This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

Google books

https://books.google.com

This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

Google books

https://books.google.com

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

1568/2614.

Digitized by Google

SVMMA

DE EXEMPLIS ET RERVM SIMILITVDINIBVS LOCVPLETISSIMA.

VERBI DEI CONCIONATORIBVS, CVNCTISQVE LITERARVM Studiosis maximo vsui futura.

F. Iohanne à S. Geminiano ordinis Prædicatorum Auctore.

Nunc demum post omnes alias editiones, diligenti cura à Magistro ÆGIDIO GRAVATIO Rocchensi Eremitano, ab innumeris pene erroribus castigata & aucta.

Adiectus est primùm Index certissimus, optimam quamque ac desideratam materiam ordine Alphabetico ostentans.

ANTVERPIAE,
Sumptibus Petri & Ioannis Belleri.
M. DC. XV.
Cum Gratia & Priuilegio.

Digitized by Google

Digitized by Google

ILLVSTRISSIMO AC REVERENDISSIMO D.D. HIERONYMO RVSTICVTIO, SANCTAE ROMANAE Ecclesiæ Cardinali Amplissimo, & Ecclesiæ Senolagiensi perpetuo Administratori & Comiti, ÆGIDIVS GRAVATIVS Augustinianus S. P. D.

QVVM præteritis annis, Illustrissime ac Reuerendissime Præsul, summa hæc de rerum exemplis iam multis abhinc lustris Venetijs excusa, et à me sæpè ac diù in quamplurimis Bibliothecis sedulò requisita, tandē ad meas peruenisset manus, summo studio eam perlegere cœpi. Et quum præcipuam eius vtilitatem animaduertissem, in eáque quam plurima obscura & manca comperissem; ad illam dilucidandam, corrigendam, nec non augiendam (publicæ vtilitatis gratia) plurimum consumpsi temporis & laboris. Ac ne diutiùs tantum opus à me sic elucubratum obsoleſceret, neque mihi vni, immò omnibus virtute præditis opem ferret, ab integro sub tua clarissima luce proprio nitori restituendum, tuóque nomine inuulgandum curaui. Id quidem iure optimo homines à me gestum esse iudicabunt: Quum enim ipse omnium exemplar virtutum existas, merito tibi integerrimo viro, humanis diuinisque doribus vndequaque ornato, liber de Exemplis & rerum Similitudinibus est asscribendus: Vt qui librum hunc le-

Digitized by Google

gere nequeunt, seu nolunt, saltem in teipso, veluti in speculo, intuentes, quid boni sequendum, quidue mali fugiendum sit animaduertant, tuaq; vestigia nouiter imitemur. Et si quando animum tuum à grauioribus negocijs disiunxeris, referesq; ad sacrarum litterarũ studia (quæ te semper à prima vsque ætate delectarunt, quibus etiam haud immeritò ad sublime hoc Cardinalatus fastigium ascendisti) eo vti non indignaberis: Quem vbi per teipsum cognoueris profectò non indignum tuo patrocinio, tuoq; hospitio iudicabis. Quid autem in hac recenti editione præstiterint, lectio facit cunctis fidem, non mea vel ambitiosa, vel elaborata commendatio. Tantum dicam, me omnium tum Librorum, tum Capitulorum Epitomen adiunxisse. Indicemq; nunc primum excogitatum, & quidem refertissimum omnium eorũ quæ in toto opere scitu digna habentur (ad Studiosorum commodum) apposuisse. Accipe igitur hilari animo, ac læto suscipe vultu, quod omni humilitate Illustrissimæ & Amplissimæ Dominationi tuæ offero, sitq; tibi ac reliquis argumentum, perpetuúmque mei erga te grati animi monumentum: Exiguum equidẽ si tuæ conferre vellem Amplitudini, permagnum. verò si meum æstimas animum, vel rerum quas hic liber continet dignitatem. Nam si tibi (vt spero) periucundũ esse sensero, ad maiora forsitan capessenda, tuóque nomini dicanda, tuto me dirigam animo. Vale & me Augustinianamque familiam benignè complectere. Datum Venetijs Kalend. iulij. M. D. LXXVI.

SVM-

Digitized by Google

SVMMA
F. IOANNIS
DE S. GEMINIANO
ORDINIS PRÆDICATORUM, S. Theologiæ Doctoris clarissimi.

Quæ de Exemplis ac Similitudinibus rerum inscribitur.

PROLOGVS.

OMNIA facito secundum exemplar quod tibi monstratũ est (inquit Apostolus) In omnibus operibus artium videmus, quod eorum opifices diriguntur & regulãtur duplici exemplari: Nam qui sunt in arte periti, interius habent exemplar, scilicet formam artis secundum quam operantur: qui verò artem addiscunt nondum eruditi in ipsa aspiciunt ad exemplar exterius per aliquẽ artificẽ factũ, sicut pueri qui scribere discunt, tenent præ oculis exemplar magistri. Sed quemadmodũ in operibus artiũ, sic etiam in moribus, & actibus virtutum duplex habemus exemplũ. Nam primò quidẽ per fidẽ habemus intus Christũ, secundum illud Apostoli: Habitare Christum per fidem in cordibus vestris. Et hoc est exemplar præcipuum perfectæ vitæ. Vade & ipse ait: Exẽplum dedi vobis, vt quemadmodũ ego feci, ita & vos faciatis. Et de hoc exemplari principaliter intelligi debet verbum prærallegatum. Omnia facito secundum exemplar, scilicet Christi, quod tibi monstratũ est, s. per fidẽ, Hoc est igitur exemplar intrinsecus existens in corde per fidẽ, s. Christi vita: quod exemplar Apost. sequens, & ei cõformatus totaliter dicebat: Viuo ego, id nõ ego, viuit verò in me Christus. Sed est aliud exẽplar extrinsecus, sc. natura creata rerum quæ sunt extra animã, quod dirigitur humana industria, nõ tãtũ in operibus artiũ, in quibus (vt dicit Ari.) ars imitatur naturã in quantum potest, sed etiam in moribus, & actibus virtutum; ita vt etiam de hoc exemplari possit dici verbum propositum: Omnia facito secundum exemplar quod tibi monstratũ est, scilicet in rerum natura. Nam ex ipsis naturæ operibus, sumuntur similitudines & plurima exẽpla vtilia nostris cõperentia moribus. Et hinc est quòd venerabilis doctor Gre. Nazian. cuius (testante Hiero.) tãta auctoritas fuit, vt nullus vnquã eius dictis calumniã inferre præsumpserit. Immo insuper (vt testatur Rufinus) tanta fuit eius auctoritas apud ecclesias Christi, vt esse putaretur hæreticus qui illi fuisset ausus in aliquo cõtraire. Sic itaque

Exẽplar, duplex

Iphe. 3

Ioan. 13

Gala. 2.

Aristot. 2. Phys.

Gregor. Naz. in Apolo.

Rufin.

Digitized by Google

si præcipuus doctor, hāc sibi consuetudinem fecerat, vt quicquid eius occurreret oculis de rebꝰ exterioribus, interiorib. animæ moribus adaptaret: Sic enim refert ipse de se in suo apologetico, dicens: Mos mihi est ad meipsum singula quęque reuocare, præcipuè si quies mihi sit, & silentiū si vacet, animi moribus adaptare quod videtur in oculis. Vnde & oculorū visio est mihi mentis eruditio. Huius igitur exemplum laudabile sequi oportet, si abūdare volunt copia exemplorū. Quæ copia illis si affuerit, præcipuè de rebus extrinsecis quæ nobis sunt in aperto, & etiam de mirandis operibus quæ cōtinuè natura producit, vel adinuenit humana industria: non eos tantum apud curiosos auditores faciet gratiosos, quos mira naturæ opera vel humanæ inuentionis studia narrata & patefacta delectāt, sed etiā apud vulgus & simplices fructuosos & acceptos cōstituet, dū per exempla ad sensum spiritualia & subtilia declarabunt. Prædicātium igitur cōmodo, curioso desiderio simpliciū auditorū profectui desiderans inseruire, ego inter fratres ordinis Prædicatorū minimus, nomine Heluicus, natione Teutonicus, de multarū rerum Exemplis quæ diuersis hominum moribus & actibus adaptantur, præsens opusculum edidi, & librum de exemplis & similitudinibus rerū ipsum intitulaui, exemplum sequi desiderās Patris nostri beati Dominici, de quo inter alia legitur, quod vbicunque conuersabatur ædificatoriis affluebat sermonibus, & abundabat exemplis, quibus ad amorem Christi, seculive contemptū audientiū animi flecterentur. Non autem visum est mihi de exemplis historialibus aliquid in hoc opere ponere, ex eo quod tam de historia Bibliorum quàm etiā de vitis Sāctorum, & insuper de factis gentilium, diuersa per diuersos opera facta sunt satis sufficiēter. Intendo autem in opere isto sequi præcipuè rerum ordinem de quibus adducentur exēpla: nihilominus tamen materias quibus aptabuntur exempla, reducam vt melius potero in singulis rerum generibus in ordine alphabeti. Quod quidem qualiter fiat, subsequentibus verbis declarabitur. Ordo dicēdorum.

Quoniam verò curiosis lectoribus varietas tollit fastigium, in ponendis vel exponendis exēplis, nō semper eundem ordinem seruabo vel modum: Nam quandoque generaliter tantùm materia de qua agetur, exemplum adaptabitur, quādoque verò distinctę pro prietates plures adductæ similitudinis exponentur. Huius etiam eiusdemq; rei exemplum aliquando vni tantum materiæ, quando-que vero pluribus, prout eiusdem rei exigerit diuersārum proprietatum congruitas, adaptabo. Sicut Saturno tantum assimilatur homo voluptuosus, Lunæ vero assimilatur non tantum B. Maria, sed etiam vita actiua, & similem modum inuenies in aliis exēplis Adhuc etiam in adaptationibus ipsis plerumque ex sacra scriptura, & nonnunquam ex dictis Sanctorum auctoritatū, probationes apponam: quandoque etiam (causa prolixitatis vitandæ) adaptationes ipsas tantummodo, prætermissis auctoritatibus, scribam. Intendo etiam pleraque exempla per singulas suas partes exponere, & quædā solùm ex parte materiæ applicare; quia multa ad declarationem exempla quandoque sunt necessaria, quæ tamē ad adaptionem nil referunt. Et quia plura eidem materiæ exēpla conueniunt, interdum quæ in diuersis rerum generibus continentur, oportebit vt de eisdem materiis

Auctoris intētio.

(sed

sed non sub eisdem exemplis) in diuersis tractetur locis. Sicut de gratia agetur in primo libro sub similitudine primi mobilis. In secundo vero sub similitudine saphiri. In tertio sub similitudine frumenti, & sic de aliis. Porro si quæ in exemplis ponantur, præcipue de virtutibus lapidum vel herbarum, siue etiã de interpretationibus aliquibus somniorum vel aliis quibuscunque, quæ forsitan ea legentibus minus credibilia videantur; sciant me ex meo ingenio ea nõ confinxisse, sed ex magnorum scriptis deprompta, non vt fidem de talibus facerem, sed vt veram institutionem & vtilem elicerem ex eisdem: quibus quidem modo doctores sacri, & magni Philosophi in suis doctrinis moralibus incredibilibus vsi sunt exemplis fabularum: quæ licet in se vera non essent, ad veram tamen disciplinam moralem vtiliter inflexerunt. Bene etiam diuina scriptura (de lignis expetentibus regem recitando in libro Iudicum) fabulã introducit, quæ à nonnullis expositoribus moribus adaptatur. Nõ ergo respuenda sunt exempla naturalia, quæ si nõ semper, vel ex toto sunt vera, ex parte tamen (vt in pluribus) vera reperiuntur. Nec debet respuere sapicas ea quæ scripta reperit, ex eo quod ipsemet talia non probauit, sed potius æstimare de talibus, quòd multa quæ ipse non vidit, alii sunt experti. Si quę vero de cœlestium corporum effectibus inducentur, quæ se ad humanos actus extendere videantur, ea prudens lector aduertat, potius referendo esse, quam asserendo dicta: nec ea sic intelligat tanquã ex cœlestium dominio corporum vlla humanis actibus (prout ex libero procedunt arbitrio) necessitas imponatur: Non enim cœlestia corpora in liberum arbitrium hominis, aut voluntatem, vel intellectum, quæ vires incorporeæ sunt, directe possunt imprimere. Sed quoniam complexio corporis quam anima in pluribus sequitur, & organa corporea sensuum qui intellectuali cognitioni deseruiunt, cæteraque corporis membra per quæ interior anima actus exteriores exequitur, ipsorum dispositioni cœlestium corporum directe supponuntur. Hinc est quod actus humani (præcipue qui per corpus explentur) ex variis impressionibus siderum variã disponuntur: ac etiam ex constellationum virtutibus (quæ hominum corporali conceptui vel ortui dominantur) ipsi homines ad diuersa officia & mores inclinantur. Et qúia homines non coacte, sed sponte, huiusmodi frequentius inclinationes sequuntur, inde est quod de voluntariis actibus & moribus eorundem, nonnunquam à peritis astrologis & mira & veridica iudicia proferuntur, quamquam non sit laudabile, neque tutum talibus inniti iudiciis, vel ea in suis temporibus omnibus obseruare. Bene in sacra scriptura dicitur: A signis cœli nolite metuere. Multa ergo de propriis rerum (quas in hoc libro pro exemplo ponemus) ex libris sacri canonis sunt assumpta. Et nonnulla collecta sunt ex rerum experientia: sed & ex magnorum sapientum scriptis plurima sunt excerpta. Non autem aliquis miretur de stili defomitate, quæ licet concedi soleat in opere tam prolixo, ex hoc tamen specialiter accidet: quia plura ex scriptis quorundam in hoc opere ponentur exempla in quibus, nisi forte truncando, vt breuiora sint, nec sensum nec verba mutabo, ne ex mutatione verborum mihi ascribere videar, quæ iam bene sunt per alios conscripta vel inuenta.

Iud. 5.

Hier. 10.

Digitized by Google

nenta. Non ſolum etiam in hoc opere, de principalibus mũdi corporibus introducentur exempla: ſed etiam de his quæ ſecundum aliquem ordinẽ in ea reducuntur, puta de motu, tempore, & lumine, & aliis conſimilibus quæ reducuntur in cælum. Similiter de impreſſionibus aëris, grandine, pruina, niue, & aliis quibuſcunque ſimilibus, quæ ſpecialiter pertinere videntur ad aliquod elementum. Et cõsimilis modus teruabitur etiam in illis quę pertinent ad aliqua corpora mixta: quia ſimul (vbi ponentur plantarum ſimilitudines) de frondibus, floribus, & fructibus & ſeminibus introducentur exẽpla. Et ſic etiam fiet de aliis corporibus quibuſcunque.

Notitia autem rerum in homine triplici virtute perficitur (vt dicit Philoſophus) ſ. ſenſu, imaginatione, & ratione. Nã ab ipſis exterioribus rebus primò fit motus in ſenſu, propter quod Philoſophus dicit, quòd omnis noſtra ſciẽtia oritur à ſenſu. Ab ipſo autem ſenſu in actu ſecũdo fit motus in fantaſia ſiue imaginatione. Vnde idẽ Philoſophus dicit, quod fantaſia eſt motus factus à ſenſu ſecundum actum. Et licet Auicẽna diſtinguat inter imaginationẽ & fantaſiam, dicens eas diuerſas potẽtias realiter diſtinctas, quia fantaſia ſecundum eum habet vltra imaginationem, quod cõponit & diuidit formas imaginatas, vt patet cum ex forma imaginata auri, & forma imaginata montis, componimus formam montis aurei, quã nunquã vidimus. Tamen quia iſta compoſitio nõ apparet in aliis ab homine, in quo ad hæc ſufficit virtus imaginatiua, cui etiam hanc actionẽ attribuit Auerrois. Ideo (vt alii dicunt) eadem potentia realiter eſt imaginatio & fantaſia. Ab ipſa autem fantaſia ſiue fantaſmatibus, per virtutem intellectus agẽtis perficitur intellectus poſſibilis ad actum intelligendi. Bene Philoſ dicit, quod non eſt intelligere ſine fantaſmate. Ipſe autem intellectus ab vno in aliud diſcurrẽs (ſiue ex principiis cõcluſiones elicies, ſiue cõcluſiones in principia reſoluens) ratio vocatur, ad quã ſcientia pertinet, ſicut Philoſophus dicit, quod omnis ſcientia in ratione eſt. Vt igitur (in exemplis ponendis) ſecũdum præfatum humanæ cognitionis ordinẽ procedamus, primò ponenda ſunt exempla de ſenſibilibus. Secundò de imaginabilibus. Tertiò de rationabilibus. Sed de exemplis ſenſibilium corporum, adhuc eſt diſtinguendum: quia quædam ſenſibilia corpora ſunt ſimplicia, quæ non componuntur ex aliis corporibus, ſicut elementa & corpora cæleſtia, quãuis in ſe habeant alias compoſitiones, vt materiæ & formæ, accidentis & ſubſtantiæ, & huiuſmodi: quædam vero ſenſibilium corporum ſunt compoſita ex ipſis elementis. Et iſta adhuc diſtinguuntur, quia quædam ſunt inanimata, vt mineralia, vt ferrũ, & æs, & alia huiuſmodi, & lapides: quædam verò ſunt animata, quæ adhuc diſtinguuntur, quia quædam ſunt animata tãtum anima vegetabili, vt plantæ: quædam vlterius anima ſenſibili, vt animalia bruta, quæ diſtinguuntur in natalitia quæ ſunt in aqua, & grẽſibilia ſiue reptilia quæ ſunt in terra, & volatilia quæ in aëre volant. Quædam vlterius animata ſunt anima rationali, vt homines. Circa imaginabilia quoque eſt attendendum: quia quarundam rerum imagines ſeu fantaſmata intuemur dormientes, ſiue ſomniantes: quædam vero mira percipimus vigilantes, quemadmodum Prophetæ etiam vigilando habuerunt imaginarias viſiones. Rationabilia autem vocari poſſunt,

Ariſt. 1. poſt.

Ariſt. 3. de ani. Auic.

Auerr. de ſenſ. & ſenſi.

Ariſt. 3. de ani.

Ariſt. 2. poſt.

Digitized by Google

sunt, siue illa quæ ex ratione sta tuuntur, sicut sunt leges & iura: siue ea quæ à ratione producuntur, sicut sunt artificialia: Est enim ars recta ratio factibilium (vt Philosophus dicit) siue etiam illa quæ à ratione regulantur, vt mores & humana opera. Quia igitur de omnibus prædictis exẽpla sunt inducenda, totum hoc præsens opus in decem distinguitur libellos. In quorum primo ponentur exempla de corporibus simplicibus, scilicet de elementis & corporibus cælestibus, & etiam de aliquibus aliis, quæ aliquo speciali ordine in ea reducuntur. In secundo ponentur exempla de corporibus mineralibus, scilicet de metallis, & etiam de lapidibus. In tertio ponentur exempla de vegetabilibus, id est, de arboribus & plãtis. In quarto ponentur exempla de natatilibus & volatilibus, id est, de piscibus & auibus. In quinto ponentur exempla de animalibus terrestribus, id est, quæ gradiuntur vel reptant super terram. In sexto libro ponentur exempla de hominibus. In septimo de imaginibus somniorũ & visionum. In octauo vero libro ponentur exempla de legibus. In nono ponentur exempla de artificialibus. In decimo siue vltimo libro ponentur exẽpla & introducẽtur de humanis actibus & moribus. In singulis autem prædictis decẽ libellis, nõ intendo particulariter sequi ordinem exemplorum, sed solũ illas materias quibus adaptãtur exempla locare seu ponere sub ordine alphabeti, verbi gratia. In primo libro (vbi ponuntur exempla de corporibus simplicibus) non sequar in eis ordinem ipsorum simplicium corporum: vt scilicet primo ponantur exempla de cœlestibus, postea de elementis, & inter elementa primò de vno, postea de alio: sed mixtim ponentur omnia, nunc de vno, nunc de alio, secundum quod rebus diuersis quas ponam sub alphabeti ordine, variè adaptantur. Et idem etiam ordo seruabitur in cæteris libellis. Si quæ igitur in hoc opere ex mea imperitia indebite esset posita vel ineptè, relinquo atque submitto benenolentiæ Fratrum, ac studio corrigenda. De his autem quæ bene dicta & adaptata congrue videbuntur, Regi immortali, inuisibili, soli Deo honor relinquetur & gloria in secula seculorum.

Arist. Ethic. Phili. 6.

Voluminis huius distinctio.

In singulis elementorum, corporumq; cælestium, ostentatur naturis, ac pluribus rationibus & auctoritatibus, quantum sit hominibus discreta ciborum abstinentia necessaria enucleatur.

Cap. 1.

ABstinentia discreta ciborũ quantum sit hominibus vtilis, in singulis simpliciũ corporum potest ostendi naturis: Simplicia namque corpora duarũ sunt naturarũ, scilicet, naturæ cælestis, & elementaris. Primũ exemplum notabile de fructu ipsius abstinentiæ, quoad naturam cœlestem ostenditur in corpore Lunæ. Est enim natura cœlestis tãto magis lumini peruia, quanto minus in sua substantia habet de grossa & corpulenta materia, hinc igitur est, quod apparet in Luna quædam nigredinis macula, quia Luna (prout tradit Philoso.) sicut est in situ locali magis vicina terræ, ita est (vt ita dicam) magis terrestris naturæ, id est, cuiusdam substantiæ grossæ & corpulẽtæ quam cæli, propter quã lumen Solis non recipit profundè sicut aliæ stellæ, sed tantum in superficie. Et idcirco in ipsa tantummodo resultat macula vmbræ. Est igitur natura hominis luminari corpori similis, cuius scilicet mens interior ad lu-

Ari.

Digitized by Google

men sapientiæ tanto est minus disposita, quanto venter corpulẽtior fit ciborũ affluẽtia: Nã multa repletio vẽtris obtusitatẽ generat
Psal.73. mentis. Vnde Psalm. dicit: Repleti sunt qui obscurati sunt. Et hoc est obscuritas Lunæ, i. vitæ delitiosæ, quæ s. non repletur splẽdore. Sap.
Sap.13. Luna nõ splẽdebit in lumine suo. Oportet ergo ad hoc vt anima fiat lumini sapientiæ peruia, quod nõ vtatur superfluæ ciborum alimonia, propter quod Apostolus
Ro.13. dicit: Induamur arma lucis, sic vt in die honestè ambulemus, nõ in cõmessationibus & ebrietatibus: Est enim armatura lucis sapientia cœlestis, quę mentem de veritate illustrat & ab erroribus defendit; hęc honestè velut in die nos ambulare facit: quia lumẽ nobis porrigit veritatis sequendæ. Sed qui se à cõmessationibus vel ebrietate non abstinet, hanc armaturam lucis induere non potest. Vnde
Hiero. contra Iouin. Hier. dicit: Si quis æstimat se abũdantia ciborum potionumq; perfrui, & posse vacare sapiẽtię, hunc in delitiis versari, & delitiarum vitiis non teneri, seipsum seducit. Et in eodem loco dicit: Sapientiæ operã dare nõ possumus, si mentæ abundantiam, quæ labore nimio indiget & cura, cogitemus. Secũdum exemplũ abstinentiæ, quoad elementarem naturam, ostendit elemẽtum terræ: Terra enim primo nobis ostendit, quod abstinẽtia, & attenuatio carnis importuna est gratiæ cælestis: Nam quia terra de sui natura totaliter est sicca & arida, prouidit Deus auctor naturæ, quod ad hoc vt fructus producere possit, infundatur cęlesti pluuia, & ita ad fructus vbe res producẽdos efficitur fęcunda. Sic nostri cordis terra si ab humore luxuriæ noxio per abstinentiã cibi & potus efficiatur arida, superfundetur taliter cęlestis gratiæ pluuia, quod ad producendos fructus spiritualiũ operũ erit fertilis & fęcunda. Vnde dicitur: Terra enim sæpe venientẽ super se bibẽs imbrem, & generans herbam opportunam illis à quibus colitur, accipit benedictionẽ à Deo. Caro enim nostra dicitur terra, quando fit per abstinentiã ab humore cõcupiscẽtię vacua. Scriptũ est enim Gẽne. quod vocauit Deus aridam terrã: hæc imbsem cęlestem bibit, quia cœlestis gratiæ cõfortatione pinguescit. Isa. Descendit imber & nix de cęlo, & inebriauit terrã. Sed tunc herbã oportunã producit, cum immeritorio opere spiritui subseruit, ex quo à Deo benedictionem accipit, quia retributionẽ æterni præmij similiter cũ ipso spiritu finaliter habebit. Ergo nostri cordis terra tũc est perfectæ disposita, cum aresci ex abstinentia, humescit cœlesti gratia, fructescit per bona opera. Ex primo vocatur arida, eo s. q; ab aqua siccitate propria sitdistincta, quod est quãdo caro ipsa ab aquis delitiarũ separatur, & abstinentiæ tenuitate siccatur. Seu ex secundo vocatur humus à mari humido, cui terra cõiungitur, quod est siue quando corpus nostrum cœlestis gratiæ particeps efficitur, siue cũ lachrymis irrigatur. Ex tertio vocatur tellus, quia tollimus fructus eius. Et hoc quãdo corpus laborat in bonis operibus. Itẽ patet exẽplo terræ, q; abstinentia à cibis tollit tentationes carnis, quia quando præ siccitate nimia terra efficitur sicut puluis, tunc temporis vẽtus non surgit, eo quod vapor tunc non habeat continuans humidũ, & sine continuatione eleuari nõ potest. Sed quando præ abstinentia valida terra siccatur corporis (humore deficiente concupiscentiæ carnalis) fit puluis, id est, mortificatio humilitatis, & cessat ventus, id est, impulsus libidinosæ tentationis. Tertium exem-

Apost. Heb.6.

Isa.65.

plum

Digitized by Google

plum abstinentiæ apparet in elemento aquæ: Nam legitur quòd cocodrillus qui in aqua oculos hebetes habet, extra aquam acutè videt. Ex quo exemplo accipitur, quòd aquæ delitiarum hebetant oculos mentium. Sed extractū ab aquis, id est, abstinentia à deliciis, ad cōtemplandū spiritualia acuit
Eccl. 2. visum mentis. Vnde dicitur Eccl. Cogitaui à vino abstrahere carnē meam, vt animam meā transferrem ad sapiētiam. Item aqua tanto magis est limpida, quāto magis est subtilis & vacua. Si verò sit aqua grossa, & partibus terrestribus plena, non est speculabilis vel limpida, sed est immunda vel turbida. Sic caro nostra quæ fluxibilis est vt aqua, & semper ad mare tendit, id est, amaritudinē mortis,
2. Reg. 14 secundum illud 2. Reg. Omnes morimur, & quasi aqua dilabimur, &c. Hæc inquam, aqua nostra, id est caro, si à cibis per abstinētiam teneatur, subtilis & vacua, vt non repleatur superfluæ eorum abundantia, manebit per cōtinentiam clarissima & munda. Sed si venter cibis terrestribus frequenter repleatur, efficitur sicut aqua turbida & immunda, videlicet per incontinētiæ vitium, quod comitatur gula. Ierę. Quid tibi vis in via
Ierem. 1 Ægypti, vt bibas aquā turbidam? Quartum exemplum abstinentiæ ostenditur in aēre, qui quāto magis est vaporibus & nubibus plenus tāto magis est obscurus, quātoque est magis vacuus, tanto est magis serenus. Et ideò in monte Olympo est aer sereniſſimus, qui tantùm in altum leuatur, vt ipsos vapores nubiū excedere dicatur,
Lucanus 2. secundum illud: Nubes excessit Olympus. Et quia ibi semper est aer sereniſſimus, ascendebāt illuc Philosophi, vt viderent Stellarum cursus. Sed ibi viuere non potuissent, nisi spongias aqua plenas secū portassent, vt sic per aquæ attractionē, aërem grossiorem haurissent. Sicut autē obscuratur serenitas & claritas aëris ex repletione vaporis, sic obscuratur etiam sensus hominis ex nimia repletione ciborum. Vnde Græcorum fuit Prouerbium (sicut Hieron. refert) quod venter pinguis non gignit sensum tenuem. Et ideo abstinentia cibi facit serenitatē animi. Quintum exemplū abstinentiæ accipitur ab igne: Nam abstinētia à cibis in multis est igne similis. Quod declarari potest ex septem proprietatibus ignis. Prima accipitur ex ignis officio. Secunda ex ipsius auxilio. Tertia ex mysterio. Quarta ex eius suffragio. Quinta ex dominio. Sexta ex prodigio. Septima ex eius studio. Primò igitur manifestat dictam similitudinē ignis & abstinentiæ, ipsius ignis officium, quod est triplex: Nam vtimur igne ad illuminandum absconditā siue tenebrosa, sicut patet in lucernis accensis siue candelis, quorum igneo & flāmeo lumine vtimur in nocte
Isa. 50. siue per viā ambulando. Isai. Ambulate in lumine ignis vestri, &c. siue etiam in domo stando. Isai.
Isa. 10. Ardebit quasi ignis combustio, & erit lumen Israel in igne. Hæc autem illuminatio ignis virtuti abstinentiæ congruit, in quantū per eam assequimur contra tenebras ignorantiæ lumen diuinæ sapientiæ: quod euidenter apparet triū puerorū exemplo, de quibus dicitur Dani. quod Malasar rollebat
Dan. 1. cibaria, & vinum potus eorum, dabatque eis legumina, & sequitur. Deus dedit pueris his scientiam & disciplinā in omni libro & sapientia. Et ita merito abstinentiæ acceperūt lumen sciētiæ, merito etiam abstinentiæ infunditur lumen reuelationis prophe
Dan. 10 ticæ. Sic legitur Dani. vbi dicitur ex persona Daniel. Ego Daniel lugebam trium hebdomadarū diebus

Digitized by Google

bus: panem desiderabilem non comedi, caro & vinũ nõ introierunt in os meũ, sed nec, vnguẽto vsus tribũ hebdomadarum diebus. Postea subditur, quod apparuit ei Angelus, & dixit ei: Ex primo die quo posuisti vt affligeres te in conspectu Dei tui, exaudita sunt verba tua, & ego veni propter ser mones tuos, Veni autẽ, vt docerem te quæ ventura sunt populo tuo in nouissimis diebus. Adhuc etiam pro abstinentiã carnis, conseruatur refrigerium & lumẽ castitatis. Vnde in Psa. Expandit nubem in protectionem eorum, & ignem vt luceret eis per noctem. Abstinẽtia etenim est nubes, protectionem & refrigeriũ præstans contra æstum cõcupiscentiæ carnalis: & ignis etiam est lumen in nobis accẽdens virtutem castitatis. Et ideo Aug. dicit, quod abstinentia ieiunii libidinis ardorem extinguit, & castitatis lumen accendit. Secundò vtimur igne ad coquendum, Gen. Coquam eos igne: abstinẽtia autem seruit non modicũ interiori decoctioni ciborum etiam corporaliũ, quia cibus tẽperate assumptus, à calore naturali qui est in stomacho, faciliter coquitur, & optime digeritur. Econtra autẽ ex nimia cibo vel potu calor ipse naturalis debilitatur vel extinguitur, sicut virtus vini ex nimia appositione aquæ. Debilitato autẽ calore non fit decoctio vel digestio cibi, sed putrescit cibus, & generãtur humores corrupti, & febres putride, vel podagre, & huiusmodi. Et propter hoc tẽperantia cõseruat bonam valetudinem, & abstinentiã perducit ad ipsam. Vnde Eccl. dicitur, quod qui abstinens est, adiiciet vitam. Tertiò vtimur igne ad fabricandum. Isa. Ego creaui fabrum sufflantẽ in igne prunas, & proferentẽ vas in opus suum. Sic etiã per abstine ntiam à voluptatibus carnis, non solũ gulæ, sed etiam luxuriæ, fabricatur & præparatur vas Dei; quia per hanc homo efficitur vt vas sanctificatum, & diuinæ gratiæ receptiuũ. 1. Thi. 3 vnde Thes. Abstineatis vos à fornicatione, vt sciat vnusquisq; vestrum vas suum possidere in sanctificatione & honore. Secundò dictã similitudinẽ declarat ignis auxiliũ: auxiliatur enim ignis hominibus interdũ ad defensionem ab hostibus, sicut legitur de Alexandro, quod dũ esset in desertis Indiæ iuxta stagnũ vbi bestiæ cõueniebant ad potũ, & timeret ipse, & sui nocte de insultu leonũ, & aliarum bestiarũ ferocium: fecit in circuitu exercitus copiosos ignes accendi, vt esset eis ignis quasi pro muro in circuitu ipsorũ. Vnde etiã Zachar. dicitur: Ego ero eis murus ignis in circuitu. Per ipsum etiã ignem arma ærea & ferrea fabricãtur, quibus cõmuniter homines ad corporũ defensionem vel offensionem vtuntur. Vnde homines sedentes in equis, habentes loricas igneas Ioannes se vidisse testatur. Et sic tela ignea nominat Apoc. Et Naum dicit: Clypeus fortium æreus ignitus. Et hæc omnia abstinentiæ cõpetunt, quæ tanquam murus vel clypeus ab asperitatũ hostilũ nos defendit insultibus; & hęc est armatura sanctorum contra tentationes illorum, proptet quod inter arma iustitiæ, Apostolus ieiunia nominat. Et Christus ad pugnã iturus, hãc armaturã induit, s. abstinẽtiã. Vnde Matth. Ductus est Iesus in desertum à spiritu, vt tẽtaretur à diabolo. Et cùm ieiunasset xl. diebus, & xl. noctibus, postea esuriit. & accedẽs tentator, &c. Est enim ieiunium quasi igneum telũ, quo percussus inimicus repellitur, vnde Mat. Hoc genus dęmoniorum nõ ejicitur nisi in oratione & ieiunio. Tertiò declarat hanc similitu-

Pſ. 104.

Aug. in ſerm. de ieium.

Gen. 12.

Eccl. 17.

Iſa. 54.

Zec. 2.

Apoc. 9.

Naum.

2. Co. 6.

Matt. 4.

Digitized by Google

litudinem ignis mysterium, quod est ad purgationem: nã igne purgãtur metalla, immo etiã peccata, s. in purgatorii igne, vnde Nu. Quod potest trãsire per flammas ignis, purgabitur. Sed. sicut ignis purgat metalla, sic abstinẽtia peccata. Vnde Augu. dicit, quòd ieiunium purgat mẽtẽ, subleuat animum, carnem spiritui subiicit, & cor cõtritum & humiliatũ facit.

Nu.21.

Aug. se. de ieiu.

Quæ omnia manifesta suũt satis exemplo Niniuitarum. Est etiam mysteriũ ad vindictã malefactorum, nõ solum in mundo isto, sed etiam in inferno. Eccles. Humilia valde spiritus tuũ, quoniam vindicta carnis impii ignis. Quod etiam abstinentiæ competit, per quã & spiritus humiliatur secũdum illud Psa. Humiliabam in ieiunio animam meam. Et carnalis delectatio impii vindicatur, quia pœnitentia abstinentiæ vindicat delectationẽ gulæ & luxuriæ. Vnde & ieiuniũ ponitur pars satisfactionis, quia homo per abstinẽtiam, libidinẽ peccati præteriti, per subtractionem delectationis recõpensat: afflictionẽ etiam addens, & futura peccata impedit, concupiscentiã debilitãs. Et hoc ad rationẽ pertinet satisfactionis quia (sicut dicit Augu.) satisfactio est peccatorũ causas excidere, & eorum suggestionibus cõsensum non præbere. Quarto manifestat dictã similitudinem ignis suffragiũ. Suffragabatur enim ignis antiquitus, & ante legem, & in lege Mosaica, ad impetrãdũ quod petebatur à Deo, siue ex eo quod sacrificia Deum deprecãtia igne cõsumebãtur, secũdũ illud Leui. Omne sacrificiũ Sacerdotũ igne consumetur, siue ex eo quod in signũ exauditionis diuinæ, ignis super sacrificia Deum rogãtia de cælo mittebatur, secundum illud 1. Pa. 21. Para. Ædificauit altare Domino, & obtulit holocausta, & pacifica.

Ioan. 3.

Eccl. 7.

Psal. 34.

Aug. in solilo.

Leui. 6.

1. Pa. 21.

& inuocauit Deum, & exaudiuit eum in igne de cælo super altare holocausti. Et simile habetur Re. Vbi Helias dixit ad Prophetas Baal: Inuocate nomina deorũ vestrorum, & ego inuocabo nomen Dei mei: & Deus qui exaudierit per ignem, ipse sit Deus. Similiter ergo abstinẽtia carnis multũ suffragatur orationibus nostris, vt à Deo exaudiamur, propter quod dixit Angelus Tobiæ, quòd bona est oratio cũ ieiunio. Et Eldr. dicitur: Ieiunauimus & rogauimus Deum nostrum, & euenit nobis prospere: Quintũ quod adhuc manifestat hanc eandẽ similitudinẽ, est ipsius ignis dominium: Interdũ enim diuina virtute sic ignis prædominatur aquę, quòd eã immediatè attingat, nec tamẽ attingitur ab ea, sed potius illã extinguat, quod est cõtra naturã, & supra virtutem ignis, cum dicatur Eccl. quòd ignẽ ardentem extinguit aqua quod tamẽ diuino miraculo legitur accidisse, secũdum illud Sap. Quòd, inquit, mirabile erat, aqua quæ omnia extinguit, plus ignis valebat, & infra eodem c. dicitur: quodam tẽpore in aqua supra virtutem ignis ardebat. Sic ergo vt ignis diuina virtute consumebat humorẽ aquæ; ita & nũc abstinentia (diuina faciente gratia) cõsumit & restringit fluxum concupiscentiæ. Eccl. Vapor ignis vrit carnes. i. carnales concupiscẽtias annihilat & consumit. Septimò manifestat similiter dictam similitudinem, ipsius ignis prodigium: Sicut enim esset prodigium quod frigida aqua exureret, sic etiam miraculum est quod ignis ardẽs refrigeret; quod certè factũ legimus in illis tribus pueris qui missi sunt in fornacẽ ignis à Rege Babylonis, quia dicitur Dan. quod Angelus Dñi descendit cũ Azaria et sociis eius in fornacem, & excussit flãmã ignis de fornace

3. Re. 18

Tob. 12.

1. Esd. 8

Sap. 1.

Eccl. 38.

Dan. 3.

Digitized by Google

fornace, & fecit medium fornacis quasi ventum roris flantem, & nõ tetigit eos omnino ignis, neque cõtristauit, neq; quicquam molestię intulit. Vbi nota, quod peccatores si aliquando ieiunare cogũtur, vel ex inflammatione choleræ efficiuntur impatiẽtes, & sic incẽduntur ira, vel spiritu accidiæ efficiuntur tristes, & sic consumuntur melãcholia, vel ex prãdii dilatione efficiuntur esurientes, & sic famis affligũtur molestia. Sed sancti viri qui ex charitate ieiunãt, in sua abstinentia ad modũ iustorũ puerorũ recipiunt rorem diuinũ, i. refrigerium gratiæ, & nec igne impatiẽtiæ tangũtur, nec accidiæ spiritu contristãtur, nec etiã famis esurie molestantur. Septimum in quo vltimo declaratur prædicta similitudo, est ipsius ignis studiũ, i. quod circa iguem per homines adhibetur: Nã ignis ab hominibus oleo interdum succenditur, lignis nutritur, & sub cinere reseruatur. Oleum itaque cũ sit inflãmabile, ignẽ succendit & nutrit; vnde dicitur Exod. Quisquis vestrum est sapiens, veniat, & faciat quod Dominus imperauit, Candelabrũ ad luminaria sustentanda, vasa illius & lucernas, & oleũ ad nutrimẽta ignium. Sicut autẽ ipse ignis olei liquore fouetur, ita quoq; & abstinentia oleo pietatis impinguatur. Matth. Tu cùm ieiunas, vnge caput tuũ, & oleo pietatis, eleemosynas faciẽdo. Greg. Illud ieiuniũ Deus approbat, quod ante eius oculos manus eleemosynarũ leuat. Itẽ sunt ligna ignis propriũ nutrimentum, vnde Leui. Ignis in altari meo semper ardebit, quem nutriet sacerdos. Subiiciens: Ligna hæc, ligna sunt bona opera, sine quibus esset ieiunium omnino imperfectum. Loël. Sanctificate ieiuniũ. Vbi Greg. Ieiuniũ sanctificare, est, adiunctis bonis operibus dignã Deo carnis abstinentiã exhibere. Itẽ videmus quod ignis etiã modicus, sub cinere conseruatur. Iob. Agam pœnitentiam in fauilla & cinere. Et facit mẽtionẽ de fauilla, quia etiam fauilla ignis in cinere conseruatur, & sic conseruatur meritũ ieiunii in abscõsione & detentione humilitatis, vnde Matth. Ne videaris hominibus ieiunans, sed Patri tuo qui est in abscondito. Vnde & in principio quadragesimalis ieiunii, cinis super capita ponitur, vt scilicet eũ abstinentia carnis, tenere studeamus intus humilitatem mentis.

Exo. 35 Matt. 6. Greg. Leui. 6. Ioël. 1. Iob 42 Mat. 6.

Accidia Saturno, igni, aëri, pruinæ, secundum diuersos effectus comparatur, quantumq; detestabile vitiũ existat, declaratur, ac de cursu omnium planetarum sigillatim pertractatur.

Cap. 11.

ACcidia assimilatur Saturno: Nam Saturnus qui est inter septem Planetas supremus, est inferiorum infrigidatiuus, tarde incessiuus, & fœtuũ mortificatiuus. Est ergo primo Saturnus frigidissimus planeta, quod quidẽ Auerrois per accidens dicit esse, s. quia tarde mouetur, & ideo calorẽ nõ excitat. Sed Auicenna & alii cõmuniter dicũt, quòd Saturnus ex natura sua habet infrigidare, sicut & Mars calefacere. Similiter ergo maximè accidia infrigidat corda: nam reddit hominem tardum ad motum boni operis, per quẽ excitatur & cõseruatur calor amoris: quia si operari desinerit, iã amor non est, sicut Gregor. dicit: Habet etiam hoc accidia, s. quod infrigidat cor ex ipsa natura sua, ex eo quod secũdum rationem propriã opponitur charitati, quæ est calor anima vitalis. Et hæc oppositio manifesta est ipsius charitatis effectu: Nam proprius effectus charitatis est gaudium de Deo. Accidia autẽ est tristitia de bono spi-

Auer. 1. cœ.

Digitized by Google

spirituali, in quantum est bonum diuinū. Vnde patet quod accidia (ex propria ratione) charitati cōtrariatur. Sicut ergo ipsa charitas animā de Deo inflāmat, sic econtrario accidia animam de Deo infrigidat. Vnde accidia ab acedine dicitur, quia ea quæ acida sunt, etiam frigida sunt. Item Saturnus est tardissimè incessiuus, ita quod nullus planeta est ita tardi motus, propter magnitudinē circuli sui, cuius rotatus siue reuolutio propter magnitudinem tardius perficitur: quod patet specificādo in singulis. Nā Luna quæ est infima, moratur in quolibet signo duob. diebus, & sex horis & bisse, & complet cursum suū à puncto vsq; ad punctum i. 27. diebus & octo horis. Alii tamē dicūt quod ipsa Luna cursum suum in toto Zodiaco quousque solē attingat, perficit in 28. diebus cū dimidio: In quolibet enim signo moratur per duos dies & dimidiū, minus viginti minutis. Mercurius vero moratur in quolibet signo per 28. dies, & 6. horas, & cōplet circulū Zodiaci in 339. dieb. Venus autem moratur in signo per 29. dies. In Zodiaco vero per 348. dies. Sol moratur in signo 30. diebus, & 10. horis, & semisse horæ, in Zodiaco vero 395. diebus & quadrante, id est sex horis. Mars moratur in signo per 60. dies & 21. horis, in Zodiaco vero per duos annos: Iuppiter in signo per annum, in Zodiaco per 12. ann.

Alfrag. Alfraganus autem differentia de cimasexta dicit, quod luna in circulo signorum perficit cursum in 39. diebus & 11. horis & dimidia, & quartali vnius horæ ferè. Mercurius vero, & Venus, & Sol. 365. diebus & quartali vnius diei ferè. Mars autem in anno perfecto & 10. mensibus, & 16. diebus & dimidia ferè. Iupiter autem in 11. annis, & quatuor mēsibus & 14 diebus. Saturnus autem in 29. annis, & 5. mensibus, & 6. diebus. Et patet ex prædictis, quod mēsis lunaris duobus modis accipitur: vno modo pro spatio temporis, quo luna circuit Zodiacū/ab vno punctō exiens & rediens ad eundem: quod (sicut dictū est) fit per 27. dies & octo horas. Alio modo communiori accipitur mēsis lunaris pro spatio quo luna semel accensa fuerit, & redit ad eūdem locum suæ accensionis: sed cum solem non inueniat, quia sol iam processit per vnū signū, ipsa luna attingit solem spatio duorū dierum & 4. horarum, & secundum hoc mensis lunaris continet 29. dies & 12 horas, exceptis fractionibus supradictis. Ex dictis manifestè patet, quod Saturnus inter omnes planetas tardius circulum vel cursum complet. Sic accidia inter omnia vitia mentem reddit pigram in opere diuino & spirituali, seu non inchoando quōd cognoscit: sicut à quibusdā dicitur, quod accidia est torpor mētis bona negligentis: proponit enim diabolus ante mentem accidiosi difficultatem operis, vt desperans de labore, nullo modo audeat illud inchoare, sicut patet præcipue de operibus pœnitentiæ. Vnde cōtra hoc sacra scriptura exhortatur dicens: Subiice humerū tuum & Eccl. 6. porta illam, & non accidieris in vinculis illius. Siue etiā bona inchoata non persequendo. Vnde quandoq; diabolus facit hominē aliqua supra posse assumere, vt postea ex nimietate ponderis accidiosus effectus ea totaliter cogatur relinquere. Vnde Apostolus 2. Cor. 2 non vult quod pœnitens maiori absorbeatur tristitia de peccato, ne sic eum aggrauet nimietas tristitiæ, vt eum retrahat à pœnitentiæ opere. Hinc est etiā quod diabolus illo præcipue tempore abstinentem de accidia tentat, quo

eum

Digitized by Google

eum fames ieiunii magis grauat, ſ. circa meridiē, quando iam incipiunt ſentire ieiunātes defectum cibi, & vrgeri ab æſtib. ſolis. Vnde dicit Caſſianus. Maximè circa horam ſextā monachū inquietat, vt quædam febris: inſtruens tempore præſtituto ardentiſſimo æſtus accēſionum ſuarum ſolitis ac ſtatutis horis animæ inſerens ægrotanti. Hoc igitur facit diabolus, vt vel famis grauedine ieiunium dimittant, vel vt ex accidia & impatientia meritum ieiunii perdant. Item Saturnus eſt mortificatiuus fœtuū, qui ſub eius naſcuntur dominio: Hinc eſt enim (vt dicunt Aſtrologi) quod pueri nati octauo menſe non viuunt, ſed citius moriuntur, propterea quod octauo mēſe dominatur eis Saturnus, qui vtraq; qualitate ſua frigida & ſicca, fœtum mortificat & extinguit. In præcedentibus enim ſex menſibus quilibet planeta per ordinē dominatur ſœtui ſuo menſe, ſcilicet primo menſe Saturnus, ſecūdo Iupiter, tertio Mars, quarto Sol, quinto Venus, ſexto Mercurius, 7 Luna, octauo autē menſe Saturni dominium redit à capite, & nono dominium Iouis, & ſic deinceps.

Caſſ. de inſtit. monia. li. 10.

Vnde naſcens nono menſe viuit propter dominium Iouis, qui fœtum ſuum temperato calore refouet & cuſtodit. Similiter ſi naſcatur in principio decimi menſis poteſt eſſe natiuitas ſalubris & vitalis propter dominium Martis, cuius calore & ſiccitate membra roborantur naſcentis, vnde fœtui caloris & ſiccitatis beneficio egreditur iam robuſtus. Sicut ergo Saturnus extinguit & mortificat fœtum, ſic accidia mortificat ſpiritū & tollit boni operis meritum. Vnde Apoſtolus dicit, quod triſtitia ſæculi mortem operatur, quę non eſt niſi accidia. Cuius motus ſi ad rationem pertingat, ita vt in fugā, & horrorē, & deteſtationem boni quod eſt ſecūdum Deum conſentiat, carne contra ſpiritum præualente; omnino ipſum ſpiritum ſuffocat, & eſt peccatū mortale. Sed quādo eſt motus accidiæ, propter repugnantiam carnis ad ſpiritum in ſola ſenſualitate, nō habens rationis cōſenſum, tunc non extinguit ſpiritum, ſed eſt veniale peccatum. Vnde etiam in viris perfectis huius accidię tædiū aliquando inuenitur.

1. Cor. 7

Secundo accidia affimilatur igni: Nam videmus quod aduſtio ignis rem dulcem in amaram conuertit, ſicut cibi dulces & ſapidi igne aduſti nimium efficiuntur amari. Vnde etiam in corpore animalis cholera eſt amara, quia eſt quædam ſuperfluitas cibalis aduſta & ideo deriuatur ad fel, & recipitur in eius ciſtula. Aqua etiam colata per cineres efficitur amara, ex eo quod cinis immixtus alicuius rei, ſcilicet ligni, reliquia eſt aduſta. Pater igitur quòd vſtio ignis dulce in amarum conuertit. Hoc igitur accidiæ competit, quæ dum quadam triſtitiæ febre palatum animæ inficit, ſpiritualiū delitiarum dulcedinem in amaritudinem conuertit, vnde ſecundum Iſidorum. Ex ipſa triſtitia accidiæ naſcitur rancor & amaritudo animæ, vnde Iſa. Væ qui dicitis bonū malum, &c.

Iſid. de bon. Iſai. 5

Tertio accidia affimilatur aëri. Aër enim eſt tam nobilis, quod omni impellenti & ſubintranti, ſtatim aperitur, & cedit. Vnde aër à vaporibus tertiis, id eſt, à ventis impellitur, vaporibus aqueis, id eſt nubibus repletur, & flammeis ignitionibus nonnunquā in ſummo ſuccenditur. Quæ ſatis etiam accidiæ congruunt: Nam accidia (ſicut dicit Iſidorus) ociōſitates & ſomnolentias generat: dum autem anima ſomnolenta & ociōſa pigreſcit, omni prorſus tentationum impulſui facillimè aperitur & ce-

Iſid. 11

Digitized by Google

& cedit. Nam omnium cogitationum malarum, & tentationũ inutilium sentina receptiua est ociũ. Et hinc est quod accidiosus & piger velut quidem mobilis aër impellitur à vento superbiæ, repletur aquis luxuriæ, succenditur igne auaritiæ. Quarto accidia assimilatur pruinæ propter quatuor. Primo ratione congelabilitatis: quia pruina est vapor congelatus in medio interstitio aeris præ frigidate loci, & temporis, in quibus non est aliqua pars caloris, vt Arist. dicit: Sic etiam per accidiæ vitiũ dum calor charitatis extinguitur, quodammodo ipsa anima frigescit & congelatur. Vnde (super illud Psal. percussit muros eorum in pruina) dicit gl quod pruina est vitium quo charitas proximi stultitię tenebris quasi nocturno tempore frigore congelescit. Secundo ratione frigiditatis. Est enim pruina dura, & propter magnam frigiditatẽ etiam regiditatẽ inducit, Nam frigus aggregat partes vaporis & contrahit, & pruinæ substantiam duram reddit. Ex nimia autem frigiditate canescit vel albescit, & rigiditatẽ in ea re quæ ab ea tãgitur, inducit. Sic accidiosus per frigus accidiæ efficitur durus & rigidus, vt non moueatur, neque flectatur ad beneoperandum. Exo. Obriguerunt omnes habitatores Chanaan & sequitur. Fiant immobiles quasi lapis. Psal. Factus sum sicut vter in pruina. quia (sicut dicit glossa) nulli liquori aptus est, & sic accidiosus nulli operi. Tertio ratione marciditatis: quia herbas & flores super quos pruina cadit, marcidos reddit & adurit. Sic etiã accidia omnes virtutes animę & mẽbra corporis per ocium & pigritiã quodãmodo marcescere facit. Et quia etiam tristitiam spiritus accidia inducit, humorem de venis in anima exurit, sicut exciccatur & consumitur humor adustæ rei. Nã spiritus tristis exiccat ossa. Et sic patet quod accidiosus & piger, dũ paruum laborem vel incommodũ refugit, maximum damnũ incurrit, secundũ illud Iob: Qui timent pruinam, irruit super eos vix. Quarto ratione roriditatis, quia pruina radiis Solis tacta, subito euanescit & in rorẽ redit: pruina enim nihil aliud est quam ros cõgelatus, vt dicit Beda. Nam pruina est ex vapore rorido, qui congelatur antequã ex ipso resoluatur aqua. Sic interdum anima rorida, id est, gratia spirituali perfusa, accidiæ gelu inuaditur, & torpescit: sed rursum calore. Solis, id est, feruore Spiritus sancti tacta, in rorem gratiæ redit, & in humorem deuotionis liquescit. Nam dum anima se in accidiã cecidisse considerat semetipsam per humilitatẽ minuit, & vilificat, & quasi dolore tundẽs & percutiens solicitat: ita vt sicut nunc fuit frigus pruinæ, id est accidiæ, ita crescat & abundet in ipsa feruor gratiæ, vnde Exodi dicitur de rore, quòd manè ros iacuit per circuitum castrorũ: & subditur, quòd apparuit minutum quasi pilo tusum in similitudinem pruinæ.

Arist. 1. Met.

Psa. 115.

Exo. 15.

8.

Prou. 27

Iob. 6.

Beda.

Exo. 15.

Lunæ proprietates, variaq; nomina, collisq; ac montiũ Garizim & Ebal effectus recensentur, quæ actiuæ vitæ iure assimilantur.

Cap. III.

ACtiua vita assimilatur Lunæ propter quatuor. Primo propter officium. Nam Lunæ officium est inferiora disponere, scilicet terrestria. Et hoc competit ei ex tribus, Primo ex vaticinitate, quia ea quæ non multum distant, efficacius mouent: luna autẽ propinquior est istis inferioribus, quàm aliquod aliud cæleste corpus, & ideo efficacius agit in ea. Secũdo ex virtuositate: quia cùm sit infima, congregatæ sunt in ea

omnes virtutes mouentium superiorum. Vnde ex sua virtute monet omnia humida, & ex lumine à Sole mutuato, quasi quidam secundus Sol breuiter agit & explicat in istis inferioribus operationes Solis. Et dico breuiter, quia quod Sol facit in anno (secundū variationem humoris & caloris) luna facit in mense. Tertia causa est ex materialitate: quia vt tactū est supra cap 1. Luna (vt dicit Aristot.) est quasi terrestris naturæ, id est, corpulenta & materialis. Vnde propter cōformitatem, terrestria magis variat quam aliquid cęlestium corporum. Sic etiam vita actiuorum est, circa terrena & temporalia ordinanda & disponenda. Et sicut ex dictis colligitur, luna respectu terrestrium habet vicinitatem, virtuositatem, celeritatem, & materialitatem, quę omnia competunt actiuis, quia scilicet primò dicuntur esse indigentibus vicini siue proximi per compassionem. Luc. Quis tibi videtur proximus fuisse illi qui incidit in latrones? At ille ait: Qui fecit misericordiam in illum. Secundo debent esse superiorum virtutibus pleni per imitationem: quia sequi debent vestigia, Sanctorum præcipuè in laborando, & patienter tolerando: Iac. Exemplum accipite fratres exitus mali & longanimitatis, & laboris & patientiæ per Prophetas, &c. Tertio debent esse festini per subleuationis celeritatem. Pro Ne dicas amico tuo, Vade & reuertere, cras dabo tibi, cum statim possis dare. Et Eccl. Ne protrahas datum angustianti, &c. Quarto, illi debent actiuæ vitæ præcipuis ministeriis deputari qui sunt magis materiales & grossi, & ad contemplationē minus idonei. Ephe. Secularia iudicia si habueritis, cōtemptibiles qui sunt in ecclesia illos constituite ad iudicandum.

Aristt. 3. cal. & 2. cęli. 32. Luc. 10. Iac. 5 Prou. 3. Eccl. 4. Eph. 6.

Secundo actiua vita assimilatur lunę propter dominium. Nam luna specialiter macula habita humidis dominatur, & significat super ea, vt super pluuiam & aquarum inundationes. Dicit enim Beda, quod quando luna apparens, in summo corniculo suo maculis quibusdam nigrescit, pluuiosum mensis pretendit exordium. Item dicit Mesallac, quod si eclipsis lunæ fuerit in signis aquatricis, quæ sunt tria, scilicet scorpio, cancer, & pisces, nimiam significat abundantiam pluuiarū. Item propter humiditatis dominium, significat specialiter luna super cerebrū sicut sol super cor. Ita actiuus bonus compassione plenus affluit abundantia humorum & pluuiarū, id est, abundantia lachrymarum, impleus illud Eccl. Ne desis plorantibus in consolatione, & cum lugentibus ambula. Sic enim faciebat Iob, qui dicebat: flebam quondam super eo qui afflictus erat, & compatiebatur anima mea pauperi.

Beda. Mesa. Eccl. 8. Iob. 30.

Tertio actiua vita assimilatur lunę propter aspectum, quia scilicet luna crescens vel decrescens in lumine, quandoque aspicientibus apparet arcualis, quandoque circularis. Sic bonus actiuus ad vtrumque statum debet se habere. Phil. Scio abundare, ecce luna crescens: & penuriam pati: ecce luna decrescēs. Tobię. Si multum tibi fuerit, abunde tribue: ecce augmentum, si exiguum tibi fuerit, libenter illud exiguum impertiri studē: ecce lunę decrementum. Sed tunc actiuus est arcualis, quando se proximo per misericordiam flectit, siue parcendo, siue compatiēdo. Tūc autē est circularis, quando postquam ad exteriora exiuit, se ad semetipsum interius solicitè reducit. Talis enim est circulatio ab eodē in idē. Ezec. Animalia ibāt & reuertebātur

Phil. 4. Tob. 4. Ezec. 1.

Quarto

Quarto assimilatur actiua vita lunæ propter multiplicitatem nominum: habet enim luna tria nomina, secundum poëtas. Nam vocabatur Proserpina, eò quòd seminibus quæ iaciuntur in terram, dicitur esse dea. Vnde dicitur quòd quando luna primo incenditur, optimum est iacere: quia tunc virtutes planetarum colligit, quas inferioribus influit. In hoc autem exemplo colligitur, quod actiuæ vitæ congruit eleemosynarum semina iacere, ex quibus si abundanter spargantur, copiosus fructus colligitur cælestiũ premiorum: & è contrario, si iaciantur auarè secundum illud: Qui parcè seminat, parce & metet. Vel hoc, quòd luna semina fouet, ostendit quod illi qui actiuę vitæ deseruiunt, precipuè debent assistere seminantibus verbum Dei. Nam à quibus recipiuntur spiritualia, debent rependi temporalia. Vnde Apost. Si spiritualia vobis seminauimus, non est magnum si carnalia vestra metamus. Item luna vocabatur Diana, id est, dea syluarum & nemorum: quia feris de nocte pascua quærentibus in nemoribus, luminis beneficium administrat. Et ideo gentiles vocauerunt lunam deam venatorum: quia venatio fit in syluis, propter quod Dianam cùm arcu depingebant, eò quòd venatores arcubus vtebãtur. Et ex hoc accipitur, quod qui vitæ actiuæ deseruiunt, præcipuè subuenire debent solitariam vitam ducentibus, vt non oporteat eos propter victum quærendum vagari, & à sua solitudine exire. In cuius rei exemplum Christus populum in solitudine pauit. Item luna vocabatur Lucina, vnde per sincopam dicitur luna, de qua Virg. Casta lucina, &c. Nam antiquitus colebatur à virginibus & seruantibus castitatem. Ex quo etiam colligitur, quòd præcipuè meritorum est per actiuam vitam seruire & subuenire sacris virginibus & monialibus castè viuentibus, ne propter victum cogantur exire, & à suis claustris discurrere.

2. Cor. 9.

1. Co. 9.

Matt. 9. Vir. in polli.

Item actiua vita assimilatur colli, primò, propter ordinem prioriatus. Est enim collis pes montis. Nam per collem ascendimus ad montem, quia scilicet per vitam actiuam ad contemplatiuam venimus, Iacob enim post Lię connubium (per quam actiua vita signatur) ad Rachaelem peruenit amplexum, per quam contemplatiuæ vitæ formositas figuratur. Secunda propter fructuum suauitatem: abundant enim in collibus sani & sapidi fructus: propter hoc quòd colles plus quàm valles solaribus radiis patent: & cælesti imbre & rore abundantius madent. Sic abundant actiui homines fructibus meritorum. Magna enim (sicut Grego. dicit) sunt actiuæ vitæ merita, quæ sunt vt fructus sani propter intentionis sinceritatem. Non sunt enim fructus corrupti, vt opera hypocritarum. Item sunt fructus sapidi per charitatis suauitatem. Ipsi enim sunt qui radiis solis, id est, doctrinis & exemplis Christi illustrantur, & qui rore cælestis gratiæ, abundantius perfunduntur.

Tertio propter graminum salubrietatem. Sunt enim (sicut Constantinus dicit) in collibus salubria gramina siue herbę, propter aëris subtilitatem & puritatem. Hæc gramina virentia, sunt virtutum multarum exempla, quę in actiuis viris conspicimus valde ad imitandum salubria: habent enim puritatem aeris, id est munditiam cordis, & etiam subtilitatem, scilicet discretionis.

Item actiua vita (quæ misericordiæ intendit operibus) assimilari potest monti Garizim. Nam

Garizim(vt dicit Hiero.)mons est iuxta Hierico, cui ex aduerso est mõs Ebal. In his duobus mõtibus maledictiones & benedictiones populo intrantiterram promissionis promulgatæ sunt, vt per benedictiones promouerentur ad bonum, & per maledictiones retraherentur à malo. Vnde sex tribus in Garizim promulgabant benedictiones, & sex aliæ in Ebal maledictiones. mons ergo Garizim ex quo benedictiones promulgãtur, meritum est operum misericordiæ, quæ ad vitam actiuã pertinent. Vnde in die iudicij benedicti pronunciabuntur à Christo, secundum illud: Venite benedicti, &c. Et congruè sex tribus erant quæ benedictiones pronunciabãt: quia misericordię opera sex ibidẽ à Christo computantur, propter quæ electi Dei paternam benedictionem merẽtur. Esuriui, inquit, & dedistis mihi manducare: sitiui, & dedistis mihi bibere; hospes eram, & collegistis me: nudus, & cooperuistis me: infirmus, & visitastis me: in carcere eram, & venistis ad me. E contra autem mons Ebal, ex quo pronũciatę sunt maledictiones, signat auaritiã & crudelitatẽ impiorum, qui opera misericordiæ subtraxerunt, quibus scilicet iudex dicit. Ite maledicti in ignem æternum.

Mat. 25.

Mat. 25.

De multiplici Amore, eiusq; proprietatibus ac differentiis: & cui verus amor spiritualis verique amatores assimilantur enodatur, atq; de quãplurimis solu radijs, terraq; effectibus (ipsi applicitus amori), edulo inquiritur. Cap. IIII.

AMor est multiplex, scilicet spiritualis, carnalis, tẽporalis & cõmunis. Amor autẽ spiritualis, s. claritas, assimilatur Veneri, quę est planeta cælestis. Vnde & à paganis Dea dicebatur amoris, ex eo quod incitat ad amandum. Dicit autem Ptolemæus, quòd sub Venere continetur via, amor, amicitia, & peregrinus, & significat lucrum & gaudium, quæ omnia cõueniunt amori charitatis. Nã ipsa charitas via est, qua ad cælestia gradimur: amor quo Deo connectimur: amicitia qua simul cõiungimur. Itẽ ipsa est baculus peregrinãtium lucrum negociãtium, & gaudium Deo fruẽtium. Itẽ amor spiritualis assimilatur caliditati terræ: Abundat enim sic amor diuinus in anima, sicut calor in terra, scilicet ex tribus, secundũquòd ex tribus cõtingit, quòd vna terra fit calidior altera. Primò quidem ex radiorum solis multiplicatione. Sol enim plus omnibus corporibus cælestibus emittit fortes radios propter suam magnitudinem corporis, & spissitudinem magis fortem materiam habentẽ, & lumen magis calidum. Et quia ipse naturaliter mouet sphæram ignis sicut sphæra stellarum mouet terram, & sphæra lunæ mouet aquã: & sphęra aliorum quinque planetarum mouet aërem. Et ideo radij solis maximè calefaciũt vbi multiplicantur vel reflectuntur. Quasi autem radũ solis sunt exempla Saluatoris, quæ scilicet nos illuminãt per instructionem: quia omnis Christi actio nostra est instructio (vt dicit Apost.) id est, inflammant per imitationem. Vnde ambulate in dilectione, sicut & Christus dilexit nos. Sicut ergo abundat calor in terra ex radiorum solis (alibi dicebat) multiplicatione, ita & feruor amoris in anima ex exemplorum Christi inspectione & imitatione.

Ephe. 5.

Secundò, vna regio siue terra calidior est altera ex venti inflatione. Nam qui a ventus australis calidus est, aquilonaris verò frigidus: ideo locus australi vento expositus, calidior est quam aquilonari apertus. Quasi autem auster calefaciens & perturbans aerem,

est

est Spiritus sanctus de quo dicitur. Deus ab austro veniet, qui a-
Abac. 3 nimam fortiter cõmouens & calefacit per dilectionem, & perturbat ad compunctionem. Iob: Nõne vestimenta tua calida sunt, cũ
Iob. 38. perflata fuerit terra austro?

Tertiò quoque vna terra vel loeus callidior est quàm alius, ex loci situatione. Nam terra quæ est vicinior mari meridionali est calidior quàm terra quæ est vicina aquilonari. Similiter ille qui familiarior & propinquior est homini sancto, feruentior fit & melior quàm ille qui cum peccatore cõuersabatur. Nam vita sanctorum est vt mare meridianum. Mare quidem est, cùm amaricãtur mærore. Ezech. Abij amarus in in-
Ezech. 3 dignatione spiritus mei. Sed meridianum est cũ aduruntur amore Ecclesia. In meridiano exurunt
Eccl. 43. terram. Peccator autẽ est vt mare aquilonare. Mare quidem propter inquietudinem cordis. Isa,
Isa. 57. Impij quasi mare feruens quod quiescere non potest: sed aquilonare est propter subiectionẽ dæmonis. Est enim peccator subiectus diabolo & obedit ei: qui di-
Isa. 14. xit. Isa. Sedebo in monte testamenti in lateribus aquilonis, ascendam super altitudinẽ nubiũ,
Psa. 106 & ero similis Altissimo, Psalm. Ab aquilone & mari, &c.

Sed est notandum, quòd astrologi ponũt tres alias causas, quare quasdam regiones & terras dicunt calidissimas esse. Vna est ex solis appropinquatione, quæ est ex breuitate diametri. Vnde propter immensitatem caloris terra illa est inhabilis vltra æquinoctialẽ: quod dicunt propter excentricitatẽ sphęræ solis. Et hoc pertinet ad Christi incarnationem, quãdo scilicet ipse sol iustitiæ nobis maximè appropinquauerat diametro, nostræ naturæ se induens. Vnde ibi erat breuiata, maxima distantia quę erat inter nos & Deum, & ibi apparuit breuitas diametri, quia fuit verbum abbreuiatum in carne. Et hæc propinquitas solis, id est Christi, multum debet nos ad eius amorẽ inflammare. Apo. Nunc proprior est nostra salus, quàm cum credimus. Rom. 13

Secunda causa est ex solis mansione, vt in principio capricorni & in principio cancri, vbi propter recuruationem Zodiaci sol videtur stare in eodẽ loco. Tunc enim Zodiacus gyrans minimam partem variat de circulo equinoctiali, quòd sol quasi videtur stare, propter quod calor cõfortatur in locis suppositis illis gradibus. Et hęc causa refertur ad Christi passionem: tunc enim verus sol stetit immobilis, cruci scilicet affixus. Et hæc Christi mansio fuit in duobus solsticiis, quia scilicet eius affixio dupliciter facta fuit, scilicet ex parte superiori in manibus: & ex parte inferiori in pedibus. Vnde hæc affixio & mansio Christi in cruce, super omnia debet in nobis calorem amoris accendere: ita vt' anima nostra liquescat in lachrymis. Exod. Cùm incaluisset sol, liquefiebat mãna, id est mens Exod. 6.
dulcedine deuotionis plena.

Tertia causa ex solis oppositione, scilicet quando est oppositio solis ad Zenit capitum: vt sub cãcro, vbi sol non declinat à capitibus. Et hoc refertur ad Christi resurrectionem vel ascensionem, vbi sol Christus superpositus, apparuit omnibus capitibus per potestatem & auctoritatem. Vnde dixit. Data est mihi omnis potestas in cælo & in terra. Item fuit Mat. 28.
super positus omnium capitibus etiam loco in ascensionem, cum ascendit super omnes choros cælorum, vbi etiam nunquam amplius declinare potest per mortem: & ideo amplius à capitibus, id est, Apostolis, qui fuerũt capita

Digitized by Google

fidehũ,id est, principes nõ declinabit vlterius , sicut ipse dixit
Mar.28 Mar. Ecce ego vobiscũ sum omnibus diebus, vsque ad consummationem seculi, quæ omnia ducunt nos in amore Christi accendere. s. & incarnationis propinquitas, & afflictionis acerbitas, & exaltationis dignitas.

Itẽ amatores assimilantur terræ, quæ quãuis sit frigida secũdũ naturã suã, tamen intra se ignẽ tenet inclusum. Sic amatores Dei quanuis sint frigidi circa temporalia, id
Psal 9. est negligentes & contẽnentes ea intus tamẽ circa Deũ & spiritualia sunt igneiẽ feruentes. Ps. Ignẽ comburentem in terra ipsorũ. Hic est ignis spiritualis comburens & consumens peccata: de quo Luc.
Luc.12. Ignẽ veni mittere in terrã &c. Itẽ amor spiritualis similis est ignitioni vaporis, quæ sæpius apparet in aëre. Sũt enim decẽ modi talis ignitionis, representantes decẽ effectus diuini & spiritualis amoris. Prima enim impressionum talium vocatur columna, siue ignis perpendicularis. Hæc enim est quidã ignis qui interdum apparet in superiori regione aeris ad modum columnæ pyramidalis, habens latitudinẽ inferius, & superius tendens in acumen. Et ratio est, quia generatur ex vapore multũ ficco & calido: Vnde transit per duas regiones aëris, scilicet infimã & mediam, quia frigus earum nõ potest conuertere ipsum, & ideo transit ad regionem supremã, & quia talis vapor est inæqualis habens inferius multas partes terrestres dilatabiles; ideo inferius in basi de necessitate dilatatur. Et quia terrestre abundans repugnat eleuationi & æqualitati aliarum partiũ: & calidum iterũ dirigẽs dilatat in ẽficiendo plus calidum, continuè plus & plus tendit in acutum. Vnde efficitur (sicut dictum est) vt columna pyramidalis, & propter longitudinem videtur de superiori demissum sicut perpendiculũ, quod inferius habet massam, & continuè vsque in sublime conu. In hoc igitur, quòd talis columna superius est acuta, cum acuti sit penetrare, patet quod repræsentat proprium effectum amoris, qui est penetrare ad intima. Penetrat enim amans vsque ad interiora amati, & ideo de Spiritu sancto qui est diuinus amor dicit.
Apost. quod scrutatur profunda Cor.2.
Dei, Item in hoc, quòd talis vapor primam & secundam regionẽ aëris transcendit, & in tertiam se figit, representat sublimitatem amoris spiritualis. Sũt enim quasi tres regiones, mundus, infernus, & cælum. Quidam igitur homines sunt qui videntur Deum diligere solum propter temporalia bona, & isti sunt in regione infima. Quidam vero diligunt Deum, vt euadant æterna supplicia, & isti sunt in regione media. Quidã diligunt Deum propter cælestia præmia, siue propter seipsum, quia ipse erit merces nostra: & isti sunt in regione suprema. Vnde isti habẽ ignẽ sublimẽ, id est, amorẽ excellentẽ. Itẽ in eo, quod talis pyramis superius se restringit, representat amorẽ perfectum. Nã licet amor sanctorum inferius erga proximos dilatetur, superius tamen in Deum se totum restringit & vnit; quia quicquid hic inferius amant, solum propter Deũ amant. Item in eo quod talis columna non est breuis, sed longitudinem habet, signans diuturnitatem amoris per continuitatem. Nam omni tempore diligit qui
Eccl.17. amicus est, vt dicitur Eccle.

Secũda impressio ignea vocatur lancea: quæ est quidam ignis longus subtilis, in altum erectus. Est enim ex vapore multum ficco & calido, & inæqualiter calido & subtili, sed subter nõ habẽs multa terre-

Digitized by Google

terrestria quę dilatari possint. Vnde propter lōgū subtile quod prętendit figurę, vocatur lancea : & stat erecta, acumen habens supra se, sicut ignis perpēdicularis. Huic ergo competit aliuseffectus amoris qui est vulnerare. lancea enim homines ad vulnerandum vtuntur. Dan. Erant ambo vulnerati amore eius. Hoc vulnus amoris, est fortis penetratio cordis. Hæc igitur fuit lancea, quæ cor Christi vulnerauit : siquidem ipse vulneratus est propter iniquitates nostras : quod totum fecit amor. Vide ergo quod Christus ex charitate vulneratur. Vide etiā quod & nos à Deo ex charitate vulneramur, & flagellis plerunque percutimur : ipse enim vulnerat & medetur: quia scilicet eius vulnera non sunt ad occidendum, sed potius ad sanandum. Et ideo meliora sunt vulnera diligentis, scilicet Christi. quam fraudulenta oscula, id est, blandimenta odientis scilicet, diaboli, vel mundi.

Dan. 12

Col. 3

Isa. 53.

Prou. 27

Tertia impressio vocatur candela ardens. Hæc est enim flamma quædam, quæ quando apparet in aere, videtur quasi rotunda & sphærica. Fit enim ex vapore multum calido & sicco, qui est æqualiter subtilis & bene tenuis, æqualiter ascendit in omnibus partibus, & est æqualiter disgregabilis calore in omnem partem dimensionis, & sic efficit latū quasi rotundum natans in superficie aēris. Vnde licet sit latum in superficie, tamen videtur rotundum & sphæricum propter longinquitatem nostri visus. Hic est tertius effectus amoris, scilicet inflammare & ardere. Cant. Fortis est vt mors dilectio: dura vt ignis, æmulatio, lampades eius lampades ignis atque flammarum. Talem ardorem habebat Ioannes Baptista, de quo Dominus dixit : Ille erat lucerna ardens & lucens.

Cant. 7.

Eccl. 48

Ioan. 5.

Talis ardor amoris eleuat animā ad culmen perfectionis. Vnde & figuram prætendit circularem & sphæricam, quæ secundum philosophum est perfectissima figurarum. Et ideo charitas ab Apostolo dicitur vinculū perfectionis

Arist. 1. cæli.

Col. 3.

Quarta impressio siue ignitio, vocatur. A sub ascendēs, fit enim ex vapore ascenso æqualiter subtili, sed cum extenditur ad partem vnam contrahitur in aliam. Aliquando aurū est vapor æqualiter subtilis, sed non bene continuus, nec adhærens sibi, sed vna pars eius aliquantulum est distās ab alia: & tunc videtur a sub ascendens posta sub, sicut si eleuarentur scintillę de fornace. Hic est quartus effectus amoris, scilicet eleuare. Facit enim a scendere animā per profectū virtutū, sedisse motus siue profectus in feruentioribus est continuus, in tepidioribus est disconti nuus, & quasi per tempora frequenter interruptus. Psal. Ibunt de virtute in virtutem.

Psal. 83

Quinta ignitio vocatur ignis diuisus. Hęc.n. generatur à vapore non vehemēter calido & sicco, & ideo non potest transire mediā regionem aēris, quia frigidissima, & hic vapor est disgregatus & propter calorē quem habet, quādo occurrit in aēre inferiori frigida nubes fugiendo, confricat partem ad partem, & ex confricatione inflammatur : & quia disgregatæ sunt partes, videtur diuisus ignis : & quia fugit nubem frigidam tangentem se, ideo videtur disgregatim egredi, velut si stuppa exsufflet ur ex canna. Hic aubē est alius effectus amoris. s. se parare. Illi .n. qui sunt in amore nō multū feruentes, nec multum eleuati in spiritu, debent se separare à vitijs, fugiēdo quātū possunt occasiones peccatorū : & tales sunt multi seculares boni, quos amos Dei facit fugere nubem frigidam.

Digitized by Google

id est malitiam carnis vel peccati. In eis autem licet sit ignis, amoris est tamen quodammodo diuisus propter multarum rerum curas & solicitudines quas illos habere oportet.

Sexta impressio vocatur candela descendens. Hæc enim est ex vapore similiter non multum calido & sicco, nec penetrare valēte mediam regionem. Est tamē talis vapor bene continuus & expulsus ex frigida nube tāgēte, & est modicus, sed bene cōpactus, nec multus, sed continuè cadit, sed nō diuiditur: & propter continuum casum videtur quasi stella cadens. Hic est alius effectus amoris, scilicet humiliare. Nam licet insanctis Dei sit amor Dei continuus, tamē quando tanguntur à tentatione carnis, vel mundi, vel diaboli, timentes se non esse cōpactos bene, id est, firmos bene: & reputantes se modicos, id est, non multæ virtutis, humiliantur & deprimunt seipsos. Nihilominus tamen semper continuant quæ bene incœperunt Aliquando tamen propter continuos impulsus tribulationum vel tentationum, ipsis quasi videntur timendo & dubitādo, quod quasi à Deo ceciderunt: q̄ totum pertinet ad eorū humilitatē, ad quā amor Dei eos inclinat.

Septima ignitio vocatur lumen præcedens Hęc est ex vapore cōtinuo, calido, & sicco, & bene cōtinuo: in quo est multa materia conglobata & fortis, cui nihil in aēre obuiant? sed accenditur ex confricatione sui, & stat quandoque in aere: & hoc est quod vocant hi qui discurrunt de nocte, lumen præcedēs. Hic est alius charitatis effectus, scilicet deducēdo illuminare quod est nobis necessariū in via tenebrosa huius mundi. Vnde diuinus amor figuratus est in illa columna ignis quæ populum Dei præcedebat de nocte: & de quo etiam in Psalm. dicitur. Expādit nubem in protectionem eorum, ignem, vt luceret eis per noctem. Et in eodem, Eduxit eos in nube diei, & tota nocte illuminatione ignis. Ps. 104.

Octaua ignitio vocatur vulgo stella cadens: sed à philosophis à sub descendens. Hæc enim à sub descendes est ex vapore consimili sicut lumen præcedens, cui tamen occurrit aliquid desuper expellēs ipsum inferius: & ideo videtur cadens, siue descendēs: Hic est alius effectus amoris scilicet inclinare per ministerium vitę actiuæ. Vnde necessitas proximorum occurrens, expellit siue retrahit amicos Dei ab arce contemplationis, inclinans illos ad ministerium infimæ actionis, scilicet ab obsequendo proximis.

Nona impressio vocatur draco volās, & hæc est in nube calida ad latus vnum, & frigida ad aliud. Vnde tunc propter cōuenientiā ad calidum attrahitur ad illud, & ibi incenditur: post primam autē partē fumat antequam incēditur & dilatatur in medio, & incurvatur propter incensionem partis vnius, & extinctionem alterius versus humidum & frigidum. Vnde efficitur velut draco volans, quia anterior pars incensa videtur velut spiramen draconis. Media autē incuruata per hoc quod attrahitur a prima parte, curuat se vt serpens, & volat semper ad illud latus vbi coruscat ipsum latus calidum, eo quod simile attrahit simile, & contrarium expellit contrariū. Hic est alius effectus amoris, qui facit quasi volādo, ad Deū festinare. Nam sicut hic draco aereus habet vnum latus s. anterius calidum, posterius vero frigidum, sic amatores Dei habēt quidem fauorē spiritus, sed cum frigore, id est, fragilitate carnis: propter quod Dominus dixit: quod spiritus Mat. 26

Digitized by Google

ſpiritus promptus eſt, caro autem infirma. Feruor igitur ſpiritus inflammat vehemẽter, & ſuſpiria ad Deum facit: ſed frigus, id eſt, infirmitas carnis incuruuat & trahit ad infima. Sed tamẽ ex illa pugna volare cogitur anima, quia ex carnis anguſtia ſpiritus magis incenditur, & carnem poſt ſe violenter attrahẽs in Deum velocius tẽdit.

Decima ignitio vocatur a ſub, quandoque apparens, quandoque non: & hoc eſt ex vapore ſicco & inflãmabili medio modo pertingente ad regionem mediam, & nõ penetrante ipſam, quia ex frigore loci expellitur, & quia ſub ipſo non ſunt multæ nubes, ideo incendens nubem occultatur, & penetrans nubem apparet iterum, & iſte eſt aſub tertius. Hic eſt alius effectus amoris, ſcilicet vtranque vitam alternando, aliquando vocando actiuę, aliquando contemplatiuæ, quandoque latere ad cõtemplandum, quandoq; apparere ad obſequẽdum: hoc enim oportet fieri, & illa non omittere.

Item nota, quod amor ſpiritualis creſcit & minuitur, ſicut cupiditas mundi creſcit & decreſcit Cuius exẽplum eſt, quia decreſcente vmbra, creſcit calor, & creſcente minuitur: & ſic decreſcente amore temporali, creſcit feruor charitatis, & è conuerſo eo creſcente minuitur. Hiere. Væ vobis, quia declinauit dies & prolixiores factæ ſunt vmbræ, veſperi, & hoc eſt, quia abundauit iniquitas, et refriguit charitas. Amor carnalis aſsimulatur Veneri. Nam Venus (vt dicit Prolo.) ex parte corporis diſponit ad pulchritudinem, & ad voluptates, tactus, olfactus, guſtus, & auditus inclinat & impellit, veſtium muliebrium inciſores efficit: Domus eius ſunt libra & taurus: regnat in piſcibus, ed in virgine regnũ eius deficit & abſoedit. Sic etiam amor carnalis ad pulchritudinem corporis aſpicit, ſenſuum voluptates exquirit, ſiue tactuum, ſiue odorum, ſiue ciborum, ſiue cantionum: ornamenta & mulieres appetit. Aliquando et iam iuſtos viros qui deſignantur in libra propter æqualitatem iuſtitiæ, quia in libra exiſtens Sol, facit æquinoctia, & viros fortes, qui deſignantur in tauro aggreditur & inficit. Regnat autem maxime in piſcibus, id eſt, in hominib. ſub aquis delitiarum viuentibus: ſed in virginibus, id eſt, incontinentibus deficit vigor eius. Amor temporalis proſperitatis impedit dulcedinem contemplationis, & priuat fructu boni operis. Cuius exemplum apparet in rore. Cadit enim aliquãdo ros fluẽs & viſcoſus ad modũ mellis ſuper herbas & folia arborum Sole autẽ agente in ipſum, euaporat humidum, & terreſtre ſiccum cõburitur & efficitur quaſi farina ſparſa, quæ à ſua ſiccitate ſiccat herbas, & inducit ſterilitatem, Quaſi enim dulcedo roris eſt delectatio contemplationis: quam calor ſolis, id eſt, amor tẽporalis proſperitatis humidum deuotionis educens, & terreſtrem affectum accẽdens, & mentem ad vana ſpargens, tollit, & à fructu boni operis animã ſterilem reddit.

Hier. 5.

Item amor communis prout. ſ. & ſpiritualem & ſenſibilem amorẽ includit, aſsimulatur radio. Primo, quia radius habet penetrare. Vnde in perſpectiua diſtinguitur triplex radius, ſcilicet rectus, confractus, reflexus. Rectus ſiue perpendicularis eſt, quia corpore radioſo emiſſus recto & lineari motu ſine obliquitate aliqua petit cẽtrum. Et hinc aſsimilatur ſpiritualis homo qui totus eſt rectus Vnde Cant. Recti diligunt te. Et iſte petit cẽtrum. id eſt, cor. Deut. Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, &c.

Cant. 1. Deut. 6.

Confractus radius ſiue collare

talis est, qui à corpore luminoso egrediens, & aliquod diaphanum inueniens nõ perfectè obediẽs nõ rectè incedit, sed ad aliquã partẽ diuertit. Et tali, obliquatio dicitur radij confractio, & huic radio cõfracto assimilatur amor socialis siue ciuilis, qui nõ est amor totaliter rectus, quia frequẽter non est propter Deũ, siue secũdũ Deũ, sed vt plurimũ habet respectũ ad aliquod mundanũ. Reflexus autẽ radius, qui dũ à suo principio rectè vel obliquè progreditur, dum corpus densum incurrit repercutitur & repellitur, nec transitus ei datur. Vnde cum nõ potest se diffundere in anteriora, in posterius necesse est vt redeat, & se ibi multiplicet. Et talis repercussio dicitur radij reflexio. Huic autẽ radio reflexo assimulatur amor vtilis, qui scilicet reflectitur ad seipsũ. Vnde si proximũ vel aliquid diligit, nõ ex hoc proficit interius, scilicet in Deũ ascẽdẽdo, sed potius retrocedendo in seipsum redeũdo. Est etiam talis amor carnalis, qui solũ ad corpus proximi procedit, & interius ad animam non transit, sed potius recrocedit dum alium corporaliter ad delectamẽtum sui vel propium commodum diligit aut amat.

Sexto amor assimilatur radio: quia radius habet colorare. Nam radius solaris dum in nube rorida Soli oppõsita includitur, diuersos colores in ipsa nube & aere operatur, sicut patet in arcu cælesti. Ita similiter & amor qui dum in anima tenera & molli incenditur diuersas ibidem passiones & affectiones operatur, quibus videlicet passionibus ipsa anima velut quibusdam coloribus tingitur. Vnde sicut ipse arcus cælestis habet cõlocem rubeũ, iacinthinũ, ceruleũ & viridem. (Isti enim colores in eo principaliter nobis apparent.) Ita similiter etiam ex amore cauſantur in anima passiones plures sed præcipue quatuor, scilicet zelus, excessus, odium, & morbus. Primo n. amor habet causare zelum. Vnde beatus Diony. dicit, q Deus appellatur zelotes propter multũ amorẽ quẽ habet ad entia: zelus ergo quocunque modo sumatur, ex intentione amoris causatur. Manifestũ est enim, q quanto aliqua virtus tẽdit in aliquod, tanto totius repellit omne contrariũ vel repugnãs. Cum ergo amor sit quidã motus in amatũ (vt Aug. dicit) intensus amor quærit excludere omne quod sibi repugnat. Vnde in amore cõcupiscẽtię qui intensè aliquid cõcupiscit, mouetur cõtra omne illud quod repugnat consecutioni vel quietę fruitioni eius quod amat. Et hoc, modo viri dicuntur zelare vxores ne propter consortiũ aliorũ impediatur singularitas quam in vxore quærũt. Similiter etiã qui quærunt excellentiam, mouẽtur cõtra omnes qui excellere vidẽtur, quasi impedientes eorũ excellentiã. Et huiusmodi est zelus inuidiæ, de quo dicitur in Psal. Noli æmulari in malignãtibus, neque zelaueris facientes iniquitatẽ. Amor autem amicitiæ quærit bonũ amici, & secundũ hoc aliquis dicitur zelare pro amico, quando ea quæ dicuntur vel fiunt contra bonum amici homo repellere studet. Et per hũc etiam modum aliquis dicitur zelare pro Deo, quando ea quæ sunt contra honorem vel volũtatẽ Dei repellere pro posse conatur, sẽcundum illud Reg. Zelo zelatus sum Dño Deo exercituũ Et super illud. Zelus domus tuæ comedit me, dicit glossa quod bono zelo comeditur, qui quælibet prava quæ viderit corrigere satagit: si nequit, tolerat & gemit.

Secundo amor, causat excessũ. Vnde Dion. dicit, q amor diuinus extasim facit: & q ipse Deus propter

Diony. cap. 4. de diuino.

Aug. 83. quæſt.

Pſal. 36.

3. Reg. 19.

Ioan. 2.

Dio. de diui no. cap. 4.

Digitized by Google

pter amorē, est extasim passus, Dicitur autē extasim pati cum extra se ponitur. Quia n. (vt dicit Augustin. anima verius est vbi amat, quàm vbi animat, quādo aliquis intenso desiderio vel amore fertur in aliquod extra se quodāmodo rapitur: & si illud sit supra se quodāmodo supra se rapitur, ita quod seipsā trāscēdit & excedit. Aug. de qualit. ani.

Tertiò amor causat odium. Nā amor consistit in quadam conuenientia amantis ad amatū: Odiū verò consistit in quadā repugnantia, vel dissonantia, prius autem consideratur quod conuenit rei quam quod ei repugnat, quia per hoc aliquod est repugnans, quod impedit vel corrūpit quod est conueniens. Vnde necesse est, quod amor sit prior odio, & causa eius. Nam nihil odio habetur, nisi per hoc quod repugnat ei quod amatur.

Cant. 2. Quartò amor causat morbum siue languorem. Cant. Fulcite me floribus, stipate me malis, quia amore lāgueo. Nam amor peccati languidam facit animam ea eo, quod facit ipsam deterius se habere: quia coarctat ipsam ad rem sibi inconuenientem, vnde lædit. tur & deterioratur, secundū illud Oseæ: Facti sunt abominabiles sicut ea quæ dilexerāt. Quandoque autē si sit vehemens, lædit etiam corpus propter excessum immutationis corporalis. Dicitur etiam amor causare languorem, quia causat tristitiam de abstinentia amati. Vnde Tullius tristitiā ægritudinem nominat. Oseæ. 9. Cicli. 3. Tusc.

Tertio amor assimilatur radio, quia radius habet inflāmare. Nam ex subito & continuo motu radiorum contingit aërem circunfusum igniri, maxime cum concurrunt radij in loco fractionis. Nam radij ibi multiplicati & coangustati dū mutuo cōculcantur calor ibi in tantum aliquādo generatur, quod aër circūfusus sæpius inflammatur, vt patet in crystallo, ex cuius oppositione cōtra radios solis Struppa incenditur vel ignitur, ita similiter exercordatio ne cōtinua vel visione rei dilectæ feruor inflāmatur amoris. Et iste ardor ab amicis Dei dicitur, etiam ad circunstantes, quia sibi appropinquantes, ad amorem diuinum sæpius accendunt. Pſ. Ignis à facie eius exarsit, carbones succensi sunt ab eo. Præcipue autem hæc inflammatio competit charitati, de qua dicitur. Fortis est, vt mors, dilectio: dura, vt ignis æmulatio. Lampades eius, ignis lampades atq; flāmarū: aquæ multæ nō poterūt extinguere charitate. Pſal. 17. Cant. 8.

Angelorum varia natura, ac excellentia ex variis crystallini cæli atq; ignis effectibus & proprietatibus deprompta describitur, exacteque dignoscitur. Cap. V.

ANgeli assimilantur cælo aqueo siue crystallino. Vnde ipsi intelliguntur per aquas quæ super cælos sunt. Assimilantur ergo illi cælo propter tria.

Primò ratione inuisibilitatis. Nam illud vocatur propriè cælū, quia scilicet est nobis inuisibile & occultatū. Est enim nona sphæra, quam non videmus. Et hoc cōpetit angelis quorū natura incorporea & intellectualis licet in se maximè sit cognoscibilis, tamen nobis, quorum cognitio oritur à sensu, est inuisibilis & occulta. Nam ita se habet intellectus noster ad manifestissima naturæ, cuiusmodi sunt naturæ angelorum, sicut oculus nicticoracis ad lumē solis, vt dicit philosophus, & Sap Quæ in cælis sunt, quis inuestigabit? Arist. 2 mer. Sap. 9.

Secundo ratione perspicuitatis siue luminositatis, propter quam quandoque vocatur cælum crystallinum, quia est vniformiter ad modum crystalli perspicuum et lumi-

Diony. cap. 4. de diu. no. Aug. 83. quæst. Pſal. 36. Dio. de diui no. cap. 4. 3. Re. 19 Ioan. 2.

luminosum. Angeli autē perspicui sunt permunditiam: Vnde beatus Dio vocat angelum præclarissimum sine macula. Item sunt luminosi per sapientiam, & est in eis lumen triplicis sapientiæ. Sapientiæ innatæ, quia per species innatas siue cōcretas omnia cognoscunt quæ sunt à Deo producta (vt dicit Aug) Item sapientiæ inspiratæ. Suscipiunt enim angeli diuinas inspirationes & illuminationes, quas beatus Augustꝰ. vocat Theopantas. Item lumen sapientiæ beatæ, quæ vocatur in eis cognitio matutina ab Augustino, secundum quòd cognoscunt res in verbo. cognitionem autem rerum in propria natura vocat ipse Augu. cognitionem vespertinam.

Dio. de cœl. hie rar.

Aug. in Ruchi.

Tertio ratione mobilitatis: vocant. n. illud aqueum propter mobilitatem. Mobilitas autem etiam angelo attribuitur, quia sicut dicit Damasce. angelus est substantia intellectualis semper mobilis. Et dicitur angelus semper mobilis ratione naturæ intellectiuæ & voluntatis. Nā quippe cum sit creatura, habet esse mutabile, in quātum omne creatum est vertibile in nihil, nisi manu Omnipotentis teneretur. Respectu etiā intellectus dicitur, quoniā angelus semper mobilis, accipiendo motum equiuocè prout intelligere motus dicitur, quoniam angelus semper est actu intelligens, non quandoque actu, quandoque potentia, sicut nos. Et licèt angeli quantum ad cognitionem qua cognoscunt res in Verbo, omnia, simul intelligant, sicut etiam de nobis dicit Augu. quod in patria non erunt volubiles cogitationes nostræ ab aliis in alia euntes atque redeuntes: sed omnem scientiam nostrā vno simul conspectu videbimus: tamen ea cognitione qua cognoscunt res in propria natura, non omnia simul intelligunt, Vnde

Aug. li. 12. de Tri.

ibi est vicissitudo intelligētiæ. Et ideo Augu. dicit quòd omne ens creatum habens intellectum, intelligit vnum post aliud & tali, successiue est vt motus quidam. Beatus Diony. ponit triplicē motum, scilicet circularem, rectum & obliquum. Circularis est ab eodem in idem centrum immobile. Et hunc motum habent, in quantum recipiunt illuminationes à Deo, & per illas reuertuntur in Deum. Motū autē recto tunc mouentur, quādo procedunt ad prouidentiam subiectorū rectè omnia transeūtes, & nō reuertuntur ab eodē in idem, sed de vno in aliud. Motus autē obliquus, est in angelis cum per cognitionē inferiorum quibus prouident, reflectuntur in Deum principium & finem pulchri & boni. Item in voluntate mobilis est angelus, quia non omnia simul vult, sed modo vnū, modo aliud. Dicitur autem angelus localiter moueri æquiuoce, sicut & esse in loco, scilicet per contactum virtutis. Non quidem quia ipse vel contactus iste siue motus loco commēsuretur, sicut accidit corpori: sed dicitur moueri localiter in quantum successiue virtus eius applicatur ad diuersa loca. Vnde iste motus potest esse continuus & discontinuus: secundum. n. locum diuisibilem ad quē applicatur non potest simul totū dimittere, sed successiuè, sic dicitur motus discōtinuus, vel totū simul dimittere & alter in loco se applicare, sic dicitur cōtinuus. Vnde ad hos cęlorū, id est, angelorum motus potest referri illud Ioelis. Moti sunt cæli.

Aug.

Dio 9. cap. de diu. no.

Ioel. 2.

Psal. 103

Item angeli assimulantur igni. Psalm. Qui facis angelos tuos spiritus, & ministros tuos ignē vrērem. Et ista similitudo quadrupliciter potest accipi. Primo si consideremus ignis substantiam. Secundo si consideremus eius eminentiam,

Digitized by Google

mentiam, scilicet quo adsit. Tertio si consideremus eius potentiam. Quarto si consideremus eius refulgentiam.

Primò enim ignis inter omnia elementa habet substantiam subtiliorem, Vnde substantia ignis propter suã subtilitatem representat nobis tria de angelis. Primo eorũ immaterialitatem, propterea quia ignis est maximè inter elementa formalis. Nam minimum habet de materia & plurimum de forma Angelus autem (licet secundum Dio) nihil de materia habẽat vt ipse dicit quod intellectuales substantiæ, id est, angeli vitam habent indeficientem ab vniuersa corruptione, materia & generatione mundę existentes: habent tamen aliquid loco materiæ, scilicet potentialitatem, cum non sint actus pueri vt Deus. Vnde angelus dicitur esse compositus ex potentia & actu, siue ex quo est & quod est. Sicut igitur ignis inter cætera elementa minimum habet de materia & plurimum de forma, ita angelus (inter omnes creaturas intellectuales) minus habet de potentia & plus de actualitate. Vnde angeli quidẽ dicũtur substantiæ siue formę separate, scilicet à materia.

Secundo ignis repræsentat angelorũ incorporeitatẽ. Nam propter suam subtilitatem ignis quasi non videtur habere corpulentiam. Vnde additus alteri corpori non videtur ipsum augere, vt apparet in ferro vel lapide ignito, quod tamẽ nõ videtur esse maius quam non ignitum, cum tamen omne quantum additum quãto, faciat ipsum maius, & omne corpus naturale sit quãtũ; Nec etiam videtur ignis qui est in ferro aliũ locum quam ipsum ferrum per se occupare, vel maiorem locum simul cum ipso corpore quã ferrum solum, quæ omnia euidam incorporeitati immo (vt verius dicam) subtilitati ipsius ignis attestantur.

Item propter suam subtilitatẽ ignis est inclusibilis, quia) sicut dicit Dio. (Ignis non potest teneri quia propter suam subtilitatem & mobilitatem penetrat omne corpus. Hoc igitur competit angelis, eo quod de sui natura non solum sunt incorporei. Propter qꝺ dicit idem Dio quod angeli sicut immateriales sic incorporales intelliguntur. sed etiam non sunt corporibus alligati, vt scilicet in corporibus inclusi velut animæ humanæ teneãtur. Vnde angeli in scriptura spiritus nominãtur secundũ illud: Omnes sunt administratores Spiritus, &c. Spiritus autẽ carnem & ossa non habet, vt dicitur Luc. Et ideo substantia angeli non solum non est corpus, sed nec etiã alicui corpori vnita est vt forma, quod esset naturaliter in corpore ditineri. Assumunt tamẽ ad tempus (vt ex sacra scriptura patet) interdum angeli corpora, hominibus apparẽtes sicut Aug. testatur, dicens qꝺ angeli in assumptis corporibus apparuerunt Abrahæ, quę nõ sunt eis naturaliter vnita, in quacunq; figura appareant, sed formãt sibi illa cum volunt ex aëre. Et assumunt sibi huiusmodi corpora cũ nobis apparent angeli non propter se, sed propter nos, scilicet vt familiariter cum hominibus cõuersando demonstrent intelligibilem societatem quam homines expectant cum eis habendam in futura vita. Item hoc ipsum quod angeli corpora assumpserũt in veteri testamento, fuit quoddam figurale indicium quod Verbũ Dei assumpturum esset corpus humanum. Omnes enim apparitiones veteris testamenti ad illam appositionem ordinabantur, qua ipse filius Dei apparuit in carne. Est etiam

Dio. 4. ca. cæl. hierar.

Hebr. 1

Luc. 24.

Aug. 6 de ciuit Dei.

etiam notandum quod ſicut in ſacra ſcriptura proprietates rerum intelligibilium ſub ſimilitudine rerum ſenſibilium deſcribuntur: ita corpora ſenſibilia, quæ angeli aſſumunt, diuina virtute ſic formantur ab eis, vt congruant ad repreſentandum angeli proprietates: & hoc eſt corpus aſſumere. Habemus ergo tres rationes quare angeli cum incorporei ſint, in corporibus tamē nobis apparent. ſcilicet tum ad oſtendendum futuram nobis ſocietatem, tum ad figurandum Chriſti incarnationem, tum ad tradendū nobis per ſenſibilia de ſeipſis cognitionem.

Dio. 15. cap. hi. Tertiò ignis in ſua ſphæra propter ſui ſubtilitatem eſt nobis inuiſibilis: Vnde Dio dicit, quod ignis eſt incontemplabilis oculis carnalibus, id eſt, inuiſibilis propter ſuam ſubtilitatem. Nā lucidū nō videtur à ſeipſo niſi ſit in materia ſpiſſa. Vnde dicitur inuiſibilis, prout eſt in materia tenui: Et in hoc ignis repreſentat angelorum inuiſibilitatem, quia ſicut de ſe ſunt incorporales, ita etiā ſunt inuiſibiles: apparent nobis viſibiles, vt dictum eſt de igne, prout eſt in materia ſpiſſa. Quod quidē ſic verum eſt, quia tunc angeli ſumunt corpora in quibus viſibiliter conſpectibus noſtris apparent. Formant igitur talia corpora ex ipſa virtute diuina, quantū neceſſarium eſt ad corporis aſſumēdi formationem. Nam licet aër (in ſua varietate manens) figuram non retineat vel colorem, tamen quando condenſatur figurari & colorari poteſt, ſicut apparet in nubibus. Ad oſtendendam igitur propterea inuiſibilitatem, quam angelus ex ſe habet, dixit angelus Raphael Tobiæ: videbar quidem

Tob. 12. vobiſcū manducare et bibere, ſed ego cibo inuiſibili & potu qui ab

Ariſt. 2. de ani. hominibus videri nō poteſt vtor. Quia enim ex eiſdē nutrimur ex quibus ſumus (ſicut in ſecūdo de anima Philoſophus dicit:) ſicuti angelus eſt ex natura inuiſibili, ita etiam inuiſibili vtitur nutrimento.

Item ignis inter omnia elemēta habet eminētiam altiorem, ſcilicet quoad ſitum: vnde Dio dicit quod ignis eſt altus, ſcilicet quo ad locum proprium, qui eſt ſuper omnia elemēta, ſcilicet immediatè ſub orbe lunæ. Et hæc altitudo ſit' competit igni ratione leuitatis, quia locus leuium eſt ſurſum, ſicut grauiū deorſum. Ex hac autem altitudine ignis, oſtenditur angelorum ſublimitas quoad ſex. Primo quoad ſitum localem, quia ſicut ſphæra ignis, eſt locata ſuper omnes ſphæras elementorū, ita angelica natura creata & locata eſt ſuper omnes ſphæras cælorum, ſcilicet in cælo empyreo: quod tum factum (vt dicit Strabo) Angelis eſt repletum. Cælum autem empyreum, ſupremum cælum eſt propterea ſuper illud Deuteronomij, Domini Dei tui eſt cælum, cæli dicit, Iſido. quod ſupremum cælū eſt cælum angelorum. Nam quia ex creaturis corporalibus & ſpiritualibus vnum vniuerſum eſt conſtitutum, ſic creatæ ſunt creaturę ſpirituales, quod ad creaturā corporalem aliquem ordinem habent & toti creaturæ corporali præſident vnde conueniens fuit, quod angeli in ſupremo corpore crearentur tanquā toti naturæ corporeæ præſidentes. Attendendū eſt autem quod ignis licet ſit in ſummo locatus, tamē virtute Solis mouetur & deſcendit ad mixtionem aliorū inferiorū. Quodlibet enim elementum habet in cælo aliquod mouēs ipſum, ſicut terra mouetur ab orbe ſtellarum fixarum: & ideo diuerſæ rerum ſpecies in ipſa generantur; vnde diuerſæ figuræ terreſtrium reſpōdent diuerſis imaginibus ſtellarum,

Dio. de cæli hierar.

Deu. 10. hierar.

Digitized by Google

tum. Aqua vero, ab orbe Lunæ, sicut patet in fluxu & refluxu maris.

Ignis vero ab orbe Solis. Aer vero propter multitudinem motuum in ipso ab aliis quinque planetis qui sunt multorum motuũ. Sicut ergo ignis quanquam sit altus, tamen virtute Solis descendit ad mixtionem inferiorum; sic etiã angelorum plurimi quanquã fuerint in cœlo creari vel locati, iussu tamen & ordinatione Dei descẽdunt & veniunt in mundum ad rerum temporalium administrationem & humanæ salutis procurationem, vnde Apost. dicit, quod omnes sunt in ministerium missi propter eos qui hæreditatem capiunt salutis Ex hoc tamen quod Apost. dicit, Omnes, non accipiẽdum est quod omnes vniuersaliter angeli mittãtur in ministeriũ. quia secundum Diony. quatuor superiores ordines, Cherubin, Seraphin, Troni, & Dominationes, nunquam ad exterius ministeriũ mittuntur, sed solum quinque inferiores, scilicet, Virtutes, Potestates, Principatus, Archãgeli, Angeli. Nihilominus tum solũ primũ tres ordines dicuntur assistentes, reliqui vero sex ordines dicuntur ministrantes. Vnde Dominationũ ordo inter ministrantes computatur, non tanquam exequens ministerium, sed sicut disponens & mandans quid per alios fieri debeat sicut Archirectores in ædificijs. nihil manu operantur, sed solũ disponunt & præcipiũt quid alij debent operari. Dicit ergo Apostolus, omnes mitti: non quia superiores, vt dictum est, ad executionem ministeriorum mittũtur: sed quia inferiores qui mittũtur ab eis mysteriis illuminantur. Vel intelligitur, quod spiritus illi qui sunt ad ministeria deputati, omnes propter eandem causam sunt administratorii, id est, in ministerium missi, scilicet propter eos qui hæreditatem capiunt salutis, quamuis vniuersaliter omnes angeli sint tales. Et licet angeli venientes in mundum exeant à cælo empyreo, in nullo tamẽ derogatur ex hoc eorum dignitati, quia licet sit eis cælum empyreũ ex quadam congruentia deputatũ, nihil tamen propter hoc dignitatis recipiunt ab eo: & ideo quando actu nõ sunt in cælo empyreo, nihil eorum dignitati subtrahitur, sicut nec regi quando non actu sedet in solio regali.

Dio. de cæli hierar.

Hebr. 1.

Diony. de cæl. hierar.

Item ex angelorum occupatione exteriori contemplationis internæ puritas nullatenus impeditur: quia duarum operationum, quarum vna est regula & ratio alterius, vna non impedit, sed iuuat aliam. Vnde cum angelus per solam intellectualem & actionem regulat suas actiones exteriores: sequitur quod interior actio ex ipsis exterioribus actibus impedimentum non habeat, sed potius iuuamentũ Et ideo Greg. dicit, quod angeli sic foras non exeunt quod internæ cõsolationis gaudijs priuentur. Secundo ex altitudine ignis ostenditur angelorũ sublimitas quoad sufficientiã substantialem. Nã ita sufficiens est sibi ignis substantia, quod absq; alicui⁹ nutrimenti vel materiæ extraneæ subsidio per se subsistere & conseruari potest. Vnde Diony. dicit, quod ignis est altero nõ indigẽs. Hoc autẽ nõ cõperit igni nisi prout est in loco proprio & altitudine sphæræ suę. Nã extra locũ suũ indiget aliena materia ad sui multiplicationẽ & cõseruationẽ. Similiter igitur angeli sunt formæ per se existentes & subsistẽtes, corporalis materiæ adiunctione nõ indigẽtes, sicut indiget humana anima corpore quoad tria: Primo quantum ad speciei constitutionem, quia licet anima possit subsistere

Greg. moral.

Dio. de cæl. hie.

sistere per se sine corpore, sicut patet de animabus separatis, non tamē habet completā rationē vel essentiam speciei humanę, cū ipsa sit pars humanæ speciei: vnde homo dicitur quod compositum est ex anima, & corpore. Et ideo Aug. commēdat Varronē qui hominem nec solū animā nec solū corpus, sed animā & corpus arbitrabatur. Sed angelus habet etiā sine aliquo corpore per se completum esse in specie. Et ideo cōmuniter tenetur quod intelligentia, id est, angelus nulli corpori vnitur, vt forma, sed tantum sicut motor, & hoc modo vnitur corpori cælesti.

Aug. 19 de ciui. Dei. 4

Itē animę humanæ indiget corporibus ad sui multiplicationem siue indiuiduationē. Nam (sicut dicit Aui.) impossibile est esse multiplicationē indiuiduorū sub vna specie nisi ex diuersitate materię, quia ex diuersitate principiorum formaliū, sequitur diuersitas speciei. Cū igitur animæ nō habeant materiā ex qua sunt, oportet quod in eis sit multiplicatio secundū diuisionē materiæ, in qua sunt, scilicet secundū distinctionē corporū. Angeli autē, quia nec materiam habēt ex qua sunt, nec etiā materiam cuius sint formę, non multiplicantur secundū diuisionē alicuius materię, vnde est in eis multiplicatio solum secundū diuisionē formalē, ad quā sequitur etiā diuersitas speciei. Vnde perfectio naturæ angelicæ, requirit quidem multiplicationē specierū, sed non indiuiduorum sub eadē specie, & ideo patet, quod non indiget angeli corporibus ad sui multiplicationem sicut animæ humanę.

Auic.

Tertio indiget animæ humanæ corporibus ad intellectualē perfectionem, propter hoc quod anima humana imperfecta est de se & in potentia existens, infima in genere intelligibilium substantiarum, nō habens in natura sua plenitudinē scientiæ, & ideo indiget vniri corpore, vt à rebus sensibilibus per ipsius corporis sensus scientiā acquirat. Sed angeli sunt perfecti in natura intellectuali ita, quod non indigēt cognitionē accipere à rebus sensibilibus: vnde non intelligunt per species à rebus acceptas sed per species cōnaturales. s. sibi, à Deo in sua creatione infusas, vnde Dio. dicit, quod angeli non cōgregant diuinā cognitionē à rebus diuisibilibus aut sensibilibus. Et ideo patet, quod propter intellectualē perfectionē seu cognitionē, non indigēt vniri corporibus.

Dio. de di. no. Cap. 7.

Tertiò ostēditur angelorū sublimitas ex altitudine ignis quoad impassibilitatem corporalē. Nam ignis, vt in altitudine loci sui nō est noxiarū, vel turpiū passionum receptiuus, sicut est terra, aqua, & aer, quę frequenter inficiuntur, & fœdantur sordibus & immūdicijs & fœtoribus aliorum corporum: vnde Dio. dicit: quòd ignis nō est recipiēs pedestrem, id est, ignominiosam subiectionē, quia cū sit in supremo loco, nō pedibus cōculcatur, seu teritur, sicut terra, quæ est in infimo: nec fiūt super ipsum immunditiæ sicut super terrā, vel aquā. Et nota, quod quāto corpus est in loco eminētiori tāto est nobilius secundum naturā: quia habet plus de specie, species enim est in terminis, vt dicit philosophus, & ideo ignis secūdū altitudinem loci sui nō recipit cōtumeliam minorationis. Similiter angeli cum sint immateriales & incorporei, naturam habēt impassibilē, vnde corporeis ac sensibilibus passionibus non subdūtur neq; minorantur. Et ideo Christus propter naturam quam suscepit passibilē, dicitur fuisse ab angelo paululum minoratus secundū illud psalmi. Minuisti eū paulò minus ab angelis.

Dio. de cęl. hier.

Psal. 8.

Quarto ostendit ignis, sublimitatem angelorum quoad notitiam iutel-

Digitized by Google

Dio. de cæl. hier. intellectualē. Nam ignis (vt Dio. dicit) est sursum latus. Hoc autem competit igni, in quantum est extra locum suum, quia naturaliter ad locum suum qui est sursum rediti conatur. Sic angeli secūdum intellectum mouentur sursum in Deum, accipiendo motum non secundū quod est actus perfecti, id est, existentis in potentia, sed secundum quod est actus perfecti, id est inexistentis in actu. Dicit enim sic Dio. quod mentes angelicæ intelligendo mouentur: & sic angeli sursum feruntur, quia quæcunque intelligendo cognoscūtin Deum referūt. Distinguit enim in eis Aug. duplicē cognitionē rerū, scilicet matutinam, prout scilicet cognoscunt primordiale esse rerū & hoc prout res sunt in Verbo, & pertalem cognitionem manifestū est quod sursum feruntur. Itē vespertinā, prout scilicet cognoscūt esse rerum creatarum secundum quod in propria natura cōsistunt. Nā esse rerū creatarum fluit à Verbo sicut à quodā primordiali principio, Ethic effluxus terminatur ad esse rerū quod in propria natura habent, & in hac etiā cognitione angeli beati referunturin Deum, quia cognoscētes creatu rā non in ea figuntur, sed hoc ipsum referunt ad laudem Dei, in quo sicut in principio omnia cognoscunt Et hinc est quod in Genesim creatione rerum post vesperā nō nominatur nox, sed mane, quia mane sit finis præcedentis diei & initium sequētis, cum dicitur factū est vespere & mane dies vnus, & ad signū quod ipsi angeli cognitionem præcedentis operis ad laudem Dei referunt.

Dio. de cæl. hier.

Dio, de diu. no. cap. 4.

Aug. super Ge. 4. & 12. de ciui. Dei.

Gen. 1.

Quinto ostendit ignis, angelorum eminentiam quantū ab obedientiam ministerialē. Nam ignis (vt dicit Dio.) est semper mobilis, alia autem translatio dicit semper motus, Semper autē moueri nō competit igni secundum proprium motum, sed secundū quod est sursum in propria sphæra, & mouetur motu cæli, quia non solum est verum in orbibus quod inferior mouetur motu superioris, sed etiam in omnibus corporibus attingit inferius motus superioris quantum potest. Vnde quodlibet elementorum mouetur ab aliquo orbium. Ignis autē à Sole & Marte, vt dicit Rabbi Moyses. Et motus talis non est rectus, sed circularis, & sic potest esse semper non à virtute intrinseca semper mouēte, sed à virtute extrinseca, & iste est motus innaturalis igni secundum quod est in specie sua: sed naturalis secundum quod est elementū, quia aliter nō posset venire ad mixtionē nisi ex qualibet parte deferretur per radios solis. Sicut ergo ignis est semper mobilis, siue motus secundū Dio. sic etiā angelus dicitur esse substantia semper mobilis secundum Damasce. quod quidem qualiter intelligendum est expositum est supra in principio huius capituli.

Rabbi Moyses

Damas.

Diony. cap. 5. de cæl. hierar.

Psal. 88.

Item sicut ignis in sphæra sua mouetur motu cæli, sic etiā angelus ad peragenda ministeria, mouetur motu voluntatis Dei. Vnde Psalm. Benedicite domino omnes virtutes eius, ministri eius quifacitis voluntatem eius. Et quantum ad hanc obedientiam ministeriorum inueniuntur angeli, & si nō ex natura sua, tamen ex Dei prouidentia semper mouētes & semper moti. Mouent enim orbes angeli (secundū philosophos) motu sempiterno & sic sunt semper mouētes: sed quia hoc faciūt diuinæ voluntatis imperio quod semper exequuntur, ideo sūt quodā modo semper moti eo modo quo ille cuius imperio aliquid fit, dicitur esse mouens ad illud.

Psa. 102

Sexto ostenditignis, excellentiā angelorum quoad disparentiam

Dio. de ecl. hie. cap. 5.

visualem. Dicit enim Dionysius, quod ignis est resiliens, quod potest intelligi tripliciter. Vno modo resiliens à loco infimo. Videmus. n. quod flamma ignis in candela si aliquis inclinet eam deorsum, statim resistit & flectitur sursum, scilicet versus locum suum naturalem qui est sursum. Sic etiã angeli licet quandoque ministrãdo descendunt & visibiliter intercedum appareant, completis autem ministerijs disparent, & ad summã resilire siue redire dicuntur. Vnde angelus Raphaël expleto ministerio dixit Tob. & filio suo,

Tob. 12. Tempus est, vt reuertar ad eũ qui me misit, Vos autem benedicite Dominum &c. Et cum hoc dixisset, ablatus est à conspectu eorũ. Alio modo potest intelligi quod ignis resilit à corpore mixto. Elemẽta enim sunt in corpore mixto secundum esse primum, id est, secundum suas formas substãtiales, sed non secundum esse secũdum, scilicet suarum qualitatum intensarum, quia reductę sunt ad medium. Sed etiã necesse est quãdoque ipsum mixtum dissolui & resolui in elementa, & tunc vnumquodque elementum redit in suã naturam & locũ: & sic ignis dicitur resilire scilicet à corpore mixto vt quidã expositores volunt. Alij tamen non cõsentiunt quod elementa sint in mixto actu. Ł secundum formas substantiales, sed virtute tantũ: & tũc est tertia expositio quod ignis resistit scilicet à combustibili apprehenso. Nam materia quam apprehendit, vsque ad eius consumptionem nõ deserit, nec apprehenditur dum apprehendit, sed cõsumpto eo in quod agit, in se resilit, & ita dicitur resiliens. Sicut ergo ignis secundum primam expositionẽ resilit à corpore mixto cõpleto suæ durationis periodo, ita etiam angelus resilit vel recedit à corpore assumpto, completo suo officio, & tunc ipsum corpus redit in suum principium, sic etiam ipsum mixtum redit in elementa. Non aute hanc similitudinem sic assigno, vt dicere velim sic intelligendo, quod angelus misceatur corpori assumpto, sicut ignis comiscetur elemẽtis alijs in mixtione, neque quod resolutio corporis assumpti fiat in angelum, sicut resolutio mixti in ignem & in alia elementa, sed q ipse angelus remanet per se dimisso corpore assumpto, sicut si ignis per se remaneret terminata resolutione mixti. Sed secundum aliam expositionem, ignis resilit à combustibili, non quia comprehenditur, sed potius cõprehendit ipsum: & sic etiam angelus dicitur resilire à loco in quo est vel vbi operatur, non quia continetur vel includitur a loco, sed potius ipse continet locum. Nam contineri & includi a loco competit corpori locato, prout est quantum quantitate dimensiua, quæ angelo non congruit cum sit Incorporeus, sed est in eo quantitas virtualis, cuius applicatione ad aliquem locum, dicitur esse in eo. Sed tamen substantia incorporea sua virtute contingens rẽ corpoream, continet ipsam & non continetur ab ea. Anima enim est in corpore vt continens, non vt contenta. Et similiter angelus dicitur esse in loco corporeo non vt contentus, sed vt continẽs aliquo modo. Itẽ ignis inter omnia elementa habet potentiam seu virtutem ampliorem: & hoc propter excessiuam caliditatem. Et ideo secundum suam virtutem est inuisibilis, inpalpabilis, inalterabilis, & inuincibilis. Immensurabilis est ignis, dicit Diony. quia scilicet virtus eius nõ determinatur ad vnum terminum vt cõmensu rata illi. Videmus enim quod in comburendo non extendit se virtus

Dionys de cel. hierar. 4 cap. 15.

Digitized by Google

tus eius tantum ad vnum, immo quasi ad infinita si infinita cōbustibilia inueniret. Et similiter in eodem combustibili non habet certum terminum, vt.s. comburat tantam partem ipsius, & nō plus. Vnde si esset aliquod cōbustibile infinitum, sine fine comburendo procederet. Habet etiā ignis multos alios effectus facere. Vnde licèt sit finitæ essentiæ, tamē virtus eius nō coarctatur ad vnum effectum, sed in omnia generata potest, propter quod virtus eius dicitur non esse commensurabilis alicui eorum. Hoc autem competit angelis, qui licèt essentiam habeant finitam, & limitatam virtutem, tamen habent respectu inferiorum non limitatam vel coarctatam, sed quodammodo infinitam, inquātum scilicet virtus angeli non est ex se limitata ad vnū effectū tantùm, vel circa rem vnā tantùm, ita quod non possit circa aliam operari. Virtus etiam angeli non commensuratur inferiori rei, cui applicatur, quia quilibet angelus etiam minimus, habet altiorem & vniuersaliorem virtutem, quàm aliquod genus corporalium: & ideo virtus angeli non est commensurabilis alicui eorū. Vnde quod angeli diuersi, diuersis rebus præponantur, est non quia virtus angeli magis extendatur ad hoc corpus quam ad illud, secundum suam naturam: sed ex ordine, diuinæ sapientiæ, quæ scilicet diuersis rebus, diuersos rectores præposuit. Dicit enim August. quòd vnaquæque res visibilis in hoc mundo habet angelicā potestatem sibi præpositam. Quia tamē virtus angeli simpliciter est finita & terminata, oportet, quòd quando applicatur ad vnum, tunc non applicetur ad aliud. Et hinc est, quod quia angelus per applicationem virtutis dicitur esse in loco, quod non potest esse angelus in pluribus locis simul, sed tātum in vno determinate, maiori tamen vel minori secūdum quod voluntariè applicat virtutem suā ad corpus maius vel minus.

Aug. li. 83 quęst

Item ignis (vt dicit Diony.) est incomprehensibiliter impalpabilis, id est, non comprehenditur tactu, quia propter vehementiam & improportionem caloris soluit proportionē sensus. Angelus alia ratione non est palpabilis, scilicet propter naturam spiritualem, & incorpoream, quæ non subiicitur sensibus aut qualitatibus sensibilibus, vt tangi, vel palpari possit. Item ignis est inalterabilis à sua caliditate, quia non potest ignis, manens ignis, infrigidari, sicut aqua manēs aqua potest calefieri. Sic angeli beati nō recipiunt trāsmutationem de bonitate in malitiam, quamuis hoc non habuerūt primitus ex natura sed ex gratia, cum fuerint creati in libertate arbitrii: & e contrario dæmones de malitia in bonitatem nequeunt transmutari. Vel etiam angeli de scientia in obliuionē vel ignorantiam minimè transmutantur. Possunt tamen decipi dæmones & errare nō quidem quantum ad ea quæ naturaliter rei conueniūt vel semouētur ab ea, sed quātū ad ea tantū quę à supernaturali Dei ordinatione dependēt: sicut si cōsiderās Lazarū mortuū, iudicasset eū nō resurrectum. Itē ignis est inuisibilis. vnde Dio dicit, quod est per se potens omniū. Nā per suā virtutē actiuā videmus, quod ignis potest super omnia ista generabilia & corruptibilia, nec vincitur ab eis: vnde & omnia trāsmutat, etiā ferrū, & lapides, & quæcūque fortia. Sic angeli habent dominiū & potestatē supra totā naturā corporalē, propter quod Au. dicit, quod omnia corpora regūtur per spiritū vitæ rationabilē. Et Gre. dicit, quòd in hoc mundo visibili nihil

Aug. 3. de Tri. Greg. 3. Dial.

nihil nisi per ereaturam inuisibilem disponi posset, vnde natura corporalis ad nutum obedit angelis quantū ad motum localem, licet non quantum ad alias trāsmutationes formales nisi mediāte motu locali alicuius corporis moti, vt tradit Aug. ibidem. Item ignis inter elementa habet resplēdentiam clariorem, nam ignis est ex se lucidus nobis occultus, & aliorum illuminatiuus: propter primum dicit Aug quod ignis est omnino splendens existens. Vbi dicit expositor quod tam igneum elementi quam igneum cęli lucidum est in se, licet non semper visibus nostris subiiciatur propter materiam in qua est, vt statim declarabitur. Similiter etiam angeli in se quidem habent naturam lucidam, & maxime manifestā cū sint formę separatę & actu intelligibiles: vnde Philosophus, vocat eos manifestissima naturę.

Aristot. 1. met.

Secundo ignis est nobis occultus, id est, inuisibilis scilicet in propria sphæra vt dicit Alexander: vnde Dio. dicit quod non obstante quod sit in se lucidus, tamē nobis est occultus, non exhibita materia in qua suam operationē manifestat, quam est lucere. Nam propter sui subtilitatē & tenuitatē, non subiacet visibus nostris, tū est tam in materia tenui, sed solū secundū quod est in materia cuius partes & cōstāt & adunatur. vnde dicit Auic quod ex cōgregatione diaphani fit lucidū, vt patet in cristallo. & propter hoc ignis vt dictū est, in materia sua nō lucet. Et si obiiciatur q̄ etiam prout est in propria sphæra manifestatur lumē eius in galaxia. Dicendum est quod galaxia non est ex splendore ignis, quoniā ac sphęra esset in ea dē parte cęli, compertū est autē, quod mouetur in centū annis gradu vno. Sed causa etiā est multitudo stellarum minutarū in illa parte cœli, quarum lumē videtur cōtinuum. Similiter etiā angeli nō obstante quod in se sint maximè intelligibiles, tamen quoad nos sunt occulti & ignoti, nisi in quātū manifestāt se nobis in suis effectibus quos agūt in istis sensibilibus, & hoc est propter improportionē intellectus nostri, qui cum coniūctus est sic sensibus vel fātasmatibus vt dictū est, se habet ad eos sicut oculus nicticoraeis ad lucē Solis. Intellectus enim, cōiūctus sensibus non potest intelligere nisi ad conuersionem ad fantasmata & sine cōtinuo tempore. Sed angelorum non sunt fantasmata, nec tēpori nec continuitati subdūtur: quare eos prout sunt in se & secundum suas quidditates, intelligere non valemus.

Auic.

Tertio ignis est aliorū illuminatiuus, dicit autē Dio. quod ignis est circumuelatis illuminationibus illuminatiuus: sic enim habet antiqua translatio, & intelligitur circūuelatis, id est, circumpositis substātiæ eius, id est, à lumine capitis, quia ignis propriè ex se nō habet illuminare, sed ab exteriori secundū quod cōiicat cælesti corpori, vt dicit Philosoph. Hæc autē illuminatio competit angelis, & quantū ad seipsos secundū quod superiores de his quæ à Deo percipiūt, illuminant inferiores: vnde Dio. dicit quod vnaquæq; cælestis essentia intelligentiā sibi à superiori datā inferiori cōiicat. Et posset etiā pro tanto dici quod superior illuminat inferiorē circūuelatis illuminationibus, quia ea de quibus illuminātur, nō ita exoellenter & clarè recipiūtur ab inferioribus sicut sunt in superioribus, & ideo superior angelus veritatē quā accipit quodāmodo, vt ita dicam, ingrossāt vt ab inferiori capi possit. Et ideo Dio. dicit in prædicto capitulo quod vnaquęque substātia intellectualis datā sibi à supe-

Dio. de cæl. hic. cap. 1.

Dio. ca. 15. cęl. hic.

Dio. ca. 50. cæl. hic.

Digitized by Google

riori intelligentiā prouida virtute diuidit & multiplicat ad inferiores sursum ductrice analogia. Homines autem ab angelis circumuelatis illuminationibus illuminantur: quia intellectus humanus ipsam intelligibilē viritatē nudi capere nō potest, cū naturale sit eā intelligere per cōuersionē ad phātasmata: vnde angeli intelligibilē veritatē proponūt hominibus sub similitudinibus sensibiliū. Et ideo Dion. dicit quod impossibile est nobis aliter lucere diuinum radium nisi varietate sacrorum velaminum circumuelatum.

De anima humana variabili natura, quæ triplici aeris variationi similis esse perhibetur, ac de multiformibus septē planetarū in nobis effectibus, per zodiaci signorum coniunctionē ex Astronomorū sententia Cap. VI.

ANima variatur ad modū aēris. Nam aēr in suis qualitatibus habet varitationē tripliciter.

Primo ex distātia cæli, quia quāto aēr est à cælo remotior & terrę vicinior, tāto frigidior & grossior & terrenæ qualitati similior, licèt aēr terræ vicinus ex reflexionis radiis aliquando incalescit. Sic quanto est a Deo anima per peccatum longinquior, tanto est per malitiam frigidior, & ad spiritualia intelligenda grossior, & ad tēporalia per affectum terrestrior. Causatur etiam immutatio aēris per solis approximationem vel elongationem: quia approximatio est causa caloris, sed elongatio est causa frigoris. Appropinquat autē animæ Sol iustitiæ, Christus, per gratiam, quando. s. ipsa anima appropinquat sibi per pœnitētiā Iac. 4. Iac. Appropinquate Deo, & appropinquabit vobis, & tunc causatur in anima calor et feruor amoris, elōgatio autē Solis, id est Christi ab anima, nunquam fit, nisi ex Psa. 118 culpa. Psalm. Longè à peccatoribus salus. Et tunc sit in anima frigus, quia extingnitur affectus, & feruor circa spiritualia.

Item sol sicum Saturno frigido sidere in frigido signo cōuenerit, in aēre frigus intenditur. Si verò cum Marte & calido planeta cōcurrerit, fit in aēre excessus caloris. Est autem in anima quasi sol naturalis splendor & lumen propriæ rationis, qui si cum Saturno, id est corpore pigro & frigido cōuenerit, id est, concordauerit in signo frigido, id est, in suo carnali appetitu, vel desiderio, intenditur & crescit in anima frigus illud, id est, peccati malitia: frigus enim est qualitas mortificatiua: quia si secundum carnem vixeritis moriemini, dicit Apost. Sed tunc sol Rom. 2. rationis conuenit cum Marte, quando concordat rationis deliberatio siue meditatio cum bona & feruenti voluntate. Et tunc crescit desiderij feruor vel affectus amoris. Psalm. Conculcauit Psal. 31. cor meum intra me, & in meditatione mea exardescit ignis.

Secundo variatur aēr ex qualitate venti. Nā aer in mōtibus frigidior est, in vallibus calidior. Et ratio est secundum Cōstantinum, Macro. quia Bor eas vētus frigidus habet ortum ab eminēti zona, vnde libere expetit loca alta, & mouetur ibi, & subtilitat aerē, & sic frigoris est cā. Omne .n. subtile dūmodo exhalationē habeat, per motū infrigidatur. Ecōtra autē in vallibus aer est quietus, quē nōimpellit de facili ventus frigidus, & sic est calidus. Macrobius autē aliā Const. causam huius assignat dicēs, quod hoc est ex aggregatione radiorum qui multiplicātur in vallibus magis quā in montibus, immo si ad montes veniunt nō ibi subsistunt sed ad valles descendunt: vbi cum vltra procedere nequeūt, ibi multiplicātur & conculcantur & sic calorē maximum generant, Vnde niues in vallibus liquescunt citius

Digitized by Google

quàm in montibus. Et huic sentẽtiæ cõcordat Philosophus, Aër ergo montium est vita magnorum, quæ vento agitata superbiæ, abũdat in frigore malitiæ. Aër autem quietus vallium, est vita tranquilla humilium, ad quam ventus inquietudinis & superbiæ non ingreditur. Ibi etiã radij, id est, cælestes illuminationes & consolationes multiplicantur, ex quibus amoris & deuotionis feruor pluribus augmẽtatur.

Aristo. 14 metho.

Tertiò aër immutatur ex situ loci, quia in terra vicina mari septẽtrionali aër frigidus est ex vapore frigido à mari resoluto, vnde ibi calor est debilis, propter quod illud mare parum salcescit, & ideo pontictũ mare est quasi dulce. In mari autem australi est contrariũ ex contraria causa. Mare autem septentrionale vitam peccatorum signat, quæ mare propter inquietudinem dicitur: Septentrionale autem à septem stellis frigidis arcturi quæ ibi præsunt, id est, à septem vitijs capitalibus quæ in peccatoribus dominantur, ibi est aër, id est, anima frigida frigore peccati & malitiæ. Vbi etiam deficit aqua falsa siue amara præsentiæ, & abundat aqua dulcis carnalis concupiscentiæ. E contra autem in australi, id est, in conuersione pœnitentiæ, de qua in Psalmis dicitur. Conuertere domine captiuitatem nostram sicut torrens in austro: consurgit vapor contritionis calidus per feruorem humilem, per lachrymatũ compunctionem, ex quo fit aër calidus, id est, anima feruens etiam in amore. Item anima in vita ista tanto plus sentit de mundi amaritudine, quãto plus habet de terrena affectione: & e contra, tanto plus percipit de cęlesti dulcedine, quanto plus est purgata à terrena amore, & magis assidua in contemplatione. Cuius exemplum est, quod aqua marina, quæ mixta est grosso terreo combusto, amara est, siue salsa. Sed aqua dulcis est mixta acreo & purgata à puluere terreno. Quasi autem terreum grossum & combustum est amor terrenorum, qui animam reddit terrenam per assimilationem, quia anima (vt dicit Hugo de sancto Victore) in illius rei quam diligit similitudinem transformatur. Itẽ reddit animam grossam quoad contemplationem spiritualem; & combustam, quoad affectionem temporalium, vt temporalia nimis ardenter diligãt. Hoc ergo amore dum anima respergitur, afflictione multiplici frequenter amaricatur. Sed si fuerit anima aëra, id est, spirituali amore coniuncta, & à terrehi amoris puluere purgata, tũc cælesti & spirituali dulcedine quam pluries erit plena. Item anima habet aspectus & affectiones similes aspectibus signorum & domorũ cæli. Distinguunt enim Astrologi quinque planetarum aspectus, scilicet cõiunctum, oppositum, sextilẽ, tertium, & quartum. Coniunctus aspectus est, quando vnus planeta irradiat super alium in eodẽ signo citra quindecimum gradum, secundùm Azaelem. Et (vt idem tradit) fortissimus & pessimus dicitur, & præcipuè quando duo planetæ maleuoli (vt sunt Saturnus & Mars) coniunguntur in signo eiusdem complexionis, puta in Ariete vel Tauro. Et hic aspectus signat amicitiam & concordiam malorum hominum ad inuicem conuenientium in aliquo facto: & hæc vnitas pessima est, quia sicut periculosum est, si vnitas desit bonis, ita periculosum est si adsit malis, prout Greg. dicit. Alij tamen Astrologi dicũt, quòd hic aspectus non est semper malus, sicut si Iuppiter & Venus coniungantur in Libra vel

Psa. 125.

Hugo.

Grego.

in

in Geminis: & sic iste aspectus qui est inter benevolos planetas, non est malus, quia bonorum concordia & convenientia nō est noxia, sed bona. Oppositus autem aspectus est quando duo planetæ sunt in oppositis signis: qui dicitur pessimus propter contrarietatem signorum, & præcipuè quando planetę habent contrarias qualitates, puta si Venus sit in Ariete, & Saturnus in Libra. Et hic aspectus designat inimicitiam & discordiam superborum & tyrannorum ad invicem, quæ pessima est: quia causat fortissima & periculosissima bella. Sextilis autē aspectus dicitur, quando inter duos planetas sunt duo signa integra, vt quando aliquis planeta (in aliquo signo ascendente,) aspicit tertium ante se, & tertium post se, & hoc est, à tertio in vndecimum, verbi gratia. Si aliquis planeta fuerit in initio arietis, aspicit illum, qui est in capite geminorum ante, vel illum, qui est in initio Aquarij post se, quod est signum vndecimum. Et hic aspectus vocatur sextilis, eo quod teneat sextam partem cæli, s. quadraginta gradus. Et taliter aspectus est laudabilis, bonus, & fortunatus. Est enim signum domus dilectionis secundum Astrologos, scilicet propter concordiam signorum in vna qualitate. Talis ergo est aspectus dilectionis spiritualis proficientis, scilicet charitatis, in qua homo proficiens & ascendens aspicit tertium ante se scilicet Spiritum sanctum, qui est tertia in Trinitate persona, à quo videlicet causatur ipse amor charitatis, secundum illud Apost.

Rom. 5 Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis, & tertiū post se, scilicet proximum: Nam homo in se habet duo quæ primo debet ex charitate diligere, scilicet animam suam & corpus suū: postea debet diligere proximum suum sicut seipsum. Alius aspectus qui dicitur tertius est, quādo duo planetæ sunt in signis similibus. Et fit à quinto signo & nono. Verbi gratia, si planeta qui fuerit in initio Arietis, aspicit eū qui fuerit in Leone ante se, & eū qui in Sagittario post se, quod est signum nonum. Et dicitur tertius, quia continet tertiam partem cæli scilicet. 120. gradus. Et hic aspectus est optimus, quia est in signo per fidem amicitiæ, vt dicit Mizaël, quia ibi nonest contrarietas in qualitatibus signorum, præcipuè si fuerint planetę in qualitatibus concordantes, vt Iuppiter & Venus. Hic repræsentat aspectum charitatis iam perfectæ, qui dicitur tertius: quia tria sunt quæ debet homo perfecta charitate diligere, scilicet Deum, seipsum, & proximum. Misa.

Quartus aspectus est à quarto signo & decimo. Verbi gratia, si planeta qui fuerit in initio Arietis aspicit illum, qui est in capite Tauri ante se, & eū qui est in capite Capricorni post se, quod est decimum signum. Vnde est aspectus quartus, quando sunt inter planetas tria signa integra. Et hic aspectus dicitur quartus, quia continet quartam partem cęli, scilicet 90. gradus. Et hic aspectus dicitur esse malus, quia in illo signo sunt iræ, inimicitię, & inuidiæ, vt dicunt Astrologi, scilicet propter contrarietatem signorum, puta si Sol fuerit in Ariete, & Saturnus in Cancro. Possumus autem dicere, quod hic aspectus malus repræsentat aspectū quatuor malarum affectionum, quę semper aspectum faciunt esse malum, scilicet inuidia, ira, odiū, & luxuria. Malus enim est aspectus inuidorum. Eccl: Nequā est oculus liuidi, id est, inuidi. Iracundorum: Eccl. 8.

vnde de Saule irato contra Dauid dicitur, quod iam non rectis oculis respiciebat Saul Dauid. Item odientium siue inimicorum, quorū est aspectus insidiosus & fraudulentus. Ecclc. In oculis tuis lachrymabitur inimicus, & si inuenerit tēpus, non satiabitur sanguine. Item luxuriosorum, quorum est aspectus infectus & corruptus. Pet. Oculos habentes plenos adulteriis.

.Re. 18.

Ecc. 12.

2. Pet. 2.

Hominū in vitiis seu virtutib⁹ ac artibus naturalis proclivitas, ex animæ, vi corporis, & complexione ob planetarū variabilē influxū & in corpore dominium, ortū habere declaratur.

Cap. VII.

APtitudines virtutum, vitiorum & artium insunt hominibus ex natura, & non tantum ex parte animæ, sed etiam ex parte corporis & complexionis quam anima vt plurimum sequitur. Nā diuersi homines sunt apti & dispositi naturaliter ad diuersas artes. Et hoc est ptopter vires & dominium diuersorum planetarū. Verbi gratia, quātum ad virtutes vel opera virtutum, Saturnus (vt dicit Ptolomæus) disponit homines ad doctrinam. Iupiter ad honestatem: Mars ad magnanimitatem Venus ad amicitiam, Mercurius ad eloquentiam & sapientiā. Vnde (secūdum Ptolom) Mercurius dat esse studiosos, & scientiæ numerorum amatores. Sol ad virtuosum spiritum & animam: Luna ad pudicitiam. Similiter quantum ad vitia Saturnus (vt dicit Ptolo.) disponit ad pigritiam, Iupiter ad vanam gloriam & pompam diuitiarum, & honorū, & vestimentorum, vnde dicit Ptolo. quod sub Ioue sunt honor & diuitiæ, & optimum indumentum. Mars ad iram, vnde sec undū. Ptolo sub Marte continetur prælū, carcer & inimicitiæ, præest enim Mars cholerę & igni, & cholericę complexioni, vnde disponit ad audacitatē & animositatē, & appetitum vindictę: & ideo Mars ab antiquis Deus vocabatur bellorum. Venus disponit ad luxuriam & voluptates: Sol ad auaritiam. vnde dicit Ptolo. quod sub Sole continetur spes lucri, fortuna & hæres. Mercurius ad furtū & mercationum fraudes, vnde Ptolo. dicit quod sub Mercurio continetur fortunium, negociatio, & furtum. Luna autem secundum Ptolo & Albumasar) existens in secūdo signo post ascendens, efficit & ostēdit mœrorem & tristitiam. In quarto vero & quinto & octauo efficit & designat rixam, anxietatem, fugam & mutabilitatem. Similiter quantum ad artes. Saturnus disponit homines, vt sint terrarum cultores, & grauium ponderum portitores, trapezetę, id est cāmplores, argenti tractatores, & scriptores. Mars verò disponit ad artes & operationes igneas, vt fur narios & ferrarios. Venus vero vt sint cantores, musicorum amatores, speciorum confectores, artifices, & vestium mulierum inciſores. Mercurius vero disponit ad scientiam, & vsum calculi & cōputationis, & ideo dicitur fuisse Deus mercatorum. Sol vero habilitat hominem ad omnia opera auri si fuerit in exaltatione sua. Si verò in cantus, ad omnia opera æris habilitat & disponit. Luna vero disponit ad artes nauticas, aquaticas.

Ptolo.

Album.

De vmbra effectibus septem, qui Auaritiæ vitio detestabili pluribus de causis optimis similitudinibus describuntur.

Cap. VIII.

AVaritia assimilatur vmbræ propter septem. Primo quia vmbra est luminis impeditiua, sic & cupiditas amaritiæ impedit animæ lumen gratiæ. Nā sicut vmbra terræ causat eclipsim lunæ, scilicet

Digitized by Google

scilicet quãdo terra interponitur inter lunam & solem, ita terrenorum cupiditas causat eclipsim animæ, quando interponitur inter eã
Psal. 73. & Deum. Psal. Repleti sunt qui obscurati sunt terræ domibus iniquitatum. Greg: Tenebra animæ
Greg. est diuitiarum cupido. Secundo quia vmbra est caloris repressiua, vel totaliter extinctiua: & sic cupiditas siue auaritia calorem charitatis minuit vel extinguit. Minuit quidem, quia tãto minus diligitur Deus, quanto magis diligitur mũdus. Si ergo amor cupiditatis sit in ordinatus, nõ tamẽ in tantũ quod præferat, diuitiarum affectũ amori diuino, scilicet vt propter diuitias non velit aliquid contra Deũ vel proximum; diminuit quidem charitatem, sed nõ extinguit, quia tunc est peccatum veniale. vnde
Aug. li. 83. q. Aug. dicit, quod venenum charitatis est cupiditas rerum temporalium, augmentum eius, cupiditatis diminutio, vnde in perfectis nulla cupiditas. Si autem auaritia in tantum excrescit quod præferatur charitati, scilicet vt propter diuitiarum affectum nõ vereatur facere contra amorem Dei & proximi, sic auaritia est peccatũ mortale & totaliter charitatis amorẽ
1. Ioã extinguit. Ioã. Si quis diligit mundum, non est charitas patris in eo. Tertio, quia vmbra est sterilitatis inductiua, quia nihil quasi crescit vbi est continua vmbra. Sic semina diuinorum verborũ non possunt crescere & fructus producere, vbi est auaritia & diuitiarum
Mat. 13 cura solicita. Mat. Solicitudo seculi istius & fallacia diuitiarũ suffocat verbũ. Quarto, quia vmbra est serpentium amica & colubrorum nutritiua: vnde dicitur coluber, quasi coleus vmbram. Ita auaritia maxime est serpẽtibus infernalibus, id est, dæmonibus accepta, quia maximè per eam animas
1. Thi. 9. illaqueant, vnde Apo. dicit quod qui volunt diuites fieri, incidunt in tẽtationem & in laqueum diaboli. Quinto, quia vmbra est maturitatis fructuum retardatiua. Ita tenacitas auaritiæ, fructus pœnitentiæ & si non omnino aliquando impediat, tamen retardat: quia nullum pœnitentię opus homines sic difficulter vel negligenter faciunt, sicut malè ablatorum restitutiones. Suggerit enim diabolus illud verbum Psal. Beatus qui re- Psa. 136
tinebit, &c. Sexto, quia vmbra est timoris excussiua, & hoc quia tenebrosa est. Ita simili modo auarus semper timet ne perdat quod acquisiuit, vel ne deficiat sibi quod habeat. Et ideo non liberè nec propriæ vtitur eo. Propter quod dicit Hieronymus, Auaro Hier. ad
tam quod habet, quam quod non Pauli.
habet deesse fatemur.

Septimo, quia vmbra est somni prouocatiua, & hoc propter frigiditatem. Iob. Sub vmbra dormit Iob. 40
in secreto thalami. Ita similiter auaritia inducit somnum i. profunditatem & immobilitatem peccati. Radix enim omnium malo- 1. Ti. 6.
rum est cupiditas.

Aureolæ quæ Martyribus, virginibus ac doctoribus, seu sacræ scripturæ prædicatoribus debentur, luminariũ coronis pluribus rationibus cõparantur; quæ ve decausa sic vocẽtur, quique sint, & vbi fiant explanatur.

Cap. IX.

AVreolæ sanctorum assimilantur coronis luminarium. Apparet enim circa solem & lunam & stellas notabilis corona quædam alba; quæ Græcè dicitur halon. Et ita quidam sancti notabiles, scilicet martyres, virgines, & doctores præter communem coronam gloriæ quæ aurea vocarur, adhuc dicuntur habere aureolas. Et designat aureola quoddam accidentale præmium siue gaudium de operibus à se factis, quod habent ratione victoriæ excellentis.

Digitized by Google

quod quidem est aliud gaudium ab eo quo de coniunctione ad Deum gaudēr, quod gaudium dicitur aurea, vnde Exod. Facies super auream alteram coronam aureolam. Significantur ergo aureolę in huiusmodi coronis. Primo ratione ordinis, quia scilicet sit in eis circulus post circulum. Nam sicut lapis proiectus in aquam quietam, facit circulū post circulum quipaulatim euanescit; Ita cum vapor quieto tempore est in aēre rarus, nondum contractus in nubem, si radius solis, vel lunæ, vel stellę cadat directe in centrum illius vaporis, diffunditur humidum circa radiū, ex hoc fit circulus post circulum: impulsum enim sequitur formam impellentis Omne autem lumē naturaliter est rotundum, & ideo ille vapor rotundatur, & ita videtur iuxta luminare, cum fit prope terram. Ordo ergo circuli post circulum, id est, coronæ in sanctis illuminatis, repræsentat ordinem aureolæ post auream, vel vnius aureolæ post aliam in aliquibus beatis. Sicut quidam beati in cęlo habent tantum auream quę est omnibus communis, scilicet, perfectum gaudiū, quod habent omnes beati de perfecta coniunctione ad Deum. Et vocatur aurea siue corona, tum quia cum quadā pugna acquiritur, quia regnū cælorum vim patitur, &c. tum quia per hoc sancti efficiantur participes regię dignitatis. Vnde hāc auream habet beata Maria Magdalena. Sed vlterius quidam alij super hoc habent aureolam, id est, quoddam accidentale gaudium de aliqua excellenti virtute, puta de virginitate: sic etiam beata Martha quæ etiam fuit virgo. Et quidam super aureolam virginitatis adhuc habent aliam, scilicet prædicationis & doctrinæ, sicut beatus Dominicus qui fuit virgo & doctor. Et quidam post hūc circulum adhuc habent alium, scilicet martyrii, sicut beatus Petrus martyr de Ordine Fratrum Prædicatorum, qui fuit virgo, doctor, & martyr, & ideo ascendit aureola triplici doratus.

Exo. 25.

Secundo ratione temporis, quia fiunt huiusmodi coronæ tempore temperati frigoris. Nam magnus vapor vaporem dissipat, & frigus intemperatum nimis cōdensat. Est autem in mundo intemperatum frigus malitiæ, & ideo non dātur ibi aureolæ, nec in inferno, vbi intemperatus calor gehennæ: sed tantum in cælo vbi est refrigeri temperamentum.

Tertio ratione significationis, quia hic circulus si circa periferiā spissatur & nigrescit, vel viridescit, significat humidas impressiones casuras. Si autem attenuatur & sic deficit, aut hoc est æqualiter, & tunc significat quietem & seueritatem aeris, aut in vna parte, & tunc ex illis oritur ventus. Si vero rumpitur & laceratur in pluribus locis, significatur tēpestas, secundum Senec. Ergo prima significatio, scilicet humectatio per pluuiam doctrinæ, refertur ad prædicatores. Secunda, scilicet serenatio, refertur ad virgines, in quibus serenatur mens ad victoriam carnis. Sed tertia, scilicet ventus vel tēpestas refertur ad amores diuinæ passionis. Et in istis tribus tantum dantur aureolæ in cælo.

Matt. 11

Seneca.

Fonti fluuiaque Iordanis, Baptismatis sacramentum, ob varias eorum proprietates quæ hic exprimuntur, iure assimilatur.

Cap. x.

BAptismus assimilatur fonti propter septem.

Primo, quia fons est sui cōmunicatiuus. Nulli enim se fons occultat, sed æque pauperi & diuiti se com-

Digitized by Google

se communicat. Ita similiter etiã baptismus communis est, & nulli
Zac 24. negatur, nec puero, nec seni, nec pauperi, nec diuiti. Zac. Erit fons patens domui Dauid, in ablutionem peccatorum.

Secundo, quia fons est sordium ablutiuus, & baptismus omnes abluit sordes peccatorum, scilicet originalis, & actualis, & venialis.
Iud. 15. Iudith. Exibat in vallem Bethuliæ, & Baptizabat, id est, lauabat se in fonte.

Tertio, quia fons est locorum adiacentium sibi fœcundatiuus. Et ita etiam simili modo baptismus se suscipientes dicitur fœcũdare, in quantum fructus gratiæ, id est, virtutes confert non habenti, & auget habentibus. Vnde
Psal. 22. super illud Psalm. Super aquã refectionis, &c. dicit glossa, quod anima peccatorum ariditate sterilis fœcundatur per baptismum.
Pro. 6. Prou. veniet vt fons messis tua.

Quarto, quia fons est aquæ multiplicatiuus. Nam quamuis in ortu suo sit parum, tamen propter indeficientem fluxum magnorum fluuiorũ est causatiuus. Nullus enim est fluuius ita magnus quin occultè, vel manifestè à fonte aliquo nascatur. Ita similiter baptismus auget & multiplicat in adultis gratiam & virtutes. Hester. Fons patens creuit
Hest. 10 in fluuium, & in aquas plurimas redundauit.

Quinto, quia fons limpidus est rerum omnium in eo existentium ostensiuus. Quia scilicet vsque ad fundũ videntur quæ sunt in eo. Ita baptismus dirigit in visionem spiritualem interiorem & exteriorem, interiorem quidem in quantum baptismus dicitur fidei sacramentũ, quæ oculos mentis idoneos facit ad visionem diuinorum. Exteriorem vero quia baptizatis conceditur inspicere sacramentum eucharistiæ, & non aliis, vt Dio. dicit, vnde baptismus (secundum Damas. & Diony.) dicitur habere virtutem illuminatiuã. Hiere. Quis dabit oculis meis fontem. Diony. Hiere.

Sexto, quia fons est caloris refrigeratiuus: quia baptismus est ardoris & concupiscentiæ, & fomitis mitigatiuus, inquantum in baptismo confertur gratia, per quam exhibetur remediũ ne fomes vel concupiscentia dominetur. Prouer. Fons vitæ, vt declinet à ruina mortis. Ruina enim mor- Pro. 17
tis est concupiscentia, quia si secundum carnem vixeritis, morie- Rom. 8
mini, dicitur Rom.

Septimo quia fons est in altum ascensiuus. Nam quanto primo descẽdit aqua fontalis, tãto postea ascendit. Vnde quia baptismalis gratia de cælo venit, in cuius rei signum cæli aperti sunt super Christum baptizatum, ideo ipse facit vsque in cælũ ascendere ba- Luc. 3.
tizatos: & ideo dicitur baptismus aperire ianuam cæli. Ioan. Fiet in eo fons æquæ salientis in vitam Ioan. 4.
æternam.

Item baptismus est figuratus in fluuio Iordanis.

Primo, quia Iordanis lepram Naamam Syri mundauit: & taliter aqua baptismi mundat lepram, id est infectionem peccati.

Secundo, quia Iordanis regionem Iudæorum fidelium à regione infidelum diuidit: & similiter sacramentum baptismi distinguit religionem fidelium, id est, Christianorũ, ab omnium infidelium populis. Iob Diuidit torrens à po- Iob 28
pulo peregrinanti.

Tertio, quia Iordanis coram filiis Israël se aperuit, & ad terram promissionis siccũ iter exhibuit: in quo significatur, quòd baptismus ianuam gratiæ nobis aperit, & ad terram promissionis, id est ad vitam æternam viam nobis facit. Ioannes: Nisi quis renatus Ioan 3
fuerit

Digitized by Google

fuerit ex aqua & Spiritu sãcto nõ potest introire in regnum Dei.

Quarto quoque quia Iordanis ex contactu mundissimæ carnis Christi sanctificari meruit : vnde eo mediante Christus vim regeneratiuã contulit aquis Et ipsum sacramentum humanæ salutis, id est baptismum, in aqua fieri instituit. Ephes. Mundans lauacro aquæ. Ephe. 5

Quintò, quia in Iordane Ioannes Baptista cælos apertos vidit, vocem Dei patris audiuit, Filium in carne lauit, Spiritum sanctũ in columbæ specie super ipsum descendere vidit : in quibus significatur, quòd baptismus ianua cæli aperit, & ad sanctæ Trinitatis notitiam & visionem apertam, in qua consistit vita æterna, feliciter introducit.

Octo beatitudines particulatim enucleantur quibus, vetorũ varii effectus plurib⁹ rationibus conferũtur.

Cap. VI.

BEatitudines quę enumerantur in sermone Domini in monte, possunt assimilari ventis. Nam primo ventus est nauigantiũ deductiuus & promotiuus : fortissimè enim in mari currit si bono & forti vento nauicula impellatur. Hoc autem proprie competit primæ beatitudini quæ est paupertas spiritus. Nã pauperes spiritu sunt qui per mare huius sæculi ad portum & quietem regni cælestis expedite & sine impedimento perueniunt. Vnde Dominus dicit: Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnũ cælorũ. Vbi nota, quod in mari huius sæculi tria impedimenta occurrunt, quæ nauem animæ frequẽter submergunt. Vnum impedimentũ est ex vndis siue fluctibus tumescentibus: & illud designat elationes & tumores honorũ mundanorum. Hoc autem impedimẽtum tollit paupertas spiritus : Nã (sicut dicit glossa) Pauperes spiritu sunt humiles Deum timentes, & tales profecto non ambiunt, sed fugiunt honores, vnde vnda tumescẽtis superbię minimè illos inuoluit. Mat. 5

Secundum impedimentum est ex scopulis occurrẽtibus, in quos quandoque nauis impingit. Et isti scopuli sunt curæ seculi & cupiditates diuitiarum, à quibus etiã liberat paupertas spiritus. Vnde dicit alia glossa, q̃ pauperes spiritu sunt, qui nihil habent & omnia possident: quorũ scilicet gloria est nihil in terra possidere, & sine solicitudine viuere.

Tertium impedimentum est ex syrtibus absorbẽtibus. Sunt enim in mari syrtes, id est loca fabulosa intercise aquosa, profunda nimis. Hæc autem profunditas aquarum est voluptas illecebrarum carnis, à quo etiam impedimẽto paupertas spiritus liberat. vnde dicit glossa super Lucam, quod pauperes spiritu sunt, qui non quærunt illecebrosa Talibus ergo pauperibus promittitur regnum cælorũ, in quo scilicet assequuntur & excellentiam bonorum & voluptatem spiritualium delectationum: de qua in Psalm. Torrente voluptatis tuæ potabis eos. Psal. 35

Secundo, ventus est ardoris & æstus refrigeratiuus, sicut patet de aura & de vento frigido Aquilonari. Et huic assimilatur secunda beatitudo quæ est mititas, cuius est refrenare passiones irascibiles & præcipue ardorem iræ, & furorem. Et de hac dicit Dominus. Beati mites quoniam ipsi possidebũt terrã. Mititas & mansuetudo idem sunt realiter, tamen posset dici, quod differant, quia mansuetudo dicitur quantum ad effectum, vnde Cassiodorus dicit super Psalm. quod mansueti dicuntur qua manu assueti, hoc est, tole- Cassio.

Digitized by Google

tolerā... iniurias. Sed mititas dicitur quantum ad affectum, vnde ille dicitur mitis quem nō afficit rancor & ira. Tales sunt beati, quoniam possidebunt terram. Et in hoc quod dicit, possidebunt, notatur securitas, in hoc vero quod dicit, Terram, notatur stabilitas. Vel secundum Aug. possessio terræ significat affectū bonum animę quiescētis æternè, quæ per terram significatur.

Aug. super Ma.

Tertio ventus est imbrium & aquarum causatiuus, sicut patet de vento australi, qui cum sit calidus & humidus aërem condensat & turbulentiam generat, vnde dicitur auster ab hauriēdo aquas. Huic assimilatur tertia beatitudo scilicet luctus, in quo imber lachrymarum effunditur. Et de hac Dominus dicit, Beati qui lugent, s. peccata sua, vel etiam aliena. Chysost. Beatus qui peccata sua luget, beatior qui luget aliena, qui enim aliena luget, certū est, quod sua non habet quæ lugeat.

Chti. in Matt.

Sequitur præmium, quoniā ipsi consolabuntur, & hoc quadrupliciter. Primo de peccatorum remissione. Isa. Conuersus est furor tuus, & consolatus est me. Secundo de pœnarum euasione, Apoc. Absterget Deus omnem lachrymam ab oculis sanctorum, & iam non erit neque luctus neque dolor. Tertio de gratiæ & gloriæ adoptione. Isa. Gaudete gaudio vniuersi, qui lugebatis super eo. Quarto de vltione malorum. Psalmus. Lætabitur iustus, cum viderit vindictam.

Isa. 10. Apoc. 6. Isa. 66. Psal. 57.

Quarto ventus est ignis accensiuus, vnde fabri habent conflatoria perflatum sine ventum ignē accendentia. Hoc autem competit quartæ beatitudini quæ est esuries iustitiæ, hæc enim esuries nihil aliud est, quam succensum & ardens desiderium iustitiæ Nā esurire, est cum desiderio velle, vnde esurire debemus iustitiā, vt intelligamus nos semper indigere. Et ideo de hac dicit Dominus Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur. Et dicit qui esuriunt iustitiam, non pecuniam. Psalmus. Diuites eguerunt, & esurierunt. Item dicit iustitiam: non sapiētiam: quia de sapientibus sæculi & curiosis dicit Psal. Esurientes & sitientes animæ eorum in ipsis defecit. Itē dicit iustitiam, non potentiam. Prou. Leo rugiens & Vrsus impatiēs, princeps impius super populum pauperem. Itē dicit iustitiam, non lasciiuam Luc. Quanti mercenarij in domo patris mei abundāt panibus, ego autem hic fame pereo. Sequitur præmium, quoniam ipsi saturabuntur, scilicet cum viderint vindictam. Isa. Egredientur & videbunt cadauera eorum qui præuaricati sunt in me Postea sequitur. Et erunt ad satietatem visionis omnis carnis. Item satiabuntur cum apparuerit gloria domini. Psalm. Satiabor cum apparuerit gloria tua.

Psal. 33. Psal. 106. Prou. 27. Luc. 15. Isa. 55. Psal. 16.

Quinto vētus est seminū productiuus, nutritiuus, & augmentatiuus, sicut patet de vento australi qui calorem causat, pluuiā & rorem administrat, poros terrę aperit, gramina & semina producit, nutrit & auget. Et hoc competit quintæ beatitudini, scilicet misericordiæ, quæ semina eleemosynarum (De quibus Apostolus loquitur dicens. Qui parce seminat parce & metet) producit exhibendo, nutrit compatiendo, auget continuando. De his seminibus fructus æternus colligitur dicente Apostolo, Qui seminat in benedictione de benedictione metet vitam æternam. Hic est igitur misericordiæ ventus qui calorem amoris, pluuiam & rorem gratiæ acquirit, poros terræ, id est, viscera terreni hominis

2. Cor. 9.

Digitized by Google

nis aperit & semina eleemosynarum producit. De hac igitur misericordia dicit Dominus, Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. Augustinus. Misericordia est, quædam alienæ miseriæ compassio. Hylarius. Misericordes, sunt qui in quibuslibet subueniunt miseris, quorum beneuolo affectu ad omnes tantum delectatur Deus, vt eis misericordiam suam præstiturus sit. Et nota, quòd misericordia initiatur respectu curæ suæ propriæ. Eccle. Miserere animæ tuæ placēs Deo: augmentatur respectu necessitatis alienæ. Iob. Si comedi buccellam meam solus, consumatur respectu iniuriæ illatæ quādo homo orat pro persequentibus.

Aug. 9. de ciui. Dei.

Hylar.

Eccl. 30

Iob. 31.

Sextò, ventus est aëris serenatiuus: sicut patet de vento boreali qui cum frigidus & siccus, est aëris depuratiuus, pluuiarum & imbrium fugatiuus, & serenitatis inductiuus. Hoc igitur competit sextæ beatitudini, quæ est mundicia cordis, in qua est conscientiæ tranquillitas & serenitas. De hac dicit Dominus. Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Dicuntur autem mundo corde illi, qui sunt mundi à vitiis, quos non arguit conscientia peccatorum: qui dicuntur beati, quoniam ipsi & non alij Deum videbunt, in præsenti per cōtemplationem, in futuro per fruitionem, Augu. Deus quem non nisi mundi cernere possunt, Idem Deus quàm clari, quàm felices, quam beati oculi qui te contemplantur. Ber. Delectabilis est ad videndum, suauis ad habendum, dulcis ad perfruendum.

Matt. 5.

Aug.

Ber.

Septimò, ventus est corporum conseruatiuus & augmentatiuus: sicut patet de ventis borealibus, qui corpora conseruāt ex eo quòd aërem pestilentem sanant, & digestiuam adiuuant, & recentiuam confortant. Item augmentāt vim regenerationis: vnde Arist. dicit, quod sub hoc vento generantur masculi, & ideo Iacob sub hoc vēto dicitur posuisse virgas varias ante oculos ouium, vt generarent scilicet sub Aquilone. Hoc autem competit septimæ beatitudini, scilicet paci, per quā pestilentiæ bellorum remouentur, virtutes confortantur, & bona tam spiritualia quam temporalia augmentantur. Nam in pace interiori conscientiæ, conseruātur & augentur bona spiritualia. In pace verò temporali, conseruantur & augentur bona temporalia, quia (sicut dicit Saluſt.) concordia paruæ res crescunt; maxime vero discordia dilabuntur. De hac ergo dicit Dominus: Beati pacifici, quoniā filij Dei vocabuntur. Et dicuntur pacifici, pacem habeātes ad seipsos. Cor. Pacem habete, & Deus pacis & dilectionis erit vobiscum. Item dicuntur pacifici, pacem facientes inter proximos: vnde Ber. Non dicit beati pacifici, sed pacifici: quia non tantum pax est dicenda, sed facienda. Et sequitur præmium, quoniā filij Dei vocabuntur: tum quia ipse est Deus pacis, tum quia eius proprium est reconciliare. Item quia ipse fecit nobis pacem.

Arist. 17

2. Co. 13

Ber.

Quomodo humana vita instar terræ, & aquæ perficitur ac vitiatur.

Cap. XII.

BOnitas & malitia humanæ vitæ, multum prouenit ex exercitio, & otio personæ. Est enim humana vita velut terra, quę quò to plus foditur & vertitur, tanto insita ei virtus cum singulis partibus amplius permiscetur & semper aptior redditur, vt ex ea fructus multiplex generetur. Quādo vero nimis stat otiosa, ad productionē fructuum redditur minus apta. Sic etiā vita hominis quanto bonis laboribus amplius exercetur,

Digitized by Google

Sap. 3. cetur, tanto fructus glorioſior finaliter ex ea colligitur. Sap. Bonorum laborū glorioſus eſt fructus,
Prou. 24 vnde conſulitur Pro. Diligenter exerce agrum tuum, &c. Sed cōuerſo, vita humana ſine labore operis, & pœnitentiæ cultura pigreſcit: non fructus vtiles ſed noxias herbas gignit, cum ſecundū
Prou. 34 illud Prou. agrum pigri hominis tranſiui, & vineam viri ſtulti: & ecce totum repleuerunt vrticæ. Ager hominis pigri eſt vita homi nis otioſi, quam replent vrticæ, id
Eccl. 33. eſt vitiorum incendia. Eccl. Multam malitiam docuit otioſitas.

Item bonitas & malitia humanæ vitæ variatur ad modum aquę: variatur enim aqua in bonitate & malitia ſecundum Auicennam, & ſunt regulæ ſumptæ à multis. Prima à motu, quia currentes aquæ ſunt meliores ſtantibus. Item currentes ad Oriētem ſunt meliores currentibus ad Septentrionē. Currentes vero ad meridiem peiores currentibus ad Occidētem. Similiter inter homines currentes per velocitatem, & cōtinuitatē bene operandi, vel per viam mandatorum Dei remunerantur tanquam boni. Matth. Voca operarios, &
Mat. 20. redde illis mercedem ſuā. Otioſi vero ſtantes obiurgantur tāquam mali. Ibidem. Quid hic ſtatis tota die otioſi: Vel currentes ſunt ferventer amantes. Apoſtolus. Sic
1. Cor. 9 currite vt comprehendatis: ſed quaſi ſtātes ſunt, qui motu amoris carent. Et hoc ſtare, cadere eſt,
2. Cor. 9 Apoſtolus: Qui ſe exiſtimat ſtare, videat ne cadat. Sed qui currunt ad orientem, id eſt, ad Chriſtum,
Zach. 6. de quo zacha. Ecce vir oriens nomen eius (iſti ſunt boni: Qui vero ad ſeptentrionem, id eſt ad ſtatū peccati, vbi abundat ſtigus malitiæ. Vnde ſignificatur ipſum per ſeptentrionem, id eſt, per vrſum ſiue per arcturum, qui continet ſeptem ſtellas geliidas, id eſt, ſeptem capitalia vitia quibus in anima extinguitur calor charitatis: iſti inquā ſunt malæ aquæ, id eſt, male diſpoſiti. Itē iſti qui currunt ad meridiem vbi eſt feruor ſolis, id eſt, ad feruorem mundanæ cōſolationis, ſcilicet vt velint in hoc mundo ſuas conſolationes habere, peiores ſunt currentibus ad occidentem, id eſt, ad caſum aduerſitatis, vnde Abraham dixit Luc. 16.
diuiti epuloni: Recordare quia recepiſti bona in vita tua. Ecce iſte incurrit ad meridiem, & Lazarus ſimiliter mala, iſte ad occidentem. Sequitur. Nunc vero hic conſolatur: tu verò cruciaris. Melius eſt ergo hic ire ad domum luctus, quam ad domum cōuiuij. Eccl. 7.

Secunda regula ſumitur à quiete aquæ. Nam ſtantium aquarum ſunt gradus. In primo enim & maiori gradu malitiæ ſunt aquæ ſtantes, quæ habēt viſcoſam pellē in ſuperficie: ſecundo paludales: tertio lacuales: quarto puteales: quinto fontales. Intelligūtur ergo per puteales, quę ſunt profundæ, peccata cordis. per fontales, quæ extra prodeunt, peccata oris: per lacuales, quæ ſe latius, & patenter extendunt; peccata operis: per paludales autem, quæ formoſitatem generant, & ſunt cauſa corruptionis, pernicioſa exempla, præcipuè prælatorum. Sed per aquas viſcoſam pellem habentes, inhærentiā cōſuetudinis prauæ intellige, quæ eſt viſcus tenaciter inhęrens. Omnes ergo hæ aquæ, ſunt malæ licet plus, & minus, vt patet per ſe.

Tertia regula ſumitur à fundo aquæ. Nam quæ habent fundum lutoſum ſine conuptione ſunt bonæ: quæ arenoſum ſunt minus bonæ, aquæ plumbeū ſunt malæ. Fūdus aquæ eſt cor, quod eſt fundamentum vitæ: hoc ſi eſſet lutoſum, id eſt, immundum cum corruptione peccati, tunc non faceret aquā bonā, i. bonam vitā: ſed ſi ſit luto-

Digitized by Google

lutosum, id est, humile, vt scilicet homo consideret, & cognoscat se esse, vt vas luteum, & fragile, sicut dicit Apostolus. Habemus thesaurum istum in vasis fictilibus, 2. Cor. 4
tunc quia tale lutum siue fundū est sine corruptione peccati, facit bonam aquam, id est, inducit ad bonam vitam. Sed si sit fundum arenosum, id est, cor mūdum, sed tamen aliquantulum graue, id est tardum & tepidum ad spiritualia opera, est aqua, id est, vita minus laudabilis. Sed si sit plumbeum, id est, iniquitate grauatum, quia iniquitas grauat ad modum plumbi Isa. Grauabit eum iniquitas sua: Isa. 24.
tunc est aqua, id est, vita mala.

Quarta regula sumitur à vi minerali per quam transeunt. Nam quæ per aurum transeunt, minus nocent, quā quę per ferrum. Et confortent inferiora: sed quæ per cuprum sunt pessimę, & minus validæ. Per transitum auri accipitur cupiditas auarorum, quæ est mala, per transitū ferrituculentia tyrannorū, quę est peior: per transitum autem cupri, impuritas hæreticorum, quæ est pessima: plus enim nocuerunt ecclesię hęretici animas corrumpentes, quàm tyranni corpora perdentes.

Quinta regula sumitur à grauitate, & leuitate: nam aquæ leuiores sunt meliores; vnde aqua cocta leuior, & penetrabilior est quā cruda. Non enim verum est dictū quorundam rudium. s. quod cum aqua coquitur subtile euaporet, & grossum remaneat; & ideo sit grossior quam cruda; quia solum corpus mixtum, & compositum inspissatur decoctione; simplex autem fit carius: quia per calidū, quid habet congregare homogenea, separantur partes aquæ à terrestribus quæ prius omnes mixtæ erant. Alia etiam ea est; quia aqua cum coquitur subtiliatur, & imo partes terrestres magis penetrant per ipsam, & descendendo residet in fundo. Vnde oportet quod aqua cocta maiorem faciat resistentiam, quàm non cocta, ergo melior est aqua leuis, quam grauis, & cocta quam cruda. Et sic etiam mens tunc est bona quando est ab onere peccati leuigata, & à terrestri amore separata. Sed tunc e contrario mala, quando est peccato grauata, & terrestritate in terreno amore respersa. Sed tunc est mens perfecta, quando est igne diuini amoris decocta; vel igne tribulationis purgata, & probata, quia patientia opus perfectum habet: sed si sit cruda igne amoris, non calefacta, nec igne alicuius aduersitatis purgata, tunc nec laudabilis est nec sana.

Charitati, quæ omnium virtutū forma ac perfectio existat, solis, ignis, caloris argillæq; proprietates attribuuntur. (*ap.* XIII.

CHaritas assimilatur Soli propter sex. Primo, quia, sol est virtutis vnitiue. Planetas enim vnit, & cōciliat in effectibus suis. Conciliat etiam contraria elemēta inuicem: sic etiā charitatis effectus est vnire spiritualiter: vnde Col. 3.
Apostolus vocat eam vinculum perfectionis, quia scilicet perfectè vnit & ligat animam Deo, & corda fidelium inuicem in Deo. propter quod de primis fidelibus ecclesię in quibus charitas abundabat, dicitur, quod multitudinis credentium erat cor vnum & anima vna. Psalm. Ortus est sol & congregati sunt, scilicet fideles in vnum. Act. 4. Psal. 103.

Secundo, quia sol est virtutis viuificatiuæ, quia nihil viuit vbi sol nō attingit. Vnde planetæ per absentiam solis videntur in hyeme mortuæ; approximante sole in vere, iterum fiunt viuę. Ita charitatis dilectio de morte trāsfert ad vitam, secundū illud. Nos scimus quod

Digitized by Google

quòd translati sumus de morte ad vitam : quoniam diligimus.
Eccl.9. Ecclesiast. Perfruere vita cum vxore quàm diligis cunctis diebus vitæ instabilitatis tuæ, qui dati sunt tibi sub sole. Quasi enim vir est spiritus, & quasi vxor caro. Tũc enim spiritus cum vxore sua vita perfruitur, quãdo simul cum ipsa carne charitatis operibus exercetur, & ipsorũ dulcedine quasi fructibus quibusdam reficitur, & hoc cunctis diebus vitæ præsentis quæ est instabilis, quia nunquam
Iob. homo in eodem statu permanet, & sub sole, id est, sub charitatis feruore.

Tertio quia sol est virtutis eleuatiuæ siue attractiuæ, quia vi caloris vapores à terra & mari deducit: & eductos sursum attrahit & condensat in nubes, & sic condensatos inuicẽ in niues, grãdines vel aquas resoluit. Ita charitas corda calefaciens, vapores affectionum, vel orationum, vel compunctionum ab eis educit, & sursum ad Deum attrahit & tandem in lachrymas resoluit,

Quarto, quia sol est virtutis perfectiuæ: quia calor elementaris incipit agere generationẽ corporum: solaris autem calor perficit & producit ad debitum complementum, vt dicit Alexãder. Ita vitam spiritualem timor inchoat: sed charitatis amor prouehit & consumit: vnde perfecta charitas
Ioan. 4. foras mittit timorem.

Quinto, quia sol est virtutis formatiuæ, quia scilicet per eius elongationem & approximationẽ facies hominum, & corporalium dispouuntur: vt dicit Isido. sicut
Isi. pater in Aethiopibus & aliis contrarijs regionibus. Ita charitas forma est omnium virtutum, sicut
Ambr. dicit Ambro & hoc apparet quadrupliciter. Primo, quia mouet omnes virtutes ad opera per quæ percipiuntur virtutes & meretur augeri. Secundo, quia omnes virtutes mouentur ad finem charitatis, scilicet ad bonum. Charitas enim habet bonum pro fine tantum. Tertio quia charitas augmentat virtutum dilectionẽ, & tollit fastidium, & alleuat onera propter ipsius boni desiderium. Quarto, quia complet animam & perficit non quidem in esse naturæ, sed gratuito.

Sexto, quia sol est virtutis immutatiuæ. Immutat enim ipsos dies quia secundum diuersam solis dispositionem, immutationem recipit dies. Nam primo rubet in mane, lucet in tertia, feruet in meridie, pallet in vespere. Vnde & quatuor equos fingitur in fabulis habuisse, primus eritheus, id est, rubens: secũdus athericeus, id est, splendens: tertius lampas, id est, ardens, quartus philogeus, id est, amans terram. Ita charitas quosdam facit rubẽtes in martyrij passione: quosdam lucentes in doctrinæ instructione, quosdam feruẽtes in Dei affectione: quosdam pallentes in carnis macerationẽ.

Item charitas assimilatur igni quo ad quatuor. Primo quo ad formalitatem, quia (vt dictum est supra capitulo. 5.) ignis inter cætera elementa est maximè formalis. Multũ enim habet de forma, parum de materia. Sic amor charitatis quos replet, facit haberemodicum de affectu materialiũ siue temporalium rerum, & plurimũ de appetitu formalium, id est, spiritualium bonorum, vt iam non carnalia carnaliter, sed spiritualia spiritualiter diligat. Distinguit Ber. sup
enim Bernardus quatuor modos Cant.
diligendi, scilicet diligere carnem carnaliter, spiritum carnaliter, carnem spiritualiter: & spiritum spiritualiter. Secundo quo ad mobilitatem, qui a ignis semper est in motu. Sic & amor charitatis eos in quibus est semper facit

Digitized by Google

esse in motu boni operis. Vnde Gregorius dicit, quod nunquam est amor Dei ociosus : operatur enim magna, si est: si autem operari desinit, iam amor non est.

Tertio quo ad virtuositatem. Nam ignis habet virtutem inclinandi ultra, & eleuandi infima, congregandi sparsa. Sic amor (secundum Dionysium) habet vim inclinatiuam, quia inclinat superiora inferioribus. Item habet virtutem eleuatiuam, quia eleuat inferiora superioribus : & coadunatiuam, quia coadunat æqualia æqualibus. Quarto quo ad proprietatem: habet enim ignis multiplicem proprietatem, vt ponit beatus Dio. quarum aliquæ, competunt charitati : videlicet quod est sui communicatiuus. Nam (sicut dicitur ibi) ignis omnibus sibi quoquomodo approximatibus non secundum locum tantum: sed secundum congruentiam materiæ vniuocè communicatiuus est. Et propter hoc licet ignis in sphæra sua tangat orbem lunæ, non tamen impedimit in ipsum cum eorum non sit materia vna Sic charitas facit bona esse communia & maxime inter proximos, & domesticos: quia si quis suorum & maxime domesticorum curam non habens fidem negauerit, est infideli deterior, vt dicit Apostolus. Tenetur etiam homo ex necessitate charitatis subuenire non omnibus indigentibus, quia hoc esset impossibile vnicuique, sed tenetur subuenire sibi approximantibus, id est, de proximo occurrentibus. Et non solum charitas cogit hominem communicare bona sua per subuentionem, sed etiam seipsum in obsequium vel saltem per compassionem secundum illud Corinth. Libenter impendam & super impendar ego ipse. Item ignis est maximè actiuus, vnde inter elementa appropriatur ei esse actiuum, scilicet propter calidum cuius ignis est principium vt dicit philosophus. Vnde calidum primo & per se competit igni, solum autē calidum est simpliciter actiuum inter qualitates elementares, quia humidum, & siccum sunt qualitates passiuæ: frigidum autem non est, simpliciter actiuum vel motiuum sed mouet priuando motum: vnde etiam mouet ad centrum vbi fit congregatio & immobilitatio & non diffusio. Vnde licet alia elementa aliquo modo sint actiua ignis tamen est magis principaliter actiuus, Et sic est charitas respectu virtutum : Vnde omnis virtutis actio perfecta, quodammodo attribuitur charitati, & ipsa dicitur esse forma omnium virtutum. Et propterea Apostolus dicit, quod fides per charitatem operatur. Nam quia per charitatem ordinatur actus fidei, & etiā cuiuslibet alterius virtutis ad vltimum finem, ideo ipsa dat formā actibus omnium virtutum. Vnde nulla virtus sine ea perfectoriè vel meritoriè operatur. Et ideo Greg. dicit, quod nihil habet viriditatis ramus boni operis, nisi manserit in radice charitatis.

Item ignis (vt dicit. Dio, adest inuisibiliter omnibus. s. mixtis, licet non actu sed virtute & ideo inuisibiliter. Vnde videmus quod ex omni fere corpore ignis per collisionē excutitur & propterea Dio. dicit, quod est præsens omnibus inuisibiliter. Et posset hoc generaliter intelligi non tantum de corporibus mixtis: sed etiam aliquo modo de singulis ac omnibus corporibus inuisibiliter.

Posset enim dici, quod ignis sit primo quidem in corporibus superioribus. s. cælestibus per principiū sui: quia cū omnis alteratio reducatur in cælum, sicut in primum alterans nō alteratū neque dispo-

Dionys. de cæl. hierar.

Dio. in libr. de cæl. hie. ca. vlt.

1. Thi. 5

2. Co. 12

Arist. 14 methe.

Gal. 5.

Greg. in Hom.

Dio. de cæl. hie.

Digitized by Google

disposítum per qualitates alterabiles, oportet in cælo esse principium omnium qualitatum actiuarum & passiuarũ, sicut Mars principium est calidi & sicci intemperati, & sol temperati, vel etiam vlteriùs in aliquam stellarum fixarum & similiter in aliis. Est etiam ignis in corporibus inferioribus per mixtionem: & est in mixtis non actu, sed virtute (vt dicit Philosophus) in se autem est actu. Sic etiam per charitatem homo omnibus adest, scilicet per affectionem. Nam cum teneatur omnes diligere: & anima verius sit vbi amat quam vbi animat (vt dicit Aug.) Quia per cognitionem cognitum est in cognoscente, sed per amorem econtrario est amans in amato; oportet, quod per ipsam dilectionem omnibus quodammodo quos diligit præsens sit; vnde Apostolus dicebat, Et si corpore absens, spiritu tamen sum præsens.

Aris. li. de Gen.

Aug.

Col. 2.

Item ignis nũc est occultus, nũc manifestus: vnde & Dio. dicit, Cũ neglectus est, id est, sub cineribus occultatus, videtur quasi nõ esse: sed remotis cineribus subito elucet quasi prouocatus naturaliter ad quandã vindictam suæ desperationis: sic licet charitas ex occupationibus exterioribus seu necessitatibus quandoque videatur repescere, tamẽ subito & cito reaccẽditur & ex indignatione corporis primi amplius inflammatur. Psa. Nunquid qui dormit, nõ adiciet vt resurgat? Mach. Refulsit sol, qui prius erat in nubilo, & accensus est ignis magnus; vnde amor diuinus aliquando facit latere ad contemplandum, aliquãdo apparere ad agendum.

Dio. de cæl. hie.

Psal. 40. 2. Ma. 1

Item ignis sine suidiminutione est sui distributiuus, & diuisiuus; vnde ad ignem vnius candelæ innumerabiles possunt accendi. Sic amor charitatis non minuitur; sed augetur ex eo, quod ad plures diuidatur.

Item adhuc habet ignis plures alias conditiones, quæ charitati conueniũt, quia ex se est lucidus, calidus, leuis & subtilis, quia charitas facit nos lucido in discretione agendorum, calidos in beneuolentia proximorum, leues & mobiles in obedientia mandatorum, subtiles siue tenues in contemptu terrenorum, vel in abstinentia ciborum.

Item charitas assimilatur calori, Primo quidem, quia calor est generationis omnium principaliter effectiuus. sicut patet de calore cælesti. Et sic charitas est qua virtutũ omnium opera generãtur & ad perfectũ finem perducũtur. Secundo quia calor est inferiorũ ad superiora reductiuus, quia dissolui terrestria in aquosa; & aquosa, in aërea; & aërea in ignea; & sic infertora per media reducit ad suprema. Sic charitas facit incipiẽtem proficientem, & perficientẽ, & mediante etiam proximo reducit nos in Deum.

Tertio, quia est durorũ remollitiuus, sicut patet in metallis, quæ dissoluit, & liquefacit etiã niues, & grandines: glacieſque, & sic charitas dura corda dum apprehendit ad pietatem emollit,

Quarto, quia est liquidorũ induratiuus, sicut patet in ouis in igne positis, in quibus subtilioribus partibus resolutis remanentibus terrestribus res durescit, & simile facit calor solaris. Sic charitas Dei mollia, & natantia corda consolidat, & corroborat.

Quinto, quia est grossorum & densorum subtiliatiuus, Nam rem in quã agit dissoluit, & suæ actioni idoneã facit, vnde cum rem ad simplicitatem ducere laborat, eã subtiliat; vt patet in glacie, quæ dũ dissoluitur subtiliatur. Sic charitas diuites grossiores metallis,

Digitized by Google

subtiliat dum eos facit omnia dare in eleemosynas.

Sexto, quia est metallorum depuratiuus, & totius eorum rubiginis consumptiuus; & sic charitatis feruor omnis peccati rubiginem ab anima tollit.

Septimo, quia est grauium alleuiatiuus? quia dum humiditatem quæ grauitatis est causa in rebus cōsumit, pōdus rei diminuit. Calidū enim facit humidū euaporare, quia vapor depurat, & in substantiam aëream, vel leue mutatus, rem leuiorē reddit. Corpora autē animaliū dicūtur esse leuiora post prandium, propter caloris cōfortationē, & spirituū generationē: quibus corpus leuiatur. & mortua corpora sunt grauiora viuis. Sic amor charitatis omnia leuia reddit; vnde Augū. dicit, quod omnia sæua, & immania, tolerabilia, & prope nulla efficit amor.

Aug. de ver. do.

Octauo, quia similium congregatiuus, & dissimiliū disgregatiuus. Vnde si aurum, plumbū, ferrum, & lapides fiāt vna massa & proiiciantur in fortē ignem, calor vnumquodq; coniungit cū suo simili, vt aurum cum auro, & sic de singulis si frigus omnis simul congregaret. Sic charitatis amor est qui iustos inuicem vnit, & eos ab iniquis distinguit.

Item charitas assimilatur argillæ, propter tria. Primo, quia ex argilla vasa fabricantur. Nam argilla est terra glutinosa, & nemerosa ad varia opera figulorum apta & est ab Argis sic vocata: apud quos primo ex tali materia vasa sunt facta fictilia. Sic per charitatem efficitur cor hominis vas diuinum, id est, Dei contentiuū: quia qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo.

Ioan. 4.

Secundo, quia ex angeli formātur lapides, & lateres generantur. Nam talis terra (vt dicit Ilid.) per actionē caloris liquidiores partes consumentis, & terrestriores cōsolidāris, facile in laterē commutatur. Sæpè etiam terra frigiditate humidi tandē mutatur in lapidē. Nā sicut dicitur à philosopho: Vn ctuosū tali trāsmutationi est valde aptū: vnde vnctuosum est medium inter viscosum, & euaporatiuū. Nā gratia euaporatiui, habet à calore coagulari, gratia vero viscosi non potest ex toto educi, sed habet amplius cōprimi & consolidari, & sic in lapidē transmutari. Sic per charitatem efficiūtur homines, vt lateres solidi, & vt lapides viui, apti scilicet collocari in ędificio supernæ Hierusalē. Vnde dicitur. Ipsi tanquam lapides viui ædificamini domos spirituales.

Arist. 4. Methe

1. Pet. 2.

Tertio, quia cū argilla fluxus sanguinis refrenatur. Nam argilla frigiditate sua est sanguinis constrictiua, vt ait Constantinus; vnde si cum forti aceto fuerit distemperata; & temporibus & fronti apposita prohibet de naribus sanguinem fluere. Sic acetum compunctionis cum argilla dilectionis cohibet fluxum peccati.

Constr.

Vbi, & quomodo caro spiritui, vicissimque spiritus carni interdū subiiciatur, exprimitur.

Cap. XIIII.

CAro in mundo videtur vt in pluribus spiritui prævalere, & esse fortior eo, sed in cælo econuerso totaliter spiritus dominabitur ipsi carni, & caro erit per omnia spiritui subiecta. Videmus enim quod quilibet planeta cęlestis, fortior est propria, quam in aliena domo existat, & fortius esse inde imprimit, & agit, Domus enim planetarū dicūtur signacęli, id est, quibus quilibet planeta dicitur habere domū suā. Nā domus Saturni, vt dicit Albumasar, prima & propria est Capricornus: & similiter Aquarius, domus Iouis Pisces, & Sagittarius: domus Martis Aries, & Scorpio: domus Veneris

Album.

Ilid.

Digitized by Google

tis Libra & Taurus: Domus Mercurii Virgo & Gemini: domus Solis Leo: Lunæ Cancer. Et patet, quod Sol in Leone, qui est domus eius propria, fortior est, quod in alio signo, & simile est de aliis, Sic quia in mundo isto est ipsa caro naturaliter velut in domo propria, spiritus tanquã in aliena, frequenter contingit quod caro prævalet & dominarur spiritui. In cælo vero vbi e conuerso erit spiritus, vt in propria domo, & quasi in aliena patria erit quodãmodo ipsa caro; ideo erit spiritui tanquã potentiori totaliter subiecta Vn-
1. Co. 15 de vocabitur (secundum Apost) Corpus spirituale.

Carnis & spiritus pugna inquietudinem generat cordis, & aufert tranquillitatem mentis. Nã quando in sublimi apparent duo venti fortes contra seinuicẽ pugnãtes, significatur tẽpestas maris, & tũc procella maris non libere transit ad partem vnam, sed vna obuiat alteri ex ipsa pugna vẽtorum: tamen qui superior est ex ipsis ventis, vincit, eo, quod minus est admixtus humori, & ideo minus sedabilis. Quasi autem duo venti contrarij sibi in aëre, sunt duo appetitus aduersantes sibi in homine s. spiritus & carnis: de quibus dicit Apo. Caro concupiscit
1. Cor. 4 aduersus spiritũ, & spiritus aduersus carnẽ. Ex eorum ergo pugna sequitur tẽpestas maris, id est, inquietudo cordis; quia cor nõ potest se libere ad partẽ vnã trãsferre. s. spiritus, carne repugnante eidem. Vnde Apost. Video, inquit,
Rom. 7. aliam lẽgẽ in mẽbris meis repugnantẽ legi mẽtis meæ: nec etiã ad partem carnis spiritu retrahente. vnus ergo obuiat alteri, quia sibi inuicẽ aduersantur. Sed pars quæ est in ordine naturali superior. s. spiritꝰ, tũc carnẽ vincit, quãdo humori aqueo, id est, carnali amori admixtus non existit. s. quando se tenet in sua puritate, tunc enim ipse spiritus quasi carnem, & ossa nõ habet: vnde Apo. Si spiritu facta carnis mortificaueritis, viuetis.
Rom. 8 Carnis delectatio licet sit sensui dulcis, intus tamẽ animã occidit. Cuius exemplũ est, quia aliquãdo cadit super herbas, & folia arborũ ros fluens, & viscosus ad modum mellis, & quia mel non coctũ lazat, ideo aues comedentes herbas illas moriuntur de dysenteria, & inueniuntur intus croceę propter coleram, quę generatur ex melle. Sicut ergo dulcedo roris in herbis, est delectatio carnis in operibus voluptatis, quæ dulcedo in ventre coleram gignit, & auẽ extinguit; quia delectatio ipsa carnis in mente amaritudinẽ & cõsciẽtiæ remorsum relinquit, quæ est amaræ coleræ similis. Hæc etiam animę innocentiam spiritualiter
Rom. 8 occidit, vnde Apost. Si secundum carnem vixeritis, moriemini.

Atra nebula vitia septem enumerãtur: quorum similitudinibus carnis concupiscentia vitia cognoscuntur. Cap. xv.

COncupiscentia carnis assimilatur nebulæ propter septem. Primo, quia nebula est ex corruptis vaporibus resoluta. Nebula enim est impressio ex resolutione nubium generata & in pluuiã resoluta; vapores enim resoluti, & per singulas aëris partes dispersi, nebulam faciunt. Quando igitur tales vapores sunt corrupti, tunc generãt pessimã nebulã, aliquãdo fœtidã qua aër inficitur. Ita ex corruptis, & impudicis colloquiis, vel aspectibus generatur cõcupiscẽtia inordinata, & inflãmata, qua corpus incenditur, & inflãmatur.

Secundo, quia nebula est florum germinũ, & vinearũ corruptiua. Ita mala concupiscentia corrũpit flores bonarũ cogitationum, gramina affectionum, & fructus vi-

Digitized by Google

nearum, id est, opera pœnitentiũ.
Iob. 31. Iob. Ignis est vsque ad consummationem deuorãs & omnia eradicans genimina.

Tertio, quia nebula est multarũ ægritudinum inductiua; quia ex inordinata luxuriæ concupiscẽtia multa oriũtur vitia. Nam (secundũ Greg.) Filiæ luxuriæ, sunt cęcitas mentis, quia (secundũ Aug.) ratio absorbetur. Item inconsideratio scilicet mortis & inferni: inconstantia ad cogitandum nunc illud nunc aliud. Amor sui quo scilicet desiderat longã vt expleat voluntatem suam, vitæ præcipitatio qua scilicet aliquis præcipitat se ad peccandum, exponens se etiam quandoque periculo vt luxuriam expleat. Odium Dei quod sit, quia Deus abstrahit se ab eis & punit eos qui sequuntur carnis delitias, ad quas inclinat luxuria. Item affectus præsentis seculi, scilicet appetitus honoris, diuitiarum, sanitatis, fortitudinis, & huiusmodi, quibus luxuriosus consequitur finem intentum. Itẽ desperatio futuri seculi, quæ est diffidentia veniæ, & gloriæ consequendæ.

Quarto, quia nebula ex eo q̃ vias occultat est latronibus amica. Et sic cõcupiscẽtia luxurię, est dæmonibus valde grata: vnde
Iob. 40. Iob dicit de Vehemoth. per quẽ intelligitur diabolus, quod dormit in locis humentibus, id est, quiescit in luxuriosis.

Quinto, quia nebula est itinerantium tardatiua. Tentationes enim concupiscentiæ homines ad æternam patriam festinantes, aut totaliter impediunt si eis consentitur, aut saltem tardiores reddũt, dũ eis resistitur: quia sine peccato saltem veniali vix aut nunquã habẽtur, quo scilicet veniali peccato feruor charitatis remittitur, & via retardatur.

Sexto, quia nebula est radiorum solarium interceptiua, & aëris obscuratiua. Sic etiam concupiscentię nebula lumen gratiæ, vel rationis intercipit & animam tenebrosam reddit. Vnde Aug. Exhalabant nebulæ de limosa cõcupiscẽtię carnis & scatebra pubertatis, & offuscabunt cor meum. Aug. lib conf. 10
Et philosophus dicit. Concupiscentia corrumpit æstimationem prudentiæ. Arist. in Ethi.

Septimo, quia nebula est à calore solis passiua: vnde quando est sursum à sole attracta, redit in nubis materiam: & tunc futuræ pluuiæ est significatiua: quia si concupiscentiæ motus sursum ad rationem trahuntur & per ipsam rationem refrenantur: tunc transeunt in materiam virtutis: & tũc non culpam generant, sed potius pluuiam diuinæ gratiæ in anima augmentant. Quando vero à solis radiis nebula repercussa deorsum cadit, in suam originem redit, & tunc pœnitus euanescit. Vnde dũ inferius reddit futuræ serenitatis signum, existit, quia scilicet si cõcupiscentiæ, moribus per solem rationis in principio resistatur, tunc ipsa concupiscentiæ caligo deorsum pulsa, penitus annihilatur: vnde & post hæc anima serenior reperitur.

Cordis nostri compunctionis à Deo & voluntate nostra per terra pluuiæ, similitudinem exoriri declaratur.

Cap. XVI.

COmpunctiones & inspirationes sanctæ licet insint nobis principaliter à Deo: tamen cooperante libero arbitrio. Cuius exemplum apparet in terra. Nam itinera aquarum & hiatus, & vastæ voragines, quæ sunt in corpore terræ sicut in corpore nostro sunt venæ, quæ sunt vasa sanguinis, & arteriæ, quæ sunt vasa spiritus non sunt in ipsa terra ex natura eius cum qualitates terræ, scilicet

Digitized by Google

scilicet frigidum & siccum faciant ea m totam solidam : sed sunt ibi ex calore solis & stellarum consumente humidum terræ , & per consequens, relinquente fissuras magnas, sicut fiunt fissuræ magnæ in paludibus , quæ vehementer arescunt: ad quod etiam cooperatus incluſus: qui vapor quidem exhalare non valens ſumma violentia eleuat terram in vno loco & addit in alio loco. Et ita fiunt ſpecus magni, & montes, & receptacula aquarum maxima & obſcuriſſima, & hiatus ingentes.

Similiter etiam in intimis cordis noſtri ſunt itinera aquarum , id eſt, compunctiones lachrymoſæ, & hiatus , id eſt , ſuſpirationes affectuoſæ, & ſpecus magni, id eſt, humiliationes profundæ , quas tamen anima à ſeipſa non habet : ſed ex virtute & actione ſolis , & ſtellarum , id eſt, Dei & ſanctorum angelorum : cooperatur tamen ad hæc vapor incluſus, id eſt , interior motus liberi arbitrij , vt ſcilicet fiant in nobis ſpecus magni , id eſt , profundæ meditationes , & montes, id eſt altæ conſiderationes, receptacula aquarum, id eſt, receptationes gratiarum , vel compunctiones lachrymarum , & hiatus ingentes, id eſt , affectus feruentes. Item compunctio lachrymarum aſſimilatur pluuiæ , propter quatuor.

Primo, quia pluuia calore ſolis diſſoluitur : eſt enim naturale, quod quanto plus eſt in nube de materia pluuiæ , tanto fit radiorum ſolarium fortior impreſſio ſuper nubem , propter aquæ ad calorem ſolis contrarietatem. In tali igitur nube dum calor fortiſſimus generatur , nubes in pluuiam diſſoluitur. Ita quoque in anima quanto plus eſt lachrymarum intimarum , tanto diuini caloris fit fortior impreſſio ſuper eam donec tota reſoluatur in lachrymis ſiue compunctione totaliter lachrymoſam. Vnde poſt acutiſſimum ſolis calorem videmus in aere ſequi pluuiam vehementem: quia cum cor diuino amore caleſcit, amaris , & deuotis lachrymis ingemiſcit , vnde Beda. Beda dicit, quod quando fit caloris generatio circa huiuſmodi nubē, ex aduſtione vaporis fit nubes rubea quaſi ſanguis, ita, vt ſanguis aliquando pluere videatur. Et ſic anima deuota dum diuino calore incenditur, tota in amoris rubedinem transformatur.

Secundo, quia pluuia ad terram aliquando quidem planè, quandoque vero impetuoſe vehitur. Nam quanto nubes ex qua generatur pluuia , eſt à terra remotior & cælo vicinior, tāto ſuauius terram petit & guttis graciliorib⁹ ad ima deſcendit. Et quanto econtra eſt à cælo remotior , & terræ proximior , tanto cum grauioribus ſtellis , & magis impetuosè terram petere conſueuit, Et hoc quia tanto anima eſt perfectior, & Deo proximior tanto ſecretiores, & ſuauiores lachrymas emittit; quanto vero ſe fuiſſe per peccatum à Deo remotiorem, & terræ, per affectum coniunctiorem anima conſpicit , tanto grauiores, & vberiores lachrymas effundit.

Tertio, quia ex pluuia aër ſerenatur: & ſic ſerenatur conſcientia ex cōpunctione lachrymoſa. Tob. Poſt lachrymationem, & fletum, exultationem infundis, hæc exultatio , eſt ex ſerenatione conſcientiæ. Tob. 8.

Quarto, quia ex pluuia terra fœcundatur, præcipuè ex illa , quæ cum tonitruo cadit, eo quod tonitruum ſuo motu vaporem diſcutit: & ſic aquam ſubtiliando puriorem reddit. Ita lachrymæ impinguant, & fœcundant animam,

Digitized by Google

& reddunt eam aptam ad fructū bonorum operum, & maximè si sint cum tonitruo, id est, cum timore diuini iudicij: hoc enim est tonitruum, quod maximè animā concutit terrore sui, & maximè eam subtiliat ad discussionē peccati. Iob. Quis poterit tonitruum magnitudinis eius intueri.

Iob. 26.

Noninullorum corporum conuersionibus, carbonibusque accēsis, ob varios eorum effectus peccatoris conuersio comparatur.

Cap. XVII.

COnuersio peccatoris assimilatur quinque conuersionibus corporum, quæ metaphoricè in scriptura traduntur.

Ioel. 2. Prima est conuersio solis in tenebras. Ioel. Sol conuertetur in tenebras, hæc fit per verecundiam & confusionem, quando homo lucens in mundo erubescit de peccatis, & confunditur. Psal. Confundantur iniqua agentes supervacuè.

Psal. 24.

Secunda est lunę in sanguinem. Ioël Conuertetur luna in sanguinem, Et hoc fit in peccatore per displicentiam peccati, indignationem: luna enim est peccator qui est in continua mutatione.

Ioel. 2. Eccles. Stultus vt luna mutatur: qui conuertitur in sanguinem, quando conuertitur zelo odii, & indignationis contra peccata. Ps. Iniquitatem odio habui & abominatus sum.

Eccl. 27. Psal. 38.

Tertia est petræ in stagna aquarum: hoc fit in homine per dolorē peccati & compunctionem. Psal. Qui conuertit petram in stagna aquarum, id est, cor durum in abundantiam lacrymarum, quæ debent prouenire ex dolore & compunctione peccati. Psal. Exiti aquarum deduxerunt oculi mei: quia non custodierūt legem tuam,

Psal. 31. Psal. 118

Quarta, est lapidis in æs: hoc fit per confessionem quando tactus diuino calore duritiam suam frangit, & sonat vox confessionis: Iob. Lapis calore solutus in æs cōuertitur.

Iob. 28

Quinta, est matis in aridam. quod fit per satisfactionem. Tunc enim amaritudo peccati in ariditatem pœnalitatis & satisfactionis conuertitur Iob. Cutis mea aruit, & contracta est.

Iob. 7.

Item cōuersi ad Deum feruētes assimilantur carbonibus accensis.

Primo; ratione ruboris. Nam carbo extinctus habet nigredinē: sed dum ignitur vertitur in rubedinem. Sic peccator tanquā carbo extinctus habet nigredinē peccati. Thre. Denigrata est super carbones facies eorum: sed dum in contritione accenditur in ruborem peccati totus conuertitur. Et quanto magis de peccato rubescit: tanto magis reuiuiscit: vel dū ad pœnitentiam inflammatur, ni gredo peccati vertitur in rubedinem amoris diuini. Amor enim diuinus dealbat & rubricat, secū dum illud Cant. Dilectus meus candidus & rubicundus.

Thre. 4.

Cant. 5.

Secundo, ratione vigoris; habet enim vigorem in scintillatione, in operatione & conseruatione. In scintillatione quidem, quia carbo accensus cum secundum suam substantiam non possit ascendere sursum ex eo quod partibus grossioribus & terrestribus admixtus violenter in inferioribus detinetur, tamen crepitādo & scintillando conatur tendere sursum. Sic conuersus ad Deum feruenter, quia corpore detentus non potest ire ad Deum: tamen crepitando, id est, vehementer dolendo & gemendo, scintillas feruentium desideriorum vel orationum vel lachrymarum ad Deum mittit. Ezech. Et scintillæ quasi aspectus æris candentis: & ibidem. Aspectus eorum quasi carbonum ignis ardentium.

Ezech. 1

Item

Item habent carbones virtutem in operando, quia carbo incensus acrissimum habet ignem & valde actiuum & penetratiuum: ita quod remollit ipsum ferrum: sic etiam durissimum cor peccatoris quandoque emollitur viso exemplo a reuius feruenter pœnitentis.

Eccl. 31 Eccles. Ignis probat ferrum durum

Item habet vigorem in conseruando. Dicit enim Augustinus.

August. Hoc est imitandum in carbone, quod est tantæ fortitudinis: vt si quis eum in aqua ponat. & extinctum omni tempore in ea imputribilis perseuerat. Sic in aqua lachrymarum vel tribulationum nutritur vita pœnitentis, ac præseruatur à peccati putredine. Sap. In

Sap. 16 aqua quæ omnia extinguit, plus ignis valebit.

Tertio, ratione fractionis, vel extinctionis: quia deficiente humiditatis glutino quo partes sibi inuicem cohærent, faciliter frangitur & adhuc facilius extinguitur, nisi bene custodiatur. Et sic pœnitentes perdito glutino charitatis, facile a tentationibus frangitur: faciliter etiam in eo spiritus feruor extinguitur, nisi in timore Domini iugiter teneatur, secundū illud Eccl. Si non in timore Domi

Eccl. 27 ni tenueris te inflanter, cito subuertetur domus tua: dicit enim Greg. quod carbo cinere inuolutus, ignem acceptum custodit: sed

Greg. detectus & aëris frigiditati expositus, subito euanescit.

Sic sub cinere humilitatis vel memoria mortis, quæ timorē inducit conseruatur gratia pœnitentis, sine qua si frigus malitiæ vel accidię, ipsum inuadit, statim extinguitur & perit. Et ideo dicitur

Iob. Iob. Ago pœnitentiam in fauilla & cinere.

Nebula ac pulueris quadā proprietates hic ponuntur, quæ corpori humano metaphorice conuenire videntur.

Cap. XVIII.

CORpus humanum assimilatur nebulæ propter tria.

Primo quia nebula à terra eleuatur. Hiere. Eleuans nebulas ab Hier. 10 extremitatibus terræ: & sic corpus humanum de terra sumptum est. Gene. Fecit Deus hominem de li Gene. 1 mo terræ, id est, quantum ad corpus: vnde & finaliter in terram resoluitur.

Secundo, quia nebula cito dissipatur: & sic vita corporis humani Sap. 2. cito finitur. Sap. Transit vita nostra tanquam vestigium pedis: & sicut nebula dissoluetur quæ fugata est à radiis solis, & à calore illius aggrauata.

Tertio, quia nebula turbinibus agitatur: & sic humanum corpus 2. Pet. 2 passionibus iniquitatur. Petr. Hi sunt nebulæ à criminibus agitate.

Item corpori humani infelicitas representantur in puluere.

Primo ratione varietatis. Nam puluis à vento percutitur, mouetur, leuatur, & dispergitur. Sic vigor humani corporis modo vento aduersitatis percutitur, modo vento tentationis mouetur modo vēto prosperitatis erigitur, modo Psal. 34. vento mortis dispergitur. Psalm. Fiant tanquam puluis ante faciē venti.

Secundo, ratione obscuritatis, quia puluis sæpe aërem obtenebrat, solem obnubilat, & oculos sauciat. Ita corporis concupiscentis aërem, id est, sensualitatē obtenebrat, solem, id est, rationē obnubilat, & oculos mentis, scilicet intellectum & volūtatem sauciat, scilicet per immūdas cogitationes, & per immundas affectiones. Exod. Sit puluis super omnē terram Aegypti. Aegyptus enim interpretatur tenebrosa. Exod. 8

Tertio ratione fœditatis, quia ex coniunctione puluueris & humoris generatur lutum immundum, ita dum corpori nostro iun-

Digitized by Google

gitur humor nutrimẽtalis, gignitur lutum immundũ luxuriç. Iob.
Iob.7. Induta est caro mea putredine & sordibus pulueris cutis mea aruit. Hoc puluere pascitur serpens infernalis. Isa. Serpenti puluis panis
Isa.65. eius.

Obscuris vallibus atque terræ motui qui aërem obnubilat, terrenorum cupidis similes esse exprimuntur.

Cap. XIX.

CVpidi de terrenis similes sunt vallibus.

Primo, quia valles quandoque sunt sordidæ, nam ad valles confluunt sordes, & ibi diutius conseruantur. Ita in cupidis sunt sordes omnis malitiæ & peccati, quia radix omnium malorum est
Iohel.3. cupiditas. Iohel. Multiplicata est malitia populi in valle cõcisionis.

Secũdo, quia valles sunt obscurę. Nam cito fumosis vaporibus obnubilantur, & densis tenebris obscurantur. Ita in cupidis est obscuritas propter vapores fumosos, id est, propter desideria terrena:
2.Mac.1 Mach. Acceptum ignem de altari absconderunt in valle. Ignis altaris, est lumen sapientiæ cælestis, quæ illuminat & inflammat, quæ tamen occultatur menti in valle cupiditatis.

Tertio, quia valles sunt à cælo remotæ: Ita cupidi à cælesti desi-
Mich.99 derio. Hierem Quid gloriaris in vallibus, id est, in terrenis cupiditatibus? defluxit vallis tua, id est, tua mens cupida, de summis ad ima: de cælestibus ad terrena, filia delicata, quæ confidebas in cameris tuis, &c.

Quarto, quia valles sunt infructuosæ; quia salices & infructuosę arbores maximè in vallib. crescere comprobantur. Item in cupidis
2.Par.18 crescunt arbusta, id est, opera infructuosa. Et hinc est quod Paralipomenon (qui interpretatur terrenus, & significat cupidũ) percussus est in valle saliuarũ, vbi non erat fertilitas propter salsuginẽ. Item cupiditas terrenorum mentẽ obscurat, & animã venenat, & ideo assimilatur terræmotui qui aërẽ obscurat, & interdum animalia habentia ora iuxta terrã venenat & necat. Et horũ ratio est: quia cum terræmotus fit ex vapore terrestri grosso & fuliginoso & nigerrimo quãdo eleuatur à solo, opponitur soli sicut nubes magna: & ita inducit aëris obscuritatẽ, & si etiã terra illa fuerit ante terremotum sicca, eleuatur ex superficie eius puluis qui reddit aërem spissum & nigrum. Et sol & lunæ & stellę, apparent ex huiusmodi puluere quasi sanguis ad nigredinem vergẽs. Et sic etiam hoc modo inducitur obscuritas aëris, hoc etiam vapor cum sit venenosus, occidit animalia quæ hauriunt eum habentia ora iuxta terram. vt oues. Vnde dicit Seneca, quod tempore Senec.
Neronis fuit terræmotus, in quo periit grex sexcentarum ouium, Ita ex terrenorum cupiditate tãquam ex terrestri vapore, vel puluere anima obscuratur. Apo. Ter- Apoc.6.
remotus magnus factus est, & sol factus est niger tanquã saccus cilicinus, & luna tota facta est sicut sanguis: Terræmotus magnus est inordinatus terrenorum affectus, qui solem, id est, rationem, & lunam, id est, voluntatẽ, quæ mutabilis est, maculat & fœdat. Hic est terręmotus qui vapore venenoso & pestilẽtiali, id est, opere vel lucro doloso & iniusto animas ęternam morte facit interire. Luc. Ter- Luc.21.
ræmotus magni per loca erunt, & pestilentiæ, & fames, terroresque. Vbi nota, quod terrenæ cupiditates homines reddũt inquietos, & ideo vocantur terræmotus. Itẽ dolosos & fraudulentos, & ideo vocantur pestilentiæ. Item faciũt eos insatiabiles & famelicos; & ideo

Ideo vocantur fames. Item raptores, & tyrannos, & ideo vocantur terrores.

Quomodo causetur grando, & quinq; proprietates ei à natura insitæ, patefiunt, quæ quibusdã de causis, bellorum, hominumq; controuersiæ assimilantur.

Cap. xx.

DIscordia siue bellum assimilatur grandini propter quinque.

Primo, quia grando est frigidissima quo ad tactum. Nam grando est stilla pluuiæ frigoris & vēti rigore in aëre congelata (vt dicit Arist.) fit enim ex vapore frigido & humido interiora nubis fugato per dominium caloris circunstantis: quia vapor in nube recipitur, & à frigiditate condensantur. Nam quando vapor eleuatur ita alte virtute caloris, quod non cōsumitur, fit nubes calidissima, eo quòd multum de calore remanet in vapore. Ideo ex calore circumfuso in aëre confortatur frigus & coartatur in vnum locum, & ex calore ipsius nubis aperiente, frigus repente intrat, congelat, & fit grando. Ita ex calore iracundiæ dominante, & ex vapore superbię cor subintrante: & ex frigore alicuius iniuriæ vel aduersitatis, generantur discordiæ & bella, quæ corda hominum frigida faciunt, expulso charitatis calore. Psalm. Ignis, grando, nix, glacies, spiritus procellarum, &c. Per ignem intellige iram: per niuem & glaciem, aliquam aduersitatem vel iniuriam constringentem: per spiritum, intellige pestem superbiæ, & ex his sequuntur procellæ bellorum.

Aristo. Methe.

Psa. 148.

Luc. 21.

Secundo, quia grando est dura ad ictum. Nam grando fortiter percutit, ex eo quod dura existit. Vnde & grana eius in scriptura, lapides appellantur. Eccl. Conflicti sunt lapides grandinum.

Eccl. 34

Prouenit autē duritia grandinis, ex eo q̄ frigus (vt dictum est) fugiens calorem aëris ad interiora nubis se recipit, & ex sua aggregatione virtus eius inualescit. Vnde vaporem quem in nube inuenit: sua virtute constringit, & in duram substantiam conuertit, & ideo magis quam in hyeme fiunt grandines in æstate, quia virtus frigoris quæ est in estate, vnitur, & in vna parte aëris adunatur. In hyeme per aërem totū dispergitur, quare debilior redditur, nec ad congelandum vaporē sufficiens inuenitur, Ita bella & discordiæ ex calore iracundiæ, scilicet ex frigore malitiæ generatæ, corda hominum sic indurant, quod vnus erga alium qui aduersatur semper sæuiat: & nulla pietate seu benignitate mollescat. Vnde bellum, si diu durat, corda lapidea generat. Sapient. A petrosa ira plenæ mittentur grandines.

Sap. 5.

Tertio, quia grando est subita siue impetuosa quo ad descēsum. Nam cum de se sit grauis, vento etiam impellēte cum impetu descendit. Et ita etiam similiter cū impetu iræ & violentiæ bella geruntur. Cùm tamen Iacobus moneat, quod omnis homo sit tardus ad iram. Nam ira non habet misericordiam; neque erumpens furor. Isa. Sicut impetus grandinis turbo confrigens.

Iac. 1.

Isa. 1.

Quarto, quia grando non est totaliter rotunda quo ad aspectum. Nam habet figuram quasi dentis, vel mochi. Cuius causam quidam assignant: quia cum vapor vnde generatur, esset expansus in latus, frigus contrahens, magis traxit de materia à lateribꝰ quàm à superiori parte: & cum latus esset magnum, congelauit partem antequam alia flueret ad eam: & adhæsit ei sicut congelata gutta: at si aliquando inueniatur

rotunda

rotunda, dicunt quod est per accidens. Quia descendendo per inferiorem partem aëris, qui per reflectionem radiorum est tēperate calida, liquescit & minuitur & rotundatur. Quia ergo figura rotunda perfectionem (secundum Philosophum) importat, deficit in grandine rotunditas figuræ: quia communiter bella & lites cōtingunt ex defectu charitatis vel imperfectione, Charitas n. est vinculum pacis Nam cui charitas perfecte adesset, etiam iniuste ledēti minime repugnaret, dicente Dōmino: Qui te percusserit in vnam maxillam, præbe ei & aliam. Et Apost. Non vosmetipsos defendentes charissimi, sed date locum iræ. Sap. Fructus inimicorū existimabat ignis ardens in grandine. Ignis quidem ardens in grandine, est charitas feruens in persecutione. Et hæc frequēter inimicos exterminat, dum eos ad beneuolentiam mutat, vnde Apostо. Si esurierit inimicus tuus, ciba illum: si sitit, potum da illi, hoc enim faciens, carbones ignis congeres super caput eius.

Col. 3. Matt. 5. Rom. 12 Sap. 16. Rom. 12

Quinto quia grando est noxia quo ad effectum. Nam cū impetu terrā perit, segetes, fructus & flores plurimum lædit: vnde in Psal. Percutit in grandine vineas eorū, Interdum etiam ex grandine animalia occiduntur, secundū illud Psal. Occidit in grandine iumenta eorum: præcipuè quando grando est multum grossa, quia tunc grauior existit, & impetuosius ruit. Et nota quod descendit grando maior vel minor secundum quod altiori loco vel terræ viciniori cadit, quia ex maiori motu in aëre calido minoratur & retardatur, ideo maior cadit à viciniori loco, Apocalip. Grādo magna sicut talentum descendit de cælo in homines, multo autem magis per bella quàm per grādines, arbores vastantur & segetes, etiam occiduntur homines, animalia rapiuntur: bona innumerabilia dissipantur & dispergunturs.

Psal. 102 Psal. 77. Apo. 16.

De hyberboreis mōtibus in septentrionalis parte situatis, ac de eorum tribus præcipuis proprietatibus sit sermo, quibus mortales diuitiæ comparantur. Cap. XXI.

DIuitiæ huius mundi assimilātur montibus hyperboreis pro pter trias

Primo propter preciositatē gemarū. Sunt enim montes Scithiæ multū locupletes, auro abundantes & gemmis. In eis enim sunt smaragdi optimi, & cristalli purissimi. Et talia præcipuè sunt mūdanarum diuitiarū materia, quibus accumulandis & possidendis cupiditas humana insistit, s. aurū & gemmæ, & alia cōsimilia. Quæ tamē, quia amitti possunt, verę diuitiæ nō sunt, vnde Dominus dixit: Nolite thesaurisare vobis thesauros in terra, vbi erugo & tinea demolitur, & vbi fures effodiunt & furantur, vbi omne diuitiarum genus ostenditur amissibile esse. Nam si de pannis vel palliis sericis, vel aureis, suas quis diuitias fecerit, corruptibiles diuitię sunt, quia possunt vastari à tineis. Si vero de metallorum pecuniis, adhuc patet destructibiles esse, quas erugo potest consumere. Si autē gemmæ sint, vel alia quæcunque, quæ non possunt consumi erugine, vel tinea demoliri, saltē à furantis manibus non possunt esse securæ: ergo vt ibidem cōsulitur, thesaurizate vobis thesauros in cælo, vbi nec ærugo nec tinea demolitur, nec fures effodiunt, nec furantur. Matt. 6.

Secundo, propter asperitatem syluarum. Nā circa illos montes vbi tales diuitiæ sunt, aspertimæ quædam sluæ, per quas ad dictas diuitias difficile est accessus, re

licet

Digitized by Google

licer diuitiæ sint ad appetendum faciles, difficiles tamē sunt ad lucrandum & possidendum, & ideo
Eccl. 31 homines vt eas lucrentur, maximos labores assumunt. Eccl. Laborauit dues in congregatione substātiæ. Et idcirco inexcusabiles sunt qui propter cælestes & perēnes diuitias negligunt laborare.
Greg. in hom. Et propter hoc dicit Greg. quod si qui viā laboriosam existimant, luæ desidiæ est accusatio Si enim tempestas pelagi nautis, plagæ & vulnera militibus, glacies & frigora agricultoribus, seuia & portabilia sunt propter spem præmij temporalis; multo magis cui cælū placet nullum debet tentire periculum: maximè enim labores mitigat in finem bonum venire. Ne aspicias ergo quod via ista aspera est, sed quo ducit. Nec aliā quod lata est, sed vbi desinit.

In hoc etiam quod difficilis est accessus ad montes diuitiarum ostenditur, quod difficulter qui dues est, intrabit regnum cęlorū,
Matt. 19 vt dicitur Matth.

Tertio propter multiplicitatē ferarum. Sunt enim in illis syluis, id est, circa illos montes, diuersa ferarum genera quæ homines vehementer impediunt, ne ad loca diuitiarū accedant. Nam ibi sunt Grifones immanes, ibi Pardi, Tigrides & Pantheræ Ibi esse dicūtur (præcipuè in Albania & Hircania qui sunt Scithiæ regiones) tantę magnitudinis & feritatis canes, vt tauros premant, & leones occidant. In Grifonibus qui equis & hominibus sunt infesti, significatur violentia raptorum. In Pardis autem variis & maculosis, variæ intelligūtur fraudulētiæ mercatorum. In Tigribus velocissimis significatur festinata & velox substantia vsurariorum, quia vsura in paruo tempore multum multiplicatur & crescit, vnde di-
Prou. 13 citur. Prouer. Substantia festinata minuitur, quia diuitiæ vsurariæ sicut festinantur crescunt, ita cōmuniter cito deficiunt. Sed in Pātheris qui odore alias bestias ad se attrahunt & attractas eas rapiunt & comedūt, intelligitur malitia quorundam hypocritarum qui sub quadam sanctitatis specie lucra sæculi quærunt, vnde ab illis rapiunt quos odore bonæ famæ & sanctitatis traxerunt, per carnes intelligitur maleuolentia inuidorum, quæ præcipuæ in illis abundat qui eadem lucra quærūt videlicet inter illos qui sunt eiusdem artis & inter medicos & iudices, ex eo quod vnus putatur impedire lucrum alterius, sicut Arist. Philosophus dicit. Omnes has feras, id est, vitia diuitiæ mundi gignunt propter cupiditatē, de qua Psal. 103 dicit Psalm. In ipsa pertransibunt omnes bestiæ, id est, omnia vitia.

De septem Tauri stellis, quas Græci Hyadas vocitare consueuerunt, ac de eorum quatuor proprietatibus, pariterque mōtium, quibus doctores assimilantur. Cap. XXII.

Iob. 9. DOctores sancti Ecclesiæ sunt similes stellis quæ dicuntur Hyades. De quibus fit mētio Iob. vbi dicitur: Qui facit arcturum & orionas & hyades & interiora austri. Intelligūtur ergo doctores in eis propter quatuor. Primo propter earum ortum. Nam hyades quæ oriuntur in vere, sunt stellæ pluuiales, in quarum ortu inundāt pluuiæ propter hoc, quod tūc temporis vapores à mari & à terra per caloris solaris violentiam fortius ad superiora trahūtur, qui motu hyadum in pluuiam resoluuntur. Hyades ergo à quibus est inundantia pluuiæ, doctores ecclesiæ sunt, à quibus super arētes animas effunditur imber doctri- Deut. 32
nę, Deut. Concrescat vt pluuia Greg. in
doctrina mea: & ideo dicit Greg. past.
Doctores sancti hyadum nuncuatione signantur. Gregorio quippe

loqui

eloquio hyados vocatur pluuia, & hyades nomẽ à pluuiis acceperunt, quia ortæ proculdubio imbres ferunt. Bene igitur hyadum appellatione expressi sunt qui ad statum vniuersalis Ecclesiæ, quasi in cæli faciem deducti super arentem terram humani pectoris sanctæ prædicationis imbres fuderunt.

Gen. 10

Secundo, propter earum situm: quia istæ stellæ hyades situm suum habent in fronte Tauri, vt dicit Martia Et in 16. gradu Tauri vt dicit Mizaël. Ex corpore hominis dominatur collo & gutturi. Constat autem quod in collo & gutture vox prædicationis formatur: vnde quasi hyades sunt in Tauro, dum sancti prædicatores prædicationis vocem formãtes, dominiu. & auctoritatem habent in prædicando: sed sicut dicit beatus Greg. loquẽdi auctoritas perditur quando vox prædicationis ab opere non iuuatur. Vnde necesse est, sicut idem beatus Greg. dicit, quod prædicator quisque plus actibus quàm vocibus intonet, & bene viuendo vestigia sequentibus imprimat, quam loquendo & prædicando quò gradiantur, ostendat.

Mart. Miza.

Greg. in pasto.

Bar. 3.

Tertio, propter effectum. Nam quando oriuntur hyades, crescunt dies, & sol incipit esse feruentior: fruges etiã vberius crescunt, quia tunc à pluuiis irrigãtur. Sic etiam per doctrinam, & prædicationes sanctorum doctorum crescunt in audientibus dies, id est, claritas cognitionis & feruor dilectionis, & fructus operationis.

Bar. Stellæ dederunt lumen in custodiis suis. Item ordinati per gyrum quasi vallãtes & defendentes Ecclesiam Iud. Stellæ manẽtes in ordine & cursu suo aduersum Sisara pugnauerunt. Item doctores sancti assimilantur montib. propter decẽ proprietates quas beatus Isidorus tangit. Quarũ prima est, quòd montes sunt à terra eleuati. Sicut etiam sancti doctores eleuati esse dicuntur per contemptum terrenorum: vnde Isa. Super montem excelsum ascende tu qui euangelizas Sion: vbi Greg. dicit, Qui cælesti prædicationi vtitur, terrenorum operum infimã deserens, in rerum culmine stare videatur quo tãto facilius subditos ad meliora perrahat: quanto per vitæ meritum de supernis clamat.

Iud. 5.

Isi. lib. ethim.

Isa. 40.

Greg. in past.

Secundo, montes sunt solidi & compacti, Et tales sunt doctores sancti per patientiam aduersorũ. Prouer. Doctrina viri per patientiam noscitur. Nec dum montes graui mole constiterãt. Nam doctores sancti etiã graui mole tribulationis pressi, tandẽ consistunt solidi & alti.

Pro. 19

Pro. 8.

Tertio, montes sunt à terra versus cælũ erecti, & tamen terræ radicitus coniuncti. Et similiter sancti doctores sunt versus cælũ erecti per desiderium & contemplationem æternorum. Apo. Conuersatio nostra in cælis est. Isti tamen montes, sunt terræ, id est, corpori coniuncti radice, id est, radicali & ineuitabili necessitate corporalium passionum. Deut: Accessistis ad radices montis, qui ardebat vsque ad cælum. Hic mons est eminentia sanctorum doctorum quorum radix inferior, scilicet necessitas carnis terræ coniuncta est: mens tamẽ & desiderio vsque ad cælum ardet. Psalm. Montes ex-

Phil. 3.

Deu. 4.

Dan. 12

celsi

Psa. 103

Digitized by Google

celsi ceruis. i. doctoribus sanctis.

Quarto, sunt montes aquarum attractiui; eo quod terra alta, est spongiosior ad attrahendum. Ita doctores sancti attrahunt aquas gratiarum per vacuitatem siue positatem humilium affectionum
Psa. 103 siue orationum Psal. Super montes stabunt aquæ.

Quinto, sunt montes aquarum emissiui fontium & fluminū, causatiui. Nam voragines quæ sunt principium indeficientium fluminum & matrices, magis sunt in altis locis vel sub eis. Ideo maxima flumina à montibus oriuntur Sicut de maximo in meridie mōte qui dicitur Athlas patet, & de alio monte maxime in Aquilone versus Orientem, Huius enim tanta est altitudo ꝙ habitantes sub ipso, vident in eius cacumine radios solis in mane per quatuor horas vltimas noctis, & sic in tero per quatuor primas horas noctis. Et in eiusdem pede siue fundamento habitant gentes diuersarum linguarum, a quo monte oriuntur diuersa & magna flumina Ita etiam sancti doctores sunt aquarum, id est, doctrinarum emissiui, per exercitium prædicationū, fontium fluminum effusiui, per scripturas librorum & prædicationū. Sunt enim interius pleni profundis voraginibus, id est, profundis considerationibus. Ex quibus causantur doctrinarum profluuij.
Psa. 103 Psal. Rigās mōtes de superioribus.
Isa. 41 Isa. Apertiā in supremis collib flumina, & in media cāporū fontes.

Sexto, quia montes sunt metallorum nobilium contentiui. Et sic sunt doctores contentiui habituū nobilium virtutum & denorum.
Zach. 6 Zach. Montes ærei.

Septimo, sunt diuersorum fructuum & herbarum medicinaliū productiui, quia, purioris sunt aëris quam valles. fructus faciunt puriores, sapidiores, & saniores: quamuis faciunt pauciores. Ita sancti doctores producunt herbas & fructus, s. bona opera & meritoria. Psal. Qui producit in mon
Psa. 146 tibus fœnum & herbam. Et eorū fructus, id est, opera habent puritatem intentionis: saporem deuotionis: & sanitatem discretionis.

Octauo, montes sunt radiorum solarium susceptiui & diutius retentiui. Sic sancti doctores sunt susceptiui & retentiui radiorum solarium. i. diuinarū reuelationū.
1. Mach 6 Mach. Resplenduerunt montes.

De nonnullis doctrina Christi similibus ex variis aquarum effectibus depromptis. Cap XXIII.

DOctrina Christi vera mentes credentium purificat. Vnde assimilatur illi aquæ quæ est Macedoniæ, quæ ab ouibus bibita, facit eas albas. Et sic doctrina Christi recepta in mentibus credētiū, reddit eas mūdas. Eze. Effundā super vos aquā mūdā, & mundabimini. Eze. 36.
Econtrariū autē praua hæreticorū doctrina, quia est terrena & carnalis, corda recipientium sordidat & denigrat: sicut aqua calida, & terrestris multū denigrat pelles animalium, Nam calor aquę adurēdo pellē priuat eā perspicuitate & per cōsequēs lanā: qui a omne animal præter hominē variat pilū secūdū varietatem pellis. Vnde tales sunt aquæ hæreticorū, quę falsitatib. & mēdacijs animas denigrāt. i. obscurāt. Hier. Facta est mihi quasi mēdaciū aquarū infidellū. Itē doctri-
Hier. 15 na Christi assimilatur fonti. Prou. Aqua profūda verba ex ore viri & torrēs redundas fons sapiētiæ. Ec.
Prou 18 Fons sapientiæ verbū dei in excelsis. Et hos fons tres habet cōditiones, prima, quia erudit. Prou. Fons vitę eruditio possidentis. Secunda
Pro. 16 quia vitam adducit. Prouer. Lex sapientis fons vitæ, vt declinet à
Pro. 17 ruina mortis. Tertio, quia aquas consolationis tribuit. Isa. Hauritis aquas in gaudio de fontibus.
Isa. 12

Salua-

Saluatoris Hi fontes sunt Apostoli, qui nobis tribuerunt aquã perfectionis euangelicæ. Exod. Venerunt in Helim vbi erant duodecim
Exo. 25. fontes: Item doctrina verbi Dei assimilatur pluuiæ, secundũ illud
Deu. 32. Deut. Concrescat vt pluuia doctrina mea: & hoc propter quatuor. Primò, quia pluuia est aëris purificatiua & latificatiua. Et sic doctrina verbi Dei cor mundat.
Ioan 15. Ioan. Vos enim mundi estis propter sermonẽ quem locutus sum vobis Mundando autem letificat,
Psal. 118 Psal. Lętabor ergo super eloquia tua. Secundo, quia est oris saporatiua. Nam secundum Constantinum, aqua pluuialis sapidior est aliis aquis. Est enim (vt ipse dicit) ex se lucida, clara, subtilis, leuis, sapida & omnibus impuritatibus impermixta. Quę omnia conpetunt sacræ doctrinæ, quia scilicet
Apo. 22 est lucida ad dirigendum. Apoc. Ostendit mihi fluuium aquæ viuæ splendidum tãquã crystallum.

Item est clara ad intelligendũ.
Psal. 118 Psal. Declaratio sermonum tuorũ illuminat & intellectũ dat paruulis Subtilis ad exponendum Sap.
Sap. 7. Est in illa spiritus intelligentiæ, multiplex vnitu subtilis. Item leuis ad obseruandum. Ioan. Mandata eius grauia non sunt. Itẽ sa-
1. Ioa. 5. pida ad meditandum Psal. Quam
Psal 118 dulcia faucibus meis eloquia tua super mel ori meo. Eccl. Sapientia
Eccl. 6. doctrinę secundum nomen eius: est sapientia à sapore dicta. Item est omnibus impuritatibus, id est, falsitatibus impermixta ad credẽ-
Mat. 22. dum. Matt. Viam Dei in veritate doces. Tertio, quia ad caloris mitigatiua. Ita doctrina sapientiæ mitigat ardorem carnis. Hiero. A-
Hier. su per na, ma scientiam scripturarũ, & car
Eccl. 3. nis vitia non amabis. Eccl. Ignem ardentem extingue aqua, scilicet sapientia ignem luxuriæ.

Quarto, quia piscium est nutritiua. Quasi enim pisces aquatici sũt homines tribulati, quos aqua doctrinæ salutaris nutrit, conso-
Psa. 118 latur & confortat Psalm. Hæc me consolata est in humiliate mea: quia eloquiũ tuũ viuificabit me. Et hinc est, quod doctrina spiritualis assimilatur etiam piscinæ: quia piscina siue piscaria propriè dicitur ad nutriendum pisces collecta: quia scilicet, spiritualis doctrina est piscium, id est, spiritualium vitorum nutritiua.

Sed nota, quod ad bonitatem piscinæ requiruntur tria, scilicet fundi soliditas: aquæ influxibilitatis puritas, & infinuentis continuitas. Ita vt doctrina spiritualis nutriat animam, requiritur primo recipientis soliditas, scilicet
Eccl. 21 vt non sit vas confractum non retinens, secundum illud Eccle. Cor fatui quasi vas confractum omnem sapientiam non tenebit. Item doctrinæ puritas, scilicet, vt doctrina pura sit, & catholica, non hæretica vel infectiua. Item doctrinę continuitas, quia cum ipsa sit cibus mẽtis oportet quod quotidie ipsa reficiatur

De septem planetarum naturalibus influxibus in humanis corporibus effectibus quibus septẽ chari matũ dona cõparantur. Cap. XXIIII

DOna septem Spiritus sancti assimilantur septem planetis. Quia sicut septem planetarum viribus formatur, & perficitur hominis corpus. Ita septem donorum gradibus formatur, & perficitur spiritus. Nam (secundum Astrologos & Medicos) Saturnus materiam conceptam in matrice mollem & fluidam frigiditate, & siccitate sua coagulat & condensat. Et hoc spiritualiter comperit dono timoris, qui pronitatem, & fluxibilitatem hominis ad peccandum cohibet & restringit. Nam
Prou. 27 (vt dicitur Prouerb.) Per timorem Domini declinat omnis à malo.

Iupiter

Digitized by Google

Iuppiter autem secundo mense spiritum & membra tribuit, in quibus, & ex quibus est postea robur operandi. Et hoc competit dono fortitudinis, quo & spiritus, & membra roborãtur ad bene operandum Prouer. Accinxit fortitudinem lumbos suos, & roborauit brachium suum.

Mars tertio mense subtiliat sanguinem, & humorem condensat, & ordinat & componit. Et hoc competit dono consilij, quo scilicet mens subtiliatur ad bene disponendum, & ordinandum actus & motus suos.

Sol quarto mense vitalem calorem, & spiritum epati & corditri buit. Hoc enim competit dono sapientiæ, qua anima viuificatur, inflammatur, & Spiritus sancti habitaculum efficitur

Venus, quinto mense organa sensibilia, & officialia membra, aures, & nasum, & huiusmodi perficit & disponit. Hoc competit dono scientiæ, quo organa sensibilia, & temporalia ordinantur, & regulantur.

Mercurius, sexto mense omnia corporis foramina, & porosa, & linguam, & nares componit. Hoc competit dono intellectus quo foramina, id est, sensus corporis componuntur: nares etiam, id est, vis discretionis tribuitur: & lingua ad rethoricè loquendum dirigitur.

Luna mense septimo suis limitibus membra diuidit, & distinguit. Quod pertinet ad donum pietatis quo diuiduntur & distribuuntur eleemosynę secundum exigentiam vniuscuiusque: secundum illud Psal. Dispersit dedit pauperibus.

De variis Montis Sion ac firmamenti proprietatibus, & motibus, Zodiaci, signis, quibus Ecclesia Christi atque fidei articuli assimilantur.

Cap. xxv.

Ecclesia Christi assimilatur firmamento propter septem: primo quia firmamentum secũda die factum recitatur. Ge. Sed notãdum, quod supposito, quòd cælum non sit de natura quatuor elementorum, sed de natura quintæ essentiæ, vt ponit Aristo. tunc non potest intelligi factum secũda die quãtum ad productionem substantiæ siue formæ suæ substãtialis, quia si materia corporaliũ præcessit tempore formationem suam (vt communiter Sancti ponunt) tũc sequeretur, quòd si firmamentum fuit secunda die productum quantum ad suam formã substantialem, quod materia fuit primo sub alia forma substantiali, quod esse non potuit, quia natura cælestis cum sit incorruptibilis, habet materiam quæ non alteri formæ potest subesse: vnde impossibile est quod sit formatum ex materia prius tẽpore existente. Et ideo productio substantiæ firmamenti ad tẽpus creationis pertinet, sed aliqua formatio eius pertinet ad opus secundæ diei, sicut etiam Dio. dicit, quòd lumen solis fuit informe in primo triduo, & postea fuit in quarto die formatum. Et sic potest dici, quòd firmamentum fuit à principio creatum secundum suam substantiam: sed secunda die ampliori formatione decoratum & ornatum. Ita etiam ecclesia fidelium fuit ab initio mundi inchoata, scilicet in primis parentibus, vel secundum aliquos in Abel primo iusto, sed perfectè formata, & decorata fuit secũda die, id est, in tempore plenitudinis gratiæ quando Christus venit in mundum.

Prima enim dies, id est, totum tempus præcedens fuerat nubilosa, id est, sub caligine culpæ, vel figurarum vmbra: quia scilicet

Digitized by Google

patres nostri omnes sub nube fuerunt. Sed secūda die fuit luminosa per plenitudinem gratiæ, & per præsentiam Christi qui ait: quam-
1. Co. 10 diu sum in mundo lux sum mundi. Et ideo prima die Christus
Io. 9. fuit quasi informis sub obscuritate figurarum. Sed in secunda quasi formatus in præsentia, & veritate. Hebr. Iesus Christus heri &
Heb. 13. hodie.

Secundo, quia firmamētū octaua sphæra vocatur, Nam sub eo sunt septem sphæræ planetarum, & ipsum ponitur octaua sphæra. Hoc autem ecclesiæ Christi competit, quæ octauam resurrectionis expectat, & octauam diem. s. dominicam celebrat, & de octauis etiam sanctorum festiuat. Septenarius autem numerus orbium septem planetarum sub firmamento, ad vetus testamentum refertur, vbi septima celebratur dies scilicet sabbatum, vnde dicitur Eccles. ad partes septem: nec non
Ecc. 11. & octo.

Tertio, quia firmamētum multis stellis decoratur, vnde dicitur Gene. quòd Deus fecit stellas, & posuit eas in firmamento. Sicut
Gene. 1 ergo firmamentum habet quasi innumerabiles stellas, ita ecclesia quasi innumerabiles sanctos. Ge-
Inspice cælum, & numera stellas,
Gen. 15 si potes. Notandum est, quòd stellarum siue cæli stellati à nobis solum medietas videtur, quæ medietas sphæræ cælestis hæmisphæriū vocatur. Et hæc medietas à nobis totaliter videtur: sed propter defectum visus nostri terræ coniūgi putatur. Vnde circulus vbi finitur orizon, id est, visus terminatio vocatur. Sic etiam ecclesiæ, siue sanctorum eius pars est à nobis visibilis, scilicet hi qui sunt in terra, & pars à nobis inuisibilis, scilicet illi qui sunt in gloria.

Quarto, quia firmamentum inter duos polos rotatur: quorum scilicet septentrionalis nunquam nobis occidit, qui dicitur polus articus. Alter, scilicet australis qui antarticus dicitur, nunquam à nobis videtur. Sunt autem hi duo poli inter quos firmamētum vertitur, quorum vnus visibilis est, & alter inuisibilis, duo testamenta, quibus Ecclesia in sua fide innititur, quorum vnum, scilicet testamentum vetus, bona visibilia, & præsentia promittebat: aliud verò s. nouum, futura, & inuisibilia prædicat. Vel hi poli sunt duæ naturæ in Christo, scilicet diuina, & humana, circa quas est tota fides ecclesiæ. Et vna est visibilis. s. humana, & altera inuisibilis. s. diuina. Vel duo poli immobiles quibus cælū in suo motu innititur, sunt duo charitatis præcepta, quibus immobiliter inniti debet vita fidelium ecclesiæ: quorum vnum est de dilectione Dei, qui non videtur: alterum de dilectione proximi, qui videtur, dicente Ioanne. Qui nō diligit pro-
Ioan. 4. ximum suum quem videt, Deum quem non videt, quomodo potest diligere.

Quinto, quia firmamentum in xii. signa distinguitur, secundum circulum Zodiacū, qui in xij. partes distinguitur æquales, quæ sunt xii. signa quæ nobis signāt in qua parte cæli, & sol, & planetæ immorantur. Et sunt ista xii. signa xii. spatia æqualiter distincta, stellis notabilibus ab astrologis denotata. Et vnumquodque signum per xxx. diuiditur gradus, & gradus per lx. minuta, & minutum per lx. secunda, ita quod lex secūda minutum vnū, lx. minuta grad m vnum, xxx. gradus signum vnum faciunt. Sunt etiā signa hęc animalium specialiū nominibus nuncupata, quorum primum vocatur Aries, secundum Taurus, tertium Gemini, quartum Cancer

Digitized by Google

cer, quintum Leo, sextum Virgo, septimum Libra, octauum Scorpio, nonum Sagittarius, decimum Capricornus, vndecimum Aquarius, duodecimum Pisces. Sicut ergo circulus Zodiaci siue firmamenti distinguitur. xii. signis, ita fides ecclesiæ distinguitur. xii. articulis, quorum sex pertinent ad diuinitatē, & sex ad humanitatē.

Nam primus articulus est, vt credamus diuinæ essentiæ vnitatem. id est, quod Deus vnus est.

Secundus est, vt credamus in vna essentia esse personarum trinitatem, scilicet Patris, & Filij, & Spiritus sancti.

Tertius, vt credamus rerū creationem, id est, omnia tam visibilia, quam inuisibilia esse à Deo creata.

Quartus, pertinet ad effectus gratiæ, per quam viuificamur à Deo, scilicet credere in vnam sanctam ecclesiam catholicā & omnia ecclesię sacramenta, & remissionem peccatorum fieri per ea.

Ioan. 4. Quintus est credere corporum resurrectionem, scilicet quòd omnes homines resurgent cum corporibus suis.

Sextus est credere resurrectionē bonorum in vitam æternam: & punitionem malorum, scilicet in inferno.

Septimus est credere Christi conceptionē, scilicet quod Christus conceptus est de Sancto spiritu, & eius natuitatem ex Maria Virgine.

Octauus est credere eius passionem & mortē, scilicet quòd crucifixus est sub Pilato, & quod vere fuit mortuus, & sepultus.

Nonus est credere eius resurrectionem, scilicet, quòd tertia die resurrexit à mortuis.

Decimus est credere, quòd descendit ad infernos.

Vndecimus est, quòd ascendit ad cælos, & quod sedet ad dexteram Dei patris.

Duodecimus est de aduentu ad iudicium die nouissima. Et sicut omnia xij. signa continentur in Zodiaco, qui dicitur circulus signorum: Ita omnes isti articuli continentur in symbolo, qui dicitur Apostolorum, scilicet. Credo in Deum &c. Qui dicitur in ecclesia secretè, ex eo quòd fuit editus fide Christi nondum propalata. Et dicitur omni die in prima & completorio, id est, in principio diei, & in principio noctis ad ostendendum quòd a fide debent omnia opera nostra incipere, & quod ipsa fide munimur in prosperis, & aduersis.

Duodecim Zodiaci vero animalia à quibus signa denominantur, repręsentant duodecim Apostolos, qui symbolum ediderunt. Nam in ariete quod est nomen primi signi representatur Beatus Petrus, qui fuit dux Apostolorum. Aries enim consueuit esse dux gregum, vnde Beatus Petrus symbolum incepit, dicens: Credo in Deum patrem omnipotentem, creatorem cæli & terræ. Ioannes autem secundum quosdam subiunxit: Et in Iesum Christum filium eius vnicum Dominum nostrum. Iacobus autem Zebedæi addidit, Qui conceptus est de Spiritu Sancto, natus ex Maria Virgine. Andreas autem apposuit, Passus sub Pontio Pilato crucifixus mortuus, & sepultus. Philippus autem adiunxit Descendit ad inferos, Thomas autem dixit. Tertia die resurrexit à mortuis. Bartholomæus vero protulit, Ascendit ad cælos, sedet ad dexteram Dei patris omnipotentis. Matthæus quoque intulit, Inde venturus est iudicare viuos, & mortuos. Iacobus autem Alphæi confessus est, dicens, Credo in Spiritum sanctum. Simon autem adiungens ait: Sanctam

Digitized by Google

ecclesiam catholicam, sanctorum communionem, Iudas verò Iacobi, qui & Thadeus, addidit Remissionē peccatorum. Vltimo Marthias, vel secundum quosdam iterum Thomas concludit dicens, Carnis resurrectionem, & vitam æternam: amen. Aliqui tamen aliter prædictos articulos attribuunt Apostolis, sed nō est magna vis.

Sexto, quoad motum. Quia firmamentum triplici motu mouetur, Nam secundū astrologos primus motus eius est diurnus, qui est ab Oriente in Occidentem iuper polos mundi, & completur in 24 horis diurnis, & nocturnis.

Alter motus firmamēti est stellarum fixarum, siue signorū econtrario ab Occidente in Oriētem, qui completur totus in 36. milibus annis, & sic in omnibus annis per vnum gradum, quamuis hunc motum stellarum ignorasse videtur Aristoteles, qui supponit in secundo de cælo, cælum tydereum esse vltimam sphæram, cui attribuit vnicum tantum motum, & vniformem, & in eo esse stellas fixas & immobiles asseruit sicut clauos in rota. Vnde prædictus stellarum motus adhuc non clarè patebat astrologis contemporaneis Aristoteli. Primi enim qui hunc perceperunt, & tradiderunt posteris, fuerunt Abrachis & Felix (vt Ptolomæus refert) à quibus & ipse habuit: Et hi fuerunt post Alexādrum magnum. Dictus vero Ptolomeus fuit post tempora Christi circa tempus Adriani Imperatoris. quē ipse Ptolomeus in suo libro Almagesti sæpius nominat.

Tertius motus firmamenti, siue cæli stellati, est motus accessionis. & recessionis, qui fit in lxxx. annis per vnum gradum. Et ita etiam similiter fideles ecclesiæ hoc triplici motu mouentur. Primus motus, est motus naturæ: & iste est ab Oriente in Occidentē, id est a natiuitate ad mortem: & iste est cursus naturalis, quia omnes morimur. Apostolus: Omnes quidem currunt: Secundus est penitentię ab occidente in Orientem, id est, ab occasu peccati ad ortum gratiæ, per quam efficiuntur stellæ fixæ, & fulgidæ. Deutero. Estis hodie sicut stellæ cæli. Tertius est glorię, & iste est accessionis, & recessionis quo recedimus à miseria mundi, & accedimus ad fœlicitatem paradisi Item recedimus à corporis mortalitate, & accedimus ad vitæ æternitatem Dani Qui docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti, & qui ad iustitiam eruditi multos, erunt sicut stellæ in perpetuas æternitates,

1.Cor.9

Deut.1.

Dan. 12

Septimo, quia firmamentum, id est cælum stellatum, specialiter elemento terræ dominatur. Vnde in terra diuersæ res generantur, & diuersæ imagines in eis figurantur, secundum diuersitatem stellarum, & constellationū. Similitet ecclesia dominiū & auctoritatem habet super terram super eos, id est, qui viuunt in terra non solum spirituali, de qua Dominus dixit. Matt Quodcunque ligaueritis super terram erit ligatum & in cælis. Sed insuper (vt quidam dicunt) habet potestatem temporalem, cum temporale ordinetur ad spirituale.

Matt.16

Item ecclesia assimilatur Monti Syon.

Primo quidem, quia mons ille fuit magnæ sublimitatis: & sic ecclesia magnæ sublimitatis: & sic ecclesia magnæ sublimitatis est quantum ad temporalem, & spiritualem auctoritatem. Isa. Erit mons domus Domini, id est, ecclesiæ auctoritas, & dominium in vertice montium.

Isa.2.

Secundo, quia mons est magnæ fortitu-

fortitudinis, & firmitatis: & sic ecclesia magnam fortitudinem, & firmitatem habuit contra persequentium seueritatem. Isaiæ. Vt bis fortitudinis nostræ Syon, &c.

Isa. 27.

Tertio, quia fuit mons magnæ vbertatis: & sic ecclesia propter meritorum Christi, & sanctorum fœcunditatem. Psal. Lauda Deum tuum Syon, quoniam confortauit seras portarum tuarum, benedixit filiis tuis in te.

Psal. 147

Quarto, quia fuit mons magnæ amœnitatis. Et sic Ecclesia habet magnam amœnitatem in varietate diuersorum statuum, & sanctorum. Apocalypsis. Agnus stabat supra montem Syon, & cum eo centum quadraginta quatuor millia.

Apo 14

Quinto, quia fuit mons magnæ securitatis, & sic ecclesia secura, & intrepida est propter Dei, & angelorum custodiam, & potestatē. Et ideo dicitur Isaiæ. Noli timere popule meus habitator Syon, &c.

Isa. 10.

Sexto, quia fuit mons magnæ sanctitatis: quod ecclesię etiā cōperit propter sacramentorum efficaciam, & virtutem: & ideo dicitur ibi esse saluatio propter sacramenta salutis. Isaias. dabo in Syō salutem. Et Abd. In monte Syon erit saluatio.

Isa 46. Abd. 1.

Septimo, fuit mōs perfectę eruditionis. Et hoc magis ecclesiæ competit propter euangelicæ legis perfectionem. Isa. De Syō exibit lex.

Isa. 2.

Vergilijs stellis Septē ante genua Tauri, nauigationis tempus ostendentes eorum ortu, quatuor causis electi Dei comparantur, in quibus septem principales soluunt virtutes.

Cap. XXVI.

ELecti Dei repræsentantur in constellatione istarum stellarum, quæ vocantur Pleiades, propter quatuor.

Primo, propter numerum. Nam (secundùm Gregorium) Pleiades à pluralitate dictæ sunt. Sunt enim septem stellę, quę inter genua Tauri sitæ, & vicinæ sibi sunt, & diuisæ à se inuicem. Vnde per eas omnium electorum vniuersitas insinuatur, qui inter vitæ præsentis tenebras spiritus septiformis gratiæ lumine nos illustrant, qui à mundi origine vsque ad eius terminum diuersis temporibus missi quasi distincti sunt, & coniuncti per intentionem mentis. Vnde Iob, Nunquid coniungere valebis micantes stellas Pleiades. Vel septem stellis decoratur constellatio Pleiadum, quia septem virtutibus fulget vniuersitas electorum, scilicet quatuor Cardinalibus, quæ sunt iustitia, temperantia, fortitudo, & prudentia, Et tribus theologicis, scilicet fide, spe, & charitate. Quæ quidem virtutes, etsi sint inter se distinctę, adeo tamen sunt cōfœderatæ, & coniunctæ in anima, vt nunquam possint haberi separatè: Vnde (secundum doctrinam Stoicorum quam in hac parte approbat doctrina sanctorum) virtutes sic connexæ sunt ad inuicē, vt qui vnam habet omnes paritet habeat; & qui vna caret, omnibus carere necesse est.

Iob. 32.

Secundo, propter earum ortum. Vernali enim tempore Pleiades oriuntur, & quanto aër serenior est, & frigidior, tanto ab aliis stellis melius discernuntur, quia electi Dei maximè per tribulationis frigus ad virtutes consurgunt, & in eis virtutes oriuntur: meliusque quam virtuosi sint cognoscuntur, quando tribulationū frigoribus constringuntur.

Tertio propter aspectum, quia scilicet vna ex illis stellis latere videtur, ita quòd nec ex toto se occultat, nec ex toto se manifestat. Hæc est electorum humi-

litas qua bona ſua occultare deſiderant, ne illa ventus vanitatis diſpergat. Nec tamen ex toto occultant, ſed vt tam ſibi per humilitatis cuſtodiam, quam aliis per diuinorum operum exempla proficiant, ſic opera in publico faciũt vt eorum ſemper intẽtio maneat in occulto.

Quarto, propter effectum, quia cùm Sol per pleiades iter facit, aëris caliditas vernalibus pluuiis tẽperatur, & terra tunc temporis, florum pulchritudine adornatur: quia ſcilicet electi. & virtuoſi viri, ſunt diuino amore calidi, & deuotis lachrymis madidi, ſemper tamen ſobrii, & bonorum exemplorũ odoriferis floribus redimiti & ornati.

Eleemoſyna vtilitates ac perfectiones, Montiſq; Olueti proprietates, quibus eleemoſynarius, & miſericors ſimilis efficitur, hic deſcribuntur.

Cap. XXVII.

ELeemoſynarius, & miſericors ſimilis eſt monti Olueti. Nam mons Olueti (ſecundum Auguſt. fuit mons chriſmatis, & vnctionis, medicaminis, & curationis. Et hoc propter abundantiam olei ibi creſcentis, quia oleum eſt vnctuoſum, virtuoſum, & delitioſum.

Primo enim eleemoſyna ſanctificat tribuentem: & hoc ſignificatur in vnctione chriſmatis, de qua dicitur Exod. Omnia vnctionis oleo conſecrabis. Exo.40. Hoc enim eſt oleum miſericordię & pietatis, quo omnia conſecrantur, quia (ſicut dicit Apoſtolus) Pietas ad omnia valet. 1. Thi. 4.

Item eleemoſyna reficit eſurientem: & hoc ſignificatur in olei impinguatione. De qua dicitur in Pſalmo, Impinguaſti in oleo caput meum. Et nota, quod erat oleum quo inungebatur tabernaculum. Pſal. 22.

& hoc eſt oleum, id eſt, pietas eleemoſynæ corporalis, qua refouetur tabernaculum ventris ſiue corporis, de quo dicitur Exod. Exo.40. Aſſumpto vnctionis oleo, vnges tabernaculum. Aliud vero oleum erat quo inungebatur caput: & hoc eſt eleemoſyna ſpiritualis: per quam inungitur caput mentis: de quo ibidem præmittitur, Oleum vnctionis fundes ſuper caput eius. Et de hoc oleo etiã habetur Heſter: quod oportebat Heſt. 2. quod puellæ quæ ſeruabantur regi, ſex menſibus oleo vngerentur &c. Iſtæ puellæ ſunt animæ deuotæ quæ Chriſto regi ſeruãtur, quæ oleo inunguntur ſex menſibus, quando ſolicitè inſiſtunt ſex eleemoſynarum ſpiritualium operibus, quæ in hoc verſiculo continentur.

Conſule, caſtiga, ſolare, remitte, fer, ora.

Tertio eleemoſyna curat ægrotantem, ſcilicet peccatorẽ, & hoc deſignatur in vnctionis medicamine, de quo Matt. Vngebant oleo multos infirmos, & ſanabantur. Sic oleo miſericordiæ, & eleemoſynarum ſanantur, & curantur vulnera peccatorum. Tob. Eleemoſyna ab omni peccato, & à morte liberat, facit inuenire vitã æternam. Matt. 6

Planetarum ſtatus, curſus, varijque eorum effectus ac proprietates hic recenſentur, quibus elati aſſimilantur.

Cap XXVIII.

EXaltationem ſuperborũ ſemper ſequitur deiectio, ſecundum illud Prouerb. Ante ruinam exaltatur cor. Vnde ſuperbi ſimiles ſunt planetis: quia ſicut planeta habet in auge ſua aſcenſum, & exaltationẽ, ſic in oppoſito augit deſcenſum, & depreſsionem: vnde (ſicut dicit Plinius) A centro terræ, abſides altiſsimæ ſunt, Saturno in Scorpione, Ioui in Virgine, Prou. 19 Plin.

Digitized by Google

gine, Marti in Leone, Soli in Geminis, Veneri in Sagittario, Mercurio in Capricorno mediis partibus: & è contra ad terræ centrum humillimę atque proximæ. Alii etiam dicunt quod quilibet planeta ſicut in aliquo vno ſigno habet regnum & gloriã ſuam, ſic in aliquo alio abiectionem, & triſtitiam, verbi gratia: Nam (ſicut dictum:) ſol habet gloriam ſuam in xix. gradu arietis, & caſum in eodem gradu libræ. Per Solem ergo intellige mũdana ſapiẽtia refulgentes, qui extolluntur in ariete in aliorum ducatu, quod ſuas opiniones, & conſilia multi ſequantur. Aries enim apud paſtores cõſueuit eſſe dux gregis. Sed iſta gloria annihilatur in libra, id eſt, in diuina ſapientia omnia recto pondere librante, & ponderante, vnde Apoſt. dicit, quod ſapientia huius mundi ſtultitia eſt apud Deum.

Item Venus gloriam ſuam habet in piſcibus, xxviii. gradibus, & caſum ſuum ſiue triſtitiam ſuam in conſimili gradu ſigni oppoſiti, ſcilicet Virginis: Intellige ergo per Venerem eos qui carnali pulchritudine ſunt venuſti, qui in piſcibus, id eſt, in delitiis corporis gloriantur, volentes, ſcilicet, molliter viuere in aquis delitiarum. Sed gloria eorum in Virgine deficit, quia caſtitas ſiue virginitas in ipſis delitiis perit. Bernardus. Perit humilitas in diuitiis, caſtitas in delitiis. Apoſtol. Vidua quæ in delitiis eſt, viuens mortua eſt.

Itẽ Mercurius in Virgine quindecim gradibus gloriatur, & cadit in Piſcibus totidem gradibus. Mercurius qui gloriatur in Virgine, ſignificat hominem honeſtum qui ſuperbit & exaltatur de carnis caſtitate, quem quandoque Deus in piſcibus aquarum, id eſt, in tentationibus concupiſcentiarum cadere permittit, vt humilietur: vnde Philip. Gloriamini in Chriſto non in carne. Phil. 3.

Item Luna erigitur in Tauro tribus gradibus, & totidem cadit in Scorpione. Per Lunam intellige terrenam poteſtatem, quę præcipue Luna terreſtribus dominãs, in Tauro erigitur, dum per ſuperbiam in tyrannidem conuertitur. Sed in Scorpione deiicitur, quia omnis tyrannus in fine male deprimitur. Scorpio enim cauda, id eſt, fine percutit.

Item Saturnus in Libra regnat, cadit in Ariete, per Saturnum intellige abundantiam tẽporalem, (Nam Saturnus à ſaturando eſt dictus) cuius vxor à paganis fingitur fuiſſe vocata Opus, ab opulentia ſcilicet, quia hanc tribuit mortalibus, hæc regnat in Libra, id eſt, menſura, vel temperantia, qui a ſine temperantia, & menſura etiam ſi abundet, non durat temporalis ſubſtantia. Sed in Ariete, id eſt, in morte penitus annihilatur. Pſal. Dormierunt ſomnium ſuum & nihil inuenerunt omnes viri diuitiarum. Eſt autem mors velut aries duobus cornibus, id eſt, modis, percutiens, quia eſt mors naturalis, & violenta.

Item Mars erigitur in Capricorno viginti ſeptem gradibus, & cadit totidem in Cancro. Per Martem intellige humanã fortitudinem, quæ in Capricorno erigitur, id eſt, in ſtrenuitate bellorum fulget, & aſcendit. Sed in Cancro, id eſt, in tempore pacis occultatur, & marceſcit. Nam Cancer non eſt animal belligerum, ſed in cauernulis ſe abſcondit. Vel fortitudo humani corporis in Capricorno, id eſt, in iuuentute aſcendit & claret, eſt enim caper animal ſuperiora petens. Sed in Cancro, id eſt, in ſenectute retrocedit, & deficit. Eſt enim Cancer animal retrogradiens.

Item Iuppiter (secundum quosdam) regant in Cancro, & in Capricorno facit descensum. Alij vero dicunt, quod Iuppiter erigitur & cadit in draconis in Geminis tribus gradibus, & cadit in Sagittario totidem. Per Iouem intellige gloriam humanam, quæ erigitur in Geminis, quia in diuitiis, & honoribus crescit. Sed in Sagittario, id est, in persecutione, vel dejectione cadit, vbi etiam caput Draconis, id est, superbia, quæ est caput peccati, dejicitur.

Item cauda Draconis erigitur in Sagittario tribus gradibus, & cadit in geminis totidem. Per caudam Draconis intellige fraudulentiam, & astutiam hominis. Hæc est enim cauda Draconis, id est, quædam imitatio dæmonis, quia homines inuidi atque fraudulenti post diabolum vadunt.

Hæc in Sagittario, id est, in lingua de qua Hierem Sagitta vulnerans lingua eorum, ascendit tribus gradibus. Primus est mentiētium, Isaiæ: Propheta docens mendacium, ipse est cauda. Secundus est in detrahentibus. Apocalypsis: Caudæ eorum similes serpentibus. Serpenti enim proprie detractor assimilatur, secundum illud Ecclesiastici: Sicut si mordeat serpens in silentio. Ita nihil minus eo habet, qui occultè detrahit. Tertius gradus est in blandientibus. Apocalypsis. Habebant caudas similes Scorpionum. Gregorius. Scorpiones sunt omnes blandi, & malitiosi, qui bonis quidem in facie non resistunt, sed post dorsum portant, vnde venena fundunt. Hæc cauda in Geminis cadit, quia mala & fraudulenta lingua dupliciter obmutescit: Vno modo quando non auditur. Alio modo, quando aspere reuellitur, vel repellitur, Ecclesiastici: Sepi aures tuas spinis, & noli audire linguam nequam. Ille spinis aures sepit qui malè loquenti asperis & increpatoriis verbis resistit. Sed ille non audit qui aurem ab ipso abducit.

Hier. 9.
Isa. 9.
Apoc. 9.
Ecc. 10.
Apoc. 9.
Greg. in hom.
Ecc. 28

Diaboli tentatio quomodo per fidelium pœnitentiam, compunctionis feruore augeatur. per similitudinem æstuorum ventorum iacule exprimitur.

Cap. XXIX.

FEruor pœnitentiæ, vel fidei suscitat furorem, & fortem persecutionem diaboli Nam diabolus quanto videt hominē exurgere, vel agere feruentius, tanto eum persequitur acrius. Dicunt enim naturales, quod in magno æstu fiūt fortissimi venti, sicut in diebus canicularibus: venti enim qui tunc fiunt, licet raro tali tempore fiant. tamen fortissimi sunt, eradicantes arbores, & ædificia subuertentes Et est ratio, quia tūc non eleuatur nisi vapor grossus, & quia calor fortis, qui tunc est, expellit à se frigus vndique ad vnum locum, ideo illud frigus impetuosè pellit vaporem, & sic tempus illud est causa fortium ventorum Quod ergo in magno æstu fiunt fortissimi venti, repræsentat, quòd in magno mentis feruore, exurgunt contra eam persecutiones vehementissimæ Iob. Diuiditur æstus super terram, qui dedit vehementissimo imbri cursum, vehemens enim imber cum forti vento esse consueuit. Post æstum ergo sequitur vehementia imbris: quia post feruorem mentis sequitur procella tentationis. Sed est notandum, quòd est duplex canis cælestis, scilicet canis qui lucet ad pedem Orionis, & alius canis est, qui lucet ad pedes Geminorum, versus Cancrum ad meridiem. Et de vtroque verum est, quod in diebus canicularibus fiunt

Iob. 38.

Digitized by Google

fiunt venti. Sunt autem illi dies caniculares, cum illi canes oriuntur cum sole, quando sunt sub radijs Solis, quia tunc est quadruplex causa caloris. Vna, quia Sol est in domo propria; scilicet in Leone. Alia causa est directa oppositio Solis ad habitabilem nostram. Tertia est ex reflexione circulorum: quia diu radij morantur circa eundem locum circuli signorum. Quarta est ex coniunctione duarum stellarum calidarum. Alio autem tempore dicti canes oriuntur helice sub radiis Solis quando Sol præcedit eos, ita quod mane in aurora videri possunt: hoc autem est, sole existente in principio Virginis, tunc enim sunt venti naturaliter propter qualitates temporis cõnaturales vento, quæ sunt frigiditas, & siccitas, nec impetuosi. In occasu quoq; istorum canum etiam fiunt venti, sed aliter. Nam canis occidit cosmice in hyeme, sole existente in principio Capricorni: & quia tunc frigus stringit terram magis de nocte, quam de die non fiunt venti, nisi de die quando sol aperit terram, & eleuat vapores. Occasus autem canum helycus est, quando in estate occultantur sub radiis solis à visibus hominum, & tunc sunt dies caniculares. Sic ergo patet, quod tam in ortu quam in occasu canum siue cosmico, siue hyaco fiunt venti, & tanto fortiores quanto canes dicti sunt calidiores. In duplici ergo cane accipitur duplex feruor, scilicet fidei, qui fuit à principio nascentis Ecclesiæ sub radijs solis, id est, sub Apostolis, & Discipulis Christi, & tunc flauerunt maximi venti, id est, fortissimæ persecutiones fuerunt. Iterum post solis occasum, id est, post Christi tempora, & Apostolorũ adhuc fuerunt venti persecutionem in aliis fidelibus, & martyribus. Vnde dicitur de Ecclesia sub similitudine domus, Matt. Flauerunt venti, & irruerunt ad domum illam, & nõ cecidit, fundata enim erat supra firmam petram, id est, Christum. Alius verò feruor est pœnitentium, et tunc etiam sole Christo aperiente terram, id est. animum, & eleuante vapores compunctionum, & orationum, sequuntur venti magnarum tentationum: vnde dicitur Prouerb. Qui conturbat domum suam, possidet ventos: & est sensus: qui conturbat domum suam, id est, conscientiã suam per compunctionem peccatorum, possidet ventos, id est, impulsus tentationum. Sed præcipuè solitariis, qui occultati à visibus hominum feruẽt amore cælestium, fiunt venti calidi tentationum, & tribulationum quas diabolus suscitat eis, vnde Iob. Ventus vehemens irruit à regione deserti. Regio enim deserti est feruens vita solitarii, & ibi est vehemens ventus, id est, impetus tentationis diaboli.

Mat. 7.

Pro. 40.

Iob 2.

Item feruor compunctionis assimilatur flammæ ignis. Primo quidem quia flamma ex volentia sui motus partes materiæ in quã agit, allidendo ad inuicem concutit, & ideo aliquando quẽdam sonitum facit. Similiter homo compunctus dum dolenter memi nit, quod per oculos, quod per os, quod per cætera membra sua deliquit, quasi partes suæ materiæ ad inuicem collidit. & aliquando sonum vocis, & doloroſi eiulatus emittit. Ioel. Exilient sicut sonitus flammæ ignis.

Ioel. 2.

Secundo, quia flamma tenebrosa pandit, & abdita prodit. Ita homo compũctus, peccata sua abscondita in cõfessione reuelat. Vnde de peccatore, qui peccata sua non cognoscit. nec de eis cõpungitur, nec confitetur dicitur Iob.

Iob. 38.

Digitized by Google

Iob. 15. Iob. Nõne lux impii extinguetur, scilicet, vt peccata sua nõ videat? Et sequitur: Nec splendebit flamma ignis eius, quia nec habet ignem feruẽtis compunctionis, nec etiam flammam lucentem reuelatæ confessionis.

Tertio, quòd flamma semper in motu existit. Ita etiam homo cõpunctus per motum boni operis cõtinue satisfacere satagit. Et hæc est flamma, quæ purgat rubiginem peccati, scilicet satisfactio Nu. 21. feruens. Num Omne quod potest transire per flammas, igne purgabitur.

Quarto, quia flamma viam cum offendiculis suis ostendit, & homo de peccatis compunctus, ne amplius offendat, vias suas diligenter attendit. vnde Isa. Ambulate in lumine ignis vestri, & in flammis quas succendistis. Isa. 50.

Quinto, quia flamma materiam cui se coniungit, ab infimis ad superiora trahere non desistit. Et sic compunctio feruida animas à terrenis affectibus abstrahit, & ad cælestia desideria erigit. Et tunc anima ad pugnandum contra tentationes valentior existit. Vnde Iud. 20. dicitur Cum cernerent flammas in sublime ferri; qui prius fugam simulauerunt, versa facie fortius resistebant.

Sexto, quia quãdoque flammã vehemens ventus extinguit, & dissipat: quia nonnunquam compunctionem tollit vehemens impetus tentationis: & ideo necessaria est magna custodia sensuum, & cautela, sicut claudun tur, & custodiuntur lampades accensæ ne Cant. 8. extinguantur. Cant. Lampades eius, lampades ignis atqu flammarum.

Septimo, quia flamma exomni parte rei accensæ in acutũ, & in conum tendit. Ita verus pœnitens à superfluis, & illicitis, immo etiã à licitis vndique quantum potest magis & magis iugiter se restringit. Eccle Consummatio illorum flamma ignis. Eccl. 28.

Riuulo à fonte, seu flumine ducto, ob varios eius effectus, Christi fides comparatur.

Cap. XXX.

Fides assimilatur riuo, quia fluit à fonte, id est, à Domino per influxum reuelationis. vnde Apostolus dicit ad Ephe. quod fides Ephe. 2. donum Dei est. Sed nota, quod riuus est immunditiarum purgatiuus. Quia scilicet fides purgat immunditias errorum, vel terrenarum affectionum. vnde dicitur Actorum. Fide purificans corda Act. 15. eorum.

Item riuus est terræ fœcundatiuus: quia fides fœcundat animã meritoriis operibus. Hebr. Sancti Heb. 11. per fidem operati sunt iustitiam, & adepti sunt repromissiones.

Item riuus est potus animalibus administratiuus: quia fides potum veræ sapientiæ administrat animabus. Eccle. Aqua sapientiæ Eccl. 15. salutaris potauit eum. Ezech. Ezc. 34. Pascam eos in montibus & riuis, &c.

Item riuus est vigoris & pulchritudinis in plantis conseruatiuus: quia fides conseruat in sanctis vigorem carnis, id est, virginitatem, & pulchritudinem sanctæ conuersationis, sicut patet in sanctis virginibus, quæ fidei virtute armatæ corrumpi non poterant, sicut rosæ super riuuos plantatæ non marcescunt. Eccle. Quasi Eccl. 29. rosæ plantatæ super riuos aquarum.

Item riuus est lapillorũ & arenarum congregatiuus, quia fides est humilium (qui in paruis lapillis signantur) & tribulatorum siue patientium (qui siguantur in arenis quæ stant sub aquis tribulationum) congregatiua, scilicet per vnitatem dilectionis & pacis. Psalm. Congregans sicut in vtre Psal. 32. aquas

Digitized by Google

aquas maris. Aqua enim maris sunt animę in amaritudine & tribulatione positæ, quæ tamen in vtre fidei congregatæ ab vnitate dilectionis & pacis minimè separantur.

Item riuus est geniminum multiplicatiuus. Quia scilicet fides est multiplicatiua fidelium & credē- Psal. 64. tium. Psal. Riuos eius inebrians, multiplicans genimia eius.

Item quia riuus est penetrans & transitiuus: quia scilicet fides e- Iob. 28. tiam dura corda penetrat & irrigat. Iob. In petris riuos excidit.

Qui & quos Spiritus sancti fructus exprimitur, qui elementis cæli duodecim signis (ex nominum significationibus, variisq; eorum proprietatibus) assimilatur.

Cap. XXXI.

FRuctus spiritus assimilari possunt signis cæli. De quibus dicitur: A signis cæli nolite timere. Hier. 10 Et hæc similitudo declarari potest tripliciter. Primo quidem per numerum signorum. Sunt enim signa cęli, siue zodiaci circuli, duodecim numero. Et similiter Apo. enumerat duodecim fructus spiritus, dicens: Fructus autem spiritus est charitas, gaudium, pax, patientia, longanimitas, bonitas, benignitas, mansuetudo, fides, modestia, continentia, castitas. Gal. 5.

Sed notandum, quod horum duodecim signorum tria dicūtur esse ignea, scilicet aries, leo, & sagittarius. Tria verò dicuntur esse terrea, scilicet taurus, virgo & capricornus. Tria verò aërea, scilicet gemini, libra, & aquarius. Tria aquea, scilicet scorpio, cancer, & pisces, & sic in 4. cæli partibus ordinantur, quia ignea sunt in oriente, aërea in occidente, in austro terrea, in septentrione aquea. Ita etiā simili modo in duodecim fructibus tres sunt ignei secundum tria quæ sunt in igne. Nam ignis habet illuminare, inflammare & consolidare. Sunt ergo hæc tria ignea, fides illuminans, charitas inflammans & patientia consolidans. Nam fides illuminat intellectum, charitas incendit affectum, patientia vero consolidat per aduersorum contactum, sicut solidatur incus per malleorum concussionem. Tres etiam alii fructus sunt aërei, scilicet tres aëris effectus. Nam aër lætificat, modificat, & inflammat. Ex aëre enim illuminato lætificatur affectus. vnde Tob. Tob. 5. Quale mihi gaudium erit, qui in tenebris sedeo, & lumen cæli non video? Item ex temperato modificatur corpus, quia corpus animalis modificatur secundum temperiem aëris. Si enim aër est temperatus, & corpus bene se habet, & si intemperatus, corpus se habet male. Item ex aëre inflammato feruescit humor colericus, vt patet in æstate. Sic ergo in ista tria sunt aërea, gaudium, modestia, & benignitas. Nam ex præsentia Spiritus sancti oritur gaudium in interioribus, sequitur modestia in exterioribus, & etiam benignitas ad subueniendum indigentibus. Benigni enim dicuntur quos bonus ignis fernere facit ad benefaciendum proximis. Tres autem alii fructus sunt aquei, scilicet mansuetudo, continentia, & castitas. Nam aqua habet frigiditatem, lubricitatem & coagubilitatem. sed eius frigiditas ignem extinguit, & hoc competit mansuetudini, quæ iracundiæ ardorem cohibet, & extinguit. Nam mansuetudinis est, iram vincere, & indignationes cohibere, vt dicit Ambrosius: Ambr. Item lubricitas aquæ coarctatur, & restringitur terminis alienis, sicut fluxus maris coarctatur littoribus, & fluxus venarum in puteis & fontibus. Est enim humidum bene terminabile termino alieno

vt

Arist. de gener. & cor. vt dicit Philosophus. Et hæc coarctatio competit continentiæ, quæ fluxum carnis restringit. Nã continens patitur, sed non deducitur, vt Philosophus dicit. Coagulatur etiam aqua, & fit immobilis, sicut patet in glacie. Et hoc competit castitati, quia castus est qui neque patitur, neque deducitur. Tres alij fructus possunt dici terrei, scilicet pax, longanimitas, & bonitas. Nam terra habet tranquillitatem, quia non agitatur vel commouetur: neque ab exterioribus sicut aër qui vento agitatur, neque ab interiori sicut aqua fluctuans, vnde Psalm. Etenim firmauit orbem terræ; qui non cõmouebitur. Et hoc competit paci, quæ scilicet facit, vt nec ab exterioribus perturbemur, neque interioribus desiderijs angustiamur. vnde Angeli dixerũt: In terra pax hominibus bonæ voluntatis. Item terra habet perpetuitatem. Ecclesiast. Terra autem in æternum stat, & hoc competit longanimitati. Item terra habet bonorum fructuum vbertatẽ vel communicationem: & hoc competit bonitati, qua proximis communicamus in bonis: vnde bonum est diffusiuum sui ipsius. Apost. In omni bono opere fructificantes.

Aristot. eth.

Psal. 92.

Luc. 2.

Eccl. 1.

Col. 1.

Secundo declaratur dicta similitudo, scilicet signorum & fructuum, per proprietatem nominum. Habet enim quodlibet signum suum nomen proprium cõpetens alicui fructuum Nam primum signum vocatur Aries, quia sicut Aries animal iacendo super latus vnum, æqualiter mutat vices, quia tanto tempore iacet super latus dextrum, quanto super sinistrum. (Tota enim æstate dormit in latere vno, & tota hyeme in altero.) Sic sol existens in illa parte circuli Zodiaci, quæ dicitur Aries, facit æquinoctiũ, & æquales facit dies artificiales & noctes. Hoc autem adaptatur fidei, per quam æquanimiter se habet homo ad diem prosperitatis, & ad noctem aduersitatis. Nam vera fides, nec prosperitatem temporalem ambit, nec aduersitatem metuit, sicut patet de Moysi. Fide (inquit Apost.) Moyses grandis factus, negauit se esse filium Pharaonis filiæ: Ecce quod prosperitatẽ nõ appetijt, & sequitur: magis eligens affligi cũ populo Dei, quam temporalem habere iucunditatem. Ecce quod aduersitatem non timuit. Heb. 11

Secũdum signum vocatur Taurus: quia Taurus terram sulcando fœcundat & locupletat; & tunc quãdo sol est in signo Tauri, terra est arabilis & congrua agriculturæ Et hoc competit paci. Nam pacis tempore terræ coluntur, & est abundantia frugum: sic etiam dicitur. Iacob. Quod fructus iustitiæ in pace seminatur. Iac. 3.

Tertium signum vocatur Gemini, quia sole existente in illo signo, virtus ad fœcundandum inferiora geminatur, vel quia in æstate cum noctes sunt breuissimæ, quando vna pars illius constellationis occidit, alia pars anterior oritur & ascendit. Et ideo dicunt Poëtæ, quod illorum geminorum fratrum, quos fabulæ vocant Castorem & Pollucem, vnus cælos, alius inferos possidet. Hæc autem competunt charitati, quæ in nobis Spiritusancto præcedente ad fœcundandum vitam nostram geminatur, scilicet in dilectione Dei & proximi. Vnde pars anterior ascẽdit superius, scilicet amor Dei; alia posterior est inferius, scilicet amor proximi: vnde nec Deus sine proximo, nec etiam vere proximus diligitur sine Deo. Ioan. Hoc mandatum habemus à Deo, vt qui diligit Deum, diligat & fratrem suum. 1. Ioa. 4.

Quartum

Digitized by Google

Quartum signum vocatur Cancer. Cancer enim est animal retrogradum, & sol peragrans illam partem Zodiaci facit retrogradationem in octauo gradu Cancri, & hoc cõpetit modestiæ, scilicet, vt in exterioribus motibus, & ornatu debitum modũ nõ transeat, sed potius se in ipsis in mẽsuram debitam retrahat. Apost. Modestia vestra nota sit omnibus hominibus. Phil. 4.

Quintum signum vocatur Leo, quia secundum Isido. Leo est fortissimum animal, & maximæ caliditatis, præcipuè in parte anteriori, scilicet pectoris. Sic sol intrans illud signum acrius igniferos radios emittit quam faciat in fine quando inde exit. Et hoc cõpetit benignitati, id est, bonę ignitati amoris, qua ad benefaciendum alijs inflammamur, quæ intus in corde incipiens, plus facit hominem velle facere quã possit finaliter opera implere. Apostol. Estote inuicem benigni. Isid. Ephe. 4. Luc. 3.

Sextum signum vocatur Virgo, & hoc propter sterilitatem, quia sol illud intrans suo calore humores consumit, & à suo fructu terra efficitur sterilis: & hoc competit castitati, & præcipuè virginali, quæ calori diuini amoris adiũcta, humores lubricos sic in carne cõsumit, vt sterilis permaneat à generatiõe carnali, & vberior & fertilior fiat in fructu spirituali. Isaiæ, Lętare sterilis, quæ non paris. Isa. 40.

Septimum signum vocatur Libra, secundum Isidorum ab isto instrumẽto ponderandi: quia sol in illo signo existẽs, dies adæquat noctibus: sicut res æquatur põdere in lance: vnde ibi fit æquinoctium autumnale. Hoc autẽ mansuetudini competit, quę dum iras eomprimit mala illata à proximo æquo animo ferre facit. Ephe. In mansuetudine cum patiẽtia supportantes: Vel dies nocti æquatur, quia iuxta nocumentum illatum pensatur mansuetudinis meritum. Ephe. 4.

Octauum signum vocatur Scorpio, quia Scorpio retro ferit, & caudæ aculeo pungit. Sol enim existens in illo signo, est causa læsionis & punctionis corporis humani, quia tunc declinans minus calescit. Vnde aër distemperatus in frigiditate cito lædit & pungit vt dicit Isidorus. Hoc autem continentiæ competit, quæ ex distemperantia carnis tentationis aculeo quandoque acriter pungitur: & licet aliquando ex tentatione lædatur, non tamen, si non consentit, occiditur. Apost. Si spiritu facta carnis mortificauetitis, viuetis. Isid. Rom. 8.

Nonum signum vocatur Sagittarius, quia sicut Sagittarius emittit sagittas, sic sol in hoc signo existens ad nos mittit grandines, pluuias & niues. Hoc autem cõpetit patientię quę grandines persecutionum, pluuias tribulationũ, & niues afflictionum suscipit atque portat.

Decimum signum vocatur Capricornus, quia scilicet caper est animal cornibus petens superiora: Nam ibi sol facit solstitium vernale, & tunc ascendere incipit versus superiorem arietem & versus cancrum. Hoc autem competit gaudio. Nam nemo habet verum gaudium, nisi qui superiora petit: verum enim gaudium est, quod non de creatura, sed de creatore concipitur, vnde Apostolus. Gàudete in Domino semper. Phil. 9

Vndecimum signum dicitur Aquarius, qui secundum fabulas dicitur fuisse pincerna deorum, manibus eorum aquam fundens: & ideo tenet vrnam. Sed secundum veritatem dicitur aquarius: quia quando sol est ibi, aër condensatur

denſatur in aquas multas, & fiunt pluuiæ pluſquam alio tempore, ſicut dicit Iſidorus. Hoc autem competit bonitati, ſcilicet gratiã & miſericordiam abundanter effundere & præſtare, quia bonum eſt diffuſiuum ſuiipſius.

Dio. de ezl. hic. Duodecimum dicitur Piſcis, quia illo tempore fit generatio piſcium & confricatio, quia calore ſolis aſcendente, & humores diſſoluente, ſolent tunc Piſces effundere ſemen ſuum. Hoc autem competit longanimitati, per quã homo ad modum piſcis etiam in aqua tribulationis nõ deficit, ſed viuit.

Tertio, declaratur dicta ſimilitudo per diſtinctionem graduum ſiue facierum. Nam quodlibet dictorum ſignorum dicitur habere facies, id eſt, partes. Cum enim quodlibet ſignum diuidatur per triginta gradus, initiũ primæ faciei eſt primo gradu, & durat vſque ad décimum gradum. Iecũda vſque ad xx. gradum, tertia facies vſque ad xxx. Et quælibet facies ſigni datur alicui planetæ: verbi gratia: prima facies Arietis, datur Marti, ſecunda Soli, tertia Veneri, & ſic de alijs. Sicut ergo quodlibet genus ſignorum continet tres facies, ita quælibet 12. virtutum habet tres modos ſiue tres effectus. Nam primo fides quæ aſſimilatur Arieti, cuius prima facies eſt Martis, ſecunda Solis, tertia Veneris, eſt principium fortitudinis, & hæc eſt facies Martis. Vnde fidei aſcribitur victoria.

Hebr 11. Hebræ. Sancti per fidem vicerunt regna. Et ibidem, Fortes facti ſunt in bello. Item. eſt principium luminis ſpiritualis, & hoc eſt facies ſolis. Ioan. Credite in lucem & filij lucis ſitis. Item eſt principium charitatis, ſicut cognitio eſt principium amoris, vt hæc eſt facies Veneris, cuius eſt ad amorem incitare.

Ioan 12

Secundo, quæ aſſimilatur Tauro, cuius prima facies eſt Mercurij, ſecunda Iunæ, tertia Saturni, eſt etiam tripiex. Et itaque prima pax pectoris, id eſt, conſcientiæ, & hęc eſt facies Mercurij, qui ſemper comitatur ſolem: quia tunc eſt conſcientia pacata, quãdo ſequitur Chriſtum, & ei adhæret. Secunda eſt pax temporis, & hæc eſt facies Saturni, quia Saturnus dicitur à ſaturitate & abundantia, quam tribuit pax temporis. Tertia eſt pax æternitatis, & hæc eſt facies Iunæ ſecundum illud Pſalmi: Luna perfecta in æternum.

Pſal. 88.

Tertio, charitas quę aſſimilatur Geminis, cuius prima facies eſt Iouis, ſecunda Mercurij, tertia Lunæ. Eſt etiam triplex, ſcilicet incipientium, & hæc eſt Iouis, quia ex parte ſuperiori primus planeta benеuolus & calidus. Item eſt proficientium, & hæc eſt facies Mercurij, qui dicitur fuiſſe Deus mercatorum, propter hoc quod natum vel conceptum ſub eo diſponit ad vſum computationis, & ratiocinij (vt dictum fuit ſupra capitu. ſeptimo.) Mercatorum enim eſt ſemper in lucro proficere. Item charitas perfectorum. Et hæc eſt facies Iunæ, quia luna dominatur aquis, & charitas perfecta dominatur tribulationibus. Cant. Aquæ multæ non potuerunt extinguere charitatem.

Cant. 8

Quarto, modeſtia quæ aſſimilatur Cancro. Cuius prima facies eſt Veneris, ſecunda Martis, tertia Lunæ: eſt triplex. Prima eſt circa veſtium apparatum, & hæc eſt facies Veneris: Nam vnus (vt dictum eſt ſupra in eodem capitulo ſeptimo) dicitur diſponere natos, vt ſint veſtium muliebrium inciſores, vt dicit Ptolomeus. Secunda ſpecies modeſtiæ eſt circa exteriores corporis motus

Ptol.

Digitized by Google

tur. Et hæc est facies Martis, quia Mars (secundum Ptolo.) disponit ad mobiliratem & leuitatem.

Tertia est circa ludum, & hæc est facies lunæ: quia luna (vt idem Ptolom. dicit) existens in secundo signo post ascendens, ostendit mœrorem & tristitiam, per quam scilicet temperantur ludi.

Quinto benignitas, quæ assimilatur leoni, cuius prima facies est Saturni, secunda Iouis, tertia Martis: est triplex. Prima scilicet in supportando, & hæc est facies Saturni, qui in motu suo est tardissimus, quia homo qui benignus est, tardissimè mouetur ad iram contra alium, Vnde scit supportare. Item etiam debet esse benignitas in communicando, & hæc est facies Iouis, qui omnibus dicitur prodesse, & nulli nocere. Item in conuersando: & hæc est facies Martis. Nam Mars dominatur choleræ. Et ille qui vult benignè conuersari, oportet quòd dominetur iræ. Nã licet Mars sit de se incensiuus, tamen coniunctus Veneri temperatur. Et sic homo coniunctus proximo, vt bene cõuiuat ei (vt etiam si de natura sua effet agrestis & asper) debet tamẽ seipsum per benignitatem temperare.

Sexto castitas, quæ assimilatur Virgini, cuius prima facies est Solis, secunda Veneris, tertia Mercurii, est triplex. Prima est castitas virginalis: & illa est facies Solis, quia est præclarissima. Sapient. O quam pulchra est & casta generatio cum claritate. Secunda autem est castitas coniugalis, & ista est facies Veneris: Quia licet vnus incitet ad amorem, tamen est temperata in qualitatibus. Et taliter amor carnalis coniugum si sit temperatus & honestus, castitas vocatur. Tertia vidualis, & hæc est facies Mercurij. Nam Mercurius cum Sole graditur, & non longè à sole recedit, nunquam plus triginta gradibus distans ab eo: & dicitur præesse feminibus; vnde significat vitam vidualem quæ semper debet vacare Deo, sicut legitur de Sancta Anna. Quod ieiuniis & obsecrationibus erat seruiens Domino die ac nocte. Luc. 2.

Item debet vacare eleemosynis, quæ sunt semina quibus recolligitur fructus æternus. De quo semine dicit Apostolus: Qui parce seminat, parcè metet. 2. Cor. 9

Septimo mansuetudo, quę assimilatur libræ. Cuius prima facies est Lunæ, secunda Saturni, tertia Iouis, debet esse triplex, scilicet in appetitu, vt ad vindictam non excandescat. Ecclesiastic. Filij in mansuetudine animam tuam serua. Et hæc est facies Lunæ, quæ temperat calorem Solis in istis inferioribus: & sic mansuetudo temperat feruorem iræ. Ecc. 10

Mansuetudo enim est temperantia irarũ, vt dicit Philosophus. Item debet esse mansuetudo in motu siue actu, scilicet vt non impetuosè vel rapidè, sed planè & modestè opera sua perficiat. Et hæc est facies Saturni, cuius motus non est impetuous vel rapius, sed planus & morosus, Ecclesiast. Fili in mansuetudine opera tua perfice. Ariſt. 4. Ethi. Eccl. 4.

Tertio debet haberi mansuetudo in auditu, scilicet vt ex ira veritati non contradicat. Eccle. Esto mansuetus ad audiendum verbũ. Et hæc est facies Iouis: quia Iuppiter (vt dicunt Astrologi) inuenitur veridicus in suis significationibus, & significat sapientiam, & rationem. Sapientia enim & ratio veritati non contradicunt. Ecc. 5.

Octaua

Pſal. 88.

Cant. 8

Sap. 4.

Ptol.

Octaua continentia quæ assimilatur Scorpioni. (Cuius prima facies est Martis, secunda Solis, tertia Veneris) est triplex, Vna est à concesso & licito, vt cum quis contineat simpliciter ab omni actu venereo, etiam à matrimonio, & talis continens oportet quod habeat continuum bellum cum carne, quia caro concupiscit aduersus spiritum. Et hęc est facies Martis, qui disponit, & incitat ad bella. Secunda est à turpi & illicito, sicut cõtinere ã fornicatione, & adulterio, & stupro, & huiusmodi. Et ista est facies Solis, cuius radius non coinquinatur immunditiis. Tertio est ab immoderato & superfluo vsu cibi, vel matrimonij. Et hæc est facies Veneris, quæ temperat malitiam, malitiam inquam, id est, inordinatam cõcupiscentiam cibi, vel actus venerei.

Gal. 5.

Nono patientia, quæ assimilatur Sagittario, (cuius prima facies est Mercurij, secunda Lunæ, tertia Saturni,) est tripliciter cõmendabilis. Primo, quando quis patitur vtiliter, puta quando patitur propter iustitiam, quia talis patientia acquirit meritum æternæ beatitudinis secundum illud: Matt. 5. Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam. Talis est qui sequitur Christum, qui passus est propter iustificationẽ nostram. Hæc est facies Mercurij, qui (vt dictum est) sequitur motu suo solem; Christus enim est Sol iustitiæ. Secundo, quando quis patitur libenter, id est, voluntarie. Petr. Nemo vestrum patiatur quasi homicida, & fur, qui scilicet inuite patiuntur, Aposto. 1. Cor. 12. Libenter gloriabor in infirmitatibus meis. Et hæc est facies Lunæ, quæ suo motu eclipsatur. Talis est qui sua voluntate patitur. Tertio, quando quis patitur firmiter siue lõganimiter, vt scilicet nõ deficiat propter passionis diuturnitatem. Aposto. Obsecro vos ne deficiatis in tribulationibus. Ephe. 3. Et hæc est facies Saturni, qui habet motum longum, & reuertitur num, & complet cursum suum in 30. annis.

1. Pet. 4.

Decimo, gaudium Sanctorum, quod assimilatur Capricorno, (cuius prima facies est Iouis, secunda Martis, tertia Solis,) est triplex. Primo, quod quis gaudeat de prosperitate proximi, sicut membrum commoditate commembri sui. Cor. Si gloriatur vnum membrum congaudent omnia membra, & hæc est facies Iouis, de quo dicunt Astrologi, quòd habet exaltationem, & gaudium suũ in Geminis, tribus gradibus. Nam dum quis gaudet de bono proximi, gaudium geminatur, & hæc debet habere tres gradus. quia debet gaudere de bono proximi spirituali, corporali, temporali. Secundum est gaudere de aduersitatibus mundi, per hoc enim homo cõsociatur Christo. Pet. Communicantes Christi passionibus gaudete. Et hæc est facies Martis, quia Mars erigitur, & exaltatur in Capricorno, & ibi gloria sua siue gaudium, (vt dictum est supra cap. xxviii.) Quasi enim Capricornus est mundus cornibus, id est, aduersitatibus suis nos impetens, & percutiens: in quo vir sanctus non conturbatur, sed gaudet. Iacob. Omne gaudium existimate fratres charissimi, cum in tentationes varias incideritis. Tertium est gaudere de nixu siue exercitio interioris habitus virtuosi. Prouer. Gaudium est iusto facere iudicium: & hæc est facies Solis, qui gloriam luminis sui, quod valde est gaudiosum, non habet ab extrinseco, sed à seipso. Psalmus. Omnis gloria eius ab intus. Psal. 44.

1. Cor. 12.

Iaco. 1.

Prou. 21.

Vnde-

Digitized by Google

Vndecimo bonitas, quæ assimilatur Aquario, cuius prima facies est Veneris, secunda Mercurii, tertia Lunæ, est triplex scilicet delectabilitatis, honestatis, & vtilitatis; vnde Ambr. diuidit bonum in tria, scilicet delectabile, quod solum ratione delectationis est appetibile, vnde tale quandoque potest esse & noxium & proficuum, honestum & inhonestum, sicut patet in amore cõiugali, & in vsu matrimoniali: & hæc est facies Veneris. Item in bonum honestum, quod ex seipso habet tationem appetibilis sicut sapientia, & hæc est facies Mercurii, qui dicitur disponere ad sapientiam. Item in bonum vtile, quod scilicet est appetibile in ordine ad aliud, & hæc est facies Lunæ, quæ multum cõfert istis inferioribus. Quia (sicut dicit Basilius.) Ipsa est decor noctis, mater roris, ministra humoris, & dominatrix maris.

Amb. li de offi.

Baſ.

Duodecimo longanimitas, id est, perseuerantia in bonis, quæ assimilatur Pisci (cuius prima facies est Saturni, secunda Iouis, tertia Martis,) causatur ex tribus. Primo ex abundantia virtutis, quia quanto aliquis plus habet de virtute tanto plus tolerat difficile, & hęc est facies Saturni, qui (vt dictum est) dicitur à Saturitate, id est, abundantia. Secundo ex temperantia operis, quiá quanto quis moderatius agit, tãto diutius durat, & hæc est facies Iouis, qui est planeta temperatus in suis qualitatibus. Tertio ex magnanimitate cordis, & hæc est facies Martis, qui disponit ad animositatem. Et sic patet, quomodo fructus Spiritus sancti assimilantur signis cæli, quibus scilicet fructibus per ipsum spiritum virtutes cælorum, id est, cælestium mentium perficiuntur, & firmantur in bono, vnde Psalmus. Verbo Domini cæli firmati sunt, & spiritu oris eius omnis virtus eorum.

Psal. 32.

Quid, & vbi sit beatitudo æterna, & electorumque gloria, per septem cæli empirei proprietates declaratur.

Cap. XXXII.

GLoriam æternæ beatitudinis repręsẽtat cælum empyreum. Oportet enim locum, & locatum inuicem continuari, vnde cum cælum empyreum sit locus gloriæ beatorum, oportet, quod eorum statui conformetur. Et ista conformitas attenditur quantum ad septem. Nam primo cælum empyreum dicitur proprium Dei habitaculum. De hoc enim ipse Deus dixit, Cælum sedes mea, & terra scabellum pedum meorum. Hæc enim duo corpora in mũdo maximè repręsentant Dei æternitatem, & immutabilitatem, scilicet corpus supremum. quod vocamus empyreum, quia illud solũ inter sphæras cælestes ponimus immobile, & ideo assimilatur sedi in qua sedens quiescit. Et corpus infimum: scilicet terra quòd à suo situ nunquam mouetur. Et ideo assimilatur scabello, quod etiam oportet esse quietum, & firmum. Eccl. In æternum stat, quia in cęlo empyreo maximè refulget diuinæ virtutis operatio. Ideo specialiter dicitur, quod ibi est sedes Dei & habitãtio Dei. Psal. Dominus in cælo sedes eius. Et hinc est, quod homines orare volentes, manus ad cælum leuant tanquam ad Dominum eius. Hoc autem competit bene gloriæ beatorum, in quibus Deus immobiliter habitat, ita vt nunquam ab eis separetur: & ideo replet eos lætitia æterna, & gloria secundum illud. Psam. In æternum exultabunt, habitabis in eis, & gloriabuntur in te.

Isa. 66.

Eccl. 1.

Psal. 10

Psal. 5.

Secundo cælum empyreum est

Digitized by Google

claritate lucidũ, vnde empyreum dicitur cælũ igneũ, non ab ardore sed à splendore. Conueniẽs enim est (secundum Basilium,) vt sicut
Basi. lib. hexa. dãnati habẽt extremas tenebras, ita beati habeant extremam lucem. Et hoc etiam cõpetit beatis, quorum mens per lumen infusum glorię confortata & eleuata, ineffabile & increatum lumẽ at-
Psal. 35. tingit, secundum illud Psalmi. In lumine tuo videbimus lumẽ. Repræsentat etiam illud splendidissimum cælum, claritatem gloriosam, quam corpora gloriosa post
Sap. 3. resurrectionem habebunt. Sapiẽt. Fulgebunt iusti sicut Sol in regno patris eorum.

Tertio cælum empyreum est capacitate maximum. Nam infra se includit omnia corporalia. Et hoc etiam competit beatorum felicitati, quæ scilicet includit, & continet omnia desiderabilia: vnde
Boẽt. de consol. Boẽtius dicit, quod beatitudo est status omnium bonorum aggregatione perfectus, & ideo sibi satiabitur solum humanus appetitus, secundum illud Psalmi,
Psal. 16. Satiabor cum apparuerit gloria tua.

Quarto est figura sphęrica. Figura autem sphærica cum careat initio & fine, repræsentat æternitatem Dei, quã beati participant:
I oan. 17. ipsum Deum per essentiam videndo, secundum illud Ioannis. Hæc est vita æterna, vt cognoscant te solum Deum verum. Et ideo beati dicuntur esse in vita æterna, id est, in vita interminabili & perfecta. Nam æternitas est interminabilis vitæ tota simul & perfecta possessio, vt Boëtius dicit. Vnde quia beati habent vitam interminabilem, & intransmutabilem non solum secundum esse, sed etiam vlterius secundum operationem: quia quantum ad illam operationem qua Verbum vident, non sunt in sanctis vo-

lubiles cogitationes (vt Aug. dicit.) Et ideo dicitur Dan. quod erunt quasi stellæ in perpetuas ęternitates.
Aug. 15 de trin. Dan. 12

Quinto est ab omni motu quietum. Nam si esset motum, motus eius deprehẽderetur per aliquod corpus apparens, sicut deprehenditur motus aliarum sphærarum, quod minimè apparet, & ideo cęlum empyreum est omnino quietum. Vnde Basilius dicit, quod re-
Basi. 2. hexa. muneratio, quæ pro dignis operationibus restauratur in ea luce, quæ est extra mundum, quietis domicilium sortietur. Sic etiam status beatorum vltimo fini inhærentium est status omnimode quietis & pacis secundum illud. Posuit fines tuos pacem.

Habent enim quietem ab omni
Psal. 147 labore, secundum illud Apocaly. A modo iam dicit spiritus, vt re-
Apo. 14 quiescant à laboribus suis. Itẽ ab omni molestia vel inquietatione. Psal. In pace in idipsum dormiam
Psal. 4. & requiescam.

Sed nota, quod quamuis cęlum empyreum sit immotum, habet tamen (secundum aliquos) influẽtiam super alia corpora quæ mouẽtur: sicut etiam supremi angeli qui assistunt, habent influentiã super medios & vltimos qui mittuntur, quamuis ipsi non mittantur. Influit autem cęlum empyreũ in primum mobile non ad transiens & aduenies per motum, sed ad fixum & stabile, puta virtutem continendi & caudandi, vel aliud huiusmodi ad dignitatem pertinens. Similiter beati qui sunt in patria, influunt nobis qui sumus in via, suffragia & beneficia multa, & precipuè spiritualia quę sunt fixa & stabilia bona. Vnde
Iob. 5. Iob hortatur hominem viatorẽ, dicens: Voca, si est qui tibi respondeat, & ad aliquem sanctorum conuertere.

Sexto est à difformitate remotũ

Est

Est enim totaliter vniforme non habens partium deformitatem, sicut cælum stellarum. Quod etiam competit beatitudini sanctorum, non quidem ex parte beatorum, cum beatitudo, vnius sit maior, quam beatitudo alterius (secundum illud. Corinth.) Stella differt à stella in claritate, & sic ex parte beatorum est ibi quædam difformitas graduũ, propter quod dicit Christus: In domo patris mei mansiones multæ sunt, sed ex parte Dei beatificantis, qui est beatitudinis obiectum, ex cuius cognitione saluus aliquis efficitur & beatus (secundum illud August) Beatus qui te nouit etiamsi alia ignoret. ipsa beatitudo sanctorum est simplex & vniformis. Quia licet dicantur esse ibi congregata omnia bona, tamen illa congregatio bonorum est in Deo, non per modum compositionis, sed per modum simplicitatis: quia quæ in creaturis multiplicia sunt, in Deo præexistunt simpliciter & vnite. Et hinc est, quod diuina beatitudo vna & simplex existens, & nihilominus omnem beatitudinem complectitur. Quia quicquid est desiderabile in quacunque beatitudine vel vera vel falsa, totum eminentius in diuina beatitudine præexistit. De contemplatiua enim felicitate habet certissimam & continuam contemplationem sui & aliorum omnium. De actiua vero gubernationem totius vniuersi. De terrena autem fœlicitate quæ consistit in voluptate, diuitiis, potestate, dignitate, & fama (secundum Boet.) habet gaudium de se & de omnibus aliis pro delectatione, pro diuitiis omnimodam sufficientiam quam diuitiæ promittunt, pro potestate omnipotentiam, pro dignitate omne regimen, pro fama admirationem totius creaturæ.

1 Co. 15

Io. 14.

August. con. li.

Boet. 3 conso.

Septimo cælum empyreum est situ supremum, quia à centro maximè remotum. Isaiæ. Sicut exaltantur cæli à terra, &c. Ita etiam beatitudo sanctorum est summum, omnia bona transcendens. Nam quantum ad obiectum, est summum bonum simpliciter: sed quantum ad actum in creaturis beatis est summum bonum non simpliciter, sed in genere bonorum participabilium à creatura Et tanta est excellentia illius beatitudinis, quam designat cæli empyrei excellentia localis, quod (vt dicit Apostolus.) Nec oculus vidit, nec auris audiuit.

Isa. 55.

1. Cor.

De variis gratiæ gratum facientis effectibus, qua primo mobili, rori, aquæ, nonnullisque mirabilibus fontibus assimilatur, ac etiam fluuio de Paradiso egredienti, in quatuor diuiso capita, quorum nomina eorumq; effectus hic exprimũtur, atq; ipsi gratiæ perfectissime cõparãtur.

Cap. XXXIII.

GRatia gratum faciens assimilatur primo mobili propter quatuor.

Primo, quia illud cælum est empyreo cælo immediatum. Cælum enim empyreum deputatum gloriæ beatorum idipsum repræsentat. Sicut ergo illud cælum immediate se habet ad empyreũ; ita gratia immediate se habet ad gloriam, sicut motus ad terminum; vel sicut imperfectum ad perfectum. Rom. Gratia Dei vita æterna.

Cap. 33.

Rom. 6.

Secundo, quia illud cælum est in ordine cælorum mobilium decimum. Nam (secundum Ptolo. Mesallach, & secundum Asphetragium in Astrologia noua) supra firmamentum id est cælum stellatum, quod est octaua sphæra

Mesa. li. de sphæra mora.

oportet ponere aliam sphæram nonam quam vocamus cælum crystallinum, in quod reducitur motus orbis signorum, qui est ab occidente in orientem. Et similiter supra hãc oportet ponere sphæram decimam: in quam reducitur motus diuinus qui est ab oriente in occidentem, & hæc decima sphæra (vt dicunt) est primum cælum mobile. Hic igitur ordo siue numerus huius sphæræ (quæ scilicet est decima) competit etiam gratiæ sine qua decem præcepta decalogi non implentur. Ipsa enim est lucerna cum qua decima drachma perdita per peccatum, Luc. 15 id est, humana natura, recuperatur, id est, iustificatur. Vnde Apo. Titum 3. Iustificati ergo gratia Christi, hæredes sumus, secundum spem vitæ æternæ.

Tertio, quia hęc sphęra decima, inter omnes sphęras mobiles obtinet principatum. Est enim primum mobile, & ideo non habet Arist. de nisi vnicum motum, scilicet diurnum. Oportet enim multitudinem ab vnitate causari. Et natura (sicut dicit Philosophus) non transit de extremo ad extremum, nisi per medium, & ideo non est saltus naturę ab eo, quod habet vnicum motum, ad aliud quod habet tres, nisi per mediũ, quod habet duos. Cum ergo in sphęra stellarum fixarum deprehensus sit ab Astrologis triplex motus (vt dictum est supra capitulo 30.) scilicet diurnus ab oriente in occidentẽ supra polos mundi: & alter stellarum fixarũ econtrario ab occidente in orientem, tertius accessionis & recessionis: patet secundum prędicta, quod sphęra stellarum fixarum non potest esse primum mobile, sed oportet ante eam esse alias duas sphęras, scilicet vnam quę habet tantum duos motus, scilicet diurnum ab oriente in occidentem, & decliuum, qui est è contrario ab occidente in orientem, & ista est sphæra nona, & aliam decimam ante istam quæ habet tantum vnicum motum, scilicet diurnum. Illud enim quod est primum in genere corporum mobilium, non potest esse multiforme & varium in motibus, quia ab vno motore primo & simplici in eo, quod mouetur, ab ipso non potest esse nisi vnus motus. Quia ergo diuina gratia est id quo anima primò mouetur ad iustitiam, rectè in cæli primo motu designatur. Est etiam motus gratiæ vnicus in quantum non inclinat nisi ad bonum. Malum enim, quia multifarie contingit (vt dicit Dionysius) habet Dio. de di. no. motus multiformes. Ipsa etiam gratia est, qua Deo vnimur, & est motus eius diurnus, id est, Hiero. lucidus & velox. Nescit enim tarda molimina Spiritus sancti gratia.

Quarto, firmamentum siue cælum stellatum est omniũ motuũ causatiuum & mensuratiuum. Nam illud quod est primum in aliquo genere, est causa & mensura aliorum: quare cum motus localis sit primus motus vt Philosophus Arist. de cælo & mundo probat, & inter motus morales gratia est primus motus omnium virtutum & motuum, qui sunt in nobis ad actus virtuosos & interiores. Omnes enim virtutes gratuitæ causantur à gratia, sicut omnes potentiæ animæ ab essentia animæ. Vnde gratia est in ipsa essentia animæ: virtutes autem sunt in potentiis tanquam in subiecto.

Item gratia illuminat animam ad cognoscendum defectus suos, quos peccati tenebra occultat. Nam sicut adueniente lumine solis fugatur tenebra noctis, & pulchritudo vniuersi apparet. Ita cum gratia illuminat animam

vides

Digitized by Google

videt defectus suos quos primo non videbat, sicut atomi in radiis
Psal. 33. solis apparent & in vmbra non. Ita minima peccata in conscientia illuminata Psalmus. Accedite ad eum, & illuminamini. Sed nota quòd sicut sol non illuminat cæcos, quamuis oriatur super bonos & malos. Ita nec gratia peccatores, quia peccatores sunt in
Ioan. 1. contraria dispositione, scilicet per obstaculum peccati. Io. Tenebræ eum non comprehenderunt, scilicet lucem gratiæ. Ideo dicitur
Ephe. 5. Ephe. Exurge qui dormis.

Item gratia assimilatur rori.

Primo; quia ros ex alto manat: generatur enim ros in alto, flante vento calido, id est austro, quia gratia descendit nobis infundente Spiritu sancto. Non est enim
Arist. ros (teste Philosopho) nisi pluuia
Prou. 12 pauca. Auster aut rorem gignit, quē aquilo sua frigiditate dispergit, quia gratia quam Deus hominibus infundit, diabolus, si potest eam corrumpit, dum culpā contrariam gratiæ introducit. Dicit
Basil. tamē Basilius, quod luna est mater roris, quia scilicet domina nostra in luna significata, totius gratiæ impetratrix exiſtit. Et ideo quicquid ros gratiæ in nobis facit, totum potest dici opus virginis.

Secundò, quia ros serenitatē & temperiem amat. Nam ros non generatur nisi in sereno & tēpore temperato, quia si non sit serenū impeditur appropinquatio solis vaporem eleuantis, qui est materia roris. Si autem est æstus, consumitur ipse vapor subtilis: vapor enim roridus subtilior est inter vapores humidos, & ideo eleuatur ad supremum interstitium aëris excluſiuè, quia ille locus tēperatus est eo quod mediū est inter calidissimum & frigidissimū, ideo ibi æqualiter agit calor congelationem impediens, & frigus comprimens. Vnde ille locus strictus ab Aristo. dicitur, quia clausus est inter duo extrema. Ros ergo est diuina gratia, quæ nullo modo inuenitur in anima, nisi serena sit & à peccato pura. Non enim sol lumen gratiæ influens, appropinquare potest, vbi mentis serenitas deest. Item æstus concupiscentiæ destruit vaporē gratiæ, & ideo oportet, quod reprimatur remedio temperantiæ, siue abstinentiæ.

Tertio, quia ros terras inebriat, scilicet, quia diuina gratia mentes à terrenis delitijs alienat.

Quarto, quia ros in seminibus medullam ampliat. Ita diuina gratia in nobis omnia bona multiplicat.

Quinto, quia ros ostreas & pisces maris impinguat, quia gratia mentes humanas per amorē charitatis dilatat.

Sexto, quia margaritam in conchilla generat, quia per diuinam gratiam filius Dei in vtero virginali est generatus.

Septimo, quia pullos coruinos sustentat antequam nigrescant: quia gratia animam non deserit quam spiritualiter pascit, nisi post quam per culpam nigrescere incipit. Est enim gratia cibus spiritualis animę, sicut panis est cibus materialis corporis.

Octauo, quia ros causat dulcedinem. Nam quamuis videatur insipidus, est tamen potestate dulcissimus & mellis in herbis & floribus causatiuus. Nihil enim sapientes mel aliud esse dicunt, quā rorem, calore digestū in aëre. Ita similiter gratia diuina quæ est in pœnitentia modò non sentiturſic sapida, quamuis sit prædulcissima sicut apparebit in patria.

Itē gratia diuina assimilatur aquę,

Primo, quia aqua est æstus refrigeratiua: est enim aqua frigida ex natura, quare in calore æstatis

homines balneant se aquis, anates & anseres sunt ob hanc causam continuè in aquis commorantes. Et ita etiam simili modo diuina gratia animæ refrigerium tribuit, dum calorem concupiscentiæ inflammantis extinguit.

Secundo, ratione coniunctionis, quia est separatarum partium coniunctiua. Nam terra præ siccitate in puluerē caderet, nisi eius partes aqua cōnecteret. Vnde caseus caprinus, quia parum habet de humiditate totus est interius oculatus & discontinuatus: non sic pecorinus, quia magis humore est plenus. Ita similiter gratia diuersorum cordium est vnitiua, vt sit in diuersis voluntas vna.

Tertio, quia est viriditatis conseruatiua, quòd appareat in omnibus herbis & plantis, quarum virores pendent ex aquis. Arescit enim in breui quæcunque planta, si non in virore suo per aquam fuerit cōseruata. Et ita gratia Dei est in bono conseruatiua, dum in peccata cadere non permittit.

Quarto, quia est resistentium subuersiua. Nam omnia resistentia sibi vastat & alta in planum humiliat. Quando enim aqua terram vel aliquod aliud intrat, terrā excauat & à fundamentis omnia subleuat, & sic omnia complanat. Ita gratia omnia sibi resistentia in regno animæ destruit, dum altissima corda conuertit, & suo dominio subiicit.

Quinto, quia est vacui repletiua. Nam replet omnes fossas sibi obuias, vt nihil esse vacuum permittat in loco quē inhabitat. Et sic gratia est beatorum hominum repletiua, dum nihil in anima vacuum derelinquit, eo quòd omnes virtutes ibi gignit, quibus omnem patientiam perficiunt & ad suum complementum adducunt.

Sexto, ratione caloris, quia ab alto cadens est caloris causatiua. Nam in alueo fluens nō calescit, quia tardè mouetur: sed aqua cadens ab alto, citius mouetur & descendit velocius. Motus enim nisi sit velox, calorem non inducit. Quasi autem aqua fluida est gratia humana. Hæc enim cito labitur, quia faciliter amittitur & hoc non calefacit, quia diuinum amorem non inducit, immo frequenter opponitur. Vnde Gal. 5. Apost. dicit. Si adhuc hominibus placerem, Christi seruus non essem, &c. Sed aqua cadens ab alto, est gratia veniens à Deo. Et hæc est aqua quæ velociter descendit, quia nescit tarda molimina Spiritus sancti gratia, sicut dicit glossa Hieronymi super illud Actuum: Et factus est de cælo repente sonus, &c. Vnde hæc etiam est aqua quæ charitatis igne animam calefacit. Act. 2.

Item ipsa gratia diuina superabundans facit in quocunque homine cessare tentationes diaboli, sicut in multa pluuia cessant venti, eo quòd vapor siccus qui est materia venti, impeditur, & non eleuatur amplius vētus, & hoc abundante suo contrario, cum cōtrarium magis forte impedit contrarium minus forte. Quasi ergo multa pluuia in terra, est abundantia gratiæ in anima, in qua cessant venti malarum tentationum. Eo quòd vapor, id est, appetitus peccati non eleuatur in corde suo contrario, scilicet Dei gratia ibidem abundante.

Item gratia Dei assimilatur fluuio de Paradiso egredienti, qui diuiditur in quatuor capita, id est in quatuor flumina. Hæc enim in diuersis quatuor habet modos. Est enim in pœnitentibus turbida. Et hæc gratia assimilatur Geō, id est, Nilo, qui est fluuius Mesopotamiæ semper turbidus, & circuit terram Aethiopiæ, id est mē-

tes

tes hominũ denigratorũ. Ethiopes enim nigri sunt, & descendit per Aegyptum, id est, per cordà superborum quæ sunt tenebrosa, lumine veræ sapientiæ carentia. Aegyptus enim interpretatur tenebra, cuius planiciem, id est, humilem cognitionem, Nilus, id est, gratia penitentiæ irrigat: cumulis arenarum, id est, memoriis peccatorũ claudẽtib. ostia eius. Nã peccatorũ memoria superbam mentem humiliat, & ipsa humilitas gratiam retinet ne defluat. Hic fluuius habet cocodrillos, id est, dæmones infestantes. Sed bestiola quædam quę dicitur Endros, luto se inuoluens, intrat per os in venterem eius, & rapit omnia interiora eius, eumq; occidit. Hæc bestiola humilitatem Christi significat, quæ luto carnis nostræ se vestiens diabolicum ventrem, id est, virtutem dirupit, & quos sibi incorporauerat, extraxit, eiusque virtutem extinxit:

Secundo, gratia Christi est in obedientibus plurima, & hæc assimilatur Physõ, qui circuit terram Euilath, id est, Indiam. Nam India in scriptura interpretatur nutus vel dilucidus, quia scilicet vir obediens nutu alterius, scilicet superioris, sibi dilucidato, id est, ostenso, mouetur. Et dicitur Physon Græcè, decem Latinè, eo quod decem in se recipit flumina, id est, obseruantiam & impletionem decem præceptorũ legis. Hic fluuius abundat arenulis aureis & gẽmis preciosis, & in eius etiam litore crescunt aromaticæ & medicinales herbæ. Arenulæ aureæ sunt exempla speciosa, gemmę preciosæ sunt merita copiosa: medicinales herbę sunt vitiorum remedia virtuosa: quę omnia abundanter inueniuntur in vere obedientibus.

Tertio gratia Christi in patientibus est subita siue festina. Vnde assimilatur fluuio Tigri, qui ad instar Tigris animalis velocissimè currit ad modum sagittę, (vt dicit Iosephus,) quia scilicet passiones & tribulationes presentes faciunt nos ad Deum currere velociter. Psal. Multiplicatę sunt infirmitates eorum, post ea accelerauerunt, sicut equus calcaribus percussus velocius currit. Hic pergit contra Assirios, qui interpretantur deprimentes, quia scilicet patientia contra persecutiones & depressiones, hominem inuictum reddit. Item post multos circuitus intrat mare rubrum: quia quandoque post multas passiones perducit ad martyrium, quod propter rubedinem effusi sanguinis per mare rubrum designatur. Psal. 15.

Quarto, Christi gratia est fructifera in diligentibus. Et hęc assimilatur Euphrati qui interpretatur frugifer: nullus enim est fructus operis sine gratia dilectionis. Hic est fluuius Mesopotamię quę interpretatur altitudo cuiusdam vocationis, quia scilicet altitudo christianę vocationis consistit in dilectione charitatis. Hic est copiosus in gemmis: quia charitas abundat in operibus virtuosis, & meritorijs.

Item gratia Dei assimilatur quibusdam fontibus mirabilibus, qui inueniũtur in quibusdam prouinciis secundum v. differentias, quę sunt in effectibus gratiæ. Refert enim Augu. & etiam Isido. quod sunt duo fontes in Boëtia, quorum vnus memoriam, & alter oblìuionem inducit. Et hæc est prima contrarietas in effectibus gratiæ: quia gratia facit oblìuionem temporalium, & memoriam spiritualium. Et hæc fuit in Apostolo dicente: Quæ retro sunt, obliuiscens, scilicet temporalia: ad ea vero, quæ sunt priora, extendens me, scilicet ad spiritualia. Aug. de ci. Dei. Phil. 3.

Secundo refert Augustin. quod

est quidam fons in Aegypto, in quo faces extinguuntur accensæ, & accendantur extinctæ. Et hæc est secunda contrarietas gratiæ, quia extinguit vitia, & accendit virtutes. Rom. abijciamus opera tenebrarum, & induamur arma Ro. 13. lucis.

Tertio dicitur quidam esse fons apud Garamantes, qui fons est tã algens de die, vt non bibatur: tã calidus est nocte, vt non tangatur. Et hæc est tertia differentia gratiæ. Quia gratia in die prosperitatis facit algidum, id est, humilem, ita, vt non bibatur siue absorbeatur à superbia. Et in nocte aduersitatis facit calidum, id est, feruentem, & deuotum, ita vt non tangatur ab impatientia.

Quarto, leguntur duo fontes fuisse in Sicilia, quorum vnus sterilitatem faciebat, alter verò fœcunditatem inducebat. Et hæc est quarta differentia gratiæ: quia facit aliquos steriles in carnalibus scilicet per continentiam, & fœcundos in spiritualibus, scilicet per doctrinam, & bona opera.

Quinto, legitur fuisse quendam fontem in Idumæa, qui legitur tribus mẽsibus anni esse turbidum, tribus sanguineum, tribus viridẽ, & tribus limpidũ. Et hæc est vera differentia gratiæ, quæ in quibusdam est turbulenta, vt in tribulatis, siue actiuis, qui frequenter turbãtur, (sicut Dominus dixit Martha: Turbaris erga plurima,) in Luc. 10. quibusdam vero limpida, sicut in cõtemplatiuis. In quibusdam verò sanguinea, sicut in martyribus. Et in quibusdam viridis, sicut in virginibus.

Item gratia Spiritus sancti assimilatur aquę puteali.

Primo ratione saporis, quia à terra circunstante saporem attrahit. Vnde nunc salsam, nunc dulcem se ostendit. Ita gratia Spiritus sancti quamdiu anima terreno corpori circundatur, non vniformiter, sed varie in anima sentitur. Nam nunc est salsa in anima pœnitentis: nunc dulcis in anima cõtemplantis.

Secundo ratione laboris: ad hoc enim vt aqua putealis melioretur oportet, vt sæpius vacuetur, vel hauriatur. Vnde quanto frequentius in extrahendo eam de puteo laboratur, tanto melior ex motu efficitur. Hauritur enim aqua ex puteo profundo bonitatis diuinę, orationis assiduitate. Et ideo quãto crebrius oratur, tanto magis gratia impetratur, per quã anima proficiens melioratur.

Tertio ratione dulcoris, quia tanto aqua putealis est dulcior, quanto est terræ viuę vicinior. Terra autem viuentiũ dicitur vita beata. Psal. Portio mea, &c. Huic terræ quanto magis anima propinquat per contemplationem, vel affectionem, tanto gratiam percipit dulciorem, & etiam carnis, vel mundi intrinsecus refrigerationem. Psa. 118.

Quarto ratione caloris, quia puteus nunquam de leui in hyeme congelatur, eo quod calor a suo contrario ad interiora putei repellitur. Vnde nõ solum non congelatur, id est, non coarctatur a frigore, immo magis tunc feruescit, & inflãmatur. Et ita etiã simili modo est de anima, quæ per gratiã in hyeme tribulationis magis in amore Dei calescit & accẽditur

Gratia gratis data varij effectus recẽsentur, qui cælestis sphæræ circulis assimilantur, quorum hic nomina describuntur, perfectionesq; ac proprietates pasim sunt.

Cap. XXXIII.

GRatię gratis datę, assimilantur circulis cęlestis sphęrę, de quibus meminit Salomon: Lustrans vniuersa, in circuitu pergit spiritus, & in circulos suos reuertitur. Eccl. 1. Nam gratię gratis datæ sunt

1. Cor. 12 sunt illę, quas enumerat Apost. Alij datur per spiritum sermo sapientię: alij autem sapientia secundum eundem spiritum, alij gratia sanitatis in vno spiritu, alij operatio virtutum; alij prophetia: alij discretio spirituum, alij genera linguarum, alij interpretatio sermonum. Prima igitur est sermo sapientię. Et hęc assimilatur cęlesti circulo, qui dicitur solsticialis ęstiualis. Sermo enim sapiēter loquentis, ad tria tendit, quę nobis ille circulus repręsentat.

Primo ad instruendum intellectum specialiter de diuinis, & spiritualibus, circa quę propriè est sapientia. Tunc autem intellectus instruitur dum aliquis sic clarè loquitur, quod doceat. Et hoc repręsentat circulus ille solsticialis, qui ideo solsticialis ęstiualis dicitur, quia sole ibi existente sit solstitium ęstiuale, vbi autē existit sol prędens, omnia clarè & lucidè videntur. Sic qui loquendo instruere desiderat, necesse est, vt ea que loquitur, clarè & lucidè ostendat. Et talibus dicitur ex

Ecc. 14. persona Sapientiæ: Qui elucidant me, vitam ętemam habebunt.

Secundo, qui sapienter loquitur, intendit ad mouendum affectum, vt scilicet libenter audiant verbum Dei: sed ille qui vult delectare, oportet quod loquantur temperatè, id est, non nimis prolixè, quia prolixa locutio non delectat, sed attediat. Et si vult mouere affectum, oportet, quod loquatur feruenter: verba enim inflammare nequeunt, quę frigido corde proferuntur, vt dicit Greg.

Greg. in hom. Et hoc significat circulus solsticialis ęstiualis, quia est quasi conjunctiuus nostrę habitabilis, & torridę zonę. In nostra habitabili est temperies aëris, in torrida vero excessus feruoris. Vnde in sermone prędicantis debent hęc duo coniungi, scilicet temperamentum locutionis, scilicet a prolixitate: & feruor pronunciationis, vt scilicet per primū placeat, per secundum moueat.

Tertio, sermo sapienter prędicantis tendit ad flectendum ad actū, id est, ad hoc vt auditor amet ea quę ipse prędicans dicit, & ipse impelere velit: quod fit dū sic aliquis loquitur, quod auditorē flectit. Ad quod quidem Spiritus sanctus vtitur lingua hominis, quasi quodam instrumento. Ipse autem est qui perficit operationē interius. Vnde Grego. dicit. Nisi corda audientium spiritus sanctus repleat ad ardorem amoris, vox dicētium incassum sonat. Et hoc etiam ostendit circulus solsticialis æstiualis, ex eo quod iste circulus tangit zodiacum in Cancro. Nā zodiacus dicitur azoda, quod est vita: quia viuificatiuus est Spiritus sanctus, quia spiritus est qui viuificat, vt dicit Saluator. Vnde tunc æstiuali coniungitur zodiacus, quando ipsius prędicatoris sermoni adiungitur Spiritus sancti virtus. Quę coniunctio fit in Cancro, ibi sol reflectitur, & retrocedit. Nam in viij. gradu Cancri Sol retrogradationem facit, quia Sol in tantum extollitur versus rumorem sphæræ, scilicet nostram habitabilem, & situm in terra, quod non potest plus extolli, & tunc retrograditur descendendo per signa inferiora. Tunc ergo zodiacū solsticialis in Cancro tangit, quando sermo prædicatoris virtute Spiritus sancti adiuncta, superbū cor peccatoris ad humilitatem pœnitentię flectit & reducit. Grego. in hom. penth.

Secunda gratia gratis data, est sermo scientię, id est, gratia loquendi efficaciter de inferioribus & specialiter de humanis. Et hęc assimilatur alteri circulo solsticiali hyemali. Nam ille qui vult docere hominem scientiam non

Digitized by Google

vanam sed salutiferam. debet intendere ad tria. Primò ad instruēdum, scilicet vt minuatur tenebra ignorantiæ, & crescat lumē scientiæ . Et hoc significat solsticialis hyemalis, quia scilicet sole in eo existente fit solsticium hyemale, postquam incipiunt crescere dies, & noctes decrescere. Rom. Abijciamus opera tenebrarum, & induamur arma lucis sicut in die, &c. Secundò debet intendere ad afficiendum, scilicet timore supplicij, & amore præmij. Et hoc significat solsticialis hyemalis, quia est ex parte torridę, & alterius habitabilis . Nam in torrida vbi est excessus ardoris, intellige supplicium inferni. In alia habitabili vbi tēperies, & amœnitas est aëris, intellige suauitatem cœli. Quorū primum est timendum, reliquum appetendum. Tertiò debet intendere ad promouendum, scilicet vt homo per scientiam humanorum etiam practicè proficiat ascendēdo de virtute in virtutem. Quod iterum ostendit circulus solsticialis hyemalis: quia tangit zodiacū in Capricorno. Caper enim est animal cornibus superiora petens. Vnde dicitur Capricornus, quia Sol ibi existens post solstitium hyemale incipit ascendere per signa versus superiorem Arietem, & versus Cancrum, vnde ascēsum significat hominis per profectum virtutum.

Rom. 13.

Tertia gratia gratis data dicitur fides . Et hæc assimilatur circulo Galaxiæ propter quatuor. Primò, propter puritatem, quia Galaxia dicitur via lactea, in qua significatur nitor puritatis, quam fides facit, secundum illud dictum Petri: Fides purificans corda eorum. Secundò propter firmitatē, quia galaxia semper stat in eodem loco cœli, (vt dicit Philosophus.) Quod intelligitur quātum ad apparentiam propter tardissimum motū, quia in rei veritate expertum est, quod galaxia mouetur in centum annis gradu vno . Fides autem prout gratia gratis data, accipitur pro aliqua fidei excellentia, sicut pro constantia fidei, vt dicit glosa. Vnde fides dicitur subsantia propter firmitatem. Tertiò propter claritatem. Nam galaxiæ circulus tunc est clarior, quando aura nocturna fuerit frigidior & serenior : quia scilicet constantia fidei tāto amplius clarescit, quanto aura persecutionis, vel frigus mundi tenebrosi, magis contra eam excrescit. Quartò, propter vtilitatem. Nam galaxia propter suam claritatē & serenitatē dirigit nauigantes & itinerantes de nocte. Similiter fides vera & constans, dirigit nauigantes per mare mundi. Vnde dicitur de filijs Israël. Quod fide transierunt mare rubrum tanquam per aridā terram. Et etiam est fides viatorū directio, ne in tenebris ignorantiæ vel infidelitatis exorbitando pereant . Vnde dicitur: Initiauit nobis viam nouam, & post eum ascendamus cum verò corde in plenitudine fidei.

Act 15.

Hebr. 2.

Hebr. 1

Hebr. 11

Quarta gratia gratis data est gratia sanitatum. Et hæc assimilatur circulo pararello septentrionali, qui est diuisio nostræ habitabilis & frigidæ. Dicitur enim parallellus, id est, æque distans, à para, quod est iuxta, & lele, quod est distans: æqualiter enim distat ab alio australi siue antarctico parallello, hoc autem competit gratiæ sanitatum, quia omnis infirmitatis est æqualiter & indifferenter curatiua, & non videlicet minus vnius quam alterius : quia innititur diuinæ virtuti, cui nihil est impossibile vel difficile. Non sic autem de virtute medicinæ creatæ, quæ aliquas infirmitates curare potest, & aliquas non. Et rursus curabilium . infirmitatum quas-

Digitized by Google

quasdam tardius, & quasdam citius curat.

Item iste paralellus dicitur septentrionalis. Septentrio de nominatur de stellis arcturi, quæ circa polum arcticum vertuntur. Vnde iste circulus vij. stellarum, significat septē modos, quibus gratia sanitatis corporalis in Euangelio legitur esse concessa: in quibus etiam significantur vij. modi, quibus infirmitates spirituales curātur. Primo enim legitur fuisse cōcessa gratia corporalis sanitatis discipulorum orationi, sicut habetur de socru Petri febricitante, Luc.4. quòd discipuli rogauerant illum pro ea, & sequitur, quòd stans super illam, imperauit febri, &c. Et similiter ab infirmitate peccati curatur homo per orationes iustorum. Iac. 5. Oratio fidei saluabit infirmum, & alleuiabit eum Dominus & si in peccatis sit, dimittētur ei. Secundò potestatis concessione, sicut Luc. Dominus mittens discipulos ad prædicandum, Luc. 10. dedit eis potestatem, vt languores curarent, significans quòd verbo prædicationis curatur infirmitas Sap.16. peccatoris. Sapien. Sermo tuus Domine sanat omnia. Tertio præcepti expressione, sicut dixit Centurio. Matt. 8. Matth. Dic tantum verbo, scilicet præcipiendo, & sanabitur puer meus: in quo significatum est quod obedientia sanat morbos spirituales, specialiter superbiæ, & negligentiæ, sicut infirmus obediens medico curatur.

Quarto appropinquatione, quia qui sic appropinquabant Christo, vt eum tangerent, sanabantur. Matt. 6. Matth. Quotquot tangebāt eum, salui fiebant. Iste tactus pertinet ad actiuos vel ad imitatores operum Christi, qui etiam sanantur spiritualiter.

Quinto manuum impositione. Luc. 4. Luc. At ille singulis manus imponens, curabat eos. Ista manuum impositio est per pœnitentiæ absolutionem. Vel tactus manuum Christi, est flagellatio Dei, quæ etiam expellit infirmitatem peccati

Sexto, aquæ lotione siue sit infirmitas cæcitatis, sicut Dominus misit cæcum à natiuitate, vt lauaretur ad natatoria Siloe, & abiit, & lauit & vidit: signās quod cæcitas ignorantiæ, tollitur per aquam sapientiæ. Siue sit infirmitas lepræ, sicut Dominus introduxit de Naaman leprosō curato Ioan. 9. in lotione aquæ Iordanis. Nam lepra Naaman principis militiæ Syriæ, est corruptio in prælato, quæ curatur in descensu humilitatis. Iordanis enim interpretatur descensus. Siue sit quęcunque alia Luc.4. infirmitas, sicut sanabatur vnus qui primo descendebat in piscinam. Et ista est lotio baptismi vel pœnitentiæ, quæ omne peccatum purgat.

Septimo, vulnerum alligatione, Io.5. sicut patet de Samaritano, qui curauit vulneratum, vulnera eius alligando, vinum & oleum infundendo. Hæc alligatio, est iustitiæ Luc.10 adhibitio per correptionem, in qua debet esse vinum mordens, & oleum liniens: quia miscenda est lenitas cum seueritate, & misericordia cum iustitia, vt dicit Gregorius. Item circulus ille paralellus diuidit nostram habitabilem à frigida. Habitabilis autem siue habitatio animæ est in corpore. Frigus autem est qualitas mortificatiua. Vnde per gratiam sanitatum habitabilis nostra, id est corporis nostri natura, diuiditur a frigida, id est, separatur & liberatur etiam à morte, quia scilicet habentes hāc gratiam mortuos suscitant.

Quinta gratia gratis data est operatio virtutū, id est, signorū vel miraculorum. Vnde hæc assimilatur zodiaco circulo, qui dicitur esse

Digitized by Google

esse circulus signorum. Nam miracula quæ facultatem naturę excedunt, vocantur virtutes. Quia verò sunt ad manifestandum aliquod supernaturale, vocantur signa: propter excellentiam autem dicuntur portenta vel prodigia, quasi procul aliquid ostendentia.

Sexta gratia gratis data est prophetia: Et hęc assimilatur illi circulo cælestis sphęrę, qui dicitur Colurus solstitialis, qui incipit à polo septentrionali, & per Cancrum & Capricornum circulariter procedens, iterum redit ad suum principium. Nam prophetia (vt dicit Gregorius) quandoque incipit à præteritis, sicut de prophetia Moysi patet, qui prophetauerat de principio creationis rerum: quandoque verò est de præsenti occulto: quandoque de futuro; & quandoque à futuris redit ad præterita, sicut expressè patet in libris prophetarum. Dicitur autem colurus à colon vri, id est, membrum, silvestris bouis. Colon enim est membrum, vrus verò bos silvestris dicitur, id est, cauda scilicet bouis silvestris, qui erigens caudam circulum facit imperfectum. Vnde colurus quasi circulus imperfectus. Nam (sicut dicit Apostolus) ex parte cognoscimus, & ex parte prophetamus: Vnde prophetia imperfectionem habet.

Septima gratia gratis data est discretio spirituũ, & hæc assimilatur circulo orizõtis, qui scilicet diuidit duo hemisphęria, hęc autem hemisphęria, scilicet inferius & superius, sunt duo spiritus, scilicet creator & creatus. Qui autem habent hanc gratiam diuidunt & discernũt, quãdo id quod suggeritur vel inspiratur, est à spiritu creatore, id est, à Spiritu sancto: vel à creato, id est, à spiritu proprio vel maligno; vident etiam ea quæ dicũtur, quo spiritu dicantur. Vnde dicitur: Probate spiritus si ex Deo sint. Et ibidem: Nolite omni spiritui credere. 1. Ioh. 4.

Octaua est gratia linguarum. Et hoc assimilatur alteri circulo paralello, scilicet australi. Nam paralellus (vt dictum est) dicitur æque distans: quia. s. habentes donum linguarum, omnes linguas quãtumcunque distantes siue differentes æqualiter loquebãtur, sicut patet de Apostolis. Sed hoc quod dixi, Act. 2. æqualiter, intelligendũ est quantum ad ea quæ pertinebant ad fidei doctrinam: in quibus diuina gratia nulla linguarum distantia fuit Apostolis ignota: sed quantũ ad ea quæ supra adduntur humanæ arte ad ornatum & eloquẽtiam locutionis, quilibet Apostolus instructus erat in sua lingua, non autem aliena. Vnde Apostolus maiori facũdia vsus est in epistola ad Hebræos, quam scripsit in propria lingua, quam in aliis quas Græco sermone composuit. Sicut etiam in sapientia & scientia fuerunt sufficienter instructi, quam requirebant in doctrina fidei, nõ autem quantũ ad omnia quæ per scientiam acquisitam cognoscuntur, puta de conclusionibus arithmeticæ vel geometricæ, &c.

Greg. in hom.

2. Cor. 13.

Nona gratia est interpretatio sermonum. Et ista assimilatur alteri coluro, s. æquinoctiali, qui per libram in arietem procedens, iterum redit ad suum punctum. Assimilatur autẽ interpretatio sermonũ coluro, quia imperfectionem habet sicut & prophetia. Nã qui scit interpretari vnum, nescit quandoque interpretari aliud. Sicut Daniel interpretatus est visionem siue somnium Nabuchodonosor, & tunc in alia visione quam ipsemet habuit, dixit: Ego audiui, & non intellexi. Et ideo interpretatio sermonum reducitur ad prophetiam, inquantũ, scilicet mens illuminatur ad intelligendum Dan. 2.

Digitized by Google

gendum & exponēdum quę sunt in sermonibus obscura, siue propter difficultatem rerum significatarum, siue etiam propter ipsas voces ignotas quę præferuntur, siue propter similitudines rerū adhibitas, secundum illud Dan. Audini de te, quod posis obscura interpretari, & ligata soluere. Dan. 5.

Hæreticorum proteruitas, ac doctrinarum falsitas, Antro, alluuioni, pluribus eorū effectibus cōparatur.

cap. XXXV.

HAereticorum vita assimilatur antris terræ propter quinque.

Primo, qnia antrum est latibulum tenebrositatis. Vnde dicitur antrum ab atro, eo quod atris tenebris sit infusum. Sic hæreticorum vita cùm sit animalis, & tenebrosa, latet tamen sub specie pietatis. Vnde Matth. 7. Attendite à falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimētis ouium. Et Reg. Absconderunt se in spelūcis, & in abditis, in petris quoque & in antris, & cisternis. Hęc enim diuersa loca, diuersi modi sunt quibus hæretici se occultant sub specie pietatis. 1 Reg. 13.

Secundo, quia antrum habet intuitū capacitatis. Vnde antrum dicitur specus ad speculandum, quia in suas prędas animalia speculantur, vt dicit Isid. Sic hæretici in scripturis malicioſas & sophisticas subtilitates speculantur, quibus simplicium animas rapere, & peruertere possint, Iob. quando cubant in antris, & in specubus insidiantur. Isid. in li. Ethic. Iob 39.

Tertio, quia antrum habet intemperamentum contrarietatis. Nam antrum est, in æstate valde frigidum, & in hyeme valde calidum: sic hęretici in operibus charitatis sunt valde frigidi: sed in operibus iniquitatis sunt valde calidi, id est, feruentes & soliciti. Vnde in eis impletur illud Quoniam superabundabit iniquitas tua, refrigescet charitas multorum. Iob. Ingredietur bestia latibulum suum, & in antro suo morabitur, ab anteriori egredietur tempestas, & ab aquilone frigus. Mat. 24. Iob. 27.

Quarto, quia habet nutrimentum vilitatis. Nam antrum est fœtibus bestiarum nutriendis aptum. Sic hęretici nutriunt filios bestiales & carnales, concedendo eis libertatem operum carnis, dicentes fornicationē non esse peccatum, & multa alia similia. Iudith. Fecerunt sibi antra, & spelunças in montibus, id est, opiniones corruptas & carnales, in montibus, id est, in exemplis & doctrinis suorum maiorum. Iudith. 6

Quinto, quia est habitaculum infirmitatis. Nam antrum ex vaporibus & sudoribus animalium sępe est fœtidum, & corruptum, & ideo in eo habitare volentibus est infirmum. Sic verbis & exemplis pestiferis, & corruptis ipsorum hęreticorum cohabitantes, & cohęrentes eis inficiuntur, & infirmantur in fide & bonis moribus. Psalm. Corrupti sunt, & abominabiles facti sunt. Timot. Errantes, & in errorem mittentes. Psal. 13. 2. Ti. 3.

Item hęreticorum doctrina assimilatur alluuioni.

Primo ratione inundationis, quia alluuio dicitur latens, & lata inundatio aquarum. Doctrina autem hęretica sub specie pietatis, & coloratę veritatis, quasi per omnes partes orbis hactenus inundauit, & se dilatauit.

Secundò ratione consumptionis, dicitur enim alluuio, ab abluendo, quia terram per quam transit, abluit, & abluendo consumit. Sic hæreticorum doctrina, licèt videatur exterius munditiā quandam prętendere, tamen fi-

nalitęr

naliter consumit, dum animę omnem bonam dispositionem tollit. Iob. Alluuione paulatim terra consumitur. Paulatim enim hæretici decipiunt, incipiendo à bonis, & trahendo ad mala. Iob. 14

Tertio, ratione dissolutionis: nam quanto per absconditas riparum concauitates maiori se fluxu alluuio diffundit, tanto periculosius littoris soliditatem dissoluit. Sic hæreticorum doctrina, quanto occultius mentibus simplicium infunditur, tanto periculosius vitę vel fidei in eis soliditatem dissoluit.

Quarto ratione deceptionis: quia tipæ superficies exterius solida videtur, sed consumptio interius occultatur. Et ideo pes calcãtis ripam facilè labitur, quia interiori soliditate consumpta, latens vacuitas non videtur, vt dicit Gregorius. Sic etiam faciliter simplices ab hæreticis seducuntur, & in hæresim eorum labuntur, quia falsitas eorum, & prauitas sub quadam veritatis specie, & verborum dulcedine, occultatur. Timot. Habentes quidem speciẽ pietatis, virtutem autem eius abnegantes. Grego. in hom. 2. Tim 3.

Tres humilitatis gradus describũtur, qui circulis planetarum similes esse videntur, humiliumq; natura per aeris, terræ, ac vallium quamplurimas proprietates ostentantur.

Cap. XXXV I.

HVmilitatis gradus assimilari possunt circulis planetarum. Nam (vt Ptolomeus dicit) planetis assignantur tres circuli, scilicet deferens, æquans, & epicyclus. Deferens est circulus planetæ, per cuius circunferentiam semper mouetur epicyclus ipsius planetæ, dictus ideo deferens: quia defert circulum epicycli. Huic assimilatur primus humilitatis gradus, qui est subdere se maiori, non solum quia maiori deferendum est, sed etiam, quia secundum eius imperium, & obedientiam subditus moueri, & incedere debet in omnibus, & sic secundum circunferentiam huius circuli, id est, secundum dispositionem prælati deferatur circulus epicycli, id est, vita & voluntas subditi, exemplo scilicet Christi, qui dicit Ioan. descendi de cælo, non vt faciam voluntatem meam, sed voluntatem eius qui misit me. Ptolo. Ioan. 6.

Secundus circulus vocatur æquans, scilicet super cuius cẽtrum mouetur deferens, quia in illo tenet vniformiter planeta cursum suum. Et huic assimilatur secundus humilitatis gradus, qui est non præferre se æquali: & ille est æquans, quia scilicet æqualitatem suæ mensuræ homo non excedit. Eccles. Noli extolli sed esto in eis quasi vnus ex illis. Eccl. 32.

Tertius autem, qui vocatur epicyclus, est quidam paruus circulus, quem describit planeta motu corporis sui, per cuius circunferentiam mouetur corpus planetæ. Vnde in superiori parte sui epicycli mouetur ab Occidente in Orientem. In inferiori verò parte mouetur ab Oriente in Occidentem, & huic assimilatur tertius gradus humilitatis, qui est minorem non spernere, sed ei se conformare. Et ille est vt circulus minor epicycli, cum homo se paruificat obsequendo, vel condescendendo minori, sicut Christus, qui dixit Apostolis: Quis maior est, qui recumbit, an qui ministrat? & postea subdit: Ego autem in medio vestrũ sum quasi qui ministrat. Hunc circulum & gradum humilitatis describit nobis motus corporis nostri, qui scilicet docet, vt nos superbire in nullo debeamus. Et hic motus est duplex, vnus in morte, & hic Luc. 22.

est

Digitized by Google

est ab Occidente in Orientem in quantum corpus per mortem redigitur in pristinam suam originem. Genes. Donec reuertaris in terram de qua sumptus es. Secundus est in vita, quia continuè tendit ab Oriente in occidentem, id est, a natiuitate ad mortem. Eccle siastic. Oritur Sol, & occidit, id est, homo primo nascitur, postea moritur. Sapientiæ. Nos nati continuo desinimus esse, & postea erimus quasi non fuerimus.

Gene. 3
Eccl 1.
Sap. 5.

Item assimilatur aëri propter quinque.

Primo, quia aër ex sua natura est perspicuus: sic humilis est perspicuus per sapientiæ susceptibilitatem, quæ est lux spiritualis: Pro. Vbi humilitas, ibi sapientia.

Prou. 11

Secundo, quia est sui in omnem partem extensiuus: sic humilis per sui ad omnem status coactionē. Nam sicut dictum est, humilis homo maioribus obedit, æqualibus seruit, minoribus condescendit, & sic ad omnem partem. humilitas se extendit. Glossa tamen dicit super illo verbo, Decet nos implere omnem iustitiam, quod humilitas habet tres gradus. Primus est subdere se maiori, & non præferre se æqualibus, & hæc est humilitas sufficiens. Secundus est subdere se æquali, & non præferre se minori, & hæc est humilitas proficiens. Tertius est subdere se minori, & hæc est perficiens: quia in hac humilitate tertia est perfecta iustitia.

Matt. 3.

Tertio, quia aër est cælestis influentiæ receptiuus: quia humilis est ad diuinam gratiam recipiendam dispositus. Iac. Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam.

Iac. 4.

Quarto, quia aër est virtutis respirandi administratiuus, per quā respirationem conseruatur vita corporalis. Vnde & aër per respirationem attractus, spiritus vocatur, secundum illud. Psal. Os meū apperui, & attraxi spiritum. Sic etiam per humilitatem attrahitur Spiritus sanctus, per quem est & conseruatur in anima spiritualis vita. Vnde Isa, secundum aliam translationem. Super quem requiescit spiritus meus, nisi super humilem, & quietem, tremētem sermones meos?

Psa. 11 8

Isa. 46.

Quinto, quia aër est volatilium locus: locus autem est locati conseruatiuus, quia humilitas est hominum spiritualium, & contemplatiuorum conseruatiua. Vnde sicut aues in aëre volant, sic viri virtutum in humilitate ambulāt. Nam qui cæteras virtutes sine humilitate congregat, quasi puluerem in ventum portat. sicut dicit Gregorius. Item humilis assimilatur terræ, quia quāuis sit infima, tamen cælestis influentiæ est maximè receptiua. Cùm enim sit cæli centrum in omni sui parte ab ipso influentiæ suæ capit effectum. Et ideo inter omnia mundi corpora est fecundissima, & rerum multarum in esse productiua. Similiter & anima humilis maximè receptiua est influxus gratiæ cælestis: & quia confluit aqua gratiæ ad concauitatem terræ, id est, humilitatem animæ, ad cuius scilicet abundantiam sequitur fœcunditas vitæ, per opera meritoria virtutum, sicut in plantis ad abundantiam humorum sequitur fœcunditas fructuum, Psalm. Erit tanquam lignum quod plantatum est secus decursus aquarum, quod fructum suum dabit in tempore suo. Et iterum Psalm. Terra nostra, id est, humilis anima, dabit fructum suum.

Psal. 1.

Psal. 84

Item humiles assimilantur vallibus.

Primo quidem, quia valles sunt aquosæ. Cum enim vallis sit terra decliuis

Digitized by Google

declinis & depressa: inter mediũ mõtium collocata, oportet, quod aquarum desuper fluentium sit receptiua. Et talis est anima humilis: quæ dum se voluntariè inclinat, & deprimit, inter duos montes, id est, modos superbiæ, quorum vnus est extolli de spiritualibus, alius exrolli de temporalibus, ab vtroque declinans quasi media transit: & idcirco supernarum gratiarum influxum copiosissimè recipit. Psalm. Inter medium montium pertransibunt aquæ. Psa. 103
Abundãt etiam in vallibus, id est, in humilibus aquæ lachrymarum. Psalm. Ascensiones in cor de suo disposuit in valle lachrymarum. Psal. 82

Secundo, quia valles sunt fructuosæ. Nam propter humoris copiam, in herbis, & floribus, & fructibus fœcundantur, frondium & florum decore citius adornantur. Ita in humilibus abundant herbæ virtutum, fruges operum, frondes verborum, flores affectionum. Psalm. Valles abundabunt frumento, id est, humiles, vitæ merito. Psal. 64.

Tertio, quia valles sunt vmbrosæ. quia scilicet à montibus, & collibus obumbrantur, & sic in humilibus, sunt vmbræ montium, id est, exempla sanctorum. Zach. Fugietis ad vallem montium meorum. Zac. 14.

Quarto, quia sunt æstuosæ, quia scilicet sir in eis maior solariũ radiorum concursus. Quia dum ibi multiplicantur, & detinentur, nec vltra eis dilatari cõceditur, maior ibi quam in montibus calor generatur. Vnde in eis niues citius dissoluuntur, ex quarum resolutione loca circumadiacentia humectantur. Similiter in humilibus diuinæ consolationes, & inspirationes, & gratiæ quasi radii in vallibus multiplicantur, quibus mentes eorum ad amorẽ supernæ patriæ inflammantur: vnde omne frigus accidiæ, vel peccati, citius quasi nix resoluta repellit. Mach. Acceptum ignem de altari absconderunt in valle. ignis altaris est amor spiritualis, qui absconditur & seruatur in valle, id est, in humilitate mentis. 2. Mac. 2

Quinto, quia valles sunt quietę. Nam ædificia in vallibus constituta minus ventorum impulsionibus agitantur, quam quæ in montibus collocantur Nam montium obiectu à procellarum inundãtiũ impetu valles defendũtur, & terremotibus incolę valliũ rarius molestantur, eo quod partes terræ in vallibus magis inter se comprimũtur, quia vẽti illas partes difficulter subintrant, quia ergò minimæ sunt porolæ à ventis modicum agitantur, sicut dicit Philosophus. Similiter etiã humiles sunt magis quieti, & tuti, & à ventis persecutionum, & à montibus tentationum. Vnde sicut dicitur Iudicum Iudas, qui habitatores montium obtinuit, habitatores vallis delere non potuit. Iud. 1.

Cur Dei filius incarnatus sit exprimitur, eiusq; incarnatio quinque de causis roris comparatur.

Cap. XXXVII.

INcarnatio filii Dei assimilatur rori siue rotationi; secundum illud Isaiæ: Rorate cęli desuper, & nubes pluant iustum. hæc autem similitudo attẽditur quoad quinque. Nam filius Dei incarnatus est, vt mundum malignitate inflammatum refrigeraret Ros enim calorem temperat, & refrigeria præstat. Ita ille ros temperauit æstum concupiscentiæ. Ecclesiastic. Ros obuians ardori venienti, humilem efficiet eum, & adducet refrigerium gratiæ. Dan. Fecit medium fornacis quasi ventum roris flantem. Isa. 11 Eccl. 53. Dan. 3.

Secundo

Digitized by Google

Secundo incarnatus est, vt mundū aridū impinguaret. Ros enim quosdam pisces maris impinguat. Et *in* aliquibus regionibus oues rore pascuntur, & impinguantur. sic ille ros mundum aridum impinguauit. Gene. In pinguedine terræ & rore cæli desuper erit benedictio tua. Impinguamur enim in Christo ex consideratione suæ humanitatis : & hæc est pinguedo terræ. & etiam ex contemplatione suæ diuinitatis : & hæc est pinguedo roris.

Gen. 27.

Tertio, vt mundum sterilem fœcundaret, locus enim vbi ros non descendit, sterilis existit. Sic mundus erat sterilis à bona operatione: sed descendit ros ille in ipsum & germinare fecit. Osee, Ego qua si ros, & Israël germinauit quasi lilium.

Osee. 14

Quarto, vt mundum famelicum pasceret. Numer Cumq; descenderet nocte supor castra ros, descēdebat pariter & manna. Isto tamen rore non pascuntur homines comuni, id est, per peccatū denigrati: sed parnuli, id est homines mansueti per puritatem albi. Nam pulli cornorum, quamdiu habent pullos albos, à parentibus relinquuntur : & tunc eleuantes capita, & aperientes rostra, cælesti rore pascuntur. Vnde in Psal. Qui dat iumentis escam ipsorum & pullis cornorum inuocantibus eum. Quando autem nigrescere incipiunt, à parentibus suis nutriuntur.

Num. 1.

Psal. 146

Quinto, vt potestatem dæmonum coërcerer. Ros enim nocturno tempore cadens, venenosa animalia arcet, & ideo venenum eorum non tantum nocet de nocte quantum de die, secundum philosophum. Raro etiam pungūt serpentes quandiu stāt inter herbas roridas. Sic ille ros cęlestis ad nos veniens, malitiam dæmonis refrenauit. Isa. Ros lucis ros tuus, & terram gigantium, id est superborum dæmonū, detrahes in ruinā.

Atist. de animal.

Isa. 26.

Instabilis hominis natura qualis est, ex proprietatibus Mercurij atque aëris exacte dignoscitur.
Cap. XXXVIII.

INconstans homo assimilatus Mercurio, quia quamuis sit de se temperatæ naturæ, & diurnus, tamen frequentius variatur, quia modo masculinus, modo fœmineus inuenitur. Cito enim se vertit ad naturam illius planetæ cui coniungitur, vt cum bonis bonus, & cum malis malus, cum mediocribus mediocris, vel malitiosus statim efficiatur. Et talis est inconstans, siue inconstans homo, secundum prophētā dicētem: Cum sancto sanctus eris, & cū viro innocente innocens eris, & cū electo electus eris, & cum peruerso peruerteris.

Psal. 17.

Item inconstans homo assimilatur aëri in tribus.

Primo, quia aër est substantialiter leuis: & sic homo incōstans est leuis in credendo. Ecclesiast. qui cito credit, leuis est corde. Ioan. Nolite omni spiritui credere. Bernardus. Vtrumque vitium est, & omnibus credere, & nulli.

Eccl. 19
1. Ioā. 4
Bern. in cant.

Secundo, quia aër est faciliter mobilis. Sic homo inconstans est mobilis in operando, quia scilicet nō perdurat in opere incepto, sed faciliter dimittit vnum & incipit aliud. Iac. Vir duplex animo, inconstans est in omnibus viis suis.

Iac. 1.

Tertio, quia aër est multipliciter alterabilis & variabilis, etiā in oppositas qualitates. Vnde ex fœtidis cito corrumpitur, dum ei vapor pestifer admiscetur : & ex odoriferis fanus, & redolens inuenitur, sic inconstans homo alteratur in conuiuendo ex bonis exēplis aliorum, vel ex malis, & pestifera societate inficitur, & ex bo

na familiaritate dirigitur. Vnde congruè assimilatur aëri, qui ad omnem ventum, vel nubium vaporem alteratur. Iob: Subito aër congregatur in nubes, & ventus transiens fugabit eas. Iob 37.

Rationis ignorantia per similitudinẽ eclipsationis Solis vmbræq; effectus variabilis, errorem, atque peccatum in animam inducit.

Cap. XXXIX.

IGnorantia, vel error rationis inducit peccatum, sicut Eclipsis Solis inducit terræmotũ. Est enim Eclipsis Solis causa & signũ terræmotus, eo quòd in terra ad quã conuertitur vmbra Eclipsis, intẽditur frigiditas, poros terræ constringens, & reflectens vaporem in seipsum. Et verius signum in cauda, quam in capite draconis; & tanto verius, quanto maior fuerit, & vbi spissior fuerit vmbra. Similiter quanto maior, & crassior est error, & ignorantia mentẽ obscurans, tãto magis mouetur anima inordinatè ad peccandum. Et præcipuè si est Eclipsis in cauda draconis, id est, si est error, vel etiã ignorãtia finis, qui prior est in intentione. Vnde tunc opus sequẽs est inordinatum. Matth. Si oculus tuus, id est, intentio nequã fuerit, totũ corpus, i. processus operis, tenebrosum erit Nã qualis est intẽtio quæ præcedit, tale est omne opus quod sequitur, vt dicit Greg. & intelligitur de intẽtione finis. Matt. 6. Greg.

Item ignorantiã assimilatur tenebræ.

Primo, quia tenebra est visus impeditiua, vnde dicitur tenebra à tenendo, quia ligantur, & tenẽtur oculi ne lumen videant. Sic ignorantia tenet oculos mentis ne videant lumen veritatis. Tob. In tenebris sedeo, & lumen cœli non video. Tob. 5.

Secundo, quia est gressus prohibitiua Non enim tutum est in tenebris ambulare. Io Qui ambulat in tenebris, nescit quo vadit. Ioan. 12.

Tertio, quia est casus inductiua. Nam qui ambulat in tenebris, faciliter, & frequenter cadit, præcipuè vbi lubricum esset. Sic etiam ignorãtia boni inducit casum peccati. Prouerb. Via impiorum tenebrosa: nesciunt vbi corruant. Frequentior autem est casus vbi est tenebra ignorantiæ, cum lubrico concupiscentiæ. Psalm. Fiant viæ eorum tenebræ, & lubricũ. Et frequenter vnus ignorans facit errare alium Matt. Si cæcus cæco ducatum præstet, ambo in foueam cadunt. Prou. 4. Psal. 34. Mat. 15.

Quarto, quia est timoris incussiua, timet enim homo in tenebris. Psal. Timor & tremor venerunt super me, & contexerunt me tenebræ. Similiter ignorantia timorem inducit Sicut enim ignorantes artem bellandi, timent frequenter quæ non sunt timẽda, vt fragorem armorum, & similia: Similiter ignorantes viam Dei, timent frequenter quæ non sunt timenda. Psalm. Illic trepidarunt timore, vbi non erat timor. Psal. 54. Psal. 13.

Quinto, quia est verecundiæ diminutiua. Vnde qui volunt turpia facere, tenebras quærunt, vt verecundiam fugiant Ecclesiast. Omnis homo qui transgreditur lectũ suum, contemnens in animã suã, & dicens, quis me videt? tenebræ circundant me, & parietes cooperiunt me, & nemo circũspicit me: quid vereor? Sic etiam ignorantia culpæ minuit, vel tollit ruborem pœnitentiæ. Item Confusione nõ sunt confusi, & erubescere nescierunt. Eccl. 23. Eccl. 6.

Dei ira quanta sit super peccatores futura per Solis, Iridisq; Lunæ nonnullas similitudines, in die nouissimo clarissimè patefiet.

Cap.

Digitized by Google

Cap. XL.

IRa Dei quanta super peccatores in fine apparebit. Nam feruor Solis sub nube tegitur: sed quando discooperitur, quanti sit ardoris ostenditur. Sic Christus, qui nunc est quasi sub nube misericordiæ, quātæ sit iustitiæ & potentiæ manifestabit in fine. Psal. Cognoscetur Dominus iudicia faPsalm.9 ciens. Item ira Dei assimilatur iridi siue arcui Lunæ.

Primo. ratione significationis: differt enim significatio iridis Solis, & Lunæ, quia arcus Solis, vt Gene.9 sacra scriptura tradit Gene. apparet in signum diuinæ clementiæ: Vnde etiam apud Græcos dicebatur arcus deymonis, id est sapientiæ. Quia Isiodistę (qui omnia naturalia attribuebant diis) dicebāt, quod arcus ille est signū clementiæ, quia calor mixtus ex aqua & igne signum est, quod neque per aquam, neque per ignem eueniet periculum, deymone, id est, sapiētia prouidente. Vnde ante tēpus iudicii, quando non igne conflagrandi finem mundi expectamus venturum, dicunt quidam doctores catholici, quod per xl. annos arcus non apparebit, vt ostendat diuinam clementiam à mundo amotam diuini iudicij ira appropinquante. Arcus autē Lunæ (secundum philosophos) tempestatem lōgam, & auram instabilem. Et magis diuina ira assimilatur ei Psal. 49 quam clementia. Psalm. Ignis exardescit in conspectu eius, & in circuitu eius tempestas valida.

Secundo ratione coloris nis, quia (vt dicit Arist.) color lunaris Ari. 3. iridis est albus, eo quod lumen mete. in nocte videtur album: quod est, quia frigus noctis condensans nubem, nō sinit radium Lunæ, cum sit debilis, penetrare in profundū eius, ideo tantum in superficie illustratur nubes, & ideo per cōsequens non generatur nisi albedo, quæ in sola superficie habet fieri. Nā rubedo cōstituitur ex immutatione lucis in profundū humidi fumosi, & viriditas ex lumine penetrāte in humidum aqueum. Albedo ergo iridis Lunæ significat claritatē, & tranquillitatē iræ diuinę. Nō enim eo modo ira est in Deo sicut in homine. vt sit ex eo passio perturbans, & offuscans, siue obscurans iudicium rationis. Est ergo ira Dei alba, id est, clara, & tranquilla, in nullo mentē eius offuscans. Psal. Deus iudex iustus & fortis, & patiens, nunquid irascetur per singulos dies? Et ideo (vt dicunt Doctores) non est in Deo ira, quæ est passio afficiens, sed solum ira efficiens, vt scilicet ipsa pœna illata à Deo puniente, ira Dei vocetur.

Tertio ratione apparitionis, quia cum arcus Solis frequenter appareat, arcus tamen Lunæ rarissimè apparet. Nam (vt dicit Arist.) in Ari. 3. quinquaginta annis non videtur mete nisi bis. Et ideo hoc potest esse quia arcus talis non apparet, nisi Luna a decimaquarta, & cum fuerit in ortu, vel occasu suo. Luna ergo existens in signis Aquilonaribus, nec ad Aquilonem, nec ad meridiem habet illam oppositionem quæ requiritur ad iridem. Si autē est in signis meridionalibus, & est plena, sequitur quod Sol est in Aquilonaribus, & ideo tūc vix sunt nubes in Aquilone, quæ sint semen iridis. Si autem Luna decima quarta sit in ortu, vel occasu. s. sero, vel manę, patet, quod Sol est ei oppositus, ideo licet oppositio recta sit quæ requiritur, tanta fit disgregatio aëris, quod vix ibi potest esse nubes in tanta densitate & cōtinuitate quantā requirit nisi hoc faciat aliqua specialis stella, quę forte non est in tali dispositione inquinquaginta annis nisi bis. Et ideo fortè hoc dicit Philosophus, licet quidam dicant eum

Digitized by Google

hoc dixisse tantum referendo, nō
afferendo Quod ergo arcus Solis
(qui est signum clementiæ) fre-
quentius apparet, arcus vero Lu-
næ (qui est tempestatis præsagium)
apparet rarissime significat, quod
Deus pronior est ad misericor-
diam, quam ad iram, & præstabi-
Eccl. 18. lior ad parcendum, quam ad pu-
Ioel. 2. niendum. Eze Non est voluntatis
meæ mors impij. Et Ioel Conuer-
timini ad Dominum Deū vestrū,
quoniam misericors est, præsta-
bilis super malitia.

De duplici ira humana hic pertractatur, quarū altera ratione à rectitudine trahit, quæ canicula stella, pluuiæ impetuose atque aqua torrentis assimilatur: altera vero secūdum rationem est, eamque non esse contemnendam declaratur.

Cap XLI.

IRa humana duplex est Vna quę
rationem à rectitudine contra-
hit, & hæc est ira per vitium. Alia
qua appetitus sensitiuus contra
vitia, & mala mouetur secundum
ordinem rationis. Et hæc est ira
Greg li. per zelū, prout Grego. distinguit,
5. mora. Prima ira similis est stellæ, quæ
canicula nuncupatur. Et hoc ostē
dunt tria.

Primo caniculæ effectus: est e-
nim illa stella in effectu feruen-
tissima, quod comperit iræ inor-
dinatæ. De qua Philosophus di-
cit, quod est accētio sanguinis cir
ca cor: vnde quia ad irā alios pro-
uocant, dicuntur esse incendiarij
Psal. 73. diabolicæ quibus in Psalm. Incen
derunt igni sanctuarium tuum,
id est, cor quod debet esse Deo-
dicatum.

Secundo hoc ostendit caniculæ
ortus. Nam (secundum Albuma-
sar) canicula oritur in xix gradu
Cancri, in cuius ortu fit magna
turbatio in aëre. Ita etiam dum ira
exurgit, & excandescit, fit magna
turbatio in homine. Et hæc per-
turbatio primo fit interius in cor-
de, quia (sicut dicit Greg.) cum
tranquillitatem mentis ira diuer-
berat, dilaniatam quodammodo
scissamque perturbat. Vnde per
iram sapientia perditur, vt quid
quoue ordine agendum sit, omni
no nesciatur, sicut scriptum est: Ira
in sinu stulti requiescit, quia nimi
rum intelligentiæ lucem surripit
cum mentem commouendo con
fundit. Item fit perturbatio in ope
re sicut scriptum est: Ira perdit
etiam prudentes, quia confusus
animus nequaquā explere etiam
si quod intelligit, prudēter valet.
Item fit per iram turbatio in cor-
pore, quia (sicut dicit ibidem
Greg.) Dum iræ suæ stimulis ac- Greg. in
centum cor palpitat, corpus tre- mora. §.
mit, lingua se præpedit, facies ig-
nescit, exasperantur oculi, & ne-
quaquam recognoscuntur noti.
notus quidem ore clamorem for-
mat, sed lēsus quid loquitur igno-
rat. In quo itaque iste ab arreptiis longē est, qui actiones suæ cōscius non est? Item fit per irā tur-
batio in conuersatione, quia per
eam (sicut Grego. dicit,) Gratia
vitæ socialis amittitur, sicut scri- Prou. 26
ptum est; Noli esse asiduus cum
homine iracundo, ne discas semi-
tas eius, & sumas scandalum ani-
mæ tuæ. Quia qui se ex humana
ratione non temperat, necesse est,
vt bestialis solus viuat. Item fit
per iram turbatio in congregatio
ne, quia (sicut dicit Gregor.) per
iram concordia rumpitur, sicut Prou. 26
scriptum est: Vir animosus parit
rixas, & vir iracundus effundit pec
cata. Peccata quippe effundit,
quia etiam malos quos ad discor
diam prouocat, peiores facit.

Tertio declarat dictam similitu
dinem caniculæ tempus. Ab hac
enim stella dicuntur dies canicu-
lares, in quibus sanguinem minue
re vel medicinam accipere est val-
de periculosum propter excessum
diffem-

Greg. in mora.

Digitized by Google

distemperantiæ aëris in calore, vnde Hipocra. dicit, quòd ante canem, & post canem, & sub cane molestæ sunt purgationes, & pharmatiæ. Et ibi dicitur in comminento, quòd ante ortum, & in ortu, quod post ortum illius statim dare potionem laxatiuam periculosum est: quia tunc aër est calidus, & siccus, scilicet à calido signo, & à calida stella, scilicet Sole, & Leone cum canicula existente. Vnde ex modica medicina sumpta corpus fieret nimis calidum, & siccum, & febris forsitan sequeretur. Medicina etiam isto modo sumpta euaporaret, & nimis etiam operaretur, cum corporis pori tunc ex calore aëris sint aperti. Dicit enim ibidem Galenus, quod calor extraneus vires extrahit medicinæ, vnde aqua calida repugnat solutioni: sed calor aëris tunc est fortis, propterea virtus interior tunc est debilior, & per potionem, vel minutionem plus debilitatur. Sicut ergo sub feruore caniculæ exhibenda non est potio medicinæ. Sic etiam in feruore iræ exhibēda non est correptio disciplinæ: quia nec à furioso correptore modestè, vel ordinate corrigitur, nec ab irato peccatore patienter, vel vtiliter sumitur, propter quod & ira viri iustitiam Dei non operatur. Nam dum perturbata mens iudiciū suę rationis exasperat, omne quod furor suggerit, rectum putat, sicut dicit Gregor.

Hip. in Amph.

Gal. in amph.

Isa. 1.

Gre. li. mor. 5.

Item impetus iræ dissipat animam, sicut pluuia impetuosa destruit plantam: frigiditas enim, quæ tunc maior est in pluuia, est qualitas mortificatiua. Quando vero pluuia est suauis cum humido aereo, & terrestri sicco fœcundatur terra. Ita etiam ira impetuosa, rationis iudicium lædit, & ad refrenandum seipsum lentum & frigidum reddit. Sed suauitas mansuetudinis gratiam Dei recipit, qua nostræ animæ terra fœcunda fit & pingue fecit, secūdum illud Prouerb. Mansuetis dabit gratiam. Item ira assimilatur aquę torrentis.

Prou. 3.

Primo, quia talis aqua est impetuosa: torrens enim est aqua cum impetu veniens, & recedēs. vnde dicitur torrens, quia impetu crescit, sed siccitate torrescit & arescit. Talis est ira eorum, qui subitò, & multum accenduntur, & cito reuertuntur. Vnde tales vocātur impetuosi. Isa. Conuertentur torrentes eius in picem, scilicet propter subitam inflammationē iræ.

Isa. 34.

Secundo, quia talis aqua est dānosa. Nam vias destruit, terram corrodit, & vicina loca submergit. Sic ira nimia destruit vias rationis, corrodit vires corporis, & interdum sibi propinquos iratus inuadit, & lædit: vnde de huiusmodi furioso posset etiā illud dici Isai. Spiritus eius velut torrens inundans vsque ad medium collis ad perdendas gentes in nihilum.

Isa. 30.

Tertio, quia talis aqua est perniculosa: Nam quia cum impetu venit, omnia sibi obuiantia diruit, quæ cum impetu sequuntur. Hæc etiam lapillos & paleas coacernans post se vestigia derelinquit, & sic in mare descendit, vbi omnis fluuius nomen & dulcedinem perdit. Sic etiam ira cum impetu crescit, sibi obuiantes, id est, resistentes, si potest, prosternit, & cū impetu alios sibi vnitos secum ad periculum attrahit: lapillos, & paleas, id est, paruas, & leues iniurias ante oculos mentis coacernando, id est, reminiscendo reducit, post se vestigia rationis, & mansuetudinis per obliuionem dimittit. Et hæc ira est torrens iniquitatis, quæ animam per odium turbat.

Psal. Torrentes iniquitatis cōturbauerunt me.

Psal. 17.

Digitized by Google

Secunda est ira, & indignatio sanctorum contra mala, quę est secundum rationem, & quæ dicitur ira per zelum, non est contemnenda, sed valde emenda, vtpotè cuius verba & maledictiones effectum inueniuntur habentia. Et hoc apparet per exemplum in montibus Gelboe, quos iratus Dauid de cæde populi in ipsis facta, maledixisse legitur. Reg. Gelboe enim (vt dicit Hieron.) erant montes alienigenarum, in quibus Saul cum filijs suis corruit: propter quod, indignatus Dauid eis maledixit, & maledicendo eos in sterilitatem perpetuam commutauit. Et ideo vt glosa ibidem dicit Hi montes ante maledictionē vberes fuerunt; quos maledictioni postea subiacere testatur, eo quod nunquam ibi pluere vel rorem descendere reperiatur.

1. Reg. 1 Hieron.

Quid sit iustitia, eiusq; forma ac perfectio explanatur, & terra tribus rationibus comparatur.
Cap. XLII.

IVstitiæ æqualitatem seruare docet nos terra, quæ (secundum Philosophum) est æque librata in medio proprijs ponderibus. Quælibet enim suarum partium suo pondere nititur ad mundi mediū, & in declinatione suarum partiū singularum tota æque librata suspenditur circa centrum, propter quod æqualiter in medio immobilis retinetur. Ex quibus patet, quod in terra est de sui natura partium æqualitas, loci medietas, & quietis stabilitas. Est enim in suis partibus æquè librata, in medio mundi locata, & in eodem situ perpetuo stabilita. Hęc autē tria vi[illegible] iustitiæ requirere videtur. Nam primo virtus iustitię requirit æqualitatem, quod ipsum nomen demonstrat. Dicuntur.n. ea quæ adæquantur, iustificari, vnde Constantinus iuriscōsultus dicit, quod ius est ars boni, & æqui, Ius autem est, quo conoscitur quid sit iustum.

Arist. 2. cœl.

Consta.

Secundo pertinet ad iustitiam mediū tenere, vnde Philosophus assignat medium iustitiæ, secūdū proportionabilitatem arithmeticā, quod est mediū rei. Aliis enim virtutibus moralibus assignatur medium rationis tantum, sed iustitiæ medium rei. Nam alię virtutes morales constituunt principaliter circa passiones, quarum rectificatio non attenditur nisi secundum comparationē ad ipsum hominem, cuius sunt passiones, secundum quod irascitur, & concupiscit prout debet secundum diuersas circunstantias, & ideo medium tālium virtutum non accipitur secundū proportionē vnius rei ad alteram, sed solum secundum comparationem ad ipsum hominem virtuosum: & propter hoc in ipsis est medium solum secundum rationē quoad nos. Sed materia iustitiæ est exterior operatio, secundum quod ipsa, vel res cuius etiam vsus debitam proportionem habet ad aliam personā. Et ideo medium iustitiæ consistit in quadam proportionum æqualitate rei exterioris ad personā exteriorem. Aequale autem est realiter medium inter maius & minus, vt dicit Philosophus: & ideo iustitia habet medium rei. Sed hoc medium rei est etiam mediū rationis, & ideo in iustitia saluatur etiam ratio virtutis moralis.

Arist. 4 Ethi.

Ari. 10 meth.

Tertio, iustitia requirit stabilitatē & firmitatem. Et ideo diffinitur à viris peritis, quod iustitia est constans, & perpetua voluntas ius suum vnicuique tribuens. Ex qua diffinitione habetur, quod ille iustus est, qui est in operando voluntarius, firmus, diuturnus, & rectus. Vnde in hac diffinitione ponitur primo voluntas ad ostendendum

Digitized by Google

dendum, quod actus iustitiæ debet esse voluntarius. Psalm. Exultent & lætentur, qui volunt iustitiam meam. Secundo additur, Cõstans, ad designandum firmitatem propositi, scilicet vt in proposito faciendi iustitiã firmiter perseueret Iob: Tenebit iustus viam suã, & mundis manibus addet fortitudinem. Tertio additur, Perpetua, ad ostendendum perseuerantiam siue diuturnitatem. Vbi nota, quòd voluntas potest dici perpetua dupliciter. Vno modo ex parte ipsius actus iusti, qui perpetuo durat: & sic solius Dei voluntas est perpetua, Alio modo ex parte obiecti, quia scilicet aliquis vult perpetuo facere aliquid, & hoc requiritur ad rationem iustitiæ, quia non sufficit ad rationem iustitiæ, vt aliquis velit ad horam in aliquo negotio seruare iustitiã quia vix inuenitur aliquis, qui velit iniuste in omnibus agere. Sed præcipue requiritur, quod homo habeat voluntatem perpetuo & in omnibus iustitiã seruãdi. Psal. Beati qui custodiunt iudicium, & faciunt iustitiam in omni tempore. Quod autem vltimo subditur, Ius suum vnicuique tribuens, ponitur ibi actus iustitiæ pro habitu qui per actum specificatur. Item habitus reducitur ad actum. Vnde si quis vellet hanc descriptionem ad debitam formam diffinitionis reducere, diceret sic; Iustitia est habitus secundum quem aliquis constanti & perpetua voluntate ius suũ vnicuique tribuit, & quasi est eadem diffinitio cum ea quã Philosophus ponit in Eth. dicens, quod iustitia est habitus secundũ quem aliquis dicitur operatiuus iusti. Nota etiam, quod vnicuique reddere ius suum non solum pertinet ad iudicem, vel ad principẽ, sicut ad dirigentem, vel operantem quod iustum est, quia iudex est iustum animatum, & princeps est custos iusti: Sed etiam ad subditos, sicut ad exequentes. Hæc est igitur forma iustitiæ quam repræsentat nobis, (vt dictum est) ipsum elementum terræ. Hieremias: Faciet iustitiam in terra.

Iob. 17.

Psa. 103

Arist. 5. Ethi.

Hier. 23

Aqua, pluuia, Maris, rubri, ac denique nonnullorum animantiũ variæ proprietates explanantur, quibus lachrymarum, cõpunctio cor nostrum clarificans assimilatur.

Cap. XLIII.

LAchrymarum compũctio assimilatur aquæ propter septem.

Primo quidem, quia aqua est sordium lauatiua. Nam videmus quod ea quæ sordidantur, per lotionem aquæ mundantur. Vnde pannus lineus videtur esse sordidus dum est à tela succisus, aquis sæpe lotus efficitur valde albus. Oues etiam antequam tondantur prius in aqua lauantur. Ita aqua lachrymarum est omnium peccatorum abstersiua, mundificatiua, & dealbatiua. Iob. Si lotus fuero aquis niuis, & fulserint velut mundissimæ manus meæ. Nã quasi aquæ fluentes ex resolutione niuium, sunt aquæ fluentes exrecordatione peccatorum, & hæ sunt maximè ablutiuæ Et hanc aquarum virtutẽ cognoscunt etiã animalia, & huiusmodi lotionis manifesta nobis præbẽt exempla. Nam læna dum adulterium committit cum pardo, tãquam malefecerit, virum que offenderit, ad ipsum nulla tunc redit nisi prius lota fuerit aquis. Similiter ciconia dum cum alio masculo concubit, nisi prius se lauerit, ad comparem non redit. Cygnus alba est auis, non solum adulteriũ fugit, sed etsi cum cõiuge coierit, tanquam rem turpem & fœtidam fecerit, nisi prius se lauerit, nunquam ci-

Iob. 9

Digitized by Google

dum sumit. Et tamen multi miseri multis adulterijs, & sceleribus fœdati, sine lotione pœnitentiæ ad Corpus Christi accedere non verentur. Elephas cum multo rubore ad vxorem accedit, latebras quærit, videri refugit, tanquam turpe, & detestãdum quid fecerit: nisi prius se aquis lauerit ad socios nunquã redit. Et habẽt elephantes hoc proprium, quòd semper Luna noua rurmatim ad aquas accedunt, & ab omnibus sordibus in aqua se abluunt, & filios quos ante se ire faciunt, semper similia facere instruunt. Sed multi miseri relicta aqua munda pœnitẽtiæ, ad modum porcorum quærunt aquam lutosam luxuriæ.

Exe. 16. Ezech. Non est præcisus vmbilicus tuus, & aqua non est lota in salutem.

Secundo, quia aqua est viuificatiua. Vnde arbores, quæ videntur in hyeme mortuæ ex defectu humiditatis, aqua ascendente humore iterum fiunt viuæ. Ita anima in peccatis mortua viuificatur pœnitẽtiæ lachryma. Et sicut piscis absque aqua non viuit, sed remotus ab aquis moritur, & putrescit: ita etiam peccator sine lachrymis viuere spiritualiter nequit. Isa. Computrescent pisces sine aqua, id est, pœnitentes sine lachryma, & morientur in siti. Nam & piscis quidam, qui halec dicitur, ex sola aqua viuere perhibetur, sicut talpa ex terra, camæleon ex aëre, & Salamandra ex igne viuere referuntur: quamuis sapientiores dicant, quòd nullum animal nutriatur, vel viuat ex puro aliquo elemento. Dicitur enim esse vnum genus plantæ, quod quantiscunque aridum fuerit in aqua missum protinus reuiuiscit. Vnde etiam anima mortua si in lachrymarum aquis fuerit balneata, ex mortua fit viua. Et quædam auiculæ, quæ miro modo ex

Isa. 50.

quibusdam arboribus generantur & loco fructuum in eis nascũtur, quandiu tamen ad arborẽ suspenduntur nunquam viuificãtur. Sed quando ruptis tenaculis in aquam cadunt, animam cum vita recipiunt. Et est notandum, quòd hæ auiculæ modicum valde habent de carne, &, minus de sanguine, quare ad esum non sunt aptæ. Sed quæ est arbor producens has aues, nisi mundus producens homines? & quid est non viuificari in arbore sed in aqua, nisi quia non spiritualiter viuimus quandiu mũdo, vel peccato inhæremus? Sed dum à mundo recedimus, & aquas deuotionis attingimus, tunc Deo viuere incipimus. Tales enim qui mundo adhærent, sunt carne multa, & sanguine pleni. Sed qui aquis pœnitentialibus sunt attriti, sunt carne, & sanguine quasi nulli, quia non sequuntur, quæ carnis sunt, sed quæ Dei. Apost. Caro & sanguis regnum Dei non possidebunt.

1. Co. 15

Tertio, quia aqua est impinguatiua, & fœcundatiua. Dixerunt enim philosophi, quod si terra fuerit nimium indurata, nec aquis balneata, semen non recipit, & receptum non permittit erumpere, & germinare: sed vomere sæpe confracta, semina nutrit, & per aquam pluuiæ remollita quandam in se pinguedinem colligit, quam receptam, & in se decoactam radicibus ad productionem seminis fundit. Sic per omnia corda dura nulli sunt fructui apta, sed vomere pœnitentiæ commollita, & per fusa deuotionis aqua, fiunt pinguia & fructifera: propter quod est quidam lapis preciosus, qui dicitur enidros, qui ad nostrum exemplum de se perpetuas stillat guttas. Videmus etiã, quod nulla est terra adeo bona de se, cui si subtrahitur aqua non fiat infœcũda, & vana, nec alicui vsui apta, quin

potius

Digitized by Google

potius resolûta in puluerem vertitur. Et è contra terra conuenientibus temporibus recipiens in se aquam; fit mollis, arabilis, ad ferendum apta, & valde fœcunda. Hoc patet in terra Aegypti, quæ non irrigatur pluuia sed crescente Nili fluminis aqua, terram irrigat, & crescente riparum suarum flumine irrigat vniuersa. fitque ibi sterilitas magna, & rerum penuria, quando ex aliqua causa non ascenderit ipsa aqua. Tempore etiã Heliæ quando non fuerunt pluuiæ perierunt prę siccitate omnia. Sed cum oraret, vt descenderet aqua, redijt rerum abundantia. Quæ etiam est arbor tam fertilis, & amata quæ non protinus sterilescat, & ex viridi sicca fiat, si humor aqueus ei deficiat? Ita etiam sine lachrymarum irrigatione nullus esse potest fructus pœnitẽtiæ.

Iob. 12. Iob. Si continuerit aquas omnia siccabuntur.

Quarto, quia aqua est lassorum confortatiua. Nam & oues, & omnia animalia dũ calore æstuant in æstate, si aqua coactè, vel sponte transeũt mox se excutiũt, & resumptis viribus auidius cibũ sumunt, & fortiora ad opera redeunt. Cerui etiam quantumcunq; lassi, a canibus fatigati, si possunt aquas intrare, & flumina transnatare, mox pristinas vires sumunt, & spretis canibus siluas petunt. Ita etiam lachrymæ mirabili modo lassos & laborantes confortãt, & vires perditas reparant. Vnde anima quantumcunque demissa, vel debilitata miro modo confortatur his aquis balneata.

Quinto, quia aqua est durorum emollitiua. Nam panis bis coctus, qui est natura durissimus, in aqua positus mollis efficitur. Ita lachryma compuncti deuote orantis, Dei seueritatem emollit, & ad parcendum, & miserandum flectit. Io. Mouebatur aqua, & sanabatur vnus.

Io. 5.

Sexto, quia est sitis sedatiua. Nam sitis est appetitus frigidi, & humidi. vnde cum aqua de natura sua frigida sit, & humida, recte sitis est extinctiua. Ita lachrymæ pœnitentiæ extinguũt ardorẽ culpæ. Eccl. Ignem ardentem extinguit aqua, id est, ardorem culpæ compunctionis lachryma. Eccl 3.

Septimo, quia aqua est castrorum fortificatiua: Nam Babylonia fortissima dicitur fuisse, non tantum, quia murus altissimus & fortissimus, sed quia insuper vndique fluuius vadaretur. Nullus enim locus potest esse fortis, vbi aqua deficit, sicut patet de Bethulia in Iudith. Ità lachrymæ pœnitentium mirabiliter protegunt contra impetus tentationum, & persecutionum. Exod. Erat aqua quasi murus à dextra eorum & læua. In tali enim aqua Aegyptij, i. hostes persequentes, submerguntur, & capita draconum, id est, dæmonum tẽtantium vires confringũtur. Psal. Tu contribulasti capita draconũ, id est aquis. Exo. 14. Psal. 73

Item lachrymarum compunctio assimilatur pluuiæ propter quinque.

Primo quidem, quia pluuia calore solis dissoluitur. Est enim naturale, quod quanto in nube plus est de materia pluuiæ, tanto fit radiorum solarium fortior impressio super nubem, propter aquę ad solem contrarietatem. In tali igitur nube dũ calor fortissimus generatur, nubes in pluuiam fortem dissoluitur. Ita ergo similiter in anima, quanto plus est de lachrymarum materia, tanto diuini caloris fit fortior impressio super eã donec tota resoluatur in lachrymas siue compunctionẽ totaliter lachrymosam. Iudic. Nubes stillauerunt aquas, id est, pœnitentes lachrymas. Vnde poss acutissimum solis calorẽ videmus sequi Iudic. 5.

Digitized by Google

in aëre pluuiam vehementē, quia dum cor diuino amore calescit, amaris & deuotis lachrymis ingemiscit. Vnde Beda dicit, quod quādo fit caloris exaggeratio circa huiusmodi nubem, ex adustione vaporis fit nubes rubea quasi sanguis, ita vt sanguis pluere videatur. Et sic anima deuota dum diuino calore succēditur, tota in amoris rubedinem transformatur.

Bed.

Secundo quia pluuia terræ aliquando quidem plane, aliquando vero impetuose infunditur. Nam quanto nubes ex qua generatur pluuia, est à terra remotior, & cælo vicinior, tanto suauius terram petit, & guttis gracilioribus ad ima descendit: & quanto econtra est à cælo remotior, & terræ proximior, tanto cum grauioribus stillis, & magis impetuosis terrā petere cōsueuit. Et hoc est quia quāto anima est perfectior, & Deo proximior, tanto suauiores, & secretiores lachrymas emittit. Quanto vero fuisse per peccatum à Deo se remotiorem, & terræ per effectum coniunctiorem anima respicit, tāto grauiores, & vberiores lachrymas effundit.

Tertio, quia ex pluuia aër serenatur. Ita serenatur conscientia ex cōpunctione lachrymosa Iob: Post tempestatem tranquillum facis, & post lachrymationem & fletum, exultationem infundis. Hæc exultatio est ex serenatione conscientiæ.

Iob. 3.

Quarto, quia ex pluuia terra impinguatur, præcipue ex illa, quæ cum tonitruo cadit, eo quod tonitruum suo motu vaporem discutit, & sic aquam subtiliando puriorem reddit. Ita lachrymæ impinguant, & fœcundant animam & reddunt eam aptam ad fructus bonorum operum, & maximè si sint cum tonitruo, id est, cum timore diuini iudicij. Hoc enim est tonitruum quod animā maximè concutit terrore sui, & maximè eā subtiliat ad discussionem peccati. Vnde hoc est tonitruum in quo fiunt fulgura, id est considerationes minantes, & terrentes, ex quibus sequuntur pluuiæ, id est, lachrymę animam fœcundantes. Plalm. Fulgura in pluuiam fecit.

Psa. 130

Quinto, quia ex pluuia ventus quiētatur. Solet enim dici, quòd ad paruam pluuiam accidit magnus ventus. Et ita modica lachryma magnā tentationem extinguit. Flammam enim suggestionum cito extinguit vnda lachrymarum.

Item compunctio lachrymarū assimilatur mari rubro, quod aliquando habuit magnam abundātiam aquarum, & aliquando habuit aquam non multam, sed paucam. Vnde primo propter aquarū abundantiam, vocatum est mare viride. Inuenitur enim quòd aliquādo tota Aegyptus fuit cooperta mari, & priusquàm cooperiretur habebat aliud nomen quam nunc. Tunc ergo illud mare viride vocabatur, scilicet, propter resistentiam resistentis caloris solis adurentis, sicut folia plantarum sunt viridia quandiu ex humiditate resistunt calori. Postmodū autem propter paucitatē diminutę aquæ vocatum est mare rubrum, quia propter paucitatē aquæ aduritur fundus eius, & arena fit rubea, vnde modo forte propter paucitatem aquę possunt fieri fossata, in mari in quibus esset nauigatio tutior, quæ voluerunt quidam reges facere: sed geometricè probatum est eis, quod ibi erat in tantū altior terra, quod omnia flumina fuissent facta falsa propter mare, quod omnia flumina vicissent. Sicut ergo illud mare aliquādo habuit abundantiam aquarum, aliquando paucitatem: Ita quoque sancti viri aliquando habent copiam,

Digitized by Google

piam, aliquando penuriam lachrymarum, propter quod debent dari lachrymæ ad mensuram secundum illud Psalm. Potum dabis no
Psa. 79. bis in lachrymis in mensura. Item lachrymæ feruidę compunctionis prouenium ex intimo cordis desiderio patriæ cœlestis. Cuius exemplum apparet in eleuatione aquæ ad ostia fluminum, & fontium: quia vapor ex motu & calore corporum cœlestium generatus & in terra inclusus, non valēs exhalare calēt, & sua caliditate attrahit aquas ad cōcauitates terrę, & ibi rarefactus aperit terram actione sua, & eleuat aquam. Et ideo aqua scaturit saltando, & bulliendo, sicut olla: sicut patet in ostiis fluminū, vel fontium, & exiret actu calido, nisi frigus expulsum à calido interiori ad crustam terræ exteriorem infrigidaret eam statim. Ita desiderium vel affectus generatur in cordibus sanctorum ex amore & cōtemplatione cælestiū, dum fortiter interius incalescit, aquas lachrymarum ad concauitates oculorum attrahit, & velut olla bulliens eas exterius effundit: vnde
Psa. 141 Psal. dicit: Situit anima mea ad Deū fontem viuum, quādo veniā & apparebo ante faciē Dei mei.

Item lachrymarum compunctio purificat, & fortificat, & clarificat cor nostrum. Cuius est exemplum quando in fundo fluminum inuenitur callum album: quia ibi terra vincit aquam in commixtione, & illic lapis leuiter fit calx, & indurat fortiter propter suam adustionem, & de se emittit splendorē quasi cryſtallus, eo quod in eo miscetur terrestre cum aqua: ergo in aqua fluminum inuenitur callum album durum, & lucidum. Quia in aqua lachrymarum cor pœnitentis efficitur album, id est, mundum ad operandum, durum ad tolerandum, & lucidum ad contemplandum. Sed notandum, quod compunctionis lachrymas æqualiter sancti viri non habent, sed aliquādo quidem habent, aliquando vero carent, quibusdam fontibus similes, qui quandoque aqua sunt pleni, quandoque totaliter vacui, sicut narrat Seneca, quòd sunt quidam fontes alicubi, qui semis horis sunt pleni, & semis horis vacui. Cuius causa est proportio vaporis aquas eleuātis, & ipsius aquæ quæ eleuantur, quia si vapor, qui eleuat fuerit fortior vincēs aquam, tunc cito eleuat aquam iam cōgregatam. Sed ad hoc, vt iterū eleuet oportet intercidere tempus aliquod quo aqua iterum congregetur, & sic interrumpitur fluxus. Si autem vapor eleuans fuerit debilior, eleuabit aliquam partem aquæ suæ virtuti proportionatam, & tunc deficiet donec ipse vapor reperietur & confortetur ex radiis cœlestiū corporum. Similiter secundū quātitatem interioris affectionis, & secundum abundantiam lachryma bilis humoris, est vel non est in homine fletus corporalis. Hie. Quis
Hiere. 9 dabit capiti meo aquam; & oculis meis fontem lachrymarum?

Sen. de natura. quæst.

(ampi natura explanatio, cui lasciuus homo, per sacra scripturæ verba, similis esse describitur.

Cap. XLVIII.

LAsciuus homo similis est cāpo. Est enim Campus planus, & incultus, nec vomere sulcatus, nec simo impinguatus, sed deambulationi, & lusibus iuxta ciuitatum habitacula deputatus. Sic quoque lasciuus homo vomere pœnitentię non sulcatur. Deut.
Deu. 21 Tollent vitulam de armento, quæ non traxit iugum, nec terram scidit vomere, & ducent eam ad vallem asperam atque saxosam, quæ nunquam arata est, nec sēmētem recepit, & cædent in ea ceruices vitulæ

Digitized by Google

vitulæ. Hæc vitula est anima vana & lasciua quam nec iugum obedientiæ domat, nec aratrum pœnitentiæ fatigat. Hanc ergo finaliter dæmones de armento trahunt, & ad asperam & saxosam vallem ducunt, quando eam de corpore vel mundo educentes, ad pœnā æternam deferunt, quæ dicitur vallis ratione profunditatis: aspera ratione acerbitatis, & saxosa ratione æternitatis: quia saxa valde durabilia sunt: & ideo ibi eius ceruices, id est, lasciuiæ ceruositates pœnitus deponuntur. Item lasciuus homo ad modum cāpi simo, id est, recognitione propriæ vilitatis non respergitur: & ideo ad fructū pœnitentiæ nō impinguatur. Sed econtra homo prudens dicit de conscientia sua secūdum illud Lucę: Fodiam circa illam, & Lu. 13. mittam stercora. Ille terram conscientiæ fodit, qui eam discutiendo reuoluit, sed ille stercora mittit, qui suorum peccatorum vilitatem attendit, & recognoscit, & per hoc animā diuinæ misericordiæ susceptione impinguatur, & ad fructum pœnitentiæ disponitur, & adaptatur. Item lasciuus homo velut campus discursibus circa publica loca iugiter immoratur. Vnde de muliere lasciua dicitur. Prouerb. Garrula, & vaga Prou. 7. quietis impatiens, nec valens in domo cōsistere pedibus suis, nūc foris, nunc in plateis.

motum diuisa est, & mare fluxit in mediū. Simili modo Hispania adhęsit Africæ Ita lingua maledica commouet corda, & inducit inter amicos, & coniunctos aliquando discordiam, & ponit inter eos marę, id est, amaritudinē rancoris, & odij. Vnde hoc est vnum de septem, quod Deus plus detestari dicitur. Prouerb. Virum Prou. 6. qui seminat inter fratres discordias Talis etiā est lingua tertia, de qua Ecclesiast. Lingua tertia multos cōmouit, & dispersit illos de Eccl. 28 gente in gentem. Sed econtra lingua dulcis & mollis, frangit iram, & duritiam cordis: sicut aër quāuis sit mollis & tenuis, & tamen in tonitruo scindit ligna, & lapides, & multo magis hoc facit vapor qui est grossior aëre. Hoc autem non est à fortitudine corporis, & motus. Sicut ergo mollis aër, vel vapor scindit lignū, & frangit petram, ita mollis & dulcis responsio, siue lingua, placat & frangit iram: Sermo durus suscitat furorem. Ecclesiastic. Eccl. 23 Lingua mollis confringit duritiam.

Sent. de natura quæst.

De bene maleque dicentis lingua variis effectibus per terræmotus, aeriſque similitudinem pertractatur.
Cap. XLV.

LIngua maledica est causa dīuisionis amicitiæ, sicut terræmotus est causa scissionis terræ: sæpe enim fit terræmotus per diuisionem terræ à terra, sicut narrat Seneca, quod Sicilia quandoque adhæsit Apuliæ, & per terræ-

Per diuersarum coniunctionum Planetarum exempla, in varijs Zodiaci signis, ex quibus diuersi effectus causantur, ad varias quoque actiones spirituales homines ex diuersitate locorum adaptari declarantur.
Cap. XLVI.

LOca diuersa adaptant homines ad diuersas operationes. Cuius exemplum, vel similitudo apparet in planetis, ex quorum coniunctione sequuntur diuersi effectus, secundum diuersitatē locorum, id est signorum in quibus coniunguntur: verbi gratia, si plures cōiuncti fuerint in signis aquaticis, scilicet, in Scorpione, Cācro, vel Pisce, in reuolutione anni sequitur multitudo pluuiarum. Si

vero

Digitized by Google

vero fuerint coniuncti in signis igneis, scilicet, Ariete, Leone, vel Sagittario, signat subtilitatem, & igneum excessum caloris, & siccitatis. Si autem in signis aereis, scilicet Geminis, Libra, vel Aquario, signat multitudinem ventorum sed si in frigidis siue terreis signis, scilicet, Tauro, Virgine, & Capricorno, signat grauitatem frigoris & temperamentum caloris. Ita quantum ad spiritualia opera videmus, quod etiam loca multum adaptant homines, & quodammodo disponunt ad illa sicut solitudo ad contemplandum, ecclesia ad orandum, cella ad studendum, &c. Possemus etiam moraliter dicere, quod in signis aquaticis conueniunt incipientes, id est, pœnitentes, qui viuunt in aquis lachrymarum. Et hæc lachrymarū compunctio vel est in Scorpione, qui cauda pungit, id est, in consideratione mortis, vel supplicij in quibus est cauda, id est, finis peccati; quia stipendium peccati est mors.

Rom. 6. Vel in Cancro, qui retrograditur, id est, in considerātione vitæ præteritæ, vel in Pisce, id est, in angustia imminentis tribulationis: quia Piscis moratur in aqua, per aquam intelligitur tribulatio. Vnde omnes hi producunt abundātiam lachrymarum. In signis vero aereis conueniunt proficientes, quorū profectus est in Geminis, id est, in geminata dilectione Dei & proximi, & in geminata vita, scilicet, actiua, & contemplatiua: vel in gemino studio, scilicet, scientiæ, & virtutis. Item in Libra id est, in pondere iustitiæ, vel in pondere linguæ, de quo Ecclesiastici. Verba sapientis statera ponderabuntur. Item in Aquario, id est, in lachrymis deuotionis, vel doctrina sapientiæ, de quo Eccles. Aqua sapientiæ salutaris potauit eum.

Eccl. 21.

Eccl. 15.

Isti tamen sic proficientes patiuntur tempestatem ventorum, id est, persecutionem dæmonum: qui quanto hominem magis proficere conspiciunt, tanto fortius contra ipsum insurgunt.

In signis vero igneis conueniūt perfecti in charitate feruentes. De quo numero fuit Helias Eccl. Surrexit Helias quasi ignis. Vnde quidam talium sunt in Ariete, qui est dux gregis, id est, in statu prælationis, sicut Petrus Apostolus. Quidam vero in Leone, id est, in vigore, vel actu maximè fortitudinis, scilicet, in martyrio pro defensione fidei, siue veritatis, sicut fuit Ioannes Baptista, qui fuit lucerna ardens, & lucens. Quidam vero in Sagittario, id est, in officio prædicationis. Nam prædicatores ex arcu scripturæ emittunt sagittas acutas verborum penetrantiū corda auditorum. Omnes etiam isti debent esse subtiles in contēplatione, & igni in dilectione, & sicci per abstinentiam in carnis afflictione.

Eccl. 48.

Ioan. 5.

In signis autem frigidis & terreis sunt deficientes, id est, peccatores terræni per auaritiam, & frigidi per malitiam, & isti vel sunt in Tauro, qui terrā vertit, & arat, id est, in cupiditate auaritiæ: vel in Virgine, id est, in sterilitate luxuriæ: vbi luxuria designatur in Virgine non ratione incorruptibilitatis, sed ratione sterilitatis. Nam dū Sol est in signo Virginis, terra efficitur sterilis: quia tunc fructus non producit. Sic dum luxuria viget in carne, fit spiritualium fructuum, id est, operū sterilitas in homine: quia (sicut dicit Iob de luxuria) ignis est vsque ad consumptionē deuorans, & omnia eradicans genimina. Vel sunt peccatores in Capricorno, id est, in ascensu superbiæ. Et omnes isti habent grauitatem frigoris, id est, excessum iniquitatis, & carentiam caloris, id est, defectum charitatis

Iob 31.

Digitized by Google

ritatis Marth. Quoniam abundauit iniquitas, refrigescet charitas multorum. Mat.24.

De quibusdam luxuriæ mortiferis effectibus, qui ex variis ignis ac fouea, nonnullarumq; aliarum rerũ similitudinibus assumuntur.

Cap. XLVII.

LVxuria assimilatur igni. Nam ignis ferrum durum & frigidum immutat, & quasi ignem efficit. Sic mentes ferreas libido domat. Hiero Flammigero igne percutit mulier conscientiam. Hiero.

Item ex duobus lapidibus si inuicem colliduntur, exit ignis. Et quid mirum si ex contactu impudico viri & mulieris, exit ignis cõcupiscentiæ, & luxuriæ.

Item si murus non comburatur à candela appositа, tamen denigratur. Hiero. Si cum viris fœminæ habitant, viscarium diaboli non deerit. Hiero.

Item nix, licet frigida, tamen iuxta ignem liquescit: sic virginitas familiaritate & colloquiis mulierum deperit.

Item luxuria assimulatur foueę.

Primo propter principium: fouea enim à fodiendo est dicta, eo quod fit in terra fodientium manu profundata: sic vitium luxuriæ est profundatum, & radicatũ in terra, id est, in carne humana: & præcipuè ex corrupto, & pessimo ingenio hominum adinuenientium diuersos modos delectationis, & corruptionis huiusmodi vitij, de quibus dicitur: Ibunt in adinuentionibus suis. Prouerbiorum 2 Fouea profunda est meretrix. psal.80. Prou.23

Secundo, propter augmentum, quia in fodiendo quanto plus terra in sua superficie cumulatim erigitur, tãto amplius interius profunditur: sic luxuriosus quanto magis visum, & intentionem dirigit, & erigit ad superficiẽ terræ, id est, ad pelliem, & pulchritudinẽ carnis, tanto magis interius in appetitu profunditur, & crescit ardor libidinis: & ideo Iob dicebat, Pepigi fœdus cum oculis meis, vt nec cogitarem quidẽ de virgine. Iob.31 Patet autem quod dictum est in Holoferne, & Dauid.

Tertio, propter periculum, quia quanto fouea est profundior, tanto eius trãsitus est periculosior: & ideo à principio est repellenda. Vnde Isido. dicit. Calca serpentis caput. Calca prauæ cogitationis initium, scilicet, antequam fiat fouea profunda vsque ad cõsensum. Isido. Hiere. Foderunt foueam animæ meæ. Hiere.18

Quarto, quantum ad exitum. Greg. Nam (sicut Gregor. dicit) Foueã homo cadendo facile ingreditur, sed post casum non facile egreditur. Et licet sic sit de omni peccato, tamen specialiter sic est de ipso peccato luxuriæ, tum propter corruptionem fomitis, & concupiscentiæ carnis quam homo fert secum semper: tũ propter fomentorum præparationem: quia tota die concurrunt præ oculis luxurię fomenta: sicut aspectus mulierũ, & colloquium, & repletio ventris & huiusmodi.

De quam plurimis sanctissimæ Virginis perfectionibus, & excellentiis, quæ hic per varias similitudines ac Solis, Lunæ, stellæ, Lucis, Auroræ, nubis, maris, terra, & denique montis Sinai proprietates quam diligentissime exprimuntur.

Cap. XLVIII.

MAria mater Domini assimilatur Soli.

Primo, quia Sol habet nobilitatem in ortu. Oritur enim ex alto, & cum splendore multo. Sic Beatissima virgo Maria orta est ex alta progenie, quia scilicet ex regali

Digitized by Google

regali stirpe & nata cum sanctitatis splendore. Non enim nata est infecta originali peccato sicut alij communiter nascuntur. Hic est, quòd ecclesia festum de eius nati-
Eccl. 27 uitate agit. Eccles. Sicut Sol oriens mūdo in altissimis Dei, sic mulieris bonæ species, &c.

Secundo, quia Sol habet sublimitatem in situ. Quia videlicet Sol est positus in medio planetarū habens tres supra se, & tres infra se, Sic beata Maria exaltata, & sublimata est in gloria in sua assumptione, scilicet, vt supra se habeat tres personas diuinas, infra se, siue sub se, tres angelorū hierarchias, & per consequens totam essentiā hominum beatorum: quia homines in cœlo non facient ordinem per se (vt dicit Aug.) sed assumen-
Aug. di sunt ad ordines angelorū. Psal.
Psal. 88. Thronus eius sicut Sol in conspectu meo.

Tertio, quia Sol habet velocitatem in motu. vnde & satis cito perficit suum circulum qui tamē est valde magnus, continuè enim sol mouetur velocius quàm sagitta: licet in aspectu nostro quasi nō moueri videatur. Præ nimia enim claritatis intensione sicut & eius quantitas sic & eius velocitas subterfugit visum nostrum. Similiter beata virgo Maria velocitatē habuit in motu obedientiæ, quia diuinæ voluntati per angelū sibi expositæ cito cōsensit, dicens: Ec-
Luc. 1. ce ancilla Domini, &c. Item in motu beneuolentiæ, quia statim ascendit in mōtana cum festinatione & salutauit Elisabet. In quo dedit exemplum conscendēdi ad superiora per perfectionem virtutum sine negligentię tarditate. Itē in motu pœnitentiæ: quia dolenter & solicitè filium suum requisiuit quem ex aliqua forte sui negligētia se perdidisse timuit. Luc.
Luc. 2. Ecce pater tuus & ego dolentes quærebamus te.

Quarto, quia sol habet pulchritudinē in aspectu, & propter hoc est oculis valde delectabile ad videndum, secundū illud Ecclesiast. Eccl. 11.
Delectabile est oculis videre solē. Nam sol sicut dicit Ambrosius, est Ambr.
oculus mundi, iucunditas diei, in exi.
pulchritudo cęli, mensura temporum, virtus, & vigor omnium nascentium, dominus planetarū, decor & perfectio omnium stellarum. Et ideo in fabula cum pēnatis vestigiis sol depingitur & facie puerili, propter quod etiam phœbus, id est, pulcher dictus est. sic & beata virgo Maria plena pulchritudine fuit: vnde Cantic. Tota Cant. 4.
pulchra es amica mea, & macula nō est in te. Et dicit tota, scilicet, intus & extra, ad differentiam hypocritarum qui habent solum extra in apparentia pulchritudinem sanctitatis: sed ipsa pulchra fuit intus per puritatē, extra per virginitatē. Et ideo etiam significatur per arcam quæ intus & extra erat deaurata.

Quinto, quia sol habet efficatiam in effectu: habet enim virtutem calefactiuam & inflammatiuam. Nam ex motu radiorum, & eorum contractione & multiplicatione calor generatur in obiecti corporis superficie, & maxime si corpus obiectum fuerit speculare sicut dicitur in perspectiua: quare si circa speculum concauum stuppa ponatur, à calore generato incenditur. Sic quoque beata virgo mentes puras & sibi deuotas quæ sunt vt specula munda, inflammat ad Dei dilectionem: vnde ipsa dicitur mater pulchræ dilectionis. Eccl. 24
Eccles. Et hoc est inflammatio amoris quæ arefecit fœnum cōcu-
Iac. 1. piscentiæ carnalis. Iac. Exortus est sol cum ardore & arefecit fœnū. Item sol habet virtutem fœcundatiuam. Omnia enim hic inferiora fœcundat: & generatiuam eorum potentiam excitat, adiuuat

&

Digitized by Google

& cõfortat, vnde videmus ad sensum quod nihil fructificat neque crescit, vbi solaris radius non attingit. Illud autem quod facit animam bonis operibus fœcundam, est timor Dei; vnde dicitur Eccl. Eccl.15. qui timet Deum, faciet bona. Sed beata virgo Maria etiã dicitur esse mater timoris. Eccl. quia, scilicet, Eccl.12 sibi deuotos ad Deum timendum inducit, & eis suis meritis donum timoris acquirit, ex quo eos in bonis operibus fœcundos efficit; sed oportet eam præuenire per deuotionem si quis vult impetrare suæ Sap.16. gratiæ benedictionem. Sap. Oportet præuenire solem ad benedictionem tuam, & ad ortum lucis te adorare.

Item sol habet virtutem discretiuam: discretiuam, quia per eius lucem omnia detegentẽ nunc colores omnes discernimus; & nigrum de albo distinguimus. Similiter ipsa est quę mentibus sibi deuotis acquirit lumen discretionis & veram cognitionem vitiorum atque virtutum? vnde dicitur mater cognitionis. Hoc lumine carẽt ille miseri qui reuerentiam non habent ad eam, sed potius contra eam infelices suas linguas relaxãt blasphemantes; qui verè possunt Sap. 5. dicere. Iustitiæ lumen non luxit nobis, & sol iustitiæ non est ortus nobis. Et illud Eccl. Non vidit so- Eccl.6. lem, nec cognouit distantiam boni & mali. Itẽ sol habet virtutem fortificatiuã. Vnde videmus quod in eius ascensu super nostrũ horizontem virtutes animalium roborantur & fortiores efficiuntur & vsque ad diem mediam augmentantur, & quando sol tendit ad occasum, debilitantur; & ideo in somnum animalia resoluuntur. Vnde etiã flores in ortu solis aperiuntur qui in occasu clanduntur Ita beata virgo Maria sibi deuotos confortat & roborat, dum eis subueniendo ad spem & fiduciam sui mentes eorum subleuat. Vnde ipsa dicitur esse mater spei sanctę. Eccl. Propter omnes ergo dictas proprietates dicitur esse electa vt sol. Et mulier amicta sole. Apoca. Eccl.24. Cant. 4. Apo. 12

Item beata virgo Maria assimilatur lunæ propter septem. Nam luna (secundum Basilium) est decor noctis, mater roris, ministra humoris, dominatrix maris, mensura temporis, emulatrix solis, immutatrix aëris. Quæ omnia bene competunt sanctissimæ matri Christi. Basil. in hexa.

Primo ergo luna est decor noctis; non solum quia noctem illuminat, sed etiã quia in nocte decor ipsius apparet, præcipue tunc cũ est plena. Ita beata Virgo Maria in nocte, id est, in obscuritate præsentis vitæ exiſtens, fuit plena luce, siue luce gratiæ diuinæ (sicut angelus dixit: Aue gratia plena, &c.) siue luce diuinæ præsentiæ, propter quod subdidit, Dominus tecum. Dominus, scilicet pater, te desponsans, dominus filius te impregnãs, dominus spiritus sanctus te sanctificans. Vnde ipsa fuit totius Trinitatis nobile triclinium; siue luce virginalis mundirię, quę candor est lucis æternæ & speculum sine macula, vt dicitur Sap. Sap.7. Propter quam lucem addidit angelus: benedicta tu in mulieribus. Si quidem ante eam mulieres in virginitate permanentes propter sterilitatem erant maledictioni legis obnoxiæ. Sed ista in mulieribus etiam virginibus benedicta, ex eo quod quanquam virgo, non tamen sterilis, sed diuinitus fęcũda, & ideo mater intacta, & sic patet quod beatissima virgo Maria, quasi luna plena in diebus suis lucet. Sed est notandum quod luna plena non tantum habet pulchritudinem lucis, sed etiam perfectionem figuræ circularis, quia tunc tota est rotunda, & ideo magis pulchra; quod etiam beatæ Eccl.50

virgini

Digitized by Google

Virgini congruit. Et ideo in Psalmis vocatur luna perfecta in æternũ. Hæc est perfectio suę charitatis, per quam ad modum figuræ rotundæ fuit mobilissima, id est, promptissima ad bene operandum, capacissima & amplissima ad omnes suscipiendũ. Ecclesiast. Transite ad me omnes qui cõcupiscitis me, &c. Item fine carens, id est, indeficientissima ad perseuerandum. vnde ibidem, vsque ad futurum seculum non desinam; & ideo etiã dicitur perfecta in æternum. Luna enim quãdo plena est lucet per totam noctem: sed quãdo non est plena quandoque lucet in principio noctis. Et significat bene incipientes & cito deficientes, quandoque in fine noctis & significat bene finientes. Sed beata Maria velut luna plena fulsit in suo principio, quia in vtero sanctificata: in medio, quia filio Dei illustrata & sancte & innocenter conuersata: in suo vltimo, quia anima & corpore glorificata: per noctẽ etiã significatur tribulatio & tentatio. Quidam ergo sancti adiuuant in principio; quidam in medio, quidã, in fine. ipsa autem adiuuat semper. Et in principio, dando audaciam: & in medio, conferendo perseuerantiam: & in fine, dando coronam. Hæc est etiam luna quæ noctem, id est, peccatorũ tenebrositatẽ lumine suæ gratiæ siue misericordiæ non desinit illustrare. Vnde & ipsa sicut luna vocatur regina cæli, quia de nocte absente sole inter sidera primatum tenet, & tanquam absente rege, id est sole, vt regina regnum gubernat. Similiter quãdo rex Christus ex aliqua causa faciẽ suam alicui abscondit, tũc Maria maxime misericordiam suã ostẽdit, & fulget ei luce misericordiæ quæ prius erat in tenebris culpæ. Et sic patet quomodo virgo beata non solum est electa vt sol, sed etiam pulchra vt luna.

Psal. 88.

Eccl. 24.

Cant. 4.

Secundo beata virgo assimilatur lunæ, quia luna est mater roris. Nam vim suę humiditatis aëri imprimit, & aërẽ subtiliter alterans & immutans, in ipsius superficie rorem gignit: vnde manifestè videmus, quod æstiuali tempore quanto luna est serenior, tanto abundantior ros super gramina se ostendit. Rori autem assimilatur filius Dei incarnatus, propter ipsius roris generationem. Nam ros generatur in interstitio medio aëris & temperatè calido & temperatè frigido. Tria autem interstitia sunt, cælum, mundus, infernus: Hæc ergo irroratio, id est filij Dei incarnatio, non est facta in supremo interstitio, id est in cælo: quia naturam angelicã non assumpsit, nec infimo, scilicet in inferno, quia dæmones nõ redimit; sed in medio, id est in mundo, quia naturæ humanæ se vniuit, Ose. Ero quasi ros. Huius roris mater fuit beata Maria, quia inter eius virginea viscera ros iste cælestis descẽdens nostræ se carni vniuit. Est enim quoddã genus piscis qui coclea vocatur: qui tempore roris ad littus procedens & ibi se aperiẽs, rorẽ cęlestẽ intra viscera suscipit & se claudẽs margaritam gignit. Ista coclea est beata virgo Maria, quæ rore cælesti perfusa genęrauit de suis visceribus margaritam preciosam, de qua Matth. Inuenta autem vna preciosa margarita, abijt & vendidit: Hæc margarita Christus est, propter quẽ debemus omnia vendere, quę habemus, scilicet terrenam substantiã, voluntatem propriam, & conuersationem mundanã, & eam emere. Istum rorem Deus totum posuit in vterum virginis, & inde procedens totum mundũ irrigauit. Bern. Rigaturus aërem Deus cælesti rore, totũ vellus prius infudit. Redempturus etiam genus

Ose. 14.

Mat. 3.

Bern. super cõ.

humanũ,preciũ cõtulit in Mariã.

Tertio, quia Luna est ministra humoris,nam in augmẽto Lunæ, humores crescũt in corpore:crescunt enim,& humescunt in capitibus cerebella,in ossibus medullæ,& breuiter in corporibus omnis humoralis substantia. Et similiter in eius diminutione omnia diminuũtur. Ob hanc causam melius est minuere in Lunæ augmento,quàm in eius decremento.Sed ligna pro ædificiis incidere,& arbores inserere,vel plantare est melius in decremento, quã in augmento . Cuius ratio est, quia cum augmento crescunt humores:si tunc arborem insereres, vel plantares,humor nimius, qui in planta abundaret, quia à natura bene regi non posset,fructus faceret vermiculosos:ligna etiam tunc incisa ædificijs non sunt apta.Quia propter humiditatem inclusam ad putredinem sunt parata, à vermibus nihilominus facile corrodenda, & deperdenda. Beata autem virgo humoris ministra fuit : quia scilicet suis filijs triplicem humorem infudit,scilicet conceptionis, nutritionis, & deuotionis . Conceptionis administrauit Spiritui sancto,nutritionis administrauit Christo: humorem autem gratiæ, & deuotionis cuilibet suo filio adoptiuo. Siquidem in conceptione Christi Beata Virgo Maria ex purissimo humore sanguinis sui materiam ministrauit in conceptione corporis Christi.Sed sanctus spiritus ipsum corpus organizauit,& formauit.Vnde beata Virgo vera mater Christi fuit;quia hoc solum (secundum Philosophum) pertinet ad rationem matris, vt materiam det conceptus . Vnde Matth. Matth. 1

Cùm esset desponsata mater Iesu Maria.Item dedit filio humorem nutrimentalem , scilicet quando eum lactauit vbere de cælo pleno: propter quod dicitur. Beatus venter qui te portauit, & vbera quæ suxisti . Sunt etiã duo vbera quibus lactat beata Virgo filios suos adoptiuos, scilicet ex vno infundẽs humorem gratiæ iustis, ex alio humorem misericordiæ peccatoribus.Et ideo ab Ecclesia vocatur Maria mater gratiæ , mater misericordiæ. Luc. 11.

Quarto,quia Luna est dominatrix maris .Nam sicut adamas trahit ferrũ post se:sic Luna mouet, & trahit post se Oceanum . Vnde in suo ortu intumescit mare, & crescit ex parte oriẽtali:& decrescit ex parte occidentali: & ecõtra quando est in occasu : secundum autem quòd Luna plus vel minus proficit in lumine,ita plus,vel minus se extendit vel retrahit ipsum mare.Et sicut dicit Maurus:Oceanus incremento lunæ retinet modum istum. Primo enim die crescentis Lunæ fit copiosior solito,& abundat in summo:sed secundo minuitur : & sic crescit vsque ad diem septimum . Deinde iterum crescit per septem dies. Ita quod in decimaquarta die iterum est plenus in summo.Vnde in nouilunio mare est summè plenum & in plenilunio.Mare autem moraliter accipitur tribus modis. Nam vno modo dicitur mare huius vitæ amaritudo: & super illud mare Beata Virgo habet virtutẽ, scilicet,quia eius pietas ostenditur super illos, qui sunt in tribulationis amaritudine positi. Nam venti, & mare obediunt ei. Venti sunt aduersitates exteriores: mare sunt interiores amaritudines,vel venti sunt violentiæ tentationum:mare perturbatio tribulationum. Maurus in Cic. lib. Matt. 8.

Secundo modo , mare vocatur peccatorum inquietudo , Isa.Impij quasi mare feruens,quòd quiescere non potest:sed quando ista luna oritur peccatoribus,eos luce Isa. 57.

Digitized by Google

stuæ misericordię illustrando, tunc crescit ex parte Orientis, & decrescit ex parte Occidentis: quia scilicet eius auxilio oritur, & crescit in ipsis peccatoribus lux gratię, & aqua misericordiæ: & deficit casus culpæ. Sed econtra, si ista luna occideret peccatoribus, scilicet, vt eis per suã gratiã nõ adesset, tunc crescceret ex parte Occidẽtis, & deficeret ex parte Orientis, id est, deficeret lux gratiæ, & crescceret casus culpæ.

Tertio, vocatur mare mundi vicissitudo, siue mutabilitas, Sicut autem ostensum est, mare virtute lunæ habet quadruplicem mutabilitatem. Vna est repletionis & illa est in nouilunio. Secunda diminutionis, & illa est vsque ad septimum Lunæ. Tertia augmentationis per alios septem dies, siue sex. Quarto iteratæ repletionis, & hæc in plenilunio. Similiter virtute, & auxilio beatæ Virginis peccatores in mundo existentes, replentur aqua pœnitentiæ, & decrescit in eis mare culpæ, & augetur profectus gratiæ, & tandem peruenitur ad plenitudinem gloriæ.

Quinto, quia Luna est mensura temporis: quia secundũ motũ Lunæ accipiuntur anni lunares, qui apud Iudæos obseruabantur: vnde Ecclesiastic. Luna in omnibus in tempore suo, ostensio temporis, & signum eui. Et cõtinet annus lunaris eccliij, dies, vnde patet, quod annus solaris superat lunarem in xi. diebus, vnde Hebræi, & Arabes annum seruant minorem, quam sit noster xj. diebus, præter quadrantem vnius diei, Eccl. 43

Item secundum lunam distinguuntur menses lunares: vnde mensis dicitur a mense, quod est luna, eo quod Hebræi ex cursu lunæ menses vocabant. Et accipitur mensis lunaris apud Iudæos & Arabes secundum cursum lunæ in toto Zodiaco, donec solem attingat: quod facit in xxix. diebus cum dimidio, vt Astrologi dicunt. Dies autem lunares secundum Arabes incipiunt de sero ab occasu Solis, eo quod ortus Lunæ fit tempore occasus Solis: & sic (secundum eos) nox præcedit diem. Sed Græci, & Romani, & aliæ gentes, quæ non vtuntur in mensibus suis visione nouæ lunæ, computant diem ab ortu Solis cum nocte vsque ad ortum sequentis diei: & sic (secundum eos) dies præcedit noctem (vt dicit Alfraganus. Patet ergo, quod Luna habet dies, menses, & annos: sed tamen menses, & annos habet breuiores. Quia scilicet Beata Virgo habet plenitudinem gratiarum & virtutum, & donorum, sicut & Christus, qui Soli assimilatur: tamen in minori gradu, licet excesserit omnes alios Sanctos. Ecclesiastic. Quare dies diem superat, & annus annum. Alfrag. diffe. 2. Eccl. 33.

Sexto, Beata Virgo assimilatur Lunæ: quia Luna est æmulatrix Solis. Nam aliquando ipsi Soli est ante: aliquando super, aliquando subter. Vnde Luna aut est cum Sole in coniunctione quãdo ascendit, aut à latere, vt quando à Sole recedit, vel quando ad Solem se vertitur: autin plena oppositione, quando scilicet totaliter soli opponitur. Sic beata Virgo ante Christum; qui etiam est Sol iustitiæ: fuit quantum ad ætatem carnis, sicut mater ante filiũ: & hoc quantum ad humanitatem; quia quantum ad diuinitatem Christus fuit ante eam secundũ illud: Post me venturus est, qui ante me factus est. Ioan. 1.

Item fuit post Christum quantum ad mortẽ: quia Christus ante

Digitized by Google

eam mortuus fuit. Nam (vt quidam dicũt) superuixit filio vndecim annis. Erat enim vt dicunt quando Christum concepit, decẽ & quatuor annorum, & mansit cum eo annis xxxiij. & post mortem Christi superuixit vndecim annis, & secundũ hoc quãdo obiit erat annorũ quinquaginta octo.

Item ipsa fuit super Christum materna auctoritate, cui Christus in pueritia humiliter se subiecit, & reuerenter obediuit, (secundũ illud Luc.) descendit cum eis & venit Nazareth, scilicet cũ virgine, & Ioseph: & erat subditus illis. Luc.2.

Item ipsa fuit sub Christo non solum dignitate, sed etiam situs localitate cũ esset in cruce suspensus. Tunc enim ipsa steterit inferius sub eo iuxta crucem. Ioan. Sed nõ tandum, quod quando Luna est sub Sole, ita quod recta diametro inter nos & Solem sit interposita, solet esse Eclipsis, id est, defectus solis concausatiue. Et hoc fuit in passione Christi, quia beata Mater sub ipso mœrẽs stetit: & tunc ipsa Eclypsis solis, id est, mortis Christi pro tanto causatiua fuit, in quantum naturam qua pati, & mori posset, ex ipsa Christus assumpsit. Sed notandum quod Eclypsis Solis accidere non potest secundum naturam, nisi in coniunctione Solis & Lunæ, quando de nouo accenditur: & dum ipsa cõiunctio in linea Ecliptica celebratur, & hoc est semper quando Sol est in capite Draconis, & Luna in cauda, vel econuerso. Vnde dicit Albumasar. Si luna inter nos & solem obuiat, defectum radiorum nobis facit in capite vel cauda draconis. Quid autem sit caput & cauda draconis, dicetur in capitulo lxij Et similiter beata virgo dupliciter ipsum solem Christum quodammodo obscurauit. Primo quando ipsum concepit. & carne vestiuit: tunc enim minoratus est paulo minus ab Angelis, quia exinaniuit seipsum formam serui accipiens. Vnde hoc fuit quasi in capite draconis, id est, in muliere vel humana carne, quę fuit caput, id est principium peccati. Ioan.29 Albu.li. de mopla. Philip.2

Item in cauda, id est, in morte Christi, vbi fuit quodammodo finis peccati: vbi draco infernalis suum dominium perdidit & terminauit.

Nota etiam, quod quando luna est sub sole, quamuis lumen perdat ex parte terrę: non tamẽ perdit ex parte cæli: vnde quando luna ipsi soli coniungitur, nihil omnino luminis ad terram dirigitur. Sed tamen ex parte cæli in plena illuminatione permanet & insistit. Et ita similiter beata virgo, quamuis in passione videretur ex parte corporis Eclypsata & obscurata per tristitiæ immensibilitatẽ: tamen ex parte animę semper fulgorem tenuit per fidei firmitatẽ. Vnde licet alia luminaria mundi, scilicet, Apostoli fuerunt Eclypsata tunc fidem perdendo, ipsa tamen semper luxit, fidei lumen seruando.

Item ista nostra luna tunc fuit in coniunctione cum sole, quãdo innixa super dilectum suum ad cælum assumpta fuit.

Item Christi solis à latere stetit, quia in cælo iuxta thronum filij locatus est thronus matris sicut legitur in figura de matre Salomonis. Fuit autem opposita soli in annunciatione, quia tunc quanto sol, id est, Deus vel angelus annũciãs plus ipsam cõmẽdabat & magnificabat dicens, Aue gratia plena, tanto ipsa econuerso se humiliauit dicens, Ecce ancilla. Vnde quia humilitatem Deus ancillæ suæ respexit: ideo eam suo lumine repleuit, sicut luna impletur lumine, quando est soli opposita 3 Reg. Luc.1.

Septimo, beata virgo assimila-

tur

tur lunæ, quia luna est immutatrix aëris, & mediante aëre maxime immutat corpora humana: vn de Hippo. de luna loquens ait: est quoddã cœleste fidus in quo oportet medicũ prouidere, cuius prouidentia est mirabilis & stupenda, & Galenus dicit, Rem certam quæ non fallit intendat medicus, quam docuerunt astrologi Aegyptiorum, quod per coniunctionẽ corporis lunaris cũ stellis fortuitis fiunt ęgritudines terminabiles ad bonum. Cum contrariis vero contrariæ, scilicet ad malum, & ideo cautus & perfectus medicus (secundum doctrinam Hippocratis) aspicere debet prima lunam, & quando est plena lumine: quia tunc crescunt humores in omnibus, vt dictum est. Quando ergo in febres aliquis cadit, multũ necesse est videre vtrum luna tunc exeat de coniunctione. Tũc enim crescit infirmitas quousq; veniat ad oppositionis gradum, scilicet, in plenilunio? & tunc si fuerit cum malo planeta aut in malo signo, & aspexerit dominũ domus mortis, quę est signum occultum, scilicet, scorpionis, vel si aspexerit mortem, quæ dicitur domus signi scorpionis, tunc de morte timendum est. Si vero fuerit cum bono planeta & in bona domo siue signo, & aspexerit dominum domus vitæ, scilicet, Mercurium & Venerem, quæ est domus Arietis siue primi signi, tunc de vita sperandũ est, & sic de aliis vt patet in libro Hippocratis, quem dicitur composuisse de vitiis infirmitatis secundum lunam. Sicut ergo luna habet dominium super infirmitates corporales; sic etiam domina nostra habet dominiũ super morbos tam corporales, quam spirituales; vt faciat eos esse ad vitam vel ad mortem secundum hominum merita & deuotionẽ ad ipsam. Nam eam reuerentes, vitali aspectu aspicit & curat. Ipsam vero blasphemantes vel contemnẽtes (nisi per pœnitentiam redeãt) mortali aspectu aspicit & necat.

Hippo. in pronost.

Galen. in com. de deietit.

Item beata virgo vocatur abec clesia stella maris, ex eo, quod illa cælestis quæ dicitur stella maris est primo quo ad situm altissima. Similiter virgo beata altissima est per gloriæ dignitatem, scilicet super omnes choros sanctorum & angelorum iuxta filium in gloria sublimata. Eccles. 24 Ego in altissimis habito. Eccl. 24

Item illa stella est quoad motum velocissima. Licet enim stella maris, quæ vulgo dicitur Tsamontana, à loco suo moueri non videatur, tamen in sphæra suæ circulo circulariter circumuoluitur; sed quia circulum habet breuissimum quasi non moueri videtur. Sic beata virgo Maria quamuis in statu gratiæ immobiliter permanserit, & ab ipso per motum alicuius criminis nunquam recesserit: motu tamẽ dilectionis diuinę velocissimè cucurrit. Dicit enim Bernardus, quod qui amauit vehementius, currit velocius & peruenit citius. Ipsa præ omnibus sanctis plenius & feruentius dilexit; Vnde ipsa dicitur mater pulchræ dilectionis. Fuit autem amor suus per modum circulationis: quia motus circularis est ab eodem in idem: quia ipsa Deum sic diligebat, quod omnia alia nõ, nisi propter ipsum amabat; & sic omnis amor eius à Deo incipiebat, & in Deum redibat. Eccles. Girum cæli, id est, cælestis amoris circuiui sola. Et dicit sola, quia nullius sancti amor fuit ita in Deum totaliter directus, sicut beatæ virginis. Vnde & breuissimum circulũ habebat, quia post contemplationẽ, omnia quę occurrebãt statim referebat in Deum. Ideo dicit Aug. de ipsa, Vnam scimus pro certo, quod omnis Mariæ vita & actio Ber. Eccl. 24 Aug. in quoda. ser.

Digitized by Google

intẽta fuit ſemper in Domino. Itẽ huiuſmodi ſtella quo ad aſpectũ noſtrum eſt minima quamuis in ſe ſit valde magna. Similiter beata virgo exterius exhibuit ſe minimam per humilitatẽ, quãuis eſſet valde magna per ſanctitatẽ. vnde
Luc.1. dixit. Quia reſpexit humilitatem ancillæ ſuæ, ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. Item ſtella illa, eſt quo ad affectum vtiliſſima, propterea quod ipſa eſt nauigantium directiua, & ideo vocatur ſtella maris. Nam propter ſitus ſui immobilitatẽ homines ad ipſam aſpicientes maxime certificat, ſic beata Virgo nauigantes per mare mundi dirigit: quibus .ſ. ſuæ miſericordiæ nunquam ſubtrahit vel abſcondit: vnde illa ſtella vocatur polus, quia ſemper nobis pollet, & nunquam occidit: ſed ſemper ſuper nos exiſtit. vnde polus à pollendo eſt dictus, quia continuè mũdo pollet.

Item iſta ſtella eſt ratione ſui ſitus medij totius cæli oſtenſiua. Medium autem cęli eſt filius Dei, qui mediator eſt Dei & hominũ: hunc nobis iſta ſtella oſtendit, quia eum nobis viſibilem genuit. Ad hanc etiam ſtellam aſtrologi potiſſimè recurrunt, quia per eius ſitum diſcernuntur termini & ſitus aliorum ſyderum & cæleſtiũ circulorum: Sic ſancti qui ſunt veri aſtrologi, cæleſtia contemplantes, potiſſimè ad eam recurrunt & attendunt: quia ſitus ſyderum, id eſt, manſiones beatorum quas habent in cœlo, & termini cæleſtium circulorum, id eſt, perfectiones angelorum per ipſam diſcernuntur, tanquam per ipſorum omnium dominam & reginam, & per ipſam etiam tanquam per cæli portam omnes qui ſaluantur, illuc introducuntur.

Item illa ſtella per gyrum arctur i ſibi propinqui ab alijs ſtellis eſt diſtincta: à cuius vicinitate polus articus eſt vocata. (vt dicit Beda) Arcturus enim eſt ſeptem ſtellarum curſus quæ iſtam ſtellã circumeũt, facientes ei quaſi circulum & coronam. Quia ſcilicet beata virgo omnium ſanctorum coronis qui ad ſeptem gradus pertinẽt, coronatur & decoratur. Nã primus gradus eſt angelorum, ſecundus eſt patriarcharum, tertius eſt prophetarum, quartus apoſtolorum, quintus martyrum, ſextus confeſſorum, ſeptimus virginum. Notandum etiam quod iſta ſtella ſiue polus eſt axis cæli ex vna parte receptiua ſiue terminatiua. Axis enim vocatur linea quædam imaginata quę ab illo polo antartico, vſque ad iſtum polum articum recto diametro ſicut linea à puncto vſque ad punctum eſſet tracta. Axis ergo iſte fuit dolor paſſionis Chriſti, qui ab vno polo, ſcilicet à filio cruci affixo vſque ad alium, ſcilicet vſque ad cor ipſius matris immobile à fide & gra Luc.2.
tia, pertranſit, ſicut ei Simeõ prædixerat. Lu. Tuam ipſius animam pertranſibit gladius, id eſt, dolor paſſionis Chriſti.

Item beata Maria aſſimilatur luci, propter vij.

Primo, quia lux tenebras pellit, Ioan.2
Ioan. Lux in tenebris lucet, ſcilicet tenebras expellendo, Damaſ. Dama.
Aufer lumen, & omnia in tenebris, omnia incognita remanebunt. Sic beata virgo dum verum lumen mundo effudit, tæcitatis & infidelitatis tenebras effugauit.
Vnde Maria interpretatur illu- 2.Reg.
minatrix. Ipſa etiam eſt illa lux 23.
de qua dicitur. Lux auroræ oriente Sole mane abſque nubibus rutilat. Ipſa nanque peccatores purgat à tenebris peccatorum lumine gratię ſuę, Et ideo dicitur lux auroræ, quia expellit tenebras culpæ, & introducit lucem gratiæ. Ipſa frigidos accendit calore charitatis ſuæ: & ideo

ideo assimilatur luci Solis Orientis, quia lux Solis calefacit. Item ipsa æstum concupiscentiæ refrigerat, & à nubibus carnalium passionum animas serenat. Et ideo assimilatur luci matutinæ, quæ est cum refrigerio, & luci etiam serenæ, scilicet quę est absque nubibus.

Secundo, lux mœrores dissoluit. Et hoc est inquãtum habet aspectum lætificatiuum: dulce enim est lumen, & delectabile oculis videre solem, vt dicitur Eccleſiast. Hoc autem competit Beatæ Virgini, quæ scilicet est mœrentium consolatrix. Nam spirituales consolationes, & gaudia deuotis sibi mentibus frequenter infundit: Hester. 8. Hester Noua lux oriri visa est, gaudium, & honor, & tripudium. Est enim gaudiosa incipientibus, quibus spirituales consolationes impendit, honorabilis proficientibus, quos ab omnibus impugnationibus protegit: tripudiosa est peruenientibus, quos in cæleste gaudiũ introducit. Eccl. 11.

Tertio, quia lux insidias prodit. Nam latebras illustrat, & patefacit, in quibus insidiæ absconduntur. Sic Beata Virgo insidias diabo li deuotis suis patefecit ne ab ipsis decipiantur. Et ideo diabolus istam lucem multum timet. Ioan. 3. Nõ venit ad lucem, vt nõ arguantur opera eius. Ioan. 3.

Quarto, quia lux securitatem parit: vnde homines, qui de nocte pauescunt, in die securi vadunt; & hoc est, quia non timent offendiculum. Ioan. Qui ambulat in die, non offendit, quia lucem huius mundi videt. Non enim timent qui in die vadunt, aut pedis offendiculum, aut hostis latentis incursum, vel fantasmatis terrentis aspectum. Sic qui beatam Matiam sequũtur, & ei per deuotionem adhærent, illuminantur, & proteguntur ab ea, vt neque peccando cadant, nec eos dæmones fallant, nec ipsos fantasmata terreant. Rom. 13. Rom. 13. Induamur arma lucis sic, vt in die honestè ambulemus. Arma lucis, sunt exempla beatæ Virginis, quæ quicunque indutus fuerit, eam scilicet sequendo tutus erit ab omnibus prædictis.

Quinto, quia lux visum pascit, & hoc propter suã pulchritudinẽ, in cuius aspectu anima delectatur. Prouerb. Lux oculorum lætificat animam; sic spiritualis pulchritudo Beatæ Virginis considerata vitum animæ lætificat, & pascit. Eccleſiast. Pulchritudine enim decoris eius admirabitur oculus. Si quidem candor eius admirabilis fuit tam in interiori puritate, quã in exteriori virginitate. Sap. Candor est lucis æternæ, scilicet quantum ad pugitatem mentis: & speculum sine macula, quantũ ad honestatem carnis. In hoc speculo quilibet poterat securè respicere: quia tanta erat lux honestatis, quæ emicabat in facie Virginis, quod (vt dicit Hieronymus) quicunque respiciebat in faciem Virginis huius, omnis turpis tentatio extinguebatur in eo. Iob Lux vultus mei non cadebat in terra. Prou. 13. Eccl. 43. Sap. 7. Hieron. Iob 29.

Sexto, quia lux cælestium corporum virtutes ad nos vehit, vnde (secundum Auicennam) lux est vehiculum virtutum cælestium, quia scilicet cœlestia luminaria mediante luce agunt, & mouent ista inferiora. Sed sciendũ secundum quosdam, quod lux habet causare effectus naturales, inquãtum motus sibi adiungitur; non quòd in motu sit virtus causatiua principaliter effectuum naturalium, sicut est in luce; sed quia per motum determinatur virtus Solis, inquantum corpus agit in corpus per contactum, & concretionem aëris moti. Et ideo cessante motu, quod erit in fine Auic.

Digitized by Google

mundi, lux non cauſabit effectus naturales; ſed ſolum intentionales dando eſſe coloribus, & ſe diffundendo in medio abſque eo, quod cauſet aliquē effectum naturalem. Habet enim corpus cęleſte in quantum corpus, quod agat per motū: hoc enim eſt proprium corporis, vt motu moueat. Et ex hac parte habet, vt moueat ad tranſmutationem naturæ. Sed hoc per lucē habet vlterius, quod ſolū cauſet eſſe ſpirituale inquantum attingit ad ordinem ſubſtantiarum ſeparatarum, & participat aliquid de modo ipſarum: vnde ſi motus auferatur, lux habebit ſolum ſe multiplicare in medio, & cauſare effectus ſpirituales in corporibus, & ex parte hac habet lux aliquam ſimilitudinem cum forma intentionali; maximè cum fiat in medio & tollatur ad præſentiā & abſentiam inminaris, propter quod non habet eſſe fixum, & ratum ſicut forma naturalis; vnde ratione debilis eſſe quod lux habet in medio, & ratione effectus intentionalis quem ſolum cauſabit motu ceſſante, poſſet forte aliquo modo tolerari dictum eorū, qui dicūt, quòd lux habet in medio eſſe intentionale. Sicut ergo mediāte luce deuenit ad inferiora virtus cæli, ita mediante Virgine deuenit ad nos virtus Dei, id eſt, filius Dei, de quo dixit angelus Virgini: Virtus Altiſſimi obumbrabit tibi: ſed hoc factum non eſt niſi addito motu fidei, ſcilicet, per Virginis conſenſum dicentis. Ecce ancilla Domini, &c. Mediāte etiam iſta luce cęleſtis gratia nobis infunditur, & deueniunt ad nos diuinæ miſerationes. Vnde Ecc. Miſereri noſtri Deus omniū, & oſtende nobis lucē miſerationum tuarum.

Dio. 4. c. de di. no.

Septimo, quia lux diuerſas res gignit. Dicit enim Dioniſius, quòd lux omnibus corporibus generationem cōfert. Sic beata Virgo genuit illum, qui multos filios adduxit ſecum in gloriam, quos non contemnit vocare fratres, vt dicit Apoſtolus Hebr. 2. Omnes autem, qui Chriſti fratres ſunt, poſſunt dici filij ſpirituales Beatæ Virginis, quæ mater Chriſti, eſt naturalis. Vnde ipſa dicit, A generationibus meis implemini. Et ideo omnes Chriſtiani ſunt filij huius lucis, Ioan. Credite in lucē, vt filij lucis ſitis.

Hebr. 2.

Eccl. 24.

Ioan. 12

Item Maria Mater Domini aſſimilatur auroræ, propter quatuor.

primo, quia eſt noctis ac diei mediatiua; eſt enim terminus noctis, & initiū diei & ideo aliquid habet de obſcuritate, & aliquid de claritate. Et talis fuit beata virgo in vtero matris: quia enim in ipſa terminari debebat nox culpæ, & initiari dies gratiæ, ſecundum illud Rom. Nox præceſſit, dies autem appropinquabit. Ideo ipſa tanquam vera aurora in ipſo ſuo principio aliquid tenuit de nocte culpę: quia fuit in originali peccato concepta, & aliquid de die gratiæ, quia fuit in vtero ſanctificata, & per gratiam ſanctificationis ab ipſo peccato purgata. Vnde Iob dicitur de die originalis peccati, qui incepit quando aperti ſunt oculi Adā & Euæ. Obtenebrentur ſtellæ caligine eius, expectet lucem & non videat, nec ortū ſurgentis auroręſtellę enim id eſt, ſancti illo die ſunt obtenebrati, quia fuerunt cum originali peccato cōcepti, & cum originali nati. Sed iſta dies culpæ non vidit lucem, id eſt, Chriſtum; quia nec in ſuo conceptu, nec in ortu originale habuit peccatum, ideo dicit expectet lucem, & nō videat. Auroram autem, id eſt, Beatā Virginem non vidit ſcilicet quātum ad ortum, quia non eſt nata cum originali, licet viderit quantū ad conceptū. Et ideo ſignanter dixit

Rom. 13

Iob 3.

nec

Digitized by Google

nec ortum surgentis auroræ.

Secũdo, quia aurora est latronũ expulsiua Nã latrones, qui de nocte in tenebris exeunt, aurora, id est adueniente die fugiũt & se abscondunt. Iob. Si subito apparuerit aurora arbitratur vmbrã mortis. Ita dæmones tanquã insani, & exterriti fugiunt, cũ nostrã auroram, id est, Virginẽ gloriosam in corde alicuius per deuotionẽ fulgere cognoscunt. Iob 24.

Tertio, quia aurora est roris infusiua: vnde dicitur aurora quasi aura rorans. Ita beata Virgo Maria diuinæ gratiæ rorem nobis abundanter infundit. Quod significatum est in lucta Iacob cũ angelo. Nam cum ei dixisset angelus Dimitte me, quia aurora est: Respondit, Non te dimittam, nisi benedixeris mihi, & postea sequitur: quia benedixit ei in eodem loco. Hæc enim est benedictio de qua dicitur: in rore cœli desuper erit benedictio tua. Et hic est ros supernę gratię, quẽ nobis hæc aurora infundit. Et iste ros auroræ est decoratiuus, & refrigeratiuus, & dulcoratiuus, Decoratiuus quia dicitur, quòd conchæ marinæ (vt supra tactum est) in aurora se aperiũt, & rorẽ suscipiẽtes Margaritas concipiunt, quæ scilicet in ornamentis ponũtur. Et sic animæ deuotæ, dũ se isti auroræ, id est, beatæ Virgini per effectum deuotionis aperiunt, rorem gratiæ supernæ suscipiunt, per quam Margaritas candidas, id est affectiones puriſſimas concipiunt, quæ sunt animæ ornamenta. Et ideo isti auroræ dicitur: Ros lucis ros tuus, id est affectiones tu generas lucidas, & mundas. Gen. 32. Gen. 26.

Item iste ros auroræ est dulcoratiuus. Exod. dicitur, quòd in aurora colligebatur manna: manna quidẽ est internæ dulcedinis gratia, quam his, qui tribulato sunt corde, infundit hæc aurora. Exo. 16.

Item iste ros est refrigeratiuus, scilicet ardoris feruentis cõcupiscentiæ, secũdum illud Eccles. Ros obuians ardori venienti humilem efficit eum: & ideo aurora est caloris temperatiua. Eccl. 43

Quarto, quia aurora est lucis à sole impetratiua. Vnde dicitur: Lux auroræ oriẽte sole mane absque nubibus rutulat. Sic ista aurora scilicet virgo beata impetrat lumen diuinæ cognitionis & inspirationis. Nota quòd ista lux auroræ quæ est manè oriẽte sole, multa bona operatur. Est enim infirmorum confortatiua: auium lętificatiua, florum de nocte clausorum apertiua, herbarum de nocte depressarum erectiua. Quæ omnia hæc iam prædicta facit in nobis beata virgo Maria. Est enim ipsa aurora quæ debiles cõfortat: si quidem infirmi confortãtur in aurora, ex eo quod sanguis in aurora dominatur, & ideo somnus dulcior est in aurora. 2. Re. 23

Item quia tunc virtutes animales corroborantur. Vnde secundũ medicos, melius se habẽt infirmi: & ideo dicitur aurora quasi aurea hora, id est, optima. Ita similiter per beatam virginem infirmi spiritualiter recipiunt sanitatẽ: vires animæ recipiunt vigorem, sanguis dulcedinis & deuotionis recipit augmentationem.

Item in aurora aues lætificãtur & ideo ad cantandum excitãtur: vnde dicitur aurora quasi auium hora, quia scilicet beata virgo est quæ deuotos excitat ad Dei laudẽ. Ipsa enim est quæ flores clausos, id est, mentes humilium aperit ad bene operandum, vt odorẽ boni exempli vndique circũfundant. Ipsa etiam est quę depressos per mœrorem erigit per spem & consolationem.

Item beata Maria assimilatur nubi propter septem.

Primo, quia nubes est omnium

Digitized by Google

impressionum cœlestium de facili susceptiua. Quia scilicet domina nostra receptaculum fuit omnium cœlestium gratiarum. Nam cæteris sanctis per partes; Mariæ autem totã se infudit gratiæ plenitudo, sicut Hieronymus dicit: vnde angelus dicit ei. Aue gratia plena: & ideo præ ceteris sanctis extitit gloriosa. Exod. Gloria domini apparuit in nube.

Hieron.
Luc. 1.
Exo. 16.

Secundo, quia nubes est sua leuitate sursum ascensiua: quia scilicet virgo beata contemnens terrena, semper erat ad cælestia eleuata. Isa. Ascendet Dominus super nubem leuem, id est, virginẽ à terreno amore alleuiatã & cœlesti calore subtiliatam: & ingredietur Aegyptum, id est mundũ.

Isa. 19.

Tertio, quia nubes est solaris radij incorporatiua, sed tamen radius qui in ipsa nube incorporatur ipsam penetrans non eam scindit, nec ipsa nubes diuiditur. Ita ipsa domina nostra filium Dei in se recepit & carne vestiuit, & sine sui corruptione etiam mundo peperit. Ezechiel. Solem nube tegam. Acto. Nubes susceperit eum.

Ezech. 32.
Acto. 1.

Quarto, quia est caloris mitigatiua & vmbratiua, quia scilicet virgo Maria est omnium malorum nostrorum mitigatiua. Psal. Expãdit nubem in protectionem eorum. Matt. Nubes lucida obũbrauit eos.

Psl. 104.
Mat. 18.

Quinto, quia nubes est laborantium recreatiua, & siti æstuantium refrigeratiua, quia scilicet domina nostra est omnis nostri laboris consolatiua & refrigeratiua. Eccles. Speciosa misericordia Domini in tempore tribulationis, quasi nubes pluuiæ in tempore siccitatis; ipsa enim est regina misericordiæ.

Eccl. 35

Sexto, quia nubes resoluta in pluuiam est terræ fœcundatiua ac feminũ nutritiua, impinguatiua, augmentatiua, & multiplicatiua, quia scilicet domina nostra per impetrationem gratiæ terrã animæ nostræ fœcundat, bonas affectiones in nobis nutrit & impinguat, & opera nostra augmẽtat & multiplicat. Isa. Nubes roris in die messis. Nam ipsa infundendo diuinæ gratię rorẽ, facit nos multiplicare bonorũ operũ messem.

Septimo, quia nubes est amaritudinis in dulcedinem mutatiua. Nam ex marinis aquis generata in altum tamen sublimata & cõtra solem suspensam solis beneficio amaritudine deposita fit in dulcedinem tota conuersa, ita etiam domina nostra licèt amara (vt dictum est) fuerit in originali peccato generata; tamen à Spiritu sancto sanctificata, & à sole iustitiæ grauidata, facta est prædulcissima & mater pia. Reg. Ecce nubecula parua quasi vestigium hominis ascendebat de mari, &c. Et dicitur beata virgo nubecula parua, quantitate humilitatis, lenitate sanctitatis, quia scilicet ab omni peccato, immunis, & subtilitate paupertatis.

3. Re. 18

Item beata Maria assimilatur mari. Primo, quia mare continet amaritudinis poculum, id est, aquam amaram, cuius amaritudinis causa est (secundum Philosophum) Quia in mari sunt duo vapores scilicet humidus & siccus, siue subtilis & grossus: per calorẽ ergo solis & motum à mari resoluitur pars subtilior & remanet grossior, quæ nimirum calefacta fit salsa & adusta efficitur amara. Et ita in beata Maria fuerunt duo vapores, id est, amores, scilicet ad filium: vnus naturalis ad illius humanitatem qui erat vt vapor grossior, alius spiritualis ad illius diuinitatem. Et secundum hoc habebat de ipso duas consolationes. Vnam secundum sensualitatem, quæ erat vt pars grossior.

Arist. 2. met.

Aliam

Aliam secundum rationem quæ erat vt pars subtilior. In passione autem filij sui propter calorē solis, id est, propter feruorem pœnarum & dolorū Christi & motū mortis eius, exhalauit pars subtilior, id est, remissa & in ea cōsolatio rationis; & abundauit vapor grossior, id est, affectio naturalis, propter quam in tātum calefacta & adusta est dolore, quod tota facta est amara. Vnde Maria interpretatur amarum mare. Iob. Ferueſcere faciet sicut ollam profundum maris, id est, cor Virginis, quod quantum feruebat amore, vrebatur dolore. Et ideo ipsa ad modum ollæ bullientis extra effudit aquā lachrymarum. Ruth. Vocate me Mariam, hoc est amaram: quia amaritudine replenit me Omnipotens.

Iob. 50.

Ruth. 1.

Secundo, mare est fluminū hospitium: nā omnia flumina intrant mare, vt dicitur Eccl. Et ita omnia dona spiritualia & omnium gratiarum charismata, influxerunt in beatam Mariam. Eccl. In me gratia omnis vitæ, &c.

Eccl. 1.

Eccl. 24.

Tertio, quia mare est omnium aquarum principium. Nā mare est sui diffusiuum, vnde tā fluminibus quā fontibus (secundū. Hier) est aquæ ministratiuum. Hoc etiā probat Seneca scilicet quod mare est principium omniū fluminū & fontium. Sed Arist. & Auic. & Algazel & cōmuniter peripatetici volunt quod fontiū & fluminum pluuia sit causa. Et huic sententiæ videtur attestari, quod crescente pluuia vt in hyeme crescūt flumina: & econtrario in æstate cōtingit. Sed positio prima magis videtur conuenire Scripturæ Eccl. Ad locum vnde exeunt flumina reuertuntur. Potest tamē dici quod quantum ad continuationem attractionis aquæ ad aliquam vastā voraginē quæ est principiū fluminalis, verius videtur dictū Senecæ. quod mare sit principium: eo quod pluuia nō videtur sufficere posse ad indeficientē exitum fluminis alicuius, sed quātum ad facilitatem attractionis & congregationis aquę verius est secundū: eo quod terra spōgiosior est in loco descēsus pluuiæ quam alibi in profundo, & ideo magis attractiua est & aqua pluuialis subtilior est ab alto cadens, ideo penetrat cum inuenit poros terræ ad hoc aptos: & ita vtraque sententia de facili sustinetur. Sed licet terra attrahat ab vtroq; scilicet, à pluuia & à mari, quia ex omni parte attrahit: tamen inde videtur copiosius attrahere: vnde cōtinuè attrahit, scilicet à mari præcipuè, cū aqua pluuialis eo quod pauca est & raro cadens, nec tota nec semper peruehat ad locum vnde flumen oritur. Et huiusmodi congregatio aquæ nō fit solum ex attractione ad vnum locū, sed ex cōcursu plurium venarum siue per naturam siue per artē, quomodo aggregantur venæ artificialiter cum puteos fodiunt. Et sic patet, quod aqua fluminum & fontium & est à nubibus per pluuiam, & est à mari per attractiōnem continuam, scilicet magis continuè & abundè à mari. Vnde etiā Arist. dicit quod mare Oceanum est cōtinuè principium omniū fluminū: Ita similiter quamuis à nubibus quę sunt in aëre, id est, à sanctis qui sunt in cęlo, & fluminibus & fontibus qui sunt in terra, id est, viris & mulieribus eos orātibus in ecclesia infundantur, id est, impetretur à Deo frequenter gratiæ pluuiæ, tamen à mari pleniſſimo, id est, à beata virgine magis continue, & abunde attrahitur aqua gratiæ. Ipsa enim (vt dicit Bernard.) sinum pietatis suæ omnibus aperit vt de plenitudine eius accipiant vniuersi; vnde gratiæ aliorum sanctorum minime sunt, respectu

Sen. li. natu. quæ.

Aristo. me.

Ecc. 1.

gratia-

Digitized by Google

Eccl. 18. gratiarum eius. Eccl. Quasi guttæ aquæ maris deputati sunt. Quarto quia mare est in necessitatibus refugiū. Ita beata virgo est refugiū miserorū in tribulationū positorū, vnde ipsa est spes omnium miserorū in terra habitantiū. Psal.

Psal. 64. Spes omniū finiū terræ, & in mari.

Quinto, quia mare est itineris compendium. Ita similiter siue ad statū gratiæ, siue ad portū gloriæ, Beatę Virginis auxilio citius peruenitur. Psal. In mari via tua.

Psal. 76. Sexto, quia mare est laboris lucrū vnde negotiatores ipsum maximè frequentant. Ita qui volunt cælestis gratiæ thesauris ditari, ad Beatam Virginem sæpius ire debent, siue ad contemplandū eius exempla, siue ad salutandum, & commendandum eius præconia, siue ad impetrandum & obtinendum eius suffragia. In cuius figuram dicitur Ioan. quod perrexerunt discipuli eius ad mare.

Ioan. 6. Septimo, quia mare est vndarū propulsiuū, & æqualitatis, & trāquillitatis reductiuum: vnde mare vocatur pelagus, quia pellit vndā. Et vocatur etiam æquor ab æqualitate: quia, & si fluctus eius velut montes eriguntur: sedatis tamen tempestatibus adequantur, vt dicit Isid. Ita beata Maria à sibi deuotis & amicis vndas tentationū repellit, & fluctus, id est, furores persequentium, & tempestates, id est, impetus aduersantiū ad æqualitatem pacis, & tranquillitatem reducit. Quod figuratū est Ionæ, vbi dicitur, quod tulerunt Ionam,

Ioan. 1. & miserunt in mari, & stetit mare à feruore suo per Ionam intellige orationem puram, & deuotam, quæ tunc in mare mittitur, quando beatæ virgini portigitur: & tunc mare, id est, mūdus fæuiēs cessat à feruore suo, id est, persecutionis furore.

Item beata Maria assimilatur terræ propter xiij. Naū terra secundum Basilium est corpus infimum, orbis medium, cæli centrū, elementum maximè corpulētum; mundi fundamentum, naturaliter frigidum & siccum, quātitate minimum, qualitate obscurum, figura sphæricum, aquæ glutino mansiuum, secundum se totum quietum, licet in partibus suscipiat sępe motum omnium viuentiū receptaculum; & pedū Dei scabellum. Primo igitur Beata virgo assimilatur terræ: quia terra est corpus infimū, scilicet inter quatuor elementa secundum ordinem naturalem elementorum; sicut cælū est supremum in ordine corporū. Basi.

Prouer. Cælum sursum, & terra deorsum. Ita beata Virgo fuit infima omnium sanctorum per sui reputationē. Vnde, & appellauit se vilissimo & infimo nomine Prou. 25 Luc. 1. fœminarum, scilicet ancillam. Ecce, inquit, ancilla, &c.

Secundo, quia terra est orbis medium; quia scilicet Beata virgo est media, id est, mediatrix nostra per reconciliationem Psal. Operatus est salutem in medio terræ. Psal. 73.

Tertio, quia terra est cæli centrū. Tale autem centrū cæli habet stabilitatem, & fixionem. Et sic Beata virgo ex dono Dei habuit stabilitatem, & fixionem in gratia & fide. Psal. Fitmauit orbem terræ, qui non, &c Psal. 92.

Quarto, quia terra est elementum maximè corpulentū. Ita Beata virgo fuit corpulentissima per priuilegiationē: quia corpus virgineum possedit in mundo, corpus diuinum portauit in vtero, & corpus gloriosum possidet in cœlo. Para. Inuenerūt terram latissimam, quietam, & fertilem. Corpus enim beatæ virginis fuit terra quieta à passionibus; fertilis per prolis fęcunditatem, latissima per gloriæ immortalitatem. 1. Par. 4.

Quinto, quia terra est mundi fundamētum, scilicet propter immobilē

mobilitatem: quia quasi omnia corpora mouetur circa eã, scilicet cælum, ignis, aër, & aqua, sed ipsa stat sicut fundamentu immobile.
Eccl. 1. Eccles. Terra autem in æternum stat. Ita beata Maria tanquam fidei fundamentum fuit semper stabilis in ea, Apostolis ab illa recedentibus tempore passionis Item ipsa stat, pro mundo, id est, peccatoribus semper assistens, & nun-
Eccl. 24 quam eis deficiens. Eccles. Vsque ad futurum seculum non desinã, id est, vsque post diẽ iudicij peccatoribus assistere non cessabo.

Sexto, quia terra est elementum naturaliter frigidum, & siccum. Et ita Beata Maria fuit frigida & sicca per carnis incorruptionem, quia caruit humore luxuriæ, & ar-
Iud. 1. dore concupiscentiæ. Iud. Ter-
Deu. 33. ram arẽtem dedisti mihi. Et Deut. Terram quã calcas ferrea est; ferrum enim est frigidũ, & siccum.

Septimo, quia terra est quantitate minima, Et ita beata virgo fuit per paupertatis extenuationem minimum habens de mundo-
Gen. 41 Gene. Crescere me fecit Deus in
Hier. 4. terra paupertatis meæ. Hiere. Aspexi terram, & ecce vacua erat.

Octauo, quia terra est qualitate obscura. Ita Beata virgo obscurata, & turbata est in filii sui passio-
Isa. 60. ne. Isa. Ecce tenebræ, scilicet afflictionis, & doloris operient terrã,
Isa. 33. id est, beatam virginem. Et in eodem; Luxit & elanguit terra.

Nono, terra est figura sphærica. Et Beata Virgo fuit figura sphærica inquantum habuit plenitudinem gratiæ. Nã sicut figura sphærica probatur à philosopho esse perfectissima figurarum, & ipsa fuit perfectissima feminarũ. Istud autem quod philosophi vocant sphæram terræ, sacra scriptura vocat orbem terræ. Vnde eadem est
Psal. 88. figura sphærica, & orbicularis. De qua in Psal. dicitur, orbem terræ, & plenitudinem eius tu fundasti.

Decimo, quia terra est aquæ glutino mansiua, Quia scilicet propter humiditatem aquæ tenent se adinuicem partes terræ. Et sic Beata Virgo aquæ glutino, id est, diuinæ gratiæ dono constans, & firma fuit. Vnde ipsa fuit terra rore cælestis gratiæ madens, vt habetur
Iudic. 6 Iudic.

Vndecimo, quia terra secundum se tota est quieta. Et ita etiã similiter tota quieta fuit Beata Virgo Maria per mentis abstractionem, & à discursibus vacationẽ. Vnde & ei attribuitur sabbatum, quod est dies quietis. Leuit. Sabbatum
Leui. 23 erit terræ.

Duodecimo, quia terra est omnium viuentium receptaculum. Ita & Beata Maria omnes recipit ad se confugientes, immo ipsa inuitat, dicens: Transite ad me omnes, qui concupiscitis me, &c. Et hoc est, quia ipsa est plena misericordiæ; secundum illud Psal. Mise-
Eccl. 24 Psal. 32. ricordia Domini plena est terra: & ideo ipsa data est in refugium.
Psal. Terram autem dedit filijs ho-
Isa. 66. minum.

Decimotertio, quia terra dicitur pedum Dei scabellum Et sic fuit Beata Virgo per filij Dei susceptionẽ, quasi enim pedes Dei quibus mediantibus fietit in eius vtero fuerunt corpus, & anima Chri-
Psa. 131 sti. Vnde Isa. terra scabellum pedũ meorum.

Item beata Virgo Maria assimilatur monte Synai propter octo. Primo, quia mons ille fuit mons misericordiæ & promissionis. Est enim mons Synai in prouincia Madian, cuius pars est Oreb, vbi apparuit Dominus Moysi in ru-
Exod. 3. bo compatiens afflictionẽ populi sui, & promisit liberare eum à seruitute Aegyptiorum per manum eius, vt habetur Exod, Ita Beata virgo Maria tanquam misericordiæ regina fuit promissa, & præfigurata in illo eodem rubo in quo

Domi-

Dominus Moysi apparuit, sicut ecclesia dicit, Rubum quem viderat Moyses, &c. Et in alijs prophetis multis, & expressis. Et in ea impletæ sunt promissiones, factæ de liberatione humani generis à seruitute diaboli. Nam in ea descendit filius Dei, & carnē nostrā assūpsit
Exo.19. pro nostra liberatione. Exod. Descendit Dominus super montem Synai, &c. Secundo quia mons ille fuit mons angelicę frequentationis. Ibi enim frequenter angelus ex persona Domini apparuit, & locutus est Moysi. Vnde dicitur
Actо. 7. Act. quod apparuit ei in deserto montis Syna in igne flammæ ru-
Ibid. bi, &c. Et dicitur etiam de Moyse: Hic est qui fuit in ecclesia in solitudine cum angelo qui loquebatur in monte Syna, & cum patribus nostris, qui accepit verba dare nobis. Ita similiter Beata Maria fuit ab Angelo visitata & salutata & de verbo vitę edocta, sicut patet Luc.

Luc.1. Tertio, quia Syna fuit luminis mons, & inflammationis, vt cum apparuit ibi Dominus in flamma rubi. Exodi. Et iterum ibidem di-
Exod.3. citur, quod mons Synai fumiga-
Exo.19. bat eo, quod descendisset Dominus super eū in igne, & ascēderet fumus ex eo, quasi de fornace. Et hoc factum est de Beata Virgine, quando. s. Spiritus sanctus in eam superuenit, qui est ignis, i. amor diuinus, & eam æstuāti desiderio fumigare fecit, & mentem totam ipsius illuminauit, & inflamāuit.
Luc. Spiritus sanctus superueniet
Luc.1. in te, &c.

Quarto, quia fuit mons pluuię, & roris: & sic fuit Virgo Maria in filij Dei cōceptione, Psal. Descen-
Psal.71. det sicut pluuia in vellus, &c. Hāc pluuiam siue rorē cælestē meruit Beata Virgo susципere; quia humillima fuit. Nam a superbis & elatis fugit. Reg. Mōtes Gelboe, nec
2.Re.1. tos nec pluuia veniat super vos.

Quinto, quia Syna fuit mōs diuinæ habitationis. Nam secūdum Iosephum, erat opinio hominum habitare ibi Deum, propter quod non pascebāt ibi oues, nec pastores communiter approximare audebant. Ita similiter Beata Virgo
Psal.73. fuit habitaculum Dei. Psal. Mons
Psa.110 in quo beneplacitum est Deo habitare in eo. Et iterum. Dominus in eis in Syna &c. Sexto quia fuit mons sapientię, & eruditionis. Ibi enim data est populo lex per ma-
Leui.26 num Moysi. Leui. Hęc sunt præceptа atque iudicia & leges quas dedit dominus inter se & filios Israēl in monte Synai per manum Moysi. Ita similiter beata virgo illum mundo peperit, qui est verbum & sapientia patris, qui est dux & legifer noster, per quē reges regnant & legum conditores iusta decernunt.

Septimo, quia est mons iustitiæ & comminationis. Nam beatissima virgo Maria sicut sibi deuotis & eam reuerentibus est salutis refugium, ita & contemnentibus & blasphemantibus erit ad mortis & perditionis iudiciū. Vnde Ex.
Exo.19. dixit Moyses de monte Synai. Cauete ne ascendatis in montem, nec tangatis fines illius. Omnis qui tetigerit montē, morte morietur.

Octauo, quia erat mons pascuæ & refectionis. Vnde dicit Iosephus, quod est mons excelsus ad
Ioseph. de bel. iu. pascua egregius: quamuis in aliqua parte eius, vt dictum est, pastores ante Moysem propter reuerentiā non auderēt pascere oues. Sed Moyses dum approximauit, rubum ardere sine combustione vidit & Deum sibi loquentem, id est angelum sibi loquentē præsentialiter ex persona Dei audiuit, vt habetur Exo. Vnde dicitur ibi, quod cum minasset gregem ad interiora deserti, venit ad mōtem Oreb, apparuitque ei Dominus

Digitized by Google

nus in flamma de medio rubi. Ita beata virgo in assumptione fuit, quando peruenit ad pascua æternæ beatitudinis: ad quæ etiã gregem fidelium ad eam confugientium exemplo & auxilio iugiter introducit.

Per nonnullas aquarum proprietates, quanta vitæ præsentis tribulationes a Dei electis æquo animo sufferantur, rite edocetur.

Cap. XLIX.

Miseriæ, & tribulationes præsentis vitę assimilãtur aquis de quibus in Psal. Saluum me fac Deus, quoniam intrauerunt aquæ vsque ad animam meã. Istæ aquæ sunt trãseũdę auxilio, scilicet diuinæ gratiæ; ipse enim Deus dixit, Cum tranieris per aquas, tecum ero. Sed iste transitus potest fieri multipliciter. Primo calcando per fidem: sicut de Beato Petro legitur. Item transeundo per fortitudinẽm, quemadmodum legitur Reg. vbi dicitur Semei cum mille viris de Beniamin irrumpẽtes Iordanem, quod fuit per fortitudinem ante regem, id est, Christum, transierunt vada miseriarũ præsentium. Itẽ natando, quod fit per prudẽtiam. Quicunque enim natare vult, necesse est quòd habeat natãdi prudentiã, & hoc significatũ est Act. vbi dicitur, quod cẽturio iusit eos qui possent natare mittere se in mari. Itẽ nauigando, quod fit per pœnitentiam: nauis enim pœnitentia est. Exodi. Transeuntes mare per ratem liberati sunt. Item aquas diuidendo, quod fit per virgã diuinæ iustitiæ. Exo. Eleua virgam tuam & extende manum super mare, & diuide illud. Item saltando in baculo diuini adiutorij per contemplationẽ, quod significatur Gen. vbi dixit Iacob, in baculo transiui istum: Iacob contemplatiuus est, qui Iordanem miseriarum præsentium debet transire apodiando se baculo diuini adiutorij. Item miseriæ & tribulationes, licet de se non sint homini gratæ vel placitæ; possunt tamen effici faciles & quasi dulces ad sustinendum. Quod patet exemplo aquarum. Nam de se nullum habet aqua saporem, acquirit tamen saporem vel per collationem quam habet in poris terræ, vel per calorem solis qui dulcedinem facit in aqua eleuando subtilius eius, & permiscendo humidum aëreum quod pinguescit & dulcorat: & falsedinem inducit comburendo terrestre quod remanet. Ex his colliguntur tres modi quibus aqua tribulationis efficitur animæ sapida; vnus est per passionis Christi inspectionem. Hæc enim est colatio aquæ in poris terræ. Fuit enim corpus Christi carneum & terrestre sicut corpora nostra: & ideo per poros terræ vulnera corporis Christi possumus accipere, in quibus tunc aquam nostram tribulationum colamus: quando nihil esse quod patimur respectu doloris eius quem ipse pro nobis pertulit iudicamus. Et sic dulce & leue nobis fit si pro illo parua, qui pro nobis maxima pertulit patiamur. Hebr. Recogitate eum qui talem sustinuit aduersus semetipsum à peccatoribus contradictionem, vt non fatigamini animis vestris deficientes. Gregorius. Si passio Christi ad memoriam reuocetur, nihil est adeò durum quod non æquo animo toleretur.

Secũdus modus est per contẽplationis eleuationem. Et hæc est caloris solaris in sublime subleuatio & impinguatio. Nam calor solis, id est, feruor diuini amoris id quod subtilius est hominis, scilicet mentem eleuat ad contẽplandum cælestia, & tunc anima pinguescit aëreo humore, scili-

Pſal. 68.

Iſa. 3.

Mat. 14.

3. Reg. 29.

Mat. 28.

Heb. 13

Exo. 14.

Greg. in quadã epi.

Exo. 14.

Gene. 3.

Digitized by Google

scilicet spirituali deuotione quæ ei omnem tribulationem dulcorat. Vnde habetur Exod. quòd dũ incalesceret sol liquefaciebat mãna, est enim vt calor solis feruor diuini amoris, qui mannã liquefacit dum mentẽ afflictam in deuotionis dulcedinẽ resoluit. Tertius modus est per vrentem contritionem, & hæc est terrestris vaporis aduſtio, quia, scilicet, feruẽs cõtritio aducit & consumit omnẽ terrenum affectũ: & aqua tribulationis quæ erat peccati insipida, fit homini compunctio sapida: non quidẽ sapore dulci sed salso. Est enim tribulatio homini compuncto ex vna parte sapida, id est, grata, scilicet, vt à peccato purgetur; sed est ei falsa ratione causæ, quia scilicet displicet ei commisisse vnde patiatur. Vnde hoc est mare deserti, id est, pœnitentiæ, quod est mare salsissimum, vt dicitur Iosue.

Exo. 16.

Iosu. 12.

Tres cineris similitudines nos mortis memoriam frequenter retinere hic ostendunt.

Cap. L.

MOrtis memoria repræsentatur in cinere triplici ratione. Primo quia cinis terrã fæcũdat Ita memoria mortis ad bene operandũ solicitat. Greg. Vade se solicitat in bono opere qui cogitat de extremo vitę.

Greg. in hom.

Secundo, quia ignis per cinerẽ cõseruatur & maximè si cinis est calidus; quia si frigidus, ignem extinguit. Ita memoria mortis ferventer impressa gratiam spiritus sancti conseruat; sunt tamen qui frigidam memoriam habent, vt illi qui animam cũ corpore morituram credunt, talis memoria potius extinguit gratiam quàm conseruet.

Tertio, quia cinis maculas lauat & similiter memoria mortis abluit omnium peccatorum maculas. Eccles. Memorare nouissima tua & in æternum non peccabis. Laua enim maculas luxuriæ, si quis consideret quale futurum est quod diligit. Greg. Nihil sic ad domandũ carnis desiderium valet, quã quod vnusquisque hoc quod diligit quale sit mortuum pensat. Item lauat peccatum superbiæ si consideret quod ipse est moriturus qui se eleuat. Eccle. Quid superbis terra & cinis? lauat peccatum auaritiæ, si consideret quod finaliter de mundo portat. Iob. Saccum meum consui super cutem meam, & operui cinere carnem meam.

Eccle. 8.

Greg. li. mor.

Eccl. 10

Iob. 18.

Mundus deserto mariq; comparatur & instar aëris obscurati declaratur.

Cap. LI.

MVndus est locus obscurus quia obscuratur ad modũ aëris fumo vanitatis, puluere cupiditatis, & nebula carnalitatis. Ioan. Omne quod est in mundo, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & superbia vitę. Item aër (vt dicit Isid.) vehementius concitatus ventos, tonitrua & coruscationes efficit, contractus nubila gignit, contpissatus pluuias facit, congelatus nives & grandines introducit. Sed rarefactus serenitatem adducit. Mundus autem aliquando concitatur per superbiã, & tũc generat vẽtos persecutionũ, tonitrua cõminationũ, & corruscationes siue fulgura percussionum. Aliquando vero contrahitur per auaritiã, & tunc obnubilatur & obscuratur, quia (sicut dicit Greg.) Tenebra animę, est diuitiarum cupido. Aliquando vero conspissatur & impinguatur per gulam: & tũc pluuias facit, id est, fluxum luxuriæ: proxima enim sibi sunt (vt dicit Greg.) venter & genitalia. Aliquando vero congelatur per accidiam; & tunc si faciat opera quæ videantur alba, id est, pura vẽ

1 Ioa. 2.

Isid. lib. eth.

Greg.

Digitized by Google

vel bona, sunt tamē frigida & cito destructibilia. Quandoque verò rarescit, id est, subtiliatur per pœnitentiam, & tunc serenatur per gratiam.

Item mundus assimilatur mari. Primo, quia mare est multorum periculorum contentiuum: Est enim mare periculosum. Primo, propter motum. Mat. Motus magnus factus est in mari, propter quem motū mare est tempestuosum, procellosum & tumultuosum. Et ita mare mundi est tēpestuosum ex cōtrouersia, procellosum ex infortuniis, tumultuosum ex iniquitatibus & vitiis. Cor. Periculis in mari: secundo propter ventum est in mari impulsio contrariorum ventorum. Dan. Quatuor venti pugnabant in mari: nam vt ventus auster, est præsens prosperitas, vt aquilo aduersitas: orientalis inspiratio gratiæ: occidentalis suggestio malitiæ. Tertio est periculosum propter defectum tam scilicet nauis quam nautæ, id est, gubernantis. Nauis enim siue lignum cum quo habemus transire hoc mare, est hoc corpus quod est vas fragile propter passibilitatem: graue propter peccati onerositatem, & multis foraminibus penetrabile, propter sensuum susceptibilitatem. Sunt enim sensus, vt foramina quædā per quæ multa mala ingrediuntur. Item est frequenter defectus nautæ periti, id est, rationis prudenter regentis. Omnia hæc pericula sentiunt homines periti in mari huius mundi. Eccl. Qui nauigant mare, narrant pericula eius.

Mat. 8.

2. Co. 11

Dan. 4.

Eccl. 44.

Secundo, mare est animantium & multiplicium monstrorū productiuum. Vnde (secundum Rabanum (plura mōstra producit mare quam terra. Psalm. Hoc mare magnum est, spaciosum manibus: illic reptilia quorum non est numerus. Ita in mari mundi sunt animantia diuersa & monstruosa multa, non tantum corporaliter sed etiam spiritualiter. Sunt enim in mundo homines animales, id est sensuales ad modum piscium, secundum illud. Facies homines sicut pisces maris: & dicuntur animales, id est, sensuales, non sapiētes illa quæ Dei sunt: quia animalis homo non percipit ea quæ sunt spiritus Dei. Item sunt monstruosi velut illæ beluæ, de quibus habetur Dan. quod surgebant de mari. Nam prima quæ erat similis leoni, signat superbiam vitæ. Secundo quæ erat similis vrso, signat voluptatem carnalis concupiscentiæ. Tertia, quæ erat similis pardo, signat cupiditatem auaritiæ. Quarta quæ habebat dentes ferreos terribiles, signat crudelitatem malitiæ.

Rab.

Ps. 103.

Eccl. 1.

1. Cor. 2

Dan. 4.

Tertio quia mare est nubium & nebulæ, & ventorum generatiuū. Et similiter etiam mundus generat nebulas errorum, nubes vitiorum, ventos persecutionum siue tentationū, propter quas præcipitantur & suffocantur multi. Matt. Grex præcipitatus est in mare, & fuit grex porcorum, id est, hominum carnaliter viuentium.

Mat. 5.

Quarto, quia mare est lunę imitatiuum. Dicit enim Philosophus, quod mare imitatur naturam lunæ. Nam sicut adamantem sequitur ferrum, sic mare sequitur Lunæ cursum, vnde semper est mare in summo augmento & vigore, quando luna est plena lumine, siue versus cælum vt in nouilunio, siue versus terram, vt in plenilunio. Et sicut luna in suo lumine plus proficit, vel deficit: sic mare crescit amplius vel decrescit, vt supra dictum est capitulo 48. Sed sicut mare ipsum imitatur lunam, ita mundus sequitur fortunā. Vnde sicut crescit, vel minuitur fortuna alicuius, ita multum vel parum eum appreciat mundus, vnde

Aristot. de pro. ele.

Digitized by Google

metricè dicitur. Cũ fueris fœlix, multos numerabis amicos. Tempora si fuerint nubila, solus eris.

Itẽ mundus assimilatur deserto.

Primo, quia desertum est locus infructuosus, nõ enim colitur nec seritur Sic mundus, id est, mundani homines, non scinduntur aratro pœnitentiæ, nec recipiunt semina doctrinæ, ita vt eis applicetur, nec semen diuinæ gratiæ, & ideo nec fructus operum producunt meritorios æternæ gloriæ. Hier. 17 Hiere. Erit quasi miricæ in deserto, quæ scilicet sunt infructuosæ.

Secundo, quia desertum est locus spinosus, id est, spinis & vepribus plenus. Et sic etiam in mundo abundant spinæ, id est, solicitudines temporalium, quæ mentem inquietant, vel spinæ, id est, punctiones tribulationũ, quæ cor vel corpus cruciant, vel spinæ, id est, inordinationes peccatorum, quæ conscientiam pungunt & lacerãt. Iud. 8. Iud. Conteram carnes vestras cum spinis tribulisque deserti.

Tertio, quia desertum est locus periculosus. Est enim venenosorũ animalium domicilium, ferarum latibulum, & latronum habitaculum. Sic in deserto mundi sunt animalia venenosa per luxuriam. Mala. 1. Malach. Posui hæreditatem eius in dracones deserti. Item sunt feræ, id est, feri per superbiam: vnde Dan. 4. superbo Regi Nabuchodonosor dictum est, Ejiciam te ab hominibus, & cum bestiis feriisque erit habitatio tua. Item sunt in deserto mundi latrones per auaritiam. 1. Co. 11. Qui enim pauperes vsuris & exactionibus, & aliis tributis spoliãt, mundi latrones vocantur. Periculis latronum.

Quarto, quia desertum est locus defectuosus, quia est locus sitis & Psal. 62 ariditatis. Saqua carens. Psalm. In terra deserta, inuia, & inaquosa: ita in hominibus mundanis est ariditas & sitis inordinati appetitus & insatiabilis circa peccata & tẽporalia Psal. Esurientes & sitientes, anima eorum in ipsis defecit. Psl. 106. Et hoc est, quia deficit eis aqua, scilicet gratiæ, quæ hanc sitim inordinatam extinguit. Io. Si quis biberit ex aqua quam ego dabo ei, non sitiet in æternum. Vbi ergo hæc aqua deficit, est sitis insatiabilis. Psal, Anima mea sicut terra sine aqua tibi. Io. 4. Psl. 142.

Quinto, quia desertũ est locus æstuosus, ardoribus Solis expositus. Habent enim mundani continuum ardorem solis, sinordinatũ amorem prosperitatis, Ioel. Ignis comedit speciosa deserti. Et vocat ignem ardentissimum ardorem solis, qui est inordinatus affectus cupiditatis. De quo in Psalm. Per diem sol non vret te, neque luna per noctem. Ioel. 1. Psal. 20

Sexto, quia desertum est locus meticulosus, quia est locus horroris & vastæ solitudinis. Est enim mundus illa solitudo deserti, de qua dicitur: Ductor tuus fuit in solitudine magna atq; terribili, in qua erat serpens flatu adurens, & scorpio & dipsas. Serpẽs flatu adurẽs est ipse mũdus, qui flatu suæ cupiditatis inficit. Scorpio in facie blandiens, & retro pungens; est caro siue voluptas corporis. Dipsas autem latenter interficiens, est diabolus: & hæc timorem debent incutere & horrorem. Deut. 8.

Septimo, quia desertum est locus deuius: locus enim est desertum deuij, & erroris. Vnde Psalm. Errauerunt in solitudine, in inaquoso viam ciuitatis & habitaculi non inuenerunt. Sunt enim in deserto viæ deuiæ, fruticibus plenæ, arenosæ, lapidosæ, puluerulentæ, fœtulentæ, & aliis incommodis onerosæ. Similiter in mundo sunt viæ deuiæ iracundorum, quia præcipuè ira facit à ratione deuiare, sed fruticibus & vepribus plenæ sunt viæ pigro- Psl. 106.

Digitized by Google

Pro.4. pigrorum, secundum illud: Per agrũ pigri hominis transiui, & per vineam viri stulti: & ecce totum repleuerant vrticæ, operuerant superficiem eius spinæ. Ose. Sepiam viam tuam spinis. Viæ autem arenosæ, sunt viæ auaroruni, qui aurum quærunt. Omne enim aurum tanquam arena est exigua.

Ose.7. Sap.7. Ecc.21. Sed lapidosæ & scandalosæ sunt viæ superborum. Eccl. Via peccãtium complantata lapidibus. Sed viæ puluerulentæ, sunt viæ gulosorũ, qui nutriũt puluerẽ, id est, corpus in puluerem reuersurum.

Eccl.12. Ecclesiastici: Reuertatur puluis in tertam suam, Fœtulentæ autem sunt viæ luxuriosorum, qui fœtent per carnis corruptionem.

Gene.6 Omnis quippe caro corruperat viam suam. Genes. De cadaueribus eorum ascendet fœtor. Isai.

Isa.34. Viæ autem onerosæ & difficiles, sunt viæ inuidorum, qui ex multis torquentur. Sap. Lassati sumus in via iniquitatis, & perditionis: ambulauimus vias difficiles. Omnis ergo peccatorum via est sicut via deserti, de qua

Sap.5. 2.Re.4. dicitur: Abierunt per viam deserti tota nocte

Item mundus est similis spelunc: est enim spelunca fouea subterranea, à speculando dicta: habet enim ex parte lucis introitũ latum, sed terminum habet acutum, vnde locus est lucidus in ingressu, obscurus in progressu, sed arctus & insipidus in egressu,

Damas. si tamen inueniatur egressus, vt dicit Damascenus. Sic homo mundum ingrediens, habet introitum lucidum, dum in vitam nascitur, quia vita erat lux hominum: sed habet progressum obscurum, quia scilicet in mundo viuendo, multis tenebris ignorantiæ, & peccatorum inuoluitur. Sed habet egressum arctum & insipidum, dum moritur. Nihilominus tamen mundus est locus ad speculandum. Apost. 1.Co.13 Videmus nunc per speculum in ænigmate.

Quomodo spiritualis homo variè permutetur, per sex corporis species mutationum, quæ hic sigillatim recensentur, exprimitur.

Cap. LII.

MVtatur homo sex modis spiritualiter, secundũ quod sex modis mutantur res corporaliter. Arist. 2. phy. Sex enim sunt (secũdum philosophum) species mutationis, quę cõpetunt vitę spirituali, scilicet corruptio, & generatio, augmentum, diminutio, alteratio, & loci mutatio. Corruptio fit salubriter in homine pœnitente per peccati destructionem. Apostolus: Destruatur corpus peccati, vt vltrà non seruiamus peccato. Genes. Mundamini ac mutate vestimenta vestra, ipsa enim peccati destructio, est mentis mundatio. Generatio vero fit in pœnitente per gratiæ reuocationem, qua scilicet confertur homini nouum esse gratuitum. Pet. Quasi modò geniti infantes, rationabiles sine dolo lac concupiscite. Sed quia talis gratia pendet ex Deo gratiã infundente, dicitur in Psal. Mutabis eos, & mutabuntur. Augmentum fit in proficiente per virtutis extensionem. Prouerb. Iustorum semita quasi lux splendens procedit & crescit vsque ad perfectum diem. Et quia talis profectus est per gradus vij. virtutum, vel septẽ donorum, dicitur Dan. Septem tempora mutabuntur super te.

Rom.6. Gen.35. 1.pet.2. Psa.101 Prou.4. Dan.4.

Diminutio fit in prudente per humilitatis reputationem, secundum illud Apost. Ego sum minimus apostolorum, qui non sum dignus vocari apostolus. 1.Co.15

Alteratio verò debet fieri in presidente per morũ mutationẽ: Nã præcipue ad prælationem assumptus, mutare & corrigere debet

Digitized by Google

1.Re.10 mores inordinatos, sicut dictum fuit Sauli. Mutaberis in virum alterum. Loci mutatio fit in sapiente per diuersorum contemplationem. Est enim triplex motus localis, rectus, circularis, & obliquus. Hunc enim triplicem motũ beatus Dionysius attribuit animę, sic. Dio.de diu. no. Nam quia motus circularis est secundum quem mouetur aliquid vniformiter circa idem centrum, ideo operatio intelligibilis quæ simpliciter habet vniformitatem, dicitur esse circularis: & hoc est quando anima relictis exterioribus ad seipsam regressa cessante discursu, figit intuitum suum in contemplationem vnius simplicis veritatis, & tandem prætermissis omnibus in sola Dei comtemplatione persistit. Talis enim animæ motus dicitur vniformis, quia remouetur triplici difformitate.

Primo à difformitate rerum exteriorum, per hoc quod illis relictis anima redit ad seipsam. Et iste erat motus siue circulus sanctorum animalium. Ezech.1 Ezec. Animalia (inquit) ibant ad exteriora consideranda, & reuertebantur ad interiora contemplanda.

Secundo à difformitate discursuum interiorum. s. ex hoc, quod relicto discursu rationis, figit intuitum suum in contemplatione vnius simplicis veritatis. Vnde hæc est vniformitas de qua Dñs dixit, Porro vnum est necessariũ.

Lue.11. Tertio remouetur difformitas intellectus, cũ prętermissis omnibus in sola Dei contẽplatione persistit. Et hanc vniformitatem appetebat Philippus dicens: Domine ostende nobis patrem, & sufficit nobis. Ioan. 1. Motui autẽ recto assignat beatus Diony. illam operationem intelligibilem, qua proceditur de vno in aliud, sicut quando anima procedit ab exterioribus sensibilibus ad intelligibilem cognitionem. Motui autem obliquo, qui compositus est ex recto & circulari, assimilatur illa operatio intellectus, quæ habet aliquid vniformitatis simul cum processu ad diuersa, prout scilicet anima illuminationibus diuinis ratiocinando vtitur.

Tria præcipua mala (ex Diui Pauli doctrina) secularia negocia quæ ipsis aquarũ receptaculis comparantur, nobis inferre videntur.

Cap. LIII.

NEgocia secularia assimilãtur receptaculis aquarum, & hiatibus ingentibus, quæ sunt in corpore terræ, in quibus (vt dicit Theophrastus, & Seneca refert) generantur animalia informia & tardi motus & cęca, vt plurimum, sicut sunt talpæ, pisces etiam pinguissimi, generantur in illis fluminibus, de quibus quidam comederunt & mortui sunt. Sic qui negocijs secularibus implicantur; efficiuntur animales per concupiscentiam. Iudæ: Hi sunt qui segregant semetipsos, animales spiritum non habentes. Iudæ. 8. Item informes per malitiam, contra quos dicit Apostolus. Nolite conformari huic seculo, sed reformamini. Ro.12. Tardi motus per negligentiam. Prouerb. Dicit piger, Leo est in via. Pro. 20. Item cæci per ignorantiam. Mat. Sinite illos, cæci sunt. Mat. 15 Item comedentes de talibus eos imitando vel eis se confirmando, spiritualiter moriuntur; & propterea dicitur, quod nemo militans Deo implicat se negocijs secularibus, vt ei placeat cui se probauit. vbi ostendit Apostolus, quod negocia secularia tria mala faciunt homini. 2.Thi.2

Primum est, quod impediunt Dei militiã, Vnde dicit. Nemo militans Deo, & figuratum est in Dauid; qui indutus armis Saulis non poterat ire ad pugnam contra Philistheum quousque exuit illa. 1.Re.17

Saulis

Saulis enim arma sunt seculi negocia, quibus impeditur miles Dei ne pugnare valeat contra diabolum: vnde talia arma impediũt non defendũt, quia arma militiæ nostræ non carnalia sed spiritualia sunt, vt dicit Hiero.

Hier. in epist. ad Pau.

Secundum malum, quia implicat humanam vitam. Vnde subdit, implicat se negociis seculari bus. Negocia enim seculi hominẽ implicant, & inuoluunt, & inuoluendo detinent, vt non possit ab eis, cũ vult, exire. Faciliter enim tales à mundo superantur. Pet. His rursus implicati superantur. Itẽ negocia secularia implicant, et inuoluunt hominem, ita vt faciãt eum in multa peccata cadere. Et propter hoc dicitur Eccl. Qui implicatus est, abundauit malitia.

2. Pet. 2.

Eccl. 34.

Tertium malum est, quia impediunt diuinam gratiam, per quã homo Deo est acceptus: & ideo subdit. Vt ei placeat: cui se probauit. quasi dicat, si se implicaret, non ei placeret. Et ratio est, quia subtrahunt hominem à spiritualibus Hebre. Si subtraxerit se, non placebit animæ meæ.

Heb. 10

Superioribus sedulo parendum, planetarũ exemplis, qui firmamento naturaliter obsequuntur, declaratur.

Cap. LIIII.

OBedire superioris mãdato, & consentire prudẽtioris consilio debet homo celeriter: sed proprio sensui credere, vel proprium appetitum implere tardius eum oportet. Cuius exemplum apparet in motibus planetarum, qui motui superioris orbis scilicet firmamenti qui est ab oriente in occidentem, mouentur velocius scilicet in vna die. Nam raptu firmamenti singulis diebus ab ortu ad occasum rapiuntur: motu autem suo quo mouentur econuerso ab occidente in orientem; tardiori tempore perficiunt cursum suum. Nam secundum computationem astrologorum vnusquisque tanto mouetur tardius, quanto magis distans est a centro, vnde secundum eos motui lunæ deputatur tempus vnius mensis: Soli, Mercurio, & Veneri deputatur tempus vnius anni, Marti autem dantur duo anni. Icui. xij. Saturno. xxx. Stellis autem fixis, xxxvi. milia annorum. Et sic patet, quod planeta seu stella quanto altior, tanto in suo motu tardior: quia quanto aliquis est maior vel sapientior, tanto debet esse in sensu suo humilior, & in facto suo maturior, & consultior. Non enim tarde fit, quod bene fit. sicut Octauianus Imperator legitur dixisse, scilicet sub aliis verbis. Satis, inquit, cito fit, quicquid bene fit. Prouerbio.

Pro. 19.

Qui festinus est pedibus offenditur.

Mõtis Libani perfectiones recẽsentur, quibus Prædicatorũ ordo cõparatur.

Cap. LIIII.

ORdo Fratrum Ptædicatorum similis est monti Libani, vnde in honorem patroni eius scilicet beati Dominici legitur Euangelium Matthæi, vbi dicitur: Non potest ciuitas abscondi supra mõtem posita, Nam ciuitas istum montem protegens, & decorans est ipse: ergo ordo eius congruè monti Libani assimilatur.

Mat. 8.

Primo propter culmen eminentiæ. Est enim Libanus mons Phœnicis altissimus, qui omnes montes illius regionis excedit. Et sic ordo Fratrum Prædicatorum omnes alios videtur excedere quodammodo ordines ex ipsa sua origine, & nomine, ex eo quod maxime assimilatur religioni Christi, & Apostolorum. ipse enim Christus Apostolos suos principaliter elegit, & religionem eorum instituit

Digitized by Google

stituit ad officium prædicandi. Vnde ait Io. Ego elegi vos vt eatis, & fructum afferatis, scilicet animarum, &c. Nulla autem est hodie alia religio quæ à suo principio fuit instituta ad hoc officiū, nisi ordo Fratrum prædicatorum. Vnde fundatori ipsius ordinis, scilicet beato Dominico, dictum est per visionem ab apostolis Petro & Paulo, quorum vnus sibi baculum & alter librum obtulit, Vade, & prædica: quoniam à Deo ad hoc ministerium es electus, quod & ipsum nomen declarat: quia ordo prædicatorum vocatur. Et ideo merito de hoc monte, id est ordine, intelligi potest illud Isaiæ: Erit mons domus Domini in vertice montium, &c.

Secundò propter libamen obedientiæ vel reuerentiæ. Dicitur enim Libanus à thure quod ibi nascitur, ex eo quod thus Deo libatur, & cultui eius offertur. Similiter in ordine Fratrū Prædicatorum præcipuè reperitur libamē obedientiæ, per quā seipsos Deo offerunt in odorem suauitatis, eo modo quo dicebat Apostolus. Ego enim iam delibor. Cant. Vadam ad montem myrrhæ, & ad collem thuris.

Tertio, propter candorem continentiæ. Nam libanus, candidus interpretatur, quia perpetuis niuibus decoratur. Hic candor est in ordine Prædicatorum propter obseruantiam perpetuæ castitatis, quæ est vt quidam candor carnis. Hiere. Nunquid de petra agri deficiet nix Libani; quasi dicat, non deficiet. Psal. Niue dealbabuntur in Selmon, mons Dei mōs pinguis.

Quarto, propter emanationem sapientiæ. Est enim Libanus mōs aquæ indeficientis: vnde ibi erant putei viuentium aquarum, quæ impetu fluebant de Libano, vt dicitur Can. Ité est Libanus fons & origo fluuiorum, ex cuius radice oriuntur duo fontes, scilicet Ior, & Dan, qui simul iuncti Iordanis nomen efficiunt, vt Hierony. dicit. Ita in ordine Prædicatorum est puteus aquæ viuentis, & indeficientis, id est, profunditas sapientiæ salutaris. Vnde emanant flumina doctrinæ spiritualis: sed duo eius præcipui fontes fuerunt duo eius eximij doctores, scilicet Frater Albertus, & Frater Thomas, qui simul iuncti non solum tempore sed etiā opinionum concordia, mirabilē fluuium sapientiæ profuderunt regioni Israëlitarum, id est, Ecclesiæ fidelium: prout in eorum libris, qui sunt quasi innumerabiles, euidentius claret. Plures etiam alij putei viuentis aquæ, id est, doctores profundissimi pleni aquis salutaris scientiæ in hoc Ordine fuerunt, & sunt, in quibus aqua sapientiæ huius Ordinis indeficiens perseuerat. Iosu. Steterunt aquæ in loco vno, & ad instar montis.

Quinto propter suauitatē redolentiæ. Est enim mons Libanus, mons redolētiæ & aromaticitatis, propter quod dicitur Eccl. Quasi Libanus odorem suauitatis habēte, &c. Ibi enim sunt arbores thuriferæ, & herbæ odoriferæ plurimæ crescunt ibi. Et ita etiam simili modo in ordine Prædicatorum sunt arbores thuriferę, id est, lurim i Fratres magnæ deuotionis, & multæ orationis. Nā thura siue incensa signāt orationes sanctorum, vt habetur Apoc. Item sunt ibi herbæ odoriferæ, id est, quā plurimi Fratres magnæ opinionis, odorē bonæ famæ vndiq; diffundentes. Ecc. Quasi Libanus nō incisus odor meus: vnde inter montes aromaticos Israël inter religiones sanctorum seu ordines ordo iste beati Dominici præcipuum

Cant. 4. Io. 15 Hiero. Isa. 4. Ioel. 4. 2. Th. 4. Cant. 4. Eccl. 39. Hier. 17 Psal. 67. Apoc. 8 Eccl. 24

Digitized by Google

puum locum tenet. Et de his aromaticis mõtibus dicitur Can. Fuge dilecte mi, assimilare capreæ hinnuloq; ceruorum super mõtes aromatum. Cant. 8.

Sexto, propter fertilitatem gratiæ. Nã propter roris abundantiã, & pluuiarũ frequentiam, herbis abundãt præcipuis, pascuis vberrimis, & fructibus optimis. Sic in ordine Prædicatorum abũdat ros diuinæ gratiæ, pluuia spiritualis doctrinæ. Et ideo sunt ibi herbæ virtutum, pascua scripturarum, & optimi fructus animarũ. Ose. Erũpet radix eius vt Libani, ibunt rami eius, & erit quasi oliua gloria eius, & odor eius vt Libani. Cõuertentes sedentes in vmbra eius, viuent tritico, & germinabunt quasi vinea; memoriale eius quasi vinum Libani. Vnde iste inter monter fructiferos siue herbiferos, id est ordines salutiferos, de quibus dicitur in Psal. Qui producit in montibus fœnũ, & herbam, &c. pinguissimus, & fertilissimus existit: & ideo est mõs eius pinguis, vt supra allegatum est. Ose. 14 Psal. 134

Septimo, propter quietem confidẽtiæ. Nam est mons confidentiæ; & securitatis: quia qui illuc deueniunt, à venenosis omnibus tuti sunt, quæ aromaticitate sua fugere coguntur. Ita in hoc venerabili Ordine confidẽtes requiescit ecclesia, tuta, scilicet ab omnibus venenosis, id est, vniuersis hæreticis, quos præcipue iste ordo fugauit sua sapientia & virtute: vnde iste est mõs firmissimus, & securus, de quo dicitur Exo. Introduces eos, & plãtabis in mõte hæreditatis tuæ firmissimo habitaculo tuo, quod operatus es Domine. Exo. 15

Octauo propter pulchritudiné, & amœnitatem, apparentiæ scilicet propter virentiam arborum. Et sic ordo Prædicatorum etiam in apparentia exterioris habitus, pulchritudinem, & decentiam habet. & hæc repræsentat pulchritudinem spiritualem quæ debet esse in eis qui talem habitum portant, scilicet, & albedo munditiæ, & nigredo pœnitentiæ. Isaiæ. Gloria Libani data est ei, decor Carmeli. Isai. Quam pulchri sunt montes &c. Esa. 25. Isa. 52.

Nono propter medicamen prudẽtiæ, sunt enim in hoc mõte species, & herbæ aromaticæ cõtra diuersa genera morborũ. Can. Nardus, & crocus, & fistula, & cinamomum cum vniuersis lignis Libani. Sic in ordine Prædicatorũ sunt prudentissimi confessores, & consiliatores, scientes contra omnes animarum morbos debita consilia, & remedia adhibere, propter quod de isto monte dicitur Gen. In monte te saluum fac, ne & tu simul pereas. Cant. 4. Gene. 5.

De monte Morian, in quo Abraham filiũ suum sacrificare voluit, Iacob que obdormiuit, & scalã cacumine cælum tangentem conspexit, quibus omnibus Christi passio animæ nostræ salutaris assimilatur.

Cap. LVI.

PAssio Christi assimilatur monti Morian.

Primo, ratione immolationis. Nam hic fuit ille mons, in quo Abraam Isaac filium suum super aram posuit ad immolandum. Et similiter Christus in passione fuit positus in ara crucis, vt immolaretur pro nobis. Vnde dicitur: Cum colligasset Isaac filium suũ, posuit eum in altari super strnem lignorum: extenditq́ue manum, & arripuit gladium vt immolaret filium suum. Si quidem Isaac, Christum Dei præfiguratus, qui fuit pro nobis ligatus à Patre, etiam pro nobis passioni expositus in altari, id est, in alto aëre super lignum crucis affixus, & vehementissimi doloris & passionis gladio confossus, & pro Gen. 22

Digitized by Google

nostris peccatis Deo patri immolatus. Et totum hoc fuit in monte prædicto, id est, in altitudine diuinæ disposition is præordinatum.

Gen.22 Gene. Tolle filium tuum vnigenitum quem diligis, atque in holocaustum offer eum super vnum montium quem monstrauero tibi.

Secundo ratione mortis. Nam fuit ille mons, in quo Iacob dormiuit, & scalam porrectam vsque

Gen.28 ad cælum conspexit. Gen. Dormitio autem Iacob in monte, fuit mors Christi in cruce, & quod vidit scalã ad cælum, ostendit quod per humilitatem mortis in cruce meruit gloriam ascensionis in cę-

Luc.24. lum, secundum illud. Nonne oportuit pati Christum, &c.

Item per hoc idẽ ostẽdit, quòd per passionem crucis aperta est ianua regni cælestis.

Tertio ratione redemptionis. Nam hic est mons gratiæ, quem monente Angelo dũ populus cęderetur, Dauid ab Ornã Iebusęo iusto præcio emit, vbi altare instituit, & hostias immolauit, sicque

1.Par.21 placato Deo; populi plaga cessauit. In qua prefigurata est & humani generis iusto precio sanguinis Christi redẽptio, & ipsa Christi immolatio, Dei placatio siue

Hebr.6. reconciliatio, & electorum liberatio.

Quarto, ratione orationis. Nam ibi Salomon domum orationis, id est, templum ædificauit. Ita ædificauit Christus multiplicium orationum genera in passione vel cruce, siue pro calicis translatione, siue pro inimicorum com-

Luc.22. punctione, siue pro spiritus sui

Luc.22. susceptione in omnibus exaudi-

Hebr.5. tus est pro sua reuerentia. Ita passionis Christi frequens meditatio eleuat animam à terrenis. Nam testa oui plena rore bene clausa, in calore forti, posita iuxta hastam, ascendit à terra per hastam. Oui testa est mens deuota, quæ rore plena est, quando est ad lachrymas per compũctionem parata: sed tunc est bene clausa, quando stat sub humilitatis custodia. Tunc autem iuxta hastam ponitur, quando iuxta crucem locatur, & si sit in forti calore, id est, feruenti passionis Christi meditatione, vel feruenti Christi amore, scilicet, vt bene contempletur, & sentiat, quàm vehemen tem, & ineffabilem amorem in cruce nobis Christus ostendit, tunc mirabiliter eleuabitur, & rapietur à terrenis. Vnde Chri-

Ioan.12 stus dixit: Ego si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me ipsum. Nam si calor solis attrahit vaporem; multo fortius amor & virtus Christi, attrahit mentem.

Terræ stabilitas, ipsius summa passibilitas, grauia æquo animo sufferre nos edocet.

Cap. LVII.

PAtienter sustinere grauia, & non perturbari ex eis, docet nos terra. Quæ (secundum Isidor.) ideo vocatur solum, quia est elementum solidum, cuiuslibet ponderosi corporis sustinens totam molem: propter quod quælibet grauia sursum mota, quousque stabilem tangant terram, manent penitus inquieta, & continuant motum suum, quo incæperunt moueri: sed quietantur, cùm peruenerint ad eam. Similiter fortis & patiens, solidum habet animum ad quælibet onerosa, & grauia æquanimiter toleranda; nec generat grauis res aliquam perturbationem vel inquietudinem in eo, qui etiam inter inquietudines solus quietus manet & firmus. Sed istam

1.Co.12 solidit atem, & firmitatem charitas operatur in anima: quia charitas patiens est, & omnia suffert.

Nec

Digitized by Google

Nec vera sufferentia est, quæ sine charitate est: quia vera patientia est, quæ ipsum amat, quem portat. Nam tolerare & odisse, non est virtus mansuetudinis, sed velamen furoris, sicut Grego. dicit.

Greg. in mor. Sed norandum est, quod terra licet sit summè stabilis quo ad situm, est tamen summè passibilis per affectum. Et similiter homo patiens, licet de propria non irritetur iniuria, nec tribulatione turbetur, tamen alienæ miseriæ valde, & ex corde cõpatitur. Vnde Apostolus (qui de sua infirmi-

2. Co. 11. tate commotus non fuit) ait bat: Quis infirmatur, & ego non infirmor?

Septem vitia capitalia conscribũtur, quæigni, nubi, tonitruo, mari, lacus, & denique ipsi fonti diuersimode comparantur.

Cap. LVIII.

PEccatum assimilatur igni triplici ratione.

Primo ratione ardoris: est enim aliquis ignis qui maximè excedit in ardore, scilicet infernalis, aliquis excedit in fœtore, scilicet sulphuris: aliquis verò in terrore, vt ignis fulguris:

Ezec. 8. Primus ignis infernalis est ignis luxuriæ. Ezech. Ab aspectu lumborum eius deorsum igni. A lumbis enim deorsum sunt instrumenta luxuriæ: hic autem ignis est denigratiuus. Vnde infernales nigri pinguntur propter obscuritatem culpæ, & pœnæ. Ignis autẽ luxuriæ denigrat per fumum in-

Ioel. 3. famiæ. Ioel. Dabo prodigia in terra deorsum, sanguinem, ignẽ, & vaporem fumi. Terra deorsum est caro de terra sumpta, quæ est pars hominis infima, ex cuius videlicet luxuria plurimum sequitur sanguis, id est, sanguinis effusio, & ignis, id est, concupiscentiæ inflammatio, & etiam vapor fumi, id est, famæ denigratio. Item iste est ignis consumptiuus. Iob.

Ignis est vsque ad cõsumptionẽ deuorans. Deuorat enim luxuria vsque ad consumptionem animæ per gratiæ expulsionem, vsque ad consumptionem vitæ per humoris resolutionem, & vsque ad consumptionem temporalis substantiæ per diuitiarum effusionẽ. Luc. Dissipauit substantiam suã viuendo luxuriosè. Item iste ignis est detentiuus: nõ enim exigne infernipotest aliquis erui, nisi diuino miraculo, sicut erutus dicitur Lazarus resuscitatus à Christo. Vnde dicitur, quod postea nunquã risit ex horrore illarum pœnarum inferni, quem conceperat. Sic etiam ex igne luxuriæ nõ potest aliquis liberari nisi diuino miraculo, & gratiæ ipsius suffragio. Sap. Non possum esse continens nisi Deus det. Vnde necessaria est sanctorũ oratio ad talem gratiam impetrãdam. Num. Orauit Moyses, & absorptus est ignis. Item iste ignis luxuriæ est fomẽtorum susceptiuus: Siquidem hunc ignem luxuriæ, nutriunt & fouent iuuenum lasciuiæ. Psalm. Iuuenes eorum comedit ignis, scilicet luxuriæ. Item diuitiarum copiæ. Psalm. Exarserunt sicut ignis in spinis. Spinę enim dicuntur diuitiæ propter pũctionem solicitudinum, quę multum tamen luxuriæ prębent opportunitatem. Item delicarum affluentię. Iob. Terra de qua oritur panis, scilicet delitiarũ in loco suo, igne subuersa est. Item ornamentorum pompæ quæ homines alliciunt, & appetitum accẽdunt. Isa. Gloria eius succensa dabit ignem & vermes: ignem, id est, ardorem concupiscentię: & vermes, id est, corruptionem luxurię, vel vermes, id est, remorsus conscientiæ.

Luc. 15. Ioan. 11 Sap. 8. Num. 11 Psal. 77. Psal. 117. Iob. 29. Isa. 11.

Secundus ignis, scilicet ignis sulphureus, est ignis auaritiæ, qui videlicet est insatiabilis. Prouerb. Ignis nunquam dicit sufficit.

Pro. 30.

Digitized by Google

Eccl. 5. Ecclesiasti. Auarus non implebitur pecunia. Item est inextinguibilis. Isa. Ignis eorum non extinguetur, & propterea assimilatur igni sulphureo. Dicitur n. quod quædam cauernæ sunt in monte Æthnæ, quæ semper ardent, & hoc propter abundantiam sulphuris, cuius proprietatem tenet auaritia, quæ semper ardet. Psalm. Pluit super peccatores laqueos ignis, sulphur, &c. Et dicit laqueos ignis, quia per auaritiam multi illaqueantur à diabolo. Timoth. Qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli. Item iste ignis semper est augmentabilis; quia crescente pecunia, crescit etiam amor nummi. Sic etiam augmentatis lignis, crescit ignis.

Isa. 66. Psal. 10. 1. Ti. 6.

Tertius ignis, scilicet fulguris, est superbiæ. Ezec. De igne fulgur egredieris: hic est ignis descendēs siue ruens per deiectionem. Nam licet superbus primo ascendat per eleuationem, tamen postea ruit per deiectionem. Iob. Ignis cecidit de cœlo: hic ignis de cœlo cadēs, fuit superbia angelorum qui de cœlo ceciderūt per superbiam. Sicut enim vapor fulguris primò ascendit nube inclusus, sed postea cum impetu descendit à suo contrario expulsus, Ita accidit primo angelo superbienti. Vnde dominus dixit, Videbam satanam sicut fulgur cadentem. Item hic ignis est ardens per ambitionem. Psal. Exarsit ignis in synagoga eorum. Item hic ignis est fumescens per ostentationem. Exod. Mons Synai fumigabat. Mons Synai, altitudo superbiæ. Item est nocens oculis per offuscationem. Apoc. dicitur, quòd de fumo egredienti de puteo obscuratus est aër, & Sol.

Ezec. 1. Iob. 1. Luc. 10. Psal. 105 Exo. 19. Apoc. 9.

Item peccatum assimilatur nubi propter sex.

Primò, nubes ad modum spongiæ tota est cauernosa, & vana, & vacua, nulla stabilitate suffulta, sed à ventis hinc inde deducta. quia homo qui in peccato existit, omnis boni est vacuus, totus in operibus est inanis, in nullo bono proprio, situ firmus, sed magis à vento, id est, à tentatione diaboli, vel vanitate mundi ad omnia mala deductus. Vnde in epistola Iudæ: Hi sunt nubes sine aqua, quæ à vento circunferuntur. Iudæ.

Secundo, quia nubes est ex grossis, & terræstribus vaporibus generata, quod competit specialiter auaritiæ, quæ est ex terrenis, & metallicis desiderijs causata. Hier. Qui leuat nubes ab extremo terræ. Hier. 51.

Tertio, quia nubes aliquando est obscura, & ideo solarium radiorum occultatiua: quia peccatū dum animam obtenebrat, & obscurat, videre non sinit irradiationes diuinas. Exod. Erat nubes tenebrosa. Exo. 14.

Quarto, quia nubes sicut resoluta in pluuiam, est valde proficua, sic resoluta in ventum, est valde nociua. quia tēpestatis est in mari & in terra generatiua, & ex collisione suæ aëris inflammatiua, & corruptionis, & tonitrui causatiua, & maximè illa quæ ex vaporibus fœtidis & putridis generata, valde est infectiua & corruptiua. Hæc autē præcipuè competūt vitio superbiæ, quę omnia pertubat, rixas generat, corda ad mala inflammat & conturbat, & tonitrua timoris & morum corruptio nem causat. Reg. Cæli obtenebrati sunt, & nubes & vētus. & Ezec. Ascendēs quasi tempestas veniēs, & quasi nubes, & operies terram. & in Psal. Nubes transierunt, grādo, & carbones ignis. Et iterum in Psal. Vocem dederunt nubes, scilicet tonitrui, secundū illud. Vox tonitrui tui in rota. Exod. Cœperunt audiri tonitrua, & micare fulgura 3. Re. 18 Eze. 38. Psal. 17. Psal. 76. Exo. 19.

Digitized by Google

fulgura, & nubes denſiſſima operuit montem.

Quinto, quia nubes eſt hominum deceptiua; quia cùm fuerit nubes ex ſiccis vaporibus generata, pretendit æquam eſſe futuram, ſed in fine cauſatiua venti, & turbinis eſt perſolutiua: Ita peccatũ mortale omnes homines decipit, quia dum ſuauia & ſaporoſa promittit, in fine nihil aliud quã pœ-
Pſ.25. nam inferni perſoluit. Prou. Nubes, & ventus, & pluuia non ſequens, vir glorioſus, & promiſſa non complens.

Sexto, quia ſi nubes vna fit alteri cõtraria, tempeſtatis eſt cauſatiua: quia hominis ad hominem diſcordia eſt omnium malorũ in-
Ezec.30 ductiua. Ezech. Dies nubis tẽpus gentium erit, & veniet gladius in Ægyptum.

Item peccatum aſſimilatur tonitruo propter quatuor.

Primo, quia tonitruum omnia
Eccl.40. conquaſſat. Eccl. Subſtantia iniuſtorum ſicut fluuius ſiccabuntur, & ſicut tonitruum magnũ in pluuia perſonabunt.

Secundo, quia tonitruum cerebrum perturbat, quia, ſ. peccatum
Pſal.17. rationem offuſcat. Pſal. Fulgura multiplicauit, & conturbauit eos, fulgura cum tonitruis prodeunt.
Apoc.4. Apocal. Procedebant fulgura, & voces & tonitrua.

Tertio, quia tonitruum timorẽ
Pſal.103 generat. Pſal. A voce tonitrui tui formidabũt. Et ſimiliter peccatũ pauorem cauſat. Prou. Pauor his qui operantur malum.

Quarto, quia tonitruum vinum in dolijs mutat: ita peccatum mutat vinum charitatis in vinũ corruptum iniquitatis. Vnde fit per peccatũ peſsima mutatio animæ de ſtatu gratiæ ad ſtatũ culpæ, & à ſpe gloriæ ad reatum gehennæ.
Iſa.29. Iſa. Viſitabũtur in tonitruo & cõmotione terræ.

Item peccatũ aſſimilatur mari.

Primo, quia eſt timoris incuſſiuum, & hoc pertinet ad peccatũ auaritiæ: quia auarus ſi nõ habet, ſemper eſt in ſolicitudine lucrandi: ſed ſi habet, ſemper eſt in timo-
re perdendi. Oſe. Formidabunt Oſe.11. filij maris.

Secundo, quia mare eſt amaritudine ſua dulcedinũ fluminũ & fontium abſorptiuum, ita luxuria amaritudine ſua abſorbet dulcedinem precedentiũ delectationũ.
Pro. Nouiſsima illius amara quaſi Prou. 5.
abſynthiũ. Apoc. Multi homines Apoc. 8.
mortui ſunt de aquis, quia amaræ
facte ſunt. Boët. Voluptates triſtes Boet. de
habere exitus quiſquis libidinum conſ.
ſuarũ recordari volet intelliget.

Tertio, quia mare eſt appetitus cibi & potus ablatiuũ. Hoc facit ſatietas & delicioſitas gulæ, quia viuentes in delitijs, perdunt appetitũ corporalẽ & ſpiritualẽ. Vnde & ſapientia quæ à ſapore dicitur, quia facit ſuperna ſapere, ſecundum illud Apoſtoli, quæ ſurſum
Col.2. ſunt, ſapite: dicitur non eſſe cum mari, neq; inter delicioſos reperiri. Iob. Sapientia vbi inuenitur? Iob. 28.
& quis eſt locus intelligentiæ? Neſcit homo preciũ eius, nec inuenitur in terra ſuauiter viuẽtiũ. Abyſſus dicit, Non eſt in me: & mare loquitur, Non eſt mecum.

Quarto, quia mare cũ nebulas & nubes generat, eſt caliginis & obſcuritatis in aëre inductiuum. Hoc competit ſuperbię, quia propter ambitiones honorũ & dignitatum offuſcat intellectum, & rationẽ, vt ſ. propriã menſuram homo non videat, nec attendat. Et ideo ſuperbus aſſimilatur dormiẽti, qui habet ſenſus vapore ſomni ligatos, & offuſcatos. Pro. Etis ſi-
Pro. 23. cut dormiens in medio mari.

Quinto, quia mare eſt radiorũ Solis interemptiuum. Et hoc cõpetit inuidiæ, quę radios, i. gratias datas à Deo, impedire & intercipere conatur. Et ideo inuidi, qui

Digitized by Google

qui aliorum gratiam offuscare conantur, & aliquando hic confunduntur, & tandem ad æternas tenebras perducũtur. Vnde dicitur in epist. Iudæ. Hi sunt fluctus feri Iudæ. maris, despumantes suas confusiones; sidera errantia, quibus procella tenebrarum conseruata est in æternum.

Sexto, quia mare est sui coloris immutatiuum. Et hoc competit, ire, quia dum homo irascitur, mutat faciem & colorem. Ezech. Apparuit rota vna iuxta animalia habens quatuor facies, & aspectus rotarum & opus earum, quasi visio maris. Talis rota est homo iratus, qui stridendo & clamando vadit & mouetur, & per impetum iræ sequitur animalia bruta, quia efficitur similis feris crudelibus & impetuosis. Et habet quatuor facies & gradus: vnam prout ira est in corde. aliam prout effunditur ore scilicet in verbis clamorosis & cõtumeliosis. tertiam prout proditur per aliquod aliud signũ siue oris siue digitorum, sicut Italici intercludunt pollicem inter duos digitos collaterales, quod vocant facere ficum, siue filbe & ũ, vt grammatici dicunt, vel alio signo consimili quarta, cum opere perficitur percutiendo vel occidẽdo, & aspectus vultus variatur, & mutatur sicut mare. Mach. Facies 1. Mach & color immutatus, declarabat internum animi dolorem.

Septimo, quia mare est caloris solaris repressiuum. Et hoc competit accidiæ, quæ sua frigiditate reprimit calorem solarem, id est; amoris spiritualis feruorem: & aliquando accidia ipsum spiritualẽ & vitalem calorem, id est amorẽ totaliter in anima extinguit, & mortem spiritualẽ inducit. Apoc. Apo 16. Omnis anima viuens, mortua est in mari.

Item peccatũ assimilatur lacui. Primo, ratione retentionis, quia (secundum Isid:) Lacus dicitur quasi locus aquæ, quia stat non fluit. Nam aquas recipit, aliis non effundit. Et ideo propter quietem est aquis cæteris grossior, & ad potandum peior. Et hoc competit peccato auaritiæ: quia auarus bona quæ recipit, & congregat, sibi soli retinere conatur. & aliis non infundit vel communicat largiẽdo, vnde vult semper recipere, & nunquam tribuere. Hæc scilicet auaritia vel cupiditas est quodãmodo cæteris aquis deterior: quia (sicut Apo. dicit) Radix omnium 1. Thi. 6 malorum est cupiditas. Auari ergo & cupidi, quia intendunt solum ad congregandum, & cumulandum diuitias mundi, congregabuntur ipsi & colligabuntur simul in lacu, id est, pœnis infernis: vt sicut profundati sunt in lacum auaritiæ, ita profundetur in lacum miseriæ. Isa. Congregabuntur con Isa. 24. gregatione vnius fascis in lacum, & claudentur ibi in carcere. Et tangit duplicem pœnam quæ respõdebit duplici culpæ. Nam quia fuerunt auidi ad congregandum, ideo congregabuntur congregatione vnius fascis in lacum, quia vero manum habuerunt ad largiendum clausam, ideo claudentur ibi in carcere.

Secundo ratione indurationis. Nam in Reatinis paludibus & lacu, dicuntur iumentorum vngulæ indurari. Quasi autem vngulæ iumentorum sunt mentes peccatorum, quæ maximè per superbiam indurantur. Dan. Miserunt eum in Dan. 6. lacum leonum. Quasi enim lacus leonum, est malitia & crudelitas superborum: & talis crudelitas & feritas indurat cor superbi. Iob. Cor eius indurabitur qua- Iob. 40. si lapis.

Tertio, ratione submersionis. Nam in Iside est lacus in quo nihil natat, sed omnia submerguntur: & hoc pertinet ad vitium gu-

Isidor.

læ,

Digitized by Google

læ, quod primos parentes nostros cum tota posteritate submersit. Et multi submerguntur hodie in aquis delitiarum. Vnde gulosus similis est Dauid, qui desiderauit aquam de lacu, id est, suauitatem
2.Re.23 & deliciositatem gulæ.

Quarto, ratione ebrietatis. Nam in Italia dicitur esse lacus, qui bibentibus tædium facit. Hoc pertinet ad iram, quæ quando excrescit nimis, quasi vinum inebriat, et rationem absorbet, et ideo homo iracundus, est etiam sociis & amicis in tædium & grauamen. Quia enim homo iratus quasi cæcus in homines impingit, ex eo quod rationis, & veritatis consilium seu
Isa.38. iudicium non expectat. Non expectabunt qui descendunt in lacum, veritatem tuam.

Quinto, ratione profundationis. Nam in quodam lacu Iudææ seu Palestina nihil viuum vel habens animam, potest mergi vel profundari. Et hoc pertinet ad vitium accidiæ quo non absorbetur, vel mergitur qui habet animam viuentem per charitatem: quia charitas qua anima spiritualiter viuificatur, nũquã est otiosa seu accidiosa. Vnde quando præeminet in anima, non sinit animam cadere in lacũ accidiæ. Et si aliquis labitur in vitium accidiæ sicut crescit accidia: ita labitur &
Tren. 4. perditur ipsa spiritualis vita. Tre. Lapsa est in lacum vita mea.

Sexto, ratione variationis, quia in Traconitide est lacus ter in die dulcis, & totiens amarus, vt dicit Isid. Hoc autem competit inuidiæ, quæ quotiens ex vna parte dulcorat, & delectat, totiens ex altera contraria amaricat, & contristat. Lætatur enim inuidus, & exultat de damno proximi tripliciter, scilicet de damno personæ, de damno substantiæ, & de damno famæ siue honoris & gloriæ. Sed econtrario tripliciter amaricatur, scilicet, de prosperitate personæ, de augmentatione substantiæ, & de exultatione famæ & gloriæ. Et ex tali varietate & tristitia, inuidia est quædam miseria: vere enim miser est qui de aliqua miseria lætus est. Sed adhuc miserabilior censetur qui de alterius felicitate torquetur. Vnde de lacu huius miserię se eductum à Deo lætabatur Propheta dicens: Exaudiuit preces meas, & eduxit me Psal.39. de lacu miseriæ.

Septimo, ratione generationis, quia lacus Sodomorum, dicitur mare mortuum. Mare propter suã maginitudinem, mortuum, quia nihil generat viuum. vnde nec pisces habet nec volucres: & ideo illud refertur ad vitium luxuriæ, præcipuè Sodomiticum, cuius actus non ordinatur ad generationem, sed solum ad delectationẽ. Et ideo vocatur vitium contra naturam, ex eo quod natura actum carnis ordinauit ad generationẽ prolis. Et ideo est vitium magnũ prouocans iram Dei. Apoc. Misit Apo.14 in lacum iræ Dei magnum, & calcatus est lacus.

Item peccatum assimilatur fonti propter tria.

Primo propter occupationẽ auaritiæ, quæ circa terrena intendit. Genes. Fons ascendebat de terra, Gene.2 irrigans, &c.

Secũdo, propter ardorem luxuriæ. Eccle. Sicut viator sitiens, ad Eccl.26. fontem os aperit, & loquitur de muliere luxuriosa.

Tertio, propter corruptionem societatis puræ quæ rumpitur per malum exemplum. Prouer. Fons Prou.25 turbatus, & vena corrupta. Item peccatum in cõscientia clausum, est causa timoris & periculi, sicut vapor siccus, siue ventus inclusus in visceribus terræ, & coarctatus aliquo consimili superueniẽte & comprimente ipsum, & non valens expirare propter profunditatem

Digitized by Google

tatem terræ, & soliditatem, cōcutit terram sibi obuiantem & obstantem, sic & causat terræmotū, & facit terrā tremere, & aliquando est causa magnorum periculorum, quia quandoque facit diluuia & effusiones aquarum & hiatuum: & quandoque scindit terram, & euertit eam, & superius fit inferius. Ita similiter peccatum in conscientia clausum, & retentū, est causa terræmotus, id est, timoris. Matth. Viso terræmotu & his quæ fiebant, timuerūt valde. Sene. Nihil timidum facit animum, nisi reprehensibilis vitæ conscientia. Est etiam periculosum, tum quia peccatum quod per pœnitentiam non deletur, mox suo pondere ad aliud trahit: & sic est causa cadendi, sicut terræmotus facit cadere domos. Apoc. Terræmotus factus est magnus, & quarta pars ciuitatis cecidit: tum etiam quia dum homo diutius in peccato manet, Deus eum subito percutit & subuertit, sicut quandoque terræmotus subito fit, qui commouet & subuertit. Act. Subito terræmotus factus est magnus, ita vt mouerētur fundamenta, &c. Et omni bene consulitur Eccl. Ne tardes cōuerti ad Dominum, & ne differas de die in diem: subito enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ disperdet te.

Mat. 27 Sen. Apoc. 11 Act. 16 Eccl. 5.

Peccatores qui & fines terræ vocātur, variis rationibus, & proprietatibus Lunæ, Martis, aquæ terræ & postremo ipsi deserto assimilantur.

Cap. LIX.

PEccator assimilatur lunæ propter quatuor.

Primo, quia luna est solis eclipsatiua siue obscuratiua inter nos & solem interposita, quando cōcurrunt simul in eadē linea ecliptica, & de hoc dictum est supra cap. xlviij. Ita similiter peccatum eclipsat & obscurat in anima lumen rationis, vel quia interponit se peccatum inter nos & Deum, tollit animę lumē gratiæ: propter quod vię peccatorum vocātur tenebrosę, secundum illud Pro. Via impiorū tenebrosa: & Apo. dicit, Obscuratum est insipiens cor eorum. Ioël. Sol conuertetur in tenebras, & luna in sanguinem.

Pro. 4. Apo. 2. Ioel. 2.

Secundo, quia luna est oculorū vitiatiua. Nam (secundum Pto.) luna efficit hominem male dispositum in oculis & inordinatum. Efficit enim in homine vnū oculum maiorem altero, aut strabonem siue orbum in vno oculorū. Et subdit: Homo autem in cuius complexione lunæ constellatio dominium habuerit, vicio in oculo non carebit. Ita similiter peccatores in oculis mentis prauè sunt dispositi, quia oculum ad terrena habent magnum, sed ad spiritualia paruum. Et similiter hypocritę qui vident festucam in oculo fratris suī, trabem autē in oculo suo non vident: habent oculū ad videndum se, paruum, & ad videndum alios, magnum. Specialiter inuidię vicium vel iræ, videtur facere hominem in oculis praue dispositum. Vnde de Saule hoste Dauid dicitur, quod iam non rectis oculis respiciebat Saul Dauid. Sed talem aspectum inuidiæ auferunt iustitia & pax. Nam pax remouet odium, iustitia rectificat aspectum & actum. Vnde in Psalmo, Orietur in diebus eius iustitia & abundantia pacis, donec auferatur luna.

Matt. 7. 1. Reg. 18 Psal. 71.

Tertio, quia luna est temporalium euentuum indicatiua. Eccl. Luna in omnibus in tempore suo ostensio temporis & signum æui. Luna enim (vt dicit Beda) si in principio rubeat vt aurum, ventos ostēdit. Si in summo eius corniculo maculis quibusdam nigrescit, pluuiosum mensis prætendit exordiū. Si vero nigrescit in medio plenilunium, serenum.

Eccl. 43.

Cum

Cùm verò in doctrina nauigationis scintillet ad ramos, in breui tempestas futura erit. Quæ omnia peccatoribus competũt, quorum quidam sunt rubentes per ignita desideria, quidam nigrescẽtes per turpia opera, & aliqui scintillantes per praua eloquia. Item quidã sunt ventosi per superbiam, quidã pluuiosi siue aquosi per luxuriam: quidam verò sereni videri volunt per vanam gloriam, quidam tempestuosi, & inquieti fiunt per cupiditatem, & auaritiam.

Quarto, quia luna est sui status mutatiua, nec vnquam in eodem statu permansiua, & est luna non solum in se mutabilis, sed etiam in effectu. Nam (vt dicit Pto.) luna efficit hominẽ instabilem & mutabilem de loco ad locum discurrendo. Est etiam in hominibus quadruplex mutatio, quæ adhuc designatur in luna.

Prima est naturæ secundum quod homo variatur per quatuor ætates; Prima est augmentatiua, scilicet in iuuentute. Secunda est statiua, quę scilicet dicitur virilis. Tertia dicitur diminutiua, scilicet virtutis. Et hęc est senectus. Quarta est decrepita siue senium, quæ minuit substantiam & virtutem. Hæc mutatio ætatum (secundum Ptolo. accipitur secundum circulum lunæ quæ quadrupliciter variatur. Nam primo luna crescens quousque efficiatur dimidia, est in effectu suo calida & humida: & talis est prima ætas: deinde luna vsque ad plenilunium est calida, & sicca, & talis est secunda ætas, in qua hominis complexio calido paulatim humidum consumente efficitur calida, & sicca: tertio luna cadens à plenilunio quousque redeat ad medietatem est frigida & sicca, & talis est ætas tertia, in qua complexio, quia cum humido egrediente deficit calidum, efficitur frigida & sicca: quarto luna à medio vsque ad defectum est frigida, & humida, & talis est ætas quarta, in qua complexio, quia frigiditate inualescente inducitur humidum extraneum non nutriens nec augens, sed humectans extrinsecus, quod est humidum phlegmaticum, efficitur frigida per se, & humida per accidens.

Ptolo. in almag.

Secunda mutatio est fortunæ, prout homo variatur secundum diuersos euentus bonos & malos, quos etiam luna signat. Nam luna (vt dicunt Ptolom. & Albumasar) aliquando significat & efficit euentus malos, aliquando vero bonos. Nam in secundo signo existẽs post ascendens, mærorem designat & tristitiam, & ablationem substantiæ per fures. Et etiam in quarto, quinto, & octauo rixam, fugam, & mutabilitatem. In ipso etiam signat, quòd qui tunc incipit regnare, cito deponetur. In xij. autem impedimentum, rixam, duritiam, & carcerem ex parte amicorum. In omnibus aliis domibus siue signis bonum efficit, & prætendit.

Tertia mutatio est culpæ quam etiam sacra scriptura mutabilitati lunæ assignat. Eccl. Stultus autem vt luna mutatur. Nã luna apparet parua & corniculata, & tunc dicitur monoides: quandoq; vero apparet quasi per medium secta, scilicet quando est octana, vnde dicitur dicothomos: quandoque vero non apparet omnino plena, scilicet quãdo est xj. vnde dicitur amphitracos, quasi de sua plena rotunditate dubia: quandoque vero apparet tota plena, scilicet quãdo est xiiij. vnde dicitur græcè panselenos. Ita peccatum paruum est quando in cogitatu cõcipitur, medium cum consensu statuitur, integrum cum opere agitur, sed totaliter plenum cum in consuetudinem ducitur.

Eccl. 27

Quarta,

Digitized by Google

Quarta; est mutatio miseriæ secundum corporis defectū, de qua
Iob 15. Iob. Homo natus de muliere breui viuens tempore, repletur multis miseriis, qui quasi flos egreditur & conteritur, & fugit velut vmbra, & nunquā in eodem statu permanet. Et hanc etiam luna ostendit dum minuitur cadens à
Eccl. 43. plenilunio in defectum. Eccles. A luna signum diei festi luminare, quod minuitur in consummatione. Vnde significat vitam humanam quæ incipit à festo, id est, à gaudio, quia lætè suscipitur, homo cum nascitur secundum illud
Io. 16. Io. Iam nō meminit pressuræ propter gaudium, quia natus est homo in mundum; sed tandem vita humana continuè diminuta consumitur. Sed hæc mutatio & diminutio cessabit in futuro, post resurrectionem. Isa. Luna tua non
Isa. 60. minuetur, quia Dominus erit tibi in lucem sempiternam, & complebuntur dies luctus tui.

Item peccator assimilatur Marti. Nam Mars est planeta in effectu calidus & siccus, masculinus & nocturnus. Ita peccator est calidus quando feruescit per iracūdiam. Eccles. Anima calida quasi
Eccl. 23 ignis ardens, non extinguitur donec aliquid glutiat. Et: Homo nequam in ore carnis suæ non desinet donec incendat ignem, scilicet iræ in alios vel in se. Item peccator est siccus dū marcescit per inuidiam. Nam (sicut dicit poëta) inuidus alterius rebus marcescit
Aristot. 2. met. opimis. Inuidia (sicut dicit Philosophus) est tristitia in alienis bonis. Et sicut dicitur Prouerb. Spiritus tristis exsiccat ossa. Item est
Prou. 4. masculus, cū resoluitur per luxuriam, & præcipuè per vicium
Rom. 1. contra naturam. Apo. Masculi relicto naturali vsu fœminæ, exarserunt in desideriis suis, mutuicem masculi in masculos turpedinem operantes. Item est nocturnus per auaritiam, quæ animam præcipuè obtenebrat. Item quia fures, quos facit cupiditas, præcipuè de nocte & in tenebris furantur. Thess. Sicut fur ita in nocte veniet. Thess. 5.

Item peccatorum vita assimilatur aquæ.

Primo, quia est turbida per affectum cupiditatis. Ier. Quid tibi in via Aegypti vt bibas aquā turbidam? Via Aegypti, via solicitudinis: Aqua turbida, anxietas tēporalium. Ierem. 2

Secundo, quia est immūda quātum ad lasciuiam carnis. Exod. Ad percussionem virgæ Moysi, versa est aqua in sanguinem. Vnde Psal. Conuertit aquas eorum in sanguinem. Moyses Christus, cuius virga diabolus, de qua Isa. Væ Assur, virga furoris mei, qui cū tentat percutit: sed aqua conuertitur in sanguinē, cum anima consentit ad carnis lasciuiam. Exod. Vidi te coneulcari in sanguine tuo. Exo. 4. Ps. 104. Isa. 10. Exo. 28

Tertio, quia est sterilis per accidiam. Reg. habetur de aquis Hiericho quod steriles erant. Et ideo vitam peccatoris significant accidiosi, qui sterilis est à fructu bonę operationis. 4. Reg. 20.

Quarto, quia est frigida per inuidiæ malitiam, ardoris charitatis extinctiuam. Ierem. Sicut cisterna frigidam facit aquā suam, sic frigidam facit malitiam suam. Ierem. 6

Quinto, quia infidelis per præsumptionem. Iere. Plaga mea desperabilis renuit curari: facta est mihi in mendatium aquarum infidelium, scilicet foueas, & herbas occultantium. Iere. 15.

Sexto, quia est cōgelata per obstinationē. Eccl. Vētus aquilo flauit, & gelauit cristallus ab aqua. Ventus aquilo, est diabolica suggestio. Cristallus est aqua summè congelata, & significat animam obstinatam & induratam. Eccl. 24

Septimo, quia est amara per ir
Apocal. Stella ardens cecidit in terram Apoc. 8.

Digitized by Google

tertiam partem fluminum & in fontes aquarum, & multi homines mortui sunt de aquis, quia amaræ factæ sunt. Aqua amara animam peccatrix, stella ardēs, ira, quæ cum cadit in aquam, amaritudinem generat, id est rancorem.

Octauo, quia est maledicta per desperationem. Num. Ingrediantur aquæ maledictæ in ventrem tuum, & vtero tuo tumescēte putrēscat fæmur. Venter conscientia est; aquæ maledictæ, fluxibilitates peccatorum animā desperare facientes, & ex hoc sequitur diruptio veṛi, quæ signat vehementiā doloris, vermis interioris conscię tiam corrodentis, & putredo fœmoris in qua significatur priuatio spei, eo quod in fœmore est vis generatiua. Num. 5.

Nono, quia mortua est per pœnæ ipsius illationem. Ioſue. Aquæ inferiores, id est, peccatores ad infima peccatorū descendētes, descenderunt in mare mortuum, id est, in amaritudinem mortis ęternę. Sed nota, quod hę aquę, id est, peccatorum fluxibilitates, sunt quadrupliciter diuidendæ. Ioſu. 3.

Primo per donum fortitudinis: quod signatur Gene. vbi dicitur: Fiat firmamentū in medio aquarum, & diuidat aquas ab aquis. Firmamētum est donum fortitudinis, per quam diuiduntur aquæ culpæ ab aquis gratiæ. Gene. 1.

Secundo, per virgam pœnitentiæ, quod signatur Exod. Vbi per virgam Moysi, diuisæ sunt aquæ maris. Et erat aqua quasi murus à dextris, & à sinistris. Virga est pœnitentia; & aqua à sinistris, vita peccatorū, qui sinistra quærunt, id est, tēporalia: aqua à dextris, vita sanctorum, qui quærunt æternā. Exo. 13.

Tertio, per arcam gratiæ, Ioſue. vbi dicitur, quod cum portaretur arca per fluuium, Iordanis aquæ diuisæ sunt, quia inferiores decurrebant in mare mortuum, & aquę superiores crescebant. Arca est gratia, aquæ inferiores, peccatores ad ima peccatorum defluētes, quousque veniant ad mare mortuum, id est, amaritudinem mortis æternæ. Aquæ vero superiores, sunt viri sancti, qui semper in merito crescunt. Ioſu. 3.

Quarto per pallium charitatis sicut habetur Reg. quod diuisæ sunt aquæ per pallium Heliæ. 1. Reg. 2.

Item peccatoris cor assimilatur glebæ terræ: quia gleba si nimium fuerit indurata, semen non recipit, & receptum in germen prorūpere non permittit. Sed vomere sæpè contracta, semen tegit, & nutrit & per pluuiam remollita, quādam in se pinguedinem colligit, quam ad seminis productionem radicibus circunfundit, vt dicit Greg. Sic quoque cor hominis, si fuerit per peccati consuetudinem induratum, semen spiritualis doctrinæ vel inspirationis pœnitentiæ aut non recipit, aut si recipit, fructum siue germen operis non producit. Sed si vomere pœnitentiæ seu linguæ, confitentis peccatum sæpe fuerit contractum, tunc semen huiusmodi in eo recipitur, & nutritur. Iob. Cōfringet glebas vallium post te. Glebæ vallīū sunt corda humiliter pœnitentiū, quæ dum confringuntur aratro pœnitentiæ, suscipiunt semen spiritualis doctrinę, ita quod auxilio pluuiæ, id est, diuinæ gratiæ circunfusa, radices affectionem mittunt. Hier. Ad humorem mittit radices. Item in germen operis quam rumpit. Ezech. Plantabo illam, & erumpet in germen, & dignum fructum pœnitentiæ pariet. Isa. Iste est omnis fructus, vt auferatur peccatum. Assimilantur etiam peccatores finibus terræ, secundum illud Prouerb. Oculi stultorum in finibus terræ. Respiciunt enim homines stulti magis ad fines terræ, quàm Greg. Iob. 39 Hier. 17 Ezec. 17 Isa. 28. Pro. 17.

Digitized by Google

ad medium, id est, magis ad extrema vitiorum, quàm ad medium virtutum. Vnde magis eis placent opera peccatorũ, quàm exempla iustorum. Vocantur ergo peccatores, fines terræ; primo, quia terræ fines sunt à medio remoti. Et ita etiam similiter peccator à medio salutis: de quo in Psalm.

Psal. 67. Operatus est salutẽ in medio terræ. Item quia sunt mali coniuncti, quia scilicet peccatores sunt amaritudini æternæ damnationis vicini. Item quia fines sunt vltimi, id est, viles, & despecti. Item peccatoris anima assimilatur deserto, quia desertum est locus ineptus habitationi humanæ, secũ-

Iob. 38. dum illud Iob. Absque homine in deserto, vbi nullus mortaliũ commoratur. Ita anima peccatoris est inepta habitationi sapiẽtiæ diuinæ, id est, filii Dei. Sap. In ma-

Sap. 1. liuolã animã non intrabit sapiẽtia, nec habitabit in corpore sub-

Cap. 11. dito peccatis. Sap. Iter fecerunt per deserta quæ non inhabitãtur. Hæc autem ineptitudo habitandi accidit in deserto, primo propter terræ vilitatem. Ita anima efficitur vilis, propter peccati abomi-

Ezec. 19 nationem. Ezech Proiiciam te in desertum, &c. Et dicit, proiiciam, tamquam rem vilem, & abominabilem, maximè autem vilificat

Hier. 2. animam peccati reiteratio. Hier. Quam vilis facta es nimis, iterans vias tuas.

Secũdo, propter loci sterilitatẽ, quia sterilitas accidit animæ per meritorũ euacuationem: sunt.n. peccatorum opera à fructu meriti vacuã Hiere. Erit quasi myricæ in deserto, myricę enim infructuosæ sunt.

Tertio, propter aëris intemperiem, quæ intẽperies accidit ani-

Ioel. 5. mæ propter concupiscentiæ inflãmationem. Ioel. Ignis, scilicet, concupiscentię, come lit spetiosa deserti. Et, Eccles. Exurget desertum, & extinguet viride sicut ignem.

Quarto, propter aquarum defectibilitatem, quia scilicet in peccatoribus deficit tam aqua gratiæ, quàm aqua sapientiæ. Iere. Aresa- Iere. 29.
cta sunt arua deserti.

Quinto, propter hostium vastitatem, quia patiuntur peccatores dęmonum eos vastantiũ frequentem intorsionem. Thren. In de- Thren. 4
serto insidiati sunt, scilicet dæmones 1. Cor. 10
in peccato. Corin. Prostrati sunt in deserto.

Pœnitentia perfectio declaratur, quæ tonitruo pluui, mari, arenæ, ac terræmotui comparatur, & tandem loca ipsi terræmotui apta, patefiunt.

Cap. LX.

POenitentia assimilatur tonitruo propter septem, quæ sunt in generatione ipsius tonitrui.

Primo, est vaporis inclusio. Est enim materia tonitrui (secundum Aristot.
philosophum) vapor siccus, & ca- de cę. &
lidus, inclusus in nube aquosa, & muca.
concaua. Talis enim vapor de facili totus incenditur, & in forti calore ambo simul vapores eleuãtur, scilicet vapor humidus nubis, & vapor siccus tonitrui: & quia vapor terrestris non est adeo dilatabilis, vt aqueus, constringitur in medio eius, & vapor humidus expanditur sicut corium circa ipsum. Huic itaque eleuationi vaporis assimilatur compunctio cordis. Nam tunc vapor terræstris sursum eleuatur, quando peccatum commissum ad memoriam reuocatur: sed tunc clauditur in nube aquosa, quando peccati memoriam sequitur compũ-

Eccl. 35 ctio lachrymosa. Eccl. Sicut nubes pluuiæ in tempore siccitatis.

Secundũ est inclusi vaporis inflãmatio. Nã quia contrariũ contrariũ fugit, interior vapor siccus fugit exteriorẽ humidũ in profũdum nubis exterioris: exterior etiam vapor nubis, loci frigiditate

Digitized by Google

tate contrahitur, & amplius interiorē exagitat, & interior exagitatus cōfricat partē ad partē ad lateris exterioris. & ex ipso motu, & confricatione cōtingit ipsum igniri. Talis autem vaporis inflammatio est feruens peccati detestatio, & ad ipsum destruendum, accensio. Nam dum peccata sua homo considerat, & peccatorum delectamenta, quæ iam transierunt comparat ad maxima damna quæ relinquerunt, quasi quædam cōfricatio fit vnius ad aliud, ex quo mens exagitata incenditur, & ad peccati reatum tollendum vehementius ignitur. Eccle. Eccl. 38
Vapor ignis vrit carnes, id est, feruor contritionis consumit peccata carnis. Sed attendendum est, quòd quandoque vapor inclusus deficit: & de nube egreditur, ita quòd tonitruum non facit. Et ista egressio quandoque est ante inflammationem, quandoque post inflammationem. Ante inflammationem quidem, quandoque incipit comprimi in profundum acumē sui, eo quod siccus est, & penetrat nubem, & egreditur ad aërem, & ipsum commouet fortiter vel debiliter, secundum diuersitatē suæ virtutis, Et inde est quod ante tonitrua venti sunt validi, & fortes. Sic quando memoria peccati est sicca sine lachrymarum compunctione, & nō inflammata peccati dolore, egreditur cito de nube, id est, corde, ita quod nō generat tonitruum, id est, confessionis tonum, sed potius tentationis ventum. In inflammatione autem accidit egressio vaporis, quādo vterque vapor ratus est, & debilis: & tunc quia non inuenit resistens, egreditur sine sono vel vento qui ad nostrum auditum perueniat: sicut in æstate in serotinis paruis coruscationibus. Sic quando tam peccati recordatio quam ipsa cordis compūctio debilis est, & rara, & non feruens, sed quasi tepida, etiam multoties deficit, & perit ipsa contritio, ita vt non sequatur tonitruum, id est, debita peccati confessio, post inflammationem autem fit, eo quod vapor pariùs existens pulsando latera, parum facit soni, Sed antequam pertranseat extinguitur, & tunc auditur sonus sine coruscatione. Sic similiter est quando aliquis paruam contritionem habens, confitetur, quia bona voluntas etiam extinguitur, & non pertransit ad satisfactionem.

Tertium, est nubis aquosæ scissio. Postquæ enim ignitus est vapor, in nube expellitur à contrario frigido nubes aquosæ, & tunc vis ignis scindit nubem aquosam. Scissio autem nubis aquosæ, est apertio mentis compūctæ per actū confessionis. Sed hæc scissio primo debet esse interius per propositum confitendi: & tunc si aliquo impedimento legitimo interueniente non posset quis facere dori alicui confiteri, puta morte præuentus, vel alias omnino impeditus, sufficeret contritio cum ipso confitendi proposito ad peccati remissionem, secundum illud Psal. Dixi, scilicet in propo- Psal. 31
sito cordis, confitebor aduersùm me iniustitiam meam domino: & tu remisisti impietatem peccati mei.

Quartum est scissæ nubis sonatio, quæ quidem sonatio tanta est quod vsque ad nos terribiliter venit, nec mirandum cū pānus violenter scissus sic strideat, & vesica vento plena quāuis sit parua, tamen fortiter stricta, & confracta, maximū sonitū faciat. Hic sonus est confessio oris facta sacerdoti, in qua nubes aquosa, id est, mens compuncta de peccato, salubriter aperitur, & pestifer vapor

Digitized by Google

peccati exterius expellitur. Sed nota quod sonus tonitrui habet tripliciter fieri. Nam quandoque fit violenta expulsio vnius vaporis ab alio, & tũc propter nubis scissurã fit in eadẽ nube fortissimus sonus tonitrui. Et sic quando vapor compunctionis expellit vaporem criminis fit sonus confessionis, & sic violẽtia compunctionis producit sonum cõfessionis Iob. Iob. 37. Quis dedit vehementissimo imbri cursum & viam sonantis tonitrui? Quandoq; vero fit iste sonus ex collisione alicuius nubis alterius, quia vapor paularim scindẽs nubem suã in qua est, euolans inuenit aliam nubẽ siccã constrictã & spissam, & impingit in illam, & ex collisione facit sonũ. Et hic sonus fit cum coruscatione interdum, quãdoque sine coruscatione. Psal. 75. Psal. Voce dederunt nubes. Sic etiam sunt quidam qui dum confitentur, incipiunt quidem tepidẽ dicere facta sua, sed occurrẽte materia interserunt aliena, & ibi colliduntur & sonũ faciunt, quia plus aliena & extranea facta quã propria confitentur peccata. Vnde nõ deberet dicere sacerdos: Absoluo te, sed absoluo eos. Quandoque verò egreditur vapor parvus, rarus, & inflammatus ex nube tenui & non multum aquosa, & tunc videtur ille ignis sicut alba flamma per multum fumum, & non facit sonũ in propria nube, sed obuiat ei alia nubes valde aquosa & spissa: & quia debilis est flamma, extinguitur in illa aquosa nube potius susurrando, quam sonando, sicut susurrat ferrum ignitum candens in aqua. Talis est susurronũ confessio maligna, qui nõ vadunt ad cõfessionem vt dicãt peccata propria, sed potius vt reuelẽt peccata aliena, & vt malam opinionem generẽt in cõfessore, vel prælato de aliena persona, vel propter aliquã aliam violentiam, & talis confessio potius est excusatio.

Quintum est vaporis egredientis coruscatio. Nam dum vapor ignitus & inflammatus egreditur de nube, apparet corruscatio, & fiunt tunc simul tẽpore coruscatum & sonus: sed non simul deprehẽduntur, quia visus velocior est quã auditus. Vnde licet nubes prius scindatur, quam emittitur ignis, & ideo tonitruum prius fit naturaliter, quàm fit coruscatio, tamen coruscatio prius attingit sensum visus, eo quod visibile spiritualius est in aëre, scilicet per esse magis spirituale, & intentionale, & ideo ſtatim fit in aëre. Audibile autẽ in aëre est, vt in propria materia, quia materia causæ soni non est nisi in aëre, licet intentio soni, & non esse recipit in aëre, & ideo sonus non fit in aëre subito, sed successiue: sicut cum mulier lauat pannos, eminus homo prius videt percussionem quam audiat sonum, & ita est in tonitruo, & coruscatione, Eccle. Accelerat coruscationes emitte- Eccl. 43. re. Debet igitur esse in pœnitente non tãtum sonus confessionis, sed etiam coruscatio bonæ conuersationis, de qua Dominus dixit. Sic luceat lux vestra corã hominibus, vt videant opera vestra Matt. 5. bona. Debet etiã pœnitẽs euidenter vitã suã in melius mutare. Et hæc est coruscatio, quę quãto est rubicũdior, & magis ignea, id est, charitate feruidior, tanto est potior & efficacior. Sunt enim tres colores coruscationis, scilicet rubeus clarus, & albus flammeus, & rufus quasi vinosus. Primus est ex vapore non multum sicco, humidum enim dat ei colorẽ rubeum, sicut est flamma viridium lignorum: & est timendus color ille, quia humidum continet materiã, ita quod non spargitur, & ideo facilius, & fortius incendit flamma

Digitized by Google

flamma autem albi coloris est vaporis valde ficci, sicut est flamma siccorum lignorũ, & ideo spargitur & non lædit nisi facile cremabilia, vt stuppam & huiusmodi. Rufus autem color penetrabilior est, eo quod ille est vaporis conglutinatiui valde terrestris & multum frequenter simul incendit, & scindit. Ex his igitur colligitur quod vbi plus abundat humor compunctionis, & rubor, id est, feruor amoris, ibi est efficatior coruscatio boni operis.

Sextum est in tonitruo fulminis percussio. Fulmen autem tonitrui extinguit venenum animalis percussi. Nam percutiens serpentem vel aliquod aliud venenosum extinguit in eo humidum naturale quod est in eo venenum, licet nõ ei. Vnde huiusmodi cadauer fulminati vermiculat, quod non fieret si esset venenum, quia venenũ inde prohiberet nasci vermes & ex eo cibari. Similiter pœnitentiæ virtus extinguit in peccatoribus nequitiam, & venenum peccati & producit vermes, id est, remorsus conscientiæ magnos, quia multum remorderetur, & dolet de peccatis præteritis conscientia confitentis, sed tamen plures vermes nõ eam fœdant, sed purgant.

Septimum est nubis aquosæ in pluuiã resolutio, quia scilicet post tonitruum nubes in pluuiam resoluitur, terram fœcundantem, & plantas nutrientem: Et hæc est satisfactio per eleemosynas per quas pauperes nutriuntur.

Item in pluendo aër reddit terræ per nubium resolutionẽ quod acceperat per euaporationem: in quo restitutio designatur male ablatorum, quæ etiam est pars satisfactionis. Non enim remittitur peccatum, nisi restituatur ablatũ, vt dicit Augustinus. Et hæc duo bene simul conueniunt, scilicet fulgur & coruscatio bonę conuersationis & pluuia satisfactionis, vt scilicet ipsa pœnitentis opera & sint coruscantia ad ædificationem proximorum, & pluentia ad ablutionẽ peccatorum. Psal. Fulgura in pluuiam fecit. Ps. 134

Itẽ pœnitentia assimilatur niui propter septem.

Primum est quod nix, est malarum herbarum mortificatiua. Et sic per pœnitẽtiam mala vitiorum incentiua extinguũtur, quæ ex terra nostræ carnis oriuntur. Prouer. Nix in æstate & pluuia in messe: sicut enim frigus niuis in æstate temperat incẽdium æstus: ita pœnitentia si est in pectore, temperat incendium culpæ. Prou. 26

Secundo quia nix est terræ impinguatiua. Nam dum super terram moratur, poros terræ claudit sua frigiditate, & calore reuocato interius fit humorum attractio ad radices, vnde terra colescit & per cõsequens impinguescit. Isa. Descendit nix de cœlo, & inebriat terram, & infundit eam. Et ita etiam similiter pœnitentia quamuis corpus attenuat, animam tamen impinguat; quia dum poros terræ, id est, carnis appetitus restringit, calor amoris, & humor gratiæ in radice, id est, in corde interius vberius excrescit. Isa. 55.

Tertio, quia nix est fœtidorum locorum coopertiua siue occultatiua. Et ita multi qui primo per peccatorum infamiam fœtebant, per pœnitentiam quam postea faciunt, infamiam suam cooperiũt, & famam recuperant: sicut patet de Magdalena. Tegit & pœnitentia peccata quæcunque fœtida: vt scilicet ea non videat Deus ad puniendum. Psal. Beati quorum remissę sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata. Psal. 31.

Quarto, nix sui ipsius diffusiua est, & super terram non cum strepitu, sed planè applicatiua, quia scilicet pœnitentiam suam homo:

Digitized by Google

vociferare non debet vel inaniter iactare seu publicare ad ostẽtatio
Matt. 5. nem, Matth Attendite ne iustitiã vestram faciatis coram hominibus, vt videamini ab eis.

Quinto, quia nix propter sui pulchritudinem est oculorum attractiua. Sic pœnitentia aspicientes ædificat & attrahit per exemplũ ad imitationem. Interdum tamẽ nix oculos aspicientiũ disgregat, & similiter etiam quandoque aliquos male dispositos quorundam pœnitentia scandalizat. Vnde clamant eos hypocritas, sicut Christus dixit Iudæis de Iohanne: Ve-
Mat. 11. nit Iohannes neque manducans neque bibens, & dicunt dæmonium habet.

Sexto ratione proficuitatis, quia nix calore soluta, est terræ valde proficua, quia scilicet eam remollit, & inebriat, quam prius frigiditate sua forti indurabat, vt dicit
Greg. Gre. Sic si aliquando pœnitentiæ rigor fraternæ charitatis amore non gulæ vel corporis delectatione soluatur vel recreetur discretè, non obest, immo prodest. Nã nimia rigiditas quandoque cor indurat, sed ipsum charitatiua & discreta remissio siue recreatio remollit: Vnde dominus cũ publicanis, & peccatoribus manducauit & bibit.

Leu. 17. Septimo quia nix est alpium siue montium dealbatiua. Psal. Ni-
Psal 67. ue dealbabuntur in Selmon mõs Dei.

Sicut magni peccatores, denigrati per culpam purgantur, & dealbantur per veram pœnitentiam
Psal. 50. Psal Lauabis me, & super niuem
Isa. 1. dealbabor. Isa. Si peccata vestra fuerint vt coccinum, quasi nix dealbabuntur.

Item penitẽtia assimilatur mari: primo quidem quia mare est nauseæ & vomitus ciborum prouocatiuum. Et ita similiter pœnitẽtia generat peccati abominationem Nam quod primo peccatori videbatur pretiosum, & delectabile, videtur pœnitenti ignominiosum & abominabile. Vnde Abac. Vomitus ignorantiæ super gloriam tuam Ezec. Turbabuntur insulæ in mari, id est, mentes pœnitentium per peccati detestationem & abominationem. Abac. Ezec. 2.

Secundo, quia mare est doloris capitis inductiuum: sic pœnitentia facit conscientiæ remorsionẽ. Nam dolor capitis est tristitia mentis ex peccati recordatione prouenies. Psalm. Conuertetur dolor eius in caput eius: ex tali enim dolore mens pœnitentis amaricata vehementer sibi ipsi indignatur. Abac. In mari indigna- Abac. 3.
tio tua.

Tertio, quia mare est sordiũ reiectiuum, & sui purgatiuum, quia nihil retinet immundum: & hoc fit per pœnitentis confessionem, per quam peccata mortalia extra conscientiam abiiciuntur, sicut mare proiicit mortuorum cadauera. Apoc. Dedit mare mortuos Apo. 20.
suos, qui in eo erant.

Quarto, quia mare est duriſſimorum, & pretiosorum generatiuum. Nã quamuis mare sit liquidum, generat tamen durissima, vt patet in piscibus, qui sunt duræ testæ, & in gemmis, & lapidibus, quos producit. Et hoc est, quia pœnitens licèt sit mollis & liquidus in lachrymarum compunctione, tamen durissima tolerat in satisfactione, vt ieiunando, & seſe affligendo. Vnde etiam producit gemmas & lapides pretiosos, id est opera salutifera & Deo grata, quæ sunt quædam diuitiæ ipsius pœnitentis. Naum. Aquæ in circuitu eius, cuius diuitiæ mare, aquæ muri eius. Naũ. 3.

Quinto, quia mare non est vltra sua littora progressiuum: quia licet sit liquidum quod per se nõ bene terminatur & fixitur, tamen

men benè terminatur per aliud. Sic pœnitens facit quando non transgreditur præcepta diuinæ legis, vel limites à discreto confessore sibi impositos, vel etiam suæ
Iob 39. propriæ rationis, Iob. Circundedi mare terminis meis, & posui vectem & ostia, & dixi. Hucusque venies, & non procedes amplius, & hic confringes tumentes fluctus tuos.

Sexto, quia mare est piscium nutritiuum & conseruatiuum, quia s. pœnitentia non solum peccatores purgat, sed etiam deuotos & spirituales nutrit & conseruat: quia licet habeant amaritudinem exterius, habent tamen dulcedinē interius. Vnde etiam homines de aqua maris suscipiunt dulces cibos piscium siue auium quibus
Sap. 19. reficiuntur. Sap. Postulauerunt escas epulationis, & in allocutione desiderij ascendit illis de mari ortigometra.

Septimo, quia est de amaritudine siue salsedine in dulcedinem
Arist. meth. conuersiuum. Dicit enim Philosophus, quod ab aqua maris potest remoueri salsedo, quia si quis accipiat vas terreum nouum & crudum, & clauserit bene eius orificium, & ipsum in mare eiecerit vacuum, & dimiserit ipsum per vnum diem naturalem, aquā dulcē inueniet intra ipsum. Hoc ergo vas est cor pœnitentis, quod si fuerit terreum per humilitatem, nouum per puritatem, crudum, id est, non coctum per libidinum igneitatem, & benè clausum per custodiæ sedulitatem, & vacuum à peccati fœditate, quantumcunque circundetur exterius quacunque amaritudine, implebitur tamen interius ineffabili dulcedine: quia illuminabitur anima in contemplatione diuinorum operum, quæ contemplatio ipsam totam dul-
Ps. 105. corat. Psal. Qui descendunt mare in nauibus, facientes operationem in aquis multis, ipsi viderunt opera Dei & mirabilia eius in profundo.

Item pœnitentiæ onus assimilatur arenæ, propter quatuor.

Primo, quia arena habet virtutem restrictiuam. Nam arenarum multitudine maris impetus sistitur, & ad eius cumulos se cōstringens, ne vltra assignatos à Deo terminos effluat, impeditur, vt dicit Hiero. Similiter pœnitentia Hiero. coërcet & restringit impetum & super tentationem & fluxum peccati Hier. ne transgrediatur homo mandata Dei. Psal. Terminum posuisti, quē Ps. 103 non transgredientur, neque conuertentur operire terram.

Secundo, quia arena habet virtutem purificatiuam: purificatur enim aqua per arenam colata: & pœnitentia animam purificat, & mundat. Et ad hanc purificationē hortatur Iacobus dicens: Emun-
Iac. 4. date manus peccatores, & purificate corda.

Tertio, quia arena habet virtutē dulcoratiuam. Nam aqua etiam salsa per arenam colata non solum efficitur purior, sed etiam dulcior. Quod etiam pœnitentiæ congruit, quia amaritudo, & tristitia pœnitentium, finaliter conuertetur in dulcedinem, & gaudium. Matt. Beati qui lugent, quo-
Matt. 5. niam ipsi consolabuntur. Vnde populo in deserto pœnitentiæ aquæ amaræ dulcoratæ sunt. Exod. Exo. 15.
Iudith. Egressis mare rubrum de- Iud. 5. serta Synai montis occurrerunt, & post illic fontes amari obdulcorati sunt eis.

Quarto, quia aliqua arena habet virtutem tumoris expulsiuam. Dicit enim Constantinus medicus, Const. quòd arena ex fabrili lapide resoluta, est metallorum purgatiua, & etiam repercussiua, deopilatiua, & tumoris expulsiua. Quæ omnia pœnitentiæ competunt, quæ purgat culpam deopilat, id est, ad

Digitized by Google

confessionem aperit conscientiã, repercutit præsumptionis audaciam, & repellit timentem superbiam. Primum patet per exemplũ in Magdalena, in qua feruens pœnitentia multa purgauit facinora
Luc.7. secundum illud: Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Secundum patet in Dauid: cuius cor dum pœnitentia tetegit protinus se peccasse confessus fuit, dicens: Peccaui Domi-
2.Re.12 no. Tertium quoque paruit per exemplum in Publicano qui pœnitentia humiliatus non audebat oculos leuare ad cœlum, sed percutiebat pectus suum. Quartum
Luc.8. patet in Paulo, cuius cor superbia prius tumidum, & contra Christi discipulos sæuitia plenum expulso tumore superbiæ, per humilitatem pœnitentia paratum se Christo obtulit, dicens: Domine quid me vis facere, mutata est sæuitia lupi in mititatem, & mansuetudi-
Act.9. nem agni.

Item pœnitentia assimilatur terræmotui, & hãc similitudinem declarant modus, tempus, & locus terræmotus. Modi enim terræ-
Aristot. metho. motus (secundum Aristot.) duo sunt, quia aliquis terræmotus est sicut tremor & hoc est quando ventus siue vapor inclusus est modicus. Quidam vero terræmotus est sicut sonus corporum confricantium se, & hoc semper est cum ruptura occulta vel manifesta. Possidonius autem dicit, quod
Possid. terræmotus est quandoque tantum sursum & deorsum: quandoque vero est inclinatio ad alteram partem, in modum nauis. Et iste motus est periculosus, quia signum est, quod cauerna latet in qua terra declinat. Ideo si terræmotus tales sunt, in aliqua ciuitate, tutius est habitationem dimittere: præcipuè si aqua est ibi prope quæ alluuione aliqua cauernam augeat: quia tunc dispositus est locus ad voraginem. Concomitatur autem terræmotus sæpius sonus, qui quandoque non quiescit donec terra sit scissa. Vnde iuxta Corinthum in quadam insula fuit terræmotus eleuans locum in altitudinem collis: & cum ventus subterraneus non cessaret, sed semper multiplicaretur, collis fuit ruptus, & exiuit inde ventus fortis, qui tantum cineris exufflauit de colle super ciuitatem illam, quod destruxit eam & oppressit. Et ante terræmotum audiebatur sonus ex collisione ventorum in cauernis terræ ad solida corpora. Cinis autem fuit ex hoc, quod calor frigiditate maris conclusus, & confortatus, incinerauit loca circa cauernas. & si fuisset ibi sulphur, & huiusmodi, fecisset incendium. Isti autem soni sunt diuersi in principio, in medio, & in fine: licet non omnes sint in quolibet terræmotu. Patet ergo ex omnibus prædictis, quod in terræmotibus contingunt sex, scilicet tremor, scillio, sonus, motus, ventus, & cinis. Sic pœnitens debet tremere in timore. Psalm. Timor & tremor venerunt super Ps.54. me.

Item debet scindi dolore, Ioel. Scindite corda vestra, &c. Ioel.2.

Item debet sonare in confessione. Psalm. In voce exultationis & confessionis sonus epulantis. Ps.54.

Item debet moueri in bona operatione siue sursum in consideratione cœlestis præmij, siue deorsum ex consideratione infernalis supplicij, siue in partem alteram, id est, in oppositum vitij. Nam baculus curuus non dirigitur nisi in partem contrariam flectatur, & omnis cura fit per oppositum. Apost. Sicut exhibuistis Rom.6. membra vestra seruire immunditiæ & iniquitati ad iniquitatem

ita

Digitized by Google

ita nunc exhibete membra vestra seruire iustitiæ, in sanctificationē, oportet enim pœnitentem sustinere ventum tentationis. Vnde
Eccl. 2. Eccle. Fili accedens ad seruitutem Dei; sta in iustitia & timore, & præpara animam tuam ad tentationem. Sed tamen propter hunc ventum non debet homo dimit-
Eccl. 11 tere bonum: quia (vt dicitur Eccl.) qui obseruat ventum, non seminat. Debet etiam pœnitens, incinerari, i. humiliari ex mortis memo-
Eccl. 9. ria. Eccles. Quid superbis terra & cinis?

Secundo, assimilatur pœnitentia terræmotui quoad tempus. Nam tempora apta terræmotui sunt illa in quibus vincit humilitas sine frigiditate sicut est ver: vel in quibus vincit siccitas sine caliditate, vt est autumnus, quando siccitas multiplicat materiam vaporis sicci, humiditas verò non permittit exire. In æstate autem calor fortis & dominans consumit vaporem: in hyeme vero frigus dominans, euaporationem prohibet. Si tamen ista tempora, scilicet hyemale & æstiuum, ex aliquo accidente sint, vt vernalia vel autumnalia, nihil prohibet in iis fieri terræmotum: imo si tunc contingat, erit magnus & diuturnus. Similiter homines sunt ad pœnitentiam apti in quibus abundat humiditas, id est lachrymæ: ita tamen quod sint sine frigiditate accidiæ. Et talis fuit Magdalena. Similiter in quibus viget siccitas abstinentiæ sine calore concupiscentiæ. Vbi autem vincit calor æstatis, id est, feruor concupiscentiæ carnalis, vel frigus hyemis, id est, accidiæ torpor; ibi terræmotus non fit, quia in talibus pœnitentia perit. Nisi forte contingat, quod tales ex Dei virtute tangantur, & ad temperantiam debitam reducantur.

Itē nota, quod terræmotus magis fit in nocte quàm in die, quia in die sol euocat calorē terræ exterius, & ideo non eleuat vaporē. In nocte vero clauditur, & vaporē intus multiplicat, qui multiplicatus comprimit alium ante se eleuatum: & fit motus terræ. Similiter in nocte, id est, tempore aduersitatis, magis conuertuntur homines ad pœnitentiam, quàm in die prosperitatis. Nam mala quæ nos hic premunt, ad Deum nos irecōpellunt. Reuocat enim aduersitas hominem interius ad seipsum: multiplicat in eo vapores, id est, compunctiones.

Tertio, pœnitentia assimilatur terræmotui quoad locum. Nam loca terræmotui apta, sunt loca cauernosa; quia in cauernosis vapor congregatur, & ex alio superueniente coarctatur. Vnde in locis montuosis sæpius fit: quia sub montibus sunt cauernæ, & loca montuosa vniuersaliter sunt porosa.

Item sunt apta terræmotui loca inundationibus alicuius aquæ propinqua, quia ipsa aqua vndis percutiēs est in talibus locis causa congregationis vaporis & coarctationis. Vnde loca mari propinqua etiam si non sunt cauernosa, nō tamen sunt à terræmotibus libera, vt dicit Caleſtenes: quia licet ex raritate loci, vapor liberū exitum habeat: tamen ex percussione vndarum vnus vapor impellens alium, replet locum: & ideo etiam in plano loco si tangitur mari vel montibus, fiunt terræmotus, vt in Lombardia, in cuius multis ciuitatibus fuit quandoque terræmotus magnus & diuturnus. Et similiter in Pistoria, quæ est ciuitas Tusciæ. Et tempore etiam Bonifacij Papæ octaui fuerunt terræmotus magni in ciuitate beatæ Mariæ, qui pluribus diebus durauerunt, existente curia Romana ibidem; quæ tamen ciuitas in Caleſt.

Digitized by Google

plano sita est, aquis plena, & lacui vicina, & montibus propinqua.

Item sunt apta terræmotui loca quæ habent mollia latera: quia mollities oppilat poros & coarctat eos. Patet ergo ex his quod loca terræmotuum, sunt loca cauernosa, & loca vndis aquarũ percussa, & loca quæ habent mollia latera. Per loca ergo cauernosa & concaua, intellige humilium corda, quæ sæpe pœnitentiæ tremoribus commouentur. Per loca ab vndis percussa, intellige homines in aduersitatibus positos: quos dũ impetus tribulationum percutiunt, commouent ad compunctionem, & ad pœnitentiam festinare compellunt. Per loca autem quæ habent mollia latera, intelli ge homines pios, & proximis qui circa eos sunt, compassiuos, quos pietatis mollities, etiam si potentes sint, ad pœnitentiæ commotionem & vitæ mutationem disponit & perducit. Sicut patet Cornelij Centurionis exemplo, quem pietas & eleemosynæ suæ ad fidẽ, & ad baptismum perduxerunt. Et nota, quod sunt quædam loca, in quibus raro, vel nunquam fit ter ræmotus, vt Aegyptus, quæ nunquam vel modicũ tremuit. Quod est, secundum Pindarum, quia Aegyptus quãdoque tota cooperta fuit aquis, sicut etiã Aristoteles dicit: ideo limus paulatim aggregatus est, & ita crenit terra quasi tota limosa, & mollis & bene cõtinuata in partibus: ideo vapor nõ habet vbi coarctetur. In quo significatur, quod illi qui sunt cooperti aquis, id est, qui molles sunt & assueti deliciis, difficulter & raro ad pœnitentiam commouentur. Nam pœnitentia non inuenitur in terra suauiter viuentium. Vnde Matth. Quid existis in desertum videre? hominem mollibus vestitum: Ecce qui mollibus vestiuntur, in domibus regũ sunt, & non in deserto pœnitentiæ.

Act. 5.

Pind.

Arist. meteo.

Mat. 11

Item pœnitentia hypocritæ hominis est exterius in corpore, non autem in toto: quia non interius in mente, & ideo assimilatur etiã terræmotui, qui nunquam commouet totam terram, sed solum partem. Nam (secundum Senecã) non occupat simul locum vltra centum passus: quod est quia vapor expellit ab vno loco ad aliũ: ideo non potest terra simul tremere. Sed contra talem pœnitentiam dicitur: Conuertimini ad me in toto corde, &c.

Senec.

Ioel. 2.

Pœnitentis purgatio, quæ purgationi Maris similis efficitur, Planetis, terræ, agris, & Monti Oliueti assimilatur.

Cap. LXI.

POEnitentes assimilantur planetis. Nam planetæ in suis circulis aliquando videntur retro gradi, quandoque stationarij, quãdoque vero directi, directus dicitur planeta, quando directè mouetur à principio signi versus finem. Retrogradus verò quando è conuerso, Tendere videtur à fine signi versus principium. Stationarius autem quando stare videtur quasi in medio, ita quod neque ad principium videtur accedere neque ad finem. Fit autem directio planetæ semper in parte epicycli superiori: Retrogradatio semper in parte inferiori, Statio fit in medio. Similiter in pœnitentia sunt quasi retrogradi ad peccatorum vilitatem redeuntes, de quibus dicitur, Melius erat eis non cognoscere viam iustitiæ, quàm post cognitionem, retro conuerti ab eo quod illis traditum est, sancto mandato. Contingit enim eis illud Prouerb. Canis reuersus est ad suum vomitum, & sus lota in volutabro luti, Et Luc. Nemo mittens manum suam ad aratrum, & aspiciens retro,

2. Pet. 2

Prou. 6.

Luc. 6.

Digitized by Google

retro, aptus est regno Dei. Stationarij vero sunt in pœnitētia perseuerantes. Apost. State in Domino chariſſimi. Hæc Statio magnam cautelam, & circumſpectionem requirit. Vnde Apoſt. Qui ſe exiſtimat ſtare, videat ne cadat. Sed quaſi directi in curſu ſunt ferueñter proficientes, ſecūdum illud Apoſt. Quæ retro ſunt obliuiſcens, ad ea quæ ſunt priora, extēdens meipſum, ad deſtinatum perſequor ad brauium ſupernæ vocationis.

Phil. 4. 1. Cor 10. Phil. 4.

Item adhuc pœnitentia purgatio eſt vt purgatio maris. Mare enim ſe purgat, quia vapor eleuatur de fundo eius, virtute Lunę, qui facit effluere aquam ſuper litus. Hæc violentia proijcit cadauera & ſordes ad litus. Sic etiā vapor contritionis, exurgens de fundo cordis, virtute Lunæ, id eſt, diuinæ gratiæ, facit effluere aquam lachrymoſæ compunctionis, & cadauera, id eſt, maculas peccatorum carnalium, & ſordes peccatorum ſpiritualium proijcit extra ad litus confeſſionis, & ita conſcientia remanet munda interius. Iac. Abijcientes omnem immunditiam & abundantiam malitiæ. Iac. 1.

Item pœnitens aſſimilatur tertæ. Pſal. Humilians autem peccatores vſque ad terrā, id eſt, vſque ad humilitatem pœnitentiæ. Nā pœnitentes ad modum terræ primo teruntur anguſtijs. Dicitur enim terra, eo quod teratur. Pſal. 146

Item humectantur lachrymis. Vnde terra vocatur humus, à mari humido, cui coniungitur.

Item abundant fructibus, id eſt, operibus bonis. Vnde terra vocatur tellus, quia tollimus fructus eius.

Itē extenuantur ieiunijs. Vnde terra vocatur arida; ex eo quod ab aqua ſit propria ſiccitate diſtincta, quia ſcilicet caro pœnitentis ab aquis delitiarum ſeparatur, & abſtinentiæ tenuitate ſiccatur.

Item pœnitens aſſimilatur agris propter tria.

Primo, propter laborioſitatem. Nam ager cum labore excolitur, quia vomere aperitur, ligone foditur, & eueruntur, ſemine ſeritur, raſtro reregitur, imbre perfunditur, ſepibus cingitur. Similiter cor pœnitentis aperitur vomere contritionis: foditur & euertitur ligone confeſtonis, id eſt lingua confitentis: feritur ſemine, id eſt, eleemoſynis; retegitur raſtro aſpero, id eſt abſtinentia & ieiunijs, perfunditur imbre, id eſt, fletu & lachrymis.

Item debet vallari ſepe, id eſt, diligenti cuſtodia ſenſuum. ſecundum illud. Sepi aures tuas ſpinis. Hæc eſt ergo agricultura quæ perſuadetur Prouerb. Præparatoris opus tuum, & diligenter exerce agrum tuum, & poſtea ædifices domum tuam. Ecc. 28. Prou. 24

Secundo, propter varietatem. Nam ager gelu hyemali conſtringitur, vernali tempore veſtitur, calore æſtiuali aduritur. Similiter anima pœnitentis quandoque tangitur frigore accidiæ, quandoque anguſtiatur feruore concupiſcentiæ, quandoque decoratur virore diuinæ gratiæ. Lucæ. Fœnum quod hodie in agro eſt, cras in clybanum mittitur. Sic enim variatur pœnitens: quia nunc viret humore deuotionis, nunc vritur feruore tentationis. Luc. 12.

Tertio, propter continuitatem viciſſitudinis. Nam ager in autumno collectus frugibus iterato præſcinditur, & ſic alternatis laboribus continuè laceſſitur. Sic homo pœnitens quamdiu viuit, debet continuare & eſſe in labore pœnitentiæ, & non ceſſare à bonis operibus. Eccleſiaſt. Mane ſemina ſemen tuum, & veſpere non ceſſet manus tua. Eccl. 11

Item

Digitized by Google

Item pœnitens assimilatur nōti Olmeri, quia debet in eo plantari Oliuetum pœnitentiæ, Cuius oleum (sicut dicit Hieronymus) ex radice amaritudinis surgit in pabulum luminis, in medicamen vulneris, & in refectionem esuriētis. Nam pœnitentia ab amaritudine contritionis incipit, lumē diuinæ gratiæ in anima nutrit, peccati vulnus sanat, & obstruit, & animam pane lachrymarum, & potu perem eleemosynarum reficit & nutrit. Vnde meritò in hoc mōte pinguedinis debent firmari pedes, id est, affectus pœnitentis.

Zac. 14. Zach. Stabunt pedes eius super montem Oliuarum.

Duabus stellis, firmamenti motum sequentibus, in bono haud perseuerantes, similes esse nonnullis de causis significatur.

Cap. LXII.

PErseuerantiam in bono incœpto non tenentes assimilantur duabus stellis, quæ dicuntur caput & cauda Draconis, quæ scilicet mouentur cum firmamento, & consequūtur cursum suum. Vnde à Leone transeunt in Cancrum, & à Cancro in Geminos, & sic deinceps. Et si caput Draconis est in aliquo signo, semper in oppositō est cauda, & venter in quarto, vt si caput fuerit in Cācro, venter erit in Ariete, & cauda in Capricorno, & sic de alijs. Et sic propter aspectum oppositū cauda est totaliter venenosa. Similiter illi qui bene incœperunt, & postea retrocedunt, transeunt à Leone in Cancrum. Nam Leonis animalis à quo illud signum denominatur, virtus & fortitudo est in anterioribus, vt in pectore, collo, & pedibus anterioribus: & ideò signat fortiter inchoantes: sed Cancer est animal retrogradum, & ideo signat retrocedētes. Vnde quasi à Leone in Cancrum transeunt qui fortiter incœpta relinquunt. Sed inde transeunt in Geminos, qui retrocedentes & recidiuantes efficiuntur duplo peiores quam primo fuissent, dicente Christo. Fiunt nouissima hominis illius peiora prioribus. Tales ergo homines habent caudā oppositam capiti, scilicet principiū bonum, & finem malum Et tales erant illi, quibus dicit Apost Cū spiritu cœperitis, nunc carne consummamini. Matt. 12. Gal. 3.

Prælatorū officium per Iouis ac montium, præcipuq; montis Tabor similitudinis perfectissimedeclaratur.

Cap. LXIII.

PRælatus perfectus debet habere conditiones Iouis quoad quatuor.

Primo, quoad effectum. Nam Iupiter est in effectu suo beneuolus, calidus, humidus, diurnus, & in suis qualitatibus temperatus. Similiter prælatus debet esse beneuolus in affectione, calidus in dilectione, humidus in compassione, diurnus in conuersatione, secundū illud Roma. Sicut in die honestè ambulemus; & iterū tēperatus in omni recreatione vel in omni correptione. Ro. 13

Secundo, quoad aspectum. Nā Iupiter in colore est argenteus. sic prælatus debet esse argenteus, id est, sonans per eloquentiam, candidus per munditiam, clarus per famam.

Tertiò, quoad situm: quia Iupiter quando in superiori parte circuli sui, circulo Saturni coniungitur, bonitate sua temperat malitiam Saturni. Sic Prælatus habet resistere & reprimere malitias luporum, gregem corrumpentium, vel dissipantium, vt hæreticorum, vel tyrannorum, vel aliorum hominum,

Quarto, quoad iudicium, quia in iudiciis (secundum astrologos) signat sapientiam, & rationem, & est

Digitized by Google

est veridicus. Expedit enim Prælato sapienter agere, & rationabiliter viuere, veraciter loqui, & docere. Item Iupiter quãdo apparet in ascendente, signat (secundum astrologos) reuerentiam & honestatem, fidem ac disciplinam: quæ etiam prælatum exornant, scilicet reuerentia subditorum, honestas morum, & disciplina correptionum.

Item Prælati debent esse similes montibus.

Primo, quia mõtes sunt ad speculandum apti, scilicet propter altitudinẽ: quia scilicet prælati debent esse eleuati per contemplationem, & speculatiui per cõsiderationem Psal. Ascendunt mõtes, id est, contemplatiui, & descẽdũt campi, id est, actiui. Illi enim ascẽdunt ad considerationem æternorum, isti vero descendunt ad subuentionem proximorum. Psal. 103

Secundo, quia montes sunt ad defendendũ tuti. Vnde quia sunt fortes, & solidi, sunt apti castrorũ ædificationi: nam propter suam duritiẽ, non de facili possunt suffodi, & propter altitudinem non facile possunt adiri. Et Prælati debent esse constantes, & firmi ad defendendum. Iudith. Filij Israël non in lancea, nec in sagitta confidunt, sed mõtes defendũt illos. Iudith.

Tertio, quia montes sunt ad pascendum fœcundi. Sunt enim in montibus gramina puriora, & nutrimenta animalium meliora, quamuis in vallibus sunt generaliter pinguiora. Humor enim quo gramina nutriuntur, subtilior est in montibus, & purior quàm qui continetur in vallibus, propter hoc quod calor cælestis illum humorem facilius digerit, & in substantiam graminũ commutat per fœtius & conuertit, tum propter illius subtilitatem, tum propter aëris ibidem puritatem. Sic etiã Prælati debent subditos sollicitè pascere puris exemplis, spiritualibus verbis, & piis, & largis eleemosynis. Iob. Circunscriptit montes pascuæ suæ. Iob. 39.

Quarto, quia mõtes sunt priusquam valles cælestium imbrium susceptiui. Vnde aquæ à mõtibus deriuantur ad valles, & nõ econtrariõ. Sic prælati debent cælesti doctrina inferiores subditos irrigare. Iob. Quos imbres montium irrigant, &c. Iob. 27.

Item qualis debeat esse vita prælatorum, ostenditur per exemplũ montis Tabor, in quo Dominus quatuor fecit, per quæ designatur quatuor opera, siue officia prælatorum. Nam in hoc monte spiritualiter docuit, in hoc mõte orationis gratia pernoctauit, in hoc monte aliquando turbas pauit; in huius etiam supercilio montis se transfigurauit coram discipulis suis, & futuram gloriam suã reuelauit. In quibus scilicet instruuntur prælati, quod eorum officium est spiritualiter docere, instanter orare, indigentibus prouidere, & futuram gloriam, nõ præsentem, quærere.

Quo pacto anima à peccatorũ putredine præseruetur, quãplurimis rationibus, & exemplis ostentatur. Cap. LXIII.

PRæseruatur anima à peccati corruptione, sicut corpora præseruantur à putrefactione. Sunt enim quatuor accidentia putrefactionem prohibentia, scilicet, caliditas, frigiditas, mobilitas, & cõtinuitas.

Primum ergo est caliditas præcipuè intensa. Res enim multum calidæ non putrescunt, præcipuè cùm siccantur: vt piper, galanga, Zinziber autem putrescit propter innatum humidũ. Similiter aqua inquantum feruet, non putrescit quia calor ignis in ea maior est quàm calor aëris: ideo non vincitur

Digitized by Google

tur sed vincit. Similiter præseruatur anima à corruptione peccati & à tentatione per feruentẽ orationem. Vnde Dominus hortabatur discipulos: Orate ne intretis in tentationem. Luc. 12.

Secundum est frigiditas si sit ab extrinseco. Nam si est frigus extrinsecũ præcipuè est impediens, quia per se repugnant calido alieno & extrinseco. Vnde in hyemo & vulgariter in aëre frigido cõseruatur corpus à putredine, quia calidum extrinsecum est paucum, & frigus sibi contrarium est multũ: nec in talibus apparet motus putrefactionis, nisi recedente frigore. Si autem est frigus intrinsecũ, sic impedit putrefactionem, quia coagulat humidum, nec permittit illud exhalare, sicut est in omnibus metallis & aliis frigidõ coagulatis, in quibus frigus claudit poros, & vincit calidum extrinsecum ne de humido aliquid exhauriat nisi parum, vt quando generatur rubigo ideo in auro non est rubigo, & maior est in eo duratio, quia eius humidum naturale magis constat. Tanquam ergo frigus extrinsecũ est trabulatio mundi, siue afflictio carnis, quæ calorẽ extraneum, id est, ardorem concupiscentiæ, siue luxuriæ, per quẽ extraneam carnem concupiscit, mitigat & exinguit. Nam malitia vnius horæ, obliuionem facit luxuriæ, sicut dicitur Eccle. Sed tanquam intrinsecũ refrigerium est contemplatio cœlestium. Hæc enim est quæ poros, id est, corporis sensus claudit: Hæc est quæ deuotionis humorem coagulat, nec exhalare permittit: hæc insuper est, quæ extraneum calorẽ, id est amorem mundi superat & vincit. Quia anima, sicut dicit Grego, quanto maiori studio exercetur ad summa, tanto maiori fastidio frigescit ad infima. Eccl. 11. Grego.

Tertium est mobilitas. Nã aqua vel vinum quod mouetur, impeditur putrefieri, eo quod calor naturalis exsiccatur à motu, & non præualet ei calor extrinsecus. Vnde vinum potens efficitur melius ex motu: quia calor naturalis magis digerit subtile humidum, ex quo etiam sapor melioratur: & pendulum vinum & motũ, etiam si sit corruptum, quandoque reuertitur & reparatur. Et econtra, vinum non motum, & præcipuè soli expositum, corrũpitur & conuertitur in acetum: quia dum calor exterior exhaurit calidum interius, & humidum subtile exhalat cum ipso, & perit vinum. Similiter mobilitas obedientiæ, vel motus frequens operum bonorum, præseruat à peccati putredine ad quam pigritia & ocium inducit, Eccl. Mitte illum in operationem, ne vacet: multam enim malitiam docet ociositas, Eccl. 33

Quartum putrefactionem impediens est continuitas. Nam mare totum non putrescit, sed diuisum per partes plaudales putrescit: in naturalibus enim multiplicato subiecto, multiplicatur qualitas & virtus: & ideo totum simul plus potest continere quàm calor aëris potest dissoluere: si tamẽ ipsæ partes sunt in toto continuẽ, alias non. Quia videmus q̃ grana multa vel gramina vel germina simul adunata citius putrescũt, quã pauca: propter hoc quòd illa grana non sunt continua: & cùm sint parua, egreditur naturale calidum ab vnoquoque eorũ, & trahit secum humidum, & calidum exiens fit alienum, & cum exeat à multis cõfortatur & corrumpit. Similiter continuitas, & perseuerantia boni operis, præseruat a corruptione peccati. Vnde potes colligere ex prædictis, quod præseruat animam à putrefactione peccati caliditas charitatis, quæ excludit putredinẽ inuidię

uidiæ: de qua putredine dicitur
Prou. 4. Prouerb. Putredo ossium, inuidia. hanc enim putredinem charitas excludit, quia charitas non æmulatur. Itē frigiditas castitatis quæ
1. Co. 13 excludit putredinem luxuriæ: de
Ioel. 1. qua dicitur Ioel: Computruerunt iumenta in stercore suo, id est, homines carnales & bestiales in fœtore luxuriæ. Sed hanc putredinē excludit castitas à concupiscētiæ ardoribus, velut quoddam frigus resistens: Vnde de prædicta caliditate charitatis, & hac frigiditate
Apoc. 2. castitatis dicitur: Vtinam frigidus esses, aut calidus.

Item mobilitas obedientiæ excludit putredinem superbiæ, de
Ioel. 2. qua dicitur Ioel. Ascendit putredo eius: quia superbè egit.

Item continuitas perseuerantiæ, excludit peccatum accidię, de
Iob. 41. qua Iob. Quasi lignum putridum es: lignum enim putridum nullū producit fructum: talis est accidiosus, & qui nō perseuerat, quia nō peruenit ad fructum operis sui. est enim fructus vltimum quod expectatur ex arbore: & ideo signat meritum siue præmiū operis, quod accidiosus & imperseuerās amittit. Est enim continuitas gratiæ, per quam membra Christi ad inuicem colliguntur, & cōtinuantur, & excludāt putredinem omnis peccati.

Ex varijs similitudinibus, Orionisq; exemplis, Principis proprietates ac perfectiones, accurate describuntur.

Cap. LXV.

PRincipatus secularis dominii similis debet esse Orioni quoad 5 in quibus signantur 5. virtutes, vel conditiones, quæ debent esse in bono principe. Et primum est patientia aduersorum, & hanc designat Orionis ortus. Nam Orion est astrum tempore hyemali exortum, aquarum & tempestatum excitatiuum. Hyems enim quod est tempus acuti frigoris, est status vitæ secularis, in quo frigus malitiæ abundat. Cui videlicet malitiæ, dum creatus princeps ad obuiandum vel resistendum, se per iustitiam præparat, sibimet tempestates & impetus, id est, persecutiones & scandala suscitat, quia scilicet superborum nequitia dum tangitur irritatur, & quasi modo ignis, dum flatum iustitiæ sentit, per impatiētiam excandescit: Vnde iustus princeps necesse est, vt se prius no per patientiam muniat, vt propter insurgentium malorum impetus à iustitiæ rectitudine non cadat. Scriptum est, Beati qui Matt. 5. persecutionem patiuntur propter iustitiā. Vnde notabile est, quod Orion in ortu suo tempestatem significat; sed post serenitatē, quia nimirum iusto principi post tempestatem aduersitatis, sequitur serenitas pacis.

Secundum quod est necessariū iusto principi, est potentia armorum, qua scilicet possit contueri subditos, & expugnare aduersarios, & hanc designat Orionis a- Isido. spectus. Nam (sicut Isidorus dicit) gladiati militis, & accincti, etiam stellarum ordine faciem prę tendit: Vnde modo armati militis pedes, & brachia extendentis disponitur. & ideo etiam in signo Tauri, quod in terra est animal ferox & cornibus armatum, Orion maximè fulget. Est ergo necessarium principi, vt iniquitates quas benignitate repellere nequit, violentia, & coactione dirumpat. Vnde dicitur Eccle. No- Eccle. 7. li quærere fieri iudex, nisi valeas virtute dissumpere iniquitates.

Tertiū necessarium principi est iustitia respectu subditorū, id est, quod in suis subiectis iustitiā bene seruet, & hoc designat Orionis situs. Nam Orion ab Ariete vsque ad Geminos se extendit, & tota

Digitized by Google

& tota illorum trium signorum superficiem. s. Arietis, Tauri & Geminorum, fulgoris sui plenitudine clariorem reddit Hic ergo fulgor Orionis, est iustitia principis. Et sicut dicit Tulli. In iustitia splēdor est maximus, ex qua boni viri nominantur. Sed splendor Orionis per tria signa extenditur, quia scilicet virtus iustitiæ per tria diuiditur. Nam est iustitia iudicatiua in punitionibus: & debet esse in Ariete, id est, in æqualitate, scilicet, vt secundum modum delicti sit & plagarum modus. Aries enim est signū æqualitatis, in quo æquinoctium fit. Item est iustitia distributiua in dispensationibus, quæ vnicuique quod suum est, distribuit: & hoc est in signo Tauri, quia dum sol est in Tauro, terræ fulcantur, vt videlicet vnicuique culturæ debitum semen mittatur. Item est iustitia commutatiua in mercationibus, scilicet in emptionibus, & venditionibus: & hęc designatur in Geminis, ex eo quod commutatio talis fit inter duas partes;

Cic. de off.

Quartum necessarium principi est prudentia agendorum: & hanc designat Orionis virtus. Nam existente sole in signo Orionis, scilicet in Tauro, & Geminis, omnia oriuntur, & germinant, quæ nutrimentum recipiunt ex aquis, & aëre (vt Marcus Celsus dicit) & operatur etiam ad terræ fœcunditatem. Tunc autem sol existit in signis Orionis, quando inuenitur prudentia in operibus principis, & sub tali principe omnia bona germinãt, omnia necessaria abundant. Et est notabile, quod splendor Orionis (vt idem Marcus dicit) est signum futuræ serenitatis: Et econtrario, eius obscuritas, futuræ est præsagium tempestatis: Quia scilicet prudentia principis, est causa & signum serenitatis pacis. Et econtrario, eius obscuritas,

Marc. Cel.

id est, stultitia, signum & causa est scissuræ, & tempestatis, sicut patet de Salomone, & Robam filio suo, de quibus dicitur Ecclesiastici. Salomon regnauit in diebus pacis, cui subiecit Deus omnes hostes, vt conderet domum in nomine eius, quēadmodum eruditus est in iuuentute sua, & impletus est quasi physon sapientia: & ita finem habuit Salomon cum patribus suis, & dereliquit post se de semine suo gentis stultitiam, & imminutū prudentia Roboam, quia auertit gentem consilio suo, &c. est etiam satis notabile quod sole existēte in Tauro, Orion sub eius radiis quasi se abscondit: nec tunc suā manifestat inferioribus claritatem. Quia scilicet prudens princeps, quando clariora & fortiora exterius opera facit, tunc se ante Dei conspectum intus per humilitatem abscondit, & in ipsa solis præsentia suam claritatem ab interioribus retrahit: quia in conspectu diuini apud homines obtinet, paruipendit. Omnem suam iustitiam quandam tenebrā reputat, dum subtilitatem diuini iudicij trepida mente pensat. Vnde Dauid qui (teste scriptura) princeps sapientissimus fuit, sub huius solis radiis offuscatus dicebat: Non intres in iudicium cum seruo tuo Domine, quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens.

Eccl. 47

Quintum necessarium principi est diligentia vel cautela contra inuidos. Et hoc designat Orionis æmulus. Quia scilicet constellationem Orionis sequitur quædā stella, quæ Canicula dicitur, quæ scilicet ab astrologis maleuola & nociua esse iudicatur. Sed non est illa canicula, quæ oritur in Leone, de qua denominantur dies caniculares, sed est alia stella de cōplexione Martis. Hæc ergo canicula est inuidorum malenolētia.

qui

Digitized by Google

qui principum claritati, gloriæ inuidentes, eos multis modis & vijs subuertere moliuntur. Vnde necessaria valde est principibus contra tales magna diligentia, & cautela.

Item princeps etiam dulcis, & benignus quãdoque à malo consiliario, & suggestore sibi coniuncto ad iram inflammatur, & pestilens & periculosus efficitur. Cuius exemplum apparet in Iosue, qui de se est planeta benevolus, sed Martri coniunctus efficitur pestilens & maleuolus. Antiqui enim Poetæ Ioui attribuunt tonare, quia illius stella est eleuare vaporem terrestrem, præcipuè cum iungitur Martijn signis aquilonaribus in æstate: tunc enim certissime potest dici, quòd erunt multæ scintillationes tonitrui & pestilentes, quia Iupiter cum Sole vapores eleuant. Mars vero incendit eos, & sic efficitur aër pestilentialis, & ita Martis inordinata caliditas, Iouis temperiem ad malitiam & pestilentiam trahit. Ita similiter malignus consultor mentem benigni principis aliquãdo ad furorem accendit, & ad nequitiam operis; & nocendi pestilentiam trahit: sicut patet de Aman & Assuero. Vnde dicitur Hester. Multi aures principum simplices, ex sui natura alios æstimantes, callida fraude decipiunt Quæres & ex veteribus probatur historijs, & his quę geruntur quotidie, quod ex malis quorundam suggestionibus regum studia deprauentur. Heſt. 16

Fumi proprietates multiplices numerantur, quibus mundi proprietates fallaces comparantur.

Cap. LXVII.

PRosperitas mundi assimilatur fumo.

Primo quidem quia fumus est domorum denigratiuus: Et similiter prosperitas mũdi multis peccatis animas deformat & denigrat. Isa, Domus impleta est fumo. Et dixi: Væ mihi quia vir pollutus labiis ego sum. Nam quãdo domus ecclesiæ cœpit repleri fumo mundanæ prosperitatis, tunc cæpit magis abundare væ, & pollutio iniquitatis. Isa. 6.

Secundo, quia fumus nõ est diu duratiuus. Subito enim ascendit, sed cito deficit & talis est prosperitas peccatorum. Psal. Mox vt honorificati fuerint & exaltati, deficientes quemadmodum fumus deficient. Psa. 36.

Tertio, quia est oculorum læsiuus. Prouer. Acetum dentibus, & fumus oculis. &c. Nam fumus ex materiæ suæ grossitie amaritudinem contrahit, ex cuius acumine oculos lædit. Similiter prosperitas nimia cæcat oculos mentis, vt non consideret neque videat quid sequatur. Luc. Nunc quidem in hæc die tua quę ad pacem tibi; sed absconditа sunt ab oculis tuis. Pro. 10. Luc. 19.

Quarto, quia fumus est cerebri siue capitis grauatiuus. Nam fumus cerebrum penetrat, & spiritũ animalem grauat. Similiter tẽporalis prosperitas caput rationis grauat, & deprimit ad infima per auaritiã. Amos. Auaritia in caput omnium. Apo. Impletum est tem plum Dei fumo. Templũ Dei, est mens humana, quæ tunc repletur fumo quando repletur terrena prosperitate. Amos. 9 Apo. 15

Quinto, fumus candelæ extinctæ est mulierum prægnantium abortiuus, vt dicit philosophus. Quasi enim mulieres prægnantes sunt ipsæ animæ bonum propositum concipientes: quod tamen conceptũ mundi prosperitas destruit antequam veniat ad complementum operis. Vnde sicut talis fumus extinguit conceptos fœtus, ita etiã prosperitas mundi Aristo. de animal.

Digitized by Google

extinguit bonos affectus. Iud. Factū est, vt fumo & igne necarentur viri pariter & mulieres, i. fortiores, & debiliores affectus, propter quod Grego. dicit, quod sicut impossibile est, imo difficile ficuleam iuxta viam positam vsq; ad maturitatem producere grossos suos: ita hominem in seculo remanentem vsque ad finem boni peruenire.

Iud. 9.

Greg.

Sexto, quia fumus est angulorū petitiuus. Sic prosperitas mundi detrahit ad angulos, id est ad sordes luxurię. In angulis enim, vt dicit Bern. sordes cōgregantur. Vnde est prosperitas mūdi quasi quidam fumus incendij, quo scilicet incenditur in anima primo ignis concupiscentiæ, & tandem ignis gehennæ. Apo. Flebunt, & plangent se super illam reges terrę, qui cum illa fornicati sunt & in deliciis vixerūt, cum viderint fumum incendij eius.

Bern.

Apo. 28

Septimo, quia fumus est fœtorū delatiuus, sicut quando res fœtida, & corrupta fumat. Et similiter prosperitas mundi, dum vitā corrumpit, fœtorem infamię inducit. Vnde istū fœtentē fumū obscurat claritas solis, & aëris, id est claritas rationis, & gloria hominis. Apoc. Obscuratus est sol & aër, de fumo putei.

Apoc. 9.

Item prosperitas temporalis in homine peccatore signum est futurę calamitatis. Cuius exemplum est, quia tranquillitas aëris eo tēpore, & loco, quando & vbi deberet causari ventus, signum est futuri terræmotus. Quod est quia tunc vapor ingreditur in cauernā, & non expirat extra. Sic quando homo peccator, qui esset dignus vento aduersitatis, & pœnæ, male agendo habet trāquillitatē prosperitatis, signum est venturæ calamitatis. Vnde Boetius dicit, quod fortuna, est quoddam futuræ calamitatis iudicium.

Boet. de cons.

Prudentia partes quæ sint, ac quantū homini hac nobilissima Virtus expetitur, per exemplum montis Oliueti enucleatur.

Cap. LXVII.

PRudēs homo assimilatur mōti Oliueti, qui mons erat ad partem orientalem templi, & ideo mane sole oriente illuminabatur, vespere vero, & nocte, ex lumine templi illustrabatur, propter quod mons trium luminum dicebatur, tum quia sol ipsum illuminabat; tū quia lux templi ipsum de nocte illustrabat; tum quia materiam luminis, idest oleum ministrabat. Similiter homo prudēs debet hoc triplici lumine illustrari, scilicet lumine vespertino per memoriā præteritorum. Lumen enim vespertinum sequitur post diem præteritum.

Item lumine matutino solis: & hoc est per prouidentiam futurorum, quia lumen solis matutinū, futurum diem inchoat, & respicit. Debet etiam esse lucidus prudens homo in dispositione præsentiū. Et hæc est prudentia, quę à Tullio vocatur intelligentia. Et hæc designatur in oleo, quod est materia luminis: quia præsentia quæ sensibus subiacent, materia, & origo, sunt intellectualis cognitionis. Vnde de hoc triplici lumine prudentis loquitur Seneca dicens. Si prudens est animus tuus, tribus temporibus dispensetur, præsentia ordina, futura prouide, præterita recordare. Est ergo prudenti necessarium habere præteritorum memoriam, ex eo quod prudentia est circa contingentia agibilia, in quibus oportet dirigi ex his, quæ vt in pluribus cōtingunt. Hæc autem per multā experientiā accipi oportet: experimentum autem ex pluribus memoriis bene habetur secundū philosophū. Vnde maximè prudentia regitur præteritorū memoria. Deut. Memento dierum

Seneca de quatuor virtut.

Arist. 1. meth.

Deu. 32

Digitized by Google

rum antiquorum, cogita generationes singulas.

Item necessaria est ei præsentiũ intelligentia. Cognitio enim præsentium siue necessariorum, siue contingentiũ, dicitur intelligẽtia siue intellectus. Et accipitur pro recta æstimatione, & acceptione finis. Omnis enim deductio rationis ab aliquo intellectu procedit.

Arist. 6. Eth. Prudentia autem est recta ratio agibilium, sicut philosophus eam diffinit. Et est tertio sibi necessaria prouidentia futurorum, scilicet vt ordinet aliquid ad commodum, & expediens ad finem. Importat enim prouidentia respectu quadã alicuius distantis, ad quod ea quæ in præsenti sunt ordinãda concurrunt. Prudentia autẽ propriè est circa contingentia agibilia, cuiusmodi sunt propriè futura: quia præsentia, & præterita necessitatem quandam habent. Et ideo præcipue ad prudentiam pertinet prouisio futurorum. Deuter.

Deu. 32 Vtinam saperent, & intelligerent, ac nouissima prouiderent.

Religionis perfectio, quæ cauernæ assimulatur, & qualis religiosorum status existat variis exemplis exprimitur.

Cap. LXVIII.

RElegio assimilatur cauernæ, immo diuersæ cauernæ diuersæ sunt religiones. Primo, quia cauernæ sunt paueſcentium præsidium. Nam ad cauernas arborũ, vel petrarum, fugiunt volucres, scilicet colũbæ, vel turtures, quando aquilam vel accipitrem timẽt.

Can. 2. Can. Columba mea in foraminibus petræ, & in cauerna maceriæ. Similiter ermacij, cuniculi, lepores, fugiũt ad cauernosos lapides, quando sentiunt canum voces.

Ps. 103 Psal. Petra refugium ermacij. Prou.

Prou. 10 Lepusculus, plebs inualida, qui collocat in petra cubile suum. Ita similiter homines qui volunt esse tuti ab aquila regina auium, id est à superbia regina vitiorum, vel accipitre, id est ab auaritia quę rapit, & accipit aliena, vel à cane, id est à carnis immunditia quæ est luxuria, seculum relinquunt, & ad religionem (tanquam ad tutissimas cauernas, confugiunt. Isa. In die illa proijciet homo idola argenti sui quæ fecerat sibi, vt adoraret talpas, & vespertiliones, & ingredietur scissuras petrarum, & cauernas saxorum. Per idola argenti auarorum diuitiæ signantur, quia auaritia est idolorum seruitus, secundum Apost. Per talpas quę cęcitatem oculorum habere dicuntur, intelligũtur carnis illecebræ, quæ cæcitatem mentis inducunt. Sed per vespertiliones qui in tenebris in alto volant, intelliguntur dignitates, & gloriæ superborum, qui in tenebris huius vitæ volunt ambulare in magnis. Sed ista omnia proijcere iubetur qui cauernam religionis ingreditur. Isa. 2. Ep. 5.

Secũdo, quia cauernæ sunt fructificantium hospitium. Nam in cauernis arborum vel petrarum mellificant apes, & nidificant aues. Isa. Sibilabat dominus api, quæ est in terra Assur, & venient, & requiescent omnes in torrentibus vallium, & cauernis petrarum, & in frutetis, & in vniuersis foraminibus. Sic in religione fructificant actiui qui sunt apes breues per humilitatem, soliciti per operositatem, mellifici per benignitatem, ingenioſi per discretionis sagacitatem. Item proficiunt ibi contemplatiui qui sunt vt aues leues per paupertatem, pennatæ per virtutum multiplicitatem, veloces per charitatem, altè volantes per contemplationis sublimitatem, qui tamen post contemplationis volatum ad Isa. 7.

Digitized by Google

cauarnas seu feneſtras ſuas redeunt, ad regulares obſeruantias
Iſa. 90 humiliter ſe reducunt. Vnde Iſa. Qui ſunt iſti, qui vt nubes volant,
Iere. 48. & quaſi columbæ ad feneſtras ſuas Ierem. Eſtote vt columba nidificans in ſummo ore foraminis. Summum enim os foraminis, eſt ſummum votum religionis, ſcilicet obedientiæ, in qua potiſſimè nidificat, & fructificat columba, id eſt ſpiritualis, & pura perſona.

Tertio, quia cauernæ ſunt nocentium animalium latibulum. Nam ſæpe in cauernis latitant mures. Iudit. Egreſſi mures de cauernis ſuis, auſi ſunt prouocare
Iudi. 14. nos ad prælium.
Iſa. 11 Item vermes, & ſerpentes, Iſa. In cauerna reguli, qui ablactatus fuerit, manum ſuam mittet.

Item in cauernis quandoque ſubintrant venti, & includuntur vapores, & faciunt terræmotum. Vnde terra cauernoſa ſæpe patitur terræmotum. Sic ſunt quædam religiones diſſipatæ, & diſſolutæ, in quibus habitat ſub habitu religionis mures, id eſt, detractores alios corrodentes; & vermes, id eſt carnales, alios corrumpentes, & ſerpentes intidioſi, & inuidi latenter lædentes, & interdum terræmotus, id eſt ambitioſi vel tyranni collegium vel ordinem periculoſe commouentes, & plurimum perturbantes. Iob. In deſer-
Iob. 19 tis habitant torrentium, vel in cauernis terræ.

Calorum numerus & ordo, ſtellarũq; perfectio ac natura deſcribitur, nubiumq; ac pratorum, & tandẽ iridis arcus proprietates apponuntur, quibus omnibus viri ſancti aſſimilatur.

Cap. LXIX.

SAncti viri aſſimilantur cœlis quoad quinque.

Primo quoad ſubſtantiam. Nã cœlum habet in ſubſtantia ſimplicitatem, quia non eſt ex contrarijs. Vnde nullam habet contrarietatem, licet enim ponatur communiter ex materia & forma compoſitum, tamen materia talis tota eſt ſuæ formæ ſubiecta, & ab ea totaliter comprehenſa. Et ideo in cœlo non eſt diſcordia (ſicut Empedocles dixit) ſed ſolum concordia. Similiter ſancti viri in ſe contrarietatem non habent. Quia licet ſit in eis materia & forma, id eſt caro & ſpiritus, tamen ipſam carnem ſubijciunt ſpiritui, ſecũdum illud Apo. Caſtigo corpus meum, & in ſeruitutem redigo. 1.Cor.9
Non etiam ipſi habent cum alijs, diſcordiam, ſed omnimodã, quãtum poſſunt, tam in ſe quàm cum aliis (diuina fauente gratia) concordiam habere nituntur. Iob. Facit concordiam in ſublimibus ſuis. Luc. Pax in cœlo, id- Iob. 25. eſt in homine cœleſti, & ſancto; Luc. 19 & gloria in excelſis, ſcilicet in beatis.

Item habet cœlũ in ſubſtantia immutabilitatem: quia in cœlo non eſt generatio nec corruptio, nec in toto nec in parte. Et hoc compedit ſpiritualiter virginibus, & illis ſanctis qui continenter viuunt, qui nec carne per luxuriam, nec ſpiritu per aliquam mortalem culpam corrumpuntur; nec eſt in eis generatio carnalium filiorum: Sed licet cœlum non ſit in ſe generabile aut corruptibile, in interioribus tamen eſt generationis eorum principium effectiuum, & regulatiuum. Quod quibuſdam ſanctis aliqualiter competit: qui licet ipſi per ſe generationi filiorũ carnalium vel matrimonio non intendant, tamen circa hoc alios fideles mouent, & ordinant. Sicut patet de apoſtolo Paulo: qui licet ipſe in ſe eſſet virgo, tamẽ aliis dicebat: 1.cor.7
Vxori vir debitum reddat, ſimiliter & vxor viro. Et iterum. Volo autem

autem iuniores nubere, & filios procreare. Non enim sancti viri, 1. Thi. 5. etiam continentes, matrimonium damnant in aliis, sed approbant & commendant, licet virginitatis munditiam nuptiis & matrimonio præferant.

Item in cælo non est augmentū vel diminutio. Et sancti ad hoc summè studeant, vt non eueniat in eis vel augmentum culpæ vel diminutio gratiæ.

Secundo, sancti viri assimilantur cœli circularitati. Nam figura sphærica est capacissima, quia vndique æqualiter concaua, & ideo valde competit cœlo, quod est omnium corporum contentiuum Hest. 13. Vnde dicitur Hester. Tu enim fecisti cœlum, & terram, & quicquid cœli ambitu continetur. Ita similiter sancti viri per humilitatem sunt vndique concaui, & omnino diuinæ gratiæ capacissimi.

Item figura sphærica est deitati conformis, & simillima, quæ & principio, & fine caret: & ideo cōpetit cœlo quod est nobilissimum corporum, vt sit sui opificis perfectioni conforme, & eius æternitatem gloriæ repræsenter. Psal. Cœli Psal. 18 enarrant gloriam Dei. Ita similiter sancti viri etiam in hoc mundo diuinam perfectionem imitari conantur, & quantum possunt, similari, & conformari, propter 1. Cor. quod dicitur. Qualis cælestis, tales 19. & cœlestes.

Item figura sphærica est ad motum habilissima, & aptissima, quia non habet angulum impedientem se, & detinentem. Et ideo bene competit cœlo, cuius motus est circularis, & continuus, & maximè necessarius, quia est vt vita quædam natura existentibus omnibus, sicut philosophus Aristo. 8 dicit. Ita similiter sancti viri ad phi. 1. motum bonæ operationis, & ad exitum præsentis peregrinationis studeant quantum possunt esse habiles. & expediti. Vnde ab impedientibus quantum possunt se abstinent, & restringunt, secundum illud Petr. Obsecro vos tan- 1. Pet. 2. quam aduenas, & peregrinos abstinere vos à carnalibus desideriis, quæ militant aduersus animam.

Tertio sancti viri assimilantur cælo quoad situm; habet enim cœlū altitudinem situs, quia sicut nobilitate, ita & localitate præminet omnibus corporibus. Eccl. Eccl. 1. Altitudinem cœli, & latitudinem terræ, & profundum abyssi quis Psalli. 3. dimensus est. Hanc altitudinem habent sancti viri in conuersatione secundum illud, Nostra conuersatio in cælis est. Item in con- Thre. 4. templatione siue in oratione secundum illud Threnor. Leuemus corda nostra cum manibus in cœlum. Item in intentione, secūdum Mat. 6. illud Matth. Thesaurizate vobis thesauros in cælo. Nam (vt ibidem subditur) Vbi est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum, id est, intentio.

Quarto sancti viri assimilantur cælo quoad motum: quia motus cœli est naturalis, circularis, & incessabilis: licet enim motus cæli fiant effectiuè à motore separato, id est, ab intelligentia spirituali quæ non inhæret cælo vt forma, sed solum vt motor, & mouet ipsum imperio voluntatis: Aug. 3. quia (sicut dicit August.) mate- Tri. ria corporalis quantum ad motum localem, obedit angelis ad nutum. Sicut etiam in nobis apparet, in quibus statim ad imperium voluntatis & imaginationis sequitur motus corporalium membrorum. Et adhuc in motu cæli (vt dicunt aliqui) supra voluntatis imperium additur etiam influxio virtutis illius. Tamen motus cæli dicitur naturalis quantum ad hoc quod habet natura-

Digitized by Google

lem altitudinem, vt tali motu, & non alio moueatur Vnde sic ex se non habet aliquid impediens talem motum, & ideo etiam est fi-
Arist. 12 met. gurae circularis. Dicit etiam philosophus, quod primũ mouens mouet cælum sicut concupitũ, & desidetatum: quod quidem intelligi posset non sicut cõcupitũ & dẽderatũ a cælo, sed ab intelligentia mouẽte cælum: quæ ideo mouet cælũ, vt assimiletur in causando, Deo. Et sic primo colligitur, quia in motu cæli, est obedientia mouentis intelligentiæ, cuius scilicet imperio cælũ obedit. Item aliqua influentia virtutis motiuæ. Et tertio desiderium assimilationis primæ causæ, & quarto ex parte cæli aptitudo naturæ propriæ Et similiter ista sunt quibus sancti ad bene operandũ mouentur incessanter, scilicet, influentia cælestis gratiæ & charitatis: & obedientia diuinæ voluntatis, quæ. s. manifestatur in obseruãtia præceptorum, & impletione diuinæ legis, quibus diuina voluntas nobis innotescit. Itẽ est in eis desiderium, & amor æternæ fælicitatis, in qua cum ipse Deus apparuerit, similes ei erimus. Est etiã in eis aptitudo propriæ voluntatis, & liberi arbitrij electio ad diuinam voluntatem
Psal 142 implendam, secundum illud Psal. Vt facerem voluntatem tuam Deus meus, &c. Vnde in oratione dominica petere docemur. Fiat voluntas tua sicut in cælo, & in terra: id est, vt impletur in homine cælesti atque sancto, sic etiam impleatur in peccatore terreno.

Item motus cæli est circularis. Circularis enim motus est ab eodem in idem. Et hunc motum habent sancti: quia spiritum quem à Deo habent per creationem, student in ipsum reducere per finalem inhasionem, secundum illud
Eccl. 12. Eccles. Reuertatur puluis in terram suam, vnde erat, & spiritus redeat ad dominum qui dedit illum. Eccles. Girum cæli circuiui, &c. Eccl. 24.

Item motus cæli est incessabilis & infatigabilis, propter hoc, quod substantia mouens ipsum, est infinitæ virtutis. Qualibet enim virtus superioris ordinis licet sit finita in se, & respectu superioris sui, est tamen infinita respectu inferiorum suorum, sicut etiam virtus solis est infinita ad respectum omnium inferiorum generabilium, & corruptibilium, per quorum productionem, etiamsi infinita essent, non minoraretur: & similiter virtus intellectus est infinita respectu formarum sensibilium. Ita & virtus substantiæ spiritualis qua mouetur cælum, infinita est respectu motus corporalis, vnde non sequitur fatigatio. Similiter sancti viri sunt in motu bene viuendi, & bene operandi incessabilis, & infatigabilis, secundum illud Apostol. Bonum fa- Galat. 6.
cientes non deficiamus, & ad Hebr. 12
Hebræos. Non fatigemini, animis vestris deficientes, Et hoc habent sancti viri ex virtute Dei confortantis & impellentis, cuius virtus omnipotens & indeficiens est. Vnde Apostol. Om- Phil. 4.
nia possum in eo qui me confortat.

Quinto sancti viri assimilantur cælis quoad numerum. Sunt enim decem cæli siue sphæræ mobiles, secundum modernos astrologos. Quarum prima, est incipiendo ab inferiori, orbis Lunæ. Secunda orbis Mercurij. Tertia orbis Veneris, Quarta Solis, Quinta Martis. Sexta Iouis. Septima Saturni. Octaua cælum stellatum. Nona cælum cristallinum, siue aqueum. Decima est primum mobile, secundum positionem quorundam.

Hic

Digitized by Google

Hic autem denarius numerus competit sanctis viris per obseruationem decem præceptorum decalogi, quibus incessanter mouentur cursu suo in Deum, secundum illud Psal. . Viam mandatorum tuorum cucurri. Sed sicut super has speras siue cælos prædictos (secundum Theologos) est cælum empyreum siue igneum, id est, splendidissimum, quod est omnium conrentinum: ita super omnia ista præcepta est præceptum charitatis, omnia alia præcepta continens, & includens, vt patet per Apostolos.

Psl 119.

Cor. 13.

Isti ergo sunt cæli ad quos nos peccatores currere debemus, vt eorum beneficio diuinam misericordiam impetremus. Quia ipse Deus dicit. Exaudiam cælos, & ipsi exaudient terram.

Ose. 2.

Item sancti viri assimilantur stellis, sicut stellæ ornant cælum, ita ipsi ornant ecclesiam. Eccles. Species cæli, gloria stellarum. Nam primo stellæ sunt natura purissimæ. Licet enim dicatur Iob, quòd stellæ non sint mundæ in conspectu eius, tamen hoc dicitur per respectum ad puritatem diuinam, respectu cuius omnis creatura est permixta, & impura. Vnde signanter dixit in conspectu eius, ideſt in comparatione eius qui est actus purus: sed tamen in se stellæ vel in comparationem ad alia corpora mundissimę sunt naturę, Ita similiter viri sancti sunt puri, nulla peccati fœditate turbati. Vnde de eis dicitur Mat. Beati mundo corde.

Ecc. 43.

Iob. 25.

Mat. 5.

Secundo, stellæ sunt simplicissimæ, non ex contrariis compositæ.

Ita similiter viri sancti sunt simplices per intentionem, & non duplici corde. Prouer. Simplicitas iustorum diriget eos.

Pro. 10.

Tertio, stellæ sunt incorruptæ. Et similiter sancti per virginitatem, vel mentis, & corporis integritatem. Talibus dicebat Apo. In omnibus exhibuistis vos incontaminatos.

2. Cor. 7

Quarto, stellæ sunt luminosæ, & radiosæ. Isa. Stellæ cæli, & splēdor earū expandent lumen suum. Et similiter sancti spiritualiter illuminant alios per radios doctrinæ, & per fulgores, id est exempla bonæ vitæ. Math. Sic luceat lux vestra coram hominibus.

Isa. 5.

Mat. 5.

Quintò, stellæ sunt figuræ sphęricæ. Et similiter sancti per paupertatem, & contemptum temporalium: quia ad modum sphæræ non attingunt terram nisi in puncto, id est per solam vitæ sustentationem. Apo. Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti sumus.

1. Ti. 6.

Sextò, sunt stellæ quoad substantiam, solidæ, non porosæ. Sic & sancti viri sunt clausi nullis vanis aperti per aliquam vanitatem vel curiositatem, sed habent mentis stabilitatem veram Iudi. Stellæ manētes in ordine, & cursu suo.

Iud. 5.

Septimò, stellæ sunt quoad superficiem planæ, non angulosæ, non asperæ. Similiter sancti viri sunt plani per mentis tranquillitatem & pacem, nō anguloſi per singularitatē, nec asperi per inordinatam rigiditatem, sed mites, & dulces per lenitatem.

Octauò stellæ sunt situ altissimæ, à corruptione eleuatæ. Similiter sancti sunt eleuati per animi magnitudinem vel conuersationem cœlestem.

Nono stellæ sunt motu velocissimæ. Sic etiam sancti velocissimi, & promptissimi, per obediendi velocitatem, Baruch Stellæ vocatæ sunt, & dixerunt,

Baruc 3

Digitized by Google

Adſumus, & luxerunt ei cum iocunditate.

Decimo ſtellæ ſunt aſpectu paruæ, quamuis in veritate ſunt maximæ, ſed paruitas apparet rationedistantiæ. Similiter ſancti apparēt parui per humilitatem, & ſunt altiſsimi per ſanctitatem ſiue gratiæ ſublimitatem. Eccleſ. Dedit
Ecc. 44. illi ſicut ſtellas exaltare ſemen eius, ſcilicet Chriſti, ex cuius ſemine, id eſt doctrina, ſiue gratia, ſancti regenerati ſunt, ſecundum il-
1. Pet. 1. lud Pet. Renati nō ex ſemine corruptibili.

Vndecimò, ſtellæ ſunt nobis innumeræ, ſoli Deo notæ, qui numerat multitudinem ſtellarū, & eis nomina vocat. Sic etiā ſoli Deo cognitus eſt numerus electorum in ſuperna fælicitate locandus.

Duodecimò, ſtellæ ſunt poteſtate maximę, & hoc patet ex multis effectibus. Nam ſunt ſtellæ inferiorum generatiuæ. Quod cōpetit ſanctis coniugatis, vel prædicatoribus qui generant filios ſpirituа-
1. Cor. 4 les Deo, ſecundū illud Apo. Chriſto enim Ieſu per euangeliū ego vos genui.

Item ſunt temporum immutatiuę. Sic ſancti eorum orationibus quandoque tempora mutant: ſi-
Ioſu. 10 cut patet in Ioſue, qui Solem ſtare fecit, & diem ad bellandū prolongauit. Et in Ezechia, qui dies
Iſa. 38. 3. Re. 18 vitæ orando, & flendo augmentauit, & in Helia, qui tempus ſiccitatis ſua oratione in pluuiam
Iaco. 5. mutauit. Vnde Iac. Helias homo erat ſimilis nobis, paſſibilis, & oratione orauit, &c.

Item ſunt conſeruatiuæ. Quod competit ſpecialiter ſanctis prælatis, quorum ſpecialiter eſt gregem ſubditorū cuſtodire, & cōſeruare
Baruc 4 in bono, Baruch. Stellæ dederunt lucem in cuſtodijs.

Item ſunt radiorum emiſſiuę, & hoc competit ſanctis doctoribus, qui emittūt radios doctrinę. Dan.
Dan. 12. Qui ad iuſtitiam erudiunt multos, erunt ſicut ſtellę.

Item ſunt noctis illuminatiuæ, quia ſanctis ſuis exēplis illumināt in nocte peccati exiſtētes Sapien.
Sap. 10. Fuit illis in lucem ſtellarum per noctem.

Item ſunt ſui luminis occultatiuæ. Et hoc cōpetit ſanctis cū per humilitatem occultant vitam ſuam. Ioel. Stellæ retraxerūt ſplē-
Ioel. 2. dorem ſuum.

Item ſunt aëris purgatiuæ. Et hoc competit non ſolum doctoribus, qui purgant eccleſiā ab erroribus, ſed etiam ſacerdotibus qui per ſacramentū baptiſmi vel pœnitentię purgant animas.

Item ſunt ſerenitatis cauſatiuę. Et ita etiam ſimiliter ſancti turbationes, & ſcandala remouendo, & ad ſerenitatem pacis, & cōcordiæ reducēdo.

Item ſunt nauigantiū directiuę, quia ſcilicet ſancti ſuis conſilijs dirigūt fluctuantes, & dubitātes.

Item ſunt ſui luminis communicatiuę: quia ſcilicet per pietatē, & charitatem communicant ſe, & ſua. Item & ſtellæ ſunt in ſuis circulis ordinatè progreſſiuæ. Quia quilibet ſanctus in ſuo gradu vel ſtatu ordinatè viuere ſtudet Hier. Dat ordinem ſtellarum
Hie. 28. in lumine noctis.

Item ſancti viri aſſimilātur nubibus. Nam nubium quædam ſunt albæ: & hoc eſt quando vapor nubis eſt ſubtilis, ita quod non ſpiſſatur, tunc enim recipit lumen ſuperiorum in profundo, & ſic fit nubes alba; quæ ſi reprimitur ad terram ex aliquo frigore, fit inde nebula alba. Talibus ergo nubibus albis aſſimilantur innocentes, qui & lumen gratiæ interius, & candorem continentiæ exterius cōſeruant. Apo.
Apo. 14 Vidi nubem candidam, & ſuper nubem ſedentem ſimilem Filio hominis.

Digitized by Google

hominis. Hæc enim nubes candida est innocentium vita, quæ cum Christo præsident, & ei inhærent.
Psa. 24. Psal. Innocentes, & recti adhæserunt mihi.

Aliquando vero sunt nubes nigræ, & hoc est quando calor circunstans expellit frigus ad interiora nubis, & per consequēs inspissat, & aufert perspicuitatem luminis receptam, & fit nubes nigra. Et his nubibus nigris assimilantur pœnitentes, qui calore contritionis calescentes, frigus malitiæ suæ introrsus ad mentis considerationem trahunt; & dum se per humilitatem diuinæ gratiæ lumine indignos aspiciunt, seipsos etiam exterius despiciendo in oculis aliorum ni-
Exo. 14. grescunt. Exo. Erat nubes tenebrosa illuminans. Nam pœnitentium humilitas licet videatur obscura & despecta exterius, illuminat interius. Aliquando vero sunt nubes rubeæ vel purpureæ. Et hoc est quando humidum nubis subtile est admixtum adusto terrestri. Tunc enim recipiendo lumen superius, fit rubea. Sed si tunc vapor humidus sit inferius iam præparatus, & ductus à sole in mane vel sero, erit nubes purpurea, & figurat pluuiam eodem die. Et talibus nubibus assimilantur patientes, & præcipuè
Isa. 63. martyres, qui fuerunt rubenti sanguine cruentati. Isa. Quare rubrū est indumentū tuū? Sed tanquam nubes purpureæ sunt amici Dei fruentes amore, qui & nitent puritate, & rubēt charitate.
Can. 5. Can. Dilectus meus candidus &
Pro. 21. rubicundus, & Pro. Bissus, & purpura indumentū eius, in bisso candor puritatis, in purpura fernor charitatis accipitur. Quandoque autem sunt nubes virides: quod est si nubes sit iam rorans, & conuertens se in pluuiam propter frigus conuertens eam in aquam, quia si tūc recipit lumen à superiori sit viridis. Et talibus nubibus assimilātur virgines siue continentes: est enim virginitas in carne, velut viriditas in aqua siue aquosa nube. Eccles. Super Ecc. 40.
omnem aquam viriditas. Hoc enim erit in resurrectione, quia in omni carne glorificata incorruptio erit castitatis.

Item sancti viri assimilātur pratis. Nam prata aquis crescentibus irrigantur, herbis, & floribus diuersi generis decorantur, vnde & ridere dicuntur. Prata suo virore delectāt visum, suo odore efficiūt olfactum, graminum sapore delectant gustum. Ita similiter sancti viri irrigantur aquis gratiarum, de corantur herbis, & floribus, id est habitibus, & actibus virtutum diuersārum, delectant visum pulchritūdine morum, afficiunt olfactum odore exemplorum, gustum animæ sapore, & dulcedine
Pro. 27. verborum. Prouer. Aperta sunt prata, & apparuerunt herbæ virentes.

Item sanctorū vita assimilatur arcui cœlesti, qui dicitur iris, propter quinque.

Primo propter eius generationem: quia scilicet arcus cælestis generatur de reflexione radii solaris in nubem concauam, lucidam, & aquosam siue roridam, sicut nos videmus quod radius fulgens in aqua, relucet ad parietem, & secundum hunc modum fit in animabus sanctorū infusio gratiæ. Quia sunt vt nubes concauæ per humilitatem, lucidæ per conscientiæ puritatem, & aquosæ siue roridæ per lachrymarum irriguitatem, ideo sunt susceptiuæ radii diuinæ gratiæ, & ita efficiuntur arcus Dei. Eccles. Vide
Eccl. 44 arcū, & benedic qui fecit illum.

Secundo propter colorationē. Nam arcus ille (vt Beda dicit) ex quatuor elementis contrahit

Digitized by Google

quatuor colores: quia ex igne cõtrahit rubeum in ſummo, ex terra viride in infimo, ex aëre hiacintinum, ex aqua ceruleum. Secundum autem Ariſtot. primus color, ſcilicet rubeus vel vinoſus, ex radio ſit tangente ſuperficiem rotunditatis nubis, hunc ſequitur color mixtus, ſcilicet glaucus vel ceruleus ſecundum qualitatem dominantẽ in medio nubis. Tandem apparet color viridis, vbi vapor magis eſt terreſtris, & inter iſtos colores ſenſim diſtinguere eſt impoſsibile: quia ſcilicet per nullam lineam poteſt diſtingui vnus ab alio, & ideo nullus pictor (vt ipſe Ariſto. dicit) poteſt colores arcus depingere, quia ſemper picta per lineam diſtinguuntur. Redeundo autem ad quatuor dictos colores quos Beda accipit diſtinguendo medium in duos, prout contingit ipſum medium variari ſecundum duas diſtinctiones; dicendum eſt, quòd ſancti viri habent admodum arcus ruborem ex inflammatione charitatis, nitorem ex mundificatione ſanctitatis, virorem ex conſeruatione caſtitatis, ſiue virginitatis. Habent etiam & colorem ceruleum ex compaſſione pietatis, ſecundum illud Pſal. Factum eſt cor meum tãquã cera liqueſcens in medio ventris mei. Ex iſtis ergo virtutibus refulgent ſancti ad modum cæleſtis arcus, ſecundum illud Eccl. Quaſi arcus refulgens inter nebulas glorię.

Ariſto. meth.

Lib. me ee.

Pſal. 21.

Eccl. 45

Tertio propter figurationem. Habet enim iris figuram ſemicirculi, id eſt arcualem. Quamuis etiã Sol, cuius imago eſt iris, ſit rotundus, quia tamen longe eſt altior nubibus, ſuperiorem partem nubis tangens, imprimit ei figuram arcualem: Vnde quanto Sol eſt ortui vel occaſui propinquior, tanto parte oppoſita apparet arcus maior. Apparent ergo quatuor in huiuſmodi arcus: figura quæ habet ſanctorum vitam, nam habet medium connexum, & eleuatum ſuperius, habet extrema, id eſt cornua inclinata inferius. Nec eſt etiam extenſus; quia non apparet cum corda, nec etiam eſt ſagittarius, quia nulla ibi eſt ſagitta. Similiter ſancti viri habent medium, id eſt cor eleuatum ſemper ſuperius ad Deum, extrema ſiue cornua inclinata inferius ad proximum. Quaſi enim duo cornua ſunt duo ſtudia eorum, quibus inſeruiunt proximis; vnum circa ſalutem animarum, quod inclinatur ad proximum per eleemoſynas ſpirituales, quæ ſunt docere, pro eis orare, conſulere, & huiuſmodi: Aliud circa ſalutem corporis, & hoc inclinatur proximo per eleemoſynas corporales, quæ ſunt paſcere famelicos, veſtire nudos & huiuſmodi. Sunt etiam non extenſi, id eſt ſiue tenſione, & corda nimiæ rigiditatis, & crudelitatis neque ſuis ſagittis percutiunt tyrannicæ prauitatis. Sũt enim benigni ac mites plus erga alios, quàm etiam erga ſeipſos. Hęc eſt ergo figura arcus quæ apparet in nubibus cæli, id eſt in ſanctis, & cæleſtibus viris. Gen. Arcum meum ponam in nubibus cæli. Gen.

Quarto propter ſignificationem, ſecundũ illud Pſ. Dediſti metuentibus te ſignificationẽ, vt fugiant à facie arcus. Nam arcus iſte cæleſtis quandoque ſignificat pluuiæ inundationem, & hoc eſt quando apparet in meridie, quãdoque vero nubium cognationẽ; & hoc eſt quando apparet circa occaſum, quia tunc ſignificat quod tonabit, & leuiter pluet. Aliquando vero ſignificat aëris ſerenationem, hoc eſt quando apparet in Oriente vel circa. Sic Pſ. 11.

etiam

etiã viri ſancti quando apparent, ſequitur pluuia, ideſt abundantia doctrinæ,& tonitruum id eſt terror diuinæ iuſtitiæ , & ſerenitas animæ per purgationem conſciẽtiæ,ſcilicet pœnitentiam, hæc ſtudent ſancti viri peccatoribus aſsiduè impendere.

Quinto, propter operationem, quia ſcilicet arcus cæleſtis ſua interpoſitione Solis calorẽ temperat. Quia ſancti viri ſe interponendo inter Deum, & peccatores, iram eius mitigant, ſecundũ illud Pſal.

Pſal.120 Dixit vt diſperderet eos,ſi non Moyſes electus eius ſteriſſet in contractione in conſpectu eius,vt auerteret iram eius.

Item arcus per ſui reſolutionem in pluuias,inferiora fœcundat. Et ſimiliter ſancti pro aliis orando, & ſe in lachrymis reſoluendo, gratiam eius impetrãt, qua anima fœcundatur ad fructus bonorum operum producendos.

Item arcus per ſuam ſpeciem

Eccl.43 ſuperiora pulchrificat. Vnde Eccl. dicitur de ipſo quod valde ſpecioſus eſt ſplendore ſuo. Et ſimiliter ſancti ſplendent non ſolũ mundo, id eſt hominibus, ſed etiam cælo, ideſt Deo,& angelis,ipſi etiã ſunt ſuperior, ſpecioſior, & illuſtrior portio gregis Chriſti.

Item arcus aërem inhumidat, vnde (ſecundum Bedam) per xl.

Beda. annos ante iudicium non apparebit arcus, quod erit ſignum deſiccationis elementorum. Similiter ſancti viri aërem ſuis lachrymis molliunt,quia frequẽter & vberrime plorãt, ſiue pro reatu culpæ, ſiue pro incolatu miſeriæ,ſiue pro timore iuſtitiæ, ſiue pro dilectione patriæ.

Item arcus pacem inter Deũ & mundum denunciat. Et ſimiliter ſancti viri dum mũdum & pecca-

Eccl.44 tores Deo reconciliant. Eccleſ. In tempore iracundiæ , facta eſt reconciliatio.

Item ſanctus homo aſsimilatur materiæ vaporali, quia idem corpus dicitur vapor, æther, & fumus. Nam ſecundum quod habet continuans,dicitur vapor: ſecundum vero quod habet ſubtile aereum inflammabile dicitur æther: ſecũdum vero quod habet in ſe calidũ adurens partes,dicitur fumus, & ideo eſt niger . Similiter ſanctus vir primo eſt aqueus in lachrymali compunctione,ſecundo ſubtilis & aëreus in ſpiritualium cõtemplatione,tertio calidus,& fumans in ſeruenti dilectione. Sapientiæ. Sap.7. Vapor eſt enim virtus Dei.

Quam plurimæ lucis,aquæ, ac ignis proprietates enumerantur , quibus ſanctorum beatorumq; ſapientia compatatur.

Cap. LXX.

SApientia ſanctorum aſsimilatur luci propter quatuor. Cap.70.

Primo propter munditiam vitę. Lux enim puriſſima eſt & incoinquinabilis. Vnde per ſordes tranſiens non inquinatur. Hoc bene competit cœleſti ſapientiæ qua ſancti illuminantur. De qua dicitur Sapientiæ, quod nihil inquinatum in illam incurrit. Sap.14. Candor enim eſt lucis ęternę,& ſpeculum ſine macula, & ideo cœleſtis ſapientia munditiam præſupponit. Vnde dicitur Sap. quod in maleuolam animam non intrabit ſapientia, Sap.1. nec habitabit in corpore ſubdito peccatis. Et idem dicit Gregorius Nazianzenus , quod Greg. Naz. prima ſapientia,eſt vita laudabilis, & apud Deum mẽs pura,per quã puri puro iunguntur , & ſancti ſancto ſociantur.

Secundo propter excreſcẽtiam notitiæ. Habet enim lux in medio ſe ipſam multiplicare, & augmentare , ſecundum illud Prouerb, Lux ſplendens procedit,& creſcit Prou. 4 vſque ad perfectum diem. Similiter ſapientia ſanctorum in vita iſta

ista semper augmẽtabilis est quousque perueniat ad perfectũ diẽ, id est, ad perfectam & claram Dei visionem: propter quod dicitur Eccl.6. Eccl. Vsque ad canos inuenies sapientiam. Et ideo dicebat Gregorius Nazianzenus. Dicta & facta, quæ ad proprietatem pertinent, semper discere potius ignorans male quã docere. Onabile enim mihi est & senectam vsque ad vltimam discere senectutem, quoniam nulla ætas ad discendũ sufficere potest.

Tertio propter euidẽtiam iustitiæ. Videmus enim, quod lux est radiorum emissiua, & diffusiua, sicut patet de luce solis. Sic etiam quando est lux verè sapientiæ interius, emittit, & producit radios non solum verborum bonorum, sed etiam bonorum exemplorum Mat. 5. exterius, secundum illud Mat. Sic luceat lux vestra coram hominibus, vt videant opera bona vestra. Iac. 3. Vnde dicitur Iac. quod sapientia quæ de sursum est, est plena misericordia, & fructibus bonis. Et idcirco etiam dicit Gregorius supra dictus ille, inquit, sapiens mihi videtur, qui de virtutibus animæ, pauca quidem commouet, & proloquitur, plura autem in suis factis & moribus ostendit, & fidem verbi operum suorum stipulatione confirmat. Clara enim sapientia est illa non quæ verbis volat, sed quæ in virtutibus constat.

Quarto propter efficaciam doctrinæ. Nam sicut lucis est aliis splendere, ita sapientis est alios docere, & sapientes efficere. Vnde Tho. 13. dicitur de sapiente Thobia Luce splendida fulgebis. Hic est splendor doctrinæ præcedens à luce sapientiæ. Eccl. 6. Eccl. Sapientia doctrinæ secundum nomen est eius. Habet autem doctrina sapientiæ multos effectus lucis. Nam lux est contrariorum conciliatiua, sic sapientes & sancti viri studeant discordes pacificare & fœdere pacis eos tã Deo quam inter seipsos vnire. Isa. Dedi te in fœdus populi, & in lucẽ gentium. Isa. 42.

Item lux est debilium confortatiua, vnde multum confortãtur infirmi dum audiunt diem fieri. Sic & sapientiæ proprium est cõfortare. Vnde Eccl. Sapientia confortauit sapientem super decem principes ciuitatis, & ideo sapiẽtibus dicitur illud Isa. Confortare manus dissolutas, & genua debilia roborate. Eccl. 7. Isa. 36.

Item lux est grossorum subtiliatiua: subtiliat enim lux aerem nõ solum de die, sed etiam de nocte. vnde Hippocrates dixit quod niti stillaret lux de nocte, & subtiliaret aëris densitatem, destrueret omne corpus animatum. Similiter subtiliat sapientia mentes hominum simplicium ad omnia rectè diiudicandum. Sapientiæ. Omniũ artifex docuit me sapientia. Est enim in illa spiritus intelligentiæ, sanctus, simplex, vnicus, subtilis. Hippoc. Sap. 7.

Item lux est durorum liquefactiua, sicut patet in cera & aqua congelata quæ liquescũt ad calorem lucis solaris. Vnde Exod. Cum incaluisset sol, liquefaciebat manna. Sic verba sapientiæ liquefaciũt corda dura. Psal. Emittet verbum suum & liquefaciet ea. Iudith. Petræ sicut cera liquescent. Item lux est absconditorum manifestatiua. Sic per doctrinam sapiẽtium manifestantur nobis abscondita scripturarum, secundum illud Iob. Profunda fluuiorum scrutatus est, & absconditа produxit in lucem. Exo. 17. Psal. Iudith 16. Iob 33.

Item est corporalis vitæ regitiua. Sic per sapientiam præsidentium, regitur vita plebium. Vnde Paral. Salomon orauit Deum, dicens: Fecisti me regem super populum tuum multum, qui tam innume- Par. c. 1.

Digitized by Google

innumerabilis est quasi puluis terræ. Da mihi sapientiam, & intelligentiam, vt ingreditar & egrediar coram populo tuo.

Item lux est dormientium excitatiua, & solicitatiua. Nam qui de nocte dormiunt, adueniente diei luce excitantur, & surgunt. Psal. Ad te de luce vigilo. Sic sapientia solicitat dormientes in peccatis, excitans eos stimulo timoris vt è lecto peccati surgant. Vnde Psal. Initium sapientiæ timor domini. — Timor enim domini expellit peccatum.

Item sapientia sacræ scripturæ. affimilatur aquæ propter septem.

Primo, quia ipsa est facierum repræsentatiua Apoca. Ostēdit mihi dominus fluuium aquæ viuæ splendidum tanquam cristallum In aqua enim viua, & splendida facies intuentium tanquam in speculo ostenduntur. Prouer. In aquis respondent vultus prospicientium, & talis est sacra scriptura. Grego. Scriptura sacra mentis oculis quasi quoddam speculum opponitur, vt ibi interna facies nostra videatur. Ibi enim fœda, ibi pulchra nostra conspicimus: Ibi sentimus quantum proficimus, quantum a profectu longe distamus.

Secundo, quia est sordiū mundificatiua. Ezec. Effundam super vos aquam mundam, & mundabimini. Iob. Iam vos mundi estis propter sermonem quem locutus sum vobis.

Tertio, quia est sterilium fœcūdatiua Isa. Effundam aquas super sitientem, & fluenta super aridā, supple, vt fœcundetur: per aridam intellige animam in suis naturalibus consideratam. Nume. Anima nostra arida est. Sed per sitientes intellige physicas doctrinas quæ sine aqua istius sapientiæ nō proficeret.

Quarto, quia est frigidorū calefactiua. Gen. Anna inuenit aquas calidas in solitudine. Hæ aquæ calidæ, sunt sacræ scripturæ, verba siue documenta ignita. Psal. Ignitum eloquium tuum vehementer.

Quinto, quia est promissorum impletiua Isa. Panis ei datus est, aquæ eius fideles. Panis enim reficiens animam, est doctrina sacra; cuius aquæ id est promissiones, sunt fideles, sine fraude & deceptione. Dicuntur enim aquæ fideles, vbi non sunt roueæ vel herbæ latētes, per quas fraudes & deceptiones verborum signantur, à quibus sacræ scripturæ doctrina penitus est munda.

Sexto, quia ab amaritudine dulcoratiua. Nam ipsa continet lignum, quod fuit positum in aquis Marath. Exod. Ostendit eis lignum; quod cum misisset in aqua, in dulcedinem versæ sunt, hoc est lignum crucis Psa. Quàm dulcia, faucibus meis eloquia tua.

Septimo, quia est inferiorum eleuatiua. Ioan. Aqua quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam. Item sapientia humana in ista vita, siue naturalis, siue fidei, est imperfecta. Et ideo assimilatur aquæ ratione imperfectæ figuræ: quia aqua non habet sphæram completam: non enim aquæ sphæra vndique circundat terram, quia scilicet terra est in parte discooperta. Et dicunt philosophi, illud naturaliter esse, quia aqua cum non sit corpus ita naturale, sicut ignis, & aër, sed sit valde materialis, minus habet de loco, & de figura sphærica quàm aër, & ignis, & ideo non potest implere concauum alicuius sphæræ, cum humidum eius fluat in seipsum, & in partes cōtrahatur, ideo non habet figuram sphæricam, scilicet circularem quasi semicircularem.

Gen. 36
Psal. 118
Isa. 31.
Exo. 15
Psal. 118
Ioa. 17.

Vnde

Digitized by Google

Vnde dicit Alpetragius, quod iguis velociter, & vniformiter imitatur circularem motū cæli, & per consequens locū. Aër vero imitatur, sed nō vniformiter. Aqua vero nec vniformiter nec complete sed semicirculariter. Terra vero in nullo imitatur, sed sphæricam figurā cōplet non imitando cælū, sed recedendo à cælo, per hoc q̄ partes sua grauitate comprimuntur ad centrum. Locus ergo naturalis aquæ, non est tota superficies terræ, sed superficies aëris, sicut licet illa quæ magis abundat in qualitatibus consimilibus aquæ, scilicet in frigido & in humido, & superficies terræ sibi similis. Hęc autem est tantum in aquilone, vbi est puriſſimus locus aquæ quoad generationem, in meridie autem non est aqua, nisi quia illuc fluit ab aquilone. Nec est contra theologos dicentes quod terra non apparebat in principio: quia tūc aqua erat in circuitu terræ vaporaliter, quia nondū habebat ptopriū locū & distinctonē. Sicut ergo terra est tantum ex parte cooperta aqua, ita nos in vita ista, siue notitia naturali siue fidei, tantum ex parte cognoscimus. Ex parte enim cognoscimus & ex parte prophetamus. Vnde scientia nostra est imperfecta sicut & aquę figura. Isa. Repleta est terra scientia diuina, & quasi aquæ maris operientes, scilicet nō ex toto, sed ex parte, sed scientia beatorum assimilatur igni. Isa. Erit lumen Israel in igne. Israel interpretatur videns Deum, & signi ficat beatos qui Dei visione fruūtur, quorum lumen, ideſt scientia, igni assimilatur, quia est velox & vniformis. Velox enim est, quia sine discursu Non enim (vt dicit Aug.) erunt in patria volubiles cogitationes nostræ ab alijs in alia euentes atque redeuntes, sed totam scientiam nostram vno simul conſpectu videbimus & sio non solum velox, sed etiam. vniformis, quia vnito reali medio siue forma omnia cognoscunt beati quę ad eorum beatitudinē faciunt, scilicet diuina essentia.

1. Cor. 13. Isa. 11. Isa. 10. Aug.

Scientia autē angelica naturalis, licet sit completa, quia omnium creaturarū habent plenam notitiam, non tamen vniformis, quia non per vnam speciem siue formam, sed per multas cognoscūt. Vnde dicitur in libro de causis, quod intelligētia est plena formis, & ideo similis aëri, quæ non vniformiter imitatur cælum, & ita nec ipsi sapientiam habent diuinam, quia quæ Deus cognoscit vniformiter, ipsi (vt ita dicam) cognoscunt multiformiter Sed scięntia hominis viatoris est vt dixi, similis aquæ, quia nec perfecta nec vniformis, sed varia & multiformis. Illi vero qui cælestem sapientiam fugiunt qua dicūt Deo, recede à nobis, scientiam viarum tuarum nolumus, similes sunt terræ, quæ recedendo à cælo complet am facit sphæram, quia recedēdo à cælesti sapientia completam quandam accipiunt nequitiæ figurā, quæ potius est tenebra quā lumen Isa Ecce tenebræ operiēt terrā. Nā sapientia huius mundi, stultitia est apud Deum.

Isa. 60. 1. Cor. 3.

Vitæ solitariæ perfectiones per varia Eremi exēpla breuiter cōscribūtur. Cap. LXXI.

SOlitaria & eremitica vita assimilatur eremo siue solitudini. Nam habet quatuor spiritualiter quæ habet eremus corporaliter.

Primo libertatem, quia ibi ferę siluestres liberius euagantur. Sic etiam anima à curis & tumultibus sęculi sępàrata, est liberior ad contemplandum. Thren Sedebit solitarius & tacebit, & leuabit se supra se. Vnde ibi liberius percipit diuinas reuelationes. Ose. Ducam

Ther. 3. Ose. 2.

Digitized by Google

eam eam in solitudinē,& loquar ad cor eius . Ibi ergo petra Christus animæ oranti,& sitienti se aperit,& aquam sapientię salutaris vberius infundit.Ps. Interrumpit
Psal.77. petram in eremo, & adaquauit eos velut in abyssо multa.

Secundo,quia habet dubietatē vel deceptibilitatē . Nam propter siluestres feras quæ in eremo cōmorantur, loca talia à venatoribus frequentātur, & laquei ibi & retia occultantur. Et sic etiam solitarii maximè molestantur & tentatur à dæmonibus, qui sunt venatores animarum,diuersas deceptiones inuenientes . Et hinc est quod diabolus Christum in deserto tētauit. Vnde multo magis tentat & venatur ibi simplices homines.Eccle.Venatio Leonis Onagri in eremo. Leo enim est diabolus . Onagri vero simplices eremitæ.

Tertio habet difficultatem siue asperitatem . Nam talium locorū habitatores pluribus laboribus exponuntur,& nūc gelu, nūc frigore constringuntur , nunc æstu exuruntur,nunc rore, nūc pruina, nunc niuibus perfunduntur . Sic etiam spiritualiter solitarij, diuersorū vitiorū molestijs fatigantur: quia quandoque rigescunt gelu accidiæ,quandoque feruescunt æstu concupiscentiæ.Sed si viriliter resistunt, perfunduntur rore gratiæ siue consolationis diuinæ. Vnde Deus quandoque ad horam videtur eis iratus,scilicet quando tot vitiorum tentationibus commouentur:sed statim videtur placatus, quia scilicet post tentationū victoriam magnæ dulcedinis consolationibus perfunduntur.
Sap.18. Vnde dicitur. Tetigit autem & iustos tētatio mortis, & commotio facta est multitudinis: sed nō diu permansit ira tua.

Quarto habet tranquillitatem. Nam quamuis talis locus multū habeat afflictionis , multū tamen habet quietis,quia ibi habitantes raro nisi à latronibus molestantur.Similiter solitarii homines habent solum pugnam latronum,id est dæmonum.Sunt enim(vt dicit Antoninus)à tribus bellis erepti, visus, auditus & locutionis : sed remanet eis pugna cordis propter dæmones infestantes.Et sic licet hæc vita ex vna parte videatur aspera,& terribilis, tamen ex partibus multis est secura & pertransibilis.Deut.Transiuimus per eremum terribilem,& solitudinem magnam. Deut. 1

Aquilonaris & Australis vēti effectus,quorum alteri spiritus malus, alteri vero bonus comparatur.

Cap. LXXII.

SPiritus malignus assimilatur Aquilonari.

Primo,quia aquilo est vētus frigidus;& hoc habet ex loco sui exitus.Et similiter spiritus malignus est frigidus, feruorem mentis extinguendo.Eccl. Frigidus ventus aquilo flauit,& gelauit crystallus ab aqua. Eccl.43

Secundo , quia est ventus siccus,& hoc similiter habet ex loco exitus sui . Similiter spiritus malignus siccus est, id est deficcatiuus,humorem deuotionis consumendo.Vnde Prou . Ventus aquilo dissipat pluuias , id est deuotionem lachrymarum. & Eccl. dicitur; quod ventus aquilo flauit &c. Et postea sequitur quod deuorabit montes & exuret desertum,& extinguet viride sicut ignem,scilicet deficcando deuotionis humorem. Pro .25. Eccl.48

Tertio,quia est ventus subtilis, & hoc habet quia aquilo propter nimiam congelationem minime vaporatur, & ideo non ingrossatur ex vaporibus humidis . Similiter malignus spiritus subtilis,ideſt astutus est in fraudulen-

ter

ter decipiendo : & ideo tentatio eius propter subtilitatem, & obscuritatem assimilatur fumo, se-
Isa.14. cundum illud Isa. Ab aquilone fumus veniet, & non est qui effugiat.

Quarto, quia aquilo est ventus vehemens: & hoc quia exit à locis frigidissimis, & montibus sub quibus continetur multus vapor
Eccl.43. terreus. Ecclesiastici: Tempestas aquilonis, & cõgregatio spiritus, &c. Similiter malignus spiritus est vehemens & violẽtus crudeliter persequẽdo Iob. Ventus vehemẽs
Iob.1. venit à regione deserti & cõcussit quatuor angulos domus. Ezech.
Ezec.1. Ventus turbinis veniebat ab aquilone.

Notandum, quòd spiritus malignus & Spiritussanctus contrario modo operantur. Ille quidem in hominibus peccatoribus, & hic in iustis: sicut accidit de vento aquilonari & australi. Nam auster congregat & inspissat vapores in nubes & rorem, eo quòd aperit propter caliditatem suam, & etiam congregat propter suam tortuositatem. Sed aquilo e contrario dissipat & dispergit omnem vaporem. In Corintho tamen cõtingit oppositum, scilicet quod aquilo inducit ibi vapores, & auster dissipat: quod est, quia illa ciuitas habet ad austrum terram arenosam, & desertam, cuius siccitate minimus vapor resoluitur, e contra habet ad aquilonem paludes & maria ex quibus ventus aquilo ingrossatur, & accipit tortuositatem, & generat ibi plunias & alios vapores. Similiter in mentibus Sanctorum, auster id est Spiritussanctus, de quo di-
Abac.3. citur Abac. Deus ab austro veniet, inducit siue congregat nubes & vapores, id est sanctas cogitationes & affectiones quas aquilo id est malignus spiritus in-pissare, & dispergere conatur. Sed in peccatoribus econtra diabolus tanquam aquilo in Corintho inducit & congregat vapores, id est malas & terrenas vel carnales affectiones. Sed auster, id est Spiritussanctus eas dissipat, & dispergit, dum ad puritatem reducendo malas affectiones ab eis repellit. Et propterea aquilonem odiens, & austrum diligens, sponsa in canticis dicit: Surge aquilo, & veni auster, perfla hortũ meũ, Cant.4.
& fluent aromata illius.

Item malignus spiritus quandoque vt deuotos, & spirituales viros decipiat transfigurat se in angelum lucis: & tunc eius simulatio est similis spelunc æ, quia spelunca ex parte lucis habet introitum latum, sed terminum arctum. Vnde locus lucidus est in ingressu, obscurus in progressu, sed arctus & hispidus in egressu, si tamen inueniatur egressus, vt
Dam. dicit Damasce. Sic etiam quandoque diabolus apparens in forma boni angeli (vt dicit Beda) in principio dat splendorem, & stuporem, in progressu dat timorem, sed in exitu dimittit errorem. Et propterea dicit Psalmus, Psal.9.
quòd insidiatur quasi leo in spelunca sua.

Quam plurimi ignis, ac nubis, omniumq; vêtorum effectus & ortus, quibus pulcherrimis similitudinibus Dei spiritus comparatur.

Cap. LXXIII.

SPiritussanctus assimilatur igni. Acto. Apparuerunt illis dispar- Act.2.
titæ linguæ tanquã ignis, seditque supra singulos eorum Spiritussanctus.

Primo, propter gratiam, scilicet donorum: habet enim ignis vij. virtutes designantes septiformem gratiam septem donorum Spiritussancti. Nam Spiritussanctus ad modũ ignis alta humiliat, per donum timoris, emollit dura

Digitized by Google

dura per donum pietatis, illuminat obscura per scientiam, restringit fluida per consilium, consolidat mollia per fortitudinem, clarificat metalla tollendo rubiginē, per donum intellectus sursum rendit, per donum sapientiæ altissima comprehendit.

Secundò assimilatur Spiritus sanctus igni propter excellentiā. Ignis enim excedit omnia elemēta in tribus, scilicet in specie, in ordine, & virtute. In specie quidem, id est, in pulchritudine ratione lucis in aspectu. In ordine ratione sublimitatis in situ. In virtute ratione vigoris in actu. Similiter Spiritus sanctus in his omnia excedit. Primo in pulchritudine lucis.

Iob. 27. Iob. Spiritus eius ornauit cælos. Ornamentum enim cælorum, est

Psal. 41. pulchritudo lucis. Psalm. Expandit ignem vt luceret eis per noctem. Item in altitudine originis.

Thre. 1. Thren. De excelso misit ignem in

Psal. 32 ossibus meis, & eruditi me. Item in multitudine virtutis. Psal. Spi-

Heb. 12 ritu oris eius omnis virtus eorū. Hebr. Deus noster ignis consumens est.

Tertio, propter violentiam. Nam ignis ex violentia sua habet alta inclinare, grauia eleuare, & fluida coadunare. Et hæc tria facit Spiritus sanctus, quia inclinat excelsos ad humilitatem, eleuat infimos per supernorum auiditatem, coadunat inuicem diuisos per morum vniformitatem.

Quartò, propter munificentiam. Est enim munificus, & vt ita dicam, liberalis, communicando se & sua. Nam communicat suam formam, id est, igneitatem. Et sic Spiritus sanctus per gratiam quodammodo communicat suam deitatem. Nam qui spiritu Dei aguntur, hi filii Dei sunt, sicut dicitur Roman. Item communi-

Rom. 8. cat suam potentiam, id est, caliditatem quæ est eius virtus actiua. Et sic spiritus sanctus suam charitatem, per quam operatur magna. Apostolus: Charitas Dei Rom. 5. diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctum qui datus est nobis. Item communicat suam efficaciam, id est, operationem, quæ multiplex est. Et sic Spiritus sanctus communicat suas operationes quæ multæ sunt, secundum diuersas gratias gratis datas. Nam aliis datur per spiritum sermo sapientiæ, &c vt dicitur Corinth. Et postea subditur, quòd 1. Cor. hæc omnia operatur vnus atque 12. idem spiritus. Et Spiritus sancti operationes assimilantur operationibus ignis. Nam ignis habet alterare, scilicet calefaciendo, deficcando & denigrando, & multis aliis modis transmutando per suam virtutem actiuam. Et similiter Spiritus sanctus in diuersas qualitates siue virtutes eos in quos venit, alterat & trāsmutat, vnde dictū fuit Sauli: Insiliet in te spiritus Domini, & prophetabis, mutaberisque in virum 1. Reg. alterum. 10.

Secundò, ignis habet renouare. Est enim ignis (vt dicit Dio.) sui renouatiuus in materia, scili- Dio. de cet aliena à se generando, vt per cel. hie- nouas generationes seipsum ex- rar. ca. 4 tra sphæram suam conseruet. Nā vltimo. extra sphæram suam ignis se renouando, melius custodit & conseruat naturam suam in materia aliena, quam faceret ibi in materia propria, quia materia grossa tardius euellitur per actionem contrarij. Sic Spiritus sanctus quāmuis in sphæra sua, id est, in natura sua propria non remouetur vel immutetur, tamen in nobis existens quodammodo renouatur per nouos effectus gratiæ quos efficit in quibus operatur. Vnde propheta petebat dicens: Psal. 50. Spiritum rectum innoua in viscē-

Digitized by Google

Exec. 36 tribus meis. & Ezec. Ecce dabo vobis cor nouū &c. Ipse ergo renouare dicitur, dū nos per ipsius gratiā innouamur. Psal. Emitte spiritum tuum & creabūtur, & renouabis faciem terræ.

Psal. 103

Dio. Tertiò, ignis habet augmentari. Dicit enim Dionysius, quòd ignis est latenter augmentatiuus sui ipsius & alia translatio dicit, crescens à seipso, id est, à propria virtute actiua, nō quod in ipso sit materia sui crementi, & ideo non crescit nisi addito cōbustibili. Et similiter Spiritus sanctus, quamquam ex se naturam nō habeat vt crescat vel minuatur, tamē in nobis crescere dicitur, quia crescere

Luc. 1 nos facit in gratia. Vnde dicitur de Ioanne Baptista, quod puer crescebat & confortabatur spiritu. Sic etiam multiplicari dicitur

Sapi. 7 quia in nobis sua dona multiplicat. Vnde Sapient. dicitur spiritus multiplex. Et Helias duplicem spiritum, id est, duplex donum, siue duplicem gratiam dicitur habuisse, scilicet ad prophetandum, & miracula faciendum.

4 Reg. 10.

Quartò, ignis habet segregare. Vnde Dionysius dicit, quod ignis est discretiuus. Segregat enim ignis & discernit in metallis purum ab impuro, & grossum à subtili, vt plumbum ab argento. Assumit enim subtilia similia sibi, & reiicit grossiora, propter quod dicitur congregare homogenia sibi. Vnde patet, quòd ignis habet congregare, & segregare. Habet enim congregare similia, & dissimilia disgregare. vtraque autem operatio attribuitur Spiritui sancto: segregat enim ab aliis illos quos sibi elegit ad aliquod

Act. 13 speciale. Vnde dixit Spiritus sanctus. Segregate mihi Paulum & Barnabam in opus ministerij ad quod assumpsi eos, Item et attribuitur bonorum congregatio. Ecclesiastici. Tempestas aquilonis & congregatio spiritus. Tempestas enim aquilonis, est cōgregatio superbōrū, quia est cōgregatio illius, de quo dixit Isa. Sedebā in monte testamenti in lateribus aquilonis, scilicet diaboli. Sed cōgregatio spiritus est congregatio humilium.

Eccl. 43

Isa. 14.

Quintò, ignis habet penetrare. Vnde Dionysius dicit, quòd ignis est acutè pergēs. Illud enim quod est acutum, pergit penetrādo. Ipse enim Spiritus sanctus amor est. Amor autem facit penetrare amantem ad intima amati, & eius secreta perscrutari. Vnde Apostolus dicit, quòd Spiritus sanctus omnia scrutatur, etiā profunda Dei. Et ideo etiam mentes diligentium Deum perducit ad secretorum Dei contemplationem. Notandum etiam quòd ignis acutè pergit in quantum est in materia aliena, quam successiuè conuertit, & ideo conuertendo quamlibet partem post partem semper in acutum vadit. Si enim simul conuerteret, moueretur in rotundum, vel in latum. Vnde philosophus negat ignem esse acutorum angulo

1. Cor. 2

Arist. 3. cæl.

rum, sicut quidam posuerunt: quia non dant elementis secundum naturam aliquam figuram, nisi forte rotundam: quod intelligitur de elementis secundum quod statuuntur in propriis sphæris suis, & intelligit etiam quod, ignis non habet angulos permanentes; quod quidem verum est, quia semper variantur. Sicque spiritus sanctus mentem hominis non statim totaliter perficit, sed paulatim proficere facit. Vnde Gregorius dicit, quod

Greg.

nemo repente fit summus, scilicet in bona conuersatione: à minimis quis inchoat, vt ad maiora perueniat. Ideo quanto plus

Digitized by Google

plus homo per spiritum proficit, tanto ab exterioribus amplius se restringit: sicut accidit de cælo quod acutæ figuræ existit, quia semper versus cuspidem strictius fit.

Sexto ignis habet se aliis incorporare, siue alia sibi vnire, quasi vt ita dicam, sicut materia vnitur formæ, sicut patet in ferro ignito, & carbone inflammato: in quibus ignis secũdum omnes partes suas sic partibus carbonis siue ferri cõiungitur, quod inter vnius, & alterius substantiam sensibilis differentia nõ habetur, Vnde & corpora talia dicuntur esse ignis materia, vt idem dicit Phi. Quia Spiritus sanctus quos per suam gratiã ad se trahit, secum quodammodo vnũ facit. Vnde dicitur quod qui adhæret Deo vnus spiritus est cũ eo.

Aristo. met. 4. 1. Cor. 6

Septimo ignis habet eleuare. Vnde Dionysius dicit, quod ignis est sursum ferens, scilicet alia: & hoc in quantum cogit: alia in quibus habet victoriã, sequi motum suũ, quia sicut participant de forma eius, ita & de motu, Sic etiam Spiritus sanctus quibus formam suæ gratiæ tribuit, leuat, & post se trahit Ezechielem. Quocunque ibat spiritus, illuc eunte spiritu, & rotæ pariter leuabantur sequentes Spiritus enim vitæ erat in rotis, cum euntibus ibant, & cũ stantibus stabant, & cũ eleuatis à terra pariter eleuabantur, & rotæ sequentes eum, quia scilicet spiritus vitæ erat in rotis. Vbi attende quod spiritus sanctus facit ire proficiendo, stare perseuerando, & eleuari à terra cælestia contemplando, vel terrena contemnendo.

Dio. de 6. cæl. hie. Ezech. 1

Item spiritus sanctus assimilatur nubi. Primo, quia nubes à terra vel mari eleuantur. Reg. Ecce nubecula parua ascendebat de mari. Quia. S. Spiritus sanctus quos replet, eleuat à terrenis per ipsorũ terrenorum contemptum Ezech. Eleuauit me spiritus inter cælum, & terram.

3. Reg. 18 Ezech. 1

Secundo, quia ex nube refrigerium præstatur: quia scilicet Spiritus sanctus refrigerat etiam incẽtiua vitiorum. Vnde angelus dixit virgini Mariæ: Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi, id est, te ab omni æstu vitiorum refrigerabit. Matthæ. Nubes lucida obumbrat eos.

Luc. 1. Matt. 27

Tertio, quia ex nube pluuia generatur. Eccl. Quasi nubes pluuiæ in tempore siccitatis. Quia scilicet Spiritus sanctus resoluit animam in abundantiam lachrymarũ, siue in compunctione, siue in oratione. Vnde dicit Apostolus quod spiritus postulat pro nobis, id est, postulare nos facit gemitibus inenarrabilibus.

Eccl. 35 Rom. 8

Item spiritus sanctus assimilatur vento. Primo quia ventus habet originem occultam Et ista similitudo tãgitur Jo. vbi dominus dixit Nicodemo: Spiritus vbi vult spirat & vocem eius audis, sed non scis vnde veniat, aut quo vadat. Sic est omnis qui natus est ex spiritu. Quod Chrysostomus exponit de vento, qui etiam in Psalm. dicitur spiritus procellarum. Et tangit Dominus primo eius potestatem, quia vbi vult spirat, id est, ventus quo vult flat. Et si dicas ventus non habet voluntatem, Dicẽdum est, quod voluntas sumitur pro appetitu naturali, qui nihil aliud est quam inclinatio naturalis, de qua dicitur Iob: Qui creauit pondus ventis.

Psal. 10. Iob 38.

Secundo tangitur venti indiciũ quia vocẽ eius audis, id est, sonitũ eius ex percussione ad aliquod corpus. Sic enim dicitur in Psalm. Vox tonitrui tui in rota.

Ps. 76.

Tertio ponit vẽti originem quę occulta est, quia non scis vnde veniat, aut quo vadat, Sed liceret

Digitized by Google

aliquis vtique ſcitur vnde veniat aut quo vadat. Nam auſter venit à meridie, & vadit ad aquilonem. Boreas vero ventus venit à contrario ab aquilone, & vadit ad meridiem. Reſponderi poteſt, quod principium venti poteſt ſciri dupliciter. Vno modo in generali, eo modo ſcitur quod auſter venit à meridie, & vadit ad aquilonem. Alio modo in ſpeciali, & hoc modo nec eum vnde veniat, id eſt, à qua plaga determinare incipiat, & quo vadat, id eſt, ad quã plagam determinatè terminetur. Sic eſt omnis qui natus eſt ex ſpiritu. Quaſi dicat, ſi ventus qui eſt corporeus habet ſic occultam originem, & proceſſum vt ſciri non poſſit vnde veniat, aut quo vadat: multo magis eſt occulta origo, & proceſſus regenerationis ſpiritualis, & adhuc multo amplius origo & proceſſus ipſius Spiritus ſancti.

Secundo, quia ventus habet impulſionem inquietam, eſt enim ventus mobilis, & totus inquietus. Quod quidem ſpiritui ſancto competit per effectum in quantũ mouet ad bonum, & non permittit nos quieſcere per ocium. Iſa. Commotum eſt cor eius, & populi eius ſicut ligna ſiluarum ante faciem venti. Greg. Mentem quã Spiritus ſanctus replet, in amaritudinem temporalium, & delectationem æternorum commouet. Et notandum, quod ad modũ venti Spiritus ſanctus multipliciter commouet. Nam ad modum venti, mare, id eſt, cor peccatoris perturbat ad pœnitentiam delictorum: aërem condenſat, id eſt, peccatorem ad ſe reſtringit, & reſoluit in pluuiam, id eſt, in abundantiam lachrymarum: ignem, id eſt, amantem inflammat per deſiderium æternorum: Mõtes, id eſt, ſuperbos concutit, & aperit per deiectionem, & humiliationem ipſorum, poros corporis aperit, exterius calorem euaporando educit, quia oculos mentis aperit, & calorem, id eſt, amorem charitatis extrahit, id eſt, extra propalari facit ad obſequium proximorum. Et nota quod Sapientiæ ſpiritus eſſe dicitur mobilis, & ſtabilis. Quia videlicet ſpiritus ſanctus commouet ad bene operandum, & etiam ſtabilitat ad perſeuerandum: vel facit mobilem ad bonum, & ſtabilem contra malum. Sap.7.

Tertio, quia ventus habet operationem fructuoſam: Sunt enim diuerſi venti, ſcilicet in vniuerſo xij. Quorũ quilibet habet aliquid vtilitatis facere in mundo, propter quod de theſauris diuinæ prouidentiæ exire vel produci dicũtur: ſecundum illud Pſal. Qui producit ventos de theſauris ſuis. Vnde poſſunt xij ventis fructus Spiritus ſancti quos eſſe facit in nobis, congruè adaptari. Nam licet ſpiritus ſanctus vnus ſit in ſe, eſt tamen multiplex in effectu. Vnde & Sapient. dicitur Spiritus multiplex. Adaptantur ergo fructus ſpiritus ventis. Pſ.134. Sap.7.

Primo in generali quoad numerum. Sunt enim vẽti in numero xij. ſecundũ Philoſophorũ doctrinã. Licet enim ſacra ſcriptura quatuor tantũ ventos cæli nominet & ponat. In quatuor vẽtis cæli diſperſi vos dicit Dominus. Et iterum Daniel & Zach. & Apoc. quatuor venti tantum ſimpliciter nominantur, qui ſcilicet ſunt ptincipales à quatuor mundi partibus venientes, quæ ſunt Oriens, Occidens, Meridies & Septentrio. Et ſumuntur prout tradunt Philoſophi ſecundum coniugationem quatuor qualitatum: Tamen quilibet quatuor ventorum principalium duos alios habet ventos, hinc inde collaterales. Num ſubſolanus qui eſt principalis veniẽs ab Oriente habet à dextris vẽtum qui Iſa.7. Greg. Ariſtot. mete. Zach.4. Da.4.8. Zach.6. Apoc.8

Digitized by Google

qui dicitur vulturnus, & sinistris Eurum. Auster vero qui est principalis à meridie habet à dextris Africum, & à sinistris Notum. Aquilo vero qui est principalis à Septentrione habet à dextris Corum, & à sinistris boream: Fauonius vero ab occidente habet zephirum à dextris, & à sinistris Circium: & sic sunt venti in vniuerso xij. quorum numerum quidam secundum numerum signorum cœli siue domorum xij. accipiũt:

Arist. 2. Phi. Pto. Dicit enim Aristot. quod astronomia altera pars est physicæ & Pto. dicit quod oportet in huiusmodi consideratione cæli physicum esse. Domus autem cæli xij. hoc modo sumuntur, quia planeta dicitur signum ascendens seu emergens ab oriente super orizontem. Inter quod & quartum quod est in angulo, sub medio terræ, oppositum medio cæli, sunt duo, scilicet secundum & tertium. Similiter inter illud quartum & signũ occidens quod opponitur ascendenti sunt duo, scilicet quintum & sextum. Eodem modo inter septimum & illud quod est in medio cæli super terram quod est ab ascendente, sunt duo, scilicet vndecimum & duodecimũ. Hæc enim signa secundum Ptolomæum causalitatem habernt super omnia quæ oriuntur in mundo, tamen præcipuè causant ventos, & in nullo ita cito deprehenditur motus cæli, sicut in ventis. Et ita patet quod hæc signa vel domus ita sunt dispositæ sicut venti. Aliqui tamen sunt qui numerum ventorum accipiunt secundum diuersos ortus, & occasus solis. Est enim ortus æquinoctialis, vt cum Sol est in ariete, & libra: quod hic facit in Vere Subsolanus. Item contra hunc sunt duo ortus, scilicet, duo solsticiales & sic sunt ab Oriente (vt dictum est) tres. Opposita ratione sunt ab occidente alij tres. A septentrione vero sunt tres secundum, medium, & extrema, quia aquilo est medius, collaterales vero boreas & circius: vel sicundum alios medius est septentrio, collaterales vero aquilo, quod, scirtius similiter est à meridie. Sed Seneca, & Varro sumunt, xij. ventos secundum xij. circulos quibus respondent totidem differimina in aëre. Nam duo coluri æquinoctiales cum duobus tropicis cum sint quinque intersecantur ab orizonte, & sic intercepti faciunt decem partes, scilicet quinque ab occidente. Meridianus vero circulus duas partes adiicit dum similiter in duo secatur, & ita sunt xii. Et similiter ipsi venti. Et licet in hac descriptione Seneca, & Varro cõueniant, differunt tamen in modo ponendi circulos, & sectiones eorum. Sed quicquid sit de eis, omnes tamen communiter asserunt xii. esse ventos, & in eodem etiam numero scilicet duodenario. Apostol. fructus spiritus commemorat, dicens: Fructus autem spiritus est charitas, gaudium, pax, patientia, longanimitas, benignitas, bonitas, mansuetudo, fides, modestia, continentia, castitas.

Sen. 2.

Gal.

Secundò, magis in spirituali possunt prædicti venti fructibus spiritus adaptati secundum proprietates aliquas singulorum. Nã subsolanus qui est principalis, ab Oriente veniens, & subsolanus nominatur, quia nascitur sub radiis solis, competit primo fructui spiritus sancti, scilicet charitati. Quasi enim radius qui à Sole, & eius luce emittitur, spiritus est qui ex patre filioque procedit, sub quo, & à quo charitas in nobis exoritur. Rom. Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris, per spiritum sanctum qui datus est vobis. Hic tamen subsolanus

Rom. 5.

Digitized by Google

ventus, quamuis à calidissima venit regione, temperatus tamen ad nos pertingit. Ita similiter quamuis charitas à spiritu sancto procedit, qui est amor increatus, & immensus, tamen ipsa quæ nobis infunditur qualitas quædã est creata, & limitata, licet quãdiu sumus in via, semper possit augeri charitas intensiuè.

Secundus autem ventus à dextris subsolani, qui dicitur vulturnus, eo quod altè tonat. Vnde Lucretius poëta: Altitonans vulturnus, & auster fulmine pollens, cõpetit castitati quæ ardua est ad seruandum, quia in carne præter carnem viuere angelicum est, non humanum. Hic ventus habet desiccare aëris humorem: quia castitas constringit humorem, id est, lubricitatem carnalis concupiscentiæ. Lucret.

Tertius ventus à siniſtris subsolani, qui dicitur Eurus, quasi ab eo ruens, scilicet ab Oriente, competit fidei quæ à Christo introducta est, qui visu auit nos oriens ex alto. De quo dicitur Zachar. Ecce vir, oriens nomen eius. Iste etiam ventus generat nubes quæ lumen solis obumbrant: quia per ipsam fidem non omnino claram, & apertam, sed vmbraticã, & obscuram de Deo cognitionem habemus. Zach. 6.

Quartus ventus scilicet principalis veniens ab Occidente, dicitur fauonius, eo quod faueat eis quæ nascuntur in terra, & foueat ea: & hoc competit continentiæ, qua caro nostra de terra sumpta fouetur, & conseruatur in mundiciam, & sanctitatem. Hic etiam ventus facit nubila, sed in India serena. Similiter continentia quamuis carnem mortalem, quæ per mortem occidit, restringendo vel refrenando quasi perturbet, tamen animæ serenitatem tribuit.

Quintus ventus à dextris fauonij versus meridiem, qui dicitur Zephirus: quia scilicet flores, & germina eius flatu viuificantur. Zai enim idem est quod vita, & Zoe viuere: cõpetit gaudio quod vitam cõseruat, & prolongat, sicut è cõtrario à tristitia festinat mors. Item iste ventus producit flores, quia scilicet animus gaudens, ętatem floridam facit, vt dicitur Prouerb. Prou. 17

Sextus ventus qui est à siniſtris fauonii versus aquilonem dicitur circius, eo quod coro sit coniunctus. Hoc competit patientiæ, per quam homo in regnum cælorum choro angelorum iungetur. Matt. Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnum cælorũ, Vnde dixit Abbas Efrem. Patiens homo consortium merebitur angelorum. Sub hoc vento fiunt pluuiæ, & fulgura, & tonitrua. Vnde iste ventus purgat pluendo, illustrat fulgurando, terret, excitat tonando: quæ omnia tribulationem faciunt animę si sint patiẽter portata, quia videlicet eam purgat, & illuminat, & excitat ad terrorem. Matt. 5 Abb.

Septimus ventus principalis à meridie veniens, dicitur auster: quia scilicet aquas haurit. Et hoc competit bonitati, quæ scilicet aquas gratiarum, quas à Deo hausit, aliis abundanter communicat, & effundit. Nam bonum (secundum Dionys.) est diffusiuum sui. Vnde auster gignit flumina, & præbet pluuias largas. Dio. de fum. bo.

Octauus ventus qui est à dextris versus Orientem, dicitur aphricus, scilicet eo quod frequenter in Aphrica initium accipit flandi. Hoc competit benignitati. Nam hic ventus est calidus, & est à dextris austri. In calore igitur designatur amor, in dextris vero amoris rectitudo figuratur. Vnde signat

Digitized by Google

nat aphricus rectum amorem erga proximum, & talis amor est, qui benignū facit: Dicitur enim benignus, qui est bene ignitus, scilicet bono igne amoris ad bene faciendum proximo.

Nonusventus qui procedit à finistris austri versus Occidentem, dicitur nothus, qui licèt sit temperans, tamen aliquando pestilētias inducit. Et hoc competit mā suetudini, cuius scilicet est iras temperare, refrenare, & cohibere. Nihilominus tamen aliquando manſuetus prælatus zelo iustitiæ coactus percussiones, & correptiones exercet cùm digna severitate. vnde Moyses, qui erat mitissimus, propter peccatum populi, qui vitulum adorauerat zelo iustitiæ accensus, occidit vna die xxiij. millia de populo.

Exo. 32.

¶ Decimus ventus, qui est principalis veniens à septentrione, vocatur aquilo, quia scilicet ligat aquas, & stringit. Et hoc competit longanimitati, id est, perseuerantiæ, quæ ligatas, & confirmatas tenet aquas gratiarum & virtutum in anima.

Vndecimus ventus, quia est à dextris aquilonis, dicitur corus, qui circulum ventorum quasi claudit, & ad se trahit. Hoc ergo competit paci, quæ omnes per appetitum sui trahit ad se, quia omnia pacem exoptant. Vt dicit Augustī. Et Dionysius. Hæc etiam velut finis claudit circulum omnium virtutum, & affectionum animæ. Vnde Psalm. Posuit fines suos pacem. Hic etiam vētus infrigidat: quia pax iracundiæ accēsiones reprimit, & ita cordi refrigerium tribuit.

Aug. 19 de ci. Dio. 9. de di. no. Psal.

Duodecimus ventus, qui procedit à finistris aquilonis, dicitur boreas, quia procedit ab hyperboreis montibus. Et hoc competit modestiæ: hic enim generat illum quæ candorem pulchritudinis habet, secundum illud Eccl. Pulchritudine decoris eius admirabitur oculus, per modestiam exteriorum motuum hominum, conuersatio redditur pulchra, & grata oculis intuentium, scilicet quando aliquis exteriores mores suos siue motus ordinat, & moderatur secundum congruētiam suam, & negotiorum, & locorū, & aliarum personarum. Vnde Ambrosius dicit Hæc est pulchritudo viuendi, bene congruentia vnicuique sexui, & personæ reddere, hic ordo gestorum optimus, hic ornatus ad omnē actionem accomodatus. Sunt tamen quidam philosophi qui ordinem istorum ventorum aliter assignant, Dicunt enim, quòd fauonius, qui est principalis ad Occidentem, habet à dextris Zephyrū, qui secundum eos est idem quod aphricus: à finistris vero habet Corū. Item auster qui est principalis à meridie, & secundum eos idem est quod nothus, habet à dextris euro austrum, & à finistris austrum aphricū, qui sic dicitur, eo quòd coniunctus sit austro & aphrico.

Eccl. 43.

Amb. 1. de off.

Item à septentrione est ventus principalis qui vocatur septētrionalis, habens à dextris aquilonē, & à finistris circium, qui etiam dicitur boreas. In ventis autem qui veniunt ab Oriente, non differunt à primis Sed hæc differentia parum vel nihil refert quantum ad moralem doctrinam siue similitudinem quam ex eis principaliter quærimus, & generaliter intendimus de omnibus in hoc libro. Quia vero in sacra scriptura sæpius spiritus sanctus (secundum expositionem Doctorū) assimilatur australi vento quàm aliis ventis, prædictis, sicut è contrario malignus spiritus principaliter aquiloni, vt patuit in præcedenti capitulo: Est notan-

Digitized by Google

dum, quod ista similitudo est cõgraua propter tres qualitates quas habet ventus australis.

Prima est, quia ventus est calidus: & hoc non habet ex natura sua, cum omnis ventus sit ex vapore terreo, & frigido, sed habet caliditatẽ ex loco exitus sui, quia procedit de locis calidis. Et hoc competit spiritui sancto in quantum mentem accendit ad amorem cælestis præmij. Vnde Iob. Nunquid vestimenta tua calida
Iob. 37. sunt cum perflata fuerit terra austro. Vestimenta enim calida animæ, sunt eis affectiones feruentes ab austro, id est, spiritu sancto inflammante.

Secunda, quia est ventus turbidus, quia scilicet aërem facit turbidũ, & nubilosum. Et hoc competit spiritui sancto in quantum mentem perturbat in cognitione defectus proprii siue peccati sui.
Zach. 9. Zach. Dominus Deus in tuba canet, & vadet in turbine austri. Tũc spiritus sanctus canit tuba in corde hominis, quando immittit ei timorem iudicii: quia dominus in iussu, & in voce archangeli, & in tuba Dei descendet de cælo, scilicet veniens ad iudicium, vt dicit Apost. Sed tunc in turbine vadit, quando mentem ipsam timore
1. Thes. 4 concussam, perturbat ad pœnitẽtiam, & ad considerationem peccati sui.

Tertia est, quia est nubilosus siue pluuiosus, licet enim vapor huius venti in locis calidis vnde oritur, non sit multum humidus, cũ ibi propter siccitatẽ nimiã sit humiditas modica, postea tamen paulatim appropinquando ad aquilonem fit humidus, eo quòd suo calore aperiendo humidum inuentum sibi attrahit, & ideo etiam semper crescit, & fit nubilosus & diluuiosus: Et hoc competit Spiritui sancto in quãtum facit flere & lachrymari ex cõsideratione presentis exilii. Psa. Conuerte Domine captiuitatem nostram sicut torrens in austro. Glos. sa. quando flat calidus ventus austri, soluuntur glacies, & fluunt torrentes. Similiter aspirante Spiritu sancto soluuntur mentes frigidæ, & implentur oculi aquis, & fluxibus lachrymarum. Psal. 12.

Anni partibus in quibus hominis vita corporalis variabilis efficitur, pluribus exemplis hominis status in spirituali vita assimilatur.

Cap. LXXIIII.

STatus hominis in vita spirituali distinguitur ad modũ anni: Annus enim principaliter distinguitur per quatuor tempora. Habet enim hyemem in quo est frigoris asperitas, & ver in quo est pullulationis arborum nouitas: æstatem in qua solis caliditas, autũnum in quo fructuum maturitas. Igitur per hyemẽ accipitur asperitas tribulationis, per ver nouitas conuersionis, per æstatem feruor dilectionis, per autumnum maturitas perfectionis.

Primò igitur per hyemẽ representatur status tribulationis, per quam incipit homo à malis resipiscere & ad bona disponi. Et ista similitudo patet quadrupliciter.

Primò, quia in hyeme fit in homine augmentatio phlegmatici humoris. Humor autem phlegmaticus est frigidus, & humidus: quia videlicet in tribulatione refrigescit ardor carnalium desideriorum, & abundat fletus, & humor lachrymarum.

Secundo, quia tempore hyemis varia est habitudo humanæ complexionis, quia scilicet in hoc tẽpore melius se habent cholerici, peius phlegmatici, melius iuuenes, peius decrepiti. Vnde in tali tempore proxima est infirmitas quæ fit ex phlegmate, vt febris quoti-

Digitized by Google

quotidiana, minus autem illa quę ex cholera vt tertiana. Iuuenes & cholerici calidi sunt & sicci, phlegmatici & decrepiti frigidi sunt & humidi. Qui autem adhuc peccata sua desient, nec tamen adhuc vllo amore cælesti feruēt, isti sunt vt phlegmatici: qui tempore hyemis, id est, tribulationis siue tentationis corruptioni mentis faciliter subiacent. Sed illi qui spiritu feruent, & carnis humore carent, isti tempore tribulationis & tētationis similes iuuenibus, & cholericis, melius se habent, proxima autem est infirmitas, quæ prouenit ex phlegmate, id est, ex propria mentis corruptione Ex propria enim mētis corruptione prouenit cōtinuus ardor carnis, quasi ex corruptione phlegmatis quotidiana febris.

Tertio, quia in hoc tempore necessaria est discretio cibationis, quia in hyeme vtendum est calidis & siccis, vt scilicet amore æternorū temporę tribulationis sint opera sancti Spiritus ardorē succensa, & ab humore desideriorū carnalium pœnitus arefacta.

Quarto, quia in hoc tempore est intensio frigoris, quod accidit ex solis nimia remotione, tunc enim Capricornū sol intrat, quod dicitur esse inferius signum. Notemus ergo animal vnde signum hoc nomen accepit, quia Capra similitudinem delinquentiū tenet, quia ex cōsuetudine peccati peccator vt capra fœtet, quæ tamē in altis rupibus pascitur, dum peccator verbis, & exemplis sublimium virorum delectatur. In hoc ergo tempore sol Capricornum intrat, dum scilicet iustitiæ peccatorem sancti Spiritus radiis illustrat: post Capricornum vero intrat Aquarium, vt fœtorem carnis abluat lachrymis. Ascendit etiam vsque ad Piscem, quod est tertium signum, & obtinet finem hyemis, vt quasi piscis sub aquis, sic peccator viuat in lachrymis

Secundus status animæ in nouitate conuersionis, & ille significatur in Vere, in quo est renouatio arborum & plantarum. Nam primo in hoc tempore fit augmētatio sanguinis, quia cum aliquis de nouo conuertitur, spirituali dulcedine multiplicius delectatur. Item in hoc tempore mala est infirmitas, quę fit ex melancolia, & quartana pessima, quæ fit ex sanguine vt synocha. Ita in initio conuersionis dum delectatur animus contemplantis, scilicet ex abundantia boni operis, quasi ex inundatione sanguinis nascitur tumor elationis, tunc quasi ex corruptione sanguinis nascitur synocha febris, & contingit vt sanguis qui est amicus naturæ, fiat inimicus vitæ. Dicunt enim Physici synochos esse mortis amicos. Item in hoc tempore melius se habent senes, peius iuuenes, melius decrepiti, peius pueri: quia ex natura consimilis temporis augmentatur materia infirmitatis, sicut in contrario tempore cum infirmitas contraria tempori nascitur, dolor contrariæ infirmitatis leuatur, quia cōtraria contrariis curantur Similiter etiam cōuersionis tempore maiori tentationis feruore impugnantur, quia senes & pueri molestius ferunt ieiunia & labores. Item in Vere vtendum est frigidis, & siccis. Ne enim per desiderium vanæ gloriæ feruor sanguinis ebulliat, necesse est vt animus frigus tentationis, & sterilitatē siccitatis ad memoriam reducat. Vtatur ergo huiusmodi beneficio dietę, vt sanior sit in vere, ne in initio conuersionis appetatur amor laudis. Nota etiā quod in vere ex calore & humore temporis aperiuntur pori terræ; procreantur diuersi colores herbarum, & arborum flores: &

Digitized by Google

sic in anima pœnitentis conuersi ad Deum diuersi generis virtutes oriuntur, & fit quasi nouum ver interius in mente. Vnde in. Psal. Psal. 73. Ver & æstatem tu psalmasti ea: in vere intellige nouiter conuertios, mansuetudine temperatos, in æstate prouectiores igne charitatis feruentes. In hoc etiam tempore sol ascendens tria signa dicitur obtinere: Arietem in initio, Cancrum in medio, Geminos in fine. Attende ergo in Ariete ducatū, in Tauro iugum, in Geminis consortium: Ducatum prælationis, iugum subiectionis, cōsortium cogitationis, vt scias præesse, subesse, & coesse. Solet etiam hoc tēpus inconstans esse, modo pluuiosum ex vicinitate hyemis, modo siccum ex vicinitate æstatis, modo eadem ratione frigidum, modo calidum: & ideo homines citius infirmantur in Martio, quia cum corpora humana aperta sint ex calore, statim corrumpuntur ex subito frigore. Sic nouiter siquidem conuersi, inconstantiæ motu solent agitari: & licet corda eorum sint aperta calore dilectionis, tamē corrumpuntur quādoque subito frigore improuisæ suggestionis. Et modo inundatione præcedentium delictorū quasi pluuiis humectantur, modo verò desiderio delectium, quasi solis radio desiccantur. Prouidendū est autē ne infirmitas quæ in frigore hyemis orta fuerat, in Martio, id est, in initio conuersionis redeat & occidat.

Tertius status hominis est sub feruore dilectionis: & ittū statum mentis signat tempus æstatis.

Primò enim in hoc tempore fit augmentatio caloris, per quam scilicet designatur ira contra peccatum. Nam quantò plus abundat charitas, tantò plus odio habetur iniquitas. Item in hoc tempore melius se habent phlegmatici, pelus cholerici, melius decrepiti, peius iuuenes: Senes enim & phlegmatici frigidi sunt & humidi, ideo isti melius se habēt si infirmentur in æstate, id est in contrario tempore: citius enim possunt curari, quia contraria contraris curantur. Sed iuuenes & cholerici qui sunt calidi & sicci ex cōsimili tempore peius se habēt, videlicet si nimis alta sapiant, si nimis prælationis desiderio succensi calent. Vnde in hoc tempore pessima est infirmitas quæ venit ex cholera, minus mala quæ ex phlegmate: quia augmentatur materia infirmitatis ex consimili natura temporis. In hoc igitur tempore vtile est vti frigidis, & humidis. Vtatur ergo frigidis, id est, considerationibus tumorem inducentibus ad reprimendū nimium calorē, in est, nimiam præsumptionem indiscreti feruoris. Vtendum etiam est humidis, id est, considerationibus id fletum inducentibus contra ariditatem superbiæ. quæ scilicet quandoque prouenit ex nimia confidentia sui. Vnde ad hoc valet considerare casus & lapsus sanctorum virorum, & etiam humiditatem & lachrymas eorum, vt Dauid, & Petri Apostoli, & aliorum similium. Item in hoc tempore ascendit sol vsque ad Cancrum, & fit ibi æstiuale solstitium. Solstitium autem solis est in via charitatis summus gradus amoris, scilicet vt nihil vltra Deum siue supra diligatur. Vocatur etiam Cācer tropicum signū, id est conuersiuum, vt ab amore Dei conuertaris ad amorem proximi. Hic est enim regressus à Cancro ad Virginem, à feruenti amore Dei vsque ad castum amorem proximi. Sol autem in eadem æstate tria signa dicitur obtinere, in principio Cancrum, in medio Leonem, in fine Virginem, vt habeatur charitas in

Digitized by Google

in Cancro ad proximum in conuiuisione compassionis, in leone vigilantia circumspectionis, in virgine, in puritate dilectionis. Cancer vero retrograditur. Leo dormiens apertos oculos habet. Virgo est qui carnalem commixtionem adhuc ignorat. Huius etiam temporis proprium est radices herbarū, & arborum siccare. Sicca enim est species huius mundi, & siccantur herbarum, & arborum radices, dum nullo terrenæ dilectionis humore nutriuntur fideles.

Quartus status animæ, est sub maturitate discretionis siue perfectionis, quam designat tempus autumni. Nam primò in autūno crescit melācolia, per quam significatur tristitia de peccatis: quia quantò plus accedis ad maturitatem sensus, & ætatis, tantò magis debet crescere immensitas doloris de defectibus, & peccatis, vnde Ec. Qui addit scientiam, addit dolorē. Item in hoc tempore melius habent sanguinei, peius melancolici, peius senes, melius pueri, Habuisti per sanguinem dulcedinem charitatis, habes nunc per choleram magnam tristitiam de peccatis. In vere vita nouitatem, in autumno maturitatem, vt tempestetur maturitas vitæ nouitate, vitæ nouitas consilii maturitate, vt nouitiorū curtus peruenire desideret ad maturitatem perfectionis: senex recogitet quam seruens fuerit in initio conuersionis. Si ergo sic in vere, & autumno ætatis humores alternando consideras in cōtrariis tēporibus, vtrorumq; naturas incolumes seruas. Item oportet in hoc tempore vti calidis & humidis. Non enim sufficit ad conseruandam animæ sanitatem, siccari ab humore voluptatum, refrigerari ab æstu vitiorū, nisi etiā infundaris supernæ contemplationis rore, & sancti Spiritus simul accendaris amore. Item solet in autūno sol tria signa obtinere, Libra, videlicet in principio, Scorpionem in medio, Sagittarium in fine. Libra, in qua sol existens æquinoctium facit, æqua li lance ponderat dies & noctes, & tu æquali lance ponderes bonas, & malas operationes. Scorpio vero cauda minatur, aculeo pungit, aculeus in cauda, dolor est in fine. Cum autem ad maturitatem ætatis perueneris, tunc periculum mortis. Sagittarius autem ex duabus naturis constat, ferina scilicet & humana: superior vero homini, inferior vero assimilatur animali. Qui vero rationabiliter viuunt, digni sunt cælo: qui vero bestialiter, digni sunt inferno, arcū tenet, id est sagittā iacit. Est autem iustorum arcus, spiritualis intelligētia, corda doctrina, sagitta verba doctrinę, pharetra vero memoria. Hunc arcum tetendit Dominus & properauit illum. Arcum enim nobis parat dominus, cum nobis sacræ scripturæ intelligentiam ex planat. Ex hoc arcu mittunt sagittæ potentis acutæ, quæ sic vulnerant vt corda transfigant. Nouit enim Dominus (vt dicit beatus Aug.) sagittare ad amorem. Hac sagitta, vulnerat cor hominis ceuori, vt dicat: Vulnerasti cor meū. Vtinam percussus per hæc iacula morerer mundo. Can. 4.

Superbia multiplices effectus describuntur, qui ex variis Martis, cometa, tonitrui, ac venti exemplis peracute elicuntur.

Cap. LXXV.

SVperbia est similis Marti, Mars (secundum Pto) disponit natum ad mobilitatem & animi leuitatem, iram & animositatem: quæ omnia competūt superbiæ. Nam facit hominē mobilē, i. inconstantem, est enim (secūdum Aug.) superbia peruersa celsitudinis appetitus, & ideo est sicut ci. Aug. de Deis quidam

Digitized by Google

quidem ventus qui excelsas summitates arborū, id est, elatas mētes hominum commouet, & eas firmas & quietas nunquam esse permittit. Item facit animum leuem. Nam sicut ligna desiccata ab humore aquæ efficiuntur leuia: ita per superbiam consumpto humore gratiæ, efficitur mens leuissima, & est superbus animus, ve
Iob 24. lut vter vento plenus. Iob. Leuis erit super faciem aquæ. Item facit hominem iratum & animosum, scilicet vt nimis audeat, & nihil sufferat: propter quod dicitur,
Prou. 14 Prou. quod inter superbos semper sunt iurgia.

Item superbia assimilatur cometæ propter quatuor.

Primò propter ascensum, quia cometa siue cometes nihil est aliud quam vapor terreus & grossus, cuius partes sibi multū coniacent, quia scilicet est bene commixtus & visсosus ascendēs paulatim ab inferiori parte aëris ad superiorem. s. vltra medium frigidæ regionis aëris ad illam partem s. vbi aër concauitatem ignis contingit, quæ dicitur regio æstus; & ibi talis vapor diffunditur & inflammatur, & in medio remanet superspissus, & ibi etiam cōtinuè nutritur de thesauro suo qui sub eo est, scilicet de ipso fumo paulatim ascendente, & ideo est in medio flamma alba valdè & spissa. Illud autem quod distat à medio diffusum est ad latus alterum, & est tenue, & ideo habet flammam tenuem ad modum nubis albæ, & hæc vocatur coma. Et hoc
Cōst. in methe. Constantinus dicit concordans. s. cum Aui. & Algazel. Ex his autem habetur, quòd Cometa est ex vapore terrestri multum exaltato, igne inflammato continuè eleuato, & comato siue caudato. Et talis est superbia hominis, qui in altum se erigit, vehementer incenditur; continuè ascensum petit, & caudam post se trahit. Primum est contra naturam, quia homo est naturæ terrestris tam origine quā resolutione, quia de terra est, & in terram redit, terræ autem cum sit grauis, non est ascendere, sed descendere. Ex quo patet, quod nō est hominis superbire, sed potius se deijciendo humiliare. Et ideo Eccl. exprobrando dicitur ei. Eccl. 10. Quid superbis terra & cinis? Secūdum autem, scilicet igniri, quia homo superbus frequenter & faciliter pro modico indignatur, & excandescit in iram Hoc, inquam, inest ei præter naturam. Nō enim ex natura propria vapor habet caliditatem, sed potius frigiditatem, cum terra sit elementum naturaliter frigidum: inest ergo illi incēsio ex loco ad quem eleuatur. Sic homini est præter naturam quod feruescat in iram nimiam, cum homo sit animal mansuetum natura. Inest ergo inflammatio iracundiæ ex ipsa elatione superbiæ. Eccl. 10. Eccl. Non est creata à Deo hominibus superbia, nec iracundia nationi mulierum. Est & superbiæ proprium expetere in hominibus continuum incremētum, & ideo nunquam quiescit, quia semper petit ascensum, secundum illud Psal. 73. Psal Superbia eorum qui te oderunt, ascendit semper. Patet etiam quod superbia dum semper vult præire, aliorum sequelam expetit tanquam caudam vel comam habere. Nullum enim vult se præcedere, sed omnes retro venire. Et ideo dicitur Apocal. quod cauda Apo. 12 draconis trahebat tertiam partem stellarum cæli.

Secundò, superbia assimilatur cometæ propter aspectum, quia cometes de die non apparet, sed solum de nocte conspicitur: quia scilicet homo superbus dum lucē gratiæ amittit, tenebras ignorantiæ necessario incurrit. Iob. Iob 37. Immanibus abscondit lucē, id est, super-

Digitized by Google

ſuperbis. Vnde gloſſa dicit ibi, quod immanes ſunt qui ſe elatis cogitationibus extollunt, quibus lux abſconditur, quia veritatis eis cognitio denegatur.

Tertio, propter motum, quia cometæ rotantur ad modum ſtellarum, & ſequuntur eas quouſque abſcondantur. Et per hoc Alpetragius in aſtrologia ſua noua probat ignem moueri circulariter, quia ſcilicet iſte vapor incenſus ei adhærens in circuitu rotatur. Vnde & Pto. in centiloquio propoſitione tertia, vocat cometas ſecundas ſtellas, ſecundum expoſitionem Hali, & Abraam & Bugafari. Sic etiam ſuperborum eſt proprium inuolutiones & circuitus quærere, ſecundum illud Pſal. In circuitu impij ambulant, quia dum interiora non appetunt, in exteriore labore fatigantur.

Alpetr.

Pto.

Pſal 11

Quartò, propter ſignum, quia cometæ ſignant mortem, magnorum deſtructionem regnorum, & concitationem bellorum. Vnde recitat Sen. quod poſt mortem Demetrii regis, parum ante bellū Achaycum, cometa fulſit nō minor ſole ſecundum apparentiam. Similiter ante aduentum Caroli Comitis Prouinciæ, & fratris Regis Franciæ, qui erat per Papam Vrbanum factus Rex Siciliæ, & vocatus ab eo vt veniret in regnum, quod ſcilicet fuit anno Mcclxiij. ſequenti anno Domini Mcclxiiij. apparuit cometa maximus in mēſe Auguſto iuxta ſignū Cancri, paulatim procedens verſus meridiem, donec ad ſtellationem Orientis appropinquauit, & nunc ad vnam partem, nunc ad aliam dirigebat comam, duraquitque per plures menſes, cuius coma ſe extendebat in lōgitudinem per quartam partē noſtri hemiſphærij. Et ſequenti anno, ſcilicet anno Domini Mcclxv. debellatus eſt Manfredus cum exercitu ſuo per dictum Regem Carolū apud Beneuentum, vbi ipſe Manfredus occubuit per magnā ſtragē gentis ſuæ. Ratio autem prædictæ ſignificationis cometæ eſt, quia cometę ſunt de complexione Martis, & ſunt ab ipſo vt à primo efficiente, licet coniunctio eius cum Ioue augeat hoc. Dominium autem Martis ſignat mortem violentam, qua magis moriuntur magni quā parui. Et quia Mars eſt inclinans ad iram, concitat calorem regentium populos, cuius cōmotio fortior eſt in magnis quam in paruis. Hæc omnia ſignata per cometas ſuperbiam ſequuntur, ſcilicet occiſio magnorum, dum vnus cōtra aliū inſurgit ex ſuperbia. Et ideo dicitur. Iſa. De Rege Caldæorum ſuperbo: Tu vulneratus es ſicut nos, & noſtri ſimilis effectus es, detracta eſt ad inferos ſuperbia tua, concidit cadauer tuum. Item deſtructio regnorum, quia ſcilicet per ſuperbiam diuiduntur gētes, & regna, & omne regnum in ſe diuiſum, deſolabitur. Item concitatio bellorum. Vnde Prou. Arma, & gladius in manu ſuperbi.

Sen. de na. quæ. lib. 3.

Iſa. 14.

Luc. 11. Prou. 22

Item ſuperbia aſſimilatur tonitruo.

Primò, quia tonitruū oua auiū pullificantium lædit. Et ſimiliter ſuperbia opera ſpiritualium virorum deſtruit. Augu. Superbia bonis operibus inſidiatur, vt pereāt. Et ideo Gregor. dicit, quod perit omne quod agitur, ſi non in humilitate ſolicitè cuſtoditur. Pſal. Fulgura coruſcationes, & diſſipabis eos. Fulgur enim & coruſcatio fit in tonitruo, ſecundum illud Pſal. Vox tonitrui tui in rota illuxerunt coruſcationes, &c. Superbi enim ſpiritualiter diſſipantur, quia tonant ſeipſos magnificando, fulgurant alios deſpiciendo, coruſcant opera ſua oſtendendo. Et nota quod vox tonitrui, id eſt, ſuperbi

Aug. in Reg. Gregō. mor. Pſ. 143. Pſal. 79

Digitized by Google

ſuperbi dicitur eſſe in rota: quia quicquid etiam de aliis dicit, in laudem propriam reflectit.

Secundo, quia tonitruum prægnantes abortire facit. Et ſimiliter ſuperbia bona propoſita in corde præconcepta ne pariantur, id eſt, ne opere compleantur, efficit. Vnde monetur homo Eccl. Age conceptiones tuas non in dilectis & verbo ſuperbo. Eccl.32.

Tertio, quia tonitruum turres altas concutit, & aliquãdo deijcit. Quia ſcilicet ſuperbia perfectiſsimos viros inuadit, & aliquando etiam eos vincit. Ipſa etiã deiecit angelos de cælo, & hominem de paradiſo Sap. Ab initio cum perirent ſuperbi gigantes, &c. Sunt enim gigantes omnes viri virtutibus eminentes, quos dum elatio ſuperbiæ vincit protinus perire facit. Vnde Apocal. Dicitur quod facta ſunt tonitrua. Et poſtea ſubdirut quod ciuitates gentium ceciderunt. Quaſi enim quædam tonitrua ſunt hominum ſuperbientium corda: quæ tamen ciuitates deijciunt, quia ipſa munimenta virtutum annihilant & deſtruunt. Sap. 14. Apoc.16

Quarto, quia tonitruum arbores euellit. Quia ſcilicet ſuperbiæ vitium etiam homines actiuos & fructuoſos ſubuertit. Eccl. Radices gentium ſuperborum arefecit Deus. Nam ſicut perit fructus arboris areſcente radice, ita perit virtus boni operis ſuperbiente corde. Eccl.10.

Quinto, quia tonitruum magis in altis locis quam in infimis lædere conſueuit: quia videlicet elationis tentatio magis eos qui ſunt in ſublimi, quam eos qui ſunt in humili inuadere conſueuit Iſa Væ coronæ ſuperbiæ, ſiue accipias de corona clericorum, ſeu prælatorũ, ſiue de corona dominorũ & Regum. Iſa.28.

Sexto, quia tonitruum diuerſimode lędit & percutit. Et ponuntur præcipue quinque modi percuſsionis & fulminationis tonitrui, qui ſatis congruè ſuperbis, & tyrannis hominibus adaptantur.

Primus eſt, quia ex tonitruo quandoque egreditur ſagitta quę dicitur tela tonitrui, & de huiuſmodi ſagittis dicitur in Pſal. Etenim ſagittę tuæ tranſeunt, vox tonitrui tui, &c. Hæc autẽ ſagitta ſcindit & incẽdit quicquid inuenit. Generatur enim talis ſagitta in nube viridi profunda ex vapore ſicco ibi inflammato, hoc modo, quia vaporalis commixtio terreſtris vaporis incenditur, & cum tãgit viridẽ nubem in qua eſt incluſus, quæ eſt iam in cõuerſione ad aquam, conglutinatur vt farina in paſta, fortiſsima autem incenſio obuiat, ita quod humore nubis non extinguitur, & ſic congluti natus vapor fit humidus, & ideo in inferiori parte acuitur, vbi primo incipit diſtillare, & eſt groſſus in parte, & ſic poſtea induratur in lapidem, qui ſcilicet eſt rubeus, & ad modum ſagittæ inflammatus egrediens ſcindit & incendit quicquid inuenit. Quaſi ergo ſagitta lapidea in reſolubili nube eſt cor tyrannicum & ſuperbum in mortali carne. Hæc ſagitta eſt lapidea, ignea, acuta & noxia, & talia ſunt ſuperborum & tyrannorum corda & opera: ſcilicet lapidea per duritiam crudelitatis, ignea per ambitionem dignitatis, acuta per aſtutiam malignitatis, & noxia per violentiam poteſtatis, & ideo non immerito tonitruum ſuperbiæ formidatur, tales ſagittas emittens. Vnde in Pſalm. A voce tonitrui formidabunt. Pſal.77 Pſ.103

Secundus modus percuſsionis tonitrui eſt, quando talis vapor terreſtris eſt minus cõglutinatus, & in nube minus aquoſa: tunc enim

Digitized by Google

enim non continuatur, sed incēsus ibi regeditur cum impetu, & scindit iterum & incendit: sed nō scindit nisi ligna, & non lapides nisi raro, scindit autem ex impulsu, & incendit ex inflammatione. Et huic assimilatur illorū superbia, qui impulsi fastu gloriæ vel malorum suggestione, & inflammati impetu iræ, non lapides duros, id est, nōn sibi resistere valentes, sed ligna mollia, id est, impotentiores, & sibi resistere non valentes inuadunt. Psal. Dum superbit impius incenditur pauper.

Psalm. 9

Tertius modus est qui scindit corpora solida, sed nō rara, & hic est vapor rubeus clarus qui nunquam facit lapidem, & sua flamma nunquam separatur à vapore, & hic nunquā scindit nisi sint valde compacta corpora quę sunt magnæ quantitatis, quia hæc resistunt, & hic interficit homines, & apparet in eis odor combustionis, & non videtur vulnus. Quia cùm vapor sit subtilis intrat sine vulnere, & si inuenit aurum in bursa, comminuit aurum & non lædit bursam: quia bursa, vt rarum corpus dans locum, pertrāsitur de facili. Aurum autē & compactum resistit, & ideo quandoque minuitur in partes, quandoque in puluerem. Vnde aliquando accidit quod perforauit gladium & non læsit vaginam. Huic autem assimilatur superbia eorū, qui solum magnis & potentibus se opponunt, subiectis autem & impotentibus se opponere dedignātur, sicut dicitur de Leone, quòd forria animalia inuadit, sed vilibus subiectis ignoscit. Talis (sicut dicit Augustinus) fuit antiquitus superbia populi Romani, qui scilicet sibi voluit per poëtam in laudem suam asseribi quod nostra scriptura sacra attribuit soli Deo, scilicet sibi proprium esse parcere subiectis, & debellare superbos, quod attribuitur ipsi Deo qui superbis resistit, humilibus autem dat gratiam.

Iac. 4.

Est etiam eiusdem vaporis alius quidem modus, cùm ex minus aquea nube egreditur, quia subintrat, & non lædit diuidendo, vel apertè incendendo, sed est coruscatio rubea valdè nociua, & illa nocet vineis sicut dicunt vinitores, & præcipuè botris illis qui sunt multis foliis cooperti, cum per aliquod foramen proiicit coruscatio illuc vaporem cum radio suo, eo quòd illæ vuæ læsę euaporare non possunt. Et hæc coruscatio non adeo est nociua corporibus cum directè cadit, sed suus radius ei quē attingit, est nociuus, quia corrumpit ipsum eo quòd hoc sit de natura illius vaporis. Vnde hac de causa quidem aspicientes inflari sunt in facie, & qui dam excæcati in oculis.

Huic ergo assimilatur superbia & malitia quorundam proditorum, qui minus habent de nube aquea, id est de humanitate & pietate, & habent coruscationem rubeam, id est, astutiam malignā, & idcirco non manifestè, sed occultè & proditoriè lædunt, & bonorum opera quæ per fructus vineæ significantur, per aliquod foramen, id est per aliquem malitiosum modum calumniare, impedire, & dissipare conantur, & non solū suos aduersarios directè sibi oppositos tales lædūt, sed etiā sibi adhærentes frequenter lædūt & decipiūt fraudulēter, quod est quasi eos excœcare: Nam latenter alium fraudare est lumen ei agnitionis subtrahere. Quartus modus est vaporis albi, qui egreditur in flamma ficca non coadunata, & ideo spargitur aëre, sed tamen egreditur magno impetu propter nubem profundā in qua est, quæ est aquosa multū, & ideo scindit, & scindendo extinguitur ita

Digitized by Google

ita quòd ea quæ ſcindit videntur alba, & non apparent in eis ſigna combuſtionis: & quandoque interficit quando eſt benè fortis impulſus, & quandoque propter ſuã diſgregationem percutit in loco vno, & non lædit ſocium iuxta eũ ſtãtem, ſed percutit eum qui ſtat remotè: quandoque etiã reflexus à pariete vno progreditur ad aliũ & percutit illum. Et huic aſſimilatur ſuperbia eorum qui quanquam videntur albi, id eſt, manſueti & pacifici, tamẽ habent ſpiritum in naribus latentẽ, & ideo quandocunque reputant ſe inhonoratos ſubitò accenduntur, & cum magno valde impetu proſiliunt ad nocendum, & quãdoque ad occidendum cum fortiori ira impelluntur: & quia ira tollit eis diſcretionem, quandoque nõ diſcernẽtes quod faciunt, modo proſiliunt ad lædendum vnum, modo alium, & quãdoque talem qui eſt ab offendente remotus, & ſine culpa. Sed quandoque talium ira cito poſt factum extinguitur, dolent de eo quod fecerũt. Sed notandum eſt, quod aliquando talis vapor fulminis tam debilis eſt, quod pertingens ad hominẽ, conſumit veſtẽ, vel aliquod huiuſmodi, & extinguitur, & ceſſat eius violentia, & non lædit. Sicut ego vidi quendam in terra originis meæ, ſcilicet, in Caſtro Sãcti Geminiani, quod eſt in partib. Tuſciæ propè ciuitatem Florentię ad viginti miliaria, qui de ſeipſo referebat, quõd fulmine tonitrui ſubito percuſſus in terram corruit ſtupidus, & cum poſt lõgam moram ad ſeipſum rediſſet, lumbare bracharum ſuarum, quod ſcilicet de corio fuerat, totaliter conſumptum ſiue exuſtũ reperit, in carne vero ſua vel corpore, nullam læſionem inuenit. Cuius ego rationem vel cauſam exiſtimo extitiſſe, quia vapor ille fulmineus propter debilitatem ſuæ aduſtionis alterauit quidem ſiccum quod ſibi prius occurrit, ſcilicet ipſum corium; humidũ autẽ poſt ipſum inuentũ, vt erat caro vel ſanguis, non fuit ſufficiens vel potens alterare, niſi fortè quod pilos circunſtantes inſenſibiliter incẽdit, quia pili ſunt valde inflammabiles. Huic ergo vapori debili aſſimilatur eorum ſuperbia, qui ſicut cito indignantur, ita cito reuocãtur: & ideo ex eorum indignatione vel elatione, parua, vel nulla damma ſequuntur Sic Dauid prouocatus contra Nabal Cameli, cũ cogitaſſet eum extinguere, & nõ relinquere ex eius familia vſque ad mingentẽ ad parietẽ, per vxorem eius Abigail ſubito eſt placatus, ita quod nullum damnum eidem poſtea fecit. Quintus modus eſt eiuſdem vaporis ex nube debilitata, & ille nihil nocet, quia ſtatim ad tactum aëris extinguitur, & retunditur ita quod ceſſat incendium eius, & violentia impulſus: & huic aſſimilatur ſuperbia eorum qui libenter nocerent ſi poſſent, ſed debilitati paupertate, vel aliquo timore quieſcunt, & dimittunt, nullum nocumentum inferentes: 1. Reg. 25.

Item ſuperbia aſſimilatur ventõ. Primò, quia ventus eſt aëris cõcitatiuus, turbatiuus, & obſcuratiuus ſiue inſpiſſatiuus. Nam ſuperbia intelligentias mentis obſcurat, corda ad malũ incitat, & hominum pacem perturbat. Eze. Vẽtus turbinis veniebat ab aquilone, id eſt, ſuperbia perturbans venit, & oſta eſt à dæmone. Eze. 1.

Secundo quia ventus eſt in mari tempeſtatis generatiuus, vndarum eleuatiuus, & per conſequẽs maris inflatiuus, & in partes contrarias exenſiuus, & ideo nauigantium ſubmerſiuus. Quia ſuperbia in mundo bella, & rixas concitat: vndas, id eſt, afflictiones huma-

Digitized by Google

humanas extollendo eleuat, mare etiam cordis inflat, & in partes contrarias separat, donec nauigãtes in naui pœnitentiæ omnino
Ioan. 6. submergat. Ioan Mare vento magis flante exurgebat.
Mat. 14. Matt. Nauicula in medio mari iactabatur fluctibus, erat enim ventus contrarius.

Tertiò, quia ventus est montium concussiuus, & diruptiuus, domorũ subuersiuus, & arborum impulsiuus, & eradicatiuus. Videlicet, quia superbia etiam viros eminentes spiritu pulsat tentando, & subuertit assentiendo. Reg.
3. Reg. 19. Spiritus grandis, & fortis subuertens mõtes, domos diruit, & collegia diuidendo.
Matt. 7. Matt. Flauerunt venti, & irruerunt in domum illã, & facta est ruina eius magna.
Prou. 5. Prou. Domus superborum demolietur Dominus. Arbores, id est, homines fructuosos, & multis gratiis ditatos aliquando eradicat deSapi. 4. struendo & deiiciendo. Sap. Si in ramis in tempore germinauerint infirmiter posita à vẽto commouebuntur, & à nimietate ventorũ eradicabuntur, confringentur rami inconsummati, & fructus illorum inutiles, & acerbi ad manducandum, & ad nihilum apti.
Eccl. 21. Eccl. Substantiam superbi eradicabitur.

Quartò, ventus est spumæ in aqua generatiuus, vesicæ inflatiuus, & extensiuus, palearum, & puluerum leuatiuus. Quia superbia quem aduersitate non deiicit in spumam vanitatis si potest adducit, & per vanã gloriam inflando, & eleuando submergit. Sapi.
Sap. 5. Spes impii quasi lanugo est quæ à vento tollitur, & tanquam spuma gracilis quæ à procella dispergitur. Apo. Timeo ne inflationes,
2. Cor. 12. & seditiones sint inter vos. Deut.
Deut. 1. Tumentes superbia ascẽdistis, &c.
Iob. 21. Iob. Erunt sicut paleæ ante faciem venti,

Quintò, quia ventus est in aqua dissimilitudinis & inæqualitatis inductiuus, & multarum ægritudinum causatiuus, quando scilicet in corpore generatur vel ibi includitur, scilicet, quia superbia dissimilitudines voluntatum, & inæqualitates rerũ procurat. Vnde multas ægritudines in animo generat. Eccl. Synagogæ superbo-
Eccl. 3. rum non erit sanitas. Eccles.
Eccl. 5. Mirabilis prorsus infirmitas, quomodo venit sic reuertetur. Quid ergo prodest ei, quòd laborauit in ventum?

Superborum natura ex pluribus montium, collium, fluctuumq; proprietatibus ac exemplis facillime perno scitur.

Cap. LXXVI.

SVperbi assimilantur montibus. Primò quidem, quia sunt tumidi. Mons enim, secundum Isido. est tumor terræ. Superbi enim terrenis diuitiis præcipue intumescunt. Deuteron. Tumentes
Deut. 1. superbia ascendistis in montem.

Secundò, quia sunt elati. Nam montes se in altum erigunt: vnde secundum Isido. dicuntur mõtes, quasi eminentes. Superbi enim per elationem mentis erigunt se in altum Iob. Vir vanus in superIob. 11. biam erigitur: & Psal. Ascendunt
Psa. 103. montes. s. per superbiam se extollendo.

Tertiò quia sunt terreni, id est, de terrenis cupidi, mons enim pede solum terram tangit, quia superbi affectum suum solum in terrenis ponunt: sunt enim velut animæ pedes ipsius affectiones. Psa. Non veniat mihi pes superPsal. 35. biæ. Hier. Nolite eleuari, quia do-
Hier. 3. minus locutus est. Date dominõ Deo vestro gloriam antequam offendant pedes vestri ad montes caliginosos; expectabitis lucem, & ponet eam in vmbrã mortis & caliginem, quòd si hoc nõ audieritis, in abscondito plorabit anima

Digitized by Google

mea à facie superbiæ.

Quartò, quia montes sunt nubium generatiui, & per cõsequens
Exo.24. aëris obscuratiui. Exod. Operuit nubes montẽ. Quasi enim nubes in montibus, sunt terrena desideria, vel appetitus dominandi in superborum cordibus: & ex his aër obscuratur, id est, mens & ratio
Exo.14. errat & offuscatur. Exo. Erat nubes en ebrosa.

Quintò, quia sunt turbinum & ventorum, & fluminum plus quã valles passiui. Quia scilicet superbi, turbationes, percussiones, violentias & deiectiones frequentius patiuntur, & ideo contritionibus
Abac.3. & doloribus implentur. Abac. Cõtriti sunt montes seculi. Et in eo-
Exo.19. dem. Doluerunt montes. Exod. Cœperunt audiri tonitrua ac micare fulgura, & nubes densissima operuit montem.

Sextò, quia montes sunt niuium diutius seruatiui. Quia scilicet superbi sunt niuis, id est, frigoris malitiæ & peccati diutius retentiui. vnde in hoc frigore malitiæ diabolus hominem superbum ad æternum interitum trahit. Quod figuratum est Paral. Vbi Banaias
2. Para. 20. interfecit leonem tempore niuis. Leo significat superbum quem in tẽpore niuis, id est, in frigore malitiæ diabolus extinguit. Vnde in his montibus frigidis superbiæ,
2.Reg.1. multi pereunt æterna morte. Regum. Incliti Israël super montes tuos interfecti sunt.

Item superbientes de pulchritudine siue fortitudine corporis, assimilantur collibus. Nam collis est tumor terræ breuis: vnde & dicitur tumulus, quasi tumens tellus. Nam superbi tales de vanitate intumescunt, quia de terra id est, de corpore, & cito vastantur, quia breues dies hominis sunt & ideo mors sequens hanc superbiam collium in puluerẽ redigit.
Isa. 41. Isa. Colles quasi puluerem pones,

ideo talis superbia multum decipit, & fallit gloriantes & confidentes in ea. Hiere. Verè men-
Hier.3. daces colles fuerunt. Fallax enim
Prou.31 gratia, & vana est pulchritudo, & simile est de fortitudine. Vnde
Hierem. Non glorietur fortis in
Hier. 9. fortitudine sua.

Item superbi assimilantur fluctibus maris.

Primò quia fluctus se mutuò collidũt. Et similiter superbi mutuo se inuadunt & lædunt, & hoc est de diuina sententia vt superbi se inuicem deiiciant & expellant. Eccl. Cõmouit illos quasi fluctus
Eccl.29 maris, viros potentes, gigantes migrare fecit, & vagati sunt in gentibus alienis.

Secundò, quia fluctus nunc sursum nunc deorsum mutuo se impellunt. Similiter superbi nũc extolluntur, nunc deiiciuntur. Vnde aliquando superbi sunt in exaltatione. Psal. Exaltati sunt fluctus
Psa.106. eius, quandoque vero in fractione siue deiectione Iob. Confringes
Iob. 38. tumẽtes fluctus tuos. Quasi enim mare tumentes fluctus suos confringit, cum mundus ipse sæuiens potentes & superbos opprimit.

Tertiò quia fluctus spumam & ventum gignunt. Similiter superbia gignit spumam iniquitatis & ventum vanitatis Vnde dicitur in epistola Iudæ. Hi sunt fluctus feri
Iudæ. maris, despumantes suas confusiones. Iaco. Similis est fluctui ma-
Iac. 1. ris, qui à vento, scilicet vanitatis, mouetur & circunfertur.

Quartò, quia fluctus arenulas in uoluunt, & superius secum ferũt. Sic superbi inuoluũt alios mitiores secum, id est, ad cõsensum suæ superbiæ trahunt, sicut Lucifer traxit alios angelos. Exo. Inuoluit
Exo. 14. eos Dominus, id est, inuolui permisit in mediis fluctibus.

Quintò, quia fluctus pisces allidunt: quia superbi alios quos inueniunt molles & impotentes perse-

Digitized by Google

perſequuntur & opprimunt. Vnde
Iob. 30. Iob. in perſona ſic oppreſsi conqueritur dicens, Pedes meos ſubuerterunt, & oppreſſerunt quaſi fluctibus, ſemitis ſuis diſsipauerũt itinera mea, inſidiati ſunt mihi, & præualuerunt, & non fuit qui ferret auxilium.

Sextò, quia fluctus maris naues in periculo ponũt. Per naues intelligũtur eccleſiæ quas ſuperbi perſequuntur, Matt. Venti & fluctus
Matt. 4. in naui. Venti, tentationes dæmonum, & fluctus, id eſt, perſecutiones ſuperborum, in naui, id eſt, in eccleſia Chriſtianorum.

Septimò, quia fluctus ſemper in motu ſunt, & quieſcere non poſſunt, ſed vel omnino deficiunt, vel ſe agitant & propellunt, ſimiliter ſuperbi, ſemper ſunt inquieti in ſe, & etiam in aliis, quouſque vel ipſi deficiant, vel alios vnde
Iſa. 57. volunt propellant Iſa. Impii quaſi mare feruens quod quieſcere non poteſt, redundant fluctus eius in conculcationẽ & lutum, & nõ eſt pax, dicit Dominus Deus impiis.

Item ſuperborum ſcientia ſicut inflat eos in corde, ita reddit eos tumidos in locutione, & ideo aſſimilatur aquæ montanæ. Aqua enim montana quæ extra ebullit eum diu bibitur, facit gulas ſtrumoſas, & propter nimiam frigiditatem multiplicat phlegma groſſum in gutture. Aqua enim montium eſt ſcientia ſuperborum, quæ ſtrumoſitatem facit in gutture, id eſt, tumorem in voce ſiue locutione. Nam facit eos verba fatuoſa & ampulloſa proferre, ſecundum
Hora. illud Horat. Proijcit ampullas & ſexquipedalia verba, & ideo ſuperborum faſtuoſæ locutiones ſunt aquis ſonãtibus ſimiles, quia magnum ſonitum faciũt, & nihil diſtinctum ſeu rationabile profe-
Pſal. 45. runt. Pſal. Sonuerunt & turbatæ
Iob. 34. ſunt aquę eorum. Iob. Verba illius non ſonant diſciplinam.

Ex Mercurij tribus proprietatibus, temperãtiæ perfectiones eliciuntur.

Cap. LXXVII.

TEmperantia aſsimilatur Mercurio propter tria.

Primò propter dominium, quia Mercurius dicitur aquis dominari. Vnde Lucanus loquẽs de Mer-
Lucan. curiò ait. Quem deus aquarum percuſsit. Similiter temperantia aquis concupiſcentiæ dominatur, & fluxum carnis, id eſt, luxuriæ lubricitatem reſtringit. Vnde ſine temperamento virtutis huius, murus cõtinentiæ ruit. Eze. Dic
Eze. 14. ad eos qui liniunt abſque temperatura, quod caſuri ſint. Illi enim abſque temperatura liniunt, qui carnem ſuam innumeris delitiis nutriunt. & quia non eis adeſt tẽperantiæ modus; cadit protinus continentiæ murus.

Secundo, propter effectum, quia ſcilicet Mercurius conceptum vel natum ſub dominio ſuo, diſponit ad ſapientiam. Vnde à ſapientibus deus eloquentiæ dictus eſt.
Act. 14. Et ideo gentiles vocauerunt Paulum Mercurium, quia ipſe erat lux verbi. Similiter temperantia tam ciborum quam venereorũ, diſponit ad ſapientiam. Quod ſigno naturæ oſtenditur, ſeu creationis. Nam Deus corpus hominis qui præ ceteris animalibus ſapientia pollet, in maximo temperamento conſtituit: & ad æqualitatem complexionis inter omnia corpora maximè reduxit. Cor. Deus
1. Cor. 12. temperauit corpus, &c. Et idcirco nos ipſum à ſuperfluis & inhoneſtis temperare debemus. Dicitur etiam Mercurius fuiſſe Deus paleſtræ (ſecundum Iſidor.) eo quod cum ſole luctatur volens eũ ſuperare, ſemper enim iuxta ſolẽ graditur, nunquam plus diſtans ab eo quam per tres gradus. Vnde raro videtur, quia ferè ſemper ſub radijs ſolaribus occultatur. Hæc luctatio cum ſole, eſt pugna

Digitized by Google

carnis cum ratione volentis eam superare, hanc luctam caro excitat, sed temperantia sedat, ipsam carnem rationi subiiciens, vt eam sequatur, & iuxta eam vadat, sicut Mercurius iuxta solem.

Tertio propter principatū. Nam (secundum Ptolo.) sub Mercurio sunt Gemini, regnat in virgine, in piscibus regnum eius abscedit. Sic temperantiæ subsunt gemini, id est, sensus corporis, qui sunt geminati, vtpote quia duæ sunt aures, duo oculi, duæ nares, id est, duo foramina narium, & sic de aliis. Habet enim temperantia sensus corporis refrenare, & castificare: regnat in Virgine quia potissima temperantiæ species est virginitas: sed deficiet in piscibus, id est, in his qui viuunt in aquis delitiarum. Petit enim castitas in delitiis, sicut Ber. dicit.

Ber. in epi.

Nonnullis venti temporisque similitudinibus, fortius atque crebrius panitentes quam peccatores tentari declaratur.

Cap. LXXVIII.

TEntatur fortius & frequentius pœnitēs quam peccatores. Et hoc apparet per similitudinem venti. Nam (sicut Seneca dicit) circa auroram fit ventus, quia tunc vapor ventum faciens est collectus, & radius solis appropinquans percutit gelidum aërem, Sed in prima parte noctis raro fit ventus, quia ille vapor non est copiosè collectus. Per auroram ergo intellige pœnitentis conuersionem, per quam nox peccati expellitur, & dies gratiæ illucescit: & tunc diabolus maximè tentationis ventum suscitare conatur. Sed existente homine in tenebris seu nocte peccati, raro fit ventus: quia parum tentat diabolus. Et ideo super illud Eccles. Fili accedens ad seruitutem Dei, sta in iustitia & timore, & præpara animam tuam ad tentationem, notat Greg. dicens. Non ait ad requiem sed ad tentationem: quia hostis noster nos adhuc in hac vita positos quantò magis sibi rebellare conspicit, tanto amplius expugnare contendit. Illos enim pulsare negligit, quos quieto iure possidere se sentit. Cōtra nos vero vehementius incitatur, cū ex corde nostro quasi ex iure propriæ habitationis expellitur. Item deficiente æstu tentationis, abundant lachrymæ compunctionis. Nam in autumno præcipuè circa finem, abundant pluuiæ, eo quod calor æstatis qui consumebat vapores remissus est, & plus eleuat quā consumit. Est enim quasi calor æstatis, feruor tentationis, quo deficiente & temperie subsequente, sequuntur pluuiæ, id est, abūdantes compūctionis lachrymæ Hier. Finita est æstas, & ita subditur. Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontē lachrymarum? Grego. Hier. 8.

Tribus de causis timorem in sanctis viris perfici vere debere, quibusdam similitudinibus exprimitur.

Cap. LXXIX.

TImere debent sancti viri quandiu sunt in carne, quantuncunque videantur spiritu feruentes.

Primò propter ipsius carnis fragilitatem. Sūt enim similes terræ, quæ licet per naturam sit solida, igneis tamen partibus cum aëre est permixta. Sic etiam sancti viri, licet habeant ex parte spiritus soliditatem sanctitatis, & igneitatem, id est, feruiditatem charitatis, tamen immixtam & coniunctā aëri id est, fragili & passibili carni. Vnde dicitur Matth. Spiritus promptus est, caro autem infirma Vnde. Apost. Habemus thesaurum in vasis fictilibus. Mat. 26. 2. Cor. 4.

Secundò timent Sancti propter suorum defectuū multiplicitatē, terra enim interius est canemosa & spon-

Sen. de na. quæ. li. 4.

Eccl. 2.

Digitized by Google

& spongiosa. Sancti enim cum se introrsus ad semetipsos reducũt, videtur eis vita sua multis defectibus plena, non solum paruis, sed etiam magnis. Sunt enim defectus vitæ velut concauitates terræ. Cauernæ autem sunt concauitates magnæ, significãtes defectus maiores. Sed velut spongiositates paruæ, sunt culpæ & defectus leuiores. Dum ergo sancti in conspectu diuini iudicij vitã suã intrinsecus reuoluunt, velut terram cõcauitatibus, sic vitam suam defectibus plenam esse recognoscũt, de quibus apud iudicem vehemẽter iudicari metuũt, vnde Proph. dicebat. Non intres in iudicium cum seruo tuo domine. Similiter Hiere. sub terræ similitudine defectus humanæ vitæ considerans, dicebat: Aspexi terram, & ecce vacua erat.

Pſa. 142

Hier. 4.

Tertiò timent Sãcti suarum cogitationum & affectionum impuritatem, & tentationum impetuositatem. Nã sicut terra in suis concauitatibus est diuersorũ vaporum susceptiua, & etiam ventorum, quorum violenti a aliquãdo concutitur, rumpitur, & terræmotus maximi interdum generãtur. Sic etiam sancti viri quandoque ex suis defectibus vapores malarum cogitationum vel immundarum affectionum sentiunt, & ventos inbintrantes, id est, tentationes vehementes, per quas concutiuntur, & interdum per consensum rumpũtur. & ita fit terræmotus, id est, animæ motus in peccatum. Heſt. Apparuerunt terræmotus & turbatio super terram.

Heſt. 12

Timor mundanorũ assimilatur terræmotui, qui semper fit ad latus, & per modum tremoris, non sursum neque deorsum. Sic enim vapor ille mouetur, qui terræmotum facit. Sursum enim dicitur Deus esse, deorsum infernus: sed quasi ad latus est nobis mundus, mouetur ergo sursum qui timet Dominũ, deorsum qui timet infernum: sed quasi ad latus mouẽtur & tremunt, qui timent mundum & transitorias pœnas. Sed frequenter peccatores timentes & fugientes pœnas trãsitorias incurrunt pœnas æternas. Pſal. Cadent à latere tuo, & c.

Pſal. 90.

Tribulationes Dei amicis esse apprimè vtiles, ex terræ, marisque similitudinibus comprobatur.

Cap. LXXX.

TRibulationes, & amaritudines, & quæcũque concussiones, amicos Dei non dissoluunt, sed fortiores faciunt. Vnde sunt similes terræ, quæ (vt dicit Beda) vndique mari cingitur, vndique quæritur, & tamẽ nõ dissoluitur, sed potius solidatur. quia dũ eius siccitas maris beneficio humectatur, partes terræ coadunantur quę alias in puluerem verterentur. Sic ex tribulationum & amaritudinum circundatione stillatur mentibus electorum humor consolationis internæ, qua anima roboratur, consolidatur, & sic in seipsam tota coadunatur. vt per iram vel impatientiam minime dispergatur. Pſal. Firmauit orbem terræ, qui non commouebitur. Item tribulationis amaritudo tutiores reddit sanctos vitos quam consolationis dulcedo. Sicut nauis tutior fertur & natat in amara siue salsa, quam in dulci aqua, ex eo quod aqua amara siue salsa grossior & grauior est dulci, vnde in ea natat ouum recens, & in mari Palestinæ mortuo nihil viuũ immergitur, Ideo nauis (vt dictum est) tutius fertur & natat in amara aqua quam dulci. Sic anima si habet amaram aquam tribulationis, tuta esse potest, quia aut est ei ad purgationem, aut ad augmentum meriti: Sed in aqua dulci consolationum dubitat, ne per

Beda.

Pſal. 92.

Digitized by Google

eas aut resoluatur, aut forte in eis principaliter præmietur, si quid
Psal. 76. fecisset boni. Vnde Psal. Renuit consolari anima mea. Et iterum
Sap. 14. Sap. Transeuntes mare, per ratem scilicet patientiæ, liberati sunt.

Ité tribulatio assimilatur mari. Primò, quia licet mare non sit potabile vel dulce quoad gustum, est tamen quoad multa vtile, & proficuum. Nam multarũ infirmitatum est curatiuum. Sanat enim hydropicos, vlcerosos, & scabiosos. Ita etiam tribulatio licet non sit delectabilis, sed pœnale carni in sensualitate, est tamen vtilis & proficua spiritui, videlicet quia sanat infirmitates mentis. Curat enim hydropicos, id est, auaros; vlcerosos, id est, superbos, scabiosos, id est, luxuriosos, qui habent pruritum carnis, quia tribulatio
Mich. 7. castigat. Vnde Mich. Proiiciet in profundum maris omnia peccata.

Secundò, quia mare quamuis ex se sit salsum & amarũ, pro dulcedine tamen venarum per quas facit transitum, est sui saporis variatiuum. Similiter tribulatio licet videatur amara vt in præsenti, tamen propter dulcedinem & patientiam eorum qui eam temporaliter & transitorie sustinẽt mutabitur in æterni præmij dulco-
Iudit. 5. rem. Iudith. Fontes amari obdulcati sunt eis ad bibendum.

Tertiò quia mare licet sit inquietum, est tamen propter continuũ suæ substantiæ à sua corruptione conseruatiuum. Sic tribulatio licet inquietet mentẽ vel carnem, tamen conseruat eam à corruptio
Eccl. 11. ne luxuriæ. Eccles. Malitia vnius horæ obliuionem facit luxuriæ.
Iob. 14. Iob. Recedunt aquæ de mari, & fluuius vacuefactus arescit. Aquæ enim, id est, concupiscẽtiæ carnis, recedũt de mari, id est, de amaritudine tribulationũ, & tũc vacuefactus fit fluuius, i. luxuriæ fluxus.

Item tribulatio feruentẽ spiritũ compunctionis gignit, & ventum vanitatis excludit. Cuius exemplũ est, quòd tempore æstatis in parte septentrionali generatur spiritus multus, & vapor coarctatur, qui facit terrã tremere. Ibi enim iuxta mare quasi quotidie terra tremit, & tam fortis est ibi motus equi vel hominis ita quod vasa plena liquoribus effunduntur. Vnde quidam perforauit terram septentrionalem lãcea longa, & exiuit ventus tantus quod fere diruit magnam domum. Per terram septẽtrionis intelligitur anima peccatoris frigida à calore charitatis. Est enim subiacens septem capitalibus vitiis, quæ tamen æstate charitatis calescente concipit spiritum multum contritionis, vaporem compunctionis, & tremorem humiliationis, ita quòd vas cordis plenum liquore peccati euacuetur effusione cõfessionis, & interdum dum terra, id est, corpus perforatur lancea longa, attractione diuturnæ macerationis & afflictionis, excluditur & exit ab homine ventus omnis peccati, & vanitatis.

In singulis creaturis tum corporeis, tum etiam incorporeis, supracelestibus & sublunaribus, sanctissimæ Trinitatis repræsentativestigia, pulcherrimis similitudinibus ostentatur.

Cap. LXXXI.

TRinitas diuinarum personarum in vnitate essẽtiæ repræsentatur generaliter in omnibus creaturis. Et hæc repræsentatio in creaturis irrationalibus, vestigium appellatur. Quelibet enim creatura subsistit in suo esse, & habet formam per quam determinatur ad speciem, & habet ordinem ad aliquod aliud. Per primum repræsentat Patrem, per secũdum Filiũ, per tertium Spiritum sanctum.

Item in magnitudine creaturarum cognoscitur potentia Patris; in dispositione Filij sapientia, in ornatu,

Digitized by Google

ernatu, bonitas spiritui sancti.

Item in quolibet individuo inuenies vnitatem, speciem, & vtilitatem, quorum primum conuenit Patri, secundum Filio, tertium Spiritui sancto.

Item scriptura dicit, quòd omnia constituit Deus in numero,
Sap. 11. pōdere, & mensura. In omni enim creatura est vnitas, veritas, & bonitas, siue modus, species & ordo, vt sic in omni creatura quo vna ostenderetur principij vnitas, & quo trina, personarum trinitas.

Item inuenitur in omni creatura, quod est, quod discernit, & quod congruit. Sed omnes istæ distinctiones siue assignationes vestigij, ad personarū trinitatē reducātur, vt pos se est manifestum.

Item apparet repræsentatio Trinitatis in omnibus substantiis. Nā in omni substantia creata (secun-
Dio. de diuin. nom. dum Diony.) inuenitur essentia, virtus, & operatio, quorū primum conuenit Patri, secundū Filio, tertium Spiritui sancto. Specialiter autem reperitur sanctæ Trinitatis repræsentatio in substātiis incorporeis & immaterialibus, scilicet in animabus, & in angelis. Generaliter autē in tres diuiditur species, quæ sunt vegetabilis quæ est in plantis, sensibilis, quæ est in brutis, & rationalis, quæ est in hominibus. Sed omnibus tribus cōpetit vna ratio animę communis. Et in vna communi animæ ratione repræsentatur vnitas essentiæ, sed in triplici animæ distinctione repræsentatur personarum distinctio. Sed excellētior adhuc repræsentatio Trinitatis est in anima rationali, scilicet propter modum imaginis, propter quam dicitur, quòd homo ad imaginem dei factus est. Nam sicut sunt in vnitate essentiæ diuinæ tres personæ, ita in vna essentia rationalis animæ tres potentiæ sunt, s. memoria, Intelligentia & volūtas imago enim Trinitatis diuinæ, non inuenitur in homine, nisi secundum mentem: in alijs vero partibus ostenditur ibi repræsentatio solùm per modum vestigij. Sed adhuc Trinitatis imago attenditur in mente, & magis secundum actus dictarū potentiarum, quam secundū potentias ipsas. Propterea quia personæ diuinæ distinguuntur secundum processionē verbi à dicente, & processionem amoris vtrūque connectētis. Verbū autē in anima sine actuali cognitione nō potest esse. Aug. dicit. Vnde principaliter attenditur imago Trinitatis in mente secūdum actus, prout scilicet ex notitia rei quā habemus cogitando interius verbum concipimus, & ex hoc in amorē prorumpimus. Sed quia principia actuum sunt habitus & potentiæ, vnumquodque autem est virtualiter in suo principio, secūdarió & quasi ex consequenti imago Trinitatis potest attēdi in anima secundū potentias & habitus prout in eis actus virtute existunt. Sed adhuc attende, quod imago non attenditur in notitia, vel amore sui vel alterius rei, sed per respectum ad hoc quod est Deus: quia scilicet mens potest meminisse, intelligere & amare deum, à quo facta est, vt dicit August. Quia, (vt dictum est) diuinæ personæ distinguuntur secundum processionem verbi à dicente, & processionem amoris. Verbum autē dei nascitur de deo secundū notitiam sui ipsius, & amor procedit secundum quod se ipsum amat, & manifestum est, quod diuersitas obiectorum diuersificat speciē verbi & amoris: quia non est idem verbum de lapide & equo conceptum. Vnde attenditur diuina imago secundum verbum conceptum de Dei notitia, & secundum amorem exinde deriuatum. Ipsa enim rationalis anima tribus

Digitized by Google

theologicis virtutibus perficitur, scilicet fide, spe, & charitate, in via. Ipsa autē in patria tribus dotibus dotabitur, quę sunt visio succedens fidei, inhæsio succedens spei, & fruitio correspondēs charitati. Vnde patet quod in anima rationali est sanctissimæ repręsentatio Trinitatis, & secundum esse naturæ, & secundum perfectionē gratiæ, & secundum statum gloriæ. Adhuc autē expressior, & nobilior repræsentatio Trinitatis est quæ in angelis reperitur. Vnde Greg. secundum. Greg Angelus dicitur signaculum similitudinis, quia in eo similitudo diuinæ imaginis illuminatur expressa: & hæc similitudo inuenitur in quolibet angelo. Repræsentant etiā angeli sanctissimam Trinitatē in communi, quia distinguūtur omnes per tres hierarchias, & quælibet hierarchia adhuc tres ordines continet. Vnde Deus est in Thronis vt maiestas, in Cherubim vt vēritas, in Seraphin vt charitas, per quę nota tur trinitas personarum & similiter inuenitur in aliis hierarchiis. Item apparet repræsentatio Trinitatis in subſtantiis corporeis & materialibus. Nā in omni corpore (secundū Philosophos) tres dimensiones existunt, scilicet lōgitudo in linea, latitudo in superficie, spissitudo siue profunditas dicitur esse in corpore, quia est eius dimensio propriē propria linea est tantū producēs, & ideo cō petit patri qui est principiū nō de principio. Linea enim (secundum Arist. 2. Philosophum) dicitur esse producens, quia est principiū a quo superficies fluit, sed dicitur esse nō producta, quia licet dicatur fluere à puncto vsque ad pūctū, quod nō est in cōtinuo, nisi lineā ducere, tamen non potest habere à pūcto aliquam quantitatem, cum punctū sit indiuisibile. Vnde linea prout continua nō diuiditur in pūcta, sed in partes continuas. Et ideo physicus non considerat puncta, cum istæ dimensiones nō fluant à puncto, sed à materia. Corpus vero est tantum productum, quia profundum quod est proprium corpori, fluit, à superficie. Alioquin idem producentur à seipso, si in plano essent plures superficies, sed tamen dicitur corpus non esse producens, quia non intelligibilis vltra corpus alia species magnitudinis differens ab istis. Vnde profunditas siue corpus congruit Spiritui sancto, quia ab aliquo procedit principio. s. patre & filio, sed nulla alia diuina persona procedit ab ipso. De quo etiam dicit Apost. Scrutatur profunda Dei. Superficies autē: producens & producta est: producitur enim a linea, & ipsa simul cū linea producit ipsum corpus siue profunditatem: & ideo competit filio qui nascitur ex Patre, & ab eo simul & Patre Spiritus sanctus procedit. 1. Cor. 2

Item beata Trinitas præsentatur in naturis. Cōpetit enim ternarius numerus omnibus rebus naturalibus, Et quia secūdum Pithag. Pithagoram esse completum in natura habet principium, medium, & finem; ideo Pithagoras docuit Deum naturę proprietatibus eminentē colere rer in die. Quia ipsa cognitio quæ de possibili est, perficitur tribus; scilicet sensu, quo manuducimur, imaginatione qua indagamus verum ex his quę nos manu ducunt; & intellectu, quo conspicimus inuentum. Ideo etiā honoramus Deum ter, secundum Termegistum, secundum tria pūcta hemisphęrij, id est, mane, meridie, & vespere: vndelex Pithagoricorū & Christianorum adorat ad Orientem. Lex Termegisti & Machometi ad meridinē. Lex Moysi ad Occidentem.

Item posita sunt à philosophis magnis

Digitized by Google

magnis in cultu Dei tria, scilicet adoratio propter reuerentiã, thus propter distributionem suauissimę cognitionis diuinæ, & virtutum cælestiũ æ terrestrium; hymnus, secundum Pihtagoram, propter concentum cæli.

Item est repræsentatio Trinitatis in cælis, id est, in corporibus cælestibus. Computãtur enim ab Apostolo tres cæli, quia dicit se raptum ad tertiũ cælũ, propterea quia in sphæris cælorum triplex est differentia. Quia est aliquod cælum mobile & stellatum, sicut firmamentum, cũ quo etiam cõputantur septem planetarum orbes, qui sunt sub eo. Aliquod verò est mobile, sed nõn stellatum sicut cristallinũ, vel si quod aliud supra ipsum quòd sit primum mobile, secundum astrologos. Tertiũ autem quod nec est mobile nec stellatum, sicut empyreum quod est beatorum locus. In cælo etiã relato ad terrã inuenitur triplex dimensio: sunt enim tres viæ cõtinuæ, scilicet lõgitudo à sursum in deorsum, vel è cõuerso. Latitudo à dextro ad sinistrum. Altitudo ab ante ad retro. Igitur in cælo ad terram relato, relatio circũferentiæ ad centrum causat longitudinem ascendendo & descẽdendo. Ordo verò signorum in circulo obliquo facit altitudinẽ, quia ab Occidente in Orientẽ facit ante, sed retro est ab Oriente in Occidentem. Alius verò motus facit latitudinem, id est, dextrum ad sinistrum.

Item repræsentatio sanctæ Trinitatis in planetis est. Assignatur enim eis triplex circulus, scilicet deferens, æquans, & epicyclus.

Item in eorum cursu dicitur esse triplex gradus. Quia quandoquæ planeta est retrogradus, quãdoque directus, quãdoque stationarius. Nam quasi stationarius patet a nullo est procedens: sed quasi retrogradus est Filius, carnẽ assumens: tunc enim sol retrocedit vsque ad decimam lineam, vt figuratum est Isai d est, vsque ad humanam naturã, quæ quasi decima est post nouem ordines angelorum, & in decima dragma figurata, Luc. Sed quasi directus est Spiritus sanctus, quia missus est ad directionẽ fidelium. Vnde Psalm. Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam Sed præcipuè sancta Trinitas repræsentatur in sole, qui est maximus planetarum. In eodem sole secundũ Aug. tria hic consideramus, quod est, quod lucet, quod calet. Primũ competit Patri à quo Filius habet esse, & Spiritus sanctus; Secundum filio; Tertium spiritui sancto.

Isa. 38.

Luc. 15.

Psal. 142

Item est repræsentatio Trinitatis in locis. Est enim triplex locus deputatus creaturæ rationali, scilicet locus summus, id est, cælũ, vbi sola lætitia; & est infimus, scilicet infernus, vbi sola tristitia; & & est medius, hoc est mundus, in quo sunt summa speranda, & infima timenda. Vnde Phil. In nomine Iesu omne genu flectatur, cælestium, terrestrium, & infernorum. In nomine Iesu (vt dicit Ambr.) tota Trinitas repræsentatur, quia Iesu interpretatur vnctus, in quo intelligitur vngẽs, & vnctio, & ipse vnctus. Vngens pater, vnctus filius, & vnctio spiritus sanctus. Et ideo in nomine Iesu olim in Apostolorum tẽporibus credentes, baptizabãtur in nomine Trinitatis.

Phil. 2.

Ambr.

Item repræsentatur Trinitas in elementis, quæ distinguuntur (secundum Philosophum) tripliciter, quia sunt simpliciter leuia, vt est ignis, vel simpliciter grauia, vt est terra, vel media grauia & leuia sicut aër, qui est grauis respectu ignis, leuis autem respectu aquæ: & aqua quæ est leuis respe-

Digitized by Google

ctu terræ, grauis autem respectu aëris. Item in elementis inueniturquædam alia trinitas respectu loci: quia solum tria elementa se contingunt in loco generationis, scilicet, aër, aqua, terra. Aër enim non plus habet de natura grauis quàm aqua de natura leuis. Specialiter autem ignis repræsentat sanctam Trinitatem, quia ignis apparet tripliciter, in flamma, luce, & carbone. Item quia ignis habet triplex esse: est enim ignis purus in propria sphæra, ignis cõunctus rei combustibili, scilicet in aliena materia, & est iginis mixtus, scilicet in re elemẽtata, in qua (secundũ quosdã) ignis & etiam alia elementa sunt actu, nõ quoad esse primum, scilicet formarũ substantialium, sed quoad esse secundum, scilicet qualitatum suarum, quæ sunt reductæ ad mediũ: & in Deo sunt ibi sicut extrema in mediis, & secundum aliquos nullo modo sunt ibi actu, sed sunt ibi virtute. Repræsentatur etiam Trinitas beata in aëre, qui distinguitur per tria interstitia, supremum quod dicitur æthereum, & medium, ac infimũ, quod dicitur aëreum. In supremo est calor & lux propter ignis & solis propinquitatem. Similitet in infimo per repercussionem radiorum è terra. In medio autem ad quod non potest pertingere reflexio radiorum, est frigiditas & obscuritas. Aqua etiam repræsentat personas Trinitatis, quia inuenitur aqua triplex, scilicet condensata vt in nube, vel congelata vt glacie, vel liquida, vt in fonte vel flumine. Est enim aqua vnũ ex illis tribus quæ testimonium dant in terra ipsũ Trinitati beatissimæ. Ioan. Tres sunt qui testimonium dant in terra, spiritus, aqua & sanguis: spiritus, inquam, sanctificationis, aqua ablutionis, sanguis redemptionis. Terra quoque repræsentat beatã Trinitatẽ. Dicitur enim Isa. Quis appendit tribus digitis molẽ terræ? per quos tres digitos intelligi possunt tres personę diuinæ in orbe terrę repræsentatę. Vnde & terra quæ inhabitatur trifariè à sapiẽtibus est diuisa. Vna dicitur Asia, altera Europa, tertia Aphrica est. Et est Asia mũdi totius pars media, à meridie per orientẽ vsque ad aquilonem protensa, à quadã muliere sic vocata, quæ apud antiquos regnũ tenuit Oriẽtis, vt dicit Isido. Europa verò à septentrione vsque ad occidentẽ est extensa, quæ sic vocata est ab Europa filia regis Libiæ, quã Iupiter rapiens ab Aphrica duxit in Cretam, hanc tertiam partẽ orbis vocauit Europã. Et sic in Europa, liiij gentes sunt, vt dicit Chrysostomus. Aphrica verò ab occidẽte vsq; ad meridiẽ est protensa siue porrecta, & secundum quosdã dicta, Aphrica quasi aprica, eo quòd soli omnino sit aperta, & nulli quasi frigori sit subiecta, vt dicit Isid. Aliqui autẽ dicũt ab Afer filio. Abraam ex certa causa esse dictam, qui versus Lybiam dicitur duxisse exercitũ, & ibi victis hostibus consedisse, & Aprica cũ Europa est totius orbis medietas. Quidã verò dicunt, quòd has tres partes mundi, tres filij Noe diuiserũt postquã egressi sunt de arca, ita vt Sem cũ sua posteritate futura occuparet Asiã, Iaphet Europã, & Cham possideret Aphricam, sicut dicit glossa, Gen. x. & idẽ dicunt Chrysost. & Isido. Plinius & alij plures concordant cum eis. Isa. 14. Isid. Eth. 1. Ioan. 5.

Item beata Trinitas repræsentatur in motibus. Est enim motus secundũ locum triformis rectus, circularis, & obliquus. Item distinguitur motus secundũ aliquos in naturalem, cuius principiũ est natura; & violentũ, cuius principiũ est ab extra; & animalẽ, cuius principium ab intra, quia ab anima

Digitized by Google

ma quæ mouet multipliciter.

Item in numeris est repręsentatio Trinitatis. Nam primũ impar est ternarius numerus, in quo perfectio primi repręsentatur, scilicet Dei, qui trinus est & vnus. Ideo omnis res, quę habet ista trias. principium, mediũ, & finẽ; dicitur esse perfecta, vtpotè quia in tri nario numero finis conformatur principio, & ideo sic dicit philo-
Arist. 1. cœl. sophus secundum translationem Arabicam, per hũc numerum scilicet ternarium, adhibuimus nosmet ipso magnificare vnum Deũ eminẽtem, proprietatibus eorum quę sunt creata. Vnde & Hermes Trimegistus ponit mundum perficì in tribus ymãmene, quod est impulsio vel implexio causarum; necessitate quæ est exæquatio causarum per motum ad esse; ordine qui est distributio cuiuslibet producti in locum & officium suum.

Item numerus diuiditur in tria
Isid. quia numerorum (secũdum Isid.) alius linealis, aliur superficialis, alius vero solidus Linealis est qui ab vnitate incipiẽs ordinatè procedit, vt vnus, duo, tres, & sic in infinitum. Superficialis vero numerus est ductus in se vel in aliũ semel, vt bis duo, bis tria. Solidus autem est qui ducitur in se, vel in alium semel, & postea semel ducitur in totum, vt cum dicitur, Bis duo bis, ter tria ter, & sic de alijs. Vel alia distinctio numeri per tria est, quia numerorũ alius digitus, alius articulus & alius compositus. Digitus enim continet numeros simplices ab vnitate vsque ad decem. Articulus cõtinet decem, & alios denarios, vt vigniti, triginta, quadraginta, & sic de singulis. Compositus vero vtrumque complectitur, vt vndecim, duodecim, tredecim, & c.

Item repræsentatur Trinitas in figuris. Nam prima figura dicitur rectilinea. Hæc est triangulus habens tres angulos æquales duobus rectis. Cui cõparatur anima vegetabilis, quæ habet tres vires, nutritiuam, augmentatiuam, & generatiuam. Est ergo triangulus tribus lineis incluſus, in tribus angulis extensus, & per tres species diuisus, qui sunt, secundum Philosophum, æquilateris, qui habet omnia latera æqualia. Isoceles qui habet duo latera tantum æqualia: & gradaium qui habet latera inæqualia. Figura circularis repræsentat Trinitatem: quia Deus est circulo similis. Dicit. ꝛ. Hermes supradictus, quòd monas gignit monadẽ, & in se suũ reflectit amorẽ. Quod quoad nostrũ intellectũ trahẽtes dicimus, q̃ pater vnus vnicũ generat & genuit filiũ ab æterno, cũ quo etiã simul ab æterno spirat Spiritum sanctũ, qui est nexus & amor amborum. Nã Deus Pater ab æterno se perfectè intelligit, & intelligendo se diligit, quam dilectionem extra se ad alium nõ extẽdit, sed in se reflectit, quia ad intelligentẽ & intellectũ, ad Patrem & Filium, à quibus procedit ipsa dilectio ad modum circuli in seipsum reflectit. Vnde omnino Deus in essentia vnus Pater intelligens, & intelligẽdo filium gignens, & amor ab vtroque procedens, vt in vtrũque se referens & reflectens. propter quod Trimegistus fuit interrogatus quid esset Deus, respondit. Deus est sphæra intelligibilis, cuius centrum est vbique, circunferentia vero nusquam. Nã quia Deus corpus nõ est, nec etiã esse potest, eo quòd summè simplex est, quia omne perfectissimũ oportet esse simplicissimum, eo quod posterius componentibus sit omne compositum: ideo ad differentiam sphæræ corporalis dicit, quòd est sphęra intelligibilis. Vnde in centro, q̃ est quid

mini-

Digitized by Google

minimum & simplicissimum circunferentiæ comparatū, diuinam simplicitatem intellige: sed per circunferentiam quæ est maxima immensitatem diuinā accipe. Est ergo sensus descriptionis prediꝯ, Deus est sphæra, id est, principio carens & fine: multò magis quàm circulus, siue sphæra, vt sic eius notetur æternitas, Intelligibilis, vt notetur eius immateriali tās. Cuius centrum, id est, indiuisibilis & simplex essentia, vbique tota est: sed circunferentia eius, id est, eius immensitas, nusquam est, quia à loco comprehendi nō potest, sic etiam circunferentia primi cæli dicitur minime loco contineri: quia si primum cælum esset in loco, cum locus sit terminus corporis continentis (vt Philosophus dicit) extra cælum aliud corpus esset, quod cælum includeret, & sic sequeretur quæstio de illo alio corpore, & sic de alijs, & ita procederetur in infinitū quod est inconueniens. Vnde secūdum Alexandrum, vltima sphæra nullo modo est in loco, sed Auerroys dicit, quod licet vltimum cælum nō sit in loco per se, id est, secūdum circunferentiam, est tamen in loco per accidens, ratione centri eius quod mouetur, quia ipsum cētrum habet fixionem in loco. Sed rationabilius videtur dictū Themistij, scilicet quod vltima sphæra etiam secundum circūferentiam, dicitur esse loco ratione partiū, quia partes mutant locū subſtantia & ratione. licet non actu, sed potentia tantum, cum nō sit pars actu diuisa. Si enim esset pars cæli actu diuisa, tunc esset actu in toto sicut in loco. Vnde quia aliquid dicitur de tota ratione partium, in quantum partes vltimæ sphæræ sunt in loco in potentia, tota vltima sphæra est in loco per accidens ratione partium: quod sufficit ad motū circularē. Quicquid autēm sit de sphæra corporali, de Deo tamen qui est sine quantitate immensus & omnino indiuisibilis, hoc est verum, quod nullo apprehendatur loco. Sic ergo Deus dicitur sphæra propter suam æternitatem, intelligibilis propter suam immaterialitatem, & dicitur habere cētrum propter suam simplicitatem, vbique totus propter suā indiuisibilitatem, & dicitur esse nusquam, id est, à nullo loco comprehēsus propter suā immensitatem,

Aristo. Physi.

Alex. Auer.

Them.

Item repræsentatur Trinitas, in consonantiis musicis. Sunt enim musicæ tres partes, scilicet harmonica, rithmica, & metrica. Itē harmonica fit tripliciter. Nam (secundū Isid.) omnis sonus harmonicus aut voce editur, scilicet per fauces, aut flatu, scilicet per fistulas, aut pulsu sicut per timpana, psalterium, & citharam, & huiusmodi pulsus importat potentiam patris, vox refertur ad sapientiam filij, flatus ad bonitatem viuificatiuam Spiritus sancti. Sic patet quia beatissima Trinitas in omnibus, licet vario modo, repræsentatur suis effectibus, & Deus omnium auctor est, non solum vt vnus, sed etiam vt trinus, ex quo omnia, per quem omnia, in quo omnia, cui sēper sit honor & gloria, & erit in sęcula.

Varia verbi Dei similitudines ac vtilitates. quæ ex lumine, solis radiis, scintillis, guttis, & stillis roris & pluuia eliciuntur.

Cap. LXXXII.

VErbū Dei assimilatur lumini iuxta illud Psal. Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen semitis meis, & hæc similitudo attenditur quantum ad septem. Psalm.

Primò, quia lumen est diuersorum corporum diuersimodè penetratiuum. Vnde auctor perspectiuæ dicit, quod lumē est triplex, scilicet

Digitized by Google

scilicet reflexum, fractum, & directum. Reflexum sicut à speculo, & alijs politis corporibus, quæ lumẽ à se receptum reijciunt. Et tales sunt qui Verbum Dei audiunt, sed ipsum auditum reijciunt, vel contradicendo, vel contrafaciendo, secundum illud Iob: ipsi fuerunt rebelles lumini, vel reiiciunt illud obliuiscendo, secundum illud Iac. Comparabitur viro consideranti vultum natiuitatis suæ in speculo. Psal. Proiecisti sermones meos retrorsum. sed Luc. dicitur. Beati qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud. Aliud est lumen fractum, sicut quando lumen venit ad corpus aliquantulum densum, vel durum. Tale enim corpus lumen in se recipit, sed propter materiam quæ omninò non obedit, vt transire lumen possit, lumen non rectè incendit, sed ab incessu recto diuertit, & talis incessus dicitur fractio radii. Sic frangitur verbum Dei in his qui audiendo ipsum suscipiunt, sed non obediunt faciẽdo. Vnde nec rectè ipsum suscipiunt, & ideo dicitur Iac. Estote factores verbi, & non auditores tantum, fallentes vosmetipsos. Matth. Vide, ne lumen quod in te est, tenebræ sunt. Nam res, quam radius non penetrat, licet ex vna parte vbi lumen recipit sit illuminata, ex alia tamen ad quam non transit, remanet tenebrosa. Vnde tales licet illuminentur in eo quod audiunt, tamen tenebrosi sunt in eo, quod non faciunt. Tertium lumen dicitur directum, quando nõ repellitur nec materiam inobedientẽ reperit, sed liberè transit, & operationes perfectas facit. Sic simili modo etiam verbum Dei est, cum diligenter & perfectè auditur ac deuotè, quia tunc memoriter retinetur, & obedienter ac solicitè impletur. Vnde tunc perfectam operationem facit, quia ad æternam beatitudinem perducit: secundum illud Iac. Si quis perspexerit in lege perfectæ libertatis, nõ auditor obliuiosus factus, sed factor operis, vel verbi, hic beatus in facto suo erit. Psal. Deducet quasi lumen iustitiam tuam. Nam lumẽ huiusmodi, transeundo deducit à principio ad medium, & de medio ad extremum. Sic verbum Dei quando auditur aure, retinetur corde, perficitur opere, tunc iustificat hominem, & dignum reddit æternę beatitudinis.

Iob. 34. Iac. 1. Psal. 49. Luc. 1. Iac. 1. Mat. 6. Iac. 1. Psalm.

Secundò, quia lumẽ est formarum vel figurarum declaratiuum & manifestatiuum. Sic verbum dei manifestat nobis formas, & figuras vitiorum & virtutũ. Ephe. Omne quod manifestatur, lumen est. Ephe. 5.

Tertiò, quia lumẽ est oculorum lætificatiuum. Ecc. Dulce lumen, & delectabile est oculis videre solem. Sic verba Dei interiores oculos animæ illuminant, ipsamque lætificant & delectant. Prouerb. Lux oculorum lætificat animam. Eccl. 11. Pro. 15.

Quartò, quia lumen est ægris oculis odiosum, & molestiæ illatiuum. Similiter verba Dei in hominibus prauè dispositis sunt molesta. Ioan. Dilexerunt homines magis tenebras quam lucem; erãt enim opera eorum mala. Ioan. 3.

Quintò, quia est pigritiæ excitatiuum. Nam lumen Dei adueniens, excitat mentem ad surgendum à lecto peccati, & etiam ad bene operandum, Isa. Surge illuminare Hierusalẽ, &c. sunt enim verba bona quasi stimuli. Eccl. Verba sapientum quasi stimuli. Isa. 60. Eccl. 12.

Sextò, quia lumen est formarũ & specierum in superficie speculi, vel alterius corporis politi, impressiuum. Nam lumen politæ materiæ superficiem pertingens, in angelis æqualibus se reflectit, & omnium subiectorum formas impri-

Digitized by Google

imprimit, Vnde quod est extra substantiam, in superficie collocat speculi per imaginem & figuram. Sic etiam per verba Dei imprimuntur mentibus hominū diuersę cogitationes & affectiones quasi diuersæ imagines Nam quādoque verbum Dei auditum mētes audientium eleuat in contemplationem & amorem cęlestium, quādoque etiam imprimit timorem suppliciorum infernalium, quandoque etiam contemptū & despectum omnium mundanorū, quandoque fugam & odium omnium vitiorum.

Et hæc præcipuè facit verbum Dei in mentibus politis, & à peccatorū rubigine tersis. Vnde hoc est lumē sapientiæ, quod mentes multipliciter informat. Sap. Diligite lumen sapientiæ. Sap. 6.

Septimò, quia lumē secundum dispositionē materiæ quā subintrat est variationis susceptiuum. Nam eius claritas intendit in materia perspicua & pura, & remittitur in materia fœculenta. Sic verbum Dei in mente pura & tersa à vitijs, lumen sapientiæ plurimum inducit. Sed in mente impura & fœculenta peccatis, lumen sapientiæ vel gratiæ non immittit. Item in diaphana materia, quia obstaculum non inuenit, ideo per eam irradians proprios fulgores exprimit & ostendit, vt Diony. dicit, & quanto perfectius in illa profundatur, tanto latius ex ea refusa ad alia deriuatur. Dum autem lumen materię grossę infunditur, imperfectè ab ea recipitur, vnde solum se diffundit extrinsecus. Sic verbum Dei in mente peruia nō habente opacitatem vel grossitiem materialis amoris, fulget vel splēdet, secundum illud Tob. Luce splendida fulgebis, id est, non solum in te splēdida eris, sed etiam alijs per doctrinam vel bonorum operum exempla fulgebis, secundum illud Matt. Sic luceat lux vestra coram hominibus, vt videant opera vestra, &c. Vnde de talibus dicitus Baruch. Stellæ dederunt lumen in custodijs suis. Stellæ enim sunt mundissimę substantię, & lumen à sole percipiunt quod aliis refundunt. Sed in mente vbi est densitas amoris materialis & temporalis, lumen diuini verbi sō lū exterius in auditu percipitur: & si aliquo modo ad cor transeat, non ibi figitur vel aliquid operatur, sed citius à contrario facti fine affectus repellitur. Sic lumenā grossis vel compactis corporibus repulsam patitur, ne c ad interiora admittitur, etiam in superficie esse videtur. Dio. de cæl. hier. Tob. 13 Matt. 5. Baruc. 4

Item verbū Dei assimilatur ipsi radio solari, ex cuius reflexione generatur flamma ignis, vt dicitur Mac. 2. Sol refulsit, qui prius erat in nubilo, & accensus est ignis magnus. Ita frequenter diuinum verbum generat in mente hominis mirabilem flammā amoris. Psal. Eloquiū Dominī inflammauit eum. Et nota quod radius inflammationem causans, oportet quod sit à corpore terminato, solido &, firmo, id est, permanente. Vnde radius solis in aqua fluente inflammationem vel ignitionem causare non potest, ex eo quod huiusmodi aqua non est solida, nec permanens, nec etiam terminata, & ideo nullam formam retinens: posset tamen fieri in aqua contenta in aliquo vase valde rotundo, & solido, & terminante, & quiescente, puta in ampulla, vel huiusmodi. Et ita similiter etiam ad hoc vt verbis diuinis cor hominis inflammetur oportet, quod sit terminatum per inquirendi sobrietatem, scilicet vt non plus velit sapere, quam oportet, sed sapere ad sobrietatem. 2. Ma 1. Psa. 104. Ro. 12.

Item oportet quod sit solidum & est, non confractum siue obliuiosum,

Digitized by Google

uiosum, vt scilicet quod ex vna parte recipit, ex alia parte effun-
Eccl. 21 dit. Vnde dicitur Eccl. Cor fatui quasi vas confractū omnē sapientiam non tenebit. Vel debet esse solidū, i. non molle: quia quodcūque molle est, sicut faciliter impressionem recipit, ita faciliter amittit. Et talis etiam sicut faciliter ad verbum Dei accēditur, ita faciliter extinguitur.

Item oportet, quod sit permanens, vt non ad tempus credat, &
Ioan. 5. in tempore tentationis recedat, secundum illud Ioannis: Si manseritis in sermone meo, verè discipuli mei eritis. Cor ergo quod habet stabilitatem & soliditatem, vehementer inflammatur, & incenditur per diuini eloquij, id est
Luc. 24. sacræ scripturæ radium. Luc. Cor nostrum ardēs erat in nobis, dum loqueretur nobis in via.

Item verba Dei frequenter prædicata assimilantur scintillis.

Primò, qui scintillæ habent igneitatem. Nam scintilla est modica ignis particula ex materia ignita, caloris impetu resoluta. Quia scilicet ex mēte cælestis desiderij, vel superni zeli igne accēsa, verbum deuotè prædicantis egreditur cū impetu feruoris, quo mentes audientium succenduntur & inflammantur, secūdum illud Eze. Scintillæ quasi aspectus
Eze. 1. Grego. æris candentis, vt dicit Greg. Vita prædicantium sonat & ardet, ex quo scintillæ prodeunt, id est, verba ignita.

Secundò, verba Dei frequenter audita assimilātur scintillis ratione mobilitatis, quia habet mobilitatem, quia scintilla mox vt resoluitur sursum mouetur, sed dū ex partibus terrestribus grauatur, ad centrum iterum reclinatur, & ideo scintillæ discurrunt nunc as-
Sap. 3. cendēdo, nunc descendendo. Sap. Tanquam scintillę in arundineto discurrent. Sic sancti prædicatores nituntur per suū verbū corda audiētium ad cælestia eleuare, & tunc eorum verba sunt vt scintillæ ascendētes: sed interdum propter auditorum imbecillitatem coguntur ipsa verba quæ prædicant, temperare, & ea potius auditorum fragilitati, quam suę auiditati concordare: & tunc eorum verba sunt quasi scintillæ descendētes: sic faciebat Apostolus. Humanum dico propter infirmitatē Rom. 8.
carnis vestræ. Interdum etiam ea temperant propter infirmitatem
Cor. 12. propriam, secundum illud Apost. Parco autem, ne quis existimet aliquid esse supra id quod videt in me, aut audit ex me.

Tertiò, quia scintillæ habent luminositatem, sic sanctorū prædicatorum verba illuminānt audientium corda ad considerandū Dei opera. Eccl. Desiderabilia omnia Eccl. 42
opera eius, & tanquam scintilla quæ est considerare.

Quartò, quia scintillæ habent virtuositatem. Ex modica enim scintilla fit sæpe maximus ignis. Ita similiter ex breui prædicatione, immo aliquando ex breui sermone, sequitur magnus fructus. Eccl. 11
Eccl. Ab scintilla vna augetur ig- Act. 10.
nis. Vnde Act. dicitur, quòd prædicante cecidit Spiritus sanctus
Sap. 2. super omnes qui audiebant verbū Dei Sap. Sermo scintillæ ad commouendum cor nostrum.

Item verba Dei assimilantur guttis & stillis roris, & pluuiæ. Vnde Deut. Concrescat vt pluuia
Deu. 32 doctrina mea, fluat vt ros eloquiū meum, quasi imber super herbā, & quasi stillæ super gramina. Eccl. Guttas pluuiæ, id est, verba
Eccl. 1. doctrinæ cælestis quis dinumerauit? Nam sicut sapientiæ eius non est numerus, ita nec verborum eius. Guttæ etiam siue stillæ terram humectant, radices ingrossant, semina fœcundāt, plātas & arbores vegetāt, pisces in mari

recreant

Digitized by Google

recreant, ostreas impinguant, ac in eis margaritas generant, insuper etiam lapides cauant. Ita similiter etiam verba diuina audita deuotè vel lecta, animā humectant deuotione; radices cordis, id est, cogitationes & affectiones ingrossant augmentatione seminā, id est, bona proposita fœcundant operatione; plantas & arbores, id est nouiter cōuersos & pœnitentes, qui debent fructus dignos pœnitentię facere, vegetāt, id est, confortant spirituali refectione, pisces in mari, id est, positos in amaritudine & tribulatione, recreant interiori consolatione, ostreas, id est, claustrales & inclusos impinguant religionis obseruatione, ac in eis margaritas puritatis generant solicita castificatione & emendatione. Item lapides, id est, lapidea & dura sæcularium corda & peccatorū emolliunt & cauant, id est, ad cōpunctionem & pœnitentiam disponunt frequenti auditione, sicut gutta cauat lapidem non vi, sed sæpe cadendo.

Virginum virginitatis, decor ac perfectio, qualis quantusq; existat ex pluribus Galaxiæ similitudinibus. Cap. LXXXII.

VIrginum sanctarū perfectio assimilatur circulo Galaxiæ propter quatuor.

Primò, propter decorem & pulchritudinem. Nam galaxia est circulus cælestis, cæteris circulis pulchrior. Et similiter de virginitate dicit Cyprianus, quod est flos ecclesiastici germinis, decus atque ornamentum gratiæ spiritualis, & illustrior portio gregis Christi. Et Ambrosius de ipsa dicit: Pulchritudinē quis potest æstimare maiorem decore virginitatis. Quæ amatur à rege, probatur à iudice, dedicatur à domino, consecratur à Deo, semper sponsa, semper innupta. Vnde nec amor fratrē habet nec damnum pudor.

Cypri.

Ambr. libr. de virgi.

Secundò propter honorem. Est enim virginitas tantò honorabilior, quanto sublimior. Eius autē sublimitatem ostendit galaxiæ situs, quæ mediū tenet inter duas partes cæli æquales. Virginitas similiter medium cæli tenet: Namque angelis debetur, & hominibus, inter quos quasi media est virginitas, habens cum hominibus communem carnis fragilitatem; sed cum angelis habet communem, & quasi supra homines incorruptionis integritatem. Propter quod dicit Hiero. quod in carne præter carnem viuere, angelicum est, non humanum. Damascenus dicit, quōd abstinentia à nuptiis, est angelorum imitatio. Dicit enim Ptolo. quòd circulus galaxiæ duplex est. Vnus quasi intra alium, & ille qui est intra continuus videtur, incipiens à pedibus Geminorum, & regirans in Geminos per principium Sagittarij. Et alter est supra illum, non vbique coniunctus ei, sed in aliquibus partibus coniunctus ei, & in aliquibus distinctus ab eo: & iterum ille exterior circulus non videtur omnino cōtinuus, ab aliquo puncto in punctum idem, sed in multis locis videtur interfectus. Similiter etiam duplex est perfectio siue incorruptio virginalis. Vna interior in proposito mentis, & hæc cōtinua & perpetua debet esse. Alia est extra, virginitas scilicet carnis, & hæc interrumpitur seu corrūpitur per violentiam absque cōsensu mentis: & tunc nō amittitur meritum virginitatis, sicut dixit sancta Lucia. Si me inuitam feceris violari, castitas mihi duplicabitur ad coronam. Hæ autem duæ integritates in quibusdā inueniuntur cōiunctæ, quia vtranque habent: in quibusdam disiunctæ, id est, integritas

Hiero.

Dam.

Pto li. 8 Alma.a

gritas carnis sine integritate mētis, vel à contrario.

Tertiò, virginitas assimilatur galaxiæ propter candorem. Nam galaxia quendam candorem habet, & ideo vocatur via lactea, siue circulus lacteus: & iste candor competit virginitati, quę est candor lucis æternæ, vt dicitur Sapi. Sap.7. Quædam sunt quæ habēt lucem & incorruptibilitatem æternam, idest, interminabilem, vt Sol & stellæ, & sic habebunt corpora Sanctorum post resurrectionem, quæ erunt sicut stellæ in perpetuas æternitates, vt dicitur Dan. Dan.12. Huius autem æternæ lucis & incorruptibilitatis est quidam candor virginitas carnis, in qua nihil coinquinatū incurrit, vt habetur Sap. Est enim in eame corruptibili perpetuę incorruptionis meditatio, vt dicit Aug. Eccl. Sap.7. Fulchritudinem decoris eius admirabitur oculus. Eccl.43.

Quarto, propter splendorem. Nam galaxia inter omnes circulos cælestes meliorem habet claritatem. In locis enim illis vbi videtur galaxia, sunt stellæ multæ paruę quasi contiguæ, in quibus diffunditur lumen solis, omnino luminosè, & magis refulget fulgor iste, & ibi materialis est pars orbis, id est spissior, & ideo aptior ad tenendum lumen, & terminandum visum: & ideo apparet locus iste magis radiosus. Similiter virgines in cælo habent singularem splendorem gloriæ. Nam virginitati debetur aureola. Vnde corpus virgineum est in cælo sicut circulus splendidissimarum stellarum. Isa. Stellæ cæli, Isa.13. splendor earum.

Quinto, propter fixionē. Nam galaxia, vt dicit philosophus, non recedit ab vno loco orbis, quod intelligitur quātum ad apprehentiam propter motum tardissimū, quia in rei veritate comperitur est, quòd galaxia mouetur motu stellarum fixarum, scilicet in centum annis vno gradu. Et hæc immobilitas competit virginibus sacris, quæ ita inhæserunt Christo, quòd nunquam ab eo potuerunt separari, vt ait Apost. Rom. Rom.8. Quis nos separabit à charitate Christi?

De Arcturi proprietatibus, eiusque stellarū nuncero, ac de septem planetis, quibus similitudinibus multis, virtutum perfectio cōparatur.

Cap. LXXXIIII.

VIrtutū perfectio dicitur similis arcturo, de quo Iob. Iob 7. Qui facit arcturū, & Orionā. Nā arcturus à septē stellis in axe fixis & in se reuolutis constituitur, vt dicit Isido. Hoc ergo signum septem stellarum, significat in anima Isid. perfectionem septem virtutum propter quinque.

Primò, propter numerum, quia vt septem sunt stellæ, illud signū decorantes, ita sunt septem virtutes animam perficientes, scilicet secundum septem quæ in nobis regēda sunt, vna ex parte animæ, & quatuor ex parte corporis. Anima enim constat ex tribus potentis, corpus vero ex quatuor elementis. Nam ex parte animæ prima est vis rationalis, quæ illustratur fide ad cognoscendum verum. Secunda est vis irascibilis, quæ erigitur spe ad malum declinandum. Tertia est vis concupiscibilis, quæ incenditur charitate ad diligēdum bonum. Sed quoad quatuor elementa ex quibus constituitur corpus.

Primò in igne fulgente accipe iustitiam, de qua dicit philosophus, quod est præclarissima virtutum. Et sicut ignis purgat fæces metallorum, ita iustitia purgat vitia malefactorum. In aëre vero illustrāte, & viam quæ eundum est ostendente, accipe prudentiam Arist. 2. Eth.

Digitized by Google

dentiam dirigentem: In aqua ardorem refrigerante, & terram ne dissoluatur in puluerem suo humore continente, accipe temperantiam, ardorem concupiscentiæ restinguentem, & carnis continentiam conseruantem. In terra percussa undique aquis & tamen immobiliter permanente, accipe fortitudinem in periculis roborantem. Iste ergo girus arcturi est, quem nulla hominum
Iob. 38. potest violentia dissipare. Iob. Nunquid girum arcturi poteris dissipare.

Secundò, repræsentatur harum virtutũ perfectio ptopter situm. Nam secundum Gregor. inter omnes circulos superiores, altior est circulus arcturi, & polo stellis altissimis stellæ, cius sunt vicinæ: & nos per altitudinem dictarum virtutum maximè approximamus Deo & angelis beatis, qui sunt in cælis.

Tertiò, propter aspectum. Apparent enim stellæ illæ radiosæ & rutilantis formæ: Quarum quatuor anteriores in modum quadranguli alternis lateribus ordinantur. Tres verò sequentes stellæ in modum semicirculi ordinantur & disponuntur similiter & hæ virtutes, quando in homine sunt, euidentium operum tadiis se ostendunt. Sed primæ quatuor, quadrangulares, sunt quatuor cardinales virtutes, quibus humana vita ex quatuor lateribus ordinatur & roboratur. Nam prudentia dirigitur in eligendis, temperantia disponitur in vrendis, fortitudine roboratur in sustinendis, iustitia verò in distribuendis. Alię vero tres quæ quasi semicirculum faciunt, sunt tres virtutes Theologicæ, quæ nos in præsenti vita respectu perfectionis patriæ non ex toto, sed ex parte perficiunt, & ideo non totum circulum, sed quasi semicirculum faciunt. Nam ex parte fide cognoscimus, spe imperfectè tenemus, charitate diminutè diligimus.

Quartò propter motum. Nam illæ stellę sub polo circa axem locatæ, semper (sicut dicit Grego.) vertuntur circa axẽ, sicut vrsa circa stipitem. Et hinc est quòd ille circulus vocatur vrsa maior, sicut Macrobius dicit. Item sicut dixit Greg. ille circulus semper vertitur, & nunquam ad ima dimergitur. Et quando tres stellas eleuat, quatuor ad ima declinat. Et è cõuerso, cum quatuor surſum erigit, tres alias ad ima submittit: quia videlicet hæ virtutes semper circa rectum se vertunt, & nũquam ab eo recedere vel ad ima seu obliqua viriorum tuere permittũt. Et quia tres ad cõtemplationem, scilicet theologicæ, quatuor verò cardinales ad actiuam vitam pertinent, cum illæ dimittuntur, istę leuantur, & è cõuerso, quia quãto magis contemplatiuæ insistimus, tanto magis remittimur in actiua, propter quod dicit Beda. quòd contemplatiua est ab omni actione quiescens. Macro. Grego. Beda.

Quintò, virtutes assimilantur arcturo propter effectũ. Nam arcturus dicitur ab arctando: quia suo frigore arctat & constringit terram. Vnde dicitur Iob. Ab interioribus egreditur tẽpestas, & ab arcturo frigus. Ipsa enim parte surgit frigus propter elongantiã à calore solis: frigore verò pori terræ arctantur. Similiter etiã qui in istis virtutibus est perfectus, totaliter refrigescit contra terrena: & coarctat quantum potest poros terræ, ideſt necessitates corporis, secundum illud Apo. Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti sumus. Iob 37. 1. Thi. 6.

Item septem virtutes assimilãtur septem planetis. Nam in Luna, quæ est primus planeta versus

terram

terram, & partim umbrosa, noctis tamen illuminatiua & roris generatiua, repræsentatur fides; quæ est omniū virtutū prima. Et licet sit ænigmatica, est tamen intellectus ab erroris tenebris purgatiua & roris, id est doctrinæ cælestis administratiua: vel roris, id est diuinæ gratiæ impetratiua.

Veneri autem, quę præcedit solē & etiam diem, & ex diei approximatione habet ægros erigere, assimilatur spes, quæ nunc præcedit verū solē & æternū diem, & confortat animum deficientem, quousque peruenimus ad patriam.

Soli autem inflammanti, & omnia decorauti assimilatur charitas, qui corda inflammantur, & opera Deo deuota & accepta efficiuntur.

Mercurio, cuius dicitur esse animam disponere ad sapientiam & eloquētiam, assimilatur prudētia: Marci, cuius dicit esse animositatem disponere, & sic animam deiectam erigere & ad bella præparare assimilatur fortitudo; cuius est tentationes constanter & viriliter ferre.

Ioui, cuius est omnibus prouidere, assimilatur iustitia, quę omnibus prodest, dum bonos defendit, & malos corrigit, & refrenat à noxiis.

Saturno autem qui est planeta frigidissimus, & cuius est calorem firmamenti vel solis in istis inferioribus temperare, assimilatur temperantia, quę habet æstuantes passiones & complexiones in corpore humano temperare.

Item de quatuor virtutibus cardinalibus, siue de vsu istarum instruit nos tempus. Nam primo quidem instruit nos tēpus de vsu prudentiæ. Est enim hominī prudentia tripliciter necessaria.

Primo in agendo, quia (sicut dicit philosophus) prudentia est recta ratio agibilium. Pertinet igitur ad prudentiā ea quæ agit mēsurare secundū mensuram debitæ rationis, & hoc nos instruit tēpus sicut dicit Alchindus de quinque essent quia est mensura rerū mutabilium. Vnde quia omnis actio hominis est cum tempore & mensura, debet prudens in actionibus suis se tempori conformare, vt scilicet omnia faciat cum debita mēnsura. Arist. 5. Ethi. Alchi.

Item docet nos tempus ordinatè operari vnum post aliud, quia tempus (sicut dicit philosophus) est numerus motus secundum prius & posterius, & hoc ad prudentiam pertinet. Sic nō omnia simul velle agere, sed ordinatè vnū post aliud. Vnde Eccl. Fili, ne in multis sint actus tui. Et ideo metricè dicitur, Pluribus intentus minor est ad singula sensus. Arist. 4. Phy. Eccl. 11.

Secundò, necessaria est prudētia in disponendo. Et hanc docent nos habere tres partes temporis, quibus tres partes prudentiæ adaptantur. Diuiditur enim tempus in præsens, præteritum & futurū. Et secundum hoc assignat Tullius tres partes prudentiæ. s. memoriā in recordatione præteritorum, intelligentiam in ordinatione præsentium, & prouidentiam in prouisione futurorum. De quibus Deut. Vtinam saperent, scilicet, præterita, & intelligerent præsentia, ac nouissima prouiderent, id est futura. Cic. Deut. 32.

Tertiò, necessaria est prudentia in cauendo. s. futura pericula: & ad hoc solicitat nos temporis alterabilitas. Nam tempore nihil alterabilius, & ideo corpori nihil est periculosius. Quia dicit Hippo. Mutationes temporum maximè generāt morbos. Subita enim mutatio caliditatis in frigiditātē, corpora alterat, & mutat: ideo quia naturaliō patitur sepentinas mutationes: subita mutatio temporis est causa infirmitatis. Sunt Hippo.

Digitized by Google

enim præcipuè quatuor temporis qualitates: quarum distemperantia causa est suo modo tã corporalis quam spiritualis infirmitatis: à quibus, quia moderna tẽpora præcipuè abundare videntur, summè debet cauere homo sapiens, videlicet calidum, frigidum, humidum, siccum. Quæ quia his modernis temporibus, exemplariter loquẽdo, omnia simul inordinatè abundant, videntur adesse tempora, de quibus
2. Thi. 3 prædixit Apo. Instabunt tempora periculosa. Æstuat enim tempus nũc ardore inordinato, id est
Isa. 9. desiderio peccandi. Isa. Succensa est quasi ignis impietas. Itẽ abundat frigiditas malitiæ & iniquitatis, ex defectu caloris vitalis &
Mat. 24 ordinati, scilicet charitatis. Mat. Abundabit iniquitas, refrigescet
2. Thi. 3 charitas multorum. Thim. Erunt homines seipsos amantes: vix hodie amatur aliquid propter Deũ sed propter proprium cõmodum. Vnde omnis amor est reciprocus in seipsum: & ideo oportet, vt remittatur in proximum & in Deum.

Item est super-abundantia siccitatis, quæ fit per ingratitudinem quæ desiccat humorem vitalem in mundo. Vnde secũdum
Ber. Ber. Ingratitudo est ventus vrens rorem gratiæ, fluenta misericordiæ, venas pietatis exsiccans,
2. Thi. 3 Thi. Erunt homines ingrati, scelesti, sine affectione & ideo mundus est hodie in pede statuæ vbi coniungebatur ferrum, teste Dã,
Dan. 2. Quia scilicet circa finem mundi. erunt homines sine fœdere, & sicci ab humore gratiæ,

Item est intemperantia noxij humoris voluptatum carnalium, in quibus homines pro posse abũ
2. Thi. 3 dant. Thi. Erunt homines magis amatores voluptatum, quam Dei.

Secundò tempus inducit nos ad iustitiam, cuius est communitatem seruare sine personarũ acceptione. Hanc communitatem iustitiæ tempus præcipuè seruat: quia nihil est eo communius, & omnibus æqualiter est commune. Vnde nequissimi sunt vsurarij, qui eò quod Deus fecit commune, vtuntur vsurariè, dum tempus alijs vendunt. Sunt autem qui nihil commune esse vellent, vt cupidi. Alij vero, qui & si quandoque communia distribuant, tamen amore pecuniæ vel possessionæ distributionis & iustitiæ æqualitatem non seruant: quos omnes redarguit temporis communitas & æqualitas.

Tertiò, tempus inducit nos ad fortitudinem. Pertinet enim ad virum fortem non otio vel ignauia torpescere, nec propter difficultatem aliquam ab opere virtutis desistere. Sed si aliquando remitti contingat continuò reuiniscere, quæ omnia tempus docet. Nam tempus nunquam quiescit, & vicissim cursum peragit. In quo scilicet docet nos pigritiam & ociositatem vitare. Ad quod insuper solicitat nos ipsius temporis præciositas. Nam sicut dicit Auguſt. nihil est tempore præciosius: Quia de omni possessione simul duo haberi possunt, sed duo momenta simul haberi non possunt. Vnde tempus recuperationem non recepit: & ideo perdi à nobis per otium non debet. Solicitat enim nos temporis breuitas, Quia licet tempus sit longum, nobis tamen est cur-
Auguſ. tum. Quia perexiguum & cum tedio est tempus vitæ nostræ, & ideo solicitè & nõ pigrè operandum est. Ad hoc quoque solicitat nos temporis incertitudo & imperceptibilitas: quia (vt dicit Isido.) tempus per se non dinoscitur, sed solum per actus humanos. Item vbi deficit, ibi incipit:

quia

Digitized by Google

quia nunc, quod est finis præteriti, est initium futuri: vt homo
Psal.76. dicat semper illud, Ego dixi nunc cœpi.

Item tempus si in hyeme senescit, in vere reuiuiscit: vt si homo quandoque remittitur, continuo renouetur.

Quartò, inducit nos tempus ad temperantiam, quæ maximè necessaria est ad cõseruationem sanitatis, & gratię spiritualis. Quod etiam tempus indicat: quia moderato tempore in suis qualitatibus temperato, corpori nihil sa-
Hip. in Aphor. lubrius. Vnde dicit Hippocrates: Si tempora temporaliter se habuerint, boni erunt status, & maxime bonæ enunciationis fiunt ægritudines: & hoc temporaliter & spiritualiter accidit de medio & temperamẽto delectationum: quia confert temperãtia salutem corporis & animæ.

Virtuosorum perfectiones quæ sunt, ex multis stellarum perfectissimis similitudinibus extrahuntur.

Cap. LXXXV.

VIrtuosi assimilantur stellis quo ad tria.

Primò, quo ad stellarum essentiam. Nam stellæ secundum suam essentiam sunt puræ, sunt altæ, sunt sphæricæ: Quia virtuosi vlri sunt puri per continentiam, alti per patientiam, & sunt sphærici per obedientiam.

Secundò, quo ad stellarum permanentiam. Quia stellæ sunt incorruptibiles, infatigabiles & ineclypsabiles. Sic virtuosi viri sunt incorruptibiles per tolerantiam, infatigabiles per constantiam, ineclypsabiles per perseuerantiam.

Tertiò quo ad apparẽtiam: quia stellæ sunt paruæ, sunt pulchræ, sunt proximę. Et virtuosi viri sunt parui per humilitatẽ, pulchri per honestatem, proximi per amoris vnitatem siue charitatem.

Quartò, quoad influentiam: quia stellæ sunt virtuosæ, operosæ, & luminosæ. Similiter viri virtutum sunt virtuosi per gratiam. Eccles. Homines diuites in Ecc.54.
virtute, pulchritudinis studium habentes.

Item operosi per iustitiam. He- Heb.11.
bræ. Sancti per fidem vicerunt regna, operati sunt iustitiam.

Item sunt luminosi per doctrinam. Matth. Vos estis lux mun- Mat.5.
di, &c.

Hominis corporalis vitæ brevitas & instabilitas ex quam plurimis faville, vaporis, fluuiique ac venti similitudinibus perfectissime declaratur.

Cap. LXXXVI.

VIta hominis naturalis, seu corporalis, assimilatur vmbræ.

Primò propter causam. Quia vmbra (sicut dicit Gregor.) ex lu- Grego.
mine formatur & corpore. Est enim obiectio corporis opaci ad luminosum, Sic vita humana causatur ex coniunctione animæ intellectiuæ, & corporis humani. Anima autem intellectiua prout intellectualis est, lumini comparatur. Vnde & philosophus. In- Ari.3.
tellectum agentem qui est in ani De ani.
ma, dicit esse vt lumen, & de hoc etiam dicitur in Psal. In lumine Psal.4.
tuo videbimus lumen. Item signatum est super nos lumen vultus tui domine. Et ideo vita humana ex vna parte habet nobilitatem, scilicet ex parte luminis, id est animæ intellectiuæ, à qua oritur. Ioan. Vita erat lux hominum. Io.1.
Ex alia vero vtilitatem, scilicet ex parte corporis, quod viuificatur. de cuius origine dicitur Genes. Gen.2.
Formauit Deus hominem de limo terræ. Et hęc duo tangit Psal. Psal.143
quasi admirans tam disparium coniunctionem. Domine (inquit) quid est homo, quia innotuisti ei aut filius hominis, quia

Digitized by Google

reputas eum? scilicet quantum ad animam. Nam quantum ad corpus ibi subditur. Homo vanitati similis factus est : dies eius sicut vmbra prætereunt.

Secundò humana vita assimilatur vmbræ propter figuram. Quãdoque enim vmbra habet figurã latã, quandòque rotundam, quandoque acutam. Nam si corpus luminosum minus sit quam corpus obiectum, tunc facit vmbram tẽdentem in latum ad modum calathi. Et tali vmbræ assimilatur vita peccantium quæ est vita vitiosa. Hæc est lata porta & spacioſa via quæ ducit ad perditionem, vt dicitur Matt. Et hoc accidit, quia luminare est minus quam corpus obiectum, quia firmius potest in talibus anima quam corpus. Vnde caro in eis dominatur. Si vero corpus luminosum corpori obiecto est æquale, facit vmbrã æqualem & rotundam. Talis vita est perfectorum, quę est vita virtuosa & perfecta. Vnde assimilatur vmbræ rotundæ propter perfectionẽ figuræ rotundæ, siue figuræ circularis, quæ (secundum philosophum) est perfectissima figurarũ. Talis vita est eorum in quibus luminare purificatur, corpori obiecto, id est, in quibus caro spiritui conformatur, vt ambo pariter seruiant iustitię & virtuti. Si vero luminare sit maius corpore obiecto tunc facit vmbram tendentem in acutum. Vnde cum sol maior sit terra, facit vmbram pyramidalem. Et huic vmbræ quæ incipit à lato & tendit in strictum, assimilatur vita hominum imperfectorum, quæ adhuc sunt in pugna; & licet aliquid sentiant de latitudine vitiorum, tamen pugnæ non succũbunt: quia scilicet se coarctãt per pœnitentiam, scientes quod arcta via est quæ ducit ad vitam. Matt. 7. Matth.

Matt. 7.

Tertiò assimilatur vmbræ propter fugam, secundum illud Iob. Fugit velut vmbra, & nunquam in eodem statu permanet. Nam vmbra ad motum corporis mutatur: similiter & ipsa vita. Nam nõ est eadem sanitas corporis mane & vespere, & hoc propter varietatem humorum, in quorum adequatione sanitas consistit. Est autem sciendũ, quod vmbra est corporum insequentium fugitiua, fugientiũ insecutiua. Quia plurimi qui plus vitã suam diligunt, citius eam perdunt. Et de talibus erat qui dicebat: Præcisa est velut à texente vita mea, &c. Isa. E conuerso etiã plurimũ accidit: quod qui plus cupiunt mori, illi diutius viuunt. Et de talibus erat qui dicebat. Heu mihi quia incolatus meus prolongatus est, &c. Psal.

Iob. 14.

Isa. 38.

Psal. 111.

Quartò, assimilatur vmbræ propter mensuram: Quia quanto dies est maior, tanto vmbra est minor. Quod fit, quia nunc sol est in cœlo altior, & capitibus nostris proximior. Vnde corpus minus lumini opponitur, & ita fit vmbra minor. Et ideo si sol directè super nos esset, nulla super nos vmbra apparèret. E contra, quanto dies est minor, tanto vmbra sit maior: quod est, quia tunc sol à nobis est remotior sicut quando est in Occidente, vel Oriente. Sic etiam accidit in hominibus. Quia quãto dies prosperitatis est altior, tanto vitæ vmbra sit brevior: secundum illud Eccles. Omnis potentatus, breuis vita. Quod accidit vel ex inuidia, quia plures inuident magnis quam paruis; & idcirco frequentius occidũtur ab æmulis. Vel quia immoderatius deliciis vtuntur, & ideo quãto citius infirmantur, & moriuntur. Vel hoc etiam prouenit ex diuina prouidentia, vt ostendat diuitias, & potentias humanas esse contemnendas. Sicut Petrus Rauennensis dixit, de vita summorum Pontificum,

Eccl. 10.

Petrus Rauen.

Digitized by Google

Pontificum, reddens rationem, quare parum viuunt communiter cum summo gradu dignitatis. E contrario autem, quibus deficit temporalis prosperitas, prolixior vita videtur: & talis erat ille qui dicebat. Tædet animam meã vi-
Iob 10. tæ meæ. Iob.

Item vita hominis assimilatur fauillæ propter tria. Primò, pro-
Isid. li. Eth. pter principium. Nam fauilla (vt dicit Isidor.) est cinis modicus ex extinctione scintillaris materiæ derelictus. Tanquã enim scintillæ fulgentes fuerunt primi parentes: ex quorum materia propagata sunt nostra cinerea corpora. Sed ex eorum extinctione, scilicet peccati transgressione, relicta est nobis fauilla modica. i. breuis vita. Quia per vnum hominem intrauit peccatum in mundum, &
Rom. 5. per peccatum mors, vt dicit Apo.
Iob 4 Iob. Assimilatus sum fauillæ, & cineri.

Secundò, propter effectũ. Nam fauilla inhærens carboni, fulgorem eius occultat. Tanquam autem carbo igneus, est spiritus purus, qui ex fauilla, & cinere, i. ex
Sap 9 corporeæ vitæ necessitate minoratur, primo in conceptione. Sap. Homo infirmus, & exigui temporis minorat intellectum.

Iem in operatione, quia spiri-
Matt. 2 Isa. tus promptus est, caro autem infirma. Isa. Erit fortitudo nostra, vt fauilla stuppæ, & opus nostrum, quasi scintilla.

Tertiò, propter motum. Repræsentat enim scintilla triplicem motum. Primo motũ naturę: quia
Greg. fauilla, vt dicit Greg. ad modicũ ventum dispergitur: qua dispersa, puluis nunquam colligitur.

Ita humana vita à modico contrario destruitur, & in puluerem mortis dispergitur, sed tamen
Iob 21. mortuus homo vix ad vitam reducitur. Iob. Erunt sicut paleæ ante faciem venti, & sicut fauilla, quam turbo dispergit.

Secundò, motum culpæ: quia fauilla de facili inflammatur, sed subito propter defectum nutrimenti extinguitur. Sic homo viuens in carne luxuriæ, vel auaritiæ igne, vel cuiuscunque peccati ardore, de facili inflammatur: sed cito labente materia cum vitiis vita finitur. Isa. Erit sicut fauilla Isa. 2
per transiens, multitudo eorum.

Tertiò, motum gratiæ, quia fauilla, dum est ignita, venti raptu sursum tendit, sed derelicta proprio pondere tendit ad ima. Sic anima hominis in hac vita posita, calore charitatis inflammata, vel flatu Spiritus sancti eleuata, sursum ad cælestia tendit: Sed sibi relicta, proprio pronitatis pondere & corruptibilis corporis mole aggrauata, semper ad ima descendit. Vel quandoque anima sursum ascendit per orationem feruentẽ & quandoq; ad ima descendit per Iob
pœnitentiam humilem. Iob. Me reprehendo, & ago pœnitentriã in fauilla, & cinere.

Item vita humana assimilatur vapori propter quatuor.

Primò, ratione eleuationis. Sicut enim probat in lib. de crepusculis, vapores in aëre non ascendunt longius tribus miliaribus. Vel saltẽ distinguũtur tres regiones aëris, in quas eleuantur vapores. Quarum vna est calidissima, s. suprema propter ignis vicinitatem. Alia frigidissima, scilicet media. Tertia temperata, s. infima. Tales etiam sunt tres ætates, quibus humana vita deducitur.

Primò, est augmentatiua, quæ scilicet durat vsque ad viginti vnum annoũ secundum augmẽtum longitudinis, vel vsque ad xxv. & hæc (secundum quosdam) est ætas calidissima.

Secunda autem ætas statiua, & hæc est ab anno 21. vel 25. vsque

Digitized by Google

ad 40. si sit homo bonæ complexionis. Et hîc, secundum aliquos, est magis temperata ætas, quàm prima: quanquam alij contrarium dicunt.

Tertia defectiua est: & hæc est vsque ad finẽ, & hæc ætas est frigida. Sed sicut quidam vapores resoluuntur aliquando in principio suę elęuationis, s. in primo aëris interstitio, sicut patet in nebulis, & aliis vaporibus humidis: quandoque in medio, sicut patet in nubibus, quandoque vero in supremo, sicut patet de vaporibus siccis. Ita etiã de hominibus accidit: quia quidam moriuntur in adolescentia, siue iuuentute: quidam in media ætate: quidam in senectute. Vnde mors ætati nõ parcit. Et ideo Beatus Ambrosius Ambr. dicit, quod mors est senibus in ianuis, & iuuenibus in soleis. Et ideo stultus est, qui perpetuitatem de vita confidit.

Secundò, assimilatur vapori, ratione distinctionis. Distinguitur enim triplex vapor. s. siccus siue terreus, & humidus, siue aqueus, & tertius ex vtroque mixtus. Solũ enim aqua, & terra sunt vaporabilia elementa. In his ergo tribus vaporibus tres modos accipere possumus hominum malè viuentium. Quorum videlicet quidam sunt terreni per auaritiam, quidã vero aquei per luxuriam, & quidam ex vtroque mixti per superbiã. Nam multi sunt superbi, qui ideirco status, & dignitates quærunt, & vt terrena possideant, & vt voluptatibus affluant. Ioa. Loan. 2. Omne quod est in mundo, aut est concupiscentia carnis, aut concupiscentia oculorum, aut superbia vitæ.

Tertiò, assimilatur humana vita vaporibus, ratione durationis: quia vapores durant parum in aëre, & cito resoluũtur. Sic homines parvo tempore viuunt in corpore, & cito moriuntur. Iac. Quæ est vita Iac. 4. nostra? vapor est ad modicum parens. Dicitur enim decurtatus humanæ vitæ decursus secundũ augmentum peccati. Nam à principio mundi quando non erat peccatum adhuc multiplicatum, homines viuebant diutius, sicut patet de prima ætate, quæ fuit ante diluuiũ, in qua homines diutissimè viuebant, vel vixerunt. Nam Adam vixit noningentis. 30 annis. Seth eius filius noningentis 12. annis, cuius filius Enos noningentis quinque annis, & Cayn eius filius vixit noningentis annis. & x. & sic de alijs. Postmodũ vero multiplicato vehemẽter peccato tempore Noe induxit Deus diluuium, & abbreuiari voluit Gen. 6. Deus deinceps tempora humanæ vitæ, dicens ad Noe. Non permanebit spiritus meus in homine in æternum, quia caro est. Eruntque dies illius centum 20. annorum. Quamuis August. hoc verbũ exponit: quia tantum tempus fuit abinde, q̃ hæc Deus dixit Noe, vsque ad diluuiũ. Vnde erunt dies illius, scilicet ad pœnitentiam indulti, si quis redire voluerit centum & viginti annorum, s. antequam inducã diluuiũ. Primus tamen sensus adhuc satis potest tolerari: quia certũ est, q̃ post diluuium homines minus vixerunt. Adhuc autẽ vlteriùs, quia à tẽpore diluuij semper inualescẽte peccato, amplius decurtata est, intãtũ, vt Dauid dicat, Dies annorum Psal. 89. nostrorũ in ipsis 70. anni. Si autẽ in potentatibus. 80 anni: amplius eorum labor, & dolor.

Quartò ratione resolutionis, quia scilicet diuersi vapores diuersimode resoluuntur; & sic diuersi homines à diuersis vitiis absorbentur. Nam quidam vapores sunt qui resoluuntur: siue cõuertuntur in ignẽ, sicut illi qui ascendunt sursum ad supremam aëris regionem,

regionē, quæ dicitur regio æstus: qui incendūtur, & in ignem conuertuntur. Et tales sunt multi ad statum dignitatis eleuati, qui vel incenduntur igne iracundiæ, & seuitiæ, sicut Nero qui fuit crudelissimus & iracundus: vel auaritiæ, sicut de rege Antigono Senec. Senec dicit, quòd fuit rex auarissimus: vel igne concupiscentiæ, & luxuriæ, sicut de Sardanapalo refert Orosius, qui fuit rex Assyriorum luxuriosissimus. Quidā vero vapores sunt qui resoluūtur in aërem, siue ventum, & iste ventus quandoque eleuatur in altum, & generat in aëre, vel in mari tempestatem: & talis est vita quorūdam inquietorum, qui semper in iurgiis, litigiis. & seditionibus delectantur, & pacem videntur odio habere. Sicut dicitur, quod Alexāder cuidam quærenti, quare mūdum ita infestaret, & in pace stare non posset? respondit, quoniā pax ei esset bellum, si adesset. Quandoque vero ventus per cauernas, & foramina terræ ingressus facit terræmotus, qui faciunt terram tremere. Et sic quorundam vita, ita tyrannica est, & terribilis, quod faciunt alios tremere, & in hoc quasi ponunt beatitudinem suam, vt potentes reputentur, nec non terrori habeantur. Sicut dicit Seneca de Alexādro quod ducebat summum bonum terrori esse: ignorans, quod ignaua quæque animalia timentur ob virus malum, sicut scorpiones, & serpentes, & huiusmodi.

Sen. li. de benef.

Alij autem sunt vapores, qui in altum eleuati efficiuntur nubes. Et talibus assimilatur vita iustorum, qui à terrenis per affectum eleuati sunt & segregati: & ideo ad velociter eundum ad dominum parati, & expediti. Et enim ideo dicitur Isa. Qui sunt isti qui vt nubes volant? Vnde sicut ex nubibus sunt pluuiæ, fulgura, siue sagittæ, & tonitrua: ita ex talibus sunt doctrinæ, correctiones asperæ, & quandoque manifesta miracula. Tales nubes habent intus igneū vaporem, ideſt feruorem spiritus, ex quo proueniunt talia. Et est sciendum, quod tales vapores nubium quandoque eleuantur, & trahunt aliquando secum paleas, pilos, ligna, vel lapides, propter quod postea quādoque talia pluunt: & non est hoc, quia talia fuerunt in nubibus generata, sed cum eis eleuata. Et sic sunt cupidi, qui volunt omnia rapere, & secum trahere. Sed sicut nubibus resolutis omnia talia cadunt. Sic quando huiusmodi homines per mortem resoluuntur, necesse est hæc omnia descēdere, & hic remanere, Iob. Dies cum dormierit, nihil secū affert. Iob 22

Isa. 6.

Item vita humana assimilatur aquæ fluuij propter septem.

Primò, quia fluuius habet continuitatem in fluxu. Vnde à fluēdo dictus est. Non est enim (vt dicit Isidorus) aliud fluuius, quā perennis, & continuus aquæ fluxus. Et nos admodum fluuialis aquæ fluendo continuò labimur, ad mortem tendentes: luxta illud Ouidij: Prætereunt anni, more fluentis aquæ. Reg. Omnes morimur, & quasi aquæ dilabimur in terram. Isid. Ouid. 2. Reg. 14.

Secundò, habet amaritudinem in ortu, & in exitu: quia à mari omnes fluuij oriuntur, & ad mare, reuertuntur. Sic etiam humana vita & plāctu incipit, & in luctu finitur. Plorando enim homines nascuntur, & plorando moriūtur. Eccl. Ad locum vnde exeunt flumina, reuertuntur. Eccl. 1.

Tertiò, habet volubilitatē perpetuam in roratu, & velocitatē in cursu, vel motu. Et quid est aliud omnis vita nostra, quam quidam fluxus in rota, in qua sem-

Digitized by Google

per rotata, & nunquā ad modicū manens fixa, vita continuo diminuta, & semper de ea aliquo subtracto, ad mortem currimus cursu velociori, quàm fluuius absque
Ioel. 2 mora? Ioel. Fluuius circundedit me: inter omnes enim motus, motus vtique cæli est velocissimus, ex quo causatur omnis alius motus. Vnde fluuij rotatus illi motui comparatus, est quasi nullus. Sed vita nostra in fluxu motum cęli sequitur. Vnde omni die de vita nostra minuitur: ergo multo fortius, quam fluuius ad mare, vita nostra currit ad mortem.

Quarto ratione profunditatis, & pulchritudinis: habet enim a. qua profunditatē in situ, & pulchritudinem in aspectu. Quia vita nostra, & si nunc apparet pulchra, & aspectu venusta, tanquam tamen in imo, siue profundo status vanissimi constituta, vana tota est sicut spuma, & sicut via nauis in aqua, & auis per aëra, cuius post transitum nulla est apparentia.

Quitno, habet dulcedinē transitu, ex progressu, quia scilicet vita hominis in medio suo esse videtur dulcis, dum homo est sanus, & iuuenis. Sed, quia medium non concordat cū extremis, ideò nec recta consistit. Rectum enim (vt dicit philosophus) est cuius medium non exit ab extremis. Quare si vita nostra esset recta, qualis est in ortu, & exitu, talis deberet esse in transitu, scilicet luctuosa.

Sextò, ratione circulationis. Flumen enim habet circularitatē in motu, dum à mari exit multa circuit, & ad mare vltimò redit. Sic simili modo etiā vita à doloribus incipit, dolores decurrit, & doloribus desinit.

Septimo, habet virtuositatem in impetu: quia fortiter in omne resistens impingit, omnia frangit, nihil ei resistit: sed dum ad mare redit, penitus nomen perdit. Sic, & homo omnia in mundo disponit, omnia voluit, omnia rumpit, & frangit, nullum interdum resistens inuenitur: sed ad montē dā venit, omne superbiæ nomē amittit. Isa. Quasi fluuius violentus vita quem spiritus domini cogit. Isa 59.

Item vita humana assimilatur vento propter quatuor.

Primò propter infimum ortum, quia oritur materialiter ex vapore terrestri, scilicet sicco; & huius signum est, q venti fortes, præcipuè sunt in autumno, Sole existente circa æquinoctiū hyemale: quia tunc Sol comburendo exiccauit elementa, & ideo vapor tūc eleuatus magis est siccus, & terreus, propter quod in autumno dominatur complexio terræ, f. frigida, & ficca. Sicut igitur est ventus materialiter ex fumo terræ, sic etiā est homine materialiter ex terræ limo. Gen. Fecit Deus hominem de limo terræ. Nec obstat, q corpus humanū dicitur esse compositū ex quatuor elemētis: quia fit denominatio à prædominante elemento. Vnde dicitur homo, quasi ab humo, id est terra. Apparet ergo similitudo aquæ in humoribus, virtus ignis in calore naturali, conaturalitas aëris in respiratiōe, soliditas & grauitas terræ, in carnibus, & ossibus. Ex quo patet quòd in compositione humani corporis, multum ponit Deus de terra, parum de alijs elementis. Parum quidē de igne posuit: vt. homo parum haberet de ardore concupiscentiæ, & de incensione iræ, & de vredine auaritiæ. Parum de aëre, vt homo parū haberet de eleuatione superbiæ. Parum de aqua, vt patū haberet de mobilitate inconstantiæ: Multum autem posuit illi de terra, quia habet frigiditatem contra æstum auaritiæ, infirmitatem Gen. 2

Digitized by Google

tem contra eleuationem superbiæ, & stabilitatem cõtra motum inconstantiæ.

Notandum est autem, quod vapor siccus non potest ventum causare, nisi eleuetur à Sole. Nam calor Solis eleuans vaporem siccum terrestrem, & non consumens ipsum, est etiam causa venti. Calor igitur Solis, est vigor animę rationalis, quæ ipsum humanũ corpus quãquã graue & terrestre viuificat, & erigit sursũ. Vnde solus homo est rectæ staturæ, caput habẽs sursum. Vnde Aug. de hoc loquẽs ait: Beluas prostratas in faciem Deus fecit, pastum quærentes de terra: te autem in duos pedes erexit, de terra faciem tuã sursum haberi voluit: nõ ergo discrepet cor tuum à facie tua, vt facies tua sit sursum, & cor tuum sit deorsum. Aug.

Secundo, humana vita assimilatur vento propter obliquum motum. Non enim talis est vapor vẽti, qui habet motum rectum, sed obliquum, & tortuosum, nunc scilicet descendendo, nunc ascendẽdo. Cuius ratio est, Quia talis vapor terrestris, & siccus, eleuatur à calore Solis ad mediam aëris regionem, quę scilicet est maximi frigoris. Vnde cum talis vapor sit per naturam frigidus, & grauis, obuiãs ei frigus loci, quod etiam ipsum inspissat, & grauat, facit ipsum descendere aliquantulum: sed calor Solis, qui est in ipso, cum non sit ab ipso facile separabilis, quia magis conseruatur in sicco terrestri, quàm in vapore humido, iterum releuat ipsum, & inde fit inuoluta impulsio aëris, quæ ventus vocatur. Nam superior pars vaporis cum sit grauis de se, & inspissata ex frigiditate loci, deprimitur valdè vehementer, & cum sit latissimus vapor, & inspissatus à frigorè, multum agitat aërem, & dat flatum donec descendat conuersio superioris extremitatis ipsius super inferiorem ferè, deinde resurgit calor ex radio. Et interim calido radio sicco. Iterum eleuãte iterum ipsum, & subministrante materiam ex eleuatione pluris vaporis in ipsum, & ideo confortando iterum dat ascendendo alium flatum fortiorem. Fortior autem est flatus descensionis venti, quam ascensionis propter hoc, quod superior extremitas inspissata à frigore loci, descendit, & spissum fortius impellit aërem, quàm ratum. Patet ergo, quod motus venti non est rectus, sed tortuosus, scilicet per medium descensus. Nam vna flatio descendit, & alia ascendit: & quia non est motus continuus, sed interruptus. Nam in omni motu reflexo, oportet intercidere quietem: vt probat philosophus. Arist. Physi.

Item patet, quod vna flatio debilior est altera, scilicet ascendẽs, quàm descendens. Et hæc omnia competunt humanæ vitæ. Nã homo in corpore viuens, nunc accedit per augementũ scilicet in iuuẽtute: nunc descendit per decrementum naturæ, & virtutis, scilicet in senectute, & prolixius est tempus senectutis, quam iuuentutis, & ideo maior est descensus, quàm ascensus nec vnum tempus continuatur alteri, quia ætas statiuà i. virilis, est intermedia.

Item homo in corpore viuens, nunc ascendit per prosperitatem, nunc descẽdit per aduersitatem, nunc ascendit per superbiam & gloriam, nunc descendit per confusionem, & ignominiam.

Item, nunc ascendit viuens, nunc descendit moriens.

Tertiò assimilantur vento propter incertum terminum. Nam ventus parum durat, nec scit homo, quando flat, vbi, vel quando quiescere debeat, secũdũ illud. Io. Spiritus vbi vult spirat, & nescit Io. 4.

vnde

vnde veniat, aut quo vadat. Hoc
Chryſ. enim ſecũdum Chry. Chriſtus dixit de vento, cuius initiũ, & finis, nobis occulta ſunt. Similiter vita
Iob 7. hominis parũ durat. Iob. Memento mei domine, quia vētus eſt vita mea. Neſcit enim homo vbi, vel quando finiatur, ſecundum illud Eccl. Nã nihil eſt certius morte, & nihil incertius hora mortis.
Eccl. 9.
Greg. Vult enim Deus, ſicut dicit Greg. quod hora mortis ſit nobis incerta, & ſemper ſit nobis ſuſpecta, ſecundum illud Matt. Vigilate, quia
Mat. 25. neſcitis diem, neque horam.

Notandum tamen, quod ſunt tres cauſæ abſciſſionis, quæ etiam ſuo modo abſcindunt vitam humanam.

Prima eſt intenſum frigus, quod terram vehementer conſtringit, vaporem, venti eleuari non ſinit.

Secunda eſt intenſus calor, qui vaporem eleuatum conſumit.

Tertia eſt magna pluuia, quæ aërem infrigidans, vaporem grauat, & in tantum deſcendere facit quod non poteſt ſubito à calido eleuari.

Item terram, & vaporem ſuperficiei conſtringit, vt non poſsit alius vapor eleuari ad augendum materiam venti: & omnis vapor cito deficit, niſi continuè aliquid generetur. In iſtis etiam ſignantur tres cauſæ mortis humanæ. Quia in intenſo frigore intelligitur malitia tranſgreſſionis, quia frigus ſignat malitiã peccati: malitia enim animam frigeſcere facit, dum calorem charitatis extinguit. Vnde dicitur Hier. Sicut ciſterna frigidam facit aquam, ita
Hier. 6. frigidam facit malitiam ſuã. Hoc ergo frigus eſt, ſcilicet peccatum quod mortem introduxit, ſecun-
Rom. 5. dum illud Apo. Per vnum hominem intrauit peccatum in mundum, & per peccatum mors. Intenſo vero calore accipitur diſtẽperantia cõplexionis, quæ eſt naturalis cauſa humanæ infirmitatis, & mortis, vt patet præcipue in febribus. Sed per pluuiam ſupercadentem intelligitur iuſtitia diuinę ordinationis, per quam (ſicut dicit Apoſtolus) Statutum eſt ho Heb. 9.
minibus ſemel mori. Vel per pluuiam ſuperuenientem, intellige occiſionem hominis violentam, dum vnus per alium perçutitur, & occiditur.

Quarto, aſsimilatur humana vita vento, propter ſtationis ſoni tum. Eſt enim ſonitus venti per modum vndarum conſtringentium ſeſe, eo quod vna inũdatio vincit aliam, & extendit ſe ſuper eam. Vētus ergo dum perflat fortiter ſonat, ſed ſonando tranſit, & nullum ſui poſt ſonitum veſtigiũ derelinquit: Sic quantumcunque homines in mundo viuẽtes magnum ſonitum faciunt, ſiue magnas dignitates adipiſcendo, ſiue bellorum victorias aſſequendo, ſiue magnas diuitias cumulando, ſiue magnæ ſapientiæ nomen habendo: omnia tamen cito prætereunt, ſicut & ſonitus venti. Et poſt hæc ita ſunt ac ſi quaſi nunquam fuiſſent. Vnde dicit Pro- Pſal. 9.
phe. Perijt memoria eorum cum ſonitu.

Humana moralis vita non aliis ſimilitudinibus ipſa ac aqua varietates variare comprobatur.

Cap. LXXVII.

VIta hominis moralis, ſiue bonæ, ſiue malæ diſpoſitionis ſit, ſicut aqua, ſit boni, & mali ſaporis. Variatur enim ſapor aquarum ſecundum Sene. ex quatuor. ſ. ex principio, ex loco, ex Sen. lib.
conſortio, & ex ſpiritu. i. aëre in de nat.
aquam transformato. Variatur q.
enim aqua ex originali principio id eſt ex re, à qua oritur, vt aqua roſacea ex roſis, & ſic de ſimilibus. Et ſic etiã homo ex origine (ſecundum

Digitized by Google

(secundum philosophum) contrahit dispositiones qualdã ad quasdam passiones, & vitia. Vnde narrat in Ethi. q ex parte iracũdo nascitur etiam interdum filius iracundus. Et similiter secundum fidem catholicam nos omnes ex primo parente, peccatum originale contraximus, propter quod Apostolus dicit, quod eramus filij iræ natura.

Aristo. Ethi. 7

Ephe. 2

Secundo, variatur ex loco, scilicet vnde ipsa aqua trãsit, vt patet in aquis sulphureis, & in Cicilia inuenitur aqua habens saporem aceti, qua vtuntur incolæ pro aceto. Similiter etiam secundum loca, & regiones varias, in quibus homines habitãt, videmus variari etiam mores eorum. Vnde etiã in sacra scriptura viri iusti à locis malorum hominum, infectarum regionum recedere iubentur. Sicut iussus est Abraham de Vr Caldæorum exire, & de regione Sodomorum Loth discẽdere. Nolites (inquit angelus) in omni circa regionem. Et loca quædam solitaria, ad diuinas reuelationes disponere. vel adaptare videntur, secundum illud Osc. Ducam eam in solitudine, &c.

Gen. 19

Osc. 1.

Tertiò, variatur ex vitioso consortio, id est, ex vitio, & natura, quam acquirit ex re vicina, vel ex mala vicina, etiã si nõ cõmiscea-tur sibi, vt aqua posita iuxta amphoram sapit de amphora, licet non terigerit eam. Similiter familiaritate, & cõsortio bono, vel malo efficiuntur multi mali, vel boni. Mores enim (secundum Tullium) formantur ex conuictu, Pro. Qui cum sapientibus graditur, sapiens erit: amicus autem stultorum efficietur similis illis. Psalm. Cum electo, electus eris: & cum peruerso, peruerteris.

Pro. 13.

Psa. 17.

Quarto, variatur (sicut ibidem Seneca dicit) ex spiritu in aquam transformato, id est, ex diuersitate aëris immutantis. Vnde dicit, quòd sunt aquæ quædam ita venenosæ ex spumali materia minerali, & ideo magis actiuæ, quod statim bibitæ interficiunt. Et in Macedonia sunt aquæ, quæ ab anibus bibitæ, faciunt eas albas. Isti spiritus siue aër, est doctrina moralis, siue spiritualis, qua aliquis informatur: quæ si bona est, bonum facit recipientem: si vero praua, generat prauos mores. Vnde doctrina hæreticorum venenosa statim animam credentis occidit. Apoc. Sermo eorum vt cancer serpit.

2. Thi. 2

De vita tum actiua tũ cõtemplatiua hominis spiritualis; quæ ventis proprietatibus, & aëri comparatur.

Cap. LXXXVIII.

VIta hominis spiritualis assimilatur vento. Primò, ratione augmentabilitatis. Nam omnis ventus est à principio debilis, sed postea fortificatur secundum quod materia eius crescit, & secundum quod fortiori frigido re percutitur. Similiter in vita spirituali primo homo est debilis, & imperfectus, postea efficitur fortis, & perfectus. Primum quod animale, postea quod spirituale. Crescit autem homo in spiritu secundum augmentum materiæ, id est bonorum operum: Et iterum repercussio frigoris, id est, tribulationis, & aduersitatis, est etiam sanctis viris causa crescendi, & proficiendi: quia virtus in infirmitate perficitur.

2. Cor. 15.

2. Cor. 10.

Secundo, ratione obliquitatis. Quia sicut omnis ventus mouetur obliquè, siue tortuosè, ita omnis homo viuit defectuosè. Tunc enim homo habet tortuosũ motum, quando declinat ad peccatum. Psalmus. Omnes declinauerunt simul inutiles facti sunt. Est autem triplex ratio, quare omnis ventus mouetur tortuosè.

Psal. 13.

Prima

Prima est, quia ventus imitatur corpora cœlestia, sicut effectus causam. Iuppiter enim specialiter mouet ventos Aquilonares, Sol Orientales. Luna Occidentales, Mars Australes. Ideo etiã Aries, Leo, Sagittarius dicũtur tripliciatas ignea, quia mouent ventos orientales, & illa signa sunt calida, & sicca. Taurus vero, Virgo, & Capricornus frigida, & sicca, quæ mouent Australes: Alia vero calida, & humida dicantur tripliciatas aërea, qui mouẽt Occidentales: Alia frigida, & humida, qui mouent Aquilonares. Sicut ergo cœlestis virtus causat in ventis motum tortuosum, ita cœlestis spiritus, i. diabolus, qui de cœlo cecidit, causat in homine peccatũ. Propterquod Sap. dicitur, quòd inuidia diaboli, mors introiuit in orbem terrarum. Ipse est, qui suis tentationibus mouet hominem ad peccandum, siue inflammando ad auaritiam, siue iram, vel ad luxuriam, quæ est triplicitas ignea, vel aërea, siue infrigidando, per inuidiam, accidiam, & pusillanimitatem, quæ est triplicitas terrea, vel aquea, & sic de aliis. Sap. 2.

Secunda causa, siue ratio obliquitatis venti, est ex loco suæ generationis. Nam ventus inferius habet calorem, qui expellit ab eo frigus: similiter superius est æstus, idem faciens. Vnde cum ventus agitetur à frigore, oportet quod agitetur à loco frigoris circulariter, vt supra, & infrà claudatur, vt dicunt quidam. Similiter homines à loco suæ generationis, id est à mundo tentantur, & alliciuntur ad peccandum, vel ad peccatum, vt scilicet non rectè ambulent, neque viuant. Nam mundus superius prosperitatibus, inferius vero aduersitatibus nos obsidet, & includit.

Tertia causa est, quia ipse vapor terrenus, qui est materia venti, inferius impellitur à calore eleuante: superius vero à frigore insistãte. Iste igitur vapor terrenus signat carnẽ, quæ aut calore concupiscentiæ, aut frigore, siue corpore accidię & tristitię hominem ad peccatum impellit. Ergo istæ sunt tres causæ, quare homines non rectè ambulant, scilicet diabolus, caro, & mundus: quæ suis tentationibus homines ad vniuersa varia impellunt.

Tertiò, assimilatur vento vita spiritualis ratione discontinuitatis: quia ventus non est cõtinuus, vel continui flatus, sed vna exuflatio est post aliam: quia frigus non continuè repellit, sed cum se mel deprimitur tunc cõfortatur calore loci inferioris, & assumptione pluris materiæ, & eleuatur iterum, & iterum secundo repercutitur, & sic alternando vices ascendendo, & reflectendo, paulatim deficit. Similiter vita spiritualis non est semper vniformiter continua, sed aliquando sancti viri eleuãtur ad contemplationẽ, aliquando deprimuntur ad actionem: & sic vices alternando continuant, donec moriendo deficiant.

Quartò, ratione inæqualitatis, quia ventus non est æqualis inflationie, cùm frigiditas repercutiens sit maior, & minor, & vapor inæqualiter spissus, & rarus. Inter duos etiã flatus fortes sunt multi debiles. Similiter sancti viri sunt diuersis temporibus magis, & minus deuoti, quantum ad deuotionem actualem, fortius, & debilius operantes, quantum ad vitam actiuam, vel aliquando debiliores, aliquando fortiores ad tolerandã aduersa.

Item aliquando frequentius, aliquãdo rarius aliqua operantur.

Item vita hominis spiritualis diuiditur

diuiditur per actiuam, & cõtemplatiuam. Et vtraque repræsentatur in aëre: quia aër habet partẽ
Beda. sui (sicut dicit Beda) quæ communicat cum natura cælesti. Est enim pura, quieta, & clara: & ideo repræsentat vitam contemplatiuam. Est enim aër superior purus, quia nullis terrenis exhalationibus est infectus. Similiter vir contemplatiuus ad cælestia eleuatus, terrenis affectionibus
Col. 3. non inficitur secundũ illud, Quæ sursum sunt sapite, non quæ super terra, & Grego. dicit, quod
Greg. in Ezec. vita contemplatiua ad quandam mentis libertatem transit, temporalia bona non cogitans, sed æterna.

Item ille aër est quietus. i. nullo vento commotus, sic vir contemplatiuus ventis i. commotionibus curarum secularium non impellitur. Vnde Christus de
Mat. 12 Ioan. Bap. dixit, quòd non erat arundo vento agitata. & ideo Grego. dicit ibidem, quod vita cõtemplatiua, calcatis curis omnibus, ad videndum faciẽ Creatoris sui inardescit. Psalmus. Vacate & videte: vacate scilicet à
Psa. 45. curis, & actionibus exterioribus cessando: videte scilicet contemplando. Nam, sicut dicit August.
Aug. de ciu. Dei Otium sanctum quærit charitas veritatis.

Item ille aër est clarus, quia cælesti lumine perfusus. Sic aër contemplatiuus cælestis inspirationis lumine frequẽter perfunditur, Vnde dicit: Contemplatiua vita amabilis valdè dulcedo est, quæ super semetipsam animam trahit, cælestia aperit, & spiritualia mentis oculis patefacit. Alia verò (vt Beda dicit) est pars aëris inferior, quæ propinquat ad naturam terrestrem; & ideo est grossa, turbulenta, & terrenis vaporibus plena, multarum tamen rerum generatiua, vt pluuiæ, grandinis, & huiusmodi. Et huic assimilatur vita actiua. Vita enim actiua est grossa: quia mentem ingrossat, & hebetat circa intelligibilia. Vnde Gregor. dicit, quod Lya, quæ actiuam vitam designat, lippa est, & fœcunda, quia dum occupatur in opere minus videt.
Gregor. super Ezec.

Item actiua vita est turbulenta: quia scilicet perturbatur circa agibilia. Vnde Marthæ, quæ vitam actiuam designat, dixit Dominus, Lu. Solicita es, & turbaris erga plurima.
Lu. 10.

Item actiua vita est terrenis vaporibus, id est solicitudinibus plena: quia occupat animam circa terrena ministeria. Et ideo dicitur Luc. de Martha, quæ scilicet vitam actiuã elegerat, satagebat circa frequens ministerium.
Lu. 10.

Item est vita multorum meritorum generatiua, siue acquisitiua. Et ideo, vt dictum est, designata est per Lyam, quæ multos filios peperit. Vnde etiam Gregor. dicit in eodem loco, quòd magna sunt vitæ actiuæ merita.

Septem capitalia vitia, præuiaque eorum defectus recẽsentur, quibus septem planetarum extremæ proprietates, methaphorice ascribuntur.
Cap. LXXXIX.

VItia capitalia, quæ sunt septẽ, assimilantur septem planetis. Nã primò in Sole præ cæteris gloriosius incedente, notat superbiã, quæ semper appetit gloriosa: Psal-
Ps. 120. mus. Per diem, scilicet prosperitatis, Sol scilicet superbiæ non vret te.

Secundò, in Mercurio, qui est colore argenteus, & semper iuxta Solem incedit, accipe auaritiam, quæ argentum quærit, & semper superbiam sequitur: Quia dum superbus appetit gloriosa, non potest assequi, nisi abundet

Digitized by Google

abûdet metallina materia, aurea, vel argentea, & ideo se totum dat ad acquirendam pecuniam. Similiter & auari diuitijs pleni, semper vt in pluribus, sunt superbi, & quærunt ab aliis honorari.
1.Thi.6 Vnde Apostо. Diuitibus huius seculi præcipio non sublime sapere. Augustinus: Vermis diuitum superbia.

Tertiò, in Luna insplssante aërem, & quandam semper vmbram, siue obscuritatem in se habentẽ, intellige accidiam, quæ menti ingerit quandam nigredinem per quam inspissat, & conturbat animę rationem. Hæc præcipuè cauenda est in nocte ad-
Psa.120 uersitatis. Psalmus: Neque luna per noctem, id est accida per tempus aduersitatis, vret te, supple.

Quarto per Mortem sanguinem circa cor accendentem, accipe iram, quæ est accensio sanguinis circa cor, vt dicit philosophus.
Arist.3. Quinto, in Ioue qui quantum in se est, prodest, cum sit planeta beneuolus, accipe gula, quæ de se, necessaria est omnibus ratione vitę, nec vlli inuenitur obesse, si eam sciuerit debitè cohibere. Sed sicut Iuppiter ex coniunctione cum alio efficitur noxius: sic etiam quando necessitati voluptas coniungitur, vitium gulę incurritur, quod obest.

Sextò quidem in Venere, quæ ad luxuriam disponit, peccatum carnis intelligę.

Septimò, in Saturno, qui est stella colore plũbeo, siue liuido, accipe inuidiã, quę est quidam liuor de bono proximi, plumbeam & grauem faciens animam.

Item vitia assimilantur arenæ propter septem.

Primò propter ariditatem. Nam arena ab ariditate est dicta, & hoc pertinet ad superbiã. Superbia enim pluuiã, seu rorẽ diuinæ gratiæ impedit, quia deus superbis resistit, animæ ariditatẽ inducit. Hanc ariditatem patiebantur qui dicebant, Anima nostra arida Nu.11.
est. Et sicut arena si manu pressa fuerit, præ nimia siccitate, vel ariditate stridorem facit. Similiter superbus qualitercũque pressus, vel tactus, stridorẽ quendam impatientiæ statim producit. Ecclesiastici. Ascensus æneosus in Eccl.25
pedibus, id est affectib. veterani, id est Adam, quando audiuit, Eritis vt dij.

Secundò, propter ponderositatem. Nam arena est pondere grauissima: & hæc ponderositas refertur ad iram, per quam homo efficitur aliis importabilis. Pro- Pro.27
uer. Graue est saxum & onerosa est arena, sed ira stulti vtroque graulor.

Tertio, propter aquæ vicinitatẽ, quæ refertur ad incontinentiam. Inuenitur n. arena sub aquis, sicut in fluuijs enim iuxta aquas, sicut in littore maris. Sic sunt incontinentes, quorum quidã sub aquis voluptatum, & fluxu peccatorũ carnaliũ viuunt, & immorantur, vt fornicarij, adulteri, & huiusmodi. Quidam vero ad modũ arenæ, quæ est in littore maris, & si aqua non inundantur, tamen ex aliquando fluctuante infunduntur, & tales sunt coniugati: qui licet matrimonio licitè possunt vti, tamen inundante in eis concupiscentia in ipso carnali opere, quandoque fordidantur.

Quarto propter partium discontinuitatem. Non n. arena habet partes, quæ possunt conglutinari. Et hinc est quod ex arena non fit lapis. Nam arena in aquis maris ab omni lutea viscositate absoluitur. Vnde vincens in ea siccitas, in lapidem coagulari non patitur, vt dicit Aristot. Et sicut dicit in lib. Metheo. Terra pura nõ fit lapis: quia siccitas

ficcitas vincens, non facit partiũ terrę continuationem: sed potius dissolutionem, propter quod non vertitur in lapidem. Et multò fortius hoc est in arena: cum sit terra naturaliter & substantialiter ficcior, & durior. Hæc autem diuisio, & discontinuatio arenarum partium ad inuidiam pertinet, quæ glutinium charitatis excludens, tenet homines ab inuicem diuisos, vt etiam lapidi singulari Christo incorporari non possint.

Quinto, propter sterilitatẽ: Est enim arena sterilis & infæcunda, tum propter defectum caloris, & humoris, tum propter dominium siccitatis & frigoris. Vnde imbre superueniente non diffunditur. nec dissoluitur: sed magis compri mitur, & induratur. Hæc sterilitas pertinet ad accidiam, quæ calorem charitatis, & humorem deuotionis excludens, aridiatem mentis, & frigiditatem inducens, animam sterilem, & infæcundam reddit, vt fructum bonorum operum non producat.

Sexto, propter mineralitatem. Habet enim arena virtutem mineralem, vel saltem ei similem. Vnde inter arenas fluuiales, & marinas inueniuntur arenæ aureæ, & lapides politi, & gemmæ prætiosæ. Hoc autẽ pertinet ad auaritiam, quę circa metalla, aurum scilicet, & argentum, & huiusmodi insudat. Sap. Omne aurum tanquam arena est exigua.

Sap 7.

Septimo, propter obstantiam. Obstant enim arenæ quandoque fluminibus, ne intrent mare. Nam cumulatæ arenæ, & in maris hostijs siue fluuijs adunatæ, quamuis sint paruæ, quia tamen sunt multæ, flumen impediũt, & retardant ne intret mare: & ideo faciunt flumẽ interdum retro redire, & per cãpos spargere, sicut patet de Nilo, qui hoc modo irrigat totã terrã Aegypti, sicut dicit Hier. Hoc

Hiero. in per

autem pertinet ad vitium gulæ. Nam gula, flumen plenum aquis, id est peccatorem mollẽ, & affluetum, delitijs detinet & retardat ne intret mare pœnitentiæ, & religionis. Et aliquando etiam si ingreditur, ipsum retroire, id est, quã cito facit exire, & redire ad sæculũ. Isid. tamen dicit, quod nilus Aquilonis flatibus repercussus, aquis retro luctãtibus tumescit, & inundationẽ facit Aegypti, s. à medio Augusti vsque ad medium Septembris. Hanc vero dicunt inundationem fieri virtute stellarum. sicut etiam virtute stellarum fit, vt in Aegypto nunquã pluat, sicut dicit Plat. Et sicut videmus etiam, quod virtute stellarum certis temporibus vbique tẽpestates fiunt in mari, vt circa festum omniũ sanctorũ. Vnde nautæ tunc: maximæ portum quærũt. Aliqui vero attribuunt diuinę virtuti, ex quo talis dispositio data est specialiter illi regioni, sicut etiam impetum maris. Ambro. enim attribuit diuinæ virtuti sic disponenti in prima creatione.

Amos. 4

Plat. in

Voluptas quæ est Diaboli laqueus, scilicet vir voluptuosus, diuersimode ipsi Saturno assimilatur.

Cap. x c.

VOluptuosus homo similis est Saturno. Nam Saturnus à saturando est dictus, vt dicit Isid. Cuius vxor Ops dicta est, ab opulentia, quam tribuit mortalibus. In Saturno enim delectatio gutturis, in vxore delectatio significatur carnis, in quibus delectationibus corporis voluptas consistit. sed adhuc ostendunt voluptuosum hominem esse Saturno similem, voluptatum exitus, effectus, tẽpus, & affectus: Exitus quidem, quia Saturnus pingebatur olim mæstissimus. Cuius causam assignant fabulæ, quia filio suo Ioue fingitur fuisse castratus: quod

Isid.

Digitized by Google

propterea forte dicitur, quia planeta Iupiter impedit, & temperat malitiã Saturni. Sed verior causa tristitiæ est, quia (vt dicit Ptolomeus) Saturnus dat hominẽ sub eius dominio natum vel conceptum esse tristem, raro hilarem, vel ridentem. Vnde etiam in iudiciis mœrorem, & tristitiam designat. Hæc autem tristitia competit fini voluptatis, quia (vt dicit Boet.) Voluptas tristes habet exitus: secundum illud Ptou. Nouissima illius amara quasi absinthium.

Pto. lib. de iud. astror.

Boet.

Ptou. 5.

Secundò, si cõsideretur effectus. Nã Saturnus est effectu frigidus, & siccus, & ponderosus: & sic etiã in fabulis pingitur. Quæ omnia congruunt voluptati, quę infrigidat, spiritualis affectionis calorem extinguendo, deficcat, humorem deuotionis consumendo, & grauat, mentem ad inferiora deprimendo.

Tertio, quantũ ad tempus. Nam Saturnus dicitur planeta nocturnus, quia voluptas carnis quærit tenebras noctis, Io. Oculus adulteri obseruat caliginem.

Iob. 2

Quarto, tenet similitudinem, si cõsideret voluptuosi affectus. Nã sicut dicit Ptolo. Nati sub Saturno, turpia, & immunda non abhorrent vestimenta, & alia etiam diligũt fœtida: Quod totũ moraliter competit luxuriosis, qui non abhorrent notam infamiæ exteriorem. Insuper diligunt opera fœtida, & immunda.

Item voluptas generat tentationes carnis, sicut pluuia suauis generat vermes. Nam quando pluuia est suauis, miscetur cũ humido aëreo, & terrestri sicco, ex quo formatur corpus aquaticũ, cui stãtim virtute stellarũ datur anima. Humidum enim bene commixtum cum terrestri ex ipso aëre fit viscosum. Et fit sicut pellis, in qua continuè pulsans calidum, facit spiritum: cui tanquam proprio subiecto dat anima sensibilis. Quasi autem suauitas pluuiæ est voluptas deliciosæ vitæ, quæ vermes in terra generat, quia in carne tentationes suscitat.

Item voluptas, & abundantia diuitiarum, & delitiarum est pedica, & laqueus Diaboli, qua hominem quem persequitur capit. Vnde Laban persequens Iacob in monte Galaad eum comprehendit. Mons enim Galaad fertilissimus, & delitiosissimus esse dicitur in pascuis, frugibus, & fontibus. In monte ergo Galaad, à Labam Iacob capitur. Quia in fertilitate, & abundantia delitiarum, homo à Diabolo tentatur, & illaqueatur.

Gen. 31

Præclaris similitudinibus ac exemplis, Christo Dei filio, Solis, Lucio, Montisque Olympi proprietates, quam doctissime confertuntur,

Cap. XCI.

CHristus assimilatur Soli: quia Sol excedit omnia luminaria cælestia, corporea in quatuor. Primo in quantitate. Nam (secũdum traditionem Alphragani.) Soli dicitur maior omnibus corporibus, post illum xv. stellæ, quæ in prima magnitudine inter stellas fixas ponuntur ab ipso, tertio Iuppiter, quarto Saturnus, quinto omnes stellæ fixæ suis ordinibus positæ, quas Pto. & Alphraganus differentia 17. in sex gradus magnitudinis diuidunt: sexto loco Mars, septimo Terra, octauo Venus, nono Luna, decimo Mercurius. Sicut autẽ Dio. dicit in his, quæ non mole sunt magna, idem est magnum esse, quod bonum; & idem maius, quod melius. Vnde sicut Sol excedit omnia alia corpora in magnitudine quantitatis ita Christus excessit omnes sanctos in magnitudine bonitatis, non inquantum Deus, sed etiam in quantum homo: quia ipse habuit

Alphr. dist. 21.

Pto. 7. dist. Alphr.

Digitized by Google

buit plenitudinē gratiæ præ omnibus sanctis. Vnde dicitur habuisse spiritum non ad mēsuram, id est, totaliter, non particulariter, quantum ad omnes gratiæ effectus. Vel nō ad mensuram, super omnem proportionem respectu aliorum hominum.

Arist. de propri. eleme. Secundo, Sol excedit in claritate: quia in aliis est luminis principium, vt dicit Aristot. & cum eo concordat Auic. & Pto. & Mesalach. Dicūt enim, quod sicut omnium calidorum est vna prima causa, scilicet ignis; ita oportet, quod omnium luminosorum sit vnum principium. Et hoc nō erit, nisi Sol, & idcirco vocatur Sol. i. solus lucens. Sic etiam in homine, qui est vt minor mundus, vnū membrum influit omnibus, scilicet cor. Oportet ergo, quod Sol cum sit principium luminis, plus habeat de lumine, quam aliquod aliud corpus, sicut ignis plus habet de calore, & cor de vitali virtute. Similiter ergo Christus, qui est principium vitæ spiritualis, vel luminis sapientiæ, de quo Iohan. Erat lux vera, &c. Et Ecclesiastici, Fons sapientiæ, Verbum Dei, oportuit, vt præ omnibus aliis sapientiæ splendore fulgeret. Ecclesiastici. Quid lucidius Sole? id est, quid sapientius Christo? de quo dicit Apostolus, quod in ipso sunt omnes thesauri sapientiæ, & scientiæ absconditi.

Ioan. 1. Eccl. 1. Eccl. 17. Col. 2.

Tertio, Sol excedit in dignitate. Vnde Sol dicitur esse vas admirabile, secundum illud Eccl. Sol in aspectu annuncians in exitu, vas admirabile, opus Excelsi, in meridiano exurit terram, & in conspectu ardoris eius quis poterit sustinere? Similiter & Christus excedit etiam in dignitate, quia in quantum Deus, est æqualis Patri, in dignitate naturæ, in quantum homo, excedit omnes sanctos in dignitate gloriæ. Iohannes. Vidimus gloriam eius, &c. Et ad Hebr. Sedet ad dexteram majestatis in excelsis, tanto melior angelis, &c.

Eccl. 43. Ioan. 1. Heb. 1.

Quarto, Sol excedit in potestate. Nam maioris virtutis est, & plus influit in inferiora, immo Sol habet quandam potestatē, & virtutē super omnia corpora, dum omnia illuminat, & superiora, & inferiora. Vnde omnia respicere dicitur, Eccl. Sol illuminans per omnia respexit. Similiter Christus dixit. Data est mihi omnis potestas in cælo, & in terra. Specialiter autem Sol habet virtutem illuminatiuam. Et ipse Christus dixit: Ego sum lux mundi. Item virtutem inflammatiuam. Ecclesiastici. Tripliciter Sol exurens mōtes, radios igneos exufflans. Et de Christo dictum est, Nonne cor nostrum ardens erat in nobis? &c.

Eccl. 32. Mat. 28. Ioan. 1. Eccl. 43. Luc. 24.

Item renouatiuam: quia dum poros terræ aperit, virtutem latentem in radicibus ad actum producit, & quod mortuum videbatur reuiuiscit; & renouatur, quod vetustate tabuit. Et ita similiter per Christum renouamur, & regeneramur in nouam vitam secūdum illud Ephes. Renouamini spiritu mentis vestræ, & induite nouum hominem, &c. Hic enim nouus homo, Christus est.

Ephes. 4

Item virtutem purgatiuam. Nā tenebras fugat, & fœtores consumendo purgat. Sic Christus purgat tenebras ignorantiæ, & fœditates peccatorum. Hebræ. Purgationem peccatorum faciens.

Hebr. 1.

Item virtutē nutritiuā. Quia dū suo calore, terræ humiditatem resoluit: vt sua attractiua, quod radicibus est simile, de illa attrahit, & in terræ nascentium nutrimentum conuertit. Sic Christus nutritor fidelium dixit, Ego sum pastor bonus. Qui calore amoris resolutus in mortem, corpus suū

Digitized by Google

nobis simile, tradidit in cibum, & sanguinem in potum. Et ideo ipse dicit, Caro mea verè est cibus, &c. Ioan. 6.

Item sol habet virtutem conciliatiuam, vnde virtute sua conciliat in corporibus animalium quatuor elementa. Sic Christus reconciliauit nos Deo per mortem suam, secundum illud: Reconciliati sumus Deo per mortem Filii sui. Rom. 5.

Item Sol habet virtutē immutatiuam. Nam secundum quod ascendit, & descendit per Zodiaci signa, sic variat, & immutat tēpora. Nam existēs in nostro hemisphærio, diem facit; existēs in alio noctem inducit, similiter Christus existens per gratiam in anima, illuminat eam, & diem ibi facit: sed recedens ab ea per culpā, tenebrosam & nocturnam dimittit.

Item sol habet virtutem distinctiuam. Quia secundum 4. versiones distinguit 4. tempora anni. Quia existens in Ariete, verfacit: ascendens ad Cancrum, æstatem efficit: ad Libram, autumnū constituit, sed dum ad scorpionem, hyemem introducit. Vnde Eccl. Oritur sol & occidit, &c. Quod (secundum Hugonem de sancto Victore) sic exponitur. Oritur, quando scilicet per vernale æquinoctium ingrediens ad nostrum polum consurgit. Occidit, quādo per autumnale exiēs ad inferiora descendit: Girat per meridiem, quando in hyemalibus signis cōmoratur. Flectitur ad Aquilonem quando in æstiuis signis, quæ polo boreali viciniora sunt circunferuntur similiter sol spiritualis Christus ortus est per incarnationem Psalmus. Ortus est sol, & congregati sunt. Occidit per passionem, Vnde Psalmus, Sol cognouit occasum suum, Ad locum reuertitur per ascensionem, Vnde Abac. Eccl. 1. Hug. Psal. 103. Abac. 3.

Sol & Luna, id est, Christus, & triumphans ecclesia, steterunt in tabernaculo suo, scilicet in cælo. Flectitur ad aquilonem per suam ad iudicandum reuersionem. Ierem. Ab aquilone pādetur omne malum super omnes habitatores terræ, quantum ad peccatores. In iudicio stabit Christus sicut sol in medio cæli. Ios. stetit sol in medio cæli, & dicit stetit: quia non plus flectetur, nec prece, nec precio. Ierem. 1. Ios. 10.

Item Christus assimilatur luci. Quia lux est altissima in ortu, velocissima in motu, speciosissima in aspectu, & efficacissima in effectu.

Primo dico, quod lux est altissima in ortu: quia causatur, & oritur de cælo, s. à sole, & stellis, quæ sunt altissima corpora situ, & dignitate. Ecclesiast. Ego feci in cælis vt oriretur lumē indeficiēs. Nā sicut calor est qualitas actiua consequens formam substātialem ignis: ita lux est qualitas actiua cōsequens formam substantialem solis, vel cuiuscunq; alterius corporis à se lucentis, si aliquod tale est, cuius signum est: Quia radij diuersarum stellarū habēt diuersos effectus, secundum diuersas naturas corporum, sed sicut lux oritur de substantia solis, vel corporis à se lucentis: sic Christus Filius Dei genitus est de substantia Altissimi, scilicet Dei Patris, Eccles. Ego ex ore Altissimi prodij, id est, de substantia Patris. Nam sicut verbum sapientiæ nostræ spirituliter, siue inuisibiliter procedit ab ore, ita Filius à Patre. Vnde sicut lux est coæterna, & coæua soli: quia quam cito fuit sol, fuit lux sua, ita, quod si sol fuisset ab æterno, fuisset etiam lux ab æterno: ita Filius est coæternus Patri, vt dicit Augustinus. Nec obstat, quod Genesis dicitur fuisse producta lux, postea sol quarto die: quia (secun- Eccl. 24 Aug. li. de Tri. Gen. 1.

Digitized by Google

Dio. c. 4 de diuino.

(secundum Beatum Dionysium) illa lux primo die creata fuit lux solis, sed informis, quantum ad hoc, quòd iam erat substantia solis, & habebat illuminatiuam virturem in communi: sed postmodum data est ei specialis & determinata virtus ad particulares effectus.

Secundo, filius Dei assimilatur luci: quia lux est velocissima in motu. Videmus enim, quod sole apparente in puncto Orientis, fit illuminatio totius hæmisphærij nostri, vsque ad punctum oppositum. Ex quo patet quod lux non est corpus: quia si lux esset corpus, illuminatio esset motus localis. Nullus autem motus localis corporis alicuius potest esse in instanti: quia omne quod mouetur localiter, necesse est vt prius veniat ad mediũ magnitudinis, quam ad extremum. Illuminatio autem fit in instanti, quia quando subiectum alicuius formæ susceptiuum est in vltima dispositione, tunc forma introducitur in instãti: si autem subiectum esset indispositum, tunc quidem requirere tur tempus, non quidem ex parte formæ introducendæ, sed ex parte subiecti susceptiui: sed aër inquantum diaphanus, est in vltima dispositione ad lumẽ: & ideo illuminatio fit in instanti.

Item, quia illuminatio non est tãtum motus, sed terminus, terminus autem motus localis, & cuiuscunque motus, semper est in instanti: sicut generatio, quæ est terminus alterationis, fit in instanti. Hoc autẽ competit filio Dei, per quem omnia creata sunt. Creatio enim est productio instãtanea. Vnde sicut a luce in instanti fit aëris illuminatio, ita à filio Dei est instanti facta rei creatæ productio. Ioã. Erat lux vera, quæ

Ioan. 1

illuminat, &c. Vel per subitã incorporationem, vel receptionem luminis in aëre, possumus intelligere ipsam incarnationem verbi, quæ, quantum ad hoc fuit in instãti: quia ipsum corpus Christi fuit in ipso suæ conceptionis exordio in instãti formatũ, & organizatum, Nõ enim erat conueniens, quod filius Dei corpus assumeret, nisi formatum. Si autem ante perfectam formationem tẽpus aliquod cõceptionis præcessisset, non posset tota cõceptio attribui filio Dei, quæ nõ attribuitur ei, nisi ratione assumptionis, & per hoc filius Dei conceptus dicitur: quod aliter dici non posset. Et ideo ipsa distinctio membrorum, & formatio, in instanti facta est propter infinitam virtutem agentis, & formantis. Vnde Grego. dicit, quod angelo nunciante, & Spiritu sancto superueniente, mox verbũ in vtero, mox intra vterum verbũ caro. Localis tamen motus sanguinis ad locũ generationis, qui conceptionem præcedit, non fuit in instanti: nec etiam augmentũ corpori se conformãs, quod sequitur cõceptionem. Quia hoc est contra rationem motus localis, & augmenti, quod etiam non fit sine motu locali, scilicet quod fiat in instanti. Nota igitur, quod filius Dei aliquando vocatur lux, secundum illud Ioan. Ego sum lux mundi: aliquando vero splendor. Hebr. Qui cum sit splendor gloriæ. Ali. quando lumen, secundum illud Ioan. Non erat ille lux, sed vt testimoniũ perhiberet de lumine. Lux autem proprie dicitur prout est in sole, lumen prout recipitur in aëre, sed splẽdore prout resultat ex polito & terso corpore, secundum illud Machab. refusit sol in clypeos aureos, & resplenduerunt montes ab eis, similiter filius Dei propriè dicitur lux, prout est in Patre, Thim. Lucem habitat, &c. sed lumen prout est in

Greg. super Io.

Ioan. 8
Heb. 7.

Ioan. 1

Mach. 6

1. Thi. 6

Digitized by Google

carne'. Isaias. Surge illuminare
Isa. 40. Hierusalem, quia venit lumen
tuum. sed splendor appellatur,
Isa. 42. prout exiuit de Virgine. Isa. Do-
nec egrediatur, vt splendor, iustus
eius. Scriptura tamen varie & di-
uersimodè his interdū vtitur no-
minibus.

Tertio, filius Dei assimilatur luci: quia est speciosissima in aspe-
ctu, immo etiam sine luce nil ap-
Ambr. paret plenum. Vnde Ambr. dicit,
quod lux est plenitudo omnis
creaturæ visibilis. Cuius est maxi
ma gratia, quod in suo conspectu
omnia mundi corpora laudibus
facit digna: sic etiā filius Dei, de
Sap. 7. quo dicitur Sapien. speciosior est
sole, & super omnem stellarū dis-
positionem est pluchritudo, & or
namentum omnis creaturæ, non
tantum visibilis, sed etiam inui-
sibilis. Et ideo nota, quod secun-
Dio. c4. dum Dion. filius, qui & verbum
de diui. Dei dicitur, habet pulchritudinē
nomin. substantiuam, causatiuam & ex-
cessiuam. Primo filius Dei non
habet pulchritudinem accidentalem, sed substantiuam, & essentialem. Nam pulchritudo eius non est ab alia re causata, vel participata. Et ideo dicimus ipsum non tantum pulchrum: sed ex pulchritudinem. In creaturis enim differunt pulchritudo, & pulchrum, sicut causa, & causatum, & sicut participans & participatum: quia pulchrum dicitur, quod participat pulchritudinem: pulchritudo enim creaturæ, est quædam participatio causæ omnia pulchrificantis. & ideo creatura dicitur pulchra, sed non pulchritudo, sed Deus qui est essentialiter pulcher, & non per participationem alicuius alterius, dicitur pulchritudo.

Secundo, habet pulchritudinē excelsiuam. Dicitur enim verbū Dei pulchrū, sicut pulcherrimum, & super pulchrum (vt dicit Dio.) quia pulchritudo sua excedit in pluribus omnem pulchritudinē.

Primò, in veritate: quia non est pulchritudo eius ficta, vel artificiata, sed naturalis, & vera. Item in perpetuitate, quia nunquam destruitur, nec ipse Deus aliquando sua pulchritudine destituitur.

Item in vniformitate, quia pulchritudo sua non augetur, nec di minuitur.

Item in totalitate, siue vniuersalitate, quia non vno respectu pulcher, & alio turpis: neq; hic pulcher, & illic non, neque aliquibus pulcher & quibusdā nō pulcher. sed sicut ipse secundū seipsum, cū seipso semper existens vniformiter pulcher: & sicut præsens in semetipso, excedens formā, & pulchritudinem omnis pulchri.

Tertio pulchritudo sua est pulchritudo causatiua omnis pulchritudinis tripliciter.

Primò, efficiēter: quia. ſ. pulchrificat omnia existentia secundum ipsorum propriam proportionem, & causat vniuersalem armoniā, & claritatem, iuxta significationē solaris luminis cum fulgorem emittit, & vniuersitatem rerum pulchrificans distributione sui fontani radii. Vnde istud pulchrum est sicut principium effectiuum omnis pulchritudinis.

Secundo, exemplariter. Omnis enim pulchritudo, & omne pulchrum vniformiter, & causaliter præexistit in simplici & supernaturali natura omnium pulchrorū, & ipsa est causa exēplaris omniū in Verbo, quia secundum ipsum omnia denominantur, propter quod Boet. Mundum mēte gerēs
Boe. de cons. 3. similique potentia formans pulchrum pulcherrimus ipse.

Item tertio, Quia. ſ. finis est omniū pulchrorum: omnia enim sūt causa pulchri, & propter hoc pulchrū, idē est quod bonū: quia omnia desiderāt pulchrum & bonū.

Quarto

Dio. de di no.

Quarto, Christus assimilatur luci ex eo, quòd lux est efficacissima in effectu. Vnde Dion. dicit, quod lux omnibus corporibus cognitionem confert, & vitam, & motum. Et quicquid in istis inferioribus causatur, mediante luce producitur. Et hoc etiam dicit Auicenna. Ex quo etiam concluditur, & arguitur, quòd lux non habet in aëre tantum esse intentionale, sed etiã reale, ex eo quòd intentiones non causant trãsmutationes naturales. Nec obstat, quod nimia albedo ☉ vt in niue, oculum trãsmutat: & ita videtur, quod intentio si fortis sit posit transmutari realiter. Dicendum, quod albedo quantumcunq; magna, non habet oculum realiter trãsmutare, ratione qua color, vel ratione, qua intentionẽ suam multiplicat in medio; sed ea ratione, qua aërem facit lucidiorem, sue lucem adauget, propter quod reddit visui obiectum. Improportionatum ratione nimiæ claritatis, & aër sic fortiter illuminatus oculum contingit realiter, & ita ipsum transmutare potest ratione excellentis lucidi, & nõ ratione intẽtionis coloratæ. Possumus ergo effectus lucis filio Dei adaptare: cuius existere in carne humana non fuit intentionale, & fantasticum, vel imaginariũ, sed verum, & reale, sicut & lucis esse est reale in aëre. Fuit enim verus Deus, & verus homo. Et ideo ipse est similis luci.

Primo, quia lux est rerũ generatiua, quod quidem habet lux inquantum instrumentaliter agit in virtute corporum cælestium ad producendas formas substãtiales. Ita etiã similiter per ipsum Verbum, id est, per filium Dei, omnia producta sunt, secundum illud Ioan. 1. Ioan. Omnia per ipsum facta sunt. I. creata, & sine ipso factũ est nihil. Sed intelligendũ per ipsum non sicut per instrumentum. Vnde in hoc non est simile de luce, sed intelligendum est omnia esse facta per verbum, sicut artificiata dicuntur esse facta per artificem, id est, per rationem artis præconceptam. Nunquam enim aliquis faceret aliquid nisi præexisteret actualis præconceptio suæ sapientiæ, quæ est forma & ratio rei factæ: sicut forma arcæ in mente artificis præconcepta est ratio arcæ faciendæ. Et similiter Deus Pater nihil operatur, nisi per cõceptum sui intellectus, qui est sapientia ab æterno concepta, s. Dei Verbum; & Dei Filius: & ideo impossibile est, quod aliquid faciat, nisi per filiũ. Et ideo Aug. dicit, quod Verbum est ars plena rationum viuentum. Dicit etiam Patrẽ per Filium omnia fecisse, in quantum filius ab ipso patre habet, quòd sit causa omnium factorum: & ideo non sequitur, quòd sit, vt instrumentum, vel minister patris: quia eandem numerο, & æqualẽ virtutẽ, quã pater habet, & filius ab ipso habet per quam operatur. Auguſt.

Secundò, quia lux est sui luminis omnibus communicatiua. Ita Christus quantum in se, lumen gratiæ, vel misericordiæ suæ communicat vniuersis. Ioan. Illuminat omnem hominem veniẽtem in hunc mundum. Chryso. dicit, quòd illuminant quãtum de se est omnem hominem, quia ex parte sua nulli deest, immo vult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. Vnde si quis non illuminatur non est ex parte Dei, sed ex parte hominis auertentis se à lumine illuminante. Sicut etiam homo non illuminatur à Sole, vel quando in domo tenebrosa se includit, vel quando oculos claudit, vel quando obstaculum interponit. Sic etiam spiritualiter non illuminatur à Christo, vel qui Ioan. 1. Chriſ. ſuper. Io.

Digitized by Google

Iob. 24. in tenebris ignorantiæ volũtariæ se claudit. Iob. Ipsi fuerunt rebelles lumini: vel qui oculos animæ, intellectum scilicet & voluntatẽ Deo non aperit. Daniel. Declinauerunt oculos suos, vt non viderent cælum, neque recordarentur iudiciorum iustorũ. Vel qui peccati mortalis obstaculũ interponit: Psalmus Supercecidit ignis, & non viderunt Solem.

Dan. 13.

Psa. 57.

Tertio, quia lux est errantium, sine deuiantiũ directiua, & Christus est dux & director, quem sequentes errare non possunt. Ioã. Ego sum lux mundi: qui sequitur me non ambulat in tenebris, scilicet deuij, vel erroris. Non enim sequens Christum ambulat in tenebris ignorãtiæ, quia ipse est veritas: neque in tenebris culpæ, quia ipse est via: neque in tenebris damnationis æternæ, quia ipse est vita.

Ioan. 8.

Quarto, quia lux est occultorũ manifestatiua. Hoc autem Christus faciet in vltimo iudicio, quãdo illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium.

1. Cor. 4

Item Christus similis fuit mõti Olympo, qui est mons Macedoniæ ita excelsus, vt nubes sub eo esse dicantur. Tantæ enim altitudinis est, quod omnes aëris turbines, & impressiones excedit: quẽ philosophi ascendentes, vt cursus stellarum inspicerent, ibi viuere non poterant, nisi spongias plenas aqua portarent, vt sic per aquæ attractionem aërem grossiorem haurirent, vt dicitur in historia. Hæc autem omnia Christo competunt, qui omnes nubes, id est, sanctos excessit altitudine vitæ, omnes turbines passionũ, vel tribulationum altitudine patientiæ, omnes philosophos altitudine sapientiæ: nec altitudinem suæ diuinitatis philosophi continere potuerunt, nisi cum spongiis, id est, creaturis plenis aqua ipsius cælestis sapientiæ, Omnes enim creaturæ (vt prius dictum est) diuinam sapientiam repræsentant. Dominus enim illam effudit super omnia opera sua. Et ipsi philosophi non cognouerunt Deum, nisi ex creaturis. Rom. Inuisibilia Dei à creatura mundi per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur, sempiterna quoque virtus eius, & diuinitas.

Eccl. 2.

Rom. 1.

Quomodo Christiani, Iudæi, Sarrazeniq́ in Religione à se inuicem dissentiant, exemplis planetarum quibusdam aperitur: lexq́ Mahumetica aliquantisper commendatur.

Cap. XCII.

CHristiani, Iudæi, & Sarraceni differunt ad modum planetarum. Nam planetæ aliqui sunt boni, qui nulli nocent, sed tam suos quorum natiuitati dominãtur, quam non suos adiuuare dicuntur. Tales ergo dicuntur Christiani, quibus Apost. dicit: Nemini dantes vllam offensionem. Vnde tam suis, quàm non suis bene facere iubentur. Luc. Diligite inimicos vestros: benefacite his, qui oderunt vos. Quidam vero planetæ sunt mali vt Mars, & Saturnus, qui non suis obsunt, suis tamen prosunt. Tales hodie Iudæi qui licet suis non fænerentur, tamen fænerantur non suis, vt Christianis, & alijs nationibus. Item dicunt se secundum legem suam ad diligendum amicos teneri, & ad odiendum inimicos. Vnde ad illud præceptum. Diliges amicum, vel proximum tuum: addiderunt in suis traditionibus, Et odio habebis inimicum, quam additionem correxit Dominus. Matt. Quidam planetæ vero mediocres sunt, vt Sol, Luna, Mercurius. Nam suis bona ingerunt: nõ suis modo bona, modo mala. Tales autem videntur esse

2. Cor. 6

Luc. 6.

Mat. 5.

esse Sarraceni; quia non solum inter se sunt misericordes, sed etiam interdum Christianis misericordiam impendunt, licet eos tamen frequenter impugnent. In hoc tamen sunt minus mali Sarraceni, quam Iudæi: quia Christum reuerentur, quem Iudæi blasphemant. Confitentur enim Sarraceni Christū ex Maria Virgine sine viri semine natum, Hoc est certum: & ego qui inter eos fui, frequenter hoc audiui ab eis, & à suis Sacharij, qui religiosi sunt dicti apud eos, & Muschetis, id est, qui eorū escas officiant. Vnde in libro qui dicitur Alcoran, id est, lex, quam condidit Mahumet, proponitur quæstio vna sic. Quæ fœmina de masculo tantum, & quis masculus de fœmina tantum. Et respōdet: Eua ex Adam, Christus ex Maria Virgine.

Item quærit, Quæ sunt tria, quę sine seminis commixtione edita fuerunt? Respondet. Adam, aries Abrahæ, & Christus.

Item cōfitentur Sarraceni, Beatam Mariam fuisse per Angelos commēdatam, & de Christo nascituro fuisse edoctam, & certificatam. Et in eodem libro primo sic dicitur. Angeli Mariam alloquentes inquiunt: O Maria omnibus viris, & mulieribus splendidior, mundior atque lætior: soli Deo perseueranter studens, ipsum eū humilibus genubus Deo se flectentibus adorans, & nequaquam in terrenas sordes proiicientibus, & curam agentibus, quis Mariæ custos efficeretur? Hæc arcana secretissima committo Angelis dicentibus. O Maria, cui summi nuncij gaudium cum Verbo Dei, cuius nomen est Iesus Christus filius Mariæ, qui est facies omnium gentium in hoc seculo, & futuro, senes & infantulos cunabula seruantes conueniens, præsēs sapiens, vir optimus ab vniuersitatibus creaturæ, mittitur? Respōdet illa: O Deus, cùm virum non tetigerim, quomodo concipiam? Respondent Angeli: Deo nihil occurrit impossibile, omnia prout vult operanti. Cuius mandatum: omne suum placere perficit, ipseque filium suum cum diuina virtute venientem, librum legiferum, omnisque magisterij peritiā, & testimonium ac Euangelium mādatumque filiis Israel, edocebit. Ille namque formis volatilium luteis, ac compositis insufflans, volare faciet. Cæcos & mutos curabit, morpheaticos, & leprosos mundabit, mortuos creatore cooperante viuificabit, quicquid coniecturis, quidve disputatione deputatum sit, propalabit, similiter cuncta, quę in Deum credentibus mirabilia cēsentur.

Item confitetur eadem lex Sarracenorum Christum fuisse summum omnium Prophetarū apud Deum. Vnde in eodem libro Mahumet introducit Deum loquentem, & dicentem: omnium Prophetarum alio super alium per me sublimato, & eorum quibusdam cum Deo locutis; Mariæ filio, animam nostram proprie cōferentes, vim atque virtutem præcæteris præbuimus.

Item confitentur Christum esse Verbum, & virtutem Dei: & ideo ibidē dicitur, quòd quando Deus iudicabit mundum, clamabunt homines ad eum, & dicent: Iesu Christe spiritus, & Verbum Dei, & virtus Dei, moueat te pietas tua intercede pro nobis. Et tunc dicet eis: Esurijui, &c. sicut est in Euangelio per omnia.

Item cōmendat idem liber legem, & Euangelium Christi, & dicit tres leges esse à Deo, in quibus rectæ viæ traduntur, scilicet

legem Moysi, & Euangelium, & suum Alcoranum. Et ideo dicitur in primo libro Deus pius, & misericors viuus, & altissimus, qui prius testamentum, deinde Euangelium, rectam viam hominibus tradidit: postremum librum veracissimũ Alcoram desuper præbuit.

Item in eodem introducit Deũ sibi loquentem, & dicentem sibi præcepta legum, & mores, sicut Noë, & Abrahæ, & Moysi, & Christo tradidimus.

Item confitetur eadem lex, quòd in resurrectione generali omnes perfecti in forma Christi resurgent. Vnde dicit perfecti omnes in statu Adæ, & forma Christi resurgent; nunquam incrementum, aut decrementum patientes.

Item eadem lex vsurarios detestatur. Vnde ibidem dicitur: Boni viri, Deum timete, & fœnerari prætermittite. De fœnore enim homines viuentes, non nisi quasi dæmoniaci resurgent.

Hæc omnia magnifica de Christo, Euangelio, & Virgine scripta sunt in Alcoram, id est, in lege Sarracenorum, quam eis Mahumeth dedit. Quæ, licèt multa falsa contineat, & immunda, tamen etiam multa testimonia perhibet nostræ fidei veritati, vt supra patuit, quæ omnia introduxi ad exaggerandum infidelitatẽ Iudæorum, Christum blasphemantium, cum tamẽ scripturæ eorum testimonia perhibuerũt Christo, sicut dixit eis. Scrutamini scripturas, quia illæ testimonium perhibent de me, & tamen cæci negant quẽ Sarraceni ignorantes scripturas, venerantur & adorant. Ioan. 5.

Dei zelus quid sit, & qualis esse debeat, ex tribus aëris regionibus, earumq́ virtũ similitudinibus exprimitur.

Cap. XCVII.

ZElus Dei assimilatur aëri, qui habet tres regiones, quarum suprema, quæ igni coniuncta est, rara est, & vehementer calida propter viciniratem ignis, & propter radios stellarum, & lumen, quæ sibi sunt viciniora, & illa pars est locus inflammationis per se, & dicitur regio æstus. Huic similes sunt, qui magno zeli ardore feruescunt. Psalm. Zelus domus comedit me. Glosa. Zelus, est bonus feruor animi, quo mẽs pro defensione accenditur; eo quod quælibet praua, quæ videt, corrigere satagit; si nequit, tolerat, & gemit. Iste zelus caussatur in Sanctis ex inflammatione ignis Spiritus sancti, vel charitatis diuinæ, & ex radiis stellarum, id est, exemplis Sanctorum Patrum, sicut Phinees, Heliæ, & aliorum qui multũ zelauerunt pro Deo, & lege eius. Macha. Phinees, pater noster zelando zelum Dei, accepit testamentum sacerdotij æterni. Helias dixit: Zelo zelatus sum pro Domino. Psal. 68. Mach. li. 2. 1. Reg. 19.

Secunda regio aëris, siue media zona, est locus frigoris, quia illa non habet calorem ex vicino igne, sicut regio superior, nec ex reflexione radiorum, sicut regio inferior, eo quòd radij non reflectuntur ad transpatẽs siue peruium, aut ad multum diaphanũ, sed tantum ad solidum planum; & plus, si fuerit tersum, vt est aquæ superficies, vel speculi, vel alio modo politum, vel planum. Huic aëri similes sunt, qui sunt totaliter frigidi vita, vt nec zelo Dei tangantur: quia nec igne diuini amoris incenduntur, nec radiis, id est, exemplis Sanctorum tanguntur: & ideo aufert ab eis diabolus zelum bonum. Tales sunt prælati mali, qui de gregis sui dissipatione non curant. Ilas

Aufe-

Digitized by Google

Isa.11. Auferetur zelus Effraim. Effraim interpretatur augmentum, vel fertilitas, & signat prælatos, qui cogitant de temporaliū augmentatione, & nihil de animarū perditione.

Tertia regio aëris est tepida, vel temperata, suscipiens aliquod de superiori, & aliquod ab inferiori: est tamen intemperatè calida secundū quod vincitur ab inferioribus quibusdam temporibus; intemperata frigida secundū quod vincitur à superioribus quibusdam temporibus aliis. Huic similes sunt qui zelum Dei habent vel inordinatum. Nam aliquando vincuntur ab inferioribus passionibus, ira, vel odio, & tunc nimis incandescunt, quandoque vero superiorum, vel potentiorum timore perterriti, omnino à zelo tepescunt, & frigiescunt: Tales habent zelum, sed non secundum scientiam, id est, discretionem. Ro.10. Patet ego, quod zelus frigidus cum sit nullus est damnabilis, tepidus reprehensibilis; feruidus, & charitatiuus, laudabilis, qui meretur cæleste præmium. Machab. 1.Ma.2 Helias dum zelat zelum legis, receptus est in cœlum. Ad quod nos perducat Christus, qui est benedictus. Amen.

Explicit Liber primus.

Digitized by Google

PROLOGVS LIBRI SECVNDI,

In quo de Metallis, atque Lapidibus varijs, varia dicenda proponuntur.

HABET argentum venarum suarum principia, & auro locus est in quo conflatur. ferrum de terra tollitur, & lapis calore solutus in æs conuertitur, inquit Iob. Diuinæ prudẽriæ largitas, à qua quæcunque creata sunt, connexionis mirabilis ordine gubernãtur, rationali creaturæ, id est, homini sic corpora inferiora subiecit, vt ei in subsidium adessent infirmitatis, & documentum insuper porrigerent veritatis, & in exemplum illi fierent etiã bonitatis. Nam ex vsu vario sẽsibilium corporum, humani corporis labilitati succurritur; quod ex eisdem ex quibus constat corporibus, enutritur, ex eorũdẽ quoque corporum speciebus informãtur sensus & ratio eruditur, vt sic humana cõditio à sensu sumat initium, & non per se res sensibiles, id est, per suas substantias, & essentias, sed tantum per suas species animæ illabuntur, ex quibus humana ratio, dum hinc inde inuestigando discurrit, rationes formatquam plurimas, ex quibus intelligibiles elicit varietates, non solum de rebus infimis, sed etiam de supremis: sic enim inuisibilia Dei a creatura mundi per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur Quia vero opus naturę est opus intelligentiæ, ex eo quod corporalia mediãtibus Angelis a Deo gubernantur, etiam ex ipsis corporibus humana dirigitur ratio, ex motibus eorum & ordine exempla sumens, & regulas suarum actionũmõ tãtum artificialiũ, in quibus ars imitatur naturam, sed etiam motalium operum directiua. Et quoniã inter cætera talia potissime mineralia corpora, vt sunt ferrum, vel argentum, vel aurum, & alia quæcunque metalla, & cũ eis etiã lapides humanæ necessitati deseruiunt, scriptura sacra diuinitus inspirata, in qua (testante Apost.) Quæcunque scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt, de eis frequentius legitur, vt nõ tãtum ad commodum corporis illa concessa putemus, sed etiam ad morum exemplum inspicere studeamus. Quapropter Iob diuersas metallorum origines in verbis premissis declarat, siue describit. Ex quibus beatus Greg. perutiles moralitates assumit, Ait. n. beatus Iob. Habet argentũ venarũ suarũ, &c. In quibus verbis pensandum est, quod nequaquam tam sanctissimus vir, aut de minera argẽti, aut de loco cõflationis auri, aut de ferri origine aut de solutione lapidis, & de æris formatione, tam seriosè tractasset, si talia ad nostrã doctrinã proficere non nouisset. Et ideo beatus Gregor. dicit, per argentũ significari prædicatorum doctrinam, cuius venarum principiũ est sacræ

Iob. 17.

Rom. 1

Ro. 15.

Gre. li. mor. Iob. 27.

Gre. li. mor.

Digitized by Google

sacræ scripturæ pagina. Nã qui ad veræ prædicationis verba se præparant, necesse est, vt initium à sacræ scripturæ pagina sumant. In auro verò significatur Martyrum patientia, cuius cõflationis, id est, probationis locus, catholica est Ecclesia: quia non nisi in catholica Ecclesia veri martyres sunt, ex eo, quod sine fide, spe, & charitate, quibus membra iunguntur ecclesiæ, non habet passio meritũ, sicut in hæreticis patet. Vnde Apo. 1.Co.13 dicit, Si tradidero corpus meũ, ita vt ardeam, charitatem autem nõ habeã, nihil mihi prodest. In ferro autem accipitur bonum operandi potentia, seu fortitudo Sanctorũ, quod ferrũ de terra tollitur, quia fortiores viri à terrena quã prius tenuerant actione separantur, & pugnatores ipsius ecclesiæ ac pugiles deputantur. In lapide vero significatur interior cordis duritia: & in ære, charitatis constãtia. Vnde tunc lapis calore soluitur, quando cor durũ, & à diuini amoris igne frigidum, feruore spiritus tangitur, & ad amorem mollitur, & tunc in æs conuertitur, quãdo charitate solidatum ad bona opera roboratur: vt sicut prius durus fuerat in amore sæculi, ita se postmodum fortem exhibeat in amorẽ Dei. Et, quia de aliis huiusmodi talibus metallis, seu lapidibus, de quibus in scriptura legitur frequẽter, & in plurib⁹ locis est idem æstimandũ, videlicet quod ad nostrã conferãt disciplinã. Et nostræ intentionis propositũ post exẽpla simplicium corporum, quæ iam sunt in primo libro adducta, in hoc secundo libro de metallis atque lapidibus, tam pretiosis, quã communibus, & de aliis mineralibus exẽpla introducere varia, & moribus adaptare, eundẽ seruãdo ordinem, quẽ scilicet in principio tenuimus tam in capitulorũ materiis, quam in exemplis.

Lapidum proprietates octo, quibus electi Dei suis perfectionibus charitate plenis assimilantur.

Cap. I.

AMatores Dei assimilantur lapidibus propter octo.

Primo quidem, quia lapides sũt naturaliter frigidi, & sicci, eo q⁹ ex partibus terræ solidis, & compactis lapidis substãtia generatur. Verum est tamen (vt dicit Arist.) Arist. 4. meth. ex sola terra non fit lapis, quia vincens in ea siccitas non permittit vt in lapidẽ coagulari possit. Sed ex commixtione terræ & aquę fit lutum quod inter terram, & petram est medium, quod dum per partium suarum fortiter coagulationem constringitur, in lapidem mutatur. Vnde tali transmutationi lutum vnctuosum est aptius. Habet ergo lapis ex terra siccitatem, & ex aqua simul & terra frigiditatem. Vnde est naturaliter, sicut dictum est, frigidus, & siccus. Et ista competunt spiritualiter amicis Dei, quos charitas facit frigidos ab insatiabili auaritia. Charitas enim non quærit quæ sua 1.Co.13 sunt, sicut dicitur Corint. Item facit eos siccos à fluxu concupiscẽtiæ, quia virtus diuini amoris restringit lubricũ carnis, sicut patet in Magdalena. Et tales sunt lapides sancti, qui sunt affectiones carnis, & mundi, Zach. Lapides Zach. sancti eleuantur super terrã eius.

Secũdo lapides sũt substãtialiter cõpacti. Quia sancti sunt in seipsis coagulati vinculo, siue coagulo dilectionis & gratię. Vnde charitas dicitur esse vinculũ perfectionis.

Tertio, quoque lapides sunt mirabiliter duri: & amici Dei sunt duri per soliditatẽ patientiæ, quia charitas patiẽs est. Vnde sicut lapis à sua duritia ex aquæ infusione non soluitur: Sic amicus Dei ex

ex tribulationis cõcussione à sua patientia non mouetur. Iob. Cor eius indurabitur quasi lapis. Iob 41.

Item sancti sibi ipsis duri sunt per austeritatem pœnitẽtiæ. Item quãdoque duri sunt aliis per correctionem, & seueritatẽ iustitiæ, qua tanquam virga ferrea alios regunt. Deut. Quius lapides ferrũ sunt. Deut. 8.

Quarto, quia lapides sunt grauiter põderosi: Sic amici Dei sunt graues, & ponderosi per grauitatẽ morum & deliberationẽ prudentiæ, siue in factis, siue in dictis, secundum illud Eccl. Verba sapientum statera ponderabuntur, & talium opera, vel verba sunt magis grata bonis. Psal. Placuerunt seruis tuis lapides eius. Eccl. 21. Ps. 101.

Quinto, quia lapides sunt virtualiter igniti: quamuis enim lapis ex se sit frigidus, ignem tamen emittit si fortiter sit percussus. Nã ex forti & violenta aëris collisione in superficie ferri, & lapidis, subito aër allisus ignitur, & scintillando de lapide egreditur. Sic & amatores Dei quandoque sunt frigidi ab æstu amoris mũdani, cum tamen ab ipso mundo fortiter allidũtur, tũc diuino amore fortius igneuntur. Vnde præcipuè in tribulationibus, & persecutionibus positi, ignitis scintillis, vel operum emicant, vel verborũ: & taliũ opera sunt sacrificia Deo accepta. Machab. De ignitis lapidibus igne concepto sacrificium obtulerunt. 2. Mach 10.

Sexto, quia lapides sunt infimi loci petitiui. Quia amici Dei infima petunt per humilitatem. Luc. Recumbe in nouissimo loco. Corint. Ministratio mortis deformata in lapidibus fuit in gloria. Hæc ministratio lapidum, est humiliũ abiecto, cuius est ministrare obsequia, mortificare vitia, deformare eorum corpora, quia humiles nec corpora eorum ornant, nec colũt. Luc. 14. 2. Cor. 3

Vnde apparent in corpore despecti: & ideo signantur per lapides impolitos. Ios. Aedificant altare, id est, altitudinem ecclesiæ de lapidibus impolitis, id est, de hominibus despectis, & incultis. Item eius est glorificare. Prou. Humilẽ spiritu suscipiet gloria. Ios. 13. Pro. 26.

Septimo, quia lapides sunt terræ compressiui: quia scilicet amici Dei terram corporis sui comprimunt, & domãt per laborem pœnitentiæ, & abstinentiæ. Secũdum illud Apost. Castigo corpus meũ, & in seruitutem redigo, Eccl. Lapides grandes desuper irruentes. Sunt enim amatores Dei lapides grandes quoad spiritum, desuper irruẽtes per corporis dominium, quia spiritus in eius carnem sibi subiugat potenter, & violenter. 1. Cor. 9. Ecc. 14.

Octauo, quiã lapides sunt diuersarum partium terræ ne dilabãtur vnitiui. Vnde Ambros. dicit, quod lapides sunt ossa terræ, quia hoc in terra probãtur facere, quod faciunt ossa in corpore. Similiter amici Dei, dum homines terrenos ad inuicem discordes ad concordiã & pacem reducunt, quasi quidam lapides medii diuersas partes terræ ad inuicẽ coniungũt: Immo etiã licut in muro mediante calce lapides connectuntur: ita etiam amatores Dei mediante charitate inuicem coniunguntur. Mach. Ionathas dixit facientibus. Extruite muros in monte Syon, & in circuitu de lapidibus quadratis. Isti lapides quadrati sunt amici Dei, qui Deũ quadrupliciter diligunt, scilicet ex toto corde, ex tota anima, & ex tota mente, & ex omnibus viribus sicut dicitur. Luc. Et est intelligendum ex toto corde, id est, ex tota intentione, vt scilicet tota nostra intentio feratur in Deum: ex tota mẽte, id est, intellectu, scilicet, vt intellectus ei totaliter subdatur, ex tota anima, id est, voluntate, scilicet vt appetitus secun- Amb. 1. Mac. 10. Luc. 10.

Digitized by Google

secundū ipsam reguletur: ex omnibus viribus, scilicet quòd omnis actus noster interior ei obediat, & propter ipsum fiat.

Anima rationalis perfectiones, quas & quales esse debeant, ex vitri septem proprietatibus nonnullis similitudinibus declaratur. Cap. 11.

ANima debet assimilari vitro. Primò, quia vitrum est lumine perspicuum. Nam in aliis vasis metallicis quicquid intus ponitur, vi sui occultatur. In vitro aūt quilibet liquor positus, qualis est intus talis exterius oculis repræ-
Isi. li. 7. sentatur, vt dicit Isid. Hæc perspicuitas fit in anima pœnitētis, quādo quicquid est intus in cōscientia extra per cōfessionem proditur iudicio sacerdotis. Mat. Vade,
Mat. 8. & ostende te sacerdoti. Prouerb.
Pro. 22. Splēdet in vitro color eius, scilicet vini, & similiter cuiuslibet alterius liquoris immissi.

Secundo, quia vitrum est totaliter lumini peruiū. Nam massa vitrea, quæ nunc fit ex cineribus arborum, & herbarū, per fortissimā ignis conflagrationē, ex quibus cineribus fit vitrū, sicut cum nūc vtrunq; admiscetur, cū in fornace fuerit liquefacta, & perfectè deputata, contrahit substantiæ puritatem, & perspicuitatem, propter quam totaliter à lumine penetratur. Similiter anima per munditiam puritatis, & perspicuitatem simplicitatis, efficitur lucis diuinæ gratiæ plenissimè susceptiua.
Apo. 15. Apoc. Plateæ ciuitatis aūtū mundum, & tanquā virtrū perlucidum.

Tertio. quia vitrum est imaginum, & vmbrarum repræsentatiuum: nulla enim alia materia est sic speculari, vt ista. Vnde de vitro præcipuè cōficiuntur specula. Hæc autem repræsentatio animæ conuenit tripliciter, vno modo secundum naturā: quia scilicet inter omnes naturas, siue formas materiæ vnitas, magis repræsentat ipsa anima in se, imaginem trinitatis, licet hæc repræsentatio sit secūdum partem intellectualem, qui hō est actus materiæ alicuius in quantum huiusmodi. Vnde dicitur Gen. Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram. Sed adhuc anima secūdum naturam est repræsentatiua alicuius vmbræ, quia (vt dicunt philosophi) creata est in vmbra intelligentiæ. Alio modo competit hæc repræsentatio animæ secundum notitiā, quia anima cognoscit res exteriores, nō quidē quòd ipsæ res sint in anima: sed per ipsarum rerum imagines, siue similitudines quas ipsa anima recipit ab eis, primo quidem in sensu, postea in intellectu, per abstractionē intellectus agentis à phantasmatibus. Vnde Philosophus dicit, quòd lapis non est in intellectu, sed eius species. Vnde quasi
Ari. 3. de anima. ad modum speculi vitrei est imaginum, siue specierum suo modo receptiua licet aliter sit, & aliter in intellectu. & per consequens est ipsārū rerum repræsentatiua, & cognoscitiua, est etiam repræsentatiua vmbrarum, id est, naturarū spiritualiū, quas non nisi per naturas sensibiles, & phātasmata capit quodammodo inumbratas.

Tertio, hæc repræsentatio imaginum competit animæ secūdum gratiam. Quia scilicet anima per memoriam debet sibi sæpe repræsentare imaginem, id est, exempla virtutum, & vmbras vitiorum, & proprium defectuum ad deserendum, siue alienorum ad compatiendum, vel corrigendum, vel vitandum.

Quarto, quia vitrum est summè ductile, sicut liquidum. Tantam enim recipit ductibilitatem, quòd facile ad flatum artificis in formas varias, & figuras cōtrarias subito transformatur. Aliquando etiam corio tegitur, aliquādo argen-

Digitized by Google

argenti more sculpitur, sicut Isid. dicit sic anima debet fieri ductibilis per obedientiam, vt per statum, id est, ad instinctum, vel per mandatum Dei, vel superioris sui moueatur, & transmutetur, & velociter obsequatur, etsi diuersa, & varia iniungãtur, & alterius voluntate potius, quàm propria, tãquam cotio circunducatur, & argenti more quamlibet sculpturã sibi impressam, id est, quodlibet iuxta normam sibi traditã iussum suscipiat, & firmiter teneat.

Quinto, quia vitrum summè frangibile est, cum est frigidũ: sic anima per peccatum calore charitatis extincto frigescit, & à quibuslibet tentationibus faciliter frangitur.

Sexto, quia vitrum non est reparabile, nisi fuerit iterum liquefactum, quamuis antiquitus dicatur aliquem sciuisse vitrũ fractum reparare per malleationem. Vnde fialam tali de vitro factam Tyberio Cæsari ipse artifex in terram proiecit, quam non ruptam, sed malleo plicatam emendauit, quẽ Cæsar decollari fecit. Considerãs quod si tale sic reparabile fabricetur, aurum pro luto haberetur, & ideo precium aliorũ metallorũ omnino perderetur: & hoc est cõmune dictum. Quidam tamen Alchimistæ dicunt, quod potest etiã hodie fieri vitrum malleabile, & flexibile si cum puluere Basilisci aspergatur super ipsum, quando liquescat in fornace: quod vtrum verum sit, ignoro. Sed secundum primum dictum, quod est magis commune, dicimus, quòd sicut hodie vitrum fractum non est reparabile, nisi iterum liquescat: ita anima per peccatum fracta nõ est reparabilis ad gratiam, nisi liquescat per pœnitentiam.

Septimo, quia vitrum est omnium colorũ susceptiuum. Omni enim colore tingitur, vt iacinctino, vel smaragdino, & omnes lapides imitatur, scilicet in colore, licet non in valore. Et ideo dicit Auicẽna, quòd vitrũ est inter lapides sicut stultus inter homines. Declinat enim ad omnem tincturam. Sic anima ad omnem fortunam, vel statum quem Deus vult dare, debet se humiliter inclinare, & Sanctorũ colores, id est, virtutes imitari, nec curare si hoc ad stultitiam reputatur: quia quod stultum est Dei, sapientius est hominibus, deridetur enim iusti simplicitas ab hominibus, sed nõ deridetur à Deo. Aui.

Qua & quot vitia ex auaritia oriantur, per varias lapidis Onychini similitudines aperte monstratur.

Cap. III.

AVaritia assimilatur Onycino. Primo propter aspectũ. Nã Onychinus Indicus habet aspectũ, & similitudinem vnguis. Et ideo vocatur onyx, siue onycinus, quia Græci vnguem onycem dicũt, sicut dicit Isido. Habet enim colorem permixtum ad similitudinẽ humani vnguis. In hoc ergo quod onychinus habet similitudinem vnguis, designatur auarorum rapacitas, quia aues vngue prædam rapiunt; & ideo qui sunt rapaces habent nigros vngues. Sed onychinus Arabicus est nigri coloris cum candidis zonis: quod competit diuitum auaritiæ: quia diuites auari, licet tingantur exterius zonis albis, id est, honoribus, & prosperitatibus mundi, interius tamẽ habẽt nigredinem, & deformitatem peccati: propter quòd Dominus dixit eis, Væ vobis diuitibus, qui habetis consolationem vestrã in hoc mundo. Onyc. Isi. li. 16 Luc. 6.

Secundo, propter effectũ: Nam secundum Dioscori. Onycinizona collo vel manu portata, tristitiam excitat, timores multiplicat, animos cõmouet ad lites, & rixas. Sic etiam prosperitas mundi quã Dioſc.

Digitized by Google

appetūt auari, si in collo gestetur, hoc est, ad pectus pendens, siue manu, ideſt, siue habeatur in effectu cordis, quia cor infra pectus concluditur, siue in effectu operis, quod est gestare manu; vtroq; modo excitat tristitiam. Et ideo Gen. 23 Ge. dicitur, quòd lapis onychinus inuenitur in terra Euilath, quòd interpretatur dolens. Nam mundi substantia non habita, sicut in cupidis generat tristitiam, si acquiri non possit, scilicet iræ, quia ipse non assequitur. Ita & tristitiā inuidiæ, qua tristatur tamen si aliquis assequatur. Si autem actu habeatur, vt est in diuitibus auaris, adhuc excitat tristitiam iræ si perdatur, vel minuatur; & inuidiæ, si ab alio superetur, vel pariscetur. In vtrilque multiplicat timores, quia cupidi timēt ne eis lucrū impediatur. Auari timent, ne eis id quod habent auferatur. Item animos commouet ad lites. Quia cupidus litigat, vt accipiat; auarus autem, vt teneat. Vnde auaritia, siue cupiditas mater est litium, & causarum & quæstionum. Item rixæ, & bella ex cupiditate, & auaritia, vt plurimum Sen. oriuntur: propter hoc Sen. dicit, quòd quietissime viuerent homines, si hæc duo pronomina, scilicet Meum, & Tuum, de medio tollerentur. Meum enim, & Tuū omnes quæstiones, & lites generant auarorum.

Tertio, propter remediū. Nam Onycinus in præsentia Sardij nocere non potest. Nam Sardius qui mentem acuit, cum flammei siue rubei est coloris, designat amorem Christi, qui mentē acuit ad æterna consideranda, & etiam inflammat ad ea desideranda, & ideo facit vilescere omnia tēporalia. Nam (sicut Greg. dicit) vilescunt temporalia, cū desiderantur æterna. Quod ergo onycinus non nocet in præsentia Sardi, est quia illum auaritia non inficit, in quo est amor Dei, quia vbi est amor Dei, non habet locū amor mundi: & è cōuerso, Ioan. Si quis 1. Io. 2. diligit mundum: non est charitas Dei in eo.

Diuersorum marmorum proprietates describuntur, ex quibus bonorum virorum perfectiones prudentiæ partes, pluribus similitudinibus patefiunt.

Cap. 112.

BOni viri assimilantur marmoribus, quia marmor alijs lapidibus est solidius, cōpactius, vtilius, & pulchrius. Boni enim viri sunt solidi per patientiam, siue fortitudinem, benè compacti per temperantiam, pulchri per prudentiam, & vtiles per iustitiam. Vnde ipsi sunt columnæ marmoreæ, id est, virtuosæ personæ, quibus tentoria per curiā regis, id est, ecclesiæ Christi fulciūtur. Assimilantur ergo primo bo- Hest. 1. ni, & virtuosi viri marmoribus ratione soliditatis. Marmor enim solidum est: nam propter sui soliditatem difficilè rumpitur. Similiter boni viri sunt solidi, id est, fortes, & constantes, ita vt aduersitatibus nō cedāt; & sculpturas, id est, impressiones violentas, & iniurioſas, quæ sunt odiū, ita, tristitia, & huiusmodi non faciliter susciunt. Notandum est de soliditate marmoris, quod mirabilissimum accidit. quod marmorei lapides, nec chalybe, nec ferro, vel sera, vel malleo per violentiā edomantur, sed per laminā plumbeā asseribus mollibus interfertam. Plumbo enim, & non ferro lapides marmorei diuiduntur, & secantur inter asseres, & æquantur. Similiter fortitudo quorundam nec chalybe fortis inuasionis, nec ferro duræ percussionis, nec sera dentata dentibus detractionis, nec malleo violentæ percussionis, nec violētia cuiuscun-

Digitized by Google

que tribulationis frangitur, nec vincitur. Et tamen plumbum, i. vita voluptuosa, quæ in aquis cōcupiscentiæ submergitur, secundū illud. Exo Submersi sunt quasi plumbum in aquis vehemētibus, inter asseres mollissimos carnis, omnem duritiam marmoris frāgit, id est, omnem mentis fortitudinem eneruat, & destruit. Vnde probissimi viri, & fortissimi bellatores, qui nunquam vinci potuerunt belli asperitate, victi tamen & debilitati sunt luxuriæ voluptate, sicut patet de Samsone, Dauid, & de multis aliis.

Exo. 15.

Secundo, boni viri assimilantur marmori ratione compactionis. Sunt enim marmora valde compacta corpora, quorū partes sunt ad inuicem colligatę, vel conglutinatæ, vel constrictę. Et hanc cōpactionem facit esse in bonoviro virtus temperantiæ. Hæc enim est quæ efficit, vt caro spiritui, & sensualitas rationi concordet, & cōfœderetur, qua. f. temperantia remota, valde sibi inuicem aduersarentur. & mutuo diuiderentur. Vnde temperantia est, quæ tenet has partes hominis ad inuicem concordes, & conformes, quę scilicet concordia & conformitas est, vt quædā salubris compactio, quæ est in bonis viris.

Tertio, boni viri assimilantur marmori ratione speciositatis, siue pulchritudinis. Inueniuntur enim marmora pulcherrima diuersorum colorum, & generum, sicut dicitur Paralipo. Diuersorū colorum omnem lapidem precio sum & marmor paraui abundantissime. Hæc autem pulchritudo, & varietas competit prudentiæ: quia omnium prudētium opera, grata videtur, & pulchra. Diuersa autem genera, & colores marmorum, sunt diuersæ partes prudentiæ, & diuersi modi prudentiæ: Inueniūtur. n. marmora cōmuniter octo colorū, Quia inuenitur marmor album, nigrū, & rubeum, & varium, siue serpentinum, & hæc quinque modorum, quoddā molle candidum, & nigrum, quoddā durum, quod dicitur purpuretes, eo quòd, vt purpura rubeum est, candidis tamen interuenientibus punctis, & hoc est ex Aegypto, Est aliud corallicū in Asia repertum non habens vltra duos cubitos in dimensione, & mensuras & tale marmor est candidū, sicut ebur, tamen habet quasdam maculas, quadam proportione diuersas, & nigras. Est & aliud genus Thebaicum, aureis guttis tinctum: est & Caristeum viride optimum, quod valde gratum habent qui gemmas sculpunt, eo quod eius viriditas oculos reficiat Et etiā similiter assignātur à doctoribus octo partes integrales prudentię, quarum quædā ad prudentiam pertinēt, secundū quòd est cognoscitiua agibiliū; & quædam, secundum quod est operatiua, secundum enim quod cognoscitiua est, si consideratur ipsa cognitio, aut est præteritorum, & sic est à Tullio vna pars prudētiæ præteritorum memoria: aut est cognitio præsentiū, siue necessariorum, siue cōtingētiū; & hæc est alia pars prudētiæ, quæ ab eodem intellectus vocatur, siue intelligētia Si vero cōsideratur cognitionis acquisitio, aut fit per disciplinā, & sic est tertia pars prudētiæ, quæ à Macrobio super sententias Platonis Pletini vocatur docilitas: aut fit per inuentionem, & sic est quarta pars, quam Arist. vocat eustochiam, id est, bonā cōiecturationem, cuius pars (vt dicitur in eodē, est solertia, quę est post verā coniecturationē medij, vt dicitur. Ar 1. Si vero cōsideratur cognitionis vsus. secundū scilicet quod ex cognitione aliquis procedit ad alia cognoscenda, vel iudicāda: sic perti-

1. par. 20.

Macr.

Ari. 7. ethi.

Digitized by Google

pertinet ad aliā partem prudētiæ, quæ vocatur ratio per Macrobiū. Secundū vero, quod prudentia est operatiua, siue operis præceptiua.

Primo necessarium est, vt ordinetur ad commodum, vt ad finē: & hoc pertinet ad aliam partem prudentiæ, quā Tullius prouidentiam vocat.

Secundo, vt attendat circunstātias negotii: quod pertinet ad aliā partem prudētiæ, quā Macrobius vocat circumspectionem.

Tertio, quod vitet impedimēta: quod pertinet ad octauam partē prudētiæ, quam vocat Macrobius cautionem. Sunt ergo octo partes prudentiæ dictæ, s. memoria, intelligētia, docilitas, solertia, ratio, prouidētia, circūspectio, & cautio.

Quartò, boni viri assimilantur marmori ratione vtilitatis. Nam marmor propter suam frigiditatē, & vnguentorum aromaticorum cōseruationem, vtilissimum inuenitur. Et hanc vtilitatem boni viri faciūt per iustitiam. Nam quasi vnguenta fouentia, & recreantia sunt bona opera, in quibus vnus homo alteri communicat, ad quæ recte facienda, & conseruanda ordinatur homo per virtutem iustitiæ, cui inter alias virtutes propriū est, vt ordinet hominē in his, quæ sunt ad alterum. Importat enim iustitia æqualitatem quandam, vt ipsum nomen demonstrat. Dicūtur enim vulgariter ea quæ adæquantur iustari, æqualitas autem ad alterum est. Alię autem morales virtutes perficiunt hominem in his, quæ sunt secundum seipsum. Et hęc ergo sunt illa marmora, scilicet sancti viri, quibus pauimentum templi, i. inferior ecclesia, s. militans, sternitur, in libro Paral. 3. Paral. manifestatur.

Charitatis excellentia & perfectio quanta sit, ex bituminis, Sardij lapidis, iaspidis, similitudinibus demonstratur.

Cap. v.

CHaritas assimilatur bituminī. Primo ratione igneitatis, quia bitumen est (secundum Isid.) quędam terra glutinosa iux ta lacum mortuum, cuius natura est ardēs, & ignita. Sic charitas est quædam virtus conglutinatiua, & vnitiua, cuius quasi locus est proprius cor mortuum, & mortificatum peccato & mundo, quia si quis diligit mundum, non est charitas patris in eo, vt dicitur Ioann Hæc etiam virtus spiritualiter ardens ab igne Sancti spiritus est deriuata, secundum illud Cant. Lampades eius, lampades ignis, atque flammarū. Lampades enim Dei, sunt mentes hominum, & puræ Sancti spiritus contemplatione & flammis charitatis succensæ. Genes. Vallis Syluestris habebat multos puteos bituminis. Vallis, est mens humilis, quæ si est Syluestris, & à tumultu mundi, & affectu remota, habet multos puteos bituminis, id est, multos, & profundos, siue altos affectus charitatis. Isid. 2 1. Io. 2. Cant. 8. Gen. 14

Secundo, ratione tenacitatis. Nā bitumen est tantæ tenacitatis, vt nec aqua, nec ferrō dissolui possit sed sanguine menstruali. Sic charitatis glutinum tam tenax est, vt nec aqua tribulationis, nec gladio persecutionis soluatur. Cant. Aquæ multę nō potuerunt extinguere charitatem. Et ideo Arca Noë, vt esset fortis contra aquas diluuij, bitumine liniti eam Deus præcepit. Gen. Bitumine linies intrinsecus, & extrinsecus, Arca enim Noë, id est, mens iusti, debet contra aquas diluuii, & contra tribulationes mundi bitumine, id est, charitate liniri intrinsecus quoad Deum, extrinsecus quoad proximum. Ferrum, siue gladius persecutionis charitatis bitumen separare non potest, secundum illud Apost. Quis nos separabit à charitate Christi? an angustia? an nu- Cant. 5. Gen. 6. Rom. 8.

an nuditas? an tribulatio? an fames? an gladius? Soluitur tamen, & tollit bitumen charitatis sanguine menstruali, id est, peccato mortali, quod ab intimo fluit ad modum sanguinis, & ad modum menstrui, & abominabile & infectiuum exitit.

Tertiò, ratione vtilitatis. Est enim bitumẽ vtile ad multa, quia multiplicem habet effectum. Nã habet virtutem cõpaginandi lapides. Vnde lapides viui, i viriusti, hoc glutino compaginantur ad inuicẽ in fabricam Ecclesiæ, & etiã lateres, id est, peccatores ad Deum conuersi, & igne doloris seu cõtritionis excocti, hoc glutino coniungũtur. Gen. Faciamus lateres, & coquamus eos igni, habuerunt lateres pro saxis, & bitumen pro cemento. Similiter ligna, & tabulæ nauiũ alicubi bitumine cõpaginantur: per quas naues aliorũ onera portãtes, intelligũtur prælati, quibus ne dissoluantur aquis concupiscentiarum, & vndis tribulationum, necessarium est glutinum, & iuuamen charitatis. Gen. 11

Item habet bitumen virtutem attrahendi, consumendi, & consolidandi, si puluerizetur, & super vulnus ponatur, si etiam fumus naribus attrahatur multum reuma in capite consumitur, vt dicit Plato. Ita charitas ad Deũ attrahit, secundum illud Eze. In funiculis Adã trahã te, in vinculis charitatis. Itẽ malos humores, i. malas affectiones. Et reuma capitis, id est, fluxũ mentis, s. malarum cogitationum cõsumit. Item ipsam mentis mollitiem consolidat, dum timorem seruilẽ foras mittit. Nam perfecta charitas foris timorem mittit. Ezec. 11

Item charitas assimilatur lapidi sardio, qui (sicut dicit Isid.) vocatur Sardius: quia in Sardis fuit primo inuentus, quia hæc similitudo est competens. 1. Io. 4. Isid.

Primo, ratione coloris, quia scilicet Saridius est rubei coloris. Rubeus autẽ color est, sicut igneus color, & prætẽdit dominiũ calidi in permisto, & attribuitur amori, & præcipuè charitatis, quæ est, vt quidam ignis diuinus mentem feruere faciens, & rubere, Cant. Dilectus meus candidus, & rubicundus. Candidus propter puritatem carnis, rubicundus propter inflammationẽ mentis, Apoc. Qui sedebat simili erat aspectui lapidis iaspidis viridis, intellige virginitatẽ carnis: est enim lapis viridis coloris, sed in rubore saridinis, intellige amorẽ charitatis, quo mens ignita rubet. Cant. 5. Apoc. 4

Secundo, ratione virtuosæ operationis, quia (vt dicit Dioscorides) hic lapis gaudiũ accẽdit, timorem pellit, audacẽ facit, & mentem acuit, & segestãtem ab incantationibus & maleficiis tutum reddit: quæ omnia suo modo competunt charitati. Hæc enim est, quæ de præsentia amati, scilicet Dei, in anima gaudium generat. Gal. Fructus spiritus sunt, gaudium, &c. Quia sicut charitas est à spiritu sancto, ita gaudium à charitate deriuatur. Item hæc est, quæ timorẽ pellit: & per consequens sorrem, & audacem facit. Io. Timor non est in charitate, Item hæc est, quæ mẽtem acuit ad cælestia contemplãda, & ideo est similis igni, qui habet figuram pyramidis superius acutam. Vnde mens hoc igne flãmescẽs, ingreditur in ipsum. Io. Qui manet in charitate, in Deo manet. & cætera. Hæc est etiam, quæ dæmonum incantationibus, id est, blãdis tẽtationibus, & maleficiis eorum resistit, quia fortis est, vt mors dilectio. Dioscor. Gal. 5. 1. Io. 4. 1. Io. 4

Tertio, ratione resistẽtiæ, & vigoris, quia tanti vigoris est hic lapis, Cant. 8,

Digitized by Google

lapis, quod onyx eo præsente lædere non potest. In onyche enim qui dicitur tristitiam excitare, potest intelligi quodcunque aduersum. Onyx ergo sardio præsente non obest: quia vbi charitas adest nulla aduersitas nocet. Nam diligentibus Deum omnia cooperã-
Rom. 8. tur in bonum, sicut dicit Apost.

Ex Saphyri Zimethiq; naturalibus effectibus vitæ contemplatiuæ status, virginitatisq; perfectio explaratur.

Cap. VI.

COntemplatio assimilatur saphyro.

Primo propter aspectũ coloris. Est enim saphyrus gemma cærulea cælo sereno in colore simillima. Similiter contemplatiui viri habent colorem, id est, conuersationem serenam, & cælestem, seeũdũ illud Phil. Nostra cõuersatio
Phil. 4. in cælis est. Ezec. Supra firmamẽ-
Ezec. 1. tũ, quod erat imminens capiti eorũ, quasi aspectus lapidis saphyri.

Secundo, propter excessum valoris: quia saphyrus inter gemmas est summè preciosa, & regũ digitis magis apta, & inter omnes melior est, maximè Indica, quando habet quosdã pulueres aureos intermixtos. Similiter & inter vitas vita contẽplatiua est preciosissima. Est enim maioris meriti, dulcioris exercitij, quietioris animi.
Luc. 10. Vnde Maria optimã partẽ dicitur elegisse. Hoc maximè cõpetit regibus, id est, prælatis, & rectoribus, vt sicut aliis præeminent honoris dignitate, ita etiam aliis præemineant mẽtis sublimitate. Est autẽ contẽplatio optima, quæ sic mentẽ eleuat ad cęlestium eminentiã, quod tamen ei non tollat proprię fragilitatis memoriã, vt s. cõtemplatiui animus & sit per contemplationem sublimis, & per sui cognitionem semper remaneat humilis. Et talis est saphyrus, qui habet pulueres aureos intermixtos. Est enim propriæ fragilitatis, vel mortis intuitus, velut quidã puluis aureus, puluis per humilitatẽ, aureus per vtilitatem, quia seruat animam ne à peccato corrumpatur: sicut aurum dicitur cõseruare à lepræ corruptione, si eius puluis, vel limatura sumatur in cibo, vel potu, vel medicina, vt dicit Plato. Iob. Locus saphyri lapides
Iob 28. eius, & glebæ illius, &c. Eccl. Me-
Eccl. 8. morare nouissima, &c.

Tertio, propter defectum fulgoris. Est enim saphyrus depressus
Cor. 13. non perlucidus, vt dicit Isido. Sic
Isido. contemplatio præsentis vitæ, non est lucida, sed obscura: quia videmus nunc per speculũ, & in enigmate. Ezec. Vidi, & ecce in firma-
Ezec. 10 mẽto quod erat super caput cherubim, quasi lapis saphyrus: per firmamentum intelligitur firmitas & stabilitas gloriæ cælestis: quæ dicitur super caput cherubim, quia scilicet omnẽ mentẽ, & scientiam transcendit: & est quasi lapis saphyrus, quia s. contemplationis eius intuitus in hac præsenti vita, quantumcunque sit nobis delectabilis, & gratus nobis, tamẽ non est purus, & clarus, sicut saphyrus est aspectui quidem gratus, sed tamen condensus non lucidus. Et ideo philosophus dicit, Arist.
quod de diuinis in vita ista parũ propri.
possumus in contemplando pro- anima.
ficere. Tamen illud modicum nõ est negligendum: quia delectabilius est adhuc, quam aliqua alia omnia, quæ apud nos sunt.

Item contemplatio cælestium assimilatur zimeth, id est venæ terræ, de qua fit lazurium.

Primo, ratione coloris. Quia lapis hic est tanto melior, quanto colori cælesti similior. Et habet quædam corpuscula, quasi aurea interserta: Ita contemplatiui viri, tanto sunt meliores, quanto cælestibus ciuibus sunt in con-

Digitized by Google

templatione, & conuersatione similiores. Vnde virginitas cõiugio præfertur, quia incorruptioni vitę cęlestis similius conformatur. Luc. Luc.20. 20. In resurrectione, neque nubẽt, neque nubentur, sed erunt sicut angeli Dei in cælo.

Secũdo, ratione communionis, Nam hic lapis sine terra valet cõtra syncopim: sed nunquam patienti datur, nisi subtilissimè conteratur, & multotiens abluatur: & est signum perfectę ablutionis, quando aqua in qua abluitur parum, aut nihil coloratur: nec debet dari cũ decoctione, quia descenderet ad fundum; sed ante, vel post detur, & hoc cum sero, vt dicitur in lapidario. Nota, quod serum est liquor, qui fluit de recẽti caseo cũ premitur, vt dicit catholico. In quibus significatur, quod ea, quæ sancti viri per altitudinem contemplationis percipiunt, hæc, vt inferioribus prosint, debent eis communicare lucidè. Vnde oportet, quod subtilissimè conterãtur. i. diligenter exponãtur. Itẽ discretè, vnde non cũ decoctione. i. nõ cum illo feruore cum quo ab eis recipiuntur, sed secundum cõuenientiam inferioris auditoris. Itẽ mũdè sine administratione phantasiarum, siue errorum: & ideo oportet, vt frequenter abluantur. Item sic dari debent, vt possit qui accipit, faciliter capere: & ideo cum sero quod est lacteum, & facile ad deglutiendum. Apostol. 1. Cor. 3 Tanquam paruulis in Christo lac vobis dedi.

Tertio, ratione curationis. Valet enim miro modo talis puluis, siue potio ad soluendum, & curãdum quartanam: quia ea quæ sancti viri ex cælestium contemplatione percipiunt, aliis (vt dictum est) debito modo data, id est, communicata, soluunt ab eis quartanam, id est, accidiam. Nam quartana ex putredine humoris frigidi, & melãcholici prouenit, quæ etiam ad accidiam disponit: sed verba cælestia audita mentem frigidam accẽdunt, & sic accidiæ frigus repellunt. Hæc requies, & dulcedo cõtemplationis habetur post certamina laborum, & subiugationem passionum. Vnde vita cõtẽplatiua assimilatur terraneo, qui est lapis crystallo similis, ceruleo colore infectus, vel refertus. & hic apud Germaniam est. Alius est Hispanicus rutilans, sicut flamma. Vnde per primum qui est crystallo similis, designatur cordis puritas, per secundum quidẽ flammeum, designatur charitas. Et hæc duo maximè ad contemplationẽ disponũt. Sed notandum, quod vtriusque virtus dicitur esse ad prælia & causas vincendas, & valent etiam ad dulces somnos, sicut in lapide dicitur. In quo significatur, quod post prœlia superata laborum, & tentationum, post causas deuictas etiã passionũ, in quibus caro sub iudicio rationis aduersus spiritum cõtendit, sequitur dulcis somnus, id est, requies contemplationis.

Margarita atque chalybis naturales proprietates, quibus continentes & virgines comparantur, Christumq; ac Beatam virginem veram esse margaritam declaratur.

Cap. VII.

COntinẽtes, & præcipue virgines assimilantur margaritis. Primo, ratione genituræ, siue generationis: quia margarita generatur ex cœlesti rore, quem certo tempore anni conchæ hauriunt. Et dicitur margarita, quia in conchis maris inuenitur. Et dicitur in lapidario, quod quando margarita generatur ex rore, quanto rorantis aëris hausus plus fuerit, tanto roratio maiorem generat margaritam. Et dicitur, quod cum

Digitized by Google

cum margarita incipit generari, si coruscatio, vel tonitruum superueniat, & concha claudatur, quod sic aborsum patitur. Quod ergo margarita ex cælesti rore generatur significat, quòd continentia carnis ex dono cælestis gratiæ possideatur. Vnde dicitur Sap. Non possum esse continens, nisi Deus det. Et ideo dicebat August Da quòd iubes, & iube quod vis, imperans nobis continentiam. Et ideo quanto plus hauritur de gratia, tanto maior & purior est continentia, sic quanto plus hauritur de rore tanto maior generatur margarita Quod aut emin conchis maris inuenitur, significat quòd continentia non in delitiis reperitur, secundum illud Iob, Non inuenitur in terra suauiter viuentium, Bern. Humilitas perit in diuitiis, & castitas in delitiis: sed in conchis reperitur. i. in duris & amaris, potius conseruatur. Quod autem tonitruo, & coruscationi se claudens abortit, signat, quòd continens, nisi diuinę magnitudinis timori, seu inspirationi, quę in tonitruo designatur, se per humilitatem aperiat, interior, margarita. i. interior puritas non integra seruatur, sed perditur. Vnde Eccl. Nisi timore Dei tenueris te instâter, cito subuertetur domus tua.

Sap. 8. Aug. li. confes. Iob. 24. Ber. Eccl. 16.

Secundò, ratiõe excellẽtię: quia quædam margaritæ sunt aliis excellentiores, quædam enim vniones vocantur, eo, quod tantum vnus, & nõ plures simul reperiantur, & in his designatur prærogatiua continentiæ, siue virginitatis Christi, & Matris suæ: Quia Christus tantum vnus inter homines, & mater eius tantùm vna inter mulieres, est vera, & perfectissima margarita, propter singularem & perfectissimam continẽtiæ puritatem. Vnde Matt. Inuenta vna preciosa margarita, &c. Communiter autẽ inter margaritas sunt meliores candidæ, quàm quæ aliquo modo sunt flauæ. Nã iuuentus, aut matutini roris conceptio facit claras, has verò senectus, vel ros vespertinus reddit obscuras, vt dicit Isido. Margaritæ ergo candidæ sunt virgines, quasi autem flauæ, sunt viduæ cõtinentes: sed melior, & clarior est continentia virginalis, quę ab ipsa iuuentute quasi matutino rore. i. tempestiua gratia decoratæ, virginitatis decorem retinuit, quã quæ in senectute, quæ quasi vespertino rore, i. tarda gratia superfusa continẽtiam incepit. Inueniuntur quædam naturaliter perforatæ, & illæ adhuc meliores sunt aliis: & tales sunt virgines fideles, quæ scilicet verbo fidei perforatum habent auditum. Nam fides est ex auditu, & auditus per verbum Dei quod penetrabilius est omni gladio ancipiti. Sunt ergo illæ margaritæ præ aliis eligendæ, quæ sunt albæ, claræ, speculares, & rotundæ. Quia illæ continentes sunt aliis meliores, quæ sunt albæ per carnis virginitatem, claræ per mentis puritatem, speculares per conuersationes sinceritatem, & rotundæ, id est, mobiles per operositatem: quia corpus rotundum motui est aptum. Non enim oportet virgines manere otiosas. Prouer. Panem ociosa nõ comedit.

Isido. Pro. 31.

Tertio, ratione apparentiæ: videntur enim, & sunt margaritæ paruæ in quantitate, vt nec vltra feminucem arescere vniquam putentur, sed tamen sunt magnæ in valore. Sic virgines, & continentes decet esse paruas per apparentiam humilitatis, exẽplo illo summæ Virginis, quæ dixit: Quia respexit humilitatem ancillæ suæ, sed ramẽ debent esse magnæ, per existentiam, & valorem virtutis.

Luc. 1.

Quartò, ratione efficaciæ, quia habent virtutem malorũ humorum.

Digitized by Google

rum abſterſiuam; fluxus ventris, & ſanguinis reſtrictiuam, & etiã cordis confortatiuam: vnde valẽt contra cardiacam, & ſincopim: Sic virgines, & continentes debent in ſeipſis malos humores, id eſt, malas affectiones, ſiue immundas cogitationes expellere; fluxum carnis, & ſanguinis, id eſt, peccati per abſtinentiam, & honeſtatem reſtringere; & ſpiritualibus, & piis operibus, ſcilicet orationibus, & eleemoſynis ſui cordis debilitatem confortare, ne puſillanimitate deficiant ex aliqua tribulatione, vel tentatione.

Itẽ cõtinẽs aſsimilatur chalybi.

Primo, quia chalybs eſt ſubſtãtia purior ferro, quia ferrum eſt magis terrenum in ſubſtantia, & habet terreſtre lutulentum, & non parum. Et e cõtrario chalybs habet minus de terreno, nec ita lutulentum eſt, ſed magis purum. Tanquàm ferrum ergo impurum homo incontinẽs eſt, habens lutulentiam carnalis immunditiæ, ſed tanquã chalybs eſt homo cõtinens, habens parum de terreſtri, id eſt, de concupiſcentia carnis, & ſine lutulentia, id eſt, carnali immunditia.

Secundo, quia chalybs eſt ferro compactior, & ideo etiã ſolidior. Similiter etiam continens eſt bene compactus, id eſt, bene compoſitus in moribus, & ſolidior, id eſt, ſtabilior. Sed e contra incontinens incompactus eſt, id eſt, incõpoſitus, ſed mollis magis ad cedendum tentationibus, ſicut ferrum facilius mollificatur ab igne.

Tertio, quia eſt durabilior, quia ferrum propter impuritatẽ citius rubiginem contrahit, quæ ipſum conſumit. Similiter homo incõtinẽs citius ſenectutẽ incurrit, quæ ipſum corporaliter debilitat, & conſumit, ſed homo continẽs diutius viuit, quia nõ cito ſeneſcit.

Quarto, quia ignis citius adurit ferrum, quia minus compactũ citius penetrat, tanquam ergo ignis adurens eſt mulieris pulchræ conſortium, vel conuictus, quæ cor hominis incontinentis cito penetrat, & inflammat, Hieron. Flammigero igne percutit mulier conſcientiam & inflammat. Sed continens eſt, ſicut chalybs, in quem ardor carnalis amoris non faciliter intrat. Hiero.

Ziniti lapidi correptor, Cotiq; correptio quibuſdam exemplis aſsimilatur, veriq; correptoris munus exprimitur.

Cap. VIII.

CORreptio delinquentis debet eſſe ſimilis lapidi, qui dicitur Cos. Dicitur. n. ſic, eo quod ad incidẽdum ferrum acuat. Cos enim Græcè, inciſio Latinè dicitur. Quia ſcilicet correptio debito modo facta, etiam à mẽte ferrea, & dura, non tantum vitia amputat, & incidit, ſed ad bona eam aptat, & acuit. Sed quædam Cos eſt, vt dicit Iſido. quæ ad acuendum indiget oleo, quædam aqua. Quia videlicet diſcreta correptio, quandoque indiget oleo lenitatis, ſecundum illud: Si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui ſpirituales eſtis, corripite huiuſmodi in ſpiritu lenitatis. Etiam quandoque indiget aqua auſteritatis: Nam (ſicut idẽ Iſido. dicit) Oleum coti additum lenem, aqua vero acerrimã aciem reddit. Hoc autem agendo. Cos proprium habet, quod dũ acuendo alteri ſeruit, ſe paulatim conſumit, vt Grego. dicit. Et talis eſt prælatus malus, vel prædicator, qui dũ alijs prædicando, vel corrigendo proficit, ſeipſum male viuendo, vel ſe non emendando amplius condemnat, & deſtruit. Debet ergo eſſe, vt Cos, iuſtitia, vel zelus rectoris, qui dũ linguam vel manũ mouet ad corrigendũ vitia Gal. 6. Iſid. Grego.

Digitized by Google

vitia delinquentis, quasi ferrum acuit ad incisionem vlceris. Corrigere volens delicta, debet intendere ad extirpandum vitiorū radices, id est, illa principalia vitia cohibere, ex quibus quasi omnia delicta præcipuè oriuntur, sicut sunt superbia, auaritia, luxuria. Et ideo corrector vitiorū debet esse similis lapidi zigniti. Zignites enim dicitur lapis quasi vitrei coloris esse, qui gestatus ad collum (sicut dicit Dioscor.) sanguinem

Dioſc. stringit, mentis alienationem expellit: & applicatus ligno ardenti, flammā eius extinguit. Fluxus sanguinis refertur ad luxuriam, proxima enim sibi sunt secundū naturam sanguis, & semen: mentis alienatio refertur ad superbiam, qua quis à vera sui cognitione alienatus, æstimat de se, quod non est. Sed flamma ligni designat cupiditatem, & ardentem auaritiam animi. Vnde cum ista refrenātur, omnia vitia cum eis cohibentur.

Veræ dilectionis, amicitiæq; effectus, ex variis calcis tartariq; proprietatibus similitudine quadam depromptis exprimuntur.

Cap. IX.

Dilectio veræ amicitiæ assimilatur calci.

Primo ratione igneitatis. Nam

Iſido. secundum Isidor. propter hoc calx viua dicitur, quia quamuis actu sit frigida, occultum tamen in se continet ignem. Vnde si aqua perfusa fuerit, mox igneſcit. Et

Augu. de ciu. Dei. quoddam valde mirabile accidit, vt Augustin. dicit, quia calx ex aqua incenditur: ex qua omnis ignis extinguitur: oleo vero extinguitur, quo omnis ignis nutritur. Similiter vera amicitia, & si aliquādo quantum ad exteriores actus videatur frigida, id est, quod non operetur, vel ostendatur exteriori signo, siue propter occupationis alicuius impedimētum, siue quia non sit opportunum; tamen semper ignem viui amotis seruat in intimis cordis. Et propter hoc dicitur Prouerb. Omni tempore diligit qui verè amicus est. Sed superueniens aqua alicuius tribulationis, seu angustiæ, vel necessitatis, tunc statim ille ignis interior, id est amor, erumpit, & exterius in opere se ostendit, & ideo Salomon ibidem subdit, quod frater in angustia comprobatur. Vnde ignis veræ dilectionis in aqua, id est, tribulatione, & aduersitate magis accenditur: propter quod dicit Valerius Maximus, quod sinceræ fidei amici præcipuè in aduersis cognoscuntur. Sed ex oleo consolationis, & prosperitatis calx dilectionis, quasi extingui videtur, siue quia prosperitas mundi quandoque extinguit, & tollit dilectionem Dei, siue quia homini in prosperitate posito non est necessarium magna signa, vel obsequia dilectionis ostēdere. Quia (sicut dicit idem Valerius) prospera fortuna cū diuina largitione foueatur, humana minus indiget. Nō decet enim hominem amico in prosperitate posito magna signa dilectionis, vel obsequia ostendere, ne fortè æstimetur, quod propter illius prosperitatem, & propriam vtilitatem eum diligat.

Prou. 17

Valer. Max.

Arist. eth. Vnde Philosophus dicit, quod ad amicum in aduersitate positum, eundem est cito, & sæpe: sed ad amicum positum in prosperitate, raro, & tardè.

Secundo, dilectio veræ amicitiæ assimilatur calci ratione vnitatis, quia lapis lapidi non bene coniūgitur, nisi ei calce media vniatur. Nam ex calce cum admixtione arenæ & aquæ, fit cæmentum, quo lapides ad inuicem strictius vniūtur. Ita homo homini non verè sociatur, nisi ei dilectione animi immediatè vniatur; quæ scilicet dilectio si cum arena patientiæ,

Digitized by Google

quæ ſub aquis tribulationũ moratur, ſiue ſit atena quæ abſtrahatur à fluuio, vel ſaltem pedibus teratur, ſiue ſit quæ fodiatur à terra, quorum vtrunque patientia toleratur, & iterum cum aqua ſapientiæ miſceatur; cæmentum, id eſt, glutina faciet perfectæ vnitatis. Nam inter quos charitatis dilectio cum patientia & ſapientia viget, ibi perfecta vnio & iocunda ſocietas adeſt, de qua dicitur
Pſal. 132 in Pſalm. Ecce quàm bonum, & quàm iucundum, habitare fratres in vnum.

Tertio, ratione vtilitatis, & bonitatis, quia ſicut dicit Iſido. illa
Iſido. calx eſt melior, & vtilior, quæ ex lapide albo, & duro generatur. Et ſic illa inuenitur vera, & vtilis amicitia, quę ex animo puro, & verò generatur. Vnde philoſophus
Ari. in ethi. probat, quòd prauorum amicitia, qui non ſe puro animo diligunt, non eſt amicitia vera. Et ſecundũ
Aug. Aug. Amicitia, quæ deſeri potuit, nunquam amicitia vera fuit. Vnde vera amicitia debet eſſe pura, & firma.

Item dilectio proximi aſſimilatur tartaro.

Primo ratione terræſtreitatis: nã tartarum eſt vini fæculẽtia, & terræſtreitas, quæ ad modũ terræ, vel mollis lapidis circa partes dolij induratur, & vulgariter apud Tuſchos dicitur Gromma. Vino autem aſſimilatur charitas, cuius pars ſubtilior, & purior, dilectio Dei eſt: ſed fæculẽtior pars, & terræſtrior, eſt dilectio proximi, quæ tamen in dolio cordis debet circunquaque diffundi, & firmari, ſe
Rom. 5. cundum illud: Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris.

Secũdo, ratione qualitatis: quia talis vini crudta calida eſt, & ſicca in tertio gradu: quia ſcilicet dilectio proximi caleracit cor per cõ-
2. Cor. 12. paſſionẽ, ſecundum illud Apoſt. Quis ſcandalizatur, & ego non vror? Et deſiccat omnẽ inordinatum humorẽ, id eſt, omnẽ prauã affectionem erga proximum. Eſt etiã in tertio grãdu, quia primus gradus eſt dilectio Dei, ſecundus dilectio ſui, tertius dilectio proximi propter quod dicitur Matth. Matt. 22
Diliges proximum tuum ſicut te ipſum.

Tertio, ratione vtilitatis, quia tartarũ, ſicut dicitur in Platone, Plato.
extenuat, & mundificat, & conſumit: & ideo valet contra ſcabiem, & ſerpiginem, & pruriginem, & contra capitis immũditias. Similiter dilectio proximi extenuat ſubſtantiã, ſiue diuitias hominis, quando facit largiri ſuperflua, ſecundum illud Lu. Quod ſupereſt, Luc. 11.
date eleemoſynam. Sed tunc magis conſumit, quando facit largiri
Iob. 31. neceſſaria. Iob. Si comedi buccellam meam ſolus. Et tunc mundat immunditias capitis, hoc eſt impuritates mentis huiuſmodi eleemoſynas largiendo, ſecundum illud Luc. Date eleemoſynam, & Luc. 11.
ecce omnia vobis munda ſunt.

Aëris natura atque diſtinctio, cui variis ſimilitudinibus triplex elaquentia comparatur.

Cap. x.

ELoquentia aſſimilatur æri.

Primo ratione generationis: quia æs, ſiue cuprum, generatur, ſicut cætera metalla, ex ſulphure, & argento viuo, ſed hoc accidit, quãdo plus eſt de ſulphure, quam de argento viuo, & ſulphur eſt terreum, nõ pure rubeũ, habens calorem adurentem. Argentũ verò viuum eſt mediocre, nec nimis groſſum, nec nimis ſubtile. Ex tali enim commixtione eꝫ generatur. Similiter eloquentia cõponitur ex duobus, ſcilicet ex meditatione interiori, quæ ſulphuri aſſimilatur, quia in inferioribus venis generatur terræ; item ex pronunciatione exteriori, quæ propter labiorum, & linguæ motum,

Digitized by Google

tũ, argẽto viuo assimilatur, quod
Plin. scilicet multũ est mobile & propter morum, (vt dicit Plinius) viuum appellatur. Sed debet hoc esse mediocre, scilicet inter grossum, & subtile: quia nec nimis rudia verba, nec etiam nimis subtilia, id est difficilia, sed aperta, & mediocria audientibus conuenientia, sunt accepta in elocutione. vel pronunciatione vulgari Et
Hier. 48 de tali eloquentia dicitur Hiere. Cor meũ ad Moab, quasi tibia æris, sonabit, & nominat primo cor, quia in locutione debet præcedere meditatio, & deliberatio
Psal. 36. cordis Psal. Os iusti meditabitur sapientiam, id est, meditatam sapientiam loquetur: secundo nominat tibiam æris, in qua attenditur harmonia, siue proportio, & mediocritas quædam soni, quæ pertinet ad pertinentiam, & pronunciationis suauitatem.

Secundo, ratione distinctionis (sicut enim Isido. dicit) æs si mixtum fuerit aliis metallis, colorem & virtutẽ cõmutat. Vnde quoddam est album ad modũ argenti, quoddã fulũ ad modũ auri est. Et aliud est genus æris, quod ex ductibili ære attenuatum in lamínas & felle tauri vnctum, speciem auri prætendit & poni consueuerat in histrionum coronis, propter quod coronarium est vocatũ. Similiter est triplex eloquentia, quædam spiritualis sicut prædicatorum, & hæc præcipuè intendit ad animarum purgationem, & dealbationem, vndo assimilatur æri, quod est album ad modum
Psal. 11. argenti: Psalm. Eloquia Domini, eloquia casta, argentum igne exa-
Prou. 10 minatum. Proues. Argentum electum lingua iusti. Alia vero est eloquentia secularis, sicut Rhetorum & aliorum prolocutorũ secularium, quæ vt plurimum ordinatur ad lucrum auri, vel commodum alicuius temporalis rei, auro appreciabilis: vnde non incongrue assimilatur illi æri, quod fuluum est ad modum auri.

Tertia vero est eloquentia iocularis, quæ ad delectandum, & solatiandum, sicut & poëtæ, hactenus faciebant: & hæc assimilatur illi æri quod ponitur in histrionum coronis. Quocunque ergo modo sit eloquens, habet aspectũ
Ezech. siue similitudinem æris, secũdum 40. illud Eze. Cuius erat species quasi species æris.

Tertio ratione corruptionis, quia es cito rubiginatur, nisi oleo perfundatur: Vasa enim ærea fiũt rubiginosa, nisi confricentur arena, ex quo accipitur quod omnis
Iob. 40. eloquens, & linguosus contrahit, & tenet peccati rubiginem, Iob. Est quasi lignum putridum æs, nisi præseruetur gratiæ, siue charitatis vnctione: propter quod di-
1. Cor. cebat Apost. Si linguis hominum 10. loquar, & angelorum, charitatem autem non habeam, factus sum velut æs, & cætera, vel nisi ab hac rubigine purgetur asperitate pœ-
Hiero. nitentiæ. Et idcirco (vt Hieron.) melius est habere rusticitatem sanctam, quam eloquentiam peccatricem.

Quarto ratione sonationis, quia æs maximè conuenit officio campanarum, & tubarum propter sonoritatem. Quasi autem campanæ optimè sonantes, & à remotis partibus audibiles fuerũt Sancti Apostoli: quia in omnem tetram exiuit sonus eorum, & in
Psal. 18. fines orbis terræ verba eorum, vt dicitur in psalm. Sed quasi tubæ æreæ sunt doctores, & prædicatores alii. Prædicatori enim
Isa. 58. dicitur. Isa. Clama, ne cesses, & quasi tuba exalta vocem tuam,
Hier. 46 Hierem. Vox eius quasi æris sonabit.

Quinto ratione curationis, quia æs contra infirmitates multas vtilitatẽ habet. Nã (sicut dicit Plin. &
Plin. etiam

etiam Dioſc.)æs exuſtum, & pulueriʒatum habet virtutem diſſoluendi,& conſumendi,extenuandi, expurgandi noxios humores, vulnera ſanat, caliginem oculorum putgat, ſuperfluas carnes corrodit,& vltra creſcere nō permittit. Sic eloquentia, & lingua prædicatoris ſi fuerit aduſta, id eſt,igne Spiritus ſancti ignita, & inflammata, & puluerizata,id eſt humilitate fundata, vel puluerizata, id eſt, diligenter, & ſubtiliter declarata: quia quaſi æs durū conteritur,dum verbum difficile, vel obſcurum diligenter exponitur: talis inquam eloquentia habet virtutem diſſoluendi duritiā cordis, & conſumendi humorem carnis,id eſt, luxuriam,extenuandi plenitudinem diuitū,dum eos mouet ad diuitiarū largitionem & mundi cōtemptum: Item purgandi noxios humores,id eſt,noxios affectus hominum peccatorum: ſanat etiam plurimum vulnera,id eſt,vitia tentationū, purgat caliginem errorum, corrodit ſuperfluas carnes, id eſt, ingluuedinem guloſorum,& etiam eas retinet ne creſcant, per abſtinētiæ & temperantiæ remedium. Omnia enim hæc ſancti prædicatores operantur frequenter in conuerſione peccatorum. Et ideo ipſi ſunt inſtrumenta curationis, & ablutionis peccatoris. Exod. Præcepit Dominus fieri labrum ęneū ad lauandum: per quod labrum eloquentia ſignatur, ſeu doctrina prædicatorum, quæ ablutiua, & mundificatiua eſt vitiorū, & ſordium hominum peccatorum.

Exo. 40.

Euchariſtiæ ſimilitudines quadā, quæ ex variis diacletis, eſchytiſq; lapidis proprietatibus excipiuntur. Cap. XI.

EVchariſtiæ ſacramentum aſſimilatur lapidi, qui dicitur diacletes, qui eſt pallidus,lucens, vt berillus: qui (vt dicitur in lapidario) ſi mortuo applicetur ſtatim ſolitas perdit vires. Sanctus enim hic lapis eſt, & quem mors ſternit abhorret: ſic euchariſtiæ ſacramentum abhorret eum qui eſt in peccato mortali,à quo ſi aſſumatur, nō ei prodeſt, ſed obeſt: Nō enim iſte cibus eſt cibus mortuorum, ſed viuorum: Ioan. Qui manducat me, & ipſe viuet. Ioan. 6.

Item Chriſtus ſub cibo ſacramentali contentus ſimilis eſt illi lapidi, qui dicitur eſchites, qui inuenitur in nidis Aquilarum,de quo dicitur, quod ſi de veneni fraude aliquis ſuſpectus fuerit, ſi reus fuerit, & hic lapis ſub cibo poſitus, quærit cibum, eum deglutire non ſinit: ſed ſi ſubtractus fuerit lapis, mox eum deglutiet. Sic Chriſtus, qui inuenitur in nidis Aquilarum,id eſt,in cordibus contemplatiuorum virorum poſitus,id eſt, cōtentus ſub cibo ſacramentali, rerum veneni, id eſt, peccati mortalis, glutire nō ſinit. vel reum fraudis, id eſt, hypocritam,vel fictum, ipſum cibum deglutire non ſinit. ſcilicet ſpiritualiter. Nam licet fictus, vel in peccato mortali exiſtens manducet ipſum ſacramentaliter,nō tamen ſpiritualiter, vt ſacramenti ipſius percipiat effectum. Vnde ſpiritualiter quoad animam ipſum non deglutit. Et ideo ſicut Apoſtolus dicit: Probet ſe homo vnuſquiſque, & ſic de pane illo edat,& de calice bibat. 1 Cor. 11.

Chriſtiana fidei perfectio atque dignitas, ex perfectione naturali, carbunculi virtute, pluribus ſimilitudinibus aperte monſtratur. Cap. XII.

FIdes Chriſtiana aſſimilatur lapidi carbunculo.

Primo, ratione fulgoris, dicitur enim carbunculus, quia videtur quaſi carbo ignitus nō ardore, ſed ſplen-

Digitized by Google

splendore, cuius fulgor est tãtus, quod nec nocte vincitur : lucet enim in tenebris, adeo vt flãmas ad oculos vibret. Sic fulgor fidei Christianæ tantus est, quod nocte, id est, tenebrositate hæreticorũ, vel obscuritate persecutionum, vel caligine peccatorum, vinci, vel extingui non potest. Nam in omnibus huiusmodi tenebris sic fides catholica fulget, vt flammas interdum excæcãtes, interdum vero illuminantes, ad oculos interiorum mentium vibret, Nam de lumine fidei aliqui excæcantur, scilicet, nõ recte credentes: vel quod credunt, nõ tamen facientes. Quidam vero illuminantur, vt veri & viui fideles, qui habent fidem per dilectionem
Eccl. 32. operantem, Eccl, Gemmula carbunculi in ornamento auri, &c. Nam per ornamentum aureum intelligitur charitas; per gemmã vero carbunculi, fides. Vnde carbunculus põnitur in auro, cum fides catholica charitatiue operatur; & hæc est, quæ verè illuminat, & ad salutem operatur.

Secundo, ratione distinctionis. Sunt enim 12. genera carbunculi fulgẽtis, & radios ad modũ ignis emittentis, & candida zona præcincti, vt dicit Isid. in quibus 12.
Isidor. significantur articuli, quibus ipsa fides distinguitur: de quorum distinctione dictum est supra in primo libro, capitulo 25. Qui articuli omnes 12. mirabilibus radiis veræ cognitionis, eorum quæ ad nostram salutem pertinent, nos illuminant. Sed quasi zona alba, est simplex fidei veritas, qua intellectus credentis astringitur, vt vnicuique articulo firmiter inhæreat, etiam si rationem non videat.

Tertio, ratione variationis, quia carbunculi proprium est, quod proiectus in ignem velut intermortuos carbones extinguitur, sed aqua perfusus exardescit. Sic fides quasi in ignem proijcitur, quando fidelis quisque in peccatũ mortale prolabitur: quia peccatum perpetratũ appetitum peccandi non extinguit, sed amplius accendit, sicut lignum appositum igni. Et propter hoc peccatum assimilatur igni, quod dum opera fidei cessare facit, ipsam fidẽ mortificat, & extinguit, quia fides sine operibus mortua est. Sed tunc
Iac. 2. carbunculus aqua perfunditur, & quasi reuiuiscit, quando fidelis mens ad pœnitentiã reuertitur, & lachrymarum aqua perfunditur. Tunc enim redeunte diuina gra-
Gal. 5. tia, & reparata charitate amissa, restituitur etiã fidei vita, id est, vigor operandi: quia fides per dilectionem operatur.

Quarto, ratione valoris, vel cõparationis, quia est quædam species carbunculi, in qua inter lucidos ignes apparent quædam guttæ aureæ, & hæc gemma respectu aliarũ est quasi precij incomparabilis. Quasi autẽ guta carbunculi aurea in lucido igne, est patientia fidelis hominis in tribulatione sua, & persecutione quam patitur, præcipuè pro ipsa fide: & hæc vocatur probatio fidei, quæ est quasi incomparabilis precij, secũdum illud Pet. Vt probatio fidei
1. Pet. 1. vestræ multo preciosior sit auro.

Quinto, ratione vigoris, quia carbunculus sculpturis, & simulacris resistit, siue idolorũ, quia fides idolatriã horret: siue auarorũ, quia auaritia est idolorũ seruitus.

Item fides sanctorum assimila-
Gal. tur lapidis, qui dicitur amiathõ, à quo, vt dicit Isido. Si vestis tacta fuerit, contra ignem resistit; & si supra ignem posueris, non ardebit, sed splẽdore accepto nitidior erit, hic omnibus maleficiis magorum resistit. Nam fides sanctorum est, quæ igni, id est, persecutionis feruori, siue persequentium

tium furori à principio ecclesiæ resistit, & finaliter ipsum superãs vicit, secundum illud. Hebr. Sancti per fidem vicerunt regna, & ita extinxerunt impetum ignis. Et hæc est etiã, quæ splendorem miraculorũ accepit, & quæ per processum temporis nitidior & purior apparuit: & hæc insuper est, quæ omnia magorum præstigia & maleficia repulit, & dãnauit, quibus totus mũdus erat ferè plenus

Heb. 11.

Dei gratiæ perfectiones, quæ ex variis Iaspidis, Saphyri, Onychini, nitri, salisq; similitudinibus elicuntur, quemadmodum in corde conferuentur, exprimitur.

Cap. XIII.

GRatia dei assimilatur Iaspidi. Primo, ratione gratiositatis, quia iaspis est lapis viridis, smaragdo similis, sed est grosioris coloris. Color autem viridis super omnes colores est gratior oculis. Vnde dicitur Ecclesiastic. Gratiam, & speciem desiderabit oculus: sed super hæc omnia viridem. Et similiter gratia Dei super omnia facit animam magis gratam, & placidam, & perlucidam, coram oculis Dei: & ideo vocatur gratia, quasi gratum faciens. Vnde sicut iaspidis aspectus est gratus oculo humano, sic aspectus hominis, in quo est gratia, gratus est oculos diuino. Apoc. Qui sedebat, similis erat aspectui lapidis iaspidis.

Ecclꝛ. 40

Apoc. 4.

Secundò, ratione diuersitatis: habet enim iaspis diuersitatem specierum: quia sicut dicit Isidorus. 27 species iaspidis.

Item habet diuersitatem colorũ, quia quamuis præcipuus color eius sit viridis, multos tamen habet alios colores intermixtos: sic gratia Dei habet multos modos, & varios in hominibus facit affectus Pet. Sicut boni dispensatores multiformis gratiæ Dei. Et Apost. Diuisiones gratiarum sunt, &c.

1. Pet. 4. 1. Cor. 12.

Tertio, ratione vtilitatis: quia valet ad multa. Nam primo iaspis febrem refrenat. Et similiter gratia Dei reprimit morbum febrilẽ id est, inordinatum cupiditatis ardorem, qui est vt febris animæ, dans ei sitim insatiabilem, quam tamen diuina gratia reprimit, & extinguit.

Item iaspis hydropisim iuuat, quãdo defertur à patientibus caste. Similiter gratia Dei valet cõtra superbiam, quæ est hydropisis quędam, id est inflatio animi, præbens cõtra eã medicinã humilitatis, quę præcipuè est necessaria virginibus, & continenter viuentibus, ne per superbiam virginitatis perdant eminentiam. Nam quãdoque (sicut dicit Gregor.) Deus punit occultam mentis superbiam per manifestam carnis ruinam.

Gregor.

Item iaspis inter pericula facit hominem tutum. Iuuat etiam parientem: quæ etiam competunt gratiæ cõtra vitium accidiæ, quia frequẽter accidiosus, & piger bona refugit, timens difficultatem, & periculum vbi non oportet. Prou. dicit piger, Leo est in via, &c. Sed hũc timorem gratia Dei expellit, & ideo facit hominem tutum, & solicitum. Quandoque etiam homo piger, & accidiosus, licet bonum opus concipiat, id est, facere proponat, tamen ipsum nimis tardat; & ideo similis est mulieri, quę concipit quidem, sed tempore debito non parit. Contra quod gratia Dei modo iaspidis iuuat ad pariendum, id est, ad bonum propositum opere cõplendum.

Prou. 26

Item iaspis interiorem ardorẽ refrigerat, quia gratia Dei mitigat irã quæ interius accẽdit & virit. Item iaspis luxuriam coarctat: & multo magis hoc agit gratia, à qua continentiæ donum manat, secundum illud Sapien. Non

Sap. 8.

possum

possum esse continens, &c.

Item iaspis puluerizatus, & cū lacte datus, vlcera inueterata sanat. Vlcera autem inueterata, sunt gulæ vitia, siue damna, quæ in ipso mundi exordio in nostris primis parentibus incœperunt, & nunquam plenè sanari potuerūt. Hoc etiam gulæ vitium, siue vlcus cum quolibet homine ab infantia nascitur, & semper cum eo crescit, & nutritur. Vnde nec hoc vlcus sic inueteratum sanatur, nisi per gratiam Dei.

Item iaspis sordes oculorū purgat. Oculorum autem sordes per-
Eccl. 14 tinent ad inuidiam: quia nequā est oculus inuidi, vt dicitur Ecclesiast. Etiam inuidenti, & murmuranti de gratia aliis facta, dictum
Mat. 26 est à patrefamilias, An oculus tuus nequam est, quia ego bonus sum? Hanc ergo nequitiam, & impuritatē oculorum purgat diuina gratia, quia inuidiam expellit, dum non æmulatur, charitatem, infundit. Et sic patet quòd murus virtutem protegens ab insultu omnium vitiorum ex gratia Dei constituitur: & ideo congruè, vt dictum est iaspidi assi-
Apo. 21 milatur, de quo dicitur Apoca. Structura muri eius, scilicet cinitatis, animæ ex lapide iaspide, Vnde in ea oportet principaliter animam esse fundatam, si vult e-
Apo. 21 uadere vitiorum ruinam, Apoca. Fundamentum primum iaspis,

Item gratia Dei assimilatur saphyro, quia generat in nobis septem virtutes secundum 7. conditiones saphyri.

Primo, quia saphyrus habet scintillam relucentem, per cuius relucentiā iudicatur virtus eius. Similiter anima existens in gratia Dei, habet veram relucentiam fidei, quia in peccatoribus gratia Dei carentibus, fides est non verum lumen, sed mortuum, vel extinctum: vnde fides talis est sine operibus meritoriis, & gratuitis, & fides sine operibus mortua Iac. 2.
est.

Secundo, dicitur saphyrus habere virtutem firmandi animū in bonis. Et hoc cōpetit gratiæ, quæ in nobis causat spem futuræ vitæ, quā Apostolus assimilat anchoræ, quia animam firmam tenet in Heb. 6.
mari pœnitentiæ, & propter hanc firmitatem dicitur fundamētum. Apoca. Secundum fundamentum Apo. 21
saphyrus. & dicitur spes secūdum fundamentū, respectu fidei, quę est primum.

Tertio, dicitur habere virtutē timorē expellendi, quod competit etiam gratiæ, in quātum in nobis generat, & perficit charitatem, cui beatus Ioannes attribuit expelle- 1. Io. 3.
re timorē: vnde in hac anima firmatur, & solidatur contra mundanum timorē. Ideo dicitur Eze. Eze. 10.
Ecce in firmamēto, quod erat super caput cherubin, quasi iaspis saphyrus. In firmamento, hoc est in Deo, in quo omnia stabilita sunt, & firmata sunt: quod caput cherubim, id est, ōnē scientiæ subtilitatem transcendit, est quasi saphyrus lapis, quia scilicet in ipso Deo nos collocat, & firmat gratia charitatis. & quasi ei similes per-
firmitatem, fortitudinem facit. 1. Io. 4.
Ioan. Qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo. Et ideo in tam tuto loco positus, nihil timere potest, seu debet.

Quartò, saphyrus habet vim vulnerū sanatiuam, si puluerizatus, & lacti admixtus superponatur. Quod etiam competit gratiæ propter zelum correctionis iustitiæ, quia vulnera vitiorum, dum puniuntur, purgantur, & curantur. Sed etiam debet rigor iustitiæ lactis suauitati misceri, id est, misericordiæ, seu lenitatis dulcedini, quia misericordia superexaltat iudicium: vt dicitur Iac. 3.
Iacobi.

Quinto,

Digitized by Google

Quinto, quia saphyrus vegetat, & integra membra præseruat. Quod etiam competit gratiæ, in quantum in nobis generat temperantiam, per quam non solum anima, sed corpus vegetatur, & in sanitatis omniũ membrorũ integritate seruatur. Cant. Venter tuus eburneus, distinctus saphyris, Sunt enim quasi distincti saphyri in ventre, diuersæ partes tẽperantiæ in carne, vt sobrietas, abstinentia, & castitas, &c. Cant. 5.

Sexto, saphyrus audacem, & victorem facit, quod etiã facit gratia, in quantum in nobis fortitudinem generat, quæ contra pericula facit audere, & saltem animo vincere.

Septimo, quia quandoque saphyrus inuenitur in venis minerarum, in quibus inuenitur lazurium. In quibus etiã venis, quasi in medio, sicut in quodã ventre, quædam species carbunculi inuenitur: vnde à multis saphyrus mater carbunculi creditur, eo quòd in eius venis generetur. Sic gratia in nobis generat carbunculũ fulgentem, id est, prudentiam nos in agibilibus dirigentem, & illuminantem. Hæ autem prædictæ virtutes, quæ saphyri conditionibus congruunt, sunt velut fundamentum, in quibus fabrica mentis erigitur. Isa. Fundabo te in saphyris. Item ipsæ eædem sunt lapides, ex quibus domus Dei construitur. Iob. Locus saphyri, lapides eius. Tob. Portæ Hierusalem ex saphyro. Isa. 54 Iob 28. Tob. 13

Item gratia Dei assimilatur onychino.

Primo ratione coloris. Onychinus enim Arabicus est nigri coloris cũ candidis zonis, quia gratia Dei, licèt denigret per aspectũ humilitatis, tamẽ circũcingit zonis puritatis. Nã vna zona alba est continẽtia carnis, alia puritas mentis. Can. Nolite me considerare, quòd fusca sim: quia decoloratuit me Sol, & in eodẽ. Nigra sum, sed formosa: nigra per humilitatem, formosa per puritatem. Cant. 1.

Secundo, ratione virtutis, quia onychinus Arabicus, secundum Dioscor. tristitiam excitat, timores multiplicat, animos cõmouet ad lites & ad rixas. Simliter diuina gratia excitat tristitiam pœnitentiæ in homine, multiplicat timores mortis, iudicij, & gehennæ, animos cõmouet ad lites, & rixas iustitiæ. Ex diuina enim est gratia, cum homo pœnitẽs cũ seipso rixatur, & litigat, vt de seipso iustitiam faciat. Apostolus: Si nosmetipsos dijudicaremus, non vtique à Domino iudicaremur. Et hinc est, quod in rationali positi sunt lapides onychini: quia dum hominis mens rationalis diuinæ gratiæ radius perfunditur, ad seipsum diiudicãdum, vel puniendum protinus excitatur. Exo. Accipere debetis lapides onychinos ad ornãdum ephot, & rationale. Tam enim ex gratia prœueniẽte, qui ex subsequente rationale hominis, id est, mens hominis, seu anima rationalis ornatur. 1. Cor. 11. Exo. 2.

Item gratia Dei conseruatur in corde, sicut vnguentum in alabastro. Nam ex alabastro sunt vnguentaria vasa, eo quòd seruet vnguenta omni tempore incorrupta: Vnde Matth. dicitur, quod accessit ad Iesum mulier habens alabastrum vnguenti prætiosi. Est enim alabastrum solidum, frigidum, candidum, & variis coloribus tinctum. Et tale debet esse cor hominis, vt sit gratiæ diuinæ conseruatiuum, scilicet candidũ per munditiam, solidũ per patiẽtiam, frigidum per continentiã, & variis coloribus tinctũ per bonarum cogitationũ, siue affectionum copiam. Matt. 26.

Item gratia Dei assimilatur nitro

Pro. 25. nitro, de quo Salomon loquitur, dicens: Acetum nitro, &c. Nam
Plini. nitrum secundum Plin. & Dios. mundificat saniem stomachi, & intestinorum ex apostemate procedentem, saniem etiam capitis detergit spuma eius corrosionibus & inflammationibus subuenit. Vnde etiam hydropicis proficit, & cum melle mixtum caliginem oculorum detergit, venenū repellit, & paralysim linguæ potenter dissoluit. Similiter diuina gratia mundificat saniem stomachi, & intestinorum, id est, vitium gulæ. Item tergit saniem capitis, id est, superbiam mentis expellit. Itē nitri spuma, id est, gratiæ Dei seruor, corrosionibus & inflammationibus iræ subuenit, hydropicis, id est, his in quibus exuberat fluxus inordinatus humoris aquosi, id est, lubricum luxuriæ, proficit. sed mixta cum melle, id est, cum amoris dulcedine, caliginem oculorum abstergit. i. cęcitatē mentis. quā inducit Inuidia, s. bona opera videri mala, & venenum charitatis. i. cupiditatis re-
Augus. pellit Dicit enim Augustin. quod venenū charitatis, est cupiditas. Item paralysim linguæ, id est, impedimentum confessionis tollit.

Item gratia Dei assimilatur sa-
Aui. li, propter multas virtutes salis, quas Auicenna ponit.

Primò, quia sal habet virtutem dissoluendi: quia scilicet diuina gratia plerumque dissoluit duritiem hominum auarorum, & ad pietatem & compassionem emollit corda eorum.

Secundò, quia habet virtutem mundandi, quia scilicet gratia purificat immūditiam luxuriosorū: Habet enim sal virtutem putridas carnes corrodendi, maximè quando est exustum, & hoc est, quia gratia remouet putredinem luxurię.

Tertio. quia habet virtutē ventositatem extenuandi, & diuidendi, maximè si puluerizatum, & coctum, & calidum super stomachi orificium facelletur. Aqua etiam salinaria, tumores & inflationes, & hydropicas passiones soluit. Quia diuina gratia vanas gloriosorum ventositates extenuat, eos humiliando: & tumiditates, & inflationes etiam superborum, soluit aqua salinata. i. tribulatione, morte etiam aspera eos implendo.

Quartò, quia habet virtutē humores putridos & corruptos cōsumendi, quia scilicet diuina gratia putridos, & corruptos affectus consumit inuidorū. Dicitur enim Prouerb. quod puttedo ossium, Prou. 14
inuidia.

Quintò, quia habet virtutem humiditatem naturalem coadunandi, & seruandi, & innaturalē resoluendi, & abstergendi. Quasi autem virtus naturalis, est virtus mansuetudinis, quia homo est animal mansuetum natura, e contra autem innaturalis est huiusmodi iracundia, quæ mansuetudine opponitur: vnde diuina gratia, quæ est naturæ completiua, mansuetudinem hominis coadunat, vt eam diuersa perturbantia non dispergant, & conseruat eam ne superetur ab ira. Econtra autē inordinatam iram, quæ humanæ naturæ non congruit, resoluit, cor humiliando, & abstergit. per patientiam, & tristitiam, & impetum iræ refrenando vel resoluit, id est, annihilat irā in corde, & abstergit ne crescat, vel impleatur in opere.

Sextò, quia habet virtutem vētrem remolliendi, & superfluitatem educēdi, & maximè fulgemma, quod clarum est sicut gēma. Hoc autem competit diuinę gratiæ, in quantum remouet vitium gulæ, à qua est vitium, & superfluitas ventris.

Digitized by Google

Septimo, quia sal habet virtutē venenoso humori resistendi. Vnde sal cum melle & cum pane sanat antracem, vt Auicen. dicit. Quasi ergo venenosus humor sua frigiditate calorem cordis extinguens, est vitium accidiæ, quod sua frigiditate, id est, pusillanimitate vigorem, & calorem cordis, qui est ex charitate, extinguit. Sed hoc accidiæ venenū, sal, id est diuina gratia, cum melle, id est, cū dulcedine contemplationis, & cū pane doctrinæ spiritualis, siue cū pane lachrymosæ compunctionis, penitus expellit, propter omnia prædicta, dicitur Lucæ. Bonum est sal, &c. Col. Sermo vester gratiæ sit semper sale conditus:

Luc. 1.
Coll. 4.

Vera humilitatis exempla, quæ ex magnetis, & allectoriæ lapidis effectibus variis accipiuntur, patefiūt.

Cap. XXXII.

HVmilitas assimilatur magneti.

Primò, quia magnes habet virtutem attractiuam. Nam adeo attrahit ferrum (secundum Aug.) vt catenam facit amoueri. Et vt idem dicit, tanta est eius vis, quòd si quis eundem magnetem sub aureo, vel æneo vase tenuerit ferrumque desuper posuerit, admodum de subter lapidis, ferrum desuper mouebitur. Sic etiam est tanta humilitatis virtus, vt etiam mentes ferreas, & diuisas aliquando mouet, & placet, & attrahat ad dulcedinem, & mititatem. Sic etiam humilitas, & benignitas Dei subinentis, cor peccatores etiam durū deberet mouere, & ad pœnitentiam attrahere, Roma. 2. An ignoras, quòd benignitas Dei te ad pœnitētiam adducit? Etsi vas aureum, id est, cor sapiens, vel vas æneum, id est, os eloquens, se medium interponet tunc maximè magnes, id est, humilitas visa mouebit mentem duram. Vnde humilis vita prædicantis, adiuncta ei sapientia cordis, & eloquētia oris, quasi omne ferrū, id est, omne cor durū mouebit. Sed notandum, quòd in Aethiopia est alia species magnetis, quæ ferrum non attrahit, sed fugit, & respuit, sicut & apud nos videmus, quod aliquando idem magnes in vno angulo ferrum attrahit, & in alio à se pellit. Ex quibus accipitur, quòd homines superbos expedit aliquando humiliter & dulciter attrahere, quādoque vero expedit eos sagaciter fugere, & declinare; quandoque expedit eos, violenter expellere & fugare.

Rom. 2.

Secundò, quia magnes habet virtutē reconciliatiuam. Quia secundum. Dioscor. reconciliat maritos vxoribus: quod siue verum sit, siue nō de magnete, dehumilitate plerunque verissimum esse contingit: quia per humiles responsiones, vel blanda verba mulier marium suum durum, vel iratum frequentius emollit, & placat. Sic anima peccatrix sponsum suum Christum pro peccatis offensum per humiles lachrymas placat, & caro aduersa spiritui per humiles abstinentias ipsum sibi humiliter confœderat. Dioſc.

Tertio, quia magnes habet virtutem gratificatiuam: auget enim (vt dicunt) gratiam, & pulchritudinem in sermone: quod quidem de humilitate verissimū esse constat, quia humilitas prædicantis auget ei gratiam sermonis. Nam Deus superbis resistit, &c. Iac. 4.

Quartò, quia magnes habet virtutem curatiuam. Nam cū mulsa valet ad curandum hydropisim, splenem, & alopeciam. Sic humilitas curat hydropisim. i. inflationem superbiæ, & splenem, i. dissolutionem ineptæ lætitiæ: quia dicitur, quod splene ridemus, sicut felle

Digitized by Google

felle irascimur, & alopeciam, quæ capillos cadere facit, siue fluere ex capite, id est, casum, siue fluxū spiritualium virtutum ex mente: quia humilitas virtutes conseruat in mente, propter quod dicit Greg. quòd qui virtutes cæteras sine humilitate congregat, quasi pulueremin ventum portat. Item prælatorum humilitas assimilatur cuidam gemmæ, quæ dicitur allectoria. Est enim lapis, qui inuenitur in ventriculis gallinaciis, cuius magnitudo est ad fabæ quantitatem. Hic, vt Dioscoridicit, venenum excitat, gratum facit, & constantem, victorem, discretum, & oratorem, amicos reformat, & sitim mitigat. Hæc autem de illo lapide, siue vera sint, siue non, tamen humilitati verisimè competunt. Hęc enim, scilicet humilitas inuenitur in ventriculis gallinaciis, id est, in cordibus prælatorum, & imitantium Christum, qui se gallinæ comparauit, vt dicitur Matth. Quoties volui congregare filios tuos quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, &c. Hic, inquam, licet paruæ sit quantitatis per reputationem, tamen est curatiuæ virtutis, quæ licet venenum excitet dæmonū, vel etiam inuidorum; tamen facit prælatum grātum in conuersatione, constantem in persecutione, victorem in tentatione, discretū, in correptione, oratorem, id est, facundum & gratiosum in exhortatione, amicabilem in reconciliatione: & mitigat etiam sitim, id est, appetitū ambitiosum dominandi. Hæc omnia facit humilitas vera in bono prælato.

Grego.

Mat. 24.

Lapidis cælidonij variatio, origo, virtus, cui viri humiles suis perfectionibus assimilantur.

Cap. XV.

HVmiles homines assimilantur cœlidoniis. Nam humiles plærunque, quanto in apparentia vidētur minores, tāto sunt in virtutibus excellentiores, & in operibus efficaciores. Sicenim accidit de cælidoniis, qui sunt lapilli de ventre hirundinis extracti, quorum vnus est niger, & alter rufus: qui licet sint parui, & deformes, in virtutibus tamē multis aliis sunt maiores. Nam rufus valet contra lunaticam passionē, contra insaniam, & contra antiquum languorem, & facit hominem facundum, placentem, & gratum. Niger vero valet contrà noxios humores, tixas, & febres, & lotus aqua sanat oculos, vt dicitur in lapidario, vnde in illis duobus lapillis, duplex humilitas repræsentatur.

Primò, sapientium: quia sicut dicitur Prouer. vbi humilitas, ibi sapientia, vnde Pro. dixit, quòd inter sapientes sapientior est qui humilior existit. Hæc est ergo quæ valet contra lunaticam passionem, id est, mutabilitatē stultitiæ: quia sicut stultitia facit mentem instabilem, & variabilem admodum lunæ, ita sapientia facit hominem stabilem ad modū solis, qui semper est in se vniformiter lucidus. Et ideo dicitur Eccles. quòd homo sanctus in sapientia sua manet, sicut Sol. stultus vero sicut luna mutatur. Item valet contra insaniam, id est, contra furorem iracundiæ: quia homo dum sapienter respondet, & humiliat se furenti, & humiliter cedit ei, frangit furorem iræ eius, vel saltem euadit. Item valet humilitas contra antiquum languorem, id est, contra inueteratum odium, quia frequenter sapientes humili & dulci lingua, vel opere, antiqua etiam odia conciliant. Hæc etiam est, scilicet sapientis humilitas, qui sicut facit verbum facundum, sic etiam & gratum.

Prou. 16

Eccl. 26

Secundò autem cęlidonius, qui

Digitized by Google

est niger, representat humilitatẽ pœnitentium. Hæc est enim quæ noxios humores, id est, nociuas affectiones purgat, iras frenat, & febres, id est, carnis calores refrigerat, & etiam oculos mentis à excitate superbiæ sanat.

Iuferni ignis, quomodo inextinguibilis semper maneat, rationibus, exemplisque naturalibus approbatur. Cap. XVI.

IGnem gehennæ inextinguibilem, & semper durabilem esse, non est incredibile, & præcipuè per diuinam potentiam, cum legatur, secundum naturam, albeston, qui est lapis Archadiæ ferrei coloris, & ab igne sic dictus, quia semel accensus, nunquam extingui potest. Vnde in quodam templo Dianæ erat lucerna ex huiusmodi lapide semper ardens, ita vt nulla tempestate, nullo imbre extingui posset sicut Isidor. refert. Vnde pagani maximum suæ Dianæ miraculum esse arbitrabantur. Ergo si hoc fieri potest virtute naturæ in materia lapidea, ita vt non amplius ignis succendatur, nec vnquam extinguatur; quanto magis fieri hoc potest virtute Dei in alia quacunque materia, vt scilicet ignis inextinguibilis perpetuo conseruetur? Vnde Gregorius dicit exponens illud Iob. Deuorabit eũ ignis. Ignis corporeus, qui nunc succenditur, vt vltra corporeis indigeat fomentis, nec valeat nisi succensus esse, & nisi refotus subsistere: ac contra gehennæ ignis cum sit corporeus, & in semetipso reprobos corporaliter exurat, nec studio humano succenditur, nec ignis nutritur, sed datus semel, durat inextinguibilis, & succensione non indiget, & ardore non caret: Ratio huius diuersitatis est: quia ignis iste, qu apud nos est qui lignis nutritur, & ab homine succenditur est artificialiter, & per violentiam in alienam materiam introductus, sed ignis ille lignis non indiget quibus foueatur, vel quia est in materiam propriam existens, vel in materia aliena non per violentiam, sed per naturam à principio intrinseco, sicut etiam accidit in sulphure. Vnde non est accensus ab homine, sed à Deo, qui illam naturam instituit: & hoc est, quod dicitur. Isa. Flatus domini, sicut torrens sulphuris accendens eam.

Isid.

Greg. mor. Iob. 20.

Isa. 30.

Hypocritarum iniquitas qualis existat: ex aurichalco lapidisque chrysolenii natura explanatur. Cap. XVII.

HYpocrita assimilatur aurichalco.

Primo, quia aurichalcũ est alieni coloris ostentatiuum: habet. n. auro similem colorẽ; sed eius non habet valorem. Similiter homo hypocrita habet quidem exterius apparentiam sanctitatis, sed tamen nõ habet interius existentiam veritatis, vnde dicitur hypocrita ab hypos, quod est sub, & crisis, quod est aurum; quasi aliquid habens sub auro, id est, sub apparentia auri, scilicet sub apparentia sanctitatis, malitiam iniquitatis. Matthæus, Vos quidem à foris apparetis hominibus iusti, interius autem pleni estis hypocrisi & iniquitate. Tales abundabunt in fine mundi in ecclesia, quando multi etiam descẽdent, & declinabunt à vera sanctitate ad fictam religionem. Vnde legitur. Reg. quòd vasa, quæ fecit Iram, de auricalcho erant. Iram enim interpretatur ciuitas descẽdens, & signat statum ecclesiæ in fine descendentis, & declinantis à cælestibus ad terrena: cuius vasa erunt de aurichalco, scilicet

Matt. 23

3. Reg. 7

cleri-

Digitized by Google

clerici, & religiosi hypocritę, ficti. Secūdo, quia aurichalcum interiorum est infectiuū. Nā cibaria nimis diu in vasis de aurichalco seruata, vitio eorum saporem horibilem contrahunt, & odorē. Et sic desideria, & verba iniqua, quæ diu hypocritæ in cordibus abscōdita tenuerunt, quando ea producere, & opere exequi possunt, inueniuntur horribilia, & hoc est quod hypocrisis interiores affectus corrumpit. Apoc. Pedes eius

Apoc.1. i. affectus, similes aurichalco: quia scilicet sunt per hypocrisim infecti, & simulati.

Tertio, quia aurichalcum est sę vtilitatis paulatim detectiuum. Nam vasa ex aurichalco facta in sui nouitate sunt tam pulchra, vt videantur aurea, sed paulatim à fulgore primo hebetātur, & quasi rubiginantur, & sic semper, quasi in peius, tam odore, quam colore cupream suam originem protestantur. Aurichalcum enim fit ex cupro, sed ex commixtione æris, & stanni, & auripigmenti, & quibusdam alijs mediantibus producitur in igne ad colorem auri, vt dicit Isido. Sic hypocrita, cum sit verè malus, in quibusdam actionibus & conatibus prætendit quandam exterius speciem sanctitatis: ita vt primo, quando ab aliquo nouiter videtur, vel de nouo incipit inter aliquos conuersāri, videatur eis sanctissimus, sed quia nihil fictū est durabile, si diu ibidem permaneat, paulatim ex contrarijs operibus se ipsum manifestat. Et ideo Dominus dixit:

Matt.7. A fructibus eorum cognoscetis eos. Quidam tamen ita cooperti sunt, vt vix vel nūquam cognosci possint; & tales cum sint aurichalcum, frequenter recipiuntur pro auro: è contra autem illi qui sunt, vt verum aurum, ab ipsis reputantur vt aurichalcum, qui dicunt eos esse hypocritas. Ecclesiastici. Collegisti, quasi aurichalcum, aurum.

Item homo hypocrita assimilatur lapidi chrysolenio, qui est species quædā lapidis chrysoliti: hic ſ. chrysolenius est colore aureus, sed de mane est pulchrioris aspectus, postea hebetatur, & est ignis capacissimus. Vnde si igni approximatur, citius inflammatur, vt dicit Isido. Similiter hypocrita colore est aureus, quia sanctitatem prætendit; & de mane apparet pulchrior, quia feruenter incipit: sed postea hebetatur, quia prosequendo deficit: ignis est capacissimus, quia inflāmatione tentationū facillimè, & delectāter recipit. Isido. lib. ethi.

Iustitia perfectio atque necessitas, ex quam plurimis ferri similitudinibus absolute describitur.

Cap. XVIII.

IVstitia bene regentium assimilatur ferro. Primo propter duritiem. Ferrum enim (vt dicit Isid.) dictum est à feriēdo, quia scilicet duritia sua feriendo domat omnia genera metallorum. Et iustitia regentis, domare & ferire debet omnia genera rebellium, & superborum, & reipublicę pacem turbantium. Psalm. Reges eos in virga ferrea, & tanquam vas, &c. Prou. Rex qui sedet in solio iudicij, dissipat omne malum intuitu suo. Secūdo propter temperiem, nam ferramenta mos est cū oleo temperare, ne frigiditate aquæ nimium indurentur, vt dicit Isid. Sic & plerumque temperanda est seueritas iustitiæ cum oleo misericordiæ, vnde Samaritanus sauciati vulneribus oleum infudit, & vinum. Vinum autem mordens significat seueritatem iustitię, sed oleum leniens, suauitatem misericordiæ. Et in arca Moysi, quæ gerit typum regiminis, non tantum fuit virga percutiens, sed & manna dulcescens: vt per virga-

Isido. lib. ethi. Psal.2. Prou.20. Luc.10.

gam rigor iustitiæ, per manna vero dulcedo misericordiæ significaretur. Ecclesiastici. Initium necessariæ rei vitæ hominum, aqua, ignis, ferrum, & lac. In aqua accipe mollitiē misericordiæ, in igne feruorem iustitiæ, in ferro correptionis asperitatem, in lacte remissionis suauitatem: quæ omnia necessaria sunt regentibus, vt subditorum vita pacificè gubernetur.

Ecc. 39.

Tertio propter rubiginem, rubigo enim (vt dicit Isid.) est vitiū rodens ferrum & hoc accidit sibi ex suæ substantiæ impuritate, siue ex terræ contactu & vicinitate, siue ex sanguinis, vel cuiuslibet infecti vaporis qualitate Et addit ad hæc Isido. quòd à ferro se humanus sanguis vlciscitur, quia nullius alterius rubigine sic ferrum consumitur, sicut quando humano sanguine maculatur. Simili quoque modo iustitia præsidentis rubiginatur, id est, corrumpitur, & maculatur, quandoque quidem ex malitia, & impuritate regentis; quia non habet puram intentionem in facto, scilicet non intendens ab bonum reipublicæ, sed potius ad aliquid proprium: quādoque vero ex contactu terræ, id est, acceptione, vel spe alicuius muneris terreni & lucri temporalis; quandoque vero ex infectione sanguinis, vel alicuius vaporis, id est, ex ira, vel odio, vel alia inordinata passione, siue affectione, sed nulla deterior est, vel maior corruptio, quam si peruersio iustitiæ iudicis iudicio sanguis fundatur innoxius. Num. Si quis percusserit ferro, & mortuus fuerit; qui percussor est, reus erit homicidij, & ipse morietur.

Isid. li. eth.

Num. 35

Quarto propter vtilitatem multiplicem. Nam vsus ferri magis est vtilis, & magis necessarius quàm vsus auri, licet aurum amplius ab auaris diligatur. Nam sine ferro respublica tutè non agitur, nō acquiritur, nec secure seruatur, nec sine ferro ab hoste defenditur, ferro regitur communis potentia, defenditur innocentia, tuta sunt regna, & reprimitur malorum superbia. Item sine ferro nullum mechanicum opus quasi perficitur, nullum quasi opus vel ædificium erigitur, agricultura non exercetur, vestis nō incidit-ur, panis non editur, & breuiter quasi in humanis rebus sine ferro nihil ad perfectionem adducitur. Omnia autem hęc magis competunt iustitiæ, quam ferro: quia horum non potest esse perfectio, vbi iustitia non seruatur. Nam neque reipublicæ, neque communi potentiæ, neque bonorū innocētiæ, neque regno seu patriæ, ibi potest esse tutela, vbi non viget iustitia. Neque enim sine iustitia aut malorum proteruiæ reprimūtur, aut artes mechanicę liberè exercētur, aut ab agricolis terræ vtiliter excoluntur: quia vbi non seruatur iustitia, ibi omnia bona pereunt, & omnia vigent mala.

Iustorum genera tria, qui & tribus electri generibus, variis rationibus comparantur.

Cap. XIX.

IVstorū vita assimilatur electro. Primo ratione distinctionis: sunt enim tria genera electri: vnū quod de piro fluit arbore, quod dicitur ficcum. Nam primo quando fluit de arbore est gummi liquidum, postea induratur calore ac frigore in duritiam lapidis perspicui, vt cristalli. Nam prius minuitur humidum operatione calidi: quia cum humiditas indigesta expellitur ab arbore, tunc calor continue resoluit humidum subtile, & ita viscosa efficitur, & postea humidum paucum remanens extra premitur frigido: & sic coagulatio eius com-

Digitized by Google

completur ſtigore. Huic ergo aſſimilantur iuſti incipientes, ſicut pœnitentes qui à principio, quando de arbore, id eſt, de mundo, vel peccato exeunt, ſunt molles & teneri timore: ſed poſta paulatim calore charitatis creſcente, mollities timoris excluditur, & refrigerio ab æſtu carnis ſuperueniente, ſolidantur in fortitudine ſpiritus mirabiliter, velut lapis, & efficiuntur perſpicui in conſcientiæ munditia, & vitæ
Exec. 8 ſinceritate. Eze. Deorſum ignis ā lumbis eius, & ſurſum quaſi aſpectus ſplendoris, & viſio electri. In quo oſtenditur, quod viri ſancti & iuſti, inferius ardent, vt ignis in dilectione proximi; ſuperius ſplēdent, vt electrum in contemplatione Dei.

Secundum genus electri metallū dicitur, quod in precio melius inuenitur, & habetur, & hoc cum ſit magis ſerenoſum, quàm primum, competit proficientibus & in ſoliditate, & in gratia doctrinæ.

Tertium autē ſit de tribus partibus auri, & vna argenti. Et huic aſſimilātur perfecti. In auro, n. ſignificatur anima, in qua eſt ſanctæ Trinitatis imago, vnde tres partes auri in electro ponuntur; ſed minima pars, quæ eſt argenti, corpus repræſentat, quod licet ſit vilius, tamen auro iungitur, id eſt, animæ rationali. Quòd ergo in electro multum de auro ponitur, & parum de argento, ſignificat, quòd perf ectè iuſti multum de anima curant, de corpore vero parum. Secundo ratione oſtenſionis. Ele-
Iſido. ctrum enim (vt dicit Iſido.) in conuiuio clarius cunctis metallis fulget, & venenum prodit, ſi adſit, ſtridorem facit, & in calores varios ad modū cæleſtis arcus mutare ſe ſubito conſueuit. Sic anima iuſti eſt fulgida per gratiam: & ſi aliquando venenū peccati adeſt, ſiue in pugna tentationis, ſiue in lapſu operationis, ſtatim ſtridore luctus & confeſſionis prodit ipſum, & in varios colores, ſcilicet confuſionis ruborem, timoris pallorem ſe mutat. Vel varij colores ad modum arcus ſunt variæ compunctiones, quæ ſunt quatuor, quaſi quatuor irides, id eſt arcus cæleſtis colores Primus, de perpetratione culpæ, vel protractione. Secundus, de incurſione miſeriæ. Tertius, de reatu pœnæ: Quartus, de amiſſione gloriæ.

Tertiò, ratione commixtionis. Dicit enim Greg quod in electro aurum cum argento miſcetur, argentum quidē ad auri claritatem excreſcit, aurum vero cum claritate argenti temperatur, ſuā virtutem non perdit, ſed à decore ex admixtione argenti aliquantulum expalleſcit. Ita ſimliter in viro iuſto ſenſualitas rationi coniuncta velut argentum auro in electro ad claritatem auri excreſcit, quia ſcilicet per participationem efficitur rationalis, vt dicit Philoſophus. Et dicitur ſenſualitas rationalis, quia eius paſſiones & motus regulantur, & modificantur, & tunc ipſa ratio velut aurum ex tali commixtione ſenſualitatis in ſua contemplatione remitti videtur, non tamen ſuæ virtutis detrimentum patiatur, quia per ipſas virtutes morales modificatas ad contemplandum amplius adaptatur. Quarto, ratione attractionis, quia electrum verum, ſi manu teneatur, vt à digitis calorem recipiat, rapit ad ſe omnia folia, & paleas, & veſtimentorum fimbrias (vt dicit Iſi-
Iſido. do.) Sic vir iuſtus per bona opera deſiderio proficiendi calefactus, quicquid videt, vel audit ad ſuum profectum aſſumit, ſiue folia, id eſt, verba, ſiue paleas,

Greg. in Ezech.

Ariſt. 1. Eth.

Digitized by Google

id est, etiam leuia bona exempla, dummodo ipsum inflamare possint; siue sunt fimbriæ vestimẽtorum, id est, extrema opera virtutũ. Ezech. 1 Et de medio eius quasi species electri.

Luxuria obscœnitas, ex nonnullis sulphuris proprietatibus ac effectibus huc descriptis, aperte declaratur. Cap. xx.

LVxuria assimilatur sulphuri. Primo, ratione ardoris. Nã sulphur est vena terræ, aëreitatis & igneitatis multum habens in compositione, vnde sulphur dicitur, quasi solũ vrens, vt dicit Isid. vrere enim ignis dicitur. Vnde sulphur secundum Auicennã est calidum, & siccum, in quarto gradu, & est terra partibus aqueis, & terrestribus in igneas transeuntibus in naturã sulphuris transmutata. Eius autem ignea virtus ab aquis feruẽtibus sentitur. Sicut autem sulphur est vena terræ, ita luxuria est carnis terrestris vitium, & corruptela, quæ quidem multũ habet igneitatis, quia multũ corpus calefacit, & appetitum delectationis incendit, ita, vt tã partes aquæ, scilicet humores corporis, quam etiam terrestres partes, s. caro, & membra, videantur transire in igneas, id est, vehementer accẽdi, & est in quarto gradu caloris, quia luxuria est quartum vitium, cui ardor, & calor appropriatur. Nam primus gradus, est ardor auaritiæ, quæ mundi appetitum insatiabiliter incendit. Vnde ipsa est ignis qui nunquam dicit, Sufficit. Boëtius, sed seuior ignibus Æthnæ feruens amor ardet habendi. Pro. 30. Boët. de cõ. lib. 5

Secundus est ardor iræ, quæ secundum philosophum, est accensio sanguinis circa cor. Tertius est gulæ, cui attribuitur ardor, tum quia delectatio cibi & potus appetitũ accendit, & acuit, in cuius delectationis inordinata concupiscentia vitium gulæ consistit; tũ quia gulæ satietas libidinẽ inflammat, vnde Hiero. dicit, quod sine Cerere & Baccho friget Venus, i. per abstinentiam cibi & potus, refrigescit luxuria. Quartus gradus ardoris, & caloris, est ignis cõsumptionis omnium virtutum. Psal. Ignis sulphur, &c. ignis, scilicet auaritiæ, sulphur luxuriæ, & spiritus superbiæ. Arist. 1. Rhet. Hiero. Psal. 10

Secundo, ratione fætoris. Nam aquæ per venas sulphureas transeuntes, ex vi ignea sulphuris contrahunt calorem, saporem, efficaciam, & fætorem. Aquæ autẽ sulphureæ, id est, personæ luxuriosæ, contrahunt calorẽ in cogitatione, saporẽ in delectatione, efficaciam, i. affectũ in operatione, fætorem plærunque infamiæ in publicatione. Ideo de luxuriosis dicitur Isa. De cadaueribus eorum ascendet fætor.

Tertio, ratione coloris: Nã sulphur aliquando est album, purũ, clarum, & cum hoc subtile. Aliquando verò est fœculentum, grossum, & crassum, quandoque vero mediocre. Opus enim carnale cũ intra limites matrimonij & rationis continetur, tunc est album, quia famam non denigrat; purũ, quia mentem confœdat; clarum, quia rationem non offuscat; & subtile, quia ratio carnem regulat, vt non sequatur appetitum delectationis, sed sinceritatem intentionis. Sed si fiat extra matrimonium, tunc est fœculẽtum per immundam operationem, crassum, per inordinatam delectationem; grossum, siue spissum, per nimiam frequentationẽ, vel mẽtis hebetationem. Quando verò fit inter coniuges, sed non cum debito modo, vel debita moderatione, tunc quasi mediocre participat de vtroque. Nam in quantum infra matrimoniũ fit, sic est excusabile, tamen magis vel Isa. 34

minus

minus, secundū quod plus vel minus receditur ab ordine rationis.

De pura Virginis excellentia atque perfectione, ex quam plurimis calchedonii smaragdi, lapidisq; sardonici virtutibus & similitudinibus excerptis describuntur.

Cap. XXI.

MAria mater Domini assimilatur calchedonio.

Primo ratione generationis: quia calcedonius (vt dicit Isid.) diuturno imbre generatur. Sic beata virgo fuit generata imbre, id est, gratiæ diuinæ operatione, scilicet per miraculum, ex parentibus sterilibus, sicut legitur de eius natiuitate. Apoc. Fundamentum tertium calchedonius. Tria enim sunt humanæ productionis principia, seu fundamenta. Primum est gratia, sicut in his qui producti sunt immediatè à Deo, vt Adam per creationem, & Eua per miraculum de costa, quod fuit de gratia liberali. Secūdum principium, siue fundamentum est natura, sicut in his, quæ producūtur per viam generationis absque miraculo, sicut Seth & Caim & sequentes. Tertium est mixtū ex gratia & natura, sicut hi qui producuntur ex viro, & muliere, tamen sterilibus, & ideo partim per naturam, & partim per miraculi gratiam, sterilitatē remouentem, sicut fuit concepta beata virgo Maria: & ideo ipsa fuit calchedonius, habens tertiū fundamentum.

Isido.

Apo. 21

Secundo ratione inuentionis, quia calchedonius (vt idem Isid. dicit) ad repercussum Lunæ plenæ inuenitur. Quasi enim plenitudo Lunæ, est plenitudo temporis gratiæ, in quo beata Virgo est nata, & mater Saluatoris inuenta, propter quod dicit Apostol. quod quando venit plenitudo temporis, misit Deus filium suum, factum de muliere.

Gal. 4.

Tertio, ratione colorationis, quia calchedonius pallido colore est coloratus. Pallor autem conuenit timenti: quia timentes pallescunt, & etiam multum conuenit abstinenti: propter quod dicit Isaac, quod decor monachi, est pallor, & macies. Quod dicit, quia monachus debet esse abstinens: & macies, & pallor ex abstinentia causantur, vtrūque pallorem, id est, palloris causam habuit beata Maria, scilicet timorē Domini: Ecclesiastici. Ego mater pulchræ dilectionis, & agnitionis, & timoris, &c. & etiam abstinentiæ, quia ipsa non vacauit delitiis.

Isaac, Abbas li de vi. fol.

Eccl. 24.

Quartò, ratione vigoris: quia hic lapis sculpturæ resistit. Nam tantæ soliditatis est, vt non sit incisionis, & extraneæ impressionis susceptiuus. Similiter beata virgo Maria nullius carnalis impressionis, seu corruptionis susceptiua fuit, quia scilicet virgo ante partum, & post partum. Item dicit Dioscorides quod hic lapis tanti vigoris est, & efficaciæ, quod perforatus ad collum ligatus, facit vincere causam, & contra illusiones dæmonum adiuuat, & virtutem conseruat. Hæc autem, siue vera sint, siue non de calchedonij virtute, verissimè tamen competunt beatæ Mariæ, quia ipsa est aduocata nostra, & ideo apud summū Iudicem pro causis nostris assistit, ipsa est nostra protectrix, & ideo ab illusionibus dæmonum nos frequenter defendit. Ipsa etiam est mater nostra, & ideo piè filios suos virtute & bonitate custodit.

Dioscor.

Item beata Maria assimilatur smaragdo.

Primò ratione coloris: nā smaragdus (vt dicit Isidor.) Gemmarum omnium viridium obtinet principatum. Nulli enim gemmæ, vel herbæ maior inest viriditas

Isid. li. 16. eth.

Digitized by Google

ditas, quam ſmaragdo, vnde viriditate ſua virides herbas ſuperat. Quaſi autem gemmæ, vel herbæ virides ſunt ſacratiſſimæ virgines, quæ carnes virorũ ſemper conſeruant, inter quas beatiſſimas beata virgo Maria obtinet principatum.

Pſal. 44. Vnde Pſalm. Adducentur regi virgines poſt eam, dicit non tantum de ordine, ſed etiam de dignitate, quia ſcilicet virginitati eius nullus vnquam potuit coæquari, decebat nimirum Reginam virginum, vt tanta puritate niteret, qua maior ſub cælo nequit inueniri, vt dicit Anſelmus: vnde eius virginitas, & humilitas, ita Deo gratæ extiterunt, quod fuerunt quaſi duę portæ, per quas Chriſtus in eam intrauit, ſcilicet virginitas ſumma in carne, humilitas profunda in mente, & ideo dicitur Tob. Portæ Hieruſalem

Tob. 13. ex ſaphyro, & ſmaragdo ædificantur. Nam per ſaphyrum qui habet tumorem ſedare, intelligitur eius humilitas, quia virtus humilitatis ſoluit tumorem elationis: ſed per ſmaragdum viridis coloris, virginitatem intellige carnis.

Secundo ratione nitoris, quia tantus eſt nitor ſmaragdi, quod nec in Sole aliquo modo obumbratur. Et ſimiliter tantus fuit nitor virginitatis, & nitor puritatis virginis Mariæ, quod Solem iuſtitiæ, Chriſtũ gignendo, vel pariendo, in nullo eius integritas, vel virginitas ſiue virginitatis nitiditas fuit diminuta.

Tertio, ratione generationis, quia ſcilicet corpus ſmaragdi ſi exterſum fuerit, & politũ, admodum ſpeculi imagines reddit. Itẽ ſmaragdus ex ſe generat radium qui ſuo nitore tingit aërẽ circunfuſum. Beata autem virgo primo habuit corpus ſuum ab originali peccato politum, ſcilicet in vtero matris in ſua ſanctificatione. Secundo habuit ipſum politum à Spiritu ſancto, ſcilicet in Filii cõceptione, quia tunc Spiritus ſanctus ſuperuenit, & virtus altiſſimi obumbrauit ei, vt Angelus Dei prædixerat: Et ideo ad modum ſpeculi imaginem reddidit, diuinam, & humanam: quia Verbum incarnatum genuit, quod, inquã Verbum eſt imago Patris, & figura ſpiritus eius, & ſecundum carnem, ſiue humanitatem eſt (vt ita dicam) imago matris, ſcilicet homo ex homine in ſimilitudinem hominum factus, & habitu inuentus, vt homo. Vel beata virgo, quæ ſpeculum politum, & terſum per ſuam maximam puritatem repræſentat nobis imagines omnium virtutum, vt eas imitemur. Item genuit ex ſe radium, ſcilicet Dei filium: quia ſicut ſydus radium protulit, virgo filium pari forma: quia neque ſydus radio, neque mater filio fuit corrupta, quo filio ſua viriditate, id eſt, ſua virginali carne quia ipſum veſtiuit, non tantum circunſtantes, & proximos cum Iudæos, ſed etiã totum mundum tinxit tinctura baptiſmali. Nam Chriſtus tactu ſuæ mundiſsimę carnis, quam ſcilicet de virgine traxit, vim regeneratiuam contulit aquis, quibus ſcilicet fideles tinguntur, id eſt, baptizantur.

Luc. 1.

Phil. 2.

Quarto ratione virtuoſæ operationis. Nam ſmaragdus (vt dicit Dioſc.) opes augmentat, ſic beata Virgo ſpirituales opes, ſiue diuitias nobis augmẽtat, dum gratias multiplices impetrat, vel cum nos ad benè operãdum, & merita cumulandum iuuat.

Dioſc.

Item ſmaragdus collo ſuſpẽſus morbũ caducum ſanat. Hoc beata Virgo nobis facit: non tantũ per auxilium, ſed etiam per exemplũ, ſcilicet ſuæ virginitatis, & honeſtatis.

Item ſmaragdus valet contra illuſiones,

Digitized by Google

lusiones, & phantasmata dæmonum: quod de beata Virgine magis est certum.

Item smaragdus memoriã perdi tam reparat. Sic beata Virgo, quæ conseruabat facta sancta, & verba pueritiæ Christi, cõferens vniuersa in corde suo, & postea creditur sanctis Euangelistis (& præcipuè beato Lucæ) plurima enarrasse, quæ ipsi de Christo scripserunt; videlicet de eius desponsatione, annunciatione, purificatione, Christi natiuitate, & Magorum adoratione, & multis aliis, quibus nec ipsi Euangelistæ per se interfuerant, nec etiam per historiarũ scripturas, vel fortè per aliã personam, quam per beatam Mariam virginẽ scire tunc tẽporis poterãt.

Item smaragdus visum cõfortat. Similiter beata Virgo spiritualem visum nostrum cõfortauit, producẽdo veram lucem, Christum, qui illuminat totum mundum, vel omnem hominem venientem in hunc mundum.

Item smaragdus tempestatibus resistit. Et sic ipsa contra mundi tempestates, seu aduersitates beninge auxilium impendit. Vnde etiam ab Ecclesia vocatur stella maris: quia nos in huius maris mundi, scilicet tempestatibus, seu fluctibus dirigit, & defendit.

Item dicitur Maria, id est, dominatrix maris: quia velut pia domina in omni casu amaritudinis nobis inuocantibus eam deuotè impetrat remediũ iucundæ cõsolationis. Vnde dicitur Ecclesiastici: Sicut in fabricatione auri signũ est smaragdi, sic numerus musicorum in iucundo, & moderato cõuiuio. Quasi enim in auro signũ smaragdi est beata virgo Maria, refulgens vt gemma in gloria cælesti. De quo etiam signo dicitur Apoc. Signũ magnum apparuit in cælo, mulier amicta Sole, &c. Ex quo, videlicet signo prouenit, q nobis in amaritudinibus positis infundirur aliquãdo musicalis iucunditas modulationis. Et hoc est quãdo per vocem, seu per sonum alicuius exhortationis ea procurante infunditur nobis dulcedo alicuius consolationis. Aliquando verò propinatur nobis iucunditas per eam internæ refectionis, puta quando ea impetrãte infunditur cordi nostro gratia internæ inspirationis, seu alicuius dulcedinis animã consolantis, & reficientis: & hoc est conuiuium iucundum quidem, sed tamẽ moderatum.

Ecclesiastici. 32.

Apoc. 12

Item beata Maria assimilatur lapidi sardonico. Primo ratione colorationis. Nam sardonyx (vt dicit Isidor.) ex Sardio, & onyce nomen suscepit. Constat enim ex tribus coloribus: nam niger est in imo, candidus in medio, rubeus quasi vinum in primo. Sic beata virgo Maria fuit nigra in imo per humilitatem, secundũ illud Can. Nigra sum, sed formosa, &c. Sed candida in medio per puritatem mentis, & virginitatem carnis. Ec clesiastici: Pulchritudinẽ candoris eius admirabitur oculus. Item rubea in supremo per feruentem charitatem. Prouer. Purpura indumentum eius: purpura enim rubeum habet colorem.

Isid. 1. ethi.

Cant. 1.

Eccl. 27

Prou. 31

Secundo ratione sigillationis, quia hæc sola gemma in sigillatione de subsiantia ceræ nihil euellit: & sic sola beata Maria generando, de corruptione carnis, vel peccati nihil accepit.

Tertiò ratione virtuosæ actionis, propter quam iste pretiosissimus appellatur. Iob. Nec lapidi sardonyco, &c. Nam hic lapis luxuriam repellere dicitur, humilẽ efficit, & pudicum. Sic domina nostra, deuotos suos docet esse castos in corporibus, humiles in cordibus; & etiã pudicos in moribus.

Iob 28.

Quæ

Quæ nobis bona misericordiæ opera conferant, ex lapidis iridis natura, pulcherrime perspicitur.

Cap. XXII.

MIsericordia assimilatur illi lapidi, qui vocatur iris?

Primo ratione figuræ, quia hic lapis est ex sex angulis (vt dicit Isido.) Qui sex anguli competunt sex operibus misericordiæ, quæ Christus enumerat. Mat. Esuriui, & dedistis mihi manducare, &c.

Isido.

Mat. 25.

Secundò ratione tincturæ, siue resplendentię: propterea enim dicitur iris, quia sub tecto positus & Sole percussus, colores iridis, id est, cælestis arcus in proximos parietes repræsentat. Similiter: homo misericors, sub tecto, id est, sub tegumento humilitatis positus, & sole, id est, luce diuinæ gratiæ perfusus, colores arcus cęlestis id est, affectus, siue effectus Christi in proximos sibi pauperes repræsentat.

Tertio ratione efficaciæ: quia hic lapis cooperatur parienti, vt citius pariat, vel vt saltem dolores parientes facilius ferat, & nō tātū de periculo timeat. Consimili modo misericordia, siue misericordiæ operatio cooperatur pœnitēti, vt citius satisfaciat, vel saltem, vt angustiam, & laborem pœnitentiæ facilius ferat, & de tentationum periculo minus timeat: propter primum dicitur Daniel. Peccata tua eleemosynis redime, & iniquitates tuas misericordijs pauperum: propter secundum dicitur in Psal. Beatus qui intelligit super egenum, & pauperem, & postea: Dominus opē ferat illi super lectum doloris eius, propter tertium, dicitur Ecclesiastici: Cōclude eleemosynam in sinu pauperis & hęc pro te orabit ab omni malo. Et postea: Super scutum potenter & super lanceam aduersus inimicum pugnabit.

Dan. 4.

Psal. 40.

Eccl. 29

Gemma Alabandinæ virtus, boni operis perfectionem, similitudine quadam demonstrat.

Cap. XXIII.

OPus bonum assimilatur illi lapidi, qui dicitur alabandina. De quo dicit Diosco. quod est gemma clara, & subrufa, vt sardis, cuius est virtus sanguinem augmentare, & prouocare. Similiter opus bonum debet esse clarum, id est, factum cum claritate, hoc est cum munditia conscientiæ, & intentionis puritate. Prouerbior. Qui mundus est, rectum est opus eius. Gregor. Incassum exterius opus agitur, si non pro eo interius innocentiæ victima in ara cordis immoletur. Vnde è contrario, opera cum immunda conscientia, vel non recta intentione facta, erunt opera tenebrosa: de quibus dicitur: Abijciamus opera tenebrarum. Itē debet esse subrufum, & hoc per feruorem dilectionis. Ecclesiastici. Bibe cum gaudio vinum tuum, quia Deo placent opera tua: vbi innuit, quod tunc Deo grata sunt opera nostra quando cum vino charitatis, & gaudio deuotionis fiunt. Corint. Cuiuscunque opus, quale sit, ignis probabit. Tunc est enim opus probatum, quando est igne charitatis inflammatum. Sed ad litteram exponatur de igne purgatorij. Item debet esse sanguinis prouocatiuū & augmentatiuum, id est, deuotionis. Sanguinis humor est calidus, & humidus; quia scilicet deuotio boni operis, in mente auget caliditatem, id est, spiritualem feruorē, sicut nutritio olei auget ignem; & auget etiam humorem, id est, lachrymarum compūctionem, sicut operationis vehementia producit sudorem.

Diosc.

Prou. 21.

Grego.

Rom. 13.

Eccle. 1

1 Cor. 3.

Auri, chrysopassiq; naturales effectus describuntur, quibus patientiæ perfectiones assimilantur.

Cap.

Cap. XXIIII.

PAtientia assimilatur auro.

Primo, ratione soliditatis: quia auro quoad substantiam nihil solidius, aut compactius. Vnde in igne positũ nec euaporat, nec in pondere minuitur, neque consumitur; sed quando vi caloris dissoluitur, si quid habet impuritatis ad mixtum depuratur, & tunc fulgidius inuenitur. Similiter verè patiens tantam habet mentis soliditatem, quod in igne tribulationis positus, neque euaporat per iram, neque in pondere virtutis minuitur per diffidentiam, neque consumitur per accidiam, sed potius deputatur per pœnæ tolerantiã, & fulget per virtutis euidentiam Ecclesiastici. Quasi vas auri solidum. Petr. Modicum nũc si oportet contristari in variis tribulationibus, vt fides vestra multo pretiosior sit auro quod per ignem transit.

Ecel 1.
1. Petr. 1.

Secundo, ratione ductibilitatis, quia auro nihil ductibilius. Nam, tam ductibile est, quod inter incudem & malleum sine diuisione siue interruptione partium in tenuissimas laminas dilatatur. Eodẽ modo perfectè patiens, persecutioni non resistit: sed se duci, & malleari permittit, ita vt non rũpatur, per inconstantiam, nec diuidatur etiam à persequente per malenolentiam: & ideo dilatatur in charitate per patientiam. Vnde de tali auro fiunt vasa Domini, de quibus Exod. Vniuersa ductibilia, de auro purissimo facies. Tale enim fuit aurum candelabri, id est, patientia Christi, vnde in eodem dicitur: Facies candelabrum ductibile, de auro purissimo, scilicet Christum, qui tanquam ouis ad occisionem ductus est.

Exo. 15.

Tertiò, ratione tranquillitatis: nam auro inter metalla nihil quietius, quia percussum nõ resonat, sicut facit æs, vel argentum. Et consimili modo homo patiẽs non resonat, nec murmurãdo, nec maledicendo, detrahendo, vel contra contumacem linguam rixando, sicut de Christo legitur. Qui cum maledicereturnon maledicebat, cum pateretur, non comminabatur, &c. Talis etiam fuit martyris patientia, qui percussi & mortificati tota die, per patientiam non resonabant, aut resistebant: Vnde ipsi erant, quasi mortariola templi, de quibus Paralip. Facta sunt mortariola, à mortificatione tunsionum, id est, passionum. Psalm. Propter te mortificamur tota die.

1. Par. 2.
1. Par. 2.
Psal. 43

Item patientia assimilatur lapidi crysopasso, qui est lapis Aethiopicus, quem lux celat, & obscuritas manifestat: de nocte enim igneus, de die vero apparet aureus, vt dicit Isido. In die enim (vt ipse dicit) est euanescens, & splendorẽ amittens, velut aurum expallescit. Similiter patientia cordis in luce prosperitatis absconditur. Vnde Gregor. dicit, quod improuidus miles est, qui se fortem in pace gloriatur: quia scilicet fortitudo vera non ostenditur tempore pacis, nec etiam tempore prosperitatis patientia. Et ideo patientia in tenebris aduersitatis agnoscitur, quia qualis quisque apud se lateat, illata contumelia probat, vt ibidem Gregor. dicit. Psalm. Nox scilicet aduersitatis, illuminatio mea: nam ibi illuminatur anima, vt cognoscat qualis sit.

Isido.
Gregor.
Psal. 137.
Psal. 35.

Item si est vera patientia in nocte aduersitatis efficitur ignea, id est, in amore diuino magis feruida, & lucida, sed in die prosperitatis pallescit, id est, efficitur timida. Nam viri perfecti in aduersitate per patientiam feruent, de prosperitate timent. Psalmus. Ab altitudine diei timebo, id est, prosperitatis.

Ex sa-

Digitized by Google

Ex ſaphyri, ligurij, cryſtalli, nitri, auripigmenti, tandemq; margaritis, gemma multiplicibus virtutibus, ac naturalibus perfectionibus, quemadmodum vera panitentia omnium ſit expultrix vitiorum, explanatur.

Cap. XXV.

POenitentia eſt omnium vitiorum capitalium, quæ ſunt ſeptem, expulſiua. Et ideo aſſimilatur ſaphyro eius virtutes. Nã primo ſaphyrus (vt dicit Dioſc.) habet virtutem ſudoris & ſanguinis reſtrictiuam. Et hoc conuenit pœnitentiæ, inquantum reſtringit vitium gulæ, ex qua prouenit ſuperfluitas ſanguinis, & ſudoris. Dioſc.

Secundo, habet virtutem caſtitatis amatiuam. Nam omnes auctores cõſentiunt, quod hęc gemma amatrix eſt caſtitatis: & ideo ne eius virtus per immunditiam portantis impediatur, oportet eã portantẽ caſte viuere. Hoc etiam competit pœnitentiæ, inquãtum tollit vitium luxuriæ, & caſtitatem ſeu continentiam diligit, & requirit, quamuis aliam in coniugatis, aliam in viduis, aliam in virginibus.

Tertio, habet virtutem tumoris, & inflaturæ ſedatiuam. Vnde & apoſtemata reprimit, ſi in principio noxiæ collectionis cito appoſitus fuerit. Et hoc competit pœnitentiæ, inquantum expellit tumorem, & inflaturam ſuperbię, & maxime ſi in principio antequam ſuperbia inuetereſcat, ad humilitatem pœnitentiæ omnino conuertatur.

Quarto, habet virtutem caloris febrilis repreſſiuam, ſi iuxta venas cordis pulſatiles ſuſpendatur. Eſt autem auaritia inordinatus ardor, velut quidam febrilis calor, qui quietem omnium tollit, & ſitim inextinguibilem gignit. Hũc calorem pœnitentia mirabiliter extinguit, vt patet de Euangeliſta Matthæo, quem fecit relinquere propria, qui rapere ſolebat aliena, vt dicit Beda. Beda in Mat.

Quinto, habet virtutem venenoſitatis, & antractis expulſiuam, & ideo veneno contrariam habet virtutem, & virtutis eius penitus extinctiuam. Vnde ſi araneam in pixidem poſueris, & verum ſaphyrum ſuper eius orificium aliquãtulum tenueris, eius virtute aranea ſubito morietur, vt dicit Dio. Similiter pœnitentia expellit, & extinguit venenum inuidiæ, quæ facit hominem venenoſum & calorem charitatis extinguit.

Sexto, dicit Dioſco. quod habet virtutem diſcordium reconciliatiuam. Nam plurimũ dicitur valere eius præſentia ad pacem inter aliquos reformandum. Quodquidem competit pœnitentiæ, non ſolum in quantum animam recõciliat Deo, ſed inquantum de cordibus pœnitentium iram & odium fugat, & ad remittendum offenſas receptas, & per conſequens ad pacem inclinat. Vnde etiam dicitur ad literam, quod ſaphyrus ſe portantem reddit benignum & mitem: quod de pœnitentia magis certum eſt, quam de ſaphyro. Hęc enim fuit, lupum ſeuiſſimum, id eſt, Paulum, contra Chriſtianos ferociſſimum, mutauit in manſuetiſsimum agnum.

Septimo, ſaphyrus habet virtutem cordis lætificatiuam, & confortatiuam. Vnde valet cõtra cardiacam, & melancolicam paſsionem. Et iſtud pœnitentiæ competit, inquãtum expellit accidiam, quæ animam reddit triſtem, & grauem. Vnde ea expulſa anima lætificatur.

Item pœnitentia aſſimilatur ligurio.

Primo, ratione generationis. Notandum eſt enim, quod plærunque mala naſcuntur ex bonis: ſicut de proſperitate naſcitur inuidia

Digitized by Google

uidia, & de virtute nascitur superbia. Quandoque e conuerso, de malis nascuntur bona, sicut de tribulatione patiētia, & de peccato pœnitentia: & hoc est quod repræsentatur generatio ligurij, scilicet originem pœnitentiæ ex cotruptionē culpæ. Nam ligurius (sicut dicit Isidor.) Qui in colore est electro similis, sic vocatus est à lyncē bestia, quia scilicet ex eius vrina inter arenulas generatur. Sicut ergo ligurius, quamuis sit gemma preciosissima, generatur tamen ex vilissima materia, scilicet ex animalis vrina: Ita pœnitentia quamuis sit preciosissima, tamen oritur, & causatur ex corrupta materia, scilicet ex hominis culpa. Nam nisi præcessisset culpa, non sequeretur pœnitentia.

Isi. lib. eth.

Secundo, ratione virtutis: quia ligurius (vt dicit Diosc.) paleas attrahit, sedat dolorem, fluxum vētris restringit, perditum colorem restituit. Sic ad pœnitentiam attrahuntur paleæ, id est, pauperes qui exonerari à diuitiarum mundi sarcina, seuiores sunt ad modū conuersionis. Diuites enim ad patriam rarius, & difficilius conuertuntur. Luc. Quam difficile, qui pecuniam habent, in regnum Dei intrabunt.

Luc. 18.

Itē pœnitentia dolorē ventris, i. remorsum conscientiæ, qui est ex recordatione peccati, sedat, dum ipsum peccatum tollit, & purgat.

Item pœnitentia fluxum, i. pronitatē, & labilitatem peccandi restringit, quia facit præterita peccata plangere, & plangenda nō committere. Colorem, id est, gratiam, & meritum, in quibus consistit animæ pulchritudo, perdita per peccatum restituit.

Item pœnitentia assimilatur crystallo,

Primo, per aspectum. Nā crystallus est clarus, & ita peruius, quod literarum omnium quæ sub eo sunt est manifestatiuus. Hæc ergo claritas fit in pœnitente per confessionis munditiam, nam dum pœnitentia, quæ in conscientia latebant peccata manifestat: ipsam miro modo purificat, & clarificat.

Item crystallus est luminis susceptiuus: quia anima per pœnitentiam luminis gratiæ fit susceptiua.

Item est colore aqueus, sic pœnitens est ploratiuus, & lachrimosus. Apoc. Ostendit mihi flumen aquæ viuæ, splendidum tanquam crystallum. Apo. 22

Secundo, propter generationis modum. Generatur. n. crystallus ex aqua quæ per multa annorum spacia in crystalli duritiam vertitur, vnde vt Grego. dicit, habet ex aqua fluxibilitatem, sed per frigoris virtutem in crystalli veritur in firmitatem. Fec. Gelauit crystallus ab aqua Non tamē (vt dicit Diosc.) sola vi frigoris, sed etiam ratione terreæ siccitatis. Sic pœnitentes, licet sint à principio molles & fluxibiles, & proni ad relabendum propter quod oportet, quod semper sint pauidi; tamen postea per perfectam perseuerantiam in pœnitentia efficiuntur fortes & solidi. Vnde dicit Grego. quod in via Dei à timore incipitur, vt ad fortitudinem perueniatur. Corin. Prius quod animale est, deinde quod spirituale. Hæc enim soliditas præcipuè fit vi frigiditatis, id est, continentiæ, quæ refrigerat ardorem libidinis, & restringit fluxibilitatē carnis. Item fit virtute terreæ siccitatis, id est, abstinentiæ corporalis, quę deficcat humorem ventris. Ecc. 4. Grego. 1. Cor. 15.

Tertio, propter virtutis effectū. Nam crystallus habet virtutē inflammatiuā, repletiuam, sitis extinctiuam, & dolorum viscerum expulsiuam. Inflammatiuam quidem, quia si exponatur radiis Solis, adeo flammam rapit, vt fungus aridus

Digitized by Google

Isidor. aridus siue stipula ibi posita incendatur, vt dicit Isido. Sic & cor pœnitẽtis radiis solis, id est, Christi exemplis vel verbis, vel inspirationibus sic aliquando incenditur, vt aliquos sibi per exemplum proximos incendat. Repleti uam virtutem habet, quia si tritus bibatur, vbera lacte replet, vt dicit Dioscо. Similiter vbera mentis, scilicet intellectum, & affectum pœnitentis, gratia pœnitentiæ adimplet lacte dulcedinis & cõsolationis. Vnde de Aug. ad pœnitentiam cõuerso legitur, quod non satiabatur illis diebus præ dulcedine mirabili cõsiderare altitudinem consilij super salutem generis humani. Item habet etiam crystallus sitim sedare, vt dicit Dioscо. Sic pœnitentia sitim extinguit inordinati appetitus vitiorum. Item crystallus valet etiam portatus contra cholicã, & viscerum passionem, si non adsit constipatio. Smiliter pœnitentia temorsum, & amaritudinem interiorem conscientiæ expellit, postquam ipsum peccatum putgauit, nisi adsit constipatio, id est, duitia, & dilatio satisfactionis.

Item pœnitentia assimilatur nitro. Nitrũ enim (secundum Dios.) Dioſc. est quasi lapis subalbidus, & perspicuus, cuius virtus est dissolutiua & attractiua, ac absterſiua, & humoris superflui cõsumptiua. Et similiter pœnitentia duritiã peccati dissoluit, gratiam Dei attrahit, sordes conscietię absterſit, & superfluos humores in abstinẽtia consumit. Item secundum Pliniũ Plin. nitrũ est vena terræ, & est calidũ, & siccum, leue, rubeum, & albũ, vel citrinum. Quæ etiam omnia pœnitentiæ competunt per effectum: quia pœnitentia mentem inflammat, & ideo calida: corpus extenuat, & ideo siccca, onſcientiam exonerat, & ideo leuis, verecundiam causat: & in rubea, conſcientia mundat; & ideo alba, vultum deformat, & aliquando etiam ad litteram citrinat per ieiunium: quia ieiunare in ſtate ſecũdum medicos inter alia quæ facit, est quòd vultum citrinat: & ideo citrinat.

Item pœnitẽtia assimilatur auripigmento.

Primo, quia auripigmentum habet virtutem dealbatiuam. Habet enim, vt dicit Dioſc. fulguris naturam, ſcilicet calefactiuã, & deſiccatiuam. Vnde ſi aliquod metallum apponatur, ipſum ſua virtute in album transmutat. Similiter pœnitentia, dum cor calefacit per offensæ meditationem, ſecun- Pſal. 38. dum illud Pſalm. Concaluit cor meum intra mẽ, & in meditatione exardeſcet iguis. Et deſiccat per triſtitiæ conſumptionẽ: quia ſpiritus triſtis exſiccat oſſa, vt dicitur Prouerb. Dealbat conſcientiam per culpæ purgationem. Prou. 17 Iſa. 1. Si fuerint peccata veſtra vt coccinum, velut lana alba erunt. Iſa. 1.

Secundo, quia habet virtutẽ curatiuam: nam auripigmentum (vt dicit Plinius) conuenit medici- Plini. næ. Habet enim virtutem diſſoluendi, attrahendi & mundificandi: Vnde valet malum anhelitum habentibus, ſi fumus eius capite inclinato accipiatur. Sic etiã pœnitentia curat peccatorum infirmitates, diſſoluit corda dura, & attrahit ea ad bona opera, mundificat animæ intima. Et ſi quis inclinato capite, id est mente humili, & deuota, fumum eius, id eſt, pœnam ſatisfactoriam iniunctam ſibi recipit, anhelitum malum, id est, malam vitam, vel malum peccandi vſum corrigit, & rectificat.

Tertio, quia habet virtutem depilatiuam. Nam ex auripigmento fit vnguentum depilatorium quãdo cũ calce, & vino decoquitur.

Simi-

Digitized by Google

Similiter pœnitētia cum calce, i. cum feruore, & puritate, quia calx est alba, & feruorem ignis in se continet. Et cum vino cōpunctio nis lachrymæ, de quo in Psalm. Isa. 59. Potasti nos vino compunctionis, aufert pilos i. desideria carnis extinguit. Pili enim ex carne procedētes designāt appetitus carnales.

Quartò, quia vim habet vnguiū renouatiuam. Habet enim auri pigmentum naturam incisiuā, & corrosiuam. Vnde & vngues facit cadere deformes, vt crescant meliores. Quasi autem vngues deformes sunt inordinati mores, qui ex vsu quasi inseparabiliter inhærent peccatori, sicut vngues tenaciter inhærent carni. Sed tanta est veræ pœnitentiæ virtus, quòd vngues veteres, id est, pristinos mores deformes facit derelinquere, & in meliores immuta- Rom. 6. re, secundum illud: In nouitate vitæ ambulemus.

Item pœnitentia assimilatur illi gemmæ quæ dicitur argarites, quæ est argento similis. Habet n. stigmata aurea: cuius forma quadrangulata est, & habet fortitudinem adamantis: & putat vulgus tale nomē sibi impositū, eo quod frenet iras, & impetus animorū. Sic homo pœnitēs debet esse argenteus per conscientiæ claritatem: sed stigmata tribulationum habere aurea per patientiæ pretiositatem; formā quadrangulatam, per operationum pluralitatem. Habet enim pœnitentia quatuor angulos, id est, quatuor opera exteriora, s. confiteri, ieiunare, orare, & eleemosynas dare.

Item debet fortitudinem habere, id est, constantiæ firmitatē. Et talis pœnitentia est, quæ frenat, & placat iram Dei, & impetum furoris. s. iudicij sui.

Pœnitens qualis esse debeat, adamanti, lapidi absintes, quibusdam & metallis comparatus, ostenditur.

Cap. XXVI.

Pœnitens debet assimilari adamanti.

Primò ratione paruitatis: quia est lapis paruus, & modicus. Nunquam. n. in magnitudine nuclei auellanæ inuenitur. Sic pœnitens debet esse paruus per humilitatē, scilicet reputatione sui se paruificādo. Matt. Nisi conuersi fueritis, Mat. 18. & efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in regnum cælorum.

Secundo, ratione claritatis. Nam adamas licèt habeat colorem ferrugineum, tamen habet splendorem crystallinum. Sic homo pœnitens, licet sit despectus in colore, id est, in apparentia exteriori, habet tamen mundiciæ interioris & gratiæ splendorem.

Tertio, ratione soliditatis. Nam tantæ soliditatis est, quòd nulli violentiæ cedit: quia nec ferro frangitur, nec igne soluitur, immo, nec vnquam calescit. Et cum sit inuictus ignis ferrique contēptor, rumpitur sanguine hirci calido, & recenti. Sic pœnitens debet esse ita constans, vt nec ferro, i. violentia frangatur aduersitatis; nec igne, id est, calore prosperitatis soluatur, tamen sanguis hirci, id est, Christi pro peccato mundi immolati. Etenim hircus in lege pro peccato immolabatur: dum recenter, & feruēter ad memoriā reducitur, debet cor pœnitentis calefacere, & in lachrymas deuotionis, seu compassionis dissoluere; vel hoc signat, quod virtute sanguinis Christi soluitur duritia peccati in peccatore pœnitente.

Quartò, ratione contrarietatis. Habet. n. iste lapis contrarietatem quandam ad magnetem: quia positus iuxta ferrum, non patitur attrahi à magnete, immo iam attractum quadam violentia retrahit. Sic pœnitens retrahit animam ne attrahatur à peccato, & iam attractam adhuc habet virtu-

Digitized by Google

tem retrahendi, & reducendi ad gratiam.

Isido. Quintò, ratione vtilitatis: quia adamas (vt dicit Isid.) dicitur venena reprimere, metus expellere, magicis artibus resistere, & secundum Dioscor. Habet etiam separata connectere. Est enim gemma, vt ipse dicit Dioscor. reconciliationis & amoris. Et ideo dicit, quòd si vxor fuerit viro odiosa, vel ab eo separata, per virtutem adamantis in eius gratiam faciliter reuocatur. Sic pœnitentia venenum peccati deprehendit, & abiicit: timorem etiam humanum, quo quis timet aspera peccati expellit, quia voluntariè homo pœnitens aspera assumit.

Item anima per peccatũ à Christo sponso suo separata virtute pœnitentiæ, ad eius amorem & gratiam reuocatur. Habet etiam magicis artibus, id est, diabolicis tẽtationibus, quas diabolus quadam fallaci arte ingerit, resistere, & obuiare.

Item pœnitẽs debet esse similis lapidi abstintes, qui est gemma nigra, ponderosa, venis rubentibus distincta, quę igne calefacta septẽ diebus calorem seruat: vt dicit Isid. Sic anima pœnitentis debet esse nigra per pœnitentiam, ponderosa per prudentiam, venis rubentibus distincta, per amoris & charitatis flammam, & septem diebus calorem amoris ignitum seruare per perseuerantiã: per septem enim dies septimanæ totum tempus vitæ præsentis deuoluitur: vnde vitæ præsentis septem diebus calorem seruat, qui scilicet in Dei amore omni tempore perseuerat.

Item pœnitens assimilatur quibusdam metallis, quorũ quædam sunt, quæ nunquã fundũtur, sicut lapides, quod est propter dominium terrei, & defectum humidi siquei. Et his assimilantur homines obstinati, qui nunquam per pœnitentiã emolliscunt. Iob. Cor eius indurabitur, quasi lapis, Quędam vero totaliter funduntur, vt metalla, & his assimilantur veri pœnitentes, qui toto corde ad Deum cõuertũtur, secundũ illud Ioel. Conuertimini ad me in toto corde vestro. Quædã vero partim fundũt, & partim nõ, vt almacrasia est lapis qui calore solutus in æs cõuertitur, eo quòd habeat in se venas minerales. Huic assimilantur hi qui partim pœnitent, & partim non, scilicet qui de vno peccato pœnitent, & de alio non, vel qui plangunt præteritum, & non vitant futurum. Ferrum autẽ molliscit ad ignem sed non funditur, nisi per aliquod sibi adiunctum, vt arsenicum. Et huic assimilantur qui per tribulationem immutantur, sed non tamen vt peccata demittant, sicut faciebat Phato qui imminente plaga populum dimittere promittebat, sed ea cessante retinebat. Sed si arsenicum, id est, virtus diuinæ gratiæ infunditur, tunc omnino cordis duritia soluitur, & mundatur. Iob. 41. Ioel. 2.

Argẽti, ac gemmæ, quæq; astrion nũcupatur, multiplices perfectiones, quibus Dei cõcionatores assimilãtur.

Cap. XXVII.

PRædicator debet esse similis argento. Nam argentum est purum, clarum, durum, sonorum, igne liquefactibile. Sic, prædicator verbi Dei debet esse purus quoad conscientiam. Mala. Sedebit conflans, & emundans argentum: debet enim prædicator conflare aliis ex verbis sacræ scripturæ salutifera documenta, & emundare conscientiam, propria abiiciendo peccata. Apo. Attende tibi, & doctrinæ. Mala. 3. 1. Thi. 4

Item debet esse durus per patientiam. Isa. Pro ferro afferam argentum, per duritiam ferri fortitudo Isa. 6.

Digitized by Google

ndo fecularium; per ſoliditatem argenti, conſtantia prædicantium intelligi poteſt.

Item debet eſſe clarus per ſapiẽtiam, præcipuè per ſapiẽtiam diuinorum eloquiorum; de quibus.

Pſal. 11. Eloquia domini, eloquia caſta, argentum igne examinatum, probatum terræ, purgatum ſeptuplum.

Item debet eſſe ſonorus per doctrinam. Prouerb. Argentum electum lingua iuſti.

Pro. 10.

Item debet eſſe liquefactibilis per compaſſionem & miſericordiam. Zach. Noſtrum æs ſicut argentum vritur. Argentum enim dum vritur, liquatur. Sicut vrebatur, & liquebatur ille prædicator Paulus cum diceba: Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis ſcandalizatur, & ego non vror?

Zac. 13.

Cor. 2.

Item debet eſſe ductibilis per obediẽtiam. Numeri. Fac tibi duas tubas argenteas ductiles. Tubas, per ſonum doctrinæ; argenteas, per munditiam vitæ, ductiles, per motum obedientiæ.

Nu. 10.

Item argentum eſt balſami conſeruatiuum, & virtutis in laſpide cuſtoditiuum. Vnde maiorem virtutem habet laſpis in annulo argẽteo, quã aureo. In quo ſignatur præcipue, quod prædicator debet intendere ad conſeruandum odorem bonæ famæ, & honeſtatem vitæ. Nam virtus laſpidis eſt honeſtas hominis, vel continentia carnis, & odor balſami, ſuauitas boni exempli, & nominis.

Item argẽtum ex tactu terræ rubiginem contrahit, ſed ex confricatione ſalis, & arenæ, priſtinũ colorẽ reſumit. Similiter prædicator quandoq; cogitãdo, vel tractando terrena, cõtrahit rubiginem alicuius cupiditatis. Sed ex confricatione ſalis, id eſt, cõtemplatione, ſiue ſtudio ſapientiæ, quæ æternorum nobis ſaporem repræſentat, cuius compatatione tẽporalia vileſcũt & etiam ex confricatione arenæ, id eſt, ex inũdatione pœnitentiæ, quæ ratione grauedinis, arenæ aſſimilatur, ad priſtinam reſtituitur puritatem affectionis.

Item qui dignè vult exequi officium prædicandi, debet eſſici ſimilis cuidam gemmæ, quæ dicitur aſtrion, quę eſt criſtallo propinqua, & in centro lucet, vt ſtella fulgore plenę lunę. Vnde ſic eſt dicta ab aſtris, eo quod fulgorẽ eorum in ſe rapit, vt dicit Iſido. Sic prædicator criſtallo debet eſſe ſimilis per conſcientiæ puritatem, lucere in centro, id eſt, in corde per ſapiẽtiæ claritatem, aſtrorum, id eſt, ſanctorum, & perfectorum, fulgorem, id eſt, doctrinæ, vel vitæ in ſe rapere per ſtudium, & viuendi conformitatem. Daniel. Qui ad iuſtitiam eruditi ſunt plurimos, erunt velut ſtellæ.

Iſid. li. 16. et 8.

Dan. 12.

Lapidis hyacinthi varij naturales effectus, quibus prudentiæ virtus varijs ſimilitudinibus comparatur.

Cap. XXVIII.

PRudentia aſſimilatur hyacintho.

Primo, propter fulgoris mediocritatem. Nam hyacinthus, qui eſt ſaphirei coloris, ille eſt optimus, ſicut ille qui in Aethiopia inuenitur, nec nimis eſt clarus, nec nimis obſcurus, ſed mediocriter fulgidus. Similiter prudentia hominis requirit menſuram quandam mediocritatis. Prouer. Prudentiæ tuæ pone modum, ſ. vt neque plus ſapias, quam oportet, nec plus ignores, quam quod ſcire non debes. Quamuis alij dicant quod hic Salomonis dictum non eſt ſic intelligendum, quod ipſa prudentia ſit in ſe moderanda. Sed, quia ſecundum prudentiam eſt aliis modus imponendus. Opus.n. ptudentis ſic medium tenet rectę rationis, vt neq; excedat, quod eſt nimis ſapere, vel fulgere: vt deficiat, quod eſt quaſi ignorare, vel obſcurum

Pro. 25.

Digitized by Google

Cant. 5. esse. Cant. Manus illius tornatiles aureæ plenæ hyacinthis. Hæ manus sunt opera prudentiæ, quæ sunt plena hyacinthis, id est, moderationibus debitæ rationis.

Secundo, propter sculpturæ susceptibilitatem. Quia lecti hyacinthus sit ad sculpendum durissimus, nō tamē est inuictus, quia ab adamāte sculpitur, & signatur. Similiter homo prudēs licet nō sit facilis ad credendū omni verbo & omni dicenti inducendus, sed ad multa credenda sit durus, i. ita vt nō à quolibet informetur, tamē veraciter, & rationabiliter loquēti sine corripere, etiā si dura dicat nihilominus credit, & eius impressiones humiliter susscipit. Et talis impressio est sicut adamātis. Nā adamas est lapis durissimus, qui nullo metallo cedit. Talis debet esse facies prædicātis, seu corripientis. Eze. Vt adamantem, & silicem dedi faciem tuam.

Ezec. 4.

Tertio, propter aëris conformitatem. Nam (sicut dicit Dioſc.) hyacinthus aëri se maximè cōformat, vt sit in nubilo nubulosus, & in sereno serenus. Similiter homo prudens conformet se decēter statui aliorū, cum quibus habet conuenire. s. vt sciat gaudere prudenter cum gaudentibus, & flere cum flentibus. Hoc. n. dicebat Apost. Omnibus omnia factus sum, sed sicut dicit quædā glossa, prudens, & diuinus Apost. ita omnibus cessit, quod formam veræ honestatis nunquam excesit.

Dioſc.

2. Cor. 9

Quarto, propter effectus vtilitatē. Est. n. hyacinthus efficax, & vtilis ad multa. Nā hyacinthus (vt dicit Dio.) habet lætificare quod conuenit prudēti, inquantū vitat inuidiam, quę est tristitia in bonis alienis, vt dicit philosophus. Sed prudens de alienis bonis e cōtrario lætatur. Itē hyacinthus habet melancolicā qualitatem fugare, & hoc competit prudēti, inquātū vitiat accidiā, quæ ad modū melācolici humores infrigiditat charitatis feruorē, & desiccat deuotionis humorē. Melancolia enim est frigida, & sicca. Sed e contra homo vere prudens conatur esse feruens & deuotus.

Dioſc.

Item dicitur, q hyacinthus facit suspitiones vitare, & hoc cōpetit prudenti inquantum vitat superbiam. Superbus. n. suspiciosus est, quia cum pax est & securitas, ille super insidias suspicatur. Itē hyacinthus habet diuersis pestilentijs aëris obuiare, & hoc cōpetit prudenti, inquantum vitat iram, quæ facit hominem multipliciter pestilentem.

Itē hyacinthus habet membra vigorare, & neruos vegetare. Et hoc cōpetit prudēti, inquantum vitat vitiū gulæ, & intemperantiæ, quæ membra faciunt e contrario debilitari, atque infirmari.

Item quantum etiam vitat vini ebrietatem, quæ neruos specialiter lædit, & etiam læsos eneruat.

Itē hyacinthus habet dulcem, & salutiferū saporē dare. & hoc competit prudenti, inquantū vitat luxuriam, quæ licet videatur dare saporem, id est, delectationem, tamen ille sapor, siue delectatio nō est salutiferus, sed damnabilis, & finaliter sentitur nō dulcis, sed amarus, secūdū illud Pro. Nouissima illius amara, quasi absinthiū.

Prou. 5.

Item hyacinthus qui est bene similis saphyro, habet venenū expurgare. Et hoc cōpetit prudenti inquantū vitat cupiditatē, & auaritia. Nam (sicut dicit Aug.) venenum charitatis est cupiditas.

Aug.

Coralli proprietates patefiunt, quibus cordis purgatio assimilatur, quod veluti ferrum à peccatorum rubigine expurgatur.

Cap. XXIX.

PVrificatio cordis assimilatur corallo.

Primo, ratione generationis, quia coral-

Digitized by Google

corallus nascitur, & generatur in mari, maximè in rubro. Similiter purgatio peccati, maximè in mari rubro, i. in amaritudine contritionis, & rubore confessionis reperitur

Secundo, ratione transmutationis quia corallus quandiu tegitur sub aquis, lignum est, siue herba habens ramos candidos, & molles; & statim dum abstrahitur de aquis, & aëre tangitur, in lapidem induratur. Vnde tũc rami eius rubescunt, & durescunt. Ita pœnitẽs, quamdiu manet sub aquis pœnitentiæ vel tribulationũ, est vt lignum ramiferum per operositatẽ, & candidum per cordis & operis puritatem, & molle per flexibilitatem, id est, ad bonũ flexibile. Si autem ab huiusmodi aquis extrahatur, statim tegitur rubedine peccati, & infectione. Vnde dicitur Isa. Si fuerint peccata vestra quasi vermiculus rubra, &c. Isa. 1.

Item induratur per peccati obstinationem.

Tertio, ratione distinctionis, quia corallus duplex est, rubeus & albus, possumus. n coralli rubeginẽ inflectere in bonã partẽ, vt s. corallus albus repræsentet puritatẽ innocentiæ, rubeus vero ruborem pœnitentiæ siue confessionis. Pœnitentia enim quanto magis est verecunda, tanto validior: quia erubescentia cum sit pœna, magna pars est satisfactionis, secundum Aug. Vtrunque autem corallum dicitur magis valere cõtra fulmẽ, eiq; resistere. Quia s. vtrumque dictorũ, s. puritas innocẽtiæ, & purgatio pœnitẽtiæ, valet cõtra fulmẽ i. cõtra impetum iræ Dei, siue perfilentiæ. Nã de puritate innocentiæ, patet in Sodomitis: quia Dominus asseruit Abrahæ, quia si fuissent inter eos decẽ tãtum innocentes inuẽti, peperciſſet omnibus illis. De purgatione pœnitentiæ, patet in Niniuitis, quibus Genes. Deus, pepercit pœnitentia à plaga, quam per Ionam Prophetam prædixerat, quia pœnitẽtiam egerunt ad prædicationem illius. Ionæ.

Quarto, ratione virtuosæ operationis. Nam corallus & maximè rufus valet cõtra omnem fluxum sanguinis, contra epilepsiam, contra diabolica mõstra, fructus multiplicat, fides & principia negotiorum abbreuiat. Quæ siue vera de corallo sint, siue non, purgationi tamẽ pœnitẽtiæ cõperunt verissime, quia ipsa restringit fluxũ sanguinis, i. refrenat odia, & rixas, quæ sunt causa effusionis sanguinis. Ipsa valet contra epilepsiam, siue morbum caducũ, quia à casu peccati præseruat: ipsa diabolica monstra, i. diabolicas illusiones, siue deceptiones fugat: fructus ipsa meritorum multiplicat. Ipsa principiũ vitæ spiritualis. & finẽ, quæ est gloria æterna, abbreuiat, quia s. breuis pœnitentia & innocentiam restituit, & gloriã æternam acquirit. Itẽ purgatur homo à peccato, sicut ferrũ à rubigine, s. per ignis decoctionem, vel per limæ corrosionem, vel per lapidis duri & aspersionis arenæ cõfricationẽ. Ignis decoquẽs, est dilectio feruida. Luc. Remittuntur ei peccata multa, quoniam, &c Gregor. Tanto amplius peccati rubigo cõsumitur, quãto peccatoris cor magno charitatis igne crematur. Lima corrodens, correptio aspera. Prou. Liuor vulneris abstergit mala criminis. Lapis autẽ est tribulatio dura. Bernar. Quid facit fornax auro, hoc facit tribulatio iusto. s. purgat: sed grauis arena est pœnitẽtia. Act. Pœnitemini & cõuertimini vt deleantur peccata vestra. Luc. 7. Pro. 20. Bern. Act. 3.

Topazij natura, pulchritudo, & perfectio, eiusq; quamplurimi vtiles exprimuntur effectus, ex quibus singulis, quemadmodum Christus à fidelibus quari debeat explanatur.

Digitized by Google

Cap. x x.

QVærendus est Christus sicut topazius, siue topazion. Nam traditur, quod in Tracomitide, dū incolæ loci fame maximè laborarent, & radices herbarum euellerent, gemmam effoderunt, quam in lingua sua topaziō vocauerūt, quod sonat idem, quod quærere, quia eam multi quæruntur, est eo quod est omniū gemmarum maximè præclarissima, licet in effectu variabilissima, & est etiam vtilissima, propter quæ omnia quærēdus est Christus.

Primo ergo quærēdus est Christus multo amplius quam topazius propter suam maiestatem. Dicit enim Plinius hāc gemmam s. topazion, tantæ magnitudinis fuisse repertam, vt ex ea Philadelfi facerent statuā quatuor cubitorū. Hæc autem magnitudo competit etiam Christo homini, qui omniū hominum maximus fuit, s. sanctitate, & potestate, dignitate, & fælicitate. Vnde Christiani merito de ipso faciunt statuā, & eius adorant imaginem crucifixi: quia per Crucem maximè ostensa est virtus eius. Et hęc est statua quatuor cubitorum, immo potius fuit quatuor lignorum, ex eo quod virtus eius per mundi quatuor partes se diffundit, s. orientem, occidētem, meridiem, & septemtrionem.

Secundo, quærendus est Christus propter suam claritatem. Nā topazius est gēma præclarissima, eo quod ex virenti genere, omnique colore est resplendens, vnde sic lucet quādo tāgitur radiis solis, vt omniū gemmarum aliarum superet claritatem. Hāc si polis, eā obscuriorem facis: sed si suę naturæ relinquis, clariorem. Similiter autē & Christus, ex genere virēti, id est, ex carne virginali est progenitus, & omni colore. i. omni gratia, siue virtute splenduit. Et tactu solaris radii, i. ex vnione ad Verbū tanta claritate & splēdore gratiæ & sapientiæ plenus fuit, vt omniū gemmarū. i. omniū electorū claritatem excesserit, siue in miraculis, siuè in virtutibus, siue in meritis, siue in doctrinis. Hic passionibus pœnarum expositus, scilicet in morte, in cordibus apostolorum, & oculis Iudæorum obscurior factus est. In cuius signum tunc obscuratus est sol: sed suæ naturæ diuinæ relictus per resurrectionem clarior est effectus.

Tertio, quærendus est Christus quemadmodum topazius propter preciositatem: est enim topazius gemma preciosissima, quia nihil ea in thesauris regum preciosius inuenitur, eo autē preciosior quo rarior. Et habet duos colores, scilicet ex auro, & ex aërea claritate, & tantæ est perspicuitatis, quod gemmarum sibi obiectarum in se recipit claritatem. Sic Christo in thesauris regum in spiritualibus diuitiis, id est, hominū benè seipsos in hoc mundo regētium, siue præmiis in cælo iam regnantium nihil preciosius, nihil clarius possidetur. Vnde sancti vt istum tanti lucri faciant, omnia alia vt ster. cora reputant. Et merito, quia in ipso sunt omnes thesauri sapientię, & scientię Dei absconditi: vnde iste est thesaurus, de quo dicitur Matthæi. Simile est regnum cælorum thesauro abscondito in agro, quem qui inuenit homo abscondit. Hic est etiam thesaurus rarus, immo singularis, & solus, cui simillis nullus alius inuenitur. Psalm. Singulariter sum ego, &c. Eccles. Virum de mille vnum reperi, id est, Christum, qui fuit vnus, id est, singularis in perfectione, quem millenarius signat numerus. Hic etiam habet duos colores, s. aureum deitatis, & aëreū mūdissimæ humanitatis, hic aliarū gemmarū claritatem in se recipit, quia quę aliis suis mēbris siue fidelibus

Matt. 13

Ps. 140.

Eccl. 6.

Digitized by Google

fidelibus fiunt, sibi ipsi adscribit. Matthæus. Quod vni ex minimis
Mat. 25 meis feciſtis, mihi feciſtis. Vel in se eorum claritatem recipit, quia scilicet eorum meritis seipsum in
Gen. 15 præmium tribuit. Gen. Ego merces tua magna nimis.

Notandum est autē, quod licet topazius sit gēma preciosiſſima: esse tamē à luna passiua: sentit. n. motum lunæ & cursum, vnde dicitur valere contra lunaticā passionem: Sed maiorē dicitur habere effectum, secundum quod luna recipit incrementū. Per lunæ motum siue cursum, accipe humanæ naturæ passibilitatem, & motum quē Christus in se sentit, dum no ſtram mortalitatem, & pœnales passiones assumpsit. Assumpsit. n. passiones pœnæ, & abstulit passiones culpæ. Et isto modo topazius valet contra passiones lunaticas, id est contra peccatum ipsum, scilicet à nobis tollendo, secundum
Ioan. 1 illud Ioan. Ecce qui tollit peccata mundi. Sed virtus eius secundum augmentum gratiæ dicitur dupliciter, vno modo, quia Christus natura mutabili assumpta, quæ per lunam designatur, secundum incrementa ætatis plus, & plus aliis de sua virtute ostendit, secun-
Luc. 2. dum illud Luc. Iesus autem proficiebat sapientia, & ætate, & gratia. Ætate etiam crescebat secundum veritatem: sed sapientia, & gratia secundum ostensionem, licet etiā in veritate profecerit in sapientia experimētali. Alio modo secundum augmentum lunæ virtus eius creuit, vt per lunæ mobilitatem eius passibilitas exprimatur: quia quanto passus fuit, tanto plus nobis meruit, & tanto
Phil. 2 plus exaltatus fuit. Phil. Christus factus est pro nobis obediēs vsq; ad mortē: mortē autē crucis: propter quod & Deus exaltauit illum.

Quanto, quærendus est Christus quemadmodum topazius propter vtilitatem. Nam topazius est gēma vtilisima. Hęc est enim (vt dicitur in lapidario) quæ feruentes vndas cōpescit ebullire. Sic Christus feruentes persecutiones contra suos fideles extinxit, & eas cōtra eos prealere non permisit. In cuius signum dicitur Matt. Impe- Matth. 7
rauit ventis & mari, & facta est tranquillitas. Hic est qui fluxum sanguinis, id est, lapsum peccati restringit, dicens: Vade, & amplius noli peccare, Ioan. Et non solum Ioan. 7.
hoc facit per documentum, sed etiam per auxilium, dando contra peccata, & peccandi pronitatem remedia opportuna. Hæc est etiam gemma, quæ secundum Dioſc. iram sedat. Sed quis sic iram sedat, vt Christus, qui ait, Matth. Ego autē dico vobis, quia Matt. 10
omnis, qui irascitur fratri suo reus erit, &c.

Item hæc est gemma, quæ tristitiam fugat, quia & Christus ait: Matth. 6
Nolite fieri sicut hypocritę tristes.

Item est, quæ noxios motus sedat: quia Christus non tantum actus peccatorum exteriores, sed etiam motus interiores condemnat, dicens: Omnis, qui viderit mu Matth. 5
lierem ad concupiſcendum eam iam mœchatus est.

Itē hæc est, quæ phreneſim curat, quia Christus stultā, & inutilē locutionem, sicut est phreneticorum vel insipientium, tolet reprimere, dū etiā de ocioso sermone, i. inutili, iudicandos esse homines dicit, De omni verbo ocioso quod Matt. 12
fuerint locuti homines, reddēt de eo in die iudicii rationem. Hęc etiā (vt dicitur) mortē subitaneā vitat: quod etiā si quis nō esse verū vel possibile de lapide hoc crederet, tamen de Christo verum esse pateret, quia nos ad vigilandum, & mortem præueniēdum solicitat, dicens: Vigilate, quia nescitis Matt. 25
diem neque horam. Et hoc dicit,

Digitized by Google

ne sit nostra mors subitanea, & improuisa. Patet ergo, quòd Christus est quærēdus sicut topazion, res maxima, res pulcherrima, res preciosissima, res vtilissima. Idco
Psa.118 ait Psalm. Dilexi mandata tua super aurū, & topazion. Sed si cette sua mandata, multo magis mandantem diligere debemus, id est,
Ioan.12 Christum, qui dicit: Mandatum nouum do vobis, vt diligatis vos inuicem.

Gemmarum varietas, ortus, & perfectio, quibus sancti viri plurium virtutum respectu, variis exemplis comparantur.

Cap. XXXI.

SAncti viri assimilantur gēmis. Primo, ratione nominis, quia vocantur gemmæ pretiosæ, siue lapides pretiosi. Dicuntur enim pretiosæ, quia rarę. Quod enim rarū est, dicitur prætiosum, sicut dici-
1.Reg.4 tur Reg. Sermo domini erat pretiosus, id est, rarus. Vnde sancti, & electi sunt pretiosi, quia sancti, & electi pauci sunt, & rari. Nam arcta via est quæ ducit nos ad vitā, & pauci sunt, qui ambulant in ea
Matt.7. vt dicitur Matth. Via enim ista sancta est, & vir pollutus nō transibit per eam, vt dicitur Isa. Sequi-
Isa.38. tur, quòd sancti pauci sunt & rari. Dicuntur etiam gemmæ pretiosæ i. virtuosę, vt in lapidario dicitur.
Isido. Vnde Isid. dicit, nulli esse debet dubium quin sit sua virtus diuinitus insita gemmis. Et in lapidario dicitur. ingens est herbis virtus, & maxima gemmis, quæ virtutibus abundant gratuitis, & diuinitus sibi collatis. Namvirtus (vt dicit Auguſt.) est bona qualitas mentis, qua recte viuitur, qua nemo male vtitur, quam in nobis Dominus operatur. Talibus virtutibus sancti homines abundāt, & diuites fiunt, secundum illud Ec-
Eccl.43. clesiast. Homines virtutis in virtute studium habentes.

Secundò, ratione originis. Nam gemmarum prętiosarum quędam tantum ex venis terræ cum metallis effodiuntur, quædam vero ex profundo maris ad littora proijciuntur: quædam vero ex corporibus animalium reptilium extrahuntur. Et in his tribus ostenditur triplex origo virtutum, quæ in diuersis sanctis reperitur, scilicet hominibus: prima est, ex naturæ aptitudine, secūda ex gratiæ plenitudine, tertia ex perfectorū similitudine. Sunt enim variæ aptitudines ad virtutes, sicut venæ terræ ad preciosos lapides. Vnde sicut diuersæ minerę, siue venæ terrarum, sunt diuersæ complexiones corporum. Et ideo sicut diuersæ venæ generant diuersas gemmas, & pretiosos lapides, ita diuersæ complexiones bonæ, quæ diuersas constellationes sequuntur, adaptāt, siue disponunt ad virtutes diuersas, sicut e contrario diuersæ complexiones malæ inclinant ad diuersa vitia. Et signā-
Arist.2. Ethi. ter dico, quòd complexio naturæ bonæ ad virtutes aptat, nō autem quòd per se virtuosum efficiat: quia sicut probat philosophus, virtutes nec totaliter à natura in nobis sunt, nec præter naturā: est n. in nobis quædam naturalis aptitudo, & dispositio ad suscipiēdum & acquirendum virtutes: earū autem perfectio fit cōpleta ex consuetudine, & loquitur de virtutibus moralibus: hæc tamen aptitudo de qua loquitur, nō tātū pender ex anima, sed etiā ex corpore: tamen, quia anima sequitur in pluribus complexionem corporis, tum quia opera virtutum, scilicet, ex quibus talium habitus generatur in nobis, communiter per corpus explentur.

Quarto, origo virtutum est ex gratiæ plenitudine, quæ manifestior apparet in conuersione pœnitentium, per quam plurimū videmus sceleratissimos peccatores effici

effici virtuosissimos homines, vnde ipsi sunt velut lapides, qui de profundo maris, id est, profundo vitiorum, virtute lunæ, id est, cælestis gratiæ mouentis, & aperientis euomuntur, & ad littora pœnitentiæ solitudinis, vel soliditatis deducuntur; scilicet vitæ, & inter preciosissimos lapides colliguntur.

Tertiò, origo virtutum siue virtuosorum est ex perfectorũ similitudine. Nam sæpe per exempla, vel verba sanctorum, & perfectorum virorũ, quæ, vt quædã imagines, & repræsentationes sunt internæ perfectionis eorum, alij ad virtutes accenduntur, & virtuosi, & sancti similiter efficiuntur. Et isti sunt lapides pretiosi, qui de animalium corporibus, scilicet reptilium, & volatilium extrahũtur, siue quantum ad vitam actiuam, quæ est reptilium, vel animalium gressibilium super terrã, quia scilicet actiui terrenis rebus dispensandis insistunt; siue quantum ad contemplatiuam, quæ pertinet ad volucres cæli, id est, ad homines meditantes cælestia.

Tertiò, sancti viri assimilantur gemmis ratione incertitudinis, Quia (sicut dicit Isido.) in quibusdam gemmarum similitudinibus, aut generibus veras à falsis discernere, est magna difficultas. Eo quòd sæpe, quæ falsæ sunt, & sophisticæ, veris videntur similes. Quia (vt ipse dicit) quidam pro smaragdo vitrum arte inficiunt, & oculos videntium fallunt. Fallit enim sæpe mortales similitudo rerum. Quia enim inter sanctos viros, qui habent veras virtutes, sæpe sunt admixti hypocritæ, qui habent solas virtutum imagines, valde difficile est per similitudinem morũ exteriorũ inter vtrosque cognoscere, eo quòd frequẽter hypocritæ similia vel maiora signa exteriora sanctitatis & deuotionis sanctis viris ostendunt. propter quod frequenter fallitur hominum iudicium, & præcipue simpliciũ circa tales. Et ideo Dominus dixit, Attẽdite à fallis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ouium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces. Sicut igitur de lapidibus huiusmodi non est ad oculum iudicandum: quia plus virtutis est sæpe in paruo adamante ferrugineo, & obscuro, quàm vitro lucidissimo, & in parua margarita, quàm berillo. Sic etiam de hominibus non est iudicandum, sicut Dominus dixit: Nolite iudicare secundum apparentiam exteriorem, sed iustũ iudicium iudicate. Matt. 7. Ioan. 7.

Item viri sancti assimilantur lapidi resten, qui secũdum Auicen. est lapis inuentus in capite cancri. Et hæc similitudo attenditur primo ratione coloris: quia aliquando albus, & aliquando flauus. Similiter sancti viri aliquando sunt albi per innocentiam interius, exterius autem flaui per temperantiam. Nam secundum Auicen. color flauus generatur in materia temperata, scilicet respectu coloris viridis: vnde folia arborum, quæ primo quando multum abundat humiditas, sunt viridia: in autumno diminuta, & temperata humiditate, scilicet à calore eleuante, sed non totaliter assumpta, efficiuntur glauca, siue flaua. Et ita humor, & vigor carnis per temperantiam quidẽ minuitur, sed non funditus extinguitur, quo diminuto caro mansuescit spiritui, & ei humiliatur. Auic. Auic.

Secundò ratione humoris, quia hic lapis resten est frigidus, & humidus. Et similiter viri sancti sunt frigidi à mundi amore, & humidi in lachrymarum deuotione.

Tertio ratione vigoris, quia dicitur valere hic lapis contra morsum scorpionum & mustelæ, si con-

Digitized by Google

ontritus more emplastri superponatur, & etiam contra morsum canis rabidi, si pulvis eius bibatur. Per scorpiones qui retro pungunt, intellige occultè detrahentes: Per mustelam, aperte maledicentes: sed per canes rabidos, tyrannicè persequentes. Contra quos omnes valet vti emplastris, id est, Sanctorũ exemplis, & pulvere, id est, eorum humilitate, qua contra detractores vũ sunt linguæ placabilitate, contra maledicẽtes, loquelæ taciturnitate, cõtra tyrãnos, veræ patientiæ firmitate.

Auri generatio, virtus, & perfectio, sui lapidisque corneoli, multis similitudinibus, vera sapientiæ similis esse declaratur.

Cap. XXXII.

SApientia assimilatur auro quadruplici ratione.

Primo ratione claritatis. Habet enim aurum inter alia metalla maiorem claritatem, & splendorem. Vnde aurũ dicitur obrizum, eo quod splendore radiet & fulgore. Similiter sapientia præclaros homines, & præfulgidos reddit, non solum apud seipsos, sed apud alios. Vnde dicitur de sapientia. Habeto propter hanc claritatem ad turbas, in multitudine videbor bonus. De hoc auro dicitur Dan. Ecce vir vnus vestitus lineis, & tenes eus accincti sunt auro obrizo, & corpus eius quasi chrysolitus. Et nota quòd aurum amplius fulget luce alia repercussum: & hoc naturale est omnibus metallis. Machab. Refulsit sol in clypeos aureos, & resplenduerunt montes. Similiter homo sapiens sapientior efficitur. Aliquando sapientes audiendo, secundum illud, Audiens sapiens, sapientior erit, &c. Et tũc sapiens aliena luce repercutitur, quando cõtra dicta sua subtiliter obiicitur, & tunc lucem suæ sapientiæ magis ostendere cogitur, Prouer. Da occasionem sapienti, & addetur ei sapientia. Pro. 9.

Secundo, sapientia assimilatur auro, & hoc ratione ponderositatis. Est enim aurũ ponderosius argento. Et huius ratio est, quia sicut dicit Philosophus: Aurũ sicut alia metalla procreatur materialiter ex sulphure subtili & rubeo, & ex viuo argento subtili & albo: Plus tamen concurrit ad eius cõpositionem de soliditate sulphuris, quàm de aëreo aquoso viui argenti, & ideo aurum est solidius & ponderosius quàm argentum, quia in auro plus est de sulphure quam de argento viuo, in argento econtrario est. Sicut ergo aurum multam habet põderositatem, sic homo sapiens habet pondus grauitatis, & maturitatis. Non enim sine pondere loquitur, nec sine pondere graditur, nec sine põdere debito aliquid operatur. Aristot. Meth.

Tertio, ratione vtilitatis: nã inter metalla nihil efficacius est auro. Habet enim aurũ (vt dicit Plinius) virtutem confortatiuã: vnde etiam aurum comestum confortat omnia membra, quamuis non nutriat illa. Hoc autem facit sua asperitate ea purgando, & à superfluis abstergendo, vnde etiam habet virtutem superfluitatũ corporum corosiuam, siue exterfiuã, & ideo valere dicitur plurimum contra lepram. Plin.

Item aurum calefactum positũ supra membrum, pilos ab eo tollit, & vltra crescere non permittit. Et militer sapiẽtia habet virtutem consolatiuam. Vnde dicitur Ecclesiastici. Sapientia confortat sapiẽtem super decem Principes ciuitatis. Eccl. 8.

Item est superfluitatum remotiua, propter quod dicitur, quòd sapientia sobrietatem docet. Sap. 7.

Item est lepræ, id est, infectionis peccati impeditiua; quia sicut dicitur Prouer. Sapiens timet & declinat Pro. 13.

Sap. 8.

Dan. 10

1. Mac. 6

Eccl. 9.

clinat à malo. Ipſa etiam remouet pilos. i. opera carnis, quia pili in
Prou. 7. carne, & ex carne naſcũtur. Vnde dicitur Prouer. Dic ſapientiæ, Soror mea es, & prudentiam voca amicã tuã, vt cuſtodiat te à muliere extranea. Ex quibus patet, qnod ſapientia vtilior eſt auro, quia quod aurũ facit corporaliter, vtilius ſapientia facit ſpiritualiter. Et
Pro. 16. ideo dicitur Prouer. Poſſide ſapientiam, quæ auro melior eſt.

Quarto, ratione incorporabilitatis: nam aurũ quanquã melius & nobilius, tamen eſt ſociabile, & incorporabile argento: Sic ſapiens cum ſit humilis, non dedignatur cõdeſcendere paruulis, & ſimplicibus, & quandoque ſociare ſe eis. Sed notandum quod argentũ per malleationẽ nõ poteſt incorporari auro, niſi præcaueatur à tribus, ſcilicet à pluuere, vento, & humore. Nam quodcunque ſe interponat non poteſt fieri vnio: ex quo accipitur, quod ſimplex nõ poteſt fieri ſapiens, nec poteſt quis ſapienti vera amicitia, vel conformitate vniri, niſi remoueatur puluis auaritiæ, ventus ſuperbiæ, & humor luxuriæ: vnde amicitia quę eſt inter auaros, vel ſuperbos, vel luxuriosos, non eſt ſapientiũ amicitia, nec amicitia vera.

Item ſapientia aſſimilatur lapidi corneolo. De quo in lapidario dicitur, quod collo ſulpenſus, vel in digito portatus, in diſputando proficit, ſurgentes mitigat iras, & ſanguinis fluxũ ex quolibet membro ſiſtit, maximè in mulieribus. Quæ quidem ſiue vera ſint ſiue nõ de corneolo, tamen de ſapientia veriſſima ſunt. Nam ſapientia ad omnem veritatis diſputationẽ proficit: Quia ſapientis eſt ſcire
Met. omnia, & difficilia per certitudinem & cauſas, vt Philoſophus di-
Ad. 1. cit. Et ideo qui talis eſt, ſcit de omni veritate diſſerere.

Item ſapientia iras comprimit: Secũdum enim Scoicos, nulla iræ perturbatio cadit in ſapientem. Sed ſecundum Ariſto. cadit quidem ira in ſapientem, ſed non in-
Ari. in Ethi. ordinata. Vnde dicit, quod non iraſci quando oportet, & ſicut oportet, inſipientis eſſe videtur. Ex quo patet, quod ſapientia iras totaliter nõ euellit, ſed ſub rationis moderamine cohibet, & reſtringit, & hoc pertinet ad virtutẽ mãſuetudinis.

Item ſapientia fluxum ſanguinis, in eſt, peccandi voluntatem, ſiue pronitatem ſiſtit, & impedit. Eccleſiaſtici. Sapiens cor & intel- Eccl. 2.
ligibile, abſtinebit ſe à peccatis, & in operibus iuſtitiæ ſucceſſus habebit.

Achatis gemma triplex variatio & diuerſitas, cui humana ſapientia comparatur.

Cap. XXXIII.

SApientia, vel ſcientia humana aſſimilatur lapidi ſiue gemmę, quæ dicitur achates. Quia hæc gemma ſecundum Dioſc. triplicis generis reperitur. Nam quædam eſt, quæ eſt nigra, habens venas albas, & hæc crediur valere magicis artibus, quia cum ipſa torrentes conuertũt, & ſiſtunt, vt dicitur, ſecundum Dioſ. valet etiã
Dioſc. ad regum formas, & ſimulacra monſtranda ſomniorũ. Talis ergo repræſentat ſuperſtitioſam ſcientiam Negromanticorum, quæ ad modum huius lapidis nigra eſt deformitate, & obſcuritate peccati, ex eo quod ſemper eſt cum aliqua dæmonũ reuerentia expreſſa vel occulta, vt dicit Auguſt. Habet
Aug. tamen venas albas, quia in quibuſdam necromãticis actibus ad decipiendum homines quædã obſeruantiæ fiunt vel ieiuniorum, vel orationum, & huiuſmodi, quæ videntur prætendere quandam albedinem, id eſt quandam puritatem illius artis, & ſic quandã ſpeciem ſanctitatis, ſicut fit in arte

noto-

Digitized by Google

notoria, & multis alijs necromāticis operibus, siue sint circa quædam aquarum, & fluuiorum, & aliorum corporum, quæ mirabiles apparent, siue circa diuinationes per somnia, vel alios modos varios, qui pertinent ad diuinos. Secundum genus achatis est cum venis carneis. Et hoc genus secūdum Dioscoritat pericula, & placentem, & persuasorem, & facundum facit, & vires confert. Et hęc gemma signat scientiam fructuosam eorum, qui venas quidē carneas habent, id est necessitates, siue infirmitates corporales, sed tamen secundum carnem nō militant, quin sciant pericula vitiorum in serenitatē & tranquillitate conscientiæ per pœnitentiam, vel cautelam vitare, Deo per omnia placere, alios facundè & vtiliter dirigere, & bona quæq, opera constanter, & viriliter argere.

Tertium genus achatis est cum guttis sanguineis varium, quod visum fouet, contra sitim prodest. & accensio ejus odorifera est. Et talis est quorundā scientia delitiosa, quam beatus Augustinus vocat miserandā, siue miserabilem. Distinguit enim ibi triplicē scientiam, scilicet superstitiosam, & vtilem, & miserabilem Et hæc vltima est, quæ mirabili sagacitate discernit cibos odore. Vnde scientia, siue pertitia hæc illos cibos & potus approbat, & commendat, qui visum refouent colore, & sitim, seu famen mulcēt sapore, & cerebrum, siue olfactum recreant odore, & talem scientiam Apostolus vocat prudentiam carnis, dicens: Prudentia carnis; mors est, scilicet animæ.

Aug. de quant. an.

Ebrietatis turpitudo, viniq, sobrietatis perfectio, describitur, quæ lapidi Dionisio assimilatur.

Cap. XXXIII.

SObrietas potius assimilatur lapidi, qui dicitur Dionius, quod (vt dicit Isid.) est niget, siue rufus, rubeis venis aspersus; qui aquæ mixtus, vt vinum, fragrat: tamen quod mirum est, ebrietati resistit. Et sic patet, quod iste lapis admixtionem aquę requirit, odorem reddit & ebrietati resistit. Quod etiam competit sobrietati. Hæc enim in vino potenti, aquæ temperamentum exigit, maximè in eo, qui habet debile cerebrū, & etiam in viro religioso, in quo etiam deformior est nota ebrietatis. Et ideo ipsi precipuè debent vti temperamento vini, & in qualitate & quantitate. Vnde dicit Benedictus in regula sua: Legimus vinum nō esse monachorum: sed quia monachis nostri temporis hoc persuaderi non potest, saltem sic in hoc consentiamus, vt non vsque ad saturitatem bibant. Bene.

Item sobrietas odorem, id est, honorem nō impedit. Est enim sobrietas honorabilis, sicut ebrietas vituperabilis. Et ideo sobrietas & abstinentia vini inducitur his, qui in gradu honoris, & dignitatis existūt, scilicet episcopali. Thi. Oportet Episcopum irreprehensibilem esse, vnius vxoris virum, sobrium, prudentem, &c. 1.Ti.3

Item regibus. Prouer. Nolite regibus dare vinum. Pro.31.

Item sobrietas ebrietatem impedit, quia ei cōtrariatur, vt patet ab eis nominibus. Etenim ebrietas dicitur ab e, quod est extra, & bria, quod est mensura, scilicet, quia ebrius bibit extra mensuram debitam: sed sobrietas dicitur, quasi briam, id est, mensuram seruans. Vnde Ephe. Nolite inebriari vino, in quo est luxuria. Ephe. 5

Quantum sit superbia vitium detestabile, ex quamplurimis viui argēti, magnetisq, similitudinibus explanatur.

Cap. XXXV.

SVperbia assimilatur argento viuo.

Primo,

Digitized by Google

Primo, quia argentum viuum non est adhæsibile. Est enim argentum viuũ ex substantia aquea subtili terreo, mixta mixtione forti, & indissolubili, & hoc habet ex magna siccitate terrea, nec adhæret tangenti, sicut illud quod est liquidum Similiter homo superbus ex magna siccitate, id est, ex magna inconsideratione suæ vtilitatis non considerans se esse terram, & cinerem, non liquescit in superficie plana, id est, non vult se coniungere, vel conformare, scilicet viliori, vel minori personę; nec inhæret tangenti, id est, non consociabilis conciui, vel cohabitãti tali. Cum enim præferat se cæteris, eos socios habere contemnit.

Secundo, quia argentum viuum nõ est coagulabile, hoc enim proprium est ei, quod nõ coagulatur per se, nisi cum sulphure, & plumbi substantia coaguletur: propter quod argentum viuum cum sulphure, est materia omnium metalAri. Methe. lorum, sicut dicit philosophus. Similiter homo superbus non est per se coagulabilis coagulo vnitatis. Non enim diligit vnitatis pacem, sed potius discordiam, & diuisionem, sicut patet de superbiẽtibus angelis, qui se ab angelorũ Pro. 13. societate diuiserũt: propter quod Prouerb. dicitur. quod inter superbos semper sunt iurgia. Si tamen superbiæ squalor cum sulphure, id est, charitatis amore (quia sulphur est inflammabile, quod competit charitati) & cum plumbo, id est, humilitate, (quia plumbum est coloris cinerei, & competit humilitati, qua quis se in plumbum, id est, in cinerem, & in puluerem redigendum cognoscit) coaguletur, tunc est homo coagulabilis, id est, ad vnitatem reducibilis.

Tertio, quia argentum viuum non est admisibile. Nam est tanta cohærentia eius, & fortitudo, quod nulli rei potest admisceri, nisi primtus extinguatur: extinguitur autem cum saliua, quando cum ea fricatur, & maxime cũ cinis saliuæ additur, & præcipuè quando cinis ossis pisipiæ prædictis associatur. Similiter non est superbus commiscibilis alijs, id est aptus ad coniuiendum aliis, nisi eius primo superbia extingua tur, ad quam extinguendam valet confricatio saliuæ, id est, redargutio sapientiæ, scilicet quod homo superbus sapienter redarguatur, & ad sui notitiã reducatur, & præcipuè, si addatur cinis, id est, memoria mortis, vel propriæ vilitatis. sicut dicit Ecclesia. Memẽto quod cinis es, & in cinerem reuerteris, & præcipuè ad hoc valer cinis ossis pisipiæ, id est, diuisio, vel consideratio mortis alicuius potentis, vel alicuius notabilis viri.

Quarto, quia argentum viuum est cito euaporabile, cuius fumus multum nocet astãtibus, eo quod paralysim, & tremorem inducit relaxando neruos, & remolliendo. Similiter homo superbus cito vaporat per iram, & impatientiã, cum aliquid fit, vel dicitur in eius displicentiam. Vnde Psal. Tange Psa. 143. montes, & fumigabunt, id est, superbos, & eorum ira quandoque terret astantes faciens eos tremere, & stupere.

Quinto, argentum viuum semper est mobile, immo quasi nunquam quiescit, & propterea vocatur viuum (sicut Plini. dicit) quia à seipso, & circulariter mouetur, ex eo quod humidum nititur ascendere super terreum stabile, quod retinet ipsum. Similiter homo superbus, leuis, & inconstans est, & inquietus semper: quia appetitus dominandi semper impellit ipsum ad ascensum, & contra repugnantes sibi commouetur

mouetur, & inquietatur.

Sexto, quia argẽtum viuum est ad penetrandum subtile. Est enim argentum viuum calidum, & humidum in quarto gradu, quamuis aliqui contrariũ dicant, non rectè. Quia quod sit calidum probatur per eius effectum, eo quod penetrat, dissoluit, & incidit. Et maximè in vitreis seruatur vasis, quia alias materias penetrat & incidit. Sicut ergo argentum viuum penetrat corpora, ita superbiæ vitium subtiliter intrat corda, sicut insidiator malignus. Nam bonis spiritualibus insidiatur vt pereant, sicut dicit Auguſt. Auguſt. Reg.

Quinto, quia argentum viuum non est subtilabile, nec etiam rei ponderoſę. Tantæ est enim virtutis, quod si super sextarium argẽti vini centum saxa superponas, statim resilit. Sic superbus tantæ est superbiæ, vt nihil sibi graue sustinere velit. Et ideo statim resilit, & se grauanti resistere nititur, vel saltem eum effugere.

Item superbia assimilatur magneti propter tria.

Primo, quia magnes eleuat grauia. Nam si magnes quantitatis æqualis sursum teneatur, eleuabit attrahendo ferrũ quod erit inferius. Vnde dicit Aug. ℣ in quodã templo simulacrum erat de ferro ita stans per seipsum suspensum, vt in aëre pendere videretur: & hoc propter testudinẽ de magnete, quæ ipsum circũstabat. Ferrea namq; simulacra sunt auarorum corda. Nam auaritia (secundum Apoſto.) est simulacrorũ seruitus: Ferrea enim sunt, quia grauia, & dura: grauia quidẽ esse ostenduntur, dum ima petunt per affectum cupiditatis: sed dura, dũ non mollescunt per aliquam pœnitentiã, vel per affectum pietatis. Hæc ergo simulacra ferrea licet auaritiæ grauitas deorsum premat, superbiæ tamen vanitas sursum leuat.

Secundo, quia magnes inuolvit cerebrum: quia si arsura puluueris eius per quatuor angulos domus aspergatur super carbones, existẽtibus in domo videtur subito domus ruere ex cerebri vertigine & commotione. Quasi ergo arsura magnetis, quæ est, reliquia ignis est cogitatio, & existimatio, quæ relinquitur ex operibus superbiæ. Hæc enim reliquiæ per quatuor angulos, id est, per quatuor modos, super carbones, id est, super ardẽtes appetitus & ambitiones quæ in eis sunt, aſperguntur. Nam sicut dicit Gregor. quatuor sunt species, quibus arrogantibus omnis tumor superbiæ demonstratur. Cum bonum à semetipsis habere existimant. Aut si hoc datum desuper credunt, pro suis se meritis accepisse putant. Aut certè cum iactant se habere, quod non habent. Aut cæteris despectis singulariter videri appetũt habere quod habent. Sic ergo per hos quatuor angulos aſperſos in domo mẽtis, superbia sensum peruertit, & decipit, vt videatur id esse, quod nõ est, & timeat ne videatur esse quod est, & timeat quod non est timendum.

Tertio, quia magnes dissoluit nauigia. Nam ex hoc lapide montes in mari sunt, qui naues ad se trahunt, & dissoluunt, & à se amplius separari non sinunt. Sic in mari pœnitentiæ quandoque sunt montes magnetum, id est, tumores, & eleuationes superbiæ, qui naues, id est, pœnitentium opera, quibus ad portum gratiæ, vel gloriæ tendant, ad se trahunt, scilicet vt non fiant ad deletionem culpæ, sed ad denunciationem superbiæ, & lucrum laudis humanæ, eo quod ad modum nauis dissipantur, & vanitati ac iactantiæ inseparabiliter sociantur, scilicet, vt nihil tale fiat nisi ad vanitatem, & iactantiam.

Stan-

Stanni compositio, amethistiq; variatio recensetur, quorum proprietates multis similitudinibus temperantia attribuuntur.

Cap. XXXVI.

TEmperātia assimilatur stāno. Primo, ratione compositionis. Nam stannū (secundū Arist.) componitur ex argento viuo bono, & sulphure malo. Et hæc duo non sunt bene mixta, sed tanquā perprauè cōposita: propter quod secundum colorem imitatur argentum, sed nō eius soliditatem. Similiter temperantia componitur ex argento viuo bono, id est, ex moderatione, & vigore rationis regulantis, & sulphure malo, id est, delectatione, & voluntate carnis. Vnde Tullius dicit, quòd temperantia, est rationis in libidinem atque in alios non rectos impetus firma & moderata cohibitio. Nam temperantia principaliter pertinet ad impetus animi in delectationē luxuriæ, & gulæ, quæ dicuntur delectationes tactus, vt ratione regulentur: secundario etiam aliarum cōcupiscentiarum, scilicet impetus siue motus habet moderare. Sed quia rationis, & sensualitatis non fit perfecta commixtio, quin semper sit ibi aliqua dissensio: ideo licet tēperantia participationem habeat rationis, sic stannū colorē argenti, ad perfectam tamen puritatem rationis non pertingit, sicut nec stannum ad soliditatem & puritatem argenti. Hæc enim reseruatur homini in resurrectione beata, vbi stannum efficietur: argentum, id est, corpus animale resurget spirituale, quia erit totaliter subiectum spiritui, & erit sensualitas totaliter rationi conformis.

Cic. retho.

Secundò, ratione fractionis. Vnde dicit Hermes, quòd stannum omnia metalla, & corpora frangit quibus admixtum fuerit. Et hoc propter nimiam siccitatē, quę ductibilem naturam in eis destruit. Sic tēperantia, & abstinētia continuata frangit superbiā, & rebelliones omnes corporis. Vnde Ecclesia dicit in hymno. Carnis terat superbiam potus cibique parcitas.

Her. li. 6. Alch.

Tertio, ratione temperiei perfectionis & cōfectionis. Nā ex stanno specula temperantur, & cerusa sicut ex plumbo, ex eo conficitur, vt dicit Isid. Ex quibus signatur, quòd temperantia corporis valet & adiuuat ad speculationem sapientiæ, id est contemplationem mentis, & quòd etiam in contemplatione, & speculatione sapientiæ oportet habere quandam sobrietatem temperantię, secundum illud Apo. Noli plus sapere quàm oportet, sed sapite ad sobrietatem. Ro. 12.

Item, quia valet ad conseruationem innocētiæ, & puritatis, quod in cerusa alba significatur.

Quarto, ratione corruptionis, quia si quis argentum viuum cum stanno miscuerit; stridorē eius tollit, & albescit: sed postmodum ad nigredinem ducit, & corrumpit. Potest autem in hoc loco assimilari hypocrisis, quæ licet ex apparentia sanctitatis videatur argentea, i. præclara & pura: tamen in veritate adhuc viuit in peccato immundo. Vnde est hypocrita argentū ratione apparentiæ, sed viuum. i. non mortificatum ratione culpæ. Hoc igitur quod est hypocrisis si misceatur stanno, scilicet temperātiæ, siue abstinentiæ, vt. s. ex hypocrisi aliquis se temperet, & ieiunet, finaliter tamen denigrat, & corrūpit ipsum ieiuniū, id est, tollit ieiunij sanctitatem, & meritum. Vnde dicitur Matth. Cū ieiunatis, nolite fieri sicut hypocritæ tristes, de quibus postea subdit. Amen dico vobis, receperunt mercedē suam, id est, perdiderūt. Matt. 6.

Item temperantia assimilatur amethisto, quod patet ex colore, & ex distinctione, & valore, est enim bonus

bonus amethistus duplicis coloris mixtione ornatus, quia est colore purpureo, & violaceo permixtus, quasi rosa nitens, & leuiter fundens quascunque flammas & emittens, vt dicit Isid. Et sic etiam simili modo temperantia ad hoc, vt sit hominibus perspicua, oportet quòd sit duobus coloribus, id est, duabus virtutibus ornata, scilicet charitate, quæ designatur in colore purpureo, & humilitate, quę designatur in colore violaceo. Nam hæc virtus temperantiæ, siue abstinentiæ, sine charitate, & humilitate, modicū valet, quia corporalis exercitatio ad modicum vtilis est, sicut Apo. dicit. Sed charitas est, quæ facit, vt quod homo sibi per temperantiā subtrahit, alteri largiatur, & humilitas, ne de sua abstinentia, vel cōtinentia in superbiam eleuetur. 1. Thi. 4.

Secundò, patet hæc similitudo ex distinctione, quia Isidorus dicit, quod quinque sunt species amethisti, quibus scilicet designātur quinque partes temperantiæ principales. Quarū prima est circa cibum, id est, cibi moderationem, scilicet abstinentia: secunda est circa potum, scilicet sobrietas: tertia circa actum verecundiæ, principaliter circa coitum vt castitas: quarta circa delectationes circunstantes, puta quæ fiunt in obscuris tactibus, & amplexibus, & huiusmodi, vt pudicitia: quinta autem circa alios motus, & corporales actus moderationem facit, & vocatur modestia.

Tertio, ex efficacia & valore, quia virtus amethisti, scilicet purpurei, quæ est omnibus nobilior, quæ est efficax ad quinque, vt Dioscorides dicit. Primo contra ebrietatem: & hoc competit sobrietati, quæ est temperantia spiritualiter contra potum non quemcunque, sed eum qui sua fumositate natus est caput perturbare, sicut vinum, & omne quod inebriat, vel inebriare potest, cuius scilicet vsus moderatus multum confert, & modicus excessus multum lædit, quia impedit vsum rationis, & etiam excessus cibi. Vnde dicitur Eccl. Sanitas est animæ, & corporis, eibus sobrius, & potus. Eccl. 3.

Secunda virtus amethisti est, quia dicitur facere vigilē, & hoc competit abstinentiæ, quæ dum cibos subtrahit, fumositates capitis, & per consequens somnū minuit, & vigilātiam crescere facit.

Tertio, dicitur amethistus malā imaginationem, seu cogitationē tollere: quod siue verum sit, siue non, competit tamen temperantiæ veræ, quæ dum impudicos fugit tactus, & aspectus, malas per communes imaginationes, & cogitationes auertit, secundum illud Iob. Pepigi fœdus cū oculis meis, vt nec cogitarem quidem de virgine. Iob 31.

Quarto, dicitur habere dispositionem amethistus ad bonum intellectum. Et hoc competit spiritualiter sanctitati castitatis, ex eo quod actus venereus, & eius delectio vehemens in tantum rationē absorbet, quòd impossibile est aliquid intelligere in ipso, vt Phil. dicit, & Hieron. etiam dicit, quod in illo actu, etiam matrimonialiter facto, sanctus Spiritus nō tangebat corda prophetarū. Ex quo argui potest, quòd castitas multū confert e contrario. Arist. 7 Ethi. Hiero.

Quinto dicitur amethistus mollis ad sculpendum, & hoc competit modestiæ, quæ reddit hominē mollem, id est, facilem, & accommodum ad omnem pulchrā sculpturam, id est, ad omnem bonam informationem, & compositionem, seu actionem. Vnde Ambrosius dicit, quod in modestia consistit pulchritudo viuendi, & ornatus ad omnem actionem accōmodus. Ambr. lib. de offic.

Time-

Digitized by Google

Timoris diuersitas virid, Deum timentis perfectio, & berilli similitudinibus ostentatur.

Cap. XXXVII.

TImens Deum assimilatur berillo.

Primo, ratione coloris, quia licet berillus lapis viridis in viriditate sua smaragdo sit similis: tamen decem sunt genera eius, vt dicit Dioscor. & quod inter berillos qui magis pallet, melior est. Et quia homines timore subito percussi pallescere consueuerũt: ideo significatur, quòd sicut inter berillos ille est melior qui magis pallet, sic inter bonos homines hic est melior, qui magis timet Deum s. timore filiali, qui est timor reuerentiæ. Dioſc.

Secundo, ratione vigoris, quia virtus berilli est, vt dicit Dioscor. quod contra pericula hostium inuictum reddit hominem, & eum facit mitem. Sic timor Domini ergo bonos homines reddit hominem mitem: sed contra spirituales hostes facit eum inuictum, & terribilem: Timor enim, secundum Greg. secundum viam seculi facit hominem debilem; sed secũdum viam Dei, facit hominem fortem. Greg.

Tertio, ratione agnitionis, quia berillus facit bonum ingenium, quod competit timori Domini, qui dicitur esse initium sapientiæ. Psal. Initium sapientiæ est timor Domini. Psa. 110.

Quarto, ratione humoris, quia berillus sanat oculos humidos. Humor enim oculos cœcans est peccatum, siue peccandi affectus, quem timor Domini expellit, Ecclesiastic. Timor domini expellit peccatum. Eccl. 1.

Quinto, ratione caloris, quia berillus manum gestantis exurit, si radio solis opponatur. Sic timor Domini cum radio solis. i. cum amore Christi incalescit. Vnde si sit timor Domini cũ amore, manũ gestantis exurit: sic quod faciet eũ feruentissimè operari: ita vt nihil negligat. Eccle. Qui timet Deum, nihil negligit. Eccl. 7.

Sexto, ratione honoris, quia berillus, vt dicitur, hominem magnificat. Quod de timore Domini verius puto quam de berillo: quia qui timet Deum, alia timent eũ. Eccl. Magnificauit eum in timore inimicorum. Eccl. 45.

Septimo, ratione amoris. Maxime enim berillus diligere, & fouere dicitur copulam coniugalem, quia timor Domini necessarius est coniugatis. Prouer. Mulier timens Deum ipsa laudabitur. Tob. Accipies virginem cum timore Domini, amore filiorum magis quam libidine ductus. Pro. 31. Tob. 8.

Plumbi generatio, virtus, & perfectio describitur, cui tribulatio, & vera patientia multis exemplis comparantur.

Cap. XXXVIII.

TRibulatio assimilatur plũbo.

Primo ratione geniturę, quia aliquando plumbum, siue materia eius gignitur & inuenitur cum auro, quandoque cũ argento, quandoque per se solum in suo loco propria. i. vena. Nam in aurifodinis cum materia auri quidam lapilli nigri inueniuntur, qui ab auro per se separatim conflantur, & in plumbum totaliter per se resoluuntur. Et inde est (secundum Isidor.) quod tanta est ponderositas auri, vt plumbi: plũbum verò quod est nigrum, aut ex sola vena funditur, aut cũ argento nascitur, mixtimque conflatur. Et in illa conflatione primo procedit stannum, deinde argentum, tertio vero quod remanet per conflationem, est plumbum nigrum. Tunc autem spiritualiter inuenitur plumbum cum auro, quando grauis est tribulatio, & portatur cum quodam gaudio. Hoc enim facit sola charitas, quæ auro

assimilatur: cuius proprium est lętificare cor. Et huius signum est, cum ex iniuria, quam patitur, cōtra inferentem non irritatur, nec eum diligere deserit. Et hæc duo simul iuncta, scilicet iniuriæ passio, & iniuriantis dilectio, quæ sunt in coniunctione auri & plūbi, perfecta.n patientiam faciunt. Vnde perfecta patientia est, quæ & ipsum amat quem portat. Nam tolerare, & odire, non est virtus mansuetudinis, sed velamentum furoris. Vnde charitas (secundum
1.Cor.13 Apostolum (non solum patiens est, sed etiam benigna. Sed plumbum inuenitur cum argento, quādo ipsa tribulatio portatur sapiēter. Nam argentum claritate sapientiam signat, de qua dicitur, quod clara est, quæ nunquā marcescit sapientia. Sapientis enim
Sap.6. est constanter ferre aduersa, & nō deficere animo in eis. Tunc aut inuenitur plumbum per se solum & in vena sua, quando ipsa totaliter grauis est in peccatore, qui destitutus est omni honore, vel virtute: & tunc ipsa tribulatio portatur insipienter, & est in vena sua: quia vena, & causa tribulationum, communiter est peccatū.
Rom.2. Rom. Tribulatio, & angustia in omnem animā operantis malum. Prima ergo tribulatio sanctorum, quę scilicet portatur lætanter. Secunda fuit philosophorum, quorum quidam tribulationes portauerunt valde sapienter. Tertia est peccatorū, quæ portatur insipienter, id est, impatienter.

Secundò, ratione tincturæ, quoniam plumbum aliquando albescit, quandoque rubescit, quandoque nigrescit. Albescit quidem
Her.li. 6.Alch. quia sicut dicit Hermes, si plumbū super acetum effundas, condensat ipsum. Nam acetum eius penetrabit substantiam, & in puluerem cōuertet, & in colorē albū ipsum cæruſæ commutabit: sed si super ipsum plumbum acetum fuderis albescit: & tunc acetū destruitur. Tunc autem super acetum plumbum effunditur, quando grauis tribulatio, quam quis patitur ab ipso patienter pro pœnitentia peccati sui suscipitur, & portatur, ſ, vt reputet & acceptet se pro peccato suo pati. Nam sicut per plumbum grauis tribulatio, sic per acetum fortis & compunctiua pœnitentia designatur. Et talis pœnitentia quæ tribulationem amplectitur plumbum conuertit in puluerē, i. ipsam tribulationē in animæ humilitatem, & in albedinem cæruſæ, i. in purificationē, & claritatē cōscientiæ, vel animæ claritatem. Sed tunc econtrario super plumbum effunditur acetum, quando ipsa pœnitentia pro tribulatione reputatur, sicut est in accidiosis, quibus pœnitētiæ onus graue est, & pœnosum. Vnde pœnitentia videtur eis magna tribulatio, & tędiū. Et ideo tunc virtus aceti destruitur, quia talis pœnitentia in angaria portata inutilis efficitur. Tunc autem plumbum bene rubescit, quando igne incenditur, Nam plumbum adustum colorē vermileum, & obscurum generat. Tunc autem plumbum aduritur, quādo patientis cor diuino amore incenditur: & tunc ipsum plūbum generat colorem vermileū, & feruorem igneum, quia feruētior & inflammatior ex ipsa tribulatione efficitur: quāuis ille fervor propter sensualitatis pœnam semper aliquid obscuritatis habeat admixtū. Tunc autem nigrescit plumbū, quando in sua vena generatur. Nam secundum Arist. Arist. Meth.
plumbum generatur ex sulphure grosso non depurato, sed ſæculēto, & argento viuo non puto. Vnde ex immunditia sulphuris contrahit nigredinem, & quandā humiditatē: ex cuius contactu manus tangentis inficitur. Et hæc immun-

immunditia ad horam per abstersionem aliquantulum à plumbo remoueri potest: sed ex toto remoueri nō potest. Quia quātumcunque plumbum abstergatur, vt etiam argentum esse videatur, naturam tamen eius, quod est plumbum nō immutat. Plumbum autē in sua vena est, quando peccator tribulatur propter sua peccata. Et hoc est ex sulphure fæculento, id est, ex immūditia peccatorum suorum carnaliū, & argento viuo, i. suorum peccatorum spiritualium: vt superbia, inuidia, & vana gloria, & huiusmodi, in quibus ipse peccator tribulatus persistit; tunc plumbū ipsum denigrat, & inficit: quia tribulatio quē omnino ad pœnitentiam nō mutat, amplius corrumpit, & fœdat: quia dato, quòd pœnā occupatus ab actu peccati desistat, tamen tentatione, & euasione pœnæ habita, statim redit ad pristina, & adhuc ad deteriora.

Tertiò, ratione efficaciæ. Nam plumbum habet primo virtutem dissolutiuam.

Dicit enim Hermes, quod plūbum in sua ebullitione omnium corporum solidorū duritiam soluit etiam adamantis. Sic tribulatio feruens frequenter dura corda emollit, etiam magnorum peccatorum.

Item habet virtutem refrigerati uam. Vnde secundū Augustī. Contra vstionē ignis, & apostema calidū, miro modo valet. Quasi autem vstura ignis incensa, est concupiscentia carnalis, & quasi apostema calidum, est feruēs delectatio carnis, contra quæ tribulatio grauis miro modo est efficax, & vtilis. Nā malitia vnius horæ obliuionem facit, luxuriæ maximæ, vt dicitur Eccleſiast. Eccl. 2.

Item plumbum habet virtutem conseruatiuam, & purificatiuam: quia (sicut dicit Hermes) plumbū quibus miscetur partes homogonias congregat, & xherogenias separat; & mundificat. Et ideo cum argento ponitur in fornace, vt argentum facilius mundificetur. Partes enim argenteas à consumptione præseruat, & sua consumptione argentum purgat. Hoc idem dicit Hieron. super illud Hier. 5. Hiere. Consumptum est plumbum, &c. Similiter tribulatio patienter portata animā ad seipsam colligit, & congregat, mala desideria ab ea separat, ipsamque à malo pugat, & in bono conseruat.

Virginitatis quiditas, & perfectio, quæ lapidis qui Asterites nuncupatur, assimilatur.

Cap. XXXIX.

VIrginitas assimilatur lapidī illi, qui vocatur asterites. Hæc gemma inclusam in se continens lucem, sicut stellam intus ambulantem, reddit radios cādidantes. Similiter virginitas exterius est candida per carnis incorruptionem, lucida per gratiæ splēdorem. Vnde intus in mente est, vt stella, quæ habet incorruptibilitatem, & luminositatem, & mobiliratem. Similiter mens interior virginum, debet esse incorruptibilis per virginitatis amorē, i. quia virginitas est in carne corruptibili perpetuę incorruptionis meditatio, & fulgēs per Dei agnitionē, & mobilis per orationis frequētationē. Mouetur enim mens, & ascendit per orationem in Deū secundum Damascenum. Item Damas. radios, i. considerationes, & contemplationes rationis debet facere candidos, id est, mundos. Virginitas enim multum confert ad contemplationis puritatē. Vel virgo carne debet habere interius lumen diuinæ gratiæ in mente, quod reddat eam, vt stellam in se corruptam per castitatem

Digitized by Google

fulgidam aliis per motū honestatem, & mobilem ad operādum, i. ad bonorum operum studiositatē, scilicet, vt ocio non resoluatur.

Omnium metallorum perbreuis descriptio, quibus septem principales virtutes similitudinibus variis assimulantur.

Cap. XL.

VIrtutes septem assimilantur septem speciebus metalli. Primo enim argēto viuo, quod est elementum (secundum philosophum) siue materia omnium metallorū, assimilatur fides: quia
Heb.11. secundum Apostō. fides est substantia, id est, fundamentum omnium virtutum, quæ tunc est, vt viuum argentum, quando bonorum operum habet continuum
Iac.2. motum. Fides enim sine operibus mortua est.

Secundò, æri assimilatur spes ratione duritiē, siue soliditatis. Est enim propter suā duritiam & soliditatem maximè durabile. Lapis enim qui per decoctionē educitur maximæ duritiæ esse probatur. Sed æs interdum per decoctionem maximi caloris producitur. Nam lapis solutus calore in æs cōuertitur, vt dicitur Iob. quamuis æs co-
Iob.37. mīter frigido coaguletur, nec æs de facili frangitur. Hanc soliditatē facit esse in homine spes cælestiū præmiorū, vt tribulationibus & persecutionibus minimè fran-
Iob.37. gatur: propter quod dicitur Iob. quòd cæli. i. cælestium præmiorū spem certam habentes, quia ære solidissimo diffusi sunt.

Tertio, chatitas assimilatur auro, quia præeminet aliis virtutibus, sicut aurum cæteris metallis Nam inter metalla nihil est pulchrius, & pretiosius, vel in virtute efficacius auro: sic etiam chari-
1.Co.13 tatem præfert. Apo, cæteris virtutibus, dicens: Nunc autem manēt fides, spes, charitas, tria hæc, maior autem horum est charitas. Etsi præeminet virtutibus theologicis multo magis aliis.

Quartò argento solido assimilatur iustitia ratione claritatis, quia argentum album est, & clarum: est enim post aurum, omnibus metallorum clarius Quod bene iustitiæ competit, de qua philoso- Arist. phus dicit in Ethi. quod est præ- Ethi. 5. clarissima virtutum, quòd neque Lucifer, neque Hesperus est ita clarus.

Item argentum quamuis sit durum, est tamen liquabile, & ductibile. Sic est homo iustus, qui quamuis sit rigidus, tamen per correctionem est flexibilis, & ductibilis per compassionem. Nam secundum Gregorium vera iusti- Grego. tia compassionem habet, falsa vero dedignationem.

Quinto stanno assimilatur prudentia, quia stannum est inter metalla separatiuum, & discretiuum. Ab auro enim & argento æs diuidit, & plumbum discernit. Sic enim prudenter habet distinguere, vel discernere, quæ sunt magis vel minus bona, aut conferentia aut vtilia.

Item prudētiæ discretio omnes virtutes alias dirigit, & custodit, quia omnis virtus sine discretione periret, sicut etiā stannū alia metalla ab igne defendit. Vnde cum natura æris & ferri sit durissima, si tamen absque stāno igni apponantur, vrūtur, & cremātur. Vnde si stanno vasa ærea superstannantur, malitia eorū compescitur, & cibus in eis gratiosior efficitur. Similiter omnia opera efficiuntur grata, cum sunt prudenter & discretè facta.

Sexto ferro assimilatur fortitudo. Nam ferrū à feriendo dicitur: quia sua fortitudine & duritia feriēdo domat omnia metalla. Sic vir fortis vbi expedit, suo vigore aggreditur, & vincit omnia genera periculorum.

Septi-

Digitized by Google

Septimo temperantia assimilatur plũbo. Nã plumbum secundũ Constantinũ cum sit humidũ, & frigidum in secundo gradu, venerem prohibet, si plumbi lamina duobus lũbis apponatur. Et ideo frater Ambro. de Senis de ordine Prædicatorũ, singulari gratia præditus apud omnes, & ad cuius sãctitatem & merita declaranda, multa post mortẽ eius Dominus miracula ostendit: inuentus fuit portasse in morte lumbare de plũbo: omni enim ingenio vsus est ad suam virginitatẽ domino conseruandam. Nec suo fraudatus est voto: quia prout eius confessores testati sunt, integram, & illibatã cordis virginitatẽ, ac virginitatem carnis suæ omni tẽpore custodiuit. Quia igitur ad temperantiam pertinet, libidinem & venerem prohibere: vnde castitas est pars tẽperantiæ, patet quod non incõgruè tẽperãtia plũbo assimilatur.

Cons.

Itẽ secundum eundẽ Constantinum ictus scorpionũ, & draconum mitigat. Et sic temperantia carnis, etiam dæmonis tẽtationes mitigat, & eas superare facit.

Quamplurima ipsius Christi perfectiones, quæ similitudine quadam ex lapidis, christolitis, naturalibus proprietatibus & vtilitatibus eliciuntur.

Cap. XLI.

1. Co. 10. CHristus assimilatur petrę, secũdum illud Apo. Petra autem erat Christus. Nã in Petris cõsideratur substantiæ soliditas, materiæ puritas, figuræ diuersitas, virtutis speciositas, & multiplex vtilitas. Quę omnia cõpetũt Christo, quia ipse fuit solidus per patientiã, purus per innocentiã, virtuosus per efficaciam, præcipuè miraculorũ, speciosus per apparentiã, diuersas figuras habuit, diuinã, & humanã. Hebr. 10. Hebr. Cum sit splendor gloriæ, & figura substantiæ eius.

Item multipliciter vtilis per vitam, & doctrinam. Sunt enim petræ vtiles in ædificiis cõstruendis, in plateis sternẽdis, in põtibus faciendis, in hostibus expugnandis, in lupis & canibus effugãdis, pro infirmitatibus variis sanãdis, pro turribus regis ampliandis, pro castris & ciuitatibus muniẽdis, pro hostibus feriendis, & se defendẽdis. Quę omnia Christus fecit: Ipse enim in mundum veniens spiritualis ecclesiæ ædificium construxit, cuius ipsemet angularis lapis, & fundamentum fuit. Ipse etiam plateas, i. latitudines populorum, vel humiles, & planas mẽtes fidelium diuersis lapidibus, id est, donis, vel virtutibus strauit: Ipse quoque pontem pœnitentiæ ad flumen peccati pertransseundũ fecit. Ipse hostes spirituales pro nobis expugnauit. Ipse lupos, id est, hæreticos, & canes, id est, persecutores effugauit. Ipse autem infirmitates varias tam carnales, quam spirituales sanauit. Ipse turres regis, id est, potentias bene regentium ampliauit. Ipse etiam ciuitates & castra, id est, fidelium habitacula, Angelorũ, s. custodia muniuit. Ipse etiã à dæmonibus, & quibuslibet tentationibus nos protegit, & defendit.

Christus etiã assimilatur chrysolito qui est lapis Ægyptiacus, vt aurum lucens, sicut ignis scintillans, & mari similis, ad virorem declinans. Ita dominus noster Iesus Christus fuit sicut aurum lucens per sapientiæ splendorem, scintillans per doctrinæ feruorẽ, maris similis per passionis dolorem, ad virorem incorruptionis tendens per carnis resurrectionẽ. Item dicit Dioscо. quod chrysolitus in auro positus, & in sinistro lacerto portatus, terrete & fugare dæmones dicitur, & contra timores nocturnos iuuat, & melãcholicam euacuat. Quæ siue vera Dioſc.

Digitized by Google

sint siue non, tamen per similitudinem verissime Christo competunt. Qui tunc ponitur, in auro, quando præ cunctis diligitur, quia sicut aurum præcedit omnia metalla, ita amor Christi debet excedere omnes alios amores. Sed tunc in sinistro lacerto portatur, quando aduersitas & tribulatio pro eo patiēter sustinetur. Vel quando in tribulatione eius exēplū præ oculis habetur, vel ipsius auxiliū inuocatur. Ipse. n. deuote inuocatus fugat dæmones, id est, tentationes manifestas, & timores nocturnos, id est, tentationes occultas, quæ magis sunt timendæ: & euacuat melancholiam, i. tristitias, & accidias. s. consolationes infundendo.

Ipse enim electos suos hic refouit per gratiæ consolationem, sed in futuro replebit eos perfecta consolatione æternæ gloriæ, In qua ipse cum Patre, & sancto Spiritu viuit, & regnat Deus, & nūc, & semper in secula seculorum. Amen.

FINIS SECVNDI LIBRI.

PROLOGVS LIBRI TERTII, IN quo de vegetabilium, & plantarum metaphoris pertractare proponit.

VIdete ficulneam, & omnes arbores cum producūt iam ex se fructum, scitis quoniā propè est æstas ita & vos cum videritis hæc fieri, scitote quoniā propè est regnū Dei. Luc. Verbū æterni patris & Dei vnigenitus filius, nostræ perditioni compatiens, & prouidēs saluti, sicut nobis similis fieri voluit in natura, quia. s. exinaniuit semetipsum formā serui accipiēs, in similitudinē hominū factus, & habitu inuentus, vt homo, ita etiā nobis se conformauit in doctrina. Nā sicut Verbū caro factum est, & verus homo est, sic hominum doctor effectus est, & modo humano nos docuit. Naturalis nāque modus est hominum, quorū intellectiua cognitio à sensu sumit initiū, ex sensibus intelligibilia capere, & per visibilium similitudines corporū, etiā in inuisibiliū, & spiritualiū notitiam deuenire. Quē modū factor hominū, vt homines instrueret, tenens cum nos de spiritualibus docere voluit, frequentissime de corporalibus rebus tā naturalibus quā politicis metaphoras introduxit, sicut in Euangeliis patet. Has autem similitudines rerum Christus tanto moderamine tradidit, vt in eis non tantū rudes facillimè informaret, sed & quorumcunq; excelsa ingenia sublimiter exerceret. Quapropter in verbis propositis plantarum seu arborū exemplum introduxit ad regni Dei tempora designanda. Videte (inquit) ficulneā, & omnes arbores &c. Vbi nō ociosè Dominus inter omnes generaliter arbores de ficulnea solū curauit facere mentionē, vtpotè de cuius singulariter folijs legunt primi nostri parētes post trā-

Luc. 21.

gressionem

Digitized by Google

greſſionē præcepti, nuditatis ſuæ ignominiā contexiſſe. Nam dicitur. Aperti ſunt oculi amborū. ſ. Adę. & Euę. Cumq; cognouiſſent ſe eſſe nudos, conſuerunt folia ficus, & fecerunt ſibi pèrizomata. Vult ergo nō incōgrue dominus, quod ſicut ficulnea in mūdi principio humanæ trāſgreſſionis primū extitit tegumērum, ita quoq; in mundi termino fiat viçinæ humanæ reformationis iudicium. Cum producunt(inquit)ex ſe fructū, ſcitis, quoniā prope eſt æſtas. Vbi nota, quod non incongrue dominus per fructificationē communiter arborum, quæ tēpore fit æſtatis, Regni Dei, & iudicij vltimę preſēriā deſignauit. Quia cum illud iudicium venerit, bonitas Dei apparebit in ſanctis. Nā virtus radicum in hyeme nō videtur quia ramos vacuos folijs, & fructibus dimittit: quæ tamē in æſtate apparet, tum eaſdem, videlicet arbores fructibus, & frondibus replet. Similiter in cōmuni iudicio bonitas virtutis Dei in ſanctis apparebit, cum eos omni infirimitate & penuria depoſita, decorabit, Ita(inquit)cum vos videritis hæc fieri, ſcitote quoniā prope eſt regnum cælorum, Regnum vtique, Mat. 25. de quo dicit, Venite benedicti patris mei percipite regnum. Hoc quippe regnum in quo conformabit ſaluator corpus humilitatis noſtræ, configuratum corpori claritatis ſuæ, ita, vt regnum Dei etiā intra nos ſit. Sed, quia nos generaliter Dominus ad omnes arbores conſiderādas inducit. Videte (inquit) non ſolum ficulneam, ſed & omnes arbores, &c. vt hanc ipſius doctrinam melius nos implere poſſimus, in hoc tertio huius operis libro expletis mineralibus, de plantis, & arboribus, ac de ipſarum partibus, & varijs proprietatibus earundem introducemus exempla, quibus non de vltimis temporibus tātum, vt introducit in verbis præfatis Dominus inſtruamur, ſed in noſtris magis actibus, & moribus diligamur.

Virum ſpiritualem temporalia abdicantem indies magis proficere poſſe, ex ſimilitudinibus putationis arborum, exactè cognoſcitur.

Cap. I.

ABdicatio temporalium aſſimilatur putationi arborum. Primò, quia putatio arboris facit arborē magis creſcere. Videmus enim, quod arbor amputatis in ferioribus ramis circunſtantibus, magis creſcit in directum ſuperius, quia humor qui tendebat ad ramorum nutrimentum, totus conuertitur in arboris augmentum. Sic etiam ſimili modo amputatis tēporalibus curis, per aſſumptionem videlicet voluntariæ paupertatis, dum totus animus ad ſpiritualia trahitur, miro modo in ſpirituali gratia proficit, & augetur. Vnde Geneſ. dicitur. Gen. 41 Creſcere me fecit Deus in terra paupertatis meæ.

Secundò, putatio arboris facit eam magis vireſcere. Videmus enim, quod arbores interdū, dum multum veteraſcunt, efficiuntur aridæ, & ſuam viriditatem amittunt. ex eo, quod poſtquam plāta ſenuit, decreſcit cortex eius, & ex frigiditate clauduntur pori radicis eius, ita, quod humorem, qui plantum nutrit, ingredi prohibet, & ſic ipſa arbor areſcit, ſed ſi tūc præſcinduntur, & putantur rami arefacti ſuperius, & ſciadatur radix inferius multò fimius trahit ſuccum per lignum radicis, & nō per corticem, & ſic incipit emittere ſurculos, & ramos virentes. Sic etiam ſimili modo ſolicitudo & occupatio temporalium, velut quoddam animæ ſeniũm, corticem arboris, id eſt, exercitium extrinſecus viri ſpiritualis facit

Digitized by Google

decrescere: quia tãto minus exercitatur quis in spiritualibus, quãto plus occupatur in tẽporalibus.

Item radicem cordis infrigidat, & poros eius, id est, affectus claudit. Quia quãto plus curæ tẽporalium crescunt, tanto spirituales affectiones in mẽte frigescunt. & deficiunt. Est ergo necessaria (vt arbor reuiuiscat) amputatio ramorum, id est, abdicatio temporalium occupationũ. Et postquã radix cordis cultello compũctionis se Deo multis scissuris, id est, considerationibus, & affectionibus deuotis aperuerit; fiet nouæ pullulatio gratię & apparebit nona viriditas; .i. noua conuersatio plantæ, hoc est spiritualis personæ. Et de hac renouatione viriditatis loquitur Apost. Renouamini spiritu mentis vestræ, & induite nouum hominem.

Ephe. 4.

Tertio, quia putatio arboris facit eam magis fructescere, ex eo quod per putationem purgatur à superfluo humore aquoso, qui impedit humorem vnctuosum, ex quo fructus producuntur. Nam humor vnctuosus est materia fructuum, ex qua producuntur fructus sicut humor aquosus est materia foliorum. Vnde Ioan. Omnẽ palmitem qui fert fructum, purgabit eum, vt fructũ plus afferat. Ita etiam similiter amputatis & abdicatis temporalibus curis, humor aquosus deficit, id est, mundanus amor, qui est materia foliorum, id est, vanitatum, & leuitatum; & humor vnctuosus, id est, amor gratuitus, & spiritualis proficit, qui fructus bonorum operum facit abundare, Colos. Ambuletis dignè, Deo per omnia placentes, & omni opere bono fructificantes, & crescentes in scientia Dei.

Ioan. 15

Col. 1.

Exemplo balaustiæ mali punici floris, abiectos, à mũdoq; despectos, à Deo benigne recolligi declaratur.

Cap. 11.

ABiecti à mundo, recolliguntur à Deo. Cuius exemplum apparet in balauistia, quæ est flos mali granatæ, quæ dum cadit ab arbore, siue armo, recolligitur à medico. Est enim hic flos frigidus & siccus, & habet virtutem restringendi, & desiccandi humorem. Vnde valet contra dysenteriam, & sanguineum fluxũ ventris: vomitum etiam cholericum stringit, si coctus in aceto super furculam pectoris apponatur. Illi autem quasi de arbore cadunt, qui à mundo despiciuntur, & abijciuntur, sicut pauperes, qui sunt frigidi ab æstu auaritiæ, & continentes qui sunt sicci ab humore & fluxu luxuriæ, & mites qui restringunt vomitum choleræ, id est, impetum iræ. Nam pauperes despiciuntur ab auaris, tanquam homines inutiles, continentes despiciuntur à carnalibus, tanquam homines steriles, & agrestes: Mites vero despiciuntur à superbis, tanquam homines pusillanimes: Sed licet tales eijciantur ab arbore, id est, à mundo, tanquam inutiles, tamen recolliguntur à medico, id est, à Christo, tanquam preciosissimi flores, Vnde Apostolus dicit: Quæ stulta sunt mundi, elegit Deus vt confundat sapientes: & infirma mundi elegit Deus, vt confundat fortia: & ignobilia mundi, & contemptibilia elegit Deus, & ea quæ non sunt, vt ea quæ sunt, destrueret: vt non glorietur omnis caro in conspectu eius. Vnde patet quod hæc abiectio mũdi bona est. propter quod dicebat Psalm. Elegi abiectus esse in domo Dei mei, quam habitare in tabernaculis peccatorum.

1. Cor. 1.

Psal. 83.

Abstinentia perfectiones, & vtilitates, ex similitudinibus arboris Agni casti, & Pini eliciuntur.

Cap.

Cap. 111.

ABstinentia assimilatur arbori, quæ dicitur agnus castus. Quæ scilicet est arbor calida & sicca, vnde flos eius, siue semē poros corporis aperiendo, spiritus euaporando, humiditatem naturalem cōsumendo, castitatem inducit. Et ideo flos eius maximè agnus castus dicitur, quia suo odore & vsu (vt dicit Dios.) homines castos reddit. Similiter etiam abstinentia, & afflictio carnis, certum est, quod castitatem inducit & etiam custodit, tum quia vigorem carnis minuit, tum quia materiam luxuriæ, scilicet humorem seminalem, qui ex cibo causatur, subtrahit. Nota ergo, quod agnus castus tria facit, sine quibus abstinentia parum valet.

Primum est, quòd poros aperit, quasi autem pori animæ, sunt sensus corporis qui ad spiritualia, & vtilia debent aperiri, scilicet oculi ad videndum vtilia, ad plorandum peccata, & ad legendum spiritualia documenta. Item nares ad attrahendum odores, id est, bonorum exempla: & os ad confitendum peccata, & ad instruendum proximum, ad laudandum Deum, ad percipiendum cibum sacramentalem.

Secundum est, quia agnus castus spiritus euaporando educit. Sic similiter ab anima ieiunantis euaporati spiritus debent, hoc est progredi spirituales meditationes, spirituales affectiones, & spirituales rationes.

Tertio, ratione minutionis; quia agnus castus humorem nutrimentalem minuit, siue consumit. Hic est humor cibalis, ex quo luxuriæ materia fluit, quem dum abstinens subtrahendo minuit, luxuriæ fluxum consumit: propter quod dicit Hieronymus. quod sine Cerere, & Baccho, id est, sine cibo & potu, friget Venus. Et redditur homo ita per abstinentiam corpore castus, & spiritu mansuetus, vt recte agnus castus dicatur. Item abstinentia delicijs corporalibus præseruat spiritū à vitiorum passionibus. Cuius exemplū apparet in pino, Nam pinus diu durat si à suis corticibus fuerit spoliata, eo quod inter lignum & corticem vermes fiunt quæ lignū corrodunt. Quasi enim exteriores cortices arboris, sunt exteriores delitiæ carnis, ex quibus inter carnem & spiritum, scilicet in sensualitate vermes, id est, carnalium desideriorum passiones generantur, quibus spiritus vehementer corroditur, idem molestatur, & dissipatur. Sed corticibus. i. delitijs amoris, huiusmodi vermes, id est, carnis passiones pereunt, & cessant: & tunc spiritus quasi liber à carnis corruptela, incorruptibilis conseruatur. Apostolus: Expoliantes: vos veterem hominē cum actibus suis. Col. 3.

Hiero.

Nonnullis florum, piriq; exemplis, aduersitates plurimum prodesse, & prosperitatam obesse, ac Dei gratiā fideles, nutrire declarat.

Cap. 1111.

ADuersitas mūdi plerunq; hominem ad seipsum reducit, sicut prosperitas econuerso educit hominem à seipso. Cuius exemplum apparet in floribus, qui frigore noctis contrahuntur, & calore diei foras euocātur. Quasi enim frigus noctis est rigor aduersitatis: hic florem contrahit, dum hominem tāgit, ad seipsum redire, seque recognoscere cogit. Sed quasi diei calor est prosperitatis fauor, qua dum homo inaniter extollitur, extra seipsum vagatur. Item aduersitas seculi, sicut homini habēti gratiam Dei prodest, sic non eam habenti nocet. Cuius exemplum apparet in piro, quia pirum post cibū comestū prodest, ex eo quòd laxatiuū est-

Digitized by Google

Nam comprimit cibaria ad locũ decoctionis, & neruos orificij stomachi confortat. Sed ante prandium sumptum constipat. Et si quis multa & sæpe ex eis comedat, vermes in ventre generant, & cholicã passionem duram, & incurabilem prouocant. Cibus autem & nutrimentum animæ, est gratia Dei. Nam sicut dicit philosophus ex eisdem nutrimur, ex quibus sumus. Sumus enim spiritualiter per gratiam Dei, secundum illud Apostoli: Gratia Dei sum id quod sum: ergo ex gratia Dei nutrimur. Si quis ergo ex hoc cibo, siue nutrimento refectus sit, scilicet quod gratiam Dei habeat in se, vtiliter pyrum sumit, quia non obest, sed prodest, si tribulationem incurrit. Quia licet tribulatio grauis sit ad portandum, tamen laxat, id est, purgat peccatũ, & confortat etiam animã ac roborat in bonum. Nam virtus in infirmitate perficitur, sicut Apostolus dicit: Sed si quis esset ab hoc nutrimento vacuus, & ieiunus, scilicet gratiam non habens, tunc ei tribulatio nocet, ex eo, quòd generat ei plerunque aut constipationem, id est, duritiam mentis, & desperationem aut vermem, id est, impatientiæ inquietationem, aut cholicã, id est, implacabilem iracundiæ passionem.

Aristo.

1. Cor. 15.

2. Cor. 12.

Ex iunipери, pyri, Zingiberis, petroselinique variis proprietatibus ac similitudinibus, Dei amoris feruorem in carnis asperitate, mentisque humilitatẽ conseruari explanatur.

Cap. v.

AMoris diuini ignis conseruatur in asperitate carnis, & in humilitate mentis: cuius exemplum apparet in iunipero, quę est arbor aspera, & aculeata habens folia, signans asperitatem pœnitentiæ. Iuniperus etiam ignem conseruat: quia si accenditur, vix extinguitur, in tantum, vt si prunæ eius sub cineribus operiantur, vsq; ad annũ minime extinguantur, vt dicit Isi. In asperitate ergo iuniperi, accipe asperitatem carnis; in cineribus vero eiusdẽ, intellige humilitatem mentis: in quibus diutius perseuerat diuini feruor amoris. Item amor charitatis etiam mala conuertit in bona. Nam sicut dicit Apostolus. Diligentibus Deum, omnia cooperantur in bonum. Huius exemplum apparet in pyro, quia pyra immatura, quæ sunt pontica, & dura, & grossa, & ad esum mala, per decoctionem ignis efficiuntur bona Sic per decoctionem, & vigorem ignis charitatis, etiã magnæ, & grossæ aduersitates cedũt homini in bonum saltem animæ per patiẽtiam, quam charitas generat. Nam patiens est charitas, vt dicit Apostolus.

Isido.

Rom. 8.

1. Cor. 11.

Item amor charitatis assimilatur zingiberi, quod radix est herbæ calidum, & humidum, & valet contra frigidas causas pectoris, & pulmonis; stomachi dolorem, & intestinorum mitigat, ventositates extenuat. Quanto autem est albius, & recentius, tanto acutius, & melius. Sicut zingiber igitur radix est herbæ, sic charitas est radix iustitiæ, & sanitatis animæ. Ephes. in charitate radicati, & fundati. Ipsa etiam cum sit ignis spiritualis, est calida, quia facit mentem feruere, & nihilominus est humida, faciens lachrymas fundere. Psalm. Transiuimus per ignem, & aquam, & eduxisti in refrigerium. Ignis, est charitatis feruor; aqua lachrymarum humor. Ex quibus duobus in anima refrigerium magnum relinquitur. Hæc est quæ repellit frigus accidiæ causantis in pectore, id est, in intellectu frigidas cogitationes, & in pulmone, id est, in voluntate frigidas affectiones. Hæc est etiam, quæ mitigat

Ephe. 3.

Psal. 65.

Digitized by Google

tigat dolores interiores impatientiæ, vel ira, & extenuat ventositates, & inflationes vanæ gloriæ,
2.Cor.8 & superbiæ. Corinth. Scientia inflat, charitas ædificat. Similiter amor Dei etiam tanto melior, & acutior, quanto albior, id est, mūdior, & recētior, id est, feruentior, ne scilicet vetustate tepescat.

Item charitatis amor assimilatur petroselino.

Primo, propter originem: quia maximè in petris, & in locis petrosis oritur, & propterea dicitur petroselinum. Loca autem petrosa, sunt corda imitatorum Christi. De quo dicit Apostolus, quod
1.Co.10 petra erat Christus. Et in talibus inuenitur verus charitatis amor. Vnde ipse dixit. Hoc est præceptū meum, vt diligatis inuicem sicut dilexi vos.

Secundò, propter odorem. Nam petroselinum est odoriferū, quia scilicet amatores Dei etiā proxi-
Ie.15. mos per bonorū operum recreāt odorem, sicut Apostolus dicit:
2.Cor.2. Christi bonus odor sumus.

Tertio, propter calorem, quia petroselinum est herba calida, & sicca, diuretica, & apertiua, diuisiua, & consumptiua, stomachi confortatiua & appetitus excitatiua. Similiter charitatis amor mentem calefaciendo, & inflammando habet virtutem apertiuā, quia cor Deo aperit: & diuisiuam quia mundo per contemptum diuidit. Item consumptiuam, quia humorem, id est, amorem peccati consumit. Item confortatiuam, quia confortat ad bene operandum, & appetitus excitatiuam, quia scilicet mentem excitat ad cælestia appetendum.

Auaritiam valde detestabilem esse, ex cepe iusquiamique exemplis comprobatur.

Cap. VI.

AVaritia assimilatur cepe.

Primo, propter complexionis frigiditatem, quia cepe (secundum Dioscorem) est frigidæ, & viscosæ naturæ, maxime, quod est oblongum, & illud quod est rufum, & illud quod est crudum. Similiter auaritia, est inordinatus amor temporalium, animam infrigidat, calorem charitatis excludendo. Item inuiscat eam fortiter capiendo, & tenēdo, & præcipue si sit oblonga, id est, diuturna, scilicet in homine inueterata, quia tunc semper crescit. Item si rufa, id est, inflammata ex paupertatis necessitate. Item si cruda, id est, non cocta tribulationis igne, quæ aliquando purgat animam, vel saltem minuit amorem mundi.

Secundò, propter nutrimenti modicitatem, quia cepe crudum, modicum, imo nullū quasi nutrimentum corpori tribuit, vt dicit Dioscorides. Similiter accumulatio auri, modicum nutrimentū frequēter confert etiam eius auari corpori, quia multi propter auaritiā secundū corpus miserè, & tenuiter viuunt, sed animę penitus nullum, quia vtiliter pro anima sua auarus sua bona non tribuit.

Tertio, propter nocumēti multiplicitatem. Nam cepe crudū, & comestū cholericos oslēdit, quia videlicet auaritia iram ad quam cholera inclinat incendit. Item huiusmodi cepe inflationem gignit, quia diuitiarum abundantia, quam auaritia colligit, inflationem superbiæ inducit. Item acumine suo caput percutit, & nimis comestum insaniam facit, & terribilia somnia ostendit. Sic nimia prosperitas diuitiarū, quam auari habent, facit eos infatuari. Item ad literam habent quandoque auari somnia terribilia, somniantes latrones, & prædones: vel quia post somnum mortis faciliter eorū diuitiæ tanquam vana somnia euanescunt.

Iob,

Digitized by Google

Iob. 27. Iob. Diues cum dormierit; nihil secum affert: aperiet oculos suos, & nihil inueniet. Item suo odore facit lachrymari. Quia frequenter auaritia est causa fletus, & doloris, quia quando auarus perdit quæ diligit, cruciatu suo & dolore cogitur lachrymari.

Item auaritia assimilatur iusquiamo; quæ est herba venenosa, & mortifera: propter quod dicitur insania. Et hæc (vt dicit Dioscō.) habet virtutem constringendi, & somnum prouocandi. Similiter auaritia veneno cupiditatis extinguit vitalem calorem charitatis, & ita est causa mortis spiri-
1. Ioa. 2. tualis. Ioā. Si quis diligit mundū, non est charitas patris in eo. Item constringit cor auari ad non subueniendum pauperi, & bursam ad non restituendum. Hæc etiam est quæ causat circa spiritualia pigritiæ & negligentiæ somnum. Psal.
Psal. 75. Dormierunt somnum suum, &c. *Bona arboris boni effectus varij, & eius impedimenta, crocisque perfectiones describuntur: quibus multis similitudinibus boni viri comparantur.*

Cap. VII.

BOnus homo assimilatur arbori bonæ. Bona enim arbor illa iudicatur in qua est fructuum maturitas, fructuum pluralitas, & fructuum suauitas. Et
Matt. 6. hæc tria tanguntur Matt. Bona arbor fructus bonos facit. In eo, quod dicit, Facit fructus, tangitur fructuū maturitas. Sed in eo, quòd dicit fructus in plurali, tangitur fructuum copiositas. In eo, quòd dicitur Bonos, intelligitur fructuum suauitas. Quædam ergo arbores sunt ex quibus nullus nascitur fructus propter defectum humoris, & sunt homines otiosi & inertes, qui propter defectum amoris nihil boni operantur. Vnde arbores huiusmodi, ne otiosè terram occupent, excidētur, & in ignem mittentur. Quædam verò faciunt fructum, sed paucū, quod est propter paucitatem humoris & caloris. Et tales sunt, in quibus est modicus humor compunctionis, & modicus calor dilectionis inuenitur sine frequentia bonæ operationis. Sunt etiam quatuor causæ aliæ, quare scilicet arbores aliquę sunt fructum modicum facientes.

Prima est, quando sunt nimis frondosæ, quia humor qui deberet transire ad fructus, conuertitur ad folia. Et tales sunt qui delectantur tantum in foliis verborum. Vnde assimilantur ficulneæ, Matt. 21
cui Dominus maledixit.

Secunda causa est, quando nimis sunt proceræ. Humor enim à radice ascendens, per arboris altitudinem & latitudinem latè se diffundit, & ad ramos transiens paulatim euanescit. Magni enim viri, & prælati aliquando sunt infructuosi, quia ea quæ deberent dare pauperibus, expendunt in suis vanitatibus. Ambro. dicit: Ambr.
Auis se sociat auibus, & pecus pecoribus, pisces piscibus: solus tu homo consortem excludis, feras includis, parietem vestis auro, & pauperem nudas vestimento; panem petit pauper, & non accipit, equus tuus aurum sub dentibus mandit.

Tertia causa est, quando sunt nimis vetustæ, quia tunc (vt dictum est supra capitulo primo) radix indurātur, & frigiditate cōfringuntur pori radices, ita quòd humor ingredi non potest, quo plāta nutriatur, & fructificet. Sed si perforetur radix, aut scindatur, & illi scissuræ immittatur lapis, tunc trahitur succus per lignū radicis, & purificatur, & fertilior efficitur, sicut dicit Philosophus de Arist. de
amigdalo antiqua si perforetur veg. & radix eius. Quando igitur aliquis plant. est vetulus in peccato, tria foramina

mina siue scissuras in corde suo oportet facere, primum per dolorem contritionis, secundū per pudorem confessionis, tertium per laborem satisfactionis.

Quarta causa est, quando arbor non amputatur, quia tunc humor qui conuerteretur in fructum, cōuertitur in ramusculos superfluos, & inutiles. Vnde arbor melius fructificat, si homo ab eo superflua remoueat, eo, quod humor qui transit in nutrimentum superfluorum, illis remotis trāsit in fructum. Ioan. Omnē qui facit fructum purgabit eum, vt fructū plus afferat. Et ideo purgationi plantarum in vere est insistendū. Similiter si homo resecat à se superfluitates cibi, potus, & somni, & aliorum huiusmodi, efficitur aptus ad magis abundandum in spiritualibus fructibus, & pœnitētiæ operibus. Et nota, quod rami arborum quanto plus sunt onusti fructibus, tanto magis inclinātur: quia sancti viri quanto plus abūdant bonis operibus, tanto magis humiliantur.

Ioan. 15

Quædā autem arbores sunt, quę licet fructus multos habeant, non tamen faciunt eos malos. Matth. Mala arbor fructus bonos facit. Quandoque tamē cōtingit, quod arbor mala à sua malitia trāsmutatur in arborem bonam, & quod bonos fructus producēs efficitur. Sed ad hāc transmutationem arboris sunt quatuor necessaria.

Mat. 7.

Primo labor. Nam, sicut Aristoteles dicit, arbores siluestres per debitā culturam efficiuntur hortenses: & ponit exemplum de amigdalo, quę si est amara, per culturam efficitur dulcis. Sic homo debet cor suum colere, & purgare, & tunc bonos fructus faciet.

Arist. de veg. pl.

Secundo, necessarius est locus. Dicit enim Philosophus, quod quædam plantæ in vno loco faciunt fructum pernicioſum, quæ transplantatæ faciunt fructū bonum. Et ponit exemplum de iusquiamo, quia quod in Persia est natum, translatum in Ægyptum est pernicioſum, sed in Hierusalē translatum fit comestibile, & bonum. Similiter animus hominis per translationem pœnitentiæ, de malo statu in bonum cōuertitur. Vnde in Ægypto, id est, in tenebris peccati, positus est pernicioſus, & malus: sed in Hierusalem, id est, in pace iustitiæ, & conscientiæ per pœnitentiam transplantatus, efficitur bonus, & salutiferus. Nota tamen, quod peccatori non prodest transmutatio loci sine mutatione animi Nam sicut dicit Bern. Nec lucifero profuit locus cæli, nec Adæ locus paradisi, nec Loth locus montis excelsi, nec filiis Israël locus deserti. Vnde interrogatus Socrates à quodā, cur locorum mutatio nihil prodesset ad mutationem vitiorum; respōdit: Non est mirum si mutando locū non mutas vitium, quia circunfers semper teipsum.

Tertio, necessarium est tempus. Dicit enim Phi. quod plures plātæ plantantur in verè, in autumno paucæ, pauciores in hyeme, paucissimæ in æstate. Plātatio ergo spiritualis conuenientius fit in vere, id est, in tempore iuuētutis, quam in autumno maturæ ętatis, vel in hyeme senectutis, vel in æstate, ideſt, in feruore malę cōsuetudinis, vbi totus humor deuotionis & gratiæ deficcatur.

Arist. de veg. & plan.

Quarto, necessarius est surculus, qui trunco insertus totam eius virtutem trahit ad suam qualitatem. Et significat verbum Dei, quod animam sic immutat, quod quæ primo faciebat fructus amaros, & noxios, postea facit fructus dulces, & salutiferos. Iac. In mansuetudine suscipite insitum verbum, quod potest saluare animas vestras.

Iac. 1.

Item

Item nota, quod bonus homo malo associatus, nonnunquã eius malitiã impedit, aut tollit. Cuius exemplum apparet in pyris; quia hoc habent pyra proprium maximè sylvestria, quod cũ fungis malis accepta omnem abeis auferũt lęsionem, puluis etiam pyri sylvestris bibitus, valet similiter contra fungos. Quid autem per sylvestre pirum, nisi hominem intelligimus bonum, à malorum hominũ quidem consortio, & contagio semotum, & orationũ solitudini deditum, vel in cepe pœnitentiæ positum? Huius tamen societas, & pœnitentia, fungi malitiã, i. hominis mali nequitiam suis plerunque, aut exemplis aut monitis, vel meritis impedit, vel tollit, eius etiam puluis, i. humilitas visa, vel puluis, i. mors, eius corpus incinerans, & animam glorificans, etiam quandoque malitiam peccatorum immutat. Nam etiam post mortem sancti nonnunquam peccatores conuertunt, & euellunt.

Item nota, quod bonus homo assimilatur croco. In quo primo posuimus notare bonitatis indicium Quia crocum, est optimum, quod est recens, odoris boni, longum, purum, album, integrum, in spiramine bonũ, & cum tangitur, tingit manum, & leuiter est acutum. Similiter ille est inter bonos & sanctos viros optimus, qui est recens & feruens in opere, odoriferus, i. redolens in hominum opinione. Item longus, i. perseuerans in bona conuersatione; albus, i. purus in intentionem; integer, i. castus sine carnis corruptione, & bonus in spiramine, i. in cõuersatione, siue exhortatione, coloratiuus manus tingentis, i. impressiuus suæ virtutis in sui adhæsione. Ille enim manum tangẽtis se suo colore tingit, qui sibi adhærentem ad imitationem suorum operum, vel suarum virtutum trahit: vel ille manum tangentis se suo colore tingit, qui se lædenti beneficium porrigit: quod pertinet ad viros perfectos.

Item qui est acutus leniter in aliorum correptione, siue increpatione. Debet enim esse acutus in pungendo, sed lenis in percutiendo. Est enim necessarium in correptione delinquentis acumẽ seueritatis cum dulcore lenitatis.

Secũdò, notamus in croco natiuitatis locum. Nam sicut dicit Dioscorides orientalis melior est, quam occidentalis, quia scilicet cõtemplatiuus melior est, quam actiuus, ex eo, quod contemplatiuus melior est, calore solis, id est, amore Christi magis calefactus, & splendore, i. sapientia eius magis illustratus, sicut pars orientalis excedit in calore, & splendore. Dioſc.

Tertiò, notamus in croco floretatis aspectũ: producit enim crocum florem caput habentem ad violæ modum, & in medio tres ramulos. Quasi autem flos croci, est cõuersatio viri boni, quæ debet esse purpurea per charitatem, violacea per humilitatem, & triplicata per fructificationem, scilicet vt fructificet Deo, sibi, & proximo. Vel sicut dicit Bernar. vt viuat humiliter Deo, ordinatè sibi, & socialiter proximo. Bern.

Quarto, notamus in croco cõplexionis temperamentum: est enim calidum & siccum in primo gradu, in suis qualitatibus temperatum. Sic etiam bonus homo, & prudens, & in caliditate, i. spirituali feruore, & in siccitate, i. in abstinentiæ extenuatione temperatus est, secundum debitum gradum, id est, discretionis modum.

Quinto, notamus in croco vtilitatis effectum. Nam crocũ multum est confortatiuum, & valet contra debilitatem stomachi, & contra cordis defectũ: quia boni multũ alios confortant, debiles, i. trepi-

Digitized by Google

trepidos, & corde deficiētes, i. pusillanimes vigorando suis consiliis, exhortationibus, & exemplis.

Quemadmodum quo ad semen, flores, frondes fructus, q; ac ratione loci: plantæ inter se naturaliter differre videntur, sic quadam similitudine boni viri à malis moraliter distinguuntur.

Cap. VIII.

BOni à malis, vel etiam inter se inuicem differunt moraliter, sicut differunt inter se plantæ naturaliter. Differunt enim plantæ, vel arbores à se inuicem, primo in seminibus: quia quædam earū ex semine bono generantur, quædam vero ex malo. Et dicit Albumas. quod ex malo semine non proueniunt de facili bonæ plātæ, nec ex bono de facili malæ: quāuis in animalibus, & potissimè in hominibus fæpe videatur contrarium. Cuius ratio est, vt idē dicit, quia plāta est terræ affixa, propter quod vniforme à terra recipit nutrimentum: animalia vero nō sic, tum propter varietatem complexionis, tum propter volubilitatem volūtatis. Similiter ergo inter homines illi homines ex malo semine nascūtur, qui malorum exempla imitantur. Sed qui bonorūm imitantur vestigia, illi ex bono semine oriūtur. Malum enim semē est semen vitiorū, quod seminauit diabolus. Nam superbiam seminauit in Adā, inuidiā in Cain, incontinentiam in Lamech, gulā in Esau, auaritiam in Balaam, iram in Saul, accidiam in Achitophel. Vnde qui in huiusmodi vitiis illos imitantur, hi sunt qui ex malo semine nascuntur. Vnde dicitur in epistola Iudæ: De illis, qui in viam Cain abierunt, & errore Balaam seducti sunt. Bonum autem semen est, quod seminauit Christus, scilicet humilitatem in matre, fidem in Centurione, abstinētiam in Ioanne Baptista, continētiam virginitatis in Ioanne Euāgelista, & sic de aliis virtutibus, in quibus qui eos imitantur ex optimo semine nascuntur. Nota tamen quod arbor siue planta ex malo semine nata, bona effici potest auxilio culturæ. Vnde dicit Arist. quod si scindatur radix arboris, & illi scissuræ immittatur lapis, fœcunda fiet, si erat sterilis. Cuius ratio est, secundum Albumalar, quia per scissurā fit grossi & noxij humoris vaporatio, & caloris aëris circūstantia attractio, cuius virtute fit illius mali humoris consumptio, & quædam plātæ innouatio. Ipse etiam Philosophus dicit, malogranata stercore porcino firmata, & aqua dulci rigata, meliorescunt. Sicut ergo de malitia mutatur in bonitatē auxilio culturæ, ita malus homo efficitur bonus auxilio pœnitentiæ. Sed debet fieri scissio, id est, apertio radicis, id est, cordis per contritionem, & oris per confessionem, & immitti lapis, id est, perse uerantiæ firmitas, vel constantiæ soliditas apponi, & fimus humilitatis cum aqua compunctionis, vel doctrinæ spiritualis, quæ dulcis est: vel aqua hæc apponenda est eleemosyna: quia ignē ardentē extinguit aqua, & eleemosyna resistit peccatis.

Arist. de veg. plan.

Iuda.

Secundo differunt plantæ, siue arbores quo ad locum, siue situm, secundum quod inuenitur in eis triplex differentia. Vna est quo ad abundantiam humoris, quia quædam plantæ nascuntur in terra, quædam in aqua, quædam in petra, non tamē omnino sine terra, quædam verò in arena. Sed, quæ in petra, parum crescūt, quia humor est paucus, & cito arescūt, nisi per oppositionem humoris, & terræ ab hominibus adiuuent.

Sic

Sic quidam homines spirituales sunt plantati in terra, id est, humilitate fundati. Terra enim est elementum infimum, & stabile; & ideo designat humiles, & bene proficiunt: quia omnis qui se humiliat, exaltabitur. Luc. 14. Quidam vero plantati sunt in aqua gratiæ, vel pœnitentiæ, vel sapientiæ: & isti etiam crescunt vel proficiūt. Psal. 1. Erit tanquam lignum quod plantatum est secus decursus aquarū.

Quidam vero in petra, id est, in corde duro & parum deuoto, & isti cito deficiunt. Nam petra est dura, & parum humorosa Lucæ. Luc. 7. Aliud cecidit supra petrā, & exortum aruit, quia non habebat humorem. Quidam sunt plantati in arena: in quibus scilicet nullus est humor gratiæ diuinæ. Nam arena dicitur ab ariditate. Isti sunt peccatores quorum fructus vani, & inutiles sunt. Nota ergo, sicut dicit Aristot. quod plantæ, quæ nascuntur in locis aridis, sunt paruæ quantitatis propter paucitatem humoris. Quæ vero in locis humidis, fluuialibus, & maritimis, sunt maioris quantitatis propter abūdantiam humoris: Ille tamen quæ crescunt iuxta ripas marium salsorum, non multum crescunt propter arenarum multitudinem, & attracti humoris siccitatem. Sed sicut idem Philosophus dicit, iuxta mare rūbrum hoc fallit, vbi arbores magnæ fiunt propter abundantiam humoris, & caloris. Ex quibus patet, quod in hominibus sicut in arboribus tanto magis fit augmentum (in arboribus quidē corporale, in hominibus vero spirituale) quanto magis abūdat calor, & humor, scilicet in hominibus calor dilectionis, & humor deuotionis. Sed cauendum est, nē sit humor salsus, i. deuotio tristis, & sicca, sicut hypocritarū, de quibus Dominus dixit: Nolite fieri sicut hypocritæ tristes: sed debet esse deuotio læta, & dulcis, nisi esset forsitan tristitia proueniens vel ex pœnitentia, hoc est peccati recordatione, vel ex passionis Christi compassione; quæ quidem ambo per mare rubrum designātur. Quia vtraque compunctio seu deuotio, licet salsa vel amara sit, tamen animam impinguat, & auget. Mat. 6.

Secunda differentia localis attenditur in plantis respectu caloris solaris: Nam plantæ, quæ sitæ sunt versus Orientem citius conualescunt propter aspectum solis, & sufficientiam caloris. Sed versus occidentem econtrario se habent, propter defectum caloris solis, vt dicit Aristot. Ex quo habetur, quod anima citius conualescit in spiritū, si sit in ea aspectus solis, id est, discretio rationis, sufficientia caloris, id est, debita mēsura dilectionis. De qua dicitur, Diliges Dominum Deum ex toto corde tuo, &c. Aristot. de veg. Matt. 22

Tertia differentia localis attenditur in plāris secundum temperiem aëris. Nam sicut dicit Albumasar, si aër vbi nascitur planta, fuerit nimis calidus, poris apertis calor naturalis euaporabit, & ita planta siccabitur. Si vero frigidus nimis, plantam suffocabit: sed tēperies eius nutriet, & cōseruabit. Sic plantationem pœnitentiæ in homine ardor luxuriæ, vel gulæ euacuat, frigus accidiæ dissipat: Sed temperata abstinentia nutrit, & conseruat. Nota ergo, quod secundum Arist. planta quatuor indiget, scilicet semine terminato, & in sua specie perfecto, maturo, & à putredine seruato, Item loco plantæ congruo.

Tertio, humore moderato: & dico moderato, quia ex humoris temperie magis seruatur plantæ nutrimentum. Quia si humiditas fuerit nimia pororum, oppilatio fit, per quos nutrimentum transit ad

Digitized by Google

ad incrementum arboris. Et eodē modo siccitas si superabundauerit pororum & viarum constrictio erit, & sic vtroque modo impedietur nutritio arboris. Sed si cōtemperatio fuerit caloris, & humoris, erit processus plantæ ordinatus, & vtilis.

Quarto, indiget planta, vt dictū est, aēre mediocriter temperato. Eodem modo anima pœnitentis indiget semine spiritualis doctrinæ. De quo Luc. Semen est verbū
Luc. 6. Dei: & istud semen debet esse terminatum & mensuratum secundum capacitatem audientium, & secundum regulas fidei catholicę. Item semine eleemosynæ de quo
2. Cor. 2. Apostolus: Qui seminat in benedictionibus, &c. Et hoc semē debet esse in sua specie perfectum per charitatem scilicet, vt eleemosyna in charitate fiat, dico in sua specie, quia plures sunt eleemosynarum species & modi, siue corporalium siue spiritualium. Itē indiget semine operationis bonę.
Eccl. 11 De quo Eccl. Mane semina semē tuum, & vespere ne cesset manus tua, id est bona opera operari ne desinas, & in mane iuuentutis, & in vespere senectutis. Hoc semen debet esse maturum ad discretionem, vt scilicet cum debita maturitate, & discretione bonum opus fiat. Item semine diuinæ gratiæ sine quo alia nihil valerent. Et
1. Ioā. 2. de hoc semine dicitur, Io. Semen eius, id est gratia, in eo manet, hoc semen debet custodiri à pu tredine peccati, cum qua esse non potest

Secundò, indiget plantatio pœnitentiæ loco sibi congruo. Nam alius locus competit ploranti, vel oranti, scilicet secretus, alius eleemosynam facienti, quia publicus, vbi sint; vel conueniant pauperes, sed non publicus ad ostentationem, & similiter alia loca competunt actiuis, sic alia contēplatiuis.

Tertio indiget humore, scilicet nutrimentali, & cibo temperato, vt sit quædam abstinentia, sed tamen discreta.

Quarto indiget aēre mediocriter temperato: in aēre enim, qui multarum varietatum est susceptiuus, pœnitens intelligitur spiritus, qui temperatus esse mediocriter debet: quia nec nimis calidus, vt aliquid sibi supra vires assumat tanquam præsumptuosus, nec nimis frigidus, vt s. spiritualia & sibi congruentia negligat tanquam sit accidiosus: sed debet esse per discretionem ordinatē temperatus.

Tertio differunt arbores in partibus, scilicet partium suarū multitudine, & paucitate, magnitudine, & paruitate, fortitudine, & debilitate. Cuius diuersitatis causa est diuersitas humoris, qui in aliquibus est lacteus, vt in ficubus & tallis in latum, & in longum est ad se diffundendum idoneus. In quibusdam verò est viscosus, vnde nec ad extensionem aptus. In quibusdam vero est acutus qui ex sua fortitudine ad multam extēsionem est aptus. Et raritas arboris accidit propter insufficientiam humoris: spissitudo vero propter sufficientiam caloris ad condensationem humoris. Quasi autem humor lacteus, quo paruuli, id est incipientes, nutriuntur, est deuotio actiuorum. Sed quasi humor acutus, & subtilior, est cōtemplatiuorū, in quibus etiam est caloris charitatis abundantia. Et ideo tales habent partes, id est ramos operū plures: per frequentiam maiores, id est lōgiores propter perseuerantiam, & fortiores propter constantiam siue patientiam. Sed quasi humor viscosus est amor proprius auarorum, qui ab eis nō separatur, nec faciliter ad alios extenditur. Vnde deficit in eis calor, & charitas: quia charitas non

Digitized by Google

quærit, quæ sua sunt, sic ideo eorũ partes, & rami, i opera siue dona, sunt pauciora, minora, & debiliora.

Quarto differunt arbores in frondibus Et primo in frondium variatione, quia quædam arbores sine plantæ habent folia aspera, propter dominium terrestreitatis, & siccitatis. Quædam vero habent folia lenia propter æqualitatem aquæ humectantis, & proportionem debitam caliditatis. Sic superbi, in quibus dominatur amor terrestris, & siccitas: quia carent humore pietatis, habent folia, id est verba aspera, hoc est contume liosa, & alios asperantia. Sed illi qui humectantur aqua diuinæ sapientiæ, in quibus existit debita caliditas charitatis & beneuolentiæ, hi habent folia, id est verba lenia, & dulcia.

Item differunt arbores in foliorũ duratione: quia quibusdam arboribus folia cito cadunt, propter humorem rarum, nõ vnctuosum, & cito siccabilem. In quibusdam vero permanent diu propter causam contrariam. Similiter in illis quibus deest vnctuosus humor gratiæ, & deuotionis, cito cadunt folia, quia cito deserũt promissa. Nam sicut faciliter verbis promittunt, ita faciliter & cito à promissis deficiunt. Sed illi, in quibus econtrario est gratia & deuotio, firmi sunt in promissis: & isti sunt sicut arbores ex quibus folia non
Psal. 1. cadunt. Psal. Et foliũ eius non defluet. Vnde tunc folium defluit, quando facit cõtrariũ eius, quod aliis dicit.

Item folia arborum differunt in figuratione. Quia quarundam arborum sunt folia stricta, quarundam lata, quarundã acuta, quarũdam rotunda, quarundam scissa, quarundam solida: quæ omnia variantur secundũ varietatem humoris magis vel minus terrestris, vel viscosi, & propter calorem æqualiter, vel inæqualiter humorẽ extendentem.

In hoc autem significatur, quod verba siue corrigẽtium, siue docẽtiũ, siue consulẽtiũ nõ semper debẽt esse vniformia, sed diuersificari debẽt nõ solum in substãtia, sed etiã in modo proferendi, secundũ exigentiã personarũ, negociorũ, locorum & temporum.

Quinto differunt arbores floribus. Quia quædam arbores florẽt quod est propter puri & subtilis humoris existentiam in medulla. Quædam vero sunt quæ non florent propter nimiam viscositatẽ humoris, eo quod subtiliari non possit, nec propter suam vnctuositatem in subtilem florum substantiam dilatari, vt patet in ficu. Quædam etiam non habent flores propter liquiditatem, quæ nõ potest in florum substantiam coagulari, vt patet in palma, & similibus, de quibus exemplificat philosophus. Per flores ergo qui ex subtili & puro generantur liquore, intelliguntur subtiles meditationes & purę, & considerationes contemplantium, quæ requirunt puritatem affectus, & subtilitatẽ intellectus. Vnde non in omnibus arboribus, id est in omnibus hominibus etiam bonis hæc inueniuntur, ex eo quod in quibusdam licet sit humor vnctuosus deuotionis, & gratiæ, tamen est grossus. Quia licet quidam habeant mentem deuotam. tamen habent eam simplicem, & grossam, & ideo non aptam ad subtiliora contemplanda, & licet non habeant flores, tamen possunt habere dulces fructus, id est opera, sicut habent istæ arbores ficus & palma.

Illi autem in quibus abundat liquidus, & fluidus humor carnis, id est amor carnalis, multo minus apti sunt ad flores contẽplationis

Digitized by Google

plationis habendos. Sexta differentia est in fructibus. Quia quædã arbores sunt infructuosæ, quæ fructus non producunt, sed folia tantum emittunt. Et talibus assimilãtur mali Christiani, qui verba confessionis fidei habẽt, sed opera fidei non habent. Apostol. Cõfitentur se nosse Deum, factis autem negant. Thi. 1.

Item mali doctores, & prælati, qui solum habent verba doctrinę, sed non opera vitę. Matth. Dicunt enim & non faciunt. Matt. 23

Item illi, qui verbis promittũt, vel vouent, sed facto promissa, vel vota non implent. De quibus dicitur Ecclesiastici: Melius est non vouere, quam post promissa vota non reddere. Displicet enim Deo infidelis & stulta promissio. Eccl. 5.

Quædam vero arbores sunt fructuosæ. Circa quod notãdum, quod arbor ad fructificandum indiget triplici exteriori fomento, scilicet humore terræ nutriente. Nam secũdum philosophum, terra est mater plantarum, eo quod suo humore plantam more matris nutriat, ex quo etiam nutrimento, & humore fructus producitur. Indiget etiam Sole humorem situm in medulla digerente, & præparante: quia humor nutrimentalis non potest in planta transire ad materiã fructuum, nisi prius calori ipsius plantæ adiuncto calore solis decoquatur, & digeratur, & ad locum emissionis fructus attrahatur. Et hinc est, quod in verè, quando calor solis incipit augeri, plantæ folia & fructus incipiunt emittere, quia sol suo calore partes plantæ, & humores strictos à frigore procedẽte resoluit & digerit, & ad loca debita attrahit & deducit. Et hinc est etiam quod in locis multum à sole remotis, plantæ paucæ sunt, & non fructificant: vt dicit Arist. Cuius ratio est secundum Albumasar, quia illi, qui sunt directè sub septentrione, diem habẽt per dimidium annum continuè, & per alium dimidium annum habent noctem, in æstate igitur non potest ibi crescere planta, propter nimium calorem, nec in hyeme propter maximam frigoris continuationem: propter quod sicut dicit Aristot. planta ibi generata non habet vires ad fructus producendos, deficiente causa. Nam calor, qui est causa plantarum, & fructuum, in vna parte anni omnino modum excedit, in alia vero parte omnino deficit.

Tertio indiget planta tempore. Indiget enim hyeme ad humoris seminalis aggregationem, & vere ad humoris emissionem, tunc enim non est frigus vehemens humorem comprimens, nec calor vehementer adurens, vel humorẽ consumens. Indiget etiam æstate ad fructuum maturationem, & autumno ad fructuũ repletionẽ, & collectionem. Sicut ergo planta his tribus indiget ad fructificandum, sic etiam homo ad bene operandum, & præcipuè in operibus actiuæ vitæ, scilicet calore charitatis cum humore pietatis, & discretione siue oportunitate temporis. Omni enim operi sive rei tempus est, vt dicitur Eccles. Vel ad fructificandum per opera pœnitentiæ indiget homo his tribus, scilicet humore compunctionis, qui scilicet est plantæ, id est animæ plangentis quoddã nutrimentum, scilicet humor lachrymarum secundum illud Psal. Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte. Eccl. 3

Item feruore dilectionis, per quẽ mens quæ primo fuerat peccato constricta, resoluitur, humor deuotionis attrahitur, & decoquitur dum feruens efficitur, ad bonorum operum productionẽ perducitur.

Digitized by Google

ducitur. Sed attẽde, & feruor pœnitentis, vt bene fructificet, debet esse temperatus, id est discretus, vt etiam dictum est superius, ita, vt neque deficiat per accidiã frigus, neque excedat per indiscretionẽ. Indiget enim hyeme, id est tempore suo quo se ab exterioribus ad interiora recolligat; & vere, id est tempore quo abundanter humorem pietatis per opera misericordiæ emittat. Itẽ æstate, in qua per contemplationis meditationẽ vel orationem seipsum ad feruorem accendat, vt sic fructus maturos, ideſt opera perfecta exhibeat, quousque finaliter sequatur autumnus, ideſt mortis tempus, quo suæ vitæ, & totius temporis fructus, id est præmia colligat.

Charitatis excellentiæ, perfectiones atque vtilitates, ex radicis cypressi, casiæ fistulæ, calamenti, caricæ, & denique mente quamplurimis similitudinibus aperte intelliguntur.

Cap. 4 x.

CHaritas assimilatur radici. Primò ratione originis. Quia ex humore de terra accommodato, & caloris cœlestis beneficio radix generatur, & à calore cœlesti tota penetratur, nutritur, & conseruatur. Similiter ex humore deuotionis attracto per feruorẽ orationis, & beneficio cœlestis caloris, ideſt superni & increati amoris, qui est Spiritus sanctus, generatur, ideſt diffunditur radix charitatis, & ab ipso calore cœlesti, ideſt Spiritu sancto nutritur & conseruatur. Vnde Apostoli in oratione vnanimiter perseuerantes, & cum deuotione expectantes, Spiritum sanctum acceperunt, per quẽ charitas diffusa est in cordibus eorum & nutrita, & conseruata. Hiere. Ad humorem mitti radices. Hier. 17. Luc. 75.

Secundo ratione firmitatis, siue profunditatis: quia quanto matrici terræ profundius se infigit, tanto fortius, solidius, & firmius arboris fundamentum existit: sic quanto charitatis amor ineſt cordi profundius, & infixius, tanto spiritualis homo firmius est, & solidius fundatus. Vnde Apost. In charitate radicati, & fundati. Ephe. 4.

Tertio ratione virtutis, quia quamuis radix sit in substantia mollis, tamen fortissimos lapides vi caloris penetrat, & effodit: Sic charitatis amor, quamuis per patientiã sit mollis: nam molle non resistit tangenti, & sic perfectus non resistit lædenti, scilicet iniuriam pro iniuria reddendo, sed potius ei parcit. Item quamuis sit per mansuetudinem dulcis, quia charitas patiens est, & benigna est, tamen fortissimos lapides, id est immanissimas persecutiones, seu cruciatus virtute Spiritus sancti superat, & vincit, immo radices diuini amoris in petris duris magis condensantur. Quia scilicet charitatis affectus, & effectus in duris & asperis passionibus magis multiplicantur. Iob. Super aceruum petrarum radices eius denſabuntur. Iob. 8.

Quartò, ratione actualitatis, quia charitas omni tempore agit, & crescit: Nam radix tempore hyemali, calorem & humorem in se colligit, quem vernali tẽpore foras effundit. Sic charitas tẽpore aduersitatis in semetipsa pinguescit Sed prosperitatis tempore aliis se effundit, & per vigorem operis proximis reuiuiscit. Ose. Erumpet radix eius, vt Libani. Aug. Radix omnium bonorum est charitas, radix omnium malorum est cupiditas. Ose. Augu.

Quintò, ratione victoris, quia scilicet sicut ex radice est viror arboris, ita ex charitate meritum operis. Vnde Grego. dicit, quod sicut multi arboris rami ex vna radice prodeunt, sic virtutes multæ ex Grego.

Digitized by Google

ræ ex vna charitate generantur. Nec habet aliquid viriditatis ramus boni operis, si non manet in
Hier. 12 radice charitatis. Hiere. Plantasti eos, & radicem miserunt, proficiunt, & faciunt fructum. Gregor. Quisquis in charitatis radicem se infert, nec à viriditate deficit, nec à fructu inanescit.

Item charitas assimilatur Cypresso.

Primo, ratione substantiæ. Est enim substantia similis Cedro, quia sua substantia est imputribilis, & semper sua permanet firmitate. Videmus autem quod ligna putrefiunt ex humore aqueo superabundante. Sed hoc modo charitas putrefieri, vel corrumpi non potest: quia aquositas, i. vehemētia tribulationis non prævalet cōtra eam, Can. Aquæ multæ nō poCan. 8. terunt extinguere charitatem.

Secundo charitas assimilatur cypresso, & hoc ratione figuræ: quia cypressus in rotundum eius se erigit, vnde etiam eius fructus figuram imitatur, & ideo cypressi coniferi appellantur. Rotunditas autem figuræ, perfectionem charitatis significat. Quia figura rotūda siue circularis, (secundum phiAriſt. de cæl. losophum) est perfectissima figurarum. Vnde rotunditas cypressi est perfectio charitatis. Et ideo secundum Apostolum. Charitas est
Coll. vinculum perfectionis. Hæc enim virtus est quę mentem Deo ligat, & iungit, & cōiungendo perficit. Quod autem figura cypressi sursum tendit, significat, quod charitas
Eccl. 50. sursum trahit. Ecclesiastici Quasi cypressus in altitudinē se tollens. Quod autem figura cypressi in conū se stringit & acuit, significat quod diligentes Deum quanto plus in charitate proficiunt, semper magis se restringunt, scilicet ab illicitis, à superfluis & etiam à necessariis. Sic ergo ex figura cypressi ostenditur, quod charitas hominem perficit, perficiendo erigit, & erigendo stringit, & vnit.

Tertio ratione redolentiæ. Est enim cypressi lignum, secundum Isido. suauissimum in odore, vnde Isido. folia habet, licet amara, tamen odore vinolēta, vt dicit Plinius. Si- Plin. militer odor charitatis tam suauis est Deo, vt sine ipso nihil redoleat. Nā neque eloquentia, neque eleemosyna, neque sciētia, neque fides, neq; prophetia, neq; quodcunque opus, siue donum, habet charitate deficiente meritū apud Deum, sicut expressè explicando per singula Apostolus ostendit di 1. Cor. cens: Si linguis hominum loquar, 13. & Angelorum, charitatem autem non habeam, factus sum velut æs sonans, &c. Augu. Charitas est si- August ne qua nihil valent omnia, & quę vbicūque fuerit, ad se trahit omnia. Charitas ergo tota est odorifera, ita, vt eius folia, i. verba, licet amara, & aspera videantur interdum esse in delinquentium correptione, tamen odorifera sunt in corripientis intentione, & medicinalia sunt in correpti emendatione. Et ideo Prou. dicitur, quod Prou. 27 meliora sunt vulnera diligentis, quàm fraudulenta oscula odiētis. Nam diligens non vulnerat, nisi vt medicus, qui solummodo, vt sanet ægrotū, incidit, & percutit vlcus. Vel quod cypressus habet folia amara, sed odorifera, significat, quod ille qui ex charitate diligit, debet delinquentem amaricare, ad pœnitentiam inducendo; & pusillanimem odore recreare, benignè consolando.

Quarto ratione vmbræ, quia cypressus (vt dicit Plinius) habet vmbram multum gratiosam: hæc vmbra gratiosa ad quiescendū est gratiosa mors, & requies Deum diligentium; de qua dicit Psalm. Ps. 116. Cum dederit dilectis suis somnum, &c. Vel hæc vmbra cypressi, est refrigerium animæ, in quo

Digitized by Google

per charitatem, extincto vitiorum & passionum æstu, ducitur quiescit anima in sui dilecti fiducia,
Cant.2. Cant. Sub vmbra illius quem desiderabam, sedi. Vel vmbra charitatis, est protectio diuina quã dilectio Dei & proximi, quæ sunt quasi alæ charitatis, acquirunt.
Psal.16. Psal. Sub vmbra alarum tuarum protege me.

Item charitas assimilatur cassiæ fistulæ.

Primo ratione productionis: quia scilicet fructus est ex arbore productus. Arbor igitur est Spiritus sanctus. Ipse enim est arbor vitæ in medio paradisi, id est media in Trinitate personę cuius est per gratiam viuificare animã secundum illud: Spiritus est qui
Ioan.6. viuificat. Huius arboris fructus
Gal.5. est charitas. Gala. Fructus autem spiritus, est charitas, gaudium &c.

Secundo ratione augmentationis: quia scilicet cassiafistula producit longa semina, quæ ingrossantur in actione caloris, exterius condensantur, medulla interius existente nigra, dulcis, & humida, & ad modum saui mellis interius distincta. Sic quoque etiam charitas producit longa semina, ideſt diuturna & vsque in finem continuata opera. Quæ etiam ingrossantur, per augmentum deuotionis, & condensantur dum feruenter frequentantur, sicut ingrossantur membra, cum per pinguedinem augentur interius, & illa dicuntur esse condensa, vbi sunt multa & frequentia; sicut dicitur condensa sylua vbi sunt multa & frequentia ligna. Sed medulla interior, id est intentio, & mens, ex charitate operantis debet esse nigra per humilitatem. Nam nigrum est, quod parum ostendit de claritate. Quia bona intentio operantis non debet esse ad sui ostentationem, etiam si opus sit publicum; sicut nigrum etiam ad lucem deductũ, non prętendit claritatem, sed obscuritatem. Vnde, vt dicit Grego- Grego.
rius, sic opus sit in publico, vt intentio semper maneat in occulto. Item debet esse dulcis per benignitatem: quia charitas est
benigna, vt dicit Apostolus. Item Cor.13.
debet esse humida per pietatem, scilicet vt sit interius compassibilis, & exterius faciliter effusibilis ad subueniendum. Quia humidum est passibile, & ad exteriora faciliter fluxibile. Item charitas debet esse distincta, & ordinata, præcipue in eleemosynis
dandis, Cant. Ordinauit in me Cant.2.
charitatem.

Tertiò, ratione electionis, quia illa cassiafistula est eligenda, quæ est grossa, quia signat multam humiditatẽ sibi inesse. Vnde leuis & sonora reiicitur, quia vana esse dicitur. Eodem modo vera est, & probata charitatis, quæ est grossa per patientiã: Nam id ꝙ est grossum non resonat, sed subtile grossum est metallũ & ferrum. Et sic charitatẽ habens, licet patiatur, nõ tamen resonat alicuius impatientiæ sonũ, vel vocem reddendo. Item, quæ est ponderosa, id est firma per constantiam: Nam vera charitas est patiens, & constans.

Quartò, ratione operationis, quia cassia fistula multa operatur. Nam habet virtutem mollificandi: & hoc competit charitati, quæ inquam emollit dura, & crudelia superborũ corda. Vnde assimilatur etiam igni, cuius carbones sunt beneficia eius, inimico
duro & superbo impensa, secun- Ro.12.
dum illud Roma. Si esurierit inimicus tuus, ciba illum; si sitit, potũ da illi: hæc enim faciẽs, carbones ignis congeres super caput eius, ideſt hæc erunt super caput eius, hoc est mente eius durum, tanquam carbones ignis ad molliendum eius duritiam. Itẽ cassia-

fistula

Digitized by Google

fistula habet virtutem mundificandi: quia charitas cor emundat à rubigine peccati, & præcipue auaritiæ, Gregorius. Tanto amplius peccati rubigo consumitur, quanto peccatoris mens magno charitatis igne crematur. Item habet virtutem feruorem sanguinis mitigandi: quia charitas iram mitigat, quæ est feruor sanguinis circa cor, secundum philosophũ. Nam charitas non irritatur. Item habet virtutem choleram etiam purgandi: quia charitas luxuriam purgat, quam calor choleræ incitat, & inflammat. Item habet virtutem gulæ apotemata dissoluendi: qui charitas gulę delectamentum dissoluit & abijcit. Item habet virtutem sanguinis purificandi, quasi enim impurus sanguis est sanguis inuidiam purgat. Nam charitas non æmulatur. Vel, quia sanguis impurus, & grauis, & turbulentus, est sanguis melancholicus. Per hoc quod purgat sanguinem impurum, significatur quod purgat accidiam, & tristitiam, & grauedinem spiritus, & facit eum leuem, & solicitum. Item charitas assimilatur calamento, quod est quædam herba similis mentæ, & hanc similitudinem declarat, primo eius gradus, quia est calamentum calidum, & siccum in tertio gradu. Et sic simili modo etiam à sacris doctoribus charitatis gradus tres esse ponuntur. Quia est charitas incipientium, & proficientium, & perfectorum, & in quodlibet gradu, licet non vniformiter, tamen aliquo modo est calida, & sicca in effectu, quia calefacit mentem, & desiccat carnem, id est carnales fluxus.

Grego.

Secundò declarat illam eius virtus, quia calamentum habet virtutem dissoluendi, & consumendi: Similiter & charitas dissoluit mentis duritiam ad bonũ suscipiendum, consumit humoris mollitiem, id est fluxibilitatem ad malum. Vnde per charitatem efficitur mens humana mollis & facilis ad bona, & dura & difficilis ad mala.

Tertio, hoc ostendit eius effectus Nam calamentum superfluitates humidas in corpore desiccat. & hoc competit charitati in quantum excludit vitium gulæ.

Item calamentũ libidinem frenat: quod multo magis competit charitati, quæ castitatem diligit, & libidinem odit.

Item intestinorum, & stomachi dolorem sanat: quod competit charitati, in quantum sedat vitium iræ, quod est cum interiori dolore. Item morsus reptilium curat: quod competit charitati, in quantum resistit morsibus inuidorum, & detractorum. Item cõtra reumaticas, & frigidas causas iuuat; quod competit charitati, in quantum expellit ab anima humana frigus accidiæ. Item cõtra lepram iuuat: hæc lepra est auaritia, quæ fere omnia membra ecclesiæ inficit: Nam à minori vsque ad maiorem omne auaritiæ student: & hoc est ex defectu charitatis, quia quid diligit mundum, non est charitas Patris in eo. Item calamentum venenum ad exteriora euocat; quod competit charitati, quæ venenum nociuum superbiæ de corde extrahit, & abijcit. Item charitas assimilatur caricæ, quæ est ficus sicca à copia sic vocata.

1. Ioa. 2.

Primò, quia carica confert senibus. Nam caricæ à senibus in cibum sumptæ, dicuntur eos defendere, ne rugẽtur eorum cutis.

Digitized by Google

Ratio huius est, quia rugositas accidit in senibus, quia membra à naturali humido deficcata intrinsecus, contrahuntur & obrigescunt, & pellis corrugatur frigore, & induratur. Sed carica humida est, & calida, & propter humiditatem non permittit membra contrahi; & propter caliditatem non permittit à frigore constringente corrugari. Per senes autem intelliguntur illi, qui diu peccata continuant: in his destituti ab humore deuotionis, & abundante in eis frigore inIquitatis, scilicet propter defectum caloris charitatis, non solum interius contrahuntur membra per retractionem à bonis, sed etiam pellis, id est, conuersatio exterior corrugatur, deformatur, & immutatur. Sed charitas repellendo frigus malitiæ, & replendo animam deuotionis pinguedine, prohibet contractum membrorum, id est, retractionem à bonis; & rugositatem pellis, id est deformitatem exterioris conuersationis.

Secundò, quia carica confert debilibus: habet enim debiles cõfortare, & ratione saporis, quia est inter fructus dulcior, & ratione complexionis bonæ: quia calida & humidà. Sic charitas inter omnes virtutes plus debilitatem animæ roborat, & confortat. Et Ipsa etiam enumeratur ab Apostolo inter. 12. fructus spiritus. Inter omnes illos dulcior reperitur. Ipsa etiam est calida per inflammationem, & humida per compassionẽm, vel lachrymarum deuotionem.

Gal.

Tertiò, quia carica confert tenuibus, id est macilentis; quia sicut ficæ multum sanguinem grossum generant, & multum impinguant. Similiter charitas multum sanguinem, id est multum meritum generat, id est adiicit animæ. Vnde & multum impinguat eam; Quia diligentibus Deum, omnia cooperantur in bonum. Quarto confert vocibus: quia carica pectus mundificat, tussim sedat, & vocem clarificat. Similiter charitas, pectus, id est cor mundificat, & tussim spiritualem sedat, & vocem clarificat, siue in confessione peccati, siue in laudẽ Dei, siue in exhortationẽ proximi. Item charitas assimilatur mentæ, quæ licet frigida sit & sicca, tamen habet virtutem dissoluendi, confortandi, & appetitum promouendi. Similiter charitas frigida est inquantum extinguit ardorem auaritiæ, & sicca inquantum deficcat humorem luxuriæ. Vnde habet virtutem dissoluendi, scilicet amoris mundi vincula, & confortandi corda debilia, & promouendi desideria sancta. Item menta cocta in aceto fœtores minuit, purgat gingiuas putridas, matricem mundificat & confortat. Item decoacta in vino, dolorem viscerum, & renum placat. Dicit enim Isac, quod abominationem amputat, & singultum sedat. Quæ etiam omnia congruunt charitati: quæ tollit fœtorem oris, id est vitium gulæ. & mundat matricem, id est vitium luxuriæ; & placat dolorem viscerum, id est vitium iræ; & amputat abominationem, id est vitium accidiæ, quæ spirituales delicias abominatur & fastidit. Item sedat singultum, id est vitium inuidiæ. Nam ille cui aliquis inuidet, dicitur esse in singultum, id est in displicentiam, & in scandalum.

Psalmus: Pax multa diligenti legem tuam, & non est illis scandalum. Ps. 118.

Humanæ

Humanæ carnis fragilitas ex fœno, eiusque vitiata natura proteruitas, ex arbore Taxo, quibusdam similitudinibus aperitur.

Cap. X.

Isa. 40. CAro humana assimilatur fœno, secundum illud Isa, Omnis caro fœnum, &c. Dicit ibidem glosa, quod fœnum nascendo habet virorem, crescendo habet decorem, & habet vltimo florem: sed tandem siccatum Solis ardore redigitur in Puluerem.

Item præcisum & siccum, nutrimento est aliquando deputatum. Similiter humana caro nascendo habet virorem vitæ, crescendo decorem formæ, & post augmentum quandoque florem fortunæ & temporalis gloriæ. Sed Solis ardore id est grauis tribulationis, vel infirmitatis feruore siccata, id est exhausta, redigitur in puluerem, vel mortis, vel infimæ deiectionis.

Item hoc fœnum, id est corpus per mortem pręcisum & per totalem priuationem vitæ præsentis siccatum: sicut quando est in sepulchro clausum, vel humatũ, ipsum efficitur nutrimẽtum animalium, id est esca vermium, Ecclesiastici: Cum morietur homo, hæreditabit serpentes, bestias, & vermes. Vnde dicitur: Post hominem vermis, post vermen fœtor & horror. Sic in non hominem vertitur omnis homo. Bernardus. Cur carnem præciosis rebus impinguas, & adornas, quàm post paucos dies vermes deuorabunt in sepulchro, & animam tuam bonis operibus non adornas, quæ etiam Deo, & Angelis præsentanda est in iudicio? Cur animam tuam vilipendis, & ei carnem præponis? dominam ancillari, & ancillam dominari, magna est abusio.

Eccl. 10

Ber. super cãt.

Item caro assimilatur taxo, quæ taxus est arbor venenata, ex cuius succo fiunt venena, & cuius vmbra dormientibus sub ea, est mortifera. Dicit enim Diosc, quod lignum hoc si ignem arripiat, inextinguibilem ignem seruat Habet enim taxus principaliter hæc tria, scilicet venenosum succum, mortiferum vmbraculum, inflammabile lignum. Succus taxi, est carnis delectatio, quæ animam venenat: sed in vmbra taxi, est carnalis vita siue conuersatio, quæ animã necat secundum illud Rom. Si secundum carnem vixeritis, moriemini. Sed ignitio taxi, est concupiscentiæ vel fomitis inflammatio, quæ in perpetuum durat. Potest enim in hæc vita fomes peccati mitigari, sed non extingui, dum scilicet homo est in carne corruptibili Licet in Beata Virgine ex priuilegio gratię primò quidem in sua sanctificatione, scilicet in vtero matris suæ fomes dicatur fuisse non secundum essentiam extinctus, sed manifeste ligatus: Deinde in conceptione filij credẽdum sit, quod totaliter fuit extinctus. In alijs tamen hominibus communiter semper vrget: propter quod semper est in eis aliqua repugnantia carnis ad spiritum Et ideo dicebat Apost. Inuenio aliam legem in mẽbris meis repugnantem legi mentis meæ, Hier. Nos gestamus laqueum nobiscum circumferimus inimicũ, carnem nostram loquor, de peccato nutritam, corruptam nimis ipso origine, sed multo amplius praua consuetudine vitiatam. Hinc est, quod tam acriter aduersus spiritum concupiscit, quòd assiduè murmurat, & impatiens est disciplinæ, quòd illicita suggerit, quòd nec rationi obtemperat, nec vllo timore inhibetur.

Diosc.

Rom. 2.

Rom. 7.

in epi. Hiero.

Castitatis, virginitatis, viduitatisque per similitudinem explanatur, quæ ex variis cinamomi balsamiq; naturalibus perfectionibus, pulcherrimis exemplis optime colligitur. Cap. XI.

CAstitas continentiæ assimilatur cinamomo.

Primo propter genituram. Nam cinamomum verũ inter arbores, & tribulorum vepres, & rupes dẽsas gignitur, & ideo cum magna difficultate colligitur. In quo significatur, quod continentia carnis non in mollicie delitiosæ vitę gignitur vel seruatur, sed in asperitate pœnitentiæ, & in austeritate abstinentiæ. Vnde dicebat Apostolus. Castigo corpusmeum, & in seruitutem redigo. Isido. Sex, sunt quæ incorruptam seruant castitatem, scilicet sobrietas, operatio, asperitas cultus, cohibitio sensuum cauta, sermonis honestas, euitatio oportunitatis. Vnde patet quod cum magna difficultate continentia conseruatur, vel habetur. Nam sicut dicit Aug. Inter omnia certamina Christianorum, duriora sunt prælia castitatis. Nam ibi continua pugna, & rara victoria. Vnde dominus Matt. cum discipuli dixissent ei, Si ita est homini cum vxore, non expedit nubere. Non omnes capiunt verbum istud, sed quibus datum est. In quo arduitatem continentiæ dominus ostendit, quia ab eius consecutione deficit hominũ virtus communis.

1. Cor. 9.
Isi. 2. de su. bo.
August.
August. Mat. 29.

Secundo propter staturam, quia cinamomũ est virgultũ in India vel Aethiopia tantummodo duorum cubitorum. Subtiles enim, & replicatos habet culmos, crocei vel nigri coloris. Duo ergo cubiti cinamomi, signant duos gradus continentiæ: vnus est continere se ab illicito coitu, qui omnibus competit etiam in coniugatis. Alius est abstinere à licito, scilicet etiam à coniugio, vel coniugali vsu: & ista continentia non est omnium, sed paucorum, vt patet ex verbo Domini suprà dicto, Quia nõ omnes capiũt verbũ istud. Culmi autẽ cinnamomi subtiles & replicati, qui sunt crocei, vel nigri, & terminato arboris, & ramorum, sunt perfectiones continentium. Consistunt ergo perfectiones continẽtium in subtilitate contemplationis, in replicatione dilectionis, vt scilicet habeant dilectionem Dei, & proximi, ita vt amor proximi inde reflectatur in Deum, quod est cum ipse proximus propter Deum diligitur; & iterum amor Dei in proximum rependatur, scilicet, vt qui diligit Deum, diligat & fratrem suum. Item nigredine humilitatis, quia scilicet niger color virtutem habet visum congregandi: quod respectu aliarum virtutum competit humilitari. Quia qui cæteras virtutes sine humilitate congregat, quasi puluerem in ventum portat, vt dicit Gregorius Sed præcipuè humilitas debet castitati adesse, quia sicut Gregor. dicit. Nulla est castitas carnis quam non commẽdat humilitas. In croceitate feruor deuotionis significatur, ex eo quod color croceus intensionẽ caloris demonstrat. Vnde aues, quæ calidissimæ complexionis sunt, extrema habẽt crocea, vt pedes atque rostra, quod accidit ex abundantia humoris ficci & calidi, quem natura eijcit ad extrema, & propter hocsic colorãtur. Et similiter color croceus interius signat intensionem caloris, ex distẽperãtia sanguinis in hepate. Ergo moraliter illi habent colorẽ croceũ, qui habent feruorem intensum, scilicet ad Deum, & ad proximum: & hic est charitatis color, sine quo nihil castitas valet. Nam sicut dicit Bernar. castitas sine charitate

Bern.

est

est lampas sine oleo : subtrahe oleū, lampas non lucet: tolle charitatem, castitas nō placet. Ex omnibus ergo colligitur, quod illorū continentia est perfecta, qui sunt casti in carne, subtiles in contemplatione, replicati in dilectione, nigri & despecti in sui humiliatione, & feruidi in deuotione:

Tertio, propter fracturam, quia quando cinnamomum frangitur, quoddam de eo spiramē ad modum nebulæ emittitur: Vnde culmi eius fracti reddunt visibile spiramentum. Fractio autem cinnamomi, id est castitatis, est peccatum luxuriæ, in quo est spiramentum sensibile : quia s. in actu luxuriæ euaporat sensibiliter de corpore multū de spiritu, & naturali calore, & ideo coitus debilitat corpus, vt phyfici dicunt. Sed multo magis ab anima, dum per peccatum luxuriæ castitas frangitur euaporat, & perditur spiritualis gratia, & calor charitatis. Et ideo post peccatum anima remanet debilis, ita vt tētationibus carnis postea superuenientibus resistere non possit.

Quarto, propter siccaturā, quia scilicet cinnamomum non redolet nisi siccum. Vnde oportet, quod arescat ad hoc vt odorem reddat, vt dicit Plinius. Similiter nisi caro arescat per abstinentiam ab humore luxuriæ, non reddit Deo odorem cōtinentiæ. De hoc odore dicitur Eccles. Sicut cinnamomum & balsamū aromatizās odorem dedi. Balsamum enim coniungitur cinnamomo, quia sicut per cinnamomum continētia, ita per balsamum abstinentia signatur. Nam balsamum corpora mortua incorrupta seruat, quia quantum dissoluit, tantum consumit, & ideo abstinentiā retētè signat, quæ à multiplici corruptione tam infirmitatum, quam superfluitatum corpora mortalia conseruat, & quātum resoluit de humore pingnedinis, tantum cōsumit de humore & vigore libidinis. Vnde cinnamomo balsamum subiungitur, quia castitati abstinentia obsequitur. Ecc. 24.

Quinto propter collecturam, quia cinnamomum cum magna difficultate colligitur. Ante enim Solis ortum velut post solis occasum, nulla licentia colligendi admittitur, nec datur. Vnde nō colligitur in nocte, sed solū in die; Collectum autem cum fuerit, sacerdos metam diuidit : & partem Deo deponit, reliquam mercator emit. Quod autē cinnamomū nō de nocte, sed tantum de die colligitur, significat, quod continentiam diligens non amat latibula tenebrositatis, quia hæc luxuria quærit. Iob : Oculus adulteri obseruat caliginem. Nam sicut habet caliginosum animū, ita quærit tenebrosum locum. Sed continens diligit diem honestatis, secundum illud. Roma. Abijciamus opera tenebrarum, & induamur arma lucis, vt sicut in die honeste ambulemus. Iob. 24. Ro. 13.

Sexto, propter mensuram. Attēditur enim in cinnamomo duplex mensura, scilicet quantitatis, & qualitatis. Quantitatis quidē, quia summa bonitas est in summitate virgultorum ad longitudinem vnius palmi: quod autē duorum est, modicum valet, quia modicum habet corticis, in quo bonitas eius consistit. Similiter summa bonitas & perfectio continentiæ, est summitate virgultorum, i. in virginum puritate: quia virginitas tenet in carne summitatem, id est extremitatem. Est enim quasi radix coniugium, mediū viduitas, sed extremum & summū virginitas. Vnde hæc extremitas est tantum vnius palmi ad differentiam coniugii, quod est quasi duorum palmorum,

quod

Digitized by Google

quod scilicet in vtroque coniuge mensuram exigit debitæ honestatis Item viduitas est duorum palmorum, quasi enim vnum palmũ habuit dum in coniugio fuit, aliũ vero oportet quod habuerit dum vidua remansit. Nam in vtroque statu debita quædam mensura requiritur habẽdæ honestatis, quãquam aliter & aliter. Sed virginitas vnum solum habet, quia videlicet honestatis mensurã in summo semper vniformiter tenet: Alia est cinamomi mensura in qualitate duplici quã habet, quia cinamomum (vt dicit Plato) est calidum in tertio gradu, & siccũ in secundo. Similiter in continẽtibus, vt se conseruare possint, oportet esse triplicem gradum caliditatis, i. triplicem amoris. Nam tres latrones thesaurum quem habemus in vasis fictilibus, id est in fragilibus corporibus, tollere moliuntur, s. mundus, qui persequitur; caro, i. carnis appetitus, qui blanditur; & diabolus, qui latenter decipere, & inuisare nititur. Sed contra hęc omnia defendit amor Dei: si tamen (vt dicit Bernardus) sit amor fortis, vt s. nõ frangatur à mundo persequente.

Item amor dulcis, vt non attrahatur à carne blandiente.

Item amor sapiens, vt non decipiatur à diabolo insidiante. Et est triplex gradus caliditatis cinamomi, sed adhuc necessarius est triplex gradus siccitatis, i. duplex modus abstinentiæ corpus desiccantis: vnus qui desiccet carnis humorem, subtrahendo ei cibum, s. iciunium, alius subtrahendo, siue temperando potum, & hic est sobrietas, Nam luxuriosa res est vinum, & ideo subtrahendum, sicut dicit Valerius Maximus, quod vini vsus Romanis fœminis olim incognitus fuit, ne. s. in aliquid deterius prolaberentur. Proximus enim intemperantiæ gradus à Libero patre ad inconcessam Venerem esse consueuit, vel saltem est temperandus, secundum illud Apost. Modico vino vtere propter stomachum. 1. Thi. 5

Valer. Max.

Septimo, propter electuram. Nam illud cinamomum est eligẽdum quod est subtile, & acutum, habens saporem dulcedinis intermixtum cum multa aromaticitate, & colore subrufum. In quibus significatur, quod electorum continentia est cum subtilitate abstinentiæ, cum acumine prudentiæ, cum sapore & dulcedine deuotionis internæ, cum aromaticitate & odore munditiæ, & cum rubedine charitatis inflammantæ.

Item, quia castitas amat tenuitatem cibi, & sobrietatem potus, assimilatur lenti, quæ amat terram tenuem magis quam pinguẽ, & aërem siccum magis quam humidum. Similiter. n. castitas magis diligit victus tenuitatem, quam delitiarum pinguedinẽ: quia perit castitas in deliciis, sicut Bernardicit.

Item potius sobrietatem potus, quam nimiam vini humiditatem, vt dictum est supra. Et ideo Nazarei Domino consecrati, non solũ mente, sed carne vinum nequaquam bibebant.

Animam in contemplatione atque oratione perseuerantem, similitudinibus multis olina, mandragoræ, ficus, vuciſque muſcatæ ſummopere perfici demonſtratur.

Cap. XII.

COntemplationis, & orationis continuatio animam in melius prouehit, & à casu peccati protegit. Cuius exemplum apparet in oliuis, de quibus dicit Plinius, quod quãdiu sunt in arbore, non pereunt, sed quanto diutius ibi

Plin.

Digitized by Google

ibi sunt, tãto meliores fiunt. Semper enim nouas vires resumunt, & difficilius inde cadunt. Quasi autem oliua suspensa in arbore, est anima leuata in contemplatione, vel oratione, quæ quanto diutius ibi potest persistere, tanto manifestius est eã magis in Deo proficere, quantoque ibi melior fit, tanto difficilius cadit in peccatum, vel quanto aliquis continuat quietem contemplationis, tanto difficilius inde cadit, ideſt, tanto molestius recedit.

Item contemplatio assimilatur mandragoræ. Primo propter suauitatẽ odoris. Mandragora enim sic est dicta, eo quod mala. id est poma habeat miræ redolẽtię, Cãtico. Mandragoræ dederunt odorem suum in portis nostris. Hanc herbam quidam fingunt habere radicem humanæ personæ similem, sed contrarium dicitur in Platone. Quasi autẽ poma mandragoræ, sunt studia contemplatiuæ vitæ, quæ multum redolent Deo. Et ideo Rachel quæ cõtemplatiuam vitam signat, mandragoras à Lia accepit, & sibi viri thorum & filiorum partum concessit. Quia scilicet vita actiua, quæ per Liam signatur, viro suo, id est Deo in laboribus, & doloribus præsentis vitæ fructificat, qui per partum filiorum significãtur, pro quibus Rachel mandragoras obtinet, quia scilicet contemplatiua vita suauia Deo, & grata valde studia possidet. Et ideo dicit Prosp. Actiua vita habet solicitum cursum, contemplatiua gaudium sempiternum. In hac acquiritur regnum, in ista percipitur, hæc facit pulsare bonorum operum, vel ut quibusdam manibus ianuam, ista vocat consummandos in patriam. In hac contemnitur mundus, in illa videbitur Deus.

Can. 7.

Gen. 30.

Pro sp. de vita cont.

Secundò, propter insensibilitatem saporis: quia huius herbæ cortex vino immixtus, & potatus, hominem insensibilem facit, Vnde illis, quorum corpus incidendum est datur, ne dolor sentiatur. Nam sicut dicit Dioscor. ista potata (vt dictum est) ita dormire facit, quod omnes dolores compescit, ita, vt nec ferri, nec temporis sentire dolorem quis possit. Sic continuæ contemplationis intuitus cum vino etiam diuini amoris atque æternæ consolationis admixtus, abstrahit animam, quandoque à sensibilibus, sicut secundum August. fuit abstractus Paulus in raptu. Et ideo ipse dixit, Siue in corpore, siue extra corpus, nescio, Deus scit. Vnde ipsa contemplatio est, quæ sanctos martyres dum secarentur, & vterentur, & mortibus afficerentur varijs, ita sensibiles fecit, vt nihil de illis pœnis curarent, tanquam si eas nullatenus sentirent. Aspiciebant enim per cõtemplationem Deum remuneratorem.

2. Co. 12

Tertio, contemplatiua vita assimilatur mandragoræ propter fœcunditatem prolis, quia (secundum Constantinum, & Plinium) mandragora dicitur præbere fœminis virtutem ad concipiendũ, & hoc si ex nimio calore matrix sit impedita, quia cum hæc herba frigida sit & sicca, matricem ad conuenientiam reducit: & sic ad cõceptum disponit, propter quod mulieres frigidas non iuuaret, sed potius impediret. Sic contemplatio cælestis præmij, dum ad bene operandum solicitat, ipsam animam fructibus meritorum fœcundat, si tamen non sit in contemplando anima per accidiam, vel negligentiam frigida. Item contemplatiua vita, actiuæ addita, fœcundiorem eam facit, scilicet operibus bonis, & facit etiã eam perfectus operari. Cuius exemplum est in ficu: quia ficus,

sicut

sicut Isidorus dicit, remedio cuiusdã arboris, quæ vocatur caprificus dicitur fœcundari. Est enim caprificus ficus nunquam maturescens, sed quod in se non habet, alijs tribuit. Nam si caprifici surculus cortici ficus infixus fuerit, eam fœcundam efficit, & citius maturescere facit. Caprificus ergo siue ficus syluestris, est contemplatiua vita, quæ syluas, & solitudines diligit. Sed velut ficus domestice, quæ ad manus hominum existit, & nutrimentum fructus tribuit, homo actiuus est, qui per misericordiæ opera tribuit pauperibus vitæ nutrimenta, & in frequentia & multitudine hominum est eius habitatio, & vita. Sed si radici eius, id est cordi surculus caprifici, idest contemplationis affectus, & sanctæ orationis studium inseratur, ad fructus bonorum operum producendos, fœcundior & maturior efficitur, idest perfectior, quia plura, & magis completa operatur. Nam fructus est completus, quando est maturus. Sed adhuc notandum est, quod contemplatiui custodiendi sunt maxime ab accidiæ frigore. Et in hoc iterum assimilantur arbori fici, quia ficus est arbor tenera, & delicata, & ideo facile à frigiditate læditur, præcipue quando incipit germinare: propter ꝙ versus aquilonẽ raro, vel minus proficiunt, & citius arescunt, metuẽtes aquilonaria frigora. Sic quia contemplatiua vita facit cor tenerum per affectionem amoris, & delicatum ex nutrimento cælestis consolationis, facile læditur à frigore aquilonis, id est ab accidia, quam malignus spiritus immittit, qui dixit: Sedebo in monte testamenti in lateribus aquilonis. Hæc enim vbi cor subintrauerit, rigidum, & frigidum facit. Rigidum quidem, id est inflexibile ad compassionem, & frigidum ad operationem.

Item contemplatiua vita assimilatur nuci muscatæ.

Primo propter continentiam. Quia est circundata quadam pellicula tenuissima, infra quã eius continetur substantia. Sic simili modo etiã vita ac mens contemplatiua oportet ꝙ captiuetur, & includatur in fide, id est notitia, quæ tamen tenuissime attingit ad diuina & superna, & ideo est tenuissima pellicula, id est tenuissima notitia diuinorum, sed nihilominus est sufficiens ad saluandũ nucis medullam. i. ad saluandũ animam. Secundo propter excellentiam: quia nux muscata tanto est melior, quanto est põderosior, & in odore suauior, & sapore acutior. Sic contemplatiuus homo tanto est melior, quanto est ponderosior per mentis stabilitatem, quia grauia, & põderosa difficulter mouentur, & firmius stabiliuntur: & quanto odore suauior per conuersationis sanctitatem, & quãto sapore acutior per sapientiæ subtilitatem.

Tertio, propter efficaciam, quia nux muscata habet virtutem calefaciendi, & stomachum cõfortandi, ventositates extenuandi, dolorem capitis auferendi. Similiter contemplatio inflammat amantẽ, confortat operantẽ, expellit ventum. i. vanitatem, & aufert dolorem exteriorem, infundẽdo interiorem consolationem. Iuxta illud Psal. Secundum multitudinẽ dolorum in corde meo consolationes tuæ lætificauerunt animã meam. Psal. 9. 8

Viri spiritualis cor quale esse debeat, ex radicis seminisque Rosa perfectionibus eorum similitudinibus variis enucleatur.

Cap. XIII

COr hominis spiritualis debet assimilari radici. Nam radix,

radix, vt arborem nutriat, debet esse viua, fixa, solida, & humida. Similiter cor hominis, vt ipsam spiritualiter nutriat, debet esse viuum per fidem, quia iustus ex fide viuit. Heb. Vnde dicitur Pro. Omni custodia custodi cor tuũ, quoniam ex ipso vita procedit. Secũdo debet esse fixum per spẽ. Psa. Paratũ est cor eius sperare in domino, &c. Item debet esse solidum per charitatem, Apost. Eph. in charitate radicati, & fundati. Stulti autẽ peccatores extra charitatẽ existentes, habent cor confractum, Eccl. Cor fatui quasi vas confractum, &c. sed charitas exigit integrum & solidum. Luc. Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis. Item vt sit humidũ per deuotionem, vel pietatis compassionem. Hier. Ad humorem mittit radices suas. Isaiæ. Omne cor virens, &c.

Heb. 10. Prou. 4. Psa. 107. Ephe. 3. Eccl. 21. Luc. 10. Hier. 17 Isa. 1.

Item cor serui Dei debet esse sicut Semen rosæ. Nã in medio rosæ est semen minutum, croceum, & valde odoriferum. Hoc semen in medio rosæ, est gratia Dei in corde, quod est minutum per humilitatem. Matth. Discite à me, quia mitis sum & humilis corde. Greg. Semper conscientia secundũ Deum humilis & tristis debet esse, vt scilicet per humilitatem non superbiat, & per vtilem mærorem cor ad lasciuiã non dissoluat. Item debet esse croceum per charitatem, Deut. Circũcidet dominus cor tuũ, & cor seminis tui, vt diligas eũ ex toto corde tuo.

Matt. 11 Grego. Deu. 30.

Item debet esse valde odoriferum per orationis & deuotionis suauitatem. Apo. Habẽtes phialas plenas odoramentorum, quæ sunt orationes Sanctorum. Isido. Oratio cordis est, nõ labiorũ tantũ: Iste fumus siue odor orationis procedens ex feruore cordis, mirabiliter virtutem dæmonis confringit. Tob. cordis eius particulam si super carbones posueris, fumus eius extricat omnẽ genus dæmoniorum.

Apoc. 5. Tob. 6.

Quemadmodum fraterna effici debet correctio, cardui similitudibus patefit.

Cap. XIIII.

Correctio seuera peccati, assimilatur carduo,

Primo ratione figuræ, quia carduus herba est aculeatas habens hastas, & in summo capitella habens spinosa. Per hastas aculeatas intellige correctionem grauiorem flagellorum, & huiusmodi, Sed per capitella spinosa intellige correptionem asperorum verborum. s. pungitiuorum, quæ scilicet mentem delinquentis excitando ad proprium sensum reducit. Ecclesiastici. Qui pungit cor, profert sensum. Item Ecclesiastici. Verba sapientum sicut stimuli, & quasi claui in altum defixi, Greg. Clauis atque stimulis verba sapientum comparantur, quia culpas delinquentium nesciunt palpare, sed pungere.

Eccl. 12 Eccl. 12 Greg. in regi.

Secundò ratione efficaciæ, quia succus cardui capillorum fluxum curat. Similiter seuera correctio capillos capitis, id est virtutes mentis conseruat, & confirmat. Nam dum vnius vitium seuerè corrigitur alter ne defluat timore seruatur. Idemque qui flagellatur dum de vno vitio corrigitur, ab alio præseruatur. Iob. Visitatio tua custodiuit spiritum.

Iob 10.

Tertio ratione medicinæ. Etenim cardui sunt matrici perutiles: quia, scilicet correctio aspera ad pœnitentiæ gratiam reuocat, quæ scilicet est vt matrix in qua peccator pœnitẽs iterato cõcipitur, & formatur in esse spiritual, Itẽ carduus mulieres plurimũ iuiuat, & ad litterã correctio aspera necessaria

necessaria est omnino mulieribus infrunitis. Et adhuc talis correctio necessaria est mulieribus, id est mentibus, quæ nimis molles & fragiles sunt ad peccādum

Cas. super ps. 31. Nam sicut dicit Cassio. iniquitas mortalium hoc fine vagaretur, si eam medicinaiis increpatio minime resecaret, Et ideo sicut idē Cassio. Occurrendum est, ne tractu temporis intemperata malitia conualescat, & vires iniquitati dissimulatio, vel indulgentior gratia sumministret. Sed clarius audita correctio doceat imperitiam, & compescat audaciam.

Cupiditatem omnium malorum radicem esse per radices asseritur. Cap. XV.

CVpiditas assimilatur radici. Primò, quia per radicem arbor terrę inhæret, & ab ea humorem accipit quo nutritur. Vnde secundum Philosophum, radix habet oris officium, quia per eam planta suscipit nutrimētum, sicut animal per os. Similiter per cupiditatem anima inhæret terrenis. Et sicut planta mediante radice nutritur terrę humido, sic cor hominis mediante cupiditate pascitur terreno luero. Vnde cupiditas est os cordis insatiabile. Prou. 30. Tria sunt insatiabilia. Infernus, & os vuluæ &c. Sene. Vidisti aliquando canem frusta panis aperto ore captantem, quicquid acceperit protinus integrum deuorat, & semper ad spem futuri hiat. Idem euenit nobis, quicquid expectantibus fortuna proiecit, id sine vlla voluntate dimittimus, statim ad rapinam alterius erecti, & attonitl in epicureorum istud chaos incidimus, quod inane, & sine termino est. Sen. epi. 25.

Secundò, quia radix sequitur complexionem terræ in qua nascitur, & sic cupiditas sequitur cōditionem hominis, in cuius corde concipitur. Vnde diuersa est in diuersis. Nam auarus est cupidus de diuitijs, superbus, cupidus de dominijs, curiosus de rebus vanis, & sic de alijs. Nam in omni peccatore est cupiditas immoderata alicuius rei, & isto modo cōsiderando cupiditatem, siue malitiam, est quoddam vitium generale, quod includitur in omnibus vitijs. Et ideo dicit Augustinus, quod auaritia, quæ græcè philargiria dicitur, non solum in argento, vel nummis, sed in omnibus rebus, quæ immoderatè appetuntur, intelligenda est. Et Gregor. dicit, quod auaritia non solū pecuniæ, sed etiam scientiæ, & altitudinis est, cum supra modum sublimitas ambitur. Aug. de li. ar. Grego. Mo.

Tertiò, quia radix est causa diuersarum pullulationum. Nam virtute radicis pullulant stipes, rami, frondes, flores, & fructus. Nil. n. est in arbore, quod prius non fuerit in radice. Eodem modo multa sunt mala quæ pullulant ex radice cupiditatis. Apost. 1. Thi. 6. Radix omnium malorum est cupiditas. Super quo verbo dicit Basilius, quod cupiditas est trangressionis mater, magistra nocendendi, primipilaria iniquitatis, auriga malitiæ, ficaria virtutum, seditionis origo, fouea scandalorum. Dicitur ergo cupiditas pecuniarum, & diuitiarum, de qua proprie Apostol. loquitur, sicut patet ex eo, quod præmiserat: Qui volunt diuites fieri, &c. Idcirco dicitur esse radix omnium malorum, nō quia omnia mala ex cupiditate semper oriantur, sed quia nullum malum est, quod non interdum ex auaritia, siue cupiditate nascatur. Nam sicut dicit Innocentius, hæc est, quæ sacrilegia committit, & furta & rapinas exercēt, & prædas & bella gerit, & homicidia, simoniacè vēdit, & emit, iniquè Bas. in ho. 1. Thi. 6. Innoc.

Digitized by Google

inique petit, & recipit; iniustè negotiatur, & fæneratur; instat dolis, imminet fraudibus, dissoluit pactum, & violat iuramentum, corrumpit testimonium, & peruertit iudicium.

Deuotionis fructus, ex pluribus olei proprietatibus, exemplis clarissimis declaratur.

Cap. XVI.

DEuotio assimilatur oleo. Primò, quia oleum habet virtutē illuminatiuam, & ideo infunditur in luminaribus: & propter hoc significat deuotionē, in puritate & claritate conscientiæ. Et hoc est oleum quod præcipitur offerri. Exod. ad luminaria cōtinuanda, quia deuotio puritatis & claritatis conscientiæ nutrit in nobis reuelationes diuinas. Exo. 25.

Secundò, quia oleum habet virtutem alleuiatiuam, & ideo medetur doloribus. Vnde oleum designat deuotionē, & tolerantiam præsentis miseriæ. Deuotio etiam passionis Christi, consideratione alleuiat nobis præsentes tribulationes, Can. Oleū effusum nomē tuū, adolescentulæ dilexerunt te nimis. i. feruenter: vt exponit Ber. Can. 1.

Tertiò, habet oleum virtutem enatatiuā, & ideo superfertur liquoribus: propterea signat deuotionem ex prægustationē cælestis gloriæ. Psalm. Dilexisti iustitiam, & odisti iniquitatem, propterea vnxit te Deus Deus tuus oleo lætitiæ præ consortibus tuis: Et est notandum, quod oleum idcirco aliis liquoribus superfertur, videlicet, quia modicum habet terrestreitatis, multum aëreitatis, id est, aëreæ leuitatis. Et sic deuotio interna, tanto magis animā eleuat ad cælestia degustāda, quanto minus habet de terrena cupiditate, & plus abundat in aërea leuitate, id est, diuina charitate. Nam charitas amor est qui animam alleuiat, & sursum leuat: Vnde dicit August. Non putrescit cor si leuetur ad Deum. Frumentum tuum si haberes in inferioribus, ne putresceret, leuares illud ad superiora. Frumento tuo immutare quæris locum, & cor permittis in terra putrescere: frumentum leuares ad superiora, cor leua in cęlum. Et vnde, inquit, possum? qui funes, quæ machinæ, quę scalæ opus sunt? Gradus affectus est, iter tuum voluntas tua est, amando ascendis, negligendo descendis: stans in terra, in cælo es, si diligis Deum. Psal. 44. Aug. super psal. 38.

Quantum ambire dignitates in illisque persistere periculum sit, arborum similitudinibus haud dubie patebis.

Cap. XVII.

DIgnitatis status quanto altior, tanto aduersitatibus & molestiis plenior. Vnde in dignitatibus positi assimilātur arbori: Flagella enim (vt dicit Isido.) dicuntur virium & arborum summitates, eo, quòd sæpe ventis & turbinibus flagellantur. Sunt autem quasi summitates arborum, altitudines dignitatum, in quibus qui sublimati sunt, multarum aduersitatum ventis, frequentium anxietatū turbinibus flagellātur. Et ideo non incongruè de statu dignitatis posset suggeri illud prouerbium. Macha. Si quem habes hostē, &c. mitte illuc, & recipies flagellatum. Tullius, Quo celsior es, eo magis te solicitum & anxiū esse oportet. Vnde Psalmus, Ab altitudine diei timebo, id est, ab altitudine temporalis dignitatis. Item ad dignitatis gradum ambitiosus homo quandoque paulatim exaltatur, sed subito deiicitur: sicut arbor cum difficultate eleuatur, sed subito vi ventorum deiicitur. Vnde dicit Greg. Paulatim ascendisti, sed non paulatim descendes, sed tanquàm fulgur, Isido. 2. Ma. 3. Cic. Psal. 55 Grego.

fulgur, & ſicut Sathan. Item dignitatis altitudo quanto minus eſt in humilitate fundata, tanto minus creſcit, & minus durat. Cuius exemplum patet in fœno, de quo dicitur in Pſalmo: Fiant ſicut fœnum tectorum, quod priuſquam euellatur, exaruit: vbi dicunt Gloſſæ, quòd quanto fœnũ altius ſtat, & minus profundè radices eius interius deprimit, tanto minus creſcit, & citius areſcit. Sic homo quãto eſt in altiori ſtatu, ſi radices cordis non profundantur in humilitate, id eſt, ſui humili cognitione, & cuſtodiæ ſedulitate, parum proficit, & cito deficit. Pſalmus Vidi impium, i. ſuperbum ſuperexaltatum & eleuatũ, ſicut cedros libani, & tranſiui, & ecce non erat.

Pſa. 128

Pſal. 36.

In diuitiis cor apponendum non eſſe, quæ ſpinis comparãtur, variis auctoritatibus, ac exemplis declaratur.

Cap. XVIII.

DIuitiæ aſſimilantur ſpinis. Primò quidem, quia ſpinæ etiam ſub flore ſunt ſe carpentium pungitiuæ: & ſimiliter diuitiæ etiã in flore mundanæ gloriæ ſe aſſequentes, pungunt punctionem laboris in acquirendo, timoris in poſſidendo, & doloris in perdendo. Vnde Petrus Raue nen. dicit in quodã ſermone. Auri cuſtos, ſeruator argenti ſecuritatem non habet, neſcit quietem, & cui deeſt ſecuritas, quies perit: pœna diues eſt ille, non cenſu.

Pet. Ra.

Innoc.

Innocentius dicit: In ſuperfluitate reſoluitur, iactantia effrenatur, currit ad libidinẽ, & corruit ad illicitũ: & fiunt ei inſtrumenta pœnarum, quæ fuerunt oblectamẽta culparum: labor in acquirẽdo, timor in poſſidendo, dolor in amittendo, mentem eius ſemper fatigat, ſolicitat, & affligit.

Secundo, quia ſpinæ ſunt veſtiũ laceratiuæ. Sic diuitiæ lacerant interiores veſtes virtutum. Vnde Gregorius dicit: Diuitiæ, ſpinæ ſunt, quia cogitationum ſuarum punctionibus mentem humanã laceraut, & eum vſque ad peccatum pertrahunt, quaſi inflicto vulnere cruentant. Tertiò, quia ſunt ſerpentum communicatiuę, ſcilicet occultatiuę: propter quod Eccle. dicitur: Qui diſſipat ſepẽ, mordebit eum coluber, ſcilicet, qui latitat inter ſpinas. Sic diuitiæ latibulum ſunt ſerpentium infernalium, Thim. Qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem, & in laquem diaboli, & in deſideria multa & inutilia, quę mergunt hominem in interitum. Quarto, quia ſpinæ ſunt ſui inuicem complexiuæ. Sic enim ſe mutuo complectuntur, quòd facilius faſciculus ſpinarum excutitur, quàm partes ſeparentur. Sic diuitiæ habitæ, difficulter bene diſpenſantur: & ideo conſultius eſt totam ſimul onus deponere, ſecundum illud Matth. Vẽde omnia quæ habes, & da pauperibus.

Gregor. Ho. 20.

Eccl. 10

1. Thi. 6

Quintò, quia ſpinæ ſunt ignis incenſiuæ. Diuitiæ enim ſunt materia ignis cupiditatis in præſenti. Pſalmus Exarſerunt ſicut ignis in ſpinis, & ignis infernalis in futuro. Iſa. Sapientiæ congregatæ igni comburentur.

Pſa. 117

Iſa. 34.

Sexto, quia ſpinæ ſunt ſeminũ ſuffocatiuæ, Nam propter ſuam denſitatem radios Solis intercipiunt, & roriſluas cæli guttas ad ea, quæ ſub eis ſunt, deſcendere non permittunt: & ideo quæ iuxta ſpinas, vel infra ſeminantur, non de facili coaleſcũt. Vnde Luc. Aliud ſemẽ cecidit inter ſpinas, & ſimul exortæ ſpinæ ſuffocauerunt illud. Similiter diuitiæ ſuffocant ſua ſolicitudine fructũ ſeminis verbi Dei, Et ideo dicitur ibidem: Quod autem in ſpinis cecidit, hi ſunt, qui audierunt,

Luc. 8.

Luc. 8.

Digitized by Google

runt, & à solicitudinibus, diuitijs, & voluptatibus vitæ suffocantur, & non referunt fructum.

Item diuites, quando abundant diuitijs visitantur & frequentantur: quando vero sunt pauperes, contemnuntur & abijciuntur: sicut arbor, quæ diligenter seruatur, & custoditur, quando fructus est in ea: sed ablato fructu negligitur, & exponitur: vt patet in vineis, quę claudunrur, & custodiūtur tempore fructus, sed postea exponuntur. Prouer. Diuitiæ addunt amicos plurimos: à paupere autem, & eo qui habuit, separantur. Prou. 9.

Sacrarum Scripturarū doctrinæ quātum expediat Apŷ similitudinib. cognoscitur, quibus sue armis diaboli tentationibus resistendū sit optimè edocetur.

Cap. XIX.

DOctrina sacræ Scripturę assimilatur Apio.

Primo, quia Apium est herba, quę plenis & hepatis opilationes, id est, vias opilatas aperit, per hepar autem, & splenem, quę sunt duo membra intrinseca & multū vtilia corpori, intelligimus duas intimas, & vtilissimas potentias animę, s. intellectum & affectum. Et sicut splen attrahit nutrimentum ab hepate. s. humorē quo nutritur, sic voluntas ab intellectu trahit prędens obiectum, à quo mouetur. Nam bonum apprehensum in intellectu, est voluntatis obiectum, & mouēs ipsam: vtriusque autem potentię vias aperit doctrina sacræ scripturæ: quia intellectui aperit viam ad Deum cognoscendum, & voluptati ad Deum diligendum. De quibus vijs dicitur. Pro. Viæ eius, viæ pulchræ. &c. Prou. 4.

Secundo, quia apij vis, semen, & radix morsibus venenatis succurrit, vt dicit Dioſc. Morsus venenosi sunt tentationes diaboli. quibus verba sacræ doctrinæ optimè docent hominem obuiare. Vnde dominus à diabolo in deserto tētatus, sacræ scripturæ verba in qualibet tentatione opposuit. Induxit etiam contra eū tria testimonia de lege, quibus ipsum vicit, & repulit, sicut figuratum fuerat, in Dauid, qui Goliam prostrauit tribus lapidibus de torrente, & sic Christus diabolum superauit tribus testimonijs, de lege, vt dicitur in glo. Quo exemplo etiam nos docemur, sacræ scripturæ verbis repellere tentatorem. Nam si tentat te de superbia & appetit honorē, respondeo ei: Scriptum est Quid superbis terra, & cinis? & iterum, Noli quærere ab homine ducatum, neque à Rege cathedram honoris. Si tentat de appetitu diuitiarum, respondeo. Scriptum est, Nihil intulimus in hunc mundum haud dubiū, quia nec auferre quid possumus. Et iterū: Qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem diaboli. Itē si tentat de appetitu delitiarum carnalium: respondeo ei: Caro & sanguis, regnum Dei non possidebunt: Glossa per carnem & sanguinem, venter & libido, id est, peccata carnalia designantur. 1. Reg. 18. Eccl. 9. Eccl. 7. 1. Thi. 6 1 Cor. 15.

Tertio, quia apium tristitiā expellit & lætitiam inducit. Ni est quoddam genus apij, quod dicitur apium risus, eo quod humoris melancolici sit purgatiuum, tristitiæ expulsiuum, & lætitię inductiuū: imo dicitur; quòd si quis ipsum in magna quantitate reciperet, ridendo eum occideret: Sic doctrina sacræ scripturæ melācoliam, id est, tedium expellit. Vnde Sapi. Non habet amaritudinem conuersatio illius, nec tædium conuictus ipsius. Item tristitiam interdicit. Matth. Nolite fieri tristes. Item ad lætitiam inducit, Psal. Seruite Domino in lætitia. Psal. Sap. 3. Matt. 6. Psal. 99.

Digitized by Google

Vnde libri sacrę scripturæ magnū solatium præbēt contra huius miseriæ incolatum. Mach. Habentes solatio libros sanctos. 1. Mac. 14.

Quo pacto eleemosyna sit pauperibus eroganda, qualemque fructum fidelibus afferat, similitudine cardamomi, & seminis exemplo describitur.

Cap. xx.

ELeemosyna assimilatur cardamomo. Primo ratione originis: quia cardamomū est semen arboris, quæ quasdam tumorositates facit, in quibus semen continetur. Arbor ergo est pœnitentia, quæ in intimis cordis radicata, in terra, id est, in corpore nostro proficere, & fructificare debet: Vel in terra hæc arbor fructificare debet, quia supra terrā, i. in cælo, vel etiam sub terra, i. in inferno, pœnitentia locum nō habet. Nam in cælo nō est locus pœnitudinis, vbi nullum angit consciētia criminis: In inferno vero non habet pœnitentia fructum, vbi nō potest expiari delictum. Ex hac ergo pœnitentiæ arbore producitur semē eleemosynæ. Est. n. eleemosyna opus satisfactionis, quod quidem ad pœnitentiā pertinet. Sed ideo semē vocatur, quia in aliena terra, scilicet indigentis, proximi carne seminata, mirabiles fructus affert. Hoc autem semē eleemosynæ ab arbore, id est, à pœnitentia, in quibusdam tumorositatibus, id est, cordis compassionibus producitur: quia tota virtus eleemosynæ est ex cordis compassione. Aug. In affectu cordis pensanda est eleemosyna tribuentis. Et idcirco Greg. dicit, ille perfectè tribuit, qui cum eo quod afflicto tribuit, afflicti quoque animum in se sumit, vt prius in se dolentis passionem transferat, & tunc contra dolorem ipsius per ministeriā concurrat. Grego. mor.

Secundo, ratione coloris: quia illud cardamomi semē est melius quod subrufum est aliquātulum: Rubedo etiam eleemosynæ est ex dilectionis feruore: nec dubium, quin tāto melior sit eleemosyna, quanto plus rubet ex charitatis flamma. Vnde sine charitate eleemosyna est omnino infructuosa. Apostolo dicente: Si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, charitatem autē non habeam, nihil mihi prodest. Tertio, ratione saporis, quia illud etiam est melius quod est acutum & dulcedini intermixtum: Debet enim dari eleemosyna cum acumine, id est, cum subtilitate discretionis, & cum dulcedine allocutionis: quia interdum verbum est melius, quam datum. August. Caue pręuideas discretionē eleemosynæ, ita vt vtriusque, dātis & accipientis sit solatium. Quarto ratione virtutis, quia habet virtutem confortandi cor, cerebrum, & stomachum: in corde quidem est dilectio, in cerebro sensificatio, in stomacho vero nutritio, quia scilicet ex eleemosyna prouocatur recipientis dilectio: in ea etiam demōstratur largientis sensus, & discretio, ex ea etiā prouenit vtriusque partis nutritio: quia dantis quidem pet meritum eleemosynæ, refouetur spiritus: sed recipientis per oportunum auxiliū refocillatur corpus. 1. Cor. 13. Aug. in epist.

Item eleemosyna assimilatur semini: quia bonitas seminis (secundum Plinium) consideratur ex tribus. Primo ex tempore, quia illud semen est bonum ad seminādum quod est bimum, vel trimū. Quædā est eleemosyna, quæ disponit hominē ad vnum, s. ad hoc, vt liberetur à culpa, sicut elcemosyna peccatoris. Dan. Peccata tua eleemosynis redime. Et ista est quasi semen anniculū i. vnius anni tātū. Quædā vero eleemosyna valet ad duo. s. ad satisfactionem culpæ, Dan. 4.

Digitized by Google

culpæ, & redemptionē pœnæ, vt
Tob. 4. eleemosyna pœnitētis. Tob. eleemosyna liberat à morte. ſ. culpæ, & non patitur animam ire in tenebras, ſ. pœnæ, & iſta eſt, vt ſemē bimum. Quædam autem valet ad tria, ſ. ad præſeruandum à culpa, ad euadendum ſupplicia, & ad intrandum præmia, ſicut eleemoſyna iuſti: & eſt quaſi ſemen trimum.

Secundo conſideratur bonitas ſeminis ex pondere, quia illud eſt optimum quod eſt grauiſſimum, pondus autem eleemoſynæ, & cuiuſlibet boni operis, eſt ex charitatis affectu, quia tanto eleemoſyna plus valet danti, quanto cum maiori charitate datur.

Tertio conſideratur ex colore, quia illud ſemē melius eſt, quod magis albū interius eſt: Sed quaſi medulla alba, eſt intentio pura. Vnde illa eleemoſyna eſt bona, quæ datur cum intentione pura.
Matt. 5. Matt. Te autem faciente eleemoſynam, neſciat ſiniſtra tua, quid facit dextra tua.

Vera inaniſque eloquentia varietas ac exitus qualis exiſtat, quamplurimis auctoritatibus arborumque frondoſitatis ſimilitudinibus explanatur.

Cap. XXI.

ELoquentia ſapientum aſſimilatur frondoſitati arborum. Primo ratione gratioſitatis. quia viriditas & copioſitas foliorum, reddit arborem gratioſam aſpicientibus. Similiter efficacia, & affluētia verborum reddit ſapientem
Pſal. 44. gratioſum audientibus. Pſal. Diffuſa eſt gratia in labijs tuis.

Sed nota hic, quod ad grātioſam eloquentiam plura requiruntur. Nam ſecūdum Valeriū Maximū, doctrinæ, & eloquētię ornamēta, & in pronūciatione apta, & cōueniēti corporis geſtu conſiſtunt. Quibus qui ſe inſtruxerit, tribus modis hominēs aggreditur, aures penetrādo, oculos demulcendo, & animos inuadendo, ſicut etiā Sen. ep. Sene. dicit. De apta autē pronunciatione verborum loquitur Caſſio. Caſſio. Eloquēs eſt ille, qui ſcit parua ſummiſsè, media temperatè, magna granditer dicere: qui ſcit inuenire præclarè, enūciare magnificè, diſponere aptè, figurare varia. Idem etiam dicit, quod bonus doctor proœmiat apte, narrat apertè, arguit acriter, colligit fortiter, ornat excelsè, docet, delectat, & afficit.

Secundo, ratione vtilitatis: quia folia tenellos fructus à ventis, pluuijs, & caumatibus muniunt, & pro eis tanquam ſcutum ictus recipiunt. Sic Sapientum verba tenellos homines, i. ſpiritu debiles, ſiue puſillanimes, à ventis perſecutionum, & à pluuijs, i. impetu inundātium tribulationum, & à caumatibus internarū tēptationū, confortando, inſtruēdo, mināndo, muniunt & defendunt. Et interdum etiam ſapientes, & eloquentes viri pro patria, ſeu ciuibus ſuis, ſiue aduerſantibus contradicendo, ſiue ſalubriter conſulēdo, ſiue verſutias & nequitias detegendo, inuidentium, vel hoſtium
Iſa. 49. ictibus, i. odiis, & perſecutionibus ſe exponunt. Iſa. Poſuit os meum dominus quaſi gladiū acutum. Vnde contra eos, qui hoc nō
Eze. 13. faciunt, dicitur Ezec. Non oppoſuiſtis vos murū pro domo Iſrael.
Cice. Rheto. Tul. Qui ita ſe armat eloquentia, non vt oppugnet commoda patriæ, ſed vt & pro his pugnare poſſit, is mihi veſter, & ſuis, & publicis rebus vtiliſsimus, atque amantiſsimus.

Tertio, ratione firmitatis: quia folia cito à vēto mouētur, & hinc inde quaſſantur, ſed propter abūdantiā humoris, non facilè, ab arbore diuidūtur. Similiter gratioſi in verbis, licet à vento vanæ laudis & fauoris hominū plęrunque

Digitized by Google

agitentur: tamen si habent abundantiã humoris, i. diuini amoris, siue internæ deuotionis, nõ faciliter ab arbore Christo, vel ab arbore virtuosæ vitæ per elationẽ, vel vanam gloriã seperantur. Psal. Folium eius nõ defluet, & omnia quæcunque faciet prosperabũtur. Vel tunc folia propter ventum ab arboribus cadunt, quando viri eloquentes, propter metũ obmutescunt. Sed hoc amicis Dei non accidit, quia eos intimi amoris virtus ab omni timore defendit. Actuũ 4. Petrus, & Iohannes hoc humore, i. amore spiritus confortati, principibus sacerdotum prohibẽtibus, ne docerẽt in nomine Iesu: responderunt, Nõ possumus quæ audiuimus & vidimus, nõn loqui. Quarto, ratione fructuositatis, quia fructus sub foliis sunt primo virẽtes, tandẽ matureſcunt, & calore Solis dulces fiunt. qui prius amari fuerunt. Sic sapientes viri sub foliis verborum producunt fructus operum: qui fructus apparẽt virides, i. gratiosi aspiciẽtibus, & maturi. i. discreti discutiẽtibus, & dulces, i. sapidi suscipientibus. Faciunt. n. viri sapiẽtes opera gratiosa, discreta, & fructuosa, vel eorum fructus, i. actus sunt virides per fidem, maturi per spem, dulces per charitatem. Et hic est calor Solis, i. amor Christi, qui omnia facit dulcescere, etiam amara quæque. Can. Fructus eius dulcis gutturi meo. Et attende, quod sicut modici pretij est in arbore frondositas sine fructibus, ita modici valoris verbositas sine operibus: propter quod dicit Grego. q̃ ille bene loquendi facundiã percipit, qui finum cordis per rectè viuendi studia extendit, nec loquentẽ conscientia præpedit, cũ linguam vita antecedit.

Psal 1.

Act. 4.

Greg. 6. mor.

Quinto ratione mutabilitatis, quia quarũdam arborum folia in æstate viridia & decora sunt, in autumno palleſcũt, sed in hyeme cadunt, & in terra putrescunt. Sic eloquẽtia sapiẽtum seculi, in æstate, id est, in tẽpore fauoris viresc it per vigorẽ, sed in autumno Sole decrescente. i. deficiente humano fauore, palleſcit. i. debilitatur per timorẽ. In hyeme autẽ i. persecutionis tẽpore cadit. i. penitus deficit per obmutionẽ: & aliquando in terra putrescit per mali cõmẽdationẽ, & approbationẽ, siue fauorationẽ. Et tunc dicendũ est eis illud Isa. Væ vobis, qui dicitis bonum malum, & malum bonũ. Isa. 40.

Ad bene agendum, malumque dimittendum cohortatio qua ratione sit salubriter peragẽda, ex ficus sterilitatis medicina demonstratur. Cap. xxix.

EXhortatio ad bene faciendũ vel ad malum dimittendum diuersimodè fieri debet, secundũ diuersam qualitatem eorum quos hortari oportet. Cuius exemplũ apparet in ficu. Nam ficus sterileſcit aliquando ob defectum humoris, aliquando vero propter nimiam abundantiam humoris: sed si accidit ob defectum humoris, subuenitur ei per conuenientem simum, & aquam dulcem: sed si superabundat humor, arborem clauis perforant, & sic humorem euacuant: illi autem homines sterileſcunt. i. à fructu bonorũ operum deficiunt: & hoc est propter defectum humoris. i. propter defectum vigoris, qui vitio subiecti sunt pusillanimitatis, & timoris, & isti iuuandi sunt cum simo, qui plantam caleſacit, id est, cum doctrina, vel exhortatione inflammante & accendente ad bonum, & cum aqua dulci i. cum dulcedine doctrinę, & verborum, vt attrahantur ex ipsa dulcedine exhortationis ad humorem bonitatis. Nam si contra tales pusillanimes quis vteretur asperi-

tate

tate verborum, potius desperarēt, quam proficerent: & ideo, qui talis est (sicut Prosper) leniter vestigatus reuerentiam exhibet castiganti: Asperitate autem nimiæ in crepationis ostensus, nec correctionem recipit, nec salutē. Patet ergo, quod in exhortatione talium si appareat calor amoris impellens, & dulcedo verborum demulcens, sequitur bonorum operū fœcunditas crescēs. Illi autem ad modum fœni sterilescunt, propter humiditatis excessum, qui bona opera ex superbia dimittūt, vel ex nimia abundantia tēporaliū, quæ inducit ad superbiā, & contemptū spiritualium, & tales perforandi sunt clauis, id est, terribilibus, & asperis verbis. Eccle. 12 Verba sapientum, sicut stimuli, & quasi claui in altum defixi.

Prosp. de vita cōtem.

Exemplo pini, quomodo diuini amoris feruor in nobis augescat aperte explanatur.

Cap. XXIII.

FEruor diuini amoris augetur, in afflictione carnis, & abundantia deuotionis: cuius exemplū apparet in pino. Nā pinus, quæ exterius habet durū & grossum corticem, sed interius multum humorem pinguem, de facili & multum inflammatur, si igni aliquo casu applicatur. Ille ergo exterius habet durū cōrticem & asperum, qui carnem suā per duram abstinentiam, vel asperos labores affligit. Ille interius habet multum pinguedinis, qui multam habet deuotionem mentis, & hic per diuinum amorem faciliter & fortius inflammatus, dum alicui ignitæ i. affectuosæ rei applicatur, siue affectuosa verba audiendo. Psal. 104 Psal. Eloquium domini inflāmauit eum. Siue deuotas scripturas intelligendo. Luc. Nonne cor nostrū ardens erat in nobis, dū loqueretur in via, & aperiret nobis scripturas? Siue de passione Iesu Christi meditando: quia ibi ostensus est singularis amor Saluatoris, scilicet in opere nostræ redemptionis; & ideo maxime debet in nobis accendere ignem amoris. Vnde Ber. dicit: Dilexit nos Deus dulciter, sapiēter, & fortiter, Dulciter nempe dixerim, quod carnē induit; sapienter, quod culpā vitauit; fortiter, quod mortem sustinuit: sed super omnia reddidit te mihi amabilem, bone Iesu, calix, quem bibisti, opus nostræ redemptionis. Hoc enim omnino amorem nostrum vendicat sibi; hoc inquam, nostram deuotionē blādius allicit, iustius erigit, arctius stringit, & vehementius afficit.

Luc. vltimo.

Ber. sup. can. ser. 20.

Fidei excellentia atque perfectio, ex quā plurimis Amigdali, castanea, finapiſque similitudinibus recte sit perspicua.

Cap. XXIIII.

FIdes assimilatur amigdalo: quia amigdalus est ante omnes arbores floritiua, omnibus. n. arboribus prior se floribus vestit, & ad fructum ante cæteras arbores se disponit. Similiter virtus fidei debet in corde hominis ante omnes virtutes florere. Nam fides est sicut dispositio mentis ad charitatem, & ad alias virtutes. Vnde sicut flos est dispositio ad fructum, ita actus fidei, qui est credere, est dispositio ad actus charitatis, & cæterarum virtutum. Ex qua re patet, quod dum fides credendo præuenit, ante omnes virtutes floresc̄it, & ad fructus virtutum, id est opera, se ante ipsas disponit. Vnde Apost. Fides, inquit, est sperandarū substātia rerum, &c. Nam sicut substantia natura antecedit, & accidentia consequuntur quodam ordine substantia: ita fides antecedit spem, & cæteras virtutes. Et ideo ipsa fides à sanctis

Hebr. 11.

Digitized by Google

fundamentum vocatur virtutum tam infusarum, quam acquisitarum, super quod construitur totum ædificium spiritualium virtutum. Et etiam assimilatur radici ex qua tota arbor exurgit Et ideo
Aug. su. lo. August. Sicut in radice arboris nullus prorsus apparet pulchritudinis spiritus, tamen quicquid est in arbore pulchritudinis, vel decoris, ex illa procedit: Sic ex fidei humilitate, quicquid meriti, quicquid beatitudinis anima susceptiua est, ex fidei fundamento procedit.

Secundo, quia amigdalus est culturæ exposcitiua. Nam, vt dicit Arist. hæc arbor cultura indiget, maximè cum antiqua est, & plus fructificat antiqua quam nouella, præcipuè si sit bene culta. Vnde, vt possit magis esse fructifera, clauis est in radice perforanda. Similiter fides indiget cultu, & custodia boni operis, alioquin est infructuosa, & vt arbor mortua, vt patet Isa. 2. Fides autem quasi nouella fuit in patribus antiquis, qui fuerunt ante Christi aduentum, & ideo minus fructifera. Sed nunc in nobis qui sumus, in quos fines seculorum deuenerũt, est quasi antiqua, & tamen nostra fides post Christum, si studiosis operibus fuerit culta, est meritorum fructibus magis copiosa: sed est in radice cordis clauis timoris, & amoris perforanda, vt timore excitetur, & amore operetur: quia fides per dilectionem operatur, vt dicitur Galat. Aug. Cum dilectione fides Christiani, sine dilectione fides dæmonis. Qui autem non credunt, peiores sunt quã dæmones, & tardiores.

Isa. 2.

Gal. 5.

Tertiò, quia amigdalus est morborũ curatiua: Dicit enim Diosc. quod tota arbor amigdalorum est medicinalis. Habet enim medicinale solidum, i. radicem: quia radix eius elixata & trita, maculas vultus purgat: Sic fides elixata charitatis calore, & trita tribulationum perpessione, purgat maculas faciei, id est, cõscientiæ. Act. Fide purificans corda eorum.

Diosc.

Act. 15.

Item habet medicinalem comã, id est, corticem, & frondes: quia cortex eius, & folia sunt etiam mundificatiua, & sanatiua. Cortex autem, & folia fidei sunt verba confessionis fidei, quibus interior fides exterius ostenditur: & hæc etiam sunt sanatiua, quia sicut dicit Apost. Corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem.

Rom. 10.

Item habet amigdalus medicinale oleũ: quia oleũ de amigdalis contra multas valet infirmitates. Nam vermes & lũbricos in corpore necat, menstrua purgat, contra surditatem efficaciter iuuat, & aurium saniem mundat, si auri tepidum instilletur. Flores etiam eius decocti in oleo, caducos & læthargicos curant; cũ melle triti, morsibus obuiãt, & vlcera sanãt. Oleum autem fidei, est oleum sacramentale, s. vnctionis extremæ, quod etiam in virtute fidei valet contra infirmitates corporales, & spirituales. Vnde dicitur Iac. Infirmatur quis ex vobis? inducat presbyteros ecclesię, & orẽt super eum, vngentes eum oleo in nomine domini, & oratio fidei saluabit infirmum, & alleuiabit eum Dominus, & si in peccatis sit, remittentur ei.

Iac. 5.

Item habet medicinalẽ fructũ. Nam fructus amigdali homini proficit, quia de dulci amigdalo dicit Diosc. quòd si recens cũ suo folio comedatur, stomachum cõfortat, & ebrietati resistit. Et tamen dicit, quod si vulpes amigdala comederit, morietur: Quia sæpe, quod est medicina homini, est venenum alteri animali, & e conuerso. Similiter fructus, i. opera fidei ostensa, & folia, id est, verba

fidei

fidei audita, stomachum, ideſt, appetitū hominis, ſcilicet fideliter, & deuotè recipientis, cōfortant, & accendunt ad bonum, & ebrietati, id eſt, ſtultitiæ, & deuotioni hæreticæ prauitatis reſiſtunt: vulpes, id eſt, fraudulētus hæreticus, inde moritur. Quia dū ex verbis fidei, vel exemplis, occaſionem, & fomentum erroris aſſumit, vnde fidelis vitam accipit, ipſe mortem incurrit.

Item fides aſſimilatur caſtaneæ. Primò, ratione ædificationis, quia ex hac arbore ſumuntur ligna ſolida & fortia ad domos conſtruendas. Hæc ligna fuerūt Apoſtoli, & eorum diſcipuli ſolidi per vitam, fortes per patientiam, vel ſolidi in ſuſtinendo, fortes in operando, ex quibus domus Dei, id eſt, eccleſiæ primitus cōſtructæ fuerunt.

Secundò, ratione pullulationis, quia hæc arbor (vt dicit Iſidorus) vt exciſa fuerit, tanquā ſylua pullulare conſueuit. Sic accidit beatis martyribus, quia quanto magis opprimebant eos hoſtes, tanto magis creſcebant.

Tertiò, ratione caſtrationis. Dicitur enim caſtanea à caſtrando, eō quod fructus eius, dum aſſantur caſtrari eſt neceſſarium. In fide autem Chriſti multi ſunt, qui vt diuino amore magis inflammentur, & vt ad regnum cælorum introducantur, ſemetipſos caſtrant, non ferri violentia, ſed voluntaria continentia, ſicut Chriſtus dixit: Sūt & eunuchi, qui ſemetipſos caſtrauerunt propter regnum cælorum. Matt. 19

Quartò, fides aſſimilatur caſtaneæ, ratione adminiſtrationis. Quia caſtanea adminiſtrat nobis primo ex ſuo ligno carbones ardentes, quibus fabri vtuntur ad emolliendum ferrum. Iſti carbones ſunt fidei exempla feruentia, quibus etiam peccatorum corde dura & ferrea inflammantur, & emolliuntur ad bonum. Item ex ſuo fructu dat nobis alitus dulces. Et ita ſunt doctorum ſanctorum fidei dulcia verba, quæ mentes audientium delectabiliter nutriunt.

Item ex ſuo cortice, ſiue foliis habemus medicinales virtutes. Nam cum ſale trita, & cum melle temperata, morſus canis rabidi ſanat. Hæc ſunt fidei ſacramenta, quibus morſus canis rabidi, id eſt mors peccati, quam diabolus ex inuidia in hominē impreſſit, cūratur. Item fides aſſimilatur ſinapi ſecundum illud, Luc. Si habueritis fidem, ſicut granum ſinapis, &c. Luc. 17

Et primo, ratione cōplexionis, quia eſt calida, & ſicca in quarto gradu. Quia ſcilicet fides debet quadrupliciter caleſcere, & ferucre: primo in corde aſſentiendo. Rom. Corde creditur ad iuſtitiā. Rom. 10 Item in ore prædicando. Roman. Ore autem confeſſio fit ad ſalutē. Rom. 10 Item in opere ſe manifeſtando. Iac. Oſtendam tibi ex operibus fidem meam. Item oratione non hæſitando. Iac. Poſtulet autem, in fide nihil hæſitans. Iac. 2. Iac. 1.

Secundò, ratione purgationis, quia comeſta ad cerebrū fumat, & ipſum mirabiliter purgat. Vnde Auguſt Mentis humanæ acies inualida, in tam excellenti luce non figitur, niſi per iuſtitiā fidei emundetur. Aug. de tri.

Tertiò, ratione curationis, quia dicitur valere cōtra multas infirmitates. Valet enim hydropicis, epilenticis, lethargicis, & paralyticis. Nam poros aperit, & humores neruos oppilantes diſſoluit. Sed fides multo magis valet ad omnem infirmitatem, tam corporalem, quam ſpiritualem ſanandam. Matth. Fides tua te ſaluum fecit. Matth. 7

Quartò, ratione multiplicatio-

Digitized by Google

nis, quia ex minimo grano sinapis multa grana producũtur, quæ fronde, flore, & semine in immẽsum dilatantur. Et ita etiam hæc herba se multiplicat, vt vbi semel seminatur, vix locus indevlterius liberatur Similiter fides Christi, quamuis fuerit principio parua per humilitatem, & in paucis seminata; tamẽ postea est in immẽsum augmentata, & dilatata in fidelibus, & in prædicationibus, & in virtutibus.

Vbi quomodo ve filii patres debeant imitari, exemplo rosæ ostenditur. Cap. XXV.

Filius licet sit à patre, secundum naturam, non tamen debet imitari eius malitiam: cuius exemplum apparet in rosis, quæ ex spina dura oriuntur, sed naturam spinarũ non sequuntur. Nam spina non est odorifera, nec pulchra, nec est mollis, sed aspera, nec etiam ad medicinam reperitur valida. Sed econtrario rosa suo odore olfactũ afficit, suo decore visum pascit, suauitatis mollitie tactum lenit Sed virtute sua multis lãguoribus rosa succurrit. Sic filius si habuit patrem per infamiam fœtentem debet ipse studere, vt habeat famam redolentem. Et si habuit patrem moribus displicentem, debet ipse studere, vt habeat morum pulchritudinẽ complacentem. Item si habuit patrem asperum, & portilentem, debet ipse conari, vt habeat conuersationem mitem, & lenem. Item si habuit patrem lingua vulnerãtem, debet ipse conari, vt habeat linguam medentem. Vnde patet, quod parentes in eo, quod mali sunt, a filiis sequẽdi non sunt, nec etiam diligendi, quia inquantum mali sunt, summo patri contrarii sunt, & sicut dicit August. Amandus est generator, sed præponendus est creator, Et Apost. Patres carnis habuimus eruditores, & reuerebamur eos. Nũ multo magis obtemperabimus patri spirituum, & viuemus?

August.

Fortunæ instabilitas quanta sit ex fœni varietate facillime perspici potest. Cap. XXVI.

Fortuna assimilatur fœno: Fœnum enim, quam diu viret & frondet, montes & prata vestit, & ornat, & sua venustate intuentium oculos reficit, & delectat. Sed feruente Sole humiditas eius consumitur, & herba, quæ florendo ridere videbatur, à sua gloria totaliter spoliatur, & pabulum ignis efficitur. Similiter fortuna hominis viret, quando est cum corporis incolumitate, vel venustate frondet, quãdo est cum vbertate diuitiarum, vel quando est cum consanguineorũ, seu amicorum circunstantium pluralitate. Sed tunc montes vestit, quando est cum honore, & dignitatũ sublimitate. Tunc enim vestit prata, quando est cum famæ dilatatione, & claritate. Talem autem fortunę venustatem vniuersorum oculi cum admiratione intuentur, & eius intuitu amici reficiuntur, & delectantur. Sed feruente Sole, id est, forti persecutione deiiciente, vel aduersitate deprimẽte, vel vehementi infirmitate cõsumente, humiditas eius, id est, naturæ, vel fortunæ consumitur vigor, & à sua gloria per priuationem honoris, vel per ruinam mortis totaliter spoliatur, & pabulum ignis, id est, furoris persequentis, vel gehennæ alumnus infernalis efficitur. Iac. Exortus est Sol cum ardore, & arefecit fœnum, & flos eius decidit, & decor vultus eius deperiit, Sene. Hanc imaginẽ animo tuo propone ludos facere fortunam, & etiam hanc mortalium curam honores, diuitias, gratiam excutere, quorũ alia inter rapientium manus scissa sunt, alia infida

Iac. 1.

Sen. ep.

dia societate diuisa, alia magno detrimento eorum, in quos deue nerunt, protensa.

Quemadmodum Dei gratia in nobis conseruetur, eiusq; perfectio qualis existat, ac unctio multiplex, oleiq; natura exprimitur, qui diuina gratia comparatur, quoue pacto hæc ipsa in nobis conseruetur, & varii ipsius effectus per similitudines frumenti, cepe, pini, cucumeris, & denique diptranni patefiunt.

Cap. XXVII.

GRatia dei assimilatur oleo.

Primo ratione conseruationis, quia diuisiuæ, & penetratiuæ est virtutis, & ideo in vasis vitreis, vel vitreatis melius, quam in ligneis conseruatur. Vasa namque lignea porosa sunt, & difficilius mundantur à sordibus quam vitrea, quæ sunt omnino solida. Sic gratia Dei in vasis vitreis, id est, in cordibus mundis, & solidis esse habet. Requirit enim animā mundam per innocētiam, vel saltem per pœnitentiam, & solidam per sapientiam: quia cor fatui, quasi vas confractum, vt dicitur Eccl. 21. in Ecclesiast.

Secundo, ratione effusionis. Nā si in aqua te quis miserit, & oleū in ore posuerit, ipsumq; in aquas effuderit, aquas adeo claras facit, vt ea quæ sunt in fundo videri possint. Sic homini in aqua tribulationis posito, oleum diuinę gratiæ, ipsam aquam, id est, tribulationem ei claram facit, vt scilicet ex ea illuminetur ad sui cognitionem, vel Dei contēplationem. Posset etiam hoc referri ad gratiam doctrinæ, quæ est in sanctis prædicatoribus, qui oleo ex ore effuso, id est, gratia, & dulcedine sermonis, siue doctrinæ, aquam sapientiæ salutaris ignorantibus, vel errantibus dilucidant, & declarant. Vnde talibus ipsa sapientia præmium promittit, dicens, Eccl. 24. Eccles. Qui elucidant me, vitam æternam habebunt.

Tertio, ratione vnctionis. Est enim multiplex vnctio olei, diuersos effectus vel modos gratiæ repræsentās. Est enim quædam vnctio dignitatis, sicut est vnctio regum, de qua dicitur Reg. Assumpsit Sadoch. Sacerdos cornu olei de tabernaculo, & vnxit Salomonem, & cecinerunt buccina, & dixit omnis populus, Viuat rex Salomon. Hæc est ergo vnctio gratiæ, quæ ad illos pertinet, qui se, vel alios per iustitiā bene regunt. Esa. Ecce in iustitia regnabit rex. Esa. 32. Item est quædam vnctio sagacitatis, sicut erat olim vnctio pugilum, quæ fiebat ad cautelam: ad quam referri posset vnctio quæ habetur primo Reg. Qua Samuel vnxit Dauid in medio fratrum, & directus est spiritus Dei in eo die illa. Hæc est illa vnctio gratiæ, quæ pertinet ad omnes, qui per asturam pugnam vincunt alios. 1. Reg. 16

Item est quædā vnctio iucūditatis: & hæc vnctio est mulierum, quæ se ad iucunditatem, & pulchritudinem vngunt. Dan. Dixit Susanna, Afferte mihi oleum, & smigmata, &c. Et hæc est vnctio spiritualis lætitiæ, quę pertinet ad nitorem & decorem conscientiæ. Dan. 10

Item est vnctio sanctitatis, sicut Sacerdotū: De qua dicitur, Exod. Exo. 37. Composuit & oleum ad sanctificationis vnguentum, &c. Et hæc est vnctio deuotæ orationis, quæ competit nō tantū Sacerdotibus, sed omnibus deuote orantibus.

Item est vnctio credulitatis. i. fidei, sicut vnctio baptizatorum, quæ est ad fidei susceptionem: de qua vnctione dicit Rabanus: In vnctione baptismi descendit Spiritus sanctus ad habitationē Deo consecratam. Hoc igitur pertinet ad omnes illos, qui fidem susceptam bene conseruant. Raba.

Item est vnctio firmitatis, sicut vnctio confirmatorum: vt dicit Episco-

Digitized by Google

Episcopus: Consigno te signo crucis, confirmo te chrismate salutis. Hæc pertinet ad omnes, qui sunt confirmati, & solidati per charitatem.

Item est vnctio sanctis, sicut est extrema vncto infirmorum. De qua Iac. Vnguentes eum oleo sancto, &c. Hæc pertinet ad omnes, qui se infirmos per humilitatem reputant. Iac. 5.

Item gratia Dei conseruatur in asperitate, & in humilitate. Vnde assimilatur frumento. Cuius proprium est includi, & conseruari in thecis asperis, habentibus in summitate spicas pungentes, contra incursum auium munientes: Vnde ab illis spiculis spicam defendẽtibus, spica dicitur; quibusdam quoque foliis, seu variis culmis ambitur, & fulcitur; ne fructus pondere incuruetur. Quasi enim spicæ asperæ, vel quasi spinæ pungentes, sunt aduersitates, & tribulationes præsentes, in quibus per patientiam gratia conseruatur, ne ab auiculis, id est, tentationibus diabolicis auferatur, vel spicæ, & aristæ asperæ, sunt opera pœnalia pœnitentiæ, in quibus etiam gratia conseruatur: Vagina autem includens tenens granum seminis ne cadat, est humilitas cordis, sine qua gratiæ semen minime seruaretur.

Itẽ gratia Dei assimilatur cepe. Primo, quia cepe comestum secundum Dioscor. venenum educit: & hoc competit diuinæ gratiæ, in quantũ de corde hominis extrahit venenum cupiditatis. Nam cupiditas rerum temporalium, secundum Augustinum, est venenũ charitatis.

Secundo, quia succus eius caliginem oculorum detegit. Hæc caligo est cęcitas siue obscuritas superborum, qui euanescunt in cogitationibus, & obscuratur insipiens cor eorum. Sed hanc caliginem cepe succus, id est, diuinæ gratiæ virtus, siue lux detegit, ex expellit.

Tertio, quia cepe comestum, fastidium tollit. Quod competit diuinæ gratiæ, in quantum excludit accidiam, quæ fastidium spiritualium delitiarum inducit.

Quarto, quia cepe comestum præcipue coctum, oris fœtorem minuit, ventrem mollit, & cibos condit. Quæ omnia competunt gratiæ, inquantum refrenat vitiũ gulæ: quia gulositas facit os fœtidum propter cibi superflui in stomacho corruptionem. Item quãdoque facit ventrem durum propter superflui cibi indigestionem. Item cibum facit insipidum propter nimiam saturationem: quia anima saturata calcabit fauum, vt dicitur Proue. Vnde gratia ista remouet, & inducit contrarium, dum gulam excludit: quia per cibum parcum, & temperatum, nec os fœtet, nec venter induratur, nec cibus desipit, sed sapit, & maximè condimẽto famis, quod abstinentia immittit. Pro. 22.

Quinto, quia cepe comestum viscolos humores incidit. Quasi enim viscosi humores sunt luxuriosi amores, quos diuina gratia præcidit, & tollit.

Sexto, quia succus cepe auribus instillatus cũ lacte mulieris, eius dolorem miniuit. Quia scilicet diuina gratia mitigat dolorem iræ, quæ præcipue generatur in auribus, id est, in auditu verborum displicentium, sed ad hoc etiam adiuuat lac mulieris, id est, dulcedo linguæ excusantis, satis facientis auribus instillata irati.

Septimo, quia morsum canis rabidi extinguit, & curat. Morsus enim canis rabidi, est detractio hominis inuidi, quem gratia diuina extinguit, inuidiam expellendo, vel saltem contemnendo.

Item gratiæ diuinæ abundãtia

eleuat

Digitized by Google

eleuat ad contemplandū, & corroborat ad patiendum, confortificat ad perferendum. Cuius exemplum apparet in pino, quæ est arbor valdè abundans in pinguedine humoris, crescit tamen in locis montuosis, valde aridis, & lapidosis. Et item nullo calore, vel frigore tacta deponit virorem, vel folia. Ille autem abundat in pinguedine, in quo est abundantia gratiæ, sicut patefecit Psalm. ad
Psa. 62. Deum dicens: sicut adipe & pinguedine replētur anima mea Et talis in mōte, id est, in altitudine contemplationis crescit, & loca aspera & lapidosa diligit, id est, aduersa non refugit, & virorē virtutum, nec calore prosperitatis, nec frigore aduersitatis deponit.

Item gratia Dei assimilatur cucumeri.

Primo, quia cucumer habet virtutem refrigeratiuam. Est enim humerosus, & frigidus natura. Vnde datur febricitantibus. Sic gratia Dei refrigerat animam ab inordinato ardore vitiorum, siue auaritiæ, siue iræ, siue cuiuscūque inordinati appetitus.

Secundo, quia habet virtutem purgatiuam, ex eo, quod soluit ventrem, & per consequens purgat. Sic gratia Dei soluit mentem peccatoris, & purgat per fluxum compunctionis, id est, per lachrymas pœnitentiæ.

Tertio, quia habet virtutem sanatiuam. Nam folia cucumeris si fricentur medentur vulneribus, quæ impressit caninus morsus. Caninus enim morsus, tentatio prima fuit diaboli inuidentis, qui nobis in primis parentibus impressit (vt Beda dicit) quatuor
Beda. vulnera, scilicet ignorantiam, cōcupiscētiam, infirmitatem, & malitiam. Sed hæc vulnera folia cucumeris, id est, sacramenta gratiæ remouent, atque curant. Nam contra ignorantiam, est sacramētum Ordinis, cuius vna clauis est scientia discernendi. Contra concupiscentiam est sacramentū cōiugij: contra infirmitatem valet Confirmatio. Contra malitiā vero valet Eucharistia, quæ est sacramentum charitatis, quæ per se opponitur malitiæ. Valent enim hęc solia gratię ad sanandum generaliter omnium peccatorū vulnera: quia ab originali sanat baptismus, ab actuali mortali pœnitentia, à veniali extrema vnctio. Apo. 22
Apoc. folia ligni ad sanitatem.

Quarto, quia cucumer habet virtutem confortandi, quibus animus deficit, odore succurrit. Sic gratia deficentibus in tentatione, vel tribulatione succurrit. Hęc enim est, quæ tribus pueris in camino ardenti positis, fecit mediū fornacis, quasi ventum roris, qui ipsum flammæ calorem repressit, Dan. 4.
vt habetur Dan. Vnde Apost. Fi- 1. Cor.
delis est Deus, qui non patietur 10.
vos tentari supra id quod potestis: sed faciet etiam cum tentatione prouentum, vt possitis sustinere.

Item gratia Dei assimilatur diptanno, quę est herba eijciens partum, consumens venenum, & excutiens ferrum. Nam primo quidem diptannus habet virtutem dissoluendi, attrahendi, & consumendi venenum.

Item hanc herbam primo ceruę ostenderunt. Nam eam manducant, vt facilius pariant: & si sagitta fuerint percussæ, quærunt diptannum quo ferrum in vulne-
Basil. re inflictum excutiant, sicut Basi. Ambr.
& Ambr. dicunt. Similiter gratia Dei consumit venenum auaritiæ. Hoc enim est venenum (vt supra dictum est) quod sua frigiditate calorem cordis, id est, charitatem extinguit.

Item educit partū, id est, expellit luxuriæ peccatum, quia partus concipitur ex opere luxuriæ.

Item

Digitized by Google

Item excutit ferrum, id est, duritiam superbiæ.

Per quercus, coriandrique similitudines, varia gulæ vitium non natura, sed voluptatis culpa introductum declaratur.

GVlæ delitias non introduxit natura, sed voluptatis culpa. Cuius exemplum apparet in quercu: quia quercus dicitur à quærendo, eo quod antiqui ad esum glandes quercus quærebãt. Et sic ieiuniũ nõ carnibus, aut delitijs, sed sola glande soluebant, vt dicit Boëtius. Vnde humanum genus in tota prima ætate fuit sine carnibus, & delitijs varijs ciborum: & ideo mirandum est, quomodo voluptas tantũ creuit, quæ à tãta parcitate inchoauit Ecclesiast. Initium vitæ hominis panis & aqua: & tamen hodie, sicut Innocentius dicit, de vilitate conditionis humanæ, gulosis non sufficit fructus arborum, nõ grana leguminum, nõ etiam radices herbarum, non pisces maris, non bestiæ terræ, non aues cæli: sed quærunt pigmenta, parantur aromata, & nutriuntur altilia, capiuntur obesa, quæ studiosè parantur ante cocos, quæ laute præparantur officio ministrorum: alius vndit, & colat, alius confundit, & conficit, subtilantiam cõuertit in accidens, naturam mutat in famẽ, vt saturitas transeat in esuriẽ, reuocat appetitum ad irritandum gulam, non ad sustentãdum naturam, nõ ad necessitatẽ supplendam, sed ad auiditatẽ explendam.

Boë. de consol.

Eccl. 29.

Item gulæ vitium assimilatur coriandro propter quinque.

Primo, quia eius semen, quod est minutum & candidum in vino dulci datũ, homines ad luxuriam proniores facit. Similiter gula per splendidum cibum, & dulcem potum, inclinat ad luxuriæ actum. Hieronymus in quodam sermone: Semper saturitati iuncta lasciuia est: vicina sunt sibi venter, & genitalia pro membrorum ordine ordo vitiorum.

Hiero.

Secundò, quia si quis ex coriandro nimis accipit, amentiam, & phreneſim incurrit. Similiter per superfluitatem gulæ, & præcipuè quantum ad potum, homo per ebrietatem efficitur velut amens, & phreneticus Nã sicut dicit Petrus Rauen. vbi regnat ebrietas, ratio exulat, intellectus obruitur, consilia deuiant, iudicia subuertuntur.

Petrus Rau.

Tertiò, quia hæc herba cum suo semine canibus venenosa existit. Canes enim contra lupos latrantes, & lignum medicinalem habentes, prædicatores sunt, quibus gulæ vitium præcipuè est nociuum. Vnde dicebat Apost. Castigo corpus meum, & in seruitutẽ redigo: ne forte cum alijs prædicauero, ipse reprobus efficiar.

1. Cor. 9

Quartò, quia coriandrum in cibo sumptum calefacit, & somnũ inducit. Similiter gulæ vitium inducit somnum corporis, & somnolentiam, id est, pigritiam mentis. Reg. Comedit, & bibit, rursum obdormiuit.

3. Reg. 19

Quintò, quia hæc herba, licet integra sit, & odorifera, tamẽ fricata manibus fœtida fit. Sic etiã gulæ materia, scilicet cibus, quãuis primo odoriferus, & optimẽ sit paratus; postea tamen efficitur fœtidus in exitu de vētre. Et ideo sicut dicit Algazel. Cuiuscunque cura, vel solicitudo versatur circa id quod ventre ingreditur, eius velocis est, quod inde egreditur.

Humilitatis perfectio, qua elatus homo ac immanis sedatur, præcipue tribulationibus agnoscitur, eiusque vis quanta existat similitudinibus fraxini, Bdelii, casiæ, hyssopi, & anethi aperte monstratur.

Cap. XXIX.

HVmilis homo & dulcis ferocitatem mitigat hominis super-

Digitized by Google

superbi, & crudelis. Cuius exemplum apparet in ficu: quia si tauri ferocissimi ad arborem fici ligentur, protinus ac repente mansuescere comprobantur. Per hoc enim quæ habet interius lacteum humorem & vnctuosum, & exterius producit dulcem fructum, intellige hominem, qui intus habet mentem humilem, extra vero cōuersationem mitem, sicut Chri-
Matt. 11 stus dixit Matt. Discite à me, quoniam mitis sum, & humilis corde. Nam lacteitas interioris humoris designat humilitatem mētis, ex eo, quod lac esse consueuit cibus paruulorum, qui gerunt typum humiliumi sed dulcedo, & mititas fructus, exterioris māsuetudinem signat operis, & conuersationis. Et hæc duo bene inuicē
Hug. li. 3. de el. ani. conueniunt: quia sicut dicit Hugo. de sancto Victore, Coniungi oportet mel humilitatis cum dulcedine mansuetudinis: quia sicut mel concordat in confectionibus medicinæ cum omnibus diuersitatibus specierum, sic & humilitatis dulcedine condiuntur omnia genera virtutum. Sed vnctuositas humoris signat affectionem pietatis. Et ita patet, quod ficus repræsentat hominē paruum reputatione, pium in affectione, mitem & dulcem in conuersatione. Sed per taurum accipe hominem elatum, & ferocem, cui dicitur.
Eccl. 6. Non te extollas in cogitatione animæ, quæ, velut taurus, &c. Quod ergo mansuescit taurus ferox ad arborem fici ligatus, signat quod superbus humili associatus mitigatur. Nā eius humilitas vincit illius ceruicositatem, eius pietas confundit illius crudelitatem, sed eius mititas lenificat illius asperitatem. Vnde Cassidorus dicit
Cas. super per Psal. 118. super illud Psal. Humiliatus sum vsquequaque. Per humilitatem membra Christi sciūt diaboli vicisse superbiam. Per hanc fideles supra regna proficiunt: per hanc superbi tyrannici superantur: per hanc deiecti, & infimi exaltantur: per hanc in æternū martyres coronātur, nec potest dici perfectus qui hac virtute est priuatus.

Item humilitas in asperitatibus & tribulationib. magis excrescit & dæmonibus maximè inimica existit. Vnde assimilatur fraxino, quæ est arbor alta, & rotonda, vt pinea in locis altis & montanis crescens: cuius arboris tanta est vis, vt serpētes eius vmbram matutinam vel vespertinā attingere nō audeant, Vnde si inter ignem, & folia fraxini ponantur, prius ad ignem, quam ad folia fugere comprobātur. Tanquam igitur loca montana & aspera, sunt aduersitatum, & tribulationum cōtingentium diuersimina, in quibus crescit fraxinus, id est, humilitatis virtus: quia tribulationes magis mentem humiliant: & ideo tribulatio, & deiectio, humiliatio vocatur. Vnde Bernardus: tribulatio
Bern. in epist. via est ad humilitatem, sicut patientia ad mansuetudinem, sicut lectio ad scientiam. Si lucem appetis humilitatis, viam non refugias humiliationis. Vmbra autem fraxini matutina est humilitas pœnitentis in iuuenili ætate: sed quasi vespertina est humilitas pœnitentis tardiori ætate: & vtramque infernales serpentes, id est, dæmones odiunt, & detestantur. Vmbra etiam matutina potest dici humilitas in prosperitate: sed vmbra in vespere est humilitas in aduersitate. Quamlibet autem humilitatem serpens, id est. diabolus, tantum odit, quod ipse pro se potius vult æterno igne gehennæ cruciari, quàm ipse elegerit pœnitendo humiliari. Vnde ipse dixit Beato Machario, quod in re nulla alia superabat eum, nisi in humilitate, quā nullo modo poterat habere.

Item

Itē humilitas assimilatur Bdellio.

Primo, ratione coloris: quia secundū Plinium, Bdellium est arbor nobilissima, nigra in foliis, & ligno oliuæ simillima, Similiter humilitas pœnitentiæ profert folia, id est, verba, de se quidem nigra, id est, sui despectiua, & accusatiua. Nam iustus, id est, humilis, prior est accusator sui. Nomine enim iusti, siue iustitiæ, quādoque significatur humilitas, secundum illud Matth. Decet nos implere omnem iustitiam, id est, omnem humilitatem.

Plin.

Prou. 19

Matt. 30

Secundò, ratione humoris, quia Bdellij lachryma, siue gutta est translucida, gustu amara, bene odorifera, sed maximè aromatica, quādo est vino infusa. Sic lachryma humiliter pœnitētis est amara, quia mentem perturbat, est etiā lucidissima, quia mētem serenat, est odorifera, quia Deū delectat: est aromatica, & medicinalis, quia morbos vitiorum sanat.

Tertiò, ratione vigoris. Vigent enim in tali gummi Bdellij mirabiles virtutes. Nam valet contra apostemata, tam etiam interiora, quàm exteriora, si fuerint ex eo peruncta. Habet etiam substantiā glutinosam constrictiuam, & attractiuam, & ideo multū stringit dysenteriam ex acuta materia, factam, & etiam fluxum ex fortissima farmacia, morsibus etiam reptilium occurrit. Sic humilitas pœnitentis apostemata interiora, i. peccata cordis, & exteriora, id est peccata carnis curat; & purgat fluxum dysenteriæ, & farmaciæ, i. pronitatem peccandi, siue sit ex propria inclinatione, siue ex exteriore timore, refrenat.

Item morsus reptilium, id est, detractorum verba curat.

Itē humilitas assimilatur casiæ.

Primò, propter locum generationis: quia nascitur casia in locis aquosis, vbi multū crescit: & bonum odorem reddit. Sic humilitas nascitur in cordibus eorum, in quibus est aqua veræ sapientiæ. Dicitur enim Prouerb. Vbi humilitas, ibi sapientia, vel quia nascitur humilitas in aqua tribulationis, & crescit in aqua compunctionis, & reddit etiam Deo bonū odorem. Vnde multum est Deo grata. Cantic. Nardus mea dedit odorem suum. Nardus enim, quæ est herba breuis, adhuc humilitatem signat. Hiero. Nihil est quod nos ita hominibus gratos, & Deo facit, quam si vitæ merito magni, humilitate verò infimi simus. Glossa tamen super Psalmos dicit, quod casia, quæ crescit in aquis, est fides, quæ crescit in baptizatis.

Prou. 16

Cant. 1.

Hieron.

Secundò, designatur humilitas in casia, propter successum varij caloris. Dicit enim Plinius, quod casia primo canescit, secundo rubescit, tertio nigrescit. Sic humilis canescit per prudentiam, quasi senes, & cani, propter experientiā longi temporis consueuerūt esse prudentes.

Plin.

Item rubescit per patientiam, & nigrescit per compassionis tristitiam, quæ est quædam mentis nigredo & obumbratio.

Tertiò, propter modum probationis: quia bona casia probatur per odorem, per colorem, & per vigorem. Nam casia nobilis est subdulcis, & acuti saporis, & iucundi odoris, & subnigri coloris, & ponderis grauioris, & maximè laudatur, quæ de facili non frangitur, sed primò flectitur. Similiter, qui verè humilis est, habet dulcedinē in conuersatione, odorem iucundū in fama & opinione, & subnigrum colorem in sua despectione, quia claritatem suā non ostendit, sed abscondit. Nec frangitur tribulatione quacūque, sed flectitur compassione, & discretione.

Quartò

Digitized by Google

Quarto, per effectum curationis: quia cassia reuma purgat, cerebrumque capitis confortat, & fœtorem oris amputat. Sic humilitas pœnitentiæ, reuma, id est, peccati fluxum purgat; cerebrum, id est sensum confortat: quia humilitas reddit hominem magis sensatū, i sapientem.

Item fœtorem oris, id est, iactātiam sermonis amputat, quā homo discretus odit, sicut naris fœtorem, eo quod laus in proprio ore sordescit: & ideo odor famæ perditur per iactantiam commē-
Valer. Maxim. dationis propriæ, sicut narrat Valerius Maximus de Mario, quod cum multa fecisset, vna sui iactatione gloriam famæ perdidit: & quia sibi præsumpsit ascribere, quod ex ore alieno debuerat captare, publicæ cōmendationis vota demeruit.

Item humilitatis clausura debet se homo munire, postquam diuinas consolationes recepit. Cuius exemplum est in elitropio, quæ scilicet est herba, quæ in Solstitio æstiuali florere incipit. Vnde solsequium vocata est à Latinis, eo quod Sole oriente flores suos aperit: sed ipso occidente iterum se recludit. Tunc enim sol Christus quasi alicui oritur, quādo scilicet ei consolationis suæ lumē infundit: & tunc debet homo quātum potest flores suos, id est, affectus Deo aperire. Tunc autem Sol ei occidit, quando ipsa consolatio transit, & tūc debet se homo sub custodia humilitatis claudere, ne latro, id est, vana gloria subintret. Vnde dominus, post transfiguratiōnem descēdens de monte mā-
Mat. 17 Cassio. dauit discipulis, dicens: Nemini dixeritis visionem.

Item humilitas, sicut dicit Cassiodorus, assimilatur hyssopo.

Primo, ratione staturæ, quia est herba brevis, & modica, quia videlicet humilis est, modicus in sui reputatione. Vnde Greg. dicit, quod humilitas vera est, qua quis
Greg. de se parua æstimat, & bona alterius sine inuidia, & liuore commendat.

Item homo humilis est breuis in locutione. Vnde secūdum beatū Benedictū, in regula sua. Vnus de duodecim gradibus humilitatis, est pauca & rationabilia verba loqui, & non in clamosa voce.

Secundo, ratione inhærentiæ: quia hyssopus in terra petrosa crescit in radicibus petræ solidæ se infigens. Similiter humilitas crescit, in terra petrosa, id est, in anima amore Christi solidata. Vnde humilis homo mediante charitatis radice, solidæ petræ, id est, Christo inhæret. Regū: Domi- 2. Re. 22
nus petra mea, & robur meum.

Tertio, ratione efficaciæ, quia pulmonem, & omnia vitia pectoris ex causa frigida purgat, si scilicet cum ficubus siccis in vino coquatur. In pulmone, sicut dicit Cassiodorus, sunt inflationes superbiæ, quam purgat humilitas: & purgat pectus, quia cohibet inflammationes iræ, præcipuè sociata cum vino charitatis, & ficu dulci, scilicet mansuetudinis. Psalm. Psal. 50
Asperges me Domine hysopo, & mundabor.

Item humilitas assimilatur anetho. Primo, quoad partiū pluralitatem. Nam anhetum est herba habens radicem, semen, & herbā. In quibus triplex humilitas designatur. Nam radix est humilitas cordis, herba humilitas oris, semē humilitas operis.

Secundo, quo ad virtutis multiplicitatem. Habet enim radix anethi viricis virtutem apertiuā ventositatis, & inflationis extenuatiuam, & torsionis ventris mitigatiuam. Simili etiam modo humilitas cordis, quæ est vt radix Deo, vt mentem aperit, & ad eius gratiæ susceptionem præparat, &

Digitized by Google

disponit, ventositatem vanæ gloriæ, & inflationem superbiæ, expellit & tortionem ventris, id est, turbationem, & indignationem mentis excludit. Tertio, quo ad valoris varietatem: quia radix anethi, i viridis, alicuius est valoris, eo quod compacta diuidit, calculum frangit, & singultum ex plenitudine abscindit. Sed postquam fuerit radix anethi siccata, nullius est ponderis. Tunc autem radix anethi humilitas cordis est viridis, quando nutritur, & fouetur humore diuini amoris: & tunc timor Dei mentem humilians, cor frigore peccati compactum per compunctionem diuidit, calculū, id est, duritiam peccati frangit, & singultum, id est, indignationem superbam, & turbationem repellit. Sed remota viriditate diuini timoris, tunc siccatur, id est, euacuatur humilitas mentis, ita vt nullis sit valoris, vel virtutis.

Item humilitas continet gratiā ne defluat, sicut psyllium dicitur continere vinum. Nam si psyllium misceatur vino, calor vini pellit frigiditatem psyllij ad superficiē, & viscositas eius pellit viscositatem eius in circuitu, & non exhibet vinum etiam sine vase. Similiter humilitas reddit hominem circunspectum, vt non effundatur gratia eius per aliquam fatuitatē: propter quod dicit Greg. Qui cæteras virtutes sine humilitate cōgregat, quasi puluerem in ventum portat.

In bonis inceptis haud perseuerantes sycomoro, lactucæ variis similitudinibus comparantur.

Cap. x x x.

INconstans homo assimilatur sycomoro. Sycomorus. n. est fatua ficus, in folijs moro similis. Et dicitur à ficos, quod est ficus, & moros, quod est fatuus, quasi fatua ficus. De qua dicit. Dioscorides, quod fructus facit subdulces sed nunquam ad maturitatem venientes. Quasi autem fatua ficus est hominis instabilis animus. Vnde Eccl. dicit. Stultus autē, vt luna mutatur. Hic licet aliquos fructus, id est, bona opera facere incipiat, in eis autem vsque ad maturitatem, id est, vsque ad finē debitum non perseuerat. Dioſc. Eccl. 27

Item inconstantes, & imperseuerantes, qui bona incœpta non continuant, assimilantur lactucæ. Nam lactuca, quando est tenera & iuuenis, habet multas & magnas virtutes: quia cum sit frigida & humida, temperatæ & subtilis substantiæ, & facilè digestibilis stomachi calorem sedat, sanguinem bullientem refrigerat, insomnietatem placat capitis, dolorem ex fumo cholerico sanat: in masculis veneris motū refrenat, lac in mulieribus multiplicat, & sanguinem augmentat, & in qualitate perfecta bonum sanguinem generat. Sed quando antiquatur & induratur, humiditas nimium amaricatur. Quare ex eius vsu sanguis pessimus generatur, & virtus ex ea visiua debilitatur. Nam ex sua ponticitate sensum animalem mortificat, & naturalem spiritum suffocat. Vnde talis lactuca generare volentibus plurimum est nociua. Hæc omnia dicit Isaac in dictis particularibus. Eodem modo quidam à principio suæ conuersationis, vel in iuuentute sunt optimi, & videntur magnas virtutes habere, & multas; qui postea in processu in senectute efficiuntur pessimi, & indurantur in malis, vt efficiantur pleni multis & magnis vitijs. Gal. 4. Apostolus. Cum spiritu cœperitis, nunc carne consummamini.

Intentio opus, veluti radix fructus, corrumpit, & perficit.

Cap.

Cap. XXXI.

INtentio assimilatur radici.

Primo, quia radix est totius herbæ, vel arboris principium. Et sic intentio est principium totius verbi, vel operis.

Intentio enim est ipsius finis. Finis enim licet sit vltimum in opere, est tamen principium in intentione: quia finis mouet agentem, vt dicit philosophus. Vnde finis, secundum eum, dicitur causa causarum. Arist. 12 Meth.

Secundo, quia radix expetit latibulum, Nam radix, quādiu sub terra latuerit, nutritur, & proficit. Sed si euulsa fuerit, moritur, & arescit. Ita intentio si cum humilitate latuerit, opus bonū nutrit, & crescit. Sed si per ostentationē euulsa fuerit, ab humilitate extinguitur, & deficit. Vnde Gregorius dicit, Sic opus fit in publico, vt semper intentio maneat in occulto. Grego.

Tertio, ratione effectus: quia radix est initiū bonitatis, & malitiæ arboris causatiuum. Nam bonitas & malitia radicis ad ramos ascendit, & sæpe apparet in fructu & flore qualis est humor in radice: quia non potest alium humorem ramis infundere, quam in se habet. Sic etiā bonitas, & malitia operis ex intentione procedit. Apo. Si radix sancta, & rami sancti. Luc. dicitur. Si oculus tuus, id est, intentio, fuerit simplex; totū corpus tuū, id est, opus lucidum erit: & si oculus tuus nequā fuerit, etiam corpus tuum tenebrosum erit. Ambr, Intentio tua operi tuo nomen imponit. Gre. Si semel cor intentione corrumpitur, sequentis actionis medietas, & terminus, ab hoste calido securè possidetur, quoniam totam arborem sibi fructus ferre conspicit, quā veneni dēte in radice vitiauit *Hypocritarum fraus & calliditas, multis arundinis proprietatibus umbraque nucis effectibus perfecte declaratur.* Ro. 11. Luc. 10. Ambr. Greg. 1. mor.

Cap. XXXII.

HYpocrita assimilatur arundini. Primo, quia arundo in arena radicatur: quia scilicet hypocrita radicem amoris habet in terrenis. Illud enim, quod in arena plantatum est vel fundatum, tria timet, scilicet ventum, pluuiam, & flumē, vt habetur Matt. Per ventum, qui ab aëre procedit & venit, intelligitur tentatio dæmonis, qui in aëre commoratur; per pluuiam, quæ de cælo descendit, intelligitur aduersitas, quæ à Deo venit: per flumen quoque, quod per terram fluit, intelligitur persecutio, quam tyrannus infligit. Ex quo patet, quod ille est, vt arundo in arena fundata, qui vel vento tentationis frangitur, in pluuia aduersitatis per impatientiam corrumpitur: vel flumine mundanæ persecutionis eradicatur: quæ omnia contingunt hypocritis. Matt. 6

Secundo, quia arundo à vento agitatur, Matth. Sed quid existis videre arundinem vento agitatā? Sed hypocrita est inconstans, quia modo vento aduersitatis inclinatur ad iracundiam, modo vento prosperitatis erigitur in superbiā, Isa. Vir duplex animo, inconstans est in omnibus viis. Matt. 11 Isa. 1

Tertio, quia arundo medullæ plenitudine non solidatur. Vnde est exterius pulchra, & interius vacua. Sic hypocrita nō habet soliditatem, & plenitudinem interioris gratiæ, sed solum pulchritudinem exterioris apparētiæ Vnde dominus dixit, Mat. Væ vobis scribæ, & pharisei hypocritæ: & post. Vos quidē à foris apparetis hominibus iusti. Gre. Quid est vita hypocritę nisi quædā visio phantasmatis, quæ hoc ostendit in imagine, quod non habet in veritate? Matt. 23 Grego. mor.

Quarto, quia arūdinis viriditas

Digitized by Google

breui tempore terminatur. Nam cito crescit & cito arescit. Nam arundo ab ariditate nomen accepit. Sic hypocritæ gloria parum durat. cito enim crescit, & cito
Iob. 29. descrescit. Iob. Gaudium hypocritæ ad instar puncti.

Quinto, quia arundini manus innitētis perforatur, quia scilicet hypocrita decipit, & lædit adhæ-
Isa. 35. rentē sibi. Isa. Ecce confidis super baculū arundineū confractū, &c.

Item hypocritarum pœnitentia assimilatur vmbræ nucis. Nux. n. facit vmbram in apparentia gratam, sed in existentia, & effectu nociuam. Vnde nux à nocēdo est dicta, quia rebus nocet eius vmbra. Vnde ipsa est dormientibus sub ea nociua, & multarum infirmitatū generatiua. Similiter hypocrytarum pœnitentia, licet in apparentia exteriori videatur pulchra, tamē intrinsecus est mala, & multorum vitiorum in homine
Mat. 7. generatiua. Matt. Veniunt ad vos in vestimentis ouium, intrinsecus autē sunt lupi rapaces. Vnde hypocrisis est vmbra mortifera, de
Luc. 1. qua Luc. In vmbra mortis sedēt.

Variis palmæ arboris effectibus peroptabiles iusti perfectiones ostenduntur.

Cap. XXXIII.

IVstus assimilatur palmæ.

Primò quidem, quia palma in radice inferius habet asperitatē, & similiter iusti habent asperita-
2. Co. 11 tem laboris. Apost. In laboribus plurimis, &c.

Secundo, quia superius in coma habet venustatem, scilicet, quia iusti superius in cælo habent ve-
Psal. 91. nustatē, & pulchritudinem glorię immortalis. Psalm. Iustus, vt palma florebit in domo Domini.

Tertiò, quia palma in fructu habet tarditatem. Nam cū difficultate, & tarditate peruenitur ad eius fructum, Non enim ante centum annos fructum facit, & tunc primo perfectè vires accipit, vt fructificare possit. Vnde quanto palma est annosior, tanto eius fructus est melior. Hoc autem significat, quia iusti viri post diuturnitatem laboris peruenient ad fructum consolationis. Iac. Ecce Iaco. 5.
agricola expectat pretiosum fructum, &c. & quanto diutius expectant, tanto copiosiorē recipiunt fructum mercedis.

Lachrymarum vis quanta in vere pœnitentibus existat, ex multis aloes, lupinorum, pini, porriq; exemplis monstratur, ac eas vinum Angelorum esse, atque effectum dilectionis, & patientiam in tribulationibus causare comprobatur.

Cap. XXXIIII.

LAchryma pœnitentis assimilatur succo aloes.

Primo ratione materiæ. Dicitur enim aloes succus, qui ex quadā herba exprimitur, ad ignē decoquitur, & postmodum ad Solem deponitur, vt siccetur. Hic succus est lachryma pœnitentis, quæ ex amara herba, id est, compunctione exprimitur, & ad ignem interioris doloris decoquitur: sed Solis calore, id est, charitatis ardore siccatur: quia cum timor est in amorem Christi conuersus, iam lacrymæ timoris & doloris siccantur, i. cessant & restringūtur, quia in quadam securitatis fiducia anima solidatur. Et huiusmodi lachrymas significauit, aqua in vinum conuersa. Vnde Ber. Illas la- Ioan. 2.
chrymas vere in vinum mutari di Ber. in
xerim, quæ fraternæ compassio- Can.
nis affectu in feruorem prodeūt charitatis: pro qua etiam ad horam tui ipsius immemor sobria quadam ebrietate videris. Vnde patet, quod aqua in vinum conuertitur, quando siue timor de se ipso, siue dolor & luctus de proximo prodit in charitatis affectum.

Secundò ratione excellentiæ: quia

Digitized by Google

quia tanto de sui natura pœnitentis lachryma debet esse amarior, quãto plus habet de fœtore peccati. Et ideo simpliciter loquendo lachryma pœnitentis, tanto dulcior & melior est, quanto minus amara, & fœtida, id est, quanto minus habet de amaritudinis materia, siue causa, id est, de fœtore peccati.

Tertiò ratione efficaciæ. Nã lacryma pœnitentis omne peccatũ abluit: quod significat efficacia aloæ: quia aloes, licet sit amarum, tamẽ est multipliciter salutiferũ.

Primò, quia visum clarificat: q̃ competit lachrymis pœnitentiæ, inquantũ purgant vitiũ auaritiæ, quæ mentis visum obscurat, sicut puluis terræ oculos corporis. Psal. Psal. 73 Repleti sunt, qui obscurati sunt terræ domibus, id est, ex affectu terrenorum.

Item aloes ab hydropisi præseruat, & in principio curat: quod competit lachrymis pœnitentiæ, inquantum mentem humiliant, & tumorem siue inflationem superbiæ curant.

Itẽ aloes melancoliam mundificat: quod competit lachrymis pœnitentiæ, inquantum purgant vitium accidiæ.

Item aloes caput à dolore releuat: quod cõpetit lachrymis pœnitentiæ, inquãtum expellunt vitium inuidiæ: quæ causat capitis dolorem, id est, mentis tristitiam: quia inuidia est tristitia in alienis bonis, vt dicit philosophus.

Item aloes choleram purgat: & hoc competit pœnitentiæ, inquãtum mitigat vitium iræ, ad quod valde cholera inclinat.

Item aloes membrorum genitalium vlcera sanat, si eius puluis cũ melle sumatur: quod lacrymę pœnitentis præstant, dum vitiũ luxuriæ curant.

Item idem puluis aloe cũ melle vermes ventris necat. Et similiter lachryma humilis pœnitentis cũ dulcedine deuotionis necat vermes ventris, dum gulæ inordinatus motus siue appetitus restringit: Omnia namque illa apparent in pœnitente postquam bene ablutus est lachrymis pœnitentiæ, & ideo Cassio. dicit in illud Psalm. Cas. in Fuerunt mihi lachrymæ meæ pa- Psal. 41. nes die, ac nocte, dũ dicitur mihi per singulos dies, vbi, &c. q̃ fletus est cibus animarum, corroboratio sensuum, absolutio peccatorũ, refectio mentiũ, lauacrũ culparum.

Item lachrymæ pœnitentis amaritudinem conscientiæ conuertunt in dulcedinem gratiæ: cuius exẽplum est in lupinis, quæ cum sint legumina amara, per madefactiõnem in aqua efficiuntur dulcia, sicut dicit Isaac. Similiter aqua la- Isaac. crymarum amaritudinem peccati conuertit in dulcedinem gaudii. Psal. Euntes ibant, & flebant, mit- Psal. 125 tentes semina sua: venientes autẽ venient, cũ exultatione, &c. Bern. Ber. sup. Lachrymæ pœnitentiũ vinũ sunt cant. angelorum, quia in illis odor vitę, sapor gratiæ, & gustus indulgentiæ, sanitas redeuntis innocentiæ, reconciliationis iucunditas, & serenatæ conscientiæ suauitas.

Item lachryma compunctionis causat affectum dilectionis, & patientiam tribulationis, cuius exẽplum apparet in pino. Nam arbor pini est per sudorẽ, siue lacrymã, picis generatiua. Et iterum de pino in Germania gignitur lachryma, quæ dum fluit, calore, vel frigore indurescit, & gemmã facit; quam esse electrum, Isid. dicit. Sic lachryma compunctionis, dum mentem, & affectum accẽdit, generat picem, i. glutinum dilectionis: & dum amor lachrymã emittit, ipsa anima amplius in flammatur calore amoris diuini, & frigefecit ab amore mundi: & sic solidatur, & firmatur, & vertitur lachryma amoris, in gemmam

patientiæ, & fortitudinis.

Item lacryma veri pœnitentis animam à malis operibus refrenat, & in bonis operibus fœcundat. Cuius exemplum apparet in porro, cuius succus, vt (dicit ipse Dioscorides, & etiam Macer) valet contra vomitum sanguinis. Vnde hunc solũ Hippocrates dedisse dicitur cuidam sanguinẽ vomenti. Valet etiam contra sterilitatem, si à puellis sæpius comedatur, quasi ergo porri succus, est pœnitentis fletus: qui sanguinis vomitũ. i. peccati fluxum restringit, & sæpius à pœnitente fusus, animã à bonis operibus sterilem ad eorum fœcũditatem reducit.

Diosc.

Omnia capitalia crimina, quibus mediantibus hypocritæ, cæterique mali homines cognoscuntur, pluribus zizania exemplis exprimuntur.

Cap. XXXV.

MAli homines assimilantur zizaniis.

Primò per aspectum deceptiuũ: quia zizania. i. solium, quę est fœminini generis, in singulari, sed neutri, in plurali, vt dicit Isiodorus) inter triticum nascitur: nec quamdiu in herba est, à tritico plenè discernitur. Et ideo decipit aspiciẽtes, vt putetur esse triticũ, cum sit lolium. Vnde ei assimilãtur hypocritæ, qui inter bonos cõuersantes, & bonitatis & sanctitatis speciem extrinsecus ostendentes, creduntur esse boni, cum sint mali. Vnde quamdiu sic viuunt, zizania in herba similes tritico se ostendunt.

Secundo propter consortiũ infectiuũ: quia zizania tritico mixta, aliquando ipsum suffocat, nisi ab eo cautius separetur. Et similiter plerunq; hypocritę, in bonorũ collegio incogniti cõmorãtes, inficiũt quosdã simplices, & ad suas nequitias occultè seducẽdo, pertrahẽtes, spiritualiter eos suffocãt.

Tertio, propter iudicii delationem: quia enim propter similitudinem quam habere zizania cũ tritico videtur sæpe, dum zizania euelli creditur, triticũ pro ea euellitur, est separatio proroganda quamdiu sunt ita similia, vt cognosci non possint, & tempore messis zizania colliguntur, per fasciculos componuntur, & igni tradũtur: triticũ autẽ in horreum reconditur, vt habetur Matt. Ex quo habetur, quod mali tolerãtur quãdiu sunt occulti, vel quandiu extirpari nõ possunt sine periculo tritici, id est, sine scandalo bonorum, & damno. Sed adueniente messe diuini iudicij, tũc fiet vniuersalis separatio malorum à bonis: & ad modum zizaniorũ mali alligabuntur fasciculis ad comburendum igni, quia scilicet in igne gehennæ similes associabuntur similibus, vt eadem eos retineat pœna, quos similis tenuit culpa. Sed triticum, id est, bonorum collegium recondetur in horreo cæli.

Mat. 13

Quarto propter effectum nociuum. Nã zizania habet vim acutam, quodammodo venenosam, inflatiuam, & ventosam, vnde ebrietatem inducit, mentem percutit, & caput lædit; panẽ, cui admiscetur, inficit. De quo, si quis comedat in magna quãtitate, nõ solum eum grauiter lędit, sed etiã occidit. Igitur inquantum habet vim acutam, repræsentat vitium auaritiæ, quia auari sunt valde acuti ad decipiendum. Vnde Psal. Sicut nouacula acuta fecisti dolum. Inquantum vero habet vim venenosam significat luxuriã, quæ est venenum aspidum insanabile, vt dicitur Deut. Inquantum vero habet vim ventosam, & inflatiuã, significat vanam gloriam, siue superbiam. Pro. Qui innititur mendaciis, hic pascit vẽtos. Inquantũ vero ebrietatem inducit, significat,

Psal. 51.

Deut. 32

Pro. 10.

eat vitium gulæ. Contra quod dicitur ad Ephe. Nolite inebriari vino, &c. Sed inquantū mentē lædit, & caput percutit, significat iram, quę caput rationis perturbat & claritatem mētis offuscat. Inquantum autem panem inficit, significat accidiam, quæ gustum a nimæ lædit, & spiritualē panem verbi insipidum reddit. Sed inquā tū grauiter lædit, & occidit, significat inuidiam, quæ inuidentē cor poraliter & spiritualiter occidit, Iob. Paruulum occidit inuidia.

Iob. 5.

Mitis homo quo pacto in iniurijs sibi illatis agnoscatur, similitudinibus variis explanatur, iracundus ligno spinoso assimilatur.

Cap. XXXVI.

MAnsuetus nō probatur, cui nulla iniuria dicti vel facti irrogatur. Arbor enim quæ nullo vento flante agitatur, non propterea immobilis reputatur. Sicut nec lignum quod non arderet absente igne, diceretur incombustile. Eodem modo, non debet homo mansuetus appellari, dum nulla iniuria fit ei. Vnde Bern. dicit. Sunt quidam mites, dum nihil fit eis, vel dicitur, nisi pro eorum arbitrio. Patebit autem, quia longe sunt à māsuetudine, si leuis oriatur occasio.

Bern.

Itē mitis homo & deuotus, linguas maledicorum pungentium non formidat. Cuius exemplum est: quia malua succus oleo admixtus, tantæ virtutis esse dicitur vt si quis eo perunctus fuerit, à punctūris apum, & aranearum, & scorpionum, turus fiat, sicut dicit Plinius. Malua enim, quæ est herba mollis, māsuetudinem signat. Vnde maluæ succus, est mansuetudinis virtus: cui si admixtum fuerit deuotionis oleum, ita cor hominis liniendo corroborat, vt neque apum, id est, pungitiuorū qui aculeos figunt, neque aranearum, i. impostorū, quæ telā texūt, & venenum ferunt, neque scorpionū, id est, detractorum, qui retro percutiunt, punctūras linguarum formident. Vnde Gre. dicit. Cum linguæ detrahentium, vel opprobria irrogantium corrigi nequeūt: æquanimiter per omnia toleranda, nec obtrectationis sermo timendus est; nedum peruersorum lingua metuitur, recti operis via deseratur. Gre. super Eze.

Iracundus autem homo similis est ligno spinoso, quod pūgit amplectentem se. Nam licet homo amet omnes arbores quæ sunt in horto suo, spinosas tamen declinat & fugit, ne lacerent eum. Sic licet omnes homines sunt amandi, familiaritas tamen iracundorum declinanda est, Prouerb. Noli esse amicus homini iracundo. Prou. 20

Deiparæ Virginis mirum in modum corporis animiq; dotes ac excellentiæ describuntur, quæ quamplurimis naturalibus cedri, cipressi, cinamomi, nardi, oliuæ, palmæ, platani, virgæ, vitis & denique balsami exemplis pateſiunt.

Cap. XXXVII.

MAria, mater Domini, assimilatur cedro. Eccl. Quasi cedrus exaltata sum in Libano. Sūt enim duo genera cedrorum: quia sunt cedri, quæ nascuntur in Libano quæ sunt valde proceræ & odoriferæ, quarū odor fugat serpentes, & interficit vermes. Libanus autem vbi nascuntur, candidatio interpretatur. Aliæ sunt cedri matitimæ, quæ sunt paruæ, sed fructuosæ, quarum poma cedrina triplicē habent substātiam. Eccl. 24.

Prima est calida, media temperata, vltima frigida. Per vtranque cedrum Beata Maria significatur. Ipsa enim instar primæ cedri fugat serpentes, id est, dæmones; extinguit vermes, id est, prauas

Digitized by Google

cogitationes; & reddit candidas mentes, Similiter instar secundæ cedri fructum protulit benedictũ, scilicet Christum, in quo fuerunt tres substantię, scilicet deitas, anima, & caro.

Prima. s. deitas, est valde calida: quia omnium vitiorum consumptiua, & omnium sanctorum cordium inflammatiua. Hebr. Deus
Heb. 12 noster ignis consumẽs est. Media, scilicet anima, fuit valde temperata, quia omnes virtutes in ea suũ medium tenuerunt, & illa nunquam declinauit ad aliquod extremum. Vltima, scilicet caro, fuit frigida: quia fuit ab omni cõcupiscentia penitus aliena.

Eccl. 24. Item assimilatur cypresso. Eccl. Quasi cypressus in monte Sion. Nam cypressus dicitur esse arbor tota medicinalis, scilicet in corticc, foliis, & fructu. Quia quicquid in Virgine extitit, totum virtuosum & medicinale fuit: & cortex id est, exterior cõuersatio sancta; & folia, id est, verba suauia; & fructus, id est, opera vtilia.

Eccl. 24. Itẽ assimilatur cinamomo Eccl. Sicut cinnamomum aromatizans odorem dedi. Nam hæc planta est sicca, calida, & aromatica. Ipsa enim Beata Virgo fuit sicca in carne per temperãtiam, & parcitatẽ, calida in anima per feruorem, & charitatẽ; & aromatizans in vtroque per mũdiciam, & puritatem.

Cant. 1. Item assimilatur nardo. Cant. Nardus mea dedit odorem suum: quod dicit Ecclesia de beata Virgine. Quia nardus est herba modica, & calida, odorifera, & specio sa. Similiter Maria fuit modica per humilitatem cum dixit: Ecce
Luc. 1. ancilla domini &c. calida per charitatem, odorifera per pusitatẽ, & spicosa per fœcunditatem. Nã spica, quã produxit ista nardus, fuit Dominus Iesus Christus. Spica enim nardi, vt dicit Dioscor. habet virtutem confortandi cerebrum, scilicet naribus applicata.

Item confortandi stomachum, quia valet contra stomachi debilitatem.

Item confortat cor, quia valet contra cordis defectum. In cerebro est sẽsus, in stomacho appetitus, sed in corde amoris affectus. Christus ergo quasi spica nardi, sensum nostrum confortauit per fidem, appetitũ excitauit per spẽ, affectum inflammauit per charitatem: docuit enim nos cognoscere diuina, appetere superua, diligere æterna: vel quia docuit nos in Deum credere, de Deo confidere; & Deum diligere.

Item nota, quod nardus, siue spica eius masticata, humorẽ linguæ deficcat.

Item surditatem auriũ sedat: & quia est incisiua, & diuisiua, vsque ad intima penetrat, vnde & lapidem frangit. Et hoc cõpetit beatę Mariæ, quæ suo exemplo nos docuit linguam continere, aures Deo aperire, & gladio doloris animam penetrare. Siquidem ipsa pauca & rationabilia verba dixit, aures Angelo diligenter aperuit, & tempore passionis filij sui eius animam gladius doloris pertransiit. Primo docuit nos humorem linguæ deficcare. i. lubricitatem loquacitatis refrenare In secundo circa Dei verba aurium cordis surditatem fugare, ne forte dicatur nobis. Aures habẽt & non audiẽt. Sed in tertio docuit nos gladio verbi Dei, vel dolore contritionis animam perforare, ita vt lapis, id est, vt cordis duritia frangatur. Psal. 134

Item assimilatur oliuæ, secundũ illud. Eccle. Quasi oliua speciosa Eccl. 24.
in campis.

Primo, quia oliua in arbore, siue lingo habet soliditatem. Nam lignum olinæ est cõpactæ soliditatis, imputribilis puritatis, & in medulla multæ humorositatis.

Nam

Digitized by Google

Nam beata Virgo fuit compacta & solida in fide, imputribilis & purissima in carne, & plena humore gratiæ in mente: secundum illud Luc. Aue gratia plena, &c. Luc. 1.

Secundo, quia oliua habet in frondeviriditatem. Nã folia oliuę semper virẽt: Sic folia Marię semper fuerunt viridia, id est, virtuosa. In omni enim verbo suo vigor virtutis apparuit, siue virtutis prudentia in inquirendo, sicut quando dixit angelo: Quomodo fiet istud, &c. siue humilitatis in consentiendo, vt cum dixit. Ecce ancilla Domini, &c. siue deuotionis in laudando, vt cum dixit: Magnificat anima mea Dominum, &c. siue dilectionis in conquerendo, vt cum dixit, Fili, quid fecisti nobis sic? siue pietatis in compatiẽdo, vt cum dixit, Vinum non habent, &c. Luc. 1. Luc. 2.

Tertio, quia oliua habet in flore suauiter redolent Flores Mariæ, fuerunt eius mores, qui odore honestatis plurimum redolebant. Nam tanta pollebat beata Maria morum honestate, vt solum in eius aspectu omnis ab aspiciente tentatio, sicut testatur Hieronymus, fugaretur. Hiero.

Quarto, quia oliua habet in fructu vnctuositatem. Et nota, quod oliuæ quanto sunt nigriores exterius, tanto & ipsæ sunt maturiores interius, & ad exprimendum ab eis oleum sunt aptiores. Similiter fructus, id est, operationes Mariæ, quamuis essent exterius nigræ, id est, per apparentiam humiles: tamen interius vnctione deuotionis & gratiæ erant plenę. Vnde Mariæ virginis opera fuerunt nigra per humilitatem, vnctuosa per pietatem.

Quinto, quia oliua in liquore habet vtilitatem. Nam liquor oliuæ est oleum, cuius vsus est multum vtilis mortalibus. Nam oleũ vt dicit Isidorus) est in pabulum luminis, in medelam vulneris, & in refectionem esuriẽtis. Nam in lucerna ponitur ad ignem nutriẽdum, languidis membris apponitur ad medelam, & cibis additur ad comedẽdum. Oleum ergo oliuæ, est misericordia & pietas Mariæ. Nam ipsa illuminat tenebrosos homines in Dei agnitione. Vnde mater agnitionis vocatur. Ipsa languidos curat solidando in Dei timore: Nam timor Domini expellit peccatum, quod est languor animæ. Vnde etiam ipsa dicitur mater timoris. Isido. Ecc. 24.

Item ipsa etiam cibat & nutrit sibi deuotos multiplici consolatione. Vnde ipsa inuitat eos, dicens. Transite ad me omnes qui concupiscitis me, & a generationibus meis implemini. Eccl. 1.

Item beata Maria assimilatur palmæ. Canti. Statura tua assimilata est palmæ. Cant. 7.

Primo, quia palma habet radicis profunditatem. Habet enim palma radicem in terra multum defixam. Sic beata Maria habuit radicis profunditatem, id est, cordis profundam humilitatem Lu. 1. Quia respexit humilitatem ancillæ suæ. Luc. 1.

Secundo, quia habet stipitis firmitatem. Est enim truncus eius mirę & imputribilis firmitatis. Sic truncus Virginis, id est, corpus Virginis, habuit imputribilem firmitatem, id est, incorruptibilem virginitatem: quia virgo ante partum, virgo in partu, & virgo post partum.

Tertio, quia palma habet viroris perpetuitatem. Nam diuturnis vestitur foliis, sine vlla successione ea cõseruans, tempore hyemis & æstatis. Similiter beata Maria virorem fidei sempertenuit, & eam nunquam amisit: non solum tempore æstatis, id est, prosperitatis, sed etiam tempore hyemis,

Digitized by Google

id est, aduersitatis, scilicet passionis, quando discipuli, & alij fideles eam perdiderunt.

Quartò, quia palma habet culminis sublimitatem, quia est arbor magnę proceritatis & altitudinis, sed cedri altitudinem non pertingit: quia beata Virgo licet magnam habuerit altitudinem meritorum, & etiam præmiorū.

Eccl. 14. Vnde Ecclesiast. Ego in altissimis habitaui, non tamen sicut Christus: & ideo non peruenit ad altitudinem cedri, id est, Christi: Eccl.

Eccl. 14. Quasi palma exaltata sum in Cades.

Quinto, quia palma habet fructus suauitatem, scilicet dactili. Cuius fructus tanto dulcior, & sapidior esse probatur, quanto immediatius Solis radiis exponitur.

Cant. 7. Cantic. Ascendam in palmam, & apprehendam fructus eius. Suauissimus autem fructus Marię virginis ille est, de quo Elisabeth ei dixit. Benedictus fructus ventris

Luc. 1. tui. Iste fructus fuit dulcissimus, & sapidissimus: quia radiis Solis, id est, diuinis splendoribus imme diatè coniunctus, immo ipse est splendor gloriæ, & figura substantiæ diuinæ.

Item beata Maria assimilatur

Eccl. 24. platano, Secundum illud Ecclesiastici: Quasi platanus exaltata sum iuxta aquas.

Primò, ratione dilatationis. Est enim arbor latitudine foliorum sic dicta, eo quod patula, & ampla, & plana Nam platos Græci vocant planum, vt dicit Isidorus. Folia autem Mariæ, fuerunt eius virtutes, quibus ornata fuit eius vita. Et hæc folia fuerunt patula per exemplum, & ampla per meritum. Et tamen plana, id est, humilia per despectum: quia quantumcunque esset gratia & virtutibus plena: tamen semper se humiliabat, & despiciebat, ancillam Dei se vocans.

Secundo, ratione complexionis quia platanus est arbor frigida, & sicca. Quia beata Maria fuit ab omni feruore auaritiæ frigida, & ab humore concupiscentiæ sicca; quia terrena toto corde despexit, & nihil in se concupiscentiæ habuit.

Tertiò, ratione curationis. Nam folia platani ad curandum causas calidas, & humiditates infirmitatum sunt valde vtilia, quia humorem desiccant, & calorem temperant: reuma restringunt, & contra tumorem calidum oculorum iuuant. Nam folia Mariæ fuerunt non tantum eius exempla, sed etiam verba, quę quandoque ardorem auaritiæ temperant, sicut quādo dicit in suo cātico. Esurientes impleuit, &c. quandoque vero Luc. 1. humorem luxuriæ desiccant, sicut quando dixit Angelo: Quoniam Luc. 1. virum non cognosco: quandoque verò fluxus reumatum, id est cogitationum coarctant: nam velut reuma capitis ad inferiora fluens, est cogitatio mentis ad inferiora tendens, quam beata Virgo suo verbo & exemplo ad superiora reuocat, & restringit, dicens: Magnificat anima mea Dominum. Luc. 1 Et exultauit spiritus meus in Deo salutari meo, in Deo, non in mūdo.

Item contra timorem, id est, superbiam adiuuat, cum dicit. Fecit potentiam in brachio suo, &c. Ité beata Maria assimilatur virgæ.

Primò ratione nominis: quia virga dicitur à virtute. Nam virtus, quæ latet in radice se prodit in vigore virgæ Vnde beata Virgo rectè virgæ assimilatur, in qua omnis virtutis perfectio reperitur. Eccle. In me omnis spes vitæ, & Eccl. 14 virtutis. In eius etiam vigore, ac fructu refulsit omnis virtus radicis: Radix enim ex qua hæc virga est producta, fuerunt Patriarchæ, in quibus quicquid gratiæ & virtutis

Digitized by Google

tutis fuit, totum in beata Virgine eminẽtius apparuit. Vnde in eius natiuitate cantat Ecclesia Euangelium beati Matthæi, in quo scribuntur genealogiæ Patriarchatũ. Mat. 1. Nota etiam quod in virga inuenitur triplex virtus, secundum quod virga componitur ex triplici substãtia, scilicet cortice, ligno, & medulla. Mediante ergo medulla nutritur, mediãte ligno sursum erigitur, & mediante cortice contra omnes exteriores iniurias defensatur. In beata igitur Virgine tanquam medulla nutriẽs fuit eius interior gratia, de qua Angelus dixit ei. Luc. Aue gratia plena. Luc. 1. Sed lignum erigens, contemplatio assidua. Cant. Quæ est ista, quę ascendit quasi virgula, &c. Et nota, quod virgula ex quo ascendit, semper sursum tendit, & suam summitatem versus cælum dirigit: & quanto à terra recedit, & sursum tendit, tãto semper subtilior fit. Similiter beata Virgo sursum tendebat intentione, & affectione. Vnde Odilio eluni in quodã sermone: Vnum quippe scimus pro certo, quod omnis Mariæ vita & actio semper fuit in Domino. Cant. 3.

Item summitatẽ, id est, mentem ad cælũ dirigebat, scilicet in oratione, & contemplatione: & quãto à terra per despectionem recedebat, tanto subtilior in contemplando erat. Tãquam cortex defensãs exterius, fuit in beata virgine diligẽs sui custodia: propter quã Cant. Vocatur hortus cõclusus. Igitur ipsa fuit, vt virga virtuosa, de qua Psal. Virgam virtutis tuæ emittet Dominus ex Sion. Cant. 4. Psl. 109.

Secundo, assimilatur virga ratione germinis. Nascitur enim siue germinatur ex virga flos; & flos ipse de virga egrediens, virgam nõ violat, sed fœcundat. Virga enim non accipit fœcunditatis gratiã, nec germinandi potentiam ex aliqua seminis commixtione, sed solũ à calore Solis, & cælesti rore. Similiter ex virga nostra. i. Virgine Beata egressus est flos, Christus, incarnado, & nascendo sine vteri eius aliqua violatione, Vnde sic est fœcundata, quod tamen non violata. Nam & ante partum virgo extitit, & post partum virgo permansit. Neque enim ex materiali semine habuit generandi potentiam: sed ex rore cælestis gratiæ, & ex Solis calore, i. Spiritus sancti opere. Luc. Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus Altissimi obũbrabit tibi. Isa. Egredietur virga de radice Iesse, & flos de radice eius ascendet, & requiescet super eum Spiritus Domini. Luc. 1. Isa. 11.

Tertio, assimilatur virgę ratione culminis. Vtũtur enim virga præcipuè, qui sunt positi in culmine dignitatis, vel alicuius officij, sicut reges, & domini. Vnde nota, quod vsus virgæ est quadruplex.

Primo ad dominij ostensionẽ: & sic virga vtuntur reges, & principes. Et hoc modo B. Maria dicitur virga, quia data est nobis, tãquam domina, & regina. Et ideo Maria interpretatur dominatrix. Psalm. Virga directionis, virga regni tui. Ps. 44.

Secũdo ad defensionẽ, siue percussionẽ, & sic vtũtur virga bellatores. Et hoc modo beata Virgo data est nobis ad percutiẽdum, & repellendum hostes spirituales, s. dæmones. Num. Cõsurget virga de Israël, & percutiet Duces Moab. Nu. 24

Tertio ad regimen, & directionem, sicut vtuntur pastores. Sic Deus per B. Virginem nos dirigit, & ad pascua vitæ perducit. Mich. Pasce populum tuum in virga tua, vt sit verbum patris ad filium, in virga tua, id est, in Virgine. Mich. 5

Quarto, ad sustẽtationem, sicut vtũtur virga, siue baculo infirmi, & debiles. Sic similiter etiã Beata Virgo data est ad fulcimentum, Psalm. Virga tua, & baculus tuus ipsa me consolata sunt. Ipsa enim Ps. 22.

est

est, vt virga ad expellendū dæmones. Ipsa quoque est, vt baculus ad sustentandum mæstos, & debiles.

Item assimilatur viti.

Primo in radice. Nam vitis, vt fructificet bonum liquorē, debet esse plantata & radicata in loco vbi sit calor Solis, puritas aëris, & dulcedo humoris. Calor enim Solis viti necessarius est: quia quanto directius, & diuturnius respicit Solem, tanto exhibet fructum dulciorem.

Item vitis dicitur diligere aërē purum, & clarum, & odire nebulosum.

Item dulcem, & non amaram diligit terram. Vnde in collibus bene altis Soli expositis, ratione dulcis humoris, & fortis caloris vineis locus aptus existit. In cuiusmodi loco hæc nostra vitis, id est, beata virgo Maria habet radicem cordis, scilicet in feruore charitatis, in nitore puritatis, & in dulcore benignitatis. Ipsa enim habuit feruorē charitatis in mente, nitorem puritatis in carne, & dulcorem benignitatis in cōuersatione.

Secundo fuit similis viti in stipite. Stipes enim, siue lignum vitis, inter arbores crescit multum. Vnde super domos, & arbores, & circa villas circunduci potest. Sic beata Virgo super omnes Sanctos & Sanctas magis creuit in meri-
Prou. 31 to, & gratiæ cumulo Prou. Multæ filiæ congregauerunt diuitias, tu autem supergressa es vniuersas.

Tertiò, fuit similis viti in palmite. Palmes enim vitis, est natura flexibilis. Et illud, quod apprehendit, quibusdā capreolis, quasi quibusdam brachiis constringit, quorū adminiculo in alta se erigit, & à ventis, & à pluuiis tutus consistit. Sic animus etiam beatæ Virginis, fuit per fidem ad cōsentiendum flexibilis, cùm dixit Angelo, Ecce ancilla Domini, &c.

Luc. 1. Item Christum filium suum nō solū brachiis carnis dulciter strinxit, & tenuit, sed etiam brachiis animę, scilicet intellectu per fidē, & affectu per charitatē, ita quod Christum nunquā dimisit. Cant. Cant. 3. Tenui illum, nec dimittam. Vnde nec vento persecutionis, nec pluuia tentationis ab eius fide & dilectione recessit.

Quarto est similis viti in fronde. Frondes enim, siue folia vitis vulnera mundant, & ipsa mundata sanant. Sunt igitur, sicut folia vitis, verba beatæ virginis, quę vulnera vitiorum mundat, & sanant. Nā, vt iam supra tactum est, mundare volens vulnus superbiæ, dixit: Deposuit potentes de sede, & exaltauit humiles. Sed vulnus auaritiæ volens curare, ait dicēs: Esu- Luc. 1. rientes impleuit bonis, & diuites dimisit.

Item, vt mundaret vulnus luxuriæ, dixit: Quoniam virum nō cognosco, & sic de aliis.

Quinto, fuit similis viti in flore. In æstate enim vitis flos, & odor florentis vitis, omne venenosum expellit. Vnde fugiunt serpentes, dum vinea floret. Tanquam igitur flores vitis, fuerūt mores beatæ Mariæ qui tanti odoris, id est, tantæ honestatis fuerunt, quod omnes serpentes, id est, venenosas tentationes à cordibus aspicientiū effugabant. Dicitur enim, quod eius facies tanta pudicitia & sanctitate pollebat, vt quisquis eam tentatus aspiceret, mox omnis ab ipso tentatio fugaretur. Ec- Eccl. 24 clesiastici: Ego quasi vitis fructificaui suauitatem odoris, & flores mei, fructus honoris & honestatis.

Sextò, assimilatur viti in liquore. Habetur enim ex vite primo liquor aquæ, quia vite putata, & abscissa, exit ad modū lachrymæ. Nam cum vitis vulneratur tempore

Digitized by Google

pore veris, lachrymã de se emittit. Fuit autẽ beata Virgo in passione filij vulnerata, quãdo suam ipsius animam gladius pertransiuit, & tunc lachrymas emisit; quæ tantæ fuerunt, quod ad compassionem filium suũ inclinauerunt. Vnde eam ex compassione discipulo commẽdauit, dicens in cruce. Fili ecce mater tua.

Item ex vite habetur liquor vi- Ioan. 19 ni: qui cum sobrietate sumptus, plus corpora omni liquore confortat, cor lætificat, morbos euacuat, & nutrimentũ corpori præstat. Quæ omnia beata Maria suis facit deuotis, quia confortat deficientes, lætificat mœrentes, curat languentes, & nutrit deuotos & feruentes.

Item beata virgo Maria assimi- Eccl. 34 latur balsamo. Eccle. Sicut cinamomum, & balsamum, &c. sicut dicit glossa super illud Cant. Bo- Cant. 3. trus Cypri, dilectus meus mihi, &c. Olim balsamum Engadi nascebatur, & instar vineę colebatur, scilicet in duobus regiis hortis, quorum maior viginti iugerum erat. Sed sicut legitur in quadam historia, Cleopatra Regina illas vites in Aegyptum transtulit, & in quodam campo, iuxta septem fontes illas plantauit, in quorum fontium vna Virgo, dum in Aegyptum fugeret, dicitur puerum balneasse. Vnde dicuntur illæ vites non ferre fructum, nisi à Christianis solummodo excolantur. Sicut dicit glossa super verbo prælegato, etiam omnia, quæ in balsamo sunt, virtuosa sunt. Per lignum nanque intelligitur eius corpus virgineum, per corticem eius cõuersatio exterior, per semen eius anima benedicta in terra munda, id est, in carne virginea seminata: per liquorem vero, qui dicitur opobalsamũ, intelligitur eius filius preciosus: quæ omnia plena fuerunt cælesti virtute, & odore. Eccle. Quasi balsamum non mixtum odor meus. Eccl. 24

Martyrũ excellẽtia qualis, martyrũ & perfectio, in viris ac mulieribus Palmæ exemplis posse reperiri asseritur.

Cap. XXXVIII.

MArtyres assimilantur palmis.

Primo propter figũ: quia palma est signum victoriæ. Est enim arbor victorialis sic dicta: quia manus victorum se palmis ornabant: vel quia similis est in foliis palmæ manus. Vnde rectè pertinent ad martyres, qui fuerunt gloriosissimi victores. Apoc. Palmæ Apo. 1. in manibus eorum. Palmas etiam manuum suarum frequentissime & largissime ad pauperes extenderunt, sicut patet de beato Lau- Prou. 12 rentio, & multis aliis. Prou. Manum suam aperuit inopi, & palmas suas extendit ad pauperem.

Secundo, propter fructum: refert enim palma suauissimos fructus, quos appellant dactylos, sic dictos, quasi ad similitudinẽ digitorum manus hominis, qui sunt saporis dulcissimi, & purissimi. Vnde significant merita Martyrum, ex pugna variorum tormentorũ acquisita, de quibus in Psal. Psal. 17. Qui docet manus meas ad prælium, & digitos meos ad bellum. Manus ecclesiæ pugnantis fuerũt sancti Martyres, in quibus fuerunt diuersi digiti, id est, diuersorum supplitiorum modi, quibus diuersas victorias & gloriosas cõsecuti sunt coronas.

Tertio, propter sexũ: sunt enim palmæ & mares, & fœminæ, de quibus dicit Arist. quod fœmina Ari. de non fructificat sine masculo, nisi plan. sit ita propinqua, vt mediante vento saltem odore masculi perfundatur. Quandoque vero ex coniunctis simul seminibus eorũ masculus simul & fœmina generantur, qui tãdem sibi mutuo cohærentes, quasi ad modũ retium

miro

miro naturæ artificio se connectunt. In hoc autem significatur, quòd ad martyij palmam & gloriam, non tantum viri, sed etiam fœminæ peruenerunt. Sed tamen ipsę fœminę ad tantam fortitudinem, & constantiam minime peruenissent, nisi fragilitati fœminæ virilem & masculinum animum coniunxissent: & sicut dicitur Macha. De illa sancta matre septem fratrum Machabæorum, quod repleta sapientia, & fœmineæ cogitationi masculinum inferens animum, dixit ad eos: Nescio qualiter in vtero meo, &c.

2. Mac. 7.

Misericordia vis, eiusque opera qualia esse debeant, ex variis elel virtutibus lucide dignoscitur.

Cap. XXXIX.

Misericordia assimilatur oleo tripliciter. Nam primo assimilatur olei expressioni. Primo quidē quia quanto oleum de torculari egreditur, & exprimitur citius, tanto iudicatur melius.

Item tanto nobilius, quanto recentius, quia per vetustatem vitiatur, vt dicit Plin. In quibus duobus significatur, quod opus misericordiæ scilicet eleemosynæ, requirit celeritatem dationis. Tempore enim indigentiæ tanto eleemosyna melior efficitur, quanto indigēti citius porrigitur: & quasi recens oleum, est acceleratū donum, sed quasi antiquum oleum, est diu detentum datum: vel illud quod datur frequentius postulatum, quod non ita iudicatur gratum, & acceptum.

Item secundo, vt idem Plinii. dicit, melius in torcularibus oleum eliquatur, si oliua prius aqua calida perfundatur. Ex quo accipitur, quod in opere misericordiæ, scilicet in eleemosyna, debet præcederet affectuositas cōpassionis: quia quasi aqua calida est cordis compassio feruida: quæ tunc oliuę, id est eleemosyne cum magna compassione datur.

Plii.

Item tertio, oleum tanto pinguius & suauius est, quāto cū terrestrietate admiscetur minus. Ex quo accipitur, quod in misericordiæ opere, siue eleemosyna, requiritur puritas intentionis, vt non admisceatur intentio terrena scilicet, vt nō detur eleemosyna intuitu alicuius terrenæ retributionis. Vnde eleemosyna, tanto est pinguior, id est, cælesti merito plenior, & Deo suauior, quanto est à terrena intētione remotior. Matt. Te autem faciente eleemosynā, nesciat simistra tua, quid faciat dextera tua. Nam per dextram cęlestis intentio, per sinistram vero terrena significatur intentio.

Matt.

Secundò assimilatur eleemosyna olei effusioni, quia cum oleum effunditur, quietè, & nō cum sonitu cadit, sicut aqua, vel vinum, & hoc ratione aërię leuitatis, propter quam etiam omni liquori superfertur, & subesse aliis dedignatur. In hoc autem instruimur, quod opera misericordiæ, scilicet eleemosynæ fieri debent nō cum sonitu vanæ ostensionis, sed cum silentio humilis intētionis. Vnde Matt. Cùm facis eleemosynā, noli tuba canere ante te. Quod autem oleum superfertur omnibus liquoribus, ostendit, quòd sicut dicit Apostо. pietas ad omnia vtilis est, promissionem habens vitæ quæ nunc est & futurę: quasi pietas, seu misericordia quandam potestatem, & excellentiam habeat in omnibus bonis, scilicet præsentibus, & futuris. Vel refertur hoc ad misericordias Dei: quia miserationes eius super omnia opera eius.

Matt.6.

1. Thi.4

Tertio, misericordia assimilatur olei operationi: habet enim oleum multiplicē operationem. Nam oleum contractos relaxat. Quasi contracti se iuuare non valentes

Psal.144

Digitized by Google

lentes sunt existentes in purgatorio sed opera misericordiæ per eis hic facta, eos relaxant, & liberant à pœna.

Item oleum apostemata dura mollificat. Quasi enim dura apostemata corda sunt in peccato indurata, quæ tamen assiduitate eleemosynarum emolliuntur. & ad pœnitentiam disponuntur.

Item oleum corpora lassa confortat: quia eleemosyna confortat corpus recipientis, & animam dãtis, & etiam impugnantis diaboli vires prohibet.

Itẽ oleũ purum ferrum politum à rubedine seruat, & si fuerit corruptũ & aquosum, cũ fæce mixtũ ipsum corrumpit, vt Plinius dicit: Similiter eleemosyna cũ pura intentiõne facta, animę munditiam conseruat. Vnde Dominus dixit Iudæis. Date eleemosynã, & ecce Luc. 2. omnia munda sunt vobis. Sed si fiat eleemosyna cum intentione corrupta, vel cũ fæce peccati: puta de rapina vel simonia, vel huiusmodi: tunc amplius fœdat, & corrumpit: Augu. Dẽ iustis laboribus Aug. de ver. domi. facite eleemosynas. Non enim corrupturi estis iudicẽ Christũ, vt nõ vos audiat cũ pauperibus, quibus tollitis. Nolite velle eleemosynas facere de fœnore, & vsuris.

Varij mortis, morientiũ effectus, per similitudines colloquintida scitissimè describuntur.

Cap. XI.

MOrs hominis assimilatur colloquintidæ, quę est agrestis cucurbita.

Primo ratione amaritudinis. Est enim hæc herba amara, immo quasi amarior omni herba, & simpliciter amarissima. Similiter mors est per sui memoriam amara diui- Eccl. 41 ti & auaro Eccl. O mors, quam amara est memoria tua, huiusmodi diuiti.

Item est amarior per sui experientiam huiusmodi luxuriosõ. Eccles. Inueni amariorem morte mulierẽ. Hæc mulier est voluptas Eccl. 7. carnis, quæ mortem amariorem reddit. Et si ducit hominem ad mortem gehennæ, est amarior morte naturæ.

Item mors est amarissima propter consequentiam homini superbo, & impio, cui, s. erit durius iudicium, & terribilior occursus dæmonum, & profundior vorago pœnarum. Deut. Deuorabunt eos Deu. 30 aues morsu amarissimo. Hic morsus est mors, quę partem tollit, sci licet animam, & partem in terrã dimittit, s. cadauer, sicut mordet pomum. Ratione ergo amaritudinis maximè mors assimilatur colloquintidæ. Vnde Reg. Filij Prophetarum propter colloquintidas 4. Reg. 4 missas in ollam, cùm gustassent, & cibum amarissimum inuenissent, clamauerunt ad Eliseum: Mors in olla vir Dei.

Secũdò ratione latitudinis: quia colloquintida, quasi ad modum vitis, iuxta terrã ramos expandit. Vnde Reg. dicitur, quod egressus est vnus in agrum vt colligeret 4. Reg. 4 herbas agrestes, inuenitque vitem agrestem, & collegit ex ea colloquintidas. Rami colloquintidæ, sunt vires mortis, siue modi moriendi, quos ita super terram expandit, vt nullus eam effugere possit. Omnes enim morimur, & 2. Reg. quasi aqua in terram, &c. 14.

Tertio ratione solitudinis, quia sicut dicit Dioscorides si herba hæc inuenitur sola, venenosa est, & mortifera, sicut cepæ marinæ, sed cum multis inuenta, nõ ita per omnia est nociua, eius autem medulla in medicina est optima. Manifestum est autẽ quod si homo moriẽs solus sine socio esset & corporaliter malè moreretur, & multo magis male moritur, cuius mortẽ debita consortia nõ comitantur. Si enim mors sit sola, vt non comitetur eam

Digitized by Google

eam vel pura conſcientia, vel vera pœnitentia, & alia etiam debita Eccleſiæ ſacramenta, mors vertitur homini in deterius, quam venenum, ſcilicet in æternum ſupplicium. Sed ſi hæc morienti aſſiſtant, mortis malitiam mitigant, vt animam ſaltem non perdat. Colloquintidæ autem medulla, eſt ipſius mortis memoria, ſeu meditatio intima, quæ viuẽti homini plurimum eſt proficua. Eccleſ. 7. Memorare nouiſſima tua, & in æternum non peccabis.

Quartò mors hominis aſſimilatur colloquintidæ, ratione bonitatis, quia illa colloquintida eſt bona & laudabilis quæ eſt alba, & cui ſunt ſemina ſecũdum Macrũ. Macrum bene inſerta. Sed parum eſt attendenda, quæ cum cõcutitur, multum ſonat. Similiter mors eſt melior & laudabilior quæ eſt albior, id eſt mundior & clarior, in qua ipſe moriens purior, & mundior recedit, & cui ſemina bonorum operum ſunt magis inſerta, Apoc. 14. Apoc. Opera enim illorũ ſequuntur illos: Illorum autem mors, in quorum obitu vel ſepultura multæ campanæ, vel voces reſonant, parum eſt attendenda: quia perijt memoria eorum cum ſonitu.

Quinto, ratione valetudinis & virtutis: quia colloquintida valet ad multa. Nam ab amaritudine habet virtutem diſſoluendi, & cõſumendi, & ſubtilitate ſubſtantiæ diuidendi, & multas alias habet virtutes. Similiter ipſa mors diſſoluit naturalem colligationem, ſcilicet animę & corporis, & conſumit corporalem perfectionem, ſiue fortitudinis, ſiue pulchritudinis, ſiue valetudinis,

Item diuidit, id eſt, ſeparat ab homine temporalem poſſeſſionẽ ſiue poſſideat honores, ſiue amicos, ſiue diuitias, ſiue delitias, omnia ab eo in morte diuidun- Pſa. 48. tur, & ſeparantur. Pſalm. Homo cum interierit, nõ ſumet omnia, neque deſcẽdet cũ eo gloria eius.

Mundo mortuos, & in humilitate fundatos tribulationes minime formidare, Pini exemplo aſſeritur.

Cap. xLI.

MOrtuus mundo, & in humilitate fundatus, tribulationes, & aduerſitates non metuit, quia ei non nocent, cuius exemplum apparet in pino. Nam pinus ſub terra profundè coopertus, etiam ſi aqua ſit merſus, in duritiem conuertitur, & immunis à corruptione ſeruatur. Sed ſi ſuper terram ponitur, & pluuiæ exponitur, cito corrumpitur. Illeergo eſt ſub terra profundatus, qui eſt omnino mundo mortuus, quia mortui ſub terra abſconduntur. Apo. Col. 3. Mortui enim eſtis, & vita veſtra abſcondita, &c. Talis eſt, qui corde, & profundè humilis, vt non curet eſſe abiectus. Talis, inquam in quandam duritiam verſus, aquam tribulationis non timet, quantumcunque ſit in ipſa immerſus, ſed ab omni corruptione peccati manet penitus illæſus. Sed ille, qui ſuper terram exaltari quærit, à pluuia tribulationis ſuperueniente faciliter corrumpitur, & deficit. Et ideo Iſa. conſulit Iſa. 2. dicens: Ingredere petram, id eſt, Chriſtum, & abſcondere in foſſa humo, id eſt, profunda humilitate, mundo morere.

Quemadmodum bona opera ſint agenda, vt meritum potiantur, ex quam plurimis tum ſeminis, tum etiam germinis, bonorumq; fructuũ exemplis, & perfectionibus, ſubtiliter edocetur.

Cap. xLII.

OPera bona non ſunt oſtendenda, ſed potius occultanda. Nam ſemina, quæ non ſunt operta humo, tollunt aues, & comedunt. Sic diabolus tollit bona opera. Luc. Aues cœli comede- Luc. 8. runt illud, ſcilicet ſemen, quod cecidit

cecidit in via. Gregor. Depredari desiderat, qui thesaurum publicè in via portat. Isidor. Occulta quod agis, inquantum vales: quod ex toto non vales, sit in animo occultandi voluntas, & non erit de ostentatione vlla temeritas: notandũ etiam, quod opera humilia tunc præcipue efficiuntur vtilia, quando sunt feruenter & affectuosè facta. Quod apparet in seminibus milij. Nam milij semina, licet sint valde minuta, & de se parum nutritiua, quia frigida sunt & sicca, assata tamen, & igne calefacta, torsionem ventris sedant. Quasi ergo milium assatum, & igne calefactum, est opus humile cum feruore & deuotione factũ: quod fugat torsionẽ ventris: quia expellit tristitiam, siue accidiam nostræ mentis.

Isid. de consl. vi.

Item sunt hominum bona opera velut quædam plantarũ germina. Primo ratione continentiæ, quia germen plantæ multum calorem & humorem continet in se. Vnde secundum Isidorgermen est prægnans furculus, à gignẽdo, vel à gerendo dictus, Continet enim germen in se tria inuicem coniuncta: quia est in eo humor nutrimentalis, & humor seminalis, & viget in eo calor naturalis. Quasi enim humor nutrimentalis, est deuotio fidei: quia iustus ex fide viuit, sicut planta, vel germẽ viuit ex nutrimẽto humoris. Sed quasi humor seminalis, est motus spei, quia ille qui seminat, seminat in spe fructus, & alias semen non proijceret. Sed quasi calor naturalis, est charitas. Vbi ergo sunt ista tria, scilicet fidei vigor, spes præmij, feruor amoris, sequitur germinatio fœcunda boni operis. Vel nota, quod humor nutrimentalis, est lachryma pœnitentis, secundum illud Psal. Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte. Humor autem seminalis, est gratia, de qua Io. Semen ipsius in eo manet, id est gratia, vt exponit glossa, sed quasi calor naturalis, est charitas. Et vbi concurrunt ista tria, scilicet diuina gratia, compunctio lachrymosa, & charitas feruida, copiosa sequuntur & fœcunda pœnitentiæ germina.

Heb. 10

Psal. 41

1. Io. 3

Secundo, opera bona sunt velut plantarum germina ratione cõsequentiæ. Sunt enim in germinantibus plura, sed successiuè consequentia. Prima enim est radix, ex qua erumpit ipsum germen; ex germine stipes, ex stipite flos, ex flore fructus. Radix ergo gratia, germen est virtus, præcipuè charitatis, stipes est intentio finis, flos actus, fructus meritum operis. Igitur ex radice gratię procedũt germina virtutũ, & ex germine charitatis procedit stipes rectę intentionis, & ex rectitudine intentionis procedit flos, id est, puritas & suauitas operis, & ex opere puro prouenit mercedis pulchritudo. Eccl. Operamini opus vestrũ ante tempus, & dabit vobis mercedem vestram in tempore suo.

Eccl. 51

Tertio ratione perseuerantiæ, & continuitatis, & profectus bene operãdi, qui est ex gratia Dei. Nam calor cælestis penetrans ad medullã radicis, partes liquidiores, & vnctuosiores, & puriores, superius ad se trahit, easque coagulat, & coniungit, & coagulatas per terræ poros inducit, & in substantiam germinum eas conuertere non desistit. Similiter gratia cœlestis penetrans ad medullam cordis, cogitationes & affectiones liquidiores, id est, magis compunctas ad flendum; & vnctuosiores, id est, magis deuotas ad inflammandum, & puriores ad exequendum, trahit superius ad Deum, & coagulat, & coniungit eas coagulo & vinculo charitatis, scilicet dum disponit homo

Digitized by Google

fius bonas cogitationes, siue affectiones implere propter amorem Dei, & vtilitatem proximi; & sic eas per poros terræ, id est, per sensus, vel membra corporis inducit, & in substantiam germinum non desinit conuertere, dum eas opere perficere perseueranter nō desinit. Nam, quia non cessat attractionis humoris continuatio in radice, non cessat augmentum in germine, quousque ad debitum perueniat, id est, ad perfectam quietem beatitudinis æternæ.

Quarto, ratione redundantiæ. Nā confortato calore in medulla incluso, radicis humorem attrahit necessarium sibi radix ex virtute ipsius caloris. Quod autem de humore necessarium non existit, à se exterius repellit: quod autem ex calore incluso sursum leuatur, in materiā germinis trāsmittitur. Sic ex calore charitatis incluso in corde, homo de bonis quæ habet, humorem, i. nutrimētum corporis sibi necessarium sumit: quod vero necessarium non est, sed superfluum, ad nutritiones exteriorum germinum, id est, pauperum per pias eleemosynas mittit: quod pertinet ad redudātiā pietatis, & charitatis. De qua dicitur Luc. Quod superest, date eleemosynam. Luc. 10.

Quinto, ratione custodiæ: quia germē primo emittit frōdes mutuo se nectentes, quod natura facit innati caloris ad cōtuitionem germinis. Nam cū tenera sit eius substātia, ab aëre frigido facile lędit̄ur, nisi tutela frondiū muniatur. Aliter autē non solū à frigore sed à grādine, & vento, & à noxio rore siccaretur faciliter. Sic germen boni operis vastaretur faciliter, siue à frigore accidiæ, siue à grandine superbiæ, siue à vento vanę glorię, siue à noxio rore fraudis & deceptionis diabolicæ, nisi debitis circunstantijs vndique vestiretur, & cautelis &c. custodijs vndique muniretur.

Sexto, ratione efficaciæ, nā quāuis germen sit modicę quātitatis, est tamen maximę virtutis: nā virtus radicis transit in substantiam germinis: & ideo herbæ quādiu sunt in germine, & viget in eis humor transfusus à radice, maximē cōueniūt medicinę. Similiter quamuis opera, quę sancti viri faciūt, videātur eis modica propter humilitatem, tamen maximę vir tutis sunt apud alios per exēplū, & apud Deū per meritū: nā virtus radicis, i. charitatis de qua dicit Apostol. In charitate radicati, & fundati. trāsit in substātiā germinis. i. in soliditatem, & bonitatem operis. Et propter hoc huiusmodi opera, quādiu manet in ipsis humor deuotionis & affectionis, transfusus, s. à radice charitatis, medicinalia fiunt, non solum ipsi operanti, quem perungunt, sed etiam peccatori intuenti, quem ad iustitiam prouocant. Ephe. 3.

Item opera bona assimilantur fructibus bonis.

Primò, ratione generationis: generatur. n. fructus ex humore arboris, & calore Solis: & generatur fructus bonus ex nobiliore humore, qui fit in arbore. Similiter opera bona ex timore, & amore generātur: nam timor ad bene operādū solicitat. Ecc. Qui timet Deū, faciet bona. Et præcipue timor reuerentiæ, siue filialis, quia iste est nobilior timor qui possit esse in homine. Amor vero ad bene operādū fructificat, ita vt nunquam sit otiosus, sicut Gre. dicit. Eccl. 15

Secūdo, ratione defensionis; quia fructus generatus cooperculo foliorū defenditur. Hoc cōoperculū est humilitas, quæ bonorum operum fructū interdū abscondendo cōseruat, propter quod Dns dixit: Attēdite ne iustitiā vestrā faciatis corā hominibus, vt videamini ab eis, Matt. 5.

Digitized by Google

eis. Nota etiam, ꝙ fructus omnes generaliter in loco ſicco melius conſeruãtur, & in humido citius corrũpuntur. Similiter in humido. i. in mollitie delitiarum bona opera corrũpuntur, dum homines in delitiis reſoluũtur, & carnales efficiuntur: in ſicco vero abſtinentiæ melius conſeruantur.

Tertio, ratione maturationis, maturatio enim fructus à calore eſt, nã calore exteriore interiorẽ cõfortante, & humorẽ terreũ diſſoluẽte & dirigẽte, fructus crudiſiũt maturi. Sic calor amoris interior animę, cõfortatus ab exteriori calore, vel alicuius verbi audi ti, vel alicuius exẽpli viſi, vel alicuius huiuſmodi taliũ, diſſoluto, ſiue expulſo timore, vel amore terreno, producit fructus operum ad maturitatẽ. i. ad cõplemẽtũ. Et nota, quod illi fructus citius matureſcunt, qui altius in ramorum ſummitatibus creſcunt, eo quod radiis ſolis directius ſe opponunt. Summitates. n. ramorũ, ſunt affectiones cõrẽplatiuorũ, qui quãto ſolis calore. i. Chriſti amore directius accenduntur, tanto bona opera ſolicitius & perfectius operãtur. Itẽ nota, quod ſignũ maturitatis fructuũ eſt, mutatio coloris viridisin pallidũ, vel rubeum, & mutatio ſaporis inſipidi, vel amari in dulcẽ, & guſtui ſuauem. Ipſe etiã tactus diſcernit aliquãdo inter fructus, & illũ iudicat maturũ quã digitis cõpreſſum cedere inuenit, & qui mollẽ ſe eſſe oſtẽdit, vt dicit Iſaac in dictis particularibus. Ex quibus colligitur, quod illi fructus maturi ſunt. i. opera cõpleta, & perfecta, quæ ſunt pallida. i. cũ timore facta. Iob. Verebar omnia opera mea. Item, quæ ſunt rubea. i. cũ amoris feruore. Itẽ quæ ſunt ſapida, & dulcia, i. cũ deuotione, & delectatione, nõ cum accidia, & aggrauatione. Itẽ, quæ ſunt mitia, ſiue mollia, i. cum manſuetudine facta, Eccl. in mãſuetudine opera tua perfice. Et nota (proũt dicit Iſaac ibidem) quod fructus dulces ſunt in quatuor qualitatibus alios excedẽtes. Sũt. n. tẽperatiores, calidiores, ſuauiores, & nutribiliores. Ex quibus collige, quod opera naturę tanto ſunt Deo dulciora, quanto ſunt magis temperata per diſcretionẽ, calida per dilectionem, ſuauia per deuotionem, & nutribilia per cõfortationem.

Eccl. 3.

Iſaac.

Iob. 9.

Quarto, opera bona aſſimilãtur fructibus ratione multiplicationis: nã quædã plãtæ paucos, quædam vero multos fructus faciunt. Et iſta etiã multitudo diuerſificatur: quia quædã fructificãt tantũ ſemel in anno, quædam vero pluries, ſed nõ maturantur fructus vltimi, ſed remanẽt crudi, eo quod vicinitate frigoris hyemalis, calor ad digerendum nõ ſufficit. Vnde ſemel fructificare perfecte magis vtile eſt, & conſonũ plus naturæ.

Item quædã arbores ſunt fertiles omni anno per multa tempora, propter abundantiã caloris, & vnctuoſi humoris, ſicut ficus. Et quædam fructificãt vno, & quieſcũt alio, vt oliuæ: Cuius ratio eſt, quia in anno quietis priſtinũ humorẽ perditũ reparant, quam in anno fructificationis perdiderũt, & ſic ad fructificandũ ſe renouãt, vt tẽpore quietis, & ſuæ refectionis multos producant ramos & folia, licet modicũ fructũ. Quod ergo quædã plantę paucos, quędã multos fructus faciunt, ſignat, quod quidã homines multa bona opera faciũt. & multa merita acquirunt, quidã vero pauca: quod vero quædam pluries in anno, ſed imperfectiores, quædam vero ſemel in anno tantũ, ſed perfectiores fructus producunt; ſignat, quod melius eſt facere opera pauciora, ſed perfectiora, quã olura, & defectiua, præcipuè ſi defectus

Digitized by Google

sit in fine operis, sicut est in fructibus vltimis, qui non maturantur. Quod autem quædam aliquo tempore fructificant, & aliquo tempore quiescũt à fructificatione; signant quod quies, & intermissio laboris continui, nec non recreatio moderata ab operibus præcipue exterioribus, est vtilis & necessaria, sed quod plantæ eriam tempore quo quiescunt à fructu, nõ sunt propterea omnino ociosæ, quia producunt ramos & folia; significat, quod requies sanctorum virorum ab exterioribus & corporalibus operibus non est propter hoc ociosa à spiritualibus operibus. Vacat igitur in eorum operibus corpus, sed non est animus ociosus. Vnde Sen. dicit, Non semper in actu sis, sed, interdum animo tuo requiẽ dato. Sed ipsa requies plena sit sapientia, & bonis cogitationibus. Sen.

Item quædam arbores sunt in iuuentute fœcundiores, eo quod plus abundant in caliditate, & siccitate. Quædam vero sunt magis fœcundæ in senectute quã in iuuentute: quia dum in iuuẽtute nimis abundant in humiditate, calor naturalis non potest eam digerere, sed in senectute minorata humiditate fit bene digestibilis per calorem, & hoc in amigdalis & pyris patet, sicut exẽplificat Arist. Sic & quidã homines ad litteram in iuuenili ætate meliores sunt, & bona opera plura faciunt, quàm in senectute: quidã vero econuerso. Vel in iuuentute id est, in principio conuersionis, quidam feruentiores, & in bonis operibus solicitiores sunt, quam in senectute, id est, in progressu, & consummatione: quidam autem econuerso, quia in principio debiliores, in fine vero fortiores sunt.

Item nota, quod vna plãta iuuat aliam ad fructificandum si sit ei vicina, sicut sylvestres, vt dicit Arist. iuuãt hortẽses, si eis ex opposito complantentur. Similiter malogranatæ oliuis conferunt, si plantẽtur cum eis, eo quod abundant in calore naturæ oliuarum conueniente. Ex hoc autẽ instruimur, quod vnus homo debet iuuare alium sibi proximum in bene operando, quod vtile est consociare, & vicinare se bonis, siue viris spiritualibus, & contẽplatiuis, qui designantur per arbores sylvestres, siue actiuis qui designãtur in malogranatis. Itẽ dicit Ari. quod arbores quæ fructificãt omni anno, fiunt cito senes, & quæ nimiũ faciunt fructũ cito desiccãtur, eo quod humor, qui deberet nutrire plantã, transit in fructum. In quo ostenditur, quod nimia exercitatio & lassitudo in exterioribus laboribus, est aliquando causa debilitatis, non tantum corporis, sed spiritus, & quandoque inducit accidiam, quæ desiccat humiditatem deuotionis æternæ. Arist. de veg.

Quantũ pœnitentiæ opera ritè confecta proficiant, per arborum fructus, præcipuecq; oliuarum, similitudine perspicue declaratur.

Cap. XLIII.

OPera pœnitentium assimilãtur fructibus arborum.

Primo, quo ad fructuum productionem. Producuntur enim & nascuntur fructus ex arboribus quibusdam retinaculis alligati, & huiusmodi retinaculo mediante, fructus natus arbori adhæret, sicut fœtus per vmbilicum cum matrice se tenet: & hoc retinaculum primo est debile & laxum, vnde tunc de facili fructus excutitur si fortioris venti impulsu feriatur: sed paulatim calore humorem deficcante, retinaculum primo debile induratur. Vnde tunc fructus de facili non vincitur. Hoc retinaculum, quo mediante fructus, id est, meritum boni

Digitized by Google

boni operis, ab arbore, id est, à pœnitente retinetur, est amor charitatis, sine quo nec meritorũ opus agitur, nec etiam facti operis meritum retinetur. Vnde charitate perdita omnia cum ea perduntur præteritorum operũ merita. Hoc ergo amoris retinaculum in principio pœnitentiæ adhuc est saxum & debile, quia scilicet imperfectum: quia timorem seruilem habet admixtum, & ideo à vento fortioris tentationis nouitij pœnitentiæ, & religionis facilitèr frangũtur. Et ideo consanguineis, vel occasionibus peccatorum, seu tentationũ non sunt faciliter exponendi, sed diligenter custodiẽdi, postmodũ autem calore charitatis proficiente, & humorem, i. timoris mollitiẽ desiccante, i. depellente, (etenim perfecta charitas foras mittit timorem) fortificantur, & solidantur.

Secundo, quo ad fructuũ colorationem. Sunt. n. fructus diuersorũ colorũ, scilicet quidam albi, quidam nigri, quidam rubei. Nam secundum Arist. ex humore frigido terrestri & melãcolico nigrescunt, ex humido & frigido albescunt; ex calido rubescunt, vt dicit Albumasar. Talia debẽt esse opera pœnitentium, si nigra per tristitiæ obscuritatẽ, alba per conscientiæ puritatem, rubea per charitatis feruiditatẽ. Vel fructus albi sunt opera innocentium, nigra vero opera peccantium, rubea opera pœnitentium, qui de culpa perpetrata erubescunt.

Arist. de veg.

Tertio, quo ad fructuum nutritionem: licet enim generaliter dicat Galenus, quod herbæ, & fructus parum nutriunt, tamen specialiter quidam sunt fructus qui minus nutriunt, quam alii. Nam quemadmodum experientia docet, & auctores tradunt, plantæ aromaticæ, siue medicinales, ad vescendum sunt minus delectabiles, & ad digerendum fructibus aliis duriores: & hoc propter vehementem coagulationẽ per calorem agentem in humiditatem. Vnde secundum Arist. fructus tales non sunt multum nutribiles. Vnde etiã dicit Albumasar, quod planta quanto magis est medicinalis, tanto minus nutrit. Plantæ igitur medicinales, sunt pœnitentiæ partes, s. contritio, confessio, & satisfactio, quibus animarum nostrarum morbi curantur, horum fructus, i. opera, & præcipuè satisfactionis, non sunt delectabilia, neque facilia, sed dura & difficilia ad faciendum. Vnde plus ordinantur in peccatore ad tollẽdum morbi effectum, i. peccati reatũ; i. ad satisfactionem debiti, quam nutrimentũ, vel augmẽtũ meriti.

Galen.

Quarto, quo ad saporis mutationem. Nam aliquando fructus, primo sunt pontici, vel amari, & postea efficiuntur dulces, quod est propter humoris primo attracti grossitiem, & terreitreitatẽ, quasi propter indigestionẽ nõ possit habere dulcedinẽ; Sed tẽpore procedẽte, cõfortato calore, & augmẽtato humore, digeritur, & in dulcedinẽ conuertitur. Vnde, & iterũ Arist. dicit, quod amarũ & acerbũ missum in ignẽ, dulcescit, sicut patet in pyris acerbis in aqua elixatis. Aliquando vero fructus primo sunt dulces, & postea efficiuntur amari, vel põtici, propter nimiam adustionẽ superueniẽtẽ, sicut sunt mirabolani. Cuius causa est (vt Philosophus dicit) magna raritas fructus. Vnde hora digestionis cũ meatus sunt magni subintrat calor sufficiẽs, & humorẽ digerit, & dulcẽ efficit, sed post calor humorẽ cõsumit, & siccitatẽ inducit, & sic poros cõstrigit, vt calor, vel humor ad fructũ peruenire nõ possit & sic iterũ fructũ in põticitatem cõuertit propter dominiũ siccitatis. Sed tandẽ calor innatus vigorat ur

Digitized by Google

ratur, & ad locũ fructus eleuatur à calore Solis auctus, vnde frigiditatẽ vincit, & immẽsam caliditatem & siccitatem inducit, & sic fructus in amaritudinem vertit.

Primis igitur fructibus, qui primo sunt amari, postea dulces assimilantur opera pœnitentiũ, quæ incipiunt ab amaritudine luctus, & terminantur in dulcedinẽ gaudij, in illud Matth. Beati qui lugent quoniam ipsi consolabũtur. Item tales sunt dolores, vel labores parientium, qui primo habent amaritudinem pœnæ, sed pariunt vltimo præmium gloriæ, Iohan, Tristitia vestra vertetur in gaudium, & hoc totum est ex virtute caloris. i. diuini amoris. Illis autẽ fructibus, qui primo sunt dulces, & postea amari, assimilãtur opera peccantium, quæ in actu, dum fiunt, habent dulcedinem miseræ delectationis: sed post factum inducunt amaritudinem conscientiæ, vel sequentis punitionis.

Matt. 5.

Io. 16.

Item assimilantur talibus fructibus consolationes gaudentiũ, & prosperantium in mundo: quæ licet nunc dulces sint, postea tamen ad infernalem amaritudinẽ perducunt, sicut patet Luc. de diuite epulone. Et hoc totũ contingit, vel propter constrictionẽ auaritiæ, vel propter nimiam intensionem concupiscentiæ.

Luc. 16

Item pœnitentię opera, si debito modo fiãt, sunt valde proficua. Cuius exemplum apparet in oliuis. Nam sicut dicit Isaac, oliuæ cum sint rubeæ, non bene maturæ, si cum aceto, vel aqua salsa fuerint præparatæ, sunt comestæ valde confortatiuæ, constrictiuæ & appetitus excitatiuæ, licet ad digerendũ duræ. Similiter pœnitentiũ opera, si sint rubea per charitatis feruorem, nõdũ matura, i. non diu dilata, vel tardata, & fuerunt præparata cum aceto compunctionis, & lachrymarũ salsedine, quę sunt vt aqua salsa, etiam si talia opera videantur ad faciẽdum dura. i. difficilia, sunt tamen valde vtilia, quia confortant ad faciendum bona; restringunt, vt non fiant mala, excitant appetitũ ad habendum cælestia.

De variis fructuũ figuris, præcipueq; piramidali, cui proficientium opera multis exemplis comparantur.

Cap. XLIIII.

OPera proficientium in vita spirituali, assimilantur fructibus habentibus pyramidalem figurã. Inueniuntur enim fructus diuersarũ figurarum. Nam quidã fructus sunt pyramidati, quidam rotundati, quidã angulati. Pyramidales fructus duorũ sunt modorum: quidã pyramidati ex vna parte tãtum, s. ex parte inferiori, quidam ex vtraque parte habent conum, & in medio dilatãtur. Nã si pori plãtæ in principio humoris, ampli & rari fuerint, sed postea frigiditate, aut siccitate constringuntur, fructus & folia ingrossabuntur superius, & inferius gracilabuntur, & pyramidabuntur: si vero virtute caloris, & raritate humoris superior particula leuiatur, & ex parte inferiori caliditate existente, humor in medio diffunditur, fructus & folia in medio dilatantur, & propter dominium caloris in vtraque extremitate in conum ducuntur, & subtiliantur, & sic in pyramidem transformantur.

Primis ergo fructibus, qui ex parte inferiori tantum pyramidantur, & superius dilatãtur, assimilãtur opera gradatim proficientium, quę quidẽ in principio sunt gracilia. i. debiliter incœpta, sed posteavsque in finem crescunt, & dilatantur proficiendo. Greg. Nemo repente fit summus, sed in bona conuersatione à minimis quis inchoat, vt ad maiora perueniat.

Grego.

Secun-

Secundis autem fructibus, qui ex vtraque parte pyramidãtur, & in medio tantummodo dilatantur, absimilãtur opera quorundã, quę tam in principio, quam in fine sunt gracilia, & parua, licet aliquando in medio visa sint dilatari, & prosperari.

Quidam vero fructus sunt, qui rotundam habent figurã propter æqualem materiam humoris, & æqualem actionem virtutis & caloris, per quam mediæ partes extenduntur æqualiter, & a medio vsque ad circunferentia vniformiter protenduntur. Hæc igitur figura propter æqualitatem & vniformitatẽ extensionis vndiq;, competit operibus iustitiæ, quæ exigit, vt omnibus sine personarũ acceptione æqualiter & vniformiter reddatur quod suũ est vnicuique. Et dico æqualiter, non secundum æqualitatem quãtitatis, sed proportionis. Alij autem fructus sunt, qui angulares sunt ex cõtraria causa. i. propter inæqualem extẽsionem materiæ. Et ideo significant opera iniustitiæ, quæ s. inæqualiter fiunt, & cum personarum exceptione. Et hæc opera hominẽ non proficere, sed potius deficere faciunt. Vnde Danid pe-
Psa. 118. tebat, & dicebat: Nõ dorminetur mei omnis iniustitia.

Contemplantium in contemplatione que perseuerantium perfectiones & dona, variis fructuum maturorum effectibus, claris similitudinibus cognoscuntur.

Cap. XLV.

OPera contemplantium, & perseuerantium assimilãtur fructibus maturis. Dicit enim
Ari. de veg. Ari. quod in terra mõtuosa, quia dulcis est, & dulcem continet humorem, fructus citius maturãtur, & sapidiores & salubriores inueniuntur. Hæc ergo terra mõtuosa est vita contemplatiua, quæ mon tuosa dicitur, propter ascendendi difficultatem, & propter cælestiũ veritatem, & propter quietis securitatem, ibi quoque reperitur humor dulcis internæ cõsolationis. Vnde & fructus. i. opera contemplantium, citius matureſcũt, i. citius complentur, propter charitatis calorem, quę facit opus accelerare, & consummare.

Item magis sapiunt, quia supernis consolationibus admiscẽtur. Sunt etiam huiusmodi fructus. i. opera saniora: quia magis à vitiis remota. Et nota, quod maturationem fructuum habet principaliter planta à calore igneo naturali & interiori, & etiã ab aëre coope rante exterius. Nam sicut dicit Ari. de
Philosophus, planta habet tres vi- veg. 2
res, quia à terra habet fixionẽ, ab aqua coadunationẽ, ab igne consolidationem, & partium terminationem, fructuum completionem, & maturationẽ, & hoc propter aëris cooperationẽ. Sic simili etiã modo, anima habet fixionẽ i. firmitatem in Deo à terra, i. à fide: quia sicut terra est immobilis, & aliis quietẽ & stabilitatem tribuit, & concedit, sic etiã veritas fidei & in se manet immobilis, & animam stabilem reddit. Vnde
Dionys. dicit, quod fides est per- Dio. de
fecta credentium stabilitas, quæ di. no.
eos stabilit in veritate. Sed coadunationem habet ab aqua. i. à spe: quia sicut omnis aqua recolligitur, & coadunatur in mari, ita diuina spes debet recolligi, & collo
Psa. 61 cari in Deo. Psal. Sperate in dño omnis cõgregatio populi. Sed solliditatẽ patientiæ habet ab igne, & aëre. i. ab amore dei, & proximi: 1. Co. 1.
quia charitas patiẽs est. Nã quasi calor ignis interior est amor dei, i. diuinus: sed vt calor aëris exterior, est dilectio & amor proximi. Similiter à charitate tam dei, quã proximi est perseuerãtia boni operis, s. vsque ad impletionẽ maturitatis, i. vsq, ad cõplemẽtũ finis.

Digitized by Google

Ex fructuum situationibus, similitudinibusque diuersis, an varia docentium opera magis minusve perfecta existat, cognoscitur.

Cap. XLVI.

OPera docentium assimilātur situationibus fructuum in arbore: fructus enim in diuersis arboribus habēt diuersam situationem, siue positionē: quia vt dicit Arist. quædam arbores sunt, quæ producunt fructus super folia, & hoc accidit per fortitudinem fructus, & indigētiam solaris caloris humorem digerentis. Quędāvero habent fructus sub folijs, & hoc propter debilitatē fructus ne calore nimio, vel frigore corrumpātur. Quædam vero aliæ sunt, quæ habent fructus ad stipitē suspensos, quod accidit propter insufficiētiam humoris, & cāloris, ipsum ad extremitates expellere nō valētis. Illi ergo habent fructus super folia, qui plus curāt factis ostēdere, quam verbis docere. Vnde superat in eis cura faciēdi, studiū locundi, & hæc est sapientis doctoris proprietas. Vnde Greg. Nazi. dicit: Ille videtur mihi sapiens, qui de virtutibus animæ pauca quidē cōmouet, & proloquitur, plura autem in suis factis, atque operib. operatur & ostendit, & fidem verbi in operum suorum altipulatio nē cōfirmat. Clara est illa sapiētia nō quæ in verbis volat, sed in virtutibus cōstat. Illi vero habēt fructus sub folijs, quorum verba superant facta. Si quidem in folijs verba, in fructibus opera designātur. De talibus autem dicit Bern. quod monstruosa res est, lingua magniloqua, & manus ociosa. Illi autem habēt fructus in stipite sine folijs, qui habent opera sine verbis, scilicet qui faciūt, & nō dicūt. Vel nota, quod illi sunt spiritu fortes, qui non indigent propter timorem vanæ gloriæ abscondere opera sua, & isti sunt fructus, qui non sunt sub folijs, vel inter ramos absconditi, sed super folia, id est, in manifesto. Illi vero, qui sunt debilioris virtutis, & timent ne eorum opera vel frigore persecutionis inuidorum, vel fauoris & gloriæ propriæ calore corrumpantur, abscondunt ea: & isti sunt fructus sub foliis, vel ad stipitem absconditi.

Arist. de plant.

Greg. Naz.

Bern.

Orandi modus, orationisque perfectio ex quam plurimis gutta, Ruta, ac thuris similitudinibus breuissime explanatur.

Cap. XLVII.

ORatio assimilatur guttæ.

Primo, ratione natiuitatis. Est enim gutta lachryma cuiusdam arboris, siue herbæ, cuius ramusculi diebus æstiuis ab incolis inciduntur, & lacrymantur: quæ egreditur, gutta, siue armoniacum appellatur. Ista ergo gutta arboris est lachryma orationis, siue oratio lachrymantis, quæ produci debet æstiuo tempore, id est, in cordis feruore. Et iuste vocatur armoniacū: quia in oratione vocali debet esse quædam armonia, i quædam consonantia, & cōcordia, scilicet cordis & vocis, per attentionem, prout dicit Auguſt. Hymnis & psalmis cum oratis ad Deū, hoc versetur in corde, quod profertur in ore.

Aug. Reg.

Item consonantia vocis, & manus, per operationem scilicet: vt cum aliquis orat Deum voce, studeat ipsum etiam munere placare, id est, eleemosynæ largitione, vel bono opere: Et hinc est quod orantes manus etiam leuant ad cælum. Sic ergo in eo, quod gutta est lachryma arboris, signat, quod oratio debet esse lachrymosa. Vnde Aug. Plerunque hoc negotium, s. orationis, plus gemitibus, quā sermonibus agitur, plus fletu, quàm affatu.

Aug. ad Dioſc.

Itē in eo, quod gutta egreditur in calido tēpore æstatis, signat quod debet

Digitized by Google

debet esse affectuosa, & feruida. Nam feruidus affectus orantis, est
Eccl. 50 quasi thus redolens in diebus æstatis. Sed ratione nominis, quia vocatur armoniacum, significat, quod debet esse attenta, & ope-
Cas. in Psa. 110 rosa. Et ideo Cassiodo. Ipsa est suauissima virtus armoniæ, quãdo vox cognoscitur operibus cõsonare. Nam si heroes discrepabili sibi varietate dissentiã, nequaquam possunt psalmodiæ efficere cantilenam: nec ad aures Domini veniet, quod se mutua contrarietate confundit.

Secundo, ratione puritatis: quia illa gutta est nobilior, quę est purior, & fœculentiæ impermixtior, & quæ in pinguedine & candore thuri est similior. Sed Dioscor. & Plinius dicunt, quod illa est melior, quæ habet odorem castorio similem, & subamarum soporem. Similiter oratio tanto melior est, quanto purior, & fæculentiæ pec-
Aug. in Psal. cati impermixtior. Vnde Augustinus: Orationis puræ magna est virtus, & velut fidelis nuncius mandatum peragit, & penetrat, quæ non peruenit: & in vitis patrum dicitur, quod oratio si munda & casta fuerit, cælos penetrans, vacua non redibit.

Item illa est melior, quæ pinguior est, id est, deuotior, & quæ candidior, id est, cum mundiori intentione. Debet enim esse non tantum puritas in orantis affectione, sed etiam candor munditiæ in eius intentione. Vel puritas debet esse in affectu, & candor, id est, claritas fidei in intellectu. Ia-
Iac. 1. co. Postulet in fide, nihil hæsitãs.

Item illa est melior, quæ odore castorij, & amaræ compunctionis est plenior. Nam cumpunctio, licet orationi videatur amara, tamẽ Deo est odorifera. Vnde beatus Grego. dicit, quod veraciter orare est amaros in compunctione gemitus, & non composita verba resonare. Et ita patet, quod in oratione perfecta debet esse puritas affectionis, pinguedo deuotionis, candor, id est, claritas intentionis, & odor, id est, amaritudo compunctionis.

Tertio ratione vtilitatis, quia gutta habet virtutem dissoluendi, nec non relaxandi, vt dicitur in Platone, & inflationes sedãdi. Similiter lachrymosa & deuota oratio dissoluit peccati vincula, relaxat debita, & sedat tumida, quia expellit tumorem superbiæ. Vnde & glossa dicit super illud, Myrrha & gutta, &c. quod gutta est humilitas, quæ ad modũ gutt æ expellit omnes inflationes superbiæ: quod maximè facit humilitas in oratione, quia sicut dicit Hugo de Sancto Victore. Oratio Hugo.
est piæ mentis, & humilis conuersio, fide, spe, & charitate subnixa.

Item oratio assimilatur rutæ.

Primo ratione complexionis. Est enim ruta naturæ feruentissimæ, & plus agrestis, quàm domestica. Vnde dicit Plin. quod habet virtutem mascatæ, calidam, & siccã. Sic oratio, oportet quod sit feruida per deuotionẽ, vt mẽtem calefaciat & inflammet ad dilectionẽ, & desiccet humorem, id est, fluxum cogitationum.

Secundò, ratione nutritionis, quia ruta gaudet siccitate, & vult nutriri cinere, vt erucis possit carere. Amicitia magna est sibi cum ficu, vnde nunquam sic conualescit, sicut sub ficu, & iuxta ficũ facit. Similiter gaudet oratio abstinentiæ siccitate, & nutritur humilitatis cinere. Propter primum dicit beatus Greg quod antiqui patres quoties orare voluerunt, Gre. su
ieiunium cum oratione iunxerũt. per Mat.
Vnde Tob. Bona est oratio cum ieiunio. Propter secundum dici Tob. 12
tur Eccl. quod oratio humilian- Eccl. 35.
tis, nubes penetrat, &c. Diligit

Digitized by Google

etiam ſocietatem fici, i. eleemoſynæ: quia ſicus eſt fructus mitis & dulcis, & ideo ſignificat eleemoſynã, quę dari debet cũ manſuetudine, & dulcedine pietatis. Greg. Infirma eſt oratio, quæ eleemoſynarum ſargitate non eſt munita. Greg. in Matth.

Tertio ratione munitionis, quia ruta munit & defendit contra animalia venenoſa. Vnde ſicut dicit Iſid. Rutam contrariari venenis muſtela prima docuit: Nam quando bellatura cum ſerpente, prima rutã comedit, & eius odore & virtute contra venenum ſe munit, & ſic ad bellũ ſecura procedit: immo, vt dicunt Dioſcor. Plin. & Conſtan. tanta eſt vis rutæ, quod poſt eius eſum muſtela etiam baſiliſcũ ſecura inuadit, & eum occidit Muſtela, quæ pugnat cum ſerpente, eſt anima tentata à dæmone, quæ ſi vult ſecurè euadere, munit ſe feruente oratione. Matth. Orate, vt non intretis in tentationẽ. Mat. 26 Eſt. n. oratio deuota, quaſi flagellum quo tẽtator percutitur. Vnde Augu dicit in quodã ſermone, quod oratio eſt orãti ſubſidium, Deo ſacrificium, dæmonibus flagellum. Baſiliſcus autem, qui viſu interficit, eſt luxuria, quam etiam extinguit oratio deuota. Vnde ſicut dicitur Matth. Matt. 17 Hoc genus dæmoniorum, ſcilicet de luxuria tentantium, non eijcitur, niſi in oratione, & ieiunio. Hier. Ieiunio peſtes corporis, oratione verò peſtes ſanandæ ſunt mentis. Hier. in Epi. Et generaliter valet oratio contra omnem tentationem, ſicut dicitur ruta valere contra omnem punctionem. Dicit enim Plin. quod ſucco rutæ inuncti à ſcorpionibus, araneis, veſpis, & apibus nõ pungũtur. Quaſi enim punctio ſcorpionis, qui non ante, ſed retro pungit, dici poteſt tentatio cæcis, quæ primo delectat, ſed poſtea cruciat. Sed punctiones arancarum, quæ multas inſidioſè capiunt, ſunt tentationes dæmonum, quæ inſidioſè capiunt animas. Punctura verò veſparum, & apum, ſunt impugnationes mundi, ſiue per aduerſitates, quas deſignant veſpæ, ſiue per proſperitates quas ſignant apes, quæ mel faciunt & aculeũ infigunt, à quibus omnibus defenditur anima deuota per ſtudium aſſiduæ orationis. Vnde Hieron. hortatur: Egredientes de hoſpitio armet oratio, regredientibus de platea occurrat, antequam ſeſsio, nec prius corpuſculum requieſcat, quam animam oratio paſcat. Hier. in Epi.

Item oratio aſsimilatur incẽſo, ſiue thuri. Pſalm. Dirigatur oratio mea, ſicut incenſum in conſpectu tuo. Incẽſum enim ſiue thus bonum probatur candore, & carbone, Candore, quia illud incenſum ſiue thus eſt optimum, quod eſt album & mundum. Carbone verò probatur, ſi ſtatim ardeat, & flammas emittat. Similiter oratio illa eſt valida, quæ fit cum cãdore puritatis. Ambr. Sit oratio tua pura, & ſimplex, dilucida, atque manifeſta, plena grauitatis, & põderis, non affectata elegantia, ſed non intermiſſa gratia. Dicitur enim quod Arabes vbi thus naſcitur, nolunt huiuſmodi recolligi, niſi à perſonis religioſis & mũdis, id eſt mulieribus nõ pollutis. Vnde, & ſi mũditiam requirit collectio thuris, multo magis deuotio orationis. Et ideo etiam de eãtu, & oratione vocali clericorum immundorũ, dicit Augu. quod plus placet Deo latratus canũ, mugitus boũ, grunnitus porcorum, quam cantus clericorum luxuriantium. Pſ. 140. Amb. in off. Aug. Eccl. 5.

Item valida oratio eſt, quæ cum ardore, id eſt, feruore fit charitatis. Hæc enim eſt ignis, qui fumũ thuris, i. affectum orationis dirigit ad Deum. Eccl. Quaſi ignis effulgens, & quaſi thus ardens in igne.

mo-

Digitized by Google

Omnium dilectorum capitalium prauis effectus multiplices describuntur, qui ex obnoxiis fructibus, eorumq; similitudinibus elicuntur.

Cap. XLVII.

OPera mala assimilantur malis & illaudabilibus fructibus. Sunt enim plerique fructus insipidi, vel amari, vel pontici, indigesti, vel frigidi, crudi, & duri, & quidam etiam corrupti, vel putridi. Vnde tales fructus moraliter ad diuersa vitia referuntur: Nã fructus insipidi minus cunctis valent, quia stomachum nõ confortant: quia in eis dominatur humiditas aquosa, & ideo abominationem generant. Vnde insipidi fructus ad luxuriosos referuntur, in quibus aquositas; id est, carnalitas abundat, & quibus spiritualia insipida, & abominabilia sunt,
2.Cor.2 vnde Apostolus dicit, quod animalis, id est, carnalis homo, non
Psa. 106 percipit ea, quæ sunt spiritus Dei. Et Psal. Omnem escam abominata est anima eorum. Et ideo fructus carnalium hominum, id est, opera eorum, sunt insipida per affectum: quia faciunt spirituales delitias tanquam insipidas, & abominabiles eos fastidire.

Secundo fructibus amaris assimilantur opera inuidorum: quia inuidi habent zelum amarum; de
Iac. 3. quo Iac. Quod si zelum amarum habetis inter vos. In cuius signũ Iudæi, qui per inuidiam Christũ tradiderũt, fellis amaritudine eũ
Psal. 38. potauerunt. Psalmus. Dederunt in escam meam fel, &c

Tertio fructus pontici referuntur ad iracundos: quia ira cor pũgit, & alios frequenter pũgere facit, sicut põtica & acetosa pũgunt.

Item fructus pontici sunt duri, stiptici, & constrictiui, sed stomachi confortatiui, & appetitus excitatiui. Similiter iracundorum, quidam sunt stiptici, qui fæcem de ventre non emittunt, id est iniuriam de memoria vel corde non expellunt. Vnde stiptici sunt, qui sunt difficiles ad iniurias obliuiscendum. Quidam vero sunt duri ad dimittendum, & constricti ad vindicandum, nunquam relaxantes offensas. Sunt etiam omnes motus iræ excitatiui appetitus ad vindicandum. Sed nota, quod si fuerint fructus acetosi modico terrestri compositi, acumen choleræ extinguunt: quia si fuerint in homine offenso aquosum pietatis, & terrestre humilitatis, extinguitur acumen iræ, & cito ad tranquillitatem debitam reducitur talis homo.

Quarto, fructus indigesti referuntur ad gulosos: quia frequenter indigestio prouenit ex gulæ superfluitate. Item cibus indigestus est impurus, quia per digestionem cibus purus ab impuro separatur. Et similiter gula immunditiam, & impuritatem generat cor poris & animæ.

Quinto, fructus frigidi referuntur ad accidiam, quæ animam reddit frigidã in Dei dilectione, & pigrã in bona operatione. Prou. Pro. 20.
Propter frigus piger arare noluit.

Sexto, fructus crudi referuntur ad auaros, qui sunt crudi, id est, crudeles, & feroces, & incompassibiles, erga pauperes. Et nota, q̃ fructus crudi, sunt malorum humorum nutritiui. Similiter auaritiæ opera malos humores, id est, malas affectiones interiores, siue desideria nutriunt, quia sicut
dicit Apostol. Qui volunt diuites 1.Thi.6.
fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli, & in desideria mala & inutilia.

Item motus auaritiæ corrũpunt gustũ animæ, vt nõ sapiant auaris spiritualia. Vnde humor temporalium excludit amorẽ spiritualiũ. Item debilibus, & imperfectis maxime nocent occupationes tẽporalium, quas auaritia multiplicat.

Septimo,

Digitized by Google

Septimo, fructus duri referūtur ad ſuperbos, quorum corda, propter defectum pluuiæ, & roris, id eſt, propter defectum pietatis, & gratiæ, arida ſunt, & dura. Superbis enim ſub typo montium dicitur, montes Gelboe, nec ros, nec pluuia veniat ſuper vos.

1.Reg.1 Item peccatorum opera, aſſimilātur fructibus corruptis. Quidam enim fructus non conſeruantur, ſed quandoque antequā compleantur, corrumpuntur, & efficiuntur vermiculoſi: & hoc aliquando accidit ex vitio plantationis arboris, quia ſcilicet non fuit congruo tempore plantata. Nam in plantatione arboris, multum obſeruanda eſt ætas lunæ, quia illæ plantæ, quę in recto plenilunio inſeruntur, ſiue plantantur, non conualeſcunt, & ſi conualuerint, vermiculoſum faciunt fructū, & tales fructus citius computreſcunt, propter humorem nimium, qui ad lunę præſentiam in omnibus augmētatur. Vnde etiā arbores, quæ tali tempore præcidūtur, minus durabiles eſſe probantur, & citius à vermibus corroduntur, vt dicit Conſtan. Per Conſt. lunam autem, quæ eſt ſemper mutabilis & variabilis, mens intelligitur peccatoris, qui per peccati inquietudinē inſtabilis & variabilis fit, ſecundū illud Tren. Pec- Tren. 1. catum peccauit Hieruſalem, propterea inſtabilis facta eſt. Plenilunium ergo ſignificat plenitudinem peccati, quę eſt in conſenſu, vbi ratio peccati mortalis impletur, & perficitur. Si ergo planta, id eſt, voluntas, & propoſitum alicuius boni operis faciendi, in plenilunio plātetur, id eſt, dum ipſa mens eſt in peccato mortali, vel in conſenſu & in voluntate peccandi; tunc talis planta inficitur, & fructus, id eſt opus corruptum, & vermiculoſum, id eſt, vitioſum producitur, ita vt ſit à merito vacuum. Vnde in peccatorum operibus vel inuenitur vermis auaritiæ, vel luxuriæ, vel ſuperbiæ, vel inuidiæ, vel alicuius alterius vitij, ſeu defectus, qui fructus medullam corrodit, & corrumpit, id eſt, qui boni operis ſubſtantiale meritum tollit.

Quantum Chriſti paſsionis meditatio nobis afferat vtilitatis, ex nonnullis Piperis, morique exemplis ſit perſpicuum.

Cap. XLIX.

PAſſionis Chriſti meditatio feruida remouet diuini amoris impedimenta. Cuius exemplū apparet in pipere Nā ſyluas, quæ dicuntur eſſe Caucaſi montis ſerpentes ibidem cuſtodiūt. Sed incolæ, cum ſyluæ matureſcunt, eas incendunt, & ſic ſerpentes interimunt, vel expellunt, & ex hac cōbuſtione piperis grana. quæ ſunt naturaliter alba, efficiuntur nigra. Sic ergo patet, quod combuſtio ignis expellit ſerpentes, vel extinguit, qui impediunt ne colligatur fructus piperis. Piper autem, quod eſt calidum & ſiccum, in quarto gradu, ſignificat charitatem, quæ quatuor gradus requirit in diligendo Deum, ſcilicet, vt diligatur ex toto corde, & ex tota mente, & ex tota anima, & ex tota fortitudine. Sed hoc piper, ne à nobis habeatur, ſerpentes, id eſt dæmones nos impediunt, vel peccata quantum poſſunt. Sed combuſtio ignis, id eſt, paſſionis Chriſti feruens meditatio, de qua dicit Pſal In meditatione mea ex- Pſal. 38. ardeſcet ignis, ipſos ſerpentes, id eſt, dæmones, & eorum tentationes fugat, & ad amandum Chriſtum vehemēter mentem inflammat. Auguſt. Fratres, vt à peccato ſanemur, Chriſtū intueamur, Aug. ſuper Io. quoniam qui intuebātur ſerpentem æneum in deſerto, non peribant morſibus ſerpentum: Sic qui intuentur fide Chriſti mortem, ſanan-

Digitized by Google

sanantur à morsibus peccatorum.

Item crux Christi assimilatur moro.

Primo ratione fructuum. Fructus enim mori fuit corpus Christi cruci affixum. Qui fructus mori (vt dicit Ambro.) primo albet, deinde viret, tertio rubet, vltimo nigrescit, & lucet, Sic corpus Christi fuit album, id est, purum, & candidum, in cōceptione, quia de Spiritu sancto cōceptum: post viride, id est, virtuosum in cōuersatione, vsque ad passionē: postea rubrum, id est, sanguine rubricatum in passione: postea nigrum in morte, lucidum autem in resurrectione. Et nota quod ex fructu mori (vt dicit Rabanus) fit potus nobilis, quem elephantes potantes, fiunt animosiores ad bellum. Vnde dicitur 1. Mach. quod ostēderunt elephātibus sanguinē vuæ, & mori, ad acuendum eos in prælium. Iste potus est sanguis Christi, qui per modum potus in sacramēto sumitur ad ipsam passionē rememorandum. Vnde iste sanguis, siue rememoratio debet multum accendere cor nostrum, & animare ad bellandum contra vitia, & ad tolerandum quæcuuque pericula.

Ambr.

Rabanus.

1. Mac. 6.

Secundo ratione seminum, quia secundum Diosc. seminum mori sunt tres virtutes, solutiua, scilicet & purgatiua, & fœcundatiua, Semina mori. i. passionis Christi nobis relicta, sunt ecclesia sacramenta: quia sicut virtus mori remanet, & seruatur in seminibus: ita virtus passionis Christi, remāsit & seruatur in sacramentis, vnde sacramenta omnia operantur in virtute passionis Christi. Et ista sunt semina, ex quibus plātæ spirituales, id est, filij Dei regenerantur, sicut præcipuè patet in sanctis. Omniaque hæc semina, id est, sacramenta habent virtutem purgatiuam mentis, quia omnia conferunt gratiam, & gratia sanctificat animā. Sed aliquod sacramentum specialiter purgat, ab originali, vt baptismus: aliquod ab actuali mortali, vt pœnitentia: omnia alia purgant à veniali, licet etiam habeāt maiores alios effectus.

Tertio, ratione frondium, nam sicut dicit Ambro. folia mori superiecta serpēti ipsum interimūt. Folia mori sunt exempla crucifixi, quæ omnem serpētem, id est diaboli suggestionem interimūt. Nam si tentat de auaritia, considera Christi crucifixi paupertatē, & nuditatē. Si de superbia, obiice eius humilitatem, si de luxuria, pensa pœnarum corporis eius acerbitatem, & sic exringuetur omnis tentatio Et hoc figuratum fuit in serpente æneo, in deserto exaltato, cuius aspectus a venenosis serpentum morsib. liberabat.

Ambr.

Nu. 21.

Patientia quid, & vbi sit ad exercitium ac virtutis præmium, quæque eius materia, & vtilitas existat, capparis, ilicisq; exemplis aperitur.

Cap. L.

PAtientia assimilatur cappari. Primo, quia capparis (vt dicit Diosco.) est herba spinosa. Et hoc competit patientiæ ratione materiæ. Nam materia patiētiæ, sunt spinæ, id est, pūctiones tribulationum, & aduersitatum. Rom. Tribulatio patientiam operatur.

Rom. 5.

Secundo, quia est herba frondosa super terram expansa. Hoc competit patientiæ, quæ non est in cælo, vbi nulla molestia, nec sub terra, id est, in inferno, vbi pœna inuoluntaria, & infructuosa; sed tantum super terram, vbi tribulationes abundāt, vires suas extendit: quia tantum super terram tribulationes sunt advirtutis exercitium, & ad laboris pręmiū, & hoc est, per patientiā, sine qua tribulationes, nec ad virtutē, nec ad meritum pertinent. Et ideo

Ber-

Digitized by Google

Bern. in serm. Bernar. dicit: In hoc mundo quasi in cāpo certaminis positi sumus, & qui ibi dolores, & plagas, aut tribulationes non susceperit, in futuro ingloriosus apparebit. Et Pet. Ra. in Epi. Petrus Rauen. quod omnis cordis & corporis virtus citra meritū & fructum salutis est, sine condimento patientiæ.

Tertiò, quia est herba vnctuosa: est enim vnctione plena. Quod competit patientiæ propter vnctionem gratiæ, quam continet, qua omne durum mollitur. Vnde etiam vnctio cappari dicitur virtutem splenis sua virtute super omnia iuuare.

Item hac vnctione omnis dolor lenigatur. In cuius exemplū capparis dolorem dentium dicitur mitigare. Hæc etiam est, quæ inuidorum, detrahentium, & mordentium nequitiā dicitur sedare. In cuius signum succus capparis aurium vermes necat. Hæc etiam est virtus, s. patientia, ex qua cibus animæ, & medicina præparatur. Medicina enim est, qua animi affectus purgatur & rectificatur. Nā flores capparis, postquam sunt aperti, habent virtutem digerendi humorem in ore stomachi existētem, quia scilicet tribulationes præsentes virtute patientiæ, humorem, id est, affectum mundanū digerunt, & in affectum Dei conuertunt. Item ipsa est cibus, vel salsa quo gustus mentis confortatur, & excitatur ad appetitum spiritualium, & cælestium bonorū. In cuius signum idē flores habent virtutem appetitum excitandi, vt dicitur à Platone. Et hinc est quod desideria sanctorum in ipsis tribulationibus crescunt, & eorum appetitus magis accenditur circa æterna, quando eos atterunt temporalia flagella. Et ideo Grego. dicit, quod electorum mentes, æternitatis præmia præstolantes, vires ex aduersitatibus sumunt, quia crescente pugna gloriosiorem sibi non ambigunt manere victoriā. Electorum ergo desideria, dum premuntur aduersitate, proficiūt, sicut ignis flatu premitur vt crescat, & quando quasi extingui creditur, inde roboratur.

Plato. Greg. 26. lib. Mor.

Item patientia assimilatur ilici. Et primo ratione radicalitatis. Nā ilex est species quercus, quæ est arbor grossæ & profundæ radicis. Hæc radix, & grossa & profunda patientiæ, est charitas. Vnde dicit Apostolus, quod charitas est patiens: quia patientem efficit. Et ideo sicut arbor contra ventū firmatur per radicem, ita patientia contra iniuriæ impetum firmatur per charitatem. Et propterea dicebat Apostolus. In charitate radicati & fundati. Vnde non est patiētia sine charitate, sicut nec arbor sine radice. Gregor. Patientia vera est, quę & ipsum amat, quem portat. Nam tolerare, & odisse, nō est virtus mansuetudinis, sed velamentum furoris.

Cor. 13. Ephes. 4. Gre. super Eze. hom. 7.

Secundo ratione fœcunditatis. Est enim arbor glandifera, & huius arboris fructum antiqui habuerunt in cibum, antequam haberent frumenti vsum. Sic patientia multū est fructuosa, & magni meriti, & multum viguit in antiquis, vt patet in Iob, & Thobia, & multis aliis. Vnde Iudæ: Omnes qui placuerunt Deo, per multas tribulationes transierunt fideles.

Tertio ratione vmbrositatis, quia ilex habet vmbram iucundam. Similiter patientia gratam vmbram, id est, refrigerium in æstu tribulationum præstat, propter quod dicitur: In medio ignis non sum æstuatus. Cassio. Patientia religiosi viri est laborum ac dolorum omnium, spe futurarum rerum, & amore Domini grata tolerantia.

Eccl. 51. Cass. super Psal.

Quarto ratione soliditatis, quia ilex est solidissimi ligni, & durissimi

simi corticis. Vnde in aquis lignū eius est multum durabile, & quasi imputribile, & ideo dum profundè sub aquis ponitur, quasi in lapidis soliditatem conuertitur. Et quanto per tempora longiora in locis humidis immoratur, tanto amplius induratur. Vnde & Tullius dicit, quod patientia est honestatis, & vtilitatis causa, rerum & arduarum, & difficilium voluntaria ac diuturna perpessio; & ideo posset ad patientē referri, quod dicitur Iob. Cor eius indurabitur quasi lapis, & constringetur quasi malleatoris incus.

Cicer. 2. de fin.

Iob. 41.

Quo pacto pauper spiritu cognoscatur ex multis abietis similitudinibus declaratur.

Cap. LI.

PAuper spiritu assimilatur abieti.

Primo, quia abies ipsa sublimiter augmentatur, vnde secūdum Isidor. dicitur abies ab eundo, eo quod præ cæteris arboribus in altum eundo porrigitur. Est enim expers terrestris humoris, & ideo arbor est leuis. Vnde secundum Arist. quia arbor est subtilis humoris, ideo calor eius naturalis fortificatus à calore Solis, humiditatem illā sursum trahit, & cōuertens illam in substantiam arboris, arborē aliā facit. Similiter ille qui est pauper spiritu, expers terreni amoris, qui animam grauat, efficitur leuis ad ascendendum, & subtilis ad contemplandum, vnde diuino amore confortatus, & sursum tractus, miro modo crescit, & exurgit in altū, Genes. Crescere me fecit Deus in terra paupertatis. Pertingit enim paupertatis spiritus vsq; ad regnū cælorum. Matth. Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnū cælorum. Isa. Pro saliū cui ascendet abies.

Arist. de pla.

Gen. 42

Matt. 5.

Isa. 55.

Secundo, quia recti linialiter eleuatur. Est. n. arbor nihil quasi hàbens tortuositatis, & hoc propter virtutem caloris attrahētis, & humoris obediētis. Similiter, qui pauper est spiritu, recto itinere ad cælum scandit, ita quod in nullā partem retorquetur, s. neque ad dexterā prosperitatis, neque ad sinistrā aduersitatis, quia ex quo mundum contemnit, nec eius aduersa metuit, nec prospera quærit. Nam calor diuini amoris eum ad superna trahit, cuius attractioni animus eius per terrenum affectum non resistit, imo sequitur & obedit, & ideo directo spiritu sursum tendit. Vnde Chryso. dicit quod paupertas est manuductrix quædam in via, quę super ducit ad cælum, vnctio auctētica, exercitatio quædā magna, & admirabilis, & portus tranquillus.

Chrys. super ep. ad Hebr.

Tertio, quia abies est faciliter inflammabilis: Nam quia eius humiditas vnctuosa est, igni applicata facile inflāmatur. Sic quoque pauper spiritu habet humiditatē vnctuosam, id est, affectionem mentis deuotā. Et ideo igni diuini eloquij, vel ipsius Spiritus sancti applicatus, statim inflammatur, secundum illud Psal. Eloquium Domini inflammauit eū.

Psa. 104.

Peccatorem non naturæ, sed naturæ vitio malum esse, exemplo lentis demonstratur. *Cap.* LII.

PEccator est per naturam bonus, sed per culpā malus. Vnde assimilatur lenti, quæ sicut dicit Isaac, in medulla est bona, sed in cortice mala. Nam sine cortice comesta, valet hydropicis, & calidis, & etiā humidis aliquādo prodest: ex eo quod ipsa calida & sicca sit, vt idem Isaac dicit. Sed in cortice habet acumen, cuius virtute ventrē soluit, torsiones generat, stomachum grauat, meatus corporis oppilat, cerebri substantiam deficcat, humiditatem oculorum distemperat, & pessimas passiones in corpore generat, maximè

maximè si quis eam quotidie comederit.

Quasi ergo medulla lentis est natura hominis peccatoris, quæ cum a Deo sit creata, bona est.

Auguſt. Auguſt. Quia deus bonus est, cuius factura sumus, & in quantum sumus, boni sumus. Sed quasi cortex mala, est ipsa hominis culpa.

Auguſt. ad pro ſpe. Aug. Peccatum non est natura, sed vitium naturæ appetentis, quod non est sui ordinis, & hæc cortex, id est culpa, seu vitiũ solui ventrem in luxurioſo, torſiones generat in iracundo, ſtomachum grauat in guloſo, oppillationem facit in auaro, deficcat per triſtitiam in accidioſo: quia ſpiritus triſtis exſiccat oſſa: oculos mentis diſtemperat in ſuperbo, peſſimas paſſiones corporis generat in iracundo. Nam ſicut

Pro.17.

Hier. ſuper Iob. Hieron. dicit. Est ita, quæ iuſtitiã Dei non operatur, & furori proxima, mentem impotentem facit in tantum, vt labia trement, dentes concrepent, vultusque pallore mutetur. Et Gregorius dicit: Iræ ſuæ ſtimulis accenſum cor palpitat, corpus tremit, lingua ſe prepedit, facies igneſcit, exaſperantur oculi & nequaquam recognoſcuntur oti.

Gre.li.5 Mor.

Quanta ex peccatis, præcipueque capitalibus, mala oriuntur quampluri mis abſynthi, hederæ, geneſtæ, lactucæ caprinæ, pyri maturi, porri, rhamni, ſalicis, ac ſpinæ, mirus ſimilitudinibus explanatur.

Cap. LIII.

PEccatũ aſsimilatur abſynthio. Primo, quidem ratione amaritudinis: primo quia abſynthium ſua amaritudine lædit guſtum. Guſtus animæ est intellectualis appetitus, qui ita ex peccato inficitur, vt ei dulcia & ſuauia, ſpiritualia delitiæ, quæ deſſunt dulciſſimæ, amaræ videantur, & aſperæ, ſicut guſtu carnis abſynthij amaritudine infecto, etiam dulcia, quæ poſtea amara eſſe videntur. Iſa. Væ vobis, qui dicitis bonum malum, ponentes dulce in amarum. Iſa.5.

Secundo, quia abſynthium ſuo forti odore offendit olfactum. Et ſic peccatum non odore, ſed potius fœtore mali exempli offendit olfactum proximi interiorẽ, ſcilicet quia ſcandalizat eum. Exod. Fœtere feciſti odorem noſtrum. Exod.5.

Tertio, quia in amaritudinem redigit lac, & vinum, & omne dulce cui fuerit admixtum. Vnde apes, quæ frequentãt abſynthium, faciunt mel amarũ, vt dicit Dioſ. Similiter peccatum amarum rem delectabilem, cui admiſcetur, vertit tandem in amaritudinem, ſcilicet conſcientiæ remordẽtis, vel pœnę affligentis, ſicut patet in luxuria & voluptate carnis, quæ maximè videntur delectabiles. Vnde Prouer. Fauus diſtillans labia meretricis, & nitidius oleo guttur eius: Nouiſſima autem illius amara quaſi abſynthium. Prou.5.

Item peccatum aſſimilatur hædęræ.

Primo ratione frigiditatis, quia hædera, cum frigidæ ſit naturæ, terram, vbi creſcit, frigidam eſſe indicat. Similiter peccatum frigidæ naturæ est, ita, vt calorem diuini amoris excludat: & vbi peccatum creſcit, certiſsimum indicium est, quod ibi calor diuini amoris non ſit, ſed quod talis anima ſit frigida, à diuino amore penitus deſtituta.

Secundo, ratione contrarietatis, quia vmbra eius est noxia, & tamẽ ſerpenti est gratiſſima. Sic peccatũ quãuis homini ſit ſummẽ noxium & damnoſum, tamẽ ſerpenti infernali, id est, diabolo est gratiſſimũ. Et ideo vbi talis est vmbra peccati libenter requieſcit. Iob. Sub vmbra dormis, &c.

Tertio,

Digitized by Google

Tertiò, ratione separabilitatis: separat enim vinũ ab aqua, nam sicut dicit Plinius, mira est hederę natura frigida ad expiandum vina. Nam vinum ex vase fluere, & aquam, si quæ vino mixta fuerit, remanere certum est. Similiter peccatum trahit de vase cordis vinũ diuinæ consolationis, & relinquit ibi aquã tribulationis, & ideo de peccatoribus verè potest dici illud Io. Vinum non habent, Ioan. 3. s. consolationis internæ.

Item peccatum assimilatur gineſtæ, quia ginesta crescit in locis incultis, & saxosis. Loca autem Ioan. 3. inculta sunt, peccatorum corda, quæ pœnitentiæ studio, vel labore non excoluntur: & saxosa loca sunt corda dura, quæ nullo compunctionis humore molliũtur, & in talibus peccatũ multiplicatur, & crescit. Item ginesta est signum sterilitatis. Et similiter peccatum sterilitatis fructuum, s. meritorũ, non solum est significatiuum, sed etiam causatiuum. Itẽ ginesta est saporis amari, quia, s. peccatũ conscientiam amaricat, & insuper (vt dictum est) inducit amaritudinem pœnæ sequentis. Ita ginesta est nigri seminis, quia plerunq; peccatum inducit, & relinquit infamiæ denigrationem. Vel nigra semina sunt exẽpla deformia, ex quibus alij nigri & deformes peccatores generãtur. Itẽ peccatũ mortale, s. corde generatũ, extinguit omnia merita, & omnes virtutes formatas. Vnde assimilatur cuidam lactucæ spõte nascenti, quæ dicitur Plin. caprina, de qua dicit Plin. quod si in mari proijciatur, omnes pisces, qui in vicino sunt, moriuntur. Mare est autem cor humanum: in quod si peccatum ingreditur, omnia merita & virtutes occidit. Iacq. 1. Vnde Iac. Peccatum cum cõsummatum fuerit, generat mortem, s. virtutum animæ. Item licet peccatum animæ habeat in se quandam transitoriã dulcedinẽ, tamen multa mala in anima facit. Cuius exemplum apparet in pyro maturo, quod habet in gustu quandam aquosam dulcedinem, tamen eius substantia est frigida, & sicca, & stiptica: sic peccatum habet dulcedinem aquosam, id est, delectationem transitoriam. Aquosum enim & humidum cito fluit, & faciliter trãsit: tamen postea peccatũ infrigidat, in anima calorem charitatis extinguendo, desiccat humorem gratiæ, vel deuotionis, consumendo, & constipat, sordes conscientiæ detinendo, vt scilicet peccatũ inductũ, nec faciliter de corde per pœnitentiam emittatur.

Item peccatum assimilatur porro, quia porrũ nimis sæpe comestum (vt dicit Plinius) inflationes Plin. generat: quod pertinet ad superbiam, quæ animos tumidos facit. Item sitim generat, quod pertinet ad auaritiam, quæ sitim, i. ardorem habendi inextinguibilem gignit. Itẽ somnium prouocat: quod pertinet ad accidiam, quæ pigros & somnolẽtos reddit. Itẽ acies oculorum hebetat: quod pertinet ad inuidiam. Eccles. Nequam oculus Eccl. 1. inuidi. Itẽ sanguinem inflammat: quod pertinet ad irã, quæ sanguinem circa cor accendit (vt dici, Damas.) Item Venerem stimulat, Damas. id est, luxuriam excitat. Item ventrẽ mollificat quod potest referri ad gulam, quia guloſi circa ventrẽ insistunt, & sibi mollia & delicata quærunt.

Itẽ peccatum assimilatur rhãno, quæ est herba à principio mollis, sed quanto plus crescit, tanto durior fit, & in acutiorem aculeum indurescit: Sic peccatum à principio est suaue, sed postea quanto plus crescit, pius in eo induratur, & in fine per illud aculeus æternę punctionis inducitur. Item rhamnus (vt dicit Iosephus) proprium habet ignẽ ex se proferre.

Digitized by Google

Nam eius folia postquam cadunt, & deficcantur, multę siccitatis, & cuiusdam vnctuositatis esse dicuntur.

Ideo quando adest fortis impressio caloris solaris, rhānus facile inflammatur. Cuius occasione vicina sæpe nemora incenduntur. Similiter peccatū profert ex se ignem, id est, inordinatum ardorem, ita quod folia eius, id est cogitationes, vel delectationes peccati, postquàm ceciderunt in consensum operis, tunc deficcatur ab humore gratię, & efficiuntur vnctuosæ, id est, lubricæ, quia vnctuosa lubrica sunt, ita quod ad fortē impressionem, siue feruorem tentationis facile appetitus hominis inflammatur, & omnes vires animæ incenduntur, & Iudi.9. etiā omnes corporis partes. Iudi. Egrediatur ignis de rhāno, & deuoret cedros Libani.

Item peccatum assimilatur salici, primo ratione augmenti, quia cito crescit. Vnde dicitur secun- Isidor. dum Isi. quia cito in altum salit. Sic peccatum hominis breui tē- Gregor. pore multum crescit, quia secundum Grego. peccatum quod per pœnitentiam non diluitur, mox suo pōdere ad aliud transit, sicut ex crapula nascitur luxuria, &c.

Secundo, ratione ligamenti, quia salicibus vtuntur homines ad ligandum vites, sic peccata ligant mentem. Isa. Isa. 51. Quasi vinculū plaustri. peccatum.

Tertiò, ratione impedimenti, quia semen salicis dicitur hanc virtutem habere, vt si quis illud in poculo hauserit, generare non poterit, vt idē Isid. dicit. Sic peccatū impedit, ne opera meritoria homo gignere, id est, facere possit. Sumus autem nos principia Arist. nostrorum operum quemadmo- Eth. dum natorum, id est, filiorum, sicut dicit Philosophus, & ideo opera nostra filijs comparantur.

Quartò, ratione fundamenti, quia omnis salix, tanto est in ramis fœcundior, quanto est terræ propinquior. Item salices si binis pedibus à terra putentur, coarcentur ne in altum crescant, sed in latitudinem se diffundunt. Sic peccator, quanto magis rebus terrenis appropinquat per affectionem, & occupationem, tanto magis in peccatis abundat. Item quasi salix duorum pedū est peccatum operis, vsque ad delectationis consensum, puta cū homo consentit immorari in ipsa delectatione cogitationis. Tunc tamē licet non ascendat vlterius per consensum operis, tamen dū per morosæ cogitationis consensum in ipsa delectationis latitudine se diffundit, peccatum mortale committit.

Septimò, ratione detrimenti, quia salix ex antiquitate temporis patitur detrimentum putredinis. Nam postquam antiqua fit, cito putrescit, & ad medullā putrescere incipit. Vnde sæpe dum exterius viridis videtur, & pulchra, interius est vacua, caua, & putrida, in cuius concauitate sæpe latēt animalia venenosa, vnde iuxta salices dormire res est periculosa. Sic cum aliquis diu continuat permanens in peccato, putrescit per omnimodā corruptionem malitiæ: quā licet hypocrita conetur exterius cooperire, tamē ab interioribus eam non curat abijcere. Et ideo licet exterius ipse aliquando appareat iustus, interius tamen est vacuus à virtute, cauus cupiditate, & putridus malignitate. i. malitia corruptus. Vnde in eius concauitate, i. cordis cupiditate, sunt animalia venenosa i. conceptiones, & desideria fraudulenta, & periculosa, propter quæ periculosum est iuxta eos dormire, id est, de eis confidere, vel eis adhærere.

Item

Digitized by Google

Item peccatum assimilatur spinæ: quia quando spina à cæto vulneratur, non recedit dolor, quādiu spina totaliter non extrahitur. Sic quando est anima peccato vulnerata; semper mordetur, & cruciatur, quamdiu ipsum peccatum in conscientia detinetur, Et ideo necesse est, vt per pœnitentiam extrahatur.

Inferni pœna quantum acerba existat, ex Rhamni variis similitudinibus declaratur.

Cap. LIIII.

Psal. 86. POena inferni assimilatur rhāno, vt dicit glos. super Psalm. quia rhamnus est herba multum dura, nodosa, ramosa & spinosa. Nam folia habet aculeata, spinis acutissimis in lateribus consita. Similiter pœna inferni est dura, propter suam acerbitatē, nodosa, propter suam indissolubilitatem. Nam nodus fortis ligni, est quasi indissolubilis. Vnde signat illam pœnam indissolubilem, & interminabilem, quia damnatus, sicut nunquam absoluitur à culpa, sic nec à pœna.

Item est ramosa, propter pœnarum multiplicitatem, & spinosa siue aculeata per subtilitatē; quia sicut spinæ subtiles, & aculeatę penetrāt, sic illæ pœnę penetrant intima animæ, Sed miser ille peccator, dum est sub spinis peccati, antequam aduertat, quod ducant eum ad duriores, & maiores aculeos rhamni, i. pœnæ inferni, permittit se à peccato totaliter absorberi, secundum illud

Psal. 86. Psal. Priusquam intelligerent spinæ vestræ rhamnum, sicut viuentes, sic in ira absorbet eos.

Pœnitentium perfectiones in quibus consistant actionibus, multis arboris aromaticæ, mali punici, & sambuci exēplis lucide demonstratur.

Cap. LV.

POenitentes assimilātur, arboribus medicinalibus, siue aromaticis. Et est causa aromaticitatis in arboribus (vt dicit Albumasar) terreum subtile commixtum aqueo subtili. Tanquā ergo arbores aromaticæ & medecinales, sunt homines pœnitentes: quia pœnitentia habet medicinales virtutes ad curandū animarū languores, i. vitium; & in istis est subtile terreum. i. attenuatio carnis, bene commixtum subtili aqueo. i. compunctioni cordis. Illi autē in quibus hæc deficiunt, scilicet maceratio carnis, & compunctio cordis, non sunt aromatici. i. vere pœnitentes. Et nota, quod arbor aromatica aliquando habet aromaticitatē in cortice, aliquando in flore, aliquando in fructu, vt patet in cinamomo, ℞ est cortex; & in mace, qui est flos; & in muscata, qui est fructus. Sic pœnitentiam quidam habēt tantū in cortice. i. in exteriori ostensione, quidam tantum in flore. i. in mentis affectione, quidam in fructu, id est, operis executione. Album.

Item pœnitentes assimilantur malo granatę. Primo propter augmentū: nam malogranata, scilicet arbor plus in latum quam in altum se diffundit. Sic pœnitens debet esse humilis, non vt quęrat crescere in altitudinē dignitatis, sed in latitudinem charitatis. Psal. Ambulabam in latitudine. Psa. 112

Secundo, propter impedimētū, quia maximē impeditur à frigore. Est enim arbor frigoris impatiens. Vnde in pruina citò pereūt flores eius. Similiter homini pœnitenti maximè nocet frigus accidiæ. Et ideo pruina, id est, negligentia, destruit flores eius, id est, bonas affectiones.

Tertio, pœnitentes assimilantur malo granatæ propter fructū, quia quædam faciunt poma dulcia, quædam acetosa: acetosa sunt frigida & sicca, dulcia vero calida & humida. Et ideo dulcia

Digitized by Google

magis conuenſunt medicinæ, vt dicit Iſaac, & etiam Dioſc. Quaſi autem poma acetoſa ſunt opera pœnitentis facta ex timore: ſed quaſi dulcia ſunt opera facta ex amore, & iſta magis prosũt ſanitati animę: Vel acetoſa sũt opera hypocritarum, dulcia vero ſunt opera veraciter pœnitentium.

Iſidor. Dicit enim Iſidor. quod negant medici corpora noſtra mali punici cibo nutriri. Et dicunt, quod plus congruunt medicinæ, quam corporis alimento. In quo ſignificatur, quod pœnitens debet intendere ad ſanandum mentem, & non ad implẽdum, vel impinguandum ventrem.

Item pœnitentium afflictio aſſimilatur ſambuco, de quo dicũt Plato, Dioſcor. & Plinius, quod ſi cortex eius medius radatur verſus ſuperius, purgat ventrem per partem ſuperiorẽ: ſi vero radatur verſus inferius, purgat per partem inferiorem. Tunc autem ſambuci cortex verſus inferius raditur: quando pœnitentis caro timore infernalis ſupplicij affligitur, qui timor dum à peccatis reuocat, quaſi à parte inferiori purgat; ſed tunc verſus ſuperius raditur, quando ſpe vel deſiderio præmij maceratur, & dum ſic carnẽ macerando abſtergit, pœnitens ſordes peccati quaſi à ſe purgat à parte ſuperiori.

Quæ ad peccatoris conuerſionem requirantur, quæue pœnitẽtia radix, gradus & perfectio exiſtat, explanatur: quæ arboribus variis, ac Helleboro, Myrrhæ, nuci, cauli, paliuro, arbori Aloës, Abſynthio, Betæ, cimino, cucurbitæ, centaureæ, & demum hederæ, quamplurimis perſpicuiſq; exemplis, aſſimilatur.

Cap. LVI.

PŒnitẽtia aſſimilatur arbori. Primò, propter arboris generationem. Sunt enim ſecundum

Ariſto. de veg. Ariſtotelẽ, quinque ſpecies ſiue modi generationis arboris, ſiue plantæ. Vnus eſt ex ſemine, alius ex putredine, tertius ex aquę humore, quantus ex plantatione, quintus ex inſertione. In his deſignantur quinque, quæ ſumme valent ad generationem pœnitẽtiæ. i. ad conuerſionem peccatoris. Primum eſt verborũ Dei auditio, & hoc deſignatur in ſemine, quia ſemẽ eſt verbũ, vt dicitur Matt. Secũdum eſt mortis meditatio, & hoc deſignatur in putredine, quia per mortem corpus in purredinem reſolnitur. Iob. Putredini dixi: Pater meus es. Tertium eſt eleemoſynarum largitio: & hoc deſignatur in aquę humore, quia (vt dicitur) Ignem ardentem extinguit aqua, & eleemoſyna reſiſtit peccatis. Quartum eſt religionis ingreſſio, & hoc deſignatur in plantatione quæ maximè competit iuuenibus. Pſalmo Quorum filij, ſicut nouellæ plantationes à iuuentute ſua. Quintum eſt bonorum ſocietas, & cõuerſatio. Nam quãdoque peccator iuſto adiunctus, trahitur ab eo & cõuertitur, & hoc deſignatur in inſertione, Apoſtolus: Tu autem cùm oleaſter eſſes, inſertus es in illis, & ſocius pinguedinis & radicis oliuæ factus es.

Mat. 13. Iob. 17. Eccleſ. 30. Pſa. 127 Ro. 12.

Secũdò propter radicis infixionem. Nam arbor (vt dicit Iſid.) ab aruis nomen accepit, eo quod fixis radicibus terræ inhærere conſueuit. Oportet ergo ad hoc, q̃ arbor ſit firma, vt radices eius in terra profundentur, & quanto arbor radicem profundius figit, tanto attrahit plus humoris, & ſi fructificatura ſit, plus abũdat in folijs, fructibus, atque ramis. Item oportet quod radices arboris ipſi terræ cohæreant, & conglutinentur, vnde dicit Ariſtoteles, quod lutum vnctuoſum & tenax citò producit plantam; & facit eam eſſe durabilem. Sicut ergo

arbor

arbor immobiliter per radicem est infixa terræ, ita pœnitentia per humilitatem & charitatem oportet, quod sit immobiliter infixa animæ siue cordi, & perseueranter, ita vt pœnitens præterita mala plangat, & iterum plangenda nō committat. Profundatur autem radix pœnitentię in corde per humilitatem, in qua quanto profundius descendit, tanto de humore gratiæ plus attrahit, & per eā maiorem copiam bonorum operum, & meritorum producit: sed conglutinatur pœnitentiæ radix cordi per charitatem, quæ est glutinum vnctuosum, per quam cito pœnitentia augetur, perficitur, & conseruatur. Vnde Apo. In charitate radicati, & fundati. Ephe. 3.

Tertiò, propter animæ vegetabilis informationem. Nā secundum Philosophum. In arboribus & plātis non est anima sensibilis, sicut in brutis, propter quod arbores & plantæ sensibilibus passionibus non afficiuntur, quia nec percussæ sentiunt, nec sciſſæ dolent, nec quando cibantur delectātur, nec spirāt, nec respirāt, nec dormiunt, vel vigilant, nec aliis passionibus subiacent, quæ sunt animæ sensitiuæ. Est ergo in ipsis arboribus & plantis informatio solius vegetabilis animæ, secundum quam est in eis generatio, cibatio, augmentatio, & renouatio: quæ omnia competunt suo modo pœnitentiæ. Nam primò necessarium est pœnitenti, vt passiones sensitiuas, vitiosas, s. & inordinatas à se omnino remoueat, scilicet, vt percussus iniurias non sentiat per impatientiam, & sciſſus, vel laceratus verbis non doleat per iracundiā, quæ s. eum ad odium, siue vindictam inclinet: nec etiam quando cibatur in cibo delectationem voluptatis, sed solum sustentationem necessitatis quærat. Augustinus. Hoc me docuisti domine vt quēadmodum medicamenta, ita & alimenta sumpturus accedam. Ité non debet spirare, nec respirare, i. vel in se indignationem attrahere, vel ex se furorem emittere eo modo, scilicet quo dicitur de Saulo. Act. Saulus adhuc spirans minarum & cædis, in discipulos domini, &c. Item non debet dormire per negligentiam, nec etiam vigil esse ad cogitandam, vel explendam malitiam. Sed debet in pœnitentibus esse generatio virtutum siue bonorum operum, cibatio lachrymarum vel diuinorum verborum, augmentum laborum & meritorum, & etiam renouatio conuersationis, & morum. Act. 9. Ariſt. de veg. Aug. 10 conf.

Quartò, propter fructuum defectionem. Sunt enim quædā arbores, scilicet quæ habent solum folia, & non fructus: quod accidit propter abundantiam humoris aquosi, qui est materia foliorum. Et propter defectum humoris vnctuosi, qui est materia fructuum. His ergo assimilantur falsi pœnitentes, qui habent solum apparētiam frondium, id est exteriorum morum, sed non vtilitatem fructuum, i. verorum operum. Possent etiam talibus assimilari qui habent solum folia, i. verba, & nō fructus, id est, opera, sicut doctores mali, qui habent doctrinā sine vita; quod est propter abundantiā amoris mundani, & defectum amoris diuini. Quædam vero arbores sunt quæ faciunt fructum ante folia, quod accidit (sicut dicit Philosophus) propter abundantiam humoris vnctuosi: quem cum calor naturalis digesserit cum auxilio caloris solaris, cito ad maturationem adducit. Vnde talis humor vnctuosus abundans, prohibet humorem aquosum, qui est foliorum materia, ne ascendat ante fructum in tali planta. Istis sunt similes illi qui studēt bona opera facere prius quam

Digitized by Google

bona verba docere, ita vt bona vita præcedat bonam doctrinam, vel illi qui prius intendunt operibus actiuæ vitæ quam refrigerio vel decori vitæ contemplatiuæ, siquidem contemplatiuorum interna meditationes animā decorant, & vmbræ refrigeriū præstāt sicut & plātarū folia. Opera autem actiuæ vitæ laboriosa quidem sunt, tamen fructuosa, vnde actiuæ vitæ merita fructibus comparantur. Et ideo tales si habeāt abundantiam humoris vnctuosi, i. compassionis & pietatis, & caloris naturalis. i. amoris proximi, ad quem etiā natura inclinat, ex iunc à calore Solis, i. amore Christi citius efficiuntur in vita actiua perfecti per fructus bonorū operum: & ideo postea congruētius producunt folia verborum. Quædā tamē arbores sunt, quæ simul producunt fructus & folia, sicut illæ quæ prædictos humores habent proportionabiles, quibus similes sunt illi, qui in humore mentis deuotæ, & in humore aquoso salubris scientiæ positi abūdanter simul dicūt & faciūt. Act. Cæpit Iesu facere, & postea docere. Sunt etiam & aliæ quædam arbores quæ citius producūt folia quā fructus, & hoc propter abundantiā humoris aquei, & defectum humoris vnctuosi; quia calor humorē aqueū citius attrahit ad locum productionis foliorum, quam vnctuosum ad productionem fructuum. Similiter illi qui habent multam scientiam, & paruam deuotionem, facilius & citius dicunt verba, quam producant opera

Act. 1.

Item pœnitentia interior si fit cum debita præparatione & moderatione, & exercitatione, purgat, & sanat animam, cuius exēplum apparet in helleboro, qui à fluuio vbi nascitur, sic est dictus; quia dicitur habere virtutē mētē motam reducendi ad sanitatem. Item purgat corpus, quia lignum quod radices habet albas, humores phlegmaticos purgat: lignum verò, quod radices habet nigras, purgat cholerā nigram; sed tamē nullus debet eo vti nisi prius materia digesta sit & temperata. & tunc etiam cum cautela; quia virtus eius nimis est intensa, & præcipue radix alba multū laxat superius, & inferius. Vnde sæpè nimia virtus hellebori est mortis inductiua.

Itē debet qui accepit helleborum se mouere, & à somno abstinere, vnde Hypoc. dicit. Si vis helleborum ducere, moue corpus, ne somnus accedat. Similiter pœnitentia ad hoc vt animā in peccato desipientem & insanientem ad debitum sensum reducat, & purget à corruptis & superfluis humoribus, id est, affectionibus; oportet præcedere interiorem digestionem & præparationem in feruenti cōtritione, sine qua pœnitentia exterior non est valida. Hypoc.

Item oportet in exteriori pœnitentia vti cautela & moderatione. Debet enim atteri, sed nō occidi per immoderatā afflictionē.

Item mouere oportet corpus in bonorum operum exercitatione, & à somno negligentiæ & ocij abstinere. Item pœnitentia assimilatur myrrhæ.

Primo, ratione eminentiæ; quia myrrha est arbor in Arabia (vt dicit Isid.) quinque cubitis alta, in quibus accipere possumus quinque pœnitentiæ gradus: primus est in contritione, secundus in confessione, tertius in oratione, quartus in eleemoynarum largitione, quintus in ieiunij afflictione. Et isti tres vltimi gradus pertinent ad satisfactionem.

Secundo, ratione effluentiæ; quia de arbore myrrhæ gutta effluit amara, multum aromatica,

ista

Digitized by Google

Plin. ista vocatur myrrha, & (vt dicit Plinius) ista gutta, quæ per se manat non expressa, magis est preciosa, & minus vtique valet illa quæ de cortice precioso est abstracta. Hæc ergo amara gutta, est compunctionis lachryma ex contritionis amaritudine procedens. Hæc est Deo multũ odorifera, se-
Eccl. 24 cundum illud: Quasi myrrha electa dedi suauitatem odoris.

Item est multum aromatica, i.
Exo. 30. medicinalis. Exod. Sume tibi aromatica myrrhæ primæ. Habet enim hæc myrrha virtutem dissoluendi & cõsumendi quasi æqualiter, & etiam confortandi. Et similiter pœnitẽtis lachryma amara dissoluit peccata, consumit mala desiderta, & confortat corda debilia, sed illa est per se expressa, quæ est voluntaria, & non coacta, & talis pœnitentia est valida, non autem illa quam solus metus, seu coactio causat.

Tertiò, ratione efficaciæ: quia myrrha habet virtutẽ conseruandi corpora mortua ex ea perũcta imputrida & incorrupta. Similiter pœnitentia mortificatos corpore, sed spiritu viuificatos conseruat à corruptione, & putredine pecca-
Io. 18. ti. Vnde in huius signũ venit Nicodemus ad corpus Christi mortuum, ferens mixturam myrrhæ.

Itẽ pœnitentia assimilatur nuci, quæ quidẽ exterius habet durum & amarum corticem, & interius habet nucleum dulcem & vtilẽ. Vnde his qui temperatæ complexionis sunt, & nucibus temperatè vtuntur, proficiunt, quia omnibus cibis venenosis obsistunt. Et similiter est de pœnitentia, quia quamuis eius opera exteriora videantur dura & pœnosa, vt ieiunia & huiusmodi, & interius etiam requirant amaritudinẽ contritionis: tamen conscientia per ipsam purgata, inuenitur fructus eius dulcissimus, & efficacissimus ad resistendum omni cibo venenoso, i. peccato, dummodo exterioribus operibus pœnitentiæ, vt abstinentia, & huiusmodi, pœnitentes vtantur temperate, i. discrete.

Item pœnitentia assimilatur cauli.

Primò, ratione transplantationis, quia oportet caules transplãtari, vt possint in suo esse perfici. Sic peccatorum oportet trãsferri de statu culpæ ad statum iustitiæ, per transplantationem pœnitẽtiæ, vt possit spiritualiter perfici.

Secundo, ratione decoctionis. Oportet enim caules coqui, & elixari: in qua decoctione, licèt materia, i. caulium substantia sit minus bona, cũ sit grossa, & dura ad digerendum, ius tamen ipsorũ caulium est colatiuum, vẽtris humectatiuũ, & laxatiuum: sed substantia sine iure est constipatiua. Sed multum de ipsorum malitia tollitur, si illa aqua proijciatur, & in alia decoquantur, & optime pinguedine condiantur, vt dicitur in dietis. Sic etiam in pœnitentia necessarium est decoctionẽ peccatorum fieri per contritionis feruorem. Et quantumcunque peccata de se grossa sint & dura, ius tamen, id est, compunctio ipsorum peccatorum lachrymosa & feruida, est mentis laxatiuum & purgatiuum. Vnde caulis substantia sine iure, id est memoria peccati sine compũctione, potius est constipatiua, id est, induratiua ad peccatum retinendum, quàm ad emittendum per confessionem. Et sicut ad tollendum caulium malitiam fit duplex elixatio, ita quod aqua primæ elixaturæ proijcitur: ita ad tollendum malitiam peccatorum, duplex fit in pœnitente compunctio: quia prima prouenit ex timore pœnæ: secũda autem ex amore iustitiæ, & hæc est perfectior. Vnde aduenientę secunda, prima proijcitur: quia

Digitized by Google

perfecta charitas foras mittit timorem: sed debet addi optima
1.Io.4. pinguedo, scilicet contemplationis, & orationis deuotio.

Tertio, ratione electionis: quia caules debent eligi & accipi magis teneri, & mèliores efficiũtur, quando à pruina primitus decoquuntur: quia dum calor ad cauliũ intima reuocatur, melius substãtia eorum digeritur, & mollior & sapidior inuenitur. Similiter illi pœnitentes sunt magis electi, qui sunt magis teneri. i. molliores ad flendum, vel ad amandum, vel compatiendum. Meliores etiam, & feruentiores efficiuntur, qui primo à pruina, ab aduersitate mundana, & à tribulationum vehementia sunt tacti, & excocti, quia mala quæ nos hic premunt, ad Deum nos ire compellunt, vt dicit Grego.

Item pœnitentia quanto asperior, tanto magis valet ad frangẽdum corda dura, & ad expellendum venenosa diaboli tentamẽta. Cuius exemplum apparet in paliuro, qui quamuis sit crudus, asperrimus, & spinosus, tamẽ habet quædam capitella spinosa in quibus sunt semina ad calculum frangendũ, & cõtra morsus venenatos valentia, vt dicit Dioscorides.
Dioſco.

Item pœnitentia est similis arbori aloës, quæ est arbor aromatica in India nascens.

Primò, enim aloë est arbor gustus amaricatiuæ, quia lignũ eius, licet sit aromaticum, tamẽ gustus eius est subamari saporis. Hoc autem pœnitentiæ competit ratione contritionis, quæ amaricat gustum animæ ex ipsa recognitione
Isa.38. culpæ. Isa. Recogitaui tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ. Prouer. Aspersi cubile
Prou.7. meum myrrha, & aloë. Hoc cubile est conscientia, quod est aspergendum myrrha, id est, amaritudine ex memoria culpæ, & aloë, id est, amaritudine ex consideratione offensæ.

Secundo, aloë ore masticata, est cerebri immutatiua. Nam odor eius tũc maxime sentitur çũ ore masticatur: quia tunc odor aromaticus statim cerebrum tangere videtur. Tũc autem peccatum per pœnitentiã masticatur, quando oris confessione diligenter, & aperte narratur: & tũc ipsius cõfessionis odore, & vigore cerebrũ immutatur, dum ex eius resolutione cõfitentis facies lachrymis irrigatur: debet enim confessio esse lachrymabilis.

Tertiò, aloë est humoris desiccatiua: est enim (vt dicitur in Platone) calida, & sicca. Et hoc pœnitentiæ competit ratione abstinentiæ, per quam humor luxuriæ in corpore arescit; & amor spiritualis in mente accenditur, & calescit.

Quartò, est aloë odoris emissiua. Est etenim odoris suauissimi, atque fumi: cuius particula loco tymiamatis in altaribus adolẽtur, & hoc cõpetit pœnitẽtiæ ratione orationis: quia cum purè, & deuote oratur, quasi quidam fumus, & odor suauissimus Deo ministratur. Huius ergo particula prima est oratio mentalis: quia alia eius pars est oratio vocalis. Prima ergo particula, dũ in altari cordis feruenter imolatur, ex ea ipse Deus velut ex suauissimo tymiamate recreatur.

Quintò, est aloë corporis confortatiua. Nam lignum eius stomachum confortat, & vinum decoctionis eius bibitum debilitatẽ cordis & cerebri maxime iuuat. Similiter pœnitentia cõfortat stomachum animæ, id est, mentem ad suscipiendum, & retinendum cibum spiritualis doctrinæ.

Item vinũ decoctionis. i. feruor, confortat cor debile ad largã dationem corporalis eleemosynæ:

confortat

confortat etiam cerebrum ad emissionem abundãtis lachrymæ: vel cõfortat cerebrum, id est, sensum ad cautelam, & discretionem conscientiæ.

Item pœnitentia assimilatur absynthio.

Primò, quia absynthium habet virtutem amaricatiuam. Est enim tantæ amaritudinis, quod etiam ipsum mures, & vermes horrent. Et hinc est, quod libros & pãnos à vermibus, & muribus tutos seruat, si quis cum eis in cistula sua absynthium ponat vt dicit Dioſc.

Sic in corde pœnitentis debet esse contritio amarissima. Et hæc est, quę repellit mures, & vermes. Mures sunt tentationes diabolicæ, vermes remorsus conscientiæ, quos remouet & extinguit amaritudo pœnitentiæ.

Secundò, quia habet absynthiũ virtutem laxatiuam, scilicet propter caliditatẽ & amaritudinem. Vnde si inuenit materiam digestam, eam dissoluit & expellit. Et hoc competit confessioni pœnitentis: quia ex caliditate, id est, feruore, & amaritudine confitẽtis, ipsa confessio habet virtutem laxatiuam, id est, emisiuam, & purgatiuam peccati: quia culpam quam per contritionem inuenit iam digestam, id est, ad purgationem & eiectionem paratam, dum confitetur emittit, & ejicit.

Tertiò, habet virtutem destructiuam, dicitur enim in Platone, quòd absynthium virtutes habet contrarias, scilicet laxatiuam, & constrictiuam. Nam sicut laxat ex caliditate, & amaritudine: ita restringit ex ponticitate, & grossitie substantiæ suæ, vnde si materiam compactam inuenit, compactiorem eam facit. Hoc autem competit pœnitentiæ ratione satisfactionis, per quam dum peccatorum materiæ, & causæ subtrahuntur, ab ipsis peccatis pœnitens restringitur. Est enim satisfactio secundum Aug. peccatorũ causas excidere, & eorum suggestionibus aditum non ptæbere. Augu.

Plu.

Itẽ pœnitentia assimilatur betę, quæ est herba canis. Primò, propter coloris apparentiam, eius enim spẽs est duplex, vna est alba, & alia nigra. Quasi autem pœnitentia alba, est pœnitentia innocentium, sicut Ioannis Baptistæ. Sed quasi nigra, est pœnitentia peccatorum, sicut Mariæ Magdalenæ. Vtriusque tamen betæ succus naribus instillatus (vt dicit Dioſc.) caput purgat, quia vtriusque pœnitẽtiæ virtus mentem purificat, siue à venialibus, vt pœnitentia innocentiũ siue à mortalibus sicut peccatorum: vel vna præseruando à culpæ defectione, alia expiando à culpę cõtagione. Dioſc.

Secundò, propter virtutis efficaciã. Est enim eius virtus in humore, in fronde, & in radice. In humore siue succo est eius virtus ad conseruandum capillos, vt dicit Dioſco. Sic, & pœnitentiæ virtus, & lachryma, capillos capitis, id est, virtutes mẽtis reparat, perditas, & cõseruat habitas. In fronde vero est virtus, quia foliũ eius tonsum, & morbo appositũ ignẽ saluaticum extinguit. Quasi enim betæ folia sunt diuersa pœnitentiæ opera, vt ieiunium, eleemosyna, & oratio. Ignis autem saluaticus est ardor vitiorum, siue auaritiæ, quem extinguit eleemosyna: siue luxuriæ, quem extinguit ieiunium: siue abiectionis, & superbiæ, quẽ extinguit oratio mẽtem humiliando. In radice vero est virtus, quia sicut dicit Aristo. super radicem betę, sicut & super caulem potest inseri surculus, qui corroborat radicẽ, & in arborem transmutat. Radix betæ, id est, initium pœnitentiæ, est timor, quia pœnitentia ex timore gignitur. In qua radice si surculus amoris inseratur,

Digitized by Google

ſeratur, id eſt, vt timor pœnitentis ſit cum amore charitatis, proficit pœnitens in magnam arborem, id eſt, in virum perfectum.

Item pœnitentia aſſimilatur ciminо.

Primò, ratione cõplexionis, quia ſecundum Marcum, & Perſium, ciminum eſt calidum & ſiccum in ſecundo gradu. Pœnitentia enim eſt calida, & ſicca: quia per compunctionem incendit mentem, & per abſtinentiam deſiccat carnem: & vtrunq; eſt in ſecundo gradu: primus enim gradus ſiue reſpectus eſt propter ſatisfactionẽ peccati, ſecundus propter cautelã futuri.

Secundò, ratione decolorationis: quia nimius vſus, ſiue frequẽtia eius (vt dicunt Dioſcor. & Pla. & Plinius) faciei diſcolorationem inducit: quia ſcilicet per indiſcretam pœnitentiam ſiue abſtinentiam, corpus infirmatur, & facies diſcoloratur: & palleſcit facies corporis propter diminutionem calidi ſanguinis, & etiam facies animæ propter diminutionem feruoris.

Tertiò, ratione operationis, ſcilicet quoniam ciminum habet virtutem fumoſitatis ſubtiliatiuã, & digeſtionis confortatiuã. Quod facit pœnitentia dum per abſtinẽtiam ſubtrahit ſuperfluitatem cibi & potus, quę pertinent ad vitium gulæ.

Itẽ habet virtutem ventoſitatis ſubtiliatiuã, & inflationis ventris reſtrictiuã. Quod cõpetit pœnitẽtiæ, inquantum vẽtum vanæ gloriæ ſubtiliat, id eſt, annihilat, & inflationem ſuperbiæ fugat.

Item dolorem ſtomachi mitigat, quod competit pœnitentiæ inquantum mitigat iram.

Itẽ habet virtutẽ cũ baccis lauri frigidi, reumatis curatiuã. Et hoc competit pœnitentiæ inquantum expellit frigidũ humorẽ accidiæ.

Item habet virtutem ſanguinis coagulati in poculo mixtum in cæra munda diſſolutiuam. Quod competit pœnitentiæ inquantum refrenat luxuriam: cuius impudicitia maximè in oculis congregatur, & oſtenditur.

Item habet virtutẽ liuoris carnis cum cæra bene mixtum, & ſæpe appoſitũ totaliter ablatiuã. Et hoc habet pœnitentia inquantum tollit liuorem inuidiæ.

Item habet virtutem faucium ſanatiuam. Quod competit pœnitentiæ in quantum ſanat vitium auaritiæ. Sunt enim auari quaſi quædam fauces inſatiabiles, quorum dolor & cruciatus eſt, quia nõ poſſunt habere quæ cupiunt, quem dolorem inſatiabilis appetitus vera pœnitentia ſanat.

Item pœnitentia aſſimilatur cucurbitæ.

Primò, ratione extenſionis Nam herba cucurbitę in ramos, & folia pariter, & flagella, ad modũ vineæ, ſe diſtendit, & quibuſdam ligamẽtis ſe vndique connectit. Similiter pœnitẽtia ramificatur in compũctione, vbi ſunt diuerſi rami, id eſt diuerſi compunctionis modi. Itẽ habet folia, i. verba vtilia in confeſsione, & flagella, i. opera pœnalia in ſatisfactione. In quibus omnibus verus pœnitens ſe proficiẽdo diſtendit: ſed nihilominus oportet quod vndique ſe quibuſdã ligamentis, i. firmis cautelis & adiutoriis connectat, ita vt in peccatum amplius non cadat.

Secundò, ratione floritionis: Habet enim quoſdam flores albidos, quos emittit præcipuè cõtra noctem. Hi flores albi ſunt mũdæ affectiones, quę oriuntur in corde pœnitentis, præcipuè contra noctem peccati. Pſalmus. Lauabo per ſingulas noctes lectum meum lachrymis meis, &c. Pſal. 6.

Tertiò, ratione fructificationis. Vbi nota, quod cucurbita ad bene

Digitized by Google

ne fructificandum indiget calore. Vnde in terra calida maxime fructificat. Item humore, id est, aquæ irrigatione, quia sæpe aqua rigari cupit.

Item appodiatione, quia sine appodiatione florere quidem potest, sed fructificare vix potest: immo tunc fructus eius vel deficit, vel putrescit, quando non sursum à terra erigitur, & in lignis, vel virgulis se suspendit. Similiter pœnitentia bene fructificat, quando est radicata in charitatis humore, Hæc enim terra calida, est anima charitate succensa.

Item quando est rigata frequēti exhortatione, vel lachrymarum crebra effusione.

Item quādo est appodiata sanctorum virorum familiaritate, vel cohabitatione, qui suis exemplis vel auxiliis pœnitentem erigunt, & sustentent.

Quartò, ratione complexionis, quia cucurbita, secundum Plat. est frigidæ & humidæ complexionis, & qualitatis temperatæ Et pœnitentia frigefacit ardorem concupiscentiæ extinguēdo, specialiter per abstinentiam, & humectat in lachrymas resoluēdo: sed in vtroque oportet esse temperamentū, & in ieiunio, & in fletu. Plato.

Quinto, ratione augmenti, & corruptionis: quia cucurbita citò crescit, & cito decrescit, & in terra sicca nō proficit; & prima cortex eius mollis est, sed postea cū ad maturitatem venit, ad modum ligni indurescit. Sic pœnitentiæ feruor in quibusdam citò crescit & similiter deficit, sicut flamma Prou. 13 prunarum. Prouerb. Substantia festinata citò minuetur.

Item non proficit pœnitētia in anima quæ est arida, siue ab aqua sapientiæ, siue ab humore cōpunctionis lachrymosæ, siue ab humiditate pietatis affectuosæ.

Ité pœnitens, licet à principio sit mollis & pauidus; tamē charitate solidāte efficitur fortis & firmus.

Sexto, ratione curationis, quia cucurbita est febris acutæ purgatiua. Est enim cucurbita elixata, febrem acutam patientibus cibus & medicina. Nam febris materiā per vrinam purgat. Quasi enim acuta febris, quæ corpus incendit & vehementem sitim gignit, est auaritia quæ appetitum inflāmat, & insatiabile ad habenda desiderium causat: sed hanc febrem pœnitentia purgat & extinguit.

Itē cucurbitæ succus valet contra tumorem oculorum: pœnitentiæ humilis lachryma valet cōtra superbiā, quæ oculos mētis quasi tumidos reddit.

Item cucurbita elixata calorem sedat, quia & pœnitentia calorem cōcupiscentiæ & luxuriæ mitigat.

Item pœnitentia assimilatur cētaureæ, quæ est herba amarissima, & cum amaritudine habet quandam dulcedinem admixtā. Vnde dolorem ventris sedat, visum clarificat, paralysim curat, vermes ventris cum melle necat. Sic pœnitentia ex vna parte debet esse amarissima, debet enim pœnitens esse amarus, quia merita sua perdidit, amarior, quia infernum meruit: amarissimus, quia cælum sibi clausit. Sed cum ista amaritudine est dulcedo admixta de spe veniæ, quæ innititur bonitati diuinæ misericordiæ. Ipsa ergo pœnitentia dolorem, siue tristitiam mentis prouenientem ex ira, siue inuidia restringit; vitum interiorem obscuratum per superbiam, siue per auaritiæ puluerem, clarum facit, paralysim, i. accidiæ, siue negligētiæ frigiditatem, & immobilitatē expellit, vermes ventris, id est, corruptiones gulæ, vel luxuriæ extinguit.

Item pœnitentia quanto magis est amara, tanto est abūdantioris gratiæ causatiua. Cuius exemplū appa-

Digitized by Google

apparet in hædera, quæ licet sit sapore amara, tamen est vberum lacte repletiua. Vnde hædera, vt quidam dicunt, dicitur ab hædo, quia sumpta in cibum à capris lac multiplicat, vnde hædi nutriuntur. Sicut ergo hędera amara multiplicat lac caprarum in vberibus, ita amara pœnitētia multiplicat gratiam, & virtutes animæ in pœnitentibus.

Quemadmodum ipsa pœnitentia perficitur, per nonnullas arboris proprietates, quæ & partibus animalis comparantur, erudite demonstratur.

Cap. LVII.

POenitentia diuersis virtutibus perficitur, sicut arbor, siue planta diuersis partibus integratur. Habet enim planta in se partes aliquas proportionabiles partibus animalis. Habet enim radicem loco oris, medullam loco vētris, quia in ea fit humoris decoctio, antequam transferatur in substantiam foliorū vel fructuū, vel ramorum, vt dicit Arist. Quidam tamen vocant medullā matricem, vt ipse Philosophus dicit, quia in ipsa humor plantæ seminarius, sicut fœtus in matrice cōtinetur. Et quidam vocāt medullam viscera, quia in ipsa separatio fit puri ab impuro, sicut fit in animalib⁹ intestinis. Quidam autē vocant eā cor arboris, quia ex ea procedit motus vitæ vegetabilis, sicut vita animalis procedit ex corde. Item habet arbor nodos loco neruorum, quia per eos partes inuicem colligantur. Item habet venas id est, rimulas, in quibus naturalis humiditas custoditur, & ad partes arboris deriuatur.

Arist. de arb.

Itē habet corticem loco corij, scilicet ad interioris ligni defensionem. Vnde facit cortex in corpore arboris, quod facit corium in corpore animalis. Rami autem sunt sicut brachia, & ramusculi sicut digiti. Fructus autē & folia sunt sicut partes superfluæ, sicut capilli & vngues. Vnde cadūt ab arbore subtracto humore, sicut cadunt pili de corpore animalis. Omnia autē prædicta instrumēta sunt etiam suo modo pœnitentibus necessaria. Oportet enim pœnitentem habere medullā, id est, cor compunctum, per cuius compunctionem spiritualiter viuificetur. Ezech. Vita viuet, &c. Item radicem, id est, os vbi fit cōfessio, per quam etiam nutrimentū spirituale gratiæ attrahitur. Psalm. Os meum aperui & attraxi spiritum, id est, gratiam spiritualem ad animæ vegetationem. Nā non intrare per os animæ spiritualis gratia, nisi primo per confessionē esset purificata. Oportet etiam quòd habeat ventrē, id est, mentem, in qua fit dilectio, per quam spirituale nutrimētum decoquitur. Sicut enim nutrimentū corporale non applicatur corpori, nec ei prodest, nisi sit per calorem naturalem primo digestum, ita & nullum spirituale nutrimentū, id est opus de genere bonorum, potest prodesse, nisi sit per charitatis dilectionem decoctum. Corin. Si distribuero in cibos pauperū om. nes facultates meas, & tradidero corpus meum ita vt ardeam, charitatem autem nō habuero, nihil mihi prodest. Item debet habere matricē, id est, humilitatē: in qua fœtus cōceptus, id est, bonū propositum, vel bona intentio claudatur & conseruetur: quia sicut dicit Greg. perit omne quodagitur, si non in humilitate custodi-tur. Item oportet habere viscera, id est, considerationes, siue cogitationes, in quibus fit prudentia, discernens purum ab impuro, & vtile à nociuo. Nam prudētia, sicut dicit Augu. est amor, ea quibus iuuatur ab his, quibus impeditur sagaciter eligens. Et dicitur

Ezec. 33. Psa. 118 1. Cor. 13. Grego. Aug. de mor. eccle.

pru-

Digitized by Google

prudentia esse amor nō essentialiter, sed in quantum amor mouet ad actum prudentiæ. Vnde amor dicitur discernere, in quātū mouet mentem ad discernendū.

Item habere debet neruos siue nodos, id est, vnitatis & pacis colligationes. Et venas, id est, eleemosynas, in quibus conseruatur naturalis humiditas, id est, misericordiæ pietas, quæ debet quasi naturaliter inesse homini, secūdum illud Iob. Ab infantia mea creuit misericordia mecū, & de vtero matris meæ egressa est mecū, & etiam per eas ad membra nutrienda, id est, ad proximos sustētandum defertur: Debet enim habere corium durum ad defensionem interiorum, id est, patiētiam in aduersis, quæ ab intrinseco eueniunt Nam patientia, sicut dicit Gre. est custos omnium virtutum. Debet habere ramos, id est, brachia, & digitos ad satisfaciēdum, & ad opera meritoria discretè operandum.

Iob. 31.

Grego.

Itē debet habere ornatū foliorū, siue capillorū. i. modestiā, vel compositionē morū exteriorum.

Pruni exemplo qualia pœnitentiæ opera esse debeant, breuiter explanatur. Cap. LVII.

POententiæ opera quāto magis sunt humilia, & austera, & compungitiua, tanto magis valent contra peccata: cuius exemplum apparet in pruinis: quia illa quæ sunt nigra aliquantulum, & acida, qualia sunt damascena, sunt stomacho meliora. Sūt enim frigida, quando sunt bene matura. Vnde, quia bene infrigidāt, & humectant, valent contra febrilem calorem, & ventris constipationem. Sic pœnitentiæ opera, quæ sunt nigra per apparentiam humilitatis. Cant. Nigra sum, sed formosa, dicit anima pœnitens, nigra per humilitatem, formosa per charitatem.

Item dura per austeritatē laboris. Psa. Laboraui in gemitu meo. Pſal. 6.

Item acida per compunctionē mentis. Psal. In cubilibus vestris compungimini. Talia, inquam, opera refrigerant calorem febrilem, scilicet inordinatum peccādi appetitum extinguendo. Eccl. Ignem ardentem extinguit aqua, id est ardorem peccādi compunctio lachrymosa, & constipationē, id est, duritiā obstinatæ mentis soluendo. Eccl. Auferam de carne vestra cor lapideum, & dabo vobis cor carneum. Pſal. 4. Eccleſ. 20.

Boni operis propositum facilius in Religione quam in huius seculi vanitatibus perfici, per oliuæ exemplum declaratur. Cap. LIX.

PErficere non potest bonum propositum homo stando in seculi vanitate: cuius exemplum apparet in oliuis; quia oliuæ, secundum Aristo. nunquam perfectè matureſcūt in arbore, etiamsi per plures annos ibi contigerit eas stare. Vnde debent colligi de arbore, & per plures dies coaceruari in vnam cōgeriem, & sic per mutuam compassionem cum fortato calore ad plenam perducuntur maturitatem. Quasi autē oliua suspēsa in arbore est homo positus in seculi vanitate. Hic etiamsi boni propositi liquorem intus contineat, ipsum tamen ad debitam maturitatem, id est, ad debitum finem ibi stando, nunquam plene perducit. Sed si inde seperetur, scilicet à seculi impedimento, & in congerie, id est, in cōgregatione alicuius sanctæ religionis seu societatis locetur, quia tales in operibus spiritualibus se mutuo fouent, confortato spirituali feruore, citius matureſcet, id est ad boni propositi finem perueniet. Et ideò Chryso. de hoc ipso loquēs, sub similitudine fici dicit, quod sicut difficile est, immō omnino impossibile, ficulneam Ioan. Chryſ. in Mat.

Digitized by Google

culneam, iuxta viam positam vsque ad maturitatem perducere grossos suos; ita difficile est hominem in seculo remanentem vsque ad finem boni propositi peruenire.

Electi Dei perfectiones per quamplurimas Gith, nucis muscatæ, oliuæ, granati, piperis proprietatibus lucide patefiunt.

Cap. LX.

PErfecti viri assimilantur gith, quod est genus leguminis, colore nigrum, quantitate paruum, scilicet ad modum gummi.

Item dulcedine sapidum, & ideo in pane dulcorando spargitur Sic sancti & perfecti viri sunt colore nigri per diuini amoris adustionem. Nam ligna adusta remanẽt nigra, sed ista nigredo, scilicet diuini amoris, non causat deformitatem, sed formositatem. Cantic. 1. Nigra sum, sed formosa. Can. 1.

Item sunt quantitate parui per sui reputationem. Apo. Ego sum minimus Apostolorum. 1. Co. 15

Item sunt dulcedine sapidi per contemplationem. Psal. Quam magna multitudo dulcedinis tuæ Domine, &c. Psal. 30.

Item perfecti viri dicuntur esse similes nuci muscatæ, quia inter nuces muscatas sunt pro optimis eligendæ, quæ sunt graues, & solidæ interius, quæ cum franguntur, non puluerizantur, & subrubicundi coloris esse ostenduntur cum odore suaui & forti. Sic illi sunt perfecti & electi viri qui sũt graues per prudentiæ maturitatem solidi, id est, pleni interius per virtutum veritatem, qui non puluerizantur cum franguntur, id est, cum persecutionem & violentiam patiuntur, per inconstãtiæ leuitatem, quia puluis leuis est, & à vento mobilis.

Item, qui sunt rubicundi per amoris feruiditatem, & suauiter, & fortiter redolent per bonæ famæ suauitatem.

Item perfecti viri assimilantur oliuæ: Primo, propter lignũ. Nam lignum oliuæ in radice habet amaritudinem, in cortice habet duritiem, in medulla habet pinguedinem, & in ramis multitudinem. Sic viri perfecti habent in radicibus cordis, vel amaritudinem compunctionis erga defectus proprios, vel amaritudinem compassionis, erga proximos afflictos, vel amaritudinem indignationis & zeli, contra impios.

Item habent in cortice, id est, in corpore duritiem patientiæ, scilicet in laboribus plurimis; sed in medulla animæ habent pinguedinem gratiæ.

Item abundant in multitudine ramorum, id est bonorũ operum.

Secundo, propter locum. Requirit enim oliua primo quidem locum temperatum, scilicet nec nimis calidum, nec nimis frigidum, magis tamen se habentem ad calorem quàm frigus.

Item requirit locum macilentum; quia non vult plantari in loco nimis pinguj, sed macro.

Item requirit locum Soli expositum: multum enim diligit cælli rorem, & aeris serenitatem. Similiter in viris perfectis inuenitur temperamentum, id est, moderamen prudentiæ, & macredo abstinentiæ, & Solis calor, id est, feruor amoris & deuotionis infimæ. Ipsi enim maximè appetũt rorem cælestis gratiæ, & in omnibus semper habere serenitatem conscientiæ.

Tertio, propter fructum: habet enim oliua fructũ pinguem, dulcem & vtilem. Similiter viri perfecti habẽt opera pinguia, dulcia, & vtilia: pinguia scilicet propter deuotionẽ, & dulcia respectu sui per delectationem, & vtilia respectu

Digitized by Google

ctu proximi per sustentationem. Opera enim sanctorum virorum sunt Deo pinguia, vt sacrificium. ipsismet dulcia propter meritum, proximis vtilia propter exemplū. Vel quia opera perfectorum virorum fiunt cum pinguedine pietatis, cum dulcedine charitatis, cum plenitudine vtilitatis. Vnde ex persona viri perfecti dicitur in Psal. Ego autem sicut oliua fructifera in domo Dei. Psal. 51

Itē perfectus homo assimilatur grano piperis. Nam granum piperis est exterius nigrum, & interius album; sapore acutum, odore aromaticum, quantitate modicū, virtute magnum, actu frigidum, potentia calidū. cuius virtus non sentitur dū est integrū, sed postquam masticatum fuerit, vel contritum. Similiter homo perfectus est exterius niger, id est, despectus per apparentiam, vel niger, id est decoloratus per pœnitentiam, sed interius albus per innocentiam.

Item in sapore acutus, per subtilitatem sapientiæ, odore aromaticus, per suauitatem famæ. Item quantitate modicus, per reputationem humilitatis, & apparet virtute maximus per efficaciā operis, actu frigidus circa temporalia, potentia, siue potenter calidus, circa spiritualia. Cuius virtus non sentitur dum est integer, id est, ab iniurijs intactus, sed cùm fuerit masticatus per iniuriarum oppressionem, & contritus per aduersitatum & tribulationum passiones, tunc maximè per patiētiam ostendit suæ virtutis perfectionem, patientia enim opus perfectum habet, vt dicit Iac. Iac. 1.

Perseuerantia virtus quanta nobis conferat dona, exemplo lauri breuissimè præmonstratur.

Cap. LXI.

PErseuerātia assimilatur lauro. Primò, ratione viriditatis, eo quod suo vigore, nec hyeme, nec æstate hæc arbor spoliatur. Sic ergo debet homo perseuerare in bono, vt nec hyemę aduersitatis, nec æstate prosperitatis virorem virtutis amittat.

Secundò ratione securitatis, hic enim esse arbor dicitur, quæ securat à fulminibus, à phantasmatibus, & à vermib. Propter primum dicitur in historia Scholastica, q Tiberius Cæsar cælo tonante laurum in capite solitus erat ferre, ne posset lædi à fulmine. Propter secundum dicitur in eodē libro, quod Rebecca propter morē gētiū quem in parentibus viderat, serta lauri capiti suo imposuit, & ramis herbæ, quæ Agnus castus dicitur, incubuit, vt visiones veras videret, & phantasticas non sentiret. Quantū ad tertium dicit Dioscor. quod folia eius viridia sunt, quæ multum odorifera, si contrita & appositа fuerint, puncturas apum, & vesparum, & omnem tumorem lædunt, libros, & vestes, cum quibus ponuntur, à tineis & vermibus tutos seruant. Similiter perseuerantibus in bono, nec fulmina aduersitatū, nec phantasinata dæmonū, nec punctura infirmitatum nocent, sed omnia finaliter eis prosunt. Dioscor.

Tertio, ratione dignitatis, Laurus enim dicitur ālaude, eo quod eius ramis & foliis cum laudibus victorū capita olim coronabātur, vt dicit Isid. Sic sola perseuerātia est quę laudē & coronā meretur. Nam sine perseuerantia (vt dicit Gregorius) nec pugnans victoriā, nec victor accipit palmam. Greg. in mor.

Prælatorum quale sit officium, ac dignitas, ex variis mali similitudinibus edocetur.

Cap. LXII.

PRælatus debet esse similis malo.

Primò, quia est arbor satis magna,

Digitized by Google

magna, quia quilibet animarum prælatus est, & si non ratione personæ, saltem tamen ratione officij satis magnus & honorandus. Vnde August. Honore coram nobis prælatus sit: timore corã Deo substratus sit pedibus nostris. Aug. in regu.

Secundò, quia malus est arbor ligno solida : quia prælatus esse debet animo solidus per constantiam, vt nec prosperitate corrumpatur, nec aduersitate frangatur. Talis enim fortitudo requiritur in eo qui ad prælationẽ eligitur. Isa.40. Isa. Forte lignum, & imputribile eligit artifex sapiens.

Tertiò, malus est ex cortice rugosa & nudosa. Cortex autem rugosa est humilis prælati apparentia: quia non decet prælatum Ecclesiasticum esse seculariter pomposum.

Quarto quoque, quia malus est frondium densitate vmbrosa: est autem quasi densitas & vmbrositas frõdium, affluentia & gratiositas verborum, quæ debet esse in prælato ad exhortandum.

Quinto quoque, quia malus est florum varietate decora. Hic autem decor florum est pulchritudo & decentia morum , quæ debet esse in prælato , vel quasi flores odoriferi & attractiui, sunt bona exempla prælati, in quibus abundare debet, secundum illud Thi. 1. Eth.4 Exemplum esto fidelium, in verbo, in conuersatione , in charitate.

Sextò, quia malus est fructuum fœcunditate gratiosa, fœcunditas autem fructuum est abundantia bonorum operum, & præcipuè eleemosynarum, tam corporalium quam spiritualium. Apo. In omni opere bono fructificantes. Col.1.

Si imperfectus homo indiet proficere voluerit, quid agere debeat, exẽplo Hederæ, plantæ quæ gradibus septẽ scitè declaratur.

Cap. LXIII.

PRoficere si velit homo imperfectus, & crescere in spiritu, debet perfectioribus adhærere. Cuius exemplum apparet in hedera, quæ secundum Isid. dicta est hedera , eo quod arboribus hæreat . Vnde multum in altum se extendit, quamdiu murum, vel arborem inuenit, cui appodiari possit, & hinc inde serpit , donec ad summum peruenit. Sic homo, qui vult spiritualiter crescere , debet talibus adhærere, qui sint ei pro muro ad defensionem, & arbore ad fructuum productionem, scilicet, vt eorum exhortationibus, & orationibus, à tentationibus protegatur, & etiam eorum exemplis , quasi quibusdam fructibus reficiatur. Vnde illis homo debet adhærere, de quorum verbis, vel exemplis spiritualem fructum capere possit. Et tunc hinc inde, id est, modo hoc verbum, modo hoc exemplum ad se capiendo , cito ad summum peruenit, proficiendo. Isid.

Item pœnitens, vel imperfectus homo gradatim proficiendo perficitur, sicut arboris corpus non subito, sed paulatim, & gradatim augetur. Nam primo semen in herba erumpit Dei, vnde herba in arborem crescit, dum herba in diritiem transit, & in arborem conualescit . Vnde dicitur arbustum quasi arboris hasta. Similiter etiam pœnitens nõ fit in continenti perfectus, sed proficit gradatim. Psal. Ibunt de virtute in virtutem, vnde Bern. Nolo repente fieri summus, sed paulatim proficere volo. Et ideo pœnitens à principio quidem est herba mollis, quia incipit cum timore, sed postea solidatur, & proficit in dilectione. Et nota, quod in corpore plantæ sunt septem gradus augmenti, qui debẽt esse in proficiente. Psal.83 Bern.

Primus gradus est in radicibus: habet

Digitized by Google

habet enim planta radices loco oris, vt dicit philosophus, quibus
Arist. de veg. & pla. f. mediantibus humor trahitur ad totam substantiam arboris: & quanto plus augetur, tanto plus de humore attrahitur. Radices autem pœnitentiæ sunt timor, & dolor: quia dolet pœnitens de offensa, & timet de pœna. Et quanto est maior dolor, & timor, tanto magis abundat mœror. i. lachrymarum humor: quæ sunt pœnitentiæ animæ vt cibus & nutrimentum, secundum illud Psal. Cibabis nos
Psal. 79 pane lachrymarum, & potum dabis nobis in lachrymis.

Secundus gradus est in stipite siue ligno, quod est pars arboris fortior, solidior, & substantialior, quod à radice exiens vsque ad summam arboris se extendit. Et ideo secundū eius augmentū siue quantitatem iudicatur arbor magna vel parua. Hoc lignū in proficiente vel pœnitente, est charitas, quæ est virtus substantialior ad merendū, fortior ad aggrediendū, & solidior ad sustinendum: Vnde secundum eius quantitatem, & eius augmentū, iudicatur aliquis apud Deum magnus vel paruus.
Aug. de ci. Dei. Vnde Aug. dicit. Si vis scire quantus iste est, scias quantum diligit iste. Si enim multum diligit, magnus est, si parū diligit, paruus est, si
1. Cor. 13 nihil diligit, nihil est. Si enim charitatem non habuero nihil sum.

Tertius gradus est in cortice exteriori, quæ est ad defensionem ligni. Vnde eius augmentū oportet quod sit proportionatum & commensuratum ipsi ligno interiori, secundum eius extēsionem & exigētiam. Vnde aliquæ arbores habent corticem subtiliorem, aliquę graciliorē, secundum ligni possibilitatem maiorem vel minorem. Hæc autē cortex in pœnitente est exterior abstinentia, & custodia per quā defenditur spiritus à tentationibus multis, sed tamen abstinentiæ oportet quod sit mensurata, & discreta, s. maior vel minor secundum exigentiam spiritus, & valetudinem corporis, & non omnibus eadem abstinētia competit, sed diuersa. Augustt. Distribuatur vnicuique vestrum victus & tegumentum non equaliter omnibus, quia non equaliter valetis omnes, sed potius vnicuique, sicut cuique opus fuerit. Aug. in Reg.

Quartus gradus est in ramis, per quos intelliguntur opera pœnitētiæ, quæ debēt procedere ex charitate, ad hoc vt sint fructuosa, i. meritoria, sicuti rami fructificantes pullulāt stipite. Et nota, quod quanto humor est abundātior, & calor fortior, tanto arbor est ramosior: Sic quanto in pœnitente plus abundat calor dilectionis, & humor compunctionis siue compassionis ad proximum, tanto est ramosior, id est, operosior.

Quintus gradus est in foliis, i. in verbis. Dicit enim Arist. quod fo-
Arist. de veg. lia sunt propter fructum: quia etiam verba debēt esse talia, quod prosint ad meritum, & in talibus foliis bonum est abundare & incrementum suscipere: sicut sunt verba diuinæ laudis, cōfessionis, & orationis, vel exhortationis.

Sextus gradus est in floribus, per quos intelliguntur bonæ cogitationes, & affectiones, quę in pœnitentibus debent abundare.

Septimus gradus est in fructibus, i. in meritis. Arbor n. multū vel parum fructificat, non secundum multitudinem, vel paucitatem ramorum, vel secūdum augmenta temporum, sed secundum abundantiam, vel defectum caloris, & humoris. Sic est homo pœnitēs, proficit in meritis, nō secūdum numerositatem operum, vel diuturnitatem temporū, sed secūdū quantitatem humoris, & caloris, i. deuotionis, & charitatis. Vnde dicit Aug. quod non numero-

Digitized by Google

ſicas operum, non diuturnitas tẽporũ, ſed maior charitas melior quam voluntas, auget meritum.

Rerum temporalium proſperitatis effectus, per multas faba proprietates ſummatim recenſentur.

Cap. LXIIII.

PRoſperitas temporalis aſſimilatur. Fabæ, quæ humorẽ groſſum & inflationẽ gignit, ſtomachum lædit, groſſum eius ſanguinẽ facit, & fumũ, qui caput offendit, & ſomnia terribilia & vana inducit. Sic tẽporalis proſperitas inducit inflationẽ ſuperbiæ, voracitatem gulæ, per quã etiam ad litteram ſtomachus frequenter læditur, Vel venter in quo nutrimentũ ſpiritualis doctrinæ recipitur & retinetur, eſt memoria, quã proſperitas temporalis lædit inducendo obliuionem Dei.

Item fumus vanæ gloriæ caput, i. mentem offendit, replens eam fumoſitate vanitatis: vnde nimia proſperitas temporalis infatuat, & inquietat caput rationis. Et ideo dicit Sen. Res inquieta fœlicitas temporalis: ſe exagitat, mouet cerebrum, non vno genere alios in aliud irritat, hos in potentiam, alios in luxuriã, hos inflat, hos inflammat, hos mollit, & hos reſoluit. Ipſa etiam gignit terribilia ſomnia, id eſt, terrores phãtaſticos, vt frequenter timeãt qui in proſperitatibus ſunt ea quæ non ſunt timenda, ſicut ſomniãtibus accidit. Pſalmus. Illic trepidauerunt timore, vbi non erat timor.

Sene. Epi. 37.

Pſal. 12.

Anima humanæ pulchritudo, ac nonnullorum hominum perfectio in quo conſiſtat, ex pulcherrimis arboris plant aque perfectionibus facile cognoſcitur.

Cap. LXV.

PVlchritudo animæ aſſimilatur pulchritudini arboris. Nam pulchritudo arboris conſurgit ex quatuor: primò ex ſtaturæ procenitate, videlicet quoniam arbor eſt alta, & eſt recta, & ramorum denſitate debito modo conſerta. Sic pulchritudo animæ primo in hoc conſiſtit, quod ſit recta per intentionem, alta per cõtemplationem, & ramis variis circunſepta, per variam virtutum adornationem, vel diuerſorum bonorũ operum multiplicationem. Dan. Arborem ſublimem vidiſti atque robuſtã, cuius altitudo pertingit ad cælum, aſpectus eius ingens erat, & rami eius pulcherrimi. Dan. 4.

Secundò conſurgit pulchritudo arboris ex partium ordinabilitate: videmus enim in diuerſis arboribus, quod partes earũ & rami diuerſimodè ordinãtur, & ſecundũ quod magis ſunt ordinati & inuicem proportionati, ita arbor redditur pulchrior vel minus pulchra. Iſti autẽ rami poſſumus dicere quod ſint ſenſus, & partes hominis exterioris; qui quanto magis ſunt ordinati, & in ſuis moribus modeſti, tanto redditur hominis conuerſatio & aſpectus, & conuictus pulchrior & gratioſior. Dan. Magna arbor, & fortis, & proceritas eius contingens cælum, aſpectus illius erat vſque ad terminos vniuerſæ terræ, folia eius pulcherrima. Dan. 4.

Tertiò, conſurgit ex figuræ cõgruitate ſiue formoſitate: variantur enim arbores in figura: quia quædam partes arboris tendunt ſurſum, quædam deorſum, quædã vero tenent mediũ, illæ enim in quarum medulla viget humor ſubtilis, quem calor ad ſuperiora ducit, pyramidantur in modum flammæ quæ aſcendit: Sed illæ in quibus eſt humor groſſus & aquoſus, inferius deprimuntur, & anguſtantur. Illæ vero in quibus eſt humor medius, mediũ tenent. Vnde pars alia aſcẽdit, & eſt canſa ele-

Digitized by Google

sa eleuationis, alia descendit, & est causa ingrossationis. Sicut ergo in arbore est triplex humor, sic in homine est triplex amor: vnus qui eum eleuat, & iste est amor subtilis, i. spiritualis. Alius, qui ipsum deprimit & grauat, & iste est grossus & aquosus, id est, terrenus & carnalis. Tertius est quasi medius, scilicet amor naturalis, vel amor socians, & animalis? qui de se non deprimit per peccatum, nec eleuat per meritū. Et nota hic, quod duplex humoris digestio fit in planta, prima in radice, quæ fit in plantæ augmentatione: secunda fit in medulla plātę, propter eius cōpletionē, maturationē dilatationē, & conseruationē, & sufficit hęc duplex digestio ad plantę perfectionē vnde digestio tertia in solis animalibus inuenitur, sicut Arist. dicit: Sic & duplex digestio, i. purificatio, oportet quod fiat in anima, primo in radice, i. in intellectu per puras cogitationes, & ista valet ad augendum feruorem spirituale. Psal. In meditatione mea exardescit ignis, Secundo oportet quod fiat in medulla, id est, in affectu, svt habeat puras affectiones, & hoc facit ad maturitatem morum: & ad completionem operum, & ad dilatationem meritorum, & ad conseruationem virtutum & donorum.

Aris. de anim.

Psal. 38.

Item quarto, consistit pulchritudo arboris siue plantæ in coloris viriditate. Nam planta quanto viridior, tanto pulchrior. Sed nota, quod quædam plantę sunt quæ semper virescunt, sicut arbores quæ compactam & solidam habent substantiam. & in quibus est sufficiētia humoris. Quædam vero arbores sunt quæ viriditatē suam aliquando amittūt. Sunt. n. frondosę & virides in estate; sed sine frondibus & viriditate in hyeme: sicut illæ quæ raram & porosam substantiam habent, quod est propter defectum humoris, quia quādo humor nutrimentalis non sufficit, natura illum subtrahit à partibus non necessariis, puta à foliis, ne deficiat necessariis. Quædam vero sunt quæ aliquando virescunt, scilicet in æstate; quandoque vero pallescunt, scilicet in hyeme, folia tamen sua non perdunt, nā fortem habent calorem sibi incorporatum, & dū ipse calor ad interiora arboris fugit, à facie frigidi aēris exterior facies arboris maximè in foliis glauca fit & pallescit. Non tamen planta talis expoliatur foliis propter viscositatem sui humoris, & intentionē caloris. Plātis ergo illis quæ semper virescunt, assimilantur virgines, quæ summum virorem carnis semper tenent in virginitatem. Plantis verò quæ aliquando viriditatem foliorum seruant, aliquando verò eam perdunt, assimilantur coniugati, qui quandiu matrimonii seruant honestatē, virides aliquo modo possunt dici, id est, continentes: vnde vocatur cōtinentia coniugalis: Sed quando fidem thori non seruāt, vel matrimonio indebitè vtuntur, præcipue in casu vbi fit peccatum mortale, tunc ex toto viriditatē perdunt, id est continentiæ honestatem. Plantis autem quæ vno tempore pallescunt, & alio virescunt, similes sunt viduæ. Nā in quibusdam inuenitur tam fortis calor interioris amoris, & tam viscōsus, id est, tā tenax humor deuotionis, quod in matrimonio licet aliquo modo pallescunt, vt in vsu matrimonii delectationem carnis sentiendo: tamen propter hoc foliis, siue foliorum viriditate non expoliātur, quia nō ratione libidinis, nec etiā indebito modo ipso matrimonio vtūtur, sed iterū reuirescūt

Digitized by Google

quando sunt postea viduatæ, quia continentiam seruãt, & gratiam Dei per bona opera consectuare & multiplicare procurant.

Religionis, Religiosiq; perfectio quo pacto agnoscatur, & conseruetur, à Pineæ, Rosæq; proprietatibus, perspicuis definitur exemplis.

Cap. LXVI.

RElegio assimilatur pineæ, quæ est pini fructus.

Primo, ratione apparentiæ siue figuræ. Nam fructus pini, quanto in imo iuxta stipitem apparet grossus, & in rotundum dilatatus; tanto in summo pyramidalis est & acutus. In quo figuratur, quod Religiosi quãto plus se dilatant & distendũt circa inferiora, tãto plus muniuntur circa superiora, vel in hoc significatur, quod Religiosus circa inferiora debet esse simpelx & grossus, & circa superiora subtilis & acutus. Secundo ratione cõtinẽtiæ, quia pinea est nux magna, continens in se multa grana, testis valde duris inclusa, quæ per ordinem sunt inuicẽ coniũcta, quibusdã tamen testarum folliculis, quasi quibusdam parietibus sunt distincta, & licet testa sit multum dura, fructum tamẽ dulcissimũ in se claudit. Hæc nux magna, religio est, quæ est magna propter magna vota, vel propter magna opera, in qua contineri debent multa pretiosa grana, id est, multæ deuotæ personæ, valde autem duræ testæ quibus includuntur, sunt difficiles obseruantiæ regulæ quibus obligantur: quæ si non essent duræ, non essent cõseruatiuæ. Et hæc grana debenr inuicem gustino charitatis, & pacis, & regularis vnitatis esse coniuncta, & tamen in suis actibus & moribus ordinata & distincta, non tantum cellis & hospiriis, sed & officiis, & tẽporalibus operibus cõgruis. Et licet testa i. exterior regula, vel institutionũ obseruantia videatur esse dura, non tamen est fugienda; quia dulcissimũ tã gratiæ in præsenti, quam gloriæ in futuro includit in se fructũ. Vnde dicitur. Omnis disciplina in præsenti quidem non detur esse gaudij, sed mœroris, in fine autem exercitatis per eam dulcissimũ fructum reddit iustitiæ. Heb. 12.

Tertiò, ratione adhærẽtiæ, quia scilicet pinea est adhærentiæ valde fortis, & magnæ glutinositatis, quamdiu recens existit, suam pinguẽ humorositatem vetustate non perdit, sed postquam ille humor eius cõsumitur, sic facilẽ aperitur. Similiter etiam Religiosi debent tã Deo quam sibi mutuo per amorem & concordiã fortiter inhærere: ita quod diabolus non possit eos aperire, nec ab inuicem diuidere. Et talis fortis inhærentia est in pinea, i. religione, quamdiu est ibi pinguis humorositas deuotionis & gratiæ, sicut erat in principio quãdo Religiones incœperunt. Vnde tunc sic erant clausæ diabolo, quod non inueniebat locum ingrediendi in eis. Sed nũc quasi per vetustatem temporis illa bona humorositas nimis diminuta videtur. Et ideo quandoque diabolus eas aperit, & diuidit ab inuicem faciliter, per discordias, & inuidias, & in scissuras & partialitates pessimas. Et ideo hodie Religiosos multos diuersis vitiis dissipat, & maxime ambitionibus, superbiis, inuidiis & multis aliis.

Item Religionẽ nouiter ingrediens assimilatur propagini. Propago enim secundum auctores, est nouella vitis. Nam secundum Isido. propaginare, est palmitem terræ immersum sternere, & inde nouam vitem producere. Nam palmes sub terra mersus terræ admiscetur, & in radicẽ cõuertitur

Digitized by Google

qua nutrimentum attrahitur, ex quo vitis progagatur & nutritur, & augetur. Ille autem qui religionem ingreditur, quasi palmes terræ immergitur. Terra enim est religionis humilitas, in qua velut mundo moriens, qui ingreditur, sepelitur, sed ibi absconditus radicem charitatis mittit, per quã nutrimẽtum virtutum, & bonorum operum, & diuinorum verborum ad se trahit, ex quo nutritur & proficit, quousque perficiatur etiam ad fructus aliis producendos. Item religio sine disciplinæ studio nõ conseruatur, sed efficitur similis sæculo. Cuius exẽplum apparet in rosa domestica, quia rosa domestica plantatur & colitur sicut vitis; & ideo si inculta remãserit, efficitur sicut syluestris, syluestris autẽ trãsplãtata, si bene culta fuerit, efficitur bona rosa. Quasi enim rosa domestica est religionis statꝰ. Nã præcipue religiosis dictũ est: Estis ciues sanctorũ, & domestici Dei. Sed hæc si negligitur, vt studio & correptione disciplinæ non colatur, efficitur syluestris, id est, similis statui sæculari. Si autem e conuerso rosa syluestris. i. homo sæcularis, in religione plantetur, vbi diligenter cultu disciplinæ regatur, efficitur rosa Deo domestica, Angelis grata, & hominibus odorifera.

Eph. 2.

Qualis Religiosus esse debeat, & quo modo à laico differat, ex Anisi, Rasa, Arborumque syluestrium, & hortensium proprietatibus, plurimis similitudinibus apertè declaratur.

Cap. LXVII.

REligiosus debet esse similis anisso, quod est herba.

Primo, quia semẽ anisi est quãtitate minimũ, quia s. religiosus debet se per humilitatem minimum reputare: exemplo Pauli, qui dicebat: Ego sum minimus Apostolorum, qui nõ sum dignus vocari apostolus: quia persecutus sum ecclesiam Dei.

1. Cor. 15.

Secundo, quia est figura rotundum: quia, s. Religiosus debet se reddere ad modum obedientiæ prõptum. Nam corpus rotundum est motui maximè aptum, sicut patet in cælo, quod ideo factũ est sphæricum & rotundum, vt esset aptum reuolui & moueri. Matth. Dico huic, Vade, & vadit, & alio veni & venit. Sic debet Religiosus obedire suis prælatis.

Mat. 8.

Tertio, quia est sapore dulcoro. s. i. dulcedine plenum. Sic religiosus debet esse dulcis per mãsuetam & benignam cõuersationem: debet enim habere dulcem animum, id est, dulcem linguã, & dulcem vitã, vt possit de ipso laudari Deus, & dici: Præuenisti eum in benedictionibus dulcedinis.

Quarto quoque, quia est in effectu virtuosum. Nam habet virtutem calculũ frangendi, oppilationes splenis & hepatis aperiendi, dissoluendi, consumendi, & ventositates expellendi: quia, s. Religiosus debet in se frangere calculum, id est, peccati duritiem per contritionem, & oppilationes intrinsecas aperire per confessionẽ, impietatis colligationes dissoluere per satisfactionẽ, humorem carnis & luxuriæ consumere per abstinentiæ subtractionem, ventositates vanitatis expellere per sui abiectionem.

Item Religiosus debet differre à seculari, sicut rosa domestica à syluestri. Differunt enim inter se primo in foliorum multitudine; quia syluestres rosæ habent folia pauciora, sed folia hortensis sunt multa. Tanquã ergo folia rosę sũt dona & virtutes animæ, quæ plus debent abundare in Religioso, quã in seculari, vel vt folia rosæ sunt verba sacræ doctrinæ quibus affluere debet Religiosus, præcipue ille cui cõpetit prædicare

Digitized by Google

Item differunt in colore, quia folia hortensis sunt omnino rubea, vel omnino alba: sed syluestris sunt modico rubore admixta. In quo significatur, quod Religiosis cõpetit omnimoda charitas, quæ significatur in rubedine, & omnimoda puritas, quæ significatur in albedine. Vnde in vtraque debent Religiosi seculares, quouis; etiã bonos excedere.

Item differũt in odore, quia rosæ syluestres sunt minus odorifere quàm hortenses: quia Religiosi magis debent quam seculares exemplis bonorum operum redolere.

Item differunt in virtute, quia hortenses sunt in sapore quodam modo mordicãtes, & magnæ efficaciæ in medicina. Sic Religiosorum, & præcipue prædicantium ora, licet mordeant peccatorum vitia, tamen sunt eis valde medicinalia.

Item Religiosi debẽt differre à secularibus, sicut arbores hortẽses à syluestribus: syluestres enim dicuntur, quæ naicuntur in syluis, hortenses vero quæ plantantur in hortis; hortenses etiam excoluntur, syluestres vero sibi relinquũtur. Vnde dicit Arist. quod domesticæ siue hortenses, si non fuerint cultæ, fiunt vt syluestres; & è conuerso syluestres per debitam culturam fiunt vt hortenses. Et sicut ipse dicit, arbores syluestres magis fructificant, quã hortẽles, propter maiorem humoris abundantiam parum vnctuosi. Vnde etiam fructus hortẽses sunt maiores, meliores & dulciores. Dicit enim Arist. quod syluestres conferunt hortensibus, quando eis ex oppositio complantantur, quia syluestres sunt calidiores & sicciores, & ideo excitant calorẽ hortensium, & confortant.

Arist. de sec.

In hominibus ergo quasi syluestres arbores, quę sibi ipsis, id est, proprio arbitrio relinquuntur, sunt personæ seculares: Sed quasi hortenses, quæ sub cura & cultura hominum sunt plãtatæ, sunt personę Religiosæ, quæ sub cultura obedientiæ, & cura, & gubernatione sunt positæ Prælatorum. Vnde si huiusmodi hortẽses. i. religiosi non fuerint culti. i. à suis Prælatis correpti, & à suis excessibus refrenati, efficiũtur vt syluestres, id est, seculares. E contra autẽ syluestres. i. seculares, & peccatores, per culturam pœnitẽtiæ efficiuntur vt hortenses. Religiosi, & frequenter meliores quam multi ex eis, Isa. Erubesce Sidon ait mare, Grego. Quia ex actione quorundam sæcularium confunditur vita Religiosorum. Isa. 23. Grego.

Itẽ syluestres. i. seculares, quamuis faciant plures fructus. i. plures eleemosynas, vel plures filios carnales, vel plures fructus temporales, s. per lucrum diuitiarum, quam Religiosi pauperes & continentes, & non corporaliter negociantes: tamen fructus, id est, opera spiritualia hortensium, id est, Religiosorũ sunt maiores. i. maioris meriti propter obedientiam, & meliores. i. melius perfecti propter diligentiã. Cum enim sunt pauperes & expediti à curis huius mundi, possunt diligentius intẽdere operibus Dei, & sic melius facere.

Item sunt dulciores propter cõtinentiam. Et quanto aliquis plus abstrahitur à delectatione carnis, tanto plus percipit de dulcedine spiritus. Animalis enim homo non percipit ea quæ sunt spiritus Dei. In hoc etiam, quod syluestres faciunt plures fructus quam hortenses, instruimur, quod nõ debemus respicere ad operum multitudinem, sed ad operum bonitatem. 1. Co. 2.

Item syluestres, id est, seculares suo calore. i. suo tẽporali su bsidio & fa-

Digitized by Google

& fauore conferunt hortensibus, id est, prosunt ipsis religiosis, eis temporalia conferendo, & quia etiam ipsi religiosi proficiunt sibi quoad meritum, ipsos seculares ad spiritualia attrahendo.

Quo pacto fraterna facienda sit correctio, propriaque ac aliena vtilitati vacandum, porri exemplo breuiter exprimitur.

Cap. LXVIII.

SAluti & perfectioni propriæ debet homo primum intendere, deinde vtilitati & saluti alienæ. Cuius exemplum apparet in porro: quia in primo anno semen non producit, sed in secundo, quasi in primo anno intendit solum propriæ perfectioni, sed in secūdo producendo semen videtur quasi intendere aliorum propagationi. Similiter prædicator primo debet intendere sibi per profectum vitæ: deinde vtilitati aliorum per semina doctrinæ.

1.Thi.4 2.Re.17 Vnde Apost. Attende tibi, & doctrinæ. In cuius rei exemplum etiam Helias dixit mulieri viduæ: Vade, & fac mihi primum subcineritium panem, & filio tuo, deinde tibi: quia charitas hominis incipere debet à seipso. Vnde & iste ordo etiam in semine eleemosynæ est seruandus. Aug. Qui vult ordinatè eleemosynam dare à seipso incipere debet, & eam primo sibi dare: est enim eleemosyna opus misericordiæ, verissimeque dictum est, Miserere animæ tuæ placens Deo. Ideo etiam ordo in correctione seruandus est, scilicet, vt qui vult corrigere alium, prius corrigat seipsum, quia (vt dicit Gregorius.) Mundus esse debet à vitiis propriis, qui curat aliena corrigere, quo tanto perspicatius in alijs fugienda videat, quanto hæc ipse per scientiam, & vitam verius declinat: quia nequaquam pure in membris maculam considerat oculus quem pulvis grauat, & superfluas sordes tergere nō valent manus, quæ lutum tenent. Et similiter Isidor. dicit, quod non debet vitia aliena corripere, qui adhuc vitiorum cōtagionibus fuerit inuolutus. Improbum enim est arguere quidquam in alio, quod adhuc reprehendit in seipso.

Aug. in Enchi.

Ecc. 12

Greg. 6. Mor.

Isid. de sum. bo.

Christi passionis, sanguinisq; ipsius efficacia quanta sit, quaque in nobis beneficia cōferat per plurimas Balsami, carpobalsamiq; virtutes, perspicue intelligi potest.

Cap. LXIX.

SAnguis Christi assimilatur opobalsamo, id est, liquori balsami. Primò ratione origenis. Sicendum enim, quod proprie arbor tota dicitur balsamum: lignum vero carpobalsamum, semē autem & succus opobalsamum, ex eo quod ferreis vngulis cortex ligni percutitur, & per corticis vulnera quasi per cauernas egreditur. Quod totum Christo competit ratione suæ passionis, cuius liquor, id est, sanguis, per cauernas corticis, id est, per vulnera corporis, ferreis clauis impressa effluxit, Bern. Scio, quod merita mea mihi non sufficiunt, & quod mihi deest audacter vsurpo ex viscēribus Christi, qui misericordia affluunt; nec desunt foramina per quæ defluant: Patet enim arcanum cordis per foramina corporis, patent viscera misericordię Dei nostri, in quibus visitauit nos oriens ex alto.

Bern. in serm.

Item Berna. Ex consideratione remedij, periculi mei quantitatem cognosco, filius Dei iubetur occidi, vt precioso sanguinis illius balsamo meis medeatur vulneribus.

Bern.

Secundò, ratione ponderis. Nam balsamum in aqua positum, mox fundum petit, si verum & non sophisticatum fuerit. Similiter sanguis Christi, & gloriosa

Digitized by Google

eius passio posita per meditationē in aqua tribulationis nostræ, mox fundum petit, quia grauiorē se omnibus tribulationibus nostris ostendit. Et sic tribulationes nostras grauitate sui ponderis leues & tolerabiles reddit. Grego. Si passio Christi ad memoriam reuocetur, nihil est adeo durum, quod non æquo animo toleretur.

Hebr.12 Vnde Apostolus: Recogitate eū, qui talem sustinuit aduersus semetipsum à peccatoribus contradictionem, vt non fatigemini animis vestris deficientes.

Tertiò, ratione incisionis. Nam in balsamo sola exterior cortex inciditur: Lignum autem nullo modo tangitur ferro. Sic etiam in Christo sola caro incisa est & læsa ligno, diuinitate nullā passionem vel læsionem sentiente, vel suscipiente. Nota etiam, quod tēpore æstiuo cum cultello osseo rami ipsius balsami leniter inciduntur, ne lignum interius lædatur, & sub cortice inciso vitreæ ampullæ ponūtur, in quibus guttæ stillantes colliguntur. Istæ ampullæ vitreæ, sunt mentes puræ & humiles, scilicet vacuæ per humilitatem, & etiam vitreæ per puritatem, quæ recolligunt reme morando, & compatiēdo guttas sanguinis Christi, & pœnas corporis eius.

Quartò, ratione odoris, quia (secundum Plinium) omnibus odoribus præfertur balsamū. Balsamum enim illud est optimum, quod est odoriferum, ponderosissimum, semine maximum, mordens gustum, atque in ore feruidū, & colore rufum. Licet enim arbor balsami siue eius frutex, quæ nunquā crescit vltra altitudinem duorū cubitorum, sit viti similis, & in foliis sit similis rutæ, sed albioribus semper manentibus, tamen liquor rufus est. Omnia autē prædicta habet sanguis siue Christi passio. Est enim odoriferus per attractionis suauitatem. Vnde Christus dixit: Ego si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipsum. Ioan.12

Item ponderosissimus, id est, grauissimus per doloris immensitatē. Thre. Attendite si est dolor similis, sicut dolor meus. Thre.1.

Item est semine maximus per propagationis fęcūditatem: quia multi filij Dei ex sanguine Christi, tanquam fruges ex quodam semine in terram sparso, progeniti sunt. Vnde Christus assimilauit se grano frumenti in terram cadenti & morienti, quod multū frumentum affert. Ioan.12

Item debet mordere gustū animę per dolorem compassionis, & debet feruere in ore per verbum prædicationis; scilicet vt frequēter Christi passio prædicetur. Apostolus: Nos prædicamus Christum crucifixum, &c. Est enim sanguis Christi colore rufus: quia charitatis ardore, & cruciatus dolore vehementer excoctus, & est valde mirabile, quod balsamū quamuis sit rufum, tamē vestem mundam non polluit, vt dicit Isid. Sed longe amplius est mirabile, quod sanguis Christi rubeus non solum nō polluit, immo etiā immundos abluit. Apoc. Dilexit nos & lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo. Apoc.1.

Quintò, sanguis Christi assimilatur balsamo, & hoc ratione valoris, valet enim balsamū ad multa: Nam fętum mortuum educit, & hoc significat, quia sanguis, seu passio Christi, mediante pœnitentia, peccatū mortalę de conscientia extrahit. Nam pœnitentia, & cætera sacramenta in virtute passionis Christi operantur. Item balsamum mortua corpora incorrupta custodit: quia quantum dissoluit, tantum consumit. Similiter exemplum passionis Christi

Digitized by Google

Christi carnem quidem, i. carnalia vitia mortificat; sed mortificatos carne à peccatorum corruptione conseruat. Nam qui Christi
Gal. 5. sunt, carnem suam crucifixerunt cum vitiis & concupiscentiis. Itē balsamum morsibus venenosis occurrit: quia passio & crux Christi valde tentationibus dæmonū
Nu. 22. obsistit. Et ideo figurata fuit in serpente æneo, cuius aspectus à morsibus serpentum liberat.

Sanctorum virorum similitudines ac perfectiones breuiter enarrantur, quæ ex variis florum gariophylorū, palmitum, lignorumq; thurorum proprietatibus colliguntur.

Cap. LXX.

Cant. 2. SAncti viri assimilātur floribus. De quibus dicitur, Flores apparuerunt in terra nostra, i. in Ecclesia, vel in carne humana. Sunt enim ad modum florum multi odoris, in exemplis quibus alios at-
2. Cor. 2 trahunt. Apostolus: Christi bonus
Cant. 2. odor sumus. Cant. Vineæ florētes odorem dederunt, & vox, &c.

Item sunt dulcis saporis in verbis, quibus audientium mentes
Psal. 118 reficiunt. Psal. Quam dulcia fauci-
Prou. 16 bus meis. Prouer. Dulcia eloquia maiora reperiet.

Item pulchri coloris, id est, gratioli aspectus in moribus suis, & honestis, & modestis, quibus intuentium oculos alliciunt, sicut
Act. 6. dicitur de beato Stephano, quod intuentes in eum, omnes qui sedebant in concilio, viderunt faciē eius tanquam faciem Angeli.

Item sunt sicut flores maximæ virtutis, scilicet in miraculis, & signis, quæ supra naturam ostenMat. 16. dunt, sicut Christus dixit: Signa autem eos qui crediderunt hæc sequentur. In nomine meo dæmonia eijcient, &c.

Item flores campos, syluas, & hortos sua pulchritudine exornant, & vestiunt. Nam in campis lilia, & in hortis rosæ, & in syluis violæ inueniri consueuerunt. Tāquam ergo lilia agri sunt virgines, quæ in agro corporis sui virginitatis candorem & odorem Deo exhibuerunt. Tanquam vero rosę rubentes fuerunt sancti martyres, quorum vita fuit velut hortus, spina sæpe, hoc est multitudine pœnarum, & suppliciorū Christi amore circundatus, in quibus velut rosæ albescentes puritatem nituerunt, & velut rosæ rubeæ sanguine suo purpureo rutilarūt. Sed tāquam violæ syluarum fuerunt Confessores, quorum plurimi in syluis, seu eremis, Deum contemplantes, latuerunt: & omnes, velut violæ, odore bonæ vitæ redoluerunt: & per mentis humilitatē præcipuam, inclinata semper capita Deo tenuerunt, sicut viola circa florem aliquantulum incuruatur.

Item sancti viri assimilantur gariophylis, quorū illi sunt electi qui habent nigrum colorem, acutum saporem, suauem odorem, & qui manu compressi emittunt aliquem humorem. Sic viri sancti & perfecti, sunt colore nigri per apparentiæ despectionem, sapore acuti per sapientiæ cōtemplationem, odore suaues per gratiæ, vel gratam conuersationem, complexione humidi per lachrymarum emissionem. Nam compressi iniuriis plus iuuant se lachrymis quam vindictis. Vnde Ambrosius Ambr.
de se dicebat aduersus milites Gothos: Arma mea, lachrymæ meæ fuerunt

Item gariophyli, cerebrum & virtutem animalem confortant: quod faciunt sancti suis consiliis, cordis pauorem reuelant suis exemplis, & virtutem, naturæ deficientis in proximis, adiuuant suis eleemosynis vel beneficiis,

Digitized by Google

Itē sancti viri assimilantur palmitibus. Primò ratione nutritionis: quia palmites à vite nutrimentum suscipiunt. Et ideo tamdiu viuunt, & fructificant, quamdiu viti permanent vniti. Nam nutrimentum quod à vite suscipiunt solum quantum necesse est retinent: quod vero superfluit in materiam germinis, frōdis, floris, & fructus trāsmittunt. Vnde palmites à vite separati non fructus faciunt sed arescunt. Sic simili etiā modo sancti viri quādiu per gratiam, vel charitatem viti Christo.
Ioan. 14 qui dixit Ioan. Ego sum vitis vera, qui sunt vniti viuunt, & spirituales fructus faciunt: sed ab eo per peccatū separati, non faciunt fructus vitæ. i. opera vitæ æternæ
Ioan. 15 digna. Et ideo dixit ipse Christus Ioan. Ego sum vitis, vos palmites: & sicut palmes non potest ferre fructum nisi manserit in vite, sic nec vos nisi in me manseritis.

Secundò, sancti viri assimilātur palmitibus, & hoc ratione insertionis, quia surculus vnius palmitis siue vitis, inseritur in alio palmite siue vite, & fructificat in eo. Vnde docentur homines ex eadē vite facere vuas diuersi coloris, quia si dū vitis inseritur, viti fiat insertio in tribus ramis procedētibus ab vno ramo ipsius vitis, & cum vno surculo insertionis colorem rubeum apposueris, & cum alio album, & cum tertio colorē croceum, vel etiam alium, singuli palmites ex prædictis ramis procedentes, tales vuas facient, quales appositi sunt colores. Et similiter etiā posset fieri in aliis plātis suo modo. Sicut autem palmites, vel rami vitis inuicem incorporantur per insertionem, ita fideles Christi debent inuicem vniri, incorporari per charitatis dilectionem. Et tunc vnusquisque facit vuas diuersorum colorum, quia scilicet participabit merita singulorum. Psal. Particeps ego sum omnium timentium te & custodientium mandata. Ps. 118.

Tertiò, sancti viri assimilantur palmitibus ratione protectionis: quia palmites pampinis vestiuntur, quorū subsidio ab ardore & frigiditate defenduntur. Hi pampini, sunt virtutes, quę nos defendunt, & à calore prosperitatis, & à frigore aduersitatis. Nam in prosperitate ardet luxuria, & gula; in aduersitate vero frigescit inuidia, & accidia. Sed à luxuria protegit pāpinus continentiæ, à gula pampinus abstinentiæ, ab inuidia pampinus charitatis, ab accidia pampinus spei, quia spes premij multum solicitat, & confortat. Sed nota, quod quilibet pāpinus (vt dicit Ambr.) est alicubi intercisus, vt solis calorem ad maturitatem fructus admittat. Et similiter quælibet virtus ad hoc, vt eius fructus sit completus, id est, vt faciat meritorium opus, oportet, quod admittat calorem solis, id est, amorē charitatis, sine qua nullum opus esset meritorium, & nulla virtus perfecta. Ambr.

Quartò, sancti viri assimilantur palmitibus ratione colligationis. Nam palmites vitis quidam de se vincula emittunt, quorum adminiculo turbinibus ventisque resistunt, & suos fructus melius sustinere possunt. Multum enim à principio sunt graciles illi, & ideo huiusmodi retinaculis indigent quousque fiant solis beneficio fortiores. Similiter etiam illi qui sunt imbecilliores, & imperitiores, vel minores in via Dei, debent se maioribus atque peritioribus quibusdam obedientiæ, vel familiaritatis, & disciplinæ vinculis obligare & coniungere, vt sustententur ab eis, & eorum exemplo, consilio, & auxilio protegentur à turbinibus tribulationum, & ventis tētationum, quousque

Digitized by Google

quousque diuinæ gratiæ beneficio ipsi efficiantur perfecti.

Quinto, sancti viri assimilantur palmitibus ratione putationis, videlicet, quia palmites singulis annis volunt putari, & magis fructificant, & si diu putati non fuerint, degenerant, & in labruscæ speciem se commutant. Et similiter homines qui volunt proficere, & in meritis dilatari, nec degenerare à iustis, ne efficiantur peccatores, debent cogitatus & actus suos sæpe cũ gladio linguæ per confessionem putare, & pronũciare; sed saltem semel singulis annis tenetur homo confiteri, ex præcepto ecclesię, & debet putare vineam cõscientiæ, siue vitæ suæ. Ioan. Omnem palmitem qui Ioan. 15 fert fructũ, purgabit eum, vt fructum plus afferat.

Item sancti viri sunt similes lignis thyinis.

Primo, quia talia ligna sunt spinosa, & albæ spinæ simillima. Similiter etiam viri sunt in hac vita spinosi, id est, compunctionibus & afflictionibus pleni; cum spinis tamen, id est, afflictionibus carnis, habent albedinem innocentiæ, & puritatem mentis.

Secundo, sancti viri assimilãtur lignis thyinis, quia ligna thyina sunt imputribilia, quia vt quidam dicunt, nec in igne comburũtur, nec in aqua resoluuntur. Sic sancti viri sunt per constantiã solidi, quod nec igne aduersitatis vruntur, nec aqua voluptatis resol- Psal. 65. uuntur. Psalm. Transiuimus per ignem & aquam.

Tertio, sancti viri sunt similes lignis thyinis. Quia talia ligna sunt specularia, sunt. n. valde fulgentiæ & ad modum speculi polita, siue ad modũ vnguis. Vnde in eis resultant imagines sicut in vngue. Similiter sancti habẽt se per modum speculi. In quorum vita velut in quodã speculo quilibet cõspicere potest vitã suã, vel quam sit fœda si ab ea dissentiat, vel quam sit pulchra si in ea conueniat. Ex his autem verus Salomõ Christus, fecit in domo ecclesiæ gradus; quia ex eorum exemplis cõspicimus qualiter ad vitã æternam scandere debeamus. Fecit etiam ex his fulcra, id est, sedilia, quia ex eorum quoquevirtutibus colligere possumus quales nos esse oportet, vt in nobis velut in suis sedibus resideat Deus.

Sapientis veraque sapientiæ vis, ac sacræ scripturæ dignitas quanta existat, per plurima Amomi, Buxi, & dicis Hebenique exemplo scite declarantur. Cap. LXXI.

SApientia assimilatur amomo, de quo fit mentio in Apo. Cinamomum, & amomũ, & odoramentorũ, &c. Amomũ est herba nascens in Syria, cui sapiẽtia assimilatur. Primo, propter odorum varietatẽ. Est enim herba odorifera, habẽs odorẽ sicut cinamomũ. Itẽ est colore subrufa; habens folia coniuncta, & semina copiosa, & albũ florem, vt viola, sicut dicit Dios. Similiter sapientia est odorifera, quia generat honestatẽ, & colore subrufa, quia inflammat charitatem, & habet folia, i. verba cõiuncta in quantũ suadet vnitatẽ, & in semine copiosa per verborũ affabilitatem, vel affluibilitatem. Nã semen est verbum Dei, quo sapiens affluit. Item habet florem albũ per cõtemplationis puritatem, quia quasi albi flores sunt puræ meditationes. Apo. 18

Secundo, sapientia assimilatur amomo, propter proprietatũ eligibilitatem; quia illud amomum est eligendũ, quod est recens, longũ, albũ, semine plenũ super virgas purpureas expansũ; maxime odoriferũ, & ponderosum. Vnde propter omnes istas conditiones doctrina sapientiæ, i. sacræ Scripturæ, est inter doctrinas maximè eligen-

Digitized by Google

eligenda Nam ipsa est semper recens propter expositionum noui tatem, ipsa longissima per tempo ris diuturnitatem; ipsa enim cœ-
Auguſt. pit tradi, (vt dicit Augu.) ab exordio generis humani, & durabit vsque ad finem. Et ideo ipsa de se
Eccl.24 dicit: Ab initio, & ante secula creata sum, & vsque ad futurum seculum non desinam.

Itē ipsa est alba propter sermonis puritatem, in qua nulla includitur obumbratio, vel permixtio falsitatis; semine plena propter verborum fœcunditatem. Nam verba Dei quæ in ipsa continentur, quasi quædam semina sunt quibus filii spirituales in fide Christi generantur. Iacob. Vo-
Iacob. 1 luntariè enim genuit nos verbo veritatis. Item est super virgas purpureas, id est, super mētes doctorum, & martyrum expansa: Ipsi enim fuerunt virgæ propter trāsgressorum correptionem, propter errantium directionem, propter debilium sustētationem Fuerunt etiam purpurei per amoris inflāmationem, per sanguinis effusionem, vel propter regiminis prælationem: nam purpureus quidem color, est regalis color. Item odorifera propter honestatem: Honestas enim assimilatur odori propter attractionem; quia honestum est, quod sua virtute non trahit, vt dicit Tullius. De sapientia di-
Sap. 7. citur: Venerunt mihi omnia bona pariter cum illa, & innumerabilis honestas per manus illius. Item ipsa est ponderosa per sententia-
Isa. 33. rum grauitatem, Isa. Verba legis ponderans.

Tertiò, propter virtutis multiplicitatem. Habet enim amomū multas virtutes, videlicet scorpionum ictibus resistendi, oculos fouendi, & dolorem intestinorum sedandi. Sic sapientia ictibus scorpionum, id est, deceptionibus obuiat hæreticorum, oculos mentis illuminando confortat, & in doloribus consolatur, & lætificat.

Itē sapientia assimilatur buxo.

Primò, propter substantiæ soliditatem. Est enim arbor hæc solidæ subst̄tiæ, & compactæ, & humiditatis viscosæ, propter quod lignū est ponderosum, & in aqua positum mox petit fundum, quia poros apertos non habet in quibus subintret aër: propter hoc super aquam natare non potest. Similiter sapientia vera & spiritualis, reddit hominem solidum, id est, patientem in aduersis, & cōpactum, id est, cōstantem in periculis, & humidū, id est, abundantem in lachrymis Nam cor sapiē- Eccl. 7.
tis vbi tristitia. Item viscosum in amicitiis. Nam viscus illud quod & adhæret, non tantum capit, sed & tenet. Quia scilicet homo sapiens tenax, id est, firmus est in amicitia quam accipit. Item facit ponderosum in verbis. Eccl. Ver- Eccl. 21.
ba sapientum statera non pōderabuntur.

Item profundum in scripturis. Nam petere aquæ fundū, est penetrare profunditatem scripturæ, secundum illud: Profunda fluuio- Iob 8.
rum scrutatus est, & abscondita produxit in lucem.

Secundò, propter materiæ lenitatem. Nam tabula buxea propter lenitatem materiæ, optime politur & tergitur. Et illud verè competit sapienti habere mentem politam & tersam ab omni vitio & macula. Vnde Greg. Nazianzenus Greg.
dicit, quod prima sapientia est Naz.
vita laudabilis, & apud Deum pura mens, per quam puri puro ungunturr, & sanctè sociātur.

Tertio, propter viroris continuitatem, quia buxus habet folia semper virentia & dicitur hæc buxus arbor, & hoc buxum pro ligno, vnde quidam dixit. Hæc

buxus

buxus crescit, hoc buxum crescere nescit. Folia igitur eius non de leui causa cadunt, sed dum vnum cadit alterum crescit. Et ideo buxus semper virens est, & quia color viridis est, maximè gratus oculis. Quod buxus habet folia semper virentia significat, quòd homo sapiens semper habet verba grata & amabilia. Eccl. Sapiens in verbis amabilem se facit. Eccl. 20.

Itè sapientia assimilatur radici. Nam radix licet sit visu hispida, tamen est mollis in substantia. Sic sapiens quamuis exterius ostendat se hispidum & rigidum; tamè corde est benignus & mollis. Sap. Benignus enim est spiritus sapientiæ. Sap. 1.

Item radix est porosa; pori autem sunt subtilissima corporis foramina, siue viæ. Vnde in hoc signat multas & subtiles vias, quibus sapiens in bonis agendis, vel malis amouendis siue impediendis abūdat; Item quod incedit tortuosè, nunc exit versus latus vnum, nūc in latus oppositum, quod etiam sapiens facit, siue in iudicio, dum merita personarum, seu partium discutit, vel in seipso, dum vtrunque oppositū attendit. Nam in die bonorū nō immemor est malorum, & econuerso; & sic vtrūque latus ad modum rei tortuosæ vnum tenendo, & aliud considerando occupat, & tangit.

Item sapiens verus assimilatur hæbeno, quod est lignum æthiopicum, colore nigrum, tactu lene & planum, durum & ponderosum. Vnde propter compactionē pororum, in aqua positum mox fundum petit, vt dicit Philosophus: & tamen si igni appositum fuerit ipsum rapit, & suauem de se odorem, & fumum emittit. Si militer homo vere & secundum Deum sapiens, est coloris nigri, id est, apparentia despectus per humilitatem; Non enim homo sapiens est sui ostentatiuus. Vnde Grego. Nazianzenus dixit: Hoc ipsum philosophatus sum, ne philosophari viderer, sciēs quod velle videri sapientem, hoc est, omnino non esse sapientem. Aristi. li. de veg. Grego. Nazia.

Item est tactu planus, id est, manſuetus per cōuersationis lenitatem; durus per iustitiæ seueritatem, ponderosus per prudentiæ maturitatem. Fundi aquæ, id est, scripturæ, vel sapientiæ (vt ita dicam) est petitiuus per intelligētiæ profunditatē. Ignè inflammabilis per charitatis feruiditatem, boni odoris emissiuus per boni exempli suauitatē; nā Christi bonus odor sumus, vt inquit Apostolus. 2. Co. 2.

Illius herbæ ortus & virtutes, quæ fumus terræ vocatur recoluntur, ex cuius similitudinibus scientia humana vis, & delectatio declaratur.

Cap. LXXII.

SCientia humana assimilatur illi herbæ, quæ dicitur fumus terræ. Quod patet primo ipsius generatione; propterea enim sic dicitur, quia est generata ex quadā fumositate grossa, resoluta à terra. Quasi autē fumositas à terra resoluta, est sensitiua cognitio per abstractionem à materia, & ex hac fumositate generatur hæc herba, scilicet ex sensitiua cognitione, scientia intellectiua. Vn- Aristo. 1. de Philosophus dicit, quod omnis nostra cognitio oritur à sensu: Nihil enim, secundū eū, est in intellectu, quod prius non fuerit in sensu, licèt alio modo sit in sensu, & alio modo in intellectu. Phy. 1. post.

Secundo patet ex comparatione, quia hæc herba est tanto melior quanto viridior. Vnde dum siccatur, nullius valoris efficitur. Sic est in scientiis; nā herba quāto est viridior, tanto magis delectat aspectum; vnde illa scientia est vt herba viridior, quæ magis delectat

Digitized by Google

delectat intellectum: talis scientia est cæteris melior, sicut scientia
Arist. de partib. animi. diuina, vt Philosophus dicit, quod licet de diuinis possumus minus scire quam de aliis rebus, tamen illud modicum delectabilius est, quam omnium aliorũ cognitio, quæ apud nos sunt. Item herba est tanto viridior, quanto humorosior, & illa scientia est viridior, quæ est humorosior, id est affectuosior. In quo omnes alias scientias excedit scientia Theologica, quia maxime effectiua, id est, ad amorem & affectum boni inflãmatiua. Hiere. Nonne verba mea quasi ignis.

Tertio, patet ex purgatione, quia hæc herba purgat melancholiam. Est enim calida in primo gradu. Sic scientiæ studium releuat tristitiæ tædiũ, quod melancholiã, i. accidiam fugat, sed præcipue hoc facit Scriptura, quæ maximè in
1. Mach. 12. tristitiis consolatur. Vnde Mach. Habentes solatio libros sanctos.

Quarto, patet ex inflatione, quia hęc herba est inflatiua, & ventositatis generatiua, vnde cum anisо, vel fœniculo est miscẽda. Sic scientia est occasio inflationis superbiæ, dicente Apostolo: Sciẽtia in-
2. Cor. 8 flat; & ventositatis vanæ gloriæ, nisi cum anisо vel fęniculo, i. Dei timore ventũ vanitatis expellente
Greg. Naz. misceatur. Vnde Greg. Naz. dicit, quod scientiæ desiderium, & inquisitio quæstionum, nisi timor Dei præcesserit, effrenatos animos in præceps ducit.

Ipsius sacræ Scripturæ præstantia, atque vtilitas ex multis sagi, nucisq; ac Auellanæ similitudinibus pulcherrimè aperitur.

Cap. LXXIII.

SCriptura sacra nutrit nos, in verbis, & ædificat in exẽplis, & purificat in memoriis. Vnde ipsa assimilatur fago, cuius glãdes sunt esterius triangulę, leni cortici incluſæ, & sunt dulces, & nutribiles, vnde de eis homines antiquitus viuebant. Sic sacræ Scripturę verba sunt triangularia, in quantum instruũt nos de fide beatissimæ Trinitatis, vel in quantum nos de tribus virtutibus Theologicis informant, vel quia continet sub litera triplicẽ sensum, mysticũ scilicet, anagogicũ, allegoricũ, & tropologicũ, siue moralẽ. Et sunt spirituales sacræ Scripturæ intelligentiæ sub leni cortice, i. sub facili litera incluſę, & sunt dulces valde, secũdum illud Psal. Quam dulcia fau- Ps. 118
cibus meis eloquia tua, super mel ori meo. Et sunt spiritus nutritiuæ, id est, spirituales vitæ conseruatiuæ. Mat. Non in solo pane vi- Mat. 4.
ut homo, sed in omni verbo quod procedit ab ore Dei. Vnde Moyses in monte quadraginta diebus cũ isto solo cibo permansit, scilicet allocutionis diuinæ, sine aliquo corporali cibo, & similiter alii antiqui patres hoc cibo spirituali aliti sunt.

Item fagus est arbor ædificiis & afferibus valde apta. Sic ex sacra scriptura trahuntur asseres, scilicet sanctorum Patrum exempla, ex quibus construuntur spiritualium virtutum optima ædificia.

Item fagus est arbor, cuius substantia pura à vermibus non corrosa est, atti vitreæ valde necessaria, quia ex eius cineribus cum aliis adiũctis vitrũ maxime fit. Cinis autem fagi est memoria mortis, ad quam nos sacra Scriptura inducit, & ex hoc fit vitrum puritatis. Et huiusmodi memoria hominẽ à peccatorum sordibus præseruat, secundum illud Eccl. Me- Eccl. 7.
morare nouissima tua, & in æternum non peccabis.

Item sacræ Scripturæ doctrina assimilatur nuci. Quia fructus nu- Isid.
cis (vt dicit Isido.) tantam vim habet, vt missus inter fungos, & cibos venenosos, quicquid in eis est

Digitized by Google

est virulentum, effundat, rapiat, & extinguat. Sic sacra scriptura, quicquid est virulētum vel noxiū in humanis disciplinis siue scientiis, corrigit & condemnat. Vnde de ipsa sacra scriptura dicit Augu. quod quicquid homo didicerit, si noxium est, ibi damnatur: si vtile, ibi inuenitur.

Aug. de Doctr. Christ. 2. li.

Itē scriptura assimilatur auellanę.

Primò, ratione cōmunitatis, quia (sicut dicit Isidor.) ex eo quod in publico loco quasi in sylua oritur, & ab omnibus euellitur, ideo auellana vocatur. Similiter sacra scriptura ita publice, & cōmuniter docetur vt ab omnibus participari, & haberi possit. Vnde præcipuus eius auctor & doctor Christus, discipulis suis præcepit: Prædicate euangeliū omni creaturæ.

Mat. 16

Secundò ratione difficultatis, & etiam vtilitatis. Quia auellanæ sunt quidem ad dirigēdum duræ, sed si sunt bene digestæ, multum sunt nutritiuæ. Similiter sentētiæ mysticæ sacræ scripturæ licet sint ad dirigendū duræ, i. difficiles, tamē bene intellectæ, vel expositæ, sunt spiritus mirabiliter nutritiuæ: propter quod dixit Dominus, vt supra allegatum est, quod non in solo pane viuit homo, &c.

Mat. 4.

Tertiò ratione obseruabilitatis, quia auellanæ si cū exteriori pellicula fuerint māducatæ, sunt nociuæ, quia multæ inflationis sunt generatiuæ, & ideo sunt à pelliculā spoliandæ. Sic quædam sunt in sacra scriptura, quæ si secundū exteriorē pelliculā, id est, secundū literam fuerint obseruata, nō prodessent obseruantibus, sed plurimum nocerent, sicut cæremonialia, & figuralia veteris legis, quæ non licet ad literam obseruare, quia iam eorum veritas quam figurabant, impleta est per Christū. Vnde & Apostolus dicit: Obseruandæ sunt non litera, sed spiritu; quia litera occidit, spiritus autem viuificat, & ideo detrahenda, & abijcienda est ab huiusmodi exterior pellicula, i. sensus literæ exterior, & accipiendus est sensus mysticus interior.

2. Cor. 3

Per ipsius oleastri exemplum, quantū sanctorum virorum societas prosit peccatoribus, breui explanatur.

Cap. LXXIII.

SOcietas sanctorū virorū multū quādoq; prodest homini peccatori. Cuius exemplum apparet in oleastro, qui est syluestris olea, sic dicta, eo quod oleæ sit similliima, licet eius folia magis lata, & est arbor inculta, sterilis, & amara. Sed si ramus eius oliuæ insertus fuerit, vim mutat radicis, & in propriā suā conuertit qualitatem. Quasi autem oleaster homo peccator est, qui licet in natura, siue in hypocrisis figura sit similis viro iusto, nō tamē in vita vel anima, quia est incultus per verā pœnitētiā, & sterilis ad opera meritoria, & amarus in cōscientia. Si tamē inseratur oliuæ, id est, si sancto viro societur, mutabitur vis radicis, i. affectus cordis, & conuerteturverbis, & exemplis illius, & trahetur ad vitam consimilem. Apost. Tu autem cum oleaster esses, insertus es in illis. &c. Senec. Nulla res magis animos induit honestos, & in prauum inclinabiles reuocat ad rectum, quam bonorum virorum conuersatio: Paulatim enim descendit, & vim præceptorum obtinet frequenter aspici, frequenter audiri.

Rom. 11

Sen. in epi.

Homo spiritualis vt ociū fugiat quid efficere debeat, exemplo ficus Ægyptiacæ demonstratur.

Cap. LXXV.

SPiritualis homo non debet vacare ocio, sed vno bono opere completo debet ad aliud se parare: cuius exēplum apparet in ficu & præcipue Ægyptiaca. Est enim ficus

Digitized by Google

ficus illa arbor quæ per singulos annos fructum facit, & vno matureſcente ſtatim oritur alter: vnde ficus eſt dicta à fœcunditate. Sic quædam ſunt opera quæ homo ex neceſſitate præcepti per ſingulos annos facere tenetur: quædam quidem ſaltem ſemel omni anno, ſicut cõfiteri in Quadrageſima, & cõmunicare in Paſcha. Hoc enim eſt præceptum eccleſiæ: & ſi pluries hoc fecerit aliquis, melius faceret, quamuis ex præcepto non teneatur. Quædam vero tenetur quis facere pluries in anno, ſicut ieiunare, & ſeruare ieiunia ab eccleſia inſtituta, quæ in anno pluries occurrunt ſicut Quandrageſima, & quorundam Sãctorum ſiue feſtiuitatum vigiliæ, & ieiunia Quatuor temporum, quæ quater in anno occurrunt. Quædã alia ſunt quæ homo debet facere quotidie, vt eleemoſynæ & orationes, & huiuſmodi. Et in talibus vno bono opere facto & cõpleto, ſtatim deberet homo cogitare de alio faciendo, quia in via Dei non progredi, regredi eſt, vt dicit Bern. & Apoſto. fructificantes, & creſcentes in ſcientia Dei.

Bern. ſol. 1.

Tactus & oſcula quando peccatum in animum cauſent, breuiter exprimitur.

Cap. LXXVI

TActus laſciui, & diſſoluti cõcupiſcentiã excitant, & inflammant. Vnde aſsimilantur vrtice, quæ cum ſit naturæ igneæ & feruidæ, eſt ſe tangentium vritiua. Talis ergo eſt caro humana, quæ ſemper ſecum portat ignem concupiſcentiæ; Vnde non ſine periculo tangitur: propter quod (vt refert Gregor.) dixit quidam ſanctus homo infirmus & quaſi iu extremo poſitus, mulieri ipſum tangenti: Mulier tolle paleum, quia adhuc igniculus viuit. Et nota, quod dicũt doctores, quod licet tactus & oſculà, amplexus & huiuſmodi poſſint bono animo fieri, & ſiue peccato, ſcilicet propter conſuetudinem patriæ, vel propter aliquam neceſſitatem, aut rationabilem cauſam, tamen quando fiunt ex libidine, id eſt, propter delectationem carnis, ſunt peccata mortalia. Quia non ſolum cõſenſus in actum luxuriæ illicitum, vel cuiuſcunq; alterius peccati mortalis, eſt mortale peccatum; ſed etiam cõſenſus in delectationem ipſius peccati mortalis, eſt mortale peccatum. Eccl. Qui tetigerit picem, coinquinabitur ab ea Hæc enim pix eſt caro mulieris inflammabilis, & inflammans.

Greg. in dial.

Eccl.

Quanta Dei timor nobis dona elargiatur, ex virtutibus fœniculi rectiſſime edisitur.

Cap. LXXVII.

TImor Dei aſsimilatur fœniculo.

Primò propter virtutem appertiuam, quia fœniculus (vt dicit Plat.) habet virtutem diuretícam & apertiuam. Similiter timor Dei aperit viam amori. Vnde dicit Auguſt. quod timor introducit amorẽ, ſicut cera in corium calificis introducit filum.

Auguſt.

Secundo, quia habet virtutem incisiuam, ſcilicet ex ſubtilitate ſubſtantiæ ſuæ, & ſuis qualitatibus. Similiter timor Dei incidit vinculum affectus amoris mundi. Nam ſicut Io. Caſsianus dicit; De timore Dei naſcitur compunctio ſalutaris, & de compunctione cordis abrenunciatio, id eſt, nuditas, & contemptus omnium facultatum.

Io. Caſ. de inſ. mon.

Tertiò, propter virtutem renouatiuam, quia fœniculi guſtu (vt fertur) ſerpentes omnem ſenectutem deponunt. Sic homo Dei timore compunctus, ſenectutem non tẽporis, ſed peccati per confeſsionem.

Digitized by Google

fessionē annuatim deponit. Quia saltem semel in anno (vt supra dictum fuit) tenetur homo ex
Eccl.1. præcepto Ecclesiæ confiteri, Ecclesiasti. Timor Domini expellit peccatum.

Quarto, propter virtutem illuminatiuam, quia etiam fœniculi gustu ipsi serpentes caliginē oculorum detergūt, vt Plinius dicit.
Plin. Vnde & hominum intellectum, & caliginem oculorum dicunt ex eo maxime releuari, & ideo ex eius succo fit collyrium oculis valde aptū. Similiter timor Domini oculos mentis purificat, & caliginem superbiæ fugat, & lumine vero sapientiæ mentem illustrat, & ideo dicitur Iob, q timor
Iob.28. Domini ipsa est sapientia.

Quinto, propter virtutem defensiuā. Quia semen fœniculi cū vino potatum, valet contra morsus serpentū, & contra ictus scorpionum, & radix eius cocta cum vino, canis morsum sedat. Hæc.n. omnia operatur fœniculus hortensis, & adhuc fortius operatur fœniculus agrestis. Similiter timor Dei, & præcipue agrestis.i. fortis, resistit morsibus serpentū, id est, tentationibus diabolicis.

Item Mibus Scorpionum.i.motibus carnalium tentationū, quæ ante delectant, & retro cruciant; sicut scorpio ante palpando incedit, sed retro cauda ferit, vt dicit Grego. Item morsibus canis, id est, tentationibus mundi blandientis, vel persequentis. Quia canis aliquibus cauda blanditur, aliquibus vero latrat & eos mor-
Grego. sibus lædere molitur. Vnde Greg. dicit, quod in via Dei timor fortitudinem gignit, scilicet contra carnem, diabolum, & mundum.

Tribulationes in hoc mundo iustis magnas afferre vtilitates, ex plerisque chelidoniæ, ficus Aegyptiacæ, lactucæ, radicis, rānig, & ruta virtutibus, eruditis exemplis edocetur.

Cap. LXXVIII.

TRibulatio assimilatur chelidoniæ, quæ est herba cuius succo oculi hirundinum fœtorum læsi ad statum pristinum reuertuntur, vt Isid. & Plinius dicunt. Similiter (vt dicit Greg.) oculos quos culpa claudit, pœna aperit.

Item tribulatio nō nocet se humilianti, sed potius eum exaltat. Cuius exemplum apparet in ficu Aegyptiaca, cuius lignū in aqua missum contra naturam aliarum ficuum mox fundi petit, & postquam fuerit aqua plenum, vnde magis debet esse ponderosum, tunc redit ad summum, vt dicit Augu. Similiter homo positus in
August. aqua tribulationis, si fundum petierit, id est, si profundè se humiliauerit, restituetur ad summum gradum, & etiam interdum talis exaltatur ad summum. Vnde de Christo dicitur Philip. quod hu-
Phil.2. miliauit seipsum, factus obediens patri vsque ad mortem, mortem autē Crucis, propter quod Deus exaltauit illum.

Item, quod tribulationis flagellum aperiat oculos cordis (vt iam est supra dictum) eo quod tollat cæcitatem inductam per peccatū, patet etiā per lactucæ (quæ à quibusdam herarchea dicitur) similitudinē & exemplū. Huiusmodi enim lactucæ folia sunt breuia & rotunda, cuius succum accipitres herbam scalpendo extrahunt, & tangentes eos oculos, cæcitatem discutiunt cum senescunt.

Succus ergo lactucæ talis est acerbitas tribulationis, quæ scilicet cæcitatem accipitrum, id est, hominū peccatorum, & præcipue tyrannorum fugat. Vnde tribulatio figurata est in illo pisce. Tob
Tob.6. cuius fel. i. amatitudo valet ad
Apoc.3. inungendos oculos. Apoc. Collyrio, id est, tribulationis asperitate, inunge oculos tuos vt videas.

Item amaritudo tribulationis

causat dulcedinem cõsolationis; cuius exemplum apparet in radice; quia quandoque amara radix dulcẽ fructum producit, sicut in vite & oliua natura ostendit, in quibus & consimilibus amaritudo radicalis humotis digeritur, & dulcescit beneficio aëris & caloris cælestis, materiam penetrantis. Sic dolor cordis, vel tribulationis, beneficio aeris circunstantis, id est, alicuius boni viri, vel Angeli assistentis, & beneficio gratiæ cœlestis animum per ipsam tribulationẽ purgantis, vertitur in magnam dulcedinem cõsolationis. Psal. Secundum multitudinem dolorum in corde meo; consolationes tuæ lætificauerunt animam meam. Psal. 93.

Item tribulatio assimilatur rãno quæ licet sit arbor multæ amaritudinis, & in radice, & in foliis, & in ramis, multum tamen est medicinalis. Nam ex succo radicis medicamentũ fit, oculos claros reddens, semen etiam fecundinas ex vtero trahit. Sic tribulatio, licet sit amara, & in radice cordis ad considerandum, & in foliis, id est, in verbis ad audiendum, & in ramis, i. factis ad tolerandum; tamen medicinalis est contra peccata, & præcipue, quia oculos cordis clarificat, vt supra dictum est: quod præcipue radix rãni facit, id est, cõsideratio causæ ipsius tribulationis, scilicet, quod aliquis consideret & reputet se pati propter peccata sua manifesta & occulta.

Item deuotio mẽtis secũdinas, i. delectationes & concupiscẽtias voluptatum educit; quia malitia vnius horæ obliuionem facit luxuriæ, vt dicitur Eccl.

Item tribulatio humiliter portata, assimilatur ratæ: primo, quia ruta habet vim purgatiuam: purgat enim immunditiã matricis, & inde fœtum mortuum educit. Sic tribulatio dum hominem ad pœnitentiam humiliat, immunditiã mentis purificat, & inde virtute pœnitẽtiæ mortale peccatũ euacuat. Vnde Aug. super Psal. dicit, quòd flagellum tribulationis excitat torpentem, humiliat superbientem, purgat pœnitentem, & coronat innocentem. Eccl. 11. August. super Psal.

Secundo, quia ruta habet virtutẽ illuminatiuã, s. quia ruta cruda cõmesta visum acuit. Sic etiam tribulatio acuit visum mentis, quia intellectũ tribuit. Isa. Tãtũmodo vexatio dabit intellectum. Isa. 27.

Tertio, quia ruta habet viui mortificatiua: debent enim mulieres grauidæ ab esu rutæ abstinere, quia fœtũ occidit in vẽtre. Quasi autem fœtus in ventre, est peccatum conceptum, quod tribulationis vis pœnitus extinguit. Eccle Ignem ardentem, id est, incentiuũ peccãdi extinguit aqua, scilicet tribulationis.

Quarto, quia ruta habet vim serpentũ & bufonum expulsiuã, vnde debet plãtari in hortis, quia ab eis omne venenosũ depellit, & debet iuxta saluiã plãtari, quia eã serpẽtes diligunt, & bufones: per saluiã ergo calidam & humidam appetitũ intellige sensitiuũ, qui sensualitas nominatur. Serpẽtes autẽ sũt motus inordinati, & passiones virtutis irascibilis; bufones verò sunt passiones concupiscibiles, & hæc omnia in saluia fouentur, quia omnes huiusmodi motus in sensualitate nutriũtur. Sed hæc omnia reprimit ruta, id est, tribulatio humiliter portata. Nam bufones, id est, concupiscibiles passiones, puta gaudiũ, delectationem, & huiusmodi, extinguit vis tribulationis. Sed serpẽtes, id est, motus irascibilis, puta odium, iram, & huiusmodi, reprimit vis patientiæ & humilitatis. Mat. Serpẽtes tollent, & si mortiferũ quid biberint nõ eis nocebit. Mat. 16.

Verbi

Digitized by Google

Verbis Dei perfectiones, hic per varias ipsius seminis similitudines exponuntur.

Cap. LXXIX.

VErbum Dei assimilatur semini, secundum illud Luc. Semen est verbum Dei. Luc. 8.

Primò, propter virtutē attractiuam: quia sicut semen attrahit ad se humorem terræ, ita verbū Dei attrahit affectionem animæ. Et sic attrahebatur Dauid dicens: Quā dulcia faucib. meis eloquia tua. Et Petrus dicens: Domine ad quem ibimus? verba vitæ æternæ habes. Ps. 118. Io. 16.

Secundò, propter virtutem mūdificatiuam: Propter semen enim terra mundatur, & ipsum etiam terrā mundat trahendo ad se humorem, qui alias in malas herbas conuerteretur. Similiter etiā verbum Dei mundat & purgat animā. Hebr. Verbo virtutis suæ purgationem faciens. Ioan. Vos iam mundi estis propter sermonē, &c. Hebr. 1. Ioan. 15

Tertiò, propter virtutē assimilatiuam: quia nō ex quolibet semine quodlibet generatur, sed ex simili semine (vt dicit Phi.) sicut ex tritico triticū, & ex hordeo hordeū, & sic de aliis. Vnde quia verbum Dei, semē Dei est, ideo facit homines similes Deo. Ioan. Illos dixit deos, ad quos sermo Dei factus est: Quartò, propter virtutum germinatiuā. Isa. Sicut hortus semen suū germinat. Sic generatio & natiuitas spiritualis habet fieri per verbum Dei. Vnde Pet. Renati non ex semine corruptibili, sed incorruptibili per verbum Dei. Arist. 1. Phi. Ioan. 10 Isa. 61. 1. Pet. 1.

Quintò, propter virtutem promotiuam: quia illud quod ex semine gignitur paulatim, & ex virtute quę est in semine sēper perficitur & augetur. Matth. Germinet semē, & increscat. Vltro enim terra fructificat, primū herbā, deinde spicā, deinde plenū fructū in spica. Semē est verbū Dei, fructificat herbā in incipientibus, spicam in proficientibus, plenum fructū in perfectis siue perseuerantibus. Matt. 14

Sextò, propter virtutē multiplicatiuā: quia ex vno grano seminis multa generātur. Apost. Multiplicabit semen vestrum. Et similiter verbum Dei, secundū illud Matt. Audiunt verbum, & suscipiunt, & fructificant, vnum trigintā, aliud sexaginta, & vnum centesimum. 2. Cor. 9 Matt. 14

Virginitas quantum cæteris præstet virtutibus, ipsiq; Deo grata existat ac præmietur, quamplurimis cedri, hordei, Rosæ, Violæ, & tandem Liliī exemplis sacræq; scripturæ auctoritatibus sit perspicuum.

Cap. LXXX.

VIrginitas assimilatur cedro: Primò, quia cedrus est arbor gratissimi viroris, est enim aspectu pulchra sēper tenens viridia folia. Est autē continentia carnis quasi quidam viror arboris. Gratus autē est Deo viror cōtinētiæ cōiugalis, gratior autē continētiæ vidualis, sed gratiosissimus est ei viror cōtinentiæ virginalis. Eccl. Gratiam & speciem desiderabit oculus, & super hæc virides sationes. Desiderabile est oculis Dei videre gratiam continentiæ coniugalis, & speciem pudicitiæ vidualis, sed super hæc virides sationes, id est, sacratissimas virgines. Eccl. 40

Secundò ratione iucundissimæ odoris: Odor enim cedri serpētes fugat, & homines recreat. Odor autem virginitatis dæmones fugat, & angelos delectat, quia virginitas cognata est angelis, prout Hieron. dicit.

Tertiò, ratione efficacissimi vigoris, quia tāti vigoris est cedrus, vt nunquā à tinea vel aliquo alio verme corrodatur. Vnde & huius arboris gūma, quæ dicitur cedra, est ad librorum conseruationem summe necessaria: quia libri ex ea liniti,

Digitized by Google

liniti, nec à tineis rodantur, nec tempore senescunt. Corpora etiã mortua in ligno cedrino reposita, & eius lachrymis perunctа, ab omni putredine præseruantur. Quasi autem tineæ in panno, vel vermis in ligno, est concupiscẽtia in carne, à cuius corrosione, i. corruptione virginitas perpetuo se præseruat. Vnde Augusᵗ. dicit, quod virginitas est in carne corruptibili perpetua incorruptionis meditatio. Nec perditur senio virginitas in corpore sicut vires corporis perduntur. Corpora autem mortificata per abstinentiam melius in cedro, id est, virginitate incorrupta seruantur. Augusᵗ.

Quartò, ratione suauissimi saporis: habet enim cedrus in suo fructu triplicem saporem. Nam in medio circa grana eius pomũ est acetosum, in superficie vero circa corticem est dulce, in medio vero medullæ, est temperatum inter vtrumque saporem, quasi mediũ tenens. Sic etiam sacræ virgines debent esse dulces & mites exterius in cõuersatione, sed interius acetosæ, id est, timidæ, & solicitæ: In medio autem, id est, in corpore, debent esse quodammodo tẽperatæ, vt neque acetositate nimiæ asperitatis infirmentur, neque dulcedine delitiositatis soluantur.

Item virginitas assimilatur hordeo, primo ratione ordinis: quia secundum Plin. hordeum inter frumenta primum teritur, & primum recolligitur. Sic inter semina virtutum hæc quasi primum seminata fuit in humana natura & carne, s. virginitas. Vnde nec primus homo, nec prima mulier fuerunt producti per actũ generationis, aut per corruptionem carnis: quia corpus Adæ fuit ex virginea terra sumptũ, & corpus Euæ ex virginea costa productũ, similiter fuit primo recollectum, & in horreo paradisi locatum, quia prima caro Deo vnita, fuit caro virginea, sicut caro Christi, quæ & ipsa virgo fuit, & etiam de virgine sumpta, & ipsa primo fuit beatificata, & in cœlo locata. Tenetur etiam communiter quod tria virginea corpora sunt, iam ante messem generalem aliorum corporũ, in horreo cœli locata, s. Christi, & beatæ Virginis Mariæ, & beati Ioannis Euangelistæ. De aliis autem, qui cum Christo resurrexisse leguntur, tenet Augu. quod iterũ mortui sunt, ita quod non sunt in cælo, nisi eorum animæ: quamuis aliqui doctores contrarium dicant. Plin.

Secundò ratione seminis, hordeum enim non vult seri, nisi in terra sicca & solida, quia virginitas requirit soliditatem mẽtis, & siccitatẽ carnis, s. per abstinẽtiam cibi & potus: quia sine Cerere & Baccho friget Venus, vt dicit Terentius, id est, sine abundantia cibi & potus. Et ideo merito significatur virginitas in hordeo. Quod secundum Isid. dicitur hordeum quasi aridum: quod etiam est frigidum, & siccum, quia scilicet virginitas animam refrigerat ab ardore concupiscentiæ, & deficcat ab humore gulæ. Terent. in Eu.

Tertiò, ratione roboris. Nullum enim frumẽtum est magis à corruptione remotum, quã hordeũ, eo quod citius recolligatur & crescat, quam ipsum corruptio vel rubigo inuadat. Hoc autẽ virginitati competit, ob cuius amorem plurimæ elegisse leguntur, vt potius per martyrium & violentã mortem recolligerentur ad Deũ, quam inhonestæ corruptionis rubiginem paterentur.

Quarto, ratione corporis: quia totum corpus hordei habet quãdam excellẽtiam. Nam inter omnia frumenta validiorem habet paleam, humiliorem stipulam, & lauda-

Digitized by Google

laudabilem multum medullam, si debito modo sit parata, & farinam acceptissimã, seu polentã, vt Plin. dicit. Quæ omnia competunt virginitati, quæ est valida in proposito, humilis in animo, laudabilis in exemplo, & acceptissima in merito: Vel valida in carne, humilis in mente, laudabilis in certamine, acceptissima in mercede. Vel valida contra mũdum, humilis contra diabolum, laudabilis quo ad Angelum, acceptissima quo ad Christum.

Item virginitas assimilatur rosæ: quia ipsa est flos, de qua dicitur, Quasi flos rosarum in diebus vernis. Quod patet primo ratione decoris, quia sua pulchritudo visum pascit Sic virginitas in oculis Dei & Angelorum maximã pulchritudinem habet. Sapien. O, quam pulchra est casta generatio cum claritate. Eccl. 24 Sap. 4o

Secundò ratione odoris: quia suo odore olfactum afficit. Ipsa autem Virginitas tota odorifera est, cuius odore repletur domus conscientiæ. Ioan. Domus impleta est ex odore.

Tertiò ratione suauitatis: quia rosa suauitatis mollitie tractum lenit. Specialiter Ioannes inter apostolos, tanquam virgo purissimus Christum merebatur tangere, & ei intimius, & familiarius præ cæteris adhærere. Vnde & in cœna recubuit supra pectus eius, quia virgines quædam speciali vnione Christo cæteris in cælo familiarius inhærent, & circa ipsum sunt, sicut suauissimæ rosæ. Vnde de virginibus dicitur, quod sequuntur Agnum quocunque ierit. Ioan. 13 Apo. 24

Quartò, ratione virtutis. Nam sua virtute multis ãguoribus rosæ succurunt: quia scilicet virginitatis honestas à multis tribulationibus liberat quas cõiugati patiuntur, vt Apostolus ostendit. 1. Cor. 7

Item virgines assimilantur violis, quæ sunt frigidæ, aquosæ. & odoriferæ Sunt enim virgines frigidæ à concupiscentia carnis, aquosę per lachrymas deuotionis odoriferæ per exempla honestatis Et nota, quod viola suo odore cerebri calorem mitigat, spiritum animalem confortat, & somnum prouocat. Sic virginitas suo odore ardorem carnis refrigerat, spiritum confortat, & recreat, & ad somnum, id est, quietem cõtemplationis disponit, & præparat.

Item virginitas assimilatur lilio. Can. Sicut lilium inter spinas sic amica mea, &c. Et hæc similitudo primo congruit ratione decoris. Est enim flos miræ pulchritudinis & decoris, quem habet ex candore, siue rubore. Nam lilia communiter sunt alba, sed quandoque rubea & purpurea, habet enim virginitas cãdorem, id est, puritatem carnis. Ecclesiastici. Pulchritudinem decoris eius admirabitur oculus. Sed aliquæ virgines habuerunt ruborem passionis, scilicet suo sanguine rubricatæ. Isa. Quare rubrum est indumentũ tuum, id est, corpus? Secundò ratione odoris. Nã flos lilij quando integer & intactus est, multum permanet, & suauiter redolet, sed confractus & confricatus, plurimum fœtet. Similiter hominum caro, dum intacta & integra per virginitatem permanet, tam Deo, quam hominibus redolet. Eccles. Fructificaui suauitatem odoris. Sed dum per luxuriæ vitium confricatur, vel frangitur virginitatis signaculũ, tam spiritualis, quam corporis fœtor egreditur Cant. Eccl. 4. Isa. 63. Eccl. 24.

Tertiò, ratione fulgoris, quia in lilio quædã aurea grana fulgent, quæ septem hastulis sustentantur. Vnde ex septem foliis candidissimis simul continuis flos

Digitized by Google

sse componitur, & septē granis aureis decoratur. Hæc septem folia cādidissima inuicem cōtinuā sunt septem virtutes animæ quæ fuerunt in sacris virginibus inuicem connexæ, scilicet iustitia, tēperanta, fortitudo, prudentia, fides, spes charitas: Sed adhuc cū istis septem virtutibus habuerunt septem grana aurea, id est, septem sancti Spiritus dona: scilicet sapientiæ, scientiæ, intellectus, consilii, fortitudinis, pietatis, & timoris. Vnde, & vere fuerunt virgines sacræ ecclesiæ quasi lilia quæ sunt in tranſitu aquæ, vt sacra testatur scriptura. Eccl. 50

Præstantiores hic virtutes recēsentur, quarum perfectiones per Allij fabā, naturales effectus multis similitudinibus patefiunt.

Cap. LXXXI.

VIrtutes assimilantur allijs.

Primò, quia alliū (vt dicit Dioscorides) habet virtutē omne venenosum repellendi. Et hoc competit virtuti fidei, quæ venenosa dogmata, scilicet hæreticorum depellit, in quibus est venenum falsitatis, & prauitatis. Repellit etiam fides & vincit venenum mundi, id est, cupiditatem, vel rabiem tyrannorum persequētium. Ioan. Hæc est victoria quæ vincit mūdum, fides nostra. Item valet contra venenum diaboli. Ephe. In omnibus sumentes scutum fidei, in quo posſitis omnia tela ignea nequissimi extinguere. 1. Ioā. 5. Ephe. 6.

Secūdo, quia allium habet virtutem dolorem illorū mitigādi, scilicet si cū oleo coctum, & tritum super locum doloris ponatur. Et hoc cōpetit spei, quia ipsa spes cœlestis præmii mitigat dolores præsentis exilii, præcipuè si adsit peccatorum cōtritio, & cælestis gratiæ vnctio.

Tertiò, quia habet virtutem diuidēdi, & humores grossos incidendi, & consumendi: & hoc cōpetit charitati, quæ nos à mundo diuidit. Vnde qui diligit mundū, non est charitas Patris in eo, vt dicitur Ioan. Cui poēta cōsonat, dicens: Non bene concordant, nec in vna sede morantur. Vanus amor mundi, verus amorq; Dei. Vnde charitas humores grossos id est, affectus terræ nobis à mēte separat, & consumit. 1. Ioā. 2

Quartò habet virtutem vulnera sordida purgandi & hoc competit iustitiæ, quia purgat maleficia & scelera in alterutrum commissa, quibus interdum vulnerantur corpora, vel saltem vulnerantur damnabiliter susciptentium corda.

Quintò, habet virtutem dolorē & tumorem à loco tollēdi, si coctum cum aqua fontana apponatur. Et hoc competit prudentiæ, quæ tollit dolorem, dum consolatur in aduersis & sedat tumorem superbię humilians in prosperis.

Sexto, habet virtutem morsum canis rabidi curandi, si cum sale, ruta, & nucibus sit admixtum, & positum super vulnus. Et hoc cōpetit fortitudini, quæ defendit à morsu canis rabidi, id est, à terrore aduersitatis, vel persecutionis mundi, si tamen ipsa fortitudo sit cum sale discretionis, cum ruta acutæ contemplationis (quia ruta dicitur reddere visum acutum) & cum nuce, id est, custodia humilitatis. Nā nux dulcedinem nuclei sub arida testa cælat, & custodit. Et sic quoq; homo humilis sub asperitate pœnitentiæ, vel carnis, cælat, vel custodit dulcedinem mentis.

Septimò, quia alliū habet vim hydropisim euacuandi, quia humorem subcutaneum desiccat. Habet etiam vim vermes ventris occidendi, si cum pipere, & suco mentæ, & aceto ad salsæ modum offeratur. Et hæc duo competunt

petunt temperantiæ, quæ hydropisim curat, id est, luxuriam in qua fluxus carnalis humoris exuberant, quem ipsa temperantia per virtutem continentiæ & abstinentiæ euacuat. Itē temperantia vermes ventris, id est, appetitum, & prutitus gulæ inordinatos, qui etiam ventrem replent & mordēr, necat, si tamen abstinentia cum pipere calido diuini amoris, & cum succo mentæ, id est, deuotione mentis, & cū aceto compunctionis fuerit sociata. Quia abstinentia & compunctio, dilectio, & deuotio optimā salsam faciūt animæ, per quam omnis inordinatus motus carnis cōstringitur & absconditur.

Item virtutum Theologicarum perfectio repræsentatur in faba. Nam faba habet hastam, quæ crescit angulosa; & repræsentat fidem quę creuit per quatuor angulos, id est, per doctrinam quatuor Euangelistarum; vel per angulos i. per quatuor partes mūdi. De quibus dicitur. Dilataberis ad Orientem, & Occidentem, & Septentrionem, & Meridiem. Gen. 28

Item faba habet florem odoriferum multum ab apib. frequentatum. Et hic flos significat spem; quia cum flos apparet, spes est de futuro fructu: per spem enim iā incipimus futuræ vitæ gaudia odorare, ac sapere: hāc frequentant apes, id est, actiui soliciti, & argumentosi, quia in spe fructus vitæ æternæ seminant semina eleemosynarū, & operū misericordię.

Item faba producit in hasta theas, quæ scilicet interius diuersis sunt distinctę domūculis, in quibus fabæ per ordinem sunt locatæ. Istæ thecæ sunt charitatis gradus, diuersas domunculas, id est, diuersos modos habentes, in quibus sunt fabarum grana. i. charitatis opera quodā ordine distincta Nam debet esse charitas ordinata & gradata, & interius in affectibus, & exterius in effectibus Can. Ordinauit in me charitatē. Cant. 2

Plantarum distinctio per masculinas & fœmininas, quadruplex cognoscitur modo, atq; ex earum exemplis virtuosorum vitiosorumq; hominum diuersitas manifestatur.

Cap. LXXXII.

VIrtuosi homines differunt à vitiosis sicut plantæ, sine arbores masculinę à fœmininis. Dicit autem Aristo. quod diuersitas plantarum distinguitur per masculinas & fœmininas: & inuenitur inter vtrasq; quadruplex differentia. Prima sumitur ex complexione, quia masculinæ planta spissior est, durior, siccior, dēsior, & ramosior, quā fœminina. Simāliter inter homines, quidam sunt masculini. i. viriles contra vitia, & cōstātes cōtra aduersa; quidā autē sunt fœminini i. molles & inconstātes. Vnde masculini. i. virtuosi sunt magis spissi per gratiæ plenitudinē, sunt magis duri per patientiæ fortitudinē, magis sicci per abstinentiæ ariditatem, magis densi per virtutum multitudinem, & sunt magis ramosi per bonorum operū solicitudinem. Arist. de veg.

Secunda differentia sumitur ex foliorū distinctione, quia masculina arbor habet folia aspera, minora, & strictiora, propter dominiū siccitatis. Et dicit Arist. quod si folia, vel puluis foliorū, vel cortex masculinæ plātæ foliis fœmininæ componatur, vt simul cohæreant, citius maturabūtur fructus fœminæ, & prohibent casum foliorū & fructuū, donec fuerit cōpleta digestio. Cuius ratio est secundū Alphredū, quia masculina planta aëre deferente auget calorē fœminæ, & sic fit potentior in operatione. Et dicit etiam idem Alphredus, quod si folia masculinæ plantæ coniungantur Arist. de veg. & plant. Alphr.

folijs fœminine, sic inuicē cohærebunt, quod vix possunt separari ab inuicem. Similiter Prælatus qui est masculinus, id est, virilis & prudens, habet folia, i. verba aspera in corripiendo, pauca in præcipiēdo, stricta in seruando: effœminatus autē. i. timidus prælatus, habet verba lenia in corrigēdo, multa in adulando, & larga in relaxando. Sed quia nimia seueritas aliquādo frangit, & nimia lenitas aliquando dissoluit, expedit coniungere aliquando in correctione, & componere verba fœminina cū masculinis, id est, miscere verba blanda duris: quæ tamen sic debent coniungi vt ab inuicem non separentur, s. vt neque verba blanda careant seueritate, neq; seuera careant lenitate.

Tertia differentia est in pullulatione, quia prius pullulat masculina quam fœminina, propter fortiorem calorē. Sic homo virtuosus & virilis, bonum facere non tardat quod expedit, sed timidus & tepidus, qui minus habet de calore charitatis, negligit & postponit.

Quarta differentia est in fructificatione: quia fructus masculinæ plantæ est breuior, & etiam maturior quā fœmininæ. Cuius est ratio, quia in masculina, propter abūdantiam caloris & siccitatis, partes eius fortius constringuntur ad inuicem, & faciunt arborem spissiorem. Sic ergo ipsa structura & soliditas venarum prohibet humorem multum emitti ad vnum locum, vt conuertatur in fructum, propter quod fructū habet breuiorem, vt dicit Albumasar. Paucitas autem humoris, & abundantia caloris faciunt quod ipse fructus sit magis maturus.

Vnde etiam dicit Aristo. quòd si ventus deferat odorē masculinæ ad fœmininā, maturabitur citius eius fructus. Ergo viri masculini, id est, virtuosi & prudentes, faciunt fructus breuiores, i. opera humiliora, vel breuiora, i. non diu durata, & maturiora. i. discretiora, quàm timidi & imprudentes, qui faciunt opera tarda & indiscreta. Sed odor masculini, id est, consiliū & exhortatio hominis magnanimi & prudentis, multum prodest fœminæ. i. homini remisso & debili, & reddit eum magis solicitum ad expediendum illud quod faciendum est.

Album.

Arist. de veg.

Aliorum in corporibus humanis septem detrimenta ponuntur, quibus septem quoque capitalia vitia assimilantur.

Cap. LXXIIII.

VItia assimilantur allijs.

Primo, quia allium visum damnificat, quia oculos offendit. Vnde communis versus dicitur. Allia, vina, Venus, puluis, ventus, faba, fumus. Ista nocent oculis, sed vigilare magis. Hoc autē competit vitio superbiæ, quæ visum mentis obscurat. Iob. In manibus, i. superbis, abscōdit lucem. Grego. Tumor mentis est obstaculum veritatis.

Iob. 37. Grego.

Secūdo, quia stomachū turbat, & hoc cōpetit inuidiæ, quæ de aliena fælicitate mentē perturbat.

Tertio, quia corpori appositum ipsum vlcerat. Et hoc cōpetit gulæ, per cuius superfluitates frequenter ex nimiis humorib. corpus vlceratur & apostematur. & multo magis anima.

Quarto, quia sua caliditate nimia ventrem desiccat. Et hoc cōpetit luxuriæ, quæ corpus nimis inflammat, & bonam humiditatem educendo desiccat.

Quinto, quia nimis comestum corpus inflammat, quod cōpetit iræ, in qua fit ebullitio sanguinis, & totius inflammatio hominis.

Sexto, quia leprā generat, quod competit auaritiæ, quæ est lepra diuinum, sicut dicitur de Naamā 4. Reg. 5. quod

Digitized by Google

quod erat dies, & leprosus. Hæc etiam ad modū lepræ est vniuersalis infectio siue corruptio, quia radix omnium malorum est cupiditas.

Septimò, quia choleram adustā multiplicat; nimia autem adustio choleræ melancholiam generat. Vnde melăcholia dicitur cholera nigra, per quam designatur accidia, quia vtraque, scilicet melancholia & accidia, grauedinem & tristitiam causat, illa in corpore, ista in mente.

Varij florū effectus naturales, quibus non absurdè nonnullis similitudinibus vita comparatur humana.

Cap. LXXXIIII.

VIta præsens humana assimilatur flori.

Primò, ratione generationis, quia flores in zephyro vento generantur: quod significat, quod homo in humilitate & mansuetudine oritur. Nam vētus zephyrus (sicut dicit Boëtius) est ventus mitis & suauis, sicut boreas, ecōtrario est rigidus & tumultuosus: homo enim mitior & humilior nascitur omnibus animalibus, propter quod dicitur, quod homo est animal mansuetum natura. In cuius signū omnia animalia præter hominē, quasi armata nascuntur, vel horribilibus pīlis, vel vnguibus retortis, vel calcibus duris, vel saltem dentibus acutis; quia dicit Auicenna, quod omnia animalia quæ non carent dentibus, nascuntur dentata præter hominem. Boët.

Secundo, ratione dissolutionis; quia flores in austrō vento dissoluuntur. Auster enim calidus, significat infirmitatis feruorem, quę incolumitatem, vel prosperitatē humanæ vitæ dissoluit. Iob. Quasi flos egreditur, & conteritur. Flores enim dum humore modico nutriuntur, subito Solis incendio deficcantur, & omnis eorum pulchritudo deperditur, & cōteritur, & deletur. Et similiter accidit de corporibus humanis. Iob 13.

Tertiò, ratione diuulsionis; quia flores in vento boreæ diuellūtur. Ventus boreas asper & fortis, est mors, per quam humana vita totaliter diuellitur. Itē flores dicuntur quasi fluores, quia cito defluunt, & ad materiam primariam redeunt. Sic hominum vita cito defluit, & per mortem humanam corpus in propriam materiam, scilicet terrā redit. Iac. Flos eius decidit, & decor vultus eius deperit. Iac. 1.

Christus qua ratione serpenti comparetur, per dracontęæ herbæ similitudines exponitur, per varios flores variæ etiam Christi perfectiones connumerantur.

Cap. LXXXV.

CHristus assimilatur illi herbæ quæ dicitur dracontea, ex eo quod hæc herba habet similitudinem serpentis, & tamen non est venenosa, immo est serpentibus contraria. Nam eius hasta ad modum colubri maculis est respersa, habens similitudinem viperæ, vel draconis. Florem habet purpureum diuisum, & apertum, sicut os serpentis, de cuius medio procedit quasi lingua serpentis nigra, & rotunda. Hæc autem herba odore suo serpentes fugat, vt dicit Dioscō. Sic Christus habuit similitudinem serpentis, in quantum habuit similitudinem carnis peccati: sed tamen in rei veritate non habuit venenum, id est peccatum, quod serpens antiquus, id est diabolus, sua tentatione humanæ naturæ immisit. Hebr. Non enim habemus pontificem, qui non possit compati infirmitatibus nostris, tentatum per omnia pro similitudine absque Heb. 4.

Digitized by Google

peccato. Vnde Christus suæ passionis odore, ipsos serpentes, id est, dæmones fugauit, nos ab eorũ veneno, id est, peccato liberauit. Vnde ipse fuit figuratus in illo serpente æneo quem Moyses fecit, qui figuram serpẽtis habebat, & tamen veneno carebat. Lingua autem, id est, doctrina Christi, fuit serpentina, id est, prudentissima. Nam prudentia serpenti ascribitur. Matth. Estote prudentes sicut
Mat. 10 serpentes.

Item nigra, quia humillima. Vnde ipse dixit. Discite à me,
Matt. 11 quia mitis sum, & humilis corde, vel nigra, quia ardentissimæ res enim adustæ nigredinem habent.
Luc. 25 Luc. Nonne cor nostrum ardens erat in nobis dum loqueretur in via.

Item rotunda, quia perfectissima. Nam rotunda figura perfectissima figura à Philosopho iudicatur. Ioan. Numquam sic locutus
Ioan. 7. est homo.

Item Christus assimilatur flori. Primò, propter generationem; quia flos generatur ad calorẽ Solis, & infusionem roris, & sine læsione & apertione arboris. Sic ad Christi conceptionem calor sancti Spiritus se infundit, qui ipsam
Luc. 1. conceptionem fecit. Luc. Spiritus sanctus superuenier in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi. Ros diuinę gratię superuenit, per
Luc. 1. quã virgo Deo placuit. Luc. Aue gratia plena, Dominus tecũ. Nullam apertionem, id est, corruptionem pertulit, sed virgo concepit.
Isa. 7. Isa. Ecce virgo concipiet & pariet
Isa. 11. Filiam: &, egredietur virga de radice Iesse.

Item (sicut dicit Pythagoras) flos habet in cœlo patrem, scilicet Solem, in terra matrem, scilicet plãtam; & ita (prout ipse Origines dicit) in cælo est sine matre, & in terra sine patre, & ex hoc similitudinem habet cum Verbi conceptione, quæ fuit in cælo sine matre, secundum natiuitatem. In terra vero sine patre, secundum natiuitatem temporalem.

Secundo, Christus assimilatur flori propter delectationem, quia iste flos delectat visum sua pulchritudine. Petr. In quem desiderant Angeli prospicere. Delectat
1. Petri 1 olfactum sui odoris suauitate, vt quilibet clamare possit: Trahe me post te. Delectat tactum sua lenitate. Psalmus. Quoniam tu
Psal. 85 Domine suauis, & mitis, ad Thi-Thit. 3. tum. Apparuit benignitas. Delectat auditum, & etiam gustũ per spem futuri fructus; quia quando flores suaues audimus, speramus fructus. Multum enim debet auditum nostrum delectare, quando audimus istum nostrum florem Christum esse nostrum mediatorem. Nam sicut flos est medium inter ramum & fructum, sic ipse est mediator inter nos, & Deum. Delectat etiam gustũ in spe fructus, quia per ipsum, tãquam per florem vẽturi sumus ad illos fructus. Cantic. Fructus illius dulcis
Cantic. gutturi meo.

Tertio, propter oderationem. Habuit enim iste flos odorẽ Deũ patrem afficientem. Genes. Ecce
Gen. 2. odor Filii mei, sicut odor agri pleni.

Item odorem dæmones expellentem ad modum myrrhæ, quæ fugat serpentes. Eccle. Ego quasi
Eccl. 4. myrrha dedi suauitatem odoris.

Item odorem hominẽ à peccati corruptione seruantem, ad modum odoris cedri. Et nota, quod flos habet odorem quasi indeficientem, quia auulsus, arefactus & attritus, odorem suum nõ perdidit. Similiter Dominus noster Iesus Christus auulsus in morte, arefactus in cruce, attritus in flagellatione, odorem suauitatis nõ perdidit, sed adauxit. Vnde Ambro.

Digitized by Google

Amb. 3. li. de spi. san.

bros dicit: Flos odorem suum & succisus reseruat, & contritus ac cumulat, nec auulsus amittit. Ita & Dominus in patibulo crucis, nec cõtritus emarcuit, nec auulsus euanuit, & illa lanceæ compunctione succisus, sacro speciosior fusi cruoris colore vernauit; mori ipse nescius, & mortuus æternæ vitæ minus exhalat.

Quartò propter variationem, varia namq; florum genera sunt gratiosa, Et Dominus noster Iesus Christus fuit vt viola per humilitatem, vt lilium per puritatem, vt Eccl. 50 rosa per charitatem, per quam pro Ps. 102. nobis se sanguine rubricauit. Vnde merito dicitur, Quasi flos rosarum in diebus vernis. Psal. Tanquam flos agri, sic efflorebit.

Verus coniugũ zelus qualis esse debeat vt sit Deo gratus, nõnullis cepæ marini hic manifestatur exemplis.

Cap. LXXXVI.

ZElus carnalis & matrimonialis, qui est inter coniuges, assimilatur cepæ marino.

Primò ratione nocumenti, quia huiusmodi cepæ, quandò inuenitur solum, est mortiferum, & venenosum. Tunc enim talis zelus est solus, quando est sine Dei timore, vel sine prudentiæ discretione, quibus omnis virtus & passio debet esse sociata. Vnde zelus qui est sine eis, generat suspiciones, & tribulationes mortiferas & venenosas, & ad litteram sequuntur quandoque veneficia, & mortes. Ioan Si zelus amarum habetis, &c. Ioan. 3.

Secundò ratione medicamenti, quia reprimitur eius malitia si in vino & oleo aliquãtulum dimittatur: vt sic in medicinis apponatur: quia si amor coniugalis fit cum vino charitatis, & cum oleo lenitatis, non nocet, sed prodest multum. Et de tali amore loquitur Apostol. Viri, diligite vxores vestras, sicut & Christus Ecclesiam. Ephe. 5.

Tertiò ratione temperamenti: quia in tali cepæ debent interiora ac exteriora abiici: quia interiora propter caliditatem nimiã, exteriora vero propter siccitatem multum sunt mortifera: sed media sunt temperata, & multum medicinæ accommoda. Sic à zelo matrimonij debet remoueri illud, quod est vitiosum interius, scilicet amor inordinatus & carnalis.

Item illud quod est vitiosum exterius, vt indiscreta custodia quam vnus coniugum alteri ponit. Sed amor, siue zelus temperatus, & medium tenens, laudabilis est, & bonus. Et hic zelus facit eos cõcordes in bono, & ideo gratus est Deo & hominibus. Vnde Eccles. In tribus beneplacitum est spiritui meo, quæ sunt probata coram Deo & hominibus. Concordia fratrum, amor proximorum, vir & mulier sibi bene consentientes. Eccl. 24

EXPLICIT LIBER TERTIVS.

FRO-

Digitized by Google

PROLOGVS.

LIBRI QVINTI,

IN QVO DE NATATILIBVS, & volatilibus exempla, similitudines que quamplurimas dicere aggreditur.

INterroga iumenta, & docebunt te; volatilia cœli, & indicabunt tibi: loquere terræ, & respondebit tibi, & enarrabunt ipsces maris. Creator cœlorum, & dominator aquarum, vniuersæq; Rex & Dominus creaturę, spiritualem curam gerens de homine, quem sua insignitum imagine, ad sui fruitionem creauerat; taliter omnia quę produxit, humanis deputauit obsequiis, vt non tantum ex eorum aspectu solatia capere posset, sed ex eorum insuper vsu, vel famulatu varia illi commoda vndiquę prouenirent. Verum inter ista magnifica suæ prouidentiæ dicta, volatilia cœli, & pisces maris, (vt ex sacra scriptura colligitur) quodam prępcipuo munere, ad humanæ vitæ commoda tripliciter ordinauit. Nam primo ea constituit in obsequium subiectionis: & hoc ex verbis scripturæ clarius indicatur, vbi Deus homnibus loquens, dicit: Dominamini piscibus maris, & volatilibus cœli. Dicebat namque, vt animalia cętera illi subijcerentur, qui naturalis rationis fastigij & prouidentiæ gubernaculo omnibus præeminebat. Habent enim animalia cætera per extimationem vniuersalis & naturalis prudentiæ, quæ omnium agibilium est ratio, naturalem quandam participationem: in homine vero viget per se vniuersalis & naturalis prudentia, quæ omnium agibilium est ratio directiua. Omne autem, quod est per participationē, subditur ei quod est per essentiam: quare conueniēs fuit, quod omnia animalia homini subderentur: Vnde Psal. ait. Omnia subiecisti sub pedibus eius, oues & boues vniuersas, &c. vsque ad semitas maris.

Tob. 12

Gene. 9.

Psal. 8.

Secundò, quia Dominus pisces maris, & volatilia cæli hominibus concessit in edulium refectionis. Siquidem ante tempus diluuii herbas tantum, & fructus arborum hominibus, & aliis animalibus Deus concessit in cibū, dicens eis: Dedi vobis omnem herbam afferentem semen super terram, & vniuersa ligna, quę habent in semetipsis sementem generis sui, vt sint vobis in escam, & cunctis animantibus terræ. Sed postmodum peracto diluuio animalium concessus est esus, sed cum Dominus dixit, Omnes pisces maris manui vestræ traditi sunt, & omne quod mouetur & viuit erit vobis in cibum: quasi olera virentia tradidi vobis omnia, excepto quod carnem cum sanguine non comedetis. Hoc indultum igitur concessit Dominus, tum propter hominis fragilitatem, ne videlicet prosterneretur in tanta vastatione rerum, tum propter terræ infœcunditatem causatam ratione diluuii, tū etiam propter ærīs differentem varieta-

Gene. 1

Gene. 5

Alicui. varietatem: quia (sicut Alcuinus testatur qui fuit magister Caroli Magni,) ante diluuij tempora, super terram non cecidit, nec extitit pluuia, sed aquis fontium & rore copioso terra irrigabatur. Vnde herbæ suauiores erant, & maioris efficaciæ ad nutriendum quam fuerunt post tempora diluuij, quando aër ventis, ac nubibus, & pluuijs ac passionibus aliis distemperatur, ac perturbatur, sed pro tanto prohibuit Dominus esum carnium cum sanguine mixtum, vt dum homo assumere vitaretur sanguinem bestiarum, multo magis horreret effundere sanguinem humanum. Vnde subditur, in eodem cap. Quicunque fuderit sanguinem humanum, fundetur sanguis illius.

Tertiò, dedit Dominus volucres cœli, & pisces maris, in magisterium institutionis: quod ex verbis Iob supra positis euidenter comprobatur, dicitur enim: interroga iumenta, & docebunt te, &c. Tunc enim aut iumenta, aut volatilia cœli, aut pisces maris quærimus, cum eorum naturas, aut motus subtiliter indagamus: Sed interrogata nos docent, loquuntur, aut respondent, cum ex eorum consideratione percipimus, qualiter nostras actus componere debemus. Et ideo de piscibus maris loquens beatus Ambr. dicit, quod in signum sunt facti, vt in his nostrorum morum vitia videremus, & caueremus ea. Ambr. in hexa. lib. 1.

Quapropter post herbarum, & arborum inductas similitudines, restat dicatur, vt in hoc quarto nostri operis, lib. de auibus, atque piscibus aliqua introducantur exempla, vt nostro stylo moribus adaptentur. Non autem mihi licuit de speciebus singulis, vel auium, vel piscium in hoc tã breui tractatulo facere mentionem, ex eo quod innumera sunt natatilium atque volatilium genera: quis enim vt de volucribus taceam, & marinorum natatilium species dinumerare possit, aut eas suis nominibus singulas designare? Vnde Psalm. ait: Hoc mare magnum & spaciosum manibus, &c. Et secundum Ambr. plura sunt in mari genera piscium, quam in terra sunt animalium. Ex quo patet quòd volatilium, & magis natatilium species, quæ à nobis cognoscuntur, parua quidem particula sunt respectu eorum quæ ignorantur. Ergo exempla, & si non de omnibus, de aliquibus saltem magis famosis notis inducemus, perstringentes materias singulas, quibus adaptabuntur exempla secundum modum in præcedentibus habitum sub ordine alphabeti. Psal. 103. Ambr.

Ex aquila pullis exemplis, à mundo dispectos, ad sanctamque pœnitẽtiã venientes suscipi, atque à Deo benigne nutriri & trahi declatur.

Cap. 1.

ABiecti, & despecti à mundo fuscipiuntur & nutriuntur à Deo, cuius exemplum apparet, in pullis Aquilæ, quia cum multa grauedine Aquila pullos nutrit, aliquando si tres pullos habuerit, vnum abijcit, quem tamen alia auis, quæ Fulica dicitur accipit & nutrit, vt dicit Ambros. Tunc aquila pullum proijcit, cùm mundus suum amatorem persequitur & affligit, quem tamen alia auis, scilicet Christi gratia misericorditer amplexatur, à mundo etiam coactus recedens, sponte ad pœnitentiam venit. Vnde (sicut Gregor. dicit) mala quæ nos hic præmunt, ad Deum nos ire com- Ambr. Greg.

Digitized by Google

Ezec. 34 compellunt. Ezec. Quod abiectũ erat reducam.

Item abiectos & despectos à mundo, Deus, licet excelsus, non tamen abhorret vel despicit, sed eos de excelso prospectans potius ad se trahit. Quod iterum exemplo Aquilæ patet, quæ scilicet est tam limpidi visus, vt cum in aëre super mare feratur, vt vix videatur, inde tamen piscículos in mari contemplatur, & instar lapidis imum petit, piscículos rapit, attrahit, & comedit. Sic Deus, cuius o-
1. Thi. 6. culis nuda sunt omnia, & aperta, quamuis in altitudine suæ lucis nobis sit inuisibilis, quia habitat inaccessibilem, quẽ nemo hominum videre potest, ipse tamẽ pisciculos paruos in mari existentes, i. despectos & humiles spiritu, in mundo fluctuantes non despicit, sed prospicit in imo, ad eos venit suo lumine illustrando, eosque ad se trahit suo amore inflammãdo, & quasi cibum comedit, eos sibi per familiarem gratiam coniungendo & incorporando. Psal. Quis
Ps. 112 sicut Dominus Deus noster qui in altis habitat, & humilia respicit in cœlo & in terra?

Cur bona opera ab homine facta sint celanda, Pauonis, atque Gallinæ exemplis solerter enucleatur.

Cap. 11.

ABscondere debet homo opera bona sua, vt non illa diabolus per inanem gloriam & ostentationem corrumpat: Est enim diabolus pauoni similis, qui oua gallinæ suę perquirit vt frangat & comedat, vt liberius libidini vacet: sed gallina ipsa oua abscondit, vt seruet. Sic, quia diabolus bona nostra conatur auferre, nos debemus illa per humilitatem abscondere, secundum
Matt. 5. illud Matth. Nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua. Sed quidã sunt sicut gallina domestica, quæ statim cum ouum emisit, clamat, Isa. 35
& reuelat, & ideo amittit. Isa. Omnia quæ in domo mea sunt, viderunt: non fuit res quam non ostẽderim eis, dixit Ezech. De nunciis Babylonis, & postea dictum est ei, quod omnia amitteret.

Item, quod homo debeat bona opera sua abscondere, propter timorem superuenientis elationis, vel tentationis manis glorię, patet etiam exemplo ceti siue balenæ, quæ non parit oua, sicut multi alii pisces, sed parit viuos fœtus, sicut dicit Ambros. Quos quidem post- Ambr.
quam peperit secum tenet & ducit, sed statim cum aliquid quod illis possit esse obnoxiũ vel terribile superuenire sentit, eos aperto ore in ventrem suum recipit & abscondit, quousque transierit omne periculum vel abscesserit, & tunc eos, quasi iam securos, viuos & incolumes euomit, sicut idem Ambr. dicit. In quo quidem aperte docemur, quod bona nostra quę agimus, etiam propter timorẽ gloriæ aliquando debemus abscondere, & propter aliorum vtilitatem nonnunquam propalare. Vnde & Dominus noster, qui
Mat. 5. discipulis alicubi dixit, Attendite ne iustitiam vestram faciatis corã hominibus. Ipse etiam dixit, Sic luceat lux vestra coram hominibus, vt videant opera vestra bona, &c. in eodem capitulo.

Abstinentiam à cibis moderatam maximopere bonis viris necessariã esse, vnico Pauonis exemplo demonstratur.

Cap. 12.

ABstinentia discreta à cibis liberat hominem à putredine & ardore libidinis. Est enim homo abstinens similis Pauoni, cuius caro tam dura est, vt vix putredinem sentiat, nec facile coqui

eoqui valeat, ſicut dicit Iſidor. Hanc profecto duritiem, moraliter, carnis diſcreta abſtinentia facit, & cauſat, vt nec putredinis reſoluatur fœtore, nec libidinis vratur ardore: ceſſat reſolutio putredinis ſubtracta materia ſeminis, ſcilicet alimentis, & frigeſcit flamma carnis, ciborum remotis fomentis; ſicut etiam liquis ſubtractis extinguitur feruor ignis.

Pro.26. Io. Caſ. de inſt. monac. Prouerb. Cum defecerint ligna extinguitur ignis. Ioannes Caſſianus. Nunquam, inquit, poterit ardentes concupiſcentiæ ſtimulos inhibere, quiſquis deſideria gulæ refrenare non querit. Et Ambr. dicit, quod fames amica virginitati, eſt inimica laſciuiæ, ſaturitas vero caſtitatem perdit, & nutrit illecebram.

Amb. ſer. de gula.

Secunda in rebus temporalibus, ac fro quens ſortuna, peccatorum vulnera haud ſentire finit, quod & ceti ſimilitudinibus aperitur.

Cap. 1111.

ABundantia proſperitatis ſentire prohibet vulnera mentit. Cuius exemplum apparet in cete, & in piſce balena, qui tantę eſt pinguedinis, quod quãdo percutitur, vulnera non ſentit, niſi pinguedo eius totaliter perforata fuerit, ſed quando caro interior læditur facile capitur, quia amaritudinẽ aquę non ſuſtinens, littus petit, & moritur cito. Velut autem pinguedo piſcis, eſt abundantia proſperitatis, quę quidem dum peccantibus affluit, mentis vulnera ſiue dãna ſentire nõ permittit. Vnde dominus cõtra Hie-

Luc.19. ruſalem dixit. Luc. Nunc quidem in hac die tua, quę ad pacem tibi, ſed abſcondita ſunt ab oculis tuis. Sed tunc peccator intrinſecus tangitur, cum temporali aduerſitate percutitur. Sunt enim mentium vulnera peccatoribus quaſi extrinſeca, ex eo quod ſpiritualia, in quibus lædũtur, quaſi reputãt extranea. Sed cũ in temporalibus, quæ magis diligunt, lædũtur, quaſi in intimis vulnerati affligunt, cuius interdum vulneris amaritudinem non ferentes, vel compuncti à ſuis peccatis, littus pœnitentiæ quærunt, vel lapſi in deſperationis barathrum æternam mortem incurrunt.

Pulcherrimis, nonnullorum piſcium exemplis accidiam, concupiſcentiæ, que aſſũ humanæ animæ valde obeſſe, breuiter in hoc loco explanatur.

Cap. V.

ACcidiæ vitium, & concupiſcentiæ æſtus maximè nocẽt animæ. Cuius exemplum apparet in quibuſdam piſcibus, quos (vt dicit Ariſtot.) immoderatus calor nimium lædit. Vnde dicit, quod ſunt piſces qui apud aſcenſum caniculæ moriuntur præ calore. Vnde piſces in æſtate fugiũt à littoribus calidis in profundum mare. Similiter nocet eis magnũ frigus, & maximè habentibus lapidem in capitè, ſicut cancri, & huiuſmodi: nam talis lapis ex frigore congelatur, & ſic de facile moriuntur. Quaſi ergo calor æſtatis, feruor & flamma eſt concupiſcentiæ carnalis, quę niſi extinguatur interimit, ideo fugiẽdum eſt in profundum maris, id eſt, ad abundantiam lachrymarum proAriſt. 7. lib. de anim.

uenientium ex amaritudine cordis, vt lachrymarum refrigerium extinguat concupiſcentię æſtum. Quaſi hyemis vero frigus rigens, eſt accidia ſpiritus, quæ habentibus lapidem in capite, id eſt, duritiem in mente, præcipue eſt mortalis. Nam ſi cor de ſe durum eſt, per accidiæ frigus amplius induratur. Et ideo ſatis faciliter mortem cuiuſdam deſperationis inducit, & induratum obrenebrat. Zacha. non erit lux, ſed frigus & gelu. Zac. 14.

Quæ

Quæ ad actiua & contemplatiua vita perfectionem in vnoquoque hominum gradu requirantur, per quamplurima, scitaque diuersorum auium & piscium exempla edocetur.

Cap. VI.

ACtiua vita frequentiam hominum & societatē requirit: contemplatiua vero solitudinem diligit. Vnde tam actiui, quam contemplatiui similes sunt auibus. Quarum quædam societatem amant humanam, vt galli næ, galli, anseres, columbæ, ciconiæ, hirundines, & huiusmodi. Nam gallinis quidem assimilantur præsidētes, i. prælati, quorum est subditos congregare, & defensare, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, vt Mat. 23 Christus de se dixit. Anseribus autem assimilātur seculares, potentes, quorum est iustitiam, & reipublicæ salutem diligenter custodire. Nā anseres, vt dicit Amb. in hexa. 17. bro. sunt optimi locorum custodes. Sed anatibus assimilantur clausirales, qui quasi anates morari debent in aquis pœnitentiæ, & aquam lachrymarum vel sapientiæ scripturarum, frequentare. Columbis autē, qui cum simplicitate habent fœcunditatem, frequenter pullificantes, assimilantur coniugati, qui purè ac simpliciter coniugalem vitā ducunt: Ciconiis autem, quæ certo tempore congregantur, maria transuolando, assimilantur peregrinantes, & præcipue qui transmarinam peregrinationē frequentant, scilicet ad Terram Sanctam. Hirundinibus autem clamosis & garrulosis, assimilantur prædicatores, qui contra peccatores clamant, & garriunt. Omnes enim huiusmodi, & alij cōsimiles, hominum frequentiam volunt, & non solitariam vitam.

Quædam verò aues sunt, quæ hominum societatē & cohabitationem fugiunt, nec suos nidos homines scire volūt, vt aues, quæ vocantur syluestres. Talib. similes sunt Anachoritæ, & viri contemplatiui, qui hominū frequentiā fugiūt, & mundo sunt abscondi, in latibulis & in solitudinibus morātur. Psal. Ecce elongaui Psal. 54. fugiens, & mansi in solitudine.

Item actiui mouentur motu piscium; sed contemplatiui motu auium. Nam dum piscis natat in aqua, cōtracto corpore in longitudinem minorē se colligit, & iterum se extendens aquæ innititur, quo nixu repellente aquas, in anterius se propellit. Vnde vtitur quibusdam pennulis in natando, sicut auis in volando, sed tamen alio modo; quia piscis natans, pennulas mouet à parte posteriori in anterius, & quasi quibusdam brachiis siue remis aquam amplectens in anterius se extendit. Anis verò monet pennas sursum, & collectum aërem per expressam alarum amplitudinem cogit exire per partem posteriorem. Vnde dū aër à posteriori repellitur, corpus in anterius mouetur. Piscis autem natans in aqua est homo solicitus, & operosus in actiua vita, qui tunc in minorem longitudinē se contrahit, quando se ad humilitatem reducit, dicens & sentiens cum Aposto. Ego sum minimus om- 1. Co. 15 nium, &c. Sic & Dominus discipulos monuit, dicens: Cum om- Luc. 17 nia benefeceritis, dicite: Serui inutiles sumus. Sed nihilominus nō dimittat, quin adhuc post talem contractionem, id est, humilitatem ad bene agendum se extendat. Nam tali nixu, id est, humilitatis & laboris, propellente diuina gratia, mirabiliter ad anteriora proficiet. Vnde istæ sunt duæ pennulæ quibus actiuus proficit, scilicet humilitas & operositas; dūmodo ea, quæ retro sunt obli-

Digitized by Google

obliuiscens ad interiora se disponit atque extendit, vt sic ad modũ piscis natantis à posteriori in anterius proficiendo incedat. Sed tanquam auis volans in aëre est homo eleuatus in contemplatione: qui tunc alas siue pennas intellectus & affectus sursum erigit, cũ cogitatione & auiditate ea, quæ sursum suut sapit. Tunc autem aërem per expressionem alarum collectũ posterius emittit, quando ex dulcedine, quam cõtemplatione & affectione gustauit, ad posteriora, id est, tẽporalia contemnenda intendit: & dum aër à posteriori repellitur, in anterius corpus mouetur: quia dum mundus plenè despicitur, animus in spiritualibus virtutibus semper proficiendo profiterur.

Item actiui assimilantur auibus quæ morantur in aquis. In quib. (vt dicit Aristot.) natura ingenita est, vt pedes haberent latos & clausos, non inter digitos diuisos, propter natandi necessitatem: vt scilicet latitudine pedum aquam propensius pulsent, vt sic pulsis retro aquis, quasi remigando in anterius se extendant. Caudas autem breues habent, nec in natando madefactione caudæ se impediant: Sic simili etiam modo actiuis, qui proximorum necessitatibus per pietatis opera seruiunt, competit habere pedes latos, id est, affectus expansos ad omnem pauperem, clausos ad peccatum, vel ad mundani fauoris appetitum, & in digotos non diuisos, id est, sine dissentione & discordia operum. Vel debent habere homines actiui digitorum distinctionem, tamen sine scissione eorum, id est, debent habere operum discretionem, tamen sine discordia & dissentione: quanto autem latiori pede, id est, largiori affectu aquam tribulationis & necessitatis proximorum ab eis propellere nituntur, tanto ipsi copiosiori fructu in proficiendo gradiuntur. Caudam etiam debent habere breuem, id est, celerem expeditionem agendorum, vt non protrahant dandũ angustiato. Vnde dicitur: Ne dicas amico tuo, id est, Christo, vel pauperi eius, vade, & reuertere, & cras dabo tibi, cum statim possis dare.

Arist. de na. ani.

Luc. 10.

Prou. 3

Item actiua vita requirit maximè puritatem intentionis: quod patet exemplo merulæ, quæ cum vbique sit in pennis nigra, in Achaia inuenitur candida. Achaia, quæ interpretatur soror laborãs, actiuam vitam designat, quæ requirit germanitatem contemplationis, Duæ enim sorores fuerunt Rachel & Lya, quarum prima contemplatiuam, secunda vero actiuam significat vitam. Et aliæ duæ sorores in Euangelio, scilicet Maria Magdalena, & Martha, hoc idem figurare dicuntur. Habet etiam actiua vita laborem actionis. Vnde, & satagebat Martha, laborans circa frequens ministerium, erat enim solicita erga plurima, &c. Est autem velut cãdida merula, actionis intentio, munda, & ideo candida merula Achaiæ, munda intentio est in operibus vitæ, quam Dominus mundandam esse docuit cum dixit, Munda prius quod intus est calicis, & paropsidis, quia enim calice potatur sitiens, paropside vero esuriens reficitur, merito quidem in calice & paropside designãtur eleemosynæ, & opera vitæ actiuæ, Sed id quod intus est calicis & paropsidis, est latens intentio eleemosynam facientis, quam quidẽ prius mundare debet, quam dare eleemosynam, Antè enim lauatur paropsis, quã fiat immissio cibi. Et ante mũdandus est calix, quã fiat infusio vini, & aquæ. Iuxta-

Mat. 2

Hora. in pist. dictum Horatij Poëtæ. Sincerum nisi sit vas quodcunque infundis acescit. Sic quoque mundanda est intentio ante exercitiũ boni.

Item actiuus bono assimilatur pisci tymalo. Est enim tymalus (sicut dicit Ambr) quidam piscis quem Ticini fluuii vnda nutrit: sic dictus à tymo, eo quod redoleat ad modũ floris thymi. Vnde de eo qui suauiter redolet facete dictum est, aut florẽ redolet aut piscem: quia consimilis odor est illius floris & piscis. Vnde in Apoc. 5 poc. Phialæ plenæ odoramento rum, dicuntur orationes Sanctorum. Sed actiuus redolet proximo ad modum piscis; Nam ille tymalus piscis & redolet & reficit. Et similiter homo actiuus redolet exemplo, & reficit ex dato.

Hæretici qui more aliorum loquuntur, variis marinis belluis, cicadæ comparantur.

Cap. VII.

ADulatores, seu hæretici, qui suauibus verbis, ac dulcibus, quoldam simpliciores seducunt, quibusdam mãnis belluis possunt assimilari. Dicit enim Iorath philosophus, quod est bellua Iorath. lib. de anima. quædam in mari, quę de faucibus suis aquam expirat, oum vapore odore pleno; Vnde pisces sequũtur ipsum odorem sentientes, & intrant odoris gratia in fauces eius, quæ protinus ipsos deglutit, & sic ex eis se pascit. Est etiam piscis alius fastẽ dictus, in cuius ore aqua hausta dulcescit, quem pisces minores sequentes, & eius os intrantes, subito deglutiuntur ab eo. Quia igitur scriptum est; Prou. 18 Aqua profunda, verba ex ore viri. Tanquam aqua odorifera, vel dulcis ex ore piscis; sunt verba blanda, nec non adulantia, hæretici quibus attractos simplices, quasi in ventrem traiiciendo deglutit, dum eos decipiendo seducens, ad intentam nequitiam trahit.

Item adulatio blanda interdum mentes vanas occidit, quibus aspera & vera locutio reddit vitã. Cuius rei exemplum apparet in cicada, quæ, si eam oleo perfundis, statim necatur, eo quod poris obstructis spirare minimè valet: sed statim, si superfundatur acetum illico reuiuiscit, eo quod poros aperit, quos virtus obstruxerat olei: & hoc idem per omnia B. Ambros dicit. Tunc ergo oleo Ambr. cicada perfunditur, cum mens vana adulatione linitur, & tunc obstructis poris necatur, quando suis sibi clausis & occultatis defectibus, in superbiam eleuatur, sed aceti pungentis asperitas eidem vitam reddit, quia hanc increpatio aspera ad veram sui notitiam, & vitalem humilitatem Ps. 140. reducit. Vnde bene Psalm. dicit. Corripiet me iustus in misericordia, & increpabit me; oleum autem peccatoris non impinguet caput meum.

Triplex amicitia vtilitatis causa contracta defectus, & quandiu perseueret, multis auctoritatibus accipi, triq́ue exemplo aperte monstratur.

Cap. VIII.

AMicus, qui propter vtilitatem est assumptus, tamdiu honoratur vel in precio habetur, quamdiu vtilitas durat. Cuius exemplum apparet in accipitre, qui quamdiu est ad prædam aptus, à Domino suo diligitur, manu gestatur, in cauda & in pectore replanatur, sed dum moritur, vel quando inutilis ad prædam redditur, non pascitur: quia proiicitur, & tanquam si nunquam fuerit contemnitur, & abiicitur. Similiter (prout Sene dicit) Amicus, qui vtilitatis causa assumptus est, tamdiu placebit, quandiu vti-

Digitized by Google

vtilis fuerit: Nam facultate & vtilitate remotis, contemnitur & abiicitur. Vnde nota, quod talis amicitia triplicē habet defectum.

Primus est, quia non est vera; quia ille qui propter vtilitatē diligit, non ipsum amicum diligit, sed rē amici. Et ideo potius seip sum diligit solum, qui amici bona appetit. Et ideo Augu. dicit: Non propterea amare debes amicum, vt aliquid tibi præstet, vt pecuniam, vel aliquid commodi temporalis: non enim illū amas, sed id quod tibi præstat. Amicus gratis amandus est, propter se, non propter aliud. Vnde Petrus Blasenus dicit, quod vera amicitia eodem oculo respicit amicum diuitem, & medicum fortem, ac debilem sanum, & ægrum humilem ac sublimem.

Aug. in Serm.

Pe. Blasce. de amic.

Secundus defectus est, quòd talis amicitia non est fidelis. Nam sicut dicit Isidorus, non sunt fideles in amicitia quos munus non gratia copulat: nam citò deserūt, nisi semper acceperint: dilectio enim quę munere conglutinatur, eo suspenso dissoluitur.

Isi. 3. li. de sum. bono.

Tertius defectus est; quia talis amicitia nō est firma, nec perman sura diu. Vnde Tullius dicit: Si vtilitas amicitias conglutinaret, & eadē commutata dissolueret, sed quia natura mutari non potest, idcirco veræ amicitiæ sempiternæ sunt. Proverb. Omni tempore diligit qui amicus est.

Cic. de ami.

Pro. 17.

Auaritiæ defectus, auarique diritas terminatur, qui etiā auibus prædā aptis, & Gryphibus, montes gemmis ornatos custodientibus, suibusque marinis, variis comparatur exēplis.

Cap. IX.

AVaritia reddit homines insociales & crudeles, non solum ad extraneos, sed etiam ad sunt domesticos. Cuius rei exemplum apparet in auibus prædæ, in quib. repręsentantur auari, affectu vel effectu rapaces: Omnes enim tales aues, vt dicit Aristot. solitudinem diligunt, & cum aliquo sociorum habitare non possunt. Nam sicut charitas quærit communicationem & societatem, ita cupiditas appetit solitudinem, & proprietatem. Vult enim cupidus solus habere, & ideo suspectum habet cum socio manere. Vnde possessio temporalium est mater dissensionū, propter quod de Abraham & Loth dicitur, quòd erat substantia eorum multa, & non quibant habitare comiter. Vnde facta est rixa inter pastores Abraham & Loth.

Arist. 2. de am.

Gen. 13

Item tales aues prædæ, vt idem dicit, pullos suos, postquam volare possunt, à se pellūt, & secum viuere non permittunt; quia scilicet plerunque auari etiam suos domesticos & filios abiiciunt, & graue sibi reputant, si eis expensas debitas impendant.

Item auari assimilantur Gryphibus, qui custodiunt montes in quibus gemmæ pretiosę sunt, nec eas inde auferri permittunt, vt dicit Isidorus; & propter hanc causam, rarus est illuc hominum accessus. Nam viuos homines deglutiunt; & equitem armatum cum equo rapiunt, sed tamen de gemmis illis, quas ita acerrime custodiunt, ipsi pro se nullam vtilitatem sumunt. Sic similiter est de auaris quibusdam, qui thesauros ita cupide custodiunt, vt si quis eis vel modicum quid aufert, ipsum si possent viuum deglutirent. Ad tales diuites pauperes homines accedere non possunt, quia turpiter eos repellunt, & ideo timent pauperes accedere ad eos. Veruntamen ipsi de his, quæ sic tenaciter possident, etiam pro se expendere non audent,

Isid.

Digitized by Google

Psal. 38. Eccl. 5. sed alij post eos de illorum diuitiis gaudent; Psa. Thesaurizat, & ignorat cui congregabit ea. Et Ecclesiastici: Qui amat diuitias, fructum non capiet ex eis.

Item auarus, qui in diuitiis appetitus sui satietatem quærit, est porco marino similis: nam piscis ille marinus qui porcus dicitur (sicut Isidorus dicit) more terrestris porci arenam fodit, & in ea cibum suum & satietatem quærit. Quia igitur omne aurum tanquam arena est exigua, Auarus quisquis dum in auro vel argento satietatem quærit, quasi porcus in arena cibum, quo repleri possit, effodit, cum tamen scriptū sit Auarus non implebitur pecunia.

Sap. 7. Eccl. 5.

Blasphemia quando veniale siue mortale sit peccatum, definitur, & Deum ac Sanctos blasphemantes, cornicibus assimilantur.

Cap. X.

BLasphemātes Deum vel Sanctos, similes sunt cornicibus. Nam cornix aquilam, & alias aues prædæ, quas tangere formidat, garritu suo infestat: sed aliquando non lucrum inde reportat, quia post simulationem longam eam percutit & occidit. Sic etiam blasphemi nefarij, Deum & Sanctos, quos factis non possunt lædere, maledictis nituntur impetere, quos aquila, i. Deus siue Christus, postquam diu eorum insaniam per patientiā tolerauit, eos nonnunquā in corpore monstruosis infirmitatibus percutit, sed tandē, si non eos pœniteat, æternæ mortis supplicio eosdē affligit. Et nota, sicut dicit quædam Glos. super Isa. Omne peccatum blasphemiæ comparatum leuius est. Vnde blasphemia etiā ex surreptione, & absque deliberatione prolata, potest esse peccatum mortale, quāuis aliquando potest esse veniale: nā cum aliquis subito ex aliqua passione in verba imaginata prorumpit, quorū significationē non considerat, tunc est veniale peccatum, sed quando aduertit hoc esse blasphemiā, considerans significata verborum, tūc non excusatur à peccato mortali, sicut ille, qui ex subito motu aliquem occidit iuxta sedentem.

Isa. 18.

Apum perfectio naturalisque prudentia multifariam decernitur, ac eis per varia exempla, scitaque nationes boni & virtuosi viri comparantur.

Cap. XI.

BOni ac virtuosi viri assimilātur apibus quoad tria.

Primo quoad innocentiam. Nā apes dictæ sunt eo quod sine pedibus nascuntur. Boni viri ergo quique recti, sunt similes apibus, qui sunt sine illis pedibus, de quibus scriptum est: Pedes illorum ad malum currunt: Sunt enim pedes animæ peccatricis quibus ad malum curritur, ipsę interiores nequitię, & affectus malignitatis. Secundo, quoad solertiā, & prudentiam, quia apes (sicut dicit Isido.) valde solertes sunt in gignendo mella & fauum, & sua domicilia mira arte componunt, & ex variis floribus mirabili artificio fauum recolligunt. Sic viri boni solertes quidē sunt, & mella gignunt, solertes quidē sunt, i. subtiliter & cito perpendentes qualiter est agendū, vel loquendum: est enim solertia facilis & prompta coniecturatio circa inuentionem medij, vt tradit Philosophus, & ideo cū ea quæ dicūt vel per debita media ostendunt, & illa quæ operantur per debitas vias perficiūt, quasi apes solertes aliis mella gignūt, quia s. melliflua verba loquendo audientibus profe-runt, & etiam melliflua facta verbi operando ostendunt. Domicilia quoque sua, i. conscientias proprias, vel proprias familias mira

Prou. 3.

Arist. 8. post.

prudēn-

Digitized by Google

prudentiæ arte siue sagacitate cõponunt; quia si sciunt componere, vel ordinare aliena, multo magis propria. Vnde ex odoriferis floribus, id est, ex placidis, & gratiosis aliorum factis, vel dictis, colligunt fauum, i doctrinam, & modum, quo suas thecas, siue habitacula, id est, conscientias, vel domos ordinant & componant.

Appatet etiam in apibus prudẽtia mirabilis tripliciter. Primo respectu temporum, quia prudentes discernunt tempora laboris & quietis: Nam hyemis tempore latent, quia scilicet vires non habent quibus ventis, niuibus, & pluuiis resistere possint: ex quo innuitur, quod maxime persecutionis tempore licet debilioribus fidelibus persecutionem declinare, & latere, secundum illud Do-
Mat. 10 mini. Si vos persecuti fuerint in vna ciuitate, fugite in aliam. In tempore autem veris apes exeũt, nec in illo ociosę sunt, sed primo fauos constituunt, ceram fingunt, cellulas faciunt, & sobolem tandem & mella conficiunt Ex quo videlicet erudimur, quod tempore prosperitatis & pacis, ocio non vacemus, sed in varijs exercitiis vtiliter laboremus. Tũc scilicet constituendi sunt faui, id est, actus exercendi virtutis, quibus ad cælestis hæreditatis
Eccl. 24 dulcedinem perueniamus. Dicitur enim Ecclesiast. Hæreditas mea super mel & fauum. Tunc quoque fingenda est cera, id est, componenda conscientia, quæ scilicet velut cera ad diuersas suscipienda figuras, vitiorum & virtutum, est apta. Psal. Factum
Psal. 22 est cor meum tanquam cera liquescens.

Tunc etiam faciendæ sunt cellulæ, id est, sensus corporis, vel interiores vires animæ disponendæ: Tandem autem intendendum est vel ad bonorum operum sobolem per actiuam vitam, vel ad mellis obtinendam dulcedinem per vitam contemplatiuam.

Item apes de nocte vsque ad mane quiescunt, donec vna omnes excitit vno, vel triplici bombo, sicut aliqui dicunt: & tunc peruolant vniuersæ, si dies fuerit mitis, sed si futuros viderint imbres, vel ventos, tunc se continent in theca, atq; aduesperascẽte domos intrãt, & strepũt, done qui eas excitat eodem signo ad quietem inuitat. Quo exemplo nos instruit, quod videlicet nocturno tempore quies præfletur corpori, die tamen incipiente lucescere, à lecto somni & pigritiæ est surgendum, secũdum illud: Nox
Ro. 13. præcessit, dies autẽ appropinquauit, abijciamus ergo opera tenebrarum. Nam post quietẽ noctis surgendum est ad opera laboris, sed post noctem culpę, illucescente die gratiæ, surgẽdũ est ad opera pœnitentię, ad quæ quidem prælatus vel prædicator, triplici bombo, id est, triplici modo, debet alios excitare, scilicet exhortationis verbo, conuersationis exemplo, & etiã orationis suffra-
1. Thi. 4. gio, secundum illud Thimo. Exẽplum esto fidelium in verbo, in conuersatione, in charitate. Aduesperascente vero, id est, aduenięnte nocturno tempore, vel tenebrosa tentatione, debet se ad domum recolligere, siue corpora lem, vt quiescat, & honestius maneat; siue ad domum mentis, ne eum hostis tentans foris vagantem capiat, ibique debet strepere, vel legendo, vel orando, peccata confitẽdo, & alia huiusmodi faciendo, quousque tentatione repulsa tempus quietis aduenìat. Quod autem audito signo, aut tumultu cessant. Religiosos admonet claustrales, vt quietis tempore, vel audito signo ad hoc statuto, suum silentium teneant

ita vt volentes quiescere vel orare, tumultu suo non impediant.

Item apes locum frigidum quærunt in æstate, & calidū in hyeme; docentes bonos tempore prosperitatis refrigerio se tueri humilitatis; & tempore aduersitatis calore se defendere charitatis; quia charitas patiens est. 1. Cor. 13.

Item apes inueniuntur prudentes respectu operum. Primo quātum ad materiam, quia ex floribus recentibus materiam colligunt, ex qua mella & ceram colligunt & conficiunt, & quando flores vicini consumpti sunt, speculatores mittunt ad alia pascua requirenda, & si eas nox apprehendat, supine excubant, vt alas suas à rore & à pluuia protegant, vt facto mane absq; impedimento volare valeant: Quasi ergo flores nascentes in arboribus, sunt affectiones bonæ crescentes in cordibus, ex quibus dum sunt recentes, ab apibus mel & cera colligitur; quia dū sunt nouæ, & feruentes, à viris solicitis dulciter & facilitet implentur opere: Mel enim dulce est, & cera faciliter formatur; sed completis vicinis floribus, alios ad pascendum explorant; quia postquam sua bona proposita opere completuerint, adhuc an alia restent, quæ ab eis fieri debeant, cum magna cura perquirunt; sed nocte superueniente, supinè excubant, vt alas à pluuia vel rore defendant; quia se prosternendo, orando ante Deū so humiliant, vt humilitatis merito, & creationis suffragio, alæ suorum affectuum, vel operum, & à pluuia tentationum carnalium, & à rore, id est, fabrilioti pugna vitiorum spiritualium protegantur, & facto mane, id est, redeunte serenitate, possint ad ea quæ cœperant liberius euolare.

Item apes inueniuntur prudentes, respectu impedientium. Primo quidem, quia thecam aluearis siccis arborum gūmosam vim habentium & amaram per totum liniunt, & contra hostes se muniunt prout possunt. Quasi autem gummi vel amari ficci arborum, afflictiones sunt, vel lachrymę pœnitentium, quibus apes, id est, sanctæ personæ, suarum mentium aluearia liniunt, atque amaritudine fletuum contra hostium suggestium dulcia maligna tentamenta defendunt.

Item apes gerulæ, quādo vētum timent, volant iuxta terram, vt ōnustę cito redeant, ne flatu impediantur aliquo, & aliquando lapillis se onerant, vt a vento moueri nō valeāt. Similiter illæ personæ, quæ actiuæ vitæ pondera, siue labores portāt, si ventum vanæ gloriæ metuunt, vel ventum, id est conatum alicuius impedientis, debēt iuxta terram volare, id est, humiliter & latenter facere quod intendunt.

Itē onerare se lapillis, i. sanctorum humilibus exemplis & cautelis, vt illorum firmati pondere à ventis tētationum minime moueantur.

Tertio apes repræsentāt bonos viros, propter socialem vitam. Diligunt enim boni viri semper communem & socialem vitam, & fugiunt singularitates, quod quidem inuenitur in apibus; quia apes (secundum Ambros.) vnam communem eligunt mansionem, vnius portæ clauduntur limine, communis labor est omnibus, communis cibus, commune opus, communis vsus, communis fructus, & communis volatus. Et talis communitas maxime competit clausſtralibus & regularibus in congregatione viuentibus, scilicet non se à communibus obseruantiis, vel operibus subtrahere, siue quantum ad locum, siue Ambr.

quan-

quantū ad cibum, siue quantum ad labores, vel quoad obsequia charitatis & opera humilitatis, siue quantum ad vsum vel socialem conuictum, siue quantum ad volatum, id est, promptum, vel velocem obedientiæ motum.

Diuina laudis cantica cordialiter affecta, quibus Angeli mirum in modum lætantur, quantum boni nobis gerant, breui terminatur.

Cap. XII.

CAntica diuinæ laudis & Ecclesiastici officii, si cum deuotione cordis & mentis attentione fundantur, delectant etiam angelos, sicut cātus & harmoniæ hominum dicūtur delectare delphinos. Dicit enim Isidorus, quod delphini ad voces hominum sequuntur, & ad vocem symphoniæ congregari cōueniunt, & in harmonia plurimum delectantur. Isidor.

Sic etiam angeli faciunt de canticis & harmoniis deuote Deum laudantiū, non quidē ratione vocis, sed ratione deuotionis, propter quod dicitur in Psalm. Præuenerunt principes coniuncti psallentibus, &c. quod Beatus Bern. de angelis exponit. Vnde etiam Basil. dicit, quòd psalmodia dæmones fugat, & angelos in adiutorium salutis inuitat. Psal. 97. Basil. in hexa.

Item cantica diuinæ laudis valent ad sublenādum tædium vitæ præsentis, & etiam ad alleuiandū laborē prolixæ tentationis: quod patet exemplo luscīniæ. Nā luscinia (sicut dicit Ambro.) dum oua sua peruigili custodia fouet, longæ noctis laborem cantilenæ suauitate subleuat: Ille namque admodum lusciniæ peruigili custodia oua fouet, qui bona in nido mentis concepta, implere opere cum cautela & solicitudine studet. Sed quasi labor longæ noctis prolixitas & tædium est tentationis insurgentis, vel laboriosa prolongatio incolatus vitæ præsentis: de qua Psalmista conquerebatur, dicens: Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus est: sed hunc laborem luscīniæ cantilenæ suauitas subleuat, quia mentem, vel tentationis, vel præsentis exilii tædio fatigatam, diuinæ laudis deuotio recreat. Vnde idem Basi. dicit de cantu psalmodiæ, quod est scutum in nocturnis terroribus, & diurnorum requies laborum, tutela pueris, iuuenibus ornamentum, solamen senibus, mulieribus aptissimus decor, desertas habitare facit vrbes, sobrietatem docet, incipientibus primum efficitur elementū, proficientibus nutrimentū, perfectis stabile firmamentum. Psal. 119. Basi.

Homines carnales vulturibus, lasciuæque mulieres hirundini comparantur, quoue pacto carnales à spiritualibus discrepent, per Marti, ac fluuii Piscium exemplis elucidatur.

Cap. XIII.

CArnales homines sunt vulturibus similes. Nam vultur cum sit immundus, & fœdus, de facili pro cadauere terram petit, & cum descenderit, non de facili inde surgit, sed vix sursum ascendit, vt Hieronymus dicit, & addit, quod in alto volans, cadauer in infimo conspicit, & pro amore cadaueris sublimitatem aëris derelinquit, & ad infima se summittit: & quando se erigit, contra ventum alas percutit, & sic venti admiculo plus quam robore proprio ab infimis in aërem se extollit. Sic quoque carnales homines, cum sint immundi in cogitationibus, & fœdi in affectionibus, de facili pro cadauere terram petunt, quia pro carnis delectatione ad turpia & immunda opera faciliter descendunt, & postquam talibus Hieron.

Digitized by Google

operibus se dederint, nō faciliter ab eis recedunt, & vix furium vel per desiderium surgunt. Et si eriā homo carnalis sit in culmine dignitatis, nihilominus miserabile cadauer in infimo conspicit, quia ad carnalia opera cogitanda, vel facienda, & cor suum inclinat, & oculos cōuertit & suæ dingitatis altitudinem relinquens, id est, nō attendēs, in turpia & infima ruit. Psal.48 Vnde Psal. dicit: Cum homo in honore esset, non intellexit, comparatus est iumentis insipientib. & similis factus est illis. Contingit tamen quandoque, quòd talis etiam postquā cecidit, à Spiritus sancti vento, i. interno spiraculo excitatus, sic ad ventum ipsum, i. Spiritus sancti instinctū, ala mētis & alo operis, per pœnitentiā per curit, quòd iterum se in altū eleuat, & surgit: sed plus auxilio venti, i. gratia Spiritus sancti, quā ex suo proprio merito, vel labore.

Item carnis cura quanto plus crescit in homine, tanto magis ad bona opera animā tardā reddit, quòd quidem in vulturibus apparet, quia vultur propter multitudinē carnis tardis volatibus pergit, sic miserū corpus quòd corrumpitur, aggrauat humanā animam, ex ipsa enim assidua corruptibilitate carnis, anima nostra compellitur insistere curis carnis, & sic ex corruptione grauata, & curarū multiplicitate detenta, id virtuosa & spiritualia opera redditur valde pigra.

Item carnales differunt à spiritualibus, sicut pisces marini à fluuialibus. Nā pisces in mari nascētes, squamas habēt duras & grossas propter aquæ salsæ siccitatem: econuerso autem fluuiales pisces squamas habent subtiles & spissas & molles. Quasi autem squamæ in corpore piscis sunt, quæ tunc nascūtur in mente hominis. Circa igitur spiritualia & diuina, in hoc carnales à spiritualibus differunt, quia carnales quique habent mentes, i. mentis considerationes duras ad percipiendum spiritualia, secundum illud Apo. 1.Cor.2 Animalis homo non percipit ea quæ sunt spiritus Dei.

Item grossas ad intelligendum. Vnde carnalib. adhuc discipulis Mat.15. Dominus dixit, Adhuc & vos sine intellectu estis? Sed spirituales viri habent mentes molles, id est habiles ad percipiendum, subtiles ad intelligendum, & spissas, id est, frequentes considerationes diuinorum.

Item carnis lasciuia assimilatur hyrundini, quæ est auis vaga, clamosa, & picturata, sic carnales & lasciuæ mulieres sunt vagę in discurrendo & in circunspiciendo, sunt clamosæ in canando, vel cōtendendo: sunt etiam se picturātes componendo, & ornando: De quibus rectè sapiens loquutus est dicens: Et ecce occurrit mulier Prou.7. in ornatu meretricio, &c.

Homines per carnales magis, quàm per spirituales cogitationes à Diabolo capi, per Auium prope terram volantium similitudines demonstratur.

Cap. XIIII.

COgitationes terrenæ faciunt incedere animā in laqueum diaboli. Nam aues ad escam descendentes, & circa terram volantes, citius rapiuntur, quā illæ quæ in alto volant. Sic homines per carnales & terrenas cogitationes, citius capiuntur à diabolo, quam per cælestes. Prouerb. Frustra iacitur rete ante oculos pennatorū. Glossa. Laqueos diaboli facile euadit in terris, qui oculos semper habet in cælis. Prou.1.

Itē cogitationes immūdæ abūdāt in cordibus peccatorum, sed non in cordibus iustorum. Sicut enim maior multitudo muscarū solet residere super scabiosum, quàm

Digitized by Google

quam super sanum, ita cogitationes immundæ magis super peccatores, quam super iustos.

Item cogitationibus immundis maxime infestantur homines deuoti. Nam vnctum locum inuadunt muscæ & inquinant. Sic dæmones illos quos vident habere gratiam, nituntur inquinare prauis cogitationibus. Eccl. Mulsæ morientes, id est, cogitationes immundæ, perdunt suauitatem vnguenti, id est, meritum bonorũ operum, siue deuotionem orationis. Eccl. 10

Item apes super flores residents, & inde attrahunt mel. Sic iusti de æternis bonis cogitant, & tamen attrahunt dulcedinẽ. Sed muscæ loca immunda frequentant, deturpant: & sic immundæ cogitationes homines peccatores.

Coniux quo pacto sit quærenda, coniugiũ, honestas & dilectio conseruanda, & denique quantum contra naturam vitium sit detestabile, multis plurium Auium exemplis discrete enucleatur.

Cap. XV.

CONiugij honestatem quærere & seruare, docent exempla auium: inter omnia enim animalia, volucres in generationis ordine sequuntur maxime honestatem. Nam mares cum solicitudine fœminas quærunt, inuentas diligunt, pro ipsis pugnant, & periculis se exponunt, & eis coniugali quasi tantũ fœdere se coniungunt, & fœtus ab ipsis procreatos solummodo pascunt. Ex quibus quidem colligitur, quod circa coniugalem statum nos aues quinque modis instruunt.

Primò enim exemplo auium, debent viri qui vxorari volunt, fœminas bonas soliciti quærere in vxores, quia scriptum est, Beatus est, qui inuenit mulierem bonam, quam scilicet, cum quis vult inuenire, debet eam quærere, non sicut lasciuus & vanus, qui non quærit in vxore nisi pulchritudinem. Est enim pulchritudo in muliere, si sit sine prudentia & bonitate, plus contemnenda, quam appetenda. Quia, vt dicitur Prouer. Circulus aureus in naribus suis, mulier pulchra, & fatua, & ideo in hominibus quãuis vtrunque sit oneroſum, scilicet pulchram seruare, & turpem habere tamen magis est tolerabile turpem habere, quam pulchram seruare. Nam (sicut dixit Aureolus Philosophus) pulchra cito adamatur, turpis facile contemnitur. Difficile est custodire quam omnes amant, molestum est possidere quam nemo dignatur habere. Minori tamen miseria deformis habetur, quam formosa seruatur. Prou. 11 Aureol.

Item, qui vult inuenire bonam, debet eã quærere, non sicut auarus, quia non quærit, nisi diuitias in vxore. Quamuis dicat Theophrastus quod pauperem vxorem alere difficile est, diuitem vero ferre, est tormentum. Tamen Salomon dicit, quod melius est ducere vxorem pauperem & pacificam, quam diuitẽ, & litigiosam. Melius est sedere in angulo domatis quam cũ muliere litigiosa, & in domo communi. Vnde etiã Chrysost. dicit: Tu iuuenis, quando vxorem ducere vis, noli quærere diuitem, sed bene morigeratam: quia boni mores diuitias semper acquirunt. Diuitiæ autem bonos mores nunquam fecerũt, gloriosior est paupertas fidelium, quam diuitiæ peccatorum. Vnde cum interrogasset quidam Themistidem philosophum, cuinam filiam suam daret in vxorem, an pauperi, sed scientia & moribus ornato, an locupleti parum probato, Respondit, malo hominem indigentem pecunia, quam pecuniam indigentem homine. Debet Theophraſt. Prou. 21 Chriſ. ſuper Matth.

igitur

igitur, qui bonam vxorem cupit
inuenire, quærere eam, sicut pru-
dens, & discretus, scilicet attē-
dendo ad mulieris bonitatem.
Eccl.26. Eccles. Mulieris bonæ beatus vir,
nō dixit mulieris pulchræ, vel di-
uitis, sed bonæ.

Item attendendo ad mulieris
prudentiā, & discretionem. Pro.
Prou.19 uerb. Domus, & diuitiæ dantur à
parentibus, à Domino autem pro-
priè vxor prudens.

Item attendendo ad mulieris
Chryſ. progeniem, dicit Chrysost. quod
super ille qui vult vxorē accipere, debet
Matth. considerare si habet ambos pa-
rentes bonos, vel ambos malos,
vel vnum bonum, vel alium ma-
lum. Si ambo sunt boni, securè
eam accipiat, si ambo mali, omni-
no eam dimittat: Si verò alter
bonus, & alter malus, quid factu-
rus sit timeat. Veruntamen, si pa-
rer eius sit bonus, & mater mala,
magis conuenit timere. Si vero è conuerso, minus propterea, quia
pueri magis consueuerunt con-
seruari cum matribus, quam cum
patribus; & per consequens ma-
gis imitari mores maternos, quā
paternos.

Secundò, docent aues coniuges
honestè diligere, sicut ipse aues
compares mutuo se diligunt: sed
cauendum est in coniugibus, ne
sit amor nimius, vel inhonestus.
Sext. Nam (sicut dixit Sextus in sen-
tentijs) adulter quidem est in sua
vxore amator, ardentior in aliena
quippe vxore, omnis amor tur-
pis, & in sua nimius: nihil tur-
pius, quam amare vxorem quasi
adulteram.

Item, ne sit amor nimius zelo
typus. Eccles. Ne zeles mulierem
Eccl 9. sinus tui. Et eiusdem: Dolor cor-
Eccl.26 dis, & luctus, mulier zelotypa.
Debet igitur esse amor honestus
& ordinatus. Ephes. Viri dilige-
Ephe.5. te vxores, sicut Christus Eccle-
siam.

Tertiò instruunt aues coniuges
tueri, & defendere. Nam aues pro
eis pugnant, & periculis se expo-
nunt. Debent autem se mutuo
defendere coniuges non solum
ab iniurijs corporalibus: sed etiam
à vitijs, & inhonestatibus, quod
sit quando vnus coniugum alium
malè viuentem corripit, & casti-
gat; Si enim vxor sit malè mori-
gerata (sicut dicit Chrysost.) tri- Chry. in
bus modis à viro castigari debet. Matth.
Primò docendo ipsam secundum
Deum. Si autem timorem Dei
non sentit, improperando, vt vel
hominem erubescat, si autem
nec pudorem sentit frequenter
confusa, faciat illi quod præcipit
Salomon, Cor durum in baculo
percute. Quia igitur dicit Chry- Eccl. 3.
sostomus, sæpe proficit doctrinæ
iustitiæ. Primo admone, deinde
confunde, quoniam frequentes
pudor est frænum vitiorum; ter-
tio iustum est vt castigetur tan-
quam ancilla, quæ erubescere ne-
scit vt libera. Si autem vir male se
habeat; tunc (vt docet August.) Aug. li.
vxor sua debet eum quatuor mo- so.ho.
dis coercere. Primo admonendo.
Secundo obiurgando, vt si non
profint charitatiuæ admonitio-
nes, faciat duras obiurgationes.
Tertio si hoc non valeret, eccle-
siam interpellando, scilicet Præ-
lati, vel Episcopi auxilium requi-
rendo, maxime si peccatū ipsum
notorium est. Quarto, ad Deum
recurrendo per viros spirituales,
& orationes, quia saluabitur vir
infidelis per mulierem fidelem, 1.Cor.7
vt dicitur Corint.

Quartò aues docent qualiter
se debent coniuges ad matrimo-
nialem actum coniūgere, scilicet
tantum coniugali fœdere & affe-
ctu, scilicet intentione & causa
prolis procreandæ. Hac enim sola
de causa aues ad inuicem sociā-
tur, s. ad generationem, & hinc
est, quod aues quasi solum gene-
tionē

Digitized by Google

rationis tempore videntur esse in amore. Hinc est, quod solum etiã in coniunctione carnali inter sexum & sexum diiudicant, exceptis perdicibus, quæ sexum non seruant, sicut dicit Philosophus. Vnde surgit in perdicibus masculus in masculum, fœmina in fœminam. Sed ex tali coitu nõ fiunt oua pullificatiua: Immo faciunt oua vento plena, & addit, quod ex tali coitu malus fœtor sentitur. In quo videlicet exemplo ostenditur vitium contra naturam triplici de causa detestabile.

Aristot. 6. de ani.

Primo, propter infructuositatẽ, quia non est ad generationem. Vnde in perdicibus ex tali coitu non generantur oua pullificãtia.

Secundo, propter insatiabilitatem, quia facit oua plena vento. Ventus enim, licet repleat, nõ tamen reficiendo satiat Sic in huiusmodi operibus, licet quis suum malum desiderium impleat, tamẽ non satiat.

Tertio, propter fœtoris fœditatem, quia producit malum fœtorẽ infamiæ vel mali exemplí.

Item aues in opere generationis obseruant temporis congruitatẽ, s. tempus veris, in quo ostenditur, quod nõ omni tempore est vacandum operi coniugali. Nam in diebus sacris, vel ieiuniorum, huiusmodi non est vacandũ amplexibus. Ecclesiastici. Tempus amplexandi, & tempus longe fieri ab amplexibus.

Eccl. 3.

Item aues tempore generationis nutibus & vocibus ad amorẽ mutuũ se inuitant; ex quo ostenditur conũgale debitum persoluendum esse vxori, siue voce, siue nutu petenti.

Item aues pullificant, & pullos generatos educant; quia tenentur parentes filios alere naturales, & si non forte secundum rigorem iuris ciuilis vel positiui, tamen ex iure naturali.

Itẽ aues, vsque ad ieiuniũ generationis tẽpus, sibi non appropinquant: quia scilicet post impregnationem quousque peperit mulier, abstinendum est ab vxore.

Quinto, docent aues fœtus educare; quia fœtus ab ipsis procreatos, tantummodo pascunt cõmuniter. In quo ostenditur periculũ adulterij præcipue ex parte mulieris, quia mulier ex adulterio occulto generans, statuit viro suo filios non suos, & facit eum alere non genitos à se, de quo, sicut de furto, ad restitutionem tenetur.

Itẽ coniugii honestatem seruare ciconiarum exempla nos docent, in quibus viuente fœmina, nunquam masculus causa coitus cum alia se associat, sed suæ fœminæ, quoad nidum & prolem, seruat fidem; sed si in fœmina adulterij concubirum perseuerit, vltra cũ ea non habitat, immo ipsam si potest transuerberat, & necat, sicut dicit Aristoteles.

Arist. de anima.

Item mas fœminam alias quàm in nido non calcat, ex quo exemplo coniuges apertè monentur fidem thori diligenter obseruare, adulterinos concubitus horrere, & euitare, & carnalis operis debitum cum quadam honestate præstare.

Aspera abstinentia ad vita contemplatiua, in quibus designetur, quibusq; auibus contemplatiuis comparentur, cõtemplationisq; perfectio qualis sit, variis definitur exẽplis.

Cap. XVI.

CONtemplatiua vitã, & aspera abstinentia signantur in illis piscibus, seu natantibus, quorum esus concessus est in lege Moysi. Dicitur enim Leuitic. Omne quòd habet pennulas, & squamas, tam in mari, quam etiam in fluminibus & stagnis, comedetis: quic-

Leui. 11

quicquid autē pennulas & squamas non habet, eorum quæ in aquis mouentur & viuūt, abominabile vobis execrandumq; erit. Ad literam, huiusmodi natatili, scilicet anguillæ, & similia prohibita sunt Iudæis, propter excessum humiditatis. Et pisces aliis concessi sunt, tanquam sicciores. Sed moralis causa siue figuralis fuit, quia per pennulas signatur vita subtilis, vel contemplatio: per squamas autem signatur vita aspera, quorum vtrumque necessarium est ad munditiam spiritualium.

Item contemplatiui viri similes sunt auibus modulantibus, quæ syluas amant, in arboribus & fructetis nidificant, dulciter modulantur & cantāt, super oua solicite cubāt, & pullos diligenter educant: & tales sunt philomelæ, merulæ, & consimiles. Sic perfecti & contemplatiui viri, loca solitaria diligunt, nidum mentis & contemplationis quietem in fructetis, & in arborum ramis, id est, humilium, & piorū exemplis & in magnorum sanctorum actibus & vestigiis ponunt; diuinas laudes dulciter, vel voce, vel saltem corde quotidie modulantur & concinunt, sancta quoque desideria mentis cum calore deuotionis fouēdo, vsque ad cōplementum operis perducunt, quasi super oua cubantes, & à suo calore fouentes vsque ad pullorum natiuitatem persistunt. Sed tunc quasi pullos diligēter emittunt, cùm cœpta bona non deserunt, sed ea congruentibus modis, quasi nutrientes & alentes, ad debitam perfectionem perducunt.

Item contemplatio hominis in carne viuentis non potest esse diuturna, propter grauedinē corporis. Est enim homo mortalis aui perdici similis, quæ scilicet est multæ carnis, & paucæ pennositatis, ideo pauci volatus. Nam in volando parum à terra se erigit, & statim post paululum terram petit. Similiter, quia homo habet in vita ista multum de corporis grauitate & imbecillitate, & parum de pennositate, id est, de virtutum spiritualium leuitate, & si aliquando à terrenis ad cælestia capienda per cōtemplationis volatū surgere nititur, corruptibilis tamen carnis pondere, vel infirmitate grauatus, post modicū ad inferiora reuertitur. Vnde dicitur. Corpus quod corrumpitur, aggrauat animam, & deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem. Sap. 9.

Item contemplatio diuinorum tentationum impulsas fugat, & sæuientis seculi procellas sedat, quod patet Alcyonis exemplo. Alcyone enim (vt dicit Ambrosius) auis maritima est, quę quasi in medio hyemis, quando magis scilicet mare ventorum ac fluctuum tempestatibus sæuit, oua sua in litore maris & arena facit, & ibidē versus amare respiciens, per sex dies super ea incubando persistit, post quos nascuntur pulli: quibus natis, ad eos nutriendos alios septem dies adiungit, & per omnes hos xiij. dies mare tranquillum permanet & securum. Vnde industria nautæ hos xiij. dies serenitatis ad nauigandum obseruant, & eos alcyonidas vocant, vt dicit Ambrosius. Si est ergo tanta virtus auiculæ, vt suæ contēplationis intuitu, mare sæuiens tranquillum efficiat, quāto magis si rationalis anima ad imaginem Dei facta, ad æternum ac immutabile bonum interiores oculos contemplando, vel orando direxerit: mare, siue cordis fluctuātis, siue mundi euientis, tranquillum protinus atque pacatum habebit. Iob. Tu quo. Amb. Iob. 1.

quoque si diluculo consurrexeris ad Deum, & Omnipotentē fueris deprecatus, statim quoq; euigilabit ad te, & pacatum reddet habitaculum iustitiæ tuæ. Docet & nos hæc auicula, vt propter persecutiones vel tentationes surgentes, neque bona timeamus aggredi, nec etiam, vsque ad perfectum, ea negligamus prosequi: Non enim auis hæc, quia male procellosum viderat, aut se ponere ad ouà cubandum in litore metuit, aut etiam vsque ad debitam pullorū nutritionē, recedit.

Luxuria deformitas, quanta ob ea detrimenta, atque à castimonia continentia oriantur bona, eloquenter explanatur.

Cap. XVII.

COntinentia castimoniæ confert ad longitudinem vitæ. Quod in vulturibus patet, quos dicunt cōcubitu nullo commisceri, & sine omni concubitu pullos generare, & centum annos viuere, vt dicit Isidorus. Ex quo colligitur, quod diutius viuunt qui à carnalis operis resolutionibus se restringunt. Nam (secundum Philosophum) animalia quæ sunt multi coitus, vt passeres & huiusmodi, sunt breuioris vitæ. Vnde nota, quod luxuria minorat vitam corporalē, dehonestat vitam ciuilem, & necat vitam spiritualem. Propter primum dicitur, de iuuene prodigo & lasciuo, qui dissipauit substantiam suam, non tantū personalem, sed etiam temporalem viuendo luxuriosè. Est enim in actu luxuriæ euacuatio humidi, & expiratio calidi, in quibus duobus vita conseruatur. Et ideo ex frequentatione actus venerii, vigor & vita corporis enerauatur. Vnde Hugo de sancto Victore: Luxuria, inquit, est immoderata carnis petulantia, dulce venenum, importuna lues, pernicioſa potio, quæ humanum corpus debilitat, & virilis animi robur eneruat. Et Innocentius dicit de vtilitate conditionis humanæ: O, inquit, extrema libidinis turpitudo, quæ non solū mentem effœminat, sed corpus eneruat, & non solum fœdat animam, sed fœdat personā. Omne nanq; peccatum quodcunq; fecerit homo, extra corpus suum est, qui autem fornicatur, in corpus suum peccat; semper illam præcedunt ardor & petulantia, semper comitantur fœtor & immunditia, semper sequuntur dolor, & pœnitentia.

Item luxuria dehonestat vitam ciuilem, quia tollit homini gloriam, inferens ignominiam & infamiam. Vnde dicitur de luxuriosis: De cadaueribus eorum ascendet fœtor, scilicet infamiæ. Vnde Valerius dicit, de vitiis carnalibus loquens: Quid, inquit, his vitiis fœdius? quid etiam dānosius? quibus virtus arteritur, victoriæ relanguescunt, sopita gloria in infamiam conuertitur, animi & corporis vires expugnātur, adeo vt nescias, an ab hostibus, an ab illis capi perniciosius habendum sit.

Item luxuria perimit vitam spiritualem. Rom. Si secundum carnem vixeritis, moriemini. Hier. Qui luxuriatur viuens, mortuus est. Etiam ferreas mentes libido domat, quæ maiorem in virginibus patitur famem, dum dulcius putant esse quod nesciunt.

E conuerso autem castitas, siue continentia dies vitæ multiplicat. Iob. Quasi palma multiplicabo dies meos. Per palmam intellige victoriam carnis, quæ per continentiam habetur.

Item vitam ciuilem exornat, & nobilitat. Vnde Cyprianus: Pudicitia, inquit, est ornamentum nobilium, exaltatio humilium, nobi-

7 Isido.

Atis. de anima.

Luc. 15.

Hugo.

Isa. 34.

Vale. li. 9.

Rom. 8.

Iob. 29.

Cypri. 12. ab.

nobilitas ignobilium, pulchritudo vilium, solamen mœrentium, augmentum omnis pulchritudinis, decus religionis, minoratio æris, multiplicatio meritorũ, creatoris omnium Dei amica.

Item corroborat & conseruat vitam spiritualem. Rom. Si spiritu facta carnis mortificaueritis, viuetis. Rom. 8.

Conuersionis prolixitatem maximopere a Deo plectendam esse, tum exemplis, tum etiam sacræ Scripturæ comprobatur testimoniis.

Cap. XVIII.

CONuertio non est differenda. Nam auis, videlicet quæ videt arcum teneri, & sagittam paratam, non differt euolare: Sed sicut sagitta parata est aliquem percutere si steterit; sic Deus nolentem conuertit. Psalmus: Nisi conuersi fueritis, gladium suum vibrauit, arcum suum tetendit, &c. Sed multi faciunt, sicut auis stulta, quæ cum differt euolare, percutitur. Sic multi, dum differunt euolare, & proponunt conuerti, subito moriuntur. Isa Subito, dũ non speratur, veniet contritio eius. Ecclesiast Ne tardes conuerti ad Dominum, & ne differas de die in diem: subito enim veniet ira illius, &c. Ambros. dicit. Aurum tibi offeram, nõ mihi dicis. Cras veniam; sed iam exigis, nemo differt, nemo excusat: redemptio animæ promittitur, & nemo festinat. Et nota, quod peccator quando non conuertitur, quanto magis expectatur, tanto grauius iudicatur. Vnde Valerius Maximus dicit, quod lento gradu ad vindictam ira diuina procedit, tam litatemque supplicij grauitate pensat. Psal. 1. Isa. 30. Eccl. 5. Amb. Valer. Ma. li. 1.

Quo pacto sit cor hominis præparandum vt fiat ipsius Dei habitaculũ, piscium exemplo sit perspicuum.

Cap. XIX.

COr hominis prius est inuacuandum, & deuotarum orationum odoribus imbuendum, quam intra sui thalamum possit suscipere Deum. Cuius exemplũ apparet in piscibus. Nam piscis in odoriferis naturaliter delectatur. Dicitur enim ab Arist. quod quædam genera piscium odorant, & audiunt: ideo ad noua vasa citius quàm ad antiqua piscis accedit; immo vbi fuerit nouum, raro accedit ad vasculum antiquum. Sic Deus cordis humani vasculum non ingreditur, quod non prius nouum per pœnitentiæ innouationem efficitur. Vnde Dauid petiit hanc nouitatem dicens: Cor mundum crea in me Deus, & spiritum rectum innoua in visceribus meis. Nec etiam in cordis hospitio Deus delectabiliter habitat, de quo non odor suauis deuotæ orationis expirat. Sed quidem phialæ plenæ odoramẽto, sunt orationes Sanctorum. Arist. 4. de ani. Psal. 50. Apoc. 5

Immanes homines vulturibus, cuiscibusque comparantur, & qualia eorum sit exitus definitur.

Cap. XX.

CRudeles homines & raptores, communiter moriuntur famelici & mendici. Sunt enim vulturibus similes, qui exercitum sequuntur, vt de cadaueribus equorum & hominum satientur. Et ideo dicuntur, aliquo naturæ sensu præsentire bellum, & signũ futuri belli præexistere, quando constat eos circa exercitum conuenire. Cum autem senescit vultur, elongatur eius rostrum superius, & recuruatur in fine, & moritur tandem fame. Sic homines rapaces, qui vt lucrentur & rapiant diligunt bella, sicut faciunt stipendiarii milites, & quidam tyranni potentes; licet forte in iuuentute, vel aliquo tempore lu-

Digitized by Google

re lucrentur, & abundent, in senectute tamẽ, vel aduersitate seu infirmitate, cum rapere non possint, dum rostrum, id est, oris sui victus necessitas crescit, & lucrũ deficit, ad paupertatem & mendicitatem deueniũt, & fame moriuntur, Iob. Tigris periit, id est, raptor, eo quod non haberet prędam. Iob. 4.

Item crudeles, debilium hominum sanguinem sitientes, incidunt frequenter ipsi in manus maiorum & potentiorum. Vndè tales assimilantur culicibus, qui dum aliorum sanguinem sitientes fugere volũt, in rostra hirundinum incidunt, quæ ipsos occidunt & comedunt. Talibus ergo similes sunt, qui dũ minores occidere quęrunt, vel expoliare, ipsi maiorum præda, vel occisionis victima fiunt. Cuius exemplum manifestius in libro Hester habetur, scilicet de Aman, qui dum Mardochæi æmulatione Iudæos crucifigere voluit, ipse à rege Assuero in patibulo est suspensus. Hest. 4. 5. 6.

Dei arcanorum scrutatores curiosi, quam pœnam accepturi sint, culicum exemplo notabili edocetur.

Cap. XXI.

CVriosi, & præsumptuosi perscrutatores, culicibus assimilantur. Nã culex, quæ est idem quod cinifes, lucipeta est, quia lumen candelæ, vel lucernæ libenter videt: sed dum in lumen minus cautè irruit, se ipsam comburit. Similiter qui diligunt lumen diuinæ vel humanæ scientiæ, interdũ nimis curiosè vel præsumptuosè perscurando, dum in ipsum lumen impingunt, per aliquius erroris, vel elationis incursũ, quasi se ipsos occidunt. Vnde Prouer. dicitur, quòd qui scrutator est maiestatis, opprimetur à gloria. Et ideo (sicut dicit Grego, Nzianzenus) scientiæ desideriũ, & inquisitio quæstionum, nisi timor Dei præcesserit, effrenatos animos in præceps ducit. Vbi vero timor Dei est, ibi obseruatio mandatorum, ibi carnis expurgatio, quæ scilicet caro se velut dẽsa quædam & obscurior nubes animæ obiiciens, considerare eã diuini radij lumina non sinit. Prou. 25 Gregor. Nazian.

Diaboli vis eius, astutia, ac calliditas quãta sit, bubonis, hirticoracis, pauonisq; exemplis aperte monstratur.

Cap. XXII.

DIabolus assimilatur bubóni. Primò quidem quia bubo stercoribus pascitur. Sic delectatur diabolus immundiciis peccatorum: Thren. Qui voluptabantur in croceis, scilicet dæmones, antequam caderent, amplexati sunt stercora, id est, immunda peccata, in quibus nunc delectantur. Thre. 4.

Secundò, quia bubo ad templa de nocte vadit, vt lampadarum oleo satietur. Templa enim Dei dicũtur quilibet sancti viri, quorum scilicet lampades, sunt eorundem sanctorum mentes, quæ plenæ sunt oleo, nocte, id est, latenter, & occultè sanctorũ mentes diabolus satagit vacuare, scilicet vt adueniente sponso, non habeant oleum secum in lampadibus; & sic ab æterni regis nuptiis excludãtur, licet accidit virginibus fatuis. Mat. 25

Tertiò, quia bubo ab auibus oditur, & ab eis deplumatur: Volant enim circa ipsum de die, & eum deplumant. Sic diabolus oditur à sanctis, tanquam aduersarius: quem aues, i. sancti viri & prudentes, de die deplumãt, quãdo eius machinationes malignas cæteris cognoscentes, eas & detegunt, & reuelant. Vel quasi plumæ ei adhærentes sunt eius imita-

Digitized by Google

imitatores, quos sancti viri deplumant, dum tales ad pœnitentiam reuocant.

Quartò, quia bubo pugnat cum monedula, quæ est auis coruini generis. Nam illa de die destruit oua bubonis; & bubo de nocte comedit oua eius. Est ergo auis velut monedula, humilis pœnitentia, cuius oua dici possunt labotiosa pœnitentis opera. Sed velint oua bubonis sunt peccata, ad quæ oua induxit dæmon. Monedula ergo de die destruit oua bubonis, quia humilis pœnitentia, illucescente die gratiæ, destruit peccata quæ pœnitens ex dæmonis suggestione commisit. Econtra de nocte deuastat bubo oua monedulæ, quia irruente peccati tenebra destruit ipse diabolus omnia pœnitentiæ opera.

Item diabolus assimilatur noctícoraci, quæ scilicet est auis quę lucem fugit, tenebras diligit, Solem sustinere non potest, sepulturas mortuorum inhabitat, in locis ruinosis nidificat, oua columbarũ deuorat, & cum eis pugnat, de die quasi cęca est, id nocte acutè videt. Nam splẽdor solis, eius visum hebetat Sic diabolus fugit lucem gratiæ, diligit tenebras culpæ, nequit sustinere Solem iustitiæ, id est, Christum. Vnde dicebãt ei dæmones. Quid nobis & tibi Iesu, &c. Vel nequit etiam sustinere Solem, id est, bonum clare incedentem & viuentem, sepulchra mortuorum, id est fœtida & carnalibus desideriis plena corda peccatorum inhabitat.

Item in locis ruinosis, id est, in eis, qui tentationibus statim cõsentiunt & ad cadendum in peccatum habiles sunt & proni, nidificat, contra columbas, id est, simplices pugnat, & oua eorum, id est, opera libenter dissipando deuorat, circa bona est cæcus, in malis acutus. Splẽdor autem doctrinæ Christi, eius visum hebẽtat, quia subtilitatis eius malitiã totaliter annihilat, & ideo dicit Petrus in prima epist. Cui resistite fortes in fide, & Eccl. Refulgeus radijs suis obcœcat oculos. Petr. 5. Eccl. 43

Item diabolus assimilatur pauoni: Pauo enim habet caput serpentinum, sed cristatũ, incessum occultum, collum modicum, pectus erectum, & saphyrinum, & caudam oculatam. Sic diabolus caput, id est, suæ tentationis principium, habet ad modum serpentis: quia serpens vbi caput immittit, postea totus illabitur (vt dicit Hieronymus) quia ibi principium tentationis eius recipitur, difficulter in processu repellitur: sed habet in capite cristam, inquantum in principio prætendit alicuius boni apparentiam. Non enim possit malum immittere, nisi sub alicuius boni specie, quia nullus intendens ad malum operatur: habet etiam latentem incessum, quia occulte trahit hominem ad interitum: collũ etiam habet curuum, quia si capit hominem, cito deglutit ipsum, quia cito facit hominẽ qui ei consentit, ruere in peccatorum profunditatem, pectus, id est, appetitum habet erectum, scilicet superbia, quæ semper excelsa appetit. Habet etiam caudam oculatam, quia præcipue ad finem respicit, vt ibidem hominem decipere possit. Genes. Hieron. Genes. Tu insidiaberis calcaneo eius, id est, fini.

Deum summopere diligentibus omnia aduersa, etiamq; peccatorum vitus, in bonum conuerti, per passeris exemplum, breuibus ostenditur verbis.

Cap. XXIII.

DIligentibus feruenter Deum non obsunt, sed potius prosunt quæcunque aduersa. Vnde assimilantur passeribus, de quibus

Domi-

Digitized by Google

Dominus mentionem fecit. Mul-
Mat. 10 tis, inquit, passeribus meliores estis vos: Nam passeres calidissimę sunt naturæ, & semina venenosa iusquiami sine læsione comedunt. Quasi enim calidissimi passeres sunt Deum feruenter amantes, à quibus etiam venenosa semina iusquiami, id est, aduersa & periculosa mala mundi, sine alicuius læsione periculi patienter suscipiunt, immo tanta est diuinę dilectionis virtus, vt hominibus eōuertatur in bonum, etiam peccati virus. Roma. Diligentibus
Rom. 8 Deum omnia cooperantur in bonum. Omnia dicit, quia prospera, & aduersa, prospera ad vsum, aduersa ad exercitium, vel omnia, scilicet bona & mala, & non tantum mala pœnæ, sed & culpæ, dum scilicet ex eis humiliores, & cautiores, atque sollicitiores resurgunt.

Quatuor rationibus verbi Dei concionator gallo comparatur, eiusq; officium quale esse debeat variis modis declaratur.

Cap. XXXIII.

DOctrina sanctorum prædicatorum eripit homines à deceptionibus dæmonum, Legitur enim quod cerebrum galli in potu sumptum, valet contra morsus serpentum, quia demit eorum venenum. Per Gallum prædicator intelligitur, vt super illud
Iob. 38. Iob: Quis dedit Gallo intelligentiam. In cerebri autem partibus præcipue radicata est sensitiuæ cognitionis virtus. Est itaque velut cerebrum Galli, sensus prædicatoris sancti, qui dum per doctrinæ potum ab audientibus capitur, serpentis morsus seu venenum fugatur: quia antiqui hostis deceptio deregitur, & vitatur.

Item gallus repræsentat sanctorum prædicatorum doctrinam, etiam in cantu, triplíciter. Primò propter discretionē temporis. Nā gallus primam horam noctis discernit, & postea vocē excitationis emittit. Quia s. prædicator sanctus, in suis auditoribus, scilicet in tenebrosis peccatoribus, prius qualitatē vitæ considerat & tunc demum ad erudiendum congruā vocem format: Non enim eadem cunctis exhortatio congruit, quia nec cunctos per motum qualitas constringit. Sæpe autem aliis obsunt, quæ aliis prosunt. Nam plerunque herbæ quædam animalia reficiunt, alia occidunt. Leuis fibulus equos mitigat, & catulos instigat. Et medicamētum quod hunc morbum minuit, alteri vires iungit. Et panis, qui vitam fortium roborat, pamuloum necat. Pro qualitate igitur audientium formari debet sermo doctorum, vt Grego. dicit.

Secundò, propter variationem vocis, quia gallus (vt dicit Greg.) Greg.
in profundioribus horis noctis valentiores & profundiores educere cantus solet, sed circa matutinum tempus leuiores & mitiores format voces. Sic prædicator sapiens, quando loquitur peccatoribus profundatis & obscuratis in tenebris peccatorū, loquitur terribilius & austerius, aut de diuinis iudiciis, aut de mortis angustiis, aut de inferni supplicijs. Sed quando loquitur illis qui iā illuminantur à Deo; & sunt Dei gratiæ coniuncti, loquitur lenius, & subtilius, & dulcius, scilicet aut de diuinis miserationibus, aut de internis retributionibus, & similibus. Tertio propter percussionē lateris: quia gallus cum se ad cantandum præparat, prius alas excutit, & latera sua feriens, se vigilantiorem reddit. Sic prædicatores sancti cum alios verbis sanctæ exhortationis monēt, prius exercitēt se in sanctis actionibus.

Digitized by Google

ne in semetipsis torpentes opere, alios excitent voce, sed ante se per sublimia facta excutiunt, & tunc ad bene agendum alios solicitiores reddunt, prius cogitationum alis semetipsos feriunt, quia quicquid in se inutiliter torpet, solicita inuestigatione deprehendūt, districta animaduersione corrigunt, & emendant: quia antequam verba sanctæ exhortationis proferāt, omne quod locuturi sunt, operibus clamant. Et sic patet, quod sicut gallus alas excutit, seipsum percutit, & voce em emittit; Sic prædicator sanctus se excutit à malis, se percutit, id est, solicitat in bonis, & postea vocem emittit, scilicet prædicando aliis. Ergo ex prædictis omnibus habes quatuor rationes, quibus prædicator sanctus assimilatur gallo, scilicet propter vigorē medicaminis, propter discretionē tēporis, propter variationē vocis, & propter percussionē corporis.

Eleemosynas pauperibus, præcipuaq; ex ecclesiæ bonis erogandas esse, Aquilæ exemplo ac multis auctoritatibus aperitur.

Cap. XXV.

ELeemosynas pauperibus saltem de superfluis facere, docet exemplū Aquilæ, quæ (vt dicit Plinius) tantę liberalitatis extitit, quod prædā, nisi nimis sit famelica, sola non comedit, sed auibus eā sequentibus quasi communem exponit, sua recepta primitus portione: Vnde eā semper aues aliæ insequuntur, & partem de præda sua sibi præstolantur dari. Vultur vero econuerso ea quę rapit, solus comedit. Efficitur detestabilis auarus, qui cibū quem abundanter habet comedere vult solus; cōtra quem B. Iob dicit. Si comedi buccellā meam solus, & nō comedit pupillus ex ea: Saltem enim miserabilis homo postquam saturatus est cibo, esurientes pauperes pascere deberet de reliquo, vnde Luc. dicitur. Quod superest date eleemosynā. Et ad hæc præcipue tenentur clerici, quibus bona ecclesiastica commissa sunt, non ad abutendum pro suis consanguineis, sed potius ad fideliter dispensandum, secundum illud. Dispensatio mihi tradita est, & ideo de eis dicit Cesarius, quia nō solū decimæ non sunt nostræ, sed ad ecclesias deputatæ; verum quicquid amplius quam nobis opus est à Deo accipimus, pauperibus erogare debemus. Et si quod eis deputatum est, nostris cupiditatibus, vel vanitatibus reseruamus, quanti pauperes in locis vbi nos sumus, fame, vel nuditate mortui fuerint, nouerimus, nos rationem de animabus illorū in die iudicij reddituros. Sed nota, quod non semper peccat mortaliter qui non dat pauperibus quod superflunm habet, sed quādo necessitas imminer. Quando autem sit talis necessitas quæ obliget ad peccatū mortale, non potest ratione determinari, sed committitur prudentiæ vel fidei dispensatoris. Vnde si bona fide det, quādo sibi videtur expedire, immunis est à peccato, alioquin mortaliter peccat.

Luc. 5

1. Cor. 9 Cæsarius in adm.

Plin.

Iob. 31.

Cur diabolus interdū hominem (Deo permittēte) exaltet, cornicula, aquilaq; exemplis apertè exponitur.

Cap. XXVI.

EXaltat aliquando diabolus hominem, vt in altitudine dignitatis frangat, quem in humilitate superare nō potuit. Cornicula. n. quādo non potest frangere nucē, in altum portat, vt fortius cadat, & frangatur: & simile facit aquila de testudine. Vnde hoc modo occisus fuit AEschilus poēta, sicut narrat Valerius, quia dū sederet sub dio capite discoperto,

Digitized by Google

petto, aquila in alto testudinem ferens, candore capitis eius decepta, quia credidit quod esset lapis quidam, tandem super ipsum testudinē directo diametro cadere vt frangeretur permisit; & sic dum testudinem frangere voluit, cerebrum illius contriuit. Sicut ergo aquila testudinem, vel cornix nucem, sic diabolus in dignitatem elenat aliquē quem vincere ante non poterat, vt ipsum in peccatū deijciat, & ideo statuit Christum super pinnaculū tēpli.

Matt 4. Iob. 30. Iobr. Eleuasti me, & quasi super ventum ponens elisisti me valde.

Quomodo fidelis in aduersitatibus stabilis persistere queat, vere Christi exemplo, Echini quæ piscis similitudine demonstratur.

Cap. XXVII.

EXemplum humilitatis, & patientiæ Christi, contra omnes aduersitatis procellas animū fortem reddit. Cuius exemplum apparet in quodam pisciculo, qui echinus est vocatus; de quo Ambros. dicit, quod dū procellas ventorū sentit, calculum validū arripit, & tanquā ancoram ne excutiatur fluctibus trahit; & sic non suis viribus liberatur, sed pondere alieno munitur: & contra futura tempestatem lapidis auxilio stabilitur, quod nautæ attendentes, sibi præcauent ne eos turbo præueniat imparatos. Sic qui procellas euadere vult, id est, aduersitates seculi fæuientis, arripiat calculū validū humilitatis, scilicet patientiæ, Christi exēplo, qui ait:

Amb.

Io. 20. 1. Pet. 2. Si mundus vos odit, scitote, quia me priorē vobis odio habuit, vnde Pet. Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, vt sequamini vestigia eius. Et ideo, qui hunc lapidē angularem, scilicet Christum, accipit in exemplum, nullus ei nocere poterit impetus tempestatis; nam si passio Christi ad memoriam reuocetur, nihil est adeo durum, quod non æquo animo toleretur, sicut Greg. dicit.

Greg.

Item exempla sanctorum, qui nos præcesserunt, docent nos diuitias mundi contemnere. Legitur enim, quod ossa gallorum & gallinarum sunt auro venenum. Vnde si auro liquescenti ossa huiusmodi misceantur, ab eis consumitur. Sunt autem velut gallorum & gallinarum ossa Sanctorum & Sanctarum, qui mortui sunt, exempla, quæ quasi aurū destruunt, dū nos viuentes ad ipsum contemnendum inducunt. Eccl. 38 Beatus qui post aurum nō abiit, Act. 3. & dixit Petrus: Argentum & aurum non est mihi.

Eccl. 38 Act. 3.

Prælatos malis exemplis subditorum animos inficere vnica Galli senis similitudine explanatur.

Cap. XXVIII.

EXempla mala prælatorum si fouentur, corrumpunt, & inficiunt mores subditorum. Cuius exemplum est gallus, quia (vt Plinius dicit) gallus in vltima senectute oua quædam facit parua rotunda, & quasi liuida, maximè si talia oua ab aliquo venenoso verme, puta bufone vel huiusmodi, in diebus canicularibus foueantur, basiliscus procreatur, qui tantæ venenositatis est, quod solo aspectu inficit & occidit. Quasi ergo senex gallus est quilibet antiquus Prælatus, vel princeps in reuerentia habitus, cuius venenosa oua, sunt praua eius opera, ex quibus oritur basiliscus aspectu inficiens. i. exēplū pestiferū, subditos corrūpēs, præcipue si fouentur ab aliquo venenoso vel me. i. si suadentur fieri ab aliquo pestifero & maligno suggestore. Augustinus: Omnis qui male viuit in conspectu eorum, quibus præpositus est, quantum in ipso

Plin.

Aug. li. Past.

Digitized by Google

est occidit, & forte qui imitatur moritur, & qui nō imitatur viuit: tamen quantum ad illum pertinet ambos occidit.

Quantum deuota mentis feruor in tentationibus profit, hic breui claruum efficitur.

Cap. XXIX.

FEruor deuotæ mentis insurgentes tentationes expellit, quod patet exemplo vulturis, qui (sicut dicit Plin.) in tantum contrariatur serpentibus, quod si pennę eius vrantur, ex odore serpētes fugantur. Tunc quippe pennæ vruntur vulturis, cum incēduntur & fermescunt meditationes, & affectiones cordis, secundum illud Psa. 38. Psalm. In meditatione mea exardescet ignis. Et tunc quoque serpentes fugiunt, quia tunc dæmonum suggestiones abscedunt. Vn de Grego. si nosvirtus deuotionis Grego. Moral. in intimis afficit, omnis strepitus pravæ suggestionis obmutescit. Virtus enim deuotionis est ipse feruor affectionis. Vnde Hugo de Hugo. S. Victore dicit, quod deuotio est feruor bonæ voluntatis, quem mens cohibere non valens, certis manifestat indiciis.

Filios erga parentes fore omni tempore pientissimos, per varia nonnullarum auium exempla, scitu digna terminatur.

Cap. XXX.

FIlios esse pios circa parentes præcipue in senectute, vel debilitate eorum, docent nos aues coruini generis. De quibus ait Arist. & Basil. quod pascunt pullos suos in iuuētute sua, & iuuenes pascūt parentes in senectute Arist. de animo. sua, & quando debilitantur senio res, in humeris suis eos ferunt iuniores. Mira est igitur auiumtaliū pietas, vt erubescat suis parentibus auxiliū nō præstare homo, à quibus beneficia tanta susEccl. 8. cepit, vt dicit Ambro. & Eccl. Filisuscipe senectam patris tui, &c.

Item filios erga parentum defectus pietatis exercere officia inducunt cornicis exempla. Nam (sicut dicit Ambr.) erga parentes suos miranda est cornicis clemētia, quia cum parentes plumis, & alis in senectute nudari cōtingit, cornices iuniores pennis propriis eos fouent, & collecto cibo nutriunt, & fulto alarum suarum subleuant, & ad volandum exercitant, vt scilicet in pristinos vsus membra dissueta reducant. Sic filij hominum suos parentes deberent pennis propriis nudos, & alios non haberent, induere, primo victu, vel labore famelicos nutrire, fulto brachiorū suorum eos infirmos vel debiles subleuare, & ad eundum vbi oporteret, iuuare. Sed nota quod inordinatus amor parentum ad filios, est etiam ipsis parentibus causa perdendi virtutes. Cuius quidem rei exemplū apparet in circoniis. Nā ciconia (sicut dicit Ambrosius) Amb. miro affectu pullos suos diligit & custodit, ita quod ex cubatione assidua super eos pennas perdit: sic parentes qui filios suos inordinatè diligunt, frequenter propter nimiam curam, vel lucra illicita, quæ faciunt propter illos, pennas virtutum amittūt. In hoc tamē ipsæ ciconiæ reddūtur imitabiles; quod quantum expendūt temporis in fœtibus educandis, tantum ab eis vice reciproca educantur (vt dicit Ambrosius) vt videlicet filii hominum, quos parentes in infantia eorum cum magna cura educant, eisdem in senectute sua vicariam opē reddant. Consimilem quoque pietatis speciem vpupæ erga suos parentes senes seruare reperiuntur. Nam cum vpupa senuerit, ita vt videre vel volare non possit, pulli eius euellunt ei pennas inualidas, liniūt oculos eius quibusdam herbarum succis, & sic etiam

Digitized by Google

etiam fouent sub alis, donec plumæ creuerint, & clare viderint, in quo exemplo innuitur, quod filij à parentibus senibus vel infirmis debent, quantum possunt, mala & molesta remouere, curas necessarias eorum infirmitatibus adhibere, obsequiis proprijs & personis confouere, siue seruire, nec eos deserere debẽt, quousque eos viderint suis obsequiis vel auxiliis non amplius indigere.

Tribulationes, ac afflictiones interdum malos ad vitã spiritualem inducere, apum similitudinibus edocetur.
Cap XXX I.

FLagellum tribulationis, & afflictionis, aliquãdo etiam terrenos & lasciuos conuertit in fructuosas spirituales vitas, quod ostenditur per exemplum in apibus: Dicunt enim experti, quod apes sæpe de boum cadaueribus generantur. Dum enim vituli occiduntur, carnes verberantur, & sic de putrefacto cruore vermes generantur, qui receptis alis apes efficiuntur. Quid autem per boues, vel vitulos, nisi terrenos homines accipimus, & superbos: Boues enim terram arant, & vituli, siue tauri ceruicosi sunt, siue indomiti, sed occiduntur boues, vel vituli, & carnes verberantur, quia dum tales tribulantur à mundo, vel verberantur in carne, id est, corpore infirmantur, extinguitur auaritia & superbia iugulatur. Occisi autem vituli vermes gignunt, quia extincto superbiæ spiritu, humiles fiunt, qui alis receptis apes efficiuntur; quia pennis virtutum ornati, tam in contemplatiua, quam in actiua vita perficiuntur. Apes enim, & volando se subleuant, & aliis mella fructificant, quia videlicet viri sancti, & in altum per contemplationem ascendunt, & aliis mellifluæ opera, vel etiam verba fundunt. Eccles. Breuis in volatilibus est apis, & initium dulcoris habet fructus illius. Apis breuis est homo humilis, qui est breuis per humilitatem, volatilis per contemplationem, dulcoratus & fructuosus, per pietatis subuentionem. Eccl. 11

Damonum, Hæreticorumque, ac Hypocritarum astu, atque fraus quæta sit, perdicis, polypi piscis, & cancri, certis definitur exemplis.
Cap. XXXII.

FRaudulentia dæmonum, vel hæreticorum assimilatur perdici. Est enim perdix fraudulenta auis quia oua rapiens aliena, fouet ea, sed de hac fraude sua, nullum suscipit fructum, sed damnũ, quia perdit laborem suum: Nam pulli nati, mox, vt vocem propriæ genetricis audiũt, putatiuam matrem penitus derelinquunt, & ad veram matrem accedunt, vt dicit Ambrosius: hinc Hieremias inquit: Perdix fouet quæ non peperit. Sic etiam diabolus, vel hæreticus, quasi aliena oua rapit, dum sanctę Ecclesiæ filios calidè decipiens ad se trahit. Sed frequentius laborat in vanum, quia frequenter sic decepti, dum veram & catholicam audiunt ecclesię veræ matris doctrinam, perfidiam, vel peccatum relinquunt, & ad veram matrem ecclesiam accedũt vel ad diuinam gratiam per veram fidem, vel pœnitentiam redeunt. Ioan. Oues meæ vocem meam audiunt, & ego cognosco eas, & sequuntur me. Hier. 17 Ioan. 10

Item fraudulentus, & hypocrita assimilatur pisci polypo, qui est fraudulentus piscis. Nam (vt dicit Ambrosius) polypus in vado so littore, petræ alicui se coniungit, & ita illi inhæret, vt tam colosis similitudine, quàm figuræ, petra quidẽ, vel ipsius facti pars aliqua esse videatur. Vnde pisciculi

Digitized by Google

decepti, dū ſub ipſo, tanquam ſub lapide, vel ſaxo latere volunt, poſt quam ingreſſi ſunt latibulū corporis ſui, eos polypus intercipit, & includit, atque incluſos deuorat & deglutit. Huic ergo piſci aſsimilatur fraudulentus & nequā, qui alteri adhærens, & huius modum & mores aſſumit, & ſe conformare ſtudet, vt de eo magis confidatur & facilius decipiat, & de talibus dixit Chriſtus. Venient ad vos in veſtimentis ouiū. Matt. 7. Vel talis eſt hypocrita, qui petræ, id eſt, Chriſti in exteriori apparentia ſpeciem prætendit, cum tamen ſit piſcis vorax.

Item fraudulentus homo aſsimilatur cancro, qui volens comedere oſtreas, cum propter duras teſtas quibus clauduntur non valeat, obſeruat tempus, ſ. quando oſtrea radiis Solis ſe aperit, ſcilicet tempore quieto à ventis, & tunc vt oſtrea recludi non valeat, elanculo aliquem lapillū accipit & latenter immittit, poſt quod immiſſa ſecure tela, ſiue brāchia ipſam diripit, & comedit. Huic ergo ſimilis eſt homo fraudulentus, qui quem ſuperare non poteſt, calida fraude decipit, & de eius ærūna ſe paſcit, vt dicit Ambroſius. Pſalm. Sicut nouacula acuta feciſti dolum. Pſal. 51.

Garrūli homines, qui ſemper inanibus abundant verbis, quinque effectibus Graculo cōparati explanatur.

Cap. XXXIII.

GArrulus & guloſus homo aſsimilatur graculo, quod patet ex eius cantu; nam cantus ejus, quidem eſt eius garritus. Vnde (ſicut dicit Baſilius) à garrulitate vocis graculus, eſt dictus. Homo autem qui guloſitati ſtudet, poſt cibum tumores libenter refert, libenter detrahit, & nonnunquam contendit. Vnde talis non immeritò deſignatur in graculo.

Secundo, patet ex tranſitu, ſiue volatu, quia graculus in ſyluis degens, de arbore vna in aliam garriendo trāſit, & hoc eſt, quia homo garrulus, de his cū quibus habitat, etiam turpia, quæ de eis nouit aliquando enarrare nō ceſſat.

Tertiò ex conſpectu, quia cum graculus aliquā auē tranſire aſpicit, garrit, & cum aliquos occultos reperit, ſimiliter facit. Quia ſcilicet garrulus homo non tantū detrahit ſecularibus, ſed etiam eis quos religionis occultat locus.

Quarto ex affectu, quia aliquando graculus captus clauditur, vt articulata verba loqui doceatur. Similiter aliquādo garrulus ſecularis cū ad conuerſionē venit, & religionem ingreditur, verba religionis adiſcit, vt lingua volucris, lingua loquatur hominis. i. vt qui inordinatè loqui conſueuerat, ordinatè loqui deinceps aſſueſcat.

Quinto in exitu: nam aliquando contingit, quod graculus, qui tenebatur clauſus, de ipſa clauſura exiens liber euadit, & qui prius garrulus fuerat, per egreſsionem magis clamat. Et eodem modo garrulus cum vitam Religionis arripit, vix linguam ſuam deſerit. Sed ſi forte relicto habitu foras exierit, bonum religionis in malum garriendo, ſ. detrahendo cōuertit. De tali ergo perſona dicitur: Garrula & vaga quietis impatiens. Prou. 7.

Quando anima gratia reficiantur diuina, quos in eis operetur effectus, ac finalis impœnitentia, quæ & peccatum in Spiritum ſanctum dicitur, prauitas quanta ſit, pullorum coruorum, Galli, Caladriique exemplis demonſtratur.

Cap. XXXIIII.

GRatia cæleſti non reficitur anima, niſi quamdiu eſt à peccatis munda, quod patet exēplo coruorum. De quibus gloſſa dicit

Digitized by Google

Ps.146 dicit super illud Psalmi. Qui dat iumentis escam ipsorum, & pulluis coruorum inuocantibus eum, quod quādiu pulli coruorum habent plumas albas, à parentibus relinquuntur, & tunc rore cęlesti pascuntur; quando autem nigrescere incipiunt, tūc corui eos pascunt. Quid autem sunt pulli pluma albi, nisi homines mundi cordelhi cœlesti rore pascuntur, quia cęlestis gratiæ pinguedine nutriūtur: sed nigri facti, pascuntur à coruis; quia peccatis obscurati, à dæmonibus reficiuntur.

Item gratia cœlestis cautelā & fortitudinem præstat contra prosperitates, & contra aduersitates. Legitur enim de gallo, si quis eius pinguedine inunctus fuerit, à pāthetis, & leonibus tutus erit? Potest enim Christus per gallum nō incongrue intelligi, qui nos in noctis nostræ caligine excitat, atque solicitat voce doctrinæ suæ. Est ergo pinguedo galli, gratia ipsius Christi, cuius scilicet sacratissima ipsius vnctio, de qua dicitur, Vos vnctionem habetis à san-
Ioan. 2. cto, tam contra pantheræ malitiā, quam contra leonis seuitiam nos defendit. Aduersarius nāque malignus, vel nos tentando delectabilibus allicit, pantheræ videlicet more, quæ os aperiens odore animalia attrahit quæ deuorare cupit, vel eos persequendo aduersitatibus frangit, sicut leo seuiens & rugiens circuit quærēdo quem ipse comedere possit. Sed galli vnctio ab vtroque defendit, quia scilicet Christi gratia cautos nos facit in prosperis, & fortes ac intrepidos in aduersis: & ideo hanc
Psal.62 galli pinguedinē Proph. petebat, dicens; Sicut ex adipe, & pinguedine repleatur anima mea.

Itē gratia Dei nō respicit quem finalis impęnitentia ad mortem æternam ducit, cuius manifestum exemplum apparet in caladrio. Nam caladrius (vt Arist. dicit) albi coloris est. nihil nigredinis habēs, cuius natura est talis, quod quando quis graui infirmitate detētus fuerit, si ægritudo ad mortē fuerit, caladrius ab eo faciem suā auertit, & tunc homo de morte certus existit: Si autem infirmus curandus sit, & tunc visum in ipsum figit, & quasi applaudens in eum intendit. Et differt iste caladrius à calandra, quæ est auis canora, sicut dicit Glossa super Deut. 15. Hæc ergo auis totaliter alba, est Spiritus sancti gratia, quæ est munda, & nullius nigredinis, i culpæ admixtione infecta. Quasi autem infirmus grauiter omnino moriturus, homo desperatus est, & finaliter impœnitens, ad æternæ mortis supplicium peruenturus. Vnde Spiritus sancti gratia hunc nunquam respicere potest, quia finali pœnitentia, & remissione caret. Ipsa etenim esse dicitur Spiritus sancti blasphemia, quæ neq; remittitur in hoc seculo, neque in futuro, prout August. Vnde Io. Est peccatum ad mortē: pro isto non dico, vt roget quis. Quasi autem infirmus curandus, est pse peccator pœnitentiam agens, in quem respectus diuinæ gratiæ lætanter & perseueranter intendit, quousque ipsum à peccatis purgando, ad plenam sanitatem perducit.

Arist. de ani.

Aug li. de verbis do.

Gulosi, qui ventri semper indulgere intendunt, cygno, locustis, miluisq; assimilantur, omniq; tempore ad contemplandum inepti redduntur.

Cap. XXXV.

GVlosus, & ventri deditus, ociosus est, & ad cōtemplandū ineptus. Quod patet exēplo cygni. Nā cygnus est multæ carnis, & ideo quietē diligit, & raro volare contendit, quia ponderosi est corporis. Illi autē multę carnis sunt qui multam de suo corpore curā

gerunt, & hi quietem ocij diligũt, & insuper ad contemplationis volatum minimè apti sunt: Nam corpus quod corrumpitur aggrauat animam. Sap. 9.

Item gulosi & voluptuosi assimilantur locustis. Nam locusta, quasi tota vena est, & ideo insatiabilis est. Os habet quadrangulatum, & habet vnum intestinũ, quod fame & immũditia semper est plenum, quamdiu viuit semper esurit, & si quid viride inuenit, rodere non desistit. Similiter quidã gulosi, sic totaliter sunt dediti vẽtri, quod nil præter ventrem suũ esse videntur. Vnde Apo. de talibus dicit: Quorum Deus venter est. Tales insatiabiles sunt, qui vno prandio habito, ita solicitãtur de alio. Prouer. Venter impiorum insatiabilis est. Os etiam habent quadrangulatum, quia quatuor modis offendunt in comedendo cibum, scilicet, vel quia sumunt superfluum, vel quia quærunt cibum delicatum & preciosum, vel quia nimis curiosè paratum, vel quia sumunt per modum inordinatum, vel nimis ardẽter, vel quia præueniunt tempus. Philip. 3 Prou. 30

Item eorum intestina, quando sunt referta, sunt plena immunditia, sed quando sunt ieiuna, i. vacua, sunt inedia & fame cruciata; & quia semper circa cibũ intẽdũt, quicquid sibi gratum inueniunt, habere & comedere satagunt.

Item gulosi quidam assimilãtur miluis. Nam miluus propter gulositatem immundis vescitur, & pro modico ventris pastu, tota die circunfertur. Sic aliqui gulosi sunt qui propter gulam, quæ aliis vel inconsueta sunt, vel immunda cõmuniter videntur, auide comedunt, vt carnes canum, vel serpẽtum, vel ranarum, & huiusmodi, quæ propter immunditiam suam communiter in vsu non sunt: Et insuper etiam aliqui modo milui circa coquinam, & cacabum tota die circumferuntur. Psalm. Famem patientur, vt canes, & circuibunt ciuitatem. Psal. 58

Qua via hæretici, atque hypocritæ aspectu, ac eorum affatu multos decipiant, Ceti quadam similitudine clarum efficitur.

Cap. XXXVI.

HÆretici, vel hypocritæ, sicut decipiunt alios ex aspectu sanctitatis simulatæ, ita quoque eos subuertunt ex affatu falsæ doctrinæ, seu locutionis falsitate. Vnde assimilantur ceto, i. pisci balenæ, de quo dicit Iorach quod maxime quando senescit, propter magnitudinem corporis adunatur puluis in dorso eius, & condensatur in tantum, quod herbæ & fructices ibi crescunt, ita vt insulæ similis videatur: ad quem si nauigãtes incautè appropinquãt, sine periculo vix euadũt: nã aquã in tanta quantitate de ore eijcit super nauem, quod aliquãdo eam subuertit; Sicut ergo cetus ex aspectu simulato attrahit, siue decipit, & aqua ex ore missa, lignũ nauis subuertit; Sic etiã hæretici, vel hypocritæ plurimũ ex aspectu attrahunt alios simulata sanctitate: sed mẽtium naues aqua oris subuertunt, i. doctrina & exhortatione falsitatis. Vnde de eis dominus dixit: Attendite à falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimẽtis ouium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces. Iora. li. de animal. Mat. 7.

Humilitatẽ præcipuè ex peccati consideratione, ac ex carnis corrupta memoria oriri, summopereq; nos ad Deum contẽplandum idoneos reddere, ceti, Echini, Aquilaque oculorum exẽplis, redditur perspicuũ.

Cap. XXXVII.

HVmilitatis virtus nascitur in spiritu, dum infirmitas, & corruptio carnis ad memoriam reuoca-

reuocatur. Cuius exemplum apparet in ceto, de quo dicit Iorach, quod abūdat in spermate & post coitum eius quod superfluit superenatat, quod collectum desiccatur, & in ambræ lapidis substantiam conuertitur. Quid ergo in superfluo spermate, nisi carnalis corruptio peccati designatur? Cuius deliccatio, & eiusdem peccati pœnitudo. Tunc ergo carnis corruptio deliccata colligitur, quando cum mentis pœnitudine ad memoriam reuocatur Et tunc mollities spermatis in soliditatē conuertitur lapidis, quia ex compunctione corruptionis carnis, nascitur humilitas mentis, quæ dum mentem tangit, ambræ soliditatem prętendit. Sic Dauid ex consideratione suæ iniquitatis, deductus est in compunctionem
Ps. 50. humilitatis, dicens: Quoniam iniquitatem meā ego cognosco, & peccatum meum contra me est semper. Tibi soli peccaui, & malum coram te feci, vt iustificeris, &c.

Item humilitas confirmat animum hominis contra fluctus superbiæ & mundanæ vanitatis. Vnde assimilatur cuidā pisciculo qui Echinus vocatur, qui quidem est paruus piscis, & vix semipedalis in longitudine, ab hærendo sic dictus, eo quòd licet sit exigui corporis, est tamen admirandæ virtutis. Nam nauis cui adhæret, licet ferutre mari multæ procellæ seuiant, tamen quasi radicata stare videtur, nec aliquo modo mouetur. Similiter humilitas cordis, quamuis hominem apud se faciat paruæ reputationis, reddit tamen immutabilem nauē mentis à vento procelloso superbiæ,
Eccl. 25. & fluctibus vanitatis. Eccl. Firmabitur in illo & non flectetur; & continebit illum & non confundetur, &c.

Item humilitas mētis maxime eam perspicacem reddit ad contemplationem diuinæ claritatis, sicut econtra superbia hebetem eam facit. Cuius exemplum est (sicut dicit Auicenna) quia oculus aquilæ paruus est, & tamen ad videndum lumen Solis perspicacissimus: & econtra oculus nycticoracis magnus est, & tamen lucem Solis intueri non potest. Oculus ergo animæ mens est, quæ quanto fuerit humilitate minor, tanto erit ad diuinæ lucis claritatem contemplandam perspicacior: sed quāto econtra fuerit superbiæ reputatione grandior, tanto erit ad contemplandū obscurior. Mat. 11 Vnde Matth. Abscondisti hæc à sapientibus & prudentibus, & reuelasti ea paruulis.

Homines ad bonum peragendum incōstantes, Auibus in cauea clausis, mutationiq; Miluorum esse similes edocetur.

Cap. XXXVIII.

INconstans & leuis homo, similis est aui incarceratæ, quæ quiescere non potest, sed semper per capiolam currit, modo huc, modo illuc. Hiere. Hæc dicit Domi- Hier. 14
nus populo huic, qui dilexit mouere pedes suos, & non quieuit, & Domino non placuit.

Item imperseuerantia quorundam feruenter incipientium assimilatur mutationi miluorum: Nam miluus in iuuentute differre à prædę auibus non videtur; sed quanto plus viuit, magis se semper degenerem ostendit, vnde secundum Aristotelem quod- Arist. de
dā genus est milui, quod in prin- ani.
cipio aues capit, tādem vix mus-cas & vermiculos capit, & demū fame perit. Tales sunt, qui in iuuentute sunt boni, & senectute efficiuntur pelores. Efficiuntur etiam miluo similes, qui à suo cōuersionis principio aues capiunt,

Digitized by Google

id est, sanctorum virtutes imitari incipiunt, sed ab incepto feruore post modicũ paulatim deficiẽtes, vix muscas capiunt, i. vix minima quæque bona facere satagunt, & tandem à gratia deficientes, omnino deuotionis spiritũ totaliter amittunt. Et talibus dicebat Apost. Cum spiritu cœperitis, nunc carne consummamini. Gal. 3.

Ingratitudinis culpa filios quoque exhæredari, insigni ipsius pellicani exemplo præcise definitur.

Cap. XXXIX.

INgratitudo filios etiam excludit à paterna hæreditate, Vnde pellicanus, auis scilicet fœminea, quæ super filios suos à serpentes occisos, percusso pectore primo ad eos viuificandos sanguinẽ fundit, quo effuso sanguine in tantũ debilitatur, quod pulli pro cibo exire coguntur. Et illos pullos, qui naturali affectu ipsam pascunt, postquã resumpsit vires, tenerrimè diligit & solicitè nutrit. Sed illos, qui de ipsa tanquam degene res nullã gesserunt curã, tanquam ingratos deijcit, etiam secũ viuere non permittit. Ex quo patet, quod grati filii à parentibus nutriendi & diligendi sunt; Ingrati vero etiã secundum leges à parentibus repelli & exhæredari possunt. Vnde etiam pellicanus iste Christum repræsentat, qui ait: Similis factus sum pellicano solitudinis, ipse enim homines, quos creauerat, tanquam filios ad imaginem & similitudinem suam, à serpente antiquo veneno peccati occisos, proprio sanguine viuificauit: Vnde gratos filios, qui eum in suis pauperibus nutriunt, finaliter secum ad suam hæreditatem admittet, dicens: Venite vos benedicti. Ingratos autem, & crudeles excludet, dicens: Ite maledicti, &c. Ps. 101. Mat. 25

Singularibus apum exemplis guloſi ocioſi, vacantes, dure esse plectendos, plene demonstratur.

Cap. XL.

INertes, & guloſi, sunt durè castigandi, & à sua gulositate cohibendi. Nam apes vt dicit Philosophus) inertes durè castigant, & cessantes ab opere morte condemnant. Et habentes magnum ventrem, & quæ nimis comedũt expellunt, vel occidũt, si possunt: Sic castigantur inertes, & damnãtur inutiles homines etiã à Deo. Matth. Seruum inutilẽ proiicite in tenebras exteriores. Similiter guloſi, qui Christo Domino non seruiunt, sed suo ventri, non solũ expellentur à regno, sed etiã æternæ mortis deputabuntur supplicio; Dicetur enim homini guloſo, & ventris deliciis dedito illud. Apost. Quãtum glorificauit se, & in deliciis fuit, tantũ date ei tormentum & luctum. Arist. de ani. Mat. 25 Apo. 18

Inter apes ergo nulla est ocioſa, sed quædam certant, quasi in bello campestri, contra apes alias; quædam circa victum inuigilant, aliæ flores futuros exploãt, aliæ ceras de floribus fugunt, aliæ cellulas nec rotundas, nec quadras mira connexione & æqualitate componunt. Et inter tam diuersa opera, nulla alterius operibus insidiatur, nullo raptu victum quærunt sed proprio labore conquirunt, quod inter herbas, & flores recolligunt. In quibus nos instruunt ocia fugare, in officio, vel opere sibi congruo quemlibet laborare, nulli in suo opere vel commodo insidias parare, non vi rapinæ, sed suo labore victum sibi procurare, item munditiam in omnibus operibus amare. Nam inter flores & mundas herbas, ipsæ (vt dictum est) colligunt fructum suum.

Delphini

Digitized by Google

Delphini exemplo notabilis, Innocentium persecutores belluis immaniores existere declaratur.

Cap. XLI.

INnocentium persecutores crudeliores sunt belluis marinis: dicit enim Iorath, quod delphini sentiunt per odorem, si homo mortuus in mari vnquam comedit de delphino quod si comedit, ipsum comedunt, si autē non comedit, ipsum ab aliorum piscium morsibus custodiunt, & eum ad littus perducūt. Ecce igitur quod belluæ maris, quamquam vindicent receptam iniuriam, non tamen persequuntur, sed tueantur innocentiam; sed tamen humana crudelitas tanta est, vt quandoque attrociter lædat eos, à quibus nullam iniuriam, vel læsuram vnquam recepit. Vnde Æsopus dicit: Nocent innocuo nocui, causamque nocendi inueniunt.

Iorath lib. de animal.

Æsopus.

Inobedientia varietas, ipsiusque culpa grauitas, & denique quam acriter inobediens puniatur, apum exemplo aperitur.

Cap. XLII.

INobedientiæ culpam esse acriter puniendam, exemplo suo apes ostendunt. Nam apes, quæ regi non obediunt, de seipsis vltionem experiunt, & aculei sui vulnere se occidunt. Multo ergo magis qui cælestis Regis mandatis inobedientes fuerint, pœnitentię debent aculeum in sua corda infigere, & ipsam inobedientiæ culpam in semetipsis extinguere. Et quanto fuerit inobediētia maior, tanto ad ipsam extinguendam requiritur acrior dolor. Habet enim inobedientię culpa gradus suos. Ibique est grauior cuiuslibet inobedientiæ actus, vbi periculosior est contemptus: grauius est peccatū Deo non obedire, quam homini, nisi in hominis præcepto Dei præceptum includatur: grauior etiam inobedientia est, vbi maius præceptum contemnitur. Præeminet enim præceptum præcepto, quia præfertur dilectio Dei dilectioni proximi, grauior est etiam inobedientia, in qua præcipientis persona contemnitur, quam vbi eius mandatum tantum respuitur. Regum. Peccatum ariolandi est repugnare, & quasi scelus idololatriæ, nolle acquiescere: Similes enim sunt culpæ, idololatria, & inobedientia; quia vtraque ex Dei contemptu est prouenienes; non tamen æquales sunt, sed est idolatria grauior.

1. Re. 15

Inuidiæ prauitas, inuidiosi quenatura describitur, qui & Pauoni vnico exemplo comparatur.

Cap. XLIII.

INuidus abscondit bona, ne alius inde fructum habeat, etiamsi illis ipse non indigeat. Vnde similis est pauoni, qui simum suum, qui valde medicinalis est, abscondit, vt inueniri vix possit, quasi inuideat vtilitati hominis. Ex quo patet, quod inuidia bonorum communicationem excludit. Vnde dicit Augustinus. Tolle inuidiam, & tuum est quod habeo: tollam inuidiam, & meum est quod habes.

Aug. super Io.

Item hoc exemplo patet, quod proprium est minorum maioribus inuidere Pauo enim inferior est homine. Vnde Iob. Parnulum occidit inuidia, quamuis & inter pares & dispares inuidia esse possit. Vnde dicit August. Inuidia est odium alienæ felicitatis, rerum inferiorum, ne sibi adæqueutur; rerum superiorum, quia eis non æquantur; rerum parium, quia sibi æquantur. Vnde Cain inuidit Abel prosperitati, Rachel Lyæ fæcunditati, Saul Dauid fælicitati, per inuidiam procuratus est lapsus mundi, & mors Christi.

Iob. 5.

Aug. in Serm.

Hypo-

Hypocrita struthioni, cygno, aliisque nonnullis animantibus comparatur aliisque exemplis ipsius malignitas hypocrisis rectissime demonstratur.

Cap. XLIIII.

HYpocrita assimilatur struthioni, qui (sicut dicit Isidor.) corpus habet animalis, sed pennas & rostrum habet auis, licet propter pondus in aëra leuari nō possit. Vnde (sicut dicit Gregor.) penna struthionis similis est pennæ herodii in colore, sed non in virtute: Nam eius similitudinem pennæ habet, sed volatu caret, ad volandum alas erigit, sed tamen à terra nō surgit: raris enim pennis induitur, magno corpore prægrauatur. Sic hypocrita est animal, id est, carnalis occulte apud se, sed tamen pennas atque rostrum prætendit auis, quia mores prætēdit, & verba spiritualis hominis. Vnde ipsius penna, id est, exterior apparentia, videtur penna herodii, id est, ad modum vitæ alicuius perfecti viri; caret tamen volatu eius, scilicet contemplationis, vel dilectionis, quibus mens volat ad Deū. Vnde quanuis alas erigat, id est, brachium ad cælum extendat, cor tamen à terra nō separat, id est, à terrenorum affectu. Habet enim pennas rariores, id est, paucas virtuosas affectiones, & habet graues carnes, id est, carnales appetitus animam grauantes, qui eum surſum ad Deum ascēdere non permittunt.

Isido.

Item hypocrita assimilatur cygno. Nam cygnus pennam habet exterius candidissimam omnino nigredine impermixtam; sed carnem interius habet nigram, & ad digerēdum duram. Et sic hypocrita, licet exterius sit apparens albus, id est, innocens & mundus, intus tamen viliorum nigredine niger est & obscurus. Vnde væ vobis hypocritæ, qui similes estis sepulchris dealbatis, intus autem pleni estis hypocrisi, & iniquitate dicit Dominus. Est etiā hypocrita ergo proximum non largus, vel pius, sed mente durus.

Matt. 23

Item hypocritæ & duplices homines, qui nūc spiritualia sectari videntur, nunc terrenis actionibus & negotiis inuoluūtur, similes sunt quibusdam piscibus, siue animalibus, quæ nunc in aquis, nunc in terris conuersantur: vnde ab Isidoro appellantur dubia, eo quod non solum sunt natatilia, sed etiam gressibilia per naturam, & talia sunt Phocæ, Crocodilli, castores & equi fluuiales, & huiusmodi, quæ cōmuniter sunt animalia sœna, vel maligna. Sic etiam tales homines dubium videntur, vtrum sint Dei, vel mundi, communiter tamen inuehiſitur finaliter deceptores, & iniqui. Isa. Omnis hypocrita est, & nequam. Vnde Apoſt. Nemo militans Deo implicat se negotiis secularibus, vt ei placeat cui se probauit.

Isa. 9.

2. Thi. 2

Proximi odium in anima mortis acutum infigere, Apum exemplo edocetur.

Cap. XLV.

IRa siue odium proximi, tollit dulcedinem mansuetudinis, & etiam vitam mentis. Cuius exemplum est, quia apes quando pugnant, tunc efficiuntur ad mel ificandum inutiles, vel paulo post moriuntur, vt dicit Aristot. maximè, si aculeum totum infixerint, eo quod impossibile est aculeum totū infigere, quin cum eo exeat intestinū. Similiter, qui proximum odit, & iratus lædere vel pungere contendit, saltem in consensu, anima aculeum infigit, sed ex ipsa mentis ira vel odio, quasi apis ex proprio aculeo, & mel, id est, dulcedinem mansuetudinis amittit, & intestinū charitatis eiiciens, animæ vitam perdit. Vnde scriptum est. Qui odit fratrem

Arist. de anim.

Digitized by Google

fratrem suum, homicida est, scili-
1.Io.3. cet animæ suæ occisor.

Hominem exterius nequaquam fore iudicandum, unsea ipsius accipitris similitudine patum sit.

Cap. XLVI.

IVdicandus non est animus hominis secundum apparentiam carnis, quia qui quandoque est de spectus in corpore magnus est in virtute. Cuius. I. rei exemplum apparet in accipitre. Est enim accipiter auis regia, quæ plus animo quàm unguibus est armata. Vnde quod ei natura corporis in quantitate denegat, hoc in virtute animi & audacia recompensat, vt dicit Isido. Sic quandoque in multis hominibus, quicquid vel ex defectu naturæ, vel ex accidentali infirmitate despectum apparet in corpore, siue ex naturali fragilitate, siue ex diuina gratia, speciali munere suppletur, & recompensatur in mente: propter quod &
1.Re.16 Dominus dixit: Nolite iudicare secundum faciem: maximè enim secundum Deum temerarium est tale iudicium, quia homines vident quæ patent, Deus autem intuetur cor.

Isido.

Tentationis pugna, quæ ex compunctionis lachrymis crebro oriri compertum est, orationis feruore sedatur: quod Merguli animaliumque aquatilium exemplo indicitur.

Cap. XLVII.

LAchrymas compunctionis sequitur pugna tentationis, cui opponēdus est clamor orationis. Cuius videlicet rei exemplū in mergulo apparet, de quo dicit Isid. quod sæpe demerso in aquā capite, auraram signa subfluctibus cognoscit, & futuram tempestatem præsentiens, ad littus cum clamore fugit. Vnde certissimum indicium est futuræ tempestatis cum ad littus merguli fugiunt cum clamore. Illic igitur in aqua caput mergit, qui mente compunctus, se ad sua deflenda crimina conuertit, Sed malignus spiritus eum perdere timēs, mox auram contra eum tentationis suscitat, vt à tentationis feruore frigescat: Sed cauta & prouida mens, cum surgentis tempestatē tentationis præsentit, mox ad littus humilitatis cum clamore orationis recurrit, attendens scilicet quod Dominus dixit: Orate, Mat.26.
ne intretis in tentationem.

Isido.

Item lachrymarum aqua animam pœnitentis nutrit, & in ea ardorem & æstum tentationum, & vitiorum extinguit. Cuius rei exēplum est in animalibus aquaticis, quæ secundum Aquicennam duplici ex causa attrahunt ad se aquam. Nam quædam eorum sunt, quæ aquam in ventrem recipiunt, solum per modum nutrimenti, & non per viam respirationis, sicut conchę marinæ. Et talibus assimilantur pœnitentes, qui ex lachrymarum aqua, quasi quodam nutrimento pascuntur, Psal.41
secundum illud Psalm. Fuerunt mihi lachrymę meę panes die ac Cassio.
nocte. Super quo verbo Cassiodorus dicit, quod fletus est cibus animarum, corroboratio sensuū, absolutio peccatorum, refectio mentium, lauacrum culparum. Sed quædam animalia aquatica sunt, quæ aquam recipiunt per modum respirationis, scilicet attrahendo, & emittendo scilicet ad euētationem interioris caloris, ad expellendū superfluū calidum, & talibus assimilantur qui plorant, vt lachrymatū aquā ardorem tentationis extinguant. Psalmus. Transiuimus per ignem; Psal.65.
id est, per ardorem tentationis, & per aquam compunctionis, & deuotionis, & eduxisti nos in refrigerium.

Quando laus diuina clarior ac laudabilior existat, facili exēplo declaratur.

Cap.

Cap. XLVIII.

LAus diuina tanto clarior est, & laudabilior, quanto ex feruentiori & pulchriori mente procedit: quod patet per exemplū cicadæ, quæ in medio æstus, quando alia quasi ardent, tanto cātum reddit clariorem, quanto tunc aërem attrahit puriorem. Similiter vox laudis diuinæ tanto clarior & acceptior redditur, quanto cum feruentiori & puriori spiritu canitur, vel formatur. Vnde trium puerorum laus, & hymnus, quo Deum in camino laudauerunt, magnis commendatur præconiis, quoniam in pueris puritatem prætendit cordis, in camino vero affectum & feruorem deuotionis.

Dan. 3. Daniel: Ambulabant in medio flammæ, laudantes & benedicētes Dominum.

Variis sacræ Scripturæ exemplis, Delphinique similitudine chorcas fore fugiendas lucidè demonstratur.

Cap. XLIX.

LVdi hominum & chorearū saltus inordinati, communiter sunt præsagium, vel causa exitus mali, cuius exemplum ostenditur in delphinis, de quibus Isido. dicit, ꝙ in mari nihil velocius eis: nam plerunque salientes naues transuolant; saltus tamen eorū, & ludus futura indicat tēpestatē, & similē accidit de ludis humanis: nam Israëliticus populus in deserto lusit, sed tandem

Exo. 32. peracto ludo magnam sui stragem suscepit. Post ludum quoque pue-

1. Reg. 2. rorum Dauid, & Isboseth, secu-

Eccl. 15. tum est bellum graue. Sic & post

Matt. 6. Sampsonis ludū secuū est Philistinorum excidium. Et rursus post puellæ saltus, amputatur. Ioan. caput. Chrys. quoque dicit, ꝙ vbi saltatio, ibi diabolus, neque Deus ad hoc nobis dedit pedes, vt cum camelis saltemus, sed vt cum angelis chorum faciamus. In saltibus lætantur dæmones, & exultant ministri dæmonum.

Luxuriosi, prolis conceptionē in muliere impedimentum inferentes, Pauoni comparantur.

Cap. L.

LVxuriosus, qui impedire conatur in muliere conceptionē prolis, vt securius, vel diutius libidini vacare possit, similis est pauoni: pauo enim auis est non diligens fœtum. Vnde masculus persequitur fœminam, vt vbi oua faciat, inuestiget vt ea frangat. vt sic luxuriæ magis vacare valeat, Talis fuisse dicitur Onan secundo genitus Iudæ: Qui introiēs ad vxo- Gen. 38.
rem fratris sui, semen fundebat in terrā, ne liberi fratris nomine nascerentur, & ideo percussit eum Dominus, eo quod rē detestabilē faceret. Licet nō credatur hoc fecisse ex libidine, sed potius ex liuore inuidiæ, cum nō posset habere filios de propria vxore.

Malorum hominū insidiæ ex columbarum variis similitudinibus, pluriumque auctoritate Doctorum approbatis, patefiunt.

Cap. LI.

MAli aliquando assimilantur columbis, secundum illud: Oseæ. 7.
Factus est Effraim, quasi columba seducta.

Primo quidem ratione dolositatis; quia inuenitur colūba quæ ad deceptionem auiū est instructa. Nam se associat aliis, & ad rete eas ducit & prima quasi intrat rete aucupis, & cū eis inuolui se permittit. & sic sub amicitiæ specie, dum ad pascua allicit eas, ad interitum trahit. Sic etiā ad litteram faciūt quidam fraudulenti lusores, qui ludēdo fictè cū quibusdā imprudentibus, in societate & in participatione lucri acquirendi se ponunt, & sub societatis specie eos in manus vetorum suorū consociorū deducunt, & quandoque se vinci & expoliatā

, expoliari ab illis permittunt, donec per ipsos imprudentes illi nõ veri socij totam suam pecuniam amiserint. Similiter etiam faciunt socij quorundam prædonum, qui cum viatoribus se ponunt, & sub societatis specie, in manus spoliãtium deducunt, & quandoque simul cum eis ab aliis se spoliari permittunt, ne alij fraudem aduertant; & talibus similia faciunt multi alii deceptores.

Secundò, ratione curiositatis. Nam columba est curiosa, quia super arborem sedens multum circunspicit super quem ramum scandere possit, vel velit, & quasi deliberando collum vndique circunflectit; sed sæpe, dum tamen deliberat, antequã volatum arripiat, eam sagitta perforat, & ideo volatum non perficit; quia quod diutius facere potuit, tẽpore quo potuit non fecit, vt ait Gregor. Sic accidit peccatoribus illis, qui quanquam de ramo arboris, i. de actu, vel conscientia alicuius criminis recedere proposuerint, & ad meliorem ramum, i. statum per pœnitentiam se transferre decreuerint, tamen tantũ procrastinando deliberant, & aduersa circumspicientes implere propositũ tardant, quod mortis sagitta, vel vindictæ diuinæ, eos subito non solũ in corpore, sed etiã in apima multoties perforat. Et ideo cõsuluit. Eccl. 5. Eccl. Ne tardes cõuerti ad Dominum, & ne differas de die in diem subito enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ disperdet te.

Tertiò, ratione humanæ humilitatis. Nam in Syria (vt dicit Ambros.) docetur columba vt literarũ sit gerula, & prouinciæ ad prouinciam internuncia. Nã ligatur ei litera sub ascella, quæ sic dimissa eleuat se in aëra, & sic redit ad propria vt fuit edocta, sed quandoque ab hostibus cognita impetitur sagitta, & occiditur pro litera. Homo ergo indoctus, vel simplex, similis est columbæ, cui tunc littera ad deferendum committitur, quando ad prædicandum aliis sacras scripturas exponit: & ei tũc littera sub ascellis ligatur, quando ei prædicatio ex officio imponitur, qui litteras deferens, se in aëre subleuat, quandoque ipse non intelligit, alijs exponere tentat; quem nisi ad propria citius humilitas reducat, versutus hostis sagitta erroris necat.

Greg.

Ambr.

Vitam solitariam Monachis necessariam esse, vnica piscium similitudine confirmatur.

Cap. LII.

MOnachi, & solitarij assimilantur piscibus. Dicit enim Ambros. quod magna inter pisces & aquas vicinitas, & cognatio est. Amb. Nam extra aquas viuere non possunt diu. Sed quod est piscibus aqua, hoc est monachis & solitariis cella. Vnde beatus Anto. dicit, sicut habetur in vitis patrum quod sicut pisces sine aqua, si tardauerint in sicco, citomoriuntur, ita etiam monachi tardãtes extra cellam, vel cum viris secularibus immorantes, à quietis proposito resoluuntur. Vnde dicitur etiam Isa. Cõputrescũt pisces sine aqua, Isa. 50. i. monachi sine cella.

Quantopere mortis, iudicijq; memoria extremi nobis prosit hic galli, Pauonis, nonnullorumq; animantium exemplis clarissimum fit.

Cap. LIII.

MOrtis, & iudicij timorosa memoria, siue cõsideratio, debet nobis præ oculis iugiter esse. Nam gallus timens aquilam, & accipitrem prædones terræ, cum sint acuti visus, vnum oculum ad victum inferius deponit, alte-

alterum in aëra dirigit, vt aduentũ aquilæ vel vulturis scire possit, sicut Plin. dicit. Aquila signat Christum, & accipiter signat mortem. Vtriusque ergo aduẽtum, scilicet Christi ad iudicium, & mortis ad interitũ, vir sanctus timere debet, qui in gallo designatur. Vnde etiã corpus reficiens, & corporis interitum timeat, ad ipsamq; destructionem corporis oculum mortis intendat, & aduentum quoq; districti iudicis pauida consideratione respiciat. Vnde Hiero. dicit, loquens de die iudicii. Quoties diẽ considero illã, corde cõtremisco: sine enim comedo, siue bibo, siue aliud aliquid facio, semper illa terribilis tuba sonare videtur in auribus meis, Surgite mortui, venite ad iudicium.

Plin. de ani.

Hier.

Item mortis memoria annihilat omnis pulchritudinis gloriam: quod exẽplo pauonis patet: Pauo enim dum pennarum suarũ pulchritudinem cernit, caudam erigit, & ad modum retis, vel arcus, per gyrum capiti circumponit; sed dum inter hæc deformitatem pedum circunspicit, plurimum erubescit, & obliuiscens suæ pulchritudinis, caudam deprimit, & deponit. Pes ergo, quo mediãte corpus terram contingit, mortẽ hominis signat, per quam corpus in terrã redit. Quicunque ergo gloriatur de aliqua pulchritudine corporis, respiciat corporis pedẽ, i. ipsius finẽ; quia si bene respiciat, quale post mortem corpus fuerit, potius sibi aderit tristitia, quam gloria. Vnde dicitur: Quid superbis terra, & cinis?

Eccl. 10

Item mortis memoria animam dirigit, & à tentationibus defendit: Nam aues & pisces regunt se cauda sua. Iumenta autem, & boues se à muscis cum cauda sua defendunt: Sic homines vitam suã dirigunt, & tentationes excurrũt, mortis memoria. Iob: Interroga iumenta, volucres quoque cœli, & indicabunt tibi, & enarrabunt pisces maris.

Iaco. 1

Mentis mũditiem iugiter ab homine custodiendam fere exemplo suo apes ostendere docetur.

Cap. LIIII.

MVnditiam mẽtis, quam debet homo diligere, exemplo suo apes ostendunt. Nam mira inter apes munditia est, quia nullas spurcitias dimittunt in opera sua: foras enim egerunt, quãdo possunt egestiones quas intus fecerunt, quædam in vnum locũ congerunt, & postea foras eijciunt, quia nullum fœtorem sustinere possunt. Sic homo debet facere opera munda, id est, sine peccati spurcitia, & cum acciderit, quod alicuius peccati immunditia intus sit polluta conscientia, eiectis per pœnitentiam sordibus, est solicite purganda, vt nullius peccati fœtorem intus sustineat anima. Iaco. Abijcientes omnem immunditiam.

Iob. 12.

Christum nonnunquam percussionis flagello, interdũ etiam rerum temporalium subtractione nostram expellere ignauiã, Aquilæ, accipitrisq; exemplis demonstratur.

Cap. LV.

NEgligentia, & pigritia animæ aliquando expellitur flagello percussionis diuinæ, & quandoque subtractione temporalis substãtiæ; quod patet exemplo aquilæ. Nam aquila (vt dicit Amb. Amb.) pullos suos adultos ad volandum prouocat, super eos volitando; & si ad exeundum pigri fuerint, eos rostro percutit, cibũ subtrahit, & sic exire compellit. Sic aquila rex auium, id est, Christus qui est rex regum, & dominus dominantium; pullos suos, id est, homines à se creatos, vel fide-

fideles suos, baptismate regeneratos, tam verbis, quam exemplis prouocat ad volandum, id est ad Deum feruenter amandum. Nam amor Dei, & proximi, sunt duæ alæ animæ, quibus ad vitam volat æternam, vel prouocat ad volandum, id est ad bene & solicite viuendum & agendum. Nam non locis, sed actionibus bonis tendimus ad Deum, secũdum August. Ipse volitat super eos, vt volare exemplo doceat, quia eos ad be-
Deu. 37 ne agendũ suis exẽplis informat. Vnde Deut. Sicut aquila prouocans ad volãdum pullos suos, & super eos volitans. Sed dũ ad exeundũ, siue de nido peccati, siue nido ocij pigritantes inuenit, rostro flagelli percutit, quia eos iusta sua sententia aduersitatis iaculo ferit: quibus etiam cibũ subtrahit, quia subtractis diuitiis eos ad temporalis inopiæ nonnunquam extrema perducit: qui dum ex parte vna aculeo aduersitatis pungũtur, ex parte vero alia paupertatis nuditate confunduntur, de nido suo pigritiæ saltem coactionis, vel vtilitatis confusione trahuntur. Quod bene ille prodigus filius ad extremam pauperatem deductus, in se indicauit, di-
Luc. 15 cens. Quanti mercenarii in domo patris mei abũdant panibus, ego autem hic fame pereo.

Item neligentes & pigros subditos debent eorum prælati disciplinis & abstinentiis corrigere ad laborẽ. Cuius correctionis exemplum apparet in accipitribus, de quibus Basilius dicit, quòd cũ eorũ filii sunt ad volandum habiles, cibum eis subtrahũt, eos rostro percutiunt, & de nidis expellunt. Hoc (vt dicunt Ambros., & Beda) non faciunt ex crudelitate, sed vt eos ad prædandum exercitent, ne forte tepescant ocio, & cibum quærere negligant. Sunt ergo à prælato subditi, tanquam ab accipitre filii, de ocii vel neligentiæ nido, non verborum tantum percussione, sed ciborum etiam subtractione pellendi, vt panem suũ non in ocio, sed in operis labore manducent. Apost. Si quis non 2. Thi. 3.
vult operari, nec manducet. Pro- Pro. 31
uerb. Panem ociosa nõ comedit.

Quid religiosus, vt Deo sit gratus, creatori suo offerre debeat, parit turturũ, columbarumq; significatione, & actiua cõtemplatiuaque, vitæ perfectione rectè explanatur.

Cap. LVI.

OFferre debet homo religiosus seipsum totũ Deo, scilicet corpus per castitatem, & animam per charitatem. Vnde & in lege Moysi de auibus, turtur & columba iubebantur offerri: quia in turture castitas, in colũba vero charitas designatur. Sed turtur Leui. 12
quãdoque in lege depilata iubebatur offerri, sicut patet in purificatione puerperæ. Leui. vbi iubebatur à pauperibus offerri par turturum, aut duo pulli columbarum, vbi nota quoad literam, quod nõ dicit duos pullos turturum, sicut duos pullos columbarum: quia pulli columbarũ semper inueniuntur, pulli turturum autẽ non semper, nec etiam dixit par columbarũ, sicut par turturũ, quia columba est auis libidinosa, & ideo eã in sacrificio suo Deus noluit offerri: turtur autem est pudica auis. Duplex autem turtur Deo offerri iubetur, vt duplex castitas in homine designetur, s. mentis, & corporis. Vel quia castitas duo requirit, s. continentiam carnis, & humilitatem cordis. Vnde & non solum in Beata Virgine, Christo placuit abstinentia carnis, sed eius etiam humilitas cordis, iuxta verbũ eius. Quia respexit, &c. Nam (sicut dicit Greg.) nulla est castitas, car- Luc. 1.

Digitized by Google

nis,quam non commendat humilitas mentis. Et hinc est (sicut Gregor. idem Grego. dicit) quod cum de ipsa continentia mens elatione tangitur,plerumque omnipotens Deus superbiam destruens,in immunditiã operis hanc cadere permittit:immo etiam Augustꝰ dicit. Aug. super Matth. 54. Audeo dicere cõtinentibus expedit cadere,vt in eo ipso in quo se extollunt,humiliẽtur. Quid enim prodest,si cui adest continentia, & dominetur superbia? Duo autẽ pulli columbarum, duplicem significant affectum ex charitate diligentiũ. s. Dei & proximi. Aliqui tamen dicunt, quod illi offerunt turturem, quæ est auis soliuaga, qui sectantur vitam contemplatiuam: Illi autem offerunt columbã, quæ est auis gregatim volans, qui sectantur vitam actiuam. Et vtraq, bina ponitur,& vtraque pro cantu gemitum habere perhibetur: bina quidem ideo ponitur, quia vita cõtemplatiua debet habere duplicem oculum, & vita actiua, duplicem habet actum: Debet enim contemplatiuus habere vnum oculum quo contempletur cœlestia ad desiderandum, alium quo ad temporalia ad contemnendum. Item actiuus debet exercitari erga se ad sui correctionem, & erga proximum ad eius ædificationem, & sustẽtationem Vtraque etiam vita in hac valle miseriæ, in gemino gemitu consolatur Gemit enim contemplatiuus ex amore pro desiderio cœlestis patriæ, & ex deuotione per considerationem passionis dominicæ. Gemit actiuus ex compunctione pro peccatis propriis. Psal. Psal. 6. Lauabo per singulas noctes lectum meum,lachrymis meis stratum meum rigabo. Item ex compassione peccati, vel miserijs alienis. Hier. Hier. 9. Herem. Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lachrymarum: & plorabo die ac nocte interfectos filiæ populi mei?

Otium præcipue ab hominibus ad male agendum accensis, nunquam non fugiendum fore, struthionis exemplo aperitur.

Cap. LVII.

OCcupatio aliqua licita, vel non periculosa hominibus tẽtatis,vel ad male agendum accensis,danda est, vt videlicet circa eam detenti, vitent magis perniciosa. Et huius rei quidẽ exemplum natura struthionis ostendit,cui natura dedit, secundum Auic maxima oua facere, & durissimæ testæ, vt circa eorum generationem calor occupatus temperetur in eis, ne eo incenso citius moreretur. Sic homini calido multum, id est vehementer ad peccandum accenso, siue fortiter tentato,sunt magna & dura oua,id est fortia & difficilia exercitia vel officia imponenda, vt ex difficili occupatione illorum vitiorum refrigescat incendium,& feruor tentationum, Vnde Eccle- Eccl. 33 siasticꝰ. Mitte illum in opera tua, ne vacet, multam enim malitiam docuit ociositas.

Pulcherrimo Aquilæ exemplo fidem ac charitatem in operibus meritorijs omnimode necessarias existere breuiter edocetur.

Cap. LVIII.

OPera meritoria non possunt ab anima exire sine fide, & dilectione: quod patet exemplo aquilæ, quæ duos lapides præciosos nomine eschites in nido suo ponere dicitur, sine quibus parere nequit. Hi ergo duo precioſi lapides,qui ponuntur in nido Aquilæ, vt possit pullos parere, quæ virtutes sunt,scilicet fides, & charitas, quæ nisi in nido mentis fuerint, scilicet fides in intel-

Digitized by Google

intellectu, & charitas in affectu, non potest aliquod opus Deo ac-
Heb. 11 ceptum parere. Nam sine fide
Gala. 5. impossibile est placere Deo, vt dicitur Heb. & fides per dilectionem operatur.

Quo pacto, nonnullorum opera fructuosa remaneant, milui similitudine exprimitur.

Cap. LIX.

OPera remissa & mollia licet sint laboriosa tamen parum sunt fructuosa, quod apparet per exemplum in miluis Miluus, licet sit auis patiens laboris, tamen volatus est mollis. Vnde miluus quasi moliter volans est dictus, quia molli pēna, & quasi immobili, super aëra fertur, & leui tactu aërem mouere videtur, hic cibum quærens, & terram respiciens. volando per aëra molliter circuit, & tamen quam sæpè patitur, querula voce perdit. Est ergo quasi miluus homo mollis, & in opere tepidus, qui licet in modico cibo, id est in paruo opere multum patiatur laboris, tepiditas tamē & mollites eius impedit mercedem operis sicq; fit vt dum multum circuit, parum fluctificat, quasi miluus famem patiens, id est mendicus semper & querulus incedit. Vnde per Sa-
Prou. 18 lomonem dicitur. Qui mollis & dissolutus est in opere suo frater est sua opera dissipantis.

Quam pauperis ac diuitis sit exitus dispar, accipitris, gallinaq; vnico exemplo monstratur.

Cap. LX.

PAuperes sicut in hoc mundo contemnuntur, ita in alio glorificantur, sed diuites è contra. Nam gallina iuuenis, in domo diuitis vilipenditur. ita quod si intrauerit domum, turpiter eiicitur, sed accipiter, vel falco honorabiliter in domo super perticam ponitur, & solicite de bonis morcellis nutritur, sed si gallina mortua fuerit, cum reuerentia magna & lumine coram Domino portatur, sed accipiter post mortem in sterquilinium proiicitur. Sic pauperes & simplices, in mundo vili pendūtur & deprimūtur, sed post mortem ab Angelis ad mensam Regis, cum honore deportantur. Sed è conuerso diuites hic honorantur, sed post mortem in sterquilinium inferni eiiciuntur.
Luc. Morruus est mendicus, & Luc. 16.
portatus in sinūm Abrahæ: & in eodem, Mortuus est diues, & sepultus est in inferno.

Iurgia inter domesticos ferentes à societate penitus segregandos esse Apum exemplo comprobatur.

Cap. LXI.

PAcem communem perturbantes, & mutuæ societatis dulcedinem auferre volentes, omnino esse cohibendos, vel ab ipso congregationis collegio remouendos, exemplo suo apes ostendunt, quæ (sicut Philosophus dicit) apes Arist. de
alias pacem dissoluentes, & mella ani.
sua detrahere cupientes, mortaliter feriunt, vel omninò à se repellunt. Talibus enim apibus similes existunt, qui sua inquietudine, vel scissura pacem proximorum separant, siue tollunt. Item qui dulcia amicorum consortia, vel obsequia, quæ per mella signātur, aliqua arte malitiæ diripere contendunt. Tales ergo meritò sunt vel asperis verborum punctoris, vel asperis correctionum aculeis feriendi, & ab omnibus tanquam pestiferi insuper repellēdi.
Apost. Vtinam abscindantur qui Gal. 5.
vos conturbant.

Peccati, quod profecto natura vitium existit, peruersitas quanta sit, ex Ephimera pisce, cuiusdamque Delphini ac Turturis marini natura, haud dubiè percipitur.

Cap. LXII.

Digitized by Google

PEccatum assimilatur pisci ephimerę, qui nascitur sine coitu, de quo ait Iorach, quod post tres horas diei, quo nascitur, moritur. Quasi enim dies illuminās animā, pœnitentia est, per quam respicimus gratiam, & huiusmodi diei tres horę post quas ephimera moritur, sunt tres pœnitētię partes, per quas peccatū extinguitur, s. cōtritio, confessio, & satisfactio. Quod autē ephimera sine coitu s. ex putrefactione generatur, significat, q̄ peccatū præter naturæ ordinem, ex appetitus corruptione contrahitur. Vnde Aug. dicit, quod peccatū non est natura, sed vitiū naturæ appetentis id quod non est sui ordinis,

Iora. li. de animal.

Augu.

Item peccatum, licet ante delectet, postea tamen mentem lacerat & necat. Et ideo assimilatur cuidam generi delphini, quod est in nilo: Sunt enim ibi quidam delphini dorso ferrato, qui interna ventrum secantes interimunt cocodrillos. Delphinus ergo non anteriori pectore, sed posteriori dorso ferrato cocodrilli lacerans ventrem, peccatum repræsentat mortale, quod non ante, id est in principio, sed posterius inficit, peccatoris lacerat ac perimit mētem. Prou. Ingreditur blandè, sed in nouissimo mordebit vt coluber.

Prou. 23

Item peccatū in sola affectione existens, potest esse mortale, cuius exemplū apparet in turture marina, de qua dicit Ambros. quod si quis eam etiam mortuā calcauerit, venenosum & mortiferum ei aculeum infigit. Quid est enim turtur mortua, nisi mortalis culpaque si quis pede affectionis ei inhęserit, proculdubio reatus mortiferum ei aculeum immittit.

Peccantium peccatorum omnium capitalium varietas, gravitas, & mali gnitas, ex equi fluuialis, murenulæ, & serpentis, canis quoque maris, aquilarum, cerui, cygni, ac cynomeæ vespertilionis, proprietatibus quam plurimis clare demonstratur.

Cap. LXIII.

PEccatores assimilantur piscibus, qui ita naturaliter sunt gulosi, & ad cibum auidi, quod non aduertunt laqueum, siue hamum. Sed quod facit in piscibus natura, hoc facit in hominibus praua cōcupiscentia, s. vt ita auide attendant ad delectationem peccati, quod non aduertant diaboli hamum, vel laqueum, qui pertrahit ad dolorem supplicij. Vnde dicitur, quod sicut pisces capiuntur hamo, ita capiuntur homines tempore malo.

Eccl. 9.

Item peccatores similes sunt equis fluuialibus, quos Nilus fluuius gignit; qui sic vocati sunt ex eo quod equis terrestribus in dorso & iuba assimilantur. Hi de die in aquis morantur, sed per terram de nocte euntes, segetes depascuntur. Talibus ergo equis sunt similes, qui in die prosperitatis positi sub aquis delitiarum viuentes, efficiuntur voluptuosi, sed ad noctem aduersitatis, & paupertatis educti, prędones efficiuntur, & noxij. Vnde in nullo tempore bene viuunt, quibus vel abundantia voluptatis, vel rapacitatis penuria occasiones fiunt.

Item peccator non potest gignere, id est facere opus meritorium nisi deponat peccatum. Cuius exemplum est in murenula, & serpente. Murenula enim (vt Isidor. dicit) non inuenitur, nisi fœminini sexus: coit autem cum serpente, & ex eo generat aliam murenulam, sed (vt idem dicit) serpēs venenū deponit antequam coeat cum murenula, sed post coitum suum resumit venenum: propter quod murenula, nec à serpente

Isido.

Digitized by Google

serpente lædítur, nec generat aliquid venenosum, vel serpentinũ, sed sibi simile natura. Quasi igitur serpens venenosus est homo peccato infectus; qui si venenum peccati non deponeret, murenulam bonam, id est, bonam actionem & meritoriam non gigneret, quia alias cum matre eius, id est, gratia, vel charitate, quæ mater est omnis boni operis, coniungere se non posset. Hoc tamẽ non imitabile, sed detestabile potius existit, quod post murenulæ coniunctionem serpens venenum resumit, id est, post receptionem gratiæ quis ad peccatum redit. Pet. Canis reuersus ad vomitum 2.Pet.2. suum, & sus lota in volutabro luti.

Item peccatores quidam similes sunt canibus maris. Nam sicut canis est animal mordens, & nociuum in terra, sic etiam in mari piscis canis tetribilis est. Vnde (sicut Ambrosius dicit.) Canes & in Ambr. mari & in terra cauendi sunt. Tales sunt peccatores, qui non solum in terra, id est, in tranquillitate pacis, sed etiam in mari, id est, in commotione belli & litis, & periculosi & nociui sunt aliis, Phil.3. de quibus Apostolus: Videte canes, videte malos operarios. Vel similes canibus terrestribus sunt prædones, qui nocent in terra; sed tanquam canes marini sunt pyratæ, qui nocent in mari. Vnde 2.Cor.9 Apo. Periculis in terra, periculis in mari.

Item peccatores assimilantur Aquilæ: Nam quoddam genus aquilæ est, quod rapit in aere, & tale generaliter timent omnes aues. Talis aquila repræsentat superbiam: superbi enim in alto rapiunt, quia gloriæ & honoris celsitudinem, quæ soli Deo debetur, sibi rapere & vsurpare contendunt. Vnde ipsi eripiunt Deo quod Deus sibimetipsi reseruauit, scilicet gloriam, iuxta illud: Gloriam meam alteri non dabo. Isa.42. Hãc aquilam, scilicet superbiam, omnes aues, id est, omnes viri spirituales timere ac fugere deberent, quia Augustinus dicit: Alia quæ- Aug.in cunque iniquitas in malis operi- Reg. bus exercetur vt fiant, superbia vero etiam bonis operibus insidiatur vt pereant. Quædam vero sunt aquilæ quæ rapiunt in terra. Talibus assimilantur auari, qui circa terrena lucra tantummodo intendunt, & interdum aliis rapiunt etiam violenter. Quædam autem aquilæ rapiunt in aqua. Et istis assimilantur luxuriosi, qui se immergunt in aquis voluptatum. Arist.de Et dicit Arist. quod talis aquila ti animal. met vulturem, & cum eum videt venientem, fugit ad aquam, quam si exiret, vultur raperet eam. Talis autem aquila vnum pedem habet latum ad modum anseris, cum quo in aqua se regit; alium habet diuisum cum vnguibus acutissimis, quo prædam rapit. Sicut autem hæc aquila timet vulturem, ita luxuriosus timet reprehensorem, & detractorem, vel vulturem, i. mortem rapientem, siue flagellum percussionis diuinæ, quod quidem si vult euadere, oportet quod recurrat ad aquam pœnitentiæ. Pes autem latus ad natationes aquæ, est affectus ad delectationem luxuriæ. Sed pes cum vnguibus ad rapiendum cibum prædæ, est appetitus ad delectationes gulæ, & vterque pes est in voluptuosis.

Item peccatores assimilantur coruis. Primo, quia corui sunt clamosi, & voces diuersas variant. Hoc competit superbis, qui cum clamore imperant, blasphemant, garriunt, contendunt, & vituperant, & sic multis modis inconcruis varias voces formant. Secũdo, quia corui sunt dolosi, furtiuè res capientes & absconden-

Digitized by Google

tes. Et hoc competit auaris, qui dolis & fraudibus aliena deri-
Psa. 51. piunt. Psal. Sicut nouacula acuta fecisti dolum. Tertio, quia corui sunt immundi, scilicet cadaueribus infidētes, & ex fœtidis cibū quærentes. Et hoc cōpetit luxuriosis, qui delectantur in carnis
Isa. 34. operibus fœtidis & immundis. Isaiæ: De cadaueribus eorum ascendet fœtor.

Item peccator qui de peccato gaudet, cygno similis dici potest. Nam cygnus instante morte pēna in cerebro infixa canit, & contra morem omnium animalium pro gemitu cantum reddit, sicut Ambrosius dicit: Nam tunc penna cerebro infigitur, quando suggestioni prauæ peccati corde consentitur, & tunc anima complētius moritur, cum ipsum peccatū opere perpetratur. Illi ergo ad modum cygni quasi cantant in mortis casu, qui lætantur cum
Prou. 2. male fecerint, & exultant in rebus pessimis.

Item peccatores assimilantur cynomis .i. muscis caninis: de
Psa. 104 quibus loquitur Ps. dicens. Dixit & venit cynomya & cynifes in omnibus finibus eorum: Nam talis musca est corpore magna, & ventre lata, & paruioris volatus quam alia musca.

Item est multum pūgitiua carnis, & vlceratiua, nec non corrosiua: insuper est multum sanguisuga. Corpore ergo magni possunt dici superbi, qui in carnalibus volunt magnificari. Vnde superbi homines gigantibus com-
Sap. 14 parantur. Sap. Ab initio cum perirent superbi gigantes, &c. Ventre autē lati sunt gulosi, qui ventrē implentes dilatant & extendunt. Parui volatus sunt pigri & accidiosi, qui parua & rara bona operātur. Fœtidi sunt luxuriosi, qui fœtoribus vitiorū carnalium pascuntur, & delectantur multū, pungitiui sunt iracundi, sed corrosiui & vlceratiui sunt detractores & inuidi. Isidor. Musca carnem Isid.
sanam transit, vlceri insidet; sic dæmones & detractores. Sanguisugæ autem sunt auari & vsurarij, qui exspoliando dulciter pauperes, sanguinem eorum sugunt.
Prou. Sanguisugæ duæ sunt filiæ Pro. 30.
dicentes, affer, affer.

Itē peccatores sunt similes vespertilionibus. Vespertiliones enim sicut dicit Glos. super illud
Isa. In die illa proijciet homo ido- Isa. 30.
la argenti sui, & simulacra auri sui quæ fecerat sibi, vt adoraret talpas & vespertiliones, &c. lucem fugiunt. Et quantum ad hoc signant luxuriosos, qui latibula & tenebrosa quærunt. Iob. Oculus Iob. 24.
adulteri obseruat caliginem.

Item pulueren lingunt, & quātum ad hoc signant auaros, qui terrena diligūt. Psal. Inimici eius Psal. 71.
terram lingent.

Item oleum de lampadibus sugunt, & in hoc significant inuidos, qui ore detrahendo, bonorū gratiam auferre contendunt; Per
Isa. 7 2. oleum enim gratia, per lampades vero viri præclari signantur. Inuidi ergo homines quasi oleū de lampadibus sugunt, cum ore viris præclaris detrahendo gratiam auferre contendunt. Vnde inuidus homo gaudet de malo alterius, & dolet de bono alieno. Iuxta, illud Horat. Inuidus alterius rebus Hor.
marcescis opimis, sic ergo conatur bonis viris gratiam eorum occultè detrahendo auferre.

Item in rimis parietum se de die abscondunt, & ideo signant superbos & tyrannos, qui malignas & occultas vias quibus possunt alios lædere rimantur.

Item de die quasi sicut talpæ cæci sunt, & signant iracūdos, in quibus rationis oculus ex nimio furore cæcatur.

Item frigidissimæ naturæ sunt.

Vnde

Digitized by Google

Vnde sanguis vespertilionis linitus super palpebras non sinit crescere pilos (vt dicit Constantinus) quod ex frigiditate poros claudente creditur euenire; in quo signat accidiosos, qui efficiuntur in spiritu frigidi, ita vt pili oculorum, i. bona desideria mentium in eis non procedant.

Vera pœnitentia quam plurima bona recensentur, quæ ex Phœnicis, Merguli, & denique Troctæ piscis natura luciaissimis exēplis eliciuntur.

Cap. LXIIII.

POEnitentię feruor & humilitas peccatorem mortuum resuscitant, quod ostēditur exemplo phœnicis. Est enim phœnix auis, quæ (secūdum Philosophum) Arist de. ani. postquā trecentis, vel quingentis annis vixit, cum suum defectum sentit, nidū ex lignis aromaticis facit, in tantum siccis vt vento calido accendantur, quibus quidem accensis spōte nidum ingreditur, & inter ligna ardentia incineratur. Et ex hoc cinere infra triduū quidam vermiculus nascitur, qui paulatim plumas recipiens in volucrem transformatur. Est autem auis pulcherrima, pauoni simillimain pennis, solitudinē amans, & ex mūdis fructib. cibū quærēs. Sic peccator postquā diutius vixit in suis peccatis, & suæ vitæ vel status defectum, siue per mortis metū, siue per aliquod aduersū cognoscit, debet ex cōsideratione offensę, ex cōēplatione diuinę iustitię, & insuper ex timore gehennæ, atq; mortis incertitudine, tanquā ex aromaticis lignis struere nidū mentis, & hirespectus tam sicci. i. validi debet esse, vt Spiritus sancti flatus facilitēr possit accendere nidū mētis; tunc ad cor suum pœnitens spontaneus ac cito introeat, & in prædictis timoribus positus, serper feruentē compūctionē adurens, in humilitatis cinerem redigat; ex hac enim humilitate infra triduum pœnitentiæ, s. contritionis, cōfessionis, satisfactionis, nouus nascetur vermiculus, immundus, & animus humilis, qui plumas virtutum paulatim recipiet, in completam transformabitur volucrem, i. in virum perfectum atq; contemplatiuum, habentem scilicet pulchritudinem in aspectu sanctæ contemplationis, item habentem varietatem colorum in pennis, id est, varietatem virtutum, & grātiæ multiformis, amantem solitudinē sanctæ orationis, & quærentē cibum mundū sacræ lectionis, vel mundæ operationis.

Item pœnitentia liberat & defendit à tentationibus siue deceptionibus dæmonum; quod patet per exemplum in mergulo. Nam quando rapaces aues mergulos persequuntur, ad aquam confugientes submersionis beneficio liberantur. Tunc rapaces aues mergulum inuadunt, quando dæmones animā hominis tentādo circumuenire sātagūt; sed si anima cōfugiat ad aquas pœnitentiæ, & se in eis humiliando submergat, liberatur à fraudulētia dæmonū. Ps. 73. Tu contribulasti capita draconum, i. tentationes dæmonum, in aquis, scilicet pœnitentiæ.

Itē penitētia facit opera hominis esse viua, & meritoria. Cuius exemplum apparet in variis maioribus piscibus, qui dicūtur troctæ, qui oua in aqua faciūt, & ipsa aquæ fouenda committunt, & aqua tanquā blāda mater ea suscipiēs animat, & creat, & pisces ex eis formar. Sunt ergo opera hominū bona tanquā quædā oua troctarum, quæ tūc in aqua prodeunt quando in vera pœnitentia fiunt, atque ex ipsa in aqua, i. pœnitentiæ lachrymosæ & compunctiuæ lachrymis, viua, i. gratuita & fœtosa, i. meritoria fiunt.

Digitized by Google

Pœnitentes in eorum vera pœnitentia quales esse debeant, multorum animantiũ in terris ac in aquis variabilis natura, præcipuecq; coturnicis, ciconiæ, ac turdi similitudinibus non paucis artificios è palam fit.

Cap. LXV.

POenitẽtes qui tepidè & ocioſe viuunt, faciliter ad putredinẽ peccati redeunt, cuius exemplum apparet in piſcibus. Nam cũ aqua vbi ſunt piſces non mouetur, nec renouatur, cito in putrediuẽ vertitur, vnde in ea piſces corrumpũtur. Similiter, qui ſunt in aqua pœnitentiæ, ſi non renouantur, nec mouentur per bonorũ operũ ſolicitudinem, facile, à tentationibus corrumpuntur, & à peccatorum putredine iterum inficiũtur. Apoſtolus. Renouamini ſpiritu mentis veſtræ. Eph. 4.

Item pœnitentes virtute pœnitentiæ mutant mores. Vnde aſſimilãtur quibuſdam animalibus, de quibus Ambr. dicit, quod contratiam naturam habent in terra & in aqua, ſicut patet de Leone. Nam Leo, cum ſit terribilis in terris, in mari tamẽ eſt dulcis, ſcilicet piſcis leo. In quo ſignatur, quod aqua maris, i. pœnitentia amara hominẽ immitẽ & ferocẽ tranſmutat, & conuertit in dulcem. Amb.

Item rana, quæ eſt horrenda in paludibus, in aquis tamen eſt decora, & omnibus ferè præſtat alimentis. In quo ſignatur, quod aqua pœnitentiæ homines horrendos & impios facit gratiſſimos, & præ aliis acceptos.

Itẽ muſtelæ odor grauis in terris, ſuauis in aquis eſt in quo accipitur, quod fœtentes per malam famam, in aquis pœnitentiæ efficiuntur redolentes per gratiam.

Itẽ lepus eſt animal timidũ in terris, in mari vero formidabile, quia lauacrum pœnitentiæ homines puſillanimes, & pauidos, magnanimes facit & fortiſſimos.

Item lupus eſt in terris animal rapiens, in aquis autẽ animal impotens: Vnde hos neſcit lupos agnus timere. Sic per pœnitentiã, homines terribiles & rapaces efficiũtur benigni & miſericordes.

Item porcus in terra animal eſt immundũ, in mari vero eſt animal mundum. Vnde porci marini (vt dicit Ambr.) etiã Iudæis ſunt grati, qui tamẽ terreſtres non comedunt. In quo ſignatur, quod aqua pœnitentiæ purgetur omnis immunditia culpæ, & ideo etiam immundi per peccatum luxuriæ, in aquis pœnitẽtiæ efficiuntur mundi per continentiam.

Item terreſtris ſcorpio percutit, & venenum immittit: ſcorpio vero marinus non percutit, ſed reficit. In quo ſignificatur, quod detractores, & inuidi alios retro percutiẽtes, immutantur in aqua pœnitentiæ, & efficiuntur benefactores.

Itẽ coruus terreſtris habet carnis duritiẽ, marinus vero coruus habet carnis teneritudinem. In quo ſignificatur, quod pœnitentiæ mare, cor aridum & durum facit molle, & deuotum, & pium.

Vnde pœnitentia facit de corde lapideo & rigido cor carneum & flexibile: facit enim de homine ſuperbo humilẽ, de homine crudeli & truculento mitem, &c.

Item pœnitentes quales debeãt eſſe, exempla coturnicum demõſtrãt. Coturnix in mare trãſiens, cum laſſatur, in aquam deſcẽdit, & vnã alam erigens velum facit. Coturnices etiam accipitrem timent, nec de terra ſurgunt quandiu eum vident. Sic quoq; peccator tranſiens per mare huius ſeculi, cum ſe laſſum ſentit ex grauedine peccati, debet ſi vult euadere, ſe humiliãdo deſcendere ad aquam pœnitentiæ, & cum vna ala ſ. timoris, in iſta aqua, i. pœnitentia ſe tenere, aliam vero, ſ. ſpem,

Digitized by Google

ſpem, ſurſum ad Deũ erigere, quia ſicut debet timere de iuſtitia, ita debet ſperare de miſericordia: & hæc ala ſpei, erit velum ducens eum ad pia opera. Debet autem peccator pœnitens præcipue & timendo cauere accipitrem, id eſt diaboli ſeueritatem; quia tũc maxime contra hominẽ ſeuit cũ ſibi rebellaſſe cognoſcit. Et ideo cum eius præſentiã pœnitens tentatus aduertit, debet in terra manere, i. humilitate ſe tenere. Sola enim humilitas (vt dixit B. Antonius) eſt quæ euadit diaboli laqueos. Vel non debet de terra ſurgere, i. ab humili oratione.

Item coturnices per terram citiſsime currunt, ſpeciem ſuam diligunt, & vociferando ſe mutuo requirunt; vt dicit Ambr. Illi ergo per terram citiſsime currunt, qui licet in terra poſiti, vehementer tamen cœleſtia diligunt. Nam qui amat vehementius, currit velocius, & peruenit citius, ſicut dicit Bernardus. Ille vero diligit ſuam ſpeciem, qui diligit quemlibet hominem. Nam participatione ſpeciei plures homines ſunt vnus homo, ſicut Porphyrius dicit. Vbi ergo eſt naturæ vnitas, debet etiã ſimul eſſe vnitas charitatis & cõcordiæ. Debet etiam diligenter homo ſuum quilibet requirere proximum, quem ſentit errando periiſſe, ſiue vociferando ad ipſum per prædicationis vel exhortationis clamorem, ſiue pro ipſo vociferando ad Deum perfectæ orationis feruorem.

Ambr.

Bern.

Porph.

Item coturnices pro gratiſsimo cibo habent ſemina venenoſa: comedunt enim helleborum, quod aliis eſt pernicioſum: & patiuntur etiam coturnices morbum caducum ſicut homo. Quaſi autem venenoſa ſemina helleborí ſunt opportunitates & occaſiones peccandi, quibus ſi pœnitens paſcitur, ſcilicet vt in eis delectetur, morbum caducũ patietur, id eſt, recidiuum peccati.

Item pœnitentes debent eſſe ſimiles ciconiis: primò quidẽ quia ciconia eſt ad ſe purgandum ingenioſa. Nam quando cibo grauari ſe ſentit, aquam marinã in roſtrum recolligit, quã ad interiora tranſmittit, & ſic cibum induratũ temollit, & inteſtina mundando, ſuperfluа eijcit. Sicut autem cibus ſuperfluus vel malus grauat ſtomachum, ita & peccatum grauat vel anguſtiat animam. Qui ergo ſe purgare deſiderat, aquam marinam habeat, i. ita purgetur interius, vt amaras lachrymas effundat: quam neceſſe eſt vt etiam roſtro recolligat, ſicut ad ventrem purgandũ eam ad inteſtina tranſmittat, id eſt, in ore ſuo peccata ſic compunctus confiteatur & dicat, vt confeſſio ſua humilis ad purgandas peccati fæces, compũctionis aquam, id eſt, lachrymarũ virtutẽ ad inferiora mentis tranſmittat.

Secundò, quia ciconia eſt ad ſe nutriendum virtuoſa. Nam ſerpẽtum veſcitur onis: & ex eis eſcam dat ſtiſſimam pullis ſuis: quamuis autem venenoſa comedat, venenum tamen eorum ipſius naturam non ſuperat, nec imitatur, ſed eſt ei nutrimentum, quod tamen multis animalibus eſt venenum: Nam vi caloris qui in ea dominatur, virtus veneni extinguitur. Quaſi autem ova ſerpentum, tentationes ſunt malignorũ ſpirituum; qui licet animalibus, i. hominibus carnaliter viuentibus, ſunt venenum, ſpiritualibus tamẽ præbent proficuum nutrimẽtum. Nam vi amoris qui in eis accenditur, tentantis nequitia penitus ſuperatur.

Tertio, quia ciconia eſt contra ſerpentes vigoroſa; nam eos roſtro percutit, occidit & comedit. Serpentes quippe roſtro ciconia

Digitized by Google

percutit, quia frequenter orando, confitendo humiliter, malignos spiritus pœnitens confundit. Tùc vero illos occidit, cum feruore pœnitentiæ, lachrymarum inundatione tentationes penitus eorũ extinguit. Vnde Psalm. Tu contri-
Ps 73. bulasti capita draconum in aquis: quia videlicet in aquis lachrymarum extinguuntur tentationes dæmonum. Sed adhuc serpentes ciconiæ comedunt: quia videlicet ex tentationibus dæmonum nutritur & conualescit humilitas pœnitentium.

Quarto, quia ciconia est humanæ societatis amatiua, & ideo in domibus hominum nidũ ponit. Sic etiam quilibet pœnitẽs amare debet societates hominum, id est rationabiliter & mansuete viuentium: est enim homo animal rationale & mansuetum natura: nil ergo bestialius homine rationem habente, & ratione non vtẽte. Similiter qui crudeliter viuit, non homo dici debet, sed feris & beluis similis existit. Et ideo quicunque cum talibus habitando, vel conuersando conuiuit, non nidum in dominibus hominum, sed inter bestias ponit; secundum illud Iob. Frater fui draconum, &
Iob 30. socius struthionum, & Ezech. di-
Ezech. 2 ctum est. Cum scorpionibus habitas.

Quintò, quia ciconia nidi sui vel loci est diligenter conseruatiua. Nam nidum vel locum quem prius accipit de facili non dimittit, sed quando circa hyemem recedit, nidum terra operis, & virgulas & spinas cum luto coniungit, ne à vento dissipari possit. In reditu autem suo eundem locum occupat, & contra occupare volentes pugnando eum defensat. Similiter pœnitens nidum mentis diligenter custodit. Nam in eodem, i. eodem humilitatis despectu, quem prius accepit, persistit, vel quia prius acceptam gratiam nunquam deserendo amittit: Sed si hyems aduersitatis imineat, ita vt circa exteriora contendens ad tempus exire eum oporteat, terra humilitatis coopérit nidũ mẽtis, virgulas & spinas, i. abstinentias asperas cũ luto corporis iungit: vel quia iungit asperitates carnis cũ luto humilitatis; ne scilicet à vento superbiæ, vel à tentatione concupiscentiæ dissipari possit. Cum verò ab exterioribus curis reuertitur ad secreta cordis, eundẽ locũ occupat, i. nidũ humilitatis: quẽ etiã circa superbos dæmones ipsum nitentes diripere, viriliter defendit.

Item pœnitentes semper debent respicere ad meliorum exemplũ, & in humilitate pœnitentiæ semper abscondere sua opera, & exẽplum istius doctrinæ apparet in struthione. Nam struthio, quando venit tempus vt oua ponat, ad pleiades oculos leuat: non enim oua ponit, nisi quando illa ascendit constellatio. Cum autem hãc stellam oriri viderit, arenam maris fodit, oua ibi ponit, & fabulo operit, & statim obliuiscitur vbi ea posuit, & nunquam ea vlterius quærit, sed calefacta arena, fernor Solis oua excoquit, & in ipsis pullos producit: qui cum fracta testa educti fuerint, tunc mater eos recolligit, & tanquam filios recognoscit.

Item struthio naturaliter odit equum; ita vt equus eum sine terrore videre nõ possit; sed si equus ei occurrit, tanquam contra hostem alas erigit, & alarum strepitu fugere ipsum cogit. Sicut ergo oua ponens struthio aspicit ad pleiades ascendentes; ita pœnitens operando aspicere debet ad maiores, id est, magis proficientes, secundum illud Apostoli. Æmulamini charismata meliora. Et cum
1. Cor. 12. viderit horum exempla more

pleiadum

pleiadum ſtellarū fulgentia, tunc debet in arena maris ponere oua ſua. i. in pœnitentia graui & amara perficere opera, & debet illa ſabulo operire. i. in humilitate cuſtodire, & non vlterius illa videre. i. ad ſuperbiendū vel oſtendendū aſpicere, & tunc calefacta arena, id eſt, ferueſcente pœnitentia, feruor Solis. i. amor Dei illam incendit, & fœtus inde multorū bonorum operum producit, qui cum teſta fracta, i. carne mortua ante conſpectum diſtincti examinis fuerint producti, tunc eorum mater. i. anima pœnitentis clarius recognoſcit, & tanquam ſuos fructus recolligit glorioſos: debet tamen hic ſtruthio, id eſt, pœnitens, equum, id eſt peccatū quo anima portatur ad mortem, velut ſuum hoſtem peſtiferum fugere, virtutum alas contra ipſum erigere, atque earum ſtrepitu, id eſt conatu & actu ipſum in fugam vertere, id eſt, à ſe repellere.

Item pœnitentibus reuertentibus ad Deum maximè dæmones tendunt laqueos tētationū, quod patet per exemplum in turdis. Nam turdi (ſicut dicit Ambroſius) in fine autumni, & hyemis confinio, quaſi exacta æſtate ſe referunt i. ad hos redeunt, quibus nos molimur inſidias, & diuerſo genere, nunc infida ſepe decipere nunc viſco fallere, nunc laqueis eos captare cōtendimus. Similiter pœnitentibus ad Deum, & ad iuſtitiā redeuntibus, dæmones velut homines turdis diuerſi generis moliuntur inſidias, & nunc eos infida ſepe. i. tentatione dignitatis & ſuperbiæ decipere, nūc viſco luxuriæ fallere, nūc laqueis auaritiæ eos contendunt capere, propter quod qui ad Deum accedit, monetur ab Eccl. Fili accedēs ad ſeruitutem Dei, ſta in iuſtitia, & timore, & præpara animam tuam ad tentationem. Militia enim eſt vita noſtra ſuper terram. Habemus enim tres hoſtes. ſ. carnem, mundum, & dæmonem. Eccl. 2.

Irrationalia animantia, qua charitatis præcepta penitus ignorant, legē tamen charitatis interdum adimplere nos erudiunt.

Cap. LXVI.

PEregrinos & viatores eſſe in ſuo tinere pia charitate iuuandos, milui oſtendunt. Nam miluus (vt dicit Iſidorus) eiculos in ſpatulis ſuſcipit, & ne deficiant propter lōga ſpatia itineris, à partibus Hiſpaniæ ſecum ducit. Si ergo milui hoc auibus illis faciunt, quę ſecum eiuſdem ſpeciei non ſunt, quanto magis ergo debet hoc homo facere homini, & Chriſtianus Chriſtiano nō ſolum eiuſdem naturæ, ſed & fidei eiuſdem conſortii? Ecce irrationales volucres tam rationis quam virtutis iura neſcientes, legem tamē charitatis adimpient, de qua Apoſtolus: Alter alterius onera portate, & ſic adimplebitis legem Chriſti. Non igitur conuiatorem tuum etiam minorem vel debiliorem contemnas aut derelinquas, ſed magis eius debilitati compatiens curam habeas, vt ſis ſaltem ſimilis illi Samaritano, quem etiam euangelica narratio commendat, qui inuētum in via vulneratum iumento ſuo impoſuit, in ſtabulum duxit, vulnera curare ſtuduit, & tandem ſtabulario cum precio commendauit. Ecce enim quam multa habes charitatis obſequia, pietatis officia, & ſupernæ compaſſionis exempla, vt tu quoque ſimiliter facere ſatagas. Iſido. 5 Gal. 6. Luc. 10

Viri perfecti qui ſint, quidque agant, ac agere debeant, dum vitam ducunt, optimorum piſcium, autumq; prada atque Ardei natura multis aperitur exemplis.

Cap. LXVII.

Perfecti

PErfecti viri assimilantur optimis piscibus. Nam (secundum Auicennam) illi sunt optimi pisces, qui morantur in aquis altis, propter quod de marinis illi sunt laudabiliores, qui non alibi quam in altissimo pelago, cõuersantur. Auic.

Item qui in aquis discoopertis vbi perflant libere venti, meliores sunt aliis qui contrario modo se habent, & meliores sunt illi qui sunt in aquis fortissimè agitatis, quam in aquis non motis. Ex quibus collige, quod illi pisces sunt optimi qui morantur in aquis multũ discoopertis, & fortissimè motis. Similiter illi viri sunt perfecti, & optimi qui sunt alti per contemplationis sublimitatem. Isa. Ecce intelliget seruus meus, exaltabitur, & eleuabitur, & sublimis erit. Isa.52.

Item qui sunt discooperti per conuersationis simplicitatẽ; quia in hominibus fictis, & coopertis per hypocrisim nõ perflat vẽtus Spiritus sancti. Sap. Spiritus, id est disciplinæ effugiet fictum. Sap.1.

Item qui sunt agitati per operationis mobilitatem, scilicet qui non ocio vacant, sed in bonis operibus assidue laborant. Eccles. Quodcunq; potest facere manus tua, instanter operare. Eccl.9.

Item perfecti & viri spirituales similes sunt auibus prædæ, quæ (sicut Philosophus dicit) sunt volatibus altissimi & velocissimi, & visus acutissimi, & animositatis per maximẽ; sicut patet in aquila, falcone & huiusmodi. Similiter etiam viri perfecti sunt altissimi per conuersationem. Apost. Nostra conuersatio in cælis est. Aristot. 2. de ani. Phil.3.

Item velocissimi per dilectionẽ; quia qui amat operatur velocius, & peruenit citius, vt dicit beatus Bern. Bern.

Item sunt acutissimi per contemplationem. Iob: Omne sublime videt. Iob 41.

Item sunt animosissimi per spiritus vigorem. Nam iustus quasi leo confidẽs absque terrore erit, vt dicitur Prouerb.

Item perfectus homo assimilatur ardeæ. Primò propter volatũ. Nam ardea vocatur quasi ardua propter alios volatus. Formidat enim imbres, & volat super nubes, vt scilicet procellas imbrium sentire non possit. Cum autẽ volauerit, significat tempestatem; & hanc auem quidam Tantalũ vocant. Similiter perfecti viri timẽtes ne instigante diabolo procellis persecutionum inuoluantur, intentionem suam supra omnia temporalia collocãt, & in serenitatem cœlestis patriæ, vbi facies Dei conspicitur, mentes leuant. De talibus viris fuit Gregor. qui de seipso refert, quod talis erat eius animus, dum in monasterio fuerat, quod illi labentia cuncta subeuant, & rebus omnibus quæ voluuntur eminebat, & nũquam nisi cælestia cogitare cõsueuerat. Apo. Quę sursum sunt sapite, non quæ super terram. Greg. in dial. Coll.4.

Secundo, propter nidum, quia licet auis ardea in aquis cibum quærat, tamẽ in syluis, & altis arboribus nidum locat. Quia perfectus quisque licet secundũ corpus pascatur rebus labẽtibus & transitoriis, tamẽ spem suam ponit in supernis & spiritualibus. Vnde Psalmista dicebat: Mihi adhærere Deo bonum est: ponere in domino Deo spem meam. Psal.72.

Tertio, propter zelum. Nam ardea pro pullis zelat, & ne ab aliis auibus de nido rapiantur, defendẽdo laborat. Sic viri perfecti pro subditis laborant, ne à prauis peruertãtur, & de nido fidei catholicæ, seu à rectitudine iustitiæ subtrahantur. Ioan. Bonus pastor animam suam dat pro ouibus suis. Quilibet etiam vir perfectus toto posse pugnare debet, ne concepta Ioan.10.

Digitized by Google

ptus vel affectus virtutum quos habet in nido animæ, à dæmone
Eccl.4. vel ab alio rapiuntur. Ecclesiastici. Pro iustitia agonizare pro anima tua.

Quartò, propter colorem; quia quædam ardeæ habent colorem album, quædam cinericeum. In quorum primis munditia, in secundis vero pœnitentia designatur: nam spirituales viri, & intus in mẽte munditia, & extra in car-
Iob.16. ne pœnitentia decorãtur. Sic Iob qui de puritate iam dixerat: Do nec deficiam non recedam ab innocentia mea. Vltro de pœniten-
Iob.42. tia addidit: Ago pœnitentiam in fauilla & cinere.

In bonis actionibus perseuerantia, apum exemplo, multisque auctoritatibus ipsis Dei electis magnopere prodesse comprobatur.

Cap. LXVIII.

PErseuerantia in bono opere est habenda, & multiplicitas siue varietas operis est plerunque vitanda, & hoc exẽplo apis. Quia
Arist. de anim. scilicet apis (vt Aristoteles dicit) quando extra exit, siue volat, ad diuersos flores non intendit, nec vnum florem demittit, & ad alium vadit, donec in illo flore inuenit quod quærit. Et sic etiam simili modo in variis actibus homo se occupare non debet: iuxta
Eccl.11. illud Eccl. Fili, ne in multis sint actus tui. Nam animus quidem hominis (vt dicit Gregorius) dum confusa mẽte diuiditur ad multa & varia, fit minor ad singula; ergo in illo opere, videlicet bono qp incepit, tamdiu homo de-
Sen. bet persistere, quamdiu illud inuenit proficuum & salubre. Seneca. Fastidientis stomachi est multa degustare, & sic est fastidientis animi multa opera inchoare. A-
Phil.1. postolus. Qui cœpit in vobis opus
Mat.10. bonum, ipse perficiet. Et Matt. Qui perseuerauerit vsque ad finẽ, hic saluus erit.

Quo pacto spiritualiter ipsa intellectiua anima pingueſcat, vnica Meſguli similitudine demonſtratur.

Cap. LXIX.

PInguedo animæ interior per ipsam penuriæ asperitatem augetur, & per abundantiæ vbertatem minuitur. Cuius rei quidem exemplum in mergulo monstratur: qui in hyeme, quando est tempus penuriosum & asperum, pluri-mum ſe impinguatur, quod accidit propter motus paucitatem; sed in æstate, quando est tempus fructuum vbertate refectum, carnibus & pinguedine spoliatur; quod accidit propter volatus frequentiam. mens enim Deo dedita, dum exterioribus rebus per paupertatem eximitur, ab internis solicitudinum qui etatur motibus, quantoque magis sibi quiescens intendit, tãto diuina gratia vberius pingueſcit. Cum vero volabilis mens rebus exterioribus affluit, hac ipsa cura rerum, & interna sæpe sollicitudine, & extrinseca occupatione conuoluitur, atque ita paulatim fit, quod ex ipsa inquietudine mentis, diminuta deuotionis pinguedine anima marceſcit. Vnde Gen. Post annos fertilitatis Gen.4.
secuti sunt immediatè anni sterilitatis: quia nimirum post abundantiam corporis, sequitur attenuatio mentis. Iob: Attenuetur Iob.16.
fame robur eius.

Prædicatorum munus, ac partes quæ sint vt Deo grati esse queant, per Auium prædæ, nec non aquatilium, ac Scari pistis naturam variis aperitur exemplis.

Cap. LXX.

PRædicatores quales esse debeant in vita & prudentia, ostenditur in auibus prædæ, quibus (vt Aristoteles dicit) natura rostrum curuum & acutum de- Arist. de
dit, vt prædam fortius retine animal.
rent, & carnes facilius lacerarent.

Tales

Tales etiam sunt paucæ carnis, & pennositatis, vt sint volatus velocioris. Caudam habent subtilem & longam, & tenuem, qua se in volando regũt, sicut gubernaculum regit nauem. Prædicatores itaque tunc habẽt rostrum, id est, os curuum, quando ad seipsos reflectunt quod aliis dicunt, scilicet, vt ipsi impleant opere quod aliis suadent sermone. Nam id quod curuatur versus seipsum reducitur, & hoc necessarium est ad prædam quam ceperunt, id est, ad gratiam vel mercedem quam prædicando acquisierunt non perdendam, sed obseruandam.

Item debent habere rostrum, id est, os acutum, id est, penetratiuũ, & incisiuum ad percutiendum corda carnalium, & ad lacerandũ siue amputandum vitia eorum. Isa. Posuit os meum Dominus vt gladium acutum. Isa. 9.

Item debent esse paucæ carnis, id est, parum de carne curare, & multæ pennositatis, id est, in pennis virtutum abundare.

Item debent esse velocis volatus, id est, obedientiæ promptæ. Vel ille velocius volat qui feruentius amat.

Item debent habere caudam, id est, discretionis prudentiam, quæ caudæ assimilatur, quia prudentia exitũ rei prospicit. Vnde Boetius: Rerum exitus prudentia metitur. Hac autem cauda tota vita gubernatur & regitur; sed debet hac cauda, id est, hominis prudentia esse longa quoad præteritorum memoriam, subtilis quoad præsentium intelligentiam, sed non nisi tenuis esse potest, quoad futurorum prouidentiam, quia cogitationes mortalium timidæ, & incertæ prouidentiæ nostræ. Boet.

Item nota, quod prædicator qui est mundus in opere, & portat Christum in corde, timetur etiã à dæmone: Nã gallus preciosum lapidem quendam, nomine allectorium, in ventriculo secũ portat, propter quem eum leo formidat, & maxime si pennis albus ipse sit, vt dicit Plinius: Gallus ergo qui lapidem portat in ventre, est prædicator sanctus qui Christum portat in corde, quem si in pennis fuerit albus, id est, in operibus mundus, etiam Leo timet ipsum, id est malignus spiritus; de quo dicitur prima. Pet. Aduersarius noster diabolus tanquam leo rugiẽs circuit, &c. Sap. 9. Plin. 1. Pet. 5.

Item prædicatores debent esse similes aquaticis auibus: quæ habent rostra lata, vt gramina & radices aptius carpant. Quasi enim latitudo rostri est dilatatio verbi. Ad hoc enim prædicatores auditoribus verba declarando, & inculcando dilatant, vt vitiorum gramina, & radices peccatorum de cordibus eorum euellant.

Item habent colla longa, vt de profundo aquæ facilius victum trahant, ex longo quippe collo vocalis spiritus non statim emittitur; quia per arteriæ longitudinem transiens, aliquantulum immoratur. Vnde quasi vocis sonus ex collo longo egreditur, cũ prædicantis verbum cum solerti meditatione profertur. Vnde Psa. Os iusti meditabitur sapientiam, & lingua eius loquetur iudicium. Per ipsam longitudinem autem colli de aquæ profunditate victus faciliter trahitur; quia per cogitationẽ morosam quasi de profundo aquæ, id est, intimo sensu scripturæ, illa qua meus fidelium pascitur, doctrina prædicantis educitur. Psal. 36.

Itẽ prædicator debet esse similis pisci scaro, de quo dicit Ambrosius, quod solus inter pisces ruminat. Quod propriè conuenit Prædicatori, scilicet sacræ scripturæ verba per meditationem continuam

Psa.1. tinuâ ruminare. Vnde Psal. In lege eius meditabitur die ac nocte.

Quid prædonibus nonnunquam eueniat, nonnullorum piscium exemplo describitur.

Cap. Lxxi.

PRædantes alios, efficiuntur ipsi frequenter præda aliorũ. Vnde sunt similes piscibus. Nam (sicut Ambros. dicit) quidam pisces se mutuo deuorant, & fit sæpe esca minor maioris. Rursum dum ille maior deuorat aliũ, ipse postmodum ab alio deuoratur. Vnde Aristot. dicit, quod carabo vincit pisces magnos, & comedit. Sed pultipes vincit carabonem, & ipsum comedit. Vnde Isa. dicebat. Væ qui prædatis, nonne & ipse prædaberis?

Ambr.

Arist. 6. anima.

Isa. 33.

Prælati partes in subditos quales esse debeant, ceti natura, illius quàm variis similitudinibus ostenditur.

Cap. Lxxii.

PRælatus debet de subditis vejut de spiritualibus filijs diligentissimam habere ac gerere curam; & hoc exemplo, videlicet ceti siue Balenę piscis, qui scilicet suos catulos mira cura perhibetur fouere. Nam miro amore eos diligit, & in pelago secum longo tempore circumducit, & si eos ab arenarum cumulis impediri contigerit, aquæ multitudinem in ore colligit, & super eos effundit & sic eos à periculo liberans ad pelagus reducit; contra omnia pericula se pro eis exponit, & semper eos inter se, & mare in loco tutiori ponit, & quando tempestas inualescit, filios adhuc tenellos in ventrem sumit, quos serenitate facta sine aliqua læsione emittit, sicut dicit Iorach. Similiter etiam debet prælatus subditos velut filios magno amore diligere, & eos per huius vitæ pelagus procellosum solicita dilectione deducere: eos si arenarum cumulis, i. diuitia rumve rerum temporalium curis videat impediri; oris sui aqua, i. exhortationis doctrina studiosus adiuuare debet, etiam pro eorum salute se periculis quibusque exponere: quia bonus pastor ponit animam suam pro ouibus suis. Debet etiam eos de dubiis in tutiori parte ponere, & locare, & si exurgat persecutionis tempestas, illos quos magis tenellos, id est, magis debiles viderit, debet in ventrem, i. mentis affectum vel intimæ sollicitudinis cutam colligese, & tenere eos, suis monitis & auxiliis roborando, & securando, quousque tranquillitas redeat. Sic etiam Paulus faciebat, qui dicebat; Filioli mei quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis, & ad Phil. Eo quod habeam vos in corde meo.

Iorach.

Gal. 4.

Phil. 1.

Quantum superbi, qui falconibus, ab humilibus, qui muscardis comparantur, inter se differant, aperitur.

Cap. Lxxiii.

PRæsumptuosi, & superbi semper altiora sequuntur, prudentes & humiles ad cõgrua sibi tendunt. Cuius rei exemplum appareat in falconibus & muscardis, siue alletis. Nã falco est auis multũ animosa: Inuadit enim ipsa aues longè se maiores, pectore & pedes eas percutiens, cui similis est homo præsumptuosus, & audax, qui ad ea quæ se excedunt, intendit contra illud Eccl. Altiora te ne quæsieris, & fortiora te ne scrutatus fueris. Sed muscardus quem aliqui dicunt alierum, cum sit auis parua, paruulas capit aues, & ideo signat sobrietatem humilium: De quorum numero fuit Psalmista: Neque ambulaui in magnis, neque in mirabilibus super me.

Eccl. 3.

Ps. 130.

Item

Digitized by Google

Item præsumptuosi qui nimia & laboriosa assumunt, cito deficiunt. Nã sicut dicit Aristoteles, gallinæ quæ multum ouant, cito moriuntur. Quid enim sunt gallinæ multum ouantes, nisi præsumptuosi quidam nimios labores assumentes, & plurima opera & magna inchoantes? Hi nimirũ cito deficiunt, quia & si vires eis ad inchoandum adsint, ad prosequendum tamen, seu ad perficiendum non suppetunt, & ideo consulitur Eccl. Fili ne in multis sint actus tui.

Aristil. 6. de animali.

Eccl. 11.

Hominum peccatorum prosperitas, quoddam futuræ calamitatis indicium esse, exemplo vnico Bubonis demonstratur.

Cap. LXXIIII.

PRosperitates diuitum hominũ & peccatorum, assimilantur cuidam aui quæ bubo dicitur: Bubo enim auis est onusta plumis, sed pigritia detenta, & debilis ad volandũ, in sepulchris mortuorum die ac nocte moratur, & fertur futurum malũ prætendere; & loci vbi habitat solitudinem nunciare, vt dicit Isidorus. Quasi ergo bubo onustus pẽnis, est peccator abundans diuitijs, & hoc quia piger est valde ad exercitium bonorum operum, & etiam debilis ad contemplationis volatum, manensque in sepulcris mortuorum, i. fœtore operum, seu peccatorum carnalium, est ei ipsa sua prosperitas futuræ desolationis prognosticum, & æternæ damnationis indicium. Vnde Luc. Væ vobis diuitibus, qui habetis consolationem vestram in hoc mundo, ac si apertius dicat: Ipsa vestra consolatio quam nunc in præsenti recipitis, væ vobis superuenturum significat æternæ damnationis. Boetius: fortuna est quoddam futuræ calamitatis indicium.

fido.

Luc. 6.

Prudens homo quid agere debeat, vt sapienter tempora dispenset ac mensuret.

Cap. LXXV.

PRudens homo tempora diuidit: quia partem quietæ mentis contemplationi, & orationi, & partem necessitatibus corporis per actionis laborem distribuit & concedit: Est enim vulturi simillis, De quo dicit Arist. venatur à meridie vsque ad noctem, & ab ortu solis vsque ad meridiem in silentio requiescit: vt eius exemplo videlicet homo instructus, partim vacet quieti orationum, & partim intẽdat venatui. i. procurationi necessariorum. Vnde Haimo de Paulo Apost. refert, quod (vt tradunt sancti doctores,) à mane vsque ad horam quintam labori manuum insistebat, vt inde victum acquireret: & inde vsque ad vesperam intendebat publicæ disputationi.

Arist. de ani.

Haimo.

Quemadmodum contra diabolum sit pugnandum, Ceti contra Cocodrillum pugna nos instruit.

Cap. LXXVI.

PVgnandum est contra diabolum, sicut pisces contra cocodrillum. Nam cum cocodrillus puguat contra cetum, fugiunt pisces ad caudam ceti, & ipse pugnat pro se, & pro eis: & videns cocodrillus quòd vincere non possit, fœtidissimum fumum emittit in aquam; Sed econtra cetus odorifero fumo de ore emisso fœtidũ illũ beluæ odorẽ repellit. Si ergo aliquos cocodrillus, i. diabolus persecutionibus impugnet, caudam ceti. i. ad vltimũ vitæ Christi s. ad exemplum crucis, & passionis Christi fugiant: quia si passio Christi ad memoriam reuocetur, nihil est adeo durum quod non æquo animo toleretur: Ipse enim contra diabolum pro nobis pugnauit & vicit; si vero fœtore carnis & de carnalibus illecebris infestet;

Digitized by Google

infestet; odore oris.i.virtute deuotæ orationis repellatur. Et notandũ, quod quidam dicunt idem esse cętũ, & balenã, sed Isidorus distinguit inter ea, per hoc, quod balena est piscis miræ magnitudinis, quæ aquam emittit in altũ: quod non facit cœtus.

Isido.

Religionem ingredi, in eaque laudabiliter permanere quærentes, quomodo pacto eorum prælati seipsos atque alios regere debeãt, plurimũ auiũ exẽplis, multisque Anseris, & Gruis similitudinibus sapienter edocetur.

Cap. LXXVII.

REligionem intrare volentes, vel statum mutare quærentes, illam religionem, vel statum magis eligere debent, qui magis competit eorum dispositioni, & conditioni: videlicet exemplo auium, quę secundum varias complexiones sibi varia habitacula quærunt. Vnde quæ magis sunt frigidę, & humidę, paludes & flumina inhabitant, propter ciborũ affignationem, & pullificationẽ, vt sunt merguli, anates, & cygni, per quos intelliguntur homines, qui corpore vel spiritu infirmiores sunt, quorũ est assumere status humiliores, siue propter nutrimentum, si sunt corpore debiles, vel infirmi; vel propter nidũ, i. habitationis locum. Quia interdum etiam periculosum est, quibusdam spiritualiter in aliquibus locis manere, siue quoad pullificationem; ad regularium operũ laborem. Volatilia vero quæ calidioris sunt naturæ, montuosa loca, & rupium concaua inhabitant; per quæ significantur illi, qui sunt fortiores corpore, & spiritu feruentiores, qui securius assumere etiam possunt status altiores & difficiliores.

Item religiosi in congregatione viuẽtes, debent esse similes gruibus, vel anseribus, præcipue syluestribus; Hę enim simul vadunt, simul comedunt, speciem suã diligunt, regem sibi cõstituunt. Hæ etiam grues vel anseres syluestres ordinate volant, & si aliquando inter se pugnant, mox reconciliatæ simul volant, & à societate pristina non declinant. Hæ etiam futurã tempestatem cognoscunt. Quia imminente tempestate, clamant, vigilias ordinant, & in vigilando voces earum alternant, vt dicunt Basilius & Ambrosius. Aristoteles tamen addit, quod illa quæ vigilat, lapillum in pede tenet, vt sic, si forsitan dormiret, casu lapilli se excitaret. Dicit etiam idem Aristot, quod rex earũ semper se deponit primo, & semper primo de terra se erigit, & circũspicit, si quem venientem viderit, clamare incipit, & eas ad custodiam munit. In eo ergo, quod simul vadunt, & comedunt, docentur religiosi, & in congregatione viuentes, communitatem diligere, & singularitatem fugere, siue in cibo, siue etiam in aliis. Debent enim religiosi viuere sine proprijs, sed omnia communia erunt, sicut Apostolis omnia legitur communia fuisse. Sed in eo, quod speciem suam diligunt, docentur religiosi suam congregationem & religionem præcipuè diligere. In eo autem, quod regẽ sibi constituunt, docentur sub obediẽtia viuere. In eo vero, quod ordinatè volant, docentur modestè & ordinatè incedere. Et in hoc, quod cito reconciliantur, & iterum consociantur, docentur iras seu lites, si aliquando accidant, citius terminare, & per remissionem, vel obliuionem iniuriarum, pacem & charitatem pristinam reformare celerius. Et in eo quoque, quod tẽpestates sentiunt, docẽtur futura pericula vel tentationes solicite præcauere, & eis ingruentibus ad Deum clamare. Et in eo etiam, quod vi-

Arist. de ani.

gilant, & vigilando voces earum alternant, docentur quod debent se vigiláter custodire, & pro mutua conteruatione succesiue laborare. Prælatus autem qui pro omnibus debet solicitus esse, debet lapillũ, id est, humile Christi exemplum, (qui fuit lapis angularis) semper in pede, i. in affectu mentis, vel aspectu habere. Christus enim dixit: Ego sum pastor bonus, & bonus pastor ponit animam suam pro ouibus suis. Vnde sono istius lapilli, id est, considerationc, vel imitatione istius exẽpli, fugatur omnis somnus, & negligentia Prælati. Ioan. 10

Item ipse etiam Prælatus debet, quanquã sit maior cæteris omnibus, ratione dignitatis, tamen se primo deponere, i primus esse omnium in operibus humilitatis.

Item de terra se erigere, scilicet per studium sanctæ orationis & contemplationis: vel primus esse in contemptu terrenę cupiditatis, præcipue autẽ quando in pascuis sunt subditi, i. in consolatione corporis, debet circumspectionẽ mentis prælatus circa eorum custodiam erigere & habere; & si aliquid aduersum, vel obnoxiũ eis accidere senserit, mouendo & corripiendo clamare.

Multis aquilæ similitudinibus, Accipitris q; eruditissimis exemplis, quo modo anima humana spiritualiter instauretur, enucleatur.

Cap. LXXXVIII.

RE nouatur anima spiritualiter, sicut aquila. Vnde Psalm. Renouabitur sicut Aquilæ iuuentus tua. Dicit enim Augustinus quod aquila in senectute patitur caliginem in oculis, & grauedinem in alis, propter quod fontem aquæ quærit, super quẽ volando quantum potest ascendit, & sic ex labore, & calore aëris stomachus incalescit fortius: & ita poris aperPsal. 102

Aug. super Psal.

tis & pennis laxatis, subito in fontem se cadere permittit: vbi mutatis plumis, & caligine purgata in oculis, quasi renouata vires resumit. Et (sicut dicitur super Psal.) Cum senuerit incuruatur eius rostrum, ita vt vix possit sumere cibum. Petram igitur quærit, supra quam rostrum percutit & allidit: & sic onus rostri deponit, cibum capit, & resumptis viribus iuuenescit. Sic anima per peccatum vetusta, cæcata & aggrauata, si aliquando exurgat ab actionibus terrenis, & altius in seipsam eleuetur, considerando statum suæ mentis, suam perpendens miseriam, accenditur in ea fortior calor compunctionis, & tunc si se proijciat in fontem lachrymarũ, renouabitur & purgabitur vetustas peccatorum: & si rostrum, i. os cordis grauatur, & ita ad terrena incuruatur, sic vt spiritualem escam sumere non possit, percutiat illud ad petram, Christi considerando exemplum quo omnia contemnere docuit: & tunc rostri curuitudo frangetur, i. affectus terrenus corrigetur & dirigetur ad Deum.

Item renouatur à vitiis anima, sicut accipiter in plumis. Iob. Nũquid per sapientiam tuã plumescit accipiter? Tria enim sunt quæ faciunt ad eius renouationem, scilicet ventus, Sol, & cibus. Habet enim accipiter proprium, quod quando senescit & grauari se sentit, alas suas contra radios Solis expandit, flante scilicet austro, vt sic repente aura, & calore resoluente, aperiantur pori, quibus apertis, se excutit, & sic veteres pennæ exiliunt, & nouæ recrescunt: & sic ex nouitate pennarum suarum aptior fit ad motum. Sic domestico accipitri, qui vt renouetur, in mutatorio conseruatur, cibus de carne venenosa aliquantulum datur, vt facilius immu- Iob 39.

Digitized by Google

immutetur, & sic patet quod flatus austri, calor cæli, i. solaris radii, & vis veneni faciunt ad renouationē ipsius. Per flatum ipsius austri, intellige inspirationē gratiæ: per calorē vero accipe feruorem pœnitentiæ; sed per carnem venenosam, percussionē alicuius aduersitatis vel infirmitatis corporalis, quæ frequenter peccatorē impellunt, vt renouetur per pœ-
Beda. nitentiam. Dicit enim Beda, quod accipiter à fumo miro modo lædit. Vnde eorū mutatoria à locis fumiferis penitus remouētur. Quasi autem quidem nociui fumi, sunt tēptationes peccandi, qui fumi maximè surgūt, vbi sunt occasiones, & etiam opportunitates peccati. Et ideo sunt pœnitentes à talibus quasi accipitres à locis fumiferis penitus elongandi.

Item nota, quod dicta accipitris non nimis lata debet esse, sed mediocris, quia ex nimia pinguescit, & pinguis factus vocatus non redit, si vero nimis est tenuis, deficit vt volare non possit. Sic debet esse discreta dicta pœnitentis, vt nec ex nimierate eius impinguatum corpus animæ non obediat,
Deu. 22 secundum illud Deut. Incrassatus est dilectus, & recalcitrauit, nec etiam ex abstinentia nimia debiliretur corpus, ita vt inutile fiat.
Rom. 12 Apostolus: Obsecro, vt exhibeatis corpora vestra Deo, hostiā viuentem sanctam, Deo placentem: viuentem dicit, non occisam.

Sanctorum virorū perfectiones quāplurimæ, ex columbæ, falconis, vulturis, & variis similitudinibus naturalibus deprompte, connumerantur.

Cap. LXXIX.

SAncti & perfecti viri assimilātur colūbis, secundū illud Isa.
Isa. 9. Qui sunt isti, qui vt nubes volant, & quasi colūbæ ad fenestras suas? Nā colūba quidē est pacis nuncia, vnde in signū pacis & reconciliationis, ramum oliuæ ad arcā detulit. Sic etiā sancti viti pacē prædicando annunciant. Isa. Quā pul-
Isa. 52. chri super montē pedes euangelizantis pacem. Annunciant etiam prædicatores sancti pacem peccatoris, i. conscientiæ pœnitētibus, pacem temporis diligentibus, & pacem æternitatis persistentibus, i. perseuerantibus.

Secundo, columba est simplicitatis forma. Caret enim felle malitiæ. Sic etiam sancti viri sunt simplices, i. sine plica malitiæ, siue duplicitatis. Secūdum illud Matt.
Mat. 10 Estote prudentes sicut serpentes, & simplices sicut colūbæ.

Tertiò, natura est munda, non enim immūda comedit, sed munda grana eligit. Sic sancti viri studeant in omnibus esse mundi, secundum illud Tob. Mundam ser-
Tob. 3. uaui animam meam. Vnde mundiora grana, i. opera, vel exempla sumunt, immunda verò fugiunt, secundum illud Cor. Immundum
1. Co. 7 ne tetigeritis.

Quartò est prole fœcunda. Nam colūbæ in Regione calida omni tempore pullificāt, semel in mēse. Vnde Aristot. dicit, quod decem vicibus ouant in anno communiter, & quandoque vndecim, vel duodecim, & ideo sunt valde fœcundæ. Sic sancti viri fœcūdi esse studeant, siue in pullificatione spiritualium filiorū, quos Deo generant ex scientiæ euangelicæ doctrina, secundū illud Corinth. In
1. Co. 4. Christo enim Iesu per euāgelium ego vos genui, vel saltem fœcundi sunt, fœcunditate bonorū operū. Sumus enim Domini nostrorum operum, quemadmodum & na-
Arist. torum, sicut dicit Philosophus
Ethi. Quinto, columba est pietatis æmula. Nā circa pullos suos magnū pietatis & solicitudinis ostendit affectū; alienos insuper pullos

Digitized by Google

nutrit, columbas autem alias errantes assóciat & recolligit. Quæ omnia ex pietatis affectu faciunt sancti viri. Ipsi enim de suis subditis, vel domesticis solicitam curam gerunt, & insuper etiam ad extraneos beneficia charitatis extendunt, errantes etiam quousque vel vagos recolligunt, & di-
Isa.58. rigunt, secundum illud Isa. Egenos vagosque induc in domum tuam.

Sextò, columba est societatis amica. Sunt enim columbæ suam speciem amantes, & societatem hominum diligentes; quia sancti viri sibi similes diligunt, & rationabiliter & ordinate viuentium societatem quærunt.

Septimò, columba est obliuiosa, Vnde sublatis pullis, damni immemor, in eodem loco nidifi-
Hieron. cat (vt dicit Hiero.) Similiter sancti viri sunt iniuriarum immemores, neque propter dãna illata à nido charitatis recedunt, sed fructum operum ipsis nocentibus velut præmia impendunt.

Item sancti & perfecti viri sunt falconi similimi: primo, quia falco quædam auis est paucæ carnositatis: nam sancti viri paucã curam habent de carne sua, quia non eius desideria implent, sed
2.Co.10 potius eã torquent. Vnde Apo. In carne ambulantes, non secundum carnem militamus.

Secundo, quia falco est magnæ animositatis. Sunt enim sancti viri animosi, id est, magnanimi & securi, secundum illud Pro-
Prou. 28 Iustus quasi leo confidens, absq; timore erit.

Tertio quoque est multæ pennositatis, quia sancti habent pen-
Eccl.24 nas multarum virtutum. Eccles. Homines diuites in virtute.

Quartò, quia est magnæ agilitatis, & ideo altè volat in aëre: nam (sicut dicit Gregor.) modicum habet de eo quod grauat, & multum de eo quod sursum leuat. Sic sancti viri modicum habent de grauedine. i. de amore cupiditatis & voluptatis, & multum de leuitate, i. de amore charitatis, & ideo in altum volant, siue cõtemplatione, siue conuersa-
Isa.58. tione. Isa. Ecce intelliget seruus meus, exaltabitur & eleuabitur.

Quinto, viri sancti & perfecti assimilantur falconi, quia est magnæ generositatis: nã si ptimo, vel secundo prædam nõ arripit, quasi vindictã de se expetit, & de facili tunc præ verecundia ad manũ non redit, sed per aëra vagus incedit. Nam deuictum & quasi degenerẽ se existimat, quando de aue quã impetit, nõ triumphat, vt
Grego. dicit Grego. Ille igitur primo, vel secundo prædã nõ arripit, qui vel bene inchoãdo, vel bene prosequendo, ad finẽ boni operis non pergit, & talis nimirum à Christo degenerẽ se ostendit, qui ait: Nõ qui incœperit, sed qui pẽrseuerauerit vsque in finẽ, hic saluus erit. Talis quidem cũ verecundia
Matt.24 pœnitẽtiæ debet ad Christum redire, et manus eius auxiliũ humiliter procurare. Sexto, quia est magne pietatis, s. nõ solum erga pullos suos, sed etiã erga alienos: nã eodẽ sedulitatis officio quo filios pascit, pullum ab aquila derelictum nutrit, & cum suis recipit, vt quidã dicunt. Similiter etiam sancti viri, non solum de suis curã gerunt domesticis, sed etiã de extraneis, & de miserabilibus pupillis, maximè ab aliis derelictis.
Iac. Religio munda & immaculata apud Deũ & patrem hæc est,
Ioco.1. visitare pupillos, Vnde Iob: Si co-
Iob. 31. medi buccellam meam solus, & non comedit pupillus ex ea.

Septimò, sancti viri & perfecti assimilantur falconi ratione puritatis, quia est magnæ puritatis siue munditiæ in cibo capiendo: Nam cadauera fugit, & in vehe-
mentia

mentia famis putridas carnes nō tangit, sed patiēter expectat quousque prædam sibi congruam inuenit, vt dicit Grego. In quo redarguuntur non tantum illi qui noxia sibi cibaria comedunt, vt gulæ satisfaciant, sed etiam omnes illi qui fœtidis cadaueribus, id est, fœtidis carnis operibus delectantur.

Item sancti viri & in hoc mundo quendam odorē sentiūt eorū quæ sunt in cælo. Vnde assimilantur vulturibus: Nam in vulture (vt Plinius dicit) maximè viget olfactus. Vnde existens vltra mare sentit odores carnium ex alia parte, & è conuerso. Sancti autem qui sunt in cælo iam huius mundi mare transierūt, nos autē in vita ista mortali adhuc citra mare sumus. Ea tamē nihilominus quæ sint vltra, id est, quæ sunt in alia vita, si boni & mundi sumus, contemplando & amando delectabiliter odoramus. Similiter vultures qui vltra mare sunt, id est, sancti qui in cælo consistunt, nostrarum orationum odores cum quadam auiditate percipiunt. Vnde phialæ plenæ odoramentorum dicuntur orationes Sanctorum.

Plin.

Vnico apum exemplo, Dei sapientia tantum à iustis perfectè adipisci, declaratur.

Cap. Lxxx.

SApientiam cælestem nō potest percipere, nisi mundus à sordibus culpæ, quod patet per exēplum in apibus. Apes non potant nisi aquam claram, nec potant nisi prius fœces eiiciant, vt dicit Auic. Aquam igitur claram potant quicunque supernæ sapiētiæ adeptioni inuigilant: de ipsa enim dicit Eccl. Aqua sapientiæ salutaris potabit illum, & rursus: Clara est quæ nunquam marcescit sapientia, sed tamē nullus hāc aquā clarā cælestis sapiētiæ bibit, nisi prius à semetipso peccatorū fæces eiecerit; sicut scriptum est, in maleuolam animam non intrabit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis.

Auic.

Eccl. 15.

Sap. 6.

Sap. 1.

Simplicis columbæ naturales proprietates, & quæ de causa Spiritus sanctus sub hac forma apparuerit, aperitur.

Cap. Lxxxi.

SPiritus sanctus in colūbæ specie apparuit in Christi baptismo, quæ licèt verè animal fuerit (vt dicit Auguſt.) ex suis tamen proprietatibus significabat spirituales effectus quos ipse spiritus sanctus facit in baptizatis: Nam primo columba, vt dicit glos. super Can. 2. gemitum pro cantu habet, quia videlicet spiritus sanctus peccata gemere facit. Quasi columbæ meditantes gemimus. Rom. Ipse spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus, id est, nos postulantes facit & gementes.

Augu.

Isa. 59.

Rom. 8.

Item columba felle caret, quia Spiritus sanctus iræ amaritudinē aufert, & benignitatis dulcedine repletur. Sap. O quam bonus & suauis est Domine spiritus tuus in nobis. Et in eodem vocatur spiritus sanctus suauis & benignus, & humanus, quia suaues, benignos, & humanos nos efficit, suaues in sermone, benignos in corde, humanos in conuersatione.

Sap. 7.

Item columba in petræ foraminibus manet, quia scilicet Spiritus sanctus facit nos in Christi vulneribus & eius passionibus frequentes mente stare. Vnde Cant. dicit Spiritus sanctus. Columba mea in foraminibus petræ, glossa, id est, in Christi vulneribus.

Cant. 2.

Item columba iuxta fluenta residet, quia s. Spiritus sanctus fideles suos insistere facit citra scripturarum fluenta. Genes. Spiritus Domini ferebatur super aquas,

Gen. 1.

aquas, scilicet scripturarum.

Item columba vmbram accipitris timet, & abscondendo latet; quia scilicet Spiritus sanctus facit sanctos diaboli tentamenta perpendere, & per fugam mundi, & abscessionem humilitatis, euadere: Quasi enim accipitris vmbra est ipsa tentatio diabolica. Vnde ductus est Iesus in desertum, id est, in deserti latibulum, vt quasi ibi absconditus mundo, facilius vinceret tentamenta. Mat 4.

Per piscium comparationem diuersis in locis commorantium, varietas pariter virorum spiritualium per eorum diuersa bona opera, multis similitudinibus demonstratur.

Cap. LXXXII.

SPirituales viri similes sunt piscibus, quorum aliqui in solo mari viuentes, alij in stagnis & fluuiis commorantes. Alii verò quandoque in mari, quandoque in aquis dulcibus. Pisces autem à mari ad dulciores aquas egredientes, in earum dulcedine delectantur & impinguantur, & similiter e contrario. Vnde tales in aqua nunc dulci, nunc in mari sunt commanentes, quia dum vnum contrarium experiuntur, magis in reliquo delectantur. Sed quidam sunt fluuiales pisces sic allecti dulcibus aquis, vt maris amaritudinem non ferentes, mox aquam sallam gustantes, subito moriuntur. Similiter quamuis omnes boni & spirituales viri in aquis pœnitentiæ viuere debent, quidam tamen in mari commorantur, id est, exercitio & inquietudine vitæ actiuæ, in qua more maris frequentes turbantur, sicut dixit Dominus Marthæ Solicita es, & turbaris erga plurima. Nihilominus tamen boni sunt & laudabiles pisces marini, id est, boni & commendabiles homines actiui. Quidam vero alii sunt qui semper esse volunt in aqua dulci, id est à contemplatiuæ vitæ dulcedine minime separari, & de talibus erat Magdalena, quæ sedens secus pedes Domini, audiebat verbum illius; & ideo Dominus dixit, eam optimã partem elegisse. Dicit enim Auicenna, quod pisces qui morantur in locis petrosis, & in aquis dulcibus currentibus, in quibus non sunt sordes, dulciores, & meliores sunt aliis. Illi autem morantur in locis petrosis, qui contemplantur Christi opera, & verba, quia petra erat Christus, vt dicit Apost. Sed illi in aquis dulcibus, & currentibus, qui contemplantur bona cælestia, & diuina, quæ licet in se semper maneat, dulcedo tamen cõtemplationis eorum in nobis raptim transit, & currit, dum in hac vita sumus. Illi vero manent in locis à sordibus mundis, qui contẽplantur sanctorum exempla, qui fuerunt pleni munditia. Tales igitur contemplatiui viri plus habent de dulcedine, & de vitæ puritate quam primi, & ideo meliores. Sed alij sunt qui vtrobique successiuus morantur, quandoque in mari, quandoque in aqua dulci, quandoque sunt in exercitio actionis, quandoque in dulcedine contemplationis. Et isti sunt pisces qui magis impinguantur, id est, in vitæ merito magis dilatantur, quia nõ solum ibi prosunt per contemplationẽ, sed etiam multis aliis per multiplicem actionem. Vnde Apost. Non quærens quod mihi vtile est, sed quod multis prosit. Sunt tamen quidam sancti, ita contemplationis delitiis totaliter dediti, vt si quis eos poneret in exercitio actionis, in spiritu vel corpore perirent. Vnde tales Dominus eligit (sicut dicit Gregor.) vt seruiant ei in vita solitaria. Luc. 10. Auic. 1. Cor. 10. 1. Cor. 10.

Supe-

Superiorum electio quo pacto sit agēda, qualisq; subditorum obedientia ac dilectio esse debeat, clarissimis definitur apum exemplis.

Cap. LXXXIII.

SVbditi qualiter se habeant ad prælatum suum, ostenditur exemplo apum. Nam apes sibi regē creant, ipsæ sibi populos ordināt; & licet sint sub rege, sunt tamen liberæ, & quem regem faciunt, naturali affectu diligunt, & summa protectione defendūt, & pro eo mori pulchrum esse credunt: & ipsi regi tantam reuerentiam exhibent, vt nullatenus exire de domibus audeant, nec prodire ad pastus, nisi rex fuerit egressus, & volatus sibi vendicauerit principatum. Eligunt sibi illum in regem, quem magnitudine corporis vident magis insignē, & quod in rege præcipuum est, mansuetudine clariorem. Vnde nullum aculeum habet, vel si habet, non vtitur ad vindictam. Miranda est earum circa regem obedientia. Nam cum procedit, totum conglobatur examen, & regem circūdat, vt tunc videri non valeat. Singulæ tunc obsequio regis se offerunt, & ei proximæ esse contendunt, & fessum subleuant humeris, & aliquando totum portant, vbicunque vero rex sederit, ibi totus exercitus castra figit, rege viso totus animatur exercitus, ipso quoque amisso, examen dilabitur, quia sine rege esse non possunt. Cum ergo pars apum in labore est, rex solus à labore immunis est, & intus solus sedet, circa quē semper adsunt quedam apes fortem aculeum habentes, tanquam lictores regem custodientes, & offendentes puniunt: & raro rex foras exit. Vnde si quis tunc temporis alam regi præscienderet, exercitus non exiret. Quando autem rex moritur, circa ipsum cōglobantur, & mote funerantium trifftitia torpent, & plebs tota mœret, non comedunt, non procedunt, tristi murmure omnes gemunt, non luctus minuitur, immo fame se mori permittunt, nisi corpus regis de medio subtrahatur.

Ex his ergo omnibus colligitur, quod Rector, & prælatus est virtuosus, & mansuetus eligendus, & à populo siue subditis nō coactis, sed libere, i. voluntariè obedientibus, affectuosè diligendus, summè defendendus, cum reuerentia expectandus, & ei obtemperandum ab omnibus, & sponte seruiendū, in laboribus adiuuandus, in defectibus suis supportandus, communiter imitandus, præ oculis habendus, à seruilibus laboribus eximendus, cautè, & honorificè custodiēdus, circa extrinseca rarò occupandus, in morte aurē cū tristitia debita reuerenter sepulturæ tradendus, & hæc omnia in vno includens, Petrus dixit, Regem honorificate. 1. Pet. 2

Superborum actiones, locustarum similitudinibus quibusdam, breuē patefiunt.

Cap. LXXXIIII.

SVperbi assimilantur locustis, Nam locustæ in saliendo se erigunt, sed in erigendo mox cadunt, à vento australi generantur & conducuntur, sed in aquilonari moriuntur.

Itē mutuo se comedūt, nec maiores minoribus parcūt: in æstate quoq; apparēt, & in hyeme latēt. Sic superbi sallendo temporaliter, se erigunt mentaliter, & eo ipso se probiores reputant, quo se honorari amplius vident, sed se erigentes, cadūt, quia eo ipso, quod grandes apud se sunt, apud Deū nihil sunt. Sequitur etiam plerumque post elatum ascensum superbiæ, inopinatè casus ruinæ. A vento australi, qui calidus est,

eriuntur: quia ex calore tẽporalis prosperitatis, superbi efficiuntur, sed ipsi in aquilonari frigore moriuntur, quia ex aduersitatis rigore demuntur, mutuo etiã superbi sese consumunt, & potentiores debilioribus nõ parcunt, in æstate, i. in prosperitate apparent mirifici, sed in hyeme, id est, aduersitate latent despecti.

Mugilis exemplo, tentationum laqueos vitare edocemur.

Cap. LXXXV.

TEntationum laqueos cũ homo aduertit, debet fugaciter fugere, & ab earum occasionibus se velociter elõgare. Cuius exemplum apparet in pisce mugile, qui quidẽ est piscis mirabiliter agilis, hic dum insidias piscatorũ sentit statim retrocedit, & ita trãsilit, vt volasse astantibus videatur. Ille igitur piscis insidias sentit, qui in surgentes tentationes perpendit: & tunc quasi retrocedit, cum ab occasionibus tentationum se sub trahit, & tũc velocissimè transilit, quando in ipso tentationis principio, mox animum ab eadẽ auertit. Vnde Isid. dicit. Cum te titillat cogitatio, cũ tibi aliquid suggerit illicitum, nõ ibi teneas animum, calca serpentis caput, calca praux cogitationis initium. Isd.

Tyrannorum peruersitas ac immunitas quanta sit, Aquila, Miluique exemplis, ac sacræ scripturæ monitis, luculẽte describitur.

Cap. LXXXVI.

TYranni assimilantur aquilis. Nam aquila, quia in calore & siccitate excedit, est nimis iracunda: ira enim fortis nõ est, nisi in corporibus multũ siccis: vt dicit Aristot. Est etiam, & aquila auibus innocentibus inimica & infesta, quas vngue rapit, & rostro percutit & occidit. Aristot. li. de ani.

Item aquila societatem non habet, sed fugit: vt Aristot. dicit. Est etiã crudelis filijs dum eos abijcit, Aristot. li. de ani.

cũ rostro percutit, & à nido exire compellit. Omnia hæc competũt tyrannis, primo, quia cõmuniter sunt iracundi, & furiosi. Vnde de quodã tali dicitur secũdo Mach. Animum crudelis tyranni, & ferę beluæ iram gerens. 2. Ma. 4.

Item, quia malis hominibus fauẽt, & bonis & innocẽtibus sunt infesti, & inimici Deo persequũtur illos, vel eorum bona diripiẽdo, vel in persona lædendo, & interdum vita priuando, sicut fecit Achab Naboth Israelitæ, cuius pertonã occidit, & vineã possedit. 3. Re. 21

Item nõ diligunt tyrãni, neque volũt in dominio, vel honore, vel diuitiis socios, vel pares habere. Vnde etiã studẽt omnes de patria pellere, ne possint contra eos insurgere, vel eis patificari. Interdũ etiam tyranni tantæ crudelitatis existũt, vt etiam suis nõ parcant: Nã etiã proprios filios quandoq; à se abijciunt, quandoq; vero eos percutiunt, quandoque vero non solum de domo, sed etiam de patria eosdem exulare compellunt, immo (quod est execrabilius) quandoque eos occidunt, sicut legitur de Herode, qui filios primo expulit, postea occidit, propter quod Romanorum Imperator de illo dixisse fertur, q̃ maluisset esse Herodis porcus quam filius: quia Herodes cum esset proselitus in lege Iudæorũ, porcis parcebat, sed filios occidebat.

Itẽ tyranni quidam similes sunt miluis. Est enim miluus auis rapax, audax in minimis, sed timida in magnis. Nam syluestres aues inuadere nõ audet, sed pullos domesticos paruos rapere nõ timet. Similiter quidam tyranni, licet ex auaritia sint rapaces, & contra debiles, & impotentes sint audaces, contra tamen potentiores, vel coæquales, & eos, qui sibi resistunt, pusillanimes & pauidi sunt, immo superantur interdum etiam

etiam per minores. Nam miluus à niso impetitur, & propter suā pusillanimitatē à minore superatur.

Tribulationes Dei electis, maximope re expedire, per piscium in Aquilonari pelago commorantium significationem efficitur manifestium.

Cap. LXXXVII.

TRibulationum & tentationum impetus melius cōseruat iustos, quam consolationum applausus. Cuius exēplū apparet in piscibus, qui meliores sunt, & conseruantur magis in pelago aquilonari, & orientali, quam in australi: quia ex illorum vētorum impetuoso flatu, aquæ amplius cōmouentur, & melius depurantur, propter quod pisces qui in eis morātur, magis à superfluis mundantur. Per ventum igitur aquilonis, qui asper est, asperitatem intellige aduersantis & tribulantis; sed per orientalem, qui calidus est sua origine, feruorem accipe īrruentis tentationis. Ex quorum impetu anima velut aqua ad bonum solicitatur seu impellitur, & à malo purgatur, si fortiter resistat, & sic piscis homo iustus proficit, & saluatur. Iob. Visitatio tua custodiuit spiritū meum. Sed per australē ventum, qui mitior est, & suauior, intellige snauitatē temporaliū cōsolationum, ex quibus pisces, i. homines in aqua pœnitentiæ, vel iustitiæ viuentes, frequenter per negligentiam resoluuntur. Et ideo minus conseruantur, & magis deteriorantur.

Iob. 10.

Anima cibum verbum Dei esse, auctoritate Sanctarum scripturarum atque pulli gallinarum similitudine definitur.

Cap. LXXXVIII.

VErbo Dei anima nutritur, secundum illud Deut. Non in solo pane, &c. Cuius ratio est, quia ex eisdem nutrimur ex quibus sumus, sicut Philo dicit. Nam pullus qui nascitur ex ouo, nutritur ex quo. Dicit enim Ari. quod pullus nascitur ex albugine oui, & nutritur ex vitello. Cum ergo ex verbo Dei sum us in fide spiritualiter geniti, secūdum illud Iac. Voluntarie genuit nos, verbo veritatis etiam nutrimur. Vnde Grego. dicit, quod cibus mentis est sermo Dei.

Deut. 1.

Arist. de anim. 7.

Iac. 1.

Grego.

Nonnullarum mulierum vetularum malignitas, qua vulgo striges nuncupantur, manifestatur, qua & cornicibus comparantur.

Cap. LXXXIX.

VEtulæ quædam mulieres inueniuntur cornicibus similes. Nā cornices (sicut dicit Isid.) sunt aues annosæ, garrulæ, impiæ, & his vbi habitent noxiæ, in fene ētute licet eis albescant plumæ, intus tamen in carne quanto plus viuunt tanto magis efficiuntur nigræ. Item dicuntur cornices suo garritu seu volatu, mutationis tēporis esse præsagæ siue nunciæ.

Item (vt dicit Ambro.) cornices sunt ciconiarum ductrices, & socię, quia cum ciconiæ transuolant mare, cornices ipsas præcedendo deducunt, & contra infestas aues pro eis bella cōmittunt. Hæc igitur omnia competūt quibusdam malignis, & vetulis mulieribus, quæ si annosius viuunt, assidue garriunt, impiæ & crudeles puellis existunt, etiam has vbi habitant lædunt, quia pueros fascinādo inficiunt, sicut dicit Glossa super illud Apostō. O insensati Galatæ quis vos fascinauit?

Amb.

Item quāto plus per ætatis proiectum canicie albescunt, tanto plus per peccati caliginem interius nigrescunt.

Item sunt procuratrices dæmonum, quæ interdū ciconias, id est mulieres etiam honestas ad adulteria, & inhonesta opera callidè seducendo associant, & deducūt.

Ipsæ quoque sunt quæ se striges mēdaciter esse dicunt, & tanquā prophetissæ diaboli futura diuinare præsumunt.

Ex pluribus Turturis proprietatibus, quale sit Viduarum munus, laude dignum ac Deo gratum, elicitur.

Cap. x c.

VIdualis continentia qualiter sit seruanda, turtures ostendunt. Nam turtur est auis castissima, eo quod dū parē suum perdit, alterius vlterius copulā nō requirit, sed solitaria semper incedit, & memor perditæ societatis semper gemit, solitudinē diligit, & hominū cōsortia valde fugit: ad hortos & agros descendit, vbi cibū quærat, sed cibo obtento, iterū solita loca plangētibus apta requirit. In his ergo monentur viduæ, vt maneant viduæ, vt sint solitariæ. Item consortia noxia, & vana spectacula fugere, & sumptis necessitatibus victus, se ad orationis, & compunctionis loca colligere. Itē turtur in hyeme plumas perdit, & tunc in concauitatibus arborū se abscōdit, sed tēpore veris plumis resumptis, de locis vbi latuerat, exit, & loca cōgrua ad pullificandū quærit, sicut Arist. dicit. In quo figuratur, quod viduæ tēpore hyemis, i. tentationis, vel aduersitatis, vel depositis plumis ornamentorum, debent iacere in concauitatibus arborum, i. humiliter manere in domibus earū: vel perditis plumis delitiarū seu diuitiarū, debēt morari per meditationē animi, in concauitatibus arborum, i. in exemplis humilitatis & paupertatis Sanctorum: sed tempore veris, i. prosperitatis, quando habent plumas diuitiarum, debent exire ad pullificandum, & fructificandum opera vitæ actiuæ, in eleemosynas vel alia bona opera, sicut fecit S. Elisabeth filia regis Vngariæ post mortem viri sui, dans se eleemosynis, & seruitijs pauperum.

Arist. de anima.

Itē turtur super rē fętidam non descendit, neq; super cadauer: ꝙ fit, quādo mulier vidua turpi tentationi non consentit, & carnalis operis turpitudinē non cōmittit. Item turtur pro se, & pullis suis pauca & mūda grana eligit, & in locis mundis colligit, vnde viuit: quia, s. mulier vidua tam pro se, quā pro filiis suis, paucis & licitis sumptibus debet esse contenta.

Peccatorum via, Auium vijs in volando assimilantur, quod quidem earum naturalibus similitudinibus confirmatur. Cap. x c i.

VIæ peccatorū sunt similes vijs auium in volando. Aues n. in volando nō habent determinatas vias. Vnde secundū Isid. dictę sunt aues, quasi deuiæ in volādo, quia sine via constat eas incedere, eo quod earū viæ non sunt determinatæ in aëre. Sic peccatores in suis actibus, non sequuntur rationem, quæ habet humanis actibus terminos virtutis imponere, propter ꝙ dicit Philo. quod virtus est habitus electiuus, in medietate consistēs determinata ratione, prout vtiq; sapiēs determinabit. Ideo dicitur indeterminatè, & in errādo vagabundè modò ascendendo per superbiā, modo descendendo per auaritiā; modo diuertendo ad dexteram, i. ad delectationes gulę, & luxuriæ; delectationes. n. ad dexteram pertinere dicuntur, secundum illud Psal. Delectationes in dextera tua, modo diuertendo ad sinistram per impatientiā, & iram s. in aduersis: modo ante procedendo per præsumptionem, modo retrocedendo per pusillanimitatem vel desperationem.

Arist. in Eth.

Psal. 15.

Itē aues motu alarū aërem diuidunt, sed mox se claudente nullū signū sui transitus derelinquunt. Sic peccantiū vita, & prosperitas, ipsis mortuis, & in sepulchro clausis, totaliter deficit. Vnde ex persona eorum dicitur, Transiuerunt omnia

Sap. 5.

omnia illa tanquã vmbra, & tan quam auis, quæ trãsuolat in aëre.

Virginitatis statũ, omnẽ aliũ mulierũ præcellere, multis apum exemplis terminatur. Cap. XCII.

Virginitatem carnis seruare cum fœcunditate spirituali docemur exemplo apum. Nã integritas carnis, vel corporis virginalis, omnibus apibus est communis; quoniam nullo cõcubitu miscentur, nulla libidine resoluuntur, nec partus quatiũtur dolore, & tamen maximum examen filiorum cõstituunt: nã cum aliæ aues semel in anno singulos edãt fœtus, apes geminos creãt, & duplici cæteris fœcunditate præponderant. Sic quoque mulieres sanctæ, quæ suorum corporum integritatẽ custodiunt, immunes sunt à libidinosæ resolutionis fætoribus, exẽptæ sunt à partuum doloribus, nihilominus Deo multũ fructificant in spiritualibus operum fœtibus. Duplici. n. fœcunditate cõiugatas mulieres virgines sacræ præcellũt; quia illæ tantum carne fructificant, hæ autẽ carne ac spiritu: Illæ fructificant, mundo corruptibilẽ prolem generando, istæ corpore fructificant, in cælo incorruptibilem promerendo gloriã: Erunt, inquit Dominus, sicut angeli in cælo, vbi neq; nubẽtur. Generant quoq; nonnunquã virgines sacræ Domino, & si non filios carnales, tamen spirituales: Nã omnes quos trahunt ad Deũ, siue exemplis operũ, siue orationibus, vel etiã suis verbis, eorum spirituales filij dici possunt.

Mat. 22.

Item licet coniugati fructificẽtur interdum etiã Deo per opera vitæ actiuæ, virgines tamen liberius possunt ei parere fœtus, tam operum vitæ contemplatiuæ, quã etiã actualis. Ex quo patet, quod dicitur Isa. Multi filij desertæ magis, quã eius quæ habet virum. i. virginis, quam coniugatæ.

Isa. 54.

Item virgines pręcipue iuuenes, habent contemplationem dulciorem. In cuius signũ apes iuuenes, & virgines, faciũt melius mel vt Auic. dicit. Sic in virginibus ac iuuenibus sanctis, mel. i. dulcedo contemplationis supernæ, tanto suauius generatur, quanto caro in eis spiritu fortius subiungatur Vnde lib. Iudicum dicitur: De forti egressa est dulcedo.

Auic.

Iud. 14.

Quatuor Cardinales virtutes hominibus valde necessarias esse, per multas hirũdinis similitudines aperitur. Cap. XCIII.

Virtutes Cardinales docent nos habere exẽpla hirundinum: nam primo hirundo docet habere temperantiam præcipue in cibo. Hirũdo. n. (vt dicit Isid.) ab eũdo est dicta, eo ꝙ cibos sedendo non acquirat, sed volando. Ita & humo cibũ suũ necessarium corpori, transeũdo ad necessitatem, & non insistendo ad voluptatẽ accipiat. Exod. Comedetis festinanter. Ille. n. qui festinanter comedit, nec magnã delectationẽ in comedendo, nec etiam multũ cibũ accipere cõsueuit. Secũdò docet nos habere prudentiam. Primò, ex eo quòd nidũ tam artificiosè componit, ꝙ vix sufficeret humana industria facere de quauis materia. Vnde quidam crediderunt eas habere intellectũ (sicut Phil. dicit.) Quod licet verum non sit, docẽt tamen nos esse prudentes, vt secundum prudentiam nidum mentis virtutibus componamus.

Isido.

Exo. 11.

Arist. 2. Phil.

Docent hirundines & nos purgare nidum cõscientiæ nostræ, ex eo, ꝙ ipsæ instruunt pullos suos stercora extra nidũ eiicere, vt & nos conscientias nostras purgare discamus à fæcibus peccatorum. Item hirundo habet prudentiam in discernendo tempora & loca. Nam tempore frigoris, calidas regiones requirit, & ideo mare trãsit:

sit: in æstate vero redit, & cætera tẽpora inueniẽdo custodit, & præ nuncia est imminentis æstatis, vt dicit Amb. Similiter viri prudentes tempora discernunt, & prout temporibus congruunt, negotia dispensant. Sunt etiam loca mutanda, vel quærẽda prudẽti, prout videt congruere tempori. Solet etiam homo prudens futuri esse prænuncius, ex eo quod rerũ exitus prudentia metitur, prout Boetius dicit. Tertiò, docet seruare iustitiã, præcipue punitiuam siue iudicatiuã, quæ dũ sanguinẽ malefactoris effundit, aliorũ oculos aperit, & ad cautelã instruit. Vnde dicit Aug. ꝙ sanguis dextræ alę hirũdinis qui exit, columbę medetur oculis infirmis: nã ala dextra hirũdinis, est iusta sententia principis, ex qua dũ sanguis viuus effunditur, aliorum oculi ad sibi cauendum illuminantur: nã oculos quos culpa claudit, pœna aperit, vt dicit Gre. & nõ solum pœna propria, sed etiã aliena illuminat frequenter, & iuuat.

Amb. Boet. Auguſt.

Quarto quoque docet hirundo habere fortitudinem, quia dicitur esse quoddam genus hirundinum quòd omnes aues timent, ita vt aquila eam fugiat tanquã hostem nec illa visa audiat super prædam irruere, eo quod morsus eius forte est venenosus, vt dicit Plinius. Tales hirũdines, sancti sunt, quorum fortitudinẽ, & virtutẽ timẽt aues omnes. i. vniuersi dæmones, & aquila, quæ est rex auiũ, id est, Ipse sathan, qui est Rex super omnes filios superbiæ. Nam morsus talis hirũdinis, i. oratio sancti hominis patientis & humilis, quasi venenosus est eis, s. dæmonibus, & valde formidabilis. Virtutum quoq; plenitudo & abũdãtia non aggrauat animã, sed potius alleuiat, & ad ascendendũ in cælũ habilitat. Vnde est, quod aues quãto plus abundãt pẽnis, tãto facilius sursum leuantur, & velocius vadunt, sicut patet in auibus prædæ, quæ sunt volatus altissimi. Aër enim inclusus infra pennarũ concauitatem, auem leuiat, & vt sursum feratur habilitat. Sic etiam pennis virtutum Sancti leuiãtur, & ad contemplanda, vel appetẽda cælestia sublimiter eleuantur. Vnde has pennas, & volatũ desiderans Proph. dicebat: Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, & volabo, & requiscam? E contra autem ex virtutum carentia, anima grauis relinquitur, vt auis sine pẽnis. Vnde dicit Auguſt. de Deo à quo sunt virtutes Cum tui plenus non sum, oneri mihi sum.

Plin.

Pſal. 54.

Augu.

Hominũ vita spiritualis qua via perficiatur, per volatilium, eorumque pullorum vitam naturalem, pluribus similitudinibus naturalibus demonstratur. Cap. XCIII.

VIta spiritualis hominũ proficit, & perficitur, sicut vita volatilium. Dicit enim Philosophus, quod post decem dies generationis, completur pullus secundum omnes partes suas, & tunc habet caput maius toto corpore, & habet caput inclinatum super crus dextrum, & alas expansas supra caput, post hoc rumpitur testa die decimaoctaua, vel vigesima, & exeunt pulli iam viuificati, & aliquando gemelli, sed inter gemellos vnus est maior, alter minor. Prima ergo pulli completio fit in x. diebus, quia prima hominis formatio. in vita spirituali, fit per obseruantiam decem præceptorum. Vnde dixit Domin. Si vis ad vitam ingredi, serua mandata, & tunc caput corpus excedit, quia tunc ratio corpori dominatur, s. vt sit homo nõ animalis, sed magis spiritualis. Inclinatur etiam caput, i. mens, non solum per obedientiã, sed etiam per humilitatẽ, nõ fictã, sed verã, & hæc inclinatio est super crus dextrũ.

Ariſt. 6. de ani.

Mat. 19.

Est

Eccl. 19 Est enim, qui nequiter se humiliat (vt dicitur Eccl.) & iste in sinistram partem se inclinat, alę etiam intellectus, s. & affectus, per fidem & dilectionē supra caput, id est, supra naturalis rationis cōprehensionem extenduntur, vt incipiat iam homo terrestris mētē ad cælestia erigi. Sed ad secundā pulli completionem adduntur 8. vel x. dies. s. vt sit dierum, xx. vel 18. Quia si quis vult verè perfectus esse, oportet vt ad obseruantiam nouæ legis, id est, consiliorū Christi, sicut est illud Matt. Si vis perfectus esse, vade, & vēde omnia quæ habes, & da pauperibus, & consimilia, quæ continentur in Euangeliis: perfectioni enim nouæ legis, id est, euangelij, competit octonarius numerus, propter 8. diem Resurrectionis Christi, id est, Dominicā, quā celebramus, sicut Iudæi celebrant diem 7, vel propter diē 8. Resurrectionis nostræ, quam expectamus, in qua rupta testa oui. s. finita hæc vita mortali, tāquā pulli nouiter viuificati, exibimus gemelli. i. in anima & corpore glorificati; erit tamen gemellus vnus maior, quia maior erit gloria animæ quā corporis. Item perfectioni euāgelii, cōpetit additio numeri denarij; quia præter obseruātiā decalogi, necessaria sunt sacramenta nouæ legis, cū fide Trinitatis, vel 7, dona Spiritus sancti, cū tribus virtutibus Theologicis: septem enim & tria, denarium numerum constituunt, postquam rupta est testa timoris, vel amoris vitæ corruptibilis, exeunt gemelli, i. tā carne, quā spiritu in vita spirituali perfecti, licet in regimine vitæ, & dulcedine cælestis conuersationis spiritus carnem antecedat: Plus enim cupit spiritus, quam possit ferre corpus; vel quia plus percipit spiritus de dulcedine, quam corpus sustineat de labore.

Mat. 19

Item vita mortalis similis est vitæ naturali volatilium. Quædā enim aues sunt quę pascuntur carnibus, sicut accipitres, & aues prędę, & his assimilātur homines qui carnaliter viuunt, propter ꝙ dicit Apo. Debitores sumus non carni, vt secundum carnem viuamus. Quædā vero pascuntur herbis, vt anseres, & similia; & talib. similes sunt pęnitētes, qui de nouo incipiunt, qui adhuc molliora requirunt, solidū videlicet cibū capere non valētes. Ezec. Requiescent in herbis virentibus. Quædam autem pascūtur granis, & seminibus, vt colūbę, & huiusmodi, quibus assimilātur perfecti, & spirituales viri, perfectorū, enim solidus est cibus (sicut dicit Apo.) Nā cōtemplatiui pascūtur seminibus diuinorū verborū: Semen enim verbū Dei est; sed actiui pascuntur seminibus bonorum operum, pręcipuè eleemosynarum. Galat. Qui seminauerit, &c. pascuntur etiam seminibus lachrymarū per compūctiones. Psal. Euntes ibant & flebant, mittentes semina sua, quæ scilicet semina pascunt & reficiunt animas, secundum illud Psal. Cibauit nos pane lachrymarum.

Roma.

Ezec. 33

Luc. 8

Gal. 6.

Ps. 125

Psal. 78

Plurimorum volatiliū species enumerantur, varia figurantes peccata, quæ præfecta in veteri lege à Deo prohibebantur, eiusdemodiq; rei diuersæ rationes assignantur.

Cap. XCV.

Vitia diuersa Iudæis in lege Moysi, sub figuris diuersorū volatiliū, prohibita fuerunt. Fuit enim prohibitus esus aquilæ, in qua, ex eo quod altè volat, prohibetur, & figuratur superbia.

Leui. 11

Item griphis, in quo, quia equis & hominibus infestus est, crudelitas potentium prohibetur.

Item alieti, in quo, quia pascitur auibus, signantur illi qui sunt pauperibus molesti.

Itē milui, in quo, quia maxime insidijs

insidiis vtitur, signantur fraudulenti.

Item vulturis, quo quia sequitur exercitium, sperans comedere de cadaueribus mortuorum, signantur illi qui mortem & occisiones affectant hominum, vt lucrentur. Item prohibita sunt animalia coruini generis, in quibus signantur aliqui qui expertes bonę affectionis nō redeunt, quia coruus emissus ab arca nunquam rediit Item struthio, quæ cum sit auis, & volare nō possit, sed semper circa terram moratur, ideo signat militantes, & se negotiis secularibus implicantes.

Item nicticorax, quæ in nocte est acuti visus, in die autem non videt; & ideo signat eos qui in temporalibus sunt astuti, & in spiritualibus sunt inertes.

Item larus, qui natat in aqua, & volat in aëre; & ideo signat eos qui circūcisionē & baptismū venerantur, vel signat eos qui per contemplationē volare volunt, & tamen viuūt in aquis voluptatum.

Item accipiter, qui deseruit hominibus ad prædam, & ideo signat eos qui ministrant potentibus ad prædandum pauperes.

Item bubo, qui in nocte quærit pastum, de die vero latet, & i leo signat luxuriosos, qui occultari quærunt in noctis operibus, quæ agunt.

Item mergulus, cuius natura est sub vndis diutius morari, & ideo signat gulosos, qui in aquis delitiarum se mergunt.

Item ibis, quæ est auis Africa, habens longum rostrum, & nascitur ex serpentibus, & forte idē est, quod ciconia, & signat inuidos, qui de malis aliorum quasi de serpentibus reficiuntur.

Item prohibitus est cygnus, qui est coloris candidi, & lōgo colloqui ex profunditate terræ vel aquę cibū trahit, & potest signare homines qui per exteriorem iustitiæ candorē lucra terrena quærūt. Item onocrotalus, qui est in partibus Orientis, logo rostro, qui in faucibus habet quosdam folliculos, in quibus primo cibum reponit, & post horam in ventrē mittit, & signat auaros immoderata solicitudine vitæ necessaria congregantes.

Item porphyrio, qui præter naturam aliarum auium habet vnū pedem latum ad natandum, & alium fissum ad ambulandū; quia in aqua natat vt anates, & in terra ambulat, vt perdices, solo morsu bibit, omnem cibum aquatingens; & signat eos qui nihil ad arbitrium alterius facere volunt, sed solum quod fuerit tinctum aqua propriæ voluntatis. Item prohibitus fuit esus herodionis. qui vulgariter falco dicitur, & signat illos quorum pedes veloces sunt ad sanguinem effundendū.

Item prohibuit etiam lex caradon, quæ est auis garrula signans loquaces.

Item prohibita est vpupa, quæ nidificat in stercoribus, & fœtenti pascitur fimo, & gemitū in cantu simulat; signans tristitiam sæculi, quæ hominibus immundis mortem operatur.

Item vespertilio, qui circa terrā volat, signans illos qui in seculari sciētia prædicti, solū terrena sapiūt.

Item qui vitiū aliquod indebitè fugit, aliquando in aliud cadit: nā perdix nisum timens, & eū fugere volens, dum eū in aëre esse sentit, à terra nō surgit, sed sæpe dū circa terram quasi secura fugit, in rete vel laqueum se immittit, sic quandoque aliquis nisum superbię vel tyrannidis fugere volens, dum se ad terram nimis humiliando, vel indiscretè mitescendo dimittit, aut in pusillanimitatis laquem incidit, vel nimiæ remissionis retibus se inuolit.

Item,

Digitized by Google

Itē vitia tria magis generalia repræsentantur in vpupa.s. auaritia, luxuria, & superbia. Nam vpupa humana comedit stercora, auis est omnino immunda, sed cristis capite extensis galeata. Humana quippe comedit stercora, qui inhiat ad tēporalia lucra, de quibus Phil. 3. Apo. ait, Phil. Omnia detrimentū feci, & arbitror vt stercora, vt Christū lucrifaciā. Immūdus autē est, qui luxurioſæ vitæ pollutionibus Eph. 5. subiacet. De quo Apo. ait. Omnis fornicator, aut immūdus, &c. Sed tunc cristā gerit in capite, cū superbia dominatur in mēte, cōtra Tob. 4. illud Tob. Superbia in tuo sensu nunquam dominari permittas.

Vita voluptates quæ in tertiū Aquilæ ouum designantur, tanquam noxias esse abijciēdas, edocemur. Cap. XCVI.

VOluptates, & superfluitates exēplo aquilę abijcere docemur. Nam aquila ad plus tria ova facit: sed tertiū proiicit, eo quod incubando multum grauatur, in tantū. n. tunc debilitatur, vt quasi venari non possit. Tria igitur ova aquilę, tres sunt appetitus animę. Aliquid enim aliquando appetit anima, quod pertinet ad ipsius salutem, & illud est primum ouum. Aliquid. i. apperit, quod pertinet ad corporis necessitatem: & hoc est secundum. Aliquid vero, quod pertinet ad vitę voluptatē, & istud est tertium, quod tanquam superfluum & noxium abiiciēdum est. Grauat enim mentē frequenter superfluitas voluptatis: & eam in tātum debilitat, vt spiritualia Luc. 21 venari nō possit. Vnde Dominus discipulos monuit dicens. Attendite ne grauentur corda vestra in crapula, & ebrietate.

Vsura, quæ & plumis Aquilæ assimilatur, quantum sit hominibus damnosa declaratur. Cap. XCVII.

VSura assimilatur plumę, siue pēnis aquilę, quę (sicut Plin. dicit) habent quandam virtutem corrosiuā. Vnde posita cū aliarum auium plumis, eas corrodit. Sic vsurarium lucrū cum bono lucro admixtū, ad nihil ipsum deducit. Vnde diuitię vsurariæ etiam cum alijs mixtæ, cōmuniter parum durant. Habet enim vsura virtutem corrosiuam, quia eius qui mutuo accipit, facultatem cito cōsumit. Est. n. vsurariū mutuū apud debitorē similitudo illorum vermium de quib. dicebat Iob: Qui me co- Iob. 30 medunt nō dormiunt, & à multitudine eorum consumitur vestimentū meum, quia ex multiplicatione vsuræ, quandoque etiam vestimentum in pignus datū cōsumitur, & transit ad creditorem.

Leprosi quando in veteri lege mundati dicebantur, ac Christus passeribus à leprosis oblatis, Gallinæ multis pulcherrimis similitudinibus comparari, explanatur. Cap. XCVIII.

CHristus præfiguratus fuit in passeribus qui offerebātur in purificatione leprosi in lege Mo- Leuit. si, Leprosi. n. purificari dicebantur quando cōsortio hominū iudicio sacerdotis restituebātur, & cultui diuino reddebantur. Cōtingebat tamen quādoq; vt diuino miraculo, per ritum legis carnalis lepra mundaretur: quandoq; etiā sacerdos in iudicio decipiebatur. Vnde primo iudicabatur mundus: & postea restituebatur tanquā mundus cōsortio hominum, & cultui diuino, s. post 7. dies, in prima autem purificatione offerebat pro se leprosus mundatus duos passeres viuos, & lignum cedrinum, & vermiculū, & hyssopum, hoc modo, vt filo coccineo ligarētur passeres, & hyssopus simul cum ligno cedrino, ita quod lignū cedrinū esset quasi manubrium asperſorij, hyssopus vero & passeres, erāt id, quod de asperſorio tingebatur in sāguine alterius passeris immolāti in aquis viuis. Hęc autē 4. efferebātur, cōtra 4. defectus leprę. Nam

contra

contra putredinem offerebatur cedrus, quę est imputribilis: cōtra ferorem hyssopus, quæ est herba odorifera: contra insensibilitatē, passeres viui: contra turpitudinē coloris, vermiculus qui habet viuum colorē. Passer viuus auolare vero dimittebatur in agrū, quia leprosus restituebatur pristinæ libertati. In octaua vero die admittebatur ad cultum diuinū, & restituebatur consortio hominum, primo tamen rasis pilis totius corporis, & vestimentis lotis, eo quod lepra pilos corrodit, & vestimenta inquinat, & fœtida reddit, & postmodū sacrificium offerebatur pro delicto eius: dē sanguine autem sacrificii vngebatur extremum auriculæ eius qui erat mundatus, & postea pollices manus dextræ, & pedes, quia in istis partibus primum lepra dinoscitur, & sentitur. Adhibebantur autē huic ritui tres liquores, sanguis contra sanguinis corruptionē, oleū ad designandū sanationē morbi, & aqua viua ad emundādu n spurcitiā. Per duos ergo passeres significabantur figuraliter diuinitas & humanitas Christi, quorū vnus s. humanitas, immolatur in vase fictili super aquas viuentes, quia, s. per passionem Christi aquæ baptismatis consecrantur. Alius autē s. impassibilis diuinitas, viuus remanebat, quia diuinitas mori non potest. Vnde & auolabat, quia passioni astringi nequit: hic autem passer viuus simul cū ligno cedrino, & cocco vermiculo, & hyssopo, i. fide, spe, & charitate, mittitur in aqua ad aspergendum, quia in fide Dei, & hominis bapizamur Lauat autem homo per aquam baptismatis, vel lachrymarū vestimēta sua, i. opera, & omnes pilos, i. cogitationes radit, tingitur etiā extremum auriculæ dextræ eius, qui mundatur de sanguine, & oleo, vt eius auditus muniatur contra corrumpentia verba: pollices autem manus dextræ & pedis tinguntur, vt sit eius actio atque affectio sancta.

Item Christus assimilauit se gallinæ. Matt. Quoties, inquit, volui congregare filios tuos quemadmodum gallina congregat pullos sub alas. Gallina enim (vt dicit ibi Glossa) est circa pullos suos pijssima. Nam sub alis congregat eos, cōtra miluū defensat, pro labore & amore filiorum ægrotat, plus de pullis quam de se curat, eos magis quā se pascit & satiat, inuenta esca eos vocat, pro illorū defensione hominem impugnat, pro ipsorum quali amore raucit, & vocē mutat, plumas deponit, & tota hispida fit, & demissis alis incedit. Hæc autem omnia Christo cōgrua sunt: Nam ipse ad pullos suos, i. fideles, magnum affectum pietatis gerit, eos sub alis protectionis suæ in vna fide & ecclesia cōgregauit contra, miluum, i. mundum seuientem eos defensauit, pro labore & amore nostro in cruce totus lāguidus apparuit, plus de nobis quam de se curauit, non tantum pane materali, sed etiam de sacramētali & spirituali suæ doctrinæ nos pauit: inuenta esca nos vocat, dicens: Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiā vos: pro nostra defensione diabolum expugnauit: in cruce amore languens, & voce deficiens, raucus factus fuit, secundum illud Psal. Raucę factæ sunt fauces meæ. Ibi etiam plumas & vestimenta deposuit, i. corpore flagellatus toto hispidus factus fuit: & diuinitatis suæ potentiam absconens, alis, i. viribus suis dimissis incessit. Hæc igitur omnia Christus pro nostro amore fecit. Qui cum Patre & S. Spiritu, viuit & regnat Deus in sęcula sęculorum. Amen.

Nat. 23

Mat. 23

Ps. 68.

Explicit liber quartus.

Digitized by Google

PROLOGVS LIBRI QVINTI,

IN QVO PLVRIMA DE ANIMALIBUS terræ, videlicet bestijs, reptilibus, aciumentis, exempla introducere, eaq; moribus adaptare proponit.

FEcit Deus bestias terræ iuxta species suas, & iumenta, & omne reptile terræ in genere suo. Gen. 1. Deus hominem in rerum primordio in hac dignitate erauit, vt animalia terræ omnia ei subiecta forent, quamdiu sine transgressione præcepti, quod illi dederat, in innocentia permaneret. Vnde scriptura sacra testatur, tanquam trinum, & vnum Deum de homine dixisse creando. Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram, & præsit piscibus maris, & volatilibus cęli, & vniuersis animantibus, quæ mouentur in terra: Et vt ipsa quoque animalia homini obedirent ad nutum, mox primis creatis parentibus, super eadem animalia terræ dominatum concessit: dicens: Crescite, & multiplicamini, & replete terram, & subiicite eam, & dominamini piscibus maris, & volatilibus cœli, & vniuersis animantibus quæ mouentur super terram. Et vt homo eorundem pro libito seruitio vti posset, Deus ante conspectũ ipsius omnia congregauit, vt ea nominibus variis, iuxta vniusciuiusque proprietatem naturæ singula designaret, vt patet ibidem. Verum postmodum interueniente peccato prædictorum primorum parentum, ex diuini transgressione mandati, quamquam præfatum dominium hominum super animalia bruta fuerit diminutum, vt sui vindex inobdientia, hominis inobedientiæ causa fieret etiam iumentis; non tamen, miserante auctore, fuit ex tota sublatum: quia sic seueritatem iustitiæ misericordia temperauit, quòd prædictorum animalium terræ quædam conuersa sunt ad hominis supplicium, quædam vero relicta sunt ad hominis obsequium, & nonnulla concessa sunt ad hominis infirmantis remediũ. Hoc est ergo, quod in verbis propositis Moyses animalia terræ tripliciter nominauit. Nam nominauit bestias, reptilia, & iumenta. Fecit, inquit, Deus bestias terræ iuxta species suas, & iumenta, & omne reptile terræ in genere suo. Nam quæ sunt ad supplicium hominis, bestias nominauit, quia bestia (secundum Isido.) dicitur quasi vastia, à vastãdo, prout sunt leones, & vrsi, & animalia agrestia, quæ homines quandoque immaniter lacerant, & denastant, Vnde dicitur Eccle. Omnia hæc ad vindictam creata sunt, bestiarũ dentes, & scorpii, &c. Quæ vero præstant remedia, reptilia nuncupauit. Nam ex tyris, & serpentibus, & aliis quæ reptant super

Gene. 1.

Isido.

Eccl. 39

Digitized by Google

per terram, quamquam venenosa existant, salutifera tamē antidota confici docentur à medicis, quæ venenis & morbis variis salubriter obsistunt. Cæterum animalia illa, quæ in obsequijs, & vsibus variis homini famulantur, Moyses in verbis propositis iumenta nominauit. Quæ recte (vt dicit Basi.) iumenta dicta sunt, quasi hominis iuuamenta, prout equi, vel boues, & alia consimilia, quæ hominibus in necessitatibus auxilium præbent. Non tantum autē hæc iumenta omnibus præbent corporalia iuuamenta, sed insuper eis porrigunt spiritualia documenta: propter quod eorum doctrinam requirere iubentur. Iob 12. Iob: Interroga, inquit, iumēta, & docebunt te: non quidem documento verbi, sed potius exempli, eo videlicet modo, quo Sapiēs in prouerbiis dicit, Vade ad formicam piger, & considera vias eius, Prou. 6. & discе sapientiam. Prou. Porro quia scriptura diuina non tantum de iumētis huiusmodi, sed etiam de animalibus aliis, vt bestiis, & reptilibus, ad informationem nostrā exempla introducit, sicut Salomō fortitudinē iusti Leoni assimilauit, dicens: Iustus quasi leo confidens, absque terrore erit. Et Dominus serpentis prudentiam Matt. 1. nos imitari mādauit, dicens. Estote prudentes sicut serpentes: propositum meum est in hoc quinto libro generaliter de animalibus, terræ, & bestiis, ac reptilibus, & iumentis exempla introducere plurima, & ea (licet breuiter) moribus adaptare, librorū præcedentium ordinem in materiis, & capitulis cōformiter prosequendo, ad illius videlicet laudē & gloriā, qui docet nos super iumenta terræ qui est Deus benedictus in sæcula sæculorum.

Abstinentiam, ieiuniumq; valde hominibus prodesse, variis rauis, & serpentis exemplis, sacrorumq; Doctorū auctoritatibus confirmatur

Cap. 1.

ABstinentia in pluribus hominibus iram, vel impatientiam generat. Nam sicut canis famelicus, si nimis fame excrucietur, conuertitur in rabiem, sic etiam homo gulosus, si paululum abstineat, & ieiunet, efficitur impatiens, & furiosus, quia deliciis assuetus, non potest famem pati. Et tales erant Iudei ieiunantes, quibus Dominus dixit. Ecce ad lites & contentiones ieiunatis, & percutitis pugno impiē: contra quod Isa. 58. Maxi. dixit Maximus in sermone de natali, Ieiunium pacē debet nutrire, non iurgia. Quale illud est autē, quod non vescēris carnibus, & de ore tuo omni esca sordibus egreditur maledictum?

Item abstinētia deuota diabolum fugat. Nam sicut fames valida expellit lupum de nemore, ita abstinentia deuota diabolum expellit ab homine. Matth. Hoc genus dæmoniorum non eiicitur, nisi in oratione, & ieiunio. Dicit Ambrosius, quod homo ieiunus sputo suo serpentem corporalem interficit, quanto ergo magis ieiuniū deuotum spiritualem? Iudith post ieiunium caput Holofernis amputauit Hiero. Sagittas diaboli ardentes ieiuniorū & vigiliarum frigore restringere debemus. Psal. Ego autem cum mihi molesti essent, induebar cilicio, humiliabam in ieiunio animam meam. Mat. 9. Amb. in ser. Iud. 13. Ps. 34.

Item abstinentia plurimum est vtilis ad deponendam vetustatem prauæ consuetudinis. Nam serpens, quando senio se grauatum sentit, & pellem veterem cupit deponere, vt renouetur; primo à cibo abstinet pluribus diebus, vt sic pellis eius faciliter relaxetur. Quod autem est vetusta serpentis pellis, nisi prana & vetus con-

Digitized by Google

consuetudo carnalis corruptionis? quam si quis deponere appetit, oportet quod primo abstineat à cibis & deliciis. Vnde Leo Papa dicit, quod per voluntarias afflictiones abstinentiæ, carō concupiscentijs moritur, & spiritus virtutibus renouatur. Item superfluæ delectationes gulæ vindicandæ sunt per afflictiones abstinentiæ: Nam leo cum se nimis ingurgitasse sentit, per plures dies non manducans abstinet à cibis. Sic quoque superfluitas, & voluptas cibi expianda est in cibi subtractione, & afflictione ieiunii. Greg. Caro læta trahit ad culpam, afflicta reducit ad veniam. Vnde Bern. dicit, Per hoc, quod à licitis abstinemus, ea nobis quæ prius commisimus, illicita condonantur.

Leo Pa. ser. de ieiu.

Greg.

Bern.

Illis qui Canis rabidi morsum passi sunt, accidiosi comparantur, quod pluribus similitudinibus demonstratur.

Cap. 11.

ACcidiæ tentatio similis est morsui canis rabidi. Nam qui mordentur à cane rabido terribilia somniant, & timent in somno, & obturbantur, sine causa fiunt stupidi; omnes respiciunt, & à nullo respici volunt, & etiam si passio inualuerit omnem potum respuunt, aquam timent, & latrant vt canes; & ita timidi fiunt, vt præ timore cadant, & tales cito moriuntur; nisi eis citius succurratur. Ille igitur mordetur à cane rabido, qui tentatur de accidiæ vitio, & tales somniant terribilia, & timent sine causa: Quasi enim terribilia somniant, qui ea quæ facilia sunt, difficilia æstimant, & idcirco sine causa illa aggredi, vel persequi formidant. Somniansenim aliquod terribile, timet vbi nullum periculum imminet; quia illud quod per somnum cernit, non vera res sed imago rei existit: Est enim somnium (prout dicit Philosophus) phantasma aliquod extrinsecus apparens in somno, phantasma autem est similitudo rei imaginatæ, & non ipsa res. Talis enim accidiosus homo est, cumque aliquod laboriosum occurrit faciendum, deficiēs spiritu quasi stupidus sit:

Aris. de som. & vig.

Item omnes laborantes intuetur & ipse piger existens, piger tamen videri vel reputari non patitur. Et si in ipso accidię passio inualescit, omnem potum, id est perceptionem doctrinæ salutiferæ renuit, aquam pœnitentiæ timet & refugit, & præ tædio vitæ, vt canis latrat, quia in omnibus impatiens semper conqueritur & murmurat. Ad spiritualia autem, & virtuosi, ita accidiosi & interdum timidi & pusillanimes sunt, quod omnia dimittentes, in desperationē ruūt propter quod tales amissa diuina gratia citius moriuntur in anima, nisi eis adhibeatur alicuius spiritualis remedii, per quod excitentur debita medicina. Et ideo Apo. dicit. Tristitia seculi, i. accidia, mortem operatur, scilicet animæ. Vnde sicut mortuo corpori impossibilis est omnis animalis motus, ita accidioso animo impossibile videtur esse omne laboriosum opus. Vnde Seneca dicit: Nō putāt accidiosi posse fieri quicquam, qd facere non possunt ex infirmitate sua, de virtute ferunt sententiam: Nā hęc ad quę imbecilles sumus, dura atque intoleranda credimus tormenta, reputantes mortificari, ac prima luce excitati: non ista difficilia sunt, sed nos fluidi, & exiles sumus.

2. Co. 7.

Sen. in Epi. 92.

Ex similitudinibus naturalibus earum animalium, aduersitates hominibus elatis prodesse, rerumque temporalium prosperitates nonnullis obesse, nec non aliquibus prodesse explanatur.

Digitized by Google

Cap. III.

ADuersitas hominibus superbis & aridis magis prodest quam prosperitas: Nam carnes animalium, in quibus caliditas & siccitas dominatur, vt sunt camelinæ, in æstate sunt malæ sed in hyeme sunt optimæ. Est autem velut calor æstatis fauor prosperitatis, qui plures malos efficit, dū in superbiā extollit, sed quasi asperitas hyemis, est afflictio tribulationis, quę dum ad humilem sui recognitionem mentem reducit, ad optimi dispositionem perducit. Greg. dicit, quod prælentis vitæ prosperitas innocētiæ testis non est, multi ad perēnem vitam per flagella redeunt, & pleriq; ad infinita simplicia perducēdi, sine flagello morīuntur. Plerumque ergo de hominibus accidit, quod facit hyems aduersitatis bonos, quos fecerat æstas prosperitatis malos. Grego.

Item prosperitas temporalis aliquibus prodest, & aliquibus obest, secundū defectū, vel abundantiā charitatis: nā carnes animaliū, quę sunt calidę & humidę, vt pecorinæ, in hyeme sunt bonæ & in autumno possunt competere: sed frigidæ & siccæ, sicut caprinæ, & frigidæ & humidæ, vt porcinæ, à medio ętatis vsque ad finem sunt optimæ, in hyeme pessimæ. Similiter etiā homines, qui sunt charitatis amore calidi, & lachrymarum deuotione humidi, tempore hyemis, i. aduersitatis, sunt boni; quia charitas patiēs est, & non irritatur. Sed etiā in autūno, i. abūdantia prosperitatis, quia autūnus abūdat fructibus, tales cōgruenter se habent, quia sciunt abundare, & penuriā pati. Sed illi qui sunt frigidi calore, s. charitatis carentes, & sicci, humorem gratiæ non habentes, vel frigidi ad spiritualia, & humidi, i. fluxiles ad carnalia, isti sunt pessimi, & in hyeme, i. in aduersitate, quia asperitatem aduersitatis nequeūt sustinere: possunt tamen esse boni à media æstate, i. prosperitate, quia si prosperitate mediocriter & temperate vterētur, non eis obesset, sed potius prodesset: Est enim in prosperitate, vt sit proficua, necessaria tēperātia; alioquin est nociua. Vnde Seneca dicit, quod ipsa felicitas nisi tēperetur, premit vel proterit multarum vrbium in ipso flore luxuriosa imperia quę ceciderunt. Et quicquid virtute partum erat, intemperantia corruit. *Corporis nimiam debilitatē exemplo Taxi etiam animæ vires frangere cernimus.* 1. Co. 13 Sen. ep. 85.

Cap. IIII.

AFflictio carnis indiscreta plus obest animæ, quam prosit, vt patet exemplo taxi: nā (sicut dicit Aristot.) Est quædam species taxi, quæ cum sua fœmina cibos contra hyemē collgit; sed postea timens, ne deficiat, fœminam vsque ad saturitatē comedere non permittit. At illa patientiam simulat, & masculo cedens cauernam exit, & per partem alteram latibulum intrat masculo ignorante, cibos deuorat & consumit. Sunt quasi taxus & fœmina, spiritus & caro humana, & dū carni spiritus plus quā necesse est subtrahitur, quāuis corpus ad tempus sustineat, tamen per alteram partem, s. per infirmitatē aliquam, vel debilitatem virtutis, quam incurrit, plus improuidè spiritui subtrahit, & sibi assumit, quā illi spiritus ante subtraxerit, & sic indiscretè abstinēs, vel laborans, vnde credit lucrari perdit. Et ideo Gre. dicit: Plerunq; dū plus iusto caro restringitur, ab opere bono eneruatur, vt ad orationem, vel prædicationem nō sufficiat, dum incentiua vitiorum in se fundirus suffocare festinat. Arist. de anim. Gre. in Hom.

Ambi-

Digitized by Google

Ambitionem non mediocriter hominem in periculo detinere, quique ambitiosis eueniat, canium similitudinibus aperitur. Cap. V.

AMbitio sic tenet hominem in statu periculoso, vt ipsum propter periculum dimittere non velit. Sicut enim canis os carneum inuitè dimittit, & etiã carnes calidas ad ignem quantumcunque ei noceant, vel minis expellatur. Sic etiam ambitiosus nõ vult dimittere dignitates, quantumcunq; occasione illarum angustias multas, & pericula sustineat. Prouer. 1. Vsquequo parauli diligitis infantiam, & stulti ea quæ sibi sunt noxia cupient? Puer enim difficiliter ascendit equum, sed dum patum equitauit, non potest deponi, donec cadit subito; sic ambitiosus vix dignitates deserelinquit, donec subito moritur. Psal. 36. Psa. Vidi impium superexaltatum & eleuatum, &c.

Item ambitiosis accidit sicut canibus, comestis enim carnibus os canibus proiicitur. Magni canes osse relicto inter se litigant, interim alius paruus canis veniẽs os inuenit, & comedit in pace, magnis de eo certantibus, & nihil inde habentibus. Sic vacante magna præbenda, dum vnus ex vna parte, alius pro ipsa præbenda surgit ex altera ad illam adipiscendam, ad Papam appellant, & præbenda relicta super eam litigant, & causantur. Et interim Deus confert alicui illam simplici & bono, qui eam non expectabat, nec curam adhibebat. Luc. 2. Luc. Deposuit potentes de sede, & exaltauit humiles.

Improborum amicorum vsus qualis existat, murificis vulpium filiorum, caninumque ac Murium exemplis declaratur. Cap. VI.

AMicus fraudulentus, qui solum vtile sibi intendit, defecto vtili efficitur aliquando inimicus: nam pulli vulpium quando non inueniunt lac in matris vberibus, mordent dentibus, & lacerant, & tanquam extraneam reputant. Sic amici fraudulenti, nisi (vt solebant) dederint in ore eorum quippiam, suscitant bellum super eos, vt dicitur Mich. Mich. 3

Item patet, quod amicus, qui est causa vtilitatis, tamdiu fiat, quandiu vtilitas durat, exemplo canis, qui diligit os carneum & amplectitur, & conseruat, quamdiu inuenit in eo q̃ rodat, sed nudum sine carne relinquit, vnde Seneca. Qui vtilitatis causa assumptus fuerit, tamdiu placebit, quamdiu vtilis erit. Sene.

Itẽ amici vtiles assimilantur muribus, qui in plenilunio crescunt, sicut quædam marina faciũt, sed decrescente luna minuuntur. Sic amici qui sunt causæ vtilitatis, crescunt crescente luna, i. fortuna sed ea diminuta minuuntur, vt Poëta dicit: Cum fueris fœlix multos numerabis amicos. Tempora si fuerint nubila, solus eris. *Spiritualis, carnalis, & amoris discrimen, & effectus, ex forma bruti, ac hominis exemplo agnoscitur, amoremq; spiritualem, animæ vitam esse, & sanctis viris summopere prodesse, pluribus animalium similitudinibus ostenditur.*

Cap. VII.

AMor spiritualis trahit ad superna, sed amor animalis & carnalis trahit ad terrena, quod apparet per exemplum in formatione animalium: nam formatio in animali bruto, & completo, faciẽ habet reflexam ad terram, soli homini faciẽ erectam natura seruauit. Vnde Poëta: Pronaq; cũ spectent animalia cætera terram: Os homini sublime dedit, cælumq; videre. Vnde Basil. dicit: Pecudes omnes terrenę sunt, ideo curuantur ad terram. Sed est alia plantatio, cælestis homo, quę tãtã habi- Ouid. in Meta. Basi.

Digitized by Google

tu, figuræ tãtum dignitate distat à brutis. Illorũ est facies deorsum, tuũ vero caput in sublime erigitur. Sed si te fœdaueris corporis voluptate, comparatus es iumentis insipientibus, & similis factus es illis. Sic ergo cum per amorem
Psal. 48. si at quædam spiritualis formatio, quia anima in illius rei quam diligit similitudinem transformatur, ille qui habet amorẽ spiritualem & rationalem, habet caput, i. mentẽ eleuatam ad superna; sed ille qui habet amorẽ animalẽ, i. voluptuosum, vel carnalẽ, habet eã tanquã brutũ animal inclinatã solũ ad infima. Apo. Quæ sursum
Col. 3. sunt sapite, non quæ super terrã.

Item amor spiritualis, in quo consistit vita animæ, tãto diutius conseruatur, quanto homo minus habet de terrenæ cupiditatis ardore. Nam ceruus, qui (vt dicit
Plin. Pli.) nunquam febrẽ sentit, diutissime viuit, s. plus quam cẽtum annis, & hoc cõpertum est in ceruis Alexandri post eius mortem captis per centũ annos, qui habebãt annulos aureos in naribus ab eo sibi missos: Quid enim est æstuans febris, nisi ardor cupiditatis. Qui ergo hac febre caret, diutius in vita moratur; quia qui caret cupiditate, longanimiter conseruatur in charitate: Amor enim charitatis est calor animæ vitalis.
Hugo. Vnde Hugo de S. Victore. Scio, inquit, anima mea, quia amor est
1. Io. 4. vita tua. Vnde Io. Scimus quoniã trãslati sumus de morte ad vitam quam diligimus. Hanc autẽ vitã amoris extinguit virus cupiditatis. Vnde Aug. dicit, quod chari-
Augu. tatis venenum est cupiditas.

Item amor spiritualis facit sanctos viros non sentire ruinã, vel aduersitatem rerum temporaliũ. Nam catus, quando ab alto cadit, super anteriores pedes se recipit, & vix per casum aliquã læsionẽ sentit vel incurrit. Sic sancti viri, cum per aduersitatis incursum cadunt ab alto prosperitatis temporalium, recolligunt se super anteriores pedes, id est, firmãt se in affectibus spiritualium; Sunt enim anteriores animæ pedes spiritualiũ affectiones: quasi autem posteriores, sunt affectus temporales. Apostol. Quæ retro
Phil. 3. sunt obliuiscens, ad anteriora me extendens. Et ideo sancti viri casum temporalium tanto minus sentiunt, quanto in amore spiritualium vehemẽtius inardescunt.

Item amor charitatis est ignis spiritualis, qui animam non vastat, sed renouat: Vnde mentes Deum amãtium similes sunt cinguli quibusdam qui fiunt de corio salamãdræ; est enim quoddam genus Salamandræ, cuius pellis villosa ad modum pellis vituli marini, ex qua ad vsus Regum fiunt cinguli, & hi cinguli post multam vetustatem, in ignem proiecti, non exuruntur, sed renouantur
Phil. 4. Apostol. Renouamini spiritus mentis vestræ.

Anima rationalis quo magis humiliatur, & à terrenis seiungitur, eo magis exercitiis spiritualibus aptior efficitur, quod per aranearum, ipsiusque telæ artificium singularibus similitudinibus elucidatur.

Cap. VIII.

ANima quanto est humilior & ab amore terreno magis vacua, tanto est in spiritualibus exercitiis magis ingeniosa, & operosa. Nam aranea est corpore paruo, & tamen ad faciendum telam est mirabiliter operosa. Et est valde admirandum, quomodo tantam materiam de vtero suo trahat. Dicit enim Auicenna, & Auic.
etiam Dioscorides, quod aranearum telæ, naturæ artificio, ex earum visceribus generantur, cum tamen (vt dicunt quidam) semper eius vterus inueniatur vacuus à tali materia. Est igitur in aranea par-

Digitized by Google

paruitas corporis, vacuitas ventris, & nihilominus mirabilis ars sine studiositas operis. Nam (sicut dicit Plinius,) moderato vngue rotundum filum educit, & miro artificio fila connectit, quæ ab imo vsque ad summum, & transuersaliter de puncto ad punctum reducit quadam lineari distantia, & omnes lineares tractus in puncto medio æquali distantia à centro coniungit, & ipsius telæ interualla, seu spatia inter fila miro artificio nunc sunt quadrata, nunc oblonga, nunc rotunda. & tanto strictiora, quanto medio viciniora, & tanto latiora quanto extremis proximiora, quomodo autem filum filo tam indissolubiliter coniungat, visus non indicat, & rationis iudicium vix affirmat. Miro etiam modo per fila tam subtilia vix visui patentia, se leuiter eleuat, & inclinat, vt volare videatur. Parnitas ergo corporis, significat humilitatem mētis: vacuitas ventris, carentiam terreni amoris. Ingeniositas artificij, prudentiam operis, qua sancti viri. spiritualia opera faciant mirabili modo ordinata, connexa, distincta, formata, & firma, se aliquādo humiliter deprimendo per condescensionem, aliquando sublimiter eleuando per contemplationem. Similes videlicet illis angelis, quos vidit Iacob in scala ascendentes, & descendentes. Plin. Gen. 28

Item animæ inferiores vires disponūtur per superiores. Respondent enim in anima vires inferiores superioribus, sicut animali vngues respondent cornibus. Tanta enim est affinitas inter vngulas & cornua, quod iubet Ari. vaccam patientem in vngulis, cū oleo inter cornua perungi. Per cornua vero accipe vires superiores, s. voluntatem, & rationem. sed per vngulas vires appetitus sensitiui inferiores, s. irascibilem, & concupiscibilē: quæ tūc à morbis passionū inordinatarum temperantur, & curantur, quando ipsæ superiores vires oleo diuinæ gratiæ perunguntur, & talis anima similis est illi vineæ, de qua dicitur. Isa. Vinea facta est dilecto meo in cornu filio olei. Isa. 5.

Quibus armis spiritualibus contra inimicos Dei electi seipsos tueri debeant, per naturales animaliū terrestrium armaturas instruuntur.

Cap. LX.

ARmatura spiritualis hominū assimilatur armaturæ naturali animalium terrestrium. Nam in animalibus ingenita est natura, vt contra læsionem aliquid semper habeant munimenti; vt cerui ad suam defensionem habēt cornua, apes aculeos, leones vngues, lupi dentes, & minuta animalia, quæ se defendere non possunt, agilitatem ad fugiendum receperunt, vt lepores, & huiusmodi. Similiter contra corpus, id est, cōtra tentationes carnis, cerui id est, spirituales viri iuuant se cornibus duobus, s. oratione qua fugantur cogitationes interiores, & ieiunio quo fugantur motus carnis exteriores. Vnde hoc genus dæmoniorum, s. carnalium tentationum, non ejicitur. nisi in oratione & ieiunio. Diabolus autem sæpe trahit homines ad peccatum, à quo debet homo resurgere, & de manu diaboli exire, iuuando sedentem, quo cibus teritur, in quo signatur contritio peccatorū. Vnde quasi lupus conterens est peccator, in mēte contritionem habens. Matt. 3.

Item debet se iuuare vngue, quo scilicet scindit, & aperit; & aperiendo, quod intus est, prodit, & signat confessionem, qua peccatum in conscientia latens,

Digitized by Google

tens, ad salutem aperitur.

Item debet se iuuare aculeo, vt apis, i. solicitudine satisfactionis: Nã quasi aculeus pungens est memoria offensæ, ad satisfactionem impellens. Vel apes, i pœnitentes, per bona opera fructificantes, debent habere aculeum punctionis, i. timorem diuini iudicii, vel memoriam mortis. Sed contra mundum si quis non est ad resiliendũ fortis, debet iuuare se fuga, sicut fecerũt sancti Patres antiqui, persecutionem declinantes, ad defer-
Psal. 54. ta confugientes. Psalm. Ecce elongaui fugiens, & mansi in solitudine. Vel saltem fuga mentali fugere debent, scilicet cor à mundа-
Ps. 62. nis remouendo. Psalm. Diuitiæ si affluant, nolite cor apponere.

Auaritiæ damna, auaræ praui effectus, per sanguisugæ, Apum, Araneæ, Simiæ, variis & tandem formicæ exempla demonstrantur.

Cap. x.

Isa. 34. AVaritia assimilatur sanguisugæ, quæ os triangulare habet, & fistulam in ore, cũ qua sanguinem bibit, & carni applicata sanguinem sugit, & cum nimium repleta fuerit, illum euomit, vt iterum sugere posit, sicut Isid. dicit,
Isido. Similiter auaritia habet os triangulare, quia tres habet modos præcipuos male acquirendi per rapinam, furtum, & vsuram: cuius fistula irreplebilis, est cupiditas insatiabilis. Hæc sanguinem pauperum sugit, sicut manifestè apparet in vsurariis, qui omnibus ad vitam necessariis, suos quandoque debitores expoliant, & ex vsurario lucro cum repletam bursam habuerit vsurarius, adhuc illud enomit, i. adhuc illud luerum receptum ad vsuram tribuit, vt iterum
Prou. 30 lucretur. Prou. Sanguisugæ duæ filiæ sunt dicentes, Affer, affer.

Item auarus est sicut canis, ad cumulũ fœni iacens, fœnũ custodiens, nec inde aliquid comedẽs, sed latrans, nihil inde amouere permittens. Et idem dicuntur facere quidã serpentes, qui balsamũ custodiunt, nihil deferri permittunt, licet ipsi non vtantur. Et etiã sunt similes auari apibus, quę mel per flores colligunt, & ipsis in fœcibus mellis moriuntur.

Item auarus homo similis est aranęæ, quæ exiguo tempore longa trahit fila, & tela sen per intẽta, nunquam desinit laborare, perpetuum sustinet in opere suo dispendium, quia ad modicum ventum vel pluuiam, tela rumpitur, in qua diutius laborauit. Sic auarus in modico tempore magnas diuitias acquirit, & texturæ, i. augmentationi, vel gubernationi earum semper intentus à labore nunquam desinit, sed frequenter postquã magnam telam, i. magnã substantiam congregauit, ad modicum ventum, i. incursum alicuius belli insurgentis, vel tyranni diripiẽtis, vel etiam ad modicam pluuiam alicuius infortunii contingentis, aufertur subito illud quod cum magno diutius labore est congregatum. Isa. Telas araneę Isa. 59.
texuerunt.

Item auarus assimilatur simiæ, quæ quando duos habet fœtus, filium quem magis diligit, in brachiis portat, alium vero in humeris gestat; sed quando sibi fugiendi necessitas instat, dilectum filium ejicere cogitur, quæ dum ab alio quẽ humeris gestat, premitur; facilius capitur. Simia ergo est auarus: filius autem quem diligit, est mundus, quẽ brachiis, i. affectionibus stringit & gerit; filius autẽ quem minus diligit, est spiritus suus, quẽ quasi post dorsum portat, quia parum de ipso curat. Sed cum post mortẽ hinc fugere, siue exire compellitur, tunc filium dilectum,

Digitized by Google

lectum, i. mundum dimittere cogitur; & spiritus de quo nō curat, peccato grauatus à dæmonibus capitur, & ad æternum interitum ducitur Luc Mortuus est diues, & sepultus est in inferno. Luc. 16.

Item auari similes sunt formicis magnis, quæ dicuntur Indicæ ab ipsis historiographis, quæ aurum mira cupiditate custodiunt, & pro eo defendendo contra homines bella sumunt, & tamen inde nullum commodum suscipiunt. Dicit enim Solinus quod formicæ illæ sunt magnæ, & cornutæ, & est illis mira feritas propter amorem auri. Sed homines in æstiuo tempore illuc vadunt, quando propter caloris æstum morantur in latibulis, & sic aurum furantur, & gemmas. Sed formicæ eos odore præsentiunt, foras exeunt, eos inuadunt, & aurum pro posse defendunt, & tamen de ipso auro nec comedunt, nec bibunt, nec aliquid inde faciunt. Simile accidit multis auaris, qui die noctuq; pro auro laborant, nec inde bonū habent. Eccl. Vir, cui Deus dedit Eccl. 6. diuitias, substantiam, & honorē, & nihil deest animæ suæ ex omnibus quæ desiderat, nec tribuit ei potestatem Deus, vt comedet ex eo, sed homo extraneus deuorabit illud: hoc vanitas, & magna miseria est.

Vnico elephantis exemplo, mētes feras sedare, vnicēq; Deum amare edocemur.

Cap. XII.

BEneficentiæ obsequiis delinitur feritas mentis: quod patet in Elephantibus, qui capiuntur hoc modo (vt dicit Solinus) fit fouea subterranea in via per quam assueuerint ire, in quam elephas incidit ignoranter, ad quem veniens vnus venator, percutit eum, & pungit ipsum: alter autem venator dum venit percutientem ipsum percutit, & eum expellit, & dat ei hordeum ad comedendum. Cumque ter, vel quater sic fecerit, bestia liberantem se diligit, & ei obediens mansuescit: ex quo patet, quod sicut dicit Poeta: Omne ferox animal placat amica manus. Sed si brutum animal, sic diligit le deceptorie defendentem, vel demulcētem, seu de fouea extrahentem, quanto magis anima debet Christum diligere, qui eam veraciter à diabolo defendit, cælesti pabulo reficit, & de baratro peccati educit? Vnde quilibet Christianus debet dicere: Quid retribuam Domino pro omnibus quæ tribuit mihi? Ps. 115.

Scorpionum natura describitur, qui hominibus blandis assimilantur, peccatoresq; blanditiis linire prohibetur.

Cap. XIII.

BLanditores assimilantur scorpionibus. Scorpio. n. sicut dicit Greg. blandiendo incedit: sed cauda ferit; nec mordet in facie, sed à posterioribus nocet. Vnde dicitur scorpio à scorte, quod est dulce, & poio pois, quod est fingere, eo quod in anteriori parte blanditias fingit, & posteriore pūgit. Scorpiones ergo sunt omnes blandi, & malitiosi, qui bonis in facie non resistunt, sed post dorsum portant vnde venena fundant. Greg.

Item peccatores delinire blanditiis malum est magnum. Vnde præcepit Dominus, Non coques hædum in lacte matris suæ, per hædum enim peccator; in lacte vero blanditiæ designantur, de quibus Prou. Fili mi si te lactauerint peccatores, non acquiescas eis: hædum quidem in lacte coquere est peccatorem hominem blanditiis delinire. Aliter autem hædus signat Christum: propter similitudinem carnis peccati, qui Exo. 23. Prou. 1.

Digitized by Google

erat à Iudæis coquendus, id est, occidendus in lacte matris in tẽpore infantiæ suæ.

Bonitatem atque hominum malitiã ex tribus augeri, præcipueq; ex voluntate manare, variis exemplis naturalibusq; brutorum affectibus aperitur.

Cap. XIII.

BOnitas & malitia hominum dependent multum ex loco vbi morantur, & ex societate cum qua conuersantur, & exercitio in quo occupantur. Nam (secundum Hypocratem) ad cognitionem bonitatis animalium prout veniunt in cibum hominũ, confert scire & pascua vbi nutriũtur; quia illa quę pascuntur in montibus, i. in locis siccis, meliora & sapidiora sunt ad esum, quã ea quæ in vallibus humidis & aquosis. In quo etiam signantur, quod etiã pœnitentibus meliora sunt loca penuriosa, quã delitiosa. Eccl. Hæc fuit iniquitas Sodomæ sororis tuæ, abundantia & saturitas panis. Itẽ prodest etiã scire aërem humidum & siccum quo conuersantur: Quasi enim aër quo homo circũdatur, est collegium in quo homo conuersatur, de quo multum refert vtrum sit humidus vel siccus, i. vtrum deuotus, vel indeuotus, & aridus.

Hypo.

Eccl. 16

Item confert scire quantitatem quietis & motus eorum: Animalia autẽ domestica paucioris motus sunt, & ideo maioris humiditatis, quã syluestria, propter quod carnes domesticorũ sunt molliores, & ad dirigendum faciliores: nam ex multa quiete pori claudũtur, & calor intus includitur; propter quod grossi humores dissoluuntur, & sic carnes mollescũt & attenuantur. Sed quia nimiũ comedunt & bibunt, humorum superfluitates augẽtur, & in pinguedine multiplicantur, & ideo taliũ animaliũ carnes plurimũ nutrire probantur. Sic viri spirituales & contẽplatiui magis quieti, & minus operatiui sunt quã carnales, vel actiui, & ideo secum morãtes magis sunt per lachrymarum cõpunctionẽ humidi, i. quibus etiam ex multa quiete mentis clauduntur pori, i. sensus corporis, & dissoluuntur grossi humores, i. dissipãtur in eis terrenæ cogitationes & affectiones, mollescũt pietate, & attenuantur cibi & potus parcitate. Sed quia spiritualibus nutrimentis intrinsecus abũdantius perfruuntur, ideo consolationis & gratiæ pinguedine replẽtur, de qua Psal. Sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea.

Ps. 62.

Item bonitas & malitia moris sequitur in hominibus ex bonitate & malitia voluntatis, sicut in brutis prouenit ex bonitate, & malitia complexionis. Nam quod facit in brutis naturalis cõplexio, hoc in hominibus facit volũtatis dispositio: propter quod dicit Augustinus, quod voluntas est qua peccatur & rectè viuitur, quod autem mores varientur brutorũ secundũ varias complexiones eorum, ex multis exemplis apparet: Hinc est enim quod licet omnibus animalibus insit motiua & sensitiua virtus, tamen secundum magis & minus. Nam quædã sunt sensus viuacioris, æstimationis fortioris, & sagacitatis subtilioris. Hinc est, quod bos est pigritia plenus, & tardus ad motum, asinus stolidus, equus ad concupiscentiã pronus, Lupus indomitus, canis gratificus & fidelis amicus. Et hoc etiam similiter prouenit (vt dicit Aristot.) quod quædam animalia sunt magnæ mansuetudinis, vt vacca, & ouis; quædam indomitæ feritatis, vt vnicornis; quædã magnæ audaciæ vt leo; quædam astutæ fraudationis & multæ malitiositatis, vt lupus & vulpes. Hinc etiã est (vt idem dicit) quod quædam animalia

August.

Arist. de na. ani.

Digitized by Google

animalia diligunt societatem, & turmatim vadũt, vt equi, onagri, & cameli, & huiusmodi. Et quædã societatem fugiunt, sicut illa quæ de rapina viuunt. Auic. autẽ dicit, quod inter omnia animalia homo non potest viuere solus, & grues, formicæ, & apes in hoc cũ homine concordãt. Omnes ergo huiusmodi mores, qui insunt diuersimode brutis, ex diuersitate cõplexionis competũt, & suo modo hominibus, ex diuersa dispositione voluntatis: Dicunt. n. primo omnibus hominibus inesse communiter sensus discretionis, & motus boni operis; prælati & maiores debent esse sensus, i. agnomins viuacioris, respectu Dei, æstimationis fortioris & verioris, respectu sui, & sagacitatis maioris, respectu proximi, vel debet esse in eis sensus excellens in cõtemplatione diuinorum, æstimatio vehemens in prouisione futurorum, & sagacitas prudens in gubernatione subiectorũ, vel sensus quantum ad expositionẽ Scripturarũ, æstimatio quãtum ad distributionẽ eleemosynarũ, sagacitas quantũ ad correptionẽ culparũ. Inueniuntur etiã homines similes bobus per tarditatẽ pigritiæ: similes asinis per stolliditatem imprudentiæ, similes equis per pronitatem luxuriæ, similes canibus in fidelitate amicitiæ. Inueniuntur interdũ quidã mites vt vaccæ, per mãsuetudinem, & quidam feroces, vt vnicornes per tyrannidẽ; quidam audaces, vt leones per præsumptionẽ; quidam fraudulenti, vt vulpes, per deceptionẽ Nonnulli etiã vitam solitariam, & cõtẽplationis secretum diligunt, quidã vero in cœnobiorum siue conuentuũ cõgregationibus Domino seruire sagunt, cõmuniter autẽ homo nõ tnte viuit solus, neq; quãtũ ad vitã corporalẽ, neque quãtũ ad spituale. Vndẽ dicitur. Væ soli, quia

Auic.

Deut. 22

1. Cor. 9

Eccl. 4.

si, &c. Claustrales vero qui simul viuunt, dicunt cõuenire cũ gruibin seipsos bene custodiẽdo: grues. n. dicuntur esse optimè sui custodes, quia grues (sicut dicit Ambr.) voces præconio terrã petũt, vbi à labore quiescunt, & ad castrorum custodias vigiles ordinant, vt aliæ secure quiescant. Vigiles. n. super vnũ crus, stãt directè, & lapillũ in alterio pede tenẽt à terra suspẽso, vt si somnus irrepserit, per casum lapilli excitẽtur. Itẽ conuenire debẽt cũ formicis, de futuro videlicet sagaciter prouidẽdo. Prou. Vade ad formicã ô piger, & cõsidera vias eius, & disce sapientiam, quæ cũ nõ habeat ducẽ neq; prætorẽ, nec principẽ, parat æstate cibum sibi, & congregat in messe quod comedat. Itẽ debet cõuenire cum apibus, bona opera dulciter faciẽdo. Eccl. Breuis in volatilibus est apis, & initiũ dulcoris habet fructus illius.

Prou. 6.

Eccl. 6.

Fraterna dilectionis lex quemadmodum sit à nobis adimplenda, casorum, seruorumq; exemplis perfectè instruimur.

Cap. XIIII.

CHaritatis fraternæ legem implere Castores nos docẽt. Nã hæc animalia in grege viuunt, suã speciem diligunt, dentibus ligna præcidũt, & ad sua latibula ferũt, & miro modo ea deducunt: nam vnũ pro vehiculo pedibus eleuatis supinum ponũt, & inter eius crura abscissa ligna componũt; & sic eũ oneratum ad latibula sua trahũt, quẽ exonerãt, & cũ subtilitate multa sibi habitacula parant. Docent igitur nos castores inter homines socialiter, & amicabiliter viuere, exẽpla virtutũ ab aliis auidè capere, quod est ore arborũ ligna præcidere, & ad nostræ mẽtis habitationem cõuertere, quod autem vnus onera pro aliis portat, docet nos illã legem charitatis adimplere, de qua Apost. dicit:

Alter

Digitized by Google

Gal.6. Alter alterius onera portate, & sic adimplebitis legem Christi, & præcipue debemus nos inuicem iunare ad ædificandum mentis domum, in habitaculum Dei.

Item charitatis ordo requirit, vt fortiores in laboribus debiliores præcedant, vt eorum tam exemplo quam auxilio imbecilliores laborem facilius ferant. Exemplo scilicet ceruorũ quando flumina immẽsa, & maria transeunt, tunc fortiores in natando præcedunt, quibus debiliores natando capita superponunt, & sic sibi succedẽtes inuicem, laborem leuius Ro.15. ferent: nã (vt dicit Isid.) Apo. Debemus nos firmiores imbecillitates infirmiorum sustinere.

Hominis carnalis, qui Heryds serpẽte comparatur, miseria quanta sit, breuiter demonstratur.

Cap. XV.

CArnalis homo assimilatur Herydi serpenti, qui moratur in aqua, à quo percussi obrigescunt in hydropisim, quam multi bouem vocant, quia bouis stercore vtitur, vt Isido. dicit. Tales sunt carnales homines in aquis voluptatis viuentes, qui efficiuntur vt hydropici, insatiabiles de ipsis delectationibus carnis, sicut hydropicus de potu. Et ibi dum in carnalibus gloriãtur, 2 Ma. 2. quasi stercoribus bouis vtuntur: Gloria enim viri peccatoris stercus & vermis. Vt quasi stercus bouis, est ipsa immunditia carnis, in qua luxuriosus delectatur. Thre. 4. Thre. Qui voluptabantur in croceis amplexati sunt stercora, id est spretis delectationibus spiritus, amplexantur carnalia vitia. Et etiam serpens rinatrix, qui veneno aquas inficit, vt Lucanus dicit, & talis est delectatio libidinis, quæ etiã aquas matrimonii inficit veneno peccati. Lucan.

Caro humana qua vacca, & ipsius-met cõcupiscentia, qua Sirena, Scorpioni, & rubera assimilatur, quomodo sit edomando parcer, & à peccato, purgando edocetur.

Cap. XVI.

CAro nostra assimilatur vaccæ. Vacca enim impinguata iugum abiicit, cui minus pasta se libere subiicit. In fimo autem proprio iacens, & torpens pingescit, & maximè, si à labore subtrahatur. Sicut igitur vacca ex cibo, ex lecto siue fimo, & otio impinguata iugum recusat, sic etiam caro nostra ex refectione gulæ, & fimo luxuriæ, & ex otio incrassata recalcitrat, & iugum spiritus portare recusat. Deuter. Deu.32. Incrassatus est dilectus, & recalcitrauit. Econtra autem caro laboribus & abstinentia domita, iugo spiritus subditur mansueta: propter quod dicebat Apost. Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo. Vnde carnis lasciuia domãda est ad modum iuuencæ. Est enim iuuenca iuuenis vacca, quando iam iugo est apta (vt dicit Isid.) quæ quia est animal lasciuũ, iugo fortiori premitur, & stimulo pungitur, vt recte bouem sequatur. Si quando caro lasciua est, debet forti iugo pœnitentiæ premi, & penalium operum stimulo molestari Eccl. Seruo maleuolo tor- Eccl.33. tura & compedes.

1.Co.9.

Item carnis concupiscẽtia assimilatur syrenæ, quæ dulcedine sui cantus hominem dormire facit, quem cum viderit consopitum, portat ipsum ad locum siccum, & cogit ipsum coire secum; quod si noluerit, vel non poterit, ipsum occidit & comedit. Quasi ergo pestifera syrena est carnis concupiscentia, cuius cãtus dulcedo, est delectationis suggestio, ad quã tunc homo dormit, quando ratio per negligentiam nõ resistit; sed tunc ad siccum ducitur, quando

Digitized by Google

quando per interiorē consensum aquæ gratiæ vacuatur; sed tunc cum syrena coit, cū ad opus peccati peruenit; quod si homo forte, jam interius tactus aliqua cōpunctione, refugeret, vel impedimento aliquo perficere non valuerit, tunc acriori pugna tentationis inuaditur, à qua nonnun quā prosternitur, & peccati consuetudine deuoratur. Isa. Syrenæ in delubris voluptatis. Isa. 14.

Item concupiscentia carnis assimilatur scorpioni; cuius venenum (sicut dicit Plin.) per triduum valde lędit, & tandē lenta morte perimit, nisi citius succurratur. Similiter concupiscentiæ venenū valde lædit, quasi per triduum, primo, scilicet in delectabili cogitatione, secundo in consensus adhibitione, tertio vero in operis impletione. Opus enim luxuriæ lenta morte perimit; quia non statim, sed post finem viuendi ad æternum supplicium perducit. Plin.

Item caro nostra per humilitatem pœnitentiæ mortificata, efficitur animę medicina: cuius exēplum apparet in rubeta siue in borace, quæ est genus tanę venenosæ; quæ licet sit venenosa valde, tamen per incinerationem perdit vim venenī, & virtutē medicinæ magnā recipit. Vnde valet ad curtis, & carnis perditæ recuperationem, & neruorū consolidationem, & vulnerum desiccationem, si debite illo cinere quis vtatur, sic licet caro veneno sit infecta concupiscentiæ, per incinerationem tamē, id est, per mortificationem pœnitentiæ humiliata, efficitur animæ medicina: quia, scilicet, per eius afflictionem, & mortificationē virus luxuriæ extinguitur: meritum per peccatum prius perditum, restauratur, nerui, id est, virtutes animę consolidantur, & roborantur, & vulnera tentationum cessant, & exciccantur.

Item carnis vitia remouūtur assiduitate laboris: cuius exemplum apparet in capreolo, quia (sicut dicit Constantinus) in velocitate motus, & assiduitate discursus, caro capreoli à superfluitate expurgatur, & saporis & odoris grauitas ab eorū carnibus amputatur, & tenerior, & digestibilior efficitur. Sic etiā ex solicitudine boni operis, & assiduo motu laboris, caro nostra à vitiorum carnalium passionibus expurgatur, quorum nutrimentum est otium. Eccl. Mitte seruum, id est, carnem in operationem, ne vacet: multam enim malitiam docuit ociosi tas. Eccl. 33.

Item carnis vitium siue tentatio melius fugiēdo, quam resistendo euaditur, sicut capreolus non vngue, neque dente, sed sola velocitate fugæ à canibus se defendit. 1. Co. 6. Vnde Apost. Fugite fornicationē.

Castitatem seruantes multa suscipiūt bona, & à multis liberantur curis: quod quidem per bouis castrationē, & caloris similitudinem aperitur.

Cap. XVII.

CAstitas hominis assimilatur castrationi bouis. Nam bos po castrationem proficit in robore & virtute, & efficitur magis domitus, & maturus, & quietus. & ad laborem magis aptus, & grauioris incessus, in quibus significat, quod per castitatem voluntarie & integre seruatam, quā castratio significat, (de qua Dominus dixit, quod sunt eunuchi, qui seipsos castrauerunt propter regnū cælorum) homo disponitur ad augmentum gratiæ, ad suscipiendum manssuetus iugum disciplinæ, ad maturitatem pœnitentiæ, ad quietem cōscientiæ, ad laborem quoque obedientiæ, & ad grauitatem modestiæ. Mat. 19.

Item

lem castè viuentes liberantur à multis curis & periculis, quæ coniugati patiũtur, & illaqueantur. Et ideo continentiã vouẽtes, & continenter viuentes, sunt similes castori, qui sentiẽs se à venatoribus propter testiculos quæri quos habet medicinę aptos, dum ipsos venatores præsentit, testiculos sibi abscindit, & venatoribus derelinquit & sic se ab eis redimit, & ideo castores à castrando vocantur, Et hoc testificantur de castore, Isidor. Cicero, Iuuenalis, Phisiologus, & Plinius. Quidam autem auctores hoc negant; quia forte tamen ipsorum aliqua est species quæ hoc facit. His ergo similes sunt continentiam vouentes, s. qui semetipsos non carnaliter, sed spiritualiter castrant propter regnum cęlorum, & ne per desideria & voluptates carnis capiantur à venatoribus infernalibus, id est dæmonibus.

Sanctorum virorum prudentia quanta sit, pantheræ unico demonstratur exemplo.

Cap. XVIII.

CAutelis & circumspectionibus multi sancti viri abundant, maximè in exterioribus. Vnde fuit similes pantheræ, quæ est in pelle exteriori minutis orbiculis superpicta, ita vt ex macularum varietate tota videatur exterius oculata. Sicut de sanctis animalibus dixit Apocal. quod erant plena oculis ante & retro. Et isti oculi, sunt eorum prudentissimæ cautelæ, & circunspectiones prouidæ, quibus vident quomodo sit cautè ambulandum in omnibus, vt dicitur ibidem, quod isti oculi sanctorum animalium erãt ante & retro. Nam ante est cautela multiplex, & circũspectio virtutum: sed retro cautelæ, & circunspectiones vitiorum, vel ante habent oculos, id est, cautelas in prouisione futurorum, & retro ex memoria præteritorum, vel ante habent oculos in contẽplatione spiritualium retro vero habent oculos, id est, cautelas multas in dispentatione temporalium. Vnde subtiliter cõtemplantur æterna, quæ sunt ante, & prudenter dispensant temporalia, quæ sunt retro.

Apo. 4.

Mẽtis cæcitatem, lacerta pulcherrimo exemplo, a nobis expellere, ac per pœnitentiæ partes lumen gratiæ recipere erudimur.

Cap. XIX.

CÆcitatem mẽtis fugare nos docet lacerta. Est enim quædam lacerta saura dicta (vt dicit Isid.) cuius oculi dũ præ senectute caligant; foramen intrat parietis, & contra solem oculos aperiens, lumen accipit. Quasi lacerta caligãs ex vetustate, est peccator cæcatus ex longa peccandi consuetudine. Hic si vult lumen gratiæ diuinæ recipere, oportet quod intret foramen parietis, i. amaritudinem pœnitentiæ, vel regularis obedientiæ, & ibi oculos mentis, id est, intellectum per orationem, & affectum per deuotionem Soli, iõ Christo aperiat. Vel aperiuntur oculi animæ lumini cælestis gratiæ, per contritionem, & confessionem in foramine parietis, id est, in arctitudine satisfactionis, & tunc recipitur lumen gratiæ cælestis. Isa. aperientur oculi cæcorum.

Isa. 35.

Cameli singulari exemplo, verbum, quod profectò cibus animæ est, dignè suscipere instruimur.

Cap. XX.

CIbus spiritualis doctrinæ qualiter sit recipiendus, ostenditur exemplo cameli. Nam camelus habet plures ventres.

Primo recipit cibum ventre primo, qui incipit digeri in secundo, & melius in tertio, & eius digestio consumatur in quarto. Sic cibus

Digitized by Google

cibus spiritualis doctrinæ requirit quatuor receptacula Nam primo oportet, quod recipiatur in aure, Ioan. 8. s. vt attente audiatur. Ioan. Qui est ex Deo, verba Dei audit.

Secundo in corde, vt intelligatur, vt memoriter teneatur. Iac. Iac. 1. Non auditor obliuiosus factus, & ibi incipit digeri per affectionem, scilicet in corde, in qua tamen digestione nõ transmutatur verbum, sed transmutat.

Tertiò, in manu, i. in opere, vt impleatur. Iac. Iac. 1. Estote factores verbi, & non auditores tantũ: & hoc modo melius digeritur: quia plus applicatur homini, & plus assimilatur ipsi. Iac. Iac. 1. Factor operis hic beatus in facto suo erit. Sed quarto recipitur in ore; vt sapienter doceatur; & hæc est cõpleta verbi digestio, i. vtilitas communis cum s. perficit discentem. Vnde Matt. Mat. 5. Qui fecerit & docuerit, hic magnus vocabitur in regno cælorum.

Vita claustralis commendatur, qua & testudini non immerito assimilatur.

Cap. XXI.

CLaustralium vita assimilatur tortugæ. Nam tortuga testa clauditur, & illa quæ est fluuialis, est venenosa, & mortifera. Sed terrestris, quæ habitat in domibus, vel syluis, est bona. Huius carnes ethicis & consumptis sunt bonæ, quia sunt virtutes reparatiuæ. Sic vita religiosi testa includitur, i. clausura claustri, & obediẽtiæ, & continentiæ. Sed si sit fluuialis, i. laxa, vel fluxa, & nullo fræno disciplinæ coërcita, sicut sunt monasteria quædam, tũc est venenosa, & mortifera. Mortifera, s. eis, & venenosa alijs imitantibus eos. Sed terrestris, i. illa, quæ disciplinæ debitæ terminis stabilitur, siue sit cænobitarum in ciuitatibus morãtium, siue heremitarum in syluis degentiũ, bona est, & laudabilis. Hæc e[illegible]is, id est, cõsumptis, id est, his qui sunt in mundo defecti, vel debilis virtutis ad euadendum pugnas mũdi, vel diaboli, est vtilis, & proficua ad assumendum: quia reparat, & confert eis virtutes spirituales. Psalm. Ecce elongaui fugiens, scilicet à mundo, & mansi in solitudine. Ps. 35.

Peccata illicò confiteri canis exemplo, ac ne per verecundiam confiteri in grauioribus à diabolo illaqueamur peccatis, leonis similitudine admonemur.

Cap. XXII.

COnfiteri, & purgari peccata canes docent, qui quãdo infirmantur, comedunt radicem cuiusdam herbæ, vt euomant, & sic curantur: Et dicit Plinius, quòd euacuationes, & purgationes primo ostenderunt canes; qui repleti noxio cibo, gramen comedunt, & vomendo se purgant. Si quis habet infirmitatem peccati, si comedat radicem herbæ, i. si habeat contritionem. quæ est radix pœnitentiæ; inducet eum ad confessionis vomitum, per quam purgabitur animus emittendo peccatum; per gramen igitur pœnitentiæ euomitur peccatum in confessione, quod erat venenosum nutrimentum animæ; & ita fit purgatio conscientiæ. Eccle, Vome, & refrigerabit te. Eccl. 51

Item confessio peccati facienda est, dum adhuc peccatum recens est: quia tunc pænitentem efficaciter liberat, cũ sit antequam peccatum per consuetudinem inualescat. Nam catulus lactens apertus, & ictibus serpentium appositus, venenũ extrahit, dolori subuenit, & membrum totum sanitati restituit, cum alijs remedijs quæ fiunt, vt Plin. dicit. Quasi enim catulus lactens, est peccati nouitas delectans & demulcens; quæ tũc aperitur, & ictui serpẽtis apponi- Pli. li. 5.

apponatur, quando cum compunctione in confessione exponitur. Quasi enim ictus serpētis est ipse casus tentationis, qui & venenū culpę per consensum, & dolorem conscientiæ per remorsum inducit. Sed dum per confessionē peccatum adhuc recens detegitur, quasi lactens catulus, & apertus vulneri adhibetur, quo & venenū culpæ abstrahitur, & dolor conscientiæ tollitur, & cum adhibitis remediis, satisfactionis mentis salus integraliter reparatur.

Sed notandum, quòd verecundia confitendi tenet hominem in peccato, & facit eum teneri, & illaqueari à diabolo, sicut tenetur & capitur ab homine leo. Ad capiendum enim leonem fit duplex fouea: vna continua iuxta aliam, & ouis ponitur in prima: sed quędam cista, quæ faciliter clauditur, ponitur in secunda. Veniens ergo leo propter ouem, salit in primā, & videns se nō posse exire de ea, ductus verecundia, vt lateat, intrat in secundam, & sic incidit in decipulam. Postmodum à secunda in primam à venatore inducitur, & tandiu ibi tenetur donec dometur, vt tangit Hiero. Similiter est duplex fouea ad capiendum & illaqueandum peccatorem: prima est, quando peccatum committitur: secunda est, quādo peccatum retinetur, siue continuatur. In prima ponitur ouis, i. delectatio bestialis, propter quam peccator seipsum præcipitat. In secunda est cistula se claudens, i. peccati consuetudo, quæ quasi inclusum tenet peccatorem, vt vix exire possit, & peccator ex prima intrat secundam, propter verecundiam, scilicet vt lateat, quia postquam homo cecidit in peccatum, in tantum verecundatur confiteri, & timet ne sciatur, quòd potius permanet in ipso peccato. Sed quia dum vnum peccatum retinetur, trahit ad aliud, ideo ex prima fouea transit ad secundam, quia ex opere peccati, transit ad consuetudinem peccandi, propter quam homo fortiter & diutius à diabolo detinetur, ita quod ab ipso nunquam dimittitur, postquam ab eo inclusus est per prauam consuetudinem.

Hier. super Ex.

Itē accidit peccatori sicut cani: Est enim quædam rana quæ missa in os canis, ipsum obmutescere facit. Canis ergo est peccator immundus, quem rana, i. humana verecundia obmutescere facit ad confessionem peccati. Et similiter rana, id est, timor mundanus facit obmutescere canem, id est, prędicatorē à vitiorum redargutione. Isa. Canes muti nō valētes latrare. Isa. 56.

Sanctorum confidentia Leonis exemplo spiritualiter in capite Christo, & in pectore, id est, corde persistere edocetur.

Cap. XXIII.

COnfidentia Sanctorum virorum non est in exteriori apparatu, sed in interiori spiritu, & in Christi auxilio, & virtute. Sunt enim similes leonibus, quorum tota virtus est in pectore, & firmitas in capite, sic virtus Sanctorum est in pectore, id est, intus in corde, quia cor in pectore clauditur. Apost. Det vobis corroborari per spiritum eius in interiori homine. Ephe. 3.

Item firmitas eorum est in capite, id est, in Christo. Psal. Verbo Domini cæli firmati sunt, scilicet sancti: Ipse enim Christus qui est verbum Dei, est caput sanctorum i. Ecclesiæ, secundū illud Apost. Ipsum dedit caput super omnem Ecclesiam quæ est corpus eius. Prou. Iustus quasi leo confidens absque terrore erit. Psal. 32. Ephe. 1. Prou. 28

Quemadmodum contriti peccatores, aliquoue infortunio afflicti, sublevantur, mire elephantis exemplo demonstratur.

Cap.

Digitized by Google

Cap. XXIIII.

COmpassionem, & auxilium dicunt homines impendere ei qui cecidit in peccatum, vel in aliquod graue infortunium, exẽplo, ſ. elephantum. Dicit enim Philo. quod cum elephas, quietis gratia, arbori & maxime palmæ ſe appodiat, quandoque arborem frãgit, & in terram cadit: qui caſum ſuum irrecuperabilẽ videns miro modo barrit, ad cuius barritum multitudo iuuenũ accedit ſubito elephãtum, qui ſeniorem pro viribus releuant, & vt eum erigant, miro affectu ſe inclinãt. Tunc autem homo quieſcere volens, arbori ſe appodiat, quando mundo, vel delectationi peccati inhæret, vt deſiderio ſuo ſatisfaciat: ſed arbore fracta cadit, quia vel mundo deficiente, vel delectatione tranſeunte, in aduerſitatem vel peccatũ ruit. Et tunc caſum ſuum miſerabilẽ agnoſcens, debet barrire, i. aliorum auxilium flebiliter implorare, clamando ad ſanctos, vel ad homines pios, & humiles, & tunc alii fortiores, vel potentiores debent ei compati, & iuuare pro poſſe, vt ſubleuetur. Eccleſiaſt. Si vnus ceciderit ab aljo fulcietur.

Ariſt. de anim.

Eccl. 4.

Tentationum ſagittas, quadam capreoli ſingulari ſimilitudine, expellere eruditmur.

Cap. XXV.

COmpunctionis humilitas repellit tentationum ſagittas. Dicit enim Ariſtot. de capreolo, quod quando vulneratur ciminũ quærit, & comedit, quo ſagittas de corpore ſuo eiicit. Quaſi autẽ ſagittarum iacula, ſunt tentationum incendia, quibus cum ſe aliquis percuſſum videt, ciminum comedere debet. Et tunc aliquis ciminum comedit, cum ad compunctionis humilitatem ſolicitè ſe reducit: hæc enim eſt quæ tumorẽ elationis reprimit, ſicut cimini ſemen ventris inflationem reſtringit. Hæc igitur compunctionis humilitas dum cor fortẽ cuſtodia munit, tentationum ſagittas longius repellit. Grego. Si compunctionis virtus nos in quatimis afficit, omnis ſtrepitus prauæ cogitationis obmuteſcit.

Ariſt. li. de ani-

Grego.

Hominis domus interior qua ſit, quãue quæ ſolerter à nobis ſit ædificanda, paranda, ac cuſtodienda, Bombicis exemplo aperitur.

Cap. XXVI.

COnſcientiæ ſuæ domum debet homo quilibet ædificare ante omnia, deinde aliis intendere, exemplo bombicis, id eſt, illius vermis ex cuius textura bombicinum conficitur. Hic enim primo domum fabricat, in qua habitat, & in qua contra frigus ſe defenſat, poſtea vero telas texit more aranearum. Domus interior hominis, conſcientia eſt, quã ſapientia ædificat, pœnitentia purgat, charitas ornat: & talibus ante omnia homo intendere debet. Eccleſ. Percurre in domum tuam, &c. Hæc domus cum eſt bene præparata efficitur Dei habitaculum, pacis domicilium, delitiarum cœleſtium refectorium, & contra frigus, i. contra aſperitatem cuiuſque aduerſitatis fortiſsimum propugnaculum. Hæc ergo domo prius compoſita, poteſt ſecutè homo telas exterius texere, id eſt, exterioribus rebus intendere, ordinãdis ad aliorum vtilitatem.

Eccl. 32

Item domus conſcientiæ cum labore ædificatur, ſed faciliter deuaſtatur. Vnde aſſimilatur aranearum telæ, quæ cum labore multo componitur, & tamen faciliter diſſipatur. Sic conſcientia per vnum actum peccati mortalis. Iacob. Qui offendit in vno, factus eſt omnium reus.

Iac. 2.

Digitized by Google

Præcipuus contemplationis, seu orationis locus vbi sit, eiusdemq; effectus, & vtilitates, nonnullorum exemplis, naturalibusq; rationibus declaratur.

Cap. XXVII.

COntemplatio, & oratio congruit per similitudinem habitationi animalium terrestrium, quorum quædam (vt dicit Auic.) habitant in montibus, vt cerui, & huiusmodi. Psal. Montes excelsi ceruis: quædã vero in cauernis, vt vulpes, & talpæ, & huiusmodi. Mat. Vulpes foueas habẽt: quædã vero in campis, & plani locis, vt oues, & huiusmodi. Psalm. Oues, & boues vniuersas, insuper & pecora campi. Sic vita contemplatiua, vel orantium, requirit montem, id est, altitudinem conuersationis. Isa. Venite ascendamus ad montẽ Domini. In cuius signum, Dominus orare volens, montem ascendit. Item requirit cauernam, id est latibulum securitatis, & solitudinis. Matth. Tu cum oraueris intra cubiculum tuum, & clauso ostio ora patrem tuum.

Auic. Ps. 103 Mat. 7. Psal. 8. Isa. 2. Mat. 14.

Item planitiem & latitudinem dilectionis, vel planitiem, i. bassitudinem humilitatis, vel planitiẽ, id est, temperiem sobrietatis, scilicet vt contemplator non plus sapiat quam oportet sapere: & ideo non debent per in præsumptionem ascendere, sed se in humilitate tenere, Eccle. Altiora te ne quæsieris.

Item contemplationis quies animas impinguat, sicut somnus impinguat glires. Glires .n. sunt longi mures, quos somnus efficit pingues: Tota enim hyeme dormiunt, & requiescũt quasi mortui Significant ergo eos qui sunt in contemplatione diutius persistentes, qui dum introrsus in semetipsis ab exterioribus tumultibus semoti, diutius in contemplatione persistunt, quasi longo somno quiescentes, interna consolatione pinguescũt, & dum exterioribus curis & actibus moriuntur, mirabili pinguedine gratiæ interius imbuuntur.

Item contemplatio, vel oratio facit nos cognoscere statũ mẽtis nostræ, & eius defectum. Nam onager quando nescit vbi fœmina sua sit, in montẽ altum ascendit, & solo flatu percipit vbi sit. Sic homo, qui vbi, i. in quo statu sit, mentem suam, vel conscientiã nesciat, debet per contemplationem & orationẽ in altum ascendere, & ibi illuminatus, & si non visione, i. certa cognitione, saltem tamen quodam odore, i. quadam probabili coniecturatione perpendet, & cognoscet de statu, vel de defectu animæ suæ. Isa. Ecce intelliget seruus meus, exaltabitur, & eleuabitur. Tũc seruus Dei intelliget qualis sit, cum in altum contemplationis exurgit. Isa. 52.

Veræ contritionis vis, quæ culpæ venenum est, immundis muscis pulcherrimo exemplo comparatur.

Cap. XXVIII.

COntritio humilis trahit de corde peccatoris venenum culpæ, & mitigat morsum & tristitiam conscientiæ, sicut muscæ cõtritæ, & super morsum araneæ venenosæ appositæ venenum extrahunt, & dolorem leniunt, vel alleuiant. Nam contritio muscarum immundarum, est contritio & pœnitentia turpium actionum; Morsus autem venenosæ araneæ, est consensus, vel perpetratio actionis, seu tẽtationis malæ. Vnde circa hoc exemplũ quod musca viua sit araneæ esca, mortua autem & contrita sit morsus araneæ medicina. In quo signatur, quòd peccatũ in homine viuens diabolum pascit. Sed cũ per pœnitentiã, & contritionem mortificatur, virtus diaboli euacuatur.

Vel

Digitized by Google

Vel musca mortua & contrita, est caro vitiis mortificata, & pœnitentiæ afflictionibus attrita; quæ aranearum morsibus obsistit, quia dæmonum tentamenta repellit.

Diabolum, qui sui assimilatur, prauã cordis hominis intentionem magnifacere, pluribus rationibus demonstratur: Araneaque exemplo qua via reparetur anima peccatrix edocetur.

Cap. XXIX.

COrdis vitium diabolus super omnia diligit, immò vt ipsũ nutriat, interdum omnia vitia extinguit extrinseca. Et ideo diabolus similis est sui. Nam sus (sicut dicit Plin) interdum viginti filios parit, & quandoque omnes deuorat, præter primum quẽ præ cæteris amat, & primo primam mammillã dat. Similiter diabolus quamuis in homine multa vitia quasi multos filios pariat, tamen quia prima radix omnium est in corde, ideo corruptionem cordis super omnia fouet & amat, propter ipsam conseruandã, & nutriendam etiã alia vitia extinguere nõ curat, ꝙ maxime apparet in hypocritis, quorum quasi omnia vitia oriũtur ex intentione cordis sinistra. Ad quã nutriẽdam & conseruãdam in eis, non curat, immo gaudet diabolus, quod omnia vitia exteriora restringat, scilicet quod vitiũ gulæ restringat per abstinentiã, vel luxuriæ per continentiã, vel linguæ per doctrinam sanctã, vel auaritiæ per elee nosynam; & sic de aliis omnibus nõ curat diabolus, dummodo cordis intentio, quæ est, vt primogenita eius permaneat, & conseruetur corrupta: Scit enim diabolus bene, quod si est praua intentio quę pręcedit, peruersum est omne opus quod sequitur, quamuis rectum esse videatur, sicut Grego dicit.

Plin.

Greg.

Item debet primo cor reparari, deinde exteriora reformanda, vel ordinanda sunt. Vnde aranea fracta tela non egreditur ad venandum, nisi prius illa reformata, quã semper à medio incipit reparare, nihil extrema reputans, quamdiu medium est fractum. Sic animam siue vitam per peccatum fractam, primo debet homo reparare per pœnitentiam, incipiendo à medio, i. à corde, antequam egrediatur ad opera exteriora facienda, quia remanente interius fractura peccati, non essent meritoria opera exteriora. Mat. Munda prius, quod intus est. Greg. Si semel cor intentione corrumpitur, sequentis actionis medietas, & terminus ab hoste callido secure possidetur: Quoniam totam arborem sibi fructus ferre conspicit quam venenũ dente in radice viriauit.

Matt. 22. Greg in Mor.

Quantum sit immanis hominis peruersa natura, canis similitudine sit manifestum.

Cap. XXX.

CRudeles homines sunt similes canibus, qui percussum canem, & vlulantem omnes lacerant & persequuntur. Ita etiã hominem aduersitate percussum crudeles nõ adiuuant, sed potius detrahendo lacerãt, dicẽdo quod bene meruit. Psal. Super dolorem vulnerum meorum addiderunt. Boët. Hic malis nostris cumulus accedit, quod cum miseris aliquid grauitatis infligitur, quę perferant meruisse creduntur. Aliquando etiam tales crudeles homines, nõ tantũ maledictis, sed etiam factis, & iniuriis persequuntur, secundum illud Psal. Persecutus est hominem inopem, & mendicum.

Psal. 68. Boët. Ps. 108.

Quod Christus sua cruce, rubeis humanitatis indutus vestimentis, dæmonem deceperit atque vicerit, ipsius bouis syluestris mirabili explanatur exemplo.

Cap. XXXI.

CRux Christi diabolũ ligauit, & eius virtutem prostrauit.

Cuius exemplū habetur in boue syluestri, qui odit & persequitur omne rubeum, & ideo venator se rubeis induit, & sic eum ad se inducit. Cum autem sibi appropinquare viderit, post magnam arborem se abscondit, ac bos ira fortiter arborem ferit cornibus, quod ea sic in ligno infigit, vt extrahere illa non possit; & sic dum alium occidere quærit, seipsum occidit. Hic ergo bos syluestris gerit similitudinē dæmonis, qui omne rubeum odit; quia sanctorum sanguinē fundere ifitit: Sed Christus venator cælestis venit, & rubeo se induit, quando passibilem carnem induit, & assumpsit, quæ ex purissimis sanguinibus beatæ Virginis formata fuit, vt dicit Damasc. Vel tunc rubeo indutus fuit, quando eius sanctissimum corpus sanguine rutilauit, sicut in oratione & flagellatione, & crucifixione. Isa. Quare rubrum est indumentū tuum? Videns autem Christus tempore passionis magis propinquum sibi diabolum persequētem, post magnam arborem se abscōdit, quando scilicet (occultando suæ deitatis potentiam) crucī se affigi permisit, quem dum diabolus crucifigi fideliter procurauit, in ipsam crucem fortiter impegit, & sic dum tenere & prosternere credidit, ipse detentus & prostratus fuit. Hoc enim (sicut dicit Ecclesia) ordo nostræ salutis deposcerat, multiformis proditoris astu vt artem falleret, & medullā ferret inde hostis vnde læserat.

Damasc.

Isa. 34.

Leopardi exemplo singularis auaritia cupiditatem maiorem in modum fore vitandam manifestatur.

Cap. XXXII.

CVpiditas auaritiæ perducit ad interitum animæ. Est. n. cupidus similis leopardo: qui dum comederit aliquid venenosum, tunc quærit stercus humanum, vt eum eo extinguat venenum: vnde venatores finum illud super arborē in vase suspendunt, in quem leopardus saliens, vt stercus accipiat, interim ipsum venatores interficiunt. Tunc ergo leopardus venenō inficitur, cum auarus cupiditate accenditur; quia venenum charitatis est cupiditas, vt Aug. dicit. Sed tunc ad expellendum venenum quærit humana stercora, quando ad satiandum cupiditatē sestatur: tēporalia lucra, de quib. Apost. ait: Omnia detrimentum feci, & arbitror vt stercora, vt Christum lucrifaciam; sed tunc venatores hæc stercora super arborem suspendunt, quando cupidæ menti dæmones, vt eam inflāment, temporalium diuitiarum magnificentiā ostendūt: Sic fecit diabolus Christo, quādo duxit eū in mōtem excelsum, & ostēdit ei omnia regna mūdi, & gloriā eorū, & postea dixit: Hæc omnia tibi dabo, &c. Ergo fecit Christo aperta visione, hoc facit frequentius homini cupido occulta suggestione, vnde eū cupidus ad capiendum temporalium diuitiarū stercora per lucra non licita nititur, à venatoribus, i. dæmonibus, vita animæ priuatur, vnde Apo. Qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueo diaboli, & desideria multa, & inutilia, quæ mergunt animas in interitum & perditionem.

Aug. de consil. viti.

Phil. 3.

Matt. 4

1. Thi. 6

Inordinatam rerum temporalium occupationem Bombicis exemplo hominem ab interiori virtute penitus priuare monstratur.

Cap. XXXIII.

CVra, & occupatio temporalium multa, euacuat hominē à virtute interiore. Cuius exemplum apparet in bombice, id est, in illo vermiculo, ex cuius textura bombicinum conficitur; qui telas texit ad modum araneārū.

Sed

Digitized by Google

Isid. Sed sicut dicit Isid. Dum fila aggerit euacuatur, & nihil in eo remanet nisi aër. Ille enim ad telas texendas fila aggerit, qui ad temporalium rerum dispositiones, & occupationes vitæ suæ studia conuertit; quia dum seculi negotiis totaliter implicatur, interius virtutibus penitus euacuatur. Vnde
2.Thi.2 Apost. dicit: Quod nemo militãs Deo, negotiis secularibus se implicat, vt ei placeat cui se probauit.

Hominis curiositate diabolum animos sæpenumero inficere, Cerui syluestris exemplo confirmatur.

Cap. XXXIIII.

CVriositas nouitatum est instrumentum diaboli ad animas occidendas. Sunt enim curiosi homines syluestribus ceruis similes, qui tantæ simplicitatis existunt, ꝙ omnem mirantur & stupẽt nouitatẽ, & equo vel bubalo ad eos accedente, ita in eum respiciunt, quod hominem iuxta se venientem & sagittis eos impetentem, non aduertunt. Ita curiosæ mentes, cum circa quasdam nouitates inutiles, sed eis admirabiles occupantur, iaculo erroris vel elationis, vel alterius alicuius
1.Thi.6. peccati à diabolo feriuntur. Apo. dicit, prophanas vocum nouitates deuita. Sic curiosi fuerunt Athe-
Act.12. nienses, de quibus dicitur Actuũ 12. quod ad nihil aliud vacabant, nisi vt aliquid noui dicerent, vel audirent.

Peccati delectationem mortem inferre menti, vnico muris atque Vrsi naturalis exemplo manifestatur.

Cap. XXXV.

DElectatio peccati occidit mẽtem, sicut potus murem. Di-
Aris. de ani. cit enim Arist. quod mus nõ potat, & si potauerit moritur. Tunc
Ps. 108. enim delectatio peccati potatur, quãdo in eã consentitur. Psal. Intrauit sicut aqua in interiora eius & tunc anima occiditur, quia peccatum cum consummatum fuerit, generat mortem. Ro.8.

Item delectatio est causa mortis animę, sicut dulcedo mellis est causa mortis vrsi. Nam que vrsus aliquando altissimas arbores scãdit, & fructus, & mel ibi quęrit, & sæpe dum esurit ad eundẽ locum redit: Vnde venator circa pedem arboris funes atque palos acutissimos vndique circumcingit, & ante aperturam vnde exit, mel, malleum ponderosum cum fune suspendit; veniens erga vrsus esuriens, & mel de arbore trahere cupiens, per malleum impeditur, tunc ille malleum à se abiicit, sed quanto fortius eum pellit, tanto grauius rediens caput eius percutit, & sic tam diu fit quousque ex frequenti ictu caput eius debile deficit, cadens ergo super palos ruit, & sic propria stultitia se occidit. Similiter dum homo dulcedinem, siue delectationes peccati quærit, malleus diuini sermonis de quo Hier. Verba mea quasi malleus conterens petras; peccatum ipsum prohibens ei resistit, quem dum peccator abiicit, & à se proiicit, secundum illud. Psal. Proiecisti sermones meos retrorsum: In ipsum fortis impingit, & finaliter deficiens in peccatũ ruit, quod ad ęternum interitũ trahit. Hier.24 Psal.49.

Quod charitas cum bono cordis desiderio semper debeat copulari vt meritum suscipiat, singulari bouis similitudine demonstratur.

Cap. XXXVI.

DEsideria cordis bona, tunc habent efficaciam, & perducunt ad bona opera quando sunt charitate informata: Boues enim illæ sunt excellentes ad opera quæ habent cornua lata, nigra vero, & parua cornua habentes reputãtur ad opus inertes. Quasi enim cornua capitis, sunt desideria mẽtis,

Digitized by Google

quæ tunc diligantur, quãdiu boues charitate informantur, & tũc tales, id est, huiusmodi homines, excellenter operantur, quia amor Dei nunquam est otiosus, operatur enim magna si adest. Psal. 68. Plã. cebit Deo super vitulum nouellũ cornua producentem. Sed boues nigri, id est, homines in peccato obscuri, quia charitatis extensione carent, habent parua cornua, id est, parua boni desideria. Et ideo ad bene operandum pleni sunt omni inertia. Vnde in tali boue deficiente calore charitatis, & abundante frigore iniquitatis, abundat pigritia aratri, id est, fructuosi operis, secundũ illud Prou. Pro. 20. Propter frigus piger arare noluit.

Detractoris natura breuiter aperitur, qui trubus rationibus serpenti comparatur.

Cap. XXXVII.

DEtractor assimilatur serpenti. Primo, quia serpens silenter mortem infigit, sicut dicitur de dypsa, quod prius occidit quam sentiatur, neque tristitiam morituro inducit. Talis est detractor occultus. Eccl. 10 Eccl. Si mordeat serpens in silẽtio, ita nihil minus habet qui occultè detrahit. Secundo, quia serpens nõ rectè, sed tortuosè incedit. Vnde secundũ Isi. Isi. lib. Ety. uocatur anguis, quasi angulosus, quia nunquã incedit rectè, & talis est detractor fraudulentus, qui incipit à commendatione, vt nõ rectè credatur ex odio dicere, sed post recommendationem retorquetur ad vituperationem.

Tertio, quia serpens terrã comedit. sunt enim quidam serpentes qui latitant in cauernis, & linguas puluerem, & sugunt terræ humorem, vt dicit Plinius: talis est detractor insidiosus, & maleuolus, qui actibus aliorum insidiatur latenter, & solum illud quod videt terrenum, i. vtile, vel despectum comedit, i. mordendo & detrahẽdo dicit: bona autem, si qua nouit occultando supprimit. Isa. Serpenti puluis panis eius. Isa. 65.

Hominis deuoti quo pacto perficiatur, naturalis animalium exemplo docetur. *Cap.* XXXVIII.

DEuoti homines quanto magis à se remouent delectabilia carnis, tanto magis proficiunt in bonitate, & sapore mentis. Nam animalia naturaliter humida, sunt meliora, & magis sapida, quanto magis sunt à lacte remota, sicut patet in carnib. porcinis Sic multis lachrymis humidi, id est, homines deuoti, quanto plus à lacte ipsius carnalis dulcedinis elongantur, tanto magis in sapore internæ consolationis augmentantur. Psal Renuit consola Psa. 76. ri anima mea, i. in carnalibus, & ideo sequitur: Memor fui Dei, & delectatus sum, Isa. Quem docebit scientiam, & quem intelligere faciet auditum, ablactatos à lacte, anulsos ab vberibus, &c. Isa. 28.

Per multas naturales Draconis, serpentis colubri, lupi, Vulpis, taxi, tandemque cati proprietates, Diaboli malignitas, ac qua via hominem decipiat, quoue pacto homo resistere debeat, non obscuris similitudinibus varie explanatur.

Cap. XXXIX.

DIabolus assimilatur draconi, de quo Psa. Draco iste quem Psa. 103. format, i. ad illudendum ei: nam draco habet malũ sibili, quia sibilando flatum contagiosum emittit, & aërẽ inficit, & sic morbum pestilentẽ gignit Sic diabolus habet malũ sibilum, i. malam suggestionẽ, quã immittẽdo cor inficit, & morbum pestilentem peccati per delectationem induit.

Item draco habet malum morsum. Dicit enim Arist quod cum morsus draconis sit venenosus & malus, pisces qui ab eo mordentur, subito moriũtur. Iste morsus draconis, id est, dæmonis, est in Arist. de animal. consen-

Digitized by Google

consensu peccati, in quo mox anima moritur.

Itē diabolus est similis serpenti, qui timet hominem nudum & insilit in vestitum; sic diabolus timet hominem pauperem, temporalium contemptorem, & illa queat hominem ditem tempo ralium possessorem. Apost. Qui volunt diuites fieri incidunt in tentationē, & in laqueū diaboli.

Item diabolus assimilatur colubro. Primò, quia vmbram colit, vnde dicitur coluber, quasi colens vmbram, i. corda vmbrosa & obscura peccatis; vel vmbras, id est, mentes in peccatis sopitas, quia vmbras somnum inducit. Iob In vmbra dormit. Iob 40.

Item coluber fugit ceruam, & diabolus fugit animam solicitam in operibus bonis; diligit enim mētem ociosam, & odit solicitā, quæ in cerua significatur, quæ est ad currendum expedita.

Item quia coluber leonem occidit, & diabolus interemit hominem superbum, quia superbia est proprium eius iaculum.

Item, quia rutam odit, id est, pœnitentiam amaram.

Item quia pellē deponit, id est, apparentem nequitiam; & hoc est, quando transfigurat se in angelum lucis.

Itē, quia nemora & cōcauitates arborū diligit: Nemora enim sunt corda studiis rationalibus destituta, & bestialibus desideriis plena. Nam nemora sunt habitacula nō hominum, sed bestiarum. Concauitates autem arborum, sunt ipsæ mentes hominum virtutibus vacuæ, quas diabolus multum diligit. Item lac libentissimè bibit, i. dulcedinem carnis vel peccati ad sumendum auidè inducit.

Item, quia cauda lædit, id est, in fine subuertit, principio enim blandè & astutè ingreditur Prou. Ingreditur blandè, & in nouissimo mordebit vt coluber. Prou. 23

Item venenū fundit, s. peccati.

Item quia canes fugit, i. prædicatores, qui eius nequitiam detegunt, vnde ab audiendis prædicatoribus multos retrahit.

Itē, quia muscas comedit, quia diabolus pascitur cogitationibus immundis

Itē puluerem lingit, quia animas demulcet, & in malis lucris eis prosperitatem tribuit.

Itē diabolus maximè insidiatur fini hominis, quia si in fine hominem decipit, animam & corpus occidit. Vnde assimilatur Cerasti serpenti, qui in semitis insidiosè manens insidiatur equiti vt mordeat vngulā equi. Nam (sicut dicit Gloss. super Genesim) Cerastes est serpens reguli, tantæ perniciei, quod si eius venenum tantum vngulam equi tangat, ceruum & equitem subito perimit. Hic ergo est diabolus qui occultis modis insidiatur homini: Est enim homo similis equiti, cuius equus est corpus, sessor autem, spiritus, vngula autem, quæ est finis corporis, signat diem mortis; In quo si potest diabolus venenum nequitiæ suæ immittere, & equum, i. corpus, & equitem, i. animam ad æternū interitum inducit. Genes Gen 49 Cerastes insemita mordes vngulā equi, vt cadat ascensor eius retro.

Itē diabolus nequissima voluntas, nisi refrenaretur per diuinam potentiam & prouidentiā, homines nō possent euadere. Est enim diabolus similis cuidam bestiolæ quæ dicitur esse apud Æthiopes, omnibus membris iners; & caput pergraue habens semper illud inclinatum, ad terram defert. Deo hominibus prouidente, quia cum omnes qui vidēt eius oculos, mox expirēt, si caput eleuatum ferret, omnes occideret. Hæc bestiola diabolus est, cuius membra sūt omnes iniqui, quos diabolus omnes Luc. 10

Digitized by Google

Inertes reddit ad motum bonorũ operum: Caput eius, id est, mens prægranata est multiplici iniquitate. Vnde ipsum caput semper defert inclinatum ad terram, quia ad hoc eius studium & tota eius contemplatio tendit, vt electorũ animas à supernis trahat, & ad infima mergat. Vel diuina prouidentia caput deflexum portat, quia scilicet contra homines non tantum erigere permittit caput quantum optant: vnde licet afflictionem iustorum semper velit, tamen si à Deo potestatem non accipit, ad tentationis articulum nullatenus conualescit: Nam ita subtiles sunt oculi eius venenosi, id est malitiosi eius conceptus & astutiæ contra homines quod nullus ab eo euaderet, si circunducendi eos, id est, liberè exequẽdi potestatem prout vellet haberet.

Item diabolus assimilatur lupo. Primò, ratione nominis, dicitur enim lupus quasi leopes (vt dicit Isid.) eo quod quasi leonis pedibus sit ei virtus. Vnde quicquid præsserit non viuit. Pedes igitur diaboli sunt delectationes peccati, per quas in hominem ingreditur, in quibus est tantæ virtutis, vt si eis mentem consentientem præstiterit, eam finaliter occidit. Prouer. Pedes illorum ad malum currunt.

Secundò, ratione fraudis. Legitur enim quod lupus aliquando voces emittit quasi hominis, aliquando latratum canum fingit, vt sic pastores & oues decipiat. Sic aliquando diabolus aliquam suggestionem immittit quæ habet aliquam speciem boni, vt sic homines fallat. Corint. Sathanas transfigurat se in angelum lucis. Tunc enim in angelum lucis se transfigurat, quando videtur ea suggerere, quæ boni angeli consueuerunt persuadere. Dicit enim Arist. quod inuidia est quidam lupus qui habet faciem hominis & caudam scorpionis. Nam diabolus qui à principio quasi rationabilia suggerit in fraude, postea venenum infundit.

Item lupus vt capras capere possit, sub foliis se abscondit, & magis astutia quam potẽtia eas vincit. Sic diabolus decipit se abscondendo sub foliis, i. sub apparentia bonorum: Est enim versipellis, malitia plenus, sicut in Æthiopia dicuntur esse lupi ita varii, vt nullus eis color deesse videatur, ita nec deest diabolo aliqua via fraudis.

Tertiò, ratione tyrannidis, quia diabolus fortius tẽtat hominem, quãdo magis videt eũ aduersitatibus fatigatum. Legitur, n quod lupus quando ad ouile vadit, contra ventum pergit, ne canes eius odorem sentiãt. Per ventum autẽ intelligitur aduersitas: Vnde diabolus contra ventũ vadit, quando hominẽ in aduersitate existẽtem iterũ rentãdo inuadit. Sæpe enim iustitia Dei permittente, homini tribulato ex ablatione substantiæ addit afflictionem in corpore, & deinde tentationem in mente: vt sic ad impatientiã & desperationem inducat; sicut patet in Iob, cui primo res abstulit, deinde filios extinxit, deinde graui vlcere percussit, tandem per vxorem & amicos graues tentationes in cor eius immisit, sed ille eum superauit in omnibus. Et nota, quod diabolus plus tentat & persequitur iustos quam peccatores. Dicit enim Philosophus, quod lupus nõ venatur circa locum vbi nutrit catulos suos, sed venatur à remotis. Quasi autẽ loca vbi nutriuntur catuli eorum luporũ, sunt malorum corda, in quibus nutriuntur delectationes & afflictiones peccatorũ: ibi ergo diabolus non venatur, quia tales diabolus tentare non

Isid. li. Ety.

Prou. 1.

2. Co. 11.

Greg. non conatur. Greg. Illos diabolus pulsare negligit, quos quieto iure possidere se sentit, sed quasi loca ab ipso remota sunt iustorū corda, quæ scilicet ei contradicunt: & ideo præcipuè tales diabolus persequitur, & molestat. Greg. Hostis noster nos in hac vita positos, quanto magis sibi rebellare conspicit, tanto amplius expugnare contendit.

Quarto ratione delectationis ludi, quia lupus valde diligit ludum, vt dicit Plin. & ideo si potest rapere puerum cum eo ludit, & postea eum comedit. Qualiter autem diabolus cum peccatore ludit, ostendit Greg. dicens: Diabolus facta aliorum modo grauiora, modo nihil esse quod perpetratum est, modo misericordem Deū loquitur, modo adhuc tempus subsequens ad pœnitentiam pollicetur, vt dum per hoc mens decepta ducitur, ab intrusione pœnitentiæ suspendatur. Prou. Stultis illudit peccatum, id est, diabolus qui est causa peccati. Postquam autem cum peccatore lusserit, eum comedit. Ambros. Diabolus non diligit filios suos, sed odit: sic enim eos amat, vt perdat: sicut amat glutto morcellum, vt comedat.

Greg. in past.

Prou. 14

Ambr. sermo.

Quintò ratione fortitudinis. Nam lupus habet magnam fortitudinem in capite, & in collo: intestina autē habet debilia, quia tota vis diaboli est in principio tentationis: quia si in principio sibi resistitur, post debilis efficitur. Dicit Ambr. quod homo vocem perdit, si lupus eum primo viderit: sed si homo lupum ante conspexerit, audaciam perdit, & caudam deponit. Tunc lupus, id est, diabolus hominem videndo præuenit, quando eum in principio non resistentem conspicit. Sed è contra tunc homo lupum prius cernit, cum se armat & præparat ad repellendam tentationis principium: Nam postea diabolus perdit audaciam, & caudam deponit, quando tentare dimittit, & ad finem intentum ipsam tentationem non pertrahit. Chrys. in primis grauis, & intolerabilis est impetus diaboli; quem si quis fortiter sustinuerit, in secundo inueniet infirmiorem; quanto enim plus repercussus fuerit, tanto magis refrigescit.

Chry. in Matth.

Sexto ratione breuitatis temporis. Nā legitur in libro de animalibus, quod quando lupus senescit, quia non potest prædari, vadit de nocte iuxta ciuitates, & insidiatur hominibus: sic diabolus sciens tēpus suum esse breue, iam de hominibus bestialibus non curat, sed bonos deuorare festinat. Isid. Tūc contra eum quem possidet diabolus acrius fremit, quando se diuina virtute ab eo expellendum cognoscit. Apoc. Væ terræ, & mari, quia venit ad vos diabolus habens iram magnam.

Arist. de anim.

Isid. de summ. bono.

Septimò, ratione formidinis. Lupus enim multum formidat ignem, vt dicit Homerus

Item lapides multum timent. Sic diabolus multū timet igneam orationem, id est, feruidam, & lapides, id est, eleemosynas. Vnde dicitur, quod si quis duos lapides simul collisserit, lupus audaciam perdit. Duo lapides, sunt duplex eleemosynæ, scilicet corporalis, & spiritualis: & si vtraque fiat, est diabolo valde formidabilis.

Item diabolus decipit hominē sicut vulpes decipit taxum. Nam taxus vulpem odit, sed videns vulpes quod eum expugnare non possit, propter ipsius dutitiē pellis, fugam capit, & dum taxus prædam quærit, vulpes eius latibulū intrans, & immundiciis vrinæ, & aliis taxi lectum inficit, cuius fœtorem taxus non ferens, inde recedit,

Digitized by Google

gedit, & aliam foueam sibi quærit. Vulpes ergo, quia est animal fraudulentum, aduersarium callidum signat. Taxus autem hominem bonum, sed incautum, quem diabolus tentando impotens cum videt, propter ipsius constantiam se in nullo posse proficere, fugit, quia scilicet ad tempus ei tentationes subtrahit; dumque illius animus incauta securitate, inter na cura dimissa, circa exteriora se occupat, fraudulentus aduersarius interiorem conscientiæ lectum alicuius peccati immunditia, vix eo perpendente, commaculat. Ex cuius ille fœtore, vel displicentia cum perpendit, interdum præ impatientia, vel deperatione quadã, etiã bonum ipsum dimittit quod incœperat.

Item diaboli manum nõ potest homo effugere quandiu nõ abijcit à se peccatum, vel mundi affectum. Cuius exemplum apparet in boue tyluestri: dicit enim Arist. quod est quædam species boum tyluestrium, qui habent magnitudinem tauri qui cum videt, quod de manu venatoris, vel canum euadere non possit, proijcit ex se stercus per quatuor passus: dumq; canes, stercus odorant, & circa odorem huius detinentur, bestia ab eis fugiendo elongatur & euadit. Tanquam venatores dæmones sunt, quorum canes eorum sunt fallaces tentationes, siue mordaces persecutiones, à quibus anima non euaderet, nisi stercus ex se .i. immunditiam peccati, abijceret per quatuor passus, primus est in contritione, secundus in confessione, tertius in satisfactione, quartus autem in perseuerantiæ continuatione. Vel stercus est gloria, vel prosperitas temporalium rerum, de quibus Apost. dixit; Omnia arbitror vt stercora. Machab. A gloria viri peccatoris ne timueritis, quia gloria eius ster-

Aristot. de animal.

Phi. 3.

2. Mac. 2

cus, & vermis est. Hanc debet homo abiicere per quatuor passus, primus est si habitam dimittit, secundus si non habitam non quærit, tertius si oblatam respuit, quartus si corde contemnit, & talis diaboli manus liber & securus effugit.

Item diabolus insidiatur hominibus sicut Catus muribus. Nam cautè insidiatur eis, & in abscondito inuadit. Cumque ipse catus murem cepit, prius cum eo ludit, postea occidit, & comedit. Sic diabolus, astutè hominem obseruat, scilicet vt videat à qua dispositione facilius possit eum decipere, & capere in obscuro. Eum inuadit, occultando scilicet eis tentatione omne illud quod retrahere posset à peccato, & ostendendo, vel suggerendo solum illud quod delectet, & placeat; Vel in obscuro inuadit, quando tentat sub specie boni. Et cum hominẽ per consensum ceperit, ludit cum eo, id est, illudit, & ostendendo peccatum esse leue, & quod Deus est misericors, & quod est impossibile non peccare, & quod facile poterit exire & pœnitere, & huiusmodi. Et postquam sic illuxit trahendo ad opus, spiritualiter occidit, & per prauam consuetudinem comedit, sic eum sibi incorporando.

Hominem cunctis animantibus esse prælatum ipsius dignitas, ac miseria non absque ratione demonstratur.

Cap. XI.

DIgnitas, & infirmitas hominis cognoscitur ex animalibus brutis: omnium enim animalium genera propter vsum hominum sunt creata, (vt dicunt Phi. & Damas.) Nam quædam sunt homini data ad esum, vt pecudes, & huiusmodi: quædam ad ministeriũ, vt equi, & huiusmodi: quædam

quædam ad solatium, vt symiæ, & huiusmodi: quædã ad exercitium vt homo suam infirmitatẽ cognoscat, sicut pulices, & huiusmodi: quædã vero ad infirmitatis remedium, vt viperæ, & tyri, ex quibus fit tyriaca, & sic de aliis ad multiplices medicinas. Nam illa quæ vidẽtur aliquando noxiora, sunt vtiliora, sicut dicit Asclapius. Patiens hemeroides curatur si sederit super pellem leonis, & dicit etiam, ꝙ qui corpus suum vnxerit sebo renũ leonis, lupus ab eo fugit, & similiter qui inunguntur eius fimo & consimiles leguntur virtutes de diuersis membris, & partibus multorum animalium. Apparet ergo hominis dignitas ex eo, quod omnibus animalibus est prælatus, & omnia deseruiunt vsibus vitæ suæ. Sed patet cũ dignitate infirmitas, ex eo quod se videt homo vilioribus indigere, nec bene posse vitam ducere sine eorum nutrimento, vel sine eorũ ministerio, vel sine eorum solatio vel sine eorum remedio.

Ascl. li. de occultis vir. me.

Panthera vnico exemplo, quid homo odisse, diligereue debeat, breuiter declaratur.

Cap. XLI.

Diligere debet homo omnes homines, & peccatum odire exemplo panthere, quę ideo panthera à Pan græce, quod est totũ, latinè est dicta, quia omnibus animalibus est amica, soli draconi est inimica. Sic hominib. debet homo esse amicus, soli autem peccato inimicus: Sene. Pacem cum hominibus habebis, bellum cum vitiis. Vnde (sicut August. dicit) sic sunt diligendi homines, vt eorum non diligantur errores. Aliud est enim amare, quod sunt, aliud odisse quod faciunt.

Sen.

Aug. in sen. prosperi.

Publici doctoris partes quæ existant, quantaq; diligentia Sanctorum doctrina sit sequenda, onagri, ac cerui non absurda similitudine definitur.

Cap. XLII.

Doctrinas Sanctorum debemus diligenter quærere, & in eis delectari & immorari: Nam onager in montibus altis virentes herbas quærit, quas cum inuenerit, præ gaudio statim rugit, & quãdiu virentia gramina inuenit, ibi à loco nisi pulsus non recedit. Quid autem sunt mõtes alti, nisi doctores sancti, quorum virentes herbæ, sunt gratiosæ doctrinæ? Ipsi enim sunt montes per eminẽtiam vitæ, alti per contemplationem sapientiæ, herbiferi per refectionem doctrinæ, quia doctrinarum suarum pabulo velut herbarum fœno proximorum animas pascunt. Has herbas quærunt onagri, id est, simplices & deuoti viri, & cum eas inueniunt, gaudentes & exultantes, mugitu aliis produnt, quia ad sanctarum doctrinarum studia, & alios prouocant & attrahunt, & quamdiu inueniunt pabula, mentem recreando reficiunt ab eis non discedunt. Vel virtutes herbæ montium sunt virtutes & exempla perfectorum virorum, quæ onagri, id est, imperfecti viri quærunt, & inuestigando inueniunt imitando, produnt prædicando, & immorantur continuando. Apostolus: Æmulamini charismata meliora. 1. Co. 12.

Item doctoris publici, vel prælati officiũ assumere & appetere non debet ille qui virtutibus caret, vel in eis solidatus non est. Cerui, n. quandiu carent cornibus, vel non habent illa adhuc solidata, nõ procedũt in publicum, vnde non de die, sed de nocte vadunt ad pascua: de die autẽ exponunt ea ad solem vt indurentur, & cum tunc illa indurata esse cognoscũt, ad pabula in aperto procedunt. Qui ergo carere se sentiunt cornibus virtutum, quomodo exire audent ad publicæ doctrinæ pabulum ministrãdum?

Qui

Qui autem adhuc imperfecti, & imbecilles sunt, oportet quod calore solis, id est, feruore diuini amoris solidentur, & roborentur, & cùm per virtutum spiritualium robur fuerint solidati, tunc ad pabulum procedere possunt, spiritualis documenti. Abacuc: Splendor eius vt luxerit, cornua in manibus eius: Debent enim in sancto doctore simul apparere splendor doctrinæ, lux scientiæ, & exempla vitæ. Cornua enim, sunt virtutes, quæ tunc in manibus geruntur, quando operibus ostenduntur.

Abac.

Hominis dolosi ac proditoris malignitas, hypocritarumque infecta simulatio recenſetur, qui tum Mygali tum vulpi comparantur.

Cap. XLIII.

DOlosus homo assimilatur mygali, quod est vnum parvum animal ad modum mustelę, & est animal dolosum. Vnde aliquando mansuetũ se fingit, cum aliquem appropinquare viderit: sed mox in eũ insilit, & venenum infundit. Sic multi dolosi homines, & proditores faciũt, fingentes se amicos, vèl pacificos cum non sint, & obseruantes tẽpus in quo nocere possunt. Eccl. Multæ insidiæ sunt dolosi.

Eccl. 11.

Item dolosus assimilatur vulpi, quia vulpes est animal fraudulentum, deceptioni assuetum, & nunquam rectis, sed tortuosis incedit anfractibus. Et ideo dicitur vulpes, quasi volubilis pedibus.

Item dum escã non rapit, mortuam se fingit, & sic aues descendẽtes ad cadauer, rapit, & comedit, vt dicit Isido.

Item pellem habet pilosam, & caudam magnam, quam diu canis capere putat, os eius pilis impletur. Et dicit Plinius, q̃ quando multum arctatur à canibus, caudam inter crura recolligit, & vrinam inter pilos caudæ emittit, quam super aspergit, cuius fœtorem non ferens canis, aliquantulum ei cedit, quæ omnia inueniũtur in dolosis: Nam dolosi quidã sunt, qui fraudibus & deceptionibus assueti nunquam recte & simpliciter incedunt, sed semper malitiosis viis alios inuoluere & decipere quærunt.

Plin.

Item quidam hypocritæ mortuos se fingunt, vt alij magis adhæreant & credant, & sic aliquod temporale commodũ ab eis obtineant, & etiam habent pellem pilosam, id est, pœnitentiæ apparentiam magnam, sed post se trahunt caudam, id est, finalem intentionem, siue operationem aliquam, pilis, id est, insidijs siue deceptionibus plenam. Si qui autẽ eos comprehendere conentur, respergunt eos vrina, id est, fœtore infamiæ, infamando eos ipsos ex inuidia persequuntur. Sicut quandoque quidam deceptores hypocritæ, vel hæretici de Religiosis vel inquisitoribus, quando volũt eos cognoscere, vel detegere, dicunt secularibus, quod fiat ex inuidia, propter quod canes, id est, prædicatores aliquando eis cedunt, notã mictuentes. Mat. Vulpes foueas habent, id est, hypocritæ, vel hæretici profundas astutias, quibus suam nequitiam abscondunt.

Matt. 8.

Quo pacto mentis domus, quibusque virtutibus sit ædificanda pariter & munienda, castorum exemplo edocetur & quot modis Dei domus capiatur, describitur.

Cap. XLIIII.

DOmum mentis suæ debet homo solicitè ædificare, & vitæ suæ finem sæpius cõsiderare, exẽplo scilicet Castorũ, qui subtilitate multa habitacula sibi parant: nam de lignis quæ dentibus præcidunt, in extremis aquis

Digitized by Google

rum turpibus faciũt domos suas bicameratas, vel tricameratas per solaria distincta, & aqua crescente superiora loca inhabitant; sed decrescente, in parte inferiori se locant, & per quoddam foramen ex industria præparatum, in quolibet solario caudam quæ est piscea natura, mittunt in aquã, quia extra aquam diu sine corruptione non viuerent. Sic homo quilibet debet animæ suæ habitaculum de lignis, id est, operibus solidis virtutũ, solertes ædificare, sed in rupibus aquarum, id est, in studiis Scripturarũ ædificatur domus sapientiæ; & hæc est bicamerata, quia scilicet debet esse practica & speculativa, id est, actiua & contemplativa, vel in rupibus aquarum, id est, in compunctionibus lachrymarum ædificetur domus pœnitentiæ, & hæc domus est tricamerata, quia tres pœnitentiæ partes sunt, scilicet contritio, confessio, & satisfactio. Crescente autem aqua sapientiæ, eleuatur anima in superiorum contemplationem, vel quanto plus crescit aqua cõpunctionis vel tribulationis, tanto plus ascendit anima ad perfectionẽ puritatis & virtutis; & quanto plus decrescit, tanto plus inferius cadit.

Item crescẽte aqua tribulationis, debet anima ad superiora scandere, orando. Decrescente verò tribulationis inundatione, debet ad inferiora se trahere, seipsam in humilitate seruãdo, semper vel sæpe per foramen mentis debet caudam in aqua mittere, id est, finem vitæ suæ sapienter considerare: Nam per aquam sapientiam, per caudam vero finem accipimus vitæ. Vnde ille caudam in aquam mittit, qui finem vitæ suæ sapienter attendit. Sic enim præseruatur à peccati corruptione, secundum illud: Memorare nouissima tua, & in æternum nõ peccabis. Nota, quod domus Dei multipliciter accipitur.

Eccl. 7.

Primo modo tota mundi machina, iuxta illud Baruch: O Israël, quã magna est domus Dei. Bra. 3

Secundo modo, cælestis patriæ aula. Psal. Lætatus sum in his quæ dicta sunt mihi: in domum Domini ibimus. Psal. 121

Tertio modo, domus Deo dicata. Isa. Domus mea, domus orationis vocabitur. Isa. 56

Quarto modo, cuiuslibet viri iusti anima, vt hic Hebræo. Quæ domus sumus nos. Heb. 3.

Quinto modo, militãs Ecclesia. Thi. 3. Thi. In magna domo non solum vasa aurea, &c.

Sexto modo, Virgo beata. Psal. Domum tuã Domine decet sanctitudo. Psal. 92

Septimo, caro à verbo assumpta. Prouerb. Sapientia ædificauit sibi domum. Prou. 9.

Quale sit cor obstinatum, mensque qua Cocodrillo cõparatur, Pharaonis ostendatur exemplo.

Cap. XLV.

DVræ mentes non emendantur flagellis, vnde sunt similes cocodrillo. Nam tanta duritia est cocodrilli, vt quãmuis fortiss lapidum ictus in tergo recipiat, nihil curat. Talis fuit Pharao, cuius cor ita induratum erat, vt per multas plagas nollet dimittere populũ. Sic peccator durus multis flagellis flagellatus non dimittit peccatum, & de tali duro corde dicit Bern. Cor durum ipsum est, quod nec compunctione scinditur, nec pietate mollitur, nec mouetur præcibus, minis nõ cedit, flagellis induratur, ingratum est ad beneficia, infidum ad consilia, fæuũ ad iudicia, inuerecundum ad turpia, impauidũ ad pericula, inhumanum ad humana, temerarium ad diuina, præteritorum

Digitized by Google

sum obliuiscens, præsentium negligens, futura non prouidens: Ipsum est, cui præteritorum, præter solas iniurias, nihil omnino non præterit; præsentium omnino nihil non perit, futurorum nulla, nisi forte ad vlciscendum, prospectio est.

Electorũ Dei perfectio, eorumq; vera innocentia quanta sit, ex pluribus ouium naturalibus proprietatibus quam rectissime colligi potest.

Cap. XLVI

ELecti assimilantur ouibus. Primo propter innocentiã: Ouis enim est animal innocens, id est, nulli nocumentum inferens. Et hinc est, quod nullam natura dedit ei armaturam, quia nec cornua ad feriendum, nec vngues ad scindendũ, nec dẽtes ad mordendum; licet vocentur bidentes, quia cum duobus dentibus nascl dicuntur; sed dentes eorum non sunt ad mordendum, sed ad pascendum. Hæc innocentia competit electis Dei, qui nihil faciunt, vnde aliis nocere intendant, vnde
1.Reg.4 dicitur Reg. Isti qui oues sunt quid fecerunt? quasi dicat. Isti qui innocentes sunt in seipsis, quid fecerunt, scilicet mali, aliis? vt sic notetur in eis duplex innocentia, scilicet respectu sui, & re-
August. spectu proximi. Augu. Vera innocentia est, quæ nec sibi nec aliis nocet.

Secundo, propter patientiam. Psal. Propter te mortificamur tota
Psal.43 die, æstimati sumus sicut oues occisionis. Vbi patientia sanctorũ primo commendatur ex causa; quia propter te, scilicet Deum, nõ
Psal.68 propter furtum, vel homicidium. Ps. Propter te sustinui opprobriũ, Secundo ex pœna, quia mortificamur, scilicet à nobis ipsis per pœnitentiam tota die, id est, per totã
2.Cor.4 vitam. Apost. Quotidie morior, scilicet vitiis.

Item ab aliis æstimati sumus sicut ouis occisionis, id est, digni occisione. Et vere vt oues erant sancti Martyres, dum occidebantur, scilicet sequentes illum, de quo dictum erat: Quasi ouis ad Isa.53. occisionem ducetur, quæ scilicet mansuete vadit, & sine rebellione se occidi permittit.

Tertiò, propter abundantiam, secundum illud Psal. Oues eorum fœtosæ abundantes in egressibus suis. Electæ enim oues abundant Ps. 143. in fœtibus, & in egressibus, id est, in lacte quod egreditur ab vberibus earum.

Item quæ abundant in bonis velleribus, de quibus Iob. De vel- Iob 38.
leribus ouium mearũ calefactus est, scilicet pauper. Sic electi Dei abundant in fœtibus, id est, in meritis & vberibus, id est, in doctrinis & velleribus, id est, in exẽplis vel eleemosynis. Et nota, quod quatuor sunt quæ faciunt ipsas oues in fœtibus abundare, scilicet ventus, potus, pastus, & motus. Ventus quidem, quia sicut Arist. de
dicit Aristoteles, si oues impræg- anim.
nanturversus ventum septentrionalem, pariunt mares, si autem versus meridionalem, fœminas. Per ventum septentrionalem intellige inspirationem gratiæ septiformis, quæ notatur per septentrionem. Vbi etiam septem stellæ sunt circa polum, designantes septem dona Spiritus sancti, & hic est ventus qui facit electos Dei parere fœtus masculos, id est, opera virtuosa. Sed per meridionalem ventum calidum, intellige inflammationẽ spiritus maligni, qui facit parere fœminas, id est, opera vitiosa & defectiua. Secundum est potus, quia idem Aristoteles dicit, quod oues impinguãtur bibẽdo aquam: Vnde dant eis comedere salem, vt magis sitiant, & plus bibant. Hæc est aqua sapientiæ salutaris, quam potantes

electi

Digitized by Google

electi Dei, & sancti facit eos abūdare fœtibus bonorum operum.

Col. 1. Apostolus Fructificantes, & crescentes in scientia Dei. Tertiū est pastus. Nam pastus præcipuè in fine diei iuuat eas ad generandū, & etiam motus, quod est quartū iuuamentū, & sic cibus & pastus

Psal. 79. lachrymarum, de quo Psal nus: Cibabis nos pane lachrymarum: & motus obedientię, vel charitatis etiam sunt sanctis causa fœcunditatis meritorum.

Item Sancti abundant in lacte doctrinæ, in quo lacte (secundum Constant) est triplex substantia, scilicet serosa, butyrosa, & caseosa, prima scilicet aquosa vel serosa est mundificatiua, & subtiliatiua: secunda butyrosa, vel vnctuosa est mollificatiua, & extensiua, & exterfiua: tertia caseosa est grossa, & oppilatiua. Sic doctrina ouiū Christi est subtiliatiua, quādo loquuntur sapiētibus, est mollificatiua, id est, compunctiua, & in bonum extensiua, & a malo exterfiua, quādo loquuntur proficientibus. Est autem grossa, & oppilatiua, i. malarum viarum clausiua, siue restrictiua, quando loquuntur insipientibus. Apost. Tanquam paruulis in Christo lac vobis dedi.

Item ab ouibus Christi habentur vellera diuersorum colorum, id est, exempla diuersarum virtutum, quibus anima vestitur, & ornatur, & calet in diuino amore. Ouis (sicut dixit Beatus Martinus) docet nos seruare dominicum præceptum: quia cum habeat duas tunicas, scilicet corium, & lanā. vnam retinet sibi, & aliam dat non habenti; scilicet lanam homini.

Quarto electi Dei assimilantur ouibus propter obedientiam: audiunt enim oues, & sequuntur sibilum, & vocem pastoris. Et viri sancti audiunt, & sequuntur doctrinam, & vocem Christi. Ioan. Oues meæ vocem meam audiunt, Ioan. 10. scilicet aure auscultando, corde credendo, & opere implendo, siue obediendo. Psalm. In auditu Ps. 77. auris obediuit mihi.

Item electi Dei, & sancti viri, qui sunt de familia eius, à tentationibus dæmonum non lædūtur, sed reprobi, qui sunt tanquam progenies adulterina, statim ab eis vincuntur, & venenantur si- Pliu. cut dicit Plinius, quod est quædā gens siue familia, cui aspis non nocet. Vnde illi pueros quos de se natos habent suspectos, obiiciunt aspidi; quibus non nocet si ad eos spectant; Si autem adul- Ps. 90. terini sunt, mox eos occidit. Psal. Super aspidem, & basiliscum ambulabis.

Euangelistarum dignitas & officium per equorum, pus & sonipedes vocantur, plures similitudines naturales, ac etiam caballi etymologiam clare ostentatur.

Cap. XLVII.

Evangelistæ fuerunt Christi equi: nā equi dicti sunt, quia in quadrigis æquantur, & pariter componuntur. Hæc quadriga, in qua sancti Euāgelistæ sunt à sancta Ecclesia æquati, & pariter recepti, est doctrina siue scriptura quatuor euangeliorum, in qua ipsi à Christo instructi nobis salutis nostræ subsidia portauerunt. Vnde Hiero. Mattheus (inquit) Hiero. Marcus, Lucas, & Ioannes quadriga Domini, & verum cherubin, quod interpretatur scientiæ plenitudo, per totum corpus oculati sunt. ad. Pau.

Item caballi Christi ipsi fuerūt, quia caballus à cauo pede est dictus, eo quod presta vngula terram cauat, vt dicit Isido. Hæc ca- Isid. li. uitas pedis, siue terræ cauatio e. Ety. uacuatio est terreni amoris, quia omnia propter Christū contempserunt, & ipsum pauperē secuti sunt,

Matt. 9. sunt Matth. Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te.

Itē ipsi fuerunt sonipedes Christi, dicuntur enim sonipedes, eo quòd pedibus sonant. Nam ipsi sonuerunt prædicando, non tantum sono verborum, sed etiam gressu operum: vel pedibus sonabant, quando de loco ad locum

Psal. 18. discurrendo prædicabant. Psalm. In omnem terram exiuit sonus eorū, & in fines orbis terræ verba eorum.

Omnes cum excommunicatis in casibus non concessis versantes, effigies excommunicatos, rabidicanis exemplo & auctoritate probatur.

Cap. XLVIII.

EXcommunicatio assimilatur morsui canis rabidi: quia omnia animalia morsa à cane rabido efficiūtur rabida, & furiosa. Et sic omnes participantes excommunicato in casibus non concessis, efficiuntur excommunicati, saltē minore excommunicatione. Vnde excommunicati ad modum canum de ecclesia expellēdi sunt.

Apo. 22 Apoc. Foris canes. Et ad modum canis rabidi sunt omnibus euitandi. Thessal. Ne commiscemini cum illo, scilicet cum excommunicato.

Sanctorum exempla, qui interdum à Dei gratia ceciderunt, & postea surrexerunt, eos in bonis actionibus imitantibus, maiorem in modum prodesse, malique prælati exempla subditis valde obesse, musco, capreolisque ac candela extinctæ exemplis declaratur.

Cap. XLIX.

EXempla sanctorum qui à gratia ceciderunt, & postea resurrexerunt, sunt aliis valde proficua. Vnde assimilantur muscō, dicitur enim quod in montibus Indiæ sunt quidā capreoli, id est, qui herbis aromaticis pascuntur, in quorum vnguibus sunt concauitates, in quibus colliguntur humores ad apostema, sed propter motum, & discursum frangūtur: & ille humor collectus cum pilosis folliculis abstrahitur, & substantia illa quæ infra folliculos continetur, summè est odorifera, & inter aromata est maximè præciosa, & in medelis plurimum vitiosa, (vt dicit Dioscorides) & illud vulgariter vocamus muscū. Dioscor.

Quasi autē capreoli sunt quique homines humiles, & soliciti, qui quasi aromaticis pascuntur, quia frequenter multis donis, & gratiis diuinis replentur. Sed tamen quandoq; cōtingit, quod in eorū vnguibus, i. in sensibus siue affectibus remanent quædam concauitates, id est, defectus quidam siue pronitates ad quædam vitia: in quibus interdum humores, id est, affectiones, ex incautela vel negligentia paulatim multiplicantur in tantum, quòd generatur in eis apostema alicuius peccati grauis in quo ruere permittūtur, sed postea propter motum compunctionis, & exercitiū boni operis, siue per discursum internæ considerationis, & pœnitudinis mentis frangitur talis peccati affectus, & in pilosis folliculis, id est, asperis & afflictiuis exercitiis trahitur à corde. Exemplum autem pœnitentiæ, & humilitatis, & patientiæ, quod in talibus afflictionibus ostendunt, & imitationis vitæ quam faciunt, efficit aliis muscus odorifetus per exemplū. Cuius scilicet vsus, vel per consideratione, vel imitationem, efficitur aliis medicina, vel præseruatiua aliis iustis, scilicet ad timendum, & se custodiēdum, secundum illud Cor. Qui se existimat stare, videat ne cadat, & peccatoribus ad pœnitendum, & se corrigendum, sicut dicit Beatus Ambr. Theodosio Imperatori qui allegauit ei exemplū Dauid peccantis, si inquit, secun-

tus-

Digitized by Google

tus es errantem, sequere corrigentem.

Item exemplū prælati mali extinguit in subdito bonū propositum: nam candela extincta, olfacta ab equa prægnante eam facit abortire. Tunc enim candela extinguitur, quando prælatus aliquis, vel doctor in manifestum peccatum labitur, quasi autem equa prægnans, est anima bonum propositum gestans, quæ dū peccatum prælati, vel magistri sui imitando olfacit, bonum, quod cæperat, extinguendo aborsit.

Cur fatuus non sit sapienti sociandus, ratione & auctoritate patefit.

Cap. L.

FAtuus non est sociandus sapienti, vnde præceptum fuit
Deu. 22 Deut. Non arabis in boue & asino: per bouem enim intelligitur sapiens, per asinum stultus, per arare vero prædicatio designatur; asinus ergo boui in arando nō est iungendus, quia fatuus in prædicatione nō est sapienti sociandus, ne scilicet ex fatuitatis discordia impediatur sapientis gratia.

Carnis lasciuiam per spiritus feruorem consumi, Cameli exemplo monstratur.

Cap. LI.

FEruor spiritus consumit lasciuiā carnis, sicut feruor naturalis caloris cōsumit pinguedinē corporis: quod apparet in cameło, de quo dicit Constantinus, quod animal calidissimum est ex natura, & ideo macilentum, eo q̄ calor consumit sanguinis vnctuositatē. Similiter calor charitatis, & feruor deuotionis cōsumit viscositatē siue lubricitatē luxuriæ,
Eccl. 38 & concupiscentiæ carnalis Eccl. Vapor ignis vrit carnes, i. feruor spiritualis amoris consumit desideria carnis. Ia. Exortus est sol cū
Iac. 1. ardore, & arefecit fœnum, i. carnem. Isa. Omnis caro fœnum.
Isa. 40.

Fictè pœnitentis, qui vitam in bonum interdum mutare videtur, simulatio nec non hypocritarum in fallendo malignitas, Rubeta exemplo.

Cap. LII.

FIctè pœnitēs similis est boraci quæ Rubeta dicitur, genus ranæ venenosæ quā dicunt vetustā pellem deponere pastu quærundam herbarum, venenum autem suum non deponit, sed custodit. Sic fictè pœnitens, ostentatione cuiusdam exterioris fictæ pœnitentiæ, vitam videtur mutare, vt peccati vetustatē deposuisse credatur, venenum tamen retinet interius malæ voluntatis, & ipsum ad tempus tantum occultando custodit. Et dicitur, quod rubeta quot maculis sub ventre respergitur, tot modis venenū eius noxium dicitur esse, quia scilicet fictus & hypocrita quot in se habet vitiorum malitias, tot etiam habet nocendi vel fallendi vias: & ideo talem merito Spiritus sanctus fugit, secundum illud. Sap. Sap. 1.
Spiritus sanctus disciplinæ effugiet fictum.

Quid nobis præstet fides, fideliumque spes in quo cōsistat, vnico ceruorum exemplo edocetur.

Cap. LIII.

FIdes ad inuisibilia quærenda nos trahit, quæ tamen intellectus viatoris nō capit: Sunt enim fideles cervis similes, qui maria transeuntes non visu, sed odore, tamen terras petunt. Similiter tertā viuentiū. i. soliditatem æternorū bonorum nos odore quodā fidei quærimus, quæ tamē, in trāsitu huius maris positi, prout in se ipsis sunt cernere non valemus, vnde Apost. Quod oculos nō vi- 1. Cor. 2.
dit, nec auris audiuit, &c. Sed licet iste odor videatur debilis, tamen est valde suauis, & attracti-

Digitized by Google

nus, vnde Cant. Trahe me post te: curremus in odorem, &c. Vnde & hoc odore Beatus Iohannes Euangelista attractus, legitur Deo dixisse in quadam sua oratione: Odor tuus in me concupiscentias æternas excitauit. Cant. 1.

Filios erga parentes fore pientissimos, Glirium institutum exẽplo singulari.

Cap. LIIII.

FIlios debere parentibus obsequia pietatis impendere præcipuè in necessitate, Glires docẽt, qui insigni pietate genitores suos in senectute nutriendo adiuuant, eis alimenta ministrant. Erubescant ergo miseri homines, qui suis parentibus sunt crudeles: quia dum eis in necessitate deficiunt, se gliribus, & muribus crudeliores esse ostendunt. Eccl. Suscipe senectam patris tui, Eccl. 3.

Dei gratia effectus ipsi cordi variis fi militudinibus comparatur, quod membrum radicale esse inre optime affirmatur.

Cap. LV.

GRatia Spiritus sancti assimilatur membro radicali, nam sicut dicit Arist. in omni animali est membrum radicale, quod est principium omniũ virtutum naturalium, & spiritualium: & hoc est cor, vel aliquid loco eius, à cuius radice (vt dicit Auicen.) incipit animalium creatio, & formatio, & figuratio, hoc ergo radicale principium, est gratiæ Dei donum, à qua omnes virtutes procedunt, & dona gratuita, quibus perficitur anima. Ab hoc principio incipit virtutum creatio, formatio, & figuratio: nam creatio virtutum est per habituũ acquisitionem, quia virtus (vt dicit Philosoph.) est habitus electiuus, sed formatio earum est per charitatis dilectionem, quia charitas est formatio virtutum, sicut dicit Ambr. Sed figuratio virtutum est per actuum productionem, quia actus configurantur habitibus, quibus procedunt habitus: vnde in actibus manifestatur sicut res figurata in sua figura. Sed omniũ istorum radicale principium est ipsa diuina gratia: Vnde Apo. totum esse suum spirituale gratiæ Dei attribuit, dicens. Gratia Dei sum id quod sum. Arist. de anim. Arist. 1. Co. 15

Item gratiam diuinam ad suas consolationes non recipit homo quamdiu peccatum in conscientia gerit. Nam pullus equæ, qui cum quodam nigro folliculo in fronte nascitur, quamdiu abscisus non fuerit, ad vbera matris nõ admittitur. Pullus igitur gerens nigredinem in fronte, est homo peccatũ habens in mente, quod quamdiu per pœnitentiam non amouerit, mater virtutum & gratiæ, tum ad consolationis suæ vbera non admittit. Sap. Nihil inquinatum in illa incurrit. Sap. 7.

Panthera pulcherrimo exemplo, grates semper benefactoribus esse reddẽdas admonemur.

Cap. LVI.

GRatos esse benefactoribus exemplum panthetæ nos docet, quæ quamuis sit bestia valde læua, suis tamen benefactoribus nullis est ingrata. Vnde narratur de quodam qui catulos eius de quadã fouea liberauit, quod panthera eum adiociauit, & blandiens ei cauda & facie, vsque extra deserta duxit. Si ergo sic grata est benefactoribus crudeliũ ferarum natura, quãto magis decet homines, quibus mansuetudo naturaliter inest & rationalis censura? Vnde Apost. Grati estote,

Gulæ damna enarrantur, Voracisque natura per Vrsi ac Crocodrilli naturalẽ vsum in edendo: quoue pacto gulæ vitium curetur, exprimitur.

Cap. LVII.

GVlosus homo assimilatur vrso: quia vrsus (secundum Aristotel.) indifferenter comedit omnia: vnde pro fructibus ascendit Arist. de animal.

Digitized by Google

dit arbores, & aluearia pro melle cõfringit, & cancros, & formicas pro medicina comedit. Sic gulosus aliquando sub specie necessitatis, aliquãdo ex dulcedine voluptatis, aliquando sub protex tu infirmitatis, voluptuosas delectationes exquirit, & accipit, Eccle. Omnem escam manducabit venter, scilicet gulosi.

Item gulosus assimilatur Cocodrillo, qui herbas libenter comedit, inter quas endros serpens parulus, qui eius inimicus est, se inuoluit, vt dum herbas carpit, serpentem transgluriat, qui dum in ventre existit, ipsum occidit, & illæsus exit. Sic gulosus homo bonos & sapidos morcellos libenter comedit, cum quibus frequenter venenum voluptatis & peccati per delectationem trãsglutit, quod mentem eius occidit.

Item gula perducit hominẽ ad luxuriam & incontinentiam: nã cerui, quando nimis pingues se sentiunt, latebras quærunt: quia nec bene fugere, nec cursum continuare possunt; sed nunc fugiũt, nunc subsistunt, & retro respiciunt, sic etiam pinguedo gulæ quærit latebras luxuriæ. Et homo etiam gulæ deditus incontinens effectus, nec tentationes carnis fugere, nec cursum pœnitentiæ continuare potest, sed nunc conscientia punctus fugit, i. fugere proponit, nunc subsistit, i. tentationes expectat & susscipit, nunc retro respicit, quia ad turpitudinẽ desiderio vel opere redit. Vitium itaque gulæ curandum est afflictione abstinẽtiæ, aridiras autem animæ irrigan da est lachrymarum compunctione. Nam (secundũ Isaac) carnes pingues animaliũ assandæ sunt, quia dum assantur earum humiditas illaudabilis deficeatur, sed siccæ carnes potius sunt lixãdæ, quia aqua eas reperat & humectat, carnes porcinæ, & pecorinæ laudabilis sunt assaturæ, caprinæ vero & bouinæ meliores sunt lixatæ. Nam per lixationẽ siccæ carnes humectantur, & per assationem humidæ carnes siccãtur; est ergo caro pinguis caro assueta delitijs, quæ igne assanda est, id est, abstinentiæ afflictione, famis ardore sedanda, vt sic delectationes gulæ compescat afflictio abstinẽtiæ, sed quasi siccæ carnes sunt aridę i. indeuotæ mentes; quæ tunc bullienti aqua elixantur, quando feruenti, & lachrymosa compunctione irrigantur.

Temporalium verum exuberantia, quantum hominibus diuitijs abundentibus obsit, pinguia animalia ad esum pessima, valde hominis stomachum dissoluentia, naturali quadam similitudine ostentant.

Cap. LVII.

HAbentes abundantiam temporalium assimilantur pinguibus animalibus. Animalia nimis pinguia sunt ad esum pessima, nocent enim digestioni, quia super cibũ natant, & cibũ inflant, & villos stomachi emolliunt, & lubricitatem stomachi inducunt, vnde pinguedo nimia stomachũ dissoluit, deficiente virtute contentiua, conformatiua, & expulsiua. Ex pinguedine etiam stomachus incenditur sicut ignis, quando pinguedo in eum proiicitur. Quasi autem pinguedo carnis est abundantia temporalis, de qua Psal. Prodiit quasi ex adipe iniquitatis eorũ. i. ex abundantia, & plenitudine temporalium. Hæc igitur nocet animæ sicut pinguedo stomacho. inducit enim inflationẽ, siue elationẽ superbiæ, mollitiẽ, & lubricitatem luxuriæ. Dissoluit. n. virtutẽ continentiæ, excludit cõsolationẽ, siue cõfortationem gratiæ, nõ curat de expulsione vitiorum per confessio- Psal. 72.

Digitized by Google

nem pœnitentiæ, hæc etiã nõ extinguit, sed potius accendit ignẽ auaritiæ, sicut abundantia lignorum nõ extinguit, sed potius aug-
Eccl. 28. get ignem. Eccles. Secundum ligna syluæ exardescit ignis.

Item abundãtia nimia temporalis consolationis, generat vitia mentis: Nã ligna quæ in plenilunio resecãtur vel plantãtur, quia tunc humor in corporibus abundat, propter eius superfluitatẽ non valent regi à natura, & ideo corrũpũtur, & generãt vermes à quibus corrodũtur, & in puluerẽ rediguntur. Est autem quasi humor arboris ipsa cõlolatio, siue repletio carnis; quæ si abundãs sit, corruptionẽ non tantũ corporis, sed etiã animę gignit, & vermes producit vitiorum, quibus virtutes animæ penitus dissipantur. Hinc est (vt dicit Greg.) quod princeps cocorum. s. Nabuzardã, destruxit muros Hierusalẽ, quia venter cui coci deseruiunt, sua reptione destruit virtutes animæ.

Diuersorum animalium diuersa natura, eorumque naturales proprietates egregiè describuntur: quibus non paucis nec obscuris exemplis, homines tam bonè quàm mali iure comparantur.

Cap. LIX.

HOminis tam boni quam mali assimilantur animalibus terrestribus. Nã sicut dictum fuit suprà in principio huius quinti libri, ponit Moyses tria genera animaliũ, s. iumẽta, reptilia, & bestias. Et secũdũ Basilium sunt iumẽta quę cõpetunt vsui hominũ mancupata; & quædã ex eis sunt ad laborandum, vt equi, boues, & asini, quædã ad lanificandũ, vt oues, & consimilia, quædã ad vescendum, vt porci, & huiusmodi. Per iumẽta igitur intelligũtur actiui, qui sunt in adiutoriũ proximorum solioiti, vnde dicũtur iumenta, quasi iuuamenta, quorum quidã laborant in operibus obedietiæ, vt clausirales, & isti sunt vt equi: Equus. n. homini subditur, ab eo infrenatur, & secundũ eius voluntatẽ mouetur & circũfertur, & sic est subditus respectu prælati. Ia. Equis frena in ora mit- Iaco. 3.
timus ad consentiendũ nobis, & omne corpus illorum circumferimus. Hæc frena sunt regularia præcepta siue instituta, vel prælatorũ correctiones. Quidã verò laborant in opere doctrinæ, & isti sunt vt boues cum quib. terra aratur: s. prædicatores, à quibus terra animæ aratur vomere linguæ, & seritur semine doctrinæ. Alii vero laborant in opere patientiæ, scil. in cura regiminis, vt prælati, qui assimilantur animalibus humilioribus aliorũ onera ferentibus, s. camelis, asinis, & huiusmodi, quia quanto sunt maiores, tãto debẽt esse humiliores, & pro subditis onera portantes. Psal. Vt iu- Psal. 72.
mentum factus sum apud te, Iumenta enim huiusmodi, s. asini, & cameli, licet sint magna corpora, sunt tamen vilia reputatione, & magnæ scientiæ grauantur onere. Similiter prælatus, licet sit magnus in dignitate, debet tamẽ esse apud seipsum vilis & humilis reputatione Est etiã magni ponderis sarcina grauatus, cũ habeat pro suis subditis Deo reddere rationem. Vnde Gre. dicit: Grandis Greg.
honor, sed graue onus. Illi autem qui intendunt ad pauperes vestiendos, assimilãtur ouibus, qui quasi mãdatũ Domini implentes (vt fecit Beatus Martì.) Cum duas tunicas habent, s. lanam & pellem, vnã dant non habenti, s. lanã homini. Qui verò pauperes pascũt suis cibis, & eleemosynis, sunt similes animalibus vtilibus ad cibũ, vt arietibus, hœdis & porcis, & huiusmodi, quib. s. assimilantur, non ratione vilitatis, sed vtilitatis. Reptilia vero illa sunt,

quæ

Digitized by Google

quæ corporis actione & extensione repunt, & mouentur, vt vermes, colubri, & serpētes. Per reptilia vero possunt intelligi perfecti & contemplatiui viri, quorum est se cōtrahere, i. ab exterioribus ad interiora reducere ad Deum contēplādū, & nihilominus se extendere ad proximum diligendū. Vnde debent esse vt vermes, per reputationem humilitatis, vt colubri, per refrigerium carnis, quia dicitur coluber quasi colens vmbrā. Item debēt esse vt serpentes, per prudētiā discretionis. Matth. 10. Estote prudentes sicut serpentes, Vel debēt esse, vt vermes, quia eorum est Deū frequenter laudare. Vermes enim, vt bruci, & huiusmodi ore se trahunt. Psa. Semper laus eius in ore meo. Vel vt serpentes, quia eorū est carnem per abstinentiam attenuare; serpentes enim vi costarū se rapiunt. Iob. Iuuadat inedia costas eius. Nam maxime in costis apparet tenuitas ieiunantis. Debent etiam esse vt lacertæ, quia in bonis debent affectibus æstuare. Lacertæ enim pedibus repunt, & pedes animæ sunt eius affectiones, quibus tanto velocius currunt, quanto feruentiores existunt. Bestiæ autem dicūtur quasi vastiæ, eo quod deuastant omnia sua feritate. Nam sunt sœuæ, & impetunt nunc vngue, nunc cornu, nunc dente, vt apri, leones, & lupi, & ideo talibus bestiis peccatores assimilantur, quia omnia bona sua deuastant. Nam bona naturalia diminuunt, gratuita repellunt, cælestia contemnunt, temporalia amittunt. Ipsi sunt sœui sibi ipsis, multo fortius aliis quos lædunt & impediunt, aut dēte inuido detractionis, aut cornu superbæ damnationis, aut vngue violentæ direptionis. Et quidā sunt vt apri, per carnis voluptatē, quidam vt leones per superbiæ potestatem, quidam vero sunt, vt lupi per auaritiæ rapacitatē, & sic de aliis similibus. Eccl. 3. Dixi in corde meo de filiis hominū, vt probaret eos Dominus, & ostenderet similes esse bestiis.

Elephantis in coitu admiranda natura, homines coniugalem pudicitiam conseruare erudit.

Cap. LII.

HOnestatem & pudicitiam operis coniugalis elephantes conseruare nos docēt, in quibus est pudicitia quædam admiranda, maximè respectu aliorum animalium. Non enim se cognoscunt nisi in abdito, & hic non nisi in duobus annis, quando masculus habet quinque annos, & fœmina decem, & in istis duobus annis nō nisi quinque diebus, sexto raro adiuncto, in quo exemplo docētur homines coniugali opere honesta vti, quantum ad locū, & quantum ad tempus, & quantum ad charitatem. Vnde Tob. 8. dixit vxori suæ Exurge, & deprecemur hodie Dominū, & cras, & secundū cras, quia his tribus notibus iungimur Deo, tertia autē transacta nocte in nostro erimus coniugio. filij quippe sanctorū sumus, & non possumus ita cōiungi sicut & gentes qui ignorant Deū. *Humilis hominis natura quæ silvestri capræ aliquibus exemplis assimilatur, atque humilitatis virtus quantū fidelibus prosit, Deoq; grata existat, plurimis rationibus naturalibus aperitur.*

Cap. LIII.

HVmilis homo assimilatur damulæ i. syluestri capræ, quæ est animal timidū & imbecille, nec; scit se defendere, nisi beneficio fugę habet. n. pro armis mōbrorū agilitatē & fugā. Vnde (secundū Isi.) dicitur damula: eo q̄ de manu effugiat, mōtuosa & nemorosa diligit, gramina aromatica comedit, & ramusculorū ex-

Psal. 33.

Iob.

Isid. lib. Ety.

Digitized by Google

tremitates carpit; quãdo vulneratur, draconica mandit, & sic telũ de corpore exeutit. Damulam serpentes odiunt, & eius anhelitum sustinere non possunt; sic quoque homo humilis semper timet Dei offensam, & imbecille se reputat ex virtute propria defendit se vitiorũ fuga, armat se agilitate obedientiæ, & superbiæ fuga, & sic effugit manus tentationis diabolicæ, diligit montem contemplationis, nemus solitudinis, & quasi graminibus aromaticis pascitur eorum exemplis. Ramusculorũ extremitates, i. humilia opera carpit. Vulneratus peccato, draconteã quæ est herba medicinalis, i. pœnitentiam mandit, & sic telũ tentationis vel peccati, de corde trahit. Serpens quoque infernalis i. dæmõ, maximè hũc odit, & eius anhelitum, id est, voluntarium despectũ sustinere non potest. Eccl. 13 Abominatio est superbo humilitas. Item humilis sui recognitio liberat hominẽ à peccato: nã pardus quandõ infirmitatẽ incurrit, simũ humanum comedit, & cur dirsquid enim est hominis simus, nisi abominabilis peccati actus? simus quidẽ propter vtilitatẽ, humanus propter proprietatẽ, quia solius hominis inter animalia proprium est peccare? Hunc ergo simum comedis qui turpitudinẽ peccati sui humiliter recognoscit, & talis ab infirmitate mortifera euadit, ex eo quod apud pium iudicem est impetratio veniæ, ipsa Greg. in recognitio culpæ, vt dicit Greg. in Psal. 50. illud Psal. Quoniam iniquitatem meam ego cognosco.

Item profunda humilitas animi, & diligens auditus verbi Dei, iuuant homines contra tentationes diaboli, cuius exemplum est, quia (sicut dicunt Arist. & Auic.) Cornus valde odit asinũ, & tentat eum rostro exuncare, sed iuuat asinum profunditas oculorum, & spissitudo corij superciliorũ, cum quo tegit visum. Cui etiam valet proceritas & mobilitas aurium cum quibus se defendit. Cornus est diabolus, asinus, homo simplex, & Dei seruitio deputatus cui diabolus insidiatur vt eruat oculos, i. bonã fidẽ, & bonam voluntatẽ, sed si habeat eos profundos, i. in humilitate fundatos, & abscõsos, sub spisso & duro corio, i. sub despecto & grosso habitu, vel exteriori aspectu; & si habeat aures magnas & mobiles, id est, ad auditum diuini sermonis prolixas, & ad motũ implendi, & obediendi paratas, euadit ab eius malitia. Item humiles & pauperes sunt promptiores ad bene operandum, quam magni & diuites, sicut dicit Arist. quod aranee parũ sunt acutæ & velocis motus, sed magnæ & nigræ tardioris, & hæ solent texere iuxta terram, & foraminibus semper latẽt, donec in rete suũ aliqua bestiola cadit, quam comprehendit & fugit, & quandoque reponit donec famõ habuerit. Sic qui parui sunt, reputatione propria sicut humiles, vel reputatione aliorum, sicut pauperes, sunt ad bene operandum acuti, id est, perspicacis & velocis motus, id est soliciti & prompti. Nam perspicaces ad prouidendum & considerandum facit eos humilitas, sed veloces & expeditos facit eos paupertas; sed magni, & diuites, qui apud mundum magni reputantur, sunt ad bene operandũ tardi, & circa terram tenent, quãdo solum ad terrena disponenda, vel congreganda intendunt; bestiolas, i. simplices fraudulenter & insidiose decipiunt, & eorũ bona dissipientes sibi in suum vsum assumunt, vel pro futuro tempore reponunt. Arist. de anim.

Item humilitas mentis, & rectificio carnis, perducunt hominẽ ad magnum culmen contemplatio-

Digitized by Google

nis. Nam formicæ cũ sint paruæ, & strictæ circa ventrẽ, crescentes fiunt pennatæ, & volant. Sic qui est apud seipsum paruus per humilitatem, & circa ventrẽ per abstinentiam strictus, crescit in spiritu, & pennis virtutum efficitur pennatus, & tunc sequitur contemplationis volatus.

Item humilitas plus fructificat quam superbia: Nã animalia parui corporis sunt pluriũ filiorum, quam illa quæ maximi: Opera enim Deo placentia sunt opera humilia, quæ maximi, id est, superbi facere dedignantur, & ideo permanent steriles.

Inferni ignem, miro Salamandræ exemplo, perpetuo humana corpora post iudicio diem fore cruciaturum, eaq; nunquã consumpturum, adaptatur.

Cap. LXII.

IGnis inferni post diem iudicii humana corpora cruciabit, & tamen nõ occidet neque consumet, neq; incinerabit. Cuius exẽplum apparet in Salamandra quæ in medio ignis viuit. Et de corio cuiusdam generis Salamandræ fiunt licinia in lampadibus, & lucernis, quæ nullo incendio consumuntur, sed perpetuo ardere probantur, & si hoc sit potentia naturæ, quanto magis in damnatorum corporibus fieri poterit diuina virtute? Isa. Ignis eorum non extinguetur. Isa. 66.

Equi Camelique exempla hic apposita, incesti graue peccatum quanto pere sit fugiendum nos erudiunt.

Cap. LXIII.

INcestum abhorrere equus docet, qui maternam coitũ summo refugit. Vnde narrat Aristot. quod rex Septentrionis habuit equum pulcherrimum, quæ peperit ei equum pulcherrimum: ex quibus duobus volens extrahere equum alium, cooperuit vultum equi, ne matrem agnosceret. Qui tandem discoopertus matrem, se cognouisse videns, fugit, & seipsum ab alto proiecit, & mortuus est. Quantum ergo debet abhorrere rationalis homo incestuosam sui sanguinis commixtionẽ, quando brutum animal sic abhorret? Item camelus coitum cum matre tantũ abhorret, vt dicit Ari. quod cum in quadam ciuitate cooperta, à posterioribus mater esset, camelus eam cognoscens super eam ascendit: sed tandem eam matrẽ sentiens, mox coitum non complens descendit, & ingeniatorem inuasit; mordens dentibus occidit. Erubescat homo infœlix, qui iudicio fultus est rationis, non solum tale quid egisse, sed nimirum facere cogitasse. Deut. Maledictus, qui dormit cum vxore patris sui. Ari. de anim.

Hiænæ in sexu naturalis variatio, cui non incongrue inconstans homo comparatur, breuis declaratur.

Cap. LXIIII.

INconstans homo similis Hiænæ est: cuius natura dicitur esse, vt vna, & eadem sexum mutet: vnde nunc masculus, nunc fœmina inuenitur. Similiter homo inconstans inuenitur aliquando masculus, id est robustus in proposito, sed postea inuenitur fœmina in facto. Vel masculus, id est, virilis in principio, sed fœmina, id est debilis in progressu. Luc. Cœpit ædificare, & non potuit consumare. Sed nota, quod prædictã mutationem sexus, dicunt quidam fieri solum apparenter, ex eo quod (vt dicunt) hiæna semper habet vtrumque sexum sicut hermaphroditus, sed aliquando vnus est occultus, & alter manifestus. Et hoc forte variatur secundum tempora, propter quod aliquando apparet masculus, aliquando fœmina. Vnde dicunt quidam, quod hyæna con-

Arist. de animal. concipit sine mare, sed Aristotel. hoc negat.

Quantum sit coniugalis incontinentia euitanda, ceruorum exẽplo, doctorumq; auctoritate admonemur.

Cap. LXV.

INcontinentiam coniugalem euitare cerui nos docẽt, de quibus dicit Plin. quod à tempore conceptus, fœminæ à maribus discedunt donec à partu purgentur. Et tamen tanta est quorundam hominum libido, vt agrauidata vxore interdum abstinere non valeant. Et nota hic aliquid exigente materia, quamuis non sit pulchrum audire, tamen est vtile scire: scilicet, quamuis matrix post impregnationem claudatur, tamen ex delectatione (vt Auicenna dicit) mouetur, & aperitur, & ex hoc imminet periculum aborsus. Et ideo Hieronymus vituperat accessum viri ad vxorem prægnantem, non tamen ita quod semper sit peccatum mortale, nisi forte probabiliter timetur de periculo aborsus.

Plin.

Infirmitatem corporalem multum interdum homini ad vitia cohibenda prodesse, Leonis exemplo, quoue pacto sit rite curanda, Elephantis similitudine naturali erudimur.

Cap. LXVI.

INfirmitas corporis aliquando est medicina cordis, quia scilicet cohibet vitia. Nam leo (vt dicit Solinus) quartanam omni tẽpore patitur. Et hunc morbũ Deo prouidente ideo patitur, vt eius iracundia temperetur. Similiter in hominibus diuersæ infirmitates corrigunt diuersa vitia: propter quod dixit Sen. infirmitati meæ gratias ago, quæ cogit me non posse, quæ non debeo velle.

Sen. in epist.

Item infirmus homo debet suę infirmitatis remedium præcipuè à Deo requirere, & etiam medicinalia cum oratione, & diuinæ virtutis inuocatione recipere. Nã elephantes quãdo ægrotant, colligunt quasdam salutiferas herbas, & antequam eas edant, erecto ad cælum capite, etiã herbas ad cęlũ leuant, & quasi quadam religione à Deo auxiliũ postulant. Multo ergo magis homo cum patitur, a Deo debet auxilium petere, & medicina vtens ab oratione inchoare. Iac. Oratio fidei saluabit infirmum.

Iac. 6.

Ingenium nonnunquam plus valere quam vires, vnico Leopardi leonem insidiantis exemplo: ac quemadmodum Diabolus sit ab homine superandus, edocetur.

Cap. LXVII.

INgenium aliquando plus valet quam vires, quod patet in Leopardo quem leo mirabiliter odit: Vnde leonem timens, quia minor illo est, foueam facit orificiũ duplex habentem, vnum per quod intrat, & alterum per quod exit, & est fouea in vtroque orificio valde ampla, sed in medio stricta: Veniente ergo leone, per foueam fugit, quem leo insequens cum ipso foueam intrat: sed ad mediũ veniens, & foueam strictam reperiens, transire non potest, neque retro se vertere valet. Vnde leopardus exiens per aliam partem, & post eum ingrediens, ipsum à tergo mordet, & sic sæpe de eo arte triumphat, de quo triumphare viribus nequibat. Leopardo ergo assimilatur homo, cuius fouea est præsens vita, hæc habet ingressum per mortẽ, & vtrobiq; est larga humilitatis materia, siue hominis principium consideres, siue finem. Sed in medio debet esse stricta, arctitudine pœnitẽtiæ: quam cum leo, i. diabolus, inuenit in homine, nõ potest progredi, vt vlterius hominem decipiat, nec retrocedere, vt per præterita peccata quæ iã per pænitentiam deleta sunt, ipsum teneat.

Vnde

Vnde Leonem Leopardus exiens retro mordens occidit, quia postera vita, vel pænitentia eius nequitiam in se extinguit.

Impatiens ac iracundus quemadmodum sit edomandus, Vrsi exemplo monstratur.

Cap. LXVIII.

IMpatiens assimilatur Vrso, est enim Vrsus animal impatiens, & iracundum, volens se de singulis vindicare. Vnde cum aliquem inuaserit, si alius eum tangit, statim primum dimittit, & in alium currit: sed quando capitur, aspectu peluis ardentis excæcatur: catena ligatur, & verberibus edomatur. Sic homo impatiens, & iracuudus, de singulis iniuriis se vindicare appetit: neq; propterea vnũ inimicũ dimittit, quin cõtra alium bellum suscipiat, sed tanquam peluis ardẽs est ira furens, ad quam excæcatur, quia ira oculum rationis perturbat, quẽ furia, & infamia penitus excecat: sed furiosus est catena ligandus, vel verberibus edomandus.

In bonum perugendum non perseuerantes variis similitudinibus Satyris, & Fauniis: nec non Leopardo assimilari demonstratur.

Cap. LXIX.

IMperseuerantes qui bene incipiunt, & in fine deficiunt, similes sunt illis animalibus monstris quæ satyri dicuntur, siue Fauni. De quibus dicit Isi. quod habent cornua in frontibus, & sunt similes capris in pedibus. Et tale fuit monstrum quod Beatus Anton. inuenit in solitudine: & dum interrogaretur quid esset: respondit, Mortalis, siue vnus ex accolis æremi, quos errore delusa gentilitas faunos, & satyros colit, quid autem est cornu frontis? nisi robustũ principium operis, & quid pes caprinus, nisi finis defectuosus? Ille ergo qui viriliter incipit, sed postmodum ad debitũ finem bene incœpta non perducit, quasi satyro monstro similis existit & tales erãt illi quibus Apost. dixit. Cum spiritu cœperitis, nunc carne consummamini. Gal. 4.

Item imperseuerantes, & impatientes similes sunt leopardo, qui saliendo non persequendo capit prædam, quam si 3. vel 4. saltu nõ cœperit, præ indignatione desistit, & quasi victus retrocedit. Tales sunt qui non diutius laborando, sed quanto citius obtinendo volunt assequi quod intendunt. Vnde si non statim obtinent, & nõ inueniunt quod volunt, quasi tædio victi, à bene incepto opere retrocedunt, non attendẽtes quod labor improbus omnia vincit, vt dicit Virgilius. Vnde etiam perseuerantia orantis obtinet à Deo quod cupit, Luc. Si perseuerauerit pulsans, dabit ei quot erit necessarium. Virgil.

Chamaleontis natura describitur, cui quidem rationabiliter inconstans homo assimilatur.

Cap. LXX.

INstabilis, & inconstans homo assimilatur Chamaleonti, quæ est bestia parua diuerso varietatis colore respersa. Cuius corpusculum ad varios colores quos videt, facile variatur: nullum enim inuenitur animal quod sic recipiat oppositorum sibi colorũ mutationes, vt dicit Isidor. Sic animus paruus pusillanimitate, vel paruus in virtute, facile impressionem amoris, vel timoris, vel gaudii, vel doloris, vel tristitiæ recipit, ex omnibus quæ sibi occurrunt: & ideo stabilitatem non habet, quia immutatur & deducitur per varias affectiones. Iacob. Vir duplex animo, inconstans est in omnibus viis suis. Iac. 12.

Inuidia malũ virus, inuidiosorumque natura per quam plurimas Indiæ serpentium, Cerui, Vrsi, Syrenæ, Salamandræ, Lyncis, Draconis, ac tandem Papilionis similitudines dilucide aperitur.

Cap. LXXI.

INuidi sunt similes quibusdam serpentibus Indiæ, qui statim fugiunt quando vident florere arbores aromaticas, quas etiam corrodere dicuntur ne floreant, eo quod odorem horum sustinere non valeant. Sic inuidi prosperitatem proximorũ sustinere non possunt, & de ipsorum infortunio
Eccl. 27. gaudent. Eccle. Laqueo peribunt qui delectantur in casu iustorum.

Item inuidi dolent si aliquis vtilitatem de bonis eorum capit, etiã de his quibus non indigent: Sunt enim similes ceruis, qui quando cornua eiiciunt, abscondunt propter inuidiam, & dolere videntur si aliquis ex illis accipiat medicinam.

Item inuidus assimilatur Vrso. Nam Vrsus cerebrum habet venenosum & ideo eius caput & spatulæ cõburuntur, ne gustantes de eius cerebro in vrsinã rabiem cõuertantur. Nulli enim animali est tanta solertia ad male faciendum sicut Vrso, vt Plin. dicit. Sic inuidus habet caput venenosum, i. mentem veneno odii, & maleuolentiæ infectam. Vnde necessarium esset, vt vtererur igne charitatis; quæ non æmulatur, & sic nemini noceret. Et ideo nullum vitium facit hominem ita solertem ad male faciendum, & nocẽdum aliis sicut inuidia. Vnde per inuidiam diaboli mors intrauit
Sap. 2. in omnes homines. Sap. Inuidia diaboli mors intrauit in orbem terrarum.

Item inuidus similis est syrenæ, quæ tempestate lætatur, & in sereno tristatur. Sic est inuidus dum gaudet de alterius aduersitate, & tristatur de prosperitate.

Item inuidus similis est Salamandræ.

Primò ratione temporis. Nam Salamandra, quæ habet figurã similem lacertę, non apparet nisi in magnis imbribus, & in sereno deficit omnino. Per magnos imbres intellige magnas tribulationes, vel aduersitates alicui contingentes. Tunc inuidus, & maleuolus se manifestat ad insultandum & nocendum ei, sicut fecit Saul Dauid. Sed in sereno, i. dum videt hominem in prosperitate, tacendo deficit, & tristitia consumitur. 1. Re. 20.

Secundò, ratione frigoris. Nam tanti est frigoris, vt ignem extinguat, sicut glacies. Sic inuidia extinguit ignem charitatis.

Tertiò, ratione oris. Nã ore venenum euomit, s. quandã saniem lacteã, quæ si corpus hominis tetigerit, inde pilos continue fluere facit; Similiter inuidus venenum euomit ore detrahendo, & infamando. Psal. Venenum aspidum sub labiis eorum. Psal. 19.

Item inuidus vbi alteri nocere credit, quãdoque prodest, & ideo assimilatur Lynci, cuius vrina in gemmam preciosam conuertitur, & ipse hoc sciens, & quasi homini inuidens, & dolens, si gemmam hanc inueniret dum vrinã emittit, eam sub terra abscondit, & tamẽ fallitur, quia ibi (vt dicit Plin.) in lapidem citius commutatur.

Item inuidus assimilatur Draconi. Nam draco venenum suum habet in lingua, & in felle, dicit enim Plinius, quod ex vi veneni semper lingua eius erigitur, & ex calore flatus sui aër inflammatur vt aliquando incendi videatur. Vim habet in cauda, & plus nocet verbere quam ictu; quicquid autẽ cauda ligauerit occidit, raro dormit, & visum acutissimũ habet, vnde à remotis prædam suam videt; Similiter homo inuidus habet

habet venenum odij in felle.i. interius in mente, & in lingua.i. in detractione, lingua erigitur ad maledicendũ, & superbe loquendũ, & ad odia inflammandum, & incendendum. Habet etiam vim in cauda. quia scilicet retro percutit per occultam detractionem; & occidit per infamationem, rarõ dormit.i. raro quiescit à nocẽdo, & machinãdo; & habet acutissimũ visum circa defectus proximi, ita quod à remotis videt q̃d de ipso capere possit.

Item inuidus homo frequenter vnde credit lædere alium, lædit seipsum Vnde est similis papilioni; qui dum lumen extinguere nititur, in flammam irruens ipse comburitur. Psal. Conuertetur dolor eius in caput eius, et in verticem ipsius iniquitas eius descendet.

Hypocritarum defectus & fallacia, per varias cocodrilli, panthera, eruca, ac etiam Papilionis similitudines, recte & appolytè patefiunt.

Cap. LXXII.

HYpocrita ei quem lædit, falsam compassionem ostendit, ne ex crudelitate ledere credãtur. Vnde assimilatur cocodrillo, de quo Phisiol. dicit, quod si hominem iuxta littus inuenit, eũ occidit, sed postea eum plorat, & tamẽ eum deuorat. Talis fuit Ismaël filius Hathaniæ, de quo habetur Hier. quod cũ amicis Godoliæ quem ipse occiderat incedens, & plorans ibat, & tamen etiam illos cũ quibus sic ibat occidit, vt dicitur ibidem.

Item hypocrita vel hęreticus assimilatur pantheræ, quam propter pulchritudinem exterioris pellis, vel varietatem colorum, & odorem quem ex ore emittit, omnia animalia solicitantur videre, sed toruitate capitis deterrentur; vnde ipsa caput occultat, & dum ei animal appropinquat, ipsum accipit & manducat; sic propter apparentiam exterioris sanctitatis, & varia spiritualia opera, quæ hypocrita vel hęreticus exterius prętendit, & aliquando propter famam doctrinæ, quæ est vt odor oris, multæ deuotæ & simplices personæ desiderant eum videre, vel ei adhærere, quibus ipse caput suæ malitiæ, id est, malignam intẽtionem, vel corruptam fidem à principio abscondit. Sed cum ei aliquis credendo familiariter adhæserit, tunc ipsum decipiendo capit & manducat.i. eum sibi incorporat, hoc est corrumpendo assimilat.

Item hypocrita assimilatur erucæ: Eruca enim est vermis noxius, quia in foliis olerũ crescens pãpinos, fructus, frondes, & flores corrodit. Vnde ab eradendo dicta est eruca, vt dicit Isi. Sic quq; hypocrisis vitium, omne fructum spiritualẽ & bonum hominis destruit, scilicet, & florũ i. affectionum, & frondium.i. locutionum, & fructuum, id est, operationũ, quia in omnibus intendit hypocrita solum humanum fauorem. Secundo, quia est vermis ingeniosus, scilicet, ad se conseruandũ contra temporis asperitatem: nã sicut dicit Plin. Eruca extremitatibus arborum consumptis, foliis & fructibus texit de suis visceribus telas more aranearum, quibus se per totam hyemem inuoluit, custodiens pestiferum semen suum. Egerit enim quædam oua, de quibus in vere erumpentibus gemmis nascitur multa proles. Sic etiam homo hypocrita instante hyeme.i. asperitate alicuius aduersitatis vel tribulationis, de visceribus suis.i. ex propriis & occultis malitiis suis texit telas.i. ordinat mirabiles, & astutas vias quibus se inuoluere.i. cooperire, & defendere possit. Et in talibus

Plin.

talibus viis se inuoluens, i. coope-
riens custodit pestiferū semē suū,
id est malignum affectū. Et ege-
rit quandam qua, id est facit quę-
dā secreta opera, ex quibus quan-
doque oriuntur mala multa.

Tertio quia est vermis maculo-
sus: Est enim eruca mollis, & sa-
niosa diuersis coloribus distin-
cta, de nocte lucēs vt stella, in die
deformis apparens. Sic hypocrita
est mollis, id est, delitiosus, vel
mollis, id est, cedens tentationi-
bus. Molle enim tangenti non re-
sistit, sed cedit.

Item est saniosus, id est, putredi-
ne peccatorum, siue humore lu-
xuriæ psenus, & diuersis colorib.
id est vitiis, siue malitiis macula-
tus, vel diuersis coloribus, id est,
diuersis ostentationibus sanctita-
tis tinctus, quia multis modis co-
natur apparere bonus. Sed licet
de nocte, i. obscuritate præsentis
vitæ luceat vt stella, scilicet per
claritatē famæ, vel exterioris ap-
parentiæ, tamen adueniente die
mortis, siue die claritatis diuini
iudicii, in quo illuminantur abs-
condita tenebrarum, & manife-
stantur cōsilia cordium, tunc de-
formitas eius patebit.

Quarto, quia eruca est vermis
quasi monstruosus in transfor-
mādo se. Nā ad modum bōbicis
sericum faciētis formam mutat,
& se reptilem in volatilē trāsfor-
mat: Alas enim tenues & latas
suscipit, quibus volitādo in aëra
se extollit, & quot colores in cor-
pore habet, tot in alis ostendit.
Et tale volatile papilio vocatur,
Isido. vt dicit Isid. Et ideo, vt ipse dicit,
ex erucis papiliones fiunt, & ex
papilionū stercoribus erucæ ite-
rum generantur, & quādo volant
minus noxia sunt, quam quando
reptant. Tunc enim eruca accipit
formam volatilem, siue papilio-
nis, quando hypocrita ascēdit ad
gradum prælationis. Tunc enim
ad modum bombicis sericum fa-
ciētis aliā formam assumit, quia
ad modum sancti viri multa bona
se facturum prætendit. Alas tēnes
& latas suscipit, quibus in aëra
se extollit, quia quædā opera, quæ
apparenter videntur mira, sed exi-
stenter sunt valde debilia inchoat,
& assumit, quibus iactanter se
eleuat, & in regimine magnifi-
cat. Et sicut ex erucis papiliones
fiunt, quia sic ex hypocritis super-
bi, & vane gloriosi exeūt, ex quo-
rum stercore, id est, temporali glo-
ria; quia viri peccatoris gloria ver-
mis, vt stercus est, vt dicitur Mac- 1.Mac.
ha. iterum generantur eruci, quia
s. alii ambitiosi videntes hypocri-
tarum temporalem gloriā se qui-
conantur etiam eorum fictam vi-
tam; sed in hoc minus noxii sunt
hypocritæ volantes quam reptan-
tes; quia minus latet eorum hy-
pocrisis in statu dignitatis. Nam
principatus ostendit virū & quan-
to hypocrisis est minus occulta,
tanto minus est noxia.

Item in statu dignitatis hypo-
crita sibi magis cauet, ne perdat
nomen vel honorem sanctitatis.

*Ira damna, iratorūque praua natura
apertis monstratur: quibus Apri,
Canes rabidi, gyregryllique per plu-
res eorum similitudines naturales
iure comparantur.*

Cap. LXXIII.

IRa impellit frequenter homi-
nē ad pericula mortifera, pro-
pter appetitum vindictæ. Vnde
iracundus est similis apro, i. syl-
uestri porco, Qui (secūdum Auic.
& Pli.) est animal sæuū, & tantæ
feritatis, vt mortē paruipēdat, cō-
tra ferrum venatoris intrepide se
opponat, immo ferro cōfossus vi-
res cōtra vulneratores suos resu-
mit, & ipsos cum cultris suis in-
uadit. Sic homines frequenter (vt
se de inimicis vindicent) ex ipsa
ira periculum mortis paruipen-
dentes

Digitized by Google

centes etiam in tela ferrea se immittunt intrepidos, neque vulnerati refugiunt, sed maiore furore in suos vulneratores insurgũt. Io. Virum stultum interficit iracundia. Mach. Feræ belluæ irã gerens.

Iob 5. 2. Mac. 4

Item iracundus similis est cani rabido, qui semper soliuagus, ipsum enim alij canes fugiunt, tanquam pestem, vadit tanquam cadendo vt ebrius, & currit aperte ore lingua pendente, & saliua defluente, oculos habet rubicundos, quos licet ferat apertos, in omne tamen obiectum impingit, ac si cæcus esset; contra omnem rem repugnat, & contra vmbram suã latrat. Et dicit Constãtinus, quod canis est calidus & siccus, cui nigra cholera dominatur, quæ dum corrumpitur, canis in rabiem vertitur. Similiter etiam homo iracundus est soliuagus, quia nec amicum, nec socium potest sustinere, propter quod dicitur. Noli esse amicus homini iracũdo. Merito ab omnibus fugiendus est tanquam pestis, quia nemini parcit. Item aperto ore currit, quia verba maledicta proferre non desinit. Vnde ei lingua extra os pendet, quia eam cohibere non potest: totũ enim spiritum suũ profert stultus, cui saliua sapientiæ seu discretionis defluit, quia siquid sensus habet iratus, ex furia totum perdit. Oculos autem ad literam rubicundos habet propter feruorem sanguinis, qui vaporaliter ascendit ad faciem, & ad oculos hominis irati; Est enim ira naturaliter ebullitio sanguinis circa cor (vt Damasc. dicit) propter inflammationem spirituum visibiliũ. Sed quasi cæcus in omne quod audiendo vel videndo sibi resistit impingit: nam in omni verbo, vel risu, vel alio gestu offenditur, & ideo contra omnia quæ audit vel videt, repugnat; & apud seipsum etiam, solus existẽs murmurat, & sic ad modũ rabidi canis contra vmbram suã latrat, maximè autem tunc in rabiem faciliter accenditur, quando nigra cholera, id est, melancolia corrumpitur; quia quando est in aliqua accidia vel melancolia homo iracundus, tunc ex leui causa accenditur in furiam, quia tunc est maximè pronus ad iram, ex conceptione vel imaginatione alicuius rei contristantis. Iuste ergo debet homo conari ne ab ira superetur, ex qua tanta rabies oritur. Iob. Non te superet ira.

Prou. 22

Damasc.

Iob 37.

Item iracundus vel impatiens, cum aliquod cõtrarium occurrit, etiã quod bene fecerat destruit. Vnde similis est Cyrogryllo, qui est idem quod Hericius, excepto quod est maior. Iste ex vinea vel arbore vuas vel poma deiicit, & super ea voluens, se pinnulis infigit; & in ore semper vnum assumit; sed dum ea ad nidum ponat, si aliquid ei exciderit, iratus omnia excutit, & iterum ad arborẽ, vt se oneret redit.

Item irati quæcunque faciunt, dũ sunt in impetu iræ, communiter, & vt plurimum, faciunt defectuosè. Cuius exemplum naturale est, quia animalia iracunda pariunt fœtus imperfectiores, sicut canis catulos cæcos, & vrsus parit frusta carnis per lineamenta indistincta quæ fouet sub axilla, sicut gallina oua, quibus lambendo induit debitam formam. Similiter iratus, in ipso suo impetũ facit opera cæca, rationis consilio non præuenta, & iterum opera confusa & inordinata, nisi postea per mansuetudinem sapientiæ reparentur, & formentur. Et ideo bene Senec. dicit: Nihil tibi liceat cum irasceris.

Senec.

Item iracundi homines similes sunt quibusdam animalibus, de quibus Arist. dicit, quod mouent cornua sicut auriculas, & sunt in regione

Arist. de anim.

regione Aufragæ, quæ (sicut dicit Auicenna) fuit regio ipsius Aristot. est enim in eis coniunctio cornuum magis cum cute quam cum osse. Similiter iracundi, qui quolibet verbo audito contrario, statim mouentur ad lædendum. Et qui isti sunt, mouent, cornua sicut aures: aures enim ad audiendum, & cornua sunt ad percutiendum in eis æquè parata, & furor talium sic subito erumpens, non habet misericordiam, secundum illud Proue. Ita non habet misericordiam, nec erumpens furor. Pro. 27.

Hominem secundum exteriora non esse, nec in bonum, nec in malum omnino iudicandum, minimumq; peccatum for fugiendum, Hædi, Tyriq; serpentis exemplo confirmatur.

Cap. LXXIIII.

IVdicandum non est de homine secundum apparentiam sensus exteriorem. Nam hœdus quoad tactum pellem habet siue pilum agno a speriorem, & tamen carnem habet meliorem, & præcipuè masculus, cuius carnes sunt optimæ, & suauissimæ propter suam temperiem. Sic in hominibus aliquãdo ille, qui videtur hispidus & despectus exterius, est optimus interius, vnde Iob. Nolite iudicare secundum faciem. Non solum autem in bonis, sed etiam in malis huiusmodi iudicium fallit; quia frequenter, qui in apparentia minor est, in malitia est maior. Nam Tyrus est serpens in apparentia paruus, & tamen in veneno magnos serpentes excedit. Vnde inuenitur Tyrus paruuus (sicut ait Aristot.) quam magni serpentes timent & fugiunt, & habet talis Tyrus pilos. Inuenitur etiam Tyrus, contra cuius morsum nullũ est remedium. Sic malum vel peccatũ debet homo timere quantumcũque videatur modicũ. Apost. Modicũ fermentũ totam massam corrumpit. Iob. 7. 1. Co. 5

Peccata vitiorumq; pruritus, per pœnitentia lachrimas facillime ablui, Elephantium naturali proprietate probatur.

Cap. LXXV.

LAchrymis pœnitentiæ peccata abluere elephantes docent, qui (secundum Pli.) in noua luna gregatim conueniunt, & in flumine se abluunt, & sic ad locũ suum redeunt. Tunc autem quasi apparet noua luna, quando superuenit hominibus aliqua mutatio, siue aduersitas noua, & tũc more elephantorum debent ad aquas doctrinæ siue prædicationis gregatim confluere, & in flumine pœnitentiæ, & lachrymosæ compunctionis peccata sua lauare, vt peccatis amotis amoueantur flagella. Etiam tunc gregatim ad aquas currunt, quando processionaliter ad diuinam misericordiã impetrandam, cum Letaniis & orationibus vadunt. Quod etiam fieri debet adueniente noua luna, i. nouæ aduersitatis mutatione. Et cum elephantes taliter vadunt, & iuuenes suos in eundo, & redeũdo ante se etiam ire faciunt, quos custodiunt, & instruunt ad similia facienda. Et sic in supradictis, debet fieri etiam ab hominibus in pueris, & in iuuenibus eorum. Ioël. Congregate paruulos, & sugentes vbera: vnde & Christus cum esset xij. annorum, fuit ductus cum aliis ad festa in Hierusalem. Item lachrymarum luctus extinguit vitiorum pruritus, sicut aqua marina vel salsa extinguit pediculos, sic aqua lachrymarum, cum sale discretionis, & aceto compũctionis extinguit pruritus vitiorum, & specialiter carnis. Psalm. Contribulasti capita draconum Ioël. 2. Luc. 2. Ps. 73.

Digitized by Google

conum, i. pruritus, seu principia tentationum, in aquis, scilicet lachrymarum.

Humanas leges magni viri facile trãsgrediuntur: quod similitudine Aranearum tela iure optimo fulcitur.

Cap. LXXVI.

LEges humanæ (vt dicit Anatarsis) similes sunt telis aranearum: quia in eis parua quidem & imbecillia animalia inuoluuntur, & capiuntur, vt muscæ, & huiusmodi: sed magna, & potentia, vt aues, & huiusmodi, eas optimè transeunt, & dirumpunt, sic magni transgredientes legem non puniuntur, sed solum imbecilles & parui.

Onagri in eorum siti tolerantia, patienter debitas pœnas sufferre nos erudiunt.

Cap. LXXVII.

LOnganimiter, & patienter tolerare defectum, & pœnã, quousque sit tempus congruum ubleuationi, & impletioni, onagri nos docent, quia est animal valde impatiens sitis, diu expectat quousque potum inueniat sibi aptum: Cupidi autem tanquam sitientes, & impatientes sitis, quærunt impleri aquis turbidis, & immundis, i. temporalibus diuitiis, quæ & animæ quietẽ turbant & scientiam maculant, nec auferunt eis sitim. Sed sancti viri tanquam onagri patienter expectant, quousque veniant ad illum fontem vitæ, vbi erit plena satietas, Psalm. Expectabunt onagri in siti sua. Ps. 103.

Luxuriæ damna quàm plurima, luxuriantiumq́, natura atque defectus, per naturales Hirci, Boracis, Elephantis, & denique Tineæ proprietates, & similitudines clare cognoscuntur.

Cap. LXXVIII.

LVxuriosi assimilantur hircis. Primò, ratione lasciuiæ: quia hircus, (secundum Isid.) est animal lasciuum, & feruẽs ad coitum. Sic luxuriosi lasciui sunt, & feruent ad opera lubrica. Hier. Ollam succensam ego video à facie Aquilonis. Facies Aquilonis, quã videbat propheta, est suggestio maligni spiritus, succendens ollam, i. carnem, in qua feruescit aqua carnalis concupiscentiæ. Isid.

Secundo, ratione petulantiæ: quia hircus (vt Isido. dicit) est animal petulcum. Vnde eius oculi ad libidinem in transuersum respiciũt. Sed luxuriosi habẽt respectum trãsuersum & impudicum, repræsentantem impudicum animum, quia (sicut dicit Aug.) impudicus oculus impudici cordis est nuncius. Aug. in Reg.

Tertiò, ratione infamiæ: quia hirci sunt fœtidi, & sic luxuriosi fœtent per infamiam. Vnde Dominus super Sodomam pluit sulphur & ignem: quia in peccato carnis ardet ignis concupiscentiæ & fætet sulphur infamiæ. Quartò ratione inhærentiæ: quia s. hoc vitium incorrigibilius inhæret (sicut dicit Democritus, & refert Plinius) quod hircus nunquam est sine febre: Est. n. hircus tantæ caliditatis, vt adamãtem, quem neque ferrum, neque ignis domare potest, eius cruor calidus molliat, vt dicit Isid. Vnde patitur febrem continuam: & sic quidam tam lubrici sunt, vt semper sint in æstu malæ concupiscentiæ. Sed attendendum, quod cornu hirci adustum dicitur fugare serpentes. Cornu ergo hirci, est vigor corporis luxuriosi, quod si aduratur igne afflictionis recedũt serpẽtes i. venenosæ tentationes carnis. Demo.

Item eius fel dicitur clarificare visum, quia amaritudo & tribulatio carnis, interdũ visum aperit animæ, & claritatem reddit.

Itẽ luxuriosus assimilatur porco. Primò, quia porcus quasi spurcus est

est dictus, quia in spurcis & fœtidis semper quiescit. Sic luxuriosus in spurcitiis & fœtoribus carnalium peccatorum quiescit, vnde Hier. 48 Hiere. Moab requieuit in fœtoribus suis. Secundo quia porcus nascitur dentatus (vt dicit Plin.) dentes peccatorum, quibus mentem detinent, sunt delectationes quæ ab ipsa sui origine siue radice insunt peccato luxuriæ, s. in ipsa cogitatione. Non sic autē est de peccato ītæ, quæ potius habēt pœnam, nisi in fine, s. quādo te iratus vindicat. Tertio, quia porcus amisso oculo cito moritur. Sic quia oculus impudicus & vagus, est incitamentū & fomētum luxuriæ, amoto eius vitio luxuria facilitet cessat. Iob. Iob 31. Pepigi fœdus cum oculis meis, vt ne cogitarem quidem de virgine. Quarto, quia porci volutati in luto, plus iacent in latere dextro, quam in sinistro, quia. s. plus iacet homo in luto luxuriæ, dum est in dextro prosperitatis, quam in sinistro aduersitatis, quia malitia vnius horæ obliuionem facit luxuriæ, vt dicitur Eccl. Eccl. 1.

Item luxuriosus assimilatur borachi rubetæ, quæ est genus ranæ venenosum: Hæc enim oculos habet quasi igneos, & tanto est perniciosior quanto eius aspectus est ardentior. Aspectum solis odit, & tenebras quærit. Herbas dulces diligit, & earum radices comedit, sed comedendo eas inficit. Et ideo in hortis ruta inimica ei plātari consueuit. Loca fœtida & fimosa diligit, & odorifera odit, vnde fugit dum vinea florere incipit. Sic similiter luxuriosus quasi habet oculos igneos, igne s. interioris concupiscentiæ inflammatos, & quāto oculus ardētior, tanto animus deterior in concupiscendo, 2. Pet. Oculos habentes 2. Pet. 2 plenos adulterii. Hic ad literam, lucem odit, & tenebras quærit, quia oculus adulteri obseruat caliginem. Iob. Vel odit aspectum solis, i. manifestationem peccati Iob 24 sui, & quærit tenebras, id est occultationem. Herbas dulces diligit, i. delectationes voluptatis, quę dulces sunt carni, & radices earum comedit, id est, cogitationibus earum interioribus pascitur, quia si eas opere implere non potest, saltem in corde reuoluit, & ita sibi ipsi fœtidas & immundas cogitationes gignit. Sed si ruta, i. aliqua amara tribulatio ibi plantari posset, tales infectiones cessarent. Diligit etiam luxuriosus loca fœtida & fimosa, id est inhonesta, & infamia, vt lupanaria, & huiusmodi: honesta autem loca & consortia odit, & fugit. Et ideo vbi vineam pœnitentiæ florere videt, non appropinquat, sed fugit, & elongatur. Vnde notandum, quod luxuriæ siue concupiscentiæ feruor extinguitur afflictione duræ pœnitentiæ. Cuius adhuc exemplum apparet in boræ siue rubetā. Tradunt enim auctores (vt dicit Plin.) quod in dextro latere Plin. rubetæ est os occultum, quod in aquam feruentem missum subito feruorem facit stare, nec osse in ea stante potest vltra feruere. Et dicunt illud quartanam fugare. Quasi verò rubeta est humana vita, cuius latus sinistrum est status culpæ, sed dextrum est status pœnitentiæ. In hoc latere est os, i. dura afflictio carnis, quæ debet onerari, i. non ad ostentationem fieri, vt faciunt hypocritæ. Hæc extinguit feruorem aquæ, id est, ardorem concupiscentię, & fugat quartanam, i. luxuriam quæ quadrupliciter ardet, s. in cogitatione, in affectione, in aspectu, & in tactu.

Item gulæ, vel luxurię vitium dominatur in magnis & potentibus vitiis, quia per voluptatē carnis maximè eos diabolus vincit. Sicut Vnicornis cum Elephante

sæpe

Digitized by Google

sæpe bellum gerens, cum elephãtem in ventrem percutit, eum prosternit. Habet enim Elephas mollem ventrem. Per vnicornem intelligitur diabolus, cuius cornu significat potestatem sibi à Deo permissam ad tentandum, vel ad persequendum homines. Hic elephantes, id est, magnos viros, & in dignitatibus constitutos præcipue percutit in ventre; quia per vitia, quæ ad ventrem pertinent, scilicet per gulam, & per luxuriã eos vincit, ad quæ ipsi potissimũ sunt molles, id est, proni propter delitias quibus continue vtuntur, & propter libertatem quam habent. Vnde Philosophus dicit, quod multi eorum qui sunt in potestatibus constituti, similia pati videntur Sardanapalo, s. qui fuit Rex Assyriorum totus lubricus, & luxuriosus, & delicios⁹.

Arist. in Ethi.

Item luxuriosus assimilatur tineæ. Est enim tinea vermis vestis, sic dicta, eo quod vestem teneat, & tam diu ei insistit quousque eã corrodat. Quid autem est vermis vestimenti, nisi vitium carnis, quod propter delectationis insatiabilitatem appetitui hominis tam diu inhæret, vt ipsum omni bono euacuet? Vnde luxuria, sicut dicitur Iob. Est ignis vsque ad cõsumptionem deuorans, & omnia eradicans genimina.

Iob. 31.

Quemadmodum Domini matrẽ, diligere ac venerari debeant peccatores, vt recipiantur: insigni catuloriũ exemplo explanatur.

Cap. LXXIX.

MAriam matrẽ Domini diligere, & quærere debent etiam peccatores, & ad eam recurrere sicut ad mattẽ misericordiæ. Nam & canum catuli matrem diligunt, & adhuc cæci, voce & odore agnoscunt, mammas quærunt, & dentium acumine comprimẽtes, vberibus lac effundere cogunt: quando vero esuriunt, quærula voce materna vbera petunt. Sunt autem velut canum, id est, dæmonum catuli, homines peccatores, qui diaboli, nõ natura sed imitatione, & malitia, sunt filii. Hi tamen misericordiæ matrẽ reuereri debent, & diligere, quia ipsa peccatores non desinit adiuuare. Et licet ipsi sint intus cæci, vt ipsius virginis bonitatem & gloriã non videant contemplando, voce & odore tamen eam cognoscere debent, & audire vocem ipsius vocantis, & dicentis: Transite ad me omnes, qui concupiscitis me, & à generationibus meis implemini.

Eccl. 24.

Item odorẽ eius attrahere. De quo ipsa dicit, Ego quasi vitis fructificaui odorem suauitatis, Et ite rum sicut cynamomum, & balsamum, &c. Vel dicunt agnoscere eius vocem in verbis, vt cũ dicit, Magnificat anima mea Dominũ. Similiter in aliis verbis ipsius, quę in Euangelio legũtur: quæ omnia salubriter nos erudiunt.

Eccl. 24

Item debent agnoscere eius odorem, exemplis quæ nobis reliquit omnium virtutum. Debent quærere eius mammas. Habet enim vnã mammã ad exhibẽdum lac gratiæ, s. iustis: & aliã ad exhibendum lac misericordiæ, s. peccatoribus. Ideo mater gratiæ dicitur. Et etiam acutis dentibus, i. importunis orationibus premere, vt vberibus ejs subueniat, & si esuriunt, i. si ex animo appetunt suæ salutis remedium, quærula voce, i doloros confessione, & oratione debent præfata vbera sæpius postulare. Prou. Vbera eius inebrient te in omni tempore.

Prou. 5.

Hyena sæua natura, variabilis, & monstruosa, cui mors comparatur, quoue pacto eamet, quo ad culpam, quoad pœnam in hominem intrauerit, mortisque meditatio quantum profit aperitur.

Cap. LXXX.

Mors assimilatur cuidam animali, quod dicitur Hyæna, quæ habet viperæ collum, elephantis dorsum, fingit voces hominum, in quantitate & voracitate repræsentat lupum, in pilis colli equum, & variat, vt dicitur, sexum, quia nunc masculus, nunc fœmina eadē inuenitur. Sic mors assimilatur viperæ propter celeritatem, quia frequenter moriūtur homines inopinatè, & ante tempus, præcipue per mortes violētas, sicut accidit viperę, cui cum tempus pariendi aduenerit, filii non expectātes naturæ opetationem, eius latera rodunt, & cum matris interitu exeunt. Sic & multi dirumpuntur per mortē ante tempus, s. senectutis, & mortis naturalis. Elephanti vero assimilatur propter bellicositatem, quia elephas est animal aptum ad bellum, sed bellum siue pugna mortis est maxima: Est enim ibi pugna naturæ, quæ per morbū dissoluitur. Est etiam ibi pugna animæ, quæ exire de domo propria, & in regionē sibi ignotam ingredi compellitur. Est etiam ibi pugna conscientiæ, quæ supra se habet iudicem iratum si sit homo peccator, & intra se peccatorū remorsum, & sub se infernum præparatū, & iuxta se aduersatium truculentū, & venire terribile est ad tale iudicium, sine ad talem pugnā. Vocē autē hominis fingit propter fallacitatem, fallit enim hominem propter incertitudinem, nescit enim homo finem suū. Lupo assimilatur propter voracitatem: homines enim deuorat, & nunquam satiatur. Collum equi habet propter refrenabilitatem, quia imponit frænū, & terminum nequitiæ humanæ. Sexum autē variat, quia nunc fœminas nūc masculos aspor
3. Reg. tat. Reg. Omnes morimur, &c.

Item mors tā naturæ, quā culpę, intrauit in hominē procuratione & tentatione serpentis antiqui, i. diaboli. Cuius signum est, quia sicut dicit Hypp. de medulla spinæ Hypp. hominis mortui serpens nascitur, quod quidem (vt dicit Isid.) merito accidit, vt sicut per serpentem mors hominis euenit, sic per mortem hominis serpens de ipso procederet morituros. Sap. Inuidia Sap. 2. diaboli mors introiuit in orbem terrarum.

Item mortis memoria facit hominem citius & facilius à mūdo, vel peccato exire, & ideo assimilatur illi herbæ quæ dicitur dracontea, quam cernæ, quia difficulter pariunt, comedunt, vt facilius fœtus exeat: Est enim quasi in ventre fœtus, homo in peccato positus, vel in mundanis inuolutus, qui difficulter educitur, nisi mortis timore impellatur. Vnde mortis meditatio & timor facit facilius egredi de ventre mundi, vel peccati. Facile enim contemnit omnia qui semper se cogitat esse moriturum, sicut Hieronym. dicit. Et iste egressus est sicut partus qui fit dolore pœnitentiæ, Ioan. Mulier, i. gratia cum parit, s. Ioan. 16. nouum hominem in iustitia, tristitiam habet, s. pœnitentiæ, & hæc tristitia facit eum egredi de peccato, quod dimittendum impellit memoria mortis. Eccl. Memorare Eccl. 7. nouissima tua, & in æternum nō peccabis.

Item memoria mortis cum cōpunctione cordis, resistit veneno tentationis carnalis. Sicut cinis scorpionis potatus in vino, remedium est homini percusso ab eo. Quasi percussio scorpionis est ipsa tentatio carnis: Scorpio enim ante palpando incedit, & retro cauda ferit: & sic caro primo delectat, postea cruciat, ergo hominē à scorpione percussū, i. à carne tētatū, remediū est cinis scorpionis cū vino. Quid enim est cinis scorpionis, nisi resolutio carnis, quæ cum

cum vino compunctionis potata, id est, attento animo considerata, liberat à venenosa punctura scorpionis, id est venenosa tentatione carnis: Aug. Nihil sic reuocat à peccato, quam frequens mortis meditatio.

Aug. li exhor.

Animantia in veteri lege ad esum cõcessa, ac etiã prohibita, quæ mẽtis munditiã, seu immunditiã signare videntur, manifestantur: ac cur à Deo id factum sit, rationes assignantur.

Cap. LXXXI.

MVnditia mentis signatur in munditia illorum animaliũm quæ concessa sunt ad esum in lege Moysi. Dicitur Leui. Omne quod habet diuisam vngulã, & ruminat de pecoribus, comedetis. Quod autem ruminat, & habet vngulam, sed non diuidit eam, sicut camelus, non comederis. Cyrogryllus, qui ruminat, vngulamque non diuidit immundus est. Lepus quoque: nam & ipse ruminat, sed vngulam non diuidit. Et suis, qui dum vngulam diuidat non ruminat, horum carnibus non vescemini.

Leui. 11

Item dicitur in eodem: Omne de volucribus, quod graditur super quatuor pedes, abominabile erit vobis. Quicquid autẽ ambulat super quatuor pedes, sed habet longiora retro crura, per quæ salit super terram, comedere debẽris, vt est bruchus in genere suo, & attactus atque ophiomachus atq; locusta, singula iuxta genus suũ. Vbi nota, quod animal quod ruminat, & findit pedes. i. vngulas, conceditur vt mundum, vt dicit Aug ex quadã significatione, Quia, s. fissio vngulæ signat distinctionem duorum testamentorum, vel Patris & Filij, vel duarum naturarum in Christo, vel discretionẽ boni & mali. Ruminatio autem signat meditationẽ scripturarum, & sanum intellectum earum. Cuicunque autem alterum illorũ deest, spiritualiter immundus est, & ideo prohibetur tanquam animal immundũ quod altero illorum caret. Volatilia vero & quadrupedia, quæ crura posteriora longiora habent vt saltare possint, comeduntur. Alia vero quæ magis terræ adhærent, prohibentur; quia illi qui abutuntur doctrina quatuor Euangelistarum, vt per eam in altum non leuentur, immundi reputantur.

Muneribus sæpe Iudices, seu Pontifices placari ac corrumpi, Catuli exemplo probatur.

Cap. LXXXII.

MVnera mitigant animum iudicis, & prælati, & frequẽter corrumpunt: nam aliquando catulus latrans, currit contra aliquem, vt videatur eum mordere; sed si proiiceret ei vnum frustum panis, acciperet & fileret. Sic aliquando prælatus aliquis venit ad aliquem subditum cum tanto latratu, vt videatur eũ velle deuorare, sed ille proiicit eidem vnam marcam argenti, & aufert ab eo loquelam. Eccles. Xenia, & dona Eccl. 20. excęcant oculos iudicum, & quasi mutus in ore, auertit correptiones eorum.

Per Cameli nominis interpretationẽ, eiusq; naturam, libenter obedientiã, seu pœnitentiã fore à fidelibus subeundam, paucis demonstrat verbis.

Cap. LXXXIII.

OBedientiæ vel pœnitẽtiæ opus humiliter suscipere, & patienter portare cameli nos docent. Nam cameli (vt dicit Isid.) vocabulum à græco nomine sunt sortiti, eo quod quando onerantur, se inclinantes coram hominibus, humiliantur, & super genua incuruant. Came. n. græcè humile, vel breue dicitur Latinè. Sũt. n. animalia ad onera apta, &

Digitized by Google

ad portandum mansueta. Sic ergo debet homo onus obedientiæ à superioribus iniunctum, pœnitentiæ impositæ humiliter suscipere, & mansuetè, & patienter illud ferre. Vnde etiã de malis prælatis subditis dicitur. Quæcunque dixerint vobis seruate & facite. Matt. 23

Tria sacrificiorum genera veteris legis, nec non animalia in his sacrificiis oblata, rerumq; modus ac significatio declaratur: quibus omnibus modis vero Deo se dededi aperitur

Cap. LXXXIIII.

OFferre se debet homo ad Dei seruitium, eo modo quo animalia in lege Moysi offerebantur in sacrificium. Fiebat enim triplex genus sacrificiorum Nam quoddã erat quod comburebatur. Vnde dicitur holocaustum, quasi totum incensum. Huiusmodi enim sacrificium offerebatur Deo ad reuerentiam maiestatis illius, & ad amorem bonitatis illius, & conueniebat perfectorum statui in impletione consiliorum: & ideo totum comburebatur, vt sicut totum animal in vapore sursum ascendebat, ita etiam signaretur totum hominem, & omnia quæ ipsius sunt, Deo Domino esse subiecta, & ei esse offerenda.

Aliud erat sacrificium pro peccato quod offerebatur ex necessitate remissionis peccati, & conueniebat statui pœnitentium in satisfactione peccatorũ, quod diuidebatur in duas partes. Nam vna comburebatur, alia verò cedebat in vsum sacerdotis, ad designandum, quod expiatio peccatorum sit à Deo per ministerium sacerdotum, nisi quando offerebatur pro peccato totius populi, aut specialiter pro peccato sacerdotis: tunc totum comburebatur: Non enim debebant in vsum sacerdotum venire ea quæ pro peccatis eorum offerebantur, vt nihil peccati in eis remaneret, & quia hoc non esset satisfactio pro peccato. Si enim cederent in vsum eorum, pro quorum offerebãtur peccato, idem videretur, ac si non offerentur.

Tertium sacrificium vocabatur hostia quæ offerebatur Deo, vel pro gratiarum actione, vel pro salute & prosperitate offerentium ex debito beneficii accepti, vel accipiendi. Et conuenit statui proficientiũ in impletione mandatorum. Et istud diuidebatur in tres partes: Nam vna pars incendebatur ad honorem vnius Dei: Alia pars cedebat in vsum Sacerdotum. Tertia vero pars in vsum offerentium; ad designandum, quod salus hominis procedit à Deo dirigentibus ministris, & eo operantibus ipsis hominibus qui saluantur. Hoc autem generaliter obseruabatur, quod sanguis, & adeps non veniebat in vsum sacerdotum, neque in vsum offerentium. Sed sanguis offerebatur ad crepidinem altaris in honorem Dei, adeps autem adurebatur in igne. Prohibebatur autem esus sanguinis ad hoc, vt horrerent humani sanguinis effusionem. Vnde dicitur Gen. Carnem cum sanguine non comedetis: Gen. 9. sanguinem enim animarum requiram. Vsus vero adipum prohibebatur eis ad vitandum lasciuiam. Vnde dicitur Ezech. Quod Ezec. 14 crassum erat comedebatis. Vel per hoc significabatur effusio sanguinis Christi, & pinguedo charitatis, per quam se obtulit pro nobis. De hostiis autem pacificis, cedebant in vsum sacerdotum pectusculum, & armus dexter, ad excludendum quandam diuinationis speciem quæ vocabatur spatulamantia, quia scilicet gentiles in spatulis animalium immolatorum diuinabant, & in

osse

osse pectoris, & ideo ista offerentibus subtrahebantur. Per hoc etiam figurabatur, quod pectus, quod est tegumentum cordis, & etiam fortitudo ad sustentandū, Deo seruire, quod significatur per armum dextrū. Et nota, quod qui non poterat habere animal quadrupes, saltem debebat offerre farinam vel spicam. Cuius figuralis ratio fuit, quia panis significat Christum, qui est panis viuus. Ioan. 7o Qui quidem fuit sicut in spica, in statu legis naturæ; sed in fide patrum fuit sicut in simila. In doctrina vero legis, & prophetarum sicut in pasta, fuit autem sicut panis formatus post humanam naturam assumptam. Coctus in igne id est, formatus à Spiritu sancto in clibano vteri virginalis. Qui etiam fuit coctus in sartagine, per labores quos in mundo sustinuit, in cruce vero velut in craticula adustus. Similiter etiam omnis alia oblatio, quæ fiebat, Christum aliquo modo figurabat, siue esset de terræ nascentibus, quæ sunt in cibum, vt panis; siue in potum, vt vinum; siue in condimentum, vt oleum & sal, siue in medicamentum, vt thus, quod est aromaticum, & consolidatiuum. Nam per panem figurabatur caro Christi, per vinum sanguis eius per quē redempti sumus, per oleum gratia Christi, per sal eius scientia, sed per thus oratio. In offerentibus autem panis azymus significabat sinceritatem & veritatem vitæ. In sale vero designabatur discretio sapientiæ, vel mortificatio carnalis concupiscentiæ. Thus autem offerebatur ad designandum deuotionem mentis, quæ est necessaria offerentibus, etiam ad designandu n odorem bonæ famæ. Nam thus & pingue est, & odoriferum. In sacrificio vero zelotypię thus non offerebatur, quia zelotypia non procedit ex deuotione, sed ex suspicione

Occasiones peccatorum esse à nobis remouendas: Elephantium exemplo Christique præcepto admonemur.

Cap. LXXXV.

OCcasiones peccatorū, & tētationū debet homo abscindere, sicut faciunt Elephantes de dentibus suis. Nam Elephas duos dentes habens eburneos, quando à venatorib premitur simul ambos percutit & confringit, vt dum ebur petitur, non eum amplius persequuntur: Hanc enim periculi sibi sentiunt esse causam. Similiter nos docuit Dominus etiam quæ chariora nobis sunt abscindere, ne per illa periclitemur in anima Matt. Si oculus tuus scandalizat te, erue eum, & proiice abs te Poëta: Ferre minora volo, ne grauiora feram. Matt. 9i

Cur bona opera sint à fidelibus secreto facienda, Elephantis similitudine declaratur.

Cap. LXXXVI.

OCcultare bonum opus, ne illud diabolus per inanē gloriam rapiat, elephas docet, qui in aqua, vel sylua pariens, vbi parit, ibi fœtum dimittit, propter dracones qui eis insidias ponunt. Sic qui bonū opus facit, siue in aquis pœnitentiæ, vel sapientiæ, vel in sylua. i. in solitudine contemplatiuæ vitæ, si non vult à draconibus. i. dæmonibus insidiantibus illud rapi, sicut in occulto illud facit, ita non exigente necessitate occultum illud teneat, & nō in publicum per ostentationem adducat. Matth. Ne videaris hominibus ieiunans, sed patri tuo, qui est in abscondito. Matt. 6i

Quemadmodum diuina officia sint a Religiosis dicenda, omniaque bona opera perficienda: ac aquæductium unde ortum habuerit, & denique cornuum animalium variatio ac significatio satis enucleatur.

Cap. LXXXVII.

OFficium Ecclesiæ, solicitè & integrè dicere, Somnes horas diurnas & nocturnas, onagri nos monet exẽplum, de quo Phisiologus dicit, quod semper rugit in die toties, quod horas dies habet, & similiter facit in nocte. Ex quo perceperunt Philosophi equinoctium, quia tunc duodecies rugit in die, & toties in nocte. Ergo si onager nõ dimittit horas, ita multo minus Ecclesiasticus facere debet. Nam Elephas, qui in tota vita sua, quæ quadringentis annis dicitur prolongari, semel tantũ generat, & vnum filiũ tantũ, antequã pariat biennio fœtum portat. Sic homo illud bonũ quod semel tantũ fieri potest, antequam illud faciendo pariat, diu in vtero mentis per deliberationem tenere debet. Vnde Seneca. Deliberandum est diu quod faciendum est semel.

Phisio.

Sene.

Item ettam opera fortia sunt à merito æternæ retributionis vacua, nisi fiant cum puritate mentis, & cum vnitate charitatis: nã omne animal cornutum, cornu suum habet vacuum, præter cervum & vnicornem. Quid enim per animal cornu producens ex capite, nisi homo intelligitur, qui facit aliquod opus notabile & vtile? Exit enim opus virtuosum à ratione, sicut cornu à capite. Hoc autem cornu est plenum in cervo, id est, in homine puro: Cervus enim qui est animal simplex (secundum Arist. & Auicennam) cistam fellis in ventre nõ habet: & mundum pastum diligit: signat hominem simplicem, carentem felle iniquitatis, qui se purum à peccato custodit.

Item est plenum in vnicorne: Est enim vélut vnicornis quicunque seruat vnitatem spiritus in vinculo pacis. Hic enim dum se in his quæ agit, ab vnitate fraterni amoris non diuidit, vnũ tantũ cornu producit. Solum igitur talium cornua, i. opera virtuosa, & fortia, plena sunt osse, id est, soliditate gratiæ, & fructu mercedis æternæ, è contra autem de operibus peccatoris dicitur: Non inuenio opera plena.

Apo. 3.

Scytali, atque ophitis discoloris, nec non Cat. naturales proprietatis, & similitudines apponuntur, quibus compta mulieres comparantur.

Cap. LXXXVIII.

ORnatus mulierum similis est scytali serpenti, qui (vt dicit Isid.) tanta præfulget dorsi varietate, vt in sui admirationem inducat intuentes. Et quia piger est, quos cursu inuadere nequit, sui admiratione intuentes rapit, & quanto magis est discolor, tãto in veneno est deterior. Sic mulier ornata, oculos & corda intuẽtium ad se trahit, & stupida & insensata reddit, & ea per concupiscentiam rapit, & veneno mali consensus extinguit. Et ideo quanto ornatior & pulchrior, tanto perniciosior. Similiter ophites est serpens maculis respersus, quæ tot habet nocendi modos, quot colores varios. Et sic mulier diuersis coloribus picta, vel vatiis ornamentis induta. Vnde Hier. dicit: Quod si vir vel mulier se ornauerit, & vultus hominum ad se prouocauerit, & si inde nullũ sequatur damnum, iudicium tamen patietur æternum, quia venenum attulit, si fuisset qui bibisset. Prou. Occurrit illi mulier ornatu meretricio præparata.

Hieron.

Prou. 7.

Item ornatæ & pulchræ mulieres similes sunt catis. Cata enim quando pulchram pellem habet, de ipsa gloriatur, & propter hoc quandoque vaga efficitur. Cui tunc si ipsa pellis exuritur, in tecto commoratur: Sæpe tamen dã de pelle gloriatur, propter ipsius pulchritudinẽ capitur, & mactatur.

Digitized by Google

tur. Sic mulier sentiens sibi in facie pulchram pellem, vel in dorso pulchram vestem, de ipsa gloriatur libenter, discurrit vt ipsam ostendat aliis. Sed si pellis eius febre, vel alia infirmitate exuratur, vel deformetur, siue vestes eius deuastentur, tunc firmior in domo moratur.

Item dum de fragili veste, vel pelle gloriatur, à diabolo capitur per vanā gloriam, & lasciuiam, & aliquando ad turpitudinem peccati perducitur, & tandē aliquando subita, vel mala morte mactatur, & insuper pœna æterna cruciatur. Vnde Cyprianus dicit, quod serico, & purpura indutæ, Christū sincerè induere non possunt, auro, & argento, & margaritis adornatæ, & monilibus, ornamenta corporis & animæ perdiderunt. Hinc est etiam, quod diues ille, qui purpura induebatur, & bisso in inferno sepultus est.

Cypti.

Luc. 16.

Paschalis Agni, Christi passionē præfigurantis, immolatio, quibus in veteri lege perficiebatur cæremoniis, eo vsque perfecta significatio artificiose explanatur.

Cap. LXXXIX.

PAssio Christi præfigurata fuit in immolatione paschalis agni, de qua habetur Exod. 12. Nam ipsa immolatio agni signat immolationem Christi. Secundum illud. Pascha nostrum immolatus est Christus. Sanguis vero agni liberans ab exterminatore, linitus in superliminaribus domorum, signat passionem Christi in corde, & in ore fidelium, per quam liberamur à peccatis, & æterna morte. Secundum illud Petri: Redēpti sumus precioso sanguine agni immaculati. Comedebantur autem carnes illæ, ad significandum esum corporis Christi in sacramento. Erant autem assæ igni, ad significandum passionem & charitatem Christi.

Exo. 12.

1. Cor. 5.

1. Pet. 1.

Comedebantur autem cum azymis panibus, ad significandum puram conuersationem fidelium corpus Christi sumentium, secundum illud. Epulemur in azymis sinceritatis & veritatis. Lactucæ autem aggrestes addebantur in signū pœnitentiæ peccatorum; quæ necessaria est sumentibus corpus Christi. Renes autem accingendi sunt cingulo castitatis calciamenta autē pedum sunt exempla mortuorum Patrum. Baculi habendi in manibus, signant pastoralem custodiam. Præcipitur autem, quod in vna domo agnus paschalis comedatur, id est, in Ecclesia Catholicorum, non in conuenticulis hæreticorum.

1. Co. 5.

Deum leuem, benignumque existere in sustinendo: ac denique durum esse in peccatorem puniendo, terredinis exemplo probabili demōstratur.

Cap. XC.

PAtientia Dei est mollis in sustinendo, sed seuera & dura in puniendo, vnde assimilatur teredini, i. lignorum vermi qui teredo rodit lignum, vt dicit Isido. Hic licet sit mollis, in subtantia, comminuit durissima ligna, & in subtiliorem puluerem redigit, quam possit facere ipsa ligna. Sic etiam diuina patientia quamuis diu peccatorē hominem molliter, & leniter ferat, ipsum tamē finaliter conterit, & seueriſſimo supplicio mulctat. Rom. secundū duritiam tuam, & impœnitēs cor thesaurizas tibi iram in die iræ. Reg. Ipse quasi tenerrimus ligni vermiculus, qui sentit dum tangitur leniſsimus, sed dum tangit, seu rodit duriſsimas. Sic Deus lenis in sustinendo, durus in puniendo. Psal. Ego sum vermis, & non homo.

Isid. lib. ety.

Rom. 2.

2. Re. 15

Psal. 21.

Pulcherrimo Onagri exemplo patientia ac perseuerantia hominet corona ri confirmatur.

Digitized by Google

Cap. xc i.

PAtientia, & perseuerantia facit hominem victorem. Nam omager, cum sit animal imbecille, solo euadens beneficio fugæ, leonem tamen in eremo superat, & similiter lupum. Nam tantum in fuga durat, vt illa in persequendo deficiant, sic sancti mundum, vel peccatum superant fugiendo, & in laborum tolerantia perseuerãdo. Psal. Ecce elongaui fugiens, Psal. 54. & mansi in solitudine. Cassiodo. Cass. Patientia est, quæ omnia vincit aduersa, non colluctando, sed Bern. in Epist. sufferendo. Item Bernar. Absque perseuerantia, nec qui pugnat victoriam, nec palmam victor consequitur.

Peccatores Satyris ac Faunis mõstris, etiamque canibus, Capris, Asinis. Crocodrillis, Ranis, & Talpis compa rantur: quorum naturalibus similitudinibus diuersis, delictorum eorum grauitas, delinquentiumque praceps status plane declaratur.

Cap. xc ii.

PEccatores similes sunt illis animalibus monstruosis, quæ dicuntur Satyri siue Fauni, sunt enim quædã bestiæ monstruosæ, effigiem hominis habentes, sed non sunt rationis participes, nec arte, nec natura ad loquendum sunt dociles: ferum enim, & beluinum animum habent, & bestiæ appetitum. Vnde in venerem in tantum sunt proni, vt mulieres in coëundo occidant, si quas in nemoribus comprehendant: vnde dicti sunt Satyri, eo quod nequeant libidine saturari, vt dicit Isi. Sic peccator monstruosus est, Isid. lib. Ety. habens, s. hominis faciem, & animum bestialem, siue vitam brutalem. Quid autem bestialius homine rationem habente, & ratione Bern. non vtente? vt dicit Bern. Tales sunt præcipue superbi, qui habent animum crudelem, & ferinum, & insipientes, qui nulla arte induci possunt dulciter & rationabiliter loquantur, sicut fuit Roboam. Ita tales sunt voluptuosi, quia appetitum habeat gulæ bestialem, & luxuriæ insatiabilem. Omnes Psal. 48 tales comparantur iumentis insipientibus, & similes facti sunt illis.

Item peccatores assimilantur canibus. Primo propter gulam. Est enim canis gulosus. Vnde quando nimis comedit, reiicit, & iterum assumit: in quo etiam repræsentat illos qui per reciduum redeunt an immundiciã cuiuscunq; peccati. Per. Canis reuersus ad suum 2. Pet. 2. vomitum, &c.

Item per luxuriam: Est enim canis libidinosus. Vnde nec matrem, ne sororem discernit. Ideo apud antiquos talis erat oblatio canis, qualis meretricis quæ omni libidini se exponit. Eccl. Omnẽ Eccl. 36 masculum exciptet mulier.

Item propter iracundiam. Est enim canis iracundus & malitiosus. Vnde lapidem eum quo percutitur, sæpe dentibus mordet, vt se de eo vindicet, & tamen non lapidem, sed proprium dentem lædit. Sic frequenter homo iracundus vnde credit alium lædere seipsum lædit. Psal. Conuertetur dolor eius in caput eius. Psal. 7.

Item propter superbiam. Nam canis inter notos est audax, & animosus, inter extraneos timidus. Sic etiam superbus apud domesticos, & in domo sua est sicut Leo, sed de aliis magis timet.

Canis etiam baculos odit, & timet lapides: quia, s. superbus odit correctionem, & timet duras increpationes: Non enim suum defectum superbus, seu peccatum agnoscit. Sen. Qui peccare se nescit, corrigi non vult. Sen.

Item propter inuidiam, quia canis inuidus est. Vnde dicit Auic. quod occultè herbas legit quibus Auic. se pur-

Digitized by Google

se purgat, dolēs si alius inde medicinam accipiat. Dolet etiam si alius ad domum suam veniat, timens ne gratiam inueniat, & sibi aliquid depereat: & sic etiam homo inuidus dolet de aliorum vtilitate, vel gratia: Philosoph. Inuidia est tristitia in alienis bonis. Aristo. 2. Rhet.

Item propter auaritiam. Nam canis tāquam auarus, quæ comedere nequit, studiose reponit, nec dare vult aliis, sed defendit. Sic etiam auarus facit reponendo, & custodiēdo. Luc. Anima mea habes multa bona reposita in annos plurimos Luc. 12

Item propter accidiā, quia canis quando est annosus, & piger, & desidiosus, vnde tota die dormit etiam inter muscas, & licet muscæ perforent eius aures, adeo tamen piger est, vt nō se nisi raro excutiat, vt eas longius à se pellat: Sic homo accidiosus est piger ad incipiendum, & desidiosus ad operandum, somnolentus ad orandum, vel ad resistendum scilicet tentationibus quæ per muscas importunas intelliguntur. Vel per muscas perforantes, intellige increpationes, & verborum punctiones, quibus non excitatur, nec emendatur. Sunt etiam tanquam muscæ pungentes, necessitates, vel voluntates quas habet homo piger, quæ tamen pigrum non emendant, sed consumunt, quia potius consumitur desideriis siue indigentiis quam velit laborare. Prouerbio. Desideria occidunt pigrum. Prou. 21

Item canis vltimo post multa seruitia fune ligatur, & eo lōgius ducitur ad mortem, & in aqua necatur, vel per ripam deiicitur: nec ei peliis detrahitur, nec caro manducatur, sed vermibus corzodendus exponitur. Sic peccator post multa seruitia mūdi, vel peccati, à diabolo fune ligatur, id est consuetudine peccandi, & ea trahitur, vsque ad mortem corporis detinetur, & necatur in aqua, id est, deficit defectu naturali vitæ desuētis. Reg. omnes morimur, & quasi aqua dilabimur. Vel per ripam, id est, per casum mortis violentæ, deicitur infossatum inferni; scilicet secundum animam; Corpus autem mortuū remanet omnino inutile. De aliis enim animalibus postquam sunt occisa, remanent vel carnes, quæ sunt vtiles ad comedendum, vel saltē pellis, quæ vtilis ad induendum, vel calciandum: sed humana caro mortua, vel occisa, ad nihilum valet vltra, nisi quod vermibus relinquitur in escam. 2. Reg. 14.

Item peccatores assimilantur capris, primo propter superbiam. Nā capra sursum semper tendit, vt summitates carpat & comedat foliorum, vt dicit Isidor. Sic sunt superbi, qui semper ad superiores status inhiant, vt summitates foliorum, id est, dignitates, & honores maiorum, quos ipsi summos reputant, diripere valeant, & habere. Psalm. Superbia eorum, qui te oderunt, ascendit semper. Isi. li. Ethy. Ps. 73.

Item propter luxuriam. Nam (sicut dicit Plin.) Capræ propter caliditatem non abundant pinguedine, & raro sine febre sunt, & ideo in eis est ardens concubitus, & non minus videre dicitur de nocte, quam de die. Ista competunt luxuriosis, in quibus propter vsum veneris, tā pinguedo corporis, quam mentis deuastatur, siue febre etiam ardenti, concupiscentiæ raro inueniūtur, & ipso carnis opere ardenti delectatione fœdantur. Non minus etiā luxuriosi ad sua fœda opera obseruant noctem quam diem. Iob. Oculus adulteri obseruat caliginem. Plin. Iob. 24.

Item per auaritiam. Nam capræ (vt idem dicit) rodunt extremi-

tates quibus pascuntur oues vsq; ad radices. Vnde capta à carpendis virgultis est dicta. Sic etiam auari sunt, qui semper ad carpendum intendunt, & extremitates quibus pascuntur oues, id est, bona temporalia, quibus boni, id est, spirituales viri ad suum victum, & ad suam sustentationem vtuntur, ipsi vsq; ad radices euellunt, quia frequenter ita expoliāt pauperes, quod nihil eis relinquunt.

Item peccator assimilatur asino, qui est animal naturaliter ponderosum, tardum, & pigrum, & timidum, stolidum, & oneri aptū, & patiens laboris plurimum. Sic peccator est pōderosus ad cadendum, tardus ad pœnitēdum, piger ad operandum, timidus ad temporale damnum; stolidus ad prouidendum, aptus ad onus peccati, vel æterni supplicii portandum, & patiens ad laborem mundi infructuosum sustinendum.

Item peccator decipitur à peccato, sicut cocodrillus ab illa auicula, quæ dicitur rex auium. Nam dum cocodrillus iacet iuxta littus, superuenit illa auicula, & volat circa os eius, qui aperit auiculæ fauces, & illam intrare permittit; At ipsa primo leuiter eum vnguis scalpit, ita quod belua ex dulcedine statim obdormit, & cum auicula eum dormire sentit, statim in eius ventrem descēdit, & eum per ventrem perforat, & occidit: Est enim Cocodrillus in ventre valde mollis. Quasi ergo Cocodrillus in litore iacens, est homo ocio torpens. Auicula autem ad os eius veniens, est tentatio peccati imaginationem ingrediens: cui tunc os aperitur, quando in cogitatione & in delectatione, recipitur. Et tunc leuiter scalpit, quia pruritum delectationis gignit: & si tunc homo dormiat, vt per negligentiam tentationi non resistat, ingreditur in mentem, & eum per consensum perforat, & necat.

Item peccator assimilatur ranæ, quæ est limosa, & clamosa, ventosa, & odiosa, sub ventre maculosa, linguosa, & non solum viuens in aqua, sed etiam in terra. Sic etiā peccator est limosus per luxuriam, id est, immundus, clamosus per iram, & ventosus per superbiam, odiosus hominibus per auaritiam. Nam (sicut dicit Boët.) odiosus auaritia, claros vero largitas facit, sub ventre maculosus per gulam, linguosus per inuidiam. Nam rana (sicut Aristo. dicit) linguā habet, & os coaxans. Sic inuidus, & linguosus detrahendo. Boëc. Ari. de animal.

Item viuit in terra, quæ est granis, & frigida per accidiam, quæ animam grauem reddit, & frigidam.

Item peccator assimilatur talpę.

Primò, quia talpa sicut porcus, rostrum habet, & talis est peccator per immunditiam luxurię, vel gulæ, & cum tali rostro talpa radices de terra extrahit. Quia scilicet per peccata carnis euacuantur, & extrahuntur affectiones mentis. Vnde Iob 31. de luxuria dicitur, quod est omnia eradicans genimina. Iob 31.

Secundò, quia talpa terram fodit, nec extracta à terra diu viuit. Et ideo dicit Plin. melius audiunt talpæ terra coopertæ, quam extractæ, & talis est peccator per vitium auaritiæ. Cuius studium est terrena reuoluere, & sine terrenis implicationibus non credit se posse viuere, & solum de terre nis vult tractare, & audire. Ioan. Qui de terra est, de terra loquitur. Ioan. 3.

Tertiò, quia talpa Solem odit, & hoc peccator habet ex vitio superbiæ, scilicet vt odiat Deum, qui est verus Sol, secundum illud Psa-

iam

lam supra allegatum. Superbia eorum qui te oderunt, &c. Nam superbia se Deo maxime opponit, propter quod Deus superbis maxime resistit, & quantum ad hoc odiunt eum, vel odiunt solem superbi, id est, manifestantem, vel re
Ioan. 3. darguentem vitia eorum. Vnde superbus non venit ad lucem, vt non arguantur opera eius.

Aristo. de animal. Quarto (sicut dicit Aristo.) talpa non habet oculos apertos, sed sub corio latentes, quos in morte solum aperit, quos in tota vita clausos tenuit. Sic peccator, qui in tota vita ambulat vt cæcus, scilicet errando & cadendo in peccato, in morte velit nolit cogitur oculos aperire, & peccata sua recognoscere ante tribunal Dei, & pœnas etiam experiri quas viuens
Greg. considerare neglexit. Greg. Oculos enim quos culpa claudit, pœna aperit.

Peccati grauitas ac malitia, omnium quæ delectorum varietate, per cuiusdam monstri India naturam, multique ac Salamandræ, Bureftis, Formicæ, Basiliſci, Aspidis, Cocodrilli, Muſcæ bouinæ, nonnullorumque ſerpentium naturales effectus, venenique proprietates, multis perſpicuis exemplis manifeſtatur.

Cap. XCIII.

PEccatum assimilatur cuidam monstruoso animali, quod dicitur esse in India, simile vrso in corpore, leoni in crine, & homini in facie, & habet caput rufum, & os magnum & rotundum, & in vtraque mandibula, tres habet ordines dentium, cuius extremitates sunt vt leonis, cauda eius vt scorpionis, & percutit pilis suis sicut porcus agrestis suis setis, & vox eius sicut tubæ, & est velocis cursus, & comedit homines, & nulla bestia illa crudelior. Similitudo ergo vrsi pertinet ad peccatum iræ, quia vrsus est animal impatiens. Similitudo autem leonis ad peccatum superbiæ. Similitudo hominis ad peccatum auaritiæ; quia solus homo ex auaritia congregat; quæ etiam facit caput rubeum, id est, mente igneam, & ardentem ad habendum, vel quia est causa homicidii, & effusionis sanguinis. Magnitudo verò oris refertur ad gulam, cui diuersi ordines dentium, id est, diuersi ordines ministrantium deseruiunt, vt agricolæ, macellarii, coquinarii, & huiusmodi. Cauda scorpionis refertur ad inuidos, qui detrahendo maxime retro pungunt, id est, in absentia detrahunt. Similitudo autem porci refertur ad luxuriosos propter immunditiam. Vox autem tubæ, peccatum est manifestum, & publicum; sed velox cursus est in delectatione peccati, quæ cito transit: hominec autem comedit dum eos per delectationem capit, per consensum deglutit, & in se per operationem siue consuetudinem conuertit, nulla bestie inuenitur crudelior, quia nulla res inuenitur nociuior homini.

Item peccatum assimilatur mulo. Primo ratione innaturalitatis, quia mulus generatur contra ordinem naturæ, scilicet ex comixtione duarum specierum, scilicet ex equa, & asino, vel econuerso, scilicet ex asina & equo burdo generatur. Et dicit Isidoquod Naat nepos Esau fuit primus qui asinis equas supposuit, vt contra naturam muli nascerentur. Sic etiam peccatum, vt dicit Auguſt. non est ex natura, sed vi Aug. de
tium naturæ, appetentis id quod du. ani.
non est sui ordinis. Et sicut mulus generatur ex eo quod asino equa supponitur, sic etiam nascitur peccatum, & peruertitur ordo naturæ, cum ratio sensualitati subiicitur, ita vt non rationi sensualitas subiiciatur, sed potius rationi sensualitas dominetur.

Digitized by Google

Eccl. 10 tur. Eccl. Vidi seruos in equis, & principes ambulantes quasi seruos super terram.

Secundo, ratione sterilitatis, quia mulus sterilis est, natura ab eo suum beneficium retrahente: quia quasi in eius iniuriam contra naturā producitur. Sed Arist. dicit, quod mulus sterilis est propter excessum frigiditatis in ipso dominātis. Sic peccatum est sterile, id est, absque fructu, & fœcūditate meriti, vel premii glorioſi. Excessus autem frigiditatis est in anima propter defectum charitatis, quæ scilicet est vt calor animæ vitalis, sine qua opus meritorium vitæ æternæ non produ-

Mat. 24. citur. Matt. Quoniam superabūdauit iniquitas, refrigescet charitas multorum.

Tertio, ratione vertibilitatis. Nam mulus à molendo est dictus, eo quod iugo pistorum subactus ducat in giro molas, sicut Iſido. dicit. Sic peccator dum ab vno

Iſi. lib. Ethy. peccato in aliud trahitur, quasi gyrando ad molas circumuoluitur. Psal. In circuitu ambulant.

Psal. 11. Item peccatum assimilatur Salamandro, quæ est animal venenoſum. Vnde dicit Plin quod fructus arborum inficit, aquas corrumpit, & si eius saliua solum pedem hominis tetigerit, totū corpus corrumpit. Sic peccatum est peſſimum venenū, quod fructus arborum, id est, bona opera, vel materia inficit Item aquas, id est, gratias corrumpit, & si eius saliua, id est, delectatio pedem, id est affectionē animæ per consensum tetigerit, totum hominem perdit.

2. Co. 6. Vnde dicitur. Corin. Immundum ne tetigeris.

Item peccatū assimilatur veneno: dicitur enim venenum, quia per venas vadit ad cor. Sic peccatum per venas cogitationis, & delectationis transit ad consensum cordis, vel per venas, id est, per sensus corporis subintrat in arcana mentis. Iere. Ascēdit mors per feneſtras noſtras, ingreſſa est domos noſtras.

Iere. 9.

Item venenum non lædit, niſi quando sanguinem tangit. Vnde Lucanus. Noxia serpentum est admixto sanguine peſtis. Sic non nocet venenum peruersæ suggeſtionis, si non admiſceatur sanguis delectationis. Oſe. Sanguis sanguinem tetigit; quia delectationem cogitationis sequitur delectatio operis.

Lucan.

Oſe. 4.

Item venenum omne frigidum existit. Sic omne peccatum mortale infrigidat, dum calorem charitatis exterminat.

Item peccatum assimilatur buresti, qui (vt dicit Pli.) est animal parium simile scarabeo, qui inter herbas quas bos diligit, se abscondit, quē bos accipit, dum herbas carpit, qui deuoratus à boue, iecur eius sic inflammat, vt eum cū cruciatu maximo tandem rumpat. Sic malitia peccati sub delectationibus quas homo diligit, sic abscondit; qua homo non aduertens, cum delectationem exterius accipit, intrinſecus inducit, quæ & appetitum inordinate incendit, & mētis soliditatem frangit & vltimo cruciatum conſcientiæ, vel pœnæ inducit. Iſa. Vermis eorum non morietur.

Plin.

Iſa. 66.

Item assimilatur mulcæ bouinę quæ quousque sub cauda vaccæ, vel eius corpori manet affixa, eam quieſcere nō sinit, sed cauda erecta, miro modo insaniens, per cāpos vndiq; currit. Similiter quandiu peccatum inhæret cōscientię, anima non potest quieſcere: & tunc per diuersa vagatur, quærens & non inueniens requiem, quandiu peccatum non fuerit amotū per pœnitentiam.

Item peccati fœtorē debet homo odire & fugere, exemplo formicæ. Dicit enim Ariſtot. quòd anim-

Ariſt de

in

in formicis est sensus olfactus, & odiunt omne fœtidum. Vnde si quis domos earum fumigauerit aliquo fœtido, eas deserunt. Sic debet homo omnia dimittere, & fugere, in quibus est fœtor peccati. Eccl. Fuge peccata.

Item peccatum assimilatur regulo serpenti, id est, basiliſco, qui olfactu suo necat, & visu suo interficit omne viuum, ad cuius aspectū nulla auis illæsa pertransit: & si procul fuerit, ore eius comburitur & deuoratur, à mustelis coniuincitur. Vnde ab hominibus ad eius cauernas deferuntur, nihil enim altissimus absque remedio deseruit. Vnde basiliscus visa mustela fugit, quem insequitur & occidit, maxime si prius pasta sit ruta (vt Arist. & Auicen. dicunt.) Similiter peccatum occidit animam, vel per odoratum morosæ delectationis in cogitatione, vel per visum, id est, consensum operis. Vnde aues, id est, hominum mētes solo visu, id est, consensu etiam, si longe sint ab opere occiduntur & deuorantur à peccato. Sed remedium contra basiliscum, id est, contra peccata, est mustela ruta refecta, id est, pœnitentia amaritudine plena, quæ ipsum visa fugit, quia pœnitentia solum in contritione, vel in proposito habita, quandoque peccatum purgat. Psal. Dixi, (scilicet, in proposito cordis, confitebor aduersum me iniustitiam meā; Domino, &c. Sed tamen opere completo ipsum perfruens, s. peccatū, extinguit. Act. Conuertimini & pœnitemini, vt deleantur peccata vestra.

Item peccatum assimilatur aspidi. Nam aspis aurem obturat, vt vocem hominis incantantis non audiat, ne ei obediat, & hoc pertinet ad peccatum superbiæ, quia superbus vocem Dei non audit, & eius mandatis obedire cōtemnit. Psal. Sicut aspidis surdæ, & obturantis aures suas, quę non exaudiet voces incantantium. Psal. 47

Item aspis interfecto compari suo, id est, coniuge suo, miro furore interfectorem persequitur, & illum siue solū, siue inter multos aggreditur, nec periculum curare videtur, vt suum comparem vlciscatur; & hoc pertinet ad vitiū iræ, quia iratus propter appetitum vindictæ, præcipiti furia omni periculo se exponit.

Item est quædam species aspidis, quæ dicitur situla, ex eo quod à se percussum siti occidit, & hoc pertinet ad anarītiam, cuius sitis, id est, appetitus sit inextinguibilis.

Item est quædam alia aspis, quæ dicitur viperabilis, quæ scilicet, somno interficit, hanc dum Cleopatra sibi apponeret, somno resoluta est, & hoc pertinet ad accidiæ vitium, quæ pigritia & somnolentia animam occidit.

Item est alia quæ dicitur emorrois, quia percussus ab ea, dissolutis venis fluxu sanguinis vitam finit, hoc pertinet ad luxuriosos, quia, scilicet, luxuria fluxu seminis corpus resoluit, & ad æternū interitum animam inducit.

Item est alia serpens quæ dicitur pester, qui semper ore patente emittens virus incedit, sed ab eo percussus distenditur, & necatur, hoc pertinet ad vitium gulæ, quia gulosus ore patente, id est, parato ad cibum semper incedit, & virus, id est, vitium gulæ patenter ostendit

Item aspis habet oculos in temporibus, non in fronte. Vnde non directè respicit, & ideo aduersarium persequitur magis auditu, vel olfactu quam visu: nam si non sic esset, vt dicit Plinius, vix homo ab eo euaderet, & hoc pertinet ad inuidiam, quia inuidus non rectè, sed torue & malenole respicit

respicit oculo, & ex auditu, vel ex opinione sua solũ detrahẽdo persequitur, tanquam de re visa, vel
Ps.13. certa; vnde Psalmus: Venenum aspidum sub labiis eorum.

Itẽ peccatũ, quamdiu retinetur, semper multiplicatur, & crescit. Vnde assimilatur cocodrillo, qui quamdiu viuit, semper crescit: Nam peccatũ quod per pœnitentiam non diluitur, mox suo pondere ad aliud trahit.

Item peccatum plus innalescit, & abundat in prosperitate, quam in aduersitate, sicut serpẽtes, plus abundant, & lædunt in æstate, quam in hyeme, & in die, quam in nocte: Omnes enim generaliter serpentes frigidæ sunt naturę, nec percutiunt nisi cũ calescunt: Vnde venena eorũ plus nocẽt de die quam de nocte, quia sunt frigidi nocturno tore. In hyeme se in nidis inuoluunt, & torpescunt, sed in æstate se dissoluunt, & ad nocendum exeunt. Quid autem per frigiditatem serpẽtini veneni, nisi in malitia accipitur peccati; quæ dum cor per consensum attingit, calorẽ proximus charitatis extinguit; per calorem verò diei, & æstatis, feruor minor & maior intelligitur mundanæ prosperitatis, sicut frigus è contrario nocuis, vel hyemis, breuiorem vel leniorem signat cursum aduersitatis, sed in æstate, vel in die venenũ magis lædit, quia ex ipso prosperitatis feruore peccatum pernitiosius crescit. Vnde Psalm. Ab
Ps.55. altitudine diei timebo, id est, prosperitatis.

Itẽ peccata carnalia sunt magis manifesta & infamia, quam spiritualia, sed tamen spiritualia sunt magis nociua. Vnde assimilantur serpẽtibus: dicũtur enim quidam esse maximi serpentes corpore, ita vt coruos integros deuorẽt. Vnde in Punico bello narrat Titus Li-
Liuius. uius, à Regulũ Romanorũ Duce interfectus est serpens basiliscus, Cxx pedum longitudinis. Cuius pellis, & maxillæ fuerũt suspensæ ante quoddã templũ Romæ. Sub Claudio etiã Cæsare fuit serpens in Italia interfectus, in cuius aluo puer integer est inuentus. Sunt autem alij serpentes ita corpore parui, vt vix videri possint, sed sunt maximi in potestate nocendi, sicut dypsa quæ prius occidit quã sentiri possit. Tyrus etiam (vt dicit Arist.) modicus est, & tamen cõtra eius venenũ nullũ remediũ est. Serpentes ergo magni significãt peccata carnalia, quæ sũt magnæ apparẽtiæ & infamiæ, sed quasi serpentes aspectu parui; & magis noxij, sunt peccata spiritualia, quæ licet sint minus manifesta, & minoris infamiæ, sunt tamen maioris culpæ, vt patet de luxuria & superbia. Vnde Greg. Aliquando, Greg.
inquit, minus est in corruptionẽ mor. 33.
cadere, quam cogitatione tacita, deliberata elatione peccare, sed cũ minus turpis superbia creditur minus vitatur, luxuriam eo magis erubescunt homines quo simul omnes turpem nouerunt. Vnde fit plerumque vt nonnulli post superbiã in luxuriam corruentes, ex aperto casu malũ culpæ latẽtis erubescant, & tunc etiam maiora corrigant, cum prostrati in minimis grauiter confunduntur.

Satisfactoria pœnitentia modus ac partes, ipsius q; vis & fructus multiplex, per quamplurima leonis, pãtheræ, sanguisugæ, Leontophoni, nõnullarumq; aliarum rerum naturalium exempla quam rectissimè manifestatur.

Cap. XCIIII.

POenitentia lachrymosa facit Deum dissimulare peccata. Nam leo qui coitum leenæ cum pardo odore cognoscit, totus in adulteræ surgit pœnam, sed si leena post coitũ in flumine lauatur, nihil

Digitized by Google

nihil tunc à leone percipitur. Sic si anima sponsa Christi, diabolo peccando coniungitur, ipse Christus, qui est leo de tribu Iuda, ad vindictā contra eam merito prouocatur. Sed si anima in flumine lachrymosæ pœnitentiæ lauetur, ab ipso Christo peccatum dissimulatur, & parcitur. Amb. Quod defendi non potest, ablui potest, lauant lachrymæ delictum, quod voce pudor est cōfiteri, lachrymæ veniam postulant, & merentur. Amb.

Item pœnitētia assimilatur pantheræ, quæ (vt dicit Philiol.) draconem odit, & draco eam fugit, quæ pasta in spelunca se recondit; & per tres dies aliquando dormit, tūc surgens magnam vocem emittit, & ab ore eius aromaticus odor exit, supra modum suauis, quare tunc omnia animalia sequuntur eam, solus draco fugit, & eius odorem non ferens, in se ipso deficit. Sed sicut pantheră draconem, ita pœnitentia odit peccatum, & peccatū ipsam pœnitentiam fugit, quæ in spelunca, id est, in corde pœnitentis inclusa, postquam per tres dies, scilicet contritionis, confessionis, & satisfactionis perseuerauerit, exurgens à statu culpæ, emittit vocem laudis, solutum se sentiens à somno peccati. Vnde in vocem laudis prorumpens dicit illud Psal. Dirupisti vincula mea, tibi sacrificabo hostiam laudis, & nomen Domini inuocabo. Qui versiculus, vt dicit Cass. tantæ dicitur esse virtutis, vt quisq; eū in morte terminā confessione dixerit, omnia peccata sibi soluantur. Tunc etiā ex ore suo pœnitens suauem emittit odorem, videlicet suauis, & deuotæ orationis, quā omnia animalia sequuntur, id est, omnes virtutes, & omnia merita per hoc restituuntur ipsi pœnitenti, & draco, id est, peccatum, deficit & perit. Psal. 115. Cass.

Item pœnitentia satisfactoria requirit mensurā discretionis, & feruorem compunctionis. Vnde assimilatur sanguisugæ, quæ apponitur corpori, vt corruptū sanguinem detrahat: sed quia quandoque insidet venenosis, quando quis eam sibi apponit, prius est inuoluenda in sale, & in vrticis, vt euomat si quid veneni hauserit. Similiter pœnalis pœnitentia imponitur, vt à peccati corruptione, quod est tanquam sanguis corruptus, anima expietur, vel vt affectus peccandi ab anima extrahatur, sed vt nihil noxium inferat, pœnitenti apponenda, vel assumenda est cum sale discretionis, vt prudenter consideretur, & qualis, quanta, & cui imponatur.

Item necessaria est in suscipiēte vrtica, quæ scilicet, & vrit, & pungit: & ideo designat feruorem cōpunctionis, quæ omnē pœnitentiam leuiter ferre facit, & ad hoc idē facit, quod si quis sanguisugæ aquam calidam superfundat, citius se membro applicat. Est enim velut aqua calida lachrymarum compunctio feruida, quæ cito membro sanguisugam apponit, quia iniunctā pœnitentiā prompto animo suscipere facit.

Item tentationes pœnitētię extinguit. Vnde assimilatur cuidam bestiolæ paruæ, quam leones timent, & fugiunt, quæ vocatur leontophonus. Nam quoddam venenū portat in ore quod statim eos necat. Vnde hæc bestiola capitur, & exuritur, & incineratur, ex quib. cineribus dum carnes asperguntur, & in capitibus viarum ponuntur, leones transeūtes dum eas comedūt, moriuntur, vt dicūt Iisid. & Auicen. hæc ergo bestiola repræsentat humilē pœnitentiam, quam leones, i. dæmones timent, & fugiunt. Hæc portat venenum in ore, cum peccatum dicit in con-

Amb.

confessione, & hoc venenum occidit leonem, i. tentationes dæmonum. Hæc bestiola capitur in peccatorũ recordatione, exuritur in contritionis dolore, incineratur in mortis meditatione, recolens quomodo per mortem caro dissoluatur in cinerem: vel incinerentur in humili satisfactione. Iob. Ago pœnitentiam in fauilla, & cinere: & dum caro ex hoc cinere aspergitur, vt scilicet satisfaciendo affligatur, & præcipuè in capitibus viarũ, id est, in principiis tentationum, vel sensibus corporis, qui sunt principia viarũ, per quas peccata intrant in animam. Vndæ tunc cinis in capitibus viarum aspergitur, quando ipsi sensus corporis humiliter custodiuntur, vel affliguntur, vt oculi plorent, & os abstineat, aures audiant increpationes, & sic de aliis. Et sic tunc leones ex his occidumtur, quia dæmonum tentationes non prævalent, sed cito extinguuntur. Iob 41.

Item pœnitentiæ amaritudinẽ diabolus odit, & abhorret, sicut canis abhorret, vt non comedat intestina cerui propter amaritudinem quæ est in eis. Nam (secundum Aristot. & Auicen.) ceruus non habet fel nisi forte in intestinis. Vnde eius intestina sunt amara, & fœtida, ita vt canis ea non comedat, nisi supra modum famescat. Sic cum interiora mẽtis sunt fœtida, scilicet per memoriam turpitudinis culpæ, & amaritudine respersa per dolorem pœnitentiæ, dæmones qui pascũtur delectatione, & dulcedine peccantium, illa tangere abhorrent.

Item pœnitentia liberat à grauedine peccati, & post mortem liberat animam à pœna. Vnde assimilatur cuidam lapidi, quem ceruæ (vt dicit Plin.) cum sentiũt grauitatem devorant, qui eas adiuuat, & postquam moriuntur, in earũ ventre inuenitur: & iste lapis miro modo adiuuat mulieres prægnantes, & facit eas etiam absque dolore parere. Sic anima quando sentit grauedinem peccati, debet assumere lapidem, id est, pœnitentiam duram, & asperã, quæ non solum liberat in vita à peccatorum grauitate, sed etiam post mortẽ eius virtus inuenitur in anima, liberans eam à pœnarũ acerbitate. Hæc etiam est quæ iuuat mulieres prægnantes, scilicet animas bonum conceptũ, id est, bonum propositum portantes ad pariendum, & in opere perficiendum: quia aspera pœnitentia carnem refrænat, ne bonis operibus effectum impediat.

Item pœnitentia amara extinguit remorsus conscientiæ, sicut absynthium occidit pulices: Est enim eorum venenum, vt Constan. dicit: Quid enim sunt pulices mordentes, nisi peccatorum actus conscientiam molestantes, quos absynthium, id est, amara pœnitentia purgando extinguit, & cessare penitus facit. Et similiter folia Persicorum, quæ amata sunt, pulices occidunt, & eadem ratione valet contra eos coloquintida, si trita & mixta cum aqua, per locum vbi sunt aspergatur, & signat contritionem peccatorum amaram cum lachrymis admixtam.

Nonnulla ipsius Tygridis, stellionis, Cerui, ac Leonis proprietates naturales annotantur, quibus vere pœnitentes plurimis exẽplis assimilatur.

Cap. xcv.

POEnitentes assimilantur Tygridi, quod est animal ad modum sagittæ in cursu velocissimum, variis maculis distinctum, vt dicit Isidorus: de quo etiam Plin. dicit, quod cum catuli sui rapiuntur, odore raptorem persequitur, qui equo velocissimo trans-

Digitized by Google

transportatur: & audiens strepitū bestiæ persequentis, in via specula post se proiicit: quæ illa videns, & suam imaginem intuens, & filiū esse credens, sistit, & filium accipere cupit, & interim venator euadit. Tygris ergo velociter currens peccator est feruenter vel celeriter pœnitens, qui diuersis maculis distinguitur cum diuersis peccatis compungitur: qui tūc raptos catulos insequitur, quando bona per peccata perdita, per pœnitentiam recuperare conatur, cui venator diuersa specula, quibus detineatur, proiicit; quia diuersa sibi impedimenta diabolus quibus impediatur opponit. Item pœnitentes assimilantur stellioni. Primo, quia stellio in corio renouatur, dicitur enim quod stellio mutat corium sicut serpens, Sic pœnitens debet renouare conuersationem, & vitam, exuendo vetustatem peccati, & induendo iustitiæ nouitatem. Apost. Renouamini spiritu mentis vestræ, & induite nouum hominem, &c. Secundò quia stellio manibus graditur. Est enim stellio (vt dicit Plinius) genus lacertæ, quatuor habens pedes latos ad modum manus, quibus repit ad domorū rimas, in quibus facit suam cauernam. Vnde Prou. Stellio manibus nititur, & moratur in domibus regum. Sunt igitur quatuor manus siue pedes stellionis, quatuor virtutes pœnitentis, quarum operibus graditur ad mansiones regales. i. cœlestes: scilicet iustitia qua vtitur, scilicet satisfaciendo: temperantia qua vtitur in abstinendo, fortitudo qua vtitur continuando, vel tentationibus resistendo: & prudentia qua vtitur à nociuis sibi cauendo. Hę quatuor virtutes similes sunt pedibus, quando habentur in affectione: sed tunc sunt velut manus, quādo habentur in vsu siue operatione.

Phi. 3.

Prou. 30

Tertiò, quia stellio in visu hebetatur. Nam in hyeme latet, & visus eius hebetatur. Est enim tempus hyemis asperitas tentationis, in qua pœnitentes se abscondunt in secreto orationis, vel in latibulo humilitatis: sed tamen esse non potest, quia ex tenebra tentationis visus heberetur mentis, quia saltem dum homo tētatur, offuscatur, & remittitur intuitus contemplationis.

Quarto, quia stellio in visu clarificatur. Nam in vere exiens, & visum hebetatum inueniēs, locū quærit vbi solem orientem respicere possit: in quē dum respicit, desiccatur humor qui erat in oculis, & sic lumen respicit, sicut innuit Glo. Sic pœnitens in vere, i. in tempore tranquillitatis, postquā abiit hyēs tentationis, debet per contemplationem mentis, & orationem respicere ad Solem Christum, qui visitauit nos oriens ex alto, & eius intuitū affectus mentis inflammatur, omnis humor, siue affectus indebitus ex tētatione relictus purgatur, & fit mentis ipsius visus miro modo clarificatur.

Item pœnitentes assimilantur leonibus, qui in principio nascūtur informes, & parui ad modum mustelæ: sed postea cum crescunt, efficiuntur fortissimi. Sic pœnitētes incipientes à timore seruili, sunt parui in virtute, & informes, quia nondum in charitate, sed postea crescentes per charitatem, roborantur, & fortissimi efficiūtur. Vnde Greg. dicit, quod in via Dei à timore incipitur, vt ad Fortitudinem veniatur. Greg.

Item pœnitentes assimilantur ceruis, quia (sicut dicit Isid.) cerui sunt inimici serpētum, & cū sentiunt se grauatos, spiritu narium attrahunt eos de cauernis; & superata veneni pernitie, eorum pabulo soluti redduntur. Serpentes

Digitized by Google

igitur sunt peccata, quæ odienda & fugienda sunt tanquam venenosi serpentes, secundum illud,
Eccl. 25 Quasi à facie colubri fuge peccatum. Cū ergo per remorsum conscientiæ aliqui sentiunt in se grauamen culpæ, tunc spiritu nariū, i. feruore pœnitentiæ (nam in spiritu intelligitur feruor & dolor cōpunctionis, de quo Psal. Sacrifi-
Psal. 50. cium Deo spiritus contribulatus. In naribus vero discretio satisfactionis accipitur) extrahūt eos de cauernis, i. de latibulis cōscientiarū, s. cū peccata ad lucē deducūt, confitendo, & accusando; vnde virus peccati depellitur, & fit eis memoria peccatorum nutrimentum lachrymarum, quibus à peccatorū reatu soluūtur, & purganturItem cerui herbā diptanni primitus prodiderūt, cuius pastu sagittas quibus vulnerantur excutiunt: Cerui enim sagittis percussi, sunt homines tētationibus deuicti. Per diptannum vero, quæ est herba habens virtutē dissoluendi, attrahendi, & cōsumēdi venenū, pœnitentia intelligitur, quæ venenum peccati dissoluit in cōtritione, attrahit in confessione, & consumit in satisfactione. Vnde hæc cum à cerui, id est, peccatoribus sumitur, sagittæ tentationū repelluntur, & peccatorum vulnera miro modo sanantur.

Miro siquidem Elephantis scorpionisque exemplo peregrinos ac alienigenas dirigere, & tueri atque admonemur.

Cap. XCVI.

PEregrinos, & viatores dirigere, & defendere, nos docent elephantes, nam elephas si hominem in via inuenerit errantem, primo ne eū terreat, de via aliquātulum exit, & gradum figit, & paulatim ipsum præcedens ei viam ostendit, & si draco eis occurrerit, pro defensione hominis draconi se opponit, eumque defendit. Sic homines magni præcipuè, & potentes, debent peregrinos viatores non expoliare, vt multi faciūt, cum ad territorium eorū veniūt, sed potius per se vel suos dirigere & a malis hominibus defendere.

Itē lædentes peregrinos, & hospites eos expoliātes, peiores sunt quam venenosi scorpiones. Tradit enim Arist. in quodam monte scorpionibus hospites nō lædi, sed indigenas occidi & lædi. Ari. de animal.

Aurium hominum immobilitate naturali, nos firmiter in bona doctrina perfisere, erudimur.

Cap. XCVII.

PErseuerare debet homo, & esse firmus in doctrina bona quam audiuit. Nam omne animal habēs aures: eas mouet, præter hominem. In quo significatur quod illi qui in bona doctrina quā audiunt non perseuerant, nec sunt stabiles, similes sunt brutis animalibus quæ aures mouent, quia ab eo quod audierunt citò mouentūr: sed qui stabiliter perseuerant in audita doctrina, sunt homines vere rationales. Ioan. 8. Si vos manseritis in sermone meo, verè discipuli mei eritis, & cognosceris veritatem. Ioan. 8.

Canis naturalis vsus varius & admirabilis, nec non Castoris, equi, atque vrsi aliqua proprietates naturales patefiunt, quibus non absque ratione verbi Dei concenatores assimilantur.

Cap. XCVIII.

PRædicator assimilantur cani. Primò ex eo, quia canis dominum suum diligit: Et similiter prædicatorem verbi oportet esse amicum Dei. Vnde prædicator qui dominum non diligit nō est dignus annūciare verba Dei. Vnde de peccatori dixit Deus. Quare tu enarras iustitias meas, & assumis testamētum meum per os tuum? Psal. 49.

Item

Digitized by Google

Item quia canis Domini sui custodit domum, & defendit. Hæc domus Domini est Ecclesia, quã Prædicator Catholicus ab hæreticis defendit. Vel hæc domus est conscientiæ propria, quam debet Prædicator solicitè custodire, sicut fortis armatus custodit atriũ suum, vt sint in pace omnia quæ possidet.

Item quia canis pro Domino suo morti se exponit, sicut legimus Celoneum venatorẽ Placentiæ ab animatis inuasum, canem eum defendisse, nec vulnerari potuisse, nisi prius cane perempto. Sic sancti Prædicatores pro fide Dei, & veritate, martyrio se exponunt, vt patet in Apostolis, & Martyribus.

Item quia canis volũtariè cum Domino suo ad prædã currit. Est enim prædicatio quasi quædam venatio spiritualis, in qua omnis anima Deo acquisita est vt quædã præda capta, sed canis ad prædam non vadit, si à Domino suo non ducitur vel sociatur, quia scilicet prædicator infructuosè prædicaret, nisi eum Deus iuuaret & sociaret. Apost. Non autem ego, sed gratia Dei mecum: & Corin. Adiutores Dei sumus. Debet igitur Prædicator cum ipsum Deum habeat secum confortem, non refugere, sed libenter discurrere ad prædicationis laborem, Cosint. Sic currite vt comprehendatis.

Item quia multotiens canis corpus Domini sui etiam mortuum non derelinquit, sicut legimus de cane Titij Sabini, qui ipsum Dominum suum captũ Romæ etiam in carcere non dereliquit, quo insuper mortuo, canis mœstos ædens vlulatus, nec mortuum deseruit, qui, cum quidam ei panẽ proiecisset ad os defuncti deportauit, & cũ ille nõ manducaret, nec ipse manducauit, ca-

dauere autẽ in tyberim proiecto, canis, vt corpus sustẽtaret, in Tyberim se proiecit multitudine cõcurrente, vt videret spectaculum fidi animalis. Similiter prædicatores corpus Christi mortuum deserere nõ debent, quia de morte & passione Christi debent iugiter memoriam habere, & de ea prædicare frequenter: exemplo Apostolorum, ex quorum persona Beatus Paulus dicebat: Nos autem prædicamus Christũ crucifixum, &c.

Item, quia canis prædam, quam rapit nõ sibi comedit, sed Domino suo relinquit, et similis est prædicator, qui de opere fructuosõ nõ propriam laudem quærit, sed gloriã & honorẽ Deo relinquit. Io. Ego gloriã meam non quæro. Ioan. 8.

Item quia canis nobilis dato, q de præda à se capta nihil percipit, non propter hoc infidelis existit, nec prædam aliam insequi propter hoc omittit, Sic quanquã Prædicator ex prædicatione sua nihil temporale suscipiat, non propterea à prædicatione cessat, nec minus fideliter prædicat.

Item quia canis locum suum cognoscit. Locus enim noster finalis & permansibilis, non est in Heb. 13
2.Co.15 vita præsenti, quod Apost. recognoscebat dicens: Non habemus hic manentem ciuitatem, sed futuram inquirimus. Et nota, quod
2.Co. 9. canes itineta quamuis longa ad memoriã reducunt, & ad propria domicilia per longa terrarũ spatia redire consueuerunt: quod Prædicatores non corporaliter solum faciunt dum per loca varia prædicando discurrunt, & postmodum ad sua claustra vel habitacula redeunt, sed etiã spiritualiter, qui quãquã pro proximorũ salute seu prouisione, ad exteriora negocia, vel officia plerũq; exire cogãtur, tamẽ sollicitè ac prõ, uidè ad propriũ mentis domicilium

redeunt, secūdum illud: Animalia ibant & reuertebantur in similitudinem fulgoris coruscātis.

Item quis interdū canis fortissimas & magnas bestias inuadit audactet, sicut legimus de canibus Indiæ. Solent enim Indi (vt dicit Isido.) canículas nocte ligatas in tylais dimittere, vt à tygribus cognoscantur; ex quibus canes adeo acerrimi oriūtur, vt leones prosternant. Vnde quidā canis sic natus, à rege Albano Alexandro magno missus, primo in eius præsentiā leonē occidit, tandem elephante deducto, videns eius magnitudinem, primo obrigiuit, & ingenti latratu insonuit, quem tamen inuasit, & tamdiu afflixit, quod eum ad terram prostrauit. Sic sancti Prædicatores diuino zelo, & spiritu accensi, interdum magnos tyrannos, & peccatores audactet reprehendēdo aggrediuntur, sicut Ioannes Herodē. Vnde Herodes metuebat Ioannem, & audito eo multa faciebat. Marc. 6.

Item canis vento & odore etiā per aquas bestias fugientes insequitur, & earum deprehendens latibula, latratu & mussitatu ea prodit. Sic Prædicatores sancti vēto, id est spiraculo diuino impulsi, & odore, i. desiderio supernæ salutis attracti; etiā per aquas tribulationū insequūtur bestias, i. peccatores bestialiter viuentes, vt trahant eos ad pœnitentiam, & eorum latibula, id est, vitia in quibus latere volunt, redarguendo produnt.

Item canis humanam societatē diligit. Sic sancti Prædicatores humana consortia in quibus fructificare possunt, minime fugiūt, sequentes exemplum illius qui dicit: Delitiæ meæ esse cum filiis hominum. Prou. 8.

Item Prædicator debet similis esse castori, qui (sicut dicit Isidū) cum quadrupedibus viuit in terra, & cū natatilibus stat in aquis: Est enim in magnitudine ad modum parui canis, pedes posteriores quasi caninos habens, quibus principaliter ambulat: pedes autem anteriores habet quasi anserinos, quibus natat in aquis. Sic prædicatores nō solum debēt per terram discurrere per vitam actiuam, quæ competit quadrupedibus, id est, his qui perfecti sunt in quatuor virtutibus, sed etiam versari debēt in aquis scripturarum cum natatilibus. i. contemplatiuis, & debent esse sicut canis per latratum prædicationis, sed parui in humilitate mentis, posteriores autem pedes, sunt occupationes corporales pertinentes ad pietatem, & ideo sunt vt animalis terrestris, sed anteriores pedes sunt meditationes spirituales, & ideo sunt sicut natatilis, quib. s. natat in aqua sapientiæ.

Item Prædicator curiosus est similis equo, qui aquam quam potat, si clara est, pede perturbat. Similiter prædicator curiosus aquam claram. i. scripturam & doctrinam planā & apertam, pede, i. affectu placēdi, & vt reputetur sciens, Philosophicis rationibus inuolutis, perturbat, id est, offuscat, vt vix intelligatur. Vel aqua clara est tribulatio patienter exterius portata, quam patiens tunc pede perturbat, cum interiori affectu iniuriantē non amat. Greg. Perfecta patientia est, quæ & ipsum amat quem portat: Nam tolerare & odisse nō est virtus mansuetudinis, sed fulcimentum furoris. Ezech. Cum purissimam aquam biberitis, reliquam pedibus vestris turbastis. Greg. super Ezec. Ezec. 34

Item Prædicator etiam assimilatur vrso. Nam quia vrsus sic interpretatus & dictus est, quod ore suo formet fœtus (vt dicit Isi.) Auic. etiam dicit quandā carnem nasci Isi. lib. Ethy.

Digitized by Google

nasci quam mater lambendo in membra componit. Sic etiam Prædicator doctrina oris sui, formar Deo spirituales filios. Quasi enim more matris, in his quos carnales invenit, linguæ officio virtutum spiritualiū membra cōponit. Vnde Apost. Filioli mei quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis. Gal. 4.

Veri Prælati præcipuū munus, ipsius q; partes laude digna quæ sint, ut merito profit, per quamplurima Arietis, Leonis, Camelopardalis, Cervæ, aliorumque animantium cornua habentium clarissima exempla demonstratur.

Cap. xcix.

PRælatus debet esse similis arieti; quia aries dux est gregis, & ouium Princeps. Sic Prælatus debet esse dux subditorum, & sicut auctoritate præsidendo, ita bonæ vitæ exemplo præcedendo.

Item quia natura arietem fecit fortissimum, secundum Isid. V. de dicitur vermex à viribus, eo quod tanquam vir ouium sit cæteris bidentibus virtuosior. Vel dicitur veruex, vt ipse dicit, quia vermem portat in capite, cuius pruritu sæpe fortissime caput mouet. Dicitur autem aries, quia hoc animal immolabatur in aris, sicut patet in lege Moysi, quæ omnia competunt Prælato, s. fortitudo operis, solicitudo mentis, quæ est vt vermis in capite, de qua Apost. Instantia mea quotidiana; solicitudo omnium ecclesiarum. 2. Cor. 11

Item immolatio carnis, de qua Apostol. Exhibeatis corpora vestra hostiam viuentem, Sanctam, Deo, &c. Ro. 12.

Item Prædicator bonus debet clamore prædicationis, & gemitu orationis, subditos dormientes, siue in peccatis mortuos suscitare, exēplo leonis, cuius catuli quando nascuntur, tribus diebus & tribus noctibus dormire, vel mortui esse reputantur, & tunc patris rugitu, & clamore suscitari dicuntur. Tunc super catulos mortuos leo fortiter clamat, quando peccantes subditos Prælatus, vel Prædicator prædicādo vel corripiendo fortiter increpat, & tunc rugitum emittit, cum pro eis orando fortiter gemit. Vnde sicut clamor & gemitus leonis dicitur suscitare mortuos catulos, ita clamor Prædicationis, & rugitus orationis suscitat subditos in peccatis. Isa. Rugitus eius vt leonis rugiet, vt catuli leonum, &c. Sed cum Prælatus vel Prædicator loquitur bonis, debet loqui dulciter. In cuius signum dicitur Iudicum. Ecce examen apum in ore Leonis, & fauus mellis. Apis enim pungit, & mel componit; quia Prædicator debet pungere lentos, & dulcorare deuotos. Isa. 5.

Item Prælatus debet esse similis camelopardali, quod secundū Isid. est animal Æthiopicum, caput habens cameli, collum equi, crura & pedes bubali, & maculas pardi. Est enim bestia albis maculis rutilum colorem emittēribus superspersa, & ideo à capite cameli, & à maculis pardi tali nomine est vocata (vt dicit Plī.) est autem, bestia magis aspectu quā feritate cōspicua, tantū mansueta, vt quasi ouis nomen acceperit. Omnia autē hæc sunt Prælato cōgruentia moraliter accepta; quia caput cameli ore ruminat, & ruminatio signat sacræ scripturæ meditationem. Collum equi flexibile est, quia curuatur ad tractum frœni. Et hæc flexibilitas refertur ad misericordiam & pietatem Prælati. Pedes autem bubabili vngulas diuidūt, & maturè incedunt, & hoc refertur ad discretionis prudentiam. Albæ autem maculæ extra rutilantes, sunt pura opera & exempla quæ

exterius aliis apparent. Sic ergo Prælatus debet habere caput cameli per notitiã sacræ Scripturæ. Collum equi per flexibilitatem misericordiæ. Crura vel pedes bubali per discretionem prudentiæ, albas maculas Pardi. i. operum puritatem, & plus in affectu quã in facto debet habere seueritatem. Vnde debet esse aspectu ferus, sed animo vel opere mansuetus.

Item Prælati debent se habere ad subditos sicut ceruæ ad filios: Ceruæ enim post partum vtuntur duabus herbis sc. como & sumole, quibus pastæ redeunt ad suum fœtũ, & illarũ herbarũ succo imbutæ filiis lactis exhibent nutrimentũ; filios autẽ ad cursus exercent, & fugere eos docent, & ad præcipita eos ducunt, & saltandi modum eis ostendunt. Duæ ergo herbæ quæ faciũt ceruam ad nutriendũ filios lacte abundare, duę virtutes sunt quæ faciũt Prælatos subditos suos debito alimento nutrire, s. sapientia quæ facit eos abundare lacte spiritualis doctrinæ, & misericordia quę facit abũdanter dare nutrimenta corporalis eleemosynæ, docent etiam eos ad currendum per viam mandatorum, id est, ad velociter obediendum instruere.

Item ad peccata fugiẽda inducere, præcipitia tentationum eis nota facere, & modum saltandi eis, id est, euadendi, ostendere.

Item sicut Prælati præsunt in dignitatibus, ita debent præesse in virtutibus. Cuius exemplum est, quia omne animal cornutum est quadrupes, excepto quodam serpente in Ægypto qui dicitur cerastes, quod scilicet intelligendum est si cornua sunt de natura ossis, propter testudines, siue limaces cornua mollia habentes. Per animal ergo cornutum intellige homines in dignitate leuatũ: signant enim cornua capitis, eminentiam dignitatis. Tales debent habere quatuor pedes, scilicet iustitiam, temperantiam, fortitudinem prudentiam. Cerastes autẽ, siue serpens cornutus. i. hypocrita in dignitate positus, cornua sine pedibus habet, quia dignitatem tenet, & virtutibus caret. Similiter limax habẽs cornua mollia, signat Prælatum carnalem habentem remissa opera; qui etiã pedibus caret, quia interiores virtutes non habet.

Item Prælatus virtuosus tũc faciliter ad contemplationem diuinorum erigitur, cum se abstrahit à temporalibus curis. Cuius exẽplum est, quia animalia quę dentes non habent in superiori mandibula sunt cornuta, quia materia transit in cornua. Per animal vero cornibus munitum Prælatũ intellige in virtutibus ornatum, cuius inferior mandibula est terrenorum dispensatio prouida, in qua est multitudo dentiũ. i. multiplicitas laborioſorum operum, & dubiorum, sed quasi mandibula superior, est diuinorum contemplatio altior, quę debet esse vacua dentibus. i. à temporalium curis & laboribus semota. Vtraque tamen debet vti pro tempore qui vult virtuosè præesse.

Item prælationis honore digni non sunt qui solum quæ sua sunt quærunt. Vnde nullum animal habens dentes recuruos (vt aper) habet cornua, eo quod illa materia transit in culmos. Illa quippe Prælatus suos dentes recuruat, qui ea quæ agit ad semetipsum reflectit & replicat, sed non est dignus cornibus dignitatis qui alios negligens tantum seipsum pascit. Ezech. Væ pastoribus qui pascunt semetipsos. Ezc. 34.

Homine quouſq; vinit commodè præficere in virtutibus posse, cerui exemplo perspicacissime confirmatur.

Cap.

Digitized by Google

Cap. c.

PRoficere, & crescere potest homo virtutibus quamdiu durat pœnitentiæ vitæ tempus. Cervis enim crescunt cornua vsque ad septimum annum, quia vsque ad septem annos omni anno pullant eius cornua vnum ramum: Vnde eorum ætas deprehenditur per cornua. Quia ergo septennarius est numerus vniuersalis temporis, scilicet quo vniuersum tẽpus vitæ nostræ voluitur, sicut patet in septẽ diebus septimanę, accipiamus in septennario annorũ, totum tempus dierũ nostrorum. Ezec. 4. Scriptum est enim. Eze. Diem pro Psal. 39. anno dedi tibi, & Psal. dicit: dies annorum nostrorũ in ipsis septuaginta annis: Septennarius enim per denarium multiplicatus, i. 70. consurgit: vt innuatur quod totũ tempus annorũ nostrorũ debemus dedicare profectui virtutũ, quem signat augmentatio cornuum, & hoc fit per septenarium virtutum: quia sunt quatuor virtutes cardinales, & tres theologicæ, vel per septennarium operum misericordię, cum obseruatione decalogi.

Prudentia virtus quantum nobis expediat, ac quomodo ea homines vti debeant, Hericii, formicæ, serpentis, multorumque animalium naturali sagacitate, clarissimis similitudinibus exprimitur.

Cap. CI.

PRudentiam docet nos habere hericius tripliciter. Primo, contra insultum tentationum. Nam hericius, dum se infra corium durum, spinis asperis vndique circumseptum, includit, se ab inuadentibus protegit: Nam mox cum aliquid sentit, se in globum conuertit, & ferienti spinas opponit. Est itaque dura & spinosa pellis, aspera pœnitentia, & dura afflictio carnis, in quam dum homo se per humilitatem abscondit, & eam tentationi opponit, eius tentationes euadit, vnde Ps. Ego autem cum mihi molesti essent, induebam cilicio, humiliabã in ieiunio animam meam. Ps. 34

Secundò docet nos habere prudentiam quantum ad nutrimentum operum: Est enim hericii talis prudentia, quia ascẽdit vitem vel aliã arborem, & vuas & poma deijcit, & postea se super illa inuoluit, & suis spinis infigunturr, & sic portat escas filijs, sicut Isid. dicit. Ille ergo vites vel arbores ascẽdit, qui ad sanctorum virtutes, vel vitas considerandas, per mentis contemplationem se erigit. Et tunc ex eis poma deijcit, quando ex eorũ comparatione suos defectus agnoscit: Quasi enim poma de arboribus deijciuntur, cũ maiorum facta minoribus cõparantur: sed tunc ea velut hericius quis spinulis suis infigit, & dorso deferẽda suscipit, quando illa pro posse se sequitur, acutis affectibus disponit, & tunc idẽ filios pascit; quando ex eorum imitatione sua opera dirigit & nutrit.

Tertiò docet nos esse prudẽtes circa varietatẽ temporum. Dicit enim Arist. quod hericij faciunt foramẽ vnũ cõtra vẽtos septẽtrionales, ad quod cõfugiunt in calore: & aliud contra australes, ad quod cõfugiũt, dũ frigus sentiũt. Vnde dicitur, quod quidã fuit in Constantinopoli, qui per hericiũ quem habebat, prædicebat omnes vẽtos futuros, nec sciebat aliquis vnde hãc sciẽtiã haberet. Sic homo prudẽs in calore prosperitatis debet refugere ad ventũ septentrionalẽ frigidũ, i. ad memoriã aduersitatis, vt s. per timorem à superbia & intemperãtia liberetur. Sed in tempore frigoris, i. aduersitatis, debet refugere ad ventum australem calidũ, i. ad memoriam prosperitatis, ne à tristitia, s. nimia absorbeatur. Eccl. In die bonorũ ne immemor sis malorum, & Arist. de animal. Eccl. 88

Digitized by Google

in die malorum ne immemor sis bonorum.

Item prudentiæ exemplum habemus in formicis.

Primo, in prouidendo, prouidēt enim tempora futura: Nam in æstate congregant vnde in hyeme viuant. Sic nos debemus in vita
Pron. 6. prouidere nobis de tēpore mortis. Prou. Vade ad formicam o piger, & cōsidera vias eius, & discе sapientiam, quæ cum non habeat ducem, nec præceptorē, nec principem, parat æstate cibum sibi, & congregat in messe quod comedat.

Item in congregando. Congregat triticeum granum, nō curans hordeum. Sic homo debet congregare spiritualia, & æterna, & non
Mat. 13 curare de temporalibus & perituris, Matth Triticum congregate in horreum meum.

Itē in conseruando. Nā quando pluuia super eius triticū descendit, illud Soli exponit vt iterum deficcetur. Sic quādo aliqua tentatio, vel corruptio in nobis accidit, quæ possit triticum, id est, nutrimentum, vel meritum nostrū spirituale corumpere & perdere, debemus illud reparare calore solis, i. feruore contritionis, vel manifestatione cōfessionis, quia illud quod soli exponitur, in lucē producitur, vel per feruorem orationis.

Plin. Item in custodiendo primo suū cibum. Nam (sicut dicit Pli.) formicæ grana colligunt, cumulos componunt, & in secretiori parte domicilij absconduntur, ne ab auibus rapiantur, vel à vento dispergātur. Ista grana sunt Dei verba, quibus anima nutritur & pascitur: sicut formica de granis, de quibus in secretiori parte animæ, s. in memoria debemus cumulū ponere, scilicet de his quæ audimus, plura memoriæ commendando, & ibi occultare per humilitatem, ne ab auibus rapiatur, id est, à dæmonibus, sicut semen quod cecidit in via, & volucres cœli comederunt illud. Vel ista grana sunt bona opera, vt eleemosynæ & huiusmodi, quæ debemus cumulare multiplicando, & abscondendo per humilitatē, nec iactantes ostendendo, ne à venro vanæ gloriæ dispergantur, vel ab auibus, id est, ipsis dæmonibus auferantur.

Item inueniuntur prudentes in custodiēdo aurum. Nā in Æthiopia dicuntur esse formicæ ad formam canis, quæ arenas aureas pedibus eruunt, & ne auferantur custodiunt: quasi arenæ aureæ sunt virtutes spirituales animæ, quas pedibus, id est, affectionibus, vel gressibus bonorū operum debemus eruere, & cū omni studio custodire, ne à nobis auferantur.

Item prudentia serpentū est in exemplum nobis multipliciter.

Primò, quia serpens docet nos Christum diligere. Nam serpens super omnia caput custodit, quia in ipso præcipuè eius vita consistit. Vnde dicit Plin. quod si caput serpentis cum duobus digitis euaserit, nihilominus viuit, propter quod totum corpus pro seruando capite feriendi opponit, vt scilicet nos caput uostrum in nobis custodiamus, scilicet Christum, & pro ipso à quo habemus vitam gratiæ & gloriæ, omnia alia negligamus, secundum illud. Omnia detrimentum feci, & arbitror vt stercora, vt Christum lucrifaciam.

Secundò, docet nos peccatum abijcere, s. per innouationem pœnitentiæ. Nam serpens (sicut dicit Philosophus) quando sentit se senio grauatum, pluribus diebus Ari. de abstinet à cibo, vt sic pellis eius anim. faciliter relaxetur, deinde gustata herba quadam amara, prouocatus

ad

Digitized by Google

ad vomitum, & euomit humorē virulentū, quia erat causa suæ infirmitatis: tandem vt cutem rigidā temperet in aqua se balneat, & quærens angustam rimam in petra, per eam intrat, & per violentiam transiens ab exuuia se denudat, id est, à pelle, quæ vocatur exuuia ab exuendo, quia eam exuit & deponit: & tandē se soli exponens, deficcat, & nouum corium reparat, & sic relumptis viribus videt clarius, incedit fortius, & comedit auidius. Hoc idē dicit Auicen. & Plinius, scilicet de innouatione. Nos igitur exēplo serpentis debemus vitam innouare per opera pœnitentiæ.

Primò ieiunando, non tantum à cibis, sed magis à vitiis.

Item amaram herbam contritionis cordis gustando, venenum peccati per confessionē euomendo, aqua lachrymarum, vel doctrinæ nos abluendo. In arcto foramine pœnitentiæ exuuias veteris hominis, id est, malæ consuetudinis deponendo, ad calorem Solis, id est, amorē Christi, molliciem, & pronitatem peccandi deficcando, & nouum corium, scilicet hominem, qui secundū Deum creatus est, induendo. Vires bene agendi resumendo. Clarius spiritualia cōtemplando: fortius Deū & proximum diligendo, & quæ spiritum nutriunt, auidius assumendo.

Tertiò docet nos serpēs diabolo resistere. Dicit enim Isido. quod aspis serpens cum incipit incantatorem audire, vnam aurem in terram premit, & alteram cauda claudit, & sic vocem incantantis effugit, & incantanti non obedit. Sic etiam nos debemus incantatoti, id est, tentatoris resistere, scilicet cum cauda, & terra, id est, cū memoria finis nostri, qui designatur in cauda, & terræ fragilitatis, qui designatur in terra, tentationes repellendo. Psalm. Sicut aspidis surdæ obturantis aures suas, quæ nō exaudiet vocem incantantium, Ps. 47.

Isid. lib. 19.

Quartò docet nos carnem subiicere. Nam serpens calcaneo mulieris insidiatur & inimicatur. Gen. Inimicitias ponam inter te, & mulierem, & tu insidiaberis calcaneo eius. Sic nos debemus insidiari carni, & calcaneū, id est finem eius attente considerare. Augu. Nihil tantum valet ad domandum desideria carnis, quam cogitare qualis ipsa sit futura. Genes. Aug.

Quintò docet nos mundū fugere. Nam serpens propter inimicitias quas habet cum homine, fugit, & sub spinis latitat, & in desertis habitat. Sic sancti viri propter odium mundi, & insidias effugiunt in deserta clausiri, latitant sub asperitate pœnitentiæ: Dicitur enim, quod serpens fugit hominem nudum, & insilit in vestitum: quia scilicet diabolus timet pauperem, & se ab affectu temporalium denudantem: sed vestito, i. dinitiis munito, præualet, & ideo qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem & in laqueum diabolo. 1. Thi. 6

Sextò docet delicias abhorrere: quia serpens dum natat in aqua caput eleuatum portat, ne eo submerso suffocetur. Sic sancti viri cauent ne caput rationis subuergatur præsentibus deliciis.

Septimò docet nos humilitate tenere. Isa. Serpenti puluis panis eius. Item vir sanctus etiam se reficit, cogitando quod est puluis & cinis, humiliādo se vt Abrahā. Loquar ad Dominum meū cum sim puluis & cinis. Isa 65. Gene. 8

Item prudenter viuere & operari, animalia quædam terrestria nos docent. Nam sicut nos docet Aug. Est admiranda in brutis quædam prudentia, in quibus cum Aug. 12. de ciui. Dei.

nulla sit propriè loquendo scientia, quædam tamen in eis similitudo scientiæ inuenitur: euidentem enim habent solertiam in fœtuũ educatione, in latibulorum ædificatione, & nutrimentorũ acquisitione, in vulnerum medicatione, in nociuorum euitatione, in mutationis temporum prægnitione, suorum cõparium dilectione. Docent itaque homines primo prudentes esse, non solum in nutritione carnaliũ filiorum, quibus sicut dederunt naturæ fundamẽtum, ita dare debent documenta disciplinæ, & alimenta vitæ, sed etiã in promotione spiritualium desideriorum, quæ cum in corde exorta fuerint, velut spirituales sunt soboles confouenda.

Item in habitaculi cõstructione, non tantum exteriotis in quo quiescat corpus, sed magis interioris, vt domũ conscientiæ construat in qua resideat Deus.

Item in nutrimenti procuratione, non tantum quo caro reficiatur, sed magis quo spiritus alatur. Non enim in solo pane viuit homo, sed in omni verbo, &c. Mat. 4.

Item in vulnerum curatione, non tantum corporalium iaculorum, sed magis vitiorum, seu tentationum. Docent etiam te prudenter noxia euitare, non tãtum quæ lædũt corpus, sed magis quæ spiritum inficiunt & insuper tua pericula te præcauere monent, & opportuna futuris temporibus remedia præparare. Quod autem omnibus his dulcius est, non tantum coniugalis fœderis suadent te diligere cõparem, sed & socialis vitæ amare consortem.

Quando ac qua via filii sint à parentibus educandi, Aranearum exemplo, sacraque scriptura testimoniis edocetur.

Cap. CII.

PVeri, & puellæ sunt in pueritia bonis & congruis operibus, & studiis assuefaciendi, exemplo aranearum, quæ ex ouis procreatæ, quando mox natæ, texturas ascẽdere incipiunt, & operari ac si in ventre essent edoctæ. Sic fuit B. Iob circa opera misericordiæ. Vnde dixit: Ab infantia creuit mecum miseratio, & de vtero matris meę egressa est mecum. Sicut & fecit Tobias filio suo, quem ab infantia timere Deum docuit, & abstinere ab omni peccato. Vnde Eccle. Tonde latera eius dum infans est. Iob. 31. Tob. 1. Eccl. 30.

Quantum mentis puritas sit à fidelibus conseruanda ac diligenda, naturalis animalium exemplo in fœtu perspicitur.

Cap. CIII.

PVritas mentis est inter omnia magis diligenda: Nam omne animal faciens multos fœtus, primum magis diligit, & reputat sibi magis naturale. Et ideo quędã animalia fœtus suos deuorãt præter primum. Primum autem quod oportet in nobis esse, & omnia nostra opera præuenire, est puritas mentis, vnde est præ omnibus diligenda & cõseruanda. Et ideo dicit de ea Grego. Nazianzenus. Prima sapientia est vita laudabilis, & apud Deum pura mens, per quam puri puro iunguntur, & sancti sancto sociantur. Greg. Nazia.

Quatuor Dromedarii naturalibus affectibus præcipuis, quemadmodũ Religiosi vitam agere debeãt aperitur.

Cap. CIIII.

REligiosi dicuntur similes esse dromedariis, siue dromedis: Nam propriè loquendo animal dicitur dromedus. Custos autem talium animalium dicitur dromedarius. Debet ergo Religiosus assimilari dromedis quadrupliciter. Primò, propter continentiam: Castrantur enim dromedi à iuuentute (sicut Auic. dicit) vt sint cursui aptiores. Similiter religiosi debent à iuuentute se per

votum

Digitized by Google

votum continentiæ in munditia carnis seruare. Matth. Sunt Eunuchi qui seipsos castrauerunt propter regnum Dei. Matt. 19.

Secundò, propter abstinentiam. Sunt enim dromedi parui cibi, & fœnum, & cortices, & ossa dactylorum valde diligunt. Sic non debēt Religiosi delitias quærere, sed potius grossa cibaria.

Tertio, propter obedientiam, in qua velut dromedi debent esse veloces & prompti: Sunt enim dromedi velocissimi. Vnde dromos Græcè, velox cursus dicitur latinè. Nam centum miliaria, & amplius pergunt in die. Debent etiam esse in obediētia laboriosi, & continui, sicut dromedi habēt crura longa & neruosa, multum ad laborandum fortia, & ad continuandum firma.

Quarto, propter humilitatis mensuram, Sunt enim dromedi non magni corpore, quia minoris staturæ, quam cameli; quia scilicet Religiosi non debent esse magni in sua reputatione, sed humiles & abiecti, Apost. Si quis se existimat aliquid esse, cùm nihil sit, ipse se seducit. Gal. 6.

Potissima sanctorum virorum virtutes, animis, dotes, per quamplurimas Aqui, equi, elephantis, leonis, leporis, Taxi, naturales, ac promiscuas proprietates, excellentes patefiunt.

Cap. cv.

SAncti viri assimilantur agnis. Primo, propter innocentiam. Nam agnus inter animalia omnia est maximè mansuetus, & innocens. Vnde nec dente lædit, nec cornu impetit, nec vngue scindit, nec calce percutit. Et ideo (sicut dicit Isid.) cætera animalia animauit natura, solum agnum dimisit inermem. Hæc autem innocentia quæ est in agno, principaliter fuit in Christo, quæ scilicet nunquam alicui aliquid malefecit; quod etiam vnus ex latronibus in cruce cognouit, dicens, Nos quidem digna factis recipimus, hic autem nihil mali fecit. Isido.

Secundario autem talis innocentia competit etiam aliis Sanctis qui fuerunt imitatores Christi, & ideo tanquam agni neminē lædebant, nec dente inuidæ detractionis, nec tyrannicę dominationis, nec vngue violentæ direptionis, nec calce iniuriosæ despectionis, siue percussionis. Apost. Neminem læsimus, &c. Et idcirco etiam alios ad hæc monebat, dicēs, Nemini dantes vllam offensionem. 2. Cor. 7. 2. Cor. 6.

Secundo, propter iustitiam: pertinet enim ad perfectam iustitiam non solum neminem lædere, sed etiam aliis omnibus, si potest fieri, prodesse. Et hanc iustitiā agnus ostendit, quia quicquid in se habet hominibus vtiliter præbet: Nam pellis eius est vtilis ad varium vsum, pili ad indumentum, fimus ad terræ condimentum, cornu & vngula ad medicamentum, & carnes eius ad esum. Hæc autem omnia competunt Christo principaliter, quia ipse suam pellem, id est, suam conuersationem exteriorem, siue suas vellera, id est, exempla, seu opera reliquit nobis ad indumentum, id est, ad imitationis exemplum, eo modo quo dicit Apost. Induimini Dominum nostrum Iesum Christum. Rom. 13.

Item suum fimū, id est, humilitatē, dedit ad cōdimentū, scilicet omnium virtutū & operū. Vnde ipse dixit: Discite à me, quia mitis sum & humilis corde. Et hæc humilitas est condimentum, sine quo nullū opus placet Deo. Vnde Christus dixit Apostolis: Cum omnia beneficeritis, dicite Serui inutiles sumus. In cornu Matt. 11. Luc. 17.

autem

autem propter vnctiones quæ cũ eo fiebant, vt pater Reg. significatur potestas Christi, in institutione sacramentorum; sed in vngula agni diuisa, diuersitio doctrinæ Christi. Et hæc omnia nobis ad medicinam dedit, scilicet, & suã scripturam, & sua verba, insuper Christus tanquam agnus, & suam carnem reliquit nobis in cibum, scilicet in sacramento Eucharistiæ, sicut dixit ipse. Caro mea vere est cibus, &c. Competunt etiam secundario sanctis viris prædictæ vtilitates agnorum; quia ipsi Sancti in variis vsibus & obsequiis proximis seruiunt. Nam nudos vestiunt, pauperes cibis impinguant & condiunt, & ad infirmorum fomẽtum & curam, frequenter ex compassione intẽdunt.

2.Re.16

Ioan. 6.

Tertiò, propter prudentiam: Nã agnus dicitur, ab agnoscendo: Duo enim sunt quæ agnus naturaliter discernit & agnoscit. Primo matrem: Nam inter innumerabiles greges solo balatu matrem agnoscit. Eodem modo Christus dicitur esse agnus ab agnoscendo; quia in cruce existens matrem agnouit, de ea specialem curam habendo, & Ioanni ipsam commendando, quando dixit: Fili ecce mater tua. Quod exemplum sequentes sancti viri, de parentibus suis vsque ad mortem curam & diligentiam gerunt. Nos etiam exemplo Ioannis studere debemus, vt ipsam beatam Virginem matrem habeamus: Agnus enim balatu matrẽ quærit, inuenta autem ea caput erigit, mãmas quærit, quas dum sugit, poplites flectit; & vt mater ei plus de lacte præbeat, capite matris vbera premit. Sic etiam vir deotus balatu, id est, voce orationis sanctæ, matrem misericordiæ inquirit, & ad eam caput, id est, mentem per contemplationẽ erigit, mammas

Ioan. 9.

suæ pietatis & consolationis requirit, deotè etiam, & sæpe saltando sibi genua flectit, atque capite, id est, mente feruenter desiderando, & importunè postulando, quodammodo quasi premit, vt suæ consolationis gratiam largius infundat. Secundo, quia agnus naturaliter suum hostem agnoscit, scilicet lupum: Nam etiam si eum nunquam viderit, statim cùm primo videt, agnoscit. Similiter etiã Christus suos crucifixores agnouit, non odiendo, sed pro eis orando. Luc. Pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt. In qua oratione aduerte, quod Patrẽ pro eis orando, inuocauit, cùm dixit Pater.

Luc.23.

Item eis ignoscí postulauit. Ignosce illis inquit.

Itẽ illos excusauit, quia nesciũt quid faciunt, & hæc tria faciunt etiam ipsi sancti, ipsum agnum sequentes erga aduersarios suos: scilicet quod pro eis orant, eis indulgent, & non solum non accusant, sed etiam excusant.

Quarto, propter patientiã: quia ligatus à carnifice, non se defendit, siue expolietur vellere sine cute. Et dum portatur ad victimam non plorat, non clamat, nõ murmurat, non recalcitrat; sed placido vultu suum respicit occisorem, ac si eum portaret ad pascua. Similiter etiam Christus captus, & ligatus in horto, non se defendit. Similiter in flagellatione expoliatus veste, lacerata cute, & similiter etiam expoliatus ad crucem se non defendit, nec crucifixus recalcitrauit, nec murmurauit, vnde Hierem. Ego quasi agnus mansuetus qui portatur ad victimam. Et Isa. Quasi Agnus coram tõdente se obmutescet, & non aperiet os suum. Vnde etiam sancti viri hoc exemplum patientiæ & mãsuetudinis quãtum possunt imitari conantur. Apoc. Hi sequun-

Hier.11.

Isa.53.

Apoc.14

sequantur agnũ quocunque ierit.

Quinto, propter munditiam: Nam agnus quasi animal mundũ immolabatur, & victimabatur in lege ad figurandum Christum, qui tanquam agnus fuit pro peccatis nostris in ara crucis immolatus. Vnde Ioannes Baptista de eo dixit: Ecce agnus Dei, qui tollit peccata mundi. Sic etiam sancti & immaculati viri faciunt Deo victimam de seipsis, eo modo quo Apostol dixit: Exhibeatis corpora vestra hostiam viuẽtem, sanctam, Deo placentem. Et nota, quod immolabatur in lege agnus anniculus, immolatus ad significandum, quod ille qui vult de se facere gratum sacrificium Deo, debet esse agnus per patientiam, immolatus per munditiam, anniculus per continentiam: Dicebatur enim anniculus cũ esset vnius anni completus; quia tunc est optimus eo quod agnus tanto melior est quanto à lacte remotior. Vnde est ille vt anniculus qui est remotus à lacte, id est, à carnali delectatione, scilicet per continentiam.

Ioan. 1.

Rom.

Item sancti viri assimilantur equis.

Primò, ratione viuacitatis, quia equus est animal vinax; quia in campis exultat, bellum à remotis odorat, tubis ad prælium excitatur, ad cursum prouocatur, dolent equi cum victi fuerint, gaudent cùm vicerint. Sic sancti viri in campis, id est, in aduersitatum, vel tentationum præliis exultant, secũdum illud Iac. Omne gaudium existimate fratres cùm in tentationes varias incideritis.

Iacob. 1.

Item bellum tentationis, vel bellum mortis procul odorant, scilicet in prouidendo, & præparãdo se tubis, id est, vocibus prædicatorum, vel tubis diuinorum iudiciorum excitantur ad bellum vitiorũ: Hac tuba excitatus beatus Hieron dicebat: Siue comedam, siue bibam, siue quicquid aliud faciam, semper auribus meis intonare videtur illa terribilis tuba: surgite mortui, venite ad iudicium.

Hier.

Item ad cursum, id est, velocitatem bene operandi vel obediendi (de qua dicitur: Viam mandatorum tuorum cucurri) prouocatur.

Ps. 118

Item vincuntur tentatione, vel negligentia: dolore pœnitentiæ purgantur, & in victoria tentationum & vitiorum lætantur.

Secundo, ratione sagacitatis, quia quidam equi sagaciter recognoscunt dominos suos, & alios super se ascendere nõ permittũt. Sic sancti viri recognoscunt Dominũ, non tantũ in beneficiis, sed etiã in flagellis, & aliũ Dominum, id est, diabolum, vel peccatum, super mentis sellam ascendere non permittunt secundum illud: Nolite locum date diabolo.

Ephes. 5

Tertiò, ratione pietatis, quia aliqui equi in morte dominorum lachrymas fundunt. Et sic sancti viri plorant, considerantes legendo, vel audiendo passionem Domini, scientes, quod sicut fuerunt socii passionum, sic erunt & consolationum.

Item sancti viri quamuis magna vitia vitant, frequenter tamen paruis vitiis terrentur. Vnde sunt similes elephantibus, qui domiti sunt in bellis optimi. Nam acies proferunt, armatos ferunt, nec armatorum acies expauescũt, nec suorum rumores fugiunt.

2. Cor. 4

Item super eos turribus ligneis collocatis, de eis tãquam de muro tela ignea emittuntur; & cùm sint tales, tamen de mure timent. Sic sancti viri quãuis magna tentationum bella vincant, & magnarum virtutum arma ferant, nec tribulationes, nec persecutiones

tiones expauescant, nec linguas calumniantium seu detrahētium fugiant, tamen aliquando aliquis minimus defectus, vel molestia relinquitur eis, qui semper eos in timore & cruciatu tenet. Sic Paulus ad tertium cælum raptus, & omnium tribulationum pericula expertus, communibus gratiis & virtutibus plenus, tamen stimulo carnis premitur, & timens ac orans, vt amoueri debeat, minimè exauditur.

Item sancti viri assimilantur leonibus in multis. Primo in audacia siue magnanimitate. Apparet enim magnanimitas leonis in triplici actu.

Primus est, quia cum venatores eum sequuntur, nō latitat, nec se occultat, sed videri se optat, & in medium campum vadens, ad pugnam se præparat, & abscondere, fugere, magnam verecundiam reputat. Similiter sancti viri, & perfecti, tribulationes & persecutiones, cùm opportunum est, non refugiunt, immo quandoq; persecutores incitando, vel expectando, ptæueniunt, & persecutiones cum eueniunt, magno gaudio suscipiunt. Actor. dicitur, quod

Act. 5. ibant Apostoli gaudentes à conspectu cōcilij, quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati.

Secundum ostensiuum magna-

Isi. li. 6. nimitatis leonis est (secundū Isid.) quia venatores intuetur, vt ipsis visis minus terreatur, sed amplius animetur. Econtra autem est in animalibus pauidis, vt est ceruus & lepus; quia quanto plus aspicerent venatores, tanto plus expa-

Prou. 30 uescerent. Vnde Prou. Leo fortissimus bestiarum, ad nullius pauebit occursum. Sic sancti & perfecti viri inter suos persecutores positi, dum eos sæuire vident, intuentur & considerant quam sit eorum potestas, & ira breuiter transitoria, & quomodo eorum perfidia sit æternum supplicium Iob 24.
receptura, & quomodo ab illis sibi fabricatur sempiterna corona. Et ideo dum sic intuentur eos, magis crescit in ipsis virtus & patientia. Simile etiam faciunt de tribulationibus & infirmitatibus, considerando quam breues & vtiles sunt: & ideo ex eis fortiores efficiuntur. Apo. Cum infirmor, 2. Co. 12
tunc fortior sum.

Tertium ostēsiuum suę magnanimitatis est; quia cum insequitur, saltu vtitur; sed cum fugit, nō vtitur, sed potius lento passu graditur. Sic sancti insequuntur spiritualia bona saltibus amoris, & Phil. 3.
feruoris. Phil. Sequor autem si Cant. 2.
quo modo comprehendam. Can. Ecce iste venit saliens in montibus. Sed in persecutione & pœna positi, non saltando per impatientiam, vel impetum furoris incedunt, sed cum suauitate patientiæ & mansuetudinis transeunt: propter quæ omnia dicitur Prouerb. Prou. 28
Iustus quasi leo confidens, absque terrore erit. Sed nota, quod quāuis leo sit ita securus: tamen quædā sunt quæ dicitur timere, quæ etiam sancti viri timent.

Primum est strata publica. Et hæc strata est mors, per quā omnes oportet transire. Psal. Timor Ps. 110.
mortis cecidit super me. Secundū est quoddam animal paruum, & venenosum, quod dicitur leonthosonus, quod signat peccatum. Cuius venenū fugiunt sancti viri sicut venenum serpentis. Eccles. Eccl. 21.
Quasi à facie colubri fuge peccatum.

Tertium est strepitus rotarum, id est, comminationes scripturarum. Et quasi duæ rotæ sunt duo testamenta, vel duę fortunæ, sicut prosperitas & aduersitas, quarum strepitus formidabilis est, quia status periculosus vtriusque fortunæ.

Quar-

Quartum est quoddam animal ferox, quod dicitur lazaimi, à cuius ferocitate vix potest aliqua bestia esse tuta: & signat feritatē
Ps.118. & sæuitiatē summi iudicis. Psal. A iudicijs enim tuis timui.

Quintum est ignis, scilicet gehennæ, vel purgatorij.

Sextū est decipula, vel laqueus venatoris: & hæc est tentatio, vel fraudulentia dæmonis, quam etiā Sancti timent.

Septimum est flagellum. Timet enim leo quando videt verbera ri catulum: & sic timenda sunt flagella præsentia.

Secundò assimilātur sancti viri Leoni in iustitia, primo distributiua: Nam prædam quam rapit, solus comedere erubescit: & ideo sæpe remotis bestiis eum sequētibus de sua præda aliquid relinquit. Hæc est illa iustitia de qua dicitur in Psalm. Dispersit, dedit pauperibus, iustitia eius manet in sæculum sæculi. Hanc habuit
Iob.31. B. Iob dicens: Si comedi buccellā meam solus, & non comedit pupillus ex ea.

Item leo vtitur iustitia vindicatiua, siue punitiua erga se, & erga alios: se enim punit quando exardescit in ira: quia iratus terram cauda verberat, & eadem cauda seipsum flagellat in tantum, vt sanguis fluat. In quo dat exemplum, vt homo iram suam in seipsum deprimat, & non in alium refundere quærat, quia omnis qui irascitur fratri suo, reus erit.
Mat.5. Item erga alios vtitur leo iustitia vindicatiua.

Primò, quia vim vi repellit, quasi cum moderamine inculpatæ tutelæ: Nam si quis cōtra eum telum emiserit, si nō eum retigerit, vtique eum inuadit; sed non ipsum vulnerat, nec lædit, quod est contra illos qui in sua defensione vindictæ moderamine non vtuntur.

Tertiò, sancti viri assimilantur Leoni in prudentia: primò, quia Leones quādo ambulāt, sua cauda delent vestigia, ne à venatoribus valeant inueniri. Sic sancti viri posteriori pœnitentia delent peccata præcedentia, vt dici possit de eis; Beati, quorum remissæ Ps.31.
sunt iniquitates, &c. Signum etiā cautelæ, & prudentiæ videtur esse in leone, quod dormit apertis oculis, vnde videntur eius oculi vigilare. Similiter sancti viri quasi dormiendo vigilant, secundum illud; Ego dormio, & cor meum Cant.
vigilat; Est enim quasi quies somnus contemplationis, qua ab exterioribus actibus vacantes, interius vigilant circa spiritualia, & cœlestia, oculos mentis aperientes.

Item est somnus mortis in quo sancti dormiunt, i. æternæ pacis quietem accipiunt, vbi in Dei visione oculos mentis aperiunt, ita vt nunquam claudantur. Et licet etiam peccatores propter quietē siue depositionem carnis, in sepulchris in morte dormire dicūtur. Psalm. Dormierunt somnum Ps.75.
suum, & nihil inuenerunt omnes viri diuitiarum suarum in manibus suis. Tamen ipsi dormiunt oculis clausis, i. moriuntur, quia maximè in morte excęcantur, & sensum perdunt.

Quarto sancti viri assimilantur leoni in temperantia, siue abstinentia. Nam Leo quando semel satiatur, duobus, vel tribus diebus abstinet; si autem eum fugere oporteat, & nimis sit plenus, cum brancia carnes de ventre extrahit, & sic leuis fit. Et iterū Leo diutissimè viuit, quod per dentium comprehenditur consumptionem.

Sic sancti viri abstinentes sunt à cibis corporalibus; & quicquid carnalitatis in se sentiunt, quod eos in spiritu grauet, cum brancis,

Digitized by Google

eia, id est, cum violentia asperæ pœnitentiæ, vt leuiores fiant, euacuare laborant. Quod autem leo diutissimè viuit, signat quod sicut
Eccl.71. dicitur Eccles. Qui abstinens est, adijciet vitam.

Quintò sancti viri assimilantur leonibus in clementia siue pietate. Nam contra hominem ab eo non læsus nequit irasci, sed est homini naturaliter pius: Nam si nõ nimia fame vincatur, prostratis parcit, captiuos obuios abire permittit, nec hominẽ nisi in magna fame comedit, vel occidit (vt Isidor. dicit.) Fœminas etiam non tangit, & raro infantes, nisi magna fame compulsus. Similiter sancti viri sunt aliis mansueti, vt non irascantur inordinatè, vel de facili contra eos.

Item sunt pij hominibus præcipuè miserabilibus, cuiusmodi sũt captiui, mulieres viduæ, pueri, pupilli, & huiusmodi.

Item prostratis, id est, se humiliantibus parcunt, etiam ab iniuriis propriis. Ostendit etiam leo pietatem ad seipsum, maximè in morte. Nam leo quando moritur, terram comedit, & mordet, & lachrymatur. Et sic homo debet in morte esse pius animæ suæ, remordendo pro compunctione vitam suam terrenam, & lachrymãdo, siue flendo peccata, vnde August. tempore mortis suæ contra lectum in pariete fecit sibi scribi psalmos pœnitentiales, & pluribus diebus eos legendo plorabat.

Item sancti viri assimilantur leporibus.

Primò ratione velocitatis. Est enim lepus animal velox ad currendum. Vnde dicitur lepus, quasi leuipes, quia currens leuiter mouet pedes: Nam contra omne nociuum dedit natura salubre remedium, vt dicit Auicen Vnde lepori data est membrorum leuitas,
Auic.

cursus agilitas, & sub pedibus pilorum villositas, vt dum fugere oportet, pedes non lædat. Sic sancti viri sunt veloces ad mandatorum Dei obedientiã, vel audientiam, secundum illud. Sit autem omnis homo velox ad audiendum.
Iac.1.

Item sunt currentes ad mandatorum obsemantiam, secundum illud Psalm. Viam mandatorum tuorum cucurri, &c. Gratia enim Dei quæ potiora remedia tribuit quam natura, dat eis membrorũ leuitatem per continentiam, cursus agilitatem per charitatem feruidam, quæ omnia facit agilia & leuia.
Ps. 118

Item pedũ villositatem per pœnitentiam asperam, quæ pedes affectionum custodit illæsos.

Secundò, ratione timiditatis: quia lepus est animal pauidum. Sic sancti viri sunt semper pauidi, siue de diuinis iudiciis, secundum illud: A iudiciis enim tuis timui:
Ps. 118.
siue de præteritis peccatis. Eccles. De propiciato peccato, noli esse sine metu, siue de tentationum præcipitio. Prou. Beatus homo qui semper est pauidus.
Eccl. 5.
Prou. 28

Tertiò ratione mititatis. Est enim animal mite & imbelle. Vnde nulla defensione vtitur nisi præsidio fugæ. Sic sancti viri sunt mites in conuersatione, imbelles, id est, sine proximorum offensione, fugientes vitia & temporalia commoda, & iurgia siue litigia. Et nota, quod lepus fugiẽs canes, naturale habet quod fugiat contra montes: habet enim crura posteriora longa, vt facilius corpus eleuet quando per montem ascendit. Vnde facilius eum canis inuadit quando de mõte descendit: tunc enim non benè currit, sed quasi cadendo incedit. Vnde quando potest, montem circuit, quousque versus montẽ se erigit, & sic sæpe canes effugit. Sic sancti

viri

viri fugientes tentationes, fugiũt ad montem, id est, ad Christum.
Prou. 30 Prou. Lepusculus plebs inualida, in petra, id est, in Christo collocat cubile suum. Ipse enim est mons de quo Isa. Erit mons domus do-
Isa. 2. mini in vertice montium. Ipse etiã idem est petra, de qua Apost.
1. Cor. 10 Petra autem erat Christus. Vel ad montem, i. ad contemplationem paradisi: Habent enim sancti lõga crura posteriora, i. magna sequentis vitæ desideria, i. eorũ quæ post istam vitam sequentur. Et talibus desideriis eorum mens in contẽplatione illius celsitudinis facilĩter eleuatur. Quando vero de mõte cœlestis contemplationis ad terrena pertractanda, vel cogitanda anima descendit, tunc faciliter in peccatum cadit, & canis, i. diabolus eam facilius capit. Et ideo sancti contemplando circuerunt, quousque ad illius supernæ dulcedinis aliquam gustationem assurgunt.

Quartò ratione vtilitatis. Est enim animal vtile quoad cibum, quoad vestitum, & quoad medicinamentum, nam eius oculi valent contra venenum. Sic sancti viri alios pascunt suis doctrinis, vel eleemosynis, vestiũt exemplis: Quasi enim eius pellibus, i. virtutibus induitur, cum aliquis exempla imitatur.

Item medentur suis cõsiliis, vel suarum orationum auxiliis.

Itẽ sanctus viri assimilatur taxo.

Primò ratione pœnitentiæ: quia taxus habet pellẽ valde hispidam, & villosam, quæ melota dicitur. Quid autem est pellis villosa, & hispida? nisi corporis pœnitentia humilis & aspera? Talem pellem Ioannes habuit, cui cibus fuit locusta, & mel syluestre, & vestimẽtum de pilis camelorum.

Secundo ratione prouidentiæ: quia Plinius dicit, quòd quando ũ canibus persequitur, anhelitum retinet, & sic cutẽ inflat, & morsus canum denitat. Similiter sanctus homo, quando persequentes & iniuriantes patitur in se, per patientiam spiritum suum cohibet, vt per impatientiam, vel itacundiam extra nullatenus exeat: & sic morsus canum, i. læsiones persequentium euadit, vt animæ suæ saltem non noceant.

Tertiò ratione prouidentiæ: Futurã enim taxus præuidet tempestatẽ: & ideo cauernam sibi parat diuersos exitus habẽtẽ, & quãdo flat vẽtus aquilonis obturat cauda foramẽ aquilonare, quãdo australis claudit australe. Sic sanctus homo vento aquilonari flante, i. aduersitate ingruente, foramen cauda claudit, i finis breuis considerationem opponit, & leue æstimat omne quod patitur, ex quo breui tranſitu finitur: Nam omnia breuia tolerabilia esse dicuntur, etiãsi sint magna, vt dicit Tullius. Cic.
Similiter austro flante, i. prosperitate ardente, clauſuram caudę vir sãctus obiicit, i. memoriã mortis: quia facilè contemnit omnia, qui semper se cogitat esse moriturũ.

Itẽ taxus in suis latibulis contra hyemem congregat cibum, & si deficit cibus, supplet sõno, & hoc pluribus animalibus accidit; vt patet de glire, & mure. Sic sanctus vir prouidet sibi in hyeme, i. pro tempore mortis, congregando merita bonorum operũ per vitã actiuam. Et si deficiat cibus, id est exercitium, vel voluntas merendi per actiuam, iuuat se cum somno, i. cũ tranquillitate, & quiete vitæ contemplatiuæ. Vnde sancti viri tempora quibus vacant à laboribus vitæ actiuę, nõ ociosa ducũt, quia tunc apud seipsos in sanctis meditationibus quiescunt.

Sapiens quid agere debeat vt suam ostentet sapientiam: quadam arancæ similitudine edocetur.

Cap. CVI.

SApiens homo similis est aranee, quæ stans in telæ medio subiecto muscam sentit, quam si obtinuerit, eam filis suis multipliciter circumuoluit, cuius caput primo abscindit, & sic omnẽ eius humiditatẽ fugit. Sic sapiens in medio telæ. s. in contemplatione rationis, cuius mediũ est Dei, minare in actibus virtutum moralium consistit. Et inde muscas volantes, i. formas sensibilium, ad suos sensus, vel imaginationem venientes rapit, & ad examen rationis ipsius intrinsecus reducẽs, multis considerationibus circumuoluit: & capite abscisso, i. exteriorum sensuum iudicio excluso, quod fuit initium cõgregationis, interiorem veritatem extrahit, & in suum cibum, i. in suum documentum, seu profectũ conuertit.

Ezec. 17. Ezec. Aquila tulit medullã cedri: nam aquila est homo sapiens, & intelligens, qui de cedro trahit medullam, quando de re sensibili trahit veritatem intelligibilem.

Homines aliqua scientia præditi, voluptatibusque vacantes, Onocentauris ac Hyppocentauris similes iure efficiuntur.

Cap. CVII.

SCientia cũ mala vita, facit homines similes mõstruosis animalibus onocentauris, & Hyppocentautis. Dicit. n. Phisio, quod onocentaurus est animal ab asino homineq́, cõpositum: nam ab vmbilico sursum habet effigiem humanã, vndè medius est inter hominẽ, & asinũ: sicut Hyppocẽtaurus inter hominẽ, & equũ, vt Isi. dicit. Talis est homo literatus, & voluptuosus: quia ex vna parte est rationalis, & ex alia bestialis, cognitione spiritualis, opere carnalis.

Isido.

Hæreticorum schismaticorumque peruersitas, qui lupis, leunculis, vipere filiis, ac Pantheræ catulis assimilantur, planis declaratur exemplis.

Cap. CVIII.

SChismatici & hæretici sunt similes leunculis, qui vterũ matris laniant, & ideo non sæpe parit. Vnde Arist. dicit, primo leænã quinque catulos parere, postea quatuor, & sic omni anno vno minus, quousq; sterilescat. In hoc etgo schismatici sunt leunculis similes, qui vnitatẽ matris ecclesiæ, & fidei in qua sunt spiritualiter geniti scindunt & dirumpũt. Ari. de ani.

Item schismatici similes sunt filijs viperę: dicitur enim vipera, eo quod vi pariat: Nam cum tempus patiendi aduenerit, filij non expectantes naturæ operationem, eius latera rodunt, & cum matris interitu exeũt. Sic schismatici in vtero matris ecclesiæ geniti, non expectantes nec sustinentes eius correctionem, rebellando exeũt; & dum eius vnitatem scindunt, quantum est in se, ad interitum ducunt.

Item schismatici, & hæretici assimilantur catulis pantheræ, qui odientes matrem, vngula lacerãt eius aluum, tanquã eorũ egressui resistentem. Vnde non parit pantheræ, nisi semel. Sic schismatici & hæretici vnguibus, i. malignis studijs, & doctrinis, sanctæ matris ecclesiæ lacerant vnitatem, quia eorum perfidiæ resistit.

Item hæretici assimilantur lupis. Primo ratione infectionis: Nã lupus lanam ouis quam occidit morsu inficit, & vestis ex tali lana factam pediculosam reddit, vt dicit Isido. Sic hæreticus morsu vel ore lanam ouis, id est simplicitatem conuersationis hominis, quã falsa doctrina spiritualiter occidit, corrumpit, & eam pediculis, id est, corrupris operibus abundare facit.

Item cordula facta de intestinis lupi, durata cordulis citharæ factis de intestinis ouis, eas destruit, & corrumpit. Cordulæ de inte-

Digitized by Google

intestinis luporum, prauæ doctrinæ sunt hæreticorum, sed corduli de intestinis ouium, sunt cogitationes, & opiniones simpliciū. Sed si hæc duo simul coniungantur, ſ.vt praua doctrina, vel falsa opinio hæreticorum à simplicib. recipiatur, tunc simplicitas & sinceritas fidei totaliter euacuatur.

Contemplatiui pluribus exemplis capris siluestribus comparantur. Dæmonesque præcipue solitaris insidiari declarantur.

Cap. CIX.

SOlitarij & contemplatiui, qui ſ. perfecti sunt in vita anachoritica, similes sunt capris syluestribus.

Primo, quia talis capra est asperrima à victu. Vnde capra à carpendo est dicta, eo quod carpat aspera loca, & sic anachoritici viri in desertis, aut locis asperis commorantes, oportet quod asperum victum carpāt, sicut patet in Ioan. Baptista.

Secundo, quia est altissima in situ. Vnde tales capræ vocantur ibices, quia ad modum illarum auium quæ ibices dicuntur, ardua loca scandit, ita ꝙ vix patent humanis obrutibus, vt dicit Isid. Et tales sunt viri perfecti, cū ad summa & inuisibilia per contēplationē leuātur. Apo. Nō contēplationibus nobis quæ videtur, sed quæ nō videtur, quæ. n. videtur tēporalia sunt; quæ autē non videntur, æterna. Tertio, quia talis capra est acutissima in aspectu: nā in altissimis mōtibus tales capræ cōmorātes, de longinquo veniētes conspiciunt venatores, & in petris dirutis stantes, cū homines, vel feras aduenire præsentiūt, de altissimis saxorū acuminibus se præcipitantes in suis cornibus suscipiūtur illæsæ. Sic sancti viri in altissimis contēplationibus illuminati, de lōginquo tēporę prouidēt tentationes futuras, & dęmonum deceptiones malignas, quas cum de vitio instare sentiunt, de petris altissimis. i. à cōtēplatione sublimiū se in imū proiiciunt; quia se ad cōsiderationē propriæ infirmitatis, per mētis humilitatē reducūt, & per intimæ humilitatis custodiam superborum dæmonum laqueos euadunt.

Isido.

2. Co. 4.

Quarto, quia talis capra est velocissima in cursu. Et similiter viri perfecti in operibus spiritualibus non sunt tardi, seu pigri, sed soliciti, & festini, & tāto currunt amplius, quāto amāt feruentius. nam qui amat vehementius, currit velocius, præuenit citius, sicut dicit Bern.

Ber. super Cā.

Quinto, quia capra syluestris est sagacissimā in pastu: nam visu, gustu, olfactu discernit in pastu. Et similiter sancti viri spiritualē pastū discernunt visu. i. legendo, & meliora & vtiliora præligendo.

Item gustu, cōtēplando, quia cælestia auide transglutiūt, tēporalia vero contemnēdo fastidiunt. In olfactu, imitādo, quia odores ciborū i. exēpla virtutum sequuntur. Fœtores vero. i. vitiorū exempla fugiunt & abominātur. Sextò quia syluestris capra est sanissima in potu: Dicit enim Plin. Si quis lac huius capræ bibat, languorem euitat. Ita lac, id est, spiritualis doctrina talium perfectorum virorum bibitum, id est, deuotè, & auide sumptum, facit mentem vitare languores vitiorum.

Plin.

Item solitariis & spiritualibus insidiantur dæmones præcipue, & maxime prævalēt negligentibus, & somnolētis. Vnde assimilantur dæmones quibusdā serpentibus qui morantur in syluis, qui comedūt volueres & bestiolas, earum humorem fugētes, vt dicit Ari. & tales insidiantur dormiētibus, ꝙ si eorum ora inuenerint aperta, subintrant eorum corpora, amantes calorē naturalē, & odorē. Sed

Arist. de anim.

contra hos pugnat lacerta, quæ dicitur saura, quæ sentiens præ sentiã serpẽtis, saltat super faciẽ dormientis, & pedibus scalpit, vt eum excitare possit, sicut dicit Auic. Per volucres itaque qui morantur in syluis, intelliguntur viri spirituales & contẽplatiui. Et per bestiolas, intelliguntur homines grossiores & simpliciores solitariam vitam ducentes, quos serpentes. i. dæmones comedunt, cũ eos ad suæ iniquitatis consensum trahere & inflectere possũt. Quibus, & si aliter nocere non possunt, saltẽ humorẽ deuotionis & cõpũctionis abstrahere conantur. Insidiantur autẽ maximè dormiẽtibus. i. negligẽtibus, & ociantibus. Et si per incautelã, vel negligentiam eorũ sensus inueniũt apertos & circa exteriora vagantes, validius intrant in eos, vt tollant eis calorem dilectionis, & odorem deuotionis, & ita eos spiritualiter extinguunt. Sed eis vt plurimũ auxiliatur lacerta. i. angelica custodia, eorum negligentiam excitans, vel lacerta ista est sacræ scripturæ doctrina, præcipue saluatoris, qui nos ad vigilandum & orandum solicitat. Matt. Matt.26. Vigilate & orate vt non intretis in tentationẽ. Et similiter Petrus nos excitans, ne serpens ingrediatur in nos, dicit: Sobrij estote, & 1.Pet.5. vigilate, quia aduersarius vester diabolus, &c.

In via Dei proficere volentes, malorũ societatem debere omni tempore effugere: Cerua parturientis vnico exemplo aperitur.

Cap. cx.

SOcietatem malorum debet fugere, qui propositum salutis prosequi vult & perficere, exemplo scilicet ceruarũ: Cerua enim cum est paritura, elongat se à semitis feris notis, & appropinquat semitis ab hominib. tritis. Vnde Arist. li. de ani. (sicut dicit Arist.) iuxta viam parit, vbi præ timore hominum, ferum animal non accedit. Sic ergo, qui vult parere, id est perficere bonum propositum conceptũ, debet se elongare à feris, id est, à malis & iniquis, & appropinquare, siue adhærere hominibus, i. bene & rationabiliter viuentibus, quorum beneficio tutior esse possit. Sed dæmones quem volũt corrũpere, ab hominibus. i. à bonis recedere faciunt, & cũ feris, i. cum malis conuersari, vel habitare, secundum illud: Eiicient te ab hominibus, & cum bestiis feris Dan.4. que erit habitatio tua.

Quo pacto sacra Scriptura studiis ſtudiosi, quasque partes habere debeant: animalium ruminantium pulcherrima similitudine admonemur.

Cap. cxi.

STudẽs in sacra Scriptura prius debet quærere sensum literalem, deinde inuestigare sensum spiritualẽ. Quod ostenditur exẽplo animalium ruminantiũ, quia omne animal ruminans, habes duos ventres, vnum magnum, & alium paruum. Cuius causa est digestio multiplex: nam talium cibus est siccus, & non bene à principio masticatus, propter auiditatem edẽdi, vnde oportet iterum masticari, de maiori igitur ventre ad os trahitur, & sic secũdo ibi masticatus ad secundum ventrem transmittitur, vt ibi perfectæ digeratur. Ruminatio autẽ escæ, est meditatio sacræ scripturæ, quæ prius reducenda est ad magnum ventrẽ. i. ad sensum literalem, qui est primus & generalis sensus totius sacræ scripturæ. Deinde ducenda est per meditationẽ ad paruũ ventrẽ. i. ad spiritualem sensum, qui quidem paruus dicitur, quia humiliter & sobrie est quærendus, quia non nisi paruulis datur Scripturæ sacræ mysticus intellectus. Psalmus Psal.18. illumi-

Digitized by Google

illuminat, & intellectum dat parvulis.

Item paruus dicitur, quia in vita ista parum ab homine de æternis spiritualibus capitur. Nam ex
1.Co.3. parte cognoscimus, & ex parte prophetamus. Hic tamen cibus perfectè digeritur, quando vita & opere impletur.

Item sacræ Scripturæ profundus Prædicator, cuius est hostes fidei expugnare, cum discretione & sobrietate perscrutari & discere debet: Nam illi equi apti sūt duci ad bella, qui in bibendo profundius nares infigunt, quia tales (vt dicunt) vrina non grauantur in cursu. Per equos ergo aptos ad bellum, Prædicatores catholicos, seu Doctores intellige, qui habent contra hæreticos disputare, quia nares discretionis in aquam sacræ Scripturæ profundè debent infigere, i. cum discretione studere, vt sensum scripturæ profundè hauriāt, & intelligantur, & sic in cursu vrinæ, id est, erroris conceptione, vel obstaculo, minime lædentur.

In studium spiritualis doctrinæ in tribus consistit, s. in adiscēdo, eligendo, & retinendo, quod patet per exemplum in dentibus animalium. Nam quędā animalia sunt quæ habent dentes ad capiēdum, vt canes, & animalia prædæ, & ideo habent dentes diuisos, & acutos, vt possint melius capere prædam. Quædā vero habēt dentes ad pascendum, vt camelus, & vacca, & huiusmodi, & ideo habent eos æquales & continuos, vt melius herbas præcidant: Quædam vero habent dentes ad cibum retinendum, sicut pisces. Nam pisces præter modum aliorum animalium habent plures ordines dentium quam duos, quia præter dentes quos habet ferratos & distātes, habet etiā interius dētes mire modo insitos, cū quibus (vt dicit Ari,) recolligunt cibos, ne aquæ lubricitate de eorum faucibus eruantur. Illi autē habent dentes ad capiendum cibum spiritualem doctrinæ, qui sunt apti & studiosi ad discendū. Sed quia non omnes æqualiter eadē discenda sunt apti, ideo ifti dentes sunt diuisi, & tāto ad discendū sunt magis idonei, quanto ad intelligendum quæ legunt, vel audiūt, magis inueniuntur acuti, Animalia vero quæ dētibus herbas pascendo præcidūt, quod eis melius videtur, capiunt, & alia dimittunt, & ideo pascendo meliora eligunt. Vnde illi habent dentes ad pascendum, qui his quæ audiunt vel legunt, studiosi sunt ad meliora & vtiliora eligendum, & memoriæ vel etiam scripturæ aliquando commendādum, sed illi habent dentes ad retinēdum, qui sunt soliciti, & studiosi, nō tantum ad audiendum, vel legendum, sed etiam ad repetendum & recogitandum, quia frequēs meditatio saluat memoriam, secundum Philosophū. Vnde sine repetitione crebra memoria inuenitur labilis & lubrica. Arist. de me & temi.

Mali superborū mores, ferinaq; vitia, ex pluribus Tauri, Draconis, Baracis, Bubalique naturalibus effectibus plane cognoscuntur.

Cap. CXII.

SVperbus assimilatur tauro.

Primo, ratione ferocitatis: sunt enim tauri ferocissimi, quāuis sub arbore fici ligati dicuntur fieri mansueti (vt dicit Isidor.) Sic superbi feroces sunt & proni adi iniuriandum & lædēdū alios, nisi ligentur sub arbore fici i. restringantur sub dominio alicuius viri probi, qui sit mitior, & dulcior. Iudith. Ligauerunt Archior ad arborem: nam Archior, qui interpretatur montanus, signat superbia tumidū, quia mōs est tumor iræ, qui ligādus est, ad arbo-

Digitized by Google

rem, id est, restringendus ad arbitrium superioris.

Secundo, ratione singularitatis: dicit enim Arist. quod taurus pascitur solus, nisi tempore amoris, & sic superbus vult esse solus in honoribus & dignitatibus, quibus pascitur, nisi forte aliquibus amicis communicet. Psal. Singularis ferus depastus est eam.

Arist. de animal.

Ps. 79.

Tertiò, ratione inflationis, quia si quis de corio taurorū modicum scinderit, & cum fistula sufflando parum cutem à carne subleuauerit, impinguabitur. Etiam impinguatur cum ficubus, & vuis passis, sic superbi impinguantur, siue inflantur cum inflatione fistulæ, id est, ex verbis blandientis, & laudantis, & cum ficubus & vuis passis, id est, quando dicuntur, & offeruntur eis dulcia quæ delectant. Sed contra eorum inflationem dicitur: Non te extollas in cogitatione animæ tuæ velut taurus.

Eccl. 6.

Quarto, ratione crudelitatis: habent enim tauri cor durum, & crudele. Et dicit Arist. ꝙ in corde tauri sæpe os durum inuenitur, quod scilicet designat duritiam cordis superborū Eccl. Cor durū male habebit in nouissimo.

Arist. de animal.

Item superbus assimilatur draconi.

Primo, quia draco est venenosus: Et ideo quando per aërem fertur, aër concitatur, per eum etiā mare intumescit propter eius venenum. Tale est etiā venenum superbiæ, quod interius cor tumefacit, & exterius rixas velut tempestates aëris concitat, & inducit.

Secundo, quia est insidiosus: Insidiatur enim elephanti, & sitit sanguinem eius: Vnde Elephas videns draconem super arborem, nititur eam frangere vt occidat eum. Draco autem insilit in eam, & nititur eum mordere inter naresres, impetitque oculos eius, & aliquando eum excœcat, & aliquando insilit super eum à tergo, & mordet eum, & fugit sanguinem eius, & post longum conflictum, ex subtractione sanguinis debilitatur Elephas in tantum, quod super draconem cadit, & moriens suum occisorem occidit. Causa autem quare draco sic eius sanguinem appetit, est frigiditas sanguinis quo suum incendium refrigerari quærit, vt dicit Isid. Sicut ergo draco insidiatur elephanti, sic superbus & ambitiosus insidiatur maiori, & regnanti, interdum sanguinem eius sitit vt ipse regnare possit. Vnde & ipsum inuadit aliquando à fronte, id est, aperte & manifestè, aliquando à tergo, id est, latenter, & occultè, & quandoque ipsum prosternit, & extinguit, & nonnunquam ex eo, vel propter eum, etiam ipse perit, sicut frequenter in principibus mundi accidere videmus.

Tertio draco est ventosus, quia ventum sequitur & diligit: Dicit enim Solinus, quod draco est animal ita sitibundum, quod quasi aqua satiari non possit: Vnde os contra ventum aperit, vt sic suum incendium mitigari possit, vnde sæpe impetus eius in velum, subuertit lignū. Sed nautæ dum draconem præsentiunt, quod ex tumore maris aduertūt, statim vela deponunt, & sic periculum draconis euadunt. Similiter superbus non satiatur aquis delitiarum, sed adhuc sitit ventos vanitatis, & bonorum, vnde sequitur vela nauiū, i. glorias, & vestigia magnorum, quos etiam quādoque subuertit, dum eorum ventum & honorum gloriā sitit. Vnde tutius esset vela honoris deponere, quā dracones tales contra se habere. Iob. Frater fui draconū, & socius struthionū.

Solin.

Iob 30.

Item superbus assimilatur boraci, i. rubetæ, quæ est rana venenosa

Digitized by Google

nosa, quæ sicut dicit Plin. habet duplex iecur. Vnũ summè venenosum, aliud verò est cõtra venenũ remediũ, & datur pro antidoto contra noxium. Vnde ad cognoscendum, quod sit bonum & quòd sit malum, proiiciunt illud in nidum formicarum, quæ statim venenosum fugiunt, & aliud petũt. Sic in homine superbo est aliquando æstimatio vel excellentia alicuius gratiæ, seu probitatis; & ista est venenosa, quia cõtinet venenum ẽlationis. Sed ex alia parte inest defectus ei, vel infirmitas carnis, & hæc est medicina humilians, s. animũ, & repellens, 2. Co. 12 s. elationis venenum. Vnde Apo. ne venenoso iecore necaretur superbiæ, antidoto alterius munitum se asserebat dicens: Ne magnitudo reuelationũ extollat me, datus est mihi stimulus carnis meæ, &c. Vnde formicæ, id est, prudentes viri à suæ magnitudinis æstimatione se auertũt, ne veneno superbiæ inficiantur, & ad suam infirmitatẽ solicite respiciũt, vt per humilitatem saluẽtur.

Item superbi assimilãtur bubalis; quorum ferocitas & fortitudo domari nõ potest, nisi aculeo ferreo in naribus eorum infixo. Sic superborũ ferocitas & præsumptuosa fortitudo non subiicitur, nisi forti tribulatione & oppressione. Vnde dicitur cuidã superbo: Ponã circulũ in naribus tuis. 4. Reg. 19

Dæmonum in variis peccatis insidiantium, fraudulentæ tentationes, eorumq; calliditates numerantur, quoue pacto tentati seipsos tueri debẽt, ex Cerui, Apri, Cameli, Hædi, Formicæ, Vrsi, ac diuersorum serpentũ naturalibus effectibus, multisque exemplis terminatur.

Cap. CXIII.

TEntationes fraudulentas dæmonum sancti viri humiliter metuunt, prudenter fugiunt, efficaciter repellunt: Sunt enim virtuosi quodammodo sicut cerui: dicũtur enim cerui timere vocem vulpis. Quid enim est vox vulpis, nisi fraudulenta suggestio dæmonis? Sed cerui magnis cornibus muniti, sunt viri magnis virtutibus fulti. Timẽt ergo cerui vocẽ vulpis, quia sancti viri semper metuunt fraudulentiam & astutiam dæmonis. Ecc. 5 Sta in iustitia & timore, & præpara animam tuam ad tentationem.

Itẽ ceruus quando canis ipsum insequitur, si inuenit biuium, nõ rectis currit vestigiis, sed nũc huc nunc illuc transuersaliter saltus mutat: tũc enim conatur transire per cõtrarios passus, vt sic in eius vestigiis canes decipiantur. Simiiter quoq; sancti viri cũ eos diabolus tentando persequitur, non rectis vestigiis, sed transuersa liter currũt; quia cũ de superbia pulsari se sentiũt, mox nõ ad cõsiderationem suæ virtutis, sed suæ infirmitatis recurrunt, & cum obiecta infirmitate de pusillanimitate tentantur, quasi per saltum trãsuersum, quæque sua fortia opera ad memoriã reducere satagunt. Sic enim beatus Iob ne magnitudo virtutũ eũ extolleret, ad suã fragilitatẽm considerandã cucurrit, dicẽs: Parce mihi domine: nihil enim sũt dies mei. Quid est homo, quia magnificas eum, Iob. 7 aut quid apponis erga eũ cor tuũ? Et rursus ne ex calamitatũ suarũ multitudine desperet, ad suã innocentiam pensandum saltauit, dicens: Non peccaui, & in amaritudinib. morabitur oculus meus. Et rursus: Vtinam appenderentur Iob. 6 peccata mea quibus iram merui, & calamitas quam patior in statera: Quasi enim arena maris hæc grauior appareret. Quasi ergo cõtrarios & trãsuersales saltus dabat, qui nunc, vt sibi parceretur rogabat, nunc autem se non peccasse dicebat, vt neq; in elationẽ

Digitized by Google

superbiæ innocentia duceret, neque in desperationē animæ eum calamitas traheret.

Item ceruus quando canes eum insequūtur, si potest, fugit ad fluuium, vbi ex aquæ frigiditate viribus resumptis transnatando, aqua venatorē effugit. Tūc autem canis insequūtur ceruum, quādo importunæ cogitationes, vel tentationes molestant, & stimulant animū, qui tunc ad fluuiū fugit, quando ad sui considerationem cū timore rediēs, copiosas lachrymas fundit, dicens Deo & orans, Deus meus es tu, ne discesseris à me, quoniam tribulatio proxima est, & nō est qui adiuuet, quoniā circundederūt me canes multi, & concilium malignātium obsedit me. Oratio enim lachrymosa sic animum fortificādo corroborat, vt non solum canes, i. tentationes euadat, sed etiam extinguat. Psal. PL73. Tu contribulasti capita draconū, i. tentationes dæmonū, in aquis scilicet lachrymarum.

Itē ceruus quando capitur, mugit, & lachrymas fundit. Vnde etiā homo à tentatore per consensum captus, statim emittat mugitum doloroſæ confessionis, & lachrymas effundat copiosæ compūctionis, antequam perrahatur ad prauitatem operis, vel ad illaqueationem malę consuetudinis.

Item tentationes dæmonū assimilantur inceſſibus serpentum. Nam quidam serpentes incedunt, siue serpunt semper flexuosè, & tales sunt dæmones qui tentant insidiosè, & sub specie boni incipientes à recto, & declinantes ad curuum. Quidam vero semper incedunt rectè, vt centrix. Vnde Lucanus ait; Est semper recto Lucan. lapsurus limine centrix; & tales sunt, qui directè, & apertè suggerunt mala, vt adulterium, & homicidiū & huiusmodi. Alij autē sunt qui semper curui super pectus incedunt: & hi sunt dæmones tentantes de auaritia, & incuruantes cor hominis ad terrena desideria. Aliqui autē serpētes à pectore sursum erecti vadunt: sicut quidam serpens terrenus, & aquaticus, nomine chelidrus, & hic serpens quando currit, crepat si se torserit. Tales ergo sunt dæmones tētantes de superbia, quæ erigit cor ad alta per elationem, & potius creparent quidam superbi moriendo, quam se flecterent humiliando.

Item quidam serpentes sunt qui tarde mouentur. Et isti sunt dæmones tentantes de negligentia & pigritia, quæ ad accidiam pertinent.

Item sunt quidam tantæ velocitatis, vt volare videantur. Vnde & quidam serpens iaculus dicitur, qui vt iaculum volare putatur. Et hic arbores exilit: & si obuiam quicquam habuerit, statim illud perimit. Tales sunt dæmones tentantes de ira, cuius motus velox est, non expectans rationis consilium, & sibi obuiantes, id est resistentes percutit. Sunt etiā in Arabia serpentes alati, qui syrenæ sunt dicti, qui plus currunt quam equi & ideo volare feruntur, quorum tantum est virus, vt prius homo moriatur, quam dolor aliquis sentiatur. Tales sunt dæmones de luxuria tentātes, quæ velociter volare dicitur, quia eius delectatio citò labitur: sed prius animam delectando occidit, quā eius dolor sentiatur.

Item quidam sunt fraudulenti, & insidiosi, sicut ceraſtes, qui est serpens cornutus, qui sub arena se abscōdit, & tantum cornua ostendit quæ habet ad modum arietis; ad quem dum animal, vel auis accesserit, ipsum non arietē, sed anguem pessimum inuenit. Tales sunt dæmones tentantes de inuidia, quia inuidus dolose, & frau-

Digitized by Google

& fraudulenter capere & subuertere conatur. Item est serpens bona dictus, qui greges sequitur armentorum, & bubalorum uberibus se suspendit, & dum lac bibit, ipsum animal occidit. Vnde à bobus, siue a bubalis nomen accepit, vt dicit Isid. Tales autem sunt dæmones de gula tentantes. Vnde sequuntur greges armentorum, i. hominum bestialiter viuentium, & in gustu lactis, id est, in delectatione gulæ, percutiunt animam, & occidunt. Prouer. Ingreditur blande, & in nouissimo mordebit vt coluber.

Isid. de sum. bon.

Pruo. 23.

Item tẽtationes dæmonum similes sunt venationibus animalium, de quibus in Psal. Ipse liberauit me de laqueo venantium. Nam (secundum Auic.) venantur quædã animalia de nocte, vt quidam lupi, quædam de die, vt canes & vrsi, & huiusmodi: quędam vero de die & de nocte, vt etiam quidam lupi. Sic etiam quidam dæmones tentant de nocte, id est occultè, & sub specie boni, & iste est timor nocturnus, de quo dicitur in Psal. Non timebis à timore nocturno, & negocio perambulante in tenebris. Suggerit enim interdum abstinentiã vt inducat impatientiam, suggerit dare bonum exemplum aliis, vt inducat ad vanam gloriam, & similia. Quidam vero tentant de die, id est, apertè & manifestè mala suggerendo, vt quando tentant de luxuria, homicidio, furto, & similibus, & ista est sagitta volans de die. Quidam vero de nocte, & de die: quia quandoque dæmon tentat vtroque modo. Nam primo tentat subtiliter, & quasi rationabiliter ingreditur; sed postea facit ruere in apertum malum. Vnde in hoc diabolus similis est manciori animali monstruoso, quod dicitur habere faciem hominis, sibilum serpentis, caudam scorpionis, velocitatem auis volantis, & tres ordines dentium. carnes autem humanas appetit ad edendum. Caput ergo habet hominis, & sibilum serpẽtis, quia primo tentat subtiliter, & quasi rationabiliter; habet tres ordines dentium, quia de tribus tentat, scilicet de concupiscentia carnis, de concupiscentia oculorũ, & superbia vitæ. Corpus autem habet leonis, quia fortiter detinet, caudam vero scorpionis, quia in fine nequiter pungit, vt auis velociter discurrit, hominum carnes appetit, i. vt carnales homines violet, & trucidet. Hæc ergo tertia tentatio vocatur, dæmonium meridianum, quia scilicet tanquam media participat primas duas, s. primam & secundam.

Psal. 90.

Item sancti viri tentationes intuentes, muniũt se sicut aper contra venatores: Nam aper tribus modis se munit, primo duriorem partem corporis opponendo: Nã in latere suo dextro locum durissimum habet, quem scilicet semper opponit venabulo persequẽtis, & tanquam clypeum validũ, illum locum semper obiicit. Sic etiam sancti viri contra tentationũ impetus duritiam, id est, asperitatem corporis obiiciũt, secundum illud; Ego autem cum mihi molesti essent, induebat cilicio, humiliabam in ieiunio animam meam.

Psal. 34.

Item aper se munit, culmos suos, id est, dentes longos ad arbores acuendo: Sciens enim sibi imminere periculum, acuit culmos, ad arbores eos fricãs, & fricãdo eos probat, si bene incidũt, quibus postea pro gladiis vtens, omne quod ferit laniando dirũpit. Hi ergo culmi sunt virtutes pœnitentis, quæ acuuntur, cum ad arbores fricantur; quasi enim culmos suos ad arbores fricare, est suas virtutes proprias, sanctorum

ctorum, & fortium virorum virtutibus comparare: quibus, illorũ exemplo, & ad opus feruentiores, & ad bellum acutiores reddantur.

Item aper se munit organum masticando: Nam si dentes fricãdo ad arborem, hebetes eos inuenerit, herbam origanum quærit, cuius virtute masticando, dẽtes acuit, vt Auic. ait. Origanum itaque est verbum Dei, cuius masticatioñe, id est, consideratione, contra tentationes anima præmunitur: viuus est enim sermo Dei, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti. Vel origanum est diuina protectio, quam orando quærere debemus, vt eius virtute vires nostræ contra tentationes tutiores & fortiores reddantur.

Item tentationes carnis expugnare debemus exemplo cameli. Plin. Nã camelus tempore amoris solitudinem diligit, & nullus præter pastorẽ audet appropinquare ei. Et irerum quando fœminã appetit, supra genua incuruatus incedit, & parum tunc comedit. Sic homo quãdo carnali amore succẽditur, seu tẽtatione, debet se ad solitudinẽ orationis reducere, & soli pastori Christo se feruẽter recommẽdare, & genu flexionibus deuotis corpus fatigare, & cibi & potus parcitate carnem castigate, vt sic carnis eruat superbiam potus cibiq́ue parcitas.

Itẽ tentationes carnales etiam repelluntur, & vincuntur pœnitentia, & feruore meditationũ, & orationũ, cuius exemplum appa. ret in hædo, quia eius pellis, quæ hispida est (sicut dicit Plin.) sanat morsus venenosos, si calida superalligetur, & pili eius exusti, odore fugant serpentes. Quid autẽ pellis hispida hædi, nisi austera pœnitẽtia hominis tentatꝰ; hædus enim qui est animal iocabundũ, & lasciuum, signat hominem carnaliter tentatũ? eius igitur hispida pellis, i. aspera pœnitentia carnis, si calida, i. ex charitate facta, quæ est calor animę vitalis, superponatur, i. contra ipsas tẽtationes obiiciatur, morsus eorũ venenosos, i. mortiferos, sanat. Vnde Ps. hoc remedio vtens dicebat, Ego autem cum mihi molesti essent, induebar cilico. Sed quasi pili procedentes ex pelle, sunt cogitationes procedentes ex mente, vel quia pili, qui ex superfluitate corporis generãtur, signant eleemosynas, quæ saltem de superfluo dari debent, secundũ illud. Quod supereſt date eleemosynam, vnde isti pili adusti, i. cogitationes feruentes, vel eleemosynæ factæ cum charitatis amore, fugãt serpentes, i. dæmones, vel eorum tẽtationes. Vnde de eleemosyna dicitur; super scutum potentis, & super lanceam, aduersus inimicũ tuum pugnabit pro te. Et de feruore meditationum dicitur. Incenso iecore, id est, mente per feruentes cogitationes siue orationes, fugabit dæmonium. Arist. Ethi. Eccl. 29. Tob. 6.

Item nota, quod tentationes aliquos dissipant, & aliquos purgant. Vnde sunt similes formicis, quæ plantas vastant, & vrsos purgant. Nam formicæ flores, & germina corrodendo violãt, fructus concauant, & manducant, & hominis nocumentum præstant. Similiter tentationes aliquãdo corrumpunt, & dissipant flores cogitationum, germina affectionum, & euacuãt à merito fructus operum, & sic sunt homini incauto, & nescienti causa multarum læsionum; Attamen formicæ vrsos iuuant. Vnde dicit Plin. quòd quando vrsi ægrotant, quærunt formicas, & deuorant, & sic salutẽ recipiunt. Sic hominibus sanctis tentationes sunt ad perfectum, & ad purgationem siue libe-

Digitized by Google

liberationem vitiorum. Vnde Iac. Beatus vir qui suffert tentationē. Iac. 1.

Item nota, quod tentatio diaboli à principio est debilis, & facilis ad resistendum, sed postea in processu difficilis est, & fortis. Assimilatur enim diabolus vrso, qui habet caput inualidum, sed brachia habet fortissima. Est ergo velut caput vrsi ipsa suggestio diaboli, sed quasi eius brachia sunt ipsa peccati opera, quæ si hominem capiunt, difficillimè dimittunt. Psal. Conquassabit capita, quia scilicet cōferenda sunt ipsa tentationum vitia. Psa. 109.

Pœnitentiam incipere metuentes, Asino aquam intranti seu bibenti, rationabili profecto exemplo comparantur.

Cap. CXVIII.

TImens inchoare pœnitentiam similis est asino, qui valde timet intrare aquam, & pedē ibi tingere, vel per eam transire, imo etiam non libenter asini transeunt per pontes, & maximè si possint ibi aquas conspicere, eo quod facile patiantur vertiginem propter capitis debilitatem, propter quam timent de ponte cadere, nec bibunt de facili, nisi ad locum vbi sunt bibere assueti, ad quem possunt ire sicco pede: ille timet aquam intrare, vel transire, qui timet pœnitentiam inchoare, vel in ea perseuerare. Sed ille qui timet per pontem, aquam videns transire, qui timet ad Religionem, eius asperitatem considerans, ire, quòd contingit propter debilitatem capitis, id est propter defectum sensus, & ideo talis non vult ab assueta aqua, id est, vita discedere, nec pœnitentiam recipere, nisi quam faciliter possit ferre. Iudith. Nunquid possum deserere dulcedinem meam, fructusque suauissimos? Iudit. 5.

Tyranni qui immaniter imperii viribus abutūtur, Vnicorni, Chamæleōthi, Simiæ, Gryphoni, ac Lupo assimulantur, ex quorum similitudinibus, eorum pariter vita ac exitus non inculta demonstratur.

Cap. CXV.

TYrannus similis est Vnicorni, de quo Plin. dicit, quod est similis elephanti in capite, & equo in corpore, in cauda vero assimilatur apro: mugitum emittit grauem, & vnum cornu magnum habet in fronte duorum cubitorum. Hanc feram viuam capi posse negant, sed violenter. Sic tyranni in capite, id est, in mente, sunt vt elephantes, s. per magnitudinem superbiæ, in corpore vt equi, scilicet per fluxum luxuriæ, & in cauda vt apri, propter breuitatem potentiæ. Nam aper turpem, & curuam caudam habet. Et similiter potentia tyrannica, & dominium, communiter habet finem celerem & turpem, mugitus grauis, est graue imperium, quia s. aliis grauia & importabilia imperant, cornu magnum, est sæua persecutio quam inferunt bonis, præcipue his, qui eorum malignitati non consentiunt. Viui autem capi nō possunt propter impatientiam: Est enim (sicut dicit Grego.) vnicornis fera omnino indomita, vnde si fuerit capta, teneri nequit, quia tanquā impatiens morte deficit. Sic tyranni & superbi, potius aliquando consentiunt occidi, quam velint subiici aliis, vt patet de Hannibale, qui bibit venenum, & occidit seipsum, ne veniret in dominium Romanorum. Et Cato similiter se occidit, ne Cæsari subderetur. Grego. super ps.

Item tyrannus præsidens est similis chamæleonti, de quo Arist. dicit, q̄ habet faciē similem animalis, ex porco & simia, & alteratur color eius quando insufflatur Arist. de animal.

Plin. tur in corium eius, & dicit Plin. quod nullum animal est eo pauidius, & ideo sic mutatur sicut color eius, & dicit quod præ infirmitate mansuetum se fingit, cũ tamen sit crudele. Dicit etiam quod huic animali magna vis contra accipitres est data: Nam volãtes eos ad se trahit, & præbet eos aliis auibus lacerandos. Dicit etiam Arist. quod in morte est turpis coloris, quamuis in vita sit magnæ venustatis. Sic quoque tyranni similitudinem habẽt porci propter immunditiam vitæ, similitudinem vero simiæ, propter simulationem iustitiæ. Nam simi corpus à facie hominis incipit, sed in fine defectu caudæ suam turpitudinem ostendit. Sic tyrannus in principio regiminis, vel operis mansuetudinem & iustitiã fingit, & sic incipit a facie hominis; sed in cauda i. in fine operis, suæ tyrannidis, & malitiæ turpitudinẽ detegit & ostẽdit, & quãdo contra aliquos aliquid auribus eius insufflatur color eius satis velociter immutatur & inflammatur, & hoc vt plurimum ex timore procedit, quia omnes tyranni sunt pauidi scientes se à multis odio haberi, aliquando tamẽ præ timore vel impotentia, fingunt mansuetudinem, cum tamẽ semper in corde gerunt crudelitatis rabiem. His etiam ex diuina percussione, data est vis contra accipitres, scilicet contra raptores, vel vsurarios, & huiusmodi, quia frequenter illi qui multos alios violenter vel iniuste expoliauerunt, ab aliquo tyranno insurgente, & eos capiente, ipsi expoliantur, & insuper nonnunquam ab eo inhumaniter laceran tur. Licet autẽ tyrannus dũ viuit, & dominatur, magnificus, & potẽs appareat, in morte tamen turpitudinẽ habet, quia communiter tyrãni turpi morte moriũtur.

Item tyrannus assimilatur formicaleoni quod scilicet, est animal patuum, formicis infestum, comedẽs granũ earum, dũ eis victum subtrahit occasionaliter eas occidit, & ideo formicaleon dicitur, quia formicis est vt leo, sed quem formica expugnare nõ potest, sed persecutorem & expugnatorem patitur, ipse ab aliis animalibus deuoratur. Et similiter quandoque tyranni, qui sunt humilium personarum, & pauperum oppressores & expoliatores, diuino iudicio ab aliis opprimuntur, & præda fiunt eorum. Isai. Isa. 33. Væ qui prædaris, nonne & ipse prædaberis?

Item tyranni similes sunt gryphonibus: Nam grypho est animal pennatum, & quadrupes, in hyperboreis montibus nascẽs, ex omni parte corporis simile leoni, sed in alis aquilæ assimilatur, & habet vngues tam magnos, quod inde fiunt cyphi, qui Regum mẽsis apponuntur. Similiter tyrãni sunt similes leoni in crudelitate, & aquilæ in rapacitate, vnde magnitudo vnguium, est magnum eorum & multiplex studium ad rapiendum. Psal. Insidiatur, vt rapiat, &c. Psal. 10.

Item tyranni sunt similes lupis: Sunt enim quidam lupi matutini, quidam meridiani, & quidam vespertini. Lupi matutini, qui adhuc nõ multum esuriunt, partem ouis comedunt, & partẽ relinquunt. Tales sunt multi tyranni, qui bona pauperũ rapiunt, sed partẽ eis dimittunt. Lupi vero meridiani, qui vsquẽ ad meridiem non comederunt, quia multum esuriunt, & propter æstum multũ sitiunt, totam ouẽ comedunt, & sanguinem eius bibunt. Tales sunt multi qui totam supellectilem auferunt, & insuper possessiones quas cum multo sudore acquisierunt diripiunt Isid.

Iudices

Digitized by Google

Isido. Iudices parui, luporum more cũcta diripiunt, & vix pauca pauperibus derelinquunt. Lupi autem vespertini, qui vsque ad vesperam non comederunt, adeo esuriunt, quod carnes ouiũ comedunt, & sanguinẽ bibunt, & pellem scindunt, & ossa frangunt. Sic sunt multi tyranni, qui à pauperibus pecuniam exhauriunt, possessiones diripiunt, & domos tollunt, vestes auferunt, personas
Soph.4. opprimunt. Soph. Iudices eius lupi in vespere non relinquunt in mane.

Peccatoris cor quo pacto aperiatur, cyrogrylli, Hericiique similitudine declaratur, quantumque peccatoris mentem excitet, humiliet, ac inflammet tribulatio, eiusque exemplo planum agitur.

Cap. cxvi.

TRibulatio fortis, vel prædicatio feruida aperit cor peccatoris: Est enim peccator similis cyrogrillo, seu hericio magno, qui tanta fortitudine se in coriũ constringit, vt salua cortice aperiri vix possit; sed si aqua calida aspergatur, continuo aperitur. Sic cor peccatoris ita interdũ in peccato se includit, vt nisi per mortis fractionẽ aperiri vix possit, sed aqua calida, i. tribulatio feruida, & fortis, vel aqua calida. i prædicatio feruens & affectuosa, ipsum cor peccatoris aperit, dũ fortiter & vbertim perfundit. Hanc cordium aperitionem desiderabant Prædicatores, qui dicebant,
2.Ma.1. adaperiat Dominus cor vestrum.

Item tribulationes & persecutiones vehementes, compellunt peccatores ad Deum per sponta neam pœnitentiam redire, sicut dicit Plin. quod ceruus dum nimis vrgetur à canibus, ad hominẽ sponte fugit. Nam quasi canes persequentes sunt tribulationes imminentes, quæ dum peccatorẽ fortiter premunt, ad Dominum Psal.88. redire compellunt. Psalm. Imple facies eorum ignominia, & quærent nomen tuum Domine.

Item tribulatio fortis mentem excitat, & humiliat: vnde assimilatur oryci, quæ (secundum Pli.) est fera quæ in ortu caniculæ stat contra stellam, quasi velit eam adorare, & hoc facit postquam diu dormiuit. Quid est canicula feruens, nisi tribulatio vehemens? In cuius ortu sine occursu, bestia dormiens, i. mens peccatoris pigrescens excitatur, & quasi ad adorãdum paratur, id est, ad pœnitentiam & deuotionem humiliatur. Psalm. Humiliauerunt in Psa.104. compedibus pedes eius, ferrum pertransiit animam eius: Per pedes enim & ferrum, tribulationes intelliguntur, quibus dum peccator stringitur, & grauatur, humiliatur eius affectus & anima ad pœnitentiam vulneratur.

Vnde inanis gloria ortũ habeat, quantumque sit a fidelibus fugienda, tinea proprietatibus aperitur.

Cap. cxvii.

VAna gloria assimilatur tineæ. Primo, quia tinea etiã ex bono panno nascitur, dum, sc. vestis in aëre grosso inexcussa tenetur, vel vento nõ perfunditur. Ec. De vestimẽto procedit tinea. Ecc.42.
Similiter ex bono opere nascitur tinea inanis gloriæ. Et hoc fit dum mẽs in aëre grosso manet, i. dum se non subtiliter, nec suos defectus spirituales aduertit, vel corrigit, nec etiam vento perfunditur internæ aspirationis.

Secundo, quia tinea quasi insensibiliter progreditur: Nã quasi insensibiliter ipsam superficiem consumit, & cum animal sit, in ipsa substantia se abscondit vt videri non possit. Sic etiam inanis gloria est vitium tam subtile, & occultum, vt prius mentem teneat,

Digitized by Google

ceneat, & meritum hominis destruat, quã homo inconsideratus adducat, & ideo vix ab ea aliquis est immunis. Nã (sicut dicit Valerius Maximus) nulla est prorsus tanta humilitas, quæ aliqua dulcedine gloriæ non tangatur.
Iob. 27. Iob. Ædificauit sicut tinea domum suam.

Tertio, quia tinea amaris & odoriferis fugatur. Vnde si folia lauri, vel cedri, vel cipressi, & huiusmodi ponantur cum vestibus, & etiam cum libris, non possunt à tinea lædi, vt dicit Constãtinus. Similiter inanem gloriam excludit vel amaritudo tribulationis, vel odor cælestis gloriæ. Matth.
Matt. 6. Thesaurizate vobis thesauros in cælo, vbi nec ærugo, nec tinea demolitur: Nam odor, id est, intentio cælestis gloriæ, excludit tineã vanæ gloriæ.

Vera fides quid in nobis operetur, quibusque virtutibus sit copulanda, vt opus bonum ad finem perducatur, cerua ac formica exemplis redditur manifestum.

Cap. CXVIII.

VIrtus fidei bonum propositum concipit, humilitas custodit, sed charitas opere perficit. Et ideo hæc virtus quibusdã herbis, quibus ceruæ post conceptionem vtuntur, assimilatur, quibus scilicet iuuantur, & ad fœtum in vtero retinẽdum, & etiam ad facilius pariendum. Fœtum quippè in vtero gignit, qui fide illuminatus bonum propositum concipit; quod quidem in vtero mentis non perit, nec inde inaniter exit, si hoc discreta humilitas ad tempus occultum custodit; quod tandem charitas perficit, quia quodam feruoris impulsu, quasi quodam violento partu, exire in
Gal. 5. opus compellit. Et ideo Apostol. ait, quod fides per dilectionem operatur; quia scilicet illud, quod fides concipit, dilectio opere perficit.

Item virtus & prudentia mentis recompensat in aliquibus defectum corporis. Nam formicæ (vt dicit Solinus) maiora sæpe ferunt onera quam sint eorum corpora, vnde recompensant paruitatem corporis per magnitudinem virtutis, morsu pondera gerunt, & quæ præ magnitudine ore ferre non possunt, nitũtur voluere pedibus. Et sic etiam homo virtuosus ingeniatur, vt quod vna via facere non potest, faciat alia, in quo etiã maior est existentia virtutis, quã sit apparentia fotis. Et onus proximi fert ore, cum ad patientiam eum inducit sua exhortatione. Et si ore facere non sufficit, saltem pedibus, id est, compassione affectuum voluit.

Quemadmodum vita spiritualis alatur, ac quibus virtutibus perficiatur, per nonnullorum animalũ naturalia instrumenta, eorumque significationes diuersas edocetur.

Cap. CXIX.

VIta spiritualis paucioribus indiget, quam vita corporalis: Et huius exemplum apparet in instrumentis quibus animal mouetur: Nam (sicut dicit Auic.) omne animal habens sanguinem mobilẽ, quatuor mouetur instrumentis, scilicet vel quatuor pedibus, vt bruta, vel duobus pedibus, & duabus manibus, vt homines; vel duobus pedibus, & duabus alis, vt aues. Sed quædam animalia sunt quæ habent plures quam quatuor pedes, vt patet in cancris, & in quibusdam vermibus, & quædam plures alas, vt patet in papilionibus, & apibus, & similibus. Sed hoc ex defectu, & paucitate sanguinis accidit, propter quam causam efficacius operantur quatuor organa in primis, quam multiplicia in secundis. Ille ergo habet in se mobilẽ sanguinem, qui habet gratiæ humorem

Digitized by Google

morem: Nã anima, id est vita omnis carnis in sanguine est, vt dicitur Leui. Vnde deficiente sanguine, deficit vita corporis. Ita deficiente gratia, deficit vita spiritualis. Nam (sicut dicit Philosophus) viuere est viuentibus esse: sed esse spirituale est per gratiam, secundũ illud Apostoli. Gratia Dei sum id quod sum, ergo anima per gratiã habet spiritualem vitam. 1. Cor. 15

Quatuor pedes quibus quilibet habens gratiam rectè viuendo graditur, sunt quatuor morales virtutes siue cardinales, scilicet prudentia, iustitia, fortitudo, & temperantia.

Item duo pedes volantiũ, quibus ad bona opera tendunt, duo amores sunt, scilicet Dei, & proximi. Sed quasi duplex ala, duplex est doctrina duorum testamentorum, quæ eleuat volando, i. contẽplãdo in vera Dei contẽplatione. Vel duæ alæ, sunt oratio, & ieiunium: quarum vna leuatur anima, altera leuatur corpus. Vel vt duo pedes spirituales hominis, sunt intellectus & affectus, quorũ vnus per fidei viam, alter vero per viam dilectionis in Deum tendit. Duæ autem manus sunt, bene operari in prosperis, quod pertinet ad dexteram: & bene operari in aduersitate, quod pertinet ad sinistram, vel benefacere amico, & inimico. Alia autem ignobilia quæ ex defectu virtutis multis instrumẽtis vtuntur, significant peccatores gratia & virtutibus destitutos, qui multis instrumentis, id est, multis curis, & occupationibus inuoluũtur, quod est ex defectu naturæ corruptæ per vitia, & non frenatæ per gratiam, vel virtutibus illuminatæ: Natura enim integra, & virtutibus modificata, paucis minimisque contenta est, secundum Boëtium. Vnde accidit, quod carnales plura vitæ fomenta exquirunt quam viri spirituales, & quietius viuunt spirituales cum paucis bonis, quam carnales cum multis bonis, & diuitiis. Boët. de conso.

Ex peccato vno capitali plura pariter vitia oriri, vnumq; vitium aliud crebro comprimere, veluti etiam venenum vnius antidotum est alterius, scorpionis, aliorumq; animalium venena fundentiũ, multis perspicuis similitudinibus affirmatur.

Cap. cxx.

VItia assimilantur scorpionibus. Nam sicut scorpiones se inuicem pariunt, ita se inuicem occidunt: Dicitur enim quod scorpio parit vndenos fœtus, quos omnes occidunt matres præter vnum; sed ille vnus supra matrem ascendit, & interficit, & vltor est fraterni sanguinis. Et hoc fecit Deus, ne progenies illa pestifera creseceret nimis. Sicut autem ex vno scorpione multi filii nascuntur, ita ex vno capitali vitio multæ filiæ, id est, vitia generantur: Nam ex auaritia, sicut dicit Gregor. oriuntur proditio, fraus, fallacia, periuria, inquietudo, violentia, contra misericordiam induratio. Sed eadem mater auaritia, hæc vitia quæ gignit, extinguit, nonnunquam enim cupidus mercator, quia eo amplius se lucrare cernit, quo ab hominibus aliis magis habetur fidelis, ex ipsa cupiditate lucrandi, & à proditione, & à fraude, & à fallacia, & à periurio, & à violentia se summè custodit. Ostendit se etiam interdum per eleemosynas misericordem, & pium, vt sic non credatur esse non alienorum fraudator, qui suorum plus est largitor. Interdum etiam vna ex filiabus prædictis ipsam suam matrem auaritiam extinguit, scilicet inquietudo Greg. 31

mentis,

Digitized by Google

mentis, quia interdum aliquis temporaliū rerū anxia ſolitudine & inquietudine fatigatus, eorum ſarcinam abiicere appetit, & ex inquietudinis moleſtia aliquando mundum fugit. Et ſimile his poſſet oſtendi in aliis capitalibus vitiis, ſi quis perſcrutari vellet.

Item vitia quæ corrigere debemus in nobis, ſignantur in illis animalibus quę in lege Moyſi poterant immolari: Nā de quadrupedibus offerri poterāt in ſacrificium de tribus generibus animalium, ſcilicet boum, ouium & caprarum, vt patet in Leui. Vnde offerebatur præcipuè vitulus, agnus & hædus. Et ſicut dicitur in glo. Leuit. 1. vitulum offerimus, dum carnis ſuperbiā vincimus, agnum, cum irrationabiles motus corrigimus. Hædum verò dum laſciuiā ſuperamus. Referuntur etiam hęc animalia ad Chriſtum, vt dicitur in eadem gloſa. Nam Chriſtus in vitulo offertur propter virtutem crucis, in agno propter innocentiam, in ariete propter principatum, in hirco propter ſimilitudinem carnis peccati. Hæc enim animalia in lege immolabantur. Sed nota, quod hæc animalia non viua, ſed occiſa Deo offerebantur, vt per occiſionem horum animalium ſignificaretur occiſio peccatorum, & quod homines peccatores digni erant occiſione, ac ſi illa animalia loco eorum occiderentur, ad ſignandum expiationem peccatorum. Per occiſionem etiā horum animaliū figurabatur occiſio Chriſti.

Item vnum vitium quandoque frænum eſt alterius, ſicut accidit de ſerpentibus, quia quandoque vnus ſerpens remedium eſt contra alterum: Nam pinguedo columbi (vt dicit Plin.) valet contra morſum Cocodrilli. Quaſi enim Cocodrillus, eſt homo guloſus: quia Cocodrillus tātum ſe replet, quod poſtea iuxta litus iacet rictans præ repletione. Sed coluber qui puluerem terræ lingit, ſignat auarum qui terrena diligit. Coluber autem contra morſum cocodrilli valet, quia plerunque auaritia gulam refrænat, & cohibet: quia homo nimis auarus frequētius non quantum appetit comedit, ſecundum illud: Eccl. 6. Eſt vir cui dedit Deus diuitias, & ſubſtantiam & honorem, & nihil deeſt animæ ſuæ ex omnibus quæ deſiderat, nec tribuit ei poteſtatem Deus vt comedat ex eo.

Item vnum venenum eſt medicina alterius: Dicit enim Plin. quod quem draco, vel aſpis vulnerat, caput viperæ appoſitum ſanat, & è conuerſo cum aliquē vipera pungit, caro aſpidis venenū ad ſe pertrahit, & ſic percuſſo ſubuenit: Per draconem, qui eſt inter venenoſa maximus, & aſpidem, qui eſt ſerpens morſu & veneno pernitioſiſſimus, intelligitur ſuperbia, quæ eſt maximum, & pernitioſum vitium: ſed per caput viperæ intelligitur luxuria, quia vipera eſt valde luxurioſa. Vnde maſculus ore miſſus in ore fœminæ, ſemen ei transfundit, & illa præ voluptate libidinis in rabiem verſa, caput matris præcidit. Eſt ergo vipera, draconis, vel aſpidis medicina: quia quandoque ruina luxuriæ eſt medicina ſuperbiæ. Vnde Greg. dicit. Fit plerunque, vt nonnulli poſt ſuperbiam in luxuriam corruentes, ex aperto caſu malum culpæ latentis erubeſcant, & tunc etiam maiorā corrigant cum proſtrati in minimis confunduntur. Et Auguſt. dicit, quod deijcit Deus occultam mentis ſuperbiam per manifeſtā carnis ruinam. Sed adhuc econuerſo, aſpis contra viperam remedium præſtat, quia nonnunquam ſuperbia luxuriam refrænat. Nam dum appetit ſuperbus gloriam, infa-

Greg. 33 mor.

Aug. in Epiſt.

Digitized by Google

infamiam metuens declinat luxuriam, sed potius sunt ista remedia operis quam intrinsecæ voluntatis.

Voluptatis partes, quæ luxuria & gula existunt, voluptuosique defectus, per Amphibenæ serpentis, limaciſque proprietates, atque eorum naturalia exempla quam latissime declarantur.

Cap. cxxi.

VOluptas carnis assimilatur Amphibenæ serpenti. Habet enim huiusmodi duo capita, vnũ in principio, & aliud in cauda, currens ex vtroque capite. Ideo dicit Isido. quod hydrus est serpens plurium capitum. Hic etiam solus inter serpentes frigori se committit. Sic voluptas habet duo capita, i. duo capitalia vitia, i. luxuriam & gulam. Et hoc voluptuosus minus inter omnes videtur curare de frigore, i. de asperitate futuri supplicii, de quo dicitur: Ibunt ab aquis niuium, &c. Iob. 24. Item voluptuosus assimilatur limaci, quæ est vermis limi, vnde semper est sordidus, & immundus, & est valde tardi motus. Etiã quandam concham in dorso gerit, intra quam se includit, & quibusdam cornibus viam quærit, quia debilis visus existit, & si quid sibi obuiam præsenserit, statim cornua retrahit, & in conchulam includitur. Sic voluptas est vermis limi, id est, corruptio carnis, siue carnalis appetitus, & ideo voluptuosus est sordidus per gulam, immundus per luxuriam, & tardi motus per pœnitentiam & concha quam gerit, intra quam se includit, est consuetudo mala quam accipit, & deponere nescit. Hæc etiam hebetat visum mentis, scilicet ad spiritualia, & iterũ voluptuosus quibusdam cornibus, i. quibusdam studiis viam sibi quærit ad delectationes carnis; quæ s. studia pertinent ad prudentiam carnis, vnde quicquid carni obuiat refugit, & ad prauam consuetudinem se reducit.

Item limax quamuis lento passu incedat, ad arborum tamen summitates ascendit, quarum folia depascit, & vbicunque serpit, immunda post se vestigia derelinquit. Similiter voluptas carnis paulatim excrescit, & magnarum arborũ summitates ascendit, quia quandoque magnos viros occupat, & vincit, sicut gula vicit Adam luxuria, Dauid, & Salomonem, & folia, id est, ornamenta virtutum deuastat in eis, vbicunque autem serpit, immunda vestigia, id est, exempla turpia & infamia post se relinquit.

Vsurarii vitæ, ipsiusque pecuniæ brevitas, ex pigmeis, aspidisque morsus exemplo, rite demonstratur.

Cap. cxxii.

VSurarii, & alii, qui sunt ex iniquo mammone diuites, assimilantur pigmeis, qui cito crescunt, & cito deficiunt. Nam pigmei, qui sunt statura cubiti, vnde græce à cubito sunt dicti, habitantes in montanis Indiæ iuxta Oceanũ (sicut dicit Augu.) Augu. in tertio anno sunt perfectæ ætatis, quinquennes pariunt, & in septimo anno senescunt. Sicut ergo pigmei breui ætate cito veniunt, & cito recedunt, sic diuitiæ male acquisitæ vsurariorum, & aliorum, cito crescunt, & cito deficiunt: Cito enim efficiuntur diuites, & cito pauperes. Prou. Superbia festinata minuetur. Prou. 13.

Item (sicut dicit Chrys.) Similis est pecunia vsurarla morsui aspidis: Percussus enim ab aspide quasi delectanter vadit in somnum, & per suauitatem soporis moritur: quia tunc venenum latẽter per omnia membra decurrit. Sic qui sub vsura accipit, sub tempore quasi beneficium sentit. Chrys. in Mat.

Digitized by Google

Sed vsura per omnes facultates eius decurrit, & totum cõuertit.

Rhinocerotis, Vaccæ rufæ, aquæ expiationis, nonnullisque animantibus in veteri lege immolandis Dei iussu. Christus perspicuis figuris ac exemplis scite assimilantur.

Cap. CXXIII.

CHristus assimilatur Rhinocerotí.i. Vnicorni, de quo dicitur, quod habet vnum cornu in fronte, vel in loco nariũ, quo omnia perforat, quod est indomabile animal, & crudelissimum, nisi dometur, & mansuescat. Venatores autem, vt dicitur, qui volunt hoc animal capere, virginem aliquam nudam ligant ad arborem iuxta quam illud animal debet transire, quod transiens dum sentit virginei odoris fragantiam, ita immutatur, quod omni ferocitate deposita in eius gremio recumbit, & vbera eius lambit, & sic quasi agnus mansuetus factus ligatur, capitur, & tenetur. Sic Deus qui ante aduentum erat ferocissimus, attractus odore Beatæ
Cant. 1. Virginis, de quo Can. Dum esset rex, &c. Virginis, dico, nudatæ à terrenis delitijs, & ligatæ voto perpetuæ castitatis, in gremio vteri illius descendens, ita humanus, & mansuetus est factus, vt posset teneri, ligari, & occidi. Iob.
Iob 39. Nunquid volet Rhinoceros seruire tibi?

Item Christus figuratus est in illa Vacca rufa, de qua fiebat aqua expiationis in lege Moysi: Nam immunditia eorum, qui tetigissent aliquod animal immundum, expiabatur per aspersionem cuiusdam aquæ: mandatur enim à Domino, quod accipiant vaccam rufam, & occidant, & comburant extra castra, & intingebat sacerdos digitũ in sanguine eius, & aspergebat contra fores sanctuarii septem vicibus: comburebatur autem vacca illa igne, cum pelle, & carnibus, cum sanguine & fimo flammæ traditis. Adiungebatur etiam combustioni lignum cedrinum, hyssopus, coccusque bis tinctus. Cinis autem combustionis colligebatur totus & in aqua ponebatur ad expiandum. Sed comburens, & cineres colligens, & ille qui aspergebat aquas in quibus cinis ponebatur, immundi reputabantur. Sed ab hac immunditia purificabantur per solam ablutionem vestimentorum, nec indigebant aqua aspergi. Per istam vaccam rufam, figuratus est Christus secundum infirmitatem assumptam, quam fœmineus sexus designat: sanguinem autem passionis eiusdem designabat vaccæ color. Debebat autem illa vacca esse ætatis integræ: quia omnis operatio Christi est perfecta, in qua etiam nulla esset macula, nec portasset iugum: quia Christus non portauit iugum peccati. Præcipiebatur autem duci ad Moysen, quia Christo imponebatur transgressio legis Moysi in violatione sabbathi. Præcipiebatur etiam trat di Eleazaro sacerdoti: quia Christus occidendus in manus sacerdotum traditus est. Immolabatur autem extra castra: quia extra portam Christus passus est. Intingebat autem sacerdotes digitum in sanguine eius, quia in discretione quam digitus signat, ministerium passionis Christi est considerandum, & imitandum. Aspergitur autem contra tabernaculum, per quod synagoga signatur, videlicet ad condemnationem Iudæorum nõ credentium. Et hoc septem vicibus, vel propter septem dona Spiritus sancti, vel propter septem dies in quibus omne tempus intelligitur. Sunt autem omnia quæ ad Christi incarnationem pertinent igne cremãda, id est, spiritualiter intel-

Digitized by Google

intelligenda: Nam per pellem, & carnem, exterior Christi operatio designatur: per sanguinem eius subtilis & interna virtus, exteriora viuificans: Per simum lasitudo sitis, & omnia huiusmodi pertinentia ad infirmitatē Addebantur autem tria, scilicet cedrus, quæ signat altitudinem spei, vel contemplationis; Hissopus, qui signat humilitatem, vel fidem, coccus bis tinctus, qui signat geminam charitatem. Per hæc autem debemus Christo passo adhærere. Cinis autem colligebatur è viro immundo; quia reliquiæ passionis peruenerunt ad Gentiles, qui fuerunt culpabiles in Christi morte. Apponebatur autem in aqua ad expiandum, quia ex passione Christi baptismus sortitur virtutem emendandi peccata. Sacerdos autem imolans, & comburens, & colligens cineres, & aspergens, immundus erat, quia Iudæi facti sunt immundi ex occisione Christi, per quem peccata nostra expiantur. Et hoc vsque ad vesperum, id est vsque ad finem mundi, quando reliquiæ Israël conuertentur. Vel quia illi, qui tractant sancta, intendentes ad emendationem aliorum, ipsi è contra aliquas immundicias contrahunt, vt Gregor, dicit. Et hoc vsque ad vesperum, id est, vsque ad finem præsentis vitæ.

Grego. in pass.

Item Christus fuit figuratus in illis animalibus quæ pro peccatis sacerdotum immolabantur in lege Moysi. Nam primo sacerdos offerebat pro seipso vitulum, & pro peccato arietem in holocaustum. Deinde offerebat pro populo duos hircos, quorum vnus immolabatur ad expiandum peccatum multitudinis, & huius hirci immolati sanguis inferebatur simul cum sanguine vituli in sancta sanctorum, & aspergebatur ex eo totum sanctuariū. Corpora vero hirci, & vituli, qui immolati erant pro peccato, cōburebantur extra castra: Hoc enim fiebat quando offerebatur sacrificiū pro aliquo graui peccato, vel pro multitudine peccatorum. Alter vero hircus immittebatur in desertū. Imponebat vero sacerdos manum super caput eius, confitens peccata filiorum Israël, ac si ille hircus portaret ea in desertum vt à bestiis comederentur, quasi portans pœnam pro peccatis populi, vel ligabatur super caput eius aliqua scedula vbi scripta erant peccata. Christus igitur significatur per vitulum propter virtutem crucis, & per arietem, quia ipse est dux fidelium, & per hircum propter similitudinem carnis peccati. Et ipse Christus immolatus est, pro peccatis sacerdotum, & populi; quia per eius passionem, & maiores, & minores à peccato purgantur. Sanguis autem vituli & hirci infertur in sancta sanctorum per sacerdotem; quia per sanguinem Christi patet nobis introitus ad regnum cælorum. Comburebantur extra castra, quia extra portam Christus passus est. Per hircum qui emittebatur, significabatur diuinitas Christi, quæ in solitudinem abiit humanitate Christi patiente, non quidem locum mutans, sed virtutem cohibens; vel signatur concupiscentia malt quam debemus à nobis abijcere, virtuosos autē motus Domino immolare. Heb. 13.

Coniugis celotipiam semper fore à viris fugiendam, vnica Onagri similitudine sacræ scriptura auctoritate ostenditur.

Cap. CXXIIII.

ZElus carnalis, scilicet viri ad coniugē, facit inere in stultas suspiciones, & crudeles operationes. Vnde tales si niles, sine

Digitized by Google

Onagris, quorum masculi zelo ducti, fœminarum sibis testiculos amputant, quia habent eos suspectos etiam de matribus, vnde matres hoc scientes abscõdunt eos, sicut dicit Plin. Sic multi propter zelotypiam, etiam propinquos suspectos habẽt de vxoribus, ex qua suspitione nonnunquam vulnera, & alia
Eccl. 5. crudelia opera sequuntur. Eccles.

Ne zeles mulierem sinus tui: debet enim inter coniuges esse non zelus suspitionis, sed amor Religiosus, de quo Apostolus ait. Ephe. 5.
Viri diligite vxores vestras, sicut Christus ecclesiam, quam scilicet in præsenti fide desponsauit, & ad æternæ gloriæ nuptias introducit, vbi vna cum Patre, & spiritu sancto, viuit, & regnat in secula seculorum.

EXPLICIT LIBER QVINTVS.

PROLOGVS
LIBRI SEXTI,

IN QVO QVIDEM DE HVMANO corpore, ac de eius tum exterioribus, tum etiam interioribus partibus, & accidentibus ratiocinari proponit.

LICET is qui foris est, noster homo corrumpatur: tamen is qui intus est, renouatur de die in diem. Antiquorum Philosophorum de homine tres fuerunt generales
2. Co. 4. sententiæ. Quidam hominem esse substantiam tantum corpoream tradiderunt, sicut Democritus & Leucippus, & Philosophi Epicurei, qui posuerunt animam esse corpus, & per consequens totum hominem esse corporeum. Alij solum incorporeum, id est, animam hominem vocauerunt, vt Plato & alij Stoici, qui solam animam quam incorpoream ponunt, voluerunt ad substantiam hominis & speciem pertinere, corpus vero quoddam instrumentum esse, velut est nautæ nauis. Alij autem ex vtroque compositum tanquam ex essentialibus partibus, anima atque corpore, velut ex forma & materia, hominem tradiderunt, vt Aristot. & sui sequaces, qui sunt Peripatetici dicti. Huic vero velut veriori sententiæ Apostolus Paulus consentiens, vtrunque in verbis propositis, scilicet corpus & animam appellauit, vt vtrunque ad essentiam hominis ostenderet pertinere. Licèt, inquit, is qui foris est, noster homo corrumpatur, tamen is qui intus est renouatur de die in diem. Non tantum corpus, vel animam, perfectum esse hominem credidit, sed vtrique parti per figuram synecdochen totius nomen attribuens, vtram-
Arist.

Digitized by Google

vtramque partem hominis hominem appellauit: immo corpus nō simpliciter hominem, sed exteriorem hominem, & animā non simpliciter hominem, sed hominem interiorem vocauit, & corpus insuper corruptibile dixit, animam vero non corruptibilem, sed renouabilem esse ostendit: Ac si vetustas & corruptio corporis ad renouandū saltem animam nos inducat. Sed notandum est, quòd homo interior habet exteriorē adiunctū, scilicet animam, corpus tanquā subiectum siue materiam in qua indiuiduatur, tanquam instrumentum quo operatur, tanquam speculum in quo contemplatur, tanquam stimulum quo humiliatur, & etiam tanquam exemplum quo rectificatur.

Primo ergo inhæret corpori anima velut materiæ forma. Vnde Philosophus dicit, quod anima est actus corporis, id est, forma. Sed sicut materia per formā perficitur, & specificatur, ita forma per materiam contrahitur & indiuiduatur. Et quanquam rationalis anima quæ est humani corporis forma, sit in se immaterialis, videlicet vt nullam habeat materiam ex qua fiat, habet tamē extra suam essentiam materiam quam informat, in qua scilicet dum creatur, recipitur, & indiuiduatur anima rationalis. Arist. 1. de ani.

Secundo interior homo habet exteriorem coniunctum, videlicet corpus, vt instrumentum proprium quod mouet, & per quod agit. Et idcirco membra varia corporis, diuersis animæ viribus, vt organa coniuncta deseruiunt ad suas operationes explendas, à quibus tamen intellectus excipitur, qui phantasmate (nō vt organo) indiget, sed tantum, vt obiecto, secundum quod Philosophus tradit. Quia igitur eget anima corpore, vt artifex instrumento, vel organo ad agendum, non incongrue Philosophus dixit diffiniendo animam, quod anima est actus corporis organici: Nam omnia corporis membra sunt ipsius animæ organa, ad diuersa & necessaria opera facienda. Et quia operam exteriorum quam plurima præcipue manu fiunt, vocatur à Philosopho manus organū organorum.

Tertio eget anima corpore, vt interiori ipsius oculo, id est, mēti, vel intellectui exteriorū rerum imagines, velut quoddā de propinquo speculum, repræsentet: Nam sensus hominis in corporeis organis exteriorum rerum imagines & phantasmata intellectui repræsentat, ex quibus per abstractionem intellectus agentis, in animæ intellectu possibili, vniuersales & intelligibiles species reponuntur. Vnde phantasmata in corporeo organo, velut quidam colores in speculo exteriori visui animæ repræsentantur. Et idcirco Philosophus dicit, quod phantasmata se habēt ad intellectum sicut colores ad visum. Arist. 2. de ani.

Quarto quoque, ne tam nobilis anima est vt rationalis, ex aliquo sibi munere dato naturali, vel gratuito, extollatur, infirmi corporis stimulum patitur (secundū quod Apost. dicit.) Ne magnitudo reuelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis meæ. 2. Co. 12

Portat ergo onus corporis anima, vt eius ponderis repressa grauedine, ad id quod supra se est inaniter non leuetur. Vnde dicitur. Corpus quod corrumpitur, aggrauat animam, & deprimit terrena inhabitatio sensum. Aduerte igitur, quod ex corpore anima, vt in superbiam eleuari nō possit, plurima grauamina patitur: Nam portat anima Sap. 11.

Digitized by Google

corpus, sicut hostem, sicut pestē, sicut carcerem, & sicut comitem. Sed est hic periculosus hostis, pestis, siue morbus pernitiosus, carcer pœnalis & angustiosus, comes siue consors grauis, & onerosus: Aduersatur namq; caro spiritui, vt hostis periculosus, vtpotè cuius pugna grauis & continua: nam caro concupiscit aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem. Hæc enim sibi inuicem aduersantur. Et propterea, vt dicit Hieronymus: Nos gestamus laqueū, nobiscum circumferimus inimicum, carnem nostram loquor, de peccato natam, in peccato nutritam, corruptam nimis ipsa origine; sed multo amplius praua consuetudine vitiatam. Hinc est, quod tam acriter aduersus spiritum concupiscit, quod assidue murmurat, & impatiens est disciplinæ, quod illicitè suggerit, quod nec rationi obtemperat, nec timore vllo inhibetur.

Gal. 5.

Hieron.

Item est corpus animæ, vt pestis pernicioſa. Et ideo Apostolus conquerebatur, dicens: Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Nam caro animam cruciat, debilitat, & exterminat. Cruciatur siquidem anima ex corporis amore, quia, sicut dicit Ioannes Cassia. Corporis nimius amor nos inquietat, solicitudinibus onerat, contumeliis afficit.

Gal. 5.

Ioan. Cassian. de instit. mon.

Item cruciatur anima ex corporis languore. Nam (sicut Seneca dicit.) multa nos incommoda exagitant, quàm male conueniat nobis huiusmodi corpus, nunc de capite, nunc de ventre, nunc de pectore, aut de faucibus conquerimur, aliquando nerui nos, aliquando pedes vexant, nunc contractio, nunc distillatio, aliquando supereſt sanguis, aliquando deest, hinc atque illinc tentamur, hoc euenire solet in alieno habitantibus: hoc enim corpus, non domus, sed hospitium. Debilitas quoque corporis, animæ debilitatem inducit. Nam (sicut Beatus Hieronymus dicit.) Corporis debilitas nimia, etiam vires animæ frangit, mentis quoque ingeniū marcescere facit.

Hieron. epist.

Item caro nutrita delitiis, & voluptatum illecebris dedita, penitus exterminat spiritum, & vitam eius extinguit. Vnde Apostolus. Si secundum carnem vixeritis, moriemini. Augustinus. Spiritus deficit vbi caro requieſcit: vt enim caro mollibus, sic spiritus duris nutritur, illam blanda refouent, hunc aspera exercent. Est insuper corpus animæ velut carcer pœnalis & angustiosus, in tātum, vt Psalmista clamaret, dicens: Educ de carcere Deus animam meam, vt confiteatur nomini tuo, me expectant iusti donec retribuas mihi. Alia autem littera habet: Educ de custodia animam ad confitendum nomini tuo. In quibus verbis Prophetā ostendit, q̄ à carcere corporis cupiebat educi triplici de causa.

Rom. 8 Aug. super Io.

Psa. 172

Primo quidem, vt assequeretur mentis iucunditatem: In isto enim carcere sancti sunt semper in tristitia; sed exeuntes semper erunt in lætitia. Et ideo Propheta postquam dixit: Educ de custodia, siue de carcere, statim subiunxit: Vt confiteatur nomini tuo, id est, vt laudet & glorificet nomen tuum, in qua laude erat maximus iubilus & lætitia. Isa. Venient in Syon cum laude & lætitia sempiterna super capita eorum.

Isa. 51.

Secundo, vt assequeretur sanctorum & proborum virorum perpetuam societatem, vnde subdidit: Me expectant iusti, à quibus ipsi expectati etiam cū magna

Digitized by Google

gna lætitia colliguntur. Prou. Ex-
Prou. 10 pectatio iustorum lætitia.

Tertiò, vt assequereturcælestis mercedis plenã facultatem. Ideo adiunxit: Donec retribuas mihi.
Psa. 79. Psalm. Retributio multa. Licet autem anima habeat corpus in suis operibus comitem, & consortem, est tamen eius societas
Hug. de cla. an. vilis, & onerosa. Vnde Hugo. Nihil aliud est caro cum qua tanta est societas, nisi spuma caro facta, fragili decore vestita. Sed erit quandoque cadauer miserum & putridum, & cibus vermium. Sed si diligenter consideras, quid per os, & nares, & cæteros corporis meatus egrediatur vilius sterquilinium nunquam vidisti. Si singulas eius miserias enumerare velis, quam sit onerata peccatis, irretita vitijs, prurigine concupiscentijs, occupata passionibus, proni semper in malum, & in omne vitium procliues, plenam tantum confusione, & ignominia inuenies. Sed quanquam corpus animæ sit ita vitijs ac onerosus socius, est tamen ei à Deo nõ ociosè vnitum, videlicet tribus de causis, quarum duas primas ponit Gregor. Nazianzenus: Et
Greg. Nazian. prima earum est, vt anima in corpore, seu in carne, & per carnem merita multa acquireret: Plura enim sunt quibus per carnem anima meretur, in quibus sine carne vel corpore per se sola mereri non posset, sicut est cõtra carnales concupiscentias decertare ieiunare, peregrinationem facere, & martyrium sustinere.

Secunda est, vt anima ipsam carnem tanquam fidelem conseruam custodiret, & eam in supernis sedibus collocaret: Caro enim sola per se beatitudinis susceptiua non est, nisi mediante anima stolam immortalitatis indueret.

Tertia est, vt Deus suum vniuersum perficeret: Cum enim sit quædam creatura pure corporalis, sicut creatura sensibilis, quædam pure spiritualis, vt Angelus, oportuit ad hoc, vt Dei vniuersum compleretur, quod alia fieret creatura, quæ carne & spiritu esset composita, sicut est homo.
Deut. Dei perfecta sunt opera. Deut.

Quartò, habet anima corpus velut exemplar quoddam, ex quo homo in sui regimine informatur, & regulatur. Nam ipsa dispositio corporis, atque membrorum figura, patenter ostendunt homini qualiter membra eadem ab anima sunt regenda: Cur enim lingua est inferius lata, & superius acuta, nisi vt ostendatur ad euacuandum & vulnerandum cor esse facilis & parata? Vt quid etiam est in humido, id est, in saliua posita, nisi ad loquendum monstraretur esse labilis, & lubrica? sed quare est infra dentes & labia inclusa, nisi vt esse noscatur diligenter custodienda? Iuxta illud. Diligenter custodi Mic. 20.
clausstra oris tui. Idem quoque de membris cæteris pariter est æstimandum. Ex ipsis membrorum igitur figuris, & dispositionibus, etiam physiognomi iudicant, ad quos bonos vel malos mores anima inclinetur. In diuersis quoque corporis membris naturales reperiuntur virtutes, spirituales virtutes animæ per quandam similitudinem designantes. Accidunt & varij morbi in diuersis partibus corporis, qui diuersis animæ viciis plurimum assimilantur; Nihilque reperitur in corpore humano, quod vel vacuum sit ab officio, vel vacans ab exemplo. Et idcirco post exempla inducta in libris præcedentibus, & irrationabilium animalium varijs speciebus, consequenter est nostrum propositum in hoc sexto huius

Digitized by Google

operis libro, de corpore humano, & partibus, & accidentibus eius, moralia exempla inducere, Interdum siquidem introducentur exempla de his ex quibus corpus humanum naturaliter generatur, siue efficienter, vt sunt masculus, & fœmina, quanquam fœmina generationem efficiat, materiam ministrando, siue materialiter, vt sunt quatuor elementa. Quandoque vero inducentur exempla de partibus, ex quibus corpus integratur, videlicet de interioribus, & de exterioribus membris. Interdum quoque de his ex quibus corpus complexionatur, vt sunt quatuor humores; aliquando autem de his, ex quibus ipsa complexio corporis variatur, vt sunt ætates temporis ipsius vitæ humanæ; Nonnunquam vero de his, ex quibus status hominis nobilitari, vel ignobilitari videtur, vt sunt cõditiones seruitutis, & dominij. Quandoq; vero de his ex quibus vita corporis restauratur, & conseruatur, vt sunt cibus, & potus, & somnus, & similia. Et de his quoque introducẽtur exempla, ex quibus ipsum corpus humanum corrũpitur, & vastatur, vt de morbis, & doloribus variis, & etiã de morte. Cæterum materiæ singulæ quibus hæc adaptantur exempla, secundum ordinem in superioribus habitum, sigillatim per capitula varia sub alphabeti literis distinguentur, ad honorem scilicet illius, & gloriam, qui formauit hominem de limo terræ, & inspirauit in faciem eius spiraculũ vitæ, qui est trinus, & vnus Deus in secula benedictus.

Accidia mala, accidiosorumque defectus sedulo exprimuntur, quibus melancholici ac melancholia quamplurimis comparantur exemplis idque multis auctoritatibus confirmatur.

Cap. I.

ACcidia assimilatur melancholiæ. Est enim, secundum Auicennam, quædam species melancholiæ, vt plurimum euenies in februario, quæ quatuor mala accidentia causat in homine. Primum est, quia facit eum solitarium. Facit enim, vt homo patiens eam diligat fugere ab omnibus hominibus viuis, & cupiat appropinquare mortuis, & sepulchris, vnde talis de nocte vadit, & de die se abscondit, quod solũ facit, quia diligit solitudinẽ, & elongationem ab hominibus. Similiter accidia facit fugere ab hominibus viuis, id est, ab hominibus solicitis & operosis, & appropinquare mortuis, id est, desidiosis, & ociosis, qui sunt tanquam mortui, & nihil operantur boni. Aui. li. 3.

Item accidiosus homo de nocte vadit, id est, tempore quietis est solicitus & inquietus, sed in die, id est, in tempore operandi, est occultus, & somnolentus: Nam tẽpore quietis inquietatur mente, & tempore operis pigre scit corpore. Iob: Noctem verterunt in diem. Competunt etiam hæc generaliter peccatoribus, & malis: quia malus homo fugit viuos, & iustos Deo viuentes, & quærit mortuos in peccatis, id est, iniquos, scilicet tanquam similes sibi. Eccleſia. Omnis caro ad simile sibi coniungetur, & omnis homo simili sui sociabitur. Diligunt etiam sepulchra vbi sunt cadauera fœtida, id est, opera carnis corrupta. Iob. 17. Eccl. 13.

Item odit peccator diem, & diligit noctem, quia omnis qui male agit, odit lucem. Dilexerunt homines magis tenebras quam lucem. Ioan. 3.

Secunda melancholia prædicta facit hominem inquietum, quia scilicet patiens eam non quiescit in vno loco pluſquam vna hora, immo

Digitized by Google

Immo non cessat discurrere, & ambulare incessione diuersa, ignorans quo vadat. Similiter accidiosus homo, propter tristitiam aggrauantem animum eius, in omni loco cito attædiatur, & ideo statim cupit locum mutare, sperans habere ex mutatione loci subleuationem tædij. & ideo efficitur girouagus, scilicet, similis illi spiritui de quo dicitur Matth. 12. Ambulat per loca arida, & in aquosa, quærens requiem, & non inuenit. Seneca. Ægri animi est ista iactatio discurrere, & locorū varietatibus inquietari: sed quia in omni loco suum tædium secū portat, non inueniens alicubi requiem, nescit quo pergat. Hæc quoque instabilitas loci, vel animi, etiam generaliter competit peccatoribus, propter multiplicitatem desideriorū quibus æstuat, Isa. 57. & impelluntur interius, Isa. Impij quasi mare feruens, quod quiescere non potest.

Tertio, melancholia prædicta facit hominem suspitiosum, & incautum. Nam aliquando talis cauet sibi ab hominibus, quandoque autem non cauet, negligēs hoc, & parum discernens id quod videt, & ei sit præsens. Homo autē accidiosus, quandoque etiam appetit occultare pigritiam & tristitiam suam hominibus, & ideo aliquando sibi ab eis cauet: quandoque etiam tanta est pigritia, quod negligit hæc, & non veretur neque curat, quod ab eis cognoscatur.

Quarto, facit hominem pauidum, & ideo talis quando vadit, videtur semper esse quasi in fuga, sed fuga eius est absque ordine. Vnde assimilatur illi vermiculo, qui natat in superficie aquæ, secundum Auicennam dicitur cutibuth, qui dum mouetur in superficie aquę, modo vadit huc, modo illuc, & mouetur ad diuersas partes absque ordine, & quando aliquid obuiat, vel occurrit ei, fugit ab eo, & iterum statim apparet. Eodem itaque modo fuga, & incessio, prædictam melancholiam patientis, diuersa est & incerta, quasi ignorātis in qua parte ire debeat, & est quasi fugiens ab aliquo sibi apparente & obuiāte: & iterum apparente sibi altero, adhuc fugit ab illo. Quæ omnia satis congruunt accidioso homini, quia omnia opera imminentia refugit tanquam difficillima, vel impossibilia, & ideo nescit quid faciat, quia quando aliquid faciendum ei occurrit, statim expauescit, & refugit, timens ne sit nimis difficile, & quando occurrit aliud, adhuc facit simile, & ita non operatur aliquid certum: sed modo incipit facere vnum, modo aliud, & nihil prosequitur, vel ad perfectum deducit. Sed contra hæc dicitur Eccles. Esto firmus in via Domini. Sen. Certis ingeniis immorandum est. Eccle. Fili mi, ne in multis sint actus tui. Eccl. 5. Senec. Eccl 11

Pulcherrimis siquidem exemplis tum actiua, tum etiam contemplatiua vitæ perfectio aperitur, tribusque præsertim rationibus, actiui & contemplatiui mandibulis assimilatur.

Cap. 11.

ACtiui, & contemplatiui sunt similes mandibulis propter tria.

Primò, quia mandubili sunt situaliter distinctæ. Nam mandibularum alia superior, alia inferior: Sunt enim sicut duæ molæ, ad molendum & conterendum cibum, continuè se mouētes. Vnde mandibulæ nutrimentum toti corpori subministrant. In superiori igitur mandibula, dentes

Digitized by Google

superiores infiguntur, in inferiori vero inferiores radicantur. Mandibula ergo superior est vita contemplatiua, quæ circa superiora intendit sicut circa cælestia; inferior vero est vita actiua, quę inferiora ministrat, scilicet temporalia: Per vtramque enim cibus ministratur quo corpus ecclesiæ sustentatur. Per contemplatiuam enim vitam disponitur & præparatur cibus spiritualis, scilicet doctrinæ, & orationis, & aliarum eleemosynarum spiritualiũ, quibus etiam proximorum animæ sustentantur, & nutriuntur. Per actiuam vero dispensatur, & ministratur nutrimentum corporale, scilicet cibi, & potus, & aliarum eleemosynarum corporaliũ, quibus corpora vegetantur. Dentes autem superiores sunt viri contemplatiui & perfecti, quorum conuersatio in cęlis est. Inferiores vero dentes sunt viri puri, & fortes, qui proximorum vtilitatibus inseruiunt. Vbi attendendum est, quod mandibula superior in omni anima, id est, fixa, & immobilis, ad designandum quod vita contemplatiua, quæ est citca æterna & immobilia bona, attendit &. requirit stabilitatem & quietem ab exterioribus exercitiis. Auguſt. Ocium sanctum quærit charitas veritatis. Psalm. Vacate, & videte. Bern. Absit vt qui Deo vacat ad tumultuosam aspiret fratrum officialium vitam. Mandibula vero inferior, id est, actiua vita, tam per compassionem animi, quam per actum ministerij necessario mouetur, ita vt possit dici deseruientibus Deo in laboribus vitæ actiuę illud: Ecce, qui seruiunt ei non sunt stabiles. Cocodrillus enim contra naturam omnium animalium mandibulam superiorem mouet, & inferiorem fixam tenet. Sicut dicit Philosophus. Et talis est homo peccator, qui temporalibus corde affigitur, circa spiritualia vero nulla stabilitate firmatur. Thren. Peccauit Hierusalem, propterea instabilis facta est. Thre. 3.

Secundò, mandibulæ sunt ex duris partibus compositæ, scilicet ex duris ossibus, & duris neruis, & lacertis, & hoc fuit necessarium propter motus continuitatem, & apertionis & clausionis necessitatem, vt dicit Constant. In osse itaque duro, & forti, intellige fidem, de qua Petrus. Cui resistite fortes in fide. In lacerto vero siue musculo, in quo est virtus motiua, vnde etiam in quolibet membro est quasi loco cordis, significatur spes, scilicet quæ mouet ad bene operandum, sicut spes præcij ad bene laborãdum. In neruo autem colligante, intellige charitatem, quæ, secundum Apostolum, est vinculum perfectionis. Et hæc tria necessaria sunt tam ad continuandum opera vitæ actiuæ, quam contemplatiuæ. 1. Pet. 5.

Tertiò, quia mandibulæ sunt pluribus munimentis circũdatæ, scilicet gingiuis, & labiis. Gin giuæ dicuntur à dentibus gignendis, quia in eis dentes gignuntur, nutriuntur. & stabiliuntur. Labia etiam apposita sunt ad decorem exteriorem, & etiam ad defensionem tam illarum, quam dentium ab exterioribus nocumentis; gingiuæ ergo referuntur ad humiles, sed labia ad Deum laudantes: Nam sicut in gingiuis dentes firmantur, ita in humilitate sancti roborantur; Vnde tam actiuis, quam contemplatiuis vtrunque necessarium est, scilicet vt de se humilia sentiant, & vt etiam ea quæ faciunt, in Dei laudẽ referant, secundum illud Psalm. Labia mea laudabunt te. Psal. 33. Bern. Iob. 4. Ari. de ani. Psal. 62.

Veræ

Digitized by Google

Veræ pœnitentiæ partes (vt Deo grata existat) septem esse debent, quæ per ipsius fellis, septem similitudinibus liquide cognoscuntur.

Cap. III.

AMaritudo pœnitentium assimilatur felli propter septem. Primo, quia fel maxime est amaritudinis cōtentiuum, & hoc est propter dominium choleræ ex nimia intensione caloris. Est enim fel membrum caidum, & siccū, hepatis gibbo suppositum, proprium cholerę rubeæ receptaculū. Sic ergo est maxima amaritudo fellis, ita etiam debet esse maxima amaritudo pœnitentis, quia nihil peccato deterius ei accidere potuit. Isa. Amaritudo mea amarissima. Deut. Vua eorum vua fellis, & bortus amarissima. In cuius signum Christus pro nostris peccatis est felle potatus. Psalm. Dederunt in escam meam fel.

Isa. 37. Deu. 39. Psal. 60.

Secundo, quia fel est sui humoris dupliciter emissiuum. Nā cistula fellis est quædam pellicula habens duos folliculos, & per vnum ad intestina cholera deportatur, per alterum vero deportatur ad stomachum. Cistula ergo fellis, est mens amara hominis pœnitentis; cuius duo folliculi sunt, primus dolor de peccatis præteritis, & hic vadit ad intestina ad purgandum fæces cibi, id est, ad conscientiā, & intestina ad purgandum fæces peccati. Aliud vero est propositum abstinendi à futuris. Vnde hoc vadit ad stomachum, per quem cibi ingrediuntur ad ventrem, quia maximè debet cautela adhiberi circa sensum, vnde malæ suggestiones, seu cogitationes primitus oriuntur, & transeunt ad mentem. Vnde August. Vbi sibi aliquis nostrum viderit aliquid deesse, doleat de præterito, caueat de futuro: Nam sicut dicit Greg. Pœnitentiā agere, est perpetrata mala plangere, & plangenda non perpetrare. Nā qui sic alia deplorat, vt tamen alia committat adhuc, pœnitentiam agere, aut ignorat, aut dissimulat.

Aug. in regu. Greg. in homi.

Tertio, quia fel est visus clarificatiuum, & præcipue fel accipitris, & aliarum auium viuentium de præda, vt dicit Constan. Et ideo fel in collyriis occulorum est necessarium, properea, quia fel sua subtilitate est grossorum humorum incisiuum, & sua siccitate cōsumptiuum. Iob. Fel eius valet ad inungendos oculos. Sic ex amaritudine pœnitētium fit spirituale collyrium, quo oculi animæ interiores purgantur, & clarificantur. Apo. Collyrio, scilicet pœnitentiæ, inunge oculos tuos vt videas.

Const. Iob. 6 Apo. 1.

Quarto, quia fel est decoctionis ciborum iuuatiuum. Nam cholera à cista fellis ad stomachum deportata, sua caliditate virtutem adiuuat digestiuam. Et sic pœnitentia suo feruore præparat, & iuuat mentem ad nutrimentum spirituale verborū Dei, vel corporis Christi dignè recipiendum, vt sic ei applicetur, & prosit ad meritum. Et talis præparatio, vel dispositio, respectu cibi spiritualis, est quasi quædam digestio. Proue: Anima esuriens amarum pro dulci sumet; quia scilicet non potest anima percipere dulcedinem spiritualis cibi, & alimoniæ nisi præcedat amaritudo pœnitentiæ.

Pro. 27.

Quinto, quia fel est ad expellēdum superflua excitatiuum. Nam cholera è cista fellis ad intestina deportata est sua subtilitate penetratiua, & suo acumine pungitiua, & intestinorum mordificatiua, vnde virtus expulsiua confortatur, & ad expellendas fæces ciborum excitatur. Sic pœnitentiæ dolor intus ad mentem peccatoris

catoris pertransit, suo acumine conscientiam compũgit, & cum eam continue mordere nõ desinit, ad expellendà peccatorum fæces per viam confessionis compellit, sicut ex dolore cõpellitur parturiens citius dimittere partum. Psalm. Ibi dolores vt parturientis. Psal. 47.

Sexto, quia fel est per accidens dulcedinis causatiuum. Nam in animalibus fel habentibus, quod est sub felle est valde dulce, quia dum amaræ partes ad locum aliquem colliguntur, partes vicinæ quæ remanent, magis dulces reducuntur. Et sic sub amaritudine pœnitentię maxima dulcedo cõtinetur, quia quantum pœnitens dolet de culpę perpetratione, tantum gaudet de eius remissione, & adhuc amplius de gratiæ recuperatione. Iudicũ. De forti egressa est dulcedo, quia scilicet de forti amaritudine pœnitentiæ, sequitur dulcedo miserationis, & gratiæ. Iud. 14.

Septimo, quia fel est sanguinis à cholera separatiuum & mundificatiuum: Sanguis enim ex præsentia choleræ incenderetur, nisi in custodia fellis eius superfluitas locaretur. Sic etiam pœnitentia coarctat, & restringit ardorem concupiscẽtiæ, quæ est velut vstio choleræ, tenens ipsam concupiscentiam sub custodia tationis; & ita humor sanguinis, id est, affectio spiritualis amoris, in quo vita animæ conseruatur, sicut vita animalis conseruatur iu sanguine, temanet non infecta, sed pura. Et hæc est puritas sanguinis, id est, sinceritas spiritualis amoris, de qua dicitur: Carnẽ cum sanguine ne comedetis, id est, carnalem amorẽ cum spirituali dilectione non miscebitis, Vnde Dominus voluit bibere vinum cum felle mixtum. Est enim vinum amor spiritualis, sed tanquam fel amaricatiuum est affectio carnalis, de qua dicitur: Nouissima illius amara quasi absinthium. Gen. 11. Mat. 27. Prou. 5.

Item amaritudo pœnitentiæ assimilatur cholerę rubeæ propter quatuor,

Primo, ratione naturalis proprietatis, quia est naturaliter calida & sicca. Sic pœnitentię amaritudo calida est feruore bonæ volũtatis, & sicca ab humore fluxæ cogitationis. Eccles. Vigilia & cholera, & tortura viro infrunito: nã pœnitentia debet esse cauta, & ideo requirit vigiliam, id est mentis attentionem. Eccl. 31.

Item debet esse feruida, & ideo requirit choleram, id est, contritionis ardorem.

Item debet esse pænosa, & ideo requirit torturam, id est, satisfactionis affectionem Eccl. Seruo maleuolo, id est, peccatori, siue carni, tortura & compedes. Eccl. 33.

Secundo, ratione effectiuæ causalitatis, quia per complexionem cholericam, efficiuntur homines iracundi, ingeniosi, leues & cauti Sic pœnitentia facit homines iracundos contra vitia, ingeniosas ad destruendum diaboli machinamenta, leues, vt audita cito percipiant, acutos, vt subtiliter de rebus sentiant. Sapien. Per hanc iuuenis & acutus inueniat in iudicio. Sap. 8.

Tertio, ratione similitudinariæ conformitatis; quia cholera est similis igni. & æstati, & calidæ iuuentuti: Hæc enim omnia calidæ & siccæ naturæ sunt, vt habeas ex cholera rubea amaritudinem contra peccatum, ex iuuẽtute fortitudinem contra diabolum, ex igne claritatẽ intelligentiæ ad cognoscendum Deum, ex æstate vero habeas amorem dilectionis ad proximum, Et inde est quod vicinitas æstatis, id est, pœnitentia fraterni amoris, manifestatur ex fructu operis, Luc. Cum arbores Luc. 21.

Digitized by Google

arbores producunt ex se fructum, scitis quoniam prope est æstas.
Grego. homi. Greg. Probatio dilectionis exhibitio est operis.

Quarto, ratione purgatiuæ effusibilitatis, quia humor cholericus purgatur & emittitur, siue effunditur per aures: Dum enim libenter audis quod facere debeas, per aures cordis superfluitates choleræ rubeæ purgas, vel per aures purgaris, dum facerdos in confessione te audit. Vnde Iacob. hortatur, dicens: Confitemini alterutrũ peccata vestra. Leo Papa. Non remanet in iudicio condemnandum, quod fuerit in confessione purgatum.

Iac 5. Leo in ser.

De charitate Diac proximi excellenter pertractatur, qua egregiis similitudinibus hominum pedibus, quoad omnes eorum partes propriasque effectus coaptatur.

Cap. 1111.

AMor charitatis assimilatur pedi. Sunt enim vt duo pedes animæ quibus ad Deum accedit, amor Dei & proximi, qui ita sibi connexi sunt, vt alter sine altero currere non possit. Ioan. Currebãt duo autem simul. Hæc autem similitudo pedis, scilicet, & amoris, ex multis proprietatibus patet.

Ioan. 20

Primo, quia pes est vltimũ corporis, ad integritatis eius pertinens perfectionem. Et similiter vltima eius virtus, qua anima in hac vita perficitur, est charitas. Vnde Apostol. pluribus enumeratis virtutibus subdit. Super hæc omnia charitatem habentes, vinculum perfectionis. Vel sicut pes est finis corporis humani, ita charitas finis est mandati. Thi Finis præcepti charitas. Et dicitur charitas finis præcepti, quia omnes actus virtutum de quibus præcepta dantur, ad hunc finem generaliter ordinãtur, vt anima vniatur Deo, quod fit per charitatem, vnde actus aliarum virtutum non coniungunt animã Deo, nisi mediante charitate. Quia verò pes est extrema pars corporis, pondus totius corporis portat, & sic etiã de charitate ipse Apostol. dicit quod charitas omnia suffert. Grego. Tãtum quilibet portat proximum quantũ amat: Si enim amas portas, sed si desistis amare, desistis & tolerare.

Col. 3. 1. Thi. 1. Grego. homi.

Secundo, quia pes longus est, & planus, & concauus propter fortiorem vestigii impressionem. Sic amor charitatis debet esse longus ad perseuerandum. Prouc. Omni tempore diligit qui amicus est. Bern. Ama perseueranter, & longanimiter, & habens longitudinem, dilata amorem tuum vsque ad inimicos, & latitudinem tenes: esto in omni solicitudine timoratus, & sublime, & profundum apprehendisti.

Prou. 17 Bern. li. 5. de cõsid.

Item debet esse planus, id est, æqualis, & leuis, ad facilius onera portandum, id est, proximorum defectus. Ephe Supportantes inuicem in charitate.

Ephe. 4.

Item debet esse concauus ad susciptendum, scilicet per hospitalitatem. Apostolus: Suscipite inuicem, sicut & Christus suscepit vos, & ex his relinquitur fortis impressio vestigiorum, id est, exemplorum.

Ro. 15.

Tertio, quia pes est digitis distinctus ad meliorem incessionẽ: incessio enim animæ in via Dei est per mandatorum obseruationem. Psalm. Viam mandatorum tuorum cucurri. Distinctio autem digitorũ est distinctio mandatorum. Vnde sicut sunt x. digiti pedis, ita sunt x. præcepta decalogi, sed sicut digiti vniuntur in pede, ita mandata vniuntur in dilectione. Vnde Grego. dicit, quod præcepta Dominica sunt multa per diuersitatem operis, vnum in radice ipsius charitatis.

Ps. 118. Greg. in homi.

Quarto,

Digitized by Google

Quartò, quia pes est nerueus & osseus ad maiorem durationem; charitatis autem amor est nerueus ad fortiter colligandum, & est osseus ad alia supportandum, & ideo fortissimus ad nunquam
1.Co.13 deficiendum. Apostolus. Charitas nunquam excidit. Et nota, quod secundum Const. pes componitur ex ossibus 44. quorum duo sunt calcaneorum, duo manicularum, 2. pedum, & 30 digitorum. In calcaneis itaque intelligimus moriētes, quia calcaneus est posterior pars pedis, à calcādo sic dictus, quia eo terræ vestigia imprimuntur, vt dicit Ilid. vnde signat mortem, per quam homo terræ infūditur, & in terram redigitur. Sicut ergo calcanei necessaria sunt duo ossa, ita morientibus, duo sacramenta, sine quibus male morerentur, vnū, s. quoad paruulos, s. baptismus, aliud quoad adultos, s. pœnitentia. In maniculis vero accipimus pœnitentes, quod est posterioribus oblitis ad anteriora se extendere: Maniculæ enim sunt anterius, quibus necessaria sunt quo ossa ad sui mortificationē, scilicet timor offensæ, & spes veniæ. In pedibus vero quibus mouemur, accipimus obedientes, quibus necessariaest compago decem ossium, i. obseruatio 10. præceptorum; in digitis vero intelligimus Rectores & Doctores, quibus necessaria est compage xxx ossium. i. maturitas ætatis, quæ videtur communiter competere ætati 30. annorū; sicut Christus, quando se propalauit, & docere post baptismum
Gregō. Nazia. cœpit erat 30. annorum. Vnde Grego. Nazianzenus dicit: Obserua tu qui præes & triginta annorum erat Iesus. Forsitan autem & Joannes aliquid plus habebat ætatis, & tu antequam adolescas, antequam genas barbis vestias, vis docere senes, & magister fieri antequam Discipulus cupis, quod certe ideo leue, & facile putas, quia illud penitus ignoras.

Quinto, pes est necessarius propter ambulationem, & corporis eleuationem: nam amor charitatis mouet, & ambulare facit per operationem. Vnde Apostolus: Ambulate in dilectione, scilicet bene operando; & eleuat per contemplationem, & cælestium affectionem, sicut calor Solis eleuat vapores, Et nota, (sicut dicit Galenus) quod mu- Galen.
lier in vtero habens, iunctis & compūctis pedibus si subito vocata fuerit; si masculum habuerit, primo ad veniendum dexterum pedem mouebit, si vero fœminam gestauerit, primo mouebis sinistrum. Per masculum ergo conceptum, intelligitur bona dispositio mentis, per fœminam vero accipitur dispositio mala, per pedem autem dextrum amor spiritualium, per sinistrum vero temporalium amor significatur. Illa ergo anima, quæ concepit masculum, id est, quæ est bene interius disposita per bonum affectum, & propositum, præmittit pedem dextrum sinistro, id est, proponit amorem spiritalium omnibus temporalibus. Sed quæ cōcepit propositum fœmineum id est, vitiosum, præmittit pedem sinistrum, id est, præponit affectum temporalium spiritualibus.

Sexto, in multis animalibus pes est ad defensionem. Sic pede charitatis percutienda est frons, vel fraus tentationis: Charitas enim est munimen egregium contra tentationes.

Septimò in volatilibus scissi pedis, & curui vnguis, pes est ad victus acquisitorem, sed in volatilibus clausi pedis, est ad sui in aquis gubernationem, & hoc est,

quia

Digitized by Google

quia charitate reficimur, & in aquis tribulationū gubernamur, & defendimur, ne ſ. ſubmergamur. Pſalm In flumine pertranſibunt pede, quia ſinundationem tribulationum ſecure pertranſit pes dilectionis. Canticum. Aquæ multæ non poterunt extinguere charitatem: nam charitas ſicut dicit Auguſt. in aduerſitatibus tolerat, in proſperitatibus tēperat, in duris paſsionibus fortis, in bonis operibus hilaris, in tentatione tutiſsima, in hoſpitalitate latiſsima, inter veros fratres lætiſsima, inter falſos prudentiſsima.

Pſal. 65.
Cant. 5.
Auguſt.

Hydropiſis tres ſpecies enumerantur, quibus inordinatus ſui ipſius atque diuitiarum amor, & propriæ excellentiæ appetitus, pluribus ſimilitudinibus comparatur.

Cap. V.

AMor ſui inordinatus aſsimilatur Hydropiſi propter tria. Primò, propter exuberantiam humoris: Eſt enim Hydropiſis cauſa, exuberans materia: (vt Auicen. dicit) Sed tanquam exuberantia humoris in hydropici corpore, eſt diſtemperantia amoris proprii in peccatoris corde. Ex qua ſequitur tumefactio hydropici, id eſt, ſuperbia, & contemptus Dei, quia ſuperbia amor eſt propriæ excellentiæ, vt dicit Auguſtinus.

Auic.
Aug. de ciu. Dei.

Secundò, propter repletionem corporis: nam (ſicut dicit Auicen.) talis exuberās materia ingroſſat, & tumefacit membra, aut membra omnia manifeſtè, aut loca partium vacua, in quibus continentur humores, & regimen nutrimenti. Sic inordinatus amor replet omnia corporis membra, id eſt, occupat omnia ipſius peccatoris opera, & loca etiam corporis vacua, id eſt, eius deſideria: Nam quicquid deſiderat, vel agit, ad ſeipſum tantummodo homo peccator reflectit, quia in omnibus ſuis ſtudiis ſolam propriam vtilitatem attendit. Apoſtolus: Erunt homines ſeipſos amantes.

2. Tim. 3

Tertiò, propter diſtinctionem languoris: Nam languor, ſine morbus hydropiſis, in tres diſtinguitur partes ac ſpecies, quarum vna vocatur hypoſarcha, ſecunda alchites, tertia tympanites. Prima, ſcilicet hypoſarcha, prouenit ex materia phlegmatica penetrante in membra cum ſanguine, ex qua apparet inflatio in corpore quaſi toto, ſicut accidit in corpore mortuo. Vnde hæc hydropiſis pinguedinem in membra inducit ſed inter membra potiſsimè facies ad pinguedinem eſt decliuis, cumque digitis corpus premitur in omni loco deprimitur, ex quo non carnis ſolidæ, ſed fluuidæ, & mollis eſſe pinguedo illa oſtenditur. Hypoſarcha ergo procedēs ex exuberanti corporis humore, auaritiæ vitium eſt, prouenies ex ſui inordinato amore, quia ex eo, quod peccator ſe diligit inordinatè, plus ſecundum corpus, quam ſecundum animam, diuitiarum abundantiam appetit, vt commodius viuere poſsit: ex quarum diuitiarum, inordinato amore, cupidus & auarus efficitur, & tunc eſt hypoſarcha proueniens ex materia phlegmatica. Nam exuberantia materiæ phlegmaticæ, eſt abundantia temporalis ſubſtantiæ: quia huiuſmodi materia, ſcilicet phlegmatica, eſt fluida, & frigida, eſt etiām obliuionis & pigritiæ cauſatiua: Nam phlegmatici ſunt fluidi, ſunt oblinioſi, ſunt pigri, vel tardi, quæ omnia in peccatoribus cauſar abundantia temporalis. Nam ipſa in ſe eſt fluida, id eſt, labilis & tranſitoria: & neceſſe

Digitized by Google

necesse est, vt qui labenti innititur, etiam cum labente labatur.
Prou. Qui confidit in diuitiis suis
Prou.11 corruet: hæc est etiã quæ facit homines frigidos ad amandum spiritualiter. Ioã. Si quis diligit mun-
1.Ioã.2. dum, nõ est charitas patris in eo.

Item facit obliuiosos ad recognoscendum beneficia. Genes. Succedentibus prosperis oblitus est
Gen.40 interpretis sui. Sic qui prosperatur in diuitiis, obliuiscitur Dei.

Item facit pigros, & tardos ad operãdum opera meritoria. Vnde fallacia diuitiarum, & solicitudo seculi, suffocat verbum, ne scilicet opere impleatur. Tunc ergo exuberat in ventre phlegmaticæ materiæ humor, quando crescit in corde hominis temporalis substantiæ amor: qui tunc cum sanguine penetrat ad membra, cum sub obtentu necessitatis trahitur ad operum studia. Est enim humor sanguinis quasi nutrimẽtum corporis, & necessarium sustentamentum naturæ, in tantum, vt dicatur. Leuitici: quod anima, id
cui. 18 est, vita omnis carnis, in sanguine est. Ergo accipiamus per sanguinẽ appetitum necessitatis, in exuberante autem phlegmate appetitũ cupiditatis: vnde tunc phlegma cum sanguine transit, quando sub obtentu necessitatis impletur appetitus cupiditatis: & tunc penetrat in membra, quando transit ad lucrandi studia, ex quibus sequitur impinguatio, id est, diuitiarum repletio, sed ex pinguedine tumefactio sequitur, quia ex diuitiarum plenitudine
Aug. in superbia causatur, & ideo Augus.
ser.31. Morbus diuitiarum est superbia: Nam grandis animus est qui inter diuitias isto morbo non tentatur, maior animus diuitias suas vincens contemnendo, magnus est dives qui nõ se ideo magnum putat quia dives est, qui autem ideo magnum se putat quia dives est, superbus & egenus est, in cas-
ne crepat, in corde mendicat, inflatus est, non plenus. Est etiam præcipuè in facie ad pinguedinẽ & ad tumorẽ declinis; quia præcipuè in exteriori apparentia suã superbiam & pompam ostendit, sed quia plenitudo eius non est solida, plenitudo virtutis comprimitur, dum tangitur digitis, quia dum tentationibus impetitur, cedit, & dum aduersitatibus premitur, deficit. Iob: Venit super te Iob 4.
plaga, & defecisti. Secunda species hydropisis, scilicet alchites, prouenit ex materia aquosa, effusa in spatium ventris interioris, & quæ sequuntur ipsum. Vnde est in Asclite grauitas sensibilis in ventre, & cum percutitur venter, non est sonitus, sed quando commouetur, auditur sonitus aquæ commotæ. Asclites ergo prouenit ex exuberantia humoris, luxuriam designat prouenientem ex inordinato amore propriæ carnis, vnde nascitur ex aqueo humore, id est, ex carnali amore, & ad inferiora vẽtris diffunditur, quia luxuria carnis per inferiora membra expletur. Hæc sensibilem grauitatem ventri ingerit, quia sensibilem commotionis ardorem in ipso ventre diffundit, huiusmodi aquositas ventris cum percutitur, non sentitur; quia flagellum, tribulatio carnis, motum concupiscentiæ sedat, & restringit, sed tamen cum mouetur, sentitur, quia cum tentatione agitatur, protinus excitatur, & deordinatur.

Tertia species hydropisis, scilicet tympanitis, est ex materia ventosa sparsa in alias partes, & non est in tympanitide grauitas, neque pinguedo membrorum, sed potius extenuatio ipsorum, neque etiam tumefactio pedum, sed est inflatio ventris, & tensio quasi corde, & cum pulsatur venter, auditur

Digitized by Google

anditur sonitus ventris in quo est inflatio, vt vtris pleni aqua. Est ergo velut timpanitis tumor elationis, qui est ex ventosa materia, id est, ex humoris excellentia, quæ animū inflat nō satiat; vnde eius abundantia timpanitidem induxit: quia excellentia honoris superbiam & elationem gignit, qua animus in flatu extenditur. vt si quis eum iniuria tāgat, statim per impatientiam resonat, & ad vindictā intēdit. Isa. 16. Venter meus ad Moab quasi cythara sonabit.

Angelos quamplurimis rationibus corporeis membris iure solere antiquitus depingi, ostentatur.

Cap. VI.

ANgeli licet sint incorporei, tamen in figura humani corporis apparere legūtur, & sic etiā depingūtur, vnde & varia membra corporis etiam in diuina scriptura per quandā similitudinem eis attribuuntur, in quibus variæ actiones eorum inuisibiles exprimuntur. Depinguntur siquidem angeli primo cum lōga comma, & reflexis capillis, vt per hæc eorum mentales affectiones, & ordinatæ cogitationes intelligantur. Nam capilli cogitationes significant, & etiam affectiones quæ nascuntur ex radice mentis. Item aures dicuntur habere, quando diuinam inspirationem recipiunt, quam vtique iudicant & discernunt.

Item nares eis pictores attribuunt, quia peccata velut fœtida fugiunt, & virtutes quasi quædā odorifera diligunt, & inter munda, & immunda, fœtida & aromatica, sagacissimè diiudicant, & distinguunt.

Item ora, lingnas, & labia habere etiam sæpius memorantur, quia diuina secreta quasi nobis loquēdo proferūt, & diuinis laudibus quasi continue intendunt.

Item imberbes pinguntur, vt quasi iuuenes, neque viribus, neque senio deficere ostendantur.

Item dentes habere dicuntur, quia gratiam quā à Deo accipiūt aliis communicare, i. quasi commolendo diuidere cōsueuerunt. Vnde in dentibus eorum potestas actiua & communicatiua merito designatur.

Item brachia & manus habent, quia virtute sua actiua, & permāsiua, nostras infirmitates sustinēt, & vsque in finem ab electorum defensione, supportatione non desistunt.

Item cor & pectus habere finguntur, quia cum deiformem habeant vitam, de susceptione deiformis vitæ, & gratiæ, nobis manifestissime cooperantur.

Itē costas, & latera habent, quia omnia gratiarum munera in se tuta continent, & per ipsorum custodiam in electis hominibus omnia tuta manent.

Item lumbos, & femora habere dicuntur, sed vestibus occultata, quia gratiam & virtutem in se habent, quæ hominibus carnalibus sunt occulta.

Item habent pedes, sed naturaliter denudatos: quia liberos habent affectionum motus in Deū, ab omni carnali concupiscentia denudatos.

Item describuntur pennati, & alati, quia sunt à cogitatione terrena penitus alieni, contēplationis raptu ad diuini amoris intima intellectu & affectu sunt pœnitus eleuati.

Sanctorum animæ perfectiones, quæ puellis, nec non animarum peccantium defectus multiplices, quæ mulieribus, præcipuè prægnantibus similes esse videntur, lucidissimis exemplis conscribuntur.

Cap. VII.

ANimæ sanctorum virorum similes sunt puellis. Nam

primo puellæ secundum complexionem sunt calidæ, & humidæ; quia scilicet animæ sanctæ sunt calidæ per dilectionem, & humidæ per deuotionē, vnde frequentius ex deuotione lachrymis abūdant, in quas deuotionis lachrymæ præcipuè resoluūtur, audiendo, vel legendo, vel meditando verba diuina Can. Anima mea liquefacta est, vt dilectus locutus est. Nam in liquefactione animæ notatur calor dilectionis resoluens, & humor deuotionis decurrens.

Cant. 5.

Secundò puellæ secundū cordis dispositionē sunt tenellæ, graciles, flexibiles, & pulchræ; similiter animæ sanctæ sunt tenellæ per beneuolentiā, flexibiles per obedientiam, graciles per abstinentiā, pulchræ per munditiam, sicut erat pulchra cui dicitur: Pulchra amica mea, & macula non est in te. Hester. Quærantur regi puellæ virgines atque speciosæ, virgines per cōtinentiam carnis, speciosæ per munditiam mentis.

Cant. 4. Hust. 2.

Tertiò, quia puellæ secundum mentis affectionem sunt verecūdæ, timidæ, & iucundæ: Sic sancti sunt verecūdi de delictis, timidi de suppliciis, iucūdi de obsequiis; lætantur enim, & iucundè se offerunt ad Dei seruitia. Psalm. Adducentur regi virgines post eam, proximæ eius afferentur in lætitia, & exultatione.

Ps. 44.

Quarto puellæ secundum exteriorem compositionem sunt disciplinatę in sermonibus, in vestibus delicatæ. Nam (vt Seneca dicit.) Vestis decentia pudicas decet. Sic sanctæ personæ sunt disciplinatæ in moribus, tacitæ à noxiis locutionibus, & delicatæ in virtutum vestibus. Prou. Fortitudo & decor indumētum eius, & ridebit in die nouissimo; Et in eodem: Stragulatam vestem fecit sibi, byssus & purpura indumentum eius.

Sen. In cri.

Prou. 31.

Quintò, quia secundum nominis significationē sunt paruæ, integræ, honestæ, & puræ. Nā (sicut dicit Isid.) Puella est nomen ætatis, nomen integritatis, & nomē honestatis; Dicitur enim puella quasi pura sicut pupilla. Sic animæ, siue personæ sanctæ sunt paruæ per humilitatem, integræ per virginitatē, honestæ per castitatē, puræ per sinceritatem, vel paruæ in sui æstimatione, integræ sine carnis corruptione, honestæ in moribus, puræ in operibus.

Isido.

Item anima sancta debet assimilari mulieri.

Primò quidem quia mulier est naturaliter pia; Nam mulier maioris pietatis est quam vir, vnde cito lachrymas fundit. Et sic anima sancta debet esse pia, & ad lachrymas compūctionis prona. Talis fuit anima Iob, qui dicebat; Flebam quondam super eum qui afflictus erat, compatiebatur anima mea pauperi.

Iob. 30

Secundò, quia mulier est vehementer amatiua; magis enim diligit quam vir. Et sic anima debet feruenter amare Deum, secundū illud Cant. Si inueneritis dilectū meum annuncietis ei, quia amore langueo.

Cant. 5.

Tertiò, quia mulier est circa fœtum solicita. Et sic anima sancta debet esse solicita circa bona opera, quæ sunt quasi fœtus quos Deo parit. Talis erat Martha cui Dominus dixit, Martha Martha solicita es.

Luc. 10

Item anima peccatrix assimilatur mulieri. Primò, quia mulier habet mentis inconstantiam, & mobilitatem; & similiter anima peccatrix est inconstans in bono, & mobilis & labilis ad malum; Adeo enim mulier est volubilis, quod postquam sæpe à viro decepta fuerit, adhuc tamen ei credit, & se ei submittit. Sic anima pecca-

Digitized by Google

peccatrix inconstans in bono, etiam postquam sæpe à diabolo se defusam, & confusam sentit, adhuc tamen ei credit, & eius tentationi cõsentit. Vnde in hoc assimilatur Sampsoni quem Dalida toties decepit, quem in manus Philistinorũ tradidit. Et sic peccator toties decipitur, quod ad manus tortorũ infernaliũ deducitur. Iud. 16.

Secũdo, quia mulier habet mẽtis & corporis fragilitatem: Nam secundum Philosophum, in omnibus generibus animaliũ fœminæ sunt debiliores maribus, præter vrsam & leopardam, quæ sunt fortiores & audaciores quã sunt mares, vnde mulier quasi mollis aër dicitur. Sic anima peccatrix mollis est, & fragilis ad cedendum tentationibus, siue carnalibus, siue spiritualibus. Vnde sicut mulier fornicaria recipit omnes masculos, ita anima peccatrix omnis tentationis motũ. Eccl. Omne masculum excipiet mulier. Aris. de anim. Eccl. 36

Tertio, quia mulier appetit habere corporis venustatem: Nam (secundum Ari.) omnis fœmina habet generaliter flexibiliorẽ capillum, & molliorem quam vir, & ceruicem habet longiorem, colorem albiorem, faciem lætiorẽ, & carnem molliorem. Vnde maxime in his partibus mulieres ostẽdunt lasciuiam, s. in capillis, in ceruice, in facie, in colore, & in reliqua carne. In quibus omnibus comirer plurimi peccatores offendunt, quia animũ habẽtes effœminatum, ad prædictorũ ornamentũ intendũt. Vnde nota quod peccatores habent capillos capitis, i. cogitationes, vel affectiones mẽtis flexibiles ad malitiã, & sunt ceruicosi per superbiã & colorati, vel dealbati per hypocrisim, & exteriorem apparentiã, & etiam carne molles per gulam & luxuriam. Hier. Mulier circũdabit virum, id est, malitiam fœmininam animus induet masculinus. Aris. de anim. Hier. 31

Quartò, quia mulier habet vocis tenuitatem, quia si peccatores tenuem & modicam vocem ad Deum habẽt laudãdum, vel peccata sua confitẽdum, vnde potest dici de tali peccatore illud: Non erat vox neque sensus.

Quintò, quia mulier habet linguæ volubilitatem, & sermonis facilitatem. Sic peccatores sunt faciles ad male loquendum, & mentiendum, & detrahẽdum, & similia. Psal. Linguis suis dolose agebant. Psa. 13.

Sextò, quia mulier habet motus tarditatẽ, & incessus breuitatem; quia scilicet peccator tarde mouetur ad pœnitentiam, & parum proficit in via. Sap. Pedes eorum pigri ad ambulandum Psal. 115

Septimò, quia habet ad irã pronitatẽ. Sic peccator faciliter turbatur. Psalm. Peccator videbit, & irascetur.

Octauò, quia mulier habet odij tenacitatẽ. Sic peccatores nimis portant odium in corde; & hinc est, quod à Deo nõ inueniũt misericordiã, aut peccatorũ medicinam. Eccle. Homo homini seruat iram, & à Deo quærit medelam. Eccl. 28.

Nonò, quia mulier habet inuidiæ lluiditatem. Et sic peccatores inuicem sibi inuident. Apostol. Inuicem prouocantes, inuicem inuidentes. Gal. 5.

Decimo, quia mulier habet laboris impassibilitatem: est enim impatiens laboris. Sic peccator delitiosus refugit laborem pœnitentiæ. Psal. In labore hominum non sunt. Psal. 72

Vndecimo, quia habet libidinis concupiscibilitatem. Hoc etiam pertinet ad quoslbet peccatores luxuriosos, quibus dicitur Iac. Concupiscitis, & non habetis. Iac. 4.

Duodecimo, quia mulier habet

Digitized by Google

malitiæ immensitatem: nam malitia mulieris maior est quam viri, & per peccatum homo efficitur non sapiēs, sed malitiosus, & subdolus. Psalm. Os tuum abundauit malitia, & lingua tua concinnabat dolos. Psal. 40.

Decimotertiò, quia mulier habet spei modicitatem. Sic peccator parum confidit in Deo, sed magis ponit spem suam in fallaci mundo, vnde finaliter cogentur dicere illud: Posuimus mendaciū spem nostram. Isa. 28.

Decimoquarto, mulier habet mendacij loquacitatem: frequenter enim mendacia loquitur, & sic peccatores sunt proni ad mentiendum. Psalm. Filii alieni mentiti sunt. Psal. 17.

Decimoquinto, quia mulier habet inuerecundiæ infirmitatem. Nam mulier postquā verecundiā deponit, sine verecūdia existit. Et sic qui peccato assuescit, efficitur infrunitus, Hiere. Frons mulieris meretricis facta est tibi, noluisti erubescere. Hier. 3.

Item anima operantis malum assimilatur mulieri prægnanti.

Primo, ratione conceptionis, quia (sicut dicit Aristotel.) fœmina quæ masculum cōcipit, minus grauatur, & pulchrioris est coloris, & mundioris, & morus leuioris quam si fœminam portaret. Per masculum ergo intelligitur opus bonum, per fœminam vero opus malum: Nam opus bonum est pulchrius ad intuendū, mundius ad cogitādum, leuius ad faciēdum, maximè existēti in charitate, quæ omnia facit facilia, & leuia. E cōtra autem fœmina, id est, opus malum, est immundum, fœtidū & onerosum. Vnde anima operantis malum est similis mulieri gignenti filiā fœminam. Aristot. de gen.

Iac. 1. Iac. Concupiscentia cū cōceperit patit peccatum.

Secundo ratione imprægnationis: Nam (secundum Aris.) signa in prægnationis sunt, qua mulieres prægnantes res diuersas desiderant, colores mutant, sub oculis liuescunt, vbera turgescunt, & ventres intumescūt, nauseam, & vomitū patiuntur, grauedine premuntur, in laboribus affliguntur, in partu clamare compellūtur, & sæpe periclitātur. Sic anima peccatrix, & malè disposita, diuersa appetit per auaritiam, colorē mutat. i. apparentem oculis exterius nouitatem assumit, per luxuriā, sub oculis liuescit, per inuidiam, turgescit & intumescit, per superbiam nauseā, & vomitū patitur propter gulā & crapulā, grauedine premitur, & in labore affligitur per accidiam, clamat, & interdum periclitatur per iram.

Tertiò ratione partutitionis, quia licèt mulier cum voluptate concipiat, tamē cum dolore parturit: Peccatum enim cōcipitur, dum actu committitur, & tunc habet delectationē; sed parturit dum punitur, & tunc habet dolorem. Ioan. Mulier cum parit, tristitiam habet. Psalm. Dolores, vt parturientis. Ioan. 16 Psal. 49.

Anima appetitus spiritualis plurib. ex causis, veluti & appetitus corporalis destruitur, similitudinibus diuersis demonstratur, quantūque ambitio & auaritia hominibus abſit, quaue via tēporalia subtrahantur, declaratur. Cap. VIII.

APpetitus spiritualis nutrimēti, scil. eorum quæ nutriunt, spiritu destruitur ex multis. Sicut etiam ex multis causis destruitur appetitus corporalis. Nam appetitus spiritualis perditur quādoq; ex carnali affectione, sicut appetitus cibi quandoque perditur ex viscoso phlegmate, vt dicit Auic. Est. n. quandoq; multū phlegma viscosum cōprehensum in ore stomachi, quod non refugit à cibo, nisi in quo sunt caliditas, & acuitas, Auic. li. 5

ras, sed postea ex acceptione illius acuitur, & fit inflãmatio, & extensio, & nausea, & non quiescit nisi cum euacuatione. Est autẽ velut humor phlegmatis, affectus siue amor carnalis, qui stomacho, i. animo, velut viscus separabilis hæret. Vnde Apostolus dicit Ephes. quod nemo carnem suam vnquã odio habuit. Hic ergo dum orificiũ stomachi, id est, gustum animi imbuit, nauseã inducit. Vnde carnali amore plenus spiritualia fastidit. Prou. Anima
Pro. 25. saturata calcabit fauum, & talis nausea siue fastidium periculosum est animæ, & ferè mortifer-
Ps. 106. rum. Psalm. Omnem escam abominata est anima eorum, & appropinquauerunt vsque ad por-
Aug. in ser. 15. tas mortis. Aug. Sicut periculosum est corpori corporeas escas non posse percipere, ita periculosum est animæ, spirituales delitias fastidire.

Secundo destruitur appetitus spiritualium ex honoris ambitione, sicut (secundum Auicen.) perditur appetitus cibi ex catarro descendente à capite. Nã ex assiduitate catarri à capite defluẽtis, id est, ad stomachum venientis, fit interdũ appetitus destructio. Sed velut catarrus capitis est elatio & superbia mentis, quæ tunc ad stomachũ vadit, cum appetitum honoris, & ambitionem dignitatis inducit: Tunc enim spiritualium appetitum quem inducit humilitas, superbiæ vacuitas penitus excludit. Et nota quod secundũ Aui. ex tali catarro à capite defluẽte, plura nocumẽta in membris ad quæ descẽdit aliquando generantur: Nam aliquãdo descendit ad guttur, & spargitur ad palatum, & ad pulmonem & ad merũ, & ad stomachum, & quandoque vulnerat ea, & quandoque descendit ad nervos vsque ad lõginquiora membra, & generatur ex eo aliquãdo sanies, & pleurisis, & extenuatio, & præcipuè cũ catarrus est acutus & calidus, & dolores stomachi, & fluxus ventris, & rasura intestinorum, cum est salsus & acetosus. Sicut ergo ex catarro capitis generantur (vt dictum est) multa nocumenta in corpore, sic etiã ex ambitione cordis, & appetitu honoris, causãtur plurima vitia in homine, de quibus Beatus Berna. sic dicit. Ambitio subtile malum, secretum virus, pe- Bern. in ser. dia.
stis occulta, doli artifex, liuoris patens, vitiorum origo, tinea sanctitatis, excæcatrix cordium, ex remediis morbos causans, ex medicina languorem generans.

Item Inno. hoc idem ostendit, Inno. de
dicens. Ambitiosus statim vt est vti. hu.
ad honorem promotus, in superbia extollitur, in iactantia effræ- condit.
natur, nõ curat prodesse, sed gloriatur præesse, præsumit se meliorem, quia cernit se superiorẽ, priores dedignatur amicos & notos, non cutat extraneos, comites contemnit antiquos, vultum auertit, ceruicem erigit, fastum ostendit, grandia loquitur, sublimia meditatur, subesse non patitur, præesse molitur, subditis onerosus, omnibus infestus, præceps, molestus, arrogans, grauis, & importunus.

Tertio quoque destruitur appetitus spiritualis ex auaritiæ retẽtione, sicut destruitur appetitus cibi ex nulla vel ex pauca corporis resolutione: Nam hoc accidit quando non fit resolutio in corpore, vel quando fit pauca, sicut fit in febribus, in quibus tantum natura laborat ad expellendum morbũ, quod refugit ab attractione, vnde si fugit humiditatem cibalem ex venis, neq; vere ex stomacho, & ideo toleratur dimissio cibi tempore extenso. Propter istam etiam causam vrsus, erici,

Digitized by Google

& plura animalia in hyeme abstinent à cibo, & non comedunt tempore extento; quia tunc natura occupatur in rectificando illud, quod est in corporibus eorũ ex humoribus crudis, & admistrando ipsum loco eius, quod resoluitur; sed ad vltimum necessitatis cibi inducitur, vt suppleat locũ eius quod resoluitur. Cum autem nõ est resolutio, aut resolutio praua, nõ est necessarius cibus exterior. Est ergo auaritia velut quædã febris ardentissima, quæ ita animam occupat vt nulla resolutio fiat: Nõ enim anima auari patitur, nisi per eleemosynarum largitionem, vel liberalitatis dationem sua pecunia, vel temporalis substantia resoluatur, id est, exponẽdo, vel consumendo minuatur. Est enim in corde auari morbus cupiditatis, circa cuius impletionem tantũ laborat auarus congregando, quod omnino refugit distractionem in dando. Vnde quia anima eius est sic occupata temporalium affectionibus, destruitur in ipsa spiritualiũ appetitus: Sunt enim in auaris crudi humores, id est, crudeles, & impiæ conceptiones, quæ ita replent & occupant animã, vt omnem ab eis excludant pietatis, & charitatis affectum. Prou. Viscera impiorum crudelia.

Pro. 12.

Quarto prouenit destructio appetitus spiritualis ex amoris remissione, sicut ex debilitate hepatis debilitatur virtus appetitiua, vt Auc. dicit: Nam velut debilitas hepatis tepiditas est amoris, quæ appetitum minuit, quia quãto quis Deũ tepidus diligit tanto minus spiritualia attingit ac appetit, & tanto magis afficitur anima spiritualium sapore, quanto magis incalescit diuina dilectione: Nam aqua tepida inducit abominationẽ & vomitũ ciborum. Apoc. Quia tepidus es, incipiam te euomere: vnde sicut tepiditas aquæ, ita & tepiditas animæ nauseam & abominationem inducit ciborũ spiritualium.

Quintò quoque destruitur ex solicitudinum multiplicatione; quia sicut perditur appetitus corporalis propter vermes existentes in ventre, ita perditur appetitus spiritualis propter solicitudines temporalium existẽtes in mẽte. Nam vermes huiusmodi (vt dicit Auic.) nocent intestinis quibus communicat stomachus, & ideo mouent stomachum ad vomendum, non ad comedendum, & attrahendum. Sic temporales solicitudines in corde existentes, potius mouent ad expellendum affectum spiritualium, quam ad appetendum ea. Grego. quanto

Grego.

ardoris cura anima inardescit ad infima, tanto tempore damnabili refrigescit à summis. Sexto destruitur etiam appetitus spiritualis ex rancoris conceptione, sicut destruitur appetitus corporalis propter imprægnationem, & retentionem menstruorum. Nam quasi mulier prægnans, & portans conceptum in ventre, est homo tumidus & indignanter portans rancorem in corde, Et quasi sanguinẽ retinet menstruũ, qui effundendi sanguinem alterius appetitum, vel studium habet. Vel refertur imprægnatio ad luxuriam & corruptionem carnis, & præcipue tollit spiritualium delectationum appetitum. Apost. Animalis, id est, carnalis homo non percipit ea quæ sunt spiritus Dei.

Septimo destruitur appetitus spiritualium delectationũ ex indiscretione pœnitẽtiæ, sicut propter nimium exercitium, & laborem inordinatum (secundũ Aui.) destruitur appetitus corporalis cibi. Similiter ex inordinato labore pœnitentiæ, vel abstinẽtiæ,

vel

Digitized by Google

vel exercitij spiritualis, plærumq; incurrit grauedo, & lascitudo accidiæ, quæ sic animæ appetitum deuastat, vt nil amplius boni ei agere libeat. Vnde sicut Tull. dicit. In omnibus negotiis prius quam aggrediaris adhibenda est discretio. Considera ergo ne nimis capias: Nam in prouerbiis dicitur: Qui nimis capit, parũ stringit, & proiiciendum est onus sub quo in vita deficias, iuxta illud. Qui plus posse putat sua quam natura ministrat. Posse suum superans se minus esse potest.

Cic. de offic.

Pro. 15.

Item appetitus mundanæ fælicitatis assimilatur dolori capitis. Primo ratione pœnæ: Nam sicut dolor capitis, sic fælicitas prosperitatis non est sine pœna, ex eo quod quæritur cum labore, possidetur cum timore, amittitur cum mærore. Et sicut Aug. dicit. Prospera huius mundi aspectatè habent, iucunditatem falsam, certũ dolorem, incertam voluptatem, durum laborem, timidam quietem, rem plenam misericordia, spem beatitudinis inanem.

Aug. in epist.

Secundò ratione causæ. Quia hic dolor aliquando nascitur ex calore, aliquando ex tumore, Calor, est nimiæ cupiditatis ardor, vel mali desiderii fœtor: vnde dolor capitis ex calore nascitur, quando mens desiderio rerum temporalium anxiè cruciatur, & talis homo clamare potest illud. Caput meum doleo, caput meũ doleo: Torquetur enim mens cupidi, vel si assequi nõ possit quod appetit, vel si aliquando amittit quod diligit; Tumor autem capitis est elatio mentis. Vnde dolor capitis ex tumore nascitur quoties ex abundantia boni operis animus gloriatur. Psalm. Conuertetur dolor eius in caput eius.

4. Reg. 4.

Tertiò ratione curæ: Nam vt iste dolor capitis curetur, oportet primo quod morbi materia subtrahatur. Materia namq; mundanæ fælicitatis, quæ appetitur deordinat, temporalia sunt, quæ dupliciter subtrahuntur: Vno modo actu, sicut pauperibus erogãtur: alio modo ab animo, dum de eis non solicitatur, & vtroque modo inordinato appetitui resistitur. Sed si dolor prouenit ex calore, adhuc oportet quod caput oleo rosaceo inungatur, quia huiusmodi oleum est frigidum, & lignat cruorem Martyrum. Et ideo dum passiones sanctorũ martyrũ legis, in quibus maximus cõtemptus mundi viguit, quasi oleo rosaceo caput vngis, sed antequam oleum infundas, oportet vt caput radas, superflua resecando, & sic materiam morbi destruis, & fomento frigidi olei feruorem caloris reprimis. Debes etiam æstũ fugere, & vmbram quærere diuinæ protectionis, vt dicas cum Propheta, Domine Deus salutis meæ obumbrasti super caput meum in die belli. Sed si sit dolor proueniens ex tumore, tũc debes oleo violaceo caput vngere, vt possis dolorem mitigare tumoris. Viola est humilis herba, quæ ad modum de terra nascitur, nõ procul à terræ proceritate separatur. Oleum ergo humilitatis placat superbiã mentis, sed caue ne oleum peccatoris impinguet caput tuum. Oleum peccatoris, est blandimentum adulationis; hoc autem oleũ tumorem capitis non destruit, sed nutrit. Vnde vtendũ est oleo Salomonis dicentis. Oleum de capite tuo ne deficiat. Greg. Oleũ de capite, i. charitas de mente.

Apostolorum, ac eorum qui eos insectantur, perfectiones recensentur, qua ex laterum naturalibus similitudinibus elicuntur: ostiumq; ipsorum enumeratio, & tandem spiritualis significatio aperitur.

Digitized by Google

Cap. 12.

APostolorum perfectio, & aliorum qui secuti sunt eos, assimilantur lateri: Eis enim promisit Christus, quod erunt assessores & collaterales sui in iudicio, vt dicit glosa super illud Psal. Cadent à latere suo mille: & hæc similitudo appatet congrua triplici ratione. Psal. 90.

Primò ratione discretionis, distinguitur enim in corpore duplex latus, s. sinistrum, & dextrũ. Ex qua distinctione intelligitur duplex perfectio eorũ, vna quantum ad vitam præsentem, & hoc pertinet ad latus sinistrum: Sinistrum enim latus est quod clypeo munitur, quod gladio, vel ense accingitur, quod põderibus portandis subiicitur: vnde & leua vocatur à leuãdo, eo quod sit aptus ad leuandum aliquid, & portandũ. Et hæc omnia bene cõpetunt Apostolis, & eorum sequacibus: quia ipsi scutũ fidei fortiter tenuerunt, ense, vel gladio verbi Dei fortiter pugnauerunt, & tribulationum, & laborũ, & persecutionũ onera lõganimiter portauerũt. Est alia perfectio eorũ quantũ ad statum gloriæ, & id significatur per latus dextrũ, quod est potius sinistro: vnde dextera Dei vocatur vbi sunt potiora bona, s. gloriæ: & ideo Christus ibi dicitur sedere. Hanc duplicem perfectionẽ petiuit pro filiis mater filiorum Zebedei, cũ dixit: dic vt sedeãt hi duo filii mei, vnus ad dexterã tuã, & alius ad sinistram: de qua tamen, quia non rectum intellectum habebat, dixit Christus: Nescitis quid petatis, & postea subdit. Sedere autem ad dexteram, vel ad sinistram, non est meum dare vobis, sed quibus paratum est à Patre meo. Mat. 20

Secundò, ratione cõpositionis: Nam partes latervũ, quæ dicuntur costæ, quia interiora custodiunt componuntur ex ossibus: sunt enim costis (vt dicit Const.) 14. ossa septena & septena ex vtroq, latere collocata. Septem ossa quæ sunt in latere sinistro, siue costæ, sunt septem virtutes, s. tres theologicæ, & quatuor cardinales, quibus in præsenti vita Apost. & eorum sequaces instituti, & muniti fuerunt. Vel forte repræsentant perfectionẽ septem donorũ Spiritus sancti: sed septẽ costæ in latere dextro, signant septem dotes, s. tres animæ, quæ sunt, visio quæ succedit fidei, inhæsio, quæ succedit spei, & fruitio, quæ succedit charitati. Et quatuor erunt corporis glorificati, s. claritas, quæ respondet prudentiæ, subtilitas, i. spiritualitas, quæ respondet iustitiæ: erit enim corpus spirituale totaliter subiectum spiritui, agilitas, quæ respõdet tẽperantiç, inpassibilitas, quæ respõdet fortitudini.

Tertiò, ratione passionis, quia licet latus multipliciter patiatur ex ventositate, tamẽ ex ciborum multitudine generata, miro modo comprimitur, ita vt fæpe homo moriatur. Sic quamuis sancti multa patiantur aduersa, tamen eis ventus superbiæ, vel vanæ gloriæ, maximè est timendus, quia maxime spirituales viros infestat. Et dicit Hyppocrates, quod in acutis ægrum iacere in latere, & præcipuè dextro, bonum signum est, quia significatur, quod loca vicina cordi non sunt oppilata, neque malo modo oppressa, sed ad se dilatata, sic bonum est signum iacere in latere sinistro, insistendo vitæ actiuæ, sed melius in dextro, insistendo cõtemplatiuæ. Hippo. in pro. Greg. in fer

Grego. Magna sunt vitæ actiuæ merita, sed contemplationis potiora. vnde neq; auferri vnquam Mariæ pars dicitur, quia actiuæ vitæ opera cum corpore transeunt; contemplatiuæ vero gaudia, melius ex fine conualescunt.

Et

Digitized by Google

Rem. Et similiter B. Bern. hoc idem opinās dicit, Bonum acquirit gradum qui bene ministrauerit proximo; forte meliorem qui bene vocauerit Deo, optimum autem qui perfectus est in vtroque.

Auaritiæ detestatio, ipsiusque damna explicate conscribuntur: quæ quidem rationabiliter ipsius lepræ quatuor speciebus comparantur.

Cap x.

AVaritia assimilatur lepræ.

Primò, ratione corruptionis, quia scilicet in lepra, est vniuersalis humorum corruptio, & infectio membrorum: & similiter ex auaritia, & cupiditate omnes humores, id est, affectiones animæ corrumpuntur Leo Papa dicebat. Amore pecuniæ vilis est omnis affectio, & anima lucri cupida, etiam pro exiguo perire nō metuit, nullumque est iustitiæ in illo corde vestigium, in quo sibi auaritia fecit habitaculū: & hac omnia ecclesiæ membra inficiūtur, scilicet laici, clerici, prælati, & subditi. Hierem. A minore vsque ad maiorem, à Propheta vsq, ad Sacerdotem, omnes auaritiæ studēt. Vnde Rabanus, O pestis maligna auaritia, semper bonis animis decertanda, quem illæsum, quē inconcussum dimittis? genus humanum confudisti, tu discipulum comitē Christi ab Apostolatu præcipitasti, tu milites custodientes sepulchrū captiuasti. Nūquid non bene dictū est, Pecuniæ obediunt omnia?

Leo in quodā serm.

Hier. 8.

Rab. super Ma.

Eccl. 10

Secundò, ratione distinctionis

Distinguitur à medicis quadruplex communiter lepra. Est enim quædam lepra quæ dicitur elephantia, quæ fit de melancholia inficiente sanguinem. Et dicitur elephantia, quia sicut elephas diuersis distinctus est maculis, sic & patiens hanc speciē lepræ, diuersis maculis respergitur in cute, siue in pelle, Ita etiam homo auarus repletur diuersis macalis, i. diuersis vitijs, quia (vt dicitur) radix omnium malorū cupiditas. Petrus Rauennas in quodam sermone, Malorum radix cupiditas, transgressionis est mater, magistra nocendi, & primipilaria iniquitatis, auriga malitiæ, ficaria virtutum, seditionis origo, fouea scandalorū. Et ideo etiam Greg. dicit. Quod auaritia latenter oritur in mente, sed punctiones peccatorum omnium patenter producit in operatione.

1. Thi. 6 Pet. Ra

Greg. 20. lib. Mora.

Secunda species lepræ dicitur leonina, quæ fit de cholera inficiente sanguinem: hæc multum inficit oculos, vnde præcipuè cognoscitur per depilationē supercilliorum. Item auaritia oculos inficit, dum ea quæ videt auarus malè concupiscit: vnde B. Ioan. auaritiæ cupiditatem concupiscentiā oculorū vocat, quia auarus inuisibilibus spretis, sola visibilia quærit, Psal. Oculos suos statuerunt declinare in terram, quia scilicet non intendunt auari nisi ad terrena conquirenda.

1. Io. 2.

Psal. 16.

Tertia species lepræ dicitur tyria, siue serpentina, à tyro serpente, quia sicut serpens ille facilè deponit corium, ita, qui laborat hac lepra, deponit cutem, & cito putrescit cutis, & caro propter corruptionem phlegmatis. Huius etiam quædam signa sunt, putrefactio gingiuarum, & labiorum, & raucedo vocis, & ingrossatio extremitatum digitorū, manuū, & pedum, & vnguium casus. Similiter auaritia homines expoliat per rapinas, carnes putrefacit per delitias, quia multi auari postquam ditati sunt, delitiis affluūt, & voluptatibus putrescūt. Ioël. Computruerunt iumenta, id est, peccatores ratione non vtentes, in stercore suo, id est, in temporali lucro, de quo Apostolus,

Ioël. 1.

Digitized by Google

Phi.3. Omnia arbitror vt stercora, vt Christum lucrifaciam: Nam post lucrum temporalium putrescunt turpitudines voluptatum. Ergo putrescit in eis caro per vitium gulæ: sicut patet in auaro illo diuite, qui epulabatur quotidie splendide, ad quod etiam sequitur raucedo vocis, & putredo labiorum, id est turpiloquium, & stultitia verborum, quæ in conuiuiis & delitiis solent abundare. Nota ergo, quod auaritia expoliat per rapinam, putrefacit per inuidiam, quia auari inuident aliis de lucris temporalibus. Prou. Putredo ossium inuidia.

Luc.16.

Pro.14.

Item auari morientes expoliantur in domo, putrescunt in sepulchro.

Item in eis putrescunt labia, ne confiteantur peccata, & ingrossantur digiti, vt non restituant aliena.

Quarta lepra est, quæ vocatur allopicia, id est, vulpina: quia sicut allopides, id est, vulpes habent supercilia depilata, ita depilantur & hi qui hanc patiuntur lepram. Vnde essent opportuna mulieribus quæ sibi ea depilant, quia tunc non indigerent ad depilandã eam ferreo instrumento. Et huiusmodi leprosis facies intumescit. Sic in auaris diuitibus oritur supercilium, & tumor superbiæ. contra quod Apostolus diuitibus huius seculi præcipit non alta sapere. August. Difficile est vt non sit superbus qui diues est: tolle superbiam, & diuitiæ non nocebunt.

Ea quæ auditui exteriori in homine expediunt, singula & interiori conuenire pulcherrimis demonstratur similitudinibus, ac quemadmodum verbum Dei sit audiendum, & docendum, auriumque tandem naturasciteexplicatur.

Cap. XI.

AVditus interior, & perceptio verbi Dei, similis debet esse auditui corporis exteriori: Nam ad perfectionem auditus corporis quinque sunt necessaria, quæ suo modo requiruntur ad auditũ interiorem.

Primum est potentia sentiens, s. virtus animalis auditiua Sic oportet quod sit interius in anima virtus spiritualis gratiæ, quæ faciat ipsam animam spiritualiter sentire, & auide percipere quę dicuntur. Vnde Greg. dicit, quod nisi spiritus sanctus auditorum corda impleat, ad aures corporũ vox docentium incassum sonat: Formare enim vocem magistri exterius possunt; sed hanc imprimere interius non valent. Quia igitur hæc virtus à Deo est, sicut virtus auditiua ab anima, ideo dicitur: Qui est ex Deo verba Dei audit.

Greg. in quodã serm.

Ioan. 8.

Secundum instrumentum conueniens (secũdum Constantinũ) est quoddã os porosum, siue cartilaginosum, quod est cõcauum, siccum, & durum. Concauũ quidem est vt sua concauitate spiritum concaueat, & aërem. Tortuosum est, ne stupor ex subita & vehementi allisione spiritum lædat audibilem, & ideo organi circularitate sonus temperare susceptus, spiritum audibilem non reuerebat, sed delectat. Durum etiã est, vt in eo mollior fiat aëris collisio, vt sic sonitus maior fiat: Vnde tympanum melius resonat stante borea, qui est ventus frigidus, & siccus, quam stante austro, humido atque lento (vt ait Constantinus.) Similiter etiam interior animus, vt sit doctrinæ auditæ efficaciter receptiuus, oportet primò quod sit concauus per humilitatem. Greg. Via Domini ad cor dirigitur, cum sermo veritatis humiliter auditur.

Greg. in homil.

Item

Item oportet quod sit tortuosus per ruminationem, scilicet, vt verbum receptum, quod cibus mentis est, non subito transeat, sed diutius, siue frequentius ruminet vel reuoluat: Illud enim quod vadit per tortuosum meatum, non subito, sed lente, & tractim gyrando pertransit. Sic etiam verbum auditum nō debet homo dimittere, sed frequenter in corde conferre & reuoluere,
Luc. 2. sicut de beata Virgine dicitur, quod conseruabat omnia verba hæc, conferens in corde suo.

Item debet esse durus & siccus per retentionem: Nam res dura & sicca melius retinet & custodit id quod recipit, quam tenera,
Luc. 11. & mollis. Lucæ. Beati qui audiunt verbum Dei, & custodiunt
Arist. li. illud. Sed secundum Aristot. or-
de sen. ganum auditus est aër, qui conti-
& sen. neturintra aures incluſus in miringa, id est in quadam pellicula, & ille aër oportet quod sit firmus, qui si haberet propriū motum, vel sonum, non perciperet sonum exteriorem. Sicut patet in his, quibus ex motu talis aeris tinniuntur aures. Sic anima hominis debet doctrinam verbi recipere in interiori memoria, &
Ioan. 14 firmiter perseuerare in ea. Ioan.
Gre. su. Si verba mea in vobis manse-
per Eze. rint, &c. Grego Multi legunt, & ab ipsa lectione ieiuni sunt. Multi vocem prædicationis audiunt, sed post vocem vacui recedunt, quorum si venter comedit, viscera non replentur, quia, & si mente intellectum sacri verbi recipiunt, obliuiscendo, & non seruando quæ audierunt, hoc in cordis visceribus non reponunt.
Iaco. Non auditor obliuiosus fa-
Iac. 1. ctus.

Tertium est necessarium mediū ordinate sensatum deferens: Defertur enim sonus ad aurem
Const. (secundum Constantinum) hoc modo, quod duo nerui ab anteriori parte cerebri procedentes, in ossibus aurium infiguntur, per quos spiritus audibilis ad prædicta ossa defertur, quibus exterior aër formam soni referens immediatè coniungitur. Vnde aer percussus illa ossa collidit. & spiritus in eis existens, secundū proprietatem existentis ibi aeris, & neruos allidentis, immutatur, qui sic immutatus, recurrens ad suam cellulā, phantasticā immutationem repræsentat, & sic auditum causat. Sicut igitur sonus rei corporalis defertur ad aurem mediante exteriori aere, ita & sonus doctrinæ spiritualis transfundi tur ad audientis intellectum,
Rom. 10 mediante exteriori Doctore, vel Prædicatore. Vnde Apostolo dicit. quod fides est ex auditu, & auditus per verbum Dei. Et ideo de Apostolis prædicantibus dicitur in Psal. In omnem terram exiuit sonus eorum, propter quod qui vult implerī diuina sapientia, oportet, quod frequentet prædi-
Pro. 15 cationes & scholas. Proue. Cor sapiens quærit doctrinam: prop-
Hugo. ter quod etiam dicit Hugo de sancto Victore, quod prudens auditor omnes libenter audit, omnia legit, non scripturam, non personam, non doctrinam spernit, ab omnibus indifferenter quod sibi deest, id est deesse videt, quærit, non quantum sciat, sed quantum ignorat considerat.

Quartum est anima intendens: quia cū anima intenta est circa vnū, non bene intendit ad aliud. Vnde homo sæpe hominibus intendens aliis campanam pulsantem non audit. Sic etiam verba Dei homo interiori auditu non percipit, nisi circa ea intētionem apponat; vnde dum est in prædicatione, non debet cogitare de aliis, neque debet intendere ad

sonum

tionum verborum tantum, vel ad ornatum, sed magis ad spiritualē sensum, cuius contrarium multi faciunt. Vnde Senec. Quidam veniunt vt audiant, & non addiscant, sicut in theatris voluptatis causa, ad delectandas aures, oratione, vel voce, vel fabulis ducuntur. Magnam partem auditorum videbis, cui philosophiæ schola diuersorum ocij fit; non illud agunt, vt aliqua illic vitia deponant, vt aliquam legem vitæ accipiant, quæ mores suos erigat, sed vt oblectamento auriū perfruantur. Aliqui etiam cū pugilaribus veniunt, non vt res accipiant; sed verba, quæ tam sine fructu alieno discunt, quam sine suo audiunt.

Sene. in epi.

Quintum est obiectum temperatum, & proportionatum, quia auditus, & vniuersaliter omnis sensus, in extremis contristatur, & in mediis delectatur, vnde nimis fortis sonus corrumpit, & tollit auditū. Et ideo dicit Ambr. quod incolæ Regionis illius vbi Nilus fluuius oritur, sunt auditu priuati, propter nimium strepitū ipsius fluuij de monte cadentis. Sic doctrina spiritualis debet esse proportionata auditorum capacitati, vt scilicet secundum qualitatem & capacitatem auditorum formetur sermo doctorum. Vnde quibusdam adhuc rudibus Apost. dicebat. Tanquam paruulis in Christo, lac vobis potum dedi, nō escam.

Ambr. in hexa.

1. Cor. 4.

Item auditus verborum Dei qualis esse debeat, ostenditur ex ipsis auribus.

Primo, quia ipsæ aures semper sunt apertæ: non enim aliquando clauduntur sicut ipsi oculi, vel os; ex quo ostenditur, quod homo ad audiendum verba Dei debet esse semper paratus. Iacob. Sit homo velox ad audiendum. Vnde aures (secundum Isidor.) dicuntur ab hauriendis vocibus.

Iac. 1.
Isid. li. 11. ety.

Secundo, quia aures sunt cartilaginosæ, quod duabus de causis fuit necessarium.

Primo, propter defensionē. Defendit enim ne quid nociuū decidat in auditum.

Secundo propter iuuamen, quia scilicet vox percussi aëris cum ad cartilaginem venerit, ibi fortis adunatur intra foramina auditus, & sic vnitus melius percipitur sonus. Quod ergo aures sunt cartilaginosę, signat quod id quod homo audit, ne postea per obliuionem perdatur, debet in charta scribere: ftuitum enim est propter cōfidentiam memoriæ nihil scripturæ commendare; sicut Hieron. dicit, & Eccles. Sapientiam scribe in tempore vacuitatis.

Eccl. 38

Tertio quoque, quia aures sunt perforatæ, sed hæc sunt foramina sicut torcular transuersa, ne frigidus aër nimis cito intrans, interiores panniculos lædat, & ne nociuum aliquod accidat quod auditum impediat, vt dicit Constan. In quo signatur, quod qui verba Dei audiunt, debent ea transuertere meditando, & recitando frequenter, vel verba audita transuertunt, qui ea corde perscrutādo discernunt, & in effectu operis vlterius conuertunt. Vnde Berna. dicit, quod auris bona, & quæ libenter audit vtilia, prudenter discernit audita, obedienter operatur intellecta Psal. In auditu auris obediuit mihi.

Berh. in Epist.

Psal. 17

Quarto quoque, quia aures sunt multipliciter passiuæ: Nam aliquando patiuntur ex aposteme cidit, quādo homo ex aliquo verbo relato, vel iniuriosē dicto, cōcipit contra aliquem odium, vel rancorem: tunc enim odium cōceptum, est vt aposteme auris interioris. Aliquando vero auris patitur ex vermium subintratione, & hoc

Digitized by Google

& hoc est, quando ex aliquibus corruptis verbis subintrant tentationes, & concupiscentiæ carnales, sicut Apos. dicit, quod corrumpunt mores bonos colloquia praua. Aliquando vero patitur ex humorũ coadunatione; quasi autẽ incorrupti humores ad aurem cõfluentes, sunt falsæ opiniones, ex doctrina hæreticorũ prauè docentium generatur. Aliquando vero patitur auris ex mala nerui dispositione, seu contractione; & hoc est, quando aliquis ex alicuius verbis & suggestionibus retrahitur à bono faciendo; quia retractio operis boni, est vt quædam contractio nerui. Aliquãdo vero auditus non habetur ex defectu foraminis, sicut, cũ in puero procreato natura instrumentum auditus perforare neglexit, quod vtique esse potuit, vel propter naturæ defectionem, vel propter inobedientiam materiæ. Sic etiam aliquando deficit aliquis circa verbum Dei, quia illud, quod audit, non penetrat ad cor eius, quod est, vel ex defectu naturali intellectus, scilicet, quia non intelligit quod audit; sicut Dominus dixit discipulis adhuc rudibus. Adhuc & vos sine intellectu estis. Vel quia non recipitur ab affectu & voluntate obediendi, vel faciendi, cõtra quod dicitur: Estote factores verbi, & non auditores tãtum, fallentes vosmet ipsos.

Mat. 15.

Iaco. 1.

Quinto, quia aures hominis sunt paruæ. Nam (sicut dicit Philosophus) homo inter omnia animalia habet aures immobiles, & breuiores, sed ad audiendũ maxime efficaces, & hoc est propter bonitatem complexionis. In quo quidem signatur, ꝙ homo debet esse in audiendo firmus, & quietus, sicut Maria Magdalena, quæ sedebat secus pedes Domini, & audiebat verbum illius. Et hoc signat aurium immobilitas, sed Martha econuerso mouebatur in ministrando.

Atist. de ani.

Item significatur in breuitate aurium, quod homini delectabilis & cõpetens est, non prolixata, sed breuis doctrina: vnde prædicationes & lectiones, non debẽt esse longæ, sed breues, & succinctæ, quæ auditum delectent, & animum non grauent. Vnde Hugo de sancto Victore dicit, quod lectio duobus modis animo fastidium ingerere solet, & affligere spiritũ, in qualitate videlicet, si obscurior fuerit, & quantitate, si prolixior extiterit. In vtroq, magno vti moderamine oportet, ne quod ad refectionem quæsitũ est, sumatur ad suffocationẽ. Vel in eo, quod homo habet aures breues, sed efficaces, signatur, ꝙ ex paucis auditis debet multa cõiscere, quia sicut terra bona ex paucis seminibus plurima gramina producit, sic sapiens ex paucis verbis auditis plurimas sententias colligit, propter quod in Prou. dicitur, quod pauca verba sapienti sufficiunt.

Hug. li. 5. in diasco.

Prou. 11.

Summa beatorum fœlicitas, æternaque felicitatis immensitas, decem cœnæ solemnis conditionibus, earumque similitudinibus, ac sanctorum Patrum auctoritatibus, subtiliter & copiose ostentatur.

Cap. XII.

BEatorum qui sunt in cælo, refectio, siue satietas, assimilatur cœnæ, secundum illud Apoc. Beati qui ad cœnam nuptiarum agni vocati sunt: nã in cœna solemni, cuiusmodi fuit illa quam fecit rex Assuerus, ista esse cõsueuerunt. Primo temporis congruitas. Luc. Misit seruũ suum, hora scilicet congrua cœnæ, dicere inuitatis vt venirent. Sic ad æternam refectionem Sancti congrue tempore aduocãtur, scilicet, post famem & labotem seculi, post

Apo. 15.

Hest. 1.

Luc. 14.

pondus

Apo. 14. pondus diei, & æstus. Apocalyp. Amodo iam dicit spiritus, vt requiescat à laboribus suis. Et Isa. Isa. 49. Non esurient neque sitient amplius.

Secundo, loci amenitatis, scilicet cœli empyrei. Apost. Scimus 2. Cor. 5 quod si terrestris domus nostra dissoluatur, domum non manufactam habemus in cælis. Vnde de illa amena regione cælesti dicit Bern. O beata Regio paradisi, Bern. in serm. ô beata Regio delitiarũ, ad quam suspiro de valle lachrymarum, vbi sapientes sine ignorantia, vbi memoria sine obliuione, vbi intellectus sine errore, vbi ratio sine obscuritate fulgebit. Ibi etiam Aug. li. (sicut dicit Augustꝰ) fulget quod medit. non capit locus, sonat quod non capit tempus, olet quod non spergit flatus, sapit quod non minuit edacitas, hæret quod non diuellit satietas. Ibi videtur stultitia sapientia Salomonis, ibi esset deformitas pulchritudo Absalonis, ibi tarditas esset velocitas Azahel, ibi debilitas iudicaretur fortitudo Sampsonis, ibi esset mortalitas longa vita Mathusalem, ibi paupertas esset Regnum Augusti. Ibi etiam, vt dicit Augustinus, dicit, nihil obest, nihil deest, nihil extra quod appetatur, nihil intus affluit quod fastidiatur.

Tertiò inuitantis hilaritas, scilicet Christi dicentis: Venite ad Matt. 11 me omnes qui laboratis & one- Luc. 22. rati estis, & ego reficiam vos. Et iterum. Ego dispono vobis, sicut disposuit mihi pater meus regnũ, vt edatis & bibatis super mensam. Et de hac mensa, siue cibo, ad quam te Christus inuitat, loquitur Bernard. O vere fœlix, & Bern. in serm. glorioſa satietas, ô sacrum conuiuium, ô desiderabiles epulæ, vbi nimirum anxietas nulla, nullum poterit esse fastidium, quinimo satietas summa, & summum mentis desiderium. De potu illius quoque mensæ loquitur Gregorius dicens: Cum ad ipsum fon- Greg. in tem vitæ venerimus, erit nobis mora delectabiliter impressa sitis simul atque satietas, sed longè aberit à siti necessitas, longè à satietate fastidium; quia sitientes saturabimur, & sæuiati sitiemus. Et nota, quod hilaritàs & lætitia, & gloria ipsius Christi inuitantis & reficientis, debet esse nobis maximè desiderabilis, ita quod (sicut Chryſ. Chrysost. dicit) si quotidie oporde rep. teret nos tormenta perferre, si ipsam gehennam paruo tempore lap. tolerare pro eo, vt Christũ videre possemus in gloria venientem, & sanctorum eius numero sociari; non erit dignum pati omne quod triste est modo, vt tanti boni, tantæque gloriæ participes haberemur.

Quarto ferculorum diuersitas, id est, gaudiorum & præmiorum varietas. Nam tot & tanta sunt ibi gaudia, quod omnes Arithmetici huius mundi non possent ea numerare, omnes Geometræ non possent mensurare, omnes Grammatici, Rethorici, Dialectici, non possent ea sermonibus explicare. Etenim, nec 1. Cor. 2 oculus vidit, nec in cor hominis ascenderunt, quæ præparauit Deus diligentibus se. Gaudium Isa. 35. & lætitiam tenebunt, & fugiet dolor & gemitus. Gregorius: Greg. in Quæ lingua, vel quis intelle- homi. ctus capere sufficit illa supernæ ciuitatis quanta sint gaudia, angelorum chori interesse, cum beatissimis spiritibus conditoris gloriæ assistere, præsentem Dei vultum cernere, & circumscriptum lumen videre, nullo metu mortis affici, incorruptionis perpetuæ munere lætari. Ibi ergo (sicut dicit Bernard.) gaudium erit iusto intus & extra, gaudium Bern. sursum atque deorsum, gaudium circum

Digitized by Google

eſt cumcirca, vbique gaudio plenum. Et poſſunt hæc verba ſic intelligi, quod Sancti gaudebunt intus, ſcilicet intra ſe de animæ & corporis glorificatione, & extra ſe de hominum & Angelorum aſſociatione, ſurſum, ſcilicet ſupra ſe, de Dei viſione: deorſum ſcilicet infra ſe, de cœli & aliarum creaturarum corporalium pulchritudine, & circum circa de omnium ſenſuum delectatione, & refectione, cum ipſe Deus omnium ſenſuum ſpiritualium obiectum ſit futurus: erit namque ſpeculum viſui; cithara auditui, mel guſtui, balſamum olfactui, flos tactui, ibi erit candor lucis æſtiualis, amœnitas vernalis, abundantia autumnalis, requies hyemalis. Erit quoque ibi (& ſi non reſpectu obiecti, id eſt Dei beatificantis; tamen reſpectu beatorum ipſorum) quædam diſtinctio & varietas præmiorum, propter quam Dominus dixit, In domo patris mei manſiones multæ ſunt, vnde Gregorius dicit: Si diſpar retributio in illa beatitudine æterna non eſſet, vna potius manſio quam multæ eſſent. Multæ ergo manſiones ſunt, in quibus, & ſi diſtincti bonorum ordines propter meritorum variorum conſortium communiter lætentur, vnum tamen denarium omnes laborantes accipiunt, qui in multis manſionibus diſtinguuntur, quia vna eſt beatitudo quam illic percipiunt, & diſpar retributionis qualitas, quam per opera diuerſa conſequuntur.

Ioan.14. Greg.4. dia.

Quintò miniſtrorum vrbanitas, ſcilicet angelorum. Heb. Omnes ſunt adminiſtratorii ſpiritus in miniſterium miſſi, Miniſtrant enim nobis in hoc mundo Angeli, quia, ſicut dicit Bernardus, credimus ſanctos angelos aſtare orantibus, offerre Deo vota, & preces hominũ, ſi ſine deceptione leuari pias manus perſpexerint. Vnde etiam Iſidorus dicit, quod boni Angeli ad miniſterium humanæ ſalutis deputati ſunt, vt cunctis adminiſtrent mundi, & regant omnia iuſſu Dei. In alia autem vita (ſaltem in hac) hominibus miniſtrant, quod animas ſanctorum de corporibus exeuntes ad illius cœnæ dulcedinem perducunt: quod patet exemplo Lazari. Factum eſt autem vt moreretur mendicus, & portaretur ab Angelis in ſinum Abrahæ. Bernardus. Tu ſi vis habere miniſteriũ angelorum, fuge conſolationes ſeculi, & tentationibus reſiſte diaboli.

Heb.1.

Bern.

Luc.16

Bern.

Sextò diſcumbentium gratas ocietas, ſcilicet beatorũ cũ angelis incorruptibilis vita gaudentium, ſecundum illud: Neque nubent, neque nubentur, ſed erunt ſicut angeli Dei in cœlo. Greg. Intuere cætum, nõ ſolum ex hominibus, ſed ex Angelis, atq; Archangelis, Thronis, & Dominationib. Principatibus ac Poteſtatibus conuocatum. De Rege autem qui horũ medius reſidet, dicere vox nulla ſufficeret: Effugit enim omnem ſermonem, atq; omnem ſenſum humanæ mentis, excedit decus illud, illa pulchritudo, illa virtus, illa gloria, illa magnificentia, illa maieſtas. Et dicit etiam Proſper. Illa ciuitas quæ eſt angelorũ, ſanctorum omnium congregatione beata, meritis fulgentibus micat, Vbi æterna ſalus exuberat, veritas regnat, vbi neque fallit quiſquam, neque fallitur, vnde nullus beatus eiicitur, vbi nullus miſer admittitur.

Greg.

Proſper de vita, cont.

Septimò, inſtrumentorũ iucunditas, id eſt, melodia canticorum. Iſa. Audietur in ea gratiarũ actio, & vox laudis. Et Apo. Et vocem quam audiui, quaſi citharedorũ citharizantium in citharis ſuis,

Iſa.51. Apoc.

Greg.

Greg. in mor. Greg. In illa æterna patria, quando iustorum mens in exaltatione capitur, lingua in canticum laudis eleuatur. Aug. Ibi hymnidici Aug. super. angelorũ chori, ibi societas supernorum ciuium, ibi dulcis solemnitas à peregrinationis huius tristi labore redeuntium, ibi festiuitas sine fine, æternitas sine labe, serenitas sine nube.

Octauo lumen nariũ copiositas, scilicet corporum gloriosorum.

Mat. 13 Mat. Fulgebũt iusti sicut sol, &c.

Apo. 21 Apocal. Ciuitas illa non eget lumine solis nèq, lunæ, sed clatitas Dei illuminabit illam.

Nono, cœnæ diuturnitas, id est

Ps. 5. æternitas bonorum. Psal. In æternum exultabunt, & habitabis in eis. Est enim æternitas (secũdum Boetium) diuturnitas sine fine, & carens omni mutabilitate: sed Deiæternitas non solum sine caret, sed etiam initio.

Is. 32. Decimò, quietis suauitas. Isa. Sedebit populus meus in pulchritudine pacis, in tabernaculis fiduciæ, & in requie opulenta. Vnde in illa beata vita (sicut dicit Prosper.) est certa securitas, secura tranquillitas, fælix æternitas, æterna fœlicitas, vbi est amor perfectus, timor nullus, dies æternus, alacer motus, & vnus omnium spiritus.

Item omnium malorum immunitas. Psal. Non accedet ad te malum, & flagellum, &c. Aug. Quãta erit ibi fœlicitas, vbi nullũ erit malum, nullũ latebit bonum, vacabitur Dei laudibus, qui erit omnia in omnibus.

Ps. 90. Aug.

Charitatis perfectiones, per ipsius hominis dorsi, sensusque tactus, ac manus plurimas naturales proprietates, non vulgaribus exemplis patefit: & qui sit verus amor, quid ve principaliter sit amandum, clare definitur. Cap. XIII.

CHaritas assimilatur dorso propter quatuor.

Primò, quia dorsum est onerum portatiuum: vnde dorsum à duritia est dictum, eo quod sit forte, & durum ad onus portandum, & durabile ad duritias sustinẽdum, vt dicit Isido. Et dorsi cutis spissior, & durior est, quam in cæteris partibus animal. Hæc autem omnia competunt charitati, de qua Apo. dicit, quod omnia suffert, s. onera pro Christo. Augu. Sarcina Christi, quę infirmitati grauis est, leuis efficitur charitati. Cantic. Fortis est vt mors, dilectio. Et ideo dorsum charitatis, faciliter portat onus tribulationis; vnde Psal. Posuit tribulationes in dorso nostro. Sed nota, quod dorsum in homine etiã vocatur tergum, eo quod illo resupini in terra iacemus, quod nullum animal facit nisi homo. Vnde brutà in ventre, aut in latere iacent. Sed homo resupinus dum tergo terræ inhæret, oculos ad cælum habet, quæ etiam charitati conueniunt, quæ & terrena bene dispensat per actiuam, & cælestibus semper intendit per vitam contemplatiuam. Ad primum enim horum inclinat amor proximi, ad secundũ vero facilius erigit amor Dei, vnde Apo. dicit, in charitate radicati & fundati, vt possitis comprehendere cum omnibus sanctis quę sit latitudo, longitudo, sublimitas, & profunditas. Est enim charitatis sublimitas in altitudine contemplationis, est vero charitatis profundum in humilitate actionis.

1. Co. 13 Augus. Cant. 8 Psal. 65. Eph. 3.

Secundò, quia dorsum est omnium aliorũ ossium fundatiuum: quia omnia fundata sunt supra ipsum, sicut supra carinam nauis. Et sic charitas est fundamentum quoddam omnium virtutum, & primus lapis huius fundamenti est Christus, quia ipse exemplum, & mandatũ primum attulit perfectæ charitatis. Vnde dicit hic

Digitized by Google

est præceptum meum, vt diligatis inuicem, &c.

Ioan. 15. Secūdo vero lapides huius fundamenti fuerunt apostoli, & prophetæ etiam per fidem Christi venturi in fundamento ecclesiæ collocati, & super hos postea aliorum fidelium ecclesiæ fabrica

Ephe. 2. est erecta. Vnde Apost. dicit eis: Estis ciues sanctorū, & domestici Dei, superædificati super fundamentum Apostolorū & prophetarum ipso summo angulari lapide Iesu.

Tertio, quia dorsum est viscerū defensiuum, & operatiuum. Viscera fæcem & turpitudinem continentia, sunt peccata quæ charitas operite dicitur in homine pe-

1. Pet. 4. nitēte. Petr. Charitas operit multitudinem peccatorum. Pro. Vniuersa delicta operit charitas. Ipsa etiam charitas peccata excusando & purgando, defendit apud iudicium Dei: vel ipsa defendit viscera, i. interiores virtutes, in quibus nutrimentum animæ cōtinetur, ne à tentationibus, vel persecutionibus lædantur. Greg.

Greg. Charitas sancta cor pacificat, & mentem in tentationibus corroborat. Gló. Nullum permittit Deus cadere, qui ei seruit vero amore.

Quartò quoque, quia dorsum est multarum læsionum susceptiuum: Dorsum enim patitur verberationem, & excoriationem & multa alia mala. Sic sancti propter dilectionem Dei & proximi, sustinuerunt excoriationem, sicut patet de B. Barth. Apostolo, & verbera secundum illud, Alii ludibria & verbera experti, & multa alia mala, vt subditur ibidem, & multa etiam ex charitate pro aliorū peccatis sustinuerunt. Psa.

Psa 128. Supra dorsum meū fabricauerūt peccatores.

Itē charitas assimilatur sensui tactus propter quinque.

Primò ratione organi. Nam organum tactus (sicut dicit Philosophus) nō est caro, quia in nullo sensu potest fieri sensatio si tangatur organum: vt si quis aliquod corpus ponat album in superficie oculi, non videtur: sed tactus sentit sensibilia posita supra carnem, & ideo caro non est organum tactus: & idcirco (sicut Arist. dicit) organum sensus tactus, est aliquod intrinsecum circa cor: organum enim tactus, & si non possit esse à qualitatibus tangibilibus totaliter denudatum, propterea, quia huiusmodi qualitates sunt elementorum ex quibus ipsum organum componitur: tamē oportet ipsum esse medium temperatum, vt sit in potentia ad obiecta tangibilia, sicut medium ab anima. Vnde quanto animal habet complexionem magis reductam ad medium, tanto est melioris tactus: Oportet ergo quod organum tactus sit multum terrestre, quia terra minus inter elementa habet de virtute actiua & oportet, quod sit positum in loco calidissimo circa cor, ex cuius caliditate tetræ frigiditas ad temperiem reducatur. Sicut ergo organum, & principium tactus, non est caro, sed aliquid circa cor, cuius signum est, quia si læsio accidat in locis circa cor, est maximè dolorosa. Sic etiam amor charitatis non est amor carnalis, sed spiritualis in corde radicatus, secundum illud, Diliges Dominum Deut. 6. Deum tuum ex toto corde tuo. Vnde circa cor videtur esse proprium organum charitatis: propter quod dicit Apostolus, quod charitas Dei diffusa est in cordibus Rom. 5. nostris per Spiritum sanctum qui datus est nobis, Augustinus. Non autē carnalis, sed spiritualis inter vos Aug. in reg. debet esse dilectio: ergo organū spirituale amoris non caro est, sed cor.

Aristot. 2. de anim.

Ari. de sen. & sen.

Digitized by Google

Secundò ratione medij. Medium enim in sensu tactus(vt dicit Philosophus)est duplex, vnum intraneum, & connaturale, scilicet caro, aliud extraneum, & accidentale, scilicet aër, & aqua: Nam ea quæ se tangunt in aqua, tangunt se mediãte aqua, quia illud quod est in aqua oportet esse hnmectatum, & illa humiditas cũ sit qualitas aquæ, nõ potest esse sine suo subiecto, quod est aqua. Et simile est de his qui se tangunt in aëre, cum etiã aër sit humidus: sed magis latet nos de aëre quã de aqua quod sit medium, propter hoc, quod continuè sumus in aëre, & ideo interceptibiliter inhæret nobis Sicut etiam de aqua latent animalia quæ sunt in aqua, quia scilicet non percipiũt aquam quæ est inter ipsa & corpora tãgentia

Arist. de anim.

Item magis latet de aëre, quia subtilior est, & minus sensu perceptibilis Similiter in amore charitatis diuinæ, medium, s. naturale, & intrinsecum, est caro & humanitas à verbo Dei assumpta: quia per incarnati Verbi mysterium, noua mentis nostræ oculis lux diuinæ claritatis infulsit : vt dum visibiliter Deum cognoscimus, per hunc in inuisibilium amorem rapiamur, vt Grego. dicit. Vnde hortatur Augustin. dicens: Ama amorem illius, qui amore tui amoris, descendit in vterum Virginis, & ibi amorem suum amori tuo copulauit, humiliando se, sublimando te, coniungendo lumen suæ æternitatis limo tuæ mortalitatis. Propter hoc Bernar. dicit, quod quicquid blãditur de carne propria, vel aliena, sacrosanctæ carnis Christi amori postponere debemus. Et secundum eundem Bern. Ipsa carne sua mediante, Christus dilexit nos sapienter, fortiter, & dulciter. Dulciter, quia carnem induit: sapienter, quia vitia carnis curauit: fortiter, quia in ea mortem sustinuit. Sed quasi medium extraneũ est proximus, vel aliæ creaturæ visibiles, quibus mediantibus ducimur ad diuinæ bonitatis notitiam, & amorem. Vnde Augustin. dicit: Cælum, & terra, & omnia quæ in eis sunt, ecce mihi vndique dicunt, vt amem te Deus, neque cessant dicere omnibus ita, vt inexcusabiles sint: Intellige per aquam grossiorem creaturam, corporalem visibilem. Per aërem, subtiliorem & imperceptibilem: quibus omnibus mediantibus in Dei amorem manu ducimur.

Greg. in præfat. Aug li. de cathe. rub.

Aug. li. conf.

Bern. in Cant.

Tertiò ratione instrumẽti, quia licet tactus fiat per quodlibet membrum corporis, tamen inter omnia membra exteriora manus videntur propria instrumenta ad palpandum, & tangendum, quas natura temperatas hac ratione composuit, vt calida & frigida facilius sentirent. Et sunt concauæ, & neruosæ, & temperatæ. Concauæ, vt melius tangenda percipiãt, & tenenda fortius teneant: neruosæ. vt sint fortiores, & vt ibi vigeat sensibilitas: quia omne neruosum sensibile est. Temperatæ vero fuerunt, vt à re qualibet facilius immutentur. Sicut ergo sensus tactus viget in manibus, ita amor charitatis in operibus: manibus enim præcipue nos operamur. Ioan. Non diligamus verbo neque lingua, sed opere. Gregor. Nunquam est amor Dei ociosus: operatur enim magna, si est; si autem operari desinit, amor non est. Sed attende quales sunt manus, id est, opera charitatis, quia concauæ ad operandum humiliter, neruosæ ad operandum fortiter, & temperatæ ad operandum delectabiliter, quia temperata delectant, extrema vero conturbant.

Ioan. 3. Greg. in ho.

Quarto, ratione subiecti, quia scilicet sensus tactus videtur esse subiectum

subiectum & fundamẽtum omnium aliorum sensuum, sine quo non inest animalibus aliquis sensus, sed non è conuerso. Vnde sensus tactus de necessitate inest omnibus animalibus, sine quo nullum animal esse potest, vt probat Philosophus. Alii autem sensus non insunt de necessitate, sed sunt de bene esse. Neque est instantia de gustu, quamuis nullum animal possit viuere sine alimento; quia gustus prout susceptiuus est alimenti, est quidam tactus: prout autem distinguitur à tactu, sic est discretiuus saporũ, qui faciunt alimentum delectabile, vel triste, vt accipiatur, faciliter, vel refutetur. Sicut ergo tactus est aliorum sensuum fundamentum, ita vt nullus sine eo esse possit, sic quoque & charitas est omnium virtutum forma & complementum, ita vt sine ea nulla vera virtus & perfecta esse possit. Et ideo Apostol. dixit, vt supra allegatum est. In charitate radicati & fundati. Gregor. Vt multi arboris rami ex vna radice prodeunt, sic multæ virtutes ex vna charitate generãtur, nec habet aliquid viriditatis ramus boni operis, si non manet in radice charitatis.

Aristot. 3. de ani.

Eph. 3. Greg. in homi.

Quintò, ratione obiecti: Est enim tactus discretiuus & perceptiuus qualitatum tangibilium: qualitates autem tangibiles sunt, calidum, frigidum, humidum, & siccum, durum & molle, & quædã huiusmodi, vt graue, & leue, acutum, & hebes, & similia; quæ etiam omnia adaptantur charitati, quæ facit hominem calidum, & frigidum, calidum circa spiritualia, & frigidum circa temporalia: humidum & lachrymosum, compatiendo, siccum abstinendo, durum ad tolerandum, mollem ad parcendum, grauem & maturum in moribus, leuem & promptum, & volocem in operibus, vel grauem in corripiendo, leum, id est, volocem in obediendo, vel quia amor omnia facit leuia, & facilia.

Item acutum in contemplãdo, & hebetem in malignando: Nescit enim amicus de aliis malignari. Corinth. Charitas non cogitat malum.

1. Co. 13

Quo pacto spirituali cibo, qui verè verbum Dei est, vti debeamus, vt anima perfectè alatur, stomachi similitudinibus, cibiq; corporalis ex emplis multis planum efficitur: ac elementorum qualitates, ad huiusce modi rem magis explicandam, aptè opponũtur, & denique Christi corpus pariter anima alimentum esse demonstratur.

Cap. xxxii.

CIbo spirituali qualiter nutriẽdus sit spiritus ostenditur exemplo stomachi.

Primo, quia stomchus est ciborum receptiuus. Vnde stomachus Græcè dicitur, os Latinè, eo quod sit ostium ventris ad cibum recipiendum, vt dicit Isid. Est etiam stomachus figuræ rotundæ factus, vt cibum recipiat quãtitatis amplioris. Stomachus autẽ humanus in superiori parte est strictus, in inferiori latus, & hoc necessarium fuit. Nam cum homo inter cætera animalia sit erectus, cibas eius semper ad inferiora descẽdit, & ideo perutilis fuit inferior latitudo, vt in ea cibi possit recipi multitudo, quæ omnia ostendunt stomachũ esse receptaculum ciborum. Sic homo cibum spiritualis doctrinæ, de quo Matth. Non in solo pane viuit homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei, siue lachrymosæ pœnitẽtiæ, de quo Psalm. Cibabis nos pane lachry-

Isid. lib. 6. ety.

Matth. 4.

Psal. 79.

tratum, siue cœlestis obedientię, de quo Ioã. Meus cibus est, vt fa-
Ioan.4. ciam voluntatem eius qui misit me; debet diligenter suscipere, primum cum prædicatur, secun-
dum cum inspiratur, tertium cũ
Act.9. impetratur. Act. Cùm accepisset cibum, confortatus est.

Secundo stomachus est retentiuus ciborum. Et hinc est quod stomachus interius est factus asper, & villosus, vt cibum melius retinere possit. Nam si esset lubricus, & in superficie planus, cibus ab eo recederet indigestus. Sic anima spiritualis cibi nõ solum receptiua esse debet, sed etiam retentiua, & præcipuè cibi sacræ doctrinæ, id est, verborum Dei quæ non solum recipi debẽt ad audientiã vel intelligentiam, sed etiã retineri per memoriam.
Ioan.15. Ioan. Si verba mea in vobis manserint, &c. Grego. Verba Dei quæ
Grego. hom. aure percipitis, mente retinẽte: cibus enim mentis sermo Dei est. Et quasi receptus cibus stomacho languente reijcitur, quando sermo auditus, in ventre memoriæ nõ retinetur; sed quisquis alimẽta non retinet, huius profecto vita desperatur. Æternæ ergo mortis periculum formidate, si verba vitæ, & alimenta iustitiæ, quæ ante percipitis, in memoria non retinetis.

Tertio, quoque stomachus est ciborum digestiuus. Vnde stomachus factus est in fundo carnosus, vt conforterur in eo digestio. Caro enim est calida & humida, ex quibus qualitatibus maximè digestio confortatur. Per digestionem autem corporalem nutrimentum trãsmutatur, & alteratur, & efficitur simile nutrito. Vnde alimentum quod in principio digestionis est dissimile, in fine omnium digestionum efficitur simile nutrito, vt dicit Philosophus, sed de cibo spirituali est

è conuerso, quia non transmutatur verbum Dei in mentem, sed potius mens in similitudinẽ verbi: Interdum enim verbũ est dissimile, & cõtrarium menti. Nam verbum humilitatis mẽti superbæ contrariatur, menti luxuriosæ verbum charitatis, & menti crudeli verbum pietatis; quando ergo verbum auditum est tantæ efficaciæ, vt possit mentem alterare, & ad se conuertere, puta vt mens superba efficiatur humilis, luxuriosa casta, crudelis pia, tunc digestio verbi facta est. Et ad digestionem hanc similitudine alia
Matt.5. hortatur Dominus dicens. Esto consentiens aduersario tuo. Aduersarius enim iste (vt Augu. exponit) sermo diuinus est, qui peccatori aduersatur, peccatum prohibendo, vel iustitiam suadendo, siue præcipiendo; cui peccator consentire debet, & obedire, si non vult in æternum petire. Notandum etiam quod sicut digestio corporalis cibi fit mediante
Arist.4. meth. calore naturali, (propter quod Philosophus dicit, quod digestio est completio humidi à proprio naturali calore facta ex contra ia centibus passionibus, quę scilicet sunt in ipso humido.) Sic digestio siue transmutatio spiritualis ipsius animi, fit mediante amore ipsius verbi auditi; quia nisi homo afficiatur ad ea quæ audit, non transmutatur ab eis. Verba enim quæ non placent, animum nõ mouent; & ideo dicit Augustꝰ. quod Doctor agere id debet, vt non solum intelligatur, verum etiam, vt libenter & obedienter audiatur.
Arist.2. de anim.

Item stomachus ab hepate circundatur, vt ad ciborum digestionem ei maior copia caloris ministretur. Par enim suis quinque fistulis, siue linguis stomachum circuncingit, & ei calorẽ dum tribuit, succositatem vnde

sanguis

sanguis generatur, per quasdam venulas ab eo recipit. Quinque ergo fruſtulæ, ſiue fibræ, quæ ſunt extremitates hepatis, quinque operà ſunt præcipua noſtri Redemptoris, quę animum noſtrum calefacere debent, & ad eius verba amplectenda plurimum inflã mare, cilicet incarnatio, paſsio, deſcẽſus ad inferos, Reſurrectio, & in cœlum aſcenſio; vel forte ſunt quinque vulnera ipſius Salnatoris, ad quæ dum homo animi deuotionem dirigit, humorem quendam lachrymoſi amoris, & deuotionis ad hepar. i. ad Chriſtũ mittit.

Quartò, ſtomachus eſt ſecundũ diuerſam complexionem diuerſorum ciborum appetitiuus, & diuerſimodè digeſtiuus. Nam (ſecundum Conſtant.) ſi ſtomachus fuerit naturaliter calidus, cibos groſſos bene digerit, delicatos verò conſumit, & plus digerit quam eius appetitus ſit, & propter ſimilitudinem cibos calidos maximè appetit, nec famẽ ſuſtinere poteſt. E contra vero frigidus non bene cibaria groſſa digerit, ſed grauatur ex eis, & ea in humores corruptos & acidos cito conuertit. Stomachus vero ſiccus cito ſitit, & parum ei aquæ ſufficit. Vnde ſi ſuperfluum bibe rit, rugitum ei in ventre facit. Si autem ſtomachus fuerit humidus, non ſitit, humidum cibum appetit, ſed parum digerit. Ille igitur habet ſtomachum calidum calore naturali, qui habet animũ feruidum amore ſpirituali, & hic groſſa & ſolida cibaria. i. alta & difficilia dogmata bene capit, & intelligit, quæ ſunt perfectorum cibus, ſecundum illud. Perfectorũ ſolidus eſt cibus. Delicata vero, id eſt, mollia & facilia, pro nihilo quaſi ducit. Sed ſẽper ſimilia ſibi, id eſt feruentia, & ignita eloquia concupiſcit, & plus poteſt opere capere, quam præſumpſerit corde, nec poteſt deſiderium ſuſtinere ocioſum: frigidus autem & imperfectus animus, groſſa, id eſt, perfecta, & magna dogmata non poteſt capere, ſecundum illud: Facti eſtis quibus lacte opus ſit nõ ſolido cibo: vnde ſi alta, vel difficilia talibus proponantur, grauantur audire ea quæ non intelligunt. Vnde plærunque talia documenta verturntur eis vel in corruptionem erroris, vel in accidiam mentis. Animus autem aridus ab humore deuotionis, & ſi aliquando fortè ſitierit aquam ſalutaris doctrinæ, cito tamẽ cum audierit, & de medico ſatiatur, & ſi talibus prędicetur, fortè prolixius rugiunt murmurando; qui vero habet humidum animũ carnalis concupiſcentię humore, nõ ſitit aquam ſpiritualis doctrinæ; ſed tantum appetit cibum humidum, id eſt, fluxum operis luxuriæ, de quo frequenter accidit, quod multum appetit, & parum affequitur. Pſal. Famem patientur vt canes.

Quinto, quia ſtomachus eſt multipliciter paſsiuus: patitur enim euomitionem, indigeſtionẽ, abominationem, inflammationem, eructationem, & multa huiuſmodi. Sic interdum animus contra ſanctam doctrinam patitur euomitionem, cum ipſam per memoriam non cuſtodit, indigeſtionem cum ipſam non diligit: Abominationem cum ipſam audire refugit: inflammationem vero patitur, qui contra ipſam detignatur, vel qui de ipſa (quando diſcit, vel docet) ſuperbit. Apoſt. Scientia inflat. Sed eructationem, id eſt, ſtomachi euentationem patitur, qui ex ipſa ventum oſtentationis quærit. Patitur autem iſta ſtomachus quandoque ex maligna complexione, quandoque ex nimia exi-

Conſt.

Hebr. 5.

Pſal. 58

1. Cor.

nanitione, quandoque ex nimia repletione, quandoque ex vigoris defectione, quandoque vero expulsiuæ virtutis debilitatione. Quasi autem inordinata complexio humorum in stomacho, est inordinatio passionum, puta amoris, vel odij, vel iræ, & similia, ex qua frequenter accidit, quòd homo est malè dispositus ad audiendum verbum Dei. Ex nimia etiam paupertatis inanitione, vel diuitiarum repletione, quia vtraque solicitudinem nimiam tribuit, vel occupationem, frequenter retrahuntur plurimi ab auditu, vel fructu verborum Dei. Vn-
Prou. 30 de Prouerb. Mendicitatem, & diuitias ne dederis mihi. Plures autem alij sunt quibus, & si absit solicitudo ad audiendum, deficit tamen vigor ad id quod audiunt opere implendum. Quidam vero verbum Dei cum magna deuotione audiunt, sed dum contrariæ tentationes insurgunt, quia in virtute expulsiua ipsarum tentationum deficiunt, tentationibus deuicti nihil ex auditis proficiunt, quia scilicet
Luc. 8. venit diabolus, & tollit verbum de cordibus eorum, vt dicitur.

Item cibus spiritualis doctrina requirit quatuor virtutes, quæ sunt in hominis corpore, scilicet appetitiua, retentiua, digestiua, & expulsiua. Oportet enim vt cibũ spiritualis doctrinæ anima primo
Dan. 11 appetat, sicut appetebat Daniel, qui propter appetitum scientiæ Dei vocatus est vir desideriorum. Et sponsa etiam in Cantic.
Cant. hunc cibum spiritualis doctrinæ appetebat, & expetebat, dicens: Sonet vox tua in auribus meis. Vnde anima quæ hunc cibum fastidit, ad mortem tendit. Psalm.
Ps. 103 Omnem escam abominata est
Aug. su- anima eorum, vsque ad portas
per Psal. mortis. Augustin. Sicut noxium est corpori corporeas escas non posse percipere, ita periculosum est animæ spirituales escas fastidire.

Itẽ oportet quod anima audita retineat: Nam sicut non prodest corpori, quod stomachus cibum recipiat, si receptum statim euomat. Senec. Non prodest cibus, Sen. in
neque accedit corpori, qui statim epi. sumptus emittitur. Similiter nec verbum auditum prodest, si statim obliuioni tradatur.

Item oportet quod mens auditũ & retentum digerat, & in bonos humores, id est, in bonos mores conuertat.

Item oportet, quod non solum digerat, sed etiam expellat, scilicet ea quæ bonis moribus non congruunt, respuat, & abiiciat: nam si intus retinet quod expelli debuerat, etiam bene digestis corruptionem præstat. Notandum autem, quod secundum quosdam prædictæ quatuor virtutes ex quatuor elementis contrahunt sibi vires. Vnde ignis, qui est calidus & siccus, correspondet virtuti appetitiuæ, terra frigida & sicca retentiuæ, aër calidus & humidus digestiuæ, aqua frigida & humida expulsiuæ: Oportet enim, vt quod ignis attraxit, terra ex sua natura retineat; & quod terra retinuit aër dissoluat, & quod aër dissoluit, aqua emolliat. Ita quoque spiritualiter ignis, id est, intelligentiæ claritas appetitum excitat: Nam cum intellectus sublimiter, & delectabiliter cælestia cogitat, appetitum spiritualem in mente causat, & fit desiderium in corde hominis, vt auide quærat cibum sanctæ exhortationis. Terra vero, id est, stabilitas mentis, causat retentionem; quia quod appetitus per intellectum attraxit, stabilitas animi firmiter custodit; sed aër, id est, puritas

mentis

mentis causat digestionem, quia quod animus firmiter conseruat, puritas mentis fideliter ordinat. Sed aqua, id est, discretionis mobilitas, facit expulsionem: quia quod suis moribus nō congruit, discretio remouet, separat, & expellit, & sic à temperamento animus non recedit, sed tēperamentum seruans, peccati morbo non succumbit.

Item cibus sacramentalis, de quo Dominus dixit; Caro mea vere est cibus, &c. operatur in anima ad modum cibi corporalis; Nam nutrit animam, gratiam præstando; augmentat, virtutes multiplicando; calorem innatum temperat, conenpiscentiam reste nando; in senibus vero calorem naturæ confortat, charitatē inflāmando, deperdita restaurat, vires animæ reparando, & custodit hominem ne pereat, à peccatis præ-
Ioan. 6. seruando, Ioan. Hic est panis de cælo descēdens, vt si quis manducauerit ex ipso, non moriatur.

Per varias capillorum naturales proprietates nostrarum quoque cogitationum diuersitates nonullis similitudinibus Auctor hic prodere enititur.

Cap. XV.

COgitationes assimilantur capillis propter tria.

Primò, quia capilli sunt capitis ornamentum. Vnde capilli dicuntur quasi capitis pili (vt dicit
Isi. lib. ety. Isid.) Sicut ergo capilli, & specialiter pulchri, sunt ornamentum capitis, ita cogitationes, præcipuæ
Grego. bonæ & ornatæ, sunt ornamen-
Luc. 21. tum mentis. Vnde Gregor. dicit: quod quasi capilli in capite sunt cogitationes in mente. Luc. Capillus de capite nostro non peribit: quia nulla bona cogitatio
Ste. 20. mentis sine retributione transi-
mor. bit. Vnde Gregor. dicit, quod ante Dei oculus vacuæ non transuolant cogitationes nostræ, & nulla momenta temporis per animum transeunt sine statu retributionis.

Secundo, quia capilli sunt cerebri defensiui: Nam iuuant caput & cerebrum contra extrinsecas læsiones, & ideo capilli sunt multi & duri. Capillus enim se-
Const. cūdum Constant. ex fumo grosso & calido nascitur, qui ex igneis & incensis humoribus per capitis poros egreditur, & ab aëre extrinseco deficcatur, & sic in substantiam capillorū conuertitur: vnde hic humore crescente, capilli crescunt, eo etiam deficiente euanescunt. Et secundum qualitatem talis fumi qualitas est capilli. Et ideo si fumus est multus, capilli sunt multi, si paucus pauci, si niger nigri, & sic de aliis Sicut ergo capilli sunt ad defensionem cerebri, ita cogitationes bonæ sunt ad defensionem animi, quia dum feruent in ipso animo cogitationes bonæ, non ingrediuntur in ipsum cogitationes prauæ, Vnde
Cass. dicebat Cassianus. Incipiamus coll. 2. bonas cogitationes diligere, & statim ab illis quæ malæ sunt dignabitur nos Dominus liberare. Quasi autem fumi capillos nutrientes & causantes, sunt exteriorum sensuū receptiones: quia de his quæ sensibus recipiuntur, interiores cogitationes formantur, vnde secundum modū fumi est qualitas capilli. Quia secundū ordinationem, vel deordinationem exteriorum sensuum sequitur ordinatio, vel deordinatio cogitationum, propter quod dicitur, Pepigi fœdus cum oculis
Iob. 31. meis, vt ne cogitarem quidem de virgine.

Tertiò, quia capilli sunt multipliciter passiui. Nam capilli inciduntur, vnde cæsaries capillorum à cædendo est dicta, quæ

Digitized by Google

ſolũ virorum, eo quod viro tondi decens eſt, ſed mulieri eſt indecens.

Itẽ capilli diſcriminantur, vnde dicuntur crines mulierum, quia virtis diſcriminantur, ſicut dicit Iſidor.

Iſid. lib. ety

Item capilli decaluãtur, ſcilicet deficiente humore pingui, quo nutriuntur capilli. Et ſi humor talis non deficit, ſed eum humor alius inficit, vel impedit non caluicies ſimpliciter dicitur, ſed eſt quædam caluicies ſpecialis, quæ etiam allopicia vocatur à medicis, in qua nutrimento corrupto capillorum congeries euaneſcit.

Item capilli dealbantur, ſcilicet cum caneſcunt. Hæc omnia conueniunt cogitationibus noſtris, quæ aliquando ſunt ſuperfluæ, & tunc ſunt præcidẽdæ. Vnde Gregor. Magno ſtudio ſuperfluæ cogitationes amputandæ ſunt, ſed tamen amputari funditus nequaquam poſſunt: ſemper enim caro ſuperflua generat, quæ Spiritus ſanctus ferro ſolicitudinis abſcindat, Aliquando vero cogitationes noſtræ ſunt dubiæ, vel inordinatæ, & tunc ſunt diſcriminandæ. i. diligenter diſcernendæ, & componendæ. Et hoc fit quando homo ad mentem ſuam per rationis intuitum redit. Quia (ſicut dicit Gregor.) Si à domo mentis ad momentum ratio diſcedat, quaſi abſente domina, cogitationum ſe clamor velut garrula ancillarum turba multiplicat, vt autem ratio ad mentem redierit, mox cõfuſio tumultuoſa conquieſcit, & quaſi ancillæ ſẽ ad iniunctum opus racitẽ reprimũt, dum cogitationes protinus curis proprijs ad vtilitatem ſubduntur. Aliquando ſunt omnino prauæ, & noxiæ, & tunc ſunt penitus decaluandæ, id eſt, totaliter à radice, id eſt, à principio euellendæ. Iſa, Auferte malum cogitationum veſtrarum. Vnde Hier. dicit: eſt tutiſſimum atque perfectum, vt aſſueſcat anima ſoliciti, ſemper & peruigili cura ac cuſtodia diſcernere cogitationes ſuas, & ad primum animi motum probare vel improbare quod cogitat, vt vel bonas cogitationes amplectatur, vel ſtatim malas extinguat: Hic namque fons eſt boni, & origo peccandi; ibi maximè oportet obſeruare peccatum, vbi naſci ſolet, ſtatimque ad primam tentationis faciem, & malum antequam creſcat reſtringere, dum adhuc eſt in cogitatione. Aliquando vero ſunt nigræ, & fædæ, & tunc ſunt per pœnitẽtiam dealbandæ, Pſalm. Lauabis me, & ſuper niuem dealbabor: Nam pœnitentiæ ardor quaſi capitis capillos dealbat, dum mentis cogitationes purificat, vnde Grego. dicit, quod electorum mentes, ſi quas in ſe carnales cogitationes inueniunt, pœnitentiæ ardore cõſumuntur, nec cogitationes ſuas dilatari carnali voluptate permittunt: quia eo ſemetipſos iudicantes ſubtilius feriunt, quo diſtrictum iudicem præſtolantur vicinum. Vel etiam alia ratione dealbat pœnitentia caput mentis, videlicet, quia ardorem libidinis frigefacit, & ſic fumoſas, & noxias carnales cogitationes repellit: Nam albedo caniciei (ſecundum Conſtan.) accidit ex nimia infrigidatione nutrimentalis humoris, qui materia capillorum exiſtit: Nam phlegmatis frigidi humidique dominium caniciei eſt generatiuum: Ex fumo enim albo & frigido efficiuntur albi, tam capilli, quàm pili. Et hinc eſt etiam (ſecundum Ariſt.) quod capilli temporum citius caneſcunt quam alii, propter humoris paucitatem, & oſſium frigiditatem. Vnde pœnitentia humorem nutrimentalem infrigidari facit, dẽminuit,

Greg. li. 3 mor.

Greg. mor.

Pſ. 50.

Greg. li. 13. mo.

Ariſt. de

Digitized by Google

minuit, & ita caniciem mentis, id est, honestatem inducit. Potest etiam dici, quod canicies designat ætatis maturationem, libidinis extinctionem, vitiorum puerilium mortificationem, vitæ præsentis, & futuræ, instantem innouationem.

Somni naturales effectus septem, visionisq; naturalis proprietates octo erudite describuntur, quibus singulis variis rationibus & exemplis contemplatio non immerenter comparatur: & quamplurima de corporali spirituali q; visione dilucidantur.

Cap. XVI.

CONtẽplatio assimilatur somno. Primò quia somnus est animalium virtutũ quietatiuus, scilicet sensitiuæ, & motiuæ; Quiescunt enim sensus in somno ab exterioribus mutationibus sensibilium, & corpus immobilitatur. Similiter contemplatiua vita requirit quietem ab exterioribus moribus, & actionibus. Vnde Beda dicit, quod contemplatiua vita est ab omni exteriori actione quiescere, & soli desiderio conditoris inhærere. Vnde Luc. 10. Maria, per quam contemplatiua vita designatur describitur, quieta sedens, & à corporali ministerio vacans.

Secundò, quia somnus est naturalium virium confortatiuus. Vnde (secundum Philosophum) Ari. de som. & vig. somnus est quies animalium, virtutum cum intensione naturalium; Naturalis enim virtus in somno fortius operatur. Vnde in dormiente virtus digestiua intẽditur, tum propter reuocationẽ caloris ad interiora, tum quia anima quiescit ab actionibus sensitiuæ & motiuæ potentiæ, & ideo vehementius operatur virtus naturalis. Similiter in contemplatione, cum anima retrahitur ab exterioribus occupationibus, vigor mentis ad interiora reducitur; Vnde vis rationalis, quæ est naturalis & propria virtus hominis, fortius operatur, & affectiua vehementius inflammatur, & intellectiua altius eleuatur, secundum illud: Sedebit solitarius, & tacebit, & leuabit se supra se. Thre. 3.

Tertiò, quia somnus est spiritus restauratiuus. Dicit enim Auic. quod somnus est reditus spiritus ab instrumentis sensuum cum profundatione, vt digeratur nutriens, vt patet in somno se exercitãtium, in quibus somnus est profundus propter superfluitatem resolutionis spiritus; Natura enim desiderans additionem, & restaurationem in substãtia spiritus, profundit ipsum in interioribus, & facit ipsum latere ab exterioribus, vnde fit in eis profundiór, & longior somnus, & sic dormiunt qui per medicinam euacuati sunt. Nam dum purgantur, plurimum in talibus de substantia spiritus cum superfluitate dissoluitur sed per somnum spiritus reparantur, & suæ virtuti redduntur. Sic ei feruor spiritus, qui per peccata esset venialia, faciliter sæpe minuitur, per profunditatem somni, id est per contemplationem intimam recrescit, & reparatur. Auic

Quartò, quia somnus est etiam exteriorum partium corporis in frigidatiuus. Nam (secundum Philosophum,) calor naturalis Ari. de som. aliter se habet in vigilante quam in dormiente; quia vigilante procedit ab interioribus ad exteriora, sed in dormiente econtrario retrahitur ab exterioribus ad interiora, scilicet ad stomachum, & partes illas; Et ideo exteriora corporis remanent frigida, & propter hoc indiget homo magis cooperiri dormiens, quam vigilans. Similiter con-

Digitized by Google

templatio reuocat hominem ad seipsum, & inflammat ipsum circa cordis interiora, id est, circa spiritualia, secũdum illud: In meditatione mea exardescet ignis; sed frigefacit eum circa exteriora, id est, circa temporalia, vt non curet de eis, neque diligat ea. Ps. 38.

Quintò, quia sõnus est humorũ reparatiuus, & clarificatiuus; Nã si somnus sit moderatus, cibus bene digeritur, corpus impinguatur, calor naturalis augmentatur, humores reparantur, & omnes clarificantur. Sic etiã per cõtemplationem sobriam & discretam, quæ nõ plus quærit sapere quam oportet, cibus fidei & spiritualis doctrinæ bene intrinsecus gubernatur & operatur, mens deuotione impinguatur, calor & charitas augmentatur, & humores, i. affectiones, & cogitationes interiores reparantur, & clarificantur. Vnde ipse est somnus; de quo dicitur; Somnus sanitatis in homine parco. Eccl. 3

Sextò, quia somnus est virtutũ vnitiuus, quia virtus in vigilia dispersa in somno vnitur, dum ad intima reuocatur in corpore dormientis, vt Auic. dicit. Sic anima cõtẽplãtis tota ad se ipsam, & in seipsam recolligitur, & vnitur, & ideo circa spiritualia fortia reperitur. Vnde Dominus de cõtẽplatiua vita loquens, dixit Marthæ? Porro vnum est necessarium. Auic. Luc. 10.

Septimò, quia somnus est ęgrotantium alleuiatiuus; Nam infirmo, si somnus in quanitate & qualitate fuerit tẽperatur, ægrotũ alleuiat, & futurã victoriã contra morbum annunciat. Qui autem fortiter tentatur quodammodo infirmatur, talis si vult alleuiari, & sanari, det se orationi, & contemplationi; quia maximè per hanc victoriam obtinebit. In huius figura de Lazato infirmato discipuli dixerunt Christo Domine, si dormit, saluus erit.

Item contemplatio assimilatur visioni corporali: Nam, vt colligitur ex Perspectiua, ad visionem corporalem requiruntur octo. Perspe. li. 3.

Primum est sanitas, siue bona dispositio organi visualis, id est, oculorum. Quasi autem duo oculi animæ, sunt intellectus & voluntas. Oculus igitur intellectus tunc est sanus, quando est ab erroribus mundus: sed oculus affectus, seu voluntatis, tunc est incolumis, quando est à rerum temporalium inordinatis cupiditatibus immunis, vt dicit Augu. Aug. Vtraque ergo puritas est necessaria Deum contemplari volentibus; propter quod dicitur. Beati mundo corde quoniã ipsi Deum videbunt. Et quia vtrumque oculum fides purificat, scilicet intellectum ab erroribus, & affectum à cupiditatibus, vnde dixit Petrus; fide purificans corda eorũ; Ideo fides necessaria est ad Deum contemplandum, sicut oculorum sanitas & puritas ad videndum; propter quod August. dicit, quod humanæ mẽtis acies inualida in tam excellenti luce non figitur, nisi prius per iustitiam fidei mundetur. Mat. 5. Act. 15. August.

Secundum est oppositio visibilis circa visum. Sed nota, quod quando res visa directe opponitur visui, tunc species illius rei venit super lineas rectas cadentes in centrum oculi, quæ lineæ omnes directæ à singulis partibus rei faciunt vnam Pyramidem, cuius conus est in pupilla, & basis in re visa, ex quo patet, quod talis pyramis ex parte rei in se habet latitudinem, ex parte vero oculi arctitudinem. Sic etiam quando diuina, & æterna ante oculos mentis contemplando deducimus, quia ea prout sunt in seipsis capere nequimus, sed de eorum magnitudine modicum quid

Digitized by Google

quid attingimus, quasi eorum latitudo in oculis nostris quodammodo coarctatur; quia quanquam in se maxima sint, nos tamen parum capimus. Vnde dictum est Moysi: Posteriora mea
Exo:33. videbis, faciem autem meam videre non poteris: In visione enim faciei notitia est perfecta; in visione vero posteriorum, notitia accipitur modica & confusa.

Item videmus communiter, quod tria genera visibilium vitui opponuntur, scilicet lumina, & specula, & corpora colorata. Lumina igitur sunt spirituales naturæ, specula diuinæ scripturæ, corpora colorata, corporales creaturæ. Et circa hæc versatur Sanctorum contemplatio, scilicet, vel circa spirituales naturas, vel circa diuinas scripturas, vel circa corporales & visibiles creaturas: propterea, quia inuisibilia Dei à creatura mundi, per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur. Tertium est distantia proportionalis: Nam si res poneretur
Rom. 1. super oculum, non videretur, & si nimis esset à longè, nullo modo videretur, aut malè. Oportet igitur quod à visu distet secundum aliquam proportionem, intra quam non æqualiter, sed magis & minus videtur, secundum modum distantiæ. Sunt autem rebus diuinis quorundam oculi propinqui & vicini, scilicet beatorum, & ideo isti clarè, & apertè illa conspiciunt: quorundam vero valde remoti, sicut oculi damnatorum. In cuius signum dicitur de diuite damnato. Eleuans oculos, scilicet mentis, cum
Luc. 17. esset in tormentis, vidit Abraham à longe, & Lazarum in sinu eius. Vnde tales de gloria Dei, & beatorum, quasi nihil, vel parum vident, quia damnati gloriam beatorum vsque ad diem iudicii vident, non distinctè, sed confusè, sicut illud quod à remotis videtur: Non enim cognoscunt, qualis eorum gloria sit; sed solum cognoscunt eos esse in gloria quadam inæstimabili, & ex hoc torquentur, tum propter inuidiam, tum quia ipsi talem gloriam amiserunt; sed post diem iudicii omnino beatorum visione priuabuntur, secundum illud. Tollatur Eccl. 2.
impius, ne videat gloriam. Quorundam vero oculi, vt viatorum, partim sunt distantes, partim appropinquantes, quia licet distent per naturam, appropinquãt tamen per gratiam. Et idpo ipsi diuina magis vel minus contemplando percipiunt, secundum quod per gratiam magis vel minus eleuantur, secundum illud. Ecce intelliget seruus meus exal Isa. 52.
tabitur & eleuabitur, & sublimis erit valde. Oportet ergo (vt patet ex dictis,) quod eius, quod videtur ab oculo, sit situs terminatus, scilicet non nimis à base visuali elongatus, quia illud quod multum à base visuali elongatur, licet visui opponatur, non tamen distincte videtur; sicut autem visus corporalis non bene videt illud quod est multum elongatum à base visuali; sic intellectus noster in hac vita imperfecte cognoscit, & contemplatur id quod multum elongatum est à natura sensibili, eo quod nihil sine phantasmate intelligit anima, (vt dicit Philosophus.) Arist. de
Phantasma autem est similitudo anim.
rei sensibiles: vnde ea quæ sunt omnino à sensu remota, sicut res intellectuales, à nobis cognosci non possunt, nisi in quantum se nobis per aliquos effectus sensibiles manifestant: & Arist. 1.
ideo contemplatio nostra circa de par.
talia, modica est, sed tamen anim.
delectabilissima, vnde Philoso-
phus

phus dicit, accidit circa illas honorabiles existentes, & diuinas substantias minores nobis existere theoricas. Etsi secundum modicum attingamus, tamen propter honorabilitatem cognoscendi, delectabilius aliquid habent, quam quæ apud nos omnia.

Quartum est soliditas rei, quia fires non est densa, sed visui peruia, non videtur, propter quã causam aërem non videmus. Sic contemplatio nostra non debet esse circa peruia, id est, circa transitoria, & temporalia, sed circa solida, & stabilia, & æterna. Apostol.
2.Cor.4 Non contemplantibus nobis quę videntur, sed quæ non videntur: Quæ enim videntur, temporalia sunt, quæ vero non videntur, æterna sunt.

Quintum est magnitudo debita rei visæ; quia si nimis esset parua, non videretur in quacunque distantia. Visus enim non perficitur nisi per pyramidem ad oculum venientem, quæ si fuerit valde parua, occupabit partem visus valde paruam; sed visus non sentit visibile, nisi quando pars suæ superficiei debita quantitate visibilis fuerit immutata Spiritualiter autem beatus Augustinus distinguit tria genera bonorum, scilicet
Aug. de ciu. Dei. minima, prout sunt bona fortunæ; media, prout sunt bona naturæ; & maxima, prout sunt bona gratiæ, vel gloriæ. Non ergo nostra contemplatio esse debet circa bona minima, immo ea per affectum propter sui modicitatem respicere non debemus; sed debet esse circa maxima, scilicet bona gratiæ, vel gloriæ.

Sextum, est raritas medij, quia si medium fuerit nimis densum, non fiet per ipsum multiplicatio speciei, & species venire non poterit ad pupillam. Hoc medium in contemplatiuis vitis est sensus, siue corpus, sine quo neque consistere, neque cõtemplari possunt: quod si fuerit densum, id est, grossum, & plenum, & deliciis enutritum, contemplationem spiritus impedit: Nam venter pinguis non gignit sensum tenuem, sicut Hie-Hier. rony. dicit. Sed si fuerit per abstinẽtiam tenue, spiritum aptiorem ad contemplandum efficiet. Gre-Greg. gor Nazianzenus: Caro se velut grossa quædam & obscurior nubes animæ obiiciens, considerare eam diuini luminis radios non sinit.

Septimum est lux; quia species nõ immutat medium, vel visum, nisi cum luce. Similiter ad contẽplãdum diuina, necessaria est lux fidei, vel gratiæ, vel scripturæ sacræ. Psalm. Accedite ad Deum, & Psal.33 illuminamini.

Octauum est tempus; quia visio fit in tempore, sicut probatur in perspectiua: Nam quamuis visibile subito obiiciatur visui, non tamen distinctè apprehenditur, nisi aliqua animæ habita deliberatione, quæ indiget tempore. Et ideo attẽtio animæ est necessaria cum prædictis Sic etiam contemplatio requirit sua tempora: Nam quædam tempora aptiora sunt contemplationi diuinorum, vt tempora magis quieta, vel quibus homo magis est sobrius. Vnde Psal. Mane astabo tibi, & videbo Et Psal.3. iterum, In matutinis Domine Psal.62. meditabor in te Et etiam tempora quibus homo non habet occupari circa exteriora Psalm. Me-Psal.118 dia nocte surgebam ad confitendum tibi: Ocium enim sanctum quærit charitas veritatis, vt Aug. Aug.10 de ciu. dicit. Dei.

Item dulcedo contemplationis assimilatur sanguini.

Primò ratione principii fontalis; quia (secundum Aristot.) se-Arist.de ani. dem habet in corde, quia dicit; quod cor est principium sanguinis,

Digitized by Google

nis, sicut & venarum, vt manifestum esse dicit per anatgomiam.
Gale. Sed secūdum Galenū sedes sanguinis est in hepate sicut in suo fonte, quia in calore hepatis est locus secundæ decoctionis, & inde sanguis per membra dirigitur, vt eorum calore tertio decoquatur: Prima enim decoctio fit in stomacho, secunda in hepate, tertia in omnibus mēbris. Posset autem dici, vtramq; opinionem concordando, quod hepar est principiū sanguinis quoad materiam; quia materia sanguinis est ab hepate, sed cor quantum ad formā, quia in corde illa materia accipit formam sanguinis. Moraliter autem per calorē, siue hepatis, siue cordis, ardorem accipimus amoris. Ex ardore nanq; dilectionis, quasi ex calore hepatis, vel cordis profluit dulcedo, & suauitas spi-
Psal. 33. ritualiter contemplantis. Psalm. Gustate, scilicet per amorem, & videte, scilicet per contemplationem, quoniam suauis est Dominus.

Secundo ratione qualitatis naturalis: Est enim sanguis calidæ & humidæ naturæ, calor ex amore, humor ex timore debet prouenire, qui duo crescere, & delectari reuerenter, & sobrie, faciunt contemplantem, vnde Psal.
Psa. 118. ex persona Christi dicentis Patri. Qui timēt te, & timore filiali, qui est ex reuerentia & amore, videbunt me, scilicet, in contemplatione, & lætabuntur interna delectatione.

Infantis nuper nati modus custodiendi, ac alendi edocetur, qui secundissimis exemplis his qui recenter ad Deum conuersi sunt adaptatur.

Cap. XVII.

COnuersi nouiter ad Deum, oportet vt gubernentur & foueantur ad modum Infantis nouiter nati. Infans enim nouiter natus diligenter gubernādus est, quia cum caro eius sit fluida, & tenella, sunt ei adhibenda remedia, & fomenta; & sicut docet Constant. plura fomenta sunt ei Const. adhibenda.

Primum est, vt in rosis cum sale tritis inuoluatur, vt membra fluida confortentur, & à viscosa humiditate purgentur. Quasi autē rosæ redolentes, sunt sanctorū virorū exēpla, & virtutes, quibus infans inuoluitur, quando nouiter conuersus ad imitādū prouocatur; sed debet ei cum sale teri, i, cū discretione exponi & suaderi: Non enim adhuc debili debet persuaderi exēpla nimis austera, ne fortè desperet, vel ne fortè assumat supra posse suum Vnde debēt proponi exēpla competētia sibi, quibus ad proficiendū confortetur, & à peccati visco. i. cōsuetudine, seu infectione purgetur, & liberetur. Pet. Quasi nō geniti infantes lac cōcupiscite, s. faciliū 1. 2. exemplorū informationē, siue imitationē, & sequitur. Rationabiles sine dolo, vt in eo crescatis. Secundum est, vt palatum, & gingiuæ, cum digito melle vncto fricentur, vt interiora oris mundificētur & confortentur & dulcedine mellis appetitus infantulo prouocetur. Tūc autem pœnitēs digito fricatur, quando leue opus, siue onus, & non graue & importabile sibi imponitur. Vnde contra nimis austeros sacerdotes Dominus dixit: Alligant onera Mat. 23. grauia, & importabilia, & imponunt in humeris hominum, digito autem suo nolunt ea mouere Sed adhuc oportet, quod digitus melle vngatur, ita quod etiam eum quadam dulcedine pœnitentia inungatur; quia tunc pœnitēs libentius recipit, & magis confortatur, & prouocatus appetitus eius ad faciendum; & quanto

quanto libentius facit, tanto plus ei valet ad interiorem purgationem.

Tertium est; vt sæpe balneetur, & oleo myrtino ac rosaceo inungatur, & omnia eius membra fricentur. Per ferquentem aurem balneationem, accipe frequētem lachrymarum compunctionem,
Psalm.6. Psalm. Lauabo per singulas noctes lectum meum, & lachrymis meis stratum meum rigabo. Per oleum myrtinū, intellige doctrinam temperantiæ. Et per oleum rosaceum, doctrinam patientiæ; quia myrtus temperantiam, rosa verò patientiam significare consueuit. Et isto duplici oleo debet pœnitens præcipuè liniri, id est, ad patientiam & tempetantiam præcipue moueri, scilicet ad patientiam aduersorum, & ad temperantiam delectabilium, quæ temperanita debet esse in omnibus membris.

Quartum est, vt in loco obscuro somnus prouocetur, vt lumen in oculis eius congregetur, & ne nimio lumine oculi tenelli lædātur, vt non lusci efficiantur. Sic nouiter conuersi, potius in quadam obscuritate, siue simplicitate fidei sunt tenendi, vel permittendi quiescere, quàm eis subtiliora & altiora sint proponenda, & dilucidanda; qnia talia, quantumcunque per verba declarata, debiles oculos mētis eorum potius læderent, quam illuminarent. Vnde talibus Apostolus di-
Heb.5. cebat: Facti estis quibus lacte opus sit, non solido cibo, id est, facili fidei doctrina, non sublimi & difficili.

Quintum est, vt super omnia caueatur, ne corrupto lacte nutriantur, quia ex hoc infirmitates pessimæ generantur paruulis; nec est danda medicina paruulis dum ægrotant; sed nutrix conueniens medicina dietanda est, vt defectum infantis suppleat virtus nutricis, sicut Constan. dicit. Ex bona enim dispositione lactis, fit bona consistentia prolis. Similiter ergo cauendum est, vt nouiter ad fidem, vel pœnitentiam conuersi, nō nutriantur doctrina praua, vel hæretica, quia ex hac generatentur in eis pessimæ opiniones & dispositiones. Vnde regula, vel medicina eis necessaria, tradenda est de sanctorum virorum instructionibus & exemplis; quia ex illorum informatione, bona vel mala pendet nouitiorum vita & forma; propter quod dicebat quibusdam Doctor gentium, & Magister Apposto. Obseruate eos qui ita am-
Phi. 3. bulant, sicut habetis formam nostram.

Sextum est, quod infantuli fasciis sunt ligandi; eo scilicet, quia membra infamilia sunt tenella, & ad diuersarum susceptionem formarum sunt dispositа, & ideo fasciis sunt liganda, ne fiant deformja siue torta. Sic quia nouiter conuersi, & præcipuè iuuenes, sunt faciles ad susciendum omnem informationem sibi datam, ideo sunt sub certis legibus & regulis limitandi, & certis, & discretis personis commendandi, ne ex alicuius malis exēplis, vel verbis deformentur.

Septimum est, quod quia infātuli multum capiunt nutrimenti, indigent multo somno, vt sic calor ad interiora reuocetur, & digestio celebretur. Valet etiam eis ad hoc si mitius moueantur, & sic ex motu calor interior confortetur, & vt somus per fumositatum resolutionē cerebro prouocetur Valet etiam eis ad hoc si cantetur, vt infantuli sensus ex vocum dulcedine delectentur. Similiter quia conuersi nouiter, & præcipue iuuenes, sunt multum auidi, & apti capere nutrimen-

tum

Digitized by Google

tum doctrinæ spiritualis, indigent somno, id est, vacatione & quiete contemplationis, & meditationis, vt calor diuini amoris in eis accendatur, ita vt doctrina qua informatur eis magis placeat & proficiat. Debent etiã moueri in cunis, id est, facilibus obedientiæ operibus occupari, ne ociosi sint: quia ex talibus operibus calor amoris, & somnus, i. quies cõtemplationis in eis accenditur & apperitur. Valet etiam eis, vt cantus diuinæ laudis audiant, si sunt laici, vel dicant si sunt clerici. Vnde legitur de B. Aug. quod tempore conuersionis suæ flebat vberrimè atque creberrimè, suaue sonantis Ecclesiæ vocibus vehementer affectus: Voces enim illæ influebãt auribus eius, & eliquebatur veritas in corde eius, & fluebant lachrymæ, & bene illi erat cum eis.

Tempora, quæ in capitis partibus sita sunt, humanorum corporum conditione quatuor rationibus indicãtur, carnisq; natura quemadmodũ corpus à spiritu gubernari debeat, similitudinibus multis declaratur.

Cap. XVIII.

Corporum humanorum conditionem partes capitis quæ dicũtur tempora, repræsentat quo ad quatuor.

Primò, quia illæ duæ partes capitis quæ Tempora dicuntur, sunt membra valde mobilia. Et ideo (vt dicit Isidorus) tempora dicta sunt, quia sua mobilitate cõtinua quasi interuallis temporum immutantur. Sic etiam humana corpora secundũ decursum temporũ iugiter immutantur & alterãtur, vnde de homine, quoad corpus, dicitur Iob: Nunquam in eodem statu permanet. Apparet etiam ex hoc dicto Isidori, quod istæ duæ partes capitis denominantur à tẽporibus, & ideo non debent vocari tempora, vt quidam idiotę proferunt, sed tempora, & hoc etiam dicunt Hugo. & Brito.

Isid. lib. ety.

Iob 14.

Secundò, tempora sunt valde vtilia. Nam per tempora, mediantibus neruis, ad instrumenta sensuum spiritus defertur, & per eadem spiritus vitalis per quasdam arterias à corde ad cerebrum demandatur. Sicut ergo tempore deseruiunt sensui & vitæ, sic corpus datum est homini vt spiritui obsequatur, vt in sensu, id est, in cognitione perficiatur: & vt vitã æternam etiam mereatur. Vnde Apostolus, Obsecro vos per misericordiam Dei, vt exhibeatis corpora vestra hostiam viuentẽ, sanctam, Deo placentem.

Rom. 12

Tertiò, quia tempora sunt valde passibilia, & ad læsionem facilia. Nam propter neruorum sensibilium, & arteriarum; venarumque pulsatilium in loco temporum colligantium, tempora sunt valde passibilia, & ad læsionem facilia. Vnde animal ibi percussum de facili moritur, sicut dicit Philosophus, & ad hoc etiam accidit, quia humor qui est in temporibus, cito egreditur propter ossiũ tenuitatem, propter quod tempora cito canescunt propter humoris paucitatem, & siccitatẽ in eis dominantem, & propter eorum cõuertibilitatem ad naturam frigiditatis. Sic etiam naturaliter corpus humanum inter omnia corpora est valde passibile, & ex leuĩ percussione interdum ducitur citius ad mortem: continuè etiam, calore & humore in eo deficiẽte, ad senium, & caniciem tendit. Apostol. Quotidie morior, & ad mortem tenditur senescendo; Nã quod antiquatur & sen[illegible], propter interitum est.

Arist. 19 de ani.

1. Io. 2

Quartò, quia tẽpora sunt valde humectabilia, sunt etiam interius aliquantulum villosa, vt humorem

Hebr. 8

rem à cerebro venientē recipiāt, & somnum oculis inducant, & si illi villi fuerunt compressi per liquationem compressi humoris, oculos lachrymari faciunt. Similiter quoque corpus nostrum humorē cibalem quotidie recipit, qui concupiscentiam frequenter incendit, & somnum peccati inducit. Est insuper corpus frequentius ex tua passibilitate, & grauitate, causa lachrymationis, & luctus. Vnde Apostolus, Ipsi inter nos gemimus, expectantes redemptionem, corporis nostri. Rom. 8.

Item qualiter corpus debeat à spiritu gubernari, ipsa natura carnis ostendit.

Primò ratione nobilitatis: Nam caro humana est priuilegiata, eo quod sit nobilissimæ formæ, vnita, scilicet animæ rationali, quæ est Dei imagine insignita: immo quod super omnia mirabilissimum est caro humana Dei caro est facta, & verbo Dei vnita, propter quod èst super omnia exaltata, ex quo dedignari debet homo carnem sic nobilitatā, & exaltaram alicui vilitati seu fœditati exponere. Vnde Leo Papa dicit. Agnosce ô Christiane dignitatem tuam, & diuinæ consors factus naturæ, noli degeneri conuersatione tua, in pristinam vilitatem redire. Leo Pa. in quodā ser.

Secundò ratione vtilitatis, quia (secundum Consta.) caro cum sit calida, & humida, est coloris naturalis fomētum, ossium, neruorum, & lacertorum cooperimentum, & frigiditatis temperamentum. Et ad hæc omnia valet corpus à spiritu regulatum, quia est amoris spiritualis nutrimentum, Eccl. 38 Eccleſiast. Fertur ignis, id est, fervor diuini amoris, vrit carnes eius.

Item est virtutum, & gratiarum spiritualium absconsiuum: Nam grossities, & infirmitas corporis, abscondit dona mentis, & abscondendo per humilitatem custodit. Apost. Habemus thesaurū istum in vasis fictilibus, id est, fragilibus corporibus. Interdum etiā dum corpus atteritur frigus mentis, id est, pigritia expellitur. Psalm. Multiplicatæ sunt infirmitates eorum, postea acceleraue- Psal. 15. runt. 2. Co. 4.

Tertiò ratione varietatis: est enim triplex caro, siue triplex species carnis. Vna neruis, & musculis admixta, vt lacertus: Alia inter durum & molle temperata, vt caro cartilaginosa, tertia inter hæc media, vt caro communiter dicta. In quo significatur quod ipsum corpus nostrum aliquando est dum duritia & rigiditate domandum, quod signat caro neruis admixta. Aliquando cum mollitie, & lenitate fouendum, quod signat caro communiter dicta. Semper autem est cum temperantia nutriendum, & regendum, quod signat caro carrilaginosa. Aposto. Exhibeatis corpora vestra hostiam viuentem, hostiam, vitia mortificando: sed viuentem, naturam conseruando: & hæc duo temperantia facit, quia naturam conseruat, & vitia resecat. Ro. 12.

Quartò ratione quantitatis: Dicit enim Arist. quod aues paucas carnes habentes veloces sunt, vigorosæ, & boni volatus: Sed aues multas carnes habētes, sunt pigræ, & vix à terra valent se erigere. Sic homines, qui à carnalibus delitijs, & delectationibus abstinent, sunt circa spiritualia vigorosi, & ad ascensum per volatum contemplationis idonei. Sed homines carnosi, id est, carni vel ventri dediti, econtrario sunt ad spiritualia pigri, & à terrenis affectibus nequeunt separari, Vnde Philosophus dicit quod Ari. 13. de ani. Ari. 12. de ani.

Digitized by Google

quod caro nimis abundãs, impedit spiritus operationes. Et ideo creatio capitis ex multa carne nõ fuit, vt esset homo sensus melioris, intellectus perfectioris. Dicit Philosoph. etiam quando locus qui est circa oculos est multæ carnis, malitiam signat dispositionis, & prauæ formationis, & defectũ formatiuæ virtutis. Vnde ex multa carne & debili virtute non valente illam regere, monstruosæ generantur in corpore passiones, sicut ipse Philosophus dicit, quæ omnia ostendunt, quod temperantia necessaria est ad sanitatem mentis, & ad valitudinem corporis. Vnde de sobrietate, quæ est temperantiæ pars, scilicet quoad potum, dicitur, Ecclesiast. Quod sanitas est animæ & corporis, potus sobrius.

Arist. li. 1. de ani.

Arist. 16 de ani.

Eccl. 23

Pastorum munus in eorum cura gerenda quale existat, quamplurimis mammillarum mulierum similitudinibus terminatur.

Cap. XIX.

CVta pastoralis assimilatur mammillæ.

Primo, quia mãmilla in muliere est membrum duplicatum, quia duo sunt præcipue pastori necessaria, scilicet vita, & doctrina, vt scilicet ad nutrimentum subditorum ex altero fluat lac exempli, ex altero vero verbi. Apost. Thim.

1. Thi. 4 Exemplum esto fidelium in verbo, in conuersatione, &c. Vel duo vbera sunt duæ virtutes necessariæ rectori, scilicet iustitia, & clementia. Prou. Misericordia, & veritas custodiunt regem, & roboratur clementia thronus eius. Greg. Ineſſe rectoribus debet, & iuste patiens misericordia, & piè sæuiens disciplina. Dicit tamen

Prou. 10

Greg.

Arist. 6. de ani. Philosophus, quod animalia multorum vberum, multorum sunt filiorum, & habent vbera à parte inferiori diffusa, vt patet in canicula, & porcã. Et cum peperit porca, dat primo filio primam mammillam, & secundo secundam, & sic de aliis. Animalia autem pauca vbera habentia paucos habent filios. Vnde videtur, quod natura non errante, non debet aliquod animal plures filios generare, quã habeat mammillas in corpore, alias esset inuenire diminutum, & superfluum in natura, quod pro inconuenienti habet Philosoph. Sicut ergo animalia multorum filiorum, multorum quoque sunt vberum; & econuerso, quæ paucorum sunt vberum, paucorum sunt filiorum. Sic pastores quanto plures habent spirituales filios pascere, & nutrire, tanto pluribus eos vberibus, id est, virtutibus oportet abundare, quibus bonorũ operum præbeant alimenta, id est, exempla, vel iuuamenta. Et ideo (sicut dicit Grego.) virtutibus vacuus ad regimen nec coactus accedat.

Greg. 1. past.

Secundo, quia mammilla est membrum ad nutrimentum fœtus necessarium; Sic pastoralis cura est necessaria, vt subditi velut filii nutriantur, & pascantur verbo & exemplo, & etiam temporali subsidio. Petr. Pascite qui in vobis est, gregem Dei. Thren. Lamiæ nudauerunt mammas, & lactauerunt catulos suos, Nam Lamiæ mammas denudant, quando pastorum mentes internas suas virtutes ad subditorum profectum operibus demonstrant, videlicet sapientiam docendo, pietate subueniendo, & sic de aliis.

1. Pet. 5

Tren. 4.

Tertio, quia mammilla est mẽbrum lactis administratiuum. Lac autem (vt dicit Aristot.) est sanguis decoctus, digestus, non corruptus, Nam sanguis menstrualis ad mammillas opere na-

Digitized by Google

turæ repellitur, & ibi decoquitur & digeritur. Sũt enim mammillæ in pectore situatæ vt cordi essent vicinæ, vt propter caloris cordis decoctionem, sanguis in lactis naturam facilius verteretur. Digestus autem sanguis ex albedine glandularum mammillarum, in candoris speciem transformatur (vt dicit Constant.) Caro enim mammillæ cauernosa & porosa est, vt spongia, & glandulosa, & mollis, & alba, & ideo ad generationem lactis est apta. Lac autem bene digestum est dulce, quod necessarium est propter cibationem animalis, eo quod cibus omnium animalium non est nisi dulcis, & valde digestus, (vt dicit Constan.) Ex quibus omnibus colligitur, quod membrum mammillæ est sanguinis depuratiuum, digestiuum, dulcoratiuum, & inspissatiuum. Prælatus igitur ad modum mammillæ debet præbere sanguinem, id est, doctrinam sapidam, & vitalem, quam tamen primo debet depurare legendo, digerere meditando, dulcorare disponendo, inspissare siue in grossare proferendo, ita vt faciliter & auidè ab auditoribus capiatur.

Constt.

Quarto, quia mammilla est membrum cordis, & pectoris defensiuum: Nam mammillæ sua carnositate pectus cooperiunt, & frigiditatem eius osseam temperantes, à frigiditate aeris protegunt, & defendunt. Sic cura pastoralis non debet tantum intendere subditis, quin pectus siue cor suum custodiat, siue defendat à vitiis. Vnde sicut mammillæ primo pectus armant, deinde autem lac propinant; ita pastores primo debent intendere sibi, deinde gregi prouidere, Actor. 20. Attendite vobis, & gregi vniuerso.

Quinto, quia membrum mammillæ est concepti fœtus indicatiuum: Nam (sicut dicit Philosophus,) si imprægnatio fuerit masculi, apparet dextra mammilla maior sinistra; si vero fœmina fuerit, est sinistra maior. Et hoc signum apparet, quando primo fœtus incipit se mouere. Sic in correctione prælati, mãmilla dextra est rigor disciplinæ, sed sinistra, dulcior misericordiæ. Si ergo dulcor misericordiæ excedat rigorem disciplinæ, facit filios fœmineos, i. subditos dissolutos: sed si vigeat vigor disciplinæ, facit masculinos, i. viriles, & virtuosos. Quandoq; autem ex nimia mollitie prælidentis, vita omnino corrumpitur, & perditur delinquentis. & econtra, quandoq, ex rigiditate, siue duritia, conseruatur: Et ideo dicitur super Amforq; quod quando mulieres parturæ sunt abortiuum, mammillæ molescunt. Cuius ratio est (secũdum Gale.) quia gracilitas mammillæ paucitatem lactis signat. Vnde cũ fœtus debitum nutrimentũ non habeat, necesse est vt abortiat; Si vero fuerint vbera dura, sanum esse fœtum designant, vnde docet Isid. Qui blando verbo castigatus non corrigitur, acrius necesse est vt arguatur. Cum dolore sunt abscindenda, quę leuiter sanari non possunt.

Arist. de ani.

Galen

Mentis curiositas dolori verticis comparatur, & quæ ei sint adhibenda remedia aliquibus doloris verticis medicaminibus declaratur.

Cap. XX.

CVriositas mentis assimilatur dolori verticis,

Primò ratione diuisionis: quia dolor verticis hoc modo fieri solet, vt videatur caput in plures partes diuidi. In plures ergo partes caput scinditur, quia hominis curiosi mens in diuersa partitur quærunt enim curiosi varia, & diuersa

Digitized by Google

Eccl.4. diuersa, & noua, contra illud, In pluribus operibus eius ne fueris curiosus. Secundo ratione curationis; quia oportet primo, vt caput infirmi vitta, id est, lineo pan̄o stringatur, & sic mens curiosi, stringenda est vitta, id est, corrigēda est doctrina. Sic sua vitta, id est, doctrina, ligauit Paulus caput Thimothei, i. mentem, dicēs, 2.Thi.2 Stultas & sine disciplina quæstiones deuita, sciens quod generant lites; seruum autem Dei non oportet litigare, sed mansuetum esse ad omnes. Oportet etiam, vt huic infirmitati auxiliū medicinæ nō desit, quoniam huiusmodi morbus velut cancer serpit. Ibid. Vnde Apost. Prophana & inutilia deuita, multum enim proficiunt ad impietatem, & sermo eorum vt cancer serpit.

Tertio, ratione læsionis, quia solet talis infirmitas verticē dolentium lædi per multiloquium; & ideo curiosis & garrulis litigatoribus remedium est, vt ori ipsorum silentium imponatur: Nam Pro.10. in multiloquio peccatum non deerit.

Pinguedinis varietas ac natura describitur, spiritualis deuotio quatuor rationibus similis esse monstratur.

Cap. XXI.

DEuotio assimilatur pinguedini.

Primo quidem, quia pinguedo sua vnctuositate est ignis & caloris vitalis nutritiua. Et similiter mentis deuotio ignem diuini amoris, & calorem, id est, feruorem charitatis, quo anima spiritualiter viuit, in ipsa anima fouet & nutrit. 1.Re.2. primum iuxta morem hodie adeps: Adeps enim incenditur, cum ex ipsa deuotione animus inflammatur.

Secundo, quia pinguedo est sua alrea lenitate superficiei peritia; quia scilicet mentis deuotio etiam exterius prorumpit, siue per lachrymas, siue per voces diuinæ laudis, & alia huiusmodi. Vnde Ioan. Caisianus dicit, quod deuotio est feruor bonæ volūtatis, quem mens cohibere nō valens, certis manifestat indicijs. Psalm. Sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea; & sequitur. Et labijs exultationis laudabit os meum. Cas. in coll. Abba. Psal.62.

Tertio, quia pinguedo est vacuitatis corporis repletiua, & sic deuotio replet & complet defectus animæ. Vel vacuitas corporis est humilitas mentis, quæ repletur pinguedine, quia mens humilis repletur deuotione. Iob. Viscera eius replebuntur adipe. Iob.15.

Quarto, quia pinguedo est diuersarum partium impinguatiua, vnde & habet diuersa nomina. Nam (sicut dicit Isido.) tenuissima est pinguedo adhærens cuti; & ista signat deuotionem exteriorem, quę oftēditur in effectus. Iob. De lateribus eius aruina dependet. Iob.15. Adeps autem est pinguedo intestina inuoluens, & membra interius custodiens; & hæc designat deuotionem interiorem, quam Deus ptæcipue requirit, Leuitici. Leuit.3 Omnis adeps Domini erit. Pinguedo autem cōmuniter dicitur de vtraque, licet strictè dicatur pinguedo quæ adhæret cuidam pelliculæ quæ dicitur zirbus: ergo pinguedine largo modo sumpta habet, qui tā interius quam exterius est deuotus, vel quod pinguedo inuenitur in diuersis partibus, signat quod deuotio inuenitur in diuersis rebus. Vnde sicut Bernar. dicit. Non omnibus eodē modo data est gratia ista, scilicet deuotio. Porro Thomas in latere, Ioannes in pectore, Petrus in sinu, Paulus in tertio cælo secreti huius gratiam assecuti sunt. Bern. in Cant.

Cum Deo metaphorice in Scripturis humana membra adscribantur, huius rei significatio singulatim aperitur.

Cap. XXII.

DEo in sacra Scriptura attribuuntur humana membra, & hoc fit secūdum metaphorā, sicut Damas. dicit. Simplex enim Deus est, & non figurabilis. Oculos enim palpebras & visum habere describitur; quia habēs virturem vniuersorum considerationem, nihil eum latere potest. Aures quoque & auditum habere describitur, quia apud eum propitationem fore, & deprecationis susceptionem non timemus: Per hunc enim sensum nos mites ostendimus, quando deprecantibus aurea fauorabiliter inclinamus. Os, fauces, & labia habere dicitur, quia illud velut loquēdo per inspirationem nobis reuelat, & hominum cognitio per huiusmodi organa exprimit, & ostendit. Guttur & gustum habere dicitur, quia nostræ iustitiæ operibus tanquam in gustu delectatur. Nares, & olfactum habere dicitur, quia tanquam odor suauissimus Domino placet quicquid deuotionis affectus ei exhibet. Faciem vero habere dicitur, quia per ipsum opera eius virtutem & præsentiam perpendimus: Nam personam præsentem per faciem cognoscimus. Manus repræsentāt eius subtilitatem & inuisibilem operationem, quia nos digitis, & manibus, & brachiis subtiliora, & fortiora operamur. Quando vero scriptura dexterā Dei commemorat, chariora Dei, & digniora insinuat. Vnde & iurare per dexterā dicitur, quando intransmutabiliter eius consilium perhibetur. Sed frequenter pauperibus & indigentibus subuenit, & ideo pedes habere dicitur, dum se operosē dit in effectu, quod solēt operari homines pedibus, vel incessu. Cor & pectus habere dicitur, propter cognitorum iugem recordationē. Ventrē vero & viscera, propter compassionē quam se habere in nobis ostendit. Irasci dicitur propter odium malitiæ, & eam quam adhibet vltionem. Etiam dormire & obliuisci dicitur, propter iniuriæ dissimulationem. Quia ergo tot modis per sua beneficia nostram supplet indigētiam, more humano dicitur habere membra diuersa.

Dama. li. 1. ca. 8.

Vera dilectionis officium, necessitas, atque perfectio, ex quinque mentis naturalibus proprietatibus, haud dubie potest cognosci.

Cap. XXIII.

DIlectio assimilatur mento. Primo, quia mentū fuit necessarium, propter mādibularum originem: Nam inferior mandibula ex mento oritur, & in eo fundatur. Sed mādibula hæc inferior vitam præsentem designat; cuius est duplex pars, s. dextera, quæ pertinet ad spiritū, cuius exercitiū est in vita cōtemplatiua, & pars sinistra, quæ pertinet ad corpus, circa cuius ministeriū intendit vita actiua; sed vtriusque origo est ex mēto, id est, ex dilectione charitatis, quia contēplatiua est ex dilectiōe Dei, actiua vero ex dilectione proximi. Ioan. Qui non diligit, manet in morte. 1. Ioa. 3.

Secundo mentum fuit nec essarium propter dētium inferiorum radicationem: Inferiores enim dentes, id est, Sancti in hoc mundo viuentes, sunt radicati in mēto id est, in dilectione Dei, secūdum illud. In charitate radicati, Ephe. 3. & fundati.

Tertio fuit necessarium propter oris apertionem: Nam ossa ipsius mēti in suis extremitatibus duas habent furculas, vt dicit Const. Vna est acuta, cuius acumini ligamen quoddam inseritur, quod Const.

latere temporum protenditur, per quod bucca clauditur, & aperitur. Altera vero furcula grossa est rotunda, cuius rotunditate mētum fit mobile. Sic etiam necessaria dilectio charitatis vt os aperiri possit, siue in prædicatio-
1.Co.13 ne, quia si linguis hominum loquar & Angelorū, charitatē autē non habeam, &c. siue in oratione, siue in cōfessione, quæ etiam sine charitate validæ non sunt.
Ps.131. Psalm. Os meum aperui, & attraxi spiritum, quia mandata tua desiderabam: Hoc enim desiderium mandatorum charitas faciebat; quia sicut calor sitire facit iustitiam, quæ in obseruatione mandatorum existit, sine qua neque confessio est salutifera neq; omnino impetratiua, secundum illud. Qui obturat aurem suam ad
Pro.21. clamorē pauperis, clamabit ipse, & non exaudietur.

Quarto fuit mentum necessarium propter faciei completionē, & consummationem, vnde si fit fronti proportionatum, totā faciem exornat, & si nimis excedat eam, totam faciem dehonestat. Sicut igitur mentum proportionatum est ornamentum faciei, & complemētum, ita amor ordinatus, sicut est charitatis dilectio
Cant.2. (secundū illud. Ordinauit in me charitatē) est ornamentū & com-
Matt.24 plemētum animæ. Vnde per nuptialem vestem charitas designatur, ex eo quod animā exornat, & decorat.

Quinto mentum necessariū est ad animalis fortificationem. Nam in mento est animalis maxima fortitudo, propter duritiā ossis, & ideo bruta se tangi per mentū faciliter non permittunt: Nam mento cōfracto tota eorū feritas quasi armis perditis eneruatur. Vnde dicitur, quod Da uid fracto
3.Reg.7. mento vrsi eruit ouem de ore eius. Sic maxima fortitudo animæ consistit in amore: quia fortis est vt mors dilectio. Sexto, Cant.8.
ruit necessarium mentum ad amoris ostensionem. Vnde mentū hominis tangere, signū est amoris. Et ideo dicitur. Tenuit Ioab mentum Amasæ. Per mentum enim amor, sed per tactum opus amoris exprimitur, Vnde ille mētum tangit, qui amorem opere
1. Ioan. 3. ostendit, & hæc est vera probatio dilectionis charitatis, secundū illud: Non diligamus verbo neque lingua, sed opere & veritate.

Quatuor rationibus diuitiæ pilis comparantur, per quas quidē bonus malusq; diuitiarum vsus & auaritia detestatio explanatur.

Cap. XXIIII.

DIuitiæ assimilantur pillis.

Primo ratione natiuitatis; quia pili nascuntur ex fumo calido & ficco: dum enim fumus subtilis per poros egreditur, dum ab aëre tāgitur, exsiccatur. Similiter ex fumo calido & ficco, id est, ex auaritia desiderium hominis inflammante, & humorem pietatis exiccante, procedit diuitiarum accumulatio. Hic fumus, id est amor cupiditatis, per diuersos poros, i. per diuersas vias, & modos lucrandi, & rapiendi proditur, & cum ab exteriori aëre, id est, ab exteriori mundi necessitate tangitur; pili, id est, nummi, siue diuitiarum, cumuli multiplicantur & crescunt. Et præcipuè illi quibus multiplicātur filij coguntur accumulare. Ezec. Multi-
Eze.16 plicata es, & grandis effecta, & ingressa es, & peruenisti ad mundum muliebrem, vbera tua intumuerunt, & pilus tuus germinauit. In multiplicatione, vel tumore vberum, intellige augmenta familiæ & filiorum, & tunc laborat vt germinet pilus, id est, vt fiat, & crescat diuitiarum cumulus.

Secundo ratione vtilitatis; quia pili sunt non solum ornamentū; sed etiam iuuamētum corpori, sicut patet in capillis. Similiter diuitiæ, sunt ad ornamentum dignitatis, & ad iuuamentum necessitatis. Vnde Philosophus dicit, quod diuitiæ sunt organa fælicitatis. Et ideo Ambros. dicit. Diuites discant non in facultatibus crimen haberi, sed in his qui vti nesciunt: nam diuitiæ sicut impedimenta sunt improbis, ita bonis sunt iuuamenta virtutis.

Arist. in Et hic. Ambr. super Luc.

Tertio ratione qualitatis. Nam vbi in cute sunt ampli pori, pili exeuntes sunt grossi: vbi autem pori sunt stricti, tenues erunt pili. Sic homines habentes animos largos siue amplos, faciunt magnas expensas. Sed habentes animos strictos, id est, auaros, tenuiter & miserabiliter expendunt, Hieronymus. Qui diuitiarū seruus est, diuitias custodit vt seruus; quia autem seruitutis excussit iugum, distribuit vt Dominus.

Quarto, ratione varietatis; quia pili variantur secundum ætatem. Vnde quando animalia senescunt, pili indurescunt sicut plumæ auium indurantur, quia deficiēte humore necessario deficcantur. Sic hominis (secundum Philosophum) in senectute efficiuntur illiberales & duri ad largiendum, & hoc est quando deficit eis bonus humor, id est, bonus amor charitatis. Et hæc auaritia senilis (sicut dicit Senec.) monstruosa est: Monstruo, inquit, similis est auaritia senilis: quid enim sibi vult non intelligo. Nam quid absurdius (vt dici solet.) quam quo minus restat viæ, eo plus viatici quærere, & via deficiente viaticum augere? Huiusmodi ergo pilos, id est, mūdi diuitias Leuitæ iubentur radere, id est, viri perfecti & religiosi contemnere.

Sene.

Num. 8.

Doctrinam spiritualem ad modum cibi fidelibus tradendum esse, ex pluribus in cibi receptione conditionibus necessariis, quæ hic apponuntur adiscitur: & ex diuersitate ciborum doctrinarum pariter ac recipientium varietatem perpenditur, nec non prædicantes doctrinam similem esse voci modulantis aperitur.

Cap. xxv.

DOctrina spiritualis assimilatur cibo corporali, in quo necessaria sunt octo, scilicet præparatio, masticatio, in loco digestionis receptio eius, in liquorem mutatio, liquoris in humorem conuersio, ipsius per mēbra distributio, cum membris assimilatio & incorporatio, siue in naturam corporis conuersio. Sic cibus spiritualis doctrinæ à prædicatore præparatur dū legitur, masticatur, dum in meditatione discutitur; in loco digestionis recipitur, dum in memoria recōditur: In liquorem mutatur, dum diligenter exponitur. In humorem liquor cōuertitur, dū deuotè differitur. Distribuitur per mēbra, dum diuersis auditoribus secundum eorum exigentiam prædicatur. Assimilatur, dum attentè & affectuose recipitur. Incorporatur & conuertitur, dum opere perficitur. De hoc cibo dixit Dominus: Operamini non cibum qui perit, sed qui permanet in vitam æternam. Hiero. Discamus in terris, quorum scientia nobiscum perseueret in cælis.

Ioan. 6. Hieron.

Item doctrina spiritualis debet tradi ad modum cibi. In quo (secundum Galen.) considerandæ sunt quatuor.

Primo cibi substantialitas: Nā aliquis cibus est ex sui natura nutrimentalis, & nauus inuatiuus.

Et

Et huic assimilatur doctrina sana & catholica, qua anima spiritualiter sustentatur & iuuatur ad salutem. Aliquis vero est pestilentialis, & corporis corruptiuus, sicut cibus venenosus. Et huic assimilatur doctrina prauа, vel hæretica, qua mores vel fides corrumpuntur. Oportet ergo ciborum scire naturam, & doctrinarum discernere qualitatem, ne homo venenum loco cibi accipiat, ne quis falsitatem pro veritate credat. Vnde Eccles. Non te effundas super omnem escam. Ioan. Nolite omni spiritui credere, sed probare an spiritus ex Deo sit.

Eccl. 35
Ioan. 4.

Secundò attendenda est cibi qualitas, scilicet vtrum tēperatus sit, vel excedat: Est enim aliquis cibus subtilis, qui de facili digeritur (secundum Auicen.) ex eo generatur sanguis qui cito resoluitur à membris, & ideo parum nutrit. Et sic doctrina multum subtilis rudi populo prædicata, quia parum eos in deuotione nutrit, & malè intelligitur, & cito à memoria labitur.

Itē est cibus grossus, qui tardius digeritur, & pars eius modica multū nutrit, ex quo scilicet grossus generatur sanguis, qui tardius resoluitur à membris. Sic doctrina grossior, & vulgarior, homines simplices magis reficit, & in deuotione nutrit, & diutius in memoria persistit.

Item est alius cibus à substantia temperatus, & talis laudabilis est quia medium tenet: huic assimilatur doctrina, quæ neque est nimis rudis, neque nimis subtilis. Talis enim laudabilis est, quia simplicibus & sapientibus satisfacit. Rom. Sapientibus & insipiētibus debitor sum.

Rom. 1.

Tertiò attēdenda est cibi quantitas, vt non sit nimia, neque nimis pauca, sed inter hæc media: Nam cibus nimius naturam grauat, stomachum inflat, torsiones generat, malos humores generat & augmentat, vomitum & fastidium prouocat, calorem naturalem suffocat, ossium & neruorum contractionem causat, vlcera, scabiem, & apostemata procurat, senium & mortem accelerat, & sit dum homo manducat vt mortem fugiat, inde citius moriatur. Quando vero cibus nimis est paucus, naturam debilitat, visum & sensum hebetat, fluxum capillorum & caluiciem generat, thisim ethicam accelerat, corpus extenuat, & peiores infirmitates quam repletio causat. Vnde dicit Hyppocrates, quod in tenuibus dietis maximè peccant ægrotantes. Cibus ergo si medium inter hoc teneat, rem perditam restaurat, virtutem conseruat, sanguinem augmentat, calorem temperat, ingenium acuit, vires operandi tribuit, sanitatem perficit & custodit, & salubrem somnum inducit. Similiter quoque accidit de doctrina spirituali, quia si sit nimia, id est, nimis prolixa, vertitur in tædium & multiplex animæ nocumentum, & ideo poeticè dicitur: Quicquid præcipies esto breuis, vt cito dicta percipiant animi dociles, teneantque fideles. Omne supernacuum de pleno pectore manat. Similiter etiam defectus doctrinæ spiritualis, multiplex malum inducit, & magis adhuc nocet quàm eius nimietas. Vnde & in pœnam hominum peccatorum Deus per prophetam comminatur dicens: Mittam famem in terram, non famem panis, neque sitim aquæ, sed audiendi verbum Dei. Et Hierem. hunc defectum deplorauit dicēs: Paruuli petierunt panem, & non erat qui frangeret eis: ergo discreta & temperata doctrina multipliciter animæ prodest, & ideo

Hypp. apho.

Amo. 8.

Thren. 4

deo fidelis & prudens seruus quē constituit Dominus super familiam suam, vt det illis in tempore tritici mensuram.

Quartò consideranda est assumentis necessitas. Nam alius cibus debetur sano, alius ægro, alius iuueni, alius seni, alius debili, alius forti, alius laboranti, alius quiescenti: Nam multa sunt salubria sano, quæ sunt mortifera infirmo.

Itē est differentia in sanis: Nam piper, & allia, quæ alicui phlegmatico sunt in remedium, alicui cholerico sunt venenum: & iusquiamus, qui est mors homini, est cibus gratissimus passeri, vel coturnici, vt dicit Galenus. Variatur etiam cibus secundum qualitatem morbi: Nam alius cibus salubris est in quartana, qui est mortiferus in acuta: & aliquis qui est vtilis in morbi principio, est nocimus in medio, vel quando infirmitas est in summo. Ex quibus patet, quod cibus variandus est secūdum diuersitatem morbi, & virtutem infirmi, & secundum substantiam & qualitatem cibi: quæ omnia obseruanda sunt doctrina spirituali, per quam diuersa vitia debent diuersimodè corripi. Vnde Gregor. Nazian. dicit: quod sicut non vna medicinæ species omnibus adhibetur, ita neque idem sermo vniuersis congruit. Et iterum secundum qualitatem auditorum formari debet sermo doctorum, sicut Gregor. dixit. Et iterum. Alia & alia doctrina, alios & alios auditores requirit: Nam grossa doctrina, & facilis, competit rudibus, id est, insipientibus, secundum illud. Tanquam parvulis in Christo lac potum vobis dedi, Sed doctrina subtilis & difficilis cōgruit perfectis. Apost. Sapientiam loquimur inter perfectos. Hebr. 5. Perfectorum enim est solidus cibus. Debet ergo prædicator diligenter attendere, & ad quid dicat, & quid, & quibus dicat.

Gregor. Nazian

Gregor. in past.

1. Cor. 3

2. Cor. 2

Hebr. 5.

Item doctrina prædicātis debet esse similis voci modulantis, & dulciter cantantis: Nam primo debet esse cordis lætificatiua secundum illud: Sonet vox tua in auribus meis: vox enim tua dulcis, scilicet cordi. Psalm. Lætabor ego super eloquia tua.

Cant. 2.

Ps. 118.

Secundò debet esse amoris excitatiua: Nam sicut aues vociferando, & cantando excitant se, scilicet mutuo ad amorem libidinosum, ita prædicatores vocibus, & verbis suis, debent excitare ad amorem spiritualem, sicut de Christo dicit sponsa. Anima mea liquefacta est, vt dilectus locutus est. Et Luc. Nonne cor nostrum ardens erat in nobis, dum loqueretur in via, & aperiret nobis scripturas? Et nota, quod aues parui corporis plus vociferantur, quam aues magni corporis, maximè tēpore amoris. Aues enim parui corporis, sunt humiles, id est, despecti, vel qui paruam curam habent de corpore suo. Hi sunt magis apti ad vociferandum, id est, ad prædicandum, & excitandū alios ad amorē spiritualem, quam illi qui sunt magni corporis, id est, superbi, vel voluptuosi prædicatores. Hinc est, quod Doctor gentium, & prædicator dicebat: Ego sum minimus Apost. Et Thi. admonebat, dicens; Habentes alimenta, & quibus tegamur, his cōtenti simus.

Cant.

Luc. 24.

1 Cor. 15.

1. Thi. 6

Tertiò debet esse passionū animæ expressiua. Passiones enim & morbi animæ, vitia sunt quæ prædicatoris vox debet exprimere, notificando, & redarguendo, vt curentur, secundum illud. Clama ne cesses, quasi tuba exalta vocem tuam, annuncia populo meo scelera eorū, & domui Iacob peccata eorum.

Isa. 58.

Quartò

Digitized by Google

Quartò debet esse bonæ dispositionis ostensiua Bona enim dispositio animæ est per pœnitentiã, & virtutes: quia virtus (secundum Philosophum) est dispositio perfecti ad optimum; Prædicatoris igitur vox non solum vitia debet ostẽdere, sed etiam ad curam pœnitentiæ inducere, & insuper ad virtutes. Ad vtrunque enim hortabatur Apost. dicens; Abijciamus opera tenebratum, scilicet peccata, & induamur arma lucis, scilicet virtutes. Psalm. Vox enim Domini in virtute.

Aristot. in Ethi.

Rom. 13

Psal. 28.

Quintò debet esse laboris subleuatiua, sicut vox musica & harmonica, quæ est naturæ consona, quæ nõ solum delectat homines, sed etiam iumenta, sicut patet in bobus, quæ ad laborem magis cãtu quàm stimulo excitantur. Talis erat vox Christi dicentis: Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos. Apocal. Audiui vocem de cælo dicentem mihi, Scribe, Beati mortui, &c. Amodo enim iam dicit spiritus, vt requiescant in laboribus suis.

Matt. 11

Apoc. 9.

Sextò debet esse tædii ablatiua; sic enim vox musica attædiatos & accidiosos recreat & lætificat. Hierem. Audietur vox gaudii & lætitiæ. Econtra autẽ vox terribilis & horribilis non delectat, sed attædiat. Vnde dicit Constant. quod interrogatus quidam quare homo horribilis grauior esset ad audiendum quam aliquod põdus corporeum, respondit; Homo horribilis est animæ pondus, sed alia pondera grauant corpus. Sic sunt quidam prædicatores, qui siue ex nimia prolixitate, siue ex inepta prolatione, siue ex vocis ineptitudine, siue ex incongruitate materiæ, non delectant, sed grauant auditores.

Hier. 33.

Septimò debet esse ætatis, & sexus distinctiua; Nam videmus quod animalia secundum diuersitatem sexus, & ætatis, habent diuersitatem in voce. Vnde Philosophus dicit, quod causa acuminis, & altè rationis vocis, est secũdum alterationem ætatum. Vnde vox iuuenum animalium est acutior voce senium, & vox mulierum est acutior quam virorum. Vnde (sicut ipse dicit) multæ fœminæ & multi iuuenes vociferant voce acuta. Grauitas autem vocis sequitur tarditatẽ motus, quia scilicet aër multis tardè mouetur. Mares autem & senes mouent multum aërem, & ideo sunt grauioris vocis. Neruos & arterias habent fortiores masculi quam fœminæ, & senes, quam pueri, & non castrati quã castrati, eo quod propter debilitatẽ mouent paucũ aërem, & quod paucum est mouetur velocius, & vox velox est acuto, & ideo propter debilitatem neruorum, sunt voces castratorũ similes feminarum vocibus. Dicit etiam Philosophus, quod fœminæ sunt acutioris & subtilioris vocis quam masculi, præter vaccã, quæ habet vocem suo masculo grossiorem. Sicut igitur sonus vocis naturalis, est discretiuus ætatum & sexuum, sic etiam sonus, seu vox prædicantis, debet discernere ætatem & sexum; quia aliter admonendi sunt iuuenes, aliter senes, & aliter viri, & aliter mulieres, sicut docet Greg. Apoc. Audiui vocem aquarum multarum, id est, doctrinam.

Aristot. 9. de ani.

Aristot. 3. de ani.

Greg. in past.

Octauò debet esse laudis acquisitiua, non tamen sui, sed Dei. Ps. Vt audiam vocem laudis tuæ.

Apoc. 8 Psal. 21.

Nono debet esse affectionis audientium immutatiua, sicut facit vox musica & harmonica, per cuius dulcem harmoniã interdũ infirmi, dæmoniaci, & phrenetici ad sensum mentis reuocantur. Sic vox prædicantis frequenter malas affectiones facit conuerti in

bonas, sicut refert Constan. quod Orpheus Poeta, & modulator optimus dixit; Imperatores ad conuiuia me inuitant, vt se ex me delectent, sed ego in illis delector, cum quibus possim animos eorũ deflectere de ita ad mansuetudinem, de tristitia ad lætitiam, de amaritia ad largitatem, de timore ad audaciam.

Sacri Doctores quinque renum naturalibus proprietatibus comparantur: quidque hepar, sanguis, & dorsum significent, explanatur.

Cap. XXVI.

DOctores sancti assimilantur renibus.

Primò, quia renes sunt calidi, & naturalis caloris conseruatiui. Sic sancti Doctores, sicut in seipsis sunt feruidi, ita etiam sunt in aliis sua doctrina ignea spiritualis feruoris accensiui, & conseruatiui. Talis erat doctrina Christi, de qua dicitur; Nonne cor nostrum ardẽs erat in nobis dum loqueretur nobis? Luc. 24.

Secundò, quia renes sunt frigiditatis dorsi temperatiui. Vnde sunt renes pinguedine cooperti, ac ex frigiditate osium dorsi sustineãt læsionem. Per dorsum autem intelliguntur homines duri, vel homines rebus secularibus, quæ retro sunt, totaliter dediti, quorum frigiditas, id est, malitia, aliquando nimis excresceret, nisi eam sanctorum virorum doctrina vel arguitio temperaret. Vnde de Herode habetur, quod meruebat Ioannem, & audito eo multa faciebat. Psal. Increpuerunt me renes mei. Mat. 6. Psal. 15.

Tertiò, quia renes sunt à concauitate hepatis aquosi humoris attractiui. Vnde & facti sunt cauosi, & porosi, propter faciliorem aquosæ humiditatis attractionẽ, concauitas autem hepatis, est profunditas scripturæ sacræ; Ex hepate enim quatuor humores materialiter oriuntur, & sic ex scriptura sacra quatuor sensus trahuntur, scilicet literalis, allegoricus, moralis, & anagogicus. Ex hac ergo hepatis concauitate, id est, profunditate, trahunt sancti Doctores, & hauriunt aquam doctrinæ, quam populis effundunt abunde. Sed quia hanc suam doctrinam, & omnem suam intelligentiam, sub fidei metis Doctores sanctæ Ecclesiæ restringunt, dicitur Isa. Erit fides cinctorium renũ eius. Isa. XI.

Quartò quoque quia renes sunt sanguinis colatiui: dicit enim Const. quod ad hoc sunt facti, vt ab hepate aquaticum sanguinem sugentes, eum depurent, & eius colamentum, id est, vrinam ad vesicam deportent. Et hoc etiam dicit Aristot. In sanguine itaque intelligitur vita hominis, quia sine sanguine homo non viueret: quam in aliis sancti Doctores suis doctrinis purificãt, dum peccatores conuertunt, & eos à peccatorum faecibus faciunt separari. Vnde Hiere. Si separas pretiosum à vili. Aristot. de anim. Hier. 15.

Quintò, quia renes sunt seminabilis humoris generatiui. Vnde continent lumbos, in quibus dicitur esse causa venereæ voluptatis. Quasi autem humor seminabilis est doctrina spiritualis, quæ Deo generas filios non carnis, sed spiritus, qui humor per sanctorum doctorum ora infunditur. Vnde Apostolus dixit: In Christo Iesu per euangelium ego vos genui. Vnde Doctores Ecclesiæ ab ipso capite Christo, suo mystico corpore, tanquam renes in carnali corpore, vtiliter possidentur. Vnde ab ipsa sancta Ecclesia ei dicitur: Tu possedisti renes meos. Quos etiam ad aliorum salutem inflammasi petebat, dicẽs: Vre renes meos, & cor meum. 1. Cor. 4. Ps. 18.

Quas

Quas partes Dominus habere debeat, vt merito subditis dominari queat ac qua vitia tyrannum efficiant, breuiter patefit.

Cap XXVII.

DOminati laudabiliter subditis docet ipsum nomen Domini: Nam hoc nomē Dominus, videtur importare quinque conditiones.

Primo enim videtur esse nomē potestatis. Vnde à Deo, à quo est omnis potestas, dominium est statutum: Aliter enim non staret respublica, neque humana societas esset tuta, neque hominū scita essent pacifica, vel quieta: Sublata enim de medio iustitiæ potentia, libera esset malitia, neque innocētia esset tuta (sicut dicit Isidor.) Iusta ergo dominatio subditos non opprimit, nec repellit.

Item bonus Dominus seruos nō deserit, sed pro eius aduersatiis se opponit, vt dicit Greg.

Secundo hoc nomen Dominus Psal. 10 est nomen æquitatis. Psal. Iustus Dominus, & iustitias dilexit, æquitatem vidit vultus eius. Vnde iustus Dominus per viam iuris & æquitatis, lites & causas inter subditos dirimit, & vnicuique quod suum est tribuit, contra malitiam gladium trahit, pro innocentia defensa titulum iustæ tuitionis opponit. Maleficos punit, viduas & orphanos de manu opprimentis eripit, prædones, & fures impetit, & per acceptam à Domino potestatem, non secundum impetum voluntatis, sed secundum dictamen rationis, & secundum legis imperium, vn iuersa disponit.

Tertio, Dominus est nomen liberalitatis: Nam boni Domini sunt liberales & pij. Hester. Cum, Hest. 13. inquit, totum orbē meæ ditioni subiugassem, nolui potētiæ abuti magnitudine, sed clementia & lenitate gubernare subiectos. Bonus Dominus plus amari quam timeri appetit, non hominibus, sed bestialiter viuentibus se præesse agnoscit. Vnde dicit Grego. Homo, inquit, non rationabilibus, sed irrationabilibus animalibus est prælatus, vt nō ab hominibus, sed ab animalibus timeatur. Omnes enim homines natura gignit æquales, sed pro varijs meritis alios aliis dispensatio diuina pręposuit, vt saltem propter humanam potentiam peccare timeant, qui diuinam iustitiam non formidant. Greg. super Ge.

Quarto, hoc nomen Dominus, est nomē nobilitatis. Vnde dicitur: Tuli de tribu, vestris sapiētes, & nobiles, & posui eos Dominos: debent enim Domini esse, & anima & carne generosi. Nā (vt dicit Amb.) natura in animalibus nobiliores & fortiores præponit aliorum reges & duces: ergo quod seruatur in iumentis, & animalibus, nō seruabitur in hominibus? Deut. 1. Ambr.

Quinto, quia Dominus est nomen timoris & honorabilitatis. Eph. Serui obedite Dominis vestris carnalibus cū timore. Vnde per bonū Dominū tota patria timetur, & honoratur, eo quod cuncta pacificat, & discordes sedat, & aduersarios procul pulsat. Ephe. 6.

Item nota, quod tyrannicū dominium quatuor vitia faciunt.

Primo, auaritia. Nam tyrannus, & malus Dominus, subditos non iuuat, sed spoliat. Mich. Qui vio-enter tollitis pelles, &c.

Item propter munera iustitiam violat, & pauperi, & viduæ non iudicat. Mich. Audite principes Iacob, & duces domus Israël, nūquid vestrum est scire iudicium? Mich. 3.

Item exactionibus populū sæpe vexat. Isa. Populum meū exactores spoliauerunt. Isa. 36.

Itē occasiones quærit, vt rapiat.

Isa.

Digitized by Google

Isaiæ: Absque causa calumniatus est rum.

Mi. 52

Secundo, facit tyrannidem iniustitia, quia subditos pœnis flagellat. Isa. Dabo Ægyptũ in manu dominorum crudelium.

Isa. 19

Itẽ statuta iniqua ordinat. Isaiæ. Væ qui condunt leges iniquas.

Isa. 10

Item aliena tanquam propria vendicat, & sua esse omnia putat. Regum, Filios vestros & agros tollet.

2. Reg. 8

Item malorum dictis fidem accommodat. Prou. Princeps qui libenter audit verba mẽdacii, omnes ministros habebit impios.

Pro. 29.

Item fidem nulli, primo Machab. Iurauit illis Rex, &c.

Mac. 16.

Item suos fideles malè remunerat: Exemplum de Laban.

Gen. 31.

Tertio facit tyrannum superbia, quia tyrannus timeti, non amari curat.

Item nullius seruitiũ acceptat, sed omnia ex debito sibi fieri putat. Iudith. Nec tamẽ ista facientes ferocitatem eius, &c.

Iudit. 3

Quarto tyrannicum vitium est intemperantia, quia aliis laborãtibus ipse comestionibus vacat.

Eccl. 10. Eccl. Væ tibi terra, cuius rex puer est, & cuius principes mane comedunt.

Ecclesiæ fides quinque rationibus cuti assimilari, ipsiusq; necessitas quæ sit, nõ obscuris scripturæ etiã demonstratur exemplis.

Cap. XXIII.

FIdes ecclesiæ assimilatur cuti, siue pelli, propter quinque.

Primo, ratione inclusionis: Nã cutis est superficies corporis, quæ carnem, & ossa cõtinet, & includit. Sic in fide catholica fortiores sunt qui designantur per ossa; & imbecilliores, quæ signantur per carnes. Vnde etiam cutis vocatur corium, eo quod corio carnẽ tegatur. Iob. Pelle & carnibus vestisti me, & ossibus, &c.

Iob. 10.

Secundo rationẽ defensionis, Nam cutis omnia interiora munit, & defendit. Vnde cutis pro defensione totius corporis, omnibus periculis & passionibus se exponit. Vnde secundum Constan. habet tenuitatem, ne nimis corpus impediat. habet soliditatem, vt melius quod est intra cõtineat, & facilius exteriori læsioni resistat. Vnde etiam vocatur pellis, eo quod à corpore exteriores pellat iniurias, ventos, & pluuias, frigiditatis & caloris perfert iniurias. Recte ergo fides est cutis, quia omnia membra ecclesiæ fide proteguntur, & ab iniuriis persecutorum, & à ventis tentationum, & à pluuiis, id est, falsis doctrinis hæreticorum. Vnde Apostolus. In omnibus assumentes scutum fidei.

Ephe. 6.

Tertio ratione imitationis: Nã cutis secũdum variam membrorum dispositionem ac necessitatem, nunc se contrahit, nunc se extẽdit. Sic fideles tempore persecutionis secundum variam fidelium vtilitatem, seu necessitatem, quandoque contrahebãt fidem suam, persecutionem declinando, siue fugiendo, quãdoque vero extendebat, persecutoribus se offerendo, & hoc faciebant viri cælestes & perfecti, sicut Apostoli, & consimiles. Psam. Extendes cælum sicut pellem.

Psa. 103

Quarto ratione purgationis: Est enim cutis tota plena poris, & maximè in parte capitis, propter expresionem fumosæ superfluitatis per calorem: Dũ enim pori aperiuntur, superfluitates intercutaneæ per vapores & sudores purgantur. Sic fides catholica habet ad modũ cutis multos poros, id est, multas vias & modos, ad purgandum animã à peccatis, scilicet per pœnitentiã, per eleemosynam, per baptismum, & huiusmodi. Actor. Fide purificans corda eorum.

Act. 15

Quinto

Quinto, ratione passionis, quia cutis siue pellis multipliciter patitur Nam patitur incisionē, excoriationem, verberationem, & multa alia quam innumerabilia; quæ omnia etiam sancti martyres pro fide passi sunt, sicut patet Heb. 11. Heb. Alij vero ludibria, & verbera experti, &c.

In quibus virorum spiritualiū præcipua animi fortitudo consistat, quinque ipsius barbæ naturalibus similitudinibus rectissime declaratur

Cap. XXIX.

FOrtitudo virorū spiritualium assimilatur barbæ. Vnde pili barbæ, sunt opera fortia perfectorum, quod patet ex multis.

Primo, quia barba est faciei virilis ornatiua; & similiter ex fortitudine Martyrū. Vnde & aliorum sanctorum tota facies, immo totum corpus ecclesiæ, decoratur & ornatur. Vnde de ipsa Pro. 31. ecclesia dicitur: Fortitudo & decor indumentum eius.

Secundo, quia barba est maxillarum iuuatiua: Nam sua villositate neruos maxillares tuetur, etiā à nimia frigiditate defendit, Quasi autē maxillæ Ecclesiæ sunt Prædicatores, qui cibū spirituālis doctrinæ aliis conferunt exponendo, & prænarrant prædicando, vt inde fideles cæteri nutriantur; isti dicuntur habere barbā, i. fortitudinem, boni operis, vel fortitudinem cōtra tentationes, qua frigus peccati repellatur ab eis, ne scilicet cum aliis prædicauerint ipsi reprobi efficiantur. Debent esse barbati, i. pilis fortium operum abundare, vt scilicet, quod verbis suadent, operibus corroborēt. Vnde sine robore talis barbæ non congruè, non laudabiliter exitur ad opus doctrinæ. Vnde Dauid mandauit 2. Reg. 10. nunciis suis, manere in Hiericho donec creſcat barba vestra.

Tertio, quia barba est caloris, & vigoris naturalis indicatiua, propter quam causam vir soles barbam nutrit, non autem mulier, quia mares calidiores sunt naturaliter fœminis, & maioris vigoris, & ideo in maribus fumus, qui est pilorum materia, magis quam in fœminis augmentatur. Vnde accidit etiam quandoque in mulieribus calidæ & humidæ complexionis, quæ videtur barbescere. Sic illi qui abundant in calore & vigore discretionis, habent animum virilem, & ideo inest eis fortitudo, & ad peccatis resistendum, & etiā ad bene operandū; propter quod dicitur, quod fortis est vt mors dilectio. Siquidem Cant. 8. mors sic est fortis quod ei nullus potest resistere; & cōpellit etiam peccatorem multa bona facere, quæ nunquam dum vixit, facere voluit, E contratio autem illi qui sunt frigidi à calore charitatis, habent animū fœmineū, id est, habilē, vnde carent barba fortitudinis ad operandum, vel ad resistendum tentationibus.

Quarto quoque, quia barba est diuersarum figurarum susceptiua. Nam sicut Philosophus dicit, Arist. 19. de ani. si humor vnde barba generatur fuerit calidus, fumosus, & siccus, erunt pili barbæ sicut & capilli crispi, & inde reflexi, & inuoluti. Et hoc accidit, quia per duas vias vadit contrarias. Nam pars terrestris mouet inferius, calor vero mouet superius, & sic inuoluuntur pili, & fiunt crispi. Talis est fortitudo luctatiū cum carne, vel mundo, qui licet ex parte spiritus habeant calorem charitatis, ex parte tamen mundi habent fumum vanitatis, ex parte carnis siccitatem, siue ariditatem deuotionis Et ideo sicut ex feruore spiritus trahuntur superius, ita ex infirmitate carnis trahuntur inferius. Et sic efficiū-

tur.

Digitized by Google

tur aliquo modo reflexi, siue crispi, id est, non vniformes, sed varii. Et de hac varietate loquitur Apostolus dicens. Inuenio aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ. Si verò vapor ex quo generantur pili, fuerit humidus multum, erunt pili leues, & longi. Sic etiam in illis in quibus est humor multus devotionis & gratiæ pili, id est, opera eorum fortia sunt, eis leuia, id est, suauia ad faciendum, & longa ad continuandum, & hoc est vnguentum, scilicet devotionis, & gratię quod (sicut dicitur.) descendit in barbam Aaron.

Rom. 7.

Psa. 132.

Quinto, quia barba est multipliciter defectiua: nam in aliquibus non crescit, sicut in pueris: quia quamuis sint humidi & calidi, tamen quia fumosa illa substantia, quæ est pilorum materia, transit in augmẽtum puerorum, ideo non superfluit, vt conuertatur in pilos. Tales sunt, qui licet sint iuuenes & fortes, tamen, fortitudine sua non vtuntur ad Dei seruitium, & in operibus bonis, sed potius pro mundo, & in peccatis, in aliquibus verò barba canescit, sicut in senibus, propter debilitatem ipsius caloris, & abundantiam frigiditatis. Et sic etiam accidit tepescentibus in calore diuini amoris; quia etiam pili barbæ, id est, exteriora pœnitentiæ opera, in eis immutantur, & debilitantur. In aliquibus vero barba defluit, ex caloris & humoris interceptione, vt in castratis, vel ex humoris corruptione, vt in leprosis. Interficitur autem calor amoris, & humor deuotionis per peccata spiritualia, & corrũpitur per peccata carnalia, & ideo vtrobique deficit barba, id est, fortitudo vera.

Quoniã Dei gratia potissimũ humilibus est parata, idcirco hic iure ipsa medulla quinque insignibus est assimilata exemplis.

Cap. xxx.

GRatia Dei assimilatur medullæ.

Primo ratione suæ generationis, quia medulla in concauitatibus ossium generatur. Sunt autem concauitates ossiũ humilitates mentium, quibus solis gratia Dei infunditur, secundum illud. Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam.

Iac. 4.

Secundo ratione complexionis, quia medulla, (vt dicit Constant.) est calida & humida, sic gratia Dei est calida, in quantum inducẽs accendit charitatem, & humida, in quantum emollit ad pietatem: facit enim eos in quibus est, feruentes ad Deum, & pios ad proximum. Sapien. Apud Deum nota est, & apud homines, apud Deum, scilicet per charitatem, apud homines, per pietatem.

Const.

Sap. 6.

Tertio ratione irrigationis, quia ossa irrigat & confortat, & eorum frigiditatem temperat: Nam sua caliditate temperat eorum frigiditatem, & sua humiditate eorum siccitatem: Anima enim sine gratia, est sicut terra sine aqua, scilicet frigida et arida; vnde Psalmus. Anima mea sicut terra sine aqua tibi. Sed gratia Dei non solum sicut aqua tollit eis ariditatem, id est, operis boni sterilitatem; sed etiam, vt ignis, vel Sol. tollit eis frigiditatem, id est, constrictionem & immobilitatem peccati constringit, & mobilitat, sicut patet de frigore corporali in aqua congelata. Vnde gratia Dei multum confortat animam, generat enim in ea, (secundum Bernard.) odium præteritorum peccatorum, contemptum præsentium, & desiderium

Psa. 142.

Ber. li. arb.

Digitized by Google

rium bonorum futurorum.

Quarto ratione nutritionis, quia medulla, (vt dicit Constant.) nutritur ex purissimis partibus, & vnctuosis humoribus: sic gratia Dei nutritur ex purissimis operibus, & deuotis orationibus. Bern. in Cant. Bernard. Gratia balsamum purissimum est, & ideo purum, & solidum, & profundum vas requiritur.

Quintò ratione mutationis, quia medulla, (vt dicit Varro) mutatur vt luna: Nam crescente luna, ipsa crescit; decrescente decrescit: & hoc tam in animalibus, quam in arboribus patet, quorum medulla in plenilunio augmentatur, & in alio tempore minoratur. Per lunã igitur, quæ est planetarum infima, humilis intelligitur anima, in qua secundum augmentum, vel diminutionem humilitatis, minuitur & crescit gratia salutaris: Quia quanto quis efficitur humilior, tanto & gratia plenior, & quanto magis superbus, tanto magis à gratia vacuus, vnde Bern. dicit: In veritate didici, nil æquè efficax esse ad gratiam promerẽdam, retinendam, & recuperandam, quam si omni tempore corã Deo inueniaris non altum sapere, sed timere: Altum enim sapere, ad superbiam pertinet, timere vero ad humilitatem. Ad hoc etiam facit, quod dicit Chrysost Aliquando, inquit, plerique virtam habentes mundam, non accipiunt gratiam, ne in superbiam eleuentur, ne inflentur ventositate iactãtiæ, ne altitudo muneris negligẽtiores efficiat. Eccles. Quanto maior es, humilia te in omnibus, & corã Deo inuenies gratiam.

Var.

Bern. in Cant.

Chrys. in epist. ad Heb.

Eccl. 3.

Gula vitium quantum hominibus obsit, quantumq; detestabile sit, ex multis gutturis naturalibus actionibus, ipsius pinguedinis lasciuibus facile perspici potest.

Cap. XXXI.

GVlositas, & voracitas assimilatur gutturi.

Primò, quia guttur est cibi & potus in stomachum inductiuum: Habet enim guttur duplicem concauitatem, habet vnam ad attrahendum aërem, & anhelitum perficiendum, & alium ad cibum recipiendum. Et hæc duplex via quodam operculo, quod epiglotum dicitur, distinguitur. Quod vtique se habet in superficie gutturis, ad modum vestis ad vtrumque foramen gutturis æqualiter se habentis. Sicut igitur guttur est cibi & potus receptiuum, & stomachi impletiuum, ita homo vorax & gulosus ad hoc principaliter intendit, vt cibum & potum accipiat, & ventrem suum impleat. Vnde de tali homine dici consueuit. Ipse est totus gula. Psalm. Sepulchrum patens est guttur eorum, gl. propter voracitatem. Quia sicut sepulchrum aperitur ad suscipiendum cadauera, ita vorax semper inhiat ad cibaria recipiendum. Psal. 5.

Secundò, quia guttur est delectationis ciborum perceptiuum: Est enim delectatio cibi in modico transitu gutturis propter quod dicit Philosophus, quod quidam multiuorax affectabat habere collum gruis, scilicet, vt diutius duraret cibi delectatio ex longo transitu gulæ; Homo enim gulosus in cibo solam delectationem quærit, non necessitatem, vel vtilitatem. Et de talibus dicit Apostolus Philipp. Quorum Deus venter est. Arist. 3. Ethy. Phil. 3.

Tertiò, quia deglutitio cibi, vel potus, spiritus, id est, aeris attractionem impedit: Nam cum natura cibum deglutit, foramen anhelitus claudit, & aliud foramen ad recipiendum cibum aperit; cum autem aërem attrahit, foramen

foramē sibi penitus claudit: Nam si de cibo vel potu subintrauerit aliquid foramen aëris, via spiritus clauditur, & nisi à natura citius repellatur, animal suffocatur; Nihil enim sic timetur in omnibus passionibus gutturis, sicut amissio ipsius aëris, à quo non potest animal per xx. partem vnius horæ sine periculo abstinere. Sicut igitur deglutitio cibi in gutture impedit spiritum, i. aeris attractionē, ita gulositatis delectatio impedit spiritualium consolationum perceptionem. Vnde Apostolus dicit;

2. Cor. 2 Animalis homo, i. gulositas & voluptuositas, non percipit ea quæ sunt spiritus Dei; Delicata est enim, (vt dicit Bern.) diuina consolatio, & non datur nisi amittentibus alienam.

Bern.

Item gulæ vitium quantum nociuū sit animæ. & corpori, ostēdit pinguedo corporis.

Primò quidem, quia pinguedo nimia est pessimorum morborū generatiua: Nam (sicut dicit Constan.) pinguia corpora, & nimia adipe plena, sunt pessima, & morbis pessimis præparata, eo quod calor naturalis sæpe in talibus suffocatur, & via spiritus pinguedine clauditur, & sic ad regimen corporis, vt spiritus influat, denegatur. Et addit, quod corpora omniapinguia, propter humorum superfluam abundantiam, incurrunt sæpe infirmitatem prolixā, & tardissimam curam: Nam pondere pinguedinis pressa, non se exercitant, nō laborant, & sic nec superflua minuuntur, nec congelatapinguedo dissoluitur. Vnde calor naturalis suffocatur, & subito mors inducitur, nisi ei citius succurratur.

Secundò, quia pinguedo est actionum animæ, scilicet sensus, & intellectus, impeditiua. Vnde

Hieron. Hierony. dicit; quod venter pinguis non gignit sensum tenuem; & ideo abstinentia confert intellectui.

Tertiò, quia est complementi generationis animalis tardatiua, Vnde dicitur in Aphoris. quod mulier nimis pinguis non concipit, si non macrescit, eo quod pinguedo matricis semitā intercludat.

Humilitatis virtus, quæ genibus cōparatur, qua bona nobis conferat quatuor demonstratur exemplis, cui etiam sapientiam fore coniungendā ad Deum rite placādum, edocetur.

Cap. XXXII.

HVmiles assimilātur genibus. Primo quidem, quia humilitas est mater concordiæ, & hoc significatur in genibus; Quia genua (vt dicit Isido.) sunt coniunctiones femorum; & crurum. Vnde secundum cum femora extenduntur ab inguinibus vsque ad genua. Per femora autem possunt intelligi fœminæ, eo quod in illa parte fœminæ discernuntur à viris, per crura vero, quæ fortiora sunt, possunt intelligi viri, vel per femora intelliguntur superiores, per crura vero inferiores. Nō igitur potest esse concordia, siue inter fœminas & viros, siue inter superiores & subditos, nisi mediante humilitate, Nam per humilitatē superiores inferioribus inclinantur. Et iterum per humilitatem inferiores superioribus obediunt, & subduntur, inter superbos vero econtrario semper sunt iurgia. Vbi vero sunt humilitatis genua, ibi pacis & vnitatis concordia.

Isido.

Secundò, quia humilitas est soror sapientiæ, & hoc etiam signatur in genibus quæ mira fraternitate oculis coniunguntur: Nam cum quis gignitur, ita formatur, vt genua sursum ad oculos teneantur, quorum coniunctionem foramina oculorū causantur.

Digitized by Google

num nō remouetur, sed remanet vsque ad mortem. Similiter vitia morum à iunioribus, si bene regantur, facilius remouentur; sed si non bene regantur ita vt adolescant, & crescant in prauis moribus, perseuerant in eis semper.

Prou.22 Prouerb. Adolescens iuxta viam suam, etiam cùm senuerit, non recedet ab ea.

Ex quinque ipsius corporalis exercitij conditionibus, quamplurimisque eiusdem vtilitatibus, quemadmodū panitentium labor esse debeat vt meritum recipiat, nullo labore colligitur.

Cap. XL.

LAbor pœnitentiū assimilatur labori & exercitio corporali, in quo attendenda sunt v. Primo, vt non sit nimis intensus, vel remissus, sed temperatus. Sic etiam labor exterioris pœnitētiæ nō debet esse intensus, ita vt naturam prosternat & corrumpat; neque debet esse remissus, ita vt concupiscentiam & superbiā carnis nō vincat, & talis est labor militum

2.Thi.2 Christi, de quo Apost. ait. Labora sicut bonus miles Christi Iesu.

Secundo in exercitio corporali est attendenda qualitas, vt non sit nimis velox aut tardum: sic pœnitens non debet esse nimis velox per præsumptionem, vt scilicet statim credat effici summus, & perfectus. Vnde dicebat Beatus

Bern. Bern. Nolo repente fieri summus, sed paulatim proficere volo; quia sicut Deo placet verecundia peccatoris, ita sibi displicet imprudētia pœnitentis.

Item non debet esse tardus per negligentiā, vel dilationem. Apo-

Rom.12 stolus. Solicitudine non pigri.

Tertio attendendū est tempus, s. vt maximè fiat ante cibum, vt superfluitates lubricæ in corpore resolutæ, per exercitium expellantur, ne cibus superuenies earū, patur. Sic etiam purgatio, & labor pœnitentiæ, debet præuenire cibū Eucharistiæ, & expellendo superfluitates peccatorum, ne ex cibo sacro superueniente lædatur. Post cibum etiam valet exercitium tēperatum, quia calorem augēdo cooperatur digestiuæ virtuti; sic etiam per cibum Eucharistiæ non est cessandum ab operibus pœnitentiæ, quia cooperantur ad cibi, id est, sacramenti profectum & operationem, calorem charitatis augendo & confernando.

Quarto attendendus est locus, quia aliquis locus exercitii corporalis est aquosus, vt locus piscatorū, & talis locus infrigidat, & humectat. Talis est labor compunctorum, & plorantium, quia infrigidat ardorem carnis, & humectat fletu & lachrymis. Psalm. Laboraui in gemitu meo. Aliquis Psal.6 vero locus exercitii est siccus, & nemorosus, vt locus venatorum, & talis ratione discussus calefacit corpora, & desiccat. Talis est labor abstinentium, qui inflammat mentem, & desiccat carnem.

Quinto attendendus est corporalis exercitii siue laboris fructus, de quo ait Fulgentius super illud Fulg. in Prouerb. vltimo. Panem ociosa Prou. non comedit. Honestus, inquit, labor, est humanæ vitæ fide custodia, dormientis naturæ stimulus, sopiti caloris lima, superfluitatis consumptio, vitiorum fuga, morborum mors, languorum medicina, luxurię temporis, iuuentutis debitum, adolescentię disciplina, senectutis gaudium, salutis auxilium, auctrix omnium bonorum, destructrix vitiorum, & ocij inimica. Et addit ibi: Ergo solus se ab exercitio retrahit qui solicitatis gaudio vult carere. Omnia autem hæc propriissimè competunt labori pœnitentiæ. Nam pœnitentiæ labor vitā animæ custodit, dormientem, i. pigritiem

pungit, ſopitum calorem, id eſt, tepefactum amorem incēdit, ſuperfluitates, id eſt, exceſſus affectionum conſumit, vitia expellit, morbos tentationum extinguit, languoribus paſſionum medicina exiſtit, lucrum temporis, id eſt, meritū parit, hoc debētur iuuenibus ne pigreſcant, & adoleſcentibus ne laſciuiant, hic labor portatus eſt gloriatio ſenū, & ſalnatio animarū, hic omnia bona ſpiritualia nutrit, omnia mala deſtruit, & tandē etiam talis labor ad æternam fœlicitatē perducit; vnde hi ſunt labores, de quibus dicitur: Labor bonorum glorioſus eſt fructus.

Sap.3.

Ex labiorum naturalia officia interpretantur, quibus egregie modum ipſumlepide loquendi edocemur.

Cap. XLI.

LOqui qualiter debeamus labia oſtendunt.

Primò, quia labia ſunt dentiū cuſtoditiua, vt ſcilicet ille qui vult loqui, verba ſua cuſtodiat ad tempus opportunū, ſecundum illud: Labia ſacerdotis cuſtodiūt ſcientiam. Hinc eſt, quod Dauid petebat dicēs: Pone Domine cuſtodiā ori meo, & hoſtiū circumſtantiæ, &c. Hoſtiū enim (vt dicit Grego.) neque ſemper claditur, neque aperitur, quia nec eſt ſemper loquendum, neque ſemper tacendum, ſed vtrunque diſcretè faciendum.

Mal.2.

Gregor.

Secundo temperātia, quia labia ſunt duritiæ dentiū temperatiua, & ideo facta ſunt mollia, & carnoſa. Sic verba prædicātis debent eſſe talia, vt mollificent vel temperent duritiem peccatoris.

Item quia labia mollia dulciter reſpondētis, temperant iram furentis, ſecundum illud: Reſpōſio mollis frangit iram. Et iterum. Verbum dulce multiplicat amicos, & mitigat inimicos.

Pro.15. Eccl.6.

Tertio, quia labia ſunt vocis articulatæ formatiua. Vox autem articulata, eſt vox ſignificatiua, aliquem ſenſum exprimens. Et in hoc inſtruimur, vt loquamur verba penſata, nō autē verba otioſa, & inſenſata, vel ſtulta.

Quarto, quia labia ſunt aëris frigidi vel calidi interceptiua: Nā aeri frigido vel calido ſe opponunt, & ipſum retinendo depuratum interioribus reddunt. In quo inſtruimur, quod verba inflāmātia ad iram, vel inducentia frigus malitiæ, qua homo retrahitur à bonis, ſi audiamus, non debemus referre, ſed potius nos opponere; & ſi referre oporteat, puriora ea & placabiliora reportare.

Quinto, quia labia ſunt virtutis interpretatiuæ propria organa, & talia ſunt labia doctorum, & expoſitorum qui ſacras ſcripturas interpretantur, & exponunt, ſicut de ipſo Domino dicitur. Qui interpretabatur iis in omnibus ſcripturas.

Luc.24.

Sexto, quia labia ſunt paſſionū animæ, ſcilicet odij, amicitiæ, doloris, & triſtitiæ expreſſiua. Vnde dicitur, quod tremor labiorū in phreneſi in morbis acutis mortē prætendit. Talia autem ſunt labia confitētium, & experimentiū morbos vitiorū, & paſſiones malas animæ ſuæ. Vnde qui eſt in acutis morbis, ſcilicet in grauibus peccatis, & tremunt ei labia, id eſt, ex timore aliquo, vel verecundia confiteri omittit, incurrit mortem æternam. Prouer. Qui abſcondit ſcelera ſua, nō dirigetur.

Pro.28.

Ex quamplurimis ipſius ventris nominibus ac diſpoſitionibus quibus memoria comparatur, qua via pariter ipſamet memoria adiuuetur, exprimitur.

Cap. XLII.

MEmoria aſſimilatur ventri. Primo, ratione receptionis,

nis. Est enim venter nutrimenti totius corporis receptaculũ. Vnde secundum Isid. vẽter dicitur, quia venit per eum cibus ad totũ corpus. Sic cibus spiritualis notitiæ, qua spiritus nutritur, in receptaculo memoriæ reponitur, & locatur. Vnde & dispositio memoriæ debet esse vt dispositio ventris; quæ est rotunda propter liberiorem ciborum collocationem, & oblonga propter ipsius cum superioribus coniunctionẽ, & diuersis panniculis circundata propter interiorum conseruationem. Sic memoria tunc est bene disposita cum est rotunda, id est, larga per capacitatem & longa per diuturnitatem, & diuersis pãniculis, id est, diuersis adminiculis fulta per studiositatem. Sunt enim quatuor (secundum Philosophum) quæ iuuant hominem ad bene memorandum.

Isid. li. ety.

Primum est, vt illa quorũ benè vult recordari aliquo ordine disponat: secundum est, vt circa ea affectum adhibeat: tertium est, vt ea ad aliquas similitudines non omnino cõsuetas reducat: quartum est, vt illa per frequentẽ meditationem repetat.

Secundò ratione purgationis: Nam venter vocatur aluus, sicut dicit Isido. quia cibum recipit, & purgari consueuit. Sic homo, & cibum spiritualis doctrinæ suscipit in memoria, & se etiam purgare debet: & ista purgatio peccati ex memoria nascitur, quia dolor contritionis, quo anima purgatur dum compungitur, ex peccati recordatione concipitur. Apo. Memor esto vnde excideris, & age pœnitentiam.

Apoc. 2.

Tertiò ratione cõceptionis: Nã venter mulieris vocatur vterus, eo quod fœtu impleatur, sed sicut ex vtero concipitur fœtus carnis, ita ex memoria, id est, ex specie memoria seruata, concipitur verbum mentis, quod est quasi quædam proles ipsius. Psalm. Ex vtero ante luciferum genui te.

Ps. 109.

Quatuor humani pectoris naturales proprietates quæ principem locum tenent hoc in loco apponuntur, quibus mediantibus cum corporis compositione phlegmatisque natura, quo pacto mens humana sit regulanda ac constituenda, erudimur.

Cap. XLIII.

MEns hominis assimilatur pectori.

Primò quidem, quia pectus est duabus concauitatibus distinctum: Sunt enim duæ concauitates in pectore, quibusdam inter se pelliculis separatæ: & fuit necessaria hic diuisio pectoris, vt si flatus in vna parte aliquo casu impediretur, in parte alia seruaretur, ne anhelitu intercluso animal moreretur. Duæ ergo concauitates pectoris, sunt duæ vires mentis, scilicet intellectus, & affectus, siue voluntas. Et vtraque necessaria est menti ad conseruationem spiritus, id est, vitæ spiritualis, scilicet intellectus qui viuificat per fidem. Psal. Intellectũ da mihi vt viuam. Et affectus qui viuificat per dilectionem. Ioan. Qui non diligit, manet in morte.

Psa. 144.

1. Io. 3.

Secundò, quia pectus est mammillarum fundamentum. Nullũ autem animal habet mammillas in pectore præter hominem, & elephãtem, vt dicit philosophus. Quasi autẽ duæ mãmillæ quibus mens humana propinat exterius lac sapidæ doctrinæ, sunt sapientia, & eloquentia, & ambæ habẽt fundamentũ in mente. Vel duæ mammillæ quæ debent inhærere pectori lactantis, id est, menti doctoris, est peritia duorum testamentorum, scilicet legis, & Euangelij. Cant. Deo vbera tua, sicut duo hinnuli

Arist. de aui.

Tertiò, quia pectus est quandoque multis passionibus subiectũ, & passiones pectoris omnes sunt pericuiosæ multum propter cordis vicinitatem, siue patiatur cõstrictionem, siue humoris consumptionẽ, siue nimiam humorum repletionem, siue vocis raucedinem, siue apostemationem, siue suffocationem. Pectus ergo, quod cor in se continet, & Deum in corde habet, omni diligentia est seruandum, ne patiatur constrictionem auaritiæ, neque humoris consumptionem, propter defectum eleemosynæ, neq; humorum repletionẽ, propter congregationem pecuniæ, nec vocis raucedinem, per obmissionẽ laudis diuinæ, neque apostemationem, per tumorem superbiæ, neque suffocationem, per desperationem veniæ: Istis enim modis patitur pectus corporaliter, & similiter spiritualiter. Propter quod cum pro peccatis mea culpa dicitur, præcipuè pectus percutitur, ratione cordis quod in ipso continetur.

Quartò, quia pectus cõgruè est figuratum: est enim pectus latum, & aliquantulum in medio eleuatum, & ipsa eleuatio, animositatis & virtutis est signum. Aues (vt dicit Philosophus) habẽt pectus acutum ad aërem diuidendum, & maximẽ, quæ sunt ad prædandum, vnde acuitas pectoris in auibus est signum generositatis. Qui ergo habent pectus amplum, ad Deum amandum, & proximum amplectendum, & acutum ad omne malum quod occurrerit repellendum, summæ generositatis deferunt secum signum.

Arist. 2 de ani.

Item mentis constitutio moralis, debet esse similis constitutioni corporis naturalis: Nam corpus humanum ex quatuor elementis componitur, ex quatuor humoribus constituitur. Quatuor elementa, sunt, ignis, aër, aqua, & terra. Similiter mens humana debet habere sua elementa, scilicet pro igne prudẽtiæ claritatem, pro aëre temperãtiæ mediocritatem, pro aqua iustitiæ puritatem, pro terra fortitudinis stabilitatem. Vel sicut aliqui dicunt, vtitur mens humana pro igne intellectus subtilitate, pro aere conscientiæ puritate, pro aqua ingenii mobilitate, pro terra animi stabilitate. Habet etiam mens hmana suos quatuor humores: quia pro sanguine vtitur dulcedine, pro cholera rubea amaritudine, pro cholera nigra contristatione, pro phlegmate mentis compositione: Dicunt enim Physici sanguineos esse dulces, cholericos esse amaros, melancholicos tristes, phlegmaticos corpore compositos, vt sit dulcedo in contemplatione, amaritudo de peccati recordatione, tristitia de perpetratione, compositio in emendatione.

Itẽ mentis compositio assimilatur phlegmati.

Primò ratione residentiæ radicalis: quia phlegma debet habere sedem in pulmone, per quem signatur discretio, quia sicut pulmo aërem attrahit, & emittit, ita discretio, quod bonum est retinet, & quod malum expellit. In pulmone ergo est sedes phlegmatis, quia compositio mentis beneficio iuuatur discretionis.

Secundò, ratione proprietatis naturalis, quia phlegma est naturæ frigidæ & humidæ. Compositio igitur mentis requirit frigus, quo refrigeretur ab æstu viriorum, & humorem compunctionis, quo mundetur à sorde peccatorum.

Terriò, ratione efficaciæ animalis, quia ex complexione phlegmatica sunt homines tardi, obliuiosi,

fantur. Et ideo est, quod dum homines genua flectunt, facilius lachrymas fundunt.

Item dum oculi coram iudicibus plorant, genua se flectunt. Oculis autem assimilantur sapientes, quia genua oculis coniunguntur. Et quod ibi locantur oculi Pro.11 vbi genua infigũtur, signat, quod vbi humilitas ibi sapientia. Et vtrunque est necessarium in compunctione, & ad placãdum summum iudicem Deum, scilicet sapientia, quæ mentem compungat, & ad flendum moueat, & ex cognitione culpæ, & offensæ, & etiam humilitas, quæ mentem & corpus inclinet ad satisfactionẽ iustitiæ.

Tertiò, quia humilitas est opposita superbiæ: Nam genua sunt vocata, eo quod in vtero sunt genais opposita, & à genis sunt genua dicta. Per genas autem, quæ sunt in superioribus locatæ, & quæ maxillas continent contemnentes, superbi significantur superiora petentes, & alios per violentiã conterentes. Et sunt duæ genæ, id est, duo modi superbiæ, vna est de spiritualibus, alia de tẽporalibus, quibus opponuntur duo genua, id est, duo modi humilitatis. Primus est paupertas, spiritus quæ est, vt homo recognoscat se spiritualibus indigere, & ea à se non habere, alius est temporalium despectus.

Quartò quoque, quia humilitas est amica abstinentiæ; Nam per abstinentiam caro humiliatur, Amin hym. sicut Amb. dicit; Carnis terat superbiam potus cibique parcites. Et hæc abstinentia signatur in genubus, quæ sunt depauperata à carnositate & pinguedine propter motus continuationem; Nam multum carnosa, & pinguia de facili opilantur, & sic actio virtutis sensibilis impeditur. In quo etiam significatur, quod per abundantiam, & vsum delitiarum, impeditur & actio virtutis, & continuatio laboris.

Peccatores incorrigibiles esse penitus à bonorum societate expellendos, dentium vnico manifestatur exemplo.

Cap. xxxiii.

INfectui allotũ, & incorrigibiles sunt eradicandi. Cuius exẽplum apparet in dolore dẽtium, quia (secundum Auicen.) quãdo dens doloro sus non recipit omnino curam, quia quocunque fomẽto mitigẽtur, statim post modicum redit, & lædit etiam alios dentes, propter illud quod ex ipso transit ad eos, & non inuenitur via ad eius rectificationem, tũc cura eius est sola eradicatio. Sic cum homo est malus, & non recipit curã, id est, correctionem, quia dato, quod verbo aliquo vel pœna ad modicum cohibeatur, statim tamen redit ad pristinam malitiam, immo etiã alios inficit & trahit; tunc etiã talis per mortem vel expulsionem est omnino eradicandus. Apostolus. Abscindantur qui vos conturbant. Et iterum de fornicatore incorrigibili loquens dicit; Expurgate vetus fermentum. Vnde Hier. dicit. Secundæ sunt putridæ carnes, & scabiosa ouia à caulis repellenda, ne totius corporis massa, oues, & pecora, ab eã corrumpantur, & putrescant, & intereant. Aug. In Alexandria vna scintilla fuit, sed quoniam non statim oppressa est, totam vrbem eius flammis populata est.

Gal. 5. 1. Cor. 5. Hier. 24. q. 3. Auguſt.

Vnico puerorum exemplo, corporis infirmitatem nonnunquam animam ipsam perficere, à peccatisque custodire confirmatur.

Cap. xxxiiii.

INfirmitas corporalis interdum præseruat hominem à peccatis, sicut pueri quibus in partibus

capitis accidunt vlcera, & apostemata, & adest fluxus narium, præseruantur ab epilentia (vt dicit Auice.) quia sic purgatur humiditas cerebri, quæ si non purgaretur induceret epilentiam. Sic etiam per infirmitatem corporis, purgantur & remouentur interdum tentationes, & malæ dispositiones mentis, quæ facerent hominem (nisi sic purgaretur) ruere in peccatum. Senec. Infirmitati meæ gratias ago, quæ cogit me non posse quos non debeo velle. 2. Cor. 12. Apostolus. Virtus in infirmitate perficitur.

Senec.

2. Cor. 12.

Immunditia corporalis varietas, & quales in veteri lege reputabantur immundi, eorúmq; significatio multiplex clare definitur.

Cap. XXXV.

IMmunditiæ spirituales vitiorũ assimilantur immunditiis corporalium morborum. Nam in lege veteri reputabantur immundi lentosi, & patientes fluxũ sanguinis, & patientes fluxum seminis: cadauer etiam hominis mortui reputabatur immundum, & quicunque aliqua immunda tangebant, immundi reputabantur. Per immunditiam ergo lepræ, significabatur immunditia hæreticæ doctrinæ, tum quia hæretica doctrina contagiosa est, sicut & lepra; tum quia nulla falsa doctrina est quæ vera falsis non admisceat, sicut in superficie corporis leprosi apparet quædam distinctio quarundam macularum ab alia carne integra. Per immũditiam vero mulieris sanguifluæ, designatur immunditia idololatriæ propter immolantiũ cruorẽ. Per immunditiam autem seminiflui significabatur immunditia vanæ locutionis, eo quod semen est verbum Dei. Per immũditiam coitus, & mulieris parientis, designabatur immunditia peccatiq originalis: per immunditiam mulieris menstruatæ, designabatur immunditia mentis per voluptates emollitæ: per immunditiam vero cadaueris cuiuscunque, signatur immunditia peccati mortalis, quod est mors animæ. Per immunditiam vero cõtactus rei immundæ, designatur immunditia consensus in peccatum alterius. Vnde, & Isa. Exite de medio eorum, & separamini, & immundum ne tetigeritis.

Accidiosis ac voluptuosis impatiẽtia, præcipue aliquid sufferendi contingere ex tribus dorsi doloris causis atque exemplis, non difficulter cognoscitur.

Cap. XXXVI.

IMpatientia tolerandi, vel sustinendi onera, & grauia, præcipuè inuenitur in accidiosis, & voluptuosis, & opulentis. Cuius exemplum est in dolore dorsi: Nam dolor dorsi, licet possit ex pluribus causari, tamen (secundum Auice.) causæ eius præcipuæ sunt tres, quia aliquando accidit propter frigus cõplexionis, & phlegmatis crudi, aliquando vero propter multitudinẽ coitus, aliquando vero propter repletionẽ magnæ venæ, quæ est supra dorsum. Quia igitur dorso ferũtur onera congrue per dolorem dorsi impatientia accipitur incommoda & onerosa sustinendi: Nam cui dorsum dolet, onus sustinere nõ potest. Sed frigus, quod est huius dolors causa, refertur ad accidiosos, in quibus refrigiuit spiritus feruores charitatis expulso. Vnde in corporalibus cibis ea quæ acida sunt, communiter frigida sunt. Coitus vero frequentia pertinet ad voluptuosos, quia carnis delectationes sequuntur, plenitudo autem venæ magnæ pertinet ad diuites opulentos, quæ domos plenas habent tempora-

libus

libus diuitiis. In his ergo est dolor dorsi, id est, impatientia, & impotentia grauia tolerãdi, quia accidiosi & pigri, non possunt pati laboriosa, propter defectũ caloris charitatis quæ facit omnia leuia. Voluptuosi non possunt pati pœnosa propter mollitiem carnis, quia est delectabilibus assueta. Sed opulenti diuites non possunt pati iniuriosa, propter elationem mentis quam facit diuitiarum affluentia: Nam diuitiæ sicut dicit Philosophus, faciunt homines elatos & cõtumeliosos:

Arist. in Rhet.

Inuidia malignitas, inuidorumque tristitia vnde ortum habeat, per tres ipsorum dentium defectus dolorem causantes, manifestatur.

Cap. XXXVII.

INuidia assimilatur dolori, siue putrefactioni dentium. Vnde

Pro. 14. dicitur putredo ossium inuidia: Dolor namque dentium (secundum Auice.) causatur ex tribus, quia causa dolorem faciens aliquando est in ipsa substantia dẽtium; quandoque vero in neruo quæ est in radice eorum, quãdoque vero in gingiua, vbi etiam quandoque fit apostema, & additio carnis natæ, in ea in qua recipitur materia; quæ omnia sunt doloris dentium causa. In his ergo designatur triplex causa tristitiæ, seu doloris inuidorum. Nam aliquando inuidet vnus alteri de personali bonitate, aliquãdo vero de honoris dignitate, quandoq; vero de lucri vel diuitiarũ prosperitate. Quando igitur dolor inuidi est de persona, tunc est velut dolor dentis radicatus in substãtia. Quando vero de dignitate, vel honore, tunc est sicut dolor prouenies ex neruo. Nam quasi radix dentis est virtus probi hominis, cui neruus coniungitur, quia virtutem probi hominis sequitur præmium honoris; vnde neruus radicis est honor virtutis, ex quo sequitur dolor dentis, id est, tristitia inuidentis. Quasi autem gingiuæ quæ dentes circundant, & vestiunt, sunt temporales diuitiæ, quibus homines circundãtur & fulciuntur, quibus quandoque iungitur apostema, id est, putrefactio inuidiæ, quia scilicet præcipue diuitibus ab aliis inuidẽtur, vel tunc apostema nascitur ex gingiuis, quando auaritiæ vel superbiæ pestis nascitur ex diuitiis, quandoque etiam caro adnascitur, scilicet cum filij generantur, quæ omnia sunt dentibus, id est, ipsis inuidẽtibus causæ doloris & tristitię. Est énim inuidia tristitia in alienis bonis, prout Philosophus dicit. Arist. 2. Rhet.

Iusti perfectique viri quemadmodũ in iustitia conseruentur, à peccatis purgentur, & eorum perfecta compunctio oriatur: pluribus hepatis proprietatibus ac exemplis insignitur explanatur.

Cap. XXXVIII.

IVsti & perfecti viri assimilãtur hepati.

Primo quidem, quia hepar est stomachi iumentum. Nam in hepate sunt quædam extremitates, quæ dicuntur fibræ, quæ sunt vt quędã eminentes linguæ, quibus hepar amplectitur stomachum, ei calorem exhibens ad digestionem ciborum; stomachus ergo qui totius corporis cõmuni vtilitati deseruit, repræsentat nobis ipsam tempublicã, siue commune bonum, quod sancti & iusti viri præcipue amplectuntur, & fouent, siue linguarum consultatione, siue cuiuslibet fauoris calore. Communia enim propriis iusti viri, & non propria communibus anteponunt.

Secundo, quia est puri ab impuro separatiuum. In hepate

enim fit secunda digestio, & separatio, & depuratio cibi prima facta est in stomacho. Hepar enim succositatem primæ digestionis per quasdam venas in suam concauitatem trahit, & per ebullationem fortioris calotis celebrata digestione, siue depuratione secunda, in massam sanguineam, & quatuor humorum materiam illam conuertit; cuius digestionis impuritas emittitur per vrinam, quæ initium sumit ab hepate, sed in renibus complementum, vbi substantiam recipit, & colorem. Et inde per poros virides, transmittitur ad vesicam. Ex ipsa autē massa sanguinea, quæ est quatuor humorum materia, quod calidum est & humidum, transit in materiam sanguinis, cuius receptaculū sunt venæ, licet (secundum Philosophum) formatio eius fit à corde. Quod autem calidum est & siccum, transit in materiam cholericam, cuius receptaculum est cista fellis, quod autem frigidum est & siccum transit in materiam melancoliæ, cuius receptaculum est cistula splenis Quod autem frigidum & humidum, transit in materiam phlegmatis, cuius receptaculum proprium est pulmo. Digestio ergo hepatis quæ purum ab impuro secernit, est viri iusti cōpunctio, qua à quotidianis maculis sæpe purificare se satagit, & hæc est secunda digestio siue depuratio. Nam prima est à mortalibus per pœnitentiam, hæc autem secunda est à venialibus per compunctionis iustitiam, ex qua quatuor humores proueniunt; quia quatuor compunctionā sunt genera quibus viri iusti mens vehementer afficitur, sicut dicit Greg. Vel quando considerat vbi fuit, scilicet in peccato, vel quando respicit vbi est, scilicet in mundo, vel quando attendit vbi erit, scilicet in iudicio, vel quando pensat vbi non est, scilicet in cœlo. His considerationibus viri sancti ad fletū prouocantur, & lachrymando & flendo ab omni impuritate purgantur.

Arist. de ani.

Greg. in mor.

Tertio, quia hepar est multarum passionum susceptiuum. Nā hepar aliquādo patitur ex nimia caloris incensione, quandoque ex pororum nimia apertione, & per consequens caloris euaporatione, & aliquando ex infrigidatione, propter quā homo sæpe hydropisim incurrit, quia nihil est aliud hydropisis, nisi error digestiuę virtutis in concauitate hepatis: hæc ergo cauēda sunt multum iustis, & spiritualibus viris. Primo caloris mera incensio, id est, indiscreti feruoris præsumptio. Secundo pororum apertio, id est, sensuum circa exteriora nimia patefactio, & occupatio, vel suarum virtutū ostentatio.

Tertio caloris euacuatio, id est, feruoris spiritus per negligētiam diminutio.

Quarto nimia per accidiam infrigidatio: est etiam summè vitāda superbiæ tumefactio, quæ est hydropisis inflatio. Vnde superbienti dicitur: Quid tumet contra Deum spiritus tuus?

Iob 15.

Vnico asseritur epilentia exemplo, adolescentium vitia facilius corrigi quam virorum.

Cap. XXXIX.

IVuenum vitia corriguntur facilius quam prouectorum. Cuius exemplum apparet in epilenticis. Nam epilentia (vt dicit Auicen.) accidit infantibus, & pueris ante pubertatem, & post pubertatem eriam accidit adolescentibus. Sed ab infantibus & impuberibus, si in regimine eorum sit rectitudo, remouetur, & non remanet. Sed si accidit adolescentibus præcipuè post XXV. annum

signat temperantiam, quæ impudicitiam & voluptatē carnis tangit, reprimendo & moderādo, & hic etiam ex tribus est ossibus; quia temperantiæ triplex est modus: Est enim vna pars temperātiæ circa cibum, scilicet abstinētia, alia circa potum, scilicet sobrietas, tertia circa coitum, scilicet continentia, siue castitas.

Quartus digitus vocatur annularis, quia in ipso annulus defertur. Sic autem annulus in digito est fortitudo in opere, quæ necessaria est, præcipue in continuando & perseuerādo. Est enim annulus sicut corona digiti, quia sola perseuerantia coronatur. Et nota, quod digiti habēt hoc proprium, quod grossiores sunt ante cibū quam post. Vnde annulus, qui vix ante cibum de digito trahitur, facile post cibum egreditur, sicut dicitur super Aphoris. Sicut ergo digitus ieiunus fortius tenet annulum quam refectus. Ita homo abstinens, & sobrius, fortior est ad perseuerandū in bono, quam gulosus & deditosus. Hic etiam digitus est ex tribus ossibus; quia triplex est necessaria huiusmodi fortitudo, scilicet in aggrediēdo, quod pertinet ad fiduciam, in subtinendo, quod pertinet ad patientiam, in consummando, quod pertinet ad perseuerantiam.

Quintus digitus auricularis dicitur, quod cum eo aures scalpimus; & hoc signat obedientiam, quia scriptum est: In auditu auris obediuit mihi. Et hic etiā est ex tribus ossibus, quia obedientia est homini tripliciter necessaria.

Primo, respectu Dei, scilicet, vt homo obediat diuinæ voluntati.

Secundo, respectu proximi, scilicet, vt obediat superiori potēti.

Tertio, vt obediat propriæ rationi, scilicet vt sit caro spiritui subiecta.

Quarto humana opera assimilantur manibus propter ornamentū, scilicet vnguium: vngues enim in fine digiti, charitatem signat, quæ est finis præcepti. Vnde sicut sunt decem digiti manuū, ita sunt decem præcepta decalogi. Sicut ergo sunt vngues ornamenta digitorum, ita charitatis præcepta sunt ornamēta operum humanorum. Sed notandū, quod vngues in quibusdā animalibus sunt indecoris ornamentum, & inuamētum, sicut in hominibus. In quibusdam vero sunt ad defensionis munimentum, sicut in leone, & huiusmodi. In aliquibus vero sunt calciamentum, vt in equo, & mulo, & consimilibus, quæ omnia competunt charitati, quia ipsa est, quæ exorant, inuat defendit, & calciat etiam pedes affectionum, ne lapide offensionī allidantur.

Itē operatio hominis assimilatur pulsui propter tria.

Primo, quia pulsus à corde oritur: Est enim pulsus cordis, & arteriarum motus, secūdum dilationem & constrictionem; Cum enim cor cōtinuo moru à centro vsque ad circū ferentiam, vi sanguinis, & caloris, & impulsu vitalis spiritus mouetur, ex tali motu vsque ad suas extremitates dilatatur. Quādoque vero è conuerso, ab extremitatibus ad centrum mouetur & stringitur. Cordis igitur dilatatio ad frigidum aërem attrahendum, & constrictio ad fumosum aërem expellēdum, sunt causa pulsus. Sic ergo pulsus à corde incipit, & per arterias ad extremitatis corporis se diffundit, vnde statum corporis ostendit. Eodem modo operatio hominis bona, vel mala, à corde, id est, à mente procedit, cuius dispositio bona, vel mala à

mente

mentō, per arterias & venas, id est, per affectiones & cogitationes, ad exteriores se diffundit per locutiones & actiones. Matth. De
Mat. 15. corde exeunt cogitationes malæ,
Luc. 6. &c. & Luc Bonus homo de bono thesauro cordis sui profert bonum.

Secundo, quia pulsus à medicis tangitur: Ad hoc enim pulsus ne cessarius, vt per eum dispositio spiritualis virtutis intelligatur, & eius operatio cognoscatur. Sic etiam per operationes bonas, vel malas, cognoscitur bona, vel mala dispositio spiritus interioris. Mat.
Mat. 7. A fructibus eorum cognoscetis eos.

Tertio, quia precipue in brachiis pulsus quæritur. Nam in quibusdam partibus non posset plenè discerni, propter venarum elongationem à corde, in quibusdam propter cordis regentis occultationem, in quibusdam vero propter ossium constrictionē, & ideo sapientes ad cognoscendum pulsum arterias brachii elegerunt. Nam hoc fuit facilius; quia brachia arterias non occultant. Et vtilius, quia illæ arteriæ magis cordi appropinquāt, & honestius quia nec ægro, nec medico verecundiam generāt: Indecens enim esset plura membra corporis denudate. Sicut ergo brachia sunt instrumenta pulsus; sic etiam nos brachiis & manibus operamur, sed talia debent esse opera nostra, quod congruant honestati, vtilitati, & facilitati, & tunc facilitèr bene operamur, quando ex amore operamur; quia amor (secundum Augustinum) omnia fa-
Auguſt. cit facilia.

Deo semper gratias à nobis fore agēdas, orationibusq; iugiter insistendum, ac modus orandi, ipsiusq; orationis vtilitas, quatenus anhelitus exprimitur similitudinibus.

Cap. XLIX.

ORatio cum gratiarū actione habet similitudinem cū anhelitu.

Primo, quia in anhelitu est motus vicarius. Nam per anhelitum aër attrahitur, sed attractus postmodum emittitur, & sic vicario motu aër recipitur & redditur. Similiter ergo debet homo gratiam quam recepit à Deo, reddere, eidem gratiam agendo. Paralipom. Quæ de manu tua accepimus, dedimus tibi. Sed attende, quod anhelando plus de spiritu attrahitur, quam foras emittatur, quia pars non parua in nutrimentum transit spiritus vitalis. Similiter plus à Deo gratiis & beneficiis recipimus, quā reddere possumus.

Secundo, quia anhelitus est corpori multipliciter proficuus. Est enim anhelitus aeris attractiuus; quia scilicet per orationes deuotas, & gratiarum actiones, attrahitur Spiritus sancti gratia. Vnde quanto qui plus orationi, & gratiarum actioni insistit, tanto sibi diuina gratia plus multiplicatur, & crescit. Augmentum beneficii, est beneficii eiusdem memoria, & continua gratiarum
Greg. actio. Vnde etiam Gregorius dicit, quod non est dignus dandus, qui non agit gratias de datis.

Item anhelitus est cordis, & innati caloris refrigeratiuus: Innatus enim est homini carnalis concupiscentiæ calor, quem sicut ex parte carnis reprimit ieiunij, ita ex parte mentis refrigerat oratio. Et ideo Dominus dixit, quod hoc genus dæmoniorum, Mat. 17
scilicet carnaliter tentantium, nō eiicitur, nisi in oratione & ieiunio.

Item anhelitus, est fumosi vaporis purgatiuus. Fumosus autem vapor sursum tendēs, est superbia

Digitized by Google

perbia, quam oratio purgat; quia mentem humiliat (vt dicit Hieronymus) vel vapor fumosus est quælibet suggestio, siue cogitatio praua, quam etiam oratio deuota purgat, & expellit, Isido. Frequens oratio vitiorum impugnationem extinguit. Hiero.

Item anhelitus est spiritus animalis nutritiuus, quia sanctis ossionibus nutritur, & vegetatur spiritus. Vnde August. dicit; Oratio refectio est ieiunorum, duritiã cordis emollit, austeritatem temperat, ieiunium dulcificat; Sicut enim sine potu non est plena refectio, sic & ieiunium sine oratione non potest perfectè animam nutrire. Aug. in ser.

Item anhelitus est flatus membrorum spiritualium ostensiuus; sic etiam per assiduitatem, & delectationem orationis ostẽditur, quod homo sit verè spiritualis; quia sicut auis sæpe exurgit ad volatum, ita spiritualis homo sæpe ad orandum. Vnde legitur de B. Martino, quod nunquam vlla hora, momentumque præteriit, quo non aut orationi, aut lectioni insisteret; inter legendum tamen, & operandum, nunquam animum ab oratione laxabat: nam vt fabris ferrariis moris est, quod inter operandum pro quodam laboris leuamine incudẽ feriant, ita Martinus dum aliquid ageret semper orabat.

Tertio, quia anhelitus quandoque est diminutus, & quãdo anhelitus est paruus & frigidus, in peracutis febribus signum est mortis, eo quod significet extinctionem caloris naturalis, & defectum virtutis. In acutis ergo febribus, id est, in fortibus tentationibus, si anhelitus sit paruus, & modicus, id est, si parum cum frigido corde oretur, timẽdus est casus mortis, id est, mortalis peccati, ex eo quod prætenda extinctionem charitatis. Vnde Dominus dicebat: Orate, vt non intretis in tentationem. Mat. 24

Quarto quoque, quia anhelitus quandoque est corruptus, & fœtidus; quod accidit ex interiorum membrorum corruptione, sicut in leprosis, quorũ anhelitus est fœtidus & corruptus, & aliorum infectiuus. Nam inficit aërẽ vicinum sibi, sicut sibilus basilisci, qui aues supra volantes occidit. Sic ex mala dispositione; & corruptione animæ interioris, oratio, vel gratiarum actio aliquãdo est execrabilis, sicut fuit oratio & gratiarum actio Pharisæi dicentis: Gratias tibi ago Domine, quia non sum sicut cæteri hominum, &c. Hæc enim erat corrupta per superbiam, fœtida per iactantiam, & læsiua aliorum per infamiam, quia alios infamabat, dicens: Adulteri, raptores, &c. Et etiam vicinum publicanum persecutiebat, dicens: Velut etiam hic Publicanus. Luc. 18

Ocium magnopere esse fugiendum, idque quantũ hominibus obsit: & corporis recreatio acquies quo pacto sit agenda, vt prosit, aliquibus naturalibus rationibus edocetur.

Cap. L.

OCiositas & recreatio hoc facit animæ, quod quies facit corpori: Nam quies corporis, aut est nimia, aut nimis pauca, aut sufficiens & temperata. Si sit quies nimia, est multorũ humorum generatiua & conseruatiua, & multiplicatiua, & tãdem corruptionis inductiua. Vnde etiam aquæ quæ nimis quiescunt, putrescunt. Similiter quoque ociositas & recreatio, si est superflua, generat, & cõseruat, & multiplicat humores, id est, malas affectiones, & cogitationes. Eccles. Eccl. 33 Multam malitiam docuit ociositas. Vnde tandem facit animã in corru-

corruptiones ruere peccati. Bern. Hęc otiositas mater est nugarum, nouerca virtutum: Ipsa enim est, quæ virum fortem fortissimè præcipitat in reatum. Facit enim suffocare virtutem, nutrire superbiam, & viam construere ad gehennam. Si autem quies corporis fuerit nimis pauca, naturā laxat, non recreat, debilitatem non reparat, & consumptionem deperditi non restaurat. Similiter si nullam, vel nimis modicam recreationem, vel quietem, quis animo sua tribuat, anima tædio lassatur, debilitas, id est, tepiditas mentis non reparatur, quod per negligentiam est deperditum nō suppletur: quia lassatus animus accidiosior & pigrior, quam ante esset, efficitur. Si autem quies corporis fuerit temperata, calorē naturalem confortat, sensus reparat, digestionem emendat, & corpus mediocriter purgat. Sic moderata recreatio, seu quies, animi calorem charitatis confortat, sensus, id est, considerationes sensatas reparat, digestionem, id est, spiritualis cibi & doctrinæ operationem roborat, & modificat, & animam ab accidia & tædio purgat. Et ideo Seneca dicit: Non semper in actu sis, sed interdum animo suo quietem dato.

Bern. in serm.

Seneca epist.

Item ociositas, & voluptas sunt causa doloris, & dissipationis animæ & corporis. Cuius exemplum est: quia secundum Auicen. quies corporis, & tranquillitas, & dimissio exercitii, coitus plurimus, & præcipuè coitus super repletionem cibi, frequentia ebrietatis, & præcipuè vinum plurimum in ieiunio ante cibum, quod maximè lædit neruos, sunt præcipuè causa doloris iuncturarum, & podagræ, & cyathicæ. Quies ergo spiritualiter refertur ad somnolentiam, trāquillitas ad pigritiam, dimissio exercitii ad imperseuerantiam, coitus ad luxuriam, repletio verò & ebrietas ad gulam. Hæc ergo sunt illa vitia, quæ primo lædunt animæ iuncturas: sunt enim in anima vis irascibilis, & concupiscibilis, & etiam rationalis, quas oportet esse in anima inuicem coniunctas per participationem & colligantiam rationis, quod est, quando passiones irascibilis & concupiscibilis à ratione ordinantur: Et ideo vocantur à Philosopho irascibilis, & concupiscibilis, virtures rationales: sed has virtutes lædunt, & distingunt vitia supra dicta: quia per ociositatem & quietem hebetantur passiones irascibiles, sed per gulam & luxuriam distemperantur passiones concupiscibiles, & sic soluitur colligatio & iunctura rationis. Vel per læsionem iuncturarum intellige læsionem omnium virtutum, quia omnes virtutes (secundum Sanctos, & secundum Philosophos,) sunt inuicem connexæ & coniunctæ. Sed tamen prædicta vitia earum iuncturas dissoluunt: quia per ociū & somnolentiam, & imperseuerantiam tolluntur & separantur virtutum actus, sed per gulam, & luxuriam, eradicantur etiam virtutum habitus. Vnde dicitur de luxuria, quod ignis est vsque ad consumptionem deuorans, & omnia eradicans genimina.

Accidie.

Iob 31.

Item hæc vitia inducunt podagram, quę est læsio & vastatio pedum: quia scilicet lædunt & dissipant bonas animæ affectiones. Sunt enim affectiones animæ quidam spirituales pedes, quibus anima mouetur, & vadit ad ea quæ diligit.

Item cyathicam, quæ lædit anchas, quibus scilicet fit sessio corporis: quia scilicet huiusmodi vitia etiam impediunt animæ quietem & stabilitatem, & ita prædicta vitia distinguunt virtu-

tum

uiosi, somnolenti, tardi ad operā dum multum, obliuiosi ad affectum temporalium, & somnoleti per contemplationis transitum, Psal. In pace in idipsum dormiam, & requiescam. Ps. 4.

Morum ac motuū exteriorū corporis ordinatio, nec non supercilliorum dispositio, eorūq; congrua seu incōgrua forma, bonā vel praua interiorem dispositionē repræsentat.

Cap. XLIIII.

MOdestia siue moderatio, & compositio motum, & motuum exteriorum corporis, assimilantur supercilijs.

Primò, quia supercilia data sunt ad oculorum tuitionem. Vnde & pilorum multitudine sunt vestita vt sint oculis munimenta; ad repellendū humorem à capite defluentem. Sunt ergo supercilia oculorum munimēta ne quid nociuū eis ab extra eueniat, vt Isid. dicit. Sic modestia & compositio extremorum sensuum, & membrorum, valet ad custodiam mentium: quia frequēter ex sensuum dissolutione subintrāt cogitationes malæ. Hierem. Intrauit mors per fenestras nostras, ingressa est domus nostras. Mid. Hier. 9

Secundò, quia supercilia sunt ad decorem: quia nullus sine eorum præsentia decoratur. Sic modestia, & compositio morū, sed dunt hominem in aliorum conspectu decorū, & gratiosum, vnde Ambro. dicit; quod in modestia consistit pulchritudo viuendi, & ornatus ad omnem actionem accommodatus. Ambr. de offi.

Tertiò, quia supercilia sunt ad repræsentationem: Habent enim quandam vim lætentem passionem animæ iudicantem: vt dicit Aristot. quod cum fuerint supercilia recta sicut linea, prætendunt fœmineam molliciem, vel animi ieuitatē; si vero fuerint demissa, & nimis pressa, significant iudicium, si vero fuerint eleuata, & in pilis pressa, animositatem prætendunt, depauperata vero à pilis, & oblōga, timiditatem, si autem fuerint spissa, & pili longi, excessum caloris important, si autem fuerint multæ carnis, & paucæ pilositatis, sensum durum significant & obtusum, in membris principalibus dominantem si vero pilis fuerint spoliata, significant sanguinis corruptionē, vt in lepra, aut naturalis humoris consumptionem, vt in ethicis, & similibus, aut meatuum oppilationem, vt in castratis. Sicut igitur dispositio supercilliorum congrua, vel incōgrua, repræsentat bonam vel malam dispositionem interiorem; sic compositio, seu modestia, vel inordinatio, & dissolutio, exteriorum motuum siue morum, repræsentant bonā vel malā dispositionem interiorem, vel dissolutionem, & inordinationē mentis. Vnde Eccle. Anicitas corporis, & risus dentium, & incessus hominis, enunciant de illo siue bonus siue malus sit. Agist. de anim. Eccl. 19

Tres somni proprietates annotantur, quo profecto aliqualem eum Sanctorum morte similitudinem habere videntur.

Cap. XLV.

MOrs sanctorum assimilatur somno propter tria.

Primò, propter quietis suauitatem: quia nullorū laborum dormines meminit, sed tunc dulciter requiescit. Et sic sancti per somnum mortis, requiem à laboribus capiunt, secūdum illud Apo. Beati mortui qui in Domino moriuntur: amodo iam dicit spiritus, vt requiescant à laboribus suis. Et ad æternæ pacis dulcedinem perueniunt, secundum illud Psalm. In pace in idipsum dormiā & requiescam. Apo. 14. Psal. 4.

Secundò, propter dormientis securitatem: quia dum homo dor-

mit, nullius aduersarii potentiam pertimescit. Sic sancti per somnũ mortis de omnium aduersantiũ manibus eripiuntur, & æternæ securitatis fiducia perfruũtur: vnde Dominus dicebat. Nolite timere
Mat. 10 eos, qui occidunt corpus, & post hoc non habent amplius quid faciant. Sic igitur in hoc conueniũt mors, & somnus, quia vterque securitatẽ tribuit; sed in hoc differunt, quia securitas somni est ex insensibilitate, sed securitas mortis est ex libertate, de qua Psal. La-
Psal. 123 queus cõtritus est, & nos liberati
Ioan. 11 sumus Ioan. Si dormit, saluus erit.

Tertiò, propter figuræ dormientis mutabilitatem, quia exterius videtur mortuus, qui maximè interius viuit. & sic sancti cũ mortui secundum carnem sunt, veram
Ps. 126. vitam viuunt. Psalm. Cum dederit dilectis suis somnum, ecce hæreditas Domini, &c.

Quemadmodum superioribus sit iugiter parendum, id nobis hominis crura tribus similitudinibus patefiunt.

Cap. XLVI.

OBedientes debent assimilari cruribus propter tria.

Primò quidem debent obedire velociter, & hoc significant crura quæ à currendo sunt dicta, quia per ea currimus, & gressum sancimus, vt significetur, obediendi
Ps. 147. velocitas. Psalm Velociter currit sermo eius: tunc enim sermo imperatus currit velociter, quando ab obediente impletur celeriter.
Bern. in lib. de præ. Bernar. Verus obediens non procrastinat, sed statim parat aures auditui, linguam voci, pedes itineri, manus operi, & se totum intus colligit, vt mandatum peragat imperantis.

Secundò, quia debent obedire fortiter, scilicet ne retrahantur ex operis difficultate: & hanc fortitudinem significant crura, quia habent ossa fortia, & etiam sunt neruosa, vt ad motum sint habiliora. Sic obedientes debent esse ossei, id est, fortes ad exequẽdum, & tolerandum grauia, & neruosi, id est, durabiles ad cõtinuandum difficilia. Bern. In ipsa obedientiæ Bern. in serm.
via, cui fortasse aliqua dura & aspera occurrere possũt, vt accipias interdum nonnulla, quæ licet salubria sint, minus tamen vidẽtur, hæc si molesse ceperis sustinere, si diiudicare prælatũ, si murmurare in corde, si etiã exterius impleas quod iubetur, non est virtus patientiæ, sed velamen malitiæ.

Tertiò, debent obedire dulciter, quod significant crura, quorum ossa medulla sunt plena, vt medullæ humectatione ossium siccitas irrigetur. Hęc ergo medulla est interior deuotio, qua irrigati interius veri obedientes, omnia dulciter & sine murmure exequuntur, quia non obediunt timore, sed amore. Greg. Obedientia non Greg. in
seruili metu, sed charitatis affectu 12. mor.
seruanda est, non timore pœnæ, sed amore iustitiæ.

Quatuor ad occasiones peccatorum tollendas necessaria maximopere existere, per nonnulla ipsius vmbilici exempla declaratur.

Cap. XLVII.

OCcasiones peccandi assimilãtur vmbilico propter tria.

Primò, propter nutritionem: Nam (sicut dicit Gregor.) vmbilicus est, quo fœtus in vtero alitur, sicut arbores per radices terræ humore nutriuntur. Vnde vmbilicus) secundum Constant.) ex venis, & neruis, & arteriis compositus est, quo mediante, ipse fœtus sanguinem subtilem sibi attrahit & sugit, & per has arterias spiritum recipit. Sic etiam fœtus peccati interius in mala voluntate conceptus, per actiones exteriores nutritur & augetur, & fo-

Digitized by Google

Exe.16. netur. Non est præcisus vmbilicus tuus.

Secundo, propter situationem, quia in vmbilico sita sunt genitalia mulierum, sicut in lumbis genitalia virorum, secundū illud. Iob.4. Virtus in lumbis eius, & fortitudo illius in vmbilico vētris eius. In hoc significatur, quod mulieres sunt viris occasio peccandi, & luxuriandi.

Tertio, propter præcisionē, quia consuetudo est mulierū præcidere infantibus vmbilicum. Sed nota, quod vmbilicus (vt dicit Constant.) rumpitur iuxta matricem dum fœtus egreditur, & cū fœtu exit, quod obstetrices ligāt quatuor dig torum longitudine, & ex hac ligatura fiunt rotunditates vmbilici, postea præcidunt eum. Sicut ergo vmbilicus stringitur, & rumpitur, & præciditur, sic peccatorū occasiones sunt stringendæ, rumpendæ, præcidendæ. Occasiones enim peccatorū quādoque sunt importunæ, & tunc sunt per violentiam rumpendæ, quandoque vero sunt oportunæ, & quasi necessariæ, & tuno sunt per temperantiam restringendæ; quandoque vero sunt superfluæ, & omnino noxiæ, & tūnc sunt penitus præcidendæ. Dicit autem Hiero. Hiero. quod necesse est infantibus primo ortis vmbilicum præcidi. Eze. 16.

Deinde ad abluendum sanguinem aqua lauari.

Tertio, humorem eorum Sole siccari.

Quarto, tenera corpora pannis stringi, ne membra fluxibilia delaxentur. Sic ab homine per pœnitentiam nouiter generato, primo præcidendus est vmbilicus, id est, auferenda omnis occasio peccandi; deinde lauari eū oportet aqua lachrymarum: tertio sole, id est, feruore spiritus & amoris deficcandus est humor noxius, id est, fluxibilitas, & habilitas ad peccandum.

Quarto, restringendus est ligatura abstinentiæ, & continentiæ salutaris.

Manuum compositio, ornamenta, ac officium, digitorumq; significatio, ac omnīū partium declaratio, atque pulsus similitudines tres erudite apponuntur: quibus singulis humana opera, virtutes principales hominibus expedientes, multis adaptantur exemplis. Cap. XLVIII.

OPerā humana assimilantur manibus propter quatuor.

Primo, propter numerum: Sunt enim duæ manus, scilicet dextra, quæ signat opus bonū, & sinistra, quæ signat opus malum. Matth. Nesciat sinistra tua quid faciat dextra tua, vt scilicet sit opus purè bonum cui nihil admisceatur mali. Pertinet ergo ad dextram, operari liberaliter, quia dextra à dando est dicta. Matt. 5.

Item concorditer, quia ipsa signum pacis datur.

Item fideliter & salubriter, quia ipsa fidei & salutis testis adhibetur; vnde in veteri testamēto habetur, quod petebant dextras sibi dari; & Apostolus: Dextras Gal. 2. dederunt mihi, & Barnabæ societatis.

Item operari fernēter: Est enim manus dextra fortioris caloris, & maioris siccitatis, quā sinistra, & ideo ad operandum est habilior quàm sinistra. Mala autem operatio nō est facienda, sed potius dimittenda. Vnde sinistra à sinendo, vel sine dextra dicitur, quia scilicet opus malū est quod debita rectitudine caret, quæ in dextra signatur. Posset enim vtraque manus accipi in bonum: Nam quia manus dicitur quasi munus, ideo duplex manus duplicis muneris signat dationem. Est enim munus spirituale, cuius datio refertur ad dextram,

tempo-

Digitized by Google

temporale, cuius datio refertur ad sinistram. Habet igitur homo dextram, id est, spiritualem gratiam ad porrigendum eleemosynas spirituales, & sinistram, id est potentiam & virtutem ad porrigendas
Prou. 3. temporales. Proverb. Longitudo dierum in dextera eius, & in sinistra illius diuitiæ & gloria. Quanquam enim eleemosyna spiritualis manu non porrigatur, ad dextram tamē refertur, & corporalis ad sinistrā, quia spiritualis eleemosyna est potior corporali. Nam illa, scilicet corporalis, sustentat corpus moriturum, sed spiritualis animæ subuenit, quæ nunquam esse desinit. Vnde potior est corporali, sicut dextera manus potior est sinistra. Posset etiam dici, quod dexteram manū habet, qui bene operatur in prosperitate, sinistra vero, qui operatur bene in aduersitate. Quidam autem sunt ambidextri, sicut dicitur de Gabaonitis, quod erant ita
Iud. 20. sinistra vt dextra pralianteſ. Et istis assimilantur quidam, qui tā in aduersitate, quā in prosperitate fortiter operantur.

Secundo, propter motum. Nam manus vocantur, quia aperiuntur & claudunt, sed extensa manus vocatur palma, & dicitur per similitudinem palmę ab expansis ramis, id est, digitis, clausa verò manus vocatur pugnus, dicitur & pugnus à pugillo. In hoc ergo docet nos manus aliquando esse diendum, quod significat nobis manus extensio, & aliquando tenendum, siue accipiendum, quod significat nobis clausio. Vnde di-
Eccl. 4. citur Eccles. Non sit manus tua porrecta ad accipiendum, & ad dandum collecta.

Tertio, propter munimentum. Est enim manus quinque digitis munita, in quibus quinque virtutes designantur, quæ necessariæ sunt homini vt opera eius sint perfecta: Nam primus digitus qui grossior est, vocatur pollex, eo quod inter cæteros virtute plus polleat. Vnde in hoc digito designantur iustitia, quæ inter alias omnes virtutes morales plus pollet. Vnde dicit Philosophus, quod Arist. 5. iustitia est præclarissima virtutū, Ethi. & nec Lucifer, nec Hesperus est ita clarus. Et ideo etiam Auicen- Auic. 3. na dicit, quod iste digitus, scilicet li. med. pollex, est iustitia omnium digitorum, quia scilicet omnes alii digiti cum ei applicantur, & ad quandam æqualitatem reducuntur. Vnde illæ manus pollucem habent, quæ iusta operantur. Ideo iste digitus, & quilibet alius componitur ex tribus ossibus (vt dicit Constant.) in quibus designatur triplex iustitiæ modus: Nam est iustitia distributiua, commutatiua, & vindicatiua. Ad primam pertinet, quod dicitur. Vnicuique secundum propriam virtutem largitus est. Ad secundam, quod Mat. 25 dicitur: Ite vos in vineam meam, & quod iustum fuerit dabo vobis. Ad tertiam pertinet illud: Dentem pro dente, oculum pro Mat. 26 oculo.

Secūdus digitus vocatur index, quia per ipsum res indicamus, & demonstramus, & hoc pertinet ad prudentiam, quæ nobis, quæ agenda sunt, demonstrat, & ordinat. Et hic etiam ex tribus ossibus est, quia ad prudentiam tria pertinent, scilicet memoriæ respectus præteritorū, intelligētia respectus præsentium, & prudentia respectus futurorum.

Tertius digitus, qui est medius, dicitur impudicus, ex eo, quod dum manus aliquid turpe tangit, hic digitus cùm sit maior ceteris, prius attingit. His ergo digitis signat

tum colligationem, extingũt animæ affectionem, & auferunt animæ quietationem.

Virtutis patientia bona, qua & quãta sint per splenis tres naturales effectus, paucis sed claris exemplis aperitur.

Cap. LI.

PAtientia Sanctorum assimilatur spleni.

Primò quidem, quia splen est defectus sinistræ partis suppletitius. Vnde splen (vt dicit Isid) dicitur à supplendo, quia partem sinistram iecori cõtrariam supplet ne vacua maneat, & vt ex oppositio ad confortationem stomachi iecori respondeat. Vnde est inter costas, & stomachum positus propter sinistræ partis infrigidationem, vt per quandam temperantiam factam conseruet stomachi calefactionem. Per sinistram igitur partem aduersitas intelligi potest, in qua virtus hominis euacuaretur, & penitus deficeret si bonum patientiæ non haberet. Hæc igitur est vt splen, qui in sinistra parte, id est, in aduersitate calori iecoris, id est, furori irascibilis se opponit, vt calefactio stomachi, id est, bonus feruor animi conseruetur. Et hinc est, quod charitas, quæ est vitalis calor animæ, præcipuè per impatientiam perditur. Vnde Grego. dicit, quod ipsa quæ mater est omnium, custosque virtutum, per impatientiæ vitium virtus charitatis amittitur.

Isid. lib. Ethi.

Greg. in past.

Secundò, quia splen est sanguinis purificatiuus: Dicitur enim splen duas habere venas, per quarum vnam humorem ad stomachum mittit ad eius cõfortationem, quãtum sufficit eius appetitui, per aliam vero sanguinis fæces, id est, choleram nigram, seu melancholiam ab hepate sibi attrahit. Et ideo substantia splenis est rara, & spongiosa propter faciliorem humoris fæculenti attractionem. Et est etiam ipse splen niger propter melancholiæ, cuius est receptaculum, assimilationẽ propter hoc est etiam durus, nè facile ab humore fæculento lædatur. Sic quoque patiẽtia fæces, quæ generantur ab hepate, id est, vitia quæ proueniunt ex iniuriæ illatione, (vt iram, & odium, & inuidiam) attrahit placando, & sedando; & sic sanguis, id est, bonus feruor charitatis remanet purus, vnde Casiodorus dicit, quod patientia est, quæ totius voluptatis fæces abstergit. Ipsa est quæ limpidas animas Deo reddit. Est ergo patientia ad modum splenis nigra, id est, obscura in pœnæ susceptione; sed dura, id est, fortis in pœnæ toleratione. Vnde etiam Casiod. dicit, quod patientia est, quæ omnia vincit aduersa, non colluctando, sed sufferendo, non murmurando, sed gratias Deo agendo.

Casiod.

Item patientia spongiosa est, id est, attractiua ex consideratione; quia videndo, & cõsiderando patientiam alicuius, & iratus attrahitur ad placationem, & inuidus, vel inimicus, ad eius dilectionẽ. Vnde sicut Chrysost. dicit, nihil ita confusionem facit ingerenti mala, sicut fortis tolerantia patientis, & neque verbo, neque opere reddere vindictam.

Chrys.

Tertiò quoque, quia splen est risus causatiuus; Communiter enim dicitur quod felle irascimur, corde sapimus, iecore amamus, cerebro sentimus, sed splene ridemus. Sic quoque fortitudo, & luctus patiẽtiæ præsenris, erit nobis causa risus, id est, æternæ lætitiæ, secundum illud Prouer. Fortitudo & decor indumentum eius, & ridebit in die nouissimo, &c. Ioan. Tristitia vestra vertetur in gaudium.

Prou. 31

Ioan. 16

Digitized by Google

Peccati miseria multiplex, quæ senis miseriæ comparatur, ac phlegmatis, hydropisia, febris, paralisi, epilepsia, & denique letargia morbi vitia quamplurima deferuntur, quibus non obscure tota peccati malignitas pluribus auctoritatibus, & exemplis declaratur.

Cap. LII.

PEccatum assimilatur senio.

Primò quidem, quia senex multis miseriis subditur. Nã (ficut dicit Cyprianus) senectute confectus homo ad interitũ propérat, oculi caligant, aures grauiter audiunt, capilli fluunt, facies in pallorem mutatur, dẽtes lapsi numero minuũtur, cutis arescit, flatus nõ suauiter olet, pectus suffocatur, tussis cachinnat, genua trepidant, talos, pedes tumor inflat, humor interior euanescit, his omnibus aggrauatur. Et hæc omnia ruituram iam iamq; domum corporis prænunciant. Similiter etiã per peccatum homo multis miseriis suppeditatur. Prou. Miseros facit populos peccatũ, vnde peccator ad modum senis ad æternum interitum properat. Heb. Quod antiquatur, & senescit, prope interitum est.

Item in homine peccatore caligant oculi interiores per ignoratiam. Psal. Obscurentur oculi eorum, ne videant. Obsurdescũt aures per inobedientiam, Actuum. Auribus suis grauiter audierunt.

Item capilli fluunt ex capite, id est, bonæ cogitationes à mente per malitiam. Facies, scilicet interior, id est cõscientia, pallescit, id est, decoloratur per immunditiam. Thren. Mutatus est color optimus. Dentes, id est, boni viri, siue amici ei adhærentes, ab eo separantur, & minuuntur per infamiam. Cutis, id est, exterior cura pauperum, arescit per auaritiam, deficiente humore pietatis. Iob. Sordibus pulueriscutis mea aruit. Item peccatoribus pectus suffocatur, quia videlicet putis, & tussibus grauatur. Sputũ est immunditia quæ per os proiicitur: vnde signat in peccatore verba inordinata, vel turpia, quæ peccatores sine angustia retinere non possunt. Iob. Conceptum sermonem tenere quis poterit? Et Eccl. Sagitta infixa fœmori canis, sic verbũ in corde stulti: Canis enim non quiescit, quamdiu sagitta fœmori eius infixa non exierit, & sic stultus quamdiu verbum non emiserit. Tussis autem est angustia peccatoris, & significat in peccatoribus angustiam conscientię, & pœnæ. Rom. Tribulatio, & angustia in omnem animam operãtis malum.

Item est etiam in peccatoribus tremor genuum, id est, timor cordium. Prou. Pauor his, qui operantur malum.

Item tumor pedum, id est, superbia appetituũ, appetendo glorias, & pompas, quæ omnia conscientiam grauant, & futurã animæ in æternum supplicium ruinã prænunciant.

Secundo peccatum assimilatur senio, quia senex tædio afficitur, sic peccatum, quia de ordinat animũ, & grauat per pœnã & tædiũ. Auguſt. Iusisti Domine, & sic est vt pœna sibi sit omnis inordinatus animus. Iob. Tædet animam meam vitæ meæ.

Tertiò, quia senex morbis grauatur. Sic peccatores morbis grauantur diuersarum passionum. vt nunc afficiantur tristitia, nunc inuidia, & cæteris talibus. Psalm. Multiplicatæ sunt infirmitates eorum, &c.

Quartò, quia senex tristitia premitur. Psalm. Si autem in potentatibus octoginta anni, amplius eorum labor & dolor. Similiter peccatores, siue ex remorsu conscientiæ, siue ex vindicta culpæ,

Cypr. de abu. sæcul.
Prou. 14
Hebr. 8.
Psal. 68.
Act. 28.
Thre. 4.
Iob. 7.
Iob. 4.
Eccl. 19
Rom. 2
Prou. 10
Auguſt. confes. lib. 1. Iob. 10
Psal. 37
Psal. 89.

Digitized by Google

culpæ, scilicet, quando premuntur ab hominibus, vel à Deo, siue ex conuersione pœnitentiæ, oportet similiter tristes effici. Psalm. Psal.11 Tribulationem, & dolorem inueni.

Quintò, quia senex piger efficitur, quia vires corporis ei minuuntur. Similiter peccatum inducit defectum virtutum, & pigritiam spiritualium laborum. Prou. Propter frigus, scilicet malitiæ, piger Prou.20 arare noluit, i. noluit bonis operibus laborare.

Sexto, quia in sene calor naturalis extinguitur, & sic extinguitur in peccatore calor charitatis; quia refrigescit, & paulatim ad extinctionem tendit. Matth. Et Matt.24 abundauit iniquitas, & refrigescet charitas multorum.

Septimo, quia in sene humor dissoluitur, & sic dissoluitur humor luxuriæ, & fluxus concupis- Ezec.22 centiæ in peccatoribus. Ezech. Sicut fluxus equorum fluxus eorũ.

Octauo, quia in sene virtus regitiua corrumpitur, virtus autem regitiua est rationis prudentia, cuius rectam extimationem, (secundum Philosophum) corrumpit in peccatoribus carnis concupiscentia. Daniel. Species decepit te, Dan.16. & concupiscentia subuertit cor tuum.

Nono, in sene caro cõsumitur, quod etiam ad literam nonnunquam in luxuriosis cõtingit, quorum corpora frequenter minuũtur, vel consumuntur ex nimia emissione humoris nutrimẽtalis, siue seminalis. Luc. Dissipauit Luc.15. substantiam suam viuendo luxuriosè, substantiam, scilicet non tantũ temporalem, (vt diuitias,) sed etiam naturalem, s. carnis suæ.

Decimo, in sene nerui contrahuntur, & ideo senes curui efficiuntur. Sic per contractionem auaritiæ incuruatur anima ad suæ fectum terræ, id est, ad appetitũ, siue cogitatũ terrenorũ bonorũ. Psalm. Miser factus sum ego, & curuatus, &c. Psal.37

Vndecimo, in sene cutis rugatur, id est, exterior conuersatio in peccatore deformatur. Iob. Rugæ Iob 16. meæ testimonium dicunt contra me.

Duodecimo, in sene omnis virtus corporis annullatur. Et sic præcipue omnis virtus animæ vacuatur. Psal. Dereliquit me virtus Psal.37 mea.

Decimotertio, quia senex ab hominibus vilipenditur. Et sic peccator quandoque efficitur infamis, & ab omnibus despectibilis. Psalm. Ego autem sum vermis, & Psal.21. non homo, opprobrium hominũ, & abiectio plebis.

Decimoquarto, quia senex omnibus hominibus onerosus efficitur, & hoc specialiter facit vitium iracundiæ, & præcipuè in homine stultò, secundum illud. Graue saxum, & onerosa arena, sed ira Prou.27 stulti vtroque grauior.

Ité peccatũ assimilatur somno.

Primo, ratione voluntatis, quia scilicet volũtarie aliquis ad dormiendum se ponit, & propriæ voluntatis arbitrio etiam in peccatum ruit. Ose. Confunditur Israël Ose.7. in voluntate sua. Augu. Peccatum adeo est voluntarium, quod si nõ Aug. de esset voluntarium, non esset pec- duabus catum. anim.

Secũdo, ratione breuitatis, quia quisquis ad dormiendum se ponit, non diu dormire intendit, sed tamen frequenter decipitur, quia non quando vult excitatur. Sic quamquam ille qui peccato consentit, proponit cito de peccato exire, tamen vt plurimum decipitur; quia diutius à peccato tenetur, & quandoque etiam in eo moritur, sicut moritur lethargicus dormiendo. Ioan. Morsemini Ioan. 8. in peccato vestro. Iudith. Sopore Iudit. 6. morti socians.

Tertiò ratione insensibilitatis: quia scilicet somnus ligat, & immobilitat sensum: Nam in somno (secundum Philosophum) interiora loca calent, & exteriora frigent, quia fit revocatio caloris ad interiora. Et tunc fumus plurimus in stomacho generatur, qui dum ad cerebrum ascendit, & vias sensuum ibi claudit, organũ primi sensus corporis oppilatur, cumque ab eo omnes sensus particulares oriantur, dum ille ligatur, omnes alii à suis actionibus retrahuntur. Sicut ergo somnus ligat & immobilat sensus corporis, ita quoque peccatum ligat & immobilitat sensum mentis, scilicet vt peccator non rectè sentiat quod oportet, aut non eligat facere quod sentit, vel cognoscit esse faciẽdum. Vnde tollit peccatum virtutem cordis operatiuam, siue motiuam ad bene operandum, scilicet charitatem. Nam fides per quam est cognitio boni, per dilectionem operatur. Sicut Apostolus dicit. Et in hoc etiam peccatũ assimilatur somno: quia, sicut dicit Augu. dum humor intrinsecus temperatus vi caloris resoluitur in fumũ petit cerebrũ, & ibi resolutus distillat inferius frigidus, licet illuc ascenderit calidus: & sic distillando remittit calorem cordis, & per consequẽs processum operationum impedit, eo quod cor sit principiũ omnis operationis. Eodem etiam modo peccatum sua frigiditate mortificat calorem cordis, id est, amoris, seu amorem charitatis, & sic impedit processum omnis boni operis. Vnde peccatori dicitur: Vsquequo piger dormis? scilicet nihil bene operando.

Aristot. de somn. & vig.

Galat. 5.

Augustin. de quã supra.

Prou. 6.

Quarto ratione falsitatis. Frequenter enim somniãt dormientes, & somniãdo decipiuntur per somnia illusiua & falsa: & sicut somnus inducit in dormientibus somnia falsa, & deceptiua, ita peccatum in hominibus inducit falsas existimationes, & temeraria & non vera iudicia. Prouerb. Stultus illudit peccatum.

Prou. 14

Item peccati corruptio assimilatur corruptioni phlegmatis, ex qua fiunt homines tardi, obliuiosi, & somnolenti. Similiter ex peccato fiunt homines tardi ad operandum bonum, obliuiosi vt non recogitent Deum, secundum illud, Oblitus es Domini creatoris tui.

Item somnolenti, id est, pigri, vel tepidi in prosequendo inceptum. Imitatur etiam phlegma naturam aquæ hyemis, & decrepitæ ætatis. Similiter status peccati habet naturam aquæ, quia inundatione periculosus, fluctuatione turbidus, & motibus instabilis; Nam impii quasi mare feruens, quod quiescere non potest, vt dicit Isa.

Isa.

Item habet natura hyemis; quia tempestatibus, id est, tẽtationum procellis lacessitur.

Item habet naturam decrepitæ ætatis, id est, veteris hominis, scilicet Adæ defectum, & inobediẽtiam.

Item phlegma per os purgatur, quia ipsa peccati corruptio per oris confessionem expiatur. Corripit. Expurgate vetus fermẽtum, & Rom. Ore confessio fit ad salutem.

1. Cor. 5 Ro. 10.

Item peccatum assimilatur hydropisi.

Primò, quia in omni hydropisi est ægritudo heparis secundum Auicen. Non enim vt ipse dicit accidit hydropisis absque ægritudine hepatis propria vel communicata, licet quandoque ægrotet hepar, & non sequatur hydropisis. Et præcipua causa, & quasi coniuncta hydropisi est, debilitas digestionis hepaticæ, per quam purum ab impuro separatur. Et ideo

Digitized by Google

ſideo non incongruè hepar rationē deſignat, in qua diſcretio eſt, bonum à malo ſeparās, & diſcernens. Quod ergo in omni hydropiſi communicat ægritudo hepatis, oſtendit, quod in omni peccato accidit ignorantia aliqua, vel error rationis; vnde Philoſophus. Omnis malus ignorans, quod autem non omnem ægritudinem hepatis comitatur hydropiſis, eſt quod non ad omnem rationis ignorantiam ſequatur peccati malitia: Nam eſt aliqua ignorantia inuincibilis, in qua eſt nullū peccatum. Debilitas autem hepaticæ digeſtionis, quæ eſt cauſa coniun ctæ hydropiſi, eſt defectus ſiue inconſideratio rationis circa particulare eligibile, quæ eſt proxima cauſa peccati: Licet enim ratio dictet omnem fornicationē eſſe malam, & cauendam, tamen quādo particulariter tentatur homo de hac fœmina, illud generale dictamen rationis non curat, neque attendit, vnde quod elegit, vt tūc fornicari eſt rationis debilitas & defectus, non conſiderantis malitiam huius actus.

Ariſt. in Ethi.

Secundò, quia eſt in hydropicis corruptio complexionis, ex qua (vt Auicen. dicit) mutatur color corporis & faciei ad albedinem, & citrinitatem. Vnde eſt ſignum cōmune hydropiſis mutatio coloris. Sicut autē bona complexio corporis conſiſtit in debita ordinatione, ſiue temperantia humorum, qui ſunt in ipſo corpore; Sic bona complexio animæ conſiſtit in debito ordine, & moderamine paſſionum, quæ ſunt in appetitu ſenſitiuo. Vnde ſicut corruptio cōplexionis corporis eſt ex diſtēperantia humorum, ſic corruptio complexionis ſpiritualis, eſt ex diſtemperantia, & inordinatione paſſionum, puta iræ, vel timoris, gaudii, vel ſimilium. Quod ergo in hydropico eſt corruptio complexionis ex diſtemperantia humorum, oſtendit, quod in peccato, ſiue peccatore, eſt corruptio ſenſitiui appetitus ex diſtemperantia paſſionum. Sed per faciei, ſiue corporis exteriorem caloré, accipe hominis conuerſationem, qui ſcilicet in hydropico mutatur: quia ſcilicet in homine peccante ex ipſa inordinatione interiori, etiam exterior conuerſatio & vita deformatur: vnde ipſa dehoneſtatio conuerſationis exterioris, commune ſignum eſt ægritudinis interioris. Eccleſ. Amictus corporis, & riſus dentium, & ingreſſus hominis, enunciant de illo. Eccl. 19

Auic.

Tertiò, quia eſt in hydropicis corruptio digeſtionis. Vnde etiā eſt in eis, vt plurimū paucitas appetitus cibi propter vehemētiam appetitus aquæ. Quandoq; etiam fit in hydropiſi fortis appetitus (vt Auic. dicit) Quia igitur per digeſtionem paratur cibus vt apponatur corpori, & proſit ei; cibus autem mentis eſt ſermo Dei, accipe per cibi digeſtionem verbi Dei memoriam, & affectionem: Per hanc enim doctrina verbi paratur, vt impleatur opere, & in perfectum nutrimentum animæ cōuertatur. Quod ergo in hydropico corrumpitur digeſtio cibi, oſtendit quod in peccante homine deficit affectio verbi Dei, quia ſcilicet non debito modo afficitur ad doctrinam ſpiritualem, & ad ea quibus anima paſcitur: vnde rārus fit in eo appetitus aquæ, id eſt, amor tranſitoriæ ſubſtātiæ, quod debilitatur appetitus cibi, id eſt, deficit amor verbi, & ſpiritualis nutrimenti. Quandoque tamen accidit eis poſt peccatum compunctio, & vehemens appetitus boni.

Quartò quoque eſt in hydropiſi exuberantia humoris, qua replentur membra vel loca vacua

nutrimenti. Et hæc exuberantia humorũ est in homine peccatore intemperãtia illiciti amoris. Fertur enim peccatoris dilectio, aut ad carnis delectabilia, quod pertinet ad membra, & talis est amor luxuriosi, aut ad gulæ cibaria, quod pertinet ad loca vacua nutrimenti, & talis est amor gulosi, aut ad temporalia, vt diuitias, aut honores, quod pertinet ad humores, qui fluidi sunt, & instabiles, sicut & hæc temporalia. Ioan. 2. Mundus transit, & concupiscentia eius, & talium rerum amor est amor auari, & superbi.

Quinto inuenitur in hydropisi tumefactio corporis, quæ (secundum Auic.) quandoque incipit à femore, aliquando à pedibus, aliquando à dorso, aliquando à renibus. Similiter in peccatore inuenitur tumor superbiæ, & inobedientiæ, quæ est initium omnis peccati, & hoc aliquando est à femore, i. ab amore filiorum, quia ex femore præcipue egreditur generatio filiorum. Exod. Exod. 1. Fuerunt omnes animæ quæ egressæ sunt de femore Iacob, &c. Multi enim propter carnalem filiorũ amorem peccata multa faciunt, & Dei mãdata transgredi præsumunt. Aliquando vero ex pedibus, id est, ex affectibus temporalium, siue diuitiarum siue bonorum. Sunt enim velut animæ pedes quibus bene vel male curritur, ipsius animæ affectiones: nam auari & ambitiosi his pedibus ire præsumunt Prou. 1. contra mandata Dei. Prou. Pedes illorum ad malum currunt. Aliquando est à dorso, id est, ab impatientia tolerandi aliquid onerosum, vel graue. Nam dorso feruntur onera; & hoc est in accidiosis qui contra Deum intumescunt, vel contra superiorem imponentem, vel mandantẽ aliquid operosum. Iob. Quid tumet cõtra Iob 15. Deum spiritus tuus? Quandoque vero est ex renibus, id est, ex appetitu voluptatum gulæ, vel luxuriæ, quia ex renibus materia fluit voluptatis, & delectationis carnalis. Psalmus. Corrupuerunt me re- Ps. 140 nes mei.

Sexto in hydropisi est deformatio coloris, propter corruptionem complexionis, & declinat color hydropici, vt supra tactum est, aliquando ad albedinem, aliquando vero ad citrinitatem, aliquãdo ad aduſtionem, & nigredinem, sicut in pleuritico, aliquando declinat ad viriditatem, vt cum procedit hydropisis ex apostemate calido splenetico. Similiter in peccatoribus ex malitia interiori deformatur color, i. apparentia & conuersatio exterior. In quibusdam quidem dealbatur per apparentem iustitiam, sicut in hypocritis, quibus Christus dixit: Væ vobis hypocritæ, qui similes estis Matt. 23 sepulchris dealbatis. In quibusdã vero denigratur per publicam infamiam. Thren. Denigrata est Thren. 4 super carbones facies eorum. In quibusdam citrinatur iracundia, & sæuitia: Nã sicut dicit Ioanni- Ioanni. cius, cũ humores frigidi calefiunt, cius. mutatur color albus in citrinum, vel nibeum. Sic hypocritæ qui primo videbantur frigidi, id est, mites, in altitudine potestatis positi efficiuntur iracundi & sæui. Et sic qui videbantur albi, & frigidi, i. puri, & mãsueti, calefcẽtes iracũdia, apparẽt citrinei & ignei. Mac. Facies & color immutatus, &c. 2. Mac. 3 Quidam vero etiam peccatores virescũt aliquãdo per popularem gratiam & famã: Nã color viridis est color maximè gratus oculis, sed tamẽ talium gratia fallax est, & vana, secundum illud. Prouerb. Prou. 31 Fallax gratia, &c.

Septimo in hydropicis inuenitur sitis magnitudo: proprium enim est hydropicis (sicut Beda dicit) vt quanto amplius bibunt, Beda.

tanto

tanto amplius sitiant: quod est (secundum Auicennam) propter complexionem in hepate facientem sitim: aut propter oppilationem, propter quam non attrahit ad hepar aliquid quod sitim sedat; aut propter aliam aliquam causam sitim facientem, quæ ex potu non remouetur; nisi forte per accidens; sicut accidit in terra originis meæ, scilicet in castello Sancti Geminiani, quod est in partibus Thusciæ xv. miliarijs distans à ciuitate Senarũ. Ibi enim fuit quidam vir nobilis & pauper, qui factus est hydropicus, & toto fere corpore tumidus. Cumque siti insatiabili cruciaretur, nec potus ei petenti ab aliquo porrigeretur; cum iaceret prope locum vbi quoddam ædificabatur palatium, quadam die cum solus esset, vidit ibi rinam magnam aqua plenam, in qua veteres lateres mollificabantur, vnde ex admixtione calcis lateribus adhærentis, aqua dealbata erat: ad quam aquã ille accedens in magna quantitate bibit, & post potum in lecto se ponens, & paululam obdormiens, post somnum ex virtute illius aquæ, senex calcis adustione, tam magno fluxu ventris solutus est, vt hydropisis, euacuata sua materia & causa, penitus ab eo tolleretur, & etiam sitis cum ea. Est autem inordinata sitis hydropici, inordinatus appetitus peccandi, qui in omni quasi peccato insatiabilis in
Ps. 106. uenitur. Vnde Psalmus. Esurientes, & sitientes, anima eorum in ipsis defecit. Sed specialiter hæc sitis insatiabilis (vt dicit Beda) appropriatur auaris, quia non satiantur oculi eorum diuitiis.

Item peccatum assimilatur febri; quod patet primo de febris
Eccl. 4. descriptione: Nam febris secundum Auicen. est calor extraneus accensus in corde, procedens ab eo mediantibus spiritu, & sanguine per arterias & venas in totum corpus, & inflammatur in eo inflammatione, quæ nocet operibus naturalibus. Similiter peccatum est calor extraneus homini, id est, non naturalis appetitus, qui est contra rationem. Vnde Auguſt. dicit, quod peccatum non est naturale, sed vitiũ naturæ appetentis id quod nõ est sui ordinis: & accenditur in corde, quia de corde exeũt cogitationes malæ, &c Vnde à corde procedit peccatũ mediantibus spiritu, & sanguine, id est, cogitatione, & delectatione: per arteritas, & venas, id est, per locutiones, & operationes, siue per verba, & opera; & impediuntur operationes naturales, id est, vitiuosæ, & rationales, quæ propriè competunt homini secundum naturam suam quę rationalis est. Vnde de homine peccante dicitur; Homo cum in honore esset non intellexit, cõparatus est iumentis insipientibus.

Aug. 12. de Tri.

Mat. 15.

Psal. 48.

Secundò patet dicta similitudo ex febris distinctione. Nam (sicut ipse Auicen.) tradit, aliqua febris procedit ex membris radicalibus, vt ethica; aliqua ex humoribus, vt putrida; & quædam ex spiritualibus, vt ephimera. Ethica enim febris prima accensione sua accenditur in membris radicalibus, puta in corde; Caliditas enim hepatis nõ est ethica, sed aliquãdo perducit ad ipsam, & similiter pulmonis, & stomachi. Et est exemplum accensionis huius febris, sicut si aliquis calefaciat aquam per parietes balnei, aut per ollã coci, aut per follem ferratij. Per hanc ergo febrem signantur peccata prælatorum, & clericorum, qui sunt quasi radicalia & originalia membra Ecclesiæ, ex quibus bona & mala

Digitized by Google

proueniant exterorum. Est ergo triplex species ethicæ designans triplex vitium clericorum. Prima est quæ consumit humiditatem nutrimentalem, iam sparsam & vnitam in membris, & proximam coagulationi, quæ vocatur ros, & est sicut oleum in lucernam infusum. Et hæc species febris est amor inordinatus carnalis, scilicet sui ipsius, vel cõsanguineorũ, & nepotũ, qui communiter inuenitur in clericis, deficcans in eis amorem pietatis, quæ expandi deberet in membris, id est, in indigentibus, & pauperibus subditis: Nam eà quæ deberent dare pauperibus, sibi, aut auarè retinent, aut male consumunt, aut consanguineis largiuntur, vt magnificẽtur, & ditentur. Vnde Bernard dicit: Timeant ministri ecclesiarum, qui in terris sanctorũ quas possident, tam iniqua gerunt, vt stipendijs quæ sufficeré debeant, minimè contenti, superflua quibus egeni sustentandi essent impiè sacrilegeque sibi retinent, & in vsus suæ superbiæ atq; luxuriæ victum pauperum consumere non vtentur, duplici profecto iniquitate peccantes, qui & aliena diripiunt, & sacris in suis vanitatibus & turpitudinibus abutuntur.

Bern. in Cant.

Sextò clericus, vt idem dicit, cui concessum est, vt ad necessitatem viuat de altari, non superbiat, non luxurietur, nec intendat, vt de clericatu ditior fiat, non sibi de bonis ecclesiæ ampla palatia fabricet, mutans quadrata rotundis; neque loculos inde congreget, neque in vanitate, & superfluitate dispergat, non extollat de facultatibus ecclesiæ cõsanguineos, aut nepotes, ne filios dixerim.

Secunda species ethicæ, consumit humiditatem iam attractam ad locum nutritionis, & propinquam permutationi, siue conuersioni, quæ scilicet humiditas est sicut oleũ imbibitum in corpore licini, & vocatur cambium. Et hæc designat in clericis vitium carnale, quo destruitur in eis humor deuotionis spiritualis, quo nutriri deberent, & esse pleni. Vnde tales non sunt digni domino ministrare, præcipue in sacramento eucharistiæ. Vnde Bernard. ait. In multis multipliciter regnat fornicatio, qui puritatis auctori, impuro corde & corpore ministrantes, non verentur stare ante angelum Dei qui fecet medios & dispergat; sed omnino audent agni immaculati sacras contingere carnes, & intingere in sanguine Saluatoris manus nefarias, quibus paulo ante (proh dolor) meretrices attractauerant. Et sic altaria circuire, sic & Ecclesias frequentare, psalmos cantare: cum tamen eis huiusmodi laus execrabilis, & oratio fiat in peccatum. Tertia species ethicæ consumit humiditatem, cum qua continuantur partes membrorum similium partiũ à principio creationis, vnde vocatur gluten, & est sicut humiditas cui continuantur partes totum, de quo factum est bitumẽ, & per destructionem talis humiditatis partes membrorum veniunt ad separationem, & hæc febris designat in clericis peccatum symoniæ. Talis enim humiditas gratiam spiritualem designat, quæ est gluten quo partes membrorum similium partium, id est, fidelium mentes qui vnius fidei & charitatis participes sunt, ad inuicem connectuntur; sed hanc humiditatem gratiæ symoniaca prauitas consumit, dum ipsius gratiæ cœlestis dona illicite vendit, vel emit. Alia autem febris est putrida, ex humorum putrefactione causata, & hæc febre

Bern.

Digitized by Google

bre æstuant laici, in quibus sunt humores putridi, id est, affectus corrupti, quorum quidam laborant continua, scilicet auaritia: cuius, scilicet appetitus, est conti nuum lucrum: vellet enim auarus lucrum suum nunquā terminari. Vnde Secundus Philosophus Adriano quærenti. Quid est, quod nunquā finit hominem esse lassum? Respondit, quod lucrum. præcipuè autem vsura die ac nocte continue multiplicat lucrum. Quidam vero laborant quotidiana, id est, gula, in qua quotidie peccatur: vnde signatur per Pharaonem qui omni die exigebat certam mensuram laterū, vt habetur in Exod. Quidā vero laborant tertiana, id est, iracūdia, quæ ad modum febris cor accēdit, & inflammat: Est enim ira inflāmatio sanguinis circa cor, secundū Dama. sed tertiana propter tres gradus iræ quos Dominus assignauit, cum dicit: Omnis qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio: qui autem dixerit, Racha, reus erit consilio: qui autem dixerit fatue, reus erit gehennæ. Vbi attendendum, quod sicut creuit gradus culpæ, sic & creuit ordo sententiæ, vnde rectè ira sine voce, consilio, ira cum voce contumeliæ, gehennæ igni mancipatur (secundum Aug.) in primo enim ira tantum, in secundo ira & vox in tertio ira & vox cum expressione irrisionis: dicit enim Greg. quod iudicium est etiam discussio, consilium sententiæ diffinitio, gehennæ ignis sententia excommunicationis. Quidam vero laborant febre quartana, id est, accidia, quæ scilicet est febris tardior cæteris; habet enim tempus suum, scilicet diem determinatā. & horam suæ accessionis. Vnde Ioan. Cassia. dicit. Accidia circa horā sextā maximè monachum inquietat, vt quædam febris, ingruens tempore præstituto, ardētissimos æstus accēsionum suarū solitis ac statutis horis animæ inferens ægrotanti. Istæ ergo sunt febres, quibus socrus Petri, id est, Iudæorū Synagoga, vel peccatrix anima laborat, siue secularis matrimonio iunctus. Luc. Socrus autem Petri tenebatur magnis febribus.

Exod. 5.

Dama.

Mat. 5.

Luc. 4.

Io. Cas. de inst. mona. 10. lib.

Tertia febris ex spirituum calefactione proueniens, dicitur ephimera, ab ephimero pisce qui modico tempore viuit, vt supra 4. libro. Et similiter huiusmodi febris modico tempore durat. Hæc ergo febris designat peccata religiosorum, quia febris ephimera habet causam aliquando ex parte animæ, scilicet ex passionibus, vt ira, gaudio, vel huiusmodi: aliquando vero ex corpore, scilicet ex nimio labore vel vigilia, & huiusmodi: quandoque vero ab exteriori aēre, scilicet distemperato nimio frigore, vel calore Solis, & huiusmodi. Similiter vitia religiosorum sunt vel ex passione interioris tentationis, vel ex inordinatione indiscreti feruoris, qui frequenter facit eos assumere supra posse in vigilijs, abstinentijs, & alijs laboribus, ex quibus nōnunquam incurrunt vel accidiam, vel desperationem, vel amentiam, & huiusmodi. Vel ex parte exteriori, scilicet ex assiduitate, & familiaritate secularis conuersationis: quia incautè, & assidue cum secularibus conuersando & eorum se negotiis implicando, multa vitia incurrunt.

Item peccatum assimilatur paralysi quoad quatuor: primo quātum ad subiectum, quia paralysis secundum Auic. quandoque est in toto corpore præter caput, quandoque est in vno latere tantum.

Itē peccatū assimilatur paralysi

Digitized by Google

quo ad quatuor: primo quantum ad subiectū, quia paralysis secundum Aui. quandoque est in toto corpore præter caput, quandoque est in vno latere tantum, quandoque in vno membro tātum: sic inter peccatores illi sunt quasi ex toto paralytici, qui totum tēpus vitæ suæ malè expendunt, excepto capite, i. tempore innocentiæ, scilicet ætate puerili post baptismum: Quidam enim statim cum attingunt ad annos discretionis, incipiunt facere mala, & semper continuant in peius vsque ad mortem, & tales sunt potius dicendi dæmones quam homines: quia (secundum Hiero.) humanum est peccare, sed diabolicum est perseuerare. Sed quasi in vno latere paralytici sunt, qui licèt aliquam partem vitæ expendant in peccatis, tamen postea conuertuntur, & bene viuunt in residuo tempore, vt Magdalena. Sunt autem duo tempora vitæ quasi duo latera in corde: Nam vt dextrum, est tempus iuuētutis, vt sinistrum vero, tempus senectutis. In quibusdam ergo paralyticatur dextrum, scilicet in his qui malè viuunt in iuuentute: sed sinistrum in his, qui malè viuunt in senectute. Sed quamuis in corpore periculosius sit perdere dextrū quā sinistrum: in tempore tamen est econtrario, quia peius est malè viuere in senectute quā in iuuentute: Nam tanto culpa senis damnabilior est, quāto fit morti propinquior, vnde Hugo de sancto Victo. dicit: Inter abusiones seculi huius, sola maior est senis obstinatio, qui morti proximus, mortis non abhorret aduentum, qui quasi ad ostium huius mundi positus, foris spectat, non tamen vitæ præsentis attendit egressum, nec futuram cōsiderat: audit nuncios mortis, & credere nō vult eis. Tres enim sunt nuncij mortis, casus, infirmitas, & senectus. Casus nunciat mortē latentem, infirmitas apparentem, senectus præsentem ex incertitudine mortis, timor, ex infirmitatis grauitate dolor, ex certitudine senectutis non obstinatio, sed afflictio, & humilitas sequi debet. In vno vero membro tantum paralytici sunt, qui licèt aliquando peccent, tamen cito redeunt, sicut fecit Petrus.

Hiero.

Hug 2. li. de cia animæ.

Secundò assimilatur peccatum paralysi propter effectū, quia paralysis aliquando tollit sensum, faciens scilicet membrum stupidum, & sensibile: aliquando vero tantum tollit motum, aliquando vero vtrunque. Similiter peccatum, aliquādo tollit sensum, i. vsum rationis, sicut in luxuriosis in quibus quasi ratio absorbetur à voluptate carnis, Dan. dicitur de senibus luxuriosis: Auerterunt sensum suum vt non recordarentur iudiciorum iustorū. Aliquādo vero tollit motum, scilicet boni operis, vt in accidiosis. Exod. Fiāt immobiles quasi lapis. Aliquādo vero tollit vtrumque, sicut in hæreticis, qui neque rectè sentiunt, neque operantur.

Dan. 14

Exo. 15.

Tertiò assimilatur peccatū paralysi quoad pulsum. Nam pulsus paralytici (secūdum Aui.) est tardus, rarus, & debilis; Pulsus autē cum procedat à corde, & detinetur ad manum siue ad brachiū, designat bonum propositum cordis, quando opere impletur. Hoc similiter in peccatoribus accidit tardè, aut raro, aut debiliter fit, quod præcipuè apparet in vsurariis, Quia licèt aliquando compungantur, & restituere proponant, tamen raro perueniunt ad hoc, vt bene restituant: quia aut tardè restituunt, differendo vsq; ad mortem: aut si restituunt citius; debiliter tamen, quia cum tristi corde, & nō vera intētione,

cum

cum remissionis astuta procuratione.

Quarto assimilatur peccatum paralysi quoad signationem, quia legitur in euãgelio Dominus tres paralyticos curasse, vnum qui iacebat in multitudine languentium. Alium qui iacuit in grabato, Alium qui fuit seruus. Centurionis, qui iacebat in domo. Per primum autem signantur male retinẽtes, per secũdum male expendẽtes, per tertiũ male acquirentes, vt sunt vsurarij qui etiam iacendo in domo male acquirũt.

Ioan. 5. Mat. 9. Matt. 7

Item peccatũ assimilatur epilentiæ propter tria: primo, quia in epilentia (secundum Auic.) est sensus & motus priuatio, quæ tamen priuatio sensus & motus; fit non totaliter, sed in parte. Et est ratio, quia materia quæ est causa epilentiæ, in interiori ventriculo cerebri facit oppilationem non completam, & ideo impedit transitum virtutum sensus, & motus in membris inregrè fieri, non tamen totaliter intersecãdo. Similiter peccatũ tollit quidem peccatori sensum, id est, discretionẽ boni & mali, scilicet prudẽtiam, sed non totaliter, quia licet tollat ei prudentiam & sapientiam spiritualem, secundum illud. Gens sine consilio est, & sine prudẽtia: non tamen tollit prudentiam secularem, vel astutiam naturalẽ, siue experimentalem, immo in huiusmodi sensu magis vigent peccatores quam iusti, secundum illud. Filij huius seculi prudẽtiores filiis lucis sunt in generatione sua. Vnde facit diabolus peccatoribus, quod voluit facere Naas Amonites viris Iabes Galaad, quia petiuit eruere oculos eorũ dextros, nõ curans relinquere sinistros: quasi enim dexter oculus est prudẽtia spiritualis, sed quasi sinister, est prudentia siue astutia secularis. Apostolus. Cæcitas ex parte contingit in Israël. Similiter tollit peccatum motum boni operis, sed non totaliter; quia licet quoad meritum, non tamen quoad exercitium. Quia etiam multi peccatores faciũt plurima opera de genere bonorum, sicut eleemosynas & huiusmodi, quæ licet in peccato facta non valent quoad vitam æternam, tamen valent ad euadẽdum flagella temporalia, & disponunt etiam ad pœnitentiam & ad plura alia.

Deu. 32. Luc. 16. Ro. 11.

Secundo est in epilentia corporis prostratio. Nam epilentiã præcedit spasmus, propter nocumentum oppilationis iam dictæ. Vnde non est possibile (vt dicit Auicen.) quod epilentiam patienti, remaneat erectio corporis. Similiter peccatum prosternit hominem à rectitudine iustitiæ, & vnũ peccatum facit ipsum cadere in aliud, ita vt sit impossibile ipsum cum peccato diu stare quin cadit. Vnde Grego. dicit, quod peccatum, quod per pœnitentiam non diluitur, mox sub pondere ad aliud trahit.

Greg. in hom.

Tertio epilentia est tremor, & exagitatio, licet fortior, & minus fortis, secundum quãtitatem humoris. Similiter peccatum reddit hominem tremulentum, & timidum. Prouerb. Pauor his qui operantur malum: Est enim timida nequitia, sicut dicitur Sap. Seneca. Nihil timidum facit animum, nisi reprehensibilis vitæ conscientia.

Pro. 10. Sap. 17.

Item peccatum exagitat hominem, quia reddit eum instabilẽ, & inquietum. Thren. Peccatum peccauit Hierusalem, propterea instabilis facta est.

Thre. 1.

Item peccatum assimilatur lethargiæ propter tria. Primo, quia morbus lethargiæ inducit febricitationem: est enim lethargia (sicut dicit Aui.) apostema phlegmaticũ factum intra craneum capitis

Auic.

Digitized by Google

capitis. Et quod fit ex humore phlegmatico patet, quia generatur ex potu, eo quod potus generat humorē phlegmaticū, in quo sunt euaporatio, & putrefactio. Vnde vt plurimum generatur ex commestione cæparum, & repletione nimia stomachi, & à multitudine potus, & à multitudine commestionis fructuum. Sic ergo lethargia est apostema ex humore phlegmatico putrefacto, & (sicut Auicen. dicit) in apostemate facto ex humore putrefacto communiter fit febris lenta; & ita patet, quod in lethargia fit febricitatio Sed quid est istud apostema in craneo, nisi peccatū in anima? Hoc comitatur febris, quę est innaturalis & intemperatus calor, quia communiter sequitur peccatum aliquis intemperatus & irrationabilis amor: nam peccator à creatore auersus, inordinato amore ad creaturam conuertitur, sicut auarus ad pecuniā, superbus ad excellentiam, luxuriosus ad delectationem voluptuosam, ad quæ peccator quanto ardentius inhiat, tanto periculosius & fortius febricitat.

Secundo lethargia causat dormitationem, præcipue (vt dicit Auice.) cum lethargia est in substātia cerebri, fit subeth fortior, & difficultas motuum est maior; dicitur autē subeth, somnus superfluus & grauis, vnde talis vix potest ad horam excitari. Sic peccatum aliquando ita infigitur cerebro, id est, animo, vt faciat peccatorem dormire, id est, in statu peccati immobilem permanere; & si aliquādo molestatus, id est, aliqua aduersitate angustiatus, vel arctatus ad horam excitetur, scilicet vt malum statum suū videat, & consideret; tamen statim ad solitum somnū, id est, immobilitatem suam & negligentiam redit, surgere contemnens. Vnde contra eum clamat Salomon, dicens: Vsquequo piger dormis. Prou. 6.

Tertio lethargia causat obliuionem: Est enim obliuio corruptio memoriæ, quæ vt plurimum accidit ex frigiditate, quandoque enim fit ex apostematibus cerebri, & propriæ frigiditatis, vnde cum lethargia sit apostema cerebri phlegmaticū, & per cōsequens frigidum, ideo memoriam corrumpit, & obliuionē inducit. Sed quid est frigidum apostema nisi peccati malitia, quæ calorem charitatis extinguens animā frigefacit, & Dei obliuionem inducit? Talem lethargiam patiebatur ille cui scriptura dicit: Deū inquit qui te genuit dereliquisti, & oblitus es Domini creatoris tui. Deu. 32.

Peccatorem, qui & diaboli seruus iure nuncupatur, seruo malo, ac puero, nec non leproso, corporisq; visceribus, & nonnullis monstris comparari declaratur, quorum exemplis, quamplurima etiam peccatorum delicta describuntur.

Cap. LIII.

PEccator assimilatur seruo malo.

Primo, quia malus seruus solet esse ebriosus, & tūc bona Domini negligit, vel furtum subtrahit. Prouerb. Operarius ebriosus non locupletabitur, hoc est, peccator qui vino, id est, delectatione carnis, vel seculi inebriatus est, negligit spiritualia quæ ad honorē Domini sunt, vel si non negligit, furatur, & sic vsurpat, non inde Dei, sed suam propriā gloriā quęrendo, è contra boni serui dicūt; Non nobis Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam. Pro. 19. Ps. 113.

Secundo, quia seruus malus est ociosus, & tempus quo laborare debet, inutiliter expendit, & perdit; vnde paterfamilias dixit seruis. Quid hic tota die statis ociosi? & Eccle. Mitte seruum in operationem, ne vacet. Sic enim de- Luc. 20. Eccl. 33.

cet illum. Peccatores autē ociosi sunt, qui totum tempus quo in peccato viuunt, quantum ad meritū perdunt, & inutiliter expendunt.

Tertiò, quia malus seruus de bonis domini sui est prodigus, & vniuersa consumit. Matth. Diffamatus est villicus, quod dissipasset bona Domini sui. Tunc autē peccator de bonis Dei est prodigus, quando eis non vtitur ad honorem Dei, & salutē animæ suæ, sed tantum ad gloriā mundi, vel commodum corporis sui. Mat. 19

Quartò, quia malus seruus est piger & somnolentus, negotia Domini negligit. Eccle. Cū seruo pigro tracta de opere. Et Luc. De seruo qui abscōdit talentum Domini sui. Peccator autem somno peccati detentus, bona quæ facere posset omnino negligit. Auarus etiam bona temporalia non aliis tribuit, sed sibi soli abscondit. Multi etiam ex pusillanimitate talenta, i. gratias sibi traditas seu creditas, id est, concessas abscondunt, quia nō vtuntur eis ad proximorum vtilitatem. Eccl. 38. Luc. 18.

Quintò, quia seruus malus, proteruus, & cernicosus, supra Dominum se extollit. Eccl. Vidi seruos in equis. Et Prou. Per seruum cum regnare cæperit. Sic peccator super Dominum superbit, quando humilitatem Domini videt, & ipse contemnit eam: Videt enim Dominum suum afflictum, & ipse vult esse in delitiis, videt Dominum pauperem & denudatum, & ipse vult fulciri delitiis ac diuitiis, videt Dominum abiectum, & contemptū, & ipse vult honorari. Eccl. 10. Prou. 19

Item seruus contra Dominum se extollit, quādo caro contra spiritū præualet. Ioan. Non est seruus maior Domino suo. Iohan. 15.

Sextò, quia malus seruus cupidus existēs, bona Domini in proprium vsum vertit. Exemplum de seruo Eliſei, & hoc pertinet ad simoniacos, qui bona Domini, id est, dona Spiritus sancti, pro sua vtilitate temporali emunt, & vēdunt. 4. Reg. 5

Septimò, quia præsumptuosus imperia Domini paruipendit. 2. Reg. Seruus meus cōtempsit me. Et Iob. Seruum meum vocaui, & nō respondit mihi. Sic est peccator cum Dei mandata contemnit, vel cum à Deo vocatus redire per pœnitentiam spernit. Prouer. Vocaui, & renuistis. 2. Re. 19 Iob. 19 Prou. 1.

Octauò, cum sit malus, & durus, gratiam sibi fieri appetit. Matth. Serue nequam, omne debitū dimisi tibi quoniam rogasti me. Sic est peccator, qui male agēdo gratiam à Deo, vel finalem pœnitentiam expectat. Mat. 20

Nonò, quia obliuiosus est, & quod redditurus sit de omnibus rationem ad memoriā non reducit: quod etiā peccator facit respectu Dei. Luc. Si dixerit seruus, Morā facit Dominus meus, &c. Luc. 12.

Decimò, quia iracundus, & seditiosus totam familiam turbat, & lædit. Luc. Si cœperit seruus percutere seruos, & ancillas, &c. Talis est qui lædit sanctos, & religiosos viros, vel pauperes, qui sunt de familia Christi. Luc. 12.

Vndecimò, quia maledicus, & linguosus etiam Domino detrahit, vel ei maledicit. 2. Reg. De Siba qui accusauit Dominū regi. Eccl. Cunctis sermonibus qui dicuntur ne accommodes aurem tuā, ne fortè audias seruum tuum maledicentem tibi. Talis est maledicus, & blasphemus, præcipuè qui contra Dominum linguam suam relaxat. 1. Re. 16 Eccl. 7.

Duodecimò quia deliciosè nutritus contra Dominum recalcitrat, & resistit. Prouerb. Qui delicatè nutrit seruum suum, postea inuenjet eum contumacem. Et de Prou. 29

Digitized by Google

ideo non decent seruum delitiæ. Sic caro rebellat spiritui cum delicate nutritur, vel hoc pertinet ad ingratos, qui multis bonis à Deo receptis, recalcitrant contra Deu. 43 eum, secundum illud: Incrassatus est dilectus, & recalcitrauit.

Decimotertio, quia cũ sit fraudulẽtus, domino suo insidias ponit. 4. Reg. Tetenderunt ei insidias serui sui, reputat autẽ dominus sibi insidiari, cũ quis insidiatur pauperi, vel hoc ad hypocritas pertinet, qui opera domini faciunt fraudulenter. 4.Re. 11

Decimoquarto, seruus Domino existens iniuriosus ab eo fugit. 3.Reg. Factum est, vt fugerent serui semel, & 1. Reg. Hodie increuerunt serui qui fugiunt dominos suos. Talis est etiam peccator, qui cum Deum peccando offenderit, pœnitentiæ remediũ refugit, & ad Deum redire contemnit. 3.Re.2. 1.Re. 16

Decimoquinto, cũ sit flagitiosus punitur, nec sic se compescit. Talis est peccator, qui propter aduersitates se nõ emendat. Ecc. Seruus interrogatus assiduè, scilicet cum tormentis, à liuore. i. à liuoris crimine nõ minuitur, sed magis ad odium prouocatur. Eccl.23

Decimosexto, est ingratus, & gratiã sibi factã non recognoscit. Talis est qui post pœnitentiã, & veniam recidiuat. Eccl. Laxa manus seruo, & quærit libertatem. Ecc.23.

Decimoseptimo, crimmosus existens, nõ nisi verberibus emendatur. Eccl. Seruo pessimo latus sanguinare. glosa seruus qui verbis nõ corrigitur vulneribus corrigatur. Talis est peccator, qui se non emendat nisi fortiter & intime tangatur. Eccl.22.

Decimooctauo, quia est astutus, cùm vocatur dormire se fingit. Pro. Seruus non potest erudiri; quia quod dicis intelligit, & respondere contemnit. Talis est, Pro. 29

qui verbum Dei audit & intelligit, sed opere implere negligit. Luc. Seruus sciens voluntatem Luc. 12 Domini sui, & non faciens, plagis vapulabit multis.

Item nota, quod seruus peccati dicitur esse homo tripliciter, secundum quod est triplex genus seruorum: Nã quidam sunt vernaculi, siue origenarii, qui i. in seruitute sunt nati. Et tales multis pœnis legalibus subiiciuntur, quia sua nõ possunt vẽdere, neq; alienare, nec contrahere, nec dignitatis officium sumere, neque testimonium ferre, nisi de domini voluntate. Hoc modo nascimur omnes serui originalis peccati. Ex qua seruitute multæ pœnæ seu dãna, secundũ diuinæ legis iustitiam, homini proueniũt, nisi ab ea per baptismum liberetur. Alii vero sunt empticii, qui ab hominibus capti, vel empti, iugo sunt seruitutis astricti. Sic efficitur homo seruus per peccatum actuale, siue quia captus sit, & illaqueatus ab hostibus, per tentationis contensum, siue ex 3.Re. 21 nimia malitia sua venũdatus, siue vt faciat malum sicut Achab. Tertii serui sunt conductitii, qui non ex necessitate, sed ex voluntate seruiunt sub spe lucri. Et hi à famulando proprie dicti sunt famuli. Quoque spirituales seruos facit homines auaritia. Vnde & Col. 3 Apostolus dicit, quod auaritia est idolorum seruitus. Exponens hoc Innocen. dicit, & sicut idololatra seruit simulacro, sic auarus seruit thesauro. Nam ille cultũ idololatriæ diligenter ampliat, & iste cumulum pecuniæ libenter augmentat. Ille cum omni diligentia colit simulacrum; & iste cum omni cura curat, seu custodit, thesaurũ, ille spem ponit in idolatria, & isti spem constituunt in pecunia, ille timet mutilare simulacrum, & iste timet minue- Inn. de cõ. vtl. hum.

re the

Sen. in proue.

te thesaurum: vnde dicit Sen. Pecuniæ oportet imperare, non seruire, si vti scias, ancilla est, si nescias, est domina.

Item peccatores assimilantur pueris.

Primò, quia ad modum puerorum sola præsentia curant, & futura non cogitant.

Item, quia vanitatem amant, & lueris, scilicet spiritualibus, intẽdere recusant.

Item, quæ sunt minima & vilia, magna æstimãt, scilicet terrestria: & quæ sunt maxima nihil reputant, scilicet cælestia.

O

Itẽ, sibi noxia sæpe optãt, scilicet temporali cõmoda, vel peccata: & contra vtilia clamant, s. contra correptiones, & flagella.

Item plus de pomo amisso, i. de vili re transitoria, quam de patrimonio perdito, scilicet hæreditatis cælestis, plorant.

Item beneficium sibi factũ, scilicet à Deo, vel ecclesia, ad mẽtem nõ reuocant, recognoscendo, vel gratias agendo.

Item omnia, quæ vident affectant, & manu, scilicet operis, vel laboris, & voce locutionis ea postulant, & procurant.

Itẽ puerorum solum, id est, sibi humilia consilia amant, & cõsortia sapientium secundum Deum deuitant.

Item nullũ secretum occultant, sed omnia recitant, & hi sunt detractores, & proditores.

Itẽ sæpe garriunt, & cachinant, & clamant, ita vt vix dormientes sileant, hoc faciunt dissoluti, quæ ruloſi, & linguosi.

Item loti à sordibus mox iterũ se inquinant, & dum lauãtur, pro posse repugnant. Hoc faciunt recidiuantes, pœnitẽtiam recusantes, vel correptioni resistentes.

Item, sola quæ ventris sunt, cogitant & propri ventris mensurã ignorant, & in mãducando nullũ ordinem seruant, sed mox vt à lecto se eleuant, cibum postulant: quæ omnia faciunt guloſi.

Item pudibunda detegere, vel monstrare non curant, quod pertinet ad luxuriosos.

Itẽ sola iocosa appreciantur, & amant, i. solatia, & delectabilia mundi. Itẽ sæpe ex infectis parẽtibus generati, etiam ipsi infecti generantur, & perdurant: sic frequenter imitantur filij scelera patrum, & perseuerant in eis,

Itẽ omnia laboriosa repudiant, sic peccatores recusant ferre labores pœnitentiæ.

Item peccatores assimilantur quibusdam monstruosis hominibus, qui dicuntur esse in quibusdam regionibus Nam (licut dicit Aug.) prout gentium narrant historiæ, perhibentur quidã homines vnum oculum tantũ habere in fronte media, & isti vocantur Cyclopes, quibus assimilantur auari, qui habent respectum solũ ad temporalia, Nam temporalia sunt media inter æterna bona, & æterna mala, & ideo participant ex vtroque, quia quibusdam sunt vtilia, quibusdam noxia: propter quod Philosophus dicit, quod habent errorem hæc bona, scilicet temporalia, quia multis contingunt detrimenta ex illis: Alij enim sunt, qui habent plantas versas post crura, & octenos digitos in plantis, & hi in desertis Lybiæ commorantur: quibus assimilantur retrogradientes in via Dei, qui tripliciter deteriores sunt quam alii peccatores, sicut habens octo digitos in tribus digitis excedit alios quia habent tantum quinque. Primò, quia ante non processerunt, Secundò quia retro redierunt. Tertiò, quia contra propriam notitiam fecerunt, Petr. Melius fuerat illis viam veritatis non agnoscere, quam post agnitam retrorsum conuerti.

Aug. 1 de ciu. Dei.

Arist. in Eth.

Alij

Alij dicuntur esse, qui ora nō habent, sed tantū per nares alimentum sumunt, quibus assimilantur alienorum factorum bonorū, vel malorum factorū curiosi perscrutatores, qui bonorum factorum odorem percipiunt, sed ipsa opera imitando non gustant. Alij vero esse perhibentur, qui iacentes in terra resupini vmbras se pedū contegunt, & sunt tantę celeritatis, quod in cursu canibus comparantur: quibus illi assimilantur quibus sensualitas, quæ significatur per pedes siue plantas, rationi prædominatur, quæ significatur per caput, ideo enim sensualitas significatur per pedes, quia ad modum pedum inhæret terræ, id est, corpori, & sunt quasi duo pedes, duplex eius appetitus, scilicet concupiscibilis, & irascibilis. Ille ergo plantam capiti superponit qui sensualitatē præfert rationi. Et talis licèt sit ad ea quæ sunt carnis vel, mundi velocissimus, tamen ad spiritualia est tardissimus. Alij autem dicuntur esse sine ceruice habentes oculos in humeris: quibus assimilantur illi, qui attendūt solum ad grauia, & onerosa, quæ sibi fiunt. Vnde habent oculum, id est, respectum in humeris, id est, in grauaminibus impositis: humeris enim ferūtur onera. Vnde tales non recordantur beneficiorum, sed iniuriarum. Alij vero sunt cynocephali canina capita habentes, quos ipse latratus magis esse bestiales, quam homines confitetur. Et isti sunt iracundi, & garrientes, qui tota die latrant, & garriunt: eorum latratus, id est, garritus, sunt ratione carentes, & ideo canini & bestialea sunt. Alij verò habent planam faciem, & labium oris inferius ita prominens, vt in Solis ardoribus totam ex eo faciem, cooperiant dormientes: hos sine linguis esse dicunt, solis nutibus pro verbis vtentes. Istis assimilantur homines incauti, & imprudentes:, qui in facie, id est, in exteriori conuersatione carent natibus, id est, discretione non vtuntur. Excessus autem labii inferioris, significat loquacitatem nimiam indiscretam de inferioribus, & terrenis, sed carentia linguæ refertur ad indiscretam taciturnitatem, & is repræsentat illos qui nec discrerè loqui, nec discretè tacere sciunt, quod aurē loquuntur nutibus, non est, quia sint de ordine cistercien sium, sed refertur hoc ad inquietos, & indiscretos corporis, vel membrorū motus, sicut dicitur de apostata homine quod annuit oculo, terit pede, digitis loquitur, &c. Quidā vero sunt modo simili, ita magnas habentes aures, vt eis contegant totum corpus. Et his assimilātur, qui solicitè, & multum audiunt, sed de auditis nihil faciūt. Iaco. Qui auditor est verbi, & nō factor. &c. Alij vero sunt in Æthiopia, profi ambulantes vt pecora, non se valentes sursum erigere, quibus assimilantur cupidi, qui solum terrenis intendunt, de cælestibus verò non curantes, cōtra quos dicit Apost. Quæ sursum sunt sapite, non quæ superbi terreni. Iac. 1. Col. 3.

Item peccatores assimilantur visceribus. Primo propter multiplicitatem vitiorum: Nam sicut in corporibus siue ventribus sunt multa viscera, ita in peccatoribus sunt multa vitia: In ventre enim superius, primo est quoddam intestinum subtile, quod vocatur duodenum, quia in sua longitudine secundū mensuram cuius libet hominis est 12 digitotum, & hoc super dorsum erigitur, & ad nullam partem aliam retorquetur Hoc intestinum est superborum qui super dorsum id est, super homines humiles, & patientes

Digitized by Google

tes se erigunt, & se per humilitatem, vel pietatem non retorquēt, nec flectunt: Hoc enim habet. 12. digitos; id est, duodecim gradus. Duodecim enim gradus superbiæ beatus Bernardus ponit, qui sunt curiositas, mentis leuitas, inepta lætitia, iactantia, singularitas, arrogantia, præsumptio, peccatorum defensio, simulata confessio, rebellio, libertas, peccandi consuetudo; quorum primi sex sumuntur secundum iuririā proximi qui debet esse par: quatuor alij sumuntur secundum iniuriam hominis superioris: Duo vero vltimi, proprie secundū iniuriam Dei, quæ scilicet immeditate fit ei. Et vocantur gradus, quia fit progressus à minori malo ad maius: Nam mala est iniuria respectu paris, peior respectu superioris; sed pessima respectu Dei.

Bern.

Secundum intestinum vocatur ieiunium, quia semper à cibis est vacuum; dicit autem quidam sapiens, quod ideo sic est vacuum, quia à se reiiciens omne acceptum, nullū apud se retinet nutrimentum: Et hoc pertinet ad prodigos, qui quantumcunq; lucrētur, vel recipiant; tamen semper sunt vacui, id est, indigentes, quia omnia emittūt inutiliter, & nihil reseruant, & ideo semper egent: vt patet per exemplum in filio prodigo.

Luc. 14

Tertium appellatur secundo similimum, nunquam tamen sine cibi corpulentia est inuentū. Hoc pertinet ad gulosos, qui nūquam sunt sine solicitudine cibi, & cura corporis sui. Inferius autem sunt tria alia grossa, quorum primum vocatur orbum, id est, viduatum altero orificio; Cum enim cætera viscera duo habeant orificia, hoc habet vnū solū, vnde se habet ad modum sacci, quia multa recipit, & pauca eiicit, hoc pertinet ad illiberales, & auaros quorum bursa habet solum vnū foramen, scilicet ad recipiēdum: multa enim recipiunt lucrando, sed pauca vel nulla eiiciunt expendendo. Aliud vero, quod est sub orbo dicitur illum, eo quod in eo iliaca passio fieri cōsueuit; hoc pertinet ad inuidos qui aliorum fœlicitate torquentur: Nam passio iliaca valde torquet, quia est dolorosa. Vltimum autem intestinum, & infimum, dicitur colon, quod immediatè cū orificio totius corporis est coniunctum, hoc pertinet ad vitium luxuriæ, quæ circa infimam corporis partem viget, & exercetur, quæ idē orificio est vicina. Vnde hoc vitium vilius & turpius reputatur ceteris.

Itē peccator assimilatur leprosis. Primo ratione distinctionis; distinguuntur enim septē genera peccatorum penes septē species lepræ, vel penes septem modos leprosorum, qui in sacra scriptura leguntur: Nam significatur in carnis tumore superbia, & hæc est lepra Oziæ. Postquam eleuatum est cor eius, exorta est lepra in fronte eius. In exustione signatur iracundia, & hæc est lepra Simonis. Cum esset Iesus in domo Simonis leprosi. In siti auaritia, & hæc est lepra Iezy. In pōderositate accidia & hæc est lepra Moysi, qui cum misisset manum in sinū protulit leprosam. In pinguedine gula, & hæc est lepra virorū quatuor in introitu portæ. In putredine inuidia, & hæc est lepra Mariæ. Prou. putredo ossiū inuidia. In fœtore anhelitus luxuria, & hæc est lepra domus Iacob. Secundo, ratione mūdationis. Nam isti leprosi mundantur quinque modis. Primo ablutione per quam significatur contritio. Regum dictum est Naaman, Lauare septies in Iordane.

2. Par. 26.

Mat. 26.

4. Re. 5. Exod. 4.

4. Re. 7. Nu. 12. Pro. 14. 2. Re. 3.

4. Re. 5. Iac. 1.

Digitized by Google

Item oſtenſione, per quam ſignificatur confeſsio. Oſtendite vos ſacerdoti, qui dum irent mundati ſunt.

Item ſeparatione, per quam ſignatur excõmunicatio, Num. 12. legitur de Maria, quæ fuit extra caſtra ſeptem diebus. Nu.12.

Item incluſione, per quam religio ſignificatur, vt manus Moyſi mundata eſt incluſione. Exod. 4. Item tactu per quem tribulationũ peſsio. Matth. Tetigit eum dicẽs: Volo mundare, & confeſtim mũdata eſt lepra eius. Exod.4. Matt.7.

Item peccatores aſsimilantur apoplecticis, id eſt, his qui apoplexiam patiuntur. Primo, (quia ſecundum Auicennam) in apoplexia fit membrorum ociositas. Vnde dicit, quod apoplexia eſt ociositas membrorum a ſenſu, & motu, propter opilationem contingentem in ventriculis cerebri, & meatibus ſpiritus ſenſibilis, & motui. Hæc ociositas membrorum inuenitur in accidioſis, & in pigris, quia nihil boni volunt operari. Prouerb. Abſcondit piger manum ſuam ſub aſcella, nec ad os ſuum applicat eam. Et quidam quidem ſunt pigri & ocioſi circa ſpeculabilia, puta circa ſtudium ſcientiæ, vnde tales priuantur ſenſu id eſt, adeptione ſcientiæ. Quidam vero circa operabilia, & tales carent motu, id eſt, profectu virtutis, vel meritorij operis. Prou.19

Secundò, quia in apoplexia eſt anhelitus difficultas: Nam ſic euacuantur inſtrumenta motus, & anhelitus, aut debilitantur, vt non fiat facilis anhelitus, immo illic eſt ſpuma & eſt habens viciſſitudinem ſicut ſtragulatio, aut ſicut vox ſtrangulari; quandoque tamen nõ apparet anhelitus, neque vox, neque ſpiritus, & hoc eſt peius. Et hæc difficultas anhelitus, id eſt, reſpirationis, eſt in guloſis, & luxurioſis, qui quærunt delectationes carnis, quia tales ſpirituales inſpirationes difficulter recipiunt, vnde Apoſtolus dicit: quod animalis, id eſt, carnalis non percipit ea quæ ſunt ſpiritus Dei. 1. Cor. 2

Tertiò, eſt in apoplexia morbi inſanabilitas: Nã ſicut dicit Hippoc. quando apoplexia eſt forris, habens eam non ſanatur, ſi vero debilis, eius ſanatio non eſt facilis. Hæc inſanabilitas inuenitur in auaris, vnde Philoſophus dicit: quod illiberalitas, quæ pertinet ad auaritiam, eſt inſanabilis. Hiere, Inſanabilis facta eſt plaga tua Sen. Dum cætera vitia ſeneſcunt in homine, ſola auaritia iuueneſcit. Hippo. Ariſt. in Eth. Hier. 30 Sen.

Quartò, in apoplexia eſt mortis deformitas: quia aliquando accidit vt habens apoplexiam ſit euitatus, & non ſit differentia inter ipſum & mortuum, ita vt nõ apparet in ipſo aliquis anhelitus, deinde reuiuiſcit, & ſanatur. Et in talibus anhelitus quidẽ non apparet, ſed ipſorum pulſus non integrè cadit: propter hoc volunt medici quod tardetur ſepultura, donec perpendatur eius diſpoſitio, neque fit minus lxxij. horis. Inuenitur autem quędam mortis conformitas in inuidis, quia corpus mortuum putreſcit, ſicut dicitur: quod putredo oſsium, id eſt, virtuum, vel virorum fortiũ, inuidia. Prou.14

Quintò, quia in apoplexia eſt mala reſolubilitas: quia apoplexia ſi reſoluitur, vt plurimum reſoluitur in paralyſim Hæc mala reſolubilitas inuenitur in ſuperbis, & iracundis. quia ſuperbia reſoluitur vt plurimum in iram, & ita deſinit in ſtultitiam, & iacturam. Prou. Virum ſtultum interfecit iracundia. Prou.5

Vera pœnitentia tum interiora tum exterioris partes ac merita, per aliquas

Digitized by Google

aliquas pulmonis, palpebrarumq;, ac mortis corporalis proprietates numerantur, quo ve pacto hoc Sacramentum hominem ſpiritualiter gignat, per ipſius naturalem conceptionem ac generationem aperitur, electorumq; gradus breuiter declaratur.

Cap. LIIII.

Pœnitētia aſſimilatur pulmoni. Primo quidem, quia pulmo aërem attractū interius depurat: & pœnitentia cor interius infectum mundificat, ſcilicet per contritionem. Iacob. Purificate corda duplices animo. Iaco. 4.

Secundo, quia pulmo vocem format; ſine pulmone enim vox formari non poteſt, neque anhelitus reddi valet, vt dicit Philoſophus. Sic etiam pœnitentia cordis exterius format vocem confeſſionis. Pſalm. Dixi, confitebor aduerſum me iniuſtitiam meam. Ariſt. 14 de ani. Pſal. 31.

Tertio, quia pulmo humorem ſpumoſum generat: eſt enim pulmo de molli carne, & aërea, & ſpumæ coagulatæ ſimillimus, vt dicit Conſt. & ideo generat cōſimilem humorem, ſcilicet ſpumoſum. Quaſi autem humor ſpirituoſus, eſt feruida lachrymarum compunctio, quam ipſa pœnitentia generat & producit. Pſal. Lauabo per ſingulas noctes lectum meum, & lachrymis meis ſtratum meum rigabo. Conſt. Pſal. 6.

Quarto, pulmo cor refrigerat: nam ipſe pulmo vndique cor circundat, & aërem frigidum ad eius temperiem miniſtrat. Vnde inter cor & guttur eſt medius, vt ſubito ad cor aērē mittat, & ipſi gutturi ad vocē formandam reddat. Sicut igitur pulmo calorem cordis refrigerat; ita pœnitentia, tā interior quam exterior; ardorem concupiſcentiæ mitigat. Eccleſ. Ignem ardentem extinguit aqua, id eſt, ardorem concupiſcentiæ reprimit pœnitentiæ lachryma. Eccl. 3.

Quinto, pulmo à motu nō ceſſat: Cum enim ſit vt cordis flabellum, aërem ad temperiem cordis attrahens continue & emittens, oportet neceſſario, quod ſe dilatando, & conſtringendo, ſemper in motu cōſiſtat. Sic etiam homo pœnitens, à motu boni operis nullo tempore ceſſare debet, neque ocio vacare. Eccl. Quodcūque poteſt facere manus tua inſtanter operare. Eccl. 9.

Sexto, pulmo ſpiritui vitali nutrimentum continuum præſtat. Nam caro pulmonis eſt mollis, & corcaua vt ouis, vt aër in ſuam naturam de facili immutetur, & ſic vitalis ſpiritus in ventriculum cordis ad conſeruationem vitæ animalis facilius tranſeat. Sic per opera pœnitentiæ nutritur interius ſpiritus, ſiue per auditū prædicationis, ſiue per ſtudium orationis, ſiue per fletum compunctionis, ſecundum illud Pſal. Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte.

Septimo, pulmo cordis regionē ab inſtrumentis ſenſibilibus ſeparat. Et ſic pœnitentia ſeparat cor pœnitentis à delectationibus ſenſibilibus & carnalibus. Iſid. Pœnitentia non menſium ac temporum curſu penſatur, ſed pœna qua anima cruciatur, & mortificatur caro. Iſid. de ſu. bo.

Octauo, pulmo aërem ad ſupplementum caloris in ſuis folliculis & poris reſeruat. Vnde tamdiu poteſt animal ſub aqua ſine ſuffocatione viuere, quamdiu poteſt recollectum aërem retinere. Sic pœnitens debet in ſecretis ſtudiis & affectibus conſeruare propoſitum non peccandi, & tamdiu viuit anima ſub aqua gratiæ, quamdiu poteſt tale propoſitum retinere.

Itē pœnitentia aſſimilatur palpebris propter tria: primo propter officium. Nam palpebrarum, ſiue

Digitized by Google

ciliorum est triplex officium. Sūt enim posita ante oculos.

Primo ad custodiendum, vnde dicuntur cilia, quia suo motu cōtinuo aërem intercidunt, & sic oculos ab aëris lęsione custodiūt. Talis erat pœnitentia Pauli, quā faciebat ad suam custodiam, ne
1.Co.9. scilicet caderet à gratia. Vnde dicebat: Castigo corpus meum, &c.

Secūdo, palpebrę sunt ad operturam: Nam quia natura oculi est aquea, & humida ad sui fortificationem & defensionem indiget opertura. Sed sicut palpebra est opertorium oculi, ita pœnitētia est operimētum peccati: operit enim peccatum ne videatur
Psa.31. ad iudicium Psal. Beati quorum remissę sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata: & talis fuit pœnitentia Magdalenæ. Sed nota, quod quædam animalia tegunt, siue claudunt oculum cum
Ari. 12 de ani. palpebra superiori, sicut omne animal quadrupes (sicut Philosophus dicit.) Quædam cum palpebra inferiori, sicut aues, quia quidam se affligunt in pœnitentia amore æterni præmij, & hæc est palpebra superior; quidam timore supplicij, & hæc est inferior.

Tertio, palpebræ datæ sunt ad apparentiam, id est, ad pulchritudinem & ornamentum faciei. Et talis fuit pœnitētia Ioannis Baptistæ, & aliorum sanctificatorū, quæ non fuit necessaria ad purgationem vel custodiam vitiorū, sed potius fuit ad decentiam & ornamentum virtutum.

Secundo pœnitētia assimilatur palpebris propter concursum: Duæ enim sunt in homine palpebræ quæ assidue ad inuicem con-
Exod. currunt, vt reficiāt assiduo motu obtuirum, vt dicit Constant. quæ dicuntur palpebræ, quia palpitādo semper mouentur. Sicut igitur duplex est palpebra, ita duplex est pœnitentia, quæ sibi inuicem in pœnitente assidue debent concurrere, & inuicem quasi se tangere, i. interior, & exterior. Nam exterior sine interiore est infructuosa, vt patet in hypocritis; sed interior sine extetiori non est fructuosa, sicut patet in negligentibus & pigris ad satisfaciendum.

Tertio propter munimentum. Nam palpebræ munitæ sunt villis pilorum, vt apertis oculis, siquid occurrerit, repellatur, & inuolutis oculis, in ipsis securius dormiatur, vt dicit Const. Habēt autē palpebræ pilos non omnino erectos, sed in extremitatib. mediocriter reflexos, & hoc factū est vt se habilius & fortius claudererent, & si quod impedimentum ei occurreret, ei efficacius obuiarent. Quasi autem villi pilorum, sunt exempla sanctorum, qui de statu peccatorum, præcipuè carnalium, ad Deum conuersi sunt: nam pili ex superfluitate quidem carnis nascuntur sed carnei non sunt, sed aridi & tenues; vnde signant Sanctos ad Deum conuersos, qui licet primo fuerunt carnales, tamen post conuersionem effecti sunt spirituales & cælestes. Horum ergo pilorum villos, id est, exempla doctorum, debet pœnitens ad seipsum reflectere per imitationem si vult se contra tentationes claudere, & securè dormire in morte.

Item pœnitentia concipit, & parturit hominē in esse spirituali, sicut parturitur & concipitur in esse naturali, quod patet ex quatuor.

Primo, ratione conceptionis: Nam ad conceptionem infantis, requiritur materia conueniens, locus expediens, & causa efficiēs. Materia ergo conueniens, humor est menstrualis siue seminalis fœminæ: Causa verò efficiens secun-

Digitized by Google

(secundum Philosophum) est semen viri, instrumentalis causa est calor naturæ, virtutem corpori influens, & disponens, locus autem conueniens, est matrix. Similiter dum aliquis ad pœnitentiam conuertitur, & quasi spiritualiter Deo concipitur, velut locus conueniens in anima, est mens siue memoria, quæ est, vt matrix, in qua velut humor menstrualis est peccati recordatio, quæ est velut materia pœnitētiæ. Sed causa efficiens huius conceptionis est timor Dei, secundum Isa. 36. illud Isa. A timore tuo Domine concepimus, & peperimus spiritum salutis. Et nota, quod si materia fœtus in parte dextra fuerit adunata, in naturā cedit maris, si vero in sinistra, in naturam mulieris. Et hæc diuersitas accidit propter dominium caloris, qui in dextra parte cōsistit. Similiter quando calor diuini amoris, dominatur in mente pœnitentis, cōcipitur quasi in dextra masculus, id est, spiritus compunctionis virilis, & fortis; sed quasi in sinistra, vbi est defectus caloris, id est in corde tepidè pœnitentis, concipitur fœmina, id est, spiritus debilis, & instabilis.

Secundo ratione formationis: Nā corpus infantis in vtero matris non subito formatur; sed ordinatè, & gradatim, & iste ordo consideratur ex tribus. Primo ex conceptipartibus, siue membris. Quia primo formantur membra principalia, scilicet cor, cerebrū, & hepar, quæ aliorum omnium sunt fundamenta. Et ista quando sunt simul in sanguinis massa, sibi vicinantur, & postea ad inuicem diuiduntur. De istis tribus fundamentis alia tria nascuntur, scilicet nerui & nucha dorsi à capite, arteriæ à corde, venæ ab hepate secundum Galenum. Ari. Galen. tamen dicit, quod principium venarum est cor. His autem sic formatis tanquam omnium fundamētis, format natura ossa horum custoditiua, scilicet craneum ad defensionem capitis, ossa pectoris ad munimen cordis, & costas lateris ad tutelam hepatis, & sic de aliis. Post ista producuntur membra secundaria, scilicet manus, pedes, brachia & similia, sed ista non simul, sed successiue formantur. Similiter in pœnitentiæ statu non est homo statim à principio perfectus, sed proficit gradatim, secundum illud Psalmi. Psal. 83 Ibunt de virtute in virtutem. Vnde possumus per tria membra principalia, scilicet cor, cerebrum, & hepar, intelligere tres virtutes Theologicas, scilicet fidem, spem, & charitatem. Per membra vero secundaria, seu defensoria, quæ his adiiciuntur, virtutes intellectuales, sed per officialia virtutes morales, in quibus omnibus homo non perficitur subito, sed gradatim. Secundo consideratur ordo formationis & conceptionis gradus; quia infans dum cōcipitur, quatuor habet gradus. Primus est cum adhuc est lacti vicinus, secundus est cum iam semen sanguini secommiscet: Tunc enim cor, vel cerebrum nōdum perfecta sunt, sed est quædam massa ex semine sanguineque commixta. Tertius est gradus, cū corde, & cerebro, & hepate iam formatis, alia mēbra indistincta sunt. Quartus est, quando corpus est completum, & organizatum, & ad animæ susceptionem dispositum, cui dum anima desuper datur, in vtero mouetur; & si est fœmina, in sinistra parte plus sentitur: si vero masculus, in dextra parte plus mouetur, vt dicit Galenus. Gale. In istis igitur quatuor gradibus formationis corporis, designantur quatuor gradus formationis.

Aris. de vig.

tionis pœnitentis, quorũ primus est in peccati recogitatione. Et hæc assimulatur lacti, quia lac est faciliter cõuertibile, & in bonos, & in malos humores Sic recordatio peccati faciliter conuertitur, vel in bonum animæ nutrimentum, puta, quando ex recordatione peccati nascitur dolor cõpunctionis, vel in nutrimentum malum, quando ex peccati recordatione nascitur delectatio, vel voluntas reiterandi. Secundus gradus est in peccati detestatione: Tũc enim semẽ agnitionis & recordationis peccati, immittcet se cum sanguine id est, cum dolore & abominatione peccati. Tertius gradus est in peccati confessione, vbi qnædam membra sunt distincta, scilicet cor, cerebrum, & hepar, per quæ tria intelligitur triplex genus peccatorum, quæ homo tenetur distincte confiteri, præcipue mortalia, scilicet cõmissa in Deum, proximum, & in seipsum, vel commissa corde, ore, & opere. Alia vero membra sunt indistincta: quia vltimo fieri debet pœnitentis confessio communis, in qua indistincte, id est, generaliter, se accusset de venialibus, & mortalibus, quæ per oblivionẽ omisisset, vel ignorantiã distincte cõfiteri. Quartus gradus attẽditur in satisfactione, in qua cõsistit perfecta pœnitentia, seu pœnitentis dispositio, siue ad supernæ gratiæ susceptionem, siue ad fœtus, id est, boni operis motionem. Sed nota, quod fœtus interior, id est, dispositio, vel propositum interius conceptum de pœnitentia exterius facienda, in quibusdam est fœmineus, id est, defectiuus, & non verus, sicut in fictis, & hypocritis, & tunc est motus exterioris pœnitentiæ, siue operis in sinistra, quia scilicet hypocrita, & fictus, exteriora opera pœnitentiæ facit cum sinistra intẽtione. In quibusdam vero interior fœtus, i. contritio cordis, est masculinus, id est, perfecta & vera; & recte est motus in dextra, quia scilicet vere contritus facit opera pœnitentiæ cum recta intentione. Vnde dicitur: Nesciat sinistra tua quid faciat dextra tua. Matt. 6.

Tertio attenditur ordo formationis ex cõceptionis diebus, quia in gradu factis est infans per sex dies, in gradu sanguinis per nouẽ, in gradu mastæ carnis xij. diebus existit. In quarto vero gradu ante plenam perfectionem est per xviij dies, vnde à die conceptionis vsq, ad diem completionis, & viuificationis, sunt xlvj. dies, ita quod primus & vltimus commutetur. Nam in tot diebus communiter viuit fœtus. Et secundum hunc numerum Augustinus computat ædificationem templi, cui comparat perfectionem corporis Christi, non quia talis processus fuerit in formatione dominici corporis, cum perfectionem habuerit in instanti; sed quia in tot diebus potuit mẽbrorum distinctio comprehendi. In hoc igitur processu dierũ intelligitur quadruplex gradus electorum. Aug. super Io. cap. 6.

Primus est incipientium, & isti sunt sub forma factis, qui est paruulorum cibus. Est igitur eorum inceptio in operibus vitæ actiuæ, vnde assignantur eis sex dies, id est, sex opera misericordiæ, quæ enumerauit Dominus. Mat. 25.

Secundus est proficientium, & isti sunt sub forma sanguinis, id est, suo certamine passionum ac tentationum, & tribulationum. Vnde quibusdam qui nondum istum gradum attingebant, dicebat Apostolus: Nondum enim vsque ad sanguinem restitistis, & istorum profectus debet esse in vita contemplatiua. Vnde assignantur Heb. 12

Digitized by Google

nantur eis ix, dies propter nouē Angelorum ordines, quibus assimilantur viri contemplatiui.

Tertius gradus est perfectorū, qui iam habent completam naturam carnis, i. debitam formam perfectionis. Tales sunt quorum vita conformatur vitæ Apostolicæ: Vnde assignantur eis duodecim dies, propter numerum duodecim Apostolorum. Rom. 6

Quartus gradus est beatorum, quorum perfectio, quantum ad corpus, erit in octaua resurrectionis, quæ iam in hoata est in Christo, qui scilicet resurgens ex mortuis, iam non moritur. Perfecta autem resurrectio & plena erit in fine seculi, quando decima drachma perdita, fuerit reinuēta, id est, electorum ecclesia totaliter resuscitata Vnde vltimæ cōsummationi decem dies assignantur, propter numerum completum electorum, qui signantur in decima drachma prius perdita, postea reinuenta. Luc. 15.

Tertiō, ratione completionis, ex eo quod quorundam infantium formatio citius, quorundam vero tardius completur: Sunt enim quidam qui dicunt, quod quidā in xxx diebus complentur, & tales sexto mense nascuntur, & tales propter tenueritudinem non viuere posse dicuntur; Quidam vero xxxv. die perficiuntur, qui septimo mense nascuntur, & tales viuere posse probantur: quidam xl. diebus formantur, quioctauo. mense nasci perhibentur, neque tales in vita seruantur. Vnde Constant. & etiam Galenus, dicunt omnem infantem in septem mensibus motum habere, qui si adeo est fortis vt exire possit ad vitam, vtique conualescit; Si vero tunc in septimo mense non egreditur, ipso suo motu debilitatur, & etiam summè patitur: vnde si etiam sequenti mēse, id est octauo exierit, non conualescit, sed si vsque ad ix. mensem, vel principium decimi, quieuerit, iterum vires sumit, vnde egrediens conualescit ad vitam & tales qui nono mense, vel decimo oriuntur, sexdecim diebus in matrice formantur, vel forte qui decimo mense nascitur, quinquaginta diebus in vtero completur. Sicut ergo quorundam formatio citius, quorundam vero tardius perficitur; Sic etiam ad Deum quidam citius, & quidam tardius conuertuntur. Et iterum in amore Dei, in quo spiritualis vitæ perfectio consistit, quidam citius, quidam tardius perficiuntur Possemus etiam per prædictos quinque modos conceptorum, siue natorum, intelligere quinq; diuersitates fidelium. Quorum primi fuerunt Iudæi ante Redemptoris aduentum, istorum formationi assignantur triginta dies: Tricennarius enim numerus consurgit ex numero ternario & denario, quia ternarius in denarium ductus, id est, ter decem faciunt triginta. In ternario ergo, fides Sanctæ Trinitatis, in denario verò, decalogi obseruantia intelligitur. Et vtrunque ludęorum iusti, & eruditi viri habuerunt, scilicet, fidem Sanctæ Trinitatis cum obseruantia decalogi. Sed tamen ante Redemptoris, & passionis eius tempus, hoc non sufficiebat vt ad vitam ingrederentur, cum nōdum esset aperta ianua Paradysi Et hoc significatur in eo, quod natus in sexto mense, vel infra non viuit: Sex enim cucurrērūt ætates ante Saluatoris aduentum, quas sex menses conceptionis signāt: ita vt prima ætas computetur ab Adam vsque ad Noë, secunda à Noë vsque ad Abraham, tertia ab Abraham vsque ad Moysen, quarta vsque ad Dauid, quinta

Digitized by Google

vsque ad transmigrationem Babylonis, sexta vsque ad Christum. Postrema ad aduẽtum Redemptoris, in quo per passionem Christi aperta est ianua vitæ. Secundi sunt Christiani, & istorũ formationi, siue perfectioni assignantur triginta quinque dies, ita vt ternario addatur quinarius, qui est numerus quinque vulnerum Christi crucifixi. Nam post fidem Trinitatis, & impletionem decalogi conformantur, qui viri Christiani sunt, cruci & passioni Christi, quasi quinque vulnera eius in semetipsis habentes, secundum
Gal. 6. illud: Ego stigmata Domini Iesu in corpore meo porto. Tales nati sunt in septimo mense, id est, in septima ætate, quæ est Christi, secundum computationem supra dictam, quamuis alii aliter computent ætates.

Tertij sunt hæretici, quibus assignantur quadraginta dies, quia quadragenarius numerus competit errantibus, secundum illud
Psal. 94. Psal. Quadraginta annis offensus fui generationi huic, & dixi, hi errant corde. Tales licet octauo mense nascantur, non tamen viuunt: quia hæretici licet ad octauam generalis resurrectionis ætatem, sicut & cæteri sint peruenturi & resurrecturi, non tamen intrabunt in vitam æternã: vnde
Ps. 94. in Psalm. prædicto subditur, Quibus iuraui in ira mea, si introibunt in requiem meam. Quarti autem sunt viri perfecti, qui sunt habitaculum & templũ Dei, vnde talibus assignantur xlvj. dies, qui est numerus competens ædificationi templi Dei, secundum
Ioan. 6 illud. Quadraginta sex annis ædificatum est templũ hoc. Nã xlvi. consurgit ex duplici numero, s. ex x. & sex: Nam quater x. faciũt xl. quia scilicet viri perfecti cũ quatuor euangeliis obseruant præcepta decalogi, quibus etiam adduntur vj. propter vj. misericordiæ opera. Isti ix. mense nascuntur, quia nouem Angelorum ordinibus finaliter sociantur. Quinti autem sunt beati, qui liberati à seruitute corruptionis, sunt in libertate gloriæ filiorum Dei: vnde istis assignatur quinquagintadies, quia quinquagesimus numerus deseruit libertati propter iubileũ id est, quinquagesimum annum, in quo serui libertati donabantur. Isti etiam nascuntur decimo mense, qui scilicet (vt dictum est supra) pertinet ad decimam drachmam, id est, ad naturam humanam quæ per diuinam sapientiam, id est, Christum, recuperata, nouẽ drachmis, id est, nouem Angelorum ordinibus est iungenda.

Quartò, ratione parturitionis: quia infans dum paritur, matri infert tristitiam, sed post partum tribuit lætitiam. Egreditur etiam ex ventre vestitus secundina. Similiter etiam pœnitentia confert tristitiam in actu, relinquit lætitiam in fructu, & vestit etiam animã gratia, & virtutibus ornat.
Luc. Cito proferte stolam primã, & induite illum. Luc. 15

Item pœnitentia per quam homo moritur peccatis, affimilatur morti corporali. Primò ratione vtilitatis Nam mors (secundum Isidor.) vij. vtilitates inducit. Prima est, quia potentiam tyrannorum absoluit: & similiter pœnitentia absoluit potẽtiam dæmonum quam habent super animã propter peccatum. Secunda est, quia peccatis & voluptatibus finem imponit. Sic pœnitentia finem imponit voluptatibus per carnis macerationem, & etiam peccandi cauẽdo recidiuationẽ. Tertiò, quia mors est terminus omnis miseriæ. Et similiter pœnitentia terminat miseriam, dum culpam excludit, quæ est miseriæ causa,

Digitized by Google

causa. Vnde non solũ euadit pœnitens præsentis pœnæ miseriam, sed etiam sequẽtis. Quartò, quia mors est confirmatio gratiæ, pœnitentia autem dum à culpa præseruat, quodammodo in gratia confirmat. Quintò, quia mors est acquisitio veniæ. Et similiter per pœnitentiam acquiritur venia de offensa quã effecit culpa. Sextò, quia mors est repatatiua innocentiæ. Similiter per pœnitentiã restituitur innocentia, & si non quoad actum, saltem quoad meritum: Nam pœnitentia restituit merita quæ quis acquisiuit existens in innocentia, vel etiam in gratia: multi etiam feruenter pœnitentes, æquiparant vel superãt in merito, vel gratia, multos innocentes, Septimò, quia mors est collocatiua fœlicitatis æternæ. Et similiter per pœnitentiam acquiritur æterna gloria.

Secundò, pœnitentia assimilatur morti ratione varietatis: Distinguitur enim triplex mors, quæ designat tres partes pœnitentiæ: Est enim mors acerba, quæ est infantium; immatura, quæ est iuuenum, & matura, quæ est senũ. Sic pœnitentia debet esse acerba in contritione: & immatura, id est, infestina in conuersione, & matura, id est, debita in satisfactione, vbi scilicet debitum soluitur pœnæ quam meruit ex illatione offensæ.

Tertiò, ratione qualitatis, quia mors est incerta quoad tempus.

Augustꝰ Augustinus. Nil certius morte, & nil incertius hora mortis.

Item quoad locum, quia nescit

Sen. li. epi. homo vbi sit moriturus. Senec. Mors vbique te expectat, tu quoque si sapiens fueris, vbique expectabis eam.

Item quoad modum, quia nescimus qualiter morituri sumus.

Aug. li. de ciui. Dei. Augustinus. Non est multum curandũ necessario moriturꝰ qua morte moriatur: sed curandũ est, quo post mortẽ ire compellatur; quia mors non est dicenda mala quam bona vita præceffit. Sic ergo mors habet aliquid certitudinis, scilicet, quod omnino est vẽtura, & aliquid incertitudinis, vt dictum est. Similiter pœnitentia habet quidem, si vera sit, (certitudinem veniæ) sed an peccator ad peccatum rediturus sit, an in pœnitentia perseueraturus, incertum est, quia non est in eius potestate: Non est enim volentis, Rom. 9. neque currentis, sed miserentis Dei.

Item, quia mors est amara. Ecclesiast. O mors, quam amara est Eccl. 41. memoria tua. Sic memoria peccati debet esse cum amaritudine animi. Vnde Isa. Recogitabo tibi Isa. 38. omnes annos meos in amaritudine animæ meæ.

Ocium spiritualibus curie maximopere obesse, per plurima ipsius super fluí somni detrimenta, facile destruitur.

Cap. LV.

PIgritia, siue ocium spiritualiũ virorum, assimilatur superfluo somno, siue dormitioni: Nam in temperatus somnus est caloris naturalis extinctiuus, quia per somnum immoderatũ humores amplius resoluuntur, quos dum calor naturalis aggreditur, ab eis minuitur, & extinguitur: & ideo potionatis, & minutis, præcipitur ne dormiãt, ne per somnum humores amplius resoluantur, & sic calor, qui est in talibus, diminuatur, & debilitetur, & suffocetur. Similiter per ocium, & pigritiam, humores, id est malæ affectiones, & noxiæ cogitationes multiplicantur, ex quibus calor, id est, feruor amoris spiritualis minuitur, & aliquando totaliter extinguitur; propter quod dicit Apostol. Non dormiamus, sed vigilemus, 1. Thi. 5 & sobrij simus.

Digitized by Google

Secundò, quia intẽperatus somnus est animalis virtutis destructiuus. Vnde dicit Constan. quod si somnus fuerit nimius, animalis deficit virtus: eo quod nimis humectatur & infrigidatur corpus. Sic ocium, & pigritia, dum abundare facit humorem concupiscentiæ, induxit in animam nimiũ frigus malitiæ, quia multam malitiam docuit ociositas, vt dicitur
Eccl. 38. Eccles. 38. & extinguit funditus, & destruit virtutẽ ipsius animæ.
2. Reg. 5. 2. Reg. Dormiens oppressit eum, scilicet virtutis actum, siue habitum.

Tertiò, quia nimius somnus, est egestatis causatiuus, ex eo quod est operationis, & per consequẽs
Prou. 6. lucri impeditiuus: vnde Prouerb. Vsquequo piger dormis? quando consurges de somno tuo? paululũ dormies, paululum dormitabis, paululum conferas manus tuas, vt dormias, & veniet tibi quasi viator egestas. Sic pigritia & ocium, dum à bene operando retrahit, egestatem gratiæ, & spiritualium diuitiarũ inducit. Prou.
Prou. 10. Egestatem operata est manus remissa.

Principes, quibus virtutibus præditi esse debeant vt iusti habeantur: ac quale eorum in regimine existat officium quatuor ipsorum armorum potissimis similitudinibus clarum efficitur.

Cap. LVI.

Principes assimilantur humeris, secundum illud. Factus est
Isa. 9. principatus super humerum eius.

Nam primo humeri sunt ad spiritualium membrorum defensionem; vnde humeri sunt ex variis ossibus compositi, quorum præcipua duo spatulæ dicuntur. Et fuerunt necessaria hæc ossa, vt pectus & costas defenderent, ne à posteriori lesionem acciperent. Et in illis duabus spatulis sunt duæ concauitates, quæ vocantur oculi, vnde vocantur spatulæ oculorum, quod nomen ex officio assumpserunt; nam sicut oculi totius anterioris corporis sunt defensores, ne ab aliquo lædatur; Sic isti à posteriori, pectus & costas defendunt. Principes ergo ad modum humerorum spiritualiũ, & religiosorum virorum, præcipuè esse debent patroni & defensores, ne ab aliquo lædantur, & debent constare ex variis ossibus, id est, fulciri variis virtutibus, sed præcipuè iustitia & clementia debent vigere in eis, quasi duæ spatulæ in humeris, vna ad dextram, scilicet iustitia, altera ad sinistram, scilicet clementia, & hæ habent duos oculos; quia iustitia respicit culpam, clementia verò naturam. Et istis virtutibus principes firmati, sunt validi & potentes ad subditorum defensionem, secundum illud; Misericordia & veritas cu-
Pro. 20. stodiunt regem, & roboratur clementia thronus eius. Psalmus,
Psa. 138. Nimis cõfortatus est principatus eorum.

Secundo humeri sunt ad brachiorum & costarũ pectoris defensionem & ossium concatenationem; vnde duæ spatulæ habẽt retro duo acumina, per quæ eadem spatula furculæ est connexa, ne à superiori totum suũ exeat; Interius verò ad hoc nomen ponit alterum, ne subtus exiret acumen armorum; succulę autem ad hoc fuerunt necessariæ, vt armos ligarent, & à pectore differre facerent, quorum ossa sunt rotunda exterius, interius verò cõcaua, & cum teneritudine pectoris ante colligata, retro verò cornu rostro; & sunt eorum ligamenta ossa cartilaginosa, quæ vocantur spatularum capita; ad hoc tamen posita, vt facerent cõcatinationem armorum, siue humerorum. Prælati ergo ad mo-

dum

dum humerorum ad hoc studere debēt, vt brachia, id est, viros artifices, & laborantes, & costas pectoris, id est, mulieres, quia mulier ex costa viri formata est, & ossa, id est, maiores & fortiores ad inuicem cōcatenata teneant, & in catena pacis & veritatis.

Tertio, humeri sunt ad osium spondylium, & colli supportationem. Ossa autem colli, vel spondylium, sunt Prælati, & clerici, & viri ecclesiastici, qui sunt medij inter Deum & populū, sicut collum inter caput & corpus; quos Principes seculares non opprimere, neque persequi debent, sed benigne supportare, & reuereri.

Quarto, quia humeri sunt ad ponderum diuersorum supportationem: Licet enim post caput, & collum aliis membris supereminent, omnium tamē opera portant, & pro aliorum offensa sæpe spatulæ verberantur. Sic quanquā seculares principes post caput ecclesiæ quod est Papa, & collum, id est, Prælatos ecclesiasticos, ipsis secularibus & tēporalibus principentur, tamen pro omnibus sibi subditis debent viriliter laborare, & pro eis tuendis, & regendis onera labōrum, & expensarū portare, ipsi etiam pro suis subiectis habent Deo respondere, & frequenter ab eo ipso proflagellantur.

Brachiorum numerus, partes, officiaque naturalia ad diuersa, duplicem hominis potestatem pluribus exemplis indicare videntur. Remque publicam cordi comparari non immerito asseritur.

Cap. LVII.

POtestas humana assimilatur brachiis. Nam sicut duo sunt brachia, dextrū & sinistrum, ita duplex est potestas, scilicet spiritualis, quæ est vt brachium dextrum, & temporalis, quæ est sinistrum. Videmus autē, quod brachia primo quidem sunt valde fortia: ex omni enim parte fortitudinem habent, scilicet superiori, quia scilicet cum armo superiori brachiū fortissimis neruis connectitur.

Item ex parte interiori sunt ossa brachiorum grossa, & dura, & medulla plena. Ex parte verò exteriori non nimium sunt carnosa, vt ossibus & neruis compacta essent fortiora.

Item in cute, musculis, & lacertis sunt intermixta. Vnde in brachiis maxima est hominis fortitudo. Psalm. Posuisti vt arcum æreū brachia mea. Sic illi qui sunt in potestate temporali, vel spirituali constituti debēt cum superioribus, & maioribus, scilicet cū Deo, & hominibus, esse per obedientiam & benevolentiam fortiter colligati.

Item interius in seipsis grossis ossibus, id est, magnis virtutibus fulciti, exterius parum carnosi, id est, non delitiosi, vel voluptuosi, musculis, siue lacertis, id est, solicitudinibus semper ad bene operandum mouentibus intermixti. Et quādo isti sic se habuerint, vt brachia æruntur fortissimi. De tali enim brachio dici potest. Fecit potentiam in brachio suo. Sexto videmus, quod brachia sunt valde vtilia, valent enim brachia ad eleuandum, ad portandum, ad stringendum, & ad repellendum, ad impugnandum, & ad operandum. Sic illi qui sunt domini, & in potestate constituti, debent leuare humiles, portare debiles, stringere, id est, amplecti vtiles, repellere nocentes, impugnare hostes, & bene operari in omnes. Grego. Potestas cū habetur, cogitanda ad vtilitatem, quatenus is qui vtitur, vt prodesse debeat, posse se sciat. Luc. 1. Grego. past.

Tertio

Tertio videmus, quod brachia sunt valde flexibilia. Sunt enim brachia flexibilia in tribus iuncturis, scilicet circa armum, circa cubitum, & circa manum. Similiter illi qui sunt in potestate cõstituti, debent esse flexibiles circa armos, id est, circa superiores per obedientiam & humilitatem.

Item circa cubitos, id est, circa medios per beneuolentiã, & affabilitatem, circa manus, id est, circa infimos per subuentionem, & pietatem.

Quarto videmus, quod brachia sunt valde compassibilia: Nam quia à capite beneficiũ sensus & motus recipiũt, ingrata nõ sunt, sed pro ipso capite defendendo, contra ictus ferientium, liberaliter se exponunt. Ita Principes debent esse grati capiti nostro, id est, Christo, à quo habent & sensum discretionis, & motũ boni operis. Et ideo pro fidei suæ, seu ecclesiæ eius defensione, deberẽt ipsi, cum necessarium esset, personas suas exponere.

Item in tantum compatiuntur brachia aliis membris, quod pro eis sæpe in minutionibus vulnerantur, vt illa illæsa & sana reddantur, vel in sanitate habita conseruẽtur. Vnde pro aliorum membrorum custodia vulnerari & percuti non refugiunt, sed spõte se offerunt. Similiter debent facere Principes pro salute suorum subditorum, & maximè pro salu-
Ioan.10 te spirituali. Ioan. Bonus pastor animam suam ponit pro ouibus suis.

Quinto, quia brachia sunt cordi valde conformia. Nã per quasdam arterias ab ipso corde spiritum & pulsum recipiunt, & ideo statum ipsius cordis lucidum nobis produnt. Cordi autem quod est membrum commune, ex quo procedit vita omnium membrorum, assimilatur respublica, siue cõmunia bona, ex cuius prosperitate pendet salus omnium singularium personarum. Huic igitur debent se Principes totaliter conformare, ab ipso pendet spiritus & pulsus eius, id est, vigor spiritualis, & corporalis, vnde eius statum, quando delectiuus esset, debet brachiũ, id est, Princeps ipse prodere medicis, id est, sapientibus consiliariis, vt reparetur. Tãta etiam dilectione sunt brachia cordi coniuncta (secundum Galen.) quod hoc habent in Galen.
ter omnia membra proprium, vt quod cor diligit & amat, brachia diligunt, & in eius amplexum voluntarie se extendũt: quod enim à corde diligi sentiunt, quãto vicinius possunt cordi astringunt, in tantum vt totum directũ amãtis cordi imprimerẽt si valerent. Sic etiã boni Principes illos præcipuè diligunt, & amplectuntur, quos vident cordis, id est, Reipublicæ, & boni cõmunis magis esse amicos, & promotores, & ad hoc toto studio tendunt, vt omnes quantũ possunt cordi astringant, id est, ad amorem reipublicæ trahant.

Sexto, quia brachia quandoque sunt mortis indicatiua: Nam sicut habetur in prognosticis, denudatio brachiorum, & inquietatio eorũ in acutis est mortiferũ signum. Similiter si Principes, & Rectores sunt interius denudati virtutibus, & inquieti exterius, pacem subditorum destruentes, signum est in Republica mortis, & ruinæ. Prou. Regnantibus impiis ruinæ hominum. Pro. 28.

Triplex corporis potus, triplici pariter animæ potationi perspicuis similitudinibus adaptatur.

Cap. LVIII.

POtatur anima ad modũ corporis tripliciter. Est enim potus inanis, medicinalis, & nutrimen-

trimentalis: Nam (secundū Constan.) est aliquis potus qui tantū est potus vt aqua, quæ scilicet nō est per se corporis nutritiua. Et huic assimilatur curiositas, & vanitas scientiæ secularis, qua non nutritur anima in spiritu, vel deuotione.

Item est potus qui est potus & cibus, vt vinum quod (secundum Constant.) per omnes partes corporis portat cibum, nutriens & calefaciens spiritū, & confortans naturalem calorem. Huic assimilatur dulcedo sapientiæ salutaris, scilicet sacræ scripturæ, qua omnes sensus animæ nutriuntur, spiritus calefit, & inflammatur, & charitatis amor crescit, & confortātur. Prouer. Bibite vinum quod Prou. 2. miscui vobis. Apostolus: Bibebāt 1. Cor. autem de spirituali, &c. 10.

Item est potus medicinalis, qui non datur secūdum viam potus, sed secūdum regulam medicinæ, vt syrupus, & similia. Talis est potus compunctionis pœnitentialis, qua anima purgatur, & sanatur. Psalm. Potum dabis nobis in Psa. 79. lachrymis in mensura.

Verbi Dei concionatoris dignitates, partus, ac officia, per quatuor oris, oculorumque septē proprietates, ac vtriusque telas, visionisq; formationem, & denique papillæ per sectionem, pluribus exemplis, & rationibus vberrime explanatur.

Cap. LIX.

PRædicator verbi Dei assimilatur ori propter quatuor.

Primo, propter nutrimēti susceptionem: nullum enim membrū in animali nutritur, nisi prius cibus in ore ponatur, & masticetur, & propter hoc fuit os humidum interius, vt cibi siccitas eius humiditate immutaretur. Fuit neruosum, vt cibi saporositas sentiretur, fuit etiam durum ne cibi duritie læderetur, fuit concauum & rotundum, vt cibus assumptus hinc inde facilius moueretur. Sicut ergo cibus in ore disponitur qui postmodum ad membra nutrienda trahitur, sic cibus spiritualis doctrinę a Prędicatore disponitur, & traditur, quo membra ecclesiæ, id est, fideles nutriuntur, vnde Prædicatorem ad modum oris oportet esse humidum per pietatē, neruosum per charitatē, quę est vinculū perfectionis, sicut neruus ligamentum ossium.

Item durum per firmitatem.

Item concauum per humilitatem, & rotundum, id est, motui aptum per operositatem. Hier. Si separaueris pretiosum à vili, &c. Hier. 15

Secūdo, propter aēris attractionem: Nam aēr primo in ore immutatur & subtilliatur, & sic ad cordis refrigerium per canalem pulmonis transmittitur. Sicut ergo os attrahit aērem respirando, sic Prædicator debet gratiam spiritualis doctrinæ attrahere orando. Psal. Os meum aperui, & attraxi spiritum. Augu. Prædicator laboret, vt intelligentur, vt libenter, vt obedienter audiatur. Et hoc se posse magis pietate orationū, quā oratoris facultate nō dubitet, vt orando pro se ac pro illis quos est allocuturus, sit prius orator quam doctor. Et in ipsa hora accedens, priusquam exerat proferentem linguam, ad Dominum leuet animam sitiētem, vt ructet quod biberit, vel quod impleuerit fundat Psa. 113. Augu. 4. de doc. Chri.

Tertio, propter vocis formationem: ad hoc enim est palatū oris concauum, vt linguæ plectri facilius moueatur, & ad vocē formandam expedire eleuetur, & deprimatur. Similiter ad hoc, vt vox doctrinæ in ore Prædicatoris recte formetur, oportet eum habere palatum cordis concauum & vacuum ab amore mūdi, & ab omni infectione peccati. 1. Reg. 1. Reg. 2. Recedant vetera de ore vestro, id est

est:O vos prædicatores à vero affectu recedant temporalia, quæ tempore veteraſcunt. Prouer. Remoue à te os prauum. Petr. Peccatum non fecit, neque inuentus est dolus in ore eius.

Prou. 4. 1. Pet. 2.

Quarto, propter ſuperfluiratum à pulmone & cerebro venientium electorum, & membrorum à ſuperfluis exonerationem: Sæpe enim dum ſtomachus grauatur, per oris vomitum expurgatur. Sic Prædicator eiicere à ſe debet ſuperfluas affectiones quæ ſunt vt ſuperfluitates veniētes à pulmone, & ſuperfluas, & noxias cogitationes, quæ ſunt ſuperfluitates deſcendentes à cerebro; debet etiam per oris confeſſionem vomere peccati grauedinem. Eccleſ. Surge de medio, & euome illud. Apocal. Incipiam te euomere ex ore meo.

Eccl. 31 Apoc. 3

Notandum etiam, quod os patitur ex corruptis humoribus aliun de fluentibus. Nam ſi ſit homini ſocietas mala, ſi mens corruptionibus plena, ſi peccauerit in linguis patitur os eius. Mat. Ex abundantia cordis os loquitur.

Mat. 12

Item Prædicatores aſſimilantur oculis propter ſeptem. Septem enim ſunt Prædicatori neceſſaria. Primum eſt intentionis humilitas, videlicet, vt non prædicet ad ſcientiæ oſtentationem, ſed potius ad Dei laudem, & animarum vtilitatem. Vnde oculi (ſecundum Iſidor.) dicti ſunt quaſi occulti, quia ſcilicet ſuum lumen intus occultant, & conſeruant, vel quia tegmina oculorum eos occultāt, ne aliquibus iniuriis lædantur. Sic Prædicatores ne lędantur à ſuperbia, vel vana gloria, ſeipſos, vel lumen ſapientiæ, ſaltem quantum ad inuentionem, debent occultare, id eſt, non ad oſtentationem prædicare. Gregor. Sic opus ſit in publico, vt intentio ſemper maneat in occulto. Pſalm. Oculi mei ſemper ad Dominum, i. per rectā intentionem

Iſid. lib. ety. Greg. in ſerm. Pſal. 24.

Secundo eſt neceſſaria diſcretionis ſagacitas, vt ſcilicet ſic medici ſpirituales animarū morbos ſagaciter diſcernant & oſtendāt, ac curas debitas adhibeant, ſicut maximè in oculis repræſentātur, & indicantur animæ paſſiones: Nam oculi inter omnes ſenſus ſunt animæ viciniores; Vnde in eis omne iudicium mentis apparet, ſiue anima fuerit hilaris, ſiue triſtis, ſimiliter amor & odium, & omnes animæ paſſiones in oculis expreſſe apparent.

Tertio docendi ſtudioſitas. Dicuntur enim oculi lumē, quia ſumen, quod ab exterioribus accipiunt, interioribus refundunt. Et ſimiliter Prædicatores lumen ſapientiæ quod acceperunt, ſiue à Deo inſpirante, ſiue ab homine docente, ſiue à ſcriptura inſtruente, aliis ſtudioſè & copioſè tradere & refundere ſatagunt. Vnde Apoſtolus. Tradidi enim vobis, & hoc quod accepi.

1. Cor. 15.

Quarto eſt neceſſaria officii ſocietas: requirit enim prædicationis officium ex quadā honeſtate, ſiue commoditate, vt Prædicatores non ſoli vadant, ſed ſimul combinati vel ſociati; vnde primos Prædicatores quos Chriſtus inſtituit, binos ante faciem ſuam miſit, vt dicitur. Vnde oculi capitis, qui Prædicatores deſignant Chriſti geminati ſunt, vt ſi fortè vnus læderetur, eius defectus per alium ſuppleretur Eccleſ. Væ ſoli, quia cū ceciderit, non habet ſub leuantem, & ideo Religioſi combinati incedunt. Matth. Vbi fuerint duo vel tres congregati in nomine meo, ibi ego ſum in medio eorum. Et dicit duo, quia eorum eſt duo teſtamenta prædicare, & duo præcepta charitatis ſeruare, & addit, vel tres; quia eorſi eſt ſanctæ Trinitatis fidem

Luc. 10. Eccl 4. Mat. 18

diuul-

Digitized by Google

dhuulgare, & tribus theologicis virtutibus, scilicet fide, spe, & charitate vitam suam adornare.

Quintò necessaria est circa crucem Christi deuotionis singularitas, vt prædicator quisque cum egregio prædicatore dicat: Mihi absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi. Vnde nerui qui ad oculos spiritum visibilem deferunt, sunt in modum crucis dispositi: Nam à prora cerebri exeunt duo nerui, qui in substantiam crystallini humoris oculis se infigunt, & hi nerui transuer saliter in modum crucis infiguntur in oculis, & in puncto contactus inuicem se contingũt, & hoc ingeniosè factum est, vt altero oculorum clauso, vel penitus excecato, spiritus visibilis ad alterũ totum transiret & suam ibi perficeret actionem: vnde tunc pupilla, & actus videndi confortatur, propter virtutis visiuæ coadunationem, vt patet in sagittariis, qui vno oculo directius sagittã emittunt. Gal. 6.

Itẽ ideo se contingunt puncto, ne quodlibet vnum duo esse videatur. Semper enim vna res duo esse apparent, si vterq; oculus suũ idolum diuisim videret. Necesse ergo fuit vt virtus visiua continuaretur ad organũ, in quo esset virtus vna fontalis, derivatiua in pupillis, sicut auctor perspectiuæ dicitur. Sunt ergo nerui oculi in figura crucis dispositi, vt prędicator cũ Christo confixus sit cruci, & nõ seipsum, sed crucifixũ Christum studeat prædicare, secũdum illud; Nos aute prædicamus Christum crucifixum. 1. Cor. 2

Sextò; necessaria est scientię luminositas: quia sicut oculo siue pupillæ necessarium est lumẽ ad videndum, ita prędicatori necessaria est scientia sacræ scripturæ ad prædicandũ: Debet enim esse prædicatoris mens velut pupilla oculi, quæ interiùs immutatur à spiritu veniente à cerebro, & exterius à lumine refulgente: nam mediãte lumine, speciem rei exterius tecipit, & receptam animæ iudicio transmittit. Sic prædicatoris mens, vt recte speculetur quæ sunt docenda, oportet, quòd illuminetur interius à spiritu sancto inspirante, & etiam exterius ex sacræ scripturæ lectione instruente: & ideo oportet, quod sit ad modum pupillæ, in qua est puritas, paruitas, dignitas, & sui per reflexionem visibilitas, Propter primum dicitur pupilla, quasi pura & puella, & sic prædicatoris mens debet etiam esse pura, vt à Deo illuminetur: Sed cauendum est de hæc pupilla, id est, puritas mentis tollatur per mortem peccati, non solum ex erroris oculi operis, sed etiam interioris consensus, vel delectationis morosæ: Dicunt enim Physici, ipsas pupillas per triduũ ante mortem morituros homines non habere, quibus non visis certa desperatio est de ægro,

Item pupilla est parua, & ideo sic dicitur, eo quod paruuli pupilli esse dicuntur. Sic Prædicatorum mentes debent esse per humilitatem paruæ. Et hoc multum valet ad recipiendum lumen diuinæ sapientiæ, secundum illud. Psal. 18. Psal. Sapientiam præstans paruulis, vnde pupilla licèt sit parua in quantitate, est tamen maxima in virtute, & ideo maxima comprehendit.

Item pupilla est magnæ dignitatis: quia (vt dicit Hali) omnia quæ in ipso oculo sunt, aut sunt pupillam adiuuantia, aut pupillæ vt seruientia, ipsa vero sedet in medio quasi omnium regina. Similiter omnia, quę sunt in prædicatore, debent subdi menti & rationi eius. Quædam ad seruiendum, vt corporis membra;

Quædam

Digitized by Google

Quædam verò ad iuuâdum, sicut sensus & aliæ vires. Quasi etiam in signum dignitatis pupilla circa se habet quendã circulum; quæ corona dicitur, quo discreta nigredine albæ partes oculi à pupilla separantur. Et in hoc signatur gloria, & corona, quæ fideli prædicatori seruatur, secũdum illud

1. Thi. 4. Apostoli: In reliquo reposita est mihi corona iustitiæ.

Item pupilla cum omnia iudicet, & discernat, seipsam non videt, & si contingat per accidens se videre, hoc est per radiorũ reflexionem, scilicet quãdo species sua vadit ad speculum, & à speculo reflexio fit ad visum. Et hoc fortè est causa quare visus in speculo delectatur, quia per reflexionem radiorum in seipsum reuertus coadunatur, & per cõsequens fortificatur, & confortatur. Sic si prædicator nescit seipsum cognoscere, vel videre, accedat ad speculum scripturæ, & reflectat applicando ad seipsum, quæ legit, vt ex reflectione radiorum, id est, diuinorum verborum, siue exemplorum, quæ ibi reperiuntur, possit ad suos defectus, & etiam profectus, intuerl.

Septimò est necessaria prædicatori virtutum & donorum varietas. Nam oculus est compositus ex tribus humoribus, quorum primus dicitur albugineus, secundus crystallinus, tertius vitreus. Qui non dicuntur humores, quia sunt liquidi, vel fluxibiles; sed propter mollitiem quam habent vltra cætera membra. Sed in hos humores solus crystallinus est instrumentum visus. In his igitur tribus humoribus designantur tres virtutes theologicæ, quas prædicator debet habere; sed præcipuè charitatem, quæ cæteris præeminet, sicut humor crystallinus: Apostolus, nunc manent fides, spes, & charitas, tria hæc: horum autem maior est charitas. Vnde prædicator sine ea nihil est, secũdum illud ibidem: Si linguis hominum loquar, & angelorum, charitatem autem non habeam, &c. 1. Cor. 13

Item oculus habet septem tunicas, id est, septem pelliculas siue telas, quæ circundant illos humores, & ab inuicẽ distinguũt, s. quatuor à parte anteriori, & tres ab interiori: nam interius immediate iuxta crystallum, est tunica, quæ dicitur retina, à venis & arterijs piæ matris, id est, subtilioris cerebri panniculi, qui pia mater vocatur, exorta & contexta in modum retis, quæ portat spiritũ visibilem ad virtuum humorem, & cum suis nerus sensum ad crystallinũ: Post retinam sequitur secũdina, quæ ab ipsa pia matre est generata vt retinam defendat, ne aliquo casu lædatur. Tertio sequitur sclirotica tunica, valde dura, quæ à dura matre, id est, à superiori & grossiori panniculo cerebri procedens, omnia alia est defendens, & est quasi ligamentum oculorum; A parte vero anteriori, immediatè iuxta crystallinum humorem, est tela aranea, sic propter suam subtilitatem dicta, vt sit spiritui visibili peruia ex subtilioribus partibus retinæ tunicæ generata; & hæc tunica inter albuginem, & crystallinum humorem est collocata, ne simul commiscentur, & hæc tunica coniuncta cum interiori retina facit primò orbem: Nam hæ duæ tunicæ in se claudũt crystallinum humorem. Hanc sequitur vuea, sic dicta, quia vua nigræ est in colore simillima: quia enim omnia prædicta in compositione oculi erant clara, & alba, & visum disgregãtia, ideo necessaria fuit tunica vuea, siuæ sua nigredine lucẽ in oculo aggregaret. Hæc autem tunica ad modũ spongiæ est, quo-

quodammodo porosa, & villosa, neruorum continens fila, vt crystallinũ humorem ab humiditate superflua depuraret, & spiritũ visibilem alijs circunstantibus ministraret. Hæc tunica vuea à parte anteriori cũ secundina coniungitur, & faciunt secundũ orbem, claudendo albugineũ humorem. Hanc sequitur tunica cornea, sic dicta, quia cornu lucido est similis: vnde & peruia est spiritui visibili ratione suæ transparentiæ, & tamen ratione aliquantulæ densitatis, est aggregationis visus aliquantulùm operatiua, & ratione suæ fortitudinis & cohærẽtiæ ab exterioribus nocumentis est interius defensiua. Hæc autem cornea scliroticæ interiori coniũcta, tertiũ facit orbem, dum vitreũm humorẽ circulariter intra se claudunt. Vltimo autem in superficie oculi exteriori ponitur tunica, quæ dicitur coniunctiua: quæ à craneo descendens nõ totũ tetigit oculũ, sed consistit in angulis oculorum, eos ligans, & retinẽs, vt in sua maneant fixione. Per has ergo septem tunicas, quę oculum vestiunt, septem dona Spiritus sancti repræsentantur, quę mentẽ prædicatoris ornare debent: de quibus dicitur. Requiescet super eum spiritus Domini, spiritus sapientiæ, & intellectus, spiritus scientiæ, & pietatis, spiritus consilij, & fortitudinis, & replebit eũ spiritus timoris Domini. Vbi aduertendum, quod sicut primæ sex tunicæ in tribus ordinibus oculi connectuntur, ita prima sex dona in tribus gradibus spiritus combinantur. Isa. 11.

Primus gradus est spiritus sapientiæ, & intellectus: vbi sapientia combinatur intellectui, sicut in primo orbe oculi aranea tunica connectitur retinæ.

Secundus, est spiritus scientiæ, & pietatis, in quo scientia pietati combinatur, sicut tunica vuea coniungitur secundinæ.

Tertius gradus est spiritus consilij, & fortitudinis, vbi consilium cõbinatur fortitudini, sicut cornea tunica scliroticæ copulatur in tertio oculi orbe: sed donum timoris ponitur per se, & alteri dono non combinatur. Et replebit, inquit, eum spiritus timoris Domini, sicut etiã septima tunica oculi quæ dicitur coniunctiua alteri tunicæ non connectitur.

Capitis constitutio, sensuumq; tum interiorũ tum exteriorum declaratio & colli, tibiarumque naturales effectus, ac nutricis proprietates: diuerse recensentur, quibus singulis nõ paucis similitudinibus prælati comparãtur, eorundemque partes, perfectiones, ac officia, & denique sacræ scripturæ dignitates clarè apetuntur.

Cap. Lx.

PRælatus assimilatur capiti propter septem.

Primò propter suam situationẽ: Nam quia caput est inter exteriora membra pars hominis principalis, ideo propter dignitatem locatum est in corporis supremo. Et etiam propter necessitatem, s. vt possit inferiora mẽbra regere, & quæ sub ipso sunt vniuersa disponere. Sic prælati positi sunt in altitudine dignitatis & auctoritatis, & possint sibi subditos congruenter regere, & gubernare: Sed tamẽ sicut eminent dignitate, ita conari debent, vt emineant sanctitate, humilitate, & operositate. Vnde B. Petro dixit Christus: Tu vocaberis Cephas, quod dicitur caput, antiquitus enim capita lauabantur. Vnde Christo dicenti: Si non lauero te, &c. Petrus respondit, Domine nõ tantũ pedes meos, sed & manus, & caput: & figurabatur in lotione capitis, quod prælati debent esse mundi, itẽ capita inungebantur, secundũ illud Ioan. 13.

Matt. 6. illud. Vnge caput tuũ. In quo significabatur, quod prælati debent esse pij, oleo scilicet misericordiæ pleni.

Item capita cinere aspergebantur. Thre. Asperserũt cinere capita sua: in quo figurabatur, quod debent esse humiles. Thre. 2.

Item super capita manus imponebantur, Exod. Imponent Aarõ & filij eius manus super caput illius: in quo significabatur quod debent esse actiui, & operosi. Exo. 29.

Secundò prælatus assimilatur capiti propter sensationem: Nam omnis sensus apparet in capite: vnde dicit Isid. quod caput dicitur à capiendo, eo quod omnis sensus, & nerui ab eo initium capiunt: vnde caput est sedes omnium sensuum. Sunt enim in eo sensus tam exteriores quã interiores; Exteriores enim sunt visus, auditus, gustus, odoratus, & tactus; qui sensus omnes mystice competũt prælatis, scilicet visus contemplationis, auditus cõfessionis, vel consultationis; gustus diuini amoris, quo anima spiritualium delitiarum saporem percipit odoratus discretionis, & tactus boni operis. Isid. lib. Eth.

Sensus interiores sunt quatuor. Primus est sensus cõmunis, qui positus est in anteriori parte cerebri, vbi concurrunt nerui sensitiui quinque sensuum, qui locus medullosus & humidus est.

Secundus est virtus imaginatiua, & hæc etiam in anteriori parte cerebri ponitur post sensum cõmunẽ, & ibi est magna duritia ex frigiditate cerebri proueniens. Hæc eadẽ virtus dicitur phãtasia, vt vult Auerro. Sed imaginatiua vocatur, inquantũ imagines rerũ sensibiliũ in ea reseruantur: vnde etiã vocatur thesaurus formarũ: sed fantasia dicitur, inquantum huiusmodi imagines siue formas componit, vel diuidit: vt cum apprehendit aliquid esse album, & frigidum, & similia.

Tertius est virtus æstimatiua, sed in homine vocatur ratio particularis, & hæc virtus est in media cellula cerebri, quæ calida est ex motu multi spiritus ad ipsam. Vnde in homine media cellula cerebri, rationalis, siue longistica dicitur.

Quartus est virtus memoratiua, quæ communiter ponitur in posteriori parte ac cellula capitis. Istæ ergo quatuor virtutes designant quatuor perfectiones quæ debent esse in prælato.

Prima est peritia diuinarũ scripturarum, & istam designat sensus communis: Nam sensus communis est (vt dicit Algazel.) à quo omnes sensus proprii deriuãtur, & ad quẽ omnis impressio eorũ renunciatur & reducitur, & in quo coniunguntur omnes, & sic sunt quasi suggerentes ipsi. Sicut ergo à sensu communi deriuantur sensus proprii, ita à diuina sapientia quæ traditur in sacra scriptura, deriuantur omnes scientię seculares, & physicæ. Vnde Cassi. dicit, quod omnis splendor rhetoricæ eloquentiæ, omnes modi locutionis poëticæ, quælibet varietas pronunciationis decoræ, à diuinis scripturis sumpsit exordium. Et iterum, sicut omnis sensuũ impressio ad ipsum sensum communem reducitur, ita omnes scientiæ aliæ ad sacram scripturã reducuntur, sicut ad regulam dirigentem. Cassio.

Item, quia finis eius est vltimus finis, ad quẽ fines aliarum scientiarum ordinantur, s. beatitudo æterna: etiã quãtũ ad hoc omnes aliæ scientiæ coniungũtur in ea: Nam quælibet scientia est quædã perfectio hominis, & quælibet perfectio hominis ad vltimã perfectionem eius ordinatur, quam principaliter ista scientia respicit, s. fęlici-

Digitized by Google

f. fælicitatem æternam. Vnde Aui. dicit, quod omnes sciētiæ communicāt in vna vtilitate, quæ est acquisitio perfectionis animę, prę parātis ea ad futurā fælicitatem.

Item sicut omnes suggerūt sensui communi, i. expectant cōplementum cognitionis ab ipso circa particulare, quod est in sensu; ita & per sacram sciētiam omnis humana cognitio recipit cōplementum, propter quod dicitur; quod vani sunt omnes homines quibus non subest scientia Dei. Sap. 13.

Secundo debet esse in Prælato cura & custodia animarum, quā designat virtus imaginatiua, quæ est conseruatiua, & custoditiua sensibilium formarum. Insuper ad modū phantasiæ debet subditos ad inuicem sociare, vel ab inuicem separare, prout eorum saluti viderit expedire.

Tertio debet esse in eo prudentia & discretio rerum agendarū, vt scilicet omnia cū discretione & ratione agat; & hanc designat virtus logistica, id est, rationalis.

Quarto debet esse in eo iugis memoria, seu recordatio suorum defectuum & culparum, quæ, sc. eum in putitate, & humilitate conseruet, & hāc designat virtus memoriæ.

Tertio Prælatus assimilatur capiti, propter capitis dispositionē. Dispositio enim capitis (secundū Arist.) ex tribus cognoscitur, s. ex quantitate, ex figura, ex capillis. Ex quātitate quidem, quia caput debet esse mediocre inter paruū & magnū, membris aliis in quantitate proportionatū: nam caput nimis paruum, signat defectum materiæ, & debilitatem virtutis formatiuæ, sed nimis magnū, signat superfluitatem materiæ, & defectum virtutis operatiuæ. Sic Prælatus neque debet esse nimis magnus per superbiæ elationem, neq; etiā nimis paruus per pusillanimitatis delectionem; sed vtroque vitio careat, magnanimus, & humilis esse studeat, vt ex vtraque virtute quoddā medium, & tēperamentū conficiat.

Itē cognoscitur dispositio capitis ex figura, quia figura capitis est rotūda, tū propter læsionis & passibilitatis amotionē, tū propter medullæ cerebri ampliorem receptionē. Et tamē debet esse aliquantulū oblongū, & circa tēpora aliquātulum planum. Nam perfecta dispositio capitis est, quando in rotunditate disponitur ad similitudinē globi cerei, inter manus vel duo signa compressi. Talis enim globus est figura rotundus, & tamen aliquātulum in vtroque latere planus: in parte tamen anteriori, in vtraque parte erit acutum, aliquantulum eleuatum, & hoc necessārium fuit ad retinendū ventriculū cerebri in prora, i. in anteriori parte capitis, ex qua quinq; nerui procedunt quinque sensus faciētes. Simili modo patū acuitur à posteriori propter retentionem alterius ventriculi in pupilli, in posteriori parte, ex qua procedūt medulla spondiles, & nerui motum voluntarium facientes. Debet ergo ad modum capitis prælatus esse rotundus, id est, iustus, vt non sit in eo aliquis angulus iniquitatis aliquā partē retinens, præcipuè in iudicio, vbi partem, vel personam accipere nō debet.

Item debet esse oblongus per longam discussionem, & deliberationem, scilicet vt nō cito præcipiat sententiam, quia velox consilium siue iudicium sequitur pœnitentia. Debet etiam esse ex vtroque latere planus, id est, firmus, scilicet tam in prosperis quā in aduersis. Illud enim quod planum, est, vbi applicatur, vel ponitur, residet firmum; sed nō sic quod est sphæricum, sed debet

Digitized by Google

etiam esse acutus ante in prouisione futurorum, & retro in recordatione præteritorum, & in medio eleuatus, præsentia sublimiter disponendo.

Item cognoscitur dispositio capitis ex capillis, quia secundum eorum quantitatem, & qualitatem, & cadendi velocitatem, siue tarditatem, de complexione capitis iudicatur. Quasi autem capilli adhærentes capiti, sunt officiales, & familiares, vel consiliarij, vel amici ipsius Prælati, qui ei iugiter adhærent, ex quibus multum pendet, & ostenditur qualis Prælatus sit: Capilli enim bene dispositi, quandiu adhærent capiti, ipsum custodiunt, ornant, & defendunt; ablati vero, vel male dispositi, ipsum turpe reddunt. Et simile accidit de amicis, vel consiliariis, & familiaribus Prælati; quia si boni sunt, ipsum custodiunt, & honorabilem reddunt, si vero praui, ipsum corrumpunt, vel saltem infamem & odiosum efficiunt.

Quarto, Prælatus assimilatur capiti propter eius compositionem. Nam primo quidem caput est ex multis ossibus cõstitutum, & hoc propter cerebri defensionem. Nam substantia cerebri tenera est & mollis, vnde de facili læderetur, nisi esset interpositio cranei & ossium aliorum, per quę ab extrinseca læsione seruatur. Ossa autem ista quæ debent esse in Prælato vt ipsum defendãt, & custodiant, sunt misericordia, iustitia, elementia & cæteræ virtutes, Prouer. Misericordia & veritas custodiunt Regem & clemẽtia roborat thronus eius. Pro.20

Item caput habet aliquid de carnositate, & hoc fuit necessarium ad temperamẽtum ossium & neruorum, ne forte nimium ossium frigiditate teneritudo cerebri occasionaliter læderetur. Similiter in Prælato est infirmitas carnis, siue passibilitas, ad humilitatẽ scilicet, & custodiam virtutum. Nam (sicut dicit Apostolus,) virtus in infirmitate perficitur. 2.Cor. 12.

Habet tamen caput parum de carnositate & pinguedine respectu aliorum membrorum, & hoc propter viuacitatem sensus, & iuuamentum intellectus (sicut dicit Philosophus.) Forte ratio huius est, quia spiritus in neruis insensibilibus per carnis grossitiem & nimiam pinguedinem in suo tranſitu impediretur, & sic sensus hebetaretur, & intellectus obtunderetur. Vnde Hieronymus dicit, quod venter pinguis nõ gignit sensum tenuem. In hoc ergo signatur, quod Prælatus non debet esse delicioſus, neque intendere ad impingnandum corpus, sed paruam curam debet habere vel impendere carni suæ. Ari 2. de anim. Hieron.

Item debet Prælatus parum habere de carne, id est, de amore carnali consanguineorum, id est vt non intendat ad ditandum, vel impinguandum eos de patrimonio Crucifixi, id est, de bonis ecclesiæ.

Item caput quamuis multam videatur exterius habere duritiẽ, multam tamen habet intus mollitiem in medulla, ita vt ipsius mollitie itrigetur totius corporis machina. Sic Prælatus quãuis se debeat quandoque durum ostendere in corripiendo exterius, tamen in compatiendo mollis debet esse interius.

Item caput multum est nerosum, & hoc fuit necessarium propter ossium ad inuicem coniunctionem, & propter sensus & motus operationem. Nam per neruum medium anima in corpore omnem motum operatur & sensum, neque sine neruo descendente à cerebro membrũ eõiungitur membro. Isti ergo nerui sunt

Digitized by Google

ni sunt bona verba, & exẽpla prę lati, quibus subditorũ sensus in formantur, & ad bene operandũ mouentur, & in pacis, id est, vnitatis consortio inuicem connectuntur. Vnde si virtus fluens de capite per neruos impediatur cor poris corruptio sequitur, & omnis compactio dissoluitur, quia si virtus doctrinæ, vel bonæ vitæ, Prælato subtrahitur, subditorum vita quoque corrumpitur, & vnitatis, per consequens concordia dissipatur.

Quinto, propter cerebri inclusionem. Nam intra caput cerebrũ est inclusum, quod est corpus album sine sãguine, de spiritu & medulla habens multum, & in tribus cellulis est distinctum, & intra duos panniculos, scilicet piam matrem & duram, situ naturali est contentum. Est autem albũ, vt cuiuslibet similitudinis colorem sit facile susceptiuũ, habet multum de spiritu, vt multus in eo sit motus; habet multum de medulla, vt acumen caloris, qui ex eius motu generatur, tẽperaretur; parum habet de sanguine, ne eius colore inficeretur, & sic omne apprehensum videretur rubeum. Ideo etiã fuit humidum sine sanguine, vt cito in naturam sentiendi mutaretur. In tribus autẽ cellulis est distinctum, quæ vẽtriculi appellantur. In anteriori cellula formatur imaginatio, & in media sensibilis ratio, in vltima memoria siue recordatio. Hæc omnia competunt Prælato, scilicet, vt sit albus per puritatem, & sine sanguine. i. sine inordinato consanguineorum amore, sc. vt non ædificet Syon in sanguinibus, & debet habere etiã multum de spiritu, id est, multum esse spiritualis.

Item de medulla humorosa, s. deuotione animæ, vel de pietate compassionis. Distinctio autem trium cellularum, seu virtutum, signat tres partes prudẽtiæ; quarum vna est posterior, s. memoria præteritorum, alia anterior, scilicet prouisio futurorum: tertia media, scilicet intelligentia præsentium. Debet etiam ad modum cerebri esse inter duram & piam matrem inclusus. Istæ enim duæ matres sunt duo paniculi ad defensionẽ cerebri positi; vnde vocantur matres cerebri, vnus est grossus, & ideo dicitur dura mater; hic autẽ craneo supponitur, sed in medio cerebri ingrossatus, & ad maiorẽ fortitudinem solidatur, nõ tamen immediatè cum craneo cõiungitur, sed potius abeo suspenditur, & huc atq; illuc circa cerebri substantiam dilatatur. Hæc dura mater fuit necessaria, vt piam matrem, quæ est ea tenerior, à duritia cranei defensaret, & vt venas & arterias cerebri colligaret, & vbi essent spatia vacua, illa impleret, ac pia mater durę matri supponitur, & ipsa mollior inuenitur. Et ideo substantiam cerebri circumuoluit, & dictas cellulas inter se diuidit & distinguit. Neque superfluit hic pia mater, quia cerebri interius venas recolligit, & ne cerebrum sua liquiditate defluat, coadunãdo custodit, cerebrum etiam cooperiens & amplectens, ipsum à dura matre defendit. Istæ ergo duæ matres debẽt esse in prælato: dura enim mater est pœnitẽtia, pia mater misericordia debet enim esse sibi per pœnitentiã austerus, sed per pietatem esse aliis largus, & benignus, vel debet esse dura mater in correctione iustitiæ, & pia mater in compassione misericordiæ. Nam disciplina sine misericordia multum destituitur, si vna sine altera teneatur, vt dicit Greg. Vtraque tamen dicitur esse mater ex dilectione charitatis mota. Grego.

Digitized by Google

Sexto, Prælatus assimilatur capiti propter fumositatum receptionē: Est enim caput totius corporis caminus, & rectum, & ideo multarum fumositatum à stomacho ascendentium est receptiuū; & ideo fecit Deus illud porosum & foraminibus plenum, vt per poros occultos, & foramina manifesta, eiiceretur superfluum, ne fieret receptaculum naturæ mortiferum. Istæ multæ fumositates ad cerebrum ascendentes, sunt multæ solicitudines, & anxietates, quas oportet Prælatum habere; sed tamen superfluas curas & anxietates debet abiicere, siue per secretas cōsiderationes, & orationes, siue per manifestas & vtiles occupationes.

Septimo assimilatur capiti Prælatus, propter ipsius capitis læsionem, siue passionē: patitur enim caput multipliciter, aliquādo quidem ex sua mala complexione. aliquando vero ex nimio fumo à stomacho ascendente, aliquando vero ex aëris intemperie, & aliquando ex aliorum membrorum associatione, aliquando ex nimia repletione, aliquando ex nimia inanitione, aliquādo ex nimia fatigatione, aliquādo ex nimia dormitione, quæ omnia conueniunt malis Prælatis, qui aliquando depraauantur ex mala complexione inclinātē: aliquando ex fumo superbiæ ascendentes aliquando ex intemperantia dissoluente, aliquando ex malorū familiaritate inficiente, vel ex aliorum malignitate deficiente, aliquādo ex nimia repletione ciborum; vel temporalis proprietatis, aliquando ex nimia inanitione expensarū suæ necessitatis, quandoq; etiam ex nimia fatigatione infirmātur, & inutiles efficiūtur, aliquādo vero ex nimia dormitione negligētiæ & pigritiæ detinentur.

Itē Prælatus assimilatur collo. Primo ratione situationis. Nam collum situatū est inter caput & corpus, quia Prælatus mediator est inter Deum & populum. Vnde debet esse coniunctus Deo per puritatem, & populo per charitatem & pietatem. Vnde dixit Moyses: Ego sequester, & medius fui inter vos & Deum. Et quanquam Prælatus supra assimilatus sit capiti, non propterea est inconueniens, quod etiam assimiletur collo, quia licet ipse sit vt caput respectu populi, tamen est vt colliū respectu Christi, qui est principale caput ecclesiæ, secundum illud Ephe. Ipsum dedit caput super omnem ecclesiā, quæ est corpus eius. Deut. 5. Ephe. 1

Secūdo ratione cōpositionis: nā collū componitur ex duabus partibus, scilicet anteriori quæ dicitur gula, & posteriori, quæ dicitur cervix, sicut dicit Isi. Et istæ duæ partes colli significant duas perfectiones Prælati. Quia gula siue guttur, significat auctoritatē doctrinæ, quia scilicet in gutture vox formatur. Cervix vero significat soliditatē vitæ. Ceruix enim nō est concaua, vt gula, sed solida est & plena. Sed nota, quod licet vox in gutture formetur, tamē si est vox significatiua, & articulata, & literata, quæ proprie dicitur locutio, requirit plura alia instrumenta. Vnde secundum Const. Organa vocis sunt plura, scilicet pulmo, arteriæ, guttur, vulua & dētes, labia, atq; lingua. Horū enim organorū quædā sunt vocis ordinatiua, vt gula, quæ (secundū Const.) vocem pulchrā reddit & fortem quādo proportionabiliter se habet ad alia instrumēta. Nam aërē introeūtem temperat, & ne nimis impetuosè exeat detinet & refrænat. Const.

Itē à receptione pluuiæ tis guttur & arterias cōseruat. Quædā vero sunt vocis emissiua, vt canales pulmonis, & arteriæ, quæ sunt quasi

quasi quædam fistulæ, quæ si sint mundæ, lenes, & tẽperatæ, dulcẽ & lenẽ, & tẽperatã faciunt ipsam vocẽ; Si vero sint asperæ, aut plus debito latæ vel strictæ, aut distortæ, grauẽ, vel exilẽ, dissonã & inæqualem vocem emittunt. Quædã vero sunt vocis distinctiua, i. verborum distinctè formatiua, sicut lingua, labia, & dentes, & huiusmodi. Igitur prima organa, quæ sunt vocis ordinatiua, admonent prælatũ, & doctorem, vt loquatur ordinatè, & temperatè. Illa vero quæ sunt emissiua, admonent vt loquatur apertè: quia in emissione vocis fit oris apertio. Alia vero quæ sunt vocis distinctiua, admonẽt, vt loquatur distinctè. Pars vero posterior quę dicitur ceruix, designat vitã prælati: Constat n. ex carne, & ossibus & neruis, & est ossea ad caput fortius sustinẽdum, sed neruosa ad morum voluntariũ faciẽdum, & sensum ad partes corporis deferendum. In quibus designatur, quod prælati, quãtũ ad vitã debent esse carnei per mansuetudinis lenitatem, & ossei, per fortitudinis firmitatẽ, & neruosi, per dilectionis colligationem & extensibilitatem.

Tertiò ratione proportionis: Nã debet collum esse proportionatũ corpori, ne excedat in paruitate vel in magnitudine modũ. Tunc autem prælatus excedit in magnitudine modum, quãdo est nimis seuerus, tunc in paruitate, quãdo nimis remissus. Dicit autẽ Aristot. quod in quadrupedibus spissi corporis, & crurum mediocriũ, collum est curtũ, & grossum, & huiusmodi animaliũ in collo est maxima fortitudo, sicut patet in bobus, bubalis, & vrsis, & lupis. Tali collo fortissimo, s. curto, & grosso, assimilantur prælati, qui debent esse fortissimi in operando, curti & breues in expediẽdo, grossi, & pleni, vel pingues in subueniendo & largiendo.

Ari. 15 de an.

Item prælati debent esse similes tibijs: quia primo debet esse in eis fortitudo patiẽtiæ, & hoc designatur in tibijs, quæ scilicet intrinsecus sint ex ossibus fortibus factæ, quę etiam sunt tanquã columnæ ad corpus portandum habiles. Sic prælati debent esse columnæ per debilium sustentationem, & fortes & patiẽtes in portando subditorum onera.

Secundò debet esse in eis compassio misericordię, & hoc signatur in tibiis, quarum ossa interius sunt medullę plena, vnde sunt exterius durę, & interius molles: & sic ipsi prælati, vt & videantur exterius duri per correptionem iustitiæ, & sint intrinsecus molles per compassionem misericordiæ.

Tertiò debet esse in eis mãsuetudo conuersationis extrinsecæ: & hoc significatur in tibiis, quæ sunt carnositate vestitæ, & in cõplicatione earũ cum femoribus, neque ab eis recipiunt, neque inferunt offensam. Vnde tanquam culcitra ad molem corporis supportandam carnositas ipsarum à parte superiori est interius locata. Sic prælati cũ se aliis complicant siue applicant, cum eis conuersando, debent esse sic mãsueti & temperati, vt neque ipsi illos offendant cõuersationis asperitate, neq; ipsi offendãtur ab eis nimiæ familiaritatis, vel dulcedinis contemptibilitate: debẽr autem omnes subditos, vt culcitra, s. dulciter & leuiter supportare.

Quartò, debet esse in eis longitudo perseuerantiæ, quæ etiã significatur in tibiis siue coxis, quæ sunt longæ: Vnde ideo dicuntur tibiæ, quia similes sunt tubis in specie & longitudine, (vt dicit Isi.) quia, s. ipsi prælati lõganimes & perseuerãtes esse debent in sui officij solicitudine & labore.

Isi. lib. Ety.

Digitized by Google

Itē prælatus similis est nutrici.

Primò, quia nutrix puero gaudenti congaudet, & condolet patienti: ita debet prælatus esse subditos secūdum illud. Gaudete cū gaudentibus & flete cū flētibus. Rom. 12

Secundò, quia nutrix subleuat puerum cadentem. Sic prælatus cadentem in peccatis subleuare debet, reducendo benignè ad pœnitentiam; vel cadentem in pauperratem, exhibendo ei misericordiam.

Tertiò, quia nutrix lactat puerū plorantem, quia prælatus afflictū subditum debet consolari.

Quarto, quia nutrix deosculatur cadentem: quia scilicet prælatus debet osculo amoris & pacis fouere subditum patientem.

Quinto, quia nutrix ligat puerū nolentem: quia scilicet prælatus debet restringere inuitum subditum insolentem.

Sexto, quia nutrix abluit puerū se sordidantem: quia prælatus purgare debet per correptionem iustitiæ subditum delinquentem, & seſe per culpam sordidantem.

Septimo, quia nutrix pascit reclamantem: quia, si prælatus subditū nolentem audire verba Dei, vel studere in sacris doctrinis, quibus anima pascitur, debet compellere ad audiendum, vel ad studendum.

Octauò, quia nutrix instruit nescientem: quia prælatus debet instruere subditum ignorantem.

Nono, quia nutrix balbutit, & linguā frangit, vt facilius instruat non loquentem. Sic prælatus subditum nescientem confiteri, debet instruere de cōfessione, quodammodo se cum eo peccatorem accusando.

Decimò, quia nutrix medicinam accipit, vt sanitati restituat paruulum ægrotantem. Sic bonus prælatus libēter pœnitentiam recipit pro subditis liberandis.

Vndecimo, quia nutrix nunc manu nunc genu eleuat puerum vagientem. Et sic prælatus nunc manu operis, nūc genu orationis eleuat subditū laborātē, vel tribulationes seu tētationes patiētem.

Duodecimo, quia cibum ipsa masticat, vt reficiat famescentem. Sic prælatus, vel prædicator, verba Dei disponit & ordinat, vt melius instruat & reficiat audientes.

Decimotertio, quia sibilis & cātilenis demulcet puerū dormientem. Ita prælatus deuotis recommendationibus & officiis debet iuuare subditum morientem, vel quia officiis & canticis ecclesiasticis debet prouocare subditos ad somnum, id est, ad quietem intimæ contemplationis.

Item prælati debent excedere subditos, sicut mares fœminas excedūt. Masculus enim in quatuor fœminam excedit. Primo, quoad complexionem: quia masculus calidus est & siccus, fœmina vero frigida & humida. In quo signatur quod prælatus debet excedere subditos, & in calore diuini amoris, & in siccitate, id est, castitate carnis, carens, s. humore seu fluxu concupiscentiæ carnalis.

Item in masculo vigent virtutes formales, & actiuæ; in fœmina vero materiales & passiuæ. Vnde Aristot. dicit, quod vir se habet ad modum formæ, & mulier ad modum materiæ. In quo signatur, quod prælati debēt magis esse actiui, i. magis operosi quā subditi, & magis solliciti in operib. virtutum, & præcipuè in operibus pietatis, quæ pertinēt ad vitā actiuā. Arist. 15 de ani.

Secūdo prædicti masculus quoad naturæ operationē: Nā in masculo maior est virtus. Vnde vir ab eminentia virium dictus est, (vt dicit Isidor) Et ideo nerui virorum, ossa, & lacerti, sunt fortiora, & grossiora, & omnia membra in viris sunt solidiora, & ideo ad opera Isid. li. ety.

Digitized by Google

opera aptiora. In quo signatur, quod prelati debent magis quam subditi abundare virtutibus interioribus, & in bonis operibus exterioribus, & in tolerantia laborum, & etiam passionum

Tertio præcellit quoad sensus discretionẽ; quia in omni genere animaliũ masculus in præcauendis insidijs, & fugiendis nociuis solicitiorem habet animum fœminis, & prudentiorem (vt dicit Philosophus) in quo signatur, quod prælatus debet excedere subditos in discretione prudẽtiæ, & in cognitione scientiæ.

Aristot. 5. de ani.

Quartò quoque præcellit masculus quoad potestatem & dominationem: vnde docendi auctoritas viris conceditur, sed fœminis denegatur Genes. dictum est mulieri: Sub viri potestate eris, & ipse dominabitur tui. Sic prælati excedunt subditos, & doctrinæ auctoritate, & regiminis potestate, & dominii dignitate.

1. Co. 6. Genes. 3.

Humana prudentia quid, & qualis esse debeat, quasque partes in se contineat pluribus odoratus similitudinibus ostenditur.

Cap. LXI.

PRudentia & discretio assimilatur odoratui, & hoc patet ex quinque.

Primò, ex parte principii effectiui: Nam virtus animæ, mediante spiritu animali, perficit odoratũ, sic & anima, mediante Spiritus sancti lumine, & gratia, efficitur prudens ad discernendum profi- cua, vel nociua. Vnde Apo. dicit, quod spiritualis homo omnia diiudicat, & ipse à nemine iudicatur; & quod per Spiritum sanctũ datur discretio spirituum. Vnde vera prudentia non potest esse nisi in bonis & spiritualibus viris, & ideo etiam Philosophus dicit, quod impossibile est prudentem esse non entem bonum.

1. Cor. 2. 2. Co. 12 Arist. 6 Ethi.

Secundò, ex parte organi recepti: Organum enim odoratus, est aliquid circa cerebrum, sed in hominibus requiritur ad odorandum perfecta dispositio nariũ, in quibus sunt duæ caruncułæ siue cauernułæ, ad modum mammillarum dependentes, quę videntur esse propria organa odoratus, & recipiunt spiritum animalem per quosdã neruos à cerebro venientes. Nares enim non sunt propria instrumẽta olfactus, quod patet, quia ipsis abscisis non priuatur animal odoratu. Nos etiã per loca fœtida transeuntes, si flatum represserimus, aërem fœtidũ nares intrantem in nullo sentimus, & hoc est, quia illæ caruncułæ quasi quodã motu voluntario sunt obstructæ. Sunt etiam carũcułæ huiusmodi cõcauæ & spõgiosæ: concauæ quidem, vt in sua porositate concaua fumum recipiant à re odorabili resolutum. Spongiosæ vero sunt, vt in eis virtus attractiua sit. Sicut autẽ sunt duæ caruncułæ velut instrumẽta odorandi, sic sunt duæ virtutes, quæ sunt quasi animæ instrumenta nociua à proficuis discernendi.

Prima est intelligentia, siue ratio vniuersalis animæ, quæ scilicet per prudentiam perficitur, vt se recte habeat circa ea quæ sunt ad finem, vtilia scilicet à nociuis generaliter discernendo. Vnde Aug. dicit quod prudẽtia est cognitio rerum appetendarum, & fugiendarum. Alia est æstimatiua, quæ in homine dicitur ratio particularis, quæ est collatiua intentionum particularium, sicut ratio vniuersalis est collatiua vniuersalium. Et hæc æstimatiua etiam in brutis est, per quam ouis fugit lupum sicut inimicum, quamquam hoc per sensum non percipit. Per hanc etiam mouetur auis ad colligendum paleas tanquam vtiles ad nidum. Vnde per hanc etiam ipsa bruta dicuntur

Aug. li. 83. que.

Digitized by Google

Arist. 8. de hist. ani. Ari. 2. li de ani.

participare aliquid prudētiæ, sicut patet per Philosophum.

Tertius ex parte medij delatiui: Nam (sicut dicit Philosophus) olfactus immutatur ab odorabili per medium, scilicet aërem, aut aquam. Nam animalia quæ respirant, per aërem odorant. Dixerūt autem quidam, quod à corpore vaporabili quædam fumalis euaporatio resoluitur, quæ est subiectum odoris, & peruenit vsque ad sensum olfactus. Et hinc est (vt dicebant) quod contrarij odores in medio se impediunt. Sed contra hoc est, quia odor cadaueris à vulturibus vsque ad quingenta miliaria sentitur. Impossibile autē videtur, quod aliqua corporalis euaporatio cadaueris vsque ad tātum spacium diffundatur. Sed ad hoc respōdent, quod talis euaporatio ad tam remotum spaciū defertur per ventos. Sed contra hoc est, quia sensibile immutat medium vndique, secundū eandem distantiam, nisi impediatur: Non autē sufficeret ad occupandum tantū spacium, etiamsi totum cadauer resolueretur in fumalem euaporationem, cum sit certus terminus rarefactionis, ad quem corpus corporale peruenire potest, quæ est raritas ignis, & præcipuè, cum per huiusmodi odorem cadauer ipsum appareat immutatum. Et ideo dicendum, quod ab odorabili resolui potest fumalis euaporatio, quæ tamē nō pertingit vsque ad terminū vnde odor percipitur: quia immutatur mediū spiritualiter vlterius quam prædicta euaporatio pertingere possit: Vnde etiam homines non sentiunt odorem sine respirationibus. Animalia autem aquatica, & quæ non respirant, sicut sunt quæ sanguine carent, cum etiam odores sentiūt (quod patet, quia quædam eorum de lōginquo veniunt ad alimentum, quod non esset, nisi prouocarentur odore) oportet quod odorent mediante aqua. Per aërem igitur, qui subtilioris naturæ est, intelligūtur spiritualia; vnde quandoque aër spiritus vocatur. Per aquā vero, quæ grossior & fluxibilis est, intelligūtur temporalia, seu corporalia, quæ continuè transeunt. Vnde sicut ad odorandū necessarij sunt animalibus aër & aqua, ita ad rectè viuendum vel operandum necessaria est hominibus duplex prudentia, scilicet, spiritualium & temporalium scilicet vt prudenter sciant vtraque disponere, sicut decet.

Prima ergo prudentia siue industria est circa spiritualia, quæ pertinēt ad salutem, & inuenitur in omnibus habentibus gratiam: quia vnctio docet eos de omnibus, vt dicitur in 1. Ioan. Sed secunda, scilicet ea quæ est circa temporalia, per quam scilicet sibi & aliis quis potest prouidere, nō solum de his quæ sunt necessaria ad salutē, sed de quibuscunq; pertinentibus ad humanā vitā, nō est in omnibus gratiam habentibus. 1. Ioa. 2

Quartò ex parte officij discretiui: Est enim odoratus officium, odores fœtoresq; discernere, sed odores percipit diligendo, fœtores vero horrēdo. Et hoc est, quia odoribus tanquam conuenientibus adiuuatur, fœtoribus vero, tanquam corrumpentibus impeditur, & ista prudentiæ competunt, de qua August. dicit, quod prudentia est virtus ea à quibus mouri. adiuuatur, ab eis quibus impedi- eccl. tur, sagaciter eligens. Aug. de

Prælatorum regimen, quod propter ex pressionem, dispositionem, significationem, repræsentationem, duritiam aliasque naturales proprietates, fronti, neruis, ac cartilagini assimilatur, quas partes habere debeas, & à quo potestas omnis derivatur, ex primitur.

Cap.

Digitized by Google

Cap. Lxii.

REgimen principantium, & Prælatorũ, assimilatur frõti propter quatuor.

Primò, propter expressionem: Hæc enim statum mentis nostræ sua specie exprimit, dum nunc fit læta, nunc tristis. Similiter in statu regiminis maxima norificatio fit. Vnde quidã Philosophus dixit, quod principatus virũ ostendit. Est etiã status regiminis maximè variabilis, quem nunc tristitia deprimit, nunc vero lætitia extollit. Sed tunc viri prudentes in hoc statu existentes, plus mœroribus afficiuntur quam risibus.

Ezec.11. Ezech. Signum thau super frontes virorum gementium.

Secundo, propter dispositionẽ, quia (secundum Constantinum)

Const. frons est os semicirculare, neque multũ durum, neque nimis molle. Nam necessarium fuit, vt esset sic temperatum, ne læderetur vicinitas oculorum. Sic Prælatus, vel Princeps, licet debeat in se esse fortis ad modum ossis, aliis tamẽ neque debet esse nimis durus, ne sit crudelis, neque nimis mollis, ne sit remissus. Et ideo (sicut dicit Bern.) mileenda est le-

Bern. nitas cum seueritate, & faciendũ est quoddam ex vtraque temperamentum.

Item frons est modicæ carnositatis, & paucæ pinguedinis, quia (secundum Philosophum) talia impediunt intellectum. Vnde signat, quod Princeps non debet carnalibus intẽdere, neq; delitiis insistere ad corpus impinguãdũ, nisi parum quantum requirit necessitas, scilicet secũdũ decentiã status. Eccle. Væ tibi terra, cuius Rex puer est, & cuius Principes mane comedunt.

Tertio, propter repræsentationem, quia totius animalis virtuositas lucet in fronte: Frons enim

Eccl.10. (vt Philosophus dicit) est sedes verecũdiæ, & honoris. Vnde personæ inuerecundæ dici solet. Tu depo fuisti frontem Hiere. Frons mulieris meretricis facta est tibi, noluisti erubescere. Sic virtuositas plebis lucet in qualitate Rectoris, propter quod dicitur Eccl. Qualis Rector ciuitatis, tales & inhabitãtes in ea. Sedes enim regiminis maxime est sedes verecũdiæ vel honoris. Nã si laudabiliter tenetur, tunc reddit dignum honore. Eccl. In medio fratrũ Rector illorũ in honore, si vero male tenetur, opprobrio & verecundiæ patet.

Hier.o.

Eccl.10

Eccl.4.

Quarto, propter significationẽ, vt dicit Arist. quod quando frons fuerit magna, significat stultitiã, quando mediocris, significat bonitatem complexionis, quando nimis eleuatur, & in superficie rotundatur, excessum significat choleræ & caloris. Sic si Princeps velit videri magnus per ostentationem est signum stultitiæ mentis, & si eleuatur per superbiæ elationem, signat excessum propriẽ reputationis, & inferioris inordinationis; sed si mediocriter se habet, vt neque per superbiam se extollat, neque contemptibilem per ignominiam se reddat, tunc est signum bonę dispositionis interioris.

Arist. de ani. li. 1.

Item Rectores & Prælati debent esse similes neruis.

Primò quidem, quia nerui à cerebro originem sumunt. Non autem a cerebro immediatè procedunt, sed quidam ab eo nucha mediante descendunt. Et tale medium fuit necessarium, ne, si immediate a cerebro omnes venirent, aut se rumpendo lesionẽ incurrerent, aut propter lõgitudinem vię à principio sensus ad actum sentiendi potẽtiam nõ haberẽt. In hoc autẽ signatur, quod quorundã Rectorũ institutio, seu potestas, est immediate à Deo, sic

Mo yses,

Digitized by Google

Moyses & Aaron, & Apostoli instituti sunt à Christo, præcipue Petrus. Alij Prælati & rectores, vt Episcopi & Reges, & huiusmodi, eliguntur ab hominibus, vel potestatem habent à Deo homine mediante; sed siue immediatè, siue
Rom. 13 mediatè, non est potestas nisi à Deo, sicut Apost. dicit.

Secundo, quia nerui motum à spiritu accipiunt quem membris refundunt. Sic Prælati & Rectores, in omnibus quæ faciunt debent moueri à Deo, vt videlicet ea quæ faciunt, propter eum operentur, & non propter fauorē hominum Tunc enim dicūtur moueri à Deo, sicut finis mouet agē-
1. Cor. 10. tem. Apostol. Omnia in gloriam Dei facite.

Tertio, quia nerui in sua concauitate spiritum recipiunt, & cūstodiunt. Sic Prælati in mētis suæ humilitate debent spiritum Dei habere, & custodire. Vnde in Isa.
Isa. 11. secundum aliā translationem dicitur. Super quē requiescit spiritus meus nisi super humilem? &c.

Quarto, quia nerui partes diuersas recolligunt, & annectunt; quia scilicet Prælatorum est subditos discordantes ad priorem reducere cōcordiam, & vnire. Ephe. Soliciti
Ephe. 4. seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis.

Quinto, quia nerui in suo exitu sunt molles, sed in fine se duros ostendunt. Sic prælati leniter in principio incipiendo, semper ad perfectiora & arctiora subditos trahere debent. Apostol. Prius
1. Co. 15 quod animale, deinde quod spirituale.

Sexto, quia nerui sua mollitie & flexibilitate ossa inflexibilia flectunt. Sic Prælati suæ mansuetudinis exemplo, debent duros & rigidos flectere ad mitieratem, secundum illud: Discite à me, quia
Matt. 11 mitis sum, & humilis corde. Et talis rector erat Moyses, qui fuit vir mitissimus, & superpositus est populo duræ ceruicis, sicut nerus alligātur ossa. Iob, in persona Ec-
Iob 10. cleliæ habenti mites Prælatos & duros subditos dicit: Ossibus & neruis compegisti me.

Item modificatio regētis debet esse ad modum cartilaginis.

Primo, quoad temperantiam; quia cartilaginosa sunt ossibus mclliora, sed carnibus duriora. In quo significatur, quod Rector (vt supra tactum est) non debet esse nimis durus, neque etiam nimis mollis, & pius, sed quasi quodam medio temperatus. Vnde in arca testamenti virga fuit simul cum mana, vt in rectoris iustitia sit virga, id est, aspectus correctionis, simul cum manna, id est, cum dulcedine compassionis.

Secundo, ratione efficacię. Nam cartilago vestit extremitates ossium, ne ex nimia confricatione in suis iuncturis exasperentur, & vt facilius ossa cum carnibus iungerentur. Per ossa intelliguntur subditi fortiores & maiores, quorum extremitates sunt eorum defectus: nemo enim est tam perfectus qui non habeat aliquos defectus, saltem extraneos, & paruos, ex quibus contingit, quod inter fortes & probos viros nonnunquam & collisiones scandalorum, & exasperationes verborum, procurante diabolo, oriuntur. Sed ista extrema, id est, parua subditorum vitia, vnde scandala oriuntur, ne ex nimia cōfricatione, id est, ex assidua simul conuersatione, in iuncturis, id est, in locis, vel officiis, vel operibus quibus simul coniunguntur se inuicem ossa, id est, subditi exasperēt, id est, inordinatè perturbent, cartilagine sunt vestienda, id est, prouida & honesta Prælati industria reprimenda & præcauenda. Tunc enim extremū subditi prælatus vestit, & cooperit, quando

ipsum

Digitized by Google

ipsum ne ad alios turbandū pro deat reprimit, vel tunc cartilaginis mollities extrema ossiū vestit, dum dominorum & perfidorum subditorum extrema, id est, parua vitia quædam dissimulando, vel parcendo, Prælatus pertransit, ex quo quandoque accidit, quod dum subditus sic se patiēter & benignè in suis defectibus à maioribus tolerari conspicit, ipse à cōfratrū iniurus & exasperationibus facilius se compescit. Ipsa etiā cartilaginis mollicies ossa cum carnibus iungit, quia benignitas & mansuetudo. Prælati, etiam firmiores & fortiores in pacis vnitate cōnectit. Sic ergo per cartilaginis mollitiem & ossa simul, & carnes cum ossibus sine læsuris coniunguntur, quia sub benigno & modesto Prælato omnes ad inuicem subditi tàm fortiores quam infirmiores, sine scandalis vel iniuriis, in pace custodiuntur.

Arist. 13 lib. de. anima. Tertiò ratione deficientiæ: dicit enim Aristo. quod cartilago præcisa non recrescit, quia præcisa vel ablata operis moderatione non perficitur opus, sed deficit à sua perfectione. Vnde bene poëticè dicitur: Semper ad omne quod est mensuram ponere prodest. Nam sine mensura non stabit regia cura.

Dentibus ob varios eorum naturales affectus, Religiosi tum boni, tum mali comparantur, quemadmodum autem vitam degere debeant, vt Deo grati existant, multis puerorum exemplis clarum redditur.

Cap. LXIII.

REligiosi assimilātur dētibus. Primo, quia dētes in carne radicati sunt, & tamen terminos carnis excedūt. Sic Religiosi quāuis in carne sint positi, tamen 2. Cor. 10. præter carnem viuere debent, secundum illud. In carne ambulantes, non secundum carnem militamus:

Secundo, quia dētes nihil inter se, vel in se esse patiuntur. Sic religiosi nihil inter se, vel in se pati debent, quod sit charitatis eorū, seu vnitatis diuisiuum, vel ablatiuum. Rom. Charitatē fraternitatis inuicem diligentes. Ro. 12.

Tertio, quia dentes superiores ad inferiores reuertuntur, & sibi inuicem mutuo coaptantur. Sic inter Religiosos superiores debēt redire ad inferiores per compassionem, & humilitatē, & per charitatem. Et inferiores debent coaptare se superioribus, reuerendo & obediendo. Vel quia sola maxilla inferior in homine mouetur, debent econuerso inferiores cum offenderint, redire ad suos superiores pœnitendo, & veniam humiliter petendo, & superiores inferioribus se debent coaptare misericorditer recipiendo, vel in Ro. 12. feriorum infirmitatibus discretè condescendendo. Apo. Debemus nos firmiores imbecillitates infirmorum sustinere.

Quartò, quia dentes ordinatè inuicem componuntur. Sic Religiones vocantur ordines, quia omnia debent in eis esse ordinata secundum illud. Omnia honeste, & secundum ordinem fiāt in vobis. 1. Co. 4.

Quinto, quia dentes ad formationem vocis cooperantur. Sic etiam à Religiosis formati debet vox laudis, quoad diuinum officium cantantes, & vox prædicationis, quoad prædicantes. Et iam cooperantur quo ad vocem confessionis, quo ad confessiones audientes.

Sexto, quia etiam dentes toti corpori obsequuntur. Et sic religiosi seruiunt vniuersali ecclesiæ per exemplū conuersationis, per verbum prædicationis, per suffragium orationis, & etiam per ministerium

Cant 4 nisterium sacramentalis administrationis. Cant. Dentes tui sicut greges tonsarum, conuentus religiosorum sunt, ex quibus est Iac, id est, doctrina prædicationis, balatus, id est, vox laudis, vel orationis, & fœtus, id est, fructus multiplicis administrationis.

Septimò, quia licet nõ ex se, tamen ex adiunctis patiuntur. Nam licet substantia dẽtium ossea, & insensibilis, sit de se impassibilis, tamẽ dolorem trahit ratione societatis carnis, vel nerui, qui ei sunt coniuncti. Sic Religiosi propter amorẽ nimiũ quem habent interdum ad suos cõsanguineos carnales vel etiam ad aliquos seculares sibi familiariter iunctos, de eorum malis dolorẽ sentiunt quem per se non haberẽt, vel interdum Religiosi, qui ex se boni sunt, tamẽ ex incautis, & nõ bonis secularium familiaritatibus instruuntur, & maculantur, & dolores, seu scandala patiuntur.

Octauo, quia dentes ab inuicẽ distinguũtur. Sunt enim in masculis 32. quorum quatuor in anteriori parte pares, quadrupli vocãtur, qui lati sunt & acuti. Vnde & incisores à medicis sunt vocati, eo quod ad cibi incisionẽ sunt apti, & quicquid ore capitur, primo ab eis capitur, & mordetur, Mordendo autem cibũ auferunt, quod est necessarium, & relinquũt quod est superfluũ. Sunt & duo alii, qui canini sunt appellati, quadruplis coniuncti, in summitate acuti, & duris cibis commolẽdis apti, & rotundiores, & propter hoc canini dicũtur, quia canum dentibus assimilantur. Et sunt canini dentes præcisores, & fortiores, acutiores, longiores, & rotundiores. Sunt istis collaterales grossi, & lati, qui dicũtur molares, eo quod ad molendum cibum sunt conuenientes: nã quæ à prioribus sunt confracta, istis tanquam molis traduntur molenda. In primis ergo dentibus præcisoribus, vel qui tollunt, & præcidũt partem necessariam, & reliquã dimittunt, possunt intelligi Religiosi, & minus perfecti, qui seruant tantũ ea ad quæ necessario tenentur ex voto, vel debito. Per caninos vero, qui duriora cõterunt, intelliguntur quidam feruentiores, qui duriorem & austeriorem vitam ducunt. Per molares vero latissimos, intelliguntur perfecti, qui habent latitudinem charitatis, constantiam firmitatis latebram humilitatis, efficaciam vtilitatis: Nam molares dentes sunt lati, firmi, occulti, & vtilissimi.

Nono quia dẽtes multa patiuntur: nã patiuntur putredines, fœtores, perforationes, mutationes, dolores, & alias cõsimiles passiones, quę omnes sunt ex corruptis passionibus & humoribus descẽdentes. Ista omnia cõpetunt malis Religiosis, qui perforantur per tentationũ iacula, putrescũt per luxuriam, fœtent per infantiam, mutãtur aliquãdo per apostasiã, torquentur & dolent per punitionis iustitiam.

Item Religiosi debent esse similes pueris.

Primo, quia pueri sunt ablactabiles. Vnde proprie puer dicitur cum est à lacte remotus. Sic Religiosus debet se à seculo velut infans ab vberibus alienare, sicut dicit Isaac. Psalmista. Sicut ablactatus est super matrem suam. Isaac de vi mon. Psal.

Secundo, quia pueri sunt disciplinabiles; quia dicitur aliquis puer cum doli capax efficitur, & disciplinæ aptus habere. Vnde sub tutoribus positus, disciplinæ subesse compellitur. Sic Religiosi debent esse sub disciplina patris spiritualis, i. Prælati. Prouer. Noli subtrahere à puero disciplinam. Pro. 13.

Tertio,

Tertiò, qui sunt motus venerei inexperti: quia in hac ætate motus venerei homines cõmuniter nõ inuadunt, eo quod viæ adhuc strictæ sunt. Vnde ab hac puritate pueri dicti sunt. Sic religiosi debent seipsos restringere, & sibi vias præcludere, quibus possent à carnis illecebris superari, & in puritate non tantum mentis, sed
1. Cor. 14. etiam carnis manere. Apost. Nolite pueri effici sensibus, sed malitia paruuli estote, scilicet vt nõ sit in vobis malitia carnis, spiritus.

Quartò, quia sunt ad modum flexibiles. Et sic religiosi debent esse flexibiles per obedientiã ad exequendum motum voluntatis superioris, vt possit prælatus dicere illud Nec. Omnes pueri mei
Nec. 5. congregati erant ad opus, scilicet per promptitudinẽ obedientiæ.

Quintò, quia sunt corpore leues, scilicet vt non sint religiosi pigri, vel graues per accidiã, sicut
Matt. 8. erat ille de quo Matt. Puer meus iacet, &c.

Sextò, quia sunt animo dociles: quia scilicet religiosi debent esse
Sap. 8. dociles Dei. Sapient. Puer eram ingeniosus, & sortitus sum animam bonam.

Septimò, quia sunt pueri sine solicitudine vitam ducẽtes: quia scilicet veri religiosi nihil in terra appetunt, & sine solicitudine viuunt, sicut de Apostolis dicit quædam glossa, super Actus Apostolorum; quod gloria Apostolorum erat nihil in terra posslidere, & sine solicitudine viuere; Tales enim pueri solum Deum quęrunt,
2. Para. 34 Paralipo. Cum adhuc puer esset cœpit quærere Deum.

Octauò, quia nullum periculum sunt magis quam virgam timentes. Et sic religiosi timẽt virgam flagelli diuini. Plus enim timere debent flagella Dei quam hominis, Iudic. Timebat, quia adhuc
Iud. 8. puer erat.

Nono, quia sunt neque laudes neque vituperia aliquid reputantes. Ita religiosi vt Deo placeant, vituperia debent & laudes hominum paruipendere, sicut dicebat Apostolus Mihi pro minimo
2. Cor. 4. 3. Reg. 3. est, vt à vobis iudicer. 1. Reg. Ego autem puer paruulus sum, id est, humilis.

Decimò, quia sunt iniuriarum immemores. Et sic religiosi debẽt iniuriarum obliuisci, parcendo exẽplo Christi, qui dixit; Pater di
Luc. 23 mitte illis, &c Vnde & ipse vocatur puer; Conuenerũt enim vere
Act. 4. in ciuitate ista aduersus sanctum puerum tuum Iesum.

Vndecimò, quia verberati à matre statim sunt reuertentes, nec se de iniuria vindicantes. Ita religiosi, etiam si affligantur in religione, non debent propter hoc suam religionem relinquere, vel ipsam accusare, & vituperare. Et de talibus pueris patet Religionem dicere illud Isa. Ecce ego, &
Isa. 8. pueri mei, quos mihi dedit Dominus, &c.

Cordis generatio, virtus, forma, omnisq; ipsius perfectio eruditis simis verbis, pluribusque sententiis circumscribitur, quæ quidem omnia sanctis viris pluribus exemplis adaptantur, omneſque eorum perfectiones patefiunt.

Cap. LXIIII.

SAnctorum virorum perfectio repræsentatur in corde.

Primò, quia cor est exterius carneum. Et sic sancti viri sunt exterius carnei, id est, lenes per mansuetudinem conuersationis, vel habent sancti viri cor carneũ per disciplinæ susceptibilitatẽm, vel carneum per compassibilitatem, non lapideum, id est, durum per impietatem. Ezech. Auferam cor
Eze. 36. lapideũ de carne vestra, & dabo vobis cor carneum.

Secun-

Digitized by Google

Secundò, quia cor est interius concauum, & hoc necessarium fuit (sicut dicit Constan.) propter caloris conseruationem, quia cor est totius caloris corporis fontale principiū. Sic sancti viri sunt concaui per humilitatem: Nam sicut calor naturalis conseruatur in concauitate cordis, ita calor charitatis in humilitate mentis, & hanc concauitatem habuit cor Christi. Vnde dicebat: Discite à me, quia mitis sum & humilis, &c. Est etiam cor caloris charitatis fontale receptaculum: quia gratia Dei diffusa est in cordibus vestris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis, vt dicitur. Matt. 11

Tertiò, cor est substantialiter solidum & durum, & hoc necessarium fuit ne de facili lædere tur. Et sic sancti viri sunt solidi in se per patientiæ firmitatē, & sunt interdum etiam aliquando duri per iustitiæ seueritatem. Rom. 5.

Quartò, cor est figuraliter rotundum, & etiam oblōgum. Rotundum quidem est, vt abundantia spirituum in eo recipiatur; Oblongum vero in forma pirea, vt scilicet tendens in acutum tā quam in conum, actio naturalis caloris fortior sit. Sic etiam sancti viri habent cor rotundum, id est, valdè capax spiritualium virtutum, & etiam oblongum per cōtinuitatem feruoris, & bonorum operum.

Quintò cor semper est in motu, & mouetur cor secūdum diastolem, & sistolem, id est, secundum dilatationem & constrictionem: cuius motus, & si ad horam cessaret, statim animal deficeret, vt Philosophus dicit. Et nota, quod per dilationem frigidus aër attrahitur, per cōstrictionem vero calidus & fumosus expellitur, & sic calor cordis temperatur, & complexio adæquatur. Sic sancti viri continuè mouentur, & folliciantur ad attrahēdum gratiam, vnde continuè dilatantur per augmentum in gratia, & constringuntur per absentiam à culpa, vel quia se cohærent in pœnitentia. Arist. li. de ani.

Sextò, quia cor est pulmoni vicinum, vt cum ira incenditur, huiusmodi pulmonis remedio temperetur. Sic sancti viri impetum iræ sciunt temperare remedio rationis, per virtutem mansuetudinis.

Septimò, quia cor est spiritu, humore, & calore plenum: est enim primo cor fontale principiū spiritus. Habet enim cor duas concauitates, vnam sinistram, quæ ad cacumen tendit, & dextram, quæ infra subsistit. Et hæ concauitates dicuntur ventriculi cordis. Et dicit Augustinus, quod in ventriculo cordis dextro, plus est de sanguine quam de spiritu. In sinistro vero e conuerso, quia ibi spiritus vitalis generatur ad viuificandum animal, qui per quasdam arterias diffusus vndiq; dilatatur. Sic in cordibus sanctorum est plenitudo spiritus sancti, sicut de Apostolis dicitur, quod repleti sunt omnes Spiritu sancto, vt postea per ipsos tanquam per arterias, id est, prædicatorum ora, ad alios deriuaretur. Sed quod in sinistro est plus de spiritu, quam de sanguine, & in dextro e conuerso, signat, quod in aduersitate est plus de amore spirituali, quam de corporali. Sed in prosperitate econuerso, sicut in Apostolis, qui postquam ablatus fuit ab eis sponsus, & fuerunt in luctu tribulationum, plus abundauit amor spiritualis, & gratia Spiritus sancti quam primo, quia primo plus diligebant Christum corporaliter. Vnde dixit: Si non abiero, Paracletus non veniet ad vos. Aug. Act. 2. Ioan. 16

Item cor est fontale principium humoris,

Digitized by Google

humoris, s. sanguinis. Vnde philosophus dicit, quod in corde est principium venarum, & prima virtus creans sanguinem, & eius sanguis est mundus, clarus, calidus, & maioris sensus, & conueniens intellectui. Sic cor Sanctorum est plenum humore sanguinis, id est affectione diuini amoris vel deuotionis: Nam affectus seu deuotio eorũ nõ est immũda & impura, sicut hypocritarũ, quia similes sunt sepulchris dealbatis, quæ foris apparent alba, & intus sunt nigra, & fœtida.

Arist. 1. de ani.

Mat. 23

Item est clara, non obscura, vel tenebrosa sicut hæreticorum.

Item calida, id est, feruens, non tepida sicut imperfectorum.

Item sensata, non fatua, vel indiscreta sicut præsumptuosorum.

Item est fontale principium caloris. Vnde dicit Philosophus, quod propter calores cordis, posuit natura membrum frigidum ex opposito cordis, s. cerebrum. Vnde in generatione animalis statim creatur caput post generationẽ cordis Sicut ergo cor est plenum calore, ita sancti viri sunt pleni amore. Sed calor cordis à cerebro temperatur, quia feruor amoris sapientia regulatur: Vult enim Deus diligi sapienter, quia & ipse neminem diligit, nisi eum qui cum sapiẽtia inhabitat, vt dicitur Sap. 7.

Ari. 16. de ani.

Sap. 7.

Octauo, quia cor est membrum primo formatum. Vnde Philosophus dicit ibidẽ, quod cor animalis est complementũ primo à natura creatum, i. ante omnia alia mẽbra formatũ. In quo signatur, quod homo primo intendere debet ad compositionẽ & sanctificationẽ cordis interius & postea ad componendũ, & ordinãdum mores, & facta exteriora. Matth. Munda prius quod intus est.

Ari. 12. de ani.

Mat. 23

Nono, quia cordi accidit multiplex nocumentum. Nã quãdoq; patitur ex aliorum membrorum colligantia, quandoq; ex propria distemperantia, quandoq; ex deficientis regiminis causa. Sic etiã spirituales læduntur quandoq; ex prauis sociis, quandoq; ex propriis vitiis, quandoq; à defectiuis prælatis: patitur etiam cor ex virtutis suæ dissolutione, ex spiritus euaporatione, ex nimia repletione, & ex venæ concauæ oppilatione. Dissoluitur autẽ cordis virtus spiritualis per luxuriã, euaporat spiritus per superbiã, fit repletio nimia per gulã, oppilatur vena misericordiæ per auaritiam. Accidit etiã cordi timor, sic quod patiẽti videtur, quod cor de loco suo moueatur, hunc timorẽ facit accidia circa spiritualia. Nã accidia facit cor frigidum nimis, & omnia opera reddit mollia, & dissoluta. Dicit autem Haly super quendam textum Galen. quod si cor fuerit nimis frigidum, & nimis humidum, & pulsus mollis, homo virilitate, & audacia priuatus erit, piger & timidus apparebit.

Decimo, quia vigor cordis ostenditur per multiplex signũ: Dicit enim Galen. ꝙ virtus, & cõplexio cordis ostẽditur per magnitudinẽ respirationis, per velocitatẽ pulsus, per virilitatẽ festinã ad actionẽ, per irã, audaciã, & feruorẽ: per amplitudinẽ pectoris, & pilositatẽ, hæc omnia calorẽ dominãtem in cordẽ significãt. Hæc ergo cordis virtus debet apparere in pœnitentibus per magnitudinẽ contritionis, per quam anima etiam incipit respirare per nouam attractionem spiritualis gratiæ.

Itẽ per velocitatẽ confessionis, quæ est similis pulsui; per hoc, quod indicat spirituali medico infirmitatem animæ interius latentẽ. Item per festinã & virilem actionẽ satisfactionis: & per iram, contra proprias transgressiones: per audaciam, contra tẽtationes:

per feruorem, contra omissiones, per amplitudinem pietatis, & pilositatem austeritatis: Nam caro pilosa est asperior nõ pilosa. Gen. Nosti quod Esau homo pilosus sit, & ego lenis. Et ideo Ioannes Baptista pro asperitate pœnitentiæ portabat vestimẽtum de pilis camelorum. Hæc ergo omnia ostendunt calorem amoris diuini in corde dominantem.

Gen. 26

Vndecimo, quia cor quãto animosius, tãto magis paruum. Vnde animalia parui cordis in quantitate, sunt maioris animositatis, propter maiorem adunationem virtutis: Omnis enim virtus quãto magis adunata, tãto potẽtior, & quanto magis diuisa, tanto est debilior, vt in lib. de causis ostenditur. Sic spiritualiter, tanto quis plus habet de magnitudine virtutis, quanto plus habet de paruitate humiliatis. Hæc enim est, quæ omnes virtutes vnitas & concatenatas tenet. Vnde Gregor. dicit, quod qui cæteras virtutes sine humilitate congregat, quasi puluerẽ in ventum portat.

Greg. hom. 6.

Vera sapientia dignitas, locus, initiũ, & officium, ipsius & instrumentum quo aliis manifestatur, per gustus, ac linguæ tum etiam saliuæ plurimos effectus, quam doctissimè explanatur.

Cap. Lxv.

SApiẽtia assimilatur gustui propter quinque.

Primo ratione officii: quia, s. gustus est propriè saporum perceptiuus. Et ideo propriè, quia gustus est propriè gustus prout est discretiuus saporũ: sed gustus prout est quidã tactus, quia, s. tangẽdo percipit suũ obiectũ, sic habet discernere qualitates tãgibiles, s. alimẽtum cuius sensus est tactus. Sicut igitur gustus est quo sapores ciborum percipimus: sic quoque sapientia est per quam quæ sursum sunt sapimus, & ideo sapientia dicitur à sapore. Eccl. Sapientia doctrinæ secundum nomen est eius.

Eccl. 6.

Secundò ratione principij; Nam principium effectiuum gustus est virtus animalis, i. virtus quædam animæ sensitiuæ, Instrumentale autẽ quoddam principium est spiritus animalis, qui per quosdam neruos ad linguam defertur. Sic etiam est duplex principium spiritualis sapiẽtiæ, vnum essentiale, s. fides, quæ est prima virtus necessaria animæ intellectiuæ: Nam sicut initiũ artis secundum essentiam eius, sunt principia eius ex quibus procedit; sic initiũ sapientiæ secũdum eius essentiam sunt articuli fidei. Vnde fides dicitur esse initium sapientiæ. Sed principium sapientiæ instrumẽtale est illud, quo anima disponitur ad sapientiam, & hoc est timor Dei, secundum illud. Initium sapiẽtiæ est timor Domini. Dicitur autem timor initiũ sapientiæ quantũ ad eius effectus: Nam sicut dicitur initiũ artis, vnde ars incipit operari, sicut si dicatur, quod fundamentum sit principium artis ædificatoriæ, quia ibi incipit ædificator operari: sic dicitur, quo ad effectum timor initium sapientiæ, vnde sapientia incipit operari. Et hoc modo timor seruilis dicitur initium sapiẽtiæ, sicut principium extra disponens ad sapientiam, in quantum aliquis timore pœnæ recedit à peccato secũdum illud. Timor Domini expellit peccatũ & per hoc habilitatur ad sapientiam. Sed timor filialis, & castus, est initium sapiẽtiæ, sicut primus sapientiæ effectus. Cum enim ad sapiẽtiam pertineat, quod humana vita reguletur per rationes diuinas, oportet sumere principiũ, vt homo Deum reuereatur, & subijciatur ei. Sic enim consequẽter in omnibus secundum Deum regulabitur.

Eccl. 1.

Tertio

Digitized by Google

Tertio, ratione organi. Organū enim, & instrumentum gustus, (vt Philosophus dicit) est aliquod intrinsecum circa cor, & similiter, organum tactus. Nam ad alios tres sensus deriuatur virtus sensitiua ex corde, mediante cerebro, ita quod à corde primo venit ad cerebrū, & à cerebro postea ad ipsos sensus. Tactus autē & gustus, referūtur ad ipsum cor per medium coniunctum, quod est caro. Sed Constantinus dicit, quod proximum, & manifestum instrumentum gustus, prout est discretiuus saporum, est lingua, quæ spiritū animalē ad perfectionem virtutis gustabilis defert. Fit enim gustus, sicut ipse dicit, hoc modo; quia duo nerui linguæ medio infiguntur, qui in multos ramos in extremis lateribus linguæ disperguntur, & per eos, (vt dictum est) spiritus animalis ad linguam defertur. Cum ergo res gustanda subintrat linguam, spiritus animalis qui ibi est, immutatur secundū proprietates eius, quas postea iudicio animę repræsentat. Sicut ergo circa cor est primum gustus instrumentū, ita in corde dicitur esse primum sapientiæ habitaculū, secundū illud Prou. In corde requiescit sapiētia prudentis; sed propriū instrumētum sapiētię quo aliis manifestatur, est lingua. Psal. Os iusti meditabitur sapientiam, & lingua eius, &c. Sed duo nerui infixi sunt duæ cautelæ, quæ debent esse in lingua sapientis, vna ad loquendum, & alia ad tacēdum secundum tempus oportunum, vel significāt duplex opus sapientis, scilicet veritatem defendere, & falsitatem repellere. Prou. Veritatē meditabitur guttur meū, & labia mea detestabuntur impium. Et nota, quod lingua secundum suam complexionē est concaua, porosa, humida, & insipida. Concaua, vt bene quodlibet retineret. Porosa facta est, vt quod grossum vel subtile de, regustanda esset, neruos linguæ facile subintraret, & virtus actiua ad perficiendum eandem plus vigeret. Humida vero est, vt humiditas cooperetur ad acceptorum dissolutionem; vt si aliqua dura, vel ficca palato applicarentur, humiditate linguæ facile soluerentur. Facta est etiam insipida, vt cuiuslibet saporis sit facile susceptiua: Nam si determinatum saporem haberet, qualitas alterius saporis percipere nō valeret. Hæc etiam omnia competunt linguę prout est instrumentum sapientiæ.

Aristot. de sens. & sen.

Const.

Pro. 14.

Psal. 38.

Prou. 8.

Primo, vt sit concaua ad retinendum & custodiendum verbū vsque ad tempus oportunum loquendi. Malac. Labia sacerdotis custodiunt scientiam, & vsque ad tempus docendi. Mal. 2.

Item vt sit porosa ad grossa vel subtilia, prout decet dicēdum, & disponēdum: Nam humidum in re porosa per diuersa foramina minutim diuiditur.

Item vt sit humida, scilicet, vt dicta & acta ad dissolnendū dura, id est, obscura vel dubia, quæ sunt difficilia ad intelligendum, sicut durum & difficile ad comedendum, humectet, i. declaret & exponat.

Item est insipida ex se, susciptēs, saporem aliundè, quia, sc. sapientiam loquendi ex se non habet homo, sed à Deo, secundum illud Luc. Ego dabo vobis os, & sapiētiam. Aug. Quod sapiēter loquamini ab illo est, non nostra sapiētia. Aristot. de an. Luc. 21. Contra quod superbi Philosophi dixerunt: Labia nostra à nobis sunt. Quarto ratione medii: Nam gustus, vt dicit Philosophus, nō fit per medium extraneū, sicut visus fit mediāte aēre; sed tamen sicut non fit visio sine

medio, vel sine lumine, ita non fit gustus sine humido: Nullum enim saporosum tacit sentum sui saporis sine humiditate. Vnde sicut color fit actu visibilis per lumen, ita sapor fit actu gustabilis per humidū, & ita oportet quod gustabile, vel actu habeat humiditatem aqueam sicut vdum, & huiusmodi, aut sit potentia humectabile sicut illud quod sumitur per modū cibi. Et ideo oportet, quòd sit saliua in ore, quæ bene liquida est, & etiam liquefactiua, per quam ea quæ sumuntur etiam humectantur, vt eorum sapor percipi possit. Sicut ergo gustui ad percipiendos sapores necessaria est humiditas vel saliua, ita etiam similiter ipsi homini ad percipiendam veram sapientiam, necessaria est Christi doctrina, Eph. 5. Cum enim Christus sit caput ecclesiæ, (vt dicit Apostolus) quasi saliua fluens à capite, est doctrina deriuata à Christo, & hæc per quam veræ sapientiæ gustus habetur, quia ipse verbum Dei est, qui est fons sapientiæ, vt dicitur Eccl. 1. Eccl. 1.

Quinto ratione obiecti, quod est propriè humidum saporabile. Enumerat autem Philosophus sa- Arist. 2. de ani. porū species, ad quas omnes aliæ reducuntur, s. dulce, & amarum, pingue, & salsum, acetosum, austerum, & acutum. Hos itaque sapores sicut corporaliter per gustum, sic etiā spiritualiter per sapientiam degustamus: Facit enim nos sapientiæ degustare dulce in contemplatione cælestis gloriæ. Amatū in consideratione æternæ pœnæ. Pingue in refectione æternæ gratiæ. Salsum in cōsideratione præsentis miseriæ. Acetosum in recognitione culpæ, & compunctione conscientiæ. Austerum in assumptione exterioris pœnitentiæ. Et acutum in intelligentia scripturæ.

Item sapientia assimilatur saliuæ propter quatuor,

Primò propter saporis perceptionem. Nam (secundum Const.) saliua est inter gustum & eius obiectum media: Nihil enim gustu percipitur, nisi eius sapor mediante saliua gustui præsentatur. Sic quoque per sapientiam superna degustamus, eorumque saporem sentimus, secūdum illud: Quæ sursum sunt sapite, non quę Col. 3. supra terram.

Secundò propter eius humectationem, sine qua humectatione lingua non bene volueretur, neque loqueretur. Sic etiam per sapientiā cordis os ad rectè loquēdum disponitur & dirigitur, secundum illud. Cor sapientis eru- Pro. 16. dit os eius.

Tertiò propter digestionis præparationem, cibotum enim siccitatem salsa temperat, & eorum succositatem augmentat, vt melius possint dentibus conteri, & facilius postea digeri. Sic quoque sapientia facit verba Dei, quæ sunt cibus animæ, conterere per expositionem, & digerere per discussionem, & consideratione.

Quartò propter superfluitatum cerebri, & pulmonis faciliorem euacuationem. Sic sapientia euacuat superfluitates cerebri, id est, inordinatas, & phantasticas imaginationes, quas sapientes vel non habent, vel eis non inhærent.

Item superfluitates pulmonis, i. superfluas, & inordinatas locutiones: Nam sine pulmone locutionis vox formari non potest, neque anhelitus reddi valet; sicut Ari. 14. dicit Aristot. Non autem homo de ani. sapiens, aut superfluè, aut inordinatè loquitur, omnia verba eius sunt ponderata, & mensurata, Eccles. 21. Verba sapientum statera ponderabuntur.

Quin-

Digitized by Google

Quinque nasi proprietates annotantur, quibus humana scientia diuersimode comparatur, nec non scientiarum distinctio & perfectio, naturalisque hominum appetitus in illis acquirendis manifestatur.

Cap. LXVI.

SCientia hominis assimilatur naso.

Primo propter eius sensibilitatē: nam per nares odorifera sentimus, & per eas inter odorifera & fœtida discernimus. Est autē verū intellectui, sicut res odorifera naribus, falsum autē est, vt res fœtida odoratui. Vnde scientia per quā verū à falso discernimus, rectè assimilatur naribus, & hinc est quod nescij & imperiti vocantur ignari, i. sine nare.

Secundo, propter continuitatē. Habet enim nasus duas concauitates, siue duo foramina, quæ per quandā cartilaginosam substantiā ab inuicem sunt distincta, & vnū horum foraminum ad cōcauitatē palati tendit, alterum sursum ad cerebri pelliculas vadit, vt aërem attrahat cerebro, & spiritum deferat naribus animalē ad sensum odoratus perficiendū. Primū ergo foramen fuit necessarium ad eiiciendas superfluitates de cerebro euenientes. Aliud vero ad spiritum attrahēdum, & odoratum perficiendum. Duo ergo foramina narium, sunt duo modi scientiarum: Est enim sciētiarum alia speculatiua, quæ ad superiora tendit, alia practica, quæ inferiora disponit. Vna, scilicet practica superfluitates eiicit, sicut patet de scientia medicinæ, quæ docet expellere superfluitates humorum, & de morali, quæ docet reprimere, & expellere excessus, & extrema vitiorum. Altera, scilicet speculatiua, spiritum attrahit, id est, spiritualem, & intellectualē perfectionem.

Tertio propter necessitatem. (Nam secundum Constan.) nasus fuit necessarius ad aërem attrahēdum. Et sic est necessaria scientia naturalis ad attrahendū aërē, id est, ad acquirendam notitiam respectu sensibilium: nā aër præcipue est medium, per quod sensibilia deferuntur ad sensum, sicut patet in olfactu, & etiam in auditu, & visu, qui sunt sensus qui præcipuè deseruiunt scientiæ, & sicut aër per attractionem recipitur in naribus, ita species sensibilium per abstractionem recipiuntur interius. Primo in sensu, postea in intellectu, sicut aër attractus primo recipitur in naso, postea in pulmone.

Ité est necessarius nasus ad cerebrum expurgandum, & sic est necessaria scientia moralis, scilicet ad expurgationem animi à vitiis per contrarias virtutes.

Item est necessarius nasus ad calorem in ventriculis cerebri temperādū. Quasi enim calor cerebri, est desiderio naturale. Vnde dicit Philos. Omnes homines naturaliter scire desiderāt. Hoc desiderium non totaliter (aiat, sed tamen quodammodo perficiendo temperat, præcipue scientia metaphysicalis, quæ est circa maxime intelligibilia, quibus intellectus magis reficitur, non tamen calor ille extinguitur, quia per nullam scientiam humanā scientiæ desiderium satiatur. Arist. 1. Met.

Item est necessarius nasus ad resolutum odorem à quacumque substantia discernendum; quod competit scientiis resolutiuis, siue demonstratiuis, quæ scilicet conclusiones, in principia resoluendo diiudicant & discernunt, sicut sunt scientiæ Mathematicæ. Fuit etiam necessarius nasus ad decorandum, & honestandum: Nam (secundum Galenum) nasus est faciei maximū ornamentum, & ipsius essentia faciem Galen.

Digitized by Google

maximè dehonestat. Sic quoque per scientiam homo honestatur, & ornatur, & honorabilis redditur: propter quod Philosophus scientiam inter bona honorabilia computat.

Aristot. 1. de anim.

Quarto, propter nasi quantitatem. Debet enim dispositio nasi mediocris esse, ita quod & longitudine, & latitudine, & altitudine modum debitum non excedat. Sic quantum ad scientiæ studium excessus longitudinis est in his qui longo tempore scholas exercuerunt, & parum, vel nihil profecerunt, de quibus Apost. Semper quidem discentes, & nunquam ad scientiam veritatis peruenientes. Excessus autem latitudinis attenditur ad numerum scibilium; & hic excessus prohibetur cum dicitur: Non plus sapere quam oportet sapere, & Ecclesiast. In superuacuis rebus noli scrutari multiplicitur, & in pluribus operibus eius ne fueris curiosus. Sed excessus altitudinis prohibetur, cum dicitur: Altiora te ne quæsieris.

2. Ep. 4.

Ro. 12.

Eccl. 4.

Eccl. 3.

Quinto, propter nasi passibilitatem, quia (secundum Const.) nasus quandoque impeditur ex mala cerebri dispositione, & ex eadē causa etiam impeditur scientia; quia ex mala dispositione cerebri naturali, vel violenta, efficitur homo male dispositus ad scientiā, & læsus etiā organis interioribus cerebri, scilicet phātasiæ, vel memoriæ, perditur vsus scienti. Aliquando vero impeditur ex nerui oppilatione, quasi autem oppilatio nerui, est grossi modo, & duricies ingenii, quæ etiā scientiam impedit. Quandoque vero ex humorū fœtidorum repletione, & hoc pertinet ad foeditates carnaliū peccatorum, quæ à studio, & scientia retrahunt, & nostri intellectus acumen obtūdunt: vel humores fœtidi sunt errores immissi, quibus aliquis repletus lumine veritatis caret, & veram sciētiam nō habet. Aliquando vero ex carnis superflua generatione, & hoc impedimentum est in gulosis, quia vēter pinguis non gignit sensum tenuem, vt Græcorum prouerbium dicit. Aliquando ex humorum à capite dissolutione, & hoc impedimentū est in superbis; quia superbia est initium & caput omnis peccati, à qua descendunt humores, id est, cogitationes, vel affectiones tumefacientes oculos mētis, vt lumen veritatis conspicere nō possit. Aliquando vero ex nimia constrictione, & hoc est in illis qui studium suum coarctant solū circa scibilia alicuius scientiæ, & vlterius discere non curant.

Serui Dei qui, & hominum seruis bonis nonnullis rationibus assimilantur, qua mente præditi esse debeant pluribus venarum exemplis aperitur.

Cap. LXVII.

SEruorum Dei mentes debent esse similes venis.

Primo, quia venæ sunt cōcauæ; quia scilicet mentes seruorū Dei sunt humiles, & ad diuinæ gratiæ receptionem habiles. Pro. Sit vena tua benedicta, scilicet benedictione gratiæ. Prou. 5.

Secundo, quia venæ in corpore hominis sunt sanguinis canterræ, siue vasa; quia scilicet mentes seruorum Dei sunt diuinæ gratiæ non solum receptiuæ, sed etiam contentiuæ, & reseruatiuæ: sanguis enim quo vita corporalis sustentatur, & viuificatur, signat diuinā gratiam, per quā etiā anima viuificatur & nutritūr. Apo. Gratia Dei sum id quod sum. 1. Co. 6.

Tertio, quia sancti sunt ministri sanguinis & baiuli: quia scilicet Dei gratiam quam habent, etiam aliis ministrare & communicare studeant.

Digitized by Google

1.Pet.4. studeat, secundum illud. Vnusquisque qui accepit gratiam, in alterutrum illam administrantes.

Quartò, quia venæ sunt sanitatis & infirmitatis nuntiæ. Sic serui Dei alijs infirmitates vitiorū, & sanitatem virtutū annunciant

Isa.58. & demonstrant, Isaiæ. Annuncia populo meo scelera eorū, & domui Iacob peccata eorum. Et de

1.Pet.2. virtutibus.1.Pet. Vt virtutes annuncietis eius, qui de tenebris nos vocauit in admirabile lumen suum &c.

Item seruus Dei bonus ad modū serui mundani ex multis proprietatibus ostenditur.

Primò quidē quia docilis est, & ingeniosus ad intelligendum.

Eccl. 7. Eccl. Seruus sensatus sit tibi dilectus quasi anima tua.

Secundò, quia est humilis, & obsequiosus ad seruiendum. Psal.

Psa.115. O Domine quia ego seruus tuus.

Tertiò, quia est hilaris, & iocosus ad consuendum. Gene. Læti

Gen.47. seruiemus regi, & Isa. Serui mei

Isa.45. lætabuntur.

Quartò, quia affabilis, & gratiosus ad loquendū. Vnde dicitur

2.Re.18 de Dauid, quod seruiebat Sauli. Acceptus erat Dauid in cōspectu vniuersi populi, & maxime seruorum Saul.

Quintò, quia est virilis & animosus ad se contra aduersarios

1.Re.12 Domini sui ponendum, 1. Reg. Non concidat cor cuiusquam in eo, ego seruus tuus.

Sextò, quia est in commissis fidelis & studiosus ad exequendū.

Luc.19. Luc. Euge serue bone, &c. Et Nu-

Nu. 12. mero. Seruus meus Moyses, qui in omni domo mea fidelissimus est.

Septimò, quia ingeniosus, & vtilis ad lucra Domini procurandum. Luc. Vocatis seruis, &c.

Luc.19. Octauò, quia solicitus exiſtit ad seruiendum. Luc. Quis vestrum

Luc.12. habens seruum, &c. Vnde commendatur Vrias, qui dixit Domi-

3.Re.11 nus meus Ioab, & serui Domini mei habitant in cāpis, & ego, &c.

Nono, quia patiens ad expectā-

Luc.13. dum. Luc. Beatus ille seruus, quē dum venerit Dominus, &c.

Decimò, quia est vigilans ad Dominum suum custodiendum. Vnde Dauid redarguit seruos

1.Re.26. Saul dormientes, & Dominū suū non custodientes.

Vndecimò, quia semper habet oculos ad Dominum contēplandum. Psal. Sicut oculi seruorum

Psa.122. in manibus dominorū suorum.

Duodecimò, quia semper studet ad placidè & mundè seruiēdum.

Psa.100 Psal. Ambulās in via immaculata hic mihi ministrabat.

Decimotertio, quia castigatus non aperit os ad murmurādum.

Eccl.10 Eccleiastici. Seruo sensato liberi seruient, & vir prudēs & disciplinatus non murmurabit correptus.

Quibus ritè vigilia conueniat, quantumque spirituali cura profit, & temporali solicitudini superflua obsit, paucis hic atque claris demonstratur rationibus.

Cap. LEVITE.

SOlicitudo, & cura spiritualiū, assimilatur vigiliæ: Hæ enim sunt vigiliæ, quæ conueniunt laborantibus, i. bene operantibus, vt meritum augeant: conueniunt speculatiuis, i. contemplantibus, vt dominum venientē recipiant. conueniunt medicinam sumentibus, id est, pœnitentibus, vt nō se lædant: conueniunt ægrotantibus, id est, tentatis, vt citius conualescant, conueniunt itineruntibus, s. per exilium huius vitæ, ne per somnum pigritiæ dietum amittant: conueniunt & gregem pascentibus, id est, prælatis, ne damnum gregis per lupos, i. per hæreticos, vel malos homines,

Digitized by Google

aut dæmones incurrant: conueniunt etiam orantibus, vt coronam promissam vigilantibus non amittant. Matt. Vigilate, & orate. Mat. 26.

Itē solicitudo, & superflua cura temporaliū assimilatur maximè inordinatæ vigiliæ. Vigilia nisi fuerit nimia (vt dicit Const.) calorem augmentat. Et similiter solicitudo nimia temporalium æstum auaritiæ augmentat.

Item corpus desiccat. Et similiter solicitudo superflua desiccat animam ab humore pietatis, & etiam corpus ratione inordinati laboris.

Item oculos grauat. Et similiter solicitudo auaritiæ grauat, oculos mentis deprimens ad terram, id est, terrena.

Item visum hebetat. Et sic solicitudo temporalis hebetat visum contemplationis spiritualis.

Item dolorem capitis generat, id est, impatientiam & turbationes mentis. Vnde Dominus dixit Marthæ: Solicita es, & turbaris erga plurima. Luc. 10.

Item totum corpus debilitat, & eneruat. Et similiter superflua solicitudo eneruat totius animæ virtutem: propter quod Dominus admonet dicens: Nolite soliciti esse, &c. Luc. 12.

Triplicem in humano corpore spiritū existere, diuersimodeq; singulos gigni, ac in varijs corporis partibus naturaliter persistere explanatur, ex quibus varia eliciuntur paradigmata, qua multis Spiritus sancti effectibus & perfectionibus adaptātur.

Cap. LXIX.

Spiritus sanctus tria operatur in anima: Nam est cōseruator naturæ, largitor vitæ, & inspirator sapientiæ. Et secundum hæc tria assimilatur triplici spiritui, qui est in humano corpore: Est enim in corpore humano spiritus naturalis, vitalis, animalis, Naturalis habet sedem in hepate, vitalis in corde, animalis in capite; Spiritus enim naturalis habet sic generari, dum enim per calorem agentē in sanguinem fortis in hepate fit ebullitio, fumus resoluitur, qui ex neruis hepatis subtiliatus, & depuratus, in quandam subtilem, & spiritualem substantiam, siue naturam aëream commutatur, qui spiritus naturalis dicitur, eo quod sua potentia naturaliter sanguinem subtiliat, & sua leuitate ipsum ad singula membra impellit. Iste ergo spiritus est virtutis naturalis regitiuus; similiter quoque Spiritus sanctus est omnis esse conseruatiuus, & omnis virtutis regitiuus, secundum illud Psal. Spiritu oris eius omnis virtus eorum. Psal. 12. Spiritus vero vitalis fit, quia spiritus naturalis prædictus in hepate generatus, per venas quasdam ad cor mittitur, vbi per collisionem & motum partium cordis adinuicem, magis depuratur, & in naturam subtiliorem conuertitur. Et tunc spiritus vitalis dicitur, eo quod à corde per arterias ad membra totius corporis se diffundit, & spiritualem vitam augmentans, eius operationes rectificat, & custodit. Similiter Spiritus sanctus, veniēs in animam spiritualem, vitam gratiæ in eam infundit, & ad singula mēbra animæ, id est, ad singulas eius potentias, suas virtutes spirituales diffundit, quibus operationes hominis producuntur, & rectificantur; sed quædam arteria à sinistro cordis ventriculo exiens in suo motu mox in duos diuiditur ramos, quorum vnus tendit ad inferiora in plurimos ramos diuisus, quibus mediantibus spiritus vitalis ad omnia membra interiora viuificanda portatur. Alter vero ramus tendit ad superiora, & in tres ramos iterum diuiditur, quorum dexter

Digitized by Google

dexter ad dextrum brachium, sinister ad sinistrū æqualiter se diffundit: & sic vitalis spiritus per totum corpus transfunditur, & vitalem pulsum in arteriis operatur. Medius vero ramus ad cerebrum se extendit, & superiora viuificans, vitalem spiritum in omnibus circunfundit. Sicut ergo spiritus vitalis viuificat & perficit inferiora & superiora membra corporis, sic etiam Spiritus sanctus viuificat vita gratiæ, & perficit inferiores, id est, actiuos per dilectionem proximi: & hic habet diuersos ramos, i. diuersa opera vitæ actiuæ, & superiores, i. contemplationis in dilectione Dei. Et iste diuiditur in tres ramos, secundum tres modos diligendi, quos ponit B Bernardus. Diligunt enim sancti viri Deum fortiter, sapienter, & dulciter: fortiter quoad patrem, sapienter quoad filiū, dulciter quoad Spiritum sanctum, vel fortiter cōtra mundum, sapienter contra diabolum, dulciter contra carnem. Vel diuiditur spiritus superiora petens in tres partes; quia Spiritus sanctus superiores, id est, sublimiores viros & contemplatiuos perficit tribus virtutibus scilicet, fide, spe, & charitate. Vel quia eleuat eos ad tres contemplationis gradus, quos B. Dionysius ponit, s. rectum, circulatem, & obliquum Spiritus vero animalis sit, quia idem spiritus ventriculos cerebri penetrans, ibidem magis digeritur, & magis subtilisatur, vt in essentiam animalis spiritus, qui cæteris subtilior est, transmutetur. Iste autem animalis spiritus in anteriori ventriculo cerebri generatus, particulatim diffunditur per organa sentiendi, ex quo quique sensus perficiuntur: pars tamen in eisdem cerebri ventriculis remanet, vt sensus communis, & vis imaginatiua formetur, deinde transit ad medium ventriculum, scilicet ad cellulam logisticam ad perficiendum intellectum. Deinde transit ad cellulā memoriæ, vt impressiones factas in alijs cellulis ibi condat; & postea inde per medullā spinæ dorsi, quæ dicitur nucha, transit & penetrat ad neruos motiuos, vt sic motus voluntarius in omnibus inferioribus partibus corporis generetur. Sicut ergo animalis spiritus feruit sensui, intellectui, & motui; sic quoq; Spiritus sanctus acuit sensum ad discretionem, eleuat intellectum ad contemplationem, & mouet affectū ad dilectionem.

Dion. 4. c. de diuino.

Item sicut animalis spiritus perficit tam sensus interiores quam exteriores; sic quoque Spiritus sanctus perficit, & illuminat ad discernendum, & diiudicandum tam interiora propria, quā exteriora aliena. Vnde Apostolus dicit, quod spiritualis homo omnia dijudicat, & ipse à nemine iudicatur. 1. Cor. 2

Nonnulla ipsius hominis sponsæ aptè ma partes numerantur: per quas Christi sponsæ perfectiones breuiter patefiunt.

Cap. LXX.

SPonsa Christi debet in se habere illa quæ etiam reperiuntur in bona sponsa hominis, scilicet vt sit frequens ad orandum, & deuota quoad Deum, subiecta quoad maritum, i. Christi obsequium, affabilis, & benigna, scilicet quoad miseros, pacifica quo ad vicinos, vel quoscunque consocios, circūspecta quoad filios, scilicet quoad suos mores & actus, quorū nos sumus principia sicut patres natorum, (sicut Philosophus dicit) mansueta quoad subditos, id est, quoad sensus proprios, quos debet spōsa Christi mansuefacere refrenare. Aristot. in Ethi.

Item patiens in tolerandis, se-

Digitized by Google

dula, & diligens in agendis, modesta in habitu, sobria in motu, tacita in affatu, pudica in visu, honesta in gestu, matura in incessu, verecúda in publico, hilaris marito siue Christo, continens in occulto, scilicet loco, vel corde. Talis ergo est laudanda quæ plus moribus quam carnis delitijs, plus virtutibus quam splendidis vestibus studet placere marito siue Christo, & plus cauta prolis, id est, boni operis, quam libidinis id est, quam delectationis vel commodi temporalis, in bonis matrimonij, id est, in spiritualibus exercitiis conuersatur: & plus curat habere filios gratiæ, quam naturæ.

Quot Epilentiæ stomachique dolor in humano corpore mala operetur, exprimitur: ex quorum cognitione ipsius etiam superbiæ damna non obscure cognosci declaratur.

Cap. LXXI

SVperbia inducit ruinam, sicut ventositas inducit epilentiam: Dicit enim Auicenna, quod multoties sentit epilenticus aliquid eleuari ex pollice pedis sui, quod est sicut ventositas frigida, & tendit versus cerebrum ipsius: cum ergo peruenit ad cor, & ad cerebrum ipsius incurrit epilentiam. Hæc ergo ventositas frigida, est elatio superba, quæ mentem tumefacit, & feruorem spiritus extinguit, hæc surgit ex pollice pedis, id est, ex præexcellentia honoris: Nam pollex cæteros digitos præcellit grossitie, & ordine, quia est inter digitos primus, & magis corpulentus. Et ideo tanquam pollex in pede est homo honoratior, & opulentior in plebe: ex quo ventositas surgit, quãdo de excellentia superbit: & hæc tunc cor tangit, quando delectantur in prærogatiua honoris. Sed tunc ad cerebrum pertingit, cum ad sensum eius, & rationem peruenit, vt scilicet se cæteris eo æstimet meliorem, quo se præ cunctis videt recipere honorem. Sed ex hoc incutitur epilen- Prou. 26
tia, quia nonnunquam ex occulta mentis superbia sequitur manifesta ruina. Nam in epilentia est casus, & prostratio corporis. Prouerb. Ante ruinam exaltatur spiritus.

Item superbiæ tumor aliquando etiam pœnitentes, & Dominum diligentes inuadit, & occidit. Cuius exemplum apparet in dolore stomachi: Nam (sicut dicit Auicen.) quando apparet cum dolore stomachi super pedem dextrum aliquid simile vesicæ, patiens moritur in xxvii. diebus: Est enim quasi dolor stomachi, pœnitentia & dolor peccati: Nam sicut dolor cruciat stomachum, sic conscientia peccati remordet, & cruciat animum. Est autem velut pes animæ, amor eius: sed tanquam pes sinister est amor temporalium, tanquã vero dexter pes est amor spiritualium: ergo anima pœnitens debet habere dolorem quo purificetur, & pedem dextrum, id est, amorem spiritualium quo promoueatur. Sed inter hæc cauẽda est vesica, id est, timenda est superbia: Est enim tumor superbiæ velut eleuatio vesicæ, quæ tũc in pede dextro nascitur, quando de spiritualis operis profectu aliquis extollitur, sed hoc patiens ad mortem appropinquat quia omnis intumescens superbia ad ruinam peccati festinat. Prou. Prou. 27
Qui altam facit domum suam, sci licet mentis, quærit ruinam.

Incubus quid, cuiusque rei signum existat, ac quemadmodum consueuerit ex diuersis ipsius effectibus varie pariter diabolum hominem in peccatis tentare, triaque præcipua mala ex peccatis orta explanatur.

Cap.

Digitized by Google

Cap. LXXII.

TEntatio peccati assimilatur incubo. Nam incubus (secundum Auicen.) est ægritudo, in qua homo sentit, cum in somnū ingreditur phantasma graue super se cadens, & comprimens ipsum, & angustiatur eius spiritus, & intersecatur vox eius, & motus eius fortasse prætocatur, propter pororum oppilationes, & cū ab ipso separatur, excitat eum subito. Talis ergo incubus tentationem peccati designat propter nouem.

Primò, quia talis ægritudo dormiente occupat, accidit enim in somno. Est autem dormienti similis, qui tentationibus resistere negligit. Vnde, quod hæc ægritudo accidit dormienti, & non vigilanti, significat quod tentatio prævalet negligenti, non autem solicitè resistenti. Vnde Matt. Vigilate, & orate, vt non intretis in tentationem. Mat. 26

Secūdò, quia hæc ægritudo phātasiando grauat. Videtur enim qui hoc patitur phātasma quoddam graue sentire, quasi super se cadens, & ipsum comprimens, cūtamen non sit quod videtur; quia non est pondus exterius, sed interior ægritudo, sed nihilominus ipsum grauat, vt pondus. In quo significatur, quod etiam in tentatione diabolus peccatorem deludit, vt videatur peccatum esse id quod non est, scilicet magis delectabile, vel magis vtile esse, vel minus periculosum quàm postea inueniatur. Et sic illudendo inducit ei pondus, & grauedinem peccati. Aliquando etiam tentatio peccati est, vt phantasma terrens, vt quando diabolus tentando persuadet dicens; Nisi feceris hoc, tale malum accidet tibi, puta nisi fœnus exercueris, ad paupertatem & miseriā deuolueris, & similia. Et superinducit peccatum, quo postea conscientia pulsatur. Psal. Iniquitates meæ supergressæ sunt caput meū, & sicut onus graue grauatæ sunt super me. Prouer. Stultus illudit peccatū. Matt. Putauerunt phantasma esse. Psal. 37. Prou. 14 Mat. 6.

Tertiò, quia incubus spiritū angustiat, angustiatur. n. valde spiritus hoc patiētis, & sic homo post quā tentationi cōsensit, & peccatum fecit, angustiatur ex remorsu conscientiæ spiritus eius. A post Tribulatio & angustia in omnem animam operantis malum. Rom. 3

Quartò, quia incubus hominem voce priuat: Non enim potest loqui qui hoc patitur, & hoc facit in peccante verecundia peccati, quia scilicet ei tollit vocem confessionis. Luc. Eris tacens, & non poteris loqui. Luc. 8.

Quinto, quia corpus immobilitat; quia talis nō potest n. embra mouere; & sic postquam peccator cadit in peccatum, non habet motum vitæ, vel operis interioris meritorij. Exod. Fiant immobiles quasi lapis. Exo. 15

Sexto, quia quandoque ipsum præfocat scilicet propter pororū oppilationes, & hoc est quando diabolus omnem porum, i. omnem viam seu meatum peccatori percludit, ne possit de peccato exire. Thren. Conclusit vias meas lapidibus. Tpre. 3

Septimò, quia ægritudines periculosas prænūciat; Nam (vt dicit Auic.) Talis incubus antecessor est periculosarū egritudinum aut apoplexiæ, aut epilentiæ, aut maniæ, quia scilicet postquā homo in tentationem cadit, & peccatū perficit, tria mala consequitur, scilicet debilitatem, ociositatem, præcipitabilitatem. Si quidem ex vnius peccati mortalis consensu, vel opere, sic anima debilitatur, quod se tenere non potest, nisi in aliud cadat. Hanc debilitatem

desinat

designat epilenria, in qua est corporis prostratio: Nō enim est possibile (sicut dicit Aui.) vt patienti actu epilentiā, remaneat erectio corporis. Vnde necesse est ipsum cadere, nec habet possibilitatē postquam cecidit erigendi se. Et sic etiā peccatori accidit postquam in peccatum cecidi, quia non est in eo vnde se erigere possit. Psal. Spiritus vadens, scilicet sponte in peccatū, & non rediens à peccato, nisi per diuinum auxilium.

Psal. 77.

Item priuatur homo propter peccatum omni opere meritorio vitæ æternæ, quandiu maner in eo. Et sic quantum ad meritum efficitur ociosus, & hoc designatur in apoplexia, in qua (vt dicit Auic.) est membrorum ociositas propter priuationem sensus, & motus.

Item per peccatū efficitur homo vt maniacus qui est furiosus, & præceps, & sic peccatum facit hominem præcipitem vt frequēter operetur absque consilio rationis. Deut. Gens absque consilio est, & sine prudentia.

Deut. 32.

Octauo quia subito excitat. Nā cū incubus tali à dormiente separatur, subito excitat eum. Sic quando desinit, & separatur ab homine delectatio peccati, tunc homo excitatur, & perpēdit quā male fecerit, vel quādo separatur ab homine possibilitas peccandi per mortem, tunc excitatus anima misera, quæ prius in peccato dormiebat; quia sic oculos pæna aperit, quos culpa claudebat, vel postquam per pœnitentiam separatur à culpa, tunc anima excitatur à sua negligentia.

Nono, quia hanc infirmitatem multiplex causa generat: nam (secundum Auicen.) quandoque est ex grosso vapore, quandoque ex subito frigore, quandoque ex debili conplexione. Est enim primo vt ipse dicit, huius ægritudinis causa, vt plurimum vapor materiarum grossarum sāguinearum, aut phlegmaticarū, aut melācholicarum eleuatus ad cerebrū, subito in dispēsione quietis, & motus, & vigiliarum resolutus. Et in hoc signatur tentatio proueniens à carne, quæ nūc ex humore sanguinis intendit ad luxuriam, nūc ex phlegmatico ad pigritiā, nunc ex melancholico ad gulam siue tristitiam. Sunt enim melancholici edaces, (vt dicit Philosophus) & iterū sunt tristes. Quandoque vero fit incubus, ex frigore vehementi irruenti in caput subito apud somnum. Et hæc est tentatio diaboli, qui tunc quasi frigus subito irruit, cū hominem dormientem, id est, negligentem cernit. Vnde Hieron. Semper aliquid boni facito, ne diabolus te inueniat ociosum.

Ari. de som. & vig.

Hieron.

Item incubus (vt Auic. dicit) fit propter debilitatem cerebri, aut à caliditate sua, aut à malitia complexionis quā habet. Sic tentatio quæ est à mundo, inducit debilitatē cerebri, id est, animi, quia præcipue in cerebro vigent virtutes animales. Et hanc debilitatē animi inducit tētatio mūdi, aut calore prosperitatis, aut malitia aduersitatis. Ioan. Totus mundus in maligno positus est, Aug. dicit. Duplicē aciē producit mūdus cōtra milites Christi, blanditur vt decipiat, terret vt frāgat, non vos teneat voluptas propria, non vos terreat crudelitas aliena, & victus est mundus; ad vtrosque aditus occurrit Christus, & non vincitur Christianus.

1. Ioa. 5.

August. in se. 40.

Superbiam diuturna tribulatione domari, vnico febris longa epilentiā resoluentis confirmatur exemplo.

Cap. LXXIII.

TRibulatio diuina domat & excludit superbiam, sicut febris

bris longa excludit epilentiam, dicit Auicen. quod epilētia multoties resoluitur per febres quas tolerat patiens eam, & proprie per febres longas, vt quartanam, propter vehementiam fortitudinis iuæ, & propterea quod digerit materiam melācholicam. Sed quid est febris longa, nisi afflictio diuturna, quæ sua fortitudine elationem mentis prosternit, & sua diuturnitate corpus cōsumit, & atterit superbiam carnis?

Melancholiæ qualitas, principiū, dominium, multiplexque effectus, & stomachi dolore, diuersitati, pariter doloris peccatorum pœnitentis ádaptari demonstratur.

Cap. LXXIIII.

TRistitia pœnitentiæ de peccatis perpetratis, assimilatur choleræ nigræ, id est, melācholiæ.

Primo ratione domimi; quia melancholia dominatur in latere sinistro; quia scilicet tristitia de peccatis, vitiis animi subiicitur quæ sunt in sinistra parte.

Secundo ratione principii, quia sedem habet in splene; quia licet contristentur de perpetratione culpæ, tamen gaudent in spe de consecutione veniæ. Nam (vt dicunt Physici) de splene generatur risus, ex qua vicinitate sequitur, quod melancholici aliquando rideant, aliquando fleant.

Tertio ratione qualitatū, quia melancholia frigida est & sicca; & frigus & siccitas aliquando in bona significatione accipiuntur, aliquādo in mala. In mala significatione accipitur frigus, in Cāt. vbi dicitur: Hyems transiit, imber abiit & recessit, vt scilicet in frigore hyemis accipiatur torpor tentationis. Sed in bona significatione accipitur in Psal. vbi dicitur: Transiuimus per ignem, & aquam, & eduxisti nos in refrigerium, vt post æstum, & dissolutionem transeāmus ad requiem, Ignis enim vrit, aqua dissoluit: vrit enim tribulationis aduersitas, dissoluit blandientis mundi prosperitas, vas autem igne solidatum aquam non timet, post trāsitum vero tribulationis educet nos Dominus in refrigerium mentis. Similiter & siccum duobus modis accipitur; quandoque in bonum, sicut Psal. ait: Siccam manus eius formauerunt; siccam enim vocat cordis nostri terram à malis humoribus exsiccatū. Aliquando verò in malum, sicut dicitur Nu. Anima nostra arida est, id est, rore carens gratię cælestis. Ergo tristitia pœnitentiæ ad modum melancholiæ est frigida, id est, refrigeratiua à vitiorū ardore, & sicca, id est, à vitiorum humoribus siue fluxibus siccatiua, & restrictiua.

Psal. 94

Nu. 11.

Quartò, ratione effectuum; quia melancholia facit homines iracundos, quādoque timidos, quādoque vigilantes, quandoq; dormientes. Similiter tristitia pœnitentiæ facit homines irasci sibipsis. Psalmus: Irascimini, & nolite peccare.

Psal. 4.

Item facit pauescere, & timere diuinum iudicium. Psal. A iudiciis tuis timui.

Psa. 118.

Itē quandoque facit vigilantes, id est, intentos cælestibus desideriis, quandoque dormiētes, id est grauatos curis.

Quinto ratione similitudinum, quia similis est melācholicus autumno, terræ, & senectuti, vt intelligamus in autūno maturitatem, in terra stabilitatem, in senectute morum grauitatem.

Cant. 2.

Pſal. 65

Sexto, ratione purgationū, quia purgatur per oculos. Et similiter ab his vitiis de quibus tristamur, si per cōfessionem ejecta fuerint, lachrymis purgamur.

Item tristitia & dolor peccati, assimilatur dolori stomachi: Nā, secun-

Digitized by Google

ſecundum Auicen. in dolore ſtomachi inuenitur quadruplex diuerſitas; quia quidam ſunt quibus accidit dolor ſtomachi, non quidem quando comedunt, ſed in fine ſpacij comprehẽſionis cibi in ſtomacho, & poſt horam decimam quæ ſequitur eam. Et tali quidẽ dolori aſſimilatur triſtitia peccantis: quæ prouenit ex remorſu conſcientiæ, quia licet peccator dum comedit, id eſt, dũ actu peccatum agit, non triſtitiam, ſed delectationem ſentiat de peccato; tamen in fine ſpacij comprehenſionis cibi, id eſt, in fine completionis peccati, ſcilicet poſt conſenſum, vel poſt peccati actũ, ſequitur triſtitiæ animi ex remorſu cõſcientiæ & reatu peccati. Vnde Philoſophus dicit, Φ beati replentur pœnitudine, & bene poſt decem horas, quia in tranſgreſsione decalogi, id eſt, decem præceptorum legis, omne peccatum perficitur. Vnde Ambrotius dicit; quod peccatum eſt tranſgreſsio diuinæ legis, & cæleſtium inobedientia mandatorum Alij vero ſunt quibus accidit dolor ſtomachi dũ comedũt, & ſedatur poſt digeſtionem. Et huic dolori aſsimilatur triſtitia pœnitentium qui dũ comedunt, id eſt, dum peccata ſua conſiderant, vel comedũt, id eſt, dũ verbum prædicationis, quod eſt cibus mentis, audiendo percipiũt, compunguntur, & contritionem concipiunt Sed contritionis dolor poſt digeſtionẽ ſedatur: Quia ſicut eſt triplex digeſtio cibi in ſtomacho in hepate, & in membris, ſic etiam eſt triplex purgatio peccati, ſcin corde, in ore, & in opere, id eſt, in contritione cordis, in confeſsione oris, & in ſatisfactione operis Vnde poſt digeſtionem completam, ſtomachi dolor ſedatur, quia poſt plenam purgationem peccati, pœnitentis dolor mitigatur. Alii autem ſunt, quorũ dolor non ceſſat quouſque euomant quoddam, ſicut acetum ex quo bullit, deinde ſedatur dolor eorum. Talis eſt dolor, & pœna in purgatorio exiſtentium, qui non ceſſat, id eſt, nõ deficit quouſque euacuetur, & expietur peccati reatus, qui rectè aſſimilatur aceto bullienti, ſcilicet ad modum aceti pungit dolor, & bullit ardore: Eſt enim vehemens dolor ex dilatione præmii, & vehemens ardor ignis exiſtẽtis ibi. Quia (ſicut dicit Beatus Auguſtinus) licet ille ignis æternus non ſit, tamen eſt miro modo grauis, in tantũ, quod excedat omnes pœnas quas vnquam in carne aliquis paſſus fuit. Alii vero ſunt, quorũ dolor ſedatur, non cum vomitu, ſed cũ deſcenſione cibi, & talis eſt triſtitia irascentis; qui licet nõ euomat, id eſt, licet iram à corde nõ abiiciat, neque iniuriam remittat, tamen cum cibus à ſtomacho deſcẽdit, id eſt, cum memoria iniuriæ ab animo diſcedit, triſtitia & ira ſedatur.

Auguſt.

Ariſt. in cæl

Amb.

Bonorum de malorum hominum verba, lingua, ſputo, ac ſaliua pluribus rationibus aſsimilantur, quorum origo, effectus, naturaleſque virtutes manifeſtantur, ac quando quouſque ſit loquendum, ſeu ſilendum edocetur.

Cap. LXXV.

VErba bonorũ hominum debent eſſe ſimilia linguæ. Nã lingua eſt inſtrumẽtum ſpiritus recẽpiui, & talis fuit lingua Prophetarum, & Apoſtolorum, qui Spiritu ſancto inſpirati locuti ſũt: Nõ enim vos eſtis qui loquimini, ſed Spiritus Patris veſtri qui loquitur in vobis.

Mat. 10

Secundo, quia lingua eſt de tenera & molli materia, ſcilicet de carne, quia interdum loqui debemus mollia, & placabilia verba. Pro. Lingua mollis confringit duritiam.

Pro. 25.

Digitized by Google

Prou. 25 dutitiam, & Prou. Lingua placabilis, lignum vitæ.

Tertiò, lingua est in complexione calida, & humida: & sic lingua bonorum est feruida & deuota.

Quartò, quia lingua in dispositione est tenuis, & longa, & talis est lingua doctorum, scilicet tenuis, id est, subtilis ad exponendum, & longa ad continuandum & multiplicandum.

Quinto, quia lingua est ad similitudinem gladii facta: & hoc est vt sit ad defensionem veritatis, & Psa. 49. expugnationem erroris. Iaiæ. Posuit os meũ Dominus quasi gladium acutum.

Sexto, quia lingua est in corio rubicunda, vt scilicet verecundetur proferre verba inhonesta, & indecentia.

Septimo, quia est vocis & modulationis formatiua: & ideo est in concauo posita, vt scilicet sit suauis, & dulcis, sicut & est modulatio musica.

Octauo, quia lingua est saporis discretiua, vt scilicet sit sapida & discreta ad loquendum.

Nonò, quia est conceptionum animæ interpretatiua; vt scilicet loquatur verba deliberata, & prius in anima limata.

Decimo, quia est labiis quasi clausiro duplici circumsepta, scilicet vt sciat se claudere tacendo, & aperire loquendo.

Vndecimo, quia lingua est oris humectatiua: Nam (secundum Constan.) in lateribus ligamentorum linguæ sunt quædã venæ vocatæ saliuales, quæ saliuã linguæ administrant, initium vero linguę vnde exeunt hæ venæ, est caro glandulosa & alba, ipsius saliuæ generatiua, quæ linguam humectat; & ciborum siccitatẽ temperat, & eorum succositatem augmentat. Iste autem duæ venæ quæ administrant linguæ saliuam sapientia, id est, saporosæ doctrinæ, sunt vita, & scientia.

Duodecimo quia est lingua grauidorum animalium, & fœtuum significatiua: Nã (sicut dicit Arist. qualis est vena sub lingua, talis est fœtus generatus ab ea; Oues enim aliquando habent sub lingua venas albas, & tunc pariunt fœtus albos, & si habuerint nigras, pariunt nigros, & si varias, pariunt varios. Venæ autem sub lingua existentes, vel ad linguam venientes, possunt etiam dici cogitationes & affectiones quæ lingua exponuntur. Et quales sunt in homine cogitationes, & affectiones, tales etiam sunt linguę locutiones, & tales etiam sunt fœtus, id est, operationes, scilicet vel nigræ, id est, malæ, vel albæ, id est purę, vel variæ, id est mistæ, sicut opera hypocritarum. Arist. 8 de ani.

Item verba malorum assimilantur linguæ.

Primo, quia lingua est in lubrico posita. Et sic mali habẽt linguam lubricam, id est, fabilem ad verba inhonesta, & mala.

Secundo, quia lingua est acuta, & maximè lingua quorũdam serpentium. Ita mali ad modum gladii habent linguas acutas ad percutiendum, & diuidẽdum proximos. Psal. Acuerunt linguas suas sicut serpentes. Et iterum: Lingua eorum gladius acutus. Psal. 139

Tertio, quia quorũdam animalium lingua est venenosa, & mortifera, sicut serpentis, & draconis, & rabidi canis, cuius lingua semper apparet iuxta os, & distillat venenum, & inficit aquam si cadat in eam, de qua si quis bibat (vt dicit Auic.) efficitur rabidus. Auic. Hæc lingua venenosa, est lingua inficiens, & alios corrumpens, vel lædens, siue per detractionem. Et hæc est lingua serpẽtis mordẽtis, & tortuose incedẽtis: siue per malam suggestionẽ. Et hęc est lingua draconis

draconis infernalis, id est, dæmonis, cuius est mala suggerere: vnde etiam homines qui hæc faciũt sunt quasi lingua eius, vel etiã per malam doctrinam corrumpendo fidẽ, sicut hæretici faciunt. Et hæc est lingua canis rabidi, cuius venenum inficit aquam sapientiæ salutaris, id est, sacræ scripturæ, per falsas expositiones, ita vt bibens ex ea, id est, eorum doctrinam recipiens, spiritualiter efficiatur rabidus, & infectus.

Quartò, quia aliqua lingua est in colore varia, sicut (secundum Aristot.) Serpentium linguæ, sunt nigræ siue liuidæ, subrufæ, maculosæ, & ad motum velocissimæ, ita vt cum sint in motu, bifurcari videantur, tam velocitet agitantur. Linguæ ergo liuidæ sunt inuidorum, subrufæ adulatorum, quia sub rufedine, id est, sub dulcedine verborum: Nam rufedo est color mellis, i. mittunt, aculeum deceptionis, sed maculosæ sunt linguæ infamatorum, qui aliorũ famam maculare sæpissime conantur. ad motum autem linguæ velocissimæ, sunt linguæ delatorum, qui verbum auditum vel conceptum, retinere non possunt quin statim proferant. Bifurcatæ autem sunt bilinguium. Omnes autem tales linguas optabile esset quod Deus siccaret & abscinderet, quia tunc cessaret venenum, de quo dicitur in Psal. Venenum aspidum sub labiis eorum: Dicitur enim quod lingua aspidis, quamuis in corpore serpentis viuentis sit plena veneno mortifero, tamẽ ab eius corpore separata & siccata, venenum amittit, & alterius serpentis venenum prodit. Vnde præsente veneno sudare consueuit.

Aristot. de anim.

Psal. 13.

Item verba hominum assimilãtur sputis.

Primo quidem, quia sputum venenosis animalibus resistit: Nam dicit Ambr. quod sputum hominis est venenum animalibus venenosis, & maximè si homo ieiunus sit. Sic verbum hominis sobrij, & placati, mitigat vel extinguit venenum hominis irati, & intemperati. Nam responsio mollis frangit iram.

Amb. in ser. in Leui.

Secũdo, quia sputum superfluitatem reumatis minuit. Vnde dicit Galenus, quod pryscis vtile est spuere. Vnde dum spuunt se à superfluitate exonerant, qua retẽta suffocati moriũtur. Sic quoque per verba confessionis exonerat se peccator à superfluitate peccati, qua anima suffocatur, & occiditur.

Pro. 15. Galen.

Tertiò, quia sputum aliquando quidem digestum, aliquando vero indigestum existit: & hoc pertinet ad verborum varietatem, quia aliquando loquitur homo consulte, & præmeditatè, & tunc loquitur sapienter: aliquando vero præcipitanter, & incõsideratè, & tũc etiam vt plurimum loquitur inepte. Vnde ponitur differẽtia inter sputum, & salinam: quia saliua est superfluitas naturalis, nutrimenti pectoris, & generatur digesta. Sed sputum est illud, quod ad pectus aduenit secundum diuersitatem cursus naturalis, vel præter naturam, nec est semper digestum (secundum Galenum.) Per saliuam ergo quæ semper est digesta, intelligitur sapientis locutio, quæ semper est præmeditata, & ordinata: sed per sputum, quod quandoque est digestum, quandoque non, intelligitur cõmunis locutio aliorum hominũ, quæ aliquando est considerata, aliquando non.

Quarto quoque, quia sputum interiorem corruptionem ostendit: Dicit enim Galenus, quod in sputo tria sunt attendenda, scilicet color, odor, & sapor. Nam si sputum est in colore liuidum, cordis

Digitized by Google

cordis significat læsionem: si sanguineum sanie admixtũ, pulmonis significat vlcerationem: si fuerit vero in odore fœtidum, interiorum significat corruptionẽ: & si in sapore fuerit amarum, vel acidum, humoris significat corruptionem in stomacho, & in pulmone: Quidã enim sunt qui habent verba liuida, & maleuola, & hoc significat læsionẽ cordis per inuidiam. Quidam vero habent verba sanguinolenta, i. comminatoria, & cõtumelliosa, admixta sano, i. rabie, & furore; & hæc ostendunt læsionem pulmonis per iracundiã: Nam pulmo est cordis flabellum, quia ad temperamentum & refrigeriũ continuè aërẽ attrahit, & emittit. Vnde pulmo potest dici quoddam refrigerium cordis. Sed ira dum sanguinem circa cor incendit, & ebullire facit, cordis refrigeriũ impedit etiã corporale; Dicit enim Damasc. quod ira est feruor eius qui circa cor est sanguinis, ex euaporatione fellis fiens. Et quia iracũndia cor incendit, ideo iracundi proferunt verba sanguinolenta, & comminatoria, & maledica. Quidam vero proferunt verba fœtentia, id est, infamantia: quia infamia comparatur fœtori, vel fœtida sputa sunt verba turpia, id est, carnalia, & immunda, quæ signa sunt interioris corruptionis, illa quidem odij, hæc vero luxuriæ. Quidam vero proferunt verba amara, & fellea, significantia corruptionem in stomacho, id est, in memoria per reminiscentiam iniuriæ receptæ. Est enim memoria receptaculum cognitorum sicut stomachus ciborum, sed tamen memoria est etiam conseruatiua receptorum.

Damasc.

Virginum perfectiones fœmoribus comparans, tribus eorum proprietatibus asseritur.

Cap. LXXVI.

VIrgines assimilantur fœmoribus.

Primò, quia fœmora sunt ex magnis ossibus composita, vt dicit Con. quod necessarium fuit, quia omnium ossiũ corporis sunt fundamenta, vel quia portant maiores neruos, vel lacertos, per quos fit pedũ motio voluntaria. Sic virgines indigent magnis ossibus, id est, viribus, quia (sicut dicit Aug.) inter omnia certamina Christianorũ, duriora sunt prælia castitatis. Psal. Accingere gladio super fœmur tuum, gladio enim super fœmur accingitur, qui contra tentationes carnis vniuersaliter præliatur. Aug. de Ari. Vir. Psal. 44.

Secundò, quia fœmora sunt tota à parte superiori concaua. Et sic virgines à parte superiori, i. à parte mentis, debent esse concauæ, i. humiles, vt sint ad diuinam gratiam recipiendam & conseruandam habiles, sine qua nihil valet virginitas. Augu. Quid prodest cuique continentia, si dominetur superbia? quasi diceret nihil. Tertiò, quia fœmora à parte antetiori sunt gibbosa, duo habentia acumina. Vnde sunt exterius fortia, vt ibi locum habeant lacerti, & nerui, qui si essent intrinsecus læderentur. Sic virgines debẽt esse fortes contra exteriora prouocantia, & impellentia ex parte carnis vel mundi, & sunt necessaria duo acumina, i. oratio, & abstinentia. Vnde sunt etiam fœmora ex parte superiori grossiora, sed inferius graciliora; quia per orationem ingrossatur & impinguatur spiritus, & per abstinẽtiã attenuatur, & coarctatur pars inferior, id est caro. Aug.

Animam humanam quinque præcipuis virtutibus, veluti corpus quæ quæ sensibus ac ossibus, regulari & gubernari, eorum non obscuris similitudinibus disserto ostenditur.

Cap. LXXVII.

VIrtutes interiores animæ, quinque sensibus corporis adaptantur: Nam visus animæ, est fides, qua quicunque caret, cæcus est: & assimilatur illi qui erat cæcus à natiuitate, quia scilicet omnes sine fide nascuntur. Illum cæcum cum Dominus illuminaret, expuit in terram, & fecit lutum de sputo, & liniuit super oculos eius: quia tunc illuminatur mentis oculus cum fidē Verbi incarnati suscipit intellectus. Et quod fides illuminat, satis ostenditur Matth. quando curauit Dominus Bartimæum cæcum, à quo cum Dominus quæsiuisset. Quid vis vt tibi faciam? Respondit. Domine vt videam, & dixit ei. Respice, fides tua saluum te fecit, & confestim vidit. Ac si diceret, fides est quæ te illuminat

Auditus autem est obedientia Psal. Populus quem non cognoui seruiuit mihi, in auditu auris obediuit mihi, & Leuitici dicitur. Si inueneris ouem, & bouem, aure & cauda amputatis, voluntariè offerre poteris. Votum autem ex his solui non potest. Auris amputatio, est obedientia imperfecta, quæ si secularì sufficit qui voluntariè offert, non tamen claustrali, qui ex voto obedire tenetur.

Odoratus, est spes. Vnde ille odoratu caret, qui spem nō habet. In Ezechiele comminatur Dominus mulieri adulteræ: Præcidam aures tuas, & nares tuas: Aures enim naribus in præcisione iunguntur, quia à quibus mandatorū obedientia tollitur, in frustra de vita æterna speratur.

Gustus, est charitas, Iob: Guttur escas gustu diiudicat: Prudentia enim mundi habens palatum infectum, temporalia bona iudicat dulcia tanquam vera bona, sed gustus charitatis illa respuit, nec libenter suscipit, quia meliora bona esurit. Prou. Anima esuriens amarum pro dulci sumet. Prou. 27

Tactus est humilitas, quia tactus maximè nobis adhæret, vtpote sine quo animal viuere non potest: talpa enim viuit sine visu, musca sine auditu, & simile innenitur de aliis sensibus, sed nullum animal viuit sine tactu, immo aliquod viuit solo tactu, vt ostrea, & concha. Humilitas igitur ad modum tactus maximè dicitur adhærere, quia nihil ex nobis habemus vnde superbire debeamus. Eccl. Quid superbis terra, & cinis: & Miche. Humiliatio tua in medio tui, sed quia tactus duas habet manus etiam patientia quæ humilitatis comes est tactui comparatur: Hæc enim est qua filii Dei probantur. Genes. Dixit Isaac, Accede huc, vt tangam te, & probem an tu sis filius meus. Eccl. 10. Mic. 6. Gen. 27.

Item virtutes assimilantur ossibus.

Primò, quia ossa sunt totius corporis solidamēta, eo quod in ipsis robur est animalis. Vnde cū sint omniū stabilimenta ab exterioribus defendunt interiora. Ita etiā ex virtutibus est totum robur & soliditas animæ, sine quibus anima ab exterioribus tentationibus minime se defendere potest: & ideo animæ velut arma defensionis, de quibus Philosophia Boëtii loquitur dicens: Talia ibi contuleramus arma, quæ ni prior abiecisses inuicta re firmitate tuerentur. Iob. Ossibus & neruis cō pegisti me. Iob. 10.

Secundò, quia ossa sunt in corpore multiplicata, & hoc propter motus leuiorem facilitatem, & ad vitandum corporis passibilitatem: tanta enim est inter membra colligantia, vt vno patiente omnia sint cōpatiua. Vnde natura ferè duplicauit omnia mem-

Digitized by Google

mẽbra, vt si vnũ illorũ deficeret, alterum eius effectum suppleret. Vbi ergo oportuit plura ossa cõpegir. Sic vt anima ad diuersa, opportuna, & meritoria opera faciliter moueatur, & vt cõtra diuersorum passiones tueatur, necessarium ei est, vt diuersarum virtutum habitibus muniatur. Et ideo necessarium est animæ nõ vnam tantum, sed multas virtutes habere, vt quod per vnam non potest, per aliam suppleatur. Ezech. Ezec. 37 Dimisit me in medio campi qui erat plenus ossibus. Talis enim cãpus est anima virtutibus plena.

Tertio, quia ossa sunt disparia, & diuersimode figurata: disparia quidẽ sunt, quia in magnis mẽbris magna, & in paruis parua; diuersimode etiam figurata, quia quædam sunt longa, quædam rotunda, quædam concaua, & quædam solida. Similiter, & virtutes non sunt in omnibus pariter, vel æqualiter, sed secundum maius, & minus insunt diuersis hominibus, siue eædem virtutes, siue diuersæ: Dicuntur enim virtutes longæ, in quantum faciunt bonũ continuare, sicut cõstantia, perseuerantia, & huiusmodi. Rotundæ vero sunt in quantum habẽt nos ad superiora ab inferioribus eleuare. Nam secundum Mathematicos, Rotundũ, siue sphęricum sic est vndique eleuatum, quod non tangit planum suppositum, nisi in puncto. Sic homines virtuosi non hærent inferioribus, & temporalibus, nisi in puncto necessitatis, vndique scilicet superiora petentes. & hoc præcipuè faciunt virtutes Theologicæ, scilicet fides, spes, & charitas. Concauæ vero sunt, in quantum semper sunt aptæ suscipere augmentum: cõcauum enim est bene receptiuũ. Solidæ vero sunt, in quãtum scilicet firmant hominem in bono: Ossa enim solida facta sunt propter maiorum firmitatẽ: Iob. 40 Iob. Ossa eius, vt fistulæ æris.

Quarto, quia ossa sunt inuicem colligata: Sunt enim quibusdam neruis inuicem stricta ne motu soluerẽtur, & vt sibi inuicẽ cooperentur Nam minora supra maiora radicantur, & maiora minoribus miro naturæ artificio coaptãtur. Similiter virtutes omnes sunt inuicem connexæ, & colligatæ, ita vt vna sine altera inesse, vel haberi non possit, & minores virtutes in maioribus radicãtur, sicut dicit Apostolus de charitate. Eph. 3 Vt in charitate radicati, & fundati, &c. Omnes etiã virtutes sibi inuicem coaptãtur; vnde Gregorius dicit, quod omnes virtutes Ezec. 37 vicaria ope se subleuant. Ezc. Ac. cẽsserunt ossa ad ossa.

Quinto, quia sunt intrinsecus medullata, vt scilicet ex ipsa medulla nutriãtur: vnde propter euaporationem medullæ per poros ossium, carnes quæ magis ossibus sunt vicinæ, magis sunt saporosæ. Quasi ergo medulla intrinseca quibus virtutes nutriũtur, & sine qua cõseruari non possunt, est gratia diuina, quæ per ipsas virtutes operans, circunstantes proximos afficit, & saporat. Iob. 21 Iob. Medullis ossa illius irrigẽtur.

Fidelium vnitas per charitatis vinculum ordinata, qualis esse debeat vt Deo iucunda existat, septem membrorum corporis humani similitudinibus redditur clarissimum.

Cap. LXXVIII.

VNitas fidelium Ecclesiæ debet esse sicut vnitas mẽbrorum in corpore quoad septem.

Primo quidẽ, quia mẽbra quadam proportione quasi armonia sunt inuicem coniuncta, & fideles ecclesiæ debẽt esse simul coniuncti per charitatis amorem, diligentes se inuicem secundum

debitam proportionem, quia nō omnes sunt æqualiter diligendi.

Secundo, quia membra sibi inuicem sunt administrātia, & suarum virtutum & operationū mutua cōmunicatiua. Sic fideles ecclesiæ debent sibi inuicem seruire, & bona sibi mutuo communicare, secundum illud: Vnusquisque sicut accepit gratiam, in alterutrum illam administrātes. Vnde sicut superiora mēbra administrant inferioribus influentiam & gubernationem, inferiora vero superioribus supportationem, media vero impendunt vtrisque cooperationem. Sic maiores, & superiores debent inferiores & simpliciores dirigere & gubernare, sicut oculi inferiora membra dirigunt & rectificant, Inferiores vero debent superioribus obedire, & eos supportare, sicut pedes & crura pondus superiorū supportant, Alij vero quasi medij debent vtrosque iuuare, sicut manus & brachia tā superiora quam inferiora membra defensant, & iuuant. 1. Pet. 4.

Tertiō, quia membra quamdiu reguntur ab anima, permanēt sana, & ad complexionē suæ actionis sunt sufficientia, sed regimine spiritus priuata, toti corpori sunt nociua. Similiter quoque fideles, quamdiu reguntur à Spiritu sancto, scilicet, dum sunt in vnitate ecclesiæ & charitate, sunt spiritualiter sani, sed quando regimine spiritus sancti priuantur, scilicet per scisma, vel per peccatum mortale, tunc potius sunt corpori ecclesiæ pestiferi, & nocui.

Quarto, quia tanta est vnio inter membra, quod propter mutuā inter se colligātiam, sibi sunt inuicem compassiua. Vnde vnū membrum ab alio patiens, non se vindicat, sed potius illud iuuat. Et ideo si vnum membrum fuerit læsum, ad ipsum confluunt humores aliorum membrorum. Sic etiam fideles Christi debent sibi mutuo compassioenm impēdere de iniuriis vel offensis, non vindictam expetere, sed potius sibi remittere, & dum aliquis patitur, alij debent occurrere ad iuuandum.

Quinto, quia membra sunt per patientiæ exemplum sui mutuo cōfortatiua; nam dolor maior alicui membro superueniens, dolorem minorem alterius membri mitigat, & eius passionem alleuiat, vt nō sic grauiter suum malum sentiat, dum malum cōmembri participat, sicut patet in phreneticis, quibus dum brachia siue crura fortiter stringuntur, dolor capitis alleuiatur. Sic passio Christi, & aliorū sanctorum considerata, debet dolores & labores nostros alleuiare.

Sexto, quia quanto mēbra sunt nobiliora, tanto vehementius & citius sentiunt culuslibet læsionis molestiam. Vnde oculus grauius læditur modico puluere, quam manus magno vulnere. Vnde læsio quæ fit in iuncturis, maximè est læsiua, eo quod per impedimenta taliū impeditur maxime vis motiua, & resoluitur totius corporis armonia. Sic peccata vel delicta maiorum, & grauiora, & periculosiora sunt quam aliorum, tum propter statum, tum propter scandalum: quod enim à maioribus delinquitur, facile trahitur à subditis in exemplum.

Septimo, quia membra sunt pro inuicem se periculis exponentia. Nam tanta est membrorum dilectio vt sæpè vnum vulneretur, vt aliud liberetur, sicut in cauteriis, in cōcturis, in phleubothomiis, & incisionibus membrorū ostenditur, sicut Dominus noster qui est caput nostrum, pro salute nostra se morti exposuit. Et sic dicitur Ioan. Christus pro nobis animam 1. Io. 3

mam posuit, & nos debemus pro fratribus animam ponere.

Amor patris in filios, coniugisque erga vxorem, qualis ac quantus esse debeat, edocetur: quorum exemplis, quam maximo Christus suos fideles prosequatur amore, breui enucleatur.

Cap. LXXIX.

CHristus habet se ad Christianos sicut pater ad filios: nam primo pater filios generare naturaliter appetit: Desiderat enim speciem multiplicare in filiis, vt naturam quam non potest in se seruare, seruet in filiis. Sic Christus nos appetit in fide spiritualiter generare, & ideo dedit eis po
Ioan. 1. testatē filios Dei fieri his qui credūt in nomine eius. Item desiderat nos in fide multiplicare; quia vult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis veni-
1 Thi. 2. re. Sed hanc generationem, seu multiplicationem filiorū nō appetit Deus propter defectibilitatē naturæ suæ, sicut est in homine, immo propter suā bonitatē, quā vult quantū est in se, omnibus communicare.

Secundò, quia pater ad filiorū generationem de sua substantia transfundit, & tamē suam naturā nō minuit; quia scilicet Christus, vt nos filios Dei faceret, sine diuinæ naturæ suæ minoratione, seipsum nobis dedit.

Tertio, quia pater filios teneriмè diligit. Vnde sæpe sibi necessaria subtrahit, vt filiū suum pascat. Sic Christus (vt dicit Apost.)
2. Cor. 2 Cum esset diues, propter nos factus est egenus Et maxime pater filium diligit, quem sibi magis similem considerat, & in ipsum sæpe oculum iacere consueuit. Sic Christus magis illum diligit, qui ei per similitudinem gratiæ magis appropinquat, & illum oculo amoris & gratiæ feruentius respicit, qui sibi per fidem formatam conformior existit. Psalm. Oculi mei ad fideles. Psa. 100

Quartò, quia pater filiū erudit, & verbis instruit. Sic Christus, & verbis & exemplis nos erudiuit. Acto. Cæpit Iesus facere & docere. Ad Titū. Apparuit gratia Saluatoris nostri Dei, in omnibus erudiens nos. Act. 1. Tit. 2.

Quinto, quia pater ex amore filiū verberibus corrigit. Sic Christus flagellat omnē filium quem recipit, vt dicitur Hebræ. Et ideo omnes qui volunt viuere in Christo, persecutionem patiuntur. Heb. 12. 2. Thi. 3.

Sexto, quia pater filium sub cu
a tutorum constituit. Et sic Christus fideles suos sub custodia Prælatorum. Galat. Quanto tempore hæres paruulus est, nihil differt à seruo, cum tamen sit dominus omnium, sed est sub tutoribus, &c. Talis debet esse bonus Christianus, scilicet hæres futurus, cælestem gloriam sperando, paruulus se humiliando, seruus autem mandata Dei custodiendo, dominum omnium, scilicet temporalium, ea cōtemnendo, sub tutoribus, id est sub prælatis se voluntariē subiiciendo. Gal. 4.

Septimo, quia pater filiis hæreditatem acquirit, sic Christus acquisiuit nobis cęlestem hæreditatem. Apost. Si filij, & hæredes. Gal. 4.

Item Christiani debent se habere ad Christum sicut filij ad patrem.

Primò, quia pater à filiis est honorandus. Exod. Honora patrem tuum. Sic Christus est honorandus & venerandus magis quam pater carnalis, quia ipse est pater spirituum. Mal. Si pater ego sum, vbi est honor meus? Exo. 20. Mal.

Secundo, quia pater est sustentandus, alias propter ingratitudinem esset filius exhæredandus. Nam nulla maior ingratitudo esse dicitur, quam si pater à filio relinquitur, si non ei necessitatis

Digitized by Google

tempore subuenitur. Sic Christus est sustentandus in paupere, alios qui priuabitur qui hoc prætermiserit cælesti hæreditate, dicente Christo in iudicio talibus ingratis filijs, Discedite à me, &c. Esuriui enim, &c. Mat. 24.

Tertio, quia pater est à filiò supportandus. Ille autem Christum suppottat, qui pro eo tribulationes ferre non recusat.

Quarto, quia pater est à filiis exaudiendus. Et Christiani dicunt exaudire Christum admonētem, vel Christum, id est, pauperem in nomine Christi petentem.

Quinto, quia pater est à filiis imitandus, vnde dixit Christus. Si filij Abrahæ estis, &c. Sic Christiani, vt filij debēt imitari Christum. Eph. Estote imitatores, &c. Ioan. 8.

Item Christus se habet ad Ecclesiam, sicut vir ad vxorem; quia tanta est coniunctio viri cum vxore, vt propter eam omnia pericula subeat. Et sic Christus per ecclesiam subiit omnia pericula dolorum, & passionum.

Secundo, quia tantus est amor viri ad vxorem, vt amorem eius amori matri præferat, & propter eam patrem, matrem, & patriam derelinquat, iuxta illud Domini. Quamobrē relinquat homo, &c. Gen. Sic Christus tantum dilexit ecclesiam, vt relinqueret quodāmodo patrem; quia cum in forma Dei esset. i. æqualis patri, exinaniuit semetipsum, &c, quāquā Christus, nec à patris natura se dimiserit, nec eam in se minorauerit ex natura humana. Reliquit matrem ipsam, scilicet deserens moriendo.

Item reliquit patriam, scilicet cælestem, in mundum descendēdo; vt dicatur cælum reliquisse, inquantum naturam cælestē, vel angelicam non assumpsit.

Tertio, quia maritus vxorem ex zelo magno corripit, & castigat. Sic Christus castigat ecclesiā, tribulationibus cā exponēdo; quod totū est ex amore, vt sic proficiat & adulterino amore mundo nō adhæreat.

Quarto, quia maritus vxori custodias ponit, & dat, sic Christus ecclesiæ dat custodias Angelorū, & Prælatorum.

Quinto, quia maritus vxoris gestus, affatus, aspectus, ingressus & egressus diligenter considerat. Et sic Christus cōsiderat opera, mores, & vias fidelium, vt eadem pro qualitate sua remuneret, vel puniat. Et dico speciliter fidelium, quia alij nō habebunt iudicium. Nam qui non credit iam iudicatus est. Debēt ergo ad ipsius sponsi gloriam introire, vt ibi semper regnare valeant.

EXPLICIT LIBER SEXTVS.

PROLO-

Digitized by Google

PROLOGVS

LIBRI SEPTIMI,

IN QVO DE VISIONIBVS IMAginarijs, & somnijs in sacra collectis scriptura, Auctor pertractare intendit, ac de varijs consimilium somniorum signficationibus exempla inducere; & haud asserendo, quin potius distinctiones, & notulas referendo, quamplurima scitu dignissima inserere spopondit.

SI quis fuerit inter vos Propheta Domini, in visione apparebo ei, aut per somnjũ loquar ad illum dicit Dominus. Nu. 12. Quia à Deo homo conditus est ad quendam finem supernaturalem, qui comprehensionem rationis excedit, secundum illud. Isa. 64. Oculus non vidit, Deus absque te, quæ præparasti expectantibus te. Finem autem esse debet præcognitum his qui habent actiones suas dirigere in ipsum. Pluraque alia cognoscí oportet, quæ ad dictum finem expediunt, vt sunt articuli fidei, vel gratiæ sacramenta, ad quorum etiam comprehensionẽ non sufficit ratio naturalis. Necessarium prorsus fuit homini ad salutem, vt de huiusmodi tam sublimibus rebus erudiretur à Deo, Vnde dicitur: Eccl. 3. Plurima supra sensum hominis ostensa sunt tibi. Sed, quia lex diuinitatis est sanctissima, prout Beatus Dionysius docet, oportet, quod reducantur infima per media in suprema: præfatorum mysteriorum notitia non est immediate quibuslibet à Deo inspirata, sed quibusdam primum sublimioribus viris, qui Prophetæ vocati sunt, & eis mediantibus ad alios deriuata. Vnde Prophetæ olim videntes vocabantur, quia videbant quædam quæ cæteri non videbant. Modus igitur inspirationis propheticæ, quo scilicet de præfatis mysteriis diuinitus sunt edocti, duplex in verbis propositis fuisse declaratur: Nam aut eis vigilantibus per visionem innotuerunt oracula, quemadmodum tangit primo cum dicit: Si fuerit inter vos Propheta Domini, per visionem apparebo ei: aut eis dormientibus per somniorum apparuere phantasmata, quemadmodum subiungit dicens. Aut per somnium loquar ad illum. Porro illa quæ per visionem oracula vigilantibus apparuere prophetis, quandoque quidem per quasdam formas sensibiles exterioribus repræsentabantur aspectibus, & sic ad sensum Da- Dan. 5. nieli apparuit, sicut & Baltasar manus quædam in pariete scribens. Quandoque vero per imaginarias formas eis ostensa sunt, siue omnino diuinitus,

Digitized by Google

impressas, & non per sensum acceptas, vt puta si alicui cęco nato imprimerentur in imaginatione colorum similitudines. Aut etiã ordinatas diuinitus ex his, quæ sunt à sensibus acceptæ, sicut Hieremias vidit ollam à facie Aquilonis succensam. Quandoque vero per intelligibiles formas mentibus eorum impressas illis innotuerunt, vt in illis præcipue patet, qui scientiam vel sapientiam infusam à Deo acceperunt, velut Salomon, & Apostoli. Et hinc est, quod Augustinus distinguit triplicem visionem, scilicet sensibilem, imaginariam, & intellectualem. Sed notandum est, quod in visione sensibili vel intellectuali Prophetæ, siue videntes ipsi nequaquam abstrahebantur à sensibus, cum aliquid per sensibiles species menti repræsentabatur Prophetæ, siue huiusmodi species essent ad hoc specialiter diuinitus formatæ, sicut fuit rubus ardens ostensus Moysi, siue per alias causas essent in esse productæ; sed secundum prouidentiam Dei ad designandum Propheticè aliquid ordinatè, sicut per arcam Noę Christi significabatur Ecclesia. Similiter non erat necesse, vt alienatio fieret ab exterioribus sensibus, per hoc, quod prophetæ mens illustrabatur intelligibili lumine, aut informabatur speciebus intelligibilibus, quia in nobis perfectum iudicium intellectus habetur per conuersionem ad sensibilia, quæ sunt prima nostræ cognitionis principia. Sed cum reuelatio fiebat prophetica per formas imaginarias, necesse erat fieri abstractionem à sensibilibus, vt talis apparitio phantastica non referretur ad ea quæ exterius sentiebant. Sed adhuc abstractio talis à sensibilibus sic quandoque fiebat perfecte, vt ipse Propheta abstractus nihil penitus perciperet sensibus. Quandoque vero imperfecte fiebat, ita vt aliquid sentiu perciperet, sed nõ plene discerneret ea quæ præcipiebat exterius ab his quę imaginabiliter intrinsecus videbat. Vnde Aug. dicit; Sic videtur quæ spiritu sunt imagines corporum, sicut quemadmodum corpora per corpus, vt similiter cernatur, & aliquis homo præsens, & absens alius spiritu, tanquam oculis. Talis tamẽ alienatio sensuũ non fiebat in ipsis cum aliqua inordinatione naturæ, sicut in furiosis, vel arreptitijs accidit, sed cum modestria debita, & ordine fiebat, aliquãdo quidẽ propter contẽplationis vehemẽtiam sicut de Petro legitur, quod dũ ipse oraret in cęnaculo, factus est in excessu mentis. Aliquãdo vero fiebat diuina virtute, secundũ illud Ezech. Facta est super eũ ibi manus Domini. Circa illa vero quę per summorũ phantasmata hominibus innotescunt, est insuper attendendum, quod somnia septẽ ex causis generaliter in hominibus fiunt. Quãdoq; enim cõringunt somnia ex diuina reuelatione. Deus enim angelorũ ministerio nonnunquã quædã in somnis hominibus reuelat. Vnde Iob dicitur quod per somniũ in visione nocturna quando irruit sopor super homines, & dormiunt in lectulo, tunc aperit aures virorum, & erudiẽs eos instruit disciplina. Et aduertendum est, quod huiusmodi somnia quãdoq; ostẽduntur expressa, & aperta, sicut dicitur, quod Angelus domini apparuit in somnis Ioseph, dicẽs: Surge & accipe puerum, & matrẽ eius, & fuge in Aegyptum. Quandoque vero sunt metaphorica sub quibusdã similibus visa, sicut patet de somnio cuiusdã ad castris. Madian, quod Gedeõ audiuit, in quo, vt ibidẽ exponitur, sub

Ierem. 1

Aug. 12. super. Genes.

Act. 10.

Ezec. 1.

Iob. 33

Matt. 1.

Iudic. 7.

Digitized by Google

sub similitudine ordeacij panis ipsius Gedeonis gladius est ostẽsus. Dicit autem B. Gregor. quod sancti viri talia somnia quæ in eis diuinitus fiunt, à somniis aliis quæ vel fiunt ex illusionibus dæmonum, vel ex alia causa proueniunt, quodam sapore intimo, vt nõ decipiãtur, discernunt. Quandoque autem cõtingunt somnia ex dæmonum immissione? quia nonnunquam operatione dæmonum aliquæ phantasiæ hominibus apparent, in quibus eis aliqua reuelantur, interdum quidem de spiritualibus, interdum vero de corporalibus, quæ tamen ipsis hominibus communiter sunt occulta, & non solum de præsentibus, sed etiam de futuris, & præcipuè illis hominibus, qui cum eis habent pacta illicita, tacita, vel expressa: Cùm enim intellectus dæmonum sit ordine naturæ superior quã intellectus humanus, quædam cognoscunt dæmones sua naturali notitia, quæ sunt ab hominum cognitione remota, & talia nonnunquam hominibus per somnia reuelant. Aliquando quidem illa futura, quorum scilicet ipsi idem postea sunt causa, vel ea quorum signa prænoscunt, quæ tamen hominibus sunt occulta. Immittunt quoque dæmo-
Eccl. 24. nes interdum quædam somnia vera, vt magis eis fides præstetur: aliquando vero somnia falsa, & deceptoria, quibus scilicet confidentes in illis turpiter illudũtur, propter quod dicitur, quod multos errare fecerunt somnia, & exciderunt sperantes in illis. Quandoque autem causantur somnia ex cœlesti impressione: Cum enim cœlestia corpora causæ sint effectuum naturalium, qui in istis inferioribus fiũt per motum suum, & lumen, relinquuntur ex impressione ipsorum quædã dispositiones in aëre similes illis effectibus, qui postea contingũt: quæ quidem dispositiones in somno, mediante eodem aëre, ad caput dormientis perueniunt, eiusque imaginationem immutant, ita, vt ex impressione huiusmodi à corporibus causata cœlestibus, eidem dormienti aliquæ phantasiæ appareant, cœlestium dispositioni conformes. Et sic à dormiẽtibus, ex impressione cœlestium corporum, futuri quidam somniantur euentus, qui scilicet ex virtute ipsorum causati naturaliter possunt, vt sunt scilicet tempestates, & pluuiæ, & humanorum ægritudines corporum, & etiam rerum sterilitates, cæteraque ipsis similia quæ cœlestium causalitate subduntur. Percipiuntur autem immutationes prædictæ præcipuè in somno: quia tunc sopitis actionibus sensuum, & intellectus operatione vacante, ac etiam tumultu, vel strepitu exteriorum occupationum cessante, phantasia magis viget. Patet igitur, quod hæc somnia ab his quæ fiunt ex inspiratione diuina dupliciter distinguuntur.

Primò quidem, quia hæc non possunt esse vera signa; nisi tantũ illorum euentuum, quorum ipsa cœlestia corpora causæ sunt: sed illa quæ causantur à Deo inspirante, possunt esse de quibuscunque.

Secundò, quia illa etiam quandoque deficiunt, præcipuè circa actus humanos, siue quia actus humani ex libero procedunt arbitrio, quod cœlestium dominationi non subditur, siue quia homo sapiẽs per prouidẽtiam suam, interdũ etiam potest ipsarũ causarum cœlestium impressionibus obuiare. Vnde Ptolo. dicit, quod animus sapientis iuuat & impedit cœlestem effectum. Sed illa somnia quæ immittuntur à Deo, Ptol. in Centil. deficere nõ possunt: hæc enim a

prophetiam pertinēt, de qua Cassiodorus dicit, quod prophetia est diuina inspiratio, rerum euentus immobili veritate denuntians.

Quādoque quoque somnia hominum ex præcedentibus cogitationibus, siue locutionibus oriuntur, occurrunt enim dormienti phantasmata conuenientia, vel similia eis circa quæ eius cogitatio vel locutio fuit in vigilia immorata, & quia talium somniorum causa, non est causa futurorum euentuum, idcirco huiusmodi somnia per accidens se habent ad ipsos euentus futuros, vnde simul concurrant, erit quid casuale. Sed notandum, quod interdum in somnio præcedenti cogitatui hominis reuelatio diuina respōdet, ita quod (secundum Greg,) quandoque fiunt homini somnia ex cogitatione simul & reuelatione: & tale fuit somnium Nabuchodonosor, quod habuit de statua. Dan. 2. Vnde Daniel dixit ei: Tu rex cæpisti cogitare in stratu tuo quid esset futurum post hæc, & qui reuelat mysteria ostendet tibi quæ ventura sunt. Et tunc huiusmodi somnia veræ sunt, & inter prophetiæ mysteria cōputantur, quāquam ille qui talia somniat, propheta non dicatur.

Quandoque vero somnia fiunt ex intrinseca affectione, siue talis affectio sit circa spiritualia, sicut studiosus somniat de lectione, vel disputatione; siue sit circa corporalia, sicut auarus de pecunia somniat, & homo famescens de cibo, & sic de similibus. Et huiusmodi somnia consimiliter, sicut & præcedentia, per accidens se habent ad ipsos futuros euentus, & casu aliter occurrunt cum eis, quia solum indicantia sunt extrinsecas affectiones præexistētes.

Quādoque autē somnia causantur ex studio, & exercitatione: Nā artifices & officiales frequēter habent somnia de artificiis, vel officiis suis: Nam quando dispositio aliquarum operationum præcedit in vigilia, tunc motus dispositionis eiusdem etiam in somno aliquando præostendunt vel repræsentant ipsam operationem, & ad hunc modum etiam somnia referuntur, quæ ex aliqua præcedenti solicitudine generantur, sicut de mulieribus quæ de viris abeuntibus multum solicitantur, nonnūquam accidunt somnia de reditu ipsorum, & ita de similibus.

Quandoque vero contingunt somnia ex corporali dispositione: Nam ex interiori dispositione corporis formatur aliquis motus in phantasia dormientis eidem dispositioni cōueniens, sicut nonnunquam homini in quo frigidi humores abundant, occurrit & apparet in somniis, quod sit in aqua, vel niue, & propterea dicunt medici, quod ad interiorem dispositionem corporis cognoscendam est attēdendum ad somnia. Possent igitur huiusmodi somnia vera in significationē habere non solum de dispositione præsenti, sed etiam de euentu infirmitatis vel sanitatis futuræ, seu etiam effectus cuiuslibet, ad quem huius causæ virtus se extendere potest. Quia igitur in præcedētibus libris sunt de rebus sensibilibus exempla introducta, restat nunc secundum ordinem à principio libri promissum, de rebus imaginalibus aliquas similitudines ponere. Et quia omnis generaliter somnia per formas imaginarias fiunt, quia nihil sunt aliud somnia quam phantasmata apparentia, id est, quam formæ rerum imaginariæ intrinsecus apparentes, & quædam etiam visiones (vt dictum est) per formas huiusmodi fiunt, vnde visiones imaginariæ à doctoribus appellantur: Idcirco in

Digitized by Google

in hoc 7. lib. de visionibus imaginariis, i. somniis, quæ diuina scriptura recitat exempla inducentur: quanquam enim ex visionibus falsis, & ex somniis plerũque fallacibus multi decipiantur, propter quod dicitur: Vana spes, & mendacium insensatæ viro, & somnia extollunt imprudentes. Quasi qui apprehendit vmbram, & persequitur ventum, sic & qui attendit ad visa mendacia. Illæ tamen visiones, vel somnia quæ sacra scriptura refert, cum ex diuina reuelatione prouenerint, fallaciam vel vanitatem non continent, sed veritate & vtilitate sunt plena. Quia vero (vt ex dictis apparet) ex diuersis aliquando causis, de quibusdam futuris effectibus tam vera quam metaphorica somnia præmonstrantur; idcirco à peritis Philosophis de interpretandis huiusmodi somniis, per modum artis regulæ sunt inuentæ, quæ etiam à sacris doctoribus in aliquibus approbantur. Vnde etiam Aristo. breuibus licet verbis ostendit quis est artificiosissimus iudex ad somnia exponẽdum. Quare nos inter somniorum exempla, quæ de sacra scriptura ponemus, etiam de signationibus variis consimilium somniorum nõ afferendo, sed referendo tantum distinctiones aliquas & notulas inferemus. Nam interpretationes aperte similitudinarium somniorũ, etiamsi quis illas credere non velit, ad hoc tamen Prædicatoribus vtiles esse possunt, quod eis viam & modũ aperiant ad sacræ scripturæ metaphoras aptius exponendum, cũ tam scripturarum quàm somniorũ metaphoræ per adoptationes quasdam congruas exponantur. Sicut etiam in sacra scriptura apparet de illis somniis quæ Ioseph & Daniel interpretati sunt. Licèt igitur interpretationibus talibus communium somniorum non sit quoad res somniatas fides adhibenda de facili, modũ tamẽ adaptionis attendere, qui fit per similitudines congruas sacræ scripturæ, doctoribus vtile reperitur. Modum autem in superioribus habitum in his etiam exemplis seruabimus, exempla scilicet sub capitulis variis, & capitula vel materias sub alphabeti literis ex ordine collocantes.

Ecc. 34.

Arist. de diuina. somn.

Angelorum, qui firmamento & crystallo comparantur, officium, pulchritudo, fortitudo, perpetuitas, beatitudo per duas imaginarias visiones sacrorum arcanorum plenas, lucide panditur.

Cap. 1.

ANgeli quædam de diuinis secretis nobis reuelant, & quædam nobis occultant: quod ostenditur ex visione imaginaria Isaiæ vbi vidit Dominum sedentem super solium excelsum, & eleuatum, & plena erat omnis domus maiestate eius, & ea quæ sub ipso erant, replebãt templum, & Seraphin stabant super illud, sex alæ vni, & sex alteri; duabus velabant faciem eius, & duabus velabant pedes eius, & duabus volabant: Hæc enim visio à beato Hieronymo allegoricè exponitur, volente per sedentem super solium excelsum Christum significari, Per solium autem excelsum, & eleuatum, significari Angelos, in quibus dicitur Deus sedere, secundũ illud Psal. Qui sedes super Cherubin, &c. Per domum autem superiorem, ecclesiam triumphantẽ, quæ Dei maiestate impletur. Per templum vero inferius significantur inferiores creaturæ, scilicet corporales, quæ inferiori modo participant diuinam dignitatem. Huius autem sedentis super thronũ facies, diuinã signat essentiã, & ea quæ in æternitate fuerunt ante mundi

Isa. 6.

Psa. 79

Digitized by Google

mundi conſtitutionem. Per pedes vero ſignantur ea quæ poſt mundi conſummationē erunt in gloria beatorum, & in pœnis damnatorum. Per media vero ea quæ in curſu temporis medij aguntur. Seraphin ergo faciem & pedes ſedētis ſuper thronum velare dicuntur, quia myſteria æternæ Deitatis, & futuræ beatitudinis, & miſeriæ æternæ damnationis, nobis ad plenum non reuelant. Sed duabus alis mediis volare dicuntur, quia de his quæ medio tempore aguntur, nos quantum opus eſt, miniſterio angelorum inſtruimur, inter quos Seraphin primatum tenent. Volatus ergo eorum proceſſum reuelationis in nos demonſtrat, quem etiam rectum motum ipſorum Dionyſ. nominat.

Dion. c. 4 de diuo.

Item angeli aſſimilantur firmamēto, & cryſtallo, de quo habetur in viſione imaginaria. Eze. vbi dicitur. Similitudo ſuper capita animalium firmamēti quaſi aſpectus cryſtalli horribili, & extenti ſuper capita eorum deſuper. In qua quidem viſione de Angelis (ſecundū expoſitionem Grego.) oſtenduntur.

Ezec. 1.

Primum eſt eorum celſitudo, ex eo, quod dicūtur eſſe ſuper capita animalium, id eſt, ſuper mentes hominum ſenſu vtētium. Sumus enim in præſenti vita in cognoſcendo animales, id eſt, ſenſuales, quia omnis noſtra cognitio oritur à ſenſu. Nec etiam eſt intellegere ſine phantaſmate, vnde quia ipſi Angeli qui ſunt penitus incorporei, neque ſenſu apprehenduntur, neque etiam phantaſmatibus, i. imaginariis formis repræſentari habent. Hinc eſt, quod eorum natura ſuper capita animaliū ſunt. Vnde de ipſis Philoſophus dicit, quod ita ſe habet intellectus noſter ad eos, ſicut oculus nyctikorcis ad lumen Solis, quia ſcilicet prout ſunt in ſeipſis, nobis qui animales ſumus, id eſt, qui ſenſuales exiſtimus, incognoſcibiles ſunt, quanquam in ſe manifeſtiſſimi ſint.

Ariſt. 1. de ani.

Ariſt. 2. Meth.

Secundo oſtenditur eorum pulchritudo. Habent enim Angeli duplicem pulchritudinem: vnam ex natura, aliam ex gratia; propter pulchritudinem ergo naturæ, habent ſimilitudinem firmamenti, vnde & appellantur hic ſimilitudo firmamēti: Firmamentū enim, id eſt, cœlum ſtellatum, habet puritatem, claritatem, & incorruptibilitatem. Et in his tribus conſiſtit naturalis pulchritudo angelorum, ſcilicet in puritate ſubſtantiæ, in claritate intelligentiæ, & perpetuitate vitæ. Vnde propter primum à beato Dionyſio vocantur Angeli ſpecula, propter ſecundum vocātur lumina; tertium vero habet Angelus, quia eſt intellectualis ſubſtantia, quia (ſicut dicit Dionyſius) intellectuales ſubſtantiæ vitam habent indeficientem, ab vniuerſa corruptione materiæ, & generatione mundæ exiſtentes. Sed adhuc propter plenitudinem gratiæ, angeli aſſimilantur cryſtallo. Et ideo dicit quaſi aſpectus cryſtalli. Licet enim cryſtallus ex fluida & mobili aqua ſumatur, perpetua tamen vigoris duritie ſolidatur. Sic licet angelica natura primo per liberum arbitrium fuerit mobilis creata, in his tamen qui non ceciderūt per conditoris gratiam immobiliter confirmata.

Tertio quoque oſtenditur eorum fortitudo; cùm additur Horribilis: fortitudo enim Angelorū tanta eſt, vt merito nobis in corruptione poſitis horribilis dicatur, id eſt, expaueſcenda, & terribilis (ſicut Gregor. exponit.) Nam peccatoribus ab eis percutiendis nō ſolum timenda, ſed etiam exhorrenda, ſed ſicut eſt exhorrēda, & du-

Digitized by Google

& dura malis, sic inuenitur larga & benefica bonis. Et ideo subditur. Et extenti, s. ad iustos. Dicuntur etiam esse velut crystallus extenti, scilicet, quia eorum virtus extendit se ad omne tempus, non enim minoratur in eis ex longo tempore, siue ex senio, sicut debilitatur fortitudo humana.

Item extendit se ad omne corpus, quia omnia corpora, quoad motum localē, angelis obediunt ad nutum, vt August. dicit.

Quarto, innuitur etiam eorum beatitudo, ex eo, quod super capita animalium adhuc esse memorantur: Bis enim propheta hoc dicit, vt ex primo ostendatur sublimitas naturæ, vt supra ostensum est: ex secundo incomprehensibilitas gloriæ. Quis enim (vt Greg. dicit) in carne corruptibili positus mente comprehendere valeat quæ est Angelorum ineffabilis, & sine fine lætitia, quæ beatitudo sine defectu, vultum vidēt creatoris, atque in eius delectatione sine immutatione persistere: super capita ergo animalium sunt, quia nunc eorum gaudia sensum nostrarum mentium excedunt.

Greg. in ho.

Pseudo Christiani locustis, equisque ad bellum paratis, in Ioannis mysteriosa visione discriptis, pluribus assimilantur rationibus, nec non ipsorum Antichristianorum duodecim prauæ conditiones recensentur.

Cap. 11.

ANtichristiani qui Antichristum sequentur, erunt similes illis locustis, de quibus habetur in visione beati Ioannis. Vbi dicit, quod vidit similitudines locustarū, quę erant similes equis paratis in prælium, & super capita earum tanquā coronæ similes auro, & facies earū sicut facies hominū; & habebant capillos sicut capillos mulierum; & dentes earum sicut leonum erant; & habebant loricas, sicut loricas ferreas, & vox alarum earū, sicut curruū equorum multorum currentium in bellum: & habebant caudas similes scorpionibus, & aculei erant in caudis earum, potestas earum nocere hominibus mēsibus quinque, & habebant super se regem angelum abyssi, cui nomen Hebraicè Laabadon, Græcè autem Allion, & Latinè habens nomen exterminās. In hac enim visione tanguntur duodecim cōditiones Antichristianorum.

Apo. 9.

Prima erit desiderium nocendi. Vnde dicit, quod illæ locustæ, sc. imaginariæ, per quas repræsentabantur Antichristiani, erāt similes equis. Qui primo ideo locustę vocantur, quia salient in altū per superbiam, & cadent in terram per auaritiam: Plus enim diligunt terram, quā cęlestia, quod significant crura locustarum quæ sunt retro longiora Tales sunt modo in ecclesia multi doctores & prædicatores. Vnde Naum: Custodes tui quasi locustæ, & paruuli tui quasi locustę locustarū. Iohel: Residuum erucæ comedit locusta. Per erucam enim intelligitur humana corruptio, quæ mores deprauat; & quidam non corrumpentur malis moribus, sed decipientur ab Antichristianis prædicatoribus. Quia Prædicatores ad modum locustarū alte saltabunt, sed cito cadent; quia per Heliam & Enoch destruetur praua doctrina eorū, in cuius rei significationem, Ioannes Bapista qui est Helias, vt dicitur, comedebat locustas. Et hinc est quod virga Moysi virgas Magorum deuorabat. Istæ ergo locustæ dicit, quod erant similes equis paratis in prælium; quia erunt cum impetu, & sine discretione currentes in cōculcationē electorū. Equi enim æqualiter currunt & irruunt in hostes, & in ciues, & sic illi non atten-

Nau. 3.

Iohe. 1.

Mat. 11

Exod. 7

attendent quos opprimet, & conculcent, dummodo nõ faciant eorum voluntatem. Erunt ergo similes equis propter velocitatẽ, atrocitatem, & impetuositatem, quæ omnia ostendunt desiderium nocendi & exaltandi nomen Antichristi. Secũda conditio erit gloria triumphi. Vnde dicit super capita earum, id est, super doctores, siue Principes eorum, tanquam coronæ, id est præmia, vel honores pro victoria habita contra ecclesiam, tamquam fuerit vera victoria inimicorum; sed reuera erunt coronæ, id est, gloria seu victoria de præcipitatione Sanctorum similes auro, id est, veræ sapientiæ, quasi diceret. Suis Doctoribus victorias attribuent, & ipsi eis præmia æterna promittent, de hoc, quod per suam sapientiam ecclesiam vicerint. Sed reuera, nec doctores eorum victoriam, nec ipsi præmium æternum recipient, sed vtrique æterna supplicia sentient.

Tertia cõditio erit studium apparendi per hypocrisim, dum dicit. Et facies earum, sicut facies hominum, quia scilicet exterius apparebunt boni, sed interius erunt mali. Sunt autẽ in facie hominis tria, scilicet oculi, nares, & os, in quibus notantur intelligentia, discretio, & eloquentia, quibus isti videbuntur posse, propter quod etiam multos seducẽt. Vnde facies eorum antichristianorũ Prædicatorum sicut facies hominum, id est, intelligentes, discreti, & eloquentes apparebunt, sed tamen non verè erunt; quod notat hæc dictio Sicut. Quarta conditio erit conatus malitiam suã abscõdendi. Vnde dicit, quod habebat capillos, sicut capillos mulierum, i. habebãt crines fœmineos molles, in vita lucentes, & apparentes, & ad terram dependentes, in quo notatur auaritia. Collum tegentes, in quo fallacia, quia sicut capilli tegunt turpitudinẽ, ita isti suorum morum abscondẽt impuritatem.

Item capilli eorum sunt minores, quod adhęrẽtes sibi decipient, subtrahentes tibi vigorem fidei & virtutum, subtiles in malis, sibi inuicem cohærentes, & ad inuicẽ se defendentes. Quia omnes tales erunt molles, & fluxibiles in ómne vitium, sicut mulieres; & ideo dicit, & habebant, id est, habuerũt capillos, i. discipulos adhærentes sibi, sicut capilli adhærent capiti, qui sicut capilli mulierum molles efficientur, & flexibiles ad omne malum.

Quinta conditio erit crudelitas apertè persequendi. Vnde subditur. Et dentes earum sicut dentes leonum erant, quasi dicat: Si per boni falsi ostentationem, & veri mali occultationẽ lędere non poterunt, tunc apertè sęuient in electos, laniantes eos, & deuorantes quasi leones, sine vlla cõtradictione. Vel per dentes locustarum, intelligiuntur etiam doctores eorũ, qui exponent eis scripturas, & incident eis pãnem mendacij. De istis dentibus dicitur Iob: Conterebam molas iniqui, & de dentibus illius auferebam prædam, & Ezec. Et dẽtes leonis dentes eius, interficientes animas hominum. Iob 29. Eze. 14

Sexta conditio est obstinatio in malo perseuerandi. Vnde dicit, quod habebant loricas ferreas, id est, corda in malo obstinata sententiis deceptoriis munita: habebunt enim corda ita dura, vt sagittis sacræ scripturæ penetrari non possint. Iob. Cor eius indurabitur quasi lapis, & stringetur quasi malleatoris incus, & postea subditur: Reputabit quasi paleas ferrum, & quasi lignũ putridũ æs, non fugabit eum vir sagittarius. Iob 41. Eccl. 43 Eccl. Sicut lorica induit se aquis, id est, cordibus frigidis & gelatis i. peccato obstinatis, & dicit loricas

Digitized by Google

eas in plurali, propter dutitiã intellectus ad credendum verum, quæ dicitur tarditas, & propter duritiam affectus ad amandum bonum, quæ dicitur frigiditas.

Septima conditio est inordinatio clamandi. Vnde sequitur. Et vox alarũ earum, id est, rationes eorum, quibus quasi quibusdam aliis elatabuntur, vt iusti & sapientes credantur à multis: sicut vox currium equorum multorũ currentium in bellum: quia sicut diuersi cursus, diuersis viis, & à diuersis equis tracti, cum impetu currunt in bellis contra eandem personam, sic Antichristiani diuersis erroribus infecti, & diuersis rationibus præmuniti, current vnanimiter contra ecclesiam expugnandam, quorum vox clamosa, & impetuosa, & irrationabilis & multiplex erit: vnde signatur per multas caudas vulpium inuicem ligatas, sed habẽtium facies diuersas. Iudi. 15

Octaua conditio erit astutia decipiendi. Vnde subditur, quod habebant caudas similes scorpionibus, id est, doctrinas blandas, & deceptorias. Isa. Propheta, dicens mendacium, ipse est cauda. Vel caudas vocat principes illius temporis, qui ad modum caudarum blandiendo, & terrendo, multos peruertẽt: quas caudas Antichristiani sibi associabunt contra ecclesiam pugnantes. Isa. 9.

Nona cõditio est violentia malum defendẽdi, quod fiet per potentiam principum, & astutiam pseudoprædicatorum. Vnde sequitur. Et aculei erant in caudis earum, id est, in principibus illius temporis, vel aculei in caudis, id est, blanditiæ, argutiæ, & astutiæ in fine prædicationis eorum. Sicut n. aculeis pungitur equus, vel asinus ne recalcitret; sic prædicatores falsi Sanctos illos, qui tunc temporis erunt, angustiis, & blanditiis pungẽt, quibus possint mouere eos à vera via, & à recto tramite facere deuiare; sed frustra tacitur rete ante oculos pennatorum. Prou. 1

Decimò ostenditur in quo habebunt potentiã nocendi. Vnde sequitur potestas nocendi hominibus, s. carnalibus, mẽtibus quinque, secundũ quinque sensus corporis quibus peccant. Alia tamen litera habet, mensibus sex, i. sex ætatibus sæculi, in quibus Dei permissione etiã electi tribulãtur. In septima autem erunt securi. Deut. Cũ sex annis seruierit tibi, in septimo dimittes eum liberũ. Deu. 15.

Vndecima conditio est instigatio siue suggestio diaboli. Ipso. n. procurante & instigante, facient hæc Principes & pseudoprædicatores, Vnde cõsequenter ostenditur quales erunt peccatores, & ad quid tendent, s. ad oppressionem Sanctorum, quod quidẽ poterunt diaboli auxilio. Vnde subdit, quod habebant supra se regem, non quia ipse eos regat, sed quia eis dominabitur. Iob. Ipse est rex super omnes filios superbiæ, angelum abyssi, id est, diabolũ, qui est de abysso inferni, i. ũne bisso & candore omnis boni, etsi aliquando se transfiguret in angelum lucis. Cor. Cui nomen Hebraicæ Laabadon, aliqui libri habent Habadon, sed vera litera est Laabadon. Vnde Hierony. dicit, quod Laabado Hebraicum est, & interpretatur exterminans. Et ideo debet dici Laabadon, & nõ Habadon. Græcè autẽ Apollion, quod interpretatur Latinè exterminans. Vnde tres linguas præcipuè ponit, vt in omni lingua versutia diaboli intellecta vitetur. Et hoc præcipuum est, quia in illa triplici lingua Euangelica doctrina scripta est: Matthæus enim lingua Hebraica, Lucas & Ioannes in Græca, Marcus vero Iob. 41. 1. Co. 13

Digitized by Google

vero in Latina scripserunt euan-
Ioan.19 gelia. Vnde & titulus crucis hac triplici lingua scriptus fuit. In omni autem lingua nomen diaboli dicitur exterminans, quia de omnibus aliquid exterminat, id est, extra terminos Catholicæ fidei ponit, & in terram exterminii, id est, in infernum quasi exules à patria sua relegat. Psalm.
Ps.79. Exterminauit eum aper de sylua, id est, Antichristus, qui dicitur aper propter ferocitatem, syluaticus autem siue siluester dicitur propter inhumanitatem. Sap. Ab itinere
Sap.3. iusto abierunt in exterminium, id est, in infernum.

Prima Zachariæ visio admirabilis mirificè interpretatur, cuius admiranda mysteria Christo, Apostolis, cæterisque Apostolicis viris non obscura similitudine adscribuntur.

Cap. III.

APostoli, & apostolici viri assimilantur illis equis qui describũtur in visione imaginaria,
Zach.1. quæ habetur in Zach. vbi dicitur: Vidi per noctem, & ecce vir ascẽdens super equum rufum, & ipse stabat inter myrrea, quæ erant in profundo, & post eum equi rufi, & varii, & albi. Hanc enim visio nẽ glossa sic exponit: Dicit enim, quod per noctem, in qua cernitur visio, significatur mysteriorũ obscuritas. Vir autem super equum rufum Saluator noster est, cuius vestimenta, id est, caro, rubea est sanguine passionis, qui sicut hic adhuc passibilis in equo rufo ostenditur, ita in Apocalypsi iam resuscitatus in albis demonstratur. Hic stat inter myrreta, id est, angelicas potestates, quæ erant in profundo, quia adhuc eidem in carne posito ministrabant. Post eum autem fuerunt equi, id est, Apostoli, & Apostolici viri, qui totum mundum, id est, orbem peragrabant. Quorum alii martyrio rufi, alii vita, & doctrina, & signorum diuersitate varii, alii vero virginitate, & doctrinæ integritate, & cordis putitate albi extiterunt.

De pare Virginis excellentia ac gratia plenitudo, ipsiusque admiranda Assumptionis mysteria per mulierem. Solis amictam, Lunam sub pedibus, stellasque duodecim in capite habentem, a Deo Ioanne prænissam, non obscure patefiunt.

Cap. IIII.

ASsumptio B. Mariæ describitur in apparitione illius mulieris de qua agitur in visione imaginaria Beati Io. Vbi dicitur; Apo.12
Signum magnum apparuit in cælo, mulier amicta Sole, & Luna sub pedibus eius, & in capite eius corona stellarum duodecim. Vbi ostenditur, quod B. Maria fuit assumpta vtiliter, sublimiter, mirabiliter & honorabiliter. Vtiliter quidem si consideres officium, quod scilicet ostenditur in signo. Signum, inquit, magnum apparuit; ergo Beata Virgo apparuit in cælo, id est, assumpta est, vt esset nobis in signum: Sunt enim signa directiua, sicut cruces in biuijs, & signa distinctiua, sicut termini in agris, & ostensiua, sicut circuli in tabernis. Vnde Beata Virgo fuit signum magnum, id est magna significans, ipsa enim nos dirigit sicut stella maris dirigit nauigantes: ipsa nos à peccatis diuidit, sicut facit aurora quæ diuidit diem à nocte. Ipsa etiam pro nobis Filio pectus & vbera ostendit. Vnde ipsa est vt altera Hester, quæ apud regem pro nobis assistit.

Secundò, fuit assumpta sublimiter. si consideres situm, quia apparuit in cœlo, scilicet empyreò, & hoc fuit in assumptione.
Psalm. Eleuata est magnificentia Ps.8.
tua, id est, virgo te magnificans, super cælos, id est, super angelos. Et apparuit in cælo tanquam regina

Digitized by Google

gina in throno, ad congregandū,
3 Re. 2. scilicet filio suo, quod figuratum fuit 3 Reg. Vbi dicitur, quod positus est thronus matri Salomonis, quæ sedit ad dexteram eius.

Item apparuit tanquàm aduocata in curia, ad interpellandum scilicet pro mundo. Vnde figurata est in illa sapiente muliere Thecuite, quæ intrauit ad interpellandum pro Absalone.

Item appatuit tanquàm hospita, ad recolligendum scilicet ingredientes, & ideo in assumptione eius cantatur Euangelium de
Luc. 10 Martha, quæ Christum recepit in hospitio suo. Intrauit, inquit, Iesus in quoddam castellum, & mulier quædam Martha no. exce. ill. in do. suam. Sic Beata Virgo hospita est cælestis, recolligens & excipiens eos qui saluātur, qui scilicet significantur in Iesu ingrediente in castellum.

Tertio assumpta est mirabiliter, quod apparet si consideremus sexum, quia mulier. Mirū enim est valde, quod mulier appareat in cælo, quæ hominem expulit de paradiso. Sed nota, quod beata Virgo dicitur mulier discretione sexus, nō corporis fœtione. Eccl.
Eccl. 26. Sicut sol oriens mundo in altissimis Dei, sic mulieris bonæ speciei in ornamentum domus eius: Ornamētum enim domus ecclesiæ, est exemplum virginitatis eius: vel sicut sol oriens in alto existens illuminat mundum, sic Maria in assumptione ascendens illūminauit cælum, quod dicitur domus Dei. Vnde Maria interpretatur illuminatrix.

Item dicitur mulier prolis fœcunditate, nō mentis fragilitate: ideo ipse Christus eam mulierem vocauit, quia in cruce pendens
Ioan. 19. dixit: Mulier, ecce filius tuus.

Item nō ex peccatorum multiplicitate, sicut mulier quæ erat in ciuitate peccatrix, sed potius ex virtutum singularitate. Iudith. Iudi. 12.
Non est talis mulier super terram in aspectu, in pulchritudine, & in sensu verborum.

Quarto fuit assumpta honorabiliter, quod patet si consideres ornatum siue corporis, quia amicta sole, siue pedum, qūia Luna sub pedibus eius, siue capitis, quia in capite eius corona stellarum duodecim: Aiendit enim, vt piè creditur, in cælum amicta sole, i. cū corporis glorificatione, quæ consistit in quatuor dotibus eius, scilicet claritate, agilitate, subtilitate, & impassibilitate, quæ omnia in sole significantur; cuius radius est clarus, & agilis; vnde subito ab oriente ad occidentem volat. Itē subtilis, quia intrat vitrum sine eius læsione.

Item impassibilis, quia nec gladio, nec lapide potest lædi: propter quod dicitur Mat. Fulgebunt Mat. 13.
iusti sicut Sol. Vbi dicit beatus Bern. Quis erit splēdor animarū, Bern.
quando Solis splendorem habebit lux corporum. Fuit etiā Beata Virgo in cælo militantis ecclesiæ amicta sole, id est, maxima castitatis claritate. habuit enim castitatē nobilissimā, clarissimam, & sanctissimam. Clara enim est, & alta, si bene seruetur continentia coniugalis: sed clarior, & altior continētia viduālis: clarissima, & altissima est virginalis cōtinētia. 1. Co. 13.
Corint. Alia est claritas solis, alia Lunæ, alia stellarū. Claritas enim solis est continentia virginalis. Lunæ continentia viduālis. Stellarum continentia coniugalis. Omnes tamen has habuit Beata Virgo: Fuit enim coniugata, fuit Eccl. 24.
viduata, fuit virgo. Vnde ipsa dicit, In me omnis gratia, scilicet & virginitatis, & coniugij, & viduitatis.

Secundo, describitur ornamentum pedum cum dicitur: Et Luna

Digitized by Google

sub pedibus eius, id est omnis defectus, & imperfectio. Sunt enim quatuor quæ generant defectum boni.

Pſal.9. Primum est superbia Pſal. Inimici defecerunt framęæ in finē. Iste defectus designatur in Luna: quia dicebatur Regina cæli à paganis Hier. Vt facerent placentas reginæ cæli: Superbia enim vult placentia audire, & appetit regnare. Hanc Lunam id est, defectū superbiæ, suppeditauit Beata virgo per veram humilitatem, de Luc.1. qua dicitur: Quia respexit humilitatem ancillæ suæ. Secundum Iob.4. est impatientia. Iob Venit super te plaga, & defecisti: Hoc vitium designatur in Luna, cum dicitur, quod Luna conuerteretur in sanguinem, scilicet per impatiētiam, & iracundiam, in qua sanguis ebullit, vel per quam sanguis effunditur. Hanc beata Virgo suppeditauit, quæ tota patiens & mitis Eccl.24 fuit. Vnde de ipsa dicit. Eccl. Spiritus meus super mel dulcis.

Isa.40. Tertium est auaritia. Isa. Deficient pueri, & laborabunt, id est, auari, qui ad modū plerorū plus diligunt bonum temporaliū quā regnum cælorum. Hic defectus significatur in Luna, quæ eclypsatur ex vmbra terræ, id est, anima, vel ecclesia ex auaritia terrenorum. Matth. Luna non dabit Matt.13 splendorem suum: sed hunc defectum Beata virgo suppeditauit per paupertatem & contemptum terrenorum. Canti. Tota pulchra Cant.4. es amica mea, & macula (terrenæ auaritiæ) non est in te. Quartum Pſal.77. est vanitas gloriæ. Pſal Defecerūt in vanitate dies eorum. Hic defectus designatur in lunæ mutabilitate: quia temporalis gloria inEccl.27. stabilis est. Eccl Stultus sicut Luna mutatur. Hanc suppeditauit Beata Virgo, quia mundi gloriam despexit: Despexit enim omnem gloriam exteriorem, quærens solum interiorem, scilicet conscientiæ. Pſa. Omnis gloria eius filiæ re- Pſal.44. gis ab intus, &c. Notaetiam quod quatuor sunt quæ impediunt defectum.

Primum est patientia. Iac. Pa- Iac.1. tientia opus perfectū habeat, vt sitis perfecti & integri, in nullo deficientes.

Secundum est spei constantia, Esa Qui sperant in Domino, mu- Isa.49. tabunt fortitudinem, assument pennas sicut aquilæ, current, & non laborabunt, ambulabunt, & non deficient.

Tertium est memoria dominicæ passionis. Heb. Recogitate eū, Heb.12 qui talē sustinuit à peccatoribus aduersus semetipsum contradictionem, vt nō fatigemini animis vestris deficientes.

Quartum est desiderium inquirendi Deum. Pſal. Inquirentes Pſal.33. autem dominum, non deficient omni bono: secundum aliam literam. Gal. Bonum autem fa- Gal.4. cientes, non deficiamus: tempore enim suo metemus nō deficiētes. Et hęc omnia fuerūt in beata Virgine.

Tertio describitur ornamentū capitis: quia in capite eius corona stellarum duodecim. In quo notatur plena, animæ beatitudo, quæ consistit in duodecim gaudiis paradysi, quæ intelliguntur per duodecim stellas, & Apoc. vlt. Apo.12 signantur per duodecim fructus ligni vitæ: ergo corona duodecim stellarum est perennitas duodecim gaudiorum, quorum duo oriuntur à Deo, scilicet gaudium de visione deitatis, & gaudium de visione humanitatis. Alia duo à loco, scilicet cælo empyreo, quod est beatorum locus: vnum de spaciositate, aliud de speciositate. Duo à consortio, vnum de consortio angelorum, aliud de consortio hominum. Alia duo à mundo, vnum de creaturarū pulchritu-

Digitized by Google

chritudine, aliud de stabilitate.

Item alia duo ab interno: vnum ab euasione, aliud de clausione.

Item alia duo à seipso: vnum de stola animæ, aliud de stola carnis. Vel per has duodecim stellas coronæ intellige duodecim prærogatiuas gratiæ, quas habuit beata virgo, quarum quinque conueniunt sibi singulariter.

Prima est spiritualis electio Dei patris ad opus filij sui. Gen. Virgo quæ egredietur ad hauriendum aquam, &c. ipsa est quam præparauit Dominus filio domini, id est Christo. Psalm. Elegit eam Dominus in habitationem sibi.

Gen. 24

Psal. 131

Secunda est filij Dei spiritualis desponsatio 2. Cor. Despondi vos vni viro virginē castam exhibere Christo: in veteri enim testamento summus pontifex non ducebat vxorem nisi virginem.

2. Cor. 12.

Tertia Spiritus sancti fœcunditatio. Matth. Inuenta est in vtero haberis de Spiritu sancto.

Matth. 1.

Quarta filij Dei conceptio, & parturitio. Esa. Ecce virgo concipiet, & pariet filium, & vocabitur nomen eius Emanuel, id est, nobiscum Deus, hoc est in humana natura Deus.

Esa. 7.

Quinta est Dei refectio: Cantic. Dilectus meus mihi, & ego illi, qui pascitur inter lilia, id est, inter virgines, vel inter vbera siue brachia virginis.

Cant. 2.

Sexta est Dei meditatio. Corint. Mulier innupta, & virgo, cogitat quæ sunt Domini, vt sit sancta corpore & spiritu.

1. Cor. 7

Septima est in libro vitæ inscriptio. Apo. Habes pauca nomina in Sardis, i. in virginibus, quæ non inquinauerunt vestimenta sua, i. corpora, & non delebo nomina eorum de libro vitæ.

Apo. 3.

Octaua est cæli ornatus, & pulchritudo. Eccl. Species cæli, gloria stellarum, i. virginum, quæ dicuntur stellæ: quia de die non lucent, sed in vespere incipiunt apparere, id est, in præsenti latent, sed in fine apparebunt quid sunt. Ioan. Filij Dei sumus, sed nondum apparuit quid erimus.

Eccl. 43

1. Ioa. 3

Nona est perfecta Christi assimilatio. Apo. Virgines enim sunt, & sequuntur Agnum quocunque ierit.

Apo. 14

Decima est noui cantici decantatio, quod solæ virgines decantabunt. Apoc. Cantabunt Sancti canticum nouum. Psalm. Quomodo cantabimus canticum Domini in terra aliena? id in carne corrupta.

Apo. 14 Psal. 136

Vndecima est maioris fructus promissio: Nā fructus trigesimus permittitur coniugatis, sexagesimus viduis, centesimus autem virginibus. Mat. 20.

Matt. 20

Duodecima est duplicis coronę adeptio: Nam ipsis debetur aurea, & aureola. 1. Machab. Ornauerūt faciem templi coronis aureis. Facies, quæ est nobilior & altior pars corporis signat corpus virginale, quod est nobilius & altius membrorum ecclesiæ: quam ornauerunt, non tantum corona vna, sed coronis aureis: Auream enim pro charitate, & aureolam pro virginitate recipiunt, hæc licet competant etiam aliis virginibus, tamen singulariter competunt etiam Beatæ Mariæ. Et ideo tales stellæ dicuntur esse in corona duodecim capitis eius, quia ipsa est omnium virginum primiceria, & Regina.

1. Macha. 14

Auari proteruitas, Auaritiæ, malignitas, Diaboli rapacitas, superbiæ grauitas aperitur, quæ singula in Amphoram plumbi talentum in ore continentem, in mulieres muliebres alas habentes, à Deo Zachariæ præscriptas, ostenduntur.

Cap. v.

AVaritia assimilatur illæ amphoræ quā per visionē imaginariā Zach. propheta vidit, cum

Zach. 5

Digitized by Google

propheta petiuisset ab angelo. Quid est hoc, quod egreditur, angelus respondit: Hæc est amphora egrediens: & dixi, hæc est oculus eorum in vniuersa terra: & ecce talentum plumbi portabatur, & ecce mulier vna sedens in amphoræ medio, & dixit: hæc est impietas, & proiecit eam in medio amphoræ, & misit massam plumbeā in os eius. Et ecce duæ mulieres egredientes, & spiritus in alis earum, & habebant alas quasi milui, & leuauerunt amphoram inter cælum, & terram: & infra subditur, ibi ædificetur ei domus in terra Sennaar, & stabiliatur, & ponatur ibi super basem suam. Hæc enim visio moraliter secundum verbum Greg. sic exponitur, quia per amphoram intelligitur auaritia quæ s. velut amphora per cupiditatis ambitum os cordis apertū tenet, hæc etiam dicitur oculus eorum in vniuersa terra. Tum quia auaritia intendit solum circa visibilia, & terrena. Psalm. Oculos suos statuerunt declinare in terram. Tum quia auaritia habet oculos apertos circa terrena, sed circa cælestia clautos. Vnde licet sint hebetes, & cæci in bonis, tamen in malis sunt peruigiles, & astuti. Per talentum autem plumbi intelligitur auaritiæ grauitas: Aggrauat enim auaritia grauiter & vehementer cor auari. Psal. Filij hominū vsquequo graui corde, &c. Quod autē mulier, id est impietas in medio amphoræ sedere dicitur, significat, quod auaritiæ semper impietas tenetur. Sed quod massa plumbea in os eius mittitur, signat, quod impietas auaritię, peccati sui pondere grauatur, vel forsan significat, quod in auaris vitium linguæ dominatur: quia propter lucrum dicunt mendacia, & periuria, & huiusmodi. Per duas autem mulieres intelliguntur duo vitia impietati auarorum coniuncta, scilicet superbia, & vana gloria: quæ in alis, id est, operibus suis dicuntur habere spiritum malignum, quia scilicet in actionibus suis, Sathanæ voluntati deseruiunt, de quo dicitur in Matth. Cùm immundus spiritus exierit ab homine, ambulat per loca inaquosa, quærens requiem. Vnde earum alæ dicuntur esse sicut milui, qui semper studet rapinæ pullorum, & ideo Diabolum designat, qui semper intendit ad rapinam bonorum, & captiuitatem paruulorum, id est, humilium siue debilium. Vnde superbi, & vana glorioſi, habent alas ad modum milui, quia scilicet eorum opera similia sunt operibus Diaboli. Quod autem hæ mulieres eleuauerūt amphoram, significat, quod superbia & vana gloria eleuant animam ad appetitum & ambitionem bonorum, & dignitatum, & sublimium. Dicit autem, quod tenebant amphoram inter cælum & terram, quia illud, quod inter cœlum & terram est ima deserit, sed ad superna minimè pertingit. Et ideo superbia & vana gloria ita mentem eleuant, vt quoslibet proximos quasi despiciendo deserant, & alta gloriando petant, ita quod nec in proximis æqualitatē fraternitatis tenent, nec ad summa pertingere præualent. Per hoc autem, quod ei domus in terra Sennaar constituitur, fœtor siue abominatio ipsius significatur: quia Sennaar interpretatur siue vocatur fœtor eorum: Nam sicut bonus odor ex virtute, ita e contra erit fętor ex vitio. Radix enim omnium malorum est cupiditas. Vnde quia quodlibet malum per auaritiam generatur, idcirco dignum est, vt domus auaritiæ in fętore constituatur.

Pſal. 16

Pſal. 40

Matt. 12

1. Thi. 6

Item Sēnaar vallis est latissima, quæ pro confusione mentium & lingua-

linguatum Babylon dicta est. Vnde quia per auaritiam, & impietatem omnia mala certum est exurgere, merito hæc in Babylone perhibentur habitare.

Equis in diui Ioannis visione descriptis, carnales homines comparantur, eorumque significationes præclarissime interpretatur, & tandem malorum principum mores, & luxuria damna describuntur.

Cap. VI.

CArnales homines assimilantur equis, in visione beati Ioannis imaginaria, quæ habetur Apoc.9. Apocalipsis. 9. vbi dicitur. Vidi equos in visione, & qui sedebant super eos habebant loricas igneas, & iacinctinas, & sulphureas, & capita equorum erant tanquã capita leonum, & de ore ipsorum procedebat ignis, & fumus, & sulphur, ab his tribus plagis occisa est tertia pars hominum, de igne, & fumo, & sulphure, qui procedebant de ore ipsorum. Potestas enim equorum in ore ipsorum est, & in caudis eorum: Nam caudæ eorum similes serpẽtibus, habentes capita, & in his nocent. Per equos istos intelliguntur homines carnales, qui non rationẽ, sed sensualitatem sequuntur, & carnem. Vnde Psalm. Nolite fieri Psal. 31. sicut equus, & mulus, in quibus nõ est intellectus. Equites autem sedentes super eos, sunt dæmones, qui dicũtur habere loricas igneas inquantum inflammant ad auaritiam, & designatur auaritia per loricam, quia totum corpus ecclesiæ, quasi tegit: Nam à maiori vsque ad minorem, à propheta vsque ad sacerdotem, omnes auaritiæ studeant.

Iere.6. Item iacinctinas, inquantum eleuant ad vanitatis superbiam: Iacinctus enim colorem habet æreum, & designat vanitatem.

Item sulphureas, inquãtum inficiunt per fœtentem luxuriam. Et bene hęc lorica, id est, vitiorũ armatura, dicitur esse equitũ. i. dęmonum: quia talibus vitiis ecclesiam impugnant, vnicuique suggerendo id ad quod ipsius animum magis vident esse proclivũ. Consequenter describuntur peccata maiorum, scilicet principum & prelatorum carnalium, quia dicit, quod capita equorum, id est, principes, & rectores malorum, erant tanquam capita Leonũ. Glossa, quia laniant & fœtẽt: laniãt per crudelitatis violẽtiam, fœtent per carnis luxuriam. Sunt enim mali rectores carnales & crudeles; sed quia non solum in se mali sunt, sed etiam subiectos ad malitiam impellunt, & cogũt, subditur, quod de ore ipsorum, scilicet vel imperando, vel suadendo, vel comminando, vel requirendo, procedit ignis auaritię, fumus superbię, & sulphur luxurię. Et ab his tribus plagis, id est, vitiis, occisa est spiritualiter tertia pars hominum, id est, omnes reprobi. Nã prima pars est innocentium: secunda pœnitentiũ: tertia reproborum, in peccatis istis perseuerantium, & hi soli occidũntur, siue de igne auaritię, siue de fumo superbię, siue de sulphure, i. fœtore luxurię: etiã dato, quod de ore ipsorum procedat, id est, quãquam etiam ad talia à maioribus inducantur, siue verbis, siue exemplis: his enim duobus modis possunt etiam maiores inficere minores, siue verbis præcipiendo, aut etiam suadendo. Et ideo subdit, quod potestas equorum in ore ipsorum est, s. principum præcipientium, aut suadentium, siue exemplis post se trahendo, & quantum ad hoc subdit, & in caudis eorum, id est, in exemplis, vel ore, dicit quantum ad maiores præcipientes, & monentes. in caudis quantũ ad minores offen-

Digitized by Google

dentes, & eos sequentes. Vel per eos intelligitur gula. Eccletiastici.

Eccl. 7. Omnis labor hominis in ore eius, sed eius anima nō impletur. Per caudam vero intelligitur luxuria. Vnde legitur, quod Samson ac

Iudi. 15. cepit trecentas vulpes, & caudas earum ligauit ad caudas, & faces ligauit in medio, quas igne incēdit, diuisitque, huc & illuc discurrentes. In his duobus vitiis multum consistit potestas diaboli, & ministrorum eius, quia per hæc duo vitia præcipuè corrumpuntur. Sed subditur, quod caudæ eorum similes erant serpentibus: quia luxuria à principio habet voluptatem, sed postea pœnitudinem: & ideo assimilatur serpentibus, qui vt dicit glossa blandiūtur in facie, & occultè immittūt venenum, sed iste caudæ habent capita in quibus nocent. Et hæc sunt exempla malorum, quibus minores corrumpuntur, & occidūtur sequētes, siue in luxuria, siue in auaritia, siue in quocunque alio vitio.

Merces dignè operantibus parata, qualis, quantaque existit, in quatuor Abrahæ promissionibus magnam ac tutissimam esse auctoritatibus & exemplis perspicitur ac quemadmodum virtutibus sit vacandum, definitur.

Cap. VII.

COnfortat Deus hominem ad bene operandum, promittēdo præmium, & certificando de eo. Cuius exemplum apparet in illa visione Abrahæ. In qua primo promittitur præmium, quia dicit, quod factus est sermo Domini ad Abraham per visionē dicens: Noli timere Abraham, Ego protector tuus, & merces tua magna nimis. Dixitque Abrahā: Do-

Gen. 15. mine Deus quid dabis mihi? ego vadam absque liberis, filius procuratoris domus meæ iste Damascus Eliezer. Addiditque Abrahā, Mihi autem non dedisti semen, & ecce vernaculus meus hæres meus erit. Statimque sermo Domini factus est ad eum, dicens: Non erit hic hæres tuus, sed qui egredietur de vtero tuo, ipsum habebis hæredem. Eduxitque eum foras, & ait illi: Suspice cælum, & numera stellas, si potes. Et dixit ei, Sic erit semen tuum, dixitque ad eum. Ego dominus, qui eduxi te de Vr Chaldæorum vt darem tibi terram istam, & possideres ipsam. In quibus verbis aduerte, quod dominus ad confortandum Abraham fecit ei quatuor promissiones, de quibus Apostolus ait: Abrahæ Gal. 3. dictæ sunt promissiones, &c.

Prima fuit de mercede operis, cum dixit. Noli timere, &c.

Primo eum confortat, excludēdo timorem: Noli inquit timere.

Secundo eum securat, promittendo protectionem. Ego inquit, protector tuus. Psalm. Esto mihi Psal. 4. in Deum protectorem, & vere timere non debent qui talem protectorem habent. Psal. Dominus Psal. 55 mihi adutor, non timebo quid faciat mihi homo.

Tertio eum lętificat proponendo mercedem. Sed attende qualem mercedem promittit bene operāti in persona Abrahæ: quia mercedem certam: Quia ego, scilicet, qui decipere vel fallere non possum.

Item mercedem propriā, quia merces tua: Sic enim est omnium generaliter vt sit etiam cuiuslibet singulariter.

Item mercedem propriam, quia magna nimis: Nam nec oculus 1. Cor. 2 vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus diligentibus se.

Secunda promissio fuit de successione hæredis: quia dixit ei dominus: Qui egredietur de vtero tuo, ipsū habebis hæredē. In quo signatur, quod datur vnicuique illę

Digitized by Google

illa hæreditas ex propriis meritis non ex alienis: Nã meritum hominis est ei sicut filius, cui debe-
1.Cor. 3. tur hæreditas, Vnde Apostolus: Vnusquisque propriam mercedem accipiet secundum suum laborem, & loquitur de adultis, secus est de paruulis

Tertia promissio fuit de multiplicatione seminis: Dixit enim Suspice cælum, & numera stellas, si potes, sic erit semen tuum. Per stellas cæli possunt intelligi angeli, qui sunt in cælo. Per semen vero meritum vitæ, ex quo, scilicet, recolliguntur fructus mercedis ecclesiæ: Tũc enim semẽ hominis ad modum stellarũ cæli multiplicatur, quando homo per vitę meritum in cælo angelis coæquatur. Vel quia stellæ cæli sunt incorruptæ, lucidæ, mãgnæ, & tamen in apparentia paruæ: Tunc enim semen hominis ad modum stellarũ cæli multiplicatur, quando meritum operum eius est incorruptũ per intentionem, lucidum per discretionem magnum per dilectionem, sed apparẽtiæ paruæ per humilitatem.

Quarta promissio fuit de terra promissionis. Vnde dixit: Ego dominus, qui eduxi te de Vr Chaldęorum, & dabo tibi terrã istam. Terra ista, est corpus, quod tunc pacificè possidet vir iustus, quando per diuinam gratiam est de Vr Chaldæorum eductus, i. de incẽdio carnis: Chaldæi enim sunt motus carnis, quorum Vr, id est, incendium, est concupiscentiæ inflammatio, à qua nisi homo diuina gratia eruatur, non potest terram corporis sui pacificè possidere.

Secundo Abraham certificatus est per sacrificiũ, s. de promissione implenda: Petiuit enim signũ, non ex diffidentia promissionis, sed scire volens modum implę promissionis, dicens: Vnde scire possum quod possessurus sim eam? Et tũc iussit, vt offerret sacrificium, vt in ipso sacrificio signum acciperet. Vnde præcepit ei, vt immolaret vaccã, & caprã, & arietem, & omnia trina, & insuper turturem, & columbam, qui sequenti mane accepit omnia hæc, & diuisit per medium, & vtrasque partes contra se altrinsecus posuit, aues autem non diuisit, descenderuntque volucres cæli super cadauera, & abigebat eas Abrahã. Cũq; Sol occubuisset, sopor irruit super Abraham, & horror magnus & tenebrosus inuasit eũ, & illud fuit aliqua pars signi dati. Hoc ergo est sacrificium iustitię, quod Deo offerri debet. Nam in vacca significatur obedientia, & hæc debet esse trina, siue triennis, s. per subiectionem triplicis humilitatis, videlicet superiori, pari, & inferiori: Sic enim decet nos implere omnem iustitiam. In capra vero significatur pœnitentia, quæ etiam debet esse triennis, secundum tria, in quibus consistit pœnitẽtia, s. in dolore cõtritionis, in pudore cõfessionis, & in labore satisfactionis. In ariete vero intelligitur simplicitas, quæ etiã debet esse trina, quia est triplex genus simplicitatis contra triplex genus duplicitatis, s. hæresis, & hypocrisis, & ambitionis. Duplicitas hæresis immiscet falsa veris. Duplicitas hypocrisis, bona malis, honesta inhonestis. Duplicitas ambitionis, tendit ad duplicẽ finem: s. lucri temporalis, & præmij cælestis, volens duobus dominus seruire: sed diuisit Abrahã ea per medium. Nam obedientia diuidenda est, vt fiat in his, s. quæ sunt secundum Deum, non contra Deum. Similiter pœnitẽtia est diuidenda, vt fiat cum discretione, ita vt sit rationabile obsequium nostrum, & occidatur Hædom in Valle salinarum, vt sic

Digitized by Google

occidatur concupiscentia, quod nutriatur natura: Nam omnis victima est sale salienda: quia in omni opere est discretio adhibenda.

Item simplicitas diuidenda est, vt non sit fatua, sed religiosa, vt sit sanctitas, non fatuitas, vt sit simplicitas columbæ cum astutia serpētis, ne sit sicut equus & mulus, in quibus non est intellectus.

Psal. 31. Sicut enim mulus cui insidebat Absalon, ipsum detulit in suspendium, sic fatua simplicitas multos præcipitat in infernum. In colūba autem designatur charitas: quia columba felle caret, & gregatim volat. In turture vero designatur castitas. Sed has aues Abrahā nō diuisit: quia charitati & castitati ab omnibus & omni tēpore est insistēdum. Nā castitas competit non solum virginibus, & viduis, sed etiā suo modo coniugatis. Vel ideo fit diuisio animalium, & non auium. Quia per animalia intelliguntur actiui, quorum solicitudo diuiditur ad multa: sed per aues intelliguntur contemplatiui, quorum tota intentio fertur in vnum. Psalmus.

Psal. 16. Vnam petii a domino, &c. Vnde

Lub. 10. Dominus dixit Marthę: Turbaris erga plurima: hoc quantum ad actiuam. Porro vnum est necessarium: hoc quantum ad contēplatiuam. Vel in turture significatur vita solitaria, quia turtur soliuaga in solitudine gemit, sic solitarius debet gemere luctu pœnitē-

Hier. 15 tiæ. Hierem. Non sedi in consilio ludentium: & gloriatus sum à facie manus tuę, sedebā solus, quoniam comminatione replesti me: habens enim præciosum balsami liquorem in vase fragili, non debet se ponere in pressura hominum. Sene. Vbi plus est populi,

Sene. ibi plus est periculi, cum inter homines fui, minor homo redii.

Ose. 2. Ose. Ducam eam in solitudinē, & loquar ad cor eius. Moysi locutus est Deus, non in palatio sed in deserto. Cœcus à Domino extra turbam illuminatur. Puella mortua in thalamo eiecta turba, resuscitatur: Non enim in commotione domus. Clausæ erant oues in arca, quia opera spiritualia debent claudi in conscientia. In columba vero, quæ gregatim volat, significatur religio in congregatione videntium, qui debēt ad modum columbæ carere felle inuidiæ.

Item non rostro detractionis percutere, nec venenum infamationis siue litis in ore, sed ramum oliuæ, id est, verbum pacis portare ad chorum, refectorium, & alia communia gregatim simul incedere, iuxta riuos aquarum, id est, scripturarum residere, & ibi vmbrā accipitris, id est, tentationem diaboli præuidēdo declinare. Hæc columbina simplicitas intantum Deo placet, vt Spiritus sanctus in specie alterius animalis voluerit apparere. In hac autē duplici aue, id est, vita, consistit omnis perfecta religio. Vnde cuidam quærenti quam religionem deberet intrare, respondit quidam: Nescio an esse velis turtur, an columba. Sed in vtraque vita cauendum est ne diuidatur & dispergatur per vanam gloriam, sine opus volet ad Deum, & intentio ad mundum est. Vnde in Leuitico præcipitur, si offeratur turtur, vel columba, quod cōfringatur ascella, ne possit euolare: quia si qua sūt in religiosis opera virtutum, occultanda sunt: nō ad fauorem hominum propalanda. Vnde si ex operibus bonis supercrescit inanis gloria, opera illa quasi alas sumunt ad euolandū, & fugiūt, vt nobis nō proficiant: sed eas confringere debemus, dicentes nobis: Quid habes, quod non accepisti, Super hoc

autem

Digitized by Google

autem sacrificiũ dicit, quod descenderunt volucres, sed abigebat eas Abraham. Sic tu ad auferendum impedimenta spiritus sacrificij, scilicet orationis deuotæ, abige aues, id est, importunas cogitationes. Vnde Grego. Sæpè in ipso nostræ orationis sacrificio importunæ cogitationes se ingerunt, quæ hoc, quod Deo placentes offerimus, maculare contendunt. Vnde Abraham dum sacrificium obtulit, insidiantes aues pertulit, quas studiosè abegit, cuius nos exemplo dũ voto cordis holocaustum Deo offerimus, ab immũdis cogitationibus hoc custodiamus. Sed attendendum est, quod sequitur: quia dum occubuisset Sol, sopor irruit super Abraham, & horror magnus & tenebrosus inuasit eum: Sæpe enim post sacrificium boni operis, vel deuotæ & feruentis orationis (ne per elationẽ mens eleuetur) occidit Sol, id est, extinguitur feruor deuotionis, & irruit in animã sopor torporis, ita vt anima quasi seipsam magno stupore horrescat, & quasi quẽdã tenebra timoris & dubitationis eam inuadat. Et hoc facit Deus, vt ipsam in humilitate conseruet, ne fructum sacrificii, id est, boni operis meritum, per elationem perdat.

Grego.

Scala Patriarchæ (cui contemplatio iure assimilatur) mysteria omnia patefiunt, ex quibus contemplationum virtus contemplationisque gradus & perfectio demonstratur, atque Dei visiones diuersimode interpretari declaratur.

Cap. VIII.

COntemplatiua vita qualis esse debeat, ostenditur per exemplũ in somnio Iacob, quod describitur Gen. 28. Vbi dicitur, quod vidit in somnis scalam stantem super terram, & cacumẽ eius tangens cælum, & Angelos quoque Dei ascendentes & descendentes per eam, & Dominum innixum scalæ dicentem sibi: Terram, in qua dormis, tibi dabo, & semini tuo. Eritque semen tuum quasi puluis terræ, & dilataberis ad Orientem, & Occidentem, & Septentrionem, & Meridiem. In quo quidem somnio primo tangitur contemplatiuorum virtus, quæ est charitas: Hæc enim scala est per quam ad cælos ascẽditur, hæc ex vna parte stat super terrã, scilicet quantum ad amorẽ proximi, Alia autem, scilicet summitas, attingit cælum, scilicet amor Dei: vtraque enim pars pertinet ad vitam contemplatiuam. Vnde Beda dicit, quod contemplatiua vita, est amorem Dei & proximi tota mente retinere. Vel hæc cõtemplatiua scala, est scriptura diuina, quæ quidem stat super terram, inquantum est præctica, instruens de humanis: sed summitas attingit cælum, inquãtum est speculatiua instruens de diuinis. Vel tangit terram quãtum ad testamẽtum vetus, in quo promittebantur temporalia. Cælum vero attingit quantum ad nouum, in quo promittuntur cælestia. Hujus scalæ duo latera, sunt sensus literalis, & spiritualis, Sunt etiam huius scalæ duodecim interscalaria, quæ, oportet prædicatores siue contemplatores ascendere, scilicet confessio, oratio, gratiarũ actio, intellectus, perscruatio, dubiorum inquisitio, literę expositio, prædicatio, prædicandi discretio, scilicet prouectis alta, rudibus infima; æternæ pœnæ comminatio, gloriæ promissio, prædicationis obseruatio, constantiæ fortitudo, in prosperis & aduersis. Huic scalæ innixus est Dominus sicut suo spiraculo, quia scilicet ab eo inspirata. Apostol Omnis scriptura diuinitus inspirata, &c. Vel sicut suo speculo in

Gen. 28.

Beda.

2. Thi. 3

quo à contemplatibus aſpicitur, & cognoſcitur. Cotint. Videmus nunc per ſpeculum, &c. Quidam autē dicunt, quod ſcala per quam maximè aſcendunt viri contemplatiui, & deuoti homines, eſt crux Chriſti, hæc licèt fuerit ſuper terrā materialiter erecta, virtualiter tamen fuit vſque ad cælum porrecta: quia per ipſam nobis eſt cæli ianua aperta. Duo autē latera ſcalæ huius, fuerunt duo principalia ligna eius, vnum per altum, aliud per tranſuerſum. Gradus huius ſcalæ ſunt pœnæ quas Chriſtus ſuſtinuit, ſcilicet in capite ſpinarum coronationem, in facie ſputorum fœdationem, in manibus clauorum confixionē, in dorſo & corpore flagellorum verberationem, in latere lanceæ aperitionem, in pedibus clauorū perforationem: in quibus omnibus anima deuota, & prudens, miranda contemplatur, huic ſcalæ innixus eſt Dominus in paſſione, ſicut homo nititur ſuo cubile, quia in ea dormiuit poſt mortem. Vel ſcala hæc, vt quidam exponunt, eſt clauſtralium pœnitētia, cuius duo latera ſunt, vilitas, & aſperitas, per vilitatē nec gloriam affectant, nec ignominiam formidāt; per aſperitatem vero mollia contemnunt, & moleſtias paruipendunt. Hæc ſcala ſtat ſuper terram habitatione, & attingit cælum cōuerſatione: gradus eius autem ſunt ſeptem virtutes, quę enumerantur. 2. Pet. Vos, inquit, curam omnem ſubinferentes miniſtrate in fide veſtra virtutem, in virtute autem ſcientiam, in ſcientia autem abſtinentiam, in abſtinentia patientiam, in patientia autem pietatem, in pietate autem fraternitatis amorem, in amorem autem fraternitatis charitatē. Huic ſcalæ innititur Dominus, ſicut exemplar ſuo exemplario: quia ipſe dedit exemplum viuendi in paupertate, obedientia, & caſtitate. Alij autem exponūt, quod hæc ſcala eſt beata Virgo, quæ ſuper terram fuit per contemptum mundanorum, cælū attingens ſuſcipiendo Deum. Tunc enim inclinauit cælos, & deſcendit. Huius ſcalæ latera ſunt humilitas, & obedientiæ gradus fuerunt in ea donorum, & virtutum, huic infixus eſt dūs ſicut ſuo thalamo in incarnatione. Pſalm. Ipſe tanquam ſponſus procedens de thalamo ſuo. Pſal. 18.

Secundo tangitur in hoc ſomnio Iacob contemplatiuorū motus. Motus autem contemplationis triplex eſt ſecundum Dionyſium, ſ. rectus, & obliquus, & circularis, Rectus ergo motus tangitur per angelorū, id eſt, cōtemplatiuorum aſcenſum, obliquus tangitur per deſcenſum, quia ille qui aſcēdit ſurſum, cum deſcēdit motum ſuum reflectit, & obliquat à ſurſum in deorſum. Motus autem circularis tangitur, cū ſubditur: Dilataberis ad orientem, & occidentem, ſeptentrionem, & meridiem. Per has quatuor partes cæli circulariter ſol mouetur. Igitur iſti Angeli ſunt contemplatiui, & ſpirituales, qui ſunt quaſi homines cæleſtes, & Angeli terreſtres: hi aſcendunt contemplando, & deſcendunt ſe humiliando, & ſicut dicit Ambroſius. Qui vult per ſcalam aſcendere, oportet quod manibus & pedibus ſe teneat: manus opera, pedes cogitationes, & affectiones. Vel, vt aliqui exponunt. Iſti Angeli ſunt prælati, qui aſcēdunt per contemplationem, & deſcendunt per actionē. Vel Angeli ſunt Prædicatores, qui quandoque debent aſcendere prædicando ſublimia, quandoque deſcendere prædicando humilia. Sequitur motus tertius, quia dilataberis ad orientem, ſ. per originem

Digitized by Google

nem virtutum, & occidentē occasum vitiorū, ad meridiem per feruorem affectionum, ad septētrionem siue aquilonem per expugnationem diabolicarum suggestionum.

Tertio tangitur contemplatiuæ vitæ fructus, cum dixit Dominus: Terra in qua dormis, tibi dabo. Terra enim hæc cælestis patria est, in qua erit perfecta quies secundum illud. In pace in idipsum dormiam & requiescā. Vnde in hæc terra debet caput nostrum, id est, mens tanquam in puluinari se ponere, vt quiescat à temporalium cura. Hanc dabit nobis Deus, si in ea per contemplationem, & desiderium peregrinamur, & conuersamur. Gen. Dabo tibi terram peregrinationis tuæ. Quia vero in prædicto somnio dicitur, quod Iacob vidit innixum scalę dicentem sibi, &c. Notandum est, quod (sicut dicunt, somniorum interpretes) apparitio domini in somnijs potest habere variam expositionem, vel significationem: Nam Dominus per somnium aliquando apparet vt tacens, aliquando vero vt loquens, aliquādo vero vt patiens. Quando igitur alicui per somniū Dominus apparet vt tacens, & nihil loquens, si ille qui hoc vidit peccator est, significat quod conuertetur ad Deum, & finiet in pœnitentia dies suos. Si vero sit iustus, & sanctus, significat quod gloriæ eius augmento apud Deū proficiet gaudium habiturus. Si vero talis qui hoc videt sit homo in potestate constitutus, pura rex vel princeps, significat quod inueniet gaudium, & victoriam de inimicis. Quandoque verò Dominus per somnium apparet vt alicui loquens, & tunc siue loquatur aliquid pertinens ad futurorum promissionem, sicut locutus est hic Iacob, siue aliquid pertinens ad conuersionem, sicut aliquādo loquitur peccatoribus, siue ad confortationem, sicut aliquando loquitur iustis tribulatis, & in afflictionibus positis, vel alio quocunque modo loquatur, quicquid dicit tenendū est. Quādoque verò Dominus in somnijs apparet vt crucifixus, vel imago ipsa crucifixi, & tunc, (vt dicunt) signat patientiam, & victoriam in tribulationibus. Vnde si quis videat in somnio se adorare imaginem Domini nostri Iesu Christi, aut osculetur, aut deprecetur, siquidem rex est, & ipse inueniet victoriam de inimicis, & gaudiū in gloria sua: Nam crux post crucifixionem Christi maximas victorias designat, & omnis calamitatis amissionem. Quod si aliquis de populo videat hoc, consequitur gaudium, & pro quo interpellauerit, obtinebit. Sed si solum videatur imago Christi absque cruce, minus erit gaudium vel victoria. Et nota etiam hic de imaginibus; quod illæ quæ in somnio apparent sine auro, significant euentum rerum potiorem: Nam illæ quæ apparent cum auro, quandoque tribulationem portendunt. Hæc dicūt somniorum interpretes, quæ ego referendo tantum, non asserendo hic pono, an vera vel falsa sint, fateor me nescire. Dicit Aristot. quod neque est eis totaliter credendum, neque totaliter discredendū. Et ideo euenientia somnia (vt ipse dicit) neque idoneum est contemnere, neq; oportet ab eis facile persuaderi, præcipuè, quia spiritus mendax plærunque in visione, vel somnio, vt possit decipere hominem in forma Christi legitur apparere: Sic enim beato Martino per exteriorem visionem sensibilium in forma Christi apparuit purpuratus, quem tamē ille per spiritū cognouit atq;

Psal. 4.

Gen. 17.

Aris. de som. & vig.

con-

confudit, In vitis quoque patrũ refertur, quod monachus quidã audiens facta magna Moysi, cordis spiritu cœpit eum præferre Christo, qui sequente nocte per somnium vidit Moysem cũ choro Angelorum stantem in vestibus albis. Christum vero nigris indutum vidit in choro hominũ, propter quod insipiens monachus à fide Christi deposuit, & factus est Iudæus.

Corporis Christi in sacramento, quod siquidem illi libro intus & foris scripto, à Deo Ioãne præuiso, comparatur, septem arcana maximam admirationem afferentia naturalibus exemplis elucidantur.

Cap. IX.

CORpus Christi sub sacramento assimilatur illi libro quem vidit Ioannes. Vidi, inquit, librum, qui erat scriptus intus, & foris, signatum sigillis septem: Dicitur corpus Christi liber intus scriptus, quia videlicet in se continet consolationes, & suauitates notabiles & mirabiles. Et iterũ scriptus foris, quia sacramentis visibilibus tegitur, signatum autem sigillis septem, ponitur propter septem mirabilia, quæ sunt ibi. Apoc. 5

Primum est, quod fit de pane non mutatum, sed manẽs idem, & ponitur à quibusdam exemplum, sicut cognitio mea, mediãte voce fit tua manens mea.

Secundum est, quod tanta magnitudo sub tam parua specie tota latet. Et ponũt quidem exemplum, sicut in parua pupilla oculi totus mons magnus recipitur, vel videtur.

Tertium est, quod totũ corpus per os hominis intrat non diminutum eadem potentia, (vt quidam dicunt) quæ clausо vtero de Virgine exiuit, & etiam de sepulchro.

Quartum est, quod comeditur non consumptum, & non diuisum. Et ponunt aliqui exemplum in sensu visus, sicut viror herbę ab oculo videtis, quasi quidem eius cibus suscipitur, nec tamen ipsa herba minuitur, vel diuiditur.

Quintum est, quod ab immundis tangitur sine contagione sui, sicut lumen Solis recipitur in rę fœda, nec tamen fœdatur.

Sextum est, quod à pluribus sumitur, & in pluribus locis conficitur, nec tamen augetur, vel minuitur, sicut si multæ candelæ ab vna accendãtur, illa vna propter hoc non minuitur, nec augetur.

Septimum est, quod est ibi quãtitas sine quanto, cuius exemplũ propriè non est in natura dare, vel alicubi reperire.

Dæmonum (qui iure locustis in Diui Ioannis visione descriptis assimilantur) elatio, tentatio, permissa eorum à Domino potestas, malitia refrenatio, signique Thau, & quatuor Angelorum super quatuor terræ angulos desistentes significatio, mire explicatur.

Cap. X.

DÆmones assimilantur illis locustis, de quibus agitur in visione sancti Ioannis in Apoca. Apoc. 9
Vbi dicitur vidisse, quod exierunt locustæ in terram, & data est illis potestas sicut habent potestatem scorpiones terræ: & præceptũ est illis, ne læderent fœnum terræ, nec omne viride, neque omnem arborem, nisi tantum homines qui non habent signum Dei in frontibus suis. Vbi prima nota, dæmonum elationem per similitudinem locustarum: assimilãtur enim dæmones locustis, & propter ascensum superbiæ, quia locustæ in altum saliunt, & sic dæmon per superbiam. Isaię. In cęlũ conscendam, &c. Isa. 43.

Itẽ propter casum ruinæ: quia locusta post saltum nimiũ cadit. Isaiæ. Quomodo cecidisti de cælo Lucifer, &c. Isa. 14.

Item

Item propter continuationem malitiæ, quæ notatur in longitudine crurum posteriorum, quia semper in malitia perseuerant.

Secundo, attende dæmonum tentationem: quia exierunt in terram, scilicet, ad tentandum homines, & dicuntur exire, scilicet à Dei ordinatione. Deus enim tentationes nostras ordinat, i. bonum nostrum, & profectum, sed ab hac intentione diabolus exit, quia in suis tentationibus non nostrum profectum, sed casum, & detrimentum intendit. Exierunt etiã de cælo vbi creati fuerunt, scilicet de empyreo: quando fuerunt electi per superbiam in terram, id est, ad tentandum homines, qui habitant in terra, eos enim qui sunt in cælo tentare vel molestare non possunt. Vnde pars eorum relicta est in hoc aëre caliginoso ad tentandum nos qui sumus in terra.

Tertio, considera diuinam permissionem, quia data est illis potestas, scilicet tẽtandi permissiue. Greg. Licet diabolus afflictionem iustorum semper appetat, tamen si ab Auctore nostro potestatem non accipit, ad tentationis articulum, nullatenus conualescit. Sequitur; Sicut habent potestatem scorpiones terræ. Scorpiones (sicut glossa dicit) facie blandiuntur: sed cauda pungunt occulte. Et ita faciunt dæmones tentantes, quia à principio porrigunt delectationem, & in fine inducunt cruciatum, & afflictionem: & sicut non sentitur punctio acus, sic nec punctio scorpionum, sed postea paulatim diffunditur per totum corpus, & moritur punctus. Et similiter decepti à dæmonibus, quando peccant, non sentiunt deceptionem, sed tandem miserabiliter
Prou. 5. puniuntur. Prouerb. Fauus distillans labia meretricis, & nitidius oleo guttur eius: nouissima autem illius amara quasi absynthium.

Quarto, nota diabolicæ malitiæ refrenationem, quia præceptum est illis, ne læderent, &c. Et hoc præceptum est dæmonum refrenatio, ne tantum noceant quantum vellent, vel quantum possent si permitterentur, quia nullus eis posset resistere. Restringitur autem eorum potestas contra electos, & saluandos, quorum quidam sunt incipientes, & isti intelliguntur per fœnum, quidam vero proficientes, & illi per viride, quidam vero perfecti, & isti per arborem designãtur. Et nota, quod non dixit, ne eos percuterent siue tangerent, sed ne eos læderent: quia Sancti, & percutiuntur interdum exterius, & tanguntur interius, scilicet dum tentantur, sed non læduntur in mentibus, scilicet vt peccatis consentiant, vel vt finaliter pereant. Iob. Iob 2. Dixit Dominus ad Sathan: Ecce in manu tua est, veruntamen animam illius serua. Et per ista tria designantur tres ordines saluandorum, scilicet Noe, Daniel, & Iob, id est, coniugati, qui terræ adhærent, & designantur per fœnum. Et continentes, qui virorem corporis seruant, & ideo designantur per viride. Et prælati, qui delignantur per arbores, quarum rami refrigerium præstant aliis. Est ergo sensus. Præceptum est illis, scilicet dæmonibus, id est coarctata est potestas eorum, ne læderent fœnum terræ, id est, cõiugatos, in anima, sed in corpore affligant, & interdum corporalia auferant: neque omne viride, id est continentes, virore pudicitiæ virẽtes: neque omnem arborem, id est, prælatos, foliis verborum suorum alios sanantes, & fructibus operum satiantes, vmbra exemplorum, vel consolatione alios recreantes; nisi tantum homines

Digitized by Google

mines ab humo dictos, i. carnales, 1. Cor. 3. Cum sit inter vos zelus & contentio, nonne carnales estis, & secundum hominem ambulatis? qui nō habent signum Dei in frōte sua, i. in aperto, hoc signum est Thau, quod habet figurā crucis, & est vltima littera in alphabeto Hebræorum, & nominatur sine interpretatur confirmatio. Vnde significat ipsam finalem pœnitentiam, quæ cōfirmat hominem in bono, hoc autē signo liberātur Ezec. 9. omnes qui illud habent. Ezech. Signa Thau super frontes virorū gementium, & dolentium, super cunctis abominationibus quæ fiunt. Et infra. Omnem super quem videtis Thau ne occidatis. Et hoc signum debet haberi non solum in corde, sed etiam in fronte, vbi est locus erubescentiæ, & etiam locus manifestus, vt scilicet non erubescat homo facere pœnitentiam aperte, & nomen Christi aperte prædicare.

Item dæmones conantur maximè impedire prædicatores, quod ostenditur ex visione beati Ioannis, quæ habetur in Apoc. vbi di- Apoc. 7. citur. Vidi quatuor Angelos stantes super quatuor angulos terræ, tenentes quatuor ventos terræ, ne flarent super terram, neque supra mare, neque supra vllam arborem. Per istos quatuor Angelos intelligunt vniuersi dæmones, qui dicūtur quatuor propter naturam numeri, quia quaternarius multum diuisibilis est, & ipsi non intendunt nisi diuisionem facere.

Item quaternarius non est numerus solidus, sed superficialis.

Item suggestio dæmonum superficialis est, non habens soliditatem.

Item dicuntur quatuor, quia Euangelia impugnant, & quatuor vitia præcipuè suggerunt dum tentant. Vel quia per quatuor partes mundi fideles tentant. Vnde sequitur, stantes super quatuor angulos terræ, id est, in quatuor partibus mundi immorantes, vt omnes tentent. Vel hoc dicitur, quia ipsi dæmones laborant, vt ponant homines in angulis, id est, in sordibus peccatorum: Nam in angulo suæ sordes, vel in angulo duplicitatis. Sequitur, Tenentes quatuor ventos, id est, tenentes & impedientes omnes prædicatores ecclesiæ, qui dicuntur quatuor, quia debent habere quatuor virtutes, iustitiam, fortitudinem, temperantiam, & prudentiam: vel doctrinam quatuor Euangeliorum, quæ significatur Genes. 1. per quatuor flumina paradysi, vel quia debent prædicare per quatuor climata mundi, & dicuntur venti, quia nubes, id est peccatores, in pluuias lachrymarū dissoluunt. Genes. 1

Item, quia terræ humiditates desiccant, id est, carnis voluptatem, & mentis cupiditatem, & de his quatuor ventis dicitur: Qui Iob 28. facit ventis pondus, & aquas appendit in mensura. Sequitur, ne flarent super terram, id est, super illos, qui ad modum terræ sunt arabiles vomere prædicationis, & susceptibiles diuini seminis, neque super mare, id est, super fluidos & instabiles, neque super vllam arborē, id est, super illos qui ad fructificandum sunt habiles: quasi dicat, dæmones conati sunt, & nunc conantur quotidie, impedire prædicatores ne prædicent, neque bonis, neque malis, neque ad exercitationem bonorum, neque ad reuocationem malorum: Sciunt enim dæmones, quod nil adeo prodest sicut prædicatio verbi Dei. Gloss. In tempore tribulationis nihil magis necessarium, quam prædicatio verbi Dei. Ideo Iob 23. nititur diabolus eam detinere in omni loco. Econtra autem Dominus

Digitized by Google

minus sub similitudine etiam quatuor ventorum vocat prædicatores, vt prædicent. Ezech. A quatuor ventis venit spiritus, & insustia super interfectos istos, & reuiuiscant.

Eze. 33.

Veri ac contemplatiui Ecclesiæ Doctores, Christique imitatores, quatuor animalibus ab Ezechiele descriptis, ac forti Angelo a Ioanne, nec non candelabro aureo à Zacharia præuiso, per doctissimas variasque eorũ expositiones comparantur, quasque conditiones sapientes, ac prælati habere debeant, aperitur.

Cap. XI.

Doctores noui testamenti assimilantur illis animalibus, quæ describuntur in prima visione libri Ezec. Vbi dicitur. Et de medio eius similitudo quatuor animalium, &c In cuius visionis serie introducuntur hæc animalia, vt copulata, vt figurata, vt pennata, vt mota, & vt inflammata. Ostenduntur ergo primo fuisse copulata, quia quatuor Vnde dicit, quod de medio ignis, sicut Grego. exponit, quia supra præmiserat. Et ignis inuoluens similitudo quatuor animalium.

Ezec. 1.

Primo ergo considera tria, primo locum, qui congruit sanctorũ doctorum probationis: Locus enim originis siue egressionis sanctorum Doctorum, est de medio ignis, scilicet tribulationis siue persecutionis. Ecclesiast. Vasa figuli, id est, Doctores Christi probat fornax tribulationis: Sic enim æstuant, vt per impatiẽtiam non destituantur Ecclesiast. In medio ignis non sum æstuata, dicit doctorum ecclesia. Et dicit in Prouer. quod doctrina viri, id est, virilis Doctoris, per patientiam noscitur. Grego. Tanto minus, vnusquisque ostenditur doctus, quanto minus patiens: neque enim potest veraciter bona docendi impendere, si viuendo nescit aduersa æquanimiter tolerare. Perfecti enim Doctoris est sic allorum hominum improbitatem patienter sufferre, vt se nouerit ab iniquis sapienter obseruare: neque enim propria munditia sine tolerantia sufficit, neque tolerantia sine munditia valet. Vel de medio ignis, id est, ex intimo feruore amoris sancti, Doctores procedunt ad opus prædicationis.

Eccl. 27.

Eccl. 41.

Pro. 19.

Grego.

Secũdo tangitur numerus, qui cõpetit Doctorũ eruditioni, quia quatuor, siue propter doctrinam quatuor Euangeliorum, quã prædicant, siue propter quadruplicẽ intellectum scripturarũ quas explanãt, siue propter quatuor mũdi partes quas suis doctrinis illustrant, quæ etiam significantur per quatuor quadrigas.

Tertio ponitur tropus, id est, similitudo, quæ competit eorum perfectioni, quia similitudo erat animalium: In animalibus enim est perfectio motus, & sensus, quia scilicet sancti Doctores vigent sensu discretionis, & motu boni operis. Ipsi enim sunt animalia, quibus Dominus manum suæ largitatis aperit, & eis benedictionem suæ gratiæ affluenter infundit. Psalmus. Aperis manum tuam, &c.

Zach. 6.

Quartò introducuntur hæc animalia, vt figurata: habebant enim quãtum ad communem figuram similitudinem hominis. Et præmittitur, quod similitudo hominis erat in eis, siquidem in sanctis Doctoribus est similitudo hominis, id est, Christi, Vnde Grego. dicit, quod sancta animalia hæc non essent, nisi Christi similitudinem habuissent. Competit ergo omni sancto Doctori, vt assimiletur Christo homini, secundum illud: Omnis scriba doctus, in regno cælorum similis est homini patrifamilias, i. Christo:

Gre. super Ez.

Mat. 13

Debet

Debet enim Christum imitari, & ei assimilari in viuendo, sicut Paulus faciebat, qui dicebat: Viuo autem iam non ego, viuit vero in me Christus. Gal.2.

Item in docendo siue prædicando, sicut idem dixit: Nos prædicamus Christum crucifixum, &c. 1.Cor.1 Item faciendo. 1.Cor. Imitatores mei estote, sicut ego Christi. 1.Co.11

Item in patiendo. Vnde idem Paulus dixit: Christo confixus sum cruci. Deinde describitur horum animalium figura specialiter quo ad partes eorum, scilicet quo ad facies, quo ad manus, & quo ad pedes. Gal.2.

Primo enim quo ad facies ponit, quod erat in ea quadruplex figura, scilicet hominis & leonis à dextris, vituli siue bouis à sinistris, sed aquilæ desuper. Per has ergo quatuor facies, dicunt quidã mystice præfiguratos quatuor Euangelistas, scilicet per faciem hominis Matthæum, qui ab humana Christi generatione euãgelium inchoauit, dicens: Liber generationis Iesu Christi, &c. Matt.1. Per faciem verò leonis, Marcum, quia à rugitu deserti euangelium incipit, dicens: Vox clamantis in deserto. Per faciem autem bouis, Lucam, quia à sacerdotio Zachariæ incœpit principium, dicens: Fuit sacerdos quidam, &c. Nam sacerdotis erat boues immolare, sed per aquilæ faciem, Ioannes accipitur, qui cæteris altius contemplando volauit, suum euangelium ab æterna Verbi generatione inchoando, dicens: In principio erat Verbũ, & Verbum erat apud Deũ, &c. Dicit autem, quod quatuor facies vni, quia omnes quatuor Euangelistæ locuti sunt de vno, scilicet de Christo, vel illæ quatuor facies competunt vni id est, Christo. Qui (sicut dicit glossa.) natus est, vt homo; passus est, vt vitulus, resurrexit, vt leo, ascendit vt aquila. Et ideo (secundum Greg.) homo & leo dicuntur esse à dextris, quia Christi natiuitas & resurrectio, erũt omniũ generaliter lætitia, quæ per dextera intelligitur, sed vitulus dicitur esse à sinistris, quia mors Christi Apostolis tristitia fuit, quæ tristitia pertinet ad sinistram, quia sinistrum dicimus quod aduersum deputamus (vt dicit glossa) Aquila autem dicitur esse desuper, quia ascensionem Christi significat in altum, secundũ illud. Psal. Ascendisti in altum. Iob Nunquid ad præceptum tuum leuabitur aquila? Moraliter autem doctor Ecclesiasticus debet esse, vt homo secundum rationem viuendo. Secũdum rationem dico, à Deo per fidem illuminatam, & secundum diuina præcepta regulatam. Iuxta illud. Beatus homo quem tu erudieris Domine, & de lege tua docueris eum. Greg. Psal.67. Iob.30. Psal.93.

Item debet esse vt leo, tentationibus resistendo, & aduersa non metuendo. Prouerb. Iustus quasi leo confidens absque terrore erit. Pro.28.

Item vt vitulus seipsum sacrificando, de talibus vitulis dicitur in Psalmo. Tunc imponent super altare tuum vitulos. Psal.50.

Item debent esse vt aquila sublimia contemplando, vel alios ad contemplationem & amorẽ Dei prouocando. Deuteron. Sicut aquila prouocans ad volandũ pullos suos. Vel dicitur doctor esse, vt homo per prudentiam, vt leo per fortitudinem, vt vitulus per temperantiam, & vt aquila per iustitiam. Quidam vero (vt dicit Hieronymus) per quatuor facies intellexerunt quatuor elementa, quæ dicuntur inesse vna, quia in vno corpore hominis vniuntur. Vnde quamuis in mundo maiori sit distincta, in mundo tamẽ minori, id est, in homine sunt vnita. Deu.32. Hiero.

Alij

Alij vero per has quatuor facies, quatuor principales accipiũt animæ passiones, i. gaudium, tristitiam, spem, & timorem, quorum quædam sunt de bono, vt gaudium de præsenti bono, & spes de futuro. Alię sunt de malo, s. vel præsenti, vt tristitia, vel futuro, vt timor. Et ideo quædam dicuntur esse à dextris, quædam vero à sinistris, sed super has debet esse ratio eas modificans, & regulans: & ideo facies aquilæ dicitur esse desuper. Et nota quod istæ facies dicuntur extentæ desuper, quia in omnibus intentio & contemplatio sanctorum super se tendit, sicut dicit Greg.

Item describitur figura eorum quantũ ad manus, quia habebant manus ad modum hominis. Vnde dicit, quod manus hominis sub pennis eorũ. Vbi nota, quod quilibet doctor debet habere manus hominis, id est, opera bona, s. vt non solum bona dicat, sed etiam faciat secundum illud, Cœpit Iesus facere, & postea docere. Act. 1. Grego. Prædicator quilque plus actibus quam vocibus intonet; & bene viuendo vestigia sequacibus imprimat, quàm loquendo qua gradiantur ostendat: sed debent esse manus hominis, id est, opera Rom 2. secundum rationem facta. Apostolus: Rationabile obsequium vestrum, sed dicuntur manus esse sub pennis, quia debet esse virtus operis sub volatu contemplationis, s. vt sub contemplatiua sit etiam actiua, & debent esse manus in quatuor partibus, quia s. quatuor modis per opera vitæ actiuæ proximis seruitur, s. vel quantum ad animam, vt docendo, consistendo, & alies spirituales eleemosynas impendẽdo: vel quantum ad corpus viuũ, scilicet reficiẽdo, vestiendo, & alia necessaria ministrando, vel quantũ ad corpus defunctũ, s. componendo, & sepeliendo, & huiusmodi, vel quantum ad res temporales exteriores, sicut defendendo tẽporalia iura ecclesiæ, vel aliarum personarum, & huiusmodi. Vel (secundum Greg.) dicuntur esse in quatuor partibus, quia sancti Euangelistæ, qui fuerũt primi doctores noui testamenti, opus exterioris doctrinæ per quatuor partes mũdi diffuderunt, scilicet per orientem, occidentem, meridiem, & septentrionem. Greg. super Ezech.

Item describitur eorum figura quoad pedes: quia pedes eorum pedes recti, & planta pedis eorum quasi planta pedis vituli. In pedibus (sicut dicit glossa) intelliguntur gressus operum, ita vt sicut per manus intelliguntur opera quæ ordinantur ad proximum, ita per pedes intelliguntur opera hominis quantum ad seipsum. Sicut enim animal gressibile pedibus pergit ad locum, ita etiam homo spiritualis operibus tendit in Deum. Vnde Aug. dicit, quod Aug. Deo, qui vbique est, non locis appropinquamus, sed bonis studiis, bonisque actionibus. Et ideo sicut fine pedibus corpus hominis non pergit, sic, etiam fides hominis sine operibus nõ proficit. Iac. Fides sine operibus mortua est. Iac. 2. Sed in istis pedibus, id est, operibus, debet esse rectitudo intentionis, scilicet, vt recta intentione fiant. Vnde dicit: Pedes eorum pedes recti, scilicet per rectam intẽtionem, quia qualis est intẽtio, tale est opus, Ecclesiast. Ambulauit pes meus iter rectum. Eccl. 32

Item debet esse in eis maturitas moderationis: quia cum quadam maturitate, id est, gtauitate & modestia, debent exequi & perficere opus intentum. Vnde dicit, quod planta pedis eorum quasi planta pedis vituli: Vituli enim siue boues (vt dicit Gregorius) cum quadam maturitate siue grauitate

uitate succedũt. Vel etiã in planta pedis vituli signatur fortitudo laboris, quia vituli siue boues fortes habent pedes, vt ipse Gregorius dicit. Greg. in Exc.

Item in hoc signatur discretio circunspectionis, ex eo, quod in pedibus vituli est vnguium discretio. Ex quibus patet, quod opera docentiũ debent esse recta, grauia, fortia, & discreta.

Tertio, hæc animalia describuntur etiam esse pennata, vnde dicit: Quatuor pennæ vni. Vbi circa eorum pennas nota quatuor, primo distinctionem, quia quatuor pennæ vni, scilicet ad modum alterum. Istæ quatuor pennæ, sunt quatuor conditiones, quæ necessariæ sunt cuilibet contemplanti, vt per volatum contemplationis possit ad diuina leuari. Prima penna est mentis virtus, per quã scilicet anima ad volatum contẽplationis disponitur: Est enim animæ contemplanti necessaria virtus moralis, ex eo quod virtutes morales vehementiam passionum reprimunt, & sedant exteriorum occupationum tumultus, quibus abstraheretur intentio eius ab intelligibilibus ad sensibilia. Eccles. 44. Eccleſiaſt. Homines diuites in virtute pulchritudinis studium habentes: Studium enim pulchritudinis, est studium contemplationis, quod comperit hominibus virtutibus abundantibus.

Secundã pẽna, est mentis actus, quo scilicet contemplatio incipitur. Et talis actus est lectio, oratio, & meditatio, & huiusmodi: Nam in lectione mens informatur, in oratione eleuatur, in meditatione autem inflammatur, secundum illud: In meditatione mea exardescet ignis. Psa. 84.

Tertia penna, est gradus considerationis, quo scilicet ordinatè anima contẽplando progreditur. Et nota, quod habet cõtemplatio diuersos gradus, quibus scilicet anima in Dei cognitionem ascendit, secundum illud Psalmistę, Ascensiones in corde suo disposuit in valle lachrymarum. Vnde Richardus de Sãcto Victore sex gradus contemplationis distinguit, quibus mens per creaturas mũdi in Dei contemplationem ascendit. Primus gradus est secundum solam imaginationem, cum attẽdimus solum res corporales. Vnde in hoc gradu ponitur solum perceptio sensibilium. Psal. 38 Richar.

Secundus gradus est in imaginatione secũdum rationẽ, prout, s. sensibilium ordinem & dispositionẽ cõsideramus. Vnde in hoc gradu fit progressus à sensibilibus ad intelligibilia.

Tertius est in ratione secũdum imaginationem, quando, s. per inspectionem rerum visibiliũ ad inuisibilia subleuamur. Vnde in hoc gradu ponitur dijudicatio sensibilium, secundum intelligibilia.

Quartus gradus est in ratione secundum rationem, quando scilicet animus intendit inuisibilibus, quæ etiam imaginatio non nouit. Vnde in hoc gradu ponitur absoluta consideratio intelligibilium, in quæ per sensibilia deuenitur.

Quintus est supra rationẽ, quãdo diuina reuelatione cognoscimus quæ humana ratione cõprehendi non possunt. Vnde in hoc gradu ponitur contemplatio intelligibilium, quæ per sensibilia inueniri non possunt, sed tantum per rationem capi possunt.

Sextus est supra rationem, quãdo scilicet ex diuina reuelatione cognoscimus ea quæ humanæ rationi repugnare videntur, sicut ea quæ dicuntur de mysterio trinitatis. Vnde in hoc gradu ponitur consideratio intelligibilium, quæ

Digitized by Google

quæ ratio nec inuenire, nec etiã capere potest.

Quarta penna, est Dei intuitus, id est, ipsa contemplatio diuinæ veritatis, & in hac contemplantis volatus finitur: Quia huius contemplatio finis est totius humanæ vitæ. Vnde Augustinus dicit, quod contemplatio Dei promittitur nobis vt actionum omnium finis, atque æterna perfectio gaudiorum: hic autem competit nobis imperfecte; videlicet per speculũ in ænigmate, & ideo est quædam inchoatio illius beatitudinis. Sed nota quod dicit, quod istarum quatuor pennarum duæ tegebant corpora animaliũ, quia quamdiu sanctorum Doctorum animæ corporibus teguntur, id est, quamdiu sunt in hac vita, indigent ad contẽplatiuam vitam duobus prædictorum, scilicet virtute morali: Nam à corpore exuta anima, nec sensibilibus passionibus, nec rerum corporalium tumultibus inquietabitur, vel impedietur. Et ideo non indigebit virtutibus moralibus, quæ habent huiusmodi impedimẽta reprimere, vel sedare. Aug. l. de Tri.

Item indiget gradu considerationis, quia scilicet in hac vita nõ potest anima immediatè leuari in contemplationem diuinæ veritatis, sed potius per quosdam gradus in ipsius cõtemplationem consurgit. Duæ autem aliæ pennæ inuicem iungebantur, quia scilicet in alia vita videbitur deus sicuti est, & erit actus & contemplatio mentis, cum vno intuitu diuinæ veritatis. Vnde Augustinus dicit: quod non erunt in patriã cogitationes nostræ volubiles, ab aliis in alia euntes atque redeuntes, sed totam scientiam nostram vno simul conspectu videbimus. Duabus ergo pennis corpora tegũtur, quia scilicet virtus & gradus contemplantibus cessaria sunt quamdiu anima mortali hoc corpore tegitur. Duæ vero pennæ iunguntur, quia scilicet in visione beata, mentis actus, & contemplatio, vnico & simplici intuitu diuinæ veritatis perficitur. Vel istę quatuor pennę quibus anima in contemplatione leuatur, sunt illæ quatuor contemplationes, quas beatus Bernardus in libro de consideratione ponit; quarum prima est admiratio maiestatis. Secunda est consideratio iudiciorum Dei. Tertia est recognitio beneficiorum. Quarta est consideratio promissorum. Quarum duæ dicuntur corpora regere, quia operta & tecta sunt animæ quadiu manet in corpore, scilicet immensitas diuinæ maiestatis, & abyssus iudiciorum Dei: duæ verò inuicem iunguntur, scilicet promissa & beneficia: Nam promissio beneficiorum fit, & beneficia promissa conferuntur, sed promissio promittitur ad consolationem, beneficium vero subsequitur ad satisfactionem. Sed secundum beatum Gregoriũ, quatuor istæ pennę sanctorum animalium sunt amor & spes, & istæ duæ inuicem coniunguntur, quia scilicet sancti viri & amant quæ sperant; & sperant quæ amant. Aliæ vero duę sunt, timor, & pœnitentia, & istæ duæ tegunt, quia timor & pœnitẽtiam ab omnipotentis Dei oculis mala præterita absconduntur.

Secundo nota pennarum situationem, quia habebant pennas in quatuor partibus: Nam penna amoris est in cælo, penna spei est in Deo, penna pœnitentiæ habet locum in mundo, penna timoris, est de inferno. Sed attende, quod manus dicitur esse sub pennis in quatuor partibus, quia nec amor, nec spes, nec timor, nec pœnitentia est

Digitized by Google

sine opere efficax: Nam amor ex nato oriendirur, spes ex merito concipitur, pœnitentia ex debito satisfacit, timor à malo retrahit, & insuper ad bonum compellit, secundum illud, Qui timet Deum faciet bona. Vel si per pennas intelligantur considerationes mentis, tunc sunt in quatuor partibus, quia aliquando Sancti considerant vbi fuerunt, scilicet in peccato, & sic replentur mœrore: aliquando vero vbi sunt, scilicet in mundo, & sic affliguntur dolore, quandoque vero considerant vbi erunt, scilicet in iudicio, & tunc solicitantur timore: Quandoque autem vbi non sunt, scilicet in cœlo, & ex hoc inflammantur amore. Et ista (secundum Gregorium) in mora sunt quatuor genera compunctionum, quibus mentes sanctorum hominum vehementer afficiuntur.

Tertio nota pennarũ connexionem, quia iunctæ erant pennæ eorum, alterius ad alterum, s. secundum Gregorium, quia prædicatorum virtus, & sapientia charitatis, & concordiæ pace sociantur: Quamuis enim sancti viri diuersitatem habeant, siue etiam distinctionem pennarum, id est, diuersa virtutum munera, vel dona gratiarum, tamen dum vnusquisque alteri de virtutis dono, quod habet obsequitur, & e conuerso, penna alterius ad alterum mutua vtilitate connectitur, nam contemplatiuus pro actiuo orat, actiuus vero contemplatiuo necessaria corporis administrat, & sic de aliis. Vnde ad hanc connexionem pennarum hortatur Beatus Petr. 1.Petr.4 dicens: Vnusquisque gratiam quã accepit, in alterutrum illam administrantes.

Quarto considera pennarum extensionem, quia facies eorum, & pennæ eorum extentæ desuper, in facie intellige Sanctorum intentionem, quam semper ad Deũ vertunt, contra quod de peccatoribus dicitur: Verterunt ad me Hier.32 terga, & non facies: facies enim est pars anterior, & ideo significat intentionem finis quæ opus præcedit. Tergum vero siue dorsum, est pars posterior, & ideo significat opus, quod ipsam intentionem subsequitur. Tergum ergo & non faciem ad Deum conuertit, qui opus quidem de genere bonorum facit, sed ad Deum intentionem non dirigit. Sed in pennis, quibus volatur in altum, intelligitur Sanctorum contemplatio, de quatum pennarum volatu Psalmus dicit: Quis dabit Psal.54 mihi pennas sicut columbæ? & volabo, & requiescã. Facies ergo, & pennas animalium extentas desuper Propheta vidit: quia intentio & contemplatio Sanctorum semper super se tendit, vt cœleste bonum assequi & obtinere possint: sicut interlinearis Glossa dicit.

Quarto hæc animalia erãt mota & impulsa à spiritu. Vnde dicit, quod vbi erant impetus spiritus, illuc gradiebantur. Vbi aduerte, quod sancti doctores à Spiritu sancto mouentur, impetuosè, continuè, & cautè. Et propter primum dicit, vbi erat impetus spiritus. Vbi dicit glo. quod sicut in malis est impetus carnis, ita in bonis est impetus spiritus, & hunc impetum (secundum Gre.) charitas facit, quæ post spiritum ire compellit. Psalmus: Fluminis Psal.45 impetus lætificat ciuitatem Dei. Aqua fluminis est gratia Spiritus sancti, quæ mediante charitate animam impellit ad bonum, & perducit ad ineffabile gaudium.

Item continuè, quod notatur cum subditur, quod non reuertebantur cum ambularent: Nam sicut

Digitized by Google

sicut glossa dicit, cũ ambularẽt ad bona, non reuertebantur ad mala, & ideo in bono perseuerando & continuando mouebantur.

Mat. 10. Mat. Qui perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit. Sed quia illud verbum bis ponitur, alia glossa quædam exponit de motu recto. Cum ambularent ante, scilicet ad spiritualia, non reuertebantur retro, scilicet ad temporalia. Vnde non erat in eis motus reflexus, sed rectus. Apo. Quæ retro

Phil. 3. sunt, obliuiscens, ad ea quæ sunt priora, extendens me. Hieronym. Qui stiuã aratri tenet, non respiciat retro, non imitetur vxorem Loth, ne pereat sicut Heli, qui aliorum vitio Deum offendit. Sed videtur esse contra quod alibi dicitur, quod animalia ibant, & reuertebantur in similitudinem fulguris corruscantis. Sed dicendum, quod ibi loquitur de motu contemplationis, sed hic de imitatione vitæ, siue de motu amoris. Vnde illud exponitur, quod ibant, scilicet per mentis contemplationem, sed non diu in ea esse valentes, reuertebantur ad actionem: sed quia ex contemplatione ipsa anima inflammabatur, & illuminabatur, idcirco subditur, quod reuertebãtur in similitudinem fulguris corruscantis, id est, inflammantis, & illuminantis: Nam per eos à contemplationis arce descendentes, cæleste lumen nobis spargitur, vt glossa dicit.

Item mouẽtur cautè: quod notatur, cum dicit, quod vnũquodque eorum coram facie sua ambulabat, scilicet semper sibi præsens, semper diiudicans quid bonum, vel quid malũ, in quo crescat, in quo decrescat. Apostolus.

Phil. 3. Videte quomodo cautè ambuletis.

Quinto quoque hæc animalia describuntur, vt inflammata, & ostenduntur sancti doctores inflammati quatuor modis, scilicet ad modum scintillarum, ad modum carbonum, & ad modum lampadum, & fulgurum: De primo enim dicit, & scintillæ, quasi aspectus æris eandentis: q secũdum glossam refertur ad sanctorum prædicatorum doctrinã, quorũ verba sunt subtilia, & ideo sunt, vt scintillæ.

Item sonantia vt æris.

Item feruentia, & ideo candẽtia. Vel potest exponi, quod ex sanctis doctoribus emicant scintillæ exemplorum, auditus verborum, & est in eis candor affectionum: vel scintillant in orationibus, sonant in prædicationibus, excandescunt in affectionibus. Glossa, quasi æris cadentis, quia plus ardent desiderio, quam proferant verbo.

Secundo sancti Doctores inflammantur ad modum carbonum. Vnde dicit, quod similitudo animalium, & aspectus eorum, quasi carbonum ignis ardentium: Carbonibus enim ardentibus assimilantur sancti Doctores, quia ipsi, & in se ardent per desiderium, & alios sibi adhærẽtes accendunt etiam ad diligendum Deum. Vnde glossa dicit. Si carbonem tetigeris, accenderis, & cum sancto sanctus eris. Vnde isti sunt carbones, qui vastant incinerando, id est, ad pœnitentiam humiliando.

Psal. Sagittæ potentis acutæ cum Ps. 119 carbonibus desolatorijs, vel vastatoribus secundum aliam literam. Item qui sanctificant purificando, secundum illud, Sanctificabit eos in igne. Psalm. Cadent Ps. 139 super eos carbones, in ignem deiicies eos, in miserijs non subsistent.

Item qui adiuuant inflammando, secundum illud, habens carbones ignis sedebis super eos, & erunt tibi in adiutorium.

Tertio inflammantur ad modū lampadarum. Vnde subditur. Et quasi aspectus lampadarum: In lampadis enim requiritur munditia vasis, & ideo fit de vitro, copia liquoris, vnde impletur oleo, euidentia fulgoris, & ideo suspenditur in alto, quæ tria significant in sanctis viris, puritatem carnis, deuotionem mētis, & claritatem siue fulgorem sanctæ opinionis. Vndeglossa dicit, quod sanctorum aspectus est quasi lampadarum, quia opinionē bonam à lumine aliorum longè lateque
Cant. 8. diffundunt, Cantic. Lampades eius, lampades ignis atque flammarum.

Quarto sunt inflāmati ad modum fulgurū, & ideo subditur. Et erat visio discurrēs in medio animaliū splendor ignis, & de igne fulgur egrediens. Sic in medio animaliū, id est, in cordibus Sanctorum, quia medius locus attribuitur cordi, secūdum illud Psal-
Psal. 21. mistice. Factum est cor meum tanquam cera liquescens in medio ventris mei. Est visio contemplationis Dei non per simplicem mentis intuitum, sicut est in patria, vbi Deus immediatè videtur, sed est visio discurrens per rationis discursum, prout inuisi-
Rom. 1. bilia Dei à creatura mundi per ea quæ facta sunt intellecta conspiciuntur, vnde discurrunt ex creaturis quæ sunt effectus Dei, procedēdo in contemplationem creatoris, & in tali contemplatio ne est splendor, & ignis, & fulgur, quia, s. in contemplatione sanctorum fulget splendor diuinæ cognitionis, Psalm. Mirabilia opera
Psa. 138 tua, & anima mea cognoscet nimis. Isa. Implebit splendoribus
Isa. 63. animam tuam.

Ité ardet ignis diuinæ dilectionis, Psal. In meditatione mea ex-
Psal. 38. ardescet ignis.

Item fulgurat zelus fraternæ saluationis: Nam in sancto viro illuminato, & inflammato in contēplatione, accenditur zelus, etiam fraternæ salutis. Vnde egrē ditur fulgur, i. verbum prædicationis, vel exemplum cōuersationis proximorum corda terrens, illuminans, percutiens, & accendens sicut fulgur. Vel nota, quod in medio animalium, i. in Sanctorum cordibus, est splendor ignis, cū ardent in amore Dei, & splendor fulguris, cum in dilectione feruntur proximi. Vel (secundum glossam) est in Sanctis visio discurrens, cum meditātur scripturas, quia dum historias discurrendo percurrunt, Spiritus sancti sacramenta cernunt; sed est in illis splendor ignis, dum contemplantur res diuinas, quia in tali contemplatione mens inflammatur charitate, & illustratur veritate, sed splendor fulguris est in eis dū considerant res creatas. Vnde Gre. dicit: Quamcunque creaturarum inspicimus, Dei notitiam fulgurat, dū in creaturis se creator manifestat.

Item doctor ecclesiasticus assimilari debet illi angelo forti, de quo habetur in visione Ioannis vbi dicitur: Vidi alium angelum Apo. 10.
fortem descendentem de cælo, amictū nube, & iris in capite eius, & facies eius erat sicut Sol, & pedes eius tanquā columna ignis, & habebat in manu sua librum apertum, & posuit pedē dextrum suum super mare, sinistrum vero super terram. Vbi notantur octo, quæ doctor ecclesiasticus debet habere. Primum est obedientia, per quam assimilatur angelo: Nam præcipua est in angelis obedientia creatori. Psal. Benedi- Psa. 102.
cite domino omnes angeli eius, potentes virtute, qui facitis verbum eius ad audiēdum vocē sermonis eius. Vbi nota, quod ex obedientia dura ininuncta, quidam

prono-

Digitized by Google

prouocantur ad iram, & murmurant, & maledicunt, contra quod dicit, Benedicite Domino. Quidam vero adimplẽdum se impotentes & infirmos dicunt, & asserunt, contra quod dicit, potentes virtute. Quida vero, quod audiũt implere differunt, & negligunt,
Iac. 1. & contra hoc additur Qui facitis verbum eius. Iac. Estote factores verbi, & non auditores tantum. Alij quãdoque se excusant, quod non intellexerunt siue audierunt: contra quod subinfertur, ad audiendum vocem sermonis eius. Sunt ergo veti obedientes ad modum angelorum, intenti ad audiendum, prompti ad obediendum, virtuosi ad exequendum, mansueti ad sustinendum Et talis angelus debet esse doctor ecclesiasticus. Malach. Legem requirent ex ore eius, quia angelus
Mal. 2. Domini exercituum est. Secundũ est patientia. Vnde dicitur fortè, scilicet in tolerando, vel fortem, in operando & expugnãdo, sicut
1. Ma. 2. fuit Iudas Machabæus, de quo dicitur: Iudas Machabæus fortis viribus à iuuentute sua, sit nobis princeps militiæ, & ipse aget bellum populi.

Tertium est humilitas, quæ notatur cum dicitur: Descendẽtem, per humilitatem de cælo, id est,
Isa. 14. de altitudine superbiæ, de qua dicitur: In cælum conscendam, & super astra cæli exaltabo soliũ meum, vel per descendentem de cælo, i. de altitudine contemplationis ad ministerium actionis.

Quartum est misericordia, quæ notatur cum dicitur: Amictum nube. Assimilatur enim misericordia nubi, eo quod refrigeriũ præ-
Eccl. 35. stat, secundum illud: Speciosa misericordia domini in tempore tribulationis, quasi nubes pluuiæ in tempore siccitatis.

Quintum est iustitia, vnde dicit: Et iris in capite eius. Et sicut in iride est cerúleus color adiunctus igneo, ita in doctore, vel Prælato, debet misericordia iustitię so-
Psal. 84. ciari, Psal. Misericordia, & veritas obuiauerũt sibi. Hęc ergo iris misericordiæ, & iustitię, debet esse in capite, id est, in prælato siue principe.

Sextum est sapientia, quę notatur cum dicitur. Et facies eius sicut sol: Assimilatur enim sapiens, soli non solum ratione claritatis, sed etiam ratione firmitatis, secũdum illud Eccles. Homo sanctus
Eccl. 27. in sapientia sua manet sicut sol. Attribuitur etiam sapiẽtia faciei, quia sicut dicitur Eccle. Sapiẽtia
Eccl. 24 hominis lucet in vultu eius.

Septimum est affectionum rectitudo, quæ notatur ibi, Et pedes eius sicut columna ignis: Notantur enim affectiones in pedibus, sed erectio domus, & aliorũ sustentatio in columna, sed feruor & incensio in igne scilicet amoris: & ideo ex his colligitur, quod doctor ecclesiæ debet esse affectuosus, ad cælestia erectus, aliorum sustentatiuus, & ad spi-
Eccl. 48. ritualia feruidus, Eccle. Surrexit Helias quasi ignis &c. Octauũ est perfecta doctrina, quæ requirit tria, s. vt doctor sit eruditus, videlicet in sacra scriptura, quod notatur per hoc, quod habebat librũ apertum.

Itẽ, quod sit operosus, vt quod de ore prædicat operę impleat, quod notatur per hoc, quod habebat in manu.

Item quod sit discretus, quia aliter debet prædicare carnalibus & peccatoribus, qui significantur per mare; & aliter iustis, firmis, & fructuosis, qui significantur per terram: vel per mare seculares, per terram vero religiosi significantur: vel per mare existentes in aduersitate per, terram existentes in prosperitate: quibus omnibus diuersa exhortatio congruit.

Digitized by Google

Vnde angelus alium pedem supra mare, & alium supra terram dicitur posuisse, vel pes dexter est amor Dei, quo calcatur mare, i. amaritudo & aduersitas seculi: pes sinister est amor proximi, qui debet calcare terram, id est, omnia terrena proximorũ saluti postponere: Prouer. Qui negligit damnum propter amicum, iustus est. Pro.12.

Item doctor Ecclesiasticus debet esse similis illi candelabro, quod describitur in visione Zachariæ dicentis. Vidi, & ecce candelabrum aureum totum, & lampas eius super caput ipsius, & septem lucernæ eius super illud, & septem infusoria lucernis quæ erant super caput eius, & duæ oliuæ super illud, vna à dextris lampadis, & alia à sinistris. Sic quoque ecclesiasticus Doctor esse debet vt candelabrum luminosum per sapientiam, aureum totum per iustitiam: sed lampas Christus, super caput eius per obedientiam: vel super caput eius, id est, mentem fulgens per gratiam: septem autem lucernæ, sunt septem virtutes, scilicet tres theologicæ, & quatuor cardinales: septem vero infusoria sunt septẽ Spiritus sancti dona, quibus septem lucernis, i. septem virtutibus oleum gratiæ siue perfectionis infunditur: Nam dona perficiunt virtutes, duæ oliuæ sunt duæ vitę fructuosę, id est, meritorie, s. cõtemplatiua à dextris, & actiua à sinistris, quæ omnia dicunt esse in perfecto Ecclesiæ doctore. Zach. 4.

Item doctrina catholicorũ doctorũ differt à doctrina hæreticorum, sicut differebant illi duo calathi: qui describuntur in visione Hier. vbi dicitur, Ostendit mihi Dominus, & ecce duo calathi pleni ficubus, positi ante templum Domini, Calathus vnus ficus bonas habebat nimis, vt solent ficus primi esse temporis: Hier. 24.

& calathus vnus habebat ficus nimis malas, quæ comedi non poterant, eo quod essent malæ: isti enim duo calathi, sunt doctrina catholica, & hæretica, sed doctrina catholicorum doctorum est calathus bonis ficubus plenus, id est, bonis verbis & sinceris, quales solent esse fructus primi temporis, id est, similes doctrinis, & verbis prophetarum, qui fuerũt tempore prioris testamenti: Nam doctrina noui testamenti non discordat à veteri secundum intellectũ mysticum. Vel fructus primi temporis, sunt documenta Apostolorum, & discipulorum, qui fuerunt in ecclesia primitiua, à quibus moderni doctores catholici non discordant. Sed calathus alius, est hæreticorum doctrina, cõtinens pessimas ficus, id est, pessimas, & erroneas opiniones. Vnde à catholicis viris comedi, id est, recipi, vel acceptari non possunt, eo quod pessimæ sunt. Sed ambo calathi dicuntur esse ante templum Domini: quia vtraque doctrina propalata est in ecclesia Christi, quanquam vna acceptata, & altera reprobata sit.

Spiritus sancti dona septem, eorumq; opposita vitia capitalia per Pharaonis somnii lucidã interpretationẽ clare describuntur, plurimorumq; somniorum planatio congrua affertur.

Cap. XII.

DOna Spiritus sancti sunt septem; quæ à septem oppositis vitiis euacuantur: & hoc ostenditur ex somnio Pharaonis, quod habetur Gen. 41. vbi dicitur, quod vidit Pharao somnium: Putabat enim se stare super fluuium, de quo ascendebant septẽ boues pulchræ, & crassę nimis, & pascebantur in locis paluſtribus. Gen. 41.

Digitized by Google

Aliæ quoque septem emergbãt de flumine fædę, confectæq; macie, & pascebantur in ipsa amnis ripa in locis vberrimis virentibus, deuorauerunt́que eas, quarum mira species & habitudo corporum erat. Moraliter, fluuius est
Apoc. 2. Spiritus sanctus, de quo Apocalypsis, Ostendit mihi fluuium aquæ viuæ splendidum, tanquam crystallum procedentem de sede Dei, & Agni, id est, de substantia patris, & filij. De hoc flumine ascendunt septem boues, id est, septem dona, quæ dicuntur ascendere, quia nos ascendere faciunt, & designantur in bobus, quia scilicet faciunt nos bonorum operum fructibus abundare, sicut boues terram. Dicuntur autem pulchræ, inquantum animam spiritualiter informant. Nimis autem, id est, valde crassæ dicuntur, eo scilicet, quod animam mirabili dulcedine, & virtutũ abundantia implent. Loca autem pastustria in quibus pascuntur, sunt humilium corda, de his septem donis
Isa. 11. dicitur Isa. 11. Requiescet super eum, scilicet Christum humilem, spiritus Domini, spiritus sapientiæ, & intellectus, spiritus scientiæ, & pietatis, spiritus consilij, & fortitudinis, & replebit eum spiritus timoris Domini. Per septem autem boues tenues, & fędas intelliguntur septem vitia, quæ designantur in bobus qui terram vertunt, quia scilicet cor deprimunt, & terrenis actionibus inuoluunt, hæc emergunt de flumine, id est, de instabilitate & fluxibilitate mentis humanæ: sensus enim & cogitatio humani cordis, prona sunt in malum ab adolescentia sua. Dicuntur autem fœde, quia mentem scilicet hominis maculant, & conuersationem deformant,

Item sunt confectæ macie, quia
Gen. 8. euacuant pinguedinem gratiæ, & virtutum.

Item pascuntur in ripa amnis. Amnis enim continue fluens, est vita humana, cuius duę ripæ sunt, spiritus & caro, in quibus sunt loca vberrima, & virentia, scilicet diuersæ potẽtiæ animæ, & diuersæ partes corporis, in quibus est vigor, id est, vigor virtutis, sicut in intellectu virtus cognoscitiua, in voluntate virtus appetitiua, & sic de aliis. Similiter in partibus corporis sitæ sunt vires animæ, vt in oculis vis visiua, in auribus vis auditiua, & sic de aliis; nec est aliqua particula corporis, in qua non sita sit aliqua animę vis. Vnde ista sunt loca virẽtia, id est, viribus spiritualibus plena.

Item sunt loca vberrima per abundantiam actionum: Nam in intellectu abundãt cogitationes, in volũtate affectiones, in phãtasia imaginationes, & sic de alijs. In istis ergo partibus, seu viribus, pascuntur septem vitia, quia auaritia pascitur in visu, vnde vocatur concupiscentia oculorum.

Item gula pascitur in gustu, 1. Ioa. 2.
luxuria in tactu, superbia in appetitu. Est enim superbia appetitus propriæ excellentiæ, & sic de alijs vitijs.

Itẽ deuorat boues speciosas, id est, Spiritus sancti dona: Nam plenitudinẽ sapientiæ deuorat luxuria, quia facit spiritualia despere. Nam animalis, id est, carnalis homo, non percipit ea quę sunt spiritus Dei. Donum vero intellectus deuorat gula, quia generat hebitudinem sensus circa intelligibilia, vt dicit Gregorius. Donũ vero scientię deuorat auaritia, Gre. 31.
quia peruertit rectum iudicium, Moral.
dum auarus iudicat temporalia esse æterna pręponenda, in eis finem suum constituens, sed donum pietatis deuorat inuidia benenolentiam excludens. Donum autem consilii deuorat ira, quæ

ad omnia præcipitanter ducit, quod est contra consilium, sed donum fortitudinis deuorat accidiã, quæ reddit mentem debilẽ & grauem. Donum autem timoris deuorat & excludit superbia, quæ præsumptuosum, & audacẽ facit. Sed secundum Grego. aliter accipiuntur ista donis oppositа, quia sapientiam deuorat stultitia, intellectum heberudo, scientiam ignorantia, pietatem duritia mentis, consilium præcipitatio, fortitudinem torpor, timorẽ vero superbia, siue præsumptio. Sed notandum circa prædictum somnium, quod sicut dicunt somniorum interpretes, somnia quæ apparent hominibus de bobus, ad variam referũtur significationẽ. Nam aliquando referuntur ad hominum potestatẽ, vnde in somnio (vt dicunt) boues masculini genetis principes plerumque significare solent. Et ideo si quis somniet quod sedeat super bouẽ rubri coloris, inueniet potestatem, sed ægrotabunt filij eius, & vxor.

Greg. 1. Moral.

Item si somniet quis, quod in alia regione pascat boues tricornes, aut quadricornes, princeps intrabit terram illam, & subiugabit eam sibi tot annis quos erant cornua. Aliquando vero referuntur ad temporum qualitatẽ, sicut ex somnio prefato, Pharaonis apparet, quod Ioseph interpretatus est dicens, quod per septem boues pingues, significabantur septem anni vbertatis, per septem vero macilentas, septem anni sterilitatis. Vnde dicunt somniorum interpretes, quod si quis in somnio inuenerit vnum pinguem bouem, aut plures boni & vberes anni eum complectentur, & proficiet in opere suo. Si vero vitulum macrum, aut bouem eiusdẽ modi, subdideritque eos, sibi annum, vel annos malos inueniet, & famem, & detrimentum, & paupertatem, secundũ tenuitatis rationem. Quandoque autem referuntur ad diuitiarum prosperitatẽ. Nam si quis se somniet lac bouinum comedere, inueniet incrementum, & diuitias maiores. Et si quis somniet, quod corium bouis inuenerit, aut tulerit, diuitias magni principis hæreditabit. Et si quis somniet, quod bouẽ in domo sua occiderit, prò quãtitate carnis inueniet thesaurum principis cum timore.

Item si quis somniet se tollere de sanguine bouis, aurum inueniet principis, hæc dicunt somniorum interpretes. Sed quia id quod dicunt ratione nõ fulciũt, eadem facilitate contemnitur à plerisq; qua dicitur: secus tamen est de somnio Pharaonis, de quo (teste scriptura) certum est quod fuit immissum à Deo. Dixit autẽ Ioseph Pharaoni audito prædicto somnio: Somnium regis vnũ est, quæ facturus est Deus ostendit Pharaoni. Gen. 40

Quatuor Euangelistarum nonnulla figura in numero quaternario designata enarrantur, ac declarantur, eorumq; excellentia demonstratur, qui iure optimo fidelium doctores, sustentatores, custodes, protectores, ecclesiæq; fabri nuncupantur.

Cap. XIII.

EVangelistæ figurati sunt per illa quatuor animalia, quæ in visione imaginaria sunt ostensa beato Ioanni Apo. vbi dicitur. In medio sedis, & in circuitu sedis, quatuor animalia plena oculis ante & retro. Et animal primũ simile leoni, & secundum animal simile vitulo, & tertium animal habens faciem quasi hominis, & quartũ animal simile aquilæ volanti. Et quatuor animalia singula eorum habebãt alas senas. Vbi nota congruitatem similitudinis. Primo propter locum: quia in medio,

Digitized by Google

medio, & in circuitu sedis. Per sedem intellige cœtum prælatorum in quibus Deus residet, alios per eos dirigens & iudicans. Psal. Psal. 46. Regnabit Deus super gētes, Deus sedet super sedem sanctam suam. Quatuor igitur animalia, id est, quatuor Euangelistæ, dicūtur esse in medio, & in circuitu illius sedis: quia scilicet eorum doctrina ipsi prælati fulciuntur, & protegūtur. Sed si in medio sedis erant, quomodo in circuitu, vel si in circuitu, quomodo in medio? Ad hoc dicitur, quod sedes planitiem latam & amplam habere videbatur, vt dicit glossa. Et super planitiem sedis erant animalia, quasi doctores præsidentes, vel subtus, quasi columnæ sustentantes, in circuitu, quasi excubiæ cōcustodientes, & protegentes sedem, & hoc tangit glossa. Ex quibus colligitur, quod ipsi Euangelistæ sunt fidelium Doctores, sustentationes, custodes, & protectores.

Secundo nota congruitatē metaphoræ propter numerum, quia quatuor animalia erant, & hoc competit euangelicæ cōscriptioni, quia quatuor euangelia conscripserunt. Vnde ipsi sunt quatuor fabri, qui arma ecclesiæ fabricauerunt, quibus se muniant, & hostes expugnent, de quibus Zachar. Ostendit mihi Dominus Zach. 1. quatuor fabros, & dixit: Quid isti veniunt agere? Qui ait dicens: hæc sunt cornua quæ ventilauerunt Iudam.

Item competit eorum numerus euāgelicæ diuulgationi: quia scilicet eorum euangelia sunt per quatuor partes mundi diuulgata, & portata. Vnde ipsi sunt quatuor equi varij, rufi, albi, & nigri, quos misit Dominus, vt perambularent terram. Zach. 1. Zach. 1. Item quatuor quadrigę egredientes de medio duorum mōtium. Zach. 6.

Item ipsi sunt vectes, & quatuor circuli aurei, quibus arca Domini portabatur, & mensa. Zach. 6.

Tertio competit eorū numerus euangelicæ instructioni: quia scilicet eorū euāgelia instruunt nos de quatuor, scilicet de credendis, de faciendis, de fugiendis, & de appetendis: Credenda enim sunt articuli fidei, sacramēta, & testamenta, operanda sunt præcepta, consilia, & misericordię opera: fugienda sunt peccata, infernus, & purgatorium: appetenda sunt virtutes, sapientia, & vita ęterna. Vnde ipsi quatuor Euangelistę sunt quatuor columnę, quę sustentant velum, id est, ecclesiam.

Tertio est congrua hęc similitudo propter aspectum: quia plena oculis ante & retro, id est, habentia cognitionem de his quę Deus fecit in principio, & de his quę facturus est in fine: vel ante & retro, id est, veteris & noui Testamenti: vel humanitatis, & deitatis Christi: vel virtutum, & vitiorum, vel bonorum & malorum: vel gaudiorum cęli, & suppliciorum inferni: Omniū enim istorum vnum ante, & alterum retro debet esse: vel quia alterum altero dignius, vel quia alterum fugiendum, & alterum appetendum. Phil. Quæ retro sunt, obli- Phil. 3. uiscens, ad ea quæ sunt priora extendens meipsum, ad destinatum persequor, ad brauium ęternę vocationis.

Quarto, est similitudo congrua propter distinctionis modū: quia animal primum simile leoni, scilicet Marcus: & secundum animal simile vitulo, s. Lucas: & tertium animal habens faciem hominis, scilicet Matthæus: quartum animal simile aquilæ volanti, scilicet Ioannes, cuius expositionis ratio dicta est supra ca. xj. in visione Ezechiel. Si quęritur, cum

Eze-

Ezechiel primo ponit hominem, secundo leonem, tertio vitulum, quarto aquilam; quare Ioannes hunc ordinem non seruauit? Ad quod dicendum, quod Ezechiel seruauit ordinem historiæ: Christus enim primo fuit natus, vt homo, postea retribuitur prædicauit, vt leo, deinde immolatus est, vt vitulus, tandem ascendit in cælū, vt aquila, hunc ordinem prædixit Ezechiel spiritu prophetico illustratus. Et ideo sic ordinauit animalia sua. Ioānes vero, quia hæc omnia impleta vidit, nō iam ordinem gestæ rei narrare voluit, sed magis ad fidem populum inuitare, & non vitulum, nō hominem, non aquilam, sed leonem præposuit, vt cognita fortitudine Christi, per fidem resurrectionis ascendant securius ad vitulum, id est, ad fidē passionis; postmodum ad hominem, id est, ad fidē natiuitatis, & vltimum ad aquilam, id est, ad fidem ascensionis Christi, & deitatis ipsius. Nota ergo, quod debet vir euangelicus similis esse leoni in liberalitate, & magnanimitate.

Item vitulo in carnis mortificatione, & laborum perpessione; similis homini in mansuetudine, & discretione; & similis aquilæ volanti, in cælestium contemplatione, & temporaliū despectione.

Quinto est congrua propter volatus instrumentum: Instrumentum enim volatus, est ala, quæ multiplex erat in quolibet. Nam quatuor animalia singula eorum habebāt alas senas: sex alæ, sunt sex opera misericordiæ spiritualis, quæ in hoc versiculo continētur. Consule, castiga, remitte, solare, fer, ora. Debet etiam doctor euangelicus habere sex alas, id est, sex opera instructionis, quibus, instructus reddatur ad prædicationis officium exercendum.

Prima ala, est lex naturalis, secunda lex Moysi, tertia prophetarum, quarta doctrina euangelica, quinta doctrina apostolica, sexta expositorum doctrina. Possunt etiam istæ sex alæ referri ad vitam actiuā, scilicet ad sex opera misericordiæ corporalis, qui notantur Matt. 25. Esurui, & dedistis mihi manducare, &c. Istis enim alis volatur in cælum. Vel per sex alas intellige cognitionē & contemplationem operum sex dierum, quibus anima volat in altum, quia per ipsas creaturas eleuatur in cognitionem Dei, & contemplationē, secundū illud. Inuisibilia Dei à creatura mundi, per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur. Mat. 25. Phil. 3.

Christi fides in primo Angelo figurata, quantum peccatori profit vt ad pœnitentiam reducatur, mirifica Ioannis visione declaratur.

Cap. XIIII.

Fides generat pœnitentiam, & hoc ostenditur ex visione beati Ioannis, quæ habetur Apo. vbi dicitur: Primus Angelus tuba cecinit, & facta est grando, & ignis mixta in sanguine, & missum est in terra, & tertia pars terræ combusta est, & tertia pars arborum concremata, & omne fœnum viride combustum est. Apo. 8.

Primus Angelus potest dici fides, quæ est prima virtus. Vnde Prud. Prima petit campum dubia sub sorte duelli, purgatura fides, & hæc duo facit, scilicet grandinem & ignem. Per grandinem significatur timor inferni, per ignē dolor & contritio peccati. Et hęc duo facit fides, quando miscetur sanguine, id est peccato: Nā anima illuminata per fidem, cognoscit pœnam peccati, id est, q̄ obligatur pœnis inferni, vnde timet, & dolet. Sed quia hæc duo quodammodo ex libero arbitrio oriun-

Digitized by Google

oriuntur, ideo dicit tuba cecinit, id est, ex volūtate pœnitentis hæc duo produxit. Et hoc est quod sequitur, quod tertia pars terræ, & tertia pars arborum, & omne fœnum viride combustum est. Per terram intellige terrena bona, quorum tres sunt partes. Prima est pietatis in proximum, secunda necessitatis in seipsum, tertia est voluptatis in corpus propriū, hæc tertia pars comburitur in verè pœnitenti, per arbores vero status cōtemplatiuorum intelligitur ac designatur. Cuius tres sunt partes, prima est desiderium orationis, secunda studium lectionis, tertia exercitium actionis, & hæc comburitur. Per fœnum vero viride signatur voluptas carnis, iuxta illud Isa. Omnis caro fœnum, & Isa. 5. omnis gloria eius quasi flos fœni. Vnde omne fœnum comburi dicitur, quia omnis voluptas carnis per dolorem pœnitentiæ abijcitur. Apost. Qui Christi sunt, carnē Gal. 5. suam crucifixerunt cum vitiis & concupiscentiis.

Torrentis aquas iuxta Ezechielis visionem, beatorum gaudia designare edocetur, tresq; illis millenarij quid significent, diuersimode aperitur.

Cap. XV.

GAudia beatorum designantur in illis aquis, quas per visionē vidit Ezech. Dicitur enim, Ecce aquæ redundantes à latere dextro, cum egrederetur vir ad Orientem, qui habebat funiculum in manu sua, & mensus est mille cubitos, & traduxit me per aquas vsque ad talos. Rursum mensus est mille, & traduxit me per aquam vsque ad genua. Rursum mēsus est mille, & traduxit me per aquam vsque ad renes. Et mēsus est mille torrentem, quem non potuit pertransire, quoniam intumuerunt aquæ profundæ torrentis, qui nō potest transuadari. Per aquas redundantes torrentis, intellige delectationes gaudiosas, & copiosas, quibus sancti viri in cœlo fruuntur. Vnde in Psal. Torrente Psal. 35 voluptatis tuæ potabis eos. Et dicuntur redundantes, quia interius animam replebunt, & ex ea corpora redundabunt. Dicuntur etiā à latere dextro, per quod intelligitur cælestis patria, sicut per latus sinistrum vita præsens. Cant. 5. Cant. 5 Læua eius sub capite meo, & dextra illius amplexabitur me. Tres autem primi millenarii, signant tria gaudia electorum in patria quæ finita sunt, & aliquatenus possunt à sanctis comprehendi. Primum venit ab inferius, vbi vident iustitiam Dei adimpleri, de quo multum gaudium est eis, secundum illud Psal. Lætabitur iustus cum viderit vindictam. Isa. Egredientur, vt videant cadauera virorum, qui præuaricati sunt in me, & erit visque ad satietatem visionis omni carni. Psal. 57 Isa. 66.

Secundum venit à mundo de pulchritudine creaturarum. Isa. Tunc videbis, & affluues, & mirabitur & dilatabitur cor tuum. Isa. 60.

Tertiū venit de cælo, de iucunditate, & grata societate. Isa. Exultabo in Hierusalem, & gaudebo in populo meo. Sed quartum millenarium, quod non potest transuadari, est gaudium ineffabile de diuinæ maiestatis visione. Isai. Oculus non vidit, Deus, absque te, quæ præparasti expectantibus te. Isa. 63. Isa. 64.

Aliqui tamen exponunt, quod tres millenarii qui transuadari possunt, & mensurari, sunt tres sensus scripturæ, scilicet historicus, allegoricus, & tropologicus. Sed quartus millenarius qui non potest transuadari, est quartus sensus, scilicet anagogicus, qui est de secretis cælorum, quæ non possunt in hac vita comprehendi. Vel secundum alios, per primum millena-

Digitized by Google

millenarium aquæ pertingentis ad talos, intelligitur gratia incipiētium, quia in talis est hominis inchoatio: per secundum millenarium aquæ pertingentis vsque ad genua, intelligitur gratia proficientium, quia in genibus est ambulatio, scilicet per profectum virtutum. Psalm. Ibunt de virtute
Psal. 83. in virtutem. Per tertium millenarium, qui erat vsque ad renes, intelligitur gratia prædicātium, qui tanquam viri perfecti debēt Deo spirituales filios generare: Nam ex renibus est generatio. Apostolus
Ephe. 6. In Christo enim Iesu per Euāgelium ego genui vos, sed per torrētem qui non potest transuadari, intelligitur gloria beatorum, quæ ineffabilis est.

Hæreses ortum præcipuè à diabolo habuisse, in Ioannis ardentem stellam de cælo cadentem, Absinthium vocatam, aquas dulces amaras facientem, demonstratur, Hæreticorumq; iniqua malignitas aperitur.

Cap. xvi.

HÆreses à diabolo procedunt, & hoc ostenditur in visione beati Ioannis, quæ habetur Apoc. vbi dicitur: Cecidit stella de cœlo
Apoc. 3. magna, ardens tanquam facula, & cecidit in tertiam partem flumi num, & in fontes aquarum, nomē stellę dicitur Absinthium, & facta est tertia pars aquarum in absinthium, & multi homines mortui sunt de aquis, quia amaræ factæ sunt. Hæc stella magna, fuit diabolus qui cecidit de cælo, id est, de loco angelorum, vbi creati sunt.
Isa. 14. Isa. Quomodo cecidisti de cœlo Lucifer, qui mane orlebaris? Et quamuis iste casus fuerit à principio, tamen hic introducitur, vbi de hæreticis agitur, qui diu postea fuerunt in ecclesia, ex eo quod casus suus de cælo, causa est propter quam ipse inducit hæreses, & de peccatis tentat, vt scilicet impediat homines nē illuc vadant vnde ipse cecidit, & sic in casū hæreticorum, & peccatorū, casus ipse diaboli quodammodo renouatur, sicut causa in effectu. Vel ideo dicitur cadere, quia tunc, quando scilicet hæreses introduxit, cōtra ecclesiam acrius incepit desęuire. Vnde tunc apparuit malum eius. Luc. Videbam sathanā, Luc. 10.
sicut fulgur de cœlo cadentem. Diabolus autē dicitur stella propter scientiam, sed dicitur magna propter potētiam & potestatem; ardens autem tanquam facula propter inuidiam. Sap. 2. Inuidia Sap. 2.
diaboli mors introiuit in orbem terrarum, & cecidit in tertiam partem fluminis, & in fontes aquarum. Dicitur diabolus cadere, dum homines cadere facit. Fontes autem sunt Magistri & Doctores hæreticorum, qui dicuntur hæresiarchæ: Flumina sunt discipuli eorum: Flumina enim à fontibus oriuntur, & postea currunt in mare: Et sic ab hæresiarchis discipuli nascuntur, qui postea sequentes magistros suos corruunt in infernum. Aquæ fontis, sunt populi ab eis decepti, id est, credentes doctrinis eorum. Apoc.
Apoc. 17. Aquas quas vidisti vbi meretrix sedet, populi sunt & gentes, & linguæ. Fontes igitur, & flumina, sunt omnes hæretici, & mali Christiani, qui sub tertia parte hominum continentur: Nam prima pars est totaliter infidelium, puta paganorum, vel Iudæorum, quantum ad fidem Christi. Alia est totaliter fidelium, puta catholicorum. Tertia ipsorum hæreticorum, qui partim sunt fideles, & partim infideles: Nam quidā confitentur vnum articulum, & negant alium, & partim de Christo bene sentiunt, & partim malè. Et in istam tertiam partem diabolus cecidit, quia scilicet per eos doctrinas errorum seminauit, sed

quia

quia doctrina eorum peruersa est, & ad infernum ducit, ideo subditur. Et nomen stellæ dicitur Absinthium, quæ est herba amarissima: & ideo per eam rectè significatur hæreticorum doctrina, quæ in se amara est propter falsitatem quam continet, & ad amaritudinē inferni trahit: & facta est tertia pars aquarum in absinthium, id est, prædicta tertia pars hominū infecta est hæretica doctrina, & diabolica. Et multi homines mortui sunt ex aquis, id est, de hæreticorum doctrina, quia amaræ factæ sunt per illos hæreticos malè exponentes: & reuera mortui non tantum morte animæ, sed etiam corporis, quia multi combusti. Et nota, quod aqua, id est doctrina sacræ scripturæ, amarescit per falsam expositionem.

4. Reg. 2 4. Reg. Ecce habitatio huius ciuitatis optima est, id est, sacræ scripturæ, sed aquæ pessimæ sunt, id est, expositiones hæreticorū peruersæ & falsæ. Sed nota, quod hæ aquæ sacræ scripturę possunt dulcorari per salis appositionem, id est, per veræ sapientiæ elucidationem. Vnde 4. Reg. Egressus Heliseus ad fontem aquarum, misit in illum sal, & ait: Hæc dicit Dominus, Sanaui aquas has, & non erit eis vltra mors, neque sterilitas, hoc etiam signatum fuit Exod.

Exo. 15 15. vbi dicitur: Murmurauit populus contra Moysen, dicens: Quid bibemus. At ille clamauit ad Dominum, qui ostendit ei lignum, quod cum misisset in aquas, in dulcedinem versæ sunt. Per lignū autem vera sapientia designatur. Prou. Lignum vitæ est his qui ap-

Prou. 13 prehenderunt eam, & qui tenuerit eam beatus.

Ioseph somnium aliaq; nonnulla scitu digna describuntur, per quæ humilitatē sanctis maximopere prodesse asseritur.

Cap. XVII.

HVmilitas facit Sanctos proficere, & crescere multipliciter, quod ostenditur ex somnio Ioseph Genes. Vbi dicitur, quod

Gen. 17 vidit somnium, quod narrans fratribus ait: Vidi per somnium quasi solem, & lunam, & stellas vndecim adorare me. In Ioseph intellige augmentum, & profectum boni, quia sic interpretatur, scilicet augmentum, & in adoratione ostenditur humilitas, in sole autem accipitur feruor dilectionis. Vnde dicitur Iudic. Qui di-

Iudic. 8 ligunt te, sicut sol in ortu suo splendet, ita rutilent, sed in stellis intelligitur splendor siue gratia prædicationis. Dan. Qui ad iustitiam erudiunt plurimos erunt

Dan. 12 sicut stellæ: sed per lunam accipitur vigor actionis: quia luna maximè agit & potest in istis inferioribus. Quod ergo, Luna, Sol, & Stellæ Ioseph adorando subduntur, signat, quod in sanctis viris, & feruor dilectionis, & gratia prædicationis, & vigor bene agēdi, per inclinationem humilitatis proficiunt & augentur. Iaco. Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam, scilicet & diligendi, & prædicandi, & bene operandi. Notandum autem circa prædictum somnium, quod sicut dicunt somniorum interpretes, somnia quæ apparent hominibus de stellis superioribus, varias habere noscuntur significationem: Nam aliquando referuntur ad hominis dignitatem, quia magnæ Stellæ somniatæ, sapientes & potentes designant, paruæ vero, & obscuræ, viles & insulsas personas. Si cui autem videatur per somnium se Dominum esse stellarum, pro quantitate & qualitate stellarum dominabitur populis, & si est aptus, & decens, erit rex, & huic interpretationi

conso-

Digitized by Google

consonat prædictum somniũ Ioseph. Aliquando vero referuntur ad hominum aduersitatem, quia stellæ cadentes in mare, perditionẽ populi à rege fieri demõstrant. Stellæ vero cadentes in terra, inaduersitatem significant, & mala plurima. Stellæ autem deficientes in cælo, diuitum paupertatem, & defectum significant: Nam cælum simile est domui videntis, stellæ vero substantiam, & homines habitantes in ea signant.

Quadruplex hypocrisis species, iuxta quadruplicem personarum statum, in Ioannis visione sub Solis, Lunæ, stellarum, dieique significatione descriptam annotantur, eorumque discrimen aperitur.

Cap. XVIII.

HYpocrisis quadruplex est, s. prælatorum, clericorum, religiosorum, & laicorum, quæ describũtur Apoc. in visione beati Ioannis, vbi dicitur: Percussa est tertia pars solis, & tertia pars lunæ, & tertia pars stellarum, ita vt obscuraretur tertia pars eorum, & diei non luceret pars tertia, & nocti similiter. Per Solem intelliguntur prælati, quia sicut Sol totũ mundum illuminat, sic prælati totam Ecclesiam debẽt illuminare. Mat. Vos estis lux mundi. Apoc. 8. Matt. 5.

Item Sol non variatur per crementa, vel decrementa, sed stabilis manet. Sic prælati stabiles esse debent, vt nec aduersitate, nec prosperitate, nec detractione, nec adulatione moueantur. Eccl. Homo sanctus in sapientia sua manet, sicut Sol. Horum tertia pars percutitur, sed nõ deciditur, quia fidem informem retinent, sed in moribus læduntur. Horum enim tres partes sunt: Quia prælatorum quidam ardent & lucent, & hi sunt prima pars. Alii ardent & nõ lucent, & hi secunda, tertii lucent sed non ardent: & hæc pars tertia percussa est, quia lucet exterius simulata sanctitate, sed non ardet interius habita charitate, hanc percussit Dominus. Matth. Vbi dixit, Væ vobis Scribæ & Pharisæi hypocritæ: quia similes estis sepulchris dealbatis, quæ foris apparent hominibus speciosa, intus vero plena sunt ossibus mortuorum, & omni spurcitia, sic & vos quidem foris apparetis iusti hominibus, intus autem pleni estis hypocrisi, & omni iniquitate. Vel istæ tres partes accipiuntur secundum tres conditiones Solis: Sol enim est corpus magnum, in quo notatur prælatorum potestas. Eccl. 27. Mat. 23.

Item corpus latũ, in quo prælatorum fides.

Item corpus calidum, saltem in effectu, in quo prælatorum charitas. Et hæc est tertia pars quæ ferè in omnib. percussa est: quia & si potestatem habent, vel fidem retinent, feruore tamen charitatis carent. Per Lunam verò designantur clerici: quia sicut à Sole lumen Luna recipit, sic à prælatis clerici informantur, & quales sunt prælati, tales sunt clerici. Eccl. Qualis rector est ciuitatis, tales & inhabitantes in ea, Horum autem tres sunt partes, quidam namque sunt scholares, qui frequentant scholas: quidam sunt chorales, qui sequuntur chorum: alij enim curiales, qui sequũtur curias principum, & regum, & prælatorum. Hæc tertia pars percussa est vitio simulationis, & ambitionis. Per stellas vero intelliguntur religiosi. Stellæ enim paruæ videntur, & magnæ sunt, sicut religiosi parui videntur exterius mundo, magni autem interius corã Domino. Eccl. 10.

Item stellę noctem illuminant & religiosi ecclesiam. Philp. Inter quos lucetis sicut luminaria in mundo. Phil. 2.

Item stellæ fixæ sunt, & religiosi stant

Digitized by Google

stat in claustro, nisi pauci officiales qui procurant exteriora negocia, Iudi. Stellæ manentes in ordine, & cursu suo &c. Horū sunt partes tres, iuxta tria vota quæ vouerūt omnes, scilicet obediētiam, continentiam, & paupertatem. Primæ & secundæ partes nō sunt adhuc ita percussæ: sed tertia pars, s. paupertas, iam omnino, & fere vbique percussa est, ita, vt dicat Apost. Omnes quæ sua sunt quærunt, non quæ Iesu Christi & hoc est, quia refriguit & defecit charitas, contra quod dicitur Phi. Non quæ sua sunt singuli considerantes, sed quæ aliorum.

Iudi. 5.

Phi. 2.

Item tres partes religiosorum sunt, prælati, officiales, & claustrales, & hæc tertia pars pro magna parte percussa est, & læsa vitio simulationis, quia multi simulant sanctitatem donec sint officiales, vel prælati. Et sequitur, ita vt obscuraretur tertia pars eorū, id est, amitteretur interius lumē illuminans eos ad Dei & sui cognitionem.

Quarta hypocrisis est laicorum, & hæc tangitur cum dicitur: Et diei non luceret pars tertia, & noctis similiter: Nam nomine diei ac noctis laici intelliguntur, quia sicut dies à Sole, & nox à Luna & stellis lumen recipit, sic laici à prælatis, cleticis & religiosis recipiunt doctrinam, & informationem. Horū autem tres sunt partes, prima principiantium, secūda seruientium, vt sunt rustici, & huiusmodi, tertia medium tenentium, qui primis subseruiunt, vt vltimis dominantur: tamen vna istarum triū, scilicet seruientiū, maxime est percussa, quia scilicet omnes illam expoliant, & opprimunt; Vel tres partes laicorum sunt, quia quidam videntur boni, & sunt; quidam vero videntur, & non sunt. Et ista pars, licet sit diei quantum ad apparentiam, est tamē noctis quantū ad existētiam. Et ideo percussa est plaga hypocrisis, & fictæ simulationis.

Dei inspirationem in suis electis contemplantibus inuisibiliter, tenuiter, terribiliter, instabiliter, incomprehensibiliter, & denique vtiliter fieri, per mirabilis Eliphas visionis exemplum lucida explanatione demonstratur.

Cap. XIX.

INspiratio Dei interior qualiter fiat in viris contemplatiuis, ostenditur per exemplum in visione Eliphas, quę habetur Iob. Vbi dicitur: Porro ad me dictum est verbum absconditum, & quasi furtiuè suscepit autis mea venas sususrri ejus. In horrore visionis nocturnæ quando enim solet sopor occupare homines, pauor tenuit me, & tremor, & omnia ossa mea pertertita sunt, & dum spiritus me præsente trāsiret, inhorruerunt pili carnis meæ, & stetit quædam, cuius non agnoscebam vultum, imago coram oculis meis, & vocem quasi auræ lenis audiui. Nunquid homo Dei comparatione iustificabitur, aut factore suo purior erit vir: In hac enim visione primo ostenditur, quod diuina inspiratio fit inuisibiliter, & ideo vocatur verbum absconditum, Verbum, quia mētem informat: sed absconditum, quia non sensibili locutione, sed inuisibili inspiratione ac perceptione sentitur. Et dicit Gregorius, quòd sentitur per hoc, quod humanam mentem contingendo subleuat, & temporales cogitationes deprimens, ęternis hanc desiderijs inflammat, vt nihil etiam, nisi quæ superna sunt, libeat; & cuncta quæ inferius de humana perstrepunt corruptione contemnant: vel dicitur absconditum, quia quale sit nō potest scire, nisi qui percipit. Apoc. Vincenti dabo manna absconditum

Iob. 4.

Apoc. 2.

rum, quod nemo scit, nisi qui accipit. Vel alia de causa dicitur verbum absconditum: Nã quia pauci sunt illi qui percipiũt, dicit verbum absconditum, quasi paucis inspiratum.

Secundo ostenditur, quod interior inspiratio percipitur tenuiter. Cum subditur: Et quasi furtiuè suscepit auris mea venas susurri eius: & est sensus, quasi furtiuè, id est, raptim, & occulte suscepit, id est, suscipiendo cognouit auris mea, scilicet interior cordis venas susurrij eius, id est, modos, siue effectus occultè locutionis, siue inspirationis eius, quæ dicitur susurrium propter tenuitatẽ: quia susurrium, non plena voce, sed tenui flatu emittitur: Nam quando Deus se nobis plene & aperte manifestabit, tunc nobis quasi plena voce loquetur: sed nunc, quia tenuiter se nobis manifestat, quasi susurrando loquitur. Non autem ait susurrium, sed venas susurrij: quia diuina inspiratio diuersis venis, id est diuersis modis, siue causis cordi infundi
Greg. tur. Vnde Gregorius. Quasi venas susurrij aperit nobis Deus, cũ latenter insinuat quibus modis ad nostræ intelligentiæ aurem venerit; aliquando enim nos amore, aliquando terrore compungit, aliquando præsentia quã mala sunt ostendit, & ad æterna diligenda desiderium erigit, aliquãdo prius æterna indicat, vt post temporalia vilescant, aliquando mala nostra aperit nobis, & ad hoc vsque, quod etiam doleamus de alienis malis, extendit aliquando aliena mala nostris obtutibus obijcit, & compunctos mirabiliter à nostra prauitate nos corrigit.

Tertio fit terribiliter, & ideo subdit, in horrore visioni nocturnæ, &c. Vbi nota causam timoris. Primo ex tẽpore, quia in horrore visionis nocturnæ: De nocte enim homo magis timet quã de die. Sed moraliter sicut dicit Grẽ. Grego. Horror nocturnæ visionis, est pauor occultæ contẽplationis: Humana etenim mens quo altius eleuata, quæ sunt æterna considerat, eo de factis temporalibus grauius tremefacta formidat: quia tanto se ream verius cernit, quanto se ab illo lumine discrepasse, quod super se intermicat conspicit, sicque fit vt illuminata plus metuat: quia magis aspicit à veritatis regula, per quam tam discordat, eamque grauiformidine suus ipse profectus quatiat, quæ prius quasi securius nil videbat Nota etiam, quod id quod in hoc mundo de diuinis cõtemplando aspicimus, nocturna visio dicitur propter obscuritatẽ, quia modicum, & cum obscuritate, de illo summo lumine videmus, & nihilominus propter excessum eius respectu nostri in cõtemplatione eius inhorrescimus. Vnde 1. Cor. Apostolus: videmus nũc per spe- 13. culum.

Secunda causa timoris potuit esse ex sopore. Vnde dicit: Quãdo solet sopor occupare homines, pauor tenuit me, & tremor. Homo enim qui soporari ac dormire incipit, facilius terretur quam ille homo qui plene vigilat. Sed mortaliter per soporem intelligitur quies mentis ab exterioribus sollicitudinibus, & occupationibus, à quibus quanto magis abstrahitur, ad contemplandum superna liberior & aptior inueniatur. Cantic. Ego dormio, & cor Can. 5.
meum vigilat, vnde Grego. dicit, Grego.
quod sancta mens quo se à strepitu temporalis concupiscentiæ comprimit, eo verius interna cognoscit, & tanto alacrius ad intima vigilat, quanto se ab exteriori inquietudine occultat. Et
hinc est, quod Iacob in itinere po Gen. 26.
situs,

Digitized by Google

situs, caput ad lapidem posuit, & dormiuit, & tunc habuit visionē de scala, vnde etiam Dominū, & angelos vidit, in quo significatur, q̄ in itinere huius vitæ ille est aptus ad diuinas reuelationes, & contēplationes, qui caput ad lapidem ponit, id est, qui mēte Christo inhæret, & dormit, id est ab appetitu visibilium mentis oculos claudit, & à rerum temporaliū amore quiescit. Sed sequitur, pauor tenuit me, & tremor, & omnia ossa mea perterrita sunt Ille, n. qui illuminatur ad contemplandam celsitudinē diuinæ potentiæ, & rectitudinem diuinæ iustitiæ, pauet considerando diuinam immensitatē, tremit intuendo suam deformitatem, & terrentur eius ossa, quia scilicet, expauescit etiam de his quæ fortiter se egisse crediderat, scilicet quando considerat diuinæ iustitiæ seueritatem. Vnde hoc terrore percussus Dauid dicebat: Non intres in iudicium cū seruo tuo domine, &c. Nā omnis humanæ vitę rectitudo ad illam rectissimā diuini indicij regulam deducta, multipliciter inuenitur obliqua, sicut baculus qui videtur ad oculum rectus, rectissimæ alicui lineæ appositus, statim apparet distortus. Psa. 142.

Quarto diuina inspiratio fit instabiliter, & ideo sequitur. Dum spiritus me præsente trāsiret, inhorruerāt pili carnis meæ. Homine præsente, id est, ad contēplandam Deo assistente, spiritus transit, quia id quod de spiritualibus dulciter videtur, nō stabiliter, sed in quodam tranlitu percipitur: quia in illa suauitate nō diu mēs figitur, eo quod ad semetipsum immēsitate luminis reuerberata reuocatur. Sed sequitur: Inhorruerunt pili carnis meæ. Pili carnis sūt quilibet minuti defectus, q̄ue cuiuslibet superfluitatis tenues excessus, qui etiam in iustis & contemplatiuis viris ex carnis corruptibilitate reperiuntur: sed illi pili spiritu transeunte inhorrescunt, quia dum homo in arce spiritualis contemplationis eleuatur, etiam huiusmodi tenues defectus, siue excessus, perhorrescit, & de illis mente cruciatur. Vel pili qui sunt superfluitates carnis, sunt superfluæ cogitationes mentis. Vnde præceptum fuit per Moysen in lege, quod Leuitæ raderent omnes pillos carnis suæ, Leuita quippe assumptus vocatur: oportet ergo Leuitas omnes pilos carnis tradere, quia hi qui in diuinis obsequijs assumuntur, debent ante oculos Dei à cūctis carnis cogitationibus mundi apparere. Transeunte ergo spiritu, pili pertimescunt, quia ante compunctionis vim cogitationes superfluæ fugiunt, vt nil fluxum, nil iam remissum libeat: quia afflatam mentem etiam contra semet. ipsam visitationis intimæ seueritas inflammat, vt dicit Gregorius. 1. Leui. 14.

Quinto diuina inspiratio fit incomprehensibiliter, quia scilicet nō ita fit, vt per eam Deus comprehendatur, id est, vt apertè per essentiam videatur. Et ideo sequitur. Stetit quidam cuius non agnoscebam vultum: mens enim contemplantis Deum, vsque ad hoc quidem eleuari potest, vt cognoscat Dei immutabilitatem, quam significat per hoc, quod dicit: Stetit quidā. Creatura enim ex se non habet, quod stet, quia sicut ex se nihil est, ita ex se in nihilum tenderet, si eam virtus Dei non teneret. Vnde omnis creatura, quia dependens est à Deo, secundùm illud Aristot. A Deo dependet cælum, & tota natura, & secundum illud eiusdem, mundus. Ab hoc quidē ente, scilicet Deo Aris. de cæl. & mun.

Digitized by Google

singulis deriuatum est esse, & viuere, his quidam clarius, illis vero obscurius. Ideo ex se nō habet stare, sed fluere. Stare ergo est, pro
Iaco.10. prie solius creatoris, qui nulla mutatione variatur Iaco. Apud quē non est transmutatio, neque vicissitudinis obumbratio. Vnde ipse immobilis stabilisq; manēs, dat cūcta moueri. Licet ergo mēs contemplantis pertingere possit ad cognoscendam Dei immutabilitatem, scilicet, vt cognoscat ipsum semper stare, sicut plerique Philosophi probauerūt, primum principium esse immobile, & æternum, tamen ad hoc in hac vita nunquam naturaliter pertingere potest, vt videat Dei faciē, id est, vt cognoscat ipsius quiditatem, & ideo subditur. Cuius
Exo.33. nō agnoscebā vultūm Exod. Posteriora mea videbis, faciem autē meam videre nōn poteris. Posteriora Dei dicuntur eius effectus, ex quibus de Deo cognoscimus potius quid non sit, quam quid sit, quod esset faciem videre: sed licet ipse Deus in se videri non possit, in sua tamen imagine, id est, in suo filio se nobis visibilem
Ioa. 14. tribuit, sicut ipse filius dixit: Qui videt me, videt & patrem meū. Vnde subditur: Imago coram oculis meis: Ipse enim Dei filius, qui est imago Dei secundum il-
Sap.7. lud Sap. Candor est lucis æternæ, & imago bonitatis illius, mortali nostra carne assumpta, etiam coram oculis carnis visibilis nobis apparuit. Ex his ergo manifestè colligitur, quod quicquid de Deo per contemplationem attingitur, valde tenuiter & imperfectè conspicitur. Et ideo subditur: Et vocem quasi auræ leuis audiui. Ista vox auræ leuis est Spiritus sancti inspiratio, quæ quia secundum modum nostræ capacitatis & imbecillitatis fit in nobis, ideo est ad modū aure leuis, id est, temperata, & tenuis. Vnde Gregorius: Vox Dei quasi aurę Grego.
leuis auditur, quia in hac adhuc vita positis cōtemplatoribus suis nequaquam se diuinitas, sicut est, insinuat. Sed lippientibus adhuc mentis nostræ oculis claritatem suam tenuiter demonstrat.

Sexto, diuina inspiratio fit vtiliter, quia per hanc homo de Dei æquitate, & de sua humilitate instruitur. Et ideo subditur, quod per istam vocem audiuit. Nunquid homo Dei comparatione iustificabitur? Quia enim opposita iuxta se posita magis elucescunt (vt dicit Philosophus) propter quod accidit (vt dicit Gre- Arist. 1.
gorius) quod tanto quisque sub- elen.
tilius de tenebris iudicat, quanto ei latius veritas lucis constat. Ideo eleuatus in Dei contemplationem, quanto melius conspicit rectitudinem iustitiæ diuinæ, tanto clarius cognoscit obliquitatem vitæ suæ. Vnde tunc apertè videt homo, quod in Dei comparatione iustificari nōn potest, quia (vt dicit Gregorius) Humana iustitia diuinæ iustitiæ comparata, iniustitia est: quia lucerna in tenebris fulgere cernitur, sed in Solis radio posite tenebratur: tunc etiam cognoscit quod si aliquid patitur, iustè patitur, ita quod de flagello Dei murmurare non debet. Et ideo subditur: Aut factore suo purior erit vir. Gregorius: Quisquis de percussione murmurat, quid aliud quam iustitiam ferientis accusat? puriorem ergo se vir factore suo existimat, si contra flagellum quærelam parat, eique se proculdubio præponit, cuius iudicium de sua afflictione redarguit, signanter autem dicit, Factore suo, quia non debet aliquis credere, quod creator creaturam suam, quam de nihilo fecit, ipse affligere velit, quod tunc

Digitized by Google

tunc, vt dicit Gregor. Eliphas dicit cum vocem auræ lenis audiuit: quia in consideratione diuinæ maiestatis discitur, quam humiliter in sua animaduersione timeatur, & qui superiora degustat, inferiora æquanimiter tolerat, quia plene intus conspicit quanti extimat, quod foris agit.

Hic plures elegantes explanantur Sanctorum visiones, variæque figuræ conscribuntur, quæ Dei virginem rationaliter designare videntur: eius prærogatiua, dignitates, ac merita, ipsiusque assumptionis mysteria pluribus auctoritatibus ac exemplis patefiunt.

Cap. XX.

MAria mater Domini assimilatur illi sedi, quæ per visionem imaginariam ostensa fuit Beato Ioan. Vidi (inquit) & ecce Apoc. 4. sedes posita erat in cælo, & supra sedem sedens, & qui sedebat similis erat aspectui lapidis iaspidis, & sardinis, & iris, in circuitu sedis similis visioni smaragdinæ, huic enim sedi assimilatur beata Virgo.

Primo ratione artificij, quia ad modum & formam sedis fuit artificiata: Nam sedes est à terra eleuata, inferius clausa, & aperta superius. Sic ipsa fuit eleuata à mundo, clausa peccato, & aperta Deo. Psal. Sedes tua Deus in secu- Psal. 44. lum seculi.

Secũdo ratione loci, quia posita erat in cælo, scilicet empyreo, vbi posita erat affectione, & contemplatione. & nunc est ibi glorificata etiam habitatione. Psal. Psa. 102 Dominus in cælo sedes eius, vel posita, id est, per fidem firmiter stabilita in cælo, id est, in ecclesia militante.

Tertio ratione obsequij, quia super sedem sedens, scilicet Christus, qui licet super eam fuerit dignitate, tamẽ in ea sedit & quieuit incarnationis humilitate. Ezech. Princeps ipse sedebit in ea. Ostendit ibi etiam Beatus Ioannes qualis erat ille sedens, quia Ezec. 45. qui se. e. simil. as. la. ia. & sar. Duplici lapidi assimilatur saluator noster Christus, ad designandam duplicem naturam in eo, scilicet diuinam, & humanam. Diuina natura in lapide iaspidis designatur, quia iaspis viridis est coloris, qui inter omnes colores magis confortat, & delectat visum: & diuinitatis species super omnia intelligibilia magis delectat & confortat intellectum. Humana vero natura designatur in lapide sardinis, qui est coloris rubei, quia Christi humanitas rubricata fuit sanguine passionis. Isai. Isa. 44. Quare rubrum est indumentum tuum. In visione seu cognitione harũ duarum naturarũ totus homo glorificatur. Vnde siue ingrediatur per intellectum ad considerandam diuinitatem, siue egrediatur per sensum ad videndam humanitatem in suo Saluatore, pascua inueniet intus in aspectu diuinitatis, foris in aspectu humanitatis.

Quarto ratione ornamẽti, quia iris in circuitu sedis si. vi. ima. Et hic circuitus etiam cõpetit Beatæ Virgini, quæ fuam protectionem, virtutem & gratiam vndique extendit, vniuersam ecclesiam protegens, & adiuuans. Eccl. Gyrum cæli circuiui sola. Duo autem colores prinoipales iridis, scilicet igneus, & ceruleus, sunt duæ virtutes beatæ Virginis, quia igneus est charitas, ceruleus est castitas. Sapien. O quam pulchra est casta Sap. 4. generatio cum claritate. Prouer. Pro. 31. Byssus & purpura indumentum eius. Dicitur etiam esse smaragdo similis propter viroremfidei, quæ in ea nunquam emarcuit.

Item iris est signum clemẽtiæ, & reconciliationis Dei ad genus

Digitized by Google

humanum. Vnde propriè conue-
Gen. 9. nit beatæ Mariæ virgini. Geneſ. Arcum meum ponã in nubibus cæli, & erit ſignum fœderis inter me & terram.

Item iris eſt arcùs ſine corda ad nos inclinans cornua, in ſignum quod non vult ferire, ſed parcere. Vnde etiam ſignificat beatæ Virginis pietatem, & miſericordiam, quæ ſemper filium ad parcẽdum, & non ad feriendum inducit, di-
Ioh. 2. cens illud: Parce domine, parce populo tuo.

Item beata Virgo aſſimilatur illi ſigno quod vidit Beatus Ioannes apparere in cælo. Apoca. Vbi
Apo. 12 dicitur: Signum magnũ apparuit in cælo. Mulier amicta Sole, & luna ſub pedibus eius, in capite eius corona ſtellarum duodecim, & in vtero habens, & clamabat Vbi dignitas matris domini noſtri quadrupliciter declaratur.

Primo ex antiquitate, in eo quod dicitur ſignum magnum, quia ſcilicet fuit in antiquo in magnis rebus præfigurata.

Secundo ex natiuitate, quia apparuit in cælo, id eſt, in eccleſia militante, ſcilicet quando nata eſt.

Tertio ex claritate, quia amicta Sole, & Luna ſub pedibus eius, & in capite eius corona ſtellarum.

Quarto ex fœcunditate, quia in vtero habens, & clamabat.

Primo ergo Beata virgo dicitur ſignum magnum, quia ſcilicet fuit ab antiquo magnifice præfigurata: Fuit. n. præfigurata Beata Virgo in ſigno cæli, in ſigno regni, & in ſigno belli. De primo di-
Gen. 9. citur Gene. 9. Arcum meum ponam in nubibus cæli, & erit ſignũ fœderis inter me & terram. Et aſſimilatur illi arcui quo ad quatuor præcipuos colores, qui videntur reſpondere quatuor elementis, ſicut dictũ eſt ſupra: Ipſa enim habuit colorem igneum in feruore charitatis.

Item iacintinum in nitore ſanctitatis, ceruleum in compaſſione pietatis, & gramineũ, ſiue viridem, in nitore virginitatis. Eſt etiam aliud ſignum in cælo, cui aſſimilatur Beata Virgo: Solet enim ſecundum computiſtas, Sol in medio menſium ingredi nouũ ſignum? In medio autem. Auguſt. ſignum Virginis ingreditur: Sol autem, quãdo eſt in ſigno in quo creatus eſt, maximos dicitur habere effectus. Et ideo in aſſumptione quæ celebratur in medio Auguſti Sol iuſtitiæ ingreſſus eſt in ſignum Virginis glorioſæ: quia qui in virgine conceptus fuerat per incarnationem, in Aſſumptionis die ingreſſus eſt in eam per glorificationẽ: & ideo in eam, & per eam magnos effectus imprimit gratiæ, ita vt omnes poſſint ad eam confidenter accedere.

Item fuit præfigurata in ſigno regni, i. in ſceptro ſiue virga aurea Aſſueri: Nam ſicut legitur He-
Heſt. 5. ſter. 5. cum rex Aſſuerus Iudæis eſſet iratus, Heſter Regina ad intercedendum ſe contulit, & rex auream virgam pro ſigno clementiæ ad eam extendit, & placatus fuit. Hæc virga aurea, eſt mater noſtra virgo Maria, qua mediante, Deus humanæ naturæ, ſiue peccatoribus placatus eſt. Vnde ipſa data eſt nobis in ſignum clementiæ & miſericordiæ, ad quam fugientes liberantur.

Item præfigurata fuit in ſigno belli, de quo Mach. Dato, inquit, 2. Ma. 2.
ſigno adiutorii Dei, commiſerunt cum Nicanore, & vicerunt. Sic Iudæi, id eſt, confitentes, ſcilicet, qui in Chriſtum & Beatam Virginem confitentur, & laudant habent ſignum adiutorij Dei, ſcilicet glorioſam Virginem adiutricem, cuius ope diabolum vincũt, & in fugã conuertunt, vnde Prop. hoc ſignum petens dicebat: Fac Pſal 85
mecum

mecum signum in bonum, vt videant qui oderunt me, & cõfundantur, quoniam tu domine adiuuisti me, & consolatus es me.

Secundo describitur ex natiuitate, quia apparuit in cælo, id est, in ecclesia militante: Tunc enim primo apparuit, quando in mũdo nata fuit. Sed nota, quod beata Virgo apparuit sicut flamma, sicut rota, sicut stella, & sicut fœmina. Exod. 3. De primo dicitur Exod. Apparuit dominus in flamma ignis de medio rubi. Hæc flamma fuit B. Virgo diuino amore inflammata, in qua dominus apparuit, dum incarnatus fuit:

Item apparuit sicut rota. De qua Ezech. 1. Ezech. Apparuit rota vna super terram iuxta animalia, quatuor habens facies. Hæc rota fuit Virgo beata: ipsa enim fuit rota dæmonibus terribilis. Dicitur enim quod leones terrentur quando audiunt strepitus rotarum. Hæc fuit super terram, id est, à terrenis eleuata, cogitatione, affectione, & conuersatione: iuxta animalia, id est, iuxta Euangelistas tempore, & familiaritate. Vnde multa eos edocuisse creditur de Christo filio suo, præcipue beatum Lucam, vnde ipsa habuit quatuor facies, id est, notitiam & fidem omniũ quę quatuor Euangelistæ de Christo scripserunt: vel quatuor facies, id est, quatuor virtutes cardinales, scilicet iustitiam, prudentiam, fortitudinem, & temperantiam. Vel quatuor facies, id est, quatuor aspectus, quarum vnam ad Deum vertit pro nobis intercedendo. Aliam ad paradisum, id est, ad beatos eos lætificando: Lætificantur enim Sancti qui sunt in cælo, non solum de aspectu regis, sed etiam Reginæ, qua mediante saluati sunt.

Tertiam vertit ad mundum, miserando & protegendo. Quartam vertit ad diabolum exterrendo, & expellendo. Vnde dicitur esse demonibus terribilis, vt castrotum acies ordinata.

Item apparuit vt stella. Matth. Diligenter didicit ab eis tempus stellæ, quæ apparuerat eis: Est enim vt stella matutina, quæ diẽ, id est, Christum adduxit. Mat. 4.

Item, vt stella marina, quæ nauigantes per mundi pelagus ad portum salutis dirigit. Vnde & stella antecedebat eos, vsque dum veniens staret supra vbi puer erat, scilicet Iesus, qui salus interpretatur. Mat. 4.

Item, vt stella vastatiua, scilicet vitiorum. Num. Orietur stella ex Iacob, & cõsurget virga de Israel, & percutiet duces Moab, vastabitque omnes filios Seth. Nu. 24.

Item apparuit vt fœmina. 4. Reg. Apparuit fœmina, cuius filius mortuus erat: Maximè enim in morte Christi filij sui fœmineũ & maternum ostendit affectum, dolendo, & plorando. Patet igitur, quod beata Virgo tanquam flamma accendit, & calefacit frigidos in dilectione charitatis; & tanquam stella illuminat dubios in cognitione veritatis: & tanquam rota perstrepens exterret leones, id est, superbos timore humilitatis, & tanquam fœmina pia confortat & securat pusillos in spe suæ pietatis. Et de istis quatuor loquitur Ecclesiast. dicens: Ego mater pulchræ dilectionis, & timoris, & agnitionis, & sanctæ spei. 4. Reg. 7

Tertio describitur ex claritate: quia mulier amicta sole, vbi ostenditur beata Virgo esse clara, & luminosa à parte inferiori, quia Luna sub pedibus eius.

Item à parte superiori, quia in capite eius corona stellarũ duodecim. Dicit ergo primo, Mulier amicta Sole, id est, fulgore gratiæ Spiritus sancti. Et hæc gratia fuit septiformis secundum septem

Digitized by Google

dona Spiritus sancti quę fulserunt in ea, quæ scilicet repræsentantur in septem effectibus Solis.

Primus effectus est calefactio, & hic ex dono sapientiæ, quæ calefacit in amore Dei, sui, & proxi-
Eccl.44. mi. Ecclesiast. Tripliciter Sol exurens montes, id est, excelsas mentes inflammans triplici amore, vt dictum est. Vel aliter in amore Dei tripliciter, scilicet toto corde, tota anima, & tota mente, radios igneos exsufflans, id est, calidas affectiones immittens 2.
2.Mac.2 Machabæorum. Refulsit Sol qui prius erat in nubilo, & accensus est ignis magnus: Spiritus enim gustans Deum per donum sapientiæ, inardescit in amore ipsius. Augustinus: Gustaui, & esu-
August. rio, ac sitio, tetigisti me, & exarsi in concupiscentiam tuam. Eccle-
Eccl.24 siastic. Qui edunt me, adhuc esurient.

Secundus effectus est illuminatio, quæ pertinet ad donum intel-
Eccl.42. lectus. Ecclesiastic Sol illuminans per omnia respexit, id est, omnia respicere facit in cælo summa gaudia, in inferno summa supplicia, in mundo præsturas, & angustias, in seipso peccata & negli-
2.Mac.6 gentias 2. Machabæorum: Refulsit Sol in clypeos aureos, id est in Christum, & Mariam, & resplenduerunt montes ab eis, id est, electorum mentes.

Tertius effectus Solis est denudatio, quia facit vestes exuere, & hoc ad donum consilij refertur: quia docet veterem conuersationem, & seculárem vitam deponere. Canticorum:
Cant.1. Nolite me considérare, quod fusca sim, quia decoloravit me Sol.

Quartus effectus Solis est consolidatio, & hæc ad donum fortitudinis pertinet, per quod mens solidatur. Ecclesiastic. Homo san-
Eccl.72 ctus in sapientia sua manet sicut Sol, id est, firmus.

Quintus effectus Solis est regulatio totius vitæ humanæ, & hoc pertinet ad donum scientiæ, per quod scimus conuersari in medio nationis prauæ, vt dicit Augusti-
August. nus Vnde Apostolus: Inter quos lucetis, sicut luminaria in mundo.

Sextus effectus Solis est liquefactio, & hic ad donum pertinet pietatis, quo liquescit anima in
Exod.16 compassione proximi. Exod. Cum incalesceret Sol, liquefiebat man-
Sap. 16. na. Sapient. Quod igne non poterat exterminari, statim exiguo radio Solis tabescebat, psalmista:
Ps.147 Flabit spiritus eius, & fluent aquæ.

Septimus effectus Solis est desiccatio humidorum, & hoc ad donum pertinet timoris, quo carnalis concupiscentia deficcatur.
Iac.1. Vnde Iacob. Exortus est Sol cum ardore, arefecit fœnum, id est, carnem: quia omnis caro fœnum, &
Isa.40. omnis gloria eius quasi flos agri. Propter hos septem Solis effectus dicitur: Lux Solis septempliciter erit sicut lux septem dierum. Et propter hos septem Solis effectus
1.Reg. saluatur homo, & ideo dicitur, 11. Cras erit nobis salus cum incaluerit Sol.

Secundo Beata Virgo ostenditur fuisse etiam illuminata à parte inferiori, quia Luna sub pedibus eius. Vbi per Lunam designatur mutabilitas, quæ est quadruplex: vna naturæ, quæ etiam est in Angelicis spiritibus, qui sunt mutabiles per naturam, & immu-
Iob41. tabiles per gratiam. Iob: Ecce qui seruiunt ei non sunt stabiles, & in angelis suis reperit prauitatem.

Secunda est fortunæ in rebus temporalibus. Eccl. Vanitas vani-
Eccl.1. tatum & omnia vanitas.

Tertia est culpæ, in peccatoribus, scilicet de culpa in culpam

Digitized by Google

Oſeæ: Sanguis ſanguinem tetigit, id eſt, vnum peccatum ad aliud traxit.

Quarta eſt miſeriæ in humanis corporibus. Iob: Homo natus de muliere, breui viuens tempore, repletur multis miſeriis, &c. nunquam in eodem ſtatu permanet. Hæc quadruplex Luna, id eſt, mutabilitas, fuit ſub pedibus beatæ Virginis. Iob 14

Primo mutabilitas creaturæ cæleſtis, quia ſcilicet Angeli eius ſubduntur imperio. Vnde competit ei illud Geneſis: Vidi per ſomnium quaſi Solem, & Lunã, & Stellas vndecim adorare me. Vt per Solẽ intelligatur ſuprema angelorum Hierarchia, per Lunã Hierarchia media, per Stellas vero Angeli infimæ Hierarchiæ, qui omnes beatam Virginem adorãt, & venerantur. Nomine etiã Lunæ intelligitur mutabilitas fortunæ, ſui infimæ hierarchiæ, qui omnes beatam Virginem adorant, & venerantur. Nomine etiam Lunæ intelligitur mutabilitas fortunæ. Eccleſ. Stultus vt Luna mutatur, quia ſecundum quod bona temporalia fluunt, & refluunt, mutatur animus eius. Iſtam Lunã beata Virgo ſub pedibus habuit, quia omnia temporalia calcauit per paupertatem voluntariam, quam elegit: Si enim iſta temporalia calcaremus pedibus, & nõ tangeremus affectibus, veraciter noſtra eſſent. Deut. Omnis locus, quem calcauerit pes veſter, veſter erit. Luna tamen quanto magis Soli coniungitur, tanto magis luce priuatur, & quanto magis ſe à Sole elongat, tanto maiore luce coruſcat: quia multi prælati quãto magis appropinquant ad Deum per aliquam dignitatem, tanto magis obtenebrantur per iniquitatem: & quanto magis elongantur, dignitates fugiendo, tanto magis illuminantur lumen gratiæ recipiendo. Gen. 37 Eccl. 27 Deut. 11

Nomine etiam Lunæ intelligitur mutabilitas culpæ. Vnde dicitur de viro ſancto, & perfecto. Per diem Sol non vrette, neque Luna per noctẽ, quia anima ſancta, neque in die proſperitatis cadit in peccatum per amorẽ malè inflammantẽ, neque in nocte aduerſitatis per timorem malè humiliantem. Iſtam Lunam Virgo Maria ſub pedibus habuit, quia nulla culpa in ea vnquam prævalere potuit. Et ideo in Pſalmo non dicitur Luna ſimpliciter, ſed Luna perfecta in æternum. Luna autem tunc perfecta erit, quando ſine macula erit, quando ſcilicet verificabitur, quod dicitur Iſa. 30. Erit lux Lunæ ſicut lux Solis. Fuit igitur ſicut Luna perfecta, quia ſine omnis peccati macula, tam mortalis, quam etiam venialis. Pſal. 120 Pſal. 88 Iſa. 30.

Nomine etiam Lunæ intelligitur mutabilitas miſeriæ. Pſalm. Orietur in diebus eius iuſtitia, & abundãtia pacis, donec auferatur Luna gloſſa, id eſt mutabilitas, quæ per Lunam ſignificatur. Sicut enim Luna creſcit, & decreſcit, ſic & humanũ corpus multiplici mutabilitati ſubditur. Ro Vanitati creatura ſubiecta eſt. Et quia ipſa mutabilitas miſeriæ tolletur in reſurrectione die nouiſſimo, ſubditur ibi. Ipſa creatura liberabitur à ſeruitute corruptionis. Iſtam lunam beata Virgo ſub pedibus habet, quia perfectam corporis immortalitatem poſſidet, & ſuper omnes angelorum ordines in anima & in corpore glorificata manet. Vnde Pſalm. Caligo, id eſt humana mortalitas ſub pedibus eius, aſcendit ſuper Cherubin, & volauit: vo. ſuper. pen. ven. Ipſa igitur Virgo beata Lunam ſub pedibus habuit, ſcilicet cæleſtem naturam, ei præſidendo, proſperitatem humanam, eam deſpiciendo, Pſal. 71 Rom. 8 Pſal. 17

Digitized by Google

omnem culpam, ipſam pœnitus vitando; & humanam miſeriam, immortalitatem induendo.

¶ Tertio fuit illuminata à parte ſuperiori, quia in capite eius corona ſtellarum duodecim. Iſtæ duodecim ſtellæ, ſunt duodecim eius prærogatiuæ ſuper omnes mulieres, quarum quatuor habuit ex parte corporis & animæ.

Prima fuit vteri ſanctificatio, ſecunda Angeli ſalutatio, tertia Spiritus ſancti ſuperuentio, quarta filii Dei conceptio. Alias quatuor habuit ex parte animæ.

Luc. 1. Prima fuit eius humilitas, quia dixit: Ecce ancilla Domini, &c.

Secunda eius prudentia, quia quęſiuit, Quomodo fiet iſtud, &c.

Tertia fuit erubeſcentia, quia turbata eſt in ſermone Angeli.

Quarta fuit charitas, qua ſeruiit cognatę, & quia vino deficiẽte in nuptiis, dixit filio: Vinum non Ioan. 2. habent. Alias quatuor habuit ex parte corporis, quæ fuerunt maternitas ſine corruptione. Virginitas cum fœcunditione, grauitas ſine grauamine, & partus ſine dolore. Fuit ergò mater incorrupta, Virgo fœcunda, ſine grauamine grauida, ſine dolore puerpera. Et ſtellæ duodecim, ſunt nouem ordines Angelorum, & tres ordines beatorum, ſ. Martyres, Confeſſores, & Virgines, qui eam coronãt, quia ipſam perpetuo venerantur, admirantur, & laudant: Seraphin enim admirantur, & laudant in ea charitatẽ tam ſuccenſam, Cherubin ſapiẽtiam tam profundam, Throni pacem & quietẽ in Deo ſic trahquillam, Dominationes tantam ſuper Angelos præeminentiam, Virtutes tantam miraculorum efficaciam, Poteſtates tantam ſuper dæmones potentiam, Principatus tantam de omnibus regnis prouidentiam, Archangeli tantam de omnibus locis diligentiam, Angeli tantam de ſingulis perſonis cuſtodiam, Martyres tantam in tribulatione conſtantiam, Confeſſores tantam ſobrietatem, & temperantiam, Virgines tantam puritatem, & munditiam.

Quarto eius dignitas oſtenditur ex eius fęcunditate, quia in vtero habens filium Dei conceptum, ſcilicet in annunciatione, clamabat ſpiritu, Deum magnificando, quando dixit: Magnificat anima mea Dominum. Sed nota, quod Luc. 1. habuit in vtero paternum ſplendorem. Hebr. Qui cùm ſit ſplẽdor Hebr. 1. gloriæ, &c.

Item niueum candorem. Sap. Sap. 7. Candor eſt lucis æternę, & ſpeculum ſine macula.

Itẽ diuinum odorem. Eccl. Ego Eccl. 24 quaſi vitis fructificaui ſuauitatem odoris.

Item ſuauem dulcorem ibidem. Spiritus meus ſuper mel dulcis, & hæreditas mea ſuper mel & fauum.

Item cæleſtẽ ignem. Hebr. Deus Hebr. 12 noſter ignis cõſumens eſt. Ex hoc ergo, quod habuit in vtero paternum ſplendorem, fuit in ea mirabilis claritas. Ambroſ. Quid mi- Ambr. rabilius matre Dei? quid ſplendidius ea quam ſplendor eligit, quid caſtius ea, quæ corpus ſine corporis contagio generauit? Quia vero habuit niueum candorem ſine ſplendorem, remãſit ibi mirabilis puritas. Cant. Tota pul- Cant. 4. chra es amica mea, & macula non eſt in te. Anſelmus. Decebat vt Anſel. virgo ea puritatẽ niteret, qua maior ſub cælo nequit intelligi. Quia vero diuinum odorem habuit, remanſit ibi mirabilis ſuauitas. Vnde clamabunt adoleſcentulæ: Trahe me poſt te, curremus in odore vnguentorum tuorum. Eccl. Sicut cinamomum, & Eccl. 24 balſamum aromatizans odorem dedi. Sed quia habuit ſuauem dulcorem, remanſit ibi mirabi-

lis

Digitized by Google

lis pietas, Vnde ipsa dicitur mater gratiæ, mater misericordiæ. Quia vero habuit cælestē ignem, remansit ibi mirabilis charitas, per quem diabolum succēdebat.

Iud.9. Iudith. Percuties eum ex labiis charitatis meæ: per hanc enim

Cant.8. omnia aduersa superabat. Canti. Aquæ multæ non poterunt extinguere charitatem.

Item Maria mater Domini assimilatur arcæ testamēti in visione

Apo.11 beati Ioannis, quæ habetur Apoc. vbi dicitur, quod visa est arca testamenti Domini in templo eius, & facta sunt fulgura, & voces, & terremotus. Vbi primo nota alpe &um dignitatis, quia visa est arca Domini.

Secundo situ sanctitatis, quia in loco sancto, s. in templo.

Tertio effectū potestatis, quia facta sunt fulgura. Et circa primum nota, quod per arcam Domini intelligitur virgo beata Maria. Et hoc patet ex tribus, scilicet ex materia, ex mensura, & ex continentia, i. ex ipso contento. Siquidem materia arcæ veteris Testamenti de qua fabricata fuit, fuerunt ligna Sethim, sicut patet Exod.25. secundum autem Hier.

Exo.25. ligna Sethim inter cætera ligna habent leuitatem, pulchritudinem, & fortitudinem, & imputribilitatem. Per quæ intelliguntur quatuor virtutes Mariæ: Nam leuitas competit eius paupertati, per quam fuit à terrenis affectibus & solicitudinibus exonerata,

Isa.19. & alleuiata. Isa. Ascendet Dominus super nubem leuem, id est, Mariam pauperem, quæ nubes quidem fuit, quia ex terra nata, sed tamen fuit leuis à mundi affectibus, & solicitudinibus exonerata. Pulchritudo vero competit eius puritati, per quam immunis fuit ab omni deformitate

Cant.4. peccati. Cantic. Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te. Fortitudo autem cōpetit eius stabilitati, scilicet in fide, &

Pro.31. patientia. Prouer. Fortitudo & de-

Eccl.26 cor indumentum eius. Eccl. Columnæ aureæ super bases argenteas, & pedes firmi super plantas stabilis mulieris. Imputribilitas cōpetit eius virginitati. Sap. Cla-

Sap.6. ra est, quæ nunquam marcescit.

Secundo illa arca figurabat beatam Virginem ratione mensuræ,

Exo.25. quia sicut dicitur Exod Longitudo arcæ habebat duos cubitos, & semis latitudo cubitum & dimidium, altitudo similiter cubitum & semis. Iosephus autem dicit, quod facta est arca quinque palmorum longitudinis: quia scilicet beata Virgo quinque sensus ab initio vitæ vsque ad finem in omni sanctitate longanimiter custodiuit & seruauit.

Trium autem palmorum erat latitudo, quia restaurationē Angelorum, & redemptionē hominum, & totius vniuersi renouationem auidissimè procurabat. Cubitum & semissem habebat altitudo, quia eius contemplatio plena erat in fide, semiplena in comprehensione, vel certe, quia eius celsitudo humanam & angelicam naturam excellebat: sed vsque ad filii excellentiam minime ipsa attingebat.

Tertio figurata est beata Virgo per arcam ratione continentiæ: quia in arca continebantur tabulæ testamenti: Deuteronomium, & virga Aaron, vrna aurea in qua erat manna. Quæ omnia competunt beatæ Mariæ: Custodiebat enim Virgo beata rigorem disciplinæ, qui designatur per virgam, legem decalogi, quæ per tabulas, euangelium Christi, quod per Deuteronomium, quæ est lux secunda; & ipsum Christum, qui per vrnam plenam manna. Vel per ista quatuor intelligitur Iesus Christus, qui in

ista

ista arca habitauit, in quo quatuor fuerunt, scilicet diuinitas dulcissima, quæ per manna, anima sapientissima, quæ per Deuteronomiū siue secundā legem, caro mundissima, quæ per virga Aaron quę floruit, & spiritus humanus sapientissimus, qui per tabulas testamenti, in quo erant scripta Dei mandata, significantur. Templum autem in quo hæc arca fuit est triplex, primum in quo fuit fabricata, & sanctificata, & istud fuit vterus matris suæ, scilicet
3.Re.2. Annæ beatæ. Dicitur enim Reg. quod intulerunt arcam Domini in locum suum, in oraculū templi, in Sancta Sanctorū. Hæc arca fœderis Domini, fuit beata Maria, quam Deus, sterilitate eā parentum auferens, & Angelus promissionem deferens, & Ioachim generationi operā præbens, introduxit in locum suum, id est, in vterum beatæ Annæ, de qua subditur. In oraculum templi: Ipsa enim Anna beata templum Dei fuit, cuius oraculum fuit mens ipsius, Deo deuota, & orationi dedita, in cuius etiam vtero beata Virgo post conceptionem sanctificata fuit, vt esset Sancta Sanctorum, id est, super omnes Sanctos sanctificata, vel vt ipsa beata Virgo etiam in vtero matris præpararetur ad generandū Sanctum sanctorum.

Secundum fuit templū in quo fuit purificata, templum scilicet Salomonis, in quo etiam obtulit filium suum obuiante sancto Simeone.
Luc.2. Luc. Venit in spiritu in templum, & cum inducerēt puerum Iesum, &c. vt scilicet nos studeamus animā nostram, dum est in templo corporis, vel mundi, solicitè purgare, scilicet per pœnitentiam, & spiritum nostrū Deo offerre, scilicet per orationē denotam.

Tertium est templū in quo fuit glorificata, & hoc fuit in assumptione, cum scilicet ingressa est templum cælestis gloriæ. Et de hoc templo dicitur: Dominus in templo sancto suo, Dominus in cælo sedes eius. Ad hoc igitur cæleste templum deducta fuit arca, id est, beata Virgo, cum honorabili societate, cū ineffabili iocunditate, cum admirabili claritate, & cum terribili potestate.

De primo dicitur figuratiue, 2. Reg. vbi legitur, quod Dauid, & omnis Israël, ducebant arcam Domini cum gaudio, & erāt cum Dauid septem chori. Per Dauid intelligitur Christus, per septem choros vniuersitas angelorū, vel tres chori fuerunt ante nouum testamentum, scilicet Angeli, Patriarchæ, & Prophetæ, & quatuor in nouo, scilicet Martyres, Confessores, & Virgines, & ipsi Apostoli, qui nuru Dei ad literam interfuerunt eius exequijs. De ista honorabili societate cantat Ecclesia. Vidi speciosam sicut columbam, &c. & sicut dies verni circundabant eā flores rosarum, & lilia conuallium. Per flores rosarum (secundum Hierony.) intelliguntur omnes Martyres sanguine rubricati. Per lilia omnes Angeli, Confessores, & Virgines. 2.Re.6.

Secundo, assumpta est cum ineffabili iucunditate, quod significatum est Reg. vbi dicitur: Dauid, & omnis Israël ducebant arcam testamenti Domini in iubilo, & clangore buccinæ. Et ibidē. Dauid autem, & omnis domus Israël ludebant corā Domino in omnibus lignis fabrefactis, & cytharis, & lyris. Circa quod notandum est, quod (sicut dicit Augu. super Psalmos, & Hugo de sancto Victore.) triplex est sonus muficus. Vnus qui fit cum voce, sicut in cantu. Alius cum flatu, sicut in buccina, tertius cum pulsu, sicut in cythara. Sonus ergo vocis

Digitized by Google

vocis tangitur cum dicitur: In iubilo, quia iubilatio est cātus modulatio. Sonus flatus cum dicitur in clangore buccinæ. Sonus pulsus in lignis fabrefactis, & citharis. Vnde per hoc dat intelligere, quod in deductione huius arcæ, in templo cæli fuit omnis modulatio, siue suauitas musica.

Tertio fuit assumpta cum mira-
Cant. 6. bili claritate. Cant. Quæ est ista, quæ progreditur quasi aurora cōsurgens? In quo ostenditur, quod ascendit cum claritate corporali, scilicet corporis glorioſi, depoſita scilicet omni obscuritate corpoſeæ corruptionis, sicut aurora noctem relinquit, & diē adducit. Sequitur: Pulchra vt Luna. Et in hoc ostenditur, quod cum claritate spirituali, id est, cum anima beata. Sicut enim Luna post Solem, saltem quantum ad apparentiam, maiorem habet claritatem, sic ipsa post Christum maiorē, secundam essentiam & veritatem, habuit beatitudinem. Sequitur. Electa vt Sol. In quo ostenditur, quod ascendit cum claritate supersubstantiali, id est, cum filio suo sibi occurrente, qui est verus Sol. Et sequitur adhuc: Terribilis, vt castrorum acies ordinata. In quo ostenditur, quod ascēdit cum claritate intellectuali, id est, cum luce Angelica, quia totus Angelorum exercitus ad ipsam venit, & ipsam vsque ad cælum associauit. Et ideo dicitur, vt castrorum acies ordinata: quia quidam eam præcedebāt sicut domicelli, quasi viam tantæ dominæ præparantes: quidam comitabātur sicut baiuli, quasi ipsam ad æthera deducentes: quidam subsequebantur tanquā famuli, quasi eius obsequiis famulantes. Omnes autem associabant sicut ioculatores deuoti, laudes dulcissimas modulantes.

Quarto sequitur effectus potestatis: quia facta sunt fulgura, & voces, & terremotus. Dum enim sic triumphaliter ascenderet, facta sunt fulgura, id est, terrores dæmonum, scilicet fugientium, & voces, scilicet Sanctorum iubilantium, & terremotus, id est, commotio Iudæorum concurrentium, de qua scilicet Iudæorum cōmotione multa narrantur in libello de assumptione, quē trāstulit beatus Hieronymus.

Mare vitreum à Ioanne præuisum, vitam hanc miseria plenam, quoad omnia peccata significare affirmatur.

Cap. XXI.

MVndus assimilatur illi mari vitreo, quod Ioannes vidit per visionem imaginariam. Apo. Apoc. 6.
vbi dicitur: Vidi in conspectu sedis tanquam mare vitreum simile cryſtallo: Est enim mūdus mare tumidum per superbiam, liuidum per inuidiam, feruidum per iracundiam, profundum per auaritiam, inquietum per accidiam, spumosum per luxuriā; absorbens per castrimargiā, vbi etiam maior piscis minorem deuorat. Abac: 1. Abac. 1.
Facies hominis sicut pisces maris Psal. Hoc mare magnū, & spaciosum manibus &c. Dicitur autem vitreum propter fragilitatē. Ioan. Mundus transit, & ecbupiscentia Ioan. 1.
eius. 1. Corint. Præterit enim figura mūdi huius. Dicitur etiā simile 1. Cor. 6
cryſtallo propter frigiditatem, & malitiam obstinationis. Eccle. Gelauit cryſtallus ab aqua. Gen. 1.

Christi passiones in Ioseph manipulo figurata, ipsius, & merita cæterorum Sanctorum merita, & passiones, & fratrum manipulis designata, plurimum excedere definitur.

Cap. XXII.

PAssio, & perfectio Christi excessit passiones, & perfectiones omnium sanctorum, quod ostēsum est per somnium Ioseph quod habetur in Genes. Audite Gen. 37.
somnium

somnium meum quod vidi: putabant colligere nos manipulos in agro, & quasi consurgere manipulum meum, & stare, vestrosq; manipulos circunstantes adorare manipulum meum: Manipulus enim Ioseph, est collectio cõtumeliarum & passionũ Christi, quæ Amos vlt. fasciculus vocatur, qui ædificat in cælo ascensionem suam, & fasculum suum super terram fundauit: Nam Christus per fasculum passionum sibi fecit gradus ascẽsionis in cælum. Manipuli autem fratrum Ioseph, significant collectiones pœnarũ, & passionum aliorũ Sanctorum. Quod igitur manipuli eorũ manipulum Ioseph adorauerunt, nihil aliud est, quàm recognoscere quod passiones eorum nihil sunt respectu passionis Christi, & quod eorum passiones ex Christi passione virtutem & meritum habent: Vel quia manipulus dicitur à manu. Per manipulum Ioseph, intelligimus virtutem & perfectionem operũ Christi, per manipulos vero fratrum eius, intelligimus merita siue fructus operum aliorum Sanctorum, de quibus Psalmus: Euntes ibant, & flebant, mittentes semina sua. Venientes autem venient cum exultatione, portantes manipulos suos. Quod igitur manipuli eorum illius manipulum adorant, est quod merita eorum in comparatione illius, deficiendo se humiliant. Quia vero in prædicto somnio fit mentio de agro, cum dicitur: Putabam colligere nos manipulos in agro.

Amo. 6.

Psal. 125.

Notandum est, quod sicut dicunt somniorũ interpretes, ager somniatus diuersam habet significationem: Nam aliquando refertur (vt dicunt) ad somniantis malignitatem, sicut refertũr quod quidam de principibus venit ad magnum somniorum interpretem, qui vocabatur Setim, & dixit ei. Vidi per somnium in agro spatioso & plano me stare, qui primum quidem apparuit dõsus, & herbidus, postea nudus, & aridus, cui respondit interpres, hoc infidelitatem & versutiam protendit somniantis, & vere sic erat in re sicut dixit. O Niroclitis, id est, somniorum discretor, vel index. Vnde varietas agri somniata ad versutiam & instabilitatem refertur somniantis. Quandoque vero ager somniatus refertur ad loci fertilitatem, sicut in supradicto somnio Ioseph, ager significabat terram fertilem Ægypti, in qua Ioseph à fratribus suis erat adorandus.

Principis Pistorum Pharaonis somnium interpretatur: per quod peccati grauitas, ipsiusque quoad principium ac finem malus effectus ostenditur, quod pariter per librum in visione à Ioanne denotatum terminatur.

Cap. XXII.

PEccatum primo hominem ligat, & per obstinationem includit, deinde ad inferni patibulum deducit, quod ostenditur ex somnio pistoris Pharaonis, quod habetur Gene. vbi dicitur, quod Pistorum princeps ait: Ego vidi somnium, quia tria canistra farinæ habere super caput meum, & in vno canistro, quod erat excelsius, portare me putabam omnes cibos qui fiunt arte pistoria, auesque comedere ex eo. Respondit Ioseph: Hęc est interpretatio somnii, tria canistra, tres adhuc dies sunt, post quos auferet Pharao caput tuum, ac suspendet te in cruce, & lacerabunt volucres cæli carnes tuas. Iste pistor significat peccatorem, qui moritur in peccatis: Tria enim canistra farinæ, tria peccata sunt, scilicet cordis, oris, & operis, quæ tunc sunt super caput, quando dominantur

Gen. 25

Digitized by Google

mantur menti. Vel ista tria, sunt tria vitia magna, & principalia, s. auaritia, luxuria, & superbia, quorũ excelsius est superbia, in quo omnia cibaria quodãmodo sunt, id est, omnia peccata quibus mali pascuntur, quia, s. in initiũ omnis peccati est superbia. Aues autem quæ de hoc caniſtro pascuntur, dæmones sunt, quorum proprium vitium superbia est. Tres autem dies sunt tempus natiuitatis, tempus vitæ, & tempus mortis peccatoris, post quos peccator educitur à carcere mundi, vel corporis. Vnde tunc aufertur, caput, id est, rationalis mens, secundum quam anima à corpore reparatur, quæ in homine principare debuit, & suspenditur miſera anima in tormento, gehennæ, vbi aues lacerant eius carnes, id est dæmones delectantur in pœnis quas anima sustinet pro peccatis quæ gessit in carne. Quia igitur in prædicto somnio Ioseph per tria canistra intellexit tres dies, post quos somnium implẽdum erat: notandum est, quod (sicut dicunt somniorum interpretes) tempus implẽtionis somnij accipitur dupliciter. Aliquando quidem ex numero & ordine rerum quæ in somnio aparent, sicut in somnio Pharaonis. Ioseph per septẽ boues, vel spicas, intellexit septem annos, & quod post septem pingues, vel plenas boues siue spicas, veniebant septem tenues, intellexit quod septẽ annos vbertatis sequerentur septem anni sterilitatis. Similiter in somnio pincernæ per tres propagines accepit tres dies, post quos somnium implendum erat. Et in hoc somnio pistoris, (vt dictum est) per tria canistra intellexit tres dies, aliquando vero (vt dicunt) determinatur tempus implẽtionis somni ex hora qua quis somniũ videt, vnde dicunt, quod somniorũ quæ apparent à nona hora noctis, vsque ad initium auroræ, non differtur impletio nisi vsque ad annum, vel sextum mensem, vel tertium, vel decem dies, & illa sunt veriora & validiora, quæ fiunt ante lucem, somnia vero, quæ fiunt in luce auroræ, vltra tertium diem non protenduntur. Ecclꝛ 10.

Item peccatum licèt in fieri habeat delectationem, tamen in fine habet amaritudinem, dum assimilatur illi libro de quo agitur in visione beati Ioannis, vbi dicitur: Accepi librum, & deuoraui illum, & erat in ore meo tãquam mel dulce & cũ deuorassem eum amaricatus est venter meus. Ille liber repræsentat peccatum quod vocatur liber, quia scribitur illa scriptura, de qua dicitur: Peccatũ Iudæ scriptum est stylo ferreo in vngue adamantino, exaratum super latitudinẽ cordis eorũ. Tunc autẽ deuoratur, quãdo cum delectatione impletur, & tunc habet in gustu, i. in fieri dulce inẽ mel lis, id est, vehementiã delectationis, sed post deuorationem, id est, post transitum delectationis amaricatur venter animę, id est memotia seu conscientia pœnitudine repletur. Vnde Philosophus dicit: quod mali replentur pœnitudine. Prouer. Nouissima illius amara quasi absynthium. Apoc. 10 Hier. 17 Prou. 5.

Pœnitentiam hominem a peccati carcere eruere, ac in gratiam restituere per Pincernarum præpositi somniũ a Ioseph explanatum ostenditur: quæ etiam pani subcineritio ex oreo confecto, in castra Madian descendẽti cõparatur, ipsiusque partes & perfectiones clare indicantur.

Cap. XXIII.

POenitentia libetat hominem à carcere peccati, & restituit hominem ad gratiam Dei, quod ostenditur ex somnio Pincernę Pharaonis, de quo habetur in Genes.

Digitized by Google

Genes. vbi dicitur, quod narranit
Gen. 40 præpositus pincernarum somniũ
suum: Videbam coram me vitem
in qua erant tres propagines, cres-
cere paulatim gemmas, & post
flores vuas maturescere, calicem-
que Pharaonis in manu mea. Tu-
li ergo vuas, & expressi in calicem
quem tenebam, & tradidi poculũ
Pharaonis. Respondit Ioseph.
Hæc est interpretatio somnij, tres
propagines, adhuc tres dies sunt
post quos recordabitur Pharao
ministerij tui, & recipiet te in
gradum pristinum, dabisque ei
calicem iuxta officium tuum, si-
cut ante consueueras, tantum
memento mei cum bene tibi
fuerit. Iste pincerna reus, & in
carcere positus, & postea libera-
tus, significat eos qui, & si peccãt,
tamen per pœnitentiam liberan-
tur. Vitis autem est pœnitentia,
cuius tres propagines sunt con-
tritio, confessio, & satisfactio, ex
quibus producuntur gemmæ bo-
narum cogitationum, & flores
bonarum affectionum, & fructus
maturi perfectarum operationũ,
quæ etiam exprimuntur per tol-
lerantiam passionum, vt confor-
metur passioni Christi, quod est
exprimi in calicem regis. Ad hoc
idem refertur interpretatio, quia
tres propagines sunt tres dies, id
est, tres animæ illuminationes, v-
nus in peccati recognitione, alius
in peccati propalatione, tertius in
peccati redemptione: primum
facit contritio, secundum confes-
sio, tertium satisfactio. Post quos
Pharao, id est, Deus, recordabitur
peccatoris, & pristinæ innocentiæ
eius, per misericordiam, & resti-
tuet eum ad pristinum statum
gratiæ: Quod autem Ioseph sub-
didit: Memento mei, dum bene
tibi fuerit; est verbum, quod po-
test Christus dicere ei, qui percus-
sus tribulatione, vel infirmitate
est, memor eius, & redit ad cor, &
pœnitet, vt liberetur, Psalmus.
Cum occideret eos quærebant Psal. 77
eum, & reuertebantur, & diluculo veniebant ad eum. Sed tamen
quandoque tales postquam libe-
rati sunt, & ad sanitatem, vel pro-
speritatem reducti, non amplius
recordantur Dei, nec bonum
quod incœperunt prosequuntur,
sicut de isto pincerna scribitur,
quod postquam liberatus est, suc-
cedentibus prosperis oblitus est
interpretis sui. Aliqui autem sic
exponunt, quod in hac vite so-
miata, significatur Christus, vel ec-
clesia. Tres autem propagines in
vite, sunt tres gradus fidelium ec-
clesiæ, scilicet coniugatorum, qui
sunt in mora operationis, contí-
nentium, qui sunt in lecto con-
templationis, & Virginum siue
rectorum, qui sunt in agro præd-
cationis. Hi sunt tres status in ci-
pientium, proficientium, & perfe-
ctorum, quos Christus exprimit
in Euangelio. Est ergo sicut pal-
mes in vite fidelis in vnitate Ec-
clesiæ, extra quam nullum fru-
ctum meritorium æternæ vitæ
potest facere: hic palmes primo
germinat in bona voluntate, se-
cundo floret in bona operatione,
tertio matures cit in perfectione,
quarto vinum exprimit in perfe-
cutione: sed præcipue cauendum
est in flore, id est, in initio bonæ
operationis, quia tunc maximè
lædit or vinea, & faciliter corrum-
puntur, siue pluuia temporalis su-
perfluitatis, siue ardore cupiditá-
tis, sine vento vanitatis. Vel hæc
vitis producit gemmas in cogni-
tione, floret in deliberatione, ma-
turitatem vuæ habet in operis
consummatione, cuius vinum so-
li domino propinabitur, quia soli
Deo honor & gloria.

Item pœnitentia assimilatur
illi pani subcinericio, qui per som
nium videbatur descendere in
castra Madian, de quo habetur
Iudic.

Digitized by Google

Iudic. 7. Iudic 7. vbi dicitur, quod narrabat aliquis somniũ proximo suo, & in hunc modũ referebat quod viderat. Vidi somnium, & videbatur mihi quasi subcinericius panis ex hordeo volui, & in castra Madian descendere, cumque peruenisset ad tabernaculum, percussit illud atque subuertit, & terra funditus eoæquauit. Vbi primo attende exemplum, quia subcinericius panis ex hordeo, subcinericius quo ad coctu-
Eccl. 10 ram, id est, sub cinere coctus. In cinere autem intelligitur humilitas mentis proueniens ex memoriá mortis, quæ corpus hominis in cinerem redigit. Ecclesiast. Quid superbis terra & cinis? Sub
Psal. 42. hoc cinere debet esse animus pœnitentis, & excoqui igne doloris. Iob. Ago pœnitentiam in fauilla, & cinere.

Item videbatur panis quoad formam: pœnitentia namque est
Psal. 41. panis doloris, quo reficitur animus pœnitẽtis, de quo Psal. Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte: Hæc enim est aqua
Eccl. 39 refectionis, qua anima mirabiliter educatur. Per hunc panẽ compunctionis, & aquam refectionis, incipit anima viuere iustitiæ, quæ prius erat sub morte culpæ: propter quod dicitur, quod initiũ vitę hominis panis & aqua (scilicet panis doloris, & aqua lachrymationis. Sed videbatur iste panis ex hordeo quoad materiã: Hordeum enim semen habet asperũ, & aridum. Vnde hordeum ab ariditate est dictum, & signat asperitatem pœnitentiæ, & ariditatẽ abstinentiæ, quæ debent esse exterius in carne, tum ad satisfactionem, tũ ad vitiorum mortificationẽ, secũdũ illud Apostо.
Col. 3. Mortificate mẽbra vestra.

Secundo in hoc somnio considera motum, quia iste panis videbatur volui, & descendere in castra Madian. Id quod rotatur & voluitur, secũdum omnes partes suas viciſſim gradiendo vertitur. Similiter pœnitens proficere debet, ſ. secundum omnes partes suas successiue verti: Debet enim modo verti memoria ad obliuiscendum iniurias, & recolẽdum culpas, modo intellectus, vt non iudicet aliena, sed subtiliter discutiat propria, modo voluntas, vt detestetur culpam, & diligat iustitiã. Debet verti oculus, vt non aspiciat vanitatem, sed deploret iniquitatem. Et simile debet fieri de omnibus alijs partibus, & etiam membris, vt voluantur eo modo quo docet A-
Rom. 6. postol. Sicut exhibuistis mẽbra seruire immunditiæ, & iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibete mẽbra vestra seruire iustitiæ in sanctificationem. Sed quidam nõ sic voluuntur, qui sunt similes Ef-
Osee. 7. fraim, de quo Osee, Factus est Effraim, quasi panis subcineritius, qui nõ reuertatur. Tales sunt qui habent memoriam, & aliquando deplorant peccata, sed tamen nõ mutant opera.

Itẽ videbatur descẽdere in castra Madiã. Madian interpretatur iniquitas, vnde castra Madian sunt iniquitatis arma, ſ. diuersorum modorum, quasi diuersarũ aciẽrum vitia, & peccata, quæ terram Israël, id est, animas fidelium vastant. Ad hoc igitur panis pœnitenti ædescendit, cum scilicet animus dolens ad ea discutienda & flenda humiliter se ponit. Vel quia Madian interpretatur iudicium, debet panis pœnitentis, id est, compunctus animus, in castra Madian descendere, id est, ad sua vitia pœnitẽda quodã quasi proprio iudicio humiliter redire: Nã
1. Co. 11 (vt dicit Apost.) si nosmetipsos dijudicaremus, non vtique à domino iudicaremur.

Tertio considera effectum, quia

Digitized by Google

cum peruenisset ad tabernaculũ, percussit illud atque subuertit, & terræ funditus coęquauit. Tabernaculum diaboli, est cor peccatoris, quod pœnitentia percutit in contritione, subuertit in confessione, terrę coæquat in humili satisfactione: Est enim in satisfactione humilitatis inclinatio, & iustitiæ coæquatio, quia secũdum mensuram culpæ debet esse satisfactio pœnitentiæ.

Tyrannorum crudelitas, societas, potestas, & persecutio contra Sanctos, per visionem equi rufi, Hæreticorumque prauitas inuitã sacræq; scriptura intelligentia, per equi nigri, nec non hypocritarum malignitas per equi pallidi Beati Ioannis visionem aperte designatur.

Cap. XXV.

PErsecutio tyrannorum contra sanctos designatur in illo equo rufo quem vidit Ioannes in Apoca. vbi dicitur: Exiuit alius equus rufus & qui sedebat super illum, datum est ei, vt sumeret pacem de terra, & vt inuicem se interficiant, & datus est illi gladius magnus. Vbi primo nota tyrannicam crudelitatem, quæ significatur in equo rufo: Hic enim equus est tyrannorum. Principatus, rufus, id est, crudelis, & sanguinolẽtus, sanguine Sanctorum cruentatus. Zach. Vidi per noctem, & ecce vir ascendens super equum rufum.

Apoc. 6.

Zach. 1.

Secundo attende tyrannorum societatem: habent enim secum diabolum, qui deduxit eos. Vnde dicit: Qui sedebat super eum, scilicet diabolus, qui tyrannos regit & ducit, in mortem & oppressionem Sanctorũ. Vnde quilibet eorum potest dicere diabolo illud Nu. Nõnne animal tuũ sum, cui semper insidere consueuisti.

Nu. 22.

Tertio nota tyrannorum potestatem, quam non habent nisi à Deo permittente, & præcipuę super Sanctos. Vnde dicit, quod datum est ei, id est, permissum à Domino, vt sumeret pacẽ de terra, id est, quietem mentis tolleret à terrenis. Grego. Israël recepit Sabbatum in munere; Aegyptus vero percutitur muscarum multitudiue. Isa. Non est pax impiis, dicit Dominus. Vel sic expone, vt sumeret pacem de terra, id est, illatis persecutionibus mentes hominum ab amorę terrenorum auelleret. Grego. Cum mundus tot calamitates ingeminat, quid nisi vt non diligatur clamat? Luc. Putatis, quia pacem veni dare in terram? non dico vobis pacem, sed separationem. Et vt inuicem se interficerent Deo permittente, & Diabolo suggerente. Matth. Tradet autem frater fratrem in mortem, & pater filiũ, & exurgent filij in parentes, & morte afficient eos. Vel inuicem se interficerent gladio prauæ persuasionis, quo mutuo se occidunt multi. Iudic Mutua se cæde truncabant. Sequitur. Et datus est illi gladius magnus, & potestas magna, persequendi & occidendi Sãctos: & dicitur magnus præ multitudine occisorum, quia multos occiderũt tyrãni in principio nascentis fidei, & multos occident in fine tempore Antichristi: vnde Thre. dicit ecclesia ad Dominum, iacuerunt in terra, foris puer, & senex, virgines meæ: & iuuenes mei ceciderunt gladio in die furoris tui, id est, tempore quo permisisti tyrannos facere contra Sanctos, & dicitur dies illud tempus: quia tunc exierunt Sancti de tenebris præsentis vitæ ad lucem æternæ gloriæ, & etiam, quia tribulatio illuminat. Isa. Sola vexatio tãtummodo dabit intellectũ auditui. Vide ergo, quia Deus permittit malos dorminari bonis ad eorum profectum. Et hac eadem ratione permittit etiã in hac

Grego.

Isa. 44.

Grego.

Luc. 12.

Mat. 13.

Iudic: 7.

Thre. 2.

Isa. 28.

Digitized by Google

in hac vita, quod mali sint sempersociati bonis, sicut patet, & notũ est in multis binarijs, quos ponit Clemens in itinerario suo. Nam sicut sociati fuerũt Cain & Abel, Noe & Gigantes, Isaac & Ismael, Iacob & Esau, Moyses & Magi, Dauid & Saul, filius Dei & Iudæi, Petrus & Simon Magus, Christus, & Antichristus.

Item persecutio Hæreticorum & prauitas, designatur per illum equum nigrum quem vidit Ioãnes in Apoc: Ecce, inquit, equus niger, & qui sedebat super illum habebat stateram in manu sua, et audiui tanquam vocem in medio quatuor animalium dicentium: Bilibris tritici denario, & tres bilibres hordei denario, & vinum, & oleum, ne læseris: Vbi describitur Hæreticorum prauitas tripliciter,

Apoc. 6.

Primo respectu vitæ, cum dicitur: Et ecce equus niger, id est, Hæreticorum cætus sordibus peccatorum denigratus, sed rigore pœnitentiæ exterioris, ne possit perpendi eius malitia, palliatus. Vnde bene dicitur equus niger, quia nigredo prouenit ex labore exteriori, & carnis mortificatione, per quam naturalis calor extinguitur, quia ipsi omnibus modis nituntur extinguere fidem in alijs, quæ est spiritualiter calor naturalis viuificãs hominem interiorem Abac. Iustus in fide sua viuit.

Abac. 3.

Secundo ostenditur. Hæreticorum prauitas aspectu scripturæ: quia qui sedebat super eum, scilicet diabolus, qui regit illos, & ducit quo vult, habebat stateram in manu sua, id est, peruersam scripturæ expositionem, quæ stateræ cooperantur: quia sicut statera sine pondere de facili mouetur huc & illuc, sic scriptura sacra si non habet pondus catholicæ expositionis, fluctuat huc atque illuc, & sicut statera per astutiam falsi mercatoris potest male inclinari, sic scriptura per astutiam falsi expositoris potest male exponi, sed bonus Doctor sequitur Sanctorum expositionem. Signanter autem dicitur, quod habebat stateram: quia hæretici scripturam habent, & non habentur ab ea: Nam superbè ei dominantes suo sensui coaptant, econtra vero catholici Doctores non habent, sed habentur ab ea, quia humiliter se illi subiiciunt captiuantes intellectum suum ad obediendum Christo.

Item dicit, In manu sua: quia seipsos macerando iuxta superficiem literæ operando affligunt, sed totum hoc faciunt vt videantur boni, & sic facilius decipiant credentes sibi. Ose. Canaã in manu eius statera dolosa.

Item statera quam diabolus habet in manu sua, est tribulatio, qua, domino permittente, bonos & malos affligendo põderat, ibique cito cognoscitur qui sint grauioris ponderis, vel leuioris: quia hi, qui deteriores ex tribulatione fiunt, sunt ponderis leuioris, & defectiui, qui vero ex tribulatione proficiunt, sunt ponderis grauioris, & iusti.

Tertio ponitur eorum peruersitas respectu intelligentiæ: Non enim possunt hæretici habere veram intelligẽtiam scripturarum, quia hæc non datur nisi his qui rectam fidem habent, secundum illud Isaiæ: Nisi credideritis, non intelligetis. Vnde dicit Beatus Ioannes, quod audiuit tanquam vocem, id est, Christum, vel Christi existentis in medio quatuor animalium, id est, in medio prædicatorum, & doctorum, dicentium. Idem quod Angelus: quia Angelus loquitur in animalibus bilibris tritici. Bilibris ad literam est vas continens duos sextarios,

Isa. 7.

vel duas libras, & significat, intelligentiam sacræ scripturæ, quæ habet duos sensus, scilicet literalem, & spiritualem. Triticum autem, quia est cibus nobiliū, nouum signat testamētum. Bilibris ergo tritici est intelligentia duplex noui, literalis, & spiritualis, quæ sunt quasi duæ libræ. Hordeum vero, quia est cibus rusticorum, & iumentorum, & duritiē habet in cortice, & medullā habet interius dulcem, signat vetus testamentum, quod datum est rudibus ludæis, & exterius in litera prætendit duritiam, sed intus continet suauem intelligentiam, bilibris ergo hordei est duplex sensus veteris testamenti, scilicet literalis, & spiritualis: sed numerantur hic tres bilibres hordei, quia continentia veteris testamēti tripartita est apud Hebræos, scilicet in legem, prophetas, & agiographa. Per denarium autem accipitur vnitas perfectæ fidei, denarius enim Regis habet imaginem, & superscriptionem: Imago enim ad deitatem, superscriptio vero ad humanitatē pertinet, de quibus est fides: quia ergo vtrunque testamentum vnitatem veræ fidei cōtinet, rectè dicitur vel vendi, vel emi denario, & bilibris tritici, & tres bilibres hordei, id est, vera intelligentia vtriusque testamenti secundum vtrunque sensum emitur, vel venditur denario, id est, vnitate perfectæ fidei acquirtur, & merito idem precium vtrobique, quia eadem est intelligentia spiritualis in vtroque testamento, quia tota est in medio Rotæ. Cum igitur hæretici non habeant istum denarium, id est, veritatem Catholicæ fidei, manifestum est, quod non possunt habere veram intelligentiam scripturæ. Sequitur vinum, & oleū, id est, sanctos prædicatores, qui male viuentes mordaciter increpāt, & pusillos frequenter consolantur, sicut Samaritanus infudit oleum vulneribus sauciati. Sequitur: Ne læseris, & intelligitur de læsione animæ, cui reuera nullus potest nocere si ipsa vult, corpus lædi potest & occidi, iuxta permissionem Dei. Vel per vinum, & oleum, intelligitur vetus testamentum, & nouum, quod præcepit Dominus non lædi, quia licet hæretici male exponant, tamen veritas manet incorrupta. Vel bilibris tritici, id est, intelligentia veteris & noui testamēti, emitur à discipulis, & venditur à magistris, pro denario, id est, pro vita æterna: de quo Matth. Conuentione autem facta cum operariis ex denario diurno, vnde aliam mercedem, scilicet temporalem, vel Doctor, vel auditor sacræ scripturæ quærere non debet. Prou. Noli vendere sapientiam, & doctrinam, & intelligentiam. Tres bilibres hordei, quæ eodem denario comparantur, id est, fides Trinitatis operantis per dilectionem Dei & proximi, pro qua etiam denarius, id est, vita æterna recipitur, quamuis in hac vitā non intelligatur, vnde nō tritico, sed hordeo comparatur: quia ad eius medullam, i. intelligentiam, in hac vita minimè peruenitur. Vel bilibris tritici est vir iustus, qui habet libram iustitiæ, & sapientiæ, & dicitur triticum, quia tribulationibus trituratur, quia multæ tribulationes iustorum. Canticorum, Venter tuus sicut aceruus tritici. Tres autem bilibres hordei, sunt fideles imperfecti, qui habent quidem sanctæ Trinitatis fidem, sed tamen cum imperfectione vitæ: quia habet velut hordeum paleā tenacem, id est, temporalem amorem, vterque tamen denario empti sunt, id est, sanguine Christi,

Luc. 1.

Mat. 20.

Pro. 22.

Cau. 7.

Exec. 1.

Digitized by Google

Christi. Et sequitur. Vinum, id est pœnitétes, & oleum, id est, misericordes, ne læteris: quia tales ex eo quod vincunt peccatum, vel
Apoc.2. mundum, non leduntur, secundũ illud: Qui vicerit non lædetur à morte secunda, licet tangatur præsenti tribulatione, quæ dicitur mors prima.

Item persecutio hypocritarum assimilatur illi equo pallido, quẽ
Apoc.6. vidit Beatus Ioannes in Apocal. Ecce inquit, equus pallidus, & qui sedebat super illum, nomen illi Mors, & infernus sequebatur eum, & data est illi potestas, super quatuor partes terræ interficere gladio, & fame, & bestiis terræ. Vbi primo nota hypocritarum fictionem, quæ assimilãtur equo pallido: Nam hypocritæ, vt de religione laudentur, iciunii, vigiliis & aliis corporalibus exercitiis coram hominibus se affligunt. Vn-
Matt.6. de vigore subtracto, & sanguine diminuto, quasi moribundi pallescunt. Et ideo de ipsis dicitur. Exterminant facies suas, vt appareant hominibus iciunantes. Et ideo dicit hic: Ecce equus pallidus, id est, hypocritarũ cœtus reli-
Iob.15. gione fallaci palliatus. Iob. Congregatio hypocritarum sterilis.

Secundo nota hypocritarũ subiectionem: qui subdũtur morti. Vnde qui sedebat super illũ quasi ductor, & rector, nomen illi
Sap.2. Mors. Sap. Inuidia Diaboli mors introiuit in orbem terrarũ, imitantur autem illum qui sunt ex parte illius: & infernus, id est, congregatio hypocritarum, & cæterorum peccatorum, qui sunt inferno deputati sequebatur, id
Apo.20 est, imitabatur eum culpa, & pœna. Apoc. Infernus & mors, id est, peccator, & diabolus missi sunt in stagnũ ignis, vel infernus dicitur sequi diabolum, quia quos ille decepit, ipse recipit.

Tertio nota diuinã permissionẽ, quia data est illi, id Deo permittẽte, forte propter hypocrisim hominum, potestas, sed non mala voluntas, super quatuor partes terræ, id est, quatuor genera hominũ, quę sunt in terra, s. Iudæos, Hæreticos, Gentiles, & malos Christianos. Vel super quatuor partes terræ, id est, quatuor partes hominum, qui in quatuor partibus mundi, s. Oriente, Occidente, Septentrione, & Meridie morantur. Vel super quatuor partes terrę, id est, super omnes illos, qui quatuor cordis affectiones, s. timorẽ, amorem, gaudiũ, & dolorẽ ponũt in terrenis: de quibus dicit Berna. timent vbi non oportet; amant quæ non decent; gaudent vanè, delectanturque vanis. Iob. Terra data est in manu impii, id
Iob.9. est, terreni, in potestate diaboli interficere gladio, id est, infixione peccati, & fame, id est, defectu verbi, & morte, id est, mortifera doctrina, & bestiis terrę, i. bestialibus, & crudelibus principibus mundi, qui omnes deuorant, vel interficere gladio persecutionis, & fame, id est, terrena cupiditate, & morte, scilicet peccati, quæ animam à Deo separat, & bestiis terrę, id est, bestialibus prælatis.

Zachariæ visio de quatuor quadrigis pluribus referta mysteriis, scite elucidatur, per quam Prædicatorum Euangelii gradus, excellentia, & altitudo demonstratur, quem etiam in equo albo septemque Angelis, à Ioanne descriptis designantur, quibus septem præcipua conditiones adscribuntur, quamplurimaque mysteria aperiuntur.

Cap. XXVI.

PRædicatores Euangelii assimilantur illis equis quos vidit Zacharias: dicit enim Zacharias. Zach.6.
Vidi, & ecce quatuor quadrigæ egrediebantur de medio duorum montium, & montes ærei. In

Digitized by Google

quadriga prima equi rufi, & in secunda equi nigri, & in quadriga tertia equi albi, & in quarta equi varij, & fortes: & infra subditur, quod qui erant robustissimi exierunt, & quærebant discurrere per omnem terram. Hæc visio, (vt glossa tãgit) sic exponitur, per quã tuor quadrigas intelligũtur quatuor Euangelia, quasi autem duo mõtes sunt natura diuina, & humana, quorum mediũ fuit Christus, quia mediator Dei & homi-
1.Thi. 2 num, homo Christus Iesus. Vnde quatuor quadrigæ de hoc medio egrediuntur, quia quatuor Euangelia de ipso mediatore, & nostro Redemptore loquuntur. Sed dicuntur montes æræi, quia nulla possunt vetustate cõsumi: Natura enim diuina immortalis est, secundum autem naturam humanã, licet Christus semel mortuus fuerit, resurgens tamen ex mortuis iam non moritur, & mors illi vltra non dominabitur. Per equos vero intelliguntur Christi prædicatores, quorum alij fuerũt rufi martyrio, alii obscuri & nigri profunditate, & cognitione mysterij, alii albi gratia virginali, alij varij, & fortes, gratiam curationum & diuersarum virtutum habentes. Sed robustissimi, id est, Apostoli, in omnem terrã exierunt. Psal. In omnem terram
Psal. 18. exiuit sonus eorum, &c. Vel secundum alios per equos rufos intellige Apostolos, & alios religiosos siue prædicatores fidei primitiuos, qui fuerunt rufi, id est, ignei ardore Spiritus sancti, vel rubricati sanguine martyrij. Per equos nigros intellige prefiguratos fuisse monachos nigros, & per equos albos monachos albos, & per varios & fortes intellige religiosos, & pauperes, nec in communi, nec in speciali possessiones habentes, vtpote Prædicatores, & Minores, & consimiles, inter quos præcipue Prædicatorum ordo habet equos varios in habitu, fortes in spiritu, & discurrentes per mundum pro animarum fructu.

Item prædicator debet esse similis illi equo albo qui describitur in visione beati Ioan. Apocal. vbi dicitur: Ecce equus albus, & Apoc. 6
qui sedebat super illum, habebat arcum, & data est ei corona, & exiuit vincens, vt vinceret. Vbi ostenduntur septem quę sunt necessaria prædicatori. Primum est audacia, quæ notatur in equo: Equus enim non trepide sed audacter pergit, & vadit ad prælium. Et sic prædicator Christi debet habere audaciam securitatis contra tentationum & tribulationum siue persecutionum insultus. Vnde nota, quod equus est audax ad occurrendum, fortis ad portandum, velox ad currendum. Et talis debet esse prædicator, scilicet audax ad occurrendum. hostibus. Iob. Audacter in occursum Iob. 39.
pergit armatis.

Item fortis & patiens ad portandũ labores, & persecutiones: Iob. Nunquid præbebis equo fortitudinem? Et infra: Contemnit Iob. 39.
pauorem, nec cedit gladio, scilicet persecutionis.

Item velox ad currendũ. Isa. Velociores pardis equi eius, id est, Isa 40.
prædicatores velociores hæreticis. Secundo est necessaria mundicia, & ideo dicitur equus albus. Hæc albedo est puritas mentis, vel carnis, in quam ambulare debet prædicator, hæc albedo inchoatur in ablutione baptismi. Psal. Lauabis me, & super niuẽ de Psal. 50.
albabor. Sed reparatur per pœnitentiam. Isaiæ. Si fuerint peccata Isa. 1.
vestra vt coccynum, velut nix dealbabuntur, scilicet per pœnitentiam.

Tertio est necessaria obedientia, quæ notatur cum dicitur: Et qui

Digitized by Google

qui sedebat super illum. Oportet enim, vt prædicator sit subditus Christo, sicut equus sessori, vt scilicet Christus sit dux & rector eius. Et nota quod homo non bene sedet in equo nisi habeat frænum, sellam, & calcaria. Sella ergo huius equi prædicatoris, est iustitia, quæ parat locum ipsi sessori, id est Christo. Psalmus. Iustitia & iudicium præparatio sedis tuæ. Hester. Hominem quem rex cupit honorare, debet indui vestibus Regis, & poni super equum qui de sella Regis est. Frænum autem quo ducitur equus iste huc atque illuc, est obedientia. Iac. Frænos equis in ora mittimus ad consentiendum nobis. Vel fræni equorum sunt exempla Sanctorum, quæ debent prædicatores in ore portare, & secundum ea ambulare. Calcaria vero quibus stimulatur equus, est timor & amor 1. Corinth. Charitas Christi vrget nos.

Psal. 28
Hest. 6.
1. Cor. 5

Quarto necessaria est scientia, s. sacræ scripturæ, quod notatur: quia habebat arcum, id est, scripturam sacram, qua defenditur Ecclesia, & inimici eius vulnerantur, si tamen teneatur in manu, scilicet, vt non solum verbo dicatur, sed opere impleatur. Iob Arcus meus in manu mea instaurabitur: Arcus enim fit ex duobus, ex ligno duro, & corda molli, & licet corda sit mollis, tamen durum lignum inflectit. Lignum ergo, est duritia veteris testamenti, & corda gratia noui, vel corda est misericordia, lignum iustitia. Iac. Misericordia superexaltat iudicium. Sed qui debeant iustum arcum portare, ostenditur. Genes. vbi dicitur: Arcum meum ponam in nubibus cæli, id est, in his, qui per contemptum mundanorum, & desiderium æternorum à terra sunt eleuati, per compunctionem lachrymarum aquosi, per contritionem lucidi, per contemplationem alti, per prædicationem pluuidi, per bonam operationem corruscates, & per comminationem tonantes, qui talis non est, non debet portare arcum, id est prædicationis officium.

Iob 28.
Iac. 1.
Gen. 9.

Quinto est necessaria perseuerantia, sine qua nemo coronabitur, & hoc notatur in eo quod dicit: quod data est ei corona, sola cum perseuerantia coronatur. Vnde Apostolus postquam dixit, cursum consumaui, continuando subdit: In reliquo reposita est mihi corona iustitiæ.

1. Thi. 4

Sexto est necessaria prudentia, qua sagaciter sciat ab implicantibus & impedientibus secedere. Vnde dicit, & exiuit, s. de mundo, per contemptum ipsius. Sed nota quod homo debet exire primo integraliter: quidam exeunt de mundo corpore, sed relinquunt ibi cor, id est affectum suum, ita quod corpore sunt in claustro, & corde & cogitatione, sunt in mundo. Et tales significantur per vxorem Loth, quæ post exitum de Sodomis retrospiciens mutata est in statuam salis. Statua enim figuram hominis habet, sed non veritatem. Vnde 1. Regum. Nuncii Saul credentes inuenire Dauid in lecto, id est monachum in claustro, non inuenerunt nisi statuam, & pellem capræ, id est habitum monachalem sine monacho. Similiter Petrus & Ioannes credentes Iesum inuenire in sepulchro, non inuenerunt nisi sudarium. Debet ergo homo exire de mundo non tantum corpore, sed etiam corde. Vnde Abrahæ iam egresso de Chaldæa iussit Dominus: Egredere de terra tua, &c. Et dicit Augustinus, quod iam egressus erat de corpore sed adhuc detinebatur ibi mente.

Gen. 19
1. Reg. 6
Ioan. 20
Gen. 12

Digitized by Google

Item debet homo exire totaliter, ita scilicet quod de mundo nihil sibi retineat. Quidã namque exeunt de mũdo quo ad diuitias, non tamen quoad delicias: quia adhuc cor eorum occupatur deliciis mundi, & fæpe quidem recogitando delicias quas in mũdo habuerunt, pœnitet eos exiuisse, & tales significantur per Iudæos, qui suspirabãt in deserto ad ollas
Num.11 carnium Ægypti: vnde Num. 11. dixerunt: Quis dabit nobis carnes ad vescendum? Recordamur piscium quos comedebamus in Ægypto, gratis in mentem veniunt nobis cucumeres, & pepones, porrique, & cepæ, & allia. Aliqui etiam exeuntes de mundo portãt secum multa de mundo. Quidam honores ipsius, quos adhuc ambiunt in religione, alii diuitias, alii delectationes, alii mores mundanos. Verbi gratia modum eundi seculariter, modum loquendi, modum comedendi, & alios estus seculares. Et tales significantur per Rachel, quæ furabatur idola Laban, & abscondit subter stramẽtum Cameli, id est, sub pannis clausti, vt dicitur
Gen.31 Genes. 31.

Item debet homo de mundo exire triumphaliter, scilicet ipsum mundum vincendo, & suppeditando, vnde dicitur in hac visione beati Ioannis, quod exiuit vincens: Talis est cui mundus crucifixus est, & ipse mundo, quem nõ vinceret, nisi exiret, nec exiret, nisi vinceret. Vel tunc exit quãdo ipse moritur mundo, tunc vincit, quando mundus moritur ei. Gal.
Gal.6. Mihi mundus crucifixus est, & ego mundo.

Septimo est necessaria potẽtia, scilicet vt ipse vincat, non tãtum mundum, sed etiam carnem, & diabolum, & ideo additur: Vt vinceret, diabolus vincitur humilitate, caro castitate, mundus paupertate. Apoc. Qui vicerit, faciam illum columnam in templo Apoc.3.
Dei. Et dicit columnam, id est, rectum, altum, firmum, planum: rectum in viuendo, altum in contemplando, firmum in resistendo siue sustinendo, planum in conuersando.

Item prædicatores assimilantur Angelis in visione beati Ioannis, quæ habetur Apocal. vbi dicitur: Apoc 8.
Vidi septẽ Angelos stantes in cõspectu Dei, datæ sunt illis septem tubæ. Per septem Angelos intelligitur vniuersitas prædicantium: Nam septenarius est numerus vniuersitatis, vel quia septem donis debent esse perfecti, & septẽ vitia prædicando eradicare, & septem virtutes plantare, & septem sacramenta annunciare: vel septẽ dicuntur, quia fidem Trinitatis prædicant, & per quatuor partes mundi.

Describitur autem eorũ perfectio. Primo quantum ad vitam, in eo quod vocantur Angeli. Vbi nota, quod vocantur Angeli primo, quia non debent esse carnales, sed spirituales. Psal. Qui facit Psal. 10.
Angelos suos spiritus.

Item quia non debent esse elati, sed humiles, s. seruiendo, & non appetentes, vt alii seruiant eis. Hebræ. Omnes sunt admini- Hebr. 1.
stratorii spiritus, in ministerium missi.

Item quia debent esse contemplantes. Matth. Angeli eorum in Mat.2.
cælis semper vident faciem patris. Dicuntur etiam stantes, id est, securè laborantes, non timore corruentes, vel ocio tepentes: vel stantes, id est, parati obedire, ire, & pugnare: vel stantes, quia prædicatores aliquãdo stando prædicant populo, quia Dominus stans turbis, discipulis vero sedendo prædicauit. In quo notatur, quod claustralibus est prædicandum otium contemplationis, & ideo

Digitized by Google

eis prædicatur sedendo, laicis vero est prædicandus labor actionis. Sequitur. In conspectu Dei actiuè, vt ipsi Deum aspiciant, & alios docendo ad Deum cõspiciendum perducant. In primo notatur puritas intentionis, vt ad Deum tãtum oculum intentionis dirigãt. In secundo fructus prædicationis, vt alios ad Deum conspiciendum perducant, nunc per fidem, postea per speciem. Vel potest accipi passiuè, quia quicquid dicant, vel faciant, cõspiciuntur ab eo. Boetius, Magna vobis, si dissimulare non vultis probitatis inducta est necessitas, cum agatis ante oculos iudicis cuncta cernentis. 3. Reg. Viuit in cuius conspectu sto.

Boet.

3. Reg. 18

Secũdo describitur eorum perfectio quantum ad doctrinam. Quia datæ sunt illis septem tubæ, id est, prædicationis officiũ, quod per tubam designatur: sed dicuntur septem, quia eorum est contra septem vitia prædicare, quæ sunt velut septem funes quibus ligatus fuit Samson. Vel ideo septem, quia ipsorum est septem mundi munitiones destruere, & hoc figuratum est Iosue 6. in captione, & ruina Hiericho, per quam figuratur mundus. Nam sicut habetur ibi, Sacerdotes tulerunt septem tubas, quarum vsus erat in iubileo, & clangendo circuierunt septies ciuitatem, scilicet per septẽ dies, & in septimo circuitu tubis clangentibus muri Hiericho funditus corruerunt. Sacerdotes igitur tubis clangentes, typum gerũt prædicatorum, qui debent manu tenere tubas, & clangere, id est, ore proferre, & opere implere quod prædicant. Act. Cœpit Iesus facere & docere. Septem autem tubis debent clangere, id est, contra septem mundi munitiones seu vitia prædicare. Prima munitio est amor diuitiarũ, secunda amor delitiarum, tertia ambitio honorum, quarta amor suorum, quinta obliuio Dei, sexta ignorantia sui, septima immemoria iudicii. Septem autem circuitus Hiericho, sunt septem considerationes mũdi, quas si homines haberent frequenter in corde, & prædicatores in ore, muri Hiericho in se ipsis corruerent, & postea in aliis corruere facerent. Prima est consideratio vanitatis, quia vana sunt omnia quæ sunt in mundo. Eccl. Vanitas vanitatum & omnia vanitas. Secunda est consideratio vilitatis. Philip. Omnia arbitratus sum vt stercora. Tertia est consideratio breuitatis. Ioan. Transit mundus & concupiscentia eius. Quarta est consideratio instabilitatis per quam assimilantur mari. Isa. Quasi mare feruens, quod quiescere non potest. Quinta est consideratio infidelitatis, quia nulla fides vel fidelitas inuenitur. Hier. Hierem. Vnusquisque à proximo suo se custodiat, & in omni fratre suo non habeat fiduciam. Sexta est consideratio falsitatis, seu hypocrisis, quia mundus aliud est, & aliud apparet, Iob. Gaudium hypocritæ ad instar puncti. Vnde Naum. Qui viderunt te, resilient à te.

Iudi. 15

Ios. 6.

Act. 1.

Eccl. 2.

Phil. 3.

1. Ioa. 2

Isa. 51.

Hier. 9.

Iob 20.

Naum 3

Prælatorum, Religiosorum, Clericorum, status qualis futurus sit, per Solem nigrum factum, ac Lunam sanguineam, stellasq; cadentes edocetur, hausuq; beati Ioannis visionis metaphoricè cuncta explanantur mysteria.

Cap. XXVII.

PRælati, & clerici, & religiosi, qualiter futuri sunt circa vltima tempora, ostenditur Apocal. 6. Sub metaphora Solis, & Lunæ, & stellarum, & cæli, vbi dicitur: quod Sol factus est niger tanquam saccus cilicinus, & Luna facta est tota sicut sanguis, & stellæ cæli ceciderunt super terram,

Apoc. 6.

Digitized by Google

sicut ficus mittit grossos suos cũ à vento magno mouetur, & cælũ recessit sicut inuolutus. Per Solẽ intelligitur prælatorũ cætus, qui debẽt splendore suo alios illuminare ad cognitionem fidei, & cãlore suo inflammare ad amorem Deĩ, & amorem proximi, De quo Isa.30. Sole dicitur Isa. Lux Solis erit septempliciter, sicut lux septem dierum, id est lucem omnium subditorum superabit lux prælatorum: quia sicut præsunt aliis dignitate, sic etiam præcedere debent scientia & sanctitate: vel lucere debent prælati septempliciter per septem opera misericordiæ, quæ continentur in hoc versu. Visita, poto, cibo, solor, tego, colligo, condo. Vel per dispensationem septem sacramentorum, quæ in hoc versu continentur, Tingo, firmo, dolet, cibo, iungo, clericus, vngo. Iste ergo Sol, prælatorum scilicet cætus, factus est niger terrenorum negociorum solicitudine, Threnor. Denigrata Thre.4. est super carbones facies eorum. Facies est dignior pars, & altior hominis, & ideo signat prælatos, tanquam faciem cilicinus, qui est totus pilosus, & dicitur cilicinus à cilicia, vbi primò inuentus fuit, & in hoc innuitur magna cupiditas prælatorum, scilicet in pilositate. Isa. Replebuntur domus eo- Isa.13. rum draconibus, id est, detractoribus, & habitabunt ibi struthiones, id est hypocritæ, & pilosi saltabunt ibi, id est cupidi, & auari officiales, & respondebunt vlulæ in ædibus eius, id est, ioculatores, & saltatrices, & syrenæ in delubris voluptatis, id est, adulatores. Isa. In domibus eius spinæ, id est Isa.34. diuitiæ, & vrticæ, id est deliciæ, quæ generant carnis putredinem ac pruriginem, & paliurus in munitionibus, id est, auarus prælatus, & erit cubile draconum, & pascua struthionum, & occurrent dæmonia. Onocentaurus, & pilosus clamabunt alter ad alterum, scilicet voluptas ad auaritiam. Et Luna facta est tota sicut sanguis, id est, Ecclesia tota facta est carnalis, fundata non in sanguine Christi, & Apostolorum, sed nepotulorum, & consanguineorum, procedentium per successionem sanguinis: quia ferè vbique nepos auunculo, & consanguineus consanguineo succedit in beneficio. Exod.4. Exod. Dicit Moysi vxor sua: Sponsus sanguinum tu mihi es. Sic potest dicere Ecclesia. Ose. Sanguis Ose.4. sanguinem tetigit, id est nepos nepoti succedit. Ioel. Sol conuer- Ioel.3. tetur in tenebras, & Luna in sanguinem, antequàm veniat dies Domini magnus, & terribilis. Vnde abundantia sanguinis ecclesiæ, signum est appropinquantis iudicij. Et stellæ cæli, id est clausträles viri, de quibus Eccles. Species cæ- Eccl.47 li, gloria stellarum, de cælo ceciderunt super terram, id est, de cælesti vita ad terrenam, vel de clausträli ad mundanam. Matth. Stel- Matt.24 læ cadent de cælo, id est, monachi exibunt de claustro, discurrentes per mundum propter diuitias terrenas Exod. Dispersus est populus Exod.5. per Ægyptum ad colligendas paleas, sicut ficus mittit grossos suos, id est, inutiles fructus suos, qui non firmiter adhærent ramis arboris, quasi dicat. Ita claustrum emittit inutiles, & instabiles monachos ad peragenda terrena negocia, & causas tractandas, cùm à vento magno mouetur, id est, dum aliqua turbatio oritur. Econtra autem de clausträlibus in claustro residentibus, & terrenis negociis non se implicãtibus. Vnde dicitur in Iud. Stellæ Iudic.5. manentes in ordine, & cursu suo, aduersus Sisaram pugnauerunt. Et cælum, id est, cœtus clericorũ, quorum conuersatio deberet esse cælestis, recessit à professione sua

in

in susceptione ordinum, quando dixit: Dominus pars hæreditatis
Psal.15. meæ, & calicis mei, &c. Quare ergo non sunt contenti clerici hac portione, causa est, quia recesserunt ab illa promissione, sicut liber inuolutus, vbi nulla eruditio vel doctrina potest haberi, vel litera videri. Sic in clericis pro magna parte nullum exemplum boni potest videri, nec verbum eru-
Isa.34. ditionis audiri. Isaiæ. Complicabuntur, sicut liber, cæli, id est, clerici, qui debent esse libri laicorũ,

Qualiter peccatores a Deo in hac vita, & in alia, diuersimode puniantur, per Hieremiæ visionem in Virgam vigilantem, Ollamque succensam, id significantem, ostentatur.

Cap. XXVIII.

PVniuntur peccatores à Deo aliter in præsenti, vt corrigantur, aliter in futuro, si non emendantur. Quod ostenditur in visio-
Hier.1. ne Hieremiæ, vbi dicitur: Quid vides Hieremia? Et dixi: Virgam vigilantem ego video, & infra: Quid tu vides? Et dixi: Ollam succensam ego video. Vbi nota, quod præsentis vitæ correptio assimilatur virgæ, sed futuræ vitę supplicium assimilatur ollæ: Vere enim vt virga est punitio vitæ præsentis, quia percutit ad corrigendum, & non ad occidendum.
Pro.23. Prouer. Si percutieris eum virga, non morietur. Vnde percussio
Pro.13. hæc non est odii, sed amoris. Pro.
Eccl.30 Qui parcit virgæ, odit filium. Et Ecclesiast. Qui diligit filium assiduat illi flagella. Sed notandum, quod alia translatio habet loco virgæ baculum nucum, & bene flagellum præsentis vitæ assimilatur nucum baculo siue virgæ,
Psal.22. de qua in Psalmo: Virga tua, & baculus tuus, &c. Ad hoc enim corripit Dominus vt emendet. Nux autem (sicut glossa dicit) habet corticem amarissimum, & testam durissimam, vt detractis duris & amaris, fructus dulcissimus reperiatur. Sic omnis correptio, & labor continentiæ, amara sunt ad præsens, sed fructum pariunt dulcissimum. Vnde verus testamentum quoad literam est cortex amarus, sed spiritualiter intellectũ habet fructus dulces.

Item assimilatur correptio Virgæ vigilanti, quia excitat peccatorem à somno culpæ, & iustum
1.Co.16 à somno negligentiæ. 1. Corint. Euigilate iusti, & nolite peccare. Vnde Angelus in Actu. Percusso
Actu.12 latere Petri excitauit eum.

Secundo puniuntur peccatores, qui non emendantur virga præsentis flagelli ardore æterni incendii, de quo ardore dicit: Ollam succensam ego video. Vbi nota, quod in olla carnes includuntur, & ideo signat locum inferni, in quo includũtur damnati propter peccata quæ in carne viuentes commiserunt, sed ollæ succensio designat gehennæ incendium. Iob. De naribus eius
Iob.41. procedit fumus sicut ollæ succensæ atque feruentis.

Quo pacto sancti viri in humilitate, mortificatione, dilectione, ac oratione Christum sequi, & imitari debeãt, per Ioãnis de quatuor animalibus ac viginti quatuor senioribus coram Agno cadentibus visionem, apertè figuratur ac declaratur.

Cap. XXIX.

SAncti viri imitari conantur Christum Redemptorẽ, quod ostenditur in visione Ioannis Apocal. vbi dicitur: quod quatuor
Apoc.5 animalia, & viginti quatuor seniores ceciderunt coram Agno, habentes singuli citharas, & fiolas plenas odoramentorum, quæ sunt orationes Sanctorum, ita quod per quatuor animalia, accipiantur omnes Prædicatores quan-

Digitized by Google

euangelicæ doctrinæ, quæ in quatuor Euangelijs continetur, sed per viginti quatuor seniores intelliguntur vniuersi fideles se exercentes in sex operibus misericordiæ, secundum regulam & doctrinam quatuor euangeliorum: quia sex per quatuor ducti faciũt viginti quatuor. Hi ergo omnes Agnum, id est Christum pro nobis immolatum sequũtur, & imitantur in quatuor. Phil. 2.

Primo, in humiliatione, quia ipse Christus formam serui accipiens, se humiliauit, & ideo ipsi Sancti se humiliant, propter ipsum. Et ideo dicit, quod ceciderunt coram Agno, s. de se humilia sentientes, Deum magnificantes, ab ipso viuificari humiliter postulantes. Ceciderunt dicit, nõ desceẽderunt, quia humilitas cum semper in imo sit, nescit descensum. In hoc vero, quod dicit, coram agno, nota differentiam inter casum humilitatis, & casum peccati, sicut Heli cecidit retro: Retro enim cadit, qui ad peccata redit, vel retro cadit quicunq; ad spiritualia, quæ sunt ante nõ proficit, sed ad temporalia, quæ sunt retro tantum intendit contra illud Apostoli. Quæ sunt retro, obliuiscẽs. Sed qui coram Agno cadit, videt Agnum, & videtur ab eo, & ita in hoc notatur rectitudo intentionis. 1.Re.3.

Secundo imitantur eum in carnis mortificatione. Christus enim pro eis mortuus est, & ipsi propter eum seipsos mortificant, quod notatur cum dicitur: Habentes singuli citharas, id est carnis mortificationem, in cithara enim lignum est & chorda, lignũ est crux, chorda est caro Sanctorum, quæ tũc quasi chorda ligno citharæ coextenditur, quando diuersis se pœnis affligentes, & mortificantes, ipsam crucem imitantur, secundum illud. Apostoli. Qui autem sunt Christi, carnẽ suam crucifixerunt cum vitijs, & concupiscentiis. Isa. Ventet meus ad Moab quasi cithara sonabit. In hac cithara tot sunt chordæ quot sunt membra in homine, quia omnia membra, quæ peccauerũt, omnia debent in pœnitentia puniri, vel ipsis vitiis mortificari. Rom. Sicut exhibuistis membra vestra seruire iniustitiæ, & iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibete ea seruire iustitiæ in sanctificationem. Gal. 5. Isa. 16. Rom. 6

Tertio imitantur eũ in amoris dilatatione: Christus enim ex amore pro Sanctis mortuus est, & Sancti similitẽr propter ipsius amorem morti se exponunt, quod notatur cum dicitur: Et phialas aureas, id est corda lata, & lucida, latã per charitatem. 1. Corin. Os nostrũ patet ad vos o Corinthii, cor nostrum dilatatum est, dilatamini & vos. Item lucida per castitatem. Sapien. O quam pulchra est, & casta generatio cum claritate, sed antea per sapiẽtiam excellem. Apo. Suadeo tibi emere à me aurum ignitum, &c. Hoc aurum est cælestis sapientia, quæ non tantum splendet intellectui, sed etiam ardet affectui. Psal. Ignitum eloquium tuum vehemẽter. 1.Cor.6 Sap.4. Apoc.3 Psa. 118

Quarto imitantur eum in oratione: orant enim pro se inuicem & Christus orauit pro inimicis, quod & Sancti similiter faciunt, & ideo dicuntur phialas, habere plenas odoramẽtorum, quæ sunt orationes Sanctorum, id est, plena piis orationibus, & deuotis desiderijs, quales sunt orationes Sanctorum. Et comparatur deuota oratio odori circũquaque diffuso, qui omnibus se communicat, quia scilicet Sanctorum oratio ad omnes se extendit, & quãto odor intensior, tanto diffusior: quia oratio quãto deuotior, tanto carior, & fructuosior, vt dicit Gregor.

Digitized by Google

Gregor. Vnde Paulus pro omnibus docet orare. 1. Thi. Obsecro primo omnium fieri obsecrationes, orationes, & postulationes, gratiarum actiones, pro omnibus hominibus, pro Regibus, pro his qui in sublimitate sunt constituti. Item odor ascendit, & sic deuota oratio. Cantic. Ascendet per desertum quasi virgula fumi ex aromatibus.

Grego. 1. Thi. 2. Can. 6.

Sacra scriptura Libro, Rota, Voluminique comparatur, cuius auctoritas copiositas, obscuritas, intelligibilitas sensus varietas, excellentia, & veritas, per tres Sanctorum pulcherrimas visiones lucide enucleatur.

Cap. xxx.

SCriptura sacra assimilatur illi libro, qui in visione ostensus est Ezechieli, de quo habetur Ezech. 2. vbi dicitur. Ecce manus missa ad me, in qua erat inuolutus liber, & expandit illũ coram me, qui erat scriptus intus, & foris, & scriptæ erant lamẽtationes in ea, & carmen, & væ, in hac siquidem visione ostenduntur sex conditiones sacræ scripturæ.

Ezec. 2.

Prima est eius auctoritas, quia de manu Dei est habita. Vnde dicitur: Ecce manus missa est ad me, id est, reuelatio Dei inspirata est mihi, sed litera septuaginta interpretum habet: Extenta est, quod idem est, quod missa: Tunc enim manus Dei ad aliquem extenditur, vel mittitur, cum id, quod fieri debet, ei reuelatur. Quia igitur sacræ scripturæ præcepta sunt à nobis non tantũ aure audienda, sed etiam opere implenda. Iac. Estote factores verbi, non auditores tantũ. Idcirco ipsa sacra scriptura per instrumentum manus dicitur esse missa Iob. Docebo vos per manum Dei, id est, per reuelationem Dei. Vel quia sicut per manum scriptoris sciẽtia alicuius scribitur in charta, ita per reuelationem conditoris hæc scientia inspirata est, & scripta in ecclesia. Dan. Apparuerunt digiti quasi manus scribentis. Hi digiti fuerunt scriptores sacri canonis. Ex hoc igitur, quod scriptura sacra est à Deo inspirata, prouenit, (sicut dicit August.) quod maior est eius auctoritas, quã omnis humani ingenij perspicacitas.

Iac. 2. Iob. 27. Dan. 5. August.

Secunda conditio est eius copiositas, propter quam vocatur non cedula, vel charta continens pauca, sed liber, scilicet cõtinens multa: Nulla enim scriptura humana reperitur ita copiosa vt sacra doctrina, in qua (dicit Augu.) omnis quodammodo continetur scriptura. Vnde Aposto, Omnem scripturam eam appellat, dicens. Omnis scriptura diuinitus inspirata, &c. Et ideo Hier. dicit, quod nescit literas qui sacras ignorat. Vnde propter grandem scientiæ copiam, quæ continetur in ea, liber grandis vocatur. Isa. Sume tibi librum grandem, &c. rectè liber grandis dicitur, in quo, scilicet, omnis scientiæ forma & finis includitur. Vnde Augu. ad Volusianum. Hic, inquit, philosophia, quoniam omnium naturarum causæ sunt in Deo. Hic Ethica, quoniam vita bona & honesta non aliunde sumitur, quam cum ea, quæ diligenda sunt, diliguntur quomodo sunt diligenda, hoc est Deus, & proximus. Hic est Logica, quoniam veritatis lumen animæ rationalis non nisi Deus est. Hic laudabilis reipublicæ salus, nec enim custodiuntur optimæ ciuitates nisi fundamento & vinculo fidei, fraternæque custodiæ.

2. Thi. 9. Hiero. Isa. 8.

Tertia conditio est eius obscuritas, propter quam vocatur liber inuolutus. Gregorius. Liber inuolutus, est sacræ scripturæ eloquium obscurum, quod profunditate

Gregor.

ditate sententiarum inuoluitur, vt non facile sensui omnium pateat. Iob. Quis est inuoluens sententias? vel dicitur inuolutus, quia stylus eius est metaphoricus, & figuratiuus, & ideo ad intelligendum obscurus. Dan. Clausi sunt & signati sermones. Et Isa. Erit nobis visio omnium quasi verba libri signati.

Iob. 28.
Dan. 12.
Isa. 29.

Hæc autem inuolutio, & obscuritas sacræ scripturæ, plurimis de causis vtilis & rationalis est: quarum vna est, quia sacra scriptura ex hoc copiosior est in sententiis, vnde Augustinus dicit: Sermonis obscuritas etiã ad hoc vtilis est, quia plures sententias parat, & in lucem sententiæ prodeunt, dum alius eam sic, & alius sic intelligit.

Aug. 12. de ciui. Dei.

Secunda causa est, vt lateat studere negligentibus, & indignis. vnde Grego. Non abscondita est in scripturis veritas, vt non inueniant qui quærunt eam, sed vt non videant, qui quærere eam nolunt.

Gre. in Mat. 23.

Tertia causa est, vt detur ex hoc materia exercitii studiosis. Vnde Augustinus. Deus ad salutem animarum in Spiritu sancto sic diuinos moderatus est libros, vt non solum manifestis pasceret, sed etiam obscuris velet.

Aug. li. 83. quæ. 53.

Quarta ratio est, vt non vilescat curiosis, vnde Aug. in libro contra mendacium. Lectiones actionesque propheticæ propterea figuris; velut quibusdã amictibus obteguntur, vt sensum pie quærentium exerceant, & ne nuda ac prompta vilescant.

Quarta conditio est eius intelligibilitas, quæ notatur cum dicitur: Expandit illum coram me, id est, mihi eius mysteria aperuit, & me ipsum intelligere fecit. Grego. Expandit, dum enigmata exposuit. Luc. Aperuit illis sensum vt intelligerent scripturas.

Luc. 24.

Quinta conditio est sensus duplicitas, quia erat scriptus intus & foris, intus scilicet per sensum spiritualẽ, foris vero per sensum literalem. Vel (secundum Greg.) intus scriptus est, quia instruit nos de rebus inuisibilibus, i. de mysteriis cælestibus, foris vero, in quantum instruit nos de rebus visibilibus, scilicet de rebus terrenis disponendis, & de exterioribus actionibus. Prima scriptura pertinet ad contemplatiuos, secunda ad actiuos. Ioan. Ingredi- tur, & egredietur &c.

Ioan. 10

Sexta conditio est scripturæ varietas: quia erant scriptæ lamentationes in eo, & carmen, & væ: Continet enim lamẽtationes scripturæ, & tristitias pœnitentium. Ioel. Conuertimini ad me in ieiunio, & fletu, & planctu. Et continet etiam carmen laudis, & lætitiæ beatorum. Psal. Beati qui habitant in domo tua, in secula seculorum laudabunt te.

Ioel. 2.
Psal. 83

Item cõtinet væ tristitiæ, & pœnæ damnatorum. Luc. Ibi erit fletus & stridor dentium. Isa. Væ impio in malum, &c.

Luc. 23
Isa. 13.

Item scriptura sacra assimilatur illi rotæ quæ describitur in visione Ezechielis, quæ habetur Ezech. 1. vbi dicitur: Apparuit rota super terram iuxta animalia, habens quatuor facies, vbi scilicet de sacra scriptura sex conditiones tanguntur. Nam primo ostenditur esse alta ex origine, in eo quod apparuit: Non enim hæc est scientia ex humana ratione inuenta, sicut aliæ scientiæ, sed diuinitus reuelata, scilicet mediante aliqua apparitione, & ideo dicit, Apparuit: Nam traditio veteris legis facta est ab Angelo apparente ex persona Dei in monte secundum illud. Act. 7. Hunc, scilicet Moysen, misit Deus principem, & redemptorẽ, cum manu Angeli qui apparuit ei. Et infra.

Ezec. 1.
Act. 7.

Hic

Digitized by Google

Hic est, qui fuit in ecclesia in solitudine cum Angelo, qui loquebatur ei in monte Synai, & cum patribus nostris, qui accepit verba vitæ dare nobis; reuelatio etiã doctrinæ propheticæ facta est communiter per apparitionẽ in somnio, vel visione, secundũ illud Num. 12. Si fuerit inter vos Propheta Domini, in visione apparebo ei, aut per somnium loquar ad illum. Eruditio autem doctrinæ euãgelicæ facta est ex gratia Christi in carne appatentis secundum illud Thi. 3. Apparuit gratia Saluatoris nostri omnibus hominibus, erudiens nos, &c. Vel ideo de sacra scriptura dicit quod apparuit: quia quãuis ea quæ in sacra scriptura traduntur, (vt sunt mysteria fidei) non habent apparentiam siue euidentiam rationis, quia fides est argumentum rerum non apparentium, vt dicitur; habent tamen apparentiam & certitudinem adhæsionis, quia plus videtur Theologo, quod debeat credere illa quæ in sacra scriptura traduntur, & indubitabilius eius inhæret; quam his, quæ secũdum rationem apparent, & hæc est, apparentia fidei, de qua dicitur Sapien. Apparet autem his, qui fidẽ habent in illum: Nam solis Dei fidelibus apparet scriptura sacra esse indubitabilis, apud quos (vt dictum est supra) maior est huius scripturæ auctoritas, quam omnis humani ingenij perspicacitas. Heb. 11.

Secundo ostẽditur esse perfecta ex similitudine, quia assimilatur rotæ: Apparuit inquit rota; Rota enim habet figuram & motũ circularem, & vtrique Philosophus attribuit quandam perfectionem: Nam figura circularis perfecta est, quia ex nulla parte potest ei fieri additio, quod etiam competit sacræ scripturæ, quæ nihil continet superfluũ aut minus, quam expediat humanę saluti, ideo ei quantum ad hoc in hac vita nihil addi oportet. Apo. Si quis apposuerit ad hæc, apponet Deus super illum plagas &c.

Item motus circularis probatur à Philosopho inter omnes motus perfectio: Nam finem coniungit principio. Quod etiam sacra scriptura facit, dum Deum omnium rerum principium, & finem esse ostendit. Vnde & ex persona Dei dicit. Ego sum alpha, & o, principium, & finis. Et de hac similitudine rotæ dicitur in Psalmo: Vox tonitrui tui in rota: Vox enim tonitrui Dei, est manifestatio suæ magnitudinis, de qua dicitur Iob. Tonituum magnitudinis eius quis poterit intueri & hæc manifestatio fit in rota, id est, in sacra scriptura: Vnde glossa hic super Ezech. dicit, quod rota dicitur sacra scriptura, quæ ad auditores omni parte voluitur inter prospera & aduersa. Apo. 1. Psal. 76 Iob. 26.

Tertio ostẽditur esse continua ex vnione. Vnde dicitur rota vnari quamuis enim duo testamenta contineat, tamen sic inuicem cõnectuntur, vt vnum & idẽ videatur continere. Et ideo nouum testamentum includitur in veteri, secundum Bern. sicut figuratum in figura, & econuerso. Vnde Ezech. dicitur, quod aspectus earũ, & opera, quasi si sit rota in medio rotæ, glossa, id est nouũ testamentum in veteri. Vbi nota, quod scientia sacræ scripturæ dicitur vna tripliciter, scilicet vnitate attributionis, in quantum omnia quæ considerat quamquam inter se diuersa sunt, tamen omnia cõsiderat per attributionem siue relationem ad vnum, scilicet Deũ, puta inquantum referuntur ad ipsum, vt ad principium, vel finẽ, & huiusmodi. Ezech.

tẽ est vna vnitate luminis, cui innititur: quia in omnibus in nitetur

titur eidem lumini supernaturali, scilicet fidei, quæ est sicut quædam impressio diuinæ scientiæ, quæ est vna & simplex omnium.

Itē est vna vnitate rationis, quia omnia cōsiderat sub vna formali ratione, scilicet inquantum sunt diuinitus reuelata.

Quartò ostenditur etiam necessaria ex transgressione, quia super terram illam scilicet, secundum Greg. cui dictum est: Terra es, & in terram ibis. Omnipotens enim Deus super corda peccantium legem posuit, scilicet sacræ scripturæ, quæ dicitur lex, quia præceptis & documētis salubribus mētes ligat, ne transgrediantur peccando. Rom. 2. Apostolus: Lex propter transgressores posita est: vel dicitur esse super terram, quia super terrena mentes eleuat, dum eas ad contemplandum, & diligendū cælestia inflammat, secundum illud: Quæ sursum sunt sapite, non quæ super terram: & Matt. Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra, &c. Col. 3. Ma. 6.

Quinto ostenditur esse cōgrua ex ordine, quia iuxta animalia: Cōgruus enim ordo humanæ doctrinæ est, vt per sensibilia eruditur de intelligibilibus: Nam omnis nostra cognitio (secūdum Philosophum) oritu à sensu; vnde rota diuinæ scripturæ dicitur esse iuxta animalia, id est, iuxta sensum, quia sensiua cognitio propria est animaliū. Tradit enim diuina scriptura communiter nobis spiritualiter sub quibusdam sensibilibus signis & similitudinibus: vel quia homo (secundum Apostolum) primo est animalis, id est paruus, & imperfectus, deinde spiritualis, grandis, & perfectus in gratia. Aliquando rota diuinæ scripturæ dicitur eleuari secundum spiritum, secūdum illud Ezech. Quocunque ibat spiritus, illuc eunte spiritu & rotæ pariter eleuabantur, sequentes eum. Aliquando vero dicitur stare, vel apparere iuxta animalia, quia scilicet diuina scriptura, & scit spirituales de sublimibus erudire, secundum illud: Sapiētiam loquimur inter perfectos. Et iterum ibidem. Spiritualia spiritualibus comparātes: & scit etiam animales & paruulos leuioribus enutrire, secundum illud. Tanquam paruulis in Christo lac vobis potum dedi, & ideo sic iuxta spiritum eleuat spirituales, quod tamen secundum literam nō desecrit animales. Rom. Sapientibus & insipientibus debitor sum. Eze. Cùm ambularent animalia, ambulabant pariter, & rotæ iuxta ea. Aristo. 2. post. Ezec. 1. 1. Cor. 2. 1. Cor. 3. Rom. 1. Ezec. 1.

Sexto ostenditur esse distincta in effigie, quia habēs quatuor facies, & dicitur habere sacra scriptura quatuor facies, id est, quatuor sensus, quia maximè in facie hominis sensus vigent, & sunt in ea quatuor distincti, scilicet visus in oculis, auditus in auribus, odoratus in naribus, & gustus in ore, tactus autem non est distinctus ab alijs in aliquo organo.

Quatuor ergo sensus scripturæ sunt, hystoricus siue literalis, tropologicus, id est moralis, allegoricus, & anagogicus. Vel dicitur habere quatuor facies, quia per quatuor mundi partes est prædicata. Genes. Dilataberis ad Oriētem, & Occidentem, Meridiem, & Septentrionem. Vel quia qua drupliciter tradita est, scilicet per Legem, per Prophetas, per Euangelistas, & per Apostolos, vt dicit Greg. Gen. 28. Gre. super Eze.

Item scriptura sacra assimilatur illi volumini, quod describitur in visione quæ habetur Zach. 5. Vidi, & ecce volumen volans, longitudo eius viginti cubitorū, & latitudo eius decem cubitorum, & dixit ad me: Hæc est maledictio Zach. 5.

Digitized by Google

ledictio quę egreditur ſuper faciē omnis terræ. Hanc enim viſionē Greg. exponens dicit: Quid eſt volumen volans, niſi ſcriptura ſacra, quæ dum de cæleſtibus loquitur, ad ſuperiora mentis noſtræ intentionem leuat, quia dum illa ſupra nos eſſe conſpicimus ima attendere, & concupiſcere deuitamus. Quæ latitudinem cubitorum decem, longitudinem vero viginti tenere perhibetur, quia latitudo operationis noſtræ ſimpla eſt, & longanimitas ſpei in duplum tenditur, quando pro bono opere & hic requies mentis, & illic gaudia æterna præparantur, atteſtante veritate. Si quis reliquerit domum, vel agros & c. centuplum accipiet & vitam æternam poſſidebit: Cēnarius enim numerus decies multiplicato denario fit perfectus. Hic itaque centuplum accipit, qui & ſi nihil habuerit, ipſa tamen perfectione mentis iam in hoc ſeculo habere nihil quærit, quia ergo per hanc duplum pro ſimplo nobis redditur, rectè hoc volumen per viginti cubitos in longitudinem tenditur, quòd per decem dilatatur. Sed quia hæc ſacra eloquia ad æternam damnationem ſunt eis qui illa vel ſcire nolunt, vel certè ſciendo contemnunt, rectè de hoc volumine dicitur: Hæc eſt maledictio, quæ egreditur ſuper faciem omnis terræ.

Mat. 19.

Item ſcriptura ſacra aſſimilatur illi libro de quo habetur in viſione Ioannis. Apo. vbi dicitur. Abij ad Angelum dicens ei, vt daret mihi librum, & dixit mihi: Accipe librum & deuora illum, & faciet amaricare ventrem tuum, ſed in ore tuo erit dulce tanquā mel. In hac ſiquidem viſione oſtenditur, quod liber ſacræ ſcripturæ primo requirit diſcipulum, vel lectorem expeditum, & ideo dicit: Abii, ſcilicet à curis mundi, vel carnis, quorum ſcilicet occupatio impedit & ſtudium & fructū ſapientię: Solicitudo enim ſeculi, & fallacia diuitiarū ſuffocat verbum Mat. 13. Item requirit auditorē deuotū, vt nō tam lectione quàm oratione ſacræ ſcripturæ intelligentiam quærat. Vnde dicit, Abii ad Angelum, i, Chriſtum, dicens ei, ſcilicet orando vt daret mihi librum, id eſt, intelligentiam ſcripturæ. Sapien. Optaui, & datus eſt mihi ſenſus, inuocaui, & venit in me ſpiritus ſapientię.

Apo. 10.

Mat. 13.

Sap. 7.

Item requirit hominem ſtudioſum.

Primo ad capiendā, ſcilicet doctrinam ſacrę ſcripturę, quam capere debet audiendo, & legendo. Apo. Beatus qui audit, & qui legit verba prophetię, id eſt, libri huius. Oportet eſſe ſtudioſum, etiam ad audiendū, ſcilicet in memoria, vnde dixit: Et deuora illū, ſcilicet memorię commendando, & opere implendo, & hoc cum quadam auiditate, quę notatur in verbo deuorandi.

Apoc. 1.

Item requirit hominem vigoroſum, qui propter amaritudinē ſeu laborem, qui eſt in diſcendo, ſiue intelligendo, vel implendo, non omittat eam: quia ſicut ex vna parte videtur eſſe difficilis, & amara, ita ex alia eſt dulcis, & ſapida. Eſt enim difficilis ad intelligendum, & amara, id eſt, pœnoſa ad opere implendum. Et ideo dicit, faciet amaricare ventrem tuum, id eſt, carnalitatem ſiue humaniratem tuam, quę eſt mollis, & fragilis. Et ideo graue eſt ei & pœnoſum ſcripturę monita implere. Facit etiam liber diuinę ſcripturę amaricare ventrem animę, id eſt, mentem, inquantum ducit hominem in cognitionem propriorum defectuum, de quibus amaricatur. Deducit etiam in contemplationem diuinorum, & cęleſtium,

Digitized by Google

& quanto ei fit dulce, quod intus videt, tanto in amaritudinem vertitur omne quod foris sustinet. Sed ex alia parte, scriptura dulcis est, & sapida. Vnde subditur. Sed in ore tuo erit dulce tanquam mel, quia scilicet sacra scriptura, licèt sit difficilis ad intelligendum, & pœnosa ad implendum, tamen est delectabilis ad prædicandum. Psal. Quam dulcia faucibus meis eloquia tua, super mel ori meo. Psa. 118

Spes, quæ secunda Theologalis est virtus, in secundo Angelo à Ioanne præuiso figurata, quanta vere pœnitenti bona afferat, breui demonstratur.

Cap. XXXI.

SPes multa bona facit in anima. Et hoc ostenditur in visione beati Ioannis: quæ habetur Apoc. 8. Apo. 8. Vbi dicitur, quod secũdus Angelus tuba cecinit, & mons magnus igne ardens missus est in mare, & facta est tertia pars maris sanguis, & mortua est tertia pars creaturæ, quæ habebat animas in mari, & tertia pars nauiũ interiit.

Secundus Angelus, est spes, quę est secunda virtus theologica hęc tuba canit, quando pœnitenti veniam promittit: & tunc mons magnus, id est, animus subleuatus, igne ardens, id est, charitate feruens, mittitur in mare, id est, in amaritudinem timoris, & doloris: & tunc fit tertia pars maris sanguis: prima pars est amaritudo timoris, secunda doloris: ex his duabus aliquando sequitur tertia, scilicet amaritudo desperationis: sed hanc omnino excludit securitas spei, & conuertit in sanguinem, id est, in pœnitentiæ asperitatem, & carnis mortificationem.

Item prima pars eorum, qui habent animas in mari, est timor pœnę mundi, secunda timor purgatorij, tertia timor pœnæ inferni, & hæc moritur: quia hunc timorem spes salutis excludit.

Item prima pars nauis humanæ mentis, sunt cogitationes necessariæ, quæ sunt circa illa, quę sunt de necessitate salutis.

Secunda pars, sunt cogitationes perfectæ: quæ sunt circa opera supererogationis, quæ non sunt de necessitate, sed de perfectione. Tertia pars, sunt cogitationes vanæ circa vanitatem: hæc tertia pars interit canente tuba secundi Angeli, id est, spe promittẽte veniam, & misericordiam Dei. Psa. Psal. 47. In spiritu vehementi conteres naues Tharsis, id est, cogitationes, quærentes vana huius mundi.

Virorum spiritualiũ conditiones quinque numerantur, quæ figuraliter ex Ezechielis visione mysteriosa eliciuntur, quamplurimaque alia de hac re explanantur.

Cap. XXXII.

SPirituales viri assimilantur illis rotis, quæ describuntur Eze. 1. vbi dicitur, quod statura erat rotis, & altitudo, & horribilis aspectus, & totum corpus plenum oculis in circuitu ipsorum quatuor. In quibus verbis quinque conditiones spiritualiũ virorum exprimuntur. Ezec. 1.

Prima est rectitudo iustitię, quę figuratur in statura rotarum: quia enim stare dicimus, id quod firmum est, vel rectum: non enim dicitur stare ille qui iacet, vel ille qui vadit. Ideo statura importat rectitudinem, & firmitatem, quæ duo competunt spiritualibus viris, id est, his qui spiritu Dei aguntur, scilicet rectitudo operis, secundum illud: Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectã, & stabilitas voluntatis, quæ est ex robore Spiritus sancti, secundum illud. Det nobis corroborari per spiritum eius in interiori homine. Hoc enim stabilitatis robur Psa. 142 Eph. 6.

Digitized by Google

Heb.13. robur gratia Spiritus sancti facit, Heb, Optimum est gratia stabilire
Cant.7. cor. Et de hac statura spiritualis viri dicitur. Statura tua assimilata est palmæ, quæ scilicet directè crescit, & diutissime viuit.

Secunda est promptitudo obedientiæ, quia assimilatur rotis. Nã sicut rota vndique est parata ad motum, ita spirituales viri sunt in omnibus parati ad obediendum
Psa.107 secundum illud. Psa. Paratum cor meum Deus, paratum cor meũ. Hanc promptitudinem obedien-
Ezec.1. tiæ facit spiritus humilitatis, qui est intus eis. Vnde dicitur. Ezec. Cum euntibus ibant & cum stantibus stabãt, & cum eleuatis à terra pariter eleuabantur, & rotæ sequentes ea, quia spiritus vitæ erat in rotis.

Tertia est altitudo sapiẽtiæ. scilicet in contemplatione cælestiũ, & diuinorum. Vnde dicit, quod
Arist. altitudo erat rotis: Nam sapiẽtis
Meth.1. est considerare altissimas causas,
Ita.13. vt dicit Philòsophus. Ita. Extollã te super altitudinem nubium, id est, rerum mutabilium, quia nubes maxime sunt instabiles, & continuè transmutantur. Quarta est trepidatio vindictæ, semper enim aut peccata præterita, aut delicta præsentia etiam parua ex ita dicti rigidi iudicis in se feriri metuunt, & æternæ gehennæ supplicium formidando attendunt. Vnde dicit. Et horribilis aspectus. Vbi Gre. Horribilis aspectus est terror gehennæ: quæ sine fine reprobos cruciat, & semper in cruciatu conseruat. Vnde tanta est illius pœnæ acerbitas, & profunditas, quod est horror non solum
Iob.10. sustinentibus, sed etiam aspicientibus. Iob. Terram tenebrosam, & operatam mortis caligine, terram miseriæ, & tenebrarum, vbi vmbra mortis, & nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat.

Quinta est circunspectio prudentiæ, quia totum corpus plenũ erat oculis in circuitu ipsorum quatuor. Per istos enim oculos intelliguntur cautelæ, & circumspectiones prudentium, quibus Sancti, & spirituales viri tãquam vere prudentes in omnibus abũdant. Nam spiritualis homo diiudicat omnia: & isti oculi dicuntur esse in circuitu: quia diabolus nos suis laqueis vndique circumcingit, propter quod de eo
1.Pet. 5 dicit Petrus, quod tanquam leo rugiens circuit quærens quem deuoret: & ideo contra eum ex omni parte necessaria est cautela. Sed ideo dicuntur esse in circuitu ipsorum quatuor, scilicet
G.e.in animalium, secundum Gregoriũ Ezech. super Ezech. vel ipsarum quatuor hom.7. scilicet facierum. Nam supra præmiserat, quod apparuit rota vna habens quatuor facies, quæ videbantur quasi quatuor rotæ: quia scilicet Sancti viri præcipue in quatuor partibus habẽt cautelas, & circumspectiones, scilicet retro circa præterita, per memoriã, ante, scilicet ad futura per prouidentiam; à dextris, id est ad prospera per despectum: à sinistris, i. ad aduersa per exercitium. Nam prospera mundi respiciendo despiciunt & aduersa ad virtutis exercitiũ suscipiũt. Vel habent oculos retro, scilicet ad mala ne inficiant, & ante, i. ad bona ne deficiant. Gregor. Corpora animaliũ idcirco pœna oculis describũtur, quia sanctorum actio ab omni parte scilicet circũspecta est, bona desiderabiliter prouidens, mala solerter cauẽs. Est enim necessarium oculos habere ad mala, id est, ad vitia: quia vitia plerunque se palliant sub specie virtutum. Nam superbia fingit se esse libertatem, tumor fingit se humilitatem, tenacitas, siue auaritia fingit se esse parsimoniam, prodigalitas fingit se esse largitatem,

Digitized by Google

vel misericordiam. vnde sicut dicit Greg. Hoc est laboriosius vbi mens Sanctorum inuigilat, ne se ante eorum oculos mala sub bonorum specie abscondat.

Item necessarium est habere oculos ante, scilicet ad bona, ne deficiant: Nã plerũque, dum homo intendit ad quædam bona, negligit quædam alia, & vbi negligimus, ibi proculdubio oculũ non habemus, quod patet exemplo Pharisæi, qui habuit oculos ad gratitudinem dicens: Gratias ago tibi, &c. Ad absti nẽtiam, ieiuno bis in sabbato. Ad misericordiã, decimas do omnium quæ possideo: Ad iustitiam, quia non sum sicut cæteri hominũ iniusti, raptores: ad continentiã, Et adulteri, &c. Sed ad mentis custodiã, id est, humilitatem, oculum non habuit, quia se cęteris hominibus prætulit. Greg. Quid prodest quod contra hostiũ insidias tota ciuitas cautè custoditur, si vnũ foramen apertum relinquitur, vnde ab hostibus intretur. Luc. 2.

Item sancti viri habent oculos & à dextris, & ad beneficia ne offiant: Nam valde cauendum est, ne vndè homo proximo suo prodesse intendit, inde magis ei noceat. Vnde Apostolus dicebat: Si cui aliquid donastis, & ego: Nam & ego quod donaui, si quid donaui, propter vos in persona Christi, vt non circumueniamur à sathana, nõ enim ignoramus cogitationes eius. Ecce circunspectus magister sic donare, id est, parcere voluit, vt non displiceret, ne scandalum daret discipulis, quia sciebat quod sathanas inde solet cordi alterius scandalum immittere, vnde alterum conspicit pietatis negociũ fecisse, & ideo multum attendendum est vt etiã bonum quod fit, vtiliter & cautè fiat.

Item debent etiam esse oculi à sinistris, id, est, ad scandala, ne veniãt scilicet ex culpa sua: quanuis enim necesse sit, vt veniant scandala; væ tamen homini illi per quem scandalum venit, quod intelligendum est de scandalo actiuo, quod est ex culpa propria, scilicet vel bonum omittendo, vel malum augendo, vel studiose nocendo, & huiusmodi. Sed de scandalo passiuo, quod est ex culpa alterius, non est tantum curandum, quod propter hoc bonum dimittatur, præcipue bonũ ad quod homo tenetur, si sine huiusmodi scandalo fieri non posset. Vnde dominus non curauit de scandalo pharisæorum, & tamen curauit de scandalo gentilium petentium ab eo tributum, vt habetur apud Matt. Mat. 7.

Varia tentationum genera, nunnullorumque peccatorum detrimenta, eorumque remedia ponũtur: Quoue pacto nos Diabolus fortiter & grauiter tentet, & ei sit resistendum, visionibus, & somnijs quibusdam ex sacra scriptura collectis, hicque lucidè explanatis eruditur.

Cap. XXXIII.

TEntatio occulta in cordis cogitatione, est sicut pollutio somnij in dormitione: dicitur enim Deut. Si fuerit inter vos homo qui nocturno pollutus sit sõnio, egredietur extra castra, & non reuertetur priusquam ad vesperũ lauetur aqua, & post solis occasum regredietur in castra. In quibus verbis primo intellige somnij pollutionem, cum dicitur, si fuerit inter vos ho. qui no. pol. sit so. Nam (sicut dicit Grego.) nocturnum somnium est tentatio occulta, per quam tunc homo polluitur, quando tenebrosa cogitatione turpe aliquid corde concipitur, quod tamen corporis opere non expletur. Et causa quare aliquando spirituales viri talibus cogitationibus, vel tẽtationibus Deu. 23.

Digitized by Google

tationibus moleſtantur, eſt (ſicut Gregorius dicit) quod libenter ſe occupant in aliquibus actibus terrenis etiam licitis : quia cum vel in minimis terrena actio per deſiderium tangitur, creſcente contra nos antiqui hoſtis fortitudine, mens noſtra non minima importunitate tentationis inquinatur.

Secundo conſidera polluti excluſionem cum ſubditur: Egredietur extra caſtra. Gregorius. Dignum eſt, vt qui immunda cogitatione polluitur, indignum ſe cæterorum fidelium ſocietatibus arbitretur, culpæ ſuæ meritum ante oculos ponat, & ex bonorũ ſe exiſtimatione deſpiciat. Pollutum ergo extra caſtra exire, eſt turpi cogitatione laborãtem ſeſe ex continentium comparatione deſpicere. Grego.

Tertio aduertè excluſi purgationem, cum ſubditur. Et non reuertetur quouſque ad veſperum. lauetur aqua. Gregor. ad veſperum aqua abluitur, cum defectũ ſuum conſpiciens ad pœnitentiæ lamenta conuertitur, vt fletibus diluat omne quod animam occulta inquinatio accuſat. Pſalmus: Ad veſperum demorabitur fletus, & ad matutinum lætitia. Et hinc eſt, quod Leuit. mandatum fuit, quod membra hoſtiæ in fruſta conciſſa, & caput, & cũcta quæ adhærẽt iecori igne comburerentur: pedes vero, & inteſtina prius aqua lauarentur. Iſta hoſtia eſt homo qui ſeipſum offert ad ſeruitium Dei; cuius membra tunc conciduntur in fruſta, cum eius vitæ opera ſunt virtutibus diſtincta. Et tunc ſuper ignem ponuntur, quando cum feruore amoris, & deuotionis, Deo offeruntur. Caput autem, & ea quæ iuxta iecur continentur incendimus, cum in ſenſu noſtro, quo omne corpus regitur, atque in cultis deſideriis flamma diuini amoris ardemus. Pedes autem qui terram tangunt, ſunt terrenę occupationes. Inteſtina vero, in quibus ſtercora portantur, ſunt cogitationes immundæ. Vnde Gregorius. Cum cogitationes noſtras immunda cogitatio inquinat, quid aliud quam inteſtina hoſtiæ ſtercus portant. Habet ergo pedes & inteſtina ille, qui dũ terrenum aliquid agit, nonnulla etiam illicita in corde conſpicit, ſed hæc, vt combuti debeant, lauentur, quia nimirum neceſſe eſt vt ante immundas cogitationes timoris fletus diluat, quam in acceptione ſacrificij ſupernus amor incendat, vt tanto ſuauius in conſpectu ſui ſuſpectatoris ardeat, quanto cum ei aſſiſtere ceperit, nil terrenum ſecum vel lubricũ, in actu ſuæ orationis imponit, vt dicit Grego. Pſal. 29. Leuit. 1 Greg.

Quarto nota purgati reuerſionem, cum ſubinferrur: Et poſt occaſum Solis regreditur in caſtra. Tunc Sol occumbit, cum ardor tentationis per lachrymas pœnitentiæ deferueſcit. Et tũc qui pollutus fuerat ad caſtra redit, quia tunc in ſocietate bonorum conſedit. Vnde Gregor. Poſt aquam quippe occumbente Sole ad caſtra reuertitur, qui poſt lamenta pœnitentiæ, frigeſcente flãma cogitationis illicitæ, ad fidelium merita præſumenda reparatur, vt iã ſe à cæteris longe eſſe non exiſtimet, qui mundum ſe per habitũ intimi ardoris gaudet.

Item tentatio triplex eſt, quæ deſcribitur in prima viſione Eze. Vbi dicitur. Vidi, & ecce ventus turbinis veniebat ab Aquilone, & nubes magna, & ignis inuoluens, & ſplendor in circuitu eius, & de medio eius quaſi ſpecies electri. Vbi primo notatur tentationis periculum ex tempeſtate veniente, ſecundo remedium ex

splendore circunstante: tertio præmium ex electro apparēte. Periculum ostenditur triplex secūdum triplicem tentationis gradum, quorum primus pertinet ad tentationem superbiæ, cū dicitur Ecce ven. tur. ve. ab aqui. Grego. Ventus est tētatio mētis: propria autem mentis tentatio, est tentatio superbiæ quæ habet cor eleuare: vnde assimilatur vento, quia sicut ventus eleuat corpora leuia, ita superbia eleuat corda vana.

Iob. 7. Iob. Vir vanus in superbia erigitur. Sed nota, quod qui vento flāte ascendunt, eo quiescente ruūt. Sic qui superbia, vel fortuna blādiente extollūtur, ea cessante corruunt, & eliduntur. Vnde Iob. Eleuasti me, & quasi super ventum ponens, elisisti me valide. Sed quia superbia est mentis non solum eleuatiua, sed etiam perturbatiua, ideo tentatio superbiæ vocatur ventus turbinis: quia sicut turbo obscurat, & turbat aërem, sic etiam ipsa superbia obscurat, & turbat mentem, vnde Iob. Noctem illam tenebrosus turbo possideat: Turbo possidet noctem, cum superbiæ tentatio cęcat mētem. Et dicitur tenebrosus: quia oculum cordis obscurat Bernardus: Superbia oculum mentis obscurat, & veritatem obumbrat. Turbo autem dicitur, quia turbat, scilicet superbientis animum, quia facit ipsum amarum, rancoroſum, inquietum. Psa. Conturbati sunt montes, i. superbiæ. Hugo de sancto Victore in libro de arra animæ. Signa superbiæ sunt clamor in locutione, amaritudo in silentio, dissolutio in hilaritate, furor in tristitia, honestas in imagine, inhonestas in actione, rancor in reprehensione. Et quoniam ista tentatio est quasi diaboli propria, quia superbiæ vitium ab eo accepit initium, & ideo subditur, quod iste ventus veniebat ab Aquilone, id est, a diabolo superbo. Ipse enim superbiens dixit: Sedebo in monte testamēti, in lateribus aquilonis, ascendam super altitudinem nubium, & similis ero Altissimo. Vnde Hugo de sancto Victore dicit in libro prædicto. Superbia in cælo nata est, sed velut immemor quavia inde ecciderit, illuc postea redire non potuit. Isa. 14.

Secunda tentatio est luxuriæ, siue carnis & hæc vocatur nubes magna, quia rationem offuscat. Sicut enim nubes densa offuscat aërem, lumen Solis intercipiendo, sic cōcupiscentia carnis offuscat mentem lumē rationis obumbrando: vnde Gregor. Nazianzenus dicit, quod caro velut nubes quædam grossa se animæ obijciens, considerare eam diuini luminis radios non sinit. Eze. Solē, id est, rationis lumen, in nube tegam. Aug. Exhalabant nebulæ de limosa concupiscentia, carnis & scatebra pubertatis, & offuscabāt atque obnubilabant cor meum, ita vt non discerneretur serenitas dilectionis à caligine libidinis. Sed magna dicitur, ratione generalitatis: quia generaliter quasi omni homini ineſt pugna carnis: Nam omnes de carnis pecca te propagati sunt: vnde omnes intra semetipsos gerunt vnde certamina sentiunt. Gre. In hoc mūdo cū nostris tentationibus nascimur, & caro aliquando nobis adiutrix est in bono opere, aliquando seductrix in malo. Eze. 32. Aug. li. confes. Grego.

Item est carnis tētatio magna, continuitate. Hieron. in epistola. Quocūque pergimus, nobiscum inimicum, id est, carnē portamus & ideo pugna ineuitabilis est, & continua. Hiero.

Item est magna difficultate. August. Inter omnia certamina Christianorum duriora sunt ea stitatia prælia: Nam ibi continuus Aug. in sermo.

Digitized by Google

nua pugna, & rarior est victoria. Est enim ipsa caro inimicus familiaris, de quo Boëtius dicit, quod nulla pestis efficacior est ad nocendum, quàm familiaris inimicus.

Boët.

Tertia tentatio est auaritiæ, & hæc est à mundo, & hæc dicitur ignis inuoluens, ignis, scilicet propter insatiabilem ardorē, quia sicut ignis non satiatur lignis, secundum illud, Ignis nunquam dicit, sufficit: ita nec auarus pecuniis. Ecclesiasti. Auarus non implebitur pecunia

Pro. 10. Eccl. 30:

Inuoluens autem dicitur propter implicationem. Multæ enim sunt inuolutiones, & implicationes hominum auarorum. Iob: inuolutæ sunt semitæ gressuū eorum. Inuoluūtenim se multis curis, multis negotiis, multis peccatis 1 Thi. Qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli.

Iob. 6. 1. Thi. 6

Secundo ponitur tentationum remedium. Quia splendor in circuitu eius. Circunstat enim hominem tentatum, ne tentatione vincatur, triplex splendor, scilicet splendor scripturæ ipsum informans, splendor angelicæ custodiæ ipsum confortans, & splendor diuinæ iustitiæ vincentem coronans, vnde 1. Thi. postquam dixit, Bonum certamen certaui, addidit, In reliquo reposita est mihi corona iustitiæ. Isa. Implebit splendpribus animam tuam.

1. Thi. 6 Isa. 50.

Tertio ponitur tentatorum & victorum præmium quia de medio eorum quasi species electri, de me.e. scilicet ven.tu. & ignis: quia scilicet ex tentationū pugna trahitur coronæ materia, quæ in electro signatur. Vel in electro secundum Gregorium, significatur Christus, qui est tentatorum, & victorum præmium. Electrum enim (sicut Grego dicit) ex auro est, & argento: dum autem miscentur argentum, crescit in claritate: aurum vero à fulgore suo pallescit. Si dū humanitas Christi in maiestatis gloriam excreuit, diuinitas à proprii fulgoris potentia se humanis oculis temperauit. Et ita in Christo quasi dum pallescit aurum, fulget argentum, ergo electrum de medio, Christus est qui iam exiuit, & triumphauit de pugna tentationū. Ipse enim tentatus fuit a carne famescente, quia cū ieiūnasset quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, postea esuriit. Item à diabolo persuadente, quia accedens tentator dixit ei, &c. Itē à mundo alliciente, cum ostendit ei omnia regna mundi, & gloriam eorum, & dixit: Hæc omnia tibi dabo. Sed tamen Christus de omnibus triumphauit, & ideo hoc electrū de medio harum tētationum iam ereptum inducitur in exemplū, immo etiam in præmium, siue in prætium, si ipsas tentationes vicerimus, ita vt ex hoc electro fabricetur, & moneta quæ dabitur in præcium laboris, & corona quæ reseruatur in præmium victoris, & lætificabimur si quidem ex splendore auri, & insuper ex candore argenti, quia tam ex visione deitatis quam humanitatis Christi delectabimur, & reficiemur in patria, vt dicit. Augustinus super illud, Ingredietur, & egredietur, & pascua inueniet.

Matt. 4 Augustī. super Io. 10:

Item tentat, & impugnat nos diabolus aliquando de vana gloria, aliquando de superbia, aliquando de inuidia, aliquando de luxuria. Et hæc pugna tentationū figuratiuè exprimitur in visione somnii, quæ habetur Dan. vbi dicitur, quod Daniel somnium scribens, breui sermone comprehendit. summatimque perstringens ait: Videbam in visione mea nocte. & ecce quatuor venti

Digitized by Google

pugnabāt in mari magno, & quatuor bestiæ magnæ ascendebant, diuersæ inter se.

Prima quasi leæna, & quasi alas habebat aquilæ, aspiciebā donec euulsæ sunt alæ eius, & sublata est de terra, & super pedes quasi homo stetit & cor eius datum est ei. Et ecce bestia alia similis vrso in parte stetit, & tres ordines erant in ore eius, & in dentibus eius, & sic dicebant ei: Surge comede carnes plurimas. Post hoc aspiciebam, & ecce alia quasi pardus, & alas habebat auis quatuor super se, & quatuor capita erant in bestia, & potestas data est ei. Post hoc aspiciebā in visione noctis, & ecce bestia quarta terribilis atque mirabilis, & fortis nimis, dentes ferreos habebat magnos, comedens atque cōminuens, & reliqua pedibus suis conculcans. Dissimilis autem erat cæteris bestijs quas videram ante eam, & habebat cornua decem.

Primus ergo ventus, est ambitiouis tentatio, qui flat ab Oriente, id est, ab originis nobilitate, quæ frequenter est ambitionis occasio. Bestia autē hoc flatu excitata, superbia est, quæ est quasi leæna habens alās aquilæ, quæ sunt sublimitas, & potestas. Et hæc bestia tunc euellitur, quando homo superbus à statu suo deijcitur. Et tunc hæc bestia stat super pedes suos, quia tunc, iā nō stat, vel in equo, vel super alios homines. Et cor eius datur ei, id est, vera cognitio suæ fragilitatis, & vilitatis.

Secundus ventus est tentatio inuidiæ, qui flat à meridiæ, quia de prosperitate bonorum dolet inuidia: Est enim in regione meridiana abundātia bonorum. Bestijs hæc flatu excitata est detractoria lingua, quæ bestia est similis vrso, quo libēter mel comedit, quia dulce est in ore inuidi mala de alijs loqui. Vnde delectatur inuidus cū vidit aliena mala, sicut dolet & tristatur cū videt aliena bona, iuxta illud Horatii poëtæ: Inuidus alterius rebus marcescit opimis, propterea est ei dulce loqui de malis proximi. Hæc bestia in parte stetit, quia inuidus, quādoque hominem in parte laudat. Tres otdines dētium habuit, quia inuidus habet tres modos detrahendi, f. mala angendo, bona minuendo, & indifferentia vel dubia peruertendo.

Tertius ventus est tētatio luxuriæ, flans ab Occidente, i. carne iugiter ad occasum siue mortem tēdēte: Quotidie enim appropinquamus morti, iuxta illud. Omne quod est genitum tendit ad intertium. Bestia hæc vento excitata est, carnis concupiscentia, quæ similis pardo dicitur, qui est varij coloris propter varietatem desideriorum. Hæc habet quatuor capita, scilicet ocium, suauitatem vestiū, & consimilium, delectabilitatem epularū, & carnale opus. Quatuor autem alæ qui eam erigunt, sunt iuuentus, sanitas, pulchritudo, & nobilitas. Et hæc sunt vt alæ milui, quibus volatur ad sordes carnales.

Quartus ventus flans ab aquilone, est tentatio crudelitatis, quę est in potentibus respectū subditorum, ad quam pertinet quarta bestia quæ est cæteris crudelior, quæ cætera comminuit, & cōculcat. Cornua eius sunt præpositi, & satellites, & ministri suæ crudelitatis, qui quos conculcare nō prævalent, saltem accusando lædere nituntur. Quia autem in prædicto somnio dicitur, quod quatuor venti pugnabant in mari magno; Notandum est, quod mare somniatum, sicut dicunt somniorū interpretes, quādoque refertur ad regnorum muta-

Digitized by Google

mutabilitatem, sicut in hoc somnio Danielis, vbi per mare grande intelligitur vniuersale imperium mundi, & per quatuor ventos pugnantes in eo, intelliguntur angelicæ potestates, laborantes pro ipsis imperijs, & regnis mundi, vt exponunt Glossæ. Aliquando verò refertur ad hominũ prosperitatem: vnde dicunt somniorum interpretes, quod si quis viderit per somnium, quod in mari cæperit pisces hamo, inueniet diuitias à rege secundum rationem captionis. Et similiter, si retibus, per rectum obsequium ditabitur ab eo secundum rationem captionis.

Item dicunt, quod si quis somniet, quod secus litus maris ambulando, lauet pedes, appropinquabit regi, & gratiam inueniet penes illum secundum rationem ambulationis, & si mare intrauerit vsque ad fœmora, & lauerit, familiaris efficietur regi, & lætabitur secundum rationem ablutionis.

Item dicunt, quod si quis per somnium de proximo mare videat tranquillum, omnem tristitiam abiiciet, & gaudebit. Quandoque vero refertur (vt dicunt) mare somniatum ad hominũ aduersitatem: Nam si quis in somnio mare intrauerit vsque ad verticem, solicitudine, & tribulatione, & necessitate maxima vexabitur per regẽ, terminabitur autem hoc secũdum rationem absentiæ eius à terra: Nam siparum distet, minor, si multũ, vehementior afflictio erit.

Item si quis somniet secus litus maris se ire, & pedes inquinauerit, tribulabitur à rege secundum rationem inquinamenti.

Item si rex per somnium videat mare perturbatum, perturbabitur in regno suo.

Item, quia in præfato somnio Danielis dicitur, quod secũda bestia, quæ est similis vrso, habebat in ore tres ordines, scilicet dentium. Notandum, quod secũdum interpretes somniorum, dentes somniati variam habẽt significationem: Nam aliquando referuntur (vt dicunt) ad principum, vel regnorum dignitatem, & sic accipiendo in hoc somnio Dan. quia illa secunda bestia vrso similis, regnum Persarũ signat, quod vrso simile perhibetur propter patientiam laboris, & parcitatẽ victus: Nam pro pulmento sale vtebatur & cardomomo, sed assimilatur vrso non in toto, sed in parte, quoniam contra populum Dei nihil crudeliter egit. Tres autem ordines dentium habuit, id est, à principio tria regna, scilicet Persarum, Medorum, & Chaldæorũ. Vel tres dentium ordines, tres Principes super. 120. Satrapas habebat,

Quandoque vero dentes somniati, vt dicunt communiter, referũtur ad consanguineorũ somniantis varietatem. Nã duo dentes anteriores significant filios, parentes, seu fratres, aut magis proximos de consanguineis, Qui vero sequuntur anteriores quatuor, consobrinos, & remotiores cognatos. Caninus dens firmamentum domus significat, & generis hominum. Molares vero significant pueros, & superiores quidem masculos, inferiores vero fœminiam sexum. Passiones ergo dentium somniatæ, ad ipsorum consanguineorum referuntur aduersitatem. Nam si quis intuitus per somniũ fuerit, aliquos de anterioribus dentibus moueri ac denigrari, ac scaturire vermibus, signat quod aliquis ex his quos diximus per anteriores dentes significari, ægrotabit & si aliquem illorum dentium viderit cecidisse, morietur propinquior

Digitized by Google

de linea consanguinitatis. Si verò aliquem de dentibus, qui sequũtur anteriores, viderit motũ fore, aut cõfractũ, aut aliquid passum, eladem signat alicuius cognatorum prædictorum. Si vero erutus videatur, portendit mortẽ. Si vero caninum dentem quis viderit confractum, maior domus, vel generis eius periclitabitur. Si autem viderit eum denigrari, & vacillare, ægrorabitur ille & tribulabitur.

Item si videat, quod caninus dens elongatus fuerit in tantum. quod impediat comestionem, & os claudere, maior domus fuæ, & generis erit impedimentum eunctis, & prohibitio; sed tamen suscipit correptionem cum dentis excessus habentis radicem facile possit coæquari. Hæc dicunt somniorũ interpretes, sed ego interpretationibus talibus communium somniorum fidem esse ponendam nõ existimo, quia nulla ratio mihi claret, quare hùiusmodi somniorũ imagines humanarum rerum euentus tales regulariter consequantur. Secus autẽ de illis somniis sentio, quæ diuina scriptura refert, quia hominibus ad eruditionem ipsorum à Deo illa esse immissa, nulli venire debet in dubium Christiano. Vnde Iob: Per somnium in visione nocturna, quando irruit sopor super homines, & dormiũt in lectulo, tunc aperit aures virorum, & erudiens eos instruit disciplina. Iob. 33.

Item tentat diabolus homines multipliciter, fraudulenter, & instanter: quod ostenditur in Apo. vbi dicitur, Ecce draco magnus rufus, habens capita septem, & cornua decẽ, & in capitibus eius septem diademata, & cauda eius trahebat tertiam partem stellarũ cæli, & misit eas in terram, & draco stetit ante mulierem quæ erat paritura, vt cùm peperisset, filium eius deuoraret. Iste draco diabolus est latenter animabus hominum insidiãs. Ipse enim dicitur leo, vbi aperte fæuit, sed draco, vbi occultè decipit. Ideo duo sunt contra eum necessaria, patientia contra fæuitiam leonis, & prudentia contra fallaciam draconis. Et per ista duo Sancti illudunt ei. Psalmus: Draco iste quẽ formasti ad illudendum ei. Dicitur autem magnus propter potestatem nocendi præcipuè quam habebit in fine. Iob: Non est potestas super terram, quæ comparetur ei, Rufus dicitur propter malitiam, qua sanguinem & mortem hominis ab initio sitiuit. Ioan. Ille homicida erat ab initio. Dicitur autem habere septem capita, inquantum suggerit, & mouet ad septem capitalia vitia. Dicitur etiam habere cornua decem, inquantùm inducit ad contemptum, & transgressionem decalogi, id est, decem præceptorum legis diuinæ. Et in capitibus eius septem diademata propter septiformem tentationem, per quam victores eius coronantur. Sunt enim (vt dicit Bernardus) septem genera tentationum. Psa. 103. Iob. 41. Apo. 12.

Prima est importuna, quæ procaciter insistit, vt saltem vincat. Iob: Mons cadens defluit, & saxum transfertur de loco suo, lapides excauant aquæ, & alluuione terra paulatim consumitur. Iob. 14.

Secunda est dubia, quæ animam ambiguitatis nubibus inuoluit. Iob: Cogitationes meæ variæ succedant sibi, & mens in diuersa rapitur. Iob. 20

Tertia est subita, quæ iudicium rationis præuenit. Thren. Velociores fuerunt persecutores mei aquibus cæli- Thre. 3.

Quarta est occulta, quæ deliberatio

Digitized by Google

berationis considerationem præterfugit. Vnde Iob: Quantas habeo iniquitates, & peccata, scelera mea atque delicta, ostende mihi. Iob. Quis reuelabit faciem indumenti eius: & medium oris eius quis intrabit? portas vultus eius quis aperiet? i. quis aperiet occultas eius cogitationes?

Iob. 13.

Iob. 41.

Quinta est violenta, quæ vires animæ, siue mentis transcendit. Iob. Quasi rupto muro, & aperta ianua irruerunt super me, & ad meas miserias deuoluti sunt.

Iob. 30.

Sexta est fraudulenta, quæ animam seducit. Prouerb. Est via quæ videtur homini recta, nouissima autem eius ducunt ad mortem.

Pro. 14.

Septima est perplexa, quæ variis vitijs simul impedit. Iob. Procul odoratur bellum, exhortationem ducum, & vlulatum exercitus.

Iob. 39.

Sequitur quod cauda eius, id est, finalis intentio eius, vel simulata deceptio, quæ malitiam tegit, sicut cauda tegit turpitudinem. Isa. Propheta loquens mendacium, ipse est cauda trahens tertiam partem stellarum, id est, reprobos, qui nec sunt de parte innocentium nec de numero pœnitentium: sunt tamen de numero stellarum, propter lucem, id est cognitionem fidei, quam habent saltem informem. Et misit eos tractos, & allectos in terram, id est, in amorem terrenorum, vt plus ea, quam cælestia diligant. Sequitur, quod draco, id est, ipse diabolus stetit, sed incessanter insidiando ante mulierem, id est, animam quæ erat paritura, id est, opere impletura conceptum propositi boni. Cum enim grauida sit anima in conceptu boni propositi, statim in partu insurgit diabolus, vt impediat partum.

Isa. 9.

Somnia duo Nabuchodonosor, alterum de statua, alterum vero de arbore maxima plena arcanis, mirificaque de vase Petri visio scitissime interpretantur: per quæ quidem vita spiritualis, ac corporalis hominis qualis esse debeat, & quemadmodum vitietur ac perficiatur, diffuse explanatur.

Cap. XXXIII.

VIta hominis spiritualis assimilatur illi statuæ quam somniauit Nabuchodonosor, de qua dicitur Dan. 2. Tu rex videbas, & ecce quasi statua vna grādis: statua illa magna, & statura sublimis stabat contra te, & intuitus eius erat terribilis, huius statuæ caput ex auro optimo erat, pectus autem & brachia de argento, porro venter & fœmora ex ære. Tibiæ autem ferreæ, pedum autem quædam pars erat ferrea, & quædam fictilis. Videbas ita, donec abscissus est lapis de mōte sine manibus, & percussit statuam in pedibus eius ferreis, & fictilibus, & comminuit eos, & tunc contrita sunt pariter ferrū, testa, æs, argentum, & aurum, & redacta quasi in fauillā æstiuæ areæ, & rapta sunt à vento, nullusq; locus inuētus est eis. Lapis autem qui percusserat statuam, factus est mons magnus, & repleuit vniuersam terrā, hoc est somnium. In hoc somnio satis describitur, humanæ vitæ spiritualis varietas.

Dan. 2.

Primo quantū ad dignitatē conditionis. Ecce statua grandis, &c.

Secundo quantū ad facilitatem corruptionis huius statuæ, Caput, &c.

Tertio, quantum ad difficultatem reparationis, videbas ita, donec abscissus est lapis, &c. Dignitas conditionis describitur: quia statua hæc erat grādis, sublimis, & terribilis. Sic vita spiritualis hominis iusti est grādis per fidē. He. Fide Moyses grandis factus, &c.

Est

Dan.4. Et sublimis per spem. Danielis: Proceritas, siue sublimitas eius contingens cælũ, scilicet per ipẽ cælestium. Sed est terribilis hostibus per charitatem. Cantic. Terribilis, vt castrorum acies ordinata: Ordinantur enim castra virtutum per charitatem. Cant. Ordinauit in me charitatem, Vel grandis in actiua, sublimis in contemplatiua, terribilis in aduersariorum pugna, quam scilicet habet in vtraque vita, vel magna est eius correctio, sublimis eius reparatio, terribilis est eius perditio, siue damnatio. Ergo magnitudo statuæ in consideratione culpæ, sublimitas in consideratione gratiæ, terror in consideratione pœnæ. Sed sequitur, Stabat contra te. Hæc statua tunc stat contra hominem, quando fœditatem, infirmitatem, & calamitatẽ mentis intuetur, & qualis sit, & qualis esse possit ex hoc ei ostenditur. Psa. Arguam te, & statuam contra faciem tuam.

Cant.6. Cant.2. Psal.4.

Secundo describitur vitæ spiritualis corruptio, id est, casus mentis à sublimitate virtutum ad ima vitiorũ, cum dicit: Caput huius statuæ ex auro, &c. vbi ostẽditur, quod huius statuæ prima pars erat aurea, secunda argentea, tertia ærea, quarta ferrea, quinta testea, paulatim in deterius fit descensus: quia nemo repẽte fit turpissimus, sed gradatim deficiendo, quia qui minima negligit, paulatim deficit, vel defluit. In auro ergo significatur charitas, quæ cæteras virtutes supergreditur, sicut aurum cæteris metallis antefertur. In argento veritas, quia argentum quo frequentiori vsu atteritur, eo vtique clarius redditur. Sic veritas vehementi discussione quo magis distutitur eo melius commendatur, sic & veritatis consilia experientiæ vsu quo tritiora sunt, eo clariora. Charitatis ergo claritatem fulgor auri exprimit, quæ cælestis desiderij igne flammescit. In ære simulatio: æs enim argentum imitatur in sono, sed tamen multum distant in precio. Sic simulatio suauem dulcedinis cantum habet in sermone, & suauiter rebus, & dulciter resultat in ore, sed quantum per verbum & exercitium demulcet exterius, tantũ per consilium & desiderium pallet intrinsecus. In ferro crudelitas: Ferrum enim cætera metalla commi nuit, & domat. Vnde conuenienter crudelitatis violentiam designat, quæ resistentia quæque premit, vt opprimat. In testa fictili fragilitas. Fictile enim de facili frangitur, & ideo per eam rectè impatiẽtiæ fragilitas designatur. Illi ergo habent caput aureũ qui incipiunt à feruenti charitate, vt qui sunt spiritu feruentes, in tribulatione patientes, & soliciti in opere, assidui in lectione, deuoti in oratione: Charitas enim patiens, benigna est, non inflatur, non emulatur, non quærit quæ sua sunt, &c. Sed tales aliquando ex auro in argentum mutantur, quia refrigescente charitate, operantur ex veritate, siue bona deliberatione. Sed multum interest inter vtrunque statum, quia aliud est operari bonum ex desiderio, aliud ex consilio, aliud operari cũ magna delectatione, aliud ex sola deliberatione. Hæc conditio adhuc est bona, scilicet operari ex veritate, secundum illud: Qui fo. 3 facit veritatem, venit ad lucem: sed prima erat optima, scilicet operari ex feruenti charitate. Apo. Scio opera tua, & laborem, & patientiã tuam, sed habeo aduersum te pauca, quia charitatem pristinam reliquisti, age ergo pœnitentiam, & prima opera fac. Sed adhuc mens negligentior facta ex argẽto mutatur in æs, quia scili-

Digitized by Google

scilicet bonum opus quod faciebat ex veritate, ad laudem hominum resolutus postmodum actitat pro humano fauore. Qui igitur blandū se exhibet in sermone, benignū in facie, sed peruersum in opere, & voluntate, iste profecto abiecto argento iam operatur in ære: AEris enim more suauiter tinnit extrinsecus, sed voluntatis deprauatione pallescit intrinsecus. Tali dicitur Apoc. Scio opera tua, quia nomen habes, quod vivas, & mortuus es. Sed deterior est mutatio tertia, quia ex ære mutatur in ferrum: Interdum enim, dum ficti hominis ignominia reuelatur, incipit sordescere, & vilescere à quibus antea laudabatur. Et tunc contra eos despectus irascitur, & indignatur, & detestatur eos aliquando, & in eo quod potest crudeliter persequitur, quibus quantum poterat antea placere conabatur, & sic æs in ferrū mutatur, id est, leuitas in crudelitatem conuertitur & mutatur.

Sequitur quarta mutatio, seu coniunctio ferri, & testæ, quia sicut sunt prompti & audaces ad mala inferenda, sic post illa sunt pusillanimes, & impatientes ad tolerandum illata, vt recte mirari possit quomodo conuenire possit ferrum cum testa, id est, tanta crudelitas cum tanta impatiētia. Ecce statua nostra in qualē finem desinit, quia post caput aureum sanctus fictiles accipit. Threnorum. Filii Sion incliti amicti auro primo, quomodo reputati sūt in vasa testea. Sic ergo patet, qp in capite aureo intelligitur deuotio, in membris argenteis discretio, in æreis simulatio, in ferreis indignatio. Thr. 4.

Item nota, quod in capite intelligitur intentio, qua totū opus in bonum vel in malum finem deducitur, quia totum corpus capite regitur. In pectore vero consilium, quia ibi cor latet, in brachiis opera, in ventre obsequium compassionis, quia venter est tenerior pars corporis, & velamentum fœtoris, in fœmore humilitas, quæ ad vilia & indigna inclinantur: fœmur enim pudendis subijcitur, in tibiis rigor seueritatis, quia tibiæ cæteris membris ossa longiora & robustiora portant, per pedes necessitas vitæ: Pedes enim terram tangunt, & quantumcunque mens se ad cælestia extendat, sine huius vitæ subsidiis necessitatem suam non sustentat. Ergo patet, quod per caput intelligitur intentio, per pectus deliberatio, per brachium exercitatio, per ventrē compassio, per fœmur humilitas, per tibiam seueritas, per pedem necessitas. Vel per caput desiderium intentionis, per pectus studium deliberationis, per brachium exercitium actionis, per ventrem obsequium pietatis, per fœmur seruitium subiectionis, per tibiam flagellum seueritatis, per pedem subsidium necessitatis. Si ergo caput intentio, & aurum deuotio, quid aliud est aureum caput, nisi deuóta intentio? Si pectus deliberatio, brachium actio, argentum discretio, quid aliud est pectus, & brachia argentea, quam consilia & opera discreta. Si in ventre compassio, fœmore subiectio, in ære simulatio, quid aliud est venter, & fœmora ærea, nisi pietas, & humilitas ficta? & si per tibiam seueritas, per ferrum crudelitas, quid aliud in tibiis ferreis nisi seueritas crudelis, & si pes necessitatem, testa voluptatem, quid planta testea, nisi superfluitas voluptuosa? pes ex parte testeus, & ex parte ferreus describitur, quia delicata mens, nunc in eorum odium adducitur, igniq́ue restringuitur, nunc vero cū tempora suppetūt, in eo-

Digitized by Google

in eorum luxu resoluitur. Est ergo (vt patet ex dictis) fulgor capitis aurei, deuota intentio cælestis desiderij, claritas pectoris, & brachij argentei, certitudo recti consilij, & rectitudo operis certi, sonoritas ærei ventris, & fœmoris, blandimentum falsæ pietatis, & fictæ humilitatis, robur ferreæ tibiæ, rigor immoderatæ, disciplinæ fragilitas testei pedis, effrenatio superfluitatis. Caput itaque aureũ, sancta desideria faciunt, pectus, & brachium argenteum, & consilia, & opera recta: ventrem & fœmur æreum, obsequia, & seruitia ficta, tibias ferreas flagella sæua: plantam testeam, subsidia delicata.

Tertio describitur destructæ vitæ reparatio Sæpe enim quẽ non corrigit manus humana, percutit sententia diuina, vel inspiratio interna. Vnde de monte abscissus est lapis sine manibus, & percussit statuam, &c. quia feroces, & induratas mentes, potius corrigit inspiratio diuina, quam corrigant flagella humana. Est ergo lapis abscissus sine manibus, timor diuinitus inspiratus, in cuius ictu statua deijcitur, id est, monstruosa vita peccatoris destruitur. Vnde percussio statuæ, & comminutio compuncti cordis est contritio & humiliatio, & in pedibus, id est in inferioribus statua concutitur, quando mens elata, atque peruersa, per spiritum timoris domini, ad iniquitatis, & infirmitatis suæ considerationem reuerberatur, & postquam ferrum concutitur, cætera conteruntur. Tunc contrita sunt, inquit, pariter ferrum testa &c. Vnde quia totius boni fundamentum est humilitas, prius erubescimus vera mala, quam ficta bona, nouissimè, etiam vera bona cum sint imperfecta & inconsummata. In ferri itaque contritione damnamus mala, quæ per iniquitatem commisimus. In testa autem, illa quæ per infirmitatem contraximus. Æris autem contritio est simulati boni reprobatio, in argenteis membris hoc displicet, non quod sunt bona, sed quod non sunt optima. In aureo autem opere, solum hoc est reprehensibile, quod optimi operis inchoatio vsque ad debiti finis terminum non perducitur. In argenti itaque contritione boni operis imperfectio, in auri vero confractione arguitur optimi operis intermissio. Sequitur. Et redacta quasi in fauillam æstiuæ areæ. Per æstiuum tempus feruor spiritus, per aream spiritualis prudentia significatur: fauillæ nigredo, verecundiæ est confusio. Has fauillas adhuc in conscientia tolleramus, quamdiu de præteritis culpis confusi, vel suspecti sumus. Vnde peccata in fauillam vertuntur, quia erubescimus, in quibus delectari consueuimus. Sed flante vento, fauillæ tolluntur, cum per Spiritus sancti aspirationem reatus nostri formido omnis atque suspitio absorbetur. Psalm. Proiecisti post tergum tuũ omnia peccata mea. Sic peccata Prophetæ erant in fauillam redacta, quando dicebat: Tota die verecundia mea contra me est, & confusio faciei meæ cooperuit me, sed quasi à vento rapta, cum dicebat, gratias agendo, & exultando: Benedic anima mea Domino, & omnia quæ intra me sunt, nomini sancto eius. Sed raptus fauillis, nullus eis locus inuenitur: quia post impetratam veniam, mens contra similium corruptionem detrimenta insuperabilis redditur, quia ad similem corruptelam nec sensus decipi, nec affectus potest corrumpi. Sed nota, quod lapis comminuens statuam, crescit in montem magnum & eminẽtem: quia

Psal. 38

quia charitas per augmenta proficiens eleuat ad confidentiæ immensitatem : de qua dicitur in
Psal. 12. Psalmo: Qui confidunt in Domino sicut mons Syon, nō commouebitur, &c.

Item vitæ spiritualis varietas describitur in illa arbore, quam somniauit idem Nabuchodonosor, de qua dicitur Daniel. 4. Vi-
Dan. 4. debam, & ecce arbor in medio terræ, & latitudo eius nimia, magna arbor, & fortis, & proceritas eius continens cælum : aspectus eius erat vsque ad terminos vniuersæ terræ, folia eius pulcherrima, & fructus eius nimius, & esca vniuersorum in ea, subter eam habitabant animalia, & bestiæ : & in ramis eius conuersabantur volucres cæli, & ex ea vescebatur omnis caro. Videbam in visione capitis mei super stratum meum, & ecce vigil, & sanctus de cælo descendit, & clamauit fortiter: & sic ait: Succidite arborem, & præcidite ramos eius, & excutite folia eius, & dispergite fructus eius, & fugiant bestiæ, quæ subter eam sunt, & volucres de ramis eius. Veruntamen germen radicum eius in terra sinite, & alligēt vinculo ferreo, & æreo in herbis, quæ foris sunt, & rore cæli tingatur: & cum feris pars eius in herba terræ. Cor eius ab humano commutetur, & cor ferum detur ei, & septem tempora mutentur super eum. In sententia vigilum decretum est, & sermo sanctorū, & petitio, donec cognoscant viuentes: quoniam dominatur excelsus in regno hominum, cuicunque voluerit dabit illud, & humillimum hominem constituet super eum. Hoc somnium vidi ego Nabuchodonosor. Describitur in somnio hoc vita spiritualis tripliciter.

Primo, quantum ad statum gratiæ: Ecce arbor, &c.

Secundo, quantum ad lapsum culpæ: Et ecce vigil, &c.

Tertio, quantum ad remedium pœnitentiæ : Veruntamen germen, &c. Quantum ergo ad primum nota, quod hæc arbor magna, est anima existens in gratia, & ipsa magnitudo arboris, est immensum robur virtutis: magna arbor est, qui fortia opera facit. In medio quoque terræ, quia intima bona desiderat: altitudo nimia, quia de sublimibus subtiliter sentit. Hæc est arbor magna ad bona agenda, fortis ad mala toleranda, procera ad sublimia contemplanda. Vnde proceritas eius cælum tangebat, quia inuestigationis eius subtilitas cælestia penetrabat, magna ergo in actionibus, fortis in tribulationibus, sublimis in inuestigationibus, vel altitudo nimia, inuestigatio est præsumptuosa, quæ est causa successionis, aspectus eius, id est famæ, seu nominis celebritas, vsque ad terminos vniuersæ terræ, vt à bonis diligatur, & à malis timeatur. Ergo in arbore notatur virtus, in aspectu virtutis notitia, vel aspectus vsque ad terminos vniuersæ terræ, quando propriæ virtutis experientia, nec in magnis, nec in minimis latet, folia eius pulcherrima, & fructus nimius, in foliis verba, in fructu scientia, in esca doctrina: nam esca vniuersorum in ea. Folia itaque pulcherrima, sunt verba discreta. Fructus copiosos, sensus eruditus, multiplex intellectus. Esca vniuersorum, plena eruditio omnium, discreta admonitio singulorum : foliis enim fructus vestitur, & verbis compositis sententia ornatur. Fructus bonus sapit, & pascit, & scientia spiritualis, per sacras admonitiones suauiter reficit, foliis abundabat. Iob, dicens:

Qui

Digitized by Google

Iob 29. Qui me, inquit, audiebant, expectabant, &c. Fructu autem sapiens ille, qui dicebat: Mihi autem dedit omnium, quæ sunt scientia, &c. Sapien. 7. Esca vniuersis dabat, qui dicebat: Græcis ac Barbaris, sapientibus, & insipientibus debitor sum. Vel est fructus nimius Rom. 1. scientia curiosa. Eccles. 3. In rebus superuacuis noli scrutari multipliciter, subter eam habitabant animalia, & bestiæ, &c. Per animalia intelligē mentes voluptati deditas. Per bestias mentes iracundas. Per volucres accipe spirituales, bonorum studiorum, & Sanctorum desideriorum alis ad cælestia volantes, subter eam ergo habitabant animalia, & bestiæ, eo quod huiusmodi mentes per concupiscentiam, & iracundiam dissolutæ, iustè quidem premi debent rigore disciplinæ. Sed in ramis superioribus conuersabantur volucres cæli, eo quod viri contemplatiui cælestibus desideriis accensi, merito debeant & auctoritate erigi, & digno honore sublimari. Et ex illa vescebatur omnis caro. Ex illo omnis caro vescitur, cuius virtutum exemplo omnes ædificantur, cuius consolationibus omnes fouētur, cuius beneficiis omnes recreantur, cuius consiliis omnes roborantur, & doctrina reficiuntur. Vnde per volucres intelliguntur subtiles cogitationes, per animalia & bestias carnales affectiones. Per arborem ergo, vt dictum est, accipimus robur fortitudinis, per ramos, opera, & exercitia virtutis, ex quibus ramis meritorum bonorum fructus tempore suo colligimus: rami ergo volatilia cæli suscipiunt, quia scilicet bona opera ad sublimes cogitationes deducunt, sed subter animalia & bestiæ habitant, quia carnis 2. Cor. 9 impetus deorsum præmunt. Apostol. Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo, ne forte cum ali. præd. ipse repro. effi. Debent ergo aues pro tempore ad cælestia eleuari, & in æternorum contemplatione suspendi, & iterum post sublimes volatus ad arboris suæ ramos reuerti. Ibique i morari cogitationes cordis, sed morum operumque suorum considerationem frequenter reuocare, & eorum circunspectioni frequentius insistere.

Secundo agitur de vita spirituali quantum ad lapsum culpæ, cum dicitur: Ecce vigil, id est, angelus. Angeli enim vigiles sunt, quia ad nostram custodiam & protectionem impigrè insistunt, quibus somnus erroris & oblitionis, circa nostram custodiam nunquam subrepit. Et Sanctus, vt intelligatur Angelus bonus, non malus. De cælo descendit, quia huiusmodi sententiam de cælo cognouit, & in terra disposuit: Hoc enim est Angelos de cœlo descendere, quod in summis discunt in terra disponere. Et cla. for. & sic ait prec. ar. Boni Angeli, bona per seipsos faciunt, mala autem per malos fieri permittunt. Vnde Angelus hic, quia rectitudinis statum subuertere malum esse cognouit, arborem præcidere noluit. Verūtamen, quia hic vnius meritum, vel vniuersitatis bonum exigere cognouit, fieri permisit. Vnde & dicit: Arborem præcidite, permissionem intellige, non præceptionem. Vnde non est per hoc spiritibus malis obedientia iniuncta, sed licentia indulta. Et dicitur, quod fortiter clamauit, vt notetur distantia inter volūtatem siue intētionem spiritus boni & mali: quia nos fortiter clamamus, cum longe positis aliquid innotescere volumus. Sed ex his accipe, quia non possunt nos mali Angeli pro sua voluntate, nisi accepta licentia qua permittantur, perturbare: alias

Digitized by Google

alias autem nemo posset eorum impetum tolerare : Nam arborem succidere potuissent , & voluissent , & tamen non nisi permissi succiderunt , quia sine Dei permissione nil faciunt . Sed nisi arbor ista nimis , alta fuisset , & de sua virtute intumuisset, sententiam succisionis non accepisset. Arbor itaque succiditur, quando constantiæ virtus tentationibus paulatim attenuatur, tandemque funditus tollitur. Psalmus : Dereliquit me virtus mea . Succisa arbore rami præciduntur , quia virtute animi deficiēte bona opera paulatim subtrahuntur . Arbor succiditur , & rami præciduntur, quando virtus in occulto , & virtutis opus deficit in aperto. Prius igitur subtrahitur virtus animi , postmodum autem subtrahitur etiam facultas & occasio bene operandi. Et succisa arbore , arboris , tamisque præcisis folia excutiuntur , fructusque dispergitur : quia deficiente virtutum proposito , & virtutum exercitio , prius gratia bene loquendi tollitur , tandem etiam gratia recte intelligendi subtrahitur. Et recte postquam deficit studium bonæ operationis , subtrahitur facundia sermonis : quia scandalizare magis quàm ædificare audientes potest omnis castigatio , vel exhortatio deprauati prædicatoris. Foliorum ergo gratia excutitur, quādo ex suspitione infami prius habita , facundia loquendi vel auctoritas amittitur . Fructus dispergitur, quando eius doctrina contemnitur , quæ quamuis per sensus consilii vtilis forsitan videatur , per pranum tamen vitæ exemplum facile conculcatur . Fructus dispergitur quando importuna variarū concupiscentiarum in inuersione studium meditationis dissipatur, & subtilitas , inuestigandique facultas cogitationum euagatione confunditur.

Psal. 37.

Sequitur, fugiant bestiæ quæ sub ea sunt . Hoc fit quando amissis virtutum ramis , & fructu consilij , & honestate vitæ, & auctoritate doctrinæ , subiectā eius ipsius obedientiam detrectant : & carnales quique eius magisterium contemnunt : volucres quoque cæli de ramis eius fugiunt , quia etiam spirituales viri consortium eius declinant , & infamiam horrescunt. Psalm. Elongasti à me amicum, & proximum , & notos meos à miseria . Vel subter habitantes bestiæ fugiunt , cum vigore animi tentationibus exhausto iam non valet mens carnales impetus cohibere , vel quælibet irrationabilia desideria sub rationis magisterio coercere . Auium quoque habitationem amittimus , cum sublimium inuestigationum iucunda spectacula phātasmatum occursione turbati exercere non valemus . Vel in ramis suis inhabitantes volucres cæli arbor amittit , cum meditationes suas circa affluentem morum suorum circunspectionem exercere iam nequit . Contubernia talium volucrum nos amisisse sæpius dolemus , cum cogitationes nostras ab inepta euagatione restringere non valemus.

Psal. 87.

Tertio describitur vita spiritualis quantum ad remedium pœnitentiæ , vel diuinæ misericordiæ : Magna enim est admiratione dignum , quod diuina miseratio , nec tales homines sæpe funditus deserit , nec post tales lapsum tantamque iniquitatem pœnitus destituit , sed adhuc tales sæpe ad correctionem expectat , & ad pœnitentiam re-

 seruat.

Digitized by Google

seruat. Vnde subditur. Verumtamen germen eius radicum finite in terra, scilicet vnde possit iterum reparari, & ad pristinam pulchritudinem reformari. Tunc arbor radicitus euellitur, quando post perpetrata mala in desperationem præcipitatur. Quasi enim radices suas arbor amittit, quando omnē correptionem perdit, & in desperationem cadit: ergo hoc est huius arboris germen radicum post ruinam remanere, quemlibet post peccati lapsum pœnitentiæ propositum habere, & pœnitentiæ fructum de diuina pietate sperate, sed aliquando post multa, & maxima, & diuturna mala, aliqui spem, vel propositum resipiscendi amittunt. Vnde subditur, Alligetur vinculo ferreo, & æreo in herbis, quæ foris sunt. Vinculum ferreum, est perseuerantis indomabilis consuetudo. In ferreo nota audaciam, in ære pertinaciam, in herbis bona infima & terrena. Quasi ergo in vinculo ferreo, & herbis terræ mens depraua ta alligatur, quando carnalium voluptatum amore ex prauа consuetudine obduratur. Ferrum enim, quod cætera metalla domat, audacia est, quæ neminem formidat. Vnde quando mens suis desideriis audacter & pertinaciter insistit quasi vinculo ferreo, & æreo ligata existit: & rore cæli perfundatur, id est, per subtiles suggestiones diaboli erroribus imbuatur. Nam ex contumeliarum suarum exhalatione tantam incurrit caliginem errorum, vt ei bonum malum, & malum bonum videatur, ergo qui in herbis terræ foris ligatur, rore cæli perfunditur, quia post depraua tionē morum sensus depraua tur, & multis erroribus fascinatur, & implicatur. Sequitur, Et cum feris pars eius in herba terræ. Feræ tertæ sunt homines crudeles. Vnde feræ à ferocitate dicuntur: herbæ terræ, sunt oblectamenta vitæ. Vnde cum feris est pars eius, quando id, quod non potest per industriam, satagit per violentiam, & rapinam, cor ab humano commutatur, quando nulla compassione mouetur, vel humanitate.

Item cor feræ accipit quando sponte sæuit, & gratis in apertam malitiam erumpit.

Notandum est autem, quia de huiusmodi somnij, quæ de arboribus apparent in hominibus, somniorum interpretes dicunt, quod aliud signant ratione situum aliud ratione partium, aliud ratione fructuum. De situ autem arborum exemplum adducitur, quia si quis viderit per somnium arbores ortas in mari, aut petra, aut aliis locis, quæ non recipiūt arborum germinationem, vitos inconsuetorum habituum in loca illa intraturos præstoletur, secundum rationem multitudinum arborum. De partibus quoque arborum exemplū adducunt dicentes, quod somnia, quæ de arboribus apparent ad hominum conditiones referuntur: quia robur trunci, quod in altum porrigitur, vt dicunt, orationem signat, stipites autem siue rami ad folia referuntur: fructus autem referuntur ad fidem, vel diuitias: sed folia ad sensum. Nā in somnio folia, quæ bene videtur virere, & bene nutriri, rectitudinem sensus significant; languida vero labentia, succoque destituta, sensus protendunt imbecillitatem. De fructibus autem dicunt, quod aliud repræsentant ratione saporis, aliud ratione temporis, aliud ratione arboris. Quantum enim ad saporem dicunt, quod omnes fructus

Digitized by Google

ctus acetosi, & stiptici in somnio visi, referuntur ad malum euentum. Vnde si alicui videatur in somnio, quod colligat ex palmeto fructum acerbum, tribulabitur, & cruciabitur secundum rationem excerpti fructus, eo quod stipticus sit.

Item si quis arborem oliuæ complexus, fructus excerpserit, à viro hilari, ac miti amaritudinem, & tribulationem accipiet, eo quod fructus stipticus sit. Econtra autem, fructus dulces, & suaues ad bonum referuntur euentum. Vnde si cui in somnio videatur, quod ex palmeto excerpat fructus maturos adipiscetur, aurum, & diuitias secundum rationem exceptionis. Si autem de theca seminis acceperit fructus palmarum, inueniet gaudium apud filium nobilis mulieris.

Item si quis se conspicatus fuerit nucem concutere, & accipere de fructu eius, acquiret à viro sene diuitias cum labore, quas ille nouiter possederat. De tempore vero fructuum dicunt, quod aliud repræsentant fructus in tempore suo visi, quam faciant extra tempus. Vnde referũt, quod quidam veniens ad somniorum magnum interpretem, qui dictus est Setim, interrogauit eum multis astantibus, dicens: Vidi per somnium, quod in arborem ascendens, quæ dicitur vericolea, comedebam de fructu eius. Qui respondit. A diuite viro beneficium adipiscetis. Et iterum post dies multos venit alius, multis astantibus, & eandem quæstionem proposuit dicens: Ascendi arborem, quæ dicitur vericolea, & comedi de fructu eius, & ait Serim. Tribulatio expectat te cum tortura. Et mirati qui aderant quomodo eiusdem somnij diuersa esset interpretatio. Et respondit primo tempus fructuum erat. Secundo interrogante fructus abierant, ideoque permutatum est iudicium. Et percontantes inuenerunt in vtrisque, vt dixerat interpres. Ratione vero arboris variatur, & mutatur significatio: quia si quis videat, quod volens colligere mala punica adhæserit vestis eius truncis ipsius arboris, sciſſaque fuerit, significat, quod cum viro loculpete contendet. Et si post complicationem ramum ruperit victoria potietur. Hæc dicunt somniorum interpretes, quæ quia naturalis rationis fundamentum non videntur habere, plus à plerisque prudentibus fabulosa reputantur, quam vera.

Item vita hominis variatur secundum statum naturæ, & culpæ, & pœnitentiæ, & hæc varietas ostenditur in visione Petri. Dicitur enim illi, quod Petrus vidit vas quoddam velut linteum magnum quatuor initiis submitti de cœlo in terram, in quo erant omnia quadrupedia, & serpentia terræ, & volatilia cæli, & facta est vox ad eum, Surge Petre occide, & manduca. Ait autem Petrus, Absit à me Domine, quia nunquam manducaui omne commune, & immundum. Et iterum vox secundo ad eum. Quod Deus purificauit, tu ne commune dixeris. Hoc autem factum est per ter, & statim receptum est vas in cælum. Act. 10.

Primo hic describitur vita hominis quantum ad statum naturæ: quia homo maximè ex parte animæ est velut quoddam vas magnum, capax quodammodo omnium. Vnde Philosophus dicit, quod anima est quodammodo omnia, Omnia enim capit per sensum, vel intellectum: imo est quodammodo capax Dei, vnde nihil minus Deo eam implere Arist. 3. de ani.

Digitized by Google

poteſt. Sed eſt homo quaſi linteũ propter mortalitatẽ carnis, quia linteis mortuorum corpora hactenus inuoluebantur.

Item quatuor initiis ſubmiſſum, id eſt, quatuor elementis compoſitum. Sed de cælo in terram ſubmittitur: quia de cælo ſpiritus, caro vero de terra originatur. Vnde homo de cælo in terram ſubmittitur, cum ſpiritus carni vnitur.

Vel deſcribitur homo quantum ad lapſum culpæ, ex eo, quod vas ſummittebatur de cælo in terram, id eſt, de gratia in culpam, vel de cælo in terram peccatorum ſubmittitur, quia dimiſſo ſpiritu carnem ſequitur, & ideo ſunt in eo quadrupedia, id eſt, peccatum luxuriæ, quia peccatum carnis quaſi quatuor pedibus graditur: quia ſcilicet quatuor actibus ſiue gradibus perficitur, ſcilicet ſuggeſtione, delectatione, conſenſu, & opere.

Item ſerpentes qui terræ inhærent ventre, id eſt, peccata auaritiæ, quibus rebus terrenis inhæremus mente.

Item volatilia, quæ in altum volant: per quæ ſignantur appetitus ſiue peccata ſuperbiæ.

Tertio deſcribitur ſtatus pœnitentiæ: quia facta eſt vox ad eum, Surge, ſcilicet à peccatis auaritiæ, quæ infima petit. Occide delectationes luxurię, quæ in carne viuit; manduca, id eſt, contere appetitus ſuperbiæ quæ proteruè ſe erigit. Sed quia ſuperbus iuſtus quandoque iactãter ſe commendat, & deſpicit cæteros, & Luc. 18. cõiungi renuit humili pœnitẽti, ſicut phariſæus qui dicebat: Non ſum ſicut hic publicanus, ſubditur, Nunquam manducaui omne commune, & immundum. Sed hæc iactantia reprimitur cum dicitur: Quod Deus purificauit, ſcilicet per pœnitentiam, tunc commune, id eſt, immundum dixeris: Nam pœnitentia omnem immundum purificat. Sed pœnitentia neceſſaria eſt tripliciter, ſcilicet in corde per contritionem, in ore per confeſſionem, in opere per ſatisfactionem, Et ideo additur, quod hoc factum eſt per tres. Et talis pœnitentia etiam in cælo acceptatur, & approbatur. Vnde ſubinfertur, quod ſtatim receptum eſt vas in cælum. Vel hoc dicitur, quia talis pœnitentia ianuam cæli aperit, & ipſum pœnitentia in cæleſtem gloriam finaliter introducit.

Virtutes principales, vitiaq; eis oppoſita in ſomnio Pharaonis de ſeptẽ ſpicis figurata, quæ, quot & qualia ſint, nec non quatuor Cardinales virtutes quatuor fabris à Zacharia deſcriptis aſſimilari definitur.

Cap. XXXV.

VIrtutes principales ſunt ſeptem, quibus ſeptem vitia opponuntur: quod patet ex ſomnio Pharaonis, quod habetur Geneſ. Vbi dicitur, quod Pharao Gen. 41 dormiuit, & vidit ſomnium: ſeptem ſpicæ pullulabant in culmo vno, plenæ atque formoſæ. Aliæ quoque totidem ſpicæ tenues, & percuſſæ vredine oriebantur, deuorantes omnem priorum pulchritudinem. Per ſeptem autem ſpicas plenas poſſunt intelligi ſeptem virtutes.

Primo propter numerum, quia ſeptem erant ſpicæ, & ſeptem ſunt virtutes animæ principales, ad quas cæteræ reducuntur, ſcilicet tres Theologicæ, vt Fides, Spes, & Charitas. Et quatuor Cardinales, vt Iuſtitia, Temperantia, Fortitudo, & Prudentia: Nam fide ordinatur rationalis, ſpe confortatur irascibilis, charitate ordinatur concupiſcibilis: tem-

Digitized by Google

temperantia gubernatur corpus, iuſtitia regitur mundus, fortitudine vincitur diabolus, prudentia dirigitur & perficitur omne opus. Eſt enim prudentia (ſecundum Philoſophum) recta ratio agibilium. Ariſtot. 6. ethet.

Secundo propter exemplum, quia rectè aſſimilantur ſpicis, quę dicuntur ſpicæ à quibuſdam ſpiculis quibus ſunt munitæ exterius. Sic etiam quælibet virtus habet ſpicula ſua, & tela quibus defendit ſe: Nam habet fides ſpicula miraculorum, ſpes ſpicula orationum, charitas ſpicula eleemoſynarum, iuſtitia ſpicula ſuppliciorum ſiue punitionum, temperantia ſpicula ieiuniorum, fortitudo ſpicula præmiorum: quia conſideratio præmij minuit vim flagelli, prudentia autem ſpicula habet verborum, quia verba ſapientium quaſi ſtimuli.

Tertio propter fundamentum ſiue principium: quia pullulabant in culmo vno. Iſte culmus à quo omnes virtutes oriuntur, & in quo fundantur, & vniuntur, eſt gratia Dei. Vnde ſicut omnes potentiæ animæ oriuntur ab eius eſſentia, ita omnes virtutes oriũtur à gratia.

Quarto ratione contenti: quia erant plenæ: Plenæ enim virtutes ſunt granis, & ſeminibus meritorum, ex quibus etiam ſuſcipiũtur fructus præmiorum.

Quinto propter aſpectum, quia formoſę, ideſt, pulchrę in aſpectu. Sic virtutes reddunt vitam hominis pulchram, & gratam ad imitãdum. Per ſeptem autem ſpicas tenues intelliguntur ſeptem vitia capitalia, ex quibus cætera vitia oriũntur.

Primo propter numerum, quia totidem erant ſicut ſpicæ plenæ, ſcilicet ſeptem. Et ſimiliter principalia vitia ſeptem ſunt, ſcilicet ſuperbia, auaritia, gula, luxuria, ira, inuidia, & accidia. Superbia quærit excellentias, Auaritia quærit diuitias, Gula expetit delitias, Luxuria quærit delectari, ira vult vindicare, per inuidiam contriſtant proſpera, ſcilicet aliena. Accidia fugit laboriosa.

Secũdo propter exemplum, quia aſſimilatur ſpicis, ſcilicet quæ dicuntur à ſpiculis punctionum, quia ſcilicet cõſcientiam pũgunt. Roman. Tribulatio & angustia in omnem animam operantis malũ, tribulatio ſcilicet pœnæ, & angustia conſcientiæ. Rom. 2.

Tertio propter defectum, quia tenues erant: Carent enim vitia pinguedine gratiæ, plenitudine iuſtitiæ, & fructu mercedis æternæ.

Quarto propter incendiũ, quia percuſſæ vredine, id eſt, inflammatione ſuggeſtionis diabolicæ: Ipſe enim diabolus eſt ventus vrens, virtutes vaſtans, & vitia inflammans. Iob. Tollet eum ventus vrens. Iob 26.

Quinto propter effectum, quia deuorabãt omnem priorum pulchritudinem, quia ſcilicet vitia diſipãt omnem pulchritudinem virtutum: Nam pulchritudinem Dei vaſtat auaritia, quæ eſt idolorum ſeruitus, pulchritudinem ſpei vaſtat accidia, quæ dum laborem refugit quaſi euacuat ſpem mercedis, pulchritudinem charitatis deſtruit inuidia, pulchritudinem iuſtitia ſuperbia, pulchritudinem temperantiæ deuorat gula: pulchritudinem prudentiæ ira, pulchritudinem fortitudinis luxuria.

Item quatuor virtutes cardinales aſſimilantur quatuor fabris qui deſcribuntur in viſione, vt habetur Zachar. vbi dixit. Vidi, & ecce quatuor cornua, & dixit Angelus: Hæc ſunt cornua quæ ventilauerunt Iudam, & Iſraël, Zach. 1.

Digitized by Google

& Hierusalem. Et ostendit mihi Dominus quatuor fabros, & ait Angelus: Venerunt illi vt deiiciãt cornua.

Quatuor ergo cornua (secundum glossam) sunt quatuor passiones animam impugnantes, & perturbantes, scilicet timor, Amor, Dolor, & Gaudium: his cornibus ventilantur, & dissipantur Iuda, id est, pœnitentium confessio, & Israël, id est, contemplantium speculatio, & Hierusalem, id est, actiuorum pacifica conuersatio: Nam Iuda confessio. Israël Deum videns, Hierusalem pacifica interpretatur. Sed contra hæc cornua, id est, vitia quatuor fabri quasi quatuor boni medici non cernuntur à propheta, sed ostenduntur à Deo, scilicet quatuor virtutes, vt Prudentia, Iustitia, Fortitudo, & Temperantia: hæ enim virtutes ædificant quicquid vitia destruunt. Vnde Fortitudo deiecit cornu Timoris, Iustitia cornu Inordinati amoris, Prudẽtia cornu Doloris, & temperantia cornu Gaudij, & delectationis, Psal. Cornua peccatorum confringam. Psa. 108.

Duæ ipsius Ioannis visiones adamussim exponũtur: in quibus tota Christi vita, Leoni ac libro aperto comparata, ipsius potissimaq; mysteria in septem libri signaculis figurata, erudite patefiunt.

Cap. XXVI.

CHristus vocatur Leo in visione Beati Ioannis, quæ habetur. Apoc. 5. Vbi vnus de senioribus qui in visione apparebat, dixit: Ecce vicit Leo de tribu Iuda radix Dauid, aperire librum, & soluere septem signacula eius. Apoc. 5

Vbi primo expressit Christi præsentiam cum dicit. Ecce Isa. Dicetur in illa die, Ecce Deus noster, expectamus eum. Est enim Ecce, aduerbium demonstrandi. Isa. 53.

Vnde ecce vicit, quasi visibilis est qui vicit. Secundo expressit Christi victoriam, quia vicit scilicet mundum contemnendo. Ioan. Confidite: ego vici mundum. Ioan. 10. Ioan. 12

Item vidit diabolum eiiciendo. Ioan. Nunc princeps huius mundi eiicietur foras. Rom. 6.

Item vicit carnem crucifigẽdo. Apost. Vetus homo noster simul crucifixus est, vt destruatur corpus peccati.

Tertio expressit eius potẽtiam, quia Leo. Christus enim fuit vt Leo. in natiuitate. Dicitur enim quod Leo cauda delet vestigia sua, vt non comprehendatur. Sic Christus cauda humanitatis vestigia deitatis abscondit, ne diabolus eum inueniret. Isaiæ. Leo quasi bos paleas comedet, id est, fragilitates, & humilitates nostræ humanitatis assumet, vt diabolo suam diuinitatem abscondat.

Item fuit vt Leo in prædicatione, quia audacter, & sine humano timore arguebat maiores. Ose. 12 Osee. Quasi Leo rugiet, quia ipse rugiet, & formidabunt filii maris,

Item fuit vt Leo in passione: quia tũc diabolum proprie vicit, & prædã de manu eius tulit. Ge. Catulus Leonis, Iuda, ad prædam ascendisti fili mi requiescens, accubuisti vt Luo. Ge. 49

Item vt leo fuit in resurrectione: quia mortuus tertia die virtute patris quasi virtute vocis eius suscitatus fuit. Numero. Accumbens dormiuit vt Leo, & quasi leœna quam suscitare nullus audebit. Nu. 24

Item Leo erit in iudicio, quãdo emittet rugitum terribilẽ. Amos. Leo rugiet, quis non timebit? Amo. 4

Quarto expressit Christi profectum: quia de tribu Iuda. supplenatus. Mich. Et tu Bethleem Ephrata paruula es in millibus Iuda, ex Mich. 5

Digitized by Google

da, ex te mihi egredietur qui sit dominator in Israël. Et ex hoc excluditur error illorum qui dicunt, quod Christus non assumpserit carnem de Virgine: sed de æthere fecit sibi corpus, & sic transfudit se in uterum Virginis. Vnde dicunt, quod Christus natus est de virgine, sed non factus
Gal. 4. de virgine, cõtra quos dicit Apo. At vbi venit plenitudo temporis, misit Deus filium suum factum ex muliere, factum sub lege. Sequitur radix Dauid. glo. i. procedens à Dauid, vel fundamentum Dauid, imo vtrunque procedens à Dauid, quo ad humanita-
Isa. 11. tem. Isa. Egredietur virga de radice Iesse, fundamẽtum Dauid, quo ad diuinitatem: quę est radix & principium omnium. Ioan.
Ioan. 1. Omnia per ipsum facta sunt. Apo.
Apo. 22. pocal. Ego sum radix, & genus Dauid, stella splendida, & matutina.

Quinto expressit Christi efficaciam, scilicet aperire librum, & soluere septem signacula eius, quasi dicat. In hoc, quod vicit, librum aperuit, & diuinam dispositionem impleuit, id est, genus humanum redemit. Et septem signacula soluit, id est, occulta mysteria declarauit. Dicitur autem aperuisse septem signacula, quia septem Christus in se manifestauit nostræ redemptionis sacramenta in lege figurata, & à prophetis prædicta.

Primum fuit conceptio siue incarnatio, quæ fuit figurata in conceptione. Isaac. Gene. 22. & pro-
Gen. 22. phetata Isa. Accessi ad prophetis-
Isa. 8. sam, & concepit filium.

Secundum est eius natiuitas:
Gen. 17. quæ fuit figurata in natiuitate
Isa. 9. Isaac, & prophetata Isa. Ecce vir-
Nu. 16. go concipiet, & patiet filium. Vtrumque figuratum fuit in virga Aaron: quæ nocte vna fronduit, floruit, & fructum fecit.

Tertiũ est passio, quæ figurata fuit in morte Abel, & in immolatione vitulæ rufæ, & agni. Exo. & prophetata. Isa. Sicut ouis ad occisionẽ ducetur. Hier. Ego quasi agnus mansuetus, qui portatur ad victimam.
Gene. 4
Nu. 19.
Exod. 2.
Isa. 35.
Hier. 16.

Quartum est descensus ad inferos: qui fuit figuratus in Sansone, qui tulit portas Gazæ: & prophetatus Zach. Tu autem in sanguine testamenti eduxisti vinctos de loco carceris, &c.
Iud. 16.
Zac. 9.

Quintum est resurrectio, quæ figurata fuit in resuscitatione filii mulieris Sareptanæ. 3. Reg. prophetata. Ose. Viuificabit nos post duos dies, & in die tertia suscitabit nos.
Reg. 17.
Ose. 6.

Sextũ est ascensio, quæ figurata fuit in translatione Enoch, Gen. & in raptu Heliæ, 4 Reg. & prophetata Isa. Quis est iste qui venit de Edom. Psal. Ascendit Deus in iubilo, &c.
Gene. 5
4. Reg. 2
Isa. 63.
Psal. 46.

Septimum est aduentus ad iudicium: qui figuratus fuit in arcu cæli post diluuium, per colorem igneum, Genes. & prophetatus est Isai Dominus ad iudicium veniet cum senioribus populi sui.
Gene. 9.
Isa. 3.

Item Christi vita assimilatur illi libro, de quo agitur Apoc. vbi dicitur, Accipe librum apertum de manu Angeli stantis supra mare, & super terram, quasi apertius diceret: Ex vita Christi accipe eruditionem, quia liber est, vnde accipe librum istum, vt eruditaris. In hoc enim libro tot sunt literæ, quot virtutes: humilitas enim est vna litera, patientia est alia, charitas alia: & sic de aliis: quas scilicet literas, ipsemet Christus scripsit in se. Iob. Librum scribat ipse qui iudicat, id est, filius, cui Pater omne iudicium dedit. Ad exemplar igitur huius libri scribere quilibet suum debet: quia hoc est exemplar verax. Vnde in iudicio omnibus

Digitized by Google

apertus ostendetur, vt videant omnes in eo falsitates librorum
Apo. 20. suorum Apo. Liber qui est vitæ, apertus est, & iudicati sunt mortui ex his quæ scripta erant in libro.

Item para te ad lectionem: quia liber iste apertus est: & ideo dixit librum apertum. Hic liber fuit clausus in armario veteri virginalis in incarnatione, tractus inde in natiuitate, sed apertus fuit in passione: Ibi enim Christus clauis ferreis habuit apertas manus vt erudiret nos de agendis.

Ro. 10. Item lancea habuit apertū latus, vbi est cor, vt eruditet nos de
Luc. 10. credendis. Nam corde creditur ad iustitiā, vel diligendis: Luc. Diliges dominium Deum tuum ex toto corde tuo.

Item apertos pedes, vt eruditet nos de appetendis, quia pedes animæ sunt eius affectus.

Item ad operis imitationē, quia liber ille de manu Angeli accipiendus est. Angelus est prædicator, qui non tam verbo, quam exemplo annunciat vitam Christi. Vnde talis librum istum, id est, vitam habet in manu, id est, in operis imitatione. Qui ergo talis prædicatoris sequitur exemplum, rectè de manu Angeli librū accipere dicitur Vnde terrestris Angelus Paulus sibi rum istum accipere de manu nos hortatur dicens: imitatores mei estote, sicut & ego Christi. Ergo librum acci- 1. Cor. 11.
pe de manu Angeli, id est, exemplum tene boni magistri, qui facit & docet opera Christi. Talis magister est qui mare & terram pedibus calcat, id est, aduersa & prospera superat. Vnde dicit stātis supra mare, & super terram. Per mare enim aduersa, prospera vero per terram intelliguntur.

FINIS LIBRI SEPTIMI.

PRO-

Digitized by Google

PROLOGVS LIBRI OCTAVI, IN

quo exempla de Legibus, id est, de iure Canonico, & Ciuili, quàm plurima exactè conscribuntur.

Prou. 8. LEgum conditores iusta decernunt, & liberum arbitrium hominis, ex quo opera humana prouenium, non est determinatum ad vnum, contingit homines in suis operibus non semper ratione procedere, sed plures errare: propter quod fuit necessarium homini habere in suis actibus regulam dirigentē. Quanquam autem omnis ratio, quę est primum, secundum Philosophū, principium in agendis, sit communis mensura, vel regula operū humanorum, diuersa tamē hominum opera mediantibus diuersis habitibus ab ea regulantur. Nam opera humana extrinseca, quæ ad vitam ipsius hominis pertinent corporalem, regulantur à ratione humana arte mediante. Vnde in 1. Metha. dicitur, quod hominum genus arte & ratione vi uit, & est ars, vt diffinit Philosophus, recta ratio factibilium, & vocat ipse stabilia opera, quæ possunt ex exteriori materia fieri corporali. Ea verò hominis opera, quæ pertinent ad vitam moralem, regulantur mediāte virtute: Est enim virtus moralis, habitus electiuus immediate consistens determinata ratione, prout vtique sapiens determinabit. Sicut eam diffinit Philosophus in libro Ethicorum.

Arist. 1. Metha. Arist. Ethi.

Idem Philosophus etiam dicit, quod virtus est, quæ bonum facit habentem, & opus eius bonum reddit. Cætera illa hominum opera, quæ pertinent ad vitam ciuilem, ratio mensurat & regulat lege decernente: Sunt enim ciuilia opera, in quibus vnus cōmunicat alteri in ordine ad bonum commune & talium est lex humana, quæ bonum commune respicit regula & mensura. Vnde dicit de ea Isid. quod lex est nullo priuato commodo, sed proæthi. communi vtilitate omnium conscripta. Est ergo hic actuum regula lex humana, secundum quam inducitur aliquis ad agēdum, vel ab agendo retrahitur. Sed quia talia ciuilia opera lex secundum æquitatē iustitiæ regulat, & mensurat, rectè in verbis propositis dicitur, quod legum conditores iusta decernunt. In quibus verbis non tantum describitur humanarum legum origo, sed & arctitudo insuper, & rectitudo earum. Nam legum origo manauit ex sapientia conditorum. Coarctatio vero sumitur ex violentia præceptorum, ad quorum scilicet obseruātiam ciues per pœnas legales coguntur, quod exprimitur in nomine legum, quia lex à ligando, id est, cogendo est dicta, vnde lex coarctationem importat: sed legum rectitudo perpenditur in iustitia decretorum, quia

Isid. in

Digitized by Google

iusta decernunt. Est autem circa primum notandũ, quod legũ conditores iustarum, non omnes indifferenter homines esse possunt, quia condẽdi leges auctoritas solum cõmunitati vel principi competere videtur: propter quod Isid. dicit. & habetur etiam in decretis quod lex est cõstitutio populi, in qua maiores natu cum plebibus aliquid sanxerunt. Sunt tamẽ secundum Isid. quædam leges quę vocantur constitutiones principum, quę pertinẽt ad monarchiã, id est, ad ciuitates, vel regnum, quæ gubernantur, & regunt ex ab vno. Aliæ verò leges sunt, quæ vocantur responsa prudentum, & senatus consulta, & hæ pertinent ad aristocratiã ad principatũ optimorũ siue optimarũ. Aliæ quoque sunt leges, quæ dicuntur ius prætorium, & hæ pertinẽt ad oligarchiã, quæ est principatus paucorum diuitum, & potentũ. Aliæ etiam leges sunt, quæ plebiscita vocantur, & hæ pertinent ad democratiam, quæ est populi principatus. Aliæ insuper sunt leges communes quas maiores natu (vt dictum est) cũ plebibus sanxerunt, & hæ ad regnum optimum pertinent, quod est ex supradictis cõmixtum. Patet ergo, quòd priuatæ personæ non competit ferre legem sed solũ admonere, ex eo, quod sua monitio ab aliquo contemnatur omnino, habet vim coarctatiuam quam oportet habere lex ad hoc, vt efficaciter inducat ad virtutem, prout Philosophus dicit, sed coactiuam vim habet populi multitudo, vel publica persona ad quam pertinet pœnas infligere. Est autem (prout tradit Phil.) vtilius, & melius omnia ordinare lege, quàm dimittere arbitrio iudicis, propter tria. Primo quidem, quia facilius est inuenire paucos sapientes, qui sufficiũt ad rectas leges ponẽdas, quam multos qui requiruntur ad iudicandum de singulis.

Dist. 2. Isido.

Arist. 10 Ethi.

Arist. 2. rhetor.

Secundo, quia illi qui leges ponunt, ex multo tempore considerant, quod lege ferendum sit: sed iudicia de singulis factis, fiunt ex casibus subito exortis. Facilius autem ex multis consideratis potest homo videre quid rectũ sit, quam solum ex aliquo vno facto.

Tertio, quia legislatores iudicãt in vniuersali, & de futuris: sed hominẽs iudiciis præsidentes, iudicant de præsentibus ad quæ afficiũtur amore, vel odio, vel aliqua cupiditate: & sic eorũ depranatur iudicium. Quia igitur iustitia iudicis quæ dicitur animata, non in multis inuenitur, & quia etiam flexibilis est, ideirco necessarium fuit, vt in quibuscunque est possibile, lege determinaretur, & paucissima arbitrio hominum committerentur. Sunt enim singularia quædam, quæ lege comprehendi non possunt: & talia necessarium est, vt iudicibus committantur, puta de eo quod est factum esse, vel non esse, & de aliis consimilibus his, vt Philosophus ait ibid.

Secundo, in nomine legum notanda est legis coactio, cùm lex à ligando dicatur (vt supra dictum est) quæ ligatio, vel obligatio ipsarum legum nõ solum ad corporalia, sed etiam ad spiritualia se extendit ex eo, quod iustæ legis transgressio eos qui legi subduntur, non tantum ad pœnam obligat, sed etiam ad culpam. Vnde leges humanæ, cum iustæ sunt, habent vim obligandi in foro conscientiæ à lege æterna, à qua deriuantur, secundum illud. Prouer. Pro. 8. Vnde assimptum est verbum pro posito, Per me reges regnant, & legũ conditores iusta decernunt. Dicuntur autem leges iustæ ex fine, cùm ordinantur ad bonum commune.

Item

Item ex auctoritate, scilicet, quando lex quæ lata est, nō excedit potestatem ferentis.

Item ex forma, vt quando proprie secundum æqualitatem proportionis imponuntur subditis onera in ordine ad bonum commune. Cum enim vnus homo pars multitudinis sit, quilibet homo hoc ipsum, quod est, & quod habet, est multitudinis, sicut & quælibet pars, id quod est, totius est. Vnde & natura, vt saluet, totum, nonnunquā parti infert aliquod detrimentum. Vnde leges huiusmodi onera proportionabiliter inferētes iustæ censentur, & obligant in foro conscientiæ. Si autem econtrario aliquis præsidens leges imponeret aliquas subditis onerosas, non pertinentes ad vtilitatē cōmunē, sed magis ad propriam cupiditatem, vel gloriā, vel si vltra sibi cōmissam potestatem aliquis legem ferret, aut etiam inæqualiter onera multitudini dispensaret, etiam si fortè ad bonum commune ordinari viderentur, in omnibus profecto his casibus leges iniustæ essent, & magis violentiæ, quam leges nūcupandæ: quia (sicut Augu. dicit) lex esse non videtur, quæ iusta non fuerit. Vnde tales leges non obligant in foro conscientiæ, nisi forte propter vitandum scandalum, aut turbationem, propter quod etiam homo debet cedere iuri suo, secundum illud Matth. Quì te angariauerit mille passus, vade cum illo alia duo. Et qui vult tecum iudicio contendere, & tunicam tuam tollere, dimitte ei & pallium. Sed multo fortius sunt leges iniustæ, quæ sunt contra bonum, vel mandatum diuinum, sicut leges tyrannorum inducentes ad idololatriam, vel quodcunque aliud, quod sit contra legem diuinam. Et tales leges nullo modo est licitum seruare,

Aug. li. de arb.

Mat. 5.

Quia obedire oportet Deo magis quam hominibus. Act. 5.

Sed de legum rectitudine. Tertio est notandum quod rectæ leges sunt illæ (vt dicit Isid.) in quibus iusta, & æqua decernuntur. Talia autem sunt quæ consonant, siue congruunt rationi, religioni, disciplinæ, & saluti. Vnde Isidor. dicit, quod lex erit omne, quod ratione constiterit, dum taxat quod religioni congruat, disciplinæ conueniat, quod saluti proficiat. Hoc enim est recta lex, quæ est mensura iusta, & debitè regulata: Mensura autem hic est triplex, Isidor.

Prima enim lex est æterna: de qua Augu. dicit, quod lex æterna est summa ratio, cui semper obtemperandum est. Hæc autem nihil aliud est quam diuina sapientia est, secundum quod directiua est omniū actuū, & motionum.

Secunda est lex naturalis, quæ nihil aliud est quam participatio legis æternæ in rationabili creatura. Vnde Ro. super illud, Cum gentes, quæ ignorant legem, naturaliter quæ legis sunt faciunt, dicit glossa. Et si non habent legē scriptam, habent tamē legem naturalem, qua quisque intelligit, & sibi conscius est, quid bonum & quid malùm, de qua etiam ait Psalmus: Signatum est super nos lumen vultus tui Domine, &c. quia lumen naturalis rationis, quo decernimus quid sit bonum & malum, quid sit iustum, & quid iniustum, quid decens sit, & quid indecens: quod pertinet ad legem naturalem. nihil aliud est quam impressio diuini luminis in nobis. Rom. 2.

Tertia mensura, vel regula, est ipse finis legis: quia vniuscuiusque rei quæ est propter finē, necesse est, quod forma determinetur secundum proportionem ad finem, sicut forma lectæ talis est

qualis

Digitized by Google

Arist. 2. phys.

qualis conuenit sectioni, vt patet apud Phil. Oportet quod ipsa lex sue fini commensuretur, quia est vtilitas publica, siue cõmune bonum. Quia igitur iusta lex huic triplici mensurę concordat, tria Iii. posuit, scilicet, quod religiõi congruat, in quantum scilicet est proportionata legi diuinæ, & quod disciplinæ cõueniat, inquãtũ est proportionata legi naturæ. Et quod saluti proficiat, inquãtũ est proportionata vtilitati humanæ. His igitur de legibus generaliter prælibatis, quia iã in præcedẽtibus libris de sensibilibus, & imaginabilib. rebus quædã sunt introducta exempla. Restat nunc secuudum ordinem à principio libri promissum, aliqua de rationabilibus rebus exẽpla, vel similitudines addere. Et quia ratio est legis factiua, & ipsam legem ratio commendat, vt patet di. 1. c. consuetudo. & Instit. de iure naturali, gen. & ciuili § quod vero naturalis ratio: oportet rationabilia esse quæ lege decernuntur. Et idcirco in hoc libro octauo de decretis vel constitutionibus legis, tanquam de rationabilibus rebus, aliquas ad postrã doctrinã adaptando moraliter similitudines inducemus, sumptas scilicet ex variis libris tam ciuilis quam canonici iuris. Sciendũ enim est, quod totum corpus iuris ciuilis comprehenditur in 50. libris, Pãdect. 4. Institu. 12. C. 9. Coll. auctẽ. nouella lumbarda, & constituti Frederici. Corpus vero iuris canonici habetur in decretorum volumine, & etiam in decretalium libro: Nam primo quidem ex dictis sanctorum patrum, & etiam ex legibus fuit liber decretorũ compositus, prout in ipso patet, & extra de acc. c. Qualiter. 2. Postea vero cum multæ decretales epistolæ extra corpus decretorum vagarentur, Magister Her. Papiensis præpositus primam compilationẽ composuit, Sed & tempore procedẽte Magistet Gilebertus suam effecit aliam, & Alanus demum Magister Hen. Compostulanus in curia Romana moram faciẽs, ex regiſtro domini Innocẽtij tertii quandam compilationem extraxit, quæ Romana appellata fuit. Sed quia ibi quædam erant decretales quas ipsa Romana curia minimè admittebat, ideo ipse idem Innocentius per manum Petri Bonouentani compilationem edidit, quæ tertia vocabatur. Qua recepta Magister Ioannes Gallensis, ex duabus dictis cõpilationibus Gileberti, & Alani, vnam compilauit, quæ vocatur secũda. Postmodum consilio generali celebrato per eundem Innocentium quartum, tam ex constitutionibus generalis consilij, quam de aliis decretalibus eiusdem Innocentij compilatio quarta processit. Postmodũ quinta compilatio per Honorium tertium facta fuit. Sed postmodum Gregorius ix. volens confusionem & prolixitatem dictarum decretalium amouere, antiquis cõpilationibus abrogatis per fratrem Raymundum Capellanum, & pœnitentiarum suum, qui scilicet fuit de ordine Fratrum Prædicatorum, imo eiusdem ordinis postea, idem magister opus decretalium, quod modo tenetur compositum. Cui postea Bonifacius octauus addidit sextum librum. Nos igitur in hoc præsenti tractatulo ex prædictis iuris vtriusque libri aliqua licet pauca, & breuia, diuersis adaptanda materiis introducemus exempla, ordinem in superioribus habitum in materiis & capitulis conformiter prosequentes.

Iuris

Iura quibus de causis aliquos vocitēt prædones, quique aut quod sint qui nobis bona spiritualia auferre contendant declaratur.

Cap. 1.

ADuersarij hominis spirituali, scilicet diabolus, caro, & mundus, assimilantur prædonibus: Nam secundum iura, prædo dicitur aliquis tribus modis.

Primo enim prędo dicitur quicunque alios prædatur: & tales sunt qui itinerantibus auferunt bona sua. Et hoc modo dæmones sunt prædones, qui nobis viatoribus, id est, qui per huius mundi itinera ad patriam tendimus, bona quæ propriè nostra sunt, scilicet spiritualia, auferre contēdūt: Illos enim qui sunt in patria, expoliare non possunt, sed tantum
Iob. 24. nos qui sumus in via. Iob. Nudos dimittunt homines vestimenta tollentes, quibus non est operimentum in frigore.

Secundo dicitur prædo miles, qui vltra stipendium sibi taxatum quærit: Idcirco enim militibus sunt stipendia constituta, ne dum sumptus quæritur, prædo crassetur. 23. q. 1. Militare. Et hoc modo caro dicitur prædo, quia vltra
1. Thi. 6 stipendium necessitatis sibi à natura taxatum, de quo Apost. Habentes alimenta, & quibus tegamur his contēti simus, timor adhuc sibi exquirit varia delectamēta voluptatis. Vnde Apo. Debitores sumus, nō carni, vt secundum carnem viuamus.
Rom 8.

Item prædo dicitur prælatus, qui vltra quam legato seruiat extorquet à subditis, quærens potius prædam quam subsidium in subiectis. extra, de censib. c. plerumque. Et hoc etiam modo Dominus venter, cui tanquam prælato suo multi obediunt, quorum Deus venter est, dicitur prædo, quia parum spiritui seruit, & tamen multa requirit, & expendit. Vnde qui sibi obediūt, huiusmodi non Christo seruiunt, sed suo ventri, vt dicitur Rō. Alio modo
Rom. 16 dicitur prædo iudex, pecunijs seu patrimonijs inhians, qui alienum iurgium reputat prædam suam. C. ad. l. Iul. repe. l. omnes. Et hoc modo prædo est mundus, cuius auaritia ad pecunias & lucra inhians, lites & iurgia suscitat. Vnde dicit Senec quietissimè homines viuerent si hæc duo pronomina, meum, & tuum, de medio tollerentur. Gen. Dixit Abraham
Gen. 13 Loth: Ne quæso sit iurgium inter me & te &c.
Sene.

Qua pœna sit plectendus adulator, qui blandiendo, & laudando atquē ad male operandum inducat, cuius legis exemplo terminatur.

Cap. 11.

ADulator & suggestor, cuius falsa suggestione, vel adulatione alicui damnum infertur, est duplici pœna dignus, scilicet propter falsum suggestum, & propter damnum illatum. Cuius exemplum apparet in his, qui per suggestionem falsi literas impetrant. Qui scilicet secundum iura primo condemnandi sunt ad expensas, quas altera pars fecit in ea re, & circa ipsam, &c vt extra de rescrip. Cæterum, in fine, &. C. de his, qui accu. primus. l. qui crimen, & alias seueritati subiaceant iudicantium, vt 25. q. 2 & fine cognitio: Nam & l. Cornelia, de falsis puniri possunt, vt d. l. Cornel. de falsis. l. si quis irrepserit. Similiter ergo adulator, qui falso laudando furem, vel raptorē, vel huiusmodi, induceret eum ad furandum, vel rapiendum, vel aliud nocumentum proximo inferendum, si eius adulatione hoc faciat, alias non facturus, tenetur ad restitutionem damni inferendi, sicut tenetur & iubens, & con-

Digitized by Google

consulens si propter eorũ iussum & consilium damnum infertur, & præter hoc etiam adulator ra-
23. lis puniendus est à Deo de falsa, & iniqua adulatione. Ezech. Væ quì consuit pulvillos sub omni cubito manus. Pulvilli enim sunt verba blanda, & laudatoria, quæ audienti mollia videntur, & suauia: quos sub cubito manus consuit, qui laudando, & blandiendo ad malè operandum aliquem inducit.

Dei amor quamdiu in nobis operetur iniquæ ipsius nimia delectatio quã tum hominem decipiat, ac summ pervertat iudicium, canonica, nec non ciuilis legis exemplo demonstratur.

Cap. III.

AMor Dei quamdiu est, operatur. Vnde deficiente operatione, deficit amor. Cuius exemplum est, quia si detur alicui priuilegium ad agendum, vtpote ad decimas quas quis nunquam habuerat exigendas, tanto tempore durat priuilegium, quanto tẽpore durat actio, quia non est verisimile Papam, vel Principem, qui priuilegium concedit velle mutare naturam actionis, vt extra, de electione. c. ecclesiæ, C. de in officio. testamenti. l. si quando. Similiter etiam amor Dei (sicut
Grego. dicit Grego.) operatur magna si est, si autem operari desinit, iam amor non est. Recte, sicut ignis quamdiu est, calefacit, quando autem desinit calefacere, ignis
1. Ioa. 3 non est. Datur enim amor Dei ad agendum. Vnde dicitur. Non diligamus verbo neque lingua, sed opere, &c.

Amor proprius hominem decipit & eius iudicium peruerti. Et ideo secundum iura in causa propria, vel in re sua non potest quis esse iudex, 1. 4. quæst. 4. ca. 1 & C. ne quis in causa sua iudicet. Dicunt tamen quidã, quod bene potest quis punire propriã iniuriam sibi factam, maximè si superiorem non habet, art. 45. dist. Et qui emendat, quia neque tenetur aliquis remittere propriã iniuriam sibi factam, nisi velit, de pœni. di. v. ca. vltimo, 23. q. 4. si illis. Alii verò dicunt, & melius, quod nullus debet vlcisci i propriam iniuriam, etiam si superiorem non habeat. Vnde super illud, Ego gloriam meam non quæro, est qui quærat, & iudicet. Ioan. 8. dicit Gregorius. Illatas contumelias, patris iudicio reseruat, vt nobis profecto insinuet, quantum nos esse patientes debemus: dum se adhuc vlcisci non vult, & ipse qui iudicat. Nam sicut ibidem præcedit. Pater omne iudicium dedit filio. Si ergo iudex iudicium nõ vult in facto proprio iudicare: multo minus alius debet hoc præsumere quantum est de stricto iure, nisi alius præsupponat se mandatis suis. In quo casu si immoderatum quid præcipiat, redigatur, & reguletur ad arbitrium boni viri: vt extra, de iureiurand. veniens, &c. quintauall. Et licet Papa solutus sit legibus, vt C. de legibus. l. digna vox tamen ipse delegare infra eo. c. 1. Ad idem accedit. ff. de offic. præsidis l. senatus. Et de iurisdicti. omnium iudi. l. quæ iurisdictioni. & l. prætor. Hæc probantur extra, de restitutione spoliatorum. c. conquærente. Et extra de accu. qualiter enim in fine. Sic ergo generaliter prohibetur, ne quis in causa sua iudicet: quia vitium est aliquem suæ rei iudicem fieri. ff. de iudiciis. Iulianus ait, vnde nõ debet quis in sua re sententiam ferre, quia non potest seipsum cõdemnare, nec sibi præcipere, vel absoluere. ff. de arbi. l. penultima. Et differentia debet esse inter iudicem, & iudicatum, extra, de institu. cap. fin. extra de

Digitized by Google

tra de iure patronatus. c. per vestras extra de dilationibus. c. debitum, extra de verbo sig. c. forū, si quis igitur aliquid iniuriæ patiatur, nō debet propter hoc tumultū facere, nec seditionē mouere, sed liceat ei adire iudicem, & legum postulare præsidium. C. de his, qui ad eccl. confu. l. denunciamus. Alioquin si quicquā publice, vel priuatim extortum sit, cum pœna triplici restituetur. Vnde non est licitū, quod aliquis rem aliquam tanquā suam occupet, alioquin pœnam habet. ff. quod metus causa. l. extat. C. vnde vi. l. si quis in tantā ff. de relig. & sumptibus fun. l. ossa. Fallit hoc forte secūdum Azonem, vbi quis non habet copiam magistratus. at C. de Iudæis l. nullus. ff. de orig iur. l. 2. §. post orig. Quod intelligas quo ad hoc, vt si forte aduersarius meus fugiat, liceat mihi ipsum detinere, & etiā manus inijcere, ad hoc, vt ipsum ducam coram iudice competēte. ff. de his, quæ in frau. credi. l. ait prætor & l. si debitorem. C. de curialibus. l. generali. li. x. Et est arg. quod si clericus delinquat, & fugiat, quod possit sine metu canonis duci coram Episcopo, & quousque sibi redditus fuerit, detineri, sicut vtitur ecclesia Gallicana. Sed non diffinio vtrum excōmunicatio euitetur, quia non inuenio hoc expressum in iure canonico. Et semper quantumcunque delinquat quousque corrigibilis est, priuilegium retinet: extra de sententia excōmuni. c. in audientiam, &c. contingit. 2. Patet ergo, quod non licet homini, vt sit propriæ causæ diffinitor, vel propriæ iniuriæ vltor, vel suæ rei occupator. Nam proprius amor fallit, & ab æquitate recedere facit. Sed nota, quòd sicut homo in foro iudiciali nō debet esse iudex causæ suæ, ita nec in foro pœnitētiali debet esset iudex culpæ suæ. Apostolus. Neque me ipsum iudico, sed iudicio Sacerdotis debet eam d mittere, Luc. Ite ostendite vos sacerdotibus, &c. 1. Cor. 4 Luc. 17.

Quibus, quantisque bonis anima humana cælesti spōso viduata priuetur, Ecclesiæ Episcopo seu Archiepiscopo carentis similitudine declaratur.

Cap. xxxi.

ANima dicitur viduata amisso cælesti sponso Deo, sicut dicitur viduata ecclesia carens Episcopo, vel Archiepiscopo. Dicitur enim sine archiepiscopo ecclesia viduata quo ad quædam, puta consilij conuocationē, crismatis confectionem, basilicarum dedicationē, clericorum ordinationem, Episcoporum consecrationem. Similiter episcopalis ecclesia viduata dicitur quo ad quædam episcopalia, puta crismatis in fronte confirmationem extra de consuet. c. quanto virginum consecrationē pœnitentium publicè remissionem, seu reconciliationem xxvj. quæstio. vj. §. & c. 68. distin. quamuis coepiscopi, c 25 dist. perlectis. vbi ad episcopum Ecclesiarum reconciliationem, extra de cōsecratione ecclesiæ, vel altaris. Abbatum benedictionem; extra de ætate, & qualitate. c. cum contingat. Maioris in quisitionis discutionem, & monasterii consecrationem extra de cle. c. transmissa. In his enim omnibus ex similibus dicitur viduata ecclesia Episcopalis. Similiter anima priuata per peccatum cælesti sponso, caret consilio, id est, consortio ecclesiæ, quia & si sit de ecclesiæ numero: non tamē merito.

Itē Chrismate gratiæ, & dedicatione personæ, quia neque tem plū animæ, neq; corporis est Deo dicatum, quamdiu est in peccato.

Item ordinatione vitæ, quia vita peccatoris inordinata est.

Item

Item consecratione animæ: quia non est peccatoris anima Deo cõsecrata: nec contra tentationem habet robur, siue firmitatem, nec conseruationem virginalis munditiæ.

Itẽ caret peccatorũ remissione, & reconciliatione offensæ.

Itẽ benedictione misericordiæ. Hæc est enim benedictio abbatum, id est patrum, qui benedicũtur in semine eleemosynarum. Vnde & misericordibus dicetur illud: Venite benedicti patris mei, percipite regnum quod vobis paratum est ab initio mundi. Mat. 25.

Item caret discussione pœnitẽtiæ, quia peccator seipsum non discutit, nec aspicit. Apost. Si nosmetipsos dijudicaremus, non vtique à Domino iudicaremur. 1. Co. 11

Superiorum potestas & dispensatio quem admodum inferiorum delicta excusset, lege & exemplo, tum sacræ scripturæ testimonio demonstratur.

Cap. v.

AVctoritas, & dispensatio superioris excusat inferiorum delicta. Cuius exemplum apparet in simonia: Potest enim dari temporale pro spirituali ex prouisione superioris, vt extra, de pactis. c. cum pridem. Et extra de præsbyteris in fi. Quasi superioris auctoritas vitiũ purget. vt ff. de his qui nota infa. l. furti. §. quibus iussu. Et extra, de transac. statuimus, &c. veniens. Sic etiam auctoritas principis, minus solenne testamentum facit solemne. C. de testamen. homini. quę facit ex nudo pacto dari actionem, vt ff. de pact. l. legitima quæ mutat substantialia, vt. C. de communia de legaris l. 2. C. de rei vxor. actione l. i. Et sic forsan filii Israel excusantur à furto, quia furati sunt Aegyptijs vasa aurea & argentea de mandato & auctoritate Domini.

Itẽ auctoritatẽ præstans faciẽdi malum, puta mandãdo illud fieri, vel concedendo licentiam, reputatur vt faciens malum. Et ideo dicit Imperator omnia nostra facimus, quibus à nobis impartitur auctoritas, vt. C. de veteri iure, en. l. i. §. cumque, & §. sed neque.

Item auctoritatẽ habent maiores ordinandi de minoribus. Vnde princeps cum suis proceribus potest facere constitutiones, vt C. de officio præfect. humanum.

Bona in charitate confecta ab aliquo fideli in alium absque meriti amissione conferri posse, exemplo, pluribusq; legum auctoritatibus confirmatur.

Cap. vi.

BOna quę quis facit existens in charitate, si transferat in alium, non propterea ipse illa perdit quantum ad meritum. Cuius exemplum est, quia licet populus Romanus auctoritatem condendi constitutiones, seu etiã leges, legatur transtulisse in principem, vt C. de veteri iure. en. l. j. §. & hoc etiam: tamen intelligitur translata, id est concessa, nõ quod omnino populus à se abdicauerit potestatẽ. Et sic dicitur transferri iuri dictio à delegante in delegatum: vt ff. de officio eius cui mandata est iurisdictio. l. j. §. qui mandatum: Nam & si olim potestatem condendi leges populus in principem transtulisset, tamen postea reuocauit, vt ff. de orig. in. l. 2. §. ex actis, & § cum placuisset. Sed licet, sic esset antiquitus, hodie tamen dicunt aliqui, quod nec populus, nec senatus potest condere legem generalem, sed soli principi licet condere legem talem. C. de legibus, lege fi. Quod ego verius credo, vt etiam patet. C. de veteri iur. enu. l. 2. §. sed hoc. Sicut enim translato sacerdotio necesse est,

vt

Digitized by Google

vt legis translatio fiat, sic dici potest, quod translato Imperio, necesse, quod potestatis condendi legis translatio etiam fiat. extra de consti. c. translato. Nam qui nihil retinuit, insolidum præsumitur transtulisse. arg. extra. de offi. de leg. c. venera, ad fi. Sed & prima opinio, vt sentit Hosti. est de cõsuetudine inumbrata: quæ nec dum opinionem, sed etiam legem tollit, vt in procemio. Instit. §. igitur post libros, & in Auth. de hære. & fal. parag. i. Col. i.

Spiritualia carnalibus digniora, maiora, & fortiora esse clerici laici, comparatione, & exemplo per ciuiles leges approbato asseritur: carnemque spiritui semper fore subiiciendam, sacra scriptura auctoritatibus confirmatur. Cap. vii.

CAro debet esse subiecta spiritui, & non econuerso: quia spiritualia maiora, digniora, & fortiora sunt quàm carnalia. Et hinc est, quod clericus nõ potest conueniri sub iudice sæculari, extra de iudi. decernimus. Et etiam Episcopus non potest hodie laico delegare, etiam si clericus consentiret, extra de foro compe. significasti. Nec obstat quod habetur. xj. q. placuit. & iterum. ii. q. j. clericus nullus. xvi. q. 7. filius sed. Hoc. n. intelligitur de deposito, & incorrigibili, qui nõ potest per alium distringi. extra, de cleri. excommuni. c. 2. in fi. & de sent. excommuni. vt famæ. 17. di. nec licuit. 23. q. v. de Liguribus. Nam si relicto habitu immisceat se præliis, vel faciat bellum, impune occiditur, extra de senten. excommuni, cùm non ab homine, in fine. Vel hoc potest fieri auct. pontifica. i. Papæ, vt secunda. q. v. cum deuotissimam. Laicus autem bene conuenitur sub iudice ecclesiastico in multis casibus, vt in causa seruorum, & rusticorum ecclesiæ. 89. di. iudicatum. ii. q. 2. ecclesiarum seruos.

Item in causa pœnitentium. ii. quæstio. i. aliud.

Itẽ in causis libertorum, pupillorum, & viduarum, & debilium personarum. 87 dist. desolatis, & præcipuè quantum ad tuitionẽ, & defensionem, ne à potentibus opprimantur. 33. q. v. administratores extra de censibus, licet. 34. q. 3. si quis de potentioribus.

Idem etiam est in perigrinis, mercatoribus, & agricultoribus & mare nauigantibus, extra, de treu. & pa. innouamus. 24. q. 3. si quis Romipetas.

Idem cum agitur de fœudo ecclesiæ, & inuasores etiam locorum ecclesiarum, vel raptores, seu malefactores possunt conuenire clerici sub quocunque maluerit iudice. Et similiter quando iudex ecclesiasticus iustitiam reddere negligit, vel suspectus est, vel subditũ lædit? recognoscit Episcopus, vt in auctẽ. vt disse. iudi. i. R. & §. j. & §. si tamen contingit. Collix.

Idem est de iure in ciuitatibus quæ iudicibus carent. Quia ergo ecclesiastica ad spiritum, sæcularia vero referuntur ad carnem, sicut clericus sub seculari iudice non debet conueniri: ita quoque neque spiritus debet sub lege carnis teneri, de qua Apostolus ait. Video aliam legem in membris meis repugnantem lege mentis meæ, &c. Ro. 8. Debitores sumus non carni, vt secundum carnem viuamus. Sed quasi econuerso sub iudice ecclesiastico lacius conuenitur, quando sub moderamine spiritus carnalis appetitus restringitur. Gal Spiritu ambulate, & de sideria carnis non perficietis.

Item mortificanda est, ne anima pereat: sicut homo incendium timẽs, destruit domum vicini ne sua ardescat. Est enim licitũ hoc secundũ leges. Nam si defendẽdi

mei causa tuum ædificium incẽ
dio orto dissipauerim, nõ teneor
Vlpi. tibi: ideo Vlpianus reprobat
Labeonem, qui ait in hoc casu,
& in eo nomine etiam familiæ
iudiciũ dandũ, vt. ff eo. l. 3 parag.
quod ait prætor: posset tamẽ dici,
quod Labeonis sententia fuit ve
ra: vbi iustus non fuit metus:
quia adhuc non peruenerat ignis
vique ad domum vicini quã de
struxit: nunc enim teneor in sim
plum act. l. aquil Sed si peruene
rat, vel iuste dubitabam, an per
ueniret, quia forte tẽpus ventō
rum erat, habet locum quod Vl
pianus dixit: Neque enim damnũ
dare videor æque perituris ædi
bus, vt. ff quod vi aut clam, l. Si
alius §: Est & alia exceptio: Quã
uis autem non peruenerit, tamen
putabam ignem vẽturum, adhuc
cesset actio, sic intelligitur, ff. ad. l.
aqui. l. Si quis fumo. §. aut dici
tur. Si etiã parcitur ei, qui causa
mercium suarum seruandarum
alienas proiicit in mare: vt ff
de præscri verbis, l. qui seruãda
rum: Respon. l. Multo ergo ma
gis debet homo spiritualiter plus
curare de anima, quam de carne:
Est enim anima quasi domus Dei
propria, caro autem quasi aliena:
Nat. 10. Vnde Dominus ait: Nolite time
re eos qui occidunt corpus, super
animam autem non habeut iam
amplius quid faciãt: ergo domus
carnis, seu concupiscẽtia, mortifi
cando per pœnitentiã destruatur,
Rom. 8. ne, s. libidinis incendio domus
mentis absorbeatur Rom. 8. Si spi
ritu facta carnis mortificaueritis,
viuetis: Et hic præcipue est neces
sariuus cum quis perstare senserit
tentationis ventum, & vbi se
fragilem sentiens, metuit ruinæ
periculum.

Sunt etiã carnis delectationes
velut alienæ merces in mare proi
iciendæ, id est, in amaritudinem
pœnitentiæ conuertẽdæ, vt mẽ
tis internæ virtutes quasi propriæ
merces saluantur. Matth. 5. Si pes
tuus scandalizat te, abscinde eum
& proijce abs te. Et idẽ: Et si ocu
lus tuus scandalizat te, erue eum,
& proijce abs te, &c. Exo. Equum Exo. 15
& ascensorem eius proiecit in
mare: Equus enim est corpus, As
censor eius delectationis appeti
tus, qui ei dominãtur, qui proii
ciendus est in mare pœnitentiæ.
Ostendunt etiam nobis præfata
legum exẽpla, quod magis homo
debet de propria salute, quam aliena de
bet curare.

Item cũ in carne permittit spiri
tus superare, est velut quædã col
lusio damnabilis & iniqua: Tunc
enim spiritus assimilatur ei, qui
colludit in causa status, puta cum
dominus accepta pecunia, vel
alias malitiose permisit se à ser
uo in statu iudicio superari: quæ
collusio detegenda est, & dantur
præmia detegenti, & adiudicatur
ei seruus. Vnde ille, qui colludit
in causa status, perdit ius in per
sonam illius de cuius statu agebat
tur, & applicatur illi qui collusio
nem detexit. ff. de collusionibus.
l. 2. caeo. l. fin. Similiter cum caro
& spiritus sibi inuicem quasi liti
gantes aduersentur, & cum spiri
tus habeat ius dominj super cor
pus, si propter delectationem ac
ceptam à carne permittat se in
tentionis causa seu lite superari
per consensum, est quasi collusio
nis peccatum Quod tamen si per
pœnitentiam, vel confessionem
delegatur, caro in seruitutem redi
gitur ipsius pœnitentis. Et tũc tol
litur dominium carnis à spiritu
prauaricante, & subditur eidem
spiritui pœnitenti, ex cuius per
sona dicebat Apost. Castigo cor- Cor. 9.
pus meũ, & in seruitutem redigo.

Quãdo casus malus in aliquo ob eius culpã sit conferendus ac plectendus medicorum exemplo terminatur. Cap.

Digitized by Google

Cap. VIII.

CAsus malus non imputatur alicui, nisi vbi culpa interuenit, sicut medico non imputatur si potionem dat, & infirmus aliquo casu fortuito moriatur, ita quod medicus non deprehendatur in culpa ante factum, vel in facto, vel post factum, extra de cler. ægro c. ad aures. Ante factum deprehenditur in culpa, quādo non est peritus in arte, vel quando intromittit se de ministerio alieno, puta est religiosus qui intromittit se de chirurgia, quod officium non pertinet ad ipsum, extra de homici. c. tua nos, in facto autem deprehenditur in culpa quando non dedit potionem iuxta traditionem artis: imo innitebatur prudentiæ suæ contra iura de cōsuetudine eccles. ne innitaris. Et post factū deprehenditur quando circa custodiam infirmi non apponit diligentiam quam debet: nec excusatur si custodem minus diligentem dimisit vbi videbat periculum imminere. arg. extra de officio Arch. c. ea quæ. Caueat ergo quomodo plures curas simul & semel suscipiat, quia si infirmus continuam diligētiam exigit, pluribus intentus minor sensus tali ad aures. ff. ad l. Aqui. l. qua actione. parag. fi. & l. seq.

Quantum circuitus Ecclesiarum dispendia sint vitanda, iuris Romana consuetudine, & in lege breuibus monstratur verbis.

Cap. IX.

CIrcuitus & dispendia vitanda sunt, cuius exēplum habetur à consuetudine curiæ Romanæ: Nam licet per postulationem hoc acquiratur postulato, quod redditur habilis ad hoc, vt eligatur postulatione admissa, vt extra, de elec. Innotuit in fi hunc tamen ordinem, si ersi à iure procedat, non seruat Rota curia. Nam si ab ea aliquis postularet, postulatione admissa non sequitur electio, sed approbatio postulationis, & postulari pro electione & confirmatione habetur, & simile extra de electio. c. Cum inter canonicos, & hoc ideo facit, vt euitetur circuitus. Qui certè vitandi sunt, vt ff. de condi. indebi. l. dominus, & vt vitētur dispendia ecclesiarū, vt extra de elec. c. vlt.

Mali cogitatio quando peccatum veniale, seu mortale existat, quandoque merita præcedentia euacuet aut gratiam tollat. Sanctorum Doctorum auctoritate, testatorisque exemplo ostenditur.

Cap. X.

COgitatio intetior peccati sine consensu operis, non tollit gratiam, nec euacuat merita præcedentia, nisi sit cum delectatione morosa, quia tunc interdū est mortalis culpa. Exēplū huius est, quia voluntas testatoris imperfecta non tollit solenne testamentum præcedens, sed cum decennio tollit, vt C. de testamētis. l. scimus. Sicut ergo morositas temporis auteticat imperfectā voluntatem testatoris. Sic etiam morositas peccatoris augmentat culpam interioris cogitationis, vnde peruersæ cogitationes, sicut dicitur Sap. separāt à Deo, scilicet Sap. 1. quādo sunt morosę, & ideo, sicut dicit Isido. cum te titillat cogitatio, cum tibi aliquid suggerit illicitum, non ibi teneas animum, calca serpentis caput, calca prauæ cogitationis initium: Est enim periculū in mora. Aduertendum tamen hic est, quod propriè loquendo, delectatio cogitationis dicitur morosa, non ex morositate temporis, sed ex eo, quod ratio deliberans circa eam immoratur, nec tamen eam expellit, tenens & voluens libenter ea, statim vt attingerunt animam respui debuerunt, vt Augustinus dicit.

Au. 12. de trin. Item non quod cogitatio ipsa secundum se non est peccatū mortale; immo quandoque est veniale tantum, puta cum aliquis cogitat vtiliter de fornicatione, scilicet vt de ea prædicet, vel disputet. Sed si aliquis circa cogitationē fornicationis immoratur, vt delectetur de ipso actu cogitato, tunc est peccatum graue, immo etiam consensus in talem delectationem, & absque consensu exterioris operis dicitur esse mortalis.

Peccatorum confessio, conscientiaque examinatio, quomodo sit agenda, vt suum patiatur effectum, eorum, qui secundum iura sunt consecrandi, exemplo edoceetur.

Cap. XI.

Confessionem debet præcedere diligens conscientiæ perscrutatio, & examinatio: Nam secundum iura, antequam quis consecretur vel ordinetur, debet præcedere per triduum scrutinium, scilicet vt incipiatur in feria quarta præcedente sabbatum ordinum, & debet per triduum diligenter inquiri de genere, de patria, de institutione in ritu ad quem ordinatur, de ætate, de loco in quo cōuersatus est, de scientia, de fide, & de alijs huiusmodi, & sic examinati per triduum continuum, Sabbato qui probati sūt, Episcopo præsentantur 24. di. c. quando. Similiter antequam pœnitens se sacerdoti in confessione repræsentet, vt beneficium absolutionis, & sacramentalis gratiæ consecrationem recipiat, debet semetipsum primo diligenter perscrutari, & conscientiā suam per triduum, i. diutius examinare vel per triduum, i. de triplici tempore, s. de iuuentute, virili ætate, & senectute, vel per triduum, i. tripliciter, s. de commissis in Deū, in proximum, & in seipsum, vel per triduum, quia debet esse consideratio pœnitentium, seu confitentium circa personas; circa peccata, & circa circunstantias peccatorum. Debet quoque fieri examinatio pœnitentis de tota vita sua, quando vult generaliter confiteri, & debet fieri examinatio, non solum de actibus peccatorum, sed etiam de circunstantijs, s. de conditione personæ, de loco, de facto, de causa, de modo, de tempore, de auxilijs quibus operatus est. Sicut in hoc versu continetur. Quis, quid, vbi, quibus auxiliis, cur, quomodo, quando. Sicut clericus, vt dictum est, examinatur nō solum de persona & vita, sed etiam de aliis circunstantijs.

Diu peccatum in conscientia nō esse ferendum, ne suo pondere in aliud trahat, vnico Canonistarum circa Ecclesiæ grauamen exemplo instruimur.

Cap. XII.

Conscientiæ grauamen non est sustinendum, sed est per pœnitentiam protenus remouendum: Nam secundum iura non tolerandum est grauamen ecclesiæ, vnde consuetudines inductæ in grauamē ecclesiarum non debēt obseruari, sed reuocari, extra de consuetudine, c. j. Sicut ergo est reuocandum, quod infert grauamen ecclesiæ. Ita etiam est remouendum & purgandum, quod infert grauamen conscientiæ, s. peccatum, ex eo, quod quamdiu retinetur, semper peccator ipse ruit de malo in peius. Grego. peccatum, quod per pœnitentiā non diluitur, mox suo pondere ad aliud trahit: & ad idem de pœni. di. 4. c. 1. & 37. q. 2. & se, propter quod hortatur Apostolus deponentes omne onus, & circunstās peccatum: &c. maximè autē peccandi consuetudo est, quæ conscientiam grauat. Psa. Filii hominum vsquequo graui corde? scilicet

Grego.

Heb. 12

P.

licet per peccandi consuetudinē, quæ cor indurat, & aggrauat.

Quemadmodum viri spirituales, & à quibus in delictis in corrigendis, & puniendis, ne quis in errorem incidat breuibus ostenditur verbis.

Cap. XIII.

COrripiendi sunt spirituales viri, non per carnales, sed per spirituales, sicut clerici non sunt corrigendi, vel verberandi per laicos, sed tantū per clericos: vnde si prælatus percuteret subditos, siue monachos, siue alios, nō per clericos, sed per laicos, vterque esset excommunicatus, & qui præciperet, & qui verberaret, vt extra. de sen. excom. c. vniuersitatis, nisi forte sint incorrigibiles, qui non possunt commodè per clericos comprehendi. Tunc enim per laicos possunt, dum tamē non plus se extendat violentia laicorum, quam requirat rebellio clericorū, vt extra, de senten. excom. c. vt famæ, §. laici. Item correptio prælati debet esse moderata: Nam si esset nimis atrox, & violenta in clericum ita vt mors sequeretur, non transeunda esset sine punitione. Vnde si subditum suum nō habito respectu ad ordinem sibi datum, Episcopus cædi crudeliter iusserit, & incontinenti mortuus fuerit, homicida iudicatur, ar. 51. di. si qua fœmina. Si autem per. 8. menses, vel amplius, vel minus ad arbitrium iudicis rediigendum vixerit, & postea moriatur, quamuis præsumatur ex alia infirmitate, tamen suspendendus est dominus ad tempus, vel vsque ad duos menses, vel secundum quod videbitur inspecta persona, vt extra, de clerico percussore. Præterea, & si se non emendauerit, postea deponatur, vt co. ri. c. i. *Sanctorum corpora post extremi iudicij diem fore glorificanda, & cum animabus beatificanda, auctoritate, & exemplo confirmatur.*

Cap. XIIII.

COrpora Sanctorum post resurrectionem erunt, & præmiabuntur in cælo, sicut & spiritus eorum, & similiter corpora damnatorum in inferno. Tenet enim in homine spiritus quasi vicem viri, Caro autem quasi vicem vxoris, & secundū iura vxor sequitur forū mariti, vt. ff. de iurisdi. om. iud. l. penul. Cde incol. l. vltima. ff. ad munici. l. ea, quæ & l. de iure. §. vltimo, & l. filius, §. 1. Similiter etiam caro sequitur forum spiritus: quia vbi præmiatur vel punitur spiritus, etiam caro. Luc. Timete eum, qui habet potestatem animam, & corpus mittere in gehennam. Congruum enim est, vt sicut hoc corpus simul cum anima peccat, vel meretur, ita tandem simul cum anima puniatur, vel præmietur: & ideo potest dicere anima beata de corpore: Volo pater, vt vbi ego sum, illic sit & minister meus: Nā sicut corpus hoc cōiungitur animæ ad ministerium laboris, ita in cælo ei copulabitur ad consortium mercedis.

Damnatis qui in inferno iam existunt, suffragia aliquo pacto conferri non posse, nec ipsi alijs, eosq; ea ratione potissimum ab his, qui in Purgatorio, & in Cælo, & in Mundo existunt differre terminatur.

Cap. XV.

DAmnati, qui sunt in inferno, nec suffragia valent recipere, in quo differunt ab his, qui sunt in purgatorio; nec ipsi alijs conferre possunt, in quo differunt ab his, qui sunt in cælo, & in Mundo. Vnde in hoc damnati assimilantur clericis suspensis, quibus secundum iura, beneficia conferri non possunt, extra

de ætate, & qualitate ord. præ. c. cum bonæ memoriæ, nec ipsi aliis possunt conferre, vt extra, de conces. præben. vel ecclesiæ non vacan. c. quoniam diuersitatem.
Luc. 16. Similiter damnatis suffragia conferri non possunt, quia in inferno nulla est redemptio, sicut patuit in diuite epulone: Similiter etiã ipsi bona alijs conferre non possunt, qui bonis omnibus sunt
Psal. 73. priuati. Psalm. Nihil inuenerunt omnes viri diuitiarum in manibus suis.

Quando culpa damnum inferentis excusabilis existat, & quando non, idque ante factum, in facto, & post factum posse euenire pluribus Legistarum aperitur exemplis.

Cap. XVI.

DAmni dati culpa aliquando est excusabilis, nã aliquando excusat eam modus, vt cum quis se defendendo damnum dedit: tunc enim non tenetur, dum tamẽ modum seruauit: Talis enim culpa caret, quia secundum legẽ fecit. ff. de iustitia, & iure, l. vt vim. Aliquando vero excusat eum metus: Nam mihi quemcunque ferro me petentem, quamuis non percutientem, interficere licet, sufficit enim terror armorum. Hac etiam ratione excusor si furem nocturno tempore interfecero, vt dicitur in tabernario reposcente lucernam, vt tamen cum clamore hoc testificetur, sed de die nõ licet nisi se telo defendat, sed si potui ipsum capere non occidendo, & tamen occidi, tunc teneor. ff. ad legẽ Aquil. l. quarta, parag. fi. & l. 5. &, l. si ex plagis. §. tabernarius, extra de homicid. c. 2. & 8. Aliquando vero excusat eum impulsus, quia sine culpa etiam est, qui alterius impulsu, vel ventorum violentia damnum dedit. ff. ad l. Aquil. l. quemadmodũ paragr. si nauis, & l. si ex plagis. parag. in diuino capitolio.

Item culpa damnum inferentis aliquando est ante factũ, aliquando in facto, aliquando post factũ. Ante factum est, sicut cum aliquis male composuit lapides in plaustro, & propterea lapides ceciderunt, & damnum dederunt, vel in stipulam suam ignem apposuit in die ventoso, vel quia non adhibuit diligentiam quam debuit, de damno quod sequitur, tenetur, quia qui occasionẽ damni dat, damnum dedisse videtur. Porro si omnem diligentiam adhibuit quam debuit, ita quod nihil dimisit, de contingẽtibus nõ tenetur ff. ad l. Aquil. l. qui occidit. §. in hac, & l. qui foueas. & l. idem iure, §. milionem, & l. si seruus, §. si explanato. extra de iniurijs, & damno daro c. si egressus. Quandoque vero culpa sequitur factum, vt in medico, qui bene secuit, & postea circa curam negligens fuit. Quandoque autem est in facto, vt si medicus imperite secuit. ff. ad l. Aquil. l. qua actione. §. fi. & l. idem iure Et probantur hæc tria extra de ætate, & quali. c. ad aures, & de homicid. c. tua nos.

Septem hic potissimæ causæ Ecclesiæ curam renunciantis annotantur, quibus etiam homo, vt diabolo ac eius pompis renunciet admonetur, illiusque suggestit quanta sit, declaratur.

Cap. XVII.

DIabolo renunciare debet homo, & omnibus pompis eius, pluribus de causis, similibus his quibus episcopi renunciatio admittitur: Sunt enim hæ iustæ causæ, quibus talis est renunciatio admittenda. Conscientia criminis non cuiuslibet, sed illius duntaxat propter quod ipsius officij executio post peractã pœnitentiam etiam impeditur, puta si sit enorme delictum, secundum

Ber-

Bernard. Gof. & Hoſt. Et dicitur enorme delictum, ſecundum Hoſti. homic. 50 di. c. minor j. q. 7. c. ſi quis omnem de conſt. di. 1 cap. 2. Item hæreſis in qua poſt vulnus ſanatum cicatrix remanet, 1. q. 7. ſi qui. Item ſimonia in ordine, extra de accuſa. inquiſitis.

Secunda cauſa eſt debilitas corporis, nec omnis debilitas quæ ex infirmitate & ſenectute procedit ſufficit, ſed illa duraxat per quam impotes redditur ad exequēdum officium paſtorale.

Tertia eſt defectus ſcientiæ: ſed quamuis deſideranda ſit eminens ſcientia in paſtore, in eo tamē eſt competens toleranda, extra de elec. e qualiter.

Quarta cauſa eſt malitia plebis, quando ſcilicet adeo duræ ceruicis exiſtit, & in rebellione ſua ita pertinax inuenitur, quod prælatus nequit proficere apud ipſam: quod ſi mortis periculum immineat, iuſta eſt cauſa renunciationis, extra de renun. c. ad ſupplicationem, & extra de ele. bonæ memoriæ. Hoc periculum intelligitur ſecundum quod parochiani ipſum capitaliter perſequuntur. In quo caſu ſuperior ad quem ſpectat, etiam ex officio, & ſi nihil petatur, eum transferre debet, argum. extra, de rerum permu. c. quæſitum, ſiue quia aër eidem eſt peſtilens, & mortifer. 24. diſ. c. quorundam.

Sexta cauſa eſt graue ſcandalum, ſcilicet quando de ipſo prælato grauiter ſcandalizantur ſubditi.

Septima cauſa eſt irregularitas perſonæ, vt ſi bigamus, & tunc nō remanet, vel illegitime natus, & tunc ex diſpenſatione remanere poteſt, vt patet extra de renun. c. ſane pridem, vbi iſta plenius exponuntur. Omnia autem prædicta quodam modo diabolo competunt, quia ipſe crimina enormia ſuggerit, vt hæreſim, & ſimoniā, & homicidium. Iob. Ille homicida erat ab initio, &c. Ipſe quoque vires noſtras tam ſpirituales quā corporales infirmat, & conſtringit: ipſe obſcuritatem nobis dubietatis, & ignorantiæ ingerit: Ipſe ſua malitia pertinax & immutabilis exiſtit, & inſuper nos ad periculum æternæ mortis pertrahit. Capitaliter enim nos perſequitur, & peſtifero nos flatu venenoſæ ſuggeſtionis inficere conatur. Grauia etiam nobis ſcandala ſuſcitat, & inducit, & dum affectum ſpiritus à ratione recta ſubtrahit, & voluptati carnis per cōſenſum coniungit, quaſi bigamū irregularem efficit: ex quo etiam adulterina proles carnalis operis procedit. Ex quibus omnibus patenter apparet, quod diabolo renunciandum eſt, & omnibus eius pompis. Apoſtolus. Nolo vos ſocios eſſe dæmoniorum. Et Epheſ. Nolite locum dare diabolo. Iob 2. 1. Co. 10 Eph. 6.

Quemadmodum à fidelium vnione ab Eccleſiaque meritis per excommunicationem Eccleſiarum incendiarii excluduntur, ſic & multo magis à Sanctorum conſortio ignē diſcordiæ incedentes, excludi demōſtratur.

Cap. XVIII.

Diſcordiæ, vel odij ignem incendentes excluduntur à cōſortio Sanctorum, ſicut incendiarij eccleſiarum excluduntur per excommunicationem à conſortio fidelium: Nam incendiarij Eccleſiarum, qui ſcilicet eccleſiam, vel locum religioſum, vel cæmeterium, vel ea quæ ſunt, infra ſpacium priuilegiatum, vt legitur 17. q. 4. ſicut antiquitus incenderunt, vel effregerunt, ſunt excōmunicati ipſo iure. Ita quod ex quo denunciati ſunt in eccleſia non poſſunt abſolui niſi per

Digitized by Google

Papam, vt extra, de senten. excommun. c. cum nos, c. conquesti. Excipitur tamen mortis periculũ imminens, vt extra. c. vt super eo. & c. in literis. Alij autem incẽdiarij, scilicet aliorum locorum nõ sunt excommunicati, sed excommunicandi. Et excommunicati non absoluuntur nisi damno restituto, & iuramento præstito, quod ignem vlterius non apponant, vt 23. q. vlti. c. pessima. Et hæredes coguntur satisfacere damnum passis. Consuetudo tamen approbata, (vt dicit Hostien.) reddit tales incendiarios excommunicatos ipso iure, quamuis denunciati non sint, siue in ecclesijs, siue in villis incendium commiserint dolo malo Consuetudo autem conseruanda est, cum sit optima legũ interpres: vbi autem consuetudo non apparet, sentiendum est cum Alano, scilicet, quod incendiarij tam aliorum locorum, quam ecclesiarum non sunt excommunicati, sed excommunicandi. Si ergo per excommunicationem excluduntur à consortio fidelium, qui incendũt ecclesiam, vel templum materiale, multo magis excluduntur à beatorum consortio, qui incendunt igne discordiæ, vel odij templum spirituale, scilicet animæ. Psalm. Incenderunt igni Sanctuarium tuum.

Hostien.

Alan.

Psal. 73.

Præsumptio secundum Iuristas quot modis distinguatur, dubiaq; anima periculum incurrentia: quo pacto sint iudicanda, & decernenda, legũ auctoritatibus, pluribusq; exemplis definitur: & malam suspitionem tribus de causis prouenire asseritur.

Cap. XIX.

DVbia in quibus vertitur periculum animæ, debent trahi ad partem, & præsumptionem tutiorem, extra, de sponsalibus, c. inuenis. Ideo in dubio secundum ius, præsumitur quis excommunicatus, extra, de sent. excom. cum desideres.

Item in dubio præsumitur quis fornicator 30. qu. 5. c. aliter, & c. nostrates.

Item in dubio præsumitur, quia paganus siue non baptizatus, de consecr. di. 4. c. paruulos, c. si nulla, & extra de bap. c. 1. Item in dubio præsumitur, quis non ordinatus 78. d. c. presbyteri. Item in dubio præsumitur ecclesia non consecrata, de consti. dis. 1. c. solennitates & c. ecclesia. Notandum est hoc, quod Iuristæ distinguunt multiplicem præsumptionem. Est enim quædam præsumptio iudicis, & contumacię hominis, vt quando episcopus citauit clericum suum, & non redit ad ecclesiam, præsumit iudex, quod habeat ecclesiam pro derelicta, ar. à contrario sensu, 7. q. 1. c. præsentium. Sed hoc præsumptio bene admittit probationem contrariam. Et de hac etiam legitur, 2. q. 5. c. omnibus nobis, circa finem. Alia præsumptio est famæ, vt quando quis infamatus est, nec apparent alia indicia, & hæc admittit probationem in contrarij aliquando per inquisitionem, aliquando per purgationem. Alia vero est naturæ, vt si pater exhæreditauit filium, præsumitur, quod iniustè, quia non permittit natura præsumere, quod filius patrem offendat, C. de inof. testamento, omni modo, & Authen. non liceat patri quod nullus affectus vincit paternum, vel maternum, C. de cura. furi l. vlt. Ex hac etiam præsumptione contingit, quod non præsumitur frater contra fratrem falsum testimonium dicere, maximè in crimine hæresis, vel & alio graui. Naturale enim fœdus non permittit quicquam falsi criminis suspicari, extra. de coha. cle. & muli. c. 1. & c. vlt. Alia vero præsumptio est iuris

Digitized by Google

iuris tantum, vt cum ius præsumit aliquid, sed non statuit ius super præsumpto: vt si vir diu fuit cum vxore sua in lecto, præsumit ius, quod eam cognouit, si ipse hoc dicat, quamuis vxor neget, extra de desponsa. imp. c. continebatur, & c. duo pueri. c. 32. qu. 1. c. si quis acceperit. Tamen bene admittit probationem in contrarium, 27. q. 1. c. nec aliqua Sed notandum, quod aliquãdo lex fingit bonum quod canon malum præsumit. Nã in liberæ mulieris coniunctione, & cohabitatione lex fingit matrimonium, ff. de ritu nup. l. in libere, Canõ vero præsumit stuprum, seu contubernium propter periculum, nisi probetur matrimonium 30. q. 5. c. 1. & 2. Et hoc propter periculum, quod accidere potest ex clandestina desponsatione. Nam quamuis verè matrimonium cõtractum sit inter aliquos, si tamen alter diuertat, non distringetur per ecclesiam, nisi matrimonium probetur 30. quæst. 5. c. his ita.

Item secundum præsumptionẽ iuris si chirographum cancellatum sit, præsumitur debitor liberatus, nisi probetur contrarium, ff. de probationibus l. si chirographis.

Item instrumento, & literis statur prima facie, nisi contra probetur extra, de proba. post testimonium, C. de probatio. iubebamus.

Item præsumitur à iure, quod quicquid habet vxor, de bonis mariti acquisierit, nisi cõtrarium probetur, ff. de donat. inter virũ, & vxorem l. Quintus Mutius, C. de dona. inter virum, & vxorem. Etiam sic in clerico administrationem habente. Vnde si relinquatur clerico ab extraneo, præsumitur relictum intuitu ecclesiæ, nisi contra probetur, extra de testamentis requisisti, Item præsumit ius, quod quilibet sit idoneus, nisi probetur contrarium, extra, de scruti. in or fac. c. 1. Et quod sit soluendo ff de pri. cre. l. si creditores, in fi. & præsumitur, quod quilibet sit bone fidei, nisi probetur malæ, C. de euic. l. penul. Et ideo, qui dolum dicit, dolum debet probare, ff. de probationibus l. quotiens, C. qui dolo. Dominus tamen Guliel. mus Lumen. Parisi. Episcopus dicebat, quod potius debemus præsumere malum, quam bonum, quia pro vno bono inueniuntur decem mali. Et multi, quod dictum est in contrarium, sunt vocati, pauci vero electi Sed illud, fit de æquitate & benignitate iuris, Et quia de omnibus dubiis benigna interpretatio fieri debet, extra de re. iu. c. estote. Et similiter quædã glossa super epistolam ad Ro. dicit, quod dubia in meliorem partem sunt interpretanda. Vnde Theologi dicunt, quod ex leui de aliquo malam opinionem habere absque sufficienti causa, est ei iniuriam facere. Et quamuis contingat sic interpretantem, sæpius falli circa malos, de quibus bonã habet opinionem, tamen melius est bonam opinionem habere de malis per talem deceptionem, quam rarius falli, & habere malam opinionem de bono homine. Dicunt etiam Theologi, quod habere malam suspitionem de aliquo ex leuibus indiciis potest prouenire ex tribus. Vno modo ex hoc, quod aliquis malus est, & ideo ex leuibus de alio iudicat malum.

Guil.

Matth.

Secundo ex odio, & inuidia ad alterum, ex qua faciliter de eo suspicatur malum.

Tertio ex longa experientia. Vnde Philosophus dicit, quod senes sunt maximè suspicioſi, quia multotiens experti sunt aliorum defectus. Primæ duæ causæ

Arist. 2. Rhet.

Digitized by Google

manifestæ important peruersitatem affectus. Tertia diminuit de ratione suspitionis, quia experientia ad certitudinem proficit. Et nota etiam quod ex leuibus indiciis de bonitate alterius dubitare est veniale, sed pro certo, & quasi diffinitiue ex leuibus indiciis malitiam estimare si sit de grauibus, non est sine peccato mortali: quia non est sine contemptu proximi. Iudex autem si ex sola suspicione procedat ad aliquem condemnãdum, cùm manifeste sit contra iustitiam, semper mortaliter peccat. Alia præsumptio est iuris, & de iure, vt cùm ius fingit aliquid, & statuit super ficto, & hæc non admittit probationem in contrariũ, vt si quis semel deierauerit, nunquam admittitur in testimoniũ; quia præsumitur, quod semper deieraret. extra. de testib. c. testimonium. Item si aliqua mulier inuita tradatur marito, & habitat secum per annum, & dimidium, de cætero non potest reclamare. Idem si permittit se cognosci, quamuis non habeat annos legitimos: Nam & carnalis copula facit de sponsalibus matrimoniũ, iure præsumente quod consenserint: & de hac præsumptione ius facit, vnde dicitur præsumptio iuris, & de iure. extra. de sponsalibus ca. ad idem, extra de desponsationibus, impub. capit. de illis à nobis. Quandoque tamen ius fingit aliud esse quam sit: Nam fingit mulierem stipulatam dotem, quæ non est stipulata. C. de rei vxor. ac l. 1. in princ. Fingit etiam natum, quod non est. ff. de sta. ho. l. qui in vtero. Item fingit viuere quod nõ viuit. Insti. de exc. tu. para. filij autem. Sed & fingit non esse natũ quod natũ est, ff. de lib. & post humis cuius testimonio, parag. Lucius, l. præterea fingit non conceptum quod nascitur mortuum, ff. de verborum significationibus, l. qui mortui. Alia est præsumptio qualitatis, & facti, quæ etiam est de iure, quia scilicet ius propter qualitatem facti præsumit quid benè vel malè actum. Inde dicitur per exteriora: Nam si quis simpliciter, humiliter, & continenter vixerit, & cum honestis & discretis libenter conuersetur, præsumuntur eius opera bona, & recta, & munda. Et econtra si libenter non orauerit, non ieiunauerit, nõ humiliter se habuerit, sed luxuriosis, lusoribus, & potatoribus se expoluerit, huius opera præsumi possunt inhonesta, & mala. Et ex malo quoque opere præsumitur malus animus, extra de elect. c. Osius, & extra de clericis non resid. c. 1. Et impudicus oculus impudici est cordis nuncius, secundum August. Et quicquid iniuriosum fit aut dicitur, præsumitur animo iniuriandi factum aut dictũ, nisi contra probetur, vt C. ad l. Cor. de fic. l. 1. & de iniu iis siue conuitiis, licet delinquens dicat, quod ludens fecerit: Nam ludus noxius in culpa est. ff. ad l. Aquil. l. nam ludus. Et ideo non debet remanere impũitus, ff. de furtis, l. in furti acti. parag. vlt. quis enim ludos appellabit ex quibus etimina oriuntur? vt in consti. ff. veteris parag. illud nota. Ideo præsumitur de facili contra vsurarios, qui cõsueuerunt exercere vsuras. Aug. in reg.

Eleemosynam charitatiue, operã (velut etiam in ecclesiastica electione alicui euenire debet) propinquo indigniori, & indigentiori fore conferendam approbatur.

Cap. x x.

ELeemosynarum dispensator si habet in domo, vel familia, vel collegio suo indigentem, non debet eum negligere, quia propinquus est, vel collega: cuius exemplum est in ecclesiasticis cle-

Digitized by Google

electionibus. Non prohibetur aliquis eligere consanguineum dummodo sit idoneus. Et similiter si idoneus in Ecclesia in qua facienda est electio inuenitur, de ea est eligendus, vt, 24. dist. in nomine Domini. 61. dist. nullus inuitis. Sed in hoc est differentia, quia in electionibus est in fauorem cuiuslibet cōgregationis indultum, vt de se eligat si ibi idoneus inuenitur 7. dist. nec emeritis, & c. nullus. Potest congregatio huic iuri fauorabili renunciare, & alium eligere, vel postulare tota vel maior pars congregationis ipsius, quamuis in ea aliquis dignus existat, vt extra de elect. cum Vintonensis, &c. cum
2. Thi. 5. inter canonicus, sed in eleemosynis dādis dicit Apostolus, quod si quis suorum, & maximè domesticorum, curam non habet, fidē negauit, & est infideli deterior. Vnde magis coniunctus, est alii necessario proferendus, cæteris paribus. Puta se alius non occurrat magis indigens, vel æque indigens, & melior, vel reipublicæ vtilior, in quibus casibus præferendus est coniuncto.

Error iure tollerandus qui sit manifestatur: peccantiumq; error vendentium & ementiū errori assimilatur: quorum hic sex annotantur errores, ac omnia suis aperiuntur exemplis,

Cap. XXI.

ERror vtilis toletatur. Cuius exemplum est, quia cum seruus non possit esse iudex, quia nec arbiter, quod minus est. ff. de arbit. l. pedius. §. si. Tamen si credatur liber, & sententiam ferat tenet sententia propter vtilitatem eorum, qui apud eum egerunt. ff. de officii præfecti. l. Barbarius tamen in veritate iudex non est: ar. ff. de cur. l. habemus Medesanus. Ad idem Instit. de test. §. sed neque. C. de testi. l. 1. C. de lati. lib. toll. l. 1. §. sed & qui Domini. & 9 sed & si quis homini libero. Sic dicimus de excommunicato, arg. extra, de procu. c. si. Et extra de exce. c. exceptionem, extra de sent. & re iu. c. ad probandum.

Item si quis gerat se pro legato cum non sit, certe valebunt eius sententiæ, si homines ad ipsum tanquam ad legatum bona fide recursum habuerint, arg. ff. ad Macedonianum. l. 3.

Item error intentionis qui est sine dolo aliquando excusat, licet non ex toto, quod patet per exemplum in rapina: Nam raptor non dicitur qui violenter rem alicui rapit, nisi dolus malus interueniat, quia si quis rem propriam alicui violenter auferens, credens sibi interesse, tunc cessat actio raptoris, licet talis mulctetur per constitutionem, si quis in tanta. Instit. de vi bonorum rap. parag. sed nec dum talia, & præcedenti.

Item si publicanus pecus meū adduxerit dum putat me aduersus legem vectigalis aliquid commisisse, & sic moriatur, non tenetur quamuis etrauerit, Secus si ideo inclusit ne pascatur, & fame perierit, quia tunc tenetur. ff. de ius. & iu. l. 2. parag. si publicanus.

Item error peccantium assimilatur errori ementium, & vendētium, inter quos contingunt plerunque sex errores impedientes contractum emptionis & venditionis. Primus est in pretio, vt si puto vendere decem, tu putas emere quinque, secus econtra. ff. locati. l. si locem. Iste error est in hypocritis, qui opera pœnitentiæ, vel iustitiæ, quæ sunt magni valoris, vendunt vili pretio humanæ laudis: hoc enim est quia hypocrita premium humanę laudis maioris valoris estimat quam sit.

Secun-

Secundus error est in contractu, vt quia puto vendere, tu putas tibi donari ff. de rebus cre. l. si ergo. Similis error est in malis prælatis ecclesiæ, qui bona ecclesiastica pro libito suo tractat, tanquam libere sibi donata, id est, tanquã essent veri domini, cum tamen sint non Domini, sed dispensatores, & ministri. Et ideo in fine inuenient ea caro pretio sibi vendita, grauem scilicet pœnam pro eis excluentes.

Tertius error in corpore, id est in ipsa re, vt quia puto vendere Sempronianum, tu putas emere Cornelianum, vt. ff. e. l. in venditionibus. Sed quid si vendo tibi Petrum cocum cum sit Pellipparius, & si is, qui cocus est, Martinus vocatur, si habui nota nomina seruorũ, tunc is debetur, qui nominatus est, sed si non habui nota, is videtur venditus, cuius artificium est adiectum. ff. de rebus du. l. qui habebat. Talis error est inter diabolum, & luxuriosũ. Cui diabolus offert opus carnis, & ille accipiet credẽs emere, id est, percipere solum delectationem, & diabolus intendit ei tradere, magis amaritudinem, quia voluptas tristes habet exitus, vt dicit Boëtius. Prouerbio. Nouissima illius amara quasi absynthium.

Quartus & quintus, si in substantiali qualitate siue materia erretur, vt si æs pro auro, vel plũbum pro argento destruatur, & si etiam acetum veniat pro vino, quod ab initio acetum fuit, emptio non valet: secus si postea acetum fit, quia eadẽ propriè substãtia est. Est enim idem corpus, probatur hoc. ff. eodem. l. In venditionibus. 6. vltimo, & l. alio. quin. & l. aliter. Sed si in parte erretur in substantiali qualitate, tenet pro parte in qua non erratur, vt. ff. eodem tit. l. quod tamen, & l. cum ab eo §. vlt. Iste error est in auaris, qui quasi plumbum recipiunt pro auro, & acetũ pro vino, id est, corporalia pro spiritualibus, & temporalia pro æternis. Appreciantur enim magis plumbum, quam aurum, id est, magis temporalia quam æterna.

Sextus est, si erretur in sexu, vt puto vendere puellam, tu putas emere puerũ: secus si putas emere virginem cum iam sit corrupta, vt. ff. eo. l. aliquorũ §. quod & si ego. Sed venditor sciens corruptam, tenetur actione ex empto ad resoluendum contractum. ff. de act. empt. & vend. l. exempto. parag. si quis virginem.

Item si erretur in esse, nulla est emptio, vt si tibi vendo domum, quæ iam combusta est, vtroque ignorat, Talis error etiam inuenitur in hypocritis, qui dare Deo videntur fœminam, id est, carnem in quantum macerant eã per pœnitentiam, sed Deus vult puerum id est, spiritum purum.

Item vendunt domũ iam combustam, illæ scilicet personæ, quæ cum luxuriatæ fuerint, in Christo volunt nubere, sicut dicit Apostolus. 1. Thi. 5

Prou. 5

Quibus, quantis & se subiiciat pœnis excommunicatus, Ada exemplo edocetur. ac in sex casibus aliquẽ in excommunicationem maiorem posse incurrere instruimur.

Cap. XXII.

EXcommunicatus assimilatur Adæ, qui fuit expulsus de paradiso, & separatus ab Angelorum consortio: & priuatus eorum alloquio, & etiam priuatus esu ligni vitæ. Gene. Per primum significatur, quod excommunicatio excludit à regno cælorum, ex eo quod excommunicatio, si rectè feratur, ligat etiam quo ad Deum. Matth. Quodcunque ligaueris super terram, &c. Ex eo Gen. Mat. 16.

Digitized by Google

vero, quod fuit separatus ab Angelorum consortio & colloquio ostenditur quod excommunicatio separat à communione fidelium. Et dicit lex, q̃ maioris pœnæ visum est nõ versari inter homines, vel hominũ cœtere suffragiis: quam eiici extra ciuitatẽ, putat exiliũ desertì, & nemoris. C. ne sanctum baptisma reite. l. qui sanctũ. Et alibi bannitus à rege, & excommunicatus æquiparantur, vt in li. feudorum. Ex eo vero quod Adam fuit priuatus esu ligni vitæ ostenditur, quod excommunicatio separat à sacramẽtis. xi. q. 3. c. nemo & hoc intelligitur de excommunicatione maiori.

Itẽ excommunicatio tollit hominì gratiã, cuius similitudo est, quia eliditur rescriptum, si ab excommunicato fuerit impetratũ, vt extra de æta & qual. ord. præ. si. c. cũ bonæ memoriæ, & extra de proba. c. vlt. Item nota, quod excommunicatus à iure pro aliquo delicto potest etiam excommunicari à iudice. Cuius exemplũ apparet iu statutis factis contra libertatem ecclesiæ, extra de sententia excõmunicationis. Circa quæ ponuntur ibi sex casus in quibus ipso iure maior excommunicatio incurrit secundum Hostien Primus est, qui de cætero seruari fecerunt statuta, edicta, & cõsuetudines introductas contra libertatem ecclesiæ, nisi ea de capitularibus siue cartulariis suis, vel aliis libris xi. q. c. & hæc si quis antiquata. Intelligas quo ad statuta in scriptis redacta infra duos menses post huius publicationem sententiæ non fecerit aboleri. ergo in duobus casibus sunt tales excommunicati quoad statuta.

Hostiẽ.

Primus est, si ipsa infra quos menses, de libris suis non deleuerint.

Secundus est, si ipsa seruari fecerint, verum quo ad cõsuetudinem in vno tantum, s. si ipsas de cætero seruari fecerint. Alius casus est in his, qui de cætero talia statuta fecerint. Alius cõtra illos qui talia statuta scripserint. Alius contra potestates, consules, & rectores, & consiliarios locorũ vbi huiusmodi statuta, & consuetudines de cætero editæ fuerint, vel seruate, subaudi quamuis nõ statuerint vel seruare fecerint, vt sic differat à præcedentibus casibus. Alius est contra illos qui secundum ea præsumpserint, iudicare. Alius contra illos, qui scribere præsumpserint iudicata, sicut hæc, omnia colliguntur extra, de sententia exc. c. nouetit fraternitas tua Omnes tales secundum Hostien. excommunicati sunt ipso iure. Sed quia adhuc à iudice pos, sunt excommunicari, etiam subditur in decretali, ideoque fraternitati tuæ mãdamus, quod in consiliarios, & officiales ciuitatis ipsius, nisi statuta ipsa deleri fecerint, & idoneæ sicut rex exigit, cauerit, quod similia de cætero nõ debeant ættentare, excomunicationis sententiã promulgare procures, subaudi ratione contumaciæ, quia non sunt idoneæ cauere. Insuper excommunicatos denuncies, qui hoc attentant, vt extra de sententia excommunicationis c. nouerit. Sed aduerte, quod non est absonum, vel absurdum, si excommunicatos à iure, iterum dicamus excommunicari ex homine: Nam excommunicatus excommunicatur, extra de sentẽtia excommunicationis. c. cum pro causa. Quod addit, quod debẽt idoneæ cauere, &c. ntelligitur sub certa pœna, & hypotheca, vel datis sufficientibus fide iussoribus, at extra de præsumptio. literas. Et hoc notat satis mens verborum idoneę sicut res exigit.

Hostiẽ.

Falsi-

Digitized by Google

Falsitatem in scripto, in dicto, in facto, & denique in vsu committi hoc, tum in temporalibus, tum in spiritualibus posse accidere demonstratur. falsidicum item tribus obnoxium esse personis declaratur.

Cap. XXIII.

FAlsitas committitur in spiritualibus, sicut & in temporalibus, & corporalibus: Nam falsitas in temporalibus committitur quandoque in ipso, siue scribat quis falsum, siue deleat verum, vt res, id est, rei veritas non appareat, siue fit testamentum, siue instrumentum publicum, vel priuatum, siue sint tabulæ ligneæ, siue cereæ, vel rationes, vt ff. de etimine falsi. l. j. § quæ in rationibus, & l. Paulus. perag. Paulus.

Secundo committitur falsitas in dicto, vt testis falsidicus, & iudex scienter iniquè contra cõstitutiones iudicans, & qui testem, vel iudicem corrumpit, & recipiens pecuniam ne veritatem dicat: vel vt testem instruat, locutionem prauâ edocendo, vel qui falsis legibus vtitur allegando, & sic compilatio antiqua non videtur alleganda: Et hæc probantur. ff. de crimine falsi. l. 1. § Item qui ob instruendam, & l. sed si aliquis perag qui iudicē, & §. sed & si iudex, & l eos, & l. vlti. & C. de veteri iure enu. l. 2. parag. hoc autē, &. parag. eandem pœnā: Et si quis mentitur præsidi, vel principi, & per obreptionem aliquid obtinuerit, non tenetur, vt. ff. c. l. si quis oppresserit, vnde & mendax imperator debet carere impetratis, extra. de impet. c. super literis. C. si contra ius vel vtil. pupbl. l. & si de legibus, & de diu. appel. 2. Ideo puniendi sunt iudices qui venant precum argui falsitatem. C. si contra ius, vel vtil, publ. l. puniri. Falsidicus autem testis tribus personis est obnoxius.

Primo Deo, ideo imponitur pœnitentia septem annorum vij. q. 1. c. quicunque.

Secūdo iudici, ideo infamis fit, xxij. q. 1. c. si quis coniectus, & verberibus castigatur, v. q. v. l. illi qui, vel extraordinarie punitur, vt C. de testibus, l. nullum.

Tertio proximo, & ideo iuxta modū læsionis punitur. 3. q. 9. c. Nihilominus, 11. quæst. 1. quisquis. Vnde falsidicus testis peccat contra Deum, assumens eum in testem falsi. Sed contra iudicē peccat, faciens eum condemnare innocentem, & absoluere reum: Sed contra proximum peccat, faciens eum iniuste damnari.

Item dicto committi falsum Aduocatus, vel Procurator: quia aduersario secreta causæ aperuit, vel instrumenta prodidit, ff. eo. l. is qui deposita. ff. de pœnis, l. si quis aliquid. parag. si quis instrumentum, & parag. instrumenta.

Aliquando etiam condemnatur ad interesse, 12. q. 2. c. si quis de clericis: Alias tenetur iniuriarū: ff. depositi. l. 1. parag. si quis tabulis. ff. ad. l. Aquil. l. quia testamētum, si sed & si quis tabulas. Et etiam talis proditor dici potest. 4. 6. dist. clericus, & sic falsum committit, qui secretum aperit, extra de offic. dele. c. olim magis.

Tertio, falsitas committitur in facto, vt in moneta, & mensura, & ff. eo. l. quicunque, & l. lege, & l. penult. parag. 1 extra de cõtrahen. nupt. c. 1. Et ponitur exemplum de his qui nūmos partim raserunt, vel finxerunt: In quo casu liberi bestiis subiiciuntur, serui vltimo damnantur supplicio. Sed etiam de diminutione habes extra de iur. iura. c. quanto

Item ponitur exemplum de eo, qui auro aliquid vitij addiderit, vel argenteos nūmos adulterinos finxerit, vel eorum tale quid non prohibuerit, vel nūmos stannēos seu

Digitized by Google

seu plumbeos emerit, vel vendiderit dolo malo. Qui tamen falsam monetam percusserit, si in totum formare noluerit, suffragio iustæ pœnitentiæ absoluetur. Pro mensura autem falsa duplex pœna imponitur, & insuper relegatur. ff. c. l. qui fallam. & l. vltima.

Item facto committitur falsum in partu suppositio, in quo priuata est actio: Nam de eo soli acculant parentes, vel hi ad quos ea res pertinet, non quilibet ex populo, vt publicam exculationem intendant vt. ff. eo qui falsum. parag. 1. & in l. Cornel. parag. 1. & in notorum sigillorum corruptione. extra de fide instrum. c. inter dilectos.

Quarto committitur in vsu, vt si quis vtitur falsis literis, vel instrumentis, & huiusmodi ab alio confectis, vel impetratis.

Item si quis se pro milite gesserit cum non esset, vel illicitis insignijs vsus est, vel falso diplomate, id est, interdicto certi loci itinere, breuiori via commeauerit, & talis est pro admissi qualitate grauissimè puniendus. ff. c. l. eos qui. parag. vltimo. Et idē est in nō ordinato qui gerit officium ordinati, extra de clericis non ordinatis, & ministris. c. 1. & 2. Idem est in eo qui sub prætextu clerici cū hoc munus non impleat ab his se muneribus subtrahere conatur. C. de sacr. san. eccl. l. qui sub prætextu. extra de vitā & honest. cleric. c. finali.

Item in eo, qui cùm non sit clericus, tanquam clericus nititur beneficium ecclesiasticum obtinere, extra de transactionibus. c. ex literis. extra de rescriptis. c. cum à Deo. Spiritualiter autem hæc quadruplex falsitas referri potest ad quatuor genera peccatorum, quia falsitas scripturæ pertinet ad hæreticos, qui sacras scripturas (quæ sunt velut instrumenta, vel testamenta Dei, vnde & vetus & nouum continent Testamentum) falsis glossis, & expositionibus deprauant, & corrumpunt. Falsitas autem dicti generaliter pertinet ad mendaces quorum sunt varia genera. Inter quæ præcipuum & pessimum est mendacium in doctrina spirituali contra fidem, & bonos mores Sed falsitas facti, refertur ad hypocritas, qui falsant monetam, id est, bona opera quibus cæleste regnum mercari possumus. Falsitas autem vsus refertur ad dæmones, qui sempet contra nos falsitatibus & deceptionibus vtuntur, & præcipuè quando transfigurant se in Angelos lucis, prætendentes se esse quod nō sunt. Vnde omnes hæ falsitates vitandæ sunt subtiliter, & cauendæ. Matt. Attendite à falsis prophetis, &c. Matt.

Ille mali fautor esse dicitur, qui ab ijs quibus infertur, non propulsat iniuriam, idque quomodo permaneat lege & exemplo declaratur.

Cap. XXIIII.

FAutor mali præsumitur qui ipsum prohibere & impedire potest, & non facit. Cuius exemplum apparet in clericorum defensione, quia incidit in canonem latæ sententiæ ipso iure, & maiori excommunicatione ligatur, qui potest defendere clericum à violenta manuum iniectione, & non defendit, extra de senten. excommunic. c. quanta. præsumptionis: Hoc enim non solum restringitur ad illos qui tantum ratione potestatis & officii hoc prohibere possunt. 23. quæst. 4. fortè, &c. duo ista nomina: Sed etiam intelligitur de illo, qui & si non ratione potestatis, vel officii hoc prohibere potest, potest tamen aliter, puta quia scit hoc fieri debere per illum,

Digitized by Google

illum. Cui si diceret, Caueas ne illud facias statim alius abstineret, vt patet satis aperte in c. decretali, quando dixit, ne autem solos violentia huius actores, id est qui hoc faciunt, vel præcipiunt hoc fieri, vel in hoc expresse consentiunt aliquorum præsumptio extimet puniendos, facientes, & consentientes pari pœna punien dos, catholica condemnat auctoritas eos delinquentibus fauere interpretans, qui, subaudi quamuis expresse non consenserint, tamen hoc fieri debere scientes, cum possent, subaudi nudo verbo, tamen hoc prohibere manifesto facinori desinunt obuiare. 83. di. §. j. & c. sequenti, & c. error, & 86 dist. faciatis. ff. ad se con. Silla l. 2. §. peruisse. & §. sequenti, & 3. penul. Et hoc hodie comprobatur in auth. dist. 2. immo extra, de sent. excommuni. dist. c. inuitatur. Quod habendum est tantum verbo, sed facto, & plus: quia hoc locum habet non tantum in clerico, sed etiam in vicino, & proximo.

Fidei significata decem apponuntur, per quæ apud Iuristas, homo quisque fidelis iure optimo nuncupatur.

Cap. xxv.

Fidelis dicitur esse homo multipliciter, prout fides secundū Iuristas multis modis accipitur. Nā primo ponitur pro sacramēto baptismi. 45. di. c. de Iudæi extra, de baptismo. c. debitum E. Secundum hoc dicitur fidelis quilibet ritè baptizatus.

Secundo pro castitate thori. 27. quæstione 2. c. coniuges, secundum hoc dicitur fidelis, qui thori fidem seruat.

Tertio, pro conuentionali securitate, quæ etiam hosti seruanda est. 23. quæsti. 1. c. hosti quam graue est fidem fallere. ff. de const. pec. l. 1. Ses. 1. sic dicitur fidelis qui pacta fideliter seruat.

Quarto, pro conscientia, extra, de rest. spoliato, c. literas & de præscri. c. quoniam omnē. 2 8. q. 1. § 1. de pœniten. distin. 3. c. illud vltra medium, ad fin. distinc. & sic fidelis dici potest, qui conscientiam habet non fictam, sed veram.

Quinto, pro credulitate, secūdū quā credimus id, quod non videmus. Gregorius. Fides non habet meritū, cui humana ratio præbet experimentum, & sic fidelis dicitur qui catholicè credit.

Sexto, pro legalitate, vel confidentia. Institu. de rerum diui. parag vendite, & sic dicitur fidelis qui est legalis.

Septimo, pro æqualitate, & exuberantia actionum. Iustitu. de act §. actionum, & extra de excepti c. cum venerabilis. & sic dicitur fidelis, qui operatur quantum potest.

Octauo, pro fidelitate, & legalitate dolo contraria, id est, de præsenti bona fides, & sic dicitur fidelis in cōmissio. id est, non fraudulentus, vel dolosus.

Nono, pro probabili ignorātia. ff. de acquir. rerum do. l. qui bona fide & l. bonæ fidei, vel probabili credulitate ff. de verborum signi. bonæ fidei emptor.

Decimo, pro simplicitate bona, seu innocentia, vnde dicitur cōmuniter, bonæ fidei homo est, quasi dicatur, non est duplex, non est malitiosus, sed innocens, qui omni verbo credit. 22. quæst. 4. c. innocens.

Quempiam vērè Dei filium adoptiuum esse, verbo confessionis, affectu dilectionis, legitimaque conuersatione, iuxta legis ciuilis exemplum luculē ostendit.

Cap. xxvi.

Filius Dei ostenditur aliquis esse tripliciter, sicut tripliciter probatur aliquis esse filius presbyteri, vel alterius.

Primo

Primo verbo, scilicet confessionis: Nam is qui confitetur se filiũ fore, quamuis de illigitimo thoro sic creditur esse, extra de elec. c. innotuit; habetur enim ei fides contra se, ff. de intetrog. ac. l. de æta. parag. 1. Hoc etiã modo probatur quis esse filius Dei: Est enim confessio triplex, fidei, criminis, & diuinæ laudis. Quicunq; ergo veram fidem confitentur, & peccata propria in confessione non celant, & Deum sepius laudant, hi quasi ex confessione sua filii
1. Ioa. 4. Dei esse probantur. Ioan. Omnis spiritus qui confitetur Christum Iesum in carne veniſſe, ex Deo est. Hoc quantum ad fidem humanitatis Christi, sed de confessione diuinitatis subditur in eodem: Quisquis confessus fuerit, quoniam Iesus est filius Dei, Deus in ipso manet, & ipse in Deo.

Secundo probatur ex affectu, extra de præsum. c. afferte. c. 2. q. 8. c. ad Romanam ecclesiam. C. de inoffic. testamen. l. si mater. Sic etiam probatur quis esse filius Dei ex affectu charitatis, quia charitas sola distinguit inter filios Dei, & filios perditionis, secũdum Augusti. Et intelligitur de affectu dilectionis non tantum Dei, sed etiam proximi. Ioa. Omnis qui nõ
1. Ioa. 3. est iustus, non est ex Deo, & qui non diligit fratrem suum.

Tertio probatur ex cohabitatione: Nam dato, quod aliquis neget se filium sacerdotis, si tamẽ constet, quod mater eius cum sacerdote morabatur tempore conceptionis, eius filius præsumitur: extra, qui si. sint. le. c. causam quę. Econtra autem si potest probare negans, quod mater sua maritum habebat legitimũ cum quo morabatur tempore conceptionis, probat se legitimum: Quamuis enim mater eius de facili sciri possit ff. de insti. no. l. quia semper. Impossibile est tamen probare patrem in hoc casu per testes idoneos. Ideo dicit lex, quod hæc conditio est impossibilis, scilicet si probaueris te esse filium talis ff de conditio. & demonstra. l. Lucius. Paterna ergo filiatio illegitima de facili non probatur, licet certa indicia admittantur, si per testes legitimos comprobentur: In his enim, in quibus certa probatio haberi non potest, vt in furtis, & similibus, inditia probabilia, & præsumptiones violentę sufficiunt, C. de reiuend. l. iudicia. C. de quæstionib. similites, ff. de re. mili. l. non omnes. parag. à barbaris. Consimiliter etiã quodam indicio ostenditur, an homo sit filius Dei, an non: Nam velut mater parturiens, pœnitentem in esse gratiæ pœnitentia est, quæ tunc moratur cum legitimo viro, cum sit propter Christum. Et hæc est in vere pœnitentibus, sed tunc quasi cum alio viro moratur, & adulteratur, quando ficta intentione operatur. Et talis est pœnitentia hypocritarum. Vnde colligitur, quod vere pœnitentes sunt legitimi filij Dei, sed hypocritæ, & falsi pœnitentes sunt filii spurii, & non Dei, sed diaboli, quibus competit illud. Vos ex patre diabolo estis, &c.

Sicuti lex ciuilis quatuor fraudatur modis, idque quod ex facto sequitur euacuat: sic quoque Hypocritam meritum ex bono consequens opere, penitus amittere terminatur.

Cap. xxvii.

FRaudulẽtus, & hypocrita perdit meritũ boni operis quod facit. Cuius exemplum est: quia si quid fiat in fraudem legis, nõ valet, quod sequitur ex eo, vel ob id vt C. de legi. l. non dubium. Verbi gratia potest hoc ostendi quatuor exemplis, secundũ quod quatuor modis fit fraus legi.

Primo de contractu ad contractum, vt cum coniux qui donare non potest, vt extra, de donationibus inter virum & vxorem, c. vltimo. Vendidit precium non exacturus, ideoque non valet cōtractus: vt. ff. de dona, inter virum, & vxor. l. si sponsus. §. circa.

Secundo de persona ad personam, vt si coniux interponat aliā personam cui donet, vt coniugi suo detur. ff. de dona inter virum & vxorem. l. 3. parag. si tantum.

Tertio de re ad rem, vt cum filiofamilias, cui non potest tradi pecunia mutua sine metu Macedoniani patre insscio, & ratum non habente. vt C. ad Macedon. l. 1. & viri traditur species certo precio, vt ipsam vendat, & precio recipiat, vt ff. ad Macedonia. l. ite si filius. parag. mutui.

Quarta de contractu ad eundē contractum, sed altero modo: vt cum trado tibi mutuum, vis dare mulierem pro fideiussore, ego sciens eam tutam velleiano, volo quod ipsa constituat se principalem, & tu fide iubeas pro ipsa, vt ff. ad velleianum. l. quamuis. §. si cui essem. Sicut ergo fraus legis euacuat id quod sequitur ex facto, ita fraus & fictio hypocrisis euacuat meritum consequens ex
Matt. 5. opere bono. Vnde Matth. dicitur de hypocritis. Amen dico vobis, receperūt mercedem suam. Ideo dicit receperunt, quia nullam recepturi sunt mercedē in futuro, sed potius supplicium.

Consuetudo (quæ pro altera lege nonnunquam ponitur) quid sit, quatuorque efficere bona, per quæ etiā quantum confessio saluti humanæ expediat, demonstratur.

Cap. XXVII.

FRequētatio confessionis quatuor bona facit animæ. Et hoc patet per exemplum in consuetudine: Est enim consuetudo ius quoddam moribus institutū, quod pro lege accipitur cum deficit lex. dist. i. c. consuetudo. di. 8. c. frustra. Et dicitur moribus institutum, id est, assiduis vel frequentibus actibus hominum, secundum Iuristas. Et ideo actus confessionis assiduitas, & frequētatio has virtutes habet respectu mentis, quas dicitur consuetudo habere respectu legis. Primo: Nam consuetudo habet virtutem legem imitandi.

Imitatur enim legē, id est, supplet vbi lex deficit: extra de consuetudine. c. cum olim, extra de sepulchris. c. de vxor. in fi. & c. certificari. Insti. de iure naturali. parag. ex non scripto. Sicut autem consuetudo supplet defectum legis, ita quoque frequentatio confessionis supplet defectum contritionis: Nam cum in peccato duo sunt, scilicet culpa qua offenditur Deus, & pœna quæ pro culpa debetur. In contritione quidem Deus remittit culpam, & pœna æterna in temporalē mutatur, sed nihilominus manet adhuc ligatus ad pœnam temporalem. Vnde si decederet sine confessione, non contempta tamen, sed præuenta, iret ad purgatorium, quod (sicut dicit Augustī.) est maxima pœna. Quando ergo cōfiteris, sacerdos absoluit te ab hac pœna vi clauiū, cui subijceris in confessione. Et quando semel confitetur aliquis, dimittitur aliquid de pœna huiusmodi: similiter quando iterum confitetur, & posset totiens cōfiteri quod tota dimitteretur, & ita (sicut dictum est) supplet frequētatio confessionis defectum contritionis.

Secundo habet consuetudo vim turem dubium ius interpretandi: extra de consue. c. cum dilectus. parag. i. ad fi. ff. de cōsue. l. si de interpretatione. Similiter, dum homo

mo frequenter discreto sacerdoti confitetur, frequenter de suis factis & dubijs casibus, per eius sapientiam & consilium declaratur, & sic per frequentiam confessionis claritatem de dubijs recipit.

Tertio habet virtutem ius tollendi, & abrogandi: Nam consuetudo si sit rationabilis, tollit ius in loco in quo viget. ff. de le. & fi. con. l. de quibus. Similiter confessionis frequentatio ius diaboli ab homine tollit: Habet enim ius diabolus in homine (ex eius inductu peccante) sicut homo in suo pectore. Et toties hoc ius renouauit, quoties peccatum perpetratur: sed hoc ius diaboli per confessionem abrogatur & diaboli chyrographum, id est, peccatum cassatur. Vnde quia frequenter peccamus, confessionem iterare frequenter indigemus.

Quarto habet virtutem præsumptionem inducēdi: Est enim aliqua consuetudo specialissima, secundum quam in dubijs iudicatur, & hæc præsumptionem inducit, cui præstatur fides, nisi forte contra probetur. Hæc est consuetudo patrisfamilias. ff. de pigno. Act. l. vniuersorum ff. l. de vsuris. l. qui se miles. ff. de leg. b. l. si seruus plerumque. parag. si vis extra. de præsump. c. ex studijs, &c. mandata. &c. cum in iuuentute. Similiter quanto frequentius per confessionem conscientia purgatur, tanto maior præsumptio, id est, de peccatorum confessorum
Psal. 31. venia generatur. Psalmus: dixi, confitebor aduersum me iniustitiam meam Domino, & tu remisisti impietatem peccati mei.

Dei gratiam semper per peccatum ab anima remouet, nec in ea sine propria voluntate operari affirmatur.

Cap. xxix.

GRatia tollitur, siue perditur per vnum actum peccati mortalis. Cuius exemplum est, quia quandoque derogatur priuilegio vel statuto per vnicū actum contrarium, vt si Papa statuat in aliqua ecclesia certum numerum canonicorum, & super iam inducto, vel statuto ab alijs, & per ipsum Papam confirmato, literæ concedantur, huiusmodi priuilegio derogatur per vnicum actum contrarium, vt extra de const. c. cum accessissent, & extra de præbendis. c. pro illorum. & extra de his, quæ fiunt à ma. par. ca. c. ex ore. 11. q. 3. c. priuilegium. C. de iure do. l. impe. & l. 2 C de pac. inter empt. & vendito. l. commissis.

Item gratia diuina nō operatur in homine sine ipsius voluntate, & dispositione, quod patet in susceptione sacramentorum, quæ gratiam continēt: nam sacramenta ipsa talia sunt accipientibus quali corde & conscientia suscipiuntur. 1. q. 1. c. Ecce cum Dominus declarauit. ideo sunt malis ad iudicium. de consecra. dist. 2. Dicit etiam Hostien. quod qui inuitus recipit sacramentum, e- Hostien.
tiam characterem non recipit. c. extra de baptismo. maiores, ideo non cogitur quis præcisè ordines suscipere.

Hæretici qui sint vocandi, quaque pœna sint plectendi, determinatur.

Cap. xxx.

HAeretici diuinas scripturas deprauantes, & malitiosè exponentes, grauem pœnitētiam merentur: Nam qui leges, vel constitutiones, seu rescripta Principis malitiosè interpretantur, efficiuntur infames, vt C. de legibus, & constitu. l. 2. Multo ergo magis qui malignè interpretantur & exponunt scripturas diuinas, continentes leges, &

Digitized by Google

statuta Dei, confusione, & damnatione sunt digni: Nam tales inter hæreticos computantur, licet enim stricto modo propriè dicatur hæreticus, qui aliter sentit de articulis fidei quam Romana Ecclesia 24.q.j.c.hæc est fides, &c quoniam. Tamen largius accepto vocabulo, homo qui malè interpretatur sacram scripturam; id est, qui ipsam aliter intelligit quam Spiritus sanctus est flagitet, à quo inspirata est, licet etiam talis ab ecclesia non recesserit, nihilominus hæreticus dicitur 24.q.3.c.hæresis.

Iuris ciuilis seu canonis ignorantia quibus casibus excusare videatur, aut non videatur; claris aperitur exemplis.

Cap. XXXI.

IGnorantia iuris excusat ad tẽpus. Cuius exemplum est, quia ignorantes constitutionem factam infra duos menses post diuulgationem non ligantur, extra de consti.c.cognoscentes, & 82. dist.c.proposuisti in fin: Nam constitutio post duos menses à publicatione incipit arrare, vt in auth. factæ nouæ. con. In ipsa rescri. & c.res.§.j.col.5. extra, ne clerici, vel monachi.c.vlt.extra, de sen. excommuni.c.nouerit. Elapso hoc tempore non potest quis allegare ignorãtiam, quia non singulorum auribus inculcanda. 16. disc. quod dicitis. 12. quæst.2. c. qui in humanis.

Item, quod ignorantia canonis aliquando excuset, patet: quia si quis episcopus constitutionem ediderit, quod quicunque furtũ fecerit excommunicatus sit, vel consimilem aliam; extranei qui etiam intra eius territorium contra hoc faciunt, si ignorant sentẽtiam latam, nec tantum moram traxerunt quod scire præsumantur, non ligantur, arg. extra qui matrimonium ac poss.c.fin. extra de adulte.c.si ea: Nec enim ligatur excommunicatus sententia, nisi sciens, extra, de senten. excommu.c.significauit, & capi, cum desideres. Nec etiam talis extraneus tenetur scrutari decreta alterius regni. C, de commercijs. l. mercatores. Si vero hoc sciat, vel magnum morã ibi contraxerit, iam incipit esse subditus ratione delicti, & sententiæ latæ: Nam & de furto tenetur ibi respondere vbi commisit, extra, de rapt.c.j.vj.q.3.c.placuit.

Item ratione delicti, & præses aduersus extraneos homines delinquentes imperium habet: Nec enim distinguitur vnde sit. ff. de officio præsidis.l.3.

Item ignorantiæ excusatio non admittitur vbi potest homini aliquid imputari: Si enim puto percutientem me percutere, & percutio aliũ, hac ignorantia non excusor. ff. ad l. Aquil.l.v.parag.j.& l.scientiam.parag.pen. Vnde in hac actione culpa leuissima imputatur: Nam si quis cisternam fodit, & ipsam apertam dimiserit, vel sic non cooperuit quod animal in eam non possit cadere, & bos ibi ceciderit tenetur, extra, de damnis datis.ca.2.

Inobedientia grauitas, contumaciaq; malignitas ac diuersitas per plures diuersorum peccatorum similitudines ostenditur.

Cap. XXXII.

INobedientia est grauis culpa, & ideo secundum iura contumacia grauiter punitur: Est enim contumacia erga iudicem vel prælatum commissa inobedientia. Vnde multo grauior est inobedientia erga Deum. Sed nota, quod contumax dicitur aliquis multis modis: Nam vno modo dicitur contumax qui citatus tribus edictis, vel vno pro omnibus, non venit ad iudicium. ff. de re iudic. l. contumacia. Et hoc modo

Digitized by Google

modo peccator citatus à Deo tripliciter, scilicet per eius flagella, per eius verba, per eius beneficia, si non venit ad iudicium, est contumax.

Secundo modo dicitur contumax, quia non vult, puta qui impedit vel procurat quod citatio ad ipsum non perueniat, & talis pro citato debet haberi. ff. de reg. iuris. l. ad ea. §. semper. ff. de condi. & demonstra. l. iure ciuili & l. quibus diebus. Et huic assimilantur peccatores qui prædicatores & prædicationes fugiunt: Sunt enim prædicatores quasi quidam Dei nuncii, & præcones. Et eorũ verba sunt velut iudicis edicta. Vnde de talibus peccatoribus dicitur Iob. Dixerunt Deo, recede à nobis, scientiam viarum tuarum nolumus. Iob. 21.

Item contumax est si venit ad præsentiã iudicis, sic q̃ iudex ipsum nõ cognoscat, sed potius latitat retro colũnas, aut stationes. ff. quibus ex causis in pos. l. fulcimus. parag. quid sit latitare, & parag. Idem sciendum. Huic assimilatur qui venit ad pœnitentiæ, siue confessionis iudicium, sed nõ sic confitetur quod sacerdos eius conscientiam cognoscere possit, aut quia occultat, aut quia palliat, vel excusat, vel huiusmodi. Vnde etiã dicitur contumax quia iudici obscurè respõdet, & sic qui confitetur per verba obscura, & inuoluta.

Tertio dicitur contumax, qui recedit sine licentia. In authen. de litigio. parag. omniũ vero. Talis est qui recidiuat in peccatum, vel qui pœnitentiam sibi impositam non perficit, sed absque dispensatione vel licentia sacerdotis eã dimittit.

Quarto dicitur contumax, qui ad præceptum iudicis non restituit, in quo casu res manu militari ei auferri iubetur. ff. de rei vendicatione. l. qui restitut. & ne vis si ei qui in pos. l. si quis missus. Et his assimilantur qui ad dictum sacerdotis aliena non restituunt postquã confessi sunt, vnde Deus quandoque per alias vias aufert eis ex quo nolunt restituere, pro huiusmodi autem criminibus dicit canon cõtumaces excommunicari debere. 21. quæst. 3. c. certũ. Omnis autem contumacia graue crimen potest dici: Est enim quasi peccatum idololatriæ repugnare velle, & quasi scelus idololatriæ nolle acquiescere. 8. q. 1. c. sciendum.

A Deo hominibus inspirata quanta existant auctoritati, legis canonicæ veterisque testamenti exemplis enucleatur.

Cap. XXXIII.

INspirata hominibus à Deo excipiuntur à communi lege. Cuius signum & exemplum est in iure canonico, quia electio per inspirationem non est in forma iuris, sed exceptio à formis, vt extra de electionibus. c. propter diuersas. Et similiter secundum legem diuinam, ea quæ inspirantur à Deo excipiuntur à lege communi, sicut patet in Patriarchis, qui acceperunt plures vxores, vt Iacob, qui habuit Liam, & Rachel: & similiter Dauid, quod tamen ex lege communi non licebat: lex enim de vnica vxore non est humanitus sed diuinitus instituta, nec vnquam verbo aut literis tradita, sed cordi impressa, sicut & alia quæ ad legem naturæ qualitercunque pertinẽt: & ideo in hoc à solo Deo dispensatio fieri potuit: Nam illi ex cuius auctoritate lex efficaciam habet, reseruantur, vt licentiam præbeat legem prætermittendi in illis casibus ad quos legis efficacia non se extendere debet. Et talis licentia dispensa-

Digitized by Google

tio dicitur. Et in hoc, quod scilicet aliquis haberet simul plures vxores, à solo Deo dispensatio sibi fieri potuit per inspirationem internam, quæ quidem principaliter sanctis patribus facta est, & per eorum exempla ad alios deriuata eo tempore quo oportebat. Prædictum vero præceptum, scilicet de vnitate vxoris, prætermittitur, vt maior esset multiplicatio prolis ad cultum Dei educandæ.

Quot modis iniuria committatur, quibusq; viis nonnulli Christum iniuria afficiant, præcipueque Iudæi quantis eum iniuriati fuerint modis, & quomodo inexcusabiles existant aperte ostentatur.

Cap. xxxiii.

INiuriantur aliqui Christo tripliciter. Cuius similitudo apparet in ipsis iniuriis hominum. Iniuriatur enim vnus homo alteri tripliciter, vno modo re, hoc fit quotiescunque manus infertur.

Secundo verbis, vt quando cōuicium fit. Et dicitur conuitium à conuocatione, vel cōuētione, id est, collectione vocum: Cum enim in vnum plures voces cōferuntur, specialiter conuicium dicitur, quasi conuocium. Et fit nedum præsenti, sed etiam absenti: Nam si quis ad domum tuam vel tabernam venit, conuiciū facit, etiam te absente, si voci feratur, vel alios ad vociferandū inducit contra certam personam. nam vitæ nulla est executio, ff. de iniuria. l. j. parag. iniuriam. & l. Itē apud Labeonem. parag. cōuicium & parag. feciſſe & parag. tibi.

Tertio fit iniuria in literis, vt cum quis librum, vel historiā, vel chartam ad infamiam alicuius pertinētem scripsit, vel cōposuit, vel edidit, vel dolo malo fecit: quod quid eorum fieret, puta dimisit scripturam cadere in plateam, ar. ff. de verb. sign. l. late. Nec destinguitur vtrum nomine suo, vel alterius hoc ediderit, expresso nomine proprio illius quē infamare intendit, vel non expresso. Eodem modo tenetur qui huiusmodi scripturam vendere curauit, vel emere. Eodem modo tenetur etiam sine scriptura, si in notam vel signum aliquod horum prodiderit, puta veste lugubri vel squalida vtitur in iniuriam alicuius, vel barbam dimittit, vel capillum submittit, ff. de iniur. l. Itē apud Labeonem. ff. ait prætor. ne infamādi causa. et. sequenti. §. quæſt. 1. c. quidam maligni spiritus. Et nota, quod de famoso libello agi potest criminaliter secundū. l. scilicet ad pœnam capitis, tam contra illum qui fecit, quam contra illum qui inuenit, nisi ipsum corruperit, vel combusserit, vel inuentum nulli reuelauerit. C. de famoso libello. l. Iſta, quinta. quæſt. 1. c. si quis famosum libellum. Et potest in hoc casu quilibet de populo accusare, & accusatori constituitur præcium pro modo substantiæ accusatæ personæ, vel si erat seruus producitur in libertatem. Quid enim si publica vtilitas ex hoc emergat ff. eo. l §. fi. & l. senatus consultum, & C. de famo. libe. l. vnica. Potest etiā ciuiliter agi actione iniuriarum, quæ non publici iudicij, sed priuati continet quærelam. C. eo. l. iniuriarum, ff. eo. l. constitu. parag. vnico. Vnde & de omni iniuria etiam si descendat ex lege Cornel. ciuiliter agi potest, vt ibi, & de omni alia quacūque actione. ff. eo. j. prætor edixit. §. post se. hodie secūdum canon. qui famosum libellū conficit flagellatur, & excommunicatur. v. quæſt. j. c. qui in alterius, &c. is qui. Sed & si certum est quis cōfecerit, potest accusari, & deponi.

Digitized by Google

deponi, cum sit graue crimen, & accusatione ac damnatione dignissimum 25.dist.c.nunc autem.

Primo ergo modo, scilicet re, iniuriati sunt Christo Iudæi, qui manus iniecerunt in eum, & ligauerunt, & hi, qui eum verberauerunt, & crucifixerunt. Sed secundo modo iniuriantur ei maledici, & blasphemi, qui linguas suas cõtra ipsum relaxare præsumunt.

Tertio autẽ modo hæretici qui falsa de ipso Christo scripserunt, & contumelioſa, vt Manichæus, & Arrius, & alij consimiles. Notãdum autem, quod Iudei iniuriantes Christo, quasdam fallas excusationes prætendere conati sunt, vt non iniuriosè, sed iustè eũ perdere crederentur. Nam secundum iura, iniuria alicui facta excusari posset ex tribus,

Primò ex culpa siue delicto, puta ex eo, quod ille cui cõuiciatum est vere deliquerat: Nam peccata nocentium nota esse, & expedit, & oportet, ff. de iniur. l. cum qui nocentem, & C. eo l. siquidem animam tuam, vbi non se persueret. Alias tenetur nunciator. C. & si non es nunciator. Hanc ergo excusationem Iudæi contra Christum prætendere voluerunt, quãdo dixerunt Pilato: Si nõ esset hic malefactor, nõ tibi tradidissemus
Ioan. 18 eum: sed verè mentiebantur, quia ipse peccatum non fecit, nec
1. Pet. 2. inuentus est dolus in ore eius. Secundo excusatur iniuria ex causa, puta, si fecit iniuriam causa venerandæ reipublicæ, vt si magistratus scutum alicuius perforauit, quia in bello se male habuit, ff. e. l. qui reipublicæ. Ideoque excusatur sacerdos à canone ratione turbationis diuini officii, extra de sentent. excomm. c. veniens. Hanc excusationem prætenderunt Iu-
Luc. 23 dæi cum dixerunt, Hunc inuenimus subuertentem gentem nostram. Sed in hoc etiam mentiebantur, quia ipse gentem suam, id est, Iudæos non subuertere, sed saluare conatus fuerat, secundum illud: Ipse enim saluum fa- Matth. 3
ciet populum suum à peccatis eorum.

Tertio excusatur iniuria à præeminentia, quia ratione dignitatis præsumitur pro aliquo, quod non animo iniuriandi quid agat, vt si minister reipublicæ iubet aliquem duci quia decreto prætoris non obtemperat, quia iuris executio non habet iniuriã, & non tenetur. Et quæ iussu potestatis à magistratu fiunt, ad iniuriarum actionem non pertinẽt. Et inde est, quod nec magister incidit in canonem si causa correptionis scholarem in minoribus ordinibus constitutum percusserit extra, de senten excom. c. cum voluntate, parag. si qui vero. Hanc excusationem Iudæi primo Christum tanquam blasphemum per principem sacerdotum, & concilium, reũ mortis adiudicari fecerunt: Et postea per præsidem Pilatum tanquam cõtradicentem Cæsari, & tributa dari prohibentem à Pilato crucifigi eum petierunt. Sed tamen etiam in his mentiti sunt, quia nec blasphemus, sed dei cultor verus, nec tributũ Cæsari negari suasit, imo dixit: Reddite quæ sunt Cæsaris, Cæsari, &c.

Item iniuriantur aliqui ecclesiæ: Nam secundum iura, omnis iniuria tripliciter infertur: Aut enim infertur in corpus, aut in dignitatem, aut in famã; infertur in corpus cum quis pulsatur, vel verberatur, vel cum vi aliquis domum alterius ingreditur. In his enim tribus casibus agitur iniuriarium, ex lege Cornel. Et est pulsare sine dolore cædere; verberare autem cum dolore, sed & dicitur verberasse abusiuè, qui pugnis cæcidit, ff. de iniuriis. l. Item apud

Digitized by Google

Labeonem. §. verberasse. Domus autem mea accipienda est, non solum, si propria sit, sed & si conducta fuerit, vel gratis concessa, sed tamē ad meritoria, vel stabula nō pertinet, vt omnia hęc probantur. ff e. l. parag. in omni, & l. lex Cornel. de iniur. Ref. 1. parag. 1. 2. & 3. Forte etiam in his casibus agetur iniur. de iure prætorio cum filio famili. Pulsato debetur patri prætoria actio iniuriarum, filio vero debetur ex l. Cornel. §. illud. Et hoc modò iniuriantur ecclesiæ illi, qui in personas ecclesiasticas manus violentas temerè iniiciunt, eos capientes, vel verberantes, vel etiam ipsa loca ecclesiastica occupantes vi. Ad dignitatem vero minuendam fit iniuria, cum Comes, qui comitatur, & sequitur, siue liber sit, siue seruus, siue mulier, vel masculus, vel etiam pedagogus, non tamen tenetur qui cœpit adducere, sed qui adduxit, vt Comes non esset cum ea. Sed nihil interest vtrum vt hoc fecerit, vel persuadendo, vt eam relinqueret. ff. de iniur. l. 1. § omniumq; & l. Itē apud Labeonē. parag. comitem. & § adduxisse. Hoc modo iniuriantur ecclesiæ rectores mali, qui ecclesias sibi commissas sine gubernatore & officiatore relinquunt. Vel mali pastores, qui plebes sibi commissas tempore prosperitatis comitantur, sed tempore aduersitatis & persecutionis eos fugiūt & dimittunt. Ad famam autem alicuius fit iniuria, cum alicuius pudicitia attentatur, vt fœmina ancillari, vel meretricia veste induta sit, hoc fit per appellationem, vel affectationem. Et appellare dicitur, blanda eo actione pudicitiam alicuius attentare, cum scilicet agitur, vt ex pudica impudica fiat, sed qui verbis turpibus vtitur, non tentat pudicitiam, & iniuriarum tenetur, Affectari vero est cum quis tactus frequenter sequitur contra bonos mores: Assidua enim frequentatio nonnullam infamiam præbet. ff. eo. l. 1. §. omniumque & l. apud Labeonē. §. tenetur. & § si quis. & § inter aduersus. & parag. qui turpibus, & præcedenti & l. sed est quæstionis §. si. Hoc modo iniuriantur ecclesiæ hæretici, qui blandis fictisque verbis, pudicitiam, sinceritatem, fidei siue morum in ecclesiasticis personis corrumpere moliuntur, vel illi, qui blādis colloquiis, seu prouocatiuis nutibus, vel continuis & pestiferis exemplis ad impudicitiam trahunt. Apostolus. Corrumpunt mores bonos colloquia prāua. 1. co. 15.

Illicitum opus (licet intentio bona existat) castitatis vsuraque exemplo, a pœna haud fore liberum confirmatur.

Cap. XXXV.

INtentio bona non liberat à pœna, si opus sit stultum & illicitum. Cuius exemplum apparet secundum iura in eo qui vt sit castus, & volens placere Deo, abscidit sibi membra impudica. Nā talis irregularis efficitur. 55. dist. cap. si quis abscideritt: Non enim ferro, sed animo castitas quæri debet. 35. q. 1. c. tunc sanabitur. Ergo de rigore iuris is, qui etiam (vt sit castus) hoc facit fieri, deponendus est, licet credat placere Deo. Nam (vt ait versus) displicet imprudens vnde placere putat. Et secundum hoc intellige. 55. dist. c. si euangelica. &c. si quis à medicis. &c. qui per partē &c. si quis per ægritudinem. Nec obstat, extra de corpore vitiatis. c. significauit, quia ibi gratia fit, Hieron. Illi eunuchi placent Hieron. quos castrauit non necessitas, sed voluntas.

Item intentio, & spes plus recipiēdi, etiam sine pactione, quasi vsura.

vsurarium facit: nam etiam sine pacto, si hac intentione principaliter ductus, vt aliquid mihi dares, tibi mutuarem pecuniã alias non mutuaturus, licèt in foro iudiciali non possit censeri vsurarius, vt extra, de vsu. c. in ciuitate, tamen in foro pœnitentiali inducendus sum, vt pecuniam sic receptam restituam. Luc. Date mutuum, nihil inde sperantes, extra de vsu c. consuluit. 14. q. 3. c. si festinaueris. Si tamen alias essem mutuaturus, sed secundario spero, quod mihi subuenias, vel me remuneres, in nullo, vel in modico pecco secundum Host. argu. 61. distin. c. quid proderit, 59. dist. c. si officia 77. dist. c. in singulis 1. qu. 2. c. quampiam extra, de testa. c. cum in officiis, ff. de petitio hæreditate l. sed & si paragr. consuluit, extra de simonia c. tua. Si aurem nullo pacto, ab initio interueniente, neque exactione ex post facto hoc ita debitor aliquid gratis offerret, recipi posset sine aliquo peccato, dummodo intentio non fuisset ab initio: Nullam enim maculã oblatio suscipienti ingerit, quæ non ambientis petitione processit 1. q. 2. c. sicut Episcopum.

Luc. 6.

Quid apud Iuristas sit iudicium, ac quemadmodum Dei iudicium extremum sit agendum, per partes, similitudinesque plurimas humani iudicii clarè definitur.

Cap. XXXV.

IVdicium Christi, quod fiet in fine mundi, erit in aliquo simile iudiciali foro hominum: Nam iudicium, (vt describunt Iuristæ) est actus legitimus, trium personarum, scilicet iudicis, actoris, & rei, qui redditur in inuitum, vt differat ab arbitrio, secundũ Azonem, & c. Ad hoc extra, de verb. sig. c. forus, & ff. de ver. ob. l. inter stipulantem paragr. 1. Sed etiam si factum negetur, quarta persona, scilicet testis, inducitur 4. q. 4. c. 1. Nomine testium accipias instrumenta, & etiam argumenta, vt in prædicta decretali, c. forus paragr. causa, secundum gl. Similiter in illo iudicio Christi finali erit iudex Christus, actor diabolus, rei peccatores, testes Angeli, instrumenta conscientiæ, vel scripturæ diuinę, argumenta peccata, patientia, vel ipsæ creaturæ contra peccatores commotæ. Isa: Iudicium gentibus profert. Et nota, quod illud iudicium hoc ordine, similitudinarie loquendo, fiet. Quia primo præcedet citatio, scilicet monitoria, præceptoria, & peremptoria. Thess. Ipse dominus in iussu, Ecce citatio præceptoria, de qua etiam in Psalm. Exurge Domine in præceptó quod mandasti, & synagoga populorum circundabit te, & propter hanc in altum regredere. Dominus iudicat populos. Sequitur. In voce Archãgeli. Ecce citatio monitoria, de qua Ioël: Consurgant, & ascendant omnes gentes in vallem Iosaphar, quia ibi sedebo, vt iudicem omnes gentes. Et subditur: In tuba Dei descendet de cælo, & mortui, qui in Christo sunt, resurgent primi. Ecce citatio peremptoria. Apocal. Angelus quem vidi stantem supra mare, & super terram, leuauit animam suam ad cælum, & iurauit per viuentem in secula seculorum, quia tempus amplius non erit. Sed in diebus vocis septimi Angeli, cum cœperit tuba canere, consummabitur mysterium Dei.

Isa. 45

1. The. 4

Psal. 7.

Ioel. 3.

Apo. 10.

Secundo sequitur examinatio. Examinabit enim citatos primò de bonis eis commissis, scilicet de corpore, de quo malam rationem reddent luxuriosi, qui in luxuriis illud nutrierunt. Et de anima de qua malam rationem reddent superbi, qui ipsam omnibus bonis per superbiam euacuauerunt

runt. Et de rebus temporalibus de quibus malè respondebunt auari, qui pauperibus ex eis nihil dare voluerunt. Et etiam de tempore, de quo male respondebunt ociosi, qui ipsum tempus negligenter expenderunt.

Itē examinabit de bonis omissis siue nō faciendo, siue nō multiplicando, siue non cōtinuando.

Item examinabit de malis commissis: Iudex enim terrenus rationem nō requirit de minimis, nec de alienis, neque de occultis. Sed iudex æternus tantæ erit seueritatis, quod requiret rationē de minimis, puta de verbis ociosis, & de alienis, puta de prælatis, de subditis, & de occultis, scilicet de cordis secretis.

Item examinabit de malis commissis, siue de peccatis, puta originali, mortali, & veniali, siue etiam de suppliciis. Vnde examinabit, & de absolutione culpę, & de remissione pœnæ.

Tertio sequetur conuictio, quia scilicet examinatos cōuincet per authentica instrumenta, scilicet
Rom. 2. per sancta Euangelia. Rom. In die cum iudicabit Deus occulta hominum secundum euangelium meum. Et bene dicit occulta hominum: quia quoddam est opus Dei tantum, vt opus creationis: quoddam vero Dei & hominis, sicut opus iustificationis, in quo per consensum liberi arbitrij adiutores Dei sumus: & quoddam est solius hominis, scilicet opus transgressionis, scilicet peccatum, & hoc solū erit opus quod iudicabitur & condemnabitur.

Quarto sequetur sentētiæ prolatio, quia contra conuictos sententiam diffinitiuam proferet, dicens: Ite maledicti in ignem ęternum, &c. Et nota, quod ista sententia nullo auxilio iuris poterit subleuari, scilicet neque per appellationem, neque per supplicationem, neque per querelam falsi, neque per in integrum restitutionem. Appellatio enim ibi locū non habebit, quia crimen cuiuslibet notorium erit, scilicet per confessionem propriam. quia cuiuslibet conscientia confitebitur suum scelus.

Item per euidentiam facti: quia omnia facta hominis, (vt dicit Hierony.) quasi in quadam tabula picta demonstrabuntur.

Item erunt notoria per præsumptionem violentam, scilicet eo ipso, quod stabunt à sinistris: Ex hoc enim præsumetur, quod sint damnandi, sicut de bonis, qui stabunt à dextris, præsumetur quod sint saluandi. Non etiam habebit ibi locum supplicatio, in humanis enim iudiciis cum sententia profertur à Principe, non licet appellare, sed supplicare; supplicationes autem, & præces ibi non valerēt, etiam si beata Virgo, & Martyres, omnes Confessores & Virgines, & omnes Sancti cælestis curiæ intercederent.

Item non habebit ibi locum querela falsi, vt scilicet dicatur, quod illa sententia sit lata per falsos testes, vel falsa instrumenta iudice circumuentore: quia ille iudex non poterit decipi, nec circunueniri, cùm sit veritas, & sapientia Dei. Vnde contra ipsius sapientiam nihil valebunt loquacitates aduocatorum, aut sophismata philosophorum, aut facundiæ oratorum, aut argutiæ versutorum: Non enim poterit releuari, vel reuocari per in integrum restitutionem, vt scilicet de cætero ad pristinum statum restituan
Hebr. 6. tur. Hebræ. Impossibile est eos, qui semel illuminati sunt, &c. & prolapsi sunt, scilicet per finalem impœnitentiam, seu sententiam rursus reuocari ad pœnitentiam.

Iudi-

Digitized by Google

Iudicium temerarium fore vitandum: rectum, à minori de maiori nonnunquam agi posse, & tandē quas iudex habere debeat partes declaratur.

Cap. XXXVII.

IVdicium suspiciosum, & incertū de malo, est vitandum, Quia secundum iura de quolibet præsumendum est bonum, vbi non constat contrarium, Vnde quem homo nescit indignū, debet præsumere fore dignū, extra de præsumptione. c. dudum. ff. de manumiss. testamen. l. literas seruas. ff. de leg. 2. l. cū pater. parag. rogo. extra de iudic. c. cū de puta. ff. de fidei commiss. l. tays. parag. sorore. Nec obstant quæ habentur. C. de his qui ve. æta. impe. l. 3, &. C. de probat. l. ex persona eius. ff. de magistra. con. l. 1. Quia licet hæc iura probent, quod præsumitur quis non soluendo, & pauper, nisi probetur contra: non enim præsumitur diues, nisi euidens sit, ff. qui satisda. cogan. l. si vero. parag. qui pro rei qualitate T. amē aliter est de bonitate, quam de diuitiis, quia virtutes quibus aliquis bonus est, congruunt homini naturaliter, non scilicet quia naturaliter insint, sed quia homo aptus natus est ad eas, secundum philosophum. Insunt etiam homini vitrutes actu vel habitu post baptismum, in quo confertur gratia, de consec. di. 4. c. 2. & c. per aquam. Sed congregatio diuitiarum ex accidenti venit, vt in aut. vt omnes obed. in parag. 1. coll. 5. Vel refert vtrū appareat quod semel fuerit soluendo, & sic adhuc præsumitur, nisi contra probetur. Vel quod semel cessit bonis, & sic adhuc præsumitur esse nō soluendo, nisi contra probetur. argu. C. de probatio. l. siue possidetis.

Item quod dictum est, quod quilibet præsumitur bonus, verum est quando quæritur de persona promouenda, secus autē est quando quæritur de persona saluanda: quia persona carnalis, & honores carnales, anima vero spiritualis, & saluatio spiritualis.

Item nota, quod iudicatur aliquando licite maior à minori, quod patet in Papa, qui est maximus, & tamen iudicio alterius subdi potest tripliciter: vno modo propter hæresim, sic enim ab alio & iudicari & accusari potest, alias autem non. 40. di. c. si Papa. 9. q. 3. c. aliórum.

Secundo, si ipse se subiecit iurisdictioni alterius. 2. q. 7. c. nos si incōpetenter. ff. de iurisd. om. iud. l. est re.

Tertio, si ipsemet se deponat, vt. 21. dis. c. nunc autem.

Item nota, quod iudici est multiplex perfectio necessaria.

Prima est naturæ, s. quantū ad ætatem, vt non sit puer. Nam impuberes iudicare prohibentur. ff. de iudi. cum prætor. §. nō autē omnes, vnde impuberem non potest delegare quilibet, nisi Princeps, de cuius delegatione disputare sacrilegii instar est: Nam dignus præsumitur quē Imperator eligit. C. de crimine sac. l. disputari. 17. q. 4. parag. qui autē in authē. vt iudices, sine quoquo suffra parag. eos autem. Ibi, quis enim non diligat coll. 2. Alius autē delegare nō potest inuitis partibus, nisi talē qui sit maior viginti annis: sed de consensu potest, dū tamen sit maior octodecim annis, sed non cogetur sententiam dicere. ff. de arb. c. cum lege.

Item requiritur perfectio naturæ quantum ad sexum, quia fœmina nō potest delegari, quia regulariter fœminę remotæ sunt ab omnibus virilibus actibus. ff. de reg. in l. 2. ideo non possunt iudicare. 23. q. 5. c. mulierē. Nec excōmunicare extra de maio. & obe. c. dilec. Nec pœnitētias dare, extra de

de pœnitentia.c.noua quædam, nec ciuilibus actibus fungi. 3. q. 4. parag. tria.

Secundo requiritur in iudicio peritia scientiæ: Oportet enim cui cõmittitur iudicium, quod iura non ignoret, extra de consangui. c. 1. & quod sit prouidus, extra de officio iudi. del. c. cum R. cannonicus: sed quo ad causas temporales sufficit, quod peritiam habeat, vel per lectionem librorum, vel per experientiam. ar. C. de Episcopis, & clericis. l. paulatim. C. de iud. l. certi iur. est. In auth. de iudic. j. R. coll. 6.

Tertio, tranquillitas animæ, quam tollit ira & furia. Vnde furiosus nõ est aptus iudicare, quia non sentit. 3. q. 9. c. iud. 2. q. 7. c. nec furiosus. 17. q. 1. c. Gõsaldus, extra de succ. ab inteſt. c. fi. extra de regulari. c. sicut tenor.

Quarto requiritur integritas famæ, quia infames à legitimis actibus prohibẽtur, extra de teſt. c. licet ex quadam, extra de excess. prælc. inter dilectos. Dicuntur autem infames, hęretici, fures, sacrilegi, capitalibus crimmibus irretici, sepulchrorum violatores, & qui aduersus partes, scilicet Episcopos, armantur. 3. quæst. 4. c. hi qui Episcopos, & q. 5 c. omnes & c. constituimus. Similiter incestuosi, homicidæ, periuri, raptores, malefici, venefici, adulteri, & pro suis sceleribus anathematizati, & demum omnes quos ecclesiasticæ vel seculi leges infames pronunciant, probantur hæc. 3. q. 1. c. infames.

Quinto requiritur libertas fortunæ siue conditionis, scilicet vt non sit seruus, quia seruus non potest esse iudex, quia nec arbiter, quod est minus. ff. de arbitris l. pedius. parag. fi.

Iuramẽti quibus casibus sit, & quibus nõ violari absque peccato possit, huiusq; peccati grauitas immutat.

Cap. XXXVIII.

IVramentum non violat, qui illud in melius commutat, vnde Potestas, qui iurauit regimen ciuitatis tenere per annum, & magister, qui iurauit regimen scholarium tenere per annum, & capellanus clericus vel seruiens, qui ecclesiæ, vel Domino iurauit seruire per annum, & alii consimiliter aliquid iurantes, possunt sine violentia iuramenti religionẽ intrare, cum illud in melius commutent, secundum Goff. extra de iure iur. c. peruenit. Hosti. autem licet putet, quod talis posset se obligare, tamen consulnit, quod prius seruet, & adimpleat quod iurauit antequam intret. Quia (vt dicit) hoc tutius est ei quam si ad religionem intraret iuramẽti religione contempta, nisi ab illo cui iuramentum præstitit, posset licentiam obtinere, extra de iure iur. c. debitores. Et expressũ est istud consilium, extra de spon. c. cõmissum. 22. q. 4. §. vltimo. Et soluit Hostien. illud, quod allegat Goffredus de iureiurã. c. peruenit, dicens illud etiam intelligendum, quando promissio facta est Deo tantum, & non quando homini iuratum est. In quo casu Deus in testẽ iuduci videtur, extra de iureiur. c. at si Christus. Goff. 3.

Quinimo quasi fideiussor inducitur Deus. Ideoque falsidicus testis tribus personis est obnoxius, extra de crimine falsi. c. 1. Quãdo etgo homo deierat Deus contemnitur, proximus decipitur, & ipse deierans diffamatur. Non est ergo mirum si difficilius frangitur triplex funiculus, quàm simplex, vel duplx, extra de treuga, & pace c. 1. Deus enim tanquã plenus misericordia remittit de facili, non sic homo, extra quod metus causa, c. 1. Nec verisimile est ipsum cum iactura alterius, velle fieri locupleriorem,

arg.

Digitized by Google

arg.ff.de conditione indebi. l. nā hoc natura: vbi tantum autem Deo iuratum est, non diminuitur in casibus prædictis seruitiū Domino, sed potius cumulatur.

Quo pacto pauci iusti iure multis præferantur peccatoribus, exemplo electionis per scrutinium rectissime demonstratur.

Cap. XXXIX.

IVsti pauci bene viuentes, præferuntur multis peccatoribus, Matt. 22 de quibus dicitur Matth. Multi sunt vocati, pauci vero electi. vnde etiam in electionibus ecclesiasticis prælatorum in aliquo casu prævalet consensus paucorum: Nam si maior pars eligentium consentiat in viam compendii, & compromissi, pauci in viam scrutinii, tenet curia Romana, quod illi, qui eligunt viam scrutinii prævaleant, hac ratione: Quia via scrutinii est via ordinaria, per quam cuilibet sanum est, in quē vult dirigere votū suum, secus autem in compromisso contingit, per quod plerunque prouidetur de persona, de qua non est creditum, nec sperātum, vt extra de ele. c. dilectus filius Arch. Morm. cum nullus inuitus sit dandus Episcopus, vt 60. dist. c. nullus ad compromissum nullus inuitus cōpellitur, vt. ff. de arbitr. l. sed & si. parag. si quis iudex. 3. q. 8. par. 3. Sic, & secūdum Deum iusti, qui eligunt viam certam, & ordinariam, scilicet bene viuendi, licet pauciores sint, tamen prævalent peccatoribus, qui ponunt se in incerto, scilicet proponendo pœnitere in futuro, quod non est in eorum arbitrio. Et ideo frequentius superuenit eis iudicium quod non sperabant, vnde Augustē. Tene certum, & dimitte incertum. Pet. Vos autem magis satagite, vt 2. Pet. 1. per vestra bona opera vocationem vestram certam faciatis. Notandum est tamen, quod licet ita sit de consuetudine Romanæ Ecclesiæ, (vt dictum est) tamen de rigore iuris, (vt dicūt aliqui) paucorum contradictio in hoc non prævalet, sed succūbit: quia hoc est generale in cunctis actibus Ecclesiæ, vt obtineat sentētia plurimorum, vt extra, de his quæ fiunt à ma. par. ca. per totum. Et hoc etiam potest contra peccatores inflecti. quia licet aliqui pauci pœnitentes, in fine legantur fuisse à Deo misericordiam consecuti, vt latro in cruce, & quidā alli, tamen secundum rigorem diuinæ legis, quæ dicit, Despexistis Prou. 1 omne consilium meum, & increpationes meas neglexistis, ego quoque in interitu vestro ridebo, &c. Quod videlicet consilium ab eis despectum traditur. Eccle- Eccl. 17 siast. vbi dicitur: Confiteberis viuens, viuus & sanus confiteberis, patet; quod quamuis plures sint derisibiles erunt, qui scilicet vsque in finem se emendare distulerunt. Apostolus. Quorum finis Phil. 3 interitus.

Quantum Dei iustissima lex in pœnitentiali foro diuersimode à lege humana iudicet & puniat, & quā recte seruetur, quibusque casibus à nonnullis interdū sit prætermissa, legum veterisq; testamenti exemplis terminatur. Cap. XL.

LEx diuina differt à lege humana, quia lex diuina punit animum, sed lex humana punit manum, id est factum: Nam in foro pœnitentiali, id est, in iudicio animæ, sola voluntas punitur, vt patet de pœnitentia. dist. 1. c. homicidiorum, & 5. c. ibi sequenti, & c. super tribus. 6 dist. c. testamen. 32. quæst. 5. c. sicut hi. & ca. 1. qui viderit. 8. q. 1. c. sciendum: Deus enim non ex operibus iudicat, sed ex corde. 22. q. 5. c. qui periurate, & cor respicit, & non manum. 14. quæst. 5. c. si quid inueniſti. Et ex corde procedunt adul-

adulteria, homicidia, & cætera peccata. 15. quæstio. 6. c. 1. ante medium, & ad finem: Talia enim cum latentia sint, soli Deo, & sacerdoti eius Vicario (si confiteantur) relinquimus iudicanda, vel remittenda: sic intellige. 32. dist. c. erubescant. 6. q. 1. c. si omnia. 32. quæst. 5. c. Christiana, extra de pœnitentia c. omnis. Quamuis intrinseca per extrinseca sæpius præsumantur. Ad hoc 27. quæst. 2. c. nec aliqui. 31. quæstio. 2. ca. si verum, de conse di. 3. c. de pœnitentibus. 32. quæstio. 5. c. nec solo. Quod intelligas de cogitatione deliberata, ex quo quis cōsensit peccato faciendo; multo fortius, si delectatus sit, vt de pœnitentia, dist. 1. c super tribus. Sed in foro contentioso aliter est: Nā voluntas stetit in suis finibus, & non est processum ad actum, & sic nullam pœnam meretur, vt ff. de pœnis. l. cogitationis. ff. de furtis. l. si quis, & l. 1. & l. inficiando. ff. de acquiren. possess. l. si rem apud te, nisi in casibus, sicut hæresis, extra de hæreti. capitu. ad abolendam. & capit. excommunicamus. parag. credentes.

Item in crimine læsæ maiestatis. C. ad leg. Iul. maie. l. quisquis. Et in eo, qui cogitauit fugientem de ecclesia extrahere. C. de his, qui ad eccle. confug. l. fin. cum tamen non processit ad actum. Et eodem modo potest intelligi præcedens lex, quisquis. Si vero voluntas ad actum progreditur, & actus perficitur, puniendus est quantumcunque pœniteat. Nemo, inquit lex, tali pacto pœnitentia ductus innocens esse desinit. ff. de edil. edict. l. quis sit fugitiuus, post prin. ff. de fur. l. qui ea mente. ff. vi bo. rapto. l. non prodest. ff. quod quisque iuris in alium. l. 3. R. 1. ff. de postu. l. 1. par. bestias, vt in casibus quibus circa tempora pœnitentiæ locus est. ff. de seruis fugitiuis, l. 1. parag. 1. ff. de pub. & vt l. 1. parag. quod si fecerit, ff. quod metus causa. l. Item si cum exceptione. parag. latis clementer, C. de crimine stellio. l. 1. parag. 1. Quod si actus non perficiatur, & is qui processit actum ipsum perficere potuisset, sed noluit, quia pœnituit, non incidit in pœnam, immo ei parcendum est, ff. ad legem Cornel. de falsis, l. qui falsam. ff. de iniur. l. Itē apud Labeonem. parag. si curauerit, vel mortem sibi conscíuerit. vbi punitur conscientia criminis iam commissi. ff. de bonis eorum, qui mor. sibi consci. lege tertia. Si autem ideo non perficit actum, quia non potuit, sed bene voluisset perficere, puniendus est ac si fecisset, ff. ad l. Pompo. de patricid. l. prima, in fin. ff. de re militari. lege tertia, parag. is, qui. C. si quacunque præditus potest, l. 1. c. de Episcopis, & clericis, l. si quis non dicam. ff. de fur. l. si quis alieno. C. ad l. Iul. de adulte. l. eum qui. C. de incest. nup. l. qui.

Item nota, quod ille legem bene seruat, qui implet mentem legislatoris. Quod patet, quia ille qui verba quidem legislatoris, sed non mentem seruat, legem fraudare dicitur: Nam aliud est facere contra legem, & aliud facere fraudem legi: Contra legem enim facit, qui facit quod lex prohibet. Sed fit fraus legi, quando circunuenitur seruatis verbis mens. vt ff. de legibus, l. contra legem, & l. sequenti. Vnde patet, quod sudæi literam legis solam seruantes, & mysticam significationem, quam lex tradere principaliter intendebat relinquentes, fraudem legi faciunt vnde Apostolus: Non litera, sed spiritu, &c. 1. Co. 3.

Item nota, quod lex communis, & regula aliquādo prætermittitur

titur licitè ex causis, specialibus. Cuius exemplum est in iure, vbi ea quæ sunt regulariter de iure communi prætermittuntur aliquando licitè, siue propter priuilegium, siue propter vtilitatem, siue propter consuetudinem, siue propter honestatem. Nam regulare est, vt ad collegium cuiuscunque Ecclesiæ spectet electio, & tamen plerunque ex consuetudine, vel priuilegiis alieni intrant, vt extra de electio. Cum sua. & extra, de causa possessio. & proprie. c. cum ecclesia & de postula. c. bonæ, & extra de consuetudine, ca. cum dilectus, & extra de iure patronatus. c. nobis. Vocantur etiam aliquando religiosi ex honestate, non ex debito, vt 22. dist. cap. In nomine Domini. 79. distin. cap. 5. Vocatur etiam populus non ad eligendum, sed ad consentiendum, vt 79. dist. c. electiones, & cap. sequent. Vocantur etiam Principes, vt ab oppressionibus defendant, vt 62. dist. c. principibus. Sic etiam ex specialibus causis quidam antiquorum patrum legem Dei communem licitè prætermiserunt, sicut Samson seipsum occidit, Iacob duas vxores simul habuit, Dauid laicus panem sanctum comedit; quæ omnia non licebant secundum legē communem.

Hominis sanctificationē non à loco, sed à Spiritu sancto, & voluntate etiā locum sanctificante prouenire auctoritatibus declaratur.

Cap. XLI.

LOcus non sanctificat hominem, sed homo locum 40. di. e. multi sacerdotes. vnde vbi Papa est, ibi Roma; non econtra. Nam res accedunt hominibus, non ecōuerso. ff. de edili. edicto. l. iustissimè etiam. Propter hoc etiam dicit beatus Greg. quod non prodest locus, vbi deest spiritus. Et de beato Benedicto dicitur, quod locum, sed non hostem mutauit. Similiter etiam dicimus, quod homo inficit locum, non ecōuerso, vnde dicitur 2. Mach. Nō propter locum gentem, sed propter gentē locum dominus elegit. Ideoq; & locus ipse particeps factus est populi malorum. 2. Ma. 5

Greg.

Lenocinantes ea pœna, quam grassatores pro homicidio sufferre debent, plectendos esse iustissima ratione demonstratur.

Cap. XLII.

IVxuriæ mediatrices, vt sunt quædam maledictæ vetulæ, iuuenculas decipientes, quæ iusto vocabulo lenæ appellantur, peiores sunt, quam grassatores: quia illis mediantibus procuratur occisio corporis, & interdum vnius hominis tantum: sed per tales mediatrices procuratur mors animæ, & non vnius tantum, sed vtriusque luxuriantium, scilicet viri, & mulieris. Vnde apud Deum non minori pœna digni sunt tales mediatrices, quàm inferatur grassatoribus. Circa quos Ecclesia statuit, quod quicunque principes vel prælati, seu quæuis aliæ ecclesiasticæ vel sæculares personæ, quæ quempiam Christianorum per grassatores interfici fecerint, vel etiam mandauerint, quanquam mors ex hoc forsitan non sequatur, nec non etiam contra illos, qui dictos grassatores receptauerint, vel defenderint, seu occultauerint, non solùm excommunicationis, vel depositionis incurrunt sententias ipso facto, sed sunt etiam cum omnibus bonis suis, omnibus Christianis expositi, & perpetuo diffidati. Ita quod ex quo de prædictis, vel aliquo eorum probabilibus constiterit documentis, scilicet quod aliquod scelus tam execrabile cōmiserint, nullatenus alia excōmunicationis seu depositionis, vel diffidationis sententia requi-

Digitized by Google

requiratur: sed & beneficia aliũ per illos ad quos pertinet collatio liberè conferãtur, vt in auth. Domini nostri extra de ho. pro humani redemp. generis. Multo ergo magis mediatrices animarũ mortem procurãtes, & qui etiam mittunt eas, sunt à Deo maledicti, & excommunicati, & demonibus expositi, & a b Angellis custodientibus diffidati.

Matrimonij distinctio, & varietas, perfectio, dignitas, institutionis q; locus ac tempus, per quã plurimas legum sacrarũ, scripturæ auctoritates, egregiè & eruditè definitur.

Cap. XLIII.

MAtrimonium spirituale assimilatur carnali, & significatur per ipsum: Est enim matrimonium aliud carnale, aliud spirituale. Carnale quidem matrimoniũ fuit, Adæ & Euæ in paradiso contractum, & est modo vnum de septem Ecclesiæ Sacramentis, quod venerabile existit; tum ratione auctoris, qui ipsum instituit, scilicet Dei; tum ratione loci in quo instituit, scilicet in paradiso, tum ratione temporis, quia tempore innocentiæ: tum ratione prioritatis, quia prius est tempore, & ideo dici potest, quod potius est iure. extra de maio. & obed. c. 1. Tum ratione intentionis peccati euitandi, & suscipiendæ prolis. Sed nota, quod matrimonium illud Adæ & Euæ fuit Gene. 1. initiatum, Genes. 2. Immisit. Dominus soporem in Adam, &c. sed Gene. 2 contractum fuit, Genes. 2. vbi ait Adam: Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro, &c. Et ratificatum cum ait: Propter hoc relinquet Gene. 4. homo patrem, & matrẽ, &c. Cõsummatum autem. Genes. 4. vbi Adam cognouit vxorem suã, &c. Sicut nunc matrimonium carnale Christianorum, quod est sacramentum, initiatur per verba de futuro, scilicet per sponsalia, ff. de sponsal. l. 1. 30. q. v. c. nostrates. Contrahitur per verba de præsenti, 27. q. 2. parag. 1. extra de spons. c. cum locum. Ratificatur quando per ecclesiam approbatur. 30. q. 5. c. 1. & 2. & c. sponsus per totum. extra de clandestina. despon. c. cum inhibitio. Ideo inter infideles ratum non habetur, quia non habẽt sacerdotiũ. extra de consti. c. translatum. Vel secũdum aliquos ratificatur matrimonium in sacramento fidei, scilicet in baptismo, qui est fundamentũ omnium sacramentorum. Vnde inter fideles respuitur libellus repudii, qui inter infideles admittitur, vt inquit Aug. 28. q. 2. §. fi. Consummatur autem per carnis copulam, extra de conuersione coniu. c. ex publico ad fi. & c. ex parte. 2. ad fi. per quam vna caro fiunt, & vniuntur inseparabiliter quamdiu viterit. ita tamen, quod licet in veritate duo sunt corpora, vnum tantum corpus cẽsetur, extra de conuersio. coniuga. c. ad apostolicam. Matrimonium vero spirituale etiã distinguitur, quia aliud est laudabile, aliud vituperabile. Et laudabile adhuc est multiplex.

Primum inter Deum, & beatam virginem Mariam, vnde & ipsa dicitur sponsa. Cant. 4. Veni de Can. 4. Libano sponsa, &c. Et de hoc matrimonio legitur 27. q. 2. § 1. & 2. & parag. ecce, & sequenti: Istud matrimoniũ potest dici initiatũ. Luc. 1. Luc. Missus est Angelus Gabriel ad Mariam, &c. Contractum in eodẽ, ibi: Inuenisti enim gratiam apud Deum, ecce cõcipies, & paries filium, &c. ratificatum in eodem. Spiritus sanctus superueniet in te, &c. Consummatum in eodem: Ecce ancilla Domini, fiat mihi, &c.

Secũdum matrimonium etiam inter diuinam & humanam naturam

Digitized by Google

turam in vtero virginis Mariæ ineffabiliter contractum, & indissolubiliter seu irreiterabiliter vniens naturas hoc fuit initiatũ, Isa. Ecce virgo cõcipiet, &c. Hierem. Nouum faciet Dominus super terram, mulier circundabit virum. Et similiter per verba aliorum prophetarum, qui dixerunt aperte filium Dei humanam naturam assumpturum: Hæc enim fuerunt verba de futuro, per quæ (vt dictum est) sponsalia contrahuntur: Contractum autem fuit per verba Gabrielis dicentis Luc. Aue gratia plena, Dominus tecum. Et per responsionem Virginis dicentis in eodem: Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum. Nam matrimonium, etiam carnale, per mutuum consensum mediãtibus internuntiis, per verba de præsenti contrahi potest. ff. de sponsalibus: l. sufficit, & l. in sponsalibus, nihil interest, & l. finali. Ratificatum autem fuit diuina auctoritate, & voluntate. Tantum enim matrimonium alterius voluntate & auctoritate ratificari non potuisset. Vnde Galat. 4. Misit Deus filium suum factum ex muliere, factum sub lege. Consummatum autem est in incarnatione: Nam sine aliqua corruptione Spiritu sancto operante, Verbum caro factum est. Et in hac consummatione tota Trinitas operata est: quia indiuisa sunt opera Trinitatis, extra de summa Trinitate, c. 1. Tertium matrimoniũ est Christi & ecclesiæ, initiatum in Christi natiuitate, contractum in eius prædicatione, ratificatum diuina auctoritate, & in miraculorum operatione, consummatum in passione: vel initiatum quando Christus incæpit prædicare. Matthe. Exinde cœpit Iesus prædicare, &c. Contractum in Eucharistię institutione, Matth. Manducantibus illis, accepit Iesus panẽ &c. ratificatum in Spiritus sancti missione. Acto. 2. Factus est repente &c. Consummatum in euangelii diuulgatione. Gal. Eiice ancillam & filium eius.

Isa. 7. Hier. 21. Luc. 1. Gal. 4. Ioan. 1. Matt. 4. Mat. 14. Act. 2. Gal. 4.

Quartum matrimonium est Episcopi, & ecclesiæ, initiatum in electione. Heb. Nec quisquam sumit sibi honorem &c. Cõtractum in confirmatione, extra de trãsla. c. inter corporalia. Vel cõtrahitur per mutuum consensum eligẽtis & electi, extra de elec. c. cum inter canonicos ratificatur cum ad obedientiam suscipitur. ar. extra de iureiuran. c. ego. vel in confirmatione ratificatur. Consummatur autem in consecratione, extra de translatio. c. licèt.

Heb. 5.

Quintum matrimonium est sacerdotis, & ecclesiæ suæ, quod initiatur in eius canonica electione, siue præsentatione, extra de iure patronatus c. quod autem. Per assensum autẽ huic præsentationi præstitum contrahitur. Quãdo vero prælatus ipsum admittit, & confirmat, ratificatur: quando curam committit consumatur. ar. extra de inst. c. ex frequentibus. Et de hoc etiam matrimonio legitur. 40. di. c. sicut c. 21. q. 2. sicut in vnaquaque. Et dicit decretalis, quod sicut Episcopus præest matrici, id est, cathedrali ecclesię suę sic & archipresbyter plebi suæ, extra de officio archipresbyter. c. fi. ad fi.

Sextum matrimonium est Dei, & animæ fidelis, initiatũ in creatione 56. dis. nasci. c. contractum in baptismo. Ose. Sponsabo te mihi in fide. Ratificatum in sancta operatione: quia per hanc anima firmatur cum Deo. Psalm. Qui facit hoc, nõ commouebitur in æternum, vel ratificatur in Dei dilectione. Cor. Qui adhæret Deo, vnus spiritus fit cum eo. Consummatur in morte, quando

Ose. 2. Psa. 1. 1. Cor. 6.

ab impio seculo siue mortali sub trahitur. 26. q. 6. o. si presby.

Septimum matrimonium est Dei, & animæ pœnitentis, quod initiatur in contritione per verba de futuro, id est, propositum confitendi. Sed contrahitur in confessione per verba de præsenti, vbi loquitur, & confitens peccatum dicendo, & sacerdos vice Dei absoluendo. Ratificatur impositione pœnitentiæ, & susceptione, & consummatur in plena satisfactione. Est etiam aliud matrimoniũ Dei, & animæ sanctæ, quod initiatur in gratiæ præuentione, contrahitur in præueniẽtis gratiæ susceptione, siue in ascensu liberi arbitrii. Ratificatur in boni operi executione, consummatur in boni operis assuefactione, & continuatione. Ad hæc. 11. q. 3. c. extimauit. Matrimoniũ autem vituperabile est diaboli & animæ, quod initiatur in suggestione, quæ delectat. Contrahitur in cõsensu, quia acceptat. Ratificatur in opere, quod confirmat. Sed consummatur in peccandi consuetudine, in qua est cõsummata malitia, scilicet cõtemptus: Nam peccator cum in profundũ venerit, peccatorum, contemnit, vel consummatur in morte. 11. q. 3. c. extimauit. de cons. dist. 4. c. firmissimè.

Homo de condigno an de cõgruo vitã à Deo mereatur æternam, exemplis & auctoritatibus ostenditur.

Cap. XLIIII.

Mereri vitam æternam licet homo non valeat ex condigno, quia non sunt condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriã, quæ reuelabitur in nobis: Deus tamen ex bonitate sua facienti quod in se est, ex congruo tenetur eam dare, vnde vocatur corona iustitiæ: Cuius plura exempla habentur in iure. Nam licèt ex gratia sit, quod postulatio admittatur, vt postulato vel postulanti competat actio, vt admittatur ar. ad hoc. ff. de adimendis lega. l. rem legatam, ff. de euic. l. ad res donatas. Veruntamen si postulatio fiat in concordia, & de digna persona ex debito incumbit superiori ipsam admittere, & si non admiserit, iniuriam facit postulantibus, & postulato. Similiter præsentatus, petere non potest per actionem se institui, quia ius non habet in re: Nam & sine iuris offensa, & sine præsentati iniuria potest præsentator laicus variare, & alium præsentare, vt extra de iure patronatus c. cum aduocatus, vnde antequam à prælato fuerit approbatum, ratum non est quod à patrono fuerit inchoatum, vt extra de iure patr. c. quod autem consulis. Et tamen offendit prælatus si præsentatum primo, & dignum non instituit. Vnde non admissus, agit contra illum, à quo respuitur, vt ei prouideat de beneficio competenti, vt extra de iure patro. c. pastor. Sic etiam similiter dicimus, quod dispensatio non ex iure, sed ex gratia petitur. Et tamen ad eam concedendam superior tenetur ex causa, vt 50. dist. c. ponderet, & c. dono sancto, & c. si quis presbyter, vel diaconus. Similiter ad eleemosynam pauperi contra diuitem actio non datur, & tamen diues, saltem in casu extremæ necessitatis, vel de superfluo, tenetur, Luc. Quod superest, date eleemosynã. Et patronus, (vt dictum est) de gratia admittitur præsentare, vt 16. q. 5. c. si quis episcoporum extra de iure patrona. c. quantum, extra de pœnitentia in c. quibusdam. Et tamen iniuria fit ei, si non admittitur, & si præsentatus ab eo non instituatur, vt ff. de aqua quotidi. & æsti. l. 1. paragr. penult.

Ro. 13.

2. Thi. 4.

Luc. 6.

penult. ff. qui satisdare coguntur l. si vero in fine.

Miracula principaliter a Deo, instrumentaliterque ab hominibus oriri, pariterque peccata remitti, iuris ciuilis exemplo & ratione confirmatur.

Cap. XLV.

Miracula solus Deus facit, quamuis Sancti miracula dicantur facere, quia non faciunt nisi in virtute eius. Et similiter solus Deus peccata remittit, quãuis sacerdotes absoluẽtes remittere dicantur, secundum illud Io. Quorum remiseritis peccata, &c. Cuius exemplum est, quia dicitur in iure, quod soli principi licet condere leges, vt C. de legibus, & constitu. l. vlt. Et tamen alibi dicitur, quod senatus legem condere possit. vt. ff. de legi. & sena. con. l. non ambigitur. Quod est, quia superiores de quibus est, vt possint condere legem, principis auctoritate condere intelligũtur. Sic in Papa dicendum est, vt legati, prælati, capitula, & consilia auctoritate ipsius facere constitutiones intelligantur. Vnde in cõsiliis excepta intelligitur auctoritas domini Papæ, vt extra de ele. c. significasti 17. dist. per totum 1. q. 6. c. dudum peregrina 9. q. 3. c. cuncta.

Io. 20.

Culpa non est in Deo aliqua conferenda si quempiam in æternã damnationem ire permittit, qui per pœnitentiam ad eum spernit redire.

Cap. XLVI.

Misericordiæ Dei nõ præiudicat, quod peccatorem finaliter destituat, qui diutius expectans per pœnitentiam redire negligit. Cuius exemplũ est, quoniam secundũ iura, non præiudicat sponsæ quæ sponsum in eadem prouincia degentẽ per biennium expectauit, vel per triennium si erat in alio prouincia. Quia per triennium expectandus est si ad aliam prouinciã se transferat, vt patet. C. de diuor. & repu. l. liberum, cum per sponsum stetisset si alii nupsit: Tunc enim nihil fraudis, id est, pœnæ est ei, quod nuptias maturãdo vota sua eludi diutius non est passa. C. e. l. 2. Similiter non est fraus aliqua imputanda diuinæ misericordiæ, si peccatorẽ per triennium, i. per trium ætatũ decursum, scilicet iuuenilis, virilis, & senilis. Vel per bienniũ, id est, tẽpus vitæ, & mortis expectatum, & non redeũtem finaliter deserit, & in æternam damnationem ire permittit.

Hominem mala dispositione morientem omnia præcedentia bona amittere: dumque ipse viuit etiã homini, & post mortem soli Deo subditum esse rationabiliter terminatur.

Cap. XLVII.

Morientis in mala dispositione seu voluntate, omnia præcedentia bona fiunt irrita, & à mercede vacua: sicut ciuiliter vltima voluntatis dispositio, id est, vltimum testamentum omnia præcedentia euacuat: Nam vltimę voluntas seruanda est, vt 3. q. 2. Et ea ratione libertas supremi iudicii restringatur, vt. ff. pro socio. l. cum duobus. §. idem R. Nil enim ita debetur hominibus, sicut, vt vltimæ voluntatis liber sit stylus, vt C. de sacro sanctis Ecclesijs. l. 1. Hoc tamen fallit in testamento inter liberos, quod per secundam dispositionem non tollitur, nisi testator in secundo testamento declaret primum nolle valere, vt C. de testamentis. in auth. sed hoc inter liberos.

Item cum quis in primo testamento interdixit sibi licentiam iterum testandi: quia tunc primo tolli non intelligitur

nisi in secundo de primo mentio habeatur, vt ff. de leg. 3. l. si quis in principio.

Item mors liberat hominem à seruitute humana. Nam subditur homo homini quamdiu viuit, sed post mortem subditur soli Deo. Et hinc est, quod in officio ecclesiæ, scilicet in principio lectionum, dicitur, Iube Domine benedicere. In fine autē dicitur: Tu autem Domine miserere, &c. vnde in principio petitur benedictio ab homine per nomen diminutum siue syncopatum, quod est Domne, sed in fine petitur misericordia à Deo per nomen perfectum, quod est, Domine: quia scilicet principium signat vitam hominis, & quamdiu quis viuit est sub homine, excepto Papa. 14. dist. c. qui cathedram, &c. sequent, &c. nulla ratione. Et ideo, vt recognoscat se subditum, petit benedictionem propter bonum obedientiæ. Finis vero signat mortem, quando iam non homini subest, sed soli Deo: vel est sensus, vt nos Dominus taliter viuere faciat sub regimine hominis, quod in fine misereatur nostri. Ideo autem vtitur in principio nomine diminuto, in fine vero integro: quia in principio, vt dictum est, quæritur benedictio ab homine, cuius opera imperfecta sunt. C. de veteri iure enuc. lege secunda. parag. sed quia diuine. In Auth. de Instrum. cautela, id est. R. in fine coll. 6. & de non alie. re. parag. an aut. coll. 2. Sed in fine petimus misericordiā à Deo, qui pater est misericordiarū. 26. q. 6. c. si quis presbyter. Et qui opus imperfectum non cognouit, extra de baptismo c. maiores.

Itē ideo primo petimus ab homine, postea à Deo, vt scias, quod illud, quod homo minus bene facit, Deus supplet, vnde ad ipsum vltimo recurritur tanquam ad vltimum refugium. Psalmus. Domine refugium factus es nobis. Psal. 33.

Pœnitentia conuertionis q. dilatio, & in bonum operando negligentia, quantum Deo displiceat, hominique detrimentum afferat, lege & exemplo distinguitur.

Cap. XLVIII.

NEgligentia, & dilatio operis, tollit operandi potestatem. Guius exemplū est secundū iura canonica in electione: quia ad eligendū est concessum tempus trium mēsium, vt c. diso. post quam. 63. dist. c. obeuntibus. Vlterius enim vacare nō debet cathedralis, vel regularis ecclesia, vnde si infra tres menses non fuerit celebrata electio iusto impedimento cessante, ad superiorem proximum deuoluitur potestas promouēdi, extra de electione. c. sides. Et si infra alios tres menses non fuerit petita cōfectatio, episcopus metropoli sui iudicio cedat, quod tempus similiter negligentibus cedit, extra de translationibus. c. inter corporalia. Et idem est de metropolitano respe ctu suorum superiorum. Similiter secundum Deum, qui negligit ad Deum conuerti tempore ad hoc sibi concesso, quod signatur per tempus triū mensiū, propter tres principales ætates, scilicet augmēti, status, & declinationis, quæ sunt peccatori in hac vita ad pœnitēdum concessa: postea morte intercedēte deuoluitur eius causa ad iudicium Dei, & priuatur facultate pœnitendi, & dignitate cœlestis regnis, vnde salubriter consulitur peccatori. Ne tardes conuerti ad Dominum, & ne differas de die in diem, &c. Eccli. 5.

Item negligentia eorum quæ homo facere debet, & potest, sicut sunt præcipuè spiritualia, & pertinentia ad salutē, valde periculosa

culosa est: vnde, & à Deo punitur sicut secundum iura punitur negligentia prælatorum, quæ aliquando punit pœna leuiori, scilicet excommunicatione duorum mensium, j. quæstione. 1. Aliquando pœna grauiori, scilicet depositionis 81. dist. c. dictum 29. dist. c. 1. extra de transla. c. inter corporalia, C. de officio præfec. orien. l. c. si quis. ff. de cust. & exh. actor. l. carceri. & l. milites, 11. quæstio j. c. placuit. Prima ergo pœna locum habet in modica negligētia, posterior autem in magna, quæ culpam sapit, & per consequens dolum ff. de verborum signifi. c. latæ culpæ, & l. magna. Similiter secundum Deum, aliquando est negligentia magna, quæ est peccatum mortale, & meretur pœnā magnam, non solum amissionis gratiæ, vel gloriæ, sed etiā gehennæ. Et hoc vno modo consideratur ex parte eius, quod per negligentiam prætermittitur, puta si negligatur id quod est de necessitate salutis, siue sit actus, siue circunstantia. Alio modo ex parte causæ, puta si voluntas in tantū sit remissa circa ea quæ sunt Dei, vt totaliter à charitate deficiat. Et hoc præcipuè contingit, quādo negligentia sequitur contemptū.
Pro. 19. Prouer. Qui negligit viam suam, mortificabitur. Aliquando vero est negligentia modica, quæ est veniale peccatum, & ideo meretur pœnam leuiorem, puta temporalem. Vnde, quando ex negligentia prætermittitur aliquis actus, vel circunstantia quæ nō est de necessitate salutis, nec hoc fiat ex contemptu, sed ex aliquo defectu feruoris, qui impeditur interdum per aliquod veniale peccatum: vnde tunc negligentia non est aliquod peccatum mortale,
Eccl. 7. sed veniale Ecclesiastic. De negligentia tua purga te cum paucis.

Obedientia obiectum quale, ac quando homini sit parendum, & quando non pluribus legis ciuilis exemplis aperitur, nonnullisque de Pontifica auctoritate disseritur.

Cap. XLIX.

OBedientia non respicit præcipientis sanctitatem, sed auctoritatem. Vnde in his, quæ pertinent ad administrationem ecclesiasticarum rerum potius fuisset obediendum Papæ, quam Paulo Apostolo. quod patet etiam nunc, vnde Paulus dixit, quod oportet ordinandum sine crimine esse, vt 25. distin. parag. nunc autem. Et tamen auctoritate pontificum Episcopi dispensare possunt in crimine adulterij, & in minoribus. Et hoc, quia Papa maior est Paulo in administratione. vt 21. di. parag. j. Nam Papa est loco Petri, vt 24. quæstio. j. c. quoniam verus, & sic vicarius Iesu Christi, vt extra de translato. c. inter corporalia, & extra, vt beneficia ecclesiastica sine di. conf. c. vt nostrum. Petrus autem in administratione maior fuit Paulo, vt 2. q. 7. c. puto 21. di. c. in nouo. Item obediendum non est alicui contra mandatum Dei: vnde si à Papa aliquod mandatum vel rescriptum prodiret, quod esset contra dictum Dei, omnino respuendum esset, vt 25. quæst. j. c. sunt quidam, quia nedū minor in maiorem, sed & par in parem non habet imperium, vt ff. de arbitris l. nam. ff. ad senatus consultum Trebel. l. aliquo. parag. tempestiuum. Dicta tamē Christi, vel euangelia Papa potest modificare, sicut illud quod Dominus dixit: Quos Deus coniunxit homo non separet: modificatur per summum Pontificem sic. Quos Deus coniunxit consensu animorum, & carnis copula. Alias si primum interueniat, non secundum separantur per religionis

ingressum, vt extra de conuersi. coniuga. c. verum. & c. ex publico: Non sic si alius coniugum velit in domo propria remanere, vt eo. vic. ex parte tua. in fi. Item obedientia pro communi vtilitate iniuncta, nec propter humilitatem neque propter propriam incommoditatem licite recusatur. Vnde si Prælatus præcipit clerico suo, quod vadat Romam, vel alias pro negotijs ecclesiæ, & ille nō vult obedire, dicens, quod alij sunt ibi magis idonei, vel priores eo, hæc inquam excusatio iniusta est quia ordo in legationibus nō seruatur ff. de legat. l. sciendū. parag. penult. Si autem excusat se, quod non possit relinquere curam rei familiaris, est sine dubio excusatio iusta, si pro vtilitate alicuius personæ priuatæ mitteretur: quia nemo tenetur relinquere propria negotia pro alienis, scilicet priuatis, vt patet ff. quemadmodum testa aperi. l. Sed & si qui ex senatoribus C. de test. l. si quando. parag. 2. ff. de arbitris. l. licet. ff. de iur. l. si longius eum suis si. Sed si mittitur pro communi ecclesiæ vtilitate non est excusatio iusta: quia communis vtilitas præferenda est priuatæ, extra. de postul. prælat. ca. bonæ, id est. Et plurimorum vtilitas vtius vtilitati præferenda est. 7. quæst. 1. c. scias. In authen. de restit. & ca. quæ pat. in 11. mēse. parag. quamobrem. Nec enim prælatus vtilitatem suam vtilitati ecclesiæ præponere debet, alioquin obligatur. 12. q. 4. c. quicunque. ff. de administrat. tuto. & curator. l. secundū dignitatē. parag 1. Nec debet clericus ordinatus occasione propriorum negociorum negotia ecclesiæ relinquere, nisi a relaxetur licentia impetrata, argumen. 7. quæstio. 1. ca. præsentiū & c. placuit. vt veni. & 16. quæst. 1. qui verè. Si enim indistincte præstita administretur excusatio; non inueniretur de facili qui munera publica subiret. ff. de vaca. mune. l. 1. circa principium Obedire ergo tenetur clericus. argu. C. de episcopis, & cleri. l. si quis presbyte. ad fi. ibi ex gestis negotijs subaudi, vel gerendis. Nisi possit remanendo gratiam obtinere: Si enim sunt aliqua munera reipublicæ temporalis quæ excusationem non admittunt, vt ff. de vacatione mu. l. sunt munera, multo fortius in munere reipublicæ ecclesiasticæ oportet indistincte & generaliter obtinere, argumē. ff. de iusti. & iure. l. 1. & ff. de reli. & sumptu fu. l. sunt personæ. Dicto tamen esse æquissimum, quod Episcopus qui regere habet omnia, 11. quæst. 1. c. si regenda. clericum releuet, si detrimentum graue sibi viderit imminere, argum. ff. ad l. Rodiam, de iac. l. 1. & l. 2. parag. æquissimum, & ff. qui pot. in pig. hab. l. interdum. & l. sequēti. Item obedientiæ iniunctæ recusatio aliquando est debita, sicut quando præcipitur aliquid quod sit contra Deum: Nam secundum canones, semper obediendum est nisi id quod iniungitur aperte sit contra Deum. 23. quæ. 1. c. quid culpatur. Aliquando vero est licita, puta si id quod præcipitur, non pertinet ad diuini cultus obsequium, vel ecclesiasticam vtilitatem. 7. quæst. 1. c. frater, & coepiscopus. Vnde si Episcopus præcipiat alicui clerico suo quod libros suos accommodet nepoti suo, vel ecclesiæ suæ renunciet, vt alii conferat, obedire non tenetur: quia nec ad diuini cultus obsequium pertinet, nec ad ecclesiæ vtilitatem. Nam & si præcipiat, quòd repleatur bursa sua, cum ipse non egeat, non tenetur obedire. Ideo dixit Cancellarius Parisien. quod non tenebatur ad obedientiam bursalem, siue argentinam, neque mulinā, neque equi-

Digitized by Google

equinam, intelligas sine causa indictam, argumen extra, de consti. c. cum Apostolus 16. quæst. 1. c. prædicator. Sed si episcopus præciperet clerico extra ceruicis, vt libros suos commodaret clerico bonæ indolis, vt instrueretur in studio theologiæ ad quam ipsum mitteret, vt proficeret, videtur, quod ei sit obediendum, quia nō mouet ipsum carnalitas, sed ecclesiastica vtilitas, & communis, arg. in dicto. c. 7. quæst. 1. quia frater, extra de magistris c. super specula. Potest ergo dici, quod si occasione ecclesiæ, vel de bonis ecclesiasticis libros acquisierit, obedire tenetur. Alias contrariū extra, de test. c. requisisti. & de iure patronatus. c. cū dilectus. Aliquādo vero excusatio obedientiæ videtur rationabilis, & acceptanda, scilicet secundum aliquos, quando allegatur damnum proprium: Distinguunt enim, quod si clericus cui iuncta est aliqua obedientia ab episcopo, puta quod vadat ad aliquem locum, vel huiusmodi, allegans priuatam vtilitatē, certat de damno vitando, est audiendus: sed si de lucro captando, audiendus non est. Ad quod pertinet C. de iure deliberan. c. sanctimus. §. si vero creditores. C. de codicill. l. fi. §. penul. Nec debet inobedientiæ notam incurrere pro aliquo commodo temporali, extra, de maioritate, & obedientia c. illud.

Bonam intentionem Deum potius quàm opus respicere, tum exēpla, tum Diui Gregoris confirmatur auctoritate.

Cap. L.

OPus hominis acceptatur à Deo secundum intētionem & mentem facientis magis, quam secundum illud quod factum est. Cuius exemplum habetur ex cōsuetudine quę inducitur cum populus incipit aliquid obseruare mente, vt de cætero sit consuetudo, vel vt dicunt aliqui cum expresse placet populo aliquid obseruari pro consuetudine in futurum: alias vero non ex eo quod aliquid fit, ius consuetudinarium inducitur, arg. ff. de itinere actuque priuato. l. vlti. Ergo intentio consideratur in facto magis quam ipsum factum, vt consuetudinem inducat. Sic etiam est de nostris operibus apud Deum, quia Deus, (sicut dicit Gregorius) cor, & non substantiam pensat, nec cogitat quantum, sed ex quanto in suo officio offeratur.

De humilitate & charitate ab hominibus ex gratia, & non ex merito omnia iusta esse in orationibus petenda, affirmatur.

Cap. LI.

ORādo postulari potest à Deo humiliter ex gratia, quod nō debetur ex iustitia: nam secundū iura, postulatio est gratiæ petitio vt cum ex gratia petitur aliquem ineligibilem li center eligi, vel concedi: Hoc enim non tam ex iustitia, quam ex gratia mouetur vt extra, de postul. c. bonæ me. il primo.

Item orantes, vel postulantes à Domino misericordiam, & gratiam, non sunt digni exaudiri, si sint ad inuicem in discordia, vel rancore. Vnde Ecclesiastes. Homo homini seruat iram, & à Deo quærit medelam? quasi dicat, frustra quærit. Cuius exemplum est, quia secundum iura postulatio debet fieri in concordia; Cum enim per postulatum gratia requiratur, concorditer & communiter est petenda, vt extra, de postulatione. c. bonæ memoriæ in prin. Aliter enim Romana Ecclesia non consueuit recipere.

Digitized by Google

Velum multiplex esse describitur qui busque virtutibus homo spiritualiter animam ornare teneatur, exprimitur.

Cap. LIII.

ORnantur animæ nostræ spiritualiter sicut moniales vel antur corporaliter. Est enim multiplex velum, scilicet velum professionis, quod suscipitur à virgine vel corrupta cum professetur de altari, vel de manu alicuius, sed in duodecimo anno ad minus 21. quæstio. 1. can. 1, & q. 2. an puella.

Item velū consecrationis, quod imponitur virgini tantum, & 24. anno ad minus. 20. quæst. 1. c. placuit 77. di. c. placuit. Et dicit Hostien. quod vix ipse obtinuit Lugduni, quod in hoc casu in anno vigesimo consecraret, sed tamen periculum est in mora.

No.

Item est velum ordinationis, quod olim dabatur diaconissis in quadragesimo anno 20. q. 1. c. diaconissa.

Item est velū prælationis, quod olim dabatur abbatissis in quadragesimo anno, 20. quæst. 1. c. iuuenculas. Addit etiam Hosti. velum quintum, scilicet conuersionis. Et tunc si per annum postea stat exire non potest, & sic potest intelligi, extra de regula. c. vidua, &c. statuimus. In his ergo quinque velis repræsentatur quinque virtutes, quibus debemus spiritualiter ornari: prima est obedientia, quæ competit professis: secunda est continentia, quæ potissima est in virginibus: in tertio designatur scientia, siue prudentia, quæ præcipue competit ordinandis: in quarto velo designatur iustitia, quæ præcipuè competit præsidentibus, siue prælatis: in quinto pœnitentia, per quam ad Deum conuertimus, & quæ incipientibus competit.

Quanta sit filiorum obligatio erga parentes: & quo casu pater filium vendere, pignoreque obligare queat, aperitur.

Cap. LIIII.

PAtentum necessitati nullo modo debet deficere filius, & præcipuè indigentiæ patris: nam secundum leges, pater potest vendere filium necessitate famis ingruente, vt tamen præcio præstito, vel à filio vendito, vel alio quocunque emptori quandocunque restituto, ad ingenuitatē perueniat, vt C. de patribus qui fil. distrax. l. 2. Multò fortius potest pignori obligare, quia cui quod maius est conceditur, multo magis & quod minus. ff. de reg. in l. non debet cuiquam. Sed nūquid seruus efficitur. Sic secundum Azonem. Alii contra, sed tamen seruire debet argum. C. communia de manumissis, l. 1. Et nūquid in alio casu quam necessitatis potest vendi à patre? Non: quia lex generaliter dicit, quod non licet patri filium vendere. C. de patribus qui fil. distrax. l. 1. ergo generaliter ei prohibitū intelligitur, nisi casu ei concesso. Sed nūquid mater potest filium vendere? Dicitur, quod non, arg. C. de transacti, matris: nec lege concessum reperitur, quia nec filium habet in potestate, sicut pater.

Vt tū innata passio aliqua in hominē tolli seu lenire possit, terminatur.

Cap. LIIII.

PAssio innata, vel vitium, nullo conatu, vel vsu totaliter tollitur. Cuius exemplum est in iure naturali, quod nulla consuetudine abrogatur. Nam consuetudo contra ius naturale nullo tēpore conualescit, vt 32. quæstion. 7. c. flagitia. Similiter passio innata, siue vitium ad quod homo ex complexione vel natura inclinatur, licet per contrariam assuetudinem refrenetur, vel mitigetur,

tamen

Sene. tamen non totaliter extirpatur. Sene. Quod innatum est vel infixum, non tollitur, sed lenitur, Poëta. Natura expellas furca tamen vsque recurret.

Quanta peccatum mortale damna anima afferat humanæ, quibusq; modis committatur, augeatur, & cumuletur: atque venialia ipsa delicta haud charitatem, bonisq; operis meritum remouere quamplurimis exemplis ciuili lege constitutis approbatur.

Cap. LV.

PEccati vinculum facilius nectitur, sed non faciliter soluitur. Cuius ratio est, quia peccatū est quid spirituale: spiritualia autem à corporalibus distant, quia corporalia facilius destruuntur quam construātur, vt patet. ff. de pecul. l. non stati. ff. de acquiren. pos. l. possideri. parag. inamittēda. Spiritualia vero e contrario facilius construuntur quam destruātur: Episcopus enim qui solus ordinat, non solus deponit, quia Episcopus à duodecim Episcopis auditur, presbyter à sex, diaconus à tribus. 15. q. 7. ca. felix. præter propriū Episcopum. 2. q. 5. c. presbyter. Subdiaconus autem eodem priuilegio gaudet, extra de seruis non ordinandis. c. miram. Sed nec causa illorum audienda est sine præsentia clericorum, id est canonicorum. 15. quæst. 7. c. solus, & duobus. c. ibi sequentibus Sed Episcopus qui à metropolitano cōsecratur. 64. distin. c. j. & sequēti, & extra de tempor. ordin. fine auctoritate Romani Pontificis deponi non potest. 3. quæst. 7. c. quamuis licēat, & c. ibi sequenti. Ergo similiter vinculum spirituale, scilicet peccatum: facilius est ad nectendum, quam ad dissoluēdum, Isa. Quasi vinculum plaustri peccatum.

Item peccatum vilificat hominem, & deponit eum a sua dignitate. Et hinc est, quod secundum iura, aliquando superior dignitate, vel par punitur ab inferiori, vel æquali, ratione delicti, scilicet, quando facit contra sententiam canonis ab eo editi, & sciēter incidit in factum damnatum. 34. quæstio. 1. c. 1. 2. &. 4. arg. 6. distin. ca. 2. vt Ambrosius ratione criminis in sua parochia commissi damnauit Imperatorem, quod alias non fecisset: Facit enim ad hoc, quod talis delinquens, & ex certa scientia cōtra canonem veniendo, se facit inferiorē. arg. 40. distin. c. multi. ad fin. & sic inferioris imperio tacito se submittit, quod fieri potest, secūda quæstione septima. c. nos si incompetenter, vnde iam nō est superior, sed inferior. Sed ista secūdū Hostiensem intelligēda sunt de maioribus, vel paribus, extraneis, etiam exemptis, quibus scilicet ille, contra cuius constitutionē vel canonem facit, non subest, puta cū intra eius territoriū existentes sciēter contra eius constitutiones delinquāt. Sed in eo superiori, cui Episcopus subest, qui canonem edidit, minime locū habet, puta in metropolitano proprio: Nam sicut sententia, vel canon proferentem non ligat, ita nec proferentis superiorem. extra. de maioritate, & obedientia. c. cum inferior. ff. de arbitris. l. penultima.

Item nota, quod peccata puerorum pueriles ætas non semper excusat: quod patet per exempla tam humanæ quam diuinæ legis. Nam secundum leges humanas quædam crimina sunt quæ minoribus siue pueris imputantur post. 14. annum tantum: Nam in adulterio, vel alio crimine, quod pro adulterio lex Iulia posuit, puta, si pecuniam accepit pro comperto stupro, vel domum præbuit ad stuprum, vel adulterium commictendum, districtè punitur mi-

Digitized by Google

nor, quia in nullo eidem parcitur aduersus præcepta legum venienti, cum committit in legem, vt ff. de minoribus, & l. auxilium parag. in delictis, & lege si ex causa: Hæc enim iura loquuntur de minore maiore. 14. annis, quia minor 14. annis prædicta lege Iulia non tenetur. Solet autem in quibusdam malitia anticipare tempus pubertatis, extra de desponsalibus, c. impube. à nobis, & cap. pubes. Et aliquando tentant quod forsitan complere non possunt: extra de sponsali. cap. iuuenis. & cap fin. In quo casu ipsos peccare intelligas, si alias mulieres tentauerint quam vxores. Ius tamen præsumit, quod in pueris locum non habent peccata quæ membris genitalibus committuntur, extra de delict. puer. capitulo primo. Alia autem crimina seu delicta, imputantur pueris etiam infra 14. annum scilicet à septennio vsque ad 14. quia omne delictum cadit in impuberem, præterquam delictum carnis, scilicet quoad pœnam spiritualem, & quoad pœnitentiam à Sacerdote petendam, ex quo scilicet septem annos excessit, quia talis potest mentiri, & verum dicere. Vnde dicit Augustinus, sic enim habetur in glossa super canonem de consecratio. distinctione 4. capitulo paruuli: Septennis ætatis pueri, & mentiri, & verum loqui, & confiteri, & negare possunt. Et ideo cum baptizantur, & symbolum reddunt, & ipsi per se ad interrogata respondent: Nam & mendacijs & periurijs plena est ætas puerilis: extra de delictis pue. capitulo primo. Et quamuis iurare non debeant. 22. quæstione. 5. ca. pueri, & cap. paruuli, & capitulo honestum, si tamen iurauerit, valet pupilli iuramentum. Potest ergo puer delerare, ff. de libera causa. l. vltima: Et furtum committere, vt ff. de furt. l. impuberem. Etenim malorum vires infirmitas animi non excusat, vt C. si aduersus delictum, lege 1. Hoc denotat mens verbi positi eodem capitulo primo pueris grandiusculis, non dicit infantibus, nec dicit pueris grandibus, sed grandiusculis, quasi de maioribus septem annorum loquatur: Sic ergo maior septem annis delinquens potest quoad Deum, & spiritualiter puniri.

Puniuntur etiam talium delicta pœna temporali, quia si conueniuntur ex delicto suo commisso ex proposito, non parcitur ei, vt C. de pœnis, l. impunitas, 15. quæstio prima. c. illa, 26. quæstione quinta, cap. si quis cuiuslibet. Vbi qui clericum damnatum per Episcopum defendere vult, non excusatur propter ætatem, vel sexum. ff. si aduersus delictum, lege prima, & ff. de damno infecto, l. damni. parag. si pupillos. Et ad Sillanianum Senatusconsultum, l. 2. parag. impuberes. Non ergo talibus parcitur, nisi quibus miseratio ætatis perduxerit iudicem ad moderatiorem, siue mitiorem pœnam, vt extra de delict puer. capitulo primo de consecra. distinctio. 4. capitulo eos, ff. de mino. l. auxilium. §. in delictis. Sic & parcitur senectuti. ff. de termino amo. l. 2. Ad ideo extra, de apostatis. c. ex literarum. Sed infra ætatem septem annorum dicunt quidam, quod si pupillus proximus sit infantiæ, non tenetur delicto, sicut nec infans, vt C. de iur. delib. l. si infanti, quia illa ætas quicquid videt ignorat. C. de fal. mone. l. j. de com. dis. 4. c. cos. ff. de edil. edi. l. cum autem. parag. excipitur. Vnde nec periurare potest, quia sciens fallere non videtur, ff. de iure

Digitized by Google

iureiur. l. qui iurasse. & parag. vltim. de iuris, & facti igno. l. vlt. & de arbitris. l. diem proterre. parag. corã. & de acquirend. hæred. l. pupil. ex quibus causis in pos. ea. Si pupillus proximus sit pubertati, punitur etiam temporaliter. De pœna autem spirituali quantum ad Deum legitur in quarto dialogorum Greg. quod puer quidã 5. annorum, propter peccatum blasphemiæ à diabolo raptus est. Dicunt tamen quidam, quod puer ille non fuit damnatus, nec mortaliter peccauit. Sed vitio illã fuit offensa ad patrem contristandum, qui peccato illo peccauerat, non corrigens eum. Sed hoc est expresse contra intentionem Gregorij dicentis, quod pater pueri animam filii negligens, non paruum peccatorem gehennæ ignibus nutriuit. Vnde dicendum est, quod in illo malitia supplebat ætatem. Vnde puero si non esset doli capax, etiam septennio non imputaretur peccatum. ff. de regu. iuris. l. pupil. ff. ad l. aquil. l. sed & si quicunque parag. 1. & de dolo. l. hæredib. §. 1. Regulariter tamen dicitur in iure. quod minor septem annis non sentit: & ideo non punitur.

Item peccatum mortale aufert omnia bona gratuita: sicut inuiliter ex delicto auferũtur omnia bona tẽporalia, vt C. de bon. damna. l. per totum, &c. Et extra de Iudæis & Sarracenis. c. ad liberandam, & extra de hæreticis. c. vigentis. & extra ne clerici, vel monachi. c. relatum.

Item peccatum mortale quantumcunque sit occultum, & inuisibile, tamen impedit & tollit gratiam, sicut tollitur rescriptum ex vitio inuisibili, & intelligibili. Et vocatur vitiũ inuisibile, & intelligibile, vt suggestio falsitatis, & suppressio veritatis: Tollitur enim rescriptum, si per suggestionem falsi. vel suppressionem veri fuerit impetratum, & scienter vel ignoranter, sed per talem, qua non intercueniente non fuisset obtentum, vt extra de rescriptis. c. super literis.

Item peccatum mortale bino actu mẽtali inducitur, scilicet cogitatione, & morosa delectatione, vel saltem terno, scilicet cogitatione, delectatione, & consensu. Cuius exemplum est sicut secundum iura binus actus inducit consuetudinem, vt 25. q. 2. ca. ita nos. C. de episcopali audien. l. 3. in fine. Et binus actus vel trinus inducit possessionẽ, vel quasi, vt extra de causa poss. & proprie, licet etiam vnico actu acquiratur possessio, vel perdatur, vel quasi, vt C. de seruitu. & aqua. l. cum talis, & extra de constitutio. c. cum oportet, & extra de prebenda. c. pro illorum.

Itẽ peccata venialia, quia parua sunt, non tollunt charitatem, nec vitam æternam: nam secundũ iura modica damna tolerantur: vt: argu. 12. q. 2. c. tertullas, & ca. si quis, & 9. bonæ rei. extra de his quæ fiunt à prælatis sine consensu. c. pastoralis. ff. de in integrum restitutio. l. 8. cio. Sic & deceptio modica toleratur, vt. ff. de minor. l. in causa. parag. idem pomp.

Item veniale peccatum nõ euacuat boni operis meritum, sicut rescriptũ, quamuis sit contra iuspriuatæ personæ, tamen si leuem & modicam læsionem infert, nõ euacuatur, sed valet: vt si papa mãdet in suo rescripto, quod nõ admissis dilatoriis exceptionibus procedatur in principali, vel si mandet actionem seu petitionẽ alicuius differri, vel cum indulget cruce signatis non conueniri tempore crucis, vt C. de præcibus impera. offe. l. quæcunque, & l. rescripta.

Pecca-

Peccatores nothis, spuriis, mancipiisq; ac seruis per varias eorum defectus comparantur: quorum status distinctè describitur, seruitusq; pariter & peccati origo ac damna aperiuntur, & tandem peccatores (qui etiã diaboli venatores vocitãtur) à reatu diuini iudicii, nisi per pœnitentiam prius satisfaciant, haud liberari demonstratur.

Cap. LVI.

PEccatores assimilantur filiis illegitimis, quorum quidam dicũtur nothi, sicut qui natus est de adulterio, qui videtur verus, & nõ est verus. Et his assimilantur hypocritæ, vel hæretici, de quibus dicitur: Attẽdite à falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ouium, &c. Vel per nothos intellige peccatores publicos, & infames: Dicitur enim nothus à nota, id est infamia, quæ multum affligit hominem, sicut dicitur nota quartana, quæ multum affligit: si sit antiqua: sic & talis merito sperni potest, ff. de re iudic. c. quidam. Et tamen non est peccatũ illius qui nascitur, sed illius qui generat. 56. dist. ca. nasci. Sed quia de graui peccato natus est, fama vigilatur 32, q. 7. c. quid in omnibus. Quidã vero dicuntur spurij, scilicet de concubina nati, qui etiã dicuntur naturales. Et dicũtur spurij à spurcitia incontinentiæ: Licet enim concubinatus per legem antiquã admittebatur, ff. de concubinis, l. in cõcubinatu, in fine, arg. 34. dist. c. 1. & 2. Hodie tamen talis cõcubitus prohibetur etiam per legẽ, quæ monet omnes castè viuere, & punire lenones castitatis pestiferos vastatores, in Authen. de lenonibus R. j. & §. sancimus, colla. 3. Et quibus mõ. nu. fi. le. effi, §. illud quoque, colla. 6. Etsi etiã hoc lex concederet, cum hoc verteretur in periculum animæ, non dedignaremur sacros canones imitari, extra de secundis nupt. c. fi. Ergo per spurios per spurcitiam incontinentiæ de concubina natos, accipe peccatores carnales, & luxuriosos, qui ex concubina, i. secundam carnem nati sunt, & in spurcitiis carnalium peccatorũ inuoluti. Apostolus. Qui de ancilla secundum carnem natus est. Quidã vero dicuntur manzeres, id est, de scorto nati, & tales signant incõstantes, qui omni tentationi cedunt: Nã mulier fornicatrix omnem virum excipit. Vel per hos intelliguntur cupidi, & auari, quia mulier stat in scorto plus cupiditate lucri, quam delectationis. Et ideo (secundum Philosophũ) magis debet dici cupida quam luxuriosa, Vnde tales vocantur meretrices à mercede. Prouer. Precium scorti vix vnius est panis. Gal. 4. Prou. 6.

Itẽ peccator assimilatur seruo: Nam qui facit peccatum seruus est peccati. Et hæc similitudo attenditur quoad tria, Ioan. 8.

Primo quoad originem, quia seruitus (secundum iura) non est à natura, immo potius contra naturam: Vnde diffinitur à Iuristis, quod seruitus est constitutio iuris gentium, qua quis contra naturam subijcitur domino alieno. Insti. de iure personarum, §. seruitus. 50. dist. c. ius gentium 12. qu. 2. c. cum Redemptor: Cum enim iure naturali omnes liberi nascerentur, non erat cognita libertas, cum seruitus esset ineognita. Institut. de libertinis, quia de iure naturali omnia communia erant. Sed ius gentium, & regna diuisit, & seruitutem, & obligationem induxit, §. dist. c. quo iure. Instit. de iure naturali gentium. Ius autem ciuile nomina obligationum & abiectiones induxit, ff. de pactis, l. cõuentionum, & l. iure gentium. Insti. de actionibus. Similiter peccatum non est à natura, id est, à iure naturæ, immo potius contra naturam, tanquam eius

Digitized by Google

Aug. corruptela, vnde Augustinus ait: Peccatum nō est à natura, sed vitium naturæ appetentis id, quod non est sui ordinis. Vnde natura fuit creata libera ab omni peccato. Et iterū per peccatum subiicitur homo dominio alieno. s. diabolo, vel necessitati peccandi, quia homo in peccato positus (sicut dicit Christus) non facit quod vult, Rom. 7. sed quod diabolus vult. Apostolus, Non quod volo, bonum hoc ago sed quod nolo malum. Nec ita necessitas, vel voluntas excusat, quia non est coactionis, nec excludens arbitrii libertatem.

Item ab eisdem hominibus incepit seruitus & peccatū, scilicet à primis parentibus: Non est enim verum dictum quorundam dicentium, quod seruitus accepit initium ab ebrietate Noe, quod probāt per illud. 35. dist. 6. c. die. Non esset hodie seruitus, nisi ebrietas fuisset, quia exponi potest: Non esset, scilicet, hoc modo inducta, id est, per maledictionē, & propter ebrietatem, seruitus enim fuit ante diluuium, quia Nemroth, qui fuit oppressor, fuit ante diluuium. Possemus autē dicere, quod seruitus fuit ab ebrietate spirituali: Nam primi parentes satis possunt dici fuisse ebrii quando peccauerunt, quia sine mensura fuerunt, nec verum intellectum habuerunt, nec veram electionem, sicut nec ebrius haber. Et si illa ebrietas non fuisset, seruitus subsecuta non fuisset, saltem coactionis, & afflictionis. Vnde post peccatum statim dictum est Eue: Sub viri potestate eris.

Secundo, quoad conditionem, quia conditio seruitutis sequitur Gen. 9. uētrē, id est mulierē: Nam si mater est serua, & partus seruus, & si libera aliquo tempore, scilicet dum prægnans erat, ingenuus iudicatus partus, Inst. de ingenuis, in princip. & ff. de statu hominum, & seruorum. l. 11. Similiter seruitus peccati, vel libertas iustitiæ sequitur matrem, id est voluntatem, quæ quasi mater est in actibus & operibus humanis. Vnde ipsa est (secundum Aug.) qua peccatur, & rectè viuitur. Posset etiam dici, quod velut mulier serua est caro: velut autem libera est mens, vnde carnis est seruire, mentis vero iubere: vnde Sene. dicit: Errat si quis æstimat seruitutem in totum hominem descendere. Pars eius melior excepta est: corpora obnoxia sunt adscripta dominis. Mens quidem est sui iuris. Hinc est, quod in his quæ pertinent ad inferiorem naturam voluntatis, homo non tenetur homini obedire, quia igitur caro serua est, mens vero libera, qui secundum carnē viuunt sunt serui, hi vero, qui secundum mentem, sunt liberi. Gal. Qui de ancilla secundum carnem natus. Gal. 4.

Sen. li. 3. de ben.

Tertio, quoad liberationem, quia quandoque seruus de gratia domini sui fit liber, & sic peccator per diuinā gratiam fit fructus. Sicut ergo quamdiu aliquis in seruitute est positus, est manu & potestate suppositus: sed manumissus à manu & potestate liberatur. Insti. de libertinis, ita quamdiū aliquis est in peccato manu, & potestati diaboli subiectus est, sed per pœnitentiam ab eo liberatur. Nam (secundum Boetium) erat antiquitus quædā virga prætoris, quæ dicebatur vindicta, qua manu mittendus ter percutiebatur à prætore, dicēte: Aio te libertum C. si aduersus libertas. 2. secundum Azonem. Et ex hoc forte processit forma absolutionis canonicæ, quæ cum virgis fit, & verbis, & aliis consuetis, extra de sen. excomm. c. à nobis. 2. Sed adhuc hæc virga pœnitentia est: quasi pœnitens ter percutia-

tur.

tur, scilicet in contritione, confessione, & satisfactione, absoluetur à seruitute peccati, & restituetur in gratiæ libertatem.

Item peccans in seipsum non minus puniendus est, quã peccans in alium, quod patet per exemplũ eius, qui sibi ipsi inijcit manus volentas, quia talis secundum iura sic irregularis est, quod nõ promouetur, & promotus deijcitur. Et assignatur triplex ratio.

Prima, quia præsumitur quod in aliis omnem tyrannidem tute exerceat, qui in seipsum ausus est seuire, ff. de hæred. ac. cum autem, paragr. accipitur, vnde versus. Qui sibi non parcit, tibi vel mihi quomodo parcet, ff. de bon. eo. qui mor. fi ante sen. consci. l. 1. paragr. ante pen.

Secunda ratio est, quia alienum inuadit, & sic furtum facit: Furtũ enim est contractatio rei alienæ inuito domino. Insti. de ob. quæ quasi ex maleficio na. l. §. 1. C. Vnde vi. § fi. Nemo autem dominus videtur membrorum suorum, ff. ad legẽ Aquil. l. liber homo, §. 1.

Tertia autem ratio est, quia sui ipsius est homicida, & conditioni Dei inimicus, 55. dist. c. si quis absciderit. In illo igitur, qui sibi amputat, causa irregularitatis est sæuitia, siue magnum membrum amputet siue paruum, appareat vel non appareat, nisi causa incisionis iusta fuerit, puta languor. Est enim caro putrida resecanda, 5. qu. 5. c. 1. 24. qu. 3. c. resecandæ. Verum in his, quæ sine sua culpa ab alio, vel casu fortuito mutilãtur, est causa irregularitatis deformitas in membris apparẽtibus, & debilitas in non apparentibus. Sed quanta debilitas, vel deformitas, vel qualem irregularitatem inducat, superioris iudicio derelinquitur arg. extra de corpo. vitiatis c. 1. & 2. & c. pen. & vlti. & extra de clerico ægro. c. 1. Nec est verum, quod dicunt rustici, quod vbi presbyter ab hostibus sectus est, non possit celebrare, nisi testiculos siccos & puluerizatos gerat in bursa: quasi tunc intelligatur omnia membra sua habere, siue enim habeat siccos, siue virides, defectus illius membri, nec deformitatem, nec debilitatẽ inducit.

Item peccatores sunt venatores diaboli. Est enim multiplex venatio. Nam quædam est oppressiua, & ista est tyrannorum, alios opprimentium. Genesis. Cepit Nemroth robustus esse venator coram Domino, id est, oppressor hominum 6. dist. paragr. his ita. Gen. 10

Secunda adulatoria est, ista histrionum, & similium, quoties placendi causa dicunt bona de aliquo, ipsum falsò commendando. Et hæc adulatorũ venatio est omnibus illicita, & secũdum iura infamiam infert, vt 86. dist. c. sunt nonnulli, & 6. q. 1. c. plurimi, 3. qu. 7. paragr. tria.

Tertia est arenatoria, cum quis recepit salariũ, & in arena pugnet cum bestiis feris, secus de mãsuetis. Item secus si non pugnet pro pecunia, sed vt probitatem suam probet, seu virtutem experiatur. Et hæc etiam, secundum iura est omnibus illicita, vt 3. qu. 7. paragr. tria, ff. de postu. l. 1. paragr. Item senatus, & paragr. bestias. Et de hac etiam loquitur 86. dist. c. qui venatoribus c. & duobus c. sequ. parag. Goff. Hæc autem venatio moraliter refertur ad auaros, qui propter cupiditatem lucri pugnant, id est, litigant in arena, id est in auro, quia omne aurum tãquam arena est exigua. Sap. 7.

Quarta est occupatiua, & hæc aliquando est saltuosa, quæ in saltu siue nemore fit, canum, auium, & hominum multitudine congregata, quæ licet non sit prohibita laicis, ff. de vi. publ. l. 1. & In-

& insti. de re. diuisi. §. feræ igitur besti. ff. de acquir. re do. l. naturale. & l. Pomp. Clericis tamē omnino est interdicta, vt 86 dist. cap. qui venatoribus. Sed mens dicti decreti etiam de laicis intelligitur, quibus ipso tempore Quadragesimæ, & ieiuniorum hæc venatio prohibetur. Moraliter autem hæc venatio refertur ad persecutores aliorum, qui vel detraliēdo, quod pertinet ad canes mordaces, vel tapiendo, quod pertinet ad aues rapaces, vel expugnando armis, quod pertinet ad homines feroces, qui alios persequi & læstudent.

Item peccans non absoluitur à reatu diuini iudicii, nisi per pœnitentiam satisfaciat: cuius exemplum est, quia secundum ius ciuile, si ratis tua vi fluminis in agrū meum delata sit, non aliter cogor dare tibi potestatem extrahendi, nisi de præterito damno mihi caueas, vt ff. e. l. ratis, & ff. de exi. l. tellus. parag. si ratis, & de dam. in fe. l. prætor ait parag. hoc edictum & l. hoc amplius. parag. Neracius. Tunc autem moraliter adaptando, ratis vi fluminis in agrum deuenit, quando anima vi tentationis per peccati naufragium diuinæ iræ iudicium incurrit; à quo ratis animæ educi nequit, quamdiu per pœnitentiam Deo satisfactum non fuerit.

Item peccans scienter, non est dignus misericordia, sed peccans ignoranter misericordiam in aliquo meretur. Cuius exemplum habetur in eo, qui ordinatus est ab Episcopo excommunicato, quia si scienter quis à tali recipit ordines, indignus est dispensatione, extra de ordi. ab Episcopo, qui renuncia. vel excommunic. capit. 1. sed si ignoranter, potest cum eo per proprium Episcopum dispensari extra eo. c. 2. dispensabitur autem quoad executionem tantum: Nam excommunicatus licet caracterem quem habet transferat, executionem tamen quam non habet, transferre non potest. 1. quæstio. 1. c. gratia, & cap. statuimus. 1. quæst. 7. c. Diabertum.

Tum spiritualis, tum etiam corporalis pœnæ distinctio multiplex hic annotatur: & qui iuste à Deo hominibusque puniendi sint, quaque publici vsurarii pœna sint plectendi, explanatur.

Cap. LVII.

PVniri debent illi, qui sunt in culpa; vnde Iuristæ dicunt, quod pœna suos debet tenere actores: Sed hoc non intelligitur de omni pœna. Vnde distinguitur ab aliquibus, quod est duplex pœna, scilicet æterna, & temporalis. De æterna ergo dicūt, quod generaliter verū est, scilicet, quod pœna suos tantū tenet actores. Ezec. Filius non portabit iniquitatem patris. Fallit tamen in originali peccato, quod ad omnes transiit, & ab Adam descendit. vnde Apostolus: Per vnum hominem intrauit mors, & per omnes transiit. Sed quoad pœnas temporales bene punitur interdum vnus pro alio, & sic loquitur. 24. q. 3. c. si habes. 1. q. 4. c. Item pro peccato, & 6. q. 1. c. quisquis. 15. q. vltima. cū multæ extra de sponsa. c. nō est nobis extra de offi. dele. c. sane.

Alii distinguunt, quod est triplex pœna, scilicet æterna, corporalis, & spiritualis. Aeterna pœna nunquam punitur vnus pro alio, vt 1. q. 4. c. 1. & etiam itaque. nisi sit imitator sceleris, vbi quidem non tam pro alieno, quā pro suo delicto punitur. 1. quæstio. 1. ca. cito turpem extra de renunc. c. vbi cum pridē. & sic intellige. 1. q. 3. c. contra Dñs ad Moysen. Corporalis vero pœna duplex est: Quædam enim est circa corpus; & illa sæpe punitur vnus pro

Ezc. 12.

Rom. 5.

pro alio, vt patet per diuersa iura, 1.q.4. parag. itē pro peccato ciminum. Quædam vero circa statum, vt seruitus, vel infamia, & illa etiam sæpe punitur vnus pro alio. 6.q. 1. paragverū; 15.q. fin. c. cum multæ. extra de fil. presby. c. literas, & extra de purga. c. accedens. extra de pœnis. c. ad aures, & c. in quibusdam. Spiritualis vero pœna quadruplex est.

Prima est pœna excommunicationis, & illa nunquam punitur vnus pro alio. 24.q. 3. c. si habet.

Secunda est pœna interdicti loci, & illa frequenter punitur vnus pro alio. extra de spon. c. non est nobis, extra de offi. dele. c. sane, & c. 1. & 6.

Tertia remotio ab oblationibus, & illa similiter punitur vnus pro alio. 17. quæst. 4. c. miror.

Quarta ordinis, & illa punitur vnus pro alio: Nam maritus repellitur ab ordinibus propter delictum vxoris, 34. dist. c. si cuius.

Item si pater emit ecclesiā pro filio ipso ignorante, licet non repellatur ab ordinibus, ecclesiam tamen amittere debet, 1.q. 5. c. 7. extra de simonia, c. de regularibus, & duobus. c. sequen.

Item punitur quis in eo quo deliquit. Cuius exemplum est in illis, qui in eadem vocatione eligendo peccauerunt, scienter eligendo indignū. extra de electio. c. cum in cunctis, & c. innotuit, & c. bonæ memoriæ Magunti, quo casu sunt ipso iure potestate eligendi priuati. Et idem si peccatur in postulando.

Item punitur quis sine culpa, sed non sine causa. Causa autem quare quis iure suo sine culpa sua priuatur, consueuit his versibus denotari: Paupertas, odium, vitium, fauor, scelus, ordo: Personas spoliant, & loca iure suo. Qui versus sic exponuntur: Paupertas propter quā priuatur dans ecclesiæ, & vna amittit dignitatē suam, 15.q. 1. c. & temporis qualitas. Odium, scilicet ciuium interficientium suum Episcopum, 33 q. 2. c. nos, & extra de pœn. c. ad aures, & c. in quibusdam. Vnde si occiderunt ciues duos episcopos proprios successiue, vel forte ex alia causa simili sibi irā enormi, perdit ipsa ecclesia episcopum. Vitium, scilicet lepræ, extra de clerico ægroto, vel debilitato, c. tua nos. Vnde propter vitium lepræ remouetur Episcopus ab administratione Ecclesiæ. Fauor, scilicet Constantinopolis ciuitatis, 22. dist. c. renouantes. Fuit enim datus Constantinopoli ciuitati primus locus præter Romanum, & amisit eum Alexandrina. Scelus, 27. q. 5. cap. multorum. Vnde propter scelus patris vel domini, spoliatur tota familiā cōmunione. Vnde aliquando remouetur ac deponitur familia ab oblationibus altaris pro peccato domini, & clericus, vt supra dictum est, à beneficio ob simoniam à patre commissam. Ordo propter cuius fauorem dominus seruum suum amittit, 54. distin. cap. frequens generalis. Et accedit. ff. de oper. liberiorum. l. interdum, vbi tatione dignitatis superuenientis amittit quis operas quas habuit in libertā: quia indignum est, vt liberta seruiat, ex quo tantam adepta est libertatem. Eodē etiam modo priuatur aliquis, etiam secundum iudicij diuinum sine culpa, sed non sine causa, sicut Tobias priuatus est visu, & Iob filius, vt per patientiā probarentur, ad aliorum exemplum. Vnde dicitur, quod hanc tentationem permisit Dominus euenire illi, vt posteris daretur exemplum patientiæ eius, sicut & sancti Iob. Sicut etiam cæcus natus priuatus est visu nō ex culpa, quia neque peccauit, neque paren- Tob. 1.

Digitized by Google

parentes eius, vt cæcus nascere-
Ioan. 9. tur: sed tamen non sine causa, scilicet pro gloria Dei.

Item puniendi sunt peccatores manifesti, non solum à Deo, sed etiam ab hominibus quod patet per exemplum in vsurariis manifestis, qui præter pœnam æternã, quam merentur apud Deum, secundum canones triplici pœna puniuntur. Nam vsurarij manifesti, nec ad communionem altaris admittuntur, nec Christianam, si in hoc peccato decesserint, accipiunt sepulturam, sed nec viuorũ oblationes recipi debent, quod si quis clericus contrauenerit, quod accipit reddere cogitur, & donec ad arbitrium Episcopi sui satisfecerit ab officij sui manet exe cutione suspensus. Vocantur autem vsurarii manifesti, secundum Hostien. notorii, vel ex euidentia facti: quia vsurarius mensam tenet paratam ad pecuniã mutuandam cuilibet sub vsuris, sicut meretrix in prostibulo, paret arg. extra, de cohabi. cler. c. tua & c. fi. Et in hoc casu ipso iure pœnam patitur canonis prætaxatam. Vel manifesti intelliguntur notorii iuris, puta quia sunt per Episcopum in Ecclesia publicati, secus si adhuc ab Ecclesia tolerentur, vt extra de cohabit. cle. & muli. c. nostra: Nam si manifesti sunt per famam tantum, non tamen notorii, non patiuntur hanc pœnam ipso iure, sufficit autem ad publicationem faciendam, quod vocati confiteantur, vel negantes per testes conuincantur, vt de cohabitatio. clerl. c. tua. Sufficiunt autem & certa argumenta, vt extra de vsur. c. cum tu 83. dist. c. si qui sunt.

Item punitur vnus pro malitia alterius, inquantum de ipsa malitia participat, sicut hæres vsurarij tenetur, restituere pro eo in quantum patiuntur vires hæreditatis perceptæ: extra de appel. c. qua fronte, & de raptoribus. c. in literis. Vnde & si alter hæredum factus sit non soluendo, tenetur alius in solidum, saltem quãtum ad ipsum de hæreditate peruenit: Nam & res hæreditaria obligata videtur, extra de vsur c. cum tu.

Item nota, quòd quædam pœnæ sunt priuatiuæ, quæ vocantur pœnæ damni. Exemplum cuius in iure de excommunicatione, qua priuatur homo potestate eligẽdi, quia excommunicatus eligere nõ potest, extra de constitu. quod intelligitur de excommunicatione maiori, vt extra de clerico excommunicato, & inter. cap. penul.

Item de suspensione, quia etiam suspensi eligere non possunt, extra de consuetudine. c. cum dilectus. extra de donatio. c. apostolico: suspensi etiam celebrando irregularitatem incurrunt, extra de clerico excõmunicato. c. apostolicæ, secus de excommunicatis minori excommunicatione.

Item interdictum est pœna quæ priuat potestate eligendi, quia nec interdicti possunt eligere, extra de electione. c. cum inter 12. seniores.

Vera pœnitentia fructus & vtilitas quãta sit, & quot modis culpa ad gratiã homine transferat & multiplex apponitur translatio confessionis, pœnitentia Sacerdotum arbitrio quomodo sit relinquenda, declaratur.

Cap. LXVII.

POenitentia sequens peccata præcedentia destruit, sicut & peccatum sequens destruit præcedentia merita Ezech. Si auerterit se iustus à iustitia sua, & fecerit iniquitatem secundum omnes abominationes quas operari solet impius, nunquid viuet? omnes iustitiæ quas fecerat non
Ezec. 18.

Digitized by Google

recordabuntur. Sicut constitutio posterior derogat priori, vt extra de cogna. spiritu. c. 1. ff. de legi. & constitu. l. non nouum. Etiamsi nulla in posteriori de prima mentio habeatur, sic & posterior vita derogat priori: Nã posterior culpa derogat priori iustitiæ, & posterior pœnitentia delet præcedentẽ culpam. Ezec. Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis quę operatus est, & custodierit omnia præcepta mea, & fecerit iudicium, & iustitiam, vita viuet, & nõ morietur, omnium iniquitatum eius quas operatus est, non recordabor: in iustitia sua quam operatus est, viuet. Exec. 18

Item pœnitentia transfert hominem de culpa ad gratiam. Et hæc translatio multipliciter fit, sicut patet per exemplum in translationibus prælatorum: Nam talis translatio aliquando fit causa necessitatis, puta cum prælatus in ecclesia sua persecutionẽ patitur, & hostilitatem, extra de renunc. c. nisi cum pridem, paragr. propter malitiã. Talis autem est translatio siue conuersio eorum, qui propter tribulationes, seu aduersitates, vel infirmitates, ad Deum conuertũtur: Nam mala, quæ nos hic premunt, ad Deum nos ire compellunt, sicut dicit Grego. Sap. Transtulit illos, s. pœnitentes, per mare rubrum, id est, per tribulationem, & persecutionem. Psal. Multiplicatæ sunt infirmitates eorum, postea acceleraverunt. Greg. Sap. 10. Psal. 15

Aliquando vero fit causa vtilitatis, puta cum in ecclesia sua inutilis est, & in alia vtilis: Est enim tã vtilitas quam necessitas legitima causa translationis, 6. qu. 1. c. omnes qui. & c episcopus. Et hac ergo ex causa debet homo conuerti, & transire de statu culpę ad statum gratiæ, quia s. in statu culpæ est omnino inutilis quantum ad merendum, quia nec sibi, nec alteri meretur, sed dum est in statu gratiæ operatur fructuosè, quia meretur, & propterea conuersio peccatoris vocatur translatio de morte ad vitam, & de inutili ad vtile. Vnde Ioan. Scimus quoniam translati sumus de morte ad vitam. 1. Ioan. 3

Aliquando fit translatio causa leuitatis, puta, quod ex leuitate alteri ecclesiæ adhæreat, vel suam pro derelicta habeat, puta quod vxorem duxerit, vel miles factus sit, vel quod ab ipsa Ecclesia sua desit per tres septimanas, vel duos menses, sine iusta causa, vel absq; licentia sui superioris. In quibus casibus, & similibus, priuari potest Ecclesia debito iuris ordine seruato. Et ideo talis causa non commendabilis est. Et talis est conuersio puerorum impuberum, qui quadam leuitate animi potius, quam deuotione, & sine licentia parentum religionem intrant, vel profitentur, & maximè si pueri sint non doli capaces: de quibus manifestum est, quod ex sola leuitate hoc fecerũt. Et ideo nõ obstante tali professione, quã infra pubertatis annos fecerunt, à parentibus repeti ac reuocari possunt.

Aliquando vero fit huiusmodi translatio causa cupiditatis, vel ambitionis: & tunc secundum iura priuãdus est Ecclesia habita, scilicet prima, & ambita, scilicet secunda, vt nec primam possideat, quam per superbiam spernit, nec secundam, quam per auaritiam concupiuit, extra de clerico, non re. parag. fi. 7. q. 1 c. eos, & c. si quis Episcopus. Prima tamen Ecclesia ipsum repetere poteſt, si voluerit. 7. quæst. 1. non oportet. Talis ergo est conuersio siue pœnitentia ficta hypocritarum, s. propter cupiditatẽ terreni lucri, vel propter ambitionem honoris, qui duplici præmio priuantur, scilicet cæleſti,

cælesti, quod contendunt, & interdum etiam temporali: Tum quia seipsos aliquando affligunt abstinentia, & huiusmodi, & sic priuant seipsos commodo corporali. Tum quia etiam aliquando dum eorum hypocrisis deprehenditur, confunduntur, & vituperantur, & sic priuantur præmio æterno quod spreuerunt, & temporali, quod ambierunt.

Aliquando fit translatio causa humilitatis, puta religionis. In quo casu inferioribus Episcopis sufficit petere licentiam, alioquin si nec petita licentia transeat, ecclesia potest ipsum repetere, simiiliter 7. q. 1. si qui vero, & c. si quis presbyter. Ipse autem ecclesiam repetere non potest, 7. q. 1. c. eos, & extra de renunc. ca. cum in dubiis. Sed hic sciendum, quod si ob cõscientiam criminis, dimissa prælatura ad vitam monachalem quis descenderit, ad prælaturam seculatem resurgere non potest de iure, alias secus, 4. quæstio. 1. c. hoc nequaquam. Et extra de renun. cap. post translationem. Et huic translationi assimilatur conuersio eorum qui culpam suam & miseriam erubescentes, humiliter ad pœnitentiam veniunt, interdum quidẽ remorsu conscientiæ puncti, & stimulati. Qui post quam conuersi sunt, ad pristinam culpam & conuersationem secularem, id est, inordinatam vitam, non redeunt. Ista est vera conuersio peccatoris, cuiusmodi fuit conuersio Magdalenæ. Item nota, quæ pœnitentiæ quæ iniunguntur a sacerdotibus, sunt hodie arbitrariæ: quia de eis non potsit dari certa diffinitio siue regula, & ideo relinquuntur sacerdotum arbitrio seu iudicio determinãdæ, sicut etiam secundũ iura, ea quæ certa regula diffiniri non possunt iudicis arbitrio relinquũtur, sicut de fide testibus adhibenda, ideoque hoc fidei iudicis recipientis relinquitur, quia ipse magis scire potest quam alius, ff. de testibus, & attest. l. fides vel verba epistolæ. Item in mora, cuius diffinitio non traditur, ff. de vsuris, leg. ex mora. Reg. 1. Item in impensis factis in res dotalibus. Nam etsi deduci debeant, non tamen facile est in vniuersum diffinire, sed singula lex genere & magnitudine impendiorũ extimari potsũt, ff. de impen. in re dota. factis, l. qui dicitur, in fin. Similiter ergo & in quantitate pœnitentiæ peccatoribus imponendæ conuenit. Vnde tempora pœnitudinis habita moderatione, constituenda sunt sacerdotis iudicio, prout conuersorũ animos prospexerit esse deuotos, habito respectu ad ætatis gricula, & ægritudinũ ne cessitates, 26. q. 7. c. tempora, & c. hoc sit.

Luc. 7.

Perseuerantia bonæ quæ consuetudini similis esse dicitur, breuiter censentur.

Cap. DIX.

PErseuerantia bonæ vitæ excludit ius diaboli ab homine, & acquirit in eo ius Deo. Vnde assimilatur consuetudini, quæ si sit rationabilis, tollit ius in loco in quo viget, ff. de legibus, & senna. consul. l. de quibus. Item consuetudo rationabilis ius induc. Instit. de iure naturali, gen. & ciuil. parag. ex non scripto. Ité perseuerantia & continuatio boni, prævaler legi peccati, sicut etiam consuetudo vincit legem, sc. si sic à tanto tempore seruata, vt non sit in memoria hominum quando incœpit, vt ff. de aqua pluui. arcen. l. 1. in fi. & ff. de aqua quoti. & æstiua. l. hoc iure. parag. ductus aquæ. Et similiter consuetudo quã Romana seruat ecclesia, & præcipit ab aliis seruari, etiam vincit legem, vt 11. distin. c. nolite, de consecra. dist. 1. c. basilicas.

Digitized by Google

Item continuatio pœnitentiæ & bonæ vitæ sequentis, abolet culpam & infamiam malæ vitæ præcedentis, sicut consuetudo posterior tollit priorem, extra de cognat. spiritua. cap. 1. Et hoc verum est si in eodem municipio diuersæ consuetudines diuersis temporibus oriuntur. Nam si diuersis, secus, vt 12. dist. cap. scit sancta. Hæc enim diuersæ aliquorũ consuetudines, aliorum debent contrario more subuerti, vt 12. dist. c. illud.

Papa suprema potestas circa spiritualia & temporalia duobus in gladiis designata describitur, qua patiter in vsu pallii designari declaratur.

Cap. LX.

POtestas non solum spiritualis, sed etiam temporalis est apud Papam. Nam Papa vtrunq; gladiũ habet, 22. di. c. 1. 63. dist. c. tibi Domino. Vnde & reges deponit, 15. qu. 6. c. alius, & cap. nos sanctorum, & curatorum, 1. q. 4. c. quia præsulatus, 96. dist. c. duo sunt. Et non solum regem constituit, imo transfert, extra de elect. c. venerabilem, immo etiam imperatorem electum Papa habet approbare, electionem confirmare, vel infirmare, & ipsum confirmatum etiam consecrare. Et hæc omnia probantur in prędicta decretali venerabilem. Ipse etiam Papa Imperatorem deponere potest. Si enim Zacharias Papa Regem Francorum, qui à Romano Pontifice coronã non recipit, nec per eum examinatur, nec cõprobatur ab eo, vel reprobatur, non tam pro suis iniquitatibus, quàm pro eo quod tantæ potestati erat inutilis, à regno deposuit, & alium loco eius instituit, 15. q. 6. c. alius. multo fortius Imperatorẽ qui specialius quodãmodo subsistet, poterit remouere, 99. dist. c. duo sunt, &c. si Imperator.

Item potestatis, vel officii plenitudo in maioribus Prælatis repræsentatur, & designatur in vsu pallii. Nam in Papa pallium designat plenitudinẽ potestatis plenissimam. extra de aut. & vsu pallii. c. ad honorẽ, & extra de elect. c. illa quotidiana. In Patriarchis vero plenissimam officii designat potestatem, arg. extra de priuile. c. antiqua. In Archiepiscopis pleniorem officii potestatem, extra de auct. & vsu pallii, c. nisi, & c. ad honorem. In Episcopis verò plenam officii potestatem, quibus quandoque conceditur, scilicet aliquibus, vt Papien. ac Cumen. & Messano, & Ostiens. Quibus ex longa consuetudine, & ecclesiarum suarum priuil. debetur, quæ seruanda sunt, extra de officio ordina. c. duo simul, 25. qu. 2. c. 1. 2. & 3.

Prælatorum in subditos potestas ac regimen in virga correctionis doctrinaque prædicationis perfici, ac quæ adhuc dum corrigere, prædicareque debeant, aperitur.

Cap. LXI.

PRælatorum regimen præcipue in duobus consistit, scilicet in virga correctionis, & doctrina prædicationis: Nam latratu canũ lupi arcendi sunt, baculoque pastorũ, 45. dist. parag. 1. Sed in virga disciplinæ attẽdere debet, vt corrigat beneuolenter, scilicet nõ ex odio, sed ex charitate, quia falsa iustitia dedignationẽ habet, vera compassionem.

Item, vt corrigat prudenter, scilicet vt cũ discretione corripiantur tumidi, tolerentur infirmi, & quos castigare teuerius necesse est, non sæuientis plectantur animo, sed medentis. vt 86. dist. c. 2.

Item cõgruenter, s. vt rigor iustitiæ vbi congruit remittatur, & vbi,

Digitized by Google

& vbi expedit intendatur. Est autem remittendus siue temperandus ex duobus.

Primo, ex multitudine peccantium, 1.qu.7.c.quotiens, extra de transl.ca.fina. Vnde versus cōmunis: Ob populum multum crimē pertransit inultum. Quando autē est multitudo in cauta, tunc Prælatus incipere debet à spiritualibus proximis, vt eorum exemplo frangatur cętera multitudo, 54.di. c.comm.essationes.

Item puniendi sunt maiores de vniuersitate, qui alios trahunt ad peccatum, extrade. cler.excom.c. latores.

Secūdo tēperatur rigor ex qualitate peccātium, quia deferēdum est personæ, & dignitati, extra de offi. deleg. c. sane, cap. quia, & c. past, & extra de mai. & obe. c. pet tuas; 45.dist.c.cum beatus, 50. di. contumaces. 2.q.7.c.quisquis, 24. q.1.c.qui cōtra pacē, ff.de pœnis. l.vt seruorum, ita tamen, quod nō deferatur iustitia vitæ, quia secū-
Auguſt. dum Aug. siue plectendo, siue ignoscēdo, hoc solum bene agitur, vt vita hominū corrigatur, 22.qu. c.prodest. Est etiam interdū rigor augendus ex duobus. Primū, cum peccatum ex auctoritate defenditur, de pœniten. di. 6. c. 1. in fi. Itē secūdo, cum vsitatum est malū, & multis grassantibus opus est exēplo, 1.qu.1.c reperiūtur, ff. de pœnis, l. aut facta, parag. vlti. Et nota, quod si superior modum excedit, nimis corrigendo, & si peccet, 14. q.4.c.quo peccat, in fi. non tamen cogitur à subditis veniā postulare, ne dū nimiū seruatur humilitas, regēdi frāgatur auctoritas, 86. di.c.quādo: Sępe enim ex conuer-
Aug. in Reg. satione æquali contēptus nascitur dignitatis, ff. de off. ca. Præsidis, obseruandū: Debet enim Prælatus ex ingenio suo dignitatē augere, ne contemptibilis habeatur, ff. de offi. Procōl. l. nec quicquā, parag. circa, 50.dist.c.1, extra de accu. c. qualiter, & quando. Secundo pertinet ad regimen Prælati doctrina Prædicationis. Vbi primò necessaria est charitas intus ardens. Cor, 1.Cor.13
Si linguis hominū loquar, & Angelorum, charitatem autem non habeam, factus sum velut æs sonans. Secūdo vita exterius lucens. Greg. Cuius vita despicitur, restat, vt eius Prædicatio contemnatur, 3.qu.7.paragr. porrò in fi. Ambro. Iudicet illi de alterius errore, qui nō habet in se quod condemnet, vt c.qu.ca.incider. Greg. In grauibus peccatis quis positus, dū suis præmitur aliena non diluit, vt ea. q.c.in grauibus. Chryso. Malè viuendo, & bene docendo, Deum instruis qualiter te debeat condēnare. 40.di.c.multi. Talis, secundū Hieronymum, assimilatur cineri, per quam lixiuium trāsiens lauat, & non lauatur, 83 dist. paragr. vlt. Et secundum Augustinum assimilatur lapideo canali, per quem aqua doctrinę transit ad viscolos, id est, ad subditorum corda, in quibus aliis fructum facit 1.qu.1. c.si fuerit. Et secūdum Nicolaum Papam, assimilatur faci ardenti, quæ seipsam consumens, aliis lucem ministrat, 15.vlti.c.vlti.

Tertio, necessarius est actus prędicationis discretè docens, circa quam quatuor cōsiderabis, Tempus, vt non loquatur semper, sed temporibus opportunis: si enim semper plueret, terra non germinaret. Vnde Leui. Vir qui flaxum Leui.15
seminis, scilicet spiritualis, id est, verba Dei, patitur, immūdus erit. Ideo Paulus dicturus importunè, præmisit oportunè, 43.distin.c.sit rector in fine.

Item considerandus est locus, vt scilicet in ecclesia, vel alio loco publico, vel honesto, non in priuatis domibus, ne suspitio fit de hæres. 50.dist.c.si quis.

Item modus, scilicet, vt fiducia-

liter, & libere prædicetur, 11.q.3. c.nolite. Et in priuatis locis possint aliqua proponi non solemniter, sed in modum simplicis exhortationis seu collationis, extra de hæreticis, ca. cum ex iniuncto circa prin. Debet esse etiam prædicatio humilis, extra de maioritate & obedientia, c.humilis doctrina, quia asperitatis nimiæ increpatio, nec correptionem recipit, nec salutē, 45. dist. c. eum beatus, ff. ad leg Aqui l. præceptoris.

Quartò consideranda est dicendorum & auditorum qualitas: Nā secundum capacitatem audientium, docenda sunt alia, & profunda, & subtilia, & infima, plana, & simplicia 43.di.c.sit rector 8.q.1.c.oportet. Alias, si non intelligentibus profunda diceret, non esset prædicator, sed percussor. In fine nota, quod Prælatus qui non audiuit Donatum, & est nimis insufficiens, deponendus est, extra de æta. & qualit. cap. vltim.

Item prælatus debet diligenter custodire gregem suum, quod ex negligentia vel ineuria sua nullus in eo iacturam patiatur, alioquin reus efficitur. Vnde Prælati in hoc similes sunt illis qui habitant in littoribus maris: Quia secundum leges, si non inueniatur qui rapuit res ex naufragio, hi qui iuxta littora maris in quibus nauis infixa vel tracta fuit, inter fines agri cuiusque prædia possident siue morantur, ex edicto D. Adriani tenentur, & à præsidibus condemnari debent damnum passis, vt sic possessores territorijs, quamuis nihil rapuerint, in omni eos, quod damnum sibi naufragio ademptū probauerint, condemnentur. Et est ratio naturalis, quia sic debent custodire inter littora, ne etiam ab extraneis ibi aliquid diripiatur. Inuigilent ergo, & ponant custodes, ne detrimentum patiatur, secundum quod legitur de officio præfecti. vigilum, lege prima, secunda, & tertia. Similiter si de domo, vel villa expugnatis, aliquid raptum sit, quamuis verba edicti desint, tamen ex mente Labeo. ait huic edicto locum fore: Nec enim minus in mari quam in villa, vel e conuerso, possumus per latrunculos infestari, vt ff. eo. l.3. paragr Labeo scripsit. Et similiter ex mente D. Adriani dici potest, quod si quis extraneus in ciuitate aliqua, vel eius territorio fuerit spoliatus, vel res eius furto amiserit, communitas teneatur. Hæc actio & contra hæredes datur, vt ff. eod. l. 4. in fine. Si ergo communitas quælibet tenetur custodire diligenter territorium suum, multo magis custodire & conseruare tenetur quilibet Prælatus gregem suum. Alioquin dicetur ei illud Zachar. O pastor & idolum derelinquens gregem. Vnde sicut idolum hominis non est homo simpliciter, sed homo secundum quid, sic etiam pastor non custodiens gregem suum. Zach.11

Item Prælati peccatum periculosum est subditis, non solum publicum, sed etiam occultum; quod patet per exemplum in simoniacis: quia si Episcopus sit simoniacus in ordine, & occultus, suspensus est quoad omnes. Et probatur 32.dist. c.nullus, & c.præter hæc. Simoniacus enim in ordine habet caracterem vitiosum, 1.qu.1. cap. reperiuntur, & c. quibusdam narrantibus. Vnde si scio eum simoniacum in ordine occultum, nullo modo debeo ab eo ordinari, 1.qu.1.c.fin. quis à simoniacis, extra de simonia per tuas. Et si ignoro eum simoniacum esse, cum sit in veritate, nō recipio executionem, sed dispensatione indigeo in detestationem criminis, vt in dicto cap. si quis à simoniacis, extra de ordinatis ab Episco-

cc

po.c.1.in fi.& c. 2. Si autem scio, sed coactus sum recipere, si absolutè coactus fuerim, tunc nec caracterem recipio. 59.di.c. presbyteros, extra de bapt.c.maiores. Si vero coactus fuerim conditionaliter, tunc aliud est quam ignoranter.1.qu 1.c.constat: Recipio enim executionem, sed non ibi. Et ratio est, quia magis constat de voluntate coacti, quam ignorantis, extra de simonia. c. sicut nobis. Si autem credo, vel scio, episcopum simoniacum nō in suo ordine, sed in collatione ordinū, seu beneficiorum, si possum obtinere quod ab alio ordiner, debeo vtique hoc facere. Alioquin quamdiu toleratur ab Ecclesia, & occultus est, si compellat me, secure recipio, non obstante conscientia repugnante, quia erronea est 31.dist.c nerui. 11.qu.3.c. Cui est illata, licet sit ar. contrarium.ff.de libe.l.causa igitur.§.1. Et. quia omne quod fit contra conscientiā, & c. 21.qu.1.parag. ex his, extra de præscriptio.c.quā omne. Sed intellige conscientiam ex præcepto vel prohibitione formatam, vel quod fit contra conscientiam non erroneam, quòd si mala audieris de prælato, sis fidelis, & non nimis credulus ff.quod cum falso.tu.l.1.in suff.de eo per quem factū est l.1. parag.1. extra de in int.c.1.est.ex literis, quia dictum vnius facilè sequitur multitudo, extra de purgatione cano.6.cum in iuuentute, ergo de facili autem non præbeas 11. qu. 7.c.si quid igitur.86,dist.c.si quid vero de quocunque.33.dist.c. habuisse.

In purgatorio existentes non posse seipsos, vel ligare ad culpam, vel soluere à pœna, hacq; de causa excommunicationi comparari explanatur.

Cap. LXII.

PVrgatorii pęna assimilatur excommunicationi, vel pęnæ legali, per quam scilicet nullus seipsum ligare potest, vel soluere, ff. de arbitris, l. penul.4.qu.9.c.1.C. ne qui in causa sua iudi. l. vnica. Est tamen contrarium ar.de sen. excommun.c.cum desideres. Vbi innuitur, quod si episcopus communicet cum illo quem excommunicauit, sententiam incurrit. Sed dic, quod ille non ligatur sententia propria, sed canonis. Et si expresse diceret, quod participans cum excommunicato ab eo non ligaretur, non valeret extra de sent.excom. c.nuper.11.qu. 3. excommunicatis, & c. cum excommunicato. Similiter nullus in purgatorio existens, potest seipsum, vel ligare ad culpam, vel soluere à pœna. Et ideo a nobis expectant suffragia, quibus à pœna illa solui mereantur, siue per suffragia eleemosynarum, siue orationum, & huiusmodi. Mach. Sancta & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, vt à peccatis soluantur. Item nota, quod purgantur aliquando animæ defunctorum extra locum communem purgatorii, in quo generaliter animæ purgari dicuntur, sicut patet ex 4.dialo. beati. Greg. Et hoc conceditur aliquibus ex priuilegio speciali, vt, s.exemptæ sint à cōmunis purgatorii loco, sicut per priuilegiū eximitur quis à foro 16.q.1 c.frater.extra de priuil. c.cum capella. ff. de excu.mu.l. penultima. parag.si potest, ff. de excu.tu.c.spadonem, parag scire. ff.de administ.l. is cui. Conceditur ergo hoc priuilegium gratiæ, quorundam hominum animabus vt in aliquo loco super terrā purgentur, vt eorum status hic existentibus facilius innotescat, vt scilicet ab eis citius adiuuentur, vel propter alias causas Deo notas.

1.Mac. 12.

Greg.4. dia.

Rationis virtus, qua participatio luminis diuini interdum vocatur, quantum caeteras animi virtutes excellat, ostenditur.

Cap. LXIII.

RAtio, cum sit virtus eminentior in homine, debet regere totam animam & omnes partes eius: sicut dicunt iura, quod quælibet Ecclesia Episcopatus regenda est iuxta dispositionem & ordinationem Episcop. 10. qu. 1. c. decretum & c. regenda. Nã Episcopus est maior omnibus, sicut Christi vicarius 33. q. v. c. mulierem. Vnde inobediens ei, morte, scilicet excommunicationis, occidetur, extra de maio. & obed. c. 1. & 2. quia omnes sub eo sunt, vt c. ti. c. omnes. Similiter, quia ratio (secũdum Phi.) est supremum in homine, gerens similitudinem Dei. Psal. Signatum est super nos, & c. Est enim lumẽ rationis, quædam participatio diuini luminis, idcirco debet esse super nos, id est principari & dominari in nobis, ita vt omnes partes hominis, & actus, secundum eius dispositionem & ordinationem regulentur. Et si caro, vel aliquod membrum illius ei non obediãt, occidenda sunt mortificatione pœniténtiæ. Vnde Apostolus Si spiritu facta carnis mortificaueritis, viuetis,

Arist.

Psal. 6.

Rom. 8

Qua, & quando Religiosis corporis recreatio conueniat, plurimis legum auctoritatibus comprobatur.

Cap. LXIIII.

REcreatio quieta, & modesta cuilibet licet pro tempore, sed dissoluta, & inquieta, non competit viris spiritualibus: Hinc est enim (secundum iura,) quod clericis non prohibetur piscatio: licet enim clericis non solum causa necessitatis, vel vtilitatis, sed etiam causa recreationis cum retibus piscari, dummodo tamen cum silentio & modestia fiat: Nam & monacho licet retia texere pro piscibus capiendis. de consc. di. v. c. nunquam: Prohibetur tamen clericis venatio, vt 86. di. c. qui venatoribus. Ideo ergo piscatio conceditur, & venatio prohibetur, quia venatio fit cum inquietudine, & clamore, piscatio vero cum quiete. Et quia maior delectatio & dissolutio est in venatione, quàm in piscatione: venator enim currit per deuia, sicut diabolus cum ducit animam captiuam: verum est tamen, quod licèt clericis prohibeatur saltuosa venatio, & clamosa, tamen quieta & recreatiua conceditur, scilicet quando fit non causa voluptatis, sed recreationis, ad excitandum forsitan appetitum, vel calorem naturalem. ar. extra de homicidio c. dilectus filius à capellanus, & extra de iureiurando, c. & si Christus de cons. di. v. c, sint tibi ieiunia. 2. & 3. licèt secundum quosdam Episcopo sit omnino interdicta. Sic intelligunt. 34. di. c. i. Ostien. autem dicit, quod venatio est omnibus interdicta, si fiat eo tempore quo debent homines in Ecclesia esse, vel orare, siue sint clerici, siue laici 86. di. c. amputatis, de consc. di. 3. c. irreligiosum. & di. v. ieiunium. quia venatorem scilicet in venatione mortuum, neminẽ legimus sanctum. 86. dist. c. qui venatoribus. Et non solum in diebus ieiuniorum est illicita, sed etiam in festis, quibus homines debent venire ad Ecclesiam, nisi forte necessitate famis ingruente. Et idem est, si apri venirent, & vastarent segetes, vel vineas clericorum vel monachorum. Alias autem diebus licita est laicis, pro carnibus & pellibus habendis, alias non, secundum Raimun. & Goffredum, qui & de ipsa venatione

Ostien.

Digitized by Google

tione decimas dare iubentur. 16. q.1. quicunque. & extra de decimis non est in potestate. Clericis autem est illicita, si nimis apponant mentem in venatione, ita quod ecclesia in spiritualibus vel temporalibus exinde detrimentū patiatur, vel aliquod onus inde habeat, extra de cler. vena. c.1 & v. Necessitate ergo Ecclesiæ exigente, licita est venatio clericis, & monachis. Et similiter causa vtilitatis, & recreationis aliquoties possunt venari, siue sint Episcopi siue alij, dummodo venatio sit quieta, & nō proficiscantur cum canibus & auibus quādo debent visitare & prædicare.

Iuris exemplo, eiusdemque auctoritate, quando damnum alicui illatum & quibus casibus possit absque culpa remitti, docetur.

Cap. Lxv.

REmitti non potest damnum alicui illatum sine consensu illius, nisi propter necessitatem pacis, vel alicuius consimilis vtilitatis communis. Vnde pone quod bellum fuerit inter duos milites, vel principes, & hinc inde iniuriæ multæ, & damna sint illata, postea facta est pax inter ipsos, & damna hinc inde data remissa sunt, nunquid ista remissio extenditur ad homines, & valitores vtriusque? Non videtur, nisi de consensu eorundem sit facta. arg. C. de transact. l.1. & l. transactionis placitum, & l. præses. & l. ver. pe. a, te. extra de mat. & obed. c. fi. ff. de transact. lege. 3. & l. qui cum toto. & lege nulli, ff. de pact. l. simus. §. pact. l. vbi, & l. in summa, & l. si conuenerit. Vel nisi forte aliter non possit haberi pax, vbi quidem vtiliter partis geritur negotium vtriusque. Et sic potest intelligi. ff. de pact. l. conuentionem. Aliter quomodo possum remittere ius hominis mei, cum nec possem ab eodem tantundem extorquere sine rapina.

Quemadmodum restitutio sit agēda vt iusta existat, quæque conationes habere debeat, aperitur.

Cap. Lxvi.

REstitutio præsupponit tria, scilicet damnum, factum, & peccatum.

Primo enim non videtur cadere restitutio, nisi damnum datum sit, Vnde secundum legem ciuilē, si oliuam meam maturam decerpsisti, vel secuisti, vel seruū meū puerum castrasti, & precioliorem fecisti, & expensas quas in prædictis fecisti, donasti, id est, fingis donasse, tu mihi ad restitutionem non teneris, quia non intulisti damnum: sed si aliquod horum interemisti, vel surripuisti, furti teneris, & pro seruo castrato iniuriarum erit agendum, vt ex edicto edi. aut ex l.12. tabularum in quadruplum. Si autem oliuam, vel messem immaturā collegisti, damnum intulisti. & ideo locum habet actio de dāno dato, & per consequens restitutionis obligatio. ff. ad legem Aquiliam. l. fi. seruus seruum, §. rupisse, & parag. si oliuam, & l. fere, ff. de edi. edicto. l. ediles, sed etenim.

Secundò præsupponit restitutio quod factum hominis interuenit, & intelligo factum commissum, vel omissum. Vnde secundum iura, cum sine facto hominis ex corruptione ipsius rei damnum prouenit, non tenemur. Et ideo secundum Iuristas, si vsufructuarius riuos patiatur corrumpi, vel vites non succiderit, non tenetur. l. Aquil. ff. de vsufr. c. si cuius. parag. denique. Porrò si propter negligentiam hominis, ignis nō ex ipsis rebus, sed extrinsecus prouenlat Aquil. agitur, vt l.1. §.

si fornicarius, & extra de danda, c. si egressus. Sicut cũ negligẽtia plaustrali lapides ceciderunt, & damnum dederunt. ff. ad l. Aquil. l. si seruus. §. si ex plaustro.

Tertio restitutio præsupponit culpam interueniſſe, alias secundum iura cessat actio de damno dato. Et ideo neque furiosus, neque infans doli capens, tali actione tenetur, secus, si sit doli capax. ff. ad legẽ Aquil. l. 5. parag. iniuria. extra. de delic. pub. cap. 1.

Omnia sacramenta noua legis institutionem à Christo habuisse: eorum que irreuerentia quantum periculosa existat, aperte monstratur.

Cap. LXVII.

SAcramenta à Christo institu-ta, partim habentur ex scriptura Euangelica, sicut baptismus, Eucharistia, & quædam alia, partim verò ex traditione Apostolorum sine scriptura, sicut confirmatio, ordo, & huiusmodi. Sicut etiam ius humanum constat ex scripto, & nõ scripto: sed quod in scriptis redactum est, vocatur lex, siue constitutio: Quod autem in scriptis non est, vocatur consuetudo, vt 1. dist. §. cum itaque: Consuetudo enim est ius quoddam, moribus id est, assiduis actibus hominũ institutũ, quod pro lege scribitur cum deficit lex, vt 1. di, c. consuetudo. Alias etiã dicitur: Constat ius nostrum ex scripto, & non scripto, vt Insti. de iure natura. gen. & ciu. parag. constat.

Item sacramentorũ iniuria, vel irreuerentia, est valde peri ulosa: & hoc patet per exẽplum in baptismo, cuius iteratio, quia esset iniuria sacramenti, de conse. dist. 2. §. ff. magna pœna punitur: Nam pœna iteratis baptismum, secundum l. est vltimum supplicium. C. ne sanctum baptisma rei. l. 2. Sed et qui sanctũ baptisma geminat, pœna depositionis imponitur, tã quam indigno sacerdotio. C. eo titu. l. 1. Illi autem qui sponte, vel conditionaliter coacti, promoueri non possunt. Et idem intellige si ignoranter, & postea cum scierunt ratum habuerunt. Item si ab hæreticis scienter. 50. dist. confirmandum. 1. quæst. 1. c. ventum. in fin. & q. 7. c. Qui in qualibet, & c. conuenientibus. In habitu tamen clericali debent isti viuere, & sic retinebunt priuilegium clericale 81. dist. c. dictum. de conse. dist. 5. ca, dictum est. Qui autem ignorãter sunt baptizati, sicut frequẽter fit de infantibus, vel coacti absolutè, possunt promoueri, secundum quosdam de iure, secundum alios, quod tutius est, de dispensatione Episcopi. 1. quæst. 4. c. placuit, de vtrisque habetur de conser. d 4. c. qui bis, vbi dicitur, quod si ignoranter sit aliquis baptizatus, non indiget pœnitentia, sed tamen est irregularis, & promoueri non potest, sed illud dictum fuit olim in odium rebaptizantium, & de rigore magno, vel loquitur de ignorantia iuris quæ non excusat in talibus, & quod dictum est de rebaptizato, idem & de reconfirmato, argum. 68. distinctione. c. 1. de conse dist. v. c. dictum.

Virginis salutatio, quomodo naturã humanam prius per Adæ peccatum, maledictam rebenedixerit, vnico comprobatur Pontificis exemplo.

Cap. LXVIII.

SAlutatio Beatæ Virginis continet benedictionẽ, cum dicitur: Benedicta tu in mulieribus. Quia per eam humana natura, quæ prius maledicta & excõmunicata fuerat, rebenedicta, & absoluta, siue reconciliata fuit: Nam hæc ei salutatio à Deo missa est. Dicunt enim iura, quod si Papa ex

Digitized by Google

ex certa sciētia aliquem excommunicatū salutauerit, vel eidem alias participauerit, quod ille absoluitur ab excommunicatione, quia eo ipso præsumitur, quod velit ipsum absoluere, argu, extra de priui. c. cùm olim essemus, extra, de sent. excō. mmun. c. si aliquādo, 63. di. 1. c. cum Adrianus. de consec. dist. 2. c. pacē. Nec obstat, quod formam absolutionis non seruat, quare videtur contradicere, extra de senten. excommuni. c. cum desideres, & c. à nobis, quia dici potest, quod Princeps sola volutate manumittit, ff. de manumiss. ca. cum. Multo ergo magis absolvit salutatio Dei.

Quo pacto pœnitia, vel alterius rei restitutio sit à nobis agenda, breuiter erudimur.

Cap. LXIX.

SAtisfactio debetur ei qui læsus est, vel alteri qui sit loco eius. Vnde vsura restituenda est ei à quo extorta est, vel hæredi suo, & si talis non inueniatur, est pauperibus erogāda, vt extra, de vsu. c. cu. tu. & ar. extra de homi. cap. Sicut, & 14. quæstio. §. cap. 1. Quod si debitor, vel hæres eius absens est, dicunt quidam, quod vsurarius adhuc debet ei mittere, sed sumptibus debitoris absētis, argu. ff. de oper. libertorum. l. opere. Quod verum est, quando is, à quo extortæ sunt vsuræ, vel hæres eius, alibi se transtulerunt. Sed si vsurarius qui est malæ fidei alibi se transferat, quàm vbi vsuras exercuit, tunc propriis sumptibus tenetur mittere. Sicut apertè probantur hæc. ff de rei vendit c. Isi res, & l. Si verò & sequent. & de leg. 1. l. cū res, parag. 1. & de e dendo, l. prætor ait, parag. & l. sequen. Itē hoc quod dictū est, quod vsurarius debet misrere absenti, verum est si vsurarius noluit vbi debitor habitat; aliàs non tenetur vagari, argum. ff. de opere. libertorū, l. quod nisi fiat, 1. parag. 1. Item si summa expensarum itineris excedit summā vsuræ, pauperibus erogetur, secunda quæstione septima, c. anteriorū, extra de Iudæis, c. cū sit. Sed cū de eius proximo aduenru speretur, tunc pecunia deponetur, & consignabitur, C. de vsuris. l. acceptum.

Regula apponitur generalis, quæ plerima quidem sacra scriptura loca intelligere. dubia q; nonulla soluere, facillime admonemur.

Cap. LXX.

SCripturæ sacræ verba in quibus fiunt generales permissiones, vel concessiones alicuius, gratiæ vel potestatis, semper intelligenda sunt suppositā quadā conditione, & si alia nō exprimatur. Sic igitur quæcunque orantes petieritis, credite quia accipietis, & fiet vobis, subintelligendum est, si dignè petieritis, vnde Iaco. Petitis, & non accipitis, eo quod malè petatis, & illud Matt. Quodcunque solueris super terram, & in cælis, intelligitur, si solueris clauē non errante. Vnde dicit Origen. quod multos sacerdotes excludūt, quos tamē Deus retinet, & è conuerso etiam est de aliis consimilibus. Cuius exemplum est. Quia in rescriptis quædā conditiones intelliguntur, & sine expressione aliqua sunt obseruādæ, vt illa: Si preces veritate nitantur, extra de rescriptis, ca. ex parte. Si quis idoneus, vel si qua idonea fuerit, extra de cle. c. causam, ff. de muner. & hon. Lvt gradatim in fine primi rescrip. Item cū quis natalibus restituitur, subintelligitur conditio hæc. Si qui restituitur ex ingenua natus sit: Nam si ex ancilla, per talē restitutionem nil agitur, vt. ff. de nata. resti.

Mat. 11.

Iac. 4. Matt. 28

Orig.

Digitized by Google

rest. l. 1. Item in concessione viæ tacitè intelligitur hæc conditio, vt is cui conceditur, ciuiliter vtatur, vt ff. de seruit. l. sicut. Item in generali mandato patris quærēdi sponsum filiæ suæ, hic subintelligitur, vt persona sponsi patri ostendatur, nec prius nuptiæ fiant, vt ff. de ritu nuptiarum, l. generali. Itē scripturæ sacræ verba quæ videtur inuicem contraria concordantur per aliam scripturam, vel per distinctionem temporum, vel alio modo. Sicut id quod dixit Christus de Ioan. Baptista. Ipse est Helias, & id quod dicit Ioan: Non sū Helias, concordat Gregorius per illud Lucæ, quod dixit Angelus Zachariæ de ipso Ioan. Ipse præcedet ante ipsum in spiritu & virtute Heliæ. Ex quo colligitur, quod Ioan. non fuit Helias quoad personam; sed quoad similitudinem, primo officii, quia præcedet ante ipsum in primo aduentu, sicut Helias. Secundò quoad similitudinem zeli, & ideo subiunxit: In spiritu, scilicet zeli, tertio modo viuendi, vnde addit, & virtute, scilicet tēperantiæ vel pœnitētiæ. Sic etiam in legibus iura iuribus ad concordiam reducuntur, vt C. de inofficioso testamento l. vna. Similiter cōsuetudo puri priuilegii cōtraria, reducitur ad cōcordiam per interpretationem, extra de cōsuetud. c. cum dilectus.

Item scriptura sacra nō semper sequitur ordinem temporis, quia quandoque quod est posterius tempore, ponitur prius, secūdum ordinem scripturæ. Sicut Matth. 1. in Genealogia Christi Dauid præmittitur Abrahæ: cum tamen fuerit posterior tempore, & Mat. 4. primo ponitur Christus fuisse assumptus à diabolo in sanctam ciuitatem, & postea in montem excelsum, cùm tamen istud fuerit post illud: nam vltima tentatio fuit in templo, vt patet Luc. 4. Sicut etiam fit in legibus, & lex codicis, quæ confirmat codicem factum, & cōsummatum, post codicem edita est, & tamen in principio codicis posita est, vt C. de Iustinia. cod. confir. lege prima. Sic & lex quæ est in C. de sacram. cl. vna, facit mentionem de lege posterius edita, C. de suis & lig. hæredi. l. Si defunctus, nec enim ordo scripturæ inspiciendus est, vt ff. de solutio. l. nec enim.

Mat. 1.

Mat. 4.

Luc. 4.

Legum ciuilium exemplo, simplicitatem interdum alicuius culpam excusare animaduertimus.

Cap. LXXI.

SImplicitas aliquando excusat errorem, sed non totaliter, vnde secundum iura, aliquando suggestio falsitatis, & suppressio veritatis ex simplicitate proueniens, non elidit rescriptum, impedit tamen formam, & tunc datus iudex pro tenore veritatis, & non pro deprecantis affectione cognoscere debet, vt extra de rescriptis, c. super literis, 2 5. q. 2. c. præscriptione, C. si contra ius, vel vti publ. l. præscriptiones.

Clerici ne an laici, Dei gratiam, celosteq; regnum adipiscantur exquiritur, ac unico ciuilis legis exemplo definitur.

Cap. LXXII.

STatus laicorum altiori munere gratiæ indiget ad assequendam dignitatem regni cœlestis, quam status clericorum, ex eo quod est magis implicitus, & minus idoneus. Cuius exemplum est, quia ad assequendam dignitatem ecclesiasticam, altioris dispensationis gratia indiget laicus, quam clericus postulatus. Vnde laicus vndecunque sit, siue de eadem diœcesi, siue aliunde, postulandus est à Papa, cum sit intelligi

ligibilis simpliciter, vt 61. distin. per totum, & extra de electio. c. cum ad nostram, & cap. officij. Sed clericus, qui postulatus est de aliena diœcesi, cum non sit ineligibilis simpliciter, quia non est ineligibilis in diœcesi propria, postulatus à suo Prælato peti debet vt eum condat, vt 71. distin. cap. fraternitatem. 85. distin. cap. Florentinum archidiaconum, 63. distinctio. cap. literas, 86. dist. ca. dilectionis, 84. distinct. cap. primo & secundo.

Intentsoni semper fore resistendum in principio, exemplo & auctoritate instruimur, vt diabolum superare queamus.

Cap. LXXIII.

TEntationi non resistens statim à principio damnum incurrit, quod qui statim resistit, euadit. Cuius exemplum est, quia secundum iura, qui vim inferenti incontinenti se defendendo resistit, reatum non incurrit, quem tamen post interuallum se vindicans, non effugit. Nam si aliquis incontinenti legitimè restiterit, culpas omnium delictorum tempore violētiæ commissorum, siue ex parte aggredientis, siue aggressi aliquis occidatur, in aggredientem constat redundare debere, vt C. de vi publi. l. quoniam multa facinora, & ff. si quādiu pauper. fe. dic. l. i. parag. cum arietes. At ille qui est repulsus, cum aliquid fecerit ad vindictam vel cùm ex interuallo possessionem suam recuperauerit, prædonem de ea expellendo, ciuiliter & criminaliter punitur, vt C. eodem. l. si quis, & Instit. de publ. iudiciis, parag. inter. lul. Similiter quoque criminis reatum euadit, qui legitimè certando incontinenti a principio tentationi resistit; sed qui per negligentiam resistēdi se primo expoliari permittit, antequam per pœnitentiā recuperare possit criminis reatum, incurrit. Vnde Isidorus dicit: Calca serpentis caput, calca prauæ cogitationis initiū. Anima enim præcedit carnem in crimine, repelle ergo cogitationes ab anima, & caro non peccabit. Psalm. Beatus qui tenebit, & allidet parvulos suos ad petram. Parvula enim sunt ipsa tentationum initia, quæ ad petram Christum mox cum orta fuerint, allidenda sunt antequam crescant. Isido. Psal. 136

Bonum quomodo agendum a nobis sit, quoue pacto quis transgressor iure dicatur, exprimitur.

Cap. LXXIIII.

TRansgressor est etiam, qui bonum facit, si illud nō bene, vel bono animo facit; sicut mandati transgressor est, non solum qui contra illud facit, sed etiam qui illud indebito modo implet. Vnde periurus dicitur nō solum qui iuramentum non seruat, sed etiā qui male iurat. Vnde si quis, vt seruaret sabbatū a spirituali opere vacaret, malè sabbatum celebraret, & mandati transgressor esset. Et similiter qui mādatum cum alicuius iniuria impleret, puta si propter dilectionem alicuius, hostem eius feriret, vel occideret. Vnde secundum iura, finis mandati excedit, cum aliud vel aliter exequitur quam mandetur, vel cum exequendo mandatum præter commissum iniuria infertur. Et ideo tunc potest ab iniuria appellari. vt C. de appel. l. si quis prouocatione.

Mundi tribulationes, qua iure optimo ligatis compatantur, nuncij Dei vocantur, qualisque sit eorum finis lucide ostenditur.

C.ap.

Digitized by Google

Cap. LXXV.

TRibulationes, vel infirmitates, quæ peccatoribus in hac vita veniunt, sunt quasi quidam nuncij, vel legati Dei, missi ad cõmouẽdum eos, & prouocandum ad reconciliationem pœnitentię. Vnde patienter, & reuerẽter suscipi debent quantumcunque videantur hostiles: nã & nuncii, & legati quos apud nos etiam hostes mittunt, recipiuntur. Et secundum iura; quia sancta res est horum causa legatorum, si quis eos pulsauerit, hostibus quorum legati erant, tradendus est; ff. de legationibus. l. vltima. Similiter qui hos. nuncios diuinæ iustitię repulerit, incidet in manus eius. Sic Rex filiorum Amõ incidit in manus Dauid, qui eius nuncios dehonestauerat. Item pro Christo tribulationes & persecutiones sustinentes, sicut fuerũt socii eius, passionum, sic etiam erunt cum eo socii cõsolationũ: exemplo scilicet mercatorum, quorum socii, sicut participant de periculo, siue damno, ita possunt licitè participare de lucro; vnde etiam si contrahatur societas, quod vnus ponat pecuniam, & alius operam, licitum est, dum tamẽ lucrum, & damnũ cõmuniter sentiant; sed si periculum pertinet ad recipiẽtem in solidum, & non ad tradentem, illicita est talis societas, & etiam leonina. Et talibus assimilantur qui volunt participare Christi consolationes, sed nolũt sentire eius passiones.

2. Reg. 4

Triplex mutui, locatique differentia apponitur, vsurariamque prauitatem excommunicationi assimilari declaratur.

Cap. LXXVI.

VSurarius assimilatur ei, qui vult habere lucrum, & non stare periculo, vel ei qui venderet rem non suam pro sua, vel ei qui venderet illud, quod non esset. Cuius contrarium est in locatore. Est enim inter mutuum & locatum hæc triplex differentia.

Primo, quia periculum rei locatæ ad locatorem pertinet, sed rei mutuatæ ad debitorem, vt ff. de rei vendi. l. si nauis. Ideoque incendium non liberat debitorẽ, vt C. si certum petatur. l. incendium. Sed hac ratione tantum considerata, fœnus nauticum licitum esset, quod tamen falsum est, vt extra de vsuris. c. nauiganti, vnde est alia differẽtia, ex qua sumitur alia ratio, quare locatio licita est, non autem vsura; quia rei locatæ dominium retinemus; adeo quod conductor de proprietate quæstionem referre non potest, C. de pignori. actione, l. nec creditores. Et ideo pro vsu rei propriæ, quem concedimus, pecuniam recipimus; quod licitum est, quia nec aliquis cogitur de proprio beneficium facere. 10. quæstione secunda, c. præcariæ. Sed rei mutuatæ dominiũ transferimus: Ideo pro vsu rei propriæ, debitoris improbè pecuniam exigimus ab eodem, & facit ad hoc illud, quod habetur extra, de rei ven. c. si nauis.

Tertia differentia est, & ratio, quia vsus rei locatæ aliquis est sine consumptione, vsus autem rei mutuatæ nullus est sine consumptione; & ita vendit id quod res non habet.

Item vsuraria prauitas similis est excommunicationi: quæ non solũ ligat eos in quo fertur, sed etiam participantis cum eis in casibus non concessis, in quantũ incurrũt saltẽ minorem excommunicationem. Similiter non solum vsuras exercentes peccant, & ad restitutionem obligantur, sed etiam coadiutores inficiuntur, sicut patet in notariis conficienti-

cientibus instrumenta vsuraria, qui ex hoc efficiuntur periuri, & infames, & conficiendi instrumẽta officio priuati. Periuri quidem, quia quando creantur iurãt quod hoc non facient: ergo de cæteris nec testificari poterunt, nec publica conficere instrumenta. periurus enim testificati non potest, quantumcunque pœnitentiam egerit. c. extra de testibus, ex parte, & capitulo fi. Ex hoc etiã sunt infames quibus sunt actus legitimi interdicti. extra de testibus, c. sed ex quadam.

Quemadmodum prælatus dum est vni Ecclesiæ alligatus, ad aliam ineligibilis redditur: sic etiam vnã habens vxorem ea viuente alteri minime matrimonialiter potest copulari.

Cap. LXXVII.

VXorem vnam habens, illa viuente, non potest alii matrimonialiter copulari. & si de facto contraheret, non esset matrimonium. Cuius exemplum est in matrimonio spirituali, scilicet prælati, & Ecclesiæ suæ. quia vni Ecclesiæ alligatus ineligibilis est in alia, quia ligatas habet alas quibus satagit volitare, vt extra de electis, capitulo vltimo, Et si super electis de facto procedatur, nõ valet electio, vt patet ibidem. In hoc tamen differt à matrimonio carnali, quia in spirituali vni ecclesiæ alligatus, potest ab ea separari, & alteram suscipere, saltẽ dispensatiuè ex causa necessitatis, vel vtilitatis: vt extra de electis, c. in causis, in fi. & septima, quæstione prima, c. omnes qui. Et ideò in tali necessaria est postulatio, extra de postulatione, c. bonæ memoriæ, in secundo. Hæc autem dispensatio in matrimonio carnali locum non habet.

Quanto diuturnius vitium in anima extitit, tanto periculosius esse per consuetudines exemplum vnusquisque conspexerit.

Cap. LXXVIII.

VItium nunquam debet approbari. Cuius exemplum est in iure, quia consuetudines malæ adinuenitæ nullo tempore confirmantur, vt in authẽ. vt nulli iudi. parag. primo. Itẽ vitio quanto diuturnius, tanto periculosius: sicut consuetudo mala secundum iura, quanto diuturnior, tanto perniciosior, & periculosior, extra de Simonia. c. non satis, extra de consuetu. capitulo vltimo 24. q. 1. c. scisma. & capitulo fiat.

Explicit Liber Octauus.

Digitized by Google

PROLOGVS
LIBRI NONI,
IN QVO DE ARTIFICIALIBVS rebus, quas humana ratio in exteriori naturali materia per artis habitum directa producit: interdumq; de artium operibus, nonnunquam de artificibus, aliquando etiam de artium instrumentis exemplariter fore pertractandum proponitur.

Eccl. 9. IN manu artificum opera laudabuntur, inquit Ecclesiasticus. Humanum genus post lapsum peccati, à sua decidens integritate naturæ, caligat ignorantiæ tenebris, concupiscentiæ caloribus æstuat, crebraque infirmitate dissoluitur. Sed depellit ignorantiæ tenebras vtcunque sapientiæ studium, cohibet concupiscentiæ impetus, & cuiuslibet passionis insultus moralis virtutis dominium: labentique infirmitati succurrit multiformis artis ingenium. Si enim, vt testatur Galenus, immortale, & impassibile esset corpus, & semper maneret ei optima compositio, non indigeret arte constituente ipsum. Quia igitur corpus humanum multipliciter alteratur, & patitur, ac insuper ex passibilitate multiplici diuersis necessitatibus subditur, ex industria, vel ratione humana quædam artes inuentæ sunt, ipsius humani corporis necessitatibus obsequētes, quæ ad differentiam liberalium artiū, seruiles nominantur. Quia enim in speculabilibus rebus per modum cuiusdam operis aliquid inuenitur, puta orationis congruæ, seu syllogismi constructio, ac etiam numerandi, vel mensurandi opus, quicunque ad huiusmodi operationis speculatiui habitus ordinantur, per quandam similitudinem artes appellantur. Sed tamen liberales ad illarum differentiā artium, quæ ordinantur ad extrinseca opera exercitata per corpus; quæ scilicet dicuntur seruiles, in quantum corpus seruiliter animæ subiugatur, sed illæ è contra dicuntur liberales, quia magis ad animam pertinēt, secundum quam libertas in homine reperitur. Et hinc est quod duæ scholæ habebantur antiquitus Romæ, scilicet liberalium artium vna, quæ in triuiū & quadriuium distinguūtur communiter: Sunt enim vniuersaliter septem, quarum scilicet primæ tres triuium, reliquæ vero quatuor quadriuium appellantur: Grammaticam enim, & Logicam, & insuper Rhetoricam, triuium cōprehēdit. Quarum prima Grammatica sermocinalis à literis nominatur. Nam gramma Græcè, litera Latine, theca verò reconditio dicitur.

Galen.

Digitized by Google

dicitur. Est enim ipsa scientia non tantum rectè loquendi, sed etiam rectè scribendi, & origo, & fundamentum omnium liberalium artium.

Secunda vero dicta est Logica, id est, rationalis, videlicet à logos, quod est ratio. Nam logos (vt testatur Hieron.) apud Græcos multa signat: verbum est enim, & ratio, & supputatio, & causa vniuscuiusque, vt rei per quam sunt singula quæ subsistunt. Est ergo logica rationalis scientia, scilicet ad ratiocinandum inuenta.

Tertia vocatur Rhetorica, id est apte loquendi scientia, dicta Græcè rhetoresin, id est, copia locutionis: Resis enim Græcè locutio, Rheror autem orator vocatur. Et fuit disciplina Rhetoricæ à Græcis primo inuēta, videlicet à Gorgia, Aristotele, & Hermagora: & à Latinis postea Tullio, & Boëtio, ac Victorino, & aliis plurimum dilatata. Quadriuium vero quatuor has artes comprehendit, scilicet Arithmeticam, quæ est numerandi scientia, & dicitur ab ares, quod est virtus, & rithmodo, quod est numerus, i. numerorum virtus. Item Geometria, quæ est mensurandi scientia Musica quoque, quæ est sonorum consonantiarum peritia. Et dicitur à moys, quod est aqua, ex eo, quod musicus sonus præcipuè sit ex aquę humore. Astronomia etiā quadriuiū includit, quæ est astrorum & cœlestium corporum motus certis temporibus, & redirus inuestigat. Hæc septem liberales artes, secundum poeticas fabulas, septem ancillæ sunt, quas à philologia Mercurius accepit in dotem.

Secunda vero schola, quæ Romę habebatur, erat de mechanicis artibus, quas supra seruiles vocauimus. Quæ ideo vocantur mechanicæ, i. adulterinæ, quia sicut mechus est adulter, qui ad alterius vxorem accedit, sic & artifex mechanicus dicitur, qui ad alterius similitudinem agit, l. ad exemplar naturę: Nam qui vestium vsum inuenit, naturæ similitudinem sumpsit, quæ ea quæ intrinsecus possunt lædi, quibusdam tegumentis muniuit, videlicet corticibus arbores, velleribus oues, ac plumis & pennis variis quasque vestiuit aues. Similiter & in operibus aliis inquantum potest ars naturam imitatur, prout Philosophus dicit. Vel ideo forte vocantur mechanicæ dictæ artes, quia internum rationis consilium, seu mentalem conceptum, ad exteriorem materiam applicant corporalem, sicut homo mechari dicitur qui extraneæ carni, i. alienæ vxori applicat corpus suum: Est enim operatio artis circa exteriorem materiam. Quia igitur harum artium vsus est hominibus multipliciter vtilis, & in eis rationis industria plurimum delectatur, non immerito in verbis propositis earundem artium opera laudabilia memorantur. In manu, inquit, artificum, opera laudabuntur, vbi siue artis instrumentum attendere velis in manibus, siue ipsius principia notare in artificibus, siue ipsius commoda mirari in operibus, omniaque virtutes & laudes artium apparebunt: Nam laus artificibus, laus eorum manibus, nec non & eorum operibus frequenter exhibetur; sed idcirco in laudem operum manus primo commemoratur artificium, quia non ex interiori consilio, sed ex exteriori artificio, quod manu fecit, artifex commendatur; Non enim laudatur artifex, quia penes se bene prouiderit, vel ex eo, quod intus in animo prudenter disposuerit quæ agere oportet, nisi postmodū manu exterius vtile opus agat; primum enim ex prudēria prouenit, secundū verò ex arte. Est enim

Aristot. 2. Physic.

prudentia ſecundū Philoſophum, recta ratio agibiliū. Ars vero eſſe dicitur recta ratio factibiliū, quāuis vtrumque ars circa factibiliū diriga:, ſ. & rationem, & manum. Differunt tamen agere, & facere, quia (vt dicitur) Factio dicitur actus tranſiens in exteriorē materiam, ſicut ædificare, ſecare, & huiuſmodi. Agere autem eſt actus permanens in ipſo agente, ſicut intelligere, velle, & huiuſmodi. Quia igitur ipſa factio artis in exteriorem materiam tranſiens, non eſt perfectio facientis, ſed facti, ſicut motus eſt actus mobilis: patet quod bonum artis, & laus, conſideratur non in ipſo artifice, ſed magis in artificio quod manu operatur. Et licet ſint multa, & varia artium, vel artificum inſtrumenta ſeparata, ex eo, quod aut quælibet vtitur propriis inſtrumentis, Inſtrumentū tamen coniunctum, artificū generaliter omnium dicitur eſſe manus, propter quod forſitan Philoſophus dicit, quod ipſa manus eſt organum organorum, quia omnium artiū inſtrumenta, vel organa, aut manu mouētur, aut fiunt: Nam martellus manu fit fabri, & ab eadem etiā dum percutit agitatur. Mola enim fit manu artificis, ſed molēdo ab aqua ducitur, vel à vento, vel iumento: Fiunt enim molendina ad aquam, ad ventum, & ad iumenta. Expoſitores tamen Philoſophi prędictum verbū communiter referunt ad organa naturæ. Vnde manum eſſe intélligunt organum organorū, ex eo, quod manus datę ſunt homini loco omniū organorū, quę ſiue ad defenſionē, ſiue ad purgationem, ſiue ad cooperimentum cunctis aliis animalibus data ſunt à natura. Nihilominus tamen manus, (vt dictum eſt) artificum quaſi omnium eſt inſtrumēntum primum, à quo cōſtructio operis, & laus inchoat,

Ariſt. 9. meta.

Ariſt. 3. de ani.

Sap. Manum tuam laudauerunt pariter. Cæterum opifices artium, i. artifices omnes, aut humanæ vitæ multiplici neceſſitate deſeruiunt, aut ad commoditatem conferunt, aut iocoſis ſolatiis præſentię vitæ tædia ſubleuant onoroſa. Humanis namque neceſſitatibus artifices illi ſeruiunt, ſ. qui eas artes exercent, quibus victus vel veſtitus conquiritur, & quibus inſuper opetimenta tectorum, id eſt, domus, & habitacula congrua cōſtruuntur. De his enim Apoſtolus air tanquam de neceſſariis rebus. Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti ſimus: Non enim tātum veſtibus tegimur, ſed domibus, & tectis, quibus ſcilicet à ventis, & pluuiis, & æſtibus defenſamur: propter quod dicitur, quod initium vitæ hominis aqua, & panis, & veſtimentum, & domus protegens &c. Sed vlterius, 33. capitulo eiuſdem libri additur iſtis ferrum, cum dicitur: Initium neceſſariæ rei vitæ hominum, aqua, ignis, ferrum, &c. Conſtat enim quod panis, mel, & inſuper ſal, & oleum in cibum aſſumuntur, quibus quidem eſt neceſſarius ignis coquens. Aqua vero, & liquor vuæ, quod vinum communiter dicitur, pertinet ad potum, ad tegendum autem hominem, qui nudus & paſſibilis naſcitur, additur veſtimentum. Sed quia artes, quæ ad iſta deſeruiunt, operari ſine ferro non poſſunt, vt de agricolis, & vinatoribus patet, & inſuper de factoribus veſtium, & domorum, ad iſta congrue additur etiam ipſum ferrum.

Sap. 10

1. Thi. 6

Eccl. 29

Sunt igitur operarii quidam, qui humanæ vitæ deſeruiunt ad cibum, & ad potum, quorum primi computantur agricolæ, quia aſſiduis laboribus ſuis de arboribus, & agris, & vineis, & etiam de hortis fructus, fruges, & vinū, & olera

Digitized by Google

& olera hominibus recolligunt ad cibum, & ad potum. Horum artem, quæ agricultura vocatur, apud Græcos Hesiodus docuit, & Virgilius apud Latinos, cuius laudibus referta est Catonis maioris distinctio tertia. Sed huius quatuor species communiter distinguuntur. Satualis, quæ docet loca culturæ deputare. Consita, quæ de arboribus docet: pascua, quæ de pratis pertractat, & florida, quæ de rotariis, & violanis, & aliis consimilibus instruit.

Confert quoq; ad victum hominum etiam pastorũ custodia, quorum custodire est oues, & capras, & pecora, & bones, aliaque iumẽta domestica, quadrupedia vel pennata, vt sunt gallinæ, & anseres, & huiusce modi, quorum carnis, vel lacticinia conueniens præbere probantur hominibus nutrimentum.

Piscatores quoque, & aucupes, & venatores insuper syluestrium bestiarum, ad victũ corporis cõquirendum laborant, multis modis, & variis instrumentis: Nam retibus, pedicis, laqueis, arcubus, vel iaculis communiter venatio agitur: aucupium vero laqueis, pedicis, viscoq; ac retibus vt plurimum exercetur, sed hamo, retibus, sagenis, & iaculis vtuntur piscatores.

Sunt etiam molendinarii, & furnarii, pistores, & macellarii, & pincernæ, caupones, & coci, aliique operarii similes, variis & assiduis studiis, quæ ad cibum vel potum pertinent præparantes.

Vecturales quoque ac nautæ, qui ea quæ necessaria sunt ad victum, vel vsum hominum, iumentis, curribus, vel nauibus, de loco ad locum transportant, humanæ vitæ necessitatibus variis non modicum obsequuntur. Hi enim penuriã profugant, bella sedant, pacem firmant, & pro communi vtilitate omnĩũ remotissimas gentes confederant.

Pigmentarij quoque artifices, siue apothecarii, qui in puluere contundunt aromata, & sirupos, electuaria, variaq; confectiones & validas, medicorũ præcepto componunt. Et insuper ipsi medici, qui argumentis & remediis variis humani corporis corruptioni resistunt. Et tursus chirurgi, qui apostemata vel vlcera cũrant, & qui vulnera quæque consolidant ab extra violenter illata; omnes inquam humanæ salutis necessarii sunt ministri, propter quod dicit Ecclesiastic. Honora medicum propter necessitatem, etenim illum creauit Altissimus.

Quia vero non solum victus, sed etiam vestimentũ, vt dictum est, inter humanæ vitæ necessaria computatur, quãquam etiam deserviant homini ad honestatẽ & dignitatem vestium ornamẽta. Idcirco ex industria hominum ad vestes conficiendas, & ad earum varias materias præparãdas, plures inuentæ sunt artes de lana, lino, canape, sericoque, ac bombice, vel aliis similibus opera facientes, texendo, consuendo, vel etiam retorquendo variis instrumentis, vt acu, vel fuso, subula, vel girgillo, pectine, vel calamistro, vel instrumentis aliis operantes, in vsu vestium, & tegminum aliorum filorum vel cordarum, & cortinarum, vel galeorum, & aliorum quorumcunque similium, quæ ad lanificium, linificium, serificium, pellificium, & aliorum consimilium vsum pertinere noscuntur. Cum quibus etiam artificibus vestium hi quoque qui pelles præparant, siue ad vestium pilosas, quos scilicet pellipãrios dicimus, siue depilatas ad calceos, quos

coriarios dicimus, & etiam ipsi calcifices merito computantur, tanquam necessariis tegumentis corpori seruientes.

Porro, qui villas, ciuitates, & castra cum mœnibus atque turribus, & aliis munitionibus suis, & domus siue quæque palatia, cū portis, fenestris, solariis & diuersis mansionibus earundem construūt, cæteraque habitacula hominum in quibus vita mortalis socialis vel salutaria ducitur, & cōseruatur etiam hi inter necessarios artifices computantur, vt sunt videlicet latomi, id est, lapidum diuisores, cemerarij, atque murarii, tegularii quoque & lateratii, carpētarii, seu tignarii, sculpentes, pingentes, polientes, & dolantes quocunque operentur instrumento dolabro, seu ascia, terebro, vel securi, serra, amussi vel linea, vel quocumque operentur alio instrumento. Et quia ferrum, (vt supra dictū est) etiam inter necessaria vitæ sacra Scriptura commemorat, cū quo forte & æs intelligitur, etiam ferrarii, vel ærarii, id est, fabri possarios computari, quorum quidam malleatores sunt, quidē fusores: malleatores namque dicuntur, qui feriendo mastam, & dilatando ad artis formam deducunt. Et horum quidam ferarij, quidam argentarii, & aliqui aurearii nuncupantur. Quorum quilibet artificia fabricant diuersis operibus hominum, & vsibus oportuna. Facit enim fabet ferrarius vomeres aratoribus, falces messoribus, acus sutoribus, gladios & enses militibus, & fere artificibus omnibus fabri seruire noscuntur. Consimiliter etiam fabri argentarii atque ærarii, monetas varias formant, vasa diuersa ex auro, & argento, ære, metallo, & stanno fabricant, vt sunt metallicæ ollæ, siue caldaria ærea, aut conchæ, scyphi, vrceoli, & bacilia, cæteraque consimilia. Hi etiam fabricant annulos, formāt calices, sculpunt sigilla, includunt lapides, & plura opera ab eis alia fiunt. Quibus & si non ratione materiæ, ratione tamen formæ, vel operum, figuli similantur, qui vasa consimilia diuersis necessaria vsibus de lutea materia formant, videlicet ollas, cacabos, conchas, & vrceos, & etiam quædam aquaria, & olearia vasa. Fusores autem fabri vocantur, qui quæque metallica opera fundendo operantur, vt sunt campanarii, statuarii, & alia fusibilia de quacunque minerali materia faciētes. Vnde eis assimilantur vitrarii, qui conflant ex materia vitrea cyatos, & ampullas, aliaque vitrea vasa, quibus, & qui soccula, & occularia de vitro cōficiunt annumerari possunt.

Secundo, sunt quidam artifices quorum artes hominibus conferunt ad quandam commoditatē, quædam quidem ad commodum pacis, prout est ars militiæ, quæ ad munitionem reipublicæ contra rebelles, & hostes, communem pacem patriæ perturbantes, noscūtur instituta. Cui arti subseruit equestris, & per consequens frenefactiua, & quæcunque alia fabricans siue parans equestria instrumenta. Armorum quoque fabricatio atque vsus, vt clypei, galeæ, enses, loricæ, atque lanceæ, & aliorum multorum, quæ ad equites, & milites pertinet. Fundibularia quoque, & sagittaria, & quæque ars alia facit ad bellicum apparatum, ad militaris artis officium similiter ordinantur.

Porrò scriptorum opera super omnia conferre videtur humanæ commoditati, vtpote, quæ non tantum corporali, sed etiam spirituali

Digitized by Google

rituali humanæ vtilitati deseruit. Hæc enim quæ sæpe in litteris absentium vota denunciat, hæc insuper in chyrographis humana pacta confirmat, & habet in sapiētium libris vtilissima erudimenta. Hæc est quoque quæ memoriam reparat, informat intellectū, & affectum inflammat, dirigit opera, patefacit arcana, & futura atque præterita quasi præsentia facit. Cartularij autem, qui pelles ad pergamena purgant, subtiliant, & deficcant, & rasores chartarum, & confectores incausti, omnes ipsi opera sua scriptoribus subministrant. Illuminatores autem, & ligatores librorum cum scriptoribus computantur. Barbarij quoque fullones, campsores, & mensurarum vel ponderum æquatores, qui lance vel statera vsuntur ad talentum, marcam, vel libram, vnciam, stateram, quadrantem, aut sextulam, drachmam, obulum, calculum, aut assem, aliquid ponderantes. Et quæque ad mensuram cannæ, vel brachij, cubiti, palmi, pedis ac digiti, particæ, vel iugeri miliarij, leucæ, vel stadij pannos, vel spacia, aut res quasque continuas metientes. Et qui etiam discontinua, vel liquores ad mensuram, gomos, chori, vel modii, congij, sextarij, ninæ, amphoræ, vel metretæ mensurāti hi omnes eisque consimiles humanis vtilitatibus & commodis subministrāt. Sunt insuper multæ aliæ artes ad hominum commoditates inuentæ, quæ non possunt præ multitudine breuiter numerari.

Tertiò sunt quidā artifices quorum conatus & studia sunt ad ludum & solatium hominum, quæ si honestè, & cum moderatione fierent, debitis personarum, temporum, & locorum circumstātiis obsertis, mortalis vitæ tædia subleuant, animos recreant, sensus delectant, infirmos roborant, mestosque consolantur, & plura alia vitæ mortalium conferunt iuuamenta. Antiqui ergo in diuersis locis diuersis vtebantur solatiis, siue ludis. Nam in theatris tragœdiæ recitabantur, vel comediæ in carminibus, à personis cū larui, & cæteris mœchatis, in gabillis ducebant choreas, in gymnasijs luctabantur, in amphiteatris cursitabant, in arenis pugiles exercebantur, in conuiuiis rithmis & musicis instrumentis vtebantur, in templis Deorum laudes canebant. Et horum omnium disciplina siue ars theatrica dicebatur, quia theatrū etat locus celebrior, & magis frequentatus. Sed hodie quasi tota ars histrionica siue musica, quæ ad hominum solatia studet, aut gestu fit, aut cantu, aut certè instrumentorum sono qui flatu fit, vel pulsu: Nam gestibus fiunt repræsentationes, cantibus modulationes, instrumentis autē fiunt soni, & consonantiæ musicales. Et aliquando quidem flatu, vt tibijs, & tubis, & organis. Aliquando vero pulsu, vt cymbalis, tympanis, citharis, atque liris, & cæteris consimilibus musicis instrumentis.

De artificum autem operibus est vltimo attendendum, quod triplex in eis distinctio communiter assignatur, vt colligitur ex verbis Philosophi, ex artium fine, ordine, & dignitate: Nam fines quarundam artium sunt ipsæ operationes, aliquarum vero fines sunt ipsa operata. Cum enim omnis ars operetur circa exteriorem materiam, quandoque artifex assumit materiam solūmodo quoad vsum, sicut citharam ad citharizandum, & nauem ad nauigandum; quādoque vero assumit materiam vt transmutet ad aliquam formā, sicut lignū ad formā lecti, & ferrū ad formam cultelli, vnde Arist. 2. Ethi.

Digitized by Google

opera in manu artificum multipliciter collaudantur. Nam in primis horum artificum laudatur operatio ipsa, vnde in manu cytharistæ laudatur, quòd bene cytharâ pulsat. In secundo vero laudatur præcipuè res operata, puta cultellus, vel arca, quæ bene facta sit. Nã in quibus operata sunt fines præter operationem, nobiliora sunt operata ipsis operationibus, sicut finis nobilior est, quã ea quæ sunt ad finem.

Secunda vero distinctio attenditur ex ordine operũ; quia quorundam aliorum artificum opera ordinantur & deputantur ad opera quorundam aliorum, quod ex ordine ipsarum artium facilliter apparet: Patet enim quasdam artes sub aliis ordinari, sicut ars frænefactiua sub arte equitandi, quæ dicitur equestris; & vlterius equestris sub arte militari: opera ergo militiæ laudabiliora sunt operibus equestribus, & equestris opera magis laudantur, quã frænefactiuæ, & simile est de aliis artibus subinuicem ordinatis.

Tertia distinctio sumitur ex artium dignitate, & quædã artes architectonicæ sunt respectu aliarum: Quæ quidem in duobus excellunt, primò in dominio, quia architectonicæ est præcipere arti, quæ est sub ea, vt equestris frænefactiuæ præcipit qualiter, & quid operetur. Secundo excellunt in viu, quia s. architectonica ars ad finem suũ vtitur arte quæ est sub ipsa, sicut militaris vtitur equestri vel fundibularia sagittaria ad finẽ suum, s. ad pugnandum propter victoriã. Nam dicebãtur antiquitus milites nõ solum equites, sed quicunque pugnantes ad vincendum, vnde sub militari nõ solum equestris, sed quæcunque alia ars, & virtus, quæ est ad operationem bellicam ordinata, vnde architectonicorum artificum opera sunt magis laudabilia, quam eorũ quæ sub ipsis. His igitur de mechanicis artibus, & earũ artificibus instrumẽtis, & artificiis summariè prælibatis, postquam in libro præcedenti Octauo de quibusdam rationabilibus, id est, de humanis legibus, quæ certis rationibus cõstant, iam aliqua exempla præmisimus, restant nunc in hoc Nono libello de rebus artificialibus, quas humana valet ratio ex exteriori naturali materia per artis habitum directa producere, aliquas similitudines addere, interdum quidem de operibus artiũ, interdũ autem de artificibus, interdum vero de instrumentis artiũ exẽpla inducendo, & diuersis adaptando materiis, comprehensis more solito sub ordine alphabeti.

Actiua ac contemplatiua vita, quæ amore, Dei, vxore perficitur, tribus de causis sepulchro, & pluribus rationibus agriculturæ, cellæq; vinariæ assimilari demonstratur.

Cap. 1.

ACtiua & contemplatiua vita assimilantur sepulchro propter tria. Primo ratione receptionis, quia scilicet sepulchrum non viuentes, sed tantum mortuos recipit, & similiter vtraque vita nõ viuentes mundo, vel peccato, sed vtrique mortificatos requirit, vnde Col. Mortui enim estis, & vita vestra abscondita est cum Christo in Deo, vnde Greg. quid sepulchri nomine, nisi contemplatiua vita signatur, quæ nos quasi ab hoc mundo mortuos sepelit, dum à terrenis desideriis susceptos in intimis abscondit? Actiua quoque vita sepulchrum est, quia à prauis nos operibus mortuos tegit. Ex quibus quidem verbis colligitur, quod actiua vita mortuos peccato, contemplatiua verò super hoc etiam mundo mortuos requirit; vnde idẽ Greg. subdit, quod contempla-

Digitized by Google

templatiua perfectius sepelit, quia à cunctis mundi actionibus funditus diuidit.

Secundò ratione absconsionis, quia sic in sepulchro corpus includitur, & ab hominum aspectibus absconditur, eo modo quo Christus docuit: Attendite ne iustitiam vestram coram hominibus ostentetis eis. Vbi prohibet, quod non fiant ad gloriæ humanæ ostentationem, sed solum ad Dei laudē, & proximorum vtilitatem. Similiter de contemplatione siue oratione dixit. Tu autem cum oras, intra cubiculum tuum & clauso ostio ora patrē tuum, &c.

Matt. 6.

Tertiò ratione combinationis, quia vtraque vita, & non altera, tamē requiritur pro loco & tempore. In cuius signū legitur Gen. Quod Abraham coniugem mortuam sepulchro duplici sepeliuit. Quia nimirū, (vt dicit Gre.) perfectus quisque extinctam à pœnitentis vitæ desiderijs sub bonæ operationis tegmine & cōtemplationis absconditneque perfectus prædicator est, qui vel propter cōtēplationis studiū operāda negligit, vel propter operationū instātiam contemplanda præponit.

Gen. 23.

Ité actiua, & etiam contemplatiua vita indiget timore, & amore: nam timor humiliat, & amor solicitat, quorum vtrunq; requiritur in actiua, sicut in naui requiritur & anchora nauē tenens, cui assimilatur timor humilians: & etiā vela impellens, cui assimilatur amor solicitans, & similiter in contemplatiua necessarius est timor per sobrietatem aggrauās, secundum illud. Non alta sapientes, sed humilia consentientes, & iterum. Nō plus sapere ad sobrietatem. Idem & rursus necessarius est amor per auiditatem eleuans, secūdum illud. Quæ sursum sunt sapite, &c. vnde Gre. dicit: anchora cordis est pondus timoris, sed quasi vela mentis, est vis amoris, quæ hāc dum a mūdo extrahit in alia sustollit: in contemplatione igitur veritatis, quasi in quodam alto pelago maris, mens proficiēdo non pergit, quam vela amoris feruidi non impellit. Et rursus, si hāc timor nō aggrauat præsumptione sensuum, quasi procella fluctuū inaniter iactata erroris voraginem naufragat.

Rom. 12

Col. 3.

Item actiua vita similis est agriculturæ; nam (sicut dicit Pall.) eligēdi, & bene colendi agri ratio in quatuor rebus cōsistit, aëre, aqua, terra, industria, aër sit salutaris & clemens, aqua salubris, & facilis, vel ibi nascens, vel aliunde deducta, vel imbre collecta, terra vero commoda sim, & fecunda. Industria quoque colendi agrū est etiā necessaria circa loca, tempora & opera. Quę omnia necessaria sunt in actiua vita se exercentibus, s. vt sint aërei per benignitatē compassionis; Nam aër facillime ex aliis immutatur, & patitur. Quis infirmatur, & ego non infirmor, quis scandalizatur & ego non vror? Debet ergo homo actiuus esse clemens in compassione & salutiferus in operatione.

2. Co. 11

Item debet esse aqueus in facilitate subuētionis. Quia sicut aqua in loca vacua faciliter cōfluit, ita homo misericors indigēnibus faciliter tribuit. Tob. Omni petenti te tribue. Luc. Elurientes implet bonis &c. Imbuit enim aqua loca vacua, sed non plena.

Tob. 4

Luc. 12

Item debet esse terreus, id est fœcūdus per multiplicitatē exhibitionis; quia sicut fecunda terra multos fructus giguit, ita pius & actiuus homo multas eleemosynas tribuit. Tob. Si multum tibi fuerit tribue.

Tob. 4

Item debet esse industrius per sagacitatem discretionis, primò circa loca; debet enim attendere ad loca vbi sunt pauperes magis indigentes. Dicit enim idem

Digitized by Google

Palladius, quòd semina eius degenerant in locis humidis quam in siccis: Nam quasi loca humore plena sunt diuites, qui abundant temporali substãtia, & in istis semẽ, i. datũ degenerat, quia meriti fructu non germinat. Sed quasi terra sicca est pauperis indigẽtia, in qua semen eleemosynę nõ degenerat, quia eleemosyna pauperi data, meriti fructu abundat: propter quòd Deus dixit Luc. 14. Cũ facis prandium, aut cœnam, noli vocare diuites, qui habent vnde retribuãt tibi, sed voca pauperes, & debiles, &c. Luc. 14.

Itẽ dicit idem Pall. quod nõ est magnopere desiderandus color terræ, quia bonitatis incertum est signum: Est enim velut color terræ, fauor, vel fama eleemosynæ, quem eleemosynarius desiderare vel quærere ad sui gloriã non debet. Vnde Dominus, Cum facis eleemosynã, noli tuba canere ante te: Nam talis fama non certũ est signum vel causa bonitatis. Matt. 6.

Item debet esse industrius ad discernendũ tempus in quo dandæ sunt eleemosynæ. Eccl. Tẽpus custodiendi, & tẽpus abiiciendi, Psa. Tu das escam illorũ in tẽpore oportuno. Dicit autẽ idem Pall. quod omnia quæ serũtur crescũt Luna, & in diebus tepidis sunt serenda: Nam tepor euocat frigus inclusum. Sic mittens semen eleemosynæ, vel boni operis crescẽte Luna, i. defectu, vel caristia, tunc præcipue debet serere, i. eleemosynas dare. Et debet esse remotus à frigore accidiæ, & ab æstu impatientiæ, siue iræ. Vndẽ debet esse tepidus, id est, moderatus, vt neque frigescat per torporem negligentiæ, neque excandescat per feruorem impatientiæ. Eccl. 4. Psa. 144.

Item debet esse industrius circa opera, s. vt videat, & quod & qua liter est agendum, siue plantãdo, siue putando, siue serendo, & cætera alia faciendo, quæ spectãt ad culturam. Sic etiam debet homo actiuus esse, & industrius, & studiosus ad putandũ vitia, ad plantandum virtutes, & etiam ad serendum semina bonorũ operum.

Itẽ contẽplatiua vita similis est cellæ vinariæ. De qua dicitur: Introduxit me Rex in cellam vinariam: Talis enim cella, (vt dicit Pal.) debet esse remota à quinq;. Cant. 2

Primò quidẽ à calore, debet. n. esse frigida, & à feruore remota. Sic vir contemplatiuus debet esse frigidus ab æstu concupiscentiæ, & ab ardore libidinis remotus. quæ oculum mentis obtenebrat, & excæcat, Psal. Supercecidit ignis, & non viderunt Solem. Psal. 57.

Secundò à lumine, quia s. debet esse quasi obscura: & hæc obscuritas fit in viro cõtemplatiuo per humilitatem, per quam non reputat se quasi aliquid scire, vel videre, vnde Psal. petebat dicens: Qui illuminas lucernam meam, illumina tenebras meas. Vel hæc obscuritas refertur ad fidem, qua nunc videtur Deus à cõtemplantibus in quadã obscuritate, vnde Apo. Lucem habitat inaccessibilem, quam nemo hominũ videre potest. Et alibi: Videmus nũc per speculum in enigmate. Tob. In tenebris sedeo, & lumen cęli non video. Vel ista tenebra fit in Sanctis quando considerant proprios defectus, diuinum iudiciũ formidantes. Psalm. Timor & tremor venerũt super me, & contexerũt me tenebræ. Vel forte, quia Sancti viri timent, & fugiunt nimiã claritatem mundanæ prosperitatis, Psal. Ab altitudine diei timebo, & ideo non recusant noctem aduersitatis. Psalm. Nox illuminatio mea in delicijs meis. Vnde etiam in die bonorum non sunt immemores malorum. Psal. 57. Psal. 117. 1. Thi. 15. Cor. 13. Tob. 5. Psal. 54. Psal. 55. Ps. 138.

Tertiò debet esse remota à septentrione, id est, debet esse opposita

Digitized by Google

posita septentrioni. Septentrio enim dicitur arcturus siue vrsa, & dicitur septentrio à septem stellis frigidis arcturi. In quibus designatur septennarius vitiorum, quibus Sancti, & contemplatiui viri oppositi sunt, & resistentes, & cõtra ea pugnantes, iuxta illud dictum Senec Pacem cum hominibus habebis, bellum cum vitijs.

Senec. in Epi.

Quarto debet esse remota ab humore, à cisternis, & aquis. Hæ aquæ sunt doctrinæ siue rationes philosophiæ, quorũ cisternæ sunt philosophorũ libri, à quibus homo contẽplaturus in his quæ ad fidem pertinent debet remoueri, quia fides non habet meritum cui humana ratio præbet experimentum. Et ideo Aug. dicit: Tolle argumentum vbi fides queritur. De his cisternis dicitur: Duo mala fecit populus meus: quia me dereliquerunt fontem aquæ viuæ, & foderunt sibi cisternas dissipatas, quæ continere non valent aquas. Hæ dissipatæ cisternæ sunt libri philosophorum errantium. vt Auerrois, & quorundã aliorũ contra fidem Christianorum loquentium, quos fonte viuo sacræ scripturæ relicto quidam Christiani fodiunt, id est studiose discunt, & credunt.

Quinto debet esse remota à fœtore. Vnde fieri debet longe ab alueis, & stabulis, & sterquiliniis. Si quidem in alueis intelliguntur voluptatis delitiæ. In stabulis dignitatis excellentię, quia viri magni, & Principes præcipuè, delectantur in multitudine & pompa equorum, quibus stabula replean-

3. Par. 9. tur. Vnde de Salomone Rege dicitur, quòd habuit Salomon xl. millia equorum in stabulis. In sterquiliniis autem intelliguntur mundanæ diuitiæ. De quibus A post. ait: Omnia detrimentum feci, & arbitror vt stercora. Hæc e-

Phil. 3. nim omnia quæ mundanis redolent, Sanctis fœtent, qui cælestium odorem per olfactum internæ discretionis, & contemplationis percipiunt. Et ideo ab his tanquam à rebus fœtidis, longe fugiunt, secundum illud Psal. Ecce elongaui fugiens, scilicet à fœtore mundi.

Psal. 45.

Dei amor quot bona nobis conferat, & quo pacto in nobis conseruetur, mundiq; amatoribus interdũ condonetur multi simultudinibus aperitur.

Cap. 11.

AMor Dei conseruatur in suo feruore, sicut mustum in suo dulcore: Nam sicut legitur in libro de vindemiis, quem Burgundo transtulit de Greco in Latinum. Si quis vellet mustum per totum annum habere, vel per lõgum tempus in dulcedine seruare, hoc modo fieri potest. Quãdo calcantur botri, quod ex illis stillat mustum mitte in vas pice interius perunctũ, vel exterius, vt semiplenum vas sit, & obtura diligenter gipso: Multo enim tempore manet mustum valdè dulce, & multo magis seruabitur, si vas musti sit pice perunctum interius & exterius, & in puteum mittatur, ita vt sola labia superemineant, & hoc per experientiam crebram visum est optime. Et oportet vuas, ex quibus huiusmodi mustum egreditur, quiescibiliter conculcari, ita vt non comprimantur. Quid est autem tenaci pice vas interius & exterius linire, nisi mentis & corporis puritatẽ iugi & firma custodia munire? Et quid est vas in puteo tenere, nisi cor in humilitate seruare? Et quid est labia superemineare, vel os vasis gipso albo obstruere, nisi sublimi & pura locutione, linguam siue os occupare, & ab infimis, vel impuris verbis abstinere? His profecto musti. i.

amoris diuini feruor, & dulcor diutius conseruatur, scilicet in custodia puritatis, in refrigerio humilitatis, in puritate locutionis. Alij autem sunt, qui tale vas musti in arenam humidam suffodiunt, quod etiam efficax est ad mustum conseruādum. Sed quid est arena humida, nisi de grauibus peccatis compuncta conscientia, & humore lachrymarum repleta? & hoc valet ad conseruandum mustum, i. amorem diuinū; Conseruatur enim feruor amoris in lachrymis compunctionis.

Item amor Dei facit hominem obedientem. Nam cæra ad ignem calefacta de facili flectitur, & metalla ad ignem liquefiunt, & sic de facili formā rei cui infunditur accipiūt. Sic etiam cor in quo est calefactio diuini ignis, i. amoris, est ad obedientiam flexibile, & ad iussum prælati ductibile. Luc. Ignem veni mittere in terram. Amor autem terrenorum siue mundi, impedit salutem; Nauis enim adhærens terræ, ad portum non graditur, sed periclitatur. Sic qui terrenis adhæret diuitiis per amorem, ad portum salutis non venit. Psal. Diuitiæ si affluant, nolite cor apponere. Vnde Dominus dixit, quod facilius est camelum per foramen acus transire, quàm diuitem introire in regnum Dei. Si igitur nauis animæ est nimis onerata diuitiarum pondere siue cura, remedium est eam alleuiare eleemosynarum largitione.

Item amatores mundi, vel carnis, aliquando per diuinam gratiam conuertuntur, & efficiuntur feruentes amatores Dei, sicut mustum acerbum, vel corruptum, per decoctionē, & admixtionē aquæ pluualis conuertitur in vinum purum, & dulce: Dicitur enim in supradicto libro de vindemiis, quia mustum de vuis acerbis vel corruptis ita est curandum; Aqua enim pluualis vsque ad dimidiū est excoquenda, & ex hac aqua decocta quanta est musti decima pars debet superfundi vino, rursus autem cum vino decoqui, vt consumatur in decoctione decima pars. Quidam tamen aliter faciunt, quia in ipsis vuis immittunt aquam, commiscētes ad futurum mustum tertiam partem; post conculcatis vuis mustum coquunt tantum, vt eius cōsummatur tertia pars. Aquā itaque pluualis, est gratia cœlestis, cuius decoctio fit in feruore contritionis, cuius mixtio debet esse cū musto siue vua lachrymosæ compūctionis, de quo in Psalm. Potasti nos vino compunctionis; sed decima pars refertur ad obedientiam decalogi, id est, mandatorum diuinæ legis. Vbi enim ista adsunt, scilicet admixtio gratiæ, feruor pœnitentiæ, compunctio lachrymæ, subiectio obedientiæ, mutatur vinum acerbum, id est, amor mundi, vel mustum corruptum, i. amor carnalis, in vinum, id est, in amorem diuinum dulcissimum & purissimum. Et hoc patet in conuersione Matthæi publicani, & Mariæ Magdalenæ. Vel tertia pars aquæ, id est, pœnitentiæ, assumitur in restitutione, & calcantur vuæ in confessione, quia tunc exprimitur vinum, id est, manifestatur peccatum: sed decoquitur mustum cum aqua in assidua cōpunctione, & sic amor mundi, vel peccati, conuertitur in amorem Dei.

Item nota, quod in homine proficiente, conuertitur punctio timoris in dulcedinem & securitatem amoris. Cuius exemplū est, quia per semen porri immissum in doliuni aceti, acetum ipsum mutatur in vinum, sicut in præfato libro vindemiarum legitur, quid autem est semen porri, nisi profectus boni? Nam porrū non primo

Luc. 12

Psal. 61.

Matt. 19

Psal. 59

primo anno, sed secundo semen producere dicitur. Et ideo proficientem signat, qui non statim a principio perfectus esse potest, sed paulatim, & successiue perficitur. Ergo per semē ipsius porri de acero vinum efficitur, quia per continuum profectum in bono, pœnitentis timor in amorem
1.Ioa.4. conuertitur: Perfecta enim charitas foras mittit timorem.

Rationalis anima quo pacto sit colenda vt a carnali purgetur amore, per agri similitudines demonstratur: qua pariter Paradiso voluptatis, triticique acerui comparatur.

Cap. III.

ANima hominis ad modum agri est diligenter colenda:
Pallad. Agro enim (vt dicit Pall.) tria æqualiter nocent, sc. sterilitas, colentis morbus, & malus vicinus. Nam sterilitas refertur ad otium, per quod videlicet anima a fructu boni operis vacat; sed morbus refertur ad vitium, quo scilicet ipsa anima lethaliter ægrotat, sed vicinus malus refertur ad prauum socium, siue ad carnem, quæ ipsam animam frequenter molestat. Otium autem multum
Eccl.33 nocet animæ, quia ipsam ad malum acuit. Eccle. Multā malitiam docuit ociositas: Facit enim in
Prou.24 agro animæ vrticas vitiorum succrescere. Prouerb. Per agrum pigri hominis transiui, & ecce totum repleuerunt vrticæ. Contra quod dicitur ibidem, Diligenter exerce agrum tuū. Morbus peccati etiam multum obest, quia
Ezc.18. animam interficit. Ezech. Anima quæ peccauerit, ipsa morietur. Et iterum de peccato dicitur:
Eccl.21 Dentes leonis, dentes eius interficientes animas hominum, prauus socius multum officit, qui animam corrumpit, scilicet exem
1.Co.5. plo vel verbo. 1. Cor. Modicum fermentum totam massam corrumpit. Et 1. Cor. Corrumpunt bonos mores colloquia prava. Vnde hæc ab agro animæ sunt prorsus repellenda. Dicit etiam idem. Pall. quod in agro periclitantur interiora, nisi colantur extrema. Sic etiam interiora bona animæ perdit, qui exteriora mēbra vel sensus non custodit. 1.Co.15

Itē anima iusti assimilatur horto voluptatis, id est, paradiso terrestri, quem agricola cælestis, de quo Christus Ioan. 10. Pater meus Ioan.10 agricola est, a principio mūdi plātauit. Et hæc similitudo congrua videtur triplici ratione. Et primo quidem ratione situationis. Nam ille hortus fuit situatus in loco fertili, & ideo vocatur Paradisus delitiarum, & similiter, anima iusti est locus delitiarum spiritua
Prou.8. lium Domini, qui dicit: Delitiæ meæ esse cum filiis hominum.

Item erat ille hortus in loco eminenti, ita vt dicatur excedere altitudinē terræ, & esse sub globo lunari, quia videlicet mens iusti omnia terrestria excedit, & contemplatione ac desiderio vsque ad cælestia pertingit. Apost. Nostra conuersatio in cælis est.
Phi.3.

Item erat ille hortus in loco Orientali. Per Orientem autem intellige aduentum ad iudicium. Vnde in Euangelio. Sicut fulgur exit ab Oriente, &c. Vel per Orientem intellige Christum, de quo Zach. Oriens nomē eius. Vel Zach.6. per Orientem intellige originem hominis, ita debet plantari mens fidelis ad Orientem, vt præ oculos habeat terrorem iudicii, & recordationem dominicæ passionis, & abiectionem suæ conditionis, qualiter scilicet creatus & factus est de limo terræ. Vnde in Leuit. præceptum est, vt vesicula Leui.2. auiculæ poneretur ad Orientem altaris in loco vbi erant cineres, hoc est per recordationem iudicii motus elationis reprimere.

Item

Item quando motus elationis surgit in te ex operibus tuis, pone te ad Orientem, id est Christū, & attende quam parua sunt, quia nulla sunt respectu illorū quæ fecit pro te. Pone etiam ad Oriētem abiectionis tuæ conditionem, & hoc est in locū vbi erant cineres, id est, memorare, quā vilis es, & elides motus elationis in te.

Secundo ratione plantationis, quia produxit Dominus Deus de humo omne lignū pulchrū visu, & ad vescendum suaue, lignum etiam vitæ in medio Paradisi, lignumque scientiæ boni & mali, vt dicitur Genes. Hoc lignū pulchrū visu est in homine ex conuersatione bona, sed ad vescendū suaue est ex conscientia mūda: Nam secura mens quasi iuge conuiuiū, vt dicitur Prouer. Debet etiam ibi esse lignum scientię boni & mali, idest, prudentia inter bonū & malum discernens. Gen. 1. Prou. 15

Item lignum vitæ, id est, gratia Christi, cui totum debet homo ascribere, non sibi. Apostol. Viuo autem iam non ego, viuit vero in me Christus. Galat. 2.

Tertio ratione irrigationis: Quia fluuius egrediebatur de loco voluptatis ad irrigandum Paradisum, qui diuiditur in quatuor capita. Nomen vni Phison. Ipse est, qui circuit omnem terram Euilath, vbi nascitur aurum, & aurum terræ illius est optimum, bdellium, & lapis onichinus. Et nomen fluuio secundo Geō. Ipse est qui circuit omnem terram Æthiopiæ. Nomen vero tertij fluuij Tigris, Ipse est qui vadit contra Assyrios. Fluuius autem quartus ipse est Euphrates. Iste Fluuius est gratia Spiritus sancti, quæ fluit de loco voluptatis, id est, à Christo, in quo delectari debemus. Psalm. Delectare in Domino. Iste egreditur ad irrigandum Paradisum, id est, mentem humanam; & diuiditur in quatuor flumina, idest, quatuor virtutes. Nam Phison significat prudentiam: Prudens enim est, quia nouit os mutare. Phison enim interpretatur oris mutatio. Aliter enim loquendum est maioribus, & aliter minoribus. Eccl. Qui adimplet, quasi Phison sapientiam. Et hic circuit omnem terram Euilath, quæ interpretatur dolens, quia prudens est, qui nouit dolere in hoc mundo. Ibi etiam nascitur aurum optimum, quia optimum est lugere pro peccatis. Et bene dicit, qui circuit omnem terram Euilath, quæ habet quatuor partes, scilicet dolere pro peccatis propriis, & alienis, pro incolatu huius miseriæ, & prodilatione patriæ. Bdellium autem sunt opera misericordiæ, lapis onychinus discretio, ab onyx, quod est vnguis: nam per figuram vnguis significatur discretio, vel per lapidem orationum intellige. His tribus curatur peccator operibus misericordiæ, & orationibus, cum carnis afflictione siue dolore. Psal. 46. Eccl. 24. Hier. 13

Per Geon verò, qui interpretatur hiatus terræ, significatur temperantia, quæ omnem terrenitatem absorbet à nobis. Et contra Æthiopiā vadit, quia malos motus in nobis destruit. Mali autem motus sunt mali mores, quos significant Æthiopes. Hier. Si mutare potest Æthiops pellem suā, aut pardus varietates suas, & vos bene poteritis facere, cum didiceritis malum. Tigris, qui velox interpretatur, signat fortitudinem, quæ impugnat Assyrios, id est dæmones: Fortis enim debet esse, qui vult contra dæmones pugnare. Euphrates autem, qui frugifer interpretatur, significat iustitiam, quæ multum fert fructum. Vana enim sunt omnia temporalia, sed sola iustitia fructifera; sed de ista non determinat scriptura contra

quos

quos vadat, quia iustitia ad omnes patiter spectat. Vel fluuius, ista gratia compunctionis quæ diuiditur in quatuor, quæ sunt, cõtritio, cõfessio, satisfactio, & continuatio, siue perseuerantia. Phison enim, id est, oris muratio, significat cõtritionem, in qua mutatur facies peccatoris. Sed per Geon, qui interpretatur hiatus, significatur cõfessio, in qua apertiuntur peccata, sicut in hiatu aperitur terra. Per Tigrim, qui interpretatur velox, satisfactio significatur, quæ est quasi medicamentum vulneris: Sicut enim extracto ferro de vulnere, si statim medicina non apponitur, cito vulnus putrescit. Ita si peccata de corde extrahis, & vt iubetur non protinus satisfacis, vulnus tuum de facili corrumpitur. Per Euphratẽ verò, qui interpretatur frugifer, perseuerantia designatur, quæ nobis confert fructum vitæ æternæ.

Item anima iusti assimilatur aceruo tritici, qui multis mediis in horreo reconditur. Nam triticum (sicut dicit Grog.)

Primo in segete Sole tangitur, quia in hac vita humana anima respectu superni luminis illustratur, pluuiam accipit, quia veritatis eloquio pinguescit, vento cõcutitur quia tentationibus exercetur, & secum crescentes paleas portat, quia nequiorem contra se quotidie vitam peccãtium tolerat, atque ad aream deductũ triturationis pondere premitur, vt à palearum connexione soluatur, quia mens nostra electi disciplinę supposita, dum correptionis flagella percipit à societate carnalium mũdior recedit, & relictis paleis ad horreum ducitur, quia foris remanentibus reprobis, electa anima ad supernæ mãsionis gaudia subleuatur.

Item animę salus debet corpori & diuitiis præferri: Nam cum quis necessitate astringitur, quòd in mare oportet merces proijcere, vel personas submergi, merces potius exponuntur, & in bello manus ensi exponitur, vt caput sanum seruetur, quia mortuo merces non prosunt, nec manus valent capite abscisso. Sic cum quis ad hoc deuenit, quod corporis aut animæ habere detrimentum oportet, debet corpus & diuitias exponere, sicut serpens, & caudam exponit, & corpus, vt caput, id est, vitam seruet. Mat. Estote prudentes sicut serpentes: Diuitiæ enim corpori mortuo, & animę damnatæ nil prosunt. Mat. Quid prodest homini, si lucretur vniuersum mundum, animæ autem suæ detrimentum patiatur. Mat. 5. Mat. 16

Itẽ anima illa est apta ad Deum diligendum, cuius affectus est à carnali amore purgatus, sicut illa vua dicitur esse apta ad vindemiandum, & mustum exprimendum, cuius granum exit purum sine carnositate. Dicitur in libro de vindemiis quod ad probãdum quando tempus est ad vindemiandum vuas, quidã vuam accipiunt, & exprimunt, & si quidem effluxerit granum mundum non continens carnem, maturas esse ad vindemias approbant vuas, si verò effluxerit granum cum parte carnium, non eas esse maturas. Similiter illa anima est ad vindemiam musti, id est, ad affectum amoris diuini parata, quæ habet intrinsecũ granũ, i. interiorem affectum à carne, i. carnali amore separatũ, & deputatum. Illa autem quæ est cũ carne, i. cum carnali amore, non est vindemiationi, id est spirituali dilectioni accommoda. Vnde Apost. dicit: quod animalis homo, id est, carnalis, non percipit ea quæ sunt spiritus Dei. 1. Cor.

Decem.

Decem præcipuè in militum armatura esse necessaria sacra scriptura testimonio confirmatur: qua omnia spirituali armaturæ mystice conuenire, quam plurimus asserturexemplis.

Cap. IIII.

ARmatura spiritualis similis est armaturæ corporali: Est enim duplex genus armorũ, quia suæ arma ad defẽsionem, vt clypeus, & huiusmodi: & sunt arma ad offensionem, vt gladius, & huiusmodi, & neutrum genus sine altero sufficit in prælio existenti, quod etiam similiter accidit in armatura spirituali. Vnde dicit Greg. quod sicut ad corporalia bella nequaquam bene armatus pergit, qui aut clypeum sumens, gladio non vtitur, aut vtens gladio, clypeo non munitur. Sic etiam miles Dei aduersitatis bello deprehensus, & scutum patientiæ debet ante se ferre, ne pereat, & ad portandum promptus amoris inferre iacula, vt vincat. Vnde mens Sanctorum in hoc tentationum prælio, & munita patientiæ clypo, & gladiis amoris accincta, ad perferenda mala sumit fortitudinem, ad impendendum bona exercet benignitatem, quibus & odiorum tela patienter excipiat, & amoris iacula valenter reddat. Greg. in moral.

Item nota, quod sacra scriptura introducit decem, quæ communiter necessaria sunt in militum armatura: Nam inter arma quibus milites vtuntur ad sui defensionem, quædam necessaria sunt ad protegendum partem superiorem, vt caput, & huiusmodi, ad hoc vtuntur galea siue casside ærea. Quædam ad muniendum partem inferiorem, pura crura, & huiusmodi, & adhoc portant ocreas æreas. Quædam muniunt partem mediam, vel in parte secut scutum, quod portatur in sinistra, vel in toto sicut lorica. Torax autem protegit pectus, & cor, & renes. Hæc erat armatura Goliath de quo dicitur 1. Reg. quod 1. Re. 17.
cassis ærea erat super caput eius, & lorica hamata induebatur, & ocreas æreas habebat in cruribus, & clypeus æreus tegebat humeros eius. Inter arma vero offensibilia quædã sunt, quibus percutiunt à remotis, sicut est arcus, & Gen. 37.
sagittæ. Et hæc fuerũt arma Esau, de quibus dicitur Gen. Sume arma tua, pharetram, & arcum, &c. Quædam percutiunt de propinquo, sicut gladius, vel ensis, & hæc erãt arma fortium Salomonis, de quibus dicitur, Lectulum Salomonis sexaginta fortes ambiunt ex fortissimis Israël, omnes Cant. 3
tenentes gladios, & ad bella doctissimi. Quædam verò percutiũt medio modo inter propinquũ & remotum, sicut lanceæ. Et hæc e- 1 Re. 18
rat armatura Saul 1. Reg. Tenebat Saul lanceam, &c. Decet etiã militẽ habere equum saltem cum fræno, & sella, & consequenter oportet quod habeat calcaria. Hæc omnia sunt arma, quæ etiam necessaria sunt militiæ spirituali: nã primo necessarium est scutum fidei, quod muniat in parte sinistra in aduersis. Eph. 6. In omnibus sumentes scutum fidei, &c. Eph. 6.

Secũdo necessaria est galea spei quæ super caput se erigit, quia, spes ad superna rendit. Ephe. Galeam salutis assumite, quod exponens Thes Et galeã spem salutis. Ephe. 6 4. Th. 5.

Tertio necessaria est lorica charitatis, de quo Apost. ibidem. Induti lorica fidei, & charitatis: nã sicut annuli in lorica inuicẽ connectuntur, ita fideles in charitate inuicem vniuntur. 1. Th. 5.

Quartò, necessaria est thorax Sap. 5.
iustitiæ & æquitatis. Sapient. induet pro thorace iustitiam.

Quintò sunt necessariæ ocreæ ferreæ,

Digitized by Google

ferreæ, quæ muniunt a parte inferiori, id est, duplex humilitas, quæ dum animi elationem reprimit, quasi ab inferiori parte munit. Est autem humilitas necessaria duplex, id est, interior in corde, & exterior in conuersatione. Vel quasi ocrea cruris dexteri est humilitas in prosperitate, qua aliquis reputat se indignũ, sed ocrea cruris sinistri, est humilitas in aduersitate, qua aliquis reputet se dignum.

Sextò necessaria est lancea prudentiæ siue prouidentiæ, quæ à remotis hostem percutit antequam propinquet. 2. Reg. Tulit Ioab tres lanceas in manu sua, & infixit eas in corde Absalon. Hæ tres lanceæ sunt tres partes prudentiæ, scilicet memoria præteritorum, intelligentia præsentium, & prouidẽtia futurorum, quibus inimicus perimitur. 2.Reg. 18.

Septimò est ensis continentiæ, quo fœmur in quo est voluptas muniatur. Cant. Vniuscuiusque ensis super fœmur suum. Cant.3.

Octauò, necessarius est galdius, id est, dolor pœnitentiæ, quæ vlciscatur de delectatione culpæ. Iob. Vltor iniquitatis gladiũs, vel gladius, id est, dolor compassionis, & misericordiæ. Luc. Tuam ipsius animam pertransibit gladius. Iob.19. Luc.3.

Nonò, necessarius est arcus, scilicet sacræ scripturæ, cum sagittis doctrinæ. In hoc arcu est lignum durum, scilicet austeritas veteris testamenti, & corda mollis, s. lenitas testamẽti noui. Ex hoc arcu emittuntur sagittæ potentis acutæ. i. diuina verba corda hominũ velociter penetrantia.

Decimo, necessarius est equus, i. corpus subditum spiritui cũ fræno temperantię. Iac. Equis frænos in ora mittimus, & cum sella patientiæ, in qua faciliter onus portatur. Hest. Homo quem rex honorare cupit, debet indui vestimentis regiis, & imponi super equum, qui de sella regis est. Sella regis est patiẽtia Christi, cui sellæ oportet imponi quicunq; ab ipso rege debet honorari. Iac.3. Hest.6.

Nonnulla breuiter ipsius auaritiæ damna annectuntur, quæ etiam naturalibus exemplis quantum sint grauia, confirmantur.

Cap. v.

AVaritia terrenorum lucrorũ facit sterilescere animas à fructibus spiritualibus operum. Sicut enim vinacii cibus facit gallinas sterilescere, & cessare ab ouatione, sicut dicit Pallad. Sic & terrenorum lucrorum auarus appetitus, retrahit & cessare facit à spiritualium operũ exercitatione, vnde Matt. 3 dicitur, quòd solicitudo seculi istius, & fallacia diuitiarum, suffocat verbum, ne scilicet perueniat ad boni operis fructum. Pallad. Mat.3

Item auaritia aduersatur operibus bonis, sicut letamen anseris aduersatur satis: dicit enim Pall. quòd stercus auium maximè necessarium est agriculturę, excepto anserũ letamine, quod omnibus satis inimicum est. Vnde anser, sicut ipse dicit, locis consitis inimicus est, quia sata, & morsu lædit, & stercore, Quid enim est morsus anseris, nisi rapacitas cupidi hominis? Quid autẽ anseris stercora, nisi auarorum terrena lucra? De his dicit Apost. Omnia detrimentum feci, & arbitror vt stercora, vt Christum lucrifaciam? Hæc ergo sata lædunt, quia in agro, videlicet cordis, spiritualis doctrinæ seu virtutum germina crescere non sinunt. Phil.3

Item auaritia non satiatur ex adeptione auri: quia sicut vinum in dolio sitim corporalẽ nõ sedat, sic pecunia in arca sitim auaritiæ non

non sedat, quod est, quia pecunia non potest intrare, vbi sitis est auaritiæ, scilicet incommode. Pecunia est res corporalis, anima verò est res spiritualis. Res autem spiritualis corporali impleri non potest, sicut nec corporalis spirituali. Vnde sicut arca impleri nō potest sapientia, ita nec anima pecunia. Eccl. Auarus non implebitur pecunia. Eccl. 5.

Item auarus alienorū detentor, assimilatur vasi paruo de terra, quod tuscо vocabulo dicitur *saluada*. quod scilicet denarios sigillatim recipit, sed nō possunt inde haberi nisi frangatur. Sic auarus raptor, vel vsurarius, reddit in morte, quod non permittitur de mundo portare. Iob. Diues cùm dormierit, nihil afferet. Iob 27.

Boni viri, qua via eorum corda à sordibus peccatorum debeant custodire, per Apum custodiam, vasaque argentei restaurationem demonstratur: simulque pluribus eorum similitudinibus declaratur.

Cap. VI.

BOni viri debēt custodire corda sua, sicut custodienda sunt apum aluearia: Sunt enim præcipue quinque, prout colligitur ex libro Palla. quæ apibus maximè nocent, à quibus eorum aluearia sunt penitus remouenda.

Primum est ventus: vnde dicit, quòd debent collocari non longe à domibus, vel in parte secreta horti à ventis remota, ita quòd ventis frigidioribus altus paries resistat. Sic nimirum boni viri, qui habent aluearia plena apibus, id est, corda plena virtutibus, debent ea munire contra ventum, id est, contra diabolicæ tentationis insultum, hic enim vbi potest intrare frigus malitiæ immittit, & apes, id est, virtutes extinguit. Vnde opponenda est ei altitudo parietis, id est, elevatio ordinis, & contemplationis, sicut dixit Dominus discipulis. Matt. Orate, vt non intreris in tentationem. Vel debent sancti viri custodire aluearia apum, id est, studia bonorum, operū, ne à vento vanæ gloriæ dissipentur, & extinguantur: quia superbia, (vt dicit Auguſt.) in bonis operibus insidiatur, vt pereant. Vnde opponenda est altitudo parietis, id est, firma custodia humilitatis, cuius fabrica tāto altius exurgit, quanto cor seipsum ad ima per sui despectū reducit: sine custodia enim huius parietis ventus apum aluearia dissipat: quia virtutum studia superbia vastat, nisi humilitas obstet; perit enim omne quod agitur, si non in humilitate solicite custoditur: quia qui cæteras virtutes sine humilitate congregat, quasi puluerem in ventum portat, sicut Grego. dicit. Mat. 26. Aug. in Reg. Greg.

Secūdum, quod multum nocet apibus, est frigus. Et ideo ea, (vt Pallad. dicit) in calidiori parte horti locare debemus, vnde etiā aditus earum debent esse omnes oppositi Soli. Vas etiam ipsarum debet esse de tali ligno, quòd vim frigoris ad eas non transmittat. Et inter omnia meliora sunt (vt ipse dicit) aluearia facta ex cortice suberis, vbi haberi possunt. quia nō transmittunt vim frigoris, aut etiam caloris: Quamuis enim apes timeant frigus, non tamen diligunt excessiuum calorē, sed temperatum: vnde pessima vasa sunt quæ in hyeme gelantur, & in æstate feruescunt. Similiter spiritualibus, & actiuis viris, qui esse debent veluti apes solliciti, & fructuosi, summè nocet frigus accidiæ. Et ideo debent ad locum calidum & secretum redire, id est, ad secretum orationis & contēplationis, vbi feruor spiritus excitatur frequenter se reducere, sicut apes frequenter redeunt ad aluearii locum.

Item

Digitized by Google

Item eorum aditus, id est, cogitatus, vel affectus debet respicere Solem, i. Christum, vt considératis laboribus & passionibus quos ipse sustinuit pro nobis, alleuientur labores nostri, & non accidemur in eis. Vas etiam cordis debet esse sic dispositum, vt frigus accidiæ non recipiat, sed repellat. Vnde bonus est cortex suberis, i. exemplum cõuersationis alicuius sancti & sollicíti hominis, vt dum in eius conuersatione, & imitatione moramur, repellatur pariter à nobis & ardor concupiscentiæ, & frigus accidiæ.

Tertium, quod multum nocet apibus est locus fœtidus, vel inquietus, vnde debent eorũ aluearia longe collocari ab omnibus quę sunt horrendi odoris, vt à stabulis, & balneis, coquinis, fusoriis & huiusmodi, & fœtore fœni. Et etiam nõ debent poni in loco vbi resonat echo, qui, licet humanam vocem falsa imitatione respõdet. Sic etiã boni viri debent se remouere à consortiis & familiaritatibus personarum corruptarum, & infamiũ, ne, i. eorũ fœtore, id est, infami & corrupta conuersatione, ipsi, vel in conscientia, vel in fama lædantur. Debent etiam sibi cauere à blãditoribus, qui ad modum echonis, vnicuique deceptorie resonãt, id est, loquuntur iuxta vocem suam prout credunt ei placere.

Quartum est fumus, præcipue cancri adusti: Quid enim per cancrum adustum nisi mũdum accipimus, malo igne auaritiæ, vel luxuriæ inflammatum, Ioan. Totus mundus in maligno positus est: cãcer etiam Lunæ mutabilitatem sequitur, quia s. secundũ augmentum & decremẽtum Lunæ, repletionem, & vacuitatem patitur. Et similiter ipse mundus secundum fortunæ mutabilitatem mutatur. Ioan. 1. Io. Ecce mundus transit, & cõcupiscentia eius. Boet. Hunc continuum ludum ludimus, rotã volubili orbe versamus, Infima summis, suprema infimis mutare gaudemus, vnde quidã metrice dixit: Ludus fortunæ variatur, vt orbita Lunæ. Huius igitur cancri fumus tunc ad apes pertingit, quando vel mundi affectus, vel terrenæ occupationis actus, bonos viros inuoluit, & nonnunquam ex eis aliquos etiam inuoluendo extinguit. Vnde debent se boni viri à tali fumo quantum possunt elõgare. Apocal. Cum viderint fumũ incendij eius, longe stãtes, supplo sunt.

Boet. in deiconf.

Apo. 18

Quintum, quod nocet operibus apum, est succus quarundam herbarum, vel florum, sicut sunt elleborus, casia, absinthium, cuemmer agrestis, & similia, quatum scilicet amaritudo impedit dulcedinem mellis. Vnde talia ab aluearibus apum debent p nitus remoueri, & debent poni iuxta arbores, vel herbas quibus nulla amaritudo respondeat in floré, aut succo. Quid autem est herbarum malus succus, nisi tristis, & pœnitudine plenus, voluptatum & libidinum exitus? Vnde de meretrice mulíere dictum est: Prouer. Fauus distillans labia meretricis, & nitidius oleo guttur eius. Nouissima autẽ illius amara quasi absinthium. In quo ostendere voluit Salomon, quod voluptas, licet in principio, vel in medio, id est, in cogitatu, vel actu, habeat delectationem, in fine tamen relinquit amaritudinem. Vnde incipit à melle, procedit ad oleum, & terminatur ad absinthium. Hic est ergo succus amarus, id est, luxuriæ fructus, quem scilicet apes, id est, personæ spirituales, & si tantum cogitatu vel affectu degustent, perditur dulcedo mellis, id est, suauitas, & delectatio internæ consolationis, & deuotionis.

Pro. 5

Digitized by Google

Bernar. Nam, sicut dicit Bernard. Delicata est diuina consolatio, & nō datur admittentibus alienam, propter
1.Cor.2 quod Apo. dicit, quod animalis, id est, carnalis homo non percipit ea quæ sunt spiritus Dei.

Item boni viri assimilantur vasis argenteis, quæ franguntur, & vtuntur, vt reparentur. Sic boni viri modo franguntur per tribulationes, vel vtuntur per infirmitates, vt reparentur & melioretur, sed mali sunt tāquam vasa testea, vel vitrea, quæ fracta non reparātur. Psal. Tanquam vas figuli confringes eos.
Psal.2.

Item vasa argentea limantur, vt clarificentur; sic Deus suos affligit, vt puriores sint, & clariores.
August. Aug. Quod lima ferro, quod fornax auro, quod flagellum grano, hoc facit tribulatio viro iusto.

Item boni viri affliguntur vt perficiantur, & ideo assimilantur imaginibus & sigillis, de quibus Greg. in dialogo dicit, quod sicut imperiti homines necdū perfectè sculpta sigilla vel imagines aspiciunt, & iam quasi perfecta laudant, & tamen artifex considerat, & limat, & laudari iam audit, & fundere tamen meliorando non desinit. Sic plerumque illi quos iam perfectos homines æstimant, adhuc in oculis summi Opificis aliquid imperfectionis habent, propter quod infirmitatibus & tribulationibus quotidie limantur.

Charitatis necessitas, vtilitas, perfectio, & ordo definitur: qua singula per ferri igniti, ac fundamenti proprietates, pluribus aperiūtur exemplis.

Cap. VII.

CHaritate deficiente non potest aliquis bene operari. Nā de ferro frigido non potest faber operari, nisi calefaciat illud igne, nec potest flecti, sed frangitur sub martelio. Vnde (sicut dicit Augu.) Ferrum calidum dum cuditur, dilatatur, frigidum autem frangitur. Sic homo non est aptus bene operādi, nisi calefactus fuerit per ignem charitatis. Thren.1. Thren.1 De excelso misit ignem in ossibus meis, & erudiuit me.

Item charitas assimilatur fundamento, vnde Apo. In charitate radicati, & fundati. Vnde nota, Eph.3. quod Apost. assimilat charitatem radici, in eo quod dicit. Radicati, quia sicut omnis fructus à radice procedit, sic opus bonum à charitate. Vnde Grego. dicit, quod non habet viriditatem ramus boni operis, nisi manserit in radice charitatis.

Item assimilat eam fundamento domus, in eo quod dicit: Et fundati; quia sine fundamento stare non potest, sed destructo fundamento cadit. Charitas enim omnia sustinet, 1. Corint. Est alia 1.Co.13 etiam ratio qua charitas assimilatur fundamento; quia fundamentum (vt dicit Pall.) consuevit tripliciter poni, scilicet, aut in petra, aut in argilla solida, aut in terra labilli, & in his tribus significantur tria charitatis opera: Tria enim proprie ex charitate sunt diligenda, scilicet Deus, qui signatur in petra, spiritus qui in argilla, solida, siue sit spiritus angelicus, siue humanus: pertium est corpus, siue proprium, siue proximi, & hoc designatur in terra fluxibili. Et nota, quod si fundamentum ponatur in sacrofago, vel in petra, debet (vt dicit Palladius) forma fundamenti sculpi vnius pedis altitudine, vel duorum: vnius quidem pedis altitudinem charitas qua Deus diligitur habet; quia vno tantum affectu seu respectu Deus diligi debet, scilicet propter seipsum: hoc enim est de ratione veræ amicitiæ, vt amicus sui, gratia diligatur. Et ideo

ille

Digitized by Google

ille qui Deum mercedis intuitu diligit, verus eius amicus non existit. Potest tamē ipsa Dei dilectio adhuc alterum pedem, i. alium affectum, siue respectū habere, s. ad mercedē, i. ad beatitudinē creatā, quam ab ipso Deo habemus, non ita scilicet, quod ipsa sit finis amati, ita quod Deus propter illam diligatur, eo quod hic esset, vt dictum est, nō vere diligere Deum, sed prout ipsa beatitudo ex parte amantis est finis amoris, & cuiuslibet virtuosę operationis. Si vero fundamentum ponatur in solida argilla & constricta, tunc debet habere quintam vel sextam partē altitudinis eius quæ super tertā, scilicet in parietibus, est futura. Similiter etiam charitas, qua proximi spiritum, vel naturam diligimus, debent quinque vel sex gradus habere altitudinis, id est, perfectionis. Et primus gradus est, vt diligamus vere; tunc autem vere diligimus aliquem, cum amamus eum ad bonum sui ipsius, & non ad vtilitatem nostram. 1. Corint. 13. Charitas nō quærit, quæ sua sunt. Vnde tūc aliquis vere diligit animam proximi sui, vel suam, quando diligit eam ad salutem eius. Et isto modo Apostolus proximos 1. Cor. 10. secundum spiritū diligebat. Vnde dixit: Non quærens quod mihi vtile est, sed quod multis prosit, vt salui fiant.

Secūdus gradus altitudinis huius fundamenti est, vt diligamus recte. Tūc recte diligimus aliquē, cum maius bonum suum minoti præponimus, puta vt magis diligamus animam quàm corpus, & spiritualia quam temporalia.

Tertius gradus est, vt diligamus sanctè, id est, in ordine ad Deum, & propter Deum. Et ideo debemus odio habere in anima nostra vel proximi, quicquid repugnat Deo, puta peccata, & cogitatio- Psal. 104 nes peccatorum. Psalm. Iniquitatem odio habui, & abominatus sum.

Quartus gradus est, vt diligamus operosè. Ioan. Non diligamus verbo, neque lingua, sed opere, & veritate. 1. Ioan. 3.

Quintus gradus est, vt diligamus perfectè, scilicet non tantū amici animam, sed etiam inimici: ad salutem enim inimici non tantum generalem, sed spiritualem affectum habere, & pro eo spiritualiter orare perfectionis est. Vnde Matth. Diligite inimicos vestros, &c. & postea concludit: Estote ergo perfecti. Vel si volumus huic fundamento charitatis, qua scilicet proximi spiritum diligimus, dare sex partes altitudinis, tunc per sex gradus accipiamus, vel eleemosynas spirituales, quibus animabus proximorum subuenire debemus, quæ in hoc versiculo continentur. Consule, castiga, solare, remitte, fer, ora. Debemus enim eis in dubiis consulere, & delinquentes eos castigare, mœstos consolari, offensas remittere, eos sufferre, pro eis orare, quę ad charitatis altitudinem pertinent. Si autem fundamentum ponatur in terra labili, debemus tantum fodere quousque inueniatur argilla munda sine sterquilinio. Et si argilla non inueniatur, tunc sufficit immersisse quartam partem altitudinis quæ futura est super terram, vt ipse Psal. dicit. Ex quo patet, quod charitas, qua corpus nostrum, vel proximi diligimus, primo debet esse munda à sterquilinio, id est ab amore carnali, vt non sit dilectio carnalis, sed spiritualis, scilicet, vt diligamus non carnaliter, sed spiritualiter. Matth. 5

Ité debet habere quatuor gradus altitudinis. Primus est, vt magis diligamus corpus, siue proprium, siue proximi, quam alias res corporales exteriores.

Digitized by Google

Secundus est, vt quantum ad res corporales, magis diligamus corpus proximi quam proprium. Nam etiam quidam Gentiles sine spe vitæ æternæ, pro amore amicorum se morti exposuerunt. Vnde multo magis hæc charitas facit cum pertineat ad bonum virtutis. Vnde etiam Philosophus dicit, quod homo debet amicos ad tristia vocare tarde, sed ad læta & prospera prompte. Econtra autem ad eorum prosperitates & lætitias debet se tarde ingerere, sed ad tristitias celeriter & prompte. Vnde secundum carnis amicitiam, plura bona corporalia sunt impendenda amicis quàm nobismetipsis; sed de bonis spiritualibus, semper plus nobis quam amicis impendere & velle debemus; & similiter etiam de malis vitandis.

Aristo. 9. Ethi.

Tertius gradus est, vt minus diligatur corpus quam spiritus. Debet enim corpus diligi in ordine ad spiritum.

Quartus gradus est, vt quantum ad actum exteriorem charitatis, qui est eleemosyna, etiã ipsa corpora quodam ordine diligamus: & iste ordo attenditur secundum tria, s. secundum debitum, secundum necessarium, & secundũ honestum. Secundum debitũ quidẽ; quia parentibus ac propinquis, & benefactoribus, & eis à quibus spiritualia accipimus, debemus, quãdo indigerent, magis eleemosynã facere quam aliis. Secundum necessarium vero, quia cæteris paribus debemus magis subuenire indigentibus. Secũdum vero honestum cæteris paribus magis debemus dare melioribus: licet affigere in singulis quantum vnum alteri eorum præferatur, est impossibile, quia singulares conditiones quæ attendendæ sunt, infinitæ sunt, & non cadunt sub arte. Vnde de his magis vnctio docet quam prudentiæ consilium. Dicit enim Palla. quod fundamenta debent ex vtraque parte esse latiora, quam paries futurus, sit semipedis spacio, quod signat, quod fundamentum charitatis in sanctis viris latius est in interiori affectione quam possit ostendi in exteriori opere vel conuersatione.

Pallad.

Item charitas & zelus fraternæ salutis, reddit sanctos viros sollicitos & studiosos ad attrahẽdum alios ad Deum. Vnde alsimilatur balsamo, & cumino. Dicit enim Palladius, quod columbæ si cumino pascantur assiduè, vel si alarũ ascellæ balsami liquore tangantur, inducunt alias columbas ad columbarium domini sui. Quid autem est cuminus, qui secundũ medicos in secundo gradu est calidus, nisi fraternæ salutis & charitatis zelus?

Primus namque gradus charitatis est circa salutem sui.

Secundus vero est circa salutem proximi: hoc ergo cumino quotidie sancti viri pascuntur, qua scilicet de proximorum salute quotidie sollicitantur. Apost. Instantia mea quotidiana, sollicitudo omnium ecclesiarum. Est autem velut balsami liquor, ipsius fraternitatis amor. Balsami namque liquor fœtum mortuum de ventre prægnantis educere perhibetur; quia dum quisque vir sanctus proximorum amore succensus, aliquem ex eis sua sancta exhortatione conuertit, atque peccatum mortale de conscientia eius expellit, quasi virtute balsami fœtum mortuum de ventre prægnantis educit; vel quia scriptum est: Qui non diligit, manet in morte, dum ipsa fraterna charitas odium de corde propellit, quasi de ventre matris mortuum fœtum educit. Ioan. Nos scimus quoniam translati sumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fra-

2. Cor. 11

2. Ioa. 3.

Digitized by Google

fratres. Sunt autem velut duæ alæ columbarum duæ ſpirituales vitæ Sanctorum, ſcilicet contẽplatiua, & actiua. Vel duo genera eleemoſynarum, ſcilicet ſpiritualium, & corporalium. Vnde tunc aſcellæ alarum balſamo tanguntur, quando ipſi ſancti viri fraternæ dilectionis cõpaſsione ad vtriuſque vitæ, vel eleemoſynę ſtudia impellantur, quibus videlicet ſtudiis protinus ad colũbarium domini columbas alias ducũt; quia vtriuſque eleemoſynæ beneficio, ſcilicet & corporaliter ſubueniẽdo, & prædicationis, & orationis auxilio, etiam peccatores proximos ad domini gratiam trahunt.

Carnem humanam nunquam delitiis fore nutriendam, ſed ieiuniis, laboribus, & aduerſitatibus pro anima ſalute exponendam, frumenti ſimilitudinibus edocetur.

Cap. VIII.

CAro non eſt delitiis nutriẽda, ſed laboribus pœnitentiæ, & paſsionibus exponẽda: Nã agricola qui nollet granũ ad tẽpus in terra perdere, & ventis, & tẽpeſtatibus exponere, ſed tantũ in horreo ſeruare, fructum inde non reciperet, imò ei putrificeret, & corrumperetur. Sic qui tantum amat carnẽ ſuã, quod in quiete, & delitiis vult eam ſeruare, nec ieiuniis & laboribus vult eam exponere, nihil ex ea niſi corruptionẽ habebit. Matt. Qui voluerit animam ſuam, id eſt, animalem, vel corporalẽ vitam, ſaluam facere, perdet eam, & qui perdiderit animã ſuam in hoc mundo, inueniet eam, ſcilicet in futura gloria; quaſi dicat agricolæ. Frumentũ ſi perdis ſeruas, ſi ſeminas inuenies. Ioan. Niſi granum frumenti cadẽs in terrãm mortuũ fuerit, ipſum ſolum manet.

Matt. 3.

Ioan. 12.

Item caro non delectabilibus, & blandis, ſed amaris & afflictiuis conſeruatur à corruptione tentationum, & vitiorum, ſicut frumentum in horreo non cum dulcibus, & lenitiuis, ſed cum aſperis & amaris foliis, & ſuccis præſeruatur à putrefactione, & læſione curculionum, & aliorum vermium? Docet enim Pall. in libro ſuo de agricultura, quòd ſi factis granariis amurca luto mixta parietes liniãtur, cui aridi oleaſtri folia, vel oliuæ pro paleis adiiciãtur, quo tectorio ſiccato rurſum amurca reſpergatur, & vbi hæc ſiccata fuerit, frumẽta cõdantur, à curculionibus, & aliis vermibus tuta ſeruabuntur.

Item herba coniza, vt Græci aſſerunt, ſubſtrata frumẽtis addit ætatem: Conſtat enim, quòd & oleaſtri, & oliuæ folia amara ſunt, & etiam amurca. Coniza eſt etiam herba lethalis quæ cum tritico generatur, qua tamẽ turdi veſcuntur. Vnde ſimiliter caro noſtra ab amaris, & mortificatiuis vitiis præſeruatur Vnde Apoſt. dicebat Collo. Mortificate membra veſtra. Item negat Columella, quem Pallad. in libro ſuo frequenter allegat, ventilanda eſſe frumenta, quia magis miſcẽtur animalia totis aceruis, quæ ſi nõ moueantur in ſummitate intra menſuram palmi ſubſiſtent, & hoc velut corrupto corio cæteta illæſa durabunt. Et aſſerit idem noxia animalia vltra prædictam menſuram non poſſe generari. Sic etiam fuerunt quidam feruẽtiſsimi Sancti, qui quaſi nullius ventilationis refrigerio carne ſuæ præſtare voluerunt; Voluerunt enim potius ipſo extẽtiori cortice, id eſt, carne mala ſentire, quam tentationum & vitiorum puncturas, & corroſiones, ad mentis ſuæ intima penetrare; ſicut patet de Beato Germano Altiſiodoren. & Hyla-

Coll. 3.

Digitized by Google

tione, & beato Martino, & quibusdam aliis, qui laboriosissimam & austerissimam vitam duxerunt continuè, sed tamen Palla. dicit, quòd nihil tamdiu custodiendis frumentis commodius erit, quam si ex areis in alterum vicinum locum transfusa reftigerentur aliquantis diebus, atque ita horreis inferantur. In quo signatur, quòd noui, & imperfecti, qui sunt similes frumento quòd de area trahitur, non sunt in tanta austeritate & arctitudine tenendi, sed interdum ad breue spacium temporis aliqua recreatione refrigerandi, & post hoc ad horreum asperitatis & laboris reducendi: ex hoc enim feruentius laborabunt, & magis etiam consolati in labore perseuerabunt. Seneca: Non semper in actu sis, sed interdum animo tuo requiē dato, sed & ipsa requies plena sit sapiētia, bonisque cogitationibus.

Item caro est pro salute animæ periculis & aduersitatibus exponenda: Nam pugnator clipeum diligit, & charum habet, sed non tantum, quod non exponat ictibus vt corpus seruetur illæsum. Sic caro aduersitatibus & periculis exponenda est, vt anima seruetur illæsa & indemnis. Vnde
Act. 20. A post. dixit: Vincula, & tribulationes Hierosolymis me manent, id est, expectant, sed nihil horum vereor, nec facio animam meam, id est, vitam animalem, & corporalem, præciosiorē quàm me, id est, quàm vitam meam spiritualem.

Iudæorum ministri quibus olim vestimentis ornabantur, nec non Ecclesia Catholica, Clerici, & Episcopi, summusque Pontifex quibus vtantur ornamentis, eorumque mystica mysteria patefiunt: & Papa cur Petri baculo non vtatur, aperitur.

Cap. 12.

CLerici & Episcopi, debent ornari illis vestibus spiritualiter, quibus Pontifices, & ministri Iudæorum ornabantur & vestiebantur corporaliter. Habebat enim tunc pontifex octo ornamenta.

Primo enim habebat vestem lineam.

Secundo tunicam iacinctinam, in cuius extremitate versus pedes ponebántur tintinnabula quædā per circuitum, & mala punica facta ex iacincto, & purpura cocoque bis tincto.

Tertiò habebat superhumerale, quod regebat humeros, & anteriorem partem vsque ad cingulū, quòd erat ex auro, & iacincto, & byssо rétorta. Et super humeros habebat duos onichinos, in quibus erant sculpta nomina filiorum Israël.

Quartū erat rationale ex eadē materia factū quod erat quadratum, & ponebatur in pectore, & coniungebatur superhumerali. Et in hoc rationali erant duodecim lapides præciosi per quatuor ordines, in quibus etiā erāt sculpta nomina filiorū Israël, scilicet ad designandum, quod ferebat onus totius populi, per hoc quod habebat nomina eorum in humeris, & quod iugiter debeat de salute eorū cogitare, per hoc quod portabat eos in pectore, quasi in corde habens. In quo etiam rationali mandauit Dominus poni doctrinā & veritatem; quia quædam pertinentia ad veritatem iustitiæ, & doctrinæ, scribebantur in illo rationali. Iudæi tamen fabulantur, quod in rationali erat lapis, qui secundum diuersos colores mutabatur secundū diuersa quæ debebant accidere filiis Israël, & hoc vocant veritatem & doctrinam. Quintū erat balteus, id est, cingulus factus ex prædictis quatuor coloribus.

Sextum

Sextum erat tyara, id est, mitra quædam de bisso.

Septimum erant fœmoralia linea, vt operirent carnem turpitudinis suæ quando accederet ad sanctuarium vel altare.

Octauũ erat lamina aurea pendens in fronte eius, in qua erat nomen Domini. Ex istis ergo octo ornamẽtis minores sacerdotes quatuor habebant, scilicet tunicam lineam, fœmoralia, & balteum, & tyaram. Per ista ergo ornamenta designatur sanctitas ministrorum Dei. Sũt enim quatuor necessaria omnibus ministris, scilicet castitas, quæ designatur per fœmoralia, puritas vitæ, quæ significatur per lineã tuniçam; moderatio discretionis, quæ significatur per cingulũ; rectitudo intentionis, quæ significatur per tyarã protegentẽ caput. Sed super hæc Pontifices debent quatuor habere.

Primo iugẽ Dei memoriam in contemplatione, & hoc significabat lamina aurea habens nomen Dei in fronte.

Secundò, quòd supportet infirmitatem populi, quod signat superhumeralẽ.

Tertiò, quod habeat populũ in corde, & in viscetibus per sollicitudinẽ charitatis, quod signatur per rationale.

Quartò, quòd habeat conuersationẽ cælestẽ per opera perfectionis, quod signatur per tunicã iacinctinã. Vnde & tunicę iacinctinæ adiungebantur in extremitate tintinnabula aurea, per quod signatur doctrina diuinorũ, quæ debet coniungi cælesti cõuersationi Pontificis. Adiunguntur etiam mala punica, per quæ signatur vnitas fidei, & concordia in bonis moribus, quia sicut mala punica habent sua grana vnita, sic vnita debet esse eius doctrina, vt per eã pacis & fidei vnitas non rũpatur.

Item clericorum, & ministrorũ ecclesiæ Christi idoneitas significatur in eorum vestibus, quibus scilicet induuntur, quando in ecclesia ministrant: Quædam enim sunt quę generaliter in omnibus ministris requirũtur vt sint idonei ad tractandũ diuina. Quædã vero requiruntur spiritualiter in superioribus. Et ideo quædã vestes sunt omnibus ministris cõmunes. Quædã superioribus tantum: Omnib⁹. enim ministris cõpetit amictus humeros tegens, in quo signatur fortitudo ad diuina officia quibus mãcipãtur. Et similiter alba, quæ signat puritatẽ vitæ, & cingulum q⁹ signat repressionẽ carnis. Sed subdiaconus vlterius habet manipulum in sinistra, in quo signatur exterfio multarum macularum, quia manipulus est quasi sudariũ ad extergẽdũ vultum. Ipse enim est quam primo ad sacra tractãda admittitur. Habet etiã tunicã strictã, per quã doctrina Christi signatur: vnde in veteri lege (vt supra dictum est) in tali tunica tintinnabula pẽdebãt. Subdiaconus enim primo admittitur ad doctrinã nouæ legis adnunciãdã. Sed diaconus habet amplius stolã in sinistro humero, in signum q⁹ applicatus ad ministerium in ipsis sacramentis, & dalmaticã, quæ est vestis larga, sic dicta, quia in Dalmatiæ partibus primo fuit vsus eius, ad signãdum, quòd ipse primo ponitur dispensator sacramentorum. Ipse enim sanguinem dispensat, in dispensatione autem largitas requiritur. Sed sacerdoti stola in vtroque humero ponitur, vt ostẽdatur, quod plena potestas dispẽsãdi sacramẽta ei datur nõ vt ministro alterius. Et ideo stola descẽdit vsq. ad inferiora. Habet etiã casulam, quæ signat charitatem, quia sacramẽtum charitatis cõsecrat, scilicet Eucharistiam. Sed

Digitized by Google

Episcopis adduntur nouem ornamenta super sacerdotes, quæ sunt calligæ, sandalia, succinctorium, tunica, dalmatica, mitra, chirothecæ, baculus, & annulus: quia scilicet nouē sunt quæ potest supra sacerdotē, s. clericos ordinare, virgines benedicere, basilicas dedicare, clericos disponere, synodos celebrare, chrisma consecrare, & vestes & vasa etiā consecrare, vel per caligas signatur rectitudo gressuū. Per sandalia quæ pedes tegunt, contēptus terrenorum. Per succinctorium quo stola ligatur cū alba, amor honestatis: per tunicam perseuerantia, quia Ioseph tunicam talarem habuisse legitur, quasi descendentem vsq; ad talos. per quod designatur extremitas vitæ: per dalmaticam largitas in operibus misericordiæ: per chirothecas cautela in operatione, per mitram scientia vtriusq; testamenti: vnde & duo cornua habet: per baculum cura pastoralis, qua debet colligere vagos, quod signat curuitas in capite baculi: sustentare infirmos, quod signat stipes baculi, & pungere lentos, quod signat stimulus in pede baculi: vnde versus. Collige, sustenta, stimula, vaga morbida, lenta, per annulum signatur vnitas fidei qua Ecclesia desponsatur Christo: Episcopi enim sunt loco Christi, qui est ecclesiæ sponsus. Sed vlterius Archiepiscopi pallium habent in signum priuilegiatæ potestatis, signat enim torquem auream quam solebant legitimè certātes accipere. Et ista ornamenta correspondent vestibus pontificis veteris legis. Nam pro lamina quæ pendebat in fronte, habet pontifex noster crucem, (vt Innocentius dicit) Sicut pro femoralibus habet sandalia, pro linea albam, pro balteo cingulum, pro pondere tunicam, pro ephot annulum, pro rationali amictum, pro superhumerali stolam, pro tiara mitram. Nota etiā quod Romanus Pontifex non vtitur baculo, quia Petrus misit ipsum ad suscitandum quendam discipulum suum, qui postea factus est Episcopus Treuerensis. Et ideo in diœcesi Treuerensi Papa baculum portat, & non in aliis. Vel in signum, quod non habet coarctatā potestatē, quod curuatio baculi signat.

Peccatorum confessio quantum sit necessaria, animæq; peccatoris expediens, & quid ei præcedere debeat vt rite peragatur, exprimitur.

Cap. x.

CONfessio necessaria est ad sanandum vulnera animæ. Nā quandiu ferrū manet in vulnere, non potest corpus sanari. Et sic quandiu peccatū retinetur in cōscientia, anime nō sanatur, Educitur autē de conscientia peccatū per confessionis iudicium. Vnde dicitur Iob. Nunquid qui non amat iudicium, sanari potest? Iob. 34.

Item confessionem debet præcedere conscientiæ examinatio, sicut diuisiuum siue præparatiū præmittitur purgationi: Nā purgādus infirmus prius præparationem recipit quæ humores commoueat, vt postea medicina sequens melius eiiciat. Sic prius debet homo examinare peccata, & diiudicare apud se, antequā confiteatur Eccl. Ante iudicium para iustitiam tibi. Eccl. 18.

Item confessio necessaria est ad cordis illuminationem: Est enim cor simile domui. Domus enim illuminatur quando fenestra aperitur, quia Sol tunc in eam ingreditur. Similiter quando cor Domino aperitur per confessionem, gratia Dei intrat in ipsum, & illuminat, Chrysost. Confessio cor Chrys. emundat, sensum illuminat, animam

mam sanctificat, & ad susceptionem Christi præparat. Vnde dicitur in Cant. Aperi mihi soror mea.

Cant. 5.

Item confessio est necessaria ad mortis æternæ euasionem. Nam quando apostema conuertitur ad interiora, & ibi crepat, est causa mortis corporalis; sed quando conuertitur ad exteriora, possibile est ad sanitatē redire. Sic peccatum absconditum interius, causa est mortis æternæ. Conuersum verò exterius, & manifestatū per confessionē, est spiritualis salutis indiciū. Vnde si inconfessus lates, inconfessus condemnaberis.

Cordis compunctio quæ vino & aceto quibusdam exemplis comparatur, quantum sit anima iusta proficua nonnullis demonstratur exemplis.

Cap. XI.

Compunctio cordis assimilatur vino, secundum illud Psalm. Potasti nos vino compunctionis: Nam vinū semper emittendo fæces se purgat, & semper est in motu & tremore donec separetur purum ab impuro. Sic qui verè compunctus est, semper est in motu & tremore, donec separetur ab eo immunditia peccati.

Psal. 59.

Item compunctio assimilatur aceto.

Primo ratione cōfectionis, quia ex eisdem cor compungitur quibus acetum ex vino conficitur. Nam si quis velit ex vino aliquo optimum acetum conficere, hoc modo facere potest; accipiat cornalia quando incipiunt rubescere, & centimora quæ nascuntur in campis, quando similiter incipiunt rubescere, & de labruscis antequam incipiant tumescere, & de brugnolis ceparum acerbis ante, & puluerizet subtiliter omnia simul. Et tūc accipiat de meliori aceto quod inuenerit, & distemperet cum puluere illo, & ita conficiat panes bene desiccatos. Et si vinum de quo vult facere acetum fuerit fortè, ponat de pane illo parum, & si fuerit debile, ponat plus, & fiet acetum fortissimum. Quia igitur illa quatuor, ex quibus primo puluis conficitur, acerbum habent & agrestem saporem, scilicet immatura cornalia, centimora, & labruscæ, & brugnolæ. Possumus in istis quatuor mala intelligere quæ facit peccatum homini, quorum scilicet memoria velut acerbus fructus, conscientiā non parum mordicat, & pungit, scilicet quia tollit Deum, claudit cælum, destruit meritum, & obligat ad infernū. Sed ista quatuor debent puluerizari, id est, subtiliter discuti, & considerari, deinde acetum optimum apponi, id est, exemplum alicuius fortiter pœnitentis in memoria haberi. Et de his conficitur panis lachrymarum, de quo in Psal. Cibabis nos pane lachrymarum, ex quo posito in vase vini, id est, in memoria ipsius peccati, fortissimum acetū efficitur, id est, fortissima compunctio generatur.

Psal. 79.

Secundò, ratione purgationis, quia purificat conscientiam sicut acetum purificat mustū. Dicitur enim in libro de vindemijs, quòd si quis mittat in metretam dulcis musti conculam aceti, per tres dies erit purum. Et similiter compunctionis acetum purificat cor a fæce peccati turbulētum. Vndè Ambro. dicit: Scindite corda vestra ferro, & aceto compunctionis, ab vsu inueteratæ consuetudinis.

Ambr.

Item compunctio amara peccati, valet contra tentationes diaboli, & cōfortat etiam cor in bono: Dicit enim Pall. quod potest fieri vinum contra pestilentiam

Pall.

salutiferū, stomacho multū profictū hoc modo. In optimi musti, metreta vna antequam ferueat, tunsi absinthij octo vncias linteo inuolutas dimittas, & exactis decem diebus curabis auferre, id vinum refunde lagenis minoribus, & vtaris, quia valet ad ea quæ dicta sunt. Quid autē est metreta dulcis musti, nisi memoria delectabilis peccati? Et quid linteus contusi absynthij, nisi compunctio, & amaritudo animi contriti? Ergo tūc absynthium musto immittitur, quando ex memoria delectationis perpetrati peccati conscientia compuncta vehementer amaricatur, & tale profecto est compunctionis vinum, quod animum purificando confortat, & contra pestilentiam, id est, corruptelam tentationis, seu recidiui, salubriter defensat. Exod. Sacrificemus Deo, ne forte accidat nobis pestilentia. Hoc sacrificiū contra pestilentiam valens, est compunctio animi contribulati, secundum illud. Sacrificium Deo, spiritus contribulatus.

Exod. 5.

Psal. 50.

Consolationis ordo qualis esse debeat vt quempiam afflictum a mœrore retrahere possimus, ferri exemplo declaratur.

Cap. XII.

CONsolari non potest dolentem, & afflictum, qui per tristitię compassionem, & doloris ostensionem non concordat eius dolori. Cuius exemplum est, quia ferrum ferro non iungitur, si non vtrunque ex vstione ignis liquetur, & durum molli non adhęret, nisi prius duritia eius temperata mollescat, vt quasi hoc ipsum fiat, quo curatur vt teneat. Sic prius emolliri debet consolari volentis animus, vt afflicto cōgruat, & congruens adhæreat, & inhærendo trahat. Alioquin si à mentis afflictione discrepat, minus ab illo recipitur, à quo mentis qualitate separatur. Ergo ordo consolationis est, vt cùm volumus afflictum quempiam à mœrore suspendere, studeamus prius merendo eius luctui cōcordare, vt Gregorius dicit.

Peccandi consuetudo postquam callosa erit, quam difficulter ab anima remota meatur, pluribus naturalibus similibus exemplis aperitur.

Cap. XIII.

CONsuetudo peccandi difficilius dimittitur, si ei non resistitur antequam induretur. Nam vestis rectam formā de facili recipit si nondum prauam receperit; sed si cōtrarium sit, vix potest rectam suscipere: & cera dum mollis est, facilius impressionem sigillæ recipit, quam cùm induruerit. Vnde Eccl. Curua ceruicem eius, scilicet filij tui in iuuētute, tunde latera eius dum infans est, ne fortè induret, & non credat tibi. Vnde Augu. Dum consuetudini non resistitur, fit necessitas. Lepra enim inueterata, & gutta inossata non de facili curatur. Iob. Ossa eius implebūtur vitiis adolescentiæ eius. Et Beda super Lucam dicit: Diabolus quanto ipsum hominem diutius tenet, tanto difficilius dimitti: sicut rusticus, qui diu terram tenuit, vult eam hæreditariè tenere.

Eccl. 30.

Iob 20.

Arcæ Noë constitutio, & partium ipsius situatio, multis similitudinibus nos erudiet qualis nostra conuersatio esse debeat.

Cap. XIIII.

CONuersatio bona assimilatur arcæ Noë propter quatuor.

Primo ratione structuræ: quia scilicet fuit a Noë constructa, & fabricata; Noë autem, qui interpretatur requies, est homo iustus, qui vt requiescat in domo pro-

Digitized by Google

propriæ conscientiæ, & sit turris ab inundatione aquarum, id est, ab impetu tẽrationum, vel tribulationum, ædificat arcam, id est, conuersationem bonam. De qua Psal. Exurge Domine in requiem
Psa. 131 tuam, tu & arca sanctificationis tuæ: Arca enim Deo sanctificata, est conuersatio bona ad Deũ ordinata, quæ dicitur esse requies Dei, quia secundum Deum in ea mens hominis requiescit.

Secundo ratione materiæ, quia arca fuit facta ex lignis leuigatis, bituminatis, & quadratis. Sic bona conuersatio ædificatur ex lignis leuigatis, id est, ex bonis operibus, puta intẽtione factis. Bituminatis, id est, charitate informatis. Quadratis, vt sit mens hominis stabilis, quia corpus quadratum residet firmum.

Tertio ratione formæ, circa quã primo attende mensuram dimẽsionum. Habebat enim longitudinem ccc. cubitorum, latitudinem 50. & altitudinem 30. Superius autẽ erat in vno cubito consummata. Longitudo enim arcæ est memoria dominicæ passionis, quam Thau figura repræsentat, quæ ccc. signat. Vel etiam longitudo arcæ, perseuerantia in cõtinuatione boni, vel longitudo 30. cubitorũ, est fides Trinitatis, cum perfectione boni operis, siue qua fides mortua esset. Latitudo autem est dilectio Dei, & proximi, amici, & inimici, & signatur in 50. cubitis, quia quinquagesima die a passione Christi datus est Spiritus sanctus, per quẽ (vt dicit Apo.) charitas Dei diffusa est in
Rom. 5. cordibus nostris. Altitudo autẽ est spes, & desiderii seculi vẽturi, quæ spes designatur in 30. cubitis, quia sc. trecenarius numerus ex ternario & denario ducitur, ter enim decem faciunt 30 In ternario autem triplex spes signatur, scilicet de venia, de gratia, & gloria. In denario autem ad dito, adimpletio decalogi, vt scilicet adsit nobis impletio decalogi sub spe prædicta triplici. Alioquin spes sine meritis, vel operibus, non esset vera, sed præsumptio. Consummatio autẽ in vnum cubitum, est, vt omnes motus & affectus dirigantur in Deum, sicut dicit Psalm. Cor meum & caro mea exultauerunt in Deũ viuum. Vel hæc consummatio fit in perfectione consiliorum. Matt. Ad-
Mat. 19. huc vnum tibi deest, si vis perfectus esse, &c. Dicitur autem quod ille cubitus arcæ fuit geometricus, qui valet sex vsuales, ad ostendum quod per sex misericordiæ opera ad vnitatem perfectionis, diuinæ consolationis, & supernæ pacis ascenditur.

Secundò in forma arcæ considera aperturam locorũ. Habebat enim in duobus locis aperturam, vnam ad lumen recipiẽdum, scilicet feneſtram, aliam a latere ad ingrediendum, scilicet ostiũ. Feneſtra ergo est gratia quæ illuminat domum mentis. Vel forsitan est intelligentia per quam lumen sapientiæ & scientiæ suscipimus. Ostium autem est liberum arbitrium, quod aperit primo gratia. Vnde Bernard. Et si adinuenpiri Bernar.
poteſt, præueniri non poteſt.

Tertiò cõsidera distantiam mã sionum. Nam secundum Auguſt. Arca fuit inferius bicamerata, & Auguſt.
superius tricamerata: Nam in inferiori mansione, id est, super tabulatum sentinæ, fuit duplex camera, quarum vna dicebatur stercoraria, alia autem apotheca-ria. Sed supra istam mansionem fuit alia mansio superior, quæ habebat tres cameras, duæ cameræ laterales erant, vna immitium animalium, & serpentium, altera vero mitium, media autem camera erat hominũ, & auium, ostium autem erat vbi bicame-

Digitized by Google

bicamerata, & tricamerata coniungebantur. Bicameratio neque arcæ attenditur in delectatione sensualitatis, quæ maximè inuenitur in actibus duarum potentiarum vegetatiuæ partis, scilicet propagatiuę siue generatiuæ, quãtum ad actum venereum: & ista est vt sentina stercoraria, & nutritiuæ quantum ad esum, & ista est apothecaris. Tricamerata autẽ attẽditur in ratione cuius tres vires sunt, scilicet irascibilis quæ detestatur malum, & ista est habitatio immitiũ passionũ, vt iræ, & audaciæ, & huiusmodi.

Item concupiscibilis, & hæc est quæ bonum prosequitur. Et hæc est habitatio immitiũ passionum, vt amoris, mansuetudinis, & huiusmodi. Et duæ hæ vires dicũtur rationales, non per essentiam, sed per participationẽ, secũdum Philosophum, in quantũ scilicet natę sunt rationi obedire. Tertia autẽ est rationalis per essentiam, quæ ratio vocatur. Et hæc est quæ discernit bonum, honestum, & verum. Vnde hæc dicitur habitatio hominum, scilicet actiuorum, & animum. s. contemplatiuorũ. Quorum primi reguntur prudentia, secundi eleuantur sapientia. Alij autem sunt qui dicũt huiusmodi cameras arcæ fuisse dispositas solum in altitudine. Et dicunt, quod inferius in fundo erat sentina siue stercoraria, supra quam erat apothecaria, & supra hãc erat immitiũ animalium. Et ostium erat in medio vbi apothecaria cõiungebantur cameræ immitiũ, supra hanc habitatio mitiũ animalium. Et in suprema erat habitatio hominum, & auiũ. Et ideo per stercorariam potest accipi peccati in anima fœtentis detestatio. Per apothecariam lachrymarum effusio, postquam diabolus suscitatur ad impugnandum, & ideo sequitur habitatio immitiũm animalium, id est, multiplicatio tentationum. Sed quia Deus adiuuando, & consolando subuenit, sequitur habitatio mitiũ, id est, gratia consolationum, post quam sequitur habitatio hominum, id est, exercitatio actiuorum, & auiũ id est, perfectio contẽplatiuorum.

Quarto assimilatur bona conuersatio arcæ, ratione clausuræ; quia ingresso Noë in arcam eum his qui debebant ingredi, clausit eam Dominus deforis, ita vt inundatio diluuij non nocuerit eis. In quo docetur homo iustus, vt si inundauerit diluuium carnis, intret arcam tranquillæ mentis. Et licet circunfluãt torrẽtes iracundiæ, flumina luxuriæ, voragines gulæ, licet ebulliãt torrentes delectationum, abyssus cupiditatum, maria cõturbationũ, intrat tamen Noë arcã, i. quietus animus clauso deforis silentii ostio possidet animam. Et quanto magis caro laborat in actione, tanto spiritus volat sublimius in contemplatione. Vnde Paulus, qui plus omnibus laborauit in fame, & siti, in frigore & nuditate, &c. dixit. Nostra conuersatio in cælis est.

Quemadmodum cor Dei gratia compleri, custodirique debeat a peccato mundatum, per quinque vasis fictilibus demonstratur.

Cap. xv.

COr custodiendum est, vt vas omnium thesaurorum cælestium, & sicut castrum in terra inimicorum situm. Prouer. Omni custodia serua cor tuũ. Est enim vt vas pretiosum, quod cariũs emitur, & in eius fractura magnũ damnum incurritur, & difficilius reparatur, & ideo à sanctis viris diligentius custoditur. Apost. Sciat vnusquisque vestrũ vas suũ possidere in sanctificatione, & honore. Prou. 4

1. The. 4

Item vas cordis, vt possit optimè

mo liquore gratiæ repleri. Primo oportet, quod euacuetur, scilicet ab amore seculi. Vas autem repletum vno liquore, non potest recipere alium nisi euacuetur: sicut plenũ vino, non recipit oleũ, quin effundatur. Tanquã vinum quod mentem inebriat & infatuat, est affectus & amor mundi; sed tanquam oleum quod illuminat, & sanat, & lætificat, est gratia Dei. Vnde oportet quod euacues fœtidum vinum, si vis recipere limpidum oleum. Vnde 4. Reg.
4.Reg.4 Vasa vacua repleuit Eliseus.

Secundo oportet quod lauetur, s. à sordibus peccatorum. Aliquando etiam euacuato vase adhærent aliquæ sordes quas oportet lauari, ne liquorẽ immittendum corrumpant, nec potest intrare gratia Dei vbi sunt sordes peccati, ergo sicut dicitur Hiere.
Hier.4. Laua à malitia cor tuum.

Tertiò oportet, quòd vas siue doliũ cordis obstruatur siue ligetur, ne scilicet liquor immissus effundatur: nullus enim sapiens immitteret vinum in vase ex quo videret statim esse effundendum. Vnde illi qui gratiã recipiunt, & statim effundunt, dicuntur esse
Eccl.20 fatui, secundũ illud. Eccle. Gratiæ fatuorum effundentur. Et hoc est, quia fatuus nõ habet vas cordis ligatum, vel solidum, sed con-
Eccl.21 fractum, secundum illud Eccles. Cor fatui quasi vas confractum.

Quartò oportet, quòd inclinetur siue subiiciatur rei immittendæ: Non enim posset vas repleri aqua fluminis, vel putei, nisi inclinaretur, vel profunde immergeretur. Sic cor hominis non impletur gratia nisi humilietur. Eccle. Inclinaui modicè aurẽ meam
Eccles. excepi illam, scilicet sapientiam, vel gratiam.

Quinto, oportet, si esset euersum, vel etiam postquã est inclinatum, quòd erigatur, & hoc est per desiderium, vel orationem ad Deum. Sap. Optaui, & datus est mihi sensus: inuocaui, & venti in me spiritus sapientiæ, qui est etiam spiritus gratiæ. Sap.7.

Item nota, quod cor purũ etiã minima peccata metuit: Nam in panno albo minima macula apparet, & nimis displicent, sic in corde puro minima peccatat. Ecc. Omni tempore sunt vestimenta tua candida, Eccl.9.

Idem cordis intimum quandoque assimilatur lecto, sicut dicitur: In lectulo meo per noctẽ quęsiui quẽ diligit anima mea. Greg. In lectulo, & per noctem dilectus quæritur, quia nimirum etiam inuisibilis conditoris species expressa omnis corporeæ visionis imagine in cubili cordis inuenitur. Quandoque verò assimilatur cubili, secundum illud Psal. Exultabunt Sancti in gloria, lætabuntur in cubilibus suis, quia scilicet cum mala Sãcti ab exterius fugiunt, securi intra mẽtium secreta gloriantur. Sed tunc lætitia perfecta erit, cum carnis exterius pugna non fuerit, nam quousque ad illicita per carnem trahimur, quia quasi domus nostræ paries quatitur etiã cubile cordis perturbatur. Quandoque verò assimilatur strato, secundum illud Psal. Vniuersum stratũ eius versasti in infirmitate eius; quia videlicet cum nos tẽtatio carnis cõcutit, tremefacta nostra infirmitas etiam stratum cordis confundit. Cant. 2. Psa. 149

Corporis delitiis sedulò inseruire signum maximum reprobationis esse, primũ reproborum exemplo esse in varias mechanicas artes principaliter occupantium confirmatur.

Cap. XVI.

Corpori seruire, & animam negligẽdo se totaliter circa ea

ea quæ sunt corporis occupare, proprium est reproborũ. Et hinc est, quod artes illæ mechanicæ, quæ cõmodis & deliciis corporis maximè inseruiunt, à reprobis hominibus primitus sunt inuentæ, scilicet à Cain, & filiis eius: Nam ipse primus reprobus, scilicet Cain, fuit qui vt auaritiæ suæ consuleret, sicut dicitur in historiis scholasticis, primo agriculturæ se dedit.

Item primus, qui terminos terræ posuit, & qui vitæ hominum simplicitatẽ, adinuentione mensurarum & ponderũ, ad calliditatem & corruptionem perduxit.

Item ipse Cain fuit qui primam ciuitatem ædificauit, & vocauit eam ex nomine filij sui Enoch. Greg. Grego. Quid sibi vult, quod Cain primũ filiũ Enoch vocat, atque ex hoc nomine ciuitatẽ quã cõdidit appellat? Cain primus ciuitatem constituisse describitur, vt aperte monstretur, quod ipse in terra fundamentum posuit, quià soliditate æternæ patriæ alienus extitit. Peregrinus namq; à summis fundamentum quasi longæ habitationis in infimis posuit, qui stationem cordis in infimis collocauit. Vnde in eius stirpe Enoch, qui dedicatio interpretatur, primus nascitur, sed de electorũ progenie Enoch septimus fuisse memoratur, quia reprobi in hac vita quæ est ante semetipsos, ædificando dedicant. Electi verò ædificationis suæ dedicationẽ in finem temporis expectant.

Item Iabel, qui fuit de stirpe Cain, fuit primus qui inuenit tentoria portatilia de loco ad locum, pro pastorum s. commoditate, & deliciis. Et ideo signat peccatorem, & propriissime prælatum, qui tabernaculo corporis deseruiens in deliciis, transit de loco ad locum, i. ruit de vitio ad vitiũ, & nomen fratris Iubal, qui fuit pater canentium in cithara, & organo, i. primus inuẽtor consonantiarum musicalium, vt s. labor pastoralis in delicias verteretur: hoc enim pertinet ad voluptatem aurium, contra quos Iob. Tenẽt tympanũ, & citharam, & Iob 21. gaudent ad sonitum organi. Itẽ postea Tubalcayn de eadem stirpe genitus fuit, primus faber, & operans in ære, & ferro. Vnde iste fuit malleator, qui primo inuenit vsum armorũ. Et in hoc significat oppressores. Et iterũ fuit faber, & sculptor, qui sculpturas operum in metallis in libidinem oculorũ fabricauit. Vnde in hoc signat curiositatem oculorũ. Soror autem Tubalcayn fuit Noëmia, quæ artem textoriam adinuenit, quæ sc. pertinẽt ad molliciem, & curiositatem vestium. Cuius contrarium commendatur in Sanctis, sc. asperitas & vilitas vestium, sicut de Ioanne Baptista patet, & plurib⁹ aliis.

Bonorum malorumque prælatorum correptionem humiliter fore à subditis omnibus suscipiendam, Barbitonsoris exemplo, & quomodo etiam tamet sit agenda vt correptorum corda & opera immutare queat, & uersimode suadetur.

Cap. XVII.

COrrepetionem Prælati etiam discoli, debẽt subditus humiliter portare, attendens cùm raditur barba alicuius, quam patienter se habet sub rasorio, & permittit caput suũ à rasore modo in dextram, modo in sinistram duci, nec audet mentum leuare, nec os aperire, ne si rasori resistat vulnus incurrat. Attende clausstralis sub manu rasoris te positum, noli sub rasorio correptionis rebellare, sed rasoris manib. humiliter te tractari permittas, ne læsiones grauiores incurras, tã in mente quam in corpore.

Item

Item qui sub manu rasoris inepti raditur, necesse est vt patiẽtius se habeat, quia facilius læderetur quam à bono. Sic sub discolo & inepto Prælato plurimum expedit patientius se habere. Nõ enim tantum bonis subiectus esse debes, sed etiã discolis, vt ait Petr. O quàm graue est à malo tondente, & cum rasorio dentato sine aqua radi, qui cùm deberet scindere pilos, scidit carnem. Quid per rasorium dentatum, nisi mordax correptio, & contentiosa intelligitur? per aquam verò lenitas correptionis designatur. Noli ergo, ô Prælate, aquã omittere in barba radenda, id est, lenitatem & compassionem à correptione amouere, sed dentes remoue à rasorio tuo, id est, à correptione omnitium. Et nota, quod ille qui habet rigidum pilum, magis sub rasorio patitur. Sic qui rigidus est sub disciplina, & culpam suam defendere vult, deterius habet: Et Prouerb. Qui corripientem se dura cervice contemnit, repente superuenit ei interitus.

Petr. 2.

Prou. 16

Item correptio acuta, & doctrina discreta, immutant nõ tãtum corda, sed etiam opera correptorum, sicut cultelli perforatio, & aquæ coloratæ infusio immutant fructus arborum. Dicunt enim agriculturæ auctores, quia si quis vult arborem pomiferã siue fructiferam producere fructus siue poma rubicunda, vel alio colore colorata, hoc modo fieri potest. Fac foramen in arbore cum cultello, & quemcunque colorem vis distempera cum aqua, & infunde, & colorabitur fructus eodem colore. Quid autem est cultelli perforatio, nisi subtilis & pungens delinquentis correptio? Et quid est aqua colorata, nisi prædicantis vel exhortantis doctrina discreta, & decenti pronunciatione prolata: Hæc sunt enim quæ faciunt arbores, id est audientes discipulos, producere poma pro varietate correptionis, seu persuasionis ipsius, diuersarum virtutum, quasi diuersorum colorum pulchritudine adornata.

Item quod delinquentis correptio debeat esse mixta, siue temperata ex asperitate & lenitate, patet alio exemplo. Dicunt enim viri de agricultura periti & experti, quòd si arbor quæ facit acetosum vel amarum fructum, perforetur, ita quod foramen per arborem transeat, & in ipsum foramen aqua mellita perfundatur, & cum clauo, qui fit de ligno eiusdem arboris, ipsum foramen obstruatur, talis, inquiunt, arbor facit fructum dulcem. Quid autẽ est arbor faciens fructum acetosum, vel amarum, nisi peccator faciens opus malum, quod tandem conscientiam pungit, & amaræ pœnæ reatũ inducit. Sed eius foramen tunc aqua mellita infunditur, cum blanda eius auri correptio adhibetur, quæ tunc cum clauo obstruitur, cum terrore pœnæ, & comminatione cohibetur. Ex quibus patet, quod in correptione delinquẽtis, misceri debent adinuicem aqua, id est, lapientia locutionis, mel, id est, dulcor mansuetudinis, & clauus, id est, terror pœnæ vel comminationis. Et talis correptio sic arborem, id est, hominem immutat, vt quæ primo faciebat poma acetosa, vel amara, id est, opera corrupta, & praua, producat è contrario suauia & dulcia, id est, opera de cætero faciat honesta, & gratiosa.

Item corripiens nimis durè, similis est ei qui veteres reparat patellas; qui volens vnũ foramen vno ictu mallei obstruere, multa foramina facit, vel vnũ magnum in aius

Digitized by Google

maius quàm ante, vel aliquando parella confringitur. Et quid est correptio, nisi vasorum fractorum reparatio? Eccle. Cor fatui quasi vas cõfractũ, sed ictus nimis fortis, id est, correptio nimis dura, nõ corrigit, sed deteriorem efficit.

Eccl. 21.

Itẽ sicut medicus nimia potione, vel medicina occidit ægrotũ, sic qui nimis dura correptione corripit, non emendat, sed perire facit. Sene. Vitia animi sicut vitia corporis leniter tractanda sunt.

Senec.

Quibus viis Dæmones expellantur, eorumq; potentia comprimatur, nõnullis remediis quibus ad eiscendas Pulices, Cynifes, & Formicas vti solemus lucidissimis eruditur exemplis.

Cap. XVIII.

Dæmones repellendi sunt sicut Pulices, Cynifes, & Formicæ. Docet enim Pall. in libro suo, quod cõtra Pulices remediũ est amurca per pauimentum frequenter aspersa, vel ciminum agreste cum aqua tritum, cucumeris semen agrestis cum aqua resolutũ, vel cum aqua supinorum sileris austeritatibus iniuncta, si eis locus pulicũ fuerit aliquotiens infusus. Sed Cynifes (vt dicit) extinguuntur amurca, & felle bubali, lectis aut locis perunctis, vel foliis hederæ tritis ex oleo, vel incensis sanguisugis. Sed contra Formicas (vt dicit) si habent foramen in loco vnde eas volumus expellere, cor noctuæ admouemus. Si autẽ de foris veniũt, omne loci spacium cinere vel creta candida signabimus. Ex his ergo multiplex remedium contra dæmones colligere possumus; Nam prædictorum remediorum quædã sunt vnctuosa, sicut amurca, vel oleum, quędam sunt amara, sicut agreste ciminum, vel cucumer, vel hædera, vel lupinus, & fel bubali, & aqua cum eis mixta, quædam vero austera, vt filer, quædã vero sunt fumosa, vt incensæ sanguisugæ. In vnctuosis ergo notatur deuotio, in amaris contritio, in austeris abstinentia, & carnis mortificatio, in incensis & fumosis feruidi oratio. Sed vlterius cõtra formicas additur cor noctuæ, per quod significatur cordialis amor Christi, quem ostẽdit nobis in morte. Vnde & latus eius apertũ est, vt ipsum cor pateret, & ipse Christus absconditus manst in sepulchro, vt nocticorax in domicilio, vt dicitur in Psalmo. Vnde Psal. 101 admotio cordis noctuę, est meditatio crucis, siue mortis Christi.

Pallad.

Item additur cinis, in quo signatur memoria mortis nostræ, & insuper candida creta, per quam intelligitur conscientia munda. His enim potissimè remediis dæmones à nobis repellũtur, & eorũ tentationes & molestiæ superantur, scilicet vnctione deuotionis, amatitudine contritionis, mortificatione corporis, feruor orationis, meditatione dominicæ crucis, memoria nostræ mortis, & emundatione mortis.

Item contra nos pugnat ad modum militis: Nam si miles etiam satis fortis, ad pugnã vadit inermis, faciliter hosti cedit, sed si bene armatus incedit, faciliter hostem ferit. Similiter antiquus hostis quasi nos inermes aggreditur, cum mala apertè suggerens humanæ menti, bona simul omnia destruere conatur, & tunc tanto facilius vincitur, quanto apertius cognoscitur, sed quasi armatus venit, quando bona aliqua corrumpit: Nam sæpe quosdam intellectu non tentat, eisdẽ in sacri eloquij meditatione non obuiat, sed tamen eorum vitam in operatione supplantat: quia dum de virtute scientiæ laudantur, nequaquam suorum operum damna respiciunt, eumque in

fauoris

fluoris delectatione animus decipitur, vitæ suæ vulnera non medetur. Hunc ergo armatus hostis rapit, quem fraude sectus ex alia deserens ex alia parte vincit, vt dicit Gregorius.

Ex simi proprietate, ac varietate, diuitum pariter proprietas & varietas, diuitiarumq; vsus bonus qualis esse debeat, similitudinibus edocetur.

Cap. xix.

DIuitiæ terrenæ non prosunt retentæ, sed pauperibus erogatę. nā simus congregatus in terra nō fructificat, nec facit eā fertilē, nisi dispergatur per cāpos: sic diuitiæ cōseruatę nō prosunt, sed dispersę. Psal. 111 Psal. Dispersit dedit pauperibus. Vnde Grego. Terrena omnia, quę seruando amittimus, largiēdo lucramur, patrimoniū nostrū retentum perdimus, manet erogatum.

Item nota secundum Pall. quod triplex est genus simi, siue stercoris, quidam, siqui est terræ quasi valde proficuus, sicut simus asinorum, & caprarum, & ouium, & iumentorum. Quidā vero valde nociuus, sicut stercus porcinū. Quidam vero valde ardēs, & calidus, sicut colūbinus. Sūt autē quidam homines à quibus eorum diuitiæ misericorditer tribuuntur. Et istæ sunt valde proficuę, quia fęnerantur Deo, qui miseretur pauperi. Vnde tales, scilicet misericordes, & actiui, sunt sicut iumēta Dei, & oues, & caprę, & asini, scilicet humiles, innocentes, fructuosi, & laboriosi: seruiunt enim proximis non solum de simo suo, id est, de diuitiis, sed etiam de corpore suo. Psal. 72. Psal. Vt iumentū factus sum apud te. Qui tamvero alij sunt, à quibus ipsæ diuitiæ turpiter consumuntur, sicut sunt voluptuosi, & luxuriosi, vt patet de prodigo, qui dissipauit substantiam suam viuēdo luxuriosē. Vnde tales diuitiæ sunt valde nocivæ, quia sunt damnationis causa. Luc. Mortuus est diues, & sepultus est in inferno: vnde sunt sicut simus porcorū. Quidā alij sunt à quibus ipsæ diuitiæ ardenter diliguntur, sicut sunt auari. Vnde eorum diuitiæ sunt vt simus columbarum. Eccl. Qui amat diuitias fructum non capit ex eis. Tales enim à diuitiarū amore seducti, decipiuntur: quia dum credunt possidere diuitias, ipsi potius à diuitiis possidentur. Vnde dicitur Ose. Factus est Ephraim quasi columba seducta, non habens cor: Cor enim auatorum nō est in eis, sed in ipsis diuitiis. Matth. Vbi est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum. Luc. 16 Eccl. 4 Ose. 7 Matt. 6

Prælati qui Agricolæ merito nuncupantur, quemadmodum seipsos, Deiq; Ecclesiam, vineæ Noe comparatam, & in tabernaculo Moysi vite figuratam, gubernare debeant, multis insruuntur exemplis.

Cap. xx.

ECclesiæ gubernatio est sicut illius vineæ cultura quā plantauit Noe, quod apparet, primò ratione plātationis. Dicitur enim Gen. 9. quod cœpit Noe vir agricola exercere terram, & plantauit vineam. Sic prælatus agricola est, ad quem, spectinet agrum, id est, vitam sibi commissæ plebis colere, & terram propriam, i. semetipsum ad pietatem exercere. Hic vineam plantat, quando verbo & exemplo Ecclesiam dilatat. Prou. De fructu manuum suarum plantauit vineam, in qua plus proficit opere, quàm sermone. Gen. 9 Prou. 31

Secundò ratione potationis, quia subditur ibidē de ipso Noe, quod bibēs vinum inebriatus est, & nudatus iacuit in tabernaculo suo: Tunc enim prælatus de sua vinea bibit vinum, quando lætatur de profectu subditorum: sed tunc vino inebriatur, quando

Digitized by Google

plus debito gloriatur, nudatur autem quando magnificat fimbrias suas, & aliis opera sua commendat, thesaurum suum publice in via portat, & depredari desiderat: sed turpius nudatur, quando propter immoderatam gloriam, & ignominiosam luxuriam cadere permittitur, vt per confusionem ignominiæ cœretur ostentatio gloriæ. Bernard. Magnum peccatum, quod tam vili emplastro curatur, hoc sæpe accidit prælato, vt denudentur fæmora sua propter luxuriam. 2. Reg. Nunciis Dauid truncantur tunicæ vsque ad nates, hoc fit quando vsque ad pudenda luxuriæ dehonestantur prædicatores. Inebriatio autem est cordis elatio ex profectu virtutum, vel abundantia temporalium. Verendorum denudatio est infirmæ cogitationis demonstratio; dum humana prælati infirmitate conceptio gloriationis cogitatæ per quamlibet iactantiam, vel inanem gloriam, vel per aliquam humani excessus intemperantiam manifestatur.

Bern.

2. Reg. 10.

Tertiò ratione filialis affectionis, id est, filiorum Noe circa ipsum: quia vnus filiorum verecundiam patris irrisit, & aliis notam fecit. Alij autem auersis vultibus eum operuerunt. In filio irridente signantur reprobi subditi, qui defectus prælatorum suorum deridendo, & publicè detrahendo, & infamando, eorum excessus aliis pandunt. Sed in filiis cooperientibus, signantur subditi boni, qui quasi pallium in humeris ponunt dum eorum infamationi resistunt. Gregor. Quid est, quod filii verèda patris superiecto dorsis pallio auersi venientes operiunt auersari dicimus quod reprobamus, bonis subditis sic præpositorum suorum mala displicent, vt tamen ab aliis hæc occultent, operimentum auersi deferunt, quia dijudicantes factum, & venerantes magistros, nolunt videre, quia tegunt. Bernard. Dissimulamus interim de magnis Ecclesiarum prælatis. Sic enim faciendum est pro reuerentia diuinæ ordinationis, non pro personarum meritis. Et si placet illis, vt euadant humana iudicia, cum durum iudicium in his qui præsunt fiet, nec est ridendum, sed flendum. August. Non sit delectatio minorum lapsus maiorum, sed casus maiorum sit minorum timor.

Aug.

Item Ecclesia fidelium figurata est in tabernaculo Moysi; nam per exterius tabernaculum, quod dicebatur sancta, figurabatur status fidelium veteris legis, vt dicit Apostolus. Quia ad Dei tabernaculũ semper introibant sacerdotes sacrificiorum officia consumantes. Per interius vero tabernaculum, quod dicebatur sancta sanctorum, vel cœlestis gloria, vel status fidelium nouæ legis, quæ est quædam inchoatio futuræ gloriæ, in quem statum nos Christus introduxit. Introduxit etiam ipse nos in tabernaculum cœlestis gloriæ per suam ascensionem in cœlum, quod figurabatur per hoc, quod semel in anno summus sacerdos in sancta sanctorum introibat, velum autem quod erat inter medium, significabat occultationem spiritualium sacrificiorum in veteribus sacrificiis, quod velum quatuor coloribus erat ornatum. Bysso quidem ad designandum carnis puritatem. Purpura ad designandas passiones, quas sancti sustinuerũt pro Deo. Cocco bis tincto ad designãdum charitatem geminam, Dei, & proximi. In iacincto significabatur cœlestis meditatio. Ad statum autem veteris legis aliter se habuit populus, & aliter sacerdos;

Heb. 13.

Nam

Nam populus ipsa corporalia sacrificia considerabat, quæ in atrio offerebantur. Sacerdotes verò rationem sacrificiorum considerabant, habentes fidem magis explicitam de mysterijs Christi. Et ideo intrabant in exercitu tabernaculum, quod etiam quodam velo distinguebatur ab altero. Quia quædam erat velata populo circa mysterium Christi quæ sacerdotibus erant nota, nō tamen eis plenè reuelata, sicut postea in nouo testamēto, vt habetur Ep. 3. Ephe. 3.

Eleemosyna, quæ lucernæ accensæ assimulatur, quo modo, quibus, & quan do sit agenda, hic addiscitur.

Cap. XXII.

ELeemosyna hilariter dās pro Deo, hilariter remunerabitur ab eo; quia Deus est similis speculo. Nā si quis arridet speculo, & speculum arridet ei. Et sic Deus ei qui hilariter dat, hilariter retribuit. Apost. Hilarē datorem diligit Deus. 2. Co. 11

Item eleemosyna assimilatur lucernæ, vel candelæ accensæ. Nam eleemosyna, quæ datur in vita, est sicut lucerna quæ præcedit aliquem, seruans eum vt non cadat in lutum, vel foueā: Sed quæ post mortem datur, est sicut lucerna quæ fertur post tergum, quæ non custodit quin cadat in foueā inferni. Item eleemosynā nō debet dimitti propter aduersitatem vel detractionem: Nam sicut semē gelu pressum, & retardatum, vberius fructificat. Sic aliquando eleemosyna, quæ aduersitate præmitur, maiorem habet remunerationem, quam illa quæ cū prosperitate fouetur; & illa etiam cui detrahitur, quàm illa quæ laudatur. Vnde Matth. Sit eleemosyna tua in abscondito. Matt. 7.

Item eleemosyna danda est indigenti: Vinea enim illa libentius sumptuosè colitur, quæ bonum vinum affert, quàm illa, quæ prauum, vel nihil. Sic pauperes magis inuitandi sunt quam diuites, quia remuneratio maior habetur: Melius enim est lucrari in stuppis & borello, quam perdere in gemmis, & scarlato. Sic melius est dare pauperibus, & vilibus, quàm diuitibus, de quibus in futuro nullum lucrum habebitur. Luc. Cùm facis conuiuium aut cœnam, noli vocare amicos diuites. Luc. 14

Cura, virgulæque, ac aliorum rerum exemplis naturalibus, quantùm in uentilis etas senili pœnitentiis aptior reddatur, facilisque tenera quam caro dura domatur, breuiter ostenditur.

Cap. XXIII.

ÆTas iuuenilis aptior est disciplinæ, vel pœnitentiæ, quam senilis, quia mollior est & flexibilior, sicut cera dum mollis est recipit impressionem sigilli, quàm non ita recipit postquam induruerit. Sic etiam tenera virgula si curua fuerit, potest ad rectitudinem reduci, trabem autem nullus potest reducere. Sic quādo cōtrarium gratiæ Dei occupauit hominē, s. peccatum, difficilius in eo gratia Dei recipitur, quia inuenit quod sibi repugnat. Sicut larkomus, vel pictor, non ita de facili sculpit vel pingit in lapide habente formam, sicut in lapide nudo & plano. Sicut etiam materia quæ habet aquam difficilius susc ipit ignem.

Item si in tenera ætate caro nō domatur, in senectute magis contumax efficitur. Stultus esset, qui non domaret equū suum vsquequo esset senex, sic qui non domat carnē suam in iuuētute sua, sed nutrit eam delicatè. Vnde nō potest eam postea tenere, sed proiicit eum in lutum peccati. Pro. Qui delicate à pueritia nutrit seruum suum, id est, corpus, postea eum inuenier contumacem. Pro. 29.

Nam a Malos,

Malos non absque ratione interdum exaltari à Deo permittitur: immo id rationabiliter euenire exemplis declaratur.

Cap. XXXII.

EXaltatur interdū homo non propter suum meritum, sed propter aliorum profectum. Capa enim pluuialis siue mantellus, non ideo supponitur cæteris vestibus, quia charior habeatur, sed vt sola deturpetur, & vt alia vestimenta custodiat. Et sicut fumarium, vel caminus, cæteris partibus & officinis domus altius eleuatur, non quia dignius aut charius, sed vt ipsum solum fumigetur, & per alias partes domus fumus non spergatur, ne scilicet deturpetur à fumo. Sic etiam interdum indignus ratione vitæ propter vtilitatem aliorum exaltatur, quia expeditvt vnus moriatur pro populo.

Item si vis ventilare granū cum palea, granum descendit, & palea ascendit; sed non est palea super granum propter suum valorem, sed propter suam leuitatem. Sic sunt superbi super bonos. Et tamen dicitur Matt. 3. quòd Dominus paleam comburet igni inextinguibili, sed triticum congregabit in horreum suum, scilicet cælum. Matt. 3.

Sanctorum virorum corda, quas habeant perfectiones, & quid in eis Spiritus sancti feruor operetur, uni eo vasis æneo exemplo clarum redditur.

Cap. XXXIII.

FEruor spiritus, quando intus calescit in sanctis viris, non potest cohiberi quin ad exteriora prorumpat. Cuius exemplum est, quia si fiat vas æneum concauum habens paruum foramen supra, & aliud foramen in ventre parum maius, & habeat pedes, ita quòd venter nō tangat terrā, & impleatur aqua, & lignis optimis obstruatur vtrūque foramen, & ponatur in igne vehementer calidus generabitur intus vapor, qui fortificatus erumpet per aliud foramen, & si erumpit desuper proiicit aquam super loca propinqua, si inferius proiicit aquā in ignē, & proiicit titiones, & carbones, & cineres calidos. Cor enim hominis sancti debet esse æneū per patientiæ soliditatem, cōcauū per humilitatem, superius perforatū & apertum, ad Dei contemplationem, licet hoc foramen sit paruum, quia parū de Deo possumus contemplari in hoc mundo.

Item debet esse perforatum, & apertum inferius ad dilectionem proximi.

Item a terra eleuatum per contemptum temporalium.

Item aqua sapientiæ repletum, & debent obstrui & claudi foramina, scilicet per custodiā sensuum. Tunc autem in igne vehementer calido ponitur, quando diuina eloquia meditatur, sicut Psal. ait. Ignitum eloquium tuum vehementer. Vel quando meditatur de dolore passionis Christi, quia talis dolor renouatus in corde per memoriam meditantis, vehementissimè accendit, secundum illud Psalm. Dolor meus renouatus est: concaluit cor meum intra me & in medio mei exarsit ignis. Vnde tunc generatur vapor, id est, deuotionis feruor, qui superius per oculos proiicit aquam lachrymarum, inferius autem ad proximos facit proiicere titiones, id est, ignita sanctorum exempla, & carbones, id est, feruentia verba, & cineres calidos, id est, humilia, & feruentia ōpera pœnitentiæ.

Tabernaculi Moysi constitutio, ipsiusque partium omnium spiritualis significatio, per quas Christi fidelium status rectissime figurari aperitur.

Cap.

Cap. xxv.

FIdelium Christi status figuratus est in tabernaculo Moysi. Nam totū corpus tabernaculi constabat ex quibusdam tabulis, in longitudine erectis, quæ quidem interius tegebantur quibusdā cortinis ex quatuor coloribus variatis, scilicet de bisso retorta, & iacincto, & purpura, cocco bis tincto; sed huiusmodi cortinæ tegebant latera solū tabernaculi. In tecto autem tabernaculi erat operimentum vnum de pellibus iacinctinis. Et super hoc aliud de pellibus arietum rubricatis, & desuper tertium de quibusdam sagis cilicinis, quæ nō tantum operiebant tectum tabernaculi, sed etiā descendebant vsque ad terram, & tegebant tabulas tabernaculi. Per tabulas igitur, ex quibus constructum fuit tabernaculū, signabantur fideles Christi, ex quibus constituitur ecclesia. Tegebantur autem tabulæ interius cortinis quadricoloribus, quia fideles interius ornātur quatuor virtutibus: nam in bisso retorta, vt glossa dicit, designatur caro castitatem retinens. In iacincto mens superna cupiens. In pura pura caro passionibus subiacens, in cocco bis tincto mēs inter passiones Dei, & proximi dilectionē refulgens. Per operimenta vero tecti designantur Prælati, & Doctores, in quibus debet reuirere cælestis conuersatio, quæ signatur per pelles iacinctinas, promptitudo ad martyrium, quam signant rubricatæ pelles, austeritas vitæ, & tolerantia aduersorum, quæ signantur per saga cilicina, quæ erant exposita ventis, & pluuiis, vt dicit glossa.

Item nota, quod fideles Christiani antiqui fuerunt feruentiores moderni, sicut vinum vetus calidius nouo. Dicitur in libro de vindemiis, quod nouum vinum frigidius est propter terreastreitatem & aquositatem: Vetus enim vinum calidius, & fortius, & magis odoriferum, quod enim in eo erat aquosum, tempus consumpsit. Sic antiqui Sancti caruerunt terrestreitate auaritiæ, & aquositate luxuriæ. Vnde fuerunt feruētiores in amore, fortiores in persecutione & redolētiores in conuersatione Eccl. Vinum nouum, &c. Eccl. 9.

Diuina iustitia flagella, quæ sagittis comparantur, quantum nobis prosint, quotque modis, & cur interdū Deus animam & corpus vulneret vt ad salutem reuocet, variis similitudinibus aperitur.

Cap. xxvi.

FLagella diuinæ iustitiæ assimilantur sagittis, ex eo quod sagittarū more percutiendo perterrent. Nam dū corpus vulnerant, spiritum humiliant. Vnde Iob 6. dicitur. Sagittæ domini in me sunt, quarum indignatio ebibit spiritum meū. Quid enim est spiritus hominis nisi spiritus elationis. Sagittæ autē domini spiritum ebibunt, cum supernæ animaduersionis sententia afflicti mentem ab elatione cōpescunt. Iob 6.

Item sagittæ Domini spiritum hominis ebibunt, quia inteutum exterioribus introrsus trahunt.

Itē sagittarum indignatio spiritum hominis ebibit, quia supernæ sententię electos quos in peccatis inuenerint, dū vulnerāt immutant, vt duritiē suam transfixa mens deferat, atque ex salutifero vulnere sanguis confessionis currat; pensant namque vnde lapsi sunt, pensant à quanta beatitudine ad quæ corruptionis suæ tormenta ceciderunt; & non solum gemunt in his quę sustinent, sed insuper metuunt hoc quod districtus iudex delinquentibus de gehēnæ ignibus comminatur.

Digitized by Google

Vnde iustorum mens non solùm perpēdit quod tolerat, sed etiam pauet quod restat, videlicet qualia in hac vita patitur, metuit ne post hanc grauiora patiatur, sicut Gregorius dicit.

Item flagellū, & percussio Dei, est ad animæ salutem eo modo quo medicus vulnerat ad corporis sanitatē. Vnde Iob: Ipse vulnerat, & medetur, percutit, & manus eius sanabunt. Vnde Gregor. dicit, quod duobus modis omnipotens Deus vulnerat quos ad salutem reducere curat: aliquando enim carnem percutit, & mētis duritiam suo pauore tabefacit. Vulnerando ergo ad salutem reuocat, cum electos suos affligit exterius, vt interius viuant. Vnde per Moysem loquitur dicens: Ego occidam, & ego viuere faciā: percutiam, & ego sanabo: Occidit enim, vt viuificet, percutit, vt sanet. Quia idcirco foras verbera admouet, vt intus delictorū vulnera curet. Aliquando autem si flagella exterius cessare videantur, intus vulnera infligit; quia mentis nostræ duritiā suo desiderio percutit, sed percutiendo sanat, quia terroris sui iaculo transfixos ad sensum nos rectitudinis reuocat: corda enim nostra male sana sunt, cum nullo Dei amore sanciantur, cùm peregrinationis suæ ærumnam nō sentiunt, cùm erga infirmitatē proximi quamlibet, nec minimo affectu languescunt, sed vulnerantur vt sanentur, quia amoris spiculis mentes Deus insensibiles percutit, moxque has sensibiles per ardorem charitatis reddit. Vnde ei sponsa in Cant. dicit. Vulnerata charitate ego sum; nulle enim sana anima, atque in hujus exilij cæca securitate prostrata, nec videbat Dominum, nec videre requirebatur, percussa autē charitatis eius spiculis, vulneratur in intimis affectu pietatis, ardet desiderio contemplationis, & miro modo viuificatur ex vulnere, quæ prius mortua iacebat in salute; æstuat, anhelat, & iam videre desiderat quem fugiebat: Percussione enim ad salutem reducitur, quæ ad securitatem quietis intimæ amoris sui perturbatione reuocatur.

Iob 5.

Gregor.

Cant. 4.

Dei gratia distinctio, effectus & perfectio, quæ mœnibus, ciuitatisque munitionibus assimilatur, quemadmodum in anima infundatur, exprimitur.

Cap. XXVII.

GRatia Dei non infunditur animæ, nisi prius sit purgata, & munda. Nam sicut in pergameno, nisi prius rasum fuerit, non scribitur, ita cordi humano nisi prius purgatum fuerit gratia nō infunditur. Bernard. Balsamum est gratia Dei, vas purissimum requirit.

Itē herbæ malæ & spinæ, prius eradicantur à terra, quam seratur triticū. Sic cogitationes, & actiones malas prius amouere debemus à nobis, si nos volumus esse agri Dei, & gratię semē suscipere, & fructū bonum ferre. Hiere. Nouate vobis nouale, & nolite serere super spinas, id est, super peccata.

Hier. 3.

Itē gratia Dei assimilatur mœnibus, & munitionibus ciuitatis. Mœnia autem in vrbibus pro ornamento sunt, munitiones pro defensione, vt Grego. dicit: Mœnibus enim assimilantur gratiæ gratis datæ, sicut prophetia, doctrina, gratia linguarum, virtus curationum; quæ licet animā ornent, tamen sine eis anima stare potest, munita per fidem, & iustitiam. Sed gratia gratū faciens, ex qua est fides, spes, charitas, & cæteræ necessariæ virtutes, assimilatur munitionibus; quia si hæc habere negligimus, hostilib. insidiis patemus, vt Gregor. dicit. Ex

Grego.

de

de his mœnibus, & munitionibus
Thre. 2. dicitur Thre. 2. Factus est Dominus velut inimicus, præcipitauit in Israël mœnia eius, dissipauit munitiones.

Quo pacte humilitas in tentationum impetu corroboret fideles, interasq; in eis virtutes conseruet, Rosarum ollaque similitudine indicatur.

Cap. XXXVIII.

HVmilitas cogitationum firmat bene operantes contra motum tentationum. Cuius exẽplum apparet in rosis siccatis, & puluerizatis: quia puluis rosarum siccatum, vt dicit Plinius, dentes mobiles firmos efficit: puluis quippe rosarũ, est humilitas mentium siue cogitationum. Dentes autem qui aliis membris cibum siue nutrimentum præparant terendo, sunt actiui, qui proximorũ nutritioni siue sustentationi seruiunt. Vel prædicatores, qui aliis cibum spiritualem verbi Dei terendo, vel exponendo præparant, & porrigunt. Vt ergo hi dentes firmentur, ita vt tentationum vel superbiæ impulsu non moueãtur, oportet quòd puluere rosarum, id est, humilitate cogitationum teneantur.

Item humilitas conseruat virtutes, sicut olla rudis conseruat
Pallad. rosas virides: Dicit enim Pallad. quod illi qui volunt rosas seruare viridis, in rudi olla conditas, & bene munitas, sub diuo obruũt ac reseruãt. Et quid est rosas seruare viridis in virore, nisi tenere virtutes in suo spirituali vigore? quæ tunc in olla rudi reconduntur, quando sub inculta conuersatione & humili absconduntur. Sed tunc bene sub diuo obruuntur, cum in humilem mentem conclusæ, per ostentationem vel iactantiam ad publicum nõ du-
Matt. 6. cuntur, secundum illud Matth. Attendite ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus, vt videamini ab eis. Sed quia humilitas vera nequaquam esset, quæ opportuno tempore virtutes absconditas, id est, ab opere vacuas seu ociosas teneret: Oportet iterum ipsas virtutes sic seruare in mente humili, quemadmodum & rosæ recentes in canna viridi seruantur. Dicit enim idem Pall. quòd rosas nondum patefactas seruabis, si in canna viridi stantes fixa reducas, ita vt fixam crescentes patiaris, & eo tempore cannas recidas quo rosas virides habere volueris. Quid autem est canna viridis, nisi mens virtuosa, & humilis, quæ semper, scilicet in bono opere crescit, & tamen intus à superbiæ spiritu vacua existit. In hac rosæ nondum apertæ, i. virtutes nondum prolatæ sic sunt, absconendæ hominibus vt tum eis tempore congruo ad exercenda spiritualia opera nõ denegetur egressus.

Quinque contra inconstantis hominis naturam, ac ad peccandum proclivitatem remedia apponũtur, singulaque exemplis non obscuris corroborantur.

Cap. XXIX.

INconstans & leuis homo cedit omni tentationi. Nam sicut gallus supra pinnaculum Ecclesiæ cuilibet vento se vertit, sic quoque homo inconstans cuilibet cedit tentationi. Iob. Tollet eum ventus vrens, & auferet de loco suo: paleam enim tollit ventus, non granum. Iob. Erunt sicut palea ante faciem venti, & sicut fauilla quam turbo dispergit. Poma putrida, & vermiculosa, cadunt de arbore ad modicum ventum, sed sana bene se tenent. Sed nota, quòd secundum Pal. Pallad. lad. contra caduca poma, specialiter perfici, potest adhiberi remedium. Nam si poma Perfici incipiunt esse caduca, radices eius

Digitized by Google

cum securi, aut alio instrumento findere debes, & fissuris eius trũcos factos de pino imprimere, vel foraminibus cum terebello factis clauos ex salice factos cum malleo fortiter infigere. Quid igitur sunt caduca Persici poma, nisi inconstantiũ hominũ infirma opera, vel recidiua peccata? Et quid est radicẽ arboris securi findere, nisi memoria mortis mẽtem hominis exercere? Matt. Iam securis ad radicem arboris posita est: Succidit enim ipsa mors hominem velut securis arborem, sed quia radix arboris, est ipsa mens, vel cor hominis, ad quam dum sciſſio securis, id est, consideratio mortis reducitur, peccatum euitatur, secundũ illud: Memorare nouissima tua, & in æternum non peccabis. Sed quasi fissuræ securis truncus pini, quæ est arbor semper virens, inseritur, dũ eiusdem mortis memoriæ futuri seculi, quod semper manet, cogitatus adiungitur: sed quasi foramen terebelli, est timor diuini iudicii, quasi vero salicis clauus, est æterni supplicii reatus: quia sicut salice vitis ligatur ad palum, sic ex peccati perpetratione anima obligatur ad supplicium: quasi autem mallei percussio, est diuini verbi auditio. Hierem. Sermo Dei quasi malleus conterens petras. Habes ergo multiplex remedium contra caducum pomum, id est, contra inconstantis hominis opus recidiuum, quorum primum est timor mortis, per quam peccatum finitur. Secundum est cõsideratio eternę beatitudinis, quæ per peccatum amittitur. Tertium est diuini timor iudicii, cui peccator assistitur. Quartum est timor gehennæ, qua peccatum punitur. Quintum est auditus diuini verbi, ex quo peccator conte-

Mat. 4.

Eccl. 7

Inferni ingressus qui domus Dedali, & natura comparatur, quantũ damnatis sit facilis, gradus q; reuocatio difficilis, auctoritatibus, exemplisque confirmatur.

Cap. xxx.

INfernus assimilatur domui Dedali, cuius facilis est ingressus, sed negatur egressus, & est sicut nassa, quam faciliter intrant pisces, sed exitus est impossibilis. Virgilius: Facilis descensus Auerni Noctes atq; dies patet atri ianua Ditis. Sed reuocare gradum, superaq; euadere ad auras, Hoc opus, &c. Sap. Nõ est agnitus qui sit reuertus ab inferis. Sed nota hoc, quod exitus de inferno potest dupliciter intelligi. V no modo ita, quod simpliciter inde aliquis exeat, ita vt iam amplius eius locus non sit infernus: & sic nullus inferno finaliter deputatus, inde exite potest. Iob. Qui descendit ad inferos, non ascendit: Alio modo potest intelligi, vt exeat inde ad tẽpus, & sic secundum ordinẽ diuinæ prouidentiæ permittuntur aliquãdo damnati viuentibus apparere ad eruditionem eorũ, & terrorem, non autẽ frequenter hoc accidit.

Virgil.

Sap. 2.

Iob. 12.

Primo, quia damnati ita sunt pœnis oppressi, vt de sua miseria magis doleant quam curent aliis apparere.

Secundò, quia hoc nõ possunt, nisi diuinitus permissi: neq; etiã quando sic apparent damnati, sunt liberi à pœna inferni, quia locus inferni cedit in pœnam vel dolorem animæ, ex eo quod tali loco deputata est; ab hoc autem non absoluitur quamuis ad horam exire permittatur, sicut nec captiuus absoluitur à carcere, vel à vinculis, ex eo quod ad horam exeat. Vnde pœna inferni, siue dolor, manet in anima etiam extra infernum. Et quamuis damnati aliquan-

Digitized by Google

aliquando præsentialiter sint in loco vbi apparent, non tamē credendum est, quod hoc accidat semper, quia aliquādo huiusmodi apparitiones fiunt, vel dormiendo, vel vigilando, operatione bonorum vel malorum spirituū, ad instructionem vel deceptionem viuentium, sicut etiam aliquādo viui homines alijs apparēt, & eis multa dicunt in somniis, cum tamen constet eos non esse præsentes, sicut Augustī. per multa exempla probat in libro de cura pro mortuis agenda.

Plura in Moysi lege merito reputabantur immunda, cuius rei rationes assignatur, per quas mentis immūditia varietas metaphorice aperitur.

Cap. xxxi.

IMmunditia mentis repræsentabatur in lege Moysi per immunditiam domus, & vestis, & vasis: Nam in lege veteri reputabatur immūda domus, vel vestis, quæ erat leprosa, vel vas quod nō habebat operculum vel ligaturā etiam dicebatur immundum. Dicebātur ergo domus, vel vestes leprosæ per similitudinem: quia sicut in corpore lepræ morbus est ex humore corrupto putrefaciēte carnem, & corrumpente, ita etiam propter aliquam corruptionem, & excessum humiditatis, vel siccitatis, fit aliquando corruptio in lapidibus, vel vestimento. Et ideo hanc corruptionem lex vocauit lepram, ex qua domus, vel vestis immunda iudicabatur, tum quia omnis corruptio ad immūditiam pertinebat, tū quia contra huiusmodi corruptionē Gentiles Deos ponentes colebant. Et ideo lex præcipit huiusmodi domus, in quibus esset talis corruptio perseuerans destrui, & vestes comburi, ad colendam idololatriæ occasionem. Vasa etiā quod non habebant operculum, vel ligaturam desuper, reputabantur immunda, quia in talia vasa de facili poterat aliquid immūdum cadere, vnde poterat immundari.

Item valebat hoc ad vitandum idololatriā: Credebant enim idololatræ, quod si mures, aut lacertæ, vel aliquid huiusmodi dū immolabant idolis, citò saderent in vasa, vel in aquas, quòd essent diis gratiosa. Vnde etiā adhuc aliquæ mulierculæ dimittūt discooperta vasa in obsequium nocturnorum numinum, quæ ranas vocant.

Figuraliter autem per lepram domus significatur immunditia congregationis hæreticorum. Per lepram verò in veste linea, significatur peruersitas morum ex amaritudine mentis. Per lepram vestis laneæ, significatur peruersitas adulatorum. Per lepram verò in stamine, significantur peccata carnalia. Sicut enim stamen est in subtegmine, ita anima in corpore. Per vas autem quod nō habet operculum, vel ligaturam, signatur homo qui non habet aliquod velamen taciturnitatis, qui non constringitur aliqua censura disciplinæ.

Hominis impatientis querula natura, per nonnullorum animantium irrationabilium exempla aperte monstratur.

Cap. xxxii.

IMpatiens homo semper est querulus, sicut currus qui semper stridet, siue sit in bona via, siue in mala, imo quanto melius habent quidam, tāto magis murmurant. Vnde sunt sicut anser, qui quando extra domum est ad ventum & pluuiam, non pipat, sed tacite quærit victum suum, sed quando est in domo, vadit pipando per domum, cùm tum melius habebat quàm extra. Et sicut gallina, quæ vadit clulando,

Digitized by Google

& sicut suis in cauea quæ sa s habet ad comedendum, & tamẽ ad quodlibet foramen trahit caput suum, cupiens exire, & sicut inclusus porcus qui semper grunnit, & non vult stare in pace. Prouerb. Garrula, & vaga, quietis impProu. 7. patiens, scilicet talis persona.

Vnde dicatur Inuidia, inuidiq; hominis natura quam sit prana, auctoritatibus & exemplis edocetur.

Cap. XXXIII.

INuidus homo de profectu aliorum deficit, sicut ignis Græcus qui in aquis ardet, & seipsum consumit sicut ignis consumit ligna. Nec potest bona aliorum videre, sicut Heli, qui non poterat videre lucernã donec extingueretur, vnde inuidia dicitur à non videndo, quia non potest videre bona aliorum. Et hæc displicentia boni quæ est in inuidia, potest notari per visionem interiorem, vel exteriorẽm, sicut vult Senec. dicens. Quicquid mẽte fugimus, iniectis oculis videmus. Gregor. Mens inuidi cũ de alieno bono affligitur, quasi de radio Solis obscuratur, Item inuidi qui de bonis aliorũ torquentur, bona cooperantur in malum, sicut econtra bonis mala cooperãtur in bonũ. Vnde sunt inuidi, quasi quidam artifices praui, vt potè, quia aurum conuertunt in cuprum, gemmas in lutum, granum in paleam, vinum in aquam, mel in fel, diem in noctem, gaudium in mœrorẽ, rosam in palliurum, balsamum in sterquilinium, electuarium in venenum. Isa. 5. Væ qui dicitis bonum malum.

Senec. Greg.

Isa. 5.

Hypocritæ falsis libris comparantur, quoniã in hac vita difficulter cognoscuntur, eosque à Deo interdum puniri similitudine non obscura explanatur.

Cap. XXXIIII.

HYpocritarum conscientiæ assimilantur libris falsis, quorum falsitas non agnoscitur quãdiu clausi tenentur, sed quando aperiuntur, & leguntur. Sic quia in vita ista conscientiæ clausæ sunt, ideo in hoc mundo multi hypocritæ non cognoscuntur, sed in iudicio, quando libri aperti erunt, tunc literę eorum, id est, opera falsa apparebunt. Et ideo ipsi hypocritæ, vt falsarii iudicabuntur. Apoc. Libri aperti sunt, & iudicati sunt mortui ex his quæ scripta erant in libris. Apo. 20.

Item hypocritæ ex diuina sententia quandoque feriuntur, & deteguntur, & deiiciuntur, vt scilicet in melius immutentur: Dicunt enim periti agrorum cultores, quòd si poma arboris putrescant, & efficiantur rugosa, tunc oportet, quòd cortex eius vbi sanus est, cum cultello acuto aperiatur, & cùm inde modicus humor effluxerit, tunc stercore eam circunda, & vulnus obstrue diligenter cum argilla, & ita poma producentur sana. Quid autem sunt poma putrida, vel rugosa, nisi hypocritarum corrupta vel malitiosa opera. Hæc autem in melius immutantur, cum gladius diuinæ sententiæ exteriorem corticem qui sanus videtur, id est, fictam apparentiam, quã bonus credebatur, percutit, & aperit, id est, exipsa percussione, quia ficta esset patefacit. Tunc modicus humor, scilicet apparentis deuotionis abscedit. Tunc stercoribus circundatur, quia ab hominibus circumquaque vilipenditur. Sed tamen si argilla, id est, humili pœnitentia, vulnus cordis obstruitur, protinus sanatur, ita quod faciat opera sana quæ prius faciebat corrupta. Matth. Facite fructus dignos pœ- Matt. 3.
nitentiæ.

Homi-

Digitized by Google

Homines iracundos domui ligneæ comparari, & diabolum perperam ranconti oculos caligare, quapropter vias hominum ira impetus habeant regulare enucleatur. Cap. XXXV.

IRacundi hominis mens est sicut domus ligneæ. Accidit enim homini domum lignea habenti, quod in velpere diues est, & in mane nihil habet, quia ignis omnia sibi abstulit. Sic homo ad sibilum vnius verbi, gratiam Dei, & omnia spiritualia perdit, dum in
Eccl.3. iram, vel odiū cadit. Eccle. Væ his qui suffinētiam perdiderunt. Item est sicut olla nimiū ignem habēs,
Pro.15. quæ ebulliendo emittit quicquid in ea est. Pro. Cor stultorū ebullit stultitiam, quia quicquid sentit in corde profert ore.

Item ira cæcat oculū mentis, & ideo sicut equo operiuntur oculi vt circumeat ad molendinum, ita diabolus excæcat hominē per irā, & sic excęcatum ducit quocūque vult. Ita Philistei Samsom excæcauerunt, & postea fecerunt eum
Iob 17. ire ad molam, id est, ad peccatum circuire. Iob: Caligauit ab indignatione oculus meus.

Item diabolus facit sicut piscator, qui turbat aquā, vt pisces nō videntes, naſſam intrent. Sic diabolus turbat hominem, vt peccatum non agnoscens adimpleat.
Soph.1. Soph. Tribulabo homines, & ambulabunt vt cæci.

Item nota, quòd ira faciliter vitatur, vel superatur, si prius animus per prouisionē sit armatus, sicut miles securius hostē accipit, quem ante se armando prævidit.
Grego. Vnde Greg. dicit: Mens aduersa venientia tanto securius excipit, quanto se cautius ex præscientia armauit: Qui enim improuidus ab aduersitate deprehēditur, quasi ab hoste dormiens inuenitur, eumq; citius inimicus necat, quē ante repugnationē præforatum q malā eminētia per solicitudinem prænotat, hostiles incursus quasi insidiis vigilans expectat. Solerter ergo animus ante actionis suæ primordia, cuncta debet aduersa meditari, vt cogitās semper cōtra hæc, thorace patientiæ munitus, & quidquid accipit prouidus superet, & quicquid non accesserit lucrū putet. Item ira quæ est per zelum iustitiæ, primo oculum actionis perturbat, sed postea clarificat, sicut infirmanti oculo cū collyriū immittitur lex penitus negatur, sed inde eam post paululū veraciter recipit. Vnde hanc aliquo tempus salubriter amittit, sicut dicit Greg. Sed notandum, quod ipsum collyrium posset sic oculo immoderatę infundi, quòd oculus excæcaretur. Sic etiam zelo nimio oculus mentis excæcatur, si rationis præuenientis moderamini non subdatur. Et ideo cū per zelum animus mouetur, curandum summopere est, ne hæc eadē quæ instrumento virtutis assumitur, mēti ira dominetur, ne quasi domina præeat, sed velut ancilla ad obsequium parata à rationis tergo nunquam recedat.

Tunc enim robustius cōtra vitia erigitur, cū subdita rationi famulatur, vt idem Grego. dicit.

Iudicij dies, in quo iuste Dei electi suorum operum gloriosam fructum reprobique pœnam adepturi sunt æternam, regni porta vocatur, idque porta exemplo confirmatur.

Cap. XXXVI.

IVdicij dies assimilatur portæ: Nam sicut vrbis aditus porta dicitur, ita & dies iudicij porta regni, quia per eum ab electis patriæ gloria intratur. Hanc portam sancta electorum ecclesia securè ac lætanter adibit, quia ibi suorum operū & laudē suscipiet, & retributionem videbit, secūdū illud Prou. Date ei de fructu manuū suarū, & laudent eā in portis
Pro.31. opera eius. Tunc quippe sancta eccle-

Digitized by Google

ecclesia de fructu manuum suarū percipit, cum eam ad percipienda cœlestia laboris sui retributio attollit. Tunc eā sua opera in portis laudant, quando eius membris in
Matt. 2 ipso regni auditu dicetur: Esurivi, & dedisti mihi manducare: sitivi, & dedisti mihi bibere, &c. Ecōtra autem reprobi tremētes ad hāc portam perueniēt, quia ibi sunt conterendi, secundum illud: Conterentur in porta, & non erit qui eripiat. Filii enim huius seculi ante portam elati sunt, sed in porta conterentur; quia scilicet amatores mundi in præsenti vita superbiunt, sed in ipso regni aditu eterna aduersitate ferientur. Vnde & subditur: Et non esit qui eripiat. Illos quippe veritas ab æterna aduersitate eripit, quos in temporalium prosperis per disciplinā premit: Qui enim hic tenuit premi, tunc non valet eripi, quia iniquum eum quem per disciplinam negligunt habere patrē, afflictionis sue tempore per adiutorium non inuenient creatorem.
Iob 5.

Pluribus naturalibus exemplis, & pulcherrimis, cur à multis iniquè iudicium committatur temerarij, aperitur.

Cap. XXXVII.

IVdicium suspitiosum, & temerarium, procedit quandoque ex corruptione iudicantis, quia iudicat alium secundum quod sentit in se: Metallum enim quando funditur, qualem in modulo reperit formam talem sibi assumit. Vnde sic qui formā cordis sui habent deformatam, quicquid iudiderit, totū inuenitur corruptū & deformatum. Sicut etiam in vase corrupto quicquid infunditur inuenitur corruptum. Sunt etiam tales similes infirmis, quibus cibus quandoque sapidus, & bonus videtur amarus. Et hoc non est ex vitio cibi, sed ex corruptione palati. Sic iudicium malum non ex facto proximi, sed ex corruptione iudicantis procedit. Item baculus in aqua positus videtur cōfractus propter reflexionem vmbræ.

Itē turres & montes iuxta aquā videntur transuersi. Eodem modo cordi tranuerso & vitiato omnia videntur vitiata, & transuersa. Vnde Eccles. Stultus in via ambulans, cum ipse stultus sit, omnes stultos æstimat. Item semper credit latro quod omnes sint ei similes. Greg. Omnis homo secūdum se alterū iudicat. Vnde quicquid in bono corde cadit, in totū bonū & dulce efficitur, sicut apis quæ amaros & venenosos succos in mel conuertit.
Eccl. 10.
Gregor.

Compunctionis lachrymas mentis ægritudinem sanare, ac æterna mortis sensentiam delere quibusdam naturalibus exemplis, præcipuèque Iordanis similitudine ostenditur.

Cap. XXXVIII.

LAchrymæ compūctionis delent sententiam, & scripturā mortis: nam sicut literæ delentur aqua, vel alio liquore, sic lachrymæ delent literas mortis quas diabolus scripsit manu propria: Qui enim peccat, tradit ei quasi chirographum. Lachrymæ enim delent delicta quę pudor est confiteri, vt dicit Aug.
Augustin.

Item lachrymæ humilis compunctionis sanant ægritudinem mentis. Dicit enim Pallad. quod si arbor mali cisonij efficiatur ægra, amurca aquæ æqualiter mixta medicibus eius debet infundi, & sic sanatur. Tunc enim citonij arbor ægrotat, quando mens alicuius probi viri, aut vitij alicuius passione, aut tentationis læsione laborat. Cui sanitas procuratur, si cordis eius radicibus, id est, cogitationibus, seu affectionibus, amurca aquæ mixta infundatur.
Pallad.

Quid

Quid autem per amurcam accipere debemus, nisi humilē considerationē propriū defectus? Nam sicut oleum superiora vasis petit, sic amurca ad imum, id est, ad fundum descendit. Vnde sicut per oleum superiora petens, intelligitur devotio qua quis eleuatur in cōtemplationē Dei, ita per amurcam significatur humilitas qua quis descendit ad considerationē defectus & reatus sui. Et quasi amurcæ aqua miscetur, dum ex ipsa cogitatione suæ malitiæ lachrymarum compunctio generatur. Dumq; humiliata atque cōpuncta mens lachrymarum largo imbre perfunditur, quasi salubri quadam medicina purgata à suo lāguore sanatur. Vnde dictum est 4. Reg. 5. Naaman Syro. Lauare in Iordane, & recipies sanitatem caro tua: Nam Iordanis interpretatur descensio, vel riuus iudicii. Vnde ille in Iordane se lauat, qui humiliter seipsum diiudicās, lachrymis se purgat. Et hæc est lotio Iordanis, quæ sanat languorem mentis.

Cur diabolus hominis perpetuus hostis, sedulo in nobis ignem incendat luxuriæ, diuersimode ostenditur.

Cap. XXXIX.

LVxuriæ ignem non succendit Deus, sed diabolus: Si. enim faber, quando non potest ferrum ad voluntatem suam ducere, illud in ignem mittit, & exsufflat tantū, quod calefactum ducit ad libitum suum. Sic facit diabolus quando non potest aliquem ducere ad peccatum, calefacit eum igne luxuriæ, vt eum sic flectere possit ad peccatum. Isa. Creauit fabrum sufflātem in igne prunas, & proferentē vas in opus suum. Succenditur ignis flatu follīū, id est, suggestione vetularum, quæ sunt quasi sufflatorii diaboli ad accendendum ignem luxuriæ, Isa. 54.

Hier. 17. Hier. Ollam succēsam ego video, id est, vetulam nigram: Olla enim quantūcunque alba sit, si tamen ponitur sæpe ad ignē, denigratur; & sic anima per luxuriæ frequentiam, Thren. Denigrata est super carbones facies eorū. Olla bullīes si non haberet nisi vnam fabam, eam superponeret, & mōstraret, Sic luxuriosi luxuriam cohibere non possunt, quin saliat, aut per os turpe loquendo, vel cantando, aut per oculos impudicè respiciendo, aut per tactum vel ornatum, sicut de domo iucensa exit iguis per fenestras, & ostia. Thre. 4.

Mansuetudo qua animam, vt antemurale in periculis conseruat, hominisque gratiam conciliat, quantum Deo grata sit exemplis clarum efficitur.

Cap. XL

MAnsuetudo animā seruat, quia est sicut antemurale in castro animæ, lapides durorum verborū leuiter excipiens, & omnes ictus sustinens: & homines à lesione custodiens. Sicut ergo vasa vitrea inuoluūtur in fœno, vel in alia molli re, vt sic à cōfractione seruentur. Sic quoque anima Eccl. 20. in māsuetudine cōseruatur. Eccl. Fili, in mansuetudine cōserua animā tuā. Mansuetudo est Deo, sicut culcitra mollissima cum lectulo florido conscientiæ. Cant. Cant. 2. Lectulus noster floridus. Vnde sicut homo libentius dormit in lectulo molli quàm in duro, sic Deus in corde mansueti, quia in pace factus est locus eius.

Item mansuetudo gratiam hominibus impetrat: nam sicut adamas trahit ferrum, sic mansuetudo corda hominum. Ezech. Vt Ezec. 3. adamantem & silicem dedi faciem tuam. Eccles. Fili, in man- Eccl. 3. suetudine opera tua perfice, & super hominum gloriam dilige-ris.

Men-

Digitized by Google

Mendacium, quod venene, & falso denario varijs de causis assimilatur, quantum sit graue peccatū, quamque pœnam mendaces iure patiantur: describitur.

Cap. xLii.

MEndacium est, sicut quoddam venenum, tantæ efficaciæ, quod in ipso ore existens, hominem interficit. Sap. Os quod mentitur, occidit animam. Cap. 1.

Item mendax homo similis est falso denario: Nam tantum præualet homo verax mendaci, quantum denarius verus falso. Vnde sicut bonus denarius valet centū falsos. Sic homo verax centū mēdaces. Magna stultitia, quia volūt omnes homines denarios esse veros & bonos, & displicet eis multū si inueniūt vnum falsum. Vnde plus videntur diligere denarios quam seipsos, quia cū ipsi sint falsi, volunt tamen denarios esse veros, & sic volunt eos esse meliores seipsis. Pro Cor impiorū pro nihilo. Et sicut denarium falsum nullus vult recipere, ita nec homini mēdaci vult aliquis credere, Et ideo mendaces hac pœna puniuntur, quia nec verum eis creditur. Et insuper alia pœna, quia nec ipsi credunt aliis, quia iudicant alios secundum seipsos, scilicet mendaces.

Mortis meditatio, quomodo sit vitæ spiritualis gubernatio, ex regiminis nauis exemplo comprobatur.

Cap. xLiii.

MOrtis meditatio valet ad vitæ directionē. Qui enim vult nauem suam gubernare, debet se ponere in fine nauis, & ante se nauem dirigere, & pericula euitare. Sic qui vult vitam suam gubernare, debet se ponere in fine vitæ suæ meditatione, vt possit ad bonum exitū nauem suam, id est, vitam dirigere. Sen. Considera quàm pulchra sit res antè mortem vitam suam consumere, deinde securæ expectare reliquā sui temporis partē. O quàm solicitè longe nautę sibi prouident de nauis directione, quando habent malum passum transire. Sic quilibet debet sibi prouidere ante, quomodò possit periculosum passum trantire mortis, quia illic naues pertransibunt, scilicet animæ, per arctum foramen morris.

Item mors pessima hominum peccatorū firmat, & stabilit sanctos viros in bono. Dicit enim Pallad. quod columbæ non pereunt nec deserunt locum, siue columbarium suum, si per feneſtras aliquid de strangulati hominis vinculo, aut fune suspendatur. Tunc autem columba in feneſtra sua habet funem strangulati hominis, quando in memoria & cōfidetatione sua habet malū exitū hominis peccatoris, quo prospecto nidum suum nō deserit, quia bonam conscientiam relinquere non præsumit. Grego. Festina cōsolatio bonorum est, confidetatus finis malorum. Pallad. Grego.

Moysi tabernaculum quoad singulas eius partes distincte describitur, qua quidem totam mundi machinam optimis similitudinibus significare videntur, in quibus pariter quamplurima aperiuntur arcana.

Cap. xLiii.

MVndi totius vniuersitas repræsentabatur in tabernaculo Moysi: Nam illud tabernaculū distinguebatur in duas partes. Quarum vna dicebatur Sancta sanctorum, quæ erat Occidētalis: Alia vocabatur sancta, quæ erat ad Orientem. Et iterum ante tabernaculum erat atrium, & inter vtrumque tabernaculū erat velum quatuor colorum.

Item interiora tabernaculi la-

Digitized by Google

tera tegebantur cortinis diuersorum colorum, & supra tabernaculum erat tectum habens tres cooperturas. Pars igitur illa quæ dicebatur sancta sanctorum, significabat seculũ altius spiritualiũ substantiarum. Pars vero quæ dicebatur sancta, signabat mundum corporalem. Verum distinguẽs inter vtrumque, erat ex quatuor coloribus, per quos quatuor elementa designantur, scilicet byssо, per quã designatur terra, quia byssus, id est linum, de terra nascitur: purpura per quam designatur aqua, quia fiebat purpureus color ex quibusdam conchis quæ inueniuntur in mari. Iacincto per quem signatur aër, quia habet aereum colorem: & cocco bis tincto, per quem signatur ignis. Et hoc ideo, quia in materia quatuor elementorum est impedimentũ per quod velantur nobis incorporales substãtiæ, & ideo interius tabernaculum, id est, sancta sanctorũ, solũ summus sacerdos, & semel in anno intrabat, vt designaretur, quod hæc est finalis perfectio hominis, vt illud seculum introeat. In tabernaculũ vero exterius, quod dicebatur sancta, introibant sacerdotes continuè, non autem populus, qui solũ ad atrium accedebat, quia scilicet ipsa corporalia populus percipere potest, ad interiores autem rationes eorum, soli sapientes, vel considerantes, attingere possunt. Per cortinas autẽ quæ tegebant latera tabernaculi interius, & erant ex variis coloribus, signabatur cælum sidereum, quod est diuersis stellis variatum. Per saga autem, quæ erant super tectum tabernaculi, significabãtur aquæ quæ sunt supra firmamentum. Per pelles autem rubricatas, de quibus erat secunda tabernaculi coopertura, significabatur cœlũ empireũ, in quo sunt angeli. Sed per pelles iacinctinas, ex quibus erat tertia cooperturæ significabatur cœlum sanctæ & individuæ Trinitatis.

Item in tabernaculo interiori tria continebantur, scilicet arca testamenti, in qua erat vrna aurea habens manna, & virga Aaron quæ fronduerat, & tabulæ, in quibus erant scripta decem præcepta legis. Hæc autem arca fita erat inter duos Cherubin, qui se mutuis vultibus respiciebant. Et super arcam erat quædam tabula quæ dicebatur propitiatorium super alas Cherubin, quasi ab ipsis Cherubin portaretur, ac si imaginaretur quod tabula esset sedes Dei. Vnde & propitiatorium dicebatur, quasi exinde populo propitiaretur ad preces summi sacerdotis. Et ideo protabatur à Cherubin, quasi Deo obsequentibus: Arca vero testamenti erat scabellum sedentis super propitiatorium. Per hæc ergo designabantur tria quæ sunt in illo seculo altiori, scilicet Deus, qui super omnia est, & incomprehensibilis omni creaturæ, & propter hoc nulla similitudo eius ponebatur ad repræsentandũ eius inuisibilitatẽ, sed ponebatur quædam figura sedis, quia scilicet eius creatura comprehẽsibilis est, quæ est subiecta Deo, sicut sedes sedenti. Sunt etiam in illo altiori seculo spirituales substantiæ, scilicet Angeli. Et hi significabantur per duos Cherubin mutuo se respicientes, ad designandum concordiam eorum adinuicem, secũdum illud Iob. Qui facit concordiam in sublimibus suis. Et propter hoc etiam non fuit vnus tantum Cherubin, vt designaretur multitudo cœlestium spirituum, & excluderetur cultus eorum ab his quibus præceptum erat vt solum Deum colerent. Sunt etiam in illo intelligibili seculo rationes omniũ eorum, quæ in hoc seculo perficiuntur, quodãmodo clausæ, sicut rationes effectuũ claudũtur in

Digitized by Google

In suis causis, & sicut rationes artificiatorum in artifice: & hoc signabatur per arcam, in qua representabatur per tria ibi contenta, tria quæ sunt potissima in rebus humanis, scilicet sapientia per tabulas testamenti, potestas Regis per virgam Aaron, & vita per manna. Vel per hæc tria repræsentabantur tria Deo attributa, scilicet sapientia in tabulis, potentia in virga, bonitas in manna, tum propter dulcedinem, tum quia Dei misericordia est populo data, & ideo in memoriam diuinæ misericordiæ seruabatur. In exteriori verò tabernaculo, quod signabat præsens seculum, continebantur etiam tria, scilicet altare thimiamatis, quod erat directè contra arcam, mensa propositionis super quam duodecim panes ponebantur, & erat posita ex parte aquilonari. Candelabrum verò positum ex parte australi: quæ tria videbantur respondere illis tribus quæ erant in arca clausa, sed magis manifestè eadem repræsentabant: Oportet enim rationes rerum ad manifestiorem demonstrationem deduci, quæ scilicet, sunt in mente diuina, & Angelorum, ad hoc, quod homines sapientes eas cognoscere possint, qui signabantur per Sacerdotes ingredientes tabernaculum. In candelabro autem designabatur sicut in sensibili signo sapientia, quæ intelligibilibus exprimebatur verbis in tabulis. Per altare verò thimiamatis signabatur officium sacerdotum, quorum erat populum ad Deum reducere. Et hoc etiam signabatur per virgam: Nam in illo altari incendebatur thimiama boni odoris, per quod signabatur sanctitas populi acceptabilis Deo: Dicitur enim Apoc. quod per fimum aromatum significabantur orationes Sanctorum. Conuenienter autem sacerdotalis dignitas in area significabatur per virgam, in exteriori verò tabernaculo per altare thimiamatis: quia Sacerdos mediator est inter Deum & populum, per potestatem diuinam quam virga significabat, & fructum sui regiminis, id est, sanctitatem populi, Deo offert quasi in altari thimiamatis. Per mensam autem signabatur nutrimentum vitæ, sicut & per manna: sed est communis hoc, & grossius nutrimentum, illud autem suauius, & subtilius. Conuenienter autem candelabrum ponebatur à parte australi, mensa autem à parte aquilonari: quia australis est dextra pars mundi, Aquilonaris autem sinistra, vt dicitur in secundo cœli, & mundi. Sapientia autem pertinet ad dextram, sicut & spiritualia bona. Temporale autem nutrimentum ad sinistram, secundum illud, In sinistra illius diuitiæ, & gloria. Potestas autem sacerdotalis est media inter temporalia, & spiritualè sapientia: quia per eam spiritualis sapientia, & temporalia dispensantur.

Apoc. 8

Prou. 3.

Item candelabrum habebat 7. calamos, vt Iosephus dicit, ad designandum 7. planetas, quibus totus mundus illuminatur. Et ideo ponebatur candelabrum à parte australi, quia ex illa parte est nobis notus planetarum cursus. In mensa etiam ponebantur 12. panes ad designandum 12. tribus Israel. Mensa autem non ponebatur directe in medio ante propitiatorium, ad excludendum ritum idololatriæ: Nam Gentiles in sacris Lunæ proponebant mensam coram idolo Lunæ. Vnde Hiere. Mulieres conspergunt adipes, vt faciant placentas Reginæ cœli. In atrio vero extra tabernaculum continebatur altare holocaustorum, in quo offerebantur Deo sacrificia de his quæ erant à populo

Hier. 7

Digitized by Google

populo possessa. Et ideo in atrio tali poterat populus esse, qui huiusmodi Deo offerebat per manus sacerdotum. Sed ad altare interius in quo ipsa deuotio & sanctitas populi Deo offerebatur, nō poterant accedere nisi sacerdotes, quorum erat Deo populū offerre. Erat autem hoc altare extra tabernaculum in atrio constitutum, ad remouendum cultum idololatriæ: Nam Gentiles infra templa altaria constituebant ad immolandum idolis.

Item mundus assimilatur scacario, cuius tota familia currit trāsuersō, vt apprehēdat aliquid mentiendo, vsurpando, & huiusmodi faciendo.

Item in scacario quamdiu durat ludus, vnus est Rex, alius miles, & huiusmodi. Et aliquando duo videntur tenere totum, sed quando cessauit ludus, idem fit de milite & rege quod de minima familia, quia communiter reponuntur in sacco vno, quandoq; Rex in fundo sacculi, & minima familia in superiori parte. Sic quoque mundus est ferè vt ludus scacarii, quia quamdiu durat hic mūdus, vnus est rex, alius miles, vnus magnus, vnus paruus, sed aduenientē morte, in sacco terræ reponuntur, ita fit de Rege sicut de milite, tunc sicut dominus, ita & seruus eius. Eccleſiaſt. Communionem mortis scito, quia moritur doctus, similiter & indoctus. Et aliquando diues vadit ad fundum inferni, & pauper ascendit superius ad gaudia paradisi, sicut patet de diuite epulone, & Lazaro paupere Luc. 16.

Eccl. 9.

Luc. 16

Item mundus in morte totaliter aufertur: Viella enim quando tota die cantauerit, & denarios receperit, in sero auferuntur ei denarii, & nihil ei remanet, sed ponitur in forello veteri, & dissipato. Sic homo nihil in fine portat de labore suo, nisi linteamen laceratum, exemplum de Saladino, qui fecit portare linteamen in quo debebat sepeliri per terram suam, & dicere. Nihil reportat imperator de omnibus diuitijs regni sui nisi linteamen illud. Iob. Diues cum dormierit, nihil secum affert. Item mundum debet homo relinquere, ne corrumpatur ab eo: Nam quando vinum corrumpitur, vel deterioratur super fæces in dolio, debet transferri in aliud vas, vt non corrumpatur. Et sic homo à mundo debet exire, ne corrumpatur ab eo. Hiere. Fertilis fuit Moab ab adolescentia sua, & requieuit in fecibus suis, nec transfusus est de vase in vas.

Iob. 27.

Hier. 48

Murmurationis vitium habentes, gratia diuina vacuos esse, exemplis à rebus naturalibus depromptis ostenditur.

Cap. XLIIII.

MVrmuratores ostendunt se defectū habere diuinæ gratiæ. Nam vasa vacua percussa resonant, plena non. Sic vacuus à gratia murmurat, non plenus. Eccles. Vir prudens & disciplinatus non murmurabit correptus.

Item olla vacua ad ignem posita crepat, & magnum sonum crepans reddit, plena verò olla non. Eccles. Vasa figuli probat fornax.

Item murmurans est quasi rota non bene vncta gratiæ vnctione, & ideo murmurat sicut rota currus malè vncta. Eccles. Præcordia fatui quasi rota carri, quæ fœnum portat, & murmurat. Sap. Custodite vos à murmuratione, quæ nihil prodest.

Eccl. 27.

Eccl. 33.

Sap. 1.

Nouitios seu incipientes donec aliquantisper proficiant, saltem optimis viris esse fociandos, Casinum similitudine suadetur.

Digitized by Google

Cap. XLV.

NOuitiis siue de nouo conuersis, non sunt admiscendi alii siue sociandi, nisi quorum vita bona nota est, & doctrina sana, saltem quousque sint in spiritu vel religione prouecti, sicut Pallad. dicit Pallad. quòd in pastinato solo inter nouellas vites omnino nihil esse conserendum Græci iubent, exceptis caulibus tertio anno, quę libebit immergere. Sic inter nouiter conuersos, vsque ad tempus quo sunt prouecti non sunt quilibet admiscendi nisi noti, & docti, qui assimilantur caulibus, qui sunt olera nota, & quorum ius siue aqua est sana. Vnde significant homines quorum bona vita est nota, & doctrina sana: Tales enim Psa. 143 inter eos possunt admitti. Psalm. Filii eorum sicut nouellæ plantationes, &c.

Veram obedientiam præceptorum Dei castro, & fictam arcui sure comparari, eorum similitudinibus demonstratur.

Cap. XLVI.

OBedientia mandatorum Dei hominem à malis custodit: Nam sicut castrum custodientes se custodit, ita mandatum Dei Eccl. 10 seruat seruantes se. Vnde dicitur: Si volueris mandata Dei seruare, seruabunt.

Item obedientia ficta assimilatur arcui prauo, qui à parte ventris, multum potest incuruari, sed à parte dorsi frangitur. Sic multi in prosperis obediunt, & in his quæ corpus delectant, sed in duris laboribus, & aduersis refugiunt, & recalcitrant sicut equus habens dorsum excoriatum; contra onus non attendentes, quod dicit Gregorius quòd obedientia quanto plus habet de suo, tanto minoris est meriti.

Opus bonum, quod debet ex bona intentione pendere, quemadmodum sit agendum vt Deo gratum fiat, operantique meritum afferat duobus veteris testamenti mirificis exemplis, & aliis naturalibus similitudinibus ostentatur.

Cap. XLVII.

OPus bonum, & perfectũ, debet assimilari illi thimiamati huc puluerì, quem Dominus fieri mandauit Exo. 30. vbi dicitur. Exo. 30. Sume tibi aromata stacten, et onycham, galbanũ boni odoris, & thus lucidissimũ, equalisponderis erunt omnia, faciesque thimiama compositum opere vnguentarij mixtum diligenter & purum. Thimiama quippe ex aromatibus facimus cum in altari boni operis virtutum multiplicitate redolemus. Quod mixtum & purum sit, quia quanto virtus virtuti iungitur, tanto incensum boni operis sincerius exhibetur, vbi etiã bene subiungitur. Cumque in tenuissimum puluerem vniuersa contuderis, pones ex eo corã testimonij tabernaculo. In tenuissimum puluerem aromata conterimus cum bona nostra quasi in pilla cordis occulta discussione tundimus, & si veraciter bona sint subtiliter pertractamus. Vniuersa ergo in puluerem redigere, est virtutes recogitando terere, & vsque ad subtilitatem occulti examinis reuocare. De quo etiam puluere subditur. Pones ex eo coram testimonij tabernaculo: Quia tunc bona nostra veraciter in conspectu iudicis placent, cum hæc mẽs subtiliter recogitãdo conterit, & quasi de aromatibus puluerẽ reddit, ne grossum durumq; sit bonũ quod agitur, ne si hoc arcta recogitationis manus non cõminuat, odorem de se subtilius nõ aspergat, prout Gregor. dicit. Greg.

Item opera virtutum à Deo nõ acceptantur, nisi prius à vitiis se-

parent

parentur. Vnde messor grana frumenti in horreo nō secondit nisi prius excussa à paleis. Et ideo habetur in libro Iudicū, quod Hieroboam, cū à paleis frumenta excuteret, Angelū vidit, ad cuius imperium protinus hœdū coxit, quē supra petram posuit, & ius carnis desuper effudit, quæ Angelus virga tetigit, eaq; ignis exiens de petra consumpsit. Quid est autem frumēta virga cedere, nisi rectitudine iudicii à vitiorum paleis virtutum grana separare? Sed hoc agentibus Angelus apparet, quia tanto magis omnia interiora denunciat, quanto se studiosius homines ab exterioribus purgant.

Iudic. 6.

Qui occidi hœdū præcipit, i. omnem appetitum nostræ carnis immolari, carnesque supra petram poni, & ius desuper fundi Quem alium significat petra, nisi eum de quo per Paulū dicitur? Petra autē erat Christus. Carnes ergo supra petram ponimus, cum corpus nostrum in Christi imitatione cruciamus, ius etiam carnium desuper fundit, qui in conuersatione Christi ipsas etiam carnales cogitationes exinanit. Quasi enim ius ex carnali quodam in petra funditur, quando mens etiam à cogitationum carnalium fluxu vacuatur, quæ tamen mox Angelus virga tangit, quia intentionem nostram nequaquam potestas diuini adiutorii deserit. De petra autem exiit ignis, & ius carneique consumptū, quia afflatus à Redemptore spiritus tanta cor nostrum flamma compunctionis concremat, vt omne quod in eo est illicitum, & operis, & cogitationis exurat, sicut Greg. dicit.

1. Cor. 10.

Item opera bona non sunt differenda postquam fuit consulta, & deliberata, sicut non differēda est vindemia, postquam vua est matura: Nam (sicut dicitur in libro de vindemiis.) Tarde vindemiantes non solum vineæ lædunt vitra quam oportet eam ferētem, sed grando & gelu si fiant, facile passibilius faciunt vinum. Vnde aiunt Demetrius, & Africanus, quod sex soluminodo dies debet vua non plus matura permanere. Etsi granum vuæ non viride, sed nigrum appareat, signat tam esse maturam. Sicut ergo non est differenda vindemiatio post vuæ maturationem, sic nec boni operis executio post deliberationē, quia periculum est in mora. Apo. Solicitudine non pigri.

Demetr.

Rom. 12.

Item opera bona non faciens, sed ociose in collegio, vel religione viuere volens, non est sustinēdus. Sicut agricola ramum viridē licet, sed sterilem, in medio oleæ nō debet sustinere, sed ipsum abscindere, velut totius arboris inimicum, vt dicit Palladius, Et similiter homines pestilentes, sicut & ociosi, non sunt tolerandi, vnde membra insanabilia solēt abscindi. Sicut etiam in ipsis arboribus (vt idem Palladius dicit) ariditas & sterilitas, æquo modo fugiendę sunt. Galat. Abscindantur qui vos conturbant.

Pall.

Gal. 5.

Item operis bonitas dependet ex bonitate intentionis. Cuius exemplum patet in pomis siue in fructibus arborum. Si enim aliquis voluerit vt in piro, vel pomo aliqua gemma inueniatur, aut etiā margarita, aut obolus, aut aliud simile, accipiat aliquod talium, & cum pomum, vel pirum aliquod floruerit, & aliquantulum creuerit, imprimat in præputium eius profunde quodcunque horum voluerit, & notet ipsum per aliquod signum appositum, & sinat crescere. & sic tandē inuenitur in pomo. Est autē velut pomū arboris, opus cuiuslibet hominis, quod floret in cogitatione, crescit in deliberatione. Sed quasi pomi præputiū est ipsius operis initium. Est

Digitized by Google

Inchoatio operis ab ipsa intentione agentis. Gemma ergo, quæ in pomo reperiri debet, præputio pomi imprimitur; quia virtus sequentis operis in intentione iudicatur. Qualis enim est intentio quæ præcedit, tale est omne opus quod sequitur, prout Greg. dicit. Ergo ibi imprimenda est margarita puritatis, gemma honestatis, obulus charitatis, à qua est preciũ siue meritum operis.

Item opus bonum factum sine tædio, simile est fructui nascenti sine nucleo. Docent enim agricolæ, quod si quis vult plantare arborem, cuius fructus non habeat nucleos, hoc modo facere potest. Surculi plantãdi extremitates reflectat, & cum cultello ambas aptatas infigat ipso trunco; & cum ambæ conualuerunt, amputet extremitatem maiorem, minorem vero sinat crescere. Quid autẽ est surculus plantandus, nisi homo ad conuersionem, vel ingressum religionis dispositus? Huius duæ extremitates sunt timor & amor, quarum vtraque gladio verbi Dei apparatur, quia, scilicet, verba Dei, & timorem incutiunt, & ad amorem alliciunt. Sed tunc vtraque extremitas trunco infigitur, cum timore & amore Christo inhæretur: Ipse enim Christus, quasi truncus est, nos autem quasi ramusculi eius, sicut ipse dixit: Ego Ioan. 15 sum vitis, & vos palmites. Sed quamuis in cõuersione initio plus abundet timor quam amor, tamẽ postea in penitentis profectu amputatur maior extremitas, & minor crescere sinitur, quia scilicet amor crescit, & seruilis timor e- 1. Ioa. 4. mittitur. Ioan. Perfecta charitas foris mittit timorem. Et hæc est planta quæ producit fructus sine nucleo, quia, s. homo charitate feruens operatur sine difficultate & tædio: propterea dicitur, quia qui amat, non laborat.

Oratio compunctiua quantum animam impinguet, vini similitudine, & ipsamet quid existat breue declaratur.

Cap. XLVIII.

ORatio cõpunctiua & feruida, impinguat animã. Cuius exẽplum est, quia per sublimationem cõuertitur liquor vini in pinguedinẽ olei. Nã si vinũ distilletur ad modum aquæ rosaceæ, distillat humiditas aquea insipida, & illud quod remanet fit oleagineum & pingue. Et si iterum illa substãtia sublimetur, egreditur inde oleũ, & hoc plus fit de forti, quã de debili, & præcipue de musto. Per vini ergo fortis liquorem, intelligo cõpuncti hominis feruorem, de quo in Psalmo. Potasti nos vino com- Psal. 59. punctionis: Qui tunc sublimatur, quando orando eleuatur. Est ergo oratio secundum Damascenum, Damasc. ascensio mentis in Deum. Et ideo sublimatio fortis vini, est oratio hominis compuncti, quæ vertitur in pinguedinem olei, quia scilicet ipsi oranti acquirit abundantiam gratiæ spiritualis gaudii, quod est vt quædam pinguedo siue repletio animi. Psalm. Vnxit te Deus, Psal. 44. Deus tuus oleo lætitiæ.

Mulieris ornatus, qui merito diaboli rete nuncupatur, quomodo, mortis spiritualis indicium existat, exemplo notabili, auctoritatibusque eiusdem deceptio demonstratur.

Cap. XLIX.

ORnatus corporis mulieris est sicut rete diaboli ad decipiendas animas intuentium: Nam licet aliquæ se excusent dicentes, quòd non se ornent ad decipiendum, nihilominus similes sunt latroni, qui non audet piscari in viuario domini sui, vel venari in foresta eius, tamen accommodat rete suum latroni audaciori. Sic & istæ accommodant corpora sua diabolo ad decipiendum & capien

Digitized by Google

capiendum animas, & bene volunt cōcupiſci, licet non concupiſcant, Augu. Non ſolum appetere, ſed & appeti velle criminoſum eſt. Et Chryſoſt. dicit, quod mulier ſi ſe decorauerit, & oculos intuentium ad ſe traxerit, & ſi plagā nō intulerit, vindictam tamen exoluet extremam, venenum enim intulit. & ſi nullus qui biberet, inuentus ſit.

Augu. Reg. Chryſ.

Item ornatus mulieris eſt ſignū mortis ſpiritualis: Nam quando pannus ſericus ponitur ſuper feretrum, ſignū eſt cadaueris mortui, & quod ibi iacet mortuus, ſic in corpore ornato ſignū eſt quod ibi ſit anima mortua. Vnde mulier ornata non eſt niſi feretrum animæ mortuæ. Abac. Ecc coopertus eſt auro & argento, & ſpiritus non eſt in viſceribus eius. Vnde potius mulier deberet plāgere filiam ſuam ornatam, quàm ſi videret eam mortuam ante ſe. Eccle. Super mortuum, ſcilicet in anima, plora: deficit enim lux eius, ſcilicet gratiæ.

Aba. 2

Eccl. 22

Item mulieres ſe ornantes, ſe habent ad modū catti, qui difficile excoriatur in capite, quia ſcilicet huiuſmodi mulieres vix volunt dimittere ornatum capitis, ideo decaluabit. Dominus verticem filiarum Sion, & crinem earum nudabit.

Iſa. 3.

Item mulier ornata decipit, ſicut pelliparius, qui volens vēdere veterem pellem, vt decipiat ruſticos, dealbat aliquātulum aliqua albedine qua excuſſa parum poſt portata apparet vetuſtas eius. Sic impudicæ mulieres volentes decipere viros, colores ponunt in facie ſua, quibus recedentibus apparent rugæ, & maculæ, quia nihil abſconditum quod non reueletur. Vnde tales ſunt fumarium opertum niue, & quando recedit nix, apparet turpitudo eius. Iſa. Reuelabitur ignominia tua, & videbitur opprobrium tuum.

Matt. 6.

Iſa. 47.

Chriſti, Sanctorumque paſſiones, noſtras decorare tribulationes, & amaritudines in dulcedinem vertere, impatienteſque reprehenſione maxima dignos eſſe, exemplis & rationibus ſuadetur.

Cap. L.

PAſſio Chriſti, & ſanctorum ſuorum, dulcorat nobis tribulationes noſtras: Nam aqua amara tranſiens per aquam dulcem, dulcis efficitur, & vinum dulce tranſiens per gariofilum fit gariofilatum. Sic tribulationes & tentationes, quæ prius per Chriſtum & ſanctos ſuos tranſierunt, exemplo illorum nobis debent eſſe dulciores. Bern. Magne conſolatio membris ex capite. Heb. Recogitate eum qui talē ſuſtinuit, &c. Greg. Facta præcedentium recolamus, & non erūt grauia quæ toleramus. Sed quidam ſunt ſimiles ſimiæ, quæ inueniens amaritudinem in cortice nucis, eam proiicit, & ideo nō guſtat de dulcedine nuclei. Sic aliqui infœlices amaritudinem pœnitentiæ & tribulationis ſentientes, exterius eam proiiciunt, & ideo conſolationem interius non ſentiunt. Sap. Sapientiam & diſciplinam qui abiicit, infœlix eſt. Dicitur, quòd in palatio Iouis erant duo dolia vini, vnum de amaro vino, aliud de optimo, quia quicunque volebat bibere de optimo, oportebat eum prius bibere de amaro. Sic ſi mens appetit quod demulcet. oportet prius bibere quod dolet, vt dicit Gregorius.

Heb. 12. Grego.

Item paſſionis & crucis Chriſti deuota conſideratio amaritudinem in dulcedinem verit. Vnde aſſimilatur arbori nucis: Si enim vis vt amari perficorū nuclei efficiantur dulces, ſurculū perſica

Digitized by Google

planta super stipitē arboris nucis, & talis persicus producit magna poma, si tamen cùm florent, irrorentur lacte caprino. Quid enim est amarius persici nucleus, nisi turbati & passionati hominis amarus animus? qui tunc stipiti nucis inseritur, quando pœnas crucis meditatur: tunc enim non tantū amaritudo dulcescit, sed etiam magna poma persicus producit: quia scilicet amarus animus considerans pœnas Christi, non solùm amaritudinem suam pro nihilo ducit, sed etiam in magna desideria prorūpit, quæ quidem tunc florent, quando in animo feruent, quæ tamen lacte capræ sunt irroranda, i. discretionis moderamine temperanda. Est enim lac caprinum in tribus suis substantiis post fœmininum lac maximè temperatum. Vnde mystitò lac capræ designat moderamen prudentiæ, quod est necessarium in tribus substantiis, id est, in tribus partibus operis, sc. in principio, in medio, & in fine.

Patientiam veram, quæ rosæ non immeritò assimilatur vitæ regimē esse, ac animā intrepidā custodire multis rationibus exprimitur.

Cap. LI.

PAtientia assimilatur rosæ cū qua artificiliter fit aqua rosacea, mel, & oleum rosaceum, & saccarum rosaceum. Sic quoque patientia præbet aquam odoriferæ compunctionis, mel, id est, dulcedinem internæ consolationis, oleum fraternæ compassionis, saccarum, id est suauitatem & dulcorem æternæ refectionis.

Luc. 21. Item patientia custodit animā, sicut arca thesaurum. Luc. In patientia vestra possidebitis animas vestras. Vnde sicut homo multum diligeret arcam in qua posset thesaurum suum custodire, sic debet diligere patientiam.

Item multum diligeret homo etiam illum, qui fabricaret sibi talem arcam gratis, & sic debet diligere tribulationem, quę fabricat arcam illam. Apost. Tribulatio patiētiā operatur. Quæ enim contumeliæ dicuntur tibi, quot iniuriæ fiunt, tot ligaturæ & clauī ad fortificandum serinium tuum apponuntur. Vnde magnas gratias debes agere, & non contumelias reddere. Rom. 5.

Item patiētia vita gubernatur. Hoc enim facit patientia cordi quod facit gubernaculum nauī. Vnde Proue. Qui patiens est multa gubernatur sapientia, quia doctrina viri per patientiam noscitur. Prou. Vnde sicut nauis fracto gubernaculo, ventis & turbinibus agitatur, & tandē tempestate conuulsa frangitur ad rupes, vel ad scopulos. Sic etiā cor impatiens. Vnde dicitur Proue. Pauperula cōuulsa tempestate absque vlla consolatione. Hæc pauperula est impatiens anima, virtutum possessione, & gratia spoliata; quam cuiuslibet tētationis tempestas à sua stabilitate diuellit, & absque consolatione relinquit. Pro. 14. Pro. 28. Pro. 31

Item patientia tribulationis requirit soliditatem animi, & virtutis: Nam cruda tegula si ponatur in flumine dissoluitur, cocta vero non. Ita quoque homo cannalis, qui non est igne charitatis vel tribulatione decoctus, deficit in aqua tribulationis.

Item fons lutosus iacto lapide facile turbatur, arenosus vero non. Sic homo plenus luto peccati, de facili grauatur, virtuosus non, quia non contristabit iustū quicquid ei acciderit.

Item qui in hac vita est sine patientia, similis est homini qui in tēpore pluuiæ sine pluuiali mantello siue capa est. Et sicut homo inermis est in medio hostium suo,

Digitized by Google

fiorum. Prouerb. Qui impatiens est, sustinebit damnum. Pro. 30.

Cor hominis, quod castro comparatur, septē conditionibus hic expositis facillime pacatum custoditur.

Cap. LXI.

PAcem cordis siue conscientiæ seruare volens, debet ipsum cor siue conscientiam custodire, sicut custoditur castrum tempore belli. Nam quando castrum alicuius impugnatur ab aliquo, & non potest cum eo componere, neque pacem habere, debet primo diligenter considerare, vtrum in castro illo sint aliqui qui pacem eius turbent. Et primo debet eos, si quos inuenerit, eiicere, & de eis iustitiam facere, & postea castrum munire, & bene clausum tenere. Etsi in omnibus his non potest castrum tenere, debet domino legitimo illud cōmendare, vel reddere. Ex quibus colliguntur septem, quæ cuilibet necessarii sunt ad custodiendum castrum cordis in pace, quod vere est tanquam castrum inter inimicos situm, & vndique obsessum, & ante ipsum tenet sedem suam diabolus, qui tanquam Leo circuit quærens quem deuoret. Vbi glossa dicit: Circuit tanquam hostis clausos muros explorans, an aliqua pars sit minus stabilis quæ ad interiora penetret. Sunt ergo contra insidias eius septem necessaria. 1. Pet. 5.

Primum est diligens conscientiæ præseruatio, vt sc. videatur si quid est in corde quod pacē cordis conturbet. Apo. Videte ne forte sit in aliquo vestrū cor malum. Heb. 3.

Secundū est peccatorū confessio, quæ s. eiiciet de castro cordis peccata quę pacem cordis pertur bant. Isa. Creaui fructum labiorum pacem, &c. 1. Macha. Quādiu supereſt Iudas, id est, quādiu differtur confessio, impossibile est pacem, s. cordis esse negociis. Isa. 57. 2. Ma. 14.

Tertium est operis satisfactio, vt fiat iustitia de turbantibus pacem. Isa. Est opus iustitiæ pax. Et Psalm. Iustitia & pax osculatæ sunt. Solet dici quod terra pacifica est & secura, in qua tenetur iustitia, sed multi tūt sicut latrones, qui non faciūt de se iustitiā, sed fit de eis iustitia, & isti sunt qui patiuntur pœnam inuiti. 1. Pet. Nemo vestrum patiatur, vt homicida, aut fur. Isa. 32. Psal. 84. 1. Pet. 4.

Quartum est cordis clausio, scilicet castrum cordis clausum tenendo, quod fit sensus corporis restringendo. Sunt enim sensus portæ cordis, per quas hostes ingrediūtur, pacē turbantes. Hiere. Ascendit mors per fenestras, scilicet sensuum, & ingressa est domum nostrā, s. conscientiā. Luc. Dū fortis armatus custodit atriū suum, scilicet clausum tenēdo, in pace sunt omnia quæ possidet. Hier. 9. Luc. 11.

Quintum est virtutum munitio, vt scilicet fortiter muniatur, fossa, & muris virtutum: Sicut enim mūi ingressum hostiū impediunt, sic virtutes vitiis obsistunt: charitas enim impedit ne intret auaritia, castitas ne intret luxuria, humilitas ne intret superbia, & sic de aliis. Vnde Iudith. Filij Israēl muris circūdederūt vicos suos, in præparationem pugnæ contra Holofernem. Sed nota, quòd vna ruptura muri, id est, vnius virtutis defectus, sufficeret hostibus ad ingrediendum. Iob. Quasi rupto muro, & aperta ianua irruerunt super me. Ideo dicitur Phil. 4. Pax Dei quæ exuperat omnem sensum, custodiat corda vestra. Iud. 10. Iob. 6. Phil. 4.

Sextum est necessariorum prouisio, vt castrum cordis sit bene munitum victualibus, & armis, s. de pane verbi Dei, & scientiæ, & vino compunctionis huiusmodi. Et nota, quod quanto.

Digitized by Google

castrum est melius talibus munitū, tanto magis peccant qui reddunt: & quia mandata Dei pertingent ad tale munimentum dicitur Isa. Vtinā attendisses mandata mea, facta fuisset sicut fluuius pax tua. Isa. 48

Septimum est Deo recommendatio, vt scilicet reddatur cordis castrum Domino legitimo, dicēdo: Pater in manus tuas cōmendo spiritū meū: Nam nisi Dominus custodierit ciuitatem, frustra vigilat qui custodit eam. Ipse autem est, qui quādo placet ei omnia reddit pacata. Prou. Cum placuerit Domino viæ hominis, inimicos quoque eius conuertet ad pacem. Psa. 126. Prou. 16.

Peccatū, quod anima infirmitas vocatur, puteo, gladio, latroni, infirmitatique comparatur, & qua via peccator, qui cæcus, & scacario ludēri similis efficitur, peccati aegritudinem expellere valeat, edocetur.

Cap. LIII.

PEccatum opere impletum, appetitum malum non satiat, sed amplius accendit. sicut fabri filicidium ad horam ignē mitigat, sed postea feruet ardētius, & sic peccatū perpetratum plus exardescit quam ante. Ose. Comedent, & non saturabuntur; fornicabuntur, & non cessabunt. Glo. Vires fornicantium deficiūt, sed desideria inardescunt. Ose. 4.

Item peccatum vnum quotidie trahit ad aliud. Est enim peccatū quasi puteus sine fundo. Lapis enim in puteum profectus, vel cadens si fundū non inuenit, semper est in casu. In peccato autem fundus non est. Vnde cadens in peccatum, semper in casu est cōtinuo, nisi manu gratiæ sustentetur Psal. Abyssus abyssum inuocat: Abyssus enim dicitur, quasi sine base, i. sine fundo. Gregor. Psal. 41

Gregor. Peccatum, quod per pœnitētiam non diluitur, mox suo pōdere ad aliud trahit.

Item peccator est sicut ille qui ludit ludum scacarium, qui vno ictu vel tractu nō facto, vel malè facto, totum ludum, vel totum lucrum perdit. & sic vno opere male facto, vel neglecto, totus fructus vitæ nostræ amittitur, & gratia Dei, & regnum æternum. Ezech. Si auerterit se iustus à iustitia, & fecerit iniquitatem, omnes iustitiæ eius quas fecit, non recordabuntur. Ezec. 18

Item peccator est sicut ille, qui habet oculos velatos, & portatur de loco ad locum, & nescit quo ducatur, vel vbi sit. Thre. Væ nobis, quia peccauimus, ideo obrenebrati sunt oculi nostri. Thre. 5

Item est peccator similis cœco, qui cecidit in lutum, & nō videt se inquinatum, cum tamen multum sit deturpatus. Psal. Comprehenderunt me iniquitates meæ, & nō potui vt viderē, & sicut cæcus cādit sæpe, & offendit, sic & peccator. Tob. Cæcus pater cepit offendens pedibus currere. Psal. 39. Tob. 11.

Item nota, quod peccatum est sicut gladius in corde, & sicut serpens in sinu, sicut venenū in stomacho, & sicut latro in domo. Est enim peccatum vt gladius vulnetando naturā, vt serpens mordendo cōscientiam, vt venenum extinguēdo vitam, s. charitatē, quæ est vitalis calor animæ.

Item est vt latro, expoliando animam, scilicet gratuitis donis. Item peccari impuritas non auferetur à corde sine operibus pœnitentiæ, cuius exemplum appareret in stuppa: Stuppa enim est lini purgamentum, & ab eo multis carpinationibus separatur. Similiter etiam purgamentum culpæ indiget multis carpinationibus pœnitentiæ. Quarum vna fit in corde per contritionem, alia in ore per confessionem, tertia in opere

Digitized by Google

opere per satisfactionem.

Item peccata quæ sunt quædam infirmitates animæ, sanantur sicut infirmitates corporis: Sanatur enim corpus primo per emplastrum, & sic sanatur anima per verbum Dei, quod trahit dolorē ab anima, sicut emplastrum à corpore. Isa. Iussum est vt super vlcus Ezechiæ cataplasmaretur massa ficuum, quæ dulcedinē verbi Dei significat.

Item per sudorem, qui humorē noxium repellit a corpore. Et sic anima per timorem, qui peccatū Eccl. 1. expellit à mente. Eccl. Timor Do- Prou. 8. mini expellit peccatum. Prou. Time Dominum, & recede à malo, sanitas quippe in vmbilico tuo erit.

Item per lotionē, vel balneum, 3. Reg. 5 3. Reg. Vade lauare septies in Iordane, & recipiet sanitatem caro tua. Sic sanatur homo spiritualiter per lachrymarum effusionem in compunctione.

Item per vomitū, sic anima per Eccl. 31. confessionē. Eccl. Si coactus fueris in edendo multum, surge de medio, & euome, scilicet per confessionem, venenum mortiferum vt refrigeret te. Qui sanari desiderat, necesse est vt vulnus detegat. Vnde dictum est leproso: Vade ostende te Sacerdotibus, & dum iret mundatus est.

Item per dietam, id est, per ab- 2. The. 4 stinentiam à peccato. Apost. Ab- Eccl. 27 stinete vos à fornicatione. Eccl. Qui abstinens est adiiciet vitam.

Item per putridorum resecationem, id est, per tribulationem. Iob 5. Iob. Increpationem Domini ne reprobes, quia ipse vulnerat, & medetur.

Item per vnctionē, id est, deuotionē, vel pietatem, cum mētem lenit. Matt. Vngebāt oleo multos Matt. 6. ægrotos, & sanabantur.

Item per munitionem, id est, eleemosynam, quādo homo minuit de bonis suis, dando pauperibus. Luc. Quod superest, date eleemosynam, & ecce omnia mūda sunt vobis. Luc. 6.

Amara pœnitentia, quæ timore, spe, prudentia, & humilitate est agenda, quantum boni in homine operetur, mira similitudine scammoneæ in arbore Pyri appositæ suadetur. Vereque pœnitens quid agere debeat vt peccatorum veniam suscipiat, Agricolæ, Lani, Medicique exemplis plurimis ostentatur.

Cap. LIIII

POenitentia amara facit in homine sicut scammonea in arbore: Nam sicut dicit Rasis. Si vis vt aliqua pyrus ferat pyra soluentia, distempera scammoneam cum aqua, & infunde ipsam in foramen, quod fit cum terebello vsque ad medullā arboris, & obstrue foramen clauo qui sit factus de eadem pyro, vel alia, & sicut pyra soluentia, & valde relaxatiua. Sed non durat ista virtus, nisi per annos. Vnde oportet, si volueris quod iterum vigoretur, vt alia scammonea infundatur iterū. Et hoc est experimēto probatum. Et eadem ratione fortè possent pyra stiptica, & contra fluxum valentia, si arbori fuerit infusa stiptica medicina. Et similiter ego opinor quod hoc dilatari possit ad quarumlibet medicinarum effectus, vt in fructibus se manifestent, immo etiam probabile est, quod omnis species aromatica eodē modo infusa arbori, vt balsamus, museus, & lignum aloës, tam in sapore, quam in odore aromatizando, se in fructu manifestaret. Intellige ergo per pyrum vsq; ad medullā terebello perforatam, hominem per verbum Dei vsque ad intima cordis compunctum, cui scammonea aqua distemperata infunditur, quādo pœ- Rasis. li. de pomo.

Digitized by Google

nitentiæ amara tristitia, seu amara peccatorum memoria cum lachrymarum irrigatione miscetur: Sed tunc foramē clauo obstruitur quando per timorem Domini, cor peccato seu diabolo claditur. Et tunc de tali arbore nascuntur pyra relaxatiua, quia scilicet à tali homine fiunt opera satisfactoria, & peccati expiatiua. Quod autem ad conseruandam virtutem, oportet scammoneam iterato infundere, est quia ad conseruādam gratiam oportet pœnitentiam & peccati amaritudinem, seu tristitiam frequenter innouare. Psal. Dolor meus renouatus est. Psal. 38.

Item pœnitentia est vt arena fossicia, quæ arena licet sit grauis in pondere, est tamen vtilis in opere, quia ex ea cum calce confecta, ædificatur domus materialis. Similiter pœnitentia, licet sit grauis corpori, tamen est vtilis spiritui, quia ex ea informata charitate ædificatur domus spiritualis, scilicet conscientiæ. Sed nota quod arena fossicia, quæ est bona ad ædificia, tribus modis est eligenda. (secundum Palla.) quia cognoscitur ex stridore, ex colore, & ex inhæsione. Ex colore quidē, quia aut est nigra, aut rufa, aut cana. Rufa quidem omnibus est melior, & post illam cana, post quam nigra. Similiter pœnitentia est quædam rufa, vt illa quæ incipitur in iuuentute, quando feruet in homine sanguis aut rubea colera. Quædam verò est cana, quæ incipitur in senectute. Quædam vero est nigra, vt quæ differtur in morte. Prima est optima, secunda pigra, tertia est dubia. Psalm. Quoniam non est in morte qui memor sit tui: Nā qui nō est memor Dei in vita, multo minus est in morte. Pallad. Psal. 6.

Secundò cognoscitur ex stridore, quia scilicet illa arena quæ manu compressa edit stridores, est vtilis fabricāti. Sic ille qui manu comprimitur, id est, tactu alicuius tribulationis premitur, si emittit stridorem non impatientiæ, sed pœnitentiæ, est aptus ad fabricandū domum conscientiæ. Non autem ille qui ex flagello nō mutatur.

Tertio cognoscitur ex inhæsione, quia si in panno, vel in linteo candidæ vesti inspersa & excussa nihil maculæ reliquerit, aut sordis, egregia est. Sic illa est egregia pœnitentia, quę nullam maculam aut remorsum relinquit in conscientia. Apostol. Nihil mihi conscius sum. 1.Co.4.

Item pœnitens debet facere sicut agricola, quia quanto laboriosius agrum suum excolendo exerceet, tanto vberius domum suam fructibus replet: Ager enim noster est corpus, quod quanto qui magis excolit pœnitentiæ laboribus, tanto domus mentis interior spiritualibus pinguescit virtutibus, vnde dicitur: Diligenter exerce agrum tuum, & postea ædifices domum tuam. Pro. 14.

Item pœnitens debet viuere in timore, & spe. Sicut cū nauis concutitur in aqua, vna pars eius descendit sub aqua, & alia eleuatur. Sic anima pœnitentis partim debet descendere se humiliando per timorem, partim vero assurgere se confortando per spem.

Item pœnitentia in mortali facta, est sicut moneta falla, vnde sicut non liberatur homo soluens monetam falsam, vel quæ nō habet formam debitam. Sic nō liberatur faciens pœnitentiā in mortali peccato quoad Deum, & præmium vitæ æternæ, nisi sit informata charitate, 1.Co. Si tradidero corpus meum, ita vt ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest. 1.Co.13.

Item pœnitere proponens in morte, similis videtur esse illi qui ludit,

Digitized by Google

ludit ad scacos, etiam patum de ludo sciens, & cogitat apud se: Ego primo permittam mihi familiã auferri. Deinde mattabo illum cum quo ludo, & in fine in angulo concludã eum, & vincam eum, cùm ille cum quo ludit sit peritissimus lusor. Sic velut lusor imperitissimus est peccator, qui semper in ludo tentationum succumbit, qui familiam virtutum & bonorum operũ per peccatum amittit. Et peritissimus lusor est diabolus, qui scilicet à principio mundi exercitatus est in ludo tẽtationum. Qua ergo præsumptione confidit peccator quod in angulo debeat eũ mattare, id est, in fine suæ vitæ? Dicit enim Grego. quod tanto diabolus grauiores tentationes ingerit, quanto magis fini propinquari conspicit. Grego.

Item sicut fatuus reputaretur nauta, qui expectaret nauẽ suam gubernate quousque incideret in periculum, sic & qui vitam suam non dirigit ad portum salutis antequam incidat in periculũ mortis. Prouerb. Vir prudens dirigit gressus suos. Pro.15

Item auis non expectat ictum sagittæ quando videt arcum extẽtum, sed antè euolat; sed miser homo expectat ictum mortis antè conuersionem. Psal. Nisi conuersi fueritis, &c. Psal.7.

Item pœnitentia humilis renouat faciem mentis. Vnde assimilatur cuidam vnguento quod fit ex fimo cocodrilli, quo facies vncta, ostenduntur lenes esse velut iuuenes facies. Quasi enim fimus cocordilli est vtilitas peccati, ex cuius recognitione salubre vnguentum conficitur humilis pœnitentiæ. Quod videlicet faciem mentis vetustate deformem renouat, & reformat. Ephes. Renouamini spiritu mentis vestræ, & induite nouum hominem, &c. Ephe.4.

Item pœnitentia quanto magis est laboriosa, tanto magis est fructuosa. Vnde assimilatur lino, quia linum requirit multũ laborem, quia seminatur, purgatur, & maturum recolligitur, & in fasciculos coaptatur, aquæ macerãdum exponitur, extractũ Soli deficcandũ exponitur, tandẽ multis tunsionibus & artificiis, à suis superfluis purgatur, & per decoctionẽ, & multas lotiones fila ex eo facta ad albedinem deducuntur: Non enim linum à suo virore terrestri perfectè spoliatur, nec perfecto candore decoratur, nisi multotiens contundatur, decoquatur, & Soli expositum aqua sæpius aspergatur. Sed sicut linũ requirit multos labores; ita & sine dubio habet multas vtilitates. Nã ex eo fiunt vestes ad induendum, vela ad nauigandũ, retia ad venandũ & piscandũ, fili ad suẽdum, funes ad ligandum, cordulæ ad sagittandũ, ligamina ad cõnectendum, lineæ ad mensurãdum, linteamina ad quiescendum, cortinæ ad ornandum, sacci & bursæ ad continẽdum, mantilia ad cõuescendum. Similiter etiam non potest homo sine multo labore conscientiã emũdare, vnde multa laboriosa requiruntur in pœnitentia, vt contritio, cõfessio, satisfactio, siue restitutio, ieiuniũ, eleemosyna, & oratio. Sed sicut habet laboriosum exercitium, ita habet copiosum fructum. Habet enim peccata purgare, naturam resuscitare gratiam, virtutes, & merita reparare, cælum aperire, infernum claudere, ecclesiæ recõciliare, & multa alia bona facere.

Itẽ pœnitẽs debet curare peccata, sicut medicus vulnera curat. Nam primo medicus vulnus detegit, deinde medicamentum apponit: quasi enim vulnus detegit, qui peccatũ confitẽdo prodit, sed qui ipsum cum amaritudine plãgit, quasi medicamentũ apponit.

Et

Et ideo(sicut dicit Gre.)Qui mala quæ perpetrabat insinuat, scilicet falsè quæ insinuauit recusat, quasi subducta veste vulnus detegit, sed torpenti mente medicamentū vulnerum non apponit. Cōfessionis igitur vocem sōlus necesse est vt meror excutiat, ne vulnus proditum, sed neglectum, quod licentius iam per hu-
Psal. 37. manam notitiam tangitur, deterius putrescat. Psalm. iniquitatē meam annunciabo, & cogitabo pro peccato meo.

Perseuerantia in bonum qualis esse debeat, nauigantium exemplo, ipsiusque Ioseph tunica pulcherrima similitudine, pariter & auctoritatibus exprimitur.

Cap. LV.

PErseuerantiā boni incepti nō debet homo dimittere propter aduersitatem siue difficultatem, vel propter tentationem. Sicut qui mare nauigant, propter contrarium ventum non dimittunt nauigare, sed contra vētum perseuerāter laborant, donec ad portum veniant. Et canis venaticus sequitur leporem per spinas, & tribulos, donec apprehendat,
1. Cor. 9. Et sic nos Deum 1. Cor. Sic currite vt comprehendatis.

Item perseuerare non potest in bono, qui habet in anima infirmitatem, vel corruptionem peccati. Sic homo sanus & fortis cōtinuat viam suā, sed homo æger, & debilis etsi incipiat viam, cito deficit; sic iustus perseuerat, sed peccator non continuat. Iob. Tenebit iustus viā suam, & mundis manibus addet fortitudinem. Poma enim putrida, & vermiculosa, & sine cauda, cadunt de arbore, sed sana bene se tenēt vsq; ad maturitatem. Sic peccatores interius putridi, & vermiculosi, & carentes cauda perseuerantiæ, citō cadunt à modico vento tē-
tationis. Iob. Tollet eum ventus vrens de loco suo. Iob. 27

Item perseuerantia boni operis assimilatur tunicæ Ioseph. Nā Ioseph(sicut ait Gregor.) qui inter fratres suos iustus, vsq; ad finem ipse perseuerasse describitur solus, talarem tunicam habuisse perhibetur. Nam quid est talaris tunica, nisi actio consummata? Quasi enim protensa tunica talum corporis operit, cum bona actio ante Dei oculos vsque ad vitæ nos terminum tegit. Incassum quippe bonum agitur, si ante vitæ terminum deseratur, quia & frustra velociter currit, qui postquam ad metam veniat, deficit.

Prædicator quis quatuor rationibus semini comparatur, qualiter, quando, & cui verbum Dei seminare debeat, quibusq; mali ac boni prædicatores assimilentur, clarissimum redditur.

Cap. LVI.

PRædicator assimilatur seminatori, qui scilicet quando vult seminare, quatuor attendere debet.

Primo loci qualitatem, quia semen est secundum qualitatē terræ densius vel rarius seminandū: Similiter in prædicatione secūdū qualitatem auditorum formari debet sermo Doctorum, vt Greg. dicit. Et ideo secundū dispositionem, & indigentiam auditorum, est rarius, vel frequentius, & breuius, vel prolixius prædicandum.

Secundò cōsiderare debet temporis congruitatem, quia alicubi est tardius, & alicubi celerius seminandum: Nam in locis humidis seminandum est celerius, ne semen imbre putrescat, & in siccis tardius, vt aqua prouenias, ne diu iacens penitus euanescat. Quasi loca humida sunt loca fluida,

Digitized by Google

da, & ad peccandum parata, quibus verba sanctæ exhortationis citius impendenda sunt, quàm labantur in putredinem criminis; sed in hominibus auidis, & in deuotis, aliquando tardius exhortationis semen non inconsultè differtur, vt ex ipsa dilatione auidius suscipiatur; vel quia minus fructuosè porrigitur homini verbum sanctæ prædicationis, dum est in accidia & ariditate mentis; & fructuosius expectatur vt ei porrigatur postquã perfusus fuerit aqua cõpunctionis. Et nota, quod illud quod seminatur celerius densius esse debet, quàm id quod seminatur tardius, quia scilicet plura & frequentia monita necessaria sunt homini tentato, quã homini compuncto.

Tertio considerare debet seminis quantitatem, quia minus de semine iaciẽdum est in terra pingui, & humida, quam in macra, eo quod in pingui nimis se multiplicat, conculcat, & deuastat, sed in macra non tantum crescit, sed aliquando perit. Quasi autem terra pinguis est anima deuota, in qua exhortationis semen auidius recipitur, si parcius & temperatius dicitur, sed terra macra est peccatoris cor, carens pinguedine gratiæ, in quo, quia semen verbi plerunque perditur, oportet vt frequentius seminetur. Eccl. Mane semina semen tuũ, & vespere non cesset manus tua. Eccl.

Quarto considerare debet seminis vtilitatem: Sunt enim quædã semina vtilia, quædam vero sterilia ad fructum producendũ, quod quidem Ægyptiorum agricolæ hoc modo probare dicuntur. Aream breuem loco subacto & humido, in mense Iunij excolunt, & in ea diuisis spatiis omnia frumẽti & leguminum semina spargũt, deinde in ortu Caniculæ, qui apud Romanos 14. die Kalendarum Augusti tenetur, explorant quę semina ortum sidus exurat, & quæ illęsa custodiat, his abstinent, illa procurant, quia iudiciũ noxæ, aut beneficij, per annum futurum generi vnicuique fidus aridum præsenti exitio vel salute promisit, prout Pall. refert. Semina ergo inutilia, quæ scilicet ad ortum Caniculæ efficiuntur arida, sunt curiosorum prædicatorum quædam ampullosa, seu philosophica verba, quæ quidem arida, & inutilia sunt, quia à canicula aduruntur, ideo sunt indeuota, & infructuosa, quia ex vana gloria proferuntur. Illa igitur sunt vtilia, quæ humore deuotionis plena canicula, id est, curiositas, vel inanis gloria non desiccat. Matth. Seminauit bonum semen in agro suo. Matt. 13

Itẽ prædicationis bonus fructus sequitur & prouenit ex prædicatoris bonis operibus, doctrinam eius præuenientibus, sicut ex bona semente sequitur bona messis. Greg. Ille vberes fructus prædicationis colligit, qui semina bonæ operationis præmittit. Gregor.

Itẽ sicut ex bona cultura agrorũ sequitur abundantia frugũ, sic ex præcedenti bona vita tribuitur prædicatori verborum vtilium affluentia. Vnde Gregor. refert, & dicit; quod tanto fœcundius prædicationis verbũ tribuitur, quanto in prædicatoris pectore perfecti operis exaratione præuenitur. Ille namque bene loquendi facundiã accipit, qui sinum cordis per rectã viuẽdi studia extẽdit, nec loquentem conscientia præpedit, cũ vita linguam antecedit.

Item prædicatores qui dicunt, & non faciunt, similes sunt laniis qui carnes bonas aliis vendunt, & ipsi peiores comedunt. Et sutoribus qui bonos sotulares aliis præparant, & ipsi peiores portant. Sic sunt sacerdotes qui verbũ salutis aliis

aliis ministrant, & ipsi peiora quã alij perpetrant.

Item prædicator debet attendere qualiter, & quando, & cui prædicat. Vnde Grego. dicit. In omne quod dicitur, necesse est, vt musa, tempus, & persona pensetur, si verba sententiæ veritas roboret, si hoc tempus congruum postulat, si & veritatem sententiæ, & conuetiam temporis personæ qualitas nõ impugnat. Ille enim laudabiliter spicula emittit, qui prius hostem quẽ feriat conspicit: Male nãque valide arcus cornua subijcit, qui sagittam fortiter dirigens eiuem ferit.

Item prædicatores qui dicũt, & non faciunt, assimilantur nautis poma portantibus. Nam hi qui poma portantes maria transmeãt, ipsi quidem fructuum odore perfruuntur, sed eorundem fructuum refectione carent. Tales ergo prædicatores dum verba profunda scripturæ legunt, & aliis annunciãda in mente disponunt, quasi per altum mare in naui mentis aliis poma ferunt. Ex quorum ipsi non fructu, sed solo odore pascũtur, cum non doctrinæ opere, sed sola meditatione potiantur. Vel nota, quod nautæ qui poma portant, hæc paleis admiscent, vt ad terras illæsa deferant, quia scilicet prædicatores discreti, inter grãia vel difficilia dogmata quædam leuia & facilia interponunt: Nam aliquando scripturæ verba dubia, vel difficilia, per leuia & aperta declarant, vt ad corda audientium sano intellectu pertingant.

Item prædicatorum verba assimilantur vittis, quia corda audiẽtium ligãt. Vnde Cant. Sicut vitta coccinea labia tua, & eloquium tuum dulce. Labia sponsæ prædicatores sunt ecclesiæ, quorũ prædicatio est vt vitta; quia in auditorum cordibus diffusas cogitationes ligant, ne remissæ defluãt, ne se per illicita spargant, ne sparsæ cordis oculos deprimant, sed ad vnam intentionem colligant. Dicitur etiam coccinea, quia sanctorum prædicatio solo charitatis ardore flammescit, sicut Gregor. dicit.

Cant. 4.

Item prædicatores sancti assimilantur lampadibus, quia est in eis ardor vitæ, splendor doctrinæ, fulgor famæ. Per ardorem ergo vitæ, id est, per feruorem spiritus, purificant & consolant seipsos. Sed per splendorem doctrinæ illuminant sibi propinquos, scilicet illos qui eorum audiunt dogmata, & verba, à quorũ scilicet cordibus, per flammam verbi, errorum tenebras repellunt, sed per fulgorem bonæ famæ ædificant & rectificant distantes, & remotos: lampades enim (vt dicit Gregorius.) Lucem suam longius spargunt, & cum in alio loco sint, in alio resplendent. Et ideo sancti prædicatores, quorum opinio lõgè lateque claret, quia longe à se positis lucent, quasi eorum itineri ne in peccatorum tenebras corruant, velut accensæ lampades refulgent: Nam qui eorum fama vel exemplis auditis, ad amorem cælestium furgunt, in eo quod bona opera exhibent, quasi ex lampadis lumine resplendent. Ezech. Similitudo animalium, & aspectus eorum quasi aspectus lãpadarum.

Greg.

Ezech. 1

Item verba prædicantium congruere debent moribus audientium, quia tunc, sicut dicit Greg. vim suæ rectitudinis amittunt, quando auditori non congruunt, sicut medicamina vires perdunt, quæ sanis membris apponuntur. Vnde etiam Grego. Nazianzenus dicit, quod sicut non vna medici Greg. Nazi. næ species omnibus adhibetur, ita nec idem sermo congruit vniuersis.

Quo

Quo pacto homo spiritualis in via Dei proficiat, per exemplum formationis caſei hoc cuilibet aſpicienti patefit.

Cap. LVII.

PRouectus animæ in via Dei habet quatuor gradus, quod apparet per exemplum in formatione caſei. Vbi primo eſt lactis emunctio, ſecundo lactis coagulatio, tertio caſei recentis & teneri formatio, quarto eius per morã temporis induratio. Emunctio fit per hoc, quòd lac ſcilicet ab vberibus ſeparatur. Et hoc fit in homine, quãdo per manus Dei expreſſionẽ, id eſt, per diuinæ virtutis operationem, mens eius ab vſu veteſtæ conſuetudinis abſtrahitur. Iob: Nonne ſicut lac mulſiſti me? Deinde lac coagulo ſtringitur, & hoc fit, per hoc quod pœnitẽs diuino timore ſe à peccatis continet & reſtringit, & ad iuſtitiæ ſoliditatem colligere ſe contendit. Poſt hoc autem caſeus recens in quadam teneritudine formatur. Caſeus enim recens eſt aliquantulum ſolidus, ita quòd non defluit & eſt pinguis? & adhuc aliquantulum mollis. Et hoc eſt quando mens cõuerſi peccatoris in conſtipatione pingueſcẽtis cogitationis aſtringitur, vt nequaquã iam per deſideria defluat, ſed in vno amore ſe colligens ad ſolidã formationem ſurgat. Sic ergo aliquantulum ſolida per amoris formationem, pinguis per creſcẽtem deuotionẽ, ſed adhuc mollis per lachrymarũ de præteritis peccatis compunctionem. Iob 10.

Item adhuc mollis & pauida, propter carnis ex vſu veteri contradictionem. Poſtmodum autem caſeus aquoſo humore conſumpto induratur. Et hoc eſt, quando timore excluſo charitate ſolidatur, ita vt nil gladio verbi Dei nõ aperiatur. Et nota, quod caſeus qui exterius eſt durus, eſt mollis quandoque interius, quia amicus Dei licet ſit exterius durus, vel ſibi per carnis afflictionem, vel aliis per iuſtitię correptionem, ſemper tamen interius ſeruat manſuetudinis ac pietatis mollitiẽ, ac dulcorem. Vel licet exterius dura patiatur, intus tamen molli medulla diuinæ conſolationis & gratiæ impinguatur. Iob. Sicut caſeum me coagulaſti. Iob. 10.

Perſpicuis exemplis & auctoritatibus, temporalium rerum proſperitatem iudicium perditionis exiſtere, breuiter definitur.

Cap. LVIII.

PRoſperitas temporalis eſt indiciũ perditionis, & econuerſo aduerſitas ſignum ſalutis: Nam illi qui in hoc mũdo in omnibus proſperantur, ſimiles ſunt infirmis deſperatis, voluntati ſuæ à medicis derelictis, quibus nihil quod expetunt, denegatur. Vnde (ſicut Greg. dicit) deſperatis relictis ægris, medici quicquid poſcunt dari præcipiunt. Qui autem ad ſalutem reduci poſſunt, multa dari contradicunt. Sic peccatores quibus hic proſpera ad vota ſuccedunt, de æterna ſalute deſperati ſunt. Sed qui ſaluandi ſunt aduerſitatibus coërcentur. Vnde Deus maius beneficium confert homini quãdo ipſum affligit, qui quãdo ipsũ proſperari permittit. Auguſt. cum mala voluntas potẽ- Auguſt. ſtatem accipit efficiẽdi quod cupit, Deus dando iraſcitur, & non dãdo mileretur. Pſal. Dimiſit eos ſecundũ deſideria cordis eorum, ibunt in adinuentionibus ſuis. Gregor. Mactandus vitulus liber ad paſcua dimittitur, ſeruandus iugo premitur. Quia iniuſtus ad æternã mortem currẽs, effrenatis voluptatibus vtitur. Iuſtus verò à delectatione tranſitorię iucunditatis reſtringitur. Pſal. 80.

Corpo-

Corporalem, vestiumque pulchritudinem, vanam esse, parietis, & corui mirifico exemplo demonstratur.

Cap. LIX.

PVlchritudo corporalis vana existit, quia est sicut pulchritudo parietis: Nam pulchritudo parietis est ex exteriori pictura, qua sublata apparet lutum quod erat interius. Prou. Fallax gratia, & vana est pulchritudo. Prou. 32

Itē pulchritudo vestium quam quidam homines quærunt, vana est, quia non est pulchritudo, sed pulchritudo accommodata. Sicut pulchritudo corniculæ de qua dicit fabula, quod ornauit se pennis diuersarum auium, quibus ablatis sibi ab aliis auibus, apparuit nigredo carnis eius. Multum erubesceret aliquis nobilis superbus mendicare ab ignobilibus. Sic erubescere debet homo, quando à vermibus & auibus mēdicat pulchritudinem exteriorem, cui pulchritudo naturalis sufficere debet, sicut alijs creaturis, vt soli rosæ, & aliis. Guido Carthusien. ait, vestes te ornāt, pulchritudo esset si tu eas ornares: ideo ornatum quærēdo ostendis te esse turpem, decor qui cum veste induitur, cū veste deponitur, vestis proculdubio est, non vestiti. Bern. Fulgent monilibus, sordent moribus.

Peccatorum punitio interdum diploidi comparari asseritur, quia hic & in alia peruicaces iusta animaduersione puniuntur.

Cap. LX.

PVnitio peccatorum quorundam assimilatur diploidi, de qua in Psalm. Induantur sicut diploide confusione sua. Diplois quidem (sicut dicit Greg. (duplex vestimentum dicitur. Confusione ergo, sicut diploide, induri sunt, qui iuxta reatus sui meritum, & temporali, & perpetua animaduersione feriuntur. Solos quippe pęna à supplicio liberat, quos mutat: nam quos pręsentia mala non corrigunt, ad sequentia perducūt. Psa. 108.

Homo qui rationem habet, eaque minime vtitur, bestiis comparari exemplo vnico, & auctoritate monstratur.

Cap. LXI.

RAtione vti, & secundum rationem viuere competit homini ex propria forma, scilicet ex anima rationali. Et ideo qui ratione non vtitur, & secundum rationem non viuit, proprie non est homo, sicut (secundum Philosophum) serra lignea nō est serra, & lapidea nauis non est nauis, eo quòd non habet vsum, & actum nauis qui est a forma, licet habeat figuram propter materiam figurabilem in qua est. Sic quodammodo est de homine. Bern. Quid bestialius homine rationem habente, & ratione non vtente? Vnde Philosophus dicit: quod animalia omnia memoriis & imaginationibus viuunt. Hominum verò genus, arte & rationibus viuit. Psalm. Homo, cùm in honore ellet, non intellexit, comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis. Bern. Arist. 1. Metha. Ps. 108.

Peccatorum recidiuatio quantum anima obsit, cum Dei gratiam non retineat, tribus similitudinibus suadetur.

Cap. LXII.

RECidiuantes in peccata similes sunt sotularibus, vel pelliciis veteribus qui soturam tenere nequeūt, & ideo in lutū proiiciuntur. Sic recidiuantes non retinent gratiam, vel charitatem, & ideo in lutū inferni proiiciuntur. Psal. Vt lutum platearum delebo eos, scilicet de libro vitæ. Psal. 17

Item similes sunt recidiuantes pauidis & aridis militibus victis sincopi, qui solo timore cedūt, & fugiunt de prælio. Sen. Plura nos terrent Senec.

Digitized by Google

terrent quam premant, & plus opinione quàm re laboramus.

Item similes sunt infirmis recidiuantibus in ægritudinem, qui debiliores fiunt quam ante. Et sic quãto frequentius cadunt, tanto plus lædũtur, & difficilius resurgunt. Luc. Fiunt nouissima hominis illius peiora prioribus.

Humanorum corporum resurrectio à Christo in ictu oculi posse fieri, tribus tum artis, tum naturæ exemplis prouide exploratum efficitur.

Cap. LXIII.

RESurrectionem humanorum corporũ virtute Christi fieri posse tam artis quàm naturæ exẽpla persuadent. Nam si artifex de cineribus arborum, vel herbarũ, vitrum purum facit, & fractum vitrum liquefacit, & reformat, & de metallo imaginem hominis facit, & de terra ferrũ. Quid mirum si summus artifex hoc faciat de corporibus hominum? Phi. Saluatorem expectamus, Dominum nostrum Iesum, qui reformabit corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori claritatis suæ. Phil. 3.

Item de puluere Phenicis, quæ sola auis est, & aliam auem facit natura, & ad rugitum Leonis suscitantur leunculi. Quare ergo non poterunt suscitari homines de pulueribus suis ad vocem filij Dei? Ioan. Mortui audient vocem filij Dei, & qui audierint, viuent. Ioan. 6.

Item si semina, quæ prius moriuntur & putrescunt, virtute naturæ postea viuificantur, multo fortius virtute omnipotentis Dei mortui reuiuiscent. 1. Corinth. Insipiens, quod tu seminas non viuificatur, nisi prius moriatur &c. 1. Co. 15

Satisfactionẽ peccatorum iuxta mensuram delicti fore debere, auctoritatibus persuadetur, & exemplis.

Cap. LXIIII.

SAtisfactio pœnitentiæ debet esse secundum mẽsuram culpæ. Qui ad magnam mensuram acquirit, ad magnã oportet quod reddat. Deut. Pro mẽsura peccati erit & plagarum modus. Matt. 3. Facite fructus dignos pœnitẽtiæ. Glossa: Nam debet esse par fructus boni operis, eius qui multum, & illius qui parum peccauit. Et vbi abundauit delictum, abundet & gratia, & operatio bona: Debet enim esse gladius secundum mensuram vaginæ. Et sic afflictio pœnitentiæ secundum mensuram culpæ, & qui plus bibit de vino delectationis, plus oportet eum soluere symbolum pœnæ. Apoc. 18. Quantum glorificauit se, & in deliciis fuit, tantum date illi tormenta, & luctum. Deu. 25 Matt. 3. Apo. 18

Sensus exteriores, qui veluti cordis ostia se habent, quantum sint cautè custodiendi ut mentis puritas conseruetur, quatuor pulcherrimis exemplis indicatur.

Cap. LXV.

SEnsuum cautela necessaria est ad cordis custodiã, sicut clausura ostij ad custodiam domus. Thesaurus enim non est securus vbi sunt omnia ostia aperta. Sic non est thesaurus cordis securus, vbi sensus exteriores sunt patuli, vel incauti, scilicet os ad loquendum, oculi ad videndum, & sic de aliis: vnde sicut diligeret homo ostium, & arcam, blandis & clauis ferreis munitam, ita debet multo diligentius sensuum suorum custodiis puritatem interiorem seruare, quæ est thesaurus cordis.

Item si claudis ostium, & fenestras, contra ventum & pluuiam, quare non magis contra tribulationes & tentationes? Dominus enim vult ianuas esse

Digitized by Google

clausas: Vnde ad discipulos ianuis clausis intrauit. Diabolus autem econuerso vult eas tenere apertas. Ezech. Porta clausa hæc erit. Ezec.48 Quando Ioseph erat clausus, Dominus erat cum eo. Gen. 39. Gen.39. Item quando fit in ciuitate aliquis tumultus in aliquo vico, burgenses sapientes claudunt ostia sua, & fenestras suas, sed stulti exeunt, & resiliunt in medium, & redeunt frequenter vulnerati. Sic & sapiens contra opprobria litigationis, & tribulationis claudit ostia oris sui, vel aurium suarum. Psal.37. Psalmus: Ego, inquit, tanquam surdus non audiebam, & sicut mutus non aperiens os suum.

Item cupidus diligenter circuit dolia vini sui, & claudit vndique, & obturat, ne vinum effluat. Sic Luc.11. & tu sensus tuos ne gratiam & auxilium Dei effundas. Felix ergo, qui dicere potest: Ostiũ meum clausum est, & pueri mei, id est, cogitationes, & affectiones mecũ sunt in cubili, id est, in secreto conscientiæ.

Sacram scripturam quæ speculo, ac pani à Domino in deserto populis tradito comparatur, mentis humilitate, cordis puritate, animi tranquillitate, deuotionis suauitate, & postremo affectionis auiditate inuestigandam fore, aqua materialis exemplis explanatur.

Cap. LXVI.

SCriptura sacra assimilatur speculo. Vnde Gregorius dicit: Gregor. Scriptura sacra mentis oculis quasi quoddam speculum opponitur, vt interna nostra facies in ipsa videatur: Ibi enim fœda, ibi pulchra nostra conspicimus, ibi sentimus quàntum proficimus, ibi à profectu quam longè distamus.

Item sacræ scripturæ sermo assimilatur illi pani, quem Domi- ap.16. nus præbuit populo in deserto, de quo dicitur: Panem de cælo præstitisti eis sine labore, omne delectamentum in se habentem, & omnis saporis suauitatem. Panis namque ille omne in se delectamentum, & saporis suauitatem habuit, quia scilicet in ore spiritualium iuxta voluntatem edentium saporem dedit: quia diuinus sermo, & omnibus congruens, & à semetipso non discrepans, qualitati audientium condescendit, quem dum electus quisque vtiliter iuxta modum suum intelligit, quasi acceptum manna in voluntarium saporẽ vertit, sicut Grego. dicit.

Item sapientia sacræ Scripturæ inuestigãda est ad modum aquæ.

Primò cum mentis humilitate: Docet enim Pallad. quod si quis vult puteũ fodere, & in quo loco inuenire possit aquam inuestigare, hunc modũ tenere debet. Mane ante ortũ Solis his locis quib. aqua quærenda est, æqualiter pronus mento ad solum depresso iacens in terra spectare debet Orientem, & in quo loco aspiciens subtilem nebulam in aëre consurgere viderit, & se velut rorem spargere, signo aliquo vicinæ stirpis, vel arboris prænotare: Nam constat siccis locis vbi hoc fieret, aquam latere. Sicut ergo cum prostratione corporis quærenda est aqua materialis, ita quoque cum humilitate mentis inuestiganda est aqua sapientiæ salutaris. Pallad. de Agri.

Prouerb. Vbi humilitas, ibi sapientia. Sed notandum, quod qui se ad terram prosternit, ad Orientem debet spectare, quia qui humiliter scripturæ sacræ perscrutatur mysteria, à Christo de quo scriptum est, Ecce vir Oriens nomen eius, eorundem intelligentiam debet & petere, & spectare. Vnde Iac. dixit: Si quis indiget sapientia, postulet a Deo, Prou.16 Iaco.1.

quia

Digitized by Google

quia dat omnibus affluëter, &c. Ipse enim Christus Deus est, sapientiâ præstans paruulis, id est, humilibus. Vnde iacens, & Orientem conspiciës, subtilem nebulæ vaporem conspicit, qui se velut torem spargit. Quia qui humili mente à Christo sapientiam petit, primo hâc quasi subtili & tenui vapore, id est, consideratione percipit, quæ post paulatim excrescës, velut ros desuper veniens copiosius & largius se infundit. Matth. Abscondisti hæc à sapientibus, & prudẽtibus, & reuelasti paruulis. Mat. 11.

Secundò inuestiganda est cum cordis puritate: Dicit enim idem Palladius, quod si in aliquo loco, vbi non sit lacuna neque aliquis ex cõsuetudine humor insideat, aut transeat, in tenui saltu talix syluarica virens, arundo hederaque humore gignantur, fodiatur locus ille latitudine pedum trium, altitudine pedum quinque, & proxime ad Solis occasum mundum vas æreum, vel plumbeum interius vnctum immersum ponatur in fundo ipsius fossionis, & supra fossam cratis de virgis ac frondibus additaque terra spacium omne cooperiatur, sequenti die aperto loco, si in eodem vase sudores intrinsecus inueniantur, aut stillæ, aquas ibi esse non dubites. Sicut ergo, ad inueniendam materialem aquam congruit habere vas mundum, ita ad inuestigandum spiritualem sapientiam conuenit habere cor purum. Sapient. In maleuolam animam non introibit sapientia. Sed notandum, quod idem vas de solida debet esse materia, scilicet æreum, vel plumbeum, vt videlicet inuestigator spiritualis sapientiæ ipsum vas cordis solidum habeat, non confractum, sicut illud de quo dicitur Eccle- Sap. 1.

siastic. 21. Cor fatui quasi vas confractum, omnem sapientiam non tenebit. Eccles. 21.

Item debet idem vas esse interius vnctum illa vnctione, videlicet de qua dicitur. Vos vnctionem quam accepistis ab eo, maneat in vobis, & non necesse habetis vt aliquis doceat vos, sed sicut vnctio eius docet vos de omnibus. 1. Ioan. 2.

Item quod idem vas debet sub crate viminea per diem operiri, & sequenti die discooperiri, signat, quod sacri inuestigator eloquii, & debet se tacendo aliquando occultare, & aliquando, scilicet oportuno tempore, se docendo propalare. Vel primò debet se abscondere ad studendum, & meditandum, & postea se propalare ad aquam doctrinę stillandum. Sed iterum nota, quod non est quærenda aqua sapientiæ salutaris in lacunis, id est, in hæreticorum doctrinis, seu libris, neque vbi sit humor transiens, id est, mundana scientia, quæ solùm transitoria quærit, sed in herbis humorosis, & semper virentibus, id est, in sacræ Scripturæ, seu Sanctorum doctrinis, in quibus abundat humor spiritualis deuotionis, & viror virtutis, vel perpetuæ veritatis.

Tertiò, inuestiganda est cum mentis tranquillitate: Dicit enim idem Palladius, quod si vas figuli siccum neque coctũ eadem ratione ponatur, ac similiter operiatur, alteta die si aquarum vena est in præsenti, vas concepto humore soluetur. Similiter in inuestigando diuinam sapientiam debet esse vas siccum ab humore concupiscentiæ, & non coctum coloribus iræ: Nam istæ duæ passiones maximè mentem inquietant, & reddũt ineptã ad percipiendũ lumen sapientiæ,

Digitized by Google

scilicet passio concupiscentiæ & iræ. Vnde oportet inuestigatorem diuini eloquii ab vtraque passione mentem habere tranquillam. Et ideo castitas & mansuetudo maximæ conferre dicuntur ad cõtemplationem sapientiæ. Iaco. in mansuetudine suscipite insitum verbum. Iaco. 1.

Quarto inuestiganda est cum deuotionis suauitate: Nam idem Palladius dicit, quod lucerna oleo plena, & incensa, si ibi similiter tecta ponatur, & secunda die inueniatur extincta superstitibus alimentis, aquas idem locus habebit. Similiter inuestigator sacræ scripturæ debet habere lucernã, id est, mãtem oleo deuotionis plenam, quia talis mens est, quæ aquam veræ sapientiæ efficacius & fructuosius inuenit. Sed notandum, quod in ipsa aquæ inuestigatione lucerna accensa extinguitur, quia in contemplatione diuinæ sapientiæ, vel in ipsa profunditate scripturæ, humani ingenii claritas obũbratur, ita vt mens nihil quasi se scire credat, quæ valde se forte prius sciẽtem reputabat, sed lucerna extincta aqua dignoscitur, quia humiliatæ menti, & insciam se reputanti, sapientia cælestis infunditur.

Quinto inuestiganda est cum affectionis auiditate: Dicit enim idem Palladius, quod si in eo loco foeũ feceris, & terra vaporata humidum fumũ nebulosumque ructauerit, aquas ibi esse cognoscis, Sic in inuestigatione scripturæ necessarius est focus id est, feruens ardor discendi. Dam. Si fuerimus affectuose discentes erimus & multa scientes. Sed notãdum, quod ab hoc igne cõsurgit fumus humidus, & nebulosus, i. inquisitio, quæ est nebulosa, id est, obscura in dubitãdo, sed humida, id est, facilis in suscipiendo, sicut id quod est humidum vel molle, impressiones faciliter recipit.

Item est fumosa, id est, subtilis est in inuestigando, & est seruida in addiscendo.

Sexto quoque manifestatur aqua salutaris scientiæ, id est, sacræ scripturæ intelligentia ex doctrinæ communicabilitate, vt idem sæpe dictus auctor testatur. Vellus lanæ æque positum, vel coopertum, si tantum humorem colligit, vt alia die fundat expressum, copias aquæ ibi esse testabitur. Sic qui docendo aquam sapientiæ copiose aliis fundit, signum est, quod copiose hauserit. Philosophus. Signũ sapientis est posse docere. Cum expressione aquæ, id est, ex ipsa communicatione doctrinę, reuelatur plerumque doctori aqua, id est, intelligentia cælestis sapientiæ. Arist.

Hominem per subtractionem, appositionem, & impressionem similem Deo posse fieri, naturalibus demonstratur exemplis.

Cap. LXVII.

SImilis Deo fit homo tripliciter: Nam secundum artem similitudo alicuius rei in aliquam materiam inducitur. Vno modo per subtractionem, sicut in sculptura, & sic anima efficitur similis Deo per ablationẽ culpæ, vel per subtractionem cõcupus materialis substãtiæ: Est enim Deus actus purus, & immaterialis, 3. Reg. Sculpsit cherub, leones, & palmas, & similitudinem hominis stantis. 3. Reg. 7

Secũdo per appositionem, sicut in pictura, vbi apponuntur lineamenta, & colores. Et sic anima efficitur Deo similis per appositionem gratiæ, & virtutum. Eccl. Cor suum dabit in similitudinem picturæ. Eccl. 38

Tertio per impressionem, siue adhæsionem, sicut in figura sigilli, quan-

Digitized by Google

quando inhæret cera: Et sic anima efficietur simi'is Deo per inhæsionem gloriæ. Eccl. Similem illum fecit in gloria Sanctorum. & Ioannes. Scimus quoniam cum apparuerit, similes ei erimus.

Eccl. 45
1. Ioa. 4.

Iusti simplicitas hic non sine ratione lampadi comparatur, quantumque malitiæ subtilitas sit euitanda, mystico Dei præcepto docetur.

Cap. LXVIII.

SImplicitas innocentiæ non conuenit cum subtilitate malitiæ. Vnde prohibetur Leuit. 9. Vestem quæ ex duobus texta est, non indueris: Nam in vestimento ex duobus contexto, scilicet lana, & lino interdicitur coniunctio simplicitatis innocentiæ, quæ significatur per lanam, & subtilitas malitiæ, quæ significatur per linum.

Leui. 9.

Item simplicitas iustorum assimilatur lãpadi. Habet enim vitrũ purum in carnis honestate, papirum album in mentis puritate, oleum pingue in operis pietate, ardet dilectione, lucet discretione, sed aliquando contemnitur ex humili ostensione. Iob. Lampas contempta apud cogitationes diuitum. Grego. Sæpè contingit vt electus, qui ad æternam fœlicitatem ducitur, cõtinua hic aduersitate deprimatur, non hũc rerum abundantia fulciat, non dignitatum gloria honorabilem ostendat, nulla ei obsequentium frequentia suppetat, nulla hunc humanis oculis vestium pompa componat, à cunctis vero despicabilis cernitur, & huius mundi gratia indignus æstimatur. Sed tamẽ ante occulti iudicis oculos virtutibus emicat, vitæ meritis coruscat; honorari metuit, despici non refugit, corpus continentia afficit, sola in animo delectatione pingueſcit, mentem semper ad patientiam præparat, & electus pro iustitia, de perceptis contumeliis exultat, afflictis in corde compatitur, de bonorũ prosperitatibus quasi de propriis lætatur, sacri verbi pabulum mente solicitus ruminat. Et inquisitus, quodlibet eloqui duplicis ignorat. Vnde itaque iusti simplicitas, & lampas esse dicitur & cõtempta. Lampas, quia interius lucet, intus ardet flãma charitatis, foris nulla gloria resplendet decoris, lucet ergo & despicitur, quia flagrans virtutibus abiectus æstimatur.

Iob 12
Greg. in mora.

Huius seculi solicitudo Molæ comparatur, quæ ex paupertatis asperitate, laudis cupiditate, voluptatisque amore ortum habere exemplis pluribus admonemur.

Cap. LXIX.

SOlicitudo & actio seculi, assimilatur molæ farinam molenti. Nam mola in gyro ducitur, & farina profertur. Vnaquæque igitur mũdi actio est mola. Quia dum multas curas colligit, humanas mentes quasi per gyrum vertit, atque ex se velut farinam proiicit, quia seducto corde, semper munitissimas cogitationes gignit, sicut Greg. dicit.

Item solicitudo seculi causatur ex tribus. Tria enim præcipue sunt quæ reddunt homines seculi solicitos, & operosos, scilicet asperitas paupertatis, cupiditas laudis, & amor voluptatis. Vnde homines seculares similes sunt columbis, de quibus dicit Palladius, quod fœtus frequentant si ordeum terefactum, vel fabam, vel orobũ sæpe consumant. Quid enim est columbas fœtus multiplicare, nisi seculares homines per lucra frequentia pecunias augere, etiam per solicita studia laboriosa & secularia opera frequentare? Ad quæ videlicet

Digitized by Google

Ideo compelluntur, quia hordeo, faba, & orobo pascuntur. Siquidem in hordeo asperitas, in faba verò ventositas, in orobo onerositas inuenitur. Vnde in hordeo asperitas paupertatis: Nam etiam pauperes rustici hordeaceo pane pascuntur. Faba vero cum sit ventosa, inflationis est generatiua. Vnde gloriæ vel laudis humanæ signat appetitum, qui inflationem & tumorem superbiæ inducere consuecuit. Orobus autem est genus leguminis quo tauri impinguari dicuntur. Vnde amorem voluptatis significat, qua taurus, id est, carne indomita, id est, non subiecta spiritui, delectatur: Quia igitur ex his tribus vitijs omnis mundana solicitudo causatur. Dicitur: 1. Ioa. 2. Omne quod est in mundo est concupiscentia carnis, & concupiscentia oculorum, & superbia vitæ. Nam concupiscentia carnis, voluptatem requirit. Concupiscentia oculorum, id est, auaritia, paupertatem fugit. Superbia vero vitæ ex humana laude, vel gloria, velut ex faba venter intumescit.

Spes ancoræ & baculo similis esse dicitur, quia animā nauem hominisque vitam in hoc mundo peregrinantem sustentare videntur.

Cap. Lxx.

SPes assimilatur ancoræ, quia scilicet nauem, id est, animam seruat, ne à procella tentationum & tribulationum irrumpatur, vt Heb. 6. innuit Apostolus. Qui confugimus ad propositam nobis spem, quam sicut anchoram habemus Aug. super pa. tutam & firmam. Vbi dicit Augustus. Si videris te fluctuare in mari huius mundi, noli abrumpi ab anchora antequam intres in portum, fluctuat nauis, sed nō longe à terra proijcietur, nec in æternum fluctuabit, & si ad tempus fluctuat.

Item spes, baculus est in via huius vitæ peregrinanti, & qui huic baculo innititur non corruit. Psa. Non delinquent omnes qui spe- Psal. 33 rant in eo.

Item non fatigatur, nec deficit. Isa. Qui sperant in Domino mu- Isa. 40. tabunt fortitudinem.

Superiores à subditis (nisi maxima vrgeat necessitas) haud facile reprehendendos. Oza Des Arcā languentis exemplo confirmatur.

Cap. Lxxi.

SVbditi multum peccant temere reprehendendo facta suorum maiorū. Et similiter infirmi, vel peccatores, temerè iudicādo, vel redarguendo facta vel dicta iustorum. Cuius exempli ostenditur in arca testamenti, quam bobus calcitrantibus inclinatam Leuites, qui casuram credens erigere voluit, mox sententiā mortis accepit. Quid namque (sicut dicit Gregor.) est mens iusti, nisi arca testamenti? Quæ gestata bobus calcitrātibus inclinatur, quia nonnunquam etiam qui bene præest, dum subiectorum populorum confusione concutitur ad dispensationis condescensionem ex sola dilectione mouetur; sed in hoc quod dispensatorie agitur inclinatio ipsa fortitudinis, casus putatur ab imperitis. Vnde & nonnulli subditi contra hunc manum reprehensionis mittunt, sed à vita protinus ipsa sua temeritate deficiunt. Leuites igitur quasi adiuuans, manum retendit, sed delinquens vitam perdidit. Quia dum infirmi quique fortiū facta corripiunt, ipsi à viuentium forte reprobantur. Aliquando etiam sancti viri quædam minimis condescendentes dicūt, quædam vero summa contemplantes proferunt, dumque vim, vel condescensionis nesciunt, vel altitudinis, hæc stulti reprehendunt. 2. Re. 6.

Et

Digitized by Google

Et quid est iustum de sua condescensione velle corrigere, nisi incli natam arcam superba reprehensionis manu releuare: Et quid est iustum de incognita locutione reprehendere, nisi modum eius fortitudinis lapsum reputare? Sed perdit vitam, qui arcâ Dei tumide subleuat: Quia nequaquam quis Sanctorum corrigere recta præsumeret, nisi de se prius meliora sensisset Vnde & Leuites idem recte Oza dicitur, qui videlicet robustus Dei interpretatur, quia præsumptores quique nisi audaci mente robustos se in Domino crederent, nequaquam meliorum facta vel dicta velut infirma iudicarent. Cum igitur quædam facta meliorum deterioribus displicent, nequaquam hoc quod mentem mouet, reticendum est, scilicet cum humilitate magna proferendum, vt intentio pie sentientis eo modo seruet formam rectitudinis, quo per iter graditur humilitatis. Et libere ergo dicenda sunt quæ sentimus, & valde humiliter proferenda quæ dicimus ne quod recte inrendimus, hoc elate proferendo, non recte faciamus, sicut Greg. dicit.

Turris Babel cur, quando, vbi, quomodo, & à quibus fuerit ædificata, distincte describitur, ex quorū similitudinibus superbiæ grauitas, Tyrannorumq; proteruitas aperitur.

Cap. LXXII.

Gen. 11. SVperbia secularis potentiæ assimilatur turri Babel. Et hoc primò ratione causæ, scilicet propter quam fuit ædificata, quæ scilicet fuit triplex.

Primò fuit timor diluuij; Timebant enim homines, ne iterum diluuium fieret, & ideo se contra ipsum præmunire voluerunt ędificādo excelsissimam turrim, quā aqua diluuij non posset operire. In quo signatur, quod superbi & potentes semper sunt in timore ne à sua altitudine deijciantur. Vnde conātur se præmunire, ostēdēdo tyrannice aliis altitudinem suę potētię, ad hoc, vt semper plus timeantur, & maiores reputētur.

Secunda causa fuit pro cupiditate dominandi. Hoc enim factū est ab hominibus de consilio Nēroith, qui volebat dominari eis. In quo significatur ambitio mundanorum, propter quam vnus appetit alteri dominari, sed sicut dicitur, interdum dominatur homo homini in malum suum. Eccl. 8.

Tertia causa fuit pro celebratione nominis, vnde dixerūt; Venite faciamus nobis ciuitatem, & turrim, cuius culmen pertingat ad cælum, & celebremus nomen nostrum antequam diuidamur in vniuersas terras. Vbi attende quadruplex studium tyrannorum, & superborum.

Primum est ad commoditates corporales habendum, propter quod isti cogitauerunt ciuitatem facere, vt scilicet commodius viuerent.

Secundum est ad se fortificandum, propter quod cogitauerunt turrim maximam ædificare, scilicet ad fortitudinem. Vnde dicit Iosephus, quod tanta fuit grossitudo eius, vt aspiciētibus de propè longitudo videretur minor.

Tertiū est ad se exaltandum, vnde cogitauerunt cęlum attingere, imitantes scilicet illum qui dixit; In cælum ascendam, & super astra cæli exaltabo solium meum. Isa. 14.

Quartum studium est ad nomē suum dilatandum. Et sic cogitauerunt isti nomen suum celebrare, siue apud præsentes præ magnitudine & pulchritudine operis, siue apud posteros de operis firmitate, & perpetuitate. Psal. 9 o Psal. 48 cauerunt nomina sua in terris suis.

Secundò superbia potentum

assimilatur illi turri ratione materiæ, quia habuerunt lateres coctos pro saxis, bitumen pro cæmento. Sicut autem in cæmento quòd fit ex calce viua, intelligitur vnitas charitatis, in saxo vero boni operis firmitas: Sic in bitumine accipitur vnitas, & colligatio impietatis, qua eorum sequaces confœderantur, qui loco saxi, i. veræ constantiæ, habent laterem coctũ pertinacis malitiæ.

Tertiò ratione patriæ, siue terræ vbi fuit ædificata, quia in terra Sennaar. Vnde dicitur: quòd cum proficiscerentur de Oriente, in-
Gen. 11. uenerunt campum in terra Sennaar, & habitauerunt in eo, & ibi postea ædificauerunt. Vbi nota primo superbiæ originem, in eo quod isti ædificatores turris profecti sunt de Oriente, per quem signatur claritas originis, i. nobilitas natalium, ex qua frequenter nascitur & prouenit ambitio dominandi. Vel per Orientem intel-
Zach. 6. lige Christũ, de quo dicitur: Ecce vir Oriens nomen eius, à cuius claritate, & humilitatis exemplo, superbi & ambitiosi discedunt, & inueniunt compum, scilicet latitudinem, & licentiam voluptatis corporis, quę lata via est perditionis. Vnde dicitur esse in terra Sẽnaar, id est, fœtoris. Quia scilicet libertas voluptatis est causa perditionis animæ, & fœtoris infamiæ. Vel turris superbiæ ædificatur in campo Sennaar, i. fœtoris, quia licet superbia floreat, & oleat mundo, tamen Deo maximè fœtet. Vnde superbi assimilantur ardeis, qui alta scandunt, & fœtidi sunt.

Quartò ratione pœnæ, quia punita fuit hæc superbia pœna diuisionis, & confusionis linguarum, & hęc diuisio linguarũ est dissensio superborũ. Prou. Inter super-
Prou. 27 bos semper sunt iurgia, vbi enim superbia, ibi & contumelia. Item propter linguarum confusionem vocatum est nomen illius Babel: quia ibi confusioni est labiũ vniuersæ terræ. In malis enim est cõfusio affectionum. Tot enim linguis loquũtur mali, quot æstuant desideriis. Et bene iungitur turri Babel, quia superbiam sequitur confusio. Prou. Superbum sequetur humilitas, & humilem spiritu susci-
Prou. 18. piet gloria.

Item superbus homo difficulter corrigitur, cibus enim in quo nimis est de sale quasi perditus est, sed nõ ille in quo parum est, quia potest apponi: Facilius enim sal cibo apponitur, quã subtrahitur. Sic homo superbus qui nimis habet de sensu, propter difficultatẽ, obedit alteri, & ideo nõ est flexibilis ad obedientiam. Sed humilis econuerso est, quia humilis venenus à sensu suo recipit alienum, quia videns sensum suum nõ sibi sufficere, alieno sensui acquiescit.

Item superbus prælatus similis est oui cui pastor imponit molã ad collum, quæ quantumcunque sit misera, omnes tamen quasi domina præcedere satagit. Sic homo quantumcunque imbecillis fuerit, si fiat prælatus, omnes tamen præcedere se credit, & se existimat omnibus meliorem, cõtra quod dicitur Eccle. Rectorem te posuerunt, noli extolli, &c. Eccl. 33

Item superbus similis est illi, qui vult altam domum facere sine fundamento: Nam vult eleuari ad gradum dignitatis sine basi humilitatis, & ideo certus potest esse de ruina. Prouerb. Qui altam Prou. 14
facit domum suam, quærit ruinam.

Item superbus est, quasi lucerna, quæ de nocte lucet, & in die vix apparet. Et similiter ligna putrida, & quidam vermes de nocte lucent, sed de die non. Sic superbi modo lucent in tenebris huius mundi, sed in die iudicij, quando

Sol

Sol iustitiæ apparebit, quales sint apparebunt, quia tunc videbũtur in colore proprio. Prou Lucerna
Prou.13. impiorum extinguetur, id est, extincta monstrabitur.

Os hominis, quod nũ incongruæ ostio, cinctum sine muro, molendino sine exclusa, nauí absque regimine, ac equo sine frano assimilatur, quantopere sit custodiendum, & silentium obseruandum, demonstratur.

Cap. LXXIII.

TAcere dolorem, & indignationem conceptam, aliquãdo non est bonum: Nam (sicut dicit Grego.) vulnera clausa plus cruciant: quia cum putredo, quæ intus feruet, eiicitur, ad salutem dolor aperitur. Sic plerunq; nimis taciturni dum nonnulla iniusta patiuntur, eo in amariorem dolorem prodeunt, quo ea quæ sustinent non loquuntur: Nam si illatas molestias corde tranquillo dicerent, à cõscientia dolor emanaret.

Item tacere & loqui debet homo pro tempore. Cuius exemplũ apparet in ostijs. Ostium namque aperitur & clauditur. Vnde Dauid ori suo ostium petijt, dicens:
Ps. 139. Pone Domine custodiã ori meo, & ostiũ circunstãtiæ labris meis. Ex quo apertè docuit, quod & per disciplinam lingua retineri debeat, & ex congruitate laxari, quatenus os discretũ, & congruo tempore vox aperiat, & rursum taciturnitas claudat.

Item qui ori suo, silentij & locutionis discretionem non apponit, est sicut ciuitas sine muro.
Prou. 25 Prouerb. Sicut vrbs patens absq; murorum ambitu, ita vir qui in loquendo non potest cohibere spiritum suum. Gloss. Si murum silentii non habet, paret inimicorum iaculis ciuitas mẽtis, & dum per verba extra semetipsam projicit, apertam se aduersario ostẽdit. In periculo autem est ciuitas, cuius porta semper aperta est tempore belli, & in terra inimicorum ista. Tales sunt illi apud quos nullum est silẽtium, & nullum secretum, nihil celare vel abscondere sciunt, quicquid audiunt, vel vident, in publicum referunt. Con-
Prou.25 tra quos dicitur: Quæ viderint oculi tui, ne proferas in iurgia cito ne prorumpas, ne forte emendare non possis cum dehoneſtaueris amicum tuum.

Item ille est sicut molendinum sine exclusa, qui abundat verbis malis, sicut aqua ad molẽdinum. Vnde sicut molendino submittitur exclusa, quæ fluxum aquæ retinet, qua amota fortius currit quam ante: Sic amota censura silentij, maiori impetu loquitur
Prou.27 quam prius. Prouer. Qui dimittit aquã, caput est iurgiorum. Aquam dimittit, qui se à fluxu verborum non restringit, qui est causa iur-
Eccl.15 giorum & discordiæ. Eccles. Ne des aquæ tuæ exitum, nisi modicum.

Item est sicut nauis sine gubernaculo, quæ vadit non quo vult, sed quo ventus ducit.

Item nauis in aqua cito submergitur, nisi obstruatur. Sic homo, qui os suum non restringit à verbis superfluis, cito in peccata cadit, Prou. Os lubricum operatur
Prou.27 ruinam.

Item est sicut equus sine freno, qui se impingit vbi non vult dominus eius. Ita homo non gubernans linguam ad ruinam tendit,
Eccl.3. Eccl. Lingua imprudentis subuersio ipsius est.

Item sicut ad portam domus vel castri maior custodia apponenda est, quia qui habet portam, de facili habet castrum: Sic ad portam oris custodia est ponenda. Psalm. Posui ori meo custo-
Psal.38. diam. Prouerb. Qui custodit os
Prou.14 suum, custodit animã suam, quia

mors & vita in manibus linguæ.

Item est sicut vas sine operculo, quod immundum est, & cito refrigeratur. Sic homo, qui non custodit linguam suam immundus
Nu. 18. est: Nam vas quod non habuerit operculum & ligaturam desuper, immundum erit.

Nouem signa sanitatem, mortemve futuram significantia scitè describuntur, qua spirituali infirmitati tentationis adaptantur. Nec non quibus quantisq; modis Diabolus nos tentet, & in quos, præcipue peccatores, ac etiam pœnitentes aggrediatur, exprimitur.

Cap. LXXIII.

TEntatorum vel peccantium infirmitas habet quasdam pronosticationes, id est, spiritualis mortis, vel salutis futuræ significationes, ad modū infirmitatis corporalis. Sunt enim nouē modi signorum, sanitatē vel mortem futuram infirmi significantium,
Hipp. quos Hippocrates in pronosticis cōmemorat, & de quibus in eodē libro pertractat, ad quos medicū oportet attēdere, tam corporalē, quam suo modo etiam spiritualem.

Primum itaque signum est fortitudo infirmi morbum facile tolerantis, & hoc est signum bonū. Contrarium autē signū est debilitas, fuā morbū pati nequeuntis. Spiritualiter autē infirmatur qui tentatur, mortitur autem qui desperat. Licet igitur quis peccet, si tamen adeo fortis remanet vt à bono opere non cesset signū est boni talis fortitudo infirmi. Si autem adeo fuerit ægri animus debilis, vt cesset ab affectu bonæ operationis, signum est mortis, i. futuræ damnationis.

Secundum signum bonum, est leuitas infirmi facilè se mouentis. Contrarium autem est grauitas infirmi in ortem motum habentis: Cum enim homo interior aliqua tentatione afficitur, & adeo leuis est vt faciliter conuertatur, reparandæ salutis spes indicatur. Si vero tanta est grauitas infirmi, vt obstinatus à peccato nequeat conuerti, signum finis est mali.

Tertium est effigies membrorū, quæ est sibi sano similis. Contrarium vero est effigies sano dissimilis. Hæc effigies est in interiori homine, compositio morum, & mentis, Exterius vero distributio actionum. Quæ est sibi sano similis, quamdiu actiones sequuntur temperamentum religiosæ mentis. Tunc vero non est sibi sano similis, quando variatur per operā peruersitatis.

Quartum est sanitas mentis, & facilis appetitus. Oppositum eius est perturbatio mentis, & difficilis appetitus. Sanæ mentis esse dicitur, qui à rectitudine cōsilii nō alienatur. Facile verò cibū appetit, qui verbum vitæ, quod est cibus animæ libenter audit. Qui vero est turbatæ mentis, & cuius appetitus est difficilis, si verbum vitæ non appetit, sed fastidit, necesse est vt mortem perpetuæ dānationis incurrat.

Quintum est, suauitas somni, congruo tempore facti, infirmum iuuantis. Contrariū verò est eius, malitia somni non congruo tempore facti infirmū nocentis. Tempore congruo dormit, qui dormit in nocte, i. qui mentis tranquillæ est in aduersitate, in hac quietè Deū somniat, & huiusmodi somnus infirmum iuuat. Dormit verò non congruo tempore, qui dormit in die, id est, qui delectatur in mundi prosperitate. Hic enim somnus quāto magis placet, tanto magis infirmo nocet.

Sextum est suauitas spiritus. Oppositū eius anguſtia spiritus. Suauitas spiritus, id est, anhelitus,

Digitized by Google

tus, est sermo consolarius, vt cum lenitate peccantem corripiat fratrem. Angustia vero spiritus est sermo durus, de quo dicitur Ezec.

Ezec. 34 Vos autem cum austeritate imperabatis eis, & cum potentia.

Septimum est qualitas pulsus naturali similantis. Contrarium vero eius inæqualitas pluralis, vt modò sit magnus, modò paruus, modò fortis, modò debilis. Arteriæ procedunt à corde. Æqualitas autem pulsus in arteriis, est identitas vitæ procedēs ex affectu cordis. Cùm autem mens in contrarium vitium vertitur, tunc per diuersos motus inæqualitas pulsus variatur, & sic inæqualitas mentis designat periculum mortis.

Octauum est fortitudo virtutis in loco decoctionis: contrarium eius debilitas virtutis in loco. Primus decoctionis locus est stomachus, secūdus hepar, tertius cæteta membra: Cum enim cibus animæ decoquetur in stomacho memoriæ per recordationem, in calore hepatis per dilectionem, in cæteris membris per operationē, tunc fortitudo virtutis est in loco decoctionis. Si verò sequitur debilitas virtutis, signum est mortis.

Nonum est laudabilis purgatio per sudorem. Contrarium verò eius vituperabilis purgatio per sudorem. Sicut autem in quolibet infirmo aperiuntur corporis pori, vt per sudorem fiat purgatio morbi, sic per confessionem peccati, fit laudabilis purgatio animi. Laudatur etiam sudor mediocris, si habeatur in omnibus membris: Cum enim sudor à toto corpore exit, omnium membrorum fortitudinem designat, quod est signum bonum. Similiter oportet, vt sudor confessionis fiat de peccato cuiuslibet operationis. Cùm autem sudor fit tantum in quadam parte corporis, vt in capite, contingit ex membrorum debilitate.

Moraliter igitur per ægrum intellige animum, per caput intentionem, per reliquum corpus actionum sequentium distributionem, per sudorem confessionem. Cum aliquis igitur intentionem suam laudat, & hoc quod malè gessit conscius excusat, creditur esse vituperabilis huius purgatio sudoris. Quia sudor confessionis poros non aperit, quos excusatio clausos per obstinationē stringit.

Item nota, quod diabolus amplius tētat hominem de illo peccato ad quod nouit eum proniorem, sicut bellator impugnat castrum ex illa præcipue parte vbi debilius est. Grego. Diabolus mores vniuscuiusque conspicit, cui vitio sit propinquus, & illa ponit ante faciem ad quæ viderit facilius inclinari mētem. Sicut etiam venator ponit laqueos, vbi consueuerunt bestiæ frequētare. Psal. In via hac qua ambulabam, absconderunt laqueum mihi: Abscondit enim diabolus peccati pœnam, & ostendit delectationem, & absconditur malum à diabolo sicut pedica sub folio. Iob. Abscondita est in terra pedica eius, & decipula eius super semitam. Iob 22.

Item sicut laqueus sub grano, & sicut venenū sub morsello, & hamus sub cibo. Eccles. Sicut pisces capiuntur hamo, & sicut aues comprehenduntur laqueo, sic capiuntur homines tempore malo. Eccl. 9.

Item tentat diabolus plus fortes, quam debiles, quia debiles forte tentari Deus non permittit: nam miles nē mittit filium suum ad prælium quando paruulus est, sed quando fortis est, & potest arma ferre.

Item Rex villas cāpestres impugnare dedignatur, & mouere exercitum cōtra eas, sed contra fortia castra;

Digitized by Google

castra; sic diabolus fortiores impugnat acrius. Vnde quando bellator aliquis vult terram alicuius capere, primò impugnat ipsius fortis castrũ, quo capto tota terra capitur, quia per illud impugnat dominũ castri, & totã terrã eius. Sic diabolus magis impugnat eos qui eminent in iustitia, & fama, vt exemplo eorum alii capiantur. Vnde Reg. dicitur, quod totũ pondus prælij versum est in Saul. Et in libro Iudicum dicitur, quod Philistæi, qui figurant dæmones, acceperunt Samsonẽ, qui interpretatur Sol eorum, id est, illuminans alios, & erutis oculis molere eum fecerunt, id est, peccando circuire.

1.Reg.

Iud.

Item plus tentat diabolus pœnitentes, quàm peccatores non pœnitentes. Nam pœnitentes sibi rebellant, sed peccatores ei obediunt. Sicut Reges castrum sibi subditum, vel sibi subditos nõ impugnant, sed sibi contrarios, & rebelles. Sic diabolus sibi rebelles magis impugnat. Greg. Hostis noster quanto magis sibi rebellare nos conspicit, tanto amplius expugnare contendit. Iudith. Ego nũquam nocui virum, qui voluit seruire Nabuchodonosor Regi Babylonis, populus autem tuus si non contempsisset me, non leuassem hastam meam contra eum.

Gregor.

Iudith 12.

Itẽ miles vel Rex aliquis, quando castrum amisit, nititur amicos requirere, & cõgregat exercitum magnum, sicut fecit Pharao ad persequendum filios Israël fugiẽtes ab eo. Sic facit diabolus contra pœnitentes. Ambrosius. Quotidianis experimentis didicimus, eos qui conuerti deliberant, tentari acrius à concupiscentia carnis, & vrgeri grauius in operibus luri, & lateris, qui Ægyptum egredi, & Pharaonem fugere voluerunt. Ideo dicitur Luc. Quod dum immundus spiritus exierit ab homine conuersõ, tunc dicit: Reuertar in domũ meam vnde exiui, & vadit, & assumit septem spiritus nequiores se, &c. Isti septem spiritus, sunt septem vitia, quibus diabolus obsidet animam, quasi Rex cũ exercitu suo. In quo exercitu superbia quasi vexillum portat. Psalm. Posuerunt signa sua. Grego. Euidentissimum signum reproborum est superbia, & electorum humilitas, quam cum quisque habet in se, apertè cognoscitur sub quo Rege militat. Vnusquisque enim quendam titulum portat operis quo facile dignoscitur sub cuius potestate seruiat rectoris, Inuidia sagittas trahit, detrahendo aliis. Hierem. Extenderunt linguam suam quasi arcum mendacii, & non veritatis, lingua eorũ dolum locuta est. Ira autem quasi funda lapides iactat, ingeminãs improperia. 1. Reg. Semel maledicebat Dauid, mittens lapides aduersus eum, sed ipse prius se percussit in capite, quàm alium in veste. Ecclesia. Qui in altum mittit lapidem, super caput eius cadit. Acidia fossatum euacuat ab aquis gratiæ. Spiritus enim tristis exsiccat ossa. Iudith. Holofernes fecit præcludi aquæductum, ne veniret in ciuitatem cordis ipsam lætificans. Psalm. Fluminis impetus lætificat ciuitatem Dei. Auaritia fossata implet per terrenorum cumulationem. Dan. Veniet Rex Aquilonis, & comportabit aggerem, scilicet diuitiarũ, & capiet vrbes munitissimas. Multi videntur captionẽ suam multum diligere, qui nõ cessant fossatum paupertatis implere diuitias congregando. Eccles. Multos perdidit aurum & argentum. Luxuria ignem concupiscẽtiæ incẽdit. Iob. Ignis est vsque ad consumptionem deuorans, &c. Gula

Psal. 73.

Hier. 8.

1.Re.16.

Eccl.28.

Iud. 12.

Psal. 4

Dan.11.

Eccl.8.

Iob.31.

hunc

Digitized by Google

hunc ignem nutrit, & accendit, proponendo ligna cibatiorum.
3.Re.12. 3.Reg. Nabuzardã succendit do-
Psal.73. mum Domini. Psal. Incenderunt igni Sanctuarium tuum.

Item à tentationibus cito capitur qui non expellit à se cogitationes carnales, vel terrenas affectiones, Non enim diu potest teneri castrum, vbi nõ sunt homines fortes, & defensabiles. Vnde cum obsidentur castra extramittuntur paruuli, & mulieres, quia non sunt vtiles ad beliãdum. Sic facere debes de corde tuo, ne cogitationes pueriles, & affectus molles intus tetineas: Mulieres enim sunt cogitationes & affectiones circa carnalia versantes.
Naum 3. Vnde dicitur Naum 3. Ecce populus tuus mulieres in medio tui. Paruuli vero costi cordis, sunt affectiones terrenorum. Paruulus enim plus diligit pomum, quam regnum. Prou. Vsquequo
Prou. 1. paruuli diligitis infantiã, & stulti ea quæ sibi sunt noxia cupient?

Item nota, quod tentatus & impugnatus à diabolo, debet orationi insistere. Debet, id est, petere succursum à Deo ille qui tentatur, sicut faciunt obsessi in castro. Vnde viri Iabes miserunt ad Saul pro succursu, cùm obsedisset eos Naas Ammonitas, qui interpretatur serpẽs, & significat diabolum: Frequens enim oratio vitiorum impugnationem extinguit.

Item tentatio diaboli vincitur per humilitatem: Rete enim diaboli non capit pisciculos, id est, humiles, ad modum scilicet retiũ magnorum piscatorum.

Item diabolus vadit per montes superbiæ, humiles vero per valles humilitatis, & ideo eos nõ inuenit, quia non vadunt per viã
Grego. suam. Greg. Quotidie tela tentationum accipimus, & nos contra illum tela mittimus, si confecti tribulationibus humilia respondeamus. Vnde hnmilitas (sicut dictum est Antonio) euadit omnes diaboli laqueos.

Item nota, quod tentator decipit animam sicut piscator murenulam. Nam quia serpens cũ murenula coire volẽs eam sibillo ad se vocat, ideo etiam à piscatoribus sibillo vocatur, & capitur. Sibilus ergo serpentis est delectatio carnis. Sed sibilus piscatoris ei cõsimilis, est ipsa tentatio carnis, in qua tentator malignus animę ipsam carnis delectationẽ ad imaginationem adducit, & suæ fraudulentiæ ei speciem abscondit: quia ad quid eam deducere finaliter debeat, tentando non ostendit.

Item nota, quod Deus permittit non semper tentari vel tribulari hominem, sed quousque sit purgatus & probatus, sicut paterfamilias non dimittit bladum in campo, & vinum in vinea quousque putridum sit, sed quousque sit maturum. Et furnarius nõ dimittit panem in furno quousque comburatur, sed quousque decoquatur. Sic Deus in tentatione, vel tribulatione hominem non omnino derelinquit, sed donec ipse purgetur, vel probetur. Petr. Pet. 11.
Nouit Dominus pios de tẽtatione eripere.

Item tentationes vehementes fatigant & debilitant animã rationalem, sicut imbres pluuiales ante vindemiam debilitant, infirmant, & imbecille reddũt vindemiarum mustum. Vnde hęc fatigatio repellenda est ab anima, sicut debilitas huiusmodi remouetur à musto. Dicitur enim in libro de vindemiis, quod si pluuialibus imbribus multis superuenientibus, vuæ in vinea adhuc existentes, vel post vindemiam amplius quam oportet madefiant, ex necessitate ipsas calcabimus

mibus. Et si vindemiarū mustum imbecillius esse didiceris, quod quidem docebit te gustus, quod vinum in doliis mittitur, post primam ebullitionē confestim trāsfundatur in alia dolia. Manet enim in fundo omne limosū propter grauedinē, & addatur vinū aliud ad decem, scilicet metretas cotulæ tres. Quidā autem melius facientes, vinū coquunt quousq; vigesima pars eius cōsumatur, immittentes gipsi cēteſimam. Paulatim verò eo vsque ad ignem dimittunt vinū, quousque quinta eius consumatur, & eo postea vsuntur. Habes ergo multiplex remedium cōtra debilitatum vinū, id est, contra lassatum vel repefactum ex tentationibus animum.

Primo per transuasationem, id est occupationem, quia varietas operis tedium tollit.

Secundo per decoctionem, id est, scientiæ meditationem, qua inflāmatur in nobis ignis amoris. Psal. In meditatione mea exardescit ignis. Psal. 38.

Item per gipsi immissionem, id est, per sacræ doctrinæ studium quia sicut mediante gipso scriptura imprimitur tabulę, sic mediā te studio scripturæ doctrina imprimitur animæ.

Item per vini consumptionem. Nam ignis, cui vas cordis adhærere debet, est cōsideratio passionis Christi: Ibi enim ignis diuini amoris maximè exarsit, & ideo tepida corda & frigida maximè calefacit. Psalm. Iguis à facie eius exarsit. Et hic ignis omnem accidiam consumit, & animæ nouas vires addit. Psal. 17.

Item tentationis languor repellitur sicut languor persici. Dicūt enim sapientes de agricultura peziti, quod si persicus languere incipiat ligonizadus est, & inde stercorandus. Et dicit Pal. quod stercorizatio eius melior est ex fæcibus vini, quia talis stercorizatio valet etiā cōtra pruinas. Alii etiā dicunt, quod melior est stercorizatio si irrigetur cum aqua decoctionis fabarum. Similiter si homo languere incipiat ex tētatione luxuriæ, oportet quod ligonizetur, id est, aliquo laborioso opere, vel obedientiæ onere exercitētur. Vel quasi ligō terrā sciendēs, est pœnitentia carnem affligens, per quam languor tentationis luxuriæ optime repellitur à carne. Si autem languet ex tentatione superbię, tūc debet stercorizari. Homo autē superbus tunc stercorizatur, qnādo ei suus defectus & vilitas ad memoriam reuocatur. Ad hoc etiā valet aquæ decoctionis fabarum. Quid enim sunt fabę, nisi honores & dignitates mundanæ, quæ vēto superbiæ implent mētē, sicut fabę ventrē? sed istæ fabæ aqua decoquūtur, quia scilicet in dignitatibus & honoribus positi multipliciter tribulatione replentur. Vnde irrigatio huius aquæ, id est, cōsideratio tribulationis, & iniquietudinis dignitatis, & potestatis mūdanæ, expellit languorem persici, id est, ambitionem & appetitum dominii; sed si animus languet ex tentatione auaritiæ, stercorizetur ex fæcibus vini. Quid enim sunt fæces vini, nisi impuritates & vilitates mundi, quas dum animus prudenter attendit, ea quæ mūdi sunt velut stercora cōtemnit, secundū illud Col. Omnia detrimētum feci, & arbitror vt stercora, vt Christum lucrifaciam. Col. 3.

Hac in vita tantum tempus esse merendi, & demerendi, in alia vero tempus iudicandi asseritur.

Cap. LXXV.

TEmpus præsens concessum est homini ad merēdum, sed in futuro erit tempus Domini ad iudican-

Digitized by Google

iudicandū: Ille enim qui ludit ad decios, facit auantagium compari suo, quando dat ei decios vt iactet sicut voluerit. Sic facit Deus peccatori, quando quasi decios dat ei tempus ad bene operandum, modo decios habemus, id
Sen. est, tempus. Seneca. Tempus tantum nostrum est, sed post mortē non est nostrū, sed tunc accipiet, vel habebit decios ipse, scilicet Christus, & iactabit contra nos decios iræ, i. vocabit aduersum nos tempus. Psal. Cum accepero
Psal. 74. tempus, ego iustitias iudicabo.

Quomodo Dei timor, hominis mentē corroboret, amoremque introducat, tribus clarū efficitur exemplis.

Cap. LXXVI.

TImor Domini stabilit mentem, sicut lapides superpositi asseribus siue tegulis super tecta, custodiūt eas ne à vento moueantur. Sic timor Domini, vt dicitur
Eccl. 25 Eccle. super omnia se superponit. Et sicut ancora tenet nauem ne mergatur, ita timor tenet cor sta-
Gre. 22. bile ne periclitetur. Greg. Ancora mentis est pondus timoris.

Item timor introducit amorem
August. (vt Aug. dicit) sicut seta introducit filum. Et sic intelligitur de timore seruili: Seta namq; sic filum inducit, vt ipsum præcedat, sed cū ipso non permaneat. Sic timor seruilis charitatis amorem præ-
uenit, sed amore proficiente dis-
1. Ioa. 4. cedit. 1. Ioan. Perfecta charitas foras mittit timorem.

Cur Deus electos suos quantum ipsimet sufferre queant, vexari permittat, quantumque tribulationes fidelibus expediant, non paucis exemplis & auctoritatibus suadetur.

Cap. LXXVII.

TRibulatio probat animum, sicut pomum vel malum immissum dicitur probare mustum. Nam (sicut dicitur in libro de vindemiis.) Illi qui volunt probare mustum, an purum sit, vel aqua mixtum, malum aliquod mittunt in vas, melius vero est pyrum, alij autem locustam, alii cicadam, & si supernatant, purum est vinum, si mergantur, mixtum est aqua. Similiter animus an sit verus vel fictus, probatur ex incursu vel illatione alicuius rei aduersæ, vel cōtumelioſæ, quæ tunc supernatare probatur, quando sine ira toleratur. Tunc vero submergitur, quando cor per iram ingreditur. Greg. Qualis quisque apud se lateat, il-
Greg. lata contumelia probat.

Item tribulatio probat animū, sicut per cōtritionē probatur fortitudo synapis, & per feruorē fornacis virtus vasis. Nō enim est magnum si lucerna non extinguatur vbi non est ventus, vel pluuia, sed magnū est lucere cū vento tentationis, & ardere in aqua tribulationis. Sap. Inextinguibile est lu-
Sap. 7. men illius. Can. Aquæ multæ non
Cant. 8 poterunt extinguere charitatem.

Item tribulatio quāto amarior, tanto maiorem consolationem meretur: Nam quanto amariores sunt herbæ medicinæ, tanto plus ponetur de saccaro, vel de melle, vt infirmus potionem absorbeat. Sic est de consolatione & tribulatione. Psal. Secundū multitudinem dolorum in corde meo, consolationes tuæ lætificauerūt animam meam.

Item tribulatio ad bonum compellit, & etiam festinare facit: Nā quando aliquis pastor, vel alius, porcum suum vel ouem ducit ad pascua, vel ad forum, & non vult eum sequi, ligat fune, vel virga percutit, & ita inuitum ducit. Sic Dominus ligat nos infirmitatibus, & alijs defectibus, qui aliter eū nolumus sequi. Vnde dicitur.
Ose. In funiculis Adæ trahā eos, Ose. 11.
in vinculis charitatis.

Item

Item pastores pecora sua sequẽtibus hostibus ad loca munita fugere compellunt.

Sic nos de tribulationibus & infirmitatibus ad cœlestẽ patriam
Luc. 15. intrare compellimur. Luc Compelle intrare. Glossa. Qui aduersitatibus fracti ad amorem Dei redeunt, compelluntur intrare.

Item sicut homo percutit equũ vel asinũ suum, vt ad viam redeat vel vt citius vadat, sic Deus vrget
Isa. 27. nos tribulationibus. Isa. Domine
Psal. 82. in angustia requisierunt te. Psal. Imple facies eorum ignominia,
Psal. 15. & quærent nomen tuũ Domine. Et ideo, Multiplicatæ sunt infirmitates eorum, postea acceleraverunt.

Item tribulatio sanctum hominem probat: Nam ferrum calidũ debet malleari, non frigidum. Sic Sancti amore Dei succensi debẽt tribulationibus probari. Sicut enim ferrum calidum dum tenditur dilatatur, sed frigidum frangitur. Sic boni ex tribulationibus crescunt, mali verò deficiunt.

Item pottus luteus vacuus ad ignem crepat, & magnum sonitũ reddit, sed plenus non. Ita homo à gratia vacuus per impatientiam
Eccl. 27. crepat tribulatione. Eccl. Vasa figuli probat fornax, & homines iustos tentatio tribulationis.

Item tribulari permittit Deus Sanctos suos, & quandoquẽ cito non liberat eos à pœnis præsentibus, sicut pater non liberat filium suum à manu medici, chirurgici, vel magistri, licet videat eum affligi, quia scit sibi prodesse in futurum. Sic Deus suos non liberat à tormentis: Non enim liberauit Petrum à cruce, vel Paulum ab ense. Heb. Alii autem distenti sunt, &c. Et postea sequi-
Heb. 11. tur. Vt meliorem inuenirent resurrectionem.

Item pater filium ab ictibus in torneamento non liberat, etiamsi videat eum graues ictus sustinere, vt laudem patiendo acquirat. Sed si videat eum in periculo, nõ posset sustinere quin ipsum adiuuaret. Similiter etiam Deus amicos suos sustinet affligi in præsenti, vt laudem & gloriam cœlestis patriæ acquirant. Sed si in periculo animæ eos videat, eos liberat. Ideo Deus Iob exposuit corIob. 1. poris, &c. Sed dixit diabolo. Verumtamen animam illius serua. Psal. Adiutor in oportunitatibus Psal. 9. in tribulatione. Tunc enim oportunum est, cùm agitur de periculo animæ.

Item tribulatio iustos purgat: Mulier enim bonos pannos sæpe lauat, sed viles & veteres, putrescere permittit: Sic Deus iustos flagellat in præsenti, sed peccatores putrescere permittit in peccatis. Apost. Flagellat omnem filiũ
Heb. 12. quem recipit.

Item tribulatio est scyphus, & calix Domini, vnde potat amicos suos. Vnde sicut non irascerẽtur homo, si Rex faceret eum sedere iuxta se, vt de scypho suo potaret; Sic etiam non debet irasci de tribulatione. Matt. Calicem quidem meum bibetis.
Mat. 20

Item tribulatio, & pœna, vtilior est in vita ista, quam in alia. Nam tamdiu est moneta vtilis ad lucrãdum, quãdiu est in cursu. Modo moneta tribulationis & pœnitentiæ est in cursu, quia vna denariata in isto seculo, valet centũ in alio seculo. Vnde dicitur Ezec.
Ezec. 4. Diem pro anno dedi tibi.

Vana gloria, quæ Molendino, Chamæleonti, ac naui assimilatur, semen diabolo simul cum zizania appellatur, cuius hic filia septem numerantur.

Cap. LXXVIII.

VAna gloria similis est molendino ad ventum, quod sine vento non molit, & est sicut cha-

Digitized by Google

chamelæo, qui ex vento pascitur, & viuit. Ose. Ephraim pascit ventum, &c. Et est etiam sicut nauis, quæ sine vento non currit. Vnde merito dicitur Iob: Tollet eum ventus vrens. Et nota, quod vana gloria zizania est, & sentētis mala, quam diabolus seminat in agro cordis inter fruges bonorum opetum, vt destruantur. Et sicut ex vno grano mali seminis nascūtur multa, sic ex ipsa vana gloria nascuntur multa vitia. Vnde secundum Greg. Inanis gloria generat septem filias: Quarum prima est inobedientia, quia vana gloria in nullo vult videri inferior, quòd fieret si faceret mandatum.

Ose. 2.

Iob 26.

Greg.

Secunda est cōtentio, quia vult vincere cum clamore, & per hoc apparere.

Tertia est iactantia, qua quis enarrat bona sua, vt laudabilis appareat.

Quarta est hypocrisis, qua quærit hominibus ex exterioribus apparere.

Quinta est pertinacia, qua factū suum malum, vel dictū defendit, ne erraſſe videatur.

Sexta est discordia, qua contra omne dictum assurgit contrariū propter vanam gloriam.

Septima est nouitatū præsumptio, qua quis noua vel dicit, vel inuenit, vt laudetur.

Dei verbum cuius plurimi fructus hic recensentur, sagittis, gladio, medicinæ, aquæ ac pluuiæ comparari ostentatur.

Cap. LXXIX.

VErba Dei assimilantur sagittis, quia secundum Greg. eo quòd durius feriunt, male viuentium corda transfigunt. Vnde Rede nptori nostro de his sagittis Psal. dicitur: Sagittæ tuæ acutæ, populi sub te cadent.

Psal. 118.

Item verbum Dei assimilatur gladio, quia penetrat cor, sicut gladius penetrat corpus. Apost. Viuus est sermo Dei, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti. Et nota, quod eandem vim habet gladius in manu debilis, vel fortis, parui, vel magni, sed nō eundem effectum, cum fortiter vel debiliter percutit. Sic & verbū Dei in ore prædicantium.

Hebr. 4.

Item verbum Dei purgat sicut medicina, lauat sicut aqua, & fecundat sicut pluuia: Nam sicut medicina purgat à corruptis & superfluis humoribus, sic verbum Dei à prauis & superfluis affectionibus, & ideo animam sanat. Sap. Neque herba neque malagma sanauit eos, sed sermo tuus Domine, qui sanat omnia.

Sap. 16.

Item sicut aqua sanat & mūdat vestem, sic verbum Dei mentem. Ioan. Vos mundi estis, propter sermonem quem locutus sum vobis. Sed nota, quòd cribrum si ponatur in aqua, statim impletur, sed eum extrahitur, nihil intus remanet. Sic multi sunt in sermone, qui dum audiunt, pleni sunt aqua compunctionis, & deuotionis, sed cum recesserint, vacui remanent, & auditorum memoriā non habent Eccl. Cor fatui quasi vas confractum, omnem sapientiam non tenebit. Sed nihilominus attende, quod vas cui aqua infunditur, licet aquam non retineat, est tamen mundius quam si non infunderetur. Sic ille qui frequenter audit verbum Dei, quam ille qui non audit.

Ioan. 15

Eccl. 21

Item mulier cum in speculo sordes aspicit, aqua abluit. Sic verbū Dei ad modum speculi maculas cordis ostendit, & dat aquā gratiæ ad lauandum. Prouerb. Doctrina bona dabit gratiam.

Prou. 13

Item verbum Dei fœcundat animā, sicut pluuia terrā. Deut. Concrescat vt pluuia doctrina mea: Pluuia enim facit exire de terra vermes, bufones, & herbas germinare. Sic verbum Dei peccata

Deut. 32

ab homine facit extra, & bonum
Leu.26. propositū germinare. Leuit. Dabo vobis pluuias temporibus suis, & agri gignent germen suum.

Item verbum Dei mundat, & purificat affectum sicut manipulus coriandri purificat oleum. Dicit etiam Palladius, quod si animal in oleum ceciderit & oleum putredine ac nidore vitiauerit, iubent Græci coriandri manipulum in olei metreta suspendi, atque ita paucis diebus manere, & si nihil de nidore dimiserit, mutandum esse coriandrum, donec superetur hoc vitium. Tunc quippe animal in oleum incidit, quando carnalis tentatio in cor deuotum incurrit, quod putredine vitiatur, quando delectatione polluitur. Sed quid per manipulum coriandri, nisi studium significatur diuini verbi? Coriandrū quippe canibus dicitur esse cōtrarium, quia nimirum diuinū eloquium peccatoribus est aduersum. Manipulus autem dicitur, eo quod manu capiatur. Vnde coriādrum manipulum ducitur, quādo verbi diuini studium ad opus ordinatur. Manipulus ergo coriandri, id est, studium diuini verbi, corruptionem animalis ab oleo abstrahit, quia delectationem tentationis carnalis ab animo repellit. Vnde Hieron. Hieron. Ama scientiam scripturarū, & carnis vitia non amabis.

Peccatorum verba ipsorumque malos mores minum in modum iustis displicere vnico exemplo, pluribus que auctoritatibus subdetur.

Cap. Lxxx.

VErba & mores peccatorum, & carnalium hominū displicent iustis, sicut displicet gustui cibus insulsus. Vnde Iob: Nunquid comedi poterit insulsum, Iob 5. quod nō est sale conditum? Verba quippe moresq; carnalium, quasi cibaria se nostris mentibus ingerunt, vt in delectationis ventre rapiantur: sed electus quisque insulsa non comedit, quia prauorū dicta, factaque diiudicans ab ore cordis repellit: Paulus enim ad esum mētium insulsa inferri prohibuit, cùm discipulis dixit: Sermo vester sit semper in gratia sicut sale conditus. Et Proph. Quæ- Pl. 118. que verba reproborum in cordis ore insulsa rapiebat, & dicebat: Narrauerunt mihi iniqui fabulationes, sed non vt lex tua. Sæpe autem verba carnalium, dum importunè se nostris auribus ingerunt, in corde bellum tentationis gignunt. Et quamuis hæc ratio reprimat, & lingua reprehendat; cum labore tamen intus vincitur, quod foris cum auctoritate iudicatur. Vnde necessarium est, quod nec ad aures veniat, quod mens à cogitationis auditu vigilans repellat. Sancti igitur viri qui ad æterna desideria anhelant, in tanta se altitudine vitæ subleuāt, vt audire iam quæ mundi sunt graue sibi ac deprimens pondus credant. Valde namque insolens ac intolerabile æstimāt quicquid illud nō sonat, quod intus amāt, sicut Greg. dicit.

Virginitatis perfectio, quæ lampadi accensæ assimilatur, in quibus potissimum consistat, claris similitudinibus aperitur.

Cap. Lxxxi.

VIrginitas assimilatur lampadi; quia sicut lampas fracta nō reparatur, sic virginitas amissa non recuperatur; Nam si quis amiserit virginitatem suam, si totum mundum daret plenū auro, non recuperaret eā. Amos; Virgo Amos 5 Israël proiecta est in terrā suam, non est qui suscitet eam.

Item virginitas sine charitate & gratia, est sicut lampas sine oleo. Bern. Subtrahe oleum, lampas nō lucet, tolle charitatem, castitas non placet.

Item

Item virginitas corporis plena secularis desiderii, similis est latrinæ habenti orificium deauratum, & lampadi integræ plenæ stercore. Et etiam similis est sepulchro, & feretro exterius ornato. Matt. Mat. 23. Væ vobis hypocritæ, quæ similes estis sepulchris dealbatis.

Item, virgines debent esse solitariæ, & pauidæ non audaces, vel domesticæ. Animalia enim syluestria pulchriorem habent pellem quam domestica, & onager syluestris quam domesticus. Similiter etiam virgines solitariæ pulchriores esse solent quam affabiles: Nam familiaritas & affabilitas viam ad luxuriam præparant.

Sanctorum virtutes vnguentis similibus, liquoribusque & præcipue vino comparari, eorum exemplis confirmatur.

Cap. LXXXVI.

VIrtutes sanctorum vnguentis assimilantur. Sicut enim vnguenta redolere latius nesciunt, nisi commota, & sicut aromata odorem suum non nisi cū incenduntur expandunt, ita sancti viri omne quod virtutes redolent, in tribulationibus ignotescunt, sicut Gregorius dicit. Grego.

Item virtutes assimilantur liquoribus, scilicet vino, oleo, & melli. Omne enim vinum in medio sui valis melius est, & oleum in superficie, sed mel est melius in fundo. Et ideo (vt dicunt experti viri) cum fit vini transuasatio, quod est in supremo, vel in fundo, tunc bibatur medium autem reseruetur. Hinc est, quod quidam pro loco propinant amicis suis triplex vinum de vno vase, dando eis de supremo, medio & infimo. Sicut ergo inter liquores aliquis diligit locum supremum, aliquis medium, aliquis infimum, sic etiam inter virtutes superbum quærit charitas, infimū petit humilitas, mediū autem tenet quælibet virtus moralis, de qua Philosophus dicit, quod virtus est habitus electiuus in mediocritate consistens. Aristo.

Præsens ac futura vita ratione mutabilitatis, & tabernaculo, ac veteris Testamenti templo figurari breuiter exprimitur.

Cap. LXXXVII.

VItæ præsentis ac futuræ status figuratus est in tabernaculo, & templo veteris testamenti: Nam per tabernaculum quod erat mutabile, figurabatur status mutabilis præsentis vitæ. Per templum vero, quod erat fixum & cōstans, figurabatur stabilitas vitæ futuræ, quæ est omnino inuariabilis. Et propter hoc in ædificatione templi dicitur, quod non est auditus sonitus mallei, vel securis, ad significandum quod omnis perturbationis tumultus longe est a statu futuro. Aliqui tamen dicūt, quod per tabernaculum figurabatur status veteris legis. Per templum autem à Salomone constructum, status legis nouæ. Vnde ad constructionem tabernaculi soli Iudæi sunt operati. Ad ædificationem vero templi operati sunt etiam Gentiles, scilicet Tyrii & Sidonii.

Tribus mirificis telæ similitudinibus hominis vita, status, miseria & breuitas prouide terminatur.

Cap. LXXXVIII.

VIta hominis corporalis assimilatur telæ propter tria.

Primo ratione cōtexionis; quia sicut tela contexitur filis, ita vita hominis diebus perficitur. Sed quo augmentum percipit, eo ad incisionem tendit. Nam cum tempora percepta prætereunt, fuitura duplicantur, & de vniuerso vitæ spacio tanto fiunt pauciora quæ voluuntur, quo multa sunt quæ transierunt. Iob. Dies mei velo- Iob 7.

velocius transierunt quàm à texente tela succinditur.

Secundo ratione innexionis. Tela quippe infra supraq; ligata duobus lignis innectitur vt texatur. Sed quo inferius texta inuoluitur; eo superius texenda deplicatur, vt vnde se ad augmentum multiplicat, inde fit minimum quod restat. Sic nimirum vitæ nostræ tempora, & transacta quasi in serius voluimus, & ventura quasi superiora deplicamus, quia quo plus sunt præterita, eo minus esse incipiunt futura.

Tertiò ratione successionis: Tela enim breui tempore texitur, & ideo cito succiditur. Sic homo breui viuens tempore, cito moritur. Isa. Præcisa est velut à texente vita mea. Vnde Gregor. dicit, quod tela tarditatem profectus, vita autem præsens moram defectus non habet. In illa namque cum laborãtis manus figitur, aduentus termini elongatur. In ista verò, quia tempore definens indesinenter cõsumimus, ad finem nostri itineris etiam quiescendo peruenimus, & per cursum nostri transitus etiam dormientes imus. Electi ergo quia præsentis vitæ momenta decurrere sub festinatione conspiciũt, nequaquã in hoc mobilitatis itinere cordis intentionem figunt, sicut dicit Gregorius.

Isa. 38.

Vitam tum corporalem, tum spiritualem hominis, propter pugnæ necessitatem, contra diaboli malignitatẽ, propriam infirmitatem, ac vitiorum nascentium prolixitatem, debere pugnæ, nec non stuppa tribus rationibus comparari, exemplis demonstratur apertis.

Cap. Lxxxv.

VIta humana spiritualis assimilatur militiæ.

Primò, propter pugnæ necessitatem: quamdiu enim in hac vita præsenti homo tenetur, pugnare necesse est eum.

Primo, propter diaboli malignitatem. Vnde Iob, secũdum vnam literam dicitur. Tentatio est vita hominis super terrã. Grego. Quid tentationis nomine, nisi pugna contra malignos spiritus exprimitur? Ergo vita hominis tentatio est, quia dum contra malignorum spirituum insidias vigilat, in bellorum procinctu procul dubio desudat. Iob. 7. Grego.

Secundo habet pugnare contra propriam infirmitatem. Sponte quippe a statu conditionis lapsus, corruptionis suæ putredini subditus, dũ sibi ex seipso molestias gignit, in quadam pugna varietatis exsistit. Vnde nũc, & si ad summa appetenda, & etiam confequenda se erigit, mutabilitatis lubricæ impulsu protinus ad semetipsum cadit: vult in contemplatione stare; sed non valet cogitationis gressum figere; nititur, sed infirmitatis suæ lapsibus enecuatur. Qui nimirum mutabilitatis suæ onera, quia volens experit, nullus portat. Quietus homo carnem possidere potuit, si bene ab auctore conditus posseideri voluisset. Cumque se erigere contra conditorem studuit, in semetipso protinus carnis contumelias inuenit. Sed quia cũ culpa simul ab origine etiã pœna propagatur, inferto infirmitatis vitio nascimur, & quasi cum hoste deducimur, quem cum labore superemus. Ipsa ergo hominis vita pugna est, cui ex semetipsa nascitur vnde perimatur.

Tertio habet pugnare cõtra vitiorum nascentium perplexitatem; quia, scilicet, pœnitẽtis anima semper in pugna est, quod & si semper ex virtute succidat, qui ex infirmitate generat, semper tamen ex infirmitate generat, quod ex virtute succidat. Nam & si iam ab iniquitatis perpetratione cõ-

pesci.

Digitized by Google

peſcitur, in ipſis tamen bonis operibus modo malorum memoria, modo ſeductionis caligine, tentationis ſuæ interpretatione fuſcatur. Alius namque à luxuria iam carnem refrænat, ſed tamen adhuc luxuriæ phantaſmata tolerat; quia qui volens fecit, horum etiam inuitus meminit, & pœnã ſuſtinet, quod voluptatẽ putauit. Quia vero ad deuictam culpam retrahi metuit, ventrem miro rigore abſtinentiæ conſtringit, vultuſque ex abſtinentia paleſcit. Cumque pallor in facie aſpicitur, venerãda ab hominibus vita laudatur, moxque inanis gloria abſtinentis animam cum verbis fauoris concutit, quam concuſſa mẽs dum ſubijcere non valet, cum per quem veneratur tergere à facie pallorem quærit, ſicque fit, vt infirmitatis nexibus ligata, aut pallorem abſtinẽtiæ fugiens, iterum per alimenta lubdi luxuriæ metuat, aut impulſum luxuriæ per abſtinentiam ſuperans, pallorem ſuum inani gloriæ militare pertimeſcat. Alius lapſum ſuperbiæ ſuperans, toto iam deſiderio ſtatum humilitatis apprehendit. Cumque ſuperbientes quoſdam vſque ad oppreſſiones innocentium erumpere conſpicit, poſtponere aliquantulum cogitur quod decreuit, vim rectitudinis exerit, & prauis non manſuetudine, ſed auctoritate cõtradicit. Vnde plerunque fit, vt aut per humilitatis ſtudium rectitudinis zelum deſerat, aut zelo rectitudinis turbet humilitatis ſtudiũ quod tenebat. Cumque ſeruari ſimul & zeli auctoritas, & propoſita humilitas non poſſit, ſibimetipſi homo ex perturbatione incognitus redditur, ita vt vehementer ambigat, ne apud ſeductum animũ, aut ſuperbia ſe auctoritate zeli inſinuet, aut torpor pauidus humilitatem ſingat. Alius quanta ſit fallaciæ culpa, & fidei virtus conſiderans, arcem veritatis eligens, decernit, vt ex ore iam falſus ſermo non prodeat, ſeſeque funditus à mendacij tranſgreſſione diſiungat. Sed fit plerunque, vt dum verum dicitur, vita proximi grauetur. Cumq; ingerere alteri læſionem metuit, ad hoc quod dudum preſſerat, fallaciæ vitium, quaſi ex ſtudio pietatis redit, ſicque fit vt ſi malitia mentem non teneat, in eo tamen veritatis iudicium vmbra mendacij obſcuret. Vnde & ſæpe, quia per contactus quiſque conticere non valet, aut fallum dicẽs ſuam mentem trucidat, aut verũ loquens proximi vitam grauat. Alius amore conditoris excitatus, à terrenis cogitationibus mentem curat aſſidua oratione ſuſpendere, atque hanc in ſecreta quietis intimæ ſecuritatis collocare. Sed in ipſo ſuæ orationis aſcenſu, dum eleuare animum ab infimis nititur, infimorum phantaſmatibus reuerberatur, atque ad intuendum lucem mẽtis oculus renditur, ſed ex corporeo vſu ſurgentibus terrenorum imaginibus obſcuratur. Vnde fit plerunque, vt intendentis animus ipſa ſua infirmitate fatigatus, aut orationem deſerens deſidia torpeat, aut ſi diu in oratione permanſerit, apud eius oculos obortarum imaginum caligo denſeſcat. Propter quę omnia recte dicitur, quod militia ſiue tentatio, eſt vita hominis ſuper terram.

Secundo, vita hominis aſſimilatur militiæ propter armaturæ cõtrarietatem. Quia ſcilicet mens humana ipſis ſuis ſpiritualibus armis quibus ſe defendere nititur, impugnatur. Vnde fit, vt ſi eis careat, pigreſcendo ſuperetur. Et rurſus ſi & illa ſumat, eiſdem ipſis vulneretur: nam ecce iſte ab eruditione diuinæ legis alienus ignorantia ſua deprimitur, ne quid

obtinendæ salutis operetur. Ille diuinæ legis scientia præditus, dũ sibi præ aliis gaudet intellectum supperere, quia priuato gaudio exultat, percepti intellectus in se munera dissipat, & inde in iudicio cæteris deterior exhibetur, vnde cæteris ad tẽpus clarior ostenditur. Hunc quia virtutum dona non subleuant, etiã vitã simplicẽ rectitudinis declicãt, & velut extraneum se cælesti munere deputans, quasi eo securius praua agit, quo supernidoni sublimia munera non percipit. Illum vero prophetiæ spiritus replẽs ad præscientiã subleuat, eiq; ventura quasi iã præsentia ostendit. Sed dũ sæpe & in multis super semetipsum tollitur, vt futura veraciter contempletur, mens in sui confidentiam deducta eũ qui haberi nõ semper potest, semper sibi adesse prophetiæ spiritum æstimat, cumq; omne quod sentit prophetiam putat. Et quia sibi hanc, & cùm non habet, retribuit, & inquantum haberi potuit amittit. Sicque fit vt inde post aliorum merita tristis redeat, vnde æstimationem omnium lætus præibat. Militia ergo siue tentatio, est vita hominis super terram, quæ aut aliena à virtutibus ad cœleste præmium fugere non valet, aut ditata donis spiritualibus aliquando deterius occasione virtutum ruit.

Tertio vita humana etiam corporea assimilatur militiæ propter deficientiæ velocitatem: nam per militiæ transitum ad finem quoti die tenditur, cumque per ordinẽ militiæ locus crescit, tota militia simul homini deficit. Militia ergo est vita hominis super terram. Quia dum vnusquisque ad vitæ prouectum per temporũ augmẽta tum redit, augendo viram viuere desinit. Dies quippe expectantur vt veniant, sed cum ad augmentũ vitæ veniunt, iam ab augmento vitæ subtrahuntur. Quia & itinerantia gressus dũ in vlteriora proficit, quod restat iter decrescit. Vita ergo nostra militia est, quæ quanto ad augmenta ducitur, eo, vt non sit, finitur.

Item vita nostra assimilatur stuppæ. Eccles. Prophanæ stuppæ collectio synagogã præteruntiũ. Primò, propter vsum: Fiunt enim ex stuppa fila grossa, inæqualia, debilia, & nodis plena. Talis autẽ sunt opera peccatorum, scilicet grossa propter defectum prudentiæ, inæqualia propter defectum iustitiæ, debilia propter defectum constantiæ, siue fortitudinis, & nodosa, id est, nexibus voluptatũ plena, propter defectum temperantiæ. Eccl. 41.

Secundò propter siccum: Est enim stuppa multum ficca, & ideo cito arripit flammam, & cito vertitur in fauillam. Sic mens peccatoris cum sit ficca ab humore gratiæ, citò inflammatur à tentatione, & peccati delectatione, sed cito deficit delectatio operis, quæ tandem vertitur in fauillã, id est, in cruciatum ignis.

Tertiò propter fumum; quia fumus stuppæ dum extinguitur, amarus & tenebrosus inuenitur, oculis nociuus, & naribus fœtidus. Fumus ergo stuppæ, est delectatio culpæ, quæ extinguitur cũ opus peccati finitur, & tunc relinquit in conscientia amaritudinem, in anima tenebrositatem, oculis intuentium nocet per malã ædificationem, & naribus per infamiæ fœtorem.

Virtutes in anima veluti in terra semina fore inserenda, vitiaq; semper fomitem in nobis relinquere naturalibus similitudinibus clarum efficitur.

Cap. LXXXVI.

VItia sunt prius extirpanda, & post inserendæ virtutes. Nam

Digitized by Google

Nam si camporum lentes arator vomeris scissione non eruit, terra accepta semina in segetē nō producit. Et si putredinem medicus, vulneris vel vlceris apertione, nō elicit, nequaquam in loco putredinis sana caro conualescit.

Item vitia etiam per pœnitentiam, vel emendationem purgata aliquam post se notā, vel virtutum debilitatem, seu ad peccandum pronitatem relinquunt, sicut etiam post sanationem vulneris remanet cicatrix. Simon ergo ille quem Dominus a lepra mundauit, etiam post emundationem semper vocabatur Simon leprosus, & sicut qui vulneratur in pede etiam post sanationem vulneris claudicat, Sic etiā post vitiorum confessionem correctionem remanet pronitas quædam, & debilitas.

Vnitas spiritualis, qua triplici corporali vnitati assimilatur, quantum bonis, tum corporalibus, tum spiritualibus profit, pluribus edoceturexemplis.

Cap. LXXXVII.

VNitas spiritualis assimilatur vnitati rerum corporalium: Est enim in rebus corporalibus triplex vnitas, scilicet artificialis, naturalis, & socialis. Artificialis quidem est ex partium integritate, sicut est vna domus constans ex multis partibus, quarum nulla per se domus dicitur, omnes vero simul vnitæ constituunt domum vnam. Vnde Bœtius: Vnum est indiuisum in se, ab aliis autem diuisum, & talis res quamdiu est, vna est, vnde si diuidatur non est. Sicut patet in cultello, qui vnus est ex manubrio & ferro. Vnde si ferrum à manubrio separetur, iam non est cultellus, sed duo frusta Hęc vnitas spiritualiter debet esse in homine respectu sui quoad mentis integritatem: Cordis enim diuisio signum est mortis. Oseas. Diuisum est cor eorum, propterea interierunt. Vnde anima quæ diuidit affectiones suas circa multa, est sicut candela quæ tot parietibus adhæsit, quod auulsa cera sua vix suum ligmen remanſit in ea. Vnde de anima sancta dicitur Cantic. 6. Vna est columba mea. Ose. 13

Cant. 6.

Secunda est vnitas naturalis, sicut animæ & corporis in vna persona, & plurium consanguineorum in vna parentela: & talis vnitas competit humilitati, competit homini respectu Dei. 1. Corinth. Qui adhæret Deo, scilicet per fidem, & charitatem, vnus spiritus est cum eo. Et nota, quod in homine caro vnita spiritui, suscipit ab eo multa bona, scilicet vitam, motum, sensum, & huiusmodi. Et similiter pauper homo consanguinitate cōiunctus diuiti, suscipit ab eo multa dona, vnde multum appetit pauper nobilis matrimonium mulieris diuitis propter bonorum cōmunicationem. Ergo multo magis appetenda est vnitas charitatis cum Deo, qui est summum bonum, & quo est omne datum optimum, & omne donum perfectum. Vnde anima ex charitatis coniunctione assequitur communionem multorum & magnorum bonorum. Sapien. Sciens quoniam mecum communicabit de bonis. Et Sapien. Venerunt mihi omnia bona, &c. 1. Cor. 6.

Sap. 8. Sap. 7.

Tertia est vnitas socialis, sicut multorum mercatorum in vna societate, sic debet homo in charitate vniri, & sociari proximo ad lucrum vitæ æternæ, ita vt possit dici: Ecce quam bonum, & quam iucundū habitare fratres in vnū. Hanc ergo vnitatem facit vinculum charitatis ad proximum, Ps. 132.

sine qua mutua pax, aut spiritualis gratia non conseruatur, sed effunditur, & euacuatur, sicut vinū de dolio sine vinculo. Et nota, quod hæc vnitas, & vinculum charitatis multorum congregatorum in vnum, valet ad multa. Primo quidē ad laborandum: Nam sicut homo debilis fortiori sociatus portat seu trahit, quod per se solus trahere vel portare non posset, sic est vnus homo alteri in charitate vnitus. Ephes. Supportantes inuicem in charitate. Ephes. 4

Item valet ad inflammandum. Ligna enim pariter congregata, maiorem ignem faciunt. Eccles. Vnus quomodo calefiet? Eccl. 4.

Itē valet ad impetrandum, quia multi rogantes faciliter exaudiūtur, sicut Abbas faciliter audit cōuentum, quando simul aliquid petunt. Et similiter, quando omnes ciues alicuius regni aliquid petūt à Rege, non de facili negat eis. Et vnus denarius minus bonus recipitur aliquando cum multis bonis, qui per se refutaretur. Sic preces vnius admittuntur ratione alterius. 1. Petr. Omnes vnanimes in oratione estote. 1. Pet. 3.

Item valet ad pugnādum. Nam quotiens filij Israël congregati fuerunt, victores extiterunt, dispersi vero victi sunt. Pugna enim vnanimiter aggressa victoriam parit, sicut capda equi diuidēdo pilum à pilo faciliter potest rumpi, sed non simul accepta. Eccles. Si quispiam præualuerit vni, duo resistūt ei. Dicitur quod Saladinus, cum moreretur, vocauit filios suos, & iussit, vt singuli afferrent virgas, quas diuisas de facili fregerunt, sed simul iunctas frangere non potuerunt: & dixit eis. Sic filij, si fitis vnum inter vos & vnanimes, non poteritis vinci, nec frangi, sed si diuisi, & separati, vincemini. Eccl. 4.

Item valet ad supportandū: Le-

uio enim est farcina quantūcunq; debili, quando iuuatur à pluribus, sicut patet in cernis quādo transeunt aquas, quorum vnus sustētat caput alterius, & membra etiam corporis inuicem se supportant. Roman. Vnum corpus sumus in Christo, singuli autē alter alterius membra. Item ad securandum. Miles enim non est securus extra exercitum, nec obsessus extra castrum. Sic nec fidelis extra cōgregationem bonorum. Rom. 12.

Item valet ad congaudendum. Nullius enim rei sine socio iucunda est possessio. Apis enim pluriū florum humoriē in vnum congregat, vt mellificet. Vnde in vita æterna verè erit perfecta vnitas, & perfecta iucunditas; Nam ibi erit vna vox lætantium, vnus ardor cordium, amor perfectus, & vnus omnium spiritus. Ioan. Vt sint vnum, sicut & nos vnum sumus. Ioan. 17

Dei gratiam in corde alicuius persistere, quatuor clarissimis signis nos posse cognoscere, exemplis & auctoritatibus eruditur.

Cap. LXXXVIII.

VNctio spiritualis gratiæ quatuor signis ostēditur cum est interius in corde.

Primum est, si mandata Dei seruat: Ligna enim, & lignum oleo vnctum, ignis facilius accendit, & vrit. Ioan. Vnctionem quā accepistis, maneat in vobis, quæ scilicet ad obseruanda Dei mandata cor implet, & inflammat. 1. Io. 11

Secundum est, si vinculum diaboli, id est, peccatū totaliter euadit; Pugil enim bene vnctus non diu à socio tenetur. Eccl. Qui vngis Reges ad pœnitentiam. Eccl.

Tertium est, si lucide de rebus iudicat; Res enim vncta lucida est. Sic anima gratia vncta, clare ac lucide, & vere iudicat de mundanis. Ioan. Vos vnctionem habetis.

Digitized by Google

petis à Sancto. Vbi glossa, non est necesse vt doceamini, sed vnctio docet vos, quæ scilicet tenenda sunt, & quæ non.

Quartum est, si onera tribulationum, & infirmitatum, & pœnitentiæ, & huiusmodi patienter & sine murmure portat, Quadriga enim si est bene vncta, currit sine stridore. Eccl. In his curans mitigabit dolorem. Vnguentarius faciet pigmenta suauitatis, & vnctiones conficiet sanitatis. Sed nota, quod vnctum locum inuadunt muscæ, & inquinãt. Sic dæmones illos quos viderint habere gratiã, nituntur inquinare prauis cogitationibus. Eccle. Muscæ morientes, i. immũdæ cogitationes, perdunt suauitatem vnguẽti, id est, bonorum operum meritũ, vel deuotionem orationis.

Eccl, 38

Eccl. 10.

Astutos, subtilitatemq; ingenii habentes, propria voluntate inniti tribus confirmatur exemplis.

Cap. Lxxxix.

VOluntati propriæ maxime consueuerunt inniti homines astuti, & religiosi, vel prælati: Nam pellis quanto est subtilior, tanto est difficilior ad excoriandum. Sic qui plus habent de subtilitate ingenii, vel religionis, difficilius exuuntur proprtia voluntate.

Item caput animalis difficilius excoriatur, quàm alia membra. Per caput, vbi magis viget sensus corporis quam in aliis membris, significantur prælati, & illi qui plus videtur habere discretionis. Tales difficilius excoriãtur à propria voluntate quã simplices, eo quòd in multa sapientia multa sit indignatio.

Item anguilla pellem lubricam habet, & vix teneri potest ad excoriandum. Sic multi ita lubrici, & mobiles sunt, quod pelle propriæ voluntatis expoliari nõ possunt, semper rationes ad excusandum, vel contradicendum habentes. Hæ sunt pelles contradictionis quibus comminatur Dominus dicens: Turbabuntur pelles terræ Madian, s. in præsenti seculo, vel in futuro iudicio.

Abac. 3

Vsurarij, qui dum aliena retinent, à diabolo detinentur, animalibus à carnificibus emptis comparantur.

Cap. xci.

VSurarius quamdiu detinet alienum bonum, ipse à diabolo detinetur; Vas enim plenum aqua in fundo firmius tenetur, & hoc non esset, nisi aquam in se teneret, & tam diu tenebitur, quamdiu aquam continebit. Sic qui tenet alienum, tenetur ipse à diabolo.

Item vsurarius, quod per vsuras extorquet super seipsum accidit, id est, super animam suam, & dum pignus accipit à proximo, animam suam impignorat diabolo. Vnde quicquid de vsurario lucro expendit, super seipsum expendit. Et ideo similis est animalibus emptis à laniis quæ ad occidendum impinguantur, pro quibus quicquid lanius expendit super ea expendit. Hiere. Congrega eos tanquam gregem ad victimã, & sanctifica eos in die occisionis, id est, separa eos tanquam eas quæ solent immolari.

Christum, qui hic iure optimo statera comparatur, in his singulis, quæ in tabernaculo Moysi, & in Arca cõtinebantur, nec nõ in duplici Altari figuratum esse, variis similitudinibus confirmatur.

Cap. xcii.

CHristus assimilatur stateræ. Quia (vt Gregor. dicit) vt dispensandum vitæ nostræ meritum venit, ac secum iustitiam simul &

Digitized by Google

misericordiam detulit; sed misericordiæ lance præponderans culpas nostras parcendo leuiauit. In manu etenim patris quasi statera miri libramipis factus, hinc in se calamitatē nostram, & illinc peccata suspendit. Sed grauis pōderis calamitatem moriēdo innotuit, & apud misericordiam suā Deus leue esse peccatum relaxādo mōstrauit, qui hoc primum gratiæ contulit, quia pœnam nostrā nobis cognoscibilem fecit: Nā quāta pœna nostris deberetur peccatis, ex pœnis & morte apparuit ipsius Redemptoris.

Item Christus figuratus est in lege veteri per illa quæ continebātur in tabernaculo Moysi: Ipse enim figurabatur per ea quæ erāt in tabernaculo interiori, per propiriatorium, quia ipse est propitiatio pro peccatis nostris, vt dicitur Ioan. Et conuenienter hoc tabatur: quia de seipso scriptum est. Adorent eum omnes Angeli eius, Qui sedes super Cherubim, &c. Ipse etiam figurabatur per arcam: quia sicut arca erat constructa de lignis Sethim, ita corpus Christi de membris purissimis constabat. Erat autem deaurata, quia Christus fuit plenus sapientia, & charitate, quæ auro fignātur. Intra arcam autem vrna aurea erat, id est, anima habens manna, id est, omnē plenitudinē Deitatis. Erat etiā in arca virga, id est, potestas sacerdotalis, quia ipse factus est sacerdos in æternū. Erant etiā ibi tabulæ testamenti, ad designandū quod ipse Christus est legistator.

Item Christus figurabatur per ea quæ erant in tabernaculo exteriori, i. per candelabrum, quia ipse dixit: Ego sum lux mundi. Et per septem lucernas septem dona Spiritus sancti notātur, quæ fuerunt in eo. Ipse etiam figurabatur per mensam, quia ipse est spiritualis cibus secūdum illud Ioan. Ego sum panis viuus. Duodecim autē panes figurabant duodecim Apostolos, vel doctrinam eorum. Vel per candelabrum, & mensam poterit significari doctrina & fides Ecclesiæ, quæ illuminat & spiritualiter reficit.

Ipse etiam Christus figurabatur per duplex altare, id est, holocaustorum, & thimiamatis: quia per ipsum oportet nos offerre omnia virtutum opera, siue illa quibus affligimur, quæ offerebantur in altari holocaustorū, siue illa, quæ maiori mentis perfectione, scilicet spiritualia perfectorum desideria Deo offerebātur in Christo quasi in altari thimiamatis, secū dum illud Hæb. Per ipsum ergo offeramus hostias laudis semper Deo. Et nota, quod Exod. 13. Dominus mandauit, quod fieret altare de terra, vel saltem de lapidibus non sectis. Et iterum quod etiam non facerent altare excelsum, ad quod oporteret ascendere per gradus ad designandum, quod in Christo Domino nostro, qui est verū altare, debemus confiteri verā carnis naturam quantum ad humanitatem, quod est altare de terra, vel lapide facere: quantum ad Deitatem debemus in eo confiteri patris æqualitatē, quod est non ascendere per gradus ad altare: Ipse enim Christus non minor Patre est, aut Spiritu sancto, sed coæternus, & coæqualiter, vtrique viuens, & regnans Deus in secula seculorum, Amen.

Ioan. 8.

Ioan. 6.

1. Ioa. 2.

Psal. 68.

Hab. 13.

Exo. 13.

Explicit Liber Nonus.

Digitized by Google

PROLOGVS
LIBRI DECIMI,

IN QVO SVCCINCTE DE RESIduis humanis operibus, quæ ad vitæ necessitatem rationabili de causa præter legis humanæ decretum homines operantur, ac de moribus, & consuetudinibus quamplurimis, quæ ex rationabilibus causis inter homines obseruantur, exempla & similitudines ad moralem instructionem inflectere proponitur.

COR suum dabit in consummationem operum. Ecclesiast. Quia omne agens agit propter finem: generaliter operatiuus omne cœptum appetit opus perficere, maximeque quod laboribus plurimis longisque prosecutum est studiis, sine desiderat debitò fœliciter consummare. Postquam igitur in præcedentibus libris exempla de rationis operibus, quæ homines, aut lege iubente, aut arte dirigente producunt, quamplurima sunt inducta, ad reliquorum consummationem operum humanorum, de quibus exempla promisimus, libet cor & stylum conuertere, & de residuis humanis operibus, quæ ad vitæ necessitatem, vel cõmodum rationabiliter præter legis humanæ decretum, vel præter artis habitum homines operantur, ac de moribus, & consuetudinibus variis, & quæ ex rationabilibus causis inter homines obseruantur, & interdum etiam de fortuitis casibus in hoc vltimo nostri operis libro exempla vel similitudines ponere, ac ea, vt de aliis fecimus ad moralẽ instructionem inflectere. Cum his insuper inducẽtur exempla de moribus & actibus fidelium Israëlitici populi, & de quibusdam particularibus actibus insignium personatum, quæ in illo fidelium populo celebres extiterunt. De moribus quoque & actibus clericorum ministrantium, & populi Christiani, & de his rursum, quę ad fœmineum sexum, vel puerilem ætatem pertinent, ac de his, quæ ad defectũ spectant, tam corporalis, quam spiritualis vitæ, nec non, & quæ ad damnum vel tædium plerumque inter homines fiunt, nõnullæ similitudines introducentur. Dabit itaque huius operis auctor in hoc libello cor suum iuxta verbũ propositum in consummandis ex emplis operum humanorum, vt videlicet huiusmodi operum similitudinibus consummatis, labor susceptí operis totaliter terminetur. Cæterùm ne ordine d sparrà prioribus posteriora degenerẽt, secundũ modũ obseruan-

Eccl. 38

Digitized by Google

tum superius diuersorum capitu-lorum materias volo sub alpha-betis literis & ordine disponere.

Peccati turpitudine abiectos à mundo, Christum vt plurimum suscipere, serui Amalechitæ exemplo, quē Dauid inuenit, Ducemque suis itineris constituit, asseritur, atque Domini Gregorii sententia mystice interpretatur.

Cap. I.

ABiectos à mundo Christus plerunque suscipit, sicut nōnunquam vna ciuitas suscipit & honorat expulsos ab alia. Et sicut etiam vnus homo miserieors famulum suscipit pauperem, & infirmum, ab alio crudeli domino derelictū, sicut legitur de quodam Ægyptio puero in via lasce sente quem Amalechita ægrotum in itinere deseruit, Dauid vero inuenit, cibo refecit, ducem sui itineris fecit, Amalechitam persequitur, epulantem reperit, & extinguit. Quid enim est, sicut Gregor. dicit, quod Ægyptius ab Amale-1. Re. 10 chita puer in itinere lassatur, nisi quod amator presentis seculi peccati sui nigredine operatus, sæpe ab eodem seculo infirmus desp-ectusque relinquitur, vt cū eo nequaquā currere valeat, sed fractus aduersitate torpescat. Sed hunc Dauid inuenit; quia Redemptor noster veraciter manu fortis non nunquā quē fractum à mūdi gloria reperit, in suo amore conuertit, cibo pascit, quia verbi sciētia reficit, ducem itineris eligit, quia suum etiam prædicatorem facit. Et qui Amalechitam sequi non valuit, dux Dauid efficitur, quia is quem indignum mūdus deseruit, non solum conuersus in sua mente dominū recipit, sed etiam prædicando hucusque ad aliena corda perducit. Quo videlicet duce Dauid Amalechitam conuictorem inuenit, & extinguit, quia ipsis Christū prædicantibus mundi lætitiam destruit, quos mundus comites habere despexit.

Cum Deus omnium sit largitor bonorum, si ea interdum alicui auferat etiam innocenti, eum nunquam iniustum fore iudicandum clarissima humano exemplo confirmatur.

Cap. II.

ABlatio & priuatio temporalium, alicui etiā innocenti facta diuino iudicio, nō ostendit Deum esse iniustū, cum ipse ea dederit, & omnia sua sint. Cuius exemplum est, quia nec aliquādo iniustus est creditor qui dum præfixo requirendi tempore non constringitur, quando vult exigit quod fœneratur. Ita dum Deus aufert quæ dedit, non aufert nostra, sed recipit sua. Vnde dicitur Iob. 1. Iob, Dominus dedit, Dominus abstulit, sicut Domino placuit, ita factum est, sit nomen Domini benedictum. Sen. Non est quod nos Sen. ad Max. suscipiamus, tanquam inter nostra posita mutuata accipimus, vsufructusque noster est. Cum ipse arbiter sui muneris imperat, & nos oportet in promptu habere, quæ in incertum diem data sunt, & appellatos sine querela reddere, pessimi debitoris est creditorē facere iniustum.

Vitia adulatorum quamplurima tam quam Diabols instrumenta ad homines alliciendos varijs similitudinibus patefiunt.

Cap. III.

ADulatores similes sunt proditoribus; quia scilicet osculo oris tradunt hominem hostibus suis, vt Iudas Christum, & 2. Re. 20 Ioab Amasam.

Item ipsi sunt factatrices diaboli, factantes peccatores, & in peccatis dormire facientes, cantādo eis

Digitized by Google

eis placebo, cantilenam Diaboli,
Prou. 1. Prouerb. Fili mi si te lactauerint peccatores, ne acquiescas eis.

Item ipsi sunt diaboli ioculatores, non permittentes suos in
Osea 7. aliquo contristari. Osea. In malitia sua lætificauerunt Regem, & in mendaciis suis Principes.

Item sunt diaboli incãtatores; qui faciunt hominibus credere, quod sint id quod nõ sunt, & vbi nihil sunt, aliquid esse ostendũt.

Item sunt diaboli aucupes. Prouerb. Qui blandis blæsisque ser-
Pro. 26. monibus loquitur amico suo, rete expandit gressibus suis.

Sui ipsius ac Mundi amor inordinatus, qui causa perditionis existit, Amicusque qui tantum propria vtilitate proximum amore prosequitur, quam sit improbandus, tribus similitudinibus edocetur.

Cap. IIII.

AMor suiipsius inordinatus quo aliquis nimis sibi parcit, est ei causa perditionis. Sicut qui nimis diu seruat frumentum suum perdit illud, quia corrumpitur. Sed si seminat, reseruat. Vnde glossa super illud. Nisi granum
Ioan. 12. frumenti, &c. dicit: Insipiẽs, quod tu seminas non viuificatur, nisi prius moriatur. Ioan. Qui amat
Ioan. 12. animam suam perdet eam. Aug. Si male amaueris, odisti, si bene oderis tunc amasti.

Item amicus qui amat proximũ causa vtilitatis tantum, adhæret quidem ei in prosperitate, sed ipsum in aduersitate relinquit. Homo enim arborem diligenter seruat, & frequenter visitat, quamdiu in ea fructus fuerit, sed ablatis fructibus sine custodia relinquit. Sicut patet in vineis, & horris, qui tempore fructuum clauduntur, & custodiuntur, sed amotis fructibus exponuntur. Isa. Re-
Isa. 1. linquetur filia Sion sicut vmbraculum in vinea, & sicut tugurium in cucumerario, scilicet cùm non sunt fructus.

Item amator mundi similis est homini qui inebriatur ex aliqua re amara, qui scilicet propter ebrietatem non sentiret amaritu- Thre. 3.
dinem. Vnde Threno. Inebriauit me absynthio. Ebrius quippe (sicut dicit Greg.) quod patitur nescit. Absynthio ergo est ebrius, qui pro amore præsentis seculi à sensu rationis est alienus, qui dũ quicquid pro mũdo sustinet leue reputat, laboris amaritudinẽ quã tolerat ignorat, quia nimium delectabiliter ad omnia ducitur in quibus pœnaliter fatigatur. At contra vir iustus ad mundi pericula pro mundo toleranda esse debilis studet, finem suum cõspicit, vitam pœnitentem quam sit transitoria attendit, & pro ea labores perpeti exterius renuit, cuius intrinsecus delectationẽ vincit.

Auarus, qui obruto in aquis assimilari videtur, quanta animæ iactura mentiendo, iurando, multaq; illicita perpetrando aliena lucretur explanatur.

Cap. V.

AVari cum magno damno animæ suæ lucrantur illicita. Cæcis enim in ludo stultorum paruus porcus ad lacerãdum traditur, & cũ cæcus credit scindere porcum, scindit manum socij, & ille suam, & reportat modicum frustum, sed magno stipẽdio vulneris illud emit. Sic cupidi modicum lucrum temporale acquirũt mentiendo, iurando, & alia illicita dicendo, & faciẽdo, sed magna vulnera peccatorum, quæ nõ attendunt, contrahũt. Et hoc est, Sap. 18.
quia cæci sunt. Excæcauit enim eos malitia eorum

Item auarus est similis ei qui est submersus in aquis, qui quicquid manu tenet, ita fortiter tenet

net quod non vult dimittere, sed secũ submergi. Sic auarus diuitiàs eriã malè acquisitas, per quas etiam totam familiam secum submergit.

Item si caput hominis sit extra aquam, & totum corpus sit in aqua, nõ submergitur. Sic si homo sit in diuitijs multis, & cor non sit ibi, nõ nocet, sed si cor sit ibi, perit. Thren. Inundauerunt aquæ super caput meum, & dixi, perij. Thre. 3.

Vnum os duasq; aures homini à natura datos esse, vt plus audiat quã loquatur, quidque dum audit attendere debeat, quoue modo verbum Dei percipiatur vt profectui auctoritatibus multisque exemplis terminatur.

Cap. VI.

AVdire debet homo libentius quàm loqui. Natura enim vnicuique dedit vnũ os, & duas aures, vt velociores simus ad audiendum quàm ad loquendum, Iac. Sit omnis homo velox ad audiẽdum, tardus autem ad loquendum, & tardus ad iram. Iacob. 1.

Item aures habet homo erectas, id est, tendentes ad cælestia & Dei verba, non pendentes ad terram, vt animalia. Sed multi contra legẽ plus habent aures ad terrena pendẽtes, quàm ad cælestia erectas. 2. Thi. Erit enim tempus cum sanam doctrinam non sustinebunt, sed à veritate quidem auditum auertent. 2. Thi.

Item auditor deberet attendere non ad dicentem, sed ad id quod dicitur: Stultus enim est ille, qui vult emere frumẽtum vel vinum, & plus attendit ad saccũ, vel ad dolium vnde exit, quã ad ipsum frumentum, vel vinum. Sic est ille, qui attendit in sermone non quod dicitur, sed à quo dicitur, cum tamen Dominus dicat. Sermonem quẽ audistis, non est meus. Senec. Non & moueat dicentis auctoritas, nec quis dicat, sed quid intendat. Luc. Qui vos audit, me audit. 1. Ioan. 4. Sen. Luc. 10

Item audiunt quidã verba doctrinæ nõ vt faciant, sed vt sciant loqui, qui similes sunt lingentibus, qui gustant plura vina, non vt emant, sed vt possint dicere aliis illud bonum, illud melius. Sic isti audiunt non vt faciant, sed vt loquantur & detrahant.

Item similes sunt militibus & clericis euntibus ad nundinas, nõ vt emant, aut vendant, sed vt inde loquantur. Psalmus: Firmauerunt sibi sermonem nequam, scilicet vt referrent, sed bonum relinquerunt. Ezech. Audiunt sermones tuos, & non faciunt eos, &c. Psal. 63. Ezec. 33

Item auditor obliuiosus similis est cribro, quod si ponatur in aquam, statim impletur, sed cùm extrahitur, nihil remanet. Sic multi cùm sermonem audiunt aqua compunctionis & deuotionis pleni sunt; sed cum cecesserint, vacui remanent, & auditorum memoriam non habent. Eccles. Cor fatui quasi vas confractum, omnem sapientiam non tenebit. Eccles. 21

Item sicut nihil prodest cibus, qui statim sumptus emittitur, & prolis cõceptio quã statim mors sequitur; vel imprimere figuras in aquam, cum eas non retineas, vel capere auẽ quæ statim emittitur. Sic non prodest audire verbum Dei, & protinus illud. Aggæi. Qui congregauit mercedes misit eas in sacculum pertusum. Agg. 1.

Item audire debet homo verba Dei cum reuerentia, & auiditate. Nam cum magna reuerentia & desiderio iret infirmus ad reliquias Sanctorũ per quas crederet sanari. Tales autẽ reliquiæ sunt verba Dei, quæ expellunt omnẽ languorem. Sapien. Neque herba neque malagma sanauit eos Domine, sed sermo tuus, qui sanat omnes Sap. 16

monia. Et quia verbum Dei maioris efficaciæ est quam aliquæ reliquiæ sanctorum, mirabile est quomodo aliquis infirmus remanet vbi à sermone curaretur. Solent etiam homines ad reliquias Sanctorum aliquid offerre, sed ad istas reliquias nihil petitur, nisi intentio, & operatio.

Item si aliquis haberet lapidem preciosum, qui præualeret omni auro & argento, & omnem infirmitatem curaret, non proiiceret illum, sed diligenter custodiret. Sic nec homo debet proiicere verbum Dei, sed diligenter illud custodire, quia præualet omni auro
Ps. 118. & argento, sicut dicitur in Psal. Bonum mihi lex oris tui super millia auri & argenti. Glossa. Plus diligit charitas Dei legem, quàm cupiditas millia auri & argenti.

Peculiares Iudæorum solemnitates, ipsarumque modus celebrandi, ac institutionis causa rectissima reuentur, in quibus præcipuæ à Deo nobis per Christum collata beneficia rationabiliter figurantur.

Cap. VIII.

BEneficia per Christum nobis exhibita figurata fuerunt in aliis festiuitatibus quas Iudæi cõsueuerant celebrare. Nam in veteri lege erant septem solennitates temporales, vel speciales, & vna continua, vt potest colligi
Nu. 28. Num. 28. Erat enim quasi festum continuum, quod quotidie mane & vespere immolabatur agnus, ad repræsentandum perpetuitatem diuinæ beatitudinis. Aliæ autem erant festiuitates speciales inter quas prima erat sabbatum in qualibet septimana, in memoriam creationis vniuersalis. Secunda erat Neomenia in quolibet mense in innouatione Lunæ ad commemorãdum opus diuinæ gubernationis, quia inferiora præcipuè variantur secundũ motum lunæ. Aliæ verò quinque fiebant tantum semel in anno, scilicet phase primo mense, ad commemorãdum beneficium liberationis de Ægypto. Et festum Pentecostes quinquagesima die, ad recolendum beneficium legis datæ. Alia tria celebrabãtur mense septimo, qui quasi totus erat solemnis sicut dies vnus: In prima enim die mensis septimi erat festum tubarum, in memoriam libertationis Isaac, quando Abraham inuenit arietẽ hærentẽ cornibus, quem repræsentabant per cornua quibus buccinabant. Sed decima die celebrabant festum expiationis, ad rememorandum beneficiũ propitiationis Dei super adoratione vituli ad preces Moysi. Post hoc autem celebrabant festum scenophegiæ, id est, tabernaculorum, septem diebus, ad commemorandum beneficiũ protectionis, & deductionis per desertum, vbi in tabernaculis habitauerunt. Vnde in hoc festo debebant habere fructum arboris pulcherrimæ, scilicet buxum, & lignum densarum frondium, id est, myrtum, quæ iunt odoriferæ, & spatulas palmarum, & salices de torrente, quæ diu retinent suum vigorem, & hæc inueniuntur in terra promissionis, ad significãndum, quod per terrã aridam deserti eos duxerat Deus ad terram deliciosam. Octaua autem die celebrabant festum cætus atque collectæ, in quo colligebantur à populo ea quæ necessaria erant ad expensas cultus diuini. Et figurabatur adunatio populi, & pax præstita in terra promissionis.

Figuraliter autẽ per iuge sacrificium significabatur perpetuitas Christi, qui est agnus Dei. Hebr. Hebr. Iesus Christus heri, & hodie, ipse & in secula. Per sabbatum autẽ spiritualis requies nobis data

per

per Christum: Per Neomeniam autem, quæ est incensio lunæ nouæ, significabatur illuminatio primitiuæ Ecclesiæ, per Christum eo prædicante, & miracula faciente. Per festum autē pentecostes descensus Spiritus sancti in Apostolos. Per festum expiationis emundatio à peccatis populi Christiani. Per festum tabernaculorum peregrinatio eorum in hoc mundo, in quo ambulāt, in virtutibus proficiendo. Per festum autē cœtus, & collectæ, congregatio fidelium in regno cælorum. Et illud festum dicebatur sanctissimum. Et hæc tria festa erant continua ad inuicē, quia oportet expiatos à vitiis proficere in virtute quousque perueniant ad Dei visionē. Vnde dicitur in Psalm. Ibunt de virtute in virtutem, videbitur Deus Deorum in Syon.

Psa. 83.

Bonum semper ex mali admixtione corrumpi, prauo sacrificio Pilati exemplo, aliisq; rationibus suadetur.

Cap. VIII.

BOnum corrumpitur ex admixtione mali. Sicut legitur Luc. 13. quòd Pilatus miscuit sanguinē cum sacrificio Galilęorum: quod fit, quando id, quod secundum spiritum diligi debet, secūdum carnē diligitur vt in Beguinagio vbi sub prætextu dilectionis spiritualis, quæ est quasi sacrificium Deo, latet sanguis carnalis affectionis, & de pallio religionis operitur latrina vitiorum, & de Christo fit ostium lupanario, cum propter Deum dilectio simulatur. Gal. Sic stulti estis, vt cum spiritu cœperitis, nunc carne consummamini.

Luc. 13.

Gal 2.

Caro quæ semper spiritui aduersatur, & velut igni sua concupiscentia quam sæpissime inflammatur, quo tempore, ac quemadmodum sit domanda, & extinguenda diuersimodè edocetur.

Cap. IX.

CAro domanda est in iuuentute, & in seruitutem spiritus redigenda. Stultus enim esset, qui non domaret equum suū vsque dum senex esset. Sic qui non domat carnem suā in adolescentia sed nutrit eam delicatè, ita q̄ non poteſt eā postea tenere, sed proiicit eum in lutum peccati. Prou. Qui delicate à puerītia nutrit seruum suum, id est, corpus suum, postea illum sentiet contumacem. Prou. 29

Item ignis concupiscentiæ extinguendus est dum paruus est, quia tūc de facili potest extingui. Fatuus reputaretur ille, qui expectaret ignē amouere à domo suā, donec esset magnus, & fere tota domus combusta. Sic qui in adolescentia non restringit carnem suam. Bernā. Abscōdis ignem in sinum iam veste defluente, exusto iam latere adhuc consulēdum est an extinguas illum? Nunquid potest homo abscondere ignem in sinu suo, & vestimenta illius non ardeant? Bern.

Item caro quantum cunque luxuriosa, potest vinci abstinentia: Nō est enim adeo forte castrum quod non potest capi, si victualia subtrahatur, nec adeo magnus ignis qui pet subtractionem lignorum non extinguatur. Prou. Cum defecerint ligna extinguetur ignis, id est, luxuria ex defectu deliciarum. Prou. 6

Item caro est sicut mulier, quæ blandiendo attrahit homines ad peccandum. Prouerb. dicitur de muliere, quæ multis sermonibus, & blanditijs labiorum protraxit iuuenem, statim secutus est eam, quasi bos ductus ad victimam. Prou. 7.

Item est sicut latronissa, quæ peregrinis obuians in sylua, vel ambiguo viæ, promittit se ductuzam eos ad rectam viam, vel ad bonum

bonum hospitum, & postea ducit eos ad malum, & ponit eos ad manus latronum. Ideo dicit Eccles. Post concupiscentias tuas non eas, &c.

Eccl. 18.

Quemadmodum Leuita in veteri lege corporaliter mundabantur, & sanabantur, eo pacto Ecclesia Christi ministros spiritualiter, debere mundari & lauari, eorumque perfectionem ac dignitatem in capitis tonsura ostendi admonemur.

Cap. x.

CLericorum perfectio, & dignitas ostenditur ex tonsure, & rasura capitis eorum. Fit enim eis tonsurâ, & rasura in modum coronæ: quia corona est in signũ regni & perfectionis, cum sit circularis. Illi autem qui diuinis ministeriis applicantur, adipiscũtur regiam dignitatem, & perfecti in virtutibus esse tenentur. Competit etiam eis ratione subtractionis capillorum, & eo parte superiori per rasuram, ne mens eorum temporalibus occupationibus à contemplatione diuinorũ retardetur, & ex parte inferiori per tonsuram, ne eorum sensus temporalibus obuoluantur.

Item clerici, & ministri ecclesiæ Christi debẽt se lauare, & sanctificare spiritualiter, sicut ministri & Leuitæ in veteri lege faciebant corporaliter: Nam quando intrabant tabernaculum, lauabant Sacerdotes manus & pedes. Radebant Sacerdotes omnes pilos carnis suæ, aspergebãtur etiam aqua lustrationis.

Item consecrabantur: quæ scilicet consecratio fiebat isto modo. Nam pontifices & sacerdotes, primò postquam ablati erant, induebantur quibusdam vestimentis specialibus. Specialiter autem pontifex oleo vnctionis in capite vngebatur. Leuitæ vero non habebant istam consecrationem, quã quod offerebantur Domino à filiis Israël per manus põtificis, qui orabat pro eius. Minorũ vero sacerdotum singulæ manus consecrabantur, & de sanguine animalis immolati tingebatur, extremum auriculæ dextræ ipsorum, & pollices pẽdis aut manus dextræ. Aspergebantur etiam ipsi, & vestimenta ipsorũ sanguine animalis immolati. Offerebantur etiam in consecratione ipsorum huiusmodi sacrificia, vitulus pro peccato aries in holocaustũ, aries etiam cõsecrationis, canistra panum. Imponebãtur autem super manus eorum adipes arietis, & torta panis vnius, & armus dexter. Leuitæ vero applicabantur ad ministeria per hoc, quod intromittebantur in tabernaculũ fœderis, quasi ad ministrandũ circa vasa sanctuarii. Similiter ergo clerici, qui sunt consecrãdi ad spirituale ministeriũ Christi, sunt primo purificandi per mysteriũ baptismi, id est, lachrymarum in fide passionis Christi, quæ est expiatiuum, & purgatiuum sacrificium: & debent radere pilos carnis, id est, omnes prauas cogitationes. Debent etiã ornari vestibus virtutum, & consecrari oleo Spiritus sancti, & aspersione sanguinis Christi, & ita debent esse intenti ad exequenda spiritualia ministeria.

Malas cogitationes velati latrunculos, & internuncios, dominum diabolũ aperire, & parere demonstratur.

Cap. xi.

COgitationes malæ præparant locum diabolo. Nam quando aliquis magnus Dominus vult hospicium habere in aliqua domo, præmittit nuncium ad præparandum sibi hospicium, & vbi recipitur, ibi descendit. Sic diabolus præmittit malas cogitatio-

nes, vt ei præparet hospitium, & vbi recipiuntur, ibi declinat, dicens; Qui vos recipit, me recipit & qui vos spernit, me spernit.

Item parui latrunculi per paruum foramen domus intrantes, aperiunt domum magnis latronibus. Sic vanæ & inutiles cogitationes per sui frequentiam aperiunt domum conscientiæ magnis peccatis per consensum mētis, & captiuam ducunt animam spoliatam gratuitis, sicut dicitur
4.Reg.5 4. Reg. Latrunculi Syriæ captiuam duxerūt de terra Israël puellam.

Quando peccator peccata confiteri, & quid ante confessionē agere debeat, vt mereri veniam possit, aperitur.

Cap. XII.

Confiteri debet homo ante mortē. Latro enim sentiens venire iudicem ad domum suā, furtum eiicit de domo antequam iudex veniat. Sic peccatum est per cōfessionem eiiciendū de
Eccl.31. domo animę ante mortem. Eccle. Præcurre prior in domum tuam, &c. Et in eodē: Confiteberis viuens, viuus & sanus confiteberis.

Item confessionem præcedere debet peccatorum præmeditatio. Nam dispensator domus, vel villicus expensas corā Domino suo computaturus, prius per lapillos computat antequā Domino suo appareat, & diem, & causam. Sic & tu peccatorū tuorū cōputationem facias, antequā Domino tuo in confessione appareas.

Item orator, vel aduocatus antequam coram iudice veniat, rationes suas, vel allegationes ordinat & affirmat. Sic & tu ad forum confessionis præmeditatus
Eccl.18. accedas Eccl. Ante iudicium para iustitiam tibi.

Lachrymarum compunctio ex desiderio supernæ patriæ proueniens quā diabolus sedulo impedire conatur, lotioni quæ cum niue agitur, comparatur: quod pluribus niuis effectibus declaratur.

Cap. XIII.

Compunctio, quæ prouenit ex desiderio supernę patrię, assimilatur lotioni quæ fit cū niue, Nā nix, quæ manus multū mundat, & abluit, desuper procedit, & in terrā descendit. Sic lachrymarū cōpunctione manus sordidæ, i. opera fœda vitiorū mundātur. Vnde Iob. Si lotus fuero quasi aquis niueis, & fulserint velut mūdissimę manus meæ. Cū enim per cōpunctionis fletum lauatur anima, manus, id est, opera efficiuntur fulgida, & munda. Iob.9.

Item illa cōpunctio benè animā abluit, quæ desuper procedit. Nā (sicut dicit Greg.) sunt plerique, qui per orationū lamenta se cruciant, sed tamen cū totis lamentorum laboribus ad sola terrena desideria exsudant: compungūtur in fletibus, vel precibus: sed felicitatis transitoriæ gaudia exquirūt. Hos itaq; niuis aqua non abluit, quia eorum fletus ab imis venit. Qui verò idcirco plorant, quoniā superna præmia desiderant, aqua niuis hos diluit, quia cælestis cōpunctio infundit. Nā cum perennem patriam per lamenta appetunt, eiusq; accensi desiderijs plāgunt, à summis accipiunt vnde mundentur. Greg.

Item nix inferius ad terrā descendit, in quo designatur cōpunctionum humilitas. Vnde Greg. Aquæ niuis sunt lamenta humilitatis. Sunt enim nonnulli, qui lamenta habēt, sed humilitatem nō habent, qui afflicti plangunt: sed tamen in ipsis fletibus contra proximorum vitam superbiunt, vel contra ordinationem conditoris eriguntur. Hi nimirū aquas habent, sed aquam niuis non habent, & ideo mūdi esse nequeūt, Greg.

quia

Digitized by Google

quia humilitatis fletibus minimè
Psal. 67 lauantur. Psal. Nitè dealbabuntur
in Selmon. Selmō enim interpretatur sensus. Et nix ergo in Selmō, est in sensu meatis humilitas cōpunctionis, qua scilicet dealbātur qui vitiorum nigredine fuerunt obfuscati.

Item compunctionis feruorem diabolus impedire conatur, immittendo aliquam affectionem & occupationem terrenam. Sicut homo quando vinum siue mustū multum bullit & feruet, ita quod timetur ne fortè doliū rumpatur, tunc immittit intus caseum terrestrem, & tunc recipitur vapor, & feruor in poris casei, & cessat periculūm, & ebullitio remissi feruore. Quid est enim vinum seu mustum bulliens, nisi compūctio
Psal. 59. feruens, de quo Psalm. xxi. Potasti nos vino compunctionis. Cur nimirum diabolus feruorem tollit, cum caseum terrestrem immittit. Quia dum compunctam mentem ad terrenam affectionem, vel occupationem trahit feruentē spiritum citius frigefacit.

Item compunctionis lachrymæ diabolum cum exercitu suo sub
Exo. 14. mergūt. Vnde Exod. Pharao cum exercitu suo submersus est in ma-
Psal. 73. ri. Psal. Contribulasti capita draconum in aquis.

Humilibus ac tribulatis, non autem peccatoribus, carnis, vel mundi oblectamenta quærentibus, diuinas consolationes condonari nonnullis naturalibus exemplis asseritur.

Cap. XLVII.

COnsolationes diuinæ humilibus dantur, non superbis. Nam mater dat lac filio quando paruus est; sed quando magnus est, subtrahit ei, sic Deus humiles
Psa. 130 consolatur, non superbos. Psalm. Si non humiliter sentiebam; sed exaltaui animā meam, sicut ablactatus est super matre sua, ita retributio in anima mea. Iudith. Expectemus humiles consolatio- Iud. 8.
nem eius. 1. Cor. Qui consolatur 1. Cor. 7
humiles, consolatus est nos. Psal. Ps. 118
Hæc me consolata est in humilitate mea.

Item consolationes spirituales non dantur peccatoribus quærētibus consolationes mundi vel carnis. Nam mater non lactat filium cùm comedit alia cibaria. Bern. Delicata est diuina consola- Bern.
tio, non concedit ur admittentibus alienam. Ideo filiis Israël non est data manna, donec defecit farina quam tulerant de Ægypto. Item clamatores vini, vel tabernarij, non dant gustare de vino suo poreis, vel canibus, vel leprosis. Sic etiam Deus non dat de cōsolatione sua luxuriosis, gulosis, derractoribus, & aliis peccatoribus. Et sicut dicit August. Impius dulcedinem Dei non sentit, quia de febre iniquitatis palatum cordis amisit.

Item cōsolationes cælestis dulcedinis dantur. Sanctis in mundo isto quasi ad præliandum, vt magis ad plenitudinem gratiæ feruescat desiderium. Nam vini venditores aliquātulum dant gustare volentibus emere, vt suauiter vini præguſtata ad emendum alliceantur. Augu. Gustaui te, & esurio: tetigisti me, & exarsi in pacē vel concupiscentiam tuam. Similiter aucupator parum præbat accipitrem suum, vt ardentius volet ad prædam. Et ille, qui vult vēdere blandum suum, parum portat ad forum, & dicit mercatoribus de tali satis vendam vobis: habeo enim atria mea plena. Sic Deus amicis suis in vita ista dat parum de dulcedine sua, vt eos alliciat ad eam. Psal. Prævenisti eū Psal. 20.
in benedictionibus dulcedinis. Et ideo Apostolis aliquantulum de gloria sua ostendit in transfiguratione.

Item consolationes diuinæ dãtur tribulatis, & amaricatis. Dicit enim Boëtius, quod in palatio Iouis erant duo dolia vini, vnum de optimo vino, aliud de amarissimo; & quicunque volebat bibere de bono, oportebat quod prius biberet de amaro. Sic qui vult bibere de vino diuinæ consolationis, oportet quod prius bibat de vino amaritudinis, quam de vino consolationis. Gregorius: Si mens appetit quod demulcet, prius gustet quod dolet.

Boet. de cõsol.

Viri contemplatiui, qui dormientibus assimilantur, quid dum contemplãtur efficiant, quibusdam somnij proprietatibus ostenditur.

Cap. XV.

COntemplatiui viri, dormientibus assimilantur; quia (sicut dicit Gregorius) frequenter homines dũ in lecto quiescunt, somniorum visione turbantur. Quasi enim somnia vel visiones, sunt imaginationes vltimi districtique examinis, quod iam vtique per timorẽ cernimus, sed tamen & verecitor non videmus. Beati itaque viri ad cordis semper secreta redeunt, cum ab hoc mundo, vel vltra vorum prospera, vel vltra vires aduersa pariuntur; atque à terrenis laboribus fessi quasi stratum vel lectum cubile mentis petunt. Sed dum quibusdam imaginibus cogitationum, quam sint subtilia iudicia diuina conspiciunt, quasi intra status sui requiem somnij visione turbantur: Contemplatur enim quam districtus iudex veniat, qui dum vi immensę magnitudinis cordiũ secreta illuminat, omnes ante oculos culpas reuocat, pensant quanta illa sit verecundia in conspectu tunc totius humani generis, Angelorum omnium, Archangelorumque confundi, perpendunt quis post confusionem cruciatus maneat, cum & reatus animam immortaliter morientem, & indeficientem cassem gehenna cõsumat. Cum itaque tam pauida, imaginatione mens quatitur, quid aliud nisi triste somnium videtur? Vnde Iob: Si dixero, consolabitur me lectus meus, & reuelabor loquens mecum in stratu meo, terrebis me per somnia, & per visiones horrore concuties. Gregor. Iob 7.

Quo pacto continentia sit seruanda, carnisq; pericula vitanda, exemplis naturalibus commonetur.

Cap. XVI.

COntinentiam seruare volens, & à gulæ defectationibus nõ abstinens, similis est ei qui domũ suam illæsam custodire disponit, & tamen ignem & ligna propriis manibus apponit. Nam cibi & potus calidi, sunt concupiscẽtiæ, & ignis luxuriæ, vehementer inflammatiui. Eccle. Secundum ligna syluæ, sic ignis ardescit. Vnde talis si de luxuria tentatur, non inuitus, sed voluntarius vritur. Debet etiam qui vult esse continens, mulierum vitare consortia, alioquin similis est ei qui suorum hostium insultus formidat, & tamen sicut fatuus eorum loca vel consortia non vitat. Talis ergo si tentatur ab eis quasi ipse seipsum occidit. Et talis est continens qui mulierũ consortiis sedulo se immiscet. Eccl. Qui amat periculum, in illo peribit. Eccl. 28 Eccl. 11

Cor nostrũ in Deo tantũ esse collocandum, illicq; sicut thalamus sponsi fore aperiendum, vt suam percipere queat legem, auctoritatibus ac claris similitudinibus suadetur.

Cap. XVII.

COr suum non debet aliquis alicui rei apponere, nisi primo bene videat vbi apponat: iusso enim scacum à scacario sublenatum

natum diu tenet in manu, & cum magna deliberatione prouidet, vt in tali loco assideat, ne ab aduersario capiatur Sic debet homo facere de corde suo, cauendo ne in loco turpi, & periculoso, & aduersatio discooperto illud ponat, sed in Deo qui est securitatis locus, & custos inuiolabilis.

Item coraperiendum est Deo, sicut scola aperitur magistro ad
Iob 34. audiendum, Iob: Adaperit aures virorum, & erudiens eos instruit disciplina. Sed multi claudunt eis aures cordis, vt non audiant more aspidis surdæ, & obturantes aures suas ne audiant vocem incantantis.

Item aperiendum est sicut fenestra lumini ad videndum. 2.
2. Ma. 1. Macha. Adapetiat Dominus cor vestrum in lege sua. Sed multi claudunt, vt quietius dormiant. Iob: Ipsi fuerunt rebelles lumini, & tales similes sunt noctuis, & illi cæco qui fugerat beatū Martinum, vt non illuminaretur.

Item aperiendum est sicut thalamus sponso ad respiciendum.
Apo. 3. Apoc: Ego sto ad ostium, & pulso. Pulsat enim Deus manu beneficiorum, vel virga flagellorum. Solet enim dici, quod qui pulsat magno strepitu, non venit manu vacua, sed aliquid portat, & ideo hilariter recipitur. Quanto ergo magis sponso aperiendum est, qui cum magna multitudine donorū venit vtraque manu plena, scilicet sinistra temporalibus, & dex-
Cant. 5. tra spiritualibus? Cantic. Surrexi vt aperirem dilecto meo.

Crucis Christi virtus, & contra diabolum eius potestas quanta sit, non nullis veteris testamenti figuris demonstratur.

Cap. XVI-II.

CRux Christi est sicut virga Moysi, qua Pharao, i. diabolus multipliciter flagellatur. Crux est tropheum aduersus diabolum, vt non appropinquet vastator.

Item qua magorum serpentes, id est, dæmonum tētationes deuorantur.

Item est, sicut lignum Moysi ostensum, quo aquæ amaræ, id est tribulationum, & aduersitatum amaritudines dulcorātur. Ec. Nō-
Eccl. 27. ne à ligno indulcorata est aqua?

Item est sicut virga Affueri, qua ad Regis aulā, id est, ad Dei gloriam iter præparatur. Hester. Nul-
Hest. 1. lus transibat ad Regem, nisi virga deosculata.

Quanta virtute mētis aditus sit muniendus, nec quando in eam insidiatores penetrent hostes. Isboseth exemplo eruditur.

Cap. XIX.

CVstodia sui mala & debilis, est causa mortis & perditionis animę, sicut ille qui haberet inimicos feroces & capitales eum quærentes, si ostium domus in qua quiesceret, apertum dimitteret, aut ibi debilem custodē poneret, faciliter occideretur, si
1. Re. 4. cut patet 2. Regum. Exemplo Is-boseth, qui ad custodiam domus non ostiarium posuit: vnde venientes filij Remon Berochitæ, Rechab, & Banaa, ingressi sunt domum Isboseth, qui dormiebat super stratum suum meridie, & ostiaria domus purgans triticum, obdormiuit. Ingressi sunt autem domum latenter assumentes spicas tritici, & percusserunt eum in inguine. Sicut enim dicit Gregorius, ostiaria triticum purgat, cum mentis custodia discernēdo virtutes à vitiis separat, quæ si dormiat, in mortem propriį domini insidiatores admittit; quia cum discretionis solicitudo cessauerit, ad interficiendum animam malignis spiritibus iter pandit; qui

ingressi spicam tollunt, qui mox bonarum cogitationum germina auferunt atque in inguine ferîũt, quia virtutem cordis delectatione carnis occidunt. In inguine quippe ferire, est vitã mentis carnis delectatione perforare. Nequaquam autẽ Isboseth iste hac morte succumberet, si non ad ingressum domus mulierem, id est, ad mentis aditũ mollem custodiã deputasset. Fortis namque virilisque sensus præponi cordis foribus debet, quem nec negligentiæ somnus opprimat, nec ignorãtiæ error fallat. Vnde bene Isboseth appellatus est, quia à custodia fœminæ hostilibus gladiis traditur. Isboseth quippe vir confusionis dicitur: Vir autem confusionis est, qui forti mentis custodia munitus non est. Quia dum virtutes se habere æstimat subintrantia vitia nescientem necant. Tota itaque virtute muniendus est aditus mentis, ne quando eam insidiantes hostes penetrent foramine neglectæ cogitationis.

Quisquis præsentis vitæ delectationibus pascitur, suam acerbam comedere videtur, quoniam interni eius sensus hic facillime alligari demonstratur.

Cap. xx.

DElectationes præsentis vitæ quærens, assimilatur ei qui comedit vuam acerbam. Illi enim qui comedit primo vuam acerbam, obstupescunt dentes, ita quod non potest postea alios meliores cibos conterere. Et sic illi qui sumit præsentis vitæ delectationes mentis, sensus ligantur vt non possit capere delitias spirituales. Hierem. Omnis qui comederit vuam acerbam, obstupescent dentes eius. Gregor. Vua acerba, est fructus ante tempus. Quisquis enim præsentis vitæ delectationibus satiari desiderat, quasi fructus ante tempus comedere festinat. Qui igitur vuam acerbam comedit, dentes eius obstupescunt, quia qui præsentis mundi delectationibus pascitur, inferni eius sensus ligãtur, vt iam spiritualia incidere, id est, intelligere nequeant; quia vnde in exteriorib⁹ delectati sunt, inde in intimis obstupescunt; & cum de peccato anima pascitur: panem iustitiæ edere non valet, quoniam ligati dentes, id est, sensus ex peccati consuetudine, instum, quod intus sapit, comedere nequaquã possunt.

Hie. 13.

Gregor.

Diabolus, qui mulieri muscas capere volenti, ac lutum comparatur, & quo pacto hominem per peccati consensum capiat, declaratur.

Cap. xxi.

DIabolus similis est mulieri volenti capere muscas, quæ habet ollam suam intrinsecus cum lacte, & tũc muscæ intrant, & cũ multitudo intraverit, includit eas, & succendit. Sic diabolus delectationem peccati offert, & hominem capit per consensum peccati, & captum ligat per consuetudinem, deinde in ignem infernitrahit. Ideo in principio tentationis clamandum est, sicut dicitur: Mors in olla, mors in olla, scilicet corporis & animæ, in delectatione venenosa. 4. Reg. 4.

Itẽ diabolus est sicut latro, qui promittit conductum viatoribus, & postea iugulat, diuertere faciẽs à via recta. Sicut patet exemplo iuvenis qui volebat ire ad amasiam, & inuenit pontem ruptum super magnam aquam, & astitit diabolus ei super magnum equũ, & fecit eum ascẽdere post se, promittens ei cõductum bonum; & statim insiliens in aquam, præcipitavit eum, & suffocavit.

Divitiarum, paupertatisque varius effectus, & exitus exprimitur: idque similitudinibus ac sacra scriptura auctoritatibus explanatur.

Cap.

Cap. XXII.

Diuitiæ sunt causæ timoris & persecutionis, & paupertas est causa securitatis. Nam si arbor non haberet fructus, non inueniretur qui proiceret lapidē super eam, vel ramum traheret. Cū autē abundat fructibus, vix tranſit aliquis qui non proiciat ſuper eam lapidem vel ramum frangat. Sic qui diuitias habet, insidias latronum, & oppressiones Principū, & exactiones violentorum officialium non euadet, à quibus pauperes sunt immunes. Abac. Væ ei qui multiplicat non ſua vſquequo, & aggrauat contra ſe denſum lutum, &c. Abac. 2.

Item diuites qui habere volunt abundantiam mundi habebunt pœnuriā inferni. Conſuetum eſt enim, quod qui abundanter prāſus eſt, vel conuiuauit, vt parum ſuperſit ei, quod cœnet. Diuites ergo mali in hoc mundo conuiuant abundanter, & ideo iuſtum eſt vt parum ſuperſit, quod patet in diuite epulone. Multum enim ſplendidē in mane huius vitæ comedit, & ideo merito in veſpere huius vitæ, id eſt, in fine parum cœnauit: quia ad cœnam ſuam guttam aquæ habere non potuit. Sed econuerſo ſancti pauperes in mane huius vitæ comedunt parum, id eſt, paruam vel nullā huius mundi delectationem habent, & ideo iuſtum eſt, vt in veſpera huius vitæ habeant magnam cœnam.

Mentem quæ per elationem quaſi in tyrannidem erumpit, tentatione adueniente ſuperbiæ faſtum deponere, tyranni exemplo oſtenditur.

Cap. XXIII.

Elatio eiicitur à mente aduenīente tentatione, ſicut tyrannus elicitur de ciuitate adueniente fortiori hoſte. Mens enim cum in elationem ſe erigit, quaſi in tyrannidē erumpit, habet autē tyrannidis ſuæ ſatellites, fauētes ſibimet cogitationes ſuas, ſed cū ſuper tyrannum hoſtis irruit, fauor mox ſatellitum ceſſat. Intrāte namque aduerſario ſatellites fugiunt, eumque territi declināt, quē in pace poſiti calida perſuaſione laudabant, ſubdūctis vero ſatellitibus hoſtis ſolus remanet. Quia recedentibus elatis cogitationibus perturbatus animus, ſe ſolummodo in tentatione videt. Et idcirco pia Conditoris diſpenſatione agitur, vt de ſe confidens anima tentatione pulſetur, quæ infirmata, quid ſit inueniat, & præſumptionis faſtum deponat, vt dicit Greg.

Triplici ratione Dei electi ſeruis in hac vita exiſtentibus comparātur, quod auctoritate vnita, pluribuſq; rationibus edocetur.

Cap. XXIIII.

Electi Dei aſſimilantur ſeruis, dum ſunt in vita præſenti, triplici ratione, ſcilicet ſubiectionis, affectionis, & paſſionis. Et hæc triplex ratio tangitur Iob. 7. Sicut ſeruus deſiderat vmbram, ſic & ego habui menſes vacuos, & nocteſ laborioſas enumeraui mihi. In eo enim, quod dicit ſeruus, tangit ſubiectionem. Sunt enim electi Dei ſeruituti corruptionis ſubiecti, quouſque ad libertatem perueniant gloriæ filiorū Dei. Vnde ſicut dicit Greg. electus quiſque quouſque infirmitatis corruptione conſtringitur, ſub dominantis corruptionis iugo quaſi ſub æſtus anxietate retinetur. Qui nimirum cum corruptione exutus fuerit, tunc ſibimetipſi libere tranquillus innoteſcit. Vnde dicitur, quod ipſa creatura liberabitur à ſeruitute corruptionis in libertatem gloriæ filiorum Dei. Ac ſi aperte diceret, pœna corruptionis nunc aggraua- Iob. 7. Greg. Rom. 8.

Digitized by Google

gramat, sed tunc incorruptionis gloria exaltat. Et quantū ad præsentis necessitatis pondera nunc in filiis Dei de libertate nihil ostenditur, tantum ad subsequentis libertatis gloriam tunc in famulis de seruitate nihil apparebit. Creatura ergo seruitute corruptionis exuta, & dignitate libertatis accepta, in filiorum Dei gloriam vertitur, quia vnita Deo per spiritū, quasi hoc ipsum, quod creatura est, transisse ac subegisse declaratur.

Secūdo tangitur ratio affectionis, siue desiderii, quia desiderat vmbram. Nā electus Dei quoque iugum miserę corruptionis portat, sub angustia tentationum æstuat, & ideo vmbram, id est, refrigerium quietis desiderat. Vnde Greg. Vmbram desiderare, est post tētationis æstum suderemq; operis, æterni refrigerii quietem quærere. Hanc namque vmbram seruus ille desiderabat, qui dicebat. Sitiuit anima mea ad Deum viuum, &c.

Tertiò tangitur ratio passionis, cum additur. Sic ego habui menses vacuos, & noctes laboriosas enumerauī mihi: Nam seruus multa incommoda patitur, siue in victus defectu, siue in laboris excessu. Sic electi (prout dicit Greg.) quamuis rerum conditori deseruiant, sæpe tamen eos rerū inopia coangustat, per amorem Deo inhærent, & tamen subsidio vitæ præsentis egent. Qui ergo per actiones suas præsentia non quærunt à mundi compendiis vacuos menses ducunt, noctes quoque laboriosas tolerant, quia aduersitatum tenebras non solum vsque ad inopiam, sed sæpe vsque ad corporis cruciatum portant: Despectum namq; egestatemque perpeti, laboriosum mentibus bonis non est. Sed cum vsque ad afflictionē carnis aduersitas vertitur, labor proculdubio ex dolore sentitur. Vel forte ideo Dei seruus menses vacuos habere dicitur, quia laborem iam sustinet, sed præmium nondum tenet, hoc tolerat, illud expectat. Noctes vero laboriosas enumerat, quia aduersitates sibi præsentis temporis sæpe in virtutibus exercendo coacervat. Nam si proficere in mēte nunc appetit, minus fortasse aspera quæ mundi sunt sentit.

Greg.

Psal. 41

Quid agere debeant Christiani, ne benefacere siue ille vllo tempore erubescant, duobus suadetur exemplis.

Cap. XXV.

Erubescentes benefacere, debent facere, sicut fit equis vmbraticis: Equi enim vmbraici sonitu tintinabili, vel folii, vel vmbra arborum terrentur, & non audent transire. Sed armigeri, qui eos equitant, faciunt eos transire frequenter per loca quæ formidant. Sic & illi facere debent vt ea quæ magis formidant frequētius faciant.

Item tales sunt sicut pueri qui timent latratum catulorum qui ad huc mordere nesciūt. Sed mater pueri eum securat, catulum capiendo, & ad puerum adducēdo. Et sic talibus illa opera quæ stulte erubescunt, vel timēt, præcipue sunt imponenda.

Sacra Missa mysteria, quæ ad nouem principalia reducuntur, Eucharistiæ præstantiam rectissime indicantia, hic quam scitissime explanantur.

Cap. XXVI.

Eucharistiæ sacramentū quæ tā sit dignitatis, quantamque idoneitatem gratiæ in se habeat, repræsentat sacerdos in his quæ dicit quæ facit in Missa, quæ sunt nouem. Nam primò præmittitur præparatio quædam con-

Digitized by Google

continens quatuor partes.

Prima enim pars eius est laus diuina in introitu Missæ.

Secunda vero pars continet cõmemorationẽ præsentis miseriæ, inuocando Dei misericordiã, ter dicendo Kyrie eleison: Prima vice pro persona patris, secunda filij, tertia Spiritus sancti, Et hoc contra triplicem miseriam, ignorantiæ, culpę, & pœnæ.

Tertia pars commemorat cęlestem gloriam, ad quam ibimus post præsentem miseriam in Gloria in excelsis: quod in festis dicitur, in quibus prædicta Gloria recolitur. Intermittitur autem in officiis luctuosis, quæ ad commemorationem præsentis miseriæ spectant.

Quarta verò pars continet orationes quas sacerdos pro populo facit, vt digni tanto mysterio habeantur.

Secundò vero loco præmittitur institutio fidelis populi: quia hoc sacramentum est signũ, vel sacramentum fidei. Et hoc dispositiuè fit per doctrinam Prophetarum & Apostolorum, quæ in Ecclesia legitur, scilicet à Subdiaconibus, vel Diaconibus prædicata. Sed quia Christo credimus tanquam veritati diuinæ, lecto Euangelio symbolum fidei cantatur. Cantatur autem in festis, de quibus fit aliqua mentio in symbolo vt in festis Christi, B. Mariæ & Apostolorum, qui hanc fidem fundauerunt.

Tertiò populo præparato & instructo, consequenter acceditur ad celebrationem mysterii, quod quidem offertur, vt sacrificium, & consecratur, & sumitur, vt sacramentum. Vnde primo peragitur oblatio, secundo, consecratio materiæ, tertio perceptio eiusdẽ. Circa primum duo aguntur, scilicet laus populi in cantu Offertorii, & oratio sacerdotis etiam, vt oblatio populi sit Deo accepta. Deinde in consecratione quæ supernaturali virtute agitur, primo excitatur populus ad deuotionem in præfatione, vnde monetur sursum habere corda, & ideo post præfationem populus laudat Deitatem Christi cum angelis dicens: Sanctus, Sanctus, Sanctus. Et humanitatem cum pueris dicens, Benedictus qui &c. Trina autem crucis signatio, quæ fit super illa verba. Hæc dona, hæc munera, hæc sancta sacrificia illibata: signat Christi traditionem, quæ facta est à Iuda, & Iudæis & gentibus.

Secunda est Christi venditio, quæ facta est Sacerdotibus, Scribis, & Pharisæis, & hæc signatur per aliam crucis signationem super illa verba, Benedictam, ascriptam, ratam; ad ostendendum præcium venditionis triginta denariis. Adduntur autẽ duæ cruces super illa verba, vt nobis corpus, & sanguis, &c. ad designandum personam Iudæ venditoris, & Christi venditi.

Tertiò autem duo fuerunt in cœna, scilicet panis & vinum, præfiguratiua passionis Christi. Ad quod signandum fiunt duæ cruces, vna in consecratione corporis, alia in consecratione sanguinis.

Quarto fuit ipsa passio Christi, vnde ad repræsentandum quinque plagas, fit quantò quintuplex crucis significatio super illa verba, Hostiam puram, &c.

Quintò repræsentatur extensio corporis, & effusio sanguinis, & fructus passionis, per trinam crucis signationem quę fit super illis verbis. Corpus, & sanguinẽ sumpserimus, &c.

Sextò repræsentatur triplex oratio quam fecit in cruce vnam pro persecutoribus, cum dixit,

Pater ignosce.

Secunda pro liberatione à morte, cum dixit, Deus Deus meus.

Tertia pertinet ad adeptionem gloriæ, cum dixit: In manus tuas commendo spiritum meum. Et ad hoc repræsentandum fit trina crucis signatio super illa verba sanctificas, viuificas, & benedicis.

Septimò repræsentantur horæ tres, quibus Christus pependit in cruce, scilicet à sexta vsq; ad nonam. Et ad hoc repræsentandum fit iterum trina crucis signatio super illa verba, Præstas nobis per ipsum, &c.

Octauò repræsentatur separatio animæ à corpore per duas cruces extra calicem factas.

Nonò repræsentatur resurrectio tertia die facta per tres cruces, quæ fiunt ad illa verba, Pax Domini, &c. Nota etiam, quod extẽsio brachiorum quã facit Sacerdos, ostendit extensionem brachiorum Christi in cruce: Quod autem manus interdum iungit & inclinat, suppliciter & humiliter orans, designat humilitatem, & obedientiam Christi pro qua passus est. Quod autem digitos tenet vnitos post consecrationẽ, fit hoc vt si aliqua particula adhæsisset, non dispergatur. Nota etiã quod Sacerdos se quinquies vertit ad populum, ad designandum quod Christus in die resurrectionis quinquies apparuit. Episcopus autem qui repræsentat personam Christi, dicit: Pax vobis primo ad populum, sicut Dominus dixit post resurrectionem Apostolis. Nota, quod fractio hostiæ designat primò ipsam diuisionẽ corporis Christi quæ facta est in passione: secundò distinctionem corporis mystici secundum diuersos status, tertio distributionem gratiarum procedentium à passione Christi. Nota etiam, quod pars hostiæ in calicem missa, designat ipsum Christum & beatissimam virginem, & si qui alii resurrexerunt cum eo. Pars commesta ambulantem adhuc super terram: pars reseruata vsque in finem Missæ, corpus Christi in sepulchris. Hoc autem hodie non reseruatur, scilicet reseruando partem vsque in finem Missæ. Tamen signatio partium manet. Vnde versus. Hostia diuiditur in partes: tincta beatos: Plene sumpta notat viuos, seruata sepultos.

Quantum sit mulierum consortium, eorumque familiare colloquium à viris continentibus fugiendũ, quibusdã suadetur similitudinibus.

Cap. XXVII.

FAmiliaritas multa virorum cum mulieribus periculosa est. Quasi sicut papilio iuxta candelam tantum volitat, quod tandem se comburit: Sic homo iuxta mulierem sedendo, & colloquendo. Vnde Hieronym. dicit: Ostium tuum mulierum pedes nunquam intrent. Sed si videris mulierem bene conuersantem mente dilige, non corporali frequentia, quia non securum fœno & stuppæ, esse iuxta ignem. Bernard. Cum muliere semper esse, & eam non cognoscere, maius est quam mortuum suscitare, & si quod minus est, non potes; quomodo quod magis est, credam. Terra bona est in se, & aqua bona, & munda: tamen si simul apponantur, faciunt lutum, & se inuicem polluunt. Sic est de homine, & muliere.

Fides, qua lumen oculusque animæ dexter vocitatur, quo actũ à diabolo auferatur homini, per mercatoris, corui; & latronis similitudinem clarum redditur.

Cpa.

Cap. XXVIII.

FIdem præ omnibus aliis conatur diabolus homini auferre, quia est lumen animæ; sicut latro qui intrat domum, lumen extinguit, & fenestras claudit ne videatur. Et sicut mercator deceptor, tenebras quærit vt decipiat. Ioan. Qui mala agit, odit lucem. Hæc est etiam oculus dexter quem Naas Ammonites qui interpretatur serpens, id est, diabolus petebat eruere viris labes Galaad. Est enim diabolus sicut coruus, qui primo eruit oculum cadaueris. Nec mirum, quia hostis est inuisibilis, & sine fide non videtur. Dicitur in vitis patrum, quod quando operiuntur oculi animalis, circuit ad molendinum. Sic diabolus si operuerit oculos mentis, id est fidem, humiliat ad omne peccatum, Iudicũ 16. Sampson eruerunt oculos, & molere fecerũt. Ideo dicit Senec, Qui fidem perdit, nihil proficit.

Ioan. 5.

1. Re. 11

Iud. 16.

Senec.

Tribulationes & flagella quantum boni, in malis operentur vnico virgarum exemplo ostenditur.

Cap. XXIX.

FLagella tribulationũ assimilantur virgis scoparum. Quia sicut virgulis scoparum nodosis, & duris pueri castigantur, atque de earum fasciculis domorum habitacula à sordibus purgantur. Sic ex tribulationum flagellis insipientes peccantes expiantur, & meliorati ex eis ad Deum per pœnitentiam redeunt, vitam suam in melius commutantes. Flagellum enim tunc diluit culpam, cũ mutauerit vitam. Nam cuius non mutat mores, non expiat actiones.

His qui in mundo tantum sunt corde, Deum suam infundere gratiam atque elargiri, clare aperitur.

Cap. XXX.

GRatia Dei non infunditur, nisi cordi dispositio. Nullus enim sapiens in vase immundo, vel pleno, vel confracto preciosum liquorem infundit. Sic nec Deus cordi humano per luxuriã inquinato, vel vento superbiæ pleno, vel discordia fracto, vel ad terrena incuruato, gratiam suam infundit. Et ideo dicit Apostolus: Sciat vnusquisque vas suum possidere in sanctificatione, & honore. Si enim vasa in quibus reliquiæ Sanctorum ponuntur mundæ, & honorabiliter seruantur, quanto magis vas cordis, in quo tam preciosæ reliquiæ, gratiæ scilicet & corporis Christi ponuntur? Idcirco dicitur Prouerb. Omni custodia serua cor tuum, &c.

1. Ib.

Prou. 4.

Mentis humilitas sterquilinio comparatur, idque Diui Gregorii clara interpretatione hic cognoscitur.

Cap. XXXI.

HVmilitas mentis assimilatur illi sterquilinio, in quo legitur Iob sedisse. Vnde Gregor. ibi dicit, quod in sterquilinio sedere, est vilia de se quempiam, & abiecta sentire.

Iob 7.

Item dicit, quod in sterquilinio sedere, est mentis oculos ad ea quæ illicete gessimus pœnitendo reducere: Cum enim ante nos peccatorum stercora cernimus, omne quod in animo de elatione surgit inclinamus,

Item in sterquilinio sedet, qui infirmitatẽ suam solicite respicit, & sese de bonis quæ per gratiam perceperit, non extollit.

Quo pacto incipientes in via Dei sint instituendi, naturali exemplo declaratur.

Cap. XXXII.

INcipientibus, & adhuc in spiritu debilibus debent imponi leuiora. Cuius exẽplum est, quia homines primæ ætatis non tru-

gunt

cibus, aut carnibus, & solidis cibis, sed cibis leuioribus, scilicet oleribus & pomis nutrebantur. Vnde olus ab alendo est dictum,

Isid. li. 17. secundum Isid. quia oleribus ante diluuium homines alebantur, sicut animalia herbis. Et ideo in olere lenis institutio accipitur, quæ infirmioribus tradi debet. Vnde Ro. Qui infirmus est, olus

Ro. 14. manducet.

Cum humanus animus illa in qua conditus fuerat iustitiæ soliditate non figatur, uarium semper mutabilemque esse, infirmi grauiter laborantis exemplo monstratur.

Cap. xxxiii.

INconstans & mutabilis homo, similis est infirmo in graui & afflictiua infirmitate constituto, qui nocte adueniente optat, quod cito transeat, & dies ad surgendum fiat; & rursus in die afflictus, vesperam & noctem expectat, sperans scilicet ex varietate temporis minui vim doloris. In nocte enim quæ est dormiendi tempus, accipitur torpor ocij, per diem verò qui est tempus operis, exercitatio actionis intelligitur. Similiter in vespere, quia somno congruit, rursus ocij desidia significatur. Inconstans ergo animus in nocte diem quærit, quia in quiete existens exercitium actionis appetit; & rursus in die vesperam expectat, quia in exercitio positus ocium quietis exoptat, vnde dicitur Iob: Si dormiero dicam, Quando surgam? & rursum expectabo vesperam. Humanus enim animus, (vt Augustinus dicit) quia illa in qua fuit conditus iustitiæ soliditate non figitur, alternantis semper desiderij motu variatur, vt quietus actionē desideret, & occupatus ad ocium anheler. Vnde si dormiero, scilicet per quietis ocium, quādo surgam, scilicet ad actionis exercitium? Et rursus in exercitio positus, expectabo vesperam, id est, quietis desiderium. Posset tamen hoc exemplū beati Iob & aliter intelligi, vt scilicet per dormire accipiamus statum peccatoris. Prouer. Vsquequo piger dormis? Grego: Dormire namque est in peccatis iacere, sed per surgere accipiamus pœnitere, per quod scilicet ad lumen iustitiæ tranſitur. Ephes. Exurge qui dormis, exurge à mortuis, & illuminabit te Christus. Sed per vesperam, propter tenebras aduersitas vel tentatio signatur. Dicit ergo, si dormiero, scilicet in peccati somno, dicam, scilicet cōpunctus interius, quando surgam, scilicet, vt per pœnitentiam lumen iustitiæ videam? Et rursus in lumine iustitiæ positus, & superbiæ tentatione pulsatus, expectabo vesperam, id est, aduersitatē, quæ scilicet mentem humiliet, & liberet à peste superbiæ, vnde Grego. dicit, circa virtutū prospera mente elevata adiutrix aduersitas desideratur, vt profectò animus cum virtutū suarum gaudio plus quā debet attollitur, per contrarietatem præsentis vitæ edito mœrore solideatur. Vnde & nequaquā formidabo vesperam dicitur, sed expectabo. Expectamus etenim prospera, & formidamus aduersa. Vir igitur iustus vesperam expectat, quia cum exterius habet tribulationem, intus ipsa ei sit aduersitas prospera. Vel dicit, expectabo vesperam, id est, tentationem. Expectabo, scilicet, non optādo sed incurrendo, quia quāto violentius à peccati somno ad iustitiæ lumē exurgitur, tanto antiqui hostis tentatio vehementior & obscurior sequitur. Et hinc est quod Gene. Cum ordo temporis creationis rerum narratur, primò mane, & post vesperum nominatur; quia primo dicit, factum est mane, & postea dixit, factum est vespere,

Prou. 6.

Ephe. 5.

Greg.

Iob 7.

August.

Gen. 1.

Digitized by Google

vespere, vbi scilicet dicit Gregor. quod creator omnium, humanæ culpæ præscius, tunc expressit in tempore, quod nunc versatur in mente. Mane quippe ad vesperam dicitur; quia nimirum lumen rectitudinis vmbra sequitur tentationis. Sed quia electorum lux tẽtatione non extinguitur, nequaquam nox, sed vespera facta perhibetur. Quia nimirum sæpe tentatio in corde electorum lumen iustitiæ abscondit, sed non interimit, quasi ad pallorem trepidationis pertrahit, sed funditus non extinguit. Electi ergo post somnũ surrectionem appetunt, post surrectionem vesperam prætolãtur, quia de peccati tenebris ad iustitię lumen euigilant, & in ipso iustitiæ lumine positi semper se cõtra illecebras tentationum parãt, quas nimirum non timent, sed expectant, quia vtilitatis suę rectitudini etiam tentamenta proficere non ignorant.

Incontinentes, seu in proposito bene faciendi non perseuerãtes, qui rectè in lutis comparantur, facillime insolita incurrunt delicta, cuius rei causa hic breuiter patefiunt.

Cap. XXXIIII.

INcontinentes, & illi qui non se tenent in eo quod est secũdum rationem rectã deliberatũ, scilicet propter passionẽ superueniẽtem, vt sic accipiatur incontinens, non tantum circa luxuriam, sed large pro omni eo, qui recedit à ratione recta propter tentationẽ. Tales inquam assimilantur eis, qui inuolutis itineribus pergunt. Vnde Gregor. (vt Grego. dicit.) Omne quod inuoluitur in seipso replicatur. Et sunt nonnulli qui seducentibus vitiis obuiare quasi tota intentione deliberant, sed irruente tentationis articulo in proposito non perdurant. Alius namque prauo vsu superbiæ inflatus, cum magna esse præmia humilitatis considerat, aduersus semetipsum se erigit, exhibere se in quibuslibet contumeliis humilem promittit. Sed cũ repente hunc vnius iniuria verbi pulsauerit, ad consuetam protinus elationem redit, sicque ad tumorem reducitur, vt nequaquã, quia bonum humilitatis concupierat, recordetur. Alius quoque per auaritiam æstuans, augendis facultatibus anhelat; is cum præteritæ omnia velociter conspicit, vagantem per concupiscentias mentem figit, decernit iam nihil appetere, & adepta tantummodo sub magni moderaminis fræno possidere. Sed cum repente fuerint oculis oblata, quæ placeant in ambitionem; protinus mens anhelat, semetipsam non capit, adipiscendi hæc occasionem quærit, & oblita continentiæ quam secum pepigerat cogitationum se stimulis per desideria acquisitionis inquietat. Alius luxuriæ tabe polluitur, & longa iam consuetudine captus tenetur. Quanta autem sit castitatis munditia conspicit, & carne vinci turpe deprehendit. Restringere ergo voluptatũ fluxa deliberat, & reluctari consuetudini se totis viribus parat, sed vel obiectam oculis spem, vel ad memoriam reducta cum subita tentatione concutitur, protinus à pristina præparatione dissipatur. Et qui contra hanc clypeum deliberationis erexerat, delectationis iaculo confossus iacet, sicque eum luxuria eneruem superat, ac si nulla contra eam intentionis arma præparasset. Alius iræ flammis accenditur, eiusque stimulis ad inferẽdas proximis contumelias effrænatur. Cum vero nulla furoris occasio animum pulsat, quanta sit mansuetudinis virtus, quantaque patiẽtiæ altitudo considerat, seque etiam contra contumelias patienter parat. Sed cum parua

parua qnælibet commotionis occasio nascitur, repēte ad voces & contumelias medullitus inflāmatur, ita vt non solum ad memoriā patientia promissa nō redeat, sed & semetipsum mens, & ea quæ loquitur conuitia non agnoscat. Cumque furori plenè satisfecerit, quasi post exercitiū in tranquillitatem redit, & tunc se ad silentij claustra recolligit, linguæ non patientia, sed procacitatis suæ satisfactio frænū ponit, vix igitur sero post conuitia illata se cohibet. Quia à cursu sæpe spumantes equos non præsidetis dextera, sed cāpi terminus coërcet. De omnibus ergo huiusmodi talibus dicitur Iob 6. Iob 6. Inuolutæ sunt semitæ gressuum eorū. Quia recta quidē desiderando appetunt, sed ad consueta mala semper replicantur, & quasi extra se extensi, ad semetipsos per circuitū redeunt. Et bona quidē cupiūt, sed à malis nunquā recedūt. Esse quippe humiles, sed tamē sine despectu: esse contenti propriis, sed sine necessitate; esse casti, sed nō sine recreatione corporis: esse patientes, sed sine cōtumeliis volunt, prout Greg. dicit.

Infernalis pœna meditatio quantum ad mundi carnisq; contemptum nos inducat, nutricis exemplo filium à dulcedine lactis remouentis, confirmatur.

Cap. XXXV.

INfernalis pœnę meditatio valet ad contemptum mundi. Nam sicut in vitis Patrum dixit quidam senex: Nutrix quando vult ablactare puerū, & à dulcedine lactis amouere, ponit aliquod amarum in mamilla, quod sentiens puer, retrahitur à mamilla. Sic & tu amaritudinem inferni delectationibus mundi opponas, & retraheris ab eis. Iob. Nunquid gustare potest aliquis, quod gustatum affert mortem? quanto ergo magis si afferat homini mortem æternam? Consumit etiam infernalis ignis meditatus in homine carnalem affectum. Sicut enim baculus qui versatur in igne, consumitur in eo cortex, ita necesse est vt cōsumatur in eo carnositas, qui sæpe de inferno meditatur.

Hypocritæ, qui quidem non causa Deo, sed Mundo morem gerendi operantur, hoc in loco non incongrue falsis nuncijs edacibusq; assimilantur.

Cap. XXXVI.

HYpocritæ assimilantur falsis nuncijs, qui portant arma Regis picta in pixide, sed intus nō habent literas, vel sigillum eius. Tales sunt hypocritæ, qui non operantur intētione placendi Deo, sed mundo. Et ideo opera eorum, & ipsi condemnabuntur, vt falsi testes in iudicio, quando libri cōscientiarum aperti erunt, & dicetur eis. Nescio vos.

Itē hypocritæ, qui de suis operibus & laboribus in præsenti vita remunerari cupiunt, similes sunt illis, qui fructus suos maturari nō sinunt, sed ante maturationē colligunt. Et gulosis, qui non sinunt cibos suos diligenter præparari, & illis, qui segetes suas in herba colligunt, qui nihil habent tunc in Autumno. Sic qui non expectant remunerationem suam à Deo, sed volunt hic remunerari per vanam laudem, vel corporis sanitatem, vel temporalem prosperitatem, non remunerabuntur in iudicio futuro. Matth. Amen, amen dico vobis, receperant mercedē suam. Iaco. Ecce agricola expectat præcjosum fructum terræ, patienter ferens donec accipiat temporaneum, & serotinum. Patientes ergo estote fratres vsque ad aduentum Domini. Matt. 6. Iaco. 5.

Iracun-

Digitized by Google

Itacundi ligni aridis assimilantur, quorum hic quatuor species ex Dicti Gregorij sententia numerantur.

Cap. XXXVII.

ITacundi sunt similes illis materijs, in quibus homo ignem accendit. Nam sicut dicit Grego. quidam itacundorum sunt accessis calamis similes, qui dum vocibus perstrepunt, quasi quosdam accensionis suæ sonitus reddunt, citius quidem flammam faciunt, sed protinus ad fauillam frigescunt. Alij autem lignis grauioribus durioribusque non dispares accensionem tarde suscipiunt, sed tamen accensi semel, difficilius extinguuntur: & quia tardius in asperitate se concitant, furoris sui diutius ignem seruãt. Alij autem quod est nequius, & citius iracundiæ flammas excipiunt, & tardius deponunt. Nonnulli vero has, & tarde suscipiunt, & citius amittunt. In quibus nimirum quatuor modis liquido lector agnoscit, quia & ad tranquillitatis bonum vltimus plus quam primus appropinquat, & in malo secundũ tertius superat.

Diuinum iudicium quando agatur humano flatui putherrima similitudine declaratur.

Cap. XXXVIII.

IVdicium diuinum assimilatur flatui humano. Quia (sicut dicit Greg.) nos cum flamus, aërem ab exterioribus introrsum trahimus, & introrsus tractũ, hunc exterius reddimus. Quasi igitur stare in vindictę retributione videtur, qui ab exterioribus causis introrsus iudicij consilium concipit, & ab intimo consilio extrorsus sententiam amittit, quasi enim flante Deo ab exterioribus aliquid introrsus trahit, quando foras mala nostra cõspicit, & intus iudicium disponit. Et rursum quasi flante Deo ab interioribus spiritus extrorsus emittitur, quando ab interiori conceptu consilij exterius iudicium damnationis infertur.

In die iudicij extremi quã strictè homines reddituri sint Deo rationem, nonnullis claris aperitur exemplis.

Cap. XXXIX.

IVdicij dies cum venerit, reddẽt homines de omnibus rationẽ. Nam sicut in fine hebdomadę solent pueri recitare lectiones totius septimanæ, & qui nescit reddere, verberatur, & qui scit, euadit; & operarii solent recipere mercedes pro operibus suis; & deficientibus nundinis vadunt mercatores ad solutionem. Sic etiã in fine mundi oportebit reddere rationem de omnibus, & recipere mercedem iudicarã. Eccle. Cuncta quæ fiunt, adducet Deus in iudicium pro omni errato, siue bonum sit, siue malum. Eccl. 12

Item in iudicio omnium hominum opera patebunt. Vnde sicut creditor probat debitũ suum per literas patentes, quas habet à debitore. Sic diabolus probabit in iudicio se actorem eorum coram summo iudice per opera mala quæ fecerunt, quæ tunc omnibus apparebunt. Apocal. Iudicati sunt mortui, ex his quæ scripta erant in libris. Apo. 20

Qui aliorum vitia iudicare intẽdit, qualis esse debeat, auctoritatibus breuiter demonstratur.

Cap. XL.

IVdicans aliorum vitia, debet ipse immunis esse à vitijs. Et corrigens aliorum delicta, debet ipse mundus esse à delictis, & præcipuè ab aspectu, & affectu terrenorum. Quia (sicut dicit Gregor.) nequaquam pure in membro maculam cõsiderat oculus, quem is Greg.

Digitized by Google

puluis grauat: & superiectas sordes tergere nō valent manus quæ lutum tenent. Et hinc est, quod Deus in iudicio adulteræ Iudæis
Ioan. 8. dixit. Ioan. Qui sine peccato est vestrum, primus in illam lapidem mittat.

Lingua iure flagello comparatur, idque quomodo exiſtat Dimi. Gregorii verbis definitur.

Cap. XLI.

Lingua contumelioſa aſſimilatur flagello, ſecundū illud
Iob. 5. Iob. A flagello linguæ abſconderis, vbi Gregor. dicit, quod flagellum linguæ eſt exprobratio illatæ contumeliæ: Flagello enim linguæ bonos feriunt, qui eorum opera irridendo perſequuntur. Sæpe enim lingua à bono opere dū vituperat reuocat, & quaſi flagellum ſe erigit, quia dorſum timidæ mentis cædit. Sancta autem anima flagello linguę abſcōditur, quia dum in hoc mundo honorē laudis non quærit, nec contumelias detrectationis ſentit.

Quemadmodum ſit loquendum ne ſermo reprehenſione ſit dignus, neque in ipſo error committatur recte edoceſtur.

Cap. XLII.

Loqui irreprehenſibiliter volens, debet ipſe prius examinare quod dicit. Nam ſicut per diſſidentes arbiter medius conſtituitur, qui vtriuſque partis meritis diſcuſſis eos ad rectitudinem æquitatis reducat. Ita qui in dictis ſuis reprobari metuit, ipſe prius examinando, quod dicit inter cor & linguam, quaſi æquus quidam diſtrictuſque arbiter ſedeat ſubtiliter, penſans ſi recta verbo cor offerat, quæ vtiliter ſuſcipiens ad auditorum iudiciū lingua perducat, ſicut Greg. dicit.

Quid diabolus agat vt in nobis ignē luxuriæ inflammet, quinque ignis ſimilitudinibus facillime indicatur

Cap. XLIII.

Vxuriæ ignis accenditur per exemplum maledictarū vestularum. Nam quando aliquis ignem non poteſt incendere in viridibus lignis, accipit lignum ſiccum, vt facilius ſuccendatur. Sic facit diabolus, quando nō poteſt in iuuenibus accendere ignem luxuriæ, accipit vetulam ſiccā, & per eam facit, quod per ſe facere non poteſt. Vnde diabolus decepit primam mulierem per ſerpentem habētem vultum virgineum ſimilem ſibi.

Item accenditur ignis iſte per ornatum. Sicut etiam raptores & prædones, quando volunt vnam villam comburere, ponunt ignem in vna domo, & per illam aliæ ſuccenduntur. Sic diabolus ignem luxuriæ ponit in vna iocularatrice, quæ ornata diſcurrens per contratam, omnes in ſe aſpicientes comburit. Hæ ſunt vulpeculæ Samſonis habētes igne in caudis.

Item accenditur ignis iſte ex appoſitione combuſtibilium, ſcilicet lignorum, vel olei vel picis. Sic ignis luxuriæ ex appoſitione ciborum, & potuum: Luxurioſis enim, bonus morſellus, aut ſcyphus vini, eſt quoddam incentiuū luxuriæ. Non ergo videtur habere bonam voluntatem extinguendi illum ignem, qui bonos morſellos, & fortia vina frequentat: ſicut non videretur habere bonam voluntatem extinguendi domum ſuccenſam, qui oleum & ligna in ignem proiiceret: Venter enim & genitalia vicina ſunt. Hier. Venter mero æſtuans facile deſpumat in libidinem.

Item accēditur ignis iſte familiaritatibus mulierum, & colloquiis. Eccl. Colloquiū illius quaſi ignis exardeſcit. Muſilegus albā pellem iuxta ignem comburit, & papilio iuxta candelam volitans comburit ſe. Sic homo iuxta mu-
Eccl. 9.

lierem

ljerem sedens. Nulla securitas est fœno, vel stuppę iuxta ignem esse, sic homo iuxta mulierem. Hier. Omnis caro fœnum.

Hier. 3. Item accenditur hic ignis flatu oris, i. suggestione diaboli. Iob. Halitus eius prunas ardere facit.

Iob 41. *Cur Phariſæorum mandata legis in fronte, in manibus, ac in angulis palliorū fere mos eſſet, idque quid nobis inſinuet aperitur.*

Cap. XLIIII.

MAndata Dei debent haberi in meditatione & operatione cum recta intentione: Mos enim Phariſæorum erat portare mandata legis ſcriptæ in membranis, in frõte quaſi coronã, vt ante oculos moneretur, & etiam ligatas ad manus, in angulis etiam palliorũ ipſi & etiam cõmuniter Iudæi iacinctinas fimbrias inſerebant. Sic enim præceptum fuerat Deut. ſcilicet, quòd ligarent præcepta Dei quaſi ſignum in manu ſua, & quod ſcriberent in limine oſtiorũ, & quod per angulos palliorum facerent fimbrias, in quibus ponerent iacinctinas vittas, in memoriã mandatorum Dei, vt habetur Nu. 15. quod ſcilicet mãdatũ Phariſæi ad literam intelligebant & ſeruabant, ſed intentio Deus. Dei mandantis fuit, vt ligarentur in manu, id eſt in operatione, & eſſent ante oculos in meditatione. In iacinctinis autẽ vittis, quæ pallijs inſerebantur, ſignatur cæleſtis intentio, quæ omnibus operibus noſtris debet adiungi.

Vitæ humanæ miſeria quanta ſit, in quibuſque conſiſtat, & quomodo etiam ipſamet ſalus ægritudo iudicanda ſit. D. Gregorii teſtimonio confirmatur.

Cap. XLV.

MIſeria & grauedo humanæ vitæ oſtenditur à defectibus corporis, & ex variis medicamentis: Nam præter hoc, quod corpus diuerſis infirmitatibus, & febribus, & doloribus frequenter affligitur, etiam ipſa hæc noſtri corporis, quæ ſalus vocatur, ægritudo eſt, vt dicit Greg. Nam ocio tabeſcit, opere deficit, inedia deficiens cibo reficitur, vt ſubſiſtat, refectione laſſeſcet, abſtinentia releuatur, vt vigeat, aqua perfunditur, ne areſcat, lintels tergitur ne ipſa nimis perfuſione liqueſiat, labore vegetatur, ne quiete torpeat, quiete refouetur, ne laboris exercitatione ſuccumbat, fatigata vigiliis ſomno reparatur, oppreſſa ſomno vigiliis excutitur, ne ſua peius quiete laſſetur, veſtibus tegitur, ne frigoris aduerſitate penetretur, quæ ſi æſtus ſit calore deficies, aurarum flatu refouetur. Cumque inde moleſtias inuenit, vnde vitare moleſtias quærit, male ſauciata (vt ita dixerim) de ipſo ſuo medicamine langueſcit. Remotis ergo febribus, ceſſantibus doloribus, ipſa noſtra ſalus ægritudo eſt, cui curandi neceſſitas nunquam deeſt. Quot enim ſolatia ad viuendi vſum quærimus, quaſi tot noſtræ ægritudini medicamentis obuiamus. Sed ipſum quoque medicamẽ in vulnus vertitur, quia exquiſito remedio paulo diutius inhærentes, ex eo grauius deficimus, quod proni ad refectionem paramus. Sic nimirũ debuit præſumpto cotrigi, ſic ſuperbia elidi tur, quia enim elatum tẽmel ſumpſimus ſpiritum, ecce defluens quotidie portamus lutum.

Mortem neceſſariam eſſe iuuenesque prius quam ſenes ſapiſſime inuadere, eamque ſanctos appetere, ſimilitudinibus, & auctoritatibus terminatur.

Cap. XLVI.

MOrs citius aliquando inuadit iuuenes quam ſenes, immo fortè plures moriuntur iuuenes quam antiqui. Sicut de animalibus accidit, quod plures

deciduntur, agni quasi pecudes, & ita cito frangitur vas nouum sicut antiquum. Et similiter scinditur citius arbor iuuenis, quam
Isa. 30. antiqua. Isa. Subito dum non speratur, veniet contritio illius.

Item mors timenda est propter necessitatem; Quicunque enim in carne viuit, oportet quod moriatur. Terra enim cum homine transit ad hominem, & sic caro
Eccl. 8. cum mortalitate. Eccl. Non est in hominis potestate prohibere spiritū, nec habet potestatem in die mortis. Qui videt domum proximi sui ardere, non debet mulrum
Eccl. 38. de sua confidere. Eccle. Memor esto iudicij mei: sic enim erit & tuum, mihi heri, tibi hodie.

Item viri sancti quanto plus appropinquant morti, tanto feruentiores fiunt: sicut quærentes thesaurum eo ardentius fodiunt, quo iuxta quæsitum aurum magis appropinquando pertingunt. Et corpus naturali meatu tanto mouetur velocius, quanto plus ad suæ quietis terminum appropinquat.

Qui vere mundo mortui sunt, eis pariter mundum mortuum esse, mortificantesque seipsos spiritualiter, fodientibus thesaurum assimilari, ac veram sapientiam in suis sibilibus consistere rationabiliter affirmatur.

Cap. XLVII.

MOrtuus est homo mundo, & mundus ei, quando nec mundus curat de ipso, nec ipse de mūdo, si enim in vno loco sit mortuus, & viuens, & si mortuus viuum non videt, viuus tamen mortuum videt: si verò mortui sunt vtrique, alter alterum nequaquam videt. Ita qui iam mundum non amat, sed tamen ab illo vel nolens amatur, & si ipse velut mortuus mundum non videt, hunc tamen mundus adhuc mortuus non videt: si vero, nec ipse in amore mundum retinet, nec rursus in amore mundi retinetur, vicissim sibi vtrique extincti sunt: quia dum alter alterum non appetit, quasi mortuus mortuum non attendit. Et talis erat Paulus, qui dicebat: Mihi mūdus Gal. 6.
crucifixus est, & ego mundo.

Item qui est mortuus mundo, oditur, & à mundo: Nam sicut mortua corpora mare à se expellit, viua vero sibi retinet, sic mundus detinet suos amatores tanquam sibi viuentes. & eijcit contemptores tanquam sibi defunctos. Ioan. Si de mundo fuissetis, Ioan. 15
mundus quod suum erat diligeret, nunc vero, quia de mundo nō estis, propterea odit vos mundus.

Item mortificantes spiritualiter seipsos assimilantur fodientibus thesaurum. De quibus dicitur: Quasi effodiētes thesaurum, gau- Iob. 3.
dentq; vehementer cum inuenerint sepulchrum. Mundo enim (sicut dicit Greg.) per inuisibilem sapientiā morimur. Quæ thesauro assimilatur. Prou. Si quæsieris Prou. 2
eam quasi pecuniam, & sicut thesauros effoderis eam. Sapientia quippe in rerum superficie non iacet, quia in inuisibilibus latet: & tunc mortificationē nostram sapientiam contingentes apprehendimus, si relictis visibilibus in inuisibilibus abscondamur, si sic hanc effodientes quærimus, vt ratione omne quod terrenum mens cogitat, à semetipsa manu sanctæ discretionis eijciat, thesaurum virtutum qui latebat se agnoscat: Facile enim in se thesaurum inuenit, qui eam, quæ se male præsserat, molem à se terrenæ cogitationis repellit. Quia autem quæritam mortem sicut thesaurū dicit, rectè subiungit. Gaudentque vehementer cum inuenerint sepulchrum: Sicut enim sepulchrum locus est quo absc̄ditur mortuus; ita diuina contemplatio quoddā sepulchrū est, quo

absco-

absconditur anima. Quasi enim huic adhuc mundo viuimus cum mēte in eum foras vagamur. Sed mortui in sepulchro abscōdimur, cū mortificati exterius in secreto itinere contemplationis cælamur. Sancti igitur viri ab importunitate desideriorū temporalium, à tumultu inutilium curarum, à clamore perstrepentium perturbationum, semetipsos sacri verbi gladio mortificare non desinunt, atque intus ante Dei faciem in occulto mentis se abscōdunt. Collo. Mortui enim estis, & vita vestra abscondita est cum Christo in Deo. Qui ergo mortē quærit, gaudet dum sepulchrum inuenit; quia qui mortificare se appetit, valde ad inuētam requiē contēplationis hilarescit, vt exutus mundo lateat, & à cūctis exteriorum rerū perturbationibus intra sinum se intimi amoris abscondat. Sciendum etiam quòd antiqui mortuos cum diuitiis sepeliebant. Et ideo qui thesaurum quærit, gaudet cum sepulchrū inuenerit, quia sapientiam perquirentes cùm sacræ scripturæ paginas voluimus, cum exempla præcedentium Sanctorum perscrutamur, quasi ex sepulchro gaudium sumimus, quia mentis diuitias apud mortuos inuenimus, quia qui huic mundo perfecte extincti sunt, in occulto cum diuitiis requiescunt, sepulchro ergo diues efficitur, qui per exempla iustorum cōtemplationis virtute subleuatur.

Coll. 3.

Sequens mundum, qui aliud promittit aliudq; soluit, fatuo ac puero papilionem sequenti comparatur, quod auctoritatibus affirmatur.

Cap. XLVIII.

MVndum sequens assimilatur fatuo qui summo mane surgebat, vt sequeretur vmbrā quæ semper eum fugiebat, & nūquam eam apprehendebat. Eccl. Quasi qui apprehendit vmbrā, & persequitur ventum, sic qui attēdit ad visa mendacia, id est, res tēporales, quæ aliud promittunt, & aliud soluūt, sicut mendacia aliud sonant, & aliud continent. Item mundū sequens assimilatur puero, qui sequitur papilionem, quē non capit, sed ab eo fugit, vel ipsum dimittit Ecclesiast. Si secutus fueris non apprehendes.

Eccl. 54.

Eccl. 11.

Iudicibus munera omnia cordis, oris, & operis, veluti venenum fore vitanda, D. Pauli similitudinis suadetur.

Cap. XIIX.

MVnera debent manus iudicis renuere, sicut renuunt serpentē tangere, vel venenosum vermem super se tenere. Si enim vermis venenosus super manum ascenderet, protinus ipsum excuteret, ne eum venenaret, vnde dicitur quod Paulus viperam, quæ manum suam inuasit, & ad ipsam pendebat, in ignem excussit. Tūc enim vipera, vel venenosus vermis manum iudicis inuadit, vt vitam eius veneno extinguat, quādo aliquis eum muneribus tentat, vt cupiditatis veneno iustitiam corrumpat. Sed probus iudex eam in ignem excutit; quia hanc cum quodam quasi furore & indignatione repellit. Vnde dicitur. Beatus qui excutit manus ab omni, s. munere. Quia triplex est munus, cuius acceptio, vel expectatio, corrumpit non solum manus iudicantis, sed etiā interdum cuiuscūque bona opērātis. Vnde Grego. Tres sunt acceptiones munerum, ad quæ ex fraude festinatur. Munus namque ex corde, est vana gratia per cogitationem. Munus ab ore, est vana gloria per fauorem. Munus ex manu est præmium per dationē, sed iustu, quisq; ab omni munere manus excutit, quia in eo quod rectè agit, nec ab humano corde

Act. 23

Isa. 13.

Gregor.

vanam gratiã, nec ab ore laude, nec à manu dationem accipere quærit. Solus igitur in Dei operatione fraudem non facit, qui cũ ad studia bonæ actionis inniglat, nec ad corporalis rei præmia, nec ad laudis verba, nec ad humani iudicij gratiam anhelat.

Et qui obedientia operibus est assuetus, omnia esse facilia, Deoq; obtemperanti cuncta pariter obsequi exemplis demonstratur.

Cap. L.

OBedienti Deo, obediũt omnia & creator, & creatura. Quod patet exemplo Iosue, quãdo mandauit Soli quod staret & steterit. Vnde Iosue 10. Non fuit postea tam longa dies obediente Domino voci hominis. Grego. Si obedientes fuerimus præceptis diuinis, obediet Dominus orationibus nostris. Ios. 10.

Item assuefactio ad opera obedientiæ facit ea videri facilia: Equus enim assuefactus circũuolutionibus, de facili ad volũtatem sessoris flecti potest. Prou. Equus paratur ad diem belli, Dominus autem salutẽ tribuet. Equus ille religiosus est, cui frenũ obedientiæ imponitur; quia paratus est per assuefactionem ad obediendum, vt ad dextram, vel sinistram vertatur. Psa. Paratus sum, & non sum turbatus, vt custodiam mandata tua. Pro. 25. Psa. 118

Opus bonum à nobis omnibus Deus, velusti à qualibet pomarij arbore Herus fructũ requirit bonum, idq; quemadmodum sit perficiendum duplici veteris testamenti figura clarissime insinuatur: & fouens bonum, ac à malis se minime custodiens, cui comparetur, explanatur.

Cap. LI.

OPus bonum debet offerri Deo purè, & completè. Sicut iubebatur offerri hostia in lege. Nam in lege iudicis præceptum erat, vt subtracta pelle hostiæ artus in frusta conuiderent. Pellem namque hostiæ (sicut Greg. dicit) subtrahimus, cum à mẽtis nostræ oculis superficiem virtutis amouemus, cuius artus in frusta concidimus, cum distinguentes subtiliter eius intima mẽtisq; cogitamus. Item Leui. Præceptum Leui. 3. est, vt cauda hostiæ in altari offerretur, vt videlicet omne bonum quod incipimus, etiam perseueranti fine compleamus.

Item operantes bona propter difficultatem, assimilantur ascẽdentibus: mala vero propter facilitatem, descendentibus. Nam (sicut dicit Greg.) omnis accessus in labore est, descensus in voluptate, Quia per nixum gressus ad superiora tenditur, per remissionem vero ad inferiora declinatur, Ad montis enim verticem ipsum saxum subuehere magni laboris est, ipsumq; à summis ad ima dimittere laboris non est. Sine mora videlicet pronit, qui magnis conatibus ad summa peruenit. Lõgo studio segges seritur, soli atque imbri diu cõmittitur, sed tamen vna & subita scintilla consumitur Paulatim ædificia ad alta proficiũt, sed repentinis casibus terram petunt. Robusta arbor in aere per tarda incrementa se erigit, sed quicquid diu ad alta protulit, semel et simul cadit. Sicque fit, vt iusti ad sũma per tarda incrementa proficiãt, sed iniqui ad vitiorum ima sine vllo obstaculo ac difficultate descendant.

Item opus bonũ requirit Deus ab homine, sicut homo de qualibet arbore quæ est in horto suo vult habere bonum fructum, ad hoc enim plantauit, & si nõ portat fructum bonum, scindit, & comburit. Sic Deus de quolibet homine quem posuit in mundo, fructum bonorũ operũ requirit. Alioquin scindetur, & in ignem æter-

Digitized by Google

æternum mitteretur. Matt. Omnis
Matt. 6. arbor quæ nō facit fructum bonū, excidetur, & in ignē mittetur.
Item materia mollis cito dissoluitur, sic opus mollium & tepidorum cito deficit. Pronerb.
Pro. 18. Qui mollis & dissolutus est in opere suo, frater est sua opera dissipantis.

Item bona opera faciens, & à malis se non custodiēs, similis est fatuo, qui mittit aquā in cisternā perforatam, vel vinum ponens in vegetem fractum, frumentum in saccum pertusum; quia quantum ex vna parte ponet, tantū ex alia exiet. Ita talis quicquid lucratur ex operibus bonis, con-
Agg. 2. sequēter perdit ex malis. Agg. Et qui mercedes congregauit, misit eas in sacculū pertusum. De pertuso enim sacculo, sicut dicit Gr. aliunde exit, quod alunde mittitur. Quia indiscretæ mētes mercedem quam ex bono acquirūt, non aspiciūt quod ex malo opere perdunt. Alius namque castitatem corporis seruat, sed; vigilanter circumspicit, ne quid foris reprehensibilis admittat, suis cōtentus est, aliena non diripit; sed tamē odiū fortasse in corde contra proximum seruat, cum scrip-
1. Ioa. 3. tum sit: Qui odit fratrem suum, homicida est: Considerat enim quod sit mundus foris in opere, & non perpendit quod sit crudelis in mente. Alius iā aliena non diripit, iam corpus ab immundicia custodit, iam mētē pura proximum diligit, & malorum præteritorum conscius, lamentando se in præcibus afficit, sed finita prece, læta de quibus in hoc mūdo, gaudeat, exquirit, temporalibus gaudiis negligentes animum dimittit, nec curat ne in eo lachrymarum mensuram immoderata gaudia sequantur. Fitque vt bonū nimis ridēdo perdat, quod plangendo lucratus est.

Quanto opere mulieribus corperi ornatus sit vitandus, cuiusqua rei signum sit, & quibus tales comparentur exemplis non obscuris demonstratur.

Cap. LII.

ORnatus corporis est signum meretricij, & luxuriæ. Faciunt enim de templo Dei papilionem meretrices. Quia sicut papilio signū est scorti, sic ornatus
Prou. 7. exterior. Prouer. Ecce mulier occurrit illi ornatu meretricio præparata.

Item solent equorū venditores equis suis imponere ramum, vel stramen super capita eorum, vel in eundis, in signum quod volunt eos vendere. Ita mulieres imponunt ornamenta capitibus suis, in signum quod corpora eorum venalia sunt. Si quis alicuius nobilis equo imponeret signū venditionis, & per villam circumduceret eum quasi venalem, multum offenderetur. Sic offenditur Deus de sponsa sua, id est, de virgine, & maritus de vxore sua offendi deberet. Prou. Zelus, & ira
Prou. 6. uor viri non parcet, &c.

Item mulieres se ornantes sunt incendiariæ diaboli, templi Dei cōburentes, ferentes ignē in caudis, vt vulpes Sampsonis. Psalm.
Psal. 73. Incenderunt igni sanctuariū tuum.

Item mirabile esset si mulier veniret ad Missam in morte mariti sui, vel patris, ornata floribus. Sic est de illis, quæ veniunt ad Missam ornatæ, cum omnis Missa celebretur in memoriā Christi crucifixi, cui corona spinea imposita est, & tu imponis tibi co-
Sap. 2. ronam de floribus & rosis. Sap. Coronemus nos rosis, &c.

Hominem ociosum veluti signum ante diaboli sagittam esse, locumque ocio diabolis parere affirmatur.

Cap. LIII.

OCiosus homo locum facit diabolo, sed in homine occupato

Digitized by Google

cupato non habet diabolus locũ, si cut nes perfectè occupata nõ est
Hieron. capax alterius. Vnde Hiero dixit: Semper aliquid boni facito, vt diabolus inueniat te occupatum.

Itẽ homo ociosus est sicut lignum ad sagittam, quod vndique à sagittariis, id est, dæmonibus sagittatur sagittis tentationum.
Thre. 3. Thr. Tetẽdit arcum suũ, & posuit me quasi lignum ad sagittã. Sed occupatio est velut clypeus contra sagittas diaboli. Eccles. Super
Eccl. 27. scutum potentis, i. viriliter operantis & super lanceam aduersus inimicum tuum pugnabit.

Passionis Christi meditatio quemlibet nos ad ipsius timorem inflammet, quoue modo cordis magnam efferat compunctionem, primisque expellat cogitationes educitur.

Cap. LIIII.

PAssio Christi inflammat cor da frigida ad amorem: Non enim est lignum tã frigidum, vel aquosum, quod si homo miserit in clibanum, vel fornacem ardentem, non succendatur. Similiter etiam nec cor est aliquod ita tepidum, quod si ponatur in fornace amoris diuini, intuendo quantum exarsit in passione, quin ac-
Psal. 17. cendatur ad amandũ ipsum. Psal. Carbones succẽsi sunt ab eo. Ber. Super omnia te reddit mihi amabilem bone Iesu calix passionis quem bibisti, opus redemptionis. Hic enim amorem nostrum facile sibi vendicat totum.

Item passionis Christi memoria generat cõpunctionem, quæ expellit omnes prauas cogitationes. Vnde Angelus Raphael dixit filio Tobiæ de pisce quẽ ceperat, particulam illius pone super carbones, & fumus illius fugabit dæmonem. Hic enim piscis est Christus, qui exenteratur, quando interiora passionis eius considerãtur, & quomodo Deitas latuit. Sed hel reseruatur, quãdo amaritudo illius memoriæ commẽdatur. Cor reseruatur, quando charitas eius consideratur. Particula super carbones ponitur, quando de illa dilectione cogitatur, & in de fumus compunctionis generatur, qui fugat omne genus dæmoniorum; quia omnis strepitus prauæ cogitationis obmutescit.

Dei patientia peccatorem diu ad pœnitentiam expectantis, quantũ sit tandem formidanda, multisque parturientis similitudine suadetur.

Cap. LV.

PAtientia Dei assimilatur grauidæ mulieri, quæ licet cõceptum, quem diu portauit, postea cum magno dolore eicit. Sic Deus diu quidem peccatorẽ tolerat per patientiam, & expectat ad pœnitentiam, sed diu expectatũ, & nõ emendatum, quandoq; subito percutit & cũ magno vindictæ feruore, quasi cum magno dolore, proicit quem diu tolerauit, vnde dicitur Isa. Tacui, semper silui, patiẽs fui, sicut parturiens loquar. Non est ergo Dei patientia contemnenda ex dilatione, sed amplius formidanda. Vale. In
Quia sicut dicit Valer. Maxim. li. 1. Lento gradu ad vindictã diuina procedit ira, tarditatemq; iudicii grauitate pensat.
Isa. 42.

Quis merito passus homo debet nuncupari, paucis naturalibus exemplis approbatur.

Cap. LVI.

PAtientia hominis quanta sit, non nisi in tribulatione cognoscitur. Nam sicut aliquis habẽs quartanas vel tertianas, non dicitur curatus esse, si in diebus in quibus non est accessio, non febricitet. Similiter nullus debet dici patiens, pro eo quod ipse nõ turbatur cũ nulla sit ei molestia, sed si instante tribulatione, vel miseria patiẽs esset tũc diceretur patiens, sicut ille, qui in tempore

accef-

Digitized by Google

accessionis non febricitat, diceretur esse curatus & sanus a febre.

Item si nullus esset ventus, arbor quæ tunc non moueretur, nō diceretur propter hoc immobilis. Similiter lignum, quod non ardet igne absente, non disceretur propter hoc incombustibile. Et sic de aliis. Sic homo sine tribulatione non debet dici patiens Gregor. Qualis quisque apud se lateat, illata contumelia probat. Sap. Per tormenta interrogemus eum, & probemus patientiam illius.

Greg. Sap. 2.

Peccatum quantopere fugiendum sit, quantumq; graue & ponderosum existat, & quomodo ante Solem sedenti caco, defunctoq; sepeliendo comparetur, erūmet exemplis, pluribusque ostenditur autoritatibus.

Cap. LVII.

PEccato homo non solum non debet consentire, sed neque in eius delectatione vel animo detineri. Sicut malum & venenosum cibum homo non solum nō vult comedere, sed nec etiam gustare: Differunt enim gustare & comedere, sicut delectari, & cōsentire. Nam gustare est sine glutitione super lingua tenere, sicut quando gustatur cibus si benè sit salitus, sed comedere est cum intus cibus in corpore trahitur. Sic qui intentione non vult consentire, sed tamen immoratur in delectatione cogitationis, iste & si non comedit, tamē gustat; sed ille comedit, qui peccato consentit. Col. Neq; tetigeritis per cogitationem, neq; contrectaueritis per consensum, vel operationem. Et nota, quod multiplicata gustatio, comestioni, vel hastui æquipollet, sicut patet in his qui vina probant. Sic frequens delectatio plerunque inducit consensum. Si ergo mortē animæ, quam facit consensus, times, time tale gustare quod disponit ad mortem.

Col. 2.

Item peccatum creaturas, quæ in se bonæ erāt, fecit homini noxias. Nam venenum est mors hominis, & tamen est vita serpentis. Sic ergo Deus res à se bene conditas nobis in flagellum format, vt ea ipsa & per dolorem quo feriunt delinquentibus mala sint, & per naturam qua existunt bona, sicut dicit Gregor.

Item peccatorum onus multum grauat animam. Psalm. Sicut onus graue grauatæ sunt super me, scilicet iniquitates meæ, sed miser homo non sentit modo onus illud, sed sentiet postea; sicut ille, qui portat vel trahit onus in aqua, nō sentit bene pōdus, donec exeat de aqua. Sic onus peccati in aquis delitiarum non sentitur bene, sed quando exierit de aqua, i. peccato, vel mundo, in morte sentietur. Deo hic deponenda essent peccata tanquam onera grauissima in infernum trahentia: Ille enim qui habet magnum onus super collum suum non cessat currendo ire, vt veniat ad locum vbi debet deponere: sic debet homo festinare cōfessionem, & ibi onus peccati proiicere. Vnde Hebr. Deponentes omne onus, & circunstans nos peccatum.

Psal. 17

Heb. 12

Item ille, qui debet portare aliquod onus, tentat prius quantum ponderet, & quātum portabit, & stipendium considerat. Sic homo quādo vult peccare, & onus peccati sibi assumere, debet cōsiderare onus peccati prius, quod tantū ponderat, quod decedentes cum eo in puncto ad inferna descendunt: Tantū enim pōderat, quod neque firmamentum ipsum hora vna potuit sustinere. Luc. Videbā sathanam sicut fulgur de cęlo cadentē. Et quamdiu portabit: quia forte sine fine quod nescit, qui assumit, & quod non poterit deponere. Psalm Laborabit in æternum, & viuet adhuc in finem. Et

Luc. 10

Psal. 30

stipendium peccati, quod est mors
Rom.6. æterna. Rom. Finis eorum mors est. Et ibidem dicitur: Stipendia enim peccati mors.

Item peccator assimilatur cæco sedenti ad Solem: Nam cæcus cū in Sole consistit, ipse radijs Solis perfunditur, sed tamen lumen nō videt quo illustratur. Sic peccator cum peccat, licet peccati delectatione & ardore cæcatus ipse non videat Deum, neque attendat ad ipsum, Deus tamē cui omnia patent, bene conspicit illum. Vnde de peccatoribus cæcatis di-
Psal.57 citur in Psal. Supercecidit ignis; id est ardor peccati; & non viderunt Solem.

Itē peccator assimilatur defuncto sepeliendo: Nā defunctus ad tumulū aliquādo cum magna honoris pōpa defertur, sed postmodū in terra sepultus in putredinē & cinerem vertitur. In pompa igitur honoris ad tumulū, id est, exterminium mortis, breui trāsito deferuntur superbi, sicut de quodā
Psal.36. Psal. dicit: Vidi impium superexaltatum & eleuatum sicut cedros Libani, & transiui, & ecce non erat, sed in carnis putredinē fetidā conuertuntur luxuriosi. Vnde possunt luxuriosi dicere illud Iob. In-
Iob 7. duta est caro mea putredine, sed in puluerē terræ rediguntur auari, qui dum sagaci sollicitudine terrenis actionibus subduntur, quasi subtili terræ puluere asperguntur.
Iob 7. Iob. Sordibus pulueris cutis mea aruit. Cutis enim, quæ puluere respergitur, & quæ arescendo anteritur, mentes auarorū signat, quæ tunc puluere resperguntur, quādo terrenis affectibus repleantur, sed ideo arescunt; quia a cælestibus desiderijs vacuæ quasi subtracta pinguedine manebunt, quo contra
Psal.62 Psal. petijt dicens: Sicut adipe, & pinguedine repleatur anima mea. Adeps quippe pinguedinis animā replet, cum hanc contra præsentiū desideriorum æstum supernæ spei infusio refouet. Cutis ergo arescens contrahitur, cum per rebus exterioribus deditum, atque ex dispensatione illatum, in actoris sui amore non tenditur, sed in semetipso, (vt ita dixerim) rugosa cogitatione replicatur.

Itē sicut stultus esset electus in Episcopum, si ante confirmationē aliquid cōmitteret vnde episcopatum perderet. Sic qui peccatum mortale committit, vnde vitam æternā amittit. Ephes. Elegit nos Epes.1.
ante mundi constitutionem, vt essemus sancti & immaculati in conspectu eius in charitate.

Inferni tormenta in singulis damnatis nequaquam æqualia esse, Solis similitudine ostenditur.

Cap. LVIII.

POena gehennæ, licet sit in dānatis omnibus ab eodē igne, non tamen eodem vel pari modo omnes cruciat. Cuius exemplum apparet in hominibus, qui stant ad æstum Solis. Quia licet aliqui ab eodem Sole calefiant, non tamen pari modo æstuāt, quia iuxta qualitatem corporis sentitur pōdus caloris. Quod ergo respectu Solis facit dispar valetudo corporum, hoc facit respectu gehennæ disparitas meritorum. Vnde in eodem igne est diuersitas cruciatuū, secundum diuersitates, & gradus meritorum.

Pœnitens quomodo vt verè pœniteat, parturienti mulieri debeat comparari, & postea semet opera studiose discernere, vitiorumq; vetustatem destituere, & nouitate virtutum sese decorare, exemplis demonstratur, cuius pœnitentiam non esse differendam, sed continuo, perseueranter, moderateq; peragendam fore asseritur.

Cap. LIX.

Pœni-

PŒnitẽs debet esse. parturienti similis: Mulier enim cum delectatione cõcipit, sed cum dolore vehementissimo parturit: quia non est minimum membrum in parturiente, quod non doleat. Ita nullum debet esse membrum in corpore, quod pœnitentiam non faciat. Quia cùm omnia membra fuerint instrumẽta vitiorum, debent similiter esse instrumẽta pœnitentiæ, Sic fuit Magdalena, quæ tot ex se exhibuit holocausta, quot habuerat oblectamenta. Ro. Rom. 6. Sicut exhibuistis membra vestra seruire immunditiæ, & iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibete ea seruire iustitiæ in sanctificationem.

Itẽ pœnitens, vel tentatus, debet studiosè opera sua discernere, & corrigere. Cuius exemplum est, quia mos antiquorum fuit in dolore vestimenta scindere. Vestimẽta enim, sicut Greg. dicit, scindimus, cum discernendo nostra opera, pertractamus. Si enim apud Deũ nostra opera nos quasi vestimenta non tegerent, nequaquam voce angelica diceretur: Beatus qui vigilat, & custodit vestimenta sua, ne nudus ambulet, & videant turpitudinẽ eius. Turpitudo enim nunc nostra cernetur, cũ vita nostra ante iustorum oculos reprehensibilis monstratur. Tanquam enim subsequẽtis operis tegmine velamur, quando culpa tentari ad lamenta accendimur, atque ipsis lamentis excitati ad perspiciendũ lumen iustitiæ subtilius oculos mentis aperimus. Quasi in dolore vestimenta scindimus, quando ex fletu discretione crescente cuncta quæ agimus districtius iuxta manu iudicamus.

Item sicut dicit Greg. Pœnitentium corda sterquilinio assimilãtur: quia dũ mala sua flendo considerãt, quasi ante se stercora sese obijciendo coaceruant.

Item pœnitens debet destruere vetustate vitiorum, vt habeat nouitatem virtutum. Pueri enim vestes veteres laniant, vt nouas recipiant. Et armiger destruit malum equum, vt habeat meliorem. Et homo dissipat domum veterem, vt faciat pulchriorem. Similiter debet homo per pœnitentiam destruere veterem hominem, vt induat nouum. 2. Cor. Scimus quo- 2. Cor. 5 niam si terrestris domus nostra dissoluatur, domum non manufactam habemus, &c.

Itẽ differens pœnitentiam vsq; ad senectutem, similis illi est qui haberet quatuor asinos, & debiliori eorum totum ipsorum quatuor onus imponeret: quia talis profectò impius & stultus reputaretur. Sic est ille qui totũ onus pœnitentiæ suæ vult in senectute sua portare, quãdo iam nõ potest laborare. Vnde Malach. Malachæus dolosus, qui habet in grege suo masculum, & votum faciens immolat Domino debile. Malac. 1

Item pœnitentia accelerata, & in ætate iuuenili incæpta, præseruat à puttedine carnalium desideriorum: Nam sicut carnes custodiuntur ex salis appositione, alias putrescerent, & scaturirent vermes quin sal cito apponeretur. Sic ẽro hominis vermes peccati, & prauæ delectationis scaturit, nisi in ætate iuuenili dometur, & in seruitutem spiritus redigatur.

Item omne onus alleuiatur ex consideratione mercedis. Nã portio lignorũ vel bladi maius onus libenter assumit in humeris suis, vt maiorẽ mercedem habeat. Sic debet facere pœnitens maiora, scilicet onera laborum, & iciuniorũ sibi assumere, vt magis remuneretur: vnusquisque enim mercedẽ accipiet secundũ laborem suum.

Item qui indiscretè per pœnitentiam se affligit, similis est illi qui vermem vult excutere de ar-

Digitized by Google

bore, & excutit florem vel fructū eum verme. Et lotrici quę pannos lacerat lauando super lapidem, & percutiendo. Et monacho qui tātū equitauit, quod oportuit equū remanere in crastino in stabulo.

Item ille qui aufert vitam alicui qui victurus esset per annum, homicida iudicatur. Quanto magis ille qui nimiis ieiuniis & afflictionibus efficit, vt decem annis citius moriatur, quam esset moriturus. Bernar. Non habet callidus hostis efficacius machinamētum ad tollendum de corde charitatē, quod si efficere possit, vt in ea incautè & sine discretione ambuletur.

Bern.

Itē tardius pœnitentiam faciēs, similis est ei qui debitum incurrit ad vsuram, qui quanto plus differt soluere mutuum, tanto plus crescit debitum super eum, & tanto plus oportet eum dare tempore solutionis. Sic quanto diutius fuerit aliquis in peccatis, tanto plus soluet in pœna. Rom. Secundum duritiam tuam, & impœnitens cor, &c. Vere enim magna est vsura, quādo pro vno peccato soluitur pœna infinita, i. pro vna delectatione peccati pœna æterna.

Rom. 2.

Item pœnitentia est appetenda, & si non propter pœnam quam infligit, saltem propter gratiā quā acquirit: Solet enim homo aliquis nobilis vetulam mulierem ducere, & ignobilem in vxorem, nō propter se, sed propter diuitias magnas quas habet, & propter magnam hæreditatem quam possidet. Sic & tu pœnitentiā assume tibi in vxorem, & si non propter se, quia tibi videtur grauis & turpis, tamen propter thesaurū gratiæ, & virtutū, quem secū defert, & hæreditatem æternam quam promittit Sap. Hanc amaui, & exquisiui à iuuentute mea, & quæsiui illam sponsam mihi assume-

Sap. 8.

re, & amator factus sum formæ illius. Et ibidem. Sciens quoniam communicabit de bonis suis. Et venerunt mihi omnia bona pariter cum illa.

Sap. 8.

Viri perfecti, vt in Dei amore feruentiores reddantur, supernacaneas cogitationes exemplo Nazaræorum à mente reijcere admonentur.

Cap. LX.

PErfecti viri studeant resecare superfluas cogitationes, vt scilicet in diuino amore fiant feruentiores. Cuius exemplum quidem ostenditur in Nazareis, qui in veteri lege capillos eorū quos in deuotione nutrierāt, expleta deuotione radere & in ignem ponere iubebantur. Quid est enim, vt Greg. dicit, quod Nazarei capillos nutriūt, nisi quod per vitā magnæ continentiæ præsumptionū cogitationes crescunt? Et quid est deuotione cōpleta capillos radere, nisi quod tūc ad perfectionis summā contingimus, cū sic exteriora vitia vincimus, vt etiā cogitationes superfluas à mēte resecemus? Quasi nimirum sacrificii igne cōcremare, est flammis amoris diuini incendere, vt totaliter mens in amore Dei ardeat, & cogitationes superfluas concremans, quasi Nazarei capillos deuotionis perfectione consumat.

Ad finem vsque in bonum in fanter esse perseuerandū, hostiæ sacrificij, pauonisq; exemplo hic admonemur, vt Dei gratiā impetrare queamus.

Cap. LXX.

PErseuerantia necessaria est in opere bono, sicut cauda animalis in sacrificio. Vnde cauda hostię iubetur offerri in sacrificio. Leui. 3. Indecens est enim animal sine cauda, id est opus incœptum sine fine, vel complemento. Vnde dicitur, quod pauo auis, quando amisit caudam, non audet apparere præ verecūdia. Sic sine cauda perse-

Leui. 3.

Digitized by Google

perseuerantiæ nō audebit aliquis coram Deo in iudicio apparere.

Item perseuerantiā impetrat gratiā. Nam si homo tantum perseueraret in oratione, quantum pauper ad ostiū diuitis pro eleemosyna, citius impetraret spiritualem eleemosynam, quam ille corporalem. Vnde Apostoli perseuerantes in oratione Spiritum sanctum acceperunt. Act. 2.

Pigri hominis naturam plurimum Domino rum castro, agroque neglecto assimulari declaratur.

Cap. LXII.

PIger homo similis est castro pluriū dominorum, inter quos ille qui remissus est, totum amittit: aliūs enim paulatim aufert ei ius suum. Sic si spiritus remissus fuerit, caro, quæ aduersus spiritū concupiscit, quotidie aliquid cōtra ipsum acquirit. Proue. Manus fortium dominabitur, quę autem remissa est tributis seruiet. Pro. 12.

Itē piger homo similis est agro neglectō, qui herbas inutiles profert si in pace dimissus, nec fossus nec purgatus sæpe fuerit, & bonis seminibus seminatus. Sic homo vitiorū spinas, & tribulos generat, nisi vtilibus occupetur laboribus.

Prædicatores bona docentes, eaque ipsi met non agentes, cæcis ac claudis comparari affirmatur.

Cap. LXIII.

PRædicatores qui dicūt, & non faciunt, similes sunt cæcis & claudis qui sedent in introitu ciuitatis nō dicātes, qui trāseuntibus viā ostendunt, sed nunquā in eā pedē ponunt. Contra illud Iac. Sic loquimini, & sic facite. Iaco. 2.

Item sicut esset dexidēdus qui argento vas fictile ornare vellet, decorare luto vt sordidaret argentum. Sic irrisione dignus est, qui cum malus sit, bona dicit, Proue. Quomodo si argento solido ornare velis vas fictile, sic tumentia labia cum pessimo corde sociata. Pro. 26.

Quantum laborandum sit, vt diuina merita adaugeamus, seminantis, doctrinæque exemplo instruimur.

Cap. LXIII.

PRofitere debet homo continue in operibus suis bonis, Nam volenti ditari, non sufficit sibi non perdere, nisi annuatim crescat in aliquo. Similiter desiderans ditari in bonis spiritualibus, debet annuatim, & quotidie bona sua ampliare, vt dicitur. Ambuletis, vt abundetis magis. 1. Th. 4.

Itē nullus vellet semē suum terę committere, nisi crederet illud multiplicatum colligere. Ergo sicut laboraret homo ad multiplicandū semina, sic debet laborare ad multiplicandum merita, quod est secundum Deum proficere. Apostolus. In omni opere bono fructificantes, & crescentes in scientia Dei. Col. 1.

In peccatis hac in vita prosperantes, qui insanis ac freneticis, similes indicantur, fere per amœna prata pulchraque itinera ad interitum duci videtur.

Cap. LXV.

PRosperitates in peccatis, similes sunt illis qui per pulchra itinera ad suspendium pertrahuntur, vel qui per amœna prata ad carcerem damnationis ducuntur. Vnde Greg. de peccatore prosperitatibus mundi florente dicit: Honoratur in via in peruentione damnabitur, & quasi per amœna prata ad carcerem peruenit, qui per præsentis vitæ prospera ad interitum tendit.

Itē prosperitas peccatorū exultatiū in peccatis, similis est insanis, quia tales, vt dicit Greg. non prosperitate erigūtur, sed insania quā subeunt, vnde affligi debuerunt, & exinde miseri in exultatione defluunt, vnde altius fiendi sunt. Itē peccatores tales sunt frenetici similes q̄ insaniā virtutem putāt, quia ex morbo esse nesciūt hoc

Digitized by Google

hoc quod amplius nō possunt. Et quasi crevisse viribus se æstimat, dum ad vitæ terminum per augmenta doloris appropinquant, qui ut rationis sensum nō habentes, flent & rident, & tanto magna æstimatione se dilatāt, quanto insensibiles malum quod patiuntur ignorant.

Rationis vis quanta sit, & quo via semper animi cogitationes habeat regulari, unico ancillarum Dominæ exemplo ostenditur. Cap. LXVII.

Ratio debet regere cogitationes, sicut domina regit ancillas & familiam. Nam videmus (sicut dicit Greg.) quod absente domina familia deordinatur, quia ancillarum linguæ perstrepunt, silentium deserunt, deputati operis officia negligūt, totum ordinem sibimet cōmandūt. At vbi repente domina venerit, mox perstrepētes linguę reticent, officia uniuscuiusque operis repetunt, itaque ad opus proprium ac si non recesserint reuertūtur. Similiter si ad momentum ratio discedat, quasi absente domina cogitationū se clamor velut garrula ancillarū turba multiplicat. Vt autē ratio ad mētem redierit, mox se cōfusio tumultuosa compescit, & quasi ancillæ, se ad iniunctum opus tacite reprimunt, dum cogitationes protinus causis se proprijs ad vtilitatem subdunt.

Religiosorum vita qualis esse debeat, mortuorū similitudinibus quibusdā facile terminatur. Cap. LXVIII.

Religiosus debet esse mortuus mundo. i. ad modum mortui se habere. Nam mortuus in sepulchro absconditur, & sic religiosus debet abscōdi in claustro, & nō discurrēdo vagari. Col. Mortui enim estis; & vita vestra abscondita est cū Christo in Deo. — Coll. 4.

Item anima mortui à carne separatur. Et sic religiosus debet à carnali amore separari: Eccl. Quasi adeps separatus à carne. In adipe enim signatur deuotio spiritualium, quæ debet esse in religioso separata ab amore carnaliū. — Eccl. 47

Item caro mortui à vermibus consumitur, scilicet in sepulchro. Quia religiosus per pœnitentiam debet consumere corpus suum in hoc mūdo, mente autē debet esse in cælo. Iob. Elegit suspendium anima mea. i. desiderium æternorū, & mortem ossa mea; id est, mortificationē carnaliū desideriorū. — Iob. 7.

Item mortuus nō sentit si pungatur, vel deliciatur, vel eleuetur. Et sit vere mortuus mundo. 1. Reg. Sicut angelus Domini Dominus meus, nec benedictione nec maledictione mouetur. — 1 Re. 19

Item mortuus omnia temporalia relinquit. Et sic Religiosus omnē proprietatē debet resignare, & omnia coram Deo, & fratribus repræsentare, & nihil sibi arrogare. 1. Cor. Quid habes, quod non accepisti? Bernard. Monacho habenti proprium, negabit Deus suum proprium, scilicet cælum. — 1. Cor. 4

Sacerdotum veteris legis corporales perfectiones, exterioresque ipsorum immunitates negatiue recensentur, quibus Christi sacerdotum clara similitudine spiritualia ornamenta aperiuntur. Cap. LXVIII.

Sacerdotes Christi, & clerici, immunes debet esse ab illis maculis spiritualiter, à quibus clericos seu Sacerdotes Iudeorū oportebat esse immunes corporaliter. Prohibetur enim esse cęcus, id est, ne sit ignorās: claudus i. instabilis, & ad diuersa inclinans. Et ne sit paruo, vel grādi, vel torto naso, i. ne habeat defectū discretionis, ne plus vel minus, aut aliqua praua exerceat. Per nasū enim signatur discretio, quia est discertiuus odorū. Item ne sit fracto pede, vel manu, id est, ne amittat virtutem operandi bene, vel procedēdi de virtute in virtutem.

Item

Digitized by Google

Item repudiatur si habeat gibbũ ante vel retro, per quẽ significatur superfluus amor terrenorum. Itẽ si lippus, i. si per carnalẽ affectũ eius ingeniũ obscuratur. Cõtingit enim lippitudo ex fluxu humoris: Repudiatur etiam si habeat albuginem in oculo, id est, præsumptionem candoris iustitiæ in sua cogitatione.

Item si habet iugem scabiem, id est, petulantiam carnis. Et si sit habens impetiginẽ, quæ sine dolore corpus occupat, & membra corporis fœdat, per quã auaritia designatur. Et etiam si sit herniosus, vel ponderosus, quod s. gestet pondus turpitudinis in corde, licet non exerceat opere.

Mercenarij sancti viri quatuor rationibus, nec non illis qui corporaliter suspenduntur comparantur, eosque in alia vita ab omni corporis animiq; perturbatione tandem à Deo fore liberandos demonstratur.

Cap. LXIX.

SAncti viri assimilantur mercenariis.

Primo, ratione temporis, quia tempus præsens cirò finiri exoptant, vt scilicet ad vitæ præmia perueniãt Sicut mercenarij præstolãtur finem diei, vt labor cessat, & recipiant præmium operis sui. Iob. Sicut dies mercenarij dies eius. Vbi dicit Gregor. Dies suos mercenarius euolui citius exoptat, vt ad laboris sui præmiũ sine tarditate perueniat. Dies itaque hominis à vera & æterna sapientiæ recte diebus mercenarii comparantur, quia præsentem vitam exilium non patriam, militiam non palmam deputat, & eo longius à præmio se cõspicit, quo tardius ad finem venit. Iob. 7. Greg.

Secundo ratione laboris: Nam sicut dicit Grego. Mercenarius in alienis laboribus exsudat, sed tamen sibi præmium proprium præparat, Omnes ergo qui spe cælestium præditi, exercitatione vitæ præsentis atterimur, in alieno laboramus: Nam sæpe & reprobis seruire cogimur, mũdo quæ mũdi sunt reddere coarctamur, & alieno quidem labore fatigamur, sed tamẽ præmia nostra percipimus, & per hoc peruenimus ad propria, quod purè ministramus aliena. Terriò, ratione operis. Nã sicut dicit Greg. Mercenarius solicitè curat inspicere, ne vnquã dies vacuus labatur ab opere, & expectatos finis temporum inanis veniat ad remunerationem. In laboris namque studio conspicit quid percipere in tẽpore remunerationis possit. Nam cum opus crescit, præmii fiducia proficit. Cum vero opus torpuerit, spes à remuneratione lasciscit. Vnde & electus quisque vitã suam, quasi mercenarii diem pensans, tanto fortius ipse tendit ad præmium, quanto nunc robustius perdurat ad laboris incrementum, qui sit decursus præsentis temporis pensat, dies cum operibus numerat: ne à labore vacua transeat vitæ monẽta formidat: aduersis gaudet, passione reficitur, mœrore refouetur, quia sequẽtis vitæ præmiis tanto se largius remuneranti conspicit, quanto præ amore illius quotidianis se mortibus vetius impendit.

Quartò ratione mercedis, quia consideratio mercedis homini mercenario leuiat pondus laboris. Et similiter sanctis viris consideratio præmii minuit laborem exercitij. Vnde Grego. dicit: Mercenarius cũ facienda opera conspicit, mentẽ protinus ex longinquitate, & pondere laboris adiicit. Cum vero lassescentẽ animũ ad considerãdum operis præmiũ reuocat, vigorem mox animi ad exercitium laboris reformat, & quod graue expãdit ex opere leue æstimat ex remuneratione. Sic electi

Digitized by Google

electi quique cum mundi huius aduersa patiuntur, cum honestatis cõtumelias, rerũ damna, cruciatus corporis tolerant, esse grauia, quibus exercentur pensant. Sed cum mẽtis oculum ad æternæ patriæ cõsiderationem tendunt, ex comparatione præmij, quã sit leue quod patiuntur inueniunt: quod enim valde esse importabile ex dolore offẽditur, cõsideratione prouida ex remuneratione leuiatur.

Item sancti viri assimilantur illis, qui corporaliter suspẽdũtur. Quia sicut ille qui suspenditur corpore, ad alta sustollitur, vt ibi moriatur. Sic quoque viri sancti ad alta per contemplationem se sublenant, vt affectibus terrenis intereant. Vnde Iob. Elegit suspendium anima mea & mortem ossa mea. Gregor. Sancti viri certissime sciunt, quia habere in hac vita requiẽ nequaquam possunt. Et idcirco suspendiũ eligũt, quia nimirũ desideria terrena deserẽtes ad alta animũ tollunt, suspensi autẽ mortẽ suis ossibus inferunt, quia amore supernæ patriæ in virtutum studiis accincti, hoc quod fortes prius in mũdo fuerãt, vinculo humilitatis insequũtur. Iob. 7.

Item Sancti post hanc vitam liberantur ab omni pœnalitate & molestia quã patiũtur in hac vita: Nam licet cardui, & vrticæ grauis in campo socientur, tamen cum ponuntur in horreo, societas illa separatur. Et sic affectiones & tribulationes quibus modo Sancti cõiuncti sunt in campo mũdi, omnes separabuntur ab ipsis cum reponentur in horreo cæli. Apocal. Absterget Deus omnẽ lachrymam ab oculis eorum, &c. Apo. 21

Mystiam sacræ scripturæ intelligentiam assidua eius lectione haberi, vnica hominis ignoti cognitionis similitudine breuiter ostenditur.

Cap. LXX.

SCripturæ sacræ intelligentia mystica assidua eius lectione aperitur. Cuius exemplum est (secundũ Greg.) sicut ignotorũ hominum facies cernimus, & corda nescimus, sed si familiari eis locutione coniungimur, vsu colloquii eorum, & cogitationes indagamus. Ita oũ in sacro eloquio sola historia aspicitur, nihil aliud quam facies videtur. Sed si huic assiduo vsu communicamus, intimam mentem ex collocutionis familiaritate penetremus. Dum enim alia ex aliis colligimus, facile in eius verbis cognoscimus aliud esse quod intimant, aliud quod sonant. Tanto autem quisque notitia illius extraneus redditur, quanto in sola eius superficie ligatur.

Silentij vtilitas quanta sit, linguæq; refrenatio quantum profit, duobus naturalibus inducatur exemplis.

Cap LXXI.

SIlentium feruorem deuotionis seruat. Solet enim obstrui vas in quo est vinum, vt vinum fortius fiat, vel sit, & potus coopertus colorem suum, & munditiam conseruat. Sic qui vult deuotionem cordis, & munditiam conseruare, debet os clausum tenere. Psalm. Concaluit cor meum intra me, &c. Psal. 38

Item silentium seruare, est os, vnde exit ignis & flamma omnia comburens, obstruere. Iaco. Lingua ignis est, &c. Ecce quãtus ignis quam magnam syluam incẽdit, id est, virtutẽ bonorũ operum consumit. Iaco. 3

Simoniacus Leoni ac Latroni comparatur, cuius peruersitas ex istorum similitudinibus inducitur.

Cap. LXXII.

SImoniacus assimilatur Leoni, quia procurat quod Ecclesia

Digitized by Google

eleſia, que eſt ſponſa Chriſti, aliunde grauida ſit quam de ſuo viro, quæ de ſolo Spiritu ſancto concipere debet: ſed ſimoniacus facit quod concipit de ſpiritu maligno & ſic ea facit nutrire filios adultetinos, & filios proprios exhæredat à patrimonio Chriſti, conſtituens hæredes filios diabolí Eccl.

Eccl.23. Omnis mulier relinquens virum ſuum peccabit, & ſtatuens hæreditatem ex alieno matrimonio.

Item Simoniacus aſſimilatur latroni. Facit enim Simonia homines eſſe lattones, & ſacrilegos, quia ſcilicet ſacra ſum ea circa quæ latrocinium exercent: Abſurdum eſt enim dicere eum qui furatur, vel capit calicem alicuius Eccleſiæ, ſacrilegum vel furem eſſe, & non eum qui furatur tam Eccleſiam quam quę ad eam pertinent. Ioan. Qui non intrat per oſtium in ouile ouium, ſed aſcendit aliunde, ille fur eſt, & latro.

Ioan.10

Quam plurimis perſpicuiſque ſacræ ſcripturæ teſtimoniis, quantopere malorum ſocietas, quæ cum bonis viris nunquam verſantur, ne eorum malitia pateſiat, ſit fugienda, enucleatur.

Cap. LXXIII.

SOcietatem bonorum fugiunt mali, ne eorum malitia appareat. Sicut mulier turpis non libenter ſedet iuxta pulchram, ne turpitudo illius magis appareat, quia oppoſita iuxta ſe poſita magis eluceſcunt. Sic mali non ſociantur bonis libenter, ne malitia ſua eorum bonitate magis eui dens fiat. Ioan. Omnis qui male agit, odit lucem, & non venit ad lucem, vt non arguantur opera eius.

Ioan.3.

Item ſocietas mala trahit ad peccatum, ſicut accidit de ſpinis, quod vna trahit aliam. Prou. Fili mi ſi te lactauerint peccatores, ne acquieſcas eis, &c. Et idcirco, ſicut non eſt tutum ægroto eſſe in aëre corrupto, quia ex hoc cito recidiuum peteretur, ſic non eſt tutum bonis eſſe in cõſortio peccatorum, ex hoc enim ad peccatum inducuntur. Proverb. amicus ſtultorum efficietur ſimilis. Vnde ſicut non eſt ſecura ouis iuxta lupum, nec ſtuppa iuxta ignem, nec ſagimen iuxta catum; ſic nec iuſtus iuxta peccatorem, nec mulier iuxta peccatorem. Cor. Corrumpũt mores bonos colloquia mala.

Prou.1.

1.Co.15

Item ſocietas mala eſt vitanda: Nam qui non vult eſſe leproſus, debet vitare conſortium leproſorum. Sana poma ſociata putridis citius corrumpuntur, & ſani cum infirmis citius infirmantur. Pſal. Cum peruerſo peruerteris. Prou. Non delecteris in ſemitis impiorum, nec tibi placeat malorũ via.

Pſal.17. Prou.4.

Item ſocietas mala non eſt toleranda propter vtilitatẽ temporalem: Nam ſi quis eſſet in domo ſuccenſa, vbi non eſſet niſi vna feneſtra per quam nõ poſſet exire indutus & oneratus, potius omnia ſua dimitteret antequam non exiret. Sic quilibet diſpendium ſuorum & ſuæ carnis quantumcunque potius deberet ſuſtinere, quam in conſortio malorum remanere in periculo ſuo. Vnde Geneſ. Ioſeph relicto pallio in manu fœminæ fugit. Et homo de periculo maris libẽter nudus euadit.

Gen.30.

Item ſocius malus abiiciendus eſt, ſicut dens putridus de ore deijcitur ne alios corrumpat, & ouis morbida de grege aliarum, & leproſus de cõſortio hominũ. Et pomum putridum de aceruo aliorum. 1.Cor. Modicũ fermentum totam maſſam corrumpit.

1.Cor.5.

Quam benigne bonis temporalibus, viris præſertim ſpiritualibus, prouideat Deus, tum exemplis tum auctoritatibus oſtentatur.

Cap.

Digitized by Google

Cap. LXXIIII.

SOlicitudo temporaliū est viro spirituali cōtemnēda: Nā qui ad fontem vadit, non est solicitus quid bibat. Quid ergo times stulte? prouidentia Dei maior est fonte. Cogita quod seruus debet esse solicitus quomodo bene seruiat Domino suo, & Domini est prouidere ministro suo. Vnde dicitur: Omnē solicitudinē vestram proijcientes in eū, quoniā ipsi cura est de vobis. Matt. Nolite soliciti esse, dicētes: quid māducabimus, &c. Chryso. Escā corporis si solicitus nō fueris, habebis: iustitiam vero si solicitus non fueris, nō habebis. Quis est pater qui nō prouideat filiis suis cum viderit eos egere? Matt. Scit pater vester, quia his omnibus indigetis.

1. Pet. 5.
Mat. 6.
Chryſ.
Mat. 6.

Quo pacto spes tuta fiat, & adiuuetur, & quantum sit semper in Deo sperandum terminatur.

Cap. LXXV.

SPes iuuatur ex bonis operibus, securus enim debet esse de re, qui habet bonū pignus apud se. Securi itaque sunt de regno futuro, qui habent bona opera, quæ quasi pignora sunt regni cœlestis. Greg. cum opus proficit, regni cœlestis fiducia crescit.

Ité spes iuuatur ex tribulationibus. Certus enim potest esse de re venali, qui precium apud se habet. Sic debet esse certus de regno æterno, qui multas tribulationes sustinuit, quibus regnū cœlorū emitur. Act. 14. Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei.

Act. 14.

Item sperandū est in Deo, quia sperātes in se sustinet ne cadant: Naturaliter enim qui debilis est, & timet cadere, alicui rei adhæret, vt patet in puero vel infirmo. Sic naturalis ratio dictat animæ cognoscenti debilitatē suā, quod fortiori se inniti debeat, s. Deo. Quia de facili transit malum passum, qui habet bonam appodiationem, scilicet Deum, qui bene potest eū extra malū passum eiicere. Veritatis enim est præstare fulcimentū innitenti sibi, sed vanitatis est negare. Vnde cum Dñs veritas sit, innitenti sibi nō se subtrahit, sicut solent facere mali pedissequi eis qui appodiant se sibi, quia subtrahunt se vt cadant. Isa. Speret in nomine Domini, & innitatur super Deum suum.

Isa. 1.

Valde monstruosum esse de Dei gratia superbire, difficulterque superbos humore gratiæ carentes a propria voluntate deflecti definitur.

Cap. LXXVI.

SVperbire de gratia à Deo data, monstruosum est: Nā sicut monstruosum esset, quod ex muliere nasceretur bufon, sic monstruosum est, quod aliquis ex gratia Dei sibi data à Deo efficiatur superbus. Et talis etiā de vita moritur, de sanitate ægrotat, de medicamento interficitur. Greg. Qui de virtutibus se extollit, non de gladio, sed medicamento se interficit.

Greg.

Item superbi difficulter à propria volūtate deflectūtur, quia carent humore gratiæ. Virgula enim quāto plus habet de humore tanto citius flectitur. Sic qui plus habet de gratia, citius obedit: sed lignū aridū cito frāgitur, dū flecti creditur: sic superbi qui sine humore gratiæ sunt, flecti non possunt. Eccl. Non te extollas in cogitatione animæ tuæ velut taurus, ne fortè elidatur per stultitiā virtus tua, & comedat folia tua, & fructus tuos perdat, & relinqueris velut lignum aridum in deserto, id est, sine merito.

Eccl. 6.

Diaboli tentatio in quo potissimū fiat peccato, illique obsequi quantū obsit, ac quos præcipue Deus in hoc mūdo tentari tribularique patiatur: quomodove tentationibus resistendum sit, examussim explanatur.

Cap.

Digitized by Google

Cap. LXXVI.

TEntat diabolus hominem de illa re, qua magis consueuit decipere, sciens quod membrum citius frãgitur vbi prius fractum fuerit, quam alibi. Et citius inceditur lignum quod aliquãdo fuit in igne, quam si nũquam fuisset. Et citius cadit homo in infirmitatem quã aliquando habuit, quã in aliam. Sic homo facile inclinatur ad peccatum quod aliquando fecit.

Item tẽtationis delectatio corrumpit sinceritatem animæ, etiã sine consensu operis, sicut mulier non dicitur casta, quæ libẽter audit verba corruptoris, dato etiam, quod ei in opere non consentiat, & quæ appetit diligi, etiamsi corrumpi non appetat. Augustinus. Non solum appetere, sed appeti velle, criminosum est. Sic non est reputanda casta anima, quæ tentationes diaboli recipit, & in eis delectatur, quamuis peccatum facere non velit.

Aug. in Reg.

Item tentat diabolus, & impugnat maxime illos, qui ipsum deserunt, & ad Deum se cõuertunt, vt Pharao filios Israël fugientes persecutus est. Glossa. Qui ab illecebris mundi abstinere, & in Christo pie vult viuere, persecutionẽ patitur: Dum enim diuino seruitio cõstringi exoptat, bellum diaboli contra se excitat, sicut rex sibi subditos non impugnat, sed aduersarios.

Itẽ tentationibus & suggestionibus non resistentes, nõ possunt coniungi Deo. Vnde assimilantur illis mulieribus, cum quibus in veteri lege non poterat sacerdos matrimonium contrahere. Nam

Leu. 21. Leuit. 21. Præceptum est sacerdoti, vt virginem tantum duceret in vxorem, sed viduam, & repudiatam, sordidam, & meretricem non acciperet. Per viduam enim intelligitur anima, cuius mortuus est carnalis vsus, sed non affectus, quam sola necessitas retrahit à malo, non charitas. Et talis potest dici vidua de vno marito, quæ lambit vbi mordere non potest, id est, delectationes præteritas quas habere non potest, cupit, sicut canis lingit hastile & scutellam post cibum. Thim. Vidua in deliciis viuens, mortua est. Glo. morte peccati, vel morte animæ. Talis enim vidua, quando cõtingit ei aliquid quod tædet, semper recogitat maritũ mortuum, quãuis pessimus fuerit, & talis est anima, cui quando contingit aliquid aduersi, semper suspirat ad ea quæ dimisit, vt filij Israël ad ollas carnium in Ægypto. Per repudiatam significantur illi quos negocia mundana repudiãt, & ad illa se ingerunt non vocati, & à mundo contemnuntur, & opprimuntur, & tamen mundum non contemnunt. Sicut metetrix ad lecatorem suum accedit licet ab eo frequenter verberetur, & cum eo multas molestias sustineat. Augu. Ecce turbat te mundus, & amatur, quid si tranquillus esset? quomodo inhæreres formoso, qui sic amplecteris fœdum? Tales etiã similes sunt leccatoribus, qui in curiis Principum bonis nutriti morsellis, licet fastidientur, & licentientur, tamen expulsi per vnum ostium, redeunt per aliud. Sic quidam ita sunt allecti illecebris & delectationibus mundi, quod licet aduersitatibus & molestiis impugnentur, ab eo tamen non recedunt. Per sordidam intelligitur anima, quæ immundis affectionibus maculatur. Si vis ergo desponsari Christo, auferas tibi vestimenta sordida, vt omni tempore vestimenta tua, id est, opera sint candida. Rom. Abijciamus opera tenebrarum, &c. Per meretricem autem, quæ cuilibet patet libidini, intelligitur anima

t. Thi. 5

Aug.

Rom. 13.

Digitized by Google

quæ cuilibet cedit tentationi. Hier. In omni via prosternebaris meretrix. Nulla ergo talis anima est Deo coniungi apta. Hier. 2.

Item tentari & tribulari Deus hominem permittit, etiam postquã ei magna dona contulit. Vnde Salomon (sicut dicit Gregor.) diuinitus sapientiam accepit, & statim post meretricum mulierũ quæstione pulsatus fuit. Quod igitur Salomon mox post tantam reuelationem certamen turpium mulierum pertulit, designauit, quod mentem nostram sæpe cõcessis virtutibus respectus intimæ largitatis illuminat, sed hãc protinus etiam lubricæ cogitationes turbant, vt quæ subleuata immẽso munere exultat, etiam tentatione pulsata, quid sit inueniat. Sic Helias diuina gratia preditus, sermone cælos aperuit, & tamen ptobatus, subito infirmus per deserta fugiens, vnam mulierem expauit. Sic & Paulus ad tertium cælum ducitur, paradisi penetrans secreta considerat, & tamen ad semetipsum rediens, contra carnis bellum laborat, legem aliã in membris sustinet, cuius impugnatione in se fatigari spiritus legem dolet.

Itẽ tentat diabolus primo blandiendo, quasi procando, sicut lector primo salutat mulierẽ procando, sed postquam fuerit ab eo corrupta semel, sequitur eum nõ rogata, nec habet audaciã postea aliquid ei denegare, sed plerũque contra cor suum obedit ei in omnibus. Sic anima diabolo semel exposita per consensum peccati, non habet amplius audaciam ei resistendi, sed dicit illud Hier. Hier. 2. Adamaui alienos, post eos ambulabo.

Item tentatio mala est statim à principio repellenda, sicut ignis antequam crescat extinguendus est, & infirmitas antequam sadicetur sanari potest. Grego. Si tentationi in corde nascenti festinẽ non resistitur, eadem mora qua nutritur roboratur. Iac. Resistite diabolo, & fugiet à vobis. Esto ergo sicut Dangerosus epulator, qui cibos immundos, seu non bene paratos, vertit, vel reijcit in faciẽ apponentis. Sic cum indignatione tentationes reijciẽs, quasi scutella sua diabolum in fronte percutit. Item qui pannos suos comburi sensit, ignẽ amouet. Et miser homo se sensit comburi igne cõcupiscentiæ malæ, & luxuriæ, & pedem mentis non retrahit. Greg. Iac. 3.

Item tentatio mala vincitur oratione. Exod. Cum leuaret Moyses manus, & oraret, vincebat Israël. Iudic. Memores estote serui Dei, Moysi, qui Amalech non in ferro pugnando, sed precibus sanctis orãdo eiecit: plus enim valet vnus Sanctus orando, quam multi peccatores præliãdo. Itẽ tentationes repelluntur per confessionẽ. Latrones enim fugiunt eos accusantes. Sic dæmones fugiũt peccata reuelantes, & confitẽtes. Hier. Reuelata traditione confusus fugiet inimicus. Eccles. Qui reuelat arcana amici, fidem perdit. Exo. 17. Iud. 4. Hiero. Eccl. 27

Itẽ vincitur tentatio carnis spiritualiter per fugã, sicut extinguitur ignis per separationẽ lignorũ. Cor Fugite fornicationem. 1. Cor. 6

Peccatorum causa hominis vitam abbreuiari, serui vnico exemplo, duabusq; sacræ scripturæ auctoritatibus approbatur.

Cap. LXXVIII.

TEmpus abbreuiatur homini propter peccatum. Nam si aliquis haberet seruum vel filium, cui dedisset pecuniam ad negociandum, & totã cõsumeret filius prodigus, vel etiam de pecunia sua ipsum impugnaret, nõ plus ei daret, sed potius residuum ei auferret. Sic facit Deus plerunque pecca-

Digitized by Google

peccatori de tempore quod dedit ad pœnitentiã, & ille abutitur eo in superbiã, & Deum impugnat.

Prou.10 Prouerb. Timor Domini apponit dies, & anni impiorũ breuiabuntur. Sicut medietas mẽbri abscinditur ne totũ corrumpatur. Psal.

Psal.54 Viri sanguinum & dolosi non dimidiabunt dies suos.

Hominis ad benefaciendum tepiditas quantũ Deo displiceat, & quot animæ dãna afferat breuibus ostenditur verbis exemplisq; perspicuis.

Cap. LXXIX.

TEpiditas irã Domini prouocat, sicut aqua tepida prouocat vomitum. Apoc. Quia tepidus es, incipiam te euomere de ore meo. Tepidus à Deo euomitur, cũ in deterius labi permittitur, vel cum impœnitens moritur.

Apoc.3.

Item tepiditas fiduciã tentandi diabolo præstat. De multis enim tentat tepidũ, de quibus nõ auderet tentare feruẽtem. Oleæ enim feruenti muscæ non insident.

Item tepiditas reddit hominem impotentem, & contractum, vt patet in illis, qui cum fortes sint corpore, tamen possunt vix partẽ pœnitentiæ facere quã facit vna verula totam. Quod accidit ex tepiditate eorum, quia paruum habent desiderium. Bernar. Forsitan non possumus, quia non multum volumus.

Verus timor hic animæ ostiarius iure nuncupatur, qui quidem à seruili timore facile seiungitur, & quantũ Deo timor noster prosit, aperitur.

Cap. LXXX.

TImor est sicut ostiarius animæ. Nobiles enim in egressibus habent ostiarios cum baculo turbã arcentes, ne cõprimant eos, & personas suppositas, ne super collũ suũ se ingerãt, expellunt. Sic a nima iusti, quãdo exit ad loquẽdũ, vel videndũ, timorẽ habet pro ostiario, cuius baculus est totus infernus ad expellendũ turbas malarũ cogitationũ, ne ab eis cõprimatur Iesus, i. talus animæ per cõsensũ. Vnde turbæ te cõprimunt, dictũ est ei. Et ideo nõ est exeũdũ sine ostiario. Sed timor seruilis nõ est ostiarius viuus, sed pictus; quia manet in timore seruili peccandi volũtas, & sequeretur opus, si putaretur impunitas, vt dicit Augu. Est ergo timor seruilis, vel mundanus, sic vere sicut ostiarius pictus in portis diuitũ, qui eleuata claua videtur percutere ingrediẽtes, & ingressum prohibere, quod non facit. Sic timor qui sine charitate est, videtur peccatũ expellere, sed nõ expellit. Item timor bonus præparat cor hominis Deo: Quando enim aliquis magnus vult hospitari in aliqua domo, præmittit nunciũ, qui domũ mũdet & præparet. Sic Deus facit immittendo timorem. Eccl. Qui timent Dominũ, præparabũt corda sua, scilicet, ad recipiendum eum, & in cõspectu illius sanctificabũt animas suas. Item timor mundanus, quo quis magis eligit malum animæ quàm corporis, facit eum similem rustico, qui eundo ad forum portat sotulares suos in collo suo, magis eligens lædere pedes suos quam sotulares.

Aug. Eccl.2.

Tribulationum, quæ & flagellis ac aquis optimo iure assimilantur, maximus ostenditur fructus, & cur Deus in hoc mundo nos torqueat, quantumque fugientes tribulationes sint improbandi, plurimis exẽplis atque sacræ scripturæ testimoniis declaratur.

Cap. LXXXI.

TRibulatio separat hominem ab amore mundi & peccati: est enim velut absynthium, quo viri spirituales à temporali consolatione separantur, sicut pueri aliqua amaritudine à lacte matris separantur. Electis enim suis Deus iter asperum facit, ne dum

Digitized by Google

delectantur in via, obliuiscantur eorum quæ sunt in patria. Sed sicut pulmentum adhæret ollæ in qua decoquitur, nisi sepe moueatur, sic cor hominis adhæret mundo, nisi tribulationibus pulsetur.

Auguſt. Aug. Ecce turbat me mundus, & amatur, quid si tranquillus esset? quomodo inhæreres formoso, qui sic amplecteris fœdum?

Item tribulationes similes sunt flagellis, seu virgis scoparū nodosis & duris, quibus pueri castigantur, & earundem etiam fasciculis, domorū habitacula à sordibus & immundiciis expurgantur, similiter etiā ex tribulationū flagellis castigantur insipienter peccantes & purgantur, qui humiliati ex eis ad Deum per pœnitentiam redeunt, vitam suam in melius commutantes: Flagellum enim (sicut

Greg. Gregor. dicit) diluit culpam cum mutat vitam, cuius non mutat mores non expiat actiones.

Itē tribulari permittit Deus hominē, vt liberet eū à pœna, & vt proficiat in disciplina. Sicut pueri quanto plus verberantur, tanto magis addiscunt, & melius faciūt cōmodū suū, quā si dimitterētur vōlūtati suæ. Isa. Misereamur impio, & nō discet facere iustitiam.

Itē tribulationē fugiēs in mūdo

Isai. 26. isto, magis tribulabitur in alio. Nam scelestus, qui non vult, vel non potest soluere, de sua taberna spoliatur, vel verberatur ad valorē. Sic peccator, qui non vult modo facere pœnitētiam, & soluere quod debet, verberatur in præsenti infirmitate, vel alia tribu-

Isidor. latione, vel soluet in centuplū in inferno, vel purgatorio. Vnde Isi. Nequaquam delinquenti parcit, quoniā peccatorum, aut flagello tēporali ad purgationē ferit, aut iudicio eterno puniendum relinquit, aut ipse in se homo pœnitendo punit, quod male admisit.

Item tribulatio temporalis ad libertatem æternæ gloriæ perducit. Sicut homo diu tenet bestiam quam emit ligatam in domo sua donec fuerit domestica, & tunc dimittit ea liberè ire per domum. Sic ligat Deus nos tribulationibus modo, & infirmitatibus in præsenti, sed post dimittit nos libere ire in domo sua cœlesti, cum creatura liberabitur à seruitute corruptionis in libertatem gloriæ Rom. 8. filiorum Dei.

Item tribulatio à peccato retrahit, & ignem concupiscentiæ extinguit: Est enim succursus homini missus à Deo. Si enim domus alicuius esset igne succēta, si quis ei aquam ad extinguendū illum ignem afferret, obsequium & subsidium reputaret, & nō nocumentū: Tribulatio enim aqua est quæ domum cōscientiæ igne concupiscentiæ succensam extinguit. Eccl. Ignē ardētē extinguit aqua. Eccl. 3.

Item si quis ab hostibus suis duceretur super equum velocem, vbi esset occidendus, gratum haberet, si quis equum illum occideret, vel necaret, vt sic ab hostibus liberaretur. Quantum ergo gratum debet esse ei, qui corpus suum, à quo ad mortem ducitur, infirmitate vel tribulatione aliqua debilitat, vt scilicet à dæmonibus, & à pœna liberetur? Greg. Durum non æstimes quod pateris dum ab æternis cruciatibus in tua passione liberaris. Greg.

Item ad vitam rectam errantes reducit: Quando enim aliquis porcum suum, vel puem, ducit ad pascua, vel ad forum, & non vult sequi ligat eum fune, vel virga per cutis, & sic inuitū ducit. Sic Deus ligat nos infirmitatibus, & aliis defectibus, quia aliter nolumus eum sequi, nisi ligati. Ose. In funiculis Adam traham eos in vinculis charitatis. Ose. 11.

Item tribulationes fugiētes, & gloriam Christi adipisci cupientes, sunt

tes, similes sunt his qui sociant se mercatoribus in lucro tantum, & non in dãno. Sic tales volunt esse comites Christi in consolatione, non autẽ in passione, cũ tamẽ dicat Apost. Sicut socij passionũ estis, sic eritis & socij cõsolationis. 2. Cor. 1

Verbo Dei carentes, spiritualiter grauiterq; famescere naturali similitudine & auctoritate monstratur.

Cap. LXXXII.

VErbi Dei carẽtia assimilatur fami. Vnde Grego. Sicut fames carnis est subtractum subsidium corporis, ita fames mentis, est silentium diuinæ locutionis. Vnde rectè per Prophetã dicitur. Amos 8. Emittã famẽ in terra, non famem panis, neque sitim aquæ, sed audiendi verbũ Domini. Sicut ergo pauperes festinãt ad portã diuitis, vt habeant refectionẽ corporalẽ vnius diei, & multũ infirmus est, vel debilis, qui illuc nõ properat, sic ad refectionem animæ multo magis debemus currere. Iac. Sit autem omnis homo velox ad audiendum. Iaco 2.

Vitam æternam, quæ in Deo consistit visione, nos ab omni malo liberare, & omni bono replere, iureq; hæreditario fidelibus conuenire, quam plurimis sacra scriptura exemplis redditur perspicuum.

Cap. LXXXIII.

VIta æterna erit in visione Dei, quæ liberabit ab omni malo. Nam si visio serpentis ænei liberabat ab omni morsu serpentino, quanto magis Dei visio liberabit ab omni nociuo?

Item replebit omni bono: Nam si visio Heliæ in curru igneo subleuati, impleuit omnẽ petitionẽ Helisei, & votum, multo magis diuina visio, & fruitio, implebit omni bono desiderium cordis humanæ. Et si mannæ degustatio in deserto dabat omnis saporis suauitatem, multo magis Dei fruitio in cælo dabit omnis delectationis voluptatem. Psal. Torente voluptatis tuæ poabis eos. Psal. 39.

Item vita æterna debetur nobis iure hæreditario. Vnde sicut turpe est, quando terra aliqua venditur, quod ab eis qui sunt de cognatione vendentis non ematur, sic cum nos homines simus fratres Christi, hæreditatẽ regni cælestis, quàm venditioni nobis exponit, emere debemus. Iud. Erue agrum meũ, qui est in Anach: tibi enim cõpetit iure hæreditatis. Itẽ Deus ostendit multũ valere gloriã vitæ æternæ, quando eã tam dure vẽdit amicis, quos nullo modo deciperet: Petrus enim emit eã martyrio crucis, Paulus amputatione capitis, & sic de aliis. Et ipse filius Dei emit eam amicis suis effusione sanguinis. Magna ergo insania videtur esse illius, qui credit ad melius forũ habere rem venalẽ quã filius, aut seruus, vel quam ipse paterfamilias. Sic qui paradisum ad melius forum vult habere quam sancti viri, aut ipse Christus. Luc. Nonne Christũ oportuit pati, &c. Greg. Quis Sanctorum sine tribulatione coronatus est? facta præcedentium recolamus, & non erunt grauia quæ toleramus. Iud. 32. Luc. 24. Greg.

Quot modis vocet nos Deus, quoue modo ad cælestes nuptias intrare cõpellat, præclarissime enucleatur.

Cap. LXXXIIII.

VOcat Deus hominem multipliciter: Solet enim inter homines fieri vocatio, scilicet per literas, per nutum, per vocem, & per nuncios. Literæ igitur Domini offeruntur tibi per prædicatores, quas literas Dei sui audit, vel legit, qui audit verbum Dei: si autem seruus alicuius magni Domini cum literis Domini sui veniret, & apportaret bonum nuncium, cum deuotione & ho-

nore susciperetur, sic & prædicator debet recipi. Luc. Qui vos recipit, me recipit. Sed multi literas Domini sui non recipiunt, nec audire volunt, nec ad citationes eius veniunt, licet omnia teneant ab eo, sed ad citationes mundi & diaboli, scilicet ad quos non tenentur, cito vadunt. Prou. Vocaui, scilicet per literas prædicatorum, & renuistis.

Luc. 10

Prou. 1.

Item sicut gallina vocat pullos suos propter miluum, qui ad ipsam currunt, & abscondit eos sub ala. Sed miserrimus pullus aliquando est intentus circa spicam vnam, & non venit, & capitur à miluo. Sic miser homo intentus nimis rebus temporalibus, non vult ad Deum venire quando vocatur à Deo, & ideo rapitur à diabolo. Hierem. Apprehenderunt mendacium, & noluerūt reuerti. Mirabile est, quod canis vocatus à Domino, statim venit, & currit ad eum. Et factura ad creatorem, filius ad patrem, beatificandus ad beatificatorem, infirmus & ægrotus ad medicū & sanatorem, egenus & pauper ad ditatorem, & locupleratorem, seruus ad Dominum ire contemnit. Ideo cōqueritur Dominus. Iob. Seruum meū vocaui, & non respondit mihi, ore proprio deprecabar illum. Gloss. Ore prædicatorum. Si rex vocasset pluries seruum suum, & contemneret venire, multum indignaretur. Et quomodo non iracetur Rex cæli, qui toties vocat hominem, & venire non vult?

Hier. 8.

Iob 29.

Isa. 56.

Isa. Omnes in cæde corruetis, pro eo quod vocaui, & non respondistis mihi.

Secundo vocat nos nutu manus, vel signis creaturarum, quæ nobis innuunt vt ad Deum veniamus. Malus est monachus qui non intelligit signum Abbatis sui. Prouer. Extendi manum meā, & non fuit qui aspiceret. Extendit enim Deus manum suam beneficia largiendo, innuendo per hoc vt ad eum veniamus, sicut vocatur accipiter, vel canis, cibum ostendendo. Sed nota, quod accipiter saturatus non redit ad Dominī nutum, sed famelicus. Et ita non diuites ad Deum, sed pauperes famelici veniunt. Et ideo addit: Non fuit qui aspiceret. Stultus reputatur ille, qui signum quod ponitur ad vinum, id est, circulum, vellet cum vino portare, sic qui ista visibilia, quæ sunt signa regni cælestis, vult habere cum regno, vel pro regno. Augu. Væ illis qui diligunt nutus tuos pro te.

Prou. 1.

Aug.

Item volūt habere ova, & obulum vnū, & nummum pro regno. Hier. Impossibile est, vt quis fruatur bonis præsentibus & futuris, vt hic ventrem, & illic mentē impleat, vt de diuitiis ad diuitias, de delitiis ad delitias transeat, vt in cælo & in terra gloriosus appareat.

Hier.

Tertio vocat voce, id est, inspiratione. Isa. Aures tuæ audient verbū post tergum monētis. Psal. Audiā quid loquatur in me Dominus Deus, qui stat ad ostiū cordis, & pulsat. Sed multi ei nō aperiunt, quod est magna rusticitas non aperire Domino suo. Et ideo sequitur: Despexistis omne consilium meum. Audires consilium amici tui de rebus tuis seruandis, & de salute animæ tuæ consilium Dei non audiū?

Isa. 30.

Psal. 84.

Psal. 84.

Item vocat per nuncios, id est, per flagella, quæ deferunt nobis signa salutis. Sap. Ad correctionē in breui turbati sunt, signum habentes salutis. Libenter recipit homo nuncios ab amico suo sibi transmissos. Sic debemus amplecti tribulationes à fideli amico nobis transmissas. Prou. Quē diligit Dominus, corripit, & quasi pater in filio cōplacet sibi. Gloss.

Sap. 16.

Prou. 3.

Tantō

Digitized by Google

Tanto minus de flagello quo castigamur murmurare debemus, quanto in eo paternæ dilectionis munus accipimus. Isti ergo nũcij deferunt nobis arras salutis. Hebr.

Heb. 12 Flagellat omnẽ filium quem recipit. Istis nunciis debemus respondere per contritionẽ, confessionẽ & satisfactionem, nõ turpiter eijcere, nec sine honore remittere, sicut dicitur de nunciis Dauid ad Amon missis. Isti nuncij compellunt nos intrare ad nuptias æternas. Vnde dicitur Cõpelle intrare. Glos. Qui tribulationibus tracti ad amorẽ Dei redeunt cõpellũtur intrare. Et nota quomodo solicitus est de nobis. Quãdo aliquis inuitat aliquẽ ad prandium, vellet fortè quod non veniret: sed Deus non ita, immo vim infert vt secũ maneamus, & inuitat nos, vsque ad vestium laniationem, vel lacerationẽ, & trahit per substractionẽ temporaliũ, & infirmitates, quod est vestes laniare. Ose. In funiculis Adã trahã eos in vinculis charitatis: quia multos seducit prosperitas, quos aduersitas reducit. Hoc patet in Paulo, quem cæcitas humiliauit, & in filio prodigo, quẽ fames reuocat, & in Manasse, quẽ aduersitas conuertit.

1. Reg. 10.

Luc. 15.

Ose. 11.

2. Par. 36

Hominis voluntas ad bonum operandum variata, cui comparatur, exẽplis pulcherrimis demonstratur.

Cap. LXXXV.

VOluntatẽ bonã quidam nũquã habent. Et isti sunt sicut mulieres steriles, quæ nunquã cõcipiunt. Quidã vero bonũ propositum cõcipiunt, sed non ad opus perducunt. Et hi similes sunt mulieribus quę cõcipiũt, & nõ pariũt sed partus in vtero suffocatur. Et quid prodest prolẽ cõcipere, quæ statim emittitur, vel moritur, vel auem capere, & statim dimitteret? Ose. Ephraim quasi auis auolauit. Isa. Concipietis ardorẽ, & parietis stipulã. Stultus esset ille, cui Rex Franciæ vellet dare ciuitatem vel castrũ, si differret per mensem, vel per annum accipere: Posset enim Rex voluntatem suã vel consiliũ mutare, sed magis fatuus est ille, cui Rex cœli vult Regnũ æternũ, vel gratiã suã dare, quando differt accipere, ne forte accipiat alius, & ipse vt indignus repellatur. Matt. Auferetur à vobis Regnũ Dei, & dabitur gẽti facienti fructus eius.

Ose. 9.

Isa. 33.

Matt. 21

Item tales similes sunt sacerdoti qui proponebat ire Romã, & dicebat quod non poterat in æstate propter calorẽ ire, nec in hyeme propter frigus, & malas vias; nec in vere propter cultum agrorũ, & vinearũ; nec in autumno propter messem, & vindemias. Aug. Ligatus eram nõ ferro alieno, sed mea ferrea voluntate. Velle meũ tenebat inimicus, & inde fecerat mihi catenã, & constrinxerat me. Quidam vero bonum concipiunt, sed nõ perficiunt, qui similes sunt mulieribus, quæ pariunt, & non nutriunt. Isa. Facti sunt sicut herba tectorum, qui exaruit antequam matureſceret. Quid prodest ignẽ accẽdere qui statim extinguitur, nec lignis aut flatu nutritur: Debet enim feruor voluntatis bonæ nutriri, sicut ignis nutritur lignis. Prouer. Cum defecerint ligna, extinguetur ignis.

Aug.

Isa. 37.

Prou. 26

Tria præcipua, verba, scilicet, herbas, & lapides nobis Christus elargitus est, & quid significent declaratur.

Cap. LXXXVI.

CHristus nobis tradidit tria multum virtuosa, quę similia sunt illis tribus, in quibus dicitur communiter esse magna virtus, s. verbis, lapidibus, & herbis. Quæ tria quidã expertus est semel, dũ propter mala verba quæ dicebat socio suo, socius ipsum impegit in fossatum, vbi punctus est ab vrtica, & lapis de muro in caput

Digitized by Google

ſuũ cadẽs ipſum vſq; ad effuſionẽ ſanguinis vulnerauit, & tũc recognoſcens errorem ſuũ, à ſocio petiit veniam dicẽs: quod nũc didicerat verum eſſe, quod virtus erat in verbis quę ipſum impegerãt, & in herbis quæ ipſum pupugerant, & in lapidibus qui ipſum cruẽtauerant. Nos igitur à Chriſto Domino habemus verba doctrinæ, lapides, i. exẽpla ſolida inſtitiæ, & herbas, i. medicamina, ſiue ſacramenta gratię. Et his verbis anima non ſolum ſanatur, ſed etiam paſcitur, & vegetatur. Sicut patet præcipue de Euchariſtia. Ezech.

Ezec. 34 Requieſcẽt in herbis viridibus.

Zelus ſpiritualis qualis ſit, & quomodo fraterna correptio ſit agenda, vnico exemplo exprimitur.

Cap. LXXXVII.

ZElo bono corripiens aſperius quã debeat, aſſimilatur ei qui lignum cædẽdo hominem præter intẽtionem percutit & occidit. Et

Deut. 19 de hoc etiã dicitur Deut. Si quis abierit cũ amico ſuo ſimpliciter in ſyluam ad ligna cædẽda, & lignum ſecuris fugerit de manu, ferumq; lapſum de manubrio amicum eius percuſſerit, & occiderit, hic ad vnã (ſupradictarum vrbium cõfugiet, & viuet; ne forte proximus eius cuius effuſus eſt ſanguis, doloris ſtimulo perſequatur, & aprehẽdat eum, & percutiat animã eius. Tunc. n. vt Gregor. exponit,

Gregor. homo ad ſyluam cũ amico abit, quãdo cũ quolibet proximo ſuo conuertitur ad ſua delicta intuẽda. Et tunc ligna ſimpliciter incidit, quando delinquentis vitia pia intentione corrigẽdo reſecat. Sed tũc lignum de manu exit, quãdo aſperius quam debeat corrigit. Et tũc ferrum de manubrio proſilit, eum de correptore ſermo durior exit, vel procedit. Et quaſi amicũ percutiens occidit, quia auditorẽ ſuum prolata cõtumelia à ſpiritu dilectionis interficit, quia dũ alĩ quis plus iuſto corripitur, ad odiũ prouocatur. Sed talis neceſſe eſt, vt ad tres vrbes fugiat, vt in vna earum defenſus viuat. Quia ſi ad pœnitentię lamenta conuerſus in vnitate ſacramenti, ſub fide, ſpe, & charitate abſconditur, reus perpetrati homicidii non tenetur. Et ideo occiſi fratris, i. durius correpti & ad odiũ prouocati, proximus i. Chriſtus, qui nobis proximus factus eſt per naturæ conſortium, eum non occidit, i. pro huius correptionis exceſſu non æternaliter punit. Magnę ergo virtutis eſt zelus ſpiritualis, qui, ſi veniã recipit.

Vnde Greg. dicit: quod apud miſericordem iudicem nequaquam ſine venia culpa relinquitur, cum per feruorem zeli, ex eius amore peccatur. Greg.

Item qui gratiam, & dignitatem acquirit. Mach. Phinees pater noſter zelando zelum Dei, accepit teſtamentum ſacerdotii æterni. 1. Ma. 2

Item qui ad cęleſtẽ gloriã finaliter perducit. Quod fuit figuratũ in Helia, de quo dicitur in eodẽ, quod Helias dũ zelat zelum Dei, raptus eſt in cœlũ. In quo ſ. datur intelligi, quod quicunq; tenuerũt ſpiritualis amoris zelũ, incunctãter admittẽdi ſunt ad cęleſtis gloriæ præmiũ, vbi ſ. vt Aug. teſtatur, quicquid amabitur aderit, nec deſiderabitur, quod non aderit: Nã omne ibi erit bonum, & quod eſt omnino beatiſſimum, ita ſemper ſtare certum erit. Ibi videbimus, & videbimus, videbimus, & amabimus, amabimus, & laudabimus eum qui erit finis ſine fine: Nam quis alius noſter eſt finis, niſi peruenire ad regnum cuius nullus eſt finis? Ad quod nos regnũ perducere dignetur, qui trinus, & vnus, viuit & regnat Deus in ſecula ſeculorum. Amen.

FINIS.

Digitized by Google

INDEX RERVM ET PERSONARVM DE QVIBVS EXEMPLA huic operi inseruntur.

A.

ABies. 139.a
Abraham. 371.d
Absynthium herba 184.189.272. Stella 383.c
Absyntes. 137.c
Aceruus tritici. 455.a
Achates. 142 b
Accipiter. 209.a
Acetum. 46.a
Adam. 421.d
Adamas. 137.b
Ægyptus. 53.a 44.a
Æquinoctium. 267.c
Æs. lib 2 c.10.
Aër. 8.d.19.48,a.64.d 112.a.146.c.117.d. 39.
Æther. 86.
Æstas. 93.d
Ætas. 340,466.b
Æternitas. 304.c
Africa. 101.d
Africus. 91.d
Ager. 78.454.a
Agricola. 465.b
Agricultura. 452.a
Agnus castus. 149.a
Agnus. 278
Alabandina. 134 d
Alæ. 225.a.228.a
Alabastrum. 128.d
Albeston. 130,a
Allectoria. 130,231,d
Allium. 203,c
Aloë. 170,d 303,c 188,c
Altare duplex. 443.d
Ambra. 220,a
Ambrosii laus. 147,a
Amethistus. 144,c
Amiathon. 127,a
Amygdala. 164.
Amomum 198,b
Amphibæna. 289,a
Amphoræ visio. 370,b
Anethum. 169,b
Anhelitus. 327,d
Anima. 100,a
Animantia puris elemētis viuentia. 52,c
Animalia ruminantia. 282.
Animalia cur creata, quomodo oblata & formata. 253,266,243. Bona ad esum, & concessa, aut prohibita in lege. 245, 266,c 166, 239. Boum varia habitatio. c. 28, c 249,c Eorum caro diuersa. 242. Nonnullorum prudentia. 276. Significatio, 218.258.d monstra, 270,a armatura 244.b
Animalia terrestria triplici nominis. 241. & eorum naturæ varietas. 245,c
Anisum. 195,a
Anni distinctio. 58.a.92.c
Antrum. 47,a
Apes 228,a. 220,d. 215 a. 221. 224. 231. 235. 238. 256.
Aqua maris. 19.d. 61.d 76.a. Fluuii. 109. b Pluuiæ. 31.b Putealis. 44. d. Cocta, cruda, leuis, grauis. 14,c Dulcis, amara. 59,c Aqua tribulationis. 64,a Effectus aquæ varii. 64.24.a. 32.b.43 a.52.b. 72.d 87.a
Aquarius. 39.a
Aquila. 207.c.217,c.210. c.240.a.338.d.353.285.b. 253.
Armatura. libr. 5.c.9 lib. 9 cap.4.
Aquilo. 86.b.81.b
Aranea. 244. 285. b.291. d.250. a 259 264 a. 277. 281.
Arbor. 151. 151. 153.254.a. 190. c.195.c
Arboris putatio. 148. Arborum distinctio. 152. a. Frondositas. 163.a Plantatio. 182.d Generatio. 186. de arbore visio. 408.
Arca. 493.390. 461.lib.9. c.91.
Arcus. 86.a
Arcus lunæ & Solis. 50.a
Arcturus. 44.b.59.d
Ardea. 230.c
Arena. 76.b.112.c.
Argentum. 118.137.d.406. 142. viuum. 125.d.143.b. 146,c l.2.c.35.
Argilla. 26.c
Argarites. 137.a.
Aries. 38.a.275.a
Artes, & artificum opera 428.449.
Aromatica arbor. 186.a
Arundo. 170 b
Ascensus. 506
Asia. 101.d
Asinus. 216.c
Aspis. 271.a
Asterites. 146. b
Astrion. 138.b
Athias. 32.a.
Auellana. 20c.
Aues. 113. a.214.a.208.a. 217. c. 237.d Rapaces. 217.c

Digitized by Google

210. Aquaticæ. 209. 221, d terreæ. 212. d ex arbore natæ. 92. Auium rex. 269, c
Aurora. 60, d. 98. c
Aurum. 119. 135. a. 146, c 141, c. 302, c. Eius genera 110, 142, significatio 406
Auripigmentum. 136, d
Aurichalcum. 190, d
Auster. 106, 88, c. 92
Autumnus. 94, a
Aper. 262, d. 285, b
Apium. 162.
Apoplexia. 337, c
Axis. 59, d

B.

Babel. 484, a
Babilon. 53, b
Balena. 221, a. 223, a. 208.
Balaustia. 148, d
Balsamum. 158, a 159, b
Balba. 319. c
Barritus. 249, a
Bdellium. 168, c
Bellua marina. 209, c
Berillus. 145, a
Basiliscus. 271. a
Basilistis. 271, d
Beta. 189.
Bastiæ quæ dicuntur. 241.
Bethula. 53.
Bitumen. 122, b
Bombex. 249. 250
Borax. 257. 284. a
Boreas. 19.
Bos. 242, b. 250 c. 251, b
Brachia. 342. b
Bubalus. 384, a
Bubo. 216, b. 232, c. 239, c
Burestes. 270, a
Buxus, & buxa. 198. d
Binarius numerus. 343.

C.

Caballus. 256, b
Cadere ante & retro. 298, b
Cain. 461, c
Caladrius. 220. b
Calamentum. 156, a
Calchedonius. 133, a
Caliditas. 10, d
Chalibs. 124.
Calix. 488. c. 216, a
Calor. 24, 247. 249
Calx. 125, a
Camelus, 124, 266. 260
Camaleon. 261, 286, b
Camelo pardalus. 275, b
Campus. 54, b
Candela extincta. 277, a
Canicula. 50. c. 80, d
Cancer piscis. 219, c
Cancer signum. 54, a
Canis cœlestis. 36. marinus. 227. a terrestris, 241, d. 248, b 243, a. 244, d 250, b 265, a 271, d
Canis rabidus. 242, a 256, c
Cæcus à natura. 361, c
Cælum crystallinum. 14. b supremum, 15, d. empyreum 41. Cęlorum ordo numer. 83, d. 101. a signa. 54. 58. 101. a
Chelidonius lapis. 136, b
Chelidonia herba. 201, b
Cæna. 303, b
Capilli. 308. 267, 297.
Caput. 345, 346, 300, a
Capparis. 183, a
Carabo. 252, a
Carbones. 29, a
Carduus. 160, b
Carica. 156. b
Cardamomus. 162.
Carbunculus. 126.
Catulus. 266, b
Caro. 242, c. 258. b. 312, d
Capra. 159, b. 269, b
Capreolus. 247, 249. 256. c
Caprisius. 159, c
Carthago. 350, d
Caseus. 48. c
Castra. 168.
Casia fistula. 155, c
Castanea. 165, a
Castor. 246, 247, 274, 254.
Castratio bouis. 242, 247.
Catus. 243, c. 253, d. 267
Cauerna. 82.
Caucasus. 182, d
Caulis. 188, b. 255, a
Cauda auis. 224.
Cedrus. 202, b. l. 3. c. 85.
Cellabinaria. 452, d
Centaurea. 190. b
Cæpe. 152. b. 166. c. 206, a
Ceruus. 251. a 254, b. 257. b 260. c 272. c 273, b. 275. c 216, a 284. 287 ætas. Cerui 243. amor. 246, & partus. 251. 282.
Cere. 208, 220, 232
Cerastes. 252
Cherubin. 472, b
Cicada. 223 c. 209. d
Ciconia. 229. 237, 52
Cinifes. 464. c
Ciclops. 3-6, b
Cibus. 247 307. 315. 359.
Cignus. 220, b. 212. c. 227. c. 52, b
Cilia. 338. b
Ciminum. 189. c. 249. a
Cinus. 64, c
Cinis scorpionis 265.
Cinnamomum. 175. c
Cinomia. 227, c
Circulus. 400, a. Planetarum. 47. Spheræ. 91 44. d
Cirogrillus. 287. a.
Cypressus. 155. a. 152. c
Cithara. 398. c
Cochlea. 57. b
Cocodrillus. 232. 55. b 262. a. 271. a. 282. b. 269. c. 264. c
Cholera. 294, d
Cognitio. 3. c. 259. c
Collis. 10. b. 347. d
Colloquintida. 76. a
Coluber. 252. a
Colurus. 49. 91. a
Columba. 223. 234. 235

Cometa

Digitized by Google

Cometa. 94.c
Cos. 124.d
Corallus. 139.
Coriander. 489.c 467.d
Corneolus. 124.a
Cornix. 210.c 237 b
Cornus. 254.b
Cornus luminarum. 21.b
Cornus terrestris. 227. 259.c
Coruorum pulli. 220.
Cornus marinus. 228.
Cotumix. 228.
Cribrum. 395.d
Consuetudo. 241.d
Chrysolitus. 147.231.b
Chrisolonius. 131.b
Chrisopassus. 135.b
Christallus. 136. 266.b 366.c.
Christus. 139.c 393
Creditor & debitor. 494
Crocus. 151.c
Cucumer. 167
Cucinbita. 169
Culex. 216.a
Cultura vineæ. 465.b

D.

Dauid. 454.c
Deus. 466.a
Delphinus. 212.222.a. 227.a
Dentes. 321,322,351
Desertum. 78.49
Diocleres. 126
Digestio. 307.b
Digitus. 326.b
Dionius. 142.c
Diploris. 280.
Diptanum. 267.b 166 a 273.a
Dormire. 502.d
Dorsum. 30.b 317.321
Dotes corporis glorificati. 366.b.
Draco. 251.d 261.d 283.
Draconteæ. 205
Dromedarij. 277.
Domus. 366.b 245.b

E.

Eal mons. 10.c
Ebrietas. 142.d
Eclypsis. 58.c 49.c
Echinus piscis. 218.a
Electrum. 131.d
Elementa. 37.38.101.
Elephas. 259.249.273. 279.
Elitropium. 169.a
Epar. 322.b
Epistentia. 322.334.
Ephemera piscis. 220.
Equi, 224. 256.266.257. 272.275.d
Eremus. 87.d
Eruca. 262.b
Eschites lapis. 126 d
Emorrois serpens. 271.

F.

Faba. 325.c 204.a
Fagus. 199.
Falco. 108.234.c
Faulla. 208.a 293.a
Febris. 32.
Febris. 332.
Fel. 294.a
Fœnum. 361.b 157.a 105.d
Faniculum. 200.d
Ferrum ignitum. 457 c.
Ferrum. 131. 146.142. 40 6.
Festa Iudæorum. 476
Ficus. 159.163.168.200.
Fidelium tres gradus. 292
Figurarum distinctio. 79.c
Funus. 495.a
Firmamentum. 33.b 428 366.c
Fauni aut Phauni. 267,a
Flamma ignis. 37.b
Flos. 149.b 191.a 205.c
Fons. 31.d 44.c.32.c
Fomes. 157,b
Formicæ. 484.276.271. 287.285.196.a
Fructus. 177,d 35.b 178.
Fraxinus. 182.b
Frons. 350
Frumentum 459.b
Fumus. 86.b 199.d
Fumi effectus. 81.a
Fulica auis. 207.b
Fundamentum. 457.d
Fœmoralia. 460.a
Ficulnea. 249.c
Finis. 364

G.

Galaxia. 104.c 105.a
Gallus. 231.d 217. 220.a 218.b 224.b 217.b 254.a
Gallina. 240.207.d 226 a
Graiophylum. 197.b
Garsin mons. 10.b
Gellæ montes. 51.c
Gemini. 38
Gemmarum varietas, ortus, perfectio. 1.2.c 31.
Genua. 320.d
Genus. 324
Germen. 177.a
Gineata. 185
Gith. 191.a
Goladius. 489.a
Glebæ. 73.b
Gliris vsus. 249.c 252.a
Graculus. 219.c
Gloria vana. 488.d
Grando. 30.a
Granum. 166.a
Granum piperis. 92.a
Gryps. 210.b 286.d
Grus. 233.a 246.b
Gustus perfectio. 353
Gutturis proprietas. 320 a
Grego. Nazianzenus. 1.b

H.

Hædera 184.d 190.c 192.d
Hædus. 261.c
Halec. 52.c
Halon. 21.b
Hannibal. 280.b
Hebenum. 199.a

Digitized by Google

Helleborum: 187,d
Hepar, 322,b
Hericius vel herinacius, 276,b 287,a 263,b
Hyæna, 169,c 260,b 265,b
Hyacinthus. 138.b
Hyades, 31,b
Hydropisis, 296,a 330,d 331,a 29,b
Hyenis. 92,d
Hyperborei montes, 30,d
Hypocentaurus. 281,c
Hyssopum. 169 c
Hyrundo, 212,b 228. 112,b
Hordeum. 202,c
Hortus. 454.
Humerorũ officium, 341.
Herydis natura. 246.
Hemeroides. 294,a
Hircus. 294,b

I.

IAcobi schola. 373,b
Iaspis. 127,128,122,d
Ieiunium. 7,a
Ignis. 66,8,d 14,d 15,a 16,b 24,d 38,69,89,a 130.c
Ilex. 183.
Incensum. 181,
Infantes. 511,b 243.
Incubus. 358.
Internuncij. 497.
Interstitiuum. 57.a
Iordanis. 22.a
Iris. 50,85,387
Iris lapis. 134.
Ira pro zelo. 50,c 51,c
Is boseth. 499,d
Iudæi. 116,d
Iuniperus. 149.
Iumentum. 241,258.
Iuppiter. 58,d 39.
Iusquiamus. 150,q

L.

LAbia. 322.c
Lac. 313,a 256,a 282,b
Lacerta. 247,d
Lactuca. 208,164,185,b
Lacus. 70,d
Ladis. 119.
Lathomus. 466.
Lazurium. 123,b
Later. 300.
Latro. 511,d
Latrunculi. 497,a.
Laurus. 192.
Latratus canis. 266,b
Lens. 184,b
Læna. 52,b
Leo. 248,260,c 39,a 27,d 308,273,279,d
Leopardus. 250,c 260,d
Leontophonus. 272,b
Lepus. 228,280,c 257.c
Lepra. 337,b 301,a 321,c
Leprosi. 337,b 240,b
Lethargia. 344,b
Lex. 264,413,b 431.b
Leuitæ. 497,a
Liberum arbitium. 4.b
Ligurius. 135,d
Libanus mons. 67,b
Luna. 133,b
Limax. 289.
Lilium. 203.l.3.c.8.5.
Lolium. 171,c
Lingua adusta. 126.
Lingua serpentina. 205.
Lingua. 54,c 354,259,d 385,b 504,c
Lynx 261,d
Linum. 294,a
Locusta. 220,c 367.374.
Lotio per niuem. 497.
Locus. 431,a
Lucerna semper ardens. 260,130,c
Lumen. 102,c
Luna, & eius nomina. 10. naturas, officium, Dominium, effectus, 9,b arcus. 50,a proprietates 56,d 70,c 71,a defectus, 36,9,c & mutatio. 288,b
Lupus terrestris, 228,c 252 c maturinus, meridianus, & vespertinus, 212-86,
matinus. 234.
Lasciui. 212,a
Luxuriæ mediatrices. 432,b
Lux. 59,d 87,b 114,d l.1. c.9.
Lya. 159,a

M.

MAdian. 193,a Magnes, 129,c 143,c
Mahometica lex, 117.a
Malum arbor. 192.
Malum granatum. 148.
Malua 172,a
Mamillæ. 303,a
Mandibula. 295,b 354,d
Mandragora. 159,a
Manna. 481,c 516,a
Manus ac pes. 216,c 305 c 326,b
Margarita. 124,137
Mare rubrum. 53.d
Mare. 57,d 70,a 75,d 65, a 45,b.99,c
Marmor. 121,b 221,b
Mars. 52,d 94.b 39
Masculus. 348,d
Matrimonium. 432.c
Maria Virgo quare dicitur mulier. 39,a multa significat. 309,a
Medicus. 59,a 428,b
Medicina. 489,b
Medulla. 319.d
Maria & Martha. 309
Melancholia. 359,a 295, a 323,d 29,d
Mensis lunaris. 80,58,a
Mentha. 156,d
Mentum. 314.d
Mercurius. 98,b 39.
Meridianus circulus, 91,a
Mergulus. 228,b 231,b
Merces pro facto. 417,c
Metalla. 142,a 146,c
Migalus. 254,252,c
Millenarij. 383,a
Minij natura.
Miloris, 220,c 221,230

Myrrha

Myrrha. 205, d 287. lib. 3. cap. 8.
Mittere. 22, d
Molendinum adventum. 488, d
Monstra. 336, b
Morsus canis rabidi. 242. 256. Aspidis. 249
Mons. 28, 230, d 31, 63, 79, 8 97, b
Mochus. 30, b
Mugile piscis. 237. c
Mulier prima. 378
Mulierum ornatus. 267, d 472, d 507, b consortium. 502, d. 8. proprietates duodecim. 287, d mulier pregnans. 297, d Vetulæ.
Mulieres. 237, b
Mulus. 270, c
Murenula. 226.
Mures. 243, 251, a
Mustæ. 212, 249. d
Muscarda vel abies, 232, b
Musica. 102, d 463, d
Mustum. 453, 488.
Mustus. 256, d
Mustela. 271, a
Mutatio hominis. 66, b 71, a

N.

NArdus. 16, d
Nasus. 355, a
Nassa. 468
Nauis. 221, 401, d
Nauigator. 476
Nazarei. 509
Nebula. 27, b 29, b
Neruus. 350. b
Nicticorax. 216
Nilus. 226, d
Nitrum. 129, a 136, c
Noë. 73. a 497, d
Nix. 46, b
Nubes. 61. b. 69. c 85. a 90. a
Nucis vmbra. 170. c
Nutrix. 348. c
Nux muscata. 159, d 191, c
Nux. 188, a

O.

OBliuio. 334, d
Otium. 8. 23. 200. 225.
Oculi. 309. 338. c. 341
Odoratus. 349. a
Oleaster, 200, b
Oleum. 167, a
Olei infusio. 195, c 300 b 209.
Olympus. 6. 116. c li. 1. c. 81.
Oliueti mons. 35, c 78. c 81. d
Oliua. 173 191. 159
Onager. 286. 149 d. 297. c
Onyx siue onichinus lapis. 120. 128
Ordo sacer. 428.
Oris officia. 343. a. 485. a
Orizon. 46. c
Ornatus comptus. 267 472. d
Ostium. 281. b
Ossis proprietas. 361. d
Ossium putredo. 322, b
Ossa gallorum & gallinarum. 228. b
Ophis. 265, d 267. d
Onocentaurus. 281
Ouis. 255. c

P.

PAlea. 466 c
Paliurus. 188. c
Pallium religionis. 496
Palma. 170. 173. 175
Palmites. 197, c
Palpebræ. 33. b
Panis in deserto. 481
Panis.
Panis subcinericius. 293
Pantheta. 247. c 272, a 257. d 262. a 281. d
Papa. 430. b 435. b 442. c 460. c
Papilio. 262. a
Paradisus. 431, d 459. d
Parallellus. 46. b
Paralisia. 333. b
Pardus. 259. c
Passiones quatuor. 421.
Passer. 217. a 240. b
Pastor. 313. a
Pauo. 163. d 222. b
Pectus. 324. b
Pes. 295. a
Pelliparus. 475. a
Pllicanus. 224. c
Perdix. 219. b
Peregrini. 230. a
Persona. 100. a
Pester. 271. b
Petra. 147, a
Pestis. 461
Petrosellimum. 150. a
Phœnix. 218. a
Phlegma. 330. d
Pili. 308. c 315. a
Pinus. 149. a 164. a 167. a 171. a
Pinea. 194. a
Pinguedo. 320. b
Piper. 182 d 192. a
Pira. 149. b 195. b 479. c
Piscina. 32. d
Pisces. 208. d 212. c 223. b 230. c 30. d
Planeta. 9. a 20. a 33. a 47. a 360. a 67. a 106. a 128. d
Planta. 190. c 193. 204. a
Platanus. 173. c
Plumbum. 145. b 14 a
Pluuiæ. 28. 293. b
Poli. 33. d
Pollutio. 402. d
Poma. 264. b
Poma mandragoræ. 659. a
Prædo. 415
Primum mobile. 42. b
Porrum. 171. 185. b 197
Prata. 85.
Proditor. 494. d 200. c
Propago. 19. 4
Prophetæ. 365. a
Proserpina. 10. a
Pyllion. 369. c

Digitized by Google

Ptolomæus. 54.a
Prunæ, 9.a 191.a
Puella. 297.b
Pulices, 464.c
Pulmo. 338.a 361.b
Pullus. 327.b
Puluis. 29.b
Pupilla. 344.a
Putatio arboris. 148.b

Q.

Quadrigæ, 395.c
Quadrupedia. 410.c
Quaternarius. 381.
Quercus. 167.
Quies terræ. 51,c
Quies corporis. 383.b

R.

Rachel. 150,a
Radix. 54.a 154.a 160.a 199.a
Radius. 203.d 13.b
Rhamnus, 185.a 196.a
Rana. 248.d 269.d
Rasura. 497
Renes. 317.c
Rete. 474
Reptilia. 241
Resten lapis. 141.b
Riuus. 37.d
Ros. 48.d 43,a 61.a 204
Rosa. l.3.685
Rosæ semen. 260.d
Rosæ odor & significatio. 468.a 165.c
Rosa domestica & siluestris. 195.a
Rinatrix. 246
Rotæ ac figuræ circularis descriptio. 400
Rubeta. 246
Ruta. 181.b
Ruminantia. 282.b

S.

Sacrificium prauum. 496.c
Sagitta. 95.d 489
Salamandra. 243.d 260.a 261.d 270.c
Saliua. 354.d
Sal. 229.a
Salomonis templū. 490.b
Sambucus. 185.c
Sanguinis fluxus. 26.d
Sanguiluga. 414.244.c 272.b
Sāguinis sedes, 311.a 317.a
Saphyrus, 128.a 123.a 135,c
Saracenorum fides. 117.a
Sardius. 122.c
Sardonicus. 134.b
Satyrus. 261,a 268.c
Saturnus. 6. c 7.d 39
Saura. 113.c.247.d
Scala Iacob. 373.a
Satisfactio. 7.380.a
Scarabeus. 270.d
Scarus. 231.a
Sciotilla. 108.a
Scorpio. 245.b 247,a 273.d
Secularia negotia. 66.d
Semen. 162.d 202.a
Seminator. 476.d
Senex. 333.c 329.c
Sensus. 305.b 345.c 281.b
Septentrio, 46,a 453.a
Scytalus. 267.d
Sepulchrum. 451.d
Serpens. 25.d 241.d 205. c 151.c 271,c 165.d 276.d 249.c 444.
Symbolum Apostolorum, 34.b
Synocha febris, 93.b
Synapi. 165.b
Simia. 244.d
Syou mons, 344.a
Syene. 246.d
Sitis. 53.b
Smaragdus. 133.b
Sol. 21.b 40.d 56,a 114. b 209.a li.1. c.91. li.7.c. 20.
Solstitium. 45.a
Sollequium. 189,a
Sonus. 330, b 341,b 309,a
Somnium. 384,d 409.419, 505,a
Sphæra, 41,b 42,c
Speculum, 36,b
Spes. 146,c 402,c 483.c 512,c
Spina. 161,c 186,c
Splen. 329.a
Stannum. 144.a 146.d
Statura. 400,b
Stella. 35.a 84,a 107,a 112,b 388,b
Stellio. 273.a
Stomachus, 357,306,312, b 359,b
Stercus. 246,c
Sequilinium. 459.a
Struthio, 222,c 223,d 229,d
Stultus, 243,a
Stuppæ, 466.b
Subsolanus, 91,b
Succus aloes, 170,d
Sus terrestris, 250.a
Sus marinus, 210
Serpentina lignum, 205
Sulphur. 233

T.

Tabernaculum, li.9.ca. 43,& c.91.
Tabor mons. 79.b
Talpa, 269,d
Tartarus, 125,c
Taurus signum, 48,a
Taurus animal, 250
Tactus, 305
Taxus arbor, 157
Taxus vel taxo animal, 242,253.281,
Tela aranea, 243
Tenebræ, 49
Ternarius, 100,d 462.a
Terido, 268,b
Terranenus lapis, 123,d
Terra, 5,c 10,d 11,a 28.a 38, 51, 62, d 78,a 98,d 201,d
Terræmotus, 29,d 76.c 34.c 99,d
Thyia

Digitized by Google

Thyria ligna, 198,a
Tygris. 273.a
Tyrus ſerpens, 263.c
Tinea, 65,a 287
Tonitruũ. 70,a.35.d.73.d
Topazyon. 139.
Torrens. 51,b
Tortuga. 248,a
Thus, 181.
Tonſura. 497,a
Troctæ piſcis, 228,a
Turtur auis 225.217
Turtur maris. 229,c
Turdus. 23.a

V

Vacca rufa. 289,c
Vácca. 246,b
Vallis. 29,c.48,b
Vanæ gloriæ filiæ. 488,d
Vapor, æther, fumus idem corpus, 86,b
Vaporis origo effectus, 108,b.109,a
Venæ. 355,d
Vas. D. Petri, 410,d
Venenum vnde dicitur. 270.vnũ eſt alterius medicina. 288,d
Ventorũ ortus, numerus, effectus, natura, 10.d.20. c 22, 26, c. 27, 65, a. 86, b. 92, b, 90, d. 96. 111. d.
Vente, 325,d
Venus. 10, c, 13, a. 13, a. 39. c
Ver. 93,b
Vertex. 313.d
Vigil. 409,d
Vigiliæ. 356,b
Veſpertilio. 227,d
Veſtis vetus. 261
Veſtes. 483
Vinculum ferreum, 409,c
Vinum, 158, c. 185, a 487, c 490, a. 481, c. 40, 46.
Vola. 203.b
Virga. 173.d
Virgo planeta. 39,a
Viſcera. 336,d
Viſio triplex. 371, a 364, b
Viſionũ modus. 364. 365.
Vitis. 174,d
Vidua anima. 416,b
Vidualis vita. 39 b
Vitrum. 120c,
Vitulus. 382,d
Vetulæ maledictæ. 432,b
Vermis. 246.
Vmbra nucis. 170,b
Vmbra, 20,d.107,b
Vmbilicus. 325.d
Vnctio vana, 166,b.492,d.
Vnicornu. 464,d.286.b. 289.c
Vnguis. 245,d
Volatilia. 206,d
Voluntas. 52,a.245,d
Vox. 316.
Vpupa. 218.
Vrſur. 258, 251, b. 261. a
Vrtica. 200, c. 254, c
Vulpis. 252, a. 243, a
Vultur, 213. b. 215, d. 335, a
Vulnera mentis. 208, b
Vitũperabilis. 271, b
Vulturnus. 91, c
Vipera, 282, d

Z

Zinites lapis. 124, a
Zimeth. 12, b
Zingiber. 149, b
Zizania. 171, c
Zodiacus & zodiaci ſigna, 33, d, 34, b.

Digitized by Google

INDEX CAPITVLORVM SIVE MATERIARVM COMMVnium quibus adaptantur Exempla quæ in hoc opere continentur.

Abdicatio temporalium iuuat virum spiritualem, vt putatio arborem. 148.b

Abiectos à mundo Deus recipit vt balaustiam medicus. 148.d pullos aquilæ fulica. 267.b. Dauid seruum desertum, & ciuitas exulem. 494.c.

Ablatio temporalium à Deo facta, etiam innocenti, est semper iusta: exemplo creditoris & debitoris. 499.a

Abscondere bona opera nostra monet gallina pauonis; sicut eadem propalare docet gallina domestica. 209.a

Abstinentiæ cibi discretæ fructus; necessitas, perfectio patent per opposita sua, & in serpente, & ex scripturis. 241.d in balsamo. 158.a In elementis & corporibus cœlestibus lib. 1. cap. 2. In agno casto & pino. 249.a in pauone. 267.d

Abstinentia charitatis est amica humilitatis. 321. generat gratiam. 7.b Peccatoris abstinentia tentat ad accidiam. 8.b generat iram vel impatientiã, vt cernitur in cane famelico. 241.d

Abundantia prosperitatis prohibet sentiri vulnera mentis, id est peccata, exẽplo balenæ. 208.a

Accidia, quid est, vnde dicitur, cur opponitur charitati. 7. d Dicitur tristitia seculi. 242. b Inuitat ad Impatientiam. 321. cortigi eam docent apes. 221.d aquilæ. 224 35 §. Eius defectus, deformitas, & effectus praui patent in saturno, igne, aëre, pruina lib. 1. cap. 2. in piscibus. 208. in cane rabido. 221.a

Actiua vita cur dicitur laboriosa, practica, solicita, exemplaris, sociabilis, turbulenta; Et eius officium, necessitas, excellentia, dignitas, fructus, & effectus atque perfectio patent exemplis variis, lib. 1. cap. 2, lib. 9. cap. 1. 112, a. 187. c. 208, c 300, b 325, c 355, b. 392. Cur actiui templatiua comparentur mandibulis. 293, b Quomodo inter se differunt, 298, c. d

Aduersitas mundi trahit hominem ad seipsum, sicut prosperitas educit à seipso, exemplo florũ & pyrorum. 149, b prodest superbis magis quam prosperitas, & vtra, que nunc prodest nunc obest pro ratione charitatis. 242.

Aduersarii spirituales tres comparantur prædonibus. 415

Adulatores duplicem pœnam metentur legibus. 415, b comparantur hæreticis, beluis marinis, cicadæ. 309. c proditoribus, & sunt lactatrices, loculatores, incantatores, aucupes diaboli. 494. d necant mentem, sicut oleum cicadam 209 d

Adulterium fugere docent leæna, ciconia, Elephas, cignus. 52. b, c

Afflictio carnis indiscreta obest animæ exemplo taxi, 242. Afflictos iuuare docet Elephas. 249, a

Ambitionis malum in cane & osse cernitur, & ambitiosis accidit vt canibus, infantibus, stultis. 243. a Eius peruersitatem describit Bernardus. 299. b

Amaritudo pœnitentiæ comparatur felli, choleræ. 294.

Amator mundi conuertitur ad Deũ per gratiam sicut mustum corruptum in vinũ purum, 453. c

Amicitiæ veræ dilectio quę sit, & eius effectus; quomodo assimilatur calci & tartaro. 125, a, c. ficta vero amicitia propter vtilitatem triplex quæ sit, & eius defectus, & quomodo amicus propter vtilitatem fraudulentus comparatur accipitri. 209. d 210, a vulpi, cani, muri. 243, b hortulano, 495, a

Amor spiritualis & carnalis quomodo differunt. 243, d Ille comparatur terræ, igni. 11, c lapidibus. 119, b Hic autem inebria-

Digitized by Google

inebriato. 495. b, vterque veneri & radio-
10, c. 13. a.

Amor communiter multiplex dicitur quoad obiecta 10. c. 194, a eius proprietates, differentiæ, effectus lib. 1. cap. 4. lib. 3. cap. 63. Amor communis qui sit. 13. d. verus qui sit, & quod est maxime amandum, 305. comparatur calci & tartaro. 125. c. d Amor diuinus quomodo figuratur. 12. c conseruatur. 149. c. 463, b. augetur. 164, a Eius effectus varij 453. c. Amor charitatis Dei ac proximi assimilatur pedibus humanis, & partibus eorum. 295. & lib. 6. capit. 4. Gingibero ac petrifelino, 149 d. 150, a. sunt duæ alæ animæ. 225, a. Et Amor Dei quamdiu est operatur. 7. d. ac deficiente operatione deficit amor, vt probatur legibus. 415, b. Amor autem sui minus nocet, ac limitatur legibus. libr. 8. cap. 3. subordinatus peruertit iudicium. 415. Sibi est causa mortis. 495. a Comparatur hypocrisi. 296. a Triplici hydropisi. li. 6, cap. 5.

Angelus quare dicitur vigil. 408, d Angelorum varia natura, qualitas, excellentia, ministeria, & cur comparantur cœlo chrystallino, igni, lib. 1. cap. 5. firmamento ac chrystallo. 366. Eorum officium pulchritudo, fortitudo, beatitudo per duas visiones panduntur lib. 7. cap. 1. cur & quibus membris corporeis pinguntur. 297. a Quomodo ministrant nobis, 304. a Quædam nobis reuelant, quædam occultant. 366, b Eorum distinctio. 16. a Cognitio. 17, a Ordines, 389.

Animæ humanæ natura variabilis vt aër: multiformis vt planetæ libr. 1, capit. 6. colenda est vt ager 454. a Quomodo spiritualiter ornatur. 456. renouatur. 454. c. & perficitur bono opere. 408. a Cur eget corpore. 16. Cur ei coniungitur, 291, b Trinitatē quomodo repræsentat 100. a Quomodo cognoscit. 120, b Quando vocatur vidua. 416. b Vna non potest esse pluribus simul intenta. 302, b Eius alæ duæ. 225, a Eius humilitas. 243. Eius inferiora quomodo debent dispomi. 244, a Quomodo comparatur vitro. 120, a Arbori. 193. Araneæ. 243. d.

Animæ lustorum assimilantur paradiso, id est horto. 454. b, acerno tritici. 455, a puellis. 207, b Anima peccatrix in peccato dum est, non reficitur gratia. 419. d comparatur diserto. 73 c Mulieri prægnanti. 289. d Quomodo reuocatur ad gratiam, 137. & reparatur. 250, a

Antichristianorū duodecim cōditione, lib. 7. cap. 2. comparatur locustis & equis.

Appetitus spiritualis velut corporalis quo pacto destruitur, li. 6. cap. 8. Appetitus mundanæ felicitatis comparatur dolori capitis. 300, a. b

Apostoli, & Apostolici viri comparātur fontibus. 32. c equis à Zacharia visis. 368. c Eorum perfectiones notantur, & lateri comparantur. 300.

Aptitudines virtutum, vitiorum, artium quomodo insunt homini ex parte animæ, & corporis, & complexionis, pro vario influxu planetarum. 2 b. c.

Arma lucis. 5. c Iustitiæ. 6. d. Iustorum spiritualia: animalium corporalia. & naturalia: militū artificialia, quæ & quot sunt: eorum necessitas, quomodo inter se comparantur: quibus armis electi Dei se defendant, & de duplici genere armorum lib. 5. cap. 9. li. 9. cap. 4.

Articuli fidei comparantur duodecim signis Zodiaci. 34. a

Assumptio B. Mariæ describitur, & figuratur lib. 7. cap. 4.

Auaritia quid sit. 29. b. quam detestabilis. 316. b Insociabilis. 210. b Comparatur vmbræ. 20. d. Onychino. 120. d Igni. 69. b Cepæ, lusquiamo 150, b Sanguisugæ. 244. a Lepræ. 301. a Amphoræ. 370. c. Nunquam lassat. 333. a. Si sit tenilis est monstruosa. 315. c. Eius damna. 121. a. 230. c 456. b. c. 160. c Defectus. 210. b. Detestatio. 301. b. Proteruitas. 370. c. Proprietates variæ. 336. b. Et quanta parit vitia. 288, b Auarus comparatur. gryphi 210. b Cani, serpenti, araneæ. 244. d. Simiæ, formicæ. 245. a Cum magno damno lucratur illicita, & comparatur submerso. 495. b Varia eius tentatio. 404. a

Auditor obliuiosus comparatur cribro. 495. q

Audire & docere verbum Dei per aures docemur libr. 6. capit. 11. libr. 10. capit. 6 Auditus interior quomodo debet exterio-

Digitized by Google

rl assimilari, & vtrique sunt necessaria quinque, 301.b

Aures hominum duntaxat quare sint semper immobiles. 273.d, erectæ, & non pendentes, semper apertæ cartiliginosæ, perforatæ, patulæ, breues: & aurium naturalis compositio. 302.c. 495. 304.d. 305.a. 494.a

Aureolæ quæ sunt, quibus debentur, quando dantur, cur sic vocantur, cur assimilantur coronæ luminarium halon. 21.b

Authoritas & dispensatio superioris quomodo excuset inferiorum delicta vt patet in simonia. 416.c

B

BAptismus comparatur fonti 21. d. Figuratur in Iordano. 22.b

Beatitudines octo comparantur ventis. 22c

Beatitudo vera in quo consistit. 411.c

Beatorum felicitas, refectio, satietas lib. 6. cap. 12,

Beneficientiæ obsequis delinitur feritas mentis exemplo elephantis. 245.

Beneficia data à Christo figurantur in Iudæorum festiuitatibus. 496.a

Blanditores assimilantur scorpionibus. 245.b

Blasphemantes Deum vel sanctos comparantur cornicibus: & quãdo blasphemia est peccatum veniale aut mortale 110.c

Bona in charitate facta quomodo possunt transferri absque meriti amissione. 426.d

Boni à malis, vel inter se differunt naturaliter sicut plantæ. lib. 3, cap. 8.

Boni viri assimilantur Marmoribus; & octo partes prudentiæ quæ perficiunt bonum explicantur. li. 2. cap 4.

Boni viri assimilantur apibus quoad innocentiam, prudentiam, socialitatem, & singularitatis fugam lib 4. cap. 11. quoad mundiciam assimilantur apum alueatiis; & quoad afflictionẽ vasis argenteis, Imaginibus, & figulis. li. 9, cap. 6.

Bonitas & malitia humanæ vitæ vnde proueniant, variantur instar terræ & aquæ li. 2. cap. 12. Quomodo oriantur, augeantur & dependãt ex bonitate aut malitia propriæ voluntatis, per varias animalia proprietates demonstratur. li. 5. cap. 13.

Bonitas vt fructus quid est, in quo differt à benignitate, quomodo eius natura, officium, effectus designantur in vento austri. 91. q. In elemento terræ. 38 c. In signo aquarij. 39. c. In planetis Venere, Mercurio Luna, & est triplex. 41. a

Benignitas vt fructus quid est, in quibus differt à bonitate, quomodo eius natura, officium, effectus designantur in vento Africo. 91. d In elemento aëris, 38 b, In signo Leonis. 39. a In planetis Saturno, Ioue. Marte, & est triplex. 400.

Bonum corrumpi ex admixtione mali probatur exemplo praui sacrificij, & pallio religionis. 496.c

C

CAcitatem mentis fugare per pœnitentiæ partes docet nos lacerta. 247.d

Cantica ecclesiastici officij delectãt angelos, sicut cantus humanus delphinos. 212.d

Caro spiritui, & spiritus carni, vbi & quomodo in mundo videtur subijci planetæ docent, & carnis ac spiritus pugna comparatur duobus pontratijs ventis. li. 1. cap. 14.

Caro autem debet subiici spiritui, non è conuerso, vt patet per leges; & carnis deiectiones velut alienæ merces sunt proijciendæ in mari li. 8. cap. 7. Caro quomodo est mortificanda. 247. a Affligenda. li. 8. cap. 8. In Iuuentute domanda, 496. d Et assimilatur vaccæ, scorpioni, rubetæ lib. 5. cap. 16. fœno, & taxo arbori 157.

Carnalis lasciuia comparatur hyrundini, & carnales homines vulturibus. 212, b Variis serpentibus. 246. c Figurantur in visione de equis albis. 371. a Differunt à spiritualibus sicut pisces marini à fluuialibus 212, c

Castitas hominis bona operans comparatur castrationi bouis. 247. b Castitas cõtinentiæ, virginitatis, viduitatisque explanatur per cinamomi & balsami proprietates. li. 3. cap. 11.

Castitas vt fructus, quid est; quomodo eius

Digitized by Google

eius natura, officium, & effectus designantur in vento vulturno 91.c in elemento aquæ, 38.b in signo Virginis, 39.a in planetis Sole, Venere, Mercurio, & est triplex, 40.a

Casus malus non imputatur alicui, nisi eius culpa interuenerit, exẽplo medici, & per leges, 418.a

Cautelis, & circumspectionibus sancti abundant, & assimilantur pantheris, & animalibus plenis oculorum, antè & retro à D. Ioanne visis. 247.b

Charitas assimilatur Soli, igni, calori, argillæ, lib 4.cap.13. auro, 146, c bitumini, sardio, 122,b radici, 154. Cypresso, casiæ fistulæ. 155,a Calamento, caricæ, mentæ, 156. dorso, tactui, manui, lib.6. cap.13. Eam implere docent castores, & cerui, 246.b Ea deficiente nemo bene operatur, eius necessitas, vtilitas, perfectio, gradus & ordo explanatur in ferro ignito, fundamento, lib.9.cap.7.

Charitas vt fructus quid est, & quomodo eius natura, officium, effectus designantur in vento subsolano, 91.b in elemento ignis, 38.b in signo Gemini, 38.d In planetis Ioue, Mercurio, Luna, & est triplex, 39.d

Christus vocatur Leo, 411, c comparatur luci, Soli, olympo lib.1.cap.91. stateræ. 493.b petræ, Chrysolito, 147 a draconteæ, flori, myrrhæ, cedro, violæ, lilio, rosæ. lib.3.cap.15. fulicæ, 207.b gallinæ & passeribus oblatis à leprosis, 240. b figuratur per vaccam rufam, & per singula quæ continebantur in tabernaculo, altari, & arca, lib.9.cap.91. Eius tota vita per multas visiones demonstratur, lib.7.cap.36. Eius passiones, merita, & perfectiones in somno Ioseph declarantur, 391. b Tria eius præcipua dona quæ sunt, & quid significent, 516.b Eius quinque opera principalia, & septem mysteria, 412.a Eius tres substantiæ 172. Quomodo est quærendus sicut topazius lib.2.cap.30. Cur binos Apostolos ad prædicandum præmisit, 343. d Et est exemplar amoris paterni & coniugalis, 393.

Christiani, Saraceni, Iudæi differũt sicut Planetæ, & quæ bona de Christo & religione Christiana habet lex Saracenorum lib.2.cap.92.

Claustralium vita comparatur tortugæ 288.a

Clericorum nouæ legis perfectio ex tonsura & rasura capitis ostenditur, & de eorum lotione spirituali ac Leuitarum corporali, 497.a eorum ornatus, 459.d

Cogitatio interna peccati sine consensu operis, aut delectatione morosa, nõ tollit gratiam, nec merita præcedentia, 418. b Cogitationes tertenæ trahunt homines in laqueum diaboli, exemplo muscarum & auium, 212.d Malæ comparantur latrunculis & internuncijs, 487. b Et cogitationes generaliter comparantur capillis propter sex, 208.a

Compassio super afflictum quid boni efficiat Elephas docet, & eius berritus. 249.a

Compunctiones sanctæ sunt à Deo, cooperante tamen libero arbitrio, exemplo terræ & pluuiæ, 28. Compunctio quadruplex, 322,b Eius effectus contra tentationes in capreolo vulnerato cernuntur, 249. a Compunctio cordis vino & aceto comparatur, 461. a si proueniat ex desiderio cælesti cõparatur lotioni per niuem, 497. d Et eius feruor comparatur flammæ ignis, 37.a Et aquæ propter septem si sit lachrymosa, li.1.cap.43.

Concupiscentiæ carnis potentia, 208.b vitia per aëream nebulam patent, 27.b comparatur Scorpioni & Syrenæ, lib5. cap.16.

Coniux quo pacto sit quærenda, & coniugii dilectio est seruãda exemplo auium, maxime ciconiarum, lib.4.cap.15.

Confessio peccati comparatur sudori. 486.a præseruatiuo, 460.d scissæ nubis sono, 74.c quid præcedere debet per leges, 418.c & exemplo aduocati, 497. b facienda est dum recens sit peccatum exemplo canis ægroti, & consuetudinis periculosæ, 248.c Ante mortem exemplo latronis, & aduocati, 497.c Eius necessitas triplex exemplis demonstratur, 460.d confitendi verecundia quantum obest exemplo Leonis, & canis, ac ranæ monemur, 248 frequens confessio quæ bona adfert, 426.c susurronum maligna confessio quid est, 474.c

Cibus spiritualis doctrinæ qualiter sit recipiendus

Digitized by Google

plendus camelus docet, 248.d
Confidentia sanctorum est in spiritu & capite, & in hoc assimilantur leonibus, 248.d
Confortatur homo à Deo ad bene operandum, vt patet in visione Abrahæ, li. 7. c. 7.
Conscientiæ suæ domum debet homo ædificare, ornare, seruare exemplo bombicis, 249. b & grauamen eius remouere iura docent, 418.d
Consolationes diuinæ quibus dentur per duo dolia vini in palatio Iouis docetur, 498. c & consolandi ordo qualis sit, & consolari alium non posse qui ei non vult compati, veteri docemur exemplo ferri 461.c
Consuetudo bona quæ sit, & eius effectus boni, li. 8. cap. 28. Eius vis ac potestas. 442, b Consuetudo inumbrata, 447. a Consuetudo peccati indurata difficilius amouetur exemplo ceræ, lepræ, vestis veteris, & rustici. 461. d Inducta consuetudo ad grauamen Ecclesiæ non valet. 408.d
Contemplationis & contemplantis status, dignitas, fructus, perfectio, locus, gradus, ordo, necessitas designantur in saphyro & zinethi. 123.a In oliua, mandragora, ficu, muscato. 158. In auibus quibusdam. 214. In habitatione animalium. 249. In somniis & visionibus. 309. 376. In dormientibus. 498. In scala Iacob. 373. & vita contemplatiua comparatur cellæ vinariæ, & sepulchro. 451. sunt actiua agriculturæ. 452. & contemplatio hominis in carne non potest esse diuturna. 123. b & 159.
Continentia quo pacto est seruanda, 498. b Eius fructus in vulturibus cernitur, & per opposita. 215. a Continens virgo comparatur margaritæ & chalybi. 123. d Castori. 247. c. l. Continentia vt est fructus quid est. Et eius natura, officium, effectus, & à castitate differentia cernuntur in vento fauonio. 91. c in elemento aquæ. 38. b in signo Scorpionis. 39. b in planetis Martis, Solis, Veneris; & est triplex. 40. c
Contritio humilis tollit venenum culpæ, & tristitiam mitigat conscientiæ, sicut musca: contritæ morsum aranea. 249. d Et lachrymosa comparatur pluuiæ. 53. b
Contumacia quid est, & quotuplex, quibus peccatis comparatur, & quomodo punitur per leges. li. 8. ca. 32.
Conuersatio bona qualis esse debeat, docemur exemplo Arcæ Noë, lib. 9. capit. 14.
Conuersio peccatoris ad Deum comparatur conuersionibus quinque ex scripturis, lib. 1. cap. 17. feruida comparatur carbonibus, 28. d sera est periculosa, 434. d non est differenda. 215. c & nouiter conuersus debet gubernari & foueri ad modum infantis, lib. 6. cap. 17.
Conuitium quid est, & vnde dicatur, 427. c
Cor assimilatur lecto, 463. b membrum dicitur radicale, 237. c Eius compunctio comparatur vino & aceto. 461. Eius pax conseruãda est vt castrum, 463. 476. a Cor serui Dei assimilatur radici, 259. femini rasæ, 160. a In Deo tantum est locandum exemplo scæcatij, 49. b est aperiendum vt scola, fenestra, chalamus. 499. a Inuouandum est exemplo piscis, 215. d purificandum instar corali. 138. munde custodiendum vt vas. 462. d copulari debet charitati, 251. b Cor durum comparatur Cocodrillo & Pharaoni, 255. b Cordis vitium Diabolus super omnia diligit, quare. 250. Cordis generatio, forma, virtus, perfectio describitur. 352.
Corporum sensibilium distinctio. 4. d Sanctorum & damnatorum corporum status post resurrectionem. 419. b
Corpus hominis comparatur nebulæ, & eius infœlicitas repræsentatur in puluere. 29. b Eius sensibus adaptantur vires animæ. 261. b Eius membra repræsentant vnitatem Ecclesiæ, 362. Eius conditiones repræsentantur per tempora capitis: & qualiter sit gubernandum ipsa natura carnis docet. li. 6. c. 18. præseruatur à putrefactione per quatuor, 79. b Corpori seruire neglecta anima est proprium reproborum exemplo Cain & Iabel, 463. c Corpus Christi sub Sacramento assimilatur libro signato. 374. c
Correctio siue correptio quid est. 464. b Correptio peccati fraterni, quomodo, & à quo

Digitized by Google

& à quo fieri debet, 196. seuera comparatur carduo, 160b quomodo ferri à subditis, & fieri a prælatis debet barbæronsor docet. lib. 9. cap. 17. & lima corrodens dicitur correptio aspera, 139 b

Correptor durus assimilatur indocto Medico, & fatuo reparanti veteres patellas, 464. b Correptio assimilatur coti, & bonus correptor ziniti, 116. a & croco. 151. c

Corripi quomodo debent Clerici, 419. a

Crudeles quales habent exitum, vultures, culices, & Aman edocent, lib, 41, 10. & canes, 250, b

Crux Christi comparatur moro, 183. a diabolum ligauit, prostrauit vt in boue siluestri notatur, 259. c Et sicut virga Moysis & Assueri est eius virtus. 499 a

Cupidi de terrenis similes sunt vallibus & terræmotui, 29. a leopardo. 259. & cupiditas radici comparatur, 160. c

Culpa quando sequitur factum, quando est ante factum, quando est in facto, quomodo est excusabilis, & quando non, 419. d

Cura pastoralis comparatur Murmillæ, 313. a

Curiositas mentis comparatur dolori verticis, 313. d

Curiositas nouitatum est instrumentũ diaboli, & comparatur ceruo, 251, a

Cura temporalium comparatur Bombici: 250, d Curiosi perscrutatores comparantur cuficibus, & eorum exitus qualis est, 216, a

Custodia sui mala, est causa mortis animæ exemplo Isboseth, 399. b

D

Dæmones insidiantur solitariis, negligentibus, somnolentis, ac dormientibus exemplo serpentum, 282, b

Dæmonum elatio, tentatio, potestas, refrenatio, & infestatio contra prædicatores in visione de locustis; in signo Thau, in quatuor Angelis & ventis exprimuntur, lib 7. capit. 10. repellendi sunt vt pulices, cynifes, formicæ, & milites, lib 9. cap. 18.

Damnati in inferno nec recipere, nec conferre possunt suffragia. 419, b gloriam Beatorum vident, sed confusio. 310. a nec culpam in Deum conferre possunt. 434. Exire inde non possunt, nisi ad tẽpus, permissu Dei, 464.

Damni dati culpa quando est excusabilis, quando non. 419. c Damnum illatum quando remitti potest, & quando non, per leges, 445. a

Desideria mentis sunt quasi cornua capitis, & bona.

Desideria cum charitate coniuncta ad bene operandum quãtum valeant cernitur in boue, 252. b

Detractor comparatur serpenti, 251. c

Deuotio quid est, 218, c comparatur oleo, 161. pinguedini, 314. a persicitur ad modum ablactati animalis, 251. d

Deus quid sit secundum Tremegistum, 202. qualiter viatores eum comprehendant, qualiter nos diligit, 90. 202. 385. Quo pacto attribuũtur ei humana membra motus, ac situs aperitur, 313. c. 386. c comparatur speculo. 476. a

Diabolus est hostis fidei, amat tenebras instar latronis, mali mercatorit, & corui, 502. a comparatur buboni, nicticoraci, pauoni, 226, b Quo pacto nos pranitare sua fallit. & nos ei resistere debemus docent Draco, Serpens, Colubet, Cerastes, lupus, vulpes, taxus, bos siluester & catus, lib. 5 capit. 39. Comparatur sui. 250. a muli eri capienti muscas; & latroni. 499. d vento aquilonari, & se transfigurat vt nos decipiat, 88, b Cur ei debemus renunciare, ponuntur septem causæ, lib. 8. cap. 17. Eius rapacitas in amphora Zachariæ cernitur. 370, b Eius nomen & potestas, 368. b Eius refrenatio patet in Iob. 375. Eius tentatio augetur per pœnitentiam fidelium. exemplo venti æstiui, 36. d cur dicitur stella. 383. d

Dignitatis status quo altior, eo molestior, & ambientes eam comparantur arboribus, 141. b Dignitas & infirmitas humana cernitur in animalibus, 235. d

Diligere debet homo omnes homines, & peccatum odire exemplo Pantheræ, 254. a Diligentibus Deum non obsunt, sed prosunt aduersa, vt patet in passeribus, 216, d Dilectionis officium, necessitas, ef-

Digitized by Google

tas, effectus, perfectio ex mento cernũtur, 341.d ex calice, & tartaro. 125. diligunt Deum sancti tribus modis, 337, a

Discordia comparatur grandini, 30.a Eius authores sunt excludendi sicut incendiarij 420.

Discretio in omni opere est adhibenda, sicut omnis victima erat sale salienda. 372.c

Diuitiarum & diuitum molestiæ, incertus status, vsus; contemptus, prosperitas, effectus, exitus malus cernuntur in montibus hyperboreis, 30.d in spinis. 161.c in pilis, 315.b fimo. 465. bubonibus, 232.c in vineis clausis. 162.a in arboribus. 500.a diuitias temnere docent sancti mortui, sicut ossa gallorum & gallinarum. 218.b

Doctores Ecclesiæ Sancti comparantur stellis tauri quæ vocãtur hyades, & montibus, lib. 1. cap. 22 renibus, hepati, sanguini, dorso 317.c. Asinis & ceruis. 254. animalibus visis ab Ezechiele, forti angelo à Ioanne viso, & aureo candelabro à Zacharia viso comparantur; & conditiones boni doctoris describuntur, lib. 1. cap. 21. d

Doctrina Christi comparatur aquæ Macedoniæ, fonti, pluuiæ, piscinæ, 32. spiritualis doctrina comparatur cibo corporali; & prædicantis doctrina debet esse similis voci dulci, lib. 6. cap. 2 5. & gallo, 217. a & scripturæ sacræ doctrina comparatur Apio. 262 a Catholica doctrina ab hæretica quid differt ex duobus calathis in visione Hieremiæ describitur. 38. c

Dolosus homo comparatur mygali & vulpi, 254. c

Dominari laudabiliter subditis docet nomen Dominus, cuius sunt quinque conditiones, & dominij tyrannici vitia notantur, 318. a

Domus mentis quo pacto est ædificanda, & munienda exemplo castorum; & domus Dei quot modis accipitur, lib. 5. cap. 44.

Dona septem spiritus sancti quæ sunt: eorum effectus, & eis appolita vitia patent ex somno Pharaonis libr. 7. capit. 12. comparantur septem planetis, 32. d & lib. 1. cap. 31.

Dura mens non emendatur flagellis; & comparantur cocodrillo. 255. b

Dubia, in quibus vertitur periculum animæ, quo pacto sunt iudicanda secundũ Iuristas, lib. 8. cap. 29.

E.

Ecclesia Christi quando habuit initium. 33. b assimilatur motibus firmamenti, signis Zodiaci, ac monti Syon lib. 2. cap. 35. Eius vnitas qualis esse debet. 362. b

Ecclesiæ militantis cultura siue gubernatio quomodo figuratur, lib. 9. capit. 20. eius ministris quatuor sunt necessaria. 480 a Ecclesia viduata quibus priuatur bonis. 416. b Ecclesiæ curæ quando licet renunciare lib. 8. cap. 17 vni Ecclesiæ alligatus ineligibilis est in alia, 448. a

Ecclesiæ grauamen non est tolerandum, 418 d.

Elatio mentis assimilatur tyrãno: Eiicitur veniente tentatione vel fortiore hoste, 500, d

Electi Dei comparantur lapidibus. 119, b ouibus lacti, & genti cui aspis non nocet, lib. 5. capit. 45. & ceruis, 500. b repræsentant pleiades. 35. a Electio per inspirationem non est in forma Iuris, 427. Electionis per viam scrutinij authoritas, 422. a ad Electionem aliquando vocantur extranei non ad delegendum vt rex ad defendendum, populus ad confitendum, 432. a

Elationem superborum semper sequitur deiectio, vt designatur in planetis, li. 1. ca. 28. Exaltatur sæpe indignus & quare; exemplo pallii, & cappæ pluuialis, 466. c Exaltat diabolus hominem vt eum frangat exemplo corniculæ & nucis, aquilæ & Æschili poëtæ. 217.

Eleemosyna comparatur cardamomo & semini, 162. c danda est ex superfluis exemplo aquilæ, 217. c & indigenti exemplo vineæ; assimilatur luceruæ, danda est hilariter exemplo Dei, & speculi. 466. a

Eleemosynarius comparatur monti Oliueti, 35. c debet respicere indigentiorem, digni-

Digitized by Google

digniores, & non negligere propinquos, 422.d

Eloquentia assimilatur æri, siue cupro, & est triplex, li. 3. cap. 10. Eloquentia sapientum comparatur frondositati arborum: eloquentiæ vetæ & inanis differentiæ & ad gratiosam eloquentiã requiruntur plura 163, a

Error tolerandus aut excusandus qui sit: & error peccantium assimilatur errori ementium & vendentium propter sex.

Erubescères benefacere reformãdi sunt, sicut equi vmbratici, & pueri timentes latratum canis. 300. d. ætas iuuenilis aptior est disciplinæ vel pœnitentiæ quam senilis exemplo ceræ, & virgulæ. 466, b

Euãgelistæ quare dicuntur equi, caballi, sonipedes, & serui Christi 256, b. Figurantur variis modis, & vocantur fabri Ecclesiæ. lib. 7. cap. 368. b

Eucharistiæ Sacramentum comparatur Diacleti, & 2 Eschiti. 16, d Eius dignitas repræsentatur in missa per nouem, lib. 10. cap. 26.

Excommunicatio comparatur morsui canis rabidi. 256. c Adæ exemplo: Et eius pœna per leges in sex casibus ostenditur. lib. 8. cap. 22.

Exemplar in omnibus operibus proponere prodest ex consilio D. Pauli. 3. a. Exempla sanctorum qui ceciderunt & resurrexerunt valde proficiunt aliis, & comparantur musto, ac capreolis: sicut exemplum malorum nocet aliis, & comparatur candelæ extinctæ. 256, c Exempla mala prælatorum quantum nocent gallus senescens docet 218. b Exemplum humilitatis & patientiæ Christi quantum valeat contra aduersa, piscis culus Echinus docet, sicut exempla sanctorum docent diuitias temnere. 218. a

Exercitij corporalis conditiones & vtilitates quinque, 323. a

Exhortatio ad bene agendum, vel malũ dimittendũ qua ratione sit facienda ficus sterilis docet. 163. d.

F.

FAlsitas spiritualis, sicut tẽporalis quadruplex refertur ad quatuor genera peccatorum, & punitur legibus, lib. 8, capit. 23. & falsidicus tribus est obnoxius. 430,

Fatuus non est sociandus sapienti, nec bos asino. 257. a

Familiaritatis viri cum muliere periculum papilio docet, & candela, fœnum, & stupa cum igni terra & aqua. 257. a.

Fautor mali præsumitur qui non propulsat iniuriam si posset, & punitur lege vt qui non defendit clericum. 424. b

Feruor pœnitentiæ, compunctionis, & fidei, suscitat malitiam diaboli, & fortem persecutionem, ac comparatur vento æstiuo: duplici cani cælestis & flammæ. 36. 375. feruor deuotæ mentis expellit tentationes exemplo vulturis, 218 c. post lapsum eleuatur auxilio gratiæ, 219. c. Feruor spiritus, charitatis, & deuotionis consumit lasciuiam carnis, vt calor pinguedinem in camelo 257. a nec potest cohiberi, exemplo vasis ænei. 466. Feruor diuini amoris augetur in afflictione carnis, exẽplo pini. 164. a

Ficẽ penitens & hypocrita, similis est boraci. 267. b

Fides vt fructus spiritus sancti quid est, quomodo eius natura, officium, gradus & effectus varii designantur in vento Euro. 91, c. In elemento ignis, in signo arietis, In planetis Marte, Sole, & Venere. 38. 39.

Fides est gratia gratis data, comparatur circulo galaxiæ. 45. c. Quid operatur in nobis cerua & formica docent. 287. c Eius virtus dignitas excellentia, prioritas, necessitas, perfectio & effectus varii cernuntur in ætu, flamma ignis. 36 d In riuo è fonte ducto. 37. d. in carbunculo. 126. d. in Amathone. 127. b In argento viuo. 146. c. In castanea & in synopi. 164. a. In Amygdalo. 164. b In radice & fundamento edificij. 164. c. In cuti siue pelli 318. Discernitur per opera vt saphyrus per scintillam, 126. a Ad quæsienda inuisibila trahit vt cetuus. 387. b. Dicitur primus angelus & eius fructus figurantur per visionem. 382. d. Et fidem præ aliis omnibus auferre conatur diabolus ratione luminis, exemplo latronis, corui, & mercatoris dolosi. 502. a

Digitized by Google

Fidelis quot modis dicitur à Iuristis, & fidei decem significata ponuntur. 424.a Est etiam triplex. 192,c

Fidelium status figuratur in tabernaculo: & antiqui erant feruentiores modernis, sicut vinum vetus calidius est nouo 467,a

Filius Dei adoptiuus tripliciter dicitur, sicut filius hominis per leges, 425.d

Filij Dei æterna generatio: & quomodo est verus Deus & verus homo ex natura lucis ostenditur, 114. 116,a

Filiorum erga parentes pietatem cornix & vpupa docent. 213. & glires. 257.c. Patris in filios amor inordinatus cernitur in cigoniis. 218. filii autem quomodo educandi sunt caranex docent. 277,c & cæra. 466 b quantum filij obligantur patribus leges dicunt. 436.d vbi & quomodo tenentur imitari parentes filij exemplo rosæ, 165,c

Flagellum tribulationis quantum boni facit cernitur in apibus. 219. & in virgis scoparum, 502,a Flagellum diuinæ iustitiæ comparatur sagittis: & quot modis Deus animam & corpus vulnerat vt sanet cernitur in medico: & flagellum dicitur nuncius Dei. 467.b

Fortitudo comparatur ferro. 146,d Barbæ etiam, ac fortia opera appellantur pili barbæ. 19.a

Fortunæ instabilitas ex fœno perspicitur 165,d

Fraudulentia dæmonum, hæreticorum, hypocritarum comparatur perdici, polypo, cancro. 219. quot modis fraudulentus perdit meritum sui opetis. 425,b

Frequentatio confessionis quot bona in fert animæ consuetudo docet. 425,d

Fructus spiritus sancti qui, & quot sunt, ac quomodo repræsentantur in elementis, planetis, & signis cælestibus generaliter & sigillatim docetur lib. 1. cap. 31. & in vetis lib. 1. cap. 73.

Fructus arborum quomodo generantur, maturantur, perficiuntur. bonorũ fructũ proprietates, & quomodo illis assimilãtur bona opera lib. 3. cap. 42.

G

GAudium & fructus Spiritus sancti quid est: & quomodo eius natura, officium, gradus, & effectus designantur in vento Zephyro. 91. d. In elemento aeris. 38.b In signo capricorni. 39.b. In planetis, Ioue, Marte, Sole, & est multiplex, 40,d

Gaudia beatorum designantur in aquis illis quas vidit Ezechiel, 383,a

Garrulus & gulosus graculo comparantur, 219,c

Gloria æterna quę, & qualis est, ac repræsentatur in cælo Empyreo li. 1. cap. 32.

Gratia Dei comparatur laspidi, Saphyro, Onychino, Sali, nitro: lib. 2. cap. 14. Oleo, Vnctioni, Frumento, Cæpe, cucumeri, Dyptanno lib. 3. cap. 17. membro radicali. 256. Medullæ. 319,d Reficit animam quamdiu est munda vt cernitur in pullis coruinis. 219 d Infunditur cordi, sed bene disposita, exemplo pergamenæ rasæ: & terræ à spinis & malis herbis liberatæ, vasis mundi, pleni non confracti. 502. Nec respicit animam finaliter impœnitentem, exemplo caladrij albi. 220,b nec operatur in homine sine ipsius voluntate, vt in sacramentis patet 426,b Armat animam in aduersis & prosperis, vt vnctio pinguis galli à pantheris & leonibus. 220,a tollitur per vnum actum peccati mortalis exemplo priuilegij, 426,b

Gratiæ gratis datæ quæ sunt, & comparantur mœnibus vrbis. 467,d circulis sphęrę: & quæ sunt istæ, ac cur dicuntur gratiæ li. 1. cap. 34.

Gratiæ gratum facientes quæ sunt: comparantur munitionibus. 467,d primo mobili 42.b Rori, aquæ, fluuio de paradiso egredienti, ac quatuor eius capitibus separatim. aquæ puteali, & fontibus lib. 1. capit. 33.

Gratos nos esse benefactoribus panthera docet. 217,d

Gulæ damna, voracisque naturam, vrsi & Cocodrilli ostendunt. 258,a Gula dominatur in magnis sicut vnicornus in elephante. 264,d Assimilatur gutturi: & quantum nocet animæ & corpori, pinguedo ipsius corporis ostendit. 320,b Gulæ siue gulositatis effectus. 182,b eius delitias non natura introduxit, sed voluptas vt cernitur in quercu, & coryandro. 167,c Gulosus est otiosus, ad contemplandum ineptus

Digitized by Google

Ineptus, vt cernitur in cignis, in locustis, in miluis.221.b

H.

HAEretici, & hypocritæ aspectu simulatæ sanctitatis, & afflatu falsæ doctrinæ decipiunt, vt cernitur in balæna. 230.d. eorum & catholicorum doctrinæ differentia. 280.c. Eorum vita comparatur antris terræ: & eorum doctrina alluuioni.47,a. Qui sunt vocandi hæretici per leges, & eorum pœna. 526.a

Hæreses à diabolo præcipuè procedunt vt cernitur in visione de stella Absynthio: & eorum malignitas in equo rufo aperitur.383.c Eorum fraus in perdice,polypo,& cancro cernitur.319.b Eorum persecutio & prauitas in visione equi nigri ostenditur 394.a Assimilantur leunculis,filiis viperæ,catulis pantheræ,lupis. 81 d

Habentes abundantiam temporalium comparantur pinguibus animalibus ad esum pessimis: & multum illis nocet rerũ copia.258 b

Hypocrita comparatur aurichalco. 130. eorum fraus,iniquitas,malignitas, dolus, statura designantur in chrysolemo & aurichalco.li 2.c 17.In perdice,polypo,cancro.319.b In struthione & cignosin animalibus nunc in aqua nunc in terra viuentibus.221.c. In mygali,vulpe.254. in cocodrillo, panthera, eruca, papilione, 182. Eorum prauitas & persecutio,in visione de equo nigro & pallido demonstratur.395. Eorum conscientiæ libris falsis comparantur & ex diuina sententia quandoque feriuntur vt sanentur, sicut poma rugosa.469.c. Comparantur hirundini & eorum pœnitentia vmbræ nucis.170.b Hypocrisis triplex in visione cernitur.384.c

Homo quid sit, & cur à Deo creatus, 264.a Cur statura recta formatur, & quomodo sit seruus peccati: quomodo effugiat potestatem diaboli. 260.d. Quæ tria eum solicitum reddunt.482.b Quomodo ex elementis componitur,homo subtilis assimilatur leopardo.268. Inconstans sycomoro.170.c.Et hyenæ.260 c.Bonus arbori bonæ,& croco.150.Malus zizaniæ, 171.c.Perfectus radiis.330 b.Mutatur homo spiritualiter sex modis sicut corporaliter,l.1.c.51.

Humanæ vitæ productionis principia & fundamenta tria.133.a.Humanæ vitæ status naturalis,corporalis,moralis, spiritualis demonstratur. 86, 87.88. & comparatur scintillæ.108.vento. 119 b. Homines variis in locis adaptantur ad diuersa. l.18 c.46 Homo impatiens semper est querulus.464.b Hominis miseria quanta est,in quibus consistit, & quomodo ipsa salus hominis dicatur ægritudo.505. a. Homines tum boni,tum mali comparantur iumentis, reptilibus, & bestiis variis pro varietate naturæ,conditionis,loci.l.5. c.59.& 13. In hominibus quomodo,& quantum dominantur planetis. 20.c

Honestatem & pudicitiam operis coniugalis elephas docet seruare.259b

Humilis homo cõparatur damula.259 b Ficui,fraxino,bdellio,casiæ,168 Hyssopo, anetho,psillio.169.genibus.32.d.Cœlidonio.130 b

Humilitas assimilatur magneti, & allectorix.l.2.c.14. Sterquilinio Iob. 302 b. Rosis siccatis & puluerizatis,ollæ rudi,& canæ.468.a Eius perfectio. 130.b. Cognatio cum aliis virtutibus.l.6.c.32.Eius meritum.468 a. In somno Ioseph, ostenditur.384.b Eius effectus, & quam grata sit Deo & vtilis homini humilitas. l.5 c.61.l.3.c.29 l.4 c.37.Eius virtus quomodo nascatur in homine, erudit & informat eum cernitur in ceto, echino,aquila.221.a.

I.

INcarnationis Christi causa, & assimilatur tori,aut rotationi.48.d.

Ignis inferni inextinguibilis naturaliter in Albestion lapide probatur.130.c. Corpora cruciabit,& non consumet exemplo Salamandræ.260.a Horribilitas illius depingitur.69.a.

Digitized by Google

Ignorantia vel error rationis inducit peccatum, vt eclypsis solis terræmotum, & comparatur tenebræ. 49.c. Ignorantia iuris quando excuset, quando non. 42. b

Immundicia conuenticuli hæreticorum figuratur per leprosi domus mentis, per immunditiam domi, vestis, & vasis designatur. 469 à Spiritualis per corporalem: & quales in lege erant immundi, & quid illæ immunditiæ significabant. 321.c

Impatiens quomodo domator. & vrso comparatur. 260.a Semper est quærulus, & comparatur currui stridenti, anseri pipanti, gallinæ cluccanti, aui in cauea, & porco grunienti. 469.b In affectione comparatur fonti lutoso iacto lapide, homini sine capa tempore pluuiæ, regulæ non decoctæ, homini inermi inter hostes. 475.d. Et Impatientiæ causa in accedosis & opulentis ex dorsi dolore, & effectis ostenditur. 321.d

Impœnitentiæ finalis gravitatem pulli cornorum; gallus, & caladrius designant. 220.a

Imperseuerantes in bono comparantur satyris, & faunis, ac leopardis. 261 a. Inconstans comparatur mercurio & æri. 49.b Sycomoro ac lactucæ. 269.c Aut incarceratæ & milui. 221.b Hyenæ. 260.c Chameleonti. 261. Ægrotanti. 302.c. Gal. Io super pinnaculum templi: pallæ, & pomo caduco. 468.b

Incessum abhorrere equus docet, & camelus. 260.a

Inertes castigare docent apes. 111.b 221.d

Incipientes in via Dei sunt instituendi oleribus & pomis exemplo primæ ætatis. 502.b

Incontinentiam coniugalem vitare cerui docent. 260.c. Incontinentes scienter peccantes comparantur inuolutis in via. 503.

Infectiui & incorrigibiles sunt expellendi vt dentium dolor per eradicationem. 321.b

Infirmitas corporalis est medicina infirmæ mentis exemplo Iconii: & vtriusque remedium discas ab elephante. 260.c. Illa hanc liberat peccato, sicut fluxus narium puerum ab epilepsia. 321.b. & vtriusque infirmitatis signa mortifera & salutifera ponuntur nouem. 502.

Infernus assimilatur naſſæ, & domui Dedali. 468. & infernalis pœnæ meditationem prodesse nutrix docet. 503.c. Pœnam illam non esse omnibus æqualem exemplo stantium in æstu solis docetur. 508.d

Ingenium plusquam vires valere docet leopardus. 260.d

Ingratitudo exhæredat filios exemplo pellicani. 221.c

Iniuria quot modis infertur Deo sicut homini. l. 8. c. 34.

Innocentia vera quid sit. 255.c Eius persecutores comparantur Delphinis. 222.a

Inobedientia comparatur idololatriæ, & eam punire apes docent. 222.a. Quid differt à contumacia. 426.

Inspiratio Dei qualiter fiat Elephas apud Iobum docet. 385. Et inspirata quantum valent vide. 427.b

Intentio comparatur radici. 170.a. Bona intentio semper requiritur ad operandum. 436.a At non liberat à pœna si opus sit illicitum. 428.d

Inuidia quid est, vnde dicitur eius prauitas in pauone patet. 222. b. In serpentibus, cerno, vrso, syrena, salamandra, lynce, dracone, papilione. 281.c

In igni, artifice doloso, homine cæco, heli. 469 In dolore dentium, & putredine ossium. 322.b

Ioſephi somnium interpretatur. 384.b

Ira naturaliter quid est: & eius prauitas & damna designantur variis exemplis. 263. 172. b. 470. Et quomodo est irascendum. 142.b Ira humana per zelum quid sit. 50.a Quomodo dirigatur exemplo collyrii & ancillæ. 470. Eius effectus, & quod non est contemnenda Gelboë montes docet. 52.c Ira humana per vitium quod est, comparatur Caniculæ: pluuiæ impetuosæ, aquæ torrentis. l. 1. c. 41. quomodo sanatur. 470. quomodo occidit animam propriam exemplo apum,

Digitized by Google

ápum. 211.d Iræ gradus tres sunt: Et iracundorum differentia, & quomodo comparantur ligno arido: accensis calamis, 504.a Apio, 262.d domui ligneæ, 470.a & ligno spinoso, 171.a

Ira Dei quid sit; quomodo est in Deo, quo serior, eo est gratior, quanta sit núcis exemplo ardoris solis in nube; quanta sit futura in fine, exemplo Iridis, 50.a

Iudicis officium, & quæ sunt ei necessaria, 230.b qualis debet Iudex esse exemplo oculi, 504.b 506.c

Iudicium suspiciosum, & incertum de malo, siue temerarium quid est; & quomodo vitandum. 430.a vnde procedat; & quomodo comparatur metallo in modulo infirmi; vasi corrupto, ægroto. 470.c non esse iudicandum secundum exteriora accipiter docet, 223. & hædus ac Tyrus, 263.c

Iudicium Christi extremum comparatur foro iudiciali iuriſtarum, 429.a statui humano eius structa ratio, 504.a Et dies illius iudicii erit instar portæ 470.b

Iuramentum quomodo violari, aut non, violari sine peccato potest; & illius peccati pranitas 430.d

Iustitia quid sit: eius æqualitas, modus, forma, perfectio, distinctio ostenduntur. 51. 52. 48. 80. 131. & comparatur argento. 146.d ferro, 131.b

Iusti perfectio exemplo palmæ, 170.c Eius compunctio & conseruatio cernitur in hepate. 322.b vita eius comparatur triplici electro, lib. 2.c. 19. & 131. Iusti pauci multis peccatoribus præferuntur legibus, 431.a

Inuenum vitia facilius corriguntur quam prouectiora, exemplo epilepsiæ, 322.d

L

Labor pœnitentium qualis & quãtus esse debet. 233.a

Lachrymarum compunctionis vis, potestas, effectus, vtilitas & perfectio multis exemplis explanantur, 28.b lib. 1. cap. 43. lib. 3. cap. 34. 223. 228. 263. 470.

Lasciuia comparatur hirundini, 212.& lasciuus comparatur campo; vitulæ de armento, & domari debet vomere pœnitentiæ, 54.b

Laus diuina qualis sit cicada docet, 223.c

Lex diuina quantum differt ab humana lib. 8. cap. 40. humana comparatur telæ aranearum. 264.a

Lingua maledicta comparatur terræmotui & dulcis aëri, ac vtriusque effectus ostenditur. 54.c Contumeliosa comparatur flagello, & linguæ flagellũ definitur, 504.c

Loca diuersa quomodo homines diuersimode trahant, planetæ docent. 54.d 55.a locus non sanctificat hominem, sed homo locum, 432.a

Loqui volens irreprehensibiliter debet prius examinare quid dicit, & arbitro bono se similem facere; 404.c & loqui quomodo debemus labiorum officia naturalia docent, 323.

Longanimitas vt fructus Spiritus sancti, quid est, & eius natura, officium, gradus designatur in vento aquilone, 92.a in elemento terræ, in signo piscis, in planetis Saturno, Ioue, Marte; quomodo differt a patientia, & quotuplex est, 38. 39. 40.

Longanimiter defectum tolerare; & pœnam ad tempus congruum esse onager docet. 264.a

Ludi hominem, & chorearum saltus inordinati, sunt communiter præsagia mali exitus; vt cernitur in Delphinis, 322. 223.c

Luxuriæ effectus mortiferi, obscœnitas, deformitas designantur. 55.c 132.c 215.b Eius ignis quomodo accenditur, 504.d 471.a eius mediatrices quomodo puniũtur. 433.b

Luxuria quomodo dominatur in magnis; eius damna, & quomodo comparatur hyeno, porco, boraci, elephanti, tineæ, libr. 5. capit. 78. pauoni, Onan filio Iudæ, 222.d

M.

Mali cur fugiunt consortium bonorum, 512. cur aliquando exaltantur. 460.c

Digitized by Google

446.c assimilatur zizanijs, 171.c & aliquando columbis.283.b

Mandata Dei cur Pharisæi in fronte & manibus, 502.a

Mansuetudo fructus spiritus quid est, & eius natura, officium, gradus, & effectus designantur in vento notho, 92.a in elemento aquæ, 388.b In signo libræ, 392.a in planetis Lunæ, Saturni, Iouis, & est triplex, 40.b

Mansuetudo, virtus quid est, 22.d quam grata sit Deo, & eius effectus 481.b Quomodo differunt mansuetudo, & mititas, 22.d

Mansuetus non probatur esse cui nulla fit iniuria: assimilatur malus, sicut iracundus ligno spinoso, 172.

Maria mater Dei cur vocatur Maria, stella, & Maris stella, 134.a & Mulier, 369.a Eius describitur Assumptio, & gratiæ plenitudo, lib. 7 cap 4 Eius perfectiones, virtutes, & excellentiæ designantur, 56.a 359.d & in sole, Luna, Luce, Aurora, Nube, Mari, Terra, monte Syon, lib 1. cap, 48. In variis gemmis. lib 2. cap. 21 in variis arboribus & plantis, lib. 3. cap. 37. in variis figuris, & visionibus, & signis eius prærogatiua, merita, illuminationes, & assumptionis mysteria ostenduntur, lib. 7. cap. 20 filiam diligere, & quærere vt Matrem misericordiæ docemur. 265.a Eius ortus 38 b quomodo fuit in vtero Matris concepta, & sanctificata. 157.b

Martyrum excellentia qualis, & martyrii perfectio in palmis designatur, 175.b

Matrimonium spirituale cõparatur corporali, & significatur per ipsum; & eius definitio, distinctio, perfectio, dignitas, institutionis locus ac tempus declaratur, lib. 8. cap. 45.

Memoria assimilatur ventri, & variis ventris nominibus ac dispositionibus, 323.d

Mendacij quatuor species, lib. 8. cap. 23. illius gravitas & pœna, & quomodo comparatur veneno, & falso denario, 471.c

Mens assimilatur pectori, & phlegmati, & quomodo sit regulanda, 324.b

Merces digne operantibus paratur, 471. c & vsus mercenariorum, 511.b

Mereri vitam hominem posse leges definiunt, & vocatur corona iustitiæ. 433.c

Militarii tres quid significent. 383.a

Miracula solus Deus principaliter facit, & peccata remittit; & quomodo hæc sancti dicantur facere, 434.a

Misericordia assimilatur Iridi gemmæ, 134.c Oleo & eius effusioni, 175.c Misericordiæ Dei nõ præiudicat quod peccatorem damnari permittat, 434.a

Miseria vitæ humanæ quanta est, & in quibus consistit. 505. comparatur aquis, & quomodo illæ aquæ transeant, 64.a

Missæ mysteria nouem principalia, 500.d

Modestia vt fructus quid est: eius natura, officium gradus, effectus designantur in vento borea. 92.a in elemento aëris, 38.b in signo Cancri, in planetis Venere, Marte. Luna: sequitur, & modificat gaudium; & in qnibus consistit, 39.

Modestia siue moderatio, & cõpositio morum, & motuum exteriorum corporis qualis sit, supercilia nunciant. 325.

Monachi & solitarii assimilantur piscibus. 224.b

Mors triplex tres pœnitentiæ partes designat: eius certitudo & incertitudo, 341. 1110.c comparatur hyenæ. 265.c colloquintidæ, 176 quomodo intrauit in mundum. 265.d citius quandoque inuadit iuuenes, quare timetur, quare sancti senes eam appetunt & quærunt, 505.b Mors Sanctorũ comparatur somno 329.b Mors peccatorum confirmat sanctos in bono, & mortis meditatio est vtilis, 471.c

Mortis Christi vtiles effectus, lib. 3. cap. 49. Mortis & morientis effectus varij, 176.b Eius & extremi iudicij memoria quantum valet, & prodest, gallus, pauo, & canda auis docent. 224.b dracontea herba, ac cinis scorpionis, 265.c eius memoria semper est retinenda, & repræsentatur in cinere, 46.c

Mortuus mundo quis dicitur, & mortificati comparantur fodientibus terram, 505. non metuit aduersa, & comparatur pino. 176.d Mortuorum cõditiones quinque, 510.c Moriens in mala voluntate bo-

ma

Digitized by Google

ma omnia præterita perdit iure, 434, b
Munditia mentis iugiter est custodienda exemplo apum. 224 d, designatur in animalibus concessis ad esum, sicut immunditia in prohibitis, 266. a
Mundus comparatur mari, 391. est locus obscurus instar aëris, deserti, & spelunæ, 64. d
Mundum sequens comparatur fatuo, & puero sequenti umbram, ventum; vel papilionem. 606. a. Et mundi vniuersitas repræsentatur in tabernaculo Moysis. 471. d
Munera cordis, oris, & operis iudex debet vitare. 506 b
Mitigant sæpè iudicem, & corrumpunt exemplo catuli. 266. b
Murmurator se offendit habere defectum diuinæ gratiæ; & vacuo vasi ac olei, & soror non bene vnctæ comparatur. 475. b
Mutatur homo spiritualiter sicut corporaliter sex modis, 66. b

N.

NEgligentia & ignauia tollit operandi potestatem, displicet Deo, & nocet homini. 435 a Expellitur ab anima flagello percussionis diuinæ, & temporalium subtractione, vt aquila, & accipiter docet. 224. d
Negotia sæcularia assimilantur receptaculis aquarum, & eorum tria mala S. Paulus narrat, 66. d
Nouitiis de nouo conuersis, non sunt associandi nisi optimi viri, exemplo caulium in solo passinato, 473. c

O.

OBedientiæ obiectum quale, quando est obediendum, quando non, lib. 2. cap. 49. non respicit Obedientia præcipientis sanctitatem, sed authoritatem, quomodo, 435. Obediendum est mandato superioris, & consilio prudentioris celeriter, at proprio sensui tardius, exemplo planetarum, & firmamenti. 67. a Onus obedientiæ patienter ferre cameli docent, 266. b Obedienti Deo obediunt omnia, 506. c Obedientia vera comparatur castigo; ficta autem arcui pauli, 474. c Obedientes debent esse cruribus similes, ac tria sunt ei necessaria. 325. c
Occasiones peccatorum & tentationū abhorrere Elephas docet, & Christus. 207. b vt tollantur ponuntur quatuor necessaria exemplo vmbilici, 325.
Otiositas & recreatio hoc faciunt animæ, quod quies corpori, & quomodo ijs vti liceat. 328.
Otium quid est, & quam detestabile vitium, & est semper fugiendum exemplo struthionis. 225. d & ficus. 100, semper castigandum. 231. d Quantum nocet animæ 454. & viris spiritualibus, exēplo superflui somni 341. b
Otiosus homo locum facit diabolo, & est quasi signum ad fugiendum eius, 507. b nec est tolerandus, 474. b 506. d
Occupatio licita homini tentato dāda est exemplo struthionis. 225. d Et bene occupatus non dat locum diabolo sicut res plena non est capax alterius. 507. a
Occultandum est bonum opus exemplo elephantis. 267. b
Offerre se debet homo totum Deo sicut animalia in lege, tripliciter, lib. 5. cap. 84. Et religiosus se debet offerre, vt par turturum & columbarum in lege, 225 b
Officium ecclesiæ qualiter est dicēdum, solicitè, & integrè, exemplo onagri, Elephantis, cerui, vnicorni, 267, c 212. a
Opera Christi quinque comparātur fibris hepatis. 307, a
Opera humana bona, bonis fructibus & arboribus fertilibus comparantur: & sunt tractanda vt plantarum germina. 177. a Opera pœnitentium comparantur oliuis, lib. 3. cap. 43. Opera proficientium fontibus pyramidatis aut rotundis comparantur, lib. 3. cap. 44. Contemplantium fructibus maturis. 180. a docentium opera exsituatione fructuū ostendūtur, 180. c meritoria nō esse sine fide et charitate fisches docēt, 225. d Remissa opera & mollialicet laborio sa parū sunt fructuosa, vt patet in miluis, 226. a & cirò deficiunt, vt homin es repidi & dissoluti. 307. a Opera bona in peccato facta quid prosint ex dispositione stomachi cernitur, 307. a Opera

Digitized by Google

mala comparantur fructibus malis. 180. a. Notabilia, fortia, & virilia sine puritate mentis carent merito, & comparantur cornibus vacuis, 267.c Et generaliter opera humana comparantur manibus, & pulsui. li. 6. c. 48.

Operans bona, & à malis non abstinēs, comparatūr fatuo mittenti aquam in cisternā perforatā: vinum in dolio, fracto frumentum in sacco pertuso, 517. a Et operans bona vel mala, comparatur ascendenti, vel descendenti, quomodo, 506 d.

Operantis intentio de facto acceptatur à Deo magis quàm ipsum opus, vt ex Iure consuetudinario probatur, 436. a Et bonitas operis qualiter dependet ex bonitate intentionis agricolæ docent, 474. b

Opus bonum comparatur Alabandinæ, 134. d 7. vt sit bonum, gratum, & meritorium, docemur per Thimiama, & pulverem in lege 473. d per grana frumenti purgata, 474. a nec est ostentandum, sed operiendum vt semen, 176. d nec differendum postquam sit consultum, sicut nec vindemia postquam vua sunt matura. 473. b Offerri debet Deo purè & integre sicut hostia in lege. Et factum sine tædio comparatur fructui nascenti sine nucleo. Et opus esse bonum Deus requirit vt agricola fructum, 500. c. d Et opus bonum non facientem Deus vult castigari vt otiosum. 474. b 507. a

Orandus postulari potest ex gratia quod non debetur ex iustitia. 436. b

Oratio sanctorum quantum valet, 58. d 514. d

Oratio quid est, & eius perfectio, & orandi modus ex guttæ, turæ incensi proprietatibus cernitur, lib. 3. c. 4. 7. & in oliuis, lib 3. cap. 12. Oratio compunctiua quid est, & eius effectus cernuntur in vino oleogineo, 474. d In nuncio, 181. In fumo aromati. 472. c Eius vtilitas & locus ostenditur in onagro. 249. d Cum gratiarum actione facta habet similitudinem anhelitus 329. d Cum eiusdem & Confessione quantum est efficax, 328.

Ordo Fratrum Prædicatorum comparatur monti Libani, l. 1. cap. 55.

Ornatus mulieris comptus appellatur rete diaboli, 474. d & incendiarium. 507. b signum est mortis animæ. 475. a meretricis & luxuriæ, 507. b & quam sit perniciosus Scytalus, ophites, & carta ostendunt, 267. d Et mulier sic ornata se habet ad modum pelliparij, & venditoris equorum. 475. a 507. b Et curiosè ornata mulier est ferertum animæ mortuæ. 473. a

Ornantur animæ spiritualiter quinque virtutibus, sicut moniales velantur corporaliter, 436. c

P.

PAcem qui perturbat cohiberi debet, vt docent apes, 226. b & Pacem cordis qui seruat, similis est bono custodi castri, 476. a

Parentum amor inordinatus in filios designatur in ciconiis. 218. vtriusque obligatio mutua definitur, 218. c. 363. b 437. d. 38.

Passio Christi comparatur moro. 183, monti Morian. 68. figuratur in agno paschali, 268. a per somnium Ioseph de manipulis. 391. c Eius memoriæ effectus in multis designantur, 184. d 475. b 397. c Et eius meditator inutilis comparatur simiæ, 275 b

Passiones animæ quatuor assimilantur cornibus, 411. c Passio innata nullo conatu tollitur totaliter, vt patet ex iure naturali & consuetudine, 436. d

Patientia vt fructus spiritus quid est, & eius natura, officium, effectus designantur in vento circio, 91. d. In elemento ignis, 39. d In signo Sagittarij, & in planetis Mercurio, Luna, Saturno, & est triplex, 39. 40. c

Patientia vera comparatur teredini, 564. 264 b grauidæ mulieri, 507. d Patientiæ Christi exemplum quid prodest in echino pisciculo cernitur, 218. a Patientiæ sanctorum exemplum quale & quantum sit splen docet, 329. a humanæ patientiæ vera natura, commoda & effectus multis exemplis demonstrantur, 135. &

Digitized by Google

a.193.b.475.268 307.d.475.d

Patienter sustinere grauia nos docet terra. 68.c. Patienter tolerare defectus & pœnas debitas docet nos onager.264.

Pauper spiritu comparatur abieti. 84.a Paupertatis bonum, & diuitiarum damnum declaratur. 509.a Paupertum & diuitum dispar exitus per gallinam & accipitrem cernitur. 226.a Pauperes qui pascunt comparantur animalibus vtilibus ad cibum. 258.

Pax vt fructus spiritus quid est: eius natura, officium, & effectus designantur in vento cor.92.a. In elemento terræ.38.c. In signo tauri. In planetis Mercurio, luna, Saturno, & est triplex. 39.d

Peccata capitalia septem conscribuntur & declarantur. 69.a.171.c. Septem corporis infirmitatibus comparantur. 204. & fructibus corporis, & peccati natura, sterilitas, prauitas, varietas, origo, gradus, pondus, onus, damna defectus, & effectus, miseria, & pœnæ designantur diuersimode in multis. 226.c.l.1 c58. & 59.lib.3. c.53.l.4.c.62. & 63.l.5.c.92 & 93 lib.6 c. 2. & l.7.c.23. & 53.l.8. c.56.lib. 9. cap.53. l.10 c.52.

Peccatum contra spiritum sanctũ quale sit.210.b

Peccatum contra naturam in perdice cernitur.234.a

Peccatum mortale quomodo committitur, & augetur: ac Peccati venialis status l.7.c.53.

Peccati recidiuatio quantum obest. 480.d

Peccator per naturam bonus est, & per culpam malus, ac comparatur medullę & cortici lentisci.84.b

Peccator non confitens comparatur canibus.248.

Peccatores puniuntur à Deo diuersimode, nunc & in futuro.398. Eorum punitio comparatur diplodi. 480.c. Describitur legibus.18 c 54.

Pœna gehennæ non est æqualis omnibus, exemplo solis. 508. Pœna purgatorij comparatur excommunicationi. 444.b Et pœna corporalis ac spiritualis distinguuntur.18 c.57.

Pœnitentia diuersis virtutibus perficitur. 196.c. Omnia capitalia vitia expellit. 135.c Eius partes, merita, perfectiones, fructus, vtilitates, opera & effectus multis exemplis demonstrantur. l.1.c.60.l.2.c.25. lib. 3.cap.56 l.5.cap.94.li.6.c.54.l.7 c.24.lib. 8.c.58. Item. 135.a.328.2477.b.191.a. 272. Pœnitens comparatur planetis, & monti Oliueti. l.1.c.61. Variis metallis, 137.b Variis natatilibus & volatilibus, l.4.c.63. & aliis rebus. 173.478.509.lib.9. cap.54.

Peregrinos iuuare docent elephas, scorpio, miluus.273.230.

Perfecti viri assimilantur piscibus & anibus prædæ.l.4.c.67. Nuci muscatæ.l.3 c. 6 Nazareis.509 d. & opus bonum perficere vanitas sæculi impedit, exemplo oliuæ & ficulneæ.191.b

Perseuerantia quibus rebus comparatur. 192 b.442.b.478.c. Perseuerantia in bono est necessaria. 273 d. 509 d.268.c. Eam seruare apes docent. 231.a Qui eam negligit comparatur capiti, & cauda draconis stellæ.78 c

Persecutio sanctorum in visione equorum cernitur lib 7.cap.25. & persecutores innocentium sunt bellua marinæ 222.a

Piger homo comparatur agro neglecto. 510.b. Pigritia somno superfluo assimilatur. 341.b

Pinguedo animæ in mergulo cernitur, 231 c

Portatur anima instar corporis. 343.

Potestas humana comparatur brachijs. 342 a

potestas temporalis & spiritualis est in Papa. 442.

Prædantes alios fiunt prædæ aliis. 232.a

Prædicator qualis esse debet. 137.d 231.b.275.a. quibus rebus comparatur. l.5.c 98.l.6.c.59.l 7 c.26. Prædicatorum doctrina quid efficiat. 217.a Qualis esse debet. 316.d Prædicatoris lingua adusta quid est, 126. Prædicatores boni & mali, comparantur seminatori. l 9 c.56. Qui dicunt & non faciunt comparantur cæcis, & claudis. 510.a

Digitized by Google

Prælatorum bonorum perfectiones, dignitas, officia. 78 d. 79. a. 192. 232: 257. l 6. c. 60. quales futuri sunt circa vltima tempora. 397. eorum regimen in quibus consistit per leges. 442. b Quomodo sunt eligendi. 236. Eorum exemplũ malum quid mali operatur. 218. b. 257. a

Præseruatur anima à peccati putredine sicut corpora à corruptione quoad quatuor accidentia. 79. b

Præsumptio quot modis capitus. l. 8. c. 29. & præsumptuosi comparantur falconibus. 232. b

Principatus secularis comparatur orceni 80. a

Principi quæ sunt necessaria. l. 1. c. 65. qualis esse debet. l. 6 c. 65 & 62. Malorum principum mores describuntur. 371. a

Proficere semper in bono debemus 510. b. Et possumus dum viuimus. 276. Vt imperfectus proficiat gradatim, quod agendum est exemplo hæderæ. l. 3. c. 63.

Prosperitas mundi comparatur fumo. 81. fabæ. 193. c

Prosperitas peccatoris comparatur buboni. 232 c. Et est indicium perditionis. 480 b. Et prosperantes in peccato sunt tandem infœlices, & comparantur insanis. 50. b

Prouectus animæ in via Dei habet quatuor gradus exemplo formationis casei. 480. a

Prouidentia Dei est præcipue de fidelibus. 512.

Prudentia quomodo accipitur, 81. d. Quid, & quotuplex est, in quibus cõsistit & eius necessitas. 82. a. 106. a 190. 349. d. Eius partes integrales octo. 121. d. 146. d. 326. d. Comparatur stanno. 140 d. Hyacintho. 138 b. Et aliis rebus 326. & l. 6. c. 61. tam formica & varia animalia docent. l. 5. c. 121.

Prudens homo comparatur monti Oliueti. 82. d mensurat tempora, & est vulturi similis. 232. d

Pueros & puellas educare docẽt araneæ, Iob, & Tobias, 277. c

Pugnandum est contra diabolum vt pisces contra cocodrillum. 232. d.

Pulchritudo animæ & arboris comparantur. lib. 3. cap. 65. Et corporalis pulchritudo vana est, vt parietis, & cornicis. 480. c

Puniendi qui sunt secundum leges. li. 8. c. 57. Punitio peccatorum quotundam assimilatur diploidi. 480. c

Purificatio cordis comparatur coralio. 139 a

Puritas mentis seruanda est vt animalis fœtus. 277. d

Purgatorij pœna qualis. 359. d

Purgantur defunctorum animæ aliquando extra locum communem purgatorij 444. d

Purgatio peccati sicut digestio cibi est triplex. 359. c

Q

QVærendus est Christus sicut Topaziõ li. 2. cap. 30.

R

RAtio debet regere cogitationes sicut Domina ancillas. 510. & animam totam secundum leges. 444. c. & ratione vti competit homini ex propria forma. 480 d

Recreatio quieta competit omnibus per leges. 444 c

Recidiuantes in peccato comparantur fotularibus vel pelliciis veteribus pauidis militibus victis sincopi, & recidiuantibus in morbum. 480.

Rectores boni comparantur neruis, cartilagini, fronti. lib. 6. c. 62. eorum officium erga Deum. 342. b

Religionis & religiosorum perfectio, cõseruatio, status definiuntur in pinea & rosa. 194. c. 195. b. in cauerno. 82 a. Religionem ingressurus qualiter se & suos regere debet, anseres, grues, & aues plures docent 233. a. 236 b. Religiosus comparatur aniso. 195. Debet esse mortuus mundo. 510 c. similis dentibus & pueris 351. & dromedarijs. 277. d quomodo differt à laico. 195. Cur habet tonsuram coronæ.

Digitized by Google

497.a. Quæ & quando ei conuenit recreatio corporis secundum iuristas. lib. 8. cap. 64.

Remittit damnum absque culpa, quando potest sine consensu partis læsæ, quando non. 445.a

Renouatur anima spiritualiter instar aquilæ. l. 4. c. 78.

Respublica comparatur cotidi. 342.a.

Restitutio præsupponit tria, & quomodo fiat. 445.b

Resurrectionem corporis posse fieri virtute Christi, ars & natura docent. 481.a

Reuelationes quomodo, quando, quibus, cur fiebant olim, vide prolegum libri septimi. 364.

S

SAcerdotes quomodo perficiuntur, & mundantur. 497.a. 510.d. Quid significent eorum indumenta, 460.b

Sacramenta nouæ legis à Christo instituta constant scripto & non scripto, sicut lex humana. 445. Et sacramẽti corporis Christi mysteria septem declarantur, 374.

Salutatio B. Virginis benedictionem naturæ continet. 445.d

Saluti propriæ deinde alienæ intendendum est exemplo porri. 96.a

Saluandorum ordines tres sunt. 375.b

Sanguis Christi comparatur opobalsamo 196.b

Sancti viri comparantur cælis, & cœlestibus variis. li. 17. cap. 79 Floribus & plantis variis. li. 3. c. 78 Lignis Thymis. 197. Gemmis variis. 140 c. variis animalibus. lib. 5. cap. 105. columbæ & variis auibus. lib. 4. cap. 79. Mercenariis & corporaliter suspensis. 511.a. Eorum perfectio repræsentatur in corde li. 6. cap. 64 b. Et quo pacto Christum imitentur repræsentatur in visione B. Ioannis 398.

Sapientia cælestis est armatura lucis. 5.c sapiens comparatur aranex. 281 c. Sapientia vera quomodo acquiritur. 5.c. 505. d. à quibus non percipitur apes docent. 235. a. Comparatur auro & cornelo. 141. c. Amomo, buxo, radici, hæbeno. lib. 3. cap. 71. Sapientia sanctorum comparatur luci. 16. b. Beatorum igni. 88.a. Humanæ sapientiæ comparatur Achati. 142. Gustui, linguæ, & saliuæ. 353. & fumo terræ. 199. b. Sapientia sacræ scripturæ comparatur aquæ. 87.a

Satisfactio quid est. 79.a. quo pacto fiat. 446.a. Satisfactio pœnitentiæ debet esse secundum mensuram culpæ 419.

Scientia cum mala vita facit hominem similem Onocentauro, & Hypocentauro. 281.c. Humana comparatur naso 355. Superborum aquæ montanæ. 98.a Scientiam humanarum finis. 345.d

Scriptura sacra comparatur speculo: pani dato in deserto: & sicut aqua est inuestiganda. lib. 9. cap. 66. Eius origo & conditiones. 399.d eius meditandæ methodus. 282.d. Eius triplex vtilitas in fago, nuce, Auellana. 199. 200 Figuratur in visionibus li. 7. cap. 3. Eius intelligentia mystica quomodo aperitur. 511.d. Eius verba intelligendi regula generalis. 446 b. Eius studiũ in tribus consistit 283. Comparatur aquæ, 87.a Apio. 162. sensui communi. 245 d. lolio. 399.a

Sensuum cautela necessaria est vt oculi, 281 b

Seruorum Dei mentes comparantur venis. 355, d. Serui boni proprietates tres. 500.c. mali autem octodecim. 324.d

Seruorum genus triplex. 335.d. Et seruus Dei bonus ad modũ serui mundani ostenditur. 356.a

Silentium quando obseruatur quando non. 485. Eius vtilitas in ore aut vase obstructo cernitur. 511.d

Similis Deo fit homo tripliciter vt probatur exacte. 482.d

Simoniacus comparatur leoni, & latroni. 511.d

Simplicitas quomodo diuidatur. 272.c An excuset peccatum. 446.d Simplicitas Innocentiæ comparatur lampadi, & vesti. 483.a

Sobrietatis perfectio. Ebrietatis deformitas describitur in lapide dionio. 124.c

Societas sanctorum quantum prodest olcaster docet. 200.b Eam quare fugiunt mali. 512. malorum fugere societatẽ cur moneant. 282. 512.

Digitized by Google

Solicitudo seculi comparatur molæ.483. Et solicitudo spiritualium comparatur vigiliæ,356.b. Temporalium curam solicitã fugit vir spiritualis 512.

Solitaria vita comparatur eremo. 87.d. Solitariis insidiatur diabolus exemplo capræ.282.a

Spes virtus theologica in visionibus cernitur,401.c. Iuuatur ex bonis operibus, & tribulationibus:& à Deo,512.c. Comparatur æri.146.c

Spirituales viri comparãtur piscibus,235, c.repræsentantur in visione de rotis.l.7.c. 32.non debent vacare otio.200.b

Spiritus sanctus quare apparuit in specie columbæ.245. Comparatur igni, nubi, vẽto,& eius fructus ventis.12. comparantur lib.1.c.23. Eius dona septem planetis cõparantur.32.d.tria operatur in anima.356. Et spiritus malignus comparatur aquilonari.88.d

Sponsæ Christi perfectiones patefiunt:& eum humanę sponsæ bonis partibus comparantur.357.b

Status viri spiritualis distinguitur vt annus.lib.1.cap.74.

Status clericorum & laicorum differentia.446.d

Studens in scriptura comparatur ruminanti animali.282.d

Subditorum officium apes docent.236 a Eorum peccata erga superiores culpantur exemplo Ozæ.483.d

Superbia comparatur Marti,cometæ,tonitruo,vento.l.1.c.75. argento viuo,magneti.143.igni.69.turri Babel lib.9.cap.72.

Superbiæ origo, damna, gradus. 484.b 283.c.96.337.a

Superbi cõparantur planetis.35.d.Montibus,collibus,fructibus.li.1.cap.76.variis animalibus.l.5.c.12.236. Et superborum peruersitas describitur.484. Superbire de gratia est monstruosum. 512.d

Superiorum & inferiorum ad se inuicẽ obligatio exemplo capitis.345.b.& membrorum corporis.362

Suspicio mala ex tribus causis prouenit. 421.b

T

TActus lasciuus comparatur vrticæ. 200.c

Tacere & loqui debet homo pro tempore : & dolorem tacere aliquando plus cruciat.455.a

Temperantia assimilatur Mercurio. 98. pluuiæ.146.d.stanno.144.Eius modus triplex in tertio digito signatur. 372. Eius bona 108.

Tempus merendi & demerendi. 482. tempus abbreuiatur.108.d

Tentatio triplex describitur. lib.7.c.35. tentatio occulta est velut somniũ & pollutio nocturna, 402. Peccati comparatur incubo,358. Superbiæ est propria diabolo, & velut turbo.403.c. tẽtatio diaboli quos impugnat maxime.513. Eam iustus metuit,fugit,repellit exemplo variorum animalium.l.5.cap. 113. Tentationis Christi triumphus triplex.404.b

Tentationi statim resistere monet lex. 447.a

Tentatur fortius pęnitens quàm peccator exemplo venti. 98.c. Tentari fideles Deus permittit ex ratione. 513.a

Tentationis spiritualis ad mortem vel salutem animæ signa nouem (ad modum corporalis infirmitatis)notantur.l.9.c 74. Tentationes per pœnitentiam quomodo extinguantur.273. Et quomodo eis resistitur erudimur.l.7.c.33.l 9.c.4.l.10.c.76. Et exemplo mugilis.236.c

Tepiditatis damna,& quomodo de pluribus tentatur tepidus quã feruidus. 514.a 313.c

Timor Dei comparatur fœniculo.200.d lapidi super asseres: tegulis super tecta setæ,& eius commoda plusa. 488.a.200 d Est velut ostiarius animæ.514.a

Timor mortis ex gratia proueniẽs quid efficit.128.d. Timor mundanorum comparatur terræmotui. 99.b

Timens Deum comparatur berillo,145.a Timens inchoare pęnitentiam comparatur asino timenti intrare in aquam. 286.a Et timere monentur (sancti dum viuunt per terram.98.b

Tyranni comparantur aquilis,& miluis. 236.c. variis feris.286 b. tyrannici dominij triplex causa.318.b

Tyrannorũ quadruplex solicitudo.484.d Eorum contra sanctos crudelitas designatur per visiones equorum.lib.7.cap.25.

Trans-

Digitized by Google

Transgressor quomodo fiat per legem, & iam qui bonum facit, 447, b

Tribulationes sunt nuncii Dei, 447 sunt materia patientiæ exemplo cibi. 183. c Cur à Deo mittuntur etiã iustis, 287. b 457. c 488. a 514. b 99. b Alsimilantur diuersimode variis rebus. 502. a 64. 145. 201. 237. a 149. c 183. 358. Cur improbatur qui fugiunt tribulationes, lib. 10 ca. 81. Et tribulatio Sanctorum quãdo cessabit. 511. c

Trinitas diuinarum personarum repræsentatur generaliter in omnibus creaturis lib. 1. cap 81.

Tristitia pœnitentiæ de peccatis assimilatur melancholiæ, & dolori stomachi. 359.

V.

VAna gloria vnde oritur, & comparatur tinea. 287, d septem filias generat, & comparatur molendino ad ventum, & semen dicitur diaboli, 488. d

Verbum Dei quomodo nascitur à Patre. 100. b Et verbi Dei incarnatio per subitam aëris illuminationem designatur, 315. b Et verbo Dei carere comparatur fames. 518. a

Verbum Dei quomodo sit seminandũ, 476. d Prædicandum. 316. d audiendum, 495. d comparatur pluuiæ, 33. b 264. lumini, radio solari, scintillis, guttis, stillæ roris, lib. 1. cap. 82. sagittis, gladio, medicinæ, 489. a & semini, 202. a Verbo Dei nutritur, anima exemplo pulli gallinæ, 237. a verba bonorum comparãtur linguæ, salivæ, sputo, lib. 5. cap. 75. verba peccatorum displicẽt iustis sicut cibus insulsus gustui, 486. c

Vetulæ mulieres quædam comparantur cornicibus, 237.

Vidualis vita est Deo vacare vt legimus de sancta Anna, 3. b & per Mercurium cum Sole gradiente significatur, 38. vidualis continentia comparatur turturi. 237, d

Vitæ peccatorũ assimilantur viis auium. 238. d

Vini a bstinentia laudatur, 142 d

Virginitas præfertur coniugio, 123. c virginitatem docẽt apes, 258. a eius præmia, 370, b Virginum Sanctorum dignitas & perfectio per fœmora notantur. 361. b per circulum galaxiæ, 104. per zenithe lapidem. 123. b per margaritam & chalybem. 124. b Virginitas comparatur lãpadi, 489. d Afteriæ gemmæ. 146. b cedro, ordeo, rosæ, violæ, lib. 3. cap. 80. Virginis Mariæ excellentia ex gemmis pluribus ostenditur, lib. 2. cap. 28.

Viri officium erga vxorem describitur, 353. c

Viri spirituales comparantur oliuæ, & variis plantis, lib. 3. cap. 60. Apibus, lib. 4. cap. 11. optimis piscibus, 230. c & figurantur in rotis, li. 7. cap. 37.

Virtus quid sit, 140. c virtutum origo, 140. d perfectio ex arcturo & planetis septem ostenditur, lib. 1. cap. 84.

Virtutibus quomodo sit vacãdum, 372, b comparantur marmori, lib. 2. cap. 4. eas esse necessarias docet hirundo, 238. b

Virtutes principales sæpè comparantur sæpè speciebus metalli, 146. c ipsæ & eis apposita vitia in somno Pharaonis de spicis declarantur, lib. 7. cap. 35. virtutes interiores adaptantur sensibus & osibus. 301. a virtutes assimilantur allijs, & fabis. 203, c Virtutes sanctorum comparantur vnguentis, olentibus, & variis liquoribus, 490. a

Viuuosi comparantur stellis, 107. a differũt a vitiosis sicut plantæ masculæ à fœminis, 804. b Virtus fidei quid operetur in nobis cerua & formica docent, 487.

Vita hominis naturalis, & eius defectus, miseria, breuitas designãtur a flore, 105. a tela. 490. b stuppa, 491. d

Vmbra, fauilla, vapor, fluuio, vento, lib. 1, c. 86. vita spiritualis cõparatur aquæ. 110 d Vita spiritualis cõparatur vẽto & aëri, 111. b militiæ, li. 6. c. 85. quomodo perficitur, 92. d Pauciotibus indiget quam corporalis vita, vt patet per animaliũ instrumenta, 285. d vtraque vita comparatur vitæ volatilium, 238. & per tria somnia demonstratur. li. 7. cap. 34. vitæ præsentis & futuræ in templo veteri figuratur, 490. b Vita æterna nobis debetur iure hæreditario, & quæ sunt eius commoda, 528. a Vita anachorita. 282. a

Vitium nunquam debet approbari. & quo diuturnius, eo est periculosius, sicut consuetudo mala, 448. b Vitium cõtra naturam detestabile esse in perdicibus cernitur,

Digitized by Google

ernimur. 284.a Vitia capitalia quæ sunt, & comparantur septem planetis. 112.a & aliis. 204.d earum loca in anima. 28.

Vitia se inuicem quomodo pariunt & occidunt sicut scorpiones, & vnum est pietius frenum vt sit in serpentibus. 288. b. & quomodo vitia sunt prius extirpāda, deinde virtutes inserendæ. 491.d

Vnctio spiritualis gratiæ quatuor signis ostenditur. 492.d Et vnctio est multiplex varios effectus gratiæ repræsentans. 166.b.

Vnitas ecclesiæ adaptatur vnitati membrorum in corpore. 362.b vnitas spiritualis comparatur vnitati rerum corporalium artificiali, naturali, sociali, & vnitatis effectus qui sunt 492.

Vocat Deus hominem quadrupliciter; sicut solet inter homines fieri vocatio, li. 20. cap. 84.

Voluntati propriæ innituntur astuti exemplo pellis. 493.a Voluntatem bonam qui nūquam habent assimilātur mulieribus quæ nunquā cōcipiunt. 518.a Voluntatis bonitas, ac malitia sit in homine diuersimode. 245.d

Voluptas carnis comparatur Amphibenæ, & limaci; ac dicitur vermis linci. 289. a voluptate abilcere docet aquila. 240.a Et dicitur voluptas laqueus diaboli, 113. 4. Et voluptuosus cōparatur Saturno, 113.c

Vsura comparatur pluuiæ, aquilæ. 240 vsurarius aliena detinens detinetur ipse à diabolo. 493.b

Vsurarij & pecuniatij comparātur pigmeis, & vsuraria pecunia morsui aspidis. 289.b Et vsurarij ptauitas comparatur exe communicationi. 447.c

Vxores duas simul vni viro non licet habere, sicut nec duas ecclesias vni prælato. 448.a Vxores autem plures quo pacto Patribus olim permittebatur habere 427. b & quomodo vxor est quærenda. l. 4. c. 150.

X.

Xenia Iudices excæcant, & mitigant eos vt canem latrantem proiectus cibus. 266.b

Z.

Zelus Dei quid est, & qualis esse debet, aër docet. 117.d

Zelus carnalis & matrimonialis comparatur cæpæ marino, & qualis esse debet. 206.a Eius damna, & quomodo zelotypi assimilantur asinis. 209.b

Zelus spiritualis qualis est, & eius præmia, exemplo Phinees & Heliæ, Et zelans indiscretus cui comparatur, lib. 1. cap. 93.

FINIS.

Digitized by Google

APPROBATIO CENSORIS.

Hanc Summam Exemplorum, & Similitudinũ rerum, magno ſtudio & labore collectam, primùm per F. Ioan. à S. Geminiano Dominicanum; nunc autem à multis erroribus caſtigatam, & recognitam per M. Ægidium Grauatium, Quod diuini Verbi præconibus, cæteriſq; litterarũ cultoribus plurimùm conferat vtilitatis, & voluptatis; dignissimam cenſeo, quæ prælo cõmittatur, & luce donetur. Actum Antuerp. in Seminario Epiſcopali 5. Nouemb. 1608.

Laurentius Beyerlinck S. Theol. Licent Canon. Antuerp. & Librorum Cenſor.

Digitized by Google

ANTVERPIAE,
Excudebat Andreas Bacx, sumptibus
Petri & Ioannis Belleri.
M. D C. XV.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google